

Dr. J. F. L. MONTIJN

Nederlandsch-Latijnsch Woordenboek

Tweede druk bewerkt door

Dr. H. VROOM

Leeraar te Culemborg

WWW.STILUS.NL

N.V. UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ
W. E. J. TJEENK WILLINK, ZWOLLE, 1930

VOORBERICHT VOOR DEN EERSTEN DRUK

Daar het „Deutsch-lateinisches Schulwörterbuch” behoorende bij het „Lateinisch-Deutsches” van Prof. K. E. Georges blijkens titel en voorbericht niet door dezen zelve bewerkt was en het boek mij daarenboven ook minder beviel dan het 1ste Dl, is voor dit Ned.-Latijnsch gedeelte als leiddraad genomen het „Deutsch-lateinisches Schulwörterbuch mit synonymischen und stilistischen, insbesondere antibarbaristischen Bemerkungen von F. A. Heinichen”, waarvan de laatste druk bewerkt is door den bekwamen latinist Dr. A. Draeger. Het is iets verkort en wat orthographie betreft met Dl I in overeenstemming gebracht. Met dit 2de Dl is het werk compleet. Hopende dat het voorloopig een bruikbaar geheel moge bevonden worden, en dat er later nog eens gelegenheid moge zijn het wat bij te werken en inzonderheid het 1ste Dl nog wat uit te breiden, leg ik hierbij de pen neer. Voor opmerkingen, die mij misschien later van dienst kunnen zijn, houd ik mij inmiddels beleefd aanbevelen.

DE SCHRIJVER.

VOORBERICHT VOOR DEN TWEEDEN DRUK

De wensch door den samensteller van dit woordenboek geuit aan het slot van zijn voorbericht is niet vervuld geworden: de gelegenheid, het wat bij te werken, heeft Dr. Mehler niet meer mogen beleven. Daar echter wegens het gebrek aan Nederl.-Latijnsche woordenboeken een tweede uitgave dringend geeischt werd, heeft ondergeteekende op verzoek van den uitgever die taak op zich genomen en naar beste krachten vervuld.

In deze tweede uitgave werd nogal veel geschrapt, wat overbodig leek of meer in een phraseologie thuis hoort dan in een woordenboek, ook hier en daar iets, wat mij niet geheel juist toescheen; zooveel mogelijk werd de overzichtelijkheid der indeeling verhoogd, terwijl verschillende ontbrekende woorden werden opgenomen; verder werden eenige veranderingen aangebracht in het Nederlandsch en in de orthographie van het Latijn.

Als aanhangsel werd aan het boek een korte beschouwing toegevoegd over de Latijnsche vertaling van moderne begrippen.

DE BEWERKER.

TEEKENS EN AFKORTINGEN

† beteekent, dat het aldus gemerkte eerst bij naklassieke of late auteurs voorkomt.

* beteekent, dat voor een woord enz. geen oude autoriteit is aan te voeren.

Al het overige is, behoudens nadere aanduiding, of klassiek of althans door niets beters te vervangen.

a. — andere(n).
abl. — ablativus.
absol. — absolutus, absoluut.
abstr. — abstractum, abstract.
acc. — accusativus.
act. — activum, activus, actief.
adi. of adiect. — adiectivum, adjectief.
a^cil. — adiectiva.
adv. — adverbium, adverbiaal.
advv. — adverbia.
alci — alicui.
alcs — alicuius.
alg. — algemeen.
alqa — aliqua.
alqd — aliquid.
alqm — aliquem.
alqo — aliquo.
Amm. — Ammianus.
appellat. — appellativus, appellativum.
art. — artikel.
b.v. — bij voorbeeld.
betr. — betrekking.
bijv. — bijvoeglijk.
bijw. — bijwoord.
c. — cum.
Caes. — Caesar.
cas. — casus.
Catull. — Catullus.
Cels. — Celsus.
Cic. — Cicero.
Col. — Columella.
collect. — collectivum, collectief.
Com. — Comici (Plautus en Terentius).
comm. — commodi.
comp. of compar. — comparativus.
concr. — concretum, concreet.
coni. — conjunctio, conjunctie.
coni. of conjunct. — conjunctivus.
cons. — consonanten.
correlat. — correlativum, correlativus, correlatief.
Curt. — Curtius.
d. — de(n).
d.i. — dat is.
daarv. — daarvan.
dat. — dativus.
declar. — declarandi.
dem. of demin. — deminutivum, deminutiva.

demonstr. — demonstrativum, demonstrativa, demonstrativus.
dgl. — dergelijke.
dicht. — dichtelijk, dichters.
dikw. — dikwijls.
distrib. — distributivum, distributiva.
dubb. — dubbele(n).
e. — en, een.
eig. — eigenlijk.
enclit. — enclitica, enclitisch.
Enn. — Ennius.
enz. — en zoo voorts.
ep. — epistolae.
etc. — et cetera.
f. — femininum, feminini generis.
fig. — figuurlijk.
finit. — finitum, finitus.
frequent. — frequentativum, frequentativa.
fut. — futurum.
Gell. — Gellius.
gen. — genetivus.
geograph. — geographisch.
gerund. — gerundium.
gerundiv. — gerundivum.
gewl. — gewoonlijk.
gramm. — grammatica, grammaticaal.
h. — het.
Hor. — Horatius.
iemd — iemand.
iemds. — iemands.
imper. — imperativus.
imperf. — imperfectum.
impers. — impersonale, impersonalis, impersonaliter.
inchoat. — inchoativum, inchoativa.
ind. of indic. — indicativus.
indecl. — indeclinabile.
indef. — indefinitum, indefinita, indefinitus.
inf. — infinitivus.
inscr. — inscripties.
intens. — intensivum, intensiva.
interl. — interjectie.
interrog. — interrogativum, interrogativa, interrogatief.
intr. — intransitivum, intransitief.
inw. — inwoners.
inz. — inzonderheid.

iron. — ironisch.
jur. — juridisch, bij juridische schrijvers.
Iust. — Iustinus.
Iuv. — Iuvenalis.
kerk. — bij kerkelijke schrijvers.
klass. — klassiek.
lat. — lateren.
Lat. — Latijn.
Liv. — Livius.
Lucil. — Lucilius.
Lucr. — Lucretius.
m. — met, of masculinum, masculini generis.
Macr. — Macrobius.
Mart. — Martialis.
meton. — metonymisch.
n. — neutrum, neutrius generis.
naklass. — naklassiek.
Nep. — Nepos.
neutr. — neutrum, neutrius generis.
nl. — namelijk.
nom. — nomen, nomina.
nom. — nominativus.
num. — numerale, numeralis.
nw. — naamwoord.
obi. of object. — object, obiectivus, objectief.
obl. of obliq. — obliquus.
omschr. — omschrijving, omschreven.
onbep. — onbepaald.
oneig. — oneigenlijk.
oorspr. — oorspronkelijk.
orat. obl. — oratio obliqua.
ord. — ordinale, ordinalis.
Ov. — Ovidius.
overdr. — overdrachtelijk.
p. — pro.
Pall. — Palladius.
parenth. — parenthetisch, parenthese.
part. — participus.
part. of partic. — participium, participia.
pass. — passivum, passivus, passief.
perf. — perfectum, perfectus.
pers. — persoon, personen.
person. — personale, personalis, personaliter.
Petr. — Petronius.
Phaedr. — Phaedrus.

philos. — filosofisch.
 pl. of plur. — pluralis.
 Plant. — Plautus.
 Plin. — Plinius (de Oude).
 Plin. ep. — Plinius, epistolae.
 plqpf. — plusquamperfectum.
 plur. — pluralis.
 pos. of posit. — positivus.
 poss. — possessivum, possessi-
 va, possessivus.
 praegn. — praegnant.
 praep. — praepositie.
 praes. — praesens.
 pron. of pronom. — pronomem,
 pronomina.
 Prop. — Propertius.
 Quint. — Quintilianus.
 refl. of reflex. — reflexivum,
 reflexiva, reflexivus, reflexief.
 relat. — relativum, relativa, re-
 lativus, relatief.
 rhet. — rhetorisch.
 Rom. — Romeinsch, Romeinen.
 Sall. — Sallustius.

samengetr. — samengetrokken
 samenst. — samenstellingen.
 sc. — scilicet.
 Scrib. — Scribonius Largus.
 Sen. — Seneca.
 sing. — singularis.
 spreekw. — spreekwoord,
 spreekwoordelijk.
 subi. — subiectum, subject.
 subst. — substantivum, sub-
 stantiva, substantief.
 Suet. — Suetonius.
 sup. of superl. — superlativus,
 superlatief.
 Symm. — Symmachus.
 t. w. — te weten.
 Tac. — Tacitus.
 techn. — technisch.
 tegenw. — tegenwoordig.
 telw. — telwoord.
 Ter. — Terentius.
 Tert. — Tertullianus.
 tgo. — tegenover.
 theol. — theologisch.

Tib. — Tibullus.
 trans. — transitivum, transitief.
 uitdr. — uitdrukking, uitdruk-
 kingen.
 Ulp. — Ulpianus.
 v. — van.
 vand. — vandaar.
 Varr. — Varro.
 vd. — vandaar.
 verb. — verbonden, verbum.
 Verg. — Vergilius.
 vert. — vertalen.
 vgl. — vergelijk.
 Vitr. — Vitruvius.
 voegw. — voegwoord.
 volg. — volgend.
 voorkl. — voorklassiek.
 Vulg. — Vulgaattekst (v. d.
 Bijbel).
 werkw. — werkwoord.
 werkw. — werkwoorden.
 z. — zie of zonder.
 z. a. — zie aldaar.

A.

A, a; de letter **A**, A littera (niet littera A); wie **A** zegt moet ook **B** zeggen, incepta persequenda sunt (Liv.).

aaïen, mulcere, demulcere.

aak, scapha, linter.

aal, anguilla.

aalmoes, stips (de nom. is in klass. proza ongebruikelijk). | een **a.** geven, stipem porrigere. | van **aa.** leven, stipe collectā of precariā vivere; alienā misericordiā vivere; sumptu aliorum ali of sustentari. — **z.** ook: **bedelen**, 1.

aalmoezenier, a largitionibus.

aamborstig, angustioris spiritus; *iemd* is **a.**, spiritus alci est angustior.

aamborstigheid, spiritus angustior; angustiae spiritus; anhelatio.

aamechtig, anhelans; **a.** zijn, anhelare.

aan, praep. **I.** eig., van plaats, **A.** op de vraag waarheen? door ad, b.v. **a.** *iemd* schrijven, litteras dare ad alqm; een brief **a.** *iemd*, epistola ad alqm missa; ook alcs, quam ad alqm scripsit. — **B.** op de vraag waar? door in c. **a b l.**, = naast, bij, b.v. **a.** (= langs) de kust van Italië varen, navigare in Italia; een krans **a.** den hals hebben, coronam habere in collo; ook = in, b.v. een wonde **a.** het hoofd ontvangen, vulnus in capite accipere. | door den **a b l.**, b.v. **a.** de hand leiden, manu ducere. | door ad, apud, prope, iuxta, b.v. **a.** den weg, iuxta viam. | door ab, ex, b.v. **a.** een boom hangen, pendere ex arbore (doch overdr.: zij hingen zoo zeer **a.** hun bezittingen dat, tanto amore suas possessiones amplexi tenebant, ut); **a.** het benedeneinde, ab imo; **a.** de zijde, a latere; **a.** de noordzijde, a septentrionibus; een **a.** den achtersteven gebonden touw, funiculus a puppi religatus; zij geven een houv in de boomen **a.** den wortel, arbores accidunt a radicibus. | onder **aan**, sub. | dikwijls wordt **a** a n juister door een part. uitgedrukt, b.v. een zwaard **a.** een paardenhaar van de zoldering laten neerhangen, gladium e lacunari saetā equinā aptum demittere; een huis **a.** den voet van (onder **a.**) een heuvel, aedes colli adiectae, subiectae. — **II.** overdr., **aan** = met betrekking tot, ten opzichte van en dgl., door den enkelen **a b l.** of door in, ex, ab, b.v. **a.** de voeten tijden, laborare ex pedibus; sterk **a.** ruitjerij, firmus ad equitatu; het ontbreekt hem noch **a.** natuurlijke gaven, noch **a.** geleerdheid, nihil neque a natura, neque a doctrina ei deest. | = door, ten gevolge van en dgl., door den enkelen **a b l.**

of door ex, ab, de, b.v. *iemd* of iets **a.** iets herkennen, agnoscere alqm, alqd ex alqare; **a.** een ziekte sterven, morbo perire (minder vaak: **a.** morbo); **a.** een teeken onderkennen, notā alqā internoscere. | dikwijls wordt **a** a n door den casus van een subst. uitgedrukt, b.v. gebrek **a.** graan, inopia frumenti; **a.** *iemd* denken, reminisci alcs; **a.** iets of *iemd* een voorbeeld hebben, habere alqd of alqm exemplum alcs rei. | Bijz. uitdrukkingen: er is iets van **a.**, aliqua ex parte verum est; het ligt **a.** *iemd*, est in manu of potestate alcs; positum est in alqo; het is **a.** u, tuae nunc sunt partes; er is niets **a.** hem, nihil est.

aanbeeld, incus.

aanbesteden, locare, b.v. alqd; opus faciendum; statuum faciendum.

aanbesteder, locator.

aanbesteding, locatio.

aanbevelen, commendare (alqm, alqd, alci); *iemd* aan *iemd* **a.** (= verzoeken hem te beschermen enz.) tradere, commendare et tradere alqm alci. | zich (zelf) **a.** = bevallen, gratum esse, placere, probari (alci, ook v. zaken); se commendare (alci, v. personen); door iets, commendari alqare.

aanbevelenswaardig, commendabilis, commendandus, commendatione dignus; het **a.** van iets, id quo alqd commendatur.

aanbeveling, commendatio; gezaghebbende **a.**, auctoritas; = aanraden, suasio; op *iemds* **a.**, suatore alqo; **a.** bij het volk, commendatio in vulgus; *iemd* een **a.** geven, commendare alqm. — **aanbevelings-**, in samenstellingen: commendaticius, b.v. *aanbevelingsbrief*, litterae of tabellae commendaticiae.

aanbiddelijk, venerandus, adorandus; adoratione of veneratione dignus; colendus.

aanbidden, adorare, venerari; een mensch **a.**, alqm venerari, adorare ut deum; = vereeren, colere.

aanbidder, cultor.

aanbidding, adoratio, veneratio.

aanbieden, 1. porrigere, offerre, praebere alci alqd; *iemd* zijn diensten, zich tot iets **a.**, operam suam (ad alqd, in alqare) alci offerre, deferre, polliceri, profiteri; den vijand den slag **a.**, facere hosti potestatem of copiam pugnandi; hostem ad pugnam provocare. — 2. *refl.*, zich aanbieden voor of als enz., b.v. offerre se (ad mortempatriae); (als wegwijzer) polliceri of promittere se ducem itineris; (als borg) se sponso-

rem profiteri; *de gelegenheid biedt zich aan, occasio of opportunitas offertur.*

aanbieding, z. aanbod.

aanbinden, annectere (alqd ad alqd, alci rei); alligare (alqm ad palum); illigare (alqm in currum, litterae in iaculo illigatae); (*vast*) astringere (alqm ad statum); *den strijd met iemd a., experiri alqm, proelium committere cum alqo.*

aanblaffen, allatrare alqm (*overdr.*).

aanblazen, (*het vuur*) ignem flando of flatu accendere; conflare incendium; *overdr., accendere* (certamen, seditionem, spem, invidiam), *vgl. aandrijven, 1*; augere alqd.

aanblazer, zie aandrijver.

aanblazing, fig., afflatus, b.v. *der godheid, divinus, (van geestverrukking) furoris*; = *aandrijving en dgl., incitatio, impulsio.*

aanblijven, 1. = *aan iets blijven hangen of vastzitten, adhaerescere ad alqd; inhærescere in alqa re.* — **2.** = *in zijn ambt blijven, continuare magistratum, consulationem etc.*

aanblik, 1. a c t., aspectus; conspectus; *bij den eersten a., primo aspectu, primo conspectu, prima specie; bij den eersten a. den schijn van iets hebben, habere primam speciem alci rei (Cic.); behagen scheppen in den a. van iets, re of aspectu (conspectu) alci rei oculos pascere of animum exsaturare; iemds a. verdragen, conspectum of vultum ferre, perferre, sustinere; iemds a. mijden, conspectum fugere; ik kan (den a. van) het licht nauwelijks verdragen, lucem aspicere vix possum; gij zoudt dien a. niet kunnen verdragen, non ferres ista, si videres; men moet zich door langdurige oefening aan den a. en de komst van den dood gewennen, magna exercitatione durandus est animus, ut conspectum mortis accessumque patiatur; de a. vermeerdert de smart, oculi augent dolorem; de herhaalde a., consuetudo oculorum.* — **2. p a s s.**, = *witertijk, schouwspel en dgl., aspectus, conspectus, species, spectaculum; een treurigen a. opleveren, triste spectaculum praebere (alci), tristem aspectu esse; door iets een vreeselijken a. opleveren, magnum terrorem praebere alqa re; de a. van mij, van u, conspectus meus; tuus; den a. der smart, van den schrik verdragen, speciem doloris, terroris ferre of sustinere.*

aanblikken, aspicere; conspiciere.

aanbod, condicio; een a. doen, conditionem ferre, -proponere; *een a. aannemen, verwerpen, c. accipere, -aspiciere; het a. doen om enz., profiteri, promittere, polliceri m. a c c. c. i n f. f u t.*

aanbopen, 1. (*iets of met iets*) tegen iets a., z. *kloppen, slaan, stooten en dgl.* — **2.** (*zelf*) tegen iets a., alldi (ad alqd); caeco impetu incurrere (in alqm).

aanbotsen, z. aanboonen.

aanbouw, (van veldvruchten enz.), satio; door omschr.; (van gebouwen enz.), z. bouw, 1.

aanboonen, 1. serere (frumentum). — **2.** (*van gebouwen enz.*), z. **bouwen, 1. B.** | = *bijbooven, astruere, adiungere (alqd alci rei); = tegen iets a., b.v. de huizen zijn onmiddellijk tegen den stadsmuur aangebouwd, aedificia moenibus continuantur; hetgeen tegen een gebouw a. is, aedificium*

veteri astructum; (als aanhangsel of vleugel) accessio; (als nieuw gebouw) recens aedificium.

aanbouwing, z. aanbouw.

aanbranden, (van spijzen enz.) aduri; aangebrand zijn, adustum esse; *laten a., adurare.*

aanbreken, 1. t r a n s., iets a. = *voor d. dag halen, promere; = van iets proeven, delibare alqd.* — **II. i n t r.**, a. = *langzamerhand verschijnen, appetere, appropinquare; de morgen, de dag b. a., lux oritur of appetit of iam appropinquat; dies appetit, dies illucescit of illucescit alleen; en zoo overdr.; er b. een aangename tijd a., laetus dies illucescit; de nacht b. a., nox appetit; advesperascit (impers).* — **b. s u t s t.**, het a. van den dag, ortus lucis, prima lux, lux iam appropinquans, diluculum; *bij of met het a. van den dag, prima luce; primo diluculo; ubi primum dies illucescit, illuxit; tegen het a. van den morgen of dag, sub lucis ortum; luce appetente of iam appropinquante; vóór het a. van den morgen of dag, ante lucem; daarvóór plaats hebbende, antelucanus, b.v. officium antelucana industria.* | *het a. van den avond of nacht, crepusculum, prima nox; bij het a. van den avond, primo vespere; quum advesperasceret; bij of met het a. van den nacht, prima nocte; ubi nox appetivit.*

aanbrengen, 1. e t g., z. *voor de oorspr. betekenis: brengen.* | *iets ergens a. = iets ergens zijn plaats geven, inserere (armarium parieti; turpes locos historiae); intexere (in een geschrift); illigare (in oratione omnes verborum, sententiarum lepores); disponere (op verschillende punten a.); distinguere alqd alqa re, b.v. in een redevoering zekere glanspunten a., orationem variare et distinguere quasi quibusdam verborum sententiarumque insignibus; dit mag niet gelijkmatig over de geheele rede verspreid zijn, maar zoo op verschillende plaatsen aangebracht, dat enz., id non debet esse fusum aequaliter per omnem orationem, sed ita distinctum, ut etc.; = aanwenden, adhibere alqd in alqa re; iets ter rechter tijd, ter rechter plaatse a., alqd in loco of loco ponere; een naast het huis aangebracht theater, theatrum coniunctum domui.* — **2. overdr., iemd eer, voordeel enz. a., alci honori, emolumento etc. esse.** | = **berichten en dgl., z. a.; = verlikken, indicium facere (alci rei); indicare (de alqa re, alci); indicium deferre (alci rei ad alqm); deferre (alqd, de alqa re, de alqo, ad alqm).** — **Z. ook: aangeven.**

aanbrenger, = boodschapper en dgl., z. a.; = verklikker, (in 't alg.) index, (verklikker bij de overheid) delator (vooral in verraderlijken zin). — **Z. ook: aangever.**

aanbrenging, (in 't alg.) indicium, (bij de overheid) delatio; = verraad, proditio. — **Z. ook: aangifte, 2.**

aanbrullen, (van runderen) admugire alci; (van leeuwen) rugire, fremere in alqm; fig., oratione saeva increpare alqm.

aandacht, animi attentio; met a., attente, studioso (ijverig); volstrekt geen a. schenken, nihil officii et cultus tribuere; zijn geheele a. op iets vestigen, omni cura incumbere ad of in alqd; de a. spannen en

dgl., z. spannen, 2. — Vgl. verder: oplettendheid, opmerkzaamheid.

aandachtig, attentus (adv., attente). — Vgl. verder opmerkzaam.

aandeel, pars (tegenover geheel); = actie, pars; portio (iems evenredig aandeel), in klass. Latijn bijna alleen in de vldtr. pro portione (voor iems a. = naar evenredigheid), waarvoor ook pro rata parte gezegd wordt; ik heb een (mij toekomend) a. daaraan, est alga mea pars virilis (z. verder: deel); a. aan iets hebben, verkrijgen, participem esse alcs rei; in parte alcs rei esse; partem habere in alga re of alcs rei; venire in partem alcs rei; socium of adiutorem esse, venire in societatem alcs rei (aan iets medeverken); geen a. aan iets hebben, expertem esse alcs rei; a. aan iets nemen, b.v. aan beraadslagingen, consiliis interesse, consilii participem fieri; aan een misdaad, secleri affinem esse; in iems vreugde of smart, gaudio of dolore alcs moveri; levendig a. aan iets nemen, studere alci rei (b.v. aan de staatszaken, vehementer rei publicae); iemd a. aan iets laten nemen of vergunnen te nemen, alqm facere participem alcs rei; alqd communicare cum alqo; vocare alqm in partem alcs rei.

aandeelhouder, socius.

aandenken, 1. a b s t r., memoria, recordatio; iemd in welwillend a. houden, praestare alci memoriam benevolentiamque; iemd in liefderijk a. houden, grata memoria colere of prosequi alqm; gratam memoriam alcs conservare of retinere; het a. blijft levendig, floret, viget of vivit memoria; in eeuwig a. blijven, sempiternam memoriam relinquere; zijn a. vereeuwigen, commemoratio-nem nominis sui cum omni posteritate adaequare; (door gedenkteekenen) memoriam nominis monumentis consecrare; tot of als a., memoriae causa; ad memoriam (alcs rei); monumenti causa; ut ea res monumento sit; ut maneant memoria. — Z. ook herinnering, 2. — 2. con cr., = herinneringsteeken, monumentum (alcs rei, aan iets); res ob memoriam alcs facta; (als het een geschenk is) donum memoriae of monumenti causa datum of acceptum; iets als a. voor zich behouden, monumenti causa sibi reservare alqd.

aandiienen, iemd of zich a., nuntiare alqm of se adesse of venturum esse; ik laat mij a., mitto qui nuntiet me adesse; zich door iemd laten a., alqm suum adventum prae-nuntiare iubere; zij hadden zich laten a., de eorum adventu prae-nuntiatum erat; zich bij iemd laten a., prae-mittere indicantes venisse se adaudi alcs causā; ostendere se cum alqo colloqui velle.

aandoen, 1. eig., a. een kleed a., induere vestem (zelf, sibi); iemd, alci; ook se of alqm alga re); inducere (calceos sibi, caestus manibus, soleas in pedes); sumere; andere kleederen, schoenen a., mutare vestem, calceos. — b. (van zevaarders) een plaats enz. a., navem appellare ad alqm locum; navem applicare ad terram; attingere (alqm locum); een haven a., z. binnenloopen, 2. — II. overdr., a. = roeren, 2; 1. treffen, 1, A, z. a. — b. iemd iets a., afficere alqm alga re; af-ferre, inferre alci alqd (eer, schande en dgl., vgl. deze sub st.); iemd een proces a., z. proces.

aandoening, animi motio of commotio of affectus; smartelijke a., dolor; diepe a., multae lacrimae et fletus; a. verwekken, onderwinden, z. roeren, 2; 1. treffen, 1, A; het verwekken van a. (door den redenaar), miseratio; met a., dolenter (vgl. aandoenlijk, 1).

aandoenlijk, 1. = wat geschikt is om aandoening op te wekken, aptus ad permovendum (b.v. genus dicendi) of ad animos (hominum) permovendos, commovendos; medelijden opwekkend, aptus ad misericordiam commovendam; miserabilis (vox, aspectus); flebilis (klagend); vox; de a. toon enz., commiseratio; in den a. toon overgaan (van den redenaar), commiserari; = zacht, mollis (carmen); mollissimis verbis). — 2. licht aangedaan wordende, z. gevoelig, 2.

aandoenlijkheid, 1. het aandoenlijke van iets, weer te geven door een adiect.; vgl. aandoenlijk, 1. en dgl. — 2. = gevoeligheid, z. a.

aandragen, z. brengen.

aandrag, 1. eig., impetus (hostium, maris); concursus (van alle kanten), b.v. hostium, multitudinis. — 2. overdr., = nadruk, z. a.

aandraven, komen a., adequitare; equo advehi; (van het paard) tolutim accedere.

aandrift, impetus; vis; appetitus (inz. = instinct); appetitio (streven); studium (ijver), cupiditas (begeerte), voor of naar iets, alcs rei; desiderium (smachtend verlangen, alcs rei); edele a., virtus; blinde a., motus temerarius; een a. tot iets hebben, studio, desiderio alcs rei duci, impelli; appetere, concupiscere alqd; een natuurlijke a. tot iets hebben, naturā ferri ad alqd; innatum est alci c. i n f.; een hevige a. tot iets hebben, rapi ad alqd, rapi et duci ad alqd; zinnelijke a., sensus, b.v. sensibus tantum moveri; uit eigen a., meā (tuā, suā) sponte, ook door ipse, per se, ultro, vgl. vrijwillig.

aandrijven, 1. trans., = in snelleren gang brengen, concitare of incitare (naves; navem remis; equum), stimulare (alqm); stimulos admovere (alci). | overdr., incitare (alqm ad alqd); impellere (alqm ad alqd; alqm ut; alqm); stimulare (alqm ad alqd of ut); hortari, exhortari (alqm ad alqd of ut); accendere, incendere, inflammare (alcs animum; alqm ad alqd); in het p a s s. ook concitare (ad alqd); a. tot het verrichten van iets, exigere alqd (promissum); op iems a., alqo impulsore of auctore; alcs impulsu of auctoritate; alcs auctoritate commotus of impulsus; op a. van anderen, alieno impulsu. — 2. i n t r., ergens a., ferri, deferri alqo; (van schepen) appelli ad locum.

aandrijver, aandrijfter, impulsor, instigatrix; door verba.

aandrijving, incitatio, impulsio; door verba.

aandringen, 1. eig., op iemd, instare alci (ook a b s o l., vooral van het a. der vijanden); urgere alqm; door de aandringende vijanden omringd, hostium concursu circumfus. — 2. overdr., = aandrijven, 1 en dgl., z. a. | op iets a., urgere alqd; deprecari alqd; contendere (hoc, illud, m. ut; b. iemd, ab alqo); (sterker) flagitare, efflagitare

(alqd, ab alqo); instare (de alqa re alci of m. ut, ne etc.); *bij iem d a. op iets of dat hij enz., impellere* (alqm in of ad alqd, ook m. ut); orare atque obsecrare (*vooral* alqm ut of ne etc.); iubere m. a. c. c. i. n. f.; *vooral daarop a., dat, maxime niti, ut etc.* — *Het a., efflagitatus, impulsus.*

aandruischen, (*tegen iets*) abhorrere ab alqa re (b.v. *tegen het spraakgebruik, a sermonis consuetudine of usu*), alienum esse ab alqa re.

aandrukken, apprimere (alqd alci rei of ad alqd).

aanduiden, significare, indicare (alci alqd); dicere, appellare; *iets kort, even, in algemeene trekken a., obscure dicere; iacere; leviter, universe significare.* — *Vgl. aan-toonen; aanwijzen, 1.*

aanduiding, significatio; *bij sommige dingen is een enkele a. voldoende, quaedam significare of significasse satis est.* — *Vgl. aantooning, aanwijzing, 1.*

aandurven, confidenter resistere alci; *een zaak a., confidenter alqd suscipere.*

aaneen, (*van plaats*) continuo, coniuncte; (*van volgorde*) deinceps; *in de samenstelling der werkw. wordt het gevl. door con- uitgedrukt, vgl. de volgende werkwoorden, z. verder ook de samenstellingen met samen-.*

aaneenbinden, connectere, iungere, coniungere of copulare (inter se).

aaneenbouwen, *huizen a., domos continuare.*

aaneenhangen, cohaerere (inter se).

aaneenhechten, connectere, (*aaneenaaien*) consuere (res inter se).

aaneenknoopen, connectere (alqd cum alqa re; inter se).

aaneennaaien, z. aaneenhechten.

aaneenschakelen, iungere, coniungere, connectere (inter se); *woorden tot een periode a., verba continuare.*

aaneensluiten, (*in t r.*) continuari (*van gebouwen, die aangegebouwd zijn enz.*); *zich a., (van soldaten in het gelid) ordines comprimere; iungi inter se en alleen iungi (zich met elkander vereenigen); (vriend-schappelijk) inter se iungi conciliarique.*

aaneenstaan, contingere inter se (*ook van pers.*). — *aaneenstaand, continuus; dicht a., creber.*

aaneenvoegen, coniungere, connectere, coagmentare (inter se).

aangaan. 1. eig., bij iem d a. (*om hem iets te vragen*), adire alqm de alqa re (*ook = zich over iets tot iem d wenden, b.v. per brief, per epistolam.*) — **2. overdr., (van personen), die mij niets a., of wien ik niets a., alienus** (mihi); *in 't geheel niets, alienissimus.* | (*van zaken*), attinere, pertinere ad alqm, ad alqd; *dit g. mij in 't geheel niets aan, id nihil ad me attinet, nihil meā interest of refert; wat gaat het mij aan? quid hoc ad me? quid mihi cum illa re? quid id meā interest of refert? het gaat u aan, res ad te spectat, tua res agitur; z. ook betreffen.* | *een weddenschap, een huwelijk, een verdrag enz. a., z. deze subst.* — **3. = beginnen te branden, exardescere; ignem of flammas concipere; flammis comprehendere of corripere, in het verband ook alleen comprehendere.** — **4. = geoorloofd zijn, licere; ook ferri, tolerari**

posse; tolerabile esse. — **5. = beginnen, II, z. a.**

aangaande, p r a e p., quod attinet ad; *de c. a b l. (inz. bij verba sentiendi en declar.).*
aangapen, spectare (*brutaal, oculis protervis*); stupentem intueri; mirabundum cum stupore quodam contueri (alqd); admirari (alqm, alqd); *aangegaapt worden, admirationem habere.*

aangaper, spectator (turba spectatorium, Liv.).

aangeboren, ingeneratus, innatus (omnibus, in nobis); insitus (menti, animis nostris; hoc naturā insitum est ut etc.; insitum est militibus vincere), insitus et innatus; naturalis, natus; *de taal die ons a. is, sermo, qui natus est nobis; dit is een wet, niet geschreven, maar aangeboren, est haec non scripta sed nata lex; het gevoel van iets is ons a., in animo sensuque nostro penitus innatum atque insitum est alqd.*

aangehuwd, affinis (alci).

aangeklaagde, z. beklaagde.

aangelegenheid, res; *een gewichtige a., res maior, gravis; res magni momenti; een onbeduidende a., res parva, minuta.* | ratio; negotium; causa (*ook = rechtszaak*); *zich belasten met een a., suscipere negotium of causam; zijn aa. door een ander laten bezorgen, per alium negotia conficere; die de a. van een ander bezorgt, procurator; mijn huiselijke aa., res meae familiares.*

aangenaam, (*het hart verheugend*) iucundus; (*waard*) gratus; (*welkom*) acceptus; suavis, dulcis; *niets is aan de godheid aangenaam dan, nihil est deo acceptius quam; v. pers., (bemind) gratosus, (hoog aangeschreven) probatus, b.v. alci, minus p. parentibus; v. streken, amoenus; v. iemds omgang of taal, urbanus, festivus, lepidus; zeer a. zijn, habere multum iucunditatis, suavitatis, leporis; a. voor het oog of oor zijn, delectare oculos; mulcere, permulcere aures.* — *Ad v., iucunde, suaviter, amoenē, commodē, urbane, festive, facete, lepidē.*

aangenaamheid, iucunditas, suavitas, dulcedo, amoenitas (*vgl. aangenaam*).

aangespen, *iets aan iets, aptare, accommodare alqd alci rei, ad alqd; annexere alqd alci rei.* — *Z. ook omgorden.*

aangetrouwd, affinis (alci).

aangeven, I. eig., porrigere, praebere (alci alqd). — **II. overdr., A. = aantonen, verklaren in 't alq., significare, indicare, edere, deferre; (publiek en officieel) profiteri** (alqd); *een plaats a., locum edere, indicare; zijn vermogen a., bona sua profiteri; censum deferre; alqd in censu dedicare; zich als dader enz. van iets a., auctorem rei alcs se profiteri; elkander a., indicia deferre inter se.* | *ook monstrare, demonstrare, ostendere, praecipere en dgl.* — **B. = aanklagen, iem d.** nomen alcs deferre (*de vi en dgl.*); accusare alqm; indicium facere alcs rei of de alqa re; *iets bij iem d a., deferre alqd ad alqm; crimen deferre ad alqm; van a. zijn beroep maken, accusationes exercere, delationes facitare; zich zelven a., de se confiteri.* — **C. = in hoofdtrekken of lijnen a., schetsen, designare; een gebouw (= het bestek ervan opmaken), rationem aedificii describere.** —

D. in de muziek den toon a., praerie voce, monstrare modos. | overdr., den toon a., b.v. in een gezelschap, auctoritate sua apud alios plurimum valere; praerie alius exemplo; ook celebrari in circulis; bij iets, alcs rei ducem ac principem esse.

aangever, zooveel in 't alg., als inz. voor het gerecht, index; als publiek aanklager voor 't gerecht, accusator; als heimelijk aanklager (inz. onder de keizers), delator. — **aangeversloot**, indicium (alci dare).

aangeving, z. **aangifte**.

aangezicht, facies, os, vultus; frons; z. **gezicht**, 2; iemd van a. kennen, alqm de facie nosse; in het a., coram; in het a., in tegenwoordigheid van iemd, coram of inspectante, praesente algo; in het a. van den dood, moriens.

aangezien, con i., z. **daar**, 2: 2. **wijl**.

aangifte, 1. = plan, schets, descriptio, designatio. — 2. = kennisgeving en dgl., significatio (schriftelijke, litterarum); indicium, delatio (aangebving bij de overheid); publieke, formeele a., professio (bonorum, nominis); a. doen, indicium facere (alcs rei), indicare (de alqa re, alci), indicium deferre (alcs rei ad alqm), deferre (alqd, de alqa re, de alqo, ad alqm); zich tot het doen van een a. bereid verklaren, vrijwillig en openlijk a. doen, indicium profiteri.

aangluren, limis oculis aspicere of intueri.

aangorden, z. **omgorden**; overdr., zich a., accingi (ad alqd).

aangrenzend, finitimus, vicinus (ook fig.); confinis (gemeenschappelijke grenzen hebbende); adiacens; adiunctus; adhaerens (paeninsula continenti, Liv.); propinquus; (dicht, vlak) continens (alci loco, cum alqo loco).

aangrijpen, 1. erg., iemd of iets, prehendere, apprehendere, comprehendere, arripere alqm, alqd. — 2. overdr., het noodlot heeft hem hard aangegrepen, gravissimo fortunae vulnere percussus est; zijn rede heeft mij zeer aangegrepen, oratio eius graviter me commovit of animum meum percussit; z. ook **treffen**, 1, A. — Z. verder **aanpakken**, **aanvatten**, **aantasten**, **aanvallen**.

aangrijpend, overdr., z. **aandoenlijk**, 1. **aangriper**, z. **aantaster**, **aanvaller**. **aangroei**, z. **aanwas**.

aangroeien, 1. = aan iets blijven hangen, adhaerescere alci rei; aan- of vastgegroeid zijn, adhaerere, inhaerere (alci rei). — 2. = toenemen, crescere; voortdurend a., accrescere; van ziekten, rampen en dgl., = drukkender, erger worden, ingravescere, corroborari; (in 't alg.) augeri (opibus, virtute); zeer sterk a., ingenti incremento augeri.

aangroeiing, z. **aanwas**, 1.

aanhaken, = aan een haak hangen, ex unco suspendere (alqd); = met haken aanvatten, unum impingere (alci).

aanhalen, 1. = aantrekken, 1, z. a. (strak a., spannen). — 2. = vleien, 1, z. a. — 3. = aanvoeren, 1, B (= vermelden e. dgl.), z. a. — 4. = in beslag nemen, z. **beslag**, 2.

aanhaling, blandus; -heid, blanditia. **aanhaling**, z. **citaat**.

aanhang, z. **aanhanger**.

aanhangen, 1. trans., suspendere (alqd alci rei, in, ex, ab alqa re). | = toevoegen, addere, adicere, adiungere. — 2. intr., aan iets hangen, adhaerere alci rei. | = toegedaan zijn, -blijven, adhaerere, deditum esse alci rei; amplecti, amplexum tenere alqd; (slaafs) quasi addictum et consecratum esse, (b.v. certis quibusdam sententiis). | iemd a., alci deditum, addictum esse; favere, studere alci; favere partibus alcs; studiosum esse alcs; sequi alqm of alcs auctoritatem; alcs sectatorem (assectatorem, asseculam) esse; stare ab of cum alqo; (wat zijn leer betreft), alcs sectam of alqm sequi; esse ab alqo, ab alcs disciplina; vgl. **aanhanger**.

aanhanger, 1. in 't alg., socius, amicus, studiosus alcs of alcs rei; (ijverig toegedaan) cultor. — 2. in 't bijz., staatkundige a., sectator, assectator, assecula, defensor partium, fautor alcs; a. van den adel, z. **adel**. | iemds aanhangers, ook factio (staatkundige partij; vand. een man met grooten aanhang, homo factiosus), partes (pl.); turba (de iemd aanhangende massa); secta (philosophische sekte). | omschrijvingen: (in staatkundigen zin), qui sentiunt of faciunt cum alqo; qui stant cum of ab alqo; qui alci student; qui alcs partibus favent of alcs partes sequuntur; (met betrekking tot iemds leer), qui sunt ab alqo of ab alcs disciplina, qui alqm of alcs sectam sequuntur, qui ab alqo profecti sunt; ook b.v. de aa. van Pythagoras, Socrates, Plato, Pythagorei, Socratici, Platonici; de aa. der Academische (Platonische) philosophie, Academici; mijn, uw, zijn aa. = mei, tui, sui.

aanhangig, een zaak of klacht a. maken, rem, causam deferre ad iudicem; actionem rei instituire of intendere; actione uti; (door oproeping van getuigen) litem contestari; tegen iemd, litem alci intendere of in alqm inferre; alqm ad iudicem of in ius vocare; postulare alqm alcs rei; lege agere cum alqo; de zaak is a. bij, causa consistit apud etc.; (van andere dan rechtszaken), bij iemd a. maken = ter beoordeeling voor iemd brengen en dgl., referre ad alqm de alqa re, alqd ad populum, vooral referre ad senatum (en in het verband alleen iefere), ook de alqa re.

aanhangig, het aan elkander hangen der atomen, adhaesiones atomorum inter se.

aanhangsel, appendix; van een persoon, additamentum (b.v. Ligus, a. inimicorum meorum); een a. van den Punischen oorlog, accessio Punici belli; bij wijze van a., appendicis loco. — **aanhangsetje**, appendicula.

aanhanger, fautrix, cultrix; quae alci favet of studet.

aanhankelijk, alci deditus; alcs studiosus of amans.

aanhankelijkheid, studium (alcs); voluntas in alqm (propensa); animus alcs studiosus; caritas alcs rei, erga alqm; teedere a., amor. — Vgl. **lieide**.

aanhebben, = dragen, gestare alqd; indutum esse alqa re; (een mantel en dgl.) amictum of circumdatum esse alqa re; schoenen a., calceatum esse; een toga a., togatum esse.

aanhechten, = *aanknoopen*, *annectere* (alqd alci rei, ad alqd), *vgl. aanbinden*; = *aannaaien*, *assuere* (alqd alci rei.)

aanhel, *z. begin*.

aanhelfen, = *beginnen te zingen*, *canere incipere*; = *voorzingen* *praefere voce*; *monstrare modos*; = *beginnen te spreken*, *z. beginnen*, **1. A.**

aanhitsen, *immittere*, *instigare* (*canes in alqm*); *overdr.*, *instigare*, *excitare*, *concitare*, *incitare*, *irritare*, *accuere*, *impellere*, *accendere*, *inflammare* (*alqm ad alqd*; *ad iniuriam faciendam*); *vgl. ophitsen*.

aanhitser, -ster, *impulsor*, *conciator*; *instigator* (*Tac.*); *instigatrix* (*Tac.*).

aanhitsing, *incitatio*, *conciatio*, *irritatio*, *instinctus*, *impulsus*; *op iemds a.*, *impulsu alcs*; *alqm instigante*, *incitante of impulsore*.

aanhooren, *audire*, *auscultare* (*alqm, alqd*); *aures praebere* (*alci, alci rei*); *aures dare of dedere* (*gehoor verleenen*, *alci*); *iemd opmerkzaam, zeer oplettend a.*, *attente*, *perattente* *audire alqm*; *iets gelaten a.*, *aequis auribus accipere alqd*; *iets mede a.*, *interesse sermoni of sermonibus*; *ik kan dit niet a.*, *aures meae abhorrent a commemoratione rei*; *ten a. van = in het bijzijn, in tegenwoordigheid van, z. bijzijn*; **2. voor**, **1. A.**

aanhooring, *auditus*; *door werkw.*

aanhouden, **1. trans.**, *iets aan iets houden*, *admoveere alqd alci rei*, *ad alqd*; *appondere* (*manum ad os*). | *iemd op de vlucht a.*, *fugam alcs reprimere of inhibere*; *ex fuga alqm retrahere*; (*reizigers op den weg a.*, *consistere cogere* (*viatores etiam invitos*); = *arresteerden*, *comprehendere*. — **2.**

in tr. = *voortduren*, -gaan, *tenere*, *non remittere*; = *niet aflaten iets te doen*, *non desistere*; *vgl. aandringen*; *bij iemd a.*, *z. aandringen*, **2.**

aanhoudend, *assiduus* (*imbres, lacrimae, bella, labor, fletus*); *continens*, *continuus* (*hiems, febris, somnus*); *longus* (*hiems*); *a. vlijt*, *assiduitas*; *a. zorg van den arts*, *assiduitas medici*; *a. droogte*, *longae siccitates*, *ook alleen siccitates* (*Caes.*); *a. bezigheden*, *occupationes*. — *A d v.*, *assidue*, *continenter*; *a. werken*, *nullum tempus ad laborem intermittere*.

aanijagen, = *aandrijven*, **1. z. a.**; *iemd schrik a.*, *inciere alci metum*, *formidinem*; *incutere alci metum*, *terrorem*; *afferre alci metum*.

aankijken, *z. 1. aanzien*, **1.**

aanklaagster, *accusatrix*.

aanklacht, (*in 't alg.*) *accusatio*; *tegen Hannibal*, *Hannibalis*; *voor het gerecht*, *accusatio* (*capitis*, *van een misdad.*, *waarop de doodstraf staat*); *crimen* (*beschuldiging*, *inz. voor het gerecht*, *waarbij men een verantwoord van den kant van den beschuldigde verwacht*); *delatio nominis en in het verband alleen delatio* (*aangifte van iemds naam bij den praetor om hem aan te klagen*); *crimnatio* (*a. uit onedele drijfveeren*); *calumnia* (*valsche a. tegen een onschuldige*); *toebereidselen maken tot een a.*, *haar inleiden*, *adornare atque instruere accusationem*; *een a. op zich nemen*, *accusationem suscipere*; *een a. mede onderteekenen*, *a. subscribere*; *een a. tegen iemd inbrengen*, *z. aanklagen*; *een a.*

weerleggen, *ontzenuwen*, *z. ontzenuwen*; *dat hij door hen voor een a. wegens kuiperij bewaard gebleven was*, *ab iis se ereptum ne de ambitu causam diceret*; *hij roept de hulp der tribunen tegen een a. in*, *appellat tribunos ne causam dicat*; *punt van a.*, *crimen*; *rede van a.*, *accusatio*; *akte van a.*, *accusatio*, *libellus*, *b.v. libellum de alqo dare* (*inzenden*); *z. klacht*, **2.**

aanklagen, *accusare*, *in 't alg.*, *alqm de negligentia litterarum*; *inertiam adolescentium*, *infirmatum naturae*; *in quo te accuso*; *m. quod*; *alqm graviter*, *liberius*, *aspere et acerbe*. | *voor het gerecht*, *alqm*; *iemd op grond van een wet*, *alqm* (*ex*) *lege*; *iemd op het een of ander punt*, *alqm alqo crimine*; *iemd wegens of van iets*, *alqm alcs rei*, (*wegens beledigingen*) *propter iniurias*; *ook de alqa re*, *de veneficiis*, *de pecuniis repetundis*; (*wegens sluipmoord of als sluipmoordenaar*) *alqm inter sicarios*; *m. quod*; *alqm in crimen vocare*; *nomen alcs deferre* (*de alqa re*); *alqm in ius*, *in iudicium vocare* (*de alqa re*); *in iudicium adducere*; *reum facere of agere of constituere alqm*; *actionem of lifem intendere alci*; *postulare*, *citare alqm* (*alcs rei*, *de alqa re*); *arcessere alqm* (*iudicio of crimine alcs rei*, *alqm alcs rei*); *iemd tegen een bepaalden termijn voor het gerecht dagen*, *diem dicere alci*; *iemd op leven en dood a.*, *capitis alqm accusare*, (*iudicio*) *capitis arcessere*, *in iudicium capitis vocare*, *alci capitis periculum creare*; *wegens hoogverraad* (*tegen den staat of onschendbare staatsdienaren*), *actionem perduellionis intendere alci*, (*tegen den vorst*) *movere alci crimen maiestatis*, *alqm reum maiestatis apud iudices facere*; *een onschuldige valsche a.*, *calumniari alqm*; *iemd uit onedele drijfveeren a.*, *criminari alqm*. | = *zich beklagen over* (*zoodat men zich direct tot den persoon zelven vendt*) *incusare*, *minder vaak accusare alqm*. — *De aangeklaagde, z. beklagde*. — *Het a.*, *accusatio*, *delatio nominis*; *zijn beroep maken van het a.*, *accusatorem esse*; *accusationem exercere*; *delationes of accusationes facitare*.

aanklager, *in 't alg.*, *actor*; *in een crimineel proces*, *accusator* (*in 't alg.*); *is qui accusat* (*in een bepaald geval*, *b.v. hi*, *a quibus accusatus sum*, *mijn aanklagers*); *een valsche a.*, *calumniator*; *een geheime a.* (*stille verklikker*), *delator*. — **aanklagers**, *van een aanklager*, *accusatorius*. — **aanklaagster**, *accusatrix*.

aanklampen, *z. aanspreken*, *dringend* (*verzoeken*).

aankleeden, *iemd a.*, *induere vestem alci of veste alqm*; *zich a.*, *calceos et vestimenta sumere*; *induere* (*sibi*) *vestem*; *aangekleed*, *indutus*, *vestitus*, *vgl. kleeden*; *geheel aangekleed*, *zooda's hij was*, *ita ut calceatus vestitusque erat*.

aankleven, **1. trans.**, *agglutinare* (*alqd alci rei*). — **2. in tr.**, *inhaerere* (*alci rei*, *ad alqd, absol.*); *inhaerescere* (*in alqa re*); *haerere*, *adhaerere*, *adhaerescere* (*alci rei*, *alci*), *ook overdr.*, *b.v. haeret ei peccatum*, *er kleeft een vlek aan hem*. — *Vgl. ook aanhangen*.

aankloppen, *pulsare* (*fores, ostium*, *anuum = aan de deur*); *overdr.*, *bij iemd*

a., adire alqm, petere alqd ab alqo. — *Het a., pulsatio (aan de deur, ostii).*

aanknoopen, annectere (alqd alci rei), adungere (alqd ad alqd, alci rei); *het een aan het ander a., nectere alia ex aliis; den afgebroken draad der rede weer a., interrupta contextere, vgl. draad; een gesprek met iemand a., sermonem instituere of ordiri of conferre cum alqo; onderhandelingen a., z. onderhandeling; vriendschappelijke betrekkingen a., amicitias comparare; met iemand, alcs familiaritate implacari.*

aanknooping, annexio (bij lat.); door omschrijving.

aankomeling, = pas (van buiten) aangekomenus, advena, alienigena, peregrinus, ook verb. peregrinus atque advena; = aankomend jongeling, adolescens; = **nieuweling**, z. a.

aankomen, I. eig., advenire, venire, devenire; *daar, waar men wilde of moest, pervenire (te Rome, Romam; m. ad of in c. a. c. c.; absol.); ook attingere, nancisci locum; v. zaken, ferri, perferri, afferri (b.v. er is een brief aangekomen, litterae allatae sunt); per as, per schip, advehi curru, navi. | = naderen, z. a. tegen iets aankomen = ~ aanstooten, z. a. | kom aan! age! festina! (maak voort) perge! — II. overdr., A. op iets a. = op iets berusten, situm of positum esse in alqa re; verti in alqa re; pendere ex alqo of ex alqa re; contineri alqa re; ook alqd continet rem, b.v. op één ding schijnt het bij de zaak aan te komen, una res videtur causam continere; *waarop het bij het geheele proces aankomt, quae res totum iudicium continet; het op een slag laten a., committere rem proello; op een beslissing door de wapenen, rem ad arma deducere; het op iemand laten a., dat enz., alci committere ut etc.; iets op het uiterste laten a., ultima, extrema experiri; ad extrema descendere; z. ook ahangen, 2. — B. op iets a., = om iets te doen zijn, iets betreffen, agi; het k. op het geld a., agitur pecunia; *daarop k. het mij niet a., dat enz., non id agitur ut etc.; het k. er op a. = de vraag is, quaeritur. — C. er op a. = van gewicht zijn, interest, refert, b.v. weinig, parvi, niets, nihil; m. a. c. c. i. n. f.; het k. er veel op a., multum of magni interest, plurimum refert; attinet (m. i. n. f. of a. c. c. c. i. n. f., gevl. m. voorafgaande negatie); pertinet ad alqd; het k. mij op de kosten niet a., non curabo sumptus, non parcam impensae.***

aankomend, = aanstaand, z. a.; = opgroeiend, adolescens (b.v. homo, filia).

aankomst, adventus; *van schepen ook appulsus; door participia, b.v. ik zag hem bij zijn a., cum venientem vidi; herhaalde, veelvuldige a., adventus in den plur.; a. in de stad, adventus in urbem (bij de stad, ad urbem); de a. van den consul te Rome, consulis Romam adventus; na zijn a., postquam ubi venit; zijn a. was allen welkom, omnibus optatus adventit.*

aankondigen, nuntiare (alci alqd); *(als formeele bekendmaking, bedreiging), denuntiare, b.v. proscriptionem, caedem, direptionem; alci mortem, inimicitias, periculum; alci iudicium minitari et denuntiare, ook m. a. c. c. i. n. f.; (v. e.*

bevel) m. ut; (iets toekomstigs) praedicere, van voorspellende vogels en dgl. portendere; publiek a. (van overheidspersonen), promulgare, pronuntiare; spelen en dgl. a., indicare; = melden, renuntiare; den oorlog a., bellum indicere, denuntiare; den dood a., mortem indicere (alci); als bevel a., edicere, imperare alqd; zieh als leeraar in de taalkunde a. of bekendmaken, se grammaticum profiteri.

aankondiger, nuntius; **-ster**, nuntia; **aankondiging**, in 't alg. significatio (aanduiding); (een publieke) pronuntiatio; denuntiatio (belli, periculi); praedictio; = bevel, imperium, edictum.

aankoop, I. = het aankopen, coemptio (agrorum); comparatio (servorum); **ook** door de verba bij aankopen genoemd. — 2. = de gekochte zaak, res empta; (in 't bijz., ager emptus; frumentum emptum of coemptum); possessio parata of comparata; veel a. doen, multa emere of coemere.

aankopen, emere, (opkopen) coemere, parare, comparare m. en z. pecunia, pretio, aere, argento, emptione (alqd, alqm).

aankooping, z. aankoop, I.

aankruipen, arrepere; furtim accedere of succedere (ad alqd).

aankweken, = kweken, voeden, opvoeden, z. a.; = begunstigen, bevorderen, colere (amicitiam, litteras, artes).

aankweker, = kweker, voeder, opvoeder, z. a.; = begunstiger, cultor, b.v. amicitiae.

aankweeking, = kwekerij, opvoeding z. a.; = begunstiging, cultura, b.v. litterarum.

aanlanden, z. landen; overdr. devenire.

aanlappen, z. aannaaien.

aanleeren, = door leeren zich eigen maken, discere, addiscere; vgl. 2. leeren, II.

aanleg, I. = aanlegging, bouwning en dgl., aedificatio, exstructio, vgl. **aanleggen**, I, C; smakelooze a., van een landgoed, insulsitas villae; meton., het aangelegde, opus; inz. = tuinen, park, horti, viridarium; = ontwerp, schets, plan, designatio, descriptio. — 2. = geschiktheid, bekwaamheid, ingenium (talent), van meer dan een persoon ook ingenia; indoles (natuurlijke a.; in klass. Lat. slechts in den sing.); natura (natuurlijke hoedanigheid, ook in den plur., b.v. illi naturis differunt, voluntate autem similes sunt); facultas (bekwaamheid, bedrevenheid, b.v. facultas dicendi, ingenii facultates); lichamelijke a., opportunitates, habitatesque corporis; a. tot iets hebben, a natura adiumenta alcs rei gerendae habere; een deugdzame a., indoles virtutis; een gelukkige of voortreffelijke a., ingenii bonitas; magna facultates ingenii; egregia of praeclara indoles; een buitengewone a., indoles singularis; een gelukkigen a. hebben, bona indole, eximio ingenio praeditum esse; ingenio valere; abundare ingenio; een middelmatigen a. hebben, mediocri ingenio esse; van uitnemendend geestelijken en zedelijken a. zijn, excellenti animo et virtute esse; een buitengewonen a. voor redenaar hebben, naturam admirabilem ad dicendum habere. | = neiging, overhelling, proclivitas ad alqd; a. tot iets hebben, ad alqd aptum, proclivem of propensum esse; a. voor een

zichte hebben, obnoxium, opportunum esse morbo alci.

aanleggen, I. trans., A. iets tegen iets a., apponere alqd alci rei of ad alqd; admoere (opus ad turrim hostium of adversus alqm locum); = *aansluiten*, applicare alqd alci rei of ad alqd; = *aanpassen*, aptare, accommodare alqd alci rei. | *vuur a.,* ignem facere; *vuur tegen iets a.,* ignem inferre alci rei, *tegen een gebouw, ignem subicere aedibus; een brand a. (= opzettelijk den brand iets in steken), incendium excitare. | een paard de teugels a., frenos incircare equo (fig., veluti frenos adhibere of incircare alci; veluti frenos imponere animo alces); iemd boeien a., catenas alci incircare; alqm catenis vincire. | de hand a. iets l., z. **hand, II, A.** — **B. geld en dgl. aanleggen, z. beleggen, 2.** — **C. = bouwen, stichten, oprichten en dgl.,** condeire (urbem); aedificare, exstruere (domum); instituere (munitiones, bibliothecam, metalla); facere, efficere (pontem); ponere (castellum); agere (cuniculos, parietem, aggerem); een haven a., portum constituere; een weg a., viam munire; een kolonie a., z. **kolonie; iets hier en daar a. of oprichten, disponere, b.v. tabernas per litora et ripas.** — **D. in eig. zin = mikken, z. a. | overdr., het daarop a. dat enz., id agere of spectare, moliri, ut; het ernstig op iets a., se conciere mente ac voluntate in alqd; alles is alleen daarop aangelegd, nihil quaeritur praeter hoc; allen l. het daarop a. dat of om, omnium curae eo sunt intentae ut; het is op hem aangelegd, is petitur; vgl. **munten, 2.** — **II. in tr., aanleggen (met een schip),** navem applicare of appellere ad terram, z. ook **landen; (onderweg) bij iemd a.,** deverti apud of ad alqm.***

aanlegger, z. bouwheer, bouwmeester, stichter en dgl.

aanlegging, z. aanleg, 1.

aanlegplaats, voor schepen, accessus; in dat gedeelte van het eiland is de beste a., ea insulae parte optimus est egressus.

aanleiding, causa, occasio, res, locus; van personen, auctor (tot iets, alcs rei); = stof tot iets, materia. | a. tot iets geven (zijn, worden), occasionem dare of praebere alcs rei (sui opprimendi); materiam dare of praebere (belli; criminibus); contrahere (bellum); afferre (quaestionem; multa nova in re militari); causam esse alcs rei; auctorem esse alcs rei (v. personen); tot verlei gepraat, varios sermones excitare; a. geven tot terisping, habere reprehensionis ansam alqm; causam praebere reprehensionis, en zoo: iemd verschillende aa. geven tot enz., plures dare alci tamquam ansas ad reprehendendum; a. geven tot argwaan, tot twijfel, locum dare suspicioni, dubitationi; tot een brier, argumentum epistolae dare; de zaak geeft a. tot een proces, res conflât iudicium; a. geven tot oproer, seditionem movere; tot gelach, risum movere of concitare; tot dwaling, errorem creare; a. geven tot het geloof, dat men vreesachtig is, timoris opinionem praebere; de eerste a. tot iets geven, zijn of worden, principem esse alcs rei ordiendae (v. personen), ook principem esse of existere ad alqd; doordat ik er a. toe geef (gaf), me auctore

mea auctoritate. | a. tot iets zoeken, materiam alcs rei quaerere, occasionem alqd faciendi captare; (a. tot) twist zoeken, causam iurgi inferre. | a. tot iets nemen, occasionem alcs rei capere of sumere of nancisci, (gaarne) amplecti. | iemd a. tot iets geven, adducere, commovere, impellere; iets wordt voor iemd de natuurlijke a. om enz., alqd sua sponte commovet of invitat alqm, ut etc.; zonder a., ultro, ook b.v. priores (bello lacessere); bij de eerste aanleiding, cum primum occasio data est.

aanlengen, -ing, z. mengen, verdunnen; menging.

aanleunen, tegen iets, se applicare ad alqd (iets tegen iets doen a., applicare alqd ad alqd); zoodat men er tegen steunt, anniti ad alqd; niti of inniti alqa re; tegen iemd, niti alqo; fig., zich iets laten a., z. 2. welgevallen.

aanliggen, tegen iets, adiacere alci rei, ad alqd; z. grenzen, 1; = aan tafel a., accubare; gaan a., accumbere.

aanlijmen, agglutinare.

aanlokkelijk, blandus, dulcis; z. verder aantrekkelijk, 1.

aanlokken, iemd tot iets, allicere, (sterker) allectare, invitare et allectare alqm ad alqd; illicere of pellicere alqm in of ad alqd; inescare alqm (lin.); adducere of inducere (alqm ad of in alqd; alqm ut etc.; absol., b.v. adductus alqa re); van het levenloze ook absol. arridre, blandiri; zeer a., multa habere invitamenta; aanlokkend, z. **aanlokkelijk. — Vgl. verder **lokken.****

aanlokkig, 1. abstr., allectatio, invitatio. — 2. concr., = aanloksel, invitamentum, incitamentum, illecebra (meer in den plur.). — Z. verder aantrekkelijkheid, 1.

aanloop, 1. eig., impetus (aanval; ook = a. bij het springen); een a. nemen, impetum capere. — 2. overdr., bij den eersten a. (van een redenaar in een pleidooi), primâ aggrèssione; aanloop om tot de zaak te komen (= inleiding), accessus ad causam. — Vgl. verder **aanval, 1; toeloop.**

aanloopen, 1. accurere, (snel) advolare; op den vijand a., in hostem incurere of impetum facere (z. **aanvallen, 1.) — 2. tegen iets a., incurere in alqd; (met geweld) allidi ad alqd; met het hoofd tegen den muur a., caput impingere parieti. | fig., er tegen a. = slecht ontvangen worden, male accipi; ik ben er tegen aangelopen = in mijn poging niet geslaagd, res male cecidit; parum successit quod agebam; iemd er tegen laten a., pati alqm offendere of ruere. — 3. van tijd = duren, z. a.**

aanmaken, 1. aanvoegen, affigere (alqd alci rei); addere (alqd alci rei); = aanpassen, aptare, accommodare (alqd alci rei, ad alqd). — 2. = mengen, miscere, temperare; = verdunnen, diluere. — 3. vuur a., z. **aanleggen, I, A. — 4. = voortmaken, z. a.**

aanmanen, -ing enz., z. 2. manen, vermanen enz.

aanmatigen, zich iets a., arrogare, assumere, sumere, asciscere sibi alqd; invadere (in alcs praedia; in alcs nomen); zich iets van anderer verdienste a., arrogare sibi alqd ex aliena virtute; het grootste

deel der overwinning, victoriae maiorem partem ad se vindicare.

aanmatigend, arrogans; (*overmoedig*) insolens, superbus; (*ceerzuchtig*) ambitiosus; *a. zijn*, multum sibi sumere, nimum sibi tribuere; *zeer a. worden* (met *grote aanmatiging optreden*), magnam arrogantiam sibi sumere; magnos sibi sumere spiritus; *a. taal*, sermo arrogantiae plenus. — *A d v.*, arroganter, insolenter, superbe, ambitiose.

aanmatiging, arrogantia; (*overmoed*) insolentia, (*versterkt*) superba insolentia; impotens postulatium (*overdreven eisch*); met *grote a. optreden*, *z. aanmatigend*; *men hooft deze bewering niet voor a.*, nec vero hoc arroganter dictum existimari velim; *zonder a.* = 2. **bescheiden**, *z. a.*

aanmelden, zich voor iets a., b.v. voor soldaat, kolonist, nomen (nomina) dare, edere, profiteri (*dit ook absol.*). — *Z. verder aandienen*.

aanmelding, professio (*vrijwillige aangifte*); *de a.*, voor een ambt aannemen, nomen accipere.

aanmenging, -ing, *z. mengen*, -ing; **vermengen**, -ing.

aanmerkelijk, *z. aanzienlijk*, 1.

aanmerken, *z. opmerken*, 2; **aan-**, **opteekenen**.

aanmerking, 1. = **opmerking**, 2; **aanteekening**, *z. a.* — 2. = *berisping* (van den censor), nota; *in 't alg.* reprehensio of vituperatio; *een a. maken*, reprehendere of vituperare (alqd; alqm; alqd in alqo). — 3. *iets in a. nemen*, reputare, spectare alqd; rationem habere alcos rei; *iets niet in a. nemen*, ook neglegere, contemnere alqd; *z. ook rekening*, 2 (met iets houden); **overwegen**, 2; *iets in a. genomen*, alcos rei ratione habita; *de slag was heviger dan zich, in a. genomen het (geringe) aantal der strijdenden, verwachten liet*, proellum atrocius erat quam pro numero pugnantium; *z. opzicht*, 2. | *in a. komen*, spectari, respici, considerari, expendi; spectandum etc. esse; *in numero haberi*; alcos rei ratio habenda of ducenda est; *dit komt niet in a.*, huius rei ratio non habenda of ducenda est; *in a. komen*, = *van eenige betekenis zijn*, alqo numero et honore esse; *bij iets niet in a. komen*, obscurari in alqa re; *deze komt niet in a.*, hunc in numerum non repono; *eenigszins in a. komen*, alqo in numero esse; (*het*) *komt niet in a. enz.*, nihil interest m. a c c. c. i n f.; *dit komt niet in a.*, hoc nihil refert.

aanminnelijk, **aanminnig**, *z. bemin-*
nelijk, bevallig *en dgl.*

aanminnelijkheid, **aanminnigheid**, *z. beminnelijkheid*, bevalligheid *en dgl.*

aanmoedigen, *iemd.*, alqm of alcos animum confirmare, erigere, excitare; incitare (alqm; alqm ad alqd, ad alqd faciendum, ut alqd faciat); animum alci addere; alqm hortari, adhortari, cohortari (ad alqd, m. ut), vooral van veldheeren; *nadat zij elkander wederkeerig aangemoedigd hadden*, mutuâ adhortatione firmati; *aangemoedigd*, bemoedigd, confirmatus; *door iets*, fretus alqa re.

aanmoediging, hortatio, adhortatio,

cohortatio; incitamentum, stimulus; = *be-*
moediging, confirmatio animi.

annaaien, assuere (alqd alci rei; pannum).

aannagelen, clavus affigere (alqm alci rei; cruci).

aannemelijk, probandus, probabilis; (*van een voorwaarde*) aequus; *iemd iets a. maken*, probare alci alqd.

aannemelijkheid, probabilitas; (*van een voorwaarde*) aequitas, aequa condicio; (*van een getuigenis*) fides, gravitas.

aannemen, 1. = *in ontvangst nemen*, accipere alqd ab alqo (*van. iemd.*, die iets geeft of aanbiedt). — 2. = *op zich nemen*, suscipere; (*ten gevolge eeners uitnoodiging*) recipere (causam, mandatum); *een werk a. (als aannemer)*, redimere (b.v. opus), conducere (b.v. columnam faciendam). — 3. = *niet afwijzen*, accipere (munera, usuram iniquam ab alqo); *overdr.* = *zich laten welgevallen*, goedkeuren, accipere (orationem, omen, pacem, conditionem); uti (ea condicione); (*gaarne*) amplecti, probare, agnoscere (*erkennen*); *niet a.*, improbare; reicere, repudiare, respuere (*verwerpen, versmaden*); *een slag a.*, hosti facultatem of copiam pugnandi dare; *een uitnoodiging, een voorstel, een verontschuldiging a.*, *niet a.*, *z. uitnoodiging enz.*; = *volgen*, *z. raad*, 2; **vermaning**. — 4. = *zich in verbinding stellen met*, assumere alqm; asciscere (sibi) alqm (b.v. ad hoc sceleris foedus); *iemd als hulp a.*, assumere of adiungere alqm sibi socium; (*in een ambt*) alqm collegam sibi cooptare; (*als medelid van een college*) alqm cooptare; *iemd als burger a.*, accipere of recipere of asciscere alqm in civitatem, in numerum civium; alqm civem asciscere; *iemd als leermeeester a.*, se of liberos suos alci in disciplinam tradere; *iemd als zaakbezorger a.*, adoptare of asciscere sibi alqm patronum; *iemd als patroon a.*, dare se alci in clientelam et fidem; conferre se in alcos fidem et clientelam; *iemd als kind a.*, *z.*

adopteeren; *werklieden aannemen*, operarios conducere; *soldaten a.*, *z. aan-*
werven. — 5. = *zich toeëigenen of eigen maken*, sumere (den koningstitel, regium nomen); *de mannelijke toga a.*, togam virilem sumere; assumere (sacra Cereris de Graecia); asciscere (peregrinos mores); *de gewoonten en zeden der ouders a.*, ad parentium consuetudinem moremque deduci; *iemds zeden a.*, in alcos mores abire (*Liv.*); *den Romeinschen godsdienst a.*, Romana sacra suscipere; *een meening a.*, opinionem animo imbibere; *in 't bijz.*, *aangenomen* = *geveinsd*, fictus, simulatus, compositus. — 6. = *voor waar houden*, putare, existimare (*meenen*); dicere (*beweren*); ponere, statuere (*stellen*, *als vaststaande a.*); sumere (*in een rede*); opinari (deos esse); velle (*evenals ook wij „willen“ gebruiken, dikw. in het philosophisch spraakgebruik*); *iets als zeker a.*, habere, putare, sumere alqd pro certo; *een driefoudige ziel a.*, triplicem fingere animam; *de Joden namen slechts één God a.*, Iudaei unum esse deum putabant; *men neemt algemeen aan dat enz.*, inter omnes constat of hoc constat m. a c c. c. i n f.; *de filosofen nemen algemeen aan*, inter omnes philosophos constat;

als men dit aanneemt, hoc posito atque concessio. | = het geval stellen, fingere, facere, b.v. *naem aan, dat de geest te niet gaat*, fac of finge animum interire. — *Z. ook: zich iemd aantrekken, zich erbarmen.*

aannemer, van een werk, redemptor, conductor.

aanneming, 1. acceptio (frumenti); na a. van het geld, accepta pecuniā; *zich tot a. eener zaak bereid verklaren*, se alqm rem (libenter) accepturum esse dicere; a. als kind, z. **adoptie**; a. als medelid (van een college), cooptatio. — **2.** = goedkeuring, erkenning, comprobatio.

aanpakken, iemd, arripere of corripere alqm; invadere in alqm; z. **aanvatten**.

aanpakking, comprehensio; door de verba.

aanpassen, z. **passen**, 1.

aanpersen, z. **aandrukken**.

aanplakken, agglutinare; = v. wetten

en dgl., z. **aanslaan**, I, B.

aanplanten, -er, -ing, z. **planten** enz., **beplanten** enz.

aanpleisteren, z. **bepleston**.

aanpraten, z. **aansmeren**.

aanprijzen, praedicare, collaudare, laudibus efferre (alqd); commendare, venditare (alci alqd).

aanprijzing, praedicatio, collaudatio, commendatio, venditatio.

aanpunten, acuere, praeacuere.

aanraden, iemd iets a., suadere alci alqd; hortari of adhortari alqm ad alqd of ut, ne; auctorem esse alci ales rei, ad alqd faciendum, ook m. ut, ne; *wat raadt gij mij aan?* quid mihi esse auctor?; *ik raad u aan hetzelfde te doen*, idem tibi censeo esse faciendum; op uw a., te suasore of auctore of impulsore; te auctore et consuasore.

aanrader, suasor, auctor, impulsor.

aanrading, suasio; consilium (raad); auctoritas (waaraan iemds invloed kracht bijzet).

aanraken, tangere, attingere, contingere; betasten, attractare, contrectare; = iets van iets afnemen, tangere, attingere alqd de alqa re (de praeda mea nec teruncium attigit nec tacturus est quisquam, Cic.); = van iets eten, attingere.

aanraking, tactus; door verba; = **verkeer**, z. a.

aanranden, aggredi alqm; invadere, impetum facere in alqm. — *Vgl. beleedigen*.

aanrander, qui aggreditur alqm enz., z. **aanranden**. — *Vgl. beleediger*.

aanranding, impetus; z. **verder beleediging**.

aanrechten, apparare, parare (alci prandium, convivium); apponere (alci cenam).

aanrechter, van een maaltijd, dominus convivii, epuli.

aanreiken, porrigere, praebere (alci alqd).

aanrekenen, 1. = in rekening brengen, in rationem inducere (alci alqd); iemd de kosten a., inferre alci sumptum; = als aan iemd uitbetaald boeken, alci expensum ferre; iemd iets hoog a., alqd alci ingenti pecunia inducere. — **2.** overdr., iets hoog a. = zeer kwalijk nemen, graviter ferre

alqd; iets als een weldaad a., in beneficii loco ponere of numerare alqd; iemd iets als een gruwelijke misdaad a., alqd alci in nefario crimine ponere; dit r. ik u als lof aan, hoc in tua laude pono; door dare, vertere, tribuere, b.v. *iemd iets als een fout a.*, alci alqd vitio dare of vertere; als misdaad, crimini dare; als lafhed, ignaviae tribuere; als verdienste, laudi dare; het zich als roem a., dat enz., in gloria ducere m. a c c c. i n f.; als persoonlijke schuld a., wat schuld van het noodlot is, fortunam in culpam convertere.

aanrennen, op iemd a. (te paard), equo admissio ad alqm accurrere; adequitare ad alqm; op een vijand a., incurere, incurrare, irruere, se inferre in alqm; (te paard) citato, concitato equo invehi (in alqm); equum admittre (in alqm); op elkaar a., concurrere inter se; (van de ruitertij van twee partijen) adversos concitare equos. — *Het a.*, incurus; concursus; = **aanval**, impetus.

aanrichten, 1. = **aanrechten**, z. a. — **2.** = veroorzaken (inz. iets kwaads of onaangenaams), moliri, machinari, adornare (op touw zetten of voorbereiden); facere, efficere (dolorem); afferre, inferre (calamitatem, cladem); conficere (alqd mali alci); een bloedbad a., caedem, stragem edere; *verwoestingen a.*, ruinas edere.

aanrichter, 1. van een gastmaal, dominus convivii of epuli. — **2.** auctor (b.v. caedis); dux (impietatis); architectus (omnium a. et machinator); princeps (sceleris); causa.

aanrijden, 1. trans., = *rijdende aanvoeren*, advehere, subvehere. — **2.** in tr., op iemd of iets a., equo (curru) vehi of advehi (ad alqm, ad alqd); adequitare (ad alqm, alci rei). | tegen iets a., allidi ad alqd.

aanrijgen, adtingere, annexare.

aanroepen, iemd, appellare alqm; (sterker) inclamare alqm; smeekend a., implorare (alqm, deos); iemd om bescherming, fidem ales; iemd om hulp, auxilium ales); invocare (deos, opem deorum); ook adorare (alqm, deos); *vgl. smeeken, inroepen*. | iemd als getuige a., testari of testem facere of invocare alqm.

aanroeping, invocatio; imploratio; van een getuige, testatio; door verba.

aanroeren, 1. eig., z. **aanraken**. — **2.** overdr., = kort vermelden, even aanstippen, (leviter) tangere; (breviter of strictim) attingere; perstringere; paucis percurrere; voorloopig slechts even a., mentionem ales rei inchoare.

aanrollen, 1. trans., advolvere. — **2.** in tr., advolvi.

aanrukken, appropinquare, (propius) accedere (ad alqd, b.v. ad moenia); ook venire; tegen een hooger gelegen plaats a., succedere; toen de vijand aanrukte, quum hostes adessent; een leger, troepen laten a. (met enz. a.), exercitum, copias (propius) admovere (urbi, Romam, adversus alqm locum). (= ontbieden) arecessere; in ge forceerde marschen op Italië a., magnis itineribus in Italiam contendere. — *Het a.*, accessus; z. **verder aantocht**.

aanschaffen, parare, comparare (ook voor geld, m. en z. pecuniā, pretio, aere,

argento); *zich voorraad van iets a.*, praeparare (res ad alqd necessarias), providere (frumentum in hiemem; frum. exercitui); *gemakkelijk aan te schaffen*, opera levi parabilis, ook alleen parabilis.

aanschaffing, comparatio; door verba.

aanschieten, 1. *trans.*, telo vulnus inferre, (leviter) vulnerare. | *een kleeid a.*, raptim induere vestem. — 2. *intr.*, = *plotseling aansnellen*, accurrere; advolare; rapide ferri.

aanschiijn, 1. = 2. *uiterlijk*, z. a. — 2. = *aangezicht*, *gezicht*, 2. z. a.

aanschouwelijk, qui (quae, quod) sub oculis cadit, oculis cerni potest; expressus, perspicuus, dilucidus (verba), manifestus, illustris; *iets a. maken*, een a. beeld van iets geven, oculis of sub oculis (aspectum) alcs subicere alqd. — *A d v.*, perspicue, enucleate; ita ut rem oculis cernere videaris.

aanschouwelijkheid, perspicuitas.

aanschouwen, contemplari; z. verder

1. **aanzien**, 1; **beschouwen**, 1.

aanschouwing, contemplatio; *iets door eigen a. kennen*, vidisse alqd; *geestelijke a.*, conspectus; *door animo videre*; *door middel der zinnelijke a. niet waarneembare zaken*, res ab aspectu iudicio remotae.

aanschouwingsvermogen, (animi) perceptio.

aanschrappen, z. *aanstrepen*.

aanschrijven, 1. = *schriftelijk bevelen*, mandare alci alqd; dare alci mandatum of negotium litteris, per litteras. — 2. =

aanrekenen, 1, z. a. | *overdr.*, *aangeschreven zijn of staan bij iemd.*, b.v. goed, gratiosum esse alci of apud alqm; gratiâ valere apud alqm; *slecht*, in nullo honore esse apud alqm; in nullo numero haberi ab alqo; ook: bene of male audire ab alqo; *algemeen slecht*, infamiâ of invidiâ nagrare; *bij staat bij mij hoog a.*, ei plurimum meo iudicio tribuo.

aanschrijving, = *schriftelijke bevelen*, scripta mandata.

aanschuiven, 1. = *schuivende naderbrengen*, admoveere (opus ad turrim hostium, adversus alqm locum). — 2. = *schuivende naderkomen*, z. *naderen*, 1.

aanslaan, 1. *trans.*, A. *iets tegen iets a.*, affligere (vasa parietibus, navem ad scopulos); illidere (caput foribus); impingere (pugnum in os alci, caput parieti).

— B. = *aanhechten*, affigere (alqm cruci); *figere* (alqd in pariete); *configere* alqd alqare b.v. clavis; *wetten enz. publiek a.* (aanplakken), *figere* (leges), promulgare, proponere; (verordenen) edicere alqd, m. ut, ne; = *door aanslaan te koop bieden*, proscribere (villam, bona); *een verkooping a.*, proscribere, proponere auctionem. — C. *een toon a.* (in het gesprek enz.), z. 2. **toon**, 2; *de snaren a.*, z. **снаар**. — D. = *schatten, berekenen*, aestimare alqd, aestimationem facere alcs rei; z. **schatten**; censere (iemds vermogen a., van den censor). | *iets hoog a.*, magni ducere of facere; magni of care aestimare alqd; laag, parvi. — II. *intr.*, a. *tegen iets a.*, door de passiva der verba onder I. A. vermeld. — b. *van honden latrare*, (een teeken geven) significare.

aanslag, 1. = *het tegen iets aanslaan*, pulsatio. | = *publieke bekendmaking*, a b s t r.

promulgatio, (van te koop geboden goederen) proscriptio; *concr.*, = *het aangestlagene*, tabula (auctionis, v. e. verkoop); (verordening) edictum. — 2. = *berekening*, taxering, aestimatio; ratio; *een a. opmaken*, aestimationem habere; *van iets*, aestimare alqd. — 3. = *plan*, oogmerk, consilium, animus, institutum; *een listige a.*, z. **list**, 2; *een heimelijken a. met iemd beramen*, secreta of clandestina consilia cum alqo agitare; *een a. tegen iemds leven smeden*, alci (alcs vitae) insidiari; z. **belagen**; *een booze a.*, machinatio; *fraus*; conatus impius; a. op iemd, petitio; *een a. op iemd doen*, petere alqm (gladio).

aanslibben, per alluvionem adici.

aanslibbing, alluvio.

aansluipen, z. *aankruipen*.

aansluiten, 1. *trans.*, = *aanvoegen*, adiungere, addere, adicere alqd alci rei. — II. *refl.*, *zich aansluiten*, A. *eig.*, *aan iets of iemd*, corpori alcs corpus of se applicare; continuari alci rei; (van plaatsen) alci rei continentem et adiunctum esse; excipere alqd of alqm (wat plaats, tijd of rangorde betreft); adiunctum esse alci rei (van plaats of tijd); *zich bij de begrafenis a.*, in funus accedere; *zich van achteren a.*, agmen claudere of cogere. — B. *overdr.*, als vriend, leerling enz. *zich aan iemd a.*, se applicare ad alqm (ad patronum); se applicare ad alcs amicitiam of familiaritatem, societatem; se aggregare alci; se adiungere alci, ad alqm (ook comitem se fugae alcs; se ad causam alcs); sequi (alqm; alcs sectam, sententiam); communicare consilia cum alqo; conferre se ad alqm. | *zich bij iemd (bij iemds meening) a.*, assentiri alci; sequi of amplecti alcs sententiam. | *zich tot een of ander doel naar aan elkander a.*, conspirare ad alqd faciendum; *bewerken*, dat *zich aan elkander a.*, conciliare alqm alci, alqos inter se. | *zich aan iets a.* (van zaken), coniunctum esse alci rei.

aansluiting, adiunctio; door omschr.

aansmeden, incoere of tundendo iungere, adiungere; = *vasthechten*, affigere (Prometheus affixus Caucaso, ad Caucasum).

aansmeren, allinere (alqd alci rei); = *behendig verkoopen*, callide persuadere alci ut emat.

aansnijden, z. *aanwerpen*.

aansnellen, 2. **aanschieten**, 2; **aanvliegen** en dgl.

aanspannen, iungere (equos curru); *een aangespannen wagen*, currus equis iunctus.

aanspatten, aspergi; *iets tegen iets doen a.*, aspergere alqd alqare, alci alqd; als subst. behoort hierbij: aspersio.

aanspijkeren, z. *aannagelen*.

aanspoeden, appropinquare, advolare.

aanspoelen, 1. *trans.*, eicere; = *aanslibben*, per alluvionem adicere. — 2.

intr., allui, eici; per alluvionem adici.

aanspoeling, alluvio.

aansporen, 1. *eig.*, *een paard*, calcaria equo subdere; calcaribus equum concitare of stimulare. — 2. *overdr.*, *iemd a.*, calcaria alci adhibere of admoveere; calcaribus uti in alqo; alci stimulus admoveere; stimulare, acuere, exacuere, incitare alqm ad alqd. —

Z. ook aandrijven, 1; aanhitsen, aanmoedigen en dgl.

aansporing, incitatio; *op iemds a.*, alqo auctore; *alcs hortatu*; *z. verder aandrijving, aanhitsing, aanmoediging en dgl.*

aanspraak, 1. A. = *het aanspreken, appellatio*; *compellatio (huid en berispend)*. — **B.** = *de tot iemd gerichte woorden, alloquium (opwekkend en vertroostend)*; *oratio*; *contio (in een vergadering)*; *door een vriendelijke a.*, blande appellando; *of leni oratione*; *smeevende a.*, preces (pl.); *een a. tot iemd richten, z. aanspreken.* — **II.** = *eisch, recht, A. eig.*, postulatio, postulatum; *vindiclae (de gerechtelijke a. op een zaak of een persoon)*; = *recht, ius*; *iemd kan aa. laten gelden tegenover iemd.*, est alci alqd iuris adversus alqm; *zijn a. opgeven, laten varen*, iure suo decedere, ius remittere; *a. op iets maken*, postulare alqd; *vindicare alqd sibi of ad se*; (*zonder er bepaald recht op te hebben*) *assumere alqd*; (*tegenover iemd*) *petere of repetere alqd ab alqo*; *op iemd als slaaf of op iemds vrijheid a. maken (voor het gerecht)*, vindicias postulare in of secundum servitutum (secundum libertatem); *alqm in servitium (in libertatem) asserere*; *geen a. op iets hebben*, alqd iure postulare non posse; *zijn aa. tegen iemd laten gelden, lege agere cum alqo*; = *iemd manen*, appellare alqm. — **B. overdr.**, *a. op iets maken*, alqd (multum, plus) sibi tribui of permitti velle; *concupiscere, appetere, requirere alqd*; *a. op iets kunnen maken, mereri alqd of m. ut*; *dignum esse qui of m. a b l.*; = *prendeeren iets te zijn enz.*, velle (b.v. se Atticos volunt; Attice volunt dicere); *onze aa.*, ea quae concupiscimus, appetimus; *aa.*, op-tata; *bescheiden in zijn aa.*, modestus.

aansprakelijk, -heid, z. verantwoordelijk, -heid.

aanspreken, iemd, alloqui alqm; (*plechtig*) *affari alqm*; *appellare alqm*; *contionari apud, ad alqm*; *contionem habere ad alqm (vgl. aanspraak, 1)*; *ongeveer aldus a.*, ita fere, ad hunc fere modum alloqui of appellare alqm; *vriendelijk, beleefd, benigne, liberaliter etc.*; *barsch a.*, increpare, asperere appellare alqm; *iemd om iets a.*, appellare alqm de alqa re; *petere alqd ab alqo*; *iemd om hulp a.*, adire alqm; *z. aantasten, 2.*

aanspringen, = komen a., assilire (ad alqd, alci rei); *accurrere ad alqm.*

aanspuwen, conspuere (alqm).

aanstaan, = bevalen, placere, probari alci; *niet a.*, displicere; *ook poenitet alqm alcs rei.*

aanstaande, = aankomende, proximus (b.v. proximo anno, proxima nocte); *zeer dicht a. zijn*, supra caput esse, in cervicibus esse (b.v. van een oorlog), imminere, instare; = *verloofde, z. a.*

aanstalten, z. toebereidselen.

aanstappen, accelerare gradum.

aanstaren, oculos de alqo non deicere; *defixis oculis intueri alqd*; *deffigere oculos in alqa re, in vultu alcs.* — **Z. ook aanga-**

aanstekelijk, contagiosus, contagione vulgatus (morbus); *een a. ziekte ook pestilentia (pest)*; *een a. voorbeeld*, contagio (dicti factique); *a. zucht*, contagio (imitandi belli).

aanstekelijkheid, contagio (morbi, ook overdr. sceleris, turpitudinis, vitiolum).

aansteeken, 1. *aan iets anders vaststeeken*, aptare (alqd alci rei, b.v. anulum digito, of ad alqd). — **2.** *van vuur enz.*, accendere (lumen, tus, faces); (*geheel, en meer met het oog op den inwendigen gloed*) *incendere (aedificia, tus et odores)*; (*levens met het oog op de heldere vlam*) *inflammare (taedas, classen, urbem)*; *van anderen a.*, succendere; *vuur a.*, ook ignem facere (vgl. **aanleggen, 1, A.**). — **3.** *een vat a.* aperire dolium; *op Romeinsche manier* relinere dolium. — **4.** *iemd a.* = *een ziekte mededeelen*, transferre morbum ad alium; *morbum contagione ad alios vulgare*; *de ziekte steekt anderen a.*, morbus ad alios transit; *morbus contagione vulgatur*; *contagio latius serpit*; *overdr. z. besmetten.*

aanstekend, z. aanstekelijk.

aansteeking, 1. *van vuur enz.*, incensio; *door verba.* — **2.** = **aanstekelijkheid, besmetting, z. a.**

aanstellen, 1. *iemd als iets*, constituere alqm, b.v. testem, regem; *in de plaats van een ander*, sufficere, substituere alqm; *iemd als opzichter over iemd a.*, apponere alqm custodem alci; *iemd a. in een ambt*, constituere alqm in munere; *praeficiere of praeposere alqm muneri*; *mandare of deferre alci munus*; *z. verder benoemen, 2; aannemen, 4.* — **2.** *zich aanstellen* = *zich gedragen, z. a.*; = *zich voordoen*, simulare (als een vriend, amicitiā, se amicum esse, se amicum).

aanstelling, z. benoeming, 2; = ambt, munus; *een a. krijgen*, muneri praeponi of praefici; *munus alci defertur of mandatur*; *een a. hebben*, muneri praesae of praepositum (praefectum) esse.

aanstemmen, z. aanheffen.

aansterken, van herstellende zieken, convalescere.

aanstippen, z. aanroeren, 2.

aanstoken, 1., eig., *het vuur, ignem excitare (weer) reficere.* — **2.** *fig.*, *materiam dare (seditionis, invidiae)*; *concitare (bellum; tegen iemd, alci)*; *accendere (bellum)*; *conflare (bellum, seditionem)*; *vgl. aanhitsen.*

aanstoker, -stookster, z. aanhitser, aanrichter, 2 enz.

aanstoking, z. aanhitsing.

aanstonds, z. dadelijk.

aanstoot, 1. eig., *offensio (met den voet, pedis)*, impulsus (*gew. alleen in den a b l. sing.*, b.v. alieno i. moveri); *impulsio*; *a. van buiten*, pulsus externus; *heilige a.*, impetus (*z. ook stoot*). — **2.** *overdr.* = *ergernis, offensio*; *a. geven*, offensionem habere; *iemd a. geren*, offendere alqm (als animum); *offensionem afferre alci*; *in offensionem alcs incurere*. | *a. aan iemd of iets nemen*, in alqo of in alqa re offendere, offendi alqa re; *zonder a.*, aequo animo (alqd legitur); *door zijn gedrag a. geven*, mali of pessimi exempli esse.

aanstootelijk, qui (quae, quod) offensionis est, offensionem affert of habet, non vacat offensione; *qui (quae, quod) displicet*; *gravis (van een gezegde)*; *een a. leven*, vita turpis; *a. taal*, sermones obsceni; *orationis obscenitas*; *zeer a. zeden*, mores

pessimi of perdit; *a. mensch*, homo mali exempli. — *A d v.*, pessimo exemplo.

aanstootelijkheid, offensio; *de a. der zaak*, quod res habet offensivum; *malum exemplum*; *turpitude*; *de groote a. der zeden*, mores pessimi of perdit.

aanstooten, *z. stooten*; *met de tong a.*, = *stamelen*, *z. a.*

aanstooting, offensio; *z. verder aanstoot*.

aanstormen, accurrere, irruere, advo-lare; *van een vijand*, invadere (op iets, alqd; op iemd, in alqm); *z. instormen*.

aanstorming, (vehemens) impetus, incursus; *procella* (equestris, der ruiterij).

aanstrepen, notare alqd; *notam appo-nere* alci rei.

aanstrijken, *z. bestrijken*, *1.*

aanstroomen, affluere (ook *van een menschenmassa*); *door allui*, b.v. *de zee stroomt tegen de muren aan*, moenia mari alluuntur.

aansturen, *z. aanzeilen*; *fig. ergens op a.* (in zijn handwijze), cursum dirigere alqd.

aantal, numerus; *een groot a.*, magnus numerus, multitudo; *v. menschen ook frequentia*; *v. zaken*, copia, vis; *het geringe a.*, infrequentia (senatus); *paucitas* (ora-torum); *in groot a.*, multi, frequentes (in groot a. komend, aanwezig); *in gering a.*, pauci, infrequentes; *een groot a. troepen*, magnae, ingentes copiae; *copiarum mag-nitudo*; *een klein a. troepen*, parvae copiae; *exiguitas* copiarum; *paucitas* militum. — *Z. ook getal*.

aantasten, *1. eig.*, attractare, contrecta-re. — *2. overdr.*, zijn kapitaal a., sortem minuire; *zijn kapitaal niet a.*, nihil detra-here de vivo; *zijn kapitaal of in 't alg.*, de onontbeerlijkste middelen a., de vivo alqd rescare. | *gewelddadig a.*, zich toeëigenen, invadere (alqm, alqd), irruere (in alqd); *manus afferre* (alci, alienis bonis); *involare* (in alqd); *attractare* (regias gazas; fasces securaeque); *iets of iemd niet a.*, abstinere of se abstinere c. a. l.; *iemds rechten enz. a.*, alqd de iure alcs deminuere; *iemds eer enz. a.*, detrahere (de fama alcs); *oppug-nare*, violare, impugnare (alcs dignitatem); *iemds meening enz. a.* (= *bestrijden*), im-pugnare sententiam alcs; *pugnare contra alqd*; *in controversiam vocare alqd*; *vgl. aanvallen, bestrijden*. | = *nadeelig op iets werken, iets verzwakken*, afficere, debilitare, fatigare (oculos), gravare (caput), affligere, atterere (vires civitatis), frangere (*geest en lichaam*, nervos mentis et corporis); *door een ziekte a. worden*, tentari morbo; *den staat in zijn hoogste belangen a.*, summam rei publicae tentare. | *aangetast*, affectus (b.v. morbo gravi; valetudine); *niet a.* = *gezond*, integer.

aantaster, violator.

aantasting, *1. door attractare*; *con-trectatio*. — *2. violatio*; *door de verba*. — *Vgl. aanval, bestrijding*.

aanteekboek(ie), codicilli (*plur.*); *adversaria* (*plur.*); *het kladboek der koop-lieden*); libellus.

aanteekenen, notare, annotare; *bij een schrijver iets a.*, ook door explicare, explana-re, interpretari of (*Quint.*) enarrare.

aanteekening, als handeling, notatio;

korte a., vooral in den *plur.*, commentarii (b.v. pontificum; Caesaris de bello Gallico); *schriftelijke, verklarende a.*, bij een schrij-ver, explicatio, explanatio, interpretatio, ook annotatio; *een kleine a.*, annotatiuncula; *aa. bij iets maken*, pauca annotare de alqa re; *bij een boek schriftelijke aa. maken*, commentarii librum; *commentaria in li-brum componere*; *annotationes ad librum conscribere*; *enarrare*, b.v. poëmata; *de exemplaren met aa. voorzien*, exemplaria annotare; *aa. maken*, annotare (*absol.*).

aantigen, insimulare (b.v. alqm pro-ditionis, prodionis crimine); *z. ook be-tichten, ten laste leggen en dgl.*

aantigting, insimulatio.

aantocht, accessus, adventus, successus (hostium); *in a. zijn*, appropinquare, acce-dere, adventare, succedere, adesse; *in a. zijn tegen Rome*, Romam petere; *(van een onweer enz.)* imminere, impendere; *adesse* (b.v. ingens seditio, ultimus dies).

aantoonen, significare, ostendere, de-monstrare, proponere, declarare, docere; *duidelijk a.*, plane, aperte etc.; *van het levenlooze*, indicare, significare alqd; *sig-num*, indicium esse alcs rei; *ostendere*, demonstrare alqd. — *Z. ook bewijzen*, *2.*

aantooning, significatio, demonstratio.

— *Z. ook bewijs*, *1.*

aantreden, accedere; *van soldaten*, assis-tere; *ordinatos consistere*; *ire in ordinem* (in ordinem).

aantreffen, iemd of iets, nancisci alqm of alqd (*onverwachts*); *incidere* in alqm, in alqd (*toevallig*); *invenire* (vinden in 't alg.); *reperire* alqm of alqd (*als men zoekt*); *offendere* (*met dubbelen acc.*, alqm imparatum); = *betrappen*, deprehendere (alqm in alqa re; ook venenum, ergens ontdekken).

aantreffing, = ontdekking, deprehensio (veneni); *door de verba, vgl. aantreffen*.

aantrekkelijk, *1.* = *aantlokkelijk en dgl.*, aptus ad alliciendos hominum (legentium, audientium) animos, ad delectandos ho-mines; iucundus, suavis, dulcis, blandus; *zeer, hoogst a.*, delectationis plenus (*van geschriften, gesprekken*); *een a. stijl*, specio-sum, nitidum dicendi genus; *nitor* oratio-nis; *het a. van iets*, alcs rei iucunditas, suavitas, dulcedo, gratia. | *a. zijn*, allicere, delectare (alqm, hominum animos); *de-lectationem of multum delectationis habe-re*; (*in den omgang*) morum facilitate (sermone iucunditate) hominum animos oblectare, tenere. — *A d v.*, iucunde, sua-viter, dulciter, blande. — *2.* = *zich licht iets aantrekkende, z. gevoelig*, *2.*

aantrekkelijkheid, *1.* = *aantlokkelijk-heid en dgl.*, iucunditas, suavitas, dulcedo, gratia, *vgl. aantrekkelijk*. — *2.* = *gevoe-ligheid, z. a.*

aantrekken, *1. eig.*, kleeven, induere vestem (zelf, sibi); *iemd, alci*; ook alqm, se alqa re); *inducere* (calceos sibi, caestus manibus, soles in pedes); *sumere*; *andere kleeven, schoenen a.*, mutare vestem, calceos. | = *naar zich toe trekken*, ad of in se trahere (alqd); *attrahere*; *de magneet trekt het ijzer aan*, magnes lapis ferrum ad se allicit et attrahit; = *strak a.*, astringere; *adducere* (lorum, habenas, fumes); = *span-nen*, intendere (arcum), contendere (chor-

das). | *van troepen*, = **aanrukken**, 2, z. a. — 2. *overdr.*, = *boeien*, capere, delectare, tenere, allicere (alqm, animum alcs); *machtig a.*, ad se allicere et attrahere. | *zich iets a.*, = *ter harte nemen*, z. **hart**, 2. | *zich iets a.* = *zich over iets gekrenkt of bedroefd gevoelen*, alqd aegre of graviter ferre; de re laborare; curare alqd (injurias sociorum). | *zich iemd a.* = *zich over hem ontfemen*, tueri of defendere alqm; consulare of propiciare alci of rationibus (rebus) alcs; adesse alci (absenti Deiotaro); *zich iemd op alle mogelijke wijzen a.*, alqm omnibus suis studiis, laboribus complecti; totum alqm suscipere ac tueri; *ophouden zich iemd a. te t.*, abicere alqm; *zich iemd niet a.*, deesse alci; *zich een zaak a.*, curare alqd; prospicere, adesse alci rei; curam alcs rei suscipere; *zich iemds zaak a.*, causam alcs agere (apud senatum), suscipere, recipere, tueri, complecti.

aanvaarden, een ambt enz., inire (consulatum; honorem, eeram); de regering, imperium inire; accedere ad gubernacula imperii; *zijn provincie*, in provinciam suam accidere (Cic.); *een erfenis*, hereditatem adire of cernere (rechtsterm); *een reis*, viae (itineri) se committere, of in viam se dare; iter ingredi of inire.

aanvaarding, bij de a. van het consulaat, in consulatu ineundo, consulatum iniens; *op den dag der a. van hun ambt*, eo ipso die quo magistratum inierunt; *voor de a. der erfenis*, ante aditam hereditatem; *a. der regering* (heerschappij), regni initia of auspicia, of door omschr. met regnare incipere.

aanval, 1. eig., de vijandelijke a., petitio (het losgaan op iemd). | in 't bijz., de a. in den oorlog, incursio, incursum; impressio; concursus (proelii); impetus; een a. doen, z. **aanvallen**; den a. des vijands afwachten; *aan ... weerstand bieden*, hostem of hostium impetum excipere of sustinere; impetum ferre; vim sustinere; *door herhaalde kleine aa. den vijand plagen*, carptim hostem lacessere; *carpere* (novissimum agmen); *een a. afslaan*, impetum propulsare of reprimere; impetum of vim repellere; *een a. met de ruitertij doen*, equitatum immittere in hostes. — 2. *overdr.*, tentatio; vexatio; *aan alle aa. van den tijd blootgesteld zijn*, omnibus ventis invidiae circumflari; *aa. te verduren hebben*, door de passiva der onder **aanvallen** vermelde verba; z. **aanvallen**. | *een a. op iemds bezittingen doen*, involare in possessiones alcs; impetum facere (in privatorum pecunias). | *a. eener ziekte*, tentatio, impetus, incursum; *de eerste a. der ziekte*, prima morbi accessio; *een lichte a.*, commotiuncula; *een a. van een ziekte krijgen*, morbo tentari; z. **koortsaanval**.

aanvallen, 1. eig., aggredi (alqm); adoriri (alqm gladiis; alqm a tergo; imprudentem); impetum facere in alqm; impressionem facere (in sinistro cornu); invadere (in alqm); impugnare, invadere (alqm of alqd); incurere of irrure (in alqm); *iemd met de wapenen a.*, ferro alqm petere of (om hem tot den strijd te prikkelen) lacessere; *een volk a.*, gentem bello lacessere of tentare; *den vijand in de flank a.*, in latum hostium incurere; *de aanvallende partij* (in den oorlog), qui bellum infert. —

2. *overdr.*, aggredi, impugnare, invadere (alqm of alqd); *voor het gerecht*, iudicio alqm oppugnare, (ook daarbuiten) accusare alqm. | *met woorden*, invehi in alqm; alqm insectari, lacessere m. en z. dictis enz.; *vexare* (herhaaldelijk of hard a., ook alqm dictis); vgl. **bestrijden**.

aanvallend, a. oorlog, bellum, quod ultro infertur; bellum ultra illatum of (als hij nog beginnen moet) inferendum. — Z. ook **aanvallen**.

aanvallenderwijze, a. tegen den vijand optreden, hostem proelio lacessere; (in ruimeren zin) a. tegen iemd optreden, ultro oppugnare alqm.

aanvaller, qui alqm oppugnat, aggreditur; oppugnator; in den oorlog, qui bellum infert.

aanvalswapen, telum.

aanvalswijze, petitio.

aanvallig, venustus, suavis, dulcis, festivus; venustatis of suavitatis plenus; iets a. maken, alci rei afferre venustatem, suavitatem. — A d v., venuste, suaviter.

aanvalligheid, venustas; suavitas (b.v. oris et vocis; ook in den plur.); dulcedo; amoenitas (van een plaats of streek).

aanvang enz., z. **begin** enz.

aanvangswoord, primum verbum.

aanvankelijk, initio; principio; primo (waar een reeks van gelijksoortige zaken aanvangt; ook m. volgend deinde, mox, post, denique). — Z. ook **begin**.

aanvaren, 1. trans., = varende aanbrengen, advehere, subvehere; = tegen iets a., allidi ad alqd. — 2. in tr., z. **aanzeilen**.

aanvaring, advectio, subvectio (vgl. **aanvaren**, 1.); a. tegen iets, offensio.

aanvatten, 1. eig., iemd of iets, prehendere, apprehendere alqm of alqd (aan iets, alqa re). — 2. *overdr.*, iets a., aggredi, suscipere, incipere alqd; tentare alqd; rationem rei inire (beraadslagen, hoe men iets zal a.); *iemd die alles verkeerd a.*, homo praeposterus; *hij weet niet, hoe hij de zaak zal a.*, inops est consilii.

aanvatting, door de verba.

aanvechten, van hartstochten enz., move-re, commovere, sollicitare.

aanvechting, sollicitatio; aa. hebben, sollicitari.

aanvegen, verrere, everrere (b.v. stabulum).

aanverwant, -schap, z. **verwant**, -schap.

aanvlechten, attexere.

aanvliegen, = komen a., advolare (ook overdr. van menschen); iem. a., involare in alqm.

aanvlieten, -vloeien, z. **aanstroomen**. **aanvlijen**, zich a., se applicare (ad alqd); corpori alcs corpus of se applicare; - se adingere; prensare alqd, b.v. alcs genua; *zich tegen elkander a.*, corpus corpori (corpora corporibus) applicare.

aanvoegen, annexere (aanknoopen); adingere (aanbinden, bevestigen); affigere (aanslaan, aanhechten); affingere (voormend aan iets voegen) alqd alci rei, b.v. manum statuae, of ad alqd; assuere (aannaaien) alqd alci rei.

aanvoeging, adiunctio; door verba.

aanvoegsel, z. **bijvoegsel**.

aanvoer, subvectio; *door verba*; *z. ook invoer, toevoer.*

aanvoerder, dux; *iemd tot a. benoemen, alqm ducem exercitui praeficere*; = *voorganger, voorbeeld, auctor, princeps.*

aanvoeren, **I. A. eig.**, *per as of schip*, advehere, subvehere; *apportare*; adducere (*v. personen, b.v. exercitum*); *v. verschillende zijden, convehere*; *z. ook brengen en dgl.* —

B. overdr., = *bijbrengen, in 't midden brengen*, afferre (alqd); *proferre* (alqd, ook in medium p. alqd); *inducere* (causam); = *berichten, referre* (alqd); = *vermelden, gewag maken van, memorare, commemorare* (alqd, alqm); *nominare, appellare* (alqm); *prijzend, roemend a., laudare, praedicare* (alqm, alqd, b.v. laudare alqm auctorem rerum Romanarum religiosissimum, als d. meest nauwgezetten Romeinschen geschiedschrijver); = *uitleenzetten, exponere* (alqd, Caesaris in se beneficia); *een getuigenis a., afferre of proferre testimonium*; *een voorbeeld a., exemplum afferre enz.*; *ook uti exemplo*; *iets als voorbeeld a., alqd exempli causâ ponere*; *ook alleen ponere, afferre alqd, uti alqa re*; *slechts dit een voorbeeld wil ik a., ponam hoc unum exemplum*; *een getuige, iemd als g. a., testem citare, excitare* (*oproepen, dagvaarden*); *testes proferre*; *alqm testem citare, producere* (= *voorbrennen*); *vocare alqm in testimonium*; *iemd als getuige tegen iemd a., alqd contra alqm teste uti*; *iemd als zegsman a., alqm auctorem citare*; *een grond, een oorzaak a., causam reddere*; *argumento uti*; *rationem* (argumentum, causam) *afferre*; *ook alleen afferre, b.v. cur credam afferre possum*; *gronden voor of tegen iets a., z. 2. voor, II. B.*; *als het sterkste bewijs schijnt aangevoerd te worden, firmissimum afferri videtur*; *iets voor zich a., alqd pro se dicere*; *ik wil niet alles a., non omnia persequar*; *iets a. tegen iets, alqd opponere alci rei*. — **II.** = *leiden, ducere alqm*; *ducem esse alci ad alqd*; *ducem se praebere alci ad alqd.* | *in 't bijz., een leger a., exercitum ducere*; *exercitui praeesse*; *ducem esse exercitus*; *ten strijde a., milites of copias in aciem educere.*

aanvoering, **I.** = **aanvoer**, *z. a.* — **2.** = *leiding, ductus*; *onder iemds a., alqd ducere, alcs ductu.*

aanvoester, dux, auctor; *magistra.*

aanvraag, *z. vraag, verzoek.*

aanvragen, *z. vragen, verzoeken, 1.*

aanvriezen, *z. vastvriezen.*

aanvullen, supplere, complere, replere, explere; *reficere*; *de legioenen a., supplementum legionibus scribere*; *de cohorten door lichten a., cohortes dilectibus reficere*; *een verlies a., quod perit, explere*; *in gedachten a. of suppleeren, alqd intellegere, simul audire*; (*v. d. spreker of schrijver*) *intellegi of audiri velle.*

aanvulling, refectio (*het aanvullen*); *supplementum* (*datgene waarmee iets aangevuld wordt, aanvulsel*); *ook complementa (plur.)*; *de a. van den senaat door de censoren, cooptatio censoria*; *een nieuw lid ter a. kiezen, cooptare alqm*; *keuze ter a., cooptatio.*

aanvullingsmanschap, -troepen, supplementum.

aanvulsel, *z. aanvulling.*

aanvuren, *fig., iemd, adhortari, cohortari* (alqm ad alqd; *m. ut*); *accendere* (animum ad virtutem); *incendere, inflammare alqm of alcs animum*; *concitare, excitare alqm of animum alcs ad alqd*; *incitare alqm ad alqd*; *de soldaten a., ook accendere alacritatem militum, (door toeroepen) adiuvare milites clamore*; *ook arrigere* (alqm alqa re, ad alqd).

aanvuring, hortatio, adhortatio, cohortatio; *door verba.*

aanwaaien, afflare; *intr. afflari* (odores afflantur e floribus); *fig., alles waait hem aan, ad discendum est promptissimus*; *facillime discit omnia.*

aanwaaiing, afflatus; *aspiratio.*

aanwakkeren, **I. trans.**, augere (*b.v. incendium*; *animum alcs*); *z. verder aanmoedigen, aanvuren en dgl.* — **2. intr.**, = *sterker worden (van den wind), increbrescere.*

aanwakkering, = **aanmoediging, aanvuring en dgl.**, *z. a.*

aanwas, **I. abstr.**, *het aanwassen of toenemen, accretio* (luminis); *accessio* (fortunae, dignitatis); *amplificatio*. — **2. concr.**, incrementum.

aanwassen, *z. aangroeien, 2.*

aanwassing, *z. aanwas, 1.*

aanwenden, *een bepaald gebruik van iets maken, uti alqa re*; *usurpare alqd*; *adhibere alqd alci rei, alci, ad alqd* (*voor een bepaald geval, morbis remedia*; *aegro medicinam*; *diligentiam ad considerandas res*; *saevitiam in famulas*); *tractare alqd* (*in rede of geschrift, b.v. ridicula*); *iets als middel a., admove* (*curationem ad alqm*); *conferre* (*b.v. legem ad perniciem civitatis*). — *Z. verder ook besteden, gebruiken.*

aanwending, usus; *usurpatio*; *hoe ver de redenaar in de a. van het lachwekkende gaan mag, quatenus sint ridicula tractanda oratori*; *met a. van iets, adhibita alqa re.* — *Z. verder ook besteding, gebruik, 1.*

aanwennen, *iemd iets, assuefacere alqm alqa re* (*alci rei, ad alqd, ook c. inf.*); (*leeren*) *docere alqm c. inf.* | *zich iets a., assuescere alqa re*; *consuescere c. inf.*; *in alcs rei consuetudinem venire of se adducere*; *discere c. inf.*; (*van iemd*) *accipere alqd ab alqo.*

aanwenning, assuetudo *alcs rei* (*Liv.*); = *navolging, imitatio*; *door verba.*

aanwensel, consuetudo; *mos.*

aanwenselen, adolvere (*alqd alci rei, ad alqd*).

aanwerpen, *iets tegen iets a., affligere* (*alqd alci rei*); *van kleeren en dgl., inicere* (*b.v. pallium sibi*); *z. (doen) aanspatten.*

aanwerven, **1.** *soldaten of kolonisten, scribere, conscribere*; *delectum militum habere*; *conquirere* (*pressen*); *comparare*; *conficere* (*op de been brengen*); *colligere*; *mercede conducere* (*huren*); *zich laten a., nomen dare* (*militiae*); *ultra se offerre* (*vrijvillig*); (*v. gladiatoren*) *se auctorare*. — **2.** *in ruimeren zin, alqm in partes suas trahere.*

aanwerver, conquistor (*militum, colorum*).

aanwerving, conquistio (*militum, colorum*); *delectus* (*militum*).

aanweven, attexere alqd; *van anderen*, subtexere (alqd alci rei).

aanwezig, praesens; qui adest; *de aa.*, qui adsunt; = **toehoorder**, **toeschouwer**, *z. a.*; *alle aa. verwijderen*, omnes arbitros removere; *talrijke aa.*, frequentia (*sing.*). | *a. zijn*, adesse; *coram of praesentem adesse*; *praesto esse (tot het verleenen van hulp)*; *ik ben niet dikw. te Rome a.*, sum Romae infrequens; *zoodra hij a. was*, primo eius adventu; *quum primum adesset*.

aanwezigheid, praesentia; *in uw a.*, te praesente, coram te; *bij mijn a. te Athene*, quum Athenis essem; *iemds a. op een plaats melden*, alqm esse of fuisse alqo loco nuntiare.

aanwijzen. **1.** = **aantoonen**, monstrare; (*naauwkeurig, duidelijk*) conmonstrare, demonstrare (figuram digito); ostendere; notare, signare, denotare (alqd alqa re); designare (fines templo Iovis; alqm oculis ad caedem); notam of signum apponere alci rei; *vgl. aanduiden*. — **2.** = **door aanwijzing toedeelen**, assignare (alci agros; *iemd een post van centurio*, alci ordinem); attribueren (partem vici cohortibus ad hibernandum; alci agros); *aan het volk landerijen a.*, plebem in agris publicis constituere; *iemd een woonplaats a.*, **z. woonplaats**; *aan de deugd zoodanigen rang a.*, *dat enz.*, ita locare virtutem, ut etc. | *iemd ter betaling eener som a.*, delegare alqm, qui numeret (*aan wien iemdt betalen moet*); alci alqm, a quo fiat numeratio (*die aan iemdt betalen moet*); *iemd geld a.*, **door aanwijzing op iemdt verleenen**, attribueren alci pecuniam, (*schriftelijk*) perscribere alci pecuniam.

aanwijzing, **1.** = **aantooning**, demonstratio; = **teeken**, nota, signum; designatio (*vgl. aanwijzen*). — **2.** = **toedeeling**, assignatio, attributio; perscriptio (*van geld*); delegatio (*a. van den schuldeischer op een ander*); *door a. op iemdt betalen*, *een a. op iemdt geven*, solvere ab alqo; *iemd door een a. geld verleenen*, **z. aanwijzen**, **2**; *een a. op iemdt geven* = *iemd ter betaling aanwijzen*, **z. aanwijzen**, **2**; *ik zal het geld volgens uw a. betalen*, curabo cui iusseris, mitti; *een a. aannemen*, delegationem recipere; *degene, op wien een a. gegeven wordt*, attributus.

aanwinnen, **aanwinst**, **z. winnen**, **winst**.

aanwrijven, *fig.*, *iemd een vlek a.*, aspergere alqm ignominia of infamia, alci labem of probum; *labem of infamiam alci inferre*; *maculam alci inurere*; *iets een vlek a.*, macula alqd afficere.

aanzeggen, indicere; = **publiek bekendmaken**, pronuntiare; = **bevelen**, edicere.

aanzegging, denuntiatio; = **publieke bekendmaking**, pronuntiatio.

aanzeilen, **1.** *op iets*, nave advehi (ad alqd); *cursum dirigere* (ad alqd); *appropinquare ad alqd (van schepen)*. — **2.** **tegen iets**, allidi (ad scopulum).

aanzetten, **1.** *eig.*, *tegen iets*, apponere (alqd ad alqd); *admovere* (tibiam labris; scalas muris) = **aannaaien**, *z. a.* | *zich aanzetten* (= *zich aan iets vastzetten*), adhaerescere alci rei of ad alqd. = **slippen**, *z. a.* — **2.** **overdr.** = **aandrijven**, **1**; **aanhitsen** *en dgl.*, *z. a.*

aanzetting, *z. aandrijving*, **aanhitsing** *en dgl.*

aanzicht, **1.** = **2. aanzien**; **2. blik**, *z. a.* — **2.** = **aanwezigheid**, **tegenwoordigheid**, *z. a.* — **3.** = **2. uiterlijk**, *z. a.*

1. aanzien, **1.** *iemd of iets*, aspicere alqm; *oculus in alqm conicere of convertere*; *contemplari*, *intueri*, *contueri* alqm of alqd; *spectare* alqm of alqd; *os of vultum alcs intueri (iemd in het gezicht zien)*; *alqm contra aspicere*, *intueri (van aangezicht tot aangezicht)*; *alles met begeerige oogen a.*, ad omnia cupiditatis oculis adicere; *iemd aldoor a.*, *oculus de alqo non deicere*; *strak a.*, defixis oculis *intueri* alqd; *defigere oculos in alqa re of in alqd*, *ook in vultu alcs*; *iemd niet durven a.*, aspectum alcs sustinere non posse. | *iets kalm a.* = *verdragen*, aequo animo of facile ferre alqd; *pati*, *tolerare*, *videre*; *iets stilzwijgend mee a.*, silentio transmittere; *tacitum pati*.

iets aanzien = *afwachten*, expectare. — **2.** = *in aanmerking nemen*, *b.v. de rechter moet de zaak, niet den persoon a.*, non hominum, sed causarum oportet iudicem totum esse; *den persoon a.*, discrimen personae (discrimina personarum) servare; *zonder a. des persoons*, **z. 2. aanzien**, **1**; *door intueri (b.v. deus magis voluntatem bene faciendi intuetur quam modum)*. — **3.** *iemd iets a.* = *uit zijn uiterlijk opmaken*, intellegere *m. a. c. c. i n f.*; *conicere*, colligere alqd ex vultu of ore alcs; *men ziet hem zijn kwade geweten aan*, conscientiae notas in ipso ore eius deprehendas; *zijn wreedheid*, crudelitas toto ex ore eius eminet; *iemd iets niet a.* vix credas *m. a. c. c. i n f.* — **4.** *a. voor of als* = *houden voor*, habere of ducere (alqm pro hoste of in hostium numero); *existimare*, *ducere* of *putare* (alqm bonum virum). | *iets als een belediging*, *beschimping a.*, alqd accipere in contumeliam, in maledicti of contumeliae loco ponere; alqd iniuriam (esse) iudicare, contumeliam (esse) putare; *alqa re iniuriam sibi factam putare*; *iniuriam iudicare m. a. c. c. i n f.* (= *dat enz.*); *iets als een persoonlijke belediging a.*, alqd in suam contumeliam vertere. | *iemd voor een ander a.*, alqm alium esse putare; *voor een braaf man aangezien worden*, speciem boni viri prae se ferre; *z. ook beschouwen*, **2.** — **5.** *zich laten a.*, spem facere *en dgl.*; *een slag, die zich gunstig laat a.*, prosperae spei pugna (*Liv.*); *de zaak laat zich gunstig a.*, res bene (prosperare, ex sententia) procedere videtur; (*slecht*) res male cedere videtur.

2. aanzien (*het*), *als subst.*, **1.** *oculorum coniectus in alquam rem*; *spectatio of contemplatio alcs rei*. | *vand.* = *het in aanmerking nemen*, *ratio*; *zonder a. des persoons*, nulla hominis (of hominum) ratione habita; *omissis auctoritatibus*; *minime ambitiose (onpartijdig)*. — **2.** *ten aanzien van* = *ten opzichte van*, **z. betreffen** *en dgl.* — **3.** = **aanzicht**, *b.v. iemd van a. kennen*, alqm de facie nosse; *z. verder 2. uiterlijk*. — **4.** = **waarde**, *beleekenis*, *amplitudo*, *dignitas*, *auctoritas*, *claritas*, *gratia*, *existimatio*. | *in (hoog) a. staan*, *a. genieten*, *auctoritate valere of florere*; *magna auctoritate esse* magna est auctoritas in alqo; *locum*

amplum tenere (en zoo l. a. recuperare, weer in hoog a. komen). | in (hoog) a. staan bij iem'd, numerum habere of obtinere, alqo loco et numero esse apud alqm; multum auctoritate valere of posse apud alqm; bij iem'd nog altijd in het hoogste a. staan, omnes gradus dignitatis retinere apud alqm. | iem'd in a. brengen, auctoritatem of dignitatem, splendorem alci conciliare of parare; = eeren, alqm (laudibus) ornare; alqm exornare, tollere of attollere; hoog a., ook altus auctoritatis gradus; van een hoogen trap van a. af dalen, ex alto of amplo dignitatis gradu praecipitare; ex amplo statu concidere; het toppunt van a. bereiken, altissimum auctoritatis gradum consequi, ascendere; ad summam a. pervenire. — z. aanzienlijk, 2.

aanzienlijk, 1. = *aanmerkelijk*, groot, magnus (exercitus, copiae, opes, pecunia); amplus (aedificium, locus, pecunia); lautus (convivium); non medioeris (altitudo); gravis (damnum). — 2. = *in aanzien staande*, voornam, illustris, clarus, nobilis, amplus; nobili genere of loco natus; auctoritate praeditus; splendidus, insignis, magnus (civitas magna atque opulenta); gravis (van gewicht); zeer a., nobilissimus, splendidissimus, amplissimus, ornatissimus etc. — A d v., (bij 1) ample.

aanzienlijkheid, 1. = *grootheid*, magnitudo; amplitudo (urbis). — 2. *ten opzichte van den rang*, honestas, amplitudo, dignitas.

aanzijn, = 2. *bestaan*, 1. z. a.

aanzoek, z. *verzoek*, dingen, 1; a. doen = *aanzoeken*, z. a.

aanzoeken, z. *verzoeken*, 1; dingen, 1. **aanzoeker**, z. *dinger*.

aanzuiveren, *zijn rekening a., rationem cum alqo putare; z. verder schuld*, 1; betalen, 1.

aanzuivering, van schuld, z. *schulddeeling*.

aanzwellen, z. *zwellen*.

aanzwemmen, op iets a. = *zwemmend naderen*, annare (naves, op de schepen).

aap, simia; minder dikw. simius.

aapachtig, simiarum similis; in simiae speciem factus; a d v., simiarum more.

aapje, simiolus (eig. en overdr.).

aar, spica; in de aa. schieten, spicam concipere; aa. lezen, spicas legere; het aa. lezen, spicilegium (maar niet fig.); krans van aa., corona spicea.

aard, 1. = *soort*, z. a.; = 1. *wijs*, z. a. — 2. = *wezen*, inhorst, natura, indoles, ingenium; dat is zoo zijn a., sic est ingenium eius; ook mos, mores (pl.), consuetudo; naar zijn a. leven, suo more institutoque vivere; wat van dien aard is, dat het schaadt, quod nociturum est; quod noceat; vroolijke a., alacritas.

aardbeschrijver, -beschrijving, z. *geograaf*, *geographie*.

aardbeving, terrae motus.

aardbewoner, terrae incolae; qui incolit terram; vgl. *wereldburger*.

aardbezie, frugum.

aardbezieboom, arbutus.

aardbodem, terra; orbis terrarum of terrae. — vgl. *aarde*.

aardbol, orbis terrarum of terrae; (als planeet) globus terrae.

aarde, terra (in 't alg.); tellus (als wereldlichaam); humus (bodem, grond); agger (op een hoop bijeengegdragen a.); orbis terrae (de aard(schijf)); terrae, orbis terrarum (de aardbol = alle landen, als geheel gedacht); terrae globus (de aardbol als planeet); van a., terrenus; zich op de a. bevindende, terrestris; ter a. vallen, in terram cadere of decidere; humi procumbere; ter a. werpen, prosternere (humi); iets van de a. opheffen, rem humi iacentem tollere; met de a. gelijk maken, z. **grond**, 1; zijn hart kleeft aan de a., humi defixa est mens; humi retinetur animus; op a. = *zoolang wij op a. leven*, dum in (his) terris erimus; de voortbrengselen der a., quae gignuntur in of e terra; zoon (kind) der a., terra edictus of ortus; homo (mensch); homullus, homuncio, homunculus (als zwak, nietig wezen).

1. **aarden**, = van aarde, terrenus (murus); a. wal, agger: = van gebakken aarde, fictilis (vasa, figurae).

2. **aarden**, (verb.), 1. naar iem'd a., similem fieri alqs; in mores alqs abire of se formare. — 2. *groeien*, *tieren*, *crescere*; van planten ook provenire. — z. **acclimatiseeren**.

aardewerk, opera figlina (p l.); vasa fictilia (p l.).

aardewerker, aardewerksfabriek, z. **pottenbakker**, **pottenbakkerij**.

aardgordel, z. *zone*.

aardhars, bitumen.

aardhoop, tumulus terrenus.

aardig, 1. = *aangenaam*, innemend, belus, venustus (van viterlijk); festivus, urbanus, facetus, non infacetus, scitus, elegans (van omgang, taal); = *vriendelijk*, voorkomend, comis, facilis, affabilis. — 2. = *niet onaanzienlijk*, satis magnus; luculentus (patrimonium, hereditas); een a. beetje, aliquidum. — A d v. (bij 1.) belle, venuste, festive, facete, lepide, comiter, humaniter.

aardigheid, 1. = *aangenaamheid*, innemendheid, venustas, decor (van viterlijk); elegantia; suavitatis (morum); urbanitas, festivitas, lepor (van omgang, taal); van taal ook facetiae (= *geestigheid*). — 2. = *vriendelijkheid*, voorkomendheid, comitas, facilitas, affabilitas; als een a. (vriendelijkheid, beleefdheid en dgl.), officii causā; iem'd aa. zeggen (complimenten maken), blanda oratione alqm prosequi; iem'd een a. bewijzen, gratum facere, gratificari alci; iem'd allerlei aa. bewijzen, perofficiose et peramante alqm observare; omni comitate alqm complecti.

aardkleur, color terrae; **aardkleurig** = *vaalgrauw*, luridus.

aardkloot, z. **aardbol**.

aardkluit, glaeba.

aardkorst, summa cutis terrae; de harde a., callum summae cutis terrae.

aardpek, z. **aardhars**.

aardrijk, z. **aardbodem**.

aardrijksbeschrijver, -kundige. z. **geograaf**.

aardrijksbeschrijving, -kunde, z. **geographie**.

aardrijkskundig, z. **geographisch**.

aardsch, = op aarde aanwezig, terrenus, terrestris, qui (quae, quod) in terris est; het aardsche, res externae of humanae;

humana (pl.); *de a. goederen = rijkdommen, opes (pl.), divitiae; de a. genoegens, voluptates; het a. geluk, vitae iucunditas; het a. leven, vita humana; haec vita; in dit a. leven, dum in (his) terris erimus; het a. omhulsel, corpus; a. genot, voluptas corporis, ook alleen voluptas.*

aardschgeezind, een *a. mensch*, homo voluptarius of voluptatibus deditus.

aardschok, (subitus et brevis) terrae motus.

aardval, terrae labes of lapsus (multis locis labes factae sunt, *op vele plaatsen volgde een a.*).

aars, anus; podex.

aarts-, door den *superl.*

aartsbisshop, archiepiscopus.

aartsbooswicht, scelerum caput; homo omnium quos terra sustinet, sceleratissimus.

aartsdom, omnium stolidissimus of stultissimus.

aarzellen, = *talmen, dralen, cunctari, cessare, dubitare, morari, moram facere; = met tegenzin tot iets overgaan, gravari (ook c. i. n. f.); = uitwachten zoeken, tergiversari; = in twijfel staan, dubitare; = in verlegenheid verkeeren, haesitare; a. te enz., cunctari, cessare, dubitare, morari c. i. n. f.; uit vrees a. te enz., tardari timore c. i. n. f.; men aarzelde niet, nulla mora est; maturato opus est; men aarzelde niet, aan te vallen, mora dimicandi nulla est facta; zonder te a., sine mora, propere, festinanter; hij meende niet te moeten a., non cunctandum existimavit, quin etc.*

aarzelend, cunctans, cunctabundus, cessans; *a d v.*, cunctanter, dubitanter.

aarzelig, cunctatio, cessatio, tergiversatio, dubitatio, haesitatio, mora.

aas, 1. = *lokaas, esca (ook fig.)*. — 2. = *kreng, cadaver (ook als scheldwoord); corpus putrefactum.*

abc, 1. = *de letterteekens, litterarum formae of notae; = de volgorde der letters, litterarum ordo*. — 2. *overdr.* = *de beginselen van iets prima elementa (litterarum).*

abdi, abbatia (kerk.).

abdis, abbatissa (kerk.).

abeel, populus alba.

abnormaal, a communi lege abhorrens; singularis, inusitatus; vitiosus; *a. toestand der ziel*, vitiositas animi.

abnormaliteit, quod a communi lege, ab usu vulgari abhorret; vitium; *a. der ziel*, vitiositas animi.

abrikoos, malum of prunum Armeniacum; *als boom, Armeniaca.*

absoluut, 1. = *zichzelf beschouwd, simpliciter et ex sua vi consideratus; suo proprio genere; propria vi sua; non comparatione of comparando; non comparatus cum aliis*. — 2. = *onvoorwaardelijk, simplex, absolutus; de a. waarde der deugd, propria virtutis aestimatio*. — 3. = **onbeperkt**, *z. a. — A d v.* 1. per se; sua vi; simpliciter et ex sua vi. — 2. absolute; sine adiunctione of exceptione; plane, prorsus, utique, profecto; *ook door verbinding van twee symonieme verkw.*, b. v. *a. eischen*, poscere et flagitare; *een a. vrije geest*, mens soluta quaedam et libera.

abstract, 1. in 't alg., tegenover con-

creet, seiunctus of sevocatus a sensibus; a consuetudine oculorum of sensuum abduc- tus; qui (quae, quod) intellegitur (*wa. enkel gedacht word*); infinitus, universus; *een a. begrip*, notio universalis; notio re a corpore seiunctae et simplicis; notio re cogitationi, non sensibus subiectae, sola mente percipiendae; *een a. vraag stellen*, infinite de universo genere quaerere; *a d v.*, infinite, separatim (*tegenover definite*). — 2. = *diepzinnig, subtilis, acutus (een a. denker, subtilis philosophus); reconditus, abstrusus (studia, quae reconditis in artibus versantur); a d v.*, subtiliter, acute. — 3. = *op zichzelf, zonder betrekking tot iets anders, ipse; de a. waarheid, veritas ipsa*. — in abstracto, cogitatione (inter se differre, re quidem copulatum esse); separatim (*tegenover definite*).

abstractie, cogitatio; *door omschrijving.*

abstraheeren, cogitatione separare, mente et cogitatione distinguere, animo contemplari alqd; *absol.* = *abstract denken*, aciem mentis of animi a consuetudine oculorum abducere; revocare mentem a consuetudine oculorum, a sensibus; animi a corpore abstrahere of secernere; *het vermogen om te a.*, facultas aciem mentis a consuetudine oculorum abducendi enz.; ea vis animi, qua sola mente et cogitatione alqd contemplamur.

abt, abbas (kerk.).

abus, error, erratum; *per of bij a.*, per errorem; falso; *a. hebben*, errare.

academie, z. **universiteit**.

accent, sonus vocis; vox (ipsa natura in omni verbo posuit acutam vocem, Cic.); accentus; (*als schrijfteeken*) vocis nota.

accentueeren, certum vocis admovere sonum; sono of accentu distinguere; (*bij het schrijven*) apponere (syllabae) notam.

acclimatiseeren, *zich a.*, assuescere caelo of solo; in Latium, assuescere Latio; *van planten*, incolarum numero esse incipere (Plin.); *zich niet kunnen a.*, caelum non pati.

accordeeren, *bij verdrag a.*, z. **verdrag** (*een v. sluiten*); = *de voorwaarden stellen, condiciones ferre; = een schikking maken, componere (res; controversias); componere et transigere (met ieml, cum alqo).*

accrediteeren, een geaccrediteerd gezant, legatus publice of cum publica auctoritate et testimonio missus.

ach! ah! eheu! (*van droefheid, smart*); pro! (*van verwondering en bij klachten*); o! (*van hevige gemoedsbeweging in 't alg.*); *ach!* om 's hemels wil! pro dii immortales!; deos immortales!; pro deum fidem!; *ach, ik ongelukkige!* o (of eheu) me miserum!; me miserum! (*minder vaak*) o miser!; *ook vae misero mihi! hei mihi!*; *ach! zal ik wel ooit enz.*, enquam m. f. u. t. of c. o. n. t. p. r. a. e. s.; *overdr.*, *ach en wee roepen over ieml of iets*, gravior of multa queri de alqo.

1. **acht**, octo; *ieder of telkens a.*, octoni, a. brieven, octonae litterae; *om de a. dagen*, octavo quoque die.

2. **acht**, de acht = het getal acht, numerus octonarius.

3. **acht**, 1. a. geven of slaan op iets, animi (animos) advertere ad alqd, alci rei;

animadvertere alqd; animum attendere ad alqd; attendere alqd; animum intendere ad of in alqd; (*iets gadeslaan*) alqd observare; (*ingespannen opletten bij enz.*) operam dare alci rei (b.v. fabulae, *bij een stuk*); adesse animo (animis), erigere mentem (mentes) auresque (*bij een redevoering*); (*sterker*) acriter animum intendere ad alqd; *op iemd acht slaan = zijn oogen niet van hem afwenden*, observare et custodire alqm; *geef acht!* attende! hoc age!; *geen a. geven*, aliqd of alias res agere; non attendere etc. | *op iemd of iets geen a. slaan* (*geen notitie nemen*), non audire, non morari alqm; neglegere alqm of alqd; *a. slaan op iemds bevelen*, alcs imperium spectare. | *een eed of wet in a. nemen*, iusiurandum (legem) servare of observare; *de gelegenheid enz. niet in a. nemen*, amittere (occasionem, tempus). | *iets in a. nemen = zorg voor iets dragen*, alqd curare of respicere; rationem alcs rei habere (*voor zijn eer, dignitatis*); ook rationem alcs rei ducere; *niet in a. nemen = geen zorg dragen*, curam alcs rei abicere; alqd neglegere; alcs rei oblivisci (*vergeten*). | *a. geven, dat niet enz.*, videre ne etc. — 2. *zich in a. nemen*, sibi temperare of parcere (v. *zicken*); cavere; cavere insidias, praecavere ab insidiis; continere linguam, moderari linguae; cautum esse in scribendo; *zich in a. nemen voor enz.*, *dat niet enz.*, cavere alqm, alqd, ab alqd, ab alqa re, cavere ne; praecavere ab alqa re, praecavere ne; videre (providere, prospicere) ne; = *vermijden*, vitare, fugere alqm of alqd; *die zich in a. neemt*, cautus; ook qui sibi temperat of parcat (v. *zicken*).

achtbaar, honore of observantia dignus; gravis, honestus.

achtbaarheid, dignitas, gravitas, honestas.

achtbeendig, z. **achtvoetig**.

achtdaagsch, octo dierum.

achtdeelig, ex octo partibus constans.

achtduizend, octo milia.

achtduizendmaal, octies milies.

achtduizendste, octies millesimus.

achtehalf, septem et dimidius.

achteloos, non attentus; neglegens, socors, oscitans; *a. zijn*, alias res agere. — *A d v.*, neglegenter, indiligenter, oscitanter.

achteloosheid, indiligentia, neglegentia, socordia; incuria (*in een zoo gewichtige zaak, tantae rei*).

achten, **I. A.** met aanduiding der waarde, door „hoog”, „laag” en dgl.: iemd of iets hoog a., magni facere, aestimare, pendere; *hooger a.*, pluris aestimare, facere, putare; *zeer hoog*, plurimi etc.; *gering a.*, parvi (minoris, minimi) facere; parvum of parvi ducere; *haud magni pendere*; *voor niets a.*, pro nihilo ducere (habere, putare); *nihili facere*; despiciere, contemnere; *gelijk a.*, iuxta aestimare; *den een even hoog a. als den ander*, in pari laude utrumque ponere; *adaequare alqm alci*; *hooger dan een ander*, alqm alteri praepondere of antepondere; *alterum alci postponere of posthabere*; *niets hooger a.*, nihil antiquius indicare, habere. — **B.** zonder bepaling door „hoog”, „laag” en dgl., = *hoopschatten, vereeren, colere, observare* (ook *dikwijls verbonden*);

vereri, revereri; diligere; colere ac diligere; admirari; suspicere; *geacht worden = in achting staan, z. **achting***; *ik zou mij zelven niet a., indien*, ipse me hominem non putabo, si. | = *tellen* (*met een negatie*), b.v. *den dood een gevaar niet a.*, mortem, periculum contemnere; *kosten niet a.*, non parcere sumptui. — 2. = *voor iets houden, z. **houden**, I, 9*; *de senaat heeft goed geacht, dat enz.*, senatus decrevit of senatus placuit ut etc.

achtenswaardig, honore of observantia dignus; gravis; laudabilis; admirabilis (orator); (*door en door*) quovis honore dignus.

achtenswaardigheid, dignitas, gravitas.

achter, **1.** a d v., post; (*zelden*) pone; *dikw. door extremus, ultimus, b.v. a. op het eiland*, in extrema insula; *a. in het boek*, in extremo libro; *geheel a. in het huis*, in ultimis aedibus; *a. in het huis*, in aversa parte domus; in posticis partibus aedium, — 2. *prae p.*, post; (*zelden*) pone; *onmiddellijk a. iets*, secundum alqd; *zich a. de muren verdedigen*, moenibus se defendere; *a. zich*, post se, post tergum, a tergo; *a. iemd liggen*, post alqm esse (v. d. tijd: retro esse). | *in 't bijz.*, *a. zich leggen*, post tergum ponere; *a. zich hebben*, post se habere; alqd post me of a tergo est; *het leven a. zich hebben*, exegisse aetatem. | *a. zich laten*, post se relinquere; praecurrere; *fig. = overtreffen*, praestare, excellere (alci alqa re, in alqa re); superare (alqm); *a. iemds rug*, post tergum; (*fig.*) clam of algo inscio (ignaro). | *a. iets komen*, intellegere, deprehendere; *a. de waarheid komen*, veritatis gnarum fieri; *vera of ea quae vera sunt*, cernere; *a. de geheele zaak komen*, totum videre culmsmodi sit; *a. al hien plannen komen*, omnes eorum conatus investigare atque consequi.

achteraan, a d v., post, pone; *a tergo*; *a. komen*, pone sequi; *a tergo esse*; *hij komt a.*, postremus venit; *het berouw komt a.*, poenitentia sequitur. — *Z. verder ook **achter**, **achteren** (van).*

achteraangaan, *achter iemd aan gaan*, pone sequi (alqm).

achteraanzitten, *achter iemd aan zitten*, insequi, persequi; — *iets -*, urgere alqd.

achterbaksch, **achterbaks**, z. **1. geheim**.

achterblijven, **1.** = *niet met de anderen voortgaan*, remanere; subsistere; subsidere (*om ergens te gaan wonen, b.v. Nuceriae*); residere (b.v. *residet in re publica reliqua consiliorum manus*); = *niet kunnen bijhouden*, ad insequendum tardari, cunctari; = *achtergelaten worden* (v. *personen en zaken*), relinqui; *de achtergeblevenen* (*bij overlijden*), qui alci superstites sunt. — 2. *overdr.*, (z. ook: **achterstaan**), b.v. *bij den roep, die van iemd uitgaat*, minorem esse famā suā; *al mijn woorden blijven a. bij de werkelijkheid*, quidquid dixero, minus erit; *de navolging blijft altijd a. bij het origineel*, semper citra veritatem est similitudo; in omni re imitationem vincit veritas; *in het leeren a.* (*weinig of geen vorderingen maken*), parum proficere in litteris.

achterblijver, qui tardius sequitur; =

een soldaat, die op marsch niet kan bijhouden, morator.

achterblijving, remansio; door omschr. **achterdeel**, pars ultima of extrema; = **achterzijde**, z. a.; (v. *schepen*) puppis. **achterdeur**, ostium posticum, of alleen posticum; porta postica of aversa; ianua aversa; fig., latebra, b.v. *zorgen dat men een a. openhoudt*, latebram paratam habere.

achterdocht, z. *argwaan*. **achterdochtig**, z. *argwanend*. **achtereen**, z. *achterelkander*. **achtereenvolgend**, -volgens, z. *achterelkander*, onafgebroken.

achterelkander, ordine (op de rij af); onmiddellijk a., deinceps; ook alter post alterum (v. twee); alius post alium; dikw. door continuus, b.v. *dies continuus quinque*; iets a. doen, continuare alqd (plurimos versus, a. opzeggen); het consulaat twee jaren a. bekleeden, consulatum continuare; iem.d. verscheiden jaren a. als consul verkiezen, multiplicare (alci) consulas; = in een adem, uno tenore.

achteren (van), post; a tergo (zelden post tergum); = *achter mij, ons, hen enz.*, post me, nos, eos etc.; ook door aversus, b.v. *aversos boves in speluncam traxit*; ab ultimo, ab extremo (ordiri, incipere). | **naar a.**, achterwaarts, retro; **naar a. zien**, oculos retorquere. | **van a. en van voren**, aversus et adversus; ab utraque parte; **van a. naar voren**, ordine inverso.

achtergrond, recessus (op een schild-derij); pars posterior; op den a. staan, recedere; op den a. blijven, latere; op den a. plaatsen, z. *verduisteren*, 2.

achterhalen, assequi, consequi, deprehendere; retrahere.

achterhoede, acies extrema of postrema of novissima; agmen extremum of novissimum; novissimi; de a. vormen, agmen claudere of cogere.

achterhoofd, occipitium; aversa pars capitis.

achterhouden, = niet afgeven, retinere (partem armorum); retrahere (Liv.); comprimere (frumentum of annonam; v. *korenwoekeraars*); reddere nolle alci alqd; alqm alqa re fraudare; = *verhehlen, verzwijgen*, tegere, celare, occultare, dissimulare, comprimere, reticere; *zonder iets a. te h.*, z. **achterhoudendheid**.

achterhoudend, = niet voor zijn meening uitkomende, tectus, occultus, obscurus; = *zsloten, taciturnus*.

achterhoudendheid, = *geslotenheid*, taciturnitas; *zonder eenige a.*, nihil occultans; aperte, simpliciter, ingenuè, sincere.

achterhuis, postica pars aedium, domus postica; aversa pars domus (de achterzijde van het huis).

achterklap enz., z. *laster* enz.

achterkleinzoon, pronepos; -**klein-dochter**, proneptis; de *zoon, de dochter van den achterkleinzoon* (of van de achterkleindochter), abnepos, abneptis.

achterkomen, fig., *achter iets komen*, z. **achter**, 2.

achterlaten, relinquere; iem. d. a. (bij overlijden), alqm (superstitem) relinquere; de *achtergelatenen* (bij overlijden), qui alci superstites sunt; als *erfgenaam a.*, alqm he-

redem testamento relinquere; *een zoon als erfgenaam*, herede filio mori of decedere; *geen erfgenaamen*, sine liberis decedere; *geen mannelijke erfgenaamen a. of hebben*, virilem sexum non relinquere; *door iem. d. a. worden als erfgenaam van groote schatten*, relinqui ab alqo in amplis opibus heredem; = *overgeven* prodere, b.v. *sacra suis posteris*; regnum a Tantaloe et Peloe proditum.

achterlating, met a. van, alqa re relicta; *hij vertrok met a. van het bevel dat enz.*, proficiens praecipit ut; *hij stierf met a. van drie dochters*, decedens tres filias reliquit.

achterlei, octo generum.

achterlijk, posterior pars corporis.

achterlijk, a. zijn in het leeren, parum proficere in litteris.

achterlijkheid, tarditas ingenii.

achterman, proximus.

achtermiddag, z. *namiddag*.

achterna, zij maakten rechtsomkeert, de Romeinen hen a., terga vertunt, instare Romanus (Liv.); z. *verder achteraan*; **naderhand**.

achternazitten, z. *achteraanzitten*.

achterover, a. liggend, supinus; a. vallen, supinum cadere.

achterpoort, in de legerplaats, porta decumana; z. *verder achterdeur*.

achterpoet, pes posterior.

achterst, posterior (van twee); postremus, ultimus, extremus; posticus.

achterstaan, = *onderdoen voor*, alci of alci rei posthaberi of postponi; inferiorem esse quam alqs (of alqo); ab alqo superari; in iets, alqa re; *veer a.*, concedere longe of multum; *longe of multo (multum) inferiorem esse*; in iets bij iem. d. *achterstaande*, alqa re inferior quam alqs; *doen a.*, z. **achterstellen**.

achterstaand, = *hierachter volgende*, insequens; infra positus.

achterstallig, residuus; praeteritus (waarvan de tijd eigenlijk voorbij is, b.v. stipendium); a. schuld, pecunia residua of reliqua; ook plur.: reliqua.

achterste, z. **achterst**.

achterstellen, postponere, posthabere (alqd alci rei); iem. d. alqm derelinquere of relinquere (a. bij anderen); alqm negligere (passeeren). | *achtergesteld worden*, derelinqui, negligi; *bij het dingen naar een ambt*, (honore) repelli; (honoris) repulsam accipere of ferre; repulsam abire; *bij een verkiezing*, aliis electis posthaberi.

achterstelling, derelictio, neglectio; contumelia, iniuria; repulsa; met a. van al het overige, rebus omnibus posthabitis of postpositis.

achtersteven, puppis.

achteruit, retro. — Z. voor de samenstellingen ook bij terug-.

achteruitgaan, 1. eig., retro recedere.

— 2. overdr., *hij gaat achteruit* (wat vermogen betreft), res eius deteriore loco esse coeperunt; (in het leeren), non discit, sed dediscit; (v. e. zieke), morbus eius ingravescit; (in getal of waarde) retro abire (pretium).

achteruitkrabbelen, -krabben, pacto (promissis, conventis, conditionibus) non stare; sententiam mutare; vgl. *herroepen*.

achteruitleeren, *z.* **achteruitgaan**, **2.**
achteruitloopen, *z.* **achteruitgaan**, **1.**
achteruitroeien, *navem retro inhi-*
bere; (*navem*) *inhibere remis*.

achteruitslaan, *van paarden*, *calci-*
trare; *calces remittere*.

achtervoegen, *subiungere* (*alqd. alci*
rei); *addere* (*alqd. alci rei of ad alqd.*).

achtervoegsel, *appendix*, *additamen-*
tum.

achtervolgen, *z.* **achteraanzitten**, **ver-**
volgen, **1.**

achtervolging, *z.* **vervolgning**.

achterwege, *a. laten*, *omittere*, *sup-*
primere.

achterzijde, *pars posterior*; = *keerszijde*,
pars aversa.

achtgeving, *z.* **opmerksaamheid**.

achthoekig, *octagonos* *of* *octogonus*;
octangulus.

achthonderd, *octingenti*; *ieder of tel-*
kens a., *octingeni*.

achthonderdmaal, *octingenties*.

achthonderdste, *octingentesimus*.

achting, *cultus*, *observantia*; *reveren-*
tia (*dikw. c. gen. object.*, *b.v.* *legum*,
auditorum, *iudicium*); *verecundia*, *b.v.*
aetatis; *admiratio*; *existimatio* (*reputatio*);
iudicium (*het waardeerend oordeel van an-*
deren, *b.v.* *bonorum iudicium perdere*);
dignitas, *honor*; *a. voor of jegens iemand*
hebben, *-koesteren*, *z.* **achten**. | *iemd a.*
bewijzen, *met a. behandelen*, *colere*, *ob-*
servare, *honore afficere*, *in honore habere*,
in alqo numero putare, *honorifice tractare*
alqm; *reverentiam adhibere adversus*
alqm; *iemd zeer veel a. bewijzen*, *alqm miri-*
fice colere, *diligentissime observare*; *iemd*
in eervolle bewoordingen zijn a. (*hoogachting*)
toonon, *honorificis verbis prosequi alqm*.

in a. staan, *a. genieten*, *observari et coli*
of diligi (*bij iemand*, *alqo*); *esse in numero*
alqo et honore; *florere*; *magni fieri*; *in*
hooge a. staan, *mirifice coli*, *diligentissime*
observari (*ab alqo*); *in praecipuo of summo*
honore esse (*apud alqm*); *zij staan bij het*
volk zoo in a., *dat enz.*, *tales a populo*
putantur, *ut etc.*; *overeenkomstig of ten*
gevolge van mijn hooge a. voor u, *pro eo*
quanti te facio; *als redenaar in hooge a.*
staan, *magnum in oratoribus nomen habere*;
zich door iets a. verweven, *colligere existi-*
mationem, *comparare sibi dignitatem*,
auctoritatem alqo re; *den vijand a. afdwin-*
gen, *hostem ad reverentiam inclinare*; *de*
a. verliezen, *in de a. dalen*, *existimationem*,
alqd de existimatione deperdere; *vol-*
strekt niet in de a. dalen, *nullum detrimen-*
tum existimationis facere; *de a. der goeden*
geheel verliezen, *bonorum iudicium funditus*
perdere; *vol a.*, *met a.* (*voor iemand*), *reveren-*
s, *observans* (*alcs*); *als a d v.*, *cum reveren-*
tia, *cum observantia*; *met de meeste a. voor*
iemd, *alcs observantissimus*; *alle a. voor*
iemd verliezen, *omnem reverentiam* (*erga*
alqm) *exuere*.

achtjarig, *octo of* (*van meer dan een*)
octonum annorum; = *acht jaren oud*, *octo*
annos natus; = *in zijn achtste jaar zijnde*,
octavum annum aetatis agens.

achtmaal, *octies*; *a. vermenigvuldigd*,
octuplicatus; *a. grooter*, *octo partibus*
maior.

achtmaandsch, *octo mensium*; = *acht*
maanden oud (*van kinderen*), *octo menses*
natus.

achtponder, = *acht pond zwaar*, *octo*
librum.

achtregelig, *qui* (*quae*, *quod*) *octo*
versus habet.

achtsnarig, *octachordos*.

achtspan, *tot een a. behoorende*, *octoiu-*
gis.

achtste. **1.** *a d i.*, *octavus*; *telkens de a.*,
octavus quisque; *ten a.*, *octavo*; *voor de a.*
maal, *octavum*; *in zijn a. jaar zijnde*, *octa-*
vum annum aetatis agens. — **2.** *s u b s t.*,
octava pars; *van een cirkel*, *octans*.

achttien, *duodeviginti*; (*minder dikw.*)
decem et octo; *telkens of ieder a.*, *duodevici-*
eni.

achttiende, *duodevicesimus*; *in zijn a.*
jaar zijnde, *duodevicesimum annum aetatis*
agens.

achttienjarig, *duodeviginti annorum*
(in 't alg.); *duodeviginti annos natus*
(achttien jaren oud; *vgl.* **achttiende**);
a. jongelingen, *pueri octonum denum an-*
norum.

achttienmaal, *decies et octies*, *octies*
decies; *a. grooter*, *decem et octo partibus*
maior.

achturig, *octo horarum*.

achtvoetig, = *acht voeten hebbende*, *octo*
pedes habens, *octo pedibus praeditus*,
cum octo pedibus; = *acht roet lang*, *octo*
pedes longus, *octo pedum*; *een a. vers*,
versus octonarius.

achtvoudig, *octuplus*.

achtzaam, *attentus* (*ad alqd*); *diligens*
(in alqa re of alcs rei); *a d v.*, *attente*,
diligenter.

achtzaamheid, *animadversio*; *diligen-*
tia, *cura*; *met a.*, *attente*, *diligenter*; *met*
grootte a., *magno studio diligenterque*.

achtzijdig, *octo lateribus*.

actie, **1.** = **aandeel**, *z. a.* — **2.** = **han-**
deling, *z. a.*; = *voordracht van redenaar*
of toneelspeler, *actio*.

actief, *z.* **werkzaam**.

activiteit, *z.* **werkzaamheid**.

acunt, *van een ziekte enz.*, *repentinus*
(oculorum tumor).

adder, *vipera*; *aspis*.

adel, **1.** = **adelstand**, *adellijke geboorte*,
generis nobilitas of alleen nobilitas, *genus*
nobile, *stirps generosa*; *van a. zijn*, *nobili*
loco natus esse; *van ouden a. zijn*, *ex fa-*
milia vetere et illustri ortum esse, *generis*
antiquitate florere, *veteris of magnae no-*
bilitatis esse; *multarum imaginum esse*;
van nieuwen a. zijn, *a se ortum esse*; *unā*
imagine nobilem esse; *iemd van nieuwen a.*,
homo novus of novus homo; *iemd van ouden*
a., *antiquo genere natus*; *veteris of magnae*
nobilitatis; *nieuwe a.*, *novitas*; *trotsch op*
zijn a., *z.* **adeltrots**. — **2.** = *de gezamen-*
lijke edelen, *nobilitas*; *nobiles*; *optimates*
(de aristocraten); *de hoogere*, *lagere a.*,
nobiles maiorum, *minorum gentium*; *de*
nieuwe a., *homines novi*. — **3.** *overdr.*
= edelheid, *van gestalte*, *dignitas corporis*
of alleen dignitas (*pueri praediti magnā*
d.); *van geest*, *ziel*, *animi magnitudo*, *alti-*
tudo of excelsitas; *splendor*, *ingenuitas*,
liberalitas; *dignitas*.

adelaar, aquila (ook = *het Rom. veld-teeken*).

adelaardrager, *z.* arenddrager.

adelaarsblik, *z.* **adel**, *z.* arendsblik, *-neus*.

adelidom, *z.* **adel**, **adelen**.

adelen, 1. *eig.*, = *in den adelstand verheffen*, alqm nobilem facere; nobilitatem tribuere alci; recipere alqm in numerum nobilium. — 2. *overdr.*, = *onderscheiden*, *inmerklijke waarde verleen*, ornare, illustrare alqm of alqd; dignitatem, splendorem afferre alci rei.

adelheerschappij, *z.* **adelregeering**.

adellijk, generosus, nobilis; (*sterk*) nobilissimus, summa nobilitatis; splendide natus (*van Rom. ridders*).

adelregeering, potentia nobilium, optima-tium.

adelstand, *z.* **adel**, 1; *in den a. verheffen*, *z.* **adelen**, 1.

adeltrots, spiritus patricii (*pl.*); naturalis nobilitatis superbia; *a. bezittende* = *trotsch op zijn adel*, generis nobilitate superbiens; nobilitate stirpis elatus.

adem, anima (*de lucht, die ingeademd wordt*); spiritus (*ademtocht*); *a. halen*, *z.* **ademen**, 1; *den a. inhouden*, animam continere; *den a. afsnijden* (*benemen*), alci animum of spiritum intercludere; *op a. komen*, *weer a. scheppen*, respirare (*eig. en overdr.*); *se colligere*, *ad se redire* (*overdr.*); *buiten a.*, *z.* **ademloos**; *iemd buiten a. brengen*, examinare alqm; *zich buiten a. loopen*, cursu examinari; *korte a.*, spiritus angustior; *stinkende a.*, anima foetida; *os foetidum*; *iemd niet op a. laten komen*, alqm non libere respirare sinere (*ook overdr.*); *in één adem*, uno spiritui, sine respiratione; (*= in eens door, onafgebroken*) uno tenore.

ademen, 1. *in tr.*, = *ademhalen*, spirare, respirare; animam, spiritum ducere of recipere; *zoo lang ik ademhaal*, dum spiro; *dum vivo*; *zoo lang hij ademhaalt*, dum anima est. — 2. *trans.*, = **inademen**, *z. a.* | = *uitademen*, spirare; *zijn ge-laat a. liejde*, facies eius spirat amores; *zijn geschriften schijnen zijn geest te a.*, eius mens spirare videtur in scriptis; *leven ademende gestalten*, expressae imagines; *hvat a.*, odio incensum esse; *een vrijheid ademend woord*, vox memor libertatis; *hier a. alles een verheven zin*, nihil in his non excelsum magnificentiae est.

ademhalen, *z.* **ademen**, **ademhaling**.

ademhaling, respiratio, spiritus; *moel-lijke a.*, anhelationes (*pl.*); *de rustpunten voor de a. (in de rede)*, interspirationes (*Cic.*); *de a. belemmeren* = *den adem afsnijden en dgl.*, *z.* **adem**.

ademloos, anhelans, exanimatus.

ademloosheid, anhelitus.

ademtocht, spiritus; *de laatste a.*, extremus spiritus; *tot den laatsten a.*, usque ad extremum spiritum; *ad extremum*; *bij of met den laatsten a.*, moriens; *de (langste) periode mag den duur van een volen a. niet overschrijden*, longissima est complexio verborum, quae volvi uno spiritu potest (*Cic.*).

ader, vena (*ook v. metalen, water enz.*); *iemd de aa. openen*, venam alci incidere of rescindere; *zich zelven, ook venas abrum-*

pere, abscondere, exsolvere; *de aa. kloppen*, venae micant, moventur; (*sterk*) intentae venae moventur; *geestelijke, poëtische a.*, ingenii vena.

aderlaten, sanguinem mittere; *vgl. ook ader*.

aderlating, sanguinis missio of detractio; *of door sanguinem mittere*.

aderspat, varix.

adertje, venula.

adieu! vale! valeas! *vgl. vaarwel*.

administratie, administratio, dispensatio (aerarii, pecuniae, annonae); procuratio *vgl. bestuur*, 2.

admiraal, praefectus classis; dux praefectusque classis; praetor navalis; qui classi praestit; *iemd tot a. benoemen*, praeficere alqm classi; praepondere alqm navibus; *a. zijn*, classi praesesse of praepositum esse.

admiraalschap, summa imperii maritimi; praefectura rei maritimae; praefectura classis.

admiraalspost, *z.* **admiraalschap**.

admiraalschip, navis praetoria.

admiraalsvlag, insigne navis praetoriae; *als teken van aanval*, vexillum navis praetoriae.

adopteeren, adoptare, (*een mondige*) arrogare (alqm); *adopteerende*, hij die a., adoptor; *geadopteerd*, adoptatus, adoptivus.

adoptie, adoptio, (*van een mondige*) arrogatio; *door a. verkregen*, adoptivus (*b.v. sacra*).

adoptief, *b.v. adoptiezoon*, -broeder enz., door adoptatus of adoptivus.

adres, 1. = *opschrift van een brief*, inscriptio nominis; *de brief had het volgende a.*, epistola ita inscripta erat; *een pak met het a. „aan M.' Curius”*, fasciculus qui est „Des M.' Curio” inscriptus; *de brief heeft a. noch onderteekening*, litterae sunt sine nomine (*Cic.*). — 2. = *dankadres*, verzoeckschrift en dgl., litterae quibus gratiae aguntur, quibus alqd (a rege) petitur; libellus supplicis en dgl.

adresseeren, *een brief*, inscribere epistolam (*aan iemd*, alci).

advies, *z.* **bescheid**.

advocaat, = *pleitbezorger*, zaakwaarne-mer, actor m. en z. causae, causarum; patronus causae of in het verband alleen patronus (*de mondelinge verdediger voor het gerecht*); advocatus (*die iemd met zijn invloed enz. steunt voor het gerecht*, meestal een aanzienlijk man; *eerst ten tijde der keizers* = patronus causae); cognitor; *in verachtelijken zin van dengene, die voor geld en als beroep processen voert*, causidicus; *een a.*, *die met de tegenpartij heult*, praevaricator; *a. worden*, ad causas dicendas accedere; *forum attingere*; *a. zijn*, (*in 't alg.*) causas agere, actitare, dicere; *versari of esse in foro*; *causis dicendis operam dare*; (*in een afzonderlijk geval*) causam dicere pro alqo, de alqo re; *een a. nemen*, deferre causam ad patronum; (*voor iemd*) patronum alci constituere.

advocaatuur, = *het advocaat zijn*, opera forensis; *causarum actio*; (*in een afzonderlijk geval*) patrocinium.

aequator, aequinoctialis circulus.

aequinoctium, aequinoctium.

aesthetica, doctrina pulchritudinis of elegantiae et venustatis recte iudicandae, intellegendae; *als wetenschappelijke term ter wille van de duidelijkheid*, *aesthetica, *aesthetice; *de regels der a., artis praecepta*.
aestheticus, pulchritudinis of elegantiae et venustatis intelligens; (*als leeraar*) qui de pulchritudine of elegantia et venustate praecipit.

aesthetisch, elegans; venustus; *in het verband ook door ars, b.v. meer naar zedelijke dan naar aesthetische beginselen beslissen*, iudicium ad honestatis magis quam ad artis rationes revocare; *a. regels, artis praecepta; uit a. overwegingen, decore of elegantia commotus; als wetensch. term*, *aestheticus; *a d v.*, venuste, eleganter; *aesthetice.

aether, aether; = *hemel*, caelum.

aetherisch, aetherius; = *hemelsch*, caelestis.

af, 1. *v a n p l a a t s*: van iets af naar beneden, de alga re; *er af met hem* i detrahite eum (de equo enz.). — *z. verder de samenstellingen met af*. — 2. *v a n t i j d*: af en toe = nu en dan, interdum, raro; *van den aanvang af*, ab initio; *inde af ab initio*; *van de oude tijden af*, antiquitus; *ex hominum memoria*; *van de oudste tijden af*, inde ab antiquissimis temporibus; *van eeuwigheid af*, ex aeternitate; *ex aeterna aeternitate*; *ex aeterno tempore*; *van zijn jeugd af en dgl.*, *z. jeugd*, 1 enz.

afbakenen, terminare (fines alces rei); designare (fines alci rei); metari (castra); dimetari (locum castris); circumscribere; describere (iura alci). — *z. afperken*.

afbedelen, emendicare (pecuniam ab alqo); (*algemeen*) precibus alqd ab alqo impetrare; precario rogare, petere, exigere (alqd ab alqo); precibus exprimere (ab alqo alqd, b.v. laudem); *afgebedeld ook precarius*; *z. ook bedelen, afvleien*.

afbeelden, van de plastische kunst, imaginem alces exprimere, (*in omtrekken a. = schetsen*) adumbrare; alqd fingere, effingere, formare; *van schilders*, pingere, depingere (alqm, alqd); *in was, in goud a.*, alqd in cera fingere; exprimere alqd auro, cerâ of in cera; *iemd in marmer a.*, simulacrum alces e marmore facere; *iemd met sprekende gelijkenis a.*, veram alces imaginem reddere; *zich a.*, b.v. iets beeldt zich af in den spiegel, alqd in speculo cernitur.

afbeelding, 1. *a b s t r.* = het afbeelden, formatio, descriptio; *door verba*. — 2. *c o n c r.* = het afbeeldsel, beeld, *z. adruk*, 2; *beeld, evenbeeld en dgl.*

afbetalen enz., *z. betalen* enz.

afbeulen, *z. aftobben*.

afbeuren, *z. afheffen*.

afbidden, 1. = *door bidden trachten af te wenden*, deprecari (mortem, periculum; iram senatus); *als subst.*, het a., deprecatio, b.v. periculi. — 2. = *door bidden trachten te verwerven*, rogare; precibus petere of expetere (alqd ab alqo); deprecari alqd; petere ac deprecari; precibus impetrare (alqd ab alqo, op zijn bede verkrijgen); *z. ook afsmeeken*.

afbijten, demordere; mordicus auferre of abripere; (*van voren*) praemordere.

afbinden, solvere, resolvere.

afboeten, *z. boeten*.

afbranden, deurare (agros vicosque); incendio delere; *z. verder verbranden*.

afbreken, 1. *t r a n s.*, A. een deel van een geheel, defringere; = *afplukken*, decerpere; = *weg-, afrukken*, avellere (poma ex arboribus vi avelluntur); *revellere* (claustra portarum); *deriemen der vijandelijke schepen door er snel langs te zeilen a.*, remos detergere; *van voren a.*, praefringere (hastam). — B. een geheel in zijn deelen uit elkander breken, b.v. een brug a., interrumpere, interscindere, rescindere pontem; tabrum pere pontem; (*omverhalen*) destruere, demoliri, disturbare, diruere; *de tenten a.*, tabernacula detendere. — C. *overdr.*, iets plotseling doen ophouden, een gesprek, een rede afbreken, en alleen afbreken, sermonem incidere; insistere (*tegenover longius procedere*); ook absol. praecidere; *midden in het gesprek a.*, (medium of inceptum) sermonem abruptum; *maar ik b. a.*, sed satis de hoc; *sed haec haecenus*; *het a.*, ophouden in de rede, respiratio, intermissio; (*pauze*) mora. | *de verbintenis met iemd a.*, societatem cum alqo dirimere, *de vriendschap a.*, amicitiam deponere, dimittere, (*met iemd*) amicitiam alci renuntiare; *de vriendschap plotseling, ruw a.*, amicitiam discindere, repente praecidere, (*langzamerhand*) amicitiam sensim dissuere of dissuere alleen; am. remissione usus eluere; *alle beraadslaging a.*, omnem deliberationem incidere; *z. ook vredesonderhandeling*; een gevecht a., finire proellum, (*langzamerhand*) paulisper proellum intermittere. — II. *intr.*, frangi, defringi, confringi, (*afknakken, knakken*) infrangi; *van voren a.*, praefringi, praerumpi.

afbreking, 1. eig., demolitio, disturbatio, destructio; *door de verba* (vgl. **afbreken**, 1, B), b.v. bij het a. van den muur, in demoliendo pariete. — 2. *overdr.*, a. der rede, als rhetorische figuur, reticentia, praecisio.

afbrengen, 1. eig., van iets af, naar beneden brengen, deferre; deducere; deportare; devehere; *z. afvoeren*, 1. — II. *overdr.*, A. alqm ab alga re abducere (a fide); deducere (de sententia, a timore, a pietate); avertere (alqm ab alga re); avocare, revocare (alqm a consilio); demovere (alqm de sententia); depellere (alqm a consilio); = *afschrikken*, deterrere (alqm a consilio); *iemd met geweld van zijn vroeger voornemen a.*, convellere alqm de pristino statu; *zich van iets niet laten a.*, perstare in alga re, *met geen geweld enz.*, nulla vi abstrahi posse ab alga re (ab obidione); *hoc mihi erui non potest*; *ik laat er mij niet van a.*, dat er goden zijn, mihi ex animo exui non potest, esse deos. — B. *het levend van iets a.*, salvum of incolumem evadere; (*naauwelijks*) vix vivum effugere.

afbreuk, = *vermindering, schade, immunitio*; detrimentum (*door anderen veroorzaakt*); damnum (*aan zichzelf te wijten*); a. lijden, detrimentum capere, accipere, facere; damnum accipere, facere, contrahere; *iemd of iets a. doen*, afferre of inferre of importare alci (alci rei) detrimentum; alci rei detrimento esse; (*den vijanden*)

carpere hostes of agmen adversariorum; = *teisteren, leelijk toetakelen*) vexare hostes; *emds aanzien a. doen*, auctoritatem als minnere of imminuere of elevare; *iemds roem a. doen*, obtrectare laudibus alcs; detrahare de laude alcs; *zonder iemds eer of waardigheid a. te doen*, sine imminutione dignitatis alcs; *salva dignitate alcs*; *belangrijke a. aan zijn aanzien deed de omstandigheid, dat enz.*, multum ei detraxit, quod; *elkander (in de publieke meening) a. doen*, obtrectare inter se.

afbuigen, deflectere; *met het begrip van inspanning, geweld, detorquere.*

afbutelen, devolvi; praecipitem decidere; praecipitari.

afdak, protectum.

afдалen, 1. eig., descendere, degredi; se demittere; demitti; *waarlangs gene moest a.*, quā illi descensus erat; *zijn manschappen (naar een lagere plaats) laten a.*, demittere agmen (Liv.); *de heuvels d. naar de vlakke af, colles in plana decurrunt.* — 2. *overdr.*, iem d. (in de rede) van iets tot iets (minder belangrijks) af, oratio alcs delabatur of defuit ad alqd.

afдалing, descensus; door de verba.

afdammen, een rivier, flumen, arcere of coercere; moles fluctibus opponere; vgl. **afleiden**, 1.

afdancken, = iem uit zijn dienst ontslaan, van soldaten, mittere of missum facere alqm; dimittere alqm ab exercitu, ook alleen dimittere alqm; alci missionem dare; alqm militiā solvere, sacramento solvere (van krijgsdienst, van den eed ontslaan); exactorare alqm (van den dienstplicht ontslaan, ook oneervol = uit den dienst wegdagen); alqm loco movere (van zijn post ontsetten, afzetten); een opperbevelhebber a., demovere alqm praefecturā; alci imperium of exercitum adimere; gladiatoren a., rude donare; een beambte a., mittere of missum facere alqm; remove alqm a re publica; summovere administratione rei publicae of a re publica; alci imperium of magistratum (consulatum, dictaturam) abrogare (bij volksbesluit); alqm magistratum deponere cogere; een senator a., alqm movere senatu, de senatu; (sterker) e., de senatu eicere; alqm loco senatorio movere; een proconsul a., summovere of remove alqm a proconsulatu; een vorst a., regnum of imperium alci adimere.

afdancking, missio, dimissio; door de verba.

afdeelen, z. indeelen; in twee, drie, vier, vijf deelen afgedeeld, bipartitus, tripartitus, quadripartitus, quinquепartitus.

afdeeling, 1. a b s t r., z. indeeling. — 2. c o n c r., deel in 't alg., pars; deel van een geheel, b.v. van een huis, van een rede enz., membrum; van een geschrift, een rede, pars, caput, locus; van een tuin, area (vak); van een toneelstuk, actus (bedrijf); een a. soldaten, manus militum; — ruiter, turma equitum.

afdeinzen, z. terugtrekken, 1 (zieh t.).

afdekken, auferre, tollere (patinam, ci-bos, mensam).

afdieken, z. afdammen.

afdingen, detrahare alqd de summa; *overdr.*, op iets a. = verkleinen, detrectare, b.v. virtutes (verdienste).

afdoen, 1. eig., v. e. kleed enz., corpus levare alqa re; deponere umeris alqd, ook alleen ponere, deponere (b.v. pallium); detrahare sibi alqd; demere alqd de alqa re; detrahare alci (vestem, amiculum, torquem); z. verder ook afleggen, 1; afnemen, 1, A; afvegen, afwischen. — II, A. =

ten einde brengen, negotium of rem conficere, absolvere, transigere, expedire, peragere, componere; iets met iem d. a., transigere alqd, de alqa re cum alqd (inter se); (als handelsterm) conficere de alqa re cum alqd; die een zaak afdoet, confector negotii; iets met iem hebben a. te d., negotium habere cum alqd; iets (met woorden) kort a., alqd paucis verbis transigere; celeriter, breviter, carptim perstringere alqd; de alqa re paucis absolvere (Sall.); een reeds afgedane zaak zou heden in behandeling komen, rem actam hodierno die agi; — B. schulden a., z. betalen, 1; schuld, 1. — C. dit doet a. a. zaak niets af, hoc nihil refert. — Het a., door omschr.

afdoend, efficax; a. bewijzen, argumentum momenta.

afdoening, door omschr., z. afdoen, II.

afdragen, 1. = naar beneden dragen, deorsum ferre. — 2. = verslijten (van kleeren); usu attrere of deterere; afgedragen, usu tritus, detritus; obsoletus. — 3. = betalen, 1, z. a.

afdriven, 1. i n t r., undis auferri; voor stroom a., deferri of demitti secundo flumine; defluere; doen a. (v. d. rivier), deferre; — 2. t r a n s., depellere (alqm de loco); z. ook wegdrijven, nederdrijven.

afdringen, = afdriven 2, wegdringen,

nederdringen, z. a.

afdrogen, siccare; = afwischen, z. a.

afdruijen, destillare; fig., = wegstui-pen, z. a.

afdruk, 1. a b s t r., = het afdrukken, het indrukken in een weeke massa, impressio; a. van een boek, z. druk, 2. — 2. c o n c r., = het afdrukkel, en wel: = beeld, effigies; imago expressa; simulacrum; (kopie) exemplum; = achtergelaten spoor, vestigium. | de a. van een boek, *exemplar typis exscriptum. | overdr. = eventueel, z. a.

afdrukken, door het indrukken in een weeke massa, exprimere (alqd alqa re, in alqa re); een zegel in was a., sigillum in cera imprimere anulo; iem's masker in gips naar het gezicht zelf a., alcs imaginem gypso e facie ipsa exprimere. | een boek a., z. drukken, 2.

afdrukking, afdrukkel, z. afdruk.

afdruppen, destillare.

afdwalen, 1. eig., aberrare (ab alqa re; viā; ex agmine); itinere deerrare; errare. — 2. fig., ad alia errare; errare alleen;

abire, digredi (a proposito, a re); egredi; aberrare (a regula, a proposito; ad alia); declinare, deflectere (oratio d. ad alqd); (langzamerhand) delabi (oratio d. ad alqd); ik d. te ver af, longius labor. — Vgl. afraken.

afdwaling, 1. eig., error; error viarum (Liv.); erratio (nulla in caelo); door aberrare. — 2. fig. = fout, erratum, vitium; (v. e. spreker) digressio a proposito, a proposito oratione, ab re, ook digressio alleen.

afdwelen, z. afwischen.

afdwingen, iem d. iets, exprimere alci

alqd, alqd ab of ex alqo; extorquere alci alqd (veritatem); excutere alci alqd (lacrimas, risum); = *ontrukken*, eripere alci alqd; cogere alqm c. i n f., of m. ut (*iemd dwingen iets te doen*); *iemd de bekentenis a.*, dat enz., cogere alqm confiteri m. a c c. c. i n f.; cogere alqm ut concedat m. a c c. c. i n f.; *gij hebt mij de bekentenis afgedwongen*, dat enz., extorsisti ut faterer m. a c c. c. i n f.; *iemd achtung a.*, alqm ad reverentiam inclinare; vgl. **afpersen**.

afischen, poscere (ab alqo); z. *verder eschen*; **vorderen**, 1; **invorderen** en dgl.

afeten, 1. *iets van iets*, adedere (alqd). — 2. *intr.*, = *gedaan maken met eten*, cenam finire.

affectatie, ineptiae (v. d. wijze, waarop men zich voordoet); molestia (het gedwongene v. d. wijze, waarop men zich uitdrukt); molle (in houding en beweging van het lichaam); affectatio (Quint.).

aflecteren, = *den schijn van iets aannemen*, simulare, mentiri (amicitiam, lacrimas, scientiam alcs rei); inepte alqd exprimere, imitari; ostentare, iactare, prae se ferre alqd; de industria consecrari; *het a. van iets*, simulatio, ostentatio (alcs rei). — **geaffecteerd**, z. a.

afgaan, 1. *eig.*, = *zich verwijderen*, z. **verwijderen**, 1; = *naar beneden gaan*, degressi, descendere; *van den weg a.*, deflectere of declinare de via; *averti ab itinere*; *af en aangaan*, commeari; *van den weg zelven*, b.v. *de weg g. links af*, via se flectit sinistrorsum; *op iemd of iets a.* = *iemd of iets naderen*, 1; **aanvallen**, 1, z. a. — 2. *overdr.*, *van iets a.* = *iets laten varen*, *van een voornemen of plan a.*, degressi of declinare a proposito; *incepto assistere of desistere*; consilium mutare; *van een meening a.*, discedere a of decedere de sententia; sententiam mutare; *van zijn vroegere besluiten a.*, a superioribus decretis decedere; *in de rede van iets a.* (*afstappen*), abire of recedere ab alqa re; *van zijn onderwerp a.* (*afdwalen*), a proposito declinare of aberrare. | *van iets a.* = *afgetrokken worden*, *verloren gaan*, deminui, decedere; *er zal niets van de som a.*, nihil de summa decedet. | *iets g. iemd goed of slecht af*, res bene of male cedit alci.

afgebroken, 1. *eig.*, *door de partic. der onder afbreken genoemde verba.* — 2. *overdr.*, *van een rede en dgl.*, abruptus (Quint.); *in a. en verminste zinnen spreken*, infracta et amputata loqui; *Thucydides is te a.*, Th. praefractor est; *het a. der zinnen*, intermissio verborum; a d v. abrupte.

afgeleefd, decrepitus; aetate decrepita; aetate of senectute confectus; senectute invalidus; (*door ouderdom zwak van geest-vermogens*) dispiens senectute; a. zijn, aetate affecta esse.

afgeleefdheid, aetatis infirmitas; (*de tijd daarvan*) senium; aetas decrepita.

afgelegen, = *verwijderd*, remotus; dis-iunctus, (per v.) longinquus; = *verborgen*, reconditus, abditus; = *van den weg af liggende*, avius; = *ter zijde van den rechten weg liggende*, *daarvan afvoerende*, devius; a. zijn, abesse, distare (a loco); longo of satis magno intervallo remotum esse.

afgelegenheid, longinquitas (locorum, regionum); *hij achte zich veilig door de a. der plaats*, loco tam remoto tutum se fore putabat.

afgemat, z. **afmatten**; 2. **mat**, **uitgeput** (onder: **uitputten**).

afgematheid, z. **matheid**, **uitputting**.

afgemeten, modificatus (*juist a.*, b.v. verba); modicus (*de juiste maat houdende*, b.v. gradus, exercitationes); numerosus (*rhythmisch, harmonisch*, b.v. gressus, oratio); compositus (*wel geordend, geregeld*); concinnus (oratio, sententiae); gravis (*waardig, ernstig*, b.v. sententiae, oratio); a. ernst, afgemetenheid, constantia et gravitas.

afgepast, z. **afgemeten**.

afgerond, z. **afronden**.

afgesloten, z. **afsluiten**.

afgeslotenheid, commercium nullum cum hominibus of cum finitimis.

afgestorven, mortuus, † defunctus; *de afgestorvenen*, mortui; *qui e vita (of alleen vitā) excesserunt*; *het a. zijn van de wereld*, animus ab omni rerum humanarum cura of a vitae voluptatibus plane alienus; z. ook **afterven**.

afgetrokken, 1. = **abstract**, z. a. — 2. = **verstrooid**, 2, z. a.

afgetrokkenheid, = **verstrooidheid**, z. a.

afgevaardigde, z. **gezant**.

afgevallen, z. **afvallen**.

afgeven, 1. *eig.*, = *iemd iets overgeven*, reddere, tradere, dare alci alqd, b.v. litteras; deferre, perferre alqd ad alqm; *zelf iets a.*, rem de manu in manum tradere; *een aangekomen brief niet a.*, allatas litteras cohilere. | = *iemd iets of een deel van iets afstaan*, impertire alci alqd, partem alcs rei of de alqa re; *concedere alci partem alcs rei*. | *reuk a.*, z. **ruiken**, 2. — 2. *overdr.*, *zich met iemd a.*, commercium of negotia habere cum alqo; colloqui cum alqo; implicari alcs familiaritate; *zich niet met iemd a.*, alqm negligere; *aditum alcs sermonemque*, alcs consuetudinem fugere (*zijn omgang mijden*). | *zich met iets a.*, z. **inlaten**, 2. | *op iemd of iets afgeven*, z. **lasteren**.

afgezaagd, decantatus (fabulae); contritus (o. vetustate proverbium).

afgezant, z. **gezant**.

afgezien van, ut omittam c. a c c.; cum discessi of discesserim ab etc.; praeter c. a c c.; remotā alqa re; a. *daarvan*, dat enz., ut praetermittam m. a c c. c. i n f.; praeterquam quod; nisi quod; a. *daarvan*, ut haec omittam; (= *buitendien*) praeterea; (= *overigens*) ceterum.

afgezonderd, = *afgescheiden*, separatus, secretus; = *eenzaam*, solitarius, umbratilis; privatus et quietus, b.v. vita; remotus a tumultu civitatis; a. *leven* = *in afzondering leven*, z. **afzondering**, 2; vgl. ook **afzonderen**.

afgieten, defundere; *in gips*, in was a., gypso, cerā exprimere.

afgietsel, een a. in gips, in erts, imago e gypso, ex aere, m. en z. expressa.

afgite, = *het af- of overgeven*, door de verba tradere, reddere.

afglijden, delabi; defuere (ad terram, nl. *van een paard af*); (*voorover*) prolabi.

afgod, 1. *eig.*, deus fictus, falsus, com-

menticius; = **afgodsbeeld**, *z. a.*; *iemd of iets als a. vereeren*, alqm of alqd pro deo venerari. — **2. overdr.**, *iemd of iets tot zijn a. maken*, insanire amore alcs of alcs rei; *iemd tot iemds a. maken*, facere alqm deum apud alqm; *hij is mijn a.*, est mihi unice in deliciis; *eum prae omnibus in oculis fero of gesto*; is unus mihi omnia est.

afgodendienaar, **-dienst**, *z. afgodsdienaar, afgoderij*.

afgoderij, impius cultus; deorum fictorum of falsorum cultus; (*kerk.*) idololatria; *a. met iets plegen*, alqd pro deo venerari, tamquam deum colere.

afgodisch, *b.v. a. vereering*, cultus paene divinus; *iemd a. vereeren*, cultu paene divino alqm. prosequi.

afgodsbeeld, simulacrum dei falsi of ficti, ook *alleen* simulacrum dei.

afgodsdienaar, deorum fictorum of falsorum cultur; † idololatra.

afgodsdiens, *z. afgoderij*.

afgoden, *b.v. zijn kleed, tunicam discingere*; *zijn zwaard, solvere balteum gladii*.

afgrauwen, vehementius increpare alqm; *vgl. afsnauwen*.

afgraven, **1.** = *door graven wegnemen*, *b.v. bergen, montes coaequare*, — in planum deducere, — in planitiem redigere. — **2.** = *door graven vaneenscheiden*, *b.v. viam intercludere*; fossas transversas viis praeducere. — **3.** = *door graven onttrekken, afsnijden*, *b.v. (den belegerden) door mijnen het bronwater a.*, cuniculis venas fontis intercidere atque avertere.

afgrazen, depascere (segetem); *het a.*, depastio.

afgripen, eripere (alqd alci, ab alqo); deripere (alqd de manu).

afgrijselijk, dirus; atrox (bellum, periculum, responsum); taeter; foedus (strages); trux (oculi, vultus).

afgrijselijkheid, atrocitas, foeditas.

afgriizen, horror; *ik heb a. van iets*, horreo of horresco alqd.

afgrond, **1. eig.**, immensa altitudo; terrae hiatus *of in het verband alleen* hiatus (*klouf*); locus praeruptus, praecipit (steile helling); vorago (*die iets verzwelgt*); *afgronden*, ook praecipitia, derupta, praerupta; *a. der zee*, profundum; = *draaikolk*, vorago, gurgis; *de stad zonk in een a.*, urbs terrae hiatu hausta est; *midden op de markt ontstond een a.*, forum medium specu vasto collapsum est in immensam altitudinem; *iemd in den a. werpen*, alqm in praecipit dare, iacere; *in een a. vallen*, in praecipit deferri. — **2. overdr.**, *aan den a. (des gevaars) komen*, ad praecipit venire; *aan den a. (des gevaars of verderfs) staan*, in praecipiti esse; *iemd aan den a. (van het gevaar of verderf) brengen*, in den a. storten, alqm in praecipit dare; alqm pessum dare; *zich in den a. des verderfs storten*, praecipitem ferri ad perniciem, ad interitum; in apertam perniciem incurere; *a. van het gebrek*, vorago quaedam inopiae; profundissima inopia. *van vaatruchtige personen*, vorago; *vorago* aut gurgis.

afgunst, invidia (*door de gewone a. bij het dingen naar een ambt, communi ambitionis invidia*); malignitas; *de smaaderedenen der a.*, maledicta invidorum; *de*

a. tegen iemd opwekken, invidiam conflare of conciliare alci; in invidiam vocare of adducere alqm (apud alqm); *door a. geprikkeld*, — *verteerd*, invidia stimulat (impulsus, adductus), — cruciatus.

afgunstig, invidus, invidens, malignus; *iemd met a. blikken volgen (overdr.)*, invidia persequi alqm; *a d v.*, invidiose, maligne.

afhakken, abscidere, (*van voren*) praecidere; amputare; desecare (partes ex toto); *de takken van een boom a.*, detrunquare arborem (*Liv.*); *vgl. afslaan*, **1.** — *Het a.*, amputatio; *door de verba*.

afhalen, **1.** een persoon, abducere (alqm ex of de, a loco alqo); deducere (*begeleitend, vooral van cliënten en dgl.*); *laten a.*, arcescere. — **2.** een zaak, petere alqd ex of de loco alqo; asportare, deportare; avehere. — *Het a.*, te vert. door deducere (*begeleitend*); asportatio.

afhandelen, = **afdoen**, **2. z. a.**

afhandig, *iemd iets a. maken*, subtrahere alci alqd; fraude alqd ab alqo auferre; *iemd geld a. maken (in de omgangstaal)*, alqm argento emungere.

afhangen, **1. eig.**, = *naar beneden hangen*, pendere (laqueo); pendere (de alqa re); *over iets a. (bedekkend)*, tegere alqd; *z. ook nederhangen*. — **2. overdr.**, *van iemd of iets a.*, pendere ex alqo, ex alcs arbitrio, ex alqa re; contineri alqa re; verti in alqo, in alqa re (*aankomen op enz.*); proficisci ex alcs voluntate; positum of situm esse in alqa re, in alqo (*berusten op*); in alcs manu of potestate esse, ook *-positum of situm esse (van zaken)*; in alcs potestate, sub alcs ditione, in alcs ditione ac potestate esse; parere, servire alci; obnoxium, subiectum esse alcs imperio (*van personen, volken, steden, staten*); *daarvan h. de geheele rechterlijke beslissing af*, haec res totum iudicium continet; *zoo het van de stemmen der soldaten afhangt*, si militaris suffragii res esset; *van u h. alles af*, in te omnia sita sunt; huius rei potestas omnis in vobis sita est; *hiervan h. alles af*, hoc caput rei est; huc omnia redeunt; *hierbij h. veel af van den natuurlijken aanleg*, ad hanc rem maximam vim habet natura; *in den oorlog h. veel van het geluk af*, multum in re militari potest fortuna; *bij iets h. in 't geheel niets of zeer weinig van het geluk af*, nullum aut perexiguam in alqa re partem fortuna lenet; *zoo veel van de uiterlijke voordracht afhangt*, quantum esset in actione; *het van iets laten a. (of daarop laten aankomen)*, experiri, tentare alqd (fortunam belli, iudicium populi Romani); *iets van het geluk laten a.*, committere alqd fortunae; *iets van 't lot laten a.*, vocare in sortem alqd; *iets van iemds uitspraak laten a.*, alcs arbitrio alqd permittere; *vgl. ook aankomen*, **II.** | *in 't bijz.*, als grammaticale term, pertinere ad alqd; sequi alqd.

afhankelijk, *van iemd of iets*, pendens ex alqo, ex arbitrio of ex voluntate alcs; aptus ex alqa re; subiectus alci rei (fortunae); obnoxius alci of alci rei; parens, serviens alci (*als onderdaan*); parens alci rei (gulae); serviens alci rei (cupiditatus); *ook mae, tuae, suae ditionis*; indigens alcs of alcs rei (*noodig hebbende*). | *a. zijn*, indigere alterius, alienarum opum; *z. ook*

afhagen, 2; = *zijn eigen heer niet zijn*, non sui iuris esse; *vivere ad aliorum arbitrium*; *zich van iem'd a. maken*, se imperio alics subicere (ook staatkundig); in alcs leges, verba iurare (in de wetenschap enz.); (geheel) ad alics arbitrium et nutum totum se fingere et accommodare; *iets van iets a. maken*, alqd confungere cum alqa re, b.v. causam alics cum communi salute.

afhankelijkheid, obsequium (gehoorzaamheid); indigentia; door verba; in a. leven = **afhankelijk zijn**, **afhangen, 2**, z. a.; *iem'd in a. houden*, in officio continere alqm (een onderworpen volk); in sua potestate ac ditione tenere alqm.

afhaspelen, 3. afwikelen; = in orde brengen, **3. ordenen**.

afhebben, = *geëindigd hebben*, z. **afdoen, 2**; **einde, II, A** (ten e. brengen) en dgl.

afheffen, auferre, tollere (alqd); demere (alqd alci rei of de alqa re); levare (alqm alqa re) = *van iets af, naar beneden bewegen of brengen*, demovere de etc.

afhellen, -ing, 3. hellen, -ing.

afhelpen, 1. = *helpen om van iets af te dalen* alci descendanti dexteram tendere. — **2.** = *helpen om van iets bevrijd te worden*, mederi (alci rei, incommodis); liberare alqm alqa re. | *iem'd van den weg a. (overdr.)*; in errore of in fraudem inducere; a vero abducere.

afhooren, = aflluisteren, z. a.

afhouden, 1. = *verwijdert houden, afweren*, arcere alqd, alqm alqa re; defendere alqd; abstinere (ignem ab aede, manus a se, vim finibus); prohibere alqm ab alqa re; (verdriven, verjagen) propulsare alqd ab alqo, alqm (ab) alqa re; de wind wordt door de bergen (van die plaats) afgehouden, ventus cohibitus iugis montium eo non penetrat. — **2.** = *terughouden, verhinderen e. dgl.*, prohibere, arcere (alqm alqa re of ab alqa re); abstinere (militem a praeda; alqm bello); cohibere (manum); oculos; animum ab auro); tenere alqm, alqm quominus, *bij voorafg. negatie m. quin*; retinere (alqm ab alqa re of ab alqa re; quominus, quin); detinere alqm ab alqa re (ab incepto); summovere alqm alqa re of ab alqa re; (door vermaning, raad enz.) dehortari alqm; advocare, revocare, abducere, (sterker) abstrahere alqm ab alqa re; absterrere of detertere alqm ab alqa re (afschrikken), ook m. ne, quominus, quin; *niet (nauwelijks) ervan a. kunnen worden, zich niet (nauwelijks) ervan laten a., om enz., 3. weerhouden*.

afhouding, = afveering, depulsio (mali); propulsatio (periculi); = *terughouding, avocatio* (ab alqa re).

afhouwen, z. afhakken.

afhuren enz., z. huren enz.

afjagen, 1. = *wegjagen, z. a.*; = *naar beneden jagen*, deturbare, depellere (hostes). — **2.** = *door jagen uitputten, agitare* (eig. het wild op de jacht enz., overdr. ook van menschen), insectari et agitare; exercere (overdr.); *zich a., cursu exanimari*; fatigari of defatigari alqa re.

afjakkeren, = afjagen, 2, z. a.; = **doorhalen, z. a.**

afkantelen, trans., devolvere; *in tr.*, devolvī.

afkappen, praeripere alqd, alci alqd.

afkappen, z. afhakken.

afkeer, van iets, declinatio alics rei (laboris); *van iem'd, animus* (voluntas) ab alqo alienus, (sterker) odium in of adversus alqm; *een zekelijke a. en tegenzin*, vitiosa offensio atque fastidium; *a. van iets hebben, 3. afkeerig (zijn)*.

afkeeren, = afwenden, z. a.

afkeerig, van iem'd of iets, aversus ab alqo, ab alqa re; alienus ab alqo, ab alqa re (in het verband ook absol.); (sterker) malevolus, inimicus, iniquus alci of in alqm; malevolus, iniquus ook absol; fugiens (laboris). | *a. van iets zijn*, aversus of alienum esse ab alqa re, (sterker) abhorrere ab alqa re; ook abnuere, aspernari alqd; *a. zijn van het plan om te vluchten*, abesse a consilio fugiendi; *zich minder a. van iets toonen*, mollius abnuere alqd; *niet a. zijn*, non nolle; *niet a. zijn iets te gelooven*, adducor ut credam; *niet a. zijn iets te doen*, haud displicet c. i n f. | *iem'd van iem'd a. maken*, alienare abalienare alqm (alcs animum, voluntatem) ab alqo; *van iets, avertere* alqm ab alqa re (ab alics amicitia); *iem'd a. van zich maken*, alcs animum a se avertere, alcs voluntatem a se alienare; *a. van iem'd worden, een a. van iem'd krijgen*, alienari ab alqo, se removeare ab alics amicitia.

afkeerigheid, z. afkeer.

afkeuren, improbare, non probare; = *berispen, reprehendere, vituperare* alqd; (sterker) damnare, condemnare; *luide a., reclamare* (alci rei); *afkeurend schrijven*, cum reprehensione scribere; = *afraden*, dissuadere (alqd, de alqa re); *in de taal der augurs*, abdicere (aves rem abdicunt).

afkeuring, improbatio, reprehensio, vituperatio; *a. door lui'd geroep*, acclamatio adversa (populi), *en alleen acclamatio*; *zijn a. door schreeuwen te kennen geven*, reclamare (alci, alci rei); *a. vinden*, improbari, vituperari, in vituperationem venire, (algemeene enz.) omnibus improbari, omnium iudicio reprehendi.

afkijken, z. afzien.

afklauteren, descendere.

afklommen, z. afdalen, afstijgen, afzitten.

afknabbelen of -knagen, abrodere; rodere; (rondom) circumrodere; *(van voren) praerodere*; *overdr., de kommer knaagt het hart af*, aegritudo exest animum planeque conficit.

afknakken, trans., defringere; *in tr.*, defringi; *z. verder afbreken.*

afknibbelen, z. afdingen.

afknippen, door praecidere; = **afdingen, z. a.**

afknippen, tendere; recidere, praecidere, *vgl. knippen, scheren, 1.*

afknotten, detruncare.

afkoelen, refrigerare; *zich a., refrigerari*; *de onmatige hitte wordt door de winden afgekoeld*, nimii calores ventorum flatu temperantur.

afkoeling, refrigeratio; *door de verba.*

afkoken, decoquere.

afkomen, 1. eig., v. e. plaats a., abire, discedere; *van een plaats niet a., haerere* algo loco. | = *naar beneden komen, devenire, z. verder afdalen, afstijgen.* | *op iem'd of*

iets a. = **naderen**, 1; **aanvallen**, 1, *z. a.* — 2. *overdr.*, *van iets a.* = *van iets af-raken*, 2, *z. a.* | *van iets zus of zoo a.*, elabi, evadere; discedere (graviter vulneratus); abire; met *iets*, defungi (b.v. levi poena). | *ergens van a.* = *ergens van afgeleid worden* (van een woord), *z. afleiden*, II, B; *afkomen* = *voltooid worden*, absolvi, perfici.

afkomst, = *afstamming*, origo; stirps (*stam*); genus, familia (*geslacht*); *van grede a.*, honesto loco ortus; honesto genere (natus); *van hooge a.*, summo genere natus; *van de edelste a.*, amplissima familia ortus; honestissimo of summo loco natus; amplissimo of nobilissimo genere natus; *van lage a.*, tenui loco ortus; humili of ignobili loco natus; *van zeer lage a.*, ex ultima plebe; ultimae plebis; infimo of humillimo of tenuissimo loco natus (ortus); humilibus maioribus ortus; humili atque obscuro loco natus; *van Grieksche a.*, Graecae gentis; Graecus natione; *van gelijke a.*, eiusdem generis; *van onbekende a.*, incertae conditionis.

afkomstig, 1. *van personen*, ortus, oriundus, natus. | *a. zijn* = *afstammen*, prognatum esse ab, ex alqo of alleen alqo; ortum of oriundum esse ab, ex alqo; *van den stand, waaruit ieml a.*, is, c. abl., b.v. obscuro, tenui loco; originem habere ab alqo; originem ducere of deducere ab, ex alqo; genus ducere ab alqo; originem suam referre ad alqm. — 2. *van zaken*, ortus, profectus. | *a. zijn*, ex, ab alqo re ortum of profectum esse; originem accepisse ab alqo.

aankondigen, promulgare; edicere; *vgl. aankondigen*.

aankondiging, promulgatio; edictum; *vgl. aankondiging*.

afkooksel, decoctum.

afkopen, ieml *iets a.* emere of mercari alqd ab, de alqo; *iets a.* = *zich voor geld er van bevrijden*, redimere (poenam pretio).

afkooper, emens, emptor (*kooper*); redemptor (*loskooper*); *vgl. afkopen*.

afkoopig, emptio (*koop*), redemptio (*loskoopig*); *vgl. afkopen*.

afkoopsom, pretium quo redimitur.

afkorten, brevius facere alqd, contrahere (orationem), (bij het schrijven) notare, per notas scribere (door middel van teekens, tegenover perscribere = *voluit schrijven*); per compendium of per compendia scribere (met besparing van letters of woorden).

afkorting, nota (teeken van a. in het schrift); compendium (besparing van letters of woorden); met aa. schrijven, *z. afkorten*.

afkrabben, radere, abrader.

afkrigen, 1. *eig.*, = *van een hoogte a.*, *z. afnemen*, 1, A; *een ring niet van zijn vinger kunnen a.*, de digito anulum detrahere non posse. — 2. *overdr.*, = *voltooiën*, *z. a.*; *iets van een som a.*, facere ut remittatur alqd (de summa).

afkruipen, = *naar beneden kruipen*, de-repere.

afkunnen, posse absolvere of conficere alqd; *iets niet goed a.*, alqd minus commode persequi posse.

afkussen, osculande litem componere; osculando mederi dolori.

allaat, = *kwijtschelding van zonden* (in

kerkelijken zin), *indulgentia; *a. prediken*.

*indulgentiam promulgare of praedicare. **afladen**, exon-rare, exinanire (plaustrum); de bagage van de lastdieren a., iumentis onera deponere; onera ex iumentis deicere; (verlichtend) iumenta sarcinis levare.

aflaten, 1. *eig.*, = *nederlaten*, *z. a.* — 2. *overdr.*, *van een koopsom iets a.* (laten vallen), (alci) alqd remittere de pretio of de summa, de pecunia. | *van iets a.*, desistere alqa re, ab of de alqa re, abstinere alqa re, beide verba ook c. i n f.; omittere alqd; (voor eenigen tijd) intermittere; *van een gewoonte a.*, recedere a consuetudine, (langzamerhand) sensim minuere consuetudinem; *van iets niet kunnen a.*, non posse recedere ab alqa re (a caritate patriae); haerere in alqa re; laat af, desine (Com.); *z. verder ook opgeven*, 2; **ophouden**, 5.

afleeren, 1. *iets*, dediscere alqd (multa); dedoceri = *vergeten*, oblivisci (alqd, alcs rei, c. i n f.); = *aan iets ontwend geraken*, desuefieri alqa re. — 2. *ieml iets*, dedocere alqm alqd of m. i n f.; *wat men ieml a. kan*, quod dedoceri potest.

afleggen, 1. *eig.*, = *niet meer aan- of vasthouden*, ponere (vestem, barbam); *een kled a.*, ook vestem exuere, abicere (dat men aanheeft), deponere (dat men niet meer gebruiken wil), reponere (wegbergen); *een last a.*, onus deponere, onere se liberare; (een wijnstok) a., propagare. — 2. *overdr.*, = *iets laten varen, opgeven*, abicere (curas, timorem); deponere (odium, opinionem); *een gewoonte a.*, a consuetudine recedere, (langzamerhand) consuetudinem sensim minuere; *jouten a.*, ponere, exuere vitia; dagelijks iets van zijn jouten a., quotidie alqd ex vitis demere; *alle menschelijk gevoel a.*, omnem humanitatem exuere, | = *zich van iets kwijten*, b.v. *een bekentenis a.*, confiteri alqd of absol., ook confessionem facere; *een bezoek a.*, salutare alqm; *een weg a.*, conficere viam; emetiri of perme-tiri iter (spatium); decurrere spatium; *een aanzienlijk eind weegs a.*, progredi aliquantum itineris. | *een lijk a.*, corpus pollingere; — *z. verder ook getuigenis, proef*, 2; **rekenschap, schaamte**. | *het afleggen*, = *den laatste adem uitblazen*, *z. uitblazen*, 1; *sterven en dgl.*; = **onderdoen**, 2, *z. a.*

aflegger, *van boomen en planten*, propagatio; *radux*; *viviradix* (met wortel); *maleolus* (zonder wortel).

aflegging, *van boomen en planten*, propagatio; *a. van een getuigenis*, *z. getuigenis*; *a. van een bezoek*, salutatio; — *verder door verba*.

afleiden, 1. *eig.*, deducere. | *van water*, ook derivare (aquam ex flumine of de fluvio); *een rivier a.*, derivare of avertere flumen (novo alveo); *een moeras*, paludem sulcis derivare; *een meer*, lacum educere of emitttere. | *den bliksem a.*, avertere fulmen. — II. *overdr.*, A. *het onwzer van iemds hoofd a.*, tempestatim depellere ab alqo. | *het gesprek van iets a.*, sermonem alio transferre; *ieml van iets a.*, avocare, avertere alqm, mentem of animum ales ab alqa re; declinare alqm ab alqa re; animum ales a curis of a sollicitudine abducere of abstrahere; *z. ook afleiding*, 2; **verstrooien**,

2. — B. = ontleenen en dgl., ducere ab of ex alqa re; repetere ex of ab alqa re; een woord van een ander a., verbum ducere ab, ook verbum ductum esse ab alqa re putare; (= *afleidend vormen*) verbum derivare ab etc.; *het begin van iets a., initium* alcs rei repetere ab alqa re; *zijn geslacht van iem d a., originem* ab alqo ducere; *afgeleid zijn of worden ook door uitdrukkingen als fluere ab of ex alqa re; manare of emanare ex alqa re; manare ab alqo; profuere ex alqa re. — C. = besluiten; de gevolgtrekking maken, concludere* (acute); colligere, efficere, cogere, conicere (ex alqa re); cognoscere, intellegere (ex alqa re); z. ook **besluiten** (tegen het einde).

afleiding, 1. eig., van water, derivatio, deductio. — **2. overdr.,** van smart enz., aberratio a dolore, a molestiis; relaxatio doloris; animi relaxatio of remissio (*ontspanning*); *ter a., animi relaxandi causā; a. zoeken, zich a. verschaffen, animum relaxare of remittere; aberrare a miseria; z. verder verstrooing, 2.* | a. van een woord (van een ander), derivatio; z. **etymologie**.

afleidingskanaal of -gracht, fossa; (-riool) cloaca.

aflekken, destillare.

afleveren, tradere; (*het ontvangene*) redere (alci alqd); deferre (alqd in aerarium); (*het voor iem d bestemde, hem toekomende*) referre (frumentum ad alqm); *op een bepaalde plaats samenbrengen, conferre, comportare* (frumentum).

aflezen, 1. = afplukken en inzamelen, colligere, legere alqd. — **2. = voor-, op-, lezen, legere, recitare;** *iets van het papier a. (tegen-over: improviseren), dicere* de scripto.

aflezing, 1. collectio; *door de verba. — 2. recitatio;* *door de verba.*

aflichten, z. afheffen.

afliggen, distare; abesse; z. ook **afgelegen**.

aflikken, lingere, delingere; linguā detergere; linguā delere, b.v. litteras; = *belikken, lambere* (linguā); linguā leniter demulcere.

afloeren, aucupari (tempus; *iemds zwakke zijde, imbecillitatem* alcs); *de gelegenheid a., occasionem* aucupari of captare; speculari (alcs consilia); oppetiri (b.v. tempora sua); circumspectare (defectionis tempus); observare (*den tijd, waarop iem d bezig is, occupationem* alcs); insidiando, speculando assequi; *elke gelegenheid afloerend, in omnem occasionem intentus; zie: (op iets) loeren.*

aflokken, 1. = wegllokken, advocare, devocare. — 2. = ontlokken, elicere alqd alci, ab of ex alqo (blanditiis, dolo).

afloop, 1. eig., van water, delapsus; recessus (van den vloed), decessus (aestūs); decursus aquae; *dit verhindert den a. van het water, ea res obstat ne aqua defluat. — 2. overdr., van tijd, exitus;* decursus temporis mei (a., *voleinding mijner loopbaan*); *na den a. van het jaar, anno exacto* of praeterito; *na den a. van het opperbevel, exacto imperio;* *voor den a. van een bepaalden tijd, ante certam diem;* *nog voor den a. van het loopende jaar, intra finem anni*

vertentis; voor den a. v. d. winter, ante exactam hiemem.

afloopen, 1. intr., A. eig., = naar beneden loopen, decurrere. | *in 't bijz., van water, defluere, (langzamerhand) delabi; = terugtrekken, recedere (van den vloed); desinere fluere; een schip laten a., deducere (navem).* — **B. overdr., van den tijd, = verloopen, exire, praeterire;** *de termijn is a., dies constitutus adest;* *dies praestituta exiit of praeteriit;* *de zomer was bijna a., aestas prope iam exacta erat;* *de wapenstilstand was a., indutiarum dies exierat.* | = *uitvallen en dgl., cadere; evenire;* *cedere; procedere;* *succedere;* *goed, gelukkig, naar wensch a., bene atque feliciter evenire;* *prospere succedere of cadere; exitum bonum habere;* *res bene geritur;* *res bene cessit;* *slecht, ongelukkig, niet naar wensch a., male of secus cadere, evadere, accidere, evenire;* *exitum malum habere;* *res male geritur;* *res male cessit;* *hoe zal het met hem a.?* *quid illo de illo fiet?* *hoe zal dit a.?* *quorsum haec evadent, id cadet?* *het moge a., zooals het wil, utcumque res occiderit;* *voorziet, hoe het zal a., de exitu rei divinare;* *niet weten, hoe het zal a., exitum rerum non perspicere;* *de dag liep aldus af, dat enz., dies hunc habuit eventum, ut etc.; het zal niet zonder bloedvergieten a., res non sine sanguine (caede) componetur of conficietur, transigetur, perficietur. — II. trans., = loopend afsluiten, deterere, b.v. calceos (currendo), de schoenen; pedibus deterere (b.v. het plaaveisel, saxa viae). | = door loopen uitputten, cursu fatigare of defatigare; cursu of currendo exanimare;* *zich a., cursu fatigari of defatigari;* *cursu of currendo exanimari;* *se rumpere currendo (alcs rei causā). | een land a. = vervooeten, 1, z. a.*

aflossen, 1. = iemds post en werk overnemen, subire alci; excipere alqm; (*als iemds vertegenwoordiger, opvolger*) succedere alci of in locum alcs; *versche troepen l. de vermoede af, defatigatis integri et recentes succedunt;* *iem d door een ander a., sufficere alium alci;* *de wacht a., milites statione deducere = terugroepen, revocare* (milites ab opere, vigiliis); *elkander bij het werk a., partitis temporibus in opere esse. — 2. = betalen (een schuld), z. betalen, 1.*

aflossing, 1. door de verba; = aflossende soldaat, miles in stationem succedens.

— 2. = betaling, z. a.

afluisteren, subauscultando excipere (voces alcs); aucupari (verba alcs).

afmaaien, demetere (fructus, frumenta).

afmaken, z. afdoen, 2; beslechten;

einde, II, A (ten e. brengen); voltooiën; *zich van zaken a., expedire* se ab occupationibus, z. **verder losmaken, 2;** *iem d a., alqm interficere of interimere, e medio tollere, conficere; caedere, trucidare, concidere, occidere.*

afmaking, z. einde, beslechting, voltooiing.

afmalen, z. afschilderen.

afmanen enz., z. afraiden enz.

afmarcheeren, z. aftrekken, II.

afmarsch, z. aftocht.

afmartelen, exercere alqm; *zich a., exerceri* (alqa re); *se exercere* (in alqa re);

labore confici; laboribus se frangere; (*Com.*) macerare se, macerari.

afmatten, 1. *act.*, fatigare, defatigare, conficere (alqm). — 2. *pass.* (*refl.*), afgemat worden, zich a., fatigari, defatigari; conficere se, en vooral confici (alqa re); = verslappen, languescere, elanguescere; deficere (vires); consensescere (v. krachten, v. d. geest); afgemat, fatigatus (door werken); confectus, fessus (door lijden); (sterker) defatigatus, defessus; lassus, lassitudinem confectus.

afmatting, 1. *act.*, fatigatio; defatigatio (miseriarum, van of door het ongeluk). — 2. *pass.*, lassitudo, languor.

afmeten, 1. *etg.*, = de maat eener zaak bepalen, metiri, emetiri, dimetiri alqd; verzen naar voeten a., versus metiri pedibus; wat het oor als 't ware afmeet, quidquid sub aurium mensuram cadit; *vgl. toemeten*. — 2. *overdr.*, = naar een aangenomen maatstaf inrichten, dirigere alqd ad alqm rem of alqa re (vitam ad certam rationis normam, alqd ad artem; officium utilitate); de stem a., vocem modulari. | = naar een aangenomen maatstaf beoordeelen, metiri alqd alqa re (omnia voluptate, suis commodis); ponderare alqd ex alqa re; revocare alqm of alqd ad alqd; *ik m. het naar mijzelven a.*, de meo sensu iudico; ad me ipsum refero; mihi sum exemplo; de me experior (*ik zie het aan mijzelven*); *z. ook beoordeelen*.

afmeter, mensor; (*met de meetroede*) decempedator; door de verba.

afmeting, mensio; dimensio; door verba.

afnemen, 1. *trans.*, A. = wegnemen, auferre, tollere, demere (barbam; clipea de columnis); (= door snijden a., afsnijden, -zetten) amputare; detrahere (anulum de digito; alci vestem; torquem ex h. ste); (*meest dicht.*) levare (superpositum capiti decus, *Ltv.*); den hoed a., caput aperire; *iemd. het masker a.* (= *iemd. ontmaskeren*), alci personam auferre (*etg. en fig.*). | *in slechten zin*, *iemd. iets a.* = *iemd. iets ontnemen, ontrukken*, auferre alci alqd (a Syracusanis, *Cic.*); met geweld, auferre, eripere (hos. i praedam); *den vijand de baggage a.*, exuere hostem impedimentis; *iemd. een ambt a.*, magistratum abrogare alci; *het commando, abrogare, adimere alci imperium; de afgenomen scheepsneden*, exuviae nauticae. | *in goeden zin*, *iemd. iets a.* = *van iets ontheffen of bevrijden*, levare, liberare alqm alqa re; *iemd. boeien, ketenen, een last a.*, levare alqm vinculis; alqm ex catenis solvere; alqm onere levare; *de baggage van de lustdieren a.*, iumenta sarcinis levare; onera e iumentis detrahare; *iemd. een zorg a.*, curā levare alqm; *z. ook bevrijden, ontheffen*. — B. = *laten afleggen*, b.v. *iemd. een eed a.*, adigere alqm (ad) iusiurandum of iureiurando (sacramento); *iemd. rekening en verantwoording a.*, rationem ab alqo accipere (reposcere). — C. = **afkopen**, *z. a.* — II. *in tr.*, = *verminderen, zwakker worden*, decrecere, minui, deminui, imminui, deficere (frumentum; copia; vox viresque; calor, frigus); *se frangere* (calor, frigus); levior fit (b.v. morbus), levatur (morbus, anno-na); *de maan n. a.*, luna decrescit, senes-

cit; *door ouderdom of in 't alg. met den tijd a.*, senescere (opes, vires, laus, animus, morbus); defervescere (*van hitte*; *fig. van hartstochten*); residere (*van storm, toorn*); remittere, laxari, relaxare of relaxari (*van pijn, b.v. dolores remittunt*); *het gezicht n. a.*, acies hebescit; *gezicht en gehoor zijn afgenomen*, sensus oculorum et aurium hebetes facti sunt; *de krachten n. a.*, vires deficient (alqm), extenuantur; *de zedelijkheid n. a.*, mores labantur; *het geheugen n. a.*, memoria minuitur, labat, deficit; *de nachten n. a.*, noctes contrahuntur; = *verslappen en dgl.*, languescere (*industria*; *van personen, corpore*).

afnemer, *z. kooper*.

afnemings, 1. = *ontnemings*, ademptio; a. van een eed enz., door verba (*vgl. afnemen*, I, B). — 2. = *vermindering*, diminutio, imminutio; a. of vermeerdering van het kapitaal, decessio capitis aut accessio; de a. der maan, diminutio luminis lunae; luna decrescens, senescens; *bij de a. van den vloed*, minuenta aestus; a. der krachten, defectio virium; (*door ouderdom*) senium.

af oogsten, 1. *trans.*, een veld of akker, agrum demetere; omnes fruges ex agro demetere et percipere. — 2. *intr.*, = *den oogst ten einde brengen*, messesim peragere.

afpachten enz., *z. pachten* enz.

afpakken, = **afgrijpen**, *z. a.*; = **afladen**, *z. a.*

afpalen, metari (castra); dimetari, dimetiri (locum castris); dirigere (*in een rechte richting*); terminare, determinare (*de grenzen van iets trekken*); *z. ook afperken*.

afpaler, eener legerplaats, castrorum metator.

afpaling, door verba.

afpassen, -er enz., *z. afmeten*, -er enz.

afpellen, *z. pellen*.

afperken, 1. = *afperkend scheiden*, terminare (agrum publicum a privato); discernere (mons, qui fines eorum d.). — 2. = *de grenzen van iets bepalen, finire, de finire*; fines ponere; circumscribere (exiguum alci vitae curriculum; terminis ius suum); *v. d. augur*, determinare (regiones ab oriente ad occasum), (*door een symbolische formule*) effari (templum; *pass.*, afgeperkt, effatus). — *Z. ook afpalen*.

afperking, determinatio; door de verba. **afpersen**, *iemd. iets*, perviciaciā, contumaciā alqd ab alqo obtinere; *iemd. een glimlach a.*, alci risum elicere, evocare; *z. verder adwingen*.

afpersing, van gelden, violenta exactio pecuniarum, of door verba; *iemd. wegens aa. aanklagen, veroordeelen, accusare, damnare alqm de pecuniis repetundis; van aa. beschuldigd*, pecuniarum repetundarum reus.

afpijnen, *z. afmartelen*.

afplukken, carpere, decerpere; legere (poma); avellere.

afplunderen, de velden, agros nudare populando; *z. verder plunderen*.

afpoetsen, tergere (*afwisschen*); polire, expolire (*glad, blinkend maken*); purgare (*reinigen*). — *Het a.*, expolitio; door de verba.

afraden, dissuadere (legem, pacem; de teruggave, uitwisseling der gevangenen a.,

captivos remittendos of de captivis r., Cic.; captivos retinendos censere); = *afmanen*, dehortari (alqm; † ab alqa re; m. ne, Ter.; c. i. n. f., scribere, Sall.); non censere alqd faciendum esse; *iemd iets a.*, ook alqm monere ne faciat.

afdrader, dissuasor.

afdrading, dissuasio.

afdraken, 1. eig., = *losraken*, solvi, rescilvi, recedere. — 2. overdr., = *zich onwillekeurig verwijderen*, aberrare (ab alqo; a proposito; viā); deduci ab of de alqa re; depelli alqa re, ab of de alqa re (door anderen); een weinig van de zaak a., parumper a of de causa degressi; *ik ben wat van mijn onderwerp afgeraakt*, oratio aliquantum deflexit; *van een gewoonte a.*, consuetudinem deponere; z. ook **afdwalen**, 2. | *van zijn stuk a.*, de statu suo of mentis deici; (animo) perturbari; de gradu deici; (door iets) perturbari alqa re.

afdranselen, male mulcare, verberibus caedere, virgis concidere alqm.

afdreiken, *iemd iets van iets hoogers a.*, alci alqd porrigere de etc.

afreis enz., z. **vertrek enz.**

afrekenen, 1. trans., = *aftrekken*, detrahere, deducere, demere alqd de summa, de pecunia (vgl. **aftrekken**, 1); excipere (*uitzonderen*); discedere ab alqo of ab alqa re (*niet meerekenen*); *zoo men dezen of dit er a.*, quum ab hoc discesseris; ook dempta alqa re. — 2. intr., met *iemd a.*, rationes conferre (ook overdr.), rationem of rationes putare cum alqo; alqm ad calculos vocare; cum alqo calculum ponere; parem facere rationem cum alqo (*de rekening met iemd vereffenen*).

afrekening, = *aftrekking*, deductio; a. houden, z. **afrekenen**, 2.

afrennen, van iets, (equo) decurrere de etc.; devolare de etc.

afriichten, = *dressceeren*, condocere facere (beluas, thrones gladiatores); fingere (equum, fillum); *de daartoe afgerichte paarden*, equi insuefacti (Caes.); *een nog niet afgericht paard*, intractatus equus; *iemd tot iets a.*, instituere alqm ad alqd (ad omne officii munus); docere alqm alqd; *iemd heimelijk tot iets slechts a.*, subornare alqm ad alqd; *iemd zoo a.*, dat hij enz., alqm in eam consuetudinem adducere, ut etc.; *zich laten a.*, disciplinam accipere (ook v. dieren).

africhting, institutio, doctrina, disciplina; door de verba.

afrijden, = *wegrijden*, z. a.; = *van iets af*, naar beneden rijden, equo devehl.

afrijten, z. **afrukken**.

afroepen, = *naar beneden roepen*, devocare; *den toorn der goden op ieders hoofd a.*, detestari in caput als iram deorum; *verder b.v. ook minas periculae in alcs caput detestari*; = *wegroepen*, advocare (contionem a magistratibus; partem tribunorum ad Volscum bellum); *God heeft hem van zijn post afgeroepen*, dei iussu de praesidio et statione vitae decessit. | *openlijk a.* (van den praeco), pronuntiare (b.v. victorum nomina).

afrollen, 1. = *ont*, uiteenrollen, evolvere (volumen epistolarum). — 2. = *naar beneden rollen*, trans., devolvere. | intr., devolvi; delabi, prolabi.

afronden, 1. eig., rotundare (alqd); *zich a.*, rotundari, se rotundare, rotundum fieri; (*kogelvormig worden*) conglobari; = *arrondeeren* (van bezittingen), iungere agros; continuare agros of fundos. — 2. overdr., een zin, een periode a., circuitum et quasi orbem verborum conficere; verba finire; (*rhythmisch*) sententiam in quadrum numerumque redigere, orationem quadrare; sententias vincire; sententias numeris claudere of sententias concludere (*rhythmisch sluiten of laten aftoopen*); *de rede volkomen a.*, orationem apte concludere. — *Daare*.

afgerond, 1. eig., rotundatus conglobatus (*kogelvormig*). — 2. overdr., van de rede, quasi rotundus; een behoorlijk a. rede, apta oratio; a. schrijven, numerose scribere; *iets a. uitdrukken*, alqd concludere apteque dicere; = *evenredig*, concinnus; *de vorm en juiste evenredigheid der woorden vorme een a. geheel*, forma ipsa concinnitasque verborum conficiat orbem suum.

afronding, van den zin, de periode, apta et quasi rotunda verborum constructio; concinnitas; *rhythmische a.*, (verborum) quaedam ad numerum conclusio; conclusio verborum; *periodische a.*, quasi orbis verborum; conversio verborum, orationis.

afrotten, putrefieri atque decidere.

afrossen, z. **afdranselen**.

afrukken, 1. trans., avellere (membra; poma ex arboribus); divellere (liberos a parentum complexu); revellere (claustra portarum, vincula); abscindere (tunicam a pectore); deripere (tunicam; ramos arbore; alqm de ara); abrumpere (vincula); praerumpere (van voren afbreken); detrahere (alci anulum de digito; alqm de curru); *iemd de kleeren van het lijf a.*, alqm vestitu spoliare (*in het verband alleen spoliare alqm*), ook lacerare vestem; *aanplakbiljetten a.*, libellos deicere. — 2. intr., van een plaats enz. a., z. **wegtrekken**, 2; op *iemd of iets a.*, z. **aanrukken**.

afrukking, abruptio; door verba.

afschaaftel, ramenta (pl.).

afschaduwen, adumbrare.

afschaduwling, adumbratio.

afschaffen, 1. = *afdoen*, b.v. bedienen, dimittere, missum facere alqm; = *verkoopen*, vendere. — 2. = *opheffen*, abrogare (legem); (*geheel en voor altijd*) abolere; tollere (legem, dietaturam, Areopagum); (*het ingewortelde*) rescindere; (*het vastgestelde*) dissolvere; z. ook **opheffen**, 2.

afschaffing, 1. = *afdoening*, dimissio; = *verkoop*, venditio. — 2. = *opheffing*, dissolutio (legum, iudiciorum); a. eener wet, abrogatio; † abolitio; door de verba; z. ook **opheffing**, 2.

afschampen, langs of van iets, stringere (alqd; dicht.), resilire (ab alqa re, absol.).

afschaven, radere, abradere.

afscheid, 1. = *ontslag uit een dienst*, missio (vooral van soldaten, gladiatoren); dimissio (van dienaren en soldaten); *iemd zijn a. geven*, z. **afdoen**; *zijn a. verzoeken*, missionem postulare, exposcere, flagitare (*ontstuiting*); *zijn a. nemen*, (van soldaten) missam facere militiam, z. ook hiervoor „z. a. verzoeken”; (*van bevelhebbers*) depocere exercitum; abscedere militaribus

muneribus (*Liv.*); *z. verder bedanken, 3; nederleggen, 2.* — *2. als men vertrekt: a. van iemd nemen, iubere alqm valere; discedere ab alqo; van een plaats, ook cedere ab alqo loco, relinquere alqm locum; = het vertrek, abitus, discessus; bij het a. zeide hij, discedens, abiens, quum discederet, dixit; a. nemen van het vaderland, proficisci domo; de finibus suis exire; overdr., a. nemen van de ondeugd en dgl., z. vaarwelzeggen.* — *3. het getuigschrift bij het a., paspoort, litterae missionis of quibus alqm missum factum esse aliquis testatur.*

afschieden, separare, seiuungere, segregare, secernere, discernere, disiungere (alqd ab alqa re); *zich a. (van de wereld, van de maatschappij) secedere, recedere; se removere ex oculis hominum; (van iemd) se seiuungere ab alqo.* — *Z. verder scheiden, verdeelen.*

afscheiding, separatio, secretio, seiunctio, disiunctio; *door de verba; z. ook scheiding, verdeling.*

afscheidbezoek, salutatio ante discessum facta; *een a. afleggen, ante discessum salutare of salutandi causa adire alqm.*

afscheidsbrief, epistola, qua alqm valere iubemus; *epistola ante discessum scripta of missa.*

afscheidskus, supremum osculum.
afscheidsmaal, cena viatica (*door de achterblijvenden gegeven, Plaut.*); *convivium ante discessum instructum.*

afscheidsrede, oratio ante discessum habita; *bij het neerleggen van een ambt, oratio qua quis munere se abdicat.*

afscheidsuur, tempus supremum (*vooral = stervensuur*).

afschennen, defundere.

afschepen, iemd kort of barsch afwijzen, alqm repudiare; *op onbeschaamde wijze afgescheept worden, insolenter repudiari; iemd wordt op zeer onvriendelijke wijze afgescheept, triste responsum alci redditur; daarmee laat ik mij niet a., in hoc non acquiesco; iemd met holle phrasen a., (in de omgangstaal) ducere alqm dictis m. en z. phaleratis; met ijdele hoop, lactare alqm et spe falsa producere; met ijdele beloften, lactare alcs animum pollicitando.* — *Z. ook hals, 1 (zich van den h. schuiven).*

afscheppen, dehaurire (*voorklass.*).

afscheren, tondere; *radere of abraderen (supercilia alcs); vgl. scheren.*

afschetsen, -ing, z. schetsen, schets.

afschetzen, 1. *trans.*, = afrukken, 1, z. a. — 2. *intr.*, abrumpi, dirumpi, (*van voren*) praerumpi.

afscheuring, = afrukking, z. a.

afschieten, 1. *trans.*, een pijl, sagittam, telum mittere, emittere; *een stuk geschut a., tormentum mittere; het afschieten, emissio, of door de verba.* — 2. *intr.*, op iemd of iets a., z. aanschieten, 2; = afrollen, 2; afstorten, 2, z. a.

afschijnsel, repercutus; *het schijnsel der maan is het a. der zon, luna solis infusi repercutus splendet; splendor (glans); het a. van zijn roem omstraalde zijn nakomelingen, splendore gloriae eius posteri illustrati sunt.*

afschilderen, pingere, depingere alqd;

vgl. afbeelden; overdr., verbis depingere (alqd); describere.

afschilderen, z. afbeelding.

afschillen, z. schillen.

afschrabben, z. afkrabben.

afschrapen, = afkrabben, z. a.; *ook overdr., abraderen (alqd ab alqo).*

afschrapen, radere, abraderen.

afschreeuwen, (*van een hoogte*) iets a., clamare (de alqo loco).

afschrift, exemplar (*als copie die de plaats v. h. origineel inneemt*), exemplum (*als den inhoud teruggevend*), b.v. epistolae, litterarum; a. van iets nemen, alqd exscribere, describere, transcribere; *in a., descriptus, exscriptus, transcriptus; een brief in a., litterarum exemplum; a. van iets laten nemen, alqd describendum curare; van een geschrift dwizend aa. maken, librum in exemplaria mille transcribere (Plin.); in eigenhandig a. eener redevoering, oratio sua manu transcripta; een a. van een testament, tabulae testamenti.*

afschrijven, 1. = kopieeren, exscribere, describere alqd; *woordelijk en nauwkeurig a., transcribere ad verbum; ook alleen transcribere (testamentum, tabulas); (op oneerlijke wijze) furari alqd ab alqo.* — 2. = schrijvend aftrekken (*van een rekening*), deducere, detrahare (alqd de summa). — 3. = schrijvend opzeggen, litteris alci alqd renuntiare, b.v. amicitiam.

afschrijver, scriptor; *van boeken, scriptor librarius, gewl. enkel librarius.*

afschrik, horror; *een a. van iemd of iets hebben, abhorreere (alqm, ab alqa re).*

afschrikken, iemd van iets, absterreere alqm ab alqa re of enkel alqa re; *deterreere alqm ab alqa re, alqm ne etc.; zich laten a., deterreeri.*

afschrikkend, qui (quae, quod) terrorem movet; *formidolosus; hij heeft niets afschrikkends in zijn gelaat, nullus horror in vultu (Plin. ep.); een a. beeld van iets ontwerpen, turpem alcs rei imaginem proponere.*

afschroeien, 1. *trans.*, adurare; *rondom a., amburare.* — 2. *intr.*, aduri; *rondom a., amburi.*

afschudden, 1. *ega.*, decutere (poma). — 2. *overdr., het juk a., iugum excutere; iugo se exuere; iugum exuere; iugum servile (het juk der slavernij) excutere.*

afschuiven, removere (alqd ab alqo); *amovere (alqd ex alqo loco).*

afschuren, z. afpoetsen.

afschutten, dissaepire.

afschutting, saepta (*pl.*); saepimentum.

afschuw, aversissimus ab alqo animus; *summum odium (alcs, in alqm, alcs rei); † aversatio; horror (huivering, als gevoel van a.); a. van iets of iemd hebben, abhorreere ab alqa re, alqm; perhorrescere alqd; animo esse aversissimo ab alqo; hij is voor allen een voorwerp van a., omnes eum detestantur et execrantur.*

afschuwelijk, foedus, turpis, taeter; *abominandus, detestandus of detestabilis (v. menschen); nefarius, nefandus, infandus (soelus, facinus); spurcissimus (tempestas); = onaangenaam, bitter en dgl., acerbus, amarus; als uitroep, afschuwelijk! o facinus indignum! o mensch! o hominem impurum!*

monstrum hominis! — *a ð v.*, foede, nefarie.

afschuwelijkheid, foeditas; facinus nefarium; vele *aa.*, multa nefaria; *zich ten opzichte van iemand aan vele aa. schuldig maken*, multa nefarie committere in alqm.

afsiipelen, destillare.

afslaan, 1. decutere (b.v. papaverum capita baculo); (*losslaan*) excutere (alga re); *iemand het hoofd a.*, caput, cervicis alci abscondere of praecidere; alci caput auferre; alci caput gladio demere. — 2. *een vijand a.*, hostem propulsare of propellere; *een aanval a.*, propulsare of repellere impetum; *vgl. terugdrijven*. — 3. = *weigeren*, negare of (*sterker*) denegare alci alqd; abnuere alci alqd, (*zelden*) de alqa re; renuere, recusare alqd; *iemds verzoek a.*, repudiare of aspernari preces alci; petenti alci alqd denegare; *iemds herhaalde verzoeken a.*, saepe alci idem roganti negare; *iemand zijn bede niet kunnen a.*, alos precibus resistere non posse; *iemand iets rondweg a.*, praecise negare alci; plane praecidere; ook *alleen denegare* (colloquia, alci alqd); *half en half, gedeeltelijk a.*, subnegare; *ik zal u niets a. (op uw verzoek)*, quidquid me oras, impetabis; nihil tibi a me postulanti recusabo; *z. ook afwijzen*. — 4. *van den prijs: afgeslagen worden of zijn*, villius fieri; villius venire; *het graan wordt a.*, annona laxat of laxior fit; villitas annonae consequitur; *bewerken, dat het graan a. wordt*, laxare of levare annonam.

afslag, iets op *a.* (= in mindering) betalen, geven, in antecessum dare; en zoo op *a.* ontvangen, in antecessum accipere.

afslaven, *z. aftobben*.

afsleepen, = *naar beneden slepen*, detrahare (alqd ad, de).

afslipen, 1. *eig.*, = *door stijpen de ruwheid wegnemen*, despumare. — 2. *overdr.*, = *beschaven*, excolere alios mores; (*iemds geest*) limare alqm.

afslipen, conferere (librum legendo); usu atterere, deterere (alqd); *zich a. (of: afslijpen, intr.)*, usu atteri, deteri; *afgesleten*, usu tritus; detritus; obsoletus (*vooral van kleeren*); *geheel a.*, usu consumptus; *een geheel a. spreekwoord*, proverbium vetustate contritum.

afslingeren, = *naar beneden slingeren*, mittere, fundere, iaculari de etc.; *z. ook slingeren*, 1.

afsluven, *z. aftobben*.

afsluipen, = *naar beneden sluipen*, derepere; *z. wegsluipen*, *z. a.*

afsluiten, 1. *eig.*, claudere (ianuam; portas alci); praeccludere, ook *fig.* aditum misericordiae, evenzoo intercludere aditum alci ad alqm; discludere; dissuapere; saepire, obsaepire; *z. ook sluiten*, 1. A. — 2. *overdr.*, = *tot stand, ten einde brengen*, absolvere, conficere (negotium); *een rekening a.*, rationem conficere, subducere. — 3. = *van andere dingen scheiden*, b.v. *iemand van het verkeer met anderen a.*, alqm commercio (societate, usu) hominum prohibere of frui vetare; *zich van de menschen a.*, se segregare a ceteris; coetum hominum fugere.

afsluiting, 1. *eig.*, interclusio; *door verba*; *concr.* = *omheining*, saepia (*plur.*),

saepimentum. — 2. *overdr.*, *na a. der rekening*, subducta ratione; *door verba*.

afsmeecken, iets, exorare; *dringend a.*, exposcere alqd (victoriam ab dis); *zeggen over iemand a.*, bona omnia alci precari.

afsmijten, *z. nedersmijten*.

afsnauwen, increpare, compellare, aspere appellare, male excipere alqm; (*sterker*) graviter increpare alqm, aspere of acerbius invehi in alqm.

afsnellen, = *naar beneden snellen*, decurrere (ex, de), devolare (de).

afsnijden, 1. secare (pabula); desecare (aures, frumentum); resecare (ungues); exsecare (alci linguam); abscondere, (*van voren*) praecidere, (*van onderen*) succidere (femina poplitesque; crura equis; frumenta, arbores); = *wegsnijden*, amputare (ramos; in corpore quidquid est pestiferum); *iemand de keel a.*, praecidere alci iugulum; iugulare alqm; *zich de keel laten a.*, iugulum dare, offerre; *z. hals*, 1. — II. A. *eig.*, den weg *a.* (= afgraven), intercludere viam. — B. *overdr.*, den doortocht, den toevoer, de uitgangen ter zee *a.*, transitum, commeatus, exitus maritimos claudere; abscondere (spe undique abscisa, *Liv.*); incidere (spem, *Liv.*); tollere (spem). | *iemand van iets a.*, intercludere alqm alqa re, ab alqa re (itinere; ab exercitu); excludere alqm ab alqa re, alqa re (a portu; ora maritimā). | *iemand iets a.*, intercludere alci alqd (fugam, omnes aditus); praecidere (alci redditum, spem); prohibere alqm alqa re (commeatu, aquā); adimere (alci a tergo redditum; alci spem donationis); privare alqm alqa re (urbem commeatu).

afsnijding, amputatio; *door omschr.*

afsnocien, amputare (*vgl. afsnijden*, I).

afsnocling, amputatio.

afspannen, iumenta disiungere; iumentis, equo, bovi iugum demere.

afspanning, *door verba*.

afspiegelen, (*een beeld*) terugkaatsen, velut speculum imaginem alcs rei reddere. | *zich a.*, b.v. *de zon s. zich in de zee a.*, imago solis undis maris repercutitur; *overdr.*, eminere, expressum esse, cerni in alqa re; *op het gelaat s. het binnenste van den mensch zich a.*, vultus est animi imago.

afspiegeling, = *spiegelbeeld*, imago repercuta.

afspinnen, *een rokken a.*, deducere stamina colo; *de opgegeven taak a.*, pensum absolvere; *fig.* = *voltooien* en *dgl.*, *z. a.*

afspoelen, ablueri (pedes alcs); eluere.

afspooling, ablutio (*Plaut.*); *door verba*.

afspraak, consensus; pactio, pactum;

conventum; (*juridisch*) pactum et conventum of pactum conventum; condicio;

volgens a., *z. overeenkomst*; *een a. maken*,

z. afspreken.

afspreken, constituere (alqd cum alqo); constitutum facere (cum alqo, ut etc.); condicere (*den termijn van iets a.*, indutias; tempus et locum); heimelijk *a.*, occulte inter se constituere, (*iets kwaads*) componere; *dat is een afgesproken plan*, hoc ex composito fit; = *een vergelijk treffen*, *het eens worden over iets*, pacisci (alqd, cum alqo); consentire cum alqo de alqa re (ad rem publicam conservandum, c. i n f., m. ut; ook *in slechten zin* contra alqm, ad

prodendam Hannibali urbem); coire cum alqo (ut, de alqa re); = een *verdrag sluiten*, pactionem facere of inire cum alqo de alqa re; convenit mihi alqd cum alqo; met *iemd* a. (een *afpraak maken*), communicare of consociare consilia cum alqo; een met *iemd* *afgesproken* zaak, consociata res cum alqo; *wij hebben met elkander afgesproken*, convēnit inter nos; als *ware het afgesproken*, als bij *afpraak*, velut ex composito; het *afgesproken teeken*, signum quod convenit; *gelijk afgesproken was*, volgens *afpraak*, z. **overeenkomst**.

afspringen, 1. eig., desilire (equo, ex equo, de curru); = *afstuiten*, resilire; = *springend afscheuren*, zich *afschieden* van, abrumpi, dirumpi, (van *voren*) praerumpi. — 2. *overdr.*, in de rede van iets a., subito degressi of recedere ab alqa re; egredi a proposito; op *iets anders*, transilire ad alqd; *mijn reis is a.*, actum est de meo itinere; consilium itineris faciendi deposui; *het a. van iets in een rede*, digressio a proposita oratione, ab re, ook *alleen digressio*.

afstaan, 1. eig., van *elkander* a., distare (pari spatio, even ver; inter se modicum spatium). — 2. *overdr.*, cedere of concedere alci alqd; een *beziit*, cedere (alci) possessione, bonis, ook *cedere de possessione*, alqā terrā; (*formeel*) *abalienare* alqd; *veel van zijn rechten a.*, multa (alci) cedere de iure suo.

afstammeling, progenies; (*dicht.*) proles, suboles; prognatus (alqo, ab alqo); plur., posterī, progenies (*sing.*), prognati ab of ex alqo; een a. van *iemd zijn*, oriundum esse ab of ex alqo; originem trahere ab alqo.

afstammen, v. *iemd* a., prognatum esse ab, ex alqo of *alleen* alqo; ortum, oriundum esse ab, ex alqo; z. *verder afkomstig*, 1.

afstamming, z. *afkomst*; a. van een woord, z. ook *etymologie*.

afstand, 1. eig., intervallum, spatium (van plaats en tijd), discrimen (van plaats); — *afleggen*, — *conficere*; op *grooten* a., magno intervallo; op *matigen* a., van *elkander*, mediocribus spatiis intermissis. — 2. *overdr.*, = *verschil*, distantia, discrimen. | = *overdraging* en *dgl.*, cessio (ook = a. van een recht); a. van iets *doen* = iets **afstaan**, 2., z. a.

afstappen, 1. eig., van iets *hoogers*, descendere, degressi; *ergens a.* = *zijn intrek nemen*, devertēre (ad alqm of in villam, domum alcs; Massiliam). — 2. *overdr.*, van een plan a., abicere consilium; (in de rede) van iets a., abire ab alqa re; *maar ik s. hiervan a.*, *maar laat ons hiervan a.*, sed satis de hoc; (sed) haec hactenus; sed abeo ab etc.

afsteken, 1. trans., *ergens van a.* (naar *beneden*), deicere; *iemd de keel a.*, ingulum alci praedicere, alqm iugulare; *wijn enz. a.*, z. **afstappen**; een *legerplaats a.*, z. **afpalen**; (een *vaarhuig*) van den *oever a.*, expellere a litore. | *overdr.*, *iemd de loef a.* in iets, alqm of alci praecurrere alqa re; praeripere alci palmam. — 2. intr., van den *oever a.*, navem remis propellere; de schepen s. a., naves a terra provehuntur; z. *verder afvaren*. | = *verschillen*, differre, discrepare (inter se; ab alqa re).

afstekend, van *kleuren*, discolor; *verder in 't alg.*, dispar, diversus.

afstelen, z. **ontstelen**.

afstemmen, een *wetsvoorstel*, rogationem of legem antiquare.

afsterven, 1. eig., emori, mori (ook v. planten, boomen); (v. planten, boomen) intermori; van *voren* a., praemori (van *ledematen*); *afgestorven zijn*, ook sensu carere, sine sensu esse; *het a.* = 1. **dood**, z. a. — 2. *overdr.*, b.v. *der wereld enz. a.*, rerum humanarum studium abicere; a re familiari, a re publica, a negotio omni, a voluptate, a corpore sevocare animum; *der zonde a.*, a vitiis se abstinere; z. ook **afgestorven**.

aftijgen, descendere (ex equo, e curru); (*snel*) desilire (de, e curru). — Z. ook **afdalēn**, 1.; **afzitten**, 1.

aftijging, descensio, descensus; door *verba*.

afstompen, 1. trans. = *stomp* maken, hebetem reddere (alqm ad alqd; rem); obtundere (mentem, aegritudinem); retundere (gladiis in rem publicam restrictos; mucronem stili; ferrum alcs); praestringere (aciem oculorum, animi, mentis), imbecillum reddere (alcs corpus); *tegen de smart a.*, quasi callum obducere dolori; **afgestompt**, z. 4. **bot**. — 2. intr. = *stomp* worden, hebetem fieri, hebescere (ook fig.); fig., concalcescere (Cic.); *geheel afgestompt zijn*, obduruisse; z. ook 4. **bot**.

aftopping, z. **beothed**.

aftooten, 1. eig., = *veg- of naar beneden stooten*, detrudere; deicere; deturbare; depellere (alqm). | = *stootend afbreken*, b.v. *de horens a.*, cornua frangere; (van *voren* a.) praefringere; *de riemen van een schip a.* of *afbreken*, remos detergere. — 2. *overdr.*, door *zijn gedrag a.*, asperis esse moribus, asperi esse animi; *iemd a.*, alqm a se alienare.

aftootend, asper; a. *gedrag*, a. *aard*, asperitas, mores asperi, morum acerbitas.

afstormen, = *naar beneden stormen*, decurrere.

afstorten, 1. trans., = *neer- naar beneden storten*, deicere, deturbare, detrudere; (*hals over kop*) praecipitare, praecipitem dare; *zich van iets a.*, se deicere, (*hals over kop*) se praecipitare (de saxo, in mare). — 2. intr., van iets a., deici de alqa re; devolvi; (*hals over kop*) praecipitem dari, praecipitari; in praecipēs deferri (acies tota prolapsa). — Z. ook **afvallen**, 1.; **nederstorten**.

afstorting, = *het afstorten*, (trans.) deiectus; (intr.) casus.

afstraffen, z. **straffen**.

afstralen, intr., refulgere.

afstraling, = *glans*, fulgor, splendor, nit-tor.

afstrijden, ik laat mij dat niet a., hoc mihi eripi non patiar; non concedam.

afstrijken, detergere (*afwisschen*; ook = *geld ergens a.*, Cic.); tollere, auferre, demere (alqd).

afstroomen, defluere; devolvi (b.v. torrens); oneig. deferri; decurrere (van een *menschenmassa* — Z. ook **afloopen**, I, A.

afstroopen, stringere, destringere (folia

ex arboribus; arbores); een land a., z. **plunderen**.

aistuiten, resiliere, repelli; *overdr.*, alle *vermaningen stuiten af op zijn onwil*, omnes adhortationes irritae sunt eius contumacia.

aisturen, z. **afzenden**.

afakelen, een *schip a.*, navis armamenta demere, (als er storm dreigt) — demittere; *overdr. intr.*, consensescere.

afappen, wijn a., vinum eximere de dolio, promere (de dolio); = *op flesschen brengen, bottelen*, vinum diffundere (de dolio); bloed a., sanguinem mittere of detrahare.

afapping, van het bloed, sanguinis detractio.

aftekenen, designare, deformare; lineis describere of describere alleen; adumbrare; *vgl.* **afbeelden**.

afteekening, adumbratio; descriptio; *vgl.* **beeld**, 2.

af tellen, = *het getal van iets bepalen*, dinumerare; = **af trekken**, 1, z. a. (op het einde).

af telling, dinumeratio; = **af trek**, 1, z. a.

af tillen, z. **af heffen**.

af bobben, fatigare of defatigare (alqm, se, alqa re); excruciare, exercere alqm; *zich a.*, laborare, desudare (in alqa re); desudare atque elaborare (in alqa re); sese terere (in opere); discruciar, exerceri (alqa re); se exercere (in alqa re); labore confici, laboribus se frangere; se macerare (Com.).

af tocht, = *vertrek*, abitus; decessio, decessus; profectio; discessus; = *terugtocht*, receptus; *het teeken tot den a. geven*, den a. blazen, receptui canere; *aan iemd vrijen a. toestaan*, discedendi potestatem facere alci; *van den vijand vrijen a. bedingen*, pacisci cum hoste ut sibi incolumi abire liceat.

af toomen, een paard a., frenos equo detrahare.

af treden, 1. *eig.*, = **af dalen**, 1, z. a.; = *zich verwijderen*, secedere; recedere de medio (*terzijde gaan*); abire (*weggaan*); z. ook **tooneel**. — 2. *overdr.*, van een *beambte*, abdicare se magistratu; abdicare magistratum; ook enkel abdicare; deponere magistratum, honorem, provinciam, imperium; abire magistratu; decedere provinciā, de, ex p. en alleen decedere, v. *stadhouder en quaestor*; v. *vorsten*, abire ab administratione rei publicae; in privatam vitam concedere; v. d. *keizer*, imperium deponere; imperio cedere; *iemd tot a. dwingen*, depellere alqm (tribunatu).

af treding, 1., *eig.*, = **af daling**, z. a.; = *verwijdering*, secessio; door de verba. — 2. *overdr.*, = *neerlegging van een ambt*, abdicatio muneris.

af trek, 1. = *vermindering*, deductio; na a. der *uitgaven*, detractis sumptibus. — 2. = *verkoop*, b.v. *deze waar vindt goeden a.*, haec merx facile invenit emptores; *geen a. vinden*, sperni, fastidiri; *wat goeden a. vindt*, res vendibiles; *aan iets beteren a. verschaffen*, rem vendibiliorem facere.

af trekken, 1. *trans.*, *eig.*, detrahare (alci vestem, leoni pellem, alci anulum de digito); detrudere (scutis tegimenta); *iemd*

het masker a. (eig. en fig.), z. **masker**; *overdr.*, *zijn hand van iemd a.*, destituere alqm; auxilio orbare alqm; v. d. *vader*, die *zijn zoon verstoot*, abdicare filium. | *iemds zin van iets a.*, abducere, b.v. alqm ab contemplatione ales rei, animum a sollicitudine, a cura; avertere, avocare (alqm a proposito, a dolore, a sententia, a rebus gerendis); deducere (alqm de pravitae animi); *iemd van zijn bezigheden a.*, abstrahere alqm a negotiis; *den geest van het lichaam a.*, animum a corpore abducere, secernere, sevocare; *van het genot*, animum a voluptate sevocare; *iemd van iemd, van de verbintenissen met iemd a.*, alqm ab alqo distrahere; alqm ab ales coniunctione avocare. | = *afnemen, afrekenen*, deducere alqd de alqa re; demere alqd, alqd de alqa re (de capite medimna DC); detrahare de alqa re. — II. *intr.*, = *weggaan, afmarcheeren*, abire, discedere, proficisci; *met het leger, de bezetting a.*, exercitum, praesidium deducere; migrare, demigrare de, ex loco (*verhuizen*); se recipere, redire (b.v. *uit den strijd*); *met smaad en schande moeten a.*, turpissime discedere; *iemd laten a.*, alci abundi potestatem facere; alci exitum dare; alqm (b.v. praesidium) sine fraude (*schade*) emittere; (*als krijgsterm*) deducere (milites ex hibernis, in hiberna); (*vrij*) emittere (alqm, alqm ex obsidione). | a. op enz., petere; contendere ad etc. — *Het a. z.*

af trek, 1; **af trekking**; **af tocht**. — **af trekking**, avocatio (animae a cogitanda molestia, Cic.); door de verba onder **af trekken**, 1 vermeld, b.v. abducere enz. — Z. ook **af trek**, 1.

af treuren, zich a., aegritudine confici of se conficere; maerore confici; maerore consensescere; afflictari (de rebus domesticis).

af troggelen, door *gelei*, eblandiri, blanditiis elicere (alci alqd); (*sterker*) blanditiis exprimere (ab alqo alqd); z. *verder af handig*.

af tuimelen, devolvi.

af vaardigen, legare alqm ad alqm (in *publieke aangelegenheden*); allegare alqm alci of ad alqm (in *private*). — *Vgl.* **af zenden**.

af vaardiging, legatio, allegatio. — *Vgl.* **af zending**.

af vaart, z. 2: **vertrek**; *daar het stormachtige weer de a. niet toestond*, propter navigandi difficultatem; *de schepen worden naar de plaats van a. teruggedreven*, naves eodem, unde sunt profectae, referuntur.

af val, 1. *eig.*, a. van zaken bij de *beveerking*, intertrimentum, ramentum (*gew. plur.*). — 2. *overdr.*, *het afvallig worden van iemd*, defectio (ab Romanis; ad Hannibalem); rebellio (v. *overwonnen volken, die weer afvallen*); transitio ad hostem (v. *overloopers*); *hij berichtte den a. der bondgenooten*, nuntiavit socios defecisse; *na den openlijken a. van Fidenae*, quum Fidenae aperte descissent; op a. *zinnen*, tot a. *geneigd zijn*, defectionem moliri, spectare ad defectionem, res novas moliri; *van a. terughouden*, in fide retinere; *iemd tot a. verleiden*, alqm abducere (legiones, senatum); alqm ad rebellandum excitare, compellere; *iemd tot a. trachten te verleiden*, alqm

ad defectionem of ad transeundum sollicitare, vocare; attentare (classsem, Capuam); *iemd mee tot a. bevegen*, alqm in societatem defectionis impellere.

afvallen, 1. eig., van een hoogere plaats a., cadere, decidere (in 't alg.), delabi (afglijden); *zacht en ongemerkt van iets a., deffuere* (b.v. van kransen: coronae); v. d. trappen a., per gradus labi; vgl. **neder-vallen**. — 2. overdr., = **vermageren**, 2, z. a. | = **afvallig worden**, deficere ab alqo ad alqm; desciscere (v. iemds zaak of partij zich losmaken, ab alqo ad alqm, ook absol.); deserere alqm (iemd in den steek laten); rebellare (v. overwonnen volken, die weer naar de wapens grijpen); transire (ad alqm, absol., v. soldaten); niet a., in fide, in societate manere; willen a. = tot a. geneigd zijn, z. **afval**, 2.

afvallig, afvallige, is qui (ea quae) deficit, desciscit (ab alqo), alqm deserit; rebellans (den oorlog hernieuwend); alienus ab alqo (vervreemd); alienatus (insula); *iemd a. maken*, abducere, alienare, ad rebellandum excitare of compellere alqm; alqm ad defectionem impellere; *iemd a. trachten te maken*, alcs animum ad defectionem sollicitare; *iemd van iemd a. maken*, alqm dimovere, alienare, abalienare ab alqo; een leger, de legioenen, exercitum, legiones ab alqo abducere, abstrahere; van iemd a. worden, alienari, abalienari ab alqo; deficere, desciscere ab alqo, vgl. **afvallen**, 2.

afvalligheid, z. **afval**, 2.

afvangen, = **aandig maken**, **ontstellen**, z. a.; *iemd een vlieg a.*, commodum alci praeripere.

afvaren, solvere navem of alleen solvere; proficisci, provehi navi (navibus), in het verband alleen proficisci, provehi; *avehi navi*; uit de haven a., e portu solvere, proficisci, exire; e portu navigare (enkel v. varenden); e portu prodire (v. schepen); naves e portu educere, classsem deducere (v. d. bezelhebber eener vloot); met de vloot a., classe proficisci of navigare; van het land a., a terra solvere, provehi; z. ook **afzakken**.

afvegen, abstergere, deverrere; vgl. **afwisschen**.

afvergen, poscere etc.; z. **eischen**.

afvleien, 1. = door a. verwijderen, limā, limando tollere. — 2. = door a. gladmaken, limā polire of perpolire; limare, perpolire alqd.

afvijling, expolitio; perpolitio (overdr.). **afvijsel**, van metaal enz., intertrimentum.

afvillen, deglubere; eutem of pellem detrahare.

afvleien, = *zich door vleien van iets meester maken*, eblandiri (v. iemd iets, alci alqd; ook m. ut); blanditiis suis impetrare alqd ab alqo; blanditiis elicere alci alqd of exprimere alqd ab alqo; de gunst der burgers a., blanditiis colligere gratiam civium; *afgeleid*, eblanditus.

afvliegen, avolare, (van een hoogte) devolare, ook overdr. v. menschen; v. werptuigen, emitti; v. pijlen, arcu emitti.

afvlieten of -vloeien, deffuere; delabi (afglijden); decurrere, b.v. per saxa, in mare (afloopen); devolvi (per saxa).

afvluchten, van iets a. (naar beneden), fugere de etc.

afvoeren, 1. eig., = *naar beneden voeren*, deducere (leidend), devehere (rijdend, varend), deferre (dragend, v. e. rivier). | = *wegvoeren, asportare* (per schip, ook v. menschen); (curru, plaustro, navi) avehere, devehere (wegvaren, v. zaken); auferre (wegbrengen, v. zaken, vooral v. roof); referre (overbrengen, frumentum omne ad se, vulneratos omnes in locum tutum); ducere, abducere, deducere (wegvoeren, v. personen, dieren; deducere vooral ook v. kolonisten); abstrahere, trahere, per vim abducere (met geweld); educere (copias e castris). — 2. overdr., deducere alqm (a recta via); trahere (longius ab incepto); vgl. **aftbrengen**, II, A.

afvoering, asportatio; deductio (in oppida militum crudelis d.); *hij had voor de a. der soldaten zorg gedragen*, milites ex praesidio deducendos curaverat.

afvoerkanaal, emissarium.

afvoeren, poscere etc.; z. **eischen**.

afvragen, interrogare (in 't alg., b.v. sententias, in den senaat); sciscitari, sciscitando of percentando atque interrogando elicere (sententiam ex alqo, opiniones alcs). — Z. verder **vragen**, 1; **verzoeken**, 1 en dgl.

afvreten, depascere (agros, segetem); (plukkend) carpere; *knagend a.*, z. **aftknagen**.

afvretting, depastio; door de verba.

afvriezen, b.v. een soldaat vrozen de handen af, ita praeriguere militis manus, ut truncis brachiis deciderent (Tac.); *afgevroren ledematen*, praeusta frigore membra (Liv.).

afvuren, z. **afschieten**, 1.

afwaaien, vento auferri.

afwaarts, deorsum.

afwachten, expectare alqm, alqd, eventum belli; m. dum en cunctat. (tot), ook m. si, ut, relat. zin; opperiri alqm, alqd (op iets wachten, om vervolgens te handelen); praestolari alci, alcs adventum (om iemd te ontmoeten); den afloop eener zaak a., alcs rei eventum experiri; goed weer voor de scheepvaart a., navibus (navi) tranquillitates aucupari; ik kan den tijd niet a., om enz., nihil mihi longius est quam ut etc.

afwachting, expectatio.

afwasschen, 1. eig., ablueri (pedes alcs); eluere; (geheel) perlueri; lavare (manus); *zich a.*, lavari (b.v. in fluminibus). — 2. overdr., een schandvlek a., maculam ablueri, eluere.

afwassching, ablutio, lavatio; door de verba.

afweken, solvere, resolvere, ablueri; deglutinare (Plin.).

afweenen, *zich a.*, lacrimis debilitari of confici.

afweg, z. **zijweg**.

afwegen, 1. pendere, (nauwkeurig en zorgvuldig) pensare, pensitare alqd; pondus alcs rei exigere (het gewicht van iets onderzoeken of bepalen); examinare alqd (op de weegschaal leggen); expendere alqd. | overdr., = *beoordeelen, schatten*, pendere, pensare, ponderare (alqm, alqd ex alqare); perpendere (alqd ad alqd); gronden

tegen elkaar a., argumenta cum argumentis comparare; *de ondeugden en deugden tegen elkander a.*, pendere vitia virtutesque; *de woorden a.*, verba expendere, b.v. *van een redenaar; de woorden nauwkeurig a.*, pondera verborum diligenter examinare; *afgewogene zinnen*, sententiae concinnae. — **2.** = *toewegen*, appendere (alci aurum; verba).

afweiden, depascere (segetem).

afweiding, depastio.

afwenden, **1.** eig., avertere (alqd ab alqo, ab alqa re); *zich a.*, se avertere; (*uit onwil, schaamte*) aversari alqm (*Liv.*); *de oogen, den blik van iemd of iets a.*, deicere oculos de alqo, ab alqa re; avertere oculos ab alqa re; (*van iets, vaarnaar men niet mag zien*) cohibere oculos ab alqa re (ab auro gazeaque regia); *de oogen van iemd af- en naar iemd anders wenden*, oculos ab alqo in alium avertere; *geen oog van iemd a.*, oculos non demovere ab alqo, oculos in vultu alcs defigere; *haerere in conspectu alcs; een stoot a.*, z. **afkeeren**; *den geest (of: zich) van iets a.*, mentem ab alqa re avocare; *het genot wendt den geest van de deugd af*, voluptates animos a virtute detorquent; *iemds zin van iets a.*, animum, cogitationes alcs ab alqa re avertere; *zijn gemoed van de zorg a.*, animum a sollicitudine abducere; = **afkeerig maken**, z. **afkeurig**. — **2.** = (een kwaad) verhoeden of afweeren, depellere, propellere, propulsare, avertere (alqd ab alqo); defendere (calamitatem); amovere (bellum); cuipam ab se); *door gebeden iets trachten a. te w.*, deprecari (mortem, a se calamitatem); *een straf van iemd a.*, poenam alci depellere; *het noodlot a.*, flectere fata; *den toorn der goden a.*, iram deorum averruncare; procurare (*door offers de gevolgen van iets trachten a. te w.*, b.v. prodigia).

afwendig, declinatio (*van een stoot*); depulsio (*van een kwaad, ramp*); propulsatio, defensio; remotio (criminis); a. door gebeden, deprecatio; om a. van iets bidden, deprecari alqd.

afwennen, iemd iets a., a consuetudine alcs rei alqm revocare; ook alleen deducere alqm ab alqa re; deducere alqm alqd; *zich iets a.*, a consuetudine alcs rei recedere, abstrahi; deducere alqd; *zich een slechte gewoonte a.*, consuetudinem vitiosam emendare; *langzamerhand iets a.*, consuetudinem alcs rei sensim minuire.

afwenning, door omschrijving; a. eener slechte gewoonte, emendatio consuetudinis vitiosae.

afwentelen, = *van iets af naar beneden w.*, devolvere; *van iets weg w.*, amoliri (alqd; ook overdr., crimen); *een schuld van zich a.*, z. **schuld**, **2**; *een deel van den tijd van iemd af en op een ander w.*, ex alcs invidia deonerare alqd et in alterum trahere.

afweren, arcere (alqm ab alqa re, alqa re; hostium copias); defendere (hostem, bellum, iniurias); propulsare, propellere (hostem of impetum hostium; periculum); prohibere (vim hostium ab oppido); depellere (periculum alci); repellere; **averruncare** (iets kwaads, v.d. goden); detestari (*plechtig iets van zich of anderen*); door

gebeden iets a., deprecari alqd; *vgl. afhouden, afwenden*, **2**; **afwijzen**, doloris).

afwerken, elaborare (alqd); z. **verder voltooien**; = **aftobben**, z. a.; = *door werken verwijderen*, labore tollere.

afwerpen, **1.** deicere alqd loco, de of e loco; = *van iets af of naar beneden drijven*, depellere, deicere; deturbare (hostes); *zijn ruiter a. (van een paard)*, excutere, effundere alqm; *het juk a.*, iugum cervicibus deicere (eig. en overdr.), iugum exuere (overdr.). — **2.** *voordeel of winst a.*, fructum ferre, fructuosum of quaestuosum esse; *vgl. opbrengen*, **2**.

afweven, detexere; pertexere.

afwezig, absens (domo, van huis; ab urbe, van de stad); a. zijn, abesse loco, a of ex loco; (*op reis zijn*) peregrinari; overdr., met zijn gedachten a., ergens niet bij zijn, aliud agere; animo non adesse; animo excurrere et vagari.

afwezigheid, absentia; (*buitenlands*) peregrinatio; *in iemds a.*, alqo absente; *iemd in zijn a. aanvallen*, alqm absentem aggredi; *de langdurige a. van de uwen kwelt u*, angit te, quod tam diu a tuis abes; *iemds a. bemerken*, alqm abesse sentire; *zijn a. duurde niet langer dan vier dagen*, non ultra quattuor dies aberat.

afwijken, **1.** = *zich verwijderen*, deflectere (b.v. a veritate, oratio redeat unde deflectit); declinare (de via, a proposito); discedere, recedere (*vooral overdr.*, a verbis, ab officio, a natura); *van den rechten weg a.*, aberrare via; de via decedere; devium esse; *geen vingerbreed (duimbreed) van iets a.*, z. **vingerbreed**. — **2.** = **verschillen**, discrepare (cum alqo, cum alqa re); abhorreere (ab alqa re); ver a., magnopere, longe of multum etc.; *vgl. verschillen*; = *het oneens zijn met iemd*, dissentire, dissidere ab of cum alqo; *de schrijvers w. daarin van elkander af*, discrepat inter scriptores; *de meeningen w. van elkander af*, variantur sententiae; variatur sententia; *de verhalen van het voorval w. van elkander af*, variata est memoria actae rei; *niets w. verder van deze gedachte af*, nihil est ab ea cogitatione disunctus.

afwijken, diversus; discrepans; *van een a. meening zijn*, z. **afwijking**, **2**.

afwijking, **1.** = *verwijdering*, declinatio; digressio (*in e. rede*). — **2.** = **verschil**, *vooral van gevoelen, discrepantia*; dissensio; ook varietas.

afwijzen, iemd a., niet toelaten, alci aditum negare; alqm excludere, non admittre; *den vijand a.*, z. **aflaan**, **2**. — *iets a.*, recusare (honorem; conditionem oblatam; amicitiam alcs); (*met weerzin*) repudiare; (*met verachting*) aspernari; (*met verwijzing naar anderen*) reicere (a se); non accipere; alqd detestari (*iets plechtig van zich of anderen a.*); *een beschuldiging a.*, crimen dissolvere of diluere; *een provincie, triumf a.*, provinciam, triumphum depoenere; *een verzoek a.*, negare, abnuere alci alqd, z. **aflaan**, **3**. — *afgevozen worden bij een bede*, repelli; *bij het dingen naar een ambt*, repulsam ferre, accipere; *door iemd*, ab alqo; *bewerken, dat iemd (als sollicitant)*

afgevezen wordt, repulsam afferre alci; *z. ook afschepen.*

afwijzing, relectio, recusatio, repudiatio; *bij het dingen naar een ambt*, repulsa. **afwikkelen**, -winden, revolvere (fila); explicare (funem); evolvere (volumen epistolarum).

afwinnen, 1. *eig.*, *bij het spel*, eludere alqm alqd (Plaut.). — 2. *overdr.*, *den vijand een goede stelling a.*, loca opportuna praecipare; *iemd den prijs a.*, palmam alci praepirere.

afwippen, *trans.*, deicere; *intr.*, desilire.

afwisschen, abstergere (cruorem, fletum; vulnera); detergere (mensam); tergere (arma).

afwisselen, 1. *trans.*, variare, b.v. otium labore; distinguere, b.v. graviora opera lusbis iocisque; *iets a.*, mutare, mutare et variare alqd (vocem); *elkander in de regering a.*, alternis vicibus (of alleen: alternis) imperare; *z. aflossen*, 1. — 2. *intr.*, *afwisselend op elkander volgen*, variare (in iets, alqa re); *de koorts w. a.*, febris accedit et recedit.

afwisselend, varius (victoria, fortuna); variatus (sententia); alternus (regelmaticg a.); *een met zeer a. geluk gevoerde oorlog*, bellum in multa varietate versatum; *a. bij het werk zijn*, partitis temporibus in opere esse. — *A d v.*, in vicem; per vicem; (*de een den ander*) alternis vicibus *en alleen* alternis; modo-, modo- (*nu eens, dan weer*).

afwisseling, mutatio, commutatio; varietas (caeli, van het weer; colorum, temporum, eloquendi); vicissitudo (vicissitudines dierum atque noctium; annversariae, der jaartijden); *a. der koorts*, febris accessio et decessio of re missioque; *a. in iets brengen*, alqd variare (b. v. orationem), distinguere, variare et mutare of distinguere.

afwrijven, 1. = *door wrijven verwijderen*, reuigere, detergere. — 2. *door wrijven verwijderen*, *z. afslijten*.

afwringen, *z. afdwingen*.

afzadelen, een paard a., stramentum de equo detrahare.

afzagen, serrā of serrulā desecare of (van voren) praecidere; *overdr.*, decantare, vgl. **afgezaagd**.

afzakken, labi, delabi (ex); *zacht en ongemerkt a.*, defluere; *de rivier a.*, (secundo flumine of amne) develi; *iets de rivier laten a.*, secundo amne demittere (navem Soodram); secundo flumine devehare; *het a. van den Tiber*, descensio Tiberina (Cic.); *a. = wegtrekken*, cedere.

afzeggen, *iemd iets a.*, renuntiare alci alqd; *een bezoek a.*, nuntiare se non (ad alqm salutandi causā) venturum esse; negare se posse alqm convenire.

afzegging, *door verba*; *z. afzeggen*.

afzeilen, *z. afvaren*.

afzenden, mittere (alqm ad alqm); *dimittere (meer dan een naar verschillende richtingen)*; *als afgevaardigde (in staats-aangelegenheden)* legare, legatum mittere alqm; (*in private zaken*) allegare; *iets aan iem. a.*, alqd ad alqm perferendum curare; *een brief*, mittere, dare litteras (ad alqm); *van een hoogere plaats a.*, demittere; *de*

rivier a., secundo amne, secundā aquā demittere. | *op iem. a.*, immittere (cohorte in hostes).

afzending, missio (epistolarum, legato-rum); legatio, allegatio (*z. het verbum*).

afzengen, adurere; *random a.*, amburere.

afzetten, 1. deponere (onus); tollere (alqd de alqa re) — 2. = **verkoopen**, *z. a.*

— 3. = **afdanken**, *z. a.* — 4. *iemd geld a.*, emungere alqm argento (Com.). — 5. *met kleuren a.*, variis ornare coloribus; *met een rand a.*, praetexere, b. v. tunica purpurā. — 6. (*lichaamsdeelen*) *a.*, amputare.

afzetting, *z. afdanking*; *voor iemds a. stemmen*, magistratum alci abrogandum censere.

afzetter, fraudator, spoliator.

afzetterij, fraudatio, circumscriptio.

afzichtelijk, foedus, deformis; *z. verder*

afschuwelijk.

afzichtelijkheid, foeditas, deformitas.

afzien, van iets a. = **nederzien**, 1. *z. a.*; *van iets a.* = *den blik van iets afwenden*, oculos avertere ab alqa re; = *laten varen*, *er niet over spreken*, omittere (alqd, alqm, de alqo); *missum facere* (alqd); *discedere* (ab alqa re, ab alqo), vgl. **afgezien**; = **afloeren**, *z. a.*; = *iets v. iem. afslijken*, (spec-tando) discere alqd de alqo; *surripere* alqd alci (*heimelijk a.*).

afzinken, 1. *eig.*, labi, delabi (ex); *desidère*; *zacht en ongemerkt a.*, defluere. — 2. *fig.*, devolvi (ad spem inanem pacis); *recidere* (ad luctum); *de zeden z. tot verwijfde-heid af*, mores ad mollitiem labuntur; *tot het dier a.*, omnem humanitatem exuere.

afzitten, 1. *intr.*, van het paard afstijgen, descendere ex equo, of in het verband alleen descendere; (*snel*) desilire ex equo, ad pedes, in het verband alleen desilire; *de ruiters laten a.*, equitatum of equitum deducere ad pedes (Liv.); (*om andere soldaten te laten opstijgen*) equitibus detrahare equos. — 2. *trans.*, een straf a., poenam in carcere perferre.

afzoeken, legere.

afzoenen, *z. afkussen*.

afzonderen, separare, seingere, segregare, secernere, discernere, disiungere (alqd ab alqa re); *z. scheiden*, 1; *zich a.* (*van de wereld, van de maatschappij*) secedere; se removere ex oculis hominum; *van iemd*, se seingere ab alqo.

afzondering, 1. = **afscheiding**, separatio, secretio, seinctio, disunctio. — 2. = **eenzaamheid**, solitudo, secessus; *vita solitaria* of umbratilis; *in a. leven*, vitam solitariam agere; in solitudine et otio vivere; *zijn jeugd in a. doorbrengen*, iuventutem procul a coetu hominum agere; *zich in a. terugtrekken*, a turba in otium et solitudinem se conferre.

afzonderlijk, separatus, secretus, singularis; *ieder a.*, singuli. — *A d v.*, separatim, seorsum, singulatum (of singillatim).

afzwemmen, voor stroom a., denatare (Hor.).

afzweren, eiurare alqd.

agent, procurator; *iemds a. zijn*, procurare alcs negotia; = **onderhandelaar**, *z. a.*

agentschap, agentuur, procuratoris munus.

agio, collybus.

ah! ah! aha!

aha! aha! sicine? (zoo?); **aha!** is het dat? ataat hoc illud est!

ahorn, ahornboom, acer.

ahornen, ahornhouten, acernus.

ai! au! vae!

ajuin, cepa, cepe.

akelig, tristis, miser, foedus, horridus.

akeligheid, tristitia, foeditas.

akker, ager; *a.* die bebouwd pleegt te worden, arvum; = koornveld, seges; = een ontgonnen, nieuwbouwde *a.*, novalis ager of alleen novalis, novale; bezaaide *aa.*, sationes; een kleine *a.*, agellus; tot den *a.* behoorende, agrarius; zich op den *a.* bevindende, agrestis; den *a.* bebouwen, agrum colere; agriculturæ studere; arare (ook = van den akkerbouw leven).

akkerarbeid, *z.* veldarbeid.

akkerbouw, *z.* landbouw.

akkergereedschap, instrumenta (*pl.*) agrorum; instrumentum rusticum of villae; in het verband ook instrumentum alleen.

akkerland, *z.* bouwland, landerijen.

akkermaalshout, frutices (*pl.*); -bosch, fruticetum.

akkerman, *z.* landman, -bouwer.

akkertje, agellus.

akkerverdeeling, agri (agrorum) divisio (divisiones); een *a.* trachten door te zetten, agrarium rem tentare; vrienden der akkerwetten en akkerverdeelingen, agrarii; rijke *aa.*, largitio agraria; de mogelijkheid een *a.* door te zetten, facultas agraria; een triumvir voor *a.* (= aan wien de zorg voor een *a.* opgedragen was), triumvir agrarius; opstanden die een *a.* ten doel hebben, seditiones agrariae; een wetvoorstel, dat een *a.* beoogt of betreft, lex agraria.

akkerwerk, *z.* veldarbeid.

akkerwet, lex agraria (vgl. **akkerverdeeling**); oneenigheden betreffende de *a.*, contentiones agrariae.

akkoord, **1.** = het samenstemmen of -klinken in de muziek, concentus sonorum; concordia nervorum of vocum. — **2.** = **verdrag**, **vergelijk**, *z.* *a.*

aks, ascia; een tweesnijdende *a.*, bipennis.

akte, **1.** = bedrijf (van een tooneelspel), actus. — **2.** = bewijsstuk, tabula; *a.* van aanklacht, actio. | **akten**, acta (*pl.*); litterae publicae; tabulae; libelli (processtukken); instrumentum litis (*aa.*, volgens welke het proces gevoerd wordt); monumenta (rerum in magistratu gestarum); overeenkomstig de *aa.* of daarop gegrond, actis congruens, als *a d v.* ex actis; overeenkomstig de *aa.* of daarop gegrond zijn, actis contineri; in actis esse of inveniri; in de *aa.* opnemen, in acta referre.

al, **1.** *a d v.*, *c o n i u n c t.*, = reeds, iam; *al*... ook, etiamsi, quamvis, ut; *al*... ook nog zoo, quamvis, quantumvis; *al* gaande, eundo, iens (zoo met alle tegenwoordige deelwoorden); *al* te, nimis; *al* te groot, nimius; *al* te veel, nimium. — **II.** *a d i.* en *s u b s t.* **A.** in 't algem. omnis (in den *s i n g.* als *a d i.*, behalve in de verbinding omne quod, *z.* beneden, **B.**; in den *p l u r.* ook als *s u b s t.*), geheel in 't algemeen, b.v. omne animal est mortale; omnes omnium

ordinum homines; de *s i n g.* wordt in klass. proza in het bijzonder gebruikt bij dingen, die men als eenheid kan opvatten, b.v. menti tribuit omnem divinitatem; omne suum studium in doctrina collocare. | *q u i s q u e* (alle, maar ieder afzonderlijk voor zich genomen), b.v. pictores et poetae... suum quisque opus a vulgo considerari vult; bij pronom. reflex. gewl. daarachter, zooals in het juist aangehaalde voorbeeld; evenzoo bij ordinalia, b.v. alle vier jaren, quinto quoque anno; ook met superlativi (in klass. proza gewl. in den *s i n g.* of *n e u t r. p l u r.*), b.v. juist, steeds de dappersten, alle dapperen, elke dappere, fortissimus quisque; *u n u s q u i s q u e* (het begrip van quisque verscherpend = ieder afzonderlijk); *s i n g u l i* duidt de afzonderlijke dingen tegenover het geheel aan, quisque in unusquisque ieder afzonderlijk tegenover andere, b.v. neque omnia dicam et leviter unumquidque tangam, *d. i.* elk punt afzonderlijk; alle dagen, singulis diebus; *z.* **d a g e l i j k s**. | *q u i v i s* = ieder, dien men (na keuze) wil, elke mogelijke; *q u i l i b e t* = ieder, dien toeval of willekeur aanwijst, ieder, wien ge maar wilt; *n e m o n o n*, *n u l l u s* (*v. zaken*) *n o n*, *n e m o*, *n u l l u s* est *q u i n o n*, *q u i n m.* *c o n i u n c t.*, = alle zonder uitzondering; *a d u n u m* omnes, alle te zamen, alle met elkander. | *c u n c t u s* (alle verbonden gedacht); *u n i v e r s u s*, *u n i v e r s i* (alle tot een eenheid, in een massa samen-gevat). | *s u m m u s* (hoogst, uiterst), b.v. bij alle strengheid was hij toch ook vriendelijk, in summa severitate tamen comis erat; met alle krachten = met inspanning van *a. k.*, *s u m m i s* viribus, *s u m m a* ope; = met onverdeelde (niet versnipperde) krachten, *t o t i s* viribus; met alle recht, *z.* **recht**, **2**; tegen alle verwachting en *d g l.*, *z.* **algemeen** **I, B.** — **B.** in 't bijz., allen die, al wie, omnes qui, ook omnes quicumque; quicumque; quisquis; quidquid *m. gen. par. tit.* (*q. militum* naviumque in provincia erat); zoo ook „alles, wat”, „al wat”, omne quod; quidquid. — **C.** *a l l e s*, omnes res; omnia; omne (maar in klass. proza slechts met volgend quod); quidvis; nihil non; totum; tota of universa res; nu weet gij *a.*, rem omnem habes; hij heeft *a.* verloren, eversus est fortunis omnibus; hij vermag *a.*, potest omnia; hij is mij *a.*, is mihi unus omnia est of instar omnium est; vóór alles, ante omnia (van den tijd); omnium primum; imprimis; al het mogelijke (ook het ergste) quidvis (*q. malle* of potius perpeti quam). — **III.** **al** = heclal, *z.* *a.*

alarm, **1.** *a.* slaan of blazen, conclamare ad arma. — **2.** = rumoer, tumult, schrik, strepitus, tumultus (vooral van een groote menigte), turba (verwarring); (sterker) trepidatio; *a.* slaan, roepen enz., strepere, strepitum facere; tumultum facere; tumultuari; clamare, clamitare; incendium of ignem conclamare (brand roepen). | *fig.*, tragœdias excitare, efficiere; een groot *a.* maken, omnia strepitu et tumultu implere, ook spreekv. caelum ac terras miscere (*liv.*).

alarmeeren, iemd. terrore alci incutere; in terrorem alqm concitare; = in opschudding brengen, naar de wapenen doen

grijpen, concire (homines ad arma, Etruriam in arma, plebem contionibus); = *alarm slaan of blazen*, *z. alarm*.

aldaar, *z. daar*, **1.**

aldus, ita, sic, in (ad) hunc modum; = *derhalve*, *z. a.*

aleer, antequam, priusquam.

algeheel, *z. 1. geheel*; = *hoogste, volkomenste*, summus, *b.v. a. overeenstemming*, summa consensio; *ook* summo consensu; *a. vertwijfeling*, omnium rerum desperatio; *a. gebrek*, omnium rerum inopia.

algemeen, **I.** *a. d. i.*, A. universus (natura), generalis (quaestio); *iets tot een a. vraag terugbrengen*, ad universi generis disputationem referre alqd; *een a. vraag stellen*, generatim quaerere; *een a. begripsbepaling van iets geven*, generaliter definire alqd. | = *aan allen of de meesten gemeen*, communis (tegenover proprius); = *a. gebruikelijk*, gewoon, *alledaagsch*, vulgaris, tritius, vulgaris communisque, publicus (verba); *het a. welzijn*, summa res publica; *salus publica*, communis; *a. begrip*, notio universa, communis, summa; *genus universum* (alcs rei); *a. begrippen*, ook notitiae rerum; *iets in a. begrippen uitdrukken*, alqd universe dicere; *een te a. uitdrukking*, vox, oratio nimis ampla of iusto latius patens, parum definita. — **B.** *zeer dikw.* door omnium, communis omnium, omnium rerum te vertalen, *b.v. a. ondergang*, omnium of universus interitus; *a. taal*, omnium communis of omnium hominum sermo; *het a. welzijn*, salus omnium; *a. meaning*, verwachting, hoop, gewoonte, omnium opinio, expectatio, spes, consuetudo; *tegen de a. meaning*, praeter of contra omnium opinionem; *a. verwarring*, omnium rerum perturbatio; *a. geschiedenis*, *z. wereld-geschiedenis*. | *soms kan men ook wendingen met andere casus van omnes in dgl. gebruiken*, *b.v. er heerscht a. overeenstemming*, omnes uno ore consentiunt; *dit is het a. zeggen*, hic sermo est omnibus in ore; *a. goedkeuring verwerven*, ab omnibus laudari, probari; *dit is niet ter a. kennis gekomen*, hoc non cognitum est ab omnibus; *het bloedbad wordt a.*, omnibus locis fit caedes; *de vlucht werd a.*, in fugam omnes versi sunt; *van a.*, *van meer a. belang zijn*, ad omnes of ad multos pertinere; *a. ontwikkeling bezitten*, omni genere doctrinae florere.

— **C.** *in 't bijzonder*: *wij willen b.v. een vrij a. geval stellen*, exempli causâ ponatur alqd quod pateat latius; *iets a. maken*, vulgare alqd; *in commune vocare* (honores); *ad vitam communem adducere* (philosophiam); *a. worden*, vulgari; *increbrescere* (fama, opinio); *het gesprek werd a.*, sermones in unum confundebantur (Liv.); *het algemeene*, genus; *genus totum*; *natura universa*; *generalis pars*. — **II.** *a. d. v.*, *algemeen*, in het algemeen, universe; *om van de zaak in 't a. te spreken*, ut de re universa dicamus; *generatim*; *communiter*; *vulgo* (in 't gemeene leven); *undique in verbinding met het pass.* of *ook alleen door het pass.* *b.v. a. greep men naar de wapenen*, undique ad arma concorsum est; *a. begeeft men zich in het woud*, in silvam venit; = *overal*, *allervwegen*, *passim*: omnibus partibus (aan alle zijden, in alle opzichten);

a. bekend, omnibus notus; *in vulgus*, apud omnes pervagatus; *passeribus omnibus notus* (Cic.); *het is a. bekend*, omnes sciunt, nemo ignorat, quis nescit? *a. bemind*, carus acceptusque omnibus; *gratus omnibus*; *ab omnibus amatus*; *omnibus carus et iucundus*; *a. gereedsd zijn*, omnibus terrori esse; *a. geacht worden*, magnae existimationis esse; *bene audiri ab omnibus*; *men vermoedt a.*, omnes homines suspicantur; *gelijk men a. gelooft*, ut opinio est omnium of hominum; *gelijk in 't a. . . .* *zoo in 't bijzonder*, *wel is waar in 't a. . . .* *maar* (toch) *in 't bijzonder*, quum . . . tum of tum maxime, tum imprimis, tum praecipue; *a. geldig of gangbaar zijn*, in omnium usu versari (v. geld en dgl.); *ad omnes* (omnia) pertinere; *in omnes partes valere*; *er is geen a. geldige waarheid*, nihil est quod omnibus verum videatur, *geen a. geldige wet*, nulla est lex quae ad omnes pertineat, qua omnes teneantur.

algemeenheid, universitas (het geheel); *zijn woorden zijn wegens hun a. onduidelijk*, verba eius tam communia sunt, ut ob eam ipsam causam obscura sint.

algeod, omnium longe benignissimus of indulgentissimus; *de Algeode* = God, Deus optimus maximus.

alhier, *z. hier*, **1.**

alhoevel, *z. oischoon*.

alle, *z. al*, **II.**

alledaagsch, **1.** *eig.*, = *dagelijksch*, *z. a.* — **2.** *overdr.*, quotidianus, vulgaris, communis.

alledaagschheid, vulgaris ratio of natura.

allee, ambulatio directo arborum ordine instructa; (als boomenrij) arbores directo ordine constatae.

alleen, **I.** *a. d. i.*, solus (van anderen gescheiden, geïsoleerd, met uitsluiting van anderen); unus (tegenover velen); (versterkt) unus solus (eenig en alleen), unus omnium of ex omnibus, solus ex omnibus; ipse (reeds alleen, op zich zelf); sine of remotis arbitris, secreto (zonder getuigen, onder vier oogen); *a. zijn*, solum of sine arbitris, remotum ab arbitris esse; secum esse; *iemd a. spreken*, cum alqo secreto of remotis, sine arbitris loqui, colloqui; *iemd a. willen spreken*, secreto cum alqo agere velle; (v. een geheime audientie bij den vorst) secretum petere (Plin. ep.); *iemd a. nemen*, in secretum abducere alqm; *iemd a. bij zich laten komen*, alqm remotis arbitris ad se venire iubere; *iemd a. laten* = *in den steek laten*, destituere alqm; *a. staan*, solum esse (in 't algemeen); *nudum a. propinquis*, sine propinquis, sine amicis of nudum et desertum esse; *het a. staan van iemd*, soliditudo alcs; *een a. staand mensch*, solitarius (homo). — **II.** *a. d. v.*, = *slechts*, **1.** *z. a.*

alleenhandel, *z. monopolie*.

alleenheerschappij, in 't alg., imperium singulare, potentia singularis; = *onbeperkte heerschappij*) dominatus, dominatio, tyrannis; *zich van de a. meester maken*, rerum potiri, occupare tyrannidem (= eerste rang in den staat of in kunst en wetenschap) principatus. — **z. monarchie**.

alleenheerscher, dominus; tyrannus; *z. monarch*.

alleenspraak, *z. monoloog*.

allegaar, omnes universi; (*allen na elkander*) omnes singuli; (*allen zonder uitzondering*) ad unum omnes; (*algemeen*) communiter, b.v. patres increpare; vgl. **gezamenlijk**.

allegorie, continua translatio (*Cic. or. 27, 94*); Inversio, allegoria (*Quint.*).

allegorisch, inversus, immutatus, oratione immutata expositus of narratus; tralatus (verba); *bij lateren ook allegoricus, als de duidelijkheid het vordert; a. verhaal, narratio continuum translationem continens; a. inkleeding der waarheid, verum orationis immutatae involueris tectum; a d v., allegorice.*

allemanstvriend, nullius in amicus.

allengs, sensim, paulatim, pedetentim, sensim et pedetentim of paulatim; gradatim; ook door coepisse m. inf.; een a. stijgende heuvel, collis molliter assurgens, leniter editus; ook alleen lenis (clivus, fastigium); collis placide acclivis (*Liv.*); a. verdwijnt de hoop, extenuatur spes et evanescit; zich a. verbreiden, serpere.

aller-, in verbinding met superl. van a d i. en a d v., te vertalen door longe, multo of door omnium, unus, unus omnium, b.v. de allerbeste, longe omnium doctissimus; de allervoortreffelijkste der deugden, una excellentissima virtus.

allereerst, omnium primus, gewl. alleen primus. — A d v., primum; het a., omnium primum of alleen primum; (*in betrekking tot subst.*) omnium primus.

allerhande, z. **allerlei**.

allerheiligst, het a. van een tempel, occulta et recondita (pl.) templi; adytum; het a. van Jupiter, cella Iovis; uw a., vestra penetralia (*Liv.*).

allerhoogst, z. **hoog**.

allerlei, varius; multiplex; varius et quasi multiformis; omne genus (herbarum); ook alleen omnis (olus omne, a. groenten); a. menschen, homines omnium ordinum of aetatum of generum; op a. wijze, varie; in omnes partes (*in elk opzicht, b.v. fallere aliqui; omni modo of omnibus modis; een allerlei (subst.), farrago.*

allerleefst, amabilissimus; suavissimus, aureolus (libellus, oratiuncula); bellissimus, venustissimus, lepidissimus. — A d v., lepidissime, bellissime, venustissime, perquam venuste.

allermeeest, z. **meest**, **vooral**.

allerwegen, usque quaque; vgl. **overall**.

alles, z. **al**, **II**.

allesziens, utique, profecto, omnino.

alooi, menschen van het slechtst a., levissima genera hominum; z. **verder gehalte**.

almacht, omnium rerum of infinita potentia; omnipotentia (*Macr.*); de a. der goden, praepotens deorum natura; één volk trad zijn a. in den weg, una gens effecit ne invictus esset.

almachtig, omnium rerum potens of praepotens; omnium potentissimus; *omnipotens; God is a., nihil est quod deus efficere non possit; dei numini parent omnia; deus potest omnia; a. zijn, omnia posse; a. God! *Almachtige!* pro dii immortales! pro Iuppiter! (*bij de oudeu*); o deus optime maxime!

almogend, z. **almachtig**; ook praepotens, potentissimus.

al naar, prout.

aloë, aloë.

alom, z. **overall**.

alomtegenwoordig, ubique praesens; qui omnibus locis adest.

alomtegenwoordigheid, *praesentia dei infinita; *omnipraesentia; aan de a. van God gelooven, deum ubique praesentem of nullo loco non esse, omnibus rebus interesse credere.

alomvattend, omnia complectens; ad omnes pertinens; een a. geest, vir summā copia.

aloud, veterrimus, vetustissimus, priscus, antiquissimus, perantiquus (ook v. zaken); avitus (v. zaken); in a. tijden, antiquissimis temporibus.

alphabet, litterarum ordo; talphabatum; de vierde letter van het a., quarta elementorum littera (*Suet.*); vgl. **abc**; het a. verrijken, novas litteras addere; volgens het a., z. **alphabetisch**.

alphabetisch, in litteras digestus; litterarum ordine dispositus; iets a. ordenen, alqd per litterarum ordinem explicare; litterarum ordine disponere; in litteras digerere.

als, A. Partikel, van tijd, quum, ut, ubi; z. **verder terwyl**.

B. Voorwaardelijke partikel, = **wanneer**, II, z. a.

C. Vergelijkende partikel; na woorden, die een gelijkheid of gelijkenis aanduiden (similis, similiter, perinde) wordt als vertaald door atque (ac), na idem gewl. door qui. | na de correlatieve woorden tantus, talis, tot, toties door het corresponderende relatieve woord (quantus, qualis, quot, quoties). | als ook, na een voorafgaand z o o v e l, z. **zoowel**. | bij eeden, z o o v a a r a l s, door ita met conjunct. (v. e. wensch) en in den tweeden zin ut met indicat., b.v. ita vivam, ut maximos sumptus facio.

D. Verklarende partikel, I. om een persoon of zaak door een vergelijking nader te bepalen, A. = gelijk, tamquam, b.v. ik verlaat het leven als een herberg, ex vita discedo tamquam ex hospitio; als of, quasi, quasi vero (*dikw. ironisch*); velut si, tamquam si, perinde of similiter of aequè of non secus ac si; non aliter quam si; de meening, den schijn wekken, alsof z. **mening**, 1 (tegen het einde), **schijn**, 2 (tegen het einde); zich houden, alsof, z. **houden**, II, C; ook door pro, b.v. zij werden het geweld van de knnnen af, alsof zij zelf in gevaar waren, vim suorum ipsi pro suo periculo defendebant. — B. niet als of, non quo, non quod, non quia, niet alsof niet, non quo (quia) non, non quin, met sed quod, sed quia, of alleen sed in den nazin. — II. Op zeer verschillende wijze is als te vertalen, als het ter aanknooping van verklarende bepalingen dient, nl. A. het wordt in het geheel niet vertaald, als het met een subst. een appositie vormt, die eenvoudig een feit uitdrukt, b.v. hij leerde als knaap, wat te leeren was, puer didicit quae discenda erant; zoo inz. bij de verba als iets beschouwen, gelden, verschijnen, kiezen en dgl. en de passiva daar-

van, b.v. men moet dit als het grootste ongeluk beschouwen, hoc summum malum existimandum est; Brutus werd als eerste consul gekozen, Brutus primus consul creatus est; als iets beroemd zijn, zich onderscheiden, schitteren is te vertalen door excellere, florere laude, gloriā alces rei, b.v. als redenaar dicendi of eloquentiae laude; als vriend amicitiae gloriā; als redenaar van geen beteekenis, onbeduidend zijn, nullo in oratorum numero esse; roem en aanzien ververven als docent, z. **docent**. — Bevatten zulke apposities met als tevens een grond of oorzaak en heeft als tevens motiveerende kracht, dan moet een zin met quum, of een wending met een participium, of quippe, quippe qui, utpote qui, of ut gebruikt worden, b.v. multa, quum essem consul (als consul), de summis rei publicae periculis audiui; qui legati quum essent (als gezanten, in hun hoedanigheid van g.) certo in loco considerant; de zon schijnt Democritus, als een geleerd man, groot toe, sol Democrito magnus videtur, quippe viro erudito of quippe qui, utpote qui vir erud. sit; Diogenes liet zich, als cynicus, onbegrepen wegworpen, Diogenes, ut Cynicus, proci se iussit inhumatum; zachtmoedig als hij was, ut erat clemens (quā erat clementiā; pro sua clementiā). — Soms door een relat. zin met esse, b.v. sine mea commendatione, quod tuum est iudicium de hominibus, ipsius Lamiae causa studiosae omnia facies, „gij als menschenkennis“ enz.; ook door a d i t., b.v. bij uw beroep als aanklager, in isto artificio accusatorio; uw taak als menschen, munus humanum. — Nog weer anders moet men zich uitdrukken in zinnen, als: Capua trad als zelfstandige staat tot het bondgenootschap toe, Capua lege of iure liberae civitatis foederi se adiunxit; zij gingen als roovers te werk, agebant latronum more. — Dikwijls kan men ook een a d v. gebruiken, b.v. zich als een vrouw, als een slaaf gedragen, muliebrit, serviliter agere; of in modum, b.v. servilem in modum agere; ook instar, b.v. Plato geldt mij zooveel als allen, Plato est mihi instar omnium. — Een andere wending is n o m i n e, b.v. geld, dat als boete ingevorderd wordt, pecunia, quae multae nomine exigitur. — Ook door in = zich bevindende onder, behoorende tot, b.v. als buit genomen zaken der vijanden, res hostium in praeda captae (Liv.); hetgeen hij den gezanten als opdracht had medegedeeld, quae legatis in mandatis dederat. — Soms, als men een verb. declarandi gebruikt, moet er esse of fuisse aangevoegd worden, b.v. twee plaatsen, die wij als kolonies der Cumanen vermeld hebben, duo loca, quae colonias Cumanorum fuisse diximus. Ook is de enkele appositie soms niet voldoende, wanneer de bijzin met als een nadere temporele bepaling bevat, b.v. het gesprek, dat hij stervend als hoogbejaard grisaard hield, sermo quem moriens habuit quum admodum senex esset; als willegger van Homerus volgde ik deze methode, ego in interpretando Homero etc. — **B**. Bevatten de door als ingeleide apposities iets, dat alleen gedacht is, dan moet men nu eens tamquam, ut, dan weer pro, loco gebruiken,

b.v. ik doe aller leven als in een spiegel beschouwen, inspicere tamquam in speculum in vitas omnium iubeo; ik bemin u als een vriend (zoals ik een vriend bemin of beminnen zou), amo te tamquam amicum; wat niet past, vermijdt een dichter als de grootste fout, quod non decet, poëta fugit ut maximum vitium; het toevallige bevel van den centurio werd als een gunstig teeken opgenomen, fortitum imperium centurionis pro bono omine of boni ominis loco acceptum est; als gissing opperen (= de gissing wagen), coniectura loco audere; iets als belooming verzoeken, alqd in praemii loco sibi deponere; iets als zeker beweren, pro certo affirmare alqd; beschouwen, opnemen als enz., z. **beschouwen**, **2**; **opnemen**, **4**; ook door een verb. sentiendi, b.v. hij voegde er nog bij en wel als iets gewichtig enz., addebat etiam idque ad rem pertinere putabat. — **C**. Drukt als een doel uit dan moet men in den regel een finalen zin of causā, gratiā c. g. n. e. t. gebruiken, b.v. quaesita virtus est non quae relinqueret naturam, sed quae tueretur, niet als een middel om enz.; aliquid monumenti causā (als een aandenken) sibi reservare; om als voorbeeld of model te dienen, exempli causa; iets als voorbeeld aanvoeren, z. **voorbeeld**, **B**. Indien er geen dubbelzinnigheid ontstaat, is ook hier de enkele appositie voldoende op plaatsen als Liv. 1, 8, 5 (Romulus) locum . . . a s y l u m aperit, „als een asyl“ = ut asylum esset; Sall. Jug. 103, 1 quo Iugurtha perfugas omnes praesidium imposuerat. — **D**. als bij voorbeeld, ut, velut. — **E**. z. verder de met „als“ verbonden woorden b.v. iem d als knaap voorstellen, z. **voorstellen**, **4**.

alsem, absinthium.

alsmede, z. ook, zoowel.

alsnog, z. nog.

alsnu, z. nu, 1.

alsof, z. als, D, I; evenalsof.

alsook, z. ook, zoowel.

altaar, ara; altaria (pl.; gen. -ium); een klein a., arula; een a., oprichten, statuere, condere aram; (voor een godheid) deo facere aram; iets op het a. des vaderlands offeren, rei publicae offerre alqd.

al te, z. te, 2.

altegader, altermaal, z. **allegaar**.

alternatief, optio; ook disiunctio (in een redeneering); iem d voor het a. stellen, om of . . . of enz., alci optionem dare, utrum . . . an etc.; hanc conditionem alci proponere, ut aut . . . aut etc.; voor het a. gesteld worden, om of . . . of enz., in eum locum adduci, ut aut . . . aut etc.

althans, z. ten minste, onder minst.

altijd, 1. semper; omni tempore; numquam non; = altijd door, continenter, perpetuo; usque; a. door iets doen, continuare alqd; non desistere of desinere c. i n f.; a. nog, etiamnum, etiamnunc (met betr. tot den tegenw. tijd); etiamtum, etiamtunc (met het oog op het verleden); ter aanduiding eener herhaalde handeling, saepe, plerumque; door soleo, b.v. hoc tempore ambulare soleo; ook door het enkele praes. of imperf., b.v. post cibum meridianum paullisper conquiescit of conquiescebat; a. op een plaats zijn, frequentem of assiduum

esse algo loco; frequentare locum, (*bij iem*) frequentare alqm; *voor a.*, in perpetuum; in omne tempus; in aeternum (*in eeuwigheid*); *eens voor a.*, semel; in perpetuum. — 2. *oneig.*, *bij superl.* en *ordina* door quisque; *het beste is a.* *het zeldzaamste*, optimum quidque rarissimum est; *de geleerdste is a.* *de bescheidenste*, doctissimus quisque modestissimus est; *ik vertrek a. de zesde maand*, sexto quoque mense proficisci soleo. | *bijna a.*, fere. | = *ten minste*, *z. minst.* — *Vgl. verder steeds.*

altijddurend, sempiternus, aeternus, perpetuus.

altijdstroomend, -vloeiend, perennis; iugis (puteus, aqua).

altoos, *z. altijd.*

aluo, alumen (*Plin.*).

alvermogen, *z. almacht.*

alvermogen, *z. almogend, almachtig.*

alvoren, *conl.*, = *voordat*, antequam, priusquam.

alwaar, *z. 3. waar*, 2.

alweder, *z. 2. weder.*

alwetend, omnia providens et animadvertens; qui omnia videt et audit; cuius notitiam nulla res effugit; *a. zijn*, omnia videre et audire; omnia providere et animadvertere; suā scientiā omnia complecti.

alwetendheid, omnium rerum scientia; scientia omnia complectens (*inz. v. God*).

alwie, *alwat*, *z. al*, II, B.

alwijs, *v. God*, perfectā sapientiā praeditus; unus omnium sapientissimus.

alwijsheid, perfectā, maximā sapientiā.

alziend, omnia videns; qui videt of cernit omnia.

alzoo, *z. aldus.*

amandel, amygdala; *de aa. in de keel*, tonsillae, glandulae.

amandelboom, amygdalus, amygdala.

amazone, mulier of virgo bellicosa, animosa of fortis; *soms virago*. | mulier equitandi perita.

ambacht, ars, artificium; *tegenover de kunst*, ars sordida; *als middel van bestaan*, quaestus; *als vak*, professio; *vgl. beroep*, 1.

ambachtsman, opifex, faber; *de ambachtslieden*, ook operae.

ambitie, *z. eerzucht.*

ambt, munus; (*een overheids-*) magistratus; (*eerambt*) honos; (*opgedragen ambtsverrichting*, *ambtelijke werkring*) provincia; officium; officia (*pl.*); munia (*pl.*), doch dit zelden bij Cic.; (*het iem opgedragen deel eener werkzaamheid*) partes (*pl.*); (*bepaalde aanstelling, aangewezen post*) locus; (*civiele en militaire aa.*), magistratus et imperia; *een civil a.*, ook potestas; *een a. aannemen*, munus accipere; *een a. aanvaarden*, munus of magistratum inire, suscipere; *een a. waarnemen*, munus obire, administrare, gerere, sustinere; *munere fungi*; *muneri praeesse*; potestatem gerere; potestati praeesse; (*een militair a.*) imperium gerere, administrare; *de waarneming of vervulling van een a.*, *z. ambtswaarneming*; *het hoogste a. bekleeden*, summum magistratum obtinere; *zijn a. neerleggen*, *z. nederleggen*; *neerlegging van een a.*, abdicatio; *iem een a. opdragen*, munus

deferre alci of ad alqm; *ontzetten*, ontzetting uit een a.; *z. aidanken*, *aidanking*; *krachtens mijn a.*, pro auctoritate, pro imperio; (*als dictator*) pro dictatura; *männer met aa. en waardigheden bekleed*, clari et honorati viri; *een a. niet meer behoeven waar te nemen*, vrijstelling daarvan hebben, muneris vacationem habere; *dat is mijn a.*, hoc meum est; *doen wat zijn a. meebrengt*, non deesse officio suo; *op grond van zijn a. tusschenbeide komen*, auctoritatem suam interponere; *een klein a.*, munus exiguum of parvum; *aan een a. verbonden inkomsten*, muneris commoda; *plaatsvervanger in een a.*, vicarius; *voorganger in een a.*, decessor; *opvolger in een a.*, successor; qui succedit of successit (alci, in alci locum).

ambtelijk, *b.v. a. bezigheden*, *z. ambtsbezigheden*; *a. werkzaamheid*, munus; muneris officia (*pl.*); magistratus; negotium.

ambteloo, privatus; = *aan wien zijn ambt, staatsambt ontnomen is*, a munere, a re publica remotus.

ambtenaar, magistratus.

ambtgenoot, collega; *iemds a. zijn*, collegam alci esse.

ambtsaanvaarding, *b.v. bij de a.*, in ineundo magistratu; *iniens magistratum*.

ambtsbejag, ambitus.

ambtsbezigheid, officii munus; ook alleen officium, munus, *in den pl u r. munera*, munia; *provincia*; negotium of officium publicum; (*op het forum als rechter, redenaar*) negotium forense; *zonder aa.*, otiosus; *zijn aa. zorgvuldig waarnemen*, muneris sui partes diligenter tueri, sustinere; *onder aa. bijna bezwijken*, paene opprimi officii of muneris onere; *vix sustinere posse officii of muneris onera*; *iemd (als beampte) elke a. verbieden*, vetare alqm quidquam pro magistratu agere; *zich aan alle aa. onttrekken*, nihil pro magistratu agere.

ambtsduur, *z. ambtstijd.*

ambtseed, sacramentum; *zijn a. afleggen*, s. dicere.

ambtsgewaad, vestis forensis.

ambtsnalve, pro auctoritate, pro imperio.

ambtsijver, studium of cura muneris tuendi.

ambtsplicht, muneris officium (*in den pl u r. ook alleen munia*); *doen, verrichten*, exsequi et tueri.

ambtsreis, iter publice susceptum; (*v. Rom. ambtenaren*) lustratio provinciae.

ambtstijd, *b.v. opdat de a. niet verlengd worde*, ne quid temporis ad munus accedat; *ik zal gemakkelijker door mijn a. heen komen*, facilius erit mihi decursus mei temporis.

ambtsverrichting, *z. ambtsbezigheid.*

ambtswaarneming, administratio muneris of officii; = *ambtsverrichtingen*, actiones; *in de achtste maand zijner a.*, octavo mense suarum actionum; *gedurende zijn a.*, dum fungitur munere; *dum administrat*, obit munus; *in, bij zijn a.*, in munere suo obeundo of fungendo, administrando; *in gerendo honore.*

amen! ita fiat! ratum esto! (*kerk.*) amen.

amethyst, amethystus (*Plin.*); *daarvan gemaakt*, amethystinus (*Plin.*).

amnestie, rerum ante actarum of r. praeteritarum oblivio, in het verband alleen oblivio; (*als wet*) lex ne quis ante actarum rerum accusetur neve multetur; lex oblivionis; venia, impunitas, incolumitas; *algeheele a.*, omnium rerum of dictorum factorumque oblivio; *a. verliezen*, omnem memoriam discordiarum oblivione sempiterna delere (*na staatkundige onlusten*); *alci veniam et impunitatem dare*; *alqm venia et incolumitate donare*; *a. afkondigen*, omnium factorum dictorumque of ante actarum rerum veniam et oblivionem in perpetuum sancire.

amper, z. **nauwelijks**.

amphibie, bestia quasi anceps in utraque sede (in terra et in aqua) vivens.

amphitheater, amphitheatrum; *iets heeft het voorkomen van een a.*, alqd velut amphitheatri of theatri efficit speciem.

amulet, amuletum (*Plin.*); remedium corpori of collo annexum.

amusant, amuseeren, z. **vermakelijk**, **vermaken**, 1.

anachronisme, peccatum in temporis ratione admissum; *een a. begaan*, labi in temporis ratione; non servare ordinem temporum.

analogie, similitudo, of (*als de deelvijheid het voordert*) analogia (*Suet.*); *naar a. = analoog* (*adv.*), z. *a.*

analoog, similis; eiusdem generis; *a. handelwijze*, similitudo; *een a. geval in iets zien*, similitudinem (als rei) perspicere in alga re; *a. gevallen* (*analogieën*), similitudines, exempla; *a d v. = naar analogie*, similiter; similitudine; per analogiam; analogia.

analyse, explicatio; explicatio et enodatio; expositio.

analyseeren, explicare et explanare; explicare et enodare; rem quasi in sua membra discernere.

anarchie, nimia, effrenata, infinita (multitudinis) licentia; perturbatio omnium rerum (rei publicae); *de a. van den Sullaanschen tijd*, licentia Sullani temporis; *soms door libido* (*willekeur*), b.v. res publica libidinis fluctibus iterum iactatur; *er heerscht a. in den staat*, in re publica nec leges ullae sunt nec iudicia nec omnino simulacrum aliquod ac vestigium civitatis; omnia divina humanaeque iura permiscuntur; *in a. leven*, legibus et magistratibus, legibus carere; sine legibus esse; plane sine ullo domino esse; *zij waren niet voor a.*, maar alleen tegen de monarchie, non ii nemini sed non semper uni parere voluerunt.

anarchistisch, legitimo imperio, legibus carens (b.v. *een staat*); *een a. toestand*, z. **anarchie**; *a d v.*, sine legitimo imperio; sine legibus; sine ullo domino.

anatoom, anatomicus (*Maer.*).

anatomic, (ars) anatomica (*Maer.*).

anatomisch, anatomicus (*Maer.*).

ancienniteit, aetatis ius; aetatis of honoris, muneris, dignitatis gradus; *volgens a.*, pro aetatis of honoris (muneris) gradu; pro gradu cuiusque.

ander, I. *de (het) andere*, alter; *de een schuift de schuld op den a.*, alter in alterum culpam conferunt; *de een werd door den a. geholpen*, alter ab altero adiutus est; *wie niets*

ter wille van een (= den) a. doet, qui nihil alterius causa facit; *de een is deze*, de a. die meening toegedaan, alius alia sententia est; *de een is nog slechter dan de a.*, alius alio nequior est. *Als er van twee personen of zaken nequior is, wordt daarna „de andere” soms door hic (tegenover ille = de eerste), of posterior (tegenover prior = de eerste) vertaald; in vragen ook uter, b.v. quaeritur, uter utri insidias fecerit. Dikwijls wordt „de andere” door herhaling van het s u b s t. uitgedrukt, b.v. de eene hand wascht de a., manus manum lavat; het eene ei is geheel gelijk aan het a., ovum ovo est simillimum; de een na den a., de een zoowel als de a., z. een, III. | in den pl u r., de eenen... de anderen, (v. twee partijen) alteri... alteri, (van meer dan twee) alii... alii, b.v. alii super alios trucidabantur; = de overigen, ceteri. | als n u m. o r d., alter; secundus; des a. daags, postridie; het a. jaar, anno proximo, insequente; bijna om het a. woord, alternis paene verbis.*

II. een andere, alius, in den pl u r. anderen, alii; *een a. maal*, alias; alio tempore; doch hierover *een a. maal*, verum haec alias; sed de hoc alias; *een a. maal meer*, sed haec alias pluribus; *een andere*, ook alius quis of quidam, quispiam, of alleen aliquis, b.v. odio aut amore aut aliqua permotione mentis; *op een a. plaats*, alibi; *naar een a. plaats toe*, alio; *op a. wijze*, onder a. omstandigheden, aliter; *vgl. anders*; *tot of op een a. persoon*, (anderen, een a. zaak, iets anders), ook alio, b.v. si placet, sermonem a. transferemus; *tot een a. doel*, tot iets anders, ook alio (nusquam a. natus quam ad servendum; hoc longe a. spectabat). — | in 't b i j z., = verschillend, alius, diversus; *een a. plan opvatten*, mutare consilium; *a. schoenen* (kleeren) aandoen, calceos (vestimenta) mutare. | *van een a. = andermans*, alienus, b.v. alienum purum pro suo tollere of educare (aannemen, opvoeden). | = tweede, van dezelfde hoedanigheid, alter, b.v. *een a. Hannibal*, alter Hannibal. | in het verband blijft „andere” niet zelden onvertaald, b.v. *optochten*, spelen e. a. dergelijke vertooningen, pompa, ludi atque eiusmodi spectacula; *ik heb, gelijk eenige a. plaatsen van Homer.*, zoo ook juist deze plaats vertaald, verti ut quaedam Homeri, sic istum ipsum locum; zoowel dikwijls in a. tijden als vooral in den Tweeden Punischen Oorlog, cum saepe, tum maxime bello Punico secundo.

anderdeels, ex altera parte; *vgl. eensdeels*.

anderhalf, sesquialter; unus et dimidia pars; *a. jaar*, annus et sex menses of sex menses et annus; sex mensium et anni spatium; *a. jaar duren*, annuus et semestris; *a. schepel*, sesquimodius; *a. voet lang*, sesquipedalis; *a. maal* zoo veel, sesquipleus.

andermaal, iterum (voor de tweede maal); rursus, denuo (z. 2. **weder**); *iets a. doen*, alqd iterare (voor de tweede maal), *repeere* (*herhalen*); *iets a. verlangen*, alqd *repeere*; *de oude plannen a. beproeven*, vetera consilia repetere; *den akker a. ploegen*, iterare agrum.

andermans, z. **ander**, II.

anders, I. in 't alg., = op andere wijze

aliter; alio modo of pacto; alia ratione; (niet zoo) contra; (*iets zwakker dan contra*) secus; geheel a., multo of longe aliter; a. zijn, aliter se habere; *het is met iets a. gesteld*, alia rei ratio est; *het is daarmee geheel a. gesteld*, totum contra est; *maar het is enz.*, quod longe secus est; a. denken, in alia sententia of voluntate essa; (*dan iem'd*) dissentire ab alqo; a. denken *dan men spreekt*, aliud sentire et loqui; aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum habere; *ergens a.*, alibi, alio loco, in aliis terris; *nergens a.*, nusquam alibi; *en a. nergens*, nec usquam alibi; *ergens a. randaan*, aliunde, ex alio loco; *ergens a. heen*, alio, in alium locum, in aliam urbem *en dgl.*; *iem'd a.*, alius quis of quidam, quispiam, ook aliquis alleen; *tot of op iem'd of iets a.*, alio (a se causam regiam alio transferebant); *tot wie anders dan tot ons zouden zij vluchten?* quo alio nisi ad nos confugerent? *tot iets a.* = *tot een ander doel*, ook alio (nusquam a. natus quam ad serviendum; vgl. **ander, II**); *de menschen zijn a. geworden*, homines alii facti sunt; *ik zou niet a. zijn dan nu*, non alius essem atque nunc sum. — **II**, in 't bijz., soms staat a n d e r s bijna als a d i. *en wordt het door alius uitgedrukt, z. boven onder I*; a. maken = **veranderen, 1**, z. a. | *het is nu eenmaal niet a. in de wereld*, hanc rerum conditionem mutare non possumus. | = *bovendien*, praeterea, b.v. *neminem praeterea novi*; ook alius, b.v. *quid aliud facere possum?* = **overigens**, z. a.; = *in den regel*, fere; ook door solere *en in 't verband soms in 't geheel niet uitgedrukt*, b.v. *alle dingen, waarmee koningen a. uitgerust zijn*, omnes res quibus reges instructi esse solent of alleen instructi sunt; *hij was niet aanwezig, ofschoon hij er a. altijd placht te zijn*, ille non affuit, qui semper solitus esset adesse. | = *in het tegenovergestelde geval*, aliter; si minus; sin minus; sin aliter; (*scherper en meer bepaald*) quod nisi ita est of esset; ni ita esset of se res haberet; quod ni ita se haberet; = *opdat niet*, b.v. *dit zal ik niet doen, anders enz.*, hoc non faciam, ne etc.; *daarvoor moet men zich wachten, a. loopt men gevaar om*, hoc cavendum est ne forte etc.

andersdenkend, qui aliā voluntate est.

andersom, z. omgekeerd.

anderszins, aliter; z. verder anders,

inz. op het einde.

anderwerf, z. andermaal.

andijvie, cichoreum (*Hor.*); intibum of -us.

anekdote, dictum of factum memorabile; = *pikante geschiedenis*, narratiuncula; = *klucht, grap, fabula, fabella*.

anekdotenboek, -verzameling, dicta collectanea (*pl.*).

anekdotenjager, -kramer, narratiuncularum captator.

angel, 1, aculeus; *aa. van den kommer of de zorg*, aculei sollicitudinis; a. der smart, stimulus of morsus doloris. — **2**, = *visch-angel*, hamus; *met den a. visschen*, hamo piscari; pisces hamo capere; *den a. uitwerpen*, hamum iacere, demittere; *sprekw. aan den a. bijten*, hamum vorare (*Plaut.*).
angst, angor (ook plur. angores, *de angsten*); = *toestand van a.*, anxietas, ook

animus anxius, sollicitus; sollicitudo, animi sollicitudo (*bezorgdheid, bekommering*); timor, pavor, trepidatio (*het angstig heen en weer loopen*); in a. verkeerem, (animo) ang; anxium of animo sollicito esse; (*sterker*) angore confici, angoribus premi; vol a., anxius (*wegens iets, alqa re*); *met of in a. iets afwachten, verwachten*, angī expectatione alcs rei; cum timore alqd expectare; *huiltieren van a.*, horrere; *iem'd a. aanjagen*, anxii curis implere alcs animum; alci trepidationem incire; in of met a., z. **angstig**.

angstig, 1, = *angst ondervindend*, anxius, sollicitus, (*sterker*) pavidus, trepidus; = *tot angst geneigd, angstvallig, timidus*; a. zijn *wegens of om iets*, anxium esse alqa re; a. dat enz., anxius ne (*Sall.*); a. maken, z. **beangstigen**, **angst** (*aanjagen*), **beangst**; ad v., anxie, sollicite, pavidē, trepidē; timide. — **2**, = *met a. verbonden, a. veroorzakend*, anxius (*deliberatio, curae*); tumultuosus (*nuntius, vita*).

angstkreet, -kreten, clamores of voces paventium; pavidus clamor (*fugientium*).

angstvallig, timidus, z. **angstvalligheid**.

angstvalligheid, angstige zorgvuldigheid, nauwkeurigheid, cura diligens; (*in ongunstigen zin*) nimia diligentia of cura; *zich met a. aan iets houden*, astrictum esse alqa re, b.v. praeceptis alcs.

angstzweet, sudor frigidus of gelidus.

anker, 1, eig., ancora; *het a. werpen*, ancoras iacere, ponere; *het a. lichten*, a. tollere; a. moliri; navem (naves) solvere *en alleen solvere*; *het a. kappen*, ancoram praecidere; ancoralia incidere; *opwinden*, moliri; *voor a. liggen*, navis in ancoris stat of consistit; consistere ad ancoram; navem in ancoris tenere; naves ad ancoras deligatae sunt; *voor a. blijven liggen* (v. *scheepelingen*), in ancoris commorari of expectare (*dit laatste dum dum = totdat*); *voor a. gaan liggen*, ankeren, een schip (vloot) voor a. leggen, navem (naves, classum) constituere (in alto, exadversum Athenas); *tot het a. behoorende*, anker-, ancorarius. — **2**, fig., auxilium.

ankeren, z. anker, 1.

ankerplaats, statio; locus consistendi.

ankertouw funis ancorarius; ancorale.

annalen, annales; oorspr., libri annals, v.d. ook liber annalis of annalis van een enkel boek der annalen.

annalist, annalium scriptor.

annexeren, z. intjiyen.

anomalie, inaequalitas, inaequalitas of (*ter wille van de duidelijkheid*) anomalía.

anoniem, sine nomine, sine auctore, *absol. of met een passend partic.*; *soms non nominatus*; a. gedichten, carmina incertis auctoribus vulgata; een a. brief, litterae sine nomine scriptae; een a. uitgegeven boek, liber sine nomine auctoris editus of emissus; *de schrijver is a.*, nomen auctoris non extat; a d v., sine nomine, sine auctore celato nomine, incerto auctore.

antiek, antiquus; antiquo opere factus; antiqui operis, antiquo opere; antiquae of priscae artis.

antiquaar, rerum antiquarum of librorum veterum mercator.

antiquiteit, opus of monumentum antiquum; res antiqui operis, antiquae of priscae artis, antiquo opere facta; studie der aa., studium operum of monumentorum antiquorum of rerum antiqui operis, priscae artis.

antipathie, *z.* afkeer, weerzin.

antipode, *z.* tegenvoeters, tegenstander.

antithese, als *reth. figuur*, contrarium, oppositio; antithesis; antithesen, verba relata contrarie.

antwoord, responsum; responsio (ook *ter weerlegging*); (op een beschuldiging) defensio, excusatio, purgatio; *a. van een orakel*, oraculum, sors oraculi, responsum; *schriftelijk a.*, responsum, (van een vorst) *† rescriptum*; *het a. dat een gezant of gezantschap moet overbrengen*, legatio (legationem renuntiare, referre); *het is, luidde zijn a., niet geoorloofd*, non, inquit, licet; (een) *a. geven*, responsum dare of reddere, ook *alleen* respondere; *een trotsch a. geven*, superbe respondere; *a. krijgen*, responsum ferre; *ik ontvang van iemand a. op mijn brief*, meis litteris respondetur of rescribitur ab alqo; *het a. daarop is gemakkelijk*, non difficile est ad hoc (haec) respondere; *als a. daarop dient*, adversus haec respondetur; *dít als a. op uw vraag*, habes quod ex me quaesisci; *ziehier mijn a. op den anderen brief*, audi ad alteram epistolam; *a. brengen*, responsum referre; renuntiare.

antwoorden, respondere (alqd, alci alqd; *op iets*, ad alqd; ook *m. ut, als dat, wat men antwoordt, geschieden moet*); *op een schriftelijke vraag schriftelijk a.*, rescribere (ad alqd, alci rei); *op een beschuldiging a.*, crimini respondere, crimen defendere, dissolvere; *ontwikkend a. (een ontwikkend a. geven)*, alio responsonem: suam derivare; *hierop is gemakkelijk te a.*, eius rei facilius et prompta est responsio; *gij a. niet op mijn vraag*, aliud mihi respondes ac rogo.

apenaar, mos simiarum.

apengeslacht, genus simiarum.

apenliefe, eig., simiarum erga fetum amor; *on eig.*, amor nimius (voor iemand, alcs); (sterker) amor stultus et improbus.

apensoort, species simiarum.

apodictisch, certissimus; manifestus; evidens. | *a d v.*, iets a. beweren, pro certo, pro explorato alqd affirmare, dicere.

apostel, apostolus (kerk.); *handelingen der aa.*, acta apostolorum (kerk.).

apostolisch, apostolicus; *door den gen et.* apostolorum; ook ab apostolis traditus; *a d v.* more apostolorum (alles kerk.).

apotheek, medicamentarii (Plin.) taberna.

apotheker, medicamentarius (Plin.); pharmacopola.

1. **appel**, malum; *in een zuren a. bijten*, molestiam devorare.

2. **appel**, = beroep, appellatio (op de tribunen, tribunorum); provocatio (ad populum); *in a. komen*, de provocazione certare.

appelboom, malus.

appelleeren, appellare (v. den praetor op de tribunen, tribunos a praetore); provocare (ad populum); een overheidsper-

soon, van wien men niet op een ander a. kan, magistratus sine provocatione; een straf, waarbij men niet a. kan, poena sine provocatione.

appetijf, cibi of potionis aviditas; met a. eten, libenter cibum sumere; *vgl. eet-lust*.

applaudisseeren, plaudere (alci of alci rei); applaudere (alci, Plaut.); approbare alqd.

applaus, plausus; door de verba.

arbeid, *z.* werk.

arbeiden, *z.* werken, 1.

arbeider, *z.* werkmán; een voor loon gehuurde a., mercennarius, in den plur. ook operae (mercede conductae); een a. op het veld, cultor agrorum; in den wijngaard, vintor; bij de schansen, munitor; een goed, vlijtig a., qui sedulo (strenue) opus facit; operarius navis; (in 't alg.) homo industrius, laboriosus.

arbeidskracht, *z.* werkkracht.

arbeidsloon, manus pretium, manupretium (dagloon); pretium operae, merces (in 't alg.).

arbeidsman, -lieden, *z.* werkmán.

arbeidster, quae opus facit; operaria.

arbeidsveld, ager, in quo opus (rusticum) fit; fig. provincia.

arbeidzaam, -heid, *z.* werkzaam, -heid, 2.

archief, 1. = de plaats, waar oorkonden bewaard worden, tabularium. — 2. = de oorkonden zelf, tabulae publicae; acta publica of alleen acta.

architect, *z.* bouwmeester.

architectonisch, a. orde, structura.

architectuur, = bouwkunst, architectura.

archont, te Athene, archon (gen. -ontis).

arend, aquila (ook = het Rom. veld-teeken).

arenddrager, aquilifer; de a. van het tiende legioen, qui decimae legionis aquilam fert (ferabat).

arendsblík, -oog, overdr., arendsoogen, een arendsblík hebben, sunt alcs oculi acres atque acuti of esse Lynceum.

arendsneus, nasus aduncus.

arecogap, arecopagus; de leden van den a., arecopagatae.

argeloos, incautus; simplex, apertus, simplex et apertus; *a d v.*, incaute; simpliciter.

argeloosheid, simplicitas, animus simplex of apertus.

arglistig, malitiosus, fraudulentus; *adv.*, malitiose, per fraudem, per insidias.

arglistigheid, malitiosa astutia, malitia, malae artes.

argument, *z.* bewijs.

argwaan, suspicio; a. opwekken bij iemand, suspicionem movere, commovere, excitare, facere, afferre, inferre, dare, incere (alci); *v. zaken*, suspiciosum esse; *ie m d s a. tegen iemand opwekken*, alqm in suspicionem alci adducere; a. koesteren, suspicari (= vermoeden, alqd, met acc. c. inf.); *ten opzichte van iemand*, alqm suspexit habere; de alqo suspicionem habere; *ik koester a.*, dat enz., venit mihi in suspicionem m. acc. c. inf.; *men koesterde a.*, dat enz., erat suspicio m. acc. c. inf. — *Z. ook verdenking.*

argwanen, suspicari (alqd, de alqa re, de alqo); suspicionem habere (alcs rei); *a.*, *dat enz.*, suspicari, venit in suspicionem *m. a. c. c. i. n. f.*; *men a.*, *dat enz.*, suspicio *est m. a. c. c. i. n. f.*

argwanend, suspiciosus, suspicax; *a.* *gedachten*, suspiciones; *a. d. v.*, suspiciose.

aristocraat, optimatum fautor; qui optimatum causam agit; nobilitatis fautor, studiosus; *de aristocraten*, optimates, boni cives, optimi (*als staatkundige partij*); nobiles, nobilitas (*als aanzienlijken*); proceres (*als stand*); principes (*als mannen v. d. hoogsten rang*); potentiores cives (*als de machtigen in den staat*).

aristocratie, 1. = aristocratisch staatsbestuur, paucorum et principum administratio. — 2. = aristocratische staatsinrichting, ea imperii forma, qua vis omnis penes primores civitatis est. — 3. = adelheerschappij, optimatum dominatus; potestas atque opes (*pl.*) optimatum. — 4. = de aristocraten, *z.* aristocraat.

aristocratisch, qui optimatum studiosus est, optimatum causam agit; qui ad optimatum imperium pertinet; ook door den *genet.* optimatum, nobilium, principum civitatis; *een a. staat*, res publica in qua omnis potestas, summa rerum penes optimates est; *z.* aristocratie.

ark, arca.

1. **arm**, 1. = niet rijk, pauper; = armoedig, tenuis; = aan het noodigste gebrek lijdend, egens, indigens; onbemiddeld, hulpeloos, inops; *een a. taal*, inops lingua; doodarm, mendicis; *a. zijn*, in egestate esse of versari; vitam in egestate degere; *zeer, geheel a. zijn*, in summa egestate of mendicitate esse; omnium rerum inopem esse; *iemd a. maken*, ad paupertatem of inopiam alqm redigere; egestatem alci afferre; (*geheel a.*) bonis exhaurire alqm, ad mendicitatem detrudere. — 2. *a. aan iets*, inops alcs rei (*b. v.* verborum) of ab alqa re. — 3. = ongelukkig, ellendig, infelix, miser, misellus; miserandus (*medelijdenswaardig*); *a. d. v.*, infelicitate, misere.

2. **arm**, 1. **A. eig.**, brachium; *ter aanduiding van lichaamskracht* lacertus (*bovenarm*); *iets onder den a. dragen*, sub ala portare alqd; *een kind op den a. dragen*, puerum in manibus gestare; — *op den a. nemen*, in manus accipere; *iemd in de aa. houden*, alqm complexum tenere, manibus sustinere, sublevare; *in zijn aa. nemen, sluiten*, alqm (medium) complecti, amplecti; *in iemds aa. zinken*, manibus alcs excipi; *in iemds aa. liggen, sterven*, in complexu alcs haerere, emori; *iemd met geweld uit iemds aa. rukken*, de complexu alcs rapere, — *avelere atque abstrahere*; *zich uit iemds aa. rukken*, eripere se e complexu alcs; *a. in a. (v. twee)*, complexi, amplexi (*inter se*); *in iemds aa.*, in manibus, in complexu alcs; *inter alcs manus*. — **B. fig.**, *iemd met open aa. ontvangen*, libentissimo animo recipere alqm; *zich in iemds aa. werpen*, tradere se alci, confugere ad alqm; conferre se in fidem et clientelam alcs; *iemd in de aa. der philosophie drijven*, alqm in sinum philosophiae compellere; *spreukv.*, *vorsten hebben lange aa.*, longae regibus sunt manus. — **II.** *overdr.*, *a. van een water, haven*, pars, cornu,

armband, armilla.

armhuis, ptochotrophium (*iur.*).

armoede, 1. *eig.*, = gebrek aan vermogen, paupertas; angustiae rei familiaris; inopia, egestas, tenuitas; *de bitterste a.*, summa egestas; mendicetas; *in a. leven* = *arm zijn*, tot *a. brengen* = *arm maken*, *z.* 1. **arm**, 1; *meton.* = *de armen*, pauperes, tenuiores, egentes, inopes, mendici. — 2. *oneig.*, = gebrek aan iets in 't alg., inopia (*aan woorden*, in het gesprek, sermonis); *bij de groote a. (des tijds) aan rechtschapen burgers*, magna civium bonorum penuria; *a. van geest*, egestas animi.

armoedig, tenuis (vooral *v. zaken*, *b. v.* victus, cibis, opes); *een a. leven leiden*, tenui (tenuissimo) cultu vivere; *van a. afkomst*, tenui loco ortus; *a. omstandigheden*, angustiae rei familiaris; *in a. o. leven*, tenuiter vivere; vitam in egestate degere; *a. d. v.*, misere, exiliter. — *Vgl.* **armzalig**.

armoedigheid, tenuitas, inopia, miseria.

armpie, brachiolum.

armzalig, 1. = ongelukkig, ellendig, *z.* 1.

arm, 3. — 2. = slecht, gering, miser (*erbarmelijk*), tenuis; malus, vilis; *een a. dichter*, poeta malus, ineptus; *een a. geest*, pusillus animus; *een a. troost*, solacium malum, miserum; *door deminutiva*, *b. v.* *een a. loon*, mercedula; *a. d. v.*, misere, exiliter.

armzaligheid, miseria (ellende); infelicitas (*ongelukkige toestand*); tenuitas (*gebrek*).

arrest, 1. = hechtenis, *z. a.* — 2. = vonnis, *z. a.*

arresteeren, 1. = gevangennemen, *z. a.* — 2. = bepalen, *z. a.*

arsenaal, armamentarium; officina armorum (*als er wapenen in vervaardigd worden*); navalia (*plur.*) (*voor de schepen*).

articulatie, modulatio.

articuleeren, de bekwaamheid tot het *a.*, explanata vocum impressio (*Cic.*); **gearticuleerd**, explanabilis, articulata (*v. d. stem*; vox); *een geart. toon*, sonus vocis distinctus et pressus (*Cic.*); *de woorden geart. uitspreken*, verba exprimere explanareque, articulatum efferre.

artikel, 1. = deel *v. e. geschrift* in *dgt.*, pars, caput, locus; *a. v. e. vrede, verbond*, lex, condicio, caput; sanctio (*foederis*). — 2. = soort *v. koopwaar*, genus; ook res (*res ad luxuriam pertinentes*).

artikelsgewijze, per partes; per capita.

arts, medicus; *aa. voor inwendige kwalen*, *voor wonden*, *voor oogziekten*, medici, qui morbis, qui vulneribus, qui oculis medentur; *a. zijn* = *de geneeskunde beoefenen*, *z.* **geneeskunde**.

artsenij, *z.* **geneesmiddel**.

artsenijkunde, *z.* **geneeskunde**.

as, axis; *waren per as toevooeren*, merces vehiculis of plaustris advehere.

asch, cinis; *gloeende a.*, favilla; *in de a. leggen*, incendio delere (*urbem*), exurere, comburere, concremare.

aschhoop, cineres (*pl.*).

asperge, asparagus (*Col.*).

astroloog *enz.*, *z.* **sterrenwichelaar** *enz.*

astronoom *enz.*, *z.* **sterrenkundige** *enz.*
asyl, *z.* **toevlucht**. 2.

athleet, athleta.

atmosfeer, aër circumiectus of circumfusus terrae of aër qui est terrae proximus; = *lucht*, *temperatuur*, *weeder*, caelum; *dikke*, *dunne* a., aër crassus, tenuis, caelum tenue; *gezonde* a., aër purus of salubris, caelum salubre; *ongezonde* a., aër pestilens; *in dezelfde* a. leven, eodem caelo frui.

atoom, atomus; corpus individuum, -individuum et solidum.

attribuut, z. **kenmerk**; de aa. van een god, quae deo attribuuntur.

auctie, z. **verkoopung**.

audientie, die iemd geeft, admissio (Plin.); die iemd krijgt, aditus (bij iemd, ad alqm); colloquium (gesprek gedurende de a.); *geheime* a., secretus sermo; door de aa. die hij gaf, suis accessionibus; a. geven, potestatem sui facere, (aan iemd) aditum alci (conveniendi) dare; alqm admittere; alqm ad colloquium admittere; alci facere potestatem, copiam sui (adeundi, conveniendi); alqm audire; (v. d. senaat) alci senatum dare; *geen* a. geven, se adiri of conveniri nolle, (aan iemd) alci aditum negare; a. krijgen, op a. ontvangen worden, aditum obtinere; admittere, audiri, datur alci aditus conveniendi; zij konden vele dagen geen a. bij den koning krijgen, per multos dies regis conveniendi potestas non facta est; iemd om een a. verzoeken, petere aditum conveniendi of colloquii; aditum ad alqm postulare; aan iemd a. bij iemd verschaffen, aditum alci patefacere ad alqm; zaal of kamer voor de a., saluatorium cubiculum (Plin.).

auditorium, 1. = **gehoorzaal**, z. a. — 2. = **toehoorders**, auditores, audientes; qui audiunt; = *kring van toehoorders*, corona; vgl. **toehoorder**.

augur, augur; **augursambt**, auguratus; **augursboek**, liber auguralis; **augursrecht**, ius augurale; **augursstaf**, lituus.

auteur, z. **schrijver**.

ateurschap, zijn a. bewijzen, probare a se librum conscriptum of compositum esse.

authenticiteit, fides; auctoritas.

authentiek, verus; certus; fide dignus; *niet* a., falsus, suppositus; a d v., certo auctore; cum auctoritate.

autobiographie, liber quem alqs de vita sua scripsit.

autodidact, qui sine magistro artem alqm, alqd percepit of didicit; non alienis praeceptis sed suis studiis eruditus; *een a. in iets zijn*, nullum habuisse alcs rei magistrum, sine magistro didicisse alqd.

automaat, automatum.

autonomie, b.v. a. hebben, legibus suis uti; sua iura et suas leges habere.

autopsie, door a. iets kennen, weten, suis oculis, coram alqd vidisse; ipsum praesentem alqd cognovisse; vgl. **ooggetuige**.

autorisatie, autoriseren, z. **volmacht**.

autoriteit, auctoritas = *hooge waardigheid*, *maiestas*; = *macht*, *potestas*; *ik kan Cicero als a. voor dit woord aanvoeren*, Cicero nem auctorem huius verbi habeo; *de publieke a.*, auctoritas of maiestas publica; potestas populi.

averechtsch, 1. eig., inversus. — 2. oneig., perversus, pravus, praeposterus; a d v., **averechts**, perverse, praepostere, perperam, corrupte, depravate (iudicare).

avond, 1. eig., vesper (in den a c c. in de klass. taal naar de 2de, in den a b l. naar de 3de declinatie, zelden vespera); tempus vespertinum; (zonsondergang) occasus solis; 's avonds, vesperi of vespere; 's avonds zeer laat, perverseri; tegen den a., sub of ad vesperrum; sub occasum solis; vesperscente caelo (Nep.); gisteren a., heri vesperi; 's avonds te voren, pridie vesperi; bij het vallen van den a., primo vespere; quum iam advesperasceret; vergente of inclinato in vesperrum die; tot den a., ad vesperrum (-am); van den a. tot den morgen, van den morgen tot den a., a. vespere usque ad mane, a mane usque ad vesperrum; het woord a., de a. valt, het loopt tegen den a., vesperscit (Ter.), caelum v. (Nep.), advesperascit; vergit in vesperrum dies; de a. valt snel, het is reeds bijna a., iam praecipis in occasum sol est; het is reeds a., iam diei vesper est; goeden a! salve!; iemd goeden a. wenschen, salvere alqm iubere; wat 's avonds geschiedt, bij a., vespertinus; 's a. genomen senaatsbesluiten, senatus consulta vespertina; spreekw., het is nog niet aller dagen a., nondum omnium diem sol occidit. — 2. overdr., a. des levens, z. **levensavond**.

avondbezoek, b.v. krijgen, vesperi alqs me convenit; een a. bij iemd brengen, alqm vesperi convenire.

avondeten, cibus vespertinus, (bij de Rom.) cena.

avondgebed, preces vespertinae; precatio ante somnum facta; zijn a. doen, ante somnum precari ad deum.

avondkoude, -lucht, frigus vespertinum.

avondmaal, 1. in 't alg., cibus vespertinus; *gastmaal des avonds*, epulae vespertinae. — 2. in 't bijz., het heilig a., *cena sacra, *cena Domini; tot het a. gaan, *ad mensam sacram accedere.

avondrood, rubor caeli vespertini; rubens vesper (Verg.).

avondschemering, crepusculum; z. **avond**; met de eerste a., primis se intendentibus tenebris (Liv.).

avondster, Hesperus (Ἑσπερος); in zuiver Lat., Vesper, stella Veneris.

avondstreek, regio ad of in occidentem spectans, vergens; = **westen**, z. a.

avondtijd, tempus vespertinum of pl. tempora vespertina; (avonduren) horae vespertinae.

avonduur, hora vespertina; = **avondtijd**, z. a.

avondwind, ventus vespertinus.

avonturier, qui iactatus est variis casibus; qui fortunam tentat et periclitatur; qui mirificos casus consecatur; homo audax, temerarius; homo vanus of vanissimus.

avontuur, casus (toevallige gebeurtenis); *een zonderling a.*, casus mirificus, mirabilis; *res mira of portentosa*; aa. te water, ter zee, casus maritimi of pericula maris; navigationes portentosae; iemds aa., quae alci acciderunt; iemds menigvuldige aa.,

alios ancipites varique casus; een *a. on-*
dernemen, rem arduum of periculosissi-
mam, plenam discriminis et periculi of
facinus audax suscipere, aggredi; *velerlei*
aa. beleven, varis casibus iactari; *op aa.*
uitgaan, res miras, casus mirificos quaerere,
consectari; *zucht naar aa.*, temeraria auden-
di cupiditas.

avontuurlijk, mirus, mirificus, mira-
bilis; portentosus, monstruosus; = *onge-
woon*, insolens; = *moeilijk*, *gevaarlijk*,
difficilis, arduus; periculosus; = *fabelachtig*,
onwaarschijnlijk, fabulosus; parum proba-
bilis; *a. dingen*, mira; portentosa (narrare,
tradere); *louter a. dingen melden*, mera
monstra nuntiare; *aan het a. grenzen*, *a.*
klinken, monstri similem esse, monstro
propriorem videri; *a. geest*, vanum inge-
nium; *a d v.*, monstruose, fabulose.

axioma, pronuntiatum (ἀξιωμα); certa
stabilisque sententia.

azen, *op iets*, concupiscere alqd; ligur-
rire alqd (lucra).

azijn, acetum.

aziijnfleschje, acetabulum.

azuren, caeruleus.

B.

1. **baai**, = *inham*, sinus (maritimus,
maris).

2. **baai**, = *wollen stof*, gausape (Hor.).

baaierd, *z. chaos*.

baak, signum ad vada nautis indicanda.

baal, fascis.

baan, 1. *eig.*, via, iter; *van een ster*, cur-
sus; *vgl. loopbaan, renbaan*. — 2. *overdr.*,
de b. des levens, *z. levensbaan*; *b. breken*,
viam aperire, facere (*eig. en overdr.*); viam
munde ad alqd, alies rei primum auctorem
esse; *spreekw.*, *iets op de lange b. schrijven*,
differre, proferre, prolatere, procrastinare.

1. **baar**, = *berrie*, ferculum; = *dood*, lijk-
baar, feretrum; = *draagbaar*, *stoel*, lectica.

2. **baar**, = *golf*, 1. *z. a.*

3. **baar**, = *staaf*, later, *b. v. l. aureus*.

4. **baar**, 1. = *contant*, *b. v. b. geld*, pecunia
praesens of numerata; nummi praesentes
of numerati; *vgl. contant*. — 2. *de b. zee*
(= *hooge, volle zee*), altum; salum.

baard, 1. *van mensen of dieren*, barba;
de melkbaard, lanugo, barba prima; *iemd*
met een b., barbatus; *iemd met een zwaren*
b., bene barbatus; *een lange b.*, barba longa,
promissa, magna; *den b. laten groeien* (staan),
een b. dragen, barbam alere; *den b. lang*
laten groeien, *een langen b. dragen*, barbam
promittere; *iemd den b. afscheren*, barbam
alios tondere, radere of abradere; *zich den*
b. laten afscheren, tonderi, barbam ponere;
spreekw., *om 's keizers b. strijden*, de lana
caprina rixari. — 2. *van graan*, arista.

baardeloos, imberbis.

baardig, barbatus.

baardje, barbula.

baars, perca (Ov., Plin.).

baas, dominus (*in 't alg.*; ook = *huis-
heer*); herus (*huisheer*, als meester der
slaven); *van den b.*, herilis; *b. over werk-
volk*, magister operarum; *den b. spelen*,
dominari (in alqm, alqo loco), imperare
aliis superbe.

baat, commodum; emolumentum; uti-
litas; lucrum; *veel b. bij iets vinden*, valde
levari alqre; *vgl. 1. nut, voordeel*.

baatzucht, utilitatis suae cura; = *heb-
zucht*, avaritia; *lage b.*, illiberalitas, sor-
des; *uit b.*, commodi sui of utilitatis suae
causa; pecuniae causa, propter pecuniam;
lucri causa; sua causa; *zonder b.*, suorum
commodorum oblitus; innocenter; gra-
tuito; ook sine ambitione.

baatzuchtig, suo commodo of privatae
(domesticae) utilitati serviens; qui omnia
lucri sui of pecuniae causa facit; avarus
(hebzuchtig); *b. (egoistisch) zijn*, *b. handelen*,
bij alles b. bedoelingen hebben, omnia pecu-
niae of lucri sui causa facere; omnia ad
suam utilitatem referre of commodis suis,
quaestu suo metiri, (*bij iets*) ad suam utili-
tatem referre alqd, lucri sui of pecuniae
causa facere.

baatzuchtigheid, *z. baatzucht*.

babbelaar, garrulus, loquax; blatero;
nugator.

babbelaarster, garrula, loquax.

babbelachtig, garrulus, loquax.

babbelarij, *z. gebabbel*.

babbelen, garrire (*v. praatzieke men-
schen*); blaterare (*kleisen*); hariolari (*gek-
kenpraat uitslaan*); alucinari (*bezeelen*);
nugari (*schertsen, zottennijen verkoopen*);
effutire alqd, de alqre re, ook absol.
(*uitslappen, honderd uit praten*); fabulari
of confabulari (*gemoedelijk, vertrouwelijk*
praten).

babbelzucht, garrulitas, loquacitas.

bacchante, baccha.

bacchantisch, bacchicus; *b. razernij*,
bacchatio; *a d v.*, bacchico more, bacchan-
tium ritu.

bad, 1. = *badkamer*, *huis*, balneum of
balneum; = *badinrichting*, *badplaats* (*inz.*
publieke), balneae of balineae (zelden balnea
of balinea, -orum); balnearia, -orum (*bad-
kamers in huizen van particulieren*); ther-
mae (*de door de keizers gestichte badinrich-
tingen*); *een b. gaan nemen*, lavatum ire
in balneas, in balneum ambulare of ire. | =
badplaats (*plaats met natuurlijke gezond-
heidsbronnen*), aquae (calidae, frigidae);
naar de bb. (*een badplaats*) vertrekken, ad
aquas proficisci; *op een badplaats zijn* (*de*
bb. bezoeken), ad aquas esse; *de bb. gebrui-
ken*, aquis uti. — 2. = *badwater*, lavatio;
frigida, tepida, calida (sc. aqua); *een koud*,
warm b. nemen, frigida, calida lavari. —
3. = *het baden*, lavatio.

baden, zich b., lavari, ook lavare; (*zich*)
in tranen b., in lacrimas effundi, fletu per-
fundi; (*zich*) *in het bloed der vijanden b.*,
ingentem facere caedem, multum sanguinis
ac caedis facere; *z. bad*, 2 en 3.

badgast, is qui ad aquas venit.

badkamer, badhuis, badinrichting,

z. bad, 1.

badkuip, labrum.

badkuur, salubrium aquarum usus;
een b. doen, aquis uti.

badmeester, balneator.

badplaats, locus lavandi; *z. verder*
bad, 1.

badreis, *een b. doen*, ad aquas profi-
cisci.

badwater, *z. bad*, 2.

bagage, onus, (v. e. *leger*) impedimenta (pl.); impedimenta et carri; sarcinae (*die een soldaat op den rug had*).

bagatel, res levissima, vilissima, parva, parvula; voor een b. verkocht worden, sesteratio nummo of alleen nummo venire; iets als een b. beschouwen, alqd leve of parvum habere, non assis facere; een zoo gewichtige zaak als een b. behandelen, tantam rem tam neglegenter agere.

baken, z. **baak**.

baker, nutrix assa (Iuv.).

bakeren, een kind b., infantem incunabulis colligare; zich in de zon b., apricari.

bakermat, fig., incunabula (pl.).

bakken, torrere.

bakker, pistor.

bakkerij, pistrina, pistrinum; furnaria; een b. hebben, pistrinam of furnariam exercere.

bakoven, furnus.

baksel, z. **gebak**.

baksteen, later (in de zon gedroogd of in den oven gebakken); testa (gebakken tichelsteen); ook later coctilis of coctus, tegenover later crudus (*die nog niet gebakken is*); van b. gemaakt, latericis; †testaceus.

bal, pila; met den b. spelen, pilā ludere; spreekw., den b. geheel misslaan, totā viā errare (Ter.); = danspartij, saltatio.

balans, = weegschaal, z. a.; = evenwicht, z. a.

baldadig, petulans, protervus, temerarius.

baldadigheid, petulantia, protervitas, temeritas.

balg, pellis; exuviae.

balie, = de plaats der rechters, advocaten enz., subsellia (pl.).

balke, trabs, tignum; uit bb. samenvoegen, met bb. beleggen, contignare; spreekw., den splinter in het oog v. e. ander zien, maar niet den b. in zijn eigen oog, aliorum vitia cernere, oblivisci suorum; magis in aliis cernere quam in nobismet ipsis, si quid delinquitur.

balken, van een ezel, rudere.

balkje, trabecula, tigillum.

balkon, Maenianum; (in circus of amphitheater) podium.

ballast, saburra.

ballen, de vuist b., manum (in pugnum) comprimere; comprimere digitos pugnumque facere; met geb. vuist, pugno; manu compressa.

ballet, pantomimus; saltatio; een b. uitvoeren, dansen, saltare.

balletedanser, -danser, pantomimus, pantomima; artifex saltationis; saltator, -trix.

balling, exsul; (patriā) extorris; deportatus.

ballingschap, exsilium; vgl. **verban-**
ning; in b. gaan, proficisci, ire in exsilium; solum vertere (exsilii causa); in b. leven, exsulare, in exsilio esse; uit de b. terugroepen, revocare de exsilio; - terugvoeren, reducere ex exsilio; in b. zenden, z. **ver-**
bannen, 1.

baloorig, = weerbarstig, contumax.

baloorigheid, = weerbarstigheid, contumacia.

balsem, 1. eig., balsamum; (elke wel-

riekende olie) unguentum. — 2. *overdr.* fomentum, b.v. virtutis, patientiae fomentis dolor mitigari solet; = troost, solatium; b. in de ziel druppelen, mederi animo of animis.

balsemboom, -struik, balsamum.

balsemen, ungere, pungere; unguentis oblinere; de dooden b., condire solatum; iemds lichaam, alcs corpus odoribus differtum condire.

balsemië, suaviter olens; suavis (bije. odor).

balseming, unctio, perunctio; b. der dooden, *conditio mortuorum; mortui condiendi of conditi.

balsemstruik, z. **balsemboom**.

balspel, pilae lusus; pila; = het spelen met den bal, pilae lusio.

balsturig, contumax, pertinax, obstinatus.

balsturigheid, contumacia, pertinacia, animus obstinatus.

ban, 1. wereldlijke b., aquae et ignis interdictio; proscriptio; iemd in den b. doen, aqua et igni interdicere alci; proscribere alqm. in proscriptorum numerum referre alqm. — 2. kerkelijke b., *sacrorum interdictio; excommunicatio (kerk.); *devotio; anathema (kerk.; banvloek); iemd in den b. doen, *interdicere alci sacris; excommunicare alqm (kerk.); *devovere; anathematizare alqm, percellere anathemate (kerk.); v. d. Druiden, sacrificiis (alci) interdicere (Caes.).

1. **band**, 1. om iets te binden, vinculum; haar-, hoofd-, redimiculum; (lint), taenia, fascia; = b. aan kransen, lemniscus. *overdr.* b. van eendracht, verwantschap, trouw, vinculum concordiae, affinitatis, fidei; de bb. der liefde, vincula amoris; door de bb. des bloeds met iemd verbonden zijn, z. **bloed**; arbeid en genot zijn door een zekeren natuurlijken b. met elkander verbonden, labor voluptasque naturali quadam societate iuncta sunt; geen heilige b. kan door misdaad losgemaakt worden, nulla seclere religio exsolvi potest; de schoone b. der vriendschap, amabilis nodus amicitiae; iemds willekeur aan bb. leggen, libidinem alcs coërcere, constringere. — 2. als sieraad, vitta, infula (van priesters, offerdieren enz.); redimiculum (hoofdband); armilla (armband); diadema (als teeken der koninklijke waardigheid).

2. **band**, 1. b. van een boek, *integumentum of involucrum libri; (als buitenkant) frons libri. — 2. = het gebonden boek, liber; volumen (zoowel het geheel als een deel daarvan); pars (als deel); opus (boekwerk).

bandelier, = draagband, balteus.

bandiet, latro, sicarius.

bandje, fasciola; = boekje) libellus, opusculum; vgl. **band**.

bandrekkel, canis catenarius.

banen, iemd den weg b., viam facere, aperire, patefacere alci (ook *overdr.*); locum alci aperire, aditum dare of parare; principem esse ad alqd (*overdr.*); ad salutem, ad amicitiam; zich een weg b., aditum expedire, (met geweld) vi of ferro sibi viam facere; zich een weg b. over de Apennijnen, percurrere Apenninum; - door het woud, saltum aperire; met de wapenen in de hand

zich een weg trachten te b., iter armis quaerere; een geboande weg, via trita, iter commodum; overdr., iemd den weg tot den hemel, tot aanzien b., dare alci aditum ad caelum, ad auctoritatem; zich den weg tot iets b., viam sibi munire ad alqd (ad consulatum), aditum sibi comparare ad alqd; zich zelven den weg b., sibi ipsum facere viam of fortunam.

bang, anxius, sollicitus, timidus, pavidus; (*sterker*) trepidus; *b. zijn*, (animi of animo) angere; alqd me sollicitat, sollicitum habet, alqd me angit, (= bezorgd) *voor iemd*, timeo alci; *zeer b. zijn*, angore et metu confici; *iemd b. maken*, metum incutere alci, angere alqm of alcs animum; *in b. verwachting*, *z. verwachting*; *a d v.*, anxie, solliciti, timide, pavide, trepide; *vgl. angstig.*

bangheid, angor (oogenblikkelijke), anxietas (als eigenschap); sollicitudo (bezorgdheid); timor (angst); (*sterker*) trepidatio; *vgl. angst.*

banier, *z. standaard.*

banierdrager, signifer (ook overdr., s. iuventutis); *z. vaanderdrager.*

bank, *1.* = zitbank, scamnum; *in 't alg.*, sedes, sedile, | *in 't bijz.*, in openbare bijeenkomsten, subsellium; *wigvormige rij zetels in het theater*, cuneus; = roebank, transtrum. | *spreekw.*, door de b., promiscue; fere, vulgo. — *2.* = wisselaarsbank, mensa (argentina); (taberna) argentaria; staatsb., mensa publica. — *3.* = zandbank, syrtis; vadum; breve (Tac.). *bb.*, brevia (Verg. Tac.).

banket, *1.* = fijn gebak, cuppida (-trum). — *2.* = gastmaal, convivium, epulae.

banketbakker, cuppedinarius; *z. suikerbanker.*

banketteeren, convivari, epulari.
bankier, argentarius (geldwisselaar); nummularius (wisselmakelaar); mensarius (betaalmeester der republiek); *b. zijn*, argentarium facere.

bankierskantoor, taberna argentaria of alleen argentaria; *een b. hebben*, argentarium facere.

bankroet, ruina of naufragium fortunarum of rei familiaris; *b. gaan*, v. zaken-menschen, cadere foro; *in 't alg.*, decoquere (door verkruising); cadere; corruiere; aere dirui; naufragium omnium fortunarum facere; conturbare of rationem (rationes) conturbare; *frauduleus b. gaan*, *fraudare creditores; *b. zijn*, solvendo non esse; *iemd b. doen gaan*, everttere alqm bonis of fortunis omnibus.

bankroetier, qui foro cedit, qui cadit of corruiet; aere dirutus, bonis eversus; decoctor (door verkruising); *frauduleus b.*, creditorum fraudator.

banneling, *z. balling.*

bannen, -ing, *z. verbannen*, verdrijven, -ing.

banvloek, *z. ban.*

bar, *vano het land*, nudus, aridus; *van het weder*, klimaat, asper; durus (durius tempus, durissimum anni tempus; tempestates).

barak, tugurium.

barbaar, door de *adii*, onder barbaarsch, *m. en z. homo.*

barbaarsch, *1.* = uitheemsch, barbarus; *b. gewoonte*, mos barbarorum. — *2.* = ruw, onbeschaafd, rudis, incultus, inhumanus, barbarus; = *vreed*, immanis, saevus, crudelis; *b. uitdrukking*, barbaries (Cic.). *a d v.*, barbare, inhumane, crudeliter, saeve.

barbaarschheid, = geestelijke of zedelijke ruwheid, barbaria; = onmenselijkheid, vreedheid, immanitas, saevitia, crudelitas; = onwetendheid, inscitia.

barbeel, nullus.

barbier, tonsor.

barbierswinkel, tonstrina, taberna tonsoris.

bard, bardus; (*dichter in 't alg.*) poëta, vates.

bardenlied, -zang, bardorum carmen.
baren, parere (liberos), ook gignere, procreare, eniti; *a b s o l.*, partum edere; *het b.*, partus.

barensnood, dolor (puerperae); *in b. zijn*, parturire.

barheid, *z. ruwheid.*

bark, actuariolus, lenunculus.

barmhartig, -heid, *z. medelijdend*, -lijden.

barnsteen, succinum, electrum.

barveoets, pedibus nudis.

barricade, saepes quae instar muri munimentum praebet, in het verband saepimentum militare, obstructio; *in den p l u r.* ook intersaepta itinera; inaedificati vici, inaedificatae plateae (versperde, afgesloten straten); *b. van wagens*, carri pro vallo obiecti; *een b. op een plaats oprichten*, inaedificare locum (vicum, plateam, portam); intersaepire locum (itinera oppidi); *een plaats door een b. versperren*, locum intersaepire ab etc.

barsch, -heid, *z. ruw*, *2.* -heid, *2.* barst, rima; *bb.* krijgen, rimas agere; findi.

barsten, rumpi, dirumpi (ook oneig. van nijd, ergernis enz., *m. en z.* invidia etc.); *v. d. aarde*, discedere; (voorklass. en dicht.) dehiscere.

bas, vox gravis (basstem); sonus gravis (bastoon).

bas-relief, opus caelatum.

bassen, *z. blaflen.*

bassin, lacus; = zwembassin, piscina.

basstem, *z. bas.*

bast, liber arboris of arborum, in het verband, liber alleen (binnenzijde v. d. schors); cortex (uittwendige, ruwe schors).

bastard, *1.* puer non legitima uxore natus, puer ex paelice ortus, paelice genitus. — *2.* v. dieren, ex diverso genere natus.

bastion, propugnaculum; castellum.

baten, utilem of usui, ex usu esse; utilitatem praebere of afferre; prodesse, conducere, proficere; *iemd b.*, prodesse alci, esse ex usu alcs, ex re of in rem alcs; alci usui of fructui esse; *zeer, veel, alci magno of maximo usui esse*; alci magno fructui esse; alci magno adiumento esse (*van een aanbeveling*); *wat b. het?* quid attinet? *m. i n f.* of *a c c. c. i n f.*; *wat (waartoe) zou het b.?* quid referret?

batist, carbasus; *van b.*, carbaseus.

baviaan, cynocephalus.

bazelen, *z. babbelen.*

bazuin, bucina; *op den b. blazen*, bucina canere; bucinare.

bazuinblazer, bucinator.

bazuingschal, bucinæ sonus; *er klinkt b.*, bucinatur, bucinat.

beademen, afflare (alqd).

beamhte, magistratus; *in ruimeren zin*, qui munere alqo fungitur; muneri alci praefectus, praepositus; *lagere, ondergeschikte b.*, minister.

beamen, assentiri (alci rei; illud, cetera); probare, comprobare (alqd); *een meening b.*, sententiae assentiri; sententiam accipere; - assensione comprobare, - sequi; ad sententiam accedere; in sententiam alcs concedere; *vgl. goedkeuren, instemmen*.

beaming, assensio, assensus; probatio, comprobatio; *vgl. goedkeuring, instemming*.

beangst, *z. angstig*; *ik word b.*, angor animo; *ik ben b.*, anxius sum metu; *b. maken, z. beangstigen*.

beangstigen, *temd b.*, angere, sollicitare of sollicitum habere alqm; (*zeer*) vehementer angere alqm; excruciare alqm, angore e. metu alqm conficere; perterrere (alqm); perterritus malefici conscientia; *zich b.*, angere, animo angere, anxium esse, sollicitari, afflictiari, se afflictere (de alqa re); *zich zeer b.*, angoribus, curis confici; se excruciare animi, excrucari (Com.); macerare se, macerari (Com.).

beantwoorden, *1. iets*, respondere (litteris of ad litteras, ad alqd); *een tegenwerping b.*, respondere contra alqd; *refutare id quod opponitur*; *temds welwillendheid b.*, parem reddere alci voluntatem; *scheldwoorden b.*, convicium convicio rependere; *den aanval des vijands niet b.*, nullum telum in hostes reicere. — *2. aan iets*, respondere alci rei, *z. overeenstemmen*; *aan de verwachting b.*, expectationem explere, (*aan iemds v.*) alcs expectationi respondere; *de toekomst b. aan de v.*, eventus ad spem respondit (Liv.); *uw deugd b. aan de v.*, tua virtus opinioni hominum respondet.

beantwoording, *z. antwoord*.

bearbeiden, -ing, *z. bewerken*, *1; -ing, 1.*

bebloed, cruentus of cruentatus; sanguine perspersus of oblitus.

beboeten, *temd*, dicere of irrogare alci multam; pecunia multare alqm.

beboeting, multatio.

bebouwen, *1. = met huizen bezetten*, coaedificare (locum); *een plaats rondom b.*, locum circumsaepire aedificiis. — *2. het land b.*, colere, conserere (*bezaaien*) agrum; agriculturae studere; arare (*ook = van den landbouw leven*); *bebouwd land*, ager consitus; arum, arva (pl.); ager cultus; *bebouwde streken*, culta (pl.; Liv.).

behouwer, cultor (agri).

bebouwing, cultura, cultus, consitio; aratio.

bed, *1. eig.*, lectus, lectulus; stratum, torus; *het b. opmaken*, sternere lectum of torum; *naar b. gaan, z. gaan slapen*; *temd naar b. brengen*, collocare alqm in lecto of in cubili; *in b. liggen*, in lecto esse of cubare; *het b. houden*, lecto teneri. — *2.*

overdr. = *tuinbed*, area (Varr.), † pulvinus; = *riverbed*, alveus.

bedaaagd, *z. oud*, *2.*

bedoord, tranquillus, sedatus, placidus; *vgl. kalm*.

bedachtzucht, *vgl. kalmte, rust*.

bedacht, *op iets*, intentus in, ad alqd, alci rei; *op iets b. zijn*, prospicere of consulere alci rei; curare alqd of c. i n f; rationem habere alcs rei, *ook m. ut*; respicere alqd; id agere ut etc.; servire, inservire alci rei; cogitare alqd; inire rationem alcs rei of quemadmodum etc.; considerare m. ut (*dat niet*, ne); *ook cavere* (ne etc.); *op zijn voordeel b. zijn*, suam rationem ducere; prospicere of consulere sibi; suae utilitati of suis commodis servire, sibi non deesse.

bedachtzaam, consideratus; = *voorzichtig*, cautus, providens, providus; gravis (*met b. ernst*); diligens (*met b. zorg*); cunctans (*langzaam*); a d v., = *met overleg*, consilio; cogitare; iudicio; considerare; = *oplettend*, attente; = *langzaam*, lente; cunctanter; pedetentim; = *voorzichtig*, caute; diligenter (*omzichtig, zorgvuldig*).

bedachtzaamheid, consilium, consideratio; cautio, gravitas; = *omzichtige zorgvuldigheid*, diligentia; = *langzaamheid*, cunctatio; tarditas considerata (*b. v. in agendo et respondendo*), diligentiae tarditas; *met b.* = *bedachtzaam* (adv.), *z. a.*

bedanken, *1. = dank zeggen*, gratias agere alci pro alqa re. — *2. = afslaan*, alqd abnuere; alqa re non uti; *in 't alg.* = *weigeren*, *z. a.*; *ik d. u. zeer!* benigne ac liberaliter! — *3. = afdanken*, *z. a.*; = *zijn ontslag nemen*, v. bevelhebbers, deponere exercitum; v. beamten, abdicare se magistratu, abdicare magistratum, *ook alleen* abdicare; deponere magistratum, honorem, provinciam, imperium; abire magistratu, decedere provinciam, de, ex p., *ook alleen* decedere (*v. d. stadhouder en quaestor*); v. e. vorst, abire ab administratione rei publicae; in privatam vitam concedere; v. d. keizer, imperium deponere; imperio cedere; *vgl. afscheid, neerleggen, 2.*

bedanking, *1. = dankzegging*, gratiarum actio. — *2. = weigering*, *z. a.* — *3. = afdanking*, missio, dimissio; *door de verba*; = *neerlegging van een ambt*, abdicatio muneris.

bedaren, *1. t r a n s.* = *tot b. brengen*, doen b., tranquillare (mare, animos); placare (alqm of animum, iram ales); sedare, comprimere (motum animi); sedare, lenire (seditionem); delenire; mitigare (dolorem); *de soldaten door zachtheid tot b. b.*, permulcere animos militum; *het tot b. brengen*, sedatio, (zelden) mitigatio; placatio; *door verba*; *middel om tot b. te brengen*, delenimentum; *vgl. stillen*. — *2. i n t r.* = *tot b. komen*, placari; sedari (tempestat, populi impetus); tranquillari (mare, animus); animum recipere; *van hartstochten*, considere, residere.

bedauwd, roscidus.

bedauwen, irrorare.

beddedeken, *z. deken*.

bedding, *eener rivier*, alveus.

bede, proes (*in den s i n g. slechts d a t. a c c. en a b l.*); *de b. doen, z. bidden*; *z.*

verder **verzoek**; *b. om vergiffenis*, deprecatio (facti); ignoscendi postulatio.

bededag, supplicatio, obsecratio (om God te bidden); gratulatio (om God te danken).

bedeelen, *iemd tot iets*, impertire alci alqd; participem facere alqm alcs rei; *armen b.*, curare et alere pauperes; *bedeeld*, = *voorzien*, praeditus, ornatus.

bedeesd, timidus, pavidus; = *zedig*, verecundus, pudicus; *a d v.*, timide, pavidè; verecunde, pudice.

bedeesdheid, timiditas, animus timidus of pavidus; = *zedigheid*, verecundia, pudor; *jeugdige b.*, aetas et pudor.

bedehuis, *z. godshuis*.

bedekken, *in 't alg.*, tegere; (*sterker*) contegere, obtegere; *iets met iets*, alqd alqre (*ter beschutting of omhulling*); (*van voren, ter beschutting*) protegere (*b. v. alqm scuto*); sternere, consternere, insternere (*met een laag van iets*, *b. v. tabernacula caespitibus*, *terram foliis*; (*omhullend*) velare, operire (caput); = *bekleeden*, vestire (montes vestiti silvis); convestire (hederā omnia *z.*); vestire et saepire (*tevens als beschutting*, *b. v. natura oculos membranis tenuissimis*); = *overdekken*, geheel *b.*, complere (alqm coronis et floribus), cooperire (alqm lapidibus; = *steenigen*); (*sterker*) obruere; *iets met iets b.* = *iets uitbreiden over iets*, obducere (alqd alci rei, tenebras rebus); *met schubben bedekt*, squamis obductus; *met vuil*, squalore obsitus; *met stijk*, caeno oblitus; *met wonden*, vulneribus onustus, obrutus; *met stof*, pulvere respersus; *met smaad en schande b.*, infamia et dedecore opertus; ook alleen cum infamia; = *verbergen*, *z. a.*

bedekking, 1. = *het bedekken*, obductio (capitis); *door verba*. — 2. = *bedeksel*, tegimentum, operimentum, operculum, velamentum (*omhulsel*); involucrum, integumentum, ook *fig.*; vestimentum (*kledingstuk*), vestis (*bekleding*). — 3. = *bescherming*, wacht, praesidium, ook = *soldaten*, die daartoe dienen; *een b. in de legerplaats achterlaten*, praesidium in castris relinquere; custodes; *onder b.*, cum custodibus; *vgl. dekking*.

bedeksel, *z. bedekking*, 2.

bedekt, *door de part. der onder bedekken vermelde verba*; = *verborgen*, *z. a.*

bedelaar, mendicus.

bedelaarster, **bedelares**, mulier mendicans.

bedelaarachtig, **bedelaars-**, mendicus; miser (*armzalig*), exilis (*gering*); *a d v.*, mendicantis more, exiliter.

bedelarij, mendicatio; *van b. leven*, mendicando of mendicantem vivere.

bedelarm, mendicus, omnium rerum inops; *b. zijn*, in summa egestate of in mendicitate esse.

bedelen, 1. *eig.*, mendicare of mendicari (om iets, alqd); stipem colligere of cogere. — 2. = *dringend bidden om iets*, obsecrare et obtestari; precario petere, precibus efflagitare, infimis precibus rogare alqd (ab alqo).

bedelstaf, *fig.*, mendicitas, summa egestas; *tot den b. geraken*, - *gebracht worden*, ad mendicandum descendere, ad extremam

inopiam redigi; *iemd tot den b. brengen*, ad rerum omnium inopiam of ad extremam inopiam redigere, omnibus bonis evertere alqm.

bedelven, = *met aarde bedekken*, begraven, infodere (alqd in loco of in locum); obruere alqre re (terrā, arenā); *fig.*, obruere, cooperire (*b. v. alqm lapidibus*); *in slaap bedelven liggen en dgl.*, *z. verzenken*.

bedenkkelijk, = *verdacht*, suspectus, suspiciosus; = *moetlijk*, *gevaarlijk*, dubius, anceps, periculosus, lubricus; *b. toestand*, res dubiae, angustae, trepidae; angustiae, difficultates; *iets komt mij b. voor*, periculum subesse videtur; *iets b. vinden*, alqd in religionem trahere; *b. woorden*, in religionem venire.

bedenklijkheid, = *moetlijkheid*, difficultas; impedimentum.

1. **bedenken**, 1. = *iets overleggen*, cogitare, considerare alqd, de alqre re, (in, cum animo, secum), reputare secum, cum animo alqd (*berekenen*), inire rationem alcs rei; animo pendere alqd, de alqre re (*in beraad nemen*); *alles b.*, circumspicere omnia; *er is veel te b.*, multa considerata sunt, multarum rerum ratio habenda est; habet res deliberationem; *dan moet men bedenken enz.*, als nazin wordt in het Lat. vaak in 't geheel niet verlaad, *vgl. 1. weten*, 3. ! *zich b.* = *overleggen*, *z. boven*; = *bedenking hebben*, *z. bedenking*, 2; *zich (anders) b.*, mutare consilium of sententiam. — 2. = *uittenken*, *z. a.* — 3. *iemd (in zijn testament) b.*, in testamento memoriam esse alcs; legare alci alqd in testamentum; prosequi alqm (beneficiis); *door de natuur stiefmoederlijk bedacht*, *z. stiefmoederlijk*.

2. **bedenken**, *het b.* = *bedenking*, *z. a.* **bedenking**, 1. = *beraad*, *overleg*, *z. a.* — 2. = *twijfel*, *bezwaar*, dubitatio, haesitatio; cunctatio; = *vrees*, metus; = *bezwaar*, scrupulus, religio; mora, cunctatio (*uitstel*, *dralen*); *zonder b.*, sine dubitatione, nulla interposita dubitatione; *haud cunctanter*, sine cunctatione; *non cunctatus*; confidenter, audacter; *bb. maken of opperen*, *z. bezwaar maken*; *iemd een b. ontnemen*, alci dubitationem tollere, expellere, praecidere; scrupulum ex animo evellere. — 3. = *uittenken*, *z. a.*

bedenktijd, deliberandi of consultandi spatium; *b. vorderen*, tempus ad deliberandum of deliberandi causā, deliberandi spatium postulare.

bedert, corruptio, depravatio; = *verleiding*, corruptela (mores dulcedine corruptelaque depravati); *b. der zeden*, *z. zedenbederf*.

bederfelijk, corruptioni obnoxius.

bederven, 1. *trans.*, corrumpere; = *verslechteren*, depravare; = *vervalschen*, vitare; contaminare, infuscare; *zijn maag met iets b.*, stomachum alcs rei usu vitare; *een bedorven maag hebben*, stomacho laborare; *crudum esse*. — 2. *intr.*, corrumpi; depravari, vitari.

bederver, corruptor.

bedevaart, peregrinatio sacra; *een b. doen*, *loca sacra visitare; sepulcra of monumenta sanctorum adire; religionis causa peregrinari.

bedevaartganger, omschr. door de uitdrukkingen onder **bedevaart**.

bediende, z. **dienaar**.

bedienen, 1. *trans.*, famulari, ministrare, ministeria facere (alci), vooral aan tafel, en zoo ook: ministrare alci pocula, potanti, cenam, cenanti; famulum esse alcs, vgl. **dienen**; een ambt b., fungi munere, administrare munus. — 2. *refl.*, zich van iets of iem d b., z. **gebruiken**.

bediening, 1. van een dienaar of uit beleefdheid, ministerium, opera, officium; vgl. (een) **ambt** (waarnemen). — 2. = **bedienden**, ministerium, ministri, famuli.

bedijken, een rivier, flumen arcere, coërcere; moles fluctibus opponere.

bedillen, carpere, vellere; calumniari; vgl. **berispen**, **vitten**.

bediller, censor tetricus, iudex iniquus; vgl. **berisper**, **vitter**.

bedillerij, **bedilzucht**, cura minutior; het is een teeken van b., te enz., minuticris est curae c. i n f.; vgl. **vitterij**.

bedingen, iets, pacisci (alqd ab alqo, ook m. ut, ne); depacisci (sibi alqd; cum alqo partem suam; cum alqo, ut), excipere (alqd; sibi alqd; ook m. ut, ne, quominus), recipere (*jur.* = zich voorbehouden); stipulari, sibi despondere alqd (*formeel*); pangere (**bedalen**, m. ut, ne); **bedongen**, pactus; het b., pactio; stipulatio; door de verba.

bedje, lectulus.

bedlegerig, lecto affixus; b. zijn, in lecto esse, lecto teneri.

bedoelen, = het plan hebben, het is mijn bedoeling te enz., z. **bedoeling**; **bedoeld** = cogitatus (enkel gedacht); propositus et praeparatus (auxilius); = op het oog hebben, met zijn woorden willen aanduiden, dicere alqm of alqd; significare, designare, describere alqm (ook m. oratione sua); petere alqm (het op iemd gemunt hebben); ik bedoel, z. **namelijk**; ik b. daarmede, dat enz., hoc dico m. a c c. c. i n f.; wat b. bij? quid sibi vult? wat b. hij met zijn rede? quid sibi vult haec oratio? quid sibi volunt verba ista? ook quo of quorsum haec spectat oratio? ik b., dat hij moet heengaan, hoc volo, ut abeat.

bedoeling, consilium, mens, sententia, propositum; de b. hebben, het is mijn b. enz., agitare consilium (consilia) alcs rei of ad alqd faciendum; consilium est m. gen. gerund. of m. ut; cogitare alqd of c. i n f.; sententia est c. i n f.; animo intendere of alleen intendere alqd of c. i n f.; spectare alqd; sequi of propositum habere alqd, alci propositum est ut etc.; in mente agitare alqd; id agere, id moliri ut etc.; habeo in animo of est mihi in animo c. i n f.; velle c. i n f.; wat is uw b.? quid cogitas? quid spectas? quid agis? quid tibi vis? dat was mijn b. niet, haec non erat mea mens; hoc nolui; het was mijn b. niet, te enz., non id spectavi, ut etc.; met goede b., bono consilio; vgl. **doel**, 2.

bedompt, vaporis plenus.

bedorven, in 't alg. corruptus; depravatus; vitiat; putidus; moreel b., corruptus, perditus, profligatus, turpis.

bedorvenheid, pravitatis, turpitudinis; b. der zeden, mores corrupti, depravati, perdit, turpes.

bedotten, ludere, ludificari alqm; imponere alci; vgl. **bedriegen**.

bedrag, summa.

bedragen, van getal, inhoud, waarde, efficiere, explorare; esse; de ruiterij bedroeg 20000 man, equitatus viginti milia hominum explebat; zoo: magnam summam pecuniae efficiere; Persarum erant centum milia hominum; exercitus est quinquaginta milium, efficit qu. milia hominum.

bedreigen, 1. iem d met iets, minari of minitari alci alqd (mortem); intendere (periculum alci, in alqm), intendere (alci periculum); circumvenire (alqm alqa re, omstrikken, vooral in het p a s s.; circumventus insidiis, duplici periculo); appetere (alqm alqa re; filii vita saepe ferro atque insidiis appetita); een wet bedreigt dengene met zware straf, die, lex gravi poena sanxit, si quis (Liv.). — 2. van een ramp, iets b. iem d, imminet, impendit, instat alci; een bedreigde plaats, locus ubi periculum est; het minst bedreigd, tutissimus; bedreigd worden (= in gevaar verkeer), periclitari. — Z. ook **dreigen**.

bedreiging, minatio, comminatio; bedreigingen, minae.

bedremmeld, z. **verlegen**.

bedreven, in iets, gnarus, peritus alcs rei; versatus, exercitatus in alqa re; zeer b. in iets, perfectus in alqa re (in arte, in dicendo); exercitatus in alqa re; in iets b. zijn, ook non hospitem esse in alqa re; in de geschiedenis, instructum esse ab historia; in het Latijn Latinis litteris doctum esse; niet b. zijn, imperitum esse alcs rei.

bedrevenheid, peritia (in iets, alcs rei); facultas; exercitatio; usus; = kunstvaardigheid, ars, artificium; vgl. **vaardigheid**.

bedriegelijk, ad fallendum paratus of instructus; fallax, fraudulentus, falsus; dolosus (consilium); vanus (ijdel, b.v. spes); b. handelend, z. **bedrog**; a d v., fallaciter, fraudulenter, dolose, per dolum; in vele opzichten b. handelen, permulta fraudandi causâ facere.

bedriegelijkheid, fallendi studium; fraudulentia (Plant.); vanitas (ijdelheid).

bedriegen, fallere (de waarheid verbergend), decipere (listig); in geldzaken enz. = afzetten, beetnemen, circumscribere, fraudare, defraudare alqm (alqa re); (door beloften, voorspellingen) inducere, frustrari; = iem d iets wijsmaken, imponere, fucum facere, verba dare alci; iem d trachten te b., fraude tentare alqm, fallaciam intendere in alqm; zich b., falli; se fallere, in fraudem incidere of delabi; ik heb mij in mijn hoop bedrogen, spes me fefellit, destituit, frustrata est.

bedrieger, homo fraudulentus, homo ad fallendum paratus of instructus; fraudator, circumscriptor; een fijne b., homo ad fraudem acutus; een doortrapte b., veterator; op en top een b. zijn, totum ex fraude et fallaciis constare.

bedriegerij, fraudatio; z. **verder bedrog**.

bedriegster, mulier ad fallendum parata of instructa; z. **bedrieger**.

bedrijf, 1. = daad, factum, facinus; vgl. **daad**, **handeling**. — 2. = beroep, 1, z. a. — 3. van een tooneelstuk, actus.

bedrijven, z. begaan, 2.

bedrijver, actor, auctor; patrator (Tac.).

bedrijvig, z. werkzaam, 2.

bedrinken, zich b., ebrium fieri; vino of mero se complere.

bedroefd, van personen, aeger animi, maestus, tristis, afflictus; b. zijn z. bedroeven; er b. uitzien, animi dolorem vultu prae se ferre, tristi of maestio vultu esse; van zaken, tristis, niser, acerbus, luctuosus, afflictus; b. toestand, res miserae of afflictiae; tempora misera, temporum iniquitas.

bedroefdheid, aegritudo (kommer); dolor (smart); maeror (diepe b., neerslachtigheid); tristitia (uiterlijk zuchtbaar).

bedroeven, iemd b., dolorem alci afferre, dolore alqm afficere; (zeer of diep) magnum et acerbum dolorem commovere alci (van een gebeurtenis); het b. mij, dat enz., doleo quod of m. a. c. c. i. n. f.; aegre fero alqd, ook m. quod of a. c. c. i. n. f.; zich b., dolere, in dolore esse, (diep) in maerore esse of iacere, (over iets) dolere, (diep) maerere alqd, alqa re; dolorem ex alqa re accipere, capere, suscipere; zich zeer b., magno dolore affici, (over iets) magnum dolorem ex alqa re accipere; vehementissime dolere (alqd, alqa re etc.); molestissime of gravissime ferre (alqd etc.); zich er zeer over b. dat enz., affici summo dolore m. a. c. c. i. n. f.; zich niet zeer over iets b., non (of non magnopere) laborare de alqare.

bedroevend, z. bedroefd.

bedrog, fraus; fraudatio (bedriegerij); prava ars; = afzetterij, circumscriptio; arglist, dolus malus of dolus alienus; misleiding (vooral door woorden), fallacia; b. plegen, fraudem inferre; met b. omgaan, fraudem moliri; dolum parare, moliri; het bij iets op b. aanleggen, alqd ad fallendum instruere; het b. ontdekken, fraudem etc. patefacere (et proferre), detegere; vol b., z. bedriegelijk, bedrieger; wegens d. veroordeeld worden, falsi damnari.

bedruipen, iets met iets, instillare alqd alci rei; fig., zich kunnen b., z. uitkomen, op het einde.

bedrukt, z. neerslachtig.

bedruktheid, z. neerslachtigheid.

beducht, z. bevreesd, bezorgd.

beduchtheid, z. bevreesdheid, bezorgdheid.

beduiden, 1. = te verstaan geven, aan het verstand brengen, ostendere, demonstrare m. a. c. c. i. n. f.; denuntiare alci alqd, ook m. a. c. c. i. n. f. (of bij een gebod of verbod) m. ut of ne; praedicere alci (ut, ne); iubere m. a. c. c. i. n. f. — 2. = betekenen, z. a.

beduiding, denuntiatio (vgl. beduiden, 1).

bedunken, opinio, sententia; iudicium; mijns bedunkens, ex of de mea sententia of allen meā sententia, meo quidem iudicio; ut opinio mea est of fert; opinor; ut opinor; ut mihi quidem videtur; quantum equidem iudicare possum; sicut ego aestimo.

bedwang, in b. houden = bedwingen, z. a.

bedwelmd, torpidus (somno); sopitus; attonitus; stupidus; b. worden, torpescere, stupescere; b. zijn, torpere, stupere; door

drank b., ebrius; vino gravis of mersus; temulentus.

bedwelmen, torporem afferre (alci); sopire; door drank b., ebrium facere alqm.

bedwelmig, torpor; stupor (gevoel-loosheid).

bedwingbaar, qui domari of vinci potest.

bedwingen, domare (gentes; domitas habere libidines); volkomen b., edomare (vitosam naturam doctrinā), perdomare; refrenare (libidines); coërcere (cupiditates); refrenare ac coërcere iuventutem; milites); subigere (gedwee maken, onderwerpen) alqm, alqm bello (Liv.); comprimeren (furorem, audaciam ales); reprimere (ales furorem exultantem); cohibere (iracundiam, animum); continere (cupiditates, linguam), (sterker) frangere; moderari (irae, linguae); imperare (cupiditatibus); zijn toorn niet b., irae indulgere; - niet kunnen b., irae non potentem esse; zich b., animum (of ipsum se) vincere; sibi imperare; animum suum contundere; ipsum se frangere; zich niet kunnen b., sui impotentem esse; het b. (der hartstochten), continentia.

bedwinger, domitor (victor domitorque Persarum).

beëdigen, 1. = met een eed bekrachtigen, iureiurando alqd firmare, confirmare. — 2. = een eed laten afleggen, z. eed; beëdigd, iuratus.

beëdiging, adactio iuriurandi (Liv.); voor de b., iurandi causā; zich luide tegen iets b. verklaren, ne quis iuret reclamare.

beek, rivus.

beekje, rivulus.

beeld, 1. eig., imago (in 't alg.); effigies (aan het origineel beantwoordend); simulacrum (inz. van godenbeelden); signum (elk plastisch werk, gewl, het borst- of standbeeld eener godheid); statua (standbeeld, inz. van menschen); een vaas enz. met half verheven bb., vas caelatum. — 2. overdr., beeld = voorstelling, imago, species, forma alcs rei; een nog nevelachtig b., adumbrata imago, adumbratio; een b. van iets in iemd zien, imaginem alcs rei cernere in alqd; zich (in gedachten) een b. van iemd of iets vormen, fingere cogitatione alcs rei imaginem, ook alleen fingere alqd, alqm, animo effingere alqd, in animo informare alqd, cogitatione et mente complecti; een b. van iemd ontwerpen, deformare alqm; een sprekend, getrouw b., een b. vol uitdrukking, expressa imago (alcs rei, alcs); het in de herinnering levend b., memoria atque imago alcs; een getrouw b. van iemd geven, effingere atque exprimere alqm; een duidelijk b. van iets geven, exprimere alqd (alqa re).

beelden, fingere, effingere, formare; de beeldende kunsten, *artes quae versantur in rerum imaginibus of simulacris of formis etc. effingendis; (volgens Quint.) artes quae in effectu positae sunt, artes effectivae; de b. kunstenaar, flector.

beeldendenaar, imaginum cultor; idola-lātra (kerk.).

beeldendienst, imaginum cultus; idolatria (kerk.).

beeldengalerij, pinacotheca.

beelderig, bellus, pulchellus, venustus, elegans.

beeldgieter, statuarius.

beeldgieterij, (ars) statuaria.

beeldhouwen, sculperre, fingere, effingere, formare, vgl. **afbeelden**; *Alexander wilde door Apelles geschilderd, door Lysippus gebeeldhouwd worden*, Alexander ab Apelle pingi et a Lysippo fingi volebat.

beeldhouwer, fictor, statuarius artifex; qui signa fabricatur; fsculptor.

beeldhouwkunst, ars signa of status et simulacra fabricandi; ars fingendi; fsculptura.

beeldhouwwerk, signa (pl.); *verheven en halfverheven b.*, opus caelatum.

beeldig, z. **beelderig**.

beeldje, imaguncula, sigillum.

beeldrijk, *een b. rede*, oratio imaginibus frequens, translationibus abundans; oratio nitens, pellucens.

beeldschoon, pulcherrimus.

beeldschrift, z. **hieroglyphenschrift**.

beeldsnijden, sculperre.

beeldsnijder, sculptor.

beeldsnijderij, sculptura.

beeldspraak, orationis figurae; imagines, translationes; vgl. **b.**, z. **beeldrijk**.

beeldwerk, z. **beeld**, **1**; **beeldhouwwerk**.

beeldzuil, statua, signum, simulacrum.

beeltenis, z. **beeld**.

been, **1.** = **bot**, os. — **2.** als lichaamsdeel: crus (scheenbeen); *een b. breken*, crus frangere; *femur (dijbeen)*; pes (als deel, waarmede men loopt); *iemd een beenkje lichten*, supplantare alqm; *pervertere alqm (iemd ten val brengen in staatkundigen zin)*; alqm circumvenire, circumscribere; *van de b. geraken*, in morbum incidere; *weer op de b. komen*, convalescere (ex morbo); *een zieke weer op de b. helpen*, aegrum levare, aegro salutem of sanitatem restituere; *den staat weer o. d. b. h.*, rem publicam erigere, rei publicae subvenire, rem restituere; *rei publicae afflictiae mederi*, rem publicam afflictam excitare; *niet op zijn bb. kunnen staan (van dronken lieden)*, vacillare ex vino; *bb. maken = vluchten*, se in pedes dare of conicere (Com.); *se proripere*; *iemd bb. doen maken = op de vlucht jagen*, fugare alqm; *abigere alqm (Com.)*; *een leger op de b. brengen*, comparare, conficere exercitum; *exercitum scribere*, - cogere; *een leger op de b. hebben*, houden, exercitum instructum comparatumque habere, exercitum alere; *de geheele stad op de b. brengen*, totam urbem conicere; *het volk komt op de b.*, plebs tumultuat.

beenbreuk, os (crus, femur) fractum.

beenachtig, osseus; ossi similis.

beenen, osseus.

beenig, z. **beenachtig**.

beenloos, sine osse.

beenplaat, ocrea; *met een b. voorzien*, ocreatus; ocreâ tectus.

beentje, *iemd een b. lichten*, z. **been**.

1. beer, ursus; (*het gesternte*) ursa.

2. beer, = *mannetjesvarken*, verres; *adi. verrinus (van een b.)*.

3. beer, = *dam, waterkeering*, agger; moles.

4. beer, = *mest*, z. **a**.

beervens, z. **erven**, **2**.

beest, bestia; *wild b.*, bestia fera, ook *bestia of fera alleen*; *belua*,

beestachtig, ferus et immanis; turpis-simus.

beestachtigheid, immanis feritas.

beestenmarkt, forum boarium.

beestenstal, stabulum; bubile.

beestenvoeder, pabulum; pastus.

beestig, z. **beestachtig**.

beestje, bestiola.

1. beet, **1.** = *hap met de tanden*, morsus; *een b. in iets doen*, mordere alqd; = *teeken v. d. beet*, nota morsus; *een wondende b.*, plaga, b.v. canis. — **2.** = *stukje, brokje*, offa, frustum (b.v. panis); *een b. nemen*, paulum cibi sumere.

2. beet, = *beetvortel*, beta.

beetje, **1.** = *stukje, brokje*, offula; *lekkere bb.*, z. **lekkernijen**. — **2.** *overdr.*, = *een weinig*, paulum (agelli, pecuniae, operae); paululum (*een klein b.*; ne p. quidem morae patiens, nihil aut admodum p.); aliquid (aeris alieni); mica (salis); *zelfs niet het kleinste b.*, ne minimum quidem, ne tantillum quidem; *mijn b. geleerdheid*, quidquid est in me litterarum; *voor een b. winst*, propter lucri nescio quid; *dikwijls door de minn.*, b.v. *mijn b. geld*, nummuli mei; - *roem*, gloriola mea; - *vrije tijd*, otium meum; - *geschrijf*, litterulae; *neae*; *een b. lectuur*, lectiuncula of lectiunculae; = *een poosje*, paulisper, parumper, paululum, vgl. **oogenblik**.

beetnemen, = *toppen*, alqm ludere of eludere; alqm lactare (Com.); = *voor den gek houden*, alqm ludibrio habere; irridere alqm; z. *verder bedotten, bedriegen*.

befaamd, -heid, z. **beroemd**, -heid.

begaafd, *met iets*, praeditus, instructus, (rijklijk) ornatus, auctus (alqa re); ornatus et instructus (alqa re); affectus (virtutibus, vitis); = *met uitstekende geestesgaven*, beedeeld, bonae indolis; bona indole praeditus; ingeniosus (talentvol); *zoo b. mannen*, tantis ingeniis homines.

begaafdheid, bona indoles; ingenium; vgl. **aanleg**, **2**.

1. begaan (verb.), **1. eig.**, *een weg b.*, via u.i., viam sequi; *een begane weg*, via trita. — **2.** = *bedrijven*, committere, (in se) admittere; suscipere in se; facere; *een moord b.*, z. **moord**; *een misslag*, fout b., errare, labi, peccare, delinquere; *een dwaasheid b.*, stulte agere; *een onbezonnenheid b.*, imprudenter agere; *een zonde b.*, z. **zonde**; *een misdaad b. tegen iemd.*, scelus edere in alqm; *een onrecht b.*, z. **onrecht**; *het b., te vertellen door verba*. | *laten b.*, sinere alqm (m. inf.), indulgere alci, (in alles) omnia permittere alci.

2. begaan (adi.), *met iemd b. zijn*, z. **medelijden**, **medelijdend**.

begaanbaar, pervius; *een b. weg*, via trita, iter commodum.

begapen, z. **aangapen**.

begeeren, **1.** *begeerte naar iets hebben*, cupere, expetere alqd; cupidum of (sterker) avidum esse alcs rei; *hevig b.*, concupiscere, ardentere cupere; *avere (c. i n f.)*; affectare (alqd); aspirare (ad alqd). — **2.** = *begeerte naar iets uiten*, optare, petere, expetere, postulare, poscere, contendere (alqd ab alqo); velle.

begeerenswaardig, z. **begeerlijk**.

begeerig, cupidus, studiosus, appetens

(aloes rei); (*sterker*) avidus (aloes rei); flagrans of incensus cupiditate (aloes rei); *iemd b. maken*, cupiditatem incitere alci, cupiditate incendere of inflammare alqm; *b. zijn, z. begeeren*; *a d v.*, cupide, studioso, avide.

begeerigheid, cupiditas, (*sterker*) aviditas (naar iets, aloes rei); *vgl. begeerte*.

begeerlijk, = *wenschenswaard*, desiderabilis, optabilis, optandus, expetendus; *iets b. vinden ook* = admirari alqd.

begeerlijkheid, = **begeerigheid**, **hebzucht**, *z. a.*

begeerte, cupiditas, (*sterker*) aviditas (naar iets, aloes rei); cupido (aloes rei); desiderium, appetitus, appetitio, appetentia (aloes rei); amor (consulatus, cognitionis); studium (pugnandi); voluntas (*wilsuiting*); libido (*zinnelijke begeerte*; libidines refrénare, *zijn bb. beteugelen*); brandende van b., cupiditate incensus, inflammatus, flagrans; *wat is uw b.?* quid est quod (me) vis? *op iemds b.*, alqo petente, rogante; *iemds b. vervullen*, satisfacere alci petenti; = *verdering, eisch, postulatio*.

begeervermogen, appetitus, appetitio; *door appetere*.

begeleiden, 1. *eig.*, comitari (alqm); comitem esse of se adiungere, praebere (alci); prosequi (*uit vriendschap of hoffelijkheid*); deducere (*eershalve*), sectari, assectari (*een hogere overal b.*); stipare (*in massa omgeven*); *begeleid van of door enz.*, cum alqo; alqo comitatus, comitante; comite alqo. — 2. (*in de muziek*) *den zang met de lier b.*, vocem fidibus iungere; *het spel met zang b.*, ad chordarum sonum cantare; *iemd (op de fluit) b.*, concinere alci; *de fluit met zang b.*, conferre ad tibiam vocem; *met iets verbonden zijn*, subsequi, *b.v. de hand b. de voordracht*, manus subsequitur verba; *z. verder vergezellen*.

begeleider, comes (*op de vlucht, fugae*); assector; assecula (*die iemd overal na-lookt*); deductor of door deducere, *z. begeleiden*, 1.

begeleiden, 1. = *het begeleiden*, comitatus; (*de bestendige b. van een aanzienlijke door vrienden en cliënten*) assiduitas, assectatio; *onder iemds b.*, *z. begeleiden*, 1. — 2. = *de begeleiders*, comitatus; comites (*pl.*); stipatio (*suite*); = *bescherming*, praesidium. — 3. *in de muziek* = *accompagnement*, cantu vocis sociata nervorum concordia; *onder b. van de fluit*, ad tibicinem (canere, hostias immolare); *gezag zonder b.*, vox assa (*Varr.*).

begeleidster, comes.

begelukzaligen, beatum reddere.

begenadigen, veniam, impunitatem alci dare of tribuere; delicti gratiam facere alci; liberare alqm poenā; ignoscere alci; parcere alci; salutem alci dare of reddere; alqm servare, conservare of salvum velle (*het leven schenken*); *begenadigd worden*, veniam impetrare; poenā liberari; servari, conservari; *iemd b. ter wille van iemd*, concedere of condonare alqm alci.

begenadiging, venia delicti of delictorum; *ook alleen venia*; remissio poenae, impunitas; salus reddita; *ook alleen salus*; mitior sententia; *vgl. amnestie*; *recht van b.*, potestas servandorum hominum of servandi alterius.

begeven, 1. = *verlaten*, *b.v. de krachten b. iemd*, vires alqm deficient; *door zijn krachten b. worden*, a viribus defici; *bezonnenheid en moed begaven hem*, a constantia et mente atque a se discessit; *z. ook verlaten*.

— 2. *zich ergens heen b.*, conferre se (ad alqm, in castra); adire, accedere (ad alqm); petere (alqm locum); tendere, contendere (ad, in alqd); (*zich verwijderend*) discedere (in silvas, ex fuga in civitates, domum, domos suas); *zich op de vlucht b.*, *z. vluchten*; *zich op weg b.*, dare se in viam; — *op reis*, ingredi of inire iter; — *op het schip*, navem conscendere; — *naar het land*, ras abire; — *uit de stad*, urbe exire; — *ter ruste, te bed*, cubitum of dormitum ire, cubitum discedere, quieti se dare; — *in levensgevaar* *z. levensgevaar*; *zich terug b.*, se recipere; *| overdr.*, *zich aan iets (een werk enz.) b.*, ingredi (alqd of c. i n f., *b.v. disputationem*, dicere); aggredi (ad alqd of c. i n f., *b.v. ad disputationem*, ad dicendum, dicere); *vgl. beginnen*, 1.

begieten, (aqua) aspergere, conspergere (alqd); perfundere (alqd, alqm, alqa re); rigare, irrigare (hortum, alqa re); = *natmaken*, madefacere (alqd, alqm, alqa re).

begieting, aspersio aquae; irrigatio; *door verba*.

begiftigen, dare, tribuere, largiri alci alqd; donare (alqm alqa re, alci alqd); instruere, augere, ornare, munere (alqm alqa re); *rijkelijk b.*, magna pecunia donare of magnis muneribus donare, afficere, amplissimis praemiis afficere alqm.

begiftiging, donatio; *door de verba*.

begin, initium (*in 't alg.*); principium (*als basis van hetgeen volgt*); exordium (*als inleiding tot hetgeen volgt*); = *oorsprong*, ortus, origo; = *eerste poging of proeve*, tirocinium; rudimentum, primum r. of pl. rudimenta, prima r.; = **beginseel(en)**, *z. a.*; *het b. der rede*, prooemium, orationis exordium; initium, principium dicendi of orationis, exordium dicendi; *in het b. der lente*, primo vere, ineunte vere; *na het b. van den zomer (winter)*, inita aestate (hieme); *met het b. van den dag*, prima luce; *het b. van den brief*, der rede, prima epistolae, orationis verba; *in, aan of bij het b.*, van het b. af aan, ab initio, a principio, a primo; in principio; in primo, ook in primis, *z. ook aanvankelijk*; *van het b. af*, ook ab ultimo initio; *van het b. tot het einde*, a primo ad extremum; *van het einde tot het b. terugkeeren (overdr.)*, ad carceres a calce revocari; *het b. der wereld*, initium (of principium, principia, primordia) rerum; *gelijk het b. zoo het einde*, principis consentiunt exitus; *een goed b. is het halve werk*, dimidium facti qui bene coepit habet; *een b. maken*, *z. beginnen*.

beginletter, prima littera.

beginnen, 1. *trans.*, een begin met iets maken, incipere (*legenover nalaten, niets doen*); inchoare (*tegenover voltooien*); ordiri, exordiri (*tegenover voortgaan*); aggredi alqd of ad alqd faciendum, ook c. i n f.; ingredi alqd (*zich aan iets begeven, tot iets gereedmaken*); instituire alqd (*zich met iets gaan bezighouden*); coepisse (*in 't alg. een werkzaamheid b.*, c. i n f.); *men b.*, coeptum est, coeptus sum c. i n f. p a s s.;

initium facere, capere, ducere, sumere, ponere alci rei (door anderen gevolgd); *ik b. een boek, legere of scribere librum incipio; ik b. (te spreken), initium, exordium, principium, primordia dicendi facio, capio; dicere exordior, incipio of coepi; ook coepi, exordior, incipio alleen; aggredior ad dicendum; na iem'd b. te spreken, excipere alqm; iem'd b. iets, ab alqo fit, oritur, nascitur initium, b.v. fugae, inferendi belli; het gesprek werd door ons ongevveer aldus b., sermo nobis a tali quodam initio ductus est (Cic.); = ondernemen, instituere (b.v. turrin), conari, moliri (iets groots of zwaars); den srijdt, oorlog b., z. **strijd, oorlog**; een proces met iem'd b., litem intendere alci; wat moet men met hem b.? quid hoc, de hoc homine facias? wat moet ik b.? quid incipiam of faciam? ik weet niet, wat ik b. moet, incertum est quid agam, haereo quid faciam: wat (voor dwaasheid enz.) b. gij? quid incipis? quid paras? quo ruis? ook quid agis? er is met den man niets te b., homo est ad omnia ineptus; homo est morosior et difficiolior (knorrig, onuitslaanbaar); met wien iets te b. is, tractabilis, (die zich gaarne laat onderrichten of terechtwijzen) docilis; het b., inceptio; vgl. **begin**. — **II. i n t r.**, incipere, initium capere, oriri, ordiri, proficisci, nasci; van of met, bij iets of iem'd b., ab alqa re, ab alqo incipere, ordiri, initium facere of capere; in 't klein (laag bij den grond) b., ab exiguis of a parvis proficisci; het gevecht b., proelium incipitur of committitur; de oorlog b., bellum suscipitur, oritur; de dag b., luescit, dies illucescit; dies appetit, lux oritur, lux iam appropinquat; de avond b., advesperascit; de nacht b., nox appetit; (van een jaargetijde) inire, vgl. **begin**; b. te enz., ook door een v e r b. i n c h o a t., b.v. b. te vreezen, pertimescere.*

beginner, 1. = ondernemer, inceptor (alci rei, Ter.); z. verder **aanrichter** en dgl. — **2.** = beginneling, qui prima elementa (litterarum) discit; tiro, rudis (in alqa re); een b. in iets zijn, alci rei rudem esse ac tironem, (in het Grieksch) primas litteras Graecas didicisse, (in een kunst) alci artis rudimentis imbutum esse.

beginnsel, 1. de eerste bb. van iets, initia, rudimenta (als eerste proeven van een beginner); elementa (als grondbb. eener wetenschap), versterkt door prima; de bb. eener taal, litterarum elementa (trader = daar in onderwijs geven); semina, velut semina (artis; initia quaedam ac semina virtutum); incunabula (als 't ware de wieg = de eerste bb.), b.v. nostrae veteris puerillisque doctrinae. — **2.** = grondbeginnsel, -stelling, ratio, b.v. het b. der zachtheid zegeviert, ratio parcendi vincit; het goede b. strijdt met het slechte (v. d. revolutiepartij), bona ratio cum perditia configit; leidend b., consilium, b.v. naar een zeker b., consilio quodam (regere omnem rem publicam); = oordeel als grond eener overtuiging, iudicium m. en z. animi, b.v. animi iudicium mutare; = leerstelling, dogma (eener wetenschap, van een filosoof), decretum, praeceptum, dogma; (in de logica) pronuntiatum (Gr. ἀξιωματικόν, Cic.; †placitum; †scitum. — **3.** = uitgangspunt, oorszaak, maatstaf, fons, causa, caput, principium, initium, b.v. totius quaestionis eius

fons reperiendus; leges (duodecim) tabularum, fons omnis publici privatiq; iuris; de leidende bb. der wetten, legum fontes et capita; het b. der philosophië is het weten, philosophiae principium est scientia; dat is de bron, het b. der beweging, hoc principium est movendi of motus; de eerste bb., initia; dikwijls door referre ad alqd, b.v. eer en deugd tot b. van alle denken en handelen maken, omnia consilia atque facta ad dignitatem et ad virtutem referre; het hoogste b. van een gelukkig en zedelijk leven, ultimum, quo sunt omnia bene vivendi recteque faciendi consilia referenda; door een wenting met ut quisque... ita, b.v. het b. bij de indeeling der klassen van Servius Tullius was de census, classes Servianae, ut cuiusque census erat, ita descriptae sunt. — **4.** = stelregel, levensrihtsnoer, principe, ratio; ratio stabilis firmaque; formula (haec f. Stoicorum; f. quaedam constituenda est); institutum (handelwijze); lex; iudicium; sententia (op gronden rustende meening); vaste bb., ook stabilitas, constantia, gravitas; naar vaste bb. handelen, certas rationes sequi; uit b., ratione, ratione stabili firmaque; stabilitate ac constantia (iudicare); iudicio (uit overtuiging); een man van (vaste) bb., homo gravis of constans; - zonder bb., homo levis, inconstans; - van strenge bb., homo severus; een man, die naar zijn eigen bb. handelt, vir sui iudicii; goede bb. hebben, recte sentire; slechte -, male sentire; kleinziel'ge -, humiliter demissequere sentire; geen vaste -, temere sentire; geen -, caeco impetu ferri, nullo iudicio uti, temere omnia agere; van bb. veranderen, animi iudicium mutare; zijn bb. niet indachtig zijn, constantiae suae immemorem esse; een b. trouw blijven, daaraan vasthouden, in sua pristina sententia permanere; sibi constare; suam rationem tenere; iem'ds b. aannemen, alci rationem suscipere (ook v. e. filosoof); van zijn bb. afwijken, instituto suc decedere; zich door iets van zijn bb. laten afbrengen, alqa re a suscepta ratione deterreri, depelli; ab institutis suis abduci; ik heb als b. aangehouden, stat sententia of stat nihl, stat c. i n f. of m. a c c. c. i n f.; decrevi m. a c c. c. i n f.; ik heb het b., mijn b. is, placeo mihi, mea sic est ratio; dat zij uw b., hoc tibi propone; in het geheele leven geldt het b., dat enz., omnis vitae ratio sic constat, ut etc.; zich door een b. laten leiden, sequi alqam rationem; iem'd heeft een b., habet alqs, quid sequatur; aan het b. vasthouden, dat enz., illud tenere, ut etc. of m. a c c. c. i n f.; die verheven bb., illa quae summa sunt (Cic.); dit b. der Stoïcijnen, hoc Stoicorum m. a c c. c. i n f.; goede bb., ook probitas, vrome -, pietas, goddeloze -, improbitas; zedelijke bb., honestas; meer naar zedelijke dan naar aesthetische bb. beslissen, z. **aesthetisch**; als algemeen b. stellen, dat het goed is enz., rectum statuere c. i n f.

beginnselloos, levis, inconstans, varius.
beginnselloosheid, levitas, inconstantia, varietas.

begluren, speculari.
begoochelen, decipere, fallere, deludere alqm; imponere alci; vgl. **bedriegen** en dgl.

begoocheling, praestigiae; *vgl.* **bedrog** en **dgl.**

begraafplaats, locus publicus funeribus destinatus; coemeterium (*kerk.*); sepulcretum (*Catull.*).

begravenis, = *het begraven, begraafing, sepultura, humatio; door verba; = blijplechtigheid, uitvaart, funus; exsequiae funeris of exsequiae alleen; pompa funeris, funebris, ook pompa alleen; iusta (pl.; iusta facere alci, de laatste eer bewijzen); mede ter b. gaan, aan temds b. deelnemen, accedere in funus; exsequias comitari; exsequias funeris alci prosequi; ter b. komen, gaan, venire in funus, funeri operam dare, in funus prodire; dag der b., dies funeris of funebris; z. ook blijplechtigheid.*

begraafenisbidder, libitinarius; dissignator.

begraafenisniskosten, arbitria funeris.

begraafenismaal, epulum funebre (apparat, *geven*).

begraven, 1. in 't alg., = **ingraven**, *z. a.; = bedekken, obruere (obruui undis, nive); opprimere, b.v. ruinā aedum, patriae opprimi of oppressum interire. | overdr., in vergetelheid b., obruere oblivione, ook alleen obruere; = vernietigen, onderdrukken, sepelire (bellum, dolorem; patriā sepul-tā).* — **2.** in 't bijz., een doode b., sepelire alqm, sepulchrā afficere alqm, humare alqm (*ook v. plechtige verbranding, Nep.*); efferre alqm (amplo funere, *plechtig*); = *bijzetten, condere (mortuos; alqm in sepulcro); inferre (corpus eodem); levend b., vivum sepelire; iemd mede b. = aan temds begrafenis deelnemen, z. begrafenis.*

begraving, z. begrafenis.

begrenzen, finire, definire, terminare, circumscribere alqd; *b. worden, attingi, contingi alqa re (aan iets grenzen); finiri alqa re, contineri alqa re (ingesloten worden).*

begrenzing, finitio; circumscriptio; *door de verba.*

begrijpelijk, 1. = *te begrijpen, (zelden) comprehensibilis, Cic.; qui (quae, quod) intellegi potest; quem (quam, quod) animo comprehendere, mente complecti possumus; facilis of accommodatus ad intellegendum, facilis intellectu; expeditus, apertus (ad intellegendum); planus; perspicuus; dilucidus; algemeen b., z. populair, 2; b. zijn, capit alqd intelligentia nostra, cadit alqd in of sub intelligentiam nostram; niet b. zijn, z. onbegrijpelijk; iets b. maken, explicare, alqd; zich iemd b. maken; ita dicere, ut ab alqo intellegaris; accommodare se ad mentem et intelligentiam alci; iemd iets b. maken, facere ut alqs alqd intellegat; docere alqm alqd; a d v., plane, perspicue, aperte, simpliciter; ook door facile apparet, intellegitur; dikw. ironisch videlicet; scilicet.* — **2.** = *vlug van begrip, docilis, acutus, perspicax.*

begrijpelijkheid, 1. = *duidelijkheid, perspicuitas.* — **2.** = *vlugheid van begrip, z. bevatelijkheid.*

begrijpen, 1. = *bevatten, inhouden, comprehendere (vooral in pass. zinnen), continere, complecti (alqd); amplecti; de wereld b. alles in zich, mundus omnia complexu suo coëcreet et continet; iets mede onder iets b., amplecti alqd alqa re; onder iets b. zijn, ook*

pertinere ad alqd; mede in het getal b. zijn, haberi, esse in eo numero; mede in een verband begrepen zijn, eidem foederi ascriptum esse, eodem foedere teneri; veel in zich b., late patere; z. bevatten. — **2.** *met het verstand b., comprehendere alqd mente, animo of cogitatione; cogitatione assequi alqd; complecti alqd animo, mente; capere alqd mente; intellegere, percipere, perspicere alqd; cognoscere (alqd alqā re, ex alqa re); iets snel b., celeriter animo comprehendere; celeriter accipere (quae traduntur); iets b. hebben, perspectrum of cognitum habere alqd; niet te b. zijn, z. onbegrijpelijk; de onstoffelijkheid der ziel niet kunnen b., animum sine corpore intellegere non posse, vgl. begrip, 2; licht te b., z. begrijpelijk, 1; moeilijk te b., difficilis intellectu of ad intellegendum; obscurus; die iets gemakkelijk (moeilijk) begrijpt z. begrip, 3; iets niet kunnen b., mirari, admirari alqd, ook m. relat. zin, b.v. heri mirabar quid accidisset; vooruit b., praecipere; het b., comprehensio; intelligentia; door de verba.*

begrip, 1. = *inbegrip, summa, comprehensio, complexio; kort b. van iets, summarium, breviarium; - der geschiedenis, brevis expositio of enarratio historiae; een kort b. geven, summam res attingere; - van iets, alci rei speciem et formam adumbrare, imaginem exprimere (vitae alci); - van hetgeen tot een redenaar behoort, informare oratorem; ziedaar een kort b. van het systeem der genoemde filosofen, habes formam eorum, de quibus loquor, philosophorum.* — **2.** = *denkbeeld, voorstelling, notio; intelligentia; species (idee, idēz); informatio (de voorstelling, die men zich vormt); conformatio animi of conformatio alleen; cogitatio; informatio verbi (voorstelling van het b., dat in een woord ligt); in het meere. ook cognitiones. | algemeen b., z. algemeen, 1, A; een aangeboren b., notio animi of menti insita of innata, impressa; sine doctrina anticipatio; praenotio; antecepta animo rei quaedam informatio; quod natura insculpsit in mentibus; ook alleen notio insita, innata; duistere bb., intelligentiae adumbratae, inchoatae; iemds zedelijke, godsdienstige bb., quae alqs de bono maloque, de deo (diis) of de rebus divinis sentit. | zich een b. van iets vormen, notionem of rationem alci rei in animo informare, animo concipere, effingere; - gevormd hebben, notionem of rationem alci rei animo impressam habere; een b. van iets hebben, notionem alci rei of de alqa re habere; alqd intellegere, animo, mente, cogitatione comprehendere; er hangt veel van af, welk b. gij van het tribunaat hebt, plurimum refert, quid esse tribunalatum putes; een heider b. van iets hebben, alqm rem probe intellegere, perspectam habere; een onvoldoend b. van iets hebben, alqm rem ex parte tantum of non satis, parum intellegere, perspicere; iemd een b. van iets geven, rem alci explicare; een b. met iets verbinden, notionem cum alqā re coniungere, alci rei subicere.* — **3.** = *bevattingssvermogen, bevattig, intelligentia; naar mijn b., quantum equidem intellego; dat gaat boven mijn b., hoc intelligentiam*

meam superat; *vlug van b.*, docilis, acutus, perspicax; *traag van b.*, indocilis, tardus, hebes. — 4. *deze bb.*, (in het verband) haec, illa, ea; de *bb.* van *plicht* worden verward, perturbantur officia; de *bb.* van *hegeen past of niet past zijn niet overal dezelfde*, non eadem omnibus honesta sunt et turpia; *wat te zamen het b. van zedelijkheid uitmaakt*, quibus rebus conficitur honestum; *iets druischt in tegen het b. van eer*, alqd abhorret a dignitate.

begripsbepaling, definitio; constitutio (summi boni, Cic.); *b. van een woord*, verbi vis et interpretatio; *de wijsheid is volgens de b. der oude filosofen de kennis der goddelijke en menselijke dingen*, sapientia est, ut a veteribus philosophis definitum est, rerum divinarum et humanarum scientia; *een (algemeene) b. van iets geven*, (generaliter) definire alqd.

begroeien, bedekt worden, vestiri (vepribus), convestiri; *met bosch begroeid*, silvestris, *z. boschrijk*.

begroeten, salutare; *iemd gaan of komen b.*, alqm salutatum ire of venire; *elkander b.*, inter se consalutare, salutem accipere et reddere; *iemd b. als enz.*, appellare, (con)salutare, *b.v. alqm regem*.

begroeting, salutatio, (van velen) consalutatio; *na wederzijdsche b.*, salute accepta reddituque.

begrommen, oburgare (alqm); alqm de, in alqa re; *convictis consecrari* (luide) increpare.

begroeten, *z. aanslaan*, 1, D; **schatten**. **begroeting**, *z. aanslag*, 2; **schatting**. **begunstigde**, *z. beschermeling*, gunsteling.

begunsten, favere alci, alci rei; favere alcs rebus of partibus; studere alci, alcs rebus; studiosum esse alcs; (*meest v. goden*) propitium esse alci; suffragari alci (*door zijn stem of aanbeveling, ook van gunstige omstandigheden*); blandiri alci, cooptis alcs (*v. h. geluk*; *vgl. toelachen*); iuvare, adjuvare alqm (*v. personen en gelukkige omstandigheden*); *door iemd begunstigd*, gratus alci, apud alqm; *door de natuur in eenig opzicht b. zijn*, naturam fautricem habere of nactum esse in alqa re; *door het geluk b. worden*, prospero fortunae flatu of fortunā prosperā uti; *door iets begunstigd*, *ook beneficio alcs rei*; *vgl. ook begiftigen, bevorderen*.

begunstiger, -ster, fautor, fautrix; studiosus alcs; patronus.

begunstiging, favor, gratia, studium; adiumentum, auxilium (*gunstige omstandigheid*); beneficium (*privilege*); suffragatio (*b. door zijn stem, aanbeveling*); *onder b. van het volk*, secundo of favente, suffragante populo; *onder b. van de fortuin*, suffragante fortuna.

behaaglijk, = aangenaam, gratus; iucundus; suavis, dulcis; placidus (*kalm*, *b.v. placidissima pax*); umbratilis (*b.v. vita*); *een b. huis*, domus commoda; *in het b. gevoel van iets*, delentius sensu alcs rei (*voluptatis*); *a d v.*, grate, iucunde, suaviter, commode; *ik gevoel mij b.*, bene mihi est.

behaaglijkheid, 1. = *behaaglijke toestand*, voluptas; laeta animi affectio. — 2. =

aangenaamheid, iucunditas; suavitas, dulcedo; commoda vita, commoditas vitae; umbra (*een gemakkelijk, teruggetrokken leven*).

behaagziek, placendi studiosus.

behaagzucht, (nimium) placendi studium; ostentatio sui of virtutum suarum; ambitio.

behaard, pilosus; (*borstelig*) saetosus; (*op het hoofd*) capillatus.

behagen, placere of gratum esse alci; *iets b. mij*, ik schep in iets behagen, delectat me alqd, delector alqa re; *trachten te b. (aan het publiek)*, plausus captare, quaerere, petere; clamores captare; (*aan het volk*) plausum popularem quaerere; *het b. mij te enz.*, dat enz., placet mihi c. i n f., of m. a c c. c. i n f. of ut; videtur mihi c. i n f. of (*zelden*) m. a c c. c. i n f., (*ik vind goed*); libet of collibet mihi c. i n f., (*het belieft mij*); iuvat me c. i n f., (*het doet mij genoegen*); *als het u b. = als het u belieft*, *z. 1. believen*; *naar b. = naar welgevalen*, *z. welgevalen*, 2.

behakken, dolare (alqd, materiam).

behalen, ferre, auferre; reportare, consequi, adipisci (victoriam, gloriam); *vgl. verwerven*.

behalve, praeter c. a c c.; *na negatieve uitdrukkingen vaak nisi*; *ook door exceptio eo*; quum discesseris ab eo; *b. dat*, praeterquam of nisi quod; *b. wanneer*, nisi; *alles b.*, minime; *vgl. afrekenen*, 1; *ongerekend*; *uitzondering*.

behandelen, 1. *een onderwerp b.*, agere de alqa re, alqd cum alqo; dicere, scribere de alqa re; tractare alqd; disputare, disceptare, disserere de alqa re; exponere, explicare alqd, de alqa re; amplecti (alqd pluribus verbis); sermonem habere de alqa re (*een gesprek voeren over iets, van twee of meer personen*). 1 *een ziekte b.*, curare morbum; *een ziekte b.*, alqm tractare, curare.

— 2. *iemd zus of zoo h.*, tractare, habere, accipere alqm (liberaliter, leniter, bene, male); adhibere alqm (liberaliter, severius); consulere (hostiliter in alqm); *iemd als vijand b.*, alqm pro hoste of in hostium numero habere; *de bondgenooten als vijanden bb.*, sociis veluti hostibus uti; *iemd met eerbied b.*, *z. eerbied*; *iemd met zachtheid b.*, lenem se praebere alci; *iemd welwillend*, wrede, ruw b., in alqo clementia, crudelitate, ferocia uti; *dezen evenals genen b.*, hunc eodem loco quo illum habere; *iemd wordt b. alsof*, alqs in eadem causa est of alcs causa eadem est quasi.

behandeling, 1. *van een onderwerp*, tractatio (philosophiae, litterarum); disputatio, explicatio expositio; *systematische b.*, ratio et distributio; *b. van een zaak voor de rechtbank*, actio. | *b. van een ziekte of ziekte*, curatio. — 2. = *handelwijze* jegens iemd, gevl. door een aan het attribuut beantwoordend s u b s t., *b.v. harde b.*, asperitas; *smadelijke b.*, contumelia; *zachte b.*, lenitas; *welwillende b.*, clementia; *onwaardige b.*, indignitas; *een o. b. ondergaan*, indigna pati; *zorgvuldige b. der testamenten*, testamentorum diligentia; *vriendelijke b.*, comitas; *toegeestlijke b.*, indulgentia.

behangen, = *bekleeden*, vestire (alqd alqa re); = *versieren*, ornare, adornare (alqd alqa re); = *overtrekken*, obducere; = *om-*

hullen, velare; = *omwinden*, redimire (ser-tis); circumdare (alqd alci rei).

behartigen, *iets b.*, demittere alqd in pectus of in pectus animumque suum; diligentius considerare; alqd considerare cum (in) animo suo, secum in animo; alqd penitus animo suo mentique mandare; *z.* (voor iets) **zorgen, belang**.

behartigenswaard, diligenti of accurata consideratione dignus; dignum quod quis diligenter animadvertat, consideret; gravissimus (*zeer gewichtig*); non neglegendus.

behartiging, consideratio; studium; *door de verba*.

beheer enz., *z.* **bestuur enz.**

beheerschen, **1. eig.**, imperare (alci), regere (alqm, rem publicam), praesese (civitati, provinciis); imperio tenere, in potestate habere (alqm, regionem); imperio regere; (*als koning*) regnare (in urbe); *de zee b.*, mare tenere; *door iemd b. worden*, esse in ditione et potestate (sub imperio) alci; imperio alci teneri, regi. — **2. overdr.**, *zijn begeerten, hartstochten b.*, coërcere, cohibere, continere cupiditates, perturbatos animi motus; imperare cupiditatibus; *zich zelven b.*, imperare sibi, continere et coërcere se ipsum; se frangere; *zijn toorn b.*, iram reprimere, irae moderari; *de hebzucht b. hem*, avaritia animum eius occupavit, tenet; *door iets of iemd b. worden of zich laten b.*, servire, parere (cupiditatibus); regi (cupiditatibus); ab alqo; imperium alci sustinere, animum obnoxium alci rei esse pati. | *de toren b. het bovenste gedeelte der bron*, turris superat fastigium fontis; *een berg b. de stad*, mons imminet urbi; *op het door hem b. terrein*, suis locis (aciem instruxit, *Caes.*).

beheerscher, dominus; dominator (*d. rerum* = deus, *Cic.*); rector, gubernator, moderator; rex; imperator; tyrannus (*die zich opgeworpen heeft*); *b. der wereld*, mundi rector et moderator.

beheerscheres, domina (virtus est omnium *d. et regina*); dominatrix (caeca ac vemeraria *d. animi cupiditas, Cic.*), moderatrix, gubernatrix; quae imperio regit (urbem); regina.

beheersching, imperium (in alqm); dominatio (*dwingelandij*); *b. der begeerten*, moderatio (cupiditatum), continentia (animi).

beheksen, -ing, *z.* **betooveren**, -ing. **behelpen**, *zich met iets b.*, confugere ad alqd (ad mendacia); uti alqa re; *zich niet weten te b.*, haerere; *zich gemakkelijk weten te b.*, facile se expedire; *zich b., zoo goed als men kan*, uti copia praesenti; = *met iets toekomen*, contentum esse alqa re (parvo).

behelzen, *z.* **bevatten**.

behendig, **1. eig.**, velox, pernix; agilis, mobilis; *a d v.*, velociter, pernicipiter. — **2. overdr.**, callidus (*schrander, slim*); sollers (*vindigrijk*); promptus (ad alqd, in met *abl. v. h. gerundiv.*); (*in den omgang*) dexter; *b. in iets*, *z.* **bedreven**; *a d v.*, commode, callide, dextre, sollierter.

behendigheid, **1. eig.**, velocitas, pernicitas, agilitas, mobilitas. — **2. overdr.**, ingenii celeritas; calliditas, sollertia; dexteritas.

behept, *met iets b.*, affectus alqa re;

met een ziekte b., morbo implicitus; *met onderugden en ijl. behept*, inquinatus, contaminatus alqa re; praeditus alqa re (*b. v. vitio, levitate*); *met iets b. zijn*, ook versari in alqa re.

behoeden, custodire, servare, tueri, defendere alqm (*voor iets*, ab alqa re); avertere alqd ab alqo; praesidio esse alci; *iemd voor een vree den dood b.*, alqm ab atrocitate moris vindicare.

behoeder, tutor, custos, servator.

behoeding, tutela, custodia.

behoedmiddel, (*zelden*) tutamentum (*Liv.*); munimentum; *in den plur. ook auxilla*; *iets is voor iemd een b.*, alqd alci praesidio est; *een b. zijn tegen iets*, prohibere alqd.

behoedster, custos.

behoedzaam, cautus, providus, consideratus; *a d v.*, caute, provide, considerate, diligenter.

behoedzaamheid, cautio, circumspectio (*omzichtigheid*); prudentia; *b. gebruiken bij iets*, cautionem adhibere alci rei, in alqa re; caute versari in alqa re; *met b., z.* **behoedzaam** (*adv.*).

behoef, ten behoefte van iemd, alci; commodo alci; alci causā of gratiā; pro alqo; *ten b. van iets*, ad facultatem alci rei conficiendae.

behoefte, **1. = het behoeven**, desiderium; usus; noodzakelijke *b.*, necessitas; = *armoede*, inopia, egestas; = *drukkend gevoel van b.*, indigentia; inopia atque indigentia; *b. aan iets gevoelen, hebben*, egere alqa re; indigere alci rei; desiderare, requirere alqd; *een natuurlijke b.*, desiderium naturae of naturae, corporis; *het is mij een b. om enz.*, facere non possum quin. — **2. = hetgeen men behoeft**, res necessaria; *plur.*, res quibus homines utuntur; noodzakelijke *bb.*, res quibus carere non possumus; = *levensbehoeften*, necessarii vitae usus; necessitas vitae; quae sunt ad victum necessaria; res ad vitam necessariae; quae ad victum cultumque of ad usum vitae pertinent; *vele bb. hebben*, multis egere rebus ad vivendum; *weinig bb. hebben*, paucis contentum esse.

behoefstig, egens, indigens; inops; tenuis; *b. omstandigheden*, = **behoefstigheid**, *z. a.*; *in b. omstandigheden verkeeren*, parce vitam agere; *in zeer b. o. v.*, tenuissimo cultu vivere, vitam in egestate dāgere.

behoefstigheid, rei familiaris angustiae; tenuitas; egestas, indigentia; inopia; (*sterker*) mendicatas.

behoeven, egere alqa re; indigere alci rei; opus est mihi alqa re; desiderare, requirere alqd; exigere alqd.

1. behooren (*verb.*), **1. = toebehooren**, esse alci (*verschillend van esse alci*); *dit boek b. mij*, hic liber meus est (*niet mihi*); = *toekomen*, alqd alci debetur of tribuendum est. | *behoorende = toebehoorende aan mij*, u. enz. meus, tuus, noster, vester; *aan een bijzonder persoon b.*, privatus; *den staat b.*, publicus; *aan vader, moeder, broeder b.*, paternus, maternus, frater-nus; *iemd niet b.*, alienus. — **2. het behoort**, deest, convent; *gelijk b. en billijk is*, ut deest et par est; *z. ook betamen*. — **3. = in betrekking staan tot iets of**

iemd, pertinere ad alqd, ad alqm, eo, eodem; spectare algo, ad alqd; referri, referendum esse ad alqd; *tot iets behoorende*, qui (quae, quod) pertinet, refertur, referendus (a, um) est ad alqd; *bij iets behoorende* = *bij iets passende*, accommodatus ad alqd; *tot iets b.* = *een deel van iets zijn*, esse alcs rei (b.v. *tot welke partij b. gij, cuius partis estis*); esse ex (b.v. *est ex meis domesticis*); esse in alqa re; = *tot een getal b.*, esse in alqo numero of esse inter m. a.c.c. pl.; numerari in m. a.b.l. pl. of inter m. a.c.c. pl.; annumerari m. d.a.t. pl. of m. in c. a.b.l.; referri in numerum (b.v. *amicorum, decorum*); *tot hen b.*, esse in eo numero; = *in iets begrepen zijn*, teneri, contineri alqa re (imperio Romano, artibus); = *deelnemer zijn*, participem esse alcs rei (societatis eiusdem); *tot iemds heerschappij b.*, alcs imperio subiectum, in alcs ditione, sub alqa imperio esse; *tot iemds geslacht b.*, ortum esse ex alcs stirpe; *tot wiens tijd ik meer behoefde*, cui aetate fui coniunctior. | = *nodig zijn*, opus esse; requiri; *tot abstract denken b.* een groote geest, magni est ingenii evocare mentem a sensibus; *daartoe b.* geen kunst, nullius est artis; *daartoe b. meer*, maiora ista erunt. — 4. = *thuis behooren*, b.v. *dat b. niet hier*, hoc non huius loci of hoc alienum a re proposita est; *dat b. voor een anderen rechter*, hoc pertinet ad alium iudicem; *dat b. niet voor mij (voor mijn rechterstoel)*, hoc non est mei munus of arbitrii.

2. behooren (subst.), naar b. = **behoorlijk** (adv.), z. a.

behoorlijk, iustus, rectus, idoneus; debitum, dignus, legitimus; luculentus (= *degelijk, flink, b.v. oratio, patrimonium*); z. ook **passend**, 2. a d.v., iuste, recte, rite, ut iustum est, ut decet, ut par est; legitime, satis; luculenter (Graece scire); ook *per in composita*, b.v. *b. gladmaken*, perpolire.

behoorlijkheid, decorum; decentia; z. verder **betamelijkheid** en **dgl.**

behoud, 1. = *het behouden, niet afgeven, retentio*; door de verba. — 2. = *redding, bewaring, conservatio*; = *ongedeerde toestand*, salus, incolumitas; door de verba; met b. van, door salvus, b.v. *salvo honore*; elk schepsel is de zucht naar b. aangeboren, generi animantium omni est a natura tributum, ut se (vitam, corpus) tuteatur; natura omnibus ingenuit animalibus conservandi sui custodiam.

1. **behouden** (verb.), 1. = *houden, niet afgeven, niet verliezen*, tenere, retinere, obtinere, ubi habere alqd; servare (consuetudinem, imperium, munus); nullam in alqa re iacturam facere; manere in alqa re (in pristina communione, in magistratu); de overhand b., superiorem discedere; vincere; *volstrekt den koninklijken titel willen b.*, omni vi nomen regium amplecti; *dikwijls de eigen woorden der schrijvers b.*, res ipsas saepe verbis, quibus ab ipsis auctoribus enarratae sunt, explicare; *het b., z. behoud*. — 2. = *bewaren, reddén*, servare, conservare; alqm saluum praestare, incolumem servare; alci saluti esse; *van een arts, sanitatem alci restituere (iemd in het leven b.)*.

2. **behouden**, (adi.), incolumis, salvus, sospes, integer; in b. *haven zijn*, in tuto esse; *spreekw.*, in portu esse of navigare.

behoudenis, z. **behoud**, 2.

behoudenis, = met *behoud van, zonder te kort te doen aan*, b.v. *b. de wetten*, salvus legibus; *b. mijn recht*, salvo meo iure; = **behalve**, z. a.

behouder, = *redder, servator*; conservator; auctor salutis.

behoudster, = *reddster, conservatrix*.

behouwen, z. **bekakken**.

behuïsd, b. *zijn*, habitare (b.v. bene, laxe et magnifice, contractus).

behelp, = *hulpmiddel, adiumentum, ad-miniculum*; met b. van *iemd*, z. **hulp**; met b. van *iets*, auxilio alcs rei; *gewl. door den enkelen a b l.*

behelpzaam, *iemd in iets b. zijn*, iuvare, adiuvare, sublevare alqm in alqa re; adiutorem, auxilio esse alci; in alqa re non deesse alci; auxiliari alci; *iemd bij zijn vlucht b. zijn*, sublevare fugam alcs; *iemd met ijver b. zijn*, operam navare alci; z. ook **helpen**, **dienstvaardig**.

behelpzaamheid, z. **dienstvaardigheid**.

behuwd, door *huwelijk verwant*, affinis (alci).

behuwdvader, -moeder, -broeder, -zuster, -zoon, -dochter, z. **schoonvader** enz.

beide, 1. ambo (b. *te zamen of te gelijk*); uterque (elk voor zich, b.v. *uterque eorum occidit*; de pl u r. *utrique bij twee partijen en bij plur. t.*); de b. *Manhiërs, Aulus en Titus*, Aulus et Titus Manlii. — 2. in 't *bijz.*, een van b., alter of alteruter; *geen van b.*, neuter; *wie van b.?* uter? *wie van b. ook*, uterumque; *wien van b. men wil*, utervis, uterlibet; *van b. zijden*, ook utrimque; *naar b. zijden*, utroque; *naar geen van b. zijden*, neutro.

beiden, z. **wachten**, 1.

beiderhande, -lei, utriusque generis; weezen van b. *geslacht*, orbi orbaeque.

beijveren, zich b., studere (c. i n f.; zelden m. ut); niti (pro alqa re, ad alqd; m. ut etc.); eniti (in alqa re, ad alqd; m. ut etc.); zoo ook niti (eniti) et contendere ut etc.; operam dare (alci rei; m. ut etc.); festinare, parare.

beijvering, studium, contentio.

beitel, scalprium fabrilis.

beitelen, scalpere.

bejaard, -heid, z. **oud**, 2; **ouderdom**, 2.

bejag, = *het jagen naar*, consectatio; studium; b. van een ambt, ambitus.

bejagen, = *jagen naar*, sectari, con-sectari alqd; studere alci rei (b.v. *laudi*); ambten b., z. **dingen**.

bejammeren, lamentari (*weeklagen over iets*, b.v. *vitam, caecitatem*); complorare (mortem, fortunam gentis); deplorare, deflere (*beweenen*); miserari, commiserari; een doode b., conclamare alqm.

bejammerenswaardig, deplorandus, miserandus, commiserandus; miserabilis (v. zaken); a d.v., miserabiliter; miserandum of miserum in modum.

bejammering, lamentatio, deploratio, comploratio; miseratio.

bejegenen, 1. = *overkomen*, accidere, evenire, contingere; *vgl. overkomen*, 2. — 2. = *behandelen*, accipere, excipere, tractare, habere (alqm comiter, leniter, bene, male); *iemd met liefde, achting b.*, amore, reverentia prosequi alqm; *vgl. behandel-*

len, 2.

bejegening, z. *behandeling*, 2.

bek, os; rostrum; *de opgesperde b.*, rictus.

bekaden, crepidine munire.

bekaf, lassitudine confectus; defatigatus.

bekampen, -ing, z. *bestrijden*, -ing.

bekeerder, corrector (peccantium); *b. der heidenen*, doctor gentilium nationum (kerk.).

bekeren, 1. = *tot andere gedachten brengen*, in aliam mentem adducere (alqm), aliam mentem incipere (alci); *iemd tot zijn meening b.*, alqm ad suam sententiam traducere; *zich tot een andere meening b.*, sententiam mutare, sententiā suā deedere. — 2. = *van een onzedelijk leven afbrengen*, alqm a perdita luxuria ad virtutem revocare; alqm, alcs mores corrigere; sanare voluntatem alcs; *zich b.*, se corrigere, mores suos mutare, ad bonam frugem se recipere, ad sanitatem redire.

— 3. *iemd tot het Christendom b.*, *ad Christi (Christianam) doctrinam, religionem, of sacra alqm convertere, adducere; *zich enz.*, *Christianum fieri; *Christi (Christianam) doctrinam of religionem, sacra amplecti.

bekeering, morum mutatio of emendatio; reditus ad virtutem; *b. tot den waren God*, ad verum deum conversio (kerk.); *door verba*.

bekend, I. = *aan iemd (aan velen) b.*, A. notus, cognitus; compertus, spectatus, perspectus; contestatus (b.v. virtus, beproefd); apertus, manifestus, ante pedes positus (tegenover het verborgene); = **beroemd**, z. a.; *algemeen b.*, pervulgatus in of apud omnes, *vgl. verder algemeen*, II; *gelijk b. is*, ut (inter omnes) constat, ut (omnibus) notum est; *hij is rijk, gelijk b. is*, constat eum divitem esse; *ook door het enkele ille, b.v. het b. gezegde van Solon, illud Solonis*. — B. in 't bijz., b. zijn, notum, cognitum esse; *algemeen b. zijn*, omnibus notum esse; *apud omnes of in vulgus pervagatum esse (v. zaken)*; *hij is (of staat) algemeen als een rechtschapen man b.*, inter omnes eum virum probum esse constat; *het is algemeen b. dat*, omnes sciunt, nemo ignorat, inter omnes constat m. a. c. c. t. n. f.; *het is mij wel b.*, dat enz., non ignoro m. acc. c. i. n. f. | b. worden, palam fieri (inz. palam factum est); *innotescere; = *ruchtbaar worden*, percrescere; = **beroemd worden**, z. **beroemd**. | b. *maken*, palam facere; in medium proferre; (iets verborgens) aperire, patefacere; in lucem proferre (res occultas); enuntiare (alqd, alci alqd); declarare (alci alqd per nuntios); (algemeen b. m.) vulgare, divulgare, celebrare, (in vulgus) efferre of edere; = (aan de nakomelingschap) overleveren, (memoria) prodere; openlijk b. *maken*, (in publico) proponere (b.v. edictum, fastos populo); promulgare (aanplakken, b.v.

legem, rogationem); pronuntiare (*door den heraut laten uitroepen*), praedicare; proscribere (*schriftelijk*); edicere (*afkondigen, verordenen*); *iemd iets b. maken*, proponere alci alqd; certiorum facere alqm alcs rei, de alqa re; deferre alci alqd, ad alqm per litteras; perscribere alqd; b. *maken* = **beroemd maken**, nobilitare (alqm, alqd); e tenebris in lucem evocare (familiam obscuram); *zich b. (beroemd) maken*, famam colligere. — II. *bekend met*, A. *met een persoon*, notus, amicus (*beviend*), familiaris (*vertrouwd*) alci; *iemd met iemd b. maken*, alqm ad alqm deducere; *met iemd b. zijn*, nosse alqm; intercedit mihi cum alqo consuetudo, (intiem) alqo of alcs amicitia familiariter uti; *niet persoonlijk* —, ignorare alqm of alcs faciem; *met iemd b. worden*, alci notum esse incipere, ad consuetudinem alcs adduci. — B. *met een zaak*, peritus of gnarus alcs rei; = *bedreven*, versatus in alqa re; *niet b. met iets*, ignarus, inscius alcs rei; *met de Grieksche en Rom. letterkunde b.*, doctus Graecis et Latinis litteris; *b. zijn met iets*, ook notitiam habere alcs rei, alqd notum habere; (*niet*-) rudem, hospitem of peregrinum esse in alqa re, inscium et rudem esse alcs rei; *b. zijn met een landstreek*, peritum esse locorum of regionis; *met iets b. worden*, alcs rei scientiam consequi; *alqa re imbui*; in alqa re versari coepisse; *iemd met iets b. maken*, docere alqm alqd (onderrichten), imbure alqm (artibus); *zich met iets b. maken*, cognoscere, (studeerend) discere alqd.

bekende, notus; = *vriend*, amicus; *een goede b.*, familiaris; *een zeer goede b.*, intima familiaritate coniunctus; *een nieuwe, zeer oude b.*, modo cognitus; vetustissimus familiaris; *hij is een oude b. van mij*, usus mihi vetus et consuetudo cum eo intercedit; *wij zijn goede bb.*, multa consuetudine coniuncti inter nos sumus; *vrouwelijke b.*, nota, familiaris, amica.

bekendheid, 1. *het bekend zijn*, met iets, notitia, scientia alcs rei; *het is van algemeene b.* = *het is algemeen bekend*, z. **bekend**, I, B; *vgl. kennis*. — 2. *met iemd, cognitio (het leeren kennen)*, notitia (het kennen) alcs; usus (omgang), usus et consuetudo alcs; *vgl. kennis*, 3.

bekendmaken, z. **bekend**, I, B.

bekendmaking, 1. *openbare b.*, promulgatio; (*van goederen, die verkocht worden*) proscriptio; renuntiatio (suffragiorum). — 2. *het bekend gemaakte, tabula (auctonis)*; libellus; edictum (*verordening*); *bb. aanplakken*, libellos proponere; *na deze b.*, hoc proposito edicto.

bekennen, fateri (in 't alg.); haud negare, haud dissimulare; confiteri (*uit noodzakelijkheid*); profiteri (*uit vrijen wil*); *b. den moord gepleegd te hebben*, hominem a se occisum esse fateri; *iemd wordt beschouwd als bekend hebbende*, alqs pro confesso habetur; *het bekende*, confessio res; *vgl. erkennen*.

bekentenis, confessio (culpa); *openlijke b.*, confessio; *een b. afleggen*, z. **bekennen**; *iemd schaamt zich voor de b.*, pudet alqm fateri; *iemd tot b. van iets brengen*, adducere alqm ad confessionem alcs rei; *iemd de b. van iets afdwingen*, z. **afdwingen**; *tot*

b. gebracht, confessus; *doordat vijf lieden gevat en tot b. gebracht werden*, quinque hominibus comprehensis atque confessis.

beker, poculum; = *bokaal*, scyphus, calix; = *een kleine b.*, ook als maat voor vloeistoffen, cyathus; *bij den b.*, in poculis, inter pocula of scyphos, per vinum; *uit één b. drinken*, eodem poculo uti; *b. voor de dobbelsteenen*, *z. dobbelbeker*.

bekertje, pocillum; poculum minus; caliculus.

bekeren, -ing, *z. beboeten*, -ing.

bekijken, -ing, *z. beschouwen*, 1 enz., *bezihtigen*, *bezien* enz.

bekijven, obiurgare (alqm; alqm de, in alqa re); (*luide*) increpare, increpitare.

bekijver, obiurgator.

bekijving, obiurgatio.

bekken, pelvis of peluis (inz. *wachbekken*); labrum (voor baden); (*in de muziek*) cymbalum.

bekkeneel, calva.

beklaagde, reus; is in quem agitur (*in 't alg.*); *in een civiel proces*, is unde petitur; *in een crimineel proces*, rei capitalis of iudicii capitalis reus; is qui accusatur; (*van een vrouw*) rea.

bekladden, labem of labeculam aspergere alci, alci rei; maculis aspergere alqd; *vgl. bevlekken*, *belasteren*.

beklag, querela, querimonia; expostulatio (*het ter verantwoording roepen*); *zijn b. doen of indienen*, queri, (*over iets*) querimoniam habere de re, expostulare de re, queri of conquiri alqd, de re, de algo, de alcs iniuria, (*bij iemand*) apud alqm, soms cum alqd; *er zijn b. over doen*, dat enz., queri, conquiri, expostulare m. quod of m. a. c. c. c. i. n. f.; *over iemand zijn b. doen*, ook alqm accusare; *bij iemand zijn b. doen*, querimoniam of querelam deferre ad alqm.

beklagen, 1. *trans.*, miserari, commiserari; = *beweenen*, deplorare, de flere (*vgl. bejammeren*); = *betreuren*, aegre of acerbe ferre; dolere, lugere. — 2. *refl.*, *zich over iets of iemand b.*, zie: *zijn beklag doen*; *zich b. in rechten* = *een klacht indienen*, *z. klacht*, 2.

beklagenswaard, miser; *hoogst b.*, miser et calamitosus; *vgl. bejammerenswaardig*.

beklagling, miseratio, commiseratio.

beklauteren, *z. beklimmen*.

bekleeden, 1. *eig.*, vestire (alqm, alqd), convestire (alqd); tegere veste (alqm), induere vestem (alci); *bekleed*, amictus (veste); *de wanden met marmar b.*, marmore inducere parietes. — 2. *overdr.*, *iemand met een ambt b.*, munus alci dare, mandare, deferre; *muniert alqm praeficere*; *met een eervol ambt b. zijn*, honore affectum esse; *mannen met zulk een macht b.*, viri tanta potestate praediti; *met de priesterlijke waardigheid b. zijn*, sacerdotio praeditum esse; *een ambt b.*, *z. ambt*; ook obtinere (*b.v. magistratum*).

bekleeding, 1. vestitus (ook van bergen enz.); tegimentum corporis, *in het verband tegimentum alleen*. — 2. *van een ambt of met een ambt, te vert. door de verba onder* **bekleeden**, 2 genoemd; *de successievelijke b. van alle eeramnten*, decursus honorum.

bekleedsel, = *omhuysel*, *voedraal*, involucrum, tegimentum.

beklemdheid, *b. of gevoel v. b.*, angor (animi); contractio animi; *een lichte b.*, contractiunculae quaedam animi (*Cic.*); *b. veroorzaken*, *z. beklemmen*; *z. verder ook angst*.

beklemmen, premere, comprimere, constringere; *beklemd maken*, angere alqm of alcs animum; *b. zijn of zich gevoelen*, angere (alqa re; de alqa re; m. quod; m. a. c. c. c. i. n. f. of afh. vraag), (zeer) angore confici; *vgl. angst*, *angstig*, *beangstigen*; *een beklemd adem of borst*, spiritus angustus; *een b. stem*, vox contracta.

beklemming, *z. beklemdheid*.

beklijven, *z. duren*, *gedijen*.

beklimmen, ascendere (montem; in murum); *met moeite b.*, escendere, *bijv.* in malum (*mast*), evadere (in muros, in montem); = *beklauteren*, niti, enti, evadere (in alqd); *gemakkelijk*, *moelijk te b.*, facilis, difficilis ad scandendum; (*van een hoogte*) facilis aditu, aditu difficilis of arduus; *voor iemand gemakkelijk te b. zijn*, facilem se ad scandendum alci praebere; *moelijk enz.*, ascensum difficilem praebere; *vgl. bestigen*.

beklimming, ascensus; *door de verba*.

beklinken, 2. *stand*, 1 (*tot s. brengen*).

beknabbelen, *beknagen*, arroderere, corrodere, circumrodere.

beknellen, *z. beklemmen*.

beknibbelen, detrahere alqd de alqa re.

beknibbeling, deductio.

beknopt, *z. bondig*, *gedrongen*, 1. **beknotheid**, *z. bondigheid*, *gedrongenheid*.

beknorren, *z. bekijven*.

bekocht, *z. bekoopen*.

bekoelen, 1. *trans.*, = *koel maken*, refrigerare. — 2. *intr.*, = *koel worden*, refrigerescere; refrigerari. | *overdr.*, ook elanguescere (cura hominum), relanguescere; residere (ardor).

bekoeling, refrigeratio; *b. van vriendschap*, *hijde*, immutata amicitia; mutatus amor.

bekomen, 1. *trans.*, *z. krijgen*. — 2. *intr.*, = *een goede of slechte uitwerking hebben*, vertere, evenire, cadere (bene, male) alci; *goed b.* (*v. spijzen*) salubrem esse; (*v. andere dingen*) salutarem esse, prodesset; *iets b. iemand slecht* = *hij krijgt zijn straf er voor*, malum habet; *dat zal hem slecht b.*, hoc non inultum a me auferet. | = *weer bijkomen*, herleven, respirare (*adem scheppen*); = *se reficere*, se recreare, reficere, recreari (*nieuwe krachten verzamelen*) enz., *z. herstellen*, 4.

bekommerd, sollicitus, aegritudine affectus, aeger animo of animi; *a. d. v.*, sollicit; *b. zijn*, *z. bekommeren*, 2.

bekommeren, 1. *iemand b.* = *bekommerd maken*, sollicitare, (*voortdurend*) sollicitum habere alqm; sollicitudine of aegritudine afficere alqm, sollicitudinem of aegritudinem afferre alci, (zeer) exercuare alcs animum et sollicitare. — 2. *zich b.* = *bekommerd zijn*, sollicitudinem habere, in sollicitudine esse, aegritudinem suscipere (propter alqm); aegritudine affici; sollicitum esse (pro algo, de alqa re), (zeer) aegritudine of curis confici; vehementer sollicitum esse. | *zich om iets b.*, curare alqd.

curae mihi est alqd, laborare de alqa re; *zich niet om iets b., neglegere, non curare alqd; zich om niets b., nihil omnino curare, soluto et quieto esse animo; zich om temd b., curare alqm; zich niet-, ook spernere, non audire alqm.*

bekommering, z. kommer, verdriet.
bekomst, satietas; *zijn b. hebben (bij het eten), satiatum esse (cibo, potu);* satis habere; *fig., ik heb van temd of iets mijn b., satietas of taedium alcs (alcs rei) me capit of tenet; taedet me alcs (alcs rei); ik krijg van temd of iets mijn b., capit me satietas of taedium, capio odium alcs (alcs rei).*

bekopen, aan iets bekocht zijn, male emisse alqd; *iets met den dood b., capite luere alqd.*

bekoorlijk, venustus; (*slechts van personen*) formā of specie venustā; (*van streken*) amoenus; delicatus (littus delicatissimum); blandus (*verleidelijk, b.v. voluptas*); a d.v., venuste, amoene.

bekoorlijkheid, venustas, gratia; *de b. der natuur, amoenitas naturae; lichamelijke b., venustas et pulchritudo corporis; — bezitten, venustum esse; vgl. bekoring.*

bekoren, capere (*boeien*), movere, movere et delectare, suaviter afficere alqm; *de zinnen b., sensibus blandiri; sensus quasi titillare; sensus permulcere; iets b. mij, commoveor alqa re of dulcedine alcs rei; trahor amore alcs rei; ducor alqa re.*

bekoring, z. ook bekoorlijkheid; blanditiā (b.v. voluptatis); iucunditas, dulcedo (*aangenaaheid*); *de b. der nieuwheid, gratia novitatis, grata novitas, ook alleen novitas; aan een zaak b. verleenen, commendare alqm rem; iets heeft b. voor mij, alqd mihi expetendum videtur; alcs rei dulcedine commoveor; alcs rei studio of alqa re teneor; alcs rei studio trahor; iets heeft geen b. voor mij, nihil voluptatis mihi alqd affert; iets oefent een machtige b. uit, alqd allectat atque invitat; het leven heeft nog b. voor mij, vivere etiānnu libet; — heeft geen groote bekoring meer (voor mij), nihil ad vivendum quadam gloriae commoveamur.*

bekorten, 1. een weg b., iter facere brevius; praecidere iter; *een b. weg, via quasi compendiaria. — 2. in het spreken iets b., alqd praecidere; alqd breviter dicere; alqd in pauca conferre; paucis verbis comprehendere, absolvere alqd; premere alqd; een rede en dgl. b., contrahere (orationem, commentarios), in angustum cogere; z. ook af-, verkorten.*

bekorting, contractio (orationis); compendium (*besparing van woorden*); *vgl. af-, verkorting.*

bekostigen, iets b., sumptum of impensam facere, sumptum impendere of insu-
 mere in alqd; *sumptus of impensas tolerare; kunnen b., sumptibus parem esse, sufficere; vgl. 2. kost.*

bekrabbelen, papier met iets b., alqd linere chartis (*Hor.*).

bekrachtigen, firmare (iureiurando), confirmare (testimonio), affirmare = *van kracht of geldig verklaren, ratum habere of*

ducere, ratum facere, ratum esse iubere alqd; confirmare (decreta, acta Caesaris); sancire (pactum, legem); auctorem fieri (b.v. legis, v. d. senaat) = geloof verschaffen, fidem alci rei addere.

bekrachtiging, confirmatio, affirmatio; *door de verba; b. onder eede, iusiurandum; = goedkeuring, auctoritas (inz. van den senaat).*

bekransen, floribus coronisque redimire (alqm); sertis redimire; coronare alqm, coronam imponere alci; *zich b., coronam capiti imponere; met lauweren bekrans, laureatus.*

bekreunen, z. bekommeren, 2.

bekrijten, z. beweenen.

bekrinnen, zich b., modum facere sumptibus; parce vivere.

bekrimping, moderatio (rei familiaris); parsimonia (*sparzaamheid*), ook cultus atque victus parsimonia.

bekrompen, 1. een b. woning, domus angusta, (zeer) aedes brevissima; z. verder beperkt, 1. — 2. van het verstand, tardus, hebes (mens, ingenium); b. zijn, imbecillo, tardo of hebeti ingenio esse; z. ook beperkt, 2; = kleingeestig, animi angustī of parvi, pusilli.

bekrompenheid, 1. b. van middelen, angustia (pecuniae; rei familiaris); inopia; *z. verder beperktheid. — 2. = geborneerdheid, stupor; tardum ingenium; = kleingeestigheid, angustiae pectoris; animus angustus, parvus, pusillus; het is een bewijs van b., animi angustī est; z. ook beperktheid.*

bekronen, coronare alqm, coronam imponere alci; een geschrift of een schrijver b., praemio ornare; = volmaken, z. (de) kroon (opzetten); een gelukkige uitkomst bekroonde de onderneming, res prospere successit of evenit; het geluk bekroonde zijn onderneming met gunstigen uitslag, fortunā in ea re prosperā usui est; die dag zal alle inspanningen en overwinningen b., ille dies omnes labores et victorias confirmabit; vgl. kronen.

bekroning, door verba.

bekruipen, obrepere alci, (ook v. d. tijd); arrepere ad alqd, furtim accedere of succedere ad alqd.

bekwaam, peritus alcs rei; aptus, idoneus ad alqd, alci rei; exercitatus in alqa re; eruditus, sollers, ingeniosus; bonus; qui alqd commode of scienter facit; arte insignis; artifex alcs rei (saltationis); a d.v., commode, scienter, perite, bene; vgl. bedreven.

bekwaamheid, facultas (vaardigheid); exercitatio (geoefendheid, b.v. dicendi); usus (ervaring); peritia (ervarenheid, b.v. in iets, alcs rei); ars (bij iets aangevende kunst); = kunstvaardigheid, artificium; solertia; ingenium aptum ad alqd, alci rei of habile ad alqd; wetenschappelijke b., doctrina, eruditio; vgl. bedrevenheid.

bekwamen, aptum reddere alqm ad alqd; informare alqm ad alqd; z. oefenen, 1; onderwijzen.

bekwijlen, salivā commingere.

bel, 1. = schel, tintinnabulum; de b. gaat, tinnit tintinnabulum. — 2. = waterbel, bulla (Ov.). — 3. oorbel, z. oorhanger.

belachelijk, ridiculus; ridendus, risu dignus; deridendus; qui risum movet of movere potest; ad risum natus; = *grappig*, iocularis; *iemd of iets b. maken*, deridere alqm of alqd, in risum vertere alqd; *zich b. maken*, *b. worden*, risum movere, ridendum esse, (*in iemds oogen*) materiam ridendi praebere, risum movere of elicere alci; *op b. wijze*, ridicule; *iets van de b. zijde opvatten*, ad ridiculum convertere alqd; *belachelijk!* (*als uitroep*), ridiculum.

belachelijkheid, *b.v. de b. hiervan zie ik niet in*, hanc rem ridiculam esse non video; = *een belachelijke zaak*, res ridicula.

1. **beladen** (verb.), onerare (navem frumento); imponere (onera iumentis, merces in plaustrum); *iemd met werk b.*, labores alci iniungere; *zonder zijn geweten met een leugen te b.*, nulla mendacii religione obstrictus.

2. **beladen** (adi.), onustus; (*met iets*) oneratus, onustus, (*zwaar met iets*) gravis alqa re; *met schande b.*, *z. bevelen*.

belagen, insidiari, insidias facere, parare of struere (alci).

belager, insidiator.

belanden, deferri, devenire in alqm locum.

belang, usus, utilitas, emolumentum, commodum; res, rationes (pl.) alci; causa; *in iemds b.*, ex usu alci; *in mijn b.*, meâ causâ; *ik heb bij iets b.*, *iets is in mijn b.*, alqd ad me pertinet, meâ interest; *expedit mihi*, rebus meis conducit, (*veel*, *zeer*) id multum meâ interest; *z. gelegen*, 2, *op het einde*; *ik acht iets voor mij van b.*, non alienum alqd a me puto; *mijn b. bracht het zoo mee*, meae rationes ita tulerunt; *daar hij daarbij geen b. meer had*, quum iam eius nihil interesset; *van meer algemeen b. zijn*, latius pertinere of patere; *uw b. is er mee gemoeid*, staat op het spel, tua res agitur; *een zaak van b.*, res magna of gravis, - van geen b., res levis; *van groot b. zijn*, magni momenti esse; *van geen b. zijn*, nullius momenti esse; *nihil attinet; wat voor mij van geen b. is*, id quod ad me nihil attinet; *vgl. gewicht*, 2; *iets is in mijn b.*, *in het b. van den staat*, alqd e re mea, e re publica est; *ook door den d a t. c o m m.*, *b.v. iets in het b. van het vaderland opgeven*, alqd patriae remittere; *in het publiek b.*, pro re publica; *consilio publico* (*in het bijzonder, persoonlijk b.*, consilio privato); *in het b. der zaak*, ob rem; *tegen het b. van den staat*, tegen het openbaar b., contra rem publicam; *de bb. en betrekkingen der volken*, res et rationes populorum; *allen hebben hetzelfde b.*, omnibus idem conducit; *de bb. zijn verschillend*, non idem expedit (Cic.); *met iemds b. rekening houden*, *het behartigen*, *verdedigen enz.*, prospicere of consulere, rationibus alci; *commodis alci servire*; *commoda alci tueri*; *commodi rationem habere*; *den staat in zijn hoogste bb. aantasten*, summam rem publicae tentare; *zijn geheele levensplan naar de bb. van den staat inrichten*, omne vivendi consilium ad rei publicae tempus conferre; *b. stellen in iets of iemds.*, *z. (zich) interesseeren*.

belangelooos, -heid, *z. onbaatzuchtig*, -heid.

belangen, *z. aangaan*, 2; *betreffen*.

belanghebber, = *deelhebber*, socius of

particeps alci rei; *de bb.*, ii quorum interest; *pars cuius interest*.

belangrijk, gravis, magnus; *een b. zaak*, res magni momenti, *vgl. belang*; *niet b. zijn*, ad rem nihili pertinere; *z. verder ook aanzienlijk, gewichtig*.

belangrijkheid, gravitas, vis, pondus, momentum; *de b. dezer zaak zult gij gemakkelijk inzien*, hoc quale sit, facile intelleges; *z. verder beteekenis*, 2; *gewicht*, 2.

belangstellend, attentus; diligens; curiosus, studiosus.

belangstelling, studium; cura (*zorg*); *iemds b. opwekken*, studium alci excitare, animum alci movere; *iemd b. (sympathie) inboezemen*, iucundum esse alci, delectare alqm; *een ander twistpunt had de b. in beslag genomen*, aliud certamen occupaverat animos; *levendige b. voor iemd koesteren*, studiis suis alqm prosequi; *de oogen en de b. der menschen tot zich trekken*, oculos et animos hominum in se convertere; *iemd een middelmatige b. inboezemen*, mediocriter retinere alqm; *z. ook deelneming*, (*zich*) *interesseeren*.

belangwekkend, *z. aantrekkelijk*, *belangrijk*.

belangzucht, *z. baatzucht*.

belangzuchtig, *z. baatzuchtig*.

belast, *z. 2. beladen*.

belastbaar, vectigalis.

belasten, = 1. **beladen**, *z. a.*; *met iets b.* = *iets opdragen*, praecipere, praescribere, mandare, imperare (alci alqd); = *belasting op iets leggen*, tributum of vectigal imponere (alci, alci rei); *hoofd voor hoofd* (*van een hoofdelijken omslag*) tributa in singula capita imponere; *iemd hooger, lager b.*, alci census augere, extenuare; *belast*, vectigalis.

belasteren, *iemd b.*, de fama of existimatione alci detrudere; *male dicere alci*; = *valseh beschuldigen*, calumniari, criminari alqm.

belastering, crimen falsum, calumnia; criminatio (falsa); maledictum.

belasting, vectigal (*v. indirecte b.*), tributum (*geld, directe b.*), stipendium (*schatting*); *ook onus* (his graviora onera iniungebat, *Caes.*); *in 't bijz.*, *b. op waren in de haven geheven*, portorium; *weidegeld*, scriptura; *b. ten bedrage van 1/10*, decuma; *van 1/20*, vicesima, *van 1/40*, quadragesima; *b. op zuilen*, columnarium; *b. op de deuren*, ostiarium; *b. opleggen*, vectigalia, tributa imponere (alci of alci rei); *het opleggen van b. (een hoofdelijken omslag)*, tributum in singula capita distribui; *b. betalen*, - pendere, - pensitare; *vectigalem esse*; *b. invorderen*, - exigere; *inner*, *inning der bb.*, exactor, exactio vectigalium; *b. administreeeren*, - exercere; *kwijtschelding van b.*, tributum remissio; *vrij van b.*, immunis vectigalium of tributorum, *in het verband ook alleen immunis*; *vacuus tributo*; *vacuus a tributis*, *expers tributorum* (*van een volk*); *met betrekking tot in- en uitvoer*, immunis portulorum; *vrijdom van b.*, immunitas; *volledigen v. v. b. genieten*, omnium rerum immunitatem habere; *vrijdom van b. verleen*, vectigalia levare; *ook liberare* (Byzantios).

belastingplichtig, of **-schuldig**, vectigalis (alci); tributarius (die directe belasting betaalt); stipendiarius (van volken = *cijns-plichtig*); *b. zijn*, ook vectigalia of tributa pendere of pensitare (alci).

beleedigd, offensus, laesus, violatus; *de b. partij*, is qui iniuriam accepit, cui iniuria illata est.

beleedigen, *iemd of iets b.*, offendere (aanstoot geven), laedere, violare alqm of anumum alcs (kwetsen, krenken); *pungere, vulnerare* (alqm, alcs anumum); = *on-recht doen*, iniuriam alci inferre of facere; *iniuriā afficere* alqm; *iemd zwaar b.*, alqm graviter laedere etc.; *alci gravem iniuriam inferre* etc.; = *iemd smaden*, contumeliā afficere alqm; *grof b.*, insultare alci; *iemd het eerst b.*, iniuriā lacessere alqm; *beleedigd worden, door de passiva van laedere* etc., ook iniuriam of contumeliā accipere; *zich b. gevoelen*, iniuriam sibi factam putare; *iets b. de ooren*, alqd aures offendit, aures alqd respuunt; *- de oogen*, alqd oculos offendit.

beleedigend, iniuriosus (in alqm), contumeliosus; *b. taal*, voces contumeliosae, verborum contumeliae; *verborum aculei* (krenkende t.); *iets beleedigends hebben* (van een zaak), alqd offensiois habere; *zich b. over iemd uitlaten*, contumeliose de algo loqui; *een b. antwoord geven*, aspere respondere; *het b. en overmoedig vinden*, grave ac superbum existimare.

beleediger, qui alqm laesit etc.; auctor iniuriae.

beleediging, offensio, laesio, iniuria, contumelia; *zware b.*, gravis, acerba iniuria etc.; *gevoelige bb.*, contumeliarum aculei; *iemd een b. toevoegen en dgl.*, *z. beleedigen*; *iets voor een b. aanzien, als enz. beschouwen*, *z. aanzien*, 4.

beleefd, officiosus (*gedienstig*); commodus (*minzaam*); facilis (*welwillend*); comis, benignus, humanus, urbanus (*voorkomend, vriendelijk*); blandus (*vriend*); modestus (*bescheiden*); *a d v.* officiose, humaniter, humane, urbane, benigne, blande, modeste; *belle* (negare); *omni qua par est observantia*; *b. zijn*, *beleefdheid bewijzen*, *facilem esse of se praebere*; (*jegens of aan iemd*) officiosum esse in alqm, officia conferre in alqm, alqm officiis suis complecti of persequi; *gratum facere, gratificari alci*, (*in of bij iets*) alci alqd; *ook alci commodare in alga re*.

beleefdheid, facilitas, mores faciles, comitas, humanitas, urbanitas; = *gedienstigheid*, officium, gratificandi studium; *overdreven b.* = *vleierij*, blanditiae; = *eerbied bescheidenheid*, observantia, modestia; *uit b.*, gratiae of officii causā; *iets is in strijd met de burgerlijke b.*, abhorret alqd a communi officio; *z. dienst*, *z. a.*, *2.*, *tegen het einde*.

beleenen, *z. verpanden*.

beleg, = *insluiting*, obsessio; obsidio; oppugnatio (*bestorming*); *een b. uithouden*, obsidionem sustinere; *het b. doen opbreken* (van hem, die ontzet brengt), solvere obsidionem; *liberare, eximere, solvere urbem obsidione*; *het b. opbreken* (van den belegeraar), obsidionem relinquere, omittere; *obsidione assistere*; *staat van b.*, obsidio; *in staat van b. brengen*, circumcidere.

belegen, *b. wijn*, vinum vetustum.

belegeraar, obsessor, obsidens; oppugnator (*bestormer*); *fig.*, obsessor (curiae).

belegeren, obsidere, in obsidione habere of tenere, obsidione claudere, premere; *b. worden*, ook obsessum teneri; (*bestormen*) oppugnare, oppugnatione premere; *de belegerden*, ii qui obsidentur; *overdr.*, circumcidere (alqm); *obsidere* (aures alcs); *z. ook omlegeren*.

belegering, *z. beleg*.

belegeringskunst, scientia oppugnationis; oppugnandarum urbium artes (*kunstgrepen bij enz.*).

belegeringstroepen, copiae urbem obsidentes; exercitus ad urbem obsidendam missus.

belegeringswerken, opera ad oppugnationem facta of oppugnationis; munitiones; *in het verband alleen* opera (*Nep. Liv.*).

belegeringswerktuig, machina; *in den plur.* ook opera (opera urbi admove, operibus urbem aggredi).

beleggen, 1. eig., obducere (*overtrekken*), tegere of contegere (*bedekken*), operire of cooperire (*toedekken*); vestire (*bekleden*), sternere (*uitbreiden of spreiden over*) alqd alqā re; *met versehe zoden b.*, recentibus caespitibus consternere; *met planken b.*, contabulare axibus; *met goud, zilver belegd*, auratus, argentatus. — 2. *overdr.*, geld b., collocare (in ea provincia pecunias magnas collocatas habent; in eo fundo dos collocatur); occupare (pecunias apud alqm; *tegen hooge rente*, pecuniam grandi fenore); ponere (pecuniam apud alqm, pecunias in praedio). | *een vergadering b.*, convocare (populum, senatum, concilium, consilium; ad contionem, sc. milites); indiciere (concilium); edicere (comitia of diem comitiis); cogere (senatum).

belegsel, limbus; (*v. d. toga*) clavus.

beleid, consilium, prudentia; dexteritas, calliditas (*behendigheid, slimheid*); astutia (*sluwheid*); diligentia (*omsichtigheid*); *b. vereischen*, — requirere, poscere, desiderare; *met b.*, prudenter, callide, astute.

belemmeren, *iemd of iets in of bij iets*, impedire alqm (alqd) ab alqa re of alqā re; impedimento esse alci, alci re ad alqd; impedimentum afferre alci rei; interpellare alqm in alqa re (in suo iure); = *in den weg staan*, obstare alci rei alcs, alci ad alqd; = *zich verzetten tegen*, officere alci, alci rei alcs; prohibere, arcere alqm alqā re, ab alqa re (*afhouden*); = *ophouden, vertragen*, tardare, retardare alqm ad alqd faciendum, ab alqa re facienda, in alqa re; moram facere of afferre alci rei, moram atque impedimentum inferre alci rei, ad alqd faciendum; morari (alqd); *de spraak, de ademhaling b.*, pracludere (vocem, spiritum); *vgl. verhinderen*.

belemmerend, *z. hinderlijk*.

belemmering, *z. hindernis*, *verhinderend*; *b. van den adem*, interclusio animae.

belenden, *z. grenzen*.

belendend, *z. aangrenzend*.

belet, *b. hebben*, occupatum esse; *b. geven*, nuntiare se occupatum esse; *voor u heb ik nooit b.*, tibi nunquam occupatus sum.

beletsel, *z. hindernis.*

beletten, -ing, *z. verhinderen, -ing.*

beleven, experiri (alqd, *ondervinden*); videre (eum diem, multa bona); capere (ex alqo voluptates, dolore), percipere (dolores miseriaeque); contingit mihi alqd of ut etc.; *zijn zestigste jaar b.*, pervenire ad annum sexagesimum; *ik heb die tijden b.*, incidit aetas mea in ea tempora; *vreugde aan zijn kinderen b.*, speratos fructus habere e liberis; *wat men heden b.*, quae hodie eveniunt; *ik hoop dat nog te b.*, spero id me vivo futurum esse.

1. **belezen** (verb.), *z. overhalen.*

2. **belezen** (adi.), qui multa legit et per-volutavit; *b. in de geschriften der ouden*, in scriptis veteribus multum volutatus; *een tamelijk b. man*, homo satis litteratus.

belezenheid, multae litterae; *b. hebben*, multa legisse; *iemd bezit zeer groote b.*, sunt in alqo plurimae litterae; *groote b. in iets*, multa lectio in alqo re (Plin. ep.).

belgen, *z. ergeren, vertoornen.*

belhamel, verrex sectarius (Plaut.); *fig., z. raddraaier.*

beliegen, mendacio of mendaciis fallere; = **belasteren**, *z. a.*

1. **believen** (verb.) = *ter wille zijn*, *z. wil*; 2. **zoals u b.**, ut placet, ut videtur, ut iubes; *als het u b.*, si (tibi) videtur of videbitur, si placet, nisi molestum est, si tibi commodum erit of quod tuo commodum fiat; *quaeso; sis (= si vis); amabo (te); zoveel als b.*, quantum libet of iuvat; *het b.*, libet; placet (alci); *vgl. behagen; 1. bevallen, welgevallen.*

2. **believen** (subst.), libido (lust); arbitrium (goedvinden); *naar b.*, ad libidinem, ex libidine; ut libet, ut videtur; *iemd kiest zich naar b. een leermeester*, alqs magistrum quem vult eligi; *naar hun b.*, ad libidinem suam; *naar iemds b.*, arbitrio of arbitratu, ad arbitrium ales; *naar mijn eigen b.*, meo arbitratu; *naar mijn believen*, arbitratu meo; *z. ook behagen; 1. bevallen, welgevallen.*

belijden, = **bekennen, erkennen**, 2, *z. a.*; *den Christelijken godsdienst b.*, profiteri se (esse) Christianum.

belijdenis, *z. bekentenis.*

belikken, *z. aflikken, likken.*

bellen, tinnire; *er wordt gebeld*, tintinabulum of aes tinnit; *het b.*, tinnitus.

beloerder, speculator (verspieder); insidiator (*die in hinderlaag ligt, belager*).

beloeren, insidiari et observare, in insidiis esse; (*iemd*) aucupari ex insidiis, quam rem gerat alqs; speculari, in speculis esse; *vgl. bespieden.*

belofte, 1. *in 't alg.*, promissio (*het beloven*); promissum (*het belooft*); pollicitatio (b.v. praemiis pollicitationibusque); = *gegeven woord, toezegging, fides*; = *voorwaardelijk aanbod, condicio; iemd de b. doen, z. beloven*, 1; *valsche bb. doen*, falso promittere; *riendelijke, schoone bb. doen*, liberaliter polliceri, bene promittere of polliceri; *een b. houden of nakomen*, promissum (promissa) facere, implere, efficere, praestare, servare, solvere, persolvere (alci), promisso stare of satisfacere; fidem servare, conservare, solvere; *een b. niet houden*, fidem fallere of frangere; *wederzijdsche b.*,

fides data et accepta; elkander een b. onder eede doen, fidem et iusiurandum inter se dare; *onder de b. van een vrijgeleide*, publica fide. — 2. *in 't bijz.*, de b. *in rechten met bindende kracht*, sponsio (*die men doet*), stipulatio (*die men zich laat doen*).

belommeren, opacare (locum); *belommerd*, opacus.

beloonen, iemd b., praemio afficere of donare alqm; praemium alci dare, tribuere, solvere, - deferre ad alqm (*voor iets, ales rei*); (*als vergelding*) remunerari alqm praemio; *iemd naar verdienste b.*, meritum praemium alci persolvere; *voor iets b. worden*, mercedem ales rei accipere; *rijkkelijk b. worden*, amplissimam mercedem accipere; *naar verdienste b. worden*, meritum praemium accipere; *voor iets b. worden*, praemium of fructum ales rei percipere, capere of ferre; *rijkkelijk, schitterend b. worden*, zich b. gevoelen, fructum amplissimum consequi.

belooner, praemii auctor.

belooning, 1. = *het beloonen*, remuneratio. — 2. = *het als b. gegevene*, praemium, fructus; *een b. geven, verkrijgen, z. beloonen*; *een b. uitloven*, praemium proponere, expōnere, ponere, constituere; = *loon*, merces, pretium.

beloop, iets op zijn b. laten, alqd non impidire, alci rei non officere; *wij zullen het maar op zijn b. laten*, quieti manebimus, rei exitum exspectabimus; *b. der wereldsche zaken*, rerum vicissitudo; *b.*, = *bedrag, summa*.

beloopen, een weg b., via uti; *door een storm b. worden*, tempestate affligi; *de oogen zijn met bloed b.*, oculi suffecti sunt sanguine; *een ziekte b.*, in morbum incidere; = **bedragen**, *z. a.*

beloven, 1. *in 't alg.*, promittere; (*uit eigen beweging*) polliceri, (herhaaldelijk) pollicitari (alci alqd, de alqo re, m. a. c. c. i. n. f.); ook b. (*dat wat anderen reeds beloofden*), appromittere. | *in 't bijz.*, *formeel met bindende kracht b.*, spondere, despondere (alci alqd, filiam); = *op zich nemen*, recipere; *plechtig b.*, pronuntiare; *als belooning of voorwaarde b.*, proponere; *zich iets vast laten b.*, fidem postulare; (*formeel*) stipulari alqd; *zich wederkeerig iets laten b.*, restipulari alqd; *iemd iets vast b.*, fidem dare, fidem suam obligare alci; *iemd veel b.*, multa polliceri alci, alqm promissis onerare, alci prolixie promittere (de alqo re). — 2. *overdr.*, spem facere, dare ales rei; *ostendere alqd (gloriam)*; *iemd b. veel, alqs alios bene de se sperare iubet*, alii de alqo bene sperare possunt; *het gewas b. een goeden oogst*, segetes largam messem laturae videntur; *zich het beste, niets goeds van iemd b.*, optima quaeque, nihil boni sperare ab alqo.

belover, promissor; sponsor.

beluisteren, iemd b., sermonem ales captare, aucupari; *die iemd b. (luistervink)*, qui ales sermoni aucups est (Plaut.).

belust, cupidus, avidus, appetens (ales rei); *b. zijn op iets, ook concupiscere alqd*; *ligguriere alqd (lucra)*; *vgl. begeerig*.

belustheid, cupiditas (ales rei); *vgl. begeerte*.

bemachtigen, potiri alqo re (*de opper-*

heerschappij b., rerum potiri); occupare (regnum, urbem); in ditionem of sub potestatem suam redigere; *met geweld* b., invadere (alqd); *vooraf* b., praecipere (alqd).

bemachtiging, occupatio; *door verba*.

bemannen, een *schip*, een *vloot* b., navem, classem armatis ornare, militibus of propugnatoribus instruere, sociis navibus complere; ook *alleen* complere naves.

bemannig, 1. = *het bemannen*, *door omschr.* — 2. = *de schepelingen*, socii navales, nautae (*matrozen*); milites nautaeque, ministri navigii; remiges, renigium (*de roeiers*); armati, milites, propugnatores; defensores remigesque; homines (= *bemannig in 't alg.*).

bemantelen, iets b., alqd occultare, celare of dissimulare; rationem obtendere alci rei (turpitudini); (*iets met iets*) velare, tegere of occultare alqd alqa re; alcs rei nomine tegere atque velare, excusatione alcs rei tegere alqd; praetendere alqd, nomen alcs rei alci rei; een *stad* b., urbem moenibus cingere.

bemantelend, speciosus; *a d v.*, speciosus, per speciem.

bemanteling, = *voorwendsel*, simulatio, praescriptio.

bemerikbaar, z. **merkbaar**, **waarneembaar**.

bemerken, z. 2. **merken**, **gewaarden**, **waarnemen**.

bemesten, stercorare (agrum).

bemesting, stercoratio.

bemiddelaar, interpres (concordiae, pacis); intercessor (*vooral als borg*); auctor (pacis); transactor (rerum huiusemodi omnium, *Cic.*); deprecator (*voorspraak*); als b. *optreden*, se interponere.

bemiddelaarster, interpres; conciliatrix.

bemiddeld, qui (quae) habet unde utatur of commodi vivat; modice locuples; *zeer* b., copiosus; *weinig* b., parvis opibus et facultatibus; *niet* b., inops, pauper.

bemiddelen, 1. = *tot stand brengen*, conciliare (nuptias, societatem); componere (pacem, foedus, societatem cum alqo); intercedere ut etc.; *de zaak* b., se of intercessionem suam interponere; *bemiddelend*, pacificatorius (legatio). — 2. = *bijleggen*, dirimere (litem, controversiam); deprecari (*door voorspraak trachten af te wenden*).

bemiddeling, intercessio (*door borgstelling*); deprecatio; *door iemds* b., alqo auctore; alcs opera; per alqm; *door iemds welwillende* b., beneficio alcs.

bemind, dilectus (*bij iemds*, alci); graciosus (alci, apud alqm); iucundus, gratus, acceptus (alci); conciliatus (alci); *bij het volk* b., popularis; *zeer* b. *zijn* bij iemds, gratiā alcs florere; multum valere apud alqm; alqd of alqs in deliciis alci est; alqs in deliciis habet alqm; *iets is algemeen* b., alci rei gratia in vulgo est; *iemd* b. *maken*, favorem of gratiam, benevolentiam alci conciliare; *- bij iemds*, conciliare alci gratiam alcs; alqm in gratia ponere apud alqm; *zich bij iemds* b. *maken*, alcs favorem of benevolentiam sibi conciliare of colligere, gratiam inire ab alqo of apud alqm; *zich bij iemds* b. *trachten te maken*, alcs gratiam

aucupari of favorem quaerere, benevolentiam captare; (*in een bepaald geval*) alci iucundum esse velle; (*bij het volk*) multitudinis animos ad benevolentiam allicere; auram popularem captare.

beminde, amor noster; deliciae meae; is (ea) quem (quam) amas, diligis; amator, amica.

bemindheid, gratia; caritas.

beminnbaar, amans, studiosus, amator alcs rei; een b. *der waarheid*, cultor, studiosus veritatis; een b. *van iets zijn*, ook delectari alqa re.

beminnares, amans of studiosa alcs rei.

beminnelijk, amabilis; amandus; dignus amore of qui ametur; suavis, iucundus, dulcis, venustus.

beminnelijkheid, amabilitas, suavitas, venustas, iucunditas.

beminnen, iemds of iets b., amare (*met warmte*, *hartstocht*, uxorem, liberos, patriam, puellam, otium etc., *doch niet* inimicos); (*sterker*) alqm in amore habere, amore prosequi of amplecti, amore alcs teneri of captum esse; diligere (*uit achtung*, *welwillendheid* enz.; diligere inimicos of bene cupere inimicis); alqm carum habere (et diligere); caritate, benevolentia complecti alqm; alcs of alcs rei esse studiosum, alci of alci rei studere; alcs rei cupidum of avidum esse; alqa re delectari, gaudere, laetari; alqd amplecti; *iemds of iets hartstoehtelijk* b., z. *hartstoehtelijk*, *tegen het einde*.

beminnenswaardig, -heid, z. **beminnelijk**, -heid.

bemodderen, caeno replere of illinere, inquinare; ook *alleen* inquinare (alqd, se alqa re).

bemoedigen, zich *zelven* b., se of animum suum erigere; *iemd* b., ook sublevare alqm; z. *verder* **aanmoedigen**.

bemoediging, z. **aanmoediging**.

bemoetial, ardellio.

bemoeien, zich *met iets* b., se immiscere alci rei; *zich met een anders zaken* b., aliena (negotia) curare; *zich met zijn eigen zaken* b., negotium agere suum; suis rebus studere; *zich met alles* b., omnia percontari (*alles willen weten*); *daar* b. *ik mij niet mee*, nihil hoc ad me (sc. pertinere); *zich niet meer met iets* b., se abstinere alqa re.

bemoeking, opera (*werkzaamheid*); studium (*ijver*); labor (meus forensis labor, *mijn* bb. als *zaakvaarnemer*); occupatio (*bezigheid*); contentio (*inspanning*); conatus (*poging*); *vgl.* **moete**.

bemoeilijken, iemds b., alci negotium (of molestiam) exhibere (of afferre), negotium facessere alci, impedire alqm; *iets* b., impedimento esse alci rei.

bemoelziek, curiosus.

bemorsen, caeno replere of illinere, inquinare; ook *alleen* inquinare (alqd, se alqa re); **bemorst**, ook sordidus, squalidus.

bemost, musco vestitus; muscosus.

bemuren, muro (muris) of moenibus cingere, circumdare, saepire.

ben, z. **korl**.

benadeelen, nocere alci; in iure suo alqm interpellare; *zeer* b. *iemds de omstandig-*

heid, dat enz., multum detrahit alci, quod etc.; op de een of andere wijze b. worden, alqo incommodo affici; = afzetten, circumscribere; = afbreuk doen aan iets, minuere (gloriam alcs, maiestatem populi Romani); deminuere (censurae ius); imminuere (libertatem, ius libertatis); vgl. afbreuk (doen), schaden.

benadeeling, incommodum (nadeel); **dammum** (verlies); **circumscriptio** (afzettelij); **vgl. afbreuk, schade.**

benaderen, coniecturā assequi alqd; = **naasten**. *z. a.*

benaming, nomen, vocabulum, appellatio.

benard, angustus, miser; *b. toestand*, res angustae, afflictiae; angustiae; difficultas; res adversae; *in dezen b. toestand*, in ea tanta asperitate (Sall.); *in b. omstandigheden verkeerden*, in angustias adductum esse, angustis premi, in angustis esse; *in zeer b. omstandigheden enz.*, in summas angustias etc.; **vgl. angstig.**

benardheid, *z. angst, verlegenheid.*
benauwd, *het b. hebbende door de hitte*, aestu vexatus; *z. verder drukkend, zwoel*; *angstig, beklemd, z. angstig, beklemmen.*

benauwdheid, *van de borst*, angustiae spiritus; spiritus angustus; *z. verder angst.*

benauwen, premere, urgere (hostes, urbem); instare (alci); vexare (alqm); *b. worden*, laborare; **vgl. beangstigen, beklemmen, drukken, 1.**

benauwing, vexatio.

bende, turba, manus (vooral v. soldaten), caterva, grex (vooral v. tooneelspelers); globus (menschennassa); *v. gladiatoren*, familia (gladiatorum).

beneden, *1. a d v.*, infra; *naar b.*, deorsum, *in samenstellingen de -*; *hier b.*, in terris; *hac in vita*. — *2. praep.*, infra *c. acc.*; *b. iemd staan*, infra alqmesse; *inferiorem esse alqo*; *alci cedere*; (*in iets*) *alq re ab alqo vinci*. — *Z. verder onder.*

benedenstad, urbs inferior; inferiores urbis partes.

benedenste, infimus, imus; (*van twee*) inferior.

benedenwaarts, deorsum.

benemen, auferre, demere, adimere; (*geheel*) tollere; (*met geweld*) eripere; *de tranen b. iemd den adem*, de spraak, lacrimae intercludunt alci spiritum, vocem; *iemd het gezicht b.*, conspectum adimere alci; *iemd de hoop b.*, spem adimere of auferre, eripere alci, incidere spem, (*op de vlucht*) spem fugae tollere; *iemd een gelegenheid b.*, privare alqo occasione.

benepen, -heid, *z. benauwd, benard, verlegen enz.*

beneveld, nebulosus; = *dronken*, ebrius; vino gravis of mersus.

benevelen, nebula involvere, nebulas of tenebras obducere, offundere; *overdr.*, athenae mentis praestringere; *z. verder be-
drinken.*

benevens, cum; etiam, quoque; itemque.
bengel, = *bel*, tintinnabulum; = *kwajongen*, puer petulans.

bengelen, *z. luiden, 1.*

benieuwen, benieuwd, *z. nieuwsgierig.*

benijden, *iemd of iets b.*, invidere alci,

alci rei; *iemd iets b.*, invidere alci rei alcs, *b.v.* invidere honori alcs, *pass.* invidetur honori alcs; *ik word benijd*, invidetur mihi of in invidia sum, (*sterker*) invidia premor, ex invidia laboro; invidia flagro, ardeo; *het b., z. nijd.*

benijdswaardig, dignus cui invidetur; = *gelukkig*, beatus, fortunatus.

benijder, (homo) invidus, (homo) lividus, (homo) malignus; obrectator.

benijding, *z. nijd.*

benoemen, *1. = een naam geven*, nominare, appellare (alqm, alqd); *nomen dare of imponere (alci)*; = *een naam uitvinden*, nomen invenire (alci rei); **vgl. noemen.** —

2. = aanstellen, nominare of dicere (alqm augurem, dictatorem en dgl.); *declarare (proclameeren)*, salutare, consalutare (*openlijk begroeten* alcs, *b.v.* alqm imperatorem); *prodere (alqm interregem)*; *facere (alqm consulem)*; *designare (voor het volgend jaar, alqm consulem)*; *iemd tot iets b.*, deferre alci alqd (legationem, munus); *een koning b.*, regem creare; *iemd tot koning b.*, alqm regem constituere, (*in een land*) alqm regem imponere terrae, (*als hij er reeds vroeger koning was*) reducere; *iemd tot een ambt b.*, ook praeficere alqm muneri; (*in een anders plaats*) substituere, (*door keuze*) subrogare, sufficere alqm in locum alcs; *iemd tot erfgenaam b.*, alqm heredem facere, (*in een testament*) scribere, instituere, (*mondeling voor getuigen*) alqm heredem (voce) nuncupare, (*iemd in een anders plaats*) alqm heredem substituere; *iemd als voogd zijner kinderen b.*, alqm tutorem liberis ascribere; *iemd tot rentmeester b.*, alqm villicum imponere.

benoeming, *1. = naamgeving*, appellatio.

— *2. = aanstelling*, nominatio, creatio (*voorloopige*) designatio; munus delatum of deferendum; *door verba.*

benooidigd, *z. noodig.*

benooidigheid, *z. behoefte, (het) noodige.*

benuttigen, uti alqa re; (*geheel*) abuti alqa re; *in rem suam convertere alqd*; *een gelegenheid b.*, uti occasione; *non deesse occasionei*; tempus rei gerendae non dimittere; *ijverig b.*, urgere occasionem; *iets als gelegenheid tot iets b.*, alcs rei opportunitatem sequi ad alqd; *iets tot iets b.*, uti alqa re ad alqd; *inzonderheid alqo conferre alqd* ad alqd; alqd petere ex alqa re (spolia ex alieno triumpho); *iets tot iets trachten te b.*, quaerere alqd ex alqa re (crimen in alqm ex epistola); *een toevallige gebeurtenis tot een aanklacht b.*, ex re fortuita crimen comminisci; *de onwetendheid van een ander b. om buit te behalen*, ex alterius inscitia praedari; *iets niet b.*, alqd neglegere, praetermittere; deesse alci rei.

benuttiging, usus.

beoefenaar, qui alqd (medicinam, artem, ius civile etc.) exercet; studiosus alcs rei; studio alcs rei deditus.

beoefenen, exercere (artem, medicinam); colere (artem, studia litterarum); tractare (alqd); facitare (alqd); *vlĳtig b.*, studere (alci rei, litteris, agriculturae); studiosum, esse alcs rei; *een kunst niet meer b.*, artem desinere; *een kunst b.*, slechts voor zoo ver zij voordeel aanbrengt, artis modum utilitatis

terminare; *dikwijls b.*, celebrare. (artes); *iets met den grootsten ijver b.*, omni studio incumbere *ad of in* alqd; *summa industria versari in* alqa re.

beoefening, exercitatio (virtutum); agitatio (studiorum); tractatio (litterarum); *ijverige b.*, studium (alcs rei), studia (*pl.*; artium, litterarum).

beoogen, z. **bedoelen**.

beoordeelaar, iudex, aestimator, existimator; (*streng b.*) censor.

beoordeelaarster, iudex.

beoordeelen, iudicare (alqd, de alqa re); *beslissend b.*, een beslissend oordeel vellen, diiudicare (alqd); = *schatten*, waardeeren, aestimare (alqd); existimare (de alqa re, de alqo); *hoeveel ik gepraesteerd heb, mogen anderen b.*, quantum profecerim, aliorum sit iudicii; *iemd naar iets b.*, spectare alqm ex alqa re; *iets naar iets b.*, iudicare, aestimare alqd (ex) alqa re; existimare (ex eventu de consilio alcs); ponderare alqd alqa re; pendere (alqm ex fortuna, rem levi coniectura); pensare (alqm ex factis, vires magis oculis quam ratione); metri alqd alqa re (*met iets als maatstaf meten*); *de zeden van anderen naar de zijne b.*, alienos mores ad suos referre; *iemd naar zich zelven b.*, alqm ex suo ingenio iudicare; *naar zich zelven b.*, ad se ipsum referre (*b.v. hoe ieml te moede is, quid alci animi sit*).

beoordeeling, iudicatio; diiudicatio; aestimatio; = *oordeel*, iudicium.

beoorlogen, bellum inferre (alci); bello persequi of lacessere (alqm).

beoorloging, bellum illatum of inferendum.

bepaald, 1. = *vastgesteld*, constitutus, status, (= *bestemd*) destinatus; *naauwkeurig, duidelijk b.*, finitus, definitus; *vooruit b.*, praestitutus; *op den b. dag*, ad diem; ad diem dictum, constitutum, praestitutum; in diem certum; *op een b. dag*, stato die; *op den b. tijd*, ad tempus; *stato of certo tempore*; *op het b. uur*, ad horam; *b. inkomsten*, redditus stati; *de bij de wet b. straf*, poena legis. — 2. = *zeker*, certus (*zeker, betrouwbaar*); constans (*zieh gelijkblijvend*); ratus (*vaststaand*); ook *verbonden* ratus et immutabilis, constans of ratur; exploratus (*naauwkeurig nagevorscht*); *iets in b. woorden uitdrukken*, verbis definire of designare. — *Ad d.v.*, certo, certe; definit (*duidelijk*); *discretis verbis* (*uitdrukkelijk*); *sedert Liv. ook* diserte); utique (*volstrekt*); *iets niet b. durven verzekeren*, alqd asseverare non andere.

bepaaldelijk, z. **bepaald**, *adv.*; (*in het bijzonder*, 1.

bepaaldheid, = *juistheid*; *naauwkeurigheid*, cura, diligentia; *b. van uitdrukking*, subtilitas; *iets met b. (bepaald) beveren*, alqd pro certo affirmare, alqd confirmare.

bepakken, onerare (alqm alqa re); imponere (alci alqd); *b. zijn*, onustum, imputum esse.

bepalen, = *vaststellen*, statuere (diem multitudini, pretium alci rei; *m. i n f.*; *m. ut*); constituere (locum, mercedem funeris, diem consilio, pretium alci rei; de alqa re; *m. i n f.*; *m. ut*); constituere et designare; destinare (diem necis alci; tempus locumque ad certamen); dicere (tempus,

multam, diem operi); (= *kiezen*) eligere (nuptiarum diem); finire (tempus, diem, locum, modum, mors est omnibus finita); definire (adeundi castra tempus; quid sit officium); terminis circumscribere (ius); terminare (fines imperii, modum alcs rei); describere (officia, rationem belli); *bij de wet b.*, sancire; *niets b. aangaande enz.*, nihil sancire de etc.; *als godsd. term.*, definire (quae augur iniusta, nefasta, vitiosa, dira d., Cic.); *een plaats in zijn gedachten b.* (= *zieh bepaald denken*), locum cogitatione sapire; *er werd tevens b.*, dat niet enz., adiectum (est), ne etc.; z. ook **beperken**.

bepalend, definitivus.

bepaling, = *vaststelling*, constitutio; dictio (multae); *willekeurige b. van den zoutprijis*, arbitrium salis vendendi; = *naauwkeurige aanduiding, definitie*, definitio; = *wet, voorschrift*, lex, praescriptum; *een wet, welker bb. zeer streng zijn*, lex severissime scripta; *de bb. der wetten en van het privaatrecht*, quae proficiscuntur a legibus et ab iure civili; *bb. maken betreffende den godsdienst, religionem moderari*; *met de b dat enz.*, ita ut; ea condicione ut etc.; *beperkende bb.*, condiciones; *de b. of bb maken*, z. ook **bepalen**.

bepenzin, z. 1. **nadenken**; *iets bepeinzend*, ook defixus in cogitatione alcs rei.

bepenzing, z. 2. **nadenken**.

beperken, terminis of cancellis circumscribere, terminis definire et circumscribere; ook *alleen* circumscribere (tribunum plebis, praetorem, *b. in zijn bevoegdheid*); = *begrenzen*, finire, definire; = *intoemen*, *binnen de perken houden*, in angustum concludere, adducere, deducere alqd; coërcere (avaritiam, fenus; iuventutem); modum (alcs rei) terminare, modum (alci rei) facere, imponere; *resecare* (nimia, istorum audaciam ac libidines alqa ex parte); circumcidere (sumptus nimios, impensam funeri); *iets tot iets b.*, finire, terminare alqd alqa re; alqd alcs rei finibus of terminis contineri velle; *iets tot een eng gebied of veld b.*, contrahere in angustumque deducere alqd, in exiguum angustumque deducere; *de geheele taak van den redeenaar tot een eng gebied b.*, exiguis quibusdam finibus totum oratoris munus circumdare; *zijn rijk binnen de oude grenzen b.*, antiquis terminis regnum finire; *zijn heerschappij tot Europa b.*, imperium Europā finire; *tot iets b. worden*, ook concludi in alqd, in alqa re; *includi alqa re*; *binnen zijn enge grenzen b. zijn*, suis finibus exiguis contineri; *zieh b.*, certos fines terminosque sibi constituere, extra quos egredi non possis; *zieh tot iets b.*, contentum esse alqa re, se continere alqa re, in alqa re; *versari in alqa re*; *mijn voordracht zal zich tot de mannen b.*, die enz., iis fere ipsis oratio definitur viris qui; *de welsprekendheid heeft geen bepaald gebied*, waartoe zij zich streng b., ars dicendi non habet definitam aliquam regionem, cuius terminis saepa teneatur; *zieh er toe b.*, te enz., satis habere c. i n f.; *zieh tot zijn eigen zaken b.*, suarum rerum finibus se continere; *zieh niet tot een geslacht, een stand b.*, promiscuum, in promiscuo esse (conubia, sacra); *zonder eenige beperkende bepaling*, simpliciter.

bepierking, modus; condicio (*bepierkende omstandigheid of voorwaarde*); *door de verba onder „bepierken“; met de b., dat enz., ea condicione of alleen ita ut etc.; cum eo ut etc. (Liv.); met wijze b., modice (uti alga re); bij deze b., tot een half uur, in hac praescriptione semihorae; zonder eenige b., simpliciter; hardere bb. der wetten, duriores legum condiciones.*

bepierkt, 1. circumcisus; brevis; angustus; *b. tijd*, temporis angustiae; *b. middelen*, angustiae; res exiles; *door geen wet b. woekerrenten*, liberum fenus; *een meer b. vrijgevigheid*, liberalitas angustior; *in te b. ruimte*, in spatio exiguo; *vgl. bekrompen*, 1. — 2. *een b. verstand*, tardus, hebes (mens, ingenium); tennis atque infirmus animus; (*v. personen*) imbecilli animi of consilii; tardi of hebetis ingenii; *een b. blik*, mediocris intelligentia, hebetior of obtusior mentis acies; *vgl. bekrompen*, 2.

bepierktheid, exiguitas (castrorum; temporis); angustiae (loci); temporis; pecuniae; rei familiaris; rei frumentariae; *van geest, pectoris*; inopia (*b. van middelen*); = *zwakte*, imbecillitas (generis humani, animi, mentis, ingenii); = *geborneerdheid*, stupor; tardum ingenium.

bepianten, conserere (locum); *met boomnen beplant*, arbuscus (ager).

bepieisteren, dealbare; trullissare.

bepieistering, trullissatio.

bepieiten, *een zaak b.*, causam agere; *agere apud iudices*; causam of litem orare; *iemds zaak b.*, causam alcs agere of tractare, defendere; *alcs patronum esse; zijn eigen zaak b. (i. pl. v. die v. d. client)*, litem suam facere.

bepieiter, *z. advocaat.*

bepieiting, causae dictio of actio, of *door causam agere, tractare.*

beploegen enz., *z. ploegen enz.*

bepoten, *z. beplanten.*

bepraten, 1. = *overreden*, *z. a.* — 2. *iets b.*, loqui de alga re; *iets met iem b.*, confabulari alqd cum alqo; *deliberare, colloqui, agere cum alqo de alga re; iem b. (in opspraak brengen)*, differre alqm sermonibus; *ik zou minder b. zijn*, minus sermonibus sublissem.

beproeft, 1. probatus; spectatus; exploratus; cognitus (*b.v. homo virtute cognit., res cognitae*); perspectus; perspectus et cognitus; *van b. trouw*, spectatae fidei; *igne spectatus of perspectus (v. personen, v. d. vriendschap)*; *later ook expertus (miles; virtus)*. — 2. *overdr.*, *zwaar b.*, graviter afflictus.

beproeven, 1. (*de echtheid enz. van iets b.*), probare; tentare (alcs patientiam); experiri (vim veneni); spectare (*bij herhaling, nauwkeurig beschouwen*), vooral in het part. spectatus (*beproeft*); *iemds geestelijke aanleg, deugd wordt beproeft*, venit alqs in iudicium ingenii, virtutis; *zijn krachten b.*, *z. hieronder*, 2. | (*v. vijden*) experiri, affligere alqm; *zwaar b.*, graviter etc.; *iem door vijden b. (v. God)*, alqm afficere malis, ut animum probet; *zwaar door vijden b. woorden*, multos casus experiri, multas iniquitatibus exerceri. — 2. = *trachten*, probeeren tentare, experiri alqd; (*op gevaar van mislukken af*) periclitari alqd;

conari alqd of *c. i n f.*; = *wagen*, audere alqd of *c. i n f.*; *iets op iem d. iets b.*, experiri alqd in *c. a b l.*; *het met iem d. iets b.*, tentare, experiri alqd; experiri alqm; *b., of enz.*, tentare, periclitari, conari si etc.; *b. of ... of enz.*, experiri utrum ... an etc.; *b. te enz.*, *z. trachten*; *om te b. of enz.*, si *m. c o n i.*; *zijn krachten in iets b.*, periculum facere alga re (levibus proeliis); *versari in re*, attingere alqd (*zich met iets bezig houden, inlaten*); coepisse *c. i n f.*; *zijn geluk b.*, fortunam experiri of tentare.

beproeving, 1. eig., probatio, spectatio, tentatio, periculum. — 2. *overdr.*, *bb. (door lijden)*, ea quae divinitus accidunt, ut animum (of animos) probent; miseriae; res adversae; *iem heeft harde bb. van allerlei aard te verduren*, fortuna alqm omnibus difficultatibus vexat.

beraad, consideratio; cogitatio; deliberatio; consultatio; *na rijp b.*, re diligenter considerat., perpensa; omnibus rebus circumspectis; initia subductaque ratione; *in b. nemen of houden*, cogitare, considerare alqd, de alga re, of in, cum animo, secum; reputare secum, cum animo alqd; inire rationem alcs rei; animo perpendere alqd; animo colligere; deliberare alqd, de alga re; *vgl. beraadslagen, overwegen.*

beraadslagen, consiliiari, consultare, consilium inire; in consilium ire (*vooral v. rechters*); deliberare (alqd of de alga re, zelf of met anderen over iets); *laten b.*, mittere in consilium (*van den praetor, die de rechters uitnodigt om te b.*); *met iem b.*, adhibere alqm consilio of in consilium; consilia communicare cum alqo; deliberare, consultare cum alqo.

beraadslaging, deliberatio, consultatio, consilium; *men houdt een b. over iets*, consilium est de alga re; *gedurende deze b.*, haec consiliantibus eis; *alsof de zaak een b. toelaat*, quasi vero consilii res sit; *dit had het onderwerp eener b. moeten zijn*, haec consilii fuerunt; *iets aan een openbare b. onderwerpen*, alqm rem ad publicum consilium deferre; *tot een b. oproepen*, alqos in consilium advocare.

1. **beraden (zich)**, *z. (in) beraad (nemen)*, **beraadslagen, overwegen**, 2; *zich weer b. = van besluit veranderen*, consilium mutare.

2. **beraden (adi.)**, *z. bedachtzaam, bezonnen.*

beramen, *een plan b.*, rationem alcs rei describere; *bij zichzelf, in stille een plan b.*, consilium animo of mente agitare; *iets kwaads tegen iem b.*, machinari (alqm astutiam, pestem in alqm, perniciem alci); *vgl. afspreken.*

berd, *iets te berde brengen = op het tapijt brengen*, *z. tapijt*, 2.

beredderen, *z. ordenen, regelen.*

bereddering, *z. ordening, regeling*; = *drukte, trepidatio.*

bereden, equo vehens of vectus; equo utens of usus; *goed b. zijn*, equo idoneo uti, vehi; *b. zijn, v. soldaten*, equo mereri; *de soldaten b. maken*, militibus equos attribuer.

beredeneerd, *z. weloverlegd.*

beredeneeren, *z. bespreken, overwegen*, 2.

beregenen, madefacere; *in tr.*, pluviâ madefieri.

bereid, paratus, promptus, expeditus, instructus (ad alqd); *b. iets te doen*, paratus alqd facere, ad alqd faciendum; *b. zijn*, ook non recusare alqd; *zich b. verklaren*, polliceri; *hij verklaarde zich b.*, se non nolle dixit.

bereiden, parare, apparare. (*vooraf*) praeparare alqd; (*voor iets*) alci rei of ad alqam rem; *iets kwaads b.*, machinari, moliri (perniciem, pestem, periculum alci); *conflare of creare* (alci periculum); *iemden dood b.*, alqm morte afficere; *vgl. berokkenen, gereedmaken*.

bereider, van een gastmaal, instructor convivii; verder door de verba.

bereiding, apparatus, apparatus; (*voorgaande*) praeparatio; door verba.

bereids, *z. reeds*.

bereidvaardig, -willig, promptus, paratus (ad alqd faciendum); = *beleefd, dienstwillig*, facilis, officiosus; *ad v.*, prompte, prompto animo, libenter, libenti animo.

bereidvaardigheid, -willigheid, animus promptus of paratus; facilitas, officium (*beleefdheid, dienstwilligheid*); studium (*ijver*); *met de grootste b.*, libentissime; *promptissimo of libentissimo animo*; (*v. meer dan een*) promptissimis, libentissimis animis; *b. toonen*, studium navare, praestare, probare.

bereik, onder iemds *b. zijn*, sub manu esse; *boven iemds b. zijn*, *z. bereikbaar*, **bereiken**; *onder het b. der zintuigen vallen*, sub sensus cadere; *overdr.*, onder 's menschen *b.* (= niet boven zijn begrip) zijn, in cognitionem humanam cadere; *boven 's menschen b. zijn* (= zijn verstand te boven gaan), ab hominum intelligentia disiunctum esse, intelligentiam hominum superare.

bereikbaar, quod manu attingi, contingi, prehendi potest; quod adipisci possumus; quod obtineri potest.

bereiken, met de hand *b.*, manu attingere, contingere of prehendere alqd; = *inhalen*, assequi, consequi; *adipisci* (*liv.*); *een plaats b.*, pervenire ad of in locum alqm; *capere* (insulam, portum); *attingere* (locum); *capere ook = trachten te b.*, even-zoo petere, capessere (locum). | *overdr.*, *zijn doel b.*, ad id quod volumus, pervenire; *id quod volumus*, consequi; *den mannelijken leeftijd b.*, pervenire ad aetatem virilem; *iets groots, het toppunt b.*, magna, summa assequi of consequi.

bereids, qui multas regiones peragravit. **bereizen**, obire (provinciam); circumire (praedia, oram maris); peragere (regionem, terras); lustrare; (*snel*) percurrere.

bereizing, peragratio; lustratio; door de verba.

berекenen, 1. = *uitrekenen*, rationem inire of instituere, subducere alcs rei; rationem inire, quemadmodum etc.; ad calculos vocare alqd (sumptus); ducere (*als uitkomst verkrijgen*, nonaginta milia medimnum duximus); ratiocinari (*absol.*, de pecunia); computare (annos, rationem alcs rei); *den loop der sterren b.*, stellarum of siderum cursus et motus numeris persequi, cursus siderum dimetiri; *een verles b.*, damnum aestimare; *het jaar naar den*

terugkeer der zon b., annum reditu solis metiri; *voor zoo ver men b. kan*, quantum in ratione est; *alles naar zijn voordeel b.*, omnia emolumentis et commodis metiri; omnia ad lucrum suum revocare; *alles te kleingeestig en armzalig b.*, nimis exigue et exiliter ad calculos vocare omnia; *op de opwekking van medelijden berekende spreektrant*, *z. 1. medelijden*, op het eind; *op bedrog berekende woorden*, verba ad fallendum instructa of composita; veteratoria ratio dicendi; *b. milddadigheid*, callida liberalitas; *b. braafheid*, probitas praemiorum mercedibus evocata; *b. zijn op*, ook parem esse (*b.v. erit rebus par oratio*); = *naauwkeurig overwegen*, reputare (secum, animo); *het berekenend verstand*, ratio. — 2. = *in rekening brengen*, expensum ferre (*als uitbetaald*), acceptum referre (*als ontvangen*) alci; ducere (*de renten*, centesimas); *als iets b.*, expensum ferre alqd alcs rei nomine.

berекening, ratio of pl. rationes; computatio; *met de b. van iets klaar zijn*, rationem alcs rei explicatam et exploratam habere; = *het overdenken*, cogitatio; *wijze b.*, prudentia; *met bedrieglijke b.*, fallacibus iudiciis; *uit b. iets doen*, dedita operâ facere alqd; *een b. maken*, *z. berекenen*; *op b. berustend = berekend*, *z. berекenen* (*na het midden*).

berекenlauw (plant), acanthus.

beremen, een stad *b.*, urbem oppugnare; urbi opera admoveere.

berenning, oppugnatio.

berg, mons; *kleine b.*, collis, clivus; locus editus; *wat tot den b. behoort, daarop groeit, woont*, montanus; *vol bb.*, montuosus; *spreekw.*, *gouden bb. beloven*, polliceri montes auri of maria montesque; *de haren rijden mij te b.*, capilli horrent.

berghachtig, montuosus; *een b. streek*, regio montuosa; *montana* (*n.pl.*).

berghader, vena metalli.

berghaf, deorsum; *het gaat moeilijk b.*, difficilis descensus est; *b. gaande*, declivis, proclivis; *spreekw.*, *het gaat met hem b.* (*met zijn vermogen*) res eius dilabuntur, (*met zijn leven, zijn krachten*) vergit aetas; crescut anni, decrescunt vires; *z. bergop*.

berghewoner, homo montanus; *in den pl. u.r.* ook alleen montani.

berghouw, opera (*pl.*) metallorum, ook alleen metalla; *zieh ook op den b. toelleggen*, operam dare metallis.

bergen, = *redden* (vooral uit een schipbreuk), servare, conservare (alqd, navem); ook vindicare (alqd ab alqa re); = *in veiligheid brengen*, deponere (pecuniam apud alqm; amphoras in templo Dianae; liberos, uxores, suaque omnia in silvis); *overdr.*, *geborgen zijn*, in tuto esse, in portu navigare.

bergenste, *z. bergpas*.

bergevaarten, -hoogten, montium culmina; montium summa (*n. pl.*); *voor zoo ver zij zich boven een plaats verheffen*, imminentes tumuli.

bergle, collis, clivus; locus editus; *vgl. heuvel*.

bergketen, montes continui of perpetui; continua of perpetua montium fuga (*pl.*).

berghloof, saltus; angustiae vallis.

bergländ, regio montuosa; *loca aspera et montuosa* (*pl.*); *boschrijk b.*, saltus.

bergnimf, oreas.

bergop, sursum; *b. gaande*, acclivis; *het gaat moeilijk b.*, difficilis ascensus est; *hij legde den weg, waarvoor hij b. drie dagen noodig gehad had, in twee dagen bergaf af*, quā triduo ascenderat, biduo est degressus; *b. rukken*, in adversum subire.

bergpad, callis.

bergpas, angustiae *m.* en *z.* saltus (saltuum); angustus saltus; fauces (*pl.*); furculae (Caudinae).

bergplaats, = *voorraadschuur*, horreum; = *voorraadkamer*, cella.

bergrug, dorsum of iugum montis.

bergstad, oppidum montanum.

bergstorting, ruina montis.

bergstreek, *z.* **bergachtig**, **bergland**.

bergstroom, torrens (monte devolutus).

bergtop, montis vertex, culmen of cacumen; summus mons.

bergvesting, castellum montanum of in monte situm.

bergvolk, gens montana.

bergweg, via inter montes excisa.

bergwerk, metallum of *plur.* metalla; fodina (*Vitr.*).

bergwerker, metallicus; fossor.

bergwoud, saltus.

bericht, in *t* alg., narratio; nuntiatio, significatio (kennisgeving); nuntius (eig. mondeling *b.*, doch verder ook in *t* alg.; van of over iets, alcs rei); renuntiatio (bekendmaking, verslag); schriftelijk *b.*, litterae; responsum (antwoord), *b.v.* zonder *b.* van hem ontvangen te hebben kan ik niets beslissen, responso prius non accepto constituere nihil possum; (van een geschiedschrijver) narratio; memoria; res memoriae tradita; (voor zoo ver men zich erop beroept) auctoritas; de verschillende *bb.* der geschiedschrijvers over den dood van Marcellus, quae de Marcelli morte variant auctores; = *vermelding van iets in het gesprek of in geschrift*, mentio alcs rei; = *gerucht, fama, rumor*; officieel *b.*, *z.* **officieel**; volgens zijn *b.*, illo auctore, teste; *ware, zekere, valsche bb.* (brengen), vera, certa, falsa (nuntiare of afferre). | *b. geven of zenden*, *z.* **berichten**.

| *b. krijgen over iets*, nuntium accipere; certiorum fieri alcs rei, de alqa re; nuntiator alci alqd; accipere, audire alqd; cognoscere, compere alqd, de alqa re; *ik heb b. daarover*, mihi allatum est de ea re; *vertrouwbare, zekere bb. over iets ontvangen*, certis auctoribus compere alqd; *vertrouwbare bb. afwachten*, expectare si quid certius afferatur; *brieven met zekere bb.*, litterae firmæ; *ik heb van Satrius per brief het b. ontvangen*, dat enz., ab Satrio reddita mihi est epistola *m.* *a.c.c. c. i n f.*; *er komt b. over iets of dat enz.*, nuntius (alci) affertur, perfertur de alqa re of *m.* *a.c.c. c. i n f.*; nuntiat *m.* *a.c.c. of n.o.m. c. i n f.*; *er komt te Rome b. dat enz.*, Romam affertur *m.* *a.c.c. c. i n f.*; *de bb. die men over iets bij de ouden vindt*, quae de alqa re a veteribus narratur of traduntur; *de bb. der oudheid*, ea quae veteres memoriae prodiderunt; *het b. van iemds dood hooren*, mortuum (interfectum) alqm audire; *hij was met het b. van de overwinning te Carthago gekomen*, nuntius victoriae Carthaginem venerat; *over den dood van Mago zijn er*

twee verschillende bb., de Magonis interitu duplex memoria prodita est; *het b. der nederlaag had hen ternegerlagen*, clades renuntiata eos perculerat; *b. invinnen*, quaerere de re; *explorare* quid sit factum; *het b. dat enz.*, quod affertur of afferunt *m.* *a.c.c. c. i n f.*; *het b. dat gij consul geworden zijt*, heeft mij zeer verheugd, maxima sum affectus laetitia quum audivi te consulem factum esse.

berichten, = *verhalen*, narrare, referre (alqd, *m.* *a.c.c. c. i n f.*); van geschiedschrijvers, tradere, (memoriae) prodere (alqd, *m.* *a.c.c. c. i n f.*); als zegsman, auctorem esse (alcs rei, *m.* *a.c.c. c. i n f.*); = *vermelden*, commemorare (alqd, *m.* *a.c.c. c. i n f.*); mentionen facere (alcs rei); ook afferre, *b.v.* exempla; = *melden*, nuntiare (alci alqd, *m.* *a.c.c. c. i n f.*), nuntium afferre alci *m.* *a.c.c. c. i n f.*; ten gevolge van een opdracht, = *verslag doen*, rapporteeren, renuntiare (alci alqd, *m.* *a.c.c. c. i n f.*); = *inlichten*, docere (alqm de alqa re, *m.* *a.c.c. c. i n f.*); certiorum facere (alqm alcs rei, de alqa re, *m.* *a.c.c. c. i n f.*); = *uitleenzetten*, ontvooien, exponere (alci alqd); *iemd iets schriftelijk b.*, litteris of per litteras alqm certiorum facere alcs rei of de alqa re, significare alci alqd; litteras ac nuntium mittere; *aan een overheidspersoon b.*, deferre (uit eigen beweging), referre (ambtshalve) alqd ad alqm; *uitvoerig, nauwkeurig iets aan iemd b.*, plenius atque uberius perscribere ad alqm de alqa re; *alles naar volgorde b.*, omnia, omnem rem ordine edocere; omnia perscribere.

berichter, **berichtgever**, qui alqd narrat, tradit, nuntiat, renuntiat, defert; = *geschiedschrijver als zegsman*, auctor (rerum); *b. van of over iets*, scriptor alcs rei; (*mondelinge*) nuntius alcs rei.

berieken, odorari.

berijden, een paard *b.*, equo vehi of inveli, in equo sedere, equo insidere; equo uti; *dit paard is nog nimmer bereden*, eques nondum hoc equo vectus est; **bereden**, *z. a.*

berijder, *b. van een paard*, qui equo vehitur of invehitur etc. (vgl. **berijden**). **bertijp**, pruinus; *b. zijn*, pruina rigere.

berin, ursā.

berispelijk, reprehendendus, vituperandus, vituperabilis; reprehensione, vituperatione dignus; = *gebrekkig, verkeerd*, vitiosus; *b. zijn*, in vitio, in culpa esse; improbari.

berispen, reprehendere (alqm de alqa re, alqd in alqo); (*sterker*) vituperare, obiurgare, accusare (*iemd wegens iets*, alqm de alqa re, alqd alcs, *b.v.* pigritiam alcs); castigare alqm, increpare (verbis) alqm; = *afkeuren* improbare alqd.

berispenswaardig, *z.* **berispelijk**.

berisper, reprehensor; (*sterker*) vituperator, obiurgator.

berisping, reprehensio; (*sterker*) vituperatio, obiurgatio, concivium; *zich een b. op den hals halen*, reprehendi, vituperari; vituperationem subire; cadere, incidere, incurere, venire, adduci in vituperationem; *uw b. is billijk*, iure of recte reprehendis.

berk, berkeboom, betula (Plin.).

beroemd, clarus, illustris, nobilis, inclutus, magni nominis (*niet* celebrer); ook is dikw. ille voldoende; *iemd* of iets b. maken, clarum facere alqm; illustrare, nobilitare, celebrare, gloriā afficere alqm; *zich* b. maken, gloriam of famam sibi comparare; *zich* b. trachten te maken, laudem of gloriam quaerere, expetere; gloriam sequi; gloriae servire; ad gloriam contendere; b. *zijn wegens zijn daden*, rerum gestarum gloriā florere; b. *worden*, nominis famam adipisci; gloriam of laudem consequi, assequi; in gloriam pervenire; nobilitari, clarum fieri; *zeer* b. worden, in summam gloriam venire; *hij is wijs en zijd* b., eius nomen longe lateque vagatur; magnā est alcs nomen apud omnes gloriā.

beroemdheid, claritas (hominis); viri claritate praestantes; gloria, nobilitas, nominis fama, nomen magnum.

beroemen, *zich* op iets b., de se praedicare m. a. c. c. i. n. f.; gloriam alqa re, de alqa re; iactare alqd (*op iets pochen*); (*algemeen*) profiteri, fateri m. a. c. c. i. n. f.; *zich met recht op iets kunnen* b., alqd vera cum gloria de se praedicare posse; *zich op iets kunnen* b., *niet kunnen* b., alqd alci obgit, non obgit.

beroop, 1. = *werkkring*, munus, officium; (*taak, bestemming*) condicio vitae; condicio; illud quod amplexi sumus, quod profitemur, quod suscepimus; *het officieel opgegeven* b. of vak, professio (bene dicendi); = *levenswijze*, genus vitae, vivendi of aetatis degendae; genus cursusque vivendi; vita; z. ook **ambacht**; *het* b. van aanklager, artificium accusatorium; | *hetzelfde* b. hebben, in eodem genere vitae versari; *zijn beroepsplichten vervullen*, z. **beroepsplicht**; *de vrije keuze van zijn* b., voluntas institutae vitae; *het is mijn* b. (-niet), *mijn* b. brengt mede (-niet mede), meum, non meum est c. i. n. f.; *een* b. van iets maken, quaestum facere, rem quaerere ex alqa re; ad mereedem et quaestum abducere, in quaestum conferre alqd; exercere, facitare alqd; (*van de redekunst*) tantummodo in hoc declamatorio opere iactari; *hij* (zij), *die* een b. van iets maakt, ook door subst. op-tor (-trix), b. v. van omkoop, corruptor plebis. — 2. = **appel**, appellatio (*op de tribunen, tribunorum*); provocatio (ad populum); *in hooger* b. komen, de provocatio certare; *een overheidspersoon, van wien geen b. toegelaten is*, magistratus sine provocazione; *een straf, waarvan geen b. mogelijk is*, poena sine provocazione; *een b. doen* (in rechten), z. verder (*zich*) **beroeven**, 2. | *een* b. doen in 't alg., b. v. *op iemds medelijden*, implorare misericordiam alcs; *het* b. op anderen, auctoritates (pl.); *met* b. op iemd, exemplo alcs of auctore alqo.

beroeven, 1. = *bijeenroepen*, advocare (contionem populi, concilium, populum in of ad contionem, eo senatum); convocare (concilium, consilium, senatum, tribunos militum; praefectos equitum ad concilium; ook ad contionem alleen zonder opgave van personen; homines ad societatem vitae; philosophos in unum locum); ook vocare (populum ad contionem); cogere (senatum), *iemd tot een ambt* b., mandare alci munus;

op den troon, ad imperium vocare alqm; *vgl. benoemen*, 2. — 2. *refl.*, *zich* b. (in rechten) = *appelleeren*, appellare (v. d. praetor o. d. tribunen, tribunos a praetore); provocare (ad populum). | *zich*, *op iemd* of iets b. in 't alg., provocare ad alqm, (*ter verontschuldiging*) excusari of excusare se alqa re, excusatione alcs rei uti, excusationem alcs rei afferre; *zich* op iemds (*gegeven*) woord b., fidem alcs testari; *zich* op iemd als getuige b., nominare of citare alqm testem; *zich* op iets b. = *naar iets verwijzen*, reicere of delegare alqm ad alqd; *zich* op het getuigenis der geschiedenis b., ex annali-um monumentis testes excitare; *zich* op voorbeelden b., exemplis uti; *zich* op iemd kunnen b., habere alqm auctorem.

beroeeping, (*van velen*) convocatio; = **benoeming**, 2, z. a.

beroepsbezigheid, officii munus; *in den plur.*, munia, muneris officia; officii partes; *zonder of vrij van* bb., otiosus.

beroepsplicht, muneris officium; *zijn* bb. vervullen, officio suo satisfacere, officio suo fungi, officii sui partes implere, munere suo fungi, munus suum exsequi; — *niet vervullen*, muneri suo deesse.

beroeren, 1. *eig.*, = *aanraken*, z. a. — 2. *overdr.*, = *verontrusten*, turbare, conturbare, perturbare, agitare enz.; *vgl. verontrusten, verwarran*.

beroering, 1. *eig.*, = *aanraking*, z. a. — 2. *overdr.*, = *verontrusting*, turbatio, conturbatio, perturbatio enz.; *vgl. verontrusten, verwarring, burgerwist, onlust*, 2.

beroerte, 1. = *verlamming*, ictus sanguinis, apoplexia, apoplexis, paralysis; *door een* b. getroffen worden, apoplexi arripi, paralysi corrip. — 2. *beroerten*, z. **burgerwist, onlust**, 2.

berokkenen, *iemd haat* b., alci invidiam conflare of odium conciliare, (v. handelings) alci odium afferre; afficere (ignominia mortuum, egestate vivum); *vgl. bereiden*; *schade* b., z. **schaden**; *zich* b. = *zich* op den hals halen, z. **halen**, 3.

beroofd, privatus, spoliatus, orbatus, orbus (alqa re); *van het gebruik zijner ledematen* b., membris captus; debilis; *van het gezicht, gehoor, verstand* b., oculis, auribus, mente captus; *van alle hoop* b., spe delectus; *het* b. *zijn* (*van dierbare betrekkingen*), orbitas.

berooïd, z. 1. arm, wanhopig.

berooïdheid, z. armoede, wanhoop.

berookken, suffire.

berookt, fumosus, b. v. imagines maiorum.

berooven, privare (alqm alqa re); spoliare (alqm armis, veste, pecuniā); despoliare (alqm; templum; alqm armis); depeculari (fana; alqm omni argento spoliare atque d.); compilare (alqm); oppidum; templa omnibus ornamentis; orbare (alqm liberis; Italiam iuventute; patria claris viris orbata); demere, adimere, auferre, eripere, detrahare alci alqd; nudare, denudare, exuere alqm alqa re (*van het noodigste* b.); *door bedrog* b., fraudare alqm alqa re; *iemd van zijn goeden naam* b., laedere famam alcs; infamiam alci aspergere; *iemd van een ambt* b., deicere alqm honore o

munere; *iemd van zijn geheele vermogen b.*, deturbare alqm de fortunis omnibus; *iemd van een hoop b.*, praecidere alci spem; *van een groote hoop b. worden*, deturbari ex magna spe; *iemd van zijn verstand, van zijn zinnen b.*, deturbare alqm de sanitae ac mente; *orbare alqm omnibus sensibus; zich van een zaak beroofd zien*, alqa re carere; *vgl. plunderen; beroofd, z. a.*

beroover, spoliator; *b. van de staatskas*, depeculator aerarii; *vgl. plunderaar.*

berooving, ademptio; ereptio; privatio; spoliatio; *b. van de staatskas, peculatus; vgl. plundering.*

berouw, poenitentia (*over iets, alcs rei*); *door b.*, ook poenitendo; *zoo groot was zijn b.*, tanta vis poenitendi erat; *ik heb of gevoel b.*, poenitet me (*over iets, alcs rei*); *wij moeten b. gevoelen*, poenitendum nobis est; *b. over iets gevoelen*, ook dolere alqa re (*delicto*); *b. waardig*, poenitendus; *waar geen b. meer mogelijk is*, unde receptum ad poenitendum non habes (*Liv.*); *tranen van b. storten*, lacrimas poenitentiae testes profunderere.

berouwen, *iets b. mij, het b. mij*, dat enz., poenitet me alcs rei, of c. i n f., of m. quod.

berouwhebbend, -vol, poenitens; = *die zijn schuld beleden heeft*, confessus; *een b. belijdenis*, poenitentiae confessio; *de b. (zondaar) wordt begenadigd*, datur poenitentiae venia.

berrie, z. l. baar.

berucht, infamis, famosus (ob alqd; notus (noti et insignes latrones); insignis (alqa re); *soms is het enkele ille voldoende*, b.v. Medea illa; *b. zijn*, infamem esse; *male audire; (zeer) infamiā flagrare*, (wegens iets, alcs rei); *b. worden*, infamiā aspergi, (*door of wegens iets*) infamiam alcs rei subire, infamiā alcs rei flagrare coepisse; *iemd b. maken*, infamiam alci movere; *variis rumoribus differre alqm.*

beruchtheid, infamia.

beruiken, odorari.

berusten, 1. *b. bij* = *toevertrouwd zijn aan, in bewaring gegeven zijn aan*, z. **toevertrouwen**, **bewaring**, 1. — 2. *b. op* = *afhangen van*, positum of situm esse in alqo of in alqa re; *teneri*, contineri alqa re; *penderē ex alqo*, ex alqa re; *in manu of in potestate alcs situm of positum esse*; *penes alqm esse*; = *steunen op*, niti alqa re, in alqa re; *consistere in alqa re* (in eo salus et vita optimi cuiusque); *constare in alqa re*; *alles b. op u*, in te omnia sunt; *daarop b. alles*, in eo vertuntur omnia; *alles b. daarop dat enz.*, totum in eo est ut etc.; *door den enkelen g e n e t.*, b.v. *het aanzien*, dat op zijn degelijk karakter b., auctoritas gravitatis eius. — 3. *b. in iets*, acquiescere in alqa re; *aequo animo of patienter ferre (tolerare) alqd*; *alqd aequi bonique facere (voor lief nemen).*

berusting, patientia; animus aequus; *met b.*, aequo animo; *humane (zelden humaniter)*, b.v. *ferre alqd*; *zijn smart met b. dragen*, dolere et quiescere.

1. **bes**, = *bezie, baca*; (*trosvormig groeiend*) acinus.

2. **bes**, = *oude vrouw*, anus; *besje*, anicula.

beschaafd, doctus, eruditus (*goed onder-*

wezen, - gevormd); humanus, excultus, humanitate politus (*veredeld, verijnd*); litteratus (*wetenschappelijk gevormd*); intelligent (intelligent); *b. in zijn manieren*, urbanus, elegans, perpolitus (homo); *een b. tijd*, politor aetas; *een b. gesprek*, sermo in nulla re rudis; *vgl. beschaven, 2.*

beschaafdheid, elegantia, urbanitas, (politor) humanitas, mores politi; *z. verder beschaving, 2.*

beschaamd, -heid, z. **beschamen**, 1, -ing.

beschadigen, laedere, vitiare; nocere (alci); corrumpere (*bederven*); *de storm b. de schepen*, tempestas affligit of afflicta naves; *beschadigd*, non integer; laesus, corruptus; (*v. e. schip*) afflictus; *iets is b.*, ook vitium inest in alqa re.

beschadiging, vitium; *door verba.*

beschaduwen, opacare (locum); umbram afferre (alci rei); *beschaduwde*, opacus.

beschamen, 1. = *beschaamd maken*, pudorem alci inicere, incutere; *ruborem alci afferre (schaamrood maken)*; *ik word b.*, pudor suffunditur mihi, (*door iets*) pudore afficior alqa re; *iemd vindt het beschamd*, dat enz., verecundia capit alqm m. a c c. c. i n f. (*Liv.*); *beschaamd*, pudore suffusus. — 2. = *overtreffen*, alci antecellere, praestare.

beschaming, pudor, rubor; *door verba; tot mijn groote b.*, cum magno pudore meo.

beschaven, 1. eig., limare, levigare, polire. — 2. *overdr.*, omni vita atque cultu excolere atque expolire, ad humanitatem informare of effingere alqm; *expolire hominemque reddere alqm*; *de menschen, een volk b.*, homines, gentem a fera agrestique vita ad humanum cultum civilemque deducere; *homines, gentem ad cultiorem vitae usum traducere*; *homines ex feris mites reddere et mansuetos*; *de beschaafde volken*, populi eruditi, gentes eruditae; *b. landen*, terrae cultiores; *een b. staat*, bene morata et constituta civitas; *z. ook beschaafd.*

beschaving, 1. = *het beschaafd maken*, educatio, disciplina (*door opvoeding en onderwijs*; institutio = *onderwijzing in een bepaald vak*); cultura, b.v. *cultura animi*, philosophia est; *aan iemds b. arbeiden*, operam collocare in alcs animo of ingenio excolendo, in alqo erudiendo. — 2. = *het beschaafd zijn*, cultus animi, animorum; *cultus atque humanitas*; *cultus humanus*; *cultus humanus civilisque*; *ook alleen vitae cultus*; *cultior vitae usus*; *multis rebus excultior hominum vita* (*Cic.*); *zoo zegt men b.v. ook genus hominum ad honestatem natum malo cultu corruptum*; *of de natura cultuque eius pauca dicere* (*Sall.*), *maar nooit alleen cultus, evenmin cultura*; *urbanitas, mores politi, (politor) humanitas (uiterlijke b., b. manieren)*; *vita, mores (innerlijke b.)*; *doctrina, litteratus (geleerde, wetenschappelijke b.)*; *eruditio (door opvoeding en onderwijs verworven b.)*; *mansuetudo*; *van b. verstoken*, eruditiois etc. *expers*; *een man van b.*, (= *een man van wetenschap*) homo doctus, litteratus; (= *een man van beschaafde manieren*) homo politus, urbanus; (= *een door opvoeding en onderwijs beschaafd man*) homo eruditus; *geleerde, wetenschappelijke b. deelachtig*

worden *of zich verwerven*, doctrinā *of* litteris erudiri; *een land beroemd door zijn b. en wetten*, terra nobilis artibus et legibus; *van een fijne (geleerde, wetenschappelijke) b. zijn, die bezitten*, optinarum artium studiis eruditum esse; omni vita atque victu exultum atque expolitum esse; *een vreemde b. deelachtig worden*, peregrinis artibus instrui; *zich b. verwerven (door iets)*, humanitatem assumere ex etc., humanitate imbui; *geschiedenis der b.*, historia humani cultus civilisque; *de vroegste b. der Romeinen*, ook prima Latinarum litterarum aetas; *de verschillende perioden van b.*, disciplinae morumque varietates; *op den laagsten trap van b. staande*, in infimo humanitatis gradu collocatus; *op een zeer lagen trap van b. staan*, omnis fere cultus et humanitatis expertem esse; *op een hoogen trap van b. staan*, humanitate esse politissimum, omni vita atque victu exultum atque expolitum esse.

bescheid, responsum; *b. geven*, respondere; (*in rechtsvragen*) respondere ius, de iure; (*van den rechter*) sententiam dicere; *iemd b. geven* = onderrichten, bedwiden, docere, monere alqm; *iemd weigerend b. geven*, repellere alqm; *z. antwoord, antwoorden*.

bescheiden, (*verb.*), **1.** = antwoorden, *vgl. 'bescheid*. — **2.** = onthieden, *z. a.* — **3.** = toewijzen, assignare, (*als erfenis*) legare alci alqd; *vgl. 2. bescheren*.

2. bescheiden, (*ad i.*), modestus, moderatus, modicus; verecundus (*in postulando*); probus; demissus (*deemoedig*); minime ambitiosus (*niet naar gunst of eer strevende*); *a d v.*, modeste, moderate, modice (*uti alqa re*); verecunde; demisse; *ik zal mij aldus b. uitspreken*, hac utar moderatione dicendi.

bescheidenheid, modestia, moderatio, pudor, verecundia, probitas; animus demissus.

bescheiding, *z. onthieding*.

beschenken, *z. begiftigen*.

1. bescheren, = rondom afscheren, circumtondere.

2. bescheren, = beschikken (*alleen gebruikelijk in het verleden deelw. beschoeren*), largiri (*alci alqd*), augere (*alqm alqa re*); ook dare (*hanc gloriam dii tibi dederunt*); *het consulaat was hem door de fortuin b. fato consul factus est; dat aan zijn volk de overwinning zou b. zijn*, eius populi victoriam fore (*Liv.*); *door het noodlot is mij b. dat enz.*, natus sum hoc fato, ut etc.; *iemd b. zijn*, manere alci *of* alqm.

bescherming, cliens; (*algemeener*) qui (*quae*) est in tutela alcs; *iemd als zijn b. besch. woen*, alqm (*alqam*) tutelae suae duere, tut. suae esse velle.

beschermer, tueri (*perf.* tutatus sum), tutari, alqm suae tutelae esse velle; defendere; = dekken, tegere, protegere; = bewaken, custodire; = versterken en daardoor beschermen, munire; *iemd of iets tegen iemd of iets b.*, tueri alqd ab alqa re (*fines suos ab incursionibus*); defendere alqm, alqd ab alqa re (*alqm ab eo periculo*); alqm ab iniuria alcs; senatum contra Antonium; prohibere alqd ab alqo, ab alqa re (*eig. iets afweren van iemd of iets, vim ab oppidis*,

iniuriam ab alqo); prohibere (*bewaren*) alqm, alqd ab alqa re (*virginem ab impetu armatorum*), *of* alqm, alqd alqa re (*cives calamitate, Campaniam populationibus*); custodire alqd ab alqo (*templum ab Hannibale*); tegere, protegere alqm ab alqa re, munire alqd contra alqd; praesidio esse (*alci contra alqm*); (*sterker*) vindicare, tutum praestare (*alqm ab alqo*); praesidere (*alci, alci rei, van de goden*).

beschermmengel, *z. beschermgeest*.

beschermmer, tutor; defensor; propugnator (*verdediger, voorvechter*); conservator, custos (*bewaarder*); fautor (*begunstiger*); (*als begunstiger en voor het gerecht*) patronus; *in iemd een b. vinden*, fautorem etc. alqm nancisci; - hebben, fautore etc. uti alqo.

beschermgeest, genius; *overdr.*, *v. menschen*, praesidium; *de b. humner zwakheid was de tucht*, disciplina erat custos infirmitatis (*Liv.*).

beschermgod, -godin, tutela; deus custos *of* praeses; *ideus* (*dea*) tutelaris; *b. eener plaats*, deus (*dea*), qui (*quae*) loco praesidet *of* locum invisit; deus (*dea*) cuius tutelae *of* cuius in tutela locus est; ook deus alleen; *d. ac parens*; *de bb. eener familie*, penates, (*van een huis*) lares, (*der stad*) dii praesides urbis.

beschermheer, patronus.

bescherming, tuitio (*zelden*), tutela, defensio, propugnatio; *door de verba tueri etc.*; praesidium; fides (*in alcs fide esse*; se alcs fidei permittere; alqm in fidem recipere); (*van den beschermheer*) patrocinium.

beschietsen, *iemd of iets b.*, tormenta, tela conicere in alqm, in alqd; *een stad b.*, tormentis et telis urbem aggredi; tormentis urbem verberare.

beschijsen, luce collustrare; *door de zon beschijsen*, apricus.

beschikbaar, promptus expositusque; qui (*quae*, quod) praesto est; liber, liber et solutus (*onbelemmerd*); (*v. geld*) pecunia expedita; *b. troepen*, instructus exercitus; *iets b. hebben* = over iets kunnen beschikken, *z. beschikken*.

beschikken, statuere (*vaststellen*), constituere, instituere (*verordenen, bepalen*), (*bij besluit*) decernere (*alqd of m. ut*); praecipere (*voorschrijven, m. ut*); iubere *m. a c c. c. i n f.*; *b. dat niet, ook vetare m. a c c. c. i n f.*; *zij konden gezanten zenden aan denegne, die hierover te zeggen en te beschikken had*, ad eum mitterent legatos, cuius iuris atque arbitri esset (*Liv.*); *over iemd kunnen b.*, alqm in potestate habere; *over iets b. of kunnen b.*, alqd in potestate, alcs rei facultatem habere; alqd in promptu habere; liberum habere alqd (*potestatem, consulatum*); alqd habere *of* possidere; esse (*b.v. singulari suavitate orationis*); *over vrede en oorlog, pacis constituendae rationem et belli gerendi potestatem habere*; *over iemds leven en dood*, dominum esse vitae necisque alcs.

beschikking, institutum (*vaststelling, bepaling*); iussum; ratio; *volgens iemds b.*, ook auctore alqo; *volgens een nieuwe b. van den senaat*, ex nova constitutione senatus (*Liv.*); *bij testamentaire b.*, testamento; *de vrije b. over zijn eigen zaken*, ius libertatis

(Liv.); *bb. der overheden en der keizers, acta; de b. treffen, dat enz., z. beschikken*; *iemd of iets te zijner b. hebben = over iemd of iets kunnen beschikken, z. beschikken*; *ter b. van iemd zijn of staan, in alcs potestate esse; alci suppetere, suppeditare (voorhanden zijn); ad nutum alcs praesto of paratum esse; ik ben of sta geheel te uwer b., utere me, ut voles; in omnibus rebus me in tua potestate fore confirmo; iets ter b. van iemd stellen, alqd alci promptum expositumque praebere; alqd alci in usum tradere; alqd in alcs potestatem of alqd alcs arbitrio permittere; (een som gelds) ter vrije b. stellen, aperire; iemd zijn beurs, zijn invloed ter b. stellen, servire temporibus alcs pecuniā, gratiā; zich ter b. van iemd stellen, potestatem sui facere alci; praesto esse alci; se facturum imperata polliceri; (geheel) totum se tradere alci; zich geheel aan de b. van den senaat overgeven, senatui liberum arbitrium de se permittere; mijn huis staat tot uwe b., mea domus tibi patet.*

beschilderen, *iets b., colorem inducere alci rei; zich met iets b., se inficere alqa re.*

beschimmeld, *mucidos; b. zijn, mucere.*

beschimmelen, *mucescere; mucorem of situm contrahere; situ corrumpi.*

beschimpn, = *uitschelden*, *maledicere (alci), (sterker) maledicta in alqm conferre of conicere; conviciis consecretari, incescere; probris et maledictis vexare; een afwezige b., alci absentii maledicere; contumeliose dicere de absente; z. ook hoonen; = beledigen, ignominia of contumelia afficere alqm; ignominiam alci imponere, iniungere, (sterker) inurere; aspergere maculis (vitae splendorem); b. worden, ignominiam accipere; ignominia of contumelia affici; aspergi infamia.*

beschimper, *conviciator (v. aanwezigen); maledicus (vooral v. afwezigen).*

beschimping, *maledictio; ignominia, contumelia; door verb.*

beschonken, *ebrius; vino gravis of mersus; (bene) potus.*

beschonkenheid, *ebrietas; crapula (roes).*

beschoren, *z. 2. bescheren.*

beschot, *paries.*

beschouwelijk, = *bespiegeld, b.v. een b. leven, degenadae vitae ratio in contemplatione et cognitione rerum posita.*

beschouwen, **1.** *spectare; contemplari (rustig en oplettend); intueri; contueri; nauwkeurig b., perspicere, oculis collustrare of perlustrare; (rondom) circumspicere; (om over iets te oordeelen of te besluiten) considerare; vgl. aanzien. | in geestelijken zin, animo et cogitatione contemplari; reputare, cogitare; considerare secum in animo, ook alleen considerare, contemplari; contueri; volvere (multa animo suo of secum), volutare (alqd in animo, multa secum animo, haec secum); mente circumspicere; de oudheid vooral van deze zijde b., in studiis antiquitatis huius rei maxime rationem habere; = overwegen, expendere, perpendere etc., z. overwegen. — 2. op de een of andere wijze b., b. als enz., b.v. iets van den goeden (slechten) kant b., alqd in bonam (peioram) partem accipere, in leniorem partem interpretari, male inter-*

pretari; hoe b. gij hun daden? eorum facta quemadmodum interpretaris? den dood als een geluk en niet als een straf b., mortem infortuna, non in poena putare; zij zelf b. de zaak zoo, dat enz., ipsi sic intellegunt m. a c c. c. i n f.; op zichzelf beschouwd, si rem ipsam spectas; iets beschouwd willen hebben als, alqd esse velles; te Rome beschouwde men Antiochus, waar men van hem sprak, reeds als vijand, Romae destinabant sermonibus hostem Antiochum (Liv.); iemds vijanden ook als de zijne b., communicare inimicitias cum alqo; z. ook achten, 2; houden, 1, 9.

beschouwenswaardig, *contemplatione dignus; contemplandus, considerandus.*

beschouwer, *spectator, contemplator; door verba.*

beschouwing, *contemplatio, consideratio (naturae); meditatio, cogitatio (overdenking); commentatio (bestudeering); disputatio (verhandeling); door, de verba.*

beschreien, *z. beweenen.*

beschreienwaardig, *flebilis, deflendus, deplorandus; (v. gebeurtenissen) luctuosus.*

beschrijven, **1.** = *voelschrijven*, *inscribere m. en z. litteris (interiora alcs rei); een bladzijde geheel b., complere paginam. — 2.*

= (schriftelijk) verhalen, scribere (de alqa re); componere (alqd; librum de alqa re, b.v. de vita alcs); (mondeling of schriftelijk) describere (alqd; alqm); exponere, explicare (alqd, de alqa re, schilderen, ont-wikkelen); narrare, enarrare (alqd); iemd evenzoo (= met dezelfde trekken) b. als enz., alqm talem informare qualem etc.; alqm iisdem lineamentis adumbrare quibus etc.; iets met de levendigste kleuren b. (schilderen), alqd summa colorum venustate depingere; niet te b., z. onbeschrijfelijk. — 3. = *door woorden duidelijk maken, describere; verbis definire; illustrare verbisque definire; expri-mere et effingere verbis. — 4.* = *be-roepen, 1 (een vergadering), z. a. — 5.* = *construeeren (in de mathesis), z. a. — 6.* *een baan b. (van sterren), conficere cursum.*

beschrijver, *scriptor; narrator; door de verba; b. van iemds leven, z. biograaf.*

beschrijving, *descriptio; narratio (verhaal); expositio (uiteenzetting); b. van iemds leven, van een reis, z. biographie, reis-beschrijving; b. van alle merkwaardig-heden van Egypte (als geschrift), liber quo omnium fere quae mirifica in Aegypto visuntur audiunturque, historia comprehen-ditur; boven alle b., z. onbeschrijfelijk; een gunstige, goede b. van iets geven, laudare, commendare alqd; een ongunstige b. van iets geven, vituperare, reprehendere alqd.*

beschoornd, -heid, z. bedeesd, -heid.

beschuldigde, **z. beklaagde; op de bank der bb. brengen, reum facere; postulare; in iudicium vocare of adducere, vgl. aanklagen.**

beschuldigen, *(den persoon zelven) in-cusare; (iemd bij een ander) accusare (alqm de alqa re; alqd alcs; m. quod); arguere (alqm alcs rei); (valscheit) insimulare; (boosaardig) criminali alqm; criminatione uti in alqm (een beschuldiging inbrengen tegen iemd); = iemd de schuld geven, culpam conferre in alqm, culpam alcs rei alci tri-buere. | voor het gerecht b., z. aanklagen.*

beschuldiger, criminis auctor; qui incusat etc., vgl. **beschuldigen**; *b. voor het gerecht*, *z. aanklager*.

beschuldiging, = het *beschuldigen*, incusatio, accusatio, criminatio, insimulatio; *een b. inbrengen* = **beschuldigen**, *z. a.*; *een valsche b. tegen iemand inbrengen*, falso crimine insimulare alqm, falso alqd in alqm conferre; *crimen confingere* alci of in alqm; *een b. weerleggen, ontzenuwen*, criminatorem etc. redarguere, refellere, dissolvere; = *datgene, waarvan men b. wordt*, *crimen*; *id quod arguitur*; *b. voor het gerecht*, *z. aanklacht, aanklagen*; *in staat van b. stellen*, reum facere of agere of constituere; *nomen alios deferre*.

beschutten, -er, -ing, *z. beschermen*, -er, -ing.

besef, *z. begrip*, *2*; **bewustzijn**, *z. besfeien*, *z. begrijpen*, *2*; **bewust**, *2* (*zich b. zijn*).

besje, *z. bes*.
beslaan, *1. trans.* (een paard) *b.*, calceare; *met iets b.*, inducere alqd alci rei, super alqd; (*van voren*) praefigere alqd alqa re; (*als sieraad*) ornare, (= *bekleeden*) vestire alqd alqa re; *met goud, met zilver beslagen*, auratus, argentatus; *auro, argento ornatus*; *met erts, koper b.*, aeratus; *met ijzer b.*, ferratus. | *een plaats b. occupare* of obtinere locum. — *2. intr.* (*van glas en dgl.*) humore (of vapore) obscurari.

beslag, *1. eig.*, *datgene waarmee iets beslagen is*, operimentum; (*als sieraad*) ornamentum; *lamina (plaatje)*. — *2. overdr.*, *een zaak haer b. geven*, conficere rem cum alqo; *iets heeft zijn b. gekregen*, convēnit alqd; (*tusschen ons*) res convēnit inter nos. | *b. op iets leggen*, in beslag nemen, retinere alqd (naves); *comprehendere* (naves); *corripere* (pecunias); *occupare* (voor anderen bezetten); *ook: haec causa primos menses occupat*; *occupatā operā*; *deprehendere* (litteras, naves); *postulare alqd, vindicare alqd sibi, ad se (aanspraak op iets maken)*; (*zonder er recht toe te hebben*) *assumere alqd*; (*voor eigen gebruik*) *uti alqa re*; (*vorderen, vereischen*) *poscere, deprecere*; *exigere* (hoc opus omne meum tempus exigit); *iemd of iemds aandacht in b. nemen*, retinere (ales animum), *convertere in se ales animum*; (*op allerlei wijze*) *distinere alqm (alqa re)*; *in b. genomen worden door iets*, impediri alqa re; *in alqa re occupatum esse*; *een door bezigheden in b. genomen leven*, *vita occupata*.

beslapen, *b.v. een bed* (= slapen op), dormire in lecto; *zich op iets b.*, noctem sibi sumere ad deliberandum, in crastinum differre alqd.

beslechten, dirimere (litem); (*in der minne*) componere (rem, litem); *rem ad otium deducere*; *sedare* (controversiam, rixam, seditionem, bellum); *vgl. beslissen*.

beslechter, *z. scheidsrechter*.
beslechting, *b. van een strijd*, compositio; *door verba*; *vgl. beslissing*.

beslijken, *z. bemiddelen*.

beslissen, = **beslechten**, *z. a.*; *een zaak b.*, statuere, constituere de alqa re; *decidere alqd, de alqa re (afdoen)*; (*oordeelen over iets*), existimare de alqa re of *m. vrag. zin*; (*als zeker beweren*), affirmare de alqa re;

in rechten, of met het zwaard of in 't alg. b., disceptare, decernere, diiudicare (controversiam, ferro); *als rechter b.*, zijn oordeel uitspreken, indicare (de alqa re, alqd); *sententiam dicere* of *ferre*, iudicium facere de alqa re; *arbitri partes suscipere* (als *scheidsrechter optreden*); *vrij over iets of iemand b.*, libera arbitria ales rei, de alqo agere (*Liv.*); *een vraag b.*, quaestionem solvere; *ten gunste van iemand in een proces b.*, secundum alqm indicare, litem dare; *causam alci adiudicare*; *een slag b.*, proelium, pugnam decernere; *de overwinning b.*, momentum afferre ad victoriam, *het zwaard moet b.*, manu decertandum est; *de wapenen moeten b.*, omnia armis agenda sunt; *de zwaarden moesten nu b.*, gladiis res geri coepit est; *laat ons morgen den slag b.*, crastino die acie decernamus; *het zwaard heeft b.*, fortuna belli iam diiudicata est; *het is b.*, iudicatum est; *de zaak is nog niet b.*, adhuc sub iudice lis est (*Hor.*); *een zaak, waarin nog niets b.*, is, res integra; *ik heb (over iets) te b.*, res penes me posita est.

beslissend, *een b. slag*, certamen supremum, universae rei dimicatio; *praelium*, in quo omnis fortuna disceptat; *certamen de summa rerum*; *een b. slag wagen*, periculum facere summae rerum; *leveren*, de summa rerum decernere; *rem fortunae committere*; *summis (cum hoste) copiis contendere*; *proelio*, armis decertare (cum alqo); *depugnare* (cum alqo); *dat gevecht was voor den uitslag van den oorlog zeer b.*, ea dimicatio ad belli eventum maximi momenti fuit; *dat gevecht was b.*, eo proelio debellatum est; *er valt niets beslissends voor*, nulla magni discriminis res geritur; *niets b. gevechten*, levia sine effectu certamina; *het kwam nergens tot een b. slag*, nusquam ad universae rei dimicationem ventum est; *de b. strijd om dit alles*, harum rerum omnium decertatio (Cic.); *het b. oogenblik (tijdstip)*, temporis discrimen; *ipsum rerum discrimen*; *op het b. tijdstip*, in ipso articulo temporis; *een b. oordeel*, *een b. uitspraak*, iudicium ultimum; *sententia ultima*.

beslissers, *z. scheidsrechter*.

beslissing, = **beslechting**, *z. a.*; *diiudicatio*; *disceptatio (als daad)*; *iudicium*, *sententia (als uitspraak)*; *arbitrium (scheidsrechterlijke)*; *momentum (doorslag)*; *auctoritas (uitspraak van een gezag)*; *wat ter b. voor den rechter komt*, quod in iudicium venit; *in het uur der b.*, in summo discrimine; *de b. naderit*, res in propinquum adducta est discrimen; *de b. zoeken met de wapenen*, armis, proelio decertare; *depugnare* (acie instructa); *het tot een volledige b. laten komen*, rerum summam in discrimen committere; *het komt tot een b.*, res in discrimen adducitur; *in discrimen ventum est*; *iets komt tot een b.*, alqd versatur of est in discrimine; *iets berust op de b. van iets*, veritutum alqd in discrimine ales rei; *op één slag berust de b. over het geheele tot van den staat*, in uno proelio omnis fortuna rei publicae disceptat (Cic.); *de b. van den oorlog hangt van het leven van één man af*, discrimen totius belli in unius vita positum est; *iets aan iemand ter b. opdragen, toewijzen*, arbitrium ales rei reicere ad alqm; *alqd deferre*

ad alqm (rem, causam ad senatum); *iets ter b. bijdragen*, momenti alqd afferre ad alqd; momentum facere ales rei, in alqa re; *iets kan niet veel tot de b. der overwinning bijdragen*, alqd ad summam victoriae non multum iuvare potest (Caes.); *dat in hun hand de b. der volkomen overwinning lag*, penes eos summam victoriae constare (Caes.); *zoo zeer verwachtte men de b. van alles, dat enz.*, tanta erat summae rerum expectatio, ut etc.; *strijden zonder dat er een b. verkregen wordt*, ancipiti Marte pugnare.

beslist, = zeker, ontwijfelbaar, certus (spes); haud dubius; exploratus (victoria), haud ambiguus; a d v., certe, non ambigue (victus). | *zeer b.*, sine ulla dubitatione; *zeer b. verklaren*, pro certissimo affirmare; *iets voor b. houden*, exploratum habere alqd; *zeer b. ontkennen*, pernegare; *een b. neiging tot iets toonen*, vehementer applicare se ad alqd, toto animo incumbere in alqd, vehementiore studio ferri ad alqd; *b. weten*, certo scire; *b. afwijzen*, reicere et aspernari; = geheel en al, door prorsus, b v. *ik stem er b. mede in*, prorsus assentior; *wie is meer b. veroordeeld dan gij?* quis te damnator? (Cic.).

beslistheid, 1. = zekerheid, explorata ratio; *met b.*, explorata, haud ambigue. — 2. = zelfvertrouwen, confidentia; *met b.*, confidenter.

beslommeringen, tricae, res; *in zulke bb. gewikkeld*, tantis rebus implicatus; *vgl. zorg*.

besluipen, obrepere (alci).

besluit, 1. = 2. slot, einde, z. a.; *ten besluite*, in extremo, ad extremum. — 2. = beslissing, sententia; decretum (verordening); *b. van den senaat*, van het volk, z. **senaats-**, **volksbesluit**; *voltallig genoege om een b. te nemen*, frequens (senatus); *iets tot b. verheffen*, alqd fieri iubere; *ik behoud mij mijn b. voor*, deliberabo quid agendum sit; *in 't alg.* = consilium, sententia; *een b. nemen*, z. **besluiten**, 2; *mijn b. zal mij nimmer berouwen*, maar het plan (de wijze) van uitvoering berouwt mij, voluntatis me meae nunquam poenitebit, consilii poenitet (Cic.); *een b. nemen* (het plan opvatten), capere, inire consilium, tot iets, alcs rei, *iets te doen*, alqd faciendi of facere, alcs rei faciendae, voor zich, voor zich alleen, sibi, sibi separatus a reliquis; consilium a reliquis separare; *bij zijn b. blijven*, manere, permanere in sententia sua; consilium tenere; *tot een vast b. komen*, certa in sententia consistere; *ik ben tot het vaste b. gekomen*, om enz., mihi deliberatum et constitutum est c. i n f.; *hij kon tot geen vast b. komen*, behalve hiertoe, dat enz., stare ei sententia non poterat, nisi ut etc. (Liv.); *dit liet de Samnieten tot geen vast b. komen*, ea res distendit animos Samnitium (Liv.); *tot geen b. kunnen komen*, z. **besluiteloos** (zijn); *mijn b. staat vast*, z. **besluiten**, 2; *er is een vast b. genomen*, consilium constitutum. — 3. = gevolgtrekking, z. a.

besluiteloos, dubius, incertus; *b. zijn of blijven*, animi of animo pendere; certum consilium capere non posse; haesitare; consilii inopem esse; incertum esse; animo fluctuari; *ik ben b., wat te doen*, dubius of

incertus sum, quid agam; non satis mihi constat quid agam; haereo, quid faciam; in incerto habeo, quidnam consilii capiam; a d v., dubitanter.

besluiteloosheid, dubitatio; cunctatio; *bij deze b. overviel hen de nacht*, incoertos quid agerent nox oppressit.

besluiten, 1. = bevatten, continere, capere. — 2. *fig.* = eindigen, finem facere (alcs rei, alci rei); finire, concludere (epistolam, orationem); *een rede b.*, dicendi finem facere; *perorare*; *zijn rede, zijn brief besloot hij hiermede*, ad extremum haec dixit, in extrema epistola haec scripsit; *iets met iets b.*, alqd finire alqa re. | = *een besluit nemen*, decernere (vooral van overheidspersonen); (v. d. senaat) censere, diluv. ook door videtur, placet; (v. h. volk) sciocere, iubere; *in 't alg.* statuere, constituere, decernere (tot iets, alqd; c. i n f. of m. ut); consilium capere (abeundi, abire); *bij zich zelven b.*, statuere apud animum suum; *vast b.*, zich vast voornemen, destinare c. i n f.; = *over zich verklaren*, (in) animum inducere (c. i n f. of m. ut); a se impetrare, ut, ne etc.; descendere ad alqd (zich tot iets verwaardigen); *ik ben vast b.*, stat (mihi) sententia; deliberatum mihi ac constitutum est; mihi certum est, certum deliberatumque est; certum est mihi consilium; certum est deliberatumque, certum atque decretum est, fixum mihi ac deliberatum est; statutum habeo cum animo ac deliberatum; stat (mihi) sententia, mihi constat (c. i n f.); *ik ben tot niets vaster b.*, nihil mihi deliberatius est; *vast b.*, obstinatus (ad mortem); *tot niets kunnen b.*, z. **besluiteloos** (zijn); *er niet toe kunnen b. om enz.*, ab animo impetrare non posse ut etc.; *b. te sterven*, in ballingschap te gaan, te vluchten, consciscere (sibi) mortem, necem, exsilium, fugam. | *uit iets b.* = uit iets opmaken, intellere, iudicare, concicere, coniecturam facere of capere, coniecturā videre of assequi ex alqa re; interpretari alqd ex alqa re; concludere (acute), celligere, efficere, cogere (ex alqa re); *van zich tot anderen b.*, de aliis ex se coniecturam facere; *ex sua natura ceteros fingere*; *om daaruit tot een des te grootere nederlaag te doen b.*, quo maioris cladis indicium esset (Liv.); *waaruit te b. is* (volgt), dat enz., ook door het enkele ut.

besmeren, linere, illinere, oblinere, (met iets vettings) ungere, perungere alqd alqa re; *oneig.*, het papier met iets b. (= bekrabbelen), illinere alqd chartis.

besmettelijk, -heid, z. **aanstekelijk**, -heid.

besmetten, z. **aansteken**, 4; *overdr.*, iemd met zijn ondeugden b., vitiiis suis inficere alqm; *door iemds ondeugden enz. b. worden*, alcs vitiiis of cupiditatibus infici; *door fouten, dwalingen, bijgeloof*, imbui vitiiis, erroribus, superstitione.

besmetting, contactus (Liv.); contagio (morbi); ook *overdr.*, sceleris, turpitudinis, vitiurum); *vgl. aanstekelijk*, **besmetten**.

besnaren, een lier b., intendere lyram nervis.

besneeuw, nivosus; nive (nivibus) tectus of obrutus.

besnijden, circumcidere.

besnijdenis, circumcisio (*kerk.*)

besnoeien, 1. *eig.*, circumcidere (*rond-om*); praecidere (*van voren*); putare of amputare (*vitem*). — 2. *oeverd.*, circumcidere, amputare (*sententiarum multitudinem c. et a.*); praecidere (*narrationem*); depascere (*luxuriam orationis stilo*); rescicare (*nimia rescicari oportere*).

besnoeiing, putatio (*arborum et vitium*); *verder door de verba onder besnoeien*.

besnuffelen, odorari.

bespannen, een *wagen met paarden b.*, iungere currum equis; een *b. wagen*, vehiculum iunctum; een *hier met snaren b.*, intendere lyram nervis; *tenten met zeilen b.*, intendere tabernacula velis.

besparen, non perdere alqd; alcs rei compendium facere, alqd compendii facere (*Plaut.*); comparere (*opsparen, Ter.*); *iemd iets b.*, alci gratiam facere alcs rei; *iemd schande b.*, ab infamia avertere alqm; *zich iets b.*, zich de moeite b. om enz., supersedere alqa re of c. *in f.*; omittere alqd of c. *in f.*; parcere alci rei (*labori*); *bespaar u deze zorgen!* mitte has curas! *b. uw klachten!* noli lamentari!

besparing, compendium; *concr.*, het *bespaarde*, quod alqs parsimonia collegit; *al zijn kleine bb. bijeen houden*, omnes suas vindemias reservare.

bespatten, aspergere, conspergere (alqd alqa re), respergere (*sanguine*); *met bloed b.*, cruentare (*sanguine*).

bespating, aspersio, perspersio.

bespelen, een *muziekinstrument b.*, *b.v.* canere tibia, fidibus; *de eiter b.*, ook psallere, cithizare.

bespeuren, *z. gewaarworden*; 2. *merken*.

bespieden, speculari, explorare, investigare, indagare; *vgl. beloeren*.

bespieder, speculator, explorator, emisarius, investigator, indagator; *vgl. be-loerder*.

bespieding, texploratio; investigatio, indagatio.

bespiedster, speculatrix.

bespiegelen, *z. beschouwen*, 1; *de bespiegende wijsbegeerte*, philosophia contemplativa (*Sen.*) of quae in rerum contemplatione versatur.

bespiegeling, *vgl. beschouwing*; cogitatio; contemplatio et cognitio rerum; *bb.*, ook studia cogitationis; *wat tot de b. behoort*, eae res quas cogitatione consequimur; *diepsinnige b.*, subtilitas; *zich geheel aan de filosofische b. wijden*, totum se ad cognitionem rerum transferre.

bespikkelen, maculis variare; *als a d. i.*, bespikkeld, maculis sparsus; maculosus; punctis distinctus.

bespoedigen, -ing, *z. verhaasten*, -ing.

bespoelen, alluere (*moenia mari alluuntur*), (*van onderen, aan den voet*) subluere.

bespottelijk, -heid, *z. belachelijk*, -heid.

bespotten, ludere, ludificare alqm; ridere, deridere, irridere alqm; illudere alqm, dignitati alcs; cavillari (alqd, cum alqo); agitare, exagitare alqm, alqd (*hekelen*); insultare (*alci*); talqd; *algemeen b. worden*, omnium irrisione ludi.

bespotter, irrisor.

bespotting, cavillatio, ludificatio, ludibrium, irrisio, irrisus.

bespraakt, disertus, eloquens, facundus; copiosus (*rijk aan woorden en gedachten*); *a d. v.*, disert, facunde.

bespraaktheid, eloquentia; (*rijkdom der rede*) copia dicendi, orationis; (*vlugheid, vaartigheid in het spreken*) facultas dicendi; oratio (*satis in eo fuit orationis*); (*krachtige taal*) vis dicendi; facundia.

besprek, *z. bespreking*, **onderhandel**, -ing; *met iemd in b. zijn*, *z. (iets met iemd) bespreken*, (*over iets met iemd*) **onderhandelen**.

bespreken, disserere (*de alqa re, cum alqo, talqd*); (*uitvoerig*) edisserere alqd, ook *absol.*; *iets (met iemd) b.*, colloqui cum alqo de re, consilia conferre de re, communicare of agere cum alqo de re, agere cum alqo, (*mondeling*) coram agere de re; *vgl. bepraten*, 2; **onderhandelen**; *druk b.* agitare, iactare (*res agitata in conditionibus, iactata in iudiciis*); *de zaak wordt meer allervvegen door het volk, dan in de eene of andere openbare vergadering b.*, res sermonibus magis passim hominum quam in publico ullo consilio iactatur (*Liv.*); *veel besproken*, celebrer, celebratus; *de zaak is veel b.*, percelebrata sermonibus res est; *algemeen en dikwijls besproken zaken*, res omnium sermone celebratissimae.

bespreking, sermo, colloquium, colloquio; *iemd tot een b. uitnoodigen*, ad se vocare alqm; *vgl. onderhandeling*.

besprenkelen, -ing, *z. bespatten*, -ing, **bespringen**, *z. overvallen*.

besproeien, -ing, irrigare, irrigatio, *vgl. begieten*, -ing, **bespatten**, -ing.

bespuwen, conspuere; convomere.

best, 1. de beste, optimus; (*g. twee*) melior; *overeenkomstig zin of verband ook door aptissimus, utilissimus, commodissimus, opportunissimus, pulcherimus, iucundissimus, laetissimus, suavissimus, praestantissimus, potissimus; het b. bewijs*, argumentum maximum of gravissimum, certissimum, firmissimum; *de b. iaren*, flos aetatis; *in zijn b. jaren (in den bloei der jaren) zijn*, aetate florere of vigere; *de besten (bloem, kern) der jonge manschap*, flos ac robor iuventutis; *de eerste de b.*, primus quisque; *quillibet, quivis, ook unus, quivis unus, unus quilibet*. — 2. *het beste, het best, b.v. het b. is, dat gij hier blijft*, optime hic manebis; *wat nog het b. is, quod maximum est; op zijn b. (= nauwkeurig)*, vix, ne vix quidem; *het b. = nut, voordeel*, commodum of plur. commoda; *utilitas; salus; iets is ten b. van iemd*, alqd alci prodest, saluti est; *het is ten b. van den staat, ten mijnen b.*, e re publica, e re mea est; *alles ten b. van iemd doen*, omnia referre ad utilitatem alcs; *het gemeene b.*, communis utilitas, commune commodum, rei publicae commoda (*pl.*), ook *alleen res publica*; *salus summa of communis, omnium, rei publicae; voor het gemeene b. zorgen*, servire utilitati communi, saluti rei publicae; *in commune, in medium consulere; zijn b. doen om te enz.*, summa ope aniti, omni ope atque opera eniti ut etc.; *ten b. geven*, proferre (*in medium*), depromere, (= mede-

deelen) commemorare alqd; *iets ten b. keeren, wenden, in melius flectere, deflectere, mutare alqd.*

1. bestaan (verb.), **1.** *in tr.*, esse, reperriri; = *blijven b.*, manere, permanere (tot saecula, ad nostram aetatem); *nog b.*, exstare, mansisse (*niet meer b.*, non mansisse, *b.v. van geschriften*); vivere, vigere (sine iustitia vivere non posse; mea semper viget gloria); valere (lex); obtineri (lex, quae in Graecorum conviviis obtinetur = *zich handhaaft*); *zoolang de wereld b.*, post homines natos; **2.** **menschenheugenis**; *de deugden kunnen buiten een gelukzalig leven niet b.*, virtutes sine beata vita cohaerere non possunt; *het bestaande omverwerpen, novare res of omnia.* | *uit iets b.*, constare (*samengesteld zijn*), *b.v. homo c. ex animo et corpore*; contineri alga re, *b.v. non venis et nervis et ossibus dii c.* | *uit iets bestaande, ook factus ex*; *als de bestanddeelen gelijksoortig en telbaar zijn, esse c. g. n. e. t.*, *b.v. de vloot bestond uit 300 schepen*, classis erat trecentarum navium; *in iets b.*, constare, consistere in alga re, contineri alga re; situm, positum esse in alga re; niti alga re, in alga re (*steunen op, afhangen van*); *hierin b. alles, in eo omnia sunt, nituntur, vertuntur*; ook habere alqd, *b.v. gubernatoris ars bene navigandi rationem habet, b. in de methode om enz.*; *dikw. kan men den enkelen g. n. e. t. gebruiken, b.v. de overige oorzaken, welke b. in overstroming enz., ceterae causae eluvionis etc.* | *van een betrekking tusschen personen of zaken, intercedere (ratio, similitudo, necessitudo, amicitia, usus i. inter etc.)*; *de ware vriendschap kan slechts onder goede menschen b.*, vera amicitia nisi inter bonos esse non potest. | = *leven, b.v. ik kan van die kostwinning niet b.*, quaestus ille victui meo non sufficit. | *iemd (in den bloede) b.*, **2.** **verwant**, **1** (*met iem b. zijn*). — **2.** *t. r. a. n. s.*, een strijd b. subire pugnam; een vaagstuk b. fortunam tentare; een gevaar b., periculum adire; alle gevaren b., omnibus periculis defungi.

2. bestaan, (*s u b s t.*), **1.** door esse, *b.v. het b. van God loochenen, aannemen, deum esse negare, dicere*; *het b. der goden loochenen, ook deos tollere*; *voor het b. der goden bewijzen aanvoeren, afferre cur deos esse credamus*; *niets van het b. van God weten, deum ignorare*; *eeuwig b.*, aeternitas; *b. = leven, vita (b.v. zijn b. rekken, vitam trahere)*; *velen beklagen hun b.*, multi, quod nati sunt, queruntur; *het doel van ons b.*, id ad quod nati sumus. — **2.** = *middelen van bestaan, victus*; *zijn b. hebben, habere unde commodum vivas*; *non laborare de victu*; *hij heeft nauwelijks een b.*, vix habet unde commodum vivat. — **3.** = **onderneming**, *z. a.*

bestaanbaar, z. mogelijk.

bestaanbaarheid, z. mogelijkheid.

1. bestand (*subst.*), **2.** **wapenstilstand.**

2. bestand (*adi.*), par (alci, alci rei, *tegen iemd of iets*); patiens (alci rei, *b.v. doloris, laborum etc.*); qui resistere potest; *niet b.*, impar etc.; impatiens etc.; minime resistens (*ad calamitates perferendas*).

bestanddeel, pars (melior p. hominis); membrum; *de bb.*, membra; = *grondstoffen, elementa* alci rei; res, ex quibus alqd efficitur of constet of quibus alqd contine-

tur, in quibus alqd positum est; *een wezenlijk b. van iets zijn, pertinere ad alqd*; *drie bb. hebben, ex tribus rebus constare, in tribus rebus positum esse.*

besteden, *iets tot of voor iets b.*, insumere of impendere (pecuniam in alqd); consumere (operam, curam, tempus in alga re; alqd male); conferre (impendia in educationem; studium, curam in alqd, ad alqd; pecuniam ad beneficentiam liberalitatemque; plurimum operae, studii, diligentiae, laboris ad alqd); collocare (operam, studium in alga re; adolescentiam suam in voluptatibus, patrimonium suum in rei publicae salute); tribuere (multum temporis of operae alci rei); ponere (operam, studium in re); adhibere (diligentiam in re, ad alqd); *al zijn krachten b.*, vires profundere; *zijn tijd goed b.*, tempus bene locare of collocare, nutteloos, tempus frustra conterere; *tijd en moeite nutteloos b.*, oleum et operam perdere; *grij zoudt deze uren beter kunnen b.*, poteras has horas non perdere; *de dag is goed b.*, salvus est dies; *vgl. gebruiken.*

besteding, impensa (pecuniae); *door verba.*

bestek, = *ontwerp*, descriptio (aedificandi); designatio, adumbratio forma, species; = *omvang*, *z. a.*

bestel, z. bestuur, leiding.

bestelen, *iemd b.*, furtum alci facere; furari of furto auferre alci (ab alqo) alqd; depeculari alqd (*een tempel, openbare kas*); compilare alqd (*plunderen*); *den staat, de schatkist b.*, peculatum facere.

besteler, depeculator (aerarii, *v. d. schatkist*).

besteling, compilatio; *door de verba*; *b. van den staat, peculatus.*

bestellen, **1.** *iemd b.*, alqm adesse of venire, alqos alqo convenire iubere; *vgl. onthieden*. — **2.** *een brief b.*, litteras afferre, deferre, perferre, tradere, reddere (*zelf*), perferendas curare (*door een ander*). — **3.** = *last geven om iets te maken enz.*, *b.v. vazen b.*, vasa mandare; *besteld werk*, opus mandatum; *het eten b.*, cenam imperare. — **4.** = **ordenen, regelen**, *z. a.*

bestelling, *iemd een brief ter b. geven*, litteras alci dare ad alqm; = *opdracht, mandatum*; negotium; *vele bb. hebben, multa alci mandata, imperata sunt*; = *besteld werk, z. bestellen*, **3.**

bestemmen, destinare alci alqd (*ook alqam viro uxorem*); destinare alqd alci rei (publico usu), alqm ad alqd (ad mortem); = *aanwijzen*, designare alqm ad alqd (oculis ad caedem); = *ter zijde leggen*, seponere alqd alci rei, in alqd; *wij zijn daartoe b.*, dat wij enz., ea lege, condicione, hoc fato nati sumus of ita a natura generati sumus, ut etc.; *bestemd tot iets, ook alleen door het p. a. r. t. f. u. t. a. c. t.*, *b.v. tot den ondergang b. zijn*, interitum, peritum esse.

bestemming, plaats van b., locus quo tendo of intendo; *de plaats zijner b. bereiken*, eo quo tendebam of intendebam pervenire; *v. schepen, locum capere*; = **beroep**, **1.**, *z. a.*; onze b., lex conficique vitae; *de mensch heeft een verheven b. van God ontvangen*, homo praeclara quadam condicione a deo generatus est; *de natuur heeft ons een hoogere b. aangewezen*, natura nos ad maiora

quaedam genuit; *wij hebben een andere b.*, ad alia quaedam nati sumus; *hij bereikt zijn b. niet*, non eo pervenit quo debet; *spel en scherts zijn onze b. niet*, non ita a natura generati sumus, ut ad ludum iocumque facti videamur; *de mensch heeft een dubbele b.*, homo ad duas res natus est; *vgl. bestemmen*; = *lot, sors, fortuna, fatum*.

bestempelen, = **stempelen**, *z. a.*; *fig.*, met een naam *b.* = een naam (**1. A**) geven.

bestendig, **1. v. zaken**, perpetuus, continuus, continens, perennis, assiduus; (*v. h. weer*) aequalis; sempiternus (igni Vestae); infinitus (occupationes). — **2. v. personen**, constans, gravis, firmus, stabilis, fidelis (*trouw*); *b. in iets* firmus, perstare, perseverare, permanere in alqā re. — *Ad v.*, **1.** = *onafgebroken*, perpetuo, continenter, assidue, sine intermissione; non desino, non intermitto *c. i n f.*; semper, infinite; *b. op een plaats zijn*, assiduū esse, haerere alqo loco. — **2.** = *standvastig*, constanter, firme.

bestendigen, firmare (pacem); perpetuare (potestatem iudicum).

bestendigheid, **1.** = *onafgebroken duur*, perpetuitas, perennitas; assiduitas (*het volharder bij iets*). — **2.** *onveranderde toestand*, constantia (benevolentiae); stabilitas (amicitiae, fortunae); aequalitas (tempestatis).

besterven, *hij zal het b.*, haec res ei mortem afferet, haec res ei mortis causa erit; *het (van schrik) b.*, expallescere (terrore, *ook met prae c. a b l.*).

bestier enz., *z. bestuur* enz.

bestijgen, scandere (vallum, muros); conscendere (vallum); *een schip b.*, conscendere navem, ook in navem, *en absol.* conscendere; *vgl. beklimmen*.

bestijging, ascensus; *door de verba.*

bestoken = **aanvallen**, **1**; **beschietsen**, *z. a.*; = **benauwen**, **verontrusten**, *z. a.*

bestormen, **1. eig.**, oppugnare, aggredi (urbem, moenia); impetum facere (in alqd). — **2. overdr.**, oppugnare (alqm, *ook m. verbis*); (*v. hartstochten*) vexare, agitare, exagitare; *iemd met beden b.*, fatigare alqm precibus; *m. brieven, vragen*, obtundere alqm litteris, rogitando.

bestormer, oppugnator.

bestorming, oppugnatio; = **aanval**, impetus, impugnatio.

bestorven, = *bleek van schrik*, pallidus, exsanguis.

bestraffen, -er, -ing, *z. berispen* enz., **bekijven** enz.

bestralen, luce sua collustrare.

bestraten, lapide, silice of saxo sternere; munire (*begaanbaar maken*).

bestrating, stratura; *de b. van een weg aanbesteden*, viam silice sternendam locare.

bestrijdbaar, controversus; quod in controversiam cadit of vocari potest.

bestrijden, (*in een oorlog*) bello persequi; (*eig. en overdr.*) impugnare (alqm); oppugnare (alqm, aequitatem verbis); *een meening b.*, opinionem minuere, sententiam impugnare, (*uitvoerig*) multa dicere contra sententiam; *ook attentare* (linguā alqd) improbare; negare, infitari (*ontkennen*); *de zaak wordt b.*, res in disceptationem vocatur, in controversia versatur;

de echtheid van een geschrift b., *z. echtheid*; *van een plaats bij een schrijver*, *locum scriptoris impugnare of in dubium vocare, *tentare (*n i e t*) sollicitare; *iemds meening b.*, alcs opinionē of sententiae repugnare; *alles b.*, contra omnia disserere; *niemand bestreed, dat enz.*, controversia non erat quin; *de smart b.*, dolori resistere; *ondeugden b.*, vitia insectari; *zijn begeerten b.*, repugnare cupiditatibus; comprimere, frangere, domare ac frangere cupiditates; *iemds schandelijken levenswandel b.*, vitae alcs turpitudinem insequi (*Cic.*); *de kosten b.*, sumptus of impensas tolerare; - *kunnen b.*, sumptibus parem esse of sufficere.

bestrijder, oppugnator (*ook fig.*); *b. van ondeugden*, insectator vitiōrum (*Quint.*); *door omschr.*

bestrijding, oppugnatio (*ook fig.*); *zelden* impugnatio (*Cic.*); *door omschr.*

bestrijken, **1.** illinere alqd alqā re; inducere alqd alqā re, alci rei alqd; *vgl. besmeren*. — **2.** = *onder het bereik hebben*, imminere (mons imminet urbi).

bestrooien, consternere, conspergere (alqd alqā re).

bestudeeren, **1. eig.**, alci rei studere, operam dare (arti, litteris); alci rei of studio alcs rei deditum esse; tractare alqd; discere alqd (philosophiam, ius civile); = *lezen, doorlezen*, studiosius legere; perlegere; cognoscere (librum, oratorum Graecorum litteras, Demosthenem totum); (*bij herhaling*) pervolutare (alcs libros; scriptores); *tijd hebben om iets te b.*, vacare alci rei (philosophiae, Cic.); meditari, commentari alqd; meditari ad alqd (ad dicendum); *een bestudeerde rede*, oratio meditata of commentata. — **2. overdr.** = *iets nauwkeurig onderzoeken*, perscrutari alqd (naturam criminis); *bestudeerd* (= *gewetnsd*), simulatus.

bestuiven, pulvere conspergere; *bestoven*, pulvere sparsus.

besturen, **1. eig.**, regere (navem, equum); gubernare (navem); flectere (equos, currum). — **2. overdr.**, administrare (rem familiarem, rem publicam, omnia in hoc mundo); regere, gubernare, moderari (rem publicam); = *aan het hoofd staan van enz.*, praeesse (rei publicae, agro colendo); *vgl. leiden*, **2**; **heerschen**.

besturing, gubernatio.

bestuur, administratio; gubernatio; *het b. voor iemds verlengen*, imperium (provinciae) alci prorogare; *Sardinië zonder b.*, Sardinia ab imperiis vacua; *onder iemds b. en invloed*, alqo moderatore et auctore; *het b. van den staat is bij de voornaamsten*, rerum summa of res publica est penes optimates of vertitur in optimatum potestate ac moderatione; *vgl. leiding*, **heerschappij**.

bestuurder, rector (equi, navis; civitatis, universi); moderator (rei publicae, rector et m. tanti operis); gubernator (navis; rei publicae); magister (elephantum); *vgl. leider*, **heerscher**.

bestuurster, gubernatrix, moderatrix.

betaaldag, dies solvendi; dies (solvendae) pecuniae, *ook alleen dies*; *zich niet aan den b. houden*, ad diem of ad tempus non respondere; *een stuk grond onder vast*

stelling van een bepaalden b. koopen, emere fundum in diem (Nep. Att. 9, 5); vgl. **betalingstermijn**.

betaalmeester, mensarius; tribunus aëriarius; (bij het leger) quaestor.

betaaltijd, tempus solutionis; z. **betaaldag**.

betale, 1. een geldsom, prijs b., solvere, numerare, pendere (pecuniam alci); ook curare pecuniam (pro eo frumento legatis); iem d. b., satisfacere alci; absolvere alqm; (= iem d. zijn loon geven) mercedem dare alci; contant b., z. **contant**; schulden b., z. **schuld**, 1; belastingen b., pensitare vectigalia, tributa pendere; in staat zijn om te b., creditas pecunias solvere posse; solvendo esse; niet in staat zijn om te b., niet kunnen b., creditas pecunias debitoribus solvere non posse; solvendo non esse; onder eede verklaren, dat men niet in staat is om te b., bonam copiam ciurare; het in staat zijn tot b., facultas solvendi; te b. hebben, debere; niets meer te b. hebben, debere desinere; niet op tijd b. (v. schuldenaars) non respondere ad tempus; bevelen iets te b., impere alqd (pecuniam, pecunias); describere (tributum Graeciae). | overdr., dank b., gratiam persolvere (alci); den tot aan de natuur b., naturae debitum reddere (= sterven); met gelijke munt b., par pari reddere of referre; zijn schuld aan het vaderland b., patriae persolvit alqs quod debet. — 2. een koopwaar, dienst b., solvere pro alqa re; iets duur b., magno emere alqd, (te duur) male emere alqd; zich iets laten b., pecuniam, mercedem accipere pro alqa re; (zijn onderwys) mercedem a discipulis accipere, mercede docere. | overdr., iemds. weldaden met ondank b., immemorem esse beneficiorum.

betaler, qui (pretium, pecuniam) solvit; een goede, trage, slechte b., bonum, lentum, malum nomen; een trage b. met allerlei uitvluchten, infitiator lentus.

betaling, 1. = het betalen, solutio; numeratio (wiltbetaling); na b. der schulden blijft iets over, aeri alieno alqd superest; iets tegen b. leveren, alqd emptum dare; b. in contant geld, repraesentatio; b. doen, z. **betalen**; zijn bb. staken, desinere solvendo esse; de b. van iets bevelen, z. **betalen**, 1; om uitstel van b. verzoeken, rogare de die; de b. der soldij, die eenige dagen te laat kwam, stipendium diebus paucis serius numeratum. — 2. = het betaalde of te betalen geld, pecunia soluta of solvenda, numerata of numeranda; pensio (pensionem exigere ab alqo); als b., in b., in solutum (in solutum accipere); groote bb. doen, magnas pecunias solvere.

betalingstermijn, dies; om verlenging van den b. verzoeken, de die rogare, (met een jaar, met meer dan een jaar) anni spatium, plus annua die postulare; verlenging van den b., prolatio diei; den b. verlengen, diem proferre; iem d. b. eenige dagen verlengen, prorogare alci paucos dies ad solvendum; iem d. jaarlijkschen b. bepalen, b. tepalen, alci solvendo annum diem finire; de b. is afgeloopen, dies exiit.

betamelijk, decorus; honestus (eerbaar); ingenuus (een vrijgeborene waardig, b.v. iocus, oblectatio); verecundus, modes-

tus (zedig, bescheiden); het is b. = het betaamt, z. **betamen**; a d. v. decore, decentër, recte; ut decet; honeste, ingenue, verecunde, modeste.

betamelijkheid, decorum; de b. in acht nemen, decorum sequi of servare, (in ie/s) in alqa re quid decet, videre of considerare; zin voor b. hebben, quid decet, sentire; de b. vordert dat men enz., decet of humanitatis est c. i n f.; iets is met de b. in strijd, alqd turpe est; gevoel van b., verecundia.

betamen, decere (alqm); het b., dat of te enz., decet c. i n f. of m. a c c. c. i n f.; aequum, par est, convenit c. i n f. of m. a c c. c. i n f.; door esse c. g. e. n., b. v. sapientis est; het b. u., ook tuum est.

betasten, -ing, z. **bevoelen**, -ing.

bete, z. 1. **beet**.

beteekenen, significare alqd; iets toekomstigs b., portendere, ostendere, indicare alqd; hetzelfde b., idem valere, eundem sensum habere; wat b. dit woord? quae est vis huius verbi? quae vis subiecta est huic voci? quid sonat haec vox? wat moet dit b.? quid hoc sibi vult? | b. = gewicht hebben, gelden, valere; iets b., vim of auctoritatem alqam habere; esse ales momenti; esse aliquid; alqo numero esse; veel b., (v. personen) magnam habere auctoritatem, auctoritate florere, multum valere of posse (apud alqm); (v. zaken) magni esse momenti; gravem esse; niets b., niets te b. hebben, nihil esse of valere (v. personen); nihil esse of valere, leve esse (v. zaken, b. v. in vergelijking van enz., ad etc.); nullius momenti esse (v. personen in zaken).

beteekenis, 1. = zin of kracht van een woord, significatio, vis; = begrip, gedachte, die men aan een woord verbindt, notio, sententia; een engere, ruimere b. hebben, angustius valere, latius patere; een woord van ruime b., vox late patens; het woord heeft deze b., haec vis subiecta est verbo of inest in verbo of est verbi; de etymologische b. van een woord, z. **etymologie**; het woord hostis heeft de b. van vreemdeling verloren, nomen hostis a peregrino secessit; practische, theoretische b. hebben, z. **practisch**, **theoretisch**; een b. in iets leggen, aan iets toekennen, interpretari alqd, vgl. **uitleggen**, 3. — 2. = gewicht, (v. zaken) vis, pondus, gravitas; (beslissende) momentum; (v. personen) auctoritas, gravitas; van geen b., inanis, levis; (v. personen) levis, despiciendus; geen redenaar van b. zijn, nullo in oratorum numero esse; van groote b., magnam vim of magnum pondus habens; gravis; een man van groote b., ook vir summus est singularis; b. hebben, geen b. hebben, zonder (van geen) b. zijn, z. **beteekenen**; van b. zijn, ook pertinere ad rem; van eenige b. zijn, aliquid valere; de zaak heeft groote b., res magni momenti est; groote b. voor iets hebben, magnum momentum facere ad alqd, (grootere) plus momenti afferre ad alqd; b. hebben door of in iets, valere alqa re; iem d. is van zoo groote b., dat enz., in alqo tantum est, ut etc.; de b. van iets niet gevoelen, non capere alqd (angustiae pectoris tui non c. tantam personam); de b. (= belangrijtheid) hiervan zult gij licht inzien, hoc quale sit, facile intelleges; ik behoef op de b. dezer

zaak niet in te gaan, quae causa quanta sit (fuerit), mihi dicere non est necesse; een beschuldiging heeft in een proces alle b. verloren, crimen in causa refixit.

betemmen, -ing, z. temmen enz., beteugelen enz.

beter, melior; al naar de zin is, ook commodior, opportunior; salubrior; utilior; iucundior, suavior, laetior, pulchrior; potior, praestantior; *het is b.*, praestat; melius of satius est; *iets of iem d. maken, z. verbeteren*; *het gaat b. met iem d. = iem d. neemt in beterschap toe*; *het ware b. geweest, dat of indien gij dit niet gedaan hadt, melius hoc non fecisset*; *iem geraakt in b. omstandigheden*, res alces meliore loco sunt of esse coeperunt. — *A d v.*, melius; ook commodius, utilius, potius, rectius, (*iets b.*) meliuscule; *b. bevallen*, magis placere; *b. wonen*, commodius habitare; *b. onderzoeken*, diligentius quaerere; *de zaak begint b. te gaan, dan ik gedacht had*, res melius ire incipit quam putaram; *iem gaat b. leeren of schrijven*, melius discit of scribit.

beteren, 1. trans., z. verbeteren. — 2. intr., = aan de beterhand zijn, in beterschap toenemen, z. beterschap. | *refl.*, *zich b. (in zedelijk opzicht)*, meliorem fieri; se corrigere; *ad bonam frugem se recipere*; mores suos mutare, ad virtutem redire of revocari.

beterhand, z. beterschap.

betering, z. beterschap, verbetering.

betschap, in b. toenemen, meliorem fieri (valetudine); melius est alci; *ik wensch u b. met uw oogen*, recte sit oculis tuis; *hij bracht mij gevenschte tijding betreffende uw b.*, ea quae vellem, de allevato tuo corpore nuntiavit.

beteugelen, frenos adhibere of inicere alci; refrenare (animum, cupiditates, libidines); frenare (furorem nullis legibus, voluptates); cohibere (iracundiam, motus animi); coërcere (milites, cupiditates); reprimere (conatus alces, impetus, regios spiritus); vinculum inicere (immodicae cupiditati); *iem d. voede b.*, tamquam frenos furoris inicere alci.

beteugeling, van begeerten, hartstochten, moderatio (cupiditatum); door verba.

beteuend, z. bedeesd, verlegen.

betichten, arguere, coarguere (alqm alces rei); condemnare (alqm impudentiae); damnare (alqm stultitiae); *vgl. beschuldigen.*

betimmeren, iem d. licht b., obstruere, officere luminibus alces.

betiteln, appellare (alqm regem); *een boek b. inscribere.*

betonen, -ing, z. accentueeren, accent.

betoog, betooging, z. bewijs, bewijsvoering.

betoogen, z. bewijzen, 2.

betooggrond, -kracht, z. bewijs, -kracht.

betoomen, -ing, z. beteugelen, -ing.

betoonen, iem d. achtung b., observare alqm; (*welwillendheid*) benevolentiam alci declarare of praestare; = *gebruiken, aanwenden*, uti (prudential, fortitudinē); *dikw. alleen door esse, m. d. a t l. v. e. s u b s t. en a d i.*, b.v. *hij betoonde zulk een zorg,*

tantā fuit diligentia; zich b., se praebere (alqm); *zich dapper, medelijdend b.*, praestare se fortem, probare se misericordem; *zich een man b.*, praestare se virum; *zich dankbaar b.*, z. *dank, 3*; *vgl. bewijzen, 1*; (*zich*) *gedragen.*

betooning, door de verba.

betooveren, 1. eig., fascinare (*bij dicht. en lateren, b.v. lingua*); effascinare (visu, lingua, voce et lingua). — **2. overdr.**, = *boeten, innemen, capere (alqm)*; = *zachte gevoelens opwekken, permulcere, delenire animum alces*; incredibili voluptate perfundere; (*door iets*) capere, permulcere, delenire alqm alqa re; *betooverende schoonheid*, pulchritudo et venustas corporis; *betooverend schoone beelden*, signa eximia venustate.

betoovering, fascinatio; effascinatio; (bereiding van tooverdranken) veneficium; door de verba.

betaand, met b. oogen, lacrimans, cum lacrimis, plenus lacrimarum, flens.

betrachten, z. 3. acht, 1 (in a. nemen).

betrachting, z. inachtmeening.

betrappen, deprehendere alqm (*bij iets, in alqa re; op heeterdaad, manifeste*); *bij een diefstal betrapt worden, in furto teneri.*

betreden, een plaats b., pedem ponere in alqo loco; introire, intrare, ingredi, inire locum, in locum; *den drempel b.*, intrare limen; tangere, attingere (terram, een land, vooral uit het schip); *de curie b.*, adire curiam; *dikwijls b.*, frequentare (domum alces, urbem); *een weg b.*, viam inire, ingredi; *verhinderd worden het forum te b.*, aditu et foro prohiberi; *het spreekgestoelte b.*, in suggestum ascendere.

betreffen, pertinere (ad alqd, ad alqm); attinere (ad alqm); spectare (ad alqd); attingere (alqm); het b. u., tua res agitur; *wat b.*, quod attinet ad (*meest in briefstijl*); *ad c. a. c. c.* (*vooral bij a d i.*); *de c. a. b. l.* (*vooral bij verba sentiendi declar.*); *in c. a. b. l.* (*vooral bij verba als laetari, gloriarī, exsultare, admirari, laudare, vituperare, obiurgare, bij a d i.* als fidelis, liberalis, misericors); *a (= van den kant van, b.v. firmus ab equitate, nihil isti adolescenti neque a natura neque a doctrina deesse sentio); dikw. door den genet., b.v. om den voorrang strijden wat geestesgaven b.*, de ingenii principatu contendere; *zoo summa studiorum et voluntatum consensio of dissensio, in virtutis certamen venire; omnium rerum simulatio vitiosa est (Cic.); door den a b l a t., b.v. senem corpore, animo esse; agro bene culto nihil potest esse nec usu (wat het nut b.) uberius nec specie ornatus (Cic.); ook door een a d i., b.v. de vervachting wat Corfinium b.*, expectatio Corfiniensis; *door quidem, b.v. philosophiae quidem vituperatoribus satis responsum est; soms is een bepaalde woordschikking voldoende, b.v. wat het vertrouwen b., dit kan door twee middelen gewonnen worden, fides ut habeatur, duabus rebus effici potest (Cic.); wat de omstandigheid b.*, dat enz., quod; *wat nu of wat echter b. (bij den voortgang der rede), iam of autem.*

betreffende, = wat betreft, z. betreffen; dikwijls alleen door een a d i., b.v. lex sump-

tuaria (een wet b. de uitgaven); exspectatio Corfiniensis (de verwachting b. Corfinium).

betrekkelijk, 1. a d i., = *relatief*, z. a. — 2. a d v., = *met betrekking tot, wat betreft, z. betreffen*.

betrekken, 1. t r a n s., een post b., stationem inire; de winterkwartieren b., z. *winterkwartieren*. | i e m d in rechten b., in ius vocare, in iudicium adducere, vocare, ad iudicem vocare alqm; rem agere alqm. | i e m d in iets b., deducere alqm in alqd, in societatem alic rei. — 2. i n t r., de lucht b., caelum nubibus obducitur; *betrokken lucht*, caelum nubibus obductum.

betrekking, 1. met b. tot = *wat betreft, z. betreffen*; iets tot of met iets in b. brengen, referre, revocare alqd ad alqd (omnia ad suam utilitatem, ad voluptatem corporis); b. op iets hebben, spectare ad alqd; *dit had hierop b.*, dat enz., hoc eo spectabat, ut etc.; pertinere ad alqd; *dit heeft b. op iem*, oratione designatur of describitur alqs; *door den enkelen genet.*, b.v. de overige processen, die op de samenzwering b. hadden, ceterae coniurationis causae. — 2. b. t u s s e n m e n s c h e n o n d e r l i n g, ratio, usus, necessitudo; (v. *verwantschap*) necessitudo; coniunctio, affinitatis; *concr.*, = **verwant**, 1, z. a.; (v. *viandschap*) coniunctio, amicitia; commercium (*verkeer*); adulterium (*overspelige b.*); in b. met iem komen, societate alqa, alic rei, commercio et usu quodam cum alqo coniungi; in b. met iem staan, (usu of consuetudine) coniunctum esse cum alqo; societatem, commercium habere cum alqo; in *nauwe b. met iem staan*, necessitudine artiore cum alqo coniunctum esse; alqm necessitudine attingere; in *zeer nauwe b. met iem staan*, summa necessitudine alqm attingere, contingere; cum alqo coniunctissimum esse of coniunctissime vivere; in *staatkundige b. staan met iem*, ratio mihi cum alqo publice intercedit; *ik sta in viandschappelijke b. van allerlei aard met hem*, omnes mihi cum eo sunt amicitiae necessitudinesque; *vgl. viandschap*; *viandschappelijke b.*, ook pax (b.v. pacem conservare, *onderhouden*); *er bestaat een zoo v. b.*, tanta familiaritas of necessitudo est of intercedit (inter etc.); in *geenerlei b. met iem staan*, nihil pertinere ad alqm; nec cognitione aut affinitate nec necessitudine attingere alqm; (*met iets*) ne minimā quidem societate coniungi alic rei; *ik sta in geenerlei b. met hem*, nulla mihi cum eo intercedit ratio; nullus mihi cum eo est usus; nihil mihi cum eo est commune. | = **ambt**, z. a.

betreuen, maerere alqd (*diep, weemoedig*), lugere (door *witerlijke teekenen*) alqm, alqd; = **beweenen**, z. a.; (= *verdriet of smart gevoelen*), dolere alqd, alqm, de alqo, m. quod; aegre of moleste ferre alqd; molestum est mihi alqd; *ik b. het, dat het heeft plaats gehad*, molestum mihi est, quod ita accidit; nollem id factum; *ik moet het b.*, doleo; *het is te b.*, dat enz., dolendum est quod etc.; *hoe zeer b. ik het, dat ik niet aanwezig was*, me miserum, qui non affuerim.

betreuenswaardig, lugendus, dolendus, luctuosus.

betrokken, de b. persoon enz., z. (in)

kwestie; in iets b., particeps, conscius alic rei; b. *lucht*, z. **bétrekken**, 2.

betrouwbaar, z. *vertrouwbaar, geloofbaar*.

betrouwen, z. *vertrouwen, toevertrouwen*; = *door trouwen ververven, acclipere ab uxore dotis nomine*.

betuigen, testari, testificari, testimonio confirmare, testem esse; *gij kunt het best b.*, dat enz., tu es optimus testis m. a c c. c. i n f.; = *verzekeren, asseverare, affirmare, confirmare* (alci alqd); *onder eede b.*, adiurare; *bij de goden b.*, testari, obtestari deos; *bij alle goden b.*, per omnes deos adiurare; = **betoenen** z. a.

betuiging, testificatio; = *verzekering, asseveratio*; door de verba.

betwijfelen, dubitare (iets, de alqa re; ook haec; in *het pass.* quod dubitari posset); in dubium vocare (alqd); in dubio ponere; *iets eenigszins b.*, addubitare de alqa re, ook illud utrum ... an.

betwijfeling, z. **twijfel**.

betwistbaar, controversus, quod in controversiam cadit of vocari potest; *vgl. betwisten*.

betwisten, iets b., alqd in controversiam vocare, adducere, deducere; (iemd iets) contendere cum alqo de alqa re; b. *worden*, in contentionem venire; in controversiam venire, vocari of adduci, deduci; in disputationem vocari; *de zaak wordt nog b. (is nog betwistbaar)*, adhuc sub iudice lis est (Hor.); (*nog zeer*) controversiosus (res, Liv.); *betwist (waarover gewist wordt)*, controversus, quod in controversia est of versatur; litigiosus; = *twtijfelachtig*, dubius; quod of de quo ambigitur; ambiguus; *een recht wordt b.*, lus ambigitur (inter peritissimos); de b. zaken, het b. *bezt*, in het verband ook alleen res, b.v. ut victorem res sequenter (Liv.); *vgl. bestriden*.

beugel, arcus; stapia (*stijgbeugel, lat.*); ansa (*hengsel, handvat*).

beuk, beukeboom, fagus.

beukelaar, z. **schild**, 1.

beuken, quaterre, ferire, arietare; *vgl. afranselen, slaan*, 1.

beukenbosch, lucus fageus (Plin.).

beukenhout, lignum fagineum; materia faginea (Cato).

beukenhouten, fagineus, faginus.

beukenoot, glans fagi of fagea (Plin.).

beul, carnifex; als een b. (= *wreedardig*), crudeliter, crudelissime; *beul* = *folteraar, wreedaard*, carnifex, vexator.

beuling, farcimen, longāno (Varr.); hilla (Hor.).

beulsamt, carnificis ministerium.

beulshand, carnificis manus; *doel door bb.*, nex; *door bb. omkomen*, securi of securi illa funesta percuti, carnificis manu occidi of perire; *tot den dood door bb. veroordeelen*, ad gladium damnare.

beulsnecht, carnifex.

beulswerk, z. **beulsamt**; b. voor iem, voor anderen verrichten, alics, alienae crudelitatis ministerio fungi.

beuren, = **heffen**, z. a.; = **innen**, z. a.

beurs, 1. eig., marsupium, crumena. —

2. *overdr.*, = *vermogen, geldmiddelen*, opes, facultates, nummi; *uit zijn eigen b. betalen*, de suo numerare; *op een anders b. leven*,

alieno sumptu vivere; met zijn *b.* rekening houden, pro re sua sumptus facere. — 3. (gebouwd), basilica.

beurt, om *bb.*, elk op zijn *b.*, *z.* **beurtelings**; de *b.* is aan *u.*, nunc tuae sunt partes; de *b.* komt aan iemand om *enz.*, ratio ordinis postulat, ut etc.; *thans*, nu de *b.* (om te spreken) aan mij is, meo loco; de *b.* zal ook aan mij komen, me quoque eadem fortuna manet; dat de *b.* nu bijna aan hem was, propemodum perveritum ad se esse; te *b.* vallen = ten deel vallen, *z.* **deel**, 2.

beurtelings, invicem, alternis vicibus of alleen alternis; modo - modo -.

beurtzang, cantus alternus, versus alterni.

beurzen snijder, sector zonarius (Plaut.).
beuzelaar, nugator.

beuzelachtig, nugatorius, ineptus.

beuzelarij, nugae, ineptiae.

beuzelen, nugari, alucinari, effutire.

beuzeling, = **beuzelarij**, *z.* *a.*; = **kleinigheid**, *z.* *a.*.

beuzelpraat, *z.* **beuzelarij**.

bevaarbaar, navigabilis, navium patiens, navigiis aptus; de rivier is *b.* voor groote schepen, fluvius graviore naves perfert; een rivier *b.* maken, efficere ut fluvius navigabilis of navibus perferendis aptus sit; een niet *b.* zee, mare clausum.

1. **bevalen**, = **behalen**, placere (alci, in alqa re); (goedgekeurd worden) probari (alci); satisfacere (alci in alqa re); plausus ferre (v. d. tooneelspeler), clamores facere (v. d. reïnaar); iets of iemand *b.* mi, gratum of iucundum mihi est alqd; probatur mihi alqd, alqs; delector alqa re; iets *b.* mij niet slecht, non displicet mihi alqd; (zeer, uitermate) alqd (mihi) admodum placet; alqd valde mihi arridet; iets *b.* mij niet, alqd mihi displicet, (niet recht) minus mihi placet, (in 't geheel niet) vehementer mihi displicet, ab alqa re abhorreo; een redevoering *b.* mij niet, oratio friget; - *b.* algemeen, omnium ingenti assensu auditur oratio; vgl. **behalen**.

2. **bevalen**, = **baren**, partum edere; *b.* van een zoon, parere filium.

bevallig, bellus, lepidus, venustus; *a d v.* belle, venuste.

bevalligheid, venustas, gratia.

bevallig, partus.

bevangen, capere (satiatas alci rei alqm; nos servitutis oblivio); occupare, invadere (timor exercitum, animos militum; superstitio mentes Siculorum); opprimere (timore, somno oppressus); door schrik *b.* worden, stupescere, obstupescere (metu, prae metu); door schrik *b.*, stupens, obstupefactus; door de koude *b.* worden, torpescere, obtorpescere; door de koude *b.* zijn, torpidum esse, torpere; door de koude *b.*, torpidus, torpens; in iets *b.* zijn, implicitum of plane deditum esse (erroribus), ook versari in alqa re (in errore); affectum esse alqa re (metu); hij is *b.* in de dwaling, dat *enz.*, errore tenetur ut credat *m. a c c.*; *c. i n f.*; zich bij al zijn besluiten min of meer *b.* gevoelen, minus liberas omnium rerum voluntates habere; **bevangen** = **schuchter**, timidus.

bevangenheid, animus timidus; timiditas; perturbatio; in het begin eener rede

blijk geven van *b.*, in exordianda oratione perturbari, in dicendo exordio permoveri; met *b.*, timide.

bebaren, navigare in alqo loco of per alqm locum; navibus adire locum; die zee *b.*, eo mari uti; de rivier is voor groote schepen niet te *b.*, fluvius graves naves non perfert.

bevattelijk, docilis, sollers, ingeniosus, bonae indolis; vgl. **begrijpelijk**, **begrip**, 3.

bevattelijkheid, docilitas, sollertia, ingenium, bona indoles; vgl. **bevatting**; = **begrijpelijkheid**, perspicuitas.

bevatten, continere, complecti, comprehendere, ook habere alqd; cohíbere (terra semen; alqd in se c.); capere; de wet *b.* dat niet, lex hoc non dicit; zijn woorden *b.* bijna even zoovele gedachten, verborum prope numerum sententiarum numero consequitur (Cic.); *z.* verder **begripen**.

bevatting, -**svermogen**, vis percipiendi, cogitatio, intelligentia; ingenium; snel *b.*, celeritas ingenii of percipiendi; langzaam *b.*, tarditas ingenii; berekend op het algemeene *b.*, ad commune iudicium popularemque intelligentiam accommodatus; bij iets rekening houden met het *b.* der menschen in 't algemeen, accommodare alqd ad popularem intelligentiam; zeer traag van *b.* zijn, tardissimum of tardissimi ingenii esse; niet boven het *b.* der menigte, der leerlingen gaan, a vulgari intelligentia, ab intelligentia discentium non remotum esse.

bevechten, -**ing**, *z.* **bestrijden**, -**ing**.
bevederen, plumis obducere, pennis vestire; **bevederd**, plumis obductus; plumatus, pennatus.

beveiligen, *z.* **beschermen**; **beveiligd**, *z.* ook **veilig**.

beveiligen, -**ing**, *z.* **bescherm**, -**ing**.
bevel, 1. iussum, imperium, praeceptum; praescriptum (voorschrift); mandatum (opdracht); edictum (publieke bekendmaking); decretum (als senaatsbesluit); litterae (een schriftelijk *b.*); op iemand, mijn, uw *b.*, iussu alcs, meo, tuo; tegen zijn *b.*, contra dictum suum (Liv.); zonder iemand *b.*, iniussu alcs; het *b.* gehoorzamen, dicto parere, dicto audientem esse, imperata facere; iemand *b.* gehoorzamen, parere alci; ik krijg *b.*, heb *b.* gekregen of heb *b.* iets te doen of tot iets, iubeor, iussu sum alqd facere; een *b.* geven, *z.* **bevelen**; wrede *bb.* geven, crudeliter imperare. — 2. = **macht** om te bevelen, imperium; potestas (verleende, wettige macht); onder iemand *b.*, alqo duce, alcs ductu; het *b.* voeren over *enz.*, praeesse, praepositum esse (exercitui, alci loco, in Brutiis); esse cum imperio (het opperbevel hebben); (als onderbevelhebber) curare (cohortes); ook rem, res gerere (v. e. veldheer); imperium, summam rerum, bellum administrare (v. d. opperbevelhebber); onder iemand *b.* staan, parere alci of imperio alcs.

bevelen, iubere (alqm abire, alqd fieri; ook iussu sum abire); imperare alci alqd, *m.* ut, ne, ook met enkelen *c o n t.*; praescribere, praecipere, mandare alci alqd of ut, ne; negotium dare (alci ut); (bij publieke bekendmaking) edicere alqd, ut, ne; decrenere alqd (besluiten, dat iets geschieden zal)

sancire (onder bedreiging van straf, met ut of ne); te b. hebben, imperandi ius potestatemque habere; = het bevel voeren over (een leger enz.), z. **bevel**.

bevelhebber, praepositus, praefectus (alci); imperator, dux; magister (der ruitierij in het Rom. leger, equitum); = **opperbevelhebber**, z. a.

bevelhebberschap, imperium; iem'd het b. toevertrouwen, opdragen, imperium committere, tradere alci; - deferre ad alqm; het b. aannemen, imperium suscipere; - weigeren, - repudiare.

bevellschrift, litterae; keizerlijk b., rescriptum.

beven, tremere, contremiscere, horrere (vooral v. schrik); voor iets b., extimescere alqd, (voor iem'd) alqm; de aarde b., terra movetur (of Liv.) movet; vgl. **sidderen**, **sidderend**, **siddering**.

bever, castor; fiber.

bevestigen, 1. eig. (met spijkers) figere alqd, (aan iets) affigere alqd alci rei of ad alqm rem; (met strikken, banden) destinare (antennas ad malos); religare, b.v. navem (retinaculis) ad terram religare; deligare (navem ad ancoram); ook revincire (ancorae catenis revinctae); vgl. **aanbinden**. 1. | = versterken, munire; z. verder **versterken**. — 2. overdr., firmare (cum alqo pacem); confirmare (regnum Persarum); stabilire (rem publicam, pacem, civibus libertatem); fundare (impertum, rem publicam); munire (imperium); communire (auctoritatem, ius); de heerschappij voor altijd b., imperium stabile et aeternum facere. | door gronden of getuigenissen b., confirmare (rationibus, argumentis); probare of comprobare alqd (exemplis); de waarheid eener uitspraak b., facere ut alqd vere dictum videatur; de uitkomst heeft het b., exitu of eventu comprobatum of demonstratum est; b. worden, probari, comprobari (eventu); zoo wordt b., wat ik terstond bij het begin gezegd heb, dat enz., ita fit verum illud, quod initio dixi, m. a. c. c. i n f. | = verzekeren, affirmare, confirmare alqd; alcs rei auctorem esse; = ja zeggen, aio.

bevestigend, een b. antwoord, affirmatio; - geven, affirmare alqd.

bevestiging, munitio, confirmatio; door de verba, b.v. ter b. der rijksmacht, ad munendas imperii opes; = garantie, zekerheid, fides, b.v. addita rei fides (het verhaal werd bevestigd); dit bericht vereischt nog b., non dum constant ea quae narratur vera esse; rem certis auctoribus non comperi.

bevind, naar b. van zaken, pro re nata; prout res postulat.

bevinden, 1. trans., (na onderzoek) reperire, invenire; cognoscere; experiri (door ervaring, b.v. alqm fidelem). — 2. refl., zich b. = aanwezig zijn, esse, versari; (wonen) habitare; (een tijdlang vertoeven) morari, commorari; (leven) vivere, vitam degere; inveniri, reperiri (gevonden, aangetroffen worden); inesse in alqa re; legi apud alqm, in alqo libro (van uitdrukkingen, spreekwijzen); zich bij een slag b., interesse pugnae; (overdr.) zich in dwaling, gevaar b., versari in errore, in periculo; zich in zeer moeilijke omstandig-

heden b., magna difficultate affici. | zich (in een toestand) b., valere; se habere; hij bevond zich in een zeer joviale stemming, fuit pericuunde; zich wel b., bene of recte valere, bona valetudine uti; zich wel bij iets b., alqa re bene sibi consuliisse; ik bevond mij wel bij uw raad, tuis consiliis paruisse optimum mihi fuit; hoe b. gij u? ut vales? quomodo vivis? quid agis?

bevinding, door de verba, b.v. mijn b., quod reperiri.

beving, tremor; vgl. **siddering**.

bevekken, maculare (ook overdr.); commaculare (se ambitu); inquinare (ook overdr. famam alcs, se vitis); contaminare; foedare (b.v. gloriam rerum gestarum senectutis dedecore); polluere (overdr., het heilige en reine ontheiligen, ontwijden); labem aspergere alci rei (schandvekken); maculis aspergere (splendorem vitae); zijn handen met moord en bloed b., manus caede et sanguine imbueri, (met iem'ds bloed) manus sanguine alcs cruentare; met bloed bevekt, cruentus of cruore oblitus; met schuld bevekt, contaminatus (facinore, tot parricidijs); contactus (eo scelere, ea violatione templi, Liv.); zich met vadermoord b., maculam ex paterno sanguine concipere.

bevekkend, door de verba; macula, labes (schandvekt).

bevekt, maculosus; z. verder **bevekken**.

bevljtigen, zich b., z. zich **beijveren**, **moeite** doen.

bevloeren, pavimentare (met een steenen vloer).

bevloering, pavementum (steenen vloer). **bevochtigen**, madefacere; conspergere (alqm lacrimis); met bloed b., imbueri sanguine (gladium).

bevoegd, tot iets b. zijn, ius of potestatem alqd faciendi habere; posse alqd facere; ik ben daartoe niet b., haec res non pertinet ad officium meum; hoc non meum est; zich b. achten, putare ius of potestatem sibi esse alqd faciendi of alcs rei; tot iets volkomen b. zijn, suo iure facere alqd; vgl. **gerechtigd**.

bevoegdheid, ius; potestas (alqd faciendi); auctoritas; volledige b., magna potestas; de b. hebben = bevoegd zijn, z. **bevoegd**; zijn b. overschrijden, officii terminos egredi; b. toekennen, potestatem deferre alci of ad alqm, permittere alci; gelijke b. hebben, pari potestate of auctoritate esse, parem p. habere.

bevoelen, manu contingere; tangere m. en z. digitis; tactu explorare (alqd); attrattare (contaminatis manibus).

bevolken, frequentare (incolis); een plaats door kolonisten b., coloniam of colonos deducere (als men de kolonie er zelf heen voert), mittere alqo; de nieuwe stad sterk b., novam urbem magna multitudo implere.

bevolking, (door kolonisten) colonorum deductio in locum; = inwoners, civium of incolarum numerus, ook alleen incolae, cives.

bevolkt, frequens (incolis); celeber; opdat de stad niet te dun b. zou zijn, ne vana urbis magnitudo esset.

bevoordeelen, utilitatem, lucrum of commodum afferre alci.

bevoordeeld, non integer (testis,

iudicium); *b. zijn*, alqd praeiudicati afferre, opinione praeiudicata duci.

bevooroordeeldeheid, iudicium non integrum.

bevoorrechte, beneficiarius (vooral *v. soldaten*).

bevoorrechten, alci alqd praecipui dare; alqm omnibus anteponeere, anteferre; potissimum diligere, (*in elk opzicht*) omnibus rebus ornare alqm; *b. worden*, omnes antecedere; *met iets b. zijn*, praestare alqa re; **bevoorrecht**, ook praecipuus (p. aliquam fortunam postulare); = *een voorrecht (privilege)* verleen, beneficium, *†privilegium* alci dare; *welke kolonie s in Italië zoo b. ?* quae colonia est in Italia tam bono iure? (*Cic.*).

bevoorrechtig, alqd praecipui; *vgl. privilege*.

bevoorderaar, adiutor alcs rei; minister, administrator alcs rei; auctor alcs rei (*door wiens invloed, overreding, raad iets geschiedt*); suffragator (*door aanbeveling*); fautor alcs of alcs rei (*begunstiger*).

bevoorderaarster, adiutrix, ministra, fautrix.

bevoorden, = **verhaasten**, *z. a.*; = **begunstigen**, *z. a.*; ook augere (auctoritatem alcs); alere (honos alit aates); suffragari (*b.v. alcs laudi, dignitati*). | *iemd tot een ambt enz. bevoorden*, muneri alqm praeficere, munere ornare; (*tot een hooger ambt*) evehere, tollere; (*tot de hoogste eerbambten*) alqm provehere ad amplissimos honores; *van een lagen tot een hooger rang b.*, ex inferiore in superiore ordinem tradere; *tot een ambt b. worden*, muneri praefici; *b. worden = een hooger ambt verkrijgen*, ascendere ad ampliore gradum.

bevoordering, = **bespoediging**, acceleratio; = **begunstiging**, favor; (*door zijn stem*) suffragatio; *b. onzer welvaart*, amplificatio rerum nostrarum; = **aanstelling**, locus, munus, officium, provincia, honos; *vgl. ambt*; *iems b. in den weg staan*, aditum alci ad honores intercludere; = **middel ter b.**, auxilium, adiumentum (alcs rei, ad alqd); subsidium (industriæ); ornamentum (amicitiæ); instrumentum (virtutis, ad obtinendam sapientiam).

bevoorderlijk, utilis, efficax (ad alqd); *vgl. dienstig*; *b. zijn*, conducere (alci rei of ad alqd); *prodesse ad alqd*; *z. verder bevoorden*.

bevrachten, *z. 1. beladen*.

bevragen, -ing, *z. ondervragen*, -ing.

bevredigen, = **tevredestellen**, satisfacere (alci); alci probari (*iems goedkeuring verwerven*); *z. vervullen*, stillen; *iemd die moeilijk te b. is*, homo difficilis et morosus; *de verwachting b.*, expectationem explere; *de behoeften der natuur b.*, desideria naturae satiare; *wat de natuur verlangt, in de ruimste mate b. zien*, ea quae natura desiderat expleta atque cumulata habere; *iemd door te schrijven b.*, scribendo explere alqm; *door iets b. zijn, zich b. gevoelen*, acquiescere in alqa re; contentum esse alqa re; non poenitet me alcs rei; delectari alqa re (studio suo); *Demosthenes b. mijn ooren niet altijd*, Demosthenes non semper implet aures meas; = **verzoenen**, placare; *de geesten der afgestorvenen b.*, manes mortuorum explare.

bevredigend, idoneus; in quo acquiescas; probabilis; *a d v.*, satis bene, satis probabiliter; iuste.

bevrediging, satisfactio; expletio (naturae, *Cic.*); *ter b. van iets*, alcs rei causâ (gloriae, *van roemzucht*; cupiditatis, *eener begeerte*); = **middel ter b.**, satisfactio; = **verzoening**, placatio, (**middel daartoe**) placamen (irae, *Liv.*).

bevreemden, mirum esse of videri (alci); *iets b. mij*, ook miror, admiror alqd; = *het is mij aanstootelijk, ergert mij*, offendit me alqd; aegre, moleste fero; = **verdacht schijnen**, suspectum esse, suspicionem movere (alci).

bevreemdend, mirus, mirabilis; admirabilis; *iets b. vinden, z. bevreemden*.

bevreemding, miratio, admiratio; *met b.*, mirabundus, mirans, admirans; *met b. waarnemen, z. bevreemden*; *b. verwekken*, alqd admirationis habere; = **argwaan**, suspicio.

bevreesd, timidus; (*in een bepaald geval*) pavidus, trepidus, formidinis plenus; *b. worden, zijn, z. vreezen*; *b. maken, z. vrees (aanjagen)*; *a d v.*, timide, timido animo, pavidè, trepidè; *vgl. angstig*.

bevreesdeheid, timiditas; pavor, formido, trepidatio; *vgl. angst, vrees*.

beviend, amicitia cum alqo coniunctus; amicus; necessarius; *iemd met iemd b. maken*, conciliare, coniungere alqm alci, (*weer*) alqm cum alqo reconciliare; *zich met iemd b. maken, met iemd b. worden*, alqm sibi amicum facere, necessitudinem of familiaritatem cum alqo contrahere; (*weer*) alci reconciliari; in gratiam cum alqo redire; *met iemd b. zijn*, amicitia cum alqo coniunctum esse enz. (*z. boven*); ook familiariter uti alqo.

bevriezen, 1. congelari; frigore concre-scere; *tot ijs b.*, congelare (aqua frigidioribus). — 2. = **van koude omkomen**, frigore mori, frigore of vi frigidis exanimari (*van levende wezens*); frigore confici; frigore, gelu peruri, amburi, *in het verband alleen peruri*, amburi; *hun handen varen b.*, praeriguerunt manus. | = **van koude verstijven**, frigore rigere, torpere.

bevrijden, liberare (alqm alqa re, ab alqo); solvere alqm (omni publico munere, cura et negotio); exsolvere (*verlossen*, alqm alqa re); levare (alqm metu, infamia, animos religionem); eximere (alqm alqa re, *b.v. servitio*; alqm ex alqa re, *b.v. ex metu, ex culpa*); eripere (alqm ex manibus hostium, ex illis malis; alci timorem); *iemd uit de slavernij b.*, alqm servitute liberare of e servitute in libertatem restituere of vindicare, (*een krijgsgesvangene*) e servitute of ab hoste redimere; *zich b.*, se liberare, se in libertatem vindicare; *zich uit een ongelukkigen toestand b.*, ex malis emergere; *v. d. aardse banden bevrijd*, corporis vinculis relaxatus, corpore solutus; *van iets b. zijn*, vacare (alqa re, ab alqa re); *z. verder vrij, 2*; *het b. zijn van iets*, vacatio (alcs rei, ab alqa re).

bevrijder, liberator; is qui liberat of liberavit; libertatis auctor; vindex (*de redder uit, b.v. periculi, uit het gevaar*, libertatis, *uit de slavernij*).

bevrijding, = **het bevrijden en bevrijd**

worden, liberatio (van schuld, culpa); *b. van dit gehate leven*, invisae huius vitae vindicta (Liv.).

bevroeden, *z. begripen*, **2**; **vatten**, **2**. **bevruchten**, fecundum reddere alqd, fecunditatem dare alci rei; *de met zaadkorrels b. aarde*, terra seminibus gravidata; *vgl. bezwangeren*.

bevullen, *z. bemorsen*.

bewaaien, afflare (alqm, alqd).

bewaarder, custos; = *behouder*, redder, conservator, *vgl. behoeder*.

bewaarheiden, *iets b.*, alqd verum esse probare, alqd confirmare; *zich b.*, probari, apparere; *zoo b. zich de bovengenoemde stelling*, dat enz., ita fit verum illud quod initio dixi *m. a. c. c. i. n. f.*

bewaarplaats, receptaculum, horreum (schuur); *cella (voorraadkamer)*; (voor den wijn) apotheca.

bewaarder, custos; = *behoudster*, redster, conservatrix.

bewaken, custodire; asservare (portas murosque; asservari publicis custodiis); in custodia habere, tenere (alqm); *b. worden*, ook in custodia esse; *iemd of iets laten b.*, custodem (custodes) imponere alci, alci rei, (*een plaats*) custodiis munire locum.

bewaker, custos.

bewaking, custodia.

bewalling, *z. verschaning*.

bewandelen, *een weg b. v. iam inire of ingredi*; *via uti*; *den rechten weg b.*, sancte vivere.

bewapenen, *z. wapenen*.

bewapening, = *soort van b.*, armatura.

bewaren, **1.** servare, asservare; conservare; (*op de voor iets bestemde plaats*) condere; = *voor later b.*, ponere (arma); reponere, seponere (pecuniam in aedificationem templi); reservare (commeatus ad obsidionem; praedam illis; *verder* alqd, alqm ad alqd, se ad meliora tempora, temporibus aliis, rei publicae; *inz. ter bestraffing voor later b.*, *b. v.* reservatis Aeduis atque Arvernibus; in aliud tempus reservari); = *verschuiven*, differre (in aliud tempus); *voor iemd b.* (= *weggelegd*) blijven, manere alci; *iemd iets te b. geven*, *z. in bewaring geven*; *iets in de herinnering b.*, alqd memoria tenere, custodire; alcs rei memoriam conservare, retinere. — **2.** = **behoeden**, *z. a.*; *God beware!* (als uitroep van verwondering) dii boni! = *daar beware ons God voor!* dii meliora! dii averruncent! quod abominor!

bewaring, **1.** conservatio; custodia; *door verba*, *b. v.* *iemd iets in b. geven*, alci alqd servandum of custodiendum dare; deponere alqd (pecuniam, obsides) apud alqm, alqd in loco alqo; *bij iemd in b. zijn*, custodiri ab alqo; *iets in b. hebben*, alqd custodire of servare; *verzekerde b.*, custodia; *iemd in verzekerde b. brengen*, in carcerem conicere, condere, includere, in custodiam dare, tradere, conicere, condere; *iemd in verzekerde b. houden*, alqm custodia asservare, (*achter slot en grendel*) clausum habere; *huis van b.*, custodia, carcer. — **2.** = *behoeding*, tutela, custodia.

bewassen, *z. begroeien*.

bewateren, irrigare (agrum).

bewatering, irrigatio.

beweegbaar, **-heid**, *z. beweeglijk*, **-heid**.

beweeggrond, ratio, causa, momentum; quod alqm movet, impellit ut alqd faciat of omitat; *zekere bb. (drijfveeren)* ook quaedam quasi momenta (Cic.).

beweeglijk, mobilis (turris, ook ingenium); agilis (animus); volubilis (caelum); versatilis (ingenium, Liv.); *b. have*, res quae ferri agique possunt. — *A d v. mobiliter*.

beweeglijkheid, mobilitas (linguae); agilitas (navium); mollitia (cervicis); *fig.*, *b. van geest*, mobilitas animi, ingenii; *b. van geest en gemoed*, celeres animi atque ingenii motus; *b. v. aard of natuur*, agilitas, ut ita dicam, mollitiesque naturae (Cic.).

beweegreden, *z. beweeggrond*.

beweenen, deffere; (*zeer*) deplorare, complorare; lacrimis prosequi (alqm, mortem alcs); illacrimari (alcs mortis); *het b.*, comploratio.

beweenenswaardig, flebilis, deffendus, deplorandus; (*v. gebeurtenissen*) luctuosus.

bewegen, **1.** *ciq.* movere, commovere; *ciere*; (*vooruit*) promovere; *agere*; (*heen en weer*) agitare (corpus huc illuc); versare (*omdraaiend b.*), tactare (*schuddend b.*), incitare, concitare (*snel*), molli (met inspanning); *zich b.*, moveri, commoveri, se movere, se commovere; *v. levenlooze voorwerpen dikw. ferri*, verti, volvi; *zich in een kring b.*, in orbem circumagi. — **2.** *overdr.* *iemd tot iets b.*, = *een stemming bij iemd opwekken*, movere, commovere. (miseri cordiam alcs; iram alci); afficere alqm of alcs animum (*in een stemming brengen*); *iemd tot tranen b.*, movere, elicere alci lacrimas. | *iemd tot iets b.* = *hem tot iets brengen*, flectere alcs animum; vincere, expugnare (precibus, lacrimis); movere, permovere, impellere, adducere, (*verleiden*) inducere alqm ad alqd, ad alqd faciendum of ut faciat alqd; ducere (me tua oratio ad credendum); persuadere alci ut; *wat heeft u daartoe b.?* quid te impulit ut hoc faceres of qua re adductus (impulsus, commotus) hoc fecisti? *zijn voorbeeld bewoog mij hetzelfde te doen*, eius exemplo of auctoritate adductus of commotus, impulsus idem feci; *iemd door beden b. om enz.*, alqm exorare ut; *iemd door het aanvoeren van vele gronden eindelijk b.*, om enz., multis rationibus alqm pervincere, ut etc.; *zich laten b.*, moveri (alqa re, alcs auctoritate); adduci (alqa re, ut); duci (alqa re; ratione, non auctoritate); alqd sequi (alcs gratiam); commoveri; vinci; momentum audire; *iemd trachten te b.*, sollicitare alqm (ad alqd, ut); *bewoogen door iets*, motus, permotus, impulsus, adductus alqa re, ductus (caritate patriae, Nep.), *door iemd*, alqo auctore, suasore, impulsore. [= *in beweeging*, onrust brengen, commovere, turbare, conturbare; *hemel en aarde b.*, caelum ac terras miscere; *een zoo bewoogen tijd*, tantus rerum motus; *een bewoogen, veelbewoogen leven*, *vita plena agitationis et motus; *een veelbewoogen jeugd*, pueritia exercita; *in een veelbewoogen tijd leven*, in magno motu temporum versari; *fig.*, *zich in iets (in een bepaalde sfeer of kring) b.*, versari in alqa re.

beweging, 1. *etg.*, motus; (als *handelings*) motio, commotio; (als *kracht om zich te bewegen*) momentum; (het *heen en weer bewegen*) agitatio (lecticae); *schuddende b.*, lactatio (navis); ook *b. van den redenaar, corporis*; impetus (caeli); *kunstmatige b.*, machinatio (mechanisme); *snelle b.*, concitatio; *lichamelijke b.* (lichaamsbeweging), motus, corporis motus atque exercitatio (lichaamsoefening); *in b. zijn*, moveri; *agitari*; *in b. komen, moveri, commoveri*; *in snelle b. brengen*, incitare; concitare, lactare; *b. nemen*, ambulare, spatari; *matige b. nemen*, modicis exercitationibus uti; *op de bb. van den vijand letten*, hostium itinera servare; (in 't alg. van hetgeen de vijand *uitvoert*) quae ab hostibus agantur cognoscere; *zij zagen, dat de vijand geen b. maakte*, nihil ab hostibus moveri viderunt.

— 2. *overdr.*, *b. van het gemoed, z. gemoedsbeweging*. | *staatkundige b.*, motus (in re publica); *res novae*; (sterker) turbae, tumultus; *oproerige bb.*, seditiones; *oproerige bb. van het volk tegen den senaat*, plebis contra senatum concitatio et seditio. [= *aandrift*, motus; impulsus (meest in den a b l. s i n g.)]; *uit eigen b.*, mea (tua, sua) sponte; *per se*; ultro.

bewegingloos, immotus; motu carens; motu, agitatione et motu vacuus; a d v., sine motu.

beweren, = *de meening handhaven*, tenere of obtinere (sententiam); *als zeker b.*, affirmare, asseverare (alqd; m. a. c. c. c. i n f.); (tegen tegenspraak en afkeuring in) defendere (alqd of m. a. c. c. c. i n f.); *nadrukkelijk b.*, contendere (alqd; m. a. c. c. c. i n f.); *intendere* (alqd, m. a. c. c. c. i n f.); *velle* (v. hetgeen *willkeurig aangenomen wordt*, vooral in het filosofisch spraakgebruik); ook placet of videtur (alci alqd); (in 't alg.) dicere; *b., dat niet enz.*, negare m. a. c. c. c. i n f.

bewering, = *uitspraak*, dictum; *iemds b. weerleggen*, refellere verba alci of quae aliquis dixit, affirmavit; = *meening*, sententia, opinio; (als filosofische leerstelling) decretum, dogma; quod aliquis sentit, iudicat; *dikw. alleen door het neutr. van een pron.*, b. v. die b. van Plato, illud Platonis; *aan die b. wil ik vasthouden*, illud tenebo; *deze beide bb.*, haec duo; *ik waag de b. dat enz.*, hoc audeo dicere m. a. c. c. c. i n f.

bewerkbaar, tractabilis; (van den grond) aptus ad colendum; *b. zijn*, tractari of coli posse.

bewerken, 1. colere (agrum, ook *overdr.*, animum); conformare (animum); *terdege b.*, subigere (terras fissione glaebarum); glaebas; ook ingenium, maar slechts in vergelijking met een akker, Cic.); exercere (argenti fodinam, metalla); temperare (ferum, aes); tractare of pertractare (alqd, animos hominum); *vgl. behandelen*; *iets op nieuw b.*, retractare alqd; recolere (agros; studia intermissa); *hout b.*, dolare materiam; *de stof, die de filosofie b. (te b. heeft)*, haec, quae sunt in philosophia (Cic.); *iemd of iemds gemoed b.*, versare animum alci (militum animos castigando adhortandoque); (trachten op te zetten) sollicitare alqm (ad alqd); impellere alqm ad of in alqd. — 2. = *teweegbrengen*, facere,

conficere, efficere, perficere (alqd, ut of ne alqd fiat); afferre alci alqd; excitare alci (fletum, plausum); habere, b. v. morum similitudo tantam habet conjunctionem et concordiam; *door zijn aanzien veel bij iemd kunnen b.*, auctoritate sua multum valere apud alqm; *iets bij iemd b.*, impetrare alqd ab alqo, (voor iemd) alci; *niets b. (uitrichten)*, nihil proficere; *vgl. bewerkstelligen, veroorzaken*.

bewerker, *b. van het land, z. landman, -bouwer*; (met betr. tot een kunst) artifex; *verder auctor*; conciliator (nuptiarum, conditionis); = *stichter*, conditor (b. v. libertatis Romanae); = *vervaardiger*, fabricator (tantum operis); *in ongunstigen zin*, machinator (scelerum); belli; omnium architectus et machinator).

bewerking, 1. *van een akke*, cultura, cultus; ook cultio; = *behandeling*, tractatio; fabrica (aeris et ferri). — 2. = *teweegbrenging*, effectio; confectio; *door de verba*; *vgl. bewerkstelligen*.

bewerkstelligen, efficere, conficere, perficere; patrare (pacem); *van iets nadeeligs*, conficere (crimen, iniuria novo scelere confata); *iets trachten te b. (met inspanning)*, moliri alqd; (ijverig) servire alci rei.

bewerkstelligen, effectio, confectio; *door de verba*.

bewierooken, -er, -ing, *z. vleien*, 1 enz., prijzen.

bewijs, 1. *het bewijzen*, probatio; *aprobatio*; *inz mathematisch b.*, demonstratio; *duidelijk, nauwkeurig b. door het aanvoeren van gronden*, argumentatio; *het b. leveren van iets, z. bewijzen*, 2. — 2. *datgene, waardoor iets bewezen wordt*, = grond, argumentum, ratio; = *teeken, kenmerk*, signum, indicium; = *voorbeeld, proeve*, exemplum; *documentum*; *specimen* (dit laatste niet in den plur.); = *getuigenis*, getuige, testimonium, testis; *schriftelijk b.*, litterarum testimonia, ook alleen litterae; *sterke bb. voor iets leveren*, maxima alci rei documenta edere; *een b. aan iets ontleenen*, documentum capere ex alqa re; *b. voor het bestaan van God*, argumentum, quo deum esse probatur of demonstratur; *b. daarvoor is, dat enz.*, argumentum, indicio (huic rei) est quod etc.; *het b., dat, argumentum, quo probatur of demonstratur*; *een b. dat, het b. dat* (m. betr. op iets wat voorafgaat), ex quo intelligi potest of ut appareat, ut facile concias m. a. c. c. c. i n f.; *als b. dienen*, ten b. strekken, argumentum, signo, indicio, documento, testimonio esse; ook declarare alqd; *het b. leveren van iets*, documentum dare alci rei (b. v. fidei); *iets als b. aanvoeren*, argumentari alqd; *bb. aanvoeren*, argumenta etc. afferre, proferre (in medium); *in het verband wordt „bewijs” soms niet uitgedrukt, b. v. als het sterkste b. geldt*, firmissimum hoc afferri videtur, quod.

bewijsbaar, quod argumentis of rationibus firmari of argumentis doceri of alleen probari (demonstrari) potest.

bewijsgrond, *z. bewijs*, 2.

bewijskracht, vis probationis; vis auctoritasque, ook alleen auctoritas (kracht, beteekenis); *de b. der getuigen*, oorkonden, *prijntijke verhooren versterken of verzuakken*,

aut confirmare aut infirmare testes, tabulas, quaestiones.

bewijsmethode, probationis, argumentationis genus; via, ratio, probandi.

bewijsmiddel, *z.* bewijs, 2.

bewijsplaats, locus, qui afferri potest of affertur; *ter staving van iets vele bb. van schrijvers aanhalen*, ad alqd confirmandum multos scriptorum locos of multa scriptorum testimonia afferre.

bewijsstuk, testimonium, litterarum testimonium, instrumentum litis.

bewijsvoering, argumentatio, probatio, confirmatio; = **bewijsmethode**, *z.* a.; = bewijs, bewijzen, argumentum, argumenta.

bewijzen, 1. = toonen, aan den dag doen treden, ostendere, significare, declarare, probare; praestare (alci honorem, benevolentiam, fidem); *iemd veldaden b.*, conferre beneficia in alqm, beneficiis afficere, augere, ornare alqm, (*elkander*) ultro citroque beneficia dare et accipere; *iemd diensten b.*, officia alci tribuere of in alqm conferre; *iemd een dienst b.*, *z.* dienst, 2; *iemd achting*, eer b., *z.* achting, eer, 1; *iemd dank b.*, *z.* dank, 3; *vgl. betoonen*. — 2. = door gronden aantoonen, demonstrare, ostendere, planum facere, declarare; *duidelijk b.*, aperte of a. planeque demonstrare etc.; (*slaven*) firmare, confirmare (argumentis); argumentari (quid argumentamur quo pecunia venerit; in causis); probare (*aanmemelijk maken*) alqd of m. a. c. c. i. n. f.; (door strenge, logische bewijsvoering) efficere m. ut of a. c. c. c. i. n. f.; onverleegbaar b., arguere, evincere, vincere m. a. c. c. i. n. f.; *de waarheid, goedheid van iets b.*, probare, approbare, comprobare (alqd, alci alqd); *de onjuistheid van iets b.*, arguere, coarguere alqd; *hetgeen b. dat enz.* = een bewijs dat enz., *z.* bewijs, 2; *dit b. in 't geheel niets*, nullum verum id argumentum est; *dit wordt daardoor b.*, dat enz., eius rei testimonium est, quod etc.; *iets als b. aannemen of stellen*, pro certo ponere alqd; *wat bevesten, algemeen bekend is*, quae nota sunt omnibus; quae tenentur (Cic.); *bewezen zijn*, ook constare, exploratum esse, patere (gevoegzaam, satis); *vgl. beproefd*.

bewilligen, concedere (op iemds verzoek toestaan); permittere (toelaten, veroorloven); consentire (inwilligen); *v. e. overheid*, b.v. van den senaat, decernere (alci triumphum, alqd).

bewilliging, concessio, permissio; = *inwilliging*, consensus, voluntas; = *verlof*, venia; = *machtiging*, auctoritas (patris, tutoris, senatus); *met iemds b.*, alcs permissu, voluntate, auctoritate; *zonder iemds b.*, iniussu, sine auctoritate alcs; *met aller b.*, consensu omnium.

bewimpelen, -ing, *z.* bemantelen, -ing.

bewind, *z.* bestuur; bevel, 2; *regeering*.

bewitten, *z.* witten.

bewogen, *z.* bewegen, 2.

bewolken, b. worden of (intr.) bewolken, nubibus obduci; *bewolkt*, nubibus obductus; *fig.*, een b. voorhoofd of aangezicht, frons contracta; vultus tristis.

bewonderaar, admirator; *iemd bb. verschaffen (van een zaak)*, admirationes

in algo efficere (Cic.); *een groot b. van iets zijn*, valde alqd admirari, (*van iemd*) admiratione celebrare alqm.

bewonderen, mirari, admirari (alqm, alqd); intueri, suspicere (alqm, alqd); *hij wordt zeer b.*, magna est eius admiratio; est in magna admiratione.

bewonderenswaardig, admiratione dignus; admirandus, admirabilis, mirabilis; divinus. — *A d v.*, admirabiliter, admirandum in modum, mirum quantum, divine, divinitus.

bewondering, miratio, admiratio; *iemd zijn b. toonen*, b. voor iemd gevoelen, admirari alqm; *iemds b. opwekken*, admirationem movere alci; *door b. meegesleept worden*, admiratione capi; *met b. naar iemd of iets zien*, tot enz. opzien, intueri, suspicere alqm, alqd; *hij is een voorwerp van groote b.* = *hij wordt zeer bewonderd*, *z.* **bewonderen**; *blijken van b.*, admirationes.

bewonen, habitare (in algo loco; *in het p a s s.* ook habitatur locus); colere (terras, urbem), incolere (alqm locum); tenere, obtinere (locum); *wijken der stad*, die het minst b. zijn, infrequentissima urbis loca, tegenover frequens (incolis, aedificis, tectis) = *volkrijk*, bevolkt, *de geheele b. aarde*, omnis terra quae colitur ab hominibus.

bewoner, incolae; civis; habitator (*huurder*); *de bb. der stad*, oppidani; *de bb. van een dorp*, vicani, pagani; *de bb. eener provincie*, provinciales; *de bb. van Griekenland*, Graeci, enz.; *plur.* ook homines, b.v. haec regio multos alit h.; multitudo (*menigte*); sessoros (veteres, Nep.); *de eerste bb. van Italië*, qui initio Italiam incoluerunt of tenuerunt.

bewoonbaar, habitabilis; utilis ad habitandum; b. zijn, habitari posse.

bewoonster, incolae; civis.

bewoording, *z.* woord, 1; *uitdrukking*.

bewust, 1. = bekend, notus, cognitus; *de b. zaak*, res quam nosti, nostis; *ook alleen ista res*; *gelijk u b. is*, ut scis (scitis); *ut nosti (nostis)*; *de zaak is u b.*, rem scis, nosti, non ignoras. — 2. *zich iets b.*, conscius alcs rei; *zich iets b. zijn*, conscium (sibi) esse alcs rei of m. a. c. c. i. n. f.; = *gevoelen*, *inzien*, sentire alqd of m. a. c. c. i. n. f. of m. afh. vraag, b.v. *talent*, van welks geringe mate ik mij wel b. ben, ingenium, quod sentio quam sit exiguum; *scire m. a. c. c. i. n. f.*; = *zich herinneren*, meminisse alqd, alcs rei of m. a. c. c. i. n. f.; *zich iets weer b. worden*, recordari alqd; *ik ben mij wel b. bene memini*; *voor zoo ver ik mij b. ben*, quantum scio, quantum ego audivi (cognovi, comperi); *quod quidem meminerim of senserim*; *zich geen schuld*, *niets b. zijn*, nullius culpa sibi conscium esse; *de ziel is zich van zichzelf b.*, animus se esse scit.

bewusteloos, quem (quam) animus reliquit; torpens; b. worden = *in onmacht vallen*, *z.* onmacht, 2; b. zijn = *niet bij zijn bewustzijn zijn*, *z.* bewustzijn.

bewusteloosheid, *vgl. onmacht*, 2.

bewustheid of bewustzijn, conscientia (b.v. maleficii); (gevoel) sensus; *bij zijn volle b.*, mentis sensu integro (mori); *zijn (volle) b. hebben*, *bij zijn (volle) b. zijn*, suae mentis compotem esse; *niet bij zijn (volle)*

b. zijn, sensu carere; sine sensu esse; de ziel heeft b. van zichzelf, animus se esse scit; in het b. van iets, conscius alcs rei; het b. goed gehandeld te hebben = een goed (zuiver) geweten, z. geweten; in iem'd het b. wekken, dat enz., alqm eo adducere ut sentiat m. a c c. c. i n t.; ik handel met bewustheid, scio quare faciam; in het verband wordt het soms niet uitgedrukt, b.v. zonder b. worden wij geboren, met het b. van vreugde gered, sine sensu nascimur, cum voluptate servamur (Cic.).

bezaaien, conserere (agrum); *overdr.* conspergere; *de met sterren b. hemel, caelum astris distinctum et ornatum.*

bezaaiing, consitio; censitura agri (Cic.); *de verschillende wijzen van b., consitiones (Cic.).*

bezadigd, moderatus, gravis; *vgl. be-daard, ingetogen.*

bezadigdheid, moderatio, gravitas; *vgl. bedaardheid, ingetogenheid.*

bezeeren, laedere, contundere, vulnerare. **bezeering**, vulneratio.

bezegelen, 1. eig., z. zegelen. — 2. *overdr.*, sancire (alqd alqa re, sanguine Hannibalis Romanum foedus); *met een eed b.*, iureiurando sancire; *vgl. bekrachtigen, bevestigen, 2.*

bezegeling, z. bekrachtiging, bevestiging.

bezeild, een goed b. schip, z. snelzeiler. **bezem**, scopae.

bezending, z. zending, 2.

bezet, = veel bezigheden hebbende, negotii plenus, vehementer occupatus, opzê distentus, *vgl. bezig, bezigheid, bezighouden; b. op de borst, z. aamhorstig; z. verder bezetten.*

bezeten, *overdr.*, lymphatus, furibundus.

bezetten, iets met iets b., imponere (alqd alci rei); *(in menigte) implere (alqd alqa re); complere (murum); een met iets b. tafel, mensa alqa re exstructa (piscibus); met sterren b., z. bezaaien; met edelgesteenten enz. b., ornare (ook naves armatis); distinguere (pocula, quae gemmis erant distincta clarissimis; litora distincta tectis et urbibus). | in 't bijz., een plaats (met soldaten) b., locum occupare, praesidio firmare, milites of praesidium in loco alqo collocare; obsidère of insidère (vias, itinera, omnes aditus, locum); een plaats geheel b., locum explere; rondom b., cingere (urbem coronâ, omnibus copiis; murum sc. militibus); het huis rondom met wachten b., totum circuitum domus custodiis amplecti; een plaats b. houden, locum obsidère, tenere praesidio; armis obtinere.*

bezetting, b. op de borst, z. aamhorstigheid. = het bezetten eener plaats, occupatio; obsessio (viae, templorum); *door omschrijving. | = garnizoen, praesidium; milites praesidiarii (Liv.) = verdedigers, defensores (oppidi); tot b. dienen, als b. ergens liggen, esse in praesidio, locum tenere praesidio; een b. leggen in enz., praesidium ponere, collocare, constituere in etc.; ergens soldaten leggen als b., milites in praesidio collocare, urbem praesidio occupare; door een b. dekken, praesidio firmare, tueri; een b. van 500 man hebben, praesidio quingentorum militum teneri of milites quingenti tenent*

locum, urbem; *de stad heeft een sterke b., urbs valido praesidio firmata est, (een vijandelijke) urbs praesidio hostium tenetur; bij den aftocht een voldoende sterke b. achterlaten, locum tutum relinquere; met de b. afbreken, praesidium ex urbe abducere, deducere.*

beziachtigen, contemplari of oculis collustrare, perlustrare alqd; aspicere; inspicere; visere (urbem); *vgl. beschouwen, bezien.*

beziachtiger, contemplator, spectator. **beziachtiging**, contemplatio.

bezie, z. bes.

beziel, 1. eig., animatus, animans, animalis; b. wezens, animantes, animalia. — 2. *overdr.*, alacer ad alqd; impletus alqa re (spe animoque); incensus alqa re (amore, cupiditate, officio). | in 't bijz., b. door de godheid, divino spiritu inflatus of tactus; mente incitatus; (sterker) furens, furibundus; de b. priesters der Galliërs, fanatici Galli; *vgl. bezielen.*

bezielen, 1. eig., animare (alqm); *de zon b. alles, sol omnia sensu afficit; slechts de geest b. het lichaam, corpora nostra motum nisi de mente non sumunt.* — 2. *overdr.*, = met leven, kracht, mood enz. vervullen, divino quodam ardore incendere; inflammare alqm, alcs animum; excitare (alcs animum ad alqd); incitare (alcs studium); bezielend spreken, orationem ad sensus motusque animorum inflammandos admovere; voor iets b., animum alcs inflammare amore, studio alcs rei (virtutis, litterarum), excitare ad causam alqm; = (met ijver, heide) vervullen, incere alci alqd (pugnandi studium); implere alqm, alcs animum alqa re (spe animoque); iem'd b. tot enz., alci mentem dare ut etc.; door ijver voor iets b. zijn, studio alcs rei teneri of ardere; brandende ijver b. iem'd, est in alqo ardor studii; zulk een hooge geest bezielde de burgers, dat enz., adeo magno animo civitas fuit, ut etc.; de schoonheidszin, die de werken der Grieken b., *elegantia et venustas, quae in Graecorum operibus spirat; door hooger en moed b. zijn, maiores animos habere; dit was de geest, die hen bezielde, sic cogitabant of sentiebant. | in 't bijz., van de godheid, die een dichter, waarzegger b., mentem, animum alcs divino afflatu of instinctu concitare; b. worden divino spiritu tangi; divino quodam spiritu inflari; divino instinctu concitari.

bezieling, = goddelijke ingeving, inflatus of instinctus, instinctus afflatusque divinus; caelestis mentis instinctus; divina mentis incitatio of permotio; inflammatio animi et quidam quasi afflatus furoris; furor divinus of alleen furor; spiritus divinus (sp. divino factus); ardor et inflammatio animi; razende b., furor quidam et insaniam; in b. geraken = bezield worden, z. bezielen; een gedicht is meer een voortbrengsel van zorgvuldige kunst dan van verheven b., carmen magis est artis et diligentiae quam incitationis et motus; *vgl. geestdrijf.*

bezielen, visere, invisere; inspicere; per-censere (captivos); circuire; *vgl. beschouwen, beziachtigen; dit staat te bezien, hoc non satis constat.*

bezienswaardig, contemplatione dignus; contemplandus; spectandus; visendus; conspicendus; visu of spectatu dignus.

bezienswaardigheid, res visenda of visu digna; *in den pl. u. r.*, ea quae visenda sunt; quae solent (homines, peregrinantes) visere; visenda, spectanda; *de bb. in Egypte*, quae mirifica in Aegypto visuntur.

bezig, *b. zijn met iets*, occupatum esse in alqa re; intantum esse alci rei; (*met een werk*) in manibus mihi est alqd of - habeo alqd; *de tijd, dat iem d. is*, occupatio alcs (occ. alcs observare); *het b. zijn*, occupatio; *b. zijn te, id agere, id moliri* ut; *parare c. i. n. f.*; *vaak onvertaald, b. v. ik was b. te lezen, legebam*; *niet b. zijn*, vacare; *druk b.*, plenus negotii; *vgl. bezighouden*.

bezigen, *z. aanwenden, besteden, gebruiken*.

bezigheid, negotium; occupatio (*het bezig zijn*; *bij uw vele bb. kunt gij het weigeren*, potest denegare occupatio tua); opus (*werk, waarmee men zich bezighoudt*); opera (collect., *b. v. distentus operā*); officium (*beroepsbezigheid*); munus (*ambt, ambtsbezigheden*); provincia (*werkkring*); quaestus (*b. als kostwinning*); ars, artificium (*handwerk, vak*); res (*in 't alg. = zaak waarmee men zich bezighoudt*); *met bb. overladen*, negotii plenus, negotiis implicatus, negotiosus, vehementer occupatus, operā distentus; *vele bb. hebben*, occupatissimum esse; multis negotiis, occupatissimum implicatum esse; *geen bb. hebben*, negotiis vacare; vacuum esse; vacare munere; otiosum esse; munus publicorum expertem, ab omni munere solum ac liberum esse (*geen ambt bekleeden*); nihil agere; *z. ook bezighouden op het einde*.

bezighouden, *iem d. met iets b.*, occupare of occupatum tenere alqm alqa re (*geheel in beslag nemen*; certamen omnium animos oculosque occupaverat); *door vreemde aangelegenheden b. worden*, in alienis negotiis detineri; *iem d. met vele zaken te gelijk b.*, distingere, distringere, districtum tenere alqm; *zich met iets b.*, occupari, occupatum esse in alqa re; *versari in alqa re* (*b. v. in litterarum studiis*); exercere alqd (*b. v. litterarum studia*); studere (litteris, *zich met de wetenschap b.*); dare se alci rei; operam ponere, collocare in re (*veel en dikwijls*, multum et saepe, multam of magnam operam etc.); tractare (causas amicorum, historiam); (*ijverig*) elaborare (in alqa re); (*onafgebroken*) contineri of se continere in re; continere se in re (in studiis); *zich in gedachten met iem d. of iets b. = aan iem d. of iets denken*, *z. a., 1*; *zich uitsluitend met iets b.*, totum se collocare in re (in cognitione et scientia, in optimo vitae statu exquirendo); *mijn geest houdt zich uitsluitend met deze eene gedachte b.*, totus animus in hac una contemplatione defixus est; *zich met hart en ziel met de bestudeering der dichters b.*, totum se ad poetas conferre (Cic.); *zich met andere dingen b.*, alias res agere; *zich met het welzijn (de belangen) van het volk b.*, prospicere, consulere populi salutem, curae est alci populi salus; *door allerlei zaken beziggehouden (in beslag genomen)*,

distentus, districtus, obrutus, impeditus multis of plurimis negotiis; plenus negotiis; *b. worden = bezig zijn, z. bezig*; *daar (de toerusting tot de afvaart) alle gemoederen bezighielden*, omnium impeditis animis (Caes.). — *Het zich b., het bezig zijn*, occupatio; cura; studium (philosophiae); studia (litterarum; graviora, *bezigheden*); tractatio (philosophiae, litterarum); (*met den landbouw*) cultus agrorum; (*met de dichters*) pertractatio poëtarum.

bezingen, = naast, *z. a.*

bezingen, canere (ad tibiam clarorum virorum laudes atque virtutes); versibus persequi, carmine of carminibus celebrare.

bezinken, subsidere; considere (Col.); residere (Plin.).

bezinsel, faex; sedimentum (Plin.); crassamentum, crassamentum (Col.).

bezinnen (zich), = nadenken, hoe iets kan of moet zijn, meditari (overleggen); deliberare, consultare (alqd, absol., *met zich zelven te rade gaan*); bezin eer ge begint, priusquam incipias consulto opus est (Sall.); = tot andere gedachten komen, mutare sententiam, a sententia sua discedere; consilium mutare; = tot betere gedachten komen, consilium salubrius inire; respicere; ad sanitatem redire of reverti.

bezingning, = nadenken, meditatio; deliberatio, consultatio (overleg); = bewustzijn, animus sui compos; mens sana, mentis sanitas; *bij zijn b. zijn*, sui of mentis compotem esse, mente constare; *zijn b. behouden*, a mente non deseri; *zijn b. verliezen*, de statu mentis deici, a mente discedere; = in onmacht vallen, *z. onmacht, 2*; *van schrik, ontzetting zijn b. verliezen*, stupefcere; mente concidere; *de b. verloren hebben*, sui of mentis compotem non esse; stupere (*van schrik*); *zonder eenige b. daar nederliggen*, sine mente ac sine ullo sensu iacere; *iem d. zijn b. doen verliezen*, van zijn b. berooven, sensum excutere alci; consternare alqm, perturbare alqm, animum alcs; *weer tot b. komen*, *zijn b. terugkrijgen*, respicere; ad se redire; se recipere of colligere; *van zijn b. beroofd*, sui of mentis non compos; (*als van enz.*) velut alienatus sensibus; *vgl. bewusteloos*; (*als van den donder getroffen*) attonitus, stupidus.

bezit, possessio; iets in b. nemen, zich in het b. van iets stellen, possidere alqd, potiri (alqa re), occupare (alqd), (*met geweld*) in possessionem alcs rei invadere, (*snel en met geweld*) in possessionem alcs; rei involare; *vgl. bemachtigen*; *in het b. van een zaak zijn, z. bezitten*; *in het b. eener zaak blijven*, in possessione alcs rei manere, permanere; alqd in possessione sua retinere; *in het b. van iets geraken*, in possessionem alcs rei venire; *iemds vermogen in b. nemen*, in fortunas alcs invadere, impetum facere; *een plaats in b. nemen, z. bezetten*; *iem d. anders goederen in b. doen nemen*, alqm in possessionem bonorum alcs mittere, in bona alcs immittere; *in het b. van, ook door den gen. t.*, *b. v. plurimarum palmarum vetus gladiator*; *door verjaring in het b. van iets komen*, usucapere alqd.

bezitneming, possessio; (*voór anderen*) occupatio.

bezitster, quae possidet; possidens.

bezitten, possidere alqd; possessionem alci rei habere, tenere; in possessione alci rei esse (*rehtens*); (*feitelijk* b.) habere, tenere alqd; = *met iets begiftigd zijn*, alqa re praeditum, instructum, ornatum, affectum esse; habere (potestatem, auctoritatem); est alqd penes alqm; alqd est, inest in alqo; ook *esse c. g. n. e. t. of a b l. van een s u b s t. in verbinding met een a d i.*, b.v. *grootte geleerdheid*, een *zoo sterk geheugen* b., *magna doctrina*, *tantā memoria* esse; *zoo groote krachten* b., *tantarum virium* esse; *minder goed volk* b., *peditatu deterior* esse; *iets gedeeltelijk* b., *alcs rei esse participem*; *iets in rijke mate* b., *abundare alqa re*; *iets in hoogen graad* b., *z. graad*, *tegen het einde*; *iemds liefde*, *achting* b., *amari, diligi*, *coll ab alqo*; *iets niet* b., *carere alqa re*; (*in 't geheel niet*) *expertem* esse *alcs rei*; b. = *bereikt hebben*, *assecutum* esse, b.v. *van een dichter*: *assecutus est Aeschyli granditatem*.

bezitter, possessor; dominus.

bezitting, possessio; res; *kleine bb.*, *possessiunculae* (Cic.).

bezoedelen, -ing, z. **bevelekken**, -ing.

bezoek, 1. (v. *cliēntes*) *salutatio*; *om een b. te brengen*, *salutandi causā*; *adventus* *alcs* (*komst*, *amici*, *hospitibus*); *uw b. verheugt mij zeer*, *optatissimus mihi venisti*, *valde gaudeo adventu tuo*; *op b. gaan*, *salutandi of visendi causā* *alqm adire*; *iemd.*, *die een b. brengt*, *ontvangen*, *alqm admittere*; - *niet ontvangen*, *alqm excludere of ab aditu prohibere*; *het b. eener plaats*, *accessus ad alqm locum*, (*druk b.*) *frequentatio*; (*b. in grooten getale*) *celebritas* (*loci*, *viae*). — 2. = *de persoon* (*personen*), *die een b. aflegt* (*afleggen*), *salutatores*, *salutantes*, *salutatio* (*die hun opwachting maken*); *qui visendi of salutandi causā venit of qui veniunt ad alqm*; *hospes*, *hospites*; *storend*, *lastig* b., *interpellatores*; *interven-tores*.

bezoeken, 1. *eig.*, *salutare* (*alqm*) *of salutatum*, *salutandi causā* *venire*; *als vriend of bekende*, *adire of convenire alqm*; *alqm* (*ook aegrotum*) *visere*, *invisere*, *visitare*, *ad alqm visendi causā* *venire*; *iemd dikwijls* b., *alcs domum* *frequentare*, (*in menigte*) *celebrare*; *frequentat* *of multum ad alqm* *ventitare*; *naar de rij b.*, *circumire* (*saucios*); *gij hebt mij in lang niet b.*, *dudum te non vidi*. | *een plaats* b., *adire* (*casas aratorum*, *Lacedaemonem*), *obire* (*regionem*, *villas suas*); *een vergadering b.*, *venire in contionem*, (*v. velen*) *celebrare contionem*; *dikwijls* b., *frequentare locum*; *ventitare in locum* (*gewoonlijk b.*, *plegen te b.*); *bezocht*, (*door velen*) *celeber* (*urbis*, *portus*), (*dikwijls*) *frequens* (*theatrum*); *het door velen of dikwijls b. worden* (*eener plaats*), *celebritas*, *frequentia*. — 2. = *overkomen*, *alqm afficere* (*fames*); *alqm urgere* (*morbus*, *senectus*); *alqm vexare* (*sollicitudo*); *door iets b. worden* *ook confictari* (*gravi pestilentia*, *gravi morbo*, *duriore of non simplici fortunā*, *magnā inopiā rerum utilissimarum*); *affectari* (*gravi morbo*, *Liv.*); (*door ellende*) *bezocht*, *aerumnosus*; *vgl. beproeven*, 1.

bezoeker, z. **bezoek**, 2.

bezoeking, *malum*; *res adversae*, *calamitas*; *door verba*.

bezoldigen, (*soldaten*) *stipendium dare of praebere alci, ook aes dare alci*, (*een leger*) *exercitum alere*, (*in 't alg.*) *mercedem alci dare*; b. *worden*, *stipendium accipere*, (*in 't alg.*) *mercedem accipere*; *bezoldigd*, *stipendiarius*; *mercennarius* (*ook s u b s t.*); *mercede conductus*.

bezoldiging, *stipendium*, *merces*; (*v. beamtēn*) *salarium*; b. *geven*, z. **bezoldigen**.

bezondigen, *zich b.*, z. (*een*) **zonde** (*be-gaan*); *zich zwaar b.*, *magnam nefas contrahere*; *zich aan iemd of iets b.*, *peccare in. erga alqm*, *in alqa re*; *peccare*, *delinquere* *in alqo*, (*aan zichzelfēn*) *peccare in se ipsum*.

bezondiging, z. **zonde**; b. *aan Apollo*, *violata religio Apollinis*.

bezonnen, *moderatus* (*gematigd*, *be-daard*); *consideratus* (*bedachtzaam*); *gravis* (*beginselvast*); *compos mentis* (*met verstand of tegenwoordigheid van geest*); *sanus* (*met gezond verstand*); *a d v.*, *moderate*, *considerate* = **voorzichtig**, z. a.

bezonnenheid, *moderatio*, *sanitas*, *mens sana*, *gravitas*; = *overleg*, *verstand*, *consilium*, *ratio*, *mens*; *iemd handelt met b.*, *ratio inest in alqo*; = **voorzichtigheid**, z. a.

bezoemen, *praetexere*.

bezorgd, *metuens*, *timens*, *sollicitus*, *anxius* (*bekommerd*, *angstig*); b. *zijn*, *ook commotum* *esse*; b. *zijn vanwege iets*, *timere*, *vereri*, *laborare*, *sollicitum of anxium* *esse de re*, (*voor iets*) *vereri alci rei of m. ne*, (*voor iemd*) *metuere*, *timere alci*, (*voor zichzelfēn*) *suis rebus*, *sibi suisque rebus timere*; *ik was b. hoe het zou afloopen*, *ver-bar quorsum id casurum esset of evaderet*; b. *zijn*, *dat enz.*, z. **vreezen**; *iets maakt mij b. en ongerust*, *alqd me anxium et sollicitum* *habet*, *alqd me curā afficit*; *iemd b. maken*, *metum inicere alci*.

bezorgdheid, *metus*, *timor* (*vrees*); *ook p l u r.*; *cura* (*zorg*); *sollicitudo* (*kommer*, *bekommering*); b. *bij iemd verwekken*, *metum inicere alci*; *iemd zijn b. ontnemen*, *eripere timorem alci*; *tollere timorem*.

bezorgen, 1. = *verschaffen*, *videre*, *providere*, *subministrare* (*alqd alci*). — 2. = **bestellen**, 2, z. a.

bezorging, 1. = **zorg**, 1, z. a. — 2. = **bestelling**, z. a.

bezuinigen, z. **besparen**; *vgl. bezuiniging*.

bezuiniging, *parsimonia*; z. *verder besparing*.

bezuren, *iets b.* = *voor iets boeten*, z. a.

bezwaar, *onus*, *molestia*, *incommodum*; *vgl. last*; *scrupulus*, *religio*; *zich bezwaard gevoelen*, b. *hebben of maken*, *dubitare*, *cunctari* (*absol. of c. i n f.*); *haesitare* (*ob alqd*, *de alqa re*, *absol.*); *gravari* (*c. i n f.*, *absol.*); *geen b. hebben*, *non dubitare* (*c. i n f.*, *soms ook m. quin*); *non cunctari* (*c. i n f.*, *of m. quin*); *non gravari* (*c. i n f.*); b. *inbrengen* = *zijn beklag doen*, z. **beklag**.

bezwaard, z. **bezwaar**, **bezwaren**, *en verder beladen*, **bezorgd**.

bezwaarlijk, *molestus*, *gravis*, *incommodus*, *difficilis*, *durus*; (*moeiteloos*) *operosus*, *laboriosus*; *zeer*, *hoogst b.*, *permoolestus*, *arduus*; *een weinig b.*, *submolestus*; *a d v.*,

molestae, incommode, graviter, difficulter : = *naauwelijks*, vix, aegre.

bezwaarlijkheid, onus, incommodum ; difficultas (viae) ; iniquitas (loci, rerum). **bezvachtelen**, z. **zvachtelen**.

bezwalken, z. **belasteren**, **bevlekken** ; *verder* infamare (alqm, alqd) ; obtrectare (alci, gloriae ales).

bezwalker, obtrector ; *vgl.* **lasteraar**. **bezwalking**, obtrectatio ; *vgl.* **belastering**, **bevlekking**.

bezwangeren, gravidam facere (alqm) ; *overdr.*, complere (alqd alqa re) ; addere (alqd alci rei) ; miscere, commiscere (alqd alqa re, cum alqa re) ; *vgl.* **bevruchten**.

bezwaren, gravare, onerare (alqd alqa re). | *overdr.*, gravare ; *door het bewustzijn eener misdaad b. worden*, obstringi conscientia facinoris ; *m. schulden bezwaard*, obaeratus ; - *zijn*, aere alieno laborare ; *vgl.* ook **beladen** ; *zich b. = zich beklagen*, z. a.

bezwarend, z. **bezwaarlijk**, **bezwaren**. **bezwet**, b. *zijn*, sudare ; *sterk b. zijn*, consudare (*Plaut.*) ; multo sudore manare (*Cic.*) of diffluere (*Phaedr.*) ; *bezwet*, sudans etc.

bezweren, 1. = *met een eed bevestigen*, iureiurando firmare of affirmare ; (*onverbrekelijk, onschendbaar maken*) iureiurando sancire ; iurare, adiurare (alqd, m. a. c. c. i n f.) ; iurare in alqd (*zich onder eede tot iets verbinden*), b. v. in legem, in foedus ; *ik b. (als getuige) een getuigenis*, iuro testimonium dico, iuro omnia me vere retulisse ; *ik wil b.*, dat enz., dabo iusiurandum m. a. c. c. i n f. ; *iemd laten b.*, dat hij zal enz., iusiurandum accipere, alqm iureiurando adigere m. a. c. c. i n f. f. u. t. a. c. t. — 2. = *dringend bidden*, obtestari, obsecrare, obsecrare obtestarique, implorare et obtestari alqm, (*bij iemd*) per alqm ; *bij bezoeker Pomptinus lang hem te redden*, multa obtestatus Pomptinus de salute sua ; *iemd bij alles, wat hem heilig is*, b., multis of omnibus, infimis precibus petere, orare ; omnibus precibus orare et obtestari alqm ; *de goden b.*, om enz., contestari deos ut etc. (*Caes.*). — 3. = *door tooverformules oproepen*, carminibus elicere ; - *verdriven*, bannere, *carminibus fugare, pellere ; (*kerk.*) adiuratione divini nominis expellere ac fugare.

bezwering, = *bevestiging onder eede*, iusiurandum ; = *dringende bede*, obtestatio, obsecratio.

bezwijken, = *invallen*, 2, z. a. ; *verder succumbere*, cedere, impare esse (oneri, labori) ; concidere (sub onere) ; opprimi (officii onere) ; obrui (negotii magnitudine) ; *voor de macht van het noodlot b.*, fortunae impetum sustinere non posse ; *de honger vooral was het, waarvoor de belegerden bezweken*, nulla vis magis obsessores quam fames expugnavit (*Liv.*) ; *onder geen werk b.*, invictum se ad laborem praestare ; = *omkomen*, z. a.

bezwijking, = *instorting*, z. a. ; = *ondergang*, z. a.

bezwijnen, animus alqm relinquit ; anima deficit ; exanimari ; intermori (in contione intermortuus paulo post exspiravit, *Liv.*).

bezwijming, animi defectio.

bibberen, horrere ; z. *verder* **beven**, **huiveren**.

bibbering, horror ; z. *verder* **siddering**. **bibliotheek**, bibliotheca ; *publieke b.*, bibliotheca publica (*tegenover privata*) ; *het toezicht hebben over een b.*, tractare bibliothecam, praeesse bibliothecae ; *onvolledigheid eener b.*, tenuitas bibliothecae (*tegenover ubertas*).

bibliothecaris, bibliothecae praefectus of custos.

biddag, supplicatio, obsecratio ; gratulatio (*om te danken*).

bidden, precari, preces of vota facere ; *tot God b.*, precari deum of ad deum ; orare, invocare deum, (*ootmoedig b.*) deo supplicare, (*om iets*) precari alqd a deo ; *nood leert b.*, adversae res admonent religionum (*Lin.*) ; *het b.*, precatio ; preces ; = **verzoeken**, **smeeken**, z. a. ; *dringend b.*, omnibus precibus of etiam atque etiam petere of rogare.

bidder, precans ; supplicator (*kerk.*).

biecht, confessio (peccati).

biechten, confiteri (alqd).

bieden, 1. porrigere, praebere, afferre, deferre, *vgl.* **aanbieden** ; *iemd de hand b.*, z. **hand**, II, A ; *het hoofd b.*, contra consistere, (*iemd*) obistere, parem esse, non cedere alci, (*den vijand*) hostium copis se obicere, contra hostes consistere, (*aan de vermetelheid*) audaciae obviam ire ; *weerstand b.*, z. **trotseeren**, (*zich*) **verzetten**, 2. — 2. = *een prijs voor iets bepalen* (v. d. kooper), promittere, polliceri (pro alqa re) ; *op iets b.*, liceri (hortos) ; usque eo, *zoo hoog*, facere licitationem ; z. **opbieden** ; *het b.*, door promittere ; (*bij een verkooping*) licitatio.

bieder, promittens, licitator, licens.

bier, cerevisia (*Plin.*).

bies, iuncus, scirpus ; *van biezen*, iuncus ; *vol biezen*, iuncosus ; *zijn biezen pakken*, se proripere, se abripere ; *avolare* ; *pak je biezen!* apage! *laan wij onze bb. pakken*, talaria videamus (*Cic.*).

big, porculus ; porcellus.

biggelen, destillare ; defluere, fluere.

1. **bij** (*prae p.*), I. **Van plaats** : A. *bij een plaats*, ad (ad urbem, ad portas esse, ad dexteram stare), *minder dikw.* apud ; *vgl.* **aan**, I, B ; = *in de nabijheid van*, prope ad of ab ; *iuxta* ; circa, circum (*rondom*, ook = *bij . . . rond*, b. v. Romulus legatos circa vicinas gentes misit) ; *de slag b. Cannae*, proelium ad Cannas commissum of proelium Cannense. | *bij de hand hebben*, ad manum habere ; *iets bij zijn brood gebruiken*, alqd ad panem adhibere, alqd cum pane edere ; *bij het gezegde nog bijvoegen*, dictis alqd addere ; *bij iets behooren*, z. **behooren**, 3 ; *bij de Romeinen vielen 200 ruiters*, cecidere ab Romanis ducenti equites.

B. *bij personen*, *bij iemd* (in huis of in iemds nabijheid), apud alqm ; *als v. e. schrijver sprake is = in zijn geschriften*, b. v. *bij Homerus leest men*, apud Homerum legitur ; *niet in Homero legitur* ; ook wordt hier wel een van den naam afgeleid a. d. i. gebruikt, b. v. *die Hercules bij Xenophon*, Hercules ille Xenophonteus ; *die persoon bij Terentius*, Terentianus ille ; ook ut est apud etc. ; ook een genet., b. v. *Prometheus*

bij Aeschylus, Prometheus ille Aeschyli. Slechts dan wanneer men meer aan de eigenschappen van een schrijver denkt, kan men in c. abl. gebruiken, b.v. bij beiden komt veel voor, waaruit blijkt, dat zij niet tot de gewone dichters te rekenen zijn, in utroque sunt permulta, quae eos ex vulgarij poëtarum numero eximant. | (v. e. samen^zijn) cum; bij iem^d wonen, habitare cum alqo; iem^d bij iem^d betrappen, deprehendere alqm cum alqo. | **N. B.** dikw. door den casus van het subst., b.v. bij iem^d zitten, assidere alci; hulp bij iem^d zoeken, alcs auxilium petere; iem^d bij de voeten trekken, trahere alqm pedibus; het gemoed smaakt bij de lezing het aangenaamste genot, expletur animus iucundissima lectionis voluptate. — **C.** bij de verba van beginnen wordt „bij” door ab, bij de verba van ophouden door in uitgedrukt. — **II. Van tijd**; op de vraag w a n n e e r? gewl. door den enkelen a b l a t.; bij nacht, nocte; bij dag, die; bij de aankomst der soldaten, adventu militum. Zeer vaak wordt hier een part. gebruikt, b.v. hij ontmoette mij bij mijn terugkeer, mihi redeunt occurrit; bij de beschouwing der aarde zal niemand twijfelen, terram intuens nemo dubitabit; bij iem^d leven, alqo vivo of vivente; = gedurende, inter; bij het eten, inter cenam; bij gelegenheid, occasione data, per occasionem. — **III. In andere verbindingen**: **A.** om een omstandigheid, aanleiding enz. aan te duiden, ad, b.v. bij den val des aanvoerders, ad casum ducis; bij deze tijding, ad hunc nuntium. | in, b.v. bij zoo gevaarlijke omstandigheden, in tempore tam difficili; bij de verschillende gezindheden, in variis voluntatibus; bij de keuze zijner vrienden achteloos te werk gaan, in amicis deligendis negligentem esse; = trols, b.v. bij alle wijsheid werd hij toch bedrogen, in summa prudentia of quamvis esset prudens, tamen deceptus est. — **B.** = dank zij en dgt., b.v. bij uw wijsheid zal u niets ontgaan, pro tua prudentia of quā es prudentiā, quae tua est p., ut es prudens, nihil te effugiet. | door quum, b.v. bij de algemeene afneming van het krediet in Italië, quum fides totā Italiā esset angustior; bij dezen toestand van Griekenland, quum haec essent res Graecorum. | soms wordt „bij” niet uitgedrukt in zinnen als: vij kunt mij dit bij uw (talrijke) bezigheden afstaan, potest hoc mihi denegare occupatio tua. — **C.** = in iem^ds bezit, penes, b.v. de hoogste macht is bij hem, summum imperium penes eum est; in de steden was de heerschappij bij het volk, urbium imperium erat penes populum; bij zijn zinnen, zijn verstand zijn, mentis suae compotem esse, apud se esse. — **D.** bij eeden en verzekeringen, per, b.v. bij de goden, per deos immortales. — **E.** om bij benadering een getal aan te geven, ad of circiter, b.v. er waren er van ons (om en) bij de 200, fuitus ad ducentos; in zinnen als: „zij kwamen dagelijks bij honderden”, wordt „bij” door distributiva uitgedrukt: centeni quotidie adveniebant. — **F.** = in vergelijking met, vergeleken met, ad. — **Z.** wat de composita met bij betreft, ook daarbij.

2. **Bij** (s u b s t.), apis.

Ned. Lat. Woordenboek.

bijaldien, si, quod si.
bijbedoeling, -begrip, -beteekenis, z. **nevenbedoeling** enz.

bijbel, libris sacri, divini; scripta sacra (pl.); biblia (pl.); litterae divinae, sacrae, sanctae.

bijbelsch, ex libris of litteris sacris, divinis petitus, depromptus; libris sacris dignus; librorum sacrorum doctrinae of praeceptis conveniens.

bijbinden, annexere, adiungere.

bijblijven, 1. eig., non descedere. — 2. overdr., het b. er b., manet, ook m. a. c. c. i n f.; fixum of ratum est; mutari non potest; perstatum of perseveratur in sententia; stat (mihi) sententia, m. a. c. c. i n f.; hij b. er bij manet, perstat of perseverat in sententia sua of in incepto, in eo; vgl. **volharden**. | iets blijft iem^d bij, alqd animo infixum haeret of manet.

bijbouwen, z. **aanbouwen**, 2.

bijbrengen, ergens b., afferre (multa de suo); (dragend en rijdend of varend) apportare; (rijdend of varend) advehere, subvehere; admove (scalas ad muros); appellere (turres); (iem^d) adducere (alqm); overdr. proferre (testem), afferre (rationes, alqd ad defensionem), vgl. **aanvoeren**, 1, B; iem^d iets b., docere alqm alqd.

bijdenken, intellegere (verstaan); (in de gedachte er ook onder verstaan) simul audire (Quint.).

bijdoen, addere (epistolam in fasciculum); z. verder **bijvoegen**, **toevoegen**.

bijdrage, collatio (stipis, pecuniae); stipis (n o m. ongebruik.); collecta of (Com.) symbola (b. tot een gemeenschappelijke maaltijd); een b. geven, stipem conferre, symbolam dare, - tot iets, z. **bijdragen**; zijn b. tot iets betalen, in partem impensae venire; geen b. tot den maaltijd gevend, zonder b., asymbolus (Ter.), immunis. | bb. tot iets leveren, quaedam de alqa re memoriae tradere.

bijdragen, 1. eig., = een bijdrage geven, z. **bijdrage**; iets b., conferre alqd (pecuniam), (tot iets) conferre ad, in alqd; pecuniam dare ad alqd. — 2. overdr., afferre ad alqd (alqd ad communem utilitatem); conferre ad alqd (nihil, multum); prodesse, adjuvare ad alqd; valere (multum, nihil) ad alqd; vim (magnam, exiguam) habere ad alqd; pertinere ad alqd; ten algemeenen nutte b., communes utilitates in medium afferre; het d. veel tot den roem bij, dat enz., ad laudem magni interest m. a. c. c. i n f.; Themistocles droeg veel tot de verbanning van Aristides bij, imprimis Themistocelis operā factum est, ut Aristides patria pelleretur.

bijeen, unā; de meeste composita met **bijeen**- zoeken men onder samen-.

bijeenstaan, unā consistere.

bijeenzamelen, -ing, z. **verzamelen**, -ing.

bijenkorf, alvarium; alveus; plaats waar de bb. staan, alvearium, apiarium.

bijenzerwerm, examen apum.

bijgaand, additus, adiunctus (b.v. epistola); b. schrijven, libellus, quem his litteris subieci.

bijgelegen, z. **aangrenzend**.

bijgeloof, superstitio; = bijgeloovige vrees, ook nimia et superstitiosa of vana religio, in het verband ook religio alleen; (waan) error

of pl. errores; in b. leven, superstitionibus obnoxius degere; iemd. met b. vervullen, alqm superstitione imbuere, alcs animum superstitione implere.

bijgeloovig, supersticiosus; superstitione imbutus of captus, occupatus; superstitionibus obnoxius; religionum plenus (animus); b. voorstellingen, superstitiones, religiones; b. gedachten koesteren, religiones sibi fingere; b. vrees, metus superstitionis; b. zijn, superstitione imbutum esse, (sterker) superstitione constrictum esse of teneri; zeer b. zijn, religionibus admodum deditum esse; niet b. zijn, superstitione intactum esse; de zwakke menschen zijn (= de menschen zijn, als gevolg van hun zwakheid) b., superstitio hominum imbecillitatem occupavit; a d.v., superstitiose.

bijgeloovigheid, z. **bijgeloof**.

bijgenaamd, = met den bijnaam, z. **bijnaam**.

bijgeval, forte; fortuito, casu; vgl. **misschien**.

bijgeven, (insuper) addere; (ultra) adicere.

bijgevolg, igitur; ergo; quod cum ita sit, quae cum ita sint; atque ita.

bijgielen, affundere.

bijgoeien, adicere.

bijhalen, accessere, accire, adducere (alqm); petere (halen); iets met de haren er b., parum apte assumere alqd; iets dat er met de haren b. is, arcessitum dictum.

bijhooren, z. **behooren**, 3.

bijhouden, iemd b., aequare alqm cursu of cursum alcs; de boeken nauwkeurig b., diligenter conficere tabulas.

bijkans, z. **bijna**.

bijkiezen, allegere; coöptare; legere (b.v. alqm in senatum, in patres).

bijkomen, ergens b., adire, accedere, advenire; adesse (verschijnen); (onverwachts) supervenire; v. zaken, accedere (ad causam novum crimen); addi, adici (ad, super alqd; novus subito additus terror); adiungi (ad alqd; opportunitas alqa ad alias utilitates); = bereiken, z. a.; = (bij iets) passen, 2, z. a. | = weer tot bezinning komen, zijn krachten terugkrijgen, respiscere; ad se redire; se recipere of colligere; se recreare, se reficere; recreari, refici; een weinig b., paululum respirare; van of uit enz., a of ex etc., b.v. respirare a metu, recreare se ex magno timore.

bijkruipen, arrepere.

bijl, securis; onder de b. vallen, securi percuti; (v. timmerlieden) ascia; (soldaten-houweel) dolabra; tweensijdende b., bipennis.

bijlage, appendix; b. van een brief, quod epistolae additur of additum est.

bijlbundels, fascies.

bijldrager, lictor.

bijleeren, addiscere.

bijleggen, 1. trans., apponere; vgl. **bijdoen**, **bijdragen**; = beslechten, z. a. — 2. intr., met een schip, met de vloot b., suppressimere navem, classem.

bijlegging, = beslechting, z. a.; verder door de verba.

bijliggen, adiacere; **bijliggend**, z. **bijgaand**.

bijmaan, altera luna; de maan met een b., luna geminata; duae of binae lunae.

bijmengen, admiscere (alci rei alqd).

bijmenging, admixtio.

bijmengsel, res admixta; admixtum.

bijna, prope, (minder vaak) propemodum; paene; fere (ongeveer); bij getallen ad (bij de), circiter (ongeveer); ook quasi; het was er b. aan toe, dat (het scheelde weinig, of), haud multum of non longe afit quin, prope erat of factum est ut, propius nihil factum est quam ut.

bijnaam, cognomen; Aristides met den bijnaam „de rechtvaardige”, Aristides cognomine Iustus of Aristides cui Iusto cognomen est; iemd een b. geven, cognomen alci imponere, alqm cognomine appellare; Aristides ontving den b. „de rechtvaardige”, Aristides cognomine Iustus appellatus est of Aristidi cognomen Iusto datum est; (ongezocht) een b. krijgen, cognomen invenire, (van iets) cognomen trahere ex alqa re (hinc; inde; ex contumelia), (van een plaats) cognomen de alqo loco deportare; een b. aannemen, cognomen sumere.

bijnamen, assumere.

bijomstandigheid, res adiuncta; (onbeduidende) parva res; bb. van tijd en plaats, adiuncta (pl.).

bijoormerk, z. **nevenbedoeling**.

bijoorzaak, causa levior of minor.

bijpaard, equus funalis (Suet.).

bijpad, z. **bijweg**.

bijrekenen, annumerare (alqm alci; alqm patronorum in grege).

bijroepen, er b., er bij laten roepen, concitare (maiorum multitudinem); vocare (ad alqm, ad alqd); advocare (alqm ad alqm, ad alqd; deos advocare, Liv.); ciere (ad arma); concire (totam urbem; matronas ex domo, Liv.); accire alqm, arcessere alqm; adhibere (alqm alci rei).

bijschenken, = bijgielen, affundere; = bovendien ten geschenke geven, insuper donare.

bijschieten, er geld b., summam pecuniae augere.

bijschikken, accedere, propius accedere, appropinquare.

bijschilderen, iets ergens b., appingere alqd alci rei.

bijschrijf, quod ascribitur of ascriptum est; ascriptio; met het b., his verbis ascriptis.

bijschrijven, ascribere, b.v. nomen suum emptioni, motis senatu notas, alqd in eandem legem, diem (den datum) in epistola.

bijshuiven, trans., admovere, (met moeite) admoliri; intr., = **bijschikken**, z. a.

bijsleepen, attrahere alqm; vgl. **bijhalen**.

bijmaak, sapor alienus.

bijmeren, alinere.

bijsmijten, adicere.

bijspringen, z. **bijstaan**.

bijstaan, iemd b., auxilio esse, auxilium of opem ferre alci; auxiliari, opitulari alci; subvenire, succurrere alci (te hulp komen); adesse alci, defendere alqm (vooral voor het gerecht); iuvare, adjuvare, sublevare alqm (alqa rei); iemd in zijn bekommering b., alcs sollicitudini subvenire; iemd niet b., deesse, non adesse alci, non defendere alqm.

bijstand, auxilii latio (als handeling); = *hulp*, auxilium, adiumentum, subsidium, opis (genet.; opem, ope), adminiculum (steun); *b. bij het werk*, laboris auxilium; *b. voor het gerecht*, opera forensis; patrocinium; *iemds b. voor het gerecht genieten*, defendi ab alqo; *door of met iemds b.*, ab alqo adiutus; alqo adiuvente of adiutore; *zonder b.*, nullo adiuvente of adiutore, sine adminiculo, nullis adminiculis; *b. verleenen*, *z. bijstaan*.

bijstander, = *ondersteuner*, adiutor (alcs; *bij iets*, alcs rei, consiliorum periculorumque); *administer*; *b. in den krijg*, socius; *b. voor het gerecht*, advocatus, patronus; *iemd als b. nemen bij iets*, alqm adiutorem capere in alqa re, (voor het gerecht) advocare alqm, adoptare sibi alqm patronum, defensorem; *iemds b. zijn* voor het gerecht, alci (in iudicio) adesse, alqm defendere.

bijstellen, apponere.

bijstelling, appositio (Quint.).

bijster, 1. *a d v.*, het spoor *b. zijn*, aberrasse (a) viā; *het spoor geheel b. zijn* (= in grove dwaling verkeeren), totā viā errare. — 2. *a d v.*, = *zeer*, *z. a.*

bijten, mordere, morsu violare (alqm, alqd); *in iets b.*, mordicus apprehendere alqd; *naar iemd of iets b.*, morsu appetere alqm, alqd; *zich op de lippen b.*, mordere labra; (*oneig.*) risum continere; *het b.*, morsus.

bijstellen, *z. bijrekenen*.

bijtend, 1. *eig.*, mordens; (*v. smaak*) acer, acidus; (*v. koude*) acer, acerbus. — 2. *overdr.*, (*v. d. taal*) aculeatus (b.v. litterae a.); asper (b.v. asperiores facietiae, *b. geestigheden*); *b. rede*, *b. spot of smaad*, aculei (orationis, contumeliarum); *op een andere minder b. wijze*, in illo altero genere, in quo nulli aculei contumeliarum inerant. | (*v. e. mensch*) mordax. — *A d v.*, 1. *eig.*, mordicus. — 2. *overdr.*, dicaciter, aspere, acerbe.

bijterig, mordax (*eig. en overdr.*); *a d v.*, mordaciter; *vgl. bijtend*.

bijterigheid, dicacitas; acerbitas verborum, -orationis.

bijtijds, in tempore, mature, tempestive. **bijtrekken**, attrahere (alqm); = **bijvoegen**, *z. a.*

bijval, assensus of assensio; approbatio of comprobatio (door woord of daad betuigd); plausus (handgeklap); *niet applausus*, ook favor (populi, plebis); = **bijvalsbetuiging** (door roepen, schreeuwen enz.), acclamatio secunda, *in het verband acclamatio alleen*; clamor et assensus, clamor laudantium, ook alleen clamores; significatio, significationes; *in bb. losbarsten*, exclamare; *iemd b. betuigen* (applaudisseeren), alci plausum dare, impertire; plaudere; *iemd of iets b. schenken*, probare, comprobare, laudare alqm, alqd; laude efficere alqm; (= *bijvallen*) assentiri alci, alci rei; *iemds b. ververven*, probari of se probare alci, (*ten opzichte van iets*) probare alci alqd; *b. vinden*, placere, probari, laudari, (algemeen) omnibus placere, probari, omnium iudicio probari; probari, laudari ab omnibus, omnium assensu comprobari; *zich den luiden b. der toehoorders ververven*, clamores (coronae) facere, efficere, movere, excitare;

geen b. vinden, improbari; *b. waardig*, probabilis, probandus, praedicabilis, laudabilis; *z. ook goedkeuring*.

bijvallen, = *bijval schenken*, *z. bijval*; = *tot iemds partij toetreden*, in alcs partes transire.

bijvalsbetuiging, *z. bijval*.

bijverdienste, fructus adventicius (alcs rei); pecunia adventicia.

bijvoegen, addere (alqd; *bij iets*, alci rei, ad alqd; ook in alqd, b.v. in epistolam); *voeg hierbij*, adde, adde huc m. a c c. c. i n f.; *adiocere* (alqd alci rei, ad alqd); (*onderaan*) subicere (alqd alci rei); *iungere*, adiungere (alqd alci rei), coniungere (alqd cum alqare); *een gebied bij een land v.*, attribueri c. d a t.; = *bijmengen*, admiscere (alqd alci rei); his legionibus milites, versus orationi); aspergere (sales orationi); = *bijzetten* (ook schriftelijk), apponere (alqd alci rei, ad alqd); ascribere; = *bijdenken*, -*verzinnen*, affingere (alqd alci rei; multa rumore); = *bijkiezen*, allegere (alqm; omnes de plebe); = *insluiten* (bij een brief, enz.), *z. insluiten*, tegen het einde.

bijvoeger, adiunctor.

bijvoeging, adiectio; adiunctio; *door verba*.

bijvoegsel, = *aanhangsel*, *toegift*, appendix; *aanwulsel*, supplementum; = *vergrooting*, accessio (minima a. Epirus regno Macedoniae fuit).

bijweg, trames, semita, (bergpad) callis; fig., diverticulum.

bijwerk, opus quod alteri accedit; (*ter versiering*) opus quod in ornamentum operis accedit.

bijwerpen, adicere.

bijwijken, aliquando, interdum, nonnumquam; (= *een enkele maal*) raro.

bijwonen, in 't alg. adesse; (*als werkzaam deelnemer*) interesse (alci rei).

bijzaak, res levior of minor; *b. zijn*, minoris momenti esse.

bijzetten, 1. apponere; = *bijvoegen* (schriftelijk) apponere, addere, ascribere. — 2. = *begraven*, 2. *z. a.* — 3. *de zeilen b.*, vela pandere.

bijzetting, van een doode, sepultura, humatio.

bijziend, qui oculis non satis prospicit; cuius oculi non longe conspectum ferunt; myops (Ulp.); *b. zijn*, oculis non satis prospicere; non longe videre.

bijziendheid, oculi non longe conspectum ferentes.

bijzijn, praesentia; *in mijn*, *zijn b.*, me, illo praesente; coram me, illo; *iemds b. mijden*, alcs conspectum fugere, aspectum praesentiamque vitare.

bijzit, concubina, amica; (*tegenover de wettige vrouw*) paelx.

bijzitten, assidere.

bijzitter, assessor (in de rechtbank, in den raad).

bijzon, sol alter; *de zon met een b.*, sol geminatus; duo of bini soles.

bijzonder, 1. = *afzonderlijk*, separatus (sedes); *a d v.*, separatim. — 2. = *eigen*, proprius (wat iemd alleen heeft); praecipuus (wat iemd op anderen voorheeft); peculiaris (b. in zijn soort); singularis (op zichzelf staande); *a d v.*, proprie. — 3. = *voortrefte*.

lijk, uitnemend, praecipuus; singularis; eximius; een b. toeval, magnus casus; een zaak zonder b. moetiijkheden, res simplex. — 4. = zonderling, novus, mirus. — Z. verder eigenaardig, zeldzaam, zonderling, particulier, privaat.

In het bijzonder. 1. = *afzonderlijk, separatim, seorsum; iemd in 't b., unus of unus aliquis; ieder in 't b., unus quisque; elk of elke zaak in 't b., ook singillatim; elke klasse in 't b., generatim (omnibus g. gratias agere); = met name, nominatim; ook dikwijls door solus, singuli, b.v. iemd in 't b. vragen, de algo solo quaerere; ieder in 't b. antwoorden, singulis respondere; voor elk der mensen in 't b. zorgen, singulis hominibus prospicere; ieder voor zich (in 't b.), privatim. — 2. = inzonderheid, zeer, praecipue, potissimum, maxime, unice, imprimis, praesertim (si, cum); in 't algemeen ... in 't b. echter, cum ... tum (maxime).*

bijzonderheid, res; op alle bb. ingaan, in bb. treden, singula persequi, de singulis agere; ik ga vele bb. voorbij, multa praeter eo; tot in de kleinste bb., subtiliter. — Z. verder eigenaardigheid, zeldzaamheid, zonderlingheid.

bikkell, talus.

bikkelen, talis ludere.

bil, natis, clunis (gewl. in den pl. v.).

biljet, codicilli; = toegangsbiljet, libellus; = bon, tessera.

billijk, aequus (iudex, postulatio; sicut aequum est homini); iustus, humanus; = matig, modicus (pretium); b. in zijn eischen, moderatus; een b. verlangen wilen, iusta of aequa petere; het is b., dat of te enz., aequum, par, verum, ius of fas est m. a c c c. i n f. of m. i n f.; een b. straf, poena merita; a d v., aequae, iuste; ook door aequum est etc.

billijken, probare, approbare, comprobare (alqd); laudare; = laten gelden, ratum habere; vgl. goedkeuren, instemmen, 2.

billijkerwijze, iure; merito.

billijkheid, aequitas; iustitia; (= het door 't geweten bepaalde recht) fas; = matiging en dgl., moderatio, modus; liberalitas; naar b., ex aequo; sicut aequum, ut par est; tegen alle b. contra fas; de wetten der b. schenden, aequitatem violare of laedere; vgl. recht.

billiking, probatio, approbatio, comprobatio, laus, assensus; door de verba.

binden. 1. = ombinden, ligare (alqd circa alqd); = door een band aan of op iets berestigen, ligare, alligare (alqm ad palum), deligare (ad alqd), illigare (in alqa re); devincire, revincire; iemd de handen op den rug b., religare alci manus (post tergum); de zeilen aan de masten b., destinare vela ad malos; een schip aan het land b., navem (retinaculis) ad terram religare; stijf b., astringere (alqm ad statuam). — 2. = verbinden, knoopen, colligare; coniungere, copulare. — 3. = b., zoodat de vrije beweging belemmerd wordt, vincire, constringere, astringere, alligare alqm. | overdr. iemd b. = op een of andere wijze temds geestelijke vrijheid belemmeren, alligare (foedere, sacris alligari); astringere, ob-

stringere alqm; iets bindend en heilig achten, alqd religiosum et sanctum habere; door een eed, door wetten gebonden, iureiurando, legibus obstrictus; geheel g., devinctus atque strictus; door zaken g. zijn, negotiis strictum of distentum esse; door geen belofte, niet door zijn woord g., liberâ fide; door een belofte g. zijn, promisso teneri; zich (voor altijd) aan iemd b., se addicere alci; zich aan iets b., zich door iets laten b., implicari alqa re (certo genere cursuque vivendi); iemd de handen b. (oneig.), coërcere alqm; zich opnieuw door een ander verdrag de handen laten b., alio de integro foedere obligari; iemd aan zich b., alqm sibi adiungere; sociorum animos benevolentia sibi devincire; iemd door diensten aan zich b., alqm officiis obstringere of obligare; niets b. mij aan het leven, causam vitae non habeo; er is veel, dat ons aan het leven b., sunt multa retinacula vitae (Plin. ep.); gebonden rede of taal, oratio numeris stricta of vincta.

binnen. 1. praep., intra, zoowel van ruimte (intra fines nostros), als van tijd (intra paucos dies); van beide ook minder bepaald door den enkelen a b l., b.v. iemd b. zijn grenzen opnemen, recipere alqm finibus suis; hij sterft b. weinige dagen, paucis diebus moritur; ook door in c. a b l., b.v. in hora, in anno; b. een bepaalden tijd, terminj, ante certam diem. — 2. a d v., intus; b. in iets, intra alqd; van b., ex interiore parte, ab interioribus partibus; zich b. (= binnenshuis) houden, domi se tenere, intus manere; = naar b., intro (b.v. ire, abire; alqm ducere, vocare); introrsum of -sus (b.v. accipere hostes i. in castra; ut non facile i. perspicui posset); binnen! intro veni! intro venite! iemd b. noodigen, intro vocare of invitare alqm; b. laden zeggen, mittere intro qui nuntiet; b. zijn, intus esse; intro isse of abisse. | n a a r b i n n e n met verba, b.v. zich n. b. begeven, intro ire of abire; n. b. slokken, comedere, (gulzig) devorare; n. b. voeren, ducere of abducere intro, introducere; n. b. zenden, intro mittere, immittere; n. b. schreeuwen, clamare (in domum de via); n. b. zien, intro spectare of aspicere, inspicere. | overdr., iemd van b. en van buiten kennen, penitus cognosse et perspexisse alqm; (iets) percipit alqd penitus et pertractatum habere; zich iets te b. brengen, z. zich iets in het geheugen terugroepen; te b. schieten = invallen, 5, z. a.

binnenbrengen, (dragend) intro ferre of afferre, inferre, (dragend of rijdend, varend) importare, (rijdend, varend) invehere, (voerend, geleidend) inducere, introducere.

binnendragen, intro ferre, afferre of auferre; inferre, importare.

binnendringen, se inferre (in alqd); (= in een land enz., v. vijanden) invadere (in Asiam; urbem); incurrare (in Macedoniam); irrumperere (in castra; ad se; domum eius; oppidum); incursionem of irruptionem facere in etc.

binnengaan, inire, introire (in urbem); intrare (castra); ingredi (in templum, intra fines); vgl. binnentreden.

binnenglijden, illabi (in locum).

binnenhalen, (iemd) vocare of accersere

alqm intro : (= *tinnenvoeren*) introducere alqm (ad alqm) ; (*iets*) inferre, intro auferre alqd ; invehere alqd.

binnenijlen, intro (propere) currere of se conicere.

binnenhagen, (*intr.*) equo citatissimo of effusis habenis invehī (in urbem).

binnenkomen, intro venire of advenire.

binnenkrijgen, accipere (pecuniam ; navis aquam a.).

binnenkruipen, intro repere ; *iets* b., irrepere in alqd.

binnenland, terra of regio mediterranea.

binnenlandsch, 1. = *dieper het land in*, interior, mediterraneus. -- 2. = *inheemsch*, domesticus ; *b. oorlog*, bellum domesticum, intestinum ; *overwinning over b. vijanden*, victoria domestica, (*bij burgeroorlogen*) victoria civilis, civilis belli ; *b. zaken*, res domesticae ; *b. bestuur*, rerum domesticarum of civilium administratio ; *vgl. inheemsch*.

binnenlaten, intro mittere of admittēre ; immittēre (alqd in c. a. c.) ; *iemd niet weer b.*, excludere alqm ; *het licht b.*, immittēre lumen ; admittēre, transmittēre lucem.

binnenloopen, 1. *in 't alg.*, intro currere of accurrere. -- 2. *in 't bijz.*, v. *schepen*, invehī, pervēhī (in portum), intrare (portum, fretum) ; *de haven der rust b.*, portum otii capere ; *de schepen noodzaken b. te loopen*, naves in locum alqm conicere, compellere ; *verhinderd worden de haven b. te l.*, portum capere of aditu portus prohiberi ; *het b. (v. e. schip)*, aditus.

binnenmeer, lacus mediterraneus.

binnenrennen, propere currere of accurrere intro ; *vgl. binnenijagen*.

binnenrijden, (equo) invehī in locum.

binnenroepen, intro vocare of arcessere.

binnenrukken, ingredi (intra fines alics terrae) ; (*als vijand*) bellum inferre c. d. a. t.

binnenshuis, domi, intus.

binnenskamers, intra parietes.

binnenslands, domi ; *tweedracht b.*, discordiae intestinae ; *buitenslands oorlogen*, *b. tweedracht* (*burgerwisten*), foris bella, domi seditiones.

binnensleepen, intro trahere of rapere, abripere ; *iemd b. in iets*, alqm pertrahere in., intra alqd, protrahere in alqd.

binnensluipen, irrepere (in locum alqm ; in mentes hominum) ; *overdr.* ook influere in animos hominum ; *vrees s. iemds hart b.*, timor subit animum alics.

binnensmokkelen, z. **smokkelen** ; *overdr.*, clam inserere, ook *alleen* inserere (alqm numero civium) ; *iemd s. zijn naam in de testamenten der rijken b.*, alics nomen in testamenta locupletium irrepit.

binnensmonds, b. *spreken*, mussare, mussitare.

binnenspringen, z. **springen**, 1 (*in*).

binnenste, 1. *tegenover buitenste* : interior ; *het b. gedeelte*, pars interior, partes interiores ; *interiora* ; *dikw. door interior*, b. v. *het b. gedeelte van een huis*, domus interior ; *het b. (naar ons toegekeerde) der hand*, manus adversa ; *het b. der aarde*, viscera terrae ; *het b. van den mensch (tegenover het lichaam of de uitwendige verschijning)*,

animus, mens (*zijn b. onderzoeken*, introspicere in mentem suam ; percontari se ipsum ; se ipsum cognoscere) ; *in het b. van den redenaar zelve*, in ipso oratore (impresum atque inustum esse, v. *gemoedsbewegingen*). -- 2. = *diepste*, intimus (a d. v. penitus) ; z. **kern**, 2 ; *het b. gedeelte* (= *hart*), intima pars, b. v. urbis ; *de vijanden zijn in het b. of hart van de stad*, intra moenia atque in sinu urbis hostes sunt ; *in iemds b. (hart) zien*, -- *lezen*, penitus alqm perspicere.

binnenstormen, irrumpere ; (*in iets*) irruere, irrumpere in alqd.

binnentreden, se inferre, intro venire, se intro dare ; *iets b.*, inire (domum), introire (domum, in domum), ingredi (alcs cubiculum), intrare (cubiculum) ; *vgl. binnengaan*.

binnentrekken (*intr.*), migrare, immigrare in alqm locum.

binnenvallen, z. **binnendringen**, **binnenloopen**.

binnenvaren, navigare of navi invehī (in locum).

binnenvliegen, intro involare (in locum).

binnenwaarts, introrsus of introrsum.

binnenzee, mare mediterraneum of conclusum.

binnenzeilen, z. **binnenvaren**.

binntwerk, contignatio.

biograaf, vitae of rerum alics scriptor ; qui alics vitam narrat, enarrat of de vita alics exponit.

biographie, vitae alics descriptio, enarratio, imago ; vita.

bisdóm, dioecesis.

bisschop, episcopus.

bisschoppelijk, *door den gen. et.* episcopi, episcoporum ; episcopalis.

bits, acerbus, asper, contumax.

bitsheid, acerbitas, asperitas, contumacia.

bitter, 1. *eig.*, amarus ; acerbus ; *een b. smaak hebben*, amaritudinem sapere, resipere. -- 2. *overdr.*, amarus (amarorem me senectus facit) ; acerbus (sales, facietiae) ; asper (facietiae) ; *b. haat*, odium capitale ; *b. vijandschap*, graves inimicitiae ; *een b. dood*, mors acerba ; *de bitterste armoede*, summa egestas of mendicitas ; *b. woorden*, aspera verba ; *iemd met b. verwijten overladen*, probris vexare alqm. -- 4 d. v., 1. *eig.*, amare. -- 2. *overdr.*, acerbē, graviter, aspere ; *b. weenen*, effusissime flere ; *zich b. beklagen* (*bittere klachten witen*) *over iets*, graviter alqd queri, (*over iemds*) graviter of acerbē accusare alqm ; *b. weinig*, perpaulum ; *perpauca* (pl.).

bitterachtig, subamarus.

bitterheid, 1. *eig.*, amaritudo, sapor amarus ; = *het bittere*, amarum ; amara (pl.). -- 2. *overdr.*, acerbitas, asperitas ; *met b.*, acerbē ; = *toorn*, ira, iracundia.

bivouak, excubiae.

bivouakeeren, humi ac sub divo cubare ; sine tentorio pernotare ; (*v. soldaten*) excubare ; (*op het open veld*) in agro armatum excubare.

blaadje, (*v. papier*) scida, scidula ; (*v. metaal*) bractea, lamina ; *overdr.*, *in een goed slecht b. staan* = *goed of slecht aangeschreven staan*, z. **aanschrijven**, 2 ; *het*

b. is gekeerd, fortuna conversa est; versa sunt omnia; *het b. zal zich keeren*, circumagetur hic orbis (Liv.).

blaam, = *berisping*, reprehensio, vituperatio; = *schande*, *smaad*, ignominia (vooraf verlies der burgerlijke eer), infamia (verlies van zijn goeden naam); dedecus, probrium (onteerende handeling); contumelia (belediging); opprobrium (smadelijk verwijf); een *b. op iemand werpen*, ignominia notare alqm of alleen notare alqm (v. d. censor); *iets als een b. beschouwen*, alqd ignominiae loco ferre; *de blaam (die op iemand kleeft) verwisschen*, conceptam turpitudinem delere.

blaar, pustula.

blaas, (op het water) bulla; (lichaams-deel) vesica.

blaasje, bullula; vesicula.

blaaskaak, homo gloriosus; fortis lingua; (v. e. soldaat) miles gloriosus; *z. verder opsnijder, praler, grootspreker*.

blad, 1. eig., folium; *bb. krigen*, frondescere; *bb. hebben*, frondere. — 2. overdr., een *b. papier*, scida, scidula (in deze betekenis juist *den* *scheda*); pagina (bladzijde); *van het b. aflezen*, ex scripto recitare, (een rede) de scripto dicere. | *v. metaal of hout*, bractea; lamina. | = *tafelblad*, tabula. | = *krant*, *z. a.*

bladeren, in een boek *b.*, paginas in libro percurrere.

bladerloos, foliis carens; = *van bladeren beroofd*, foliis nudatus.

bladerrijk, foliis densus, foliis abundans; frondosus.

bladzijde, pagina.

blafen, latrare; *het b.*, latratu.

blaken, *z. branden*, 1. A.

blaker, candelabrum; lychnuchus; lucerna.

blank, 1. eig., nitidus, nitens; *b. zijn*, nitere; *b. worden*, nitescere; *b. maken*, nitidum reddere; *vgl. wit*. — 2. overdr., *het b. zwaard*, gladius vaginā vacuus; gladius strictus (getrokken); = *rein*, *z. a.*

blanketsel, fucus.

blanketten, fucare; *geblanket*, fucatus, infucatus.

blankheid, 1. eig., candor, nitor. — 2. overdr., in zedelijk opzicht, = *reinheid*, 2. *z. a.*

blaren, blaten, balare; *het b.*, balatus.

blauw, caeruleus (als de hemel, de zee); glaucus (grijsblauw); caesius (v. d. oogen); violaceus (donkerblauw); lividus (zwartblauw); *iemand bont en b. slaan*, sugillare alqm; *b. plek*, sugillatio; *er met een b. oog afkomen*, levi defungi poena; *iets b. b. laten*, in medio relinquere alqd; (*iemand een b. scheen (laten) loopen*, *z. blauwtje*; *de b. kleur*, *het blauw*, color caeruleus.

blauwoogig, caesius.

blauwtje, *iemand een b. laten loopen*, repudiare alqm; recusare of aspernari alcs nuptias; *een b. loopen*, repudiari, repulsam ferre (ab alqo).

1. **blazen**, 1. *in tr.*, flare (ventus); *de wind b. uit het noorden*, ventus a septentrionibus oritur; *in het vuur b.*, ignem confiare, | = *door b. tonen voortbrengen*, op *de fluit b.*, tibia canere; *den terugtocht b.*, receptu canere; *men b. den aanval*, signa

concinunt; *er wordt (als sein) g.*, classicum of signum canit; *hij beveelt (als sein) te b.*, classicum canere of cani iubet; *men blies op de trompetten en hoorns*, tubae cornuque cecinerunt. — 2. *trans.*, glas *b.*, vitrum flatu figurare, vitrum spiritu formare (b.v. in habitis plurimos); *de fluit b.*, inflare tibia; *overdr.*, *iemand iets in het oor b.*, alci alqd (in aures) insurrare.

2. **blazen** (het), 1. (van den wind) flatus.

— 2. (op een fluit) inflatus tibiae; ook canus, (v. velen) concentus.

bleek, pallidus, pallens; luridus (vaalbleek, grau); *b. als een lijk*, *z. doodsbaleek*; *b. worden*, *zijn*, pallescere, pallere; = *wit*, albus (daarbij: *b. worden*, *zijn*, albescere, albere).

bleeker, fullo.

bleekheid, pallor; = *witheid*, color albus.

bleu, -heid, *z. bedeesd*, -heid.

1. **blijde** (a d i.), laetus; (als eigenschap) hilaris of hilarus; *b. zijn over iets*, alga re gaudere, laetari; *b. (tevreden) zijn*, dat enz., satis habere c. i n f. of m. a c c. c. i n f., ook si; ook bene secum actum esse putare, quod etc.; *a d v.*, laete, hilare; animo laeto of hilari; *vgl. vroolijk*.

2. **blijde** (s u b s t.), = *werpmachine*, ballista, catapulta.

blijdschap, blijheid, laetitia, hilaritas; *vgl. vroolijkheid*.

blijk, *z. bewijs*, 2; *teeken*, 1.

blijkbaar, *z. duidelijk*, klaarblijkelijk.

blijkbaarheid, *z. duidelijkheid*, klaarblijkelijkheid.

blijken, apparere, intellegi, cognosci, cerni, patere, exstare; *het b.*, apparere, manifestum est, patet, exstat, liquet; *laten b.*, ostendere, prodere, indicare, *vgl. merken*.

blijmoedig, hilaris of hilarus.

blijmoedigheid, hilaritas.

blijspel, comoedia; tot het *b. behoorende*, comicus; *acteur in het b.*, comicus (Plaut.); *comoeus (de acteur, die het canticum voordroeg)*.

blijspeldichter, (poëta) comicus.

blijven, 1. = *voortduren*, *b. bestaan* (v. zaken), manere, permanere; stare (*bestaan*). — 2. = *in een zekeren toestand b.*, manere; *b. liggen*, non surgere; *onbeweeglijk b.*, *z. onbeweeglijk*; *b. staan*, *z. staan* (in het begin); *in het leven b.*, in vita manere of remanere; (*oneig.*) servari; *gezond b.*, saluum atque incololum conservari; *van iets verschoond b.*, *z. verschoonen*; *trouw, ongestraft b.*, *z. trouw, ongestraft*; *overwinnaar b.*, superiorem discedere; *kalm b.*, animo constare. | *dikw. door esse*, b.v. *zich gelijk b.*, sui similem esse (*niet manere*; ook sibi constare); *iemand trouw b.*, alci deditum esse; *ongedeerd b.*, saluum esse; *ik zal uw vriend b.*, semper tibi amicus ero; nunquam te amare desinam. | *bij iets b.*, manere, permanere (in sententia sua); *non desistere alga re of c. i n f.*; *alqd non deserere* (deorum cultum); *perseverare* (volharden) in re; stare re, in re, b.v. non suo stetit iudicio; veteribus (*bij het oude*) stari malunt, Liv.; *men moet bij de uitspraak b.*, stare oportet in eo quod

sit iudicatum; *bij dit getal bleef het niet*, in hoc numero res non stetit; *het b. er bij of daarbij, z. bijblijven*; *het b. bij het plan*, stat sententia, certum est; *het bij iets laten b., acquiescere in alga re*; satis habere alqd of c. i n f., m. a c c. c. i n f.; *laat ons het daarbij laten b.*, in hoc acquiescamus; *maneet hoc. — 3. = op een plaats b., manere (domi), remanere*; voor korter of langer tijd ergens b., morari, commorari; (= halt houden) consistere; (*met het begrip van volharding*) durare; b. wachten, expectare, praestolari (alci, ales adventum); *de troepen in de legerplaats laten b., copias in castris continere*; *de Galliërs dwongen hen steeds onder de wapenen te b., semper eos in armis Galli habebant*; *te bed b., se in lectulo continere*; *in iets (vast) b. hangen*, haerere in alga re (in memoria); *het b. onder ons*, hoc inter nos sit, haec tibi soli dicta puta, haec tu tecum habeto; *z. ook overblijven. — 4. in den oorlog, in den slag b., cadere in proelio, in bello, in acie, occidere in bello.*

2. **blijven** (het), mansio; permansio (in una sententia).

blijvend, diuturnus, perpetuus, firmus, stabilis; *daardoor werd het een b. gewoonte, dat enz., eo institutum manet, ut etc.*

1. **blik** (verhind plaatstijz), lamina.

2. **blik** (der oogen), aspectus; conspectus; ook obtutus oculorum; *dikw. door oculi; ook oculus (Cic.)*, b.v. tanta erat gravitas in oculo; *met één b., uno aspectu; alles (in een geschrift) met één b. overzien*, uno in conspectu omnia videre; *op (bij) den eersten b., primo aspectu; (fig.) primo quasi aspectu; terstond bij den eersten b. bezallen hebben*, simul aspectum et probatum esse; = *geluatsuitdrukking, vultus (een ernstige en sombere, severus et tristis)*; *den b. naar boven wenden*, suspicere (i n t r., in caelum; t r a n s., astra, caelum etc., naar enz.); *den b. naar beneden wenden*, despiciere; *de bb. (den b.) op iem d of iets werpen, richten, z. werpen (in het midden), richten, 2 (i. h. begin)*; *een scherpen b. naar alle zijden richten*, aciem in omnes partes aciem intendere; *een diepen, onderzoekenden b. op iets slaan*, penitus introspicere in alqd; *zoo ver de b. reikt enz., z. oog, 1*; *iets zelfs geen b. waard achten*, alqd ne visendum quidem existimare; *er is nauwelijks een vluchtige b. op iets vergund*, vix aspicendi alqd potestas est; *den b. afwenden, z. afwenden*; *zich aan den b. van iem d onttrekken*, ales conspectum fugere. | *geestelijke b., mentis of ingenii acies*; ingenii acumen; *een fijne, vlugge b., ingenii calliditas*; *een juiste b., iudicium*; *een zuistieren b. hebben*, veriora videre; *een zekere b., sagacitas*; *een dieperen b. bezitten*, plus videre (in afzonderlijke gevallen), plus sapere (i n t alg.); *iets met scherpen b. doorzien*, acutissime perspicere alqd; *scherp zijn b. ergens op richten*, omni acie ingenii contemplari; *een bekrompen b., mediocris intelligentia*; *hebetior of obtusior mentis acies*; *den b. tot iets verheffen*, suspicere alqd; *den geest een b. in de toekomst doen slaan*, mentem providam rerum futurarum facere; *sla den b. in uw eigen binnenste*, introspecte in mentem tuam ipse.

blikken, z. 2. **blik**, zien; *in de toekomst b., z. toekomst.*

blikkeren, z. **flikkeren**, **glinsteren**. **bliksem**, *in 't alg., fulgur*; (*met het oog op het licht*) fulgor; (*met het oog op het inslaan*) fulmen; *door den b. getroffen*, fulmine ictus; — *worden, de caelo tangi of perouti*; *de b. sloeg in het huis*, domus fulmine percussa est; *door den b. gedood worden*, fulmine exanimari.

1. **bliksemen**, *het b., fulgurat*; micare, splendere; vgl. **blinken**; *de zwaarden bliksemden*, micantes fulsere gladii; *de oogen b., oculi igne micant*; = *met kracht en vuur spreken*, fulgurare ac tonitruare of tonare.

2. **bliksemen** (het), fulguratio (het weerlichten); fulminatio (als de b. inslaat); fulminum iactus (het neerschielen van den b.); fulgor, splendor (bliksemende, flikkerende glans).

bliksemslag, fulmen, fulminis ictus.

bliksemsnel, celerrimus, velocissimus, rapidissimus; *a d v., fulminis instar*; celerime, velocissime, rapide.

bliksemstraal, z. **bliksem**.

bliksemitlegger, fulgurator.

blikstaden, ringi.

blind, 1. eig., caecus; oculis captus; b. worden, lumina (oculorum), aspectum amittere; oculis capi, (aan één oog) altero oculo capi; *het b. worden*, oculorum amissio of iactura; b. zijn, caecum of oculis captum esse; oculorum usu carere; b. maken, caecare, excaecare, caecum reddere, luminibus orbare of oculis privare alqm; z. **verblinden**, 1; b. en doof, oculis et auribus captus; spreekw., ziende b. zijn, quod ante pedes est, non videre. — 2. **overdr.**, caecus (amor, cupiditas, timor); temerarius; b. zijn (door hartstocht), caecum ferri libidine; b. er op loshakken, temere pugnare; door b. razernij gedreven worden, praecipitem amentia ferri; b. woede, ira inconsulta; b. toeval, z. **toeval**, 1; b. gehoorzaamheid toonen tegenover iem d, totum se fingere et accommodare ad ales arbitrium et nutum; totum ad ales nutum et voluntatem se convertere; b. voor iets, caecus, hebes ad alqd; b. voor de waarheid zijn, a vero aversum esse; = niet zichtbaar, caecus (saxa, fossa).

blindelings, 1. eig., clausus of conniventibus oculis; b. storten zij zich in het water, caeci ruebant in aquam. — 2. **overdr.**, temere; caeco impetu.

blindheid, caecitas; (*de toestand, waarin het iem d donker voor de oogen wordt*) oculorum caligo; *overdr.*, mentis, animi caecitas; acies obtusior; *met b. slaan, z. verblinden, 2.*

1. **blinken**, coruscare (v. de vlam, den bliksem, de lichtstralen); micare (v. de sterren, wapenen); fulgere (v. wapenen); verder nitere, splendere.

2. **blinken** (het), splendor, fulgor.

bloed, sanguis (eig. en overdr.). (*buiten het lichaam, zooals het uit een wond vloeit*) cruor; *het b. stelpen*, sanguinem cohibere, sistere; *zijn b. voor iem d vergieten*, sanguinem effundere of profundere pro alqd; *voor het vaderland, sanguinem patriae largiri*; *met iem d door banden des b. verbonden zijn*, sanguine cum alqd coniunctum

esse; sanguine attingere alqm; *in den b. verwant*, consanguineus; consanguinitate propinquus; sanguine, propinquitate of propinquitatis vinculis coniunctus; *in koelen b. iets doen*, consulto et cogitatum (n.) alqd facere; *het b. steeg hem naar het gelaat*, rubor ei suffusus est (Liv.); een druppel b., z. **bloeddruppel**.

bloedader, vena.

bloedarm, pauperrimus, egentissimus; omnium rerum inops; spreekw., Iru.

bloedbad, caedes; een b. *onder de burgers aanrichten*, caedem civium facere of edere; *het b. wordt algemeen*, omnibus locis fit caedes; *aan het b. ontkomen*, fugere, profugere ex ipsa of e media caede; *aan het b. ontkomen zijn*, superesse ex of de caede; ook door sanguis, b.v. *onder een vreeselijk b.*, plurimo sanguine; *daar werd een groot b. aangericht*, tum verò multum sanguinis fusum est; *met een b. gepaard gaande*, cruentus (victoria); vgl. **bloedvergieten**.

bloeddorst, sanguinis sitis; (algemeen) crudelitas, saevitia; *zijn b. stillen*, se sanguine saturare.

bloeddorstig, sanguinarius; sanguinem sitiens; sanguinis of caedis avidus; b. *zijn*, sanguinem sitire; sanguine gaudere (*in bloedvergieten behagen scheppen*).

bloeddruppel, gutta sanguinis; stilla cruoris; *tot den laatste b.*, ad ultimum of ad extremum; vgl. **uitzuigen**.

bloedeloos, sine sanguine; exsanguis; sanguine carens.

bloeden, 1. eig., sanguinem fundere; *de wonde b. sterk*, multus sanguis manat e vulnere; *dood b.*, animam suam sanguine efflare. — 2. *overdr.*, mijn hart b., acerbissimo dolore crucior; vehementer, gravissime doleo, (*bij iets*) incredibilem dolorem ex alqa re capio.

bloedend, cruentus, saucius.

bloedgeld, sanguinis pretium; merces mortis alcs.

bloedgierig, -heid, z. **bloeddorstig**, -dorst.

bloedig, 1. eig., z. **bebloed**; = druipende van bloed, sanguine stillans, in het verband stillans alleen; (*sterker*) manans of madens cruore; cruentus; = in bloed gedrenkt, sanguine of cruore madens. — 2. = *waarbij veel bloed vergoten wordt*, cruentus (victoria, annus); een b. slag, oorlog, pugna, certamen, bellum atrox. | fig., b. op iets zijn best doen, sudare, sudantem laborare (in alqa re, pro alqa re; absolt.).

bloedkleur, color sanguineus.

bloedkleurig, sanguineus, colore sanguineo.

bloedplas, tabes sanguinis (Liv.).

bloedregen, imber sanguinis of sanguineus.

bloedrijk, z. **volbloedig**.

bloedrood, sanguineus; b. worden (v. schaamte), multo pudore suffundi.

bloedschande, incestus.

bloedschendig, incestus; a d v., inceste.

bloedschuld, parricidium, caedes; een b. op zich laden, parricidium of caedem facere; parricidio se obstringere of se inquinare, se maculare; sanguine nefando se respargere.

bloedspuwing, sanguinis eiectio; daar

hij plotseling een b. kreeg, erumpente subito sanguine; een b. krijgen, hebben, sanguinem vomere.

bloedstorting, z. **bloedbad**, **bloedvergieten**.

bloedstroom, sanguis multus.

bloedvergieten, = **bloedbad**, z. a.; zonder b., sine sanguine, sine cruore; sine vulnere; *zonder b. afgeloopen, behaald*, incruentus (victoria); *zelfs de overwinnaars waren het b. en moorden moede*, etiam virores sanguinis caedisque ceperat satietas; *men streed onder veel b.*, pugnatum est ingenti caede, plurimo sanguine.

bloedverlies, sanguinis profusio; na veel b., multo sanguine profuso.

bloedverwant, consanguineus, consanguinea; sanguis (saevire in suum sanguinem); vgl. **bloed**, **verwant**, 1.

bloedverwantschap, consanguinitas, sanguinis coniunctio; de b. betreffende, van b., consanguineus of door den genet. consanguinitatis; vgl. **bloed**.

bloedvlek, macula sanguinea.

bloedwraak, ultio (m. necis, parricidii, mortis alcs, als de duidelijkheid het eischt); b. oefenen, nemen, caedem caede et sanguine sanguinem expiare; mortem alcs persequi; (op iemd) poenas domesticis sanguinis ab alqo expetere; (wegen vermoording des vaders op de moeder) patris ulciscendi causa supplicium sumere de matre.

bloedzuiger, hirudo (ook fig., aerarii); sanguisuga (Plin.).

bloei, flos (eig. en overdr.); de b. der jaren, flos aetatis; gedurende den b. der kunst, artibus florentibus, quum artes florent (niet in flore artium); in den b. des levens zijn, aetate florere of vigere; vires alcs vident; in ipso aetatis flore esse; in b. staan, florere; in den b. van den staat, florentissimis rebus; te Rome ten tijde van zijn schoonsten b., Romae quum res Romanorum of Romana maxime floreret; weer tot b. komen, florem recuperare; vgl. **bloeien**.

bloeien, florere (ook fig.), vigere (fig.); bloeiend, florens (urbis florentissima); opulentus (civitas); b. gezondheid, valetudo integra of optima; b. toestand, res florentes (florentissimae); in den bloeiendsten toestand van Griekenland, in ipso flore Graeciae; in een zeer b. toestand zijn, florere omnibus copiis.

bloeitijd, florentissimus rerum status; florentissimae res; vgl. **bloei**.

bloem, flos, ook fig., b.v. flos iuventutis; op (rhetorische) bloemetjes jacht maken, dicendi flores, flosculos of ornamenta, lumina consectari; flosculos undique congerere, carpere, delibare.

bloemengeur, odores florum of qui e floribus afflantur.

bloemguirlande, sarta (pl.); sertiae.

bloemenliehebber, -vriend, florum studiosus.

bloemhof, hortus floribus consitus.

bloemkrans, corona florea of alleen corona.

bloemlezing, een poëtische b., electi ex poëtis loci; anthologica (pl.); een kleine b., breve velut florum corpusculum (Iust.).

bloempje, flosculus.

bloemrijk, floridus; floribus vestitus; (v. d. rede) verborum sententiarumque floribus conspersus; (v. d. redenaar) floridus.

bloemruiker, fasciculus florum.

bloesem, flos, flosculus.

blok, truncus; (als strafwerkdruig) caudex; zijn hoofd op het b. leggen, cervicis securi subicere; een b. huizen, insula.

blokkade, custodiæ maritimæ.

blokkeeren, custodire (portum).

blond, blondharig, flavus, subflavus.

bloo, bloode, z. bedeesd, laf.

bloodaard, z. lafaard.

blotheid, z. bedeesdheid, lafheid.

bloohartig, -heid, z. bloo, -heid.

bloot, 1. nudus; apertus; non tectus; b. lichaamsdeel, corporis pars aperta; corpus nudum; een b. zwaard, z. blank; onder den b. hemel, sub divo. — 2. = enkel, nudus, solus; merus, sincerus; dikw. door ipse, b.v. ipsa voce, ipse aspectus; ook nihil nisi; in het verband en door de plaatsing der woorden uitgedrukt, blijft het ook wel onvertaald; a d v., = slechts, z. a.

blootheld, de b. van het hoofd, van den schouder, nudum caput, apertus humerus; vgl. bloot, 1.

blootgeven, de blootgegeven zijde (bij het vechten), latus nudum, apertum; zich b., latus præbere of dare adversario (in de eerste plaats van den vechter); locum, occasionem dare adversario; locum dare nocendi; locum aperire hosti ad occasionem; hij past op dat hij zich niet b. aan den vijand, cavet necubi hosti opportunus fiat; er op loeren, dat iem d. zich b., nocendi occasionem captare.

blootleggen, nudare, aperire (animum, sensus suos); = openbaren, ontdekken, z. a.

blootlegging, z. openbaring, ontdekking.

blootliggen, nudatum esse.

blootshoofds, capite detecto of aperto.

blootstaan, (ad omnes icibus) expositum esse; patere (vulneri, morbis).

blootstellen, 1. een plaats, die aan de zon b. is, locus solibus expositus, soli ostentus, (den geheelen dag) locus qui toto die solem accipit; aan de koude b. zijn, vim frigoris excipere; aan de winden b. zijn, ventis subiectum esse, (van een eiland enz.) flatibus ventorum patere; een aan alle stormen b. zee, in omnes tempestates expositum mare, aan de hoven, aan alle hoven blootgesteld, ad ictum, ad omnes ictus expositus. — 2. = prijsgeven, obicere, offerre; iem d. aan de blikken der burgers b., alqm in oculis civium constituere; iem d. aan doodsgevaar b., alqm mortis obicere; zich aan zulk een lange zeevaart b., se tam longæ navigationi committere; aan zulk een gevaarlijke reis, tam periculoso itineri; zich aan beschimping door iem d. b., os præbere alci ad contumeliam; zich aan de woede der burgers b., vitam of caput furori civium obicere; iem d. naam aan den algemeenen haat b., nomen alcs ad invidiam exponere; iem d. leven aan alle slagen van het noodlot b., proponere vitam alcs omnibus telis fortunæ; zich aan den vijand, aan het vijandelijk geschat

b., copiis, telis hostium se obicere; zich aan een gevaar b., subire of adire, suscipere periculum, offerre se periculo, (aan elk gevaar) ad omne periculum se opponere, (aan den dood) offerre se morti; z. levensgevaar; (aan den tijd, aan een streng oordeel) invidiam, grave iudicium subire; (aan vielerlei berisping, aan de geestigheid der spotters) in varias vituperationes, in hominum facietorum urbanitatem incurere; ik s. mij aan het gepraat der menschen b., committo ut in sermonem hominum veniam; zich niet te zeer aan het gevaar b., salutis suæ parcere, cautiorem esse; de gevaren, waaraan de oorlog iem d. b., pericula belli; **blootgesteld**, obiectus (fortunæ, ad omnes casus); (aan een aanval) opportunus (eruptioni); præfectus insidiantibus; iniuriæ); tobnoxius (alci rei); aan aller oogten of blikken b. zijn, in ore omnium versari; ante oculos omnium esse; apertum esse.

blootvoets, nudis pedibus.

blos, rubor; een b. hebben, rubere.

blozen, van schaamte, erubescere (alga re of in alga re); rubor mihi suffunditur; pudore affici ex alga re; sterk b., multo pudore affici.

blui, z. grootspraak.

bluifen, -er, z. opsnijden, pochen; grootspreker.

bluschgereedschappen, instrumenta quæ ad incendia compescenda sunt.

bluschmiddel, quod restringendo igni est.

blussehen, exstinguere (ignem) of restringere (ignem, incendium); (vim flammæ) opprimere; kalk b., calcem exstinguere of mactare.

bobbel, bulla.

bobbelen, bullare, bullire; het b., bullitus.

bochel, gibber; met een b., gibber.

bocht, flexus (viae, vallium); anfractus (viarum, litorum); sinus (bari, golf; ook v. e. slang); fig., zich in alle bb. wringen, omnia experiri.

bochtig, flexuosus, sinuosus, tortuosus.

bod, (bij een verkooping) licitatio; het hoogste b., 1. maxima; (in den handel) door pretium; een b. doen, z. bieden, 2.

bode, nuntius; = overbrenger van brieven, tabellarius; viator (vooral b. van een ambtelijk); iem d. als een b. des hemels beschouwen, alqm de caelo delapsum putare.

bodem, = grond, solum, z. grond, 1; = het onderste van iets, fundus (maris); de b. van een schip, (navis) alveus, carina; naar den b. zinken, pessum ire; in inum, ad ima deferri, descendere; fig., den b. instaan, irritum reddere, infringere en dgl., z. verijdelen.

bodemloos, fundo carens, sine fundo; = zeer diep, praealtus; een b. diepte, immensa of infinita altitudo; vorago; fig., b. hebzucht, avaritia profunda.

boedel, erfenis, hereditas; boedelscheiding aanvragen, herctum cedere; z. erfenis.

boel, homo scelestus, scelus, homo nequam.

boefachtig, scelestus, improbus; a d v., scelestus, improbe.

boeg, prora; fig., het over een anderen b. wenden, consilium mutare, aliam viam ingredi,

boegseeren, een *schip* b., navem remulco trahere of abstrahere; †navem adigere.
boegspriet, *antenna veli anterioris.
boei, vinculum; (*keten*) catena; (*voet-boei*) compedes (*plur.*); (*handboei*) manica; in de *bb.* *liggen*, in vinculis of in compedibus, in catena of in catenis esse; catenis of ferro vinctum esse; *iemd in de bb. slaan*, alqm in vincula, in custodiam condere; in vincula mittere, ducere, conicere alqm, — duoi iubere alqm; vinculis constringere; *fig., den geest in bb. slaan*, vincula animo inicere.

boeien, 1. *eig.*, vincire (alqm compedibus catenisque); devincire (manus pedesque); vgl. *boei*; *aan iets b.*, devincire, revincire ad alqd; alligare ad alqd (*aan iets binden*). — 2. *overdr.*, capere (alqm sua humanitate); tenere (alqm, alcs animum); retinere; devincire (animos eorum qui audiunt, voluptate); delectare; (animum alcs) allicere; *niet bijzonder b.*, parum, minus etc.

boek, 1. liber (*inz. met het oog op den inhoud, vd. ook de hoofddeelen van een grooter geschrift*); een *klein b.*, libellus; = *boekrol*, volumen; *codex*, tabulae; litterae (*elk geschrift*); *wat hij uit bb. heeft, heb ik in den dienst geleerd*, quae ille litteris, ea ego militando didici (*Sall.*); *kennis uit bb. geput*, scientia quae ex litteris percipitur; *zich in de bb. begraven*, abdere se in bibliothecam, in litteras, se litteris; se involvere litteris; *de groote mannen, van vier deugden wij in de bb. lezen*, illi summi viri, quorum virtutes litteris proditae sunt; *het schrijven van bb., scribendi opera*; *zich op het schrijven van bb. toeleegen*, libris scribendis operam dare, se conferre ad scribendi studium; *te b. stellen*, litteris mandare, memoriae tradere of prodere; *fig., zoo stond het in 't b. des noodlots geschreven*, sic erat in fatis. — 2. *in 't bijz.*, b. van den *koopman*, codex of tabulae accepti et expensi, in het verband alleen codex, tabulae; adversaria (*n. pl., kladboek*); b. *houden*, tabulas conficere; *voor iemd b. houden*, alcs res ac rationes curare.

boekbinder, glutinator librorum, in het verband alleen glutinator.

boekdeel, volumen.

boekdrukker, *typographus; = *zetter*, *typotheta.

boekdrukkerij, *officina typographica.

boekdrukkunst, *ars typographica.

boeken, referre in codicem of in tabulas; *schuldposten b.*, nomen, nomina facere; *iets in iemds credit b.*, alci acceptum referre alqd; *in iemds debet*, alci expensum ferre.

boekenafschrjver, (scriptor) librarius.

boekenkast, armarium librorum.

boekenkennis, notitia of usus librorum; *geleerde b.*, doctrina.

boekenleiihebber, librorum amator.

boekenplank, pluteus, pegma.

boekenschat, copia librorum; bibliotheca.

boekenschrijver, librorum scriptor; (*die wetenschappelijke werken schrijft*) bonarium artium scriptor.

boekental, sermo accuratus et politus, quo in scriptis utuntur; oratio accurata et polita.

boekenwijsheid, *scientia, quae ex

(solis) libris comparatur; in het verband alleen litterae.

boekkerij, bibliotheca.

boekhandel, *mercatura libraria.

boekhandelaar, bibliopola; librarius; librorum venditor.

boekhouder, a rationibus; perscriptor; *iemds b. zijn*, alcs res ac rationes curare.

boekje, libellus.

boekrol, volumen.

boekwinkel, (taberna) libraria.

boekworm, (v. *menschen*) helluo librorum; een b. *zijn*, quasi helluari libris.

boekzaal, bibliotheca.

boeleerder, scortator; adulter (*echt-breker*).

boeleeren, scortari; adulterare.

boer, agricola, agri cultor; in het verband ook alleen cultor; colonus (*de landman met het oog op zijn werk*); (homo) rusticus (*de landman, deels met het oog op zijn werk, deels op zijn onbeschaaftheid*), (homo) agrestis (*de op het land wonende, onbeschaafde b., sterker dan rusticus*), homo rusticanus (*op het land thuis hoorende, in een dorp opgegroeid*); = *dorpeling*, paganus; vicanus; *onbeschaafde bb.*, homines agrestes.

boerderij, praedium rusticum; fundus, ager.

boereneri, z. **boerderij**.

boerenkind, rusticus parentibus natus.

boerenopstand, tumultus rusticorum of agrestium of ab rusticanis concitatus.

boerenoorlog, z. **boerenopstand**.

boerenstand, rusticitas; = *de boeren*, rustici (universi); (*met het oog op hun levenswijze*) vita rustica et agrestis; *uit den b.* = **boerenkind**, z. a.

boersch, rusticus, agrestis, rusticanus, inurbanus, incultus.

boerschheid, rusticitas.

boerin, rustica; colona.

boert, **boerten**, z. **scherts**, **schertsen**.

boertig, z. **schertsend**, **grappig**.

boete, 1. = *straf*, poena; *door satisfacere*; †satisfactio; = *geldboete*, multa; *iemd een b. opleggen*, multam imponere alci. — 2. = *berouw*, poenitentia; b. *doen* poenitet alqm alcs rei (†poenitentiam agere alcs rei); = *zich beteren*, z. a.; b. = *verbetering*, *beterschap*, morum of vitae mutatio.

boetedag, obsecratio; supplicatio.

boeten, luere alqd (*met het leven, morte, capite*); poenas alcs rei dare, pendere, persolvere; ook plecti (*voor iets, alqa re*); *dat men de onbezonnenheid zwaar genoeg g. had*, satis pro temeritate suppliciorum pensum esse; *voor zijn dwaling zwaar moeten b.*, magnam erroris sui mercedem dare; *voor zijn misdrijf jegens den staat door zware en rechtvaardige straffen b.*, poenas rei publicae graves iustasque persolvere; *onze soldaten voor uw misdaden laten b.*, tua scelera in nostros milites expiare; *hij zal daarvoor b.*, haud sic auferet, nunquam inultum id auferet.

boetseeren, in was, gyps, exprimere cera, in cera, gypso, e gypso; fingere e cera, in ceris.

boetseerder, in was, qui e cera fingit of fingere solet.

boetvaardig, poenitens (*berouwhebbend*); confitens, confessus (*zijn schuld belijdend*).

boevenstuk, malum facinus; scelus, nefas, nequitia.

boezem, sinus (elk gebogen vlak; inz. b. van het kleed); = borst, pectus; fig., in zijn eigen b. tasten, semet ipsum cognoscere, in suum animum intrare penitusque, quae eius natura sit, pervidere; een verrader aan zijn b. koesteren, proditorem in sinu habere; die adder aan den b. koesteren, in sinu atque in deliciis venenatam illam viperam habere.

boezemvriend, amicus intimus of confunctissimus; amicissimus, familiarissimus, intimus (alci of ales); *uw bb.*, amicissimi vestri; *zijn bb.*, homines de complexu eius ac sinu; *iemd als b. hebben*, alqo familiarissime of intime uti; *zij zijn bb.*, summa inter eos est amicitia; *hij is mijn b.*, est de complexu ac sinu meo, gesto eum in sinu; *iemds b. worden*, in intimam familiaritatem ales pervenire.

boezemvriendschap, intima amicitia of familiaritas.

bogen, z. *zich beroemen*.

bok, 1. eig., caper, hircus; een jonge b., haedus; een kleine b., haedulus; van den b., hircinus, haedinus. — 2. overdr., = fout, vergissing, vitium, peccatum; een b. schieten, labi, peccare.

bokaal, poculum maius, scyphus.

1. **bol** (subst.), globus (elke dichte ronde massa); = aardbol, z. a.; = hemelbol, globe, sphaera, globus; een halve b., hemisphaerium; een kleine b., globulus.

2. **bol** (ad.), convexus; = gezwollen, tumidus, turgidus.

bolrond, globosus; een b. lichaam, globus; a d v., in globi, in sphaerae speciem.

bolvorm, forma globosa; in b., z. bolrond.

bolvormig, z. bolrond.

bolwerk, propugnaculum (ook fig.); praesidium (fig.); claustra (n. p. l.) imperii; overdr., c. nobilitatis refringere.

bombast, verborum pompa.

bombastisch, b. spreken, adhibere quandam in dicendo speciem et pompam.

bon, tessera (frumentaria, voor graan).

bond, foedus (verbond, verdrag); societas (toestand van het verbonden zijn); een b. sluiten, aangaan, societatem, foedus inire (cum alqo); uit den b. treden, deficere of se selungere a societate; = de verbonden staten, foederatae civitates; = de vergadering der verbondenen of de verbondenen zelf, concilium (Achaicum, Achaeorum); ook corpus (als geheel), b.v. Achaeorum.

bondbreker, foederis (foederum) ruptor; vgl. bondbreukig.

bondbreuk, violatio foederis (als daad); foedus violatum fractumque (als feit); = trouweloosheid, perfidia; fides violata of mutata.

bondbreukig, foedifragus.

bondgenoot, socius, foederatus, foedere sociatus; de bb. betreffende, socialis; iemds b. worden, foedere iungi cum alqo.

bondgenootschap, societas; = de bondgenooten, socii; foederati; een b. sluiten met iemd, societatem facere of coire cum alqo; toetreden tot een b., accedere ad societatem; veel moeite doen voor een b., cupide petere of appetere societatem.

bondig, 1. (v. een bewijs), gravis; firmus

ad probandum. — 2. = krachtig, gedrongen, astrictus (v. redenaar en rede); concisus, circumscriptus (brevis et circumscripta quaedam explicatio); accuratus; subtilis (nauwkeurig, grondig); planus (duidelijk); b. een gedrongen, verbis aptus et pressus; enucleatus (genus dicendi); a d v. astrictie, presse, subtiliter, accurate, plane; kort en b., enucleate (disputare alqd).

bondigheid, gravitas, firmitas; subtilitas (a d v. accuratigheid); b. der rede, oratio apta et bene vinata.

bondsdag, concilium; conventus legatorum.

bondsgoden, de gemeenschappelijke bb., consociati dii.

bondsleger, exercitus socialis.

bondsplicht, trouw blijven aan den b., fidem socialem colere.

bondstroepen, z. bondsleger; ook milites ex foedere of ex formula dati.

bondsvergadering, z. bondsdag.

bons, z. slag, stoot.

1. **bont** (ad.), varius, varii coloris, versicolor; b. en blauw slaan, z. blauw; de b. menigte der burgers, promiscua multitudo civium.

2. **bont** (subst.), pelles (pl.).

bontspeld, varietas.

bontwerker, pello (Plant.).

bonzen, pulsare; z. verder kloppen, slaan, stooten; aanbonzen.

boodschap, nuntius; vgl. aankondiging, bericht; de b., dat enz., nuntii afferentium m. acc. c. inf.

boodschappen, nuntiare; vgl. aankondigen, berichten; een ongunstig voorteeken b., obnuntiare (consuli, concilio).

boodschapper, nuntius.

boodschapping, nuntiatio (in 't bijz., als godsdienstige term = b. van voorteekens); b. van ongunstige voorteekens, obnuntiatio.

hoog, 1. eig., curvatura (gebogen lijn); flexus (b. dien men bij een beweging maakt). — 2. overdr., als wapen, arcus; b. van een gebouw, arcus, fornix (gewelf).

hoogschieten (het), sagittarum ars.

hoogschutter, sagittarius.

hoogvormig, arcuatus; similis arcui; a d v., arcuatum (Plin.); in formam arcus; zich b. welven, krommen, arcuari; sinuari in arcus.

boom, 1. arbor; zoo hoog als een b., surgens in altitudinem arboris (a d v., in altitudinem arboris); (zoo sterk) als een b., robustissimus. — 2. = sluitboom, repagula (p. l.); sera; vectis. — 3. = schippersboom, contus.

boomachtig, arboreus, arboris of arbori similis; a d v., arborum modo.

boomgaard, arbustum; (v. vruchtboomen) pomarium.

boomkwekerij, 1. abstr., arborum cultus of cura, educatio. — 2. concr., seminarium.

boompaal, adminiculum.

boomrijk, multis arboribus obsitus; frequens arboribus; een b. land, terra felix arboribus.

boomschors, cortex (uitwendige), liber (inwendige).

boomstam, stirps; (zonder wortelen en takken) truncus.

boomvrucht, fructus arboris; pomum.
boon, faba.

boor, terebra (Cato, Plin.).

boord, margo (rand); (van een schip) latus; aan b. gaan, navem conscendere; aan b. zijn, in navi esse; aan b. nemen, brengen, in navem tollere, imponere, ook alleen imponere, tollere; over b. vallen, de navi cadere, e navi of e puppi excuti, ook alleen excuti; over b. springen, ex navi desilire of se proicere; iets over b. werpen, ales rei iacturam facere; iemd aan b. hebben, (v. h. schip) portare, vehere, (ook v. d. schipper) sustulisse alqm; b. van een kleed, limbus.

boordsel, z. boord.

boos, 1. = ongunstig, adversus; malus; b. weer, tempestas mala, adversa, foeda; b. tijden, tempora iniqua, temporum iniquitas; tempora aspera, luctuosa; temporum calamitates (met het oog op hongersnood). — 2. = vertoorn, vehemens (heftig); iracundus, iratus (driftig, toornig); saevus (woedend); iemd b. maken, stomachum alci movere; alqm irritare of exacerbare; b. worden, zijn, z. toornig; zeer b. worden, iracundiā efferri, exardescere; over iets b. zijn, aegre, graviter, moleste ferre alqd; indignari, iracunde ferre (zich b. maken) alqd; zich b. houden (op iemd), se simulare iratum of inimicum (alci); door geen b. woord, geen b. gelaat iemd beleedigen, non verbo, non vultu offendere alqm; ook als er een b. woord was gesproken, etiam si vox asperior accepta esset; a d.v., iracunde; saeve. — 3. = zedelijk verdorven, malus, pravus; improbus, impius, scelestus; turpis, inhonestus, foedus; = boosaardig, afgunstig, malignus, malevolus; een b. tong, lingua maledica; lingua (b.v. Aetolorum linguae retundere, Lin.); homo maledicus; een b. daad, z. misdaad, schandaad; a d.v., male; improbe; turpiter; s u b s t., het booze, malum, nefas; pravitates (b. handelingen).

boosaardig, v. personen, malus (ook v. zaken); improbus; malitiosus (vol list en bedrog); malevolus, malignus (kwaadwillig, afgunstig); v. klimaat, ziekte, gravis (caelum, morbus); a d.v., malitiose; improbe.

boosaardigheid, v. personen, improbitas; malitia, malignitas; gravitas (caeli, morbi).

boosdoener, z. booswicht.

boosheid, 1. = het vertoorn zijn, iracundiā; furor (hevige woede); iets in b. doen, iracunde facere alqd. — 2. = zedelijke verdorvenheid, z. slechtheid; = zucht om te schaden, malitia, vgl. boosaardigheid; iets uit b. of slechtheid doen, alqd malitiose facere.

booswicht, homo malus, nequam, improbus, scelestus, sceleratus, nefarius et impius; homo perditus, profligatus (geheel verdorven); homo sine religione ulla ac fide; booswicht! scelus!

boot, navicula, scapha, linter.

bootslieden, -volk, z. bemanning, 2; scheepsvolk.

bord, tabula; = tafelbord, catinus; catillus (bordje); = speelbord, tabula, alveus, alveolus; = rekenbord, tabula.

bordeel, lupanar, lustrum.

borduren, acu pingere, ook alleen pingere; een met goud geborduurd kleed, vestis auro distincta; het b., de kunst van b., ars acu pingendi.

borduurwerk, opus acu pictum.

boren, forare, perforare, terebrare; een schip in den grond b., navem deprimere, demergere (supprimere, Liv.).

borg, in 't alg. sponsor; (in crimineele zaken) vas; (in geld- en civiele zaken) praes; een b. stellen, vadem dare; b. zijn of blijven, zich b. stellen voor iemd, sponsorem of vadem, praedem esse (pro alqo); recipere m. a c c. c. i n f. (het op zich nemen, dat enz.); auctorem esse m. a c c. c. i n f. (voor de waarheid v. iets); praestare alqm, alqd, de alqa re (instaan, b. spreken voor iemd of iets); met zijn vermogen b. blijven, praedem esse; zich b. laten stellen voor iets, vades accipere als rei; een b. van iemd vorderen, vadari alqm; obses (gijzelaar, ook onciq.).

borgen, 1. van iemd: mutuari of mutuum sumere alqd ab alqo; om een andere schuld te delgen, versuram facere; geld b. en daarmee een andere schuld betalen, versura solvere, dissolvere alqd; = zonder contant geld koopen, emere alqd non praesenti pecuniā; = leenen, mutuari (ook onciq.); utendum petere. — 2. aan iemd: alqd mutuum dare; = ten gebruike geven, om in natura terug te ontvangen, commodare; utendum dare, tradere; geld b. (in vertrouwen, dat het teruggegeven zal worden), credere (alci alqd); geborgte zaken, ook commodata (hospitium, Cic.); = zonder contant geld verkoopen, vendere non praesenti pecuniā. — Het b. (van iemd), mutuatio; door omschrijving.

borgstelling, vadimonium; het kwam tot b., res in vadimonium esse oepit; na een b. niet verschijnen, vadimonium deserre, ad v. non venire; -verschijnen, vadimonium obire, ad v. venire; vgl. borgtocht.

borgtocht, in 't alg. sponsio; b. stellen, sponsonem facere, sponsione se obstringere. | (als waarborg, dat men voor het gerecht zal verschijnen in crimineele zaken) vadimonium; b. stellen, vadimonium facere of sistere (-beloven, -promittere); vadem dare (een borg stellen); z. borgstelling. | in geldzaken, cautio; b. geven voor iets, cavere de alqa re, (door gijzelaars elkander -) obsidibus inter se cavere; b. laten geven, cavere. | voor een in rechten betwiste zaak, satisfactio; b. stellen, satisfactio (pro alqa re); zich b. laten stellen, b. bekomen, satis accipere. | overdr., fides; = onderpand, pignus; vineculum (pactis).

borrelen, scaturire (op, te voorschijn borrelen), bullire (blaasjes opwerpen); het b., bullitus.

borst, 1. pectus; een wonde in de b., vulnus pectoris, (in 't alg.) vulnus adversum. | in 't bijz. van de b. des redenaars (met het oog op de longen), latus, vaker pl. latera; een hooge borst zetten, lactare se, insolentius se efferre; in de armen en aan de borst van iemd, in ales manibus et gremio. — 2. mamma (moederb.); een kind aan de b. leggen, infanti mammam dare of praebere; infantem mammae admovere.

borstbeeld, imago ficta of alleen imago (buste); clipeum (op een schildvormig vlak); vultus alcs (op schilderijen en munten).

borstel, v. e. diers, seta; om te boenen, peniculus (Plaut.).

borstelig, setosus, setis similis; hirsutus. **borstharnas**, thorax.

borstwering, propugnaculum; lorica; pluteus (blindeering, schot).

bos, fascis, fasciculum; (op het hoofd en den helm) crista.

bosch, silva; saltus (bergwoud); nemus (b. met weiden); lucus (b. aan een godheid gewijd); met b. begroeid, in het b. wonend, groeiend, bosch-, silvestris; hout uit het b., materia silvestris; spreekw., het b. niet zien door de boomen, fremde in silvis non cernere (Ov.), medio flumine quaerere aquam (Prop.).

boschachtig, silvestris; vgl. **boschrijk**. **boschbewoner**, silvae incola; homo silvestris (wild boschmensch); alle boschen bergbewoners, omnes agrestes in silvis et montibus nati.

boschgod, deus silvae; Silvanus (de Boschgod der Romeinen).

boschje, silvula.

boschrijk, silvestris; silvosus; saltuosus (vol b. gebergten); b. gebergte, saltus; b. streek, regio silvestris; loca silvestria, ook silvestria (n. pl.) alleen.

boschweg, callis.

1. **bot** (de visch), passer.

2. **bot** (= been), os.

3. **bot** (adi.), hebes (gladius; fig. sensus, oculi, ingenum, homo); obtusus (afgestompt, ook fig. ad alqd); retusus (ingenium); tardus, stupidus (v. e. dragen geest); ingenium, homo); ingeniū hebetis of tardi; torpens (gevoelloos); b. onverschilligheid, socordia; b. zijn, hebere, hebetem esse; torpere (fig.).

botanicus, herbarius, herbarum peritus.

botanie, herbarum scientia; herbaria (sc. ars).

botanisch, door den genet. herbarum; *botanicus.

botaniseeren, herbas quaerere, scrutari, colligere.

boter, butyrum.

botheid, hebetatio (Plin.) of door hebes; b. van geest, ingenium hebes of tardum, tarditas ingenii et stupor; stupiditas; stupor cordis (Cic.); acies animi obtusior.

botsing, conflictus; concursus.

bottelen, amphoris condere.

botten, gemmare, gemmas agere.

botterik, homo stultus; als scheldwoord, stipes, caudex, truncus, plumbeus, asinus.

botvieren, indulgere; zijn lusten b., corporis voluptatibus (totum) se dedere; voluptatibus servire, se tradere.

botweg, aperte; plane et Latine; sine ambagibus.

boud, b. spreken, audacter loqui.

bout, ijzeren staaf, grendel, pessulus, obex.

bouw, 1. = het bouwen, aedificatio, exaedicatio, exstructio; = nestelen van vogels, congestus avium; het opzichte hebben over den b. van een schip, praesepe navi aedificandae. — 2. = gebouw, aedificium; (b. in zijn ontstaan en voleinding) aedificatio;

opus; (een groote b.) moles. — 3. = de wijze waarop iets gebouwd of samengesteld is, aedificatio; structura, b.v. b. van den zin, verborum quasi structura; constructio; fabricatio, fabrica (hominis); b. van het lichaam, der perioden, z. lichaamsbouw, periodenbouw.

bouwen, I. trans. A. = bebouwen, colere (agrum); arare (terram); = door bebouwen voortbrengen, exarare (magnam vim frumenti ex agris suis). — B. aedificare; construiere (aedificium, nidos, mundum); (in de hoogte b.) exstruere (domum, navem); constituere (turres; oppidum, urbem); fabricari (met meer of minder kunst); moliri (met moeite); een stad b., condere urbem. | nesten b., nidos facere, construiere; tenten b., tabernacula statuere; van de bijen, fingere (apes fingunt favos); een schoon gebouwd mensch, homo formā egregiā ex imitiā; homo decorā formā, aptā membrorum compositione conspicuus; een welgebouwd lichaam, corpus bene constitutum; een systeem b., exstruere disciplinam. — II. intr., op iem of iets b., fidere of confidere (alci, alci rei, alqa rei); fide alcs niti; spem ponere in algo. — Het bouwen, z. bouw, 1.

bouwer, z. bouwheer.

bouwerij, z. bouw, 1; landbouw.

bouwgereedschap, instrumenta (pl.) ad aedificationem of aedificandum necessaria; apparatus aedificationis; ook arma (pl.).

bouwgrond, area; (waar vroeger een huis gestaan heeft) area vacua.

bouwheer, aedificator; (als heer) dominus.

bouwing, z. bouw, 1; bebouwing.

bouwhout, materia; b. vellen, materiam caedere; materiari.

bouwkosten, sumptus (b.v. aedificii); locationis pretia (de prijzen der aanbesteding).

bouwkunst, architectura; de practische b., fabrica.

bouwkunstenaar, z. bouwmeester.

bouwland, arvum; seges; (= landerijen) agri, arva, arationes.

bouwlieden, fabri aedium (timmerlieden); structores (alle bij den bouw werkzaam zijnde handwerklieden); operae.

bouwlust, aedificandi studium.

bouwlustig, aedificator; een bouwlustige, liefhebber van bouwen, homo aedificandi studiosus; aedificator.

bouwmeester, architectus; (de practische) faber aedium; = de overheidspersoon, die het opzicht over de openbare gebouwen had, aedilis.

bouworde, z. bouwstijl.

bouwplan, aedificandi of aedificationis consilium; aedificandi descriptio (de ontworpen schets); het b. opgeven, aedificationem abicere, deponere.

bouwsteen, saxum; saxum quadratum (gehouwen steen).

bouwstijl, structurae genus; structura; z. stijl, 1.

bouwstof, materia.

bouwtrant, z. bouwstijl.

bouwval, of -len, parietinae; ruinae (Liv.); muri directi; reliquiae (overblijfselen); vgl. puinhoop.

bouwvallig, ruinosus; vitiosus; b. zijn,

ruinosum esse, ruinam minari; labare (wankelen); *b. worden*, ruinosum effici; vitium facere.

bouwvalligheid, (van een huis) vetustas. **bouwziek**, aedificator.

bouwzucht, immodicum of insanum aedificandi studium.

boven, I. *praep.*, *eig.*, supra, super (c. a.c.c.); *iemd de hand*, b. het hoofd houden, *z. beschermen, verdedigen*; *overdr.*, = behalve, praeter; *b. anderen*, ante alios. — II. *adv.*, A. *eig.*, door summum of (tegenover beneden) superior, b.v. *b. op den heuvel*, in summo colle of in superiore parte collis; *naar b.*, *z. omhoog*;

van b. af of neer, superne, desuper; *de of e loco superiore*; *e caelo (van den hemel)*; *van b. = door God*, divinitus; *van b. tot beneden*, a summo ad inum; *naar b.*, sursum; *tot b.*, usque ad summum; *naar b. zien*, alte spectare, sursum conspiciere; *er b. over heen*, supra; *daar b. (in een andere wereld)*, illic. [= vroeger (in geschriften), supra; *b. vermeld, genoemd enz.*, quem of de quo supra commemoravimus of diximus; quem nominavimus; quod supra scriptum est, quod supra scripsi; *†supra commemoratus, dictus etc.*; *†praedictus*; *dikwijls is het enkele ille voldoende*. — B. *overdr.*, *te b. gaan = overschrijden*, 2, *z. a.*; = *overtreffen*, *z. a.*; *alles het onderste b. keeren*, caelum ac terras misere; *te b. komen*, superare, vincere; *b. drijven (= de bovenhand behouden)*, plurimum valere.

bovenaam, primo of summo (van twee: priore, superiore) loco; *b. zitten*, primum of summum locum tenere, primo loco sedere; supra alios consedis; *aan tafel b. liggen (bij de Rometnen)*, supra cubare, superiorum accubuisse; *b. plaats nemen (aan tafel)*, supra alios considere.

bovenaardsch, caelestis, divinus.

bovenal, *z. vooraal*.

bovenarm, lacertus.

bovendeel, pars superior; ook door superior, summum.

bovendien, praeterea; ad hoc; ad haec; insuper; accedit quod; ook door praesertim cum (daar b.); atque; nog b., ultro; *b. geven*, insuper addere, ultro adicere.

bovendrijven, = *de bovenhand behouden*, plurimum valere.

bovenende, *z. bovendeel*.

bovengenoemd, *z. boven*, II, A.

bovenhand, *z. overhand*.

bovenkleed, *z. opperkleed*.

bovenlijf, pars corporis superior; pectus (borst).

bovenlip, labrum superius.

bovenlucht, aether; tot de b. behoorende, aetherius.

bovenmatig, *z. overmatig*.

bovenmenschelijk, qui (quae, quod) supra hominis vires of supra hominem est; divinus; *b. krachten*, vires humanis maiores; *b. gedaante*, forma amplior augustiorque humana; *een man van b. grootheid en verhevenheid*, vir maior quam pro humano habitu augustiorque (Liv.). — A *dv.*, supra hominem; supra of ultra humanum modum; *zich bijna b. inspannen*, paene naturam studio vincere (Caes.).

bovennatuurlijk, vires naturae supe-

rans; divinus; incredibilis (ongeloofelijk); divinitus immisus (furor).

bovenop, in summo; super; insuper (incere).

bovenstad, superiores urbis partes.

bovenste, (van twee) superior, (van meer dan twee) summum.

boventoon, den b. voeren, primas partes agere.

bovenverdieping, superior pars aedium; cenaculum.

bovenwereld, haec loca quae nos incolinus.

bovenzijde, pars superior.

bovenzinnelijk, quod sub sensum non cadit, quod sensibus percipi non potest; *het b.*, res sensibus non subiectae; *zich tot het b. verheffen*, mentem a sensibus sevocare.

braadspit, veru.

braaf, probus, bonus, integer, innocens; antiquus (van ouderwetsche degelijkheid); *een b. man*, ook vir praeditus optimis moribus; homo antiqua virtute et fide, antiquis moribus; antiqui officii, praeae probitatis et fidei exemplar.

braafheid, probitas, bonitas, innocentia, integritas, antiquitas, antiqua probitas.

1. **braak** (subst.), fefractura.

2. **braak** (adi.), *b. liggen*, cessare, quiescere, cultu vacare; *het b. liggen*, agri cessatio; *oneig.*, frigere (van een kunst).

braakland, ager novalis; novale.

braambezie, rubus.

braambosch, rubetum.

braamstruik, rubus.

braden, assare; torrere (roosten, ook *overdr.*, b.v. van de zon); *gebraden*, assus, tostus; *gebraad*, assum.

brak, salsus; subsalsus (Cels.).

braken, vomere.

braking, vomitus; vomitus.

brand, 1. incendium; *b. roepen*, incendium conclamare; *er is b.*, incendium factum est; *bij iemd*, domus alios ardet; *plaats van een b.* (= ledige plaats van een afgebrand gebouw), exustatum aedium area of (v. meer dan een) areae; *in b. geraten*, ignem of flammam concipere; ignem comprehendere; flammis corripit, igne of flammis comprehendi; ook exardescere (nulla materies tam facilis ad exardescendum); *in b. staan*, ardere; *flagrare incendio*; *iets in b. steken*, ignem inferre alci rei; *den b. blusschen*, incendium restringere. — 2. *b. in het graan*, robigo, uredo.

brandaltaar, altaria (n. pl.).

brandbaar, facilis ad exardescendum; ad ignem concipiendum aptus.

brandbaarheid, facilitas exardescendi.

brandemmer, hama.

branden, I. *in tr.*, A. = in brand staan, gloeien, ardere (ook v. d. oogen, oculi a.); = *gloeiend heet zijn*, candere (ferrum, carbones); = *vlammend b.*, *vlammen*, flagrare; accensum esse (in brand gestoken zijn); *een brandend licht*, lucerna ardens of accensa; *de lichten brandden reeds*, lumina iam accensa erant. | *overdr.*, *van iets (een harts-tocht) b.*, ardere, incensum esse, flagrare alga re (b.v. van ijver voor iets, studio alci rei); *het voorwerp van een brandenden haat zijn*, flagrare invidia, conflagrare invidiae incendio; *brandende zucht*, b. verlangen,

igniculus desiderii; summum desiderium; een *b. verlangen naar iemd hebben*, aestuare desiderio alcs; *met b. verlangen den dood zoeken*, ardentiore studio oppetere mortem. **B.** = een brandend gevoel teweegbrengen, urere (sol. calceus); pungere (steken); mordere (bijten); *de wonde b. vulnus cruciat*; *iemd brandende (heilige) smart veroorzaken*, ingentem of acerbum dolorem inurere alci, quasi facies doloris admovere alci; *b. smart gevoelen*, dolore ardere; een *b. dorst hebben*, *z. dorst.* — **C.** = vuur (kunnen of willen) vatten, ignem concipere posse; ad ignem concipiendum aptum of idoneum esse; ignem of flammam concipere. — **D.** = kloten (van golven tegen den oever), ad scopulos allidi; *de zee b. vreeselijk*, fluctus maximo cum sono illidit se in litus. — **II. trans.**, **A.** v. vuur en andere dingen, die een *b. andend gevoel veroorzaken*, urere; adurere (zengen); mordere (b.v. van brandnetels); *z. ook I. B.*; *zich b. uri*, aduri; *het b. ustio*; ardor (hitte); *fig.*, *het b. hem op de ziel*, conscientia mordetur. — **B.** b. om vuur of licht te hebben, b.v. hout enz., urere; vaskaarsen b., cereis uti; *praegn.* = door b. bereiden, veranderen enz., coquere, excoquere. — **C.** = inbranden, inurere; = brandend indrukken, imprimere (in iets, alci rei).

brander, oneraria navis ad incendium praeparata.

brandfakkel, fax (ook *fig.* omnium incendiorum).

brandhout, lignum of (pl.) ligna; = brandend stuk hout, titio; torris (dicht.).

brandijzer, (voor het haar) calamistrum; daarmee gekruld, calamistratus; (als medisch instrument enz.) cauterium.

branding, aestus; = de golven, die tegen rotsen slaan, fluctus cautilus of in litus illi; als plaats van den oever, litus, in quod se maximo cum sono fluctus illidit.

brandmerk, inusta litterarum nota, in het verband nota alleen; stigma.

brandmerken, notam of signum alci of alcs fronti inurere; een gebrandmerkte slaaf, stigmatias; *overdr.*, *zich of iemd b.*, notam turpitudinis, infamiae sibi of alci inurere (notam turpitudinis vitae alcs, maculam genti, alci famam superbiae); *gebrandmerkt worden door of wegens iets*, inuri notā alcs rei (notā censoriae severitatis); *b. met den naam van*, appellare per contumeliam.

brandnetel, urtica.

brandoffer, holocaustum (kerk.).

brandpijl, malleolus.

brandpunt, *fig.*, caput (huius belli).

brandschade, incendii damnum of detrimentum, calamitas.

brandschatten, een stad b., pecuniam urbi imperare, qua redimatur incendium; comminantem incendium urbi tributum imperare; urbem ad redimenda ab incendio aedificia cogere.

brandschatting, tributū ad redimenda ab incendio aedificia exactio; (het geld zelf) pecuniae aedificiis of tectis ab incendio redimendis; *b. betalen*, incendii periculum pretio redimere.

brandstapel, strues lignorum: om iemd daarop te verbranden, roguis,

brandstichter, auctor incendii; incendiarii (Tac.).

brandstichting, incendium; als daad van geweld, vis incendii.

brandstof, res quae sunt ad incendia; res quibus ignis excitari potest; alimenta ignis; materia facilis ad exardescendum.

brandwonde, adustio, adustum.

brassen, helluari; luxuriose vivere.

brasser, ganeo, helluo, nepos.

brasserij, helluatio.

braveeren, *z. trotseeren.*

bravo! laudo! bene factum! macte! euge! *het bravo!* roepen, clamores (pl.).

breed, **1. eig.**, latus; *de gracht is 3 voet b.*, fossa tres pedes lata est; *het land is 80000 schreden b.*, fines in latitudine milia passuum octoginta patent; *niet meer dan 2 duim b. zijn*, duorum digitorum latitudinem non excedere; *a d v.*, late. — **2. overdr.**, lang en b., in den breede, *z. breedvoerig*; *a d v.*, late; *geen, slechts een vinger b. enz.*, *z. vingerbreed*; *het is zoo b. als het lang is*, eodem redit; *hij heeft het niet b.*, angusta utitur re familiari; *die het b. heeft*, laat het b. hangen, non cuivis homini contingit adire Corinthum.

breedspraking, *z. breedvoerig, omstandig, wijldloopig.*

breedsprakigheid, *z. breedvoerigheid, 1. omstandigheid, wijldloopigheid. breedte*, latitudo.

breedvoerig, latus (oratio, disputatio); multus (in alqa re, v. d. redenaar); *iets breedvoeriger toelichten*, fusius disputare de alqa re; dilatare alqd; *zie verder omstandig, uitvoerig, wijldloopig.*

breedvoerigheid, genus orationis fusum; loquacitas; *z. verder omstandigheid, uitvoerigheid, wijldloopigheid.*

breekbaar, fragilis.

breekbaarheid, fragilitas.

breekijzer, vectis.

breidel, *z. teugel.*

breidelen, *z. beteugelen.*

breidelloos, *z. teugelloos.*

brein, cerebrum; *z. verder verstand.*

brekebeen, door imperitus, ignarus; malus; minime utilis (artifex, medicus); *de grootste brekebeenen van artsen*, medici insci imperitiae.

breken, **I. trans.**, **A.** (iets stijfs en hards) frangere, (sterker) infringere, confringere, (iets belemmerends) rumpere; *iemd den hals b. (omdraaien)*, frangere cervices alci; *fig.*, *dit heeft hem den hals gebroken*, hoc ei exitio fuit; een lans met iemd b., in certamen descendere cum alqo; *den staf over iemd b.*, male, secus de alqo iudicare; *iemd het hart b.*, acerbissimo dolore of summa aegritudine afficere alqm; summam alci commovere misericordiam; *zijn ongeluk b. mij het hart*, eius calamitate frangor; *nood b. wel*, necessitati est parendum; *iemds moed b.*, frangere alqm; *iemds macht, geweld, trots b.*, frangere alqm, alcs potentiam, opes; infringere alcs ferociam; pervertere vim (hostium); *de macht van het lot, de dwingelandij der Atheners b.*, vim fortunae, dominationem Atheniensium refringere. — **B.** = met geweld afbreken, b. v. een slot van de deur, revellere, avellere claustrum; *baan b.*, *z. baan*, **2.** — **C.** =

den samenhang der deelen van een geheel verbreken, frangere, interrumpere. — **D.** = het bestaan eener zaak opheffen, b.v. het stilzwingen b., rumpere silentium; den vrede b., pacem frangere, turbare, dirimere, fidem pacis non servare; zijn woord b., fidem frangere, violare; het bondgenootschap, verbond b., frangere, rumpere foedus; den eed b., iusiurandum negligere, violare, non servare, non conservare; de vriendschap b. (= met iem d b.), amicitiam dissolvere, dirumpere of alci renuntiare; den echt b., adulterium committere. — **II.** *intr.*, = zich oplossen, -scheiden, frangi, confringi; diffingri; rumpi, dirumpi; de wolken b., nubes discutiuntur; sol inter nubes effulget; de golf b. tegen de rots, fluctus saxo frangitur; de golven b. tegen den oever, fluctus ad litora franguntur; het hart b. mij (v. medelijden), misericordia frangor; iemds oogen b. (van een stervende), oculi solvuntur, labuntur; gebroken oogen, oculi labentes of natantes; de gebroken stem of woorden (van een stervende), voces interruptae et morientes; met gebroken stem, voce interrupta.

brem, genista.

brenghen, **I.** in 't alg., iets naar een plaats b., ferre (vooral dragend); portare (dragend); ook = vervoeren; ducere (geleidend); vehere (op een wagen, schip enz.); dikwijls moet men een samenstelling dezer verba gebruiken, b.v. afferre, apportare, adducere, advehere (aanbrengen); auferre, asportare, abducere, avehere (ergens vandaan b.); importare, inferre, inducere, invehere (in-, binnenbrengen); iem d te bed b., collocare alqm in cubili of in lecto; iem d de groeten b. van iem d, nuntiare alci salutem (iubere alqm salvere) verbis alcis; iem d een boodschap, bericht, tijding b., z. bericht; een offer, iets ten offer b. enz., z. offer, 1 en 3. — **II.** in verbinding met a d v v.: het zoo ver b., dat enz., eo rem perducere, rem huc deducere ut etc.; efficiere, perficere ut etc.; eo pervenire ut etc.; het zoover trachten te b., dat enz., id agere, ut etc.; iem d zoo ver b., dat hij iets doet, alqm in eam voluntatem adducere, ut etc. | naar beneden b., deferre (dragend), deducere (geleidend), devehere (op een wagen, schip enz.). | het ver in iets b., in alqa re procedere, proficere, progredi, progressus facere; multum consequi of efficiere in alqa re; het in iets verder dan anderen gebracht hebben, alqa re antecedere alios, praestare aliis; het verder b. in eerambten, longius procedere honoribus (Cic.); hij heeft het ver gebracht = hij heeft zich een groot vermogen verworven, magnas sibi peperit divitias. — **III.** in verbinding met p a e p p.: a a n het licht, den dag b., z. licht, **I. B.** voorbij h. midden; waren a a n den man b., vendere merces; een meisje a a n den man b., z. uithuwelijken. | i n zijn bezit b., alqd sibi acquirere, parare, comparare; potiri alqa re; alqd occupare (regnum); i n rekening b., inducere in rationem, inferre rationibus; i n het midden b., commemorare; z. verder de sub st., die op i n volgen. | met zich b. (iets bij zich hebben), afferre, apportare; met zich b. = vorderen, veroorloven, postulare; ferre, m. en z. ita, ook m. volg. ut; ut (gelijk) actas illa fert; prout (naardat) natura aut studium cuiusque ferebat (Caes.);

ook quid tempus, quid res, quid causa feret (maar niet secum ferre, ook niet natura of ratio rei fert, maar alleen res fert of ita fert); het volkenrecht b. het zoo m e t zich, dat enz., iure gentium ita comparatum est, ut etc.; door den g e n e t., b.v. de staat, dien de geboorte m e t zich b., nascendi condicio; al naarmate de zaak het m e t zich b., pro re nata. | o m het leven b., z. doodden. | o n d e r zijn macht, gezag b., z. macht, **2**; gezag; o n d e r het oog b., exprobrare, obicere. | o p zijn zijde b., z. zijde, in 't bijz. **R**; iem d o p een gedachte b., z. gedachte, voorbij h. midden; het gesprek o p iets of iem d b., z. gesprek, tegen h. einde; o p het tapijt b., z. tapijt, **2**; iem d o p den rechten weg b., corrigerre, emendare; sanare (ook = tot rede b.). | troepen o v e r een rivier b., copias flumen traicere; zeer veel ongeluk o v e r iemds huis of familie b., plurima mala in domum alcis inferre. | t e, t e r, met verschillende sub st., als markt, spraak, voorschijn, wereld, z. markt enz. | iem d tot andere gedachten b. enz., z. gedachte, voorbij h. midden; het tot iets b., divitias sibi parere; het tot iets groots b., summa consequi; zijn leven (het) tot 80 jaren b., octoginta annos vivere, conficere, complere; het tot meer dan 40 jaren gebracht hebben, quadragessimum aetatis annum excessisse, egressum esse; het niet tot redenaar kunnen b., oratorem evadere non posse; iem d of iets tot iets b., adducere, perducere, commovere alqm ad alqd of m. ut; deducere alqm ad, in alqd (ad fletum misericordiamque, ad eam sententiam; rem ad arma, huc ut etc.; alqm (eo) ut etc.); impellere alqm ad of in alqd; iem d tot macht en aanzien b., alqm in amplitudinem deducere; iem d veer tot zich zelven b., excitare alqm. | iem d iets u i t de gedachten, u i t het hoofd b., animum alcis avocare of abducere ab alqa re; alqm sententia deducere of demovere, a consilio revocare. | iem d v a n zijn stuk b., z. stuk, **3**. | iem d v o o r iem d b., alqm adducere of producere ad alqm; iets v o o r den senaat, v o o r een rechter brengen, ad senatum, ad iudicem referre; iets v o o r het volk b., ferre ad populum (rogationem, legem).

bres, stratus ruinis locus; munimentorum of iacentis muri ruinae; door de bb. een stad binnendringen, per patentia ruinis in urbem percurrere; toen er een b. geschoten was, quum muri pars strata ruinis esset; quum murus arietibus perforatus decidisset; fig., voor iem d in de b. springen, defensionem alcis suscipere; voor iets in de b. springen, propugnare pro alqa re.

breuk, **1.** eig., door de verba onder breken; = barst, scheur, rima; b. van een been, z. beenbreuk; = scheur in het darmvlies, hernia, raxem. — **2.** overdr., v. e. verbond, violatio (foederis); violatum of ruptum foedus; v. d. vrede, rupta pacis fides; pax turbata; v. d. vriendschap, amicitia violata; = twist, vijandschap, discordia; discidium; het begint reeds op een b. tusschen hen te gelijken, iam leviter dissident.

brief, litterae (in 't alg. als schrijven, gewl. slechts van één brief); epistola (als b. aan een verwijderd persoon en tegenover andere letterkundige genres); liber (van een

geschrift, dat uit verscheiden bladen bestaat); een b. aan iemd schrijven, z. **schrijven**, 2; een b. aan iemd afgeven, overgeven, ter hand stellen z. **afgeven**, 1; een b. verzegelen, openbreken, openen, z. **verzegelen**, **openbreken**, 1; ik krijg brieven, litterae ad me afferuntur, ad me perferuntur; een b. van iemd krijgen, om aan iemd ter hand te stellen, epistolam accipere ab alqo ad alqm; een b. aan iemd te bezorgen geven, alci litteras perferendas dare ad alqm; een b. beantwoorden, rescribere litteris (epistolae) of ad litteras (epistolam); litteris of epistolae respondere; bb. wisselen, z. **wisselen**, 1; een b. aan iemd, epistola ad alqm scripta of missa; nog vaker alleen epistola, litterae ad alqm; een b. van iemd, epistola, litterae ab alqo scripta, scriptae of missa, missae, ook alleen epistola, litterae ab alqo; per b., litteris of per litteras; ik heb van hem per b. de mededeeling ontvangen, litteris ab eo edoctus sum; het onderhoud met u per b., sermo litterarum tuarum; traag zijn in het bb. schrijven, cessatorem esse in litteris; vlijtig enz., impigrum esse in scribendo.

briefje, litterulae; litterae paucorum versuum; = blaadje papier, scheda (scida).
briefschrijver, qui litteras scripsit; scriptor epistolarum.

briefwisseling, epistolarum consuetudo, litterae missae et allatae of acceptae, mittendae et accipiendae (geen goed Latijn is in dezen zin: commercium epistolarum of litterarum); ook alleen litterae; onafgebroken b., assiduitas litterarum; zij staan met elkander in b., litteras inter se dant et accipiunt; b. met afwezige vrienden, ook colloquia absentium amicorum; in b. met iemd staan, cum alqo per litteras colloqui of agere.

brieschen, fremere.

brievenbesteller, -bode, tabellarius.

brij, puls.

bril, *perspicillum; men droeg nog geen b., nondum oculi arte adiuti erant.

broddelaar, z. **brekebeen**.

broddelarij, inscitia; = **broddelwerk**, z. a.

broddelen, inscienter facere alqd.

broddelwerk, opus inscite factum.

broed, -sel, = jongen, fetus; pulli (v. gevogelte); suboles, progenies.

broeden, **broeien**, eig. incubare ovis; fig., lang b. over een oorlog met Rome, volutare diu consilia de Romano bello (Liv.); met iemd dag en nacht over plannen b., die daarop betrekking hebben, cum alqo cogitationes eius rei dies ac noctes agitare (Liv.).

broeder, frater; (van een sekte) popularis; = kameraad, sodalis; bb. = leden eener vereeniging, sodales (Augustales); volle b., frater germanus; b. des vaders, patruus; b. der moeder, avunculus.

broeder-, in eenige niet opgenoemde samenstellingen, door fraternus.

broederlijk, fraternus; fratris (genet.); a d.v., fraterne; iemd b. liefhebben, alqm sic amare ut alterum fratrem.

broedermoord, caedes fratris of fraterna; parricidium fratrum of alleen parricidium (verwantenmoord in 't alg.).

broedermoordenaar, fratricida, inter-

fector of interemptor fratris sui; parricida.
broederschap, 1. eig., germanitas; necessitudo fraterna. — 2. overdr., sodalitas; sodalicium; collegium; corpus.

broederskind, fratris filius of filia.

broedersvrouw, uxor fratris.

broeien, **broeisel**, z. **broeden**, **broed**.

broeïnest, eig. = nest, nidus; overdr., = kweekplaats, seminarium.

broek, bracae (plur.); in of met een b. braccatus.

brok, fragmentum (meest in den pl u r.); = beet, frustum; bb., fragmenta panis; reliquiae (overblijfselen van spijzen in 't alg.); bij stukken en bb., minutatim; assulatum (Plaut.), frustillatim (Plaut.).

brokkelen, **brokken**, interere (panem in lacte).

brokstuk, z. **brok**; bb. van geschriften, reliquiae (geen goed Lat. is fragmentum); er zijn weinig bb. van deze geschriften over, pauca ex his scriptis supersunt of exstant.

brommen, (in 't alg.) murmurare; (van wrevel) fremere, stomachari (mismoedg zijn); het b., murmuratio; fremitus.

brompot, homo difficilis ac morosus.

bron, 1. eig., fons; = de plaats, waar een bron ontspringt, caput (aquae Ferentinae, Liv.); = het te voorschijn borrelende water, scaturigo; rijk aan bb., fontibus abundans; de bodem is rijk aan bb., solum fontibus scaturit; = put, puteus (bronrand of putmond = puteal). — 2. overdr., fons, caput; causa, origo, principium; parens, mater; materia: iets is de b. van iets, alqd nascitur, gignitur of oritur, existit ex re, manat ex ob re; sequitur, consequitur rem; alqd est fons ales rei; dat is de b. van mijn roem geworden, ab his fontibus profluxi ad hominum famam; een rijke b. van roem, seges ac materies gloriae; de b. van alle kwaad, materies of stirps ac semen malorum omnium; de b. van alle kwaad in iets zoeken, causam omnium malorum repetere ab alqo re; iemd vindt de b. van iets in iets, alqs alqd ortum esse of manasse etc. ex alqo re existimat of putat; deze overwinning werd de b. der bitterste ellende, acerbissimo luctu redundavit ista victoria; dit werd een b. van zwaar lijden voor mij, hinc multa mala ad me redundarunt; nieuwe bb. van rijkdom openen, nova subsidia afferre, praebere; ik ken de b. voor iets, ex quo fonte alqd hauriam, sentio (Cic.); geschiedschrijvers hebben een b., waaruit zij kunnen scheppen, qui historiam scribere volunt, habent unde sumant; tot de b. van iets teruggaan, a fonte repetere, a capite accessere alqd; = zegsman, auctor; uit goede b. (vernomen) hebben, bono auctore comperisse, certos of idoneos auctores habere; de bb. bestudeeren, fontes adire; zonder de b. (van een bericht) te noemen, sublato auctore (Sall.); hij is gewoonlijk mijn b., si quid aliquando scio, ex isto soleo scire.

bronader, -wel, z. **bron**.

bronnimi, Naias; Naias.

brons, aes.

bronwater, aqua fontis of viva, vivo e fonte, vivis e fontibus hausta; fons (bron); scaturigo (bronader, -wel).

bronzen, aëneus; aereus; ex aere factus, expressus.

brood, 1. eig., panis. — 2. overdr., = kost, onderhoud, victus; victus quotidianus; res ad vitam necessariae; voor zijn b., victus causā; zijn b. hebben, habere unde vivas of quod suppetit ad vitam cultumque; iemds b. eten, ali of sustentari ab alqo; zijn eigen b. eten, suis sumptibus of de suo vivere; iemd van zijn b. berooven, victu alqm privare, bonis of fortunis evertere, (van zijn ambt) loco suo movere, ab officio removere alqm.

broodbakker enz., z. bakker enz.

brooddronken, petulans, protervus, lascivus; b. zijn, lascivire.

brooddronkenheid, petulantia, protervitas, lascivia.

broodeloos, victu of quaestu carens, -privatus; inops; munere vacans (zonder ambt of betrekking); iemd b. maken = iemd van zijn brood berooven, z. brood.

broodkoek, artolaganus.

broodkorf, -mand, panarium.

broodnijd, artificii invidia.

broodsgreke, inopia panis of rei frumentariae.

broodstudie, ars ad usum vitae necessaria; ars, in qua non libera oblectatio sed utilitas quaeritur necessaria; artes, litterae, disciplinae, studia quae victus causā of quaestus ac commodi causā coluntur, tractantur; in schleteren zin, artes mercennariae.

brooduitdeeling, largitio panis; largitio frumentaria.

broodwinning, z. kostwinning.

broodzak, pera.

1. broos (subst.), = de hooge laars van den tooneelspeler, cothurnus.

2. broos (adj.), fragilis.

broosheid, fragilitas.

brouwen, coquere; overdr., = beramen, fingere, comminisci; fabricari (Plaut.); machinari; struere; concoquere.

brug, pons; een b. op palen, pons subli-cius; een b. afbreken, z. afbreken, I, B; een b. bouwen, slaan, pontem instituere, facere, efficere, (over een rivier) pontem flumini inicoere, imponere, in flumine facere, efficere, flumen fungere ponte.

bruggenhoofd, castellum ad caput pontis positum.

bruggetje, brugje, ponticulus.

bruid, = verloofde, sponsa; iemds b., desponsa alci.

bruidegom, = verloofde, sponsus.

bruidleider, -leidster, paranympus, -a.

bruidsbed, lectus genialis.

bruidsgeschenk, donum of munus nuptiale.

bruidsjonker, -juffer, paranympus, -a.

bruidskamer, cubiculum nuptiale of maritale.

bruidskleed, vestis maritalis.

bruidsnacht, nox nuptialis; prima nox.

bruidspaar, sponsus et sponsa; novi mariti.

bruidsschat, z. huwelijksgift.

bruidssluijer, flammeum.

bruikbaar, ad usum accommodatus, usui aptus; utilis (alci rei of alqd); ook aptus, idoneus, commodus, bonus; apposi-

tus (mensens app. ad agendum, homo bene app. ad istius audaciam); b. maken voor iets, ook accommodare ad alqd.

bruikbaarheid, utilitas, usus.

bruiloft, nuptiae; toebereidselen maken tot de b., nuptias adornare; b. vieren met iemd, nuptias facere cum alqo of alqa; gast op iemds b. zijn, apud alqm in eius nuptiis cenare.

bruiloftsdag, dies nuptiarum; = de voor de b. bestemde dag, dies nuptiis destinatus.

bruiloftsfeest, sollemnia nuptiarum; sacrum nuptiale.

bruiloftsgod, Hymenaeus, Hymen.

bruiloftslied, carmen nuptiale; epithalamium.

bruiloftsmaal, cena nuptialis.

bruin, fuscus; pullus (donkerbruin); het b., de b. kleur, color fuscus.

bruinachtig, suffuscus.

bruinen, infuscare (alqd); door de zon gebruint, colore adustiore; coloratus; i n t r. = bruin beginnen te worden, infuscar.

bruisen, aestuare, exaestuare; strepere, saevire; ferrere. — Het b., aestus; = ge-raas, gehier, strepitus, fremitus.

brullen, (v. runderen, de zee en dgl.) mugire; (v. leeuwen, ezels) rudere; (v. leeuwen) rugire; fremere (dof b.); (v. menschen) vociferari. — Het b., mugitus; rugitus.

brutaal, insolens; arrogans; protervus; impudens; a d v., insolenter, arroganter, proterve, impudenter; zich b. en weerbarstig gedragen, arrogant et contumaciter se gerere, arrogantia et contumacia uti.

brutaliteit, insolentia; arrogantia, audacia, protervitas.

bul, procella, nimbus, imber, tempestas.

buidel, saccus, sacculus; = beurs, z. a.

buigen, 1. eig., flectere, inflectere; z. b. (intr.), zich b., flecti; uit beleefdheid, z. buiging. — 2. oneig. zich voor iemd b., se alcs potestati permittere; cedere alci; zich onder iets b., cedere, succumbere alci rei; zich onder het juk b., iugum accipere; b. = vermurwen, flectere, movere (alqm of animus alcs); = terneerslaan, deemoedigen, frangere (animus alcs, alqm); debilitare, affligere, opprimere alqm; iemds nek b. enz., z. nek; iemds trots b., superbius alcs retundere; diep (door kommer) gebogen zijn, aegritudine afflictum debilitatumque esse.

buiging, flexio, inflexio; flexus; inclinatio; als beleefdheid, corporis inclinatio; een b. maken, caput inclinare; (v. vrouwen) genua flexa summittere; een diepe b. voor iemd maken, alqm adorare, venerari.

buigzaam, flexibilis, mollis; overdr., flexibilis, mollis; tractabilis.

buigzaamheid, (der gewrichten) molles commissurae; (der stem) vocis mollitudo; (van het karakter) facilitas.

buig, pluvialis, nimbosus, imbricus.

buik, venter; alvus (als kanaal ter ontlasting); ook oneig., b.v. venter lagoenae; zijn b. dienen, ventri oboedire, deditum esse; die slechts voor zijn b. leeft, abdomini suo natus; b. van het schip, cavernae (navigii).

buikdienaar, homo ventri deditus; gulae serviens.

buikholt, alvus.

buikig, (van een flesch enz.) ventriosus (Plant.), ampullaceus (Plin.).

buikloop, fluor ventris, alvi profusio, profluvium (alvi) (Cels.), alvus fluens (liquida, citâ of fusa); *b. vervieken*, alvum cière; *den b. stoppen, doen ophouden*, alvum astringere (cohibere, comprimere, suppressere, firmare, sistere of inhibere).

buikpijn, tormina (n. pl., gen. -um).

buikriem, cingulum.

buikspreker, ventrilocus.

buil, tuber; ulcus (zweer).

buis, tubus (waterbuis); fistula (nauwere); siphon (hevel); canalis (goot).

buit, praeda (in 't alg., ook oneig.); rapina (geroofd goed); manubiae (het aandeel van den veldheer; het geld door verkoop van den b. opgebracht; ook oneig.); spolia (n. pl.), exuviae (aan den vijand ontnomen buit, inz. wapenen); spolia opima (de door den eenen veldheer van den anderen afgenomen wapenrusting); op b. uitgaan, praedatum exire; op b. uitgaande, praedabundus; *b. behalen, b. maken*, praedari; praedam capere; praedam of praedas facere of (aan menschen en vee) agere (ook m. hominum pecorumque, pecoris et mancipiorum); potiri (alqua re), capere (alqd); een grooten, rijken b. behalen, magnâ praedâ potiri; magnas, ingentes praedas facere; - op iemd., - ab alqo (ook = veel voordeel van iemd. trekken); iemds b. zijn, praedae alci esse; iemd een zekere b. zijn, certam alci praedam esse; iemd als b. ten deel vallen, alqd (alci) praedae of in praedam ales cedit; met b. beladen, praedâ onustus; praedâ gravis; *b. = buitgemaakt geld*, pecunia praedata; = het uit de verkoop van den buit verkregen geld, manubiae; pecunia ex venditione praedae redacta of ex praeda vendita contracta; een stuk v. d. buit, praeda; een stuk v. d. buit zijn, ex praeda esse; vee als b. wegdrijven, praedam agere; *b. b. maken*, praedatio, ook praeda.

buitelen, (in caput) volvi, praecipitem dari.

buitelen, een b. maken, z. **buitelen**.

buiten, I. a d n. extra; foris (ook = buitenshuis, buitenslands enz., van b.); *b. (voor de deur) staan*, ad fores stare; *van b., extrinsecus of ab exteriori parte; dikw. door externus of exterior; naar b., foras; naar b. brengen, z. buitenbrengen*; *n. b. drijven*, expellere, propellere (pecora), eicere (alqm foras); extrudere, protrudere (foras), exturbare (alqm); *n. b. dringen* (trans.), extrudere (alqm foras); *n. b. dringen* (intr.), erumpere, prorumpere; se effundere (n. b. stroomen); *n. b. gaan*, foras exire, extra portam egredi, ante portam progredi; *niet n. b. gaan*, pedem portâ non efferre; *n. b. gaan uit iets*, exire, egredi ex etc.; *n. b. jagen*, foras pellere of extrudere, (uit iets) expellere, eicere (ex) alqo loco; *n. b. jilen*, foras se proripere of alleen se proripere; facessere (maken, dat men wegkomt); (uit iets) se proripere ex etc.; evolare ex etc.; *n. b. komen, z. buitenkomen*; *n. b. kunnen*, (niet enz.) exitum reperire non posse (= den uitgang niet kunnen vinden); egredi prohiberi (= belet worden n. b. te gaan); *n. b. kruipen*, proripere; *n. b. laten*, emittere, educere; *n. b. leiden*, educere

(alqm), emittere (aquam); *n. b. loopen*, excurrere, procurrere foras; *n. b. rijden*, evehi, provehi, exire; *n. b. sluiten*, clam exire (foras); clam se subducere; *n. b. slingeren*, eiaculari; emittere (werptuigen); excutere; *n. b. stooten*, foras extrudere of protrudere; *n. b. trekken*, foras trahere of rapere (alqm); *n. b. vluchten*, effugere foras; *zich n. b. wagen*, exire of abire of abire foras audere; *zich niet n. b.* (= niet buitenshuis) *wagen*, domo exire of ianuâ egredi non audere; (= niet op straat) in publicum prodire of in publico esse non audere; se publico non committere; (= niet uit de stad) urbe egredi of exire non audere; *n. b. werpen*, eicere, proicere, extrudere, protrudere, exturbare foras; praecipitare (alqm de fenestra); *n. b. willen*, exire of egredi velle, de exitu of foras cogitare; *n. b. zenden*, emittere (foras); *n. b. zien*, foras spectare; *n. b. zijn*, (foras) exisse of abisse. | overdr., van b. leerren, ediscere, memoriae mandare; van b. kennen, memoriâ tenere; van b. opzeggen, ex memoria dicere, recitare; daar sta ik b., hoc nihil ad me. — II. p r a e p., extra (domum, fines civitatis). | overdr., *b. zich zeelen zijn*, sui of mentis (suae) compotem non esse; exisse de potestate, (van vreugde) gaudio of laetitia favore, exsultare, (van liefde en bewondering) favori et admiratione stupere, (van vrees) metu examinatum esse, (van verlangen naar iemd) aestuare desiderio alic; *b. zich zeelen raken*, (gravier) commoveri, (vehementer) perturbari, examinari (metu); consternari; a constantia atque a mente discedere; *b. zich zeelen brengen*, perturbare, examinare (metu), consternare; *b. staat zijn*, non possum, non quo; nequeo; non data est copia of potestas m. gen. gerund.; *b. de orde*, extra ordinem; *b. adem zijn*, examinatum esse; *b. twijfel zijn*, certum, non dubium esse, manifestum esse; constare; *b. twijfel*, sine dubio; *b. = behalve*, praeter c. a c c.; extra (extra ducent reliqui rapaces); ook door excepto eo, quum discesseris ab eo.

buitenbrengen, efferre, proferre; exportare, evehere, educere.

buitenden, praeterea; ad haec (met betr. tot vele afzonderlijke zaken); ad hoc (met betr. tot een geheel); (eo, huc, eodem) accedit, adde, addendum est; (nug b.) insuper.

buitengemeen, -heid, z. **buitengewoon**, -heid.

buitengewoon, extraordinarius (tegen de bestaande orde en den wettigen vorm, b.v. munus, imperium); een b. gezant, legatus extra ordinem missus; = ongewoon, insolitus, inusitatus, novus; = door toevallige omstandigheden verkregen, adventicius (a. fructus, extra-winst); = ongelooftelijk, incredibilis; = zeldzaam, eenig, voortreffelijk, bewonderenswaardig, rarus, singularis, excellens, praestans, eximius, insignis, mirus, mirificus, mirabilis; = goddelijk, divinus (vir); = bovennatuurlijk, portentosus; = zeer groot, maximus, summus, ingens, immanis; een man van b. verdiensten in den oorlog, vir abundans bellicis laudibus. — A d v., extra ordinem; praeter morem, consuetudinem; incredibiliter, mirifice,

mirum in modum; (*sterker*) mirum quantum of quam, incredibile quantum; summe; vehementer, magnopere; admodum.

buitengewoonheid, novitas, insolentia; = *voortreffelijkheid*, praestantia, excellentia. **buitenkomen**, foras venire of exire; ook exire alleen; *iemd buiten* (voor de deur) laten komen, alqm evocare (foras).

buitenland, terrae externae, longinquo- res, remotiores; loca externa (*n. pl.*); *naar het b. gaan*, peregre abire; (*vooral in ballingschap*) solum vertere of mutare; *in het b. wonen*, peregre habitare; *zich in het b. ophouden*, peregrinari; *uit het b. terug- komen*, peregre redire (*Com.*).

buitenlander, peregrinus of peregrina (*die zich in een vreemd land ophoudt, inz. die geen burger of burgeres is*); alienigena (*elders geboren*); advena (*van elders komend*); hospes of hospita (*het gastrecht genietende*); barbarus of barbara (*die geen Romein of Romeinsche vrouw is*); alienus; *al deze uitdrukkingen ook dikwijls als ad i. en verbonden*.

buitenlandsch, peregrinus (*van hem, die zich ophoudt in een land, waar hij niet inheemsch is*); externus (*ziet slechts op het uitwendige, locale*; *tegenover intestinus*; een b. vijand, hostis externus); exterus (*buiten alleen pl. u. r.*; *ziet op de innerlijke, staatkundige betrekking, bijna alleen van personen, nationes, civitates*; *vgl. vreemd, 1*); = *uit het buitenland komend, ingevoerd, adventicius*; importatus; barbarus (*niet-Romeinsch*).

buitenman, homo rusticanus; rusticus. **buitenmate**, summe; summopere; quam of vel maxime; quam potest maxime; quantum potest.

buitenplaats, villa, horti.

buitenshuis, foris.

buitenslands, peregre; *hulp van b.*, auxilia externa (*pl.*); *b. heerschte rust*, tranquilla omnia foris erant, quietae res externae erant.

buitensluiten, (foras) excludere (alqm); aditu prohibere (alqm); *buiten de stad sluiten*, excludere ab urbe.

buitensporig, immoderatus, immodicus, immodestus, intemperans, effrenatus, dissolutus, insanus, impotens; *b. zijn*, ook insanire.

buitensporigheid, immoderatio, immodestia, intemperantia, effrenatio, insan- tia; *de uiterste bb. durven bedrijven*, audere ultima.

buitenste, de (het) b. (*wat zich buiten bevindt*), externus; exterior (*als er van twee dingen sprake is, b. v. pars*); extremitas (*mundi, het b., de grenzen enz.*).

buitentijds, alieno, haud opportuno tempore; non in tempore; intempestive.

buitenwaarts, b. gebogen (*v. beenen*), varus.

buitenwereld, res externae, res extra positae; quae extra sunt; res humanae; *in het verband alleen res*; homines.

buitenwerken, (eener vesting) propug- nacula.

buitmaker, -zoeker, praedator.

bukken, 1. eig., se demittere; (*met het hoofd*) caput demittere; *gebuikt gaan*, incur- vari; *gebuikt (gaande)*, incurvus. — 2. over-

dr., iemd doen b., alqm frangere, oppri- mere, affligere; *voor iemd b.*, cedere of concedere alci; *onder iets gebuikt gaan*, alqa re opprimi; succumbere alci rei; *z. buigen*.

1. **bul**, = *stier*, bos, taurus.

2. **bul**, *pauselijke b.*, *litterae signo pontificis Romani of papae impressae of alleen *litterae pontificis Romani of papae; = *diploma*, diploma.

bulderaar, homo tumultuans; homo truculentus; (*v. e. slecht redenaar*) clamator.

bulderen, tumultum facere, tumultu- ari; clamare, clamitare; saevire, furere.

bulhond, (canis) molossus.

bulken, mugire; *het b.*, mugitus.

bullepees, taurea (*Iuv.*), lorum.

buult, = *bochel*, gibba; (*v. e. kameel*) tuber; = *buil*, tuber; = *hoop*, acervus.

bultig, gibber.

bundel, fascis of fasciculus; manipulus; (*als last*) sarcina.

bunder, iugerum.

burg, arx (*versterkte hoogte*); castellum (*elke versterkte plaats*); domus regia, domicilium regis of principis; *oneig.*, arx, perfugium, refugium.

burgemeester, *magister civium; *iemd b. maken*, praeficere alqm urbi.

burger, civis; *klacht van een burger tegen zijn medeburger*, actio civilis; = *bewoner eener stad*, oppidanus, - van een municipium, municeps; (*tegenover de adellijken*) plebeius, homo ignobilis; gewoon (*ambteloo*s) burger, (vir) privatus; *b. worden van een anderen staat*, civitatem mutare; *de lijst der bb.*, census.

burgerbloed, sanguis civilis of civium; caedes civium.

burgerdeugd, virtus civilis.

burgerdracht, habitus vestitusque ci- vilis; plebeia vestis (*v. e. plebejer*).

burgeres, civis.

burgerhuis, (*tegenover een adellijk huis*) aedes plebei.

burgerij, civitas of cives (*pl.*); oppidani (*de stedelingen*); (*tegenover den adel*) plebs, plebeii.

burgerkind, ex cive natus; plebeii gene- ris; plebeia familia, - plebeii parentibus natus (nata); (*als het geen oppositie is met het toevoegsel puer, adolescens, puella of virgo, mulier*).

burgerkrans, -kroon, corona civica.

burgerlijk, 1. civilis (*van hetgeen een burger als zoodanig toekomt, of in zijn leven gebruikelijk is*); *het b. jaar*, de b. dag, annus, dies civilis; *door den g e n e t.* civium (*vgl. burger*); *civium* (*wat den persoon of de individualiteit v. d. burger betreft*, corona, schola); *b. eer*, existimatio; *verlies der b. eer*, infamia. — 2. = *niet adellijk*, in Rom. zin, plebeius of ignobilis of door den g e n e t. plebis; *in nieuweren zin* ignobilis; *b. klee- ding*, plebeia vestis; *van b. afkomst*, ple- bei generis. — 3. (*tegenover militair*) togatus. — 4. = *spaarzaam*, frugi (cena, victus, vita). — *A d v.* civiliter; frugaliter.

burgerman, homo plebeius; unus de plebe.

burgermeisje, virgo of puella plebei ordinis.

burgermoord, caedes civium; (*van één burger*) parricidium.

burgeroorlog, bellum civile, bellum intestinum of domesticum; ook arma civilia (inter arma c.).

burgerplicht, officium civile of civis.

burgerrecht, civitas; ius civitatis (het recht op het bezit der burgerlijke rechten); ius civium (het recht der burgers); van het b. beroofd, abalienati iure civium (Liv.); iemd het b. geven, donare alqm civitate; in civitatem recipere, ascribere, asciscere alqm; civitatem dare, impertire, tribuere alci; *oneig.*, een woord b. verleenen, verbo civitatem dare; de comedie verkreeg b., comoedia in civitatem of urbem introducta of invecta est.

burgerschap, = **burgerrecht**, z. a.; = **burgerrij**, z. a.

burgerstand, civitas, cives (pl.); ordo plebeius; plebs, plebeii.

burgertrant, mos consuetudoque civilis.

burgertrouw, fides civilis.

burgertwist, certamen civile; discordia of dissensio civilis.

burgervrouw, = vrouw uit den burgerstand (tegenover den adel), mulier plebeii ordinis.

burgerzin, animus civilis.

buis, pyxis, theca, vas.

buste, imago ficta of in het verband alleen imago; (marmorea, e gypso expressa, argentea) facies.

buur, **buurman**, vicinus; b. aan tafel, consessor; *buurvrouw*, vicina; *vgl. nabuur*.

buurschap, **buurt**, vicinia; vicinitas; *vgl. nabuurschap*; in de b., in vicinia; prope, in propinquo; hier in de b., hic in vicinia; in hac, in nostra vic.; hier zeer dicht in de b., hic in proxima vicinia; in hac, in nostra prox. vic.; uit de b., ex propinquo; ex, de proximo.

C.

cabaal, = *spanning*, ars, artificium; fraus, fallacia; calumnia (gewl. in den pl.); *cabaleeren*, fallaciam in alqm intendere; clandestinis consiliis alqm oppugnare; *vgl. chieane*.

cabriolet, cisium.

cachot, z. **gevangenis**.

cadeau, z. **geschenk**.

caelibaat, caelibatus, vita caelebs.

caelche, reda of raeda.

canaille, faex populi, sentina rei publicae; (als scheldwoord voor een enkel persoon) seelus, scelestus (scelesta).

canapé, lectus, lectulus; scimpodium (Gell.).

candelaber, candelabrum.

candidaat, candidatus; c. naar het consulschap, candidatus consularis of consularis; *vgl. dinger*.

canon, 1. = **richtsnoer**, z. a. — 2. = lijst der beste schrijvers, numerus of index scriptorum optimorum.

canoniseren, = heilig verklaren, *in sanctorum numerum referre, *sanctorum ordinibus ascribere alqm.

capitulatie, = *verdrag in den oorlog*,

pactio; pactum; condiciones (pl.) deditionis of dedendae, tradendae urbis; deductio (overgave); iemds c. aannemen, alqm in deditionem accipere.

capituleeren, 1. = *over de overgave onderhandelen*, de condicionibus (de urbe tradenda) tractare. — 2. = *zich op zekere voorwaarden overgeven*, dedere se suaque omnia (alci); facere deditionem alci (hosti); arma per pactionem tradere (v. soldaten); certis condicionibus hosti tradi (v. z. stad); die gecapituleerd heeft, dedicius.

caricatuur, 1. *abstr.*, depravata imitatio. — 2. *concr.*, imago depravata of (als schilderij) in peius picta, (plastisch) efficta; homo in peius pictus, effictus.

carré, als militaire term, orbis; (v. e. leger op marsch) agmen quadratum; c. vormen, orbem facere, colligere; in orbem consistere, coire; in orbem se tutari.

carrière, z. **loopbaan**.

cassa, z. **kas**.

cassatie, 1. = *opheffing, vernietiging*, abolitio (legis, sententiae) of door abolere. — 2. = *ontzetting (van een ambt)*, door munus alci abrogatum; *vgl. aldanken*.

casseeren, z. **opheffen**, 2; **aldanken**.

catacombe, catacumba.

catalogus, index; *scatalogus*; c. van een verkooping, tabula auctionaria of rerum venalium.

catastrophe, = *plotselinge ommekeer*, ramp, fortunae vicissitudo of commutatio; = *ontknooping (v. e. treurspel)*, exitus, eventus; = *onvoorziene gebeurtenis*, casus.

categorie, genus; numerus (klasse), ratio (aard, gebied); door samenvatting onder algemeene categorieën iets in het licht stellen, generibus illustrare alqd; iets behoort tot de c. van het nut, alqd in rationem utilitatis cadit; - van de binnenlandsche politiek, est alqd ex domestica ratione; condicio (toestand); met iemd in één c. staan, in eadem condicione esse; iemd in dezelfde c. brengen, ook eodem referre alqm; iemd tot de c. der vreemden verlagen, alqm in peregrinitatem redigere.

categorisch, z. **bepaald**, **onvoorwaardelijk**.

cautic, cautio; z. **verder borgtocht**.

cavalerie enz., z. **ruiterij enz.**

cedel, tabula, index..

ceder, **cederhout**, cedrus; van c., cedrinus; ex cedro factus; de vrucht v. d. c., cedris.

cel, cella (ook v. e. *bijenkorf*); cubiculum (kamer, vertrek).

celletje, cellula.

cenotaphium, tumulus inanis of honorarius; *cenotaphium*; een c. oprichten, c. exstruere, constituere.

censeeren, iudicare de alqa re; = *onderzoeken*, examinare alqd.

ensor, censor (te Rome); = *beoordeelbaar van boeken vóór den druk*, *censor librorum; in 't alg. = *rechter*, iudex.

censuur, censura (te Rome); c. der boeken vóór den druk, *censura librorum; in 't alg. iudicium.

cent, *vgl. duut*.

centenaar, pondus centenarium; een c., twee cc. zwaar, centenarius; centum, ducentas pondos libras (sc. valens).

centenaarslast, centenarii lapidis pondus; (*fig.*) onus Aetnae gravius.

centrum, *z. middelpunt*; (*v. e. leger*) media acies, media pugna.

centurio, centurio; = *hoofdman*, ordinis dux of ductor; *de eerste c. der triërs*, centurio primi pili of primus; primus pilus; *c. zijn*, ordinem ducere; *iemd c. maken*, alci vitem (*staf v. e. centurio*) of ordinem dare; *de post van c.*, centuriatus; *in de hoop op een post van c.*, spe ordinis.

ceremonie, (*bij den godsdienst*) caerimonia; ritus; = *hofelijk gebruik*, officium; *in den pl.* = omslachtigheden, ambages.

ceremonieel, mos receptus; *het c. in acht nemen*, legi morique parère; *het c. in verwaarloozen*, contra morem facere.

certificaat, testimonium litterarum.

chais, cisium.

champignon, boletus.

chaos, chaos; (*in zuiver Lat.*) rudis indigestaque moles; *overdr.*, omnium rerum perturbatio et confusio.

chaotisch, inordinatus et turbidus; perturbatus, confusus; *a d.v.*, perturbate, confuse.

charmant, suavis, venustus, bellus, lepidus.

chef, caput (*hoofd*); princeps (*opperste leider*); dux (*aanvoerder*); praefectus (*aan het hoofd gestelde, bevelhebber enz.*); magister (*als president, b.v. eener handelsmaatschappij, societatis*).

chicane, calumnia (*valsche aanklacht*); praevaricatio (*ooral v. d. advocaat, die het te gelijk met de tegenpartij houdt*); malitia; *op cc. witzijn*, intendere animum calumniis.

chicaneren, calumniari; praevaricari; malitiose agere; calumnias struere alci.

chicaneur, calumniator; praevaricator.

chimère, commentum; imago vana (*drogbeeld*); *pl.*, ook opinio-num commenta.

chirurg, chirurgus; vulnorum medicus; medicus qui vulneribus medetur.

chirurgie, chirurgia.

chirurgisch, chirurgicus; *een ch. behandelings*, curatio, quae manu editur of corpori manu adhibetur.

cholerisch, fervidus, vehemens; iracundus.

chronisch, longus, longinquus, diuturnus; *als techn.* term chronicus (morbis).

chronologie, temporum of annorum, annalium ratio; (*als aaneenschakeling naar volgorde v. tijd*) descriptiones (*pl.*) temporum; (*als opeenvolging v. tijd*) aetatum of temporis, temporum ordo; (*als onafgebroken opeenvolging v. tijd*) temporum series; (*als geschrift*) liber de temporibus scriptus; (*als techn. term*) chronologia; *zich met de ch. bezighouden*, temporum annales persequi; *zich in de ch. vergissen*, temporibus errare.

chronologisch, observato cuiusque anni ordine deinceps compositus; *als techn. term*, chronologicus; *dikw. door den gen. t.* temporum, aetatum of den *ablat.* temporibus, *b.v. de gebeurtenissen in ch. volgorde* (*chronologisch*) ontwikkelen, explicare ordines temporum; *ch. fouten*, temporum aetatumque errores; *daarbij een ch. fout begaan*, in hoc temporibus errare; *een ch. beschrijving der gebeurtenissen geven*, res

gestas servato ordine temporum componere. — *A d.v.*, secundum ordinem temporum; servato temporis of temporum of cuiusque anni ordine; *als techn. term* chronologie.

chronoloog, *temporum rationis peritus; (*als schrijver*) qui de temporibus scribit of scripsit; qui persequitur of persecutus est temporum annales (*Cic.*); *als techn. term*, chronologus; *een nauwkeurig ch.*, in exquirendis temporibus diligens.

cichorei, cichoreum; intibum of intibus.

cijfer, *numeri nota.

cijferschrift, notae of litterae secretiores; ook alleen notae.

cijs, vectigal, tributum, stipendium.

cijsbaar, vectigalis, tributarius, stipendiarius.

cimbaal, cymbalum.

cimbaalspeler, -speelster, cymbalista; cymbalistris.

cipier, custos (carceris).

circulaire, litterae circum alios (*of passim*) dimissae.

circuleeren, circumferri.

cirkel, circulus, orbis; *vgl. kring*.

cirkelrond, circinatae rotunditatis; orbiculatus (*bolrond*).

citaat, verba allata of commemorata.

citadel, castellum, arx.

citeeren, = *aanhalen*, *z. aanvoeren*, **I**,

B; = *dagvaarden*, *z. a.*

citer, cithara; fides (*pl.*); *op de c. spelen*, citharizare, canere fidibus.

citerpen, plectrum.

citerspel, citharae cantus; citharae of chordaron sonus; ars citharoedica.

citerspeler, -speelster, citharista, citharistria.

citerzanger, -zangeres, = *iemd die op de c. speelt en er bij zingt*, citharoedus, citharoeda.

citroen, malum citreum of alleen citreum.

citroenboom, citrus; plantsoen of bosch van *cc.*, citretum.

citroenhout, van of uit *c.*, citreus.

civiel, = *burgerlijk*, *z. a.*; = *matig*, *z. a.*; *een c. ambt*, magistratus; (*als werk, bezigheid*) munus of officium civile; *c. aangelegenheden*, res urbanae; res ad officia civilia pertinentes; *c. beambte*, magistratus;

c. overheid, potestas; *de hoogste c. en militaire overheden*, summa imperia et summae potestates (*niet omgekeerd*); *c. dienst*, munera of officia civilia.

civilisatie, *z. beschaving*.

civiliseeren, *z. beschaven*, **2**.

classiek, *z. klassiek*.

classificeeren, describere classes; generatim describere; dividere.

client, cliens; *iems c. zijn*, esse in clientela alci; - *worden*, in clientelam alci se conferre; *c. van een rechtsgeleerde*, consultor; *c. van een advocaat*, is pro quo alqs dicit.

cliente, cliens.

clienteel, clientela.

club, sodalitas, factio.

codicil, codicilli.

coelbaat, *z. caelbaat*.

collecte, *b.v. een c. houden*, stipem colligere; *concr.*, pecunia collecta.

collega, collega; comes et adiutor negotiorum publicorum; *iems c. zijn*, collegam

alci esse; *de verhouding van c., het c. zijn*, collegium; coniunctio sortis, provinciae, officii; publici muneris societas.

college, 1. = *de ambtgenooten*, collegium. — 2. = *academische les*, schola, acroasis, auditio; *c. geven over iets*, scholam habere de alga re, disserere de alga re.

collegiaal, *a d v.*, ut decet collegam.

colonnade, porticus.

colonne, pars exercitus; manus; (*op marsch*) agmen; *in cc.*, exercitu in partes diviso; *in drie cc.*, triperitito agmine.

comediant, actor comœdiarum of comicus; *ook comicus alleen*.

comédie, comœdia; *fig.*, simulatio.

comediedichter, (poëta) comicus; comœdiarum scriptor.

comisch, *eig.*, comicus; *a d v.*, comice, comico more; *oneig.*, ridiculus (*posierlijk*); *mirificus* (*wonderlijk*); *a d v.*, ridicule.

comité, *z. commissie*, 2.

comitiën, comitia; (*voor de keuze der consuls*) comitia consularia of consulum, (*-der tribunen*) tribunicia, (*-des konings*) regi creando.

commandant, praefectus; dux; *c. eener stad zijn*, urbi praeesse of praefectum esse; *vgl.* bevelhebber.

commandeeren, *z. bevel* (2) *voeren*.

commando, imperium (*bevel*); *een ondergeschikt c.*, cura alos rei; *het c. hebben* = *het bevel voeren*, *z. bevel*, 2; *iemd een of het c. geven*, opdragen, praeficere alqm in exercitu; *onder iemds c. dienen*, sub alqo of sub alos signis militare; *het c. over het leger wordt aan iemd opgedragen*, exercitus ducendus datur alci.

commentaar, commentarium; = *verklaring*, interpretatio, enarratio.

commentator, interpres; enarrator; †commentator.

commenteeren, *z. uitleggen*, 2.

commissaris, curator; *de twee, drie enz. cc.*, duumviri, triumviri etc.

commissie, 1. = *opdracht*, *z. a.* — 2. = *comité*, delecti viri, delecti, (*ter beraadslaging*) consilium; recuperatores (*bij onderzoekingen over mijn en dijn*); arbitri; *een c. van twee, drie mannen*, *z. commissaris*; *een c. van tien mannen om wetten samen te stellen*, decemviri legibus scribendis; *een c. van vijftien mannen*, quindecimviri.

commissiounair, procurator, curator uegotiorum.

communicatie, *z. mededeeling*, *verbanding*, *verkeer*, 2.

communisme, aequatio bonorum of patrimoniorum; aequata bona of patrimonialia.

communist, qui bona omnia aequari vult; qui bonorum aequationi studet.

compagnie, 1. = *maatschappij*, societas; *een c. met iemd vormen*, societatem iungere of facere cum alqo; adiungere sibi alqm socium. — 2. = *afdeeling* voetvolk, cohors, centuria, ordo; *in of bij compagnieën*, centuriatim.

compagnon, socius; consors of rei pecuniariae socius.

compendium, epitoma.

competent, iustus, legitimus, idoneus (iudex); *hij is daartoe c.*, ius habet illud

faciendi; *iets beoordeelen, waartoe men niet c. is*, iudicare, quod non est nostri iudicii.

competentie, ius, auctoritas.

compilatie, liber ex alieno libro (aliorum of alienis libris) compositus, congestus; *vgl.* compileeren.

compiler, qui librum ex alieno libro (aliorum of alienis libris) componit, congruit (*niet*: compiler).

compileeren, librum ex alieno libro (aliorum of alienis libris) componere, congerere.

compleet, *z. volledig*.

completeeren, -ing, *z. aanvullen*, -ing.

compliment, 1. = *buiging*, *z. a.* — 2. = *groet*, salus; salutatio; *iemd zijn c. maken*, salutare alqm; *iemd de cc. van iemd brengen*, munusculum alci salutem ab alqo. — 3. = *plichtplegingen*, verba honorifica; verborum honos; (*in ongunstigen zin*) inania verba; *verba*; *iemd cc. maken*, laudare of honorificis verbis prosequi alqm; *ik maak u mijn c. (over iets)*; tibi gratulor (alqd; de alga re).

componereen, modos facere; *liederen*, zangstukken *c.*, cantus, carmina vocum sonis rescribere; *een lied c. voor vier stemmen*, *carmen quattuor vocum concentui accomodare.

componist, qui facit modos.

1. **compres** (*adi.*), artus; *c. gedrukt*, *typis artioribus expressus.

2. **compres** (*subst.*), fomentum (*warm c.*); *z. verband*, 1.

compromitteeren, *iemd c.*, alos famam laedere, contra alos summam existimationem venire; alqm in invidiam adducere (*aan haat blootstellen*); *zich c.*, famam suam laedere of in discrimen adducere.

concentreeren, in unum conferre, contrahere alqd; *zich c. (als krijgst.)*, coire inter se; *zich in een kring c.*, coire in orbem; *in het verband alleen coire*; colligere se in orbem; *ik c. mijn gedachten op iets*, mens mea versatur in una re; *de geheele oorlog c. zich voor een stad*, totius belli impetus consistit ad moenia oppidi alos; *troepen bellen zich te c.*, destinare copias.

concept, exemplum (*de eerste schriftelijke schets*).

concert, symphonia; concentus; (*voocaal- en instrumentaalmuziek*) cantus vocum et nervorum ac tibiarum.

concessie, *z. toestemming*.

conciërge, = *cipier* custos (carceris); = *deurwachter*, ianitor, ostiarius.

conclipeeren, scribere, perscribere; literis consignare.

conclusie, conclusio.

concreet, sensui subiectus; finitus, definitus, certus definitusque; *een c. begrip*, notio rei singularis; *een c. geval (in rechten)*, certa definitaque causa; genus causarum quod personis certis temporibusque definitur; *iets concreets*, solida quaedam res et expressa; corpus visu tactuque manifestum; id quod of res quae est; *z. voorwerpen*, quae cerni tangere of quae demonstrari possunt; *c. gedaante of vorm*, in het verband alleen effigies; *a d v.*, *re (tegenover cogitatione)*; definite (*tegenover separatum*).

concubinaat, concubinatius.

concurreren, certare, concertare, contendere (cum alqo).

concurrent, competitor; aemulus; adversarius (*die op een aurtie tegen iemd opbiedt*).

concurrentie, certamen, certatio; *er bestaat (bij deze kunst) groote c., multi aemuli eidem arti inserviunt*.

conditie, = **voorwaarde**, z. a.

condoleantie, consolatio; - **brief**, litterae consolatoriae.

condoleeren, iem'd c., coram suum dolorem alci declarare; *feliciteerenden of condoleerenden*, gratulantes aut consolantes (*Liv.*).

confereren, rem conferre inter se, (*met iem'd*) communicare cum alqo (de alqare); *vgl. bespreken*.

conferentie, consultatio, deliberatio; colloquium (*samenspraak*); (*geheime*) consilia arcana (*pl.*); *een c. houden*, deliberationem habere; *deliberare, consulare, (met iem'd)* colloquium cum alqo habere, facere; *een geheime c. houden*, secreto colloqui (cum alqo); *een geheime c. bijwonen*, consiliis arcanis interesse.

confessie, z. **geloof**, op het eind; **gehoofsbedijenis**.

confiscatie, confiscatio (*verbeurdverklaring van goederen ten bate v. d. keizerlijke schatkist*); publicatio (*ten bate v. d. staat*); *de c. eener zaak*, ademptio alicui rei (bonorum).

confiskeeren, publicare, in publicum addicere; confiscare, in fiscum redigere; *vgl. confiscatie*; (*bij publicken aanslag ten bate v. d. staat*) proscribere; *boeken c.*, *libros publice conquirere.

confituren, bellaria (*n. pl.*, dessert).

conflict, z. **strijd**, **strijden**.

conform, convenienter; c. zijn met enz., congruere cum etc.

confronteeren, iem'd met iem'd c., componere alqm cum alqo.

congres, conventus; concilium; *het c. der Grieken te Thermopylae*, conventus Pylaeus; *commune Graecorum concilium*; *een c. houden*, conventum agere; *ergens* -, in alqm locum convenire; *een wereldc. houden*, conventus orbis terrarum agere.

connexies, res rationesque cum aliis contractae (*zaken*); privatae necessitudines; *invloedrijke cc.*, validae propinquitates; *amicitiae eorum qui apud alqm potentes sunt*.

consequent, constans; sibi consentaneus; c. zijn of blijven, constare sibi; secum consentire; a d v., constanter.

consequentie, 1. = *gevolgtrekking*, consequentia; *consecuto*; *uw c. (in philosophische taal)* consequentia vestra (*n. pl.*). — 2. = *het zich gelijk blijven*, constantia; ratio constans; *de c. van een filosofisch systeem*, perpetuitas et constantia; *in deze bewerkingen vind ik geen groote c.*, haec non constantissime dici mihi videntur, - is niet de geringste c., haec inconstantissime dicuntur.

constateeren, confirmare; *het feit is geconstateerd*, factum constat; *een moord is g., caedem factam esse constat*.

constateering, testificatio; confirmatio; *door de verba*,

constellatie, affectio caeli of astrorum; *onder welke c. elk levend wezen ontstaat*, quomodo affecto caelo compositisque sideribus quodque animal oriatur; *onder dezelfde c. geboren zijn*, eodem statu caeli et stellarum natum esse.

constitutie, 1. = *lichaamsgesteldheid*, corporis constitutio of affectio; *een krachtige c.*, firma corporis constitutio; *vires corporis of alleen vires*. — 2. = **staatsregeling**, z. a.; = *grondwet*, lex quae lata est de imperio principis of regis; *lex de imperio principis of regis*; z. **grondwet**. — 3. = **verordening**, z. a.

constitutioneel, legitimus; a d v., legitime; c. *vrijheid*, leges libertasque, b v. civitatibus leges libertatemque reddidit.

constructie, 1. = **bouw**, 3, z. a. — 2. *als gramm. term.*, constructio verborum (*ofschoon dit eerst bij lateren voorkomt, kan het noch door consecutio verborum noch door conformatio, compositio verborum altijd goed vervangen worden*); (*in de mathesis*) descriptio.

construeeren, *als gramm. term.*, construere; *soms ook componere*; addere, adiungere; (*in de mathesis*) describere; *constituere* (*in data linea triangulum aequis lateribus*).

consul, (*te Rome*) consul; *de c. van het vorige jaar*, qui proximo anno consulatum gerebat; *gewezen c.*, vir consularis of *alleen consularis*; *den c. betreffende*, consularis (*exercitus consularis; comitia consularia*).

consulaat, consulatus; *de leeftijd volgens de wet voor het c. vereischt*, aetas consularis; *het c. bekleeden*, consulatum gerere, obtinere; *onder het c. van Messala en Piso*, Messala et Pisone consulibus.

consulteeren, consulere; *zich laten c.* = *consult geven* (v. e. arts), consilii copiam praebere.

contant, c. **geld**, pecunia praesens; c. **betaling**, repraesentatio; c. **betalen**, praesentia pecunia solvere; repraesentare (mercedem, pecuniam).

continent, (terra) continens.

contingent, certus numerus militum, qui imperatus est, *in het verband alleen* certus of constitutus numerus militum; *het c. voor elken staat vaststellen*, quantum quaeque civitas militum mittat constituere.

contract, pactum, pactio; conventum; pactum conventum of pactum et conventum; condicio; lex; *een c. dat nog gesloten moet worden*, res contrahenda; *overeenkomstig het c.*, pacto of convento conveniens (a d v., ex pacto of convento); *huur- of pachtcontract*, conductio; *overeenkomstig enz.*, ex conductione.

contracteeren, *met iem'd c.*, pacisci of pactationem facere cum alqo, contrahere rem, negotium, ook alleen contrahere cum alqo.

contrast, contrarium; diversitas (*mira inter exercitum imperatoremque*); dissimilitudo (morum); *ter wille van het c. vergelijken*, alqd cum alqare re configurare (*Cic.*); *een c. vormen*, z. **constrasteeren**.

contrasteeren, = *een contrast vormen*, pugnare (cum alqare re, inter se); discordare (cum alqare re, inter se); abhorrere (ab alqare

re); *contrasteerend*, ook dissimilis, dispar, diversus.

contribuant, qui pecuniam confert ad alquam rem.

contribueren, pecuniam conferre ad alquam rem.

contributie, = *bijdrage*, pecunia ad alquam rem conferenda of collata.

coördineeren, adiungere; annexere.

corporatie, (*als geheel*) corpus; collegium (pontificum, augurum, mercatorum); (*in de middelleeuwen*) universitas; (*als genootschap*) societas.

corps, 1. = **corporatie**, *z. a.* — 2. = *bende, legerdrom, manus, exercitus.*

correct, emendatus; rectus; elegans; *c. stijl*, incorrupta sermonis integritas; elegantia orationis of loquendi.

correctheid, *z. correct.*

correspondeeren, litteras dare et accipere, (*met iemand*) cum alquo per litteras colloqui.

correspondent, *z. briefschrijver.*

correspondentie, *z. briefwisseling.*

corrigeeren, emendare; *vgl. verbeteren.*

coryphee, *z. meester, 2.*

corysse, paries scaenae; *oneig.*, achter de cc. = *heimelijk*, post siparium (*Cic.*); achter de cc. zien, pervenire ad omnia intima alcos consilia; *z. trachten te zien*, principum consilia rimari.

courant, *z. krant.*

creatuur, 1. = *schepsel*, res creata; *c o l l e c t.*, = *de schepselen, het geschapene*, rerum natura. — 2. = *die door een ander vooruitgekomen is*, *alcos beneficio auctus; *centurionen*, *zijn cc.*, sui beneficii centuriones (*Suet.*); = *handlanger*, adiutor.

crediteeren, *z. borgen.*

crimineel, publicus; capitalis; *een zaak c. behandelen*, causam ad capitis iudicium revocare; *c. rechtbank*, iudicium publicum of capitis, capitalis; quaestio publica; *c. recht*, ius publicum; *c. proces*, causa publica of capitis, capitalis; *lis capitis*; *rechter in c. zaken*, is qui iudicium publicum of capitale, capitis exercet; quaesitor ac iudex; *c. zaak*, = **halsmisdaad**, *z. a.*, = *c. proces*, *z. boven*; *onderzoek in c. zaken*, quaestio publica; iudicium capitis of capitale; *aan een dergelijk onderzoek onderworpen worden*, iudicium capitis subire; *dat onderzoek leiden*, quaestiones rerum capitalium exercere.

crisis, discrimen; crisis (*Sen.*); *er is een c. ophanden*, res adducta est in propinquum discrimen; *de staat bevindt zich in een c.*, res publica in ancipiti est.

criterium, certa iudicandi et assentiendi nota, ook nota alleen; regula et iudicium; iudicium; *zekere cc.*, signa quaedam et notae.

criticaster, index iniquus.

criticus, criticus; *artis criticae studiosus; ook iudex; existimator (*beoordeelbaar*, *in den pl u r.* ook existimantes); *een scherp, degelijk c.*, Aristarchus; *een hatelijk, boosaardig c.*, Zoillus.

kritiek, *ars of res critica; *studia critica (*pl.*); *historische c.*, *diudicatorum (gestarum), factorum. | (*algemeener*) iudicium, censura; *beneden alle c.*, non dignus,

de quo iudicium fiat; pessimus; pravissimus; (*a d i.*), *z. kritiek.*

critisch, *criticus; *niets met c. scherpte bewerkt zijn*, *ad criticam severitatem non exactum esse; *c. geest*, ingenium acutum; *iets met een c. oog beschouwen*, considerare alqd; *c. geschriften*, *libri qui sunt de critico genere, *libri critici argumenti; *a d v.*, *critica ratione, *ad criticam rationem; *more of e praecipitis criticorum of artis criticae.

critiseeren, iudicare; *censuram agere of gerere alcos rei, alcos; inquirere in alqd; *iets scherp c.*, alqd acri subtilique ingenio et iudicio percensere; *iemd iets laten c.*, alqd alcos iudicio examinare.

cultuur, = *verbouwing*, satio; = **beschaving**, *z. a.*

curateele, curator, *z. voogdij, voogd*; *onder curateele stellen*, patriis bonis interdicere alci.

cureeren, *z. genezen, 1.*

curiositeit, res raritate notabilis.

cursorisch, *b.v. c. lectuur*, *lectio, interpretatio quae cursoria dicitur of in qua celerius progredimur; *a d v.*, cursum (legere); *c. verklaren*, celerius in interpretando progredi.

cylinder, cylindrus.

cypres, cupressus; *uit of van cc.*, cupressus.

cypressenbosch, cupressetum.

D.

daad, factum (*het verrichte*); facinus (*gewichtige, groote daad, ook een goede, doch vaker een slechte*); opus (*werk*); *een goede, schoone d.*, bene, recte factum, egregie of egregium factum, facinus praeclarum; pulchrum factum of facinus; *roemvolle, heerlijke dd.*, ook laudes, decora, *fgloriae*; *een onedele, slechte d.*, flagitium, res turpis, *z. misdaad, schanddaad*; *onze dd.*, ook alleen nostra; *een d. doen, verrichten*, facinus conficere, facere, efficere, edere; *een slechte* -, facinus, flagitium, scelus committere, perficere, admittere; *dappere daden in het staatsbestuur*, in den oorlog, fortitudines domesticae, militares (*Cic.*); *de daden*, facta; res gestae; gesta (*nl. pl.*), ook alleen res (*vooral = krijgssdaden*); res gerendae; acta; *mijn dd.*, res meae of a me gestae; *mannen van de d.*, homines navi et industrii of rerum gerendarum cupidi; *in 't bijz. op heeter d.*, recenti re; *in ipsa re*, in ipso facinore, delicto, in ipsa culpa; *in re praesenti*; *iemd op heeter d. betrappen*, alqm in manifesto scelere deprehendere, ook deprehendere alleen.

daadzaak, *z. feit.*

daags, *z. dag, 2. i. h. midden.*

daar, 1. *van plaats en tijd*, hic (*met betrekking op den 1sten pers.*); ibi (*op de genoemde plaats, den genoemden tijd*); alleen *van plaats*, eo loco, illic, istic (*illic = d.*, waar hij is; *istic = d.*, waar gij zijt); tum, v. d. tijd, vooral na voorafgaand quum, postquam, ubi, of partic.; *bij subst.*, door een pron., *b.v. de man d.*, homo hic of iste, ille; *d. waar*, ibi ubi; *illic ubi*; *wie*

*d. ? quis homo est ? quis tu ? van d., inde ; illinc (van d., waar hij is) ; istinc (van d., waar hij zijt) ; ex eo loco ; aan het begin van een zin in nauwer verband met het voorgaande, unde, ex quo loco ; eveneens d., ibidem ; eodem loco ; eodem loci ; eādem sc. viā ; eveneens van d., indidem ; bij verba ook door een daarmee verbonden ad, b.v. d. zijn, adesce ; d. niet zijn, abesse ; het d. zijn = aanwezigheid, praesentia ; d. staan, astare ; d. liggen (= gereed liggen), ad manus esse ; daar in uitdrukkingen als *daar ziet ge enz., blijft onvertaald : d. zal wellicht iem. zeggen, dicat, dixerit quis, aliquis, quispiam ; d. (opeens), hic : d. vliegt me Cato naar het sprekgestoelte, hic tibi rostra C. advolat. — 2. cont., quum (causaal) ; ook door partici. ; quia, quod, quoniam, quando, quandoquidem, siquidem (v. grond, oorzaak) ; d. toech, quum ; d. hij immers, quippe qui.**

daaraan, 1. eig., van plaats, ad, iuxta, prope ; propter (*m. acc. van een pron. demonstr.*) ; d. liggen, adiacere ; locum alqm attingere ; confinem esse ; d. zijn (= zich aan de zaak bevinden), haerere in alga re ; adhaerere, inhaerere alci rei. — **2. overdr., ik denk d., id cogito ; eius rei memor sum ; d. erken ik uwe liefde, inde of ex ea re amore tuum agnosco ; er is d. gelegen, z. gelegen, 2, na h. midden ; d. moeten, cogi (adigi) ad alqd ; hij moest d., illud facere coactus est ; eam rem vitare, effugere non potuit ; d. toe zijn, b.v. ik ben er goed, slecht aan toe, bene, praeclare, optime, male, pessime mecum agitur ; het of iem. is dicht d. toe, dat of om enz., prope est ut etc. ; in eo est (niet sum) ut ; non multum abest quin ; niet d. willen, recusare, refugere ; cunctari ; tergiversari ; d. komen = verkrigen, consequi, assequi, nancisci alqd ; ik weet niet, hoe ik d. gekomen ben, insperatum, necopinatum mihi accidit.**

daarachter, post eum, illum ; ook latens post etc. ; d. aan zitten, instare (ut, absol.) ; urgere (de alga re, absol.) ; d. komen, cognoscere, intellegere ; experiri ; comperire ; d. zitten, - steken, subesse (nihil doli), latere.

daarbij, 1. van plaats, iuxta, prope, propter ; dikw. door een met verba verbonden ad ; daarbij (b.v. eten), cum alga re, ad alqd, b.v. cum pane edere, ad panem adhibere. — 2. van tijd, unā, simul ; praeter ea, insuper (d. nog, daarenboven) ; d. echter (ter aanknooping eener gewichtige nevengedachte) atque. — 3. = door deze zaak, z. daardoor ; = in, bij, uit deze zaak, in eo, in hac re, in ea re, ex hac of ex ea re, b.v. ex hac of ex ea re utilitatem capiemus ; = in betr. tot deze zaak, de ea re, de hac re ; = hier, bij deze gelegenheid, hic, hoc loco ; in hac re ; hac occasione datā. — 4. = bovendien, ad hoc, ad id ; ad haec ; praeterea ; insuper ; adde (voeg daar nog bij) ; tum etiam (dan ook) ; ik heb van u slechts 2, hoogstens 3 brieven ontvangen en d. nog zeer korte, litteras a te bis terve ad summum et eas perbreves accepi ; hij was rijk en d. adellijk, dives idemque nobilis erat ; ook alleen atque bij aanknooping van gewichtige nevengedachten. — 5. verbonden met werkuv. ; d. blijven, z. bijblijven ; d. doen, addere ; d. dragen, afferre,

conferre ; d. geven, addere ; d. gieten, affundere ; d. komen, adire, accedere (ook overdr. huc, eodem accedit ; d. komt (nog), dat, accedit quod of ut, ook alleen atque) ; onverwachts d. komen, intervenire, supervenire ; d. krijgen, acquirere ; d. liggen, in engeren zin, iuxta, prope of propter iacere (v. personen en zaken), propter cubare, accubare (v. personen) ; in ruimeren zin v. plaatsen en volken, adiacere ; iuxta situm esse ; vicinum, appositum, propinquum esse ; imminere ; d. mengen, admiscere ; d. nemen of halen, adhibere (alqm alci rei), assumere (Eumene etiam rege assumpto ; aliquantum etiam notitis ; aliam quoque artem sibi) ; admiscere (alqd) ; d. schilderen, appingere ; d. schrijven, ascribere ; d. staan, astare ; iuxta stare ; (v. woorden) additum, appositum, ascriptum esse ; d. tellen, annumerare ; d. treden, accedere, assistere ; d. zeggen, z. bijvoegen ; d. zijn, adesse (alci rei) ; deel aan iets iem. er, interesse (in alga re, alci rei) ; socium, participem esse alcs rei (iets deelachtig zijn) ; d. geweest zijn (bij een misdaad), affinem esse facinori ; mee d. willen zijn, nomen suum profiteri ; = bijgevoegd zijn, additum, appositum esse (alci rei, v. zaken) ; d. zingen, accinere ; d. zitten, assidere.

daarboven, 1. eig., supra, superius ; super eo, in eo (daarbovenop) ; dikw. door samengestelde verba, b.v. superimpositum esse (daarbovenop liggen) ; (v. plaatsen) superiacere ; imminere ei loco (d. liggen) ; ei rei insidere, supersedere (daarbovenop zitten) ; ei rei superstare (daarbovenop staan) ; (v. letters) ei rei inscriptum esse ; daarbovenuit, ultra eam rem, ultra ; - steken, ultra excurrere ; - zien, ultra illud prospicere. — 2. overdr., ultra, supra ; amplius ; niets gaat d., nihil potest supra (sc. esse) ; nihil dici potest ultra ; hij is 20 jaren oud en d., natus est amplius viginti annos ; d. gaan, ook praestare ; d. stellen, antepone, praefere.

daardoor, 1. eig., van plaats, eā ; hāc ; istāc ; per eum locum ; per ea loca ; als het ziet op een voorafgaand subst., per eum, per eam, per id etc., b.v. de rivier is niet diep, een paard kan d. gaan, fluvius non altus est, equus per eum transire potest. — 2. overdr., om een middel, werktuig aan te duiden, eo ; ea re ; iis rebus ; aan het begin van den zin, ook qua re ; soms nauwkeuriger door een geschikt partici., b.v. hij liet zich ook d. niet afschrikken, neque haec perpersus deterritus est etc. ; d. reddde hij den staat, ita se gerendo, tali ratione usus, his rebus gestis etc. | d., dat, eo quod, ook alleen quod ; d. dat grj op deze wijze aanklaagt, quum hoc modo accusas ; = zoo, op die wijze, dat (waar eo quod of quum niet te gebruiken is), sic of ita ... ut, b.v. hij voorzag met moeite d. in zijn onderhoud, dat, victum aegre ita sibi quaerebat, ut etc. ; niet zelden ook door ablat. gerund. of gerundiv. of door participia, b.v. de tribunen kregen hun zin d., dat zij dreigden, tribuni pervicere denuntiando of denuntiantes etc. ; d., dat het biggeloof te niet gedaan wordt, wordt de godsdienst nog niet te niet gedaan, superstitione tollenda non tollitur religio.

daarenboven, z. bovendien.

daarentegen, contra ea; ex contrario; (*bij Cic.*) enkel contra; d. wederom, van den anderen kant, rursus, vicissim; maar d., d. echter, at, at contra; autem (*vgl. maar, echter*); soms door idem, als aan een en dezelfde zaak een praedicaat toegekend wordt, dat zich met het vroeger toegekende niet vereenigen laat.

daarheen, eo, in eum locum; illuc, illo; istuc, isto; illorsum, istorsum (*dien kant uit*); eveneens d., eodem; *hierheen en d.*, huc et (atque) illuc; d. *ijlen*, avolare; fugere, aufugere (*ook v. d. tijd*); cedere, b.v. horae et dies et menses et anni cedunt; *de tijd tijt d.*, volat aetas; d. *jagen*, avolare; citato equo avehī; d. *leven*, vitam transire veluti pecora.

daarin, 1. *eig.*, in eo, in ea re, in hoc, in hac re etc.; = *daar binnen*, intus; intra; ibi (*aldaar*); (*na verba van beweging*) in eum, in hunc etc.; eo. — 2. *overdr.*, iem d. (= in die zaak) mengen, isto admiscere alqm (*Cic.*); d. heeft hij misgetast of geteld, in eo peccavit; veel heeft mij d. verhindert, multa impederunt quominus id facerem.

daarlangs, cā, illā; illac, istac.

daarmede, door den a.b.l. van het pron. of door de praep. cum etc.; aan het begin van den zin, in nauwer verband met het voorgaande, ook door het r.e.l.t.; d. beginnen, ab eo. ab ea re incipere, initium facere; d. *eindigen*, in illud desinere; d. *klaar komen*, rem absolvere; *wat wilt gij d. zeggen?* quorsum haec dicis? hoe staat het d.? quo loco res est? d. staat het goed, ea res prospere succedit; d. is de zaak niet afgedaan, hoc rem non conficit; d. bewijst gij mij een dienst, hoc mihi gratissimum feceris; *het is d. uit*, actum est; d. is het zoo gesteld, res ita comparata est of se habet; d. wordt het gevoelen van hen niet weersproken, die, sic non impugnatur sententia eorum qui etc.

daarna, post, postea; deinde (*dein*), exinde; twee jaren d., bienni post; niet lang d., paulo post; *vgl. daarop*, 2.

daarnaar, z. *naar*, of de woorden, waarmee **daarnaar** in het Nederl. verbonden is; d. *vragen* = zich daarom bekommeren, curare, curae habere eam rem; d. *uitzien*, eum of talem videri qui etc.; d. *leven*, ei rei convenienter vivere, ita vivere; *zich d. richten*, accommodare se ad rem; servare, observare, sequi hoc; *hij maakt het d.*, dat enz., talem se praebet, ut etc.; *het gaat hem ook d.*, fert dignos fructus factorum suorum.

daarnaast, z. *daarbij*.

daarnevans, = *daarbij*, z. a.; = *bovendien*, z. a.

daarom, 1. *eig.*, circa, circum met den a.c.c. van een pron. demonstr.; dikw. door een met circum samengesteld verbum, b.v. d. binden, circumdare, circumligare; d. leggen, zettē, circumdare, circumcludere.

— 2. *overdr.*, = in betrekking daartoe, wat dat aangaat, de ea re; gewl. evenwel door een c.a.s. obliq. van een pron., b.v. ik verzoek u d., hoc a te peto; d. *bekommer ik mij niet*, id non curo; = *derhalve*, *deswege*, z. a.

daaromtrent, = *dienaangaande*, ea dere.

daaronder, 1. *van plaats*, sub eo, sub eum; als het voorwerp, waaronder zich iets bevindt of geraakt, onmiddellijk vooraf genoemd is, slechts infra, subter; zeer dikw. ook door een compositum met sub, z. *beneden*. — *overdr.*, d. *tijden*, ex re damnū of detrimētum, incommodum capere of accipere; d. *tijdt zijn naam*, ex eo existimationis iacturam facit; = *minder*, b.v. *de meisjes zijn 20 jaren oud*, geen is d., hoe puellae viginti annos natae sunt, nulla earum minor est; = *goedkoop*, b.v. *ik zal het niet d. verkoopen*, minoris non vendam. — 2. = *tot een getal*, een klasse behoorende, inter eos, hos, in iis, his; ex iis, de iis; in hoc, eo genere, quo in genere; *bij een superl. of ranggetal gewl.* door eorum, earum. — 3. *in 't bijz.*; d. *behooven*, eo, in eum numerum referri, in iis numerari; eius ordinis of corporis esse, ei generi subiectum esse; d. *bouwen*, subicere aedes loco alci; d. *gaan*, subire (tectum); d. *door*, subter of sub eam rem; subter; *subter en sub ook in samenstellingen*, b.v. d. *door stroomen*, sub eam rem subterfluere; d. *houden*, leggen, doen, subicere, supponere, subdere (alqd alci rei); d. *liggen*, subiacere; subiectum, suppositum esse; d. *mengen*, immiscere, admiscere; d. *opgenomen worden*, recipi in eum numerum, numero eorum ascribi; *toevallig d. verzeild raken*, incidere in alqos; d. *rekenen*, in eorum numero habere, reponere; d. *schrijven*, subscribere alci rei; d. *spreiden*, subternere (alqd alci rei); d. *vloeien*, subterlabi; d. *wegtrekken*, subducere ei rei; d. *zitten*, sub alqa re sedere; (= onder, te midden van personen) inter alqos sedere.

daarop, 1. om het zijn op een plaats aan te duiden, door in c. a. b. l. van een pron. demonstr. (in eo of in ea re, in iis). Verba, die met da. a. r. o. p. verbonden worden: d. *aandringen*, dat enz., z. *aandringen*, 2.; d. *aankomen*, z. *aankomen*, II, A; het d. *aanleggen*, dat of te enz., id agere, id moliri, ut etc.; id velle m. a. c. c. i. n. f.; operam dare, ut etc.; d. *acht geven*, attendere (bene, male); d. *acht geven*, dat enz., attendere m. a. c. c. i. n. f.; (= *zorgen*) videre ut, ne; d. *antwoorden*, ad ea respondere of (schriftelijk) rescribere; d. *bouwen*, superstruere (*eig.*); oneig., fidere, confidere (ei rei); d. *komen*, incidere in alqd; excoigtare, invenire alqd; = op de gedachte komen, in eam cogitationem (mentem) incidere; mentio de ea re incidit; d. *staan*, dat, contendere, perseverare ut; d. *uitzijn*, z. *uitzijn*, 1.; d. *zetten*, (*eig.*) imponere, superponere, superimponere; (*overdr.*) proponere (praemium, poemā); z. *verder het met op samengestelde verbum en het simplex*. — 2. *van tijd*, inde, deinde, tum, postea; dikw. nauwkeuriger door quo facto, qua re cognita, audita; secundum haec; d. *ging hij heen*, cum his of haec locutus abiit; *vgl. daarna*.

daarover, 1. *eig.*, in rust, super eo, in eo; dikw. door samengestelde verba, b.v. d. *liggen*, superimpositum esse. — *van een beweging*, super, supra eum of alleen super, supra; dikw. echter door m. super of trans samengestelde verba, b.v. d. *spreiden*, dekken, supersternere, superinsternere; supertegere; superponere, superimponere; d. *rijden*,

supervehi; *d. voeren*, traducere, traicere; *d. vliegen*, transvolare; *d. gaan*, transire, traicere; *d. leggen*, superimponere, superponere; *d. zwemmen*, tranare (flumen), transnatare; *d. springen*, transillire; *d. strooien*, supersternere. — **2. overdr.**, de ea re, *b.v.* scribere, dicere, exponere. | = *deswege*, door ob of propter eam rem; ob eam causam of door den casus dien het verbum vereischt, *b.v.* zich d. ergeren, rem aegre of moleste ferre; zich d. be-kommeren, ea re moveri, angere; zich d. verheugen, ea re laetari. | om de macht uit te drukken, die men over iets heeft, *b.v.* d. stellen, ei rei praepone, praeficere; *d. gesteld zijn* ook ei rei praeesse; *heer d. zijn*, ei rei imperare. — **Daaroverheen**, per of trans, supra of super eum (eam, id, eum locum); *overdr.*, licht d. gaan, (in een verhaall) leviter transire, attingere alqd, (bij het werk) festinanter agere; levi brachio agere alqd; *d. zijn*, eo facile carere of com-mode supersedere posse; de ea re non laborare, non sollicitum esse; ea re defunctum of perfunctum esse (te boven zijn).

daartegen, om de beweging of richting van een voorwerp aan te duiden, contra c. a. c. van het pron. is, ook als adv.; *d. aanvoeren*, opponere, (een grond-) rationem contra sententiam afferre; *daarvoor* en d. enz., *z. 2. voor, II, B*; iets d. hebben, dissentire; repugnare; non concedere; *tenzij* *gij* iets d. hebt, nisi quid habes ad haec; nisi tibi secus videtur; *ik heb niets d.*, non nolo; non repugno; non moror; nihil impedit; nihil me interpono; per me licet; concedo; *ik kan niets d. hebben*, dat enz., non possum recusare quin etc.; *d. handelen*, contra facere; secus of aliter facere; *d. protesteeren*, intercedere; *d. spreken*, obloqui; contra disputare; *zich d. verzetten*, adversari; obniti; repugnare; *d. zijn*, adversari; repugnare; rem improbare (afkeuren) of dissuadere (afraden). — **Daartegenover**, exadversum, ex adverso; *overdr.*, d. stellen (bij een weddenschap) apponere; (bij een vergelijking) conferre; = in vergelijking daarmede, prae eo; (bij een vergelding) contra, vicissim; d. geven, vicissim dare.

daartoe, ter aanduiding van een doel, ad id, eo consilio; *iemd d. brengen*, movere of adducere alqm ut id faciat, alqm eo perducere; *d. overgaan*, aggredi alqd, ook c. i. n. f.

daartusschen, inter eos etc., inter hos etc.; interim, interea (intusschen, onderusschen); *geul*, door een samenstelling met inter, *b.v.* d. inlatsschen, intercalare; *d. vloeien*, interfueri; *d. komen*, intervenire, supervenire; = *afbreken*, interpellare (orationem alcs); *d. liggen*, interiacere, vaker interiectum esse, intercedere; *d. zijn*, interesse, interiectum esse, intercedere; *d. staan*, inter eos stare; *d. treden*, inter eos consistere.

daaruit, ex ea re, ex eo, ex ea etc., hinc, illinc, istinc, inde, of, in nauwere betrekking tot het voorafgaande, unde.

daarvan, 1. om afscheiding, verwijdering enz. van iets aan te duiden, ab eo; de eo, de ea re, de eo loco; ex eo (ea re, iis rebus); inde (relat. unde); *winst*, voordeel d. hebben,

lucrum facere, utilitatem of fructum capere (ex alqa re); *ik heb d. schade*, mihi fraudi est alqd; *dat heb ik d.*, hunc nimirum fructum inde percipio. — **2. = met betrekking** daarop, de eo; *geen kennis d. hebben*, eius rei (earum rerum) imperitum esse; *vees d. overtuigd dat enz.*, sit hoc tibi persuasum m. a. c. c. i. n. f.; *als bewijs d. dient*, documento est; *wat zegt gij d.*, quid tibi videtur? quid censet? *wat zullen de menschen d. zeggen?* quid homines iudicabunt? — **3. om een deel van een geheel aan te duiden**, ex (de) eo; *door den gen. e. part. eorum*, *b.v.* een deel d., p. eorum.

daarvoor, 1. eig., van plaats, ante of ob eum; zeer dikw. wordt het door een compositum met ob of prae uitgedrukt, *b.v.* d. leggen, zetten, schuiven, praepone, obicere ei rei (den grensd, pessulum); *d. liggen*, obiectum, praetentum esse; *d. graven*, trahere, obducere (fossam), praetendere (vela). — **2. overdr.**, van een oorzaak, aanleiding, ob, propter; ook door den c. a. s. o. b. l. van een pron. demonstr., *b.v.* d. vreezen, hoc vereri, id timere; *wacht u d.*, cave ab ea re; *iemd d. behoeden*, alqm ab ea re tueri. | *verder in uitdrukkingen als: veet gij geen middel d.?* (gravis est morbus); num remedium ei invenire potes? *een middel d.*, medicina huius rei; *d. heb ik de volgende sterke bewijzen*, cuius rei (quarum rerum) maxima documenta haec habeo; *men kan veel d. zeggen*, dat enz., multa sunt, quae dici possunt quare intellegatur m. a. c. c. i. n. f.; *d. en daartegen*, *z. 2. voor, II, B*; = in plaats daarvan, pro (alqa re); loco of in locum (alcs rei). | van een compensatie of vergelijking, *b.v.* *ik heb u een boek gezonden*; *wat geeft gij mij d.?* librum tibi misi; *quid mihi pro eo dabis?* ook door contra, vicissim. | *d. zijn*, probare alqd; *niet d. zijn*, improbare, dissuadere alqd; *vgl. ook: daartoe*.

dadel, palmla; palmae pomum.
dadelboom, -bosch, palma, palmetum.
dadelijk, statim, confestim; ilico; exemplo; ook door non morari; *wilt gij d. weggaan?* etiam tu hinc abis? (Com.); *d. bij zijn aankomst*, ut primum adventit; primo adventu.

dadelijkheid, dadelijkheden (= geweld), vis.

dader, auctor facinoris of delicti, in het verband auctor alleen; gmschr. qui facinus, flagitium, scelus commisit, facinus in se admittit; ad quem scelus of malefium pertinet; qui alqd fecit; in den pl. ook noxii (de schuldigen).

dag, 1. in 't alg., (als tijdruimte, tegenover den nacht) dies; (= daglicht, tegenover schemering of nacht) lux; dit is de honderdste d. sedert den dood van Clodius, centesima lux haec est ab interitu Clodii. — **2. in 't bijz.**, het aanbreken van den dag, *z. aanbreken, II*; *d. worden*, *z. dagen, I*; toen het reeds d. werd, quum iam dilucesceret; het was nog geen d., toen enz., nondum lucebat, quum etc.; toen het d. werd, ubi illuxit (Liv.); ubi luxit (Caes.); *bij d.*, luce; die; interdiu (over d.); op klaarlichten d., luce clara of alleen luce; in luce media (errare), in luce (timere); *bij d. (geschiedend)*, diurnus (magna d. nocturnaue

itinerā); *vóór het aanbreken van den d. (geschiedend)*, antelucanus (cena, industria, tempus); *bij d. en bij nacht*, die ac nocte, die noctuque, nocte ac die, nocte et interdiu; *toen het reeds lang d. was*, multo iam die; *de d. neigt reeds ten avond*, dies iam vergit; *diei haud multum superest*. | *fig.*, zoo klaar zijn als de d., patere, apertum esse, apparere m. a c c. c. i n f.; luce clarius est; *aan den d. komen*, emanare m. a c c. c. i n f. (Liv.); patefieri; manifestum fieri; se aperire (ipsa res); dilucere (brevis fraus d. coepit); *iets aan den d. brengen*, in lucem proferre; aperire (occulta quaedam et quasi involuta, involutae rei notitiam); patefacere (verum); detegere, manifestum facere; *iets aan den d. leggen*, alqd prae se ferre; profiteri; alga re uti (b.v. studio); *de d., waarop het geld moet betaald worden*, dies pecuniae; - *waarop over een wetsvoorstel gestemd moet worden*, dies rogationis ferendae of alleen rogationis. | *den d. daarvoor*, daags te voren, pridie; *den d. daarna*, daags daarop, postridie of postero, altero die; *postridie eius diei*; *den d. voor*, na zijn aankomst, pridie quam, postridie quam venerat; *den d. voor*, na den 1sten Jan., pridie, postridie Kalendas Ianuarias. | *een tijd van twee, drie, vier dd., biduum, triduum, quadriduum*. | *elken d., quotidie*; *van d. tot d., in dies*; in dies singulos; *vgl. tot, 1*; *d. aan d., den eenen d. na den anderen*, diem ex of de die; *teecmaal per d., bis in die*; *om den anderen d., alternis diebus*; *telkens op den derden d., tertio quoque die*; *voor een d., in diem (ook = elken d., dagelijks)*; *aan de orde van den d. zijn, vigere*; *vulgo fieri*; *overgaan tot enz., nihil decernere*. | *d. en nacht = bestendig*, diem ac of et noctem, diem noctemque, dies noctesque. | = *tijd*, b.v. in onze dd., heden ten d., nostrā aetate; nostro tempore, nostris temporibus; *hodie*; *in zijn dd., illis temporibus of illa aetate, tum*; *op mijn ouden d., in senectute*; *senex, senior*; *in gelukkige dd., secundā fortunā*; *florens*; *in ongelukkige dd., adversā fortunā*; *afflictus*. | *goeden d. ! salve ! iemd goeden d. zeggen*, alqm salvere lubere, alqm salutare.

dagblad, z. krant.

dagboek, liber memorialis; commentarii diurni.

dagdief, homo desidiosus.

dagelijks, quotidie; singulis diebus; = *voor elken dag afzonderlijk*, in dies singulos, in dies; *voor comparativi*, in dies.

dagelijksch, quotidianus; vulgaris, usitatus; = *een dag durend en elken dag terugkeerend*, diurnus; = *van of voor alle dagen*, omnium dierum, ook quo quotidie utimur; *het d. eten*, cibum quotidianum, cena quotidiana; *cibus vulgaris*; ook diurnus (telkens op een dag bereid, gegeven); *het d. leven*, communis vita et vulgaris hominum consuetudo; *quotidianae vitae consuetudo*; *de taal van het d. leven*, sermo quotidianus of vulgaris, quotidianum sermonis genus, quotidiana dicendi consuetudo; *in het verband soms alleen sermo (tegenover oratio)*.

dagen, 1. = *dag worden*, het daagt, luescit, lux oritur, illucescit dies; *vgl. dag*, 2. — 2. *voor het gerecht d., z. dagvaarden, aanklagen*.

dag-en-nachtevening, aequinoctium. **dageraad**, aurora (morgenrood); z. *verder aanbreken*, II, B.

dagge, sica.

daghuur, z. dagloon.

daglicht, lux; *het d. aanschouwen*, z. levenslicht.

dagloon, manuum merces; quaestus quotidianus of diurnus.

daglooner, mercennarius; operarius; *in den pl.* operae (mercennariae).

dagmarsch, diei of unius diei iter; *diei via*; *in kleine dd. volgen*, minoribus itineribus subsequi; *hij was drie dd. verwijderd*, tridui viam aberat; *in drie, vier dd., tertiis, quartis castris (alqo pervenire)*; *dag- en nachtmarschen*, diurna nocturnaue itinera.

dagreis, diei of unius diei iter; ook alleen iter; *vgl. dagmarsch*.

dagtaak, z. dagwerk.

dagteekenen, -ing, z. dateeren, datum.

dagvaarden, in ius vocare, in iudicium accessere (alqm); *een getuige d., citare testem*.

dagvaarding, vocatio in ius; *door omschr.*

dagwerk, labor quotidianus, diurnus; opus quotidianum, diurnum; ook alleen labor; = *hetgeen teemd op een dag kan afwerken*, opera; pensum (dagtaak); munia diurna (n. pl.).

dak, tectum; tegulae (pannendak); *met iemd onder tēn d. zijn, wonen*, unā adese in unis aedibus; habitare cum alqo, apud alqm; *iemd onder zijn d. opnemen*, z. opnemen, 3.

dakkamertje, cenaculum.

dakloos, sine tecto; (v. personen) tecto non receptus; *d. zijn*, tecto non recipi.

dakpan, tegula.

dakspaar, scandula.

dal, vallis, convallis.

dalen, z. aldalen, afzakken, -zinken; = *zakken, verminderen*, decedere, recedere (aqua); *decreescere*; *minui*; *imminui*; *labi*; *concidere*; (v. d. toon) cadere; *de stem laten d., vocem summittere*; *de prijs is gedaald*, pretium retro abiit (Plin. ep.).

daling, descensus; *door omschr.*

dam, agger; moles (massa stenen, die men in het water heeft laten zinken); *een d. opwerpen*, molem of aggerem, molem et aggerem iacere; *aggerem facere* (ex etc.); *molem of aggerem, molem et aggerem extruere*; *een d. doorsteken*, aggerem inter-scindere; *een d. tot de stad toe doortrekken*, aggerem ad urbem promovere; *de aarde van of voor een d., agger*; *terra ad aggerem extruendum aggesta*; *fig.*, *een d. opwerpen tegen iemds ondernemingen*, conatus alcs reprimere.

dame, matrona (gehuwd); virgo ingenua (ongehuwd).

dambert, dama.

damp, vapor, nebula; = *uitdamping der aarde*, exhalatio, exspiratio; - *van het water*, respiratio; = *rook*, fumus; = *walm van gekookte of gebraden spijzen*, nidor.

dampbad, assa sudatio (zweetbad); balnearia assa (pl.; *toebereidselen voor het zweetbad*); sudatorium (zweethamer).

dampen, vaporare; vaporem emittere;

exhalare (uiddampen, v. d. aarde); fumare (rooken); het d., vaporatio, exhalatio.

dampig, vaporis plenus; fumosus (vol rook).

dampigheid, z. dampen.

dampkring, z. atmosfeer.

dan, 1. van tijd, tum, tunc; van volgorde, deinde, tum; d. eerst, tum demum, tum denique; nu en d., interdum, raro. — 2. = zoo, aldus, ita; = in dit geval, door een geheel zin, b.v. quod si est, quae si ita sunt, si id feceris, quod si acciderit, quae cum fiunt; ter inleiding v. e. nazim, gewl. onvertaald; alleen bij nadruk door tum, tum vero; het zij d. dat, het moge d. zijn dat, nisi forte. — 3. bij aansporingen, op d. ! welaa d. ! age ! agendum ! agite ! agitedum ! bij vragen, versterkend, door an, ne, num, of het suffix nam (quisnam, ubinam), sterker nog door het verwondering of wrovel uitdrukken tandem. — 4. na c o m p a r a t i v e n na woorden, die het begrip van een c o m p a r. bevatten (b.v. malo, praestat) wordt d. vertaald door quam; staat echter de vergeleken zaak in den n o m. of a c c., dan kan het ook door den enkelen a b l. uitgedrukt worden, b.v. niets is beminnelijker d. de deugd, nihil amabilius est virtute; men vermijde echter dubbelzinnigheid als b.v. in: Titum magis amo Sempronio; in spreekwoordelijke of dikw. voorkomende korte wendingen, als luce clarius, mea vita carior, vooral echter in negatieve zinnen en vragen, welke een negatie vervangen, wordt de constructie met den a b l. gebruikt; zij is noodzakelijk, wanneer het vergeleken voorwerp door het p r o n. r e l a t. qui, quae, quod wordt aangeduid, b.v. cole amicitiam, qua quid potest esse dulcius? Dikwijls valt quam weg bij getallen na den c o m p. plus, amplius, minus, minor (jonger), maior (ouder) en wel zoo, dat het getal toch in den c a s u s geplaatst wordt, die zonder den c o m p. werd vereischt, slechts niet in den d a t i v. Het Nederl. „dan zich, iets in aanmerking genomen, verwacht liet” na een c o m p. wordt door Liv. en latere schrijvers (niet bij Cic. en Caes.) uitgedrukt door quam pro, b.v. proellum atrocius fuit quam pro numero pugnantium. | d a n na alius, aliter is door ac, atque, et, na negatieve zinnen en vragen (= behalve) door praeter, praeterquam, nisi te vertalen, b.v. ik heb niemand gezien d. hem, neminem vidi praeter illum; de filosofen beweren, dat niemand goed is d. de wijze, philosophi negant quemquam bonum esse nisi sapientem; niets anders d., nihil aliud nisi, nihil aliud quam; (m. uittaling v. facere, agere bij Liv., minder dikw. bij Cic.) wat doen wij anders d. vermanen? quid aliud quam admonemus?

dank, 1. van gezindheid, gratia; iem d. weten, gratiam habere alci; voor iets, pro alqa re of m. quod; „dat hij” enz., qui m. c o n i.; zelden gratias habere; d. inoogsten, gratiam ferre alcs rei (voor iets); grooten d. inoogsten bij iem d., gratissimum facere alci; d. schuldig zijn, gratiam debere; tot d. verplicht, beneficium (beneficiis) alcs obligatus of obstrictus; tegen wil en d., invitus. — 2. met woorden, gratiae; iem d. zeggen, gratias agere, persolvere alci (pro alqa re, m. quod); inz. v. publieke,

plechtige dankzeggingen aan de goden, grates agere; iem d. schriftelijk zijn d. betuigen, gratias agere alci per litteras; wij zeggen u ten eerste d., maximas tibi gratias agimus; iem d. van ganscher harte zijn d. betuigen, maximas gratias et agere et habere of et habere et agere; agere gratias, quantas maximas animus alcs potest; God zij d., Deo sit gratia; Deo gratia. — 3. door daden betoond, gratia; d. bewijzen, gratiam referre (alci, pro alqa re); ook gratum se praebere alci (en daartegenover ingratum etc.), gratum animum significare; beneficium remunerari; als d. daarvoor, pro his imperitiis (Liv.).

dankbaar, gratus; beneficium memor; iem d. voor iets d. zijn, gratiam habere alci; beneficium memorem esse, gratā memoriā alqd prosequi; beneficium memoriam conservare; vgl. **dank**, 1; iem d. iets in d. aandenken houden, alqm, alqd gratia memoriā prosequi, alqd memoriā et gratiā prosequi; zich d. betoonen = dank bewijzen, z. **dank**, 3; a d v., grate, grato animo.

dankbaarheid, animus gratus, animus beneficium memor; grata memoria beneficiorum; beneficium gratia; vol d., gratissimus; zijn d. door daden betoonen, in woorden betuigen, d. gevoelen jegens iem d., z. **dank**.

dankbetuiging, gratiarum actio; door omschr., vgl. **dank**, **dankbaarheid**.

dankdag, z. **dankfeest**.

danken, = dank zeggen, betuigen, z. **dank**, 2; ik dank u (als beleefde weigering), benigne (dicis); benigne ac liberaliter; te d. hebben, debere, acceptum referre (alci alqd); ab alqo habere, per alqm assensum esse alqd; zijn leven te d. hebben aan de genade van een ander, alcs beneficium vivere; zijn behoud, zijn redding aan iem d. of iets te d. hebben, alcs beneficium incolumem of salvum esse; servatum esse alqa re; ik heb iem veel te d., optime de me alqs meritis est; summis beneficiis of officiis alqs me sibi obstrinxit; gratissimum animum alci debeo; het aan iets te d. hebben, dat enz., alqa res causa est of alqa re effectum est, ut etc.

dankenswaard, gratus.

dankfeest, gratulatio; supplicatio.

dankgebed, gratulatio; gratiae of grates deo agendae of actae (pro alqa re; quod).

dankgevoel, grati animi sensus, gratus animus; dit verhoogde het d., id efficiebat cumulatiorem gratiam rei.

dankoffer, victima (offer); een d. brengen, victimas caedere.

dankrede, -zegging, gratiarum actio; gratulatio; gratiae agendae.

dans, saltatio; chorēa (reidans metgezang).

dansen, saltare, se ad numerum movere (v. d. reidans) choream dare; het d., saltatio, corporis motus; = **danskunst**, z. a.

danser, -es, saltans (iem die danst); saltator, saltatrix (d. van professie); een goed(e) danser(es), saltationis artifex.

danskunst, ars saltandi.

dapper, fortis; animosus (moedig); strenuus (vastberaden); acor (vurig); manu fortis of promptus; a d v., fortiter, animose, strenue, acriter, bene; zich d. gedragen, fortem se praebere, se praestare; fortiter of acriter pugnare.

dapperheid, fortitudo, animus fortis; virtus; *d. in den oorlog*, virtus bellica; rei militaris virtus; *iemd bezit d.*, virtus inest in alqo; *d. ten toon spreiden*, virtutem praestare, virtute uti.

dar, fucus.

darm, intestinum (*gewel. in den p.l.*).

dartel, lascivus, petulans; *vgl. uitgelaten*.

dartelen, lascivire, luxuriare (*Ov.*); *vgl. uitgelaten zijn*.

dartelheid, lascivia, petulantia; *vgl. uitgelatenheid*.

1. dat (*pron.*), *z. die*.

2. dat (*conl.*), **1.** *na verba wordt uitgedrukt nu eens door den i n f. of a c c. c. i n f., dan door ut, ook door ne, quin, quominus m. conl.; door quod; door pron. relat.* — **2.** *om hevige gemoedsbeveging, verwondering enz. uit te drukken, door den a c c. c. i n f., b.v. dat gij in zulk een ellende hebt moeten geraken! te in tantas aerumnas incidisse! bij wenschen, dat! o -, och -, ach dat toch! utinam m. conl.* — **3.** *ter aanduiding v. d. tijd, quum, ex quo.*

data, indicia; argumenta; facta (*feiten*).

dateeren, een brief *d.*, diem ascribere in epistola; *uw brief was vroeger gedateerd (van een ouderen datum voorzien) dan die van Caesar*, antiquior dies in tuis fuit ascripta litteris quam in Caesaris.

datum, dies; *den d. ergens bijzetten, = dateeren, z. a.; de brief heeft den d. van 12 Nov.*, epistola scripta est pridie Idus Nov.; *zonder d.*, sine die.

dauw, ros.

dauwachtig, roscidus.

dauwdruppel, gutta roris.

dauwen, *het d.*, rorat; cadit ros, cadunt rores.

debat, disceptatio; contentio (*om zijn meening door te drijven*); altercatio (*woordwisseling*).

debatteeren, (verbis) disceptare (de alqa re); altercari.

debiet, *z. aftrek, 2.*

debuteeren, fauspiciari; tirocinium ponere; *v. tooneelspelers, produci in scenam tirocinio; iemd laten d.*, producere alqm in scenam tirocinio.

debuut, tirocinium.

decimeeren, een *leger d.*, decimum quemque sorte ad supplivium legere.

decisie, *z. beslissing, besluit, 2.*

declamatie, = *uiterlijke voordracht, pronuntiatio; = oefeningsrede (v. d. redenaar), declamatio.*

declameeren, **1.** = *kunstmatig voordragen, pronuntiare; (in afkewenden zin) cum putida gravitate dicere; hij d. het vers zonder enigen nadruk, versum prorsus abicit.* — **2.** *als oefening in het spreken, declamare, declamitare.*

decoratie, ornatus; ornamenta (*pl.; op het theater en elders*); apparatus (*alles, waarmee iets versierd wordt*).

decoreeren, ornare.

decreet, *z. besluit.*

deeg, massa farinae; *het d. kneden, farinam subigere; ter dege, valde, vehementer, graviter; fortiter, strenue.*

1. deel, **1.** *in 't alg.*, pars; = *het d., dat iemd toekomt, portio (in class. proza slechts*

*in de verbinding pro portione); membrum (d. van het lichaam, van een rede); locus (plaats in een boek of rede); volumen (d. van een boek); het hoogste, middelste, uiterste, onderste d. door summus, medius, extremus, infimus, b.v. summus, infimus mons; media urbs; soms alleen door het n e u t r. van een a d i. of p r o n., b.v. de afgelegen dd. van het eiland, aversa insulae; ^{1/12}, ^{2/12} (= ^{1/6}) d. enz., *z. twaalde.* — **2.** *in 't bijz.*, ik voor mijn d., ego quidem; equidem; quod ad me attinet; pro mea parte (*naar mijn kracht*); ieder voor zijn d., pro sua quisque parte; zooveel iemd voor zijn d. doen kan of moet, pro virili parte. | een goed d. van iets, aliquantum c. gen.; bona pars; voor een goed d., door den enkelen comp ar., of m. aliquanto; voor een groot d., voor het grootste d., magnam partem, magna ex parte; maxima ex parte; plerumque; voor een d., ten deele, ex parte, alqa ex parte; ten d. althans, alqa quidem ex parte. | deels... deels, partim... partim; pars... pars of alii; et... et; cum... tum (zoowel... als ook). | iets valt iemd ten d., alqd alci obvenit, obtingit; contingit (onpersoonlijk of met een p r o n. als s u b i.); iemd iets ten d. doen vallen, alci dare, tribuere, attribueren alqd; alqd conferre in alqm; alqm officere alqa re; alci deferre alqd (praemium dignitatis, honorem).*

Deel hebben aan iets, participem of socium esse alcs rei; - *aan een misdadaad*, affinem esse alcs rei, alci rei; *geen d. aan iets hebben*, expertem esse alcs rei; abstinere alqa re; non contulisse ad alqd. — **Deel nemen** aan iets, partem alcs rei capere, b.v. administrandae rei publicae; in partem alcs rei venire; partem alcs rei habere; participem fieri alcs rei; interesse alci rei (alcs consilii); attingere alqd (*zich met iets inlaten*); socium esse alcs rei (laboris); in societatem alcs rei venire; versari in alqa re (in omni genere furandi atque praedandi); *d. in iets nemen*, moveri, commoveri alqa re (alcs dolore); *aan het gevaar d. nemen*, ook accedere ad periculum; *iemd aan iets d. laten nemen*, participem facere alqm alcs rei; (*zelden*) participare alium; communicare alqd cum alqo; vocare alqm in partem of societatem alcs rei; - *aan een beraadslaging*, admittere alqm ad consilium.

2. deel, = vloer, area, pavementum.

deelachtig, particeps (alcs rei); (*van iemd die zich met een ander verbonden heeft*) socius alcs rei; (*met gelijke rechten en gelijk aandeel*) consors alcs rei (gloriosi laboris); = *in het bezit van iets, vooral van iets aangenaams*, compos alcs rei (consulatus, voti, laudis); *iemd iets d. doen worden*, participem of compotem facere alqm alcs rei, communicare alqd cum alqo, impertire alci alqd; *iets d. worden*, participem of compotem fieri alcs rei, potiri alqa re, affici alqa re (beneficio), consequi alqd.

deelbaar, dividuus (*v. lichamen*); quod dividi potest; gemakkelijck d., facilis divisui.

deelbaarheid, dividua natura alcs rei.

deelen, dividere; partiri; dispartire, -iri; distribuere, dispensare; *vgl. indeelen, toedeelen, verdeelen*; *met iemd d.*, partiri cum alqo; *iets enz.*, dividere, partiri alqd

cum alqo; participare alqd cum alqo (suas laudes cum Caesone, *Liv.*); impertire alci partem alcs rei; alqd communicare cum alqo; sociare, consociare alqd cum alqo (*iemd als deelgenoot van iets nemen*); vocare alqm in societatem of in partem alcs rei, alqm sibi socium alcs rei adiungere, alqm socium habere alcs rei; *zijn rechten en vrijheden met iemd d.*, in parem iuris libertatis conditionem alqm recipere; *de met den veldheer gedeelde inspanning*, exaequatus cum imperatore labor; *hij d. elk lot met mij*, eum habeo omnium fortunarum socium participemque; omnem fortunam mecum subit; *ik zal elk lot met iemd d.*, in eadem fortuna ero, eundem casum sustinebo; *het lot van den oorlog met de overigen d.*, communes cum reliquis belli casus sustinere; *ik d. met u lief in leed (wel en wee)*, omnia mihi tecum sunt consociata; *geluk en ongeluk met iemd d.*, bona, mala tolerare, unā ferre cum alqo; *roem en eer - gloriā et honorem communicare cum alqo*; *alle vreugden des levens -*, omnibus in vita commodis unā cum alqo frui; *met wien ik de zorgen deelde*, quocum mihi coniuncta cura fuit; *iemds meening d.*, alcs sententiam of opinionem sequi, alci assentiri; *in iets d. = in iets deel nemen, z. deel*; *een erfenis d.*, herctum ciere; herciscere.

deeler, qui partitur.

deelgenoot, -e, socius, sociā; particeps (alcs rei); affinis (alcs rei, alci rei); consors (alcs rei).

deelgenootschap, societas, consortium.

deelhebber, z. deelgenoot.

deeling, divisio, partitio; distributio; ratio dividendi.

deelnemend, z. deelneming; *een d. vriend*, amicus, qui prosperis rebus alcs aequae atque ipse gaudet of qui adversas res alcs aequae graviter fert atque ipse.

deelnemer, z. deelgenoot.

deelneming, 1. eig., societas (*aan iets*, alcs rei); *d. aan iets slechts*, contagio alcs rei; *gemeenschappelijke d. aan iets*, communio alcs rei; *de d. aan iets is staat allen vrij*, alqd in promiscuo est. — **2. overdr.**, = zorg, cura (communis salutis); = smart, dolor, cura animi ac dolor; = medelijden, misericordia, miseratio; = medegevoel in 't alg., humanitas; *met ware d.*, cum vero of intimo animi sensu; *iemd zijn d. betoonen, d. voor iemd gevoelen*, alcs vicem of casum dolere; alci misericordiam tribuere, impertire; miserias alcs non a se alienas arbitrari; *levendige enz.*, studiis suis alqm prosequi; *zijn d. betrigen*, gaudium of dolorem suum significare.

deels, z. deel, 2.

deeltje, particula.

deelwoord, participium.

deemoed, animus summissus of demissus; modestia, moderatio; verecundia; *met d., z. deemoedig (adv.)*.

deemoedig, summissus of demissus (animus, oratio); modestus (homo, vultus), moderatus, verecundus; (*bij een verzoek*) supplex; *d. beden*, infimae preces; (*in verachtelijken zin*) humilis, obnoxius. — *A d v.*, demisse, summisae of animo summisso; modeste; (*bij een verzoek*) suppliciter; *d. verzoeken*, supplicibus verbis orare; multis

verbis orare; (*in verachtelijken zin*) humiliter, obnoxio.

deemoedigen, iemd d., reprimere spiritus alcs; frangere alqm; frangere, comprimere alcs audaciam; *een volk d.* (= be dwingen, onder het juk brengen), frangere, domare, subigere gentem; *het lot begon hem te d.*, fortuna eum demergere est adorta (*Nep.*); *door zulke terechtwijzingen ge deemoedigd*, his victus castigationibus (*Liv.*); *zich d.*, se summittere, animum demittere; *summis se gerere*; (*al te zeer*) se abicere; *zich voor iemd d.*, se summittere alci; (*m. woorden*) supplicare, supplicem esse alci.

deemoedigheid, z. deemoed.

deemoediging, castigatio; *door de verba; d. van zichzelf*, humilitas.

deerlijk, miser, gravis, calamitosus; *vgl. bejammerenswaardig.*

deern, = meisje, puella; *virgo*; *een jonge d.*, virguncula; = dienstmaagd, ancilla, famula; *een veile d.*, meretrix, scortum.

deernis, misericordia; miseratio; *vgl.*

medelijden.

deerniswaardig, miserandus, miserabilis.

deesem, fermentum.

defensief, een d. verbond, foedus ad bellum defendendum initum; *een d. oorlog*, bellum quod defendendo geritur; - *voeren*, bellum (illatum) defendere; *vgl. offensief*; *a d v.*, defendendo; *d. optreden*, bellum defendere of arcerere.

defilé, (*nauwe doorgang*), angustiae, fauces (*pl.*).

defileeren, v. soldaten, instructa acie procedere.

definieeren, definire.

definitie, definitio; *vgl. begripsbepaling.*

deftig, gravis; *a d v.*, graviter.

deftigheid, gravitas.

degelijk, = goed, deugdelijk, probus (merx); bonus (miles, dux, gubernator); dignus arte sua, artis suae peritissimus; *d. in iets*, peritissimus of artifex alcs rei; = betrouwbaar, idoneus (auctor); = *zedelijk* goed, braut, rectus, probus, frugi, fortis ac strenuus.

degelijkheid, van een zaak bonitas, utilitas; virtus; *van een persoon*, fortitudo, virtus, probitas, frugalitas, honestas, sanctitas; *zedelijke grootheid en d.*, animi vis virtuosque; honestatis ac virtutis vis.

degen, gladius; *overdr.*, een beproefde *d.* (= een oud, ervaren krijgsmān), veteranus; *vgl. zwaard.*

degene, is, ille; *al d.*, die, quicumque; omnes qui; quotquot.

degegevest, capulus.

degenscheede, vagina.

degenspits, mucro.

degenstoot, ictus gladii.

degradatie, delectio gradus of door omschr. met veranderingen onder **degradeeren**.

degradeeren, ex superiore ordine in inferiorem detrudere, gradu deicere alqm; *v. krijgsheden*, militandi ordinem alci mutare; *tot gemeen soldaat d.*, alqm in gregariorum militum numerum referri iubere.

deining, fluctus (*vooral in den pl v.*).

deinzen, cedere, recedere.

dek, tegimentum of integumentum (om iets te bedekken); involucrium (om iets te omhullen); operimentum (om iets toe te dekken); stratum (v. e. paard); d. van een schip, constratum navis; een schip met een d., navis constrata; - zonder d., navis aperta.

deken, stragulum of vestis stragula (vooral d. op een sofa); spreekw., met iemand onder één d. liggen, colludere cum aliquo (als bedrieger); seclerum of criminum societate cum aliquo coniunctum esse.

dekken, 1. eig., = bedekken, tegere, contere, integere (alqd alqa re); (omhullend) velare, operire; (uitbreidend) sternere, insternere. — 2. overdr., = beschermen, tegere, protegere, tueri, munire (alqm, alqd, b.v. munito agmine); praesidio esse (alci); iemand d. met betrekking tot een betaling, cavere alci; = betalen, solvere alci; resarcire (dammum); den rug d., z. rug, op het eind; zich door het aanzien van anderen trachten te d., in aliorum auctoritate delitescere; gedeekt zijn, tectum of tutum esse; (wat de betaling betreft) cautum est alci de pecunia.

dekking, vgl. **bedekking**; = bescherming, praesidium, minder dikw. tuitio; cautio (waarborging); solutio (betaling); zeer voldoende zijn tot d. der schulden, satis aptum esse ad solvendum.

dekmantel, integumentum (dissimulationis), involucrium (simulationis); = uiterlijke schijn, species; = valsche voorgewen, simulatio; iets als d. voor iets gebruiken, praetextere alqd alci rei, speciem alci rei imponere, praetendere alqd alci rei; onder den d. van iets, specie of simulatione alcs rei, simulans alqd; onder den d. van dezen bijnaam, sub eius obtentu cognominis (Liv.); onder den d. der eerlijkheid iemand bedriegen, per fidem fallere, decipere, circumvenire alqm.

deksel, operculum.

delfstof, metallum.

delfstoffenrijk, metalla (pl.); metallorum natura; tot het d. behooren, metallum esse.

delgen, (het geschrevene) delere, extinguere, liturā tollere; inducere; z. verder vernietigen; = betalen, 1. z. a.

delicaat, = lekker, smakelijk, suavis, delicatus; = veelderig, fijn, delicatus; = teeder, fijn, tener, tenuis; = kiesch, netelig, lubricus, anceps, diffidilis; a d.v., suaviter, laute, delicate, tenuiter.

delinquent, maleficus; = ter dood veroordeelde, capite damnatus; supplicio destinatus.

delven, 1. eig., fodere (terram); ook = delvend maken, f. puteum; rimari alqd (auri argentique venas), e terrae cavernis elicere alqd (ferrum); effodere (uitgraven); aperire (opgraven, fundamenta templi); het d., fossio, fossura of door omschr. — 2. overdr., het onderspit d., superari, vinci; inferiorem esse of discedere.

delver, fossor.

demagogie, ratio of concitatio popularis; = de demagogen, z. demagoog.

demagogisch, popularis, seditiosus.

demagoog, (orator) popularis, contionator; als volksleider, assentator populi; als revolutionnair, homo seditiosus. et

turbulentus; rerum evertendarum of novarum cupidus; vulgi turbator; pl. ook mali; als vijand der overheid, contemptor regum, principum, magistratum; demagogenkunsten of -listen, artes populares.

demarcatielijs, cardo.

democraat, populi potentiae amicus; qui populari causae studet, qui populi causam agit; homo of civis popularis.

democratie, 1. = volksregering, multitudinis dominatus; imperium populare of populi; ratio of potestas popularis; (nauwkeuriger) ea imperii forma, qua vis omnis penes populum est; een d. invoeren, rem publicam populari ratione constituere. — 2. = democratische staat, civitas, in qua omnia per populum gerunter; res publica, in qua populus plurimum potest, omniaque eius arbitrio geruntur; civitas popularis.

democratisch, popularis; ook door den genet. popularium of populi, multitudinis; een d. staatsinrichting, staat, z. **democratie**; d. gezind, z. **democraat**; a d.v., populariter; d. geregeerd worden, populi imperio regi; een staat d. inrichten = een democratie invoeren, z. **democratie**; een d. ingerichte staat, res publica populari ratione constituta.

demonstratie, -eeren, z. bewijs, bewijzen.

dempen, 1. eig., een moeras, een gracht d., paludem, fossam aggere explorare. — 2. overdr., den tocn der stem d., attenuare, deprimere (vocem); mitigare. | = onderdrukken, stillen, comprimere (exultantem laetitiam; seditioes), reprimere, opprimere (tumultum, motum), suppressere (impetum militum); restingere (seditio-nem); sedare (bellum); coërcere (seditio-nem).

den, abies, abietis arbor; van een d., van dd., abiegnus.

denkbaar, quod cogitari potest of in cogitationem cadit, cogitatione comprehendit, percipi potest; het is zeer d., admodum credibile est; het hoogst d., genot, voluptas quanta potest maxima; hoe is een vrede d. met een man enz., pacis quae potest esse ratio cum eo etc.?

denkbeeld, = begrip, gedachte, notio; informatio animi; cogitatio; cogitatum (het gedachte); sententia (de gedachte, die men heeft of uitspreekt); = meening, vermoeden, opinio, suspicio; een diep geworteld d., opinio in mentibus hominum infixā; algemeene dd., rerum notiones; zich een d. van iets vormen, alqd mente of animo fingere, cogitatione et mente complecti; in animo informare of animo concipere alcs rei notionem.

denkbeeldig, quod non sensu, sed mente cernitur; quod tantummodo ad cogitationem valet; quod fingitur; commenticius.

denkelijk, z. denkbaar, waarschijnlijk.

1. **denken** (verb.), 1. = zich met bewustzijn voorstellingen vormen, in 't alg., absol., cogitare, intellegere. | met object., iets of aan iets d., zich iets d., cogitare alqd of de alqa re; cogitatione, mente, animo comprehendere, complecti, concipere, fingere alqd; bij zichzelf d., secum of in, cum animo cogitare, reputare; over iets (na)denken, cogitare,

meditari, in animo versare, reputare alqd; *aan velerlei d. (zijn gedachten over velerlei laten gaan)*, multa secum cum animo suo volvere; *d. noch spreken kunnen*, neque mente neque lingua consistere; *denk u*, dat gij zijt, die ik ben, finge eum te esse, qui ego sum; *fac*, qui ego sum, esse te; *God kan niet anders gedacht worden*, deus aliter intellegi nequit; *zich de ziel niet zonder lichaam kunnen d.*, animum sine corpore intellegere non posse; *iets laat zich van iemand niet d.*, alqd abhorret ab alqo; *het laat zich niet d.*, dat enz., absurdum est m. a. c. c. e. i. n. f.; *denk ik (ingeschoven, meestal ironisch)*, credo, opinor; *denk u eens*, cedo; *dat kunt ge denken (iron.)*, scilicet. — **2.** *oneig.* = *hopen, verwachten*, sperare, spem habere, expectare. | = *voornemens zijn*, cogitare, velle (alqd facere); *meditari*, agitare, in animo habere; *in animo (mihi) est*; *id agere*, id studere, id sequi m. ut etc.; *moliri c. i. n. f.* (van groote, gewichtige zaken); *hij d. er niet aan te gaan*, non est iturus; *waar d. gij heen te gaan?* quo tendis? | *aan of over iets d.* = *op iets bedacht zijn*, z. **bedacht**; *aan iemand d.* = *met iemand rekening houden*, z. **rekening**; **2**; *over afval d.*, z. **afval**; **2**; *over den overtocht over den Rhodanus d.*, de Rhodani transitu agitare (Liv.). | = *gezind zijn of oordeelen*, sentire, existimare (male de alqo); *nu zoo, dan anders d.*, alias aliud iudicare; *anders d. dan men spreekt*, aliud dicere, aliud sentire; *aliud clausum in pectore*, aliud in lingua promptum habere; *vrij d.*, libere sentire; *ik d. er ook zoo over*, idem mihi videtur, idem existimo, eadem mihi mens est; *ik d. er anders over*, alia mihi mens est; *aliter animo affectus sum*; *denk over den materielen inhoud*, zoals gij wilt, de rebus ipsis utere tuo iudicio. | = *gelooven, vermoeden, meenen*, opinari, putare, credere, arbitrari; *dat had ik niet gedacht*, non putaram; *nooit had ik gedacht*, dat enz., nunquam putavi m. a. c. c. i. n. f. (Cic.); *nunquam ego ratus sum fore uti (Sall.)*; *sneller dan men denkt*, dacti, opinione citius of celerius; *er d. niemand aan oorlog*, nulla belli suspicio est. | *aan iets d.* = *zich herinneren*, z. a.; *niet meer aan iets d.*, alcs rei memoriam, alqd ex memoria deponere (met opzet); *alcs rei esse immemorem*, non memorem (uit vergeetachtigheid, ondankbaarheid enz.).

2. denken (subst.), cogitatio; ratio; mens (het denkende in den mensch); *tot d. en handelen bestemd zijn*, ad intellegendum et agendum natum esse; *door eigen d. de waarheid opsporen*, iets vinden, ratione veritatem exquirere, alqd invenire; = *vermoeden, meening*, opinio.

denkend, intellegens; cogitationis particeps; rationis et consilii compos; *een d. wezen*, animal ratione praeditum, ook alleen mens.

denker, gewl. van een filosoof, intellegendi auctor of magister; philosophus; *een scherpzinnig d.*, homo acutus ad excoGITandum; *een diep d.*, gravissimus intellegendi magister; subtilis disputator.

denkkracht, -vermogen, cogitatio, vis mentis, mens, ratio; excoGITatio (het vermogen om iets uit te denken); *daarentegen vis cogitationis* = *sterkte in het denken*.

denkwijs, animus, mens, ratio, sensus; *de algemeene menschelijke denk- of zienswijze*, communis sensus hominum; *de aangeboren d.*, ingenium, natura; *de langzamerhand aangenomen d.*, mores; *iemds d. en handelswijze*, alcs consilia of studia atque facta; *mores et instituta et facta et vita*; *een vrijzinnige, edele d.*, liberalitas; *bij, volgens hun d.*, quum ita sentiant (sentirent).

dennboom, abies, abietis arbor.

dennen, = van dennenhout, abiegnus.

departement, 1. = *werkkring*, provincia, munus, cura, administratio. — **2.** = *district*, regio; *naar dd.*, regionatim.

depêche, litterae (publice missae); epistola; mandata (pl.); publice missa; mandata alcs missa of (geheim) clam missa de alqa re; *een d. zenden*, litteras of mandata publica mittere.

deportatie, z. **verbanning**.

deporteeren, in den keizer tijd, deportare (alqm in insulam).

depositum, res of pecunia (apud alqm, in alqo loco) deposita; depositum.

deputatie, legatio; vgl. **gezantschap**.

derde, tertius; *telkens d.*, tertius quisque; *voor d. maal*, tertium; *ten d.*, tertio; = *derde gedeelte*, tertia pars; *twee derden*, duae partes; *de d. van achteren*, tertius ab ultimo of a fine.

derdehalf, duo et dimidiis; *d. uur*, duae horae cum dimidia.

derdendaagsch, d. koorts, febris quartana.

deren, nocere, laedere.

dergelijk, talis (correlat. qualis); eiusmodi, huiusmodi; eius, huius generis; *d. dingen*, similes res; similia, cetera, reliqua (n. pl.); *alle d. dingen*, cetera eiusdem generis.

derhalve, itaque; igitur, ergo, ideo, idcirco, propterea; *proinde (vooral bij aansporingen)*; *ter nauwere verbinding ook quare*, quomobrem, quapropter of (nadrukkelijker en scherper) quae cum ita sint of (van de som aller bewijsgronden, vooral in de philosophische demonstratie) quod cum ita sit; *hij d. deze*, gene enz. *derhalve*, wordt dikwijls door het enkele pron. relat. uitgedrukt; *dikwijls kan „derhalve” door de vorming eener periode wegvallen*, b.v. zij konden deze wet niet aan een mensch toeschrijven en leidden haar d. van een god af, quam legem cum ab homine profectam credere non possent, ad deum auctorem rettulerunt.

dermate, adeo; eo usque; tam, tantopere.

dertien, decem et tres; tres et decem (zoo altijd bij Cic.); tredecim; *telkens d.*, depi terni.

dertiende, tertius decimus of decimus et tertius (nooit tertius et decimus).

dertienjarig, 1. = *dertien jaren oud*, decem et tres of tr. et d. of tredecim annos natus; *in zijn dertiende jaar*, tertium decimum of decimum et tertium annum aetatis agens. — **2.** = *dertien jaar durend*, decem et trium of tr. et d. of tredecim annorum.

dertienmaal, tredecies.

dertig, triginta; *telkens d.*, tricen.

dertigjarig, triginta annorum, b.v. bellum; tricesimum annum aetatis agens

(in zijn dertigste jaar) of triginta annos natus (dertig jaren oud).

dertigmaal, tricies.

dertigste, tricesimus.

derven, carere, egere (alqa re), indigere (alcs rei).

derwaarts, z. **daarheen**.

derwijze, ita, sic; hoc, eo modo.

des, d. te, eo of hoc; tanto; hoe... des te, quo... eo; quanto... tanto.

deserteeren, signa of castra, exercitum, duces deserere of relinquere; ad hostes transfugere, perfugere; van iem d., deserere alqm; v. **soldaten**, relicto alqo ad hostem transire.

deserteur, desertor (signorum, castrorum, militiae); transfuga, perfuga.

desertie, (overloopen naar d. vijand) transfugium; transitio ad hostem.

desgelijks, quoque, etiam, idem, hic idem, item, pariter.

deskundige, rei of rerum prudens, intellegens, peritus; ook alleen intellegens; een d. in rechtszaken, iuris peritus; een d. in krijgssaken, rei militaris prudens.

desniettegenstaande, -temin, tamen; quamquam haec ita sunt; nihilominus; nihilo secius.

desnoods, necessitate coactus, si ita fert necessitas.

despoot, despotisch, despotisme, z. **dwingeland**, **tranniek**, **dwingelandij**.

dessert, mensa secunda; bellaria (n. pl.).

deswege, eo, ea re, ob eam rem of causam; ea de re; *juist d. (daarom)*, ob id ipsum, ob eam ipsam causam; *aan het begin in nauwere verbinding met het voorafgaande*, qua re, qua de re, quam ob rem, quam ob causam; ideo, propterea, idcirco; hoc, eo nomine; quae cum ita sint; ook eo of quo fit ut; alleen ut (zoodat); ook door een bepaalde periode uitgedrukt, b.v. hij sprak eenigszins vrijmoedig en werd d. in de steengroeve geworpen, qui cum liberius diceret, in lautumias coniectus est.

detacheeren, sub vexillo unā mittere.

detacheement, vexillum delectorum; vexillarii; delecta manus; (om een streek te verkennen) exploratores.

detailleeren, singillatim dicere de alqa re; res explicare; singula consecrari et colligere; singula persequi; een gedetailleerd verhaal, res ordine narrata; gedetailleerde toelichting, explicatio subtilis.

details, singulae res of singula; in d. gaan, singula of singulas partes persequi; de singulis agere of scribere; iets in d. behandelen, subtiliter persequi alqd.

deugd, virtus (de d. en een enkele d.); honestas (zedelijkheid); honestum, rectum (het zedelijke); bonum (goede eigenschap, vooral in den pl.); a bono honestoque abstractum; acer bonorum et vitiorum suorum iudex; mala fugere, sequi bona; sanctitas, sanctimonia (zedelijke reinheid, onschuld); pudicitia (kuisheid); laus (loffelijke eigenschap eener zaak); van den nood een d. maken, necessitati parere; de d. beoefenen, virtutem colere.

deugdelijk, bonus, probus, firmus.

deugdelijkheid, bonitas, firmitas.

deugdzzaam, v. **personen**, virtute praeditus of ornatus; probus; v. **personen en**

zaken, sanctus (Gode welgevallig); een d. leven, vita honesta of sancta; een d. daad, honeste of recte factum; zeer d. zijn, eximia virtute esse; virtute praestare, excellere; a d v., cum virtute; honeste, sancte.

deugdzzaamheid, probitas, honestas, sanctitas, sanctimonia; vgl. **deugd**.

deugen, voor iets d., utilem esse alci rei, ad alqd; idoneum of aptum esse ad alqd; bonum esse alci rei; ad alqd; (slechts van zaken) usui esse ad alqd; niet d., non utilem, inutilem esse (ad alqd), nihili esse.

deugniet, homo nequam of nihili; een doortrapte d., homo nequissimus.

deur, ianua (huisdeur), ostium (opening in 't alg.); = de *deurleugels*, fores (aan een gewoon huis), valvae (aan een tempel of slot); van d. tot d., ostiatim; voor de d. staan, (eig.) assistere ad fores, stare ad ianuam alcs; (fig.) imminere, impendere, subesse, instare; lang voor de d. staan, (eig.) limen servare; aan de d. kloppen, pulsare ostium; iem de deur wijzen, domo eicere alqm; iubere alqm abire, discedere; met de d. in huis vallen, praepropere agere; (v. d. redenaar) abrupte cadere in narrationem (Quint.).

deurdrempel, limen; limen domus; (v. e. kamer) limen cubiculi.

deurhengsel, cardo.

deurgrendel, pessulus.

deurpost, -stijl, postis.

deurwaarder, apparitor.

deurwachter, ianitor, ostiarius; f. ianitrix.

dewijl, z. **daar**, 2; **wijl**.

deze, dit, hic, haec, hoc; is, ea, id; d. daar, hiee; d. en gene, ille et illa; ook alius, deinde alius; deze... gene, hic... illa (hic is het laatst genoemde of ook datgene wat voor den spreker het gewichtigste is); = de eene... de andere, alter... alter; deze, = en... want... maar deze, deze derhalve, -dus, dikw. ook alleen door het pron. relat. qui.

dezelfde, hetzelfde, idem, hic idem; idem hic of ille, iste; (= juist die) is ipse, hic ipse; d. als, idem qui of et, ac (atque); een en d., unus et idem, unus idemque; om d. reden, eadem of eā ipsā de causā; eandem ob causam; ob id ipsum.

dezelve, is, ille, iste.

dezulke, talis.

diadeem, regium capitis insigne, in het verband, insigne regium; diadema.

dialect, z. **tongval**.

dialectiek, dialectica (n. pl.), dialectica, -ae; disserendi ratio et scientia; ars bene disserendi et vera ac falsa diiudicandi.

dialectisch, dialecticus (ook subst. = dialecticus); d. ontwikkeling, disserendi ratio; d. bedrevenheid, subtilitas of ars disserendi.

dialogo, dialogus, sermo; d. in het drama, diverbium.

diamant, -ten, adamas, adamantinus.

diarrhee, z. **buikloop**.

1. **dicht** (subst.), = poëzie, poësis; = gedicht, carmen, poëma.

2. **dicht** (adj.), 1. = compact, niet hol, solidus. — 2. = met vele deelen dicht bij elkander, d. opeengedrongen, densus, confertus; (sterker) spissus, artus; zeer d., ook

condensus (acies, *Liv.*); *v. menschen* confertus (turba, hostes). — *A d v.*, *d. opeen*, dense, arte; *v. menschen*, confertum; *d. opeen plaatsen*, densare (ordines); (*soldaten*) constipare, artius collocare; *d. bezet met boomen*, condensus arboribus (*Liv.*). — *3. d. daarbij*, iuxta, prope; *d. daarbij liggen*, proxime situm esse of adiacere; *d. achter de vijanden zijn*, haerere in tergo hostium. — *4.* = gesloten, clausus, (met een deksel) opertus.

dichtader, vena poetica of alleen vena.

dichten, carmen condere, scribere of componere; versus facere of scribere; een gedicht op iem d., carmen scribere in alqm; *het d.*, studium poeticum of carminum, poësis (*g e n.* poësis, niet poëseos); door verba.

dichter, poëta; carminum auctor, scriptor, conditor; vates (de door de goden bezield zanger); een geboren d., d. geboren, ad carmina condenda natus, factus; *dithyrambendichter*, dithyramborum scriptor; *slecht d.*, prudichter, poëta malus.

dichteres, poëtria; vates (de door de goden bezield zangeres).

dichterlijk, poeticus of door den *g e n.* poëtarum (portenta); poëtarum similis; *zuiver d.*, poëtis solis concessus (imago); *a poetica licentia sumptus* (verbum); *d. proza*, carmen solum; poëtarum quam oratorum similior oratio; *d. vrijheid*, libertas poëtica, (*in ongunstigen zin*) licentia poëtica; *d. aanleg*, mens ad poësin excitata, ook alleen ingenium. — *A d v.*, poëtice; poëtarum more.

dichtgenre, carminum genus.

dichtheid, soliditas, densitas; *vgl.* dicht.

dichtkunst, ars poëtica; poëtica, poëtice; poësis; *vgl.* **dichten** (*het*); *in de d. gebruikelijk*, a poëtis of apud poëtas usurpatus; *gave der d.*, facultas poëtica.

dichtstuk, carmen, poëma.

dictator, dictator; als een *d. (overdr.)*, door imperiosus, heerschzuchtig.

dictatuur, dictatura.

dicteeren, dictare (alci alqd).

die, dat, *1. p r o n. d e m o n s t r.*, is, hic, iste, ille; *het Nederl. e n d a t, e n (d a t n o g) w e l w o r d t w e e r g e g e v e n*, door et is of isque; *dat is mijn vader*, hic est pater meus; *die = een zoodanige*, is; *op of van dien leeftijd*, id aetatis; *die en die*, die of die, ille, (*v. meer dan een*) hic et hic, ille et ille; *bij adit.*, die lof of blaam uitdrukken, moet die gewl. door ille, iste vertaald worden, *b.v. die beroemde Homerus*, clarus of clarissimus ille Homerus; *of men verbindt een passend s u b s t.* (vir, homo, adolescens, puer, virgo, puella) met het *a d i.*, *b.v. die dappere Achilles*, Achilles, vir fortissimus; *die beroemde Homerus*, Homerus, poëta clarissimus; *dat beroemde Corinth*, Corinthus, urbs nobilissima. | *in uitdrukkingen als de volgende wordt het pron. dem. in het Latijn niet gebruikt: de Achaërs*, ook *die uit Azië*, Achaici, item ex Asia; *pater de filii morte*, de patris (over *d i e n* des vaders) filius flebat; *eigenaardige korte wendingen vindt men niet zelden in vergelijkingen*, *b.v. de wetten der Romeinen met die van Lycurgus*, Draco en Solon bij de Grieken vergelijken,

Romanorum leges cum Graecorum Lycurgo et Dracone et Solone conferre. — *2. als p r o n. r e l a t.*, qui quae, quod. | *in 't bijz.*, relatieve zinnen kunnen in het Latijn door participia vervangen worden, als de relatieve zin toevallige en oogenblikkelijke, geen noodzakelijke en wezenlijke bepalingen van het voorafgaande voorwerp bevat. | *hij is het die*, *hij is de eerste die*, wordt dikwijls tot één zin samengetrokken, *b.v. dat was het ongeluk*, dat bewerkte dat enz., ea calamitas effecit ut etc.; *dat dat de houden muur was*, die door de godheid bedoeld werd, eum a deo significari murum ligneum; *hij is de eerste die dit zag*, primus hoc vidit; *dit is de derde brief*, dien ik u schrijf, tertium ad te hanc epistolam scripsi; *ook valt d i e . . . i s*, *w a s d i k w i j l s w e g*, *wanneer een adr. of partic. in den relatieven zin staat*.

dieet, diaeta, victus, victus modus (of genus), ratio victus, certus vivendi modus ac (et) lex; lex quaedam ciborum.

dief, fur; peculator (*die een publieke kas besteeft*).

diefachtig, furax; *a d v.*, furaciter.

diefjesmaat, furti socius, socia; consors in furtis; qui unā furatur.

diefstal, furtum; peculator (*v. staatsgeld*); een *d. begun*, furtum facere.

diegene, datgene, is, ea, id; ille, illa, illud; *vgl.* **degene**.

dienaangaande, ea de re, quod ad eam rem attinet.

dienaar, servus; puer (*jongen*); famulus; apparitor (*van staatsambtenaren*); minister, administer; pedisequs; anteambulo (*lakei*); *de dienaars*, -ressen, bedienden, familia; famuli (famulae, ancillae); apparitores.

dienares, serva; famula; ancilla; ministra (satelles et ministra, *fig.*); pedisequa (*ook fig.*).

diender, minister publicus; accensus.

dienen, *1.* = diensten verrichten, servire (alci, apud alqm, als slaaf); famulari; ministerium facere (alci, als bediende); apparere (alci, bij staatsambtenaren); in alci operis esse, se of operam suam alci locavisse (*als daglooner, handlanger*); militare, stipendia facere of merere (mereri), ook alleen merere (mereri) (*als soldaat*); (*onder iem d.*) alqo imperante of imperatore, sub alqo merere, sub signis alci militare, ductu of in exercitu alci militare etc.; (*met iem d.*) cum alqo in castris esse; *te voet*, te paard d., pedibus, equo merere of stipendia facere; *lang diendend hebben*, multa stipendia habere; *niet willen d.*, militiae detrectare; *niet meer behoeven te d.*, militiae vacationem habere. | = diensten bewijzen, helpen, gratum facere, gratificari alci; servire of inservire alci; adesse, praesto esse alci; *iem d. iets d.*, iuvare alqm alqare; commodare alci alqd (*ten gebruike afstaan*); *iem ijverig d.*, deservire, operam navare alci; *den staat d.*, rem publicam gerere of administrare; *-ijverig d.*, rei publicae navare; *God d.*, deum colere, venerari. — *2. tot iets d.* = bruikbaar, nuttig zijn, esse c d a t.; prodesse alci, ad alqd; utilem esse; usui, ex usu esse, utilitatem habere, afferre alci, alci rei; conducere alci

rei, ad alqd; valere ad alqd; = *helpen tegen iets*, valere contra alqd, mederi alci rei, facere ad alqd; *waartoe d. het*, quid attinet; *het d. ter zake*, e re est.

diens, 1. = *de werkzaamheden van een slaaf, servitus, servitium*; - *van een dienaar of oppasser, ministerium, famulatus*; - *van een staatsdienaar, munus, officium*; magistratus (*overheidsambt*); d. van een soldaat, militia; in d. zijn, d. hebben, d. doen, munus obire; v. soldaten, stationes agere (d. wacht houden); administrare (*werken, hun werk verrichten, Caes.*); d. nemen, z. **kriggsdiens**; in iemds d. treden, locare operam suam alci; (in d. van een partijhoofd) partes alcs sequi; d. van een god, sacra (pl.), religio; vgl. **godsdienst**; de voor den d. vereischte leeftijd, z. **leeftijd**; ervaren in den d., gnarus muneris; (v. soldaten) gnarus militiae; *geschikt voor den d.*, in 't alg. utilis ad operas of ad munus; - *voor den kriggsdienst*, (homo) aetate militari; ook iuventus, iuniores; ad arma utilis of idoneus; *allen, die voor den d. geschikt zijn*, omnes qui (per aetatem) arma ferre possunt; omnis militaris aetas; *geschikt zijn voor den d.*, militiae sufficere; munus militiae sustinere of arma ferre posse; *niet enz.*, ad arma inutile esse; *ongeschikt voor den d.*, ad operas, ad munus inutilis; (v. soldaten) ad arma inutilis. — 2. = *een enkele d., werkzaamheid, opera*; officium; *zonder den d. der menschen, sine administratione hominum*; iemd dd. bewijzen, operam of operam studiumque alci navare; officia (beneficia) in alqm conferre; iemd een (*uitstekenden*) d. bewijzen, (egregiam) operam praebere of praestare alci; gratum facere alci; *hij bewijst hierin voortreffelijke dd.*, magni est in hoc opera eius; *hij heeft mij uitnemende dd. bewezen*, optimā, singulari eius operā usus sum; summa alcs erga me officia exstiterunt; *iets weigert iemd den d.*, alqd deficit alqm (vires; et ferrum et vires hostem); vgl. **weigeren**; *ik ben geheel tot uw d.*, quaecumque volueris operam tibi praestabo; nulla in re tibi deero; *ik ben wederkeerig tot uw d.*, mutuam operam tibi praestabo; *mijn vermogen is tot uw d.*, meae opes tibi paratae sunt. [= nut, usus, utilitas; goede, groote dd. bewijzen, multum prodesse; bono usui esse; magno usui esse alci; bene mereri de alqo; alci maximo esse adiumento; iemds dd. kunnen missen, utilitatibus alcs carere posse; dezelfde dd. bewijzen, eundem usum praebere, eundem effectum habere. [= beleeftheid, officium; = *welddad, beneficium, munus*; welken grooteren d. kunnen wij het vaderland bewijzen, dan enz.? quod maius munus patriae afferre possumus quam etc.? de laatste d., dien men een overledene bewijst, suprema officia (pl.); iemd den laatsten d. bewijzen, iusta solvere of facere alci; een wond in den d. van den staat ontvangen, vulnus ob rem publicam acceptum.

diensbaar, servus; d. zijn, servire, in servitute esse, alci parēre; de dd., z. **dienaar**.

diensbaarheid, servitus; servitium (van een slaaf), famulatus (van een bediende); *drukkende d.*, iugum (servile); iemd van de d. bevrijden, alqm ex servitute in libertatem vindicare, alqm servitute liberare.

diensbetoen, -bewijs, officium, vgl. **diens**, 2.

diensbode, z. **dienaar**.

dienssteed, z. **eed**.

diensgeheim, in het verband, tacenda (n. pl.).

dienslig, utilis (*nuttig*); salubris, salutaris (*heilzaam*, alci rei, ad alqd); commodus, aptus, accommodatus (*geschikt, gepast*); a d v., utiliter, salubriter, commode, accommodate, apte.

dienslijver, studium; industria.

diensjaar, v. soldaten, stipendii annus, ook alleen stipendium; *die zijn dd. uitgediend heeft*, homo emeritis stipendiis.

diensmaagd, -meisje, ancilla, famula, ministra.

diensplicht, muneris officium; (in het leger) militia.

diensplichtig, militiae sacramento obstrictus.

diensstijd, tempus muneris; v. soldaten, tempus militiae of stipendiorum; iemds d. is om, emerita sunt stipendia alcs.

diensvaardig, officiosus; officii plenus; sedulus (*ijverig in den dienst*); d. jegens iemd, officiosus in alqm; studiosus alcs; a d v., officiose.

diensvaardigheid, officium; sedulitas; d. jegens iemd, studium erga of in alqm; obsequium.

diensvrij, immunis (*vrij v. staatslasten*); immunis militia; militiae munere vacans; d. zijn, immunem esse; munus of militiae vacationem habere; militiae munere vacare.

diensvrijheid, immunitas, vacatio munerum, vacatio militiae; *geheele d.*, omnium munerum vacatio.

diengengevolge, ex eo (ex quo); sic, ita fit ut; sic, ita; proinde; vgl. **biggevolg**, **derhalve**.

diep, 1. eig., altus; profundus (*in den grond*); latus (*breed, van voren naar achteren gerekend*); d. wortelen, radices altae; drie voet d., tres pedes altus; een drie voet d. plaats, locus in altitudinem trium pedum depressus. — 2. overdr., v. tonen, gravis (vox, sonus); een d. zucht, suspirium alte of ex imo ductum. | om den graad aan te duiden, summus; d. slaap, vgl. 1. **slaap**; d. smart, dolor gravissimus, summus; d. kennis, cognitio, scientia accurata of subtilis; een d. denker, homo of disputator subtilis; een d. geheim, arcanum reconditum; res valde abdita; in d. gedachten verzonken zijn, in cogitatione defixum esse.

A d v., 1. eig., alte; in profundum; penitus (*tot in het binnenste*, b.v. argumentum p. abditum); d. in het lichaam indringen, alte in corpus descendere (v. e. wapen); een gracht drie voet d. maken, fossam tres pedes altam deprimeri; d. liggen, in loco depressio of demissio situm esse (*laag*); penitus abditum esse; in profundo demersum esse (ook fig., b.v. v. d. waarheid); dieper indringen, penitus penetrare (b.v. van een wond); in het land, interiores regiones petere; ad interiores regiones penetrare; abdere se penitus in alqm terram; a. se in intimam alqm terram; d. liggende oogen, oculi conditi of abditi, latentes. — 2. overdr., d. ademhalen, zuchten, ab imo pectore spiritum ducere, suspirare. | d. in den

nacht, multa of concubia nocte. | v. d. graad, d. slapen, arte dormire; d. bedroefd, aeger animi, ardens dolore, graviter afflictus; d. bedroefd zijn, in luctu et squalore esse; het bedroeft, smart mij d., valde ea de re doleo, acerbo dolore ea res me afficit; d. wortelen, z. wortelen, inwortelen; d. denken, acute cogitare; iets d. gevoelen, alqd penitus sentire of sensu percipere; dieper zien, altius perspicere; op iets dieper ingaan, subtiliter de alqa re disputare.

diepdenkend, z. diep, 2; diepzinnig.
diepgaand, accuratus (litterae); *een d. onderzoek, subtilis disputatio.*

diepte, 1. eig., als hoedanigheid, altitudo; profunditas; = afgrond, vorago; = draaikolk, en in 't alg. diepe, sterke stroom, gurgles; = het diepe, profundum (bijna alleen m. p r a e p p.); de d. der zee, altitudo maris; profundum mare; de rivier heeft 30 voet d., flumen triginta pedes altum est; zich in de d. storten, se iacere in profundum; zich uit de d. verheffen, omhoogwerken, ex alto emergere. — 2. fig., v. tonen, gravitas; v. d. slaap, somnus artis, altus; der wijsheid, summa sapientia; van het gemoed, tenerioris animi vis et gravitas.

diepzinnig, subtilis; ingenii acumine valens; acerrimo of acutissimo ingenio; ook sapiens; v. zaken, absconditus, reconditus; abstrusus; een d. gedicht, poema reconditum; a d v., subtiliter; abscondite.

diepzinnigheid, summa ingenii acies; acumen ingenii; subtilitas.

dier, animal (met het oog op zijn natuur), animans (voor zoo ver het leeft en ademt); (tegenover den mensch) bestia (in 't alg.); belua (een groot, plomp d.); fera (wild d.); = vee, pecus.

dierbaar, carus, acceptus. † dilectus; hij is mij zeer d., ook eum diligo et carum habeo.

dierbaarheid, caritas.

dierengevecht, ludus bestiarum; venatio; spectaculum ferarum; iemd daartoe veroordeelen, alqm ad bestias condemnare, vultere.

dierentemmer, domitor ferarum.

dierentuin, vivarium.

dierenriem, orbis signifer; † zodiacus.

dierenrijk, omnia animantium genera; animalia.

diergaarde, z. dieren tuin.

dierlijk, animalis (met d. leven begiftigd); door den g e n. animantium; van d. voedsel leven, carne vesci; een d. wezen, animans; het d. leven, vita quae corpore et spiritu continetur; de d. warmte, ignis qui est in corporibus animantium.

dierlje bestiola; animal minutum.

dievenbende, furum caterva of grex; ook latrocinium.

dieverij, z. diefstal.

dij, femur.

dijen, z. opzwellen.

dijk, agger; moles; vgl. dam.

dijstuk, v. dieren, clunus.

dik, 1. eig., crassus; = vet, pinguis; opimus; obesus (doorvoed); corpore amplo (zwaartlijvig); trgens, turgidus (gezwollen); concretus (v. melk); d. worden, pinguescere; d. en vet worden, corpus facere; drie vingers d., tres digitos crassus of trium digitorum

crassitudine; een d. boek, geschrift, liber grandis; men heeft daarover d. (vijvige) boeken, pleni sunt libri; de quibus volumina impleta sunt. — 2. = dicht, densus; spissus; confertus; crassus (aër, caelum, tenebrae). — A d v., 1. crasse. — 2. dense, spisse.

dikbuik, homo ventriosus (Plaut.).

dikbuikig, ventriosus.

dikheid, z. dikte.

dikkop, capito.

dikte, crassitudo (ook als maat); obesitas, corpus amplum; = dichtheid, z. a.

dikwerf, dikwijls, saepe, saepenumero; non raro; crebro (herhaaldelijk); multum (veeltijds); frequenter; d. bij iemd zijn, multum esse cum alqo; door frequent., b.v. ventitare, dictitare, lectitare; d. doen, solere; d. bezoeken, frequentare; hij was d. te Rome, erat Romae frequens; zeer d., saepissime; persaepe; creberrime; frequentissime; permultum; vrij d., aliquoties; hoe d., quam saepe; quoties; zoo d., tam saepe; toties; zoo d. (als) maar, hoe d. ook, quotiescumque; d. genoeg, satis saepe, persaepe, saepe plane, non parum saepe; toties; zoo d. iemd, quoties quisque, cum quispiam, ut quisque (ook met extemplo, protinus, statim, tum denique, ita in den nazin); al... ook nog zoo d., si saepissime.

dilemma, complexio (Cic.); wij staan voor dit d., res in id discrimen adducta est (m. utrum... an).

dilettant, d. zijn in een kunst enz., artem, litteras ad voluptatem tantum exercere.

dille, anethum (Verg.).

ding, res; negotium; de dd. = het geschapene, res; rerum natura; dikw. moet het door 't n. p.l. van een a d i. vertaald worden, b.v. wonderlijke dd., mira; ernstige dd., seria; vóór alle dd., ante omnia (slechts v. d. tijd); imprimis, omnium primum; praecipue; flauwe, onbeduidende dd., nugae, ineptiae.

dingen, 1. petere, expetere (honores, consulatum); quaerere, consecrari alqd; captare, aucupari (gratiam); ambire; affectare (regnum); het d., petitio (honor); ambitio (verzoek aan het volk om een eerambt, maar niet met een g e n e t.); naar de hand van iemds dochter d., petere sibi fillam alos (in matrimonium). — 2. d. over den prijs, de pretio liceri; het d., licitatio.

dingen, (naar een ambt) petitor; qui petit; (in de witte toga gekleed) candidatus; d. naar de volksgunst, aurae popularis captator; d. naar de hand van een meisje, proci.

diploma, diploma.

diplomaat, legatus (gezant); = staatsman, z. a.

diplomatiek, door den g e n e t. legati, legatorum; publicus; *diplomaticus; langs d. weg, auctoritate publica; per legatos missos; sollenni more.

direct, directus (ook overdr. oratio); = onmiddellijk, ipse, b.v. dat betreft mij niet d., hoc non ad me ipsum pertinet.

directeur, praefectus (aan het hoofd gestelde); praeses (voorzitter); princeps (van een tooneelgroep, gregis); magister; rector (scholae); moderator, gubernator.

directeurschap, praefectura, magistrarium.

directie, gubernatio, cura (*leiding, zorg*); *onder zijn d.*, eo rectore of duce, praeside.

dirigeeren, gubernare, regere, administrare alqd; alci rei praesese, praefectum esse, praesidere; numeris praeire (*bij de opvoering van een muziekstuk*).

discant, vox summa of acuta.

disch, z. tafel.

dischgenoot, conviva; *dagelijksch d.*, convictor.

discipel, discipulus.

discipline, = *tucht* (vooral: *militaire*), disciplina; *gebrek aan d.*, immodestia.

disciplineeren, disciplinae assuefacere (militis); *goed, slecht gedisciplineerde soldaten*, milites bonā of malā disciplinā instituti.

discreet, -cretie, z. bescheiden, -heid.

discussie, discuteeren, z. dispuut enz.

disharmonie, discrepans (in fidibus aut tibis) concentus; *overdr.* = *ongelijkvormigheid*, discrepantia; = *oneenigheid*, tweedracht, z. a.

disharmonieeren, discrepare (ook *overdr.*); *overdr.*, dissentire, dissidere, discordare (inter se).

dispensatie, venia; gratia; *d. van iets krijgen*, veniam, gratiam alci rei impetrare; gratia alci rei fit; solvi (legibus); *d. verleen*, solvere (alqm legibus); liberare (alqm iureiurando); vacationem dare (alci rei, ab alqa re alci); veniam dare, gratiam facere (alci rei alci).

disputeeren, verbis contendere; concertare, disputare, disserere, disceptare; *de kunst van d.*, ars disputandi; dialectica, -ae; dialectica (n. pl.).

dispuut, concertatio; disputatio; disceptatio.

dissel, temo.

distel, carduus.

distelvink, acalanthis.

district, regio; provincia (*provincie*); conventus (*departement*); *bij dd.*, regionatim; *hoofd van een d.*, magister vici of pagi.

dithyrambe, dithyrambus; poëma dithyrambicum.

dithyrambendichter, dithyramborum artifex of auctor, scriptor, conditor.

dithyrambisch, dithyrambicus.

ditmaal, nunc quidem; = *in dit geval*, hic; *hac in re* of causa.

divisie, legio (*grootte legerafdeeling*); pars exercitus (*deel van het leger*).

dobbelaar, aleā of in alveo ludens; *hartstochtelijk d.*, aleo; *d. van professie*, aleator.

dobbeltbeker, phimus; (*in zuiver Lat.*) fritillus.

dobbelen, talis of tessera, aleā ludere, aleā se oblectare.

dobbelhoorn, -kroes, z. dobbeltbeker.

dobbelspel, ludus talarius; = *hazardspel*, alea; *verlies in het d.*, damnum aleatorium; *in het verband ook alleen damnum*; *iets bij het d. verliezen*, alqd in alea perdere; *winst in het d.*, aleae compendium.

dobbeltsteen, talus (*met oogen op 4 zijden*); tessera (*met oogen op 6 zijden*).

dobbelttafel, alveus, alveolus.

dobberen, fluctuare, fluitare.

doceeren, = *leeren*, I, z. a.; = *een voordracht, voordrachten houden*, scholam, scholas habere.

doцент, qui docet, doctor; *naam en aanzien krijgen als d.*, ad famam dignitatemque docendo pervenire.

doch, z. maar, II; **echter**.

dochter, filia; *iemds oudste d.*, maxima natu e filiis alci; = *pleegdochter* (ook fig.), alumna.

dochterkind, ex filia nepos (*dochter's zoon*); ex filia neptis (*dochter's dochter*).

dochterman, gener.

dochtertje, filiola; filia infans.

document, tabulae; litterae (*oorkonde*); documentum (*bewijsstuk*).

doek, pannus; pannus laneus (*wollen*), -linteus (*linnen*); lintea (n. pl.).

doel, I, eig., destinatum (*schieten naar, petere*); *het d. treffen*, destinatum ferire, ook *alleen ferire*; collineare. — 2. fig., consilium of door (id) quod volo, cupio, specto, peto, expeto, sequor, conor, id quo intendo; id quod agimus; quod quaerimus; propositum (= *voornemen, doch in class. Lat. niet m. g. e. n. of a d. i. of p r o n.*); finis (*bedoel*); exitus (*einde*); res (*bedoelde zaak*), b.v. ceterae res quae expetuntur, opportuna sunt singulae fere rebus (*doeleinden*) singulis; trium rerum causa; *het d. van iets*, id cuius causā alqd facimus; *het d. der reis*, locus petitus; *iemd bereikt het d.*, *zijnre reis*, alqs quo contendit of vult pervenit, eo quo studet venit; *het d. van ons bestaan*, id, ad quod nati sumus; *het d. onzer wenschen*, v. ons streven, id quod cupimus, petimus; *een d.*, iets als d. hebben, *zich ten d. stellen (v. personen)*, alqd consilium of alqd sequi, certum alqd consilium sibi proposuisse, petere alqd (gloriam, sapientiam); alqd sibi pronuncere; velle, sibi velle, spectare alqd (ook v. zaken, b.v. hoc spectant of volunt leges; quid igen spectat haec oratio?); *wat heeft dat ten d.?* quorsum haec spectant? quorsum hoc (haec)? *een geheel ander d. hebben*, longe alio spectare; *zich ten d. stellen, om enz.*, id agere, ut etc.; *tot of met welk d.?* quam ad rem? quo consilio? quid spectans? quorsum? (b.v. quorsum aut cur ista quaeris?); *tot of met dit d.*, eo consilio; ad eam rem; ea mente; id, spectans; ook *alleen ad id*; *het d. van zijn streven*, *zijn d. bereiken*, propositum of alqd assequi; id, quod petivi, assequor; id, quod expeto, consequor; ad exitum pervenire; *zonder zijn d. bereikt te hebben*, infecta re; *tot d. zijner wenschen stellen*, concupiscere alqd; *het (zijn) d. missen*, propositio aberrare, propositum of consilium non assequi; *naar hetzelfde d. streven*, ad idem tendere, (*als iemd*) mihi idem propositum est quod alci.

doeleinde, z. doel.

doelen, spectare of pertinere ad alqd (ook spectat alqd eo, huc ut etc.; hoc longe alio spectabat; eodem pertinet, quod etc.; quorsum haec spectat oratio? haec oratio eo pertinet ut etc.); *waarop dit antwoord doelde*, hoc responsum quo valeret.

doelloos, inutilis; supervacaneus (*overtollig*); a d. v., sine consilio, nullo consilio, nulla ratione, temere.

doelloosheid, nullum consilium; temeritas (*onbezonnenheid*).

doelmatic, ad usum of ad id quod agimus accommodatus; commodus (nulla

lex satis c. omnibus est; commodum est c. *i n f.*; utilis alci rei; conveniens alci rei, ad alqd; idoneus, aptus ad alqd; non alienus ab re; bonus; salubris (*heilsaam*); habilis (figura corporis); *d. zijn*, ook in rem esse, *gewl. c. i n f.*; *niet d.*, alienus ab alqa re; *a d v.*, apte, convenienter, utiliter.

doelmatigheid, door omschr. met de *a d i.* onder **doelmatig**.

doelwit, *z. doel*.

doemen, damnare, condemnare.

doemwaardig, execrabilis.

1. doen (*verb.*), **1. facere**; conficere; efficere; agere; *wat d. wij anders dan vermanen?* quid aliud quam admonemus? *hij antwoordt beter dan anderen gedaan hebben*, melius respondet quam alii responderunt; *ik weet niet wat te d.*, quid agam of faciam nescio; consilii inops sum; quo me convertam, nescio; *wat moet ik (met hem) d.?* quid (hoc, de hoc, illo, de illo) faciam? *iets voor iemand d.*, gratum alci facere; iuvare alqm in alqa re; *alles enz.*, omnia consilia et omnem operam suam ad salutem alcos conferre; non deesse alci. — **2. in verbinding met verschillende woorden**, *b.v. iemand afbreuk d.*, een verzoek d., schade d., enz., *z. afbreuk*, **verzoeken**, **1; schaden, plicht, onrecht enz.** — **3. iets te d. hebben**, occupatum esse, negotium habere; *wat hebt gij hier te d.?* quid tibi hic negotii est? *veel te d. hebben*, multum negotii habere; multis occupationibus distineri; negotiis districtum esse; *gij hebt genoeg te d.*, habes quod agas; *genoeg met zichzelf te d. hebben*, suarum rerum sat agere (*Ter.*); *niets te d. hebben*, otiosum esse; negotiis vacare, vacuum esse; *met iemand te d. (= maken) hebben*, ratione cum alqo coniunctum esse; alci res of negotium, commercium est cum alqo; *iemand iets te d. geven*, alci pensum imperare. — **3. het is mij om iets te d.**, alqd mihi cordi of curae est; hoc spectro of volo of ago; *het is hem slechts om de vlucht te d.*, nihil spectat nisi fugam; *het is mij niet om het geld te d.*, non quaero pecuniam. — **4. het d. niets ter zake**, nihil ad rem pertinet; *maar wat d. dit ter zake?* verum of sed quid ad rem? — **5. iets bij iets d.**, addere alqd alci rei; = *met iets kruiden*, alqd condire alqa re. — **6. iets in iets d.**, concire alqd in alqd; *water in een vat d.*, aquam in vas infundere; *- in den wijn d.*, vinum aqua temperare. — **7. iets van iets d.**, alqd demere de alqa re; *iets (van zich) af d.*, *z. afleggen*. — **8. d. alqo**, - *niet*, simulare, dissimulare; *hij d. alsof hij razend is*, simulat se furere; *hij d. alsof hij het niet weet*, dissimulat se scire.

2. doen (*subst.*), door omschr. met facere of agere; *ons d. en laten*, mores; quae nobis facienda et fugienda sunt of praestanda ac vitanda sunt.

doeniet, homo languor et desidiae deditus; homo deses of desidiosus.

doenlijk, quod fieri of effici potest; facilis (*licht*); *iets is d.*, alqd facultatem habet.

doenlijkheid, facultas.

dof, **1. v. h. gehuid**, obtusus, fuscus; een d. *melodie*, pressi modi; *d. geraas*, fremitus. — **2. v. d. geest of h. gevoel** hebes (dolor), iners, ignavus. — **3. = glansloos**,

non refulgens; *van hetgeen zijn glans verloren heeft*, obsoletus (color).

doffer, columbus.

dofheid, *v. d. stem*, vox obtusa, fusca.

dogma, *z. leerstelling*.

dok, navalia (*n. pl.*).

dokter, medicus.

1. dol (*subst.*), scalmus.

2. dol (*adi.*), **1. eig.**, *waaninnig*, insanus (homo, cupiditas); = *woedend*, furiosus, furens; rabiosus of rabidus (*v. dierlijke woede*, *b.v. v. d. hond*); een d. *manier van doen*, amentia, insania; *d. zijn*, rabiosus esse; insanire, furere; - *worden*, rabidum fieri, in insaniam incidere; furore efferi; *zijt gij d.?* satin' sanus es? sanusne es? *iemand d. maken*, in rabiem agere (ook *v. dieren*); efferare alqm. — **2. oneig.**, = *zonderling*, mirus; *het te d. maken*, modum excedere; insanire.

dolen, errare, vagari.

dollijn, delphinus.

dolheid, insania, furor, rabies; = *dolle daad*, insanum facinus; *in den pl.* ook insaniae.

doling, *z. dwaling*.

dolk, sica (*bij sluipmooru*); pugio.

dolkop, homo stolidus ferox; homo furiosus of insanus; homo iracundus.

dolksteek, -**stoot**, ictus pugionis; *iemand een d. toebrengen*, alqm pugione percutere of confodere; een d. *van iemand krijgen*, pugione percuti ab alqo.

dolzinnig, -**heid**, insanus, insania.

dom, stolidus; stultus; fatuus; stupidus; plumbeus; (*sterker*) brutus; imprudens, inconsultus (*ondoordacht*); *d. zijn*, nihil sapere; *a d v.*, stulte, stolidie, imprudenter.

domlein, *praedium privatum principis; = *staatsdomein*, ager publicus; *in 't alg.* possessio; *inkomsten van de dd.*, vectigalia; *dd.* = *de Romeinsche staatslanderijen in de provinciën*, die voor de tienden *verpacht* werden, arationes; *de pachters dezer dd.*, aratores.

domheid, stultitia, stupiditas, insipientia; stupor; tarditas ingenii; = *domme strek*, stulte factum; stultitia; *in den pl.* ineptiae, nugae.

domkop, homo stultus; homo extremi ingenii; ingenium tardum; *als scheldwoord*, stipes, caudex, truncus, asinus, baro.

dommekracht, vectis.

dommel, levis somnus.

dommelen, sopitum esse, dormire.

dommeling, *z. dommel*.

dommerik, *z. domkop*.

dompelen, mergere (in alqd, in alqa re, alqa re), immergere (manum in aquam); demergere (in alqd, in alqa re); *zich in het water d.*, mergere se in aquam, subire aquam; (*als duiker*) urinari.

dompig, humore vitiatu of situ corruptus; situm redolens.

donder, tonitrus, *pl. nom. acc.*, tonitrua; *als door den d. getroffen*, attonitus alqa re.

donderaar, *z. dondergod*.

donderbui, tonitrua et fulmina.

donderen, tonare; *het d.*, tonat; *donderend*, *b.v. een d. geraas*, ingens strepitus; sonitus qualis auditur, cum tonat; *gevoel*, *b.v. Pericles tonare dictus est*,

dondergod, Iuppiter tonans.

donderslag, tonitrus; fragor caeli; *overdr.*, dat trof hem als een d., hac re vehementer percussus of gravissime commotus est; z. **donder**.

donker, 1. obscurus; nubilus (*bevolkt*); (*sterker*) tenebrosus (domus, locus); caliginosus, caecus; *iets d. maken*, obscurare, obscurum facere alqd, alci rei lucem eripere; *het is d.*, tenebrae sunt; *het wordt d.*, tenebrae oboriuntur; advesperascit, vesperscit; *toen het reeds d. was*, of *begon te worden*, obscura iam luce, tenebris obortis; *toen het nog d. was*, obscuro etiam tum lumine; *vgl.* **aanbreken**, **avond**; *het wordt mij d. voor de oogen*, tenebrae mihi sunt, caligo offunditur oculis. — 2. van kleuren, fuscus; subniger; pullus (*van klederen*).

donkerblauw, violaceus; caeruleus.

donkerbruin, fuscus.

donkergeel, fulvus; raven (*grijsgeel*).

donkergroen, acriter viridis; perviridis; (*v. planten*) niger (hedera); prasinus (*als look*).

donkerheid, obscuritas, tenebrae, caligo.

donkerrood, rubidus.

donkerzwart, nigerrimus.

dons, lanugo; pluma (*donsveder*), plumae.

donzig, plumosus, plumeus.

1. **dood** (*subst.*), mors; *gewelddadige d.*, nex, letum (*meestal dicht. en in hoogerem stijl*); exitum, interitus; obitus; excessus vitae of e vita, discessus e vita; finis, exitus (vitae), dissolutio naturae; *d. door eigen hand*, mors voluntaria; *den d. veroorzakend*, mortifer; *bij den d.*, moriens; *na iemds d.*, alqd mortuo; mortuus; *met den d. voor oogen*, mortuus, periturus; *den d. vinden*, mori, interire; *een gruwelijken d. ondergaan*, acerba morte interire; *den d. vinden door eigen hand*, voluntaria morte interire; *de d. verrast iemd.*, mors opprimit alqm; *zich tot zijn d. toe met iets bezighouden*, mori in studio alos rei; *den d. nabij zijn*, mori vicinum esse, in vitae discrimine versari, animam agere; *in den d. gaan*, *den d. te moeten gaan*, *den d. ondergaan*, ad mortem proficisci, mortem subire of oppetere; emori; mortem occumbere (*pro republica*); *den d. zoeken*, mortem expetere, quaerere, ultro morti se offerre; *mortem oppetere*; *- in den strijd*, mortem oppetere pugnantem; *op leven en d. strijden*, depugnare; *zijn natuurlijke d. sterven*, naturae concedere; debitum naturae reddere; sua morte mori; *fungi; *een ontijdigen d. sterven*, immatura morte occumbere; immaturo fato eripi; *een gewelddadigen d. sterven*, praeter naturam mori; *fato maturius* exstingui; *macht over leven en d.*, potestas vitae necisque; *iemd den d. aandoen*, mortem alci afferre; *morte alqm afficere*; *iemd ter d. veroordeelen*, damnare, condemnare alqm capitis; damnare capite; *iemd met den d. straffen*, *ter d. doen brengen*, alqm morte punire of multare, supplicio afficere; supplicium sumere de alqm; *met den d. gestraft worden*, *ter d. gebracht worden*, ook poenas capite solvere, luer.

2. **dood** (*adi.*), mortuus, exanimis, exanimus; exsanguis; *= van nature zonder*

leven, inanimus; vitā, sensu carens; *een doode*, mortuus; *de dooden* (*in de onderwereld*), z. **doodenrijk**; *zich d. hongeren*, per inediam e vitā discedere; *- loopen*, currundo mori; *- ergeren*, stomacho dirumpi, (*over iets*) dirumpi alqa re; *d., overdr.*, mortuus (leges, lingua).

doodarm, pauperrimus, egentissimus; omnium rerum egenus; *sprekw.*, Irus.

doodbaar, feretrum (*in 't alg.*); lectica funebris (*voor rijken*); sandapila (*voor armen en misdadigers*).

doodbed, z. **sterfbed**.

doodbidder, libitinarius

doodbloeden, profusione sanguinis interire; animam cum sanguine effundere; *fig.*, = *vergeten worden*, oblivioni dari; exstingui.

dood, z. 2. **dood**.

doodelijk, 1. *eig.*, mortifer (morbus, plaga, virus). — 2. *overdr.*, capitalis, implacabilis, inexpiabilis (odium); *in d. angst*, metu examinatus. — A d v., d. ziek zijn, morbo mortifero laborare; *iemd d. wonden*, mortifero vulnere afficere alqm; *iemd d. haten*, capitali odio prosequi alqm; *op iemd d. verliefd zijn*, amore alcs deperire.

dooden, interficere; conficere; caedere, occidere (*neerhouwen, vooral in den slag*); necare (*gewelddadig, meestal zonder wapen, b.v. fame, igne, verberibus*); (*sterker*) enecare; trucidare; iugulare (*verraderlijk, als een bandiet*); percutere (*v. d. beul*) = *uit den weg ruimen, interimere*, (e, de medio) tollere; *zichzelven d.*, (voluntaria) mortem, necem sibi consciscere; manus sibi afferre; *het d.*, caedes, occisio, trucidatio, nex.

doodenoffer, inferiar.

doodenrijk, inferi (*de dooden*); *in het d.*, apud inferos; *uit het d.*, ab inferis; = *onderwereld als verblijf der dooden*, orcus.

dooder, interfector (alcs); *vgl.* **moordeenaar**.

doodgraver, sepultor corporum; fossor (*inscr.*).

doodkist, arca; capulus.

doodkleed, vestis funebris.

doodsangst, metus of timor, formido mortis; *in d.*, mortem metuens; *overdr.* metu examinatus.

doodsbleek, pallidus; exsanguis (*van schrik, woede enz.*); luridus; cadaverosus (facies, Ter.).

doodsch, = **akelig**, **eenzaam**, z. a.; d. *stille*, summum of vastum silentium.

doodsgevaar, mortis of vitae periculum; vitae of salutis discrimen; ook capitis periculum; *in d. zweven*, versari of esse in etc.

doodslaan, alqm manu of fuste percussum interimere; = *doodranselen*, alqm necare verberibus; alqm ad mortem mulcare; z. **dooden**.

doodslag, z. **het dooden** (*op het eind*); **moord**.

doodsnood, z. **doodsgevaar**.

doodsslaap, somnus of sopor aeternus.

doodsstrijd, collectatio morientis of animam efflantis; *in het verband ook collectatio alleen*; *in d. zijn*, animam agere.

doodsteek, plaga extrema; *den d. geven*, plagam extremam infligere.

doodsteken, confodere; (*door de keel*) iugulare.

doodstraf, poena capitis of mortis; supplicium capitis, capitale of ultimum, extremum, *in het verband alleen* supplicium; *een misdaad, waarop de d. staat*, facinus capitale (*als daad*), ook capital; *res capitalis (als crimineele zaak)*; *tot de d. veroordeelen*, damnare of condemnare capitis; *damnarescapite*; supplicium constituere in alqm, decernere alci s.; *de d. aan iemd voltrekken*, supplicium sumere de alqo; *alqm supplicio afficere*; *de d. ondergaan*, supplicio affici, supplicium of capitis poenam subire; *de d. op iets stellen*, capite sancire, si quis etc.; *morte proposita alqd vetare*; *iemd van de d. vrij spreken*, capitis alqm absolvere.

doodsuur, hora mortis; tempus mortis of moriendi; extremum vitae tempus; suprema hora.

doodsvrachting, contemptio mortis; *zulk een d. toonen*, dat enz., tantopere contemnere mortem ut etc.

doodsvrees, metus of timor, formido mortis.

doodszweet, sudor letalis.

doodvijand, inimicus of hostis of adversarius capitalis; *iemds d.*, alci inimicissimus, infestissimus, alci infensus atque inimicus; *-zijn*, capitali odio dissidere ab alqo; *implacabile odium concepisce in alqm*.

doodvonnis, sententia qua aliquis capitis damnatur; *het d. over iemd uitspreken*, capitis alqm condemnare of dammare; *capite alqm dammare*; supplicium constituere in alqm; *-iemd aanzeggen*, indicere alci ultimum supplicium.

doodwonde, vulnus mortiferum.

doodziek, morbo (gravi et) mortifero affectus; *d. worden*, mortificare aegrotare incipere; *mortifero morbo affici*; *d. zijn*, mortifero morbo affectum esse.

doodzonde, *peccatum mortiferum; nefas.

doof, 1. eig., surdus; auribus captus; eenigszins d., surdaster; *d. worden*, obsurdescere. — 2. oneig., iemds is d. voor iets, aures alcs ad alqd surdae of clausae sunt, surdus est alqs in alqa re, alqs aversatur alqd (preces alcs); *-voor iemds vermaningen*, alqs alqm (momentem) non audit; *-voor iemds raad*, alqs surdus est suadenti; *den doove prediken*, aan een doovemans deur kloppen, surdo narrare fabulam (Ter.), surdis auribus canere, verba fiunt mortuo; *iemd de ooren d. maken*, aures obtundere alqa re; = gevoelloos, torpens; *d. kool*, carbo emortuus of exstinctus.

doofachtig, surdaster.

doofgeboren, naturaliter of natura surdus.

doofheid, surditas.

doofstom, surdus mutusque.

dooi, regulatio; tabes nivis.

dooien, het d., glacies tepefacta mollitur; nix solvitur (Ov.).

dooier, vitellus.

dooiweder, z. dooi.

doolhof, labyrinthus; fig., difficultates summae; res inexplicabiles; *den weg uit den d. niet kunnen vinden*, e turbis se expedire non posse.

doop, baptismus, baptisma (kerk.).

doopen, baptizare (kerk.); *iets in iets d.* (= met iets verven), tingere (alqd alqa re); *in bloed gedoopte zwaarden*, imbuti sanguine gladii.

doopgetuige, -heffer, = peter, sponsor (kerk.).

door, 1. praep., A. van ruimte, per c. a.c.c.; ook door den enkelen a.b.l. v. d. weg, waarlangs men ergens komt, b.v. door deze poort is hij vertrokken, hac porta abiit. — B. van tijd, per of door den enkelen a.c.c., b.v. (per) totum annum (het geheele jaar d.). — C. causaal, ter aanduiding van een middel of werktuig, door den enkelen a.b.l. v. zaken, b.v. zich door vleierijen welwillendheid ververven, blanditiis aliorum benevolentiam colligere; soms door het part. usus e. dgl., b.v. d. gelukkige gevechten, proeliis secundis usus; door oefening en gewoonte, exercitatione et consuetudine adhibita. | om den persoon aan te duiden, door wiens bemiddeling iets geschiedt, operā alcs, per alqm (b.v. per legatos delectum habere; iniurias per vos ulcisci; ook per litteras alqm certiorum facere). | in negatieve zinnen = vanwege, prae, b.v. prae lacrimis loqui non possum; vix prae strepitu lex audita est. | om den eigenlijken dader aan te duiden, meestal door a bij p a.s.s., b.v. d. iemd gedood worden, occidi, interfici ab alqo; nauwkeuriger ook door alcs operā, beneficio, virtute, consilio; soms door propter (door toedoen van), b.v. is, propter quem urbs incensa non est. | door blijft weg op plaatsen als iusserunt augures Tib. Claudium demoliri ea quorum altitudo (dat, wat d. zijn hoogte) officeret auspiciis; d. zijn slechtheid versterkt hij deze verdenking, hanc suspicionem auget eius improbitas. — II. a d v., elliptisch, zoodat men er een verb. bij moet denken, b.v. ergens d. kunnen, transire of evadere posse; ergens d. moeten, necesse est eā pervadam. | d. en d., penitus (perspicere); per omnes partes; d. en d. geleerd, perdoctus, plane eruditus; door totus, b.v. het boek is d. en d. slecht, liber totus malus est; iemds d. en d. kennen, alqm totum nosse. | dat kan er niet d., id fieri non potest, non licet.

doorbakken, percoquere; doorbakken (p art. perf. p.a.s.s.), percoctus.

doorbarsten, rumpi, dirumpi.

doorbijten, morsu dividere.

doorbladeren, pervolvere, pervolutare (librum); = vluchtig doorlezen, percurrere; vgl. doorloopen, 2.

doorblazen, perflare.

doorboren, perterebrare (alqd); perforare, transfigere, transfodere (alqm gladio, alci latus), configere (alqm sagittis), percutere (alqm pugione), transverberare (scutum; bestiam venabulo); *zich d.*, gladio se transfigere; in gladium incumbere; *iemd willen d.*, iugulum alcs petere; fig., percutere, vulnerare; *met doorborenden blik*, coniectis oculis (Cic.).

doorbraak, aquae super ripam effusae; bij d. van den dijk, aggeribus ruptis.

doorbreken, 1. trans., perfringere, frangere; door iets heen breken, perrumpere (aciem hostium); perfodere (parietem). —

2. intr., = door iets heen breken, perrumpere (per medios hostes, per castra, ad suos).

de zon b. door de wolken, sol discutit nubila; emicat sol per nubila.

doorbrengen, 1. *eg.*, door een ruimte, per locum alqm ducere of transmittere, traicere alqd. — 2. *overdr.*, = *verkwisten*, profundero, effundere, dissipare, consumere (pecuniam, patrimonium); conficere (patrimonium). | *van tijd: zijn leven d.*, agere of degere, transigere vitam, aetatem; - *in de wetenschap*, aetatem in litteris agere; *den meesten tijd op de jacht d.*, pleraque tempora in venando agere; *den winter in hun woningen d.*, hiemem sub tectis agere; *den nacht in vrees d.*, noctem metu agere; - *onder den bloeten hemel*, pernoctare sub divo; *drie dagen met iem d.*, triduum esse cum alqo; = *laten verslijken*, consumere (tempus, horas multas); ook *conterere* (totam aetatem in alqa re); *conficere* (omnem vitae cursum in alqa re); *ponere* (totum diem in consideranda causa); *in ongunstigen zin*, consumere (multos dies per dubitationem); *absumere* of *terere*, conterere tempus, aetatem suam (alqa re, in alqa re).

doorbrenger, homo prodigus; helluo; nepos; decoctor (*bankroetier*).

doordaat z. daar, 2.

doordenken, perpendere, animo secum reputare, cogitando persequi, meditari (alqd); *zorgvuldig d.*, omni cogitatione pertractare; *zorgvuldig doordachte plannen*, consilia evigilata cogitationibus (*Cic.*); *een doordachte rede*, oratio meditata; *een gedachte geheel d.*, cogitationem toto pectore amplecti.

doordien, z. daar, 2.

doordoën, z. doorschrappen.

doordragen, portare of ferre alqd per etc.

doordraven, equo percurrere; *fig.*, effutire (de alqa re), alucinari.

doordrijven, agere of pellere (*b.v.* pecus) per etc.; *adigere* (cuneum per etc.); *fig.*, = **doorzetten**, z. a.

doordringbaar, penetrabilis; pervius (*toegankelijk*).

doordringen, 1. *intr.*, penetrare (per locum, per turbam ad urbem); pervadere (in Asiam; eo); *perrumpere*; *v. h. geluid*, exaudiri (ab alqo); *ad aures alcs pervadere*, permanare; *accidere* (ad aures; ut vox etiam ad hostes accideret); *perferri* (clamor perfertur in castra); *tot iemds ooren d.* (= *hem overgebracht worden*), *deferri*, *perferri* (ad alqm); *het gerucht van iets d. tot iem d.*, fama alcs rei ad aures pervenit, fama perfertur ad alqm; *ongemerkt en snel d.*, *perlabi* (in locum, ad Oceanum, ad alqm); *met geweld d.*, vi viam sibi facere; *evadere*, *eluctari* (per angustia); *verder d.*, *progredi*, *procedere*; (*met een leger*), ook *castra promovere*. — 2. *trans.*, = *geheel vervullen*, penetrare (in animos), permanare (in omnes partes), pervadere per of *met enkelen a.c.c.* (clamor urbem, venenum cunctos artus); *pertinere* (calor per omnem mundum); *d. worden*, *zich d. gevoelen*, commoveri, permoveri (gaudio, misericordiā), perfundi (laetitiā); *capi* (misericordiā); *doordringen*, commotus, perfusus, percussus, ictus alqa re (gaudio, dolore etc.); imbutus (religione); plenus (laetitia).

doordringend, acer (cibi, vox, frigus); acutus (sonus); gravis (odor); *d. verstand*, acumen ingenii.

doordringendheid, v. d. smaak, acrimonia; v. h. gezicht, acies oculorum; v. d. stem, vox acuta; v. h. verstand, acies of acumen mentis, ingenii; ingenium.

doordrinken, den geheelen nacht d., tota nocte bibere; *noctem in vino consumere*; *den halven nacht d.*, commissationem ad mediam noctem extendere; *dag en nacht d.*, diem noctemque continuare potando.

doordrongen, z. doordringen, 2, op het eind.

doordroomen, den ganschen nacht d., tota nocte somnare.

doordruipen, stillatim cadere per etc.

doordrukken, = *door drukken breken*, perfringere.

doordwalen, pererrare (locum).

dooreen, promiscue; confuse, permixte;

d. gemengd, promiscuus, permixtus.

dooreenhaspelen, confundere.

dooreenloopen, discurrere.

dooreenmengen, miscere, permiscere;

dooreengemengd, ook promiscuus.

dooreenwerpen, miscere, confundere; turbare.

doorfladden, pervolare.

doorgaan, 1. *intr.*, per locum alqm transire, pervadere, penetrare; *v. zaken*, transvehi of transportari; *laten d.*, transmittere (alqd); = *verder gaan*, procedere, progredi, pergere iter of ire; *er van d.*, aufugere, evadere, se proripere, clam se subducere. | *overdr.*, valere (consilium); *perferri* (lex); *vincere* (sententia alcs); *toen dit niet doorging*, postquam id obtineri non potuit; *d. voor* = *gehouden worden voor*, *haberi en dgl.*, z. houden, 1, 9. — 2. *trans.*, = **doorwandelen**, **doorzeilen**, **doorloopen**, z. a. | *overdr.*, = **doorloopen**, z. a.

doorgaand, = *gewoon*, *algemeen*, *vulga-*

tus; *communis*; = *voortdurend*, *perpetuus*.

doorgaans, vulgo, in vulgus; *commu-*

niter; z. **gewoonlijk**.

doorgalmen, personare.

doorgang, transitus (zoowel het doorgaan, als de plaats); *Ianus* (*overdekte d. tusschen twee straten*); *vadum* (*doorwaadbare plaats*); *locus* of *angiportus* *pervius*, *iter* *pervium* (*alci*, *ad alqm*); *transitio* *pervia* (*door huizen, hoven*); *iter* (*erije d.*); *een d. laten*, transmittere iter *pervium*; *een d. hebbend*, *pervius*; *vgl.* **doortocht**.

doorgielen, (trans)fundero alqd per alqd.

doorglippen, perlabi per etc.; *elabi*; *evadere*.

doorgooien, traicere alqd per alqd.

doorgraven, perfodere (montem); *suf-*

fodere (*van onderen*); *intercidere* (*montem*).

doorgronden, perspicere; *rem plane*

perspectam habere; *agnoscere*.

doorhakken, ferro dividere; *diffindere*.

doorhalen, = **doortrekken**, 2, z. a.;

= **doordrijven**, -**zetten**, z. a.; = **door-**

schrappen, z. a.; = *berispen enz.*, *perstrin-*

gere; *carpere* (ook *m. vocibus*, *sermonibus*

en dgl.); *agitare*, *exagitare* (*alqm*, *alqd*).

doorheen, per; *ergens d. blinken*, *trans-*

lucere; - *helpen*, *b.v.* *een zieke*, *expedire*

aegrotum; *iemd.* die in verlegenheid verkeert, alqm sublevare, expedire; *zich enz.* expedire se; evadere, enatare; - *loopen*, b.v. *door een geheele rede*, aequabiliter per omnem orationem fundi; - *vloeien*, perfluere, permanere; *zich door iets heen werken*, eluctari (alqd, difficultates; per alqd); penetrare, eniti per alqd; emergere ex alqare; expedire se (ex re, ex angustiis).

doorhuppelen, transillire per etc.

doorhelpen, = *ergens doorheen helpen*, *z. doorheen*.

doorhollen, volitare (per urbem).

doorhousen, *z. doorhakken*.

doorijlen, percurrere, pervolare.

doorjagen, 1. *snel door een plaats drijven*, agitare of agere per c. a.c.c. — 2. = *snel door een plaats trekken*, pervolare locum.

doorkijken, *z. doorloopen*, 2; **doorzien**.

doorklieven, -klooven, diffindere.

doorklinken, personare.

doorknagen, perrodere; *het verdriet d. mijn hart*, maeror exest animum planeque conflict.

doorkneed, pergnarus, peritissimus.

doorkomen, 1. *eig.*, per locum ire, transire; (locum) pervadere. — 2. *overdr.*, *ergens d. = het ten einde brengen*, absolvere, perficere, transigere; *van een ziekte, er d.*, e morbo evadere.

doorkrijgen, *iets er d.*, *z. doorzetten*.

doorkronkelen, deerrare (hedera truncum et ramos); *de beek d. de weide*, rivus sinuato cursu per pratium fluit.

doorkruiden, probe condire; *overdr.*, condire (orationem); comitate condita gravitas); perspergere (orationem tanquam sale facieturum, quodam lepore).

doorkruisen, pervagari (b.v. naves pervagantur mare); pererrare; peragrar.

doorlaten, transitum dare alci; alqd transmittere; *iemd niet d.*, ab transitu prohibere, arcere; non pati alqm per fines suos of per fines regni transire.

doorleiden, ducere, traducere per etc.

doorlekken, stillatim cadere per etc.; percolari (Lucr.).

doorleven, transigere (vitam); vivere (triginta annos).

doorlezen, perlegere; *het d.*, lectio, perfectio.

doorliggen, cubando atterere (b.v. femora, umeros etc.).

doorloopen, 1. *intr.*, percurrere; *van vloeistoffen*, perfluere, permanare; = *verder loopen*, procurrere, progredi, procedere; *pergere iter of ire*; = *van het eene eind tot het andere reiken*, pertinere (in omnes partes, in omnia). — 2. *trans.*, percurrere of pervolare (agrum); decurrere (lopend afleggen), b.v. spatium; ook emetiri. | *overdr.*, pervadere (rumor civitatem); decurrere (honores); percurrere (oratione alqd, multa legendo, animo et cogitatione); cursim legere (libros); cursim percensere (numerus legionum); breviter, celeriter perstringere, leviter transire ac tantummodo perstringere (*kort en snel aanvoeren*). — *Het d.*, percursatio; decursus (v. e. baan); *overdr.*, percurso; *door omschr.*

doorloopen, continens; continuus; perpetuus; assiduus; *vgl. aanhoudend*.

doorluchtig, illustris, amplissimus, clarus.

doormarcheeren, transire (locum; abs.); iter facere (per alqm locum); *laten d.*, *z. doorlaten*.

doormarsch, *z. doortocht*.

doormengen, permiscere (alqd alqare); *het d.*, permixtio.

doorn, spina; *overdr.*, *iemd een d. in het oog zijn*, invidium, odiosum of odio esse alci, pungere, urere alqm.

doornachtig, *z. doornig*.

doornagelen, clavis transfigere.

doornat, permadefactus; *d. maken*, permadefacere; *d. worden*, permadescere.

doornbosch, dumetum, spinetum; *z. doornstruik*.

doornig, spinosus; *overdr.*, laboriosus, aerumnosus, arduus.

doornstruik, vepres, dumus, sentis (*alle drie geul. in den pl.*).

doorploegen, = *diep, terdege ploegen*, aratro perfringere, subvertere; subigere.

doorregenen, *het dak regent door*, tectum pluviam recipit of imbres transmittit.

doorreis, transitus; iter per locum factum.

doorreizen, 1. *intr.*, transire, iter facere, proficisci per locum alqm. — 2. *trans.*, peragrar; percensere (Italiam); emetiri (omnes terras); *te voet d.*, (regionem) obire pedibus; *provincies d.*, obire provincias; *snel d.*, percurrere, pervolare. — *Het d.*, peragratio; percursatio; lustratio; *door de verba*.

doorrennen, citato of concitato equo percurrere.

doorrijden, 1. *intr.*, per locum alqm vehi; *tusschen twee legers d.*, perequitate inter duas acies. — 2. *trans.*, percurrere (regionem); *snel d.*, pervolare; perequitate (aciem, urbem); *een rivier d.*, equo flumen traicere.

doorroeien, *de zee d.*, mare remigando of remis traicere.

doorroeren, permiscere.

doorrollen, *trans.*, pervolvere; *intr.*, pervolvi.

doorrukken, *z. doormarcheeren*.

doorschemeren, translucere, interlucere; *overdr.* dilucere; *laten d.*, ostendere.

doorscheuren, 1. *trans.*, rumpere, dirumpere; perscindere, discindere. — 2. *intr.*, rumpi, dirumpi.

doorschieten, *z. doorboren*.

doorschijnen, perlucere, translucere, interlucere.

doorschijnend, perlucidus, translucidus.

doorschrapen, delere, extinguere, liturā tollere; inducere (*het op een wassen tafeltje geschrevene*); *iemds naam op een lijst d.*, nomen ales de tabulis eximere; *het d.*, litura, of door verba.

doorschrijden, transgredi, emetiri locum.

doorschudden, conquassare, peragitare, concutere.

doorschuiven, traicere, transmovere per etc.

doorslaan, = *slaande openen*, perfringere, perfodere (alqd); *zich ergens d.*, ferro sibi viam facere, patefacere, iter aperire; *door den vijand*, per medium hostium agmen

perrumpere, per hostes erumpere; - tot iemd, ad alqm erumpere; *fig.*, se expedire; evadere.

doorslaand, manifestus, clarus, perspicuus; *d. bewijzen*, argumentorum momenta.

doorslag, cribrum, colum; *fig.*, den *d. bij iets geven*, momentum of discrimen facere alci rei; momentum afferre ad alqd; pendet alqd ex alqo momento; rem inclinare; decernere alqd.

doorslapen, den geheelen nacht *d.*, totam noctem dormire.

doorsleepen, trahere per etc.

doorslijten, *trans.*, conterere; *intr.*, conterere.

doorslikken, devorare, absorbere.

doorslingeren, *iets tusschen iets d.*, conicere alqd inter etc.; *zich d. door iets*, pererrare (hedera truncum et ramos).

doorsluipen, clam evadere (per hostes, ad alqm); elabi.

doorsmiten, *z. doorwerpen*.

doorsnede, = *doorsnijding*, sectio, of door omschr.; *in d.*, *fig.*, plus minusve; circiter; fere.

doorsneeuwen, het dak *s. d.*, tectum nives transmittit.

doorsnijden, persequere, secare, scindere; *het dorp wordt door de rivier d.*, vicus flumine in duas partes dividitur.

doorsnuffelen, *z. doorzoeken*.

doorspelen, een stuk *d.*, peragere fabulam; *zijn rol d.*, partes suas agere, transigere; *fig.*, peragere partes suas; personam tuam sustinere; *de rol zijns levens doorgespeeld hebben*, fabulam actatis peregrisse.

doorspietsen, transfigere (hastā); transverberare (iaculo).

doorspliten, diffindere.

doorspreken, perpetuare verba, pergere loqui.

doorspringen, transsilire per locum alqm.

doorstaan, pati, perpeti, tolerare, perferre (dolores, cruciatum); defungi (morbo), perfungi (molestiā, periculis, laboribus); transire (ea, quae premunt); exhaurire (labores).

doorstappen, = *d. pas versnellen*, accelerare gradum; accelerare (*intr.*).

doorsteken, traicere, immittere, inserere (alqd); = **doorboren**, *z. a.*; = **doorgraven**, *z. a.*; interscindere (aggerem).

doorstikken, een kleed met goud *d.*, vestem auro intextere.

doorstooten, *z. doorboren*.

doorstralen, translucere, perlucere.

doorstrijken, *z. doorschrapen*.

doorstroomen, fluere per alqm locum; *overdr.*, vregde *d. iemds hart*, animus alicuius laetitia perfunditur.

doorstudeeren, 1. *iets d.*, perlegere, pervolutare, studiose legere. — 2. = *doorgaan met studeeren*, pergere litteris operam dare; *vgl. studeeren*.

doorsuizelen, (flatu) mulcere, permulcere.

doortasten, 1. *eig.*, manum immittere. — 2. *overdr.*, vim adhibere, remediis fortioribus agere of uti; *doortastende maatregelen*, consilia of remedia fortiora.

doortintelen, incendere, inflammare.

doortocht, transitus; *vgl. doorgang*,

doorreis; *iemd den d. toestaan*, weigeren = *iemd (niet) laten doortrekken, z. doortrekken*, 2; *niets dan den d. verlangen*, nihil praeter viam petere (*Liv.*); *zich een d. banen (door den vijand)*, ferro sibi viam facere; iter ferro aperire (*Sall.*).

doortrappen, perfringere (nivem); efringere (fores).

doortrapt, astutus, versutus, callidus, vafer.

doortraptheid, astutia, versutia, calliditas.

doortrekken, 1. *trans.*, door een opening trekken, traicere, transmittere per etc.; *een plaats d.*, ire per alqm locum; peragere; perlustrare. | *iets laten d. (door een vocht)*, imbuiere, satiare, saturare. — 2. *intr.*, iter facere per locum; transire; = **voortrukken**, *z. a.*; *iemd laten d.*, dare alci transitum of iter per agros urbesque, alqm per fines suos ire pati, per fines regni transire sinere of pati (een leger door een land); dare alci viam (aan een persoon, b.v. per fundum); *iemd niet laten d.*, negare se transitum daturum esse; non pati alqm per fines regni transire, alqm ab transitu prohibere, arcere; alci transitum claudere.

doortrillen, b.v. een huivering *d. mij*, horror me perfundit.

doortrokken, imbutus, satiatius, saturatus.

doorvaart, transvectio, transitus.

doorvallen, cadere per alqd.

doorvaren, vehi per etc.; = *verder varen*, provehi.

doorvijen, limā perforare.

doorvlechten, intextere (flores capillis).

doorvliegen, pervolare (ook *overdr.*); transcurrere, cursu transmittere.

doorvlieten, *z. doorvloeien*.

doorvlijmen, *z. doorboren*; *door smart doorvlijmd*, dolore cruciatus.

doorvloeien, fluere per locum.

doorvoed, perpastus (*Phaedr.*), opimus.

doorvoer, transvectio.

doorvoeren, traducere of transvehere.

doorvoerrecht, portorium.

doorvorschen, *z. doorzoeken*, **uitvorschen**.

doorvreten, perrodere.

doorvaadbaar, *d. plaats*, vadium.

doorwaaien, perflare.

doorwaden, een rivier *d.*, flumen vado transire.

doorwaken, pervigilare (noctem); *doorwaakte nachten*, ook vigiliae.

doorwandelen, perambulare locum, ambulare per locum; (*om in oogenschouw te nemen*) perconsere, perlustrare locum.

doorweken, mollire, emollire.

doorweenen, den geheelen nacht *d.*, noctem insomnem cum lacrimis et fletu agere.

doorwentelen, volvere per etc.

doorwerken, opus continuare; = **doorweven**, *z. a.*; *zich ergens d.*, *z. doorheen*.

doorwerpen, traicere per etc.

doorweven, intextere (vestem notis); intextere (notas filis).

doorwinden, *z. doorvlechten*.

doorwoelen, effodere, eruere; *overdr.*, scrutari, rimari.

doorworstelen, = *zich ergens doorheen*

werken, doorslaan, z. doorheen, doorslaan. doorwrijven, = stuk wrijven, atterere; = derdege wrijven, perfricare.

doorwrocht, elaboratus, perpolitus, perfectus, absolutus.

doorwrochtheid, perfectio, absolutio.

doorwroeten, z. doorwoelen.

doorzagen, serrā dissecare.

doorzakken, perlabi per etc.; = ver-zakken considere.

doorzeilen, transmittere mare; ena-figare.

doorzetten, zijn wil bij iets d., evincere, pervincere m. ut etc.; obtinere alqd. m. ut, ne; perferre (legem, rogationem); trachten door te zetten, exsequi (ius), contendere (alqd); - met inspanning van alle krachten, eniti et efficere of contendere ut etc.; iets d. ook perficere, ad finem perdu- cere alqd; zijn plan d., propositum peragere.

doorzeven, z. doorzichten.

doorzicht, perspicentia, intelligentia; sapientia (wijsheid); consilium (overleg); d. in iets hebben, peritum esse alcs rei, alqd intellegere, perspicere; hij heeft veinig d., parum sagax est; meer d. hebben, plus sentire of videre; vol d., intellegens, perspi- cax, prudens, prudentiae plenus, peritus, sapiens, consilii plenus, acutus, sollers; a d v., intellegenter, prudenter, perite, sapienter, acute, sollierter.

doorzichtig, perlucidus; perspicuus (meestal overdr.).

doorzichtigheid, perspicuitas of door omschr. met de a d i.

doorzien, 1. intr., spectare, perspicere per alqd. — 2. trans., iets doorzien, inspicere, perspicere, cognoscere; recen- sere, percensere (beoordeelend), corrigeren (verbeterend) alqd; (een plan) d., perspicere (fraudem); quid agat alcs, quid moliatu- r, sentire et videre.

doorzitten, per cribrum cernere of transmittere; percolare.

doorzinken, z. doorzakken.

doorzitten, den geheelen nacht d., per- sedere totam noctem; = door zitten ver- slijten, sedendo terere, deterere, atterere.

doorzoeken, scrutari of perscrutari, pervestigare, excutere.

doorzoeker, scrutator, investigator.

doorzoeking, scrutatio, pervestigatio.

doorzwelgen, absorbere, devorare; den geheelen dag, - nacht d., delicias cf in epulis et vino consumere diem, noctem; per- bacchari (multos dies in villa).

doorzwemmen, tranare, tranatare; nando traicere, transmittere (mare); nando superare (flumen).

doorzwerven, pervagari; peragrarē; pererrare (terram); discurrere (tota urbe).

doos, pyxis, arcula, theca.

dooven, z. dempen, uit-, verdooven.

dop, putamen (van noten en dgl.); testa (van eieren); folliculus, valvulae (van peul- vruchten).

doppen, valvulis eximere, a valvulis separare.

dor, = droog, z. a.; = mager, schraal, macer, exilis (b.v. solum); van de rede en den redenaar, aridus (dicendi genus); iei- unus (res, oratio; orator, scriptor); a d v., exiliter, ieiune.

dorheid, = droogte, z. a.; = magerheid, schraalheid (overdr. van de rede), exilitas, ieiunitas.

dorp, vicus; pagus; tegenover de stad, rus, agri; in een d. wonend, dorps-, vicanus, paganus, rusticus.

dorpel, limen.

dorpeling, vicanus, paganus, homo rusticus en alleen rusticus.

dorpie, viculus, parvus vicus.

dorpsgewijze, vicoatim, pagatim.

dorschen, (frumentum) terere, deterere; het d., tritura.

dorschvloer, area.

dorst, 1. eig., sitis; den d. lesschen, sitim explere of depellere, restinguere, sedare; d. krijgen, sitire incipere; d. hebben, lijden, sitire; hevigen, onleschbaren d. enz., siti cruciari, consumi, confici. — 2. overdr., sitis (naar vrijheid, libertatis); ardens of vehemens cupiditas; aviditas (alcs rei); een brandenden d. naar iets hebben, sitire, ardent er cupere alqd, cupiditate alcs rei ardere, flagrare.

dorsten, naar iets d., sitire alqd; z. verder „dorst hebben” onder dorst.

dorstend, dorstig, sitiens; d. worden, sitire incipere; overdr., naar iets d., sitiens (virtutis), avidus alcs rei; flagrans cupi- ditate alcs rei.

dos, ornatus; cultus.

dossen, z. sieren, opsieren.

douw, douwen, z. stoot, stooten.

dozijn, duodecim; twee d., quattuor et viginti; ieder of telkens een d., duodeni.

dra, z. weldra.

draad, filum; linum; spreekw., aan een d. hangen in summo discrimine versari, in summo discrimen adductum esse; spe extrema exiguaque pendere; alles hangt aan een zijden d., omnia tenui filo of levi momento pendent; d. der rede, van een verhaal, series orationis, narrationis; den d. verliezen, a proposito abire; longius labi; om den (afgebroken) d. weer op te nemen, aan te knoopen, ut ad propositum revertar; ut redeamus ad id, unde devertimus of unde digressi sumus; ut eo revertar, unde sum digressus; maar ik neem thans den d. weer op, sed iam, unde huc digressa est, eo redeat oratio; sed iam redeat oratio illuc, unde deflexit; sed iam ad institutum rever- tar meum; ook alleen sed illuc redeo of revertor, redeamus of revertamur.

1. draagbaar (subst.), feroculum.

2. draagbaar (adi.), quod portari of gestari potest; portatu facilis.

draagband, -riem, balteus.

draaglijk, 1. tolerabilis; iets d. maken, levare, lenire, mitigare alqd (dolorem, miseriam); a d v., tolerabiliter. — 2. = middel- matig, tolerabilis, medicoris; quod ferre possis; zeer d., probabilis (discipulus, orator, ingenium); a d v., tolerabiliter, medio- critar.

draaglijkheid, 1. tolerabilis condicio. — 2. medicritas.

draagster, quae portat of gestat alqd; gerula (lastdraagster).

draagstoel, sella gestatoria; lectica.

draai, flexus; sinus; flexura; = kunst- greep, z. a.

draaibaar, versatilis.

draaien, 1. = om een middelpunt bewegen, torquere, circumagere (alqd), (in een kring) in orbem; = door d. vervaardigen, torquere, neotere; (op de draaibank) tornare; *intr.*, se torquere; torqueri, circumagi, versari, volvi; se convertere (terra se circum axem). | *overdr.*, om iets d., verti (in eo v. quaestio); versari, consistere in alqa re; *het geheele gesprek d. om iets*, omnis sermo consistit in alqa re. — 2. = wenden, vertere, convertere; torquere (ook *overdr.*); *refl.*, *intr.*, convertere se; converti; se vertere (ventus se v. in Africum). | *overdr.*, niet weten hoe zich te d. of te wenden (= wat men doen of zeggen zal), huc et illuc, in utramque partem of alleen se versare; tergiversari (*uitvluchten zoeken*).

draaierig, = duizelig, vertiginosus (Plin.).
draaierij, z. kunstgreep, uitvlucht, voorwendsel.

draaikolk, vorago, vertex.

draailing, = het draaien, versatio; door omsch.

draairad, -schijf, v. d. pottenbakker, rota figuli of figuraris.

draaifol, turbo.

draak, draco, serpens; = helleveeg, altera of quasi altera Xanthippe; excetra; den d. met iemd steken, alqm ludibrio habere; *draken- in samenst.*, door den g e n e t. draconis; *een vagen met dd. spannen*, z. draken-span, -wagen.

drab, faex.

drabbig, turbidus; turbulentus (Phaedr.).

drachme, drachma.

dracht, vestis habitus, in het verband ook alleen habitus; vestitus.

drachtig, fetus, gravidus, praegnans.

draf, gradus citatus.

dragen, 1. eig., ferre, portare (een last, b.v. onus umeris; iets bij of met zich d., secum portare, niet ferre); sustinere (omhoog houden, niet laten zakken of vallen); gerere, gestare (b.v. anulum, vestem; ook scutum, nl. v. d. krijger zelven, doch ferre v. d. schildknaap); vehere (voortbeweegen); een toga, een mantel d., amictum esse toga, pallio; een gouden keten d., ornatum esse aureo torque; een zwaard d., gladio cinctum, succinctum esse; wapenen d., arma tractare; arma ferre (adversus alqm = oorlogen, strijden); slechts één klee d., una veste uti; een ring d., anulum gestare; een gouden ring d., anulo aureo uti; ringen in de ooren d., anulatis auribus incedere; = voortbrengen, ferre (fruges), afferre; het d., portatio; gestatio (het d. op de armen, van kinderen); usus (het aan zich hebben, b.v. margaritarum).

— 2. *overdr.*, iemd op de handen d., in oculis ferre, in sinu gestare alqm; in deliciis habere alqm; iemd wordt door iemd op de handen gedragen, alqs in oculis est alcs of alci; haat d., odium gerere (in alqm); zorg d., z. zorgen; = op zich nemen, tolerare (sumptus); de risico d., periculum in se recipere; iemd een deel van iets laten d., alqm in partem vocare alcs rei (curarum); = verdragen, z. a.

drager, qui portat of gestat alq; baiulus (lastdrager).

drakenspan, -wagen, dracones iuncti; op een d., in curru iunctis draconibus, ook alleen iunctis draconibus,

dralen, cunctari, cessare; morari, moram facere (*uitstellen*); gravari (*zich bedenken*); tergiversari (*uitvluchten zoeken*); dubitare (*weifelen, aarzelen*); tardari timore c. i n f. = uit vrees d. te enz.; zonder te d., sine mora; propere, festinanter; vgl. aarzelen; het d., cunctatio, cessatio, tergiversatio, dubitatio, haesitatio, mora.

draler, cunctator; cessator.

drama, = tooneelspel, fabula; een d. op het tooneel brengen (v. d. dichter), fabulam docere; = treurspel, tragoedia; vgl. stuk, 2.

dramatisch, scenicus, b.v. ars, poësis scenica, poëtae scenici; = tragisch, z. a.

dramatiseeren, ad actus scenarum componere.

drang, 1. het dringen, drukken, pressus. | *overdr.*, onus (negotiorum); = noodwendigheid, necessitas; door den d. der omstandigheden, necessitate coactus of alleen necessario; temporis causa; zich naar den d. der omstandigheden voegen, daaraan toegeven, necessitati parere; temporis, temporibus cedere. — 2. = invendige aandrift, impetus (animi), cupiditas; een heftigen d. tot iets gevoelen, studio alcs rei incensum esse, omni cogitatione ad alqd ferri.

drank, potio (ook als geneesmiddel); potus; zich aan den d. overgeven, vini usum immoderate appetere; aan den d. verslaafd, vino deditus; ebriosus, vinolentus; verslaaftheid aan den d., ebriositas, vinolentia.

drankje, potiuncula.

drankoffer, libatio.

drankwinkel, caupona.

drankzuchtig, z. aanden drank verslaafd.

drasland, campi uliginosi, loca uliginosa.

drassig, uliginosus.

drassigheid, uligo.

draven, citato gradu ire (v. e. paard); citato equo vehi (v. e. ruiter); achter iemd aan d. (v. e. ruiter), equo vectum sequi alqm.

dreef, = laan, wandelpark, ambulatio, vgl.allee; z. verder drijf.

dreigbrief, litterae minaces.

dreigement, minaciter dictum; plena minarum verba; minae.

dreigen, 1. eig., d. met iets, minari (alci alqd); comminari (alqd); minitari (alci alqd, mortem); denuntiari (aankondigen, alci alqd); (met iets als werktuig), minitari (alci alqa re, gladio); intentare alci alqd (b.v. manus, arma, gladium); absol., minas iacere (alci), -iactare; minis uti; hij d. te enz., minitatur, per minas iacit m. a c c. c. i n f. fut.; met zakelijk sub., z. onder, 2. — 2. = ophanden zijn, boven het hoofd hangen, alqd impendit, imminet, instat (alci); iets d. te enz., in eo est (impers.) ut etc. of door de c o n i u g. p e r i p h. r. m. p a r t. fut. a c t.; ook door videri c. i n f. fut. (b.v. domus collapsura videtur); videtur periculum esse, ne etc.; handtastelijk d. te worden, alci manus intentare; d. in te storten, alqd ruina minari; in ruina primum esse. — Het d., minatio, comminatio.

dreigend, minax, minitabundus; plenus minarum, b.v. verba; minanti similis (vultus); trux; truculentus; atrox (orationis genus); instans, imminens, impendens, praesens (bellum, periculum); een d. hoving tegen iemd aannemen, infestum esse alci; a d v., minaciter; per minas.

dreiging, minatio, comminatio.
drek, stercus.
drempel, limen; *over den d. (naar bin-
 nen) gaan*, limen intrare.
drinken, 1. eig., een mensch d., potum
 praebere alci; *het vee d.*, aquatum of ad
 aquam ducere (pecus). — 2. *overdr.*, irri-
 gare (besproeien); satiare, saturare (*laten
 doortrekken*); *met iets d.*, madefacere, per-
 fundere alqa re.
drinking, v. h. vee, aquatio; = *besproei-
 ing*, irrigatio.
drinkplaats, aquatio; *ter d. voeren* =
drinken, z. a.
drentelen, lente gradi of incedere.
dreunen, tremere, contremere; *het d.,
 tremor* (terrae).
dribbelen, trepidare; *het d.*, trepidatio.
drie, tres, tria; *bij pluralia tt. en*
 = *drievoudig*, trini; *elk of telkens d.*, terni;
geen d. kunnen tellen, bis bina quot sint,
 non didicisse; *d. jaren, dagen*, gewl. trien-
 nium, triduum; *van d. pond*, trium libra-
 rum, trilibris; *een schip met d. rijken roei-
 riemen*, navis triremis of triremis alleen;
de drie, numerus ternarius; (*als cijfer op
 dobbelsteenen*) ternio.
driebeenig, tripes; tres pedes habens.
driedaagsch, trium dierum of tridui;
een tijdruimte van drie dagen, triduum.
driedeelig, tripartitus of tripartitus.
driedekker, (navis) triremis.
driedraadsch, triliix.
driedubbel, z. **drievoudig**.
drieduizend, tria milia; - *maal*, ter
 milies; - *ste*, ter millesimus.
drieërlei, = *drie*, tres, tria; = *drievou-
 dig*, triplex.
driehoek, triangulum.
driehoekig, triangulus.
driehonderd, trecenti; *elk of telkens d.,
 trecenti*; - *maal*, trecenties; - *ste*, trecen-
 tesimus.
drie hoofdig, triceps.
driejaarlijksch, trietericus (eig. twee-
 jaarlijksch); *d. feest*, trieterica, -orum;
 triennia, -ium; trieteris.
driejarig, = *drie jaren oud*, tres annos
 natus of trium annorum; ook trimus; =
d. jaren durend, trium annorum, triennii.
driekleurig, triplici colore; tribus colo-
 ribus tinctus.
drielettergrepig, trium syllabarum.
drieling, trigeminus; *dd.*, trigemini
 fratres of *alleen* trigemini.
driemaal, ter; *d. zooveel*, triplum; *d.
 meer*, triplo plus.
driemaandelijksch, trium mensium;
 trimestris.
drieman, -nen, triumvir, -viri; tresviri.
driemanschap, triumviratus.
drieponder, z. **drie**.
driespan, currus tribus equis iunctus.
driespletig, trifidus; trisulcus.
driesprong, trivium; *tot een d. behooren-
 de*, van of op een d., trivius.
driest, audax, ferox, confidens; invere-
 cundus, procax, protervus; *a d v.*, audacter,
 ferociter, confidenter, proterve, procaciter.
driestheid, audacia, ferocia, ferocitas,
 animus audax of ferox; confidentia; proca-
 citas, protervitas, ook os (b.v. nostis os
 hominis).

drietand, tridens.
drietongig, trium linguarum; tres
 linguae habens.
drieurig, trium horarum.
drievoet, tripus; (v. d. *Pythia te Delphi*)
 cortina.
drievoetig, = *driebeenig*, z. a.; = *drie
 voet lang*, tripedalis.
drievormig, triformis.
drievoudig, triplum (*driemaal zoo groot,
 pars*); vgl. **driemaal**; trigeminus (*d. ge-
 groeid*); tripartitus (*in drieën gedeeld*);
 triplex (*uit drie deelen bestaande*, b.v. acies,
 animus, philosophandi ratio); trini (vgl.
drie); *a d v.*, tripartito.
drieweg, z. **driesprong**.
driewerf, z. **driemaal**.
driezijdig, triquetrus; tribus lateribus.
drift, 1. iracundia, exardescencia; ani-
 mus in iram praeceps; *in d. geraken*,
 iracundiā effervescere, exardescere, efferri,
 inflammari; *iems d. gaande maken*, alqm
 exacerbare, exasperare; *iemd in d. dooden*,
 impetu et ira alqm occidere; vgl. **aandrift**,
harstocht. — 2. = *kudde, troep, grex*; =
weide, ager pascuus, (gemeenschappelijke
 van een gemeente) ager compascuus; *in den
 pl. pascua* (n. pl.); (*in een bosch*) silva pascua.
driftgeld, scriptura.
driftig, iracundus, pronus of praeceps
 in iram; *a d v.*, iracunde; *d. worden* = *in
 drift geraken*, z. **drift**, 1.
driftigheid, iracundiā; animus in iram
 pronus of praeceps; impetus animi.
driftrecht, ius pascendi; gemeenschappe-
 lijk d., ius compascendi.
drijfjacht, indago; een d. houden, feras
 agitare, exagitare.
drijftol, turbo.
drijfveer, z. **beweggrond**, **oorzaak**;
 ook stimulus; *eerzucht is de d. van al zijn
 handelingen*, quicquid agit, gloriae cupidi-
 tate impulsus agit.
drijven, 1. trans. A. agere (*in be-
 weging brengen*); pellere (*verdriven*); pro-
 pellere (*voor zich uit d.*); trudere (*voortstoo-
 ten*); versare (*draaien*); *heen en weer d.*,
 agitare. | *d. uit of van*, pellere (alqm patriā,
 civitate, foro); expellere (alqm domo,
 civitate, ex urbe, ex patria); depellere
 (alqm urbe, ex urbe); deicere (alqm domo,
 urbe, ex patria); deicere (alqm ex castello,
 de fundo); exturbare (hostem ex ruinis
 muri). | *in iets d.*, agere (pecus in stabulum);
 adigere (cuneum arbori, clavum in tignum);
 pellere (alqm in exsilium); compellere
 (hostes in flumen); *in de engte d.*, z. **engte**;
iemd op de vlucht d., z. **jagen**, 2. | *iemd
 voor zich uit d.*, agere ante se (alqm); pro-
 pellere (hostes, multitudinem equitum);
 (*in wanorde*) proturbare (alqm). | *naar iets
 d.*, propellere in alqd (pecus in pabulum
 p. of pecus agere pastum); agere ad alqd
 (pecus ad pabulum). | fig., impellere, incitare
 (alqm ad alqd); agere (alqm confestim
 of praecipitem ad certamen); ferre (quo
 ventus fert, quo cuiusque animus fert);
 urgere alqm, instare alci, ut etc.; detrudere
 alqm ad alqd; *de nood d. iemd*, necessitas
 cogit of urget alqm, (*tot iets*) necessitas
 adducit alqm ut etc.; *iets te ver d.*,
 modum excedere in re; *kan men de aan-
 matiging verder d. dan indien enz.*? quid

arrogantius fieri potest quam *m. a c c. c. i n f.*; den spot met iem d., alqm ludibrio habere. — **B.** van drijfwerk, caelare (opus, vas caelatum). — **C.** handel d., facere mercaturam. — **II.** *i n t r.*, ferri (nubes); = zich heen en weer bewegen, iactari; op de golven d., fluitare, fluctuare; op iets dr. (= niet zinken), sustineri alqa re.

Het d., **1. eig.**, het voortdrijven, door omschr. met de verba onder **drijven**, **1.** — **2.** overdr., het vermetele d., temeritas; het woedende, razende d., furor; het revolutionnaire d. van enkele burgers veerstaan, audacium civium consiliis of temeritatibus resistere; het lichtzinnige d. van een democraat, demagoog, popularis levitas; het zinneloze d. der democraten, demagogien, populares insaniae.

drijver, van het vee, pecoris actor; z. **ezeldrijver**, muilezeldrijver.

driilboor, terebra.

drillen, terebrare; = **africhten**, **oefenen**, **1.** z. a.; = **zwaaien**, z. a.

dringen, **1. i n t r.**, penetrare (in, ad, per locum alqm, in animos hominum); pervadere (per, ad alqd); (met geweld) irrumperen; diep in het hart d., permanere ad animum. — **2. t r a n s.**, premere, urgere alqm, instare alci; propellere (voorwaarts drijven); zich d., se premere; (om iem) circumstare alqm. | overdr., impellere, incitare, cogere; instare alci, urgere alqm; ik gevoel mij gedrongen, te enz., cogor c. i n f.; facere non possum, quin etc.; de noodzakelijkheid d. iem d., necessitas premit alqm; necessitate cogitur alqs c. i n f.; iem d. te, subigere alqm c. i n f. (aut metus aut iniuria te s., Sall.; Tarquiniensis metus s., Liv.); door vrees gedrongen, metu subactus.

dringend, d. beden, magnae preces; op uw d. verzoek, orante et obsecrante te; met d. verzoek, magna prece; = gewichtig, gravis; een d. gevaar, periculum instans of praesens, imminens; een d. omstandigheid, res necessaria; onder zulke d. omstandigheden, tam necessario tempore; d. noodzakelijkheid, necessitas. — **A d v.**, vehementer; magnopere, magno opere (velle, desiderare, suadere, rogare; edictum mihi est magnopere, ut etc.); etiam atque etiam (rogare, petere en dgl.); ook vehementer etiam atque etiam; d. verzoeken, deprecari alqm; fatigare alqm precibus; orare et (of atque) obsecrare alqm; omnibus precibus orare of petere, rogare atque orare, orare obtestatique alqm; flagitare, efflagitare, deprecari, vehementer expetere alqd; zeer d., vehementissime, maximo opere (maximopere). **drinkbaar**, potui accommodatus; eetbare een d. zaken, esculenta et potulenta (n. p l.).

drinkbeker, poculum; calix; scyphus (bokaal).

drinkbroer, z. **drinker**, **drinkgezel**.

drinken, bibere; potare (met volle teugen, zooals groote dieren, ook = overmatig d.); haurire (vooral met volle teugen); = aan den drank verslaafd zijn, vino deditum esse of indulgere; = slurpen, sorbere; veel, sterk d., plurimum bibere; in vino nimium esse; niet, vini parcum of parcissimum esse; zich een roes d., vino se onerare of se obruere, obrui; iemds gezondheid d.,

propinare alci salutem; iem d. te d. geven, alci bibere dare; (v. e. bediende) alci bibere ministrare; (als artsenij) alci potandum of potui dare alqd. — *Het d., door de verba; bij het d.*, inter pocula; in vino; per vinum.

drinker, potor; vino deditus; potator; een, geen sterk d. zijn, z. **drinken**.

drinkelag, potatio (Plaut.); na een maaltijd, comissatio.

drinkgezel, compotor; sodalis.

drinkgezelschap, compotores; compositio, sodalitas.

drinklied, in het verband, canticum.

drinkwater, aqua potus praebens; goed, gezond d., aqua salubri potu.

droel, z. **droevig**.

droefenis, z. **droefheid**.

droefgeestig, tristis, maestus.

droefgeestigheid, tristitia, maestitia.

droefheid, = **bedroefdheid**, z. a.; verder dolor, luctus; overmatige d., nimius d. of l.; te veel toegeven aan zijn d., dolori nimis indulgere of parum resistere; tot de diepste d. gebracht worden, summo of maximo dolore affici of opprimi; tot mijn groote d., cum magno meo dolore; vehementer doleo quod etc. of *m. a c c. c. i n f.*; = **droevige toestand**, miseria; res miserae of afflictiae; aerumnae; acerbitates; vgl. **droevig**.

droesem, faex.

droevig, = **bedroefd**, z. a.; v. zaken, acerbus, durus, gravis (bitter, hard); miserabilis (beklagenswaardig); aerumnosus (kommervol); d. tijden, omstandigheden, toestand, tristia tempora; temporum iniquitas; caligo, tenebrae (temporum illorum); z. **droefheid**, op het eind; iets neemt voor iem een d. einde, alqd alci luctuosum of funestum est; a d v., misere; het gaat iem d., pessimo loco est alqs; vitam parce ac duriter agit alqs.

drogbeeld, imago falsa of vana; imago falsae rei; species falsa; simulacrum.

drogen, **1. t r a n s.**, siccare, exsiccare (vestes, capillos); arefacere (dor maken); torrare; = **afdrogen**, abstergere (lacrinas); in de zon d., in sole siccare; - hard maken - durare (piscos sole). — **2. i n t r.**, = **droog worden**, sicari, exsicari; arescere (dor worden); torreri; het d. (= droog worden), siccitas; door omschr.

drogrede, captio (dialectica of sophistica); sophisma (n.); p l. ook captiosa; ellendige dd., fallaces conclusiunculae.

drogredenaar, sophistes, (gen. - ae).

drom, turba (ordelooze menigte); caterva, agmen (bende, stoet); manus (inz. van gewapenden); turma (ruiterbende).

dromedaris, dromas camelus (Curt.).

p l., cameli, quos dromadas appellant (Liv.). **dronk**, potio, potus; d. water, haustus aquae.

dronkaard, homo ebriosus of semper ebrius; homo vinolentus; potator (zuiper).

dronken, **1. eig.**, = **bedwelmd**, **beschonken**, z. a. — **2. overdr.**, nimis elatus; gestiens (voluptate, laetitia); van vreugde d. zijn, laetitia gestire.

dronkenschap, ebrietas; in d., ebrius, per vinum.

droog, **1. eig.**, siccus (solum, regio); aridus (ligna, folia); d. brood, panis siccus; d. weder, caelum siccum, siccitas; lang-

durig -, longae siccitates; *een d. jaar*, annus siccus; = *uitgedroogd*, (siccitate) torridus (campi, fons); sitiens (*dorstig*, sitientes agri); *het droge (droog land)*, siccum, aridum, *beide in klass. proza gewel. alleen m. p r a e p p.*; *d. maken, worden, z. drogen*; *d. zijn*, siccum, aridum, torridum esse. — 2. *overdr.*, = *geesteloos, flauw, vooral v. rede en redenaar*, aridus, ieiunus, exilis, exsanguis, frigidus; = *ernstig, streng, austerus* (subst., fausteritas); *droogweg*, libere of aperte (dicere); = *onopgesmukt (v. d. rede)*, squalidus; *v. menschen in 't alg. d. zijn*, nullam habere sermonis comitatem.

A d v., 1. *eig.*, sicce. — 2. *overdr.*, ieiune, exiliter, frigide, squalide.

droogheid, *z. droogte*.

droogleggen, siccare (paludes).

drooglegging, door siccare.

droogte, 1. *eig.*, siccitas (ook = *droog veder*); aquarum penuria (gebrek aan water). — 2. *overdr.*, ieiunitas, exilitas (orationis, scriptoris).

droogvoets, siccis pedibus.

droom, somnium (*eig. en overdr.*); = **droomgezicht**, *z. a.*; *in den d.*, per somnum of quietem; *in somnis; een d. hebben*, somnare, speciem videre in quiete; *ik heb den d. gehad dat ik enz.*, in somnis visus sum c. i n f.; *het lijkt mij een d.*, somnio similis res mihi videtur.

droombeeld, *z. droomgezicht*.

droomen, 1. *eig.*, somnare (alqd, de alga re); *ik d. iets*, per quietem of in somnis alqd video of videre mihi videor, species mihi dormienti oblata est; *zij droomde, dat zij haar moeder zag*, visa sibi est per somnum matrem videre. — 2. *overdr.*, somnare (alqd); *dormitare; dat had ik niet gedroomd*, hoc non providebam; non putaram; hoc non suspicabar.

Het d., somnium of pl. somnia; *een wakend d.*, vigilia somno similima.

droomer, oneig., homo somniculosus; = *traag van begrip*, homo tardus.

droomerig, somniculosus, tardus; *d. zijn*, dormitare; *a d v.*, somniculose, tarde.

droomerij, somnium of pl. somnia; *zich aan dd. overgeven*, vaticinari.

droomgezicht, visum somnii of somniantis; species per quietem oblata of in quiete visa; somnii species; visus nocturnus; *vgl. droom*.

droomgod, deus somniorum; *d. der ouden*, Morpheus.

droomuitlegger, -legster, somniorum interpretes of coniectores; ook *alleen* coniectores; somniorum coniectrix.

droomuitlegging, somniorum coniectio of interpretatio, coniectura.

drop, = *het druppelen*, stillicidium.

droppeel, gutta; stilla; *een d. bloed, z. bloeddroppeel*; *bij dd.*, guttatim, stillatim; *fig., geen d.*, ne tantillum of ne minimum quidem.

druppelen, 1. *intr.*, stillare. — 2. *trans.*, instillare (alqd alci rei).

droppeeltje, guttula.

druij, uva; *rijk aan dd.*, uvis abundans.

druijen, *z. talmen, droomen*.

druiloor, *z. talmer, droomer*.

druiloorig, *z. talmend, droomerig, lusteloos*.

druiloorigheid, *z. talmen (het), lusteloosheid*.

druijen, 1. = *druppelen*, stillare; *het d. (der oogten)*, lippitudo. — 2. *van iets d.*, stillare, manare alga re; = *doornat zijn van iets*, madefactum esse alga re; *d. van het zweet*, multo sudore manare.

druijnat, madidus, madens, *vgl. druijen*.

druijpoogig, lippus, lippiens.

druijschen, strepere; *z. verder aandruischen*.

druivenoogst, vindemia.

druivenpers, torcular; prelum.

druivenplukker, vindemiator; vinitor (*wijngaardenier*).

druivenrank, pampinus; (*hechtrankje*) clavícula.

druivensap, vinum.

druiventros, uva; racemus.

druijevit, vinaceus.

1. **druk** (*ad i.*), distentus, districtus, obrutus, impeditus multis of plurimis negotiis; plenus negotii; negotiosus; *vgl. bezig, bezigheid, bezighouden*; = *druk bezocht*, frequens, celebrer.

2. **druk** (*sub st.*), 1. pressus (ponderum); nisus; impetus (*aandrang*, b.v. ventorum). | *overdr.*, vexatio; iniuria; vis; acerbitas (Sullani temporis); *de d. der tijden, tijdsomstandigheden*, iniquitas of iniuria, acerbitas temporum; *den d. des oorlogs gevoelen*, incommoda belli sentire; *iemds d. verlichten*, sublevare alqm. — 2. *een boek in d. geven*, *librum typis exscribendum of (litterarum) formis describendum curare; *in d. verschijnen*, *typis exscriptum vulgari; *vgl. uitgave, uitgeven*.

drukfout, *mendum of erratum typographicum.

drukken, 1. premere, comprimere; imprimere (*in of op iets*, alqd alci rei, in alga re); niti (in) alga re (*op iets steunen*); *iemd de hand d.*, manum alci amplecti of (*tevens een verzoek doende*) prensare; *iemd aan zijn hart d.*, artius alqm complecti; amplexari. | = *knellen*, urere (calceus; ook *fig.*, eos bellum Romanum); atterere. | *overdr.*, = *verontrusten, plagen, knellen*, pun gere, mordere, vexare, cruciare, urere; *het d. mij, dat*, crucior quod of cum etc.; *zich door iets zeer gedrukt gevoelen*, ex alga re magnam animo molestiam capere. — 2. *een boek d.*, *typis of (litterarum) formis describere librum; (*opnieuw*) *librum reprettere.

drukkend, gravis; molestus (*bezwaa rijk*); durus; acerbus (*bitter*); iniquus (*onbillijk*); *het drukkende*, *z. 2. druk*, 1; **drukken**, 1; *d. hitte*, calorum molestiae; ook *alleen* calores (Cic.); *d. belastingen*, tributa acerba; *d. voorwaarden*, condiciones iniquae; *d. woorden*, gravem, molestum etc. esse incipere; oneri esse incipere, oneri esse; *drukkender worden*, ingravescere; *iets nog drukkender maken*, aggravare alqd (inopiam); acerbiorem facere rem (paupertatem).

drukker, *typographus.

drukkerij, *officina typographica.

drukking, pressus.

drukkosten, *impensae typographicae.

drukkunst, *ars typographica.

drukpapier, *charta typographica.
drukpers, *prelum.
drukproef, *specimen typographicum.
drukke, occupatio, occupationes, negotia; = *talrijkheid, druk bezoek, frequentia, celebritas*.

drup, druppel enz., *z. drop, druppel enz.*
druppen, z. droppelen, druipen.
dubbel, duplex (*d. voorhanden, ook d. gesteld, gerekend, gegeven, b.v. stipendium*); *duplus (nog eens zoo veel, zoo groot)*; *een d. straf tijden, dupli poenam subire; het dubbele, duplex (n.)*; *Liv; = wat natuur of bestemming betreft bijeenbehoorende, geminus, geminatus (victoria); = tweedeelig, bipartitus; = naar twee verschillende zijden gericht, anceps; in 't alg.*, duo; *a d v.*, dupliciter (*op d. wijze, in d. opzicht*); *bis (tweemaal)*; *d. zoo groot, altero tanto maior; d. zoo veel, alterum tantum*.

dubbelhartig, -tongig, bilinguis; ambigui ingenii.

dubbelhartigheid, ingenium ambiguum.
dubbelzinnig, ambiguus, anceps, dubius; *a d v.*; ambigue.

dubbelzinnigheid, ambiguitas (verborum).

duchten, z. vreezen.

duchtig, vehemens, gravis, magnus; *a d v.*, valde, vehementer, graviter; *d. aflossen, male mulcare*.

duel, certamen singulare; pugna singularis.

duelleeren, *met iemand*, ferro cum aliquo decernere, certamen singulare inire cum aliquo, (*op leven en dood*) certamine singulari depugnare cum aliquo; *met elkander*, pugna singulari inter se certare.

dui, mucidus, putidus, situ corruptus, situm redolens.

duidelijk, perspicuus, clarus, manifestus, evidens; planus; apertus (res, narratio); facilis ad intellegendum; dilucidus (verba); illustris (*aanschouwelijk*); distinctus; explicatus; *een d. beeld*, imago of effigies expressa; *een d. spoor*, expressum vestigium; *een d. stem*, vox clara; *een d.* (= goed gearticuleerde) *uitspraak*, os planum of explanatum; *iets d. maken*, planum reddere; declarare, explicare, illustrare, explanare, demonstrare, ostendere, (*geheel*) enucleare; *d. zijn*, ook apparere, in aperto esse, liquere, patere, constare; *d. zien*, perspicere; cernere et videre.

A d v., clare, perspicue, aperte, plane, lucide (verbum definire; id apparet); dilucide, enodate, evidenter, manifesto; *d. zien*, cernere et videre; perspicere; *de woorden d. uitspreken*, exprimere et explanare verba; *zijn gedachten of zich d. uitdrukken*, sensa exprimere dicendo, (*zoo duidelijk mogelijk*) animi sensum quam apertissime exprimere; *om mij duidelijk uit te drukken*, ut planius dicam; *een zaak duidelijk verklaren*, rem explanatus definire.

duidelijkheid, perspicuitas, evidentia; *v. d. stem*, claritas.

duiden, interpretari; *ten kwade d.*, aegre of moleste ferre alqd; offendi, animus alcs offenditur alqa re; *in malam partem accipere; niet ten kwade d.*, aequo animo ferre,

duif, columba; *wilde d.*, palumbes.

duijfe, columbulus.

duig, dolli lamina; *overdr.*, in *dd. vallen*, ad irritum cadere of redigi; vanum evadere; (*geheel*) ad vanum et irritum redigi; *vgl. mistukken*.

duikelen, praecipitem cadere of ruere of dari.

duiken, mergere se in aquam, subire aquam; (*als duiker*) urinari.

duiker, urinator (*d. van beroep*); (*een soort vogel*) mergus.

duim, 1. pollex; digitus pollex; *overdr.*, onder den *d. brengen*, in potestate redigere; - *houden*, in potestate retinere. — 2. *als lengtemaat*, digitus; uncia; ook digitus pollex (*b.v. clavi digiti pollicis crassitudine*); *van een d.*, digitalis; *geen d. breed lands verliezen*, ne minimum of tantillum quidem terrae amittere; - *verder kunnen*, digitum progredi non posse.

duinen, colles arenosi; arenae litoris.

duister, 1. eig., = donker, 1. *z. a.* — 2. *overdr.*, = onduidelijk, onzeker, obscurus; involutus (*in het d. gehuld*); impeditus (*verward*); non satis explicatus; difficilis (quaestio, res); incertus (rumor); abstrusus (disputatio); perplexus (sermones); *een d. gevoel*, sensus non satis dilucidus neque expressus; *d. begrippen*, intelligentiae adumbratae, inchoatae; *in het d.*, obscure (malum o. serpens; o. alqd gerere); *in het d. liggen*, in tenebris iacere of esse; *de zaak ligt nog in het d.*, res nondum explicata of nondum ad liquidum explorata est. — *A d v.*, 1. eig., obscure. — 2. *overdr.*, obscure, perplexe.

duisterheid, 1. eig., obscuritas, tenebrae, caligo. — 2. *overdr.*, = onduidelijkheid, onzekerheid, obscuritas, tenebrae, error.

duisternis, tenebrae, caligo; *overdr.*, ignorantia, error; *vgl. duisterheid*.

duit, teruncius, as; = kleine munt in 't alg., nummus, nummulus; *het komt op een d. na uit*, ad nummum convenit; *geen d. waard zijn*, non esse sextantis; *tot op een d. (cent) na*, ad assem (solvere); *een mensch die geen d. (cent) waard is*, non semissis homo.

duivel, 1. eig., diabolus (*kerk.*); *loop naar den d.!* abi in malam rem! quin tu abis in malam pestem malumque cruciatum! *de d. hale mijn manschappen*, in dien zij zich niet rustig houden! malum militibus meis, nisi quieverint! — 2. *overdr.*, een arme d., homo miser of miserrimus, misellus; = een behoefte, homo egens of egens alleen; *een d. van een mensch*, homo sceleratissimus.

duivelachtig, diabolicus of door den genet. diaboli (*kerk.*); *overdr.*, nefarius; secleris plenus; foedus.

duivelsch, *z. duivelachtig*.

duivelskunsten, malae artes; maleficia.

duivelskunstenaar, praestigator.

duivenel, ovum columbinum.

duivenhok, -til, columbarium.

duizelen, vertigine corripri; *iemds hoofd d. van iets*, alqd animo caliginem offundit.

duizelig, vertiginosus; *d. zijn*, vertigine laborare; *d. worden*, vertigine corripri; *hij werd d. door de hoogte*, altitudo caliginem oculis offudit.

duizeligheid, duizeling, vertigo; *een d. krijten*, vertigine corripit; *de hoogte veroorzaakt d.*, altitudo caliginem oculis offundit.

duizelingwekkend, caliginem oculis offundens (b.v. altitudo).

duizend, 1. eig., mille (b.v. mille equites); *van meer dan één duizendtal*, millia (b.v. cum decem millibus hominum); *d. pond zwaar*, mille libras pond; *ieder of telkens d.*, singula millia; *het getal d.*, numerus millenarius; *bij dd.*, millia c. g. n. — **2.** *overdr.* = *zeer vele*, ontelbare, sescenti, mille.

duizenderlei, mille generum; *mille*, b.v. op d. wijze, mille modis.

duizendjarig, mille annorum; *het d. bestaan der stad*, annus urbis millesimus.

duizendkunstenaar, omnis Minervae homo; = *goochelaar*, praestigator.

duizendmaal, milies; = *ontelbare malen*, sescenties, milies; *na d. herhaalde waarschuwing*, milies monitus; *iemd d. danken*, maximas of summas gratias agere alci.

duizendschoon, amaranthus (Ov.).

duizendste, millesimus.

duizendvoud, -ig, milies tantum; *iemd iets d. teruggeven*, alci milies tantum quantum ab eo datum est, reddere; = *duizend in 't alg.*, mille; = *duizendmaal*, milies; *d. gedeeld*, milies partitus.

duldeloos, intolerabilis, intolerandus; *vix tolerandus*; *non ferendus*; *d. zijn*, ferri non (of nullo pacto) posse.

dulden, = lijden, verdragen, z. a.; = *toegeven*, *toestaan*, pati, sinere, alci permittere.

dun, 1. = *niet dik*, tenuis; *subtilis* (*fijn, teer*), *gracilis*, *exilis* (*slank*), *macer* (*mager*); *d. maken*, attenuare; *d. worden*, attenuari; *macrescere* (*mager worden*). — **2.** = *niet dicht*, rarus; *d. maken* (v. vloeistoffen), diluere. — *A d v.*, 1. tenuiter. — **2.** rare.

dunbeendig, gracilibus cruribus; *deformis gracilitate crurum*.

dunheid, dunte, tennitas, gracilitas, exilitas; raritas.

dunk, opinio; sententia; iudicium; *vgl.*

meening; *een grooten of goeden d. van iemd of iets hebben*, magnam de alqo opinionem, expectationem, spem habere; *bene*, praecclare existimare, sentire, sperare de alqo; *magna est alos de alqre re opinio*; *multum tribuere alci rei*; *een hoogen d. van zichzelf hebben*, sibi placere, sibi multum tribuere; *magnifice de se statuere*; *se esse alqm putare*; *-krijgen*, magnos spiritus sumere; *een slechten d. van iemd hebben*, male existimare, sentire de alqo.

dunken, videri; *mij d.*, puto, opinor, existimo; *naar mij d.*, opinor, ut opinor, ut opinio mea est of fert, ut mihi videtur; *als het u goed d.*, si tibi videtur; *mij d.*, dat hij enz., mihi videtur c. i n f.; *mij d.*, dat hij enz., mihi videris c. i n f.

dunnen, collucare (silvam, arborem).

dunte, z. dunheid.

duren, = voortbestaan, manere, permanere; *durare*; *stare* (*bestaan*); *tenere* (*een tijd lang aanhouden*); *vigere* (*in zwang blijven*); *integrum manere* (*ongeschieden, in zijn geheel blijven*); *de beraadslaging duurde enige dagen*, per aliquot dies ea consultatio tenuit; *de oorlog duurde twee*

jaren, bellum fuit per biennium; *de slag duurde vijf uren*, per quinque horas pugnatum est; *lang duren*, diuturnus; *lang d.*, diuturnum esse; *een eeuw d.*, unius saeculi finibus contineri; *het duurde niet lang*, of *de vrede werd gesloten*, haud ita multo post pax facta est; *het duurde lang*, voor zij dit inzagen, hoc diu eos fefellit; *hoc sero admodum intellexerunt*.

durven, audere.

dus, z. aldus, z. a.; = *derhalve*, z. a.

dusdanig, z. zulk.

dut, dutten, z. dommel, dommelen.

1. duur (s u b s t.), **1.** = *duurzaamheid*, firmitas, soliditas, stabilitas. — **2.** = *het voortduren in den tijd*, tempus (imperii, indutiarum); *aetas*; *spatium* (vitae); *de onafgebroken d.*, perpetuitas; *continuatio* (imbrium); *de lange d.*, diuturnitas, longinquitas; *iets kan op den d. geen genot verschaffen*, alqd non potest in delectatione esse diuturna (Cic.); *ik kan dit op den d. niet withholden*, diu hoc tolerare non possum; *dat is op den d. niet goed*, hoc si diu erit, nocebit; *geen d. hebben*, non permanere.

2. duur (a d i.), carus, magni pretii, pretiosus; = *wat veel gekost heeft*, multorum nummorum; = *kostbaar*, sumptuosus; *d. tijd, z. duurte*; *goede raad is d.*, z. raad. **3**; *a d v.*, care, magno pretio, magno; *bij koopen en verkoopen is a.* = magno, duurder = pluris, *het duurst* = plurimo, zoo d. = tanti, hoe d. = quanti, even d. = tantidem, **z. koopen, verkoopen**; *d. te staan komen, z. kosten.*

duurte, caritas, magnum pretium; = *dure tijd*, caritas annonae, rei frumentariae, ook *alleen caritas*; *inopia frumentaria of rei frumentariae*.

duurzaam, firmus (valetudo); *stabilis* (possessio); = *langdurig*, diuturnus; (v. bezit) proprius. — *A d v.*, firmiter, firme, constanter.

duurzaamheid, firmitas, stabilitas; diuturnitas, perpetuitas.

duw, duwen, z. stoot, stooten.

dwaalbegrip, error; = **dwaalleer, z. a. dwaalleer**, in kerkelijken zin, *doctrina falsa; *een d. aanhangende*, *doctrinae falsae deditus.

dwaalster, stella errans of vaga.

dwaalspoor, -weg, 1. eig., itineris error. — **2. overdr.**, error; *op een d. zijn*, errare; *op een d. brengen*, in errorem of in fraudem inducere, a vero abducere; *op een d. geraken*, in errorem incidere of induci of rapi; *a vero abduci*; *errare, labi*; = *tot uitspattingen verleid worden*, ad nequitiam abduci; *transversum agi*.

dwaas, stultus, ineptus; (*sterker*) stolidus, demens; *insanus* (onzinnig); = *belachelijk*, *wonderlijk*, ridiculus, mirus; = *flauw*, *ongerijmd*, fatuus, ineptus, inficetus, insulsus, absurdus; *a d v.*, stulte, inepte, stolidie, dementer, temere, inconsulte, inficete, insulse, absurde.

dwaasheid, als eigenschap, stultitia, dementia, insipientia; *fatuitas*; *insultas*; *temeritas*; = *dwaaze witing*, *handeling*, stultitia; *stulte*, *stolidie*, *inepte* of imprudenter factum, dictum; *p l.* ook ineptiae, nugae, dementiae, temeritates; *dd.* zeggen, doen, ineptire, nugari, nugae agere; *een d. begaan*,

stulte facere (alqd); *wat de grootste d. is, quo nihil stultius est; ik houd het voor de grootste d., te enz., summae dementiae esse iudico c. i n f.; maar 't is d., dat wij het wagen enz., sed stulti sumus, qui audeamus c. i n f.*

dwalen, 1. eig., errare, vagari et errare. — 2. overdr., errare, per errorem labi of alleen labi, in errore versari, errore captum esse; falli (*zich vergissen*); *zeer of grootelijks d., vehementer errare, magno versari in errore, longe opinione falli; peccare (een fout begaan)*.

dwaling, erratio (*het dwalen*); error; erratum; lapsus; peccatum, fraus; een d. *begaan*, errare, peccare; per errorem labi; in d. *verkeeren* = **dwalen**, 2, z. a.; in d. *verkeerdend*, errans, errore captus; in d. *vervullen*, erroribus implicari, induci in errores.

dwang, necessitas; vis (*geweld*); iets door d. *doen*, necessitate of vi coactum alqd facere; *zonder d. = vrijwillig*, (mea etc.) sponte; voluntate (mea, tua etc.); ultro; d. *gebruiken*, alci vim adhibere of afferre.

dwangmiddel, vis; coercitio (*tuchtiging*); een d. *aanwenden*, vim adhibere, coercitionem inhiere; - *tegen iemand*, vi grassari in alqm.

dwarrelen, volvi; huc illuc ferri.

dwarreling, vertex.

dwarreelwind, turbo.

dwars, 1. eig., transversus of transversarius; vgl. **schuin**; a d v., e transverso; per transversum; d. *over de markt*, transverso foro; d v a r s - in *samenstell. meestal door transversarius, transversus*. — 2. overdr., = *weerbarstig*, contumax; offirmati animi; pervicax et obstinatus; *temd den voet d. zetten*, z. **dwarsboomen**.

dwarsbalk, tignum transversum of transversarium.

dwarsbank, transtrum.

dwarsboomen, resistere, obsistere (alci, alci rei); repugnare (alci rei); adversari (alci, alci rei); reluctari, obniti, reniti; refragari (alci, bij *verkiezingen*).

dwarsdrijven, z. **dwarsboomen**.

dwarsdrijver, homo contumax, offirmati animi, pervicax et obstinatus, repugnans; homo praeposterus, perversus.

dwarsdrijverij, contumacia; pervicacia et obstinatio.

dwarshoofd, -kop, z. **dwarsdrijver**.

dwarsstraat, via transversa; - *je*, angiportum.

dwarsweg, via transversa; (*als kortere weg*) via compendiaría.

dweeppachtig, -ziek, fanaticus, furens, furibundus, furiosus; a d v., fanatice, furenter.

dweeppzucht, furor of error fanaticus; ook furor alleen.

dweil, penicillum.

dweilen, penicillo abstergere, - detergere.

dwepen, *iemd dweept*, fanaticus error urget alqm (*Hor.*); *met iets d.*, ardere of flagrare of incensum esse amore, studio ales rei; *met iemd d.*, ardere studio atque amore ales.

dweper, homo fanaticus.

dweperij, fanaticus error of furor; ook furor alleen; insania.

dwerg, pumilio, pumilus.

dwergachtig, pusillus.

dwergvolk, minutum genus (hominum). **dwingeland**, rex crudelis ac superbus, dominus saevus; ook alleen dominus, rex, tyrannus (*maar gewel. met bijvoeging van crudelis, saevus*); vgl. **tiran**.

dwingelandij, dominatio crudelis, impotens; superbia; imperium impotens; regnum impotens et crudele; ook alleen regnum (hoc vero r. est); dominatio, dominatus; = *wreedheid in 't alg.*, crudelitas.

dwingen, (vi) cogere; *temd tot iets d.*, cogere alqm c. i n f. of m. ut; cogere alqm ad alqd, ad alqd faciendum; alci necessitatem afferre, imponere, incere alqd faciendi; alqm adducere, compellere, perpelere ad alqd of m. ut; *zich d.*, sibi vim facere; naturae repugnare; *zich tot iets laten d.*, coactum of invitum facere alqd; *zich gedwongen zien te*, cogi c. i n f.; necessitas alci imponitur ales rei; *gedwongen als part.* (vi) coactus; invitus; contra voluntatem; *als a d i.* = *niet natuurlijk*, contortus (oratio); *toactus*; a d v., contorte (dicere).

dwingend, necessarius.

dynastie, domus principis; domus regia; de d. der Heracliden is aan de regeering, ex progenie Herculis reges sunt.

E.

eb, **ebbe**, recessus of decessus aestus; e. en *vloed*, accessus et recessus aestuum (marinorum); aestus maritimi mutuo accedentes et recedentes; de e. *begint*, aestus minuit of deccedit; *bij of met de e.*, aestu minuente, decedente.

ebben, recedere, decrescere.

ebbenhout, ebenus.

echo, vocis imago, in het verband imago alleen; vox repercuta; een e. *geven*, voci respondere, vocem reddere; *daar is een zevenvoudige e.*, ibi septies eadem vox redditur.

1. **echt** (a d i.), 1. = *zuiver, onvervalscht*, sincerus (b v. secernere fucata a sinceris); merus (illa vera et m. Graecia); probus (argument, merx), verus (epistola, virtus), verus et sincerus (Stoicus); germanus; *dat wordt algeeen voor een e. stuk van Plautus gehouden*, haec comoedia vulgo Plauti esse existimatur, (*voor geen e. stuk*) Plauti non esse putatur; een e. *Romein*, homo vere Romanus. — 2. *van kinderen*, = *wettig*, iusto matrimonio: natus; legitimus; certus.

2. **echt** (s u b s t.), matrimonium (in 't alg.); coniugium (*als verbinteniss*); conubium (*als rechtsgeldige burgerlijke instelling*); z. *verder huwelijk*.

echtbreekster, adultera.

echtbreken, adulterare; adulterium committere, - facere.

echtbreker, adulter.

echtbreuk, adulterium; ook probrum; e. *plegen*, adulterare.

echtelieden, mariti, coniuges; vir et uxor.

echtelijk, door den gen et. coniugis of coniugum, matrimonii; maritus.

echtelingen, z. echtlieden.

echteleos, caelebs (v. e. man); vidua (v. e. vrouw).

echteleosheid, caelibatus, vita caelebs.

echter, tamen, vero, at, sed, contra, autem, nihilominus, attamen, verum, verumtamen.

echtgenoot, coniux, maritus, vir.

echtgenoot, coniux, uxor; (als levensgezellin) socia.

echttheid, veritas; fides, auctoritas; incorrupta integritas; ook door omschr. b.v. de e. dezer comédie van Plautus is niet bevesten, non constat illam fabulam Plauti esse; de e. van een geschrift wordt door velen bestreden, multi negant librum ales esse of ad alqm auctorem referendum esse; vgl. 1. echt.

echtkoets, lectus (genialis).**echtpaar**, z. echtelieden.

echtscheiding, divortium; abruptio (Cic.), zachter discessio (Ter.); coniugis discidium.

echtstaat, -stand, z. 2. echt.

echtverbintenis, -verbond, -vereeniging, z. 2. echt.

economisch, z. huishoudelijk.

edel, 1. = uitstekend, voortreffelijk, praeclarus, egregius, praestans, singularis, bonus, optimus; in zedelijk opzicht, generosus, bonus; ingenuus, liberalis (ook van zaken, = een vrij man waardig, b.v. animus ingenuus, facies liberalis); humanus (den mensch waardig, b.v. voluptas humanissima); honestus (b.v. voluptas); zulk een e. man, ook vir talis; zulk een e. daad, tale facinus; een e. daad, facinus praeclarum of pulcherrimum, res egregia; een e. karakter, een e. en groote ziel, animus excellens; praestans singularisque natura; ingenuitas, liberalitas; animi magnitudo of exelsitas of splendor of ingenuitas; een e. aanleg, praeclara, bona of optima indoles; een e. dier, praeclara bestia; een e. gelaat, praeclara facies. — **2.** v. geboorte, generosus; nobili genere, loco splendido of honesto, honestis parentibus natus; honesto loco ortus; ook amplius (amplissimo genere natus); de edelen (bij de Germanen enz.), principes. — A d v. liberaliter, ingenuus, honeste.

edelaardig, z. edel, 1.**edelgeboren, z. edel, 2.**

edelgesteente, gemma; in het verband ook lapis, lapillus; van ee, gemmeus.

edelknaap, z. page.

edelmaan, homo nobilis, vir nobili genere of honesto loco natus; een jong, oud e., adulescens of iuvenis, senex nobilis.

edelmoedig, generosus; liberalis, ingenuus: animi generosi of ingenui, liberalis; a d v., liberaliter, ingenuus.

edelmoedigheid, animus generosus; animus liberalis of ingenuus; ingenium liberale; ingenuitas, liberalitas.

edelvrouw, mulier of femina nobilis of generosa ac nobilis; femina nobili genere nata.

edict, edictum; een e. uitvaardigen, edictum edere, proponere; edicere; door een e. bevelen, dat enz., edicere, ut etc.; verbieden, edicere, edicto sancire, ne etc.

edik, acetum.

eed, iusiurandum; sacramentum (sol-

dateneed); religio (b.v. ille hac religione non est deterritus); een e. afleggen, iusiurandum dare of iurare; ook alleen iurare; fidem dare (alei); sacramentum of sacramto dicere (v. soldaten); zich door een heiligen e. verbinden, fide ac iureiurando se obstringere; aan een e. gebonden zijn, iureiurando teneri; een valschen e. zweren, falsum iurare; periurare of peierare; een valsche e., perurium; die den e. afgelegd heeft, of na aflegging van den e., iuratus; iureiurando strictus; den e. van trouw zweren (aan iemand), iurare in verba ales (van burgers, ambtenaren en soldaten), sacramentum dicere apud alqm, sacramento dicere alei (v. soldaten); iemand in den e. nemen, den e. van trouw laten zweren, adigere alqm iusiurandum, ad iusiurandum of iureiurando; iusiurandum adigere alqm in sua verba of (v. trouw jegens een ander) in verba ales; (v. soldaten) alqm sacramento adigere of rogare, obligare; iemand een e. afnemen (beëedigen), alqm iurare iubere; alqm iureiurando adigere of astringere, obligare; zich den e. laten doen, dat enz., iusiurandum accipere m. a c c z. c. i n f.; iemand van zijn e. ontslaan, liberare alqm iureiurando; zijn e. houden, i. servare of conservare; ook iureiurando stare; zijn e. breken, i. negligere, laedere, violare; fidem laedere of violare; sacramentum negligere, sacramenti religionem rumpere. — **Onder eede**, b.v. een verklaring o. e., iurata (n. p. l.); a d v., iureiurando; iureiurando interposito; een belofte doen o. e., fidem et iusiurandum dare; zich o. e. verbinden, iurare, iureiurando se obstringere; iets o. e. bekrachtigen, verzekeren, z. bezweren, 1; o. c. loochenen, abiurare (alqd); o. e. afwijzen, eiurare alqm (iudicem), alqd.

eedaflegging, iusiurandum datum, ook alleen iusiurandum.

eedbreuk enz., z. meinceed enz.

eedgenoot, foederatus; = samenzwearer, z. a.

eedgenootschap, foedus; foederati; = samengezworenen, z. samenzweren.

eekhoorn, sciurus.

eelt, callus; e. hebben, callere; e. krijgen, ocelllescere.

eeltachtig, eelterig, eeltig, callosus.

1. een (s u b s t.), als cijfer op de dobbelsteenen, unio.

2. een, 1. als niet bepalend lidwoord, A. blijft het onvertaald, b.v. Crassus, een voortreffelijk redenaar of een der voortreffelijkste redenaars, Crassus, orator optimus; Mithridates in haat jegens de Romeinen een (tweede) Hannibal, Mithridates odio in Romanos Hannibal; niet zelden kan men een a d i. gebruiken, b.v. de waardigheid van (een) consul, consularis dignitas; indien een d. kracht heeft van een p r o n. i n d e f., moet men aliquis of quidam gebruiken, b.v. bij de definitie eener zaak, in definitione ales rei; Fabius, een Paeligner, Fabius, Paelignus quidam; hij nam zijn intrek bij een gastvriend, ad hospitem quendam devertit; = zoodanig, met volgend pron. relat., is, b.v. dit gebeurde in een tijd, dat, hoc accidit eo tempore quo. — **Bj**, bij n o m. p r. om den nadruk te leggen op de individualiteit van een bepaald persoon, gebruikt men of ille, b.v. een Epaminondas, Epaminondas

ille, of den p l. van het n o m. p r., = mannen, als enz., b.v. wij willen een Paulus, Cato, Gallus noemen, numeremus Paulos, Catones, Gallos. — **II.** als p r o n. i n d e f., aliquis, quis, quispiam, quidam; quisquam, ullus; ook quisque, b.v. al naardat er een (= iemand) vrije of slaaf was, ut quisque liber aut servus erat. — **III.** als telwoord, unus; een en twintig, unus et viginti; inz. bij bepalingen van tijd en maat wordt unus, wanneer er geen tegenstelling plaats vindt, weggelaten, b.v. een jaar daarop, anno post; niet meer dan een schepel, non plus modio; = dezelfde, idem; = de e. (van twee), alter (a. pede claudus); elk of telkens een, singuli; een van beide, alter, alteruter; „slechts een”, gewl. unus; de een... de ander, de eenen... de anderen, z. **ander, I**; de een na den ander, alius post alium; alius ex alio; alius atque altus; singuli deinceps; ook alleen singuli, b.v. aan de eene staad na de andere bezettingen zenden, praesidia in singulas urbes dimittere (Liv.); de een zoovel als de ander, ambo; uterque pariter; het regentschap ging van den een op den ander over, imperium per omnes in orbem ibat (Liv.); als één persoon uit velen op den voorgrond geplaatst word, unus ex de; unus m. s u p.; quo nemo est m. c o m p.

eenarmig, altero brachio carens; = met één arm geboren, cum uno brachio natus. **ceud**, anas.

eenracht, concordia, consensus; conspiratio et consensus; concentus.

eenrchtig, concors, concordia coniunctus; e. besluit, e. gezindheid, consensus; consensio (animorum); a d v., concorditer; conjunctissimo animo.

eenemale (ten), plane, prorsus, penitus, radicitus, funditus, omnino; vgl. **geheel, volkomen (adv.)**.

eenlei, unus, idem, eiusdem generis, aequalis, par; e. zijn, ook nihil differre; nihil interesse (utrum... an); vrij wel e. zijn, fere idem esse; non fere multum differre; het is mij e. (= onverschillig), nihil meâ interest of refert.

eenhandig, unimanus; altera manu carens.

eenheid, unitas; een gedicht moet e. hebben, carmen sit unum et simplex; hij bracht e. in aller wenschen en plannen, omnium voluntates et consilia ita coniunxit, ut ad idem tenderent.

eenhoorn, monoceros (gen. otis).

eenig, 1. als onbep. telw., aliquis; quisquam, ullus; quidam; p l. eenige(n), nonnulli, aliquot, complures, aliqui; eenige weinige(n), pauci; eenige(n)... andere(n), alii... alii; eenigen hierheen... anderen daarheen, alii... alio; „eenigen” blijft onvertoald, als er geenlei nadruk op valt, b.v. er zijn e., die zeggen, sunt qui dicant; eenige malen, aliquoties; semel iterumque.

— **2.** als bijv. n.v. = slechts éénmaal voorkomende, alleen, op zichzelf staande, unus of solus (slechts bij filius, filia ook unicus); e. en alleen, unus et solus, unus solus; gij zijt de e., die dit kent, tu solus hoc nosti. | overdr., e. in zijn soort, vitnemend, unicus, singularis; a d v., op een e. wijze, unice.

eenigerlei, z. eenig, 1.

eenigermate, aliquo of quodam modo;

aliqua ex parte; aliquantum; utcumque (hoe dan ook); = een weinig, paulum, paululum; ook aliquid (b.v. sublevare alqm alqd); bij c o m p. paulo; = vrij veel, aliquantum, bij c o m p. aliquanto; zeer dikwijls ook door c o m p., b.v. timidior; libertus loqui; ook door een met sub samengesteld woord, b.v. subiratus, subirasci; slechts e., medio-criter.

eenigheid, consensus, consensio; = **een-dracht, z. a.**

eenigst, z. eenig, 2.

eenigszins, z. eenigermate.

eenjarig, unius anni; unum annum natus.

cenkleurig, unius coloris.

cenkleurigheid, unitas coloris.

cenlettergreepig, unius syllabac.

eenmaal, z. eens, I, A.

eenooig, unum oculum habens; uno oculo in fronte insignis (v. Cyclopes); = met één oog geboren, luscus; = die één oog verloren heeft, altero oculo captus of orbis.

eenparig, z. eenstemmig; door e. keuze, cunctis (populi) suffragis; e. meening, consensio, consensus; een e. besluit, consilium communi consilio captum; de senaat nam e. het besluit, senatus ita ut omnes consentirent, decrevit; bij e. besluit, communi consilio; e. bijval vinden, summo omnium consensu et una voce approbari. — A d v., z. **eenstemmig**; e. besluiten, dat enz., ad unum omnes (of ita ut ad unum omnes consentiant) decernunt ut of m. a c c. c. i n f.; - tot iets, communi sententia statuere alqd; e. tot den oorlog besluiten, consentire bellum; iets e. goedkeuren, una voce et consensu approbare alqd.

eenparigheid, z. eenracht.

eens, I. A. = éénmaal, semel; meer dan e., non semel; semel atque iterum, semel iterumque, semel et (ac) saepius, plus quam semel; niet e., maar dikwijls, non semel (sed saepe), saepe, aliquoties; (onbepaald) non numquam; slechts e., semel; non plus of amplius quam semel. | nog e., iterum (ten tweeden male); denuo (opnieuw). | op e. = plotseling, subito, repente; = te gelijk, simul; uno of eodem tempore; allen op e., omnes simul, omnes universi. | nog e. zoo veel, alterum tantum; - zoo groot, - zoo lang, alterum tanto maior, longior; duplo maior. | e. voor altijd, semel; in perpetuum. — **B.** = op zekerer tijd, aliquando, quando.

olim (v. verleden en toekomst); quondam (v. h. verleden); semel (b.v. wat ik e. gezegd heb, quod semel dixi); quaeo, obsecro (bij een verzoek, ingeschoven); zeg e., die aegidum; die sodes; hoor e., wat doet gij? heus tu! quid agis? niet e., ne... guidem; = minder dan, minus quam. — **II.** het e. zijn, consentire (cum alqo de alqo re); idem existimare, censere; - worden met iemand over iets, convenit (mih) cum alqo res of de alqo re: gelijk men e. geworden was, uti convenerat; het met zichzelf e. zijn, sibi constare; ik ben het niet met mijzelf e., wat enz., mih non satis constat, quid etc.; het niet e. zijn, dissentire, discrepare; allen zijn het daarover eens, hoc inter omnes constat; z. **eenstemmig**.

eensdeels, primum; e... anderdeels, ab hac parte... ab illa parte; ex hac

parte...illinc; hinc...illinc; pars...alii; et...et, cum...tum, partim...partim; *vgl. deel, 2.*

eensgezind, *z. eendrachtig, eenparig, eenstemmig.*

eensgezindheid, *z. eendracht, eenstemmigheid.*

eenklops, subito, repente.

eensluidend, congruens (verbis et sententiis); *een e. brief*, epistola iisdem verbis scripta; *van e. inhoud*, in eandem sententiam (scriptus).

eenspan, currus uno equo iunctus; *daarmee rijden*, uno equo vehi.

eenstemmig, consentiens, conspirans; constans; *over de gebeurtenissen van dit jaar zijn de berichten niet e.*, huius anni parum constans memoria est; *e. geruchten*, rumores constantes; *e. zijn*, concinere (cum alqo, inter se); conspirare (cum alqo, ad alqd); consentire (cum alqo, de, in alqra re, de alqra re cum alqo); congruere (de alqra re; omnium in unum e. sententia); *allen zijn daarin e.*, hoc inter omnes convenit; in hoc omnes consentiunt; inter omnes constat *m. a. c. c. i. n. f.* — *A d v.*, una voce, uno ore; communi of summo, omnium consensu; consensu; ex communi consensu; omnibus sententiis, per omnium sententias (condemnari, absolvi; creari); cunctis populi suffragiis.

eenstemmigheid, consensio, consensus, concentus; concordia; = *overeenstemming der uitgebrachte stemmen*, consensio sententiarum.

een-tonig, unum sonum habens; = *slepend*, languens (vox); = *niet schoon*, deformis (canticum); *een e. rede*, oratio nulla varietate delectans of distincta, insignis; *e. zingen*, spreken, sine ulla varietate soni (of vocis) canere (of loqu); *z. ook eenvormig.*

een-tonigheid, una quaedam spiritus ac soni intentio (quae Graece *μονοτονία* dicitur); *e. van een gezang*, *van een rede*, cantus, oratio omni varietate soni, vocis carens, nulla varietate soni, vocis, distincta, insignis; *z. ook eenvormigheid.*

eenvormig, unius generis; una specie (ager); unus (b. v. u. species); simplex; aequalis (loca); similis atque idem; semper idem (vita); *a d v.*, similiter semper; similiter atque uno modo (omnia dicere).

eenvormigheid, similitudo; nulla varietas; quasi quidam unus aspectus.

eenvoud, simplicitas; *vgl. oprechtheid*; *e. der rede*, siccitas, sanitas; *landelijke e.*, rusticitas; *vgl. eenvoudigheid.*

eenvoudig, simplex (natura animi; cibus); *vgl. oprecht*; *v. stijl*, rectus, nudus; sanus, siccus; (*sterker*) horridus; *het e. feit*, res ipsa; *a d v.*, simpliciter; horrida, horrida inculque (dicere); *zeer e. leven*, tenuissimo cultu vivere; = **dom**, *z. a.*

eenvoudigheid, simplicitas (*eig. en overdr.*); *van een levenswijze*, frugalitas; *e. in voeding en kleding*, parsimonia victus atque cultus; *e. van taal, stijl*, sanitas, siccitas, subtilitas, tenuitas orationis; = **domheid**, *z. a.*

eenzaam, solitarius, solus; *een e. leven leiden*, *e. leven*, in solitudine vivere, vitam solitariam agere; hominum coetus fugere,

procul coetu hominum vivere; *een e. plaats*, locus desertus; solitudo.

eenzaamheid, solitudo (*als toestand en plaats*); locus solus of desertus; locus secretus (*afgelegen plaats*), ab arbitris remotus (*zonder getuigen*); *in e. leven*, *z. eenzaam.*

eenzelvig, solitarius; *e. leven*, vitam solitariam agere; *vgl. eenzaam, teruggetrokken (terugtrekken, 1, op het eind).*

eenzijdig, *1. eig.*, unum latus habens. — **2. overdr.**, *e. bezigheid*, assiduus usus uni rei deditus; indigens (utrumque per se i. alterum alterius auxilio eget); debilis (utraque res est sine altera d.); solivagus, leiunus (cognitio rerum); mancus, inchoatus (contemplatio naturae manca quodammodo atque i.); *e. meening*, quasi curta sententia; *e. voorliefde*, caecus amor; *niet e. ontwikkeld zijn*, non una aliqua in re separatim elaboravisse; *een e. oordeel*, iudicium rem non ab omnibus partibus spectans; *e. over iets oordeelen*, alqd non ab omni parte ponderare, leviter de alqra re iudicare.

eenzijdigheid, *door omschr.*, *z. eenzijdig*; *ik ken zijn e. in het oordeelen*, scio quam leviter of temere iudicare soleat; *elke e. in dit opzicht*, quod nimium in hoc genere fuit.

1. eer (*s u b s t.*), **1. = onderscheiding, aanzien**, honor of honos; dignitas, auctoritas, laus, gloria; observantia, cultus (*hoogachtung, vereering*); = *persoon of zaak, die tot eer strekt*, ornamentum; decus (*in het veld, belli*); *iemd e. bewijzen*, alci honorem dare, habere, tribuere, deferre; honore alqm afficere, ornare, prosequi; (*bijzondere*) praecipuo honore colere, singularibus honoribus decorare; praecipuo of singulari honore habere; (*alle mogelijke*) omni genere honoris prosequi of omni honore colere alqm; *iemd goddelijke e. bewijzen*, deorum honores tribuere alci; alqm pro deo venerari, in deorum numero (venerari et) colere; *zich goddelijke e. laten bewijzen*, caelestes honores usurpare; *iemd de schuldige e. bewijzen*, alci iustum ac debitum honorem habere, dare, tribuere, reddere; *ook door het enkele n. van een p r o n.*, b. v. *mij bevees Pompejus de e.*, te zeggen, mihi quidem Pompeius hoc tribuit, ut diceret etc.; *iemd de laatste e. bewijzen*, supremo in alqm officio fungi, iusta alci facere, iusta solvere funeri alcs; (*alle*) omnia iusta funeri alcs solvere; *iemd met alle militaire e. begraven*, alqm honesto funere militari humare; *in e. houden*, *z. houden, 1, 3*; *tot e. strekken*, *een e. zijn*, honori, laudi, decori of ornamento esse, honorificum esse; *het huis tot e. strekken*, *e. aandoen*, domum honestare; *dat strekt hem niet tot e.*, hoc ei probro, pudori of dedecori est; *hetgeen tot e. strekt*, honestus; *het strekt meer tot e.*, honestius est; *voor een e. houden*, *zijn e. in iets stellen*, honori of laudi ducere, in honore of in laude ponere *m. a. c. c. i. n. f.*; *in e. staan*, in honore esse (apud alqm, ook v. zaken); est honor alci; esse in alqo numero et honore; cum dignitate vivere; *hoog in e. staan*, (in) magno honore esse; *zich e. verwerven*, *z. verwerven*; *e. inleggen*, *z. inleggen*; *zijn e. trachten te bevorderen*, honori suo velificari; *ik had de e.*, te enz., contigit mihi,

ut etc.; bewijs mij spoedig de e. van een bezoe-
 zoek, fac ut quam primum ad nos venias;
 cura ut te quam primum videamus; der
 waarheid de e. geven, vere aestimare, vere
 loqui; ter e. van iem'd of iets, honoris alcs
 causâ, ad honorem alcs; soms ook door den
 enkelen d a t., b.v. statuam alci ponere;
 iets komt in e., alqd in honore esse coepit.

— 2. = goede naam, achting, fama, existi-
 matio; iem'ds e. krenken, te na komen, alcs
 existimationem offendere, violare; alcs hono-
 rem imminuere, dignitatem labefactare;
 de fama alcs detrahare; op zijn e. gesteld
 zijn, famae servire, famae of dignitati con-
 sulere; iem'd, die zeer op zijn e. gesteld is,
 homo summo pudore; op mijn e., bona of
 optima fide; man van e., bonus, optimus
 of probus, honestus vir; punt van e., res,
 in qua existimatio of fama, dignitas, gloria
 ales agitur. | in 't bijz. = maagdelijke on-
 schuld, pudicitia, pudor, decus muliebre. —
 3. = behoortijkheid, voegzaamheid en dgl.,
 honos; b.v. een dood met eere, honesta mors;
 met eere sterven, bene mori.

2. eer (a d v.), = eerder, z. a.; als voegw.,
 = voordat, prius of ante quam; priusquam,
 antequam.

cerambt, honos, dignitas; (eershalve
 gegeven) munus honorarium; een e. trachten
 te verkrijgen, petere honorem; daarop aan-
 spraak maken, honorem sibi postulare;
 een e. aanvaarden, z. **aanvaarden**; een e.
 bekleeden, gerere (honores); obire (munus);
 fungi, perfungi (c. a b l.); die alle ee. be-
 kleed heeft, defunctus honoribus; die een e.
 bekleedt of bekleed heeft, honoratus, hono-
 ratissimus; tot ee. geraken, ad honores
 pervenire, ascendere; honores adipisci,
 assequi; iem'd tot ee. bevorderen, z. **bevorde-
 ren**.

eerbaar, honestus; castus, pudicus;
 modestus, probus; decorus; a d v., honeste,
 modeste.

eerbaarheid, honestas; pudicitia; pu-
 dor; modestia; decor, decorum.

eerbetoon, -betuiging, -bewijs, -be-
 wijzing, honor, observantia.

eerbied, observantia, veneratio; rever-
 rentia (uit hoogachting); verecundia (uit
 deemoed); e. voor de goden, religio; - voor
 het heilige, sanctitas; - voor ouders, pietas;
 e. voer iets of iem'd hebben, iem'd e. bewijzen,
 met e. behandelen, alqm observare, colere,
 colere et observare, venerari (regem, deum);
 alqm, alqd vereri, revereri; reverentiam
 adversus alqm adhibere, alci habere; alqm,
 alqd admirari, suspicere; iem'd grooten e.
 bewijzen, magnam reverentiam adhibere
 adversus alqm; diligenter observare alqm;
 iem'd den grootsten e. betoonen, alqm summâ
 observantiâ colere, diligenter colere et
 observare, multa veneratione prosequi.

eerbiedig, observans (jegens iem'd, alcs);
 reverens, venerabundus; verecundus, pius;
 a d v., cum reverentia of veneratione;
 verecunde, pie, religiose, auguste; zich e. jegens
 iem'd gedragen, revereri et colere alqm, vgl.
eerbied.

eerbiedigen, = eerbied bewijzen, betoonen
 enz., z. **eerbied**.

eerbiedigheid, z. **eerbied**.

eerbiedwaardig, -heid, z. **eerwaardig**,
 -heid.

eerder, 1. = vroeger, prius, ook door
 prior; ante, citius; veel e., multo ante;
 een weinig e., paulo ante; hoe e. hoe liever,
 quam primum, primo quaque tempore. —
 2. = liever, potius, citius; e. iets willen,
 malle alqd.

eereblijk, honos, observantia.

eerehoog, arcus; fornix.

eeredicht, laus of pl. laudes; een e. op
 iem'd maken, laudes alcs canere, dicere.

eeredienst, z. **godsdiens**.

eerekrans, -kroon, (honoris) corona;
 corona ob honorem data.

eeren, 1. = uitwendige eer bewijzen, hono-
 rare, prosequi, decorare, ornare (alqm alqa
 re); honorem habere alci of alqm in honore
 habere; observare, colere alqm; iem'd of
 iets wordt geëerd, alqs of alqd in honore
 est; honos est of tribuitur alci rei. — 2. =
 hoogachten, magni facere; diligere; vereri,
 revereri, venerari, suspicere, admirari (alqm,
 alqd); iem'd als een vader e., loco patris of in
 parentis loco colere of observare; observare
 et diligere sicut alterum patrem.

eereplaats, locus principis; fig., princi-
 patus.

eerepoort, ornatus portae of itineris.

eerepost, z. **cerambt**.

eereprijs, praemium; ornamentum (on-
 derscheyding).

eereteeken, honoris insigne; de ee. v. d.
 triumf, insignia triumphi; - der verdienste,
 - virtutis.

eeretempel, templum ad honorem alcs
 exstructum.

eeretitel, titulus insignis; in het verband
 ook titulus alleen; honorifica appellatio;
 als bijnaam, cognomen honori datum; een
 e. geven, alci cognomen honori dare; iem'd
 een militairen e. geven, alqm militari honore
 appellare.

eerevacht, (als bescherming) praesidium;
 iem'd een e. geven, praesidium alci consti-
 tuere; milites alci officii causâ adiungere;
 verder omschr. door deducere (= eershalve
 begeleiden).

eerewoord, fides (belofte bij zijn eer);
 op mijn e., bona of optima fide.

eerezetel, sedes honoris.

eerezuil, z. **eerzuil**.

eergevoel, pudor, verecundia; honestas;
 een man met e., homo pudens; - met veel e.,
 homo summo pudore; - zonder e., homo
 impudens.

eergierig, -heid, z. **eerzuchtig**, eer-
 zucht.

eergisteren, nudius tertius.

eerlang, brevi, brevi tempore; iam;
 propediem; mox.

eerlijk, 1. = braaf, rechtschapen, probus,
 bonus (vir); integer, innocens, sanctus;
 religiosus; rectus; = oprecht, open, sincerus,
 sine furo et fallaciis; simplex, ingenuus;
 z. **oprecht**; = onpartijdig, onbaatzuchtig,
 integer, abstinens; een e. vijand, iustus
 et legitimus hostis; a d v., probe, integre,
 sancte, recte, vere, sine fraude, sincere,
 sincera fide (b.v. tradere arma), sedulo
 (zonder veinzerij); open en e. bekennen,
 aperte et ingenue confiteri; het e. meenen,
 ab omni fraude alienum esse; - met iem'd,
 ex animo consulere alcs rebus, amico animo
 esse erga alqm; hij meent het niet e., fide

ei non habenda est; *e. gezind zijn*, recte sentire; *e. handelen*, sincere of sincera fide agere; fidem adhibere in alga re; *e. betalen*, ad assem solvere. — **2.** = *fatsoenlijk*, honestus, honoratus; decorus; *de e. naam*, bona fama of existimatio; *een e. handwerk*, *e. kostwinning*, artificium liberale; quaestus liberalis; *a d v.*, honeste (b.v. *verkreken*, partus), liberaliter.

eerlijkheid, probit; sa integritas, innocentia, abstinentia; fides; religio et fides; = *oprechtheid*, *openheid*, simplicitas, ingenuitas; *e. toonen*, fidem adhibere in alga re.

eerloos, infamis (v. *personen en zaken*); famosus (*berucht*); intestabilis; *e. handelingen*, flagitia; *iemd e. verklaren*, infamia notare alqm; *a d v.*, inhoneste, cum infamia.

eerloosheid, infamia.

eerloosverklaring, ignominia.

eer-naam, nomen honorificum, appellatio honorifica; titulus insignis, ook alleen titulus; (*als bijnaam*) cognomen virtute partum.

eerroof, calumnia, infamia alci illata.

eerroovend, probrosus; qui existimatio-nem alcs violat.

eerroover, calumniator, obtrextator.

eershalve, honoris causa; *wat e. geschiedt*, honorarius.

1. eerst (*a d t.*), **1.** van tijd of volgorde, primus, (v. twee) prior; *hij was de e., die in den slag ging, of hij ging het e. in den slag*, primus in proelium ibat; *voor het e.*, primum; *in het e.*, primo; *de e. de beste*, primus quisque; quicumque est; quivis; *bij de e. de beste gelegenheid*, ut primum occasio oblata est; ook door ille (*de e. genoemde*). — **2.** in waardigheid, gewicht, princeps; *de e. mannen in Griekenland*, principes Graeciae; *de e. plaats*, locus primarius; *de e. na den koning zijn*, secundum esse a rege; *de e. in iets zijn*, principem esse in alga re; alcs rei principatum obtinere; optimum, praestantissimum esse in alga genere.

2. eerst (*a d v.*), **1.** = *te voren*, prius; = *vooreerst*, primum; *het e., door*, primus of (v. twee) prior (primus of prior venit); *e. . . . vervolgens . . . daarop*, primum . . . deinde . . . tum (voortgezet door mox, deinde, postremo). — **2.** = *aanvankelijk*, initio of ab initio; primo, principio; ook *a. in primo*. — **3.** *bij getallen*, non amplius, b.v. *hij is e. twintig jaar oud*, non a. viginti annos natus est. — **4.** *nu e.*, nunc demum; *toen e.*, tum demum of denique; *soms blijft het onvertaald*, b.v. senes (*e. als grijsaards*) ad artes accesserunt (Cic.).

eerstdaags, propediem.

eerstelingen, (v. vruchten) primitiae frugum; (v. dieren) primi geniti.

eerstens, primum; **z. 2. eerst**, **1.**

eerstgeboorte, primus partus; quod primum partu editum est.

eerstgeboorterecht, ius of privilegium aetatis.

eerstgeboren, natu maximus; (v. twee) natu maior.

eerstkomend, -volgend, proximus.

eertijds, olim, quondam, antehac, antea.

eervergeeten, qui famae suae non par-

cit; = *trouweloos*, perfidus; *vgl. eerloos, schaamteloos*.

eeervol, honestus, honorificus, honoratus; *door honos c. g. n.*, b.v. *een e. titel*, nominis honos; *e. bewoordingen*, verborum honos; *e. vermelding van iemd.*, alcs cum honore illata mentio; = *roemvol*, gloriosus, amplius, decorus; ornatus, praeclarus, egregius; *een e. getuigenis*, ook magnum testimonium; *a d v.*, honorifice, honeste, cum honore (dimitti); cum dignitate (vivere); egregie (absolvi); bene (mori).

eerwaardig, venerabilis; venerandus; colendus (v. *ceremonieele vereering*, vooral v. d. goden); augustus (*hoogverheven*); gravis (*e. door zedelijken ernst*); sanctus (*eeerbied afdwingend*); amplissimus (*e. door uitgebreide macht, als titel der hoogste waar-digheidsbekleders en standen*); honestus (*eer verdienende*); *e. door lengte v. tijd*, vetustatis sanctitate commendatus; antiquus; priscus.

eerwaardigheid, maiestas (*verheven waardigheid*); sanctitas, gravitas; religio (*heiligheid eener plaats*).

eerzaam, honestus; pudicus, verecundus; *a d v.*, cum dignitate; honeste, sancte, pudice, verecunde.

eerzaamheid, dignitas, honestas; sanctitas, sancti mores; virtus; pudor, verecundia.

eerzucht, studium laudis; cupiditas of amor, aviditas gloriae; = *streven naar eer-ambten*, studium cupiditatisque of contentio honorum; ambitio; *in het verband ook alleen gloria*, b.v. *door e. geleid worden*, gloriâ duci.

eerzuchtig, gloriae, laudis of honoris cupidus, avidus; appetens gloriae; ambitiosus; cupidus honorum (*naar eerambten*); *e. zijn*, ook gloriâ duci; *e. plannen*, bedoe-lingen, consilia ambitionis plena; *tot e. doelvinden*, propter ambitionem; *a d v.*, ambitiose.

eerzuil, monumentum laudis of gloriae; *in het verband ook honos; overdr.*, iemd door zijn geschriften een e. oprichten, nomen alcs scriptis celebrare.

eetbaar, esculentus; aptus ad vescendum.

eetkamer, z. eetzaal.

eetlust, cibi aviditas of cupiditas; *geen e. hebben*, alci cibi cupiditas non est; *in 't geheel geen e. hebben*, fastidire cibum; *geen e. meer hebben*, satiatum esse; cibi satietate teneri; *den e. stillen*, famem explere of satiare; *e. opwekken* (v. *spijzen*), cibi cupiditatem excitare.

eetwaren, esculenta (n. pl.; *al het eetbare, behalve brood*); cibaria, cibi (*spijzen in 't alg.*); edulia (gen. -tum).

eetzaal, cenatio; conclave, ubi epula-mur, ook alleen conclave; *e. der Romeinen*, triclinium.

eeuw, centum anni; centum annorum spatium; = *een menschenleeftijd*, ook = *de menschen van een e. of met het oog op de denkwijze*, saeculum, aetas.

eeuwleest, *sollemnia of sacra saecula-ria*.

eeuwig, aeternus; sempiternus (*eeuwig-durend*); perpetuus (*voortdurend*); *e. sneeuw*, nives quae ne aestate quidem solvuntur;

a d v., semper, perpetuo, numquam non; *voor e.*, in aeternum, in perpetuum, in omne tempus; *e. leven* (in de herinnering der menschen), per omnium saeculorum memoriam vivere.

eeuwigdurend, *z. eeuwig.*

eeuwigheid, aeternitas; tempus infinitum of aeternum; vita aeterna; *van e. tot e.*, ex aeterno tempore in aeternum; *in e. niet*, nunquam.

eeuwzang, carmen saeculare.

effen, = vlak, aequus, planus; = glad, lëvis; *e. maken*, *z. effenen*.

effenen, aequare, coaequare, complanare (vlak maken); *bergen e.*, montes coaequare, montes in planum deducere; ad planitiem redigere (clivum Martis); = gladmaken, levigare, polire, limare; *fig.*, = vereffenen, *z. schuld*, 1 (zijn ss. betalen).

effenheid, = vlakheid, aequitas; planities; = gladheid, levitas.

ega, *z. echtgenoot.*

egel, erinaceus, ericlus.

egge, crates (dentata); irpex.

eggen, occare; *het e.*, occatio.

egismo enz., *z. zelfzucht, baatzucht enz.*

1. **ei** (subst.), ovum; *ee. leggen*, ova signare, parare; *het e. wil wijzer zijn dan de hen*, sus Minervam, ut aiunt.

2. **ei** (interi.), hem! ehem! attat! heu!

eierdooier, vitellus.

eierdop, -schaal, *z. dop.*

eierlegend, ova gignens of pariens.

eigen, 1. tot iemid behoorende, van hem uitgaande (tegenover alienus, vreemd, geleend), meus, tuus, suus of ipsius, versterkt meus (tuus etc.) ipsius, ook ipse, *b.v. met e. hand*, meā (tuā, suā) manu; *uit e. beweging*, suā (meā, tuā) sponte; *op e. hand*, suo Marte; *ik heb het met e. oogen gezien*, ipse of praesens, ipse oculis meis vidi; *de sterren hebben haar e. licht*, stellae suam habent lucem; *des konings e. schoonzoon*, regis ipsius gener; *uit e. ondervinding*, *z. onder- vinding*; *zich iets e. maken*, proprium sibi facere alqd. — 2. = aan iemid uitsluitend toebehoorende, meus (tuus etc.) ipsius; proprius, ook m. pron. poss. verbonden; privatus (v. privat eigendom); privus (iemid in het bijz. eigen); domesticus, *b.v. zich v. d. graanvoorraad v. zijn e. land bedienen*, domesticis copiis rei frumentariae uti. — 3. in ruimeren en overdr. zin, proprius; ook esse *c. g. e. n.*, *b.v. het is elk mensch e. te dwalen*, cuiusvis hominis est errare; = voor iets bestemd, proprius (res p. tempus desiderat); = afzonderlijk, singularis (liber).

eigenaar, -nares, dominus, domina; cuius est alqd; *e. van iets zijn*, possidere alqd.

eigenaardig, proprius, singularis; *vgl. eigen*, 3; *het e. hebben*, dat enz., hoc habere, ut etc.; hoc est alcs proprium, ut etc. — *A d v.*, proprie, peculiariter.

eigenaardigheid, proprietas; natura; *p.l.* ook certae res cuiusque propriae; *zijn bekende e. niets te bewerken*, houdt hij tot het laatste toe vast, suum illud, nihil ut affirmet, tenet ad extremum; *Caesar had e.*, Caesar hoc habebat (ut); *beiden hebben de e.*, dat enz., fuit hoc in utroque eorum, ut

etc.; *de ee. eener taal*, quae propria sunt linguae alcs.

eigenbaat, *z. baatzucht, zelfzucht.*

eigenbatig, *z. baatzuchtig, zelfzuchtig.*

eigenbelang, *z. baatzucht.*

eigendom, dominium (in juridischen zin); patrimonium (het v. d. vader geërfd, ook overdr.); possessio, possessiones, bona, fortunae; ook alleen res (sing. en pl.); *e. v. e. ander*, res alienae; *zijn, hun e.*, suum, sua; *dit is mijn* (uitsluitend) *e.*, hoc meum, meum proprium est; *iets tot zijn e. maken*, alqd suum facere; *iets voor iemds e. verklaren*, alqd addicere alci; *iemds e. zijn*, worden, alcs esse, fieri.

eigendommelijk, *z. eigen*, 3; **eigenaardig**, -heid.

eigendomsrecht, dominium; mancipium, ius mancipii. | *door verjaring* usus et auctoritas, usus auctoritas, ook alleen auctoritas (fundi); usucapio.

eigendunkelijk, -heid, *z. eigenwillig, -heid.*

eigenhandig, meā (tuā, suā) manu (ook ab ipso) scriptus, factus; *a d v.*, meā (tuā, suā, ipsius) manu.

eigenheide, amor sui of nostri; in ongunstigen zin nimus of vanus amor sui; *het is een teeken van e.*, te enz., se ipsum amantis est *c. i n j.*

eigenlijk, 1. = een zaak oorspronkelijk toebehoorende, proprius, suus; *in e. zin*, proprie. — 2. = waar, wezenlijk, juist, echt, verus; iustus; germanus; door twee synonieme uitdrukkingen, *b.v. de e. zetel*, sedes ac domicilium; ook potissimum met een verb. *b.v. zijn e. bedoeling erkennen*, quid potissimum spectaverit, cognoscere; *in het verband soms in 't geheel niet uitgedrukt*, *b.v. niet letten op het e. onderwerp van het onderzoek*, omittere id quod quaeritur. — *A d v.* proprie; revera, vere, maxime, potissimum; *daar komt het e. op aan*, id potissimum spectatur; *in vragen tandem*, *b.v. quorsum t. ista quaeris?* *e. meer... dan*, verius... quam; *e. ... maar*, quidem... sed; *of e.*, vel potius, ook alleen vel; *in het verband wordt e. niet uitgedrukt*, *b.v. gij hadt e. reeds lang ter dood gebracht moeten worden*, ad mortem te duci iam pridem oportebat; *wat wij e. meenen*, id quod intellegi volumus.

eigenlof, de se praedicatio; *e. stinkt*, deforme est de se ipsum praedicare.

eigenmachtig, libidinosus; superbus (tiranniek); contumax (weerspannig). — *A d v.*, arbitrato suo; suā (meā, tuā) sponte; = naar willekeur, ex libidine, ad libidinem; *hij heerscht e. in den staat*, omnia in re publica eius arbitrio subiecta sunt; *ieder handelde e.*, suo quisque consilio utebatur.

eigenmachtigheid, superbia, contumacia.

eigenaam, nomen proprium.

eigenschap, proprietas; natura (natuurlijke e.); ratio, vis (hoedanigheid, wezen); ook alleen res, *b.v. in summo imperatore quattuor has res inesse oportere*; slechts in het philos. spraakgebruik qualitas; *de wezenlijke ee. der dingen*, naturae rerum, ook alleen naturae; *e. als deugd*, virtus; *als ondeugd*, vitium; *loffelijke, edele ee.*, laudes, virtutes, animi bona, artes bonae;

onedele, slechte ee., artes malae; *dikw.* door het enkele n. van een pron. of adi., b.v. illud est sapientis, boni oratoris; *het is de e. van een mensch, van een Romein*, hominis of humanum, Romanum est; *het is een e. van den wijze, niets te doen, wat hem zou kunnen berouwen*, sapientis est proprium nihil facere quod poenitere possit.

eigenwaan, inanis, vana, falsa de se opinio; arrogantia (*aanmatiging*).

eigenwijs, = koppig, z. **eigenzinnig**.
eigenwijsheid, = koppigheid, z. **eigenzinnigheid**.

eigenwillig, libidinosus; a d v., libidinose.

eigenwilligheid, libido.

eigenzinnig, = koppig, obstinatus, pertinax, perversus; libidinosus (*willekeurig*); fastidiosus (*kieskeurig, moeilijk te voldoen*); morosus, difficilis (*knorrig*); a d v., obstinate, pertinaciter; libidinose, fastidiose; morose.

eigenzinnigheid, = koppigheid, obstinatio; animus obstinatus; pertinacia; libido (*willekeur*); fastidium (*kieskeurige e.*); morositas (*knorrigheid*).

eik, eikeboom, quercus; robur (*vooral: eikenhout*); lex (*steeneik*).

eikel, glans.

eikeloot, frons quercus; *kransen van e., coronae quercuae.*

eiken, z. **eikenhouten**.

eikenbosch, quercetus; quercuum of roburum laevis; quercuum nemus.

eikenhout, robur.

eikenhouten, roboreus; quercus; (v. d. steeneik) iligneus.

eikenwoud, z. **eikenbosch**.

eiland, insula.

eilandbewoner, insulanus; insulae incolae.

eilandengroep, insulae complures et quasi in ordinem expositae; *dikw.* ook alleen insulae, b.v. insulae Strophades.

eilander, z. **eilandbewoner**.

eilandje, insula parva.

eiloot, hederā; *van e.*, hederaceus.

einddoel, finis; z. **doel**.

einde, I. in 't alg., finis (*natuurlijk einde, tegenover begin*); terminus (*gestelde grens*, b.v. senectutis vitae; *het e. der wereld*, termini mundi of rerum humanarum); pars extrema of ultima, postrema, summa, ima; *dikw.* ook alleen door extremus, ultimus (b.v. *het e. van den brief*, extrema epistola; *op het e. van het jaar*, extremo anno of in exitu anni, exeunte anno; *aan het e. der wereld*, in ultimis terris); exitus (orationis, anni, vitae); eventus (*gevolg eener handeling*); clausula (*slot v. e. rede, brief*); modus, b.v. *er kwam geen e. aan het moorden*, nullus modus of nullus finis caedibus fuit; *e. des levens*, finis of exitus vitae; decessus, obitus; interitus (*ondergang*); mors (*dood*); *zijn e. vinden*, obire, mori, vitam finire; *zulk een e. vond hij*, talem vitae exitum habuit; *kort voor zijn e.*, quum adventare mortem videret; *moriens*; *op den dag vóór zijn e.*, die ultimo vitae; *oorzaak zijn van iemds' e.*, vitae finem alci afferre (v. omstandigheden); *een smadelijk e. vinden*, foede of turpiter perire, interire of perimī, interimī; indigne perire;

ellendig aan zijn e. komen, misere perire; *in het e.*, ad ultimum, ad extremum, denique; *het e. afwachten*, ultima expectare; *ten e. raad*, inops consilii. — II. in 't bijz., A. *ten e. brengen of voeren*, met iets aan een e. komen, alqd ad finem adducere, perducere; alqd absolvere, transigere, conficere, perficere, persequi, exsequi, expedire, componere (*bijleggen*), peragere (*zijn rol, partes suas*); *een e. aan iets maken*, finem facere alci rei, alci rei; alci rei finem imponere, afferre (*ook vitae finem alci afferre*), constituere; dirimere alqd (nox proelium); *aan den oorlog, den strijd een e. maken*, debellare, decertare; bellum conficere. — B. *ten e. loopen*, in exitu esse (annus, consulatus); ad finem, exitum adduci; exire (indutiae); *het e. naderen*, ad finem of exitum propere; iam praecipitare (hiems) of praecipitem esse; *toen ik reeds mijn e. naderde*, aetate praecipitata; *een e. nemen, vinden*, finem habere, capere, finis est of fit alci rei; terminari; exitum habere; evenire (alci bene, prospere), eventum habere; desinere (*ophouden*), esse desinere; tolli; deleri; exstingui; *welk een e. zal dit nemen?* quorsum id cadet of evadet? e. goed, alles goed, exitus acta probat. — C. *overdr.* = **doel**, 2, z. a., b.v. *tot welk e.?* en dgl.; *ten e.*, ut.

eindelijk, 1. = *ten laatste*, postremo, denique (*bij opsommingen*); ad ultimum, ad extremum; e. plaats hebbende, extremus, ultimus. — 2. = *na lang wachten*, tandem; *van hetgeen later geschiedt, dan moest of kon*, demum (tum d., nunc d.); e. eens, tandem aliquando of alleen aliquando.

eindeloos, infinitus; fine carens; sine fine; exitum non inveniēns (sermo); = *altijddurend*, sempiternus; e. zijn, fine carere.

eindeloosheid, finis nullus; = *eeuwigheid*, aeternitas.

eindig, = *een einde hebbende*, finitus, circumscriptus; = *niet eeuwig*, non aeternus; *mortalis*; de e. wereld, res humanae.

eindigen, 1. trans., = *een einde aan iets maken, ten einde brengen*, finire, terminare, z. **einde**, II, A. — 2. intr., finire, terminari; ook desinere (in piscem); *op een lange syllabe e.*, longā syllabā terminari of in longam syllabam cadere, exire. | finem habere, capere; exitum habere; z. **einde**, II, B; = *ophouden met spreken*, finem facere dicendi; *met iets e.*, b.v. *met de volgende ernstige vermaning*, in extremo haec gravissima addere; extrema oratione haec addere; *de rede e. zoo of hiernede*, hic est exitus orationis.

eindiging, z. **einde**, **eindigen**.

eindje, e. touw, funiculus; *een e. verder gaan*, paululum progredi.

eindlettergreep, syllaba ultima of extrema.

eindoorddeel, sententia qua omnis controversia dirimitur of qua lis diiudicatur.

eindoorzaak, principium (movendi, motus).

eindpaal, meta; terminus; fig., z. **einde**, II.

eindpunt, finis, terminus, exitus.

eindvonnis, z. **eindoorddeel**.

eirond, ovatus; vgl. **eivormig**.

eisch, = *het eischen*, postulatio, flagitatio; *dringende e.*, efflagitatio; = *het geëischte*, postulatio (impudens) of postulatum; petitio (*e. in rechten, in civiele zaken*); *de geheele e.*, tantum quantum postulamus; *aan een e. voldoen*, postulationi concedere; *ee. doen, stellen, z. eischen*; ook postulata of mandata exponere; *afzien v. h. stellen v. eischen*, desistere de of a postulatis; *nadrukkelyke ee. stellen*, etiam atque etiam postulare; *ik doe u dezen e.*, haec a vobis postulo; *deze e. van mij schijnt niet onbillijk*, videor id meo iure postulare of vindicare; *billijke, onbillijke ee. doen, stellen*, aequa, iniqua, postulare; *de ee. der wet*, iussa legis; *aan billijke ee. voldoen*, aequis iudiciis probari; *aan strenge ee. in 't geheel niet voldoen*, duris iudiciis parum probari; *soms alleen door het n. van een a.d.t. of p.r.o.n., b.v. na ververping dezer ee.*, quibus spretis; *zijn e. verkrijgen*, ad suum pervenire. — *Vgl. vereischte.*

eischen, petere, expetere; (*als iets, dat iemd toekomt*) repetere (ius suum; alqd ab alqo); require; (*nadrukkelyk*) poscere, deposcere, exposcere, reposcere; (*op gronden van recht en billijkheid*) postulare, exposulare; *dringend e.*, flagitare, efflagitare; = *invorderen, exigere* (pecunias, promissum); = *aanspraak op iets maken*, vindicare; *v. d. verkoper*, indicare (*b.v. 100 sesterliën, centum nummis; hoe veel, quanti*); *ik heb iets van iemd te e.*, debet mihi alqs alqd; *luide e.*, dat enz., clamare, clamare et poscere, ut etc.; *te veel e. (van een leeraar)*, nimis dura praecipere; *de wijsheid e.*, dat enz., prudentis est c. i. n. f.; *de waarheidheid eische, te enz.*, fuit gravitatis c. i. n. f. — *Vgl. vorderen.*

eischer, = *klager in rechten*, (*in crimineele zaken*) accusator; qui accusat; (*in civiele zaken*) petitor; is qui petit; *in 't alg. actor*.

eivorm, ovi of ovorum species.

eivormig, ovi of ovo similis.

eiwit, album ovi.

ekster, pica.

el, cubitum, ulna; *een e. lang, breed enz.*, cubitalis.

eland, alces.

elders, = *ergens anders*, z. anders, 1.

elegant, elegans, ornatus, bellus, compusus (*net*); nitidus, nitens (*moed, lief*); urbanus (*met fijne manieren*); lautus, magnificus (*keurig, prachtig*).

elegantie, elegantia; cultus amoenior (*tooi, opschik*); urbanitas, nitor.

elegie, elegia; carmen elegiacum.

elegisch, elegiacus; *e. verzen*, versus impariter iuncti (*Hor.*); *elegi*; *een e. gedicht* = *elegie*, z. a.

element, 1. = *grondstof, gewl. in den p.l. elementa*; initia of principia rerum, (quatuor) genera principiorum; *in den sing.* ook natura; *het water is het e. der visschen*, extra aquam pisces vivere non possunt; *het hof is zijn e.*, aula unice delectatur; *dit is zijn e.*, in hac re libentissime versatur; *hoc ei unice convenit*; *ik ben hier recht in mijn e.*, omnia hic optatis respondent. — 2. = *bestanddeel, membra, particula*; ook door genus, ratio, res; *vreemde ee.*, (*v. personen*) homines extrinsecus invecit, (*v. zaken*) res adventiciae of extrinsecus invecit.

eli, undecim; *elk of telkens e.*, undeni. **elide**, undecimus; *voor de e. maal*, undecimum; *in de e. plaats, ten e.*, undecimo; *een van het e. legioen*, undecimanus; *een e. (gedeelte)*, pars undecima.

elidehalf, decem cum dimidio.

elijarig, undecim annos natus of undecim annorum; = *in zijn eljde jaar*, undecimum annum aetatis agens.

elimaal, undecies.

elk, z. ieder.

elkander, 1. door inter se; inter ipsos; *eerst sedert Liv. invicem, se invicem*; *e. aanzien*, inter se aspicere; *wij beminnen e.*, amamus inter nos; *tegen e. opgewassen zijn*, pares esse inter se; *deze dingen veerspreken e.*, haec inter se pugnant („dit veerspreekt zichzelf” zou zijn haec sibi repugnant). — 2. door mutuo, mutuus; *e. diensten bewijzen*, mutuo officiis respondere; *e. haten*, mutuo odio flagrare; ook *ultra et citro*, *ultra citroque* (*over en weer*). — 3. door alius... alium, alii... alios, *als er van twee sprake is*, alter... alterum, *v. twee partijen*, alteri... alteros; *zij helpen e.*, alius alii opem ferunt; *alter alterum adjuvat*. — 4. bij e., unā; *met e.*, simul.

elleboog, cubitum.

ellende, miseria; res miserae of afflictæ; fortuna afflictæ of misera; calamitas; egestas, res angustæ (*gebrek, armoede*); = *slechte tijden*, angustiae temporum; tempora luctuosa; *in e. brengen*, affligere; *in de diepste e. geraten*, in summam miseriam incidere.

ellendeling, homo malus, improbus, nequam, improbus ac nefarius, perditus; homo taeter of impius.

ellendig, 1. = *ongelukkig, miser, infelix, perditus*; *a.d.v.*, misere (vivere); *perire of interire*. — 2. = *slecht, miser, malus*; *voor e. geld*, nummulis acceptis.

ellipse, als gramm. en rhet. term, ellipsis; detractio.

elliptisch, per ellipsin; per detractio-nem.

elpenbeen, ebur.

elpenbeenen, eburneus, ex ebone factus.

1. **els**, = *elzeboom*, alnus; *elzen, van elzen-hout*, alneus.

2. **els**, = *priem*, scalprum, subula.

emmer, situla; hama; (*als maat*) amphora.

en, et; -que (*enlid.*); atque, (*voor conson. behalve e, g, q en h*) ac; *dikw. ook et...* et. — 1. *Bijzondere verbindingen*: **a.** *en ook, en even zoo, en zoo ook, et, quoque*; itaque (*niet et ita*); atque etiam, ook alleen atque of etiam; *voor iemd gehouden en zoo genoemd worden*, alqm haberi itaque dici, haberi dicique, et haberi et nominari. — **b.** *en dan* (na rooafgaand „eerst”), enkel deinde. — **c.** *en derhalve, en dus, en dus ook enz.*, et igitur, igiturque; et ideo, ideoque; itaque; ob eamque rem; *dikw. alleen atque, et, -que*; *en derhalve niet, en dus niet, ook alleen neque*. — **d.** *en toech, et tamen, ac tamen*; atqui; ook alleen atque. — **e.** *en met name, en (nog) daarenboven, en zelfs*, atque etiam, atque adeo, ook alleen atque. — **f.** *en wel, et (ac)...* quidem, *dikw. alleen atque, et, que*; et is,

isque, atque is; *in betr. op een verb. idque; en wel niet, neque is; neque, nec.* — **II.** Gevallen, waarin en in 't geheel niet vertaald wordt: **a.** in vele formules, waarin twee tegenovergestelde begrippen samengesmolten zijn, b.v. maxima minima, supra infera, equi viri, viri mulieres. — **b.** gewl. waar sprake is van twee of meer tot een college behoorende ambtgenooten. — **c.** bij opsomming van drie of meer nomina staat of bij alle et, ac (atque) of bij geen enkel. — **d.** bij verbinding van zinnen onderling blijft en, en deze, en hij, en derhalve, en zoo, en dus, en evenwel enz., dikw. onvertaald door aanwending van pron. relat., partic., temporeele of causale partikels; evenzoo in zinnen als de volgende: recordare de ceteris: intelleges (en gij zult inzien) of iam intelleges (en gij zult terstond inzien) of tum (en dan) intelleges etc.; tolle hanc opinionem: luctum sustuleris.

encyclopaedie, 1. v. alle wetenschappen of kunsten, orbis doctrinae (quam Graeci ἐγκύκλιον παιδείαν vocant), Quint.; encyclopi doctrinarum of artium omnium disciplina, encyclos disciplina, Vitruv.; *doctrinarum of artium omnium forma et species adumbrata. — **2.** v. een enkele wetenschap of kunst, encyclos alces doctrinae (artis) disciplina; *alces doctrinae (artis) forma et species adumbrata.

energie, vis (imperi, ingenii consilii-que), vis et acrimonia (alces); vis et virtus; vigor; fortitudo; fortis et acer animus; ingenium vegetum, acre, impigrum; industria (in agendo); nervi (omnibus n. contendere, afferre nervos et industriam); zonder e., ignavus, iners, mollis, dissolutus (a d v., segniter, dissolute); gebrek aan e., segnitie; dissolutio (animi).

energiek, fortis, impiger, industrius, strenuus, acer, acer et fortis; a d v., fortiter, impiger, industrie, strenue, acriter.

eng, angustus; artus; contractus (introtius contractior); *in engeren zin, angustus* (valere apud Graecos); a d v., anguste, arte; vgl. **nauw.**

engborstig, -heid, z. aamborstig, -heid.

engel, angelus (kerk.).

engelachtig, angelicus (kerk.); fig., caelestis, divinus, eximius, incomparabilis.

engelrein, integerrimus, ab omni labe purus; e. zijn, omni labe of vitio carere.

engte, angustiae (itineris, fretorum); = pas, angustiae (locorum), fauces (pl.); *in de e. drijven, in angustias compellere; fig., premere, urgere.*

1. enkel (s v b s t.), talus; tot de ee. reikend, talaris.

2. enkel (a d i.), = enkelvoudig, simplex, singularis; een e., unus, solus, (na ontkenningen) ullus; geen e., nemo unus; nullus; ee., singuli, (= slechts weinigen) pauci; van een e. persoon, singularis, privatus; een e. maal, semel; geen e. maal, ne semel quidem; = gescheiden, segregatus; = verspreid, rarus, sparsus (b.v. e. huizen, e. boomen); = louter, merus, purus; a d v., singillatim, separatim, raro; z. ook **alleen, eenig, slechts.**

enkelvoud, numerus singularis.

enkelvoudig, simplex, singularis; het e., simplex.

ent, surculus, insitum.

enten, inserere (insevi, insitum); b.v. arborem; pirum bonam in pirum silvaticam); *het e., insitio; de verschillende wijzen van e., institiones.*

enter, insitor.

enterdreg, z. enterhaak.

enteren, een schip e., manus ferreas of harpagones in navem immittere; navem copulis continere; = op een (vijandelijk) schip overklommen, in navem transcendere.

enterhaak, manus ferrea, harpago, copula.

entusiastisch, z. geestdriftig; een e. vereerder van iem'd zijn, admiratione alces ingenti imbutum esse of teneri.

enting, insitio.

epidemie, lues; ook clades.

epigram, epigramma.

epigrammatisch, epigrammaticus.

epilepsie, morbus comitialis, vitium comitale.

episch, epicus; herous, theroicus (pes, versus); e. *dichter, poeta epicus; e. gedicht, z. epos.*

episode, narratio orationi inserta of inclusa, narratio interposita, interiecta; quae orrandi causâ addita sunt, in carmen inclusa sunt; ook digressio (afdwaling v. h. onderwerp); *iets als e. in zijn rede invoegen, inserere, includere alqd orationi.*

epos, poema epicum; carmen epicum.

eppe, apium.

equipe, = koets en paarden, vehiculum cum equis, ook alleen vehiculum of equi; = bemanning, z. a.

equiperen, z. uitrusten, 1; beman-

nen. equipement, van een ruiter, equus, vestis et omnis ornatus.

er, = daar, hier, z. a. (b.v. hij is er); en zoo er aan, er achter enz. = daaraan, daarachter enz., z. a.; het wordt dikw. niet uitgedrukt, b.v. er zijn er, die meenen, sunt qui putent.

erachten, mijns erachtens enz. = mijns bedunkens enz., z. bedunken.

erbarmelijk, 1. = ellendig, slecht, miser; misellus; ook door d e m., b.v. een e. mensch, homullus, homuncio; a d v., misere — **2.** = erbarmenswaardig, miserabilis, miserandus, miseratione dignus; a d v., miserandum in modum.

erbarmelijkheid, misera condicio.

erbarmen, zich e., misereri, commiseri (alces); respicere (dii alqm r.); vgl. **medelijden** (hebben).

erbarmen, z. medelijden.

erf, = een stuk grond met toebehooren (huis enz.), praedium, fundus; = een ledige plaats, waarop een gebouw heeft gestaan, area; = **erfgoed, z. a.**

erfdeel, pars hereditatis; = erfenis, hereditas; vaderlijk e., patrimonium.

erfdochter, filia heres.

erfelijk, hereditarius (regnum, cognomen, controversia); patrius (morbis); avitus (malum, vitium); velut hereditate relictus (odium); acceptus, relictus a maioribus; per manus of antiquitus traditus (error) vitium); e. *adel, generis antiquitatis*

vetus of magna nobilitas; (*als personen*) antiquo genere nati, generis antiquitate florentes; *e. aanspraken op iets doen gelden*, hereditario iure repetere alqd; *a d v.*, hereditate; iure hereditatis.

erfelijkheid, door omschr.

erfenis, hereditas (paterna, materna); *een e. krijgen*, hereditatem consequi, capere; *ik krijg een e.*, hereditas mihi of ad me venit, mihi obvenit, obtingit; (*van iemand*) h. cedit mihi ab alq; *deel aan een e. hebben*, habere partem in hereditate; *vocari in partem hereditatis*; *een e. aanvaarden*, hereditatem adire, cernere; *de e. weigeren*, hereditatem repudiare; *op een e. betrekking hebbende*, hereditarius; *twist over een e.*, controversia hereditatis of hereditaria; *het daaruit ontsane proces*, lis hereditaria; *jacht maken op e.*, captare testamenta; *het jacht maken enz.*, captatio testamenti (testamentorum).

erfenisjager, testamenti (testamento-rum) captator.

erfgenaam, heres (ook *overdr.*, regni, Academiae); *iemd tot e. benoemen*, alqm heredem (bonis suis) instituere; alqm heredem (testamento) scribere, facere; *iemd als e. achterlaten*, alqm heredem relinquere testamento; *een zoon als e. achterlaten*, herede filio mori of decedere; *geen ee. achterlaten*, sine liberis decedere; *iemds e. zijn*, heredem esse alci of ales; *universeel e.*, heres ex asse of heres omnium bonorum.

erfgename, heres; *vgl. erfgenaam.*

erfgenoot, coheres.

erfgift, legatum; pecunia quae legata est (alci).

erfgoed, heredium; *vanerlijk e.*, patrimonium.

erfkeizerrijk, -**koninkrijk**, imperium, regnum hereditarium.

erflater, -**laatster**, qui, quae testamentum facit; †testator, †testatrix.

erfloos, = *zonder erfgenamen*, sine liberis, sine prole.

erfmaking, *z. erfgift.*

erfopvolger, heres relictus testamento.

erfopvolging, ordo successione of alleen successio; *iemd het rijk bij e. achterlaten*.

*regnum alci lege hereditatis (testamento) relinquere; *recht van e.*, ius successionis;

*ius hereditate succedendi; *twist over de e.*, *contentio de hereditate regni of *contentio quis (uter) heres regni sit.

erfprins, heres imperii of regni.

erfrecht, *ius hereditatem adeundi of cernendi; *als jurid. term.* ius hereditarium.

erfrijk, imperium of regnum hereditarium; regnum patrimonium.

erfstuk, a patre of a maioribus relictus.

erfviand, hostis velut natus; hostis a patribus quasi hereditate relictus; quotidianus et quasi domesticus hostis; hostis sempiternus.

erfviandschap, odium velut hereditate relictum.

1. **erg** (*a d i.*) = *slecht, boos, verkeerd*, malus, pravius; improbus, perditus; nequam; = *wierst*, ultimus (crudelitas, poena: ultima timere); extremus (extrema pati); = *hevig, groot, sterk*, vehemens; gravis (onus, labor); saevus (ventus); nimius; *dat is te e.*, hoc nimium est; *erger worden*,

ingravescere (malum, morbus); increbrescere (*toenemen, de overhand nemen*); accrescere (*aangroeien*); *erger maken*, exasperare (morbum); exulcerare (dolorem); augere (malum), ook malum addere; *iets (met woorden) erger maken, dan het is*, nimis efferre, verbis exasperare alqd. — *A d v.*, male, improbe, perditie: vehementer, saeve, nimis.

2. **erg** (*s u b s t.*), zonder e. = *zonder opzet*, insciens, imprudens; *a d v.*, imprudenter, per imprudentiam; *vgl. argeloos.*

ergdenkend, *z. argwaanend*; *e. zijn, z. argwanen.*

ergdenkendheid, *z. argwaan.*

ergens, alicubi, usquam, uspiam; *in dien e.*, sicubi; *opdat niet e.*, necubi; *e. heen*, alioquo; quouquam; *e. vandaan*, alicunde; *e. anders vandaan*, aliunde; *indien e. vandaan*, stunde.

ergeren, offendere alqm of ales animum; irritare alqm of ales iram; stomachum alci facere, movere; *v. zaken*, pungere alqm, ales animum; *iets e. mij, ik e. mij over iets*, alqd mihi stomacho est; alqd aegre, moleste fero; alqd mihi molestum est, me pungit; *zich e.*, stomachari (*hierover, over alles*, id, omnia); indignari (id, haec; de alqa re; ook m. quod; m. a c c. c. i n f.); *over iemd*, stomachari cum alqo, irasci alqo; *zich zeer e.*, dolore of ira exardescere of incensum esse, (*over iets*) iniquissime ferre alqd; dirumpi alqa re (*van ergernis over iets barsten*).

ergerlijk, molestus, gravis; qui alqm of ales animum pungit of offendit; (*dicht*) indignandus; *a d v.*, graviter; *vgl. aanstootelijk.*

ergerlijkheid, *z. aanstootelijkheid.*

ergernis, aegritudo animi (*in t. alg.*); indignatio, stomachus, dolor (*over iets*, ales rei); offensio; *een kleine, lichte e.*, animi offensio; *vol e.*, indignabundus, stomachosus; *tot mijn groote e.*, cum magna mea offensio; magno cum dolore meo; *tot e. der geheele wereld*, invitis omnibus; diis hominibusque invitis; *e. gevoelen over iets*, *z. (zich) ergeren*; *iemd e. geven, z. ergeren*; *e. geven, z. aanstootelijk.*

erkend, cognitus; probatus; spectatus; *het is algemeen e.*, dat enz., constat inter omnes m. a c c. c. i n f.

erkennen, 1. = **onderscheiden**, *z. a.* — 2. *iets e. als dat, wat het werkelijk is, als waar e.*, agnoscere (alqd: m. a c c. c. i n f.); deum ex operibus eius; *iemd als zoon, koning*, alqm filium, regem); cognoscere (*een duidelijke voorstelling van iets verkrijgen*; alqd; alqd ex re; ook = *iets als het zijne e.*, sua; et signum et manum suam, zegel en handschrift); fateri, confiteri (*bekennen, belijden*); „als iets e. worden”, kan dikw. goed uitgedrukt worden door de vending et esse et haberi alqm; *zijn onwetendheid in vele opzichten e.*, multa se ignorare fateri; *de rechtmatigheid eener handeling e.*, alqd iure factum esse fateri; *een weldaad dankbaar e.*, interpretari beneficium grato animo; aestimare (*naar waarde schatten*), b.v. haec munera satis grato animo; *dankbaar e.*, ook tueri (beneficium); = *bij besluit iets e.*, sancire (legem, acta Caesaris); (*als goed*) e., probare, approbare, comprobare; *te s. stilzwijgend e.*, alqd silen-

tio comprobare; (*een oordeel vel'ende*) e., iudicare (hoc dii; alqm honore dignissimum); *niet* e., non agnoscere, non probare, non approbare, non comprobare; improbare; non sancire; non suscipere, non observare; contemnere (legem); recusare (uxorem); repudiare (auctoritatem superiorum alcs); reicere (iudices; *iemd als rechter*, alqm iudicio); negare, infitiri (*m. a. c. c. i. n. f.*; *een wet niet als zoodanig* e., legem non putare legem, legem omnino putare nullam; *een zoon niet meer* e., abdicare filium, alqm filium (*als zoon*)).

erkenning, agnitio (animi); probatio, approbatio, comprobatio (alcs rei); confessio (*bekentenis, belijdenis*); testimonium (*getuigenis*).

erkentelijk, z. dankbaar.

erkentelijkheid, z. dankbaarheid; om zijn e. (*zich erkentelijk*) te toonen wegens iets, ob gratiam alcs rei.

erkenenis, z. bekentenis; *iemd tot e. zijner zonde brengen*, facere ut alqs agnoscat (sentiat) se peccasse.

erlangen, adipisci, assequi, consequi, nancisci, impetrare alqd; ook impetrare de alqa re (*met betr. tot iets zijn wensch verkrijgen*); (*na tegenstand*) obtinere alqd. ook m. ut etc.; (= *meenemen*) auferre alqd; computem fieri alcs rei; potiri alqa re.

erlanging, adeptio (boni, commodi); door de verba.

ernst, 1. tegen. ver scherts, seria (ioca et seria agere); *in e.*, serio; extra iocum; *dat is u geen e.*, hoc non serio dicis; *in e.?* bonane fide? itane vero? *in scherts of in e.*, aut per ridiculum aut severe; *in e. bouwen, verzekeren*, asseverare (*m. a. c. c. i. n. f.*, de alqa re); *ik verzekert u in allen e.*, asseveratione tibi affirmo; *schertsend of in e. het zoo meenend*, iocansne an ita sentiens.

— **2.** = *ijver, moeite, studium*; contentio; cura; *zich met allen e. met iets bezighouden*, omni cogitatione curaque in alqd incumbere, omnem diligentiam et industriam in alqa re collocare. — **3.** = *waardigheid, gravitas*; severitas; tristitia (*sombere e.*); *met zedelijken e.*, sanctae of sanctius; severe atque honeste.

ernstig, 1. v. personen, severus; (*sterker*) austerus; gravis; tristis (*somber*). — **2.** v. zaken, = *e. gemeend, serius, gravis*; severus (vultus, disciplina, oratio, leges, res); *e. aard, karakter, severitas* (alcs); *e. verzekering*, asseveratio; *een e. bezigheid*, maius negotium; *e. zaken*, ook seria (*n. pl.*); *iets e. behandelen* (opnemen), alqd serio agere; = *waar, waarachtig, verus*, non simulatus; = *hevig, ijverig, acer* (proelium, studium); = *zwaar, gravis* (morbus). — *A d v.*, **1.** severe, gravior, austere. — **2.** serio, extra iocum; ex animo, ex animi sententia; vere; acriter, graviter; intento studio; *meent men het daarmee e. of enz.?* utrum asseveratur in hoc an etc.? vgl. **ernst**.

eris, in 't alg. metallum; aes; *van e.*, aëneus.

1. ervaren (*verb.*), z. **ondervinden**.

2. ervaren (*a d i.*), peritus, gnarus (alcs rei); doctus, b. v. Graece et Latine, Graecis et Latinis litteris; eruditus (disciplinā juris); = *wijs, schrander*, prudens; callidus; vgl. **bedreven**.

ervarenheid, peritia (*in iets*, alcs rei); = *wijsheid, schranderheid*, prudentia, calliditas; vgl. **bedrevenheid**.

ervaring, = *kennis*, cognitio, peritia (alcs rei); = *levenservaring, ondervinding*, usus rerum of vitae, ook alleen usus; prudentia alcs rei; experientia; vgl. **ondervinding**.

erven, 1. i n t r., = *erfgenaam zijn*, heredem esse (*van iemd*, alci, alcs); hereditatem consequi of hereditas mihi venit ab alqo; *met iemd e.*, coheredem esse alci. — **2. t r a n s.**, *iets e.*, hereditate accipere alqd; *ik heb veel geërfd*, hereditas mihi obigit magna atque luculenta; *v. hem*, magna mihi ab eo venit hereditas; *het rijk van zijn vader e.*, imperium a patre relictum suscipere; *iets geërfd hebben* (oneig.), alqd traditum habere; vgl. **erfenis**. — *Het e.*, hereditas.

erwt, pisum; cicor.

esch, fraxinus; ornus (*wilde bergesch*); *esschen*, van *esschenhout*, fraxineus.

escorte, praesidium; custodia.

escorteeren, praesidio of custodiae esse alci; (*eershalve*) prosequi alqm.

eskader, classicula.

eskadron, turma; bij *eskadrans*, turmatim.

esp, espeboom, populus; *espen*, van *espenhout*, populeus.

1. eten (*verb.*), **1. t r a n s.**, edere; comedere (*opeten*, alqd); vesci (alqa re, als voedingsmiddel); *iets bij het brood e.*, ad panem adhibere alqd; *iets gaarne e.*, cibo alqd delectari; *iets ongaarne e.*, fastidire of nolle alqd; *veel e.*, largiter se invitare (*in een enkel geval*); edacem esse, multi of plurimi cibi esse; *een gastvriend, die niet veel e.*, hospes non multi cibi. — **2. i n t r.**, edere; vesci; cibum capere of sumere; = *den hoofdmaaltijd houden*, cenare; = *ontbijten*, prandere; *bij een gastmaal*, epulari; *niet e.*, cibo abstinere; *iemd te e. geven*, cibum of victum suppeditare alci; *van iets e.*, gustare, degustare de alqa re; *men heeft gedaan met e.*, cenatum esse; surrexerunt a cena, a mensa.

2. eten (*s u b s t.*), **1.** = *spijs*, cibus; = *het bereide e.*, esca; *het e. smaakt hem*, libenter cenat; *e. en drinken*, cibus et potio; esculenta et potulenta (*n. pl.*); *escae et potiones*; = *het geheele levensonderhoud*, victus. — **2.** = *maaltijd*, z. a.; *bij, onder het e.*, inter cenam; *toen hij na het e. rustte*, quum cenatus quiesceret; *na het e. werd mij de brief overhandigd*, cenato mihi litterae redditae sunt.

etenstijd, tempus edendi (*in 't alg.*); tempus cenandi.

eter, een sterk e., homo multi cibi, homo edax.

ethiek, ethice (*gen. -es*); *de e. van Aristoteles*, ethica (*n. pl.*) Aristotelis.

etiquette, **1.** mos, mos et usus; morum elegantia. — **2.** v. e. flesch, pittacium; charta alligata; nota.

etmaal, viginti quattuor horarum spatium; unius diei noctisque spatium; dies et nox.

etsen, *in erts*, incidere in aes; *letters in iets e.*, litterarum formis of notis compungere alqd.

ettelijke, = *eenige*, z. **eenig**.

etter, pus; sanies.
etteren, pus exit, effunditur ex etc.;
 suppurare.

etterig, purulentus.

etymologie, = *afstamming v. e. woord*, origo; = *etymologische beteekenis v. e. woord*, vis verbi; = *afleiding en verklaring v. e. woord*, notatio; = *enodatio (nominum)*; originatio; = *etymologia*; *als wetenschap*, etymologie.

etymologisch, etymologicus; *a d v.*, etymologie; *e. verwante woorden*, verba coniugata; *de e. beteekenis v. e. woord*, *z. etymologie*.

1. euvel (*s u b s t.*), malum; = *onaange-naamheid*, incommodum; = *kwaal*, ziekte, morbus; = *gebrek*, vitium.

2. euvel (*a d v.*), *e. opnemen*, *duiden*, aegre of moleste ferre alqd; offendit, animus alcos offenditur alqa re; in malam partem accipere; *iets niet e. duiden*, aequo animo ferre.

euveldaad, *z. misdadig*.

euvelmoed, improbus animus; audacia, insolentia, superbia; *v. j. l. baldadigheid*.

euvelmoedig, improbus, audax, insolens, superbus; = *baldadig*, *z. a.*

evangelie, euangelium (*kerk.*); *doctrina of praecepta Iesu Christi; *het e. prediken*, euangelizare (*kerk.*); - *aan vreemde volken*, *doctrinam Christianam transferre ad externos populos; *het e. van Matthaeus*, *vita Iesu a Matthaeo narrata; euangelium Matthaei; *het e. aannemen*, *doctrinam euangelicam amplecti; - *aangenomen hebben*, - sequi.

evangelisch, euangelicus (*kerk.*).

evangelist, euangelista (*kerk.*).

even, **1.** *a d t.*, *v. getallen*, par (*tegenover impar*). — **2.** *a d v.*, = *een oogenblik*, paulisper, parumper, paululum. | = *een weinig*, licht, leviter, strictim. | *het is mij om het e.*, nihil mea interest of refert. | *e. . . als*, aequae . . . ac (atque); *perinde . . . ac* (atque); *pariter . . . ac* (atque); *item . . . ut*; *non secus ac* (atque); *ut . . . ta*; *et . . . et*; *tan . . . quam*; *non minus . . . quam* (*niet minder . . . dan*); *talis . . . qualis*; *is m. volg. qui*; *e. groot*, aequae magnus; *aequa magnitudine*; *idem* (eadem impudentia); *e. oud*, aequalis (*als iemd.*, *alcs of alci*; *als ik*, *meus*); *eiusdem aetatis*; *bijna e. oud zijn*, aetate proximum esse alci; *e. oud en be-mind zijn*, pari esse aetate et gratia; *e. sterk zijn*, aequare alqm corporis viribus; *voor e. prijszwaardig houden*, in aequa laude ponere.

evenaar, **1.** *aan de weegschaal*, examen.

— **2.** = *evennachtslijn*, circulus aequinoctialis; *taequator*.

evenals, **1.** *voor een geheel zin*, ut, sicut; *quemadmodum*; *e. . . zoo*, ut of quomodo . . . ita, sic; *quemadmodum . . . eodem modo*, sic. — **2.** *voor een enkel woord*, ut of sicut, tamquam, quasi, velut; *ook door pro e. a d l.*, instar *e. g e n.*; *modo*, in (ad) modum, more, ritu *e. g e n.* (*b. v. peco-rum modo trucidari*); *loco*, in loco, in numero *e. g e n.* (*alqm patris loco*, in paren-tis loco colere); *door similis*, *b. v. amenti similis*; *door a d v.*, *b. v. serviliter*, juveni-liter, mullebriter.

evenalsof, ut si, velut si; tamquam si;

aeque (pariter, perinde) ac si, similiter ut si, iuxta ac si; quasi vero (*ironisch*).

evenaren, *iemd of iets in iets e.*, aequare alqm alqa re; adaequare alqd; aequiperare alqm, alqm alqa re; exaequare alci, cum alqo; *parem esse alci*, non inferiorem esse; *consequi alqm*; *niemand e. u.*, *parem habes neminem*; *iemd of iets trachten te e.*, aemulari alqm, alqd; *iemd in iets enz.*, alqm rem alcs (*b. v. studia alcs*).

evenbeeld, imago, effigies, simulacrum, vera of expressa imago, effigies; *simillimus* (*alcs*); *mijn e.*, mei similis species, mei similis; *hij was in karakter en uiterlijk het e. zijns vaders*, animum of mores et vultum habebat patris simillimum; *pa-trem moribus et vultu referebat*.

eveneens, pari of eodem modo, pariter, similiter, non aliter; quoque, etiam, item; *idem*, hic idem; *vgl. evenzoo*.

evengeod, *e. . . als*, tam . . . quam; *item . . . ut*; *non minus . . . quam*; *non secus . . . ac* (atque); *e. . . als de beste*, tam . . . quam qui maxime; *ita . . . ut cum maxime*.

evening, *dag- en nachte.*, aequinoctium.

evenmatig, -heid, **z. evenredig**, -heid; **gelijkmaticig**, -heid.

evenmensch, *in den s i n g.* door alter; *in den p l u r.* door alii; *ook homines*; *onze ee.*, naturae nostrae socii homines; *ii quibuscum vivimus*.

evenmin, nihilo magis; *e. . . als*, non magis of non plus . . . quam; *ook nec* (neque) . . . nec (neque).

evennachtslijn, aequinoctialis circulus.

evenredig, **1.** = *getijk*, par, similis. — **2.** = *geproportioneerd*, *symmetrisch*, aequalis et congruus; *aequalibus*; *a d v.*, aequaliter et congruenter; *aequalibiter*; *volkomen e. gebouwd*, omnibus membris usque ad imos pedes aequalis et congruus (*v. e. mensch*).

evenredigheid, proportio; symmetria; *de e. der deelen*, convenientia partium; *der ledematen*, apta membrorum compositio; *e. der zindeelen*, concinnitas; *naar e.*, pro rata parte, pro portione (rerum).

eventjes, **z. even**, **2.**

eventualiteit, *z. mogelijkheid*, **3.**

eventueel, *een e. geval*, *z. eventualiteit*; *op uw e. antwoord*, si responderis; *bij uw e. komst*, si veneris.

evenveel, tantundem (-als, -quantum); *v. getal*, totidem (-als, -quot); *e. geven om*, tantidem facere.

evenver, pari spatium; pari intervallo; *het is daarheen e.*, tantundem viae est ad eum locum; *bijna e. verwijderd zijn*, aequo fere spatio abesse.

evenwel, tamen; = *maar toch*, attamen; = *desalniettemin*, nihilo minus; *atqui* (*en toch*).

evenwicht, **1.** *eig.*, par momentum; *in e. (gebracht, zich bevindende)*, tamquam paribus ponderibus examinatus; *pari momento of suis ponderibus libratus*; *het e. bewaaren*, *zich in e. houden*, librare corpus; *het e. verliezen*, labi (= *uitglijden*); *de wet van het e.*, aequilibras (Cic.). — **2.** *overdr.*, aequitas; *het staatkundig e. onder de staatsburgers*, aequabilitas iuris; - *tusschen verschil-lende saten*, aequa condicio civitatum; *z. rust*, **3.**

evenwijdig, parallelus; *twee e. balken*, duo tigna paribus intervallis inter se distantia; *e. loopen* (v. *bergketens*), aequo inter se tractu perpetuoque procurere.

evenzeer, *e. . . als*, non minus . . . quam; *z. verder eveneens*, evengoed, evenzoo.

evenzoo, aequo, perinde, pariter, similiter; item, itidem; *door idem*; iuxta; eodem of pari modo; *e. spreken*, in eandem sententiam loqui; *evenzoo . . . als = even . . . als, z. even*.

ever, aper; *van een e.*, aprugnus.

evident, evidens; perspicuus.

evidentie, evidētia; perspicuitas.

evolutie, = manoeuvre v. *soldaten*, decursus; *p l.*, ook motus; *ee. maken*, decurrere in armis.

examen, *tentatio scientiae alcos.

examineeren, alqm experiri et tentare; *als litterarum (artium) scientiam tentare.

excerpeeren, excerpere, exscribere (alqd e libro); eligere.

executeeren, supplicium sumere de alqo.

executie, supplicium.

exemplaar, exemplar, exemplum; *slechts in één e. voorkomen*, unicum esse.

exemplair, *z. voorbeeldig*; *een e. straf*, supplicii exemplum; *iemd e. straffen*, exemplum statuere in alqm; *exempla in alqm facere*, edere; *quam acerbissimum supplicium sumere de alqo*; *gravi poena afficere alqm*.

exerceeren, = *zich oefenen*, v. *soldaten*, exerceri.

exercitie, exercitium.

expediteeren, absolvere (alqm, alqd); limitere (alqm); expedire (negotium).

expeditie, expeditio (*ondernemen*, suscipere); *vgl. veldtocht*.

expres, consilio, consulto; *datā, deditā perā*; de industria.

expresse, = *bijzondere bode*, tabellarius datā of deditā operā missus; cursor datā operā dimissus.

extemporeeren, subito of ex tempore dicere (de alqa re); *trans.*, ex tempore fundere (alqd); *het e.*, subita dictio; *als talent*, subito dicendi facultas.

extremiteiten, partes membrorum extremæ; *de ee. worden koud*, calor summa deseri.

ezel, asinus; *een wilde e.*, onager.

ezeldrijver, asinarius; agitator aselli.

ezelin, asina.

ezelsooren, aures asini of aselli (*in 't alg.*); asininae aures (*ooren als v. e. ezel*).

ezeltie, asellus.

F.

faam, = *sage, gerucht*, fama, rumor; = *naam*, II; *beroemdheid*, *z. a.*; *te goeder naam en f. bekend staan*, bene audire.

label, I. *etg.*, fabula; ook fabula ficta, commenticia; (*als letterkundig genre*) apologus; *zoals de f. verhaalt*, ut est in fabulis.

— **2.** = *verdichtsel, onwaarheid*, commentum, res commenticia; *iets voor een f.*

houden, falsum atque fictum esse alqd existimare; *narrationem fictam esse putare*.

fabelachtig, fabulosus; *fabularum similis*; = *ongelooflijk*, incredibilis; *ad v.*, fabulose, incredibiliter.

fabelachtigheid, *door omschr.*; fabulositas (*Plin.*).

fabeldichter, fabularum of apologorum scriptor.

fabelleer, historia fabularis; fabulae (*de fabelen, mythen*); **mythologia*.

fabriceeren, fabricari; (*in 't alg.*) conficere.

fabriceering, fabrica; *door de verba*.

fabriek, officina; fabrica.

fabriekstad, urbs officinis nobilis, **urbs artium et opificiorum studiosa*.

fabrikant, fabricator of opifex (*meesta m. volg. gen. et.*); artifex.

façade, frons.

facsimile, descriptio imagoque litterarum; *een f. maken*, litteras scripturæ assimilare et exprimere.

factor, *fig.*, *b.v. de geheele redekunst berust op drie tot oerreding samenwerkende ff.*, omnis dicendi ratio tribus ad persuadendum rebus est nixa.

factotum, *iemds f.*, ad omnia alcos negotia paratus; *- zijn*, alci omnia of omnia solum esse; *hij was daarbij hun f.*, eum in omni procuratore rei actorem auctoremque habebat.

faculteit, *eener universiteit*, *b.v. de theologische f.*, ordo theologorum.

failliet, *z. bankroet*.

fakkel, fax; taeda.

fakkeldrager, qui facem praefert.

fakkelijk, faces collucentes; *bij f.*, facibus collucentibus.

fakkeloptocht, pompa collucentibus facibus ducta.

falen, *z. dwalen*, 2; *fout* (*een f. begaan*); *missen*.

faliekant, *f. uitkomen*, male of secus cedere of accidere; male vertere.

falsaris, falsarius (*die valsche handteekeningen, testamenten maakt*); testamentarius (*die valsche testamenten onderschuift*); falsus signator (*die iets met een valsche zegel bezegelt*).

falsstems, *tonen met f. gezongen*, falsae voculae (*tegenover aertae et severae*).

familiaar, familiaris, communis; *f. met iemd omgaan*, familiariter uti alqo; (*zeer-*) *arta familiaritate completi alqm*.

familiariteit, familiaritas; usus familiaris.

familie, I. = *gezin*, familia; *domus of domestici*; *een groote f.* (= *e. groot gezin*) *hebben*, multos habere liberos. — **2.** = *verwanten*, familia; (*algemeen*) gens, stirps; propinqui, cognati; *v. goede f.*, bono genere natus; *nobili genere of loco of haud obscuro loco natus*; *nobilis*; *v. fatsoenlijke f.*, honesto loco of genere natus; *v. zeer goede (voornam)* *f.*, summa in familia natus; *v. oude, zeer oude f.*, antiquo genere natus, antiquissima familia natus.

familie-, = *tot de f. behoorende*, *de f. betreffende*, familiaris; domesticus, privatus; intestinus; gentilis, gentilicis.

familiebetrekking, cognatio, propinquitas; *in f. tot iemd staan*, alcs propinquum

esse, alci cognatum esse; *vgl.* bloedverwantschap, bloedverwant, familielid. familiefeest, *b.v.* iets als *f. vieren*, alqd festo conventu propinquorum celebrare.

familiegebrek, vitium avitum.

familiegoden, („familie” in den zin van familie, 1), dii penates; lares.

familiegodheid, („familie” in den zin van familie, 2), numen gentile.

familiegoed, ager of fundus avitus.

familiegraf, monumentum hereditarium (*geërfd*); monumentum of sepulcrum maiorum of patrum; in *het f. bijgezet worden*, sepulcro maiorum inferri; *koninklijk f.*, monumentum commune regiae gentis.

familiehoofd, pater familias.

familiekwaal, *z.* familiegebrek.

familielid, unus ex domesticis; *pl.*, gentiles; propinqui (*verwanten*).

familienaam, cognomen; = *geslachtsnaam*, nomen gentile of gentilicium, *gewl. alleen nomen*.

familieraad, consilium familiare of propinquorum.

familiestuk, res, quae in familia semper fuit.

familiezaken, res domesticae et privatae.

fanaticus, **fanatiek**, **fanatisme**, *z.* dweepzieke, dweepzucht.

fantasie, *z.* inbeelding, verbeeldingskracht.

fat, iuvenis of homo totus de capsula; bellus of ineptus adolescentulus.

fatal, *z.* noodlottig.

fatsoen, 1. = *vorm*, forma, figura, *vgl. vorm*, 1. — 2. = *behoorlijkheid, welgemaaktheid*, decorum; decus; honestas; *zijn f. houden*, decorum sequi, tenere, servare.

fatsoeneeren, *z.* vormen, 1.

fatsoenlijk, *z.* betamelijk.

fatsoenlijkheid, *z.* fatsoen, betamelijkheid; modestia (*bescheidenheid*); elegantia, urbanitas, politior humanitas (*fijne, beschaafde manieren*).

feazant, phasianus.

fee, diva quaedam.

feeks, altera of quasi altera Xanthippe; excetra.

feest, dies festus of sollemnis; dies feriatuus; festum; (*verscheidene dagen durend*) dies festi of sollemnes; feriae; ook ludi, festi dies ludorum (*publieke vermakelijkheden*); sacrum of *pl. sacra* (*als het f. in offers en ceremoniën bestaat*).

feestdag, *z.* feest.

feestelijk, festus, sollemnis; *f. optocht, pompa*; *a d v.*, sollemniter.

feestelijkheid, sollemne (triumphi, funeris); sollemnia (*pl.*; ludorum); = **feest**, *z. a.*

feestgewaad, sollemnis ornatus of habitus.

feestmaal, festae of sollemnes epulae; convivium sollemne; (*officieel*-) epulum.

feestrede, oratio sollemnis.

feestvieren, diem festum (festos dies) agere, agitare, celebrare.

feestviering, *z.* feestelijkheid.

feil, *z.* fout.

feilbaar, erroribus obnoxius; qui errare of peccare potest.

feilen, = een fout begaan, *z.* fout.

feilloos, *vgl.* zonder fouten (**fout**, op het eind).

feit, factum; res gesta (*vooral, dat plaats gehad heeft*); res (*zaak in t. alg.*); iets is een (*erkend, uitgemaakt*) *f.*; constat alqd; een ontwijfelbaar *f.*, alqd certissima rerum fide nititur; *het is een f.*, dat enz., constat *m. a. c. c. i. n. f.*; *indien het een f. is*, dat enz., si verum est, ut of *m. a. c. c. i. n. f.*

feitelijk, verus, certus; *a d v.*, re vera; reapse; *re.*

fel, vehemens, acer, acerbus, gravis; *v. hartstochten ook* ardens flagrans; *a d v.*, vehementer, acriter, acerbe, graviter.

felheid, vis, gravitas; violentia; ardor, aestus (*vooral v. de kooris, ook v. hartstochten*).

femelaar, **femelachtig**, *pietatem erga deum simulans of mentiens.

femelarij, pietas (erga deum) ficta of simulata.

femelen, pietatem erga deum simulare.

feniks, phoenix; *fig.*, = eenig in zijn soort, unicus, singularis, omnium praestantissimus.

ferm, firmus; *z.* verder dapper, stevig.

fermeit, firmitas, firmitudo; *z.* verder dapperheid, stevigheid.

festoen, *z.* bloemguirlande, -krans.

fielt, *enz.*, *z.* schurk *enz.*

fier, -heid, *z.* hooghartig, -heid, trotsch, trots.

figuur, = gedaante, figura, forma, species; = afbeelding, forma, imago; *geometrische f.*, forma geometrica; *in het verband ook* descriptiones, *b.v. iets met getallen of g. figuren verklaren*, alqd numeris aut descriptionibus explicare; = **beeldspraak**, *z. a.*

figuurlijk, translatus; tropicus; improprius; *a d v.*, per translationem; tropice, per tropum; improprie.

fijn, 1. = niet grof, -dik, subtilis; tenuis; = zuiver, purus (aurum, argentum). | *overdr.*, bonus, primae notae (vinum); = *aarzig, keurig, net enz.*, bellus, urbanus; lepidus (dictum); elegans; mundus (homo, cultus); een *f. beschaving*, morum of vitae, ingenii elegantia; humanitas; urbanitas; *a d v.*, belle, eleganter. — 2. = *scherp* (*v. zintuigen en verstand*), een *f. oor*, *f. ooren*, aures eruditae, tritae, teretes; een *z. f. smaak* (*voor spijzen, dranken*), palatum in gustu sagacissimum; = *scherpzinig*, subtilis, sagax, acutus; *f. dialectiek*, disserendi elegantia of subtilitas; een *f. onderscheiding*, subtilis distinctio; een *f. onderscheid*, discrimen tenue; *a d v.*, subtiliter, sagaciter, acute. | *in slechten zin* = *listig, sluw*, callidus, versutus; *a d v.*, callide, versute.

fijnheid, 1. = *teerheid, dunheid*, subtilitas. — 2. *overdr.*, elegantia (*in spreken en schrijven*); *f. van beschaving*, *z. fijn*, 1; *dialectische f.*, = *fijne dialectiek*, *z. fijn*, 2; *dialectische ff.*, argutiae dialecticorum; = *scherpzinigheid*, subtilitas, acumen.

fijnproever, homo subtilioris palati.

fisksch, *z.* fink.

financiën, res familiaris; reditus, vectigalia (*inkomsten*); = *staatsinkomsten*, vectigalia publica, reditus publici; = *staatskas*, aerarium; fiscus (*f. v. d. vorst*); *verwarde f.*, res familiaris perturbata; *zijn f. zijn in*

de grootste wanorde, in re familiari valde est perturbatus; *het staat slecht met iemds f.*, comminutus est alqs re familiari.

firmament, caelum.

fistel, fistula.

fixeeren, obtutum in alga re defigere; *het f.*, coniectus oculorum (Cic.).

fladderen, volitare (v. *vogels*); agitari (v. *vaandels en dgl.*).

flambouw, z. **fakkel**.

flank, z. **zijde**, 1.

flarde, pannus; in *f.* scheuren, conscindere; dilacerare.

flater, z. **fout**.

flauw, = **zwak**, **machteeloos**, z. a.; = **zouteloos**, insulsus, *overdr.* insulsus, frigidus, infacetus of infictus, fatuus; *f. vallen*, = **bezwijmen**, z. a.; a d v., insulse, infactae of infictae.

flauwhartig, z. **laf**, **neerslachtig**.
flauwhartigheid, z. **lafheid**, **neerslachtigheid**.

flauwheid, = **zwakheid**, z. a.; = **kinderachtigheid**, insulitas, fatuitas.

flauwiteit, res absurda, inepta, insulsa, inficta; ineptiae, nugae; absurde, insulse dictum, inepte factum.

flauwte, z. **onmacht**, 2; een *f. krijgen* = **bezwijmen**, z. a.

fleemen, z. **vleien**, 1.

flegma, enz., z. **phlegma** enz.

flesch, lagena; ampulla; een *kleine f.*, laguncula.

flets, -heid, z. **bleek**; dof, 3; **kleurloos** enz.

fleur, fleurig, z. **bloei**, **bloeidend**.

flikflooten, z. **vleien**, 1.

flikkeren, micare; coruscare; scintillare (ook v. d. *oogen*); v. h. *licht*, tremere; vgl. **fonkelen**.

flikkering, tremor; *f. der oogen*, oculorum scintillatio; vgl. **fonkelen**.

flink, strenuus (*fiks*, *ferm*); promptus (*vaardig*); pernix (*vlug*); a d v., strenue, prompte, pernicious.

flits, z. **pijl**, **straal**.

flodderen, flutare.

floers, fig., als door een *f. zien*, cernere, videre quasi per caliginem.

flonkeren, fulgere, splendere, nitere, micare, radiare.

flonkerend, fulgens, nitens, nitidus, micans.

flonkering, fulgor, splendor, nitor.

flottielje, classicula; classis parva.

fluisteren, susurrare; *iemds iets in het oor f.*, insusurrare alci alqd (ad aurem, in aures). — *Het f.*, *gefluister*, susurrus; susurri = *geruchten*, rumusculi.

fluit, tibia (met één *pijp*), fistula (met meer dan één *pijp*, herdersfluit); op de *f. spelen*, tibia of tibiis canere, fistulā canere.

fluiten, sibilare, (v. d. *vogels*) canere; *het f.*, sibilus; cantus; = op de *fluit spelen*, z. **fluit**.

fluitspel, tibiae of tibiarum cantus; als *kunst*, tibiarum ars; *ondervijs geven in het f.*, tibia of tibiis canere docere.

fluitspeler, -speelster, tibiicen, fem. tibiicena; fistulator.

fluks, z. **dadelijk**, **snel** (adv.).

fluksch, z. **snel**, **spoedig**, **vaardig**.

fluiken, frangere, affligere, concutere;

minuere, deminuere, imminuere (auctoritatem, potentiam alcos).

foedraal, theca, involucrum.

foei, phui! turpe dictu!

fok, dolo.

fokken, alere, educare.

foliant, volumen; grande volumen.

folteraar, tortor.

folterbank, z. **pijnbank**.

folteren, torquere; = op de *pijnbank brengen*, z. **pijnbank**; *overdr.*, torquere, cruciare, excruciare.

foltering, carnificina; tormenta (plur.); cruciatus.

folterkamer, carnificinae locus.

foltertuig, tormenta (pl.).

fonds, pecunia; vgl. 1. **kapitaal**; er is geen *f. voor die uitgaven*, non est unde sumptus isti tolerantur.

fonkelen, fulgere, micare; *zijn oogen f.*, oculi eius ardent; *het f.*, fulgor; ardor (der sterren, oogen); *het j. der edelgesteenten*, igniculi gemmarum (Plin.).

fonkelnieuw, novus et inusitatus; inusitatus et recens; ook *alleen* recens.

fontein, aqua saliens of aquae salientes; aquae fistulis emicantes.

fooi, corollarium; *iemds een f. geven*, alci aliquid dare.

foppen, ludibrio habere, ludificari, deludere, illudere (alqm).

forcerij, ludificatio; door de *verba*.

forceeren, z. **dwingen**; een *geforceerden marsch maken*, festinanter et raptim conficere iter; *duplicare iter diel*; in *geforceerde marschen* ergens heen trekken, magnis itineribus alqo contendere.

formaat, forma.

formaliteit, ritus; p l., sollemnia; eenige *wettelijke f.*, legitima quaedam; *alle f. worden in acht genomen*, omnia iusta fiunt; *met de vereischte f.*, rite; sollemniter.

formeeren, z. **vervaardigen**, **vormen**, **scheppen**, 2; een *slagorde f.*, instruere of ordinare aciem; explicare (legionem, ordines, aciem); (v. d. *solidaten*) se explicare.

formule, formula (verdrags, rechtsformule en dgl.), carmen; = *woorden*, verba, h.v. iurisiurandi; de *vastgestelde f.*, verba legitima; de *f. van iets op- of vaststellen*, z. **formuleeren**.

formuleeren, concipere (alqd).

formulier, formula; carmen (legis); exemplum.

fornuis, fornax.

forsch, -heid, z. **krachtig**, **kracht**.

fort, castellum.

fortuin, z. **geluk**; lot, 2; **vermogen**, 2.

fourage, pabulum; op *f. uitgaan*, pabulum ire of proficisci.

fourageerder, pabulator, frumentator.

fourageeren, pabulari, frumentari; *het j.*, pabulatio, frumentatio.

fout, vitium; mendum (*schrijffout*, *onjuistheid*, *vergissing*, *abuis*); = *dwaaling*, error, erratum; = *misslap*, peccatum, delictum; labe (schandvlek); een *t. begaan*, errare (v. e. *dwaaling*); labi (v. e. *vergissing*); committere (*zich aan iets schuldig maken*), sterker culpam committere; peccare (*verkeerd handelen*); delinquere (*een misslap begaan*); dezelfde *f. begaan*, idem peccare; veel *f. begaan*, multa peccare; *f. bij iets*

maken, vitiose facere alqd; iemd iets als een j. aanrekenen, z. aanrekenen, 2; vol f., vitiosus; mendosus; bij de keuze v. e. dictator scheen een f. begaan te zijn, dñ tator vitio creatus videbatur; zonder f., vitio of vitiis carens, sine vitio; purus, emendatus (oratio, genus dicendi); integer (v. h. karakter); zonder f. zijn, vitio of vitiis carere; sine vitiis esse; (v. geschriften en schrijvers) emendatum esse; a d v., sine vitiis, emendate, pure.

foutief, vitiosus, mendosus, pravus.
fraai, -heid, 2. schoon, -heid, sierlijk, -heid.

franjies, fimbriae; met f. voorzien, fimbriatus.

frank, z. vrijmoedig; vrank en vrij. ingenue atque aperte (profiteri); aperte palamque (dicere).

fratsen, nugae, ineptiae.
fratsenmaker, nugator, homo ineptus.
frisch, 1. = koel, frigidus. — 2. = onverschikt, recens; integer (copiae, vires); f. ouderdom, vigor aetatis; met f. kracht, redintegratis viribus; f. (= krachtig) zijn, vigere; = levendig, alacer, alacer et promptus; f. gelaatskleur, color nitidus; ook alleen color (robur et c. imperatoris); van planten enz., viridis, vivus. — A d v., 1. frigidus. — 2. impigre, acriter, strenue; alacriter, prompte; spreekw., f. gewaagd is half gewonnen, dimidium facti qui coepit habet; fortes fortuna (adiuvat).

frischheid, 1. = koelheid, frigus. — 2. overdr., hilaritas; vigor (corporis animique); f. der jeugd, aetas integra; viriditas; f. van geest, integritas; alacritas.

friseeren, het haar f., capillos of crines calamistro ornare; gefriseerd calamistratus (coma, saltator).

friseur, capitum et capillorum concinator.

fronsen, het voorhoofd f., frontem contrahere of adducere.

front, frons; den vijand in het f. aanvallen, hostes adversos aggredi; f. maken tegen den vijand, in hostem obverti, infestis contra hostes signis consistere, (naar beide zijden) signa bipartito inferre; van f. veranderen, signa convertere.

fruit, poma (n. pl.).

fruitverkooper, pomarius.

fundament, z. grondslag.

fungeeren, munus obire of administrare; munere fungi; voor iemd f., vice alcs fungi; als rechter f., iudicem sedere (in alqm); als priester f., operam dare rebus divinis.

furie, als godin, Furia; = een woedend mensch, furia; = een woedende vrouw, ook mulier furibunda, furore incensa, abrepta; als van een f., furialis.

fust, dolium.

G.

1. gaaf (s u b s t.), z. gave.

2. gaaf (a d t.), integer, intactus, inviolatus, incorruptus.

gaatheid, integritas.

gaan, 1. v. levende wezens, A. eig., ire (ad alqm, Romam, domum); = stappen,

daarheenstappen, gradi, ingredi, incedere; vadere; op en neer g., ambulare; (in een bepaald ruimte) inambulare (domi, ante tabernaculum); deambulare; obambulare (langs iets, b.v. ante vallum); spatari (op en neer wandelen); commearre (ad alqm, in locum); = weggaan (van), abire, abscedere, discedere (dit ook = uiteengaan, b.v. discedite in vestra tecta), decedere, digredi; redire (terugkeeren); procedere (met het begrip van „te voorschijn”, b.v. ante portam; foribus, foras; in publicum); prodire (in publicum, foribus); gaan tot, in, naar enz., adire (ad alqm, ad fundum, in conventum iudicium; Romam, curiam; inz. met een bepaald doel, ad arbitrum, ad praetorem in ius, in ius; magistratus); v a n e e n plaats v a n d a a n g., abire ab alqo loco (ab urbe); u i t e n z., exire, excedere, egredi (ex urbe); i n o f o p e n z., inire (in urbem; urbem), ingredi (in stadium; domum, vlam, pontem), intrare (limen, ad munimenta, intra praesidia, eo), introire (domum, in urbem); l a n g s . . . h e e n e n z., praeterire, transire locum; o v e r , d o o r e n z., transire, transgredi, traicere (m. . . enkelen a c c . o f m. trans); v a n e e n h o o g e r g e l e g e n p l a a t s n a a r e e n l a g e r g e l e g e n , d e s c e n d e r e (Capitolio in forum); voor iemd uit g., antere, antegredi (alqm); = vertrekken, reizen, proficisci; conferre se, tendere, contendere alqo; petere alqm locum; (mede) ter begrafenis g., z. begrafenis; naar bed, slapen g., z. slapen; voor anker g. liggen, z. anker; in den dood g., z. 1. dood; niet kunnen g., ingredi non posse; (v. zieken) ad ingredendum invalidum esse, pedibus non valere; g. e n k o m e n , h e e n e n v e e r g., ire of venire et redire; ultro citroque commearre; dikwijls ergens heen g., frequentem venire alqo (in senatum), frequentare locum, frequentem esse cum alqo; te voet g., pedibus ire, incedere, ingredi; (door de stad) ambulare pedibus per urbem; g. (heen)! abi! abi hinc! apage sis! iemd laten g., sinere alqm abire; alqm dimittere; omittere alqm (ongemoed laten); iemd ergens heen laten g., (= zenden) mittere alqm alqo; (= niet weerhouden) dimittere; naar iets g., petere alqd, (om het te zien) alqd spectatum ire; iemd g. bezoeken, visere, visitare alqm; drie uur gaans, via (iter) trium horarum.

— **B. overdr., 1. zoo ver g., eo procedere** (in dwaasheid, amentiae; doch niet bij Cic.); hoe ver zult gij g. ? quousque progressus? ik weet, hoe ver men g. kan, scio quid liceat, (daarin) etus rei finem modumque scio; te ver g. in iets, (iusto) longius procedere of progredi (niet provehi), modum excedere, nimium esse in alqa re; (met woorden) inconsultus evehi (tegenover modum tener verborum); verder g., ultra tendere; in bijzonderheden, in details g., z. details. — 2. n a n h e t . . . g., z. beginnen.

II. v. zaken, A. ire; moveri; ferri; door iets g., transire alqd, per alqd; over den grond g., subire terram; naar boven, in de hoogte g., ad supera ferri, sublime ferri; geweld g. boven alles, contra vim nihil fieri potest; gunst g. bij iemd boven recht, gratia apud alqm vim aequi habet. — B. in 't bijz., v. een succes of mislukking, procedere; succedere; goed g., bene, prospere cedere

ook alleen procedere, succedere; fortunam habere; *slecht g.*, minus prospere, parum procedere, parum succedere; *naar wensch g.*, **z. wensch, 1** tegen het eind; ook ire, b.v. de zaak g. zeer goed, res prorsus it; de zaak of het g. steeds verder, serpit res; men g. te ver, als men beweert, dat enz., nimis violentum est dicere m. a c c. c. i n f.; het g. iemd goed, felicitate utitur alqs; - *bovenmate goed*, nimia felicitate utitur, nimis prospero fortunae flatu utitur; *hoe zal het u g.!* quid tibi fiet! hoe g. het? (wat iemds gezondheid betreft) quomodo valet? (wat iemds omstandigheden betreft) quid agis? quid agitur? quid fit? het g. mij goed, valeo; bene mecum agitur; het g. moeilijk bergaf, bergop, **z. bergaf, bergop**; hoe het ook g. moege, utcumque res ceciderit of casura, cessura est; het ging anders dan ik verwacht had, secus accidit ac speraveram; ik vrees, dat het met mijn brieven eenzoo g. zal, vereor, ne idem eveniat in litteras meas; het is mij eenzoo gegaan, idem mihi accidit; het g. beter met iemd., **z. beterschap** (in b. toemenen); zoo g. het, ita fit, ita fieri solet; zoo g. het in de wereld, sic vita hominum est; sic est vulgus (de groote hoop); een woord van iemd g. van mond tot mond, vulgo alcs dictum ferunt; het g. in 't geheel niet, fieri nullo pacto potest, effici non potest. | in of op iets g. (van ruimte, maat, waarde), b.v. de gevangenen g. niet allen in den kerker, carcer omnes captivos non capit; op een stadium g. 625 voeten, sexcenti viginti quinque pedes efficiunt of exaequant stadium. | daarboven g. niets, nihil est supra; de deugd g. boven alles, er g. niets boven de deugd, virtus omnibus rebus anteit; er g. niets boven het goddelijke, nihil est divino divinius. — **Z. verder de woorden, waarmee g a n verbonden is**, b.v. ter harte g. **z. hart, 2.** — Het g. **z. gang.**

gaande, b.v. wat is er g., quid est? quid rei est? quid accidit? g. maken, movere, commovere, concière (of concire), excitare, irritare.

gaanderij, **z. galerij.**

gaandeweg, **z. allengs.**

gaar, b.v. g. koken, percoquere; het eten is g., cena cocta est.

gaarde, **z. tuin.**

gaarkeuken, popina; als plaats van brasserie en liederlijkheid, ganea, ganeum.

gaarne, libenter, cum voluptate, animo libenti, animo non invito; ex animo; non moleste, haud gravate, facile (audire, concedere, pati); ook door libens, volens, non invitus; ik deed het g., non invitus feci, of omschr. door velle, non nolle, cupere, non recusare; non gravari; iuvat, delectat; ik zou g. zien, willen, velim, pervelim; ik zou g. zien, dat gij hem overreedet, velim ei persuadere; iets g. mogen hebben, zien, delectari alqa re, amare alqd; alqd alci gratum of incundum est; g. gezien, acceptus (bij iemd, alci); iets niet g. hebben, molestie ferre of pati alqd; iemd of iets g. mogen, alcs of ales rei esse cupidissimum, ales rei esse avidissimum of maximo studio teneri; iets g. willen hebben, alqd consecrari of captare; iets g. zien, alcs rei videndae delectatione duci; g. willen zien of hooren, weten, (alqd) videndi of audiendi, cognos-

cendi cupiditate flagrare; met iemd g. omgaan, delectari alcs consuetudine; zeer g., libentissime, libentissimo of promptissimo animo; summa mea voluntate; perquam (b.v. velim scire); perville **z. i n f.**; al wilde hij het ook nog zoo g., si vel maxime vellet of cuperet; niet g., **z. ongaarne.**

gade, **z. echtgenoot, -e.**

gader, te g., simul, unā; **z. gezamenlijk.**

gadeslaan, **z. beschouwen, 1, waarnemen, 1.**

gading, **z. lust, 2; het is van mijn g. = het behaagt mij, z. behagen.**

gaffel, furca.

gaffelvormig, furcae similis.

gag, **z. bezoldiging.**

gal, fel; bilis; fig., iemds g. wekken, bilem of stomachum alci movere; de g. loopt iemd over, alci bilis of stomachus commovetur; alqs exardescit iracundiā ac stomacho; zijn g. tegen iemd uitspuwen, bilem effundere, stomachum erumpere in alqm.

galachtig, biliosus; fig., stomachosus.

galant, urbanus, officiosus (erga mulieres); a d v., urbane, officiose.

galanterie, urbanitas, officium.

galei, triremis (navis); triremis publica; navis auctaria.

galeibank, transtrum.

galerij, porticus, vgl. **gang, 3**; (voor het tentoonstellen van schilderijen) pinacotheca; = hoogere rij zitplaatsen in het theater, superior locus; = engelenbak, cavea summa of ultima; op de g. berekende woorden, verba ad summam caveam spectantia.

galg, patibulum (dwarshout v. h. kruis); het is boter a. d. g. gesmeerd, et operam et oleum perdis; loop naar de g.! abi in malam crucem!

galgebrok, galgenaas, furcifer, crux.

gallig, **z. galachtig.**

galm, sonus.

galmen, sonare.

galop, in g., equo citato, admissio; (v. meer dan één) equis citatis, admissis; libero cursu, effusis habenis; in g. komen aannemen, effusis equis advolare (Liv.).

galoppeeren, equo citato of admissio (equis citatis, admissis) vehi of currere, beginnen te g., equum (equos) admittere.

gang, 1. = het gaan, itio; ingressus (in 't alg.), incessus (met zekere delligheid); een langzamen g. hebben, uti ingressu tardo; een snellen, uti ingr. cito; een trotschen enz., magnifice incedere; zijn g. vertragen, gradum minuere; iemds gg. en wegen, alcs itinera egressusque; iemds heimelijke gg., alcs occulti exitus; zijn g. ergens heen richten, iter alqd dirigere. — **2. v. zaken**, = beweging, motus, cursus; aan den g. of in g. brengen, movere, commovere (nova quaedam); alqd introducere (consuetudinem); initium facere alcs rei; een gesprek aan den g. brengen, initium sermonis pellere; aan den g. gebracht worden, -geraken, moveri, commoveri; introduci; = verloop, voortgang, cursus (verborum; rerum); de g. van een gesprek, iter sermonis; de g. van een onderzoek, ordo of ratio disputationis; = volgorde, series (rerum); vaste, onafgebroken g., tenor; ieder gaat zijn g., suam quisque sequitur viam; sum quisque tenet

institutum; *iets zijn g. laten gaan*, alqd non impedire; *de zaak is in vollen g.*, res procedit, ook ardet alqd (ambitus); *de oorlog met iemd is aan den g.*, bellatur cum alqo.

— **3.** = plaats, waar men gaat, via, iter; angiportum (steegje); andron (*g. tusschen twee muren*); ambulatorio (wandelpplaats); porticus (overdekte zuilengang); xystus (onoverdekte, open z.); cuniculus (onder de aarde); forus (*i. e. schip, tusschen de roebanken, gewl. in den pl u r.*); specus (*v. e. hol*); circuitio (*i. h. rond loopend*).

gangbaar, tritus, usitatus, usu receptus; *g. worden*, in usu esse incipere; *usu of in usum recipi*; *g. zijn*, (usu of in usum) receptum esse; *in usu esse*; *valere (geldig zijn, gelden)*.

ganghoord, fori (pl.).

gans, anser; *van een g., ganze-*, anserinus; *of door den g. n. e. t.*, anseris, anserum.

gansch, z. geheel.

gapen, hiare; cum stupore quodam circumspicere; *het g.*, hiatus; = *geeuwen*, oscitare; *geeuwend*, oscitans; *a d v.*, oscitanter; *het g.*, oscitatio.

gaping, hiatus.

garantie, garandeeren, z. zekerheid (op het einde).

1. garde, = roede, virga.

2. garde, = lijfwacht, z. a.

garderobe, 1. vestiarium. — **2.** = kleeven, vestimenta (pl.), vestis; = *tooi*, ornatus; cultus.

1. garen (s u b s t.), fila (-orum); linum; lana (wool).

2. garen (v e r b.), z. verzamelen.

garf, z. garve.

garizoen, praesidium, cohortes urbanae; stativa; *ergens in g. liggen*, stativa habere alqo loco; *een g. in een stad leggen*, praesidium imponere urbi of collocare in urbe.

garstig, rancidus.

garve, manipulus; *gg. binden*, manipulos colligere.

gast, hospes; (*in een herberg*) deversor; (*aan tafel*) conviva; *een dagelijksche g.*, certus conviva; *iemds g. zijn*, cenare apud alqm; *convivio alcs interesse* (*als logé*) hospitio alcs uti; *te g. gaan*, cenatum of ad cenam, ad convivium ire; *iemd te g. nooden*, vocare of invitare alqm ad cenam, ook alleen vocare alqm; *iemd als g. in zijn huis opnemen*, alqm hospitio excipere.

gastheer, hospes; dominus cenae of epuli, convivator.

gasthuis, nosocomium.

gastmaal, convivium; epulae, (officieel g.) epulum; *een g. aanrichten, houden*, apparare, instruere, ornare, agere convivium; *convivari*.

gastrecht, ius hospitii; hospitium.

gastriend, hospes; *een g. van iemd zijn*, uti hospitio alcs, hospitium cum alqo habere; *van of als een g.*, hospitalis; *a d v.*, hospitaliter; *gastriendin*, hospita.

gastvriendscap, hospitium.

gastvrij, hospitalis; *a d v.*, hospitaliter; *liberaliter*; *iemd g. opnemen*, hospitio accipere of excipere alqm.

gastvrijheid, hospitalitas; liberalitas in hospites of alleen liberalitas.

gat, foramen; = *spleet, kloof*, hiatus;

= *berst, scheur*, rima; = *holle, hol*, caverna, cavum; = *groeve, kuil*, fovea; *scrobis*; = *ledige ruimte*, lacuna; *vol gg.*, perforatus; *rimosus*; (*als een spons*) spongiosus.

gauw, z. snel.

gauwdief, fur; furunculus.

gauwdieverij, furtum.

gauwheid, z. snelheid.

gave, donum, munus (*geschenken*); *g. aan armen*, stipis (*doch niet in den n o m.*); *g. in geld*, pecunia. | *overdr.* = *aanleg, talent, ingenium*; bonum (naturale b.; naturae fortunaeque bona); facultas, ars, virtus (*bellandi en dgl.*); *g. der voorspelling*, divi natio.

geaard, goed g., bene (naturā) constitutus; = *v. goede inborst, zeden*, bene moratus; bonis moribus praeditus.

geaardheid, natura; z. aard.

geacht, honestus; z. gezien.

geaffecteerd, putidus, ineptus, molestus (*tegenover simplex*); mollis, fictus (sermo, vultus), simulatus (dolor), ascitus (*tegenover nativus*), quaesitus (*gezocht*); *taffectatus*; *a d v.*, inepte; putide; *g. spreken, schrijven*, inepte, putide dicere, loqui; putidius scribere.

gearmd, complexi, amplexi (inter se).

gebaar, gestus; (*beweging van het gehele lichaam*) motus; *gg. maken* (gesticulieren), gestum agere, facere; (*kunstmatige*) gestum componere; *verkeerde gg. maken*, peccare in gestu.

gebaard, barbatus.

gehabbel, sermo of pl. sermones; *vgl. gepraat*; *laf g.*, nugae, ineptiae; *kinderachtig g.*, fabulae aniles; *vertrouwelijk g.*, confabulatio.

gebak, in 't alg. panificium, opus pistorium; ook pl. opera pistoria.

gebarenspeel, gestus; in 't bijz. v. d. redenaar, motus; *bij het g. van den histrio zingen*, ad manum cantare histrioni.

gebed, = *het bidden*, precatio; = *de woorden v. h. g.*, preces (pl.); supplicatio (*oortmoedig g.*); votum (*g. met een gelofte gepaard*); *een g. doen*, precationem, preces facere; *precatione uti*; *- met een gelofte gepaard*, vota facere, suscipere (pro alqa re); *een g. tot God doen*, precari (ad deum); *- om hulp, redding uit den nood*, opem, opem ac salutem a deo, a diis precari.

gebedel, z. bedelarij.

gebedsformule, precatio sollemnis; verba sollemnia; sollemne precationis carmen of in het verband alleen carmen; praefatio (*de voor een heilige handeling, inz. voor een offer uitgesproken formule*).

gebeente, ossa (pl.).

gebelgd, iratus, offensus.

gebedenjd, beatus; fortunatus.

gebergte, montes (pl.); mons (Caucasus); montis iugum (*berggrug, -keten*); *boschrijkt g.*, saltus.

gebeiten, g. zijn, succensere (alci); odium occultum gerere (adversus alqm); *vgl. gebelgd*.

gebeuren, accidere, cadere, incidere; evenire, contingere; usu venire; fieri; *geri*, in twee dagen gebeurde er niets, biduum silentium fuit; *vgl. geschieden*.

gebeurlijk, -heid, z. mogelijk, -heid,

gebeurtenis, casus; eventus of eventum; res; *gelukkige, ongelukkige gg.*, res secundae, adversae; *smartelijke, bedroevende gg.*, asperitates rerum; *verschrikkelijke gg.*, terrores; *g.*, voor zoo ver men zich die herinnert, memoria; ook alleen door het n e u t r. van een p r o n. of a d l., b. v. de daartusschen liggende gg. voorbijgaan, media praeterire; *gedurende deze gg.*, dum haec geruntur; *z. ook feit.*

gebeuzel, nugae, ineptiae.

gebied, territorium; *algemeener ager of agri, terra, regio, fines*; dikw. door den enkelen naam van een volk b. v. in Volscos proficiis; in het g. der Aeduers, in Aeduis; in het g. der Herniciërs, in Hernico; het g. verlaten, excedere (e) finibus, exire de of e finibus. | *fig.*, pars (philosophiae, litterarum); genus (in universo g., id unum g. sc. eloquentiae, in omni g. sermonis et humanitatis); het g. van iets beroeren, rationem alcs rei attingere; *studijn, die zich op verschillende wetenschappelijk g. bewegen, studia*, quae in quadam varietate litterarum versantur; *vorscher op het g. der oudheid*, investigator antiquitatis; *iets praesteeren op het g. van het edele en schoone*, alqd in liberalibus studiis atque optimis artibus consequi.

gebieden, imperare (alci alqd, m. ut); *stille g.*, silentium imperare, silentium fieri iubere; *over iets g. of te g. hebben*, alcs rei potestatem habere; est alqd in potestate alcs of penes alqm; dominatus alcs rei est in alqo.

gebiedend, imperiosus, violentus, superbus, insolens; *g. noodzakelijkheid*, summa of ultima necessitas; *a d v.*, imperiose, pro imperio, violententer, superbe, insolenter.

gebieder, -ster, dominus, domina; *onbeperkt g.*, omnium rerum d.

gebiedsvergroting, propagatio of prolatio finium; (*concr.*) fines imperii prolati of termini imperii propagati; *een aanzienlijke g. (concr.)*, magna regio finibus adiecta.

gebint, contignatio; trabes (pl.).

gebit, = de tanden, dentes; v. paarden, frenum.

geblaas, = het blazen, z. 2. blazen.

geblaas, balatus.

geblat, latratus.

geblaseerd, fastidiosus.

geblink, splendor, fulgor.

gebloemde, flores (pl.).

geboeheld, gibber (-era, -erum).

gebod, imperium, imperatum; iussum; praceptum (*voorschift*); mandatum (*opdracht*); edictum (*publieke bekendmaking, edict, v. magistraten*); de tien gg., decalogus (*kerk.*); het eerste enz. g., primum etc. decalogi praceptum).

geboe te, homines perdit; faex populi.

gebogen, z. buigen.

gebonden, z. binden, aanbinden; ook aptus (b. v. gladius e lacunari setâ equinâ aptus).

gebons, pulsatio.

geboomte, arbores (pl.); silva; locus silvestris.

geboorte, = het geboren worden, ortus; initium nascendi; nascendi condicio (*het lot der g.*); genus, stirps (*geslacht, afkomst*); vóór de g. van Solon, ante Solonem natum;

van voorname, hooge g., nobili genere of loco natus; honesto, haud obscuro loco natus; amplius genere; amplissimo genere natus; van g. een Meed, natione of genere Medus. | *overdr.*, = oorsprong, begin, ortus, origo; initium; in of bij de g., nascens, exiciens; recens (nog nieuw).

geboortedag, dies, quo alcs nascitur of natus est, gignitur of genitus est: dies natalis; ook alleen natalis; dies (d. meus, Cic.). - feestelijk vieren, - agere.

geboortefeest, dies natalis festus.

geboortegodin, Lucina.

geboortelaar, annus, quo aliquis natus est.

geboorteland, terra, in qua alqs natus est; patria.

geboorteplaats, locus, in quo alcs natus est.

geboortestad, urbs patria of alleen patria; zijn g. is Athene, natus est Athenis.

geboorteur, hora, qua alqs natus est.

geboortig, natus (loco alqo, in terra alqo); ortus (loco of ex loco alqo, a Germanis); oriundus (ex Ftruscois; Româ); uit Rome g., Romae natus, Româ oriundus, genere Romanus; g. uit een ander land, alienigena; g. uit een provincie, provincialis; uit welk land zijt gij g., cuius es?

geboren, g. worden, nasci, gigni (ex alqo); in lucem edi; lucem aspicere; in vitam venire, ingredi; een g. Samniet, natione Samnis; qui in Samnio natus est; Hannibal, een g. vijand der Romeinen, Hannibal natus adversus Romanos hostis; een g. soldaat, vir ad arma natus; tot iets g., natus alci rei, ad alqd; natus aptusque, factus ad alqd.

gebouw, aedificium, aedificatio; domus; aedis (tempel; pl. of huis); in 't alq., opus; (*als gedenkteeken*) monumentum.

gebraad, assum.

gebras, helluatio.

gebrek, 1. aan iets, penuria, inopia alcs rei; angustiae (temporis, rei frumentariae); van g., dat b e g i n t te ontstaan, defectio; defectus (alcs rei); g. aan iets tijden of hebben, carere, egere alqa re; indigere alcs rei; inopiâ alcs rei laborare, premi; ab alqa re laborare (b. v. a re frumentaria, aan koren), alqa re premi (b. v. g. aan fource hebben, pabulatione premi); er is geen g. aan menschen, die enz., non desunt (homines), qui etc.; g. aan geld, ook difficultas rei nummariae of nummaria; angustiae rei familiaris; g. aan karakter, egestas animi; - aan zelfbeheersching, zelfkennis, z. zelfbeheersching enz.; - aan energie, mollitia; het zeer groote g., dat de staat heeft (had) aan zulke mannen, maxima rei publicae orbitas talium virorum; door andere vendingen, b. v. onbekendheid daarmee werd voor g. aan beschaving gehouden, qui nesciebat, non satis excultus doctrinâ putabatur; in gebreke blijven, deesse (b. v. ik zal niet in g. b., non deero); bij iets, alci rei; iets te doen, cessare c. i n f.; bij g. van, b. v. v. wapenen, cum arma desint; - van een aanklacht, quia nullum crimen erat. — 2. = armoede, paupertas, egestas, tenuitas, inopia (omnium rerum); g. tijden, z. lijden, 2; z. verder armoede, behoeftigheid. — 3. = fout, vitium (corporis, senectutis, rei publicae);

damnum (naturae); *dit is een g.*, hoc in vitio ponitur of ponendum est; *een g. hebben*, vitio laborare.

gebrekkelig, debilis (corpus; ook fig.); = *niet meer of nog niet volledig*, mancus; non integer; = *niet volmaakt*, non perfectus, suis numeris non absolutus; *zelden in klass. proza*, imperfectus; = *niet goed in zijn soort*, non commodus; *a d v.*, non satis, haud commode. | = *vol fouten*, vitiosus, mendosus, pravus; *a d v.*, vitiose, mendose.

gebrekkelijkheid, debilitas; infirmitas, imbecillitas (zwakheid); vitium; pravitas (verkeerdheid); *de g. van een boek aantoonen*, docere multa in libro aliquo omnia of vitiosa esse; *de g. onzer instellingen*, institutorum nostrorum negligentia.

gebriesch, hinnitus.

gebrodde, incitias; = *broddelwerk*, opus inscite factum.

gebroad, = *de jongen*, fetus; pulli (van gevogelte); suboles, progenies; *verdorven menschelijk g.*, stirps hominum sceleratorum.

gebroaders, fratres.

gebrom, fremitus.

gebruik, 1. = *het gebruiken*, usus; usurpatio (vooral: veelvuldig g.); abusus (het geheel verbruiken, Cic.); *g. van iets maken*, uti alga re, ad usum conferre alqd; *adhibere*; exercere (b.v. foede victoriam in capitis); *een volledig -*, het volle g. van iets maken, abuti alga re; *een goed, wijs g. van iets maken*, bene, sapienter uti alga re; *vgl. gebruiken*; *in g. zijn*, in usu esse; *in g. komen*, in usum venire, usu recipi; *algemeen -*, in omnium usu esse incipere, ab omnibus recipi; *tot gemeenschappelijk g.*, in commune. — 2. = *gewoonte*, consuetudo; mos; ritus; institutum (instituto malorum, i. ac disciplina militiae); heilig g., religio; caerimonia; *de gevone gg.* (inz. bij een begrafenis), iusta (n. p l.); *z. gebruiken-lijk*.

gebruikelijk, usitatus; usu, more receptus; sermone tritus of alleen tritus (proverbium); = *dikw. voorkomend*, celebratus; vulgaris (gewoon); quotidianus (alledaagsch); *g. zijn*, ook moris, in more esse; *het is g.*, moris est ut; *mos est ut of m. i n f. of a c c. i n f.*; *g. worden*, in consuetudinem venire.

gebruikelijkheid, = *gebruik*, 2, z. a. **gebruiken**, uti (alga re, ad alqd); *tot een bepaald doel (noot) geheel i n t a l g.*, zoodus uti), adhibere (alqd alci rei, ad alqd); usurpare (alqd, *zich bij voorkomende gelegenheid van iets bedienen*, b.v. Graecum verbum usurpavi); *z. verder ook gebruik*, 1 (g. maken); conferre ad, in alqd (tot iets aanwenden); *een woord, een uitdrukking van iets g.*, dictum alqd in alga re; *-in een zekere betekenis*, vocabulo sententiam subicere; vocabulo alqd significare, declarare, *geweld g.*, *z. geweld*; *iemd tot iets g.*, uti operā alcos, alqo adiutore ad alqd, in alga re; *zich laten g.*, sui facere potestatem, ministrum se praebere (ad alqd, alcos rei); *tot niets te g. zijn*, inutilem esse ad omnia; *g. worden*, in usu esse of versari; in usum venire; alcos rei usus est; *g. kunnen worden*, usui esse (tot iets, ad alqd faciendum); *g. worden*, - kunnen

worden, ook usurpari, adhiberi (in alga re); *niet meer g. worden*, in usu esse desinisse. — Z. ook **aanwenden**, **besteden**.

gebruis, = *het bruisen*, z. **bruisen**.

gebrul, mugitus, rugitus.

gebul, mugitus.

gedaagde, z. **beklaagde**.

gedaan, absolutus, peractus enz., z. **aldoen**, 2; 1. **doen**, 1; *het is met iemd of iets g.*, actum est de alqo, de alga re; *het is met mij g.*, perii, occidi; nullus sum.

gedaante, figura; forma (v. d. aesthetische zijde beschouwd), species, facies; = *houding*, habitus; *overdr.*, forma; facies; *iemd in zijn ware g. aanschouwen*, perspicere, cognoscere alqm, qualis vere sit; alqm evolutum integumentis dissimulationis nudatumque perspicere; *zich in zijn ware g. toonen*, se aperire; *een g. aan iets geven*, formare, conformare; *fingeren*; *iets de g. van iets geven*, alqd in formam alcos rei redigere; *een g. aannemen*, formam induere, capere; *de g. van iets of iemd aannemen*, speciem alcos rei induere; *mutari in alqm of in alqd*; *een andere g. aannemen of krijgen*, mutari; *de zaken hebben een andere g. gekregen*, magna rerum commutatio facta est, versa sunt omnia; *in de g. van*, indutus forma c. g. n.

gedaanteverwisseling, transitus in aliam figuram; g. metamorphoses (titel v. e. gedicht v. Ov.).

gedachte cogitatio (het denken, ook soms het gedachte); = *het gedachte*, cogitatum, mens, sententia, opinio; suspicio (vermoeden); consilium (voornemen, besluit); locus (punt van een betong); dictum (gezegde, vitspraak); *soms res*, b.v. rem tene, verba sequuntur; rerum frequentia; *g. aan iets*, cogitatio alcos rei; (*aan iets verledens*) memoria alcos rei; *de gg.*, cogitata mentis; *sensa mentis of animi (de innerlijke gg., gevoelens)*, ook omschr. quae animo cogitamus, sentimus of alleen quae sentio, sentimus; *ik zal mijn g. zeggen*, dicam, quid sentiam of quid mihi videatur. | *dikw. ook alleen door het n. van een pr. n. of a d i.*, b.v. die g. van Socrates, illud Socratis; *die heertijke g. van Plato*, praeclarum illud Platonis; *ik houd de g. vast*, dat enz., illud teneo m. a c c. c. i n f.; *de g. niet onder de patriotten gerekend te worden hindert mij*, hoe mihi molester est, me non esse in bonis; *zelfs zonder hoe of illud*, b.v. de g., dat te Rome alles veil was, had zich diep in zijn ziel geprent, ei Romae omnia venum ire in animo haeserat (Sall.); *nog beknopter in het verband: de g. aan den dood schrikt de wijzen niet af*, te enz., non deterret sapientem mors... quominus etc.; *zijn gg. bij elkaar hebben*, intentum esse; *attendere*; animo adesse; *-niet enz.*, aliud of alias res agere; non attendere; *in diepe gg. (verzonken)*, in cogitatione defixus; deliberandus; *in diepe gg. verzonken zijn*, z. 2. **nadenken**, op het einde; *in g. iets doorloopen*, animo lustrare alqd; (*naauwkeurig*) omni cogitatione pertractare alqd; *iemd in g. omhelzen*, absentem cogitatione complecti; *ik deed het in g.*, aliud agens feci; *in de g. komen*, z. **invallen**, 5; *ik kom op de g.*, de g. komt bij mij op, dat enz., venio of incido in eam cogitationem, hoc mihi in mentem venit

cogitatio subit animum, illud succurrit mihi. incidit mihi in mentem *m. a. c. c. c. i. n. f.*; *ik kom op de g., te enz., venit mihi in mentem of induco in animum c. i. n. f. of m. ut; consilium capio c. g. n. g. e. r. u. n. d. of c. i. n. f. of m. ut; ik ga om met de g., om enz., cogito c. i. n. f.*; *toen kwam de volgende g. bij mij op, coepi egomet mecum sic cogitare; sic cogitabam; groote gg. van zichzelf hebben, magnam de se habere opinionem; ik ben van geheel andere gg., longe alia mihi mens est; van dezelfde g. zijn, idem sentire; tot andere gg. komen, sententiam mutare; -brengen, alqm of ales animum flectere, alqm abducere ab institutis suis; tot betere gg. komen, ad sanitatem reverti; -brengen, ad meliora mentem ales obducere, ad sanitatem alqm revocare, ales mentem sanare; iemd op de g. brengen van iets, alci cogitationem de alqa re inciere, dare; -te enz., alqm ad eam cogitationem deducere, ut etc.; mentem inciere alci, ut etc.; iemd iets uit de g. brengen, ales animum ab alqa re abducere; iets wilt zijn g. zetten, de g. aan iets opgeven, cogitationem de alqa re of memoriam, consilium (plan) ales rei depenere, abicere; alqd facere velle desistere; dat zal mij nooit uit de g. gaan, hoc numquam ex animo meo effluet; al zijn gg. op iets richten, *z. richten, 2*; verplaats u in g. naar Athene, puta te venisse Athenas of esse Athenis; in de g., dat enz., ratus of existimans, putans *m. a. c. c. c. i. n. f.*; iets (een woord) in de g. aanvullen, *z. verstaan, 1* (in 't bijz.); naar of volgens mijn g., mea sententiā; ut mea fert opinio; ut mihi quidem videtur; quantum equidem iudicare possum; meo quidem animo; vrijheid van g., lingua mensque libera; in een vrijen staat heerscht vrijheid van g. in civitate libera licet sentire quae velis et dicere quae sentias; rijk aan gg., sententiosus; sententiis frequentatus (*v. geschriften en iemds schrijffrant*); sententiis abundans of creber, densus, instructus; in het verband ook alleen abundans (oratio); rijkdom van gg., sententiarum copia of crebritas; in het verband ook alleen copia; crebrae sententiae; met rijkdom van gg., sententiose; copiose (dicere de alqa re); in g. houden, *z. gedachtenis.**

gedachteloos, socors; inconsultus; temerarius (vox, homo); *g. zijn, ook alias res agere.*

gedachteloosheid, socordia, temeritas. **gedachtengang**, sententiarum ordo of progressio.

gedachtenis, memoria, recordatio; *iets in g. houden, memoriā tenere alqd; memoriā ales rei servare, conservare, retinere; in memoria retinere alqd; non oblivisci; alqd memoriā custodire; iets steeds in g., in eeuwige g. houden, immortalī memoriā retinere alqd; iemd., aeternam of sempiternam ales memoriam servare; vgl. aandenken, geheugen, herinnering.*

gedachtig, memor of haud immemor (ales rei, ales); *aan iets g. zijn, memorem esse, ook meminisse ales rei; memoriam ales rei retinere of alqm rem memoriā tenere; vgl. (zich) herinneren.*

gedaver, tremor.

gedeelte, *z. deel.*

gedeelte, *ex parte; alqa ex parte; een brug g. afbreken, partem pontis rescindere; een wet g. opheffen, derogare legi of alqd de lege; g. . . g., partim . . . partim, vgl. „deels” onder deel, 2.*

gedegen, solidus; *g. zwavel, sulphur vivum.*

gedenkboek, *z. gedenschrift.*

gedenken, *1. = denken, 1: (zich) herinneren, z. a. — 2. = gewagen, z. a.: ook meminisse c. g. n. g. — 3. = voornemens zijn, z. denken, 2.*

gedenschrift, commentarius, libellus; *een g. schrijven, vitae memoriam componere.*

gedenspreuk, sententia, dictum.

gedensteen, cippus (lijksteen); *een g. ter ere van iemd, lapis memoriae ales inscriptus.*

gedenkstuk, monumentum; *schrijftelijke gg., litterarum monumenta; litterae.*

gedenkteken, monumentum; memoria.

gedenkwaardig, memorabilis, commemorabilis; *memoria dignus; insignis (alqa re, door iets); eeuwig g. blijven, sempiternae hominum memoriae commendatum esse.*

gedenkwaardigheid, res memorabilis. *memoria of memoratu, historiā digna; res insignis; gg. van of omtrent iemd, dicta factaque ales; Xenophons gg. (= mémoires) van Socrates, Xenophontis dictorum factorumque Socratis commentarii; in het verband alleen Xenophontis commentarii, †Xenophontis memorabilia (Socratis).*

gedenkzuil, *z. gedenksteen.*

gedicht, carmen; *een g. van grooteren omvang, poema.*

gedichtje, poematium; versiculi.

gedienstig, *z. dienstvaardig, beleefd.*

gedienstigheid, *z. dienstvaardig, beleefd.*

gedierte, *z. dier.*

gedijen, crescere, *v. planten ook provenire; adolescere; ali, augeri, crescere, florere, efflorescere (eig. en fig.); convalescere; doen g., alere, augere (alqd), incrementum afferre (alci rei); iuvare (alqd alqa re); iets g. op een plaats, locus (regio) patitur of profert alqd; spreekw., onrechtvaardig verkregen goed g. niet, male parta male dilabuntur; het g., proventus; incrementum (wasdom).*

geding, *z. proces.*

gedonder, tonitrus; tonitrua (pl.); = geraas, fragor.

gedoogen, pati, sinere; *z. verder veroorlooven.*

gedrag, = manier van doen, ratio; = zeden, mores; = levenswijze, institutum vitae, instituta (pl.) ales; *van een enkele daad, factum ales; van verschillende daden, facta of quae alqs fecit; iemds (tegenwoordig) g., quod alqs facit; voorkomend g., liberalitas; overmoedig g., insolentia, superbia; onwaardig, berispelijk, schandelijk g., indignitas, vituperatio, infamia (ales); eigenmachtig, willekeurig g., libido; onmenscheijk g., inhumanitas (et crudelitas); bij of door een zoodanig g., sic se gerens of gerendo.*

gedragen, *zich g., se praebere (fortem, severum); se praestare (alleen in goeden zin, b.v. fortem); se gerere (in klass. proza*

stechts m. a d v v. of adverbiale wendingen, b.v. ita, hoc modo, honeste); se iactare (in alqre insolentius, magnificentissime, iactari immoderate); zich heftig g., saevire; zich trotsch g., superbire; zich waanzinnig, razend (als een waanzinnige, razende) g., in cive se gerere; zich genadig, streng jegens iem d g., ook liberaliter habere, adhibere alqm, alqm severius adhibere; zich hard enz., alqm aspre tractare; zich in het bezit der macht zoo g., dat enz., sic se adhibere in potestate, ut etc.

gedrang, 1. eig., turba; *dicht g., turba of multitudo conferta; het g. der gelukwenschers, gratulantium concursus; in het g. komen, in turbam implicari; gekomen zijn, turbā premi of iactari.* — 2. fig., *in het g. komen, in angustias venire, adduci, compelli, in angustum venire; zeer enz., in summam angustias adduci, in summum discrimen vocari; zich in het g. bevinden, in angustias esse, versari; ook laborare; iem d in het g. brengen, alqm in angustias adducere, compellere.*

gedreun, tremor; (als geluid) fragor.
gedrocht, monstrum, prodigium, portentum; belua.

gedrochtelijk, monstrosus, portentosus; immanis.

gedrongen, 1. = *in-, opeengedrongen, confertus; solidus; v. lichaamsbouw, compactus; a d v., confertim. | fig., v. stijl, pressus; brevis; contractus (oratio); astrictus (quasi contracta et a. eloquentia); g. gedachten, sententiae concisae; a d v., presse, anguste, astrictae; gedrongener spreken, compressius loqui (Cic.).* — 2. = *gedwongen coactus; ik gevoel mij g. te enz., cogor c. i n f.; facere non possum, a me impetrare non possum, quin etc.*

gedrongenheid, v. h. lichaam, corporis siccitas (stevigheid), ook alleen siccitas; fig., brevis; pressa of angusta et concisa oratio; contractio orationis; compressio rerum (Cic.).

gedruisch, strepitus; fremitus (dof g., vooral v. levende wezens); sonitus; sonus of p l. soni; fragor (gekraak); stridor (knarsend, krassend g.); murmur (gemompel eener vergadering, geruisch der zee); tumultus (ruoer); zonder g., tacitus; quietus, tranquillus; a d v., tacite, quiete, silentio, cum silentio, sine tumultu; vol g., strepens; tumultuosus (contio); g. maken, strepere, strepitum of sonum edere; strepitum facere; (v. e. krakende deur) concupere (Com.).

gedrukt, fig., afflictus (res, fides, animus, homo); zich door iets g. gevoelen, alqd moleste ferre; vgl. **benard**, **neerslachtig**.

gedruktheid, molestia; door afflictus (res afflictae, fides afflicta); vgl. **neerslachtigheid**.

geducnt, z. vreeselijk.

geduld, patientia; tolerantia (in smart, doloris); perseverantia (volharding) = *gelijkmoedigheid, gelatenheid, animus aequus; aequitas animi; met g., z. geduldig; zijn g. (weten te) bewaren, g. hebben of oefenen, patientiā uti; expectare, manere (wachten); quiescere (zich rustig houden); (bij iets) aequo animo of toleranter, patienter ferre alqd; met een schuldenaar g. hebben, spatium dare debitori; (in 't alg.) met iem d*

g. hebben, ferre alqm of mores alcs; iem d g. op de proef stellen, alcs patientiam tentare; iem d g. uitputten door iets, defatigare alqm alqa re; mijn g. is uitgeput, ik verlies mijn g., patientiam rumpo of abrumpo; door of bij iets, defatigari alqa re; alqd aegre ferre; geduld! expecta! mane!

geduidig, patiens (bij iets, alcs rei); g. bij iets zijn, iets g. verdragen, aequo animo patienter, toleranter ferre alqd; pati, ferre alqd; a d v., patienter, toleranter, aequo animo; g. verdragen, ook et ferre et perpeti.

gedurende, p r a e p., = onder, inter (b.v. i. cenam); per (= onafgebroken van het begin tot het einde, per hos dies); *algemeen door den enkelen a c c., soms door den enkelen a b l.; door in c. a b l. (= i. d. loop v., b.v. saepe in illo anno); dikw. ook omschr. door een zin m. dum of cum of een p a r t i c., b.v. g. deze gebeurtenissen, dum haec geruntur; g. het verblijf van onzen veldheer op hun eiland, cum in eorum insula noster imperator esset; g. mijn afwezigheid, me absente; soms door den g e n e t., b.v. het talmen van Sabinus g. de overige dagen, superiorum dierum Sabini cunctatio (Caes.); g. den dag, interdiu; nog g., de, b.v. de die, de nocte; nog g. den oorlog, bello nondum confecto.*

gedurig, z. **aanhoudend**, **bestendig**; ook door frequens (b.v. Romae erat f.); a d v., ook frequenter, identidem.

gedurigheid, z. **bestendigheid**.

gedwaal, erratio.

gedwee, facilis, oboediens, obtemperans, obsequens; z. verder **buigzaam**, **meegaand**, **lam**.

gedweeheid, facilitas, animus facilis (*handelbaarheid, meegaandheid*), obsequium, obtemperatio; z. verder **meegaandheid**.

gedwongen, z. **dwingen**.

gedwongenheid, v. d. stijl, morositas, geëerd, honoratus, honestus; vgl. **gezien**.

geef, te g., gratis, gratuito; sine mercede, sine pretio.

geefster, z. **gever**.

geel, flavus (*lichtgeel, blond*), luteus (*zuiver geel*), fulvus (*bruingeel*), gilvus (*lichtgeel, isabelkleurig*).

geelachtig, sufflavus.

geelharig, flavus.

geelzucht, morbus regius; aan g. lijdende, aruatus; felle of bile suffusus.

geen, **geene**, **geen**, 1. nemo (g. e. n. a b l. in de klass. taal slechts nullus en nullo, nulla), nullus (beide adiective en substantive; nemo slechts in betr. tot personen en steeds bij verbinding met een substantive gebruikt a d i. in den n o m. en a c c. s i n g., b.v. nemo Romanus, niet nullus R.; nemo mortalis; nemo alius); g. sterveling, nemo mortallum; g. dier, nulla beluarum (minder dikw. de, ex); sterker nihil c. g. e. n., b.v. (in 't geheel) g. beooging vorderen, nihil praemii expetere; g. mijner woorden, nullum meum dictum; g. woord van mij, ook niet het minste, nullum meum minimum dictum. — 2. in 't bijz., in witr. als: „hij is g. filosoof“, „hij heeft g. slaven“ en dgl. wordt in het Lat. alleen non, niet nullus gebruikt, dus philosophus non est, servum

non habet; *daarentegen „hij heeft g. enkelen slaaf”*, nullum servum habet; *g. vrees hebben*, non timere. | *g. van twee*, neuter. | *en g.*, ook *g.*, nec quisquam; neque ullus (*adject.*). | *g. enkele*, *g. een*, nemo quisquam, nemo unus; non of haud quisquam; nemo omnium. | *g. ... meer*, iam nullus.

geenerlei, nullus; (*v. twee*) neuter; *op g. wijze*, nullo modo, nulla ratione; (*v. twee*) neutra ratione.

geenszins, nullo modo, nulla ratione, nequaquam, haudquaquam, neutiquam; ook (*bij a d i t.*) alleen haud; = *volstrekt niet*, nequaquam; minime, minime vero; ook *door* nullus, *b.v.* misericordia, quae tibi nulla debetur.

geesl, flagrum; flagellum; lora (*n. p l.*); *oneig.*, *v. personen*, pestis (rei publicae, patriae); pestis atque perniciēs (generis humani).

geeselen, *iemd g.*, verberare alqm; flagris of loris, verberibus caedere alqm; *iemd dood g. of laten g.*, alqm verberibus exanimare of necare (*oneig.*, insectari (vitia), agitare (alqd); carpere (alqm sermonibus); obiurgare (alqm in, de alqa re); verberare.

geest, 1. = *onlichamenlijk, verstandig wezen*, mens; *God is een g.*, deus est mens soluta quaedam et libera, segregata ab omni concretione mortali. | *in 't bijz.*, *de gg. der afgestorvenen*, manes; lares; lemures; umbrae; *iemds g.*, manes (*pl.*) alcis; *booze gg.*, larvae; daemones (*kerk.*). — 2. = *ziel*, animus, spiritus; ingenium, mens (= *verbeelding, gedachte*, *b.v.* *iemd in den g. voor zich zien, aanschouwen*, mente conspiciere alqm); = *physisch levensbeginsel*, anima; *den g. gezen* = *den laatsten adem uitblazen*, *z. uitblazen*; *afgetrokkenheid van g.*, mens alienata, alienatio mentis; *armoede van g.*, egestas animi; *tegenwoordigheid van g.*, animi praesentia; animus praesens; constantia, animus constans of fortis; - *bezitten*, praesenti animo uti; *met -*, animo praesenti; constanter, fortiter; *zijn -* *be-waren*, adesse animo; *zwak van g.*, animi imbecilli; *tardus*; *zwakheid van g.*, animi imbecillitas; ingenii infirmitas of imbecillitas, ingenium imbecillum; *veel g. bezitten*, abundare ingenio, magno ingenio esse; *uitlemten door g. en beschaving*, ingenio et doctrina abundare; *een groote, verheven g.*, animus magnus, excelsus, altus (*met hooge aspiraties*), ingenium magnum; *philosophische g.*, subtilitas disserendi of in disputando; *meton. v. d. persoon zelf*, *b.v. een groote g.*, vir magni ingenii; *hij is een philosophische g.*, subtilis in disserendo, subtilis disputator *g.*; *Aristoteles*, een buitengewone *g.*, Ar., vir singulari et paene divino ingenio. | *in engeren zin* = *gezinheid, stemming, strekking, denk-en handelwijze*, hierbij moet men, om de juiste Lat. uitdrukking te treffen, dikwijls het begrip ontleiden, *b.v. wetenschappelijke g.*, studium litterarum; *kinderlijke, vrome g.*, pietas erga parentes, erga deum, ook alleen pietas; *g. der vrijheid*, der slavernij, amor of studium libertatis, servitutis; ingenium liberum, servile; animus servilis; *g. der anarchie*, effrenata licentia of audacia; *schepende g.*, sollertia; ingenii vis et

sollertia; ook alleen ingenium (artificium); *deze g. bezielde hen*, die enz., sic cogitabant of sentiebant il, qui etc.; *iemds dichtertijke g.*, mens alcs ad poeticon excitata; *g. van een schrijver*, ingenium of mens, voluntas scriptoris; *g. des tijds*, ratio et inclinatio temporum; saeculum; *de g. eener staats-inrichting*, mens et animus et consilium et sententia civitatis; - *eener wet*, voluntas et sententia legis; *geheel tegen den g. der Rom. godsvereering*, minime Romano sacro (*Liv.*); *de g. der voorouders*, disciplina of mores (*pl.*), virtus maiorum; *in den g. der voorouders*, more of instituto maiorum; *dat is niet in mijn g.*, ab ea re mea longissime ratio voluntasque abhorret; *in iemds g. handelen*, institutum alcs sequi; *niet slechts iemds taal maar ook zijn g. eigen maken*, *non solum dicendi, sed etiam sentiendi usu of cognatione alqm attingere; *er heerscht in den senaat*, in de rechtbanken, in den gansen staat, een geheel andere *g. dan vroeger*, tota ratio senatus, iudiciorum, rei totius publicae commutata est; *een beteren g. in het leger brengen*, exercitum confirmare.

geestbeschaving, eruditio; ingenii of animi cultus; animus excultus.

geestdoodend, quod vim mentis (ingenii) frangit et debilitat.

geestdrift, mens incitata; animi ardor; studium ardens (*voor iets*, alcs rei); *g. voor roem*, ardor mentis ad gloriam; admiratio (alcs, alcs rei); *g. der Numidiers voor Jugurtha*, studia Numidarum in Iugurtham accensa; *met de grootste g. de vrijheid handhaven*, summis studiis obtinere libertatem; *de g. blusschen*, animorum incendia restringere; *de g. is bekoeld*, ardor animorum consedit; *vol g. zijn voor iemd of iets*, ardere studio alcs, alcs rei; admirari alqm, alqd; *in g. brengen*, ontsenken, incendere, inflammare, *vgl. bezielen*, 2; *z. ook bezieling*.

geestdriftig, mente incitatus of alleen incitatus; *de een of andere g. uitdrukking*, verbum aliquod ardens, ut ita dicam; *een g. vereerder der oudheid*, antiquitatis admirator; *z. ook bezield*, 2; „*vol geestdrift*” onder **geestdrift**.

geestdrijvend, -er, -erij, *z. dweepp-ziek, -zucht*.

geestelijk, 1. = *den geest betreffende*, *door de g e n e t.* animi, ingenii; *g. gaven*, goederen, virtutes, bona animi; *g. kracht*, vis ingenii; *het g. (in den mensch)*, mens; *a d v.* animo, mente, ingenio, cogitatione; *de menschen lichamenlijk eend g. ontzenuwen*, *z. lichamenlijk*, 2, *op het eind*. — 2. = *uit geest bestaand*, corpore carens; ab omni concretione mortali segregatus; *tinctorporeus*; *tinctorporealis*; *zuiver g. wezens*, animi per se ipsos viventes. — 3. (*tegenover wereldlijk*), ecclesiasticus; *geestelijke*, sacerdos; clericus (*kerk.*); *de g. stand*, *z. geestelijkheid*.

geestelijkheid, ordo clericorum; clerici, clerus (*kerk.*).

geesteloos, *v. e. mensch*, inabecillus; imbecilli of nullius ingenii; tardus; tardi ingenii; insulsus; *v. e. gedicht*, rede, frigidus, languidus, inanis.

geesteloosheid, ingenium nullum of tardum; ingenii imbecillitas, infirmitas; acies animi obtusior.

geestenbanner, qui daemones adiuratione divini nominis expellit ac fugat; exorcista.

geestenbanning, exorcismus.

geestenbezweerder, qui inferorum animas elicit; qui iubet manes exire ex sepulcris; qui infernas umbras carminibus elicit.

geestenbezweering, necyomantëa; (*als geestenbanning*) exorcismus.

geestenrijk, inferi (*onderwereld*); pium sedes et locus; caelestia (*n. p. l.*).

geestenwereld, **z. geestenrijk**.

geestenziener, theurgus.

geestesarbeid, *v. d. zaak, waaraan men arbeidt*, negotium, quod ingenio exercetur; *v. h. arbeiden zelf*, agitatio mentis; animi, cogitationis motus; *p. l. ook studia litterarum*.

geestesbeschaving, **z. geestbeschaving**.

geestesgaven, facultates ingenii; ingenium.

geestesrichting, ratio, voluntas, cursus animi; *zijn bijzondere g.*, propria animi eius indoles; *verschillende g.*, diversa forma ingenii.

geestig, urbanus (*fijn*); salsus; facetus, lepidus, non infacetus (*luimig*); dicax (*bijtend*); *g. invallen, woorden, z. geestigheid*; *a d v.*, urbane, salse, facete, haud infacete; lepide, haud (non) irridicule; *z. ook geestrijk*.

geestigheid, **1. als eigenschap**, ingenii acumen; ingenium; *pikante g.*, sal (*ook in den pl.*); *luimige g.*, facetiae; *fijne g.*, lepos, urbanitas; *satirieke, bijtende g.*, dicacitas; *vermakelijke, vrolijke g.*, festivitas; *plagende, spottende g.*, cavillatio. — **2. geestigheden** = *geestige inval*, facete dictum; *p. l. dicta*; facetiae; facete of salse, breviter et commode dicta; bona dicta; lepores (verborum, sententiarum); *fijne gg.*, urbani sales; *bijtende gg.*, facetiae acerbæ; *een gezochte g.*, arcessitum dictum; *een g. debiteeren*, facetiis uti; facete, ridicule dicere; *z. op of over iem.*, dicta dicere in alqm; *ook alleen dicere in alqm*; alqm figere (*m. woorden grieven*).

geestkracht, animi vis of vigor, robur; vis ingenii.

geestrijk, *v. mensen*, ingeniosus, ingenio praestans, ingenio summo; *ook v. zaken*, facetus (*geestig, luimig*); subtilis (*scherp-zinnig*); doctus (*geleerd*); argutus (orator); sententiae, dicta); *g. zijn*, ingenio valere, abundare; *a d v.*, ingeniose, facete, argute.

geestvermogens, **z. geestesgaven, verstand**.

geestverrukking, **z. bezieling, dweepricht, geestdrift**.

geestverschijning, umbra.

geestvervoering, **z. geestverrukking**.

geestverwant, simili ingenio praeditus; *iemds g.*, simili quo alqs ingenio praeditus;

iemds gg., mei similes of alleen mei; *uw gg.*, tui similes of alleen tui; *vgl. gelijkgezind*.

geeuwen, oscitare; *geeuwend*, oscitans;

a d v., oscitanter; *het g.*, oscitatio.

geeuwhonger, vis famis violenta of non tolerabilis; violenta fames; *dicht., ardor edendi, flamma gulae; den g. hebben-*

de, violenta vi famis correptus; fig., sitis of insatiabilis cupiditas.

gelemel, **z. femelarij**.

geleem, **z. vleierij**.

geflikker, **z. flikkering**.

geflonker, **z. flonkering**.

gefluister, = *het fluisteren, z. fluisteren*.

gefluit, = *het fluiten, z. fluiten*.

gefonkel, = *het fonkelen, z. fonkelen*.

gegadigden, emptores, ementes; *in het verband ook alleen cupidi*.

gegeeuw, = *het geeuwen, z. geeuwen*.

gegevens, indicia; argumenta; facta (*feiten*).

gegil, ululatus; quiritatio (*angstkreet*).

gegoed, locuples, copiosus, fortunatus, opulentus; *vgl. bemiddeld*; **1. rijk; wel-**

gesteld.

gegoedheid, copiae rei familiaris of rerum; opulentia; *vgl. rijkdom, welgesteldheid*.

gegons, = *het gonzen, z. gonzen*.

gegooi, = *het werpen, z. werpen, 1, op het einde*.

gegrond, verus, certus, iustus, firmus; *uw berisping, uw hoop is g.*, bene reprehendis, recte speras; *diep in iets g. zijn*, contineri alqa re; infixum esse in alqa re (*in natura*).

gehaat, odiosus; *g. zijn*, in invidia esse; (*sterker*) invidia flagrare; (*slechts v. zaken*) odium of invidiam habere; (*bij iem.*) alci esse odiosum of inivsum, offensum; alci esse odio, invidiae, in odio; apud alqm esse in odio; *g. worden, venire in odium of in invidiam, odium suscipere (v. personen)*; *zeer enz.*, magnum odium suscipere, in magnum odium of in magnam invidiam venire; *iemd of iets g. maken*, alqm inivsum reddere, efficiere (*v. personen en zaken*); odium concitare in alqm, odium, invidiam conflare alci, alqd in odium of invidiam vocare, (*v. personen*) adducere; facere odium alcs rei; *iets bij iem.* *g. maken*, alqd in odium alcs vocare; alqm ab alqa re abalienare; *zich g. maken*, odium sibi parere of conflare (*bij iem.*, alcs); *zich bij allen g. maken*, omnium in se odium convertere; *zij hadden zich bij de burgers g. gemaakt*, ut odio essent civibus fecerant.

gehakkeld, haesitantia linguae.

gehalte, *v. munt*, pretium; = *deugdelijkheid, bonitas; een munt v. goed g.*, nummus bonus; *fig. v. niet beter g. zijn*, non plus valere, non maiorem vim habere; non pluris esse; *mensen v. h. slechtste g.*, levissima genera hominum.

gehard, duratus (*al naar het verband met laboribus, multâ exercitatione, usu armorum, omnium rerum patientiâ*); patientis laboris, laborum, aestus, frigoris; *in 't geheel niet g.*, intolerantissimus laboris;

tegen iets g. zijn, obduruisse ad, contra alqd.

gehardheid, duritia; patientia laboris, laborum, frigoris, aestus; *ook alleen patientia*.

geharnast, **z. harnassen**.

geharrewar, lis, iurgium, rixa, of *p l u r*. **gehecht**, deditus (alci, alci rei); studiosus (alcs, alcs rei); fidelis (alci, in alqm), amans (alcs); *zeer aan iem.* *g. zijn*, totum of proprium, studiosissimum esse alcs; deservire alci, alci totum deditum esse.

gehechtheid, studium, amor; voluntas; benevolentia, pietas (erga alqm); *kinderlijke g.*, pietas.

1. **geheel** (a d i.), totus (van *hetgeen oorspr. een geheel vormt, tegenover de afzonderlijke deelen*); universus (gezamenlijk, alle afzonderlijke deelen te zamen gedacht); cunctus (vereinigd); = volledig, plenus; omnis (langs de g. kust, omni orā maritimā); iemds g. ondergang tweebrengen, alqm plane perdere, bonis evertere; hij besloot tot de g. verwoesting der stad, urbem funditus delere decrevit; hij hield hem in g. afhankelijkheid van zich, eum in sua potestate ac ditione tenuit; v. d. grootte, menigte, b. v. een g. massa van iets, maxima vis of copia, ingens numerus alcs rei; een g. man, plane vir, ook alleen vir; een g. soldaat, vir plane militaris; een g. veldheer, dux of imperator egregius, unicus; = ongeschonden, onveranderd, integer; solidus; v. d. tijd ook perpetuus; in zijn g. leven, perpetuā vitā; een g. jaar, annus integer (waarvan niets afgenomen is), totus (niet slechts eenige maanden), plenus (een vol jaar); onvertaald blijft „geheel” in zinnen als: met zijn g. ziel en al zijn middelen zich op dien oorlog werpen, et animo et opibus in id bellum incumbere (Caes.). ! het geheel, een geheel, totum; tota res (tegenover de afzonderlijke deelen); omnia (b. v. novare); universa res, universitas (als hetgeen de afzonderlijke deelen in zich begriipt); universum genus of alleen genus, b. v. alqd ad genus et ad naturam universam (het algemeene) revocare; (als uit leden bestaande) corpus; zich tot één burgerlijk g. vereenigen, in unum civitatis corpus of alleen in unam civitatem coalescere; summa (exeritūs), summa rerum (summae rerum praesae, summa rerum in periculum venit); = het gemeenbest, res publica; in zijn g. laten, servare, conservare; in of over het g. (genomen), in summa; over het g. was dit de bedoeling zijner rede, dat enz., summa fuit orationis m. a c c. c. i n f.; omnino; universe; in betr. tot een nomen universus, b. v. de u. philosophia dicere (over de ph. in haar g.). — A d v., omni ex parte, omnibus partibus; g. volmaakt, omnibus numeris absolutus; = geheel en al, volledig, door en door, omnino plene, plane, prorsus; valde, maxime, summe; penitus, radicitus, funditus; longe (alius, aliter, secus); g. alleen, unus, solus, z. alleen; in samenstellingen ook door de-, per-, con-, b. v. devincere, debellare; pervertere; commutare; een provincie g. onderwerpen, provinciam conficere; g. loochenen, pernegare; g. verslaan, fundere et fugare; g. verslagen worden, ad interfectionem caedi, deleri; dat is g. onjuist, falsum est id totum; hij is mij g. toegedaan, totus mihi deditus est; g. van voren af aan, z. voren, 2; in 't g. niets, nihil omnino; in 't g. niet, minime, nequaquam; nullo modo of pacto; g. dezelfde, idem ille of hic, iste; niet g., minus; parum (alci credere); toch is hij niet g. orwetend, nec tamen scit mihi; g. alsof, iuxta ac si, ita quasi; g. als iets, pro alqa re; zij weerden het geweld van de hunnen af, g. alsof zij zelf in gevaar waren, vim suorum ipsi pro suo periculo defendebant (Caes.).

2. **geheel**, (s u b s t.), z. 1. geheel, in h. midden.

1. **geheim** (a d i.), = verborgen, aan den blik onttrokken, occultus, occultus, tectus; = slechts aan de ingewijden bekend, arcanus; g. godsdienst, initia (n. p. l.); = van anderen verre gehouden, secretus; = heimelijk, in stilte plaats hebbende, clandestinus; tacitus (voluntas, suffragia, cura); furtivus; de g. vijand der vrijheid, insidiator libertatis; = diep verborgen, reconditus, absconditus, latens; g. wetenschappen, litterae interiores quaedam et reconditae; g. eeredienst, leer, z. mysteriën; een g. plaats (voor een godsdienstig feest), opertum (bonae dae); in 't g., arcano; occulte; in occulto; secreto, sine of remotis arbitris; tecte, latenter, clam, obscure (het licht schuwend); tacite, silentio (in stilte); furtim (tersluiks); ik zeg u dit in 't g., houd dit g., hoc tibi soli dictum puta haec tu tecum habeto, hoc tibi in aures dixerim; arcano tibi ego haec dixi; soms door sub- met het verbum, b. v. subduere, surripere.

2. **geheim** (s u b s t.), arcanum of secretum, occultum; res arcana, occulta; in den p. l. ook silenda (Liv.); = geheime kunsten, heimelikheden, mysteria (m. rhetorum aperire; ook s i n g.: alqd tacitum tamquam mysterium tenere); toevertrouwd g., commissia (pl.); een g. niet kunnen bewaren, commissia enuntiare; dat is geen groot g., haec res sane non est recondita; dat is een publiek g., haec palam secreto narratur; dat is geen g. meer, hoc in vulgus exit of emanavit; iets is een g. voor mij, alqd mihi ignotum est; iets is geen g. voor mij, alqd me non praeterit of non fugit; zij hebben ook geen gg. voor elkander, nec quicquam secretum alter ab altero habent; iets als g. hooren, inaudire alqd (de alqd, de alqa re ex alqo); ergens geen g. van maken, prae se ferre, non clare, non occultare alqd.

geheimenis, z. 2. geheim.

geheimenisvol, z. 1. geheim, geheimzinnig.

geheimhouden, occultare, silentio tegere, occultum of tacitum habere alqd; continere, abdere; iets niet g., non obscure ferre, haud occultum habere of tenere; prae se ferre; enuntiare; iets voor iemds g., clare alqm alqd, de alqa re.

geheimhouding, occultatio; door omschr.; onder g. z. zegel.

geheimmiddel, remedium arcanum; arcana (n. p. l.).

geheimschrift, notae of litterae secretiores, ook alleen notae; het daarin geschrevene, furtivum scriptum.

geheimschrijver, v. e. koning, scriba regis; v. d. keizer, magister scriini epistolatum.

geheimzinnig, arcanus; g. zaken, res arcanae; arcana (n. p. l.); er had zich een g. gerucht verbreid, rumoris nescio quid afflaverat; een g. mensch, homo occultus, tectus et occultus.

gehelmd, galeatus.

gehemelte, palatum.

geheugen, z. veroorloven.

geheugen, memoria; een goed, sterk g., memoria bona, firma; een slecht, zwak g. hebben, memoriā vacillare; een goed, sterk

g. hebben, memoria valere, vigere; acri memoria esse; *een leugenaar moet een goed g. hebben*, mendacem memorem esse oportet (Quint.); *die een goed g. heeft*, memor, iets of iemand in het g. hebben of houden, alqd memoria tenere; *alcs rei*, alcs memoriam tenere; *z. gedachtenis*; *iets in het g. prenten*, memoriae mandare (alqd, ook m. acc. c. i. n. f.); (*vast*). memoriae of animo suo affigere; *een vast in het g. geprinte zaak*, res memoriae infixa; *vast in het g. geprint zijn*, haerere of penitus insedisse in memoria; *fixum esse in animo*; *animo infixum esse*; *het g. begeeft (iemand)*, laat (iemand) in den steek, memoria labat; (*mij*) memoria mihi non constat, me deficit; *uit het g. gaan*, verdwijnen, elabi, excidere memoria; *excidere*, effluere ex animo; *dat is mij uit het g. gegaan*, hoc fugit memoriam meam; *iets in het g. terugroepen*, *z. terugroepen*; *uit het g. (van buiten, uit het hoofd)*, ex memoria; *memoriter*; *z. buiten*, **1**, op het einde; *uitsluitend een zaak van het g. zijn*, memoria solā constare; *vgl. gedachtenis*. **geheugenkunst**, ars of artificium memoriae.

gehinrik, hinnitus.

gehoor, **1.** = *zintuig des gehoors*, auditus; *sensus audiendi of aurium (niet f. itas audiendi)*; *een slecht, zwak g.*, gravitas audiendi; *- hebben*, gravitus audire; *surdastrium esse*. — **2.** = *het aanhooren*, audientia; *zich, iemand g. verschaffen*, audientiam facere sibi, alci; *iemand of iets g. geven*, *verleenen*, *schénken (het oor leenen)*, aures praebere alci; *alci aures suas dedere*; *alqm, alqd audire*; *alci obodire*, auscultare, aures patefacere (assentatoribus); *- aan vriendschappelijke raad*, amicorum consilio uti, amicum momentum audire; *- aan aller klachten*, patent aures querelis omnium; *- aan de praatjes van het volk*, sermonibus vulgi se dare; *g. vinden*, audiri (in of bij iets, de alqa re); (*v. iemand, die iets verzoekt*) impetrare (alqd); *g. vinden bij iemand*, (*v. zaken*) secunds auribus accipi ab alqo; (*v. personen*) benigne audiri, silentio of cum silentio audiri, accipi (ab alqo); *alqs alci aures dat*, aequis auribus alqm accipit; *alcs aequissimis uti auribus*; *aditum ad alcs aures habere*; *het g. treffen ad aures accidere*; = **audientie**, *z. a.*; = **auditorium**, *z. a.*

gehoornd, cornutus.

gehoorrgaan, *z. gehoor*, **1**.

gehoorzaal, auditorium; *de gg. der filosofen zijn ledig*, in philosophorum scholis solitudo est.

gehoorzaam, qui (quae) paret; dicto audiens; obodiens, obtemperans; *vgl. gehoorzamen*.

gehoorzaamheid, obtemperatio; obodientia; obsequium (in alqm, alcs); *g. betoonen*, *z. gehoorzamen*; *v. ondergeschikten* off officium (ad officium reducere alqm, in officio retinere, continere alqm; in officio non manere); = *subordinatie*, modestia; *kindertijke g.*, pietas.

gehoorzamen, parère (= *voortdurend gehoorzaam zijn*); obodire, dicto audientem esse, audire alqm, auscultare alci (*naar iemds woorden of bevel luisteren*); obtemperare (*zich naar den wil van een ander richten*); obsequi (*uit liefde en vriendelijk-*

heid iemand ter wille zijn); *morem gerere*, morigerari (*aan iemds eischen en luimen toegeven*); in officio esse (*v. onderworpenen en ondergeschikten*); *iemand niet willen g.*, ook alcs imperium recusare; *v. soldaten*, imperium detrectare, imperium auspiciūque abnuere.

gehoord, *z. gehoornd*.

gehouden, = *verplicht, z. houden*, **1**, **10**. **gehucht**, vicus parvus; viculus; *een groot g.*, vicus; *in gg. wonen*, vicatim habitare.

gehuichel, *z. huichelarij*.

gehuil, = *het huilen*, *z. huilen*.

gehunk, desiderium (alcs, alcs rei); summum of mirum desiderium.

gehuuppel, exsultatio.

geil, **1.** = *te veelderig*, luxuriosus; *g. zijn*, luxuriare. — **2.** = *wellustig*, libidinosus; *avidus veneris*; *salax (aries)*.

geilheid, **1.** luxuries. — **2.** salacitas; impetus ad venerem.

geit, capra, capella; *v. d. geit*, *geite(n)*-, caprinus of door den genet. caprae, caprarum.

geitebok, *z. bok*, **1**.

geitenhoeder, caprarius.

geitenstal, caprile.

geitenvlesch, (caro) caprina.

gejaag, cursus; festinatio.

gejaagd, trepidus; *g. zijn*, trepidare.

gejaagdheid, trepidatio; aestus.

gejammer, *z. jammer*, **1**.

gejank, ululatus.

gejeuk, pruritus.

gejubel, *gejuich*, = *het jubelen, juichen, z. juichen*.

1. gek (*a d. i.*), = *dom*, dwaas, stultus, ineptus; = *belachelijk*, potsierlijk, ridiculus; = *zonderling*, vreemd, mirus; = *ongerijmd*, absurdus; = *verkeerd*, pravus; = *onzinnig*, insanus; = *vaanzinnig*, mente captus; *delirius* (*zich als zoodanig aanstellen*, inepte se gerere); = *modegek*, homo of iuvenis totus de capsula.

2. gek (*s u b s t.*), = *dwaas*, homo stultus, fatuus, demens; *iemand voor den g. houden*, ludibrio habere alqm; *allekens g. zijn*, omnibus ludibrio esse; = *kwaast*, kwibus, homo ineptus (*zich als zoodanig aanstellen*, inepte se gerere); = *modegek*, homo of iuvenis totus de capsula.

gekakel, *gekak*, *z. gebabbel*.

gekef, *gekerm*, = *het keffen, kermen, z. keffen, kermen*.

gekheid, = *dwaasheid*, *z. a.*; = **gekenpraat**, *z. a.*; *zonder g.*, extra iocum; *remoto ioco*; serio; *in g.*, per iocum of ludum; *g. maken*, iocari, ludere; *vgl. scherts, schertsen*.

gekibbel, *gekijf*, *z. twist*.

gekken, iocari; *lulere*; *met iemand g. = iemand voor den gek houden*, ludibrio habere alqm, ludere alqm.

gekkenhuis, *b.v. hij behoort in het g.*, naviget Anticyram (Hor.).

gekkenpraat, nugae, ineptiae.

gekkenwerk, stulte of inepte factum.

gekkenrij, iocus, ludus; *vgl. scherts*.

gekkin, stulta, fatua.

geklag, *z. klacht*.

geklap, *geklapper enz.*, *z. klappen, klappen enz.*

gekroesd, crispus; *g. haar*, capillus crispus.

gekscheren, *z. schertsen*.

gekuistich, politus, elegans.

gekunsteld, *z. geaffecteerd*; *v. d. rede* ook nimium depictus, floribus nimis conspersus; floribus oneratus.

gekus, **gekwaak**, **gekweel**, = *het kussen enz.*, *z. kussen enz.*

gelaat, *z. gezicht*, *2.*

gelaatkenner, qui se proficitur hominum mores naturasque ex corpore, oculis, fronte pernoscere; *als techn. term.*, physiognomon.

gelaatkunde, ars hominum mores naturasque ex corpore, oculis, fronte pernoscenti; *als techn. term.*, "physiognomia.

gelaatkundige, *z. gelaatkenner*.

gelaatskleur, color oris; *in het verband alleen color*.

gelaatsstrekk, lineamentum oris; *gelaats-trekken* ook os of vultus, os vultusque.

gelaatsuitdrukking, vultus.

gelaatsvorm, oris habitus, os vultusque, facies, lineamenta (*n. pl.*).

gelach, risus; cachinnus (*luid, schaterend g.*); *in g.*, *in een luid g. uitbarsten*, risum of cachinnum edere, tollere; cachinnare, in risum of in cachinnos effundi.

gelag, convivium; *ik zal het g. moeten betalen*, istaec in me cudetur faba (*Ter.*); *vgl. drinkgelag*.

gelang, *naar g.*, prout; *n. g. iem.*, ut quisque; *hij gaf den soldaten geld*, *n. g. elk het verdiende*, militibus pecuniam pro meritis cuiusque dividit.

gelasten, *z. bevelen*.

gelaten, aequus, quietus, tranquillus; sedatus; temperatus, summissus (vox, oratio); placidus; patiens (*geduldig*).

gelatenheid, animi aequitas, animus aequus, animus sedatus; *met g.*, aequo animo, patienter, placide.

geld, pecunia; nummus (*als men aan de geldstukken denkt, = munt*); aurum, argentum, aes (*als men aan de stof, het metaal denkt*); pretium (*geld, waarvoor men iets koopt of doet*); = *vermogen in 't alg.*, opes (*pl.*); res familiaris; fortunae; pecunia; *veel g.*, magna of grandis pecunia, ook multum pecuniae, multae of magnae pecuniae (*pl.*), *maar niet multa pecunia*; *weinig g.*, parva pecunia; *groot en klein g.*, nummi omnis notae; *goed, echt g.*, nummi probi, veri; *vals, slecht g.*, nummi falsi, adulterini; *baar g.*, *z. 4. baar*; *voor g.*, pretio, argento, pecuniae causā, pretio motus of adductus, mercede conductus, nummis acceptis (alqs omnia facit); mercede (docere); *door g. of gunst iets uitrichten*, pretio aut gratia efficere alqd; *voor veel g.*, magno of impenso pretio; *ook alleen magno (emere vendere)*; *voor g. en goede woorden*, precibus, pretio; *er is geen g. onder de menschen*, magna est pecuniae raritas; *een g. hebben*, laborare de pecunia; *veel g. hebben*, pecuniosum of bene nummatum esse, pecuniis abundare; *algemeener = beniddeld zijn*, opibus florere; *vrij veel g. bij zich hebben*, alligantur nummorum secum ferre; *g. uit iets trekken*, pecuniam facere ex re; *veel g. uit iets maken*, magnam ex re pecuniam conficere; *g. met iets verdienen*, in quaestum

conferre alqd; *aan zijn g. komen*, ad suum pervenire; *arm aan g.*, inops pecuniae of alleen inops; *belooning in g.*, praemium pecuniae of rei pecuniariae; *geschenk in g.*, munus pecuniae; praemium pecuniae of rei pecuniariae; (*onder de keizers aan de soldaten*) donativum; *een groot geschenk in g.*, munus magnae pecuniae; *offer in g.*, iactura; *ondersteuning in g.*, b.v. door een o. i. g., pecuniā tribuendā; *iem.* een o. i. g. doen toekomen, alcs tenuitatem pecuniā sublevare; *toelage in g.*, (*v. soldaten*) stipendium auctum; *uitdeeling van g. (met slechte bedoeling)*, largitio; *uitdeeler van g.*, divisor pecuniarum (*in 't alg.*); largitor; *voorschot in g.*, mutua pecunia.

geldafpersing, -afzetting, *door pecuniam cogere*; (*door een stadhouder i. e. provincie*) pecuniae repetundae; repetundae.

geldbeurs, *z. beurs*.

geldboete, multa; damnum (*als verties*); *zich een g. op den hals halen*, multam committere; *iem.* een g. opleggen, dicere of irrogare alci multam; *een g. niet kunnen betalen*, multam sufferre non posse.

geldbuidel, *z. beurs*.

gelddorst, *z. geldgierigheid*.

gelden, I. = *een zekere waarde hebben*, pretium habere, (*Liv.*) in pretio esse; *weinig*, *veel*, *meer g.*, parvi, magni, pluris esse. *Vand. A. = betekenis, invloed, aanzien hebben*, valere, pollere; *posse*; *veel g.*, multum valere, auctoritate florere, magna auctoritate esse, magnam auctoritatem habere; *vigere (in bello)*; *meer g.*, plus valere; *veel bij iem.* g., auctoritate of gratiā multum posse of valere, ook gratio-sum esse apud alqm; *niets of niets meer g.*, nullum esse; nullius momenti esse (apud alqm); *iacere (in ongenade zijn)*; *frigere, refrixisse (geen bijval of instemming vinden)*; nullo numero esse. — B. *voor of als iem.* of iets g., alqs of alqd habetur pro alqo, pro alqa re, alqs habetur loco c. gen. (plebs servorum loco) of numero, in numero (hostium); alqs numeratur m. praedicaatsnom. (Thucydides numquam est numeratus orator), alqd numeratur in (bonis) of inter c. acc. pl.; alqs refertur in numerum (deorum); alqs of alqd habetur m. praedicaatsnom., ook alqd habetur c. dat. (paupertas probro haberi coepit); alqs of alqd putatur m. praedicaatsnom. m. en z. esse; alqs existimatur c. inf. (nescire litteras, non didicisse); alqd censetur esse c. gen. (haec fabula Plauti esse); *te recht als of voor een wijze g.*, et esse et haberi sapientem; *iem.* of iets g. bij mij voor of als, habeo alqd of alqm pro c. abl. of loco of in numero c. gen.; alqs mihi est pro, ook instar (Plato unus mihi est i. omnium, geldt mij evenveel als enz.); alqd alci est met het neutr. van een a. d. i. (non eadem omnibus esse); alqm refero in numerum c. gen. pl., alqm numero in c. abl. of inter c. acc. pl.; habeo m. dubb. acc. (alqm parentem, alqd non dubium); alqd puto (esse) m. praedicaatsacc.; aruitor m. acc. c. int. — II. = *van kracht zijn*, valere, vigere; *in usu esse*, of versari; *v. wetten ook ratum esse*; exerceeri (*gehand-*

haafd worden). In 't bijz. **A.** iets laten g., ratum habere of ratum esse iubere alqd; = *billijken*, probare, comprobare; een verontschuldiging, wittucht laten g., accipere, probare excusationem, accipere causam; ik laat de verontschuldigen voor uw belediging g., valent apud me excusationes iniuriæ tuæ. — **B.** van iemand of iets, voor iemand of iets g., pertinere ad alqm, ad alqd; cadere in alqm, in alqd; dici posse of debere, dicendum esse de, valere in (in uno servulo non v. familie nomen; illud verbum v. in utramque rem). — **III.** *impers.*, het g. = het betreft, pertinere (ad alqm, ad alqd); di gold hen, hac oratione illi designabantur of describebantur; hoc illis dictum est; (v. e. aanval) peti; vgl. **betreffen**; = de kwestie loopt over iets, agitur de re; = iets staat op het spel, agitur alqd; door den gen., een zaak, waarbij het een valsche verdenking g., causæ falsæ suspitionis; dat kan men niet zeggen, als het de deugd g., hoc in virtute dei non potest; wie aarzelt, als het verdragen en in 't algemeen het volkenrecht g., onze veldheeren te stellen boven alle groote rechtsgeleerden? quis dubitet de foederibus et de toto iure pacis et belli omnibus iuris peritissimis imperatores nostros antefere? als het de eer g., ad honorem.

Doen gelden, exercere (legem, vim suam in alqm, imperium in alqm); obtinere, retinere (legem); interponere (iudicium suum); interserere (causam); zijn recht doen g., ius experiri, ius suum persequi; zijn aanspraken op iets doen g., vindicare sibi alqd; zijn aanzien of invloed, zich doen g., auctoritatem interponere, auctoritate sua uti; opes suas exercere; (bij iemand) auctoritate sua uti apud alqm, ad suam auctoritatem alqm adducere.

geldgebrek, inopia pecuniae of rei familiaris; difficultas nummaria of rei nummariae, ook alleen difficultas; angustiae pecuniae; = *hooge koers of schaarsche van het geld*, caritas nummorum.

geldgierig, cupidus of avidus pecuniae; ook alleen cupidus, avidus; vgl. **hebzuchtig**.

geldgierigheid, cupiditas of aviditas pecuniae; ook alleen cupiditas, aviditas; vgl. **hebzucht**.

geldheffing, exactio pecuniarum.

geldig, = *vast bepaald*, ratus, firmus; = *gepast, voldoende* (v. getuigenissen en dgl.), iustus, idoneus (excusatio); g. zijn = **gelden**, z. a.

geldigheid, b.v. van getuigenissen, fides, auctoritas.

geldkist, theca nummaria; arca.

geldkoers, z. **koers**, 2.

geldmiddelen, pecuniae, copiae, facultates.

geldnood, z. **geldgebrek**.

geldschuld, z. **schuld**, 1.

geldsom, pecuniae summa, of alleen summa; pecunia.

geldsoort, nummorum genus.

geldstraf, z. **geldboete**.

geldstuk, nummus.

geldswaarde, pretium; drie landgoederen van zoo groote g., tria praedia tantæ pecuniae; naar g. schatten, pecuniâ aestimare.

geldverkwister, -verspiller, prodigus pecuniae.

geldverkwisting, -verspilling, effusio pecuniae.

geldverlegenheid, z. **geldgebrek**.

geldwezen, res nummaria of pecuniaria.

geldwisselaar, z. **bankier**.

geldzaak, res pecuniaria of nummaria.

geldzak, sacculus nummorum.

geldzucht, z. **geldgierigheid**.

geldzuchtig, z. **geldgierig**.

geleden, abhinc (gevol. c. a. c. c.), b.v. triennium, XIV annos; lang g., multo ante, longe ante; vrij lang g., aliquanto ante; drie jaar g., ante tres annos, tribus annis ante, tres ante annos, tribus ante annis; tertio anno ante, tertio ante anno; abhinc tres annos; kort g., modo, nuper; paulo ante; het is drie jaren g., dat enz., sunt tres anni, cum c. i. n. d. i. c. (niet quod); het is lang g., sedert of dat enz., iam diu factum est, cum of postquam c. i. n. d. i. c.

geleding, artus, articulus; commissura.

geleerd, 1. v. personen, doctus, doctrinâ instructus; eruditus, litteris eruditus; litteratus; vele gg., multi viri docti of multi et ii docti (niet multi docti); groote, uitnemende gg., viri doctissimi etc. (niet magni, eximii viri docti); z. **groot**, 2; een uitstekend g., vir praestanti litterarum scientia; een veelzijdig g., homo omni doctrina eruditus; de geleerden, viri docti of eruditi; homines litterati; ook alleen docti, eruditi, wanneer er van den geheelen stand sprake is; alle gg., omnes docti, quivis doctus, doctissimus quisque; geen g., nemo doctus (niet nullus doctus). — 2. v. zaken, litteratus; een g. gesprek houden, sermonem habere de artium studiis atque doctrina; ook doctus, als de betrekking op een persoon voor de hand ligt, b.v. eorum (Pythagoreorum) doctissimas voces (Cic.); doctissimos sermones requirens tuos (Cic.); g. taal, oratio erudita (tegenover oratio popularis). — A d. v., docte, erudite.

geleerdheid, doctrina, eruditio, litterae (voor zoover zij op schriftelijke oorkonden berust); scientia litterarum.

gelegen, 1. = *liggend*, situs, positus (mid-den in de zee, in medio mari); tegenover iets g., z. **tegenoverliggen**; dicht bij iets g., z. **aangrenzend**. — 2. = *gesteld* (b.v. het is zoo met de zaak g.), z. 2. **gesteld**; = *gepast, geschikt, opportunus* (tempus, locus); commodus (commodius anni tempus); als het u g. komt, cum erit tuum commodum, si tibi erit commodum; voor zoover het u g. komt, quod commodum tuo fiat of quod commodum tuo facere poteris; den voor iemand g. tijd afwachten, commodum alicui expectare; aequus (v. plaats en tijd); ook suus; z. ook **geschikt**; a d. v., opportune, commode, bene; zeer g., peropportune, percommode, optime. | er is aan g., interest, refert; er is mij aan g., interest, refert meâ; (hem) interest illius, (Cicero) Ciceronis; (veel) multum of magni, magnopere interest; (weinig) parvi; (niets) nihil; (hoeveel?) quantum of quantopere interest? quanti refert? Datgene, waaraan iemand iets g. is, wordt door den a. c. c. i. n. f. of door een indirecten vragenden zin, soms door een zin met ut of ne, als er geen nieuw subject

bijkomt, door den enkelen i n t. uitgedrukt.
gelegenheid, occasio (tot iets, alcs rei; v. d. bloote mogelijkheid iets te doen); opportunitas (tot iets, alcs rei; goede, gunstige g.); ansa (slechts in verbinding m. verba, die bij het beeld van handvat en greep passen, b.v. tamquam ansam dare alci ad reprehendendum); v. een machtiging, mogelijkheid in dpl., potestas, facultas, copia; aditus (mogelijkheid om iets te bereiken); = aanleiding, locus (gaudendi, seditionis); toevallige g., casus (b.v. navigandi). | een g. benutten, verzuimen, z. **benuttingen, verzuimen**; op een g. loeren, tempori insidiari; iemd een g. tot iets geven, verschaffen, alci occasionem dare, praebere alcs rei, ad alqd faciendum; potestatem, copiam dare, facere; facultatem dare alcs rei; ansam dare alcs rei, ad, locum dare alci ad (ad incendenda opera, Liv.); spatium (tijd, gelegenheid) dare; iemd g. geven om te ontluchten, alci effugium dare; g. tot iets hebben, est alci copia alcs rei; g. hebben, om met iemd te spreken, zirh bij iemd aan te bevelen, aditum sermonis cum alqo, aditum commendationis habere ad alqm; g. vinden, occasionem reperire; occasionem of facultatem of locum nancisci; g. vinden, om dit te wagen, nancisci aditus ad ea conanda (Caes.); - om den dood te ontgaan, effugium mortis assequi; een heerlijke g. tot iets, amplam alcs rei occasionem nancisci; zoo vaak ik g. vind, zekere lieden aan te treffen, quoties mihi certorum hominum potestas erit; er biedt zich een g. aan, facultas (occasio, opportunitas) datur of offertur, potestas datur; occasio ostenditur; een goede g. aanbieden, magnam dare facultatem; de g. ontbreekt, potestas deest; een g. aangrijpen, facultatem arripere, opportunitate temporis uti, occasione non deesse; de g. komt niet terug, non facile occasionem postea reperiemus; nullum erit tempus hoc amisso; zich een g. laten ontgaan, een g. laten voorbijgaan, amittere occasionem; deesse occasionei of tempori; occasionem of locum of facultatem praetermittere, occasionem of facultatem dimittere (ex manibus); de g. voor iets is voorbij, iam non locus est alci rei; bij g., occasione data of toblata; si occasio fuerit, tulerit; per occasionem; occasione; bij een gunstige g., per occasionem, per commodum, ex commodo; opportunitate alqa data; bij g. van iets, in c. a b l., b.v. in secessione populi; bij g. van een nachtelijken uitval uit de stad, ex oppido noctu eruptione facta; bij deze g., ook alleen hic, hoc loco, nunc, hac in re; bij de eerste de beste g., primo quoque tempore; ut primum occasio of potestas data est: bij vele andere gg., saepe alias. | Soms wordt „gelegenheid” in ’t geheel niet uitgedrukt, b.v. ook dat hadden wij dikwijls g. op te merken; dat enz., etiam illud saepe intelleximus m. acc. c. inf.; de g. om zijn dapperheid in praktijk te brengen, verliezen, exercitationem virtutis perdere.

geleide, comitatus; comites (pl.) = bescherming, praesidium; vgl. **begeleiding**.
geleidelijk, ordine, ex ordine; sensim; ratione et via.

geleiden, -er, -ster, z. **begeleiden** enz.

gelegeest, z. **beschermgeest**.

geletterd, litteratus; litterarum studiosus; v. d. zgjn, litteras didicisse; doctum esse; vgl. **geleerd**.

geldig, 1. = 1. lid, z. a. — 2. = rij soldaten, ordo; de gg. ordenen, copias ordinare; ordines of aciem instruere (tot den strijd); het eerste, tweede, derde g. der Romeinsche slagorde, acies prima, media, extrema; in gg., ordinibus; in gesloten gg., compressis of confertis ordinibus; confertus, confertim; in het g., ordinati (consistunt), ordinatim (ire); in het g. blijven, niet uit het g. wijken, z. 1. **wijken**; buiten het g., niet in het g., sine ordinibus; solutis of incertis, turbatis ordinibus (effusi); effuse (ire, sequi); het g. verlaten, ordines relinquere, ab signis discedere; in het g., in acie; acie instructa; sub signis (duoce legionem); een soldaat, die in het g. vecht, miles statarius; de troepen in het g. plaatsen, aciem of ordines instruere; zich in het g. plaatsen, aciem ordinesque constituere; in het g. marcheeren, ordinatim ire, compositos et instructos procedere; door de gg. breken, ordines perfringere.

geliefd, gelieide, z. bemind, beminde.

1. gelieven (subst.), amantes; par inter se amantium; in het verband bij de lyrische dichters ook alleen pares.

2. gelieven (verb.), z. **believen**; hij geliefde dit te zeggen, placuit of libuit, visum est ei hoc dicere.

1. gelijk (adi.), 1. = effen, z. a. — 2. v. gelijken aard, gelijke grootte, similis, aequus; aequalis; par; geminus; ook aequus et par, par et similis, par atque idem; idem (b.v. eiusdem coloris, eodem colore); aequalis (zich g. blijvend); compar (conubium, consilium tuum parentis tui consilio); inter se aequales (van verscheidene gelijksoortige voorwerpen); g. rechten, iura; paria; ius aequum et par, par idemque; - hebben als de burgers, aequo et pari iure cum civibus vivere; in g. betrekking, iure g. rechten, ex aequo; iemd op g. tijn stellen met iemd, in aequo alqm cum alqo ponere; met g. kansen strijden, aequo Marte pugnare; g. met g. vergelden, met g. munt betalen, par pari referre, paria paribus respondere, parem gratiam (alci) referre; g. zoekt g., pares cum paribus facillime congregantur; in g. gunst staan als iemd, adaequare alqm gratia; bij een voor allen g. gevaar, aequato omnium periculo; alle burgers zijn voor de wet g., omnes cives legibus tenentur omnibus; mijns -, uws gg., homines mei, tui ordinis, eodem loco quo ego, tu nati; homines mei, tui similes; unus e nobis; een slag, die in gedenkwaardigheid nauwelijks haars g. heeft, inter paucas memorata of memorabilis pugna; in iets zijns g. niet hebben, alqa re parem of sui similem habere neminem; in drie g. deelen verdeelen, in tres partes aequaliter dividere; te g. tijd, eodem tempore; simul; in ’t g. brengen, conficere, transigere, expedire, explicare; componere (rem, in der minne schikken); van g. betekenis zijn, idem of eandem rem significare, declarare; idem valere; zich g. blijven, semper eundem of semper sui similem esse, permanere; non mutari (v. h. levenlooze en v. personen); is sum, qui semper fui

(v. personen); constantem esse (b.v. motus lunae; v. geruchten en dgl.; v. personen = consequent blijven); constantem reperiri; constare (alci, v.d. gelaatskleur, -trekken); constare sibi (consequent blijven, v. personen, in alqa re); *zich g. blijvend*, aequabilis (in iets, alqa re, v. h. levenlooze en v. personen); (sibi) aequalis (in alqa re, v. personen); semper idem, sibi constans (v. zaken en personen); stabilis (onveranderlijk, v. zaken en personen); a d v., constanter.

A d v., 1. v. aard, toestand en dgl., aequè, pariter, eodem modo; similiter; = *gelijkmatig*, aequaliter, aequalibiter (b.v. distribueren); = *zoals*, ut, sicut, velut, quemadmodum, quomodo. — 2. = *tegelijk*, z. a.

2. *gelijk* (s u b s t.), *gij hebt g.*, recte dicis of mones; sunt ista; ita est (in het antwoord); *hij heeft g.*, als hij beweert, recte affirmat; *zoo dacht hij en hij had g.*, ita sensit et vere quidem; *geen g. hebben*, errare; falli; *iemd g. geven*, assentiri alci, (in alles) assentari; *g. krijgen*, vincere, pervincere; *g. met g. vergelden*, z. 1. *gelijk*. *gelijkaardig, -heid*, z. *gelijkslachtig, -heid*.

gelijkbeduidend, -beteekenend, idem of eandem rem significans, declarans; *g. zijn*, idem of eandem rem significare, declarare; idem valere.

gelijkblijven, *zich g.*, z. 1. *gelijk*.

gelijkelijk, pari of eodem modo, pariter, similiter, aequè; aequaliter, aequalibiter, vgl. 1. *gelijk* (A d v., 1).

gelijken, op iemd of iets g., gaan g., similem esse alci, alcs, alci rei; ad similitudinem alcs, alcs rei (prope, propius, proxime) accedere; est, intercedit inter eos similitudo; *preferre alqm*, alqd alcs; *op iemd g. (wat uiterlijk betreft)*, specie et vultu alcs of alci similem esse, (zeer, sprekend) insignem alcs similitudinem prae se ferre; *zij g. op elkander als twee druppels water*, non ovum tam simile ovo quam hic illi; *iets dat op iets g.*, alqa species, species alcs rei (alqa species consularis exercitus); *din-gen, gevallen, die op elkaar g.*, similitudines; vgl. *overeenstemmen*.

gelijkend, similis (alci of alcs); *vrij wel g.*, assimilis (c. d. a t.); *volmaakt g.*, consimilis (alci of alcs), geminus (alci rei, alqa re, ook g. et similis), simillimus; *g. zijn*, z. *gelijken*; a d v., similiter, simili modo; (zeer, sprekend) simillime.

gelijkenis, similitudo, simile, collatio; v. personen, die op elkaar gelijken, similitudo oris.

gelijkgezind, consentiens; voluntate similis; qui in eadem sententia est; *in de staatkunde*, qui idem de re publica sentit; *in het verband alleen* qui idem sentit; qui eadem consilia sequitur; *g. zijn*, idem sentire, (v. velen) consentire inter se; voluntate eadem esse, in eadem sententia esse; - *met iemd*, consentire cum alqo; vgl. *geestverwant*.

gelijkheid, 1. = *effenheid*, z. a. — 2. aequalitas; aequalitas (gelijkvormigheid); aequitas (gelijkheid voor de wet); similitudo (overeenkomst); *g. in rechten*, iuris aequalitas, ius aequabile; *par ius*; *g. van neigingen en gezindheden*, eadem studia; eadem voluntates; voluntatum, studiorum, sententiarum consensio.

gelijkluidend, 1. eig., concinens; consonus. — 2. overdr., z. *eensluidend*; een g. afschrift van het document, tabulae eodem exemplo; *zijn meening was bijna g.*, in eandem fere sententiam disputavit; *g. zijn met iets*, congruere cum alqa re.

gelijkluidendheid, concentus.

gelijkmaken, 1. = *effenen*, z. a. — 2. iets met iets anders g., aequare (ira vires; leges); adaequare (alqd alci); coaequare; *volkomen g.*, exaequare (libertatem, iura, pericula); *met de grond g.*, solo aequare; complanare (domum).

gelijkmaking, aequatio, exaequatio (on-eig.); door de verba.

gelijkmatig, aequalibilis, constans; a d v., aequalibiter, constanter.

gelijkmatigheid, aequalibitas.

gelijkmoedig, aequo animo praeditus; constans; a d v., aequo animo; constanter; *patienter (geduldig)*.

gelijkmoedigheid, animus aequus, aequitas animi; aequalibitas; constantia; *met g.*, aequo animo.

gelijknamig, eodem nomine of cognomine; is cui idem nomen of cognomen (bijnaam) est; is cui eadem appellatio (benaming) est; *g. zijn*, eodem nomine of cognomine appellari.

gelijksachtig, -soortig, eiusdem generis, eodem genere; sui generis; *g. onder elkander*, aequales; *niets verlangt zoo zeer naar het g.*, als de natuur, nihil est appetentius similium sui quam natura (Cic.).

gelijkslachtig, -gelijkssoortigheid, ratio par; *g. der deelen van een zaak onderling*, aequalitas.

gelijksstaan, z. *evenaren*; welke (geschriften) in getal reeds bijna g. met gene, qui (libri) se iam illis fere aequarunt (Cic.).

gelijkstellen, aequare, adaequare; coaequare; *parem putare of iudicare*; iuxta aestimare (Sall.); alqd alci rei, alqm alci in aequo ponere, alqm alci parem ponere, alqd alci rei par facere; alqm cum alqo eodem numero of loco habere; comparare (alqm alci of cum alqo); *zich met iemd g.*, se cum alqo exaequare.

gelijkstelling, aequatio of exaequatio; = *gelijke rechten*, aequa iura; ook door aequari, exaequare; *met g. van aller rechten*, aequato iure omnium.

gelijktijdig, eiusdem temporis; quod eodem tempore est of fit; *door de g. nederlaag des consuls*, clade eodem tempore a consule accepta; *g. met iemd levend*, aequalis alcs of alci.

gelijkvormig, aequalibilis; a d v., aequalibiter.

gelijkvormigheid, aequalibitas.

gelijkzijdig, aequis of paribus lateribus.

geloef, mugitus.

geloofte, = *belofte aan de goden*, votum; een g. doen, vovere alqd; votum facere of suscipere; voto se obstringere, (luide) votum nuncupare; een g. vervullen, votum reddere, solvere, persolvere, exsolvere; voti religione se liberare.

geloof, 1. = *meening, overtuiging*, opinio, persuasio (alcs rei, de alqa re); *g. aan God, de goden*, opinio dei, deorum; ook opinio dei; *het algemeene, wijd verbreide g.*, dat enz., vulgata of communis opinio, qua cre-

ditur etc.; *algemeen g. aan iets*, omnium dealqare opinio; *door omschr.*, b.v. nooit heb ik het g. aan God verloren, nunquam desii credere esse deum; *iemd g. aan iets bevestigen, versterken*, afferre quo alqs firmitus credit; *ik heb het vaste g.*, certo mihi persuasi; *iemd tot het g. brengen*, dat enz. = *iemd doen gelooven*, dat enz., z. **gelooven**; *onvertaald blijft „geloof” in het verband*, b.v. niemand zal mij het g. aan de onsterfelijkheid ontrooven, me nemo de immortalitate depellet (Cic.). — **2.** = *het aannemen v. d. bewering van een ander*, fides; fiducia (vertrouwen); *iemd of iets g. schenken*, alci (alci rei) credere, fidem habere of tribuere of adiungere; *confidere alci*; *iemd geen g. schenken*, alci fidem abrogare of denegare; *iets g. verschaffen*, alci rei fidem facere, afferre of addere; *iets of iemd vindt g.*, creditur alqd, creditur alci, fides habetur, tributur of est alci, alci rei; *nadat de onsterfelijkheid (van Romulus) g. gevonden had*, facta fide immortalitatis. — **3.** in gods-dienstigen en kerkelijken zin, s u b j e c t i e f: fides; *g. in God*, fides in deum of quam in deum habemus; *het zaligmakend g. (in Christus)*, fides salvifica (in Christum); *het Christelijk g.*, fides Christiana; = *vertrouwen*, fiducia; *o b j e c t i e f* = *geloofsleer*, religio; doctrina; (*de confessie of de eere-dienst*) religiones.

geloofbaar, geloofelijk, credibilis; *facilis ad credendum*; = *waarschijnlijk, probabils, veri similis*; *het is nauwelijks g.*, dat enz., vix credendum est m. a. c. c. i. n. f.; *dat schijnt mij niet g.*, illud non adducor ut credam; *het schijnt mij geloofelijker, magis adducor ut credam*; *iets maakt het g.*, dat enz., alqa re credibile est m. a. c. c. i. n. f.; *dat is geloofelijker*, id propius fidem est; *a d v.*, credibiliter.

geloofbaar-, geloofelijkheid, fides.

geloofsartikel, *caput of locus doctrinae sacrae; z. **geloofsleer**.

geloofsbelijdenis, professio quid sentias de rebus divinis; *geschreven g.*, *formula of lex Christiana of religionis; symbolum (in kerk. Latijn); *de Augsbursche g.*, *confessio in consensu Imperii Augustae Vindelicorum recitata; *confessio Augustana.

geloofsbrief, litterae publicae, in het verband litterae alleen; testimonium publicum.

geloofsdwang, de rebus divinis sentiendi quae velis, libertas nulla; *in een vrijen staat mag geen g. zijn*, in civitate libera religiones liberae esse debent.

geloofsgenoot, eadem sacra colens; iisdem sacris addictus.

geloofsgeschild, *controversia, quae est de rebus dogmaticis.

geloofsleer, doctrina de rebus divinis; religiones (pl.; b.v. interpretari); *een enkel punt der g. (leerstelling)*, dogma (philos. leerstelling; Cic.); *locus doctrinae sacrae.

geloofsregel, Christelijke g., lex Christiana.

geloofsvrijheid, de rebus divinis sentiendi quae velis, libertas; *religiones liberae (vrije godsdienstoefening).

geloofwaardig, dignus cui credatur, fide dignus; fidus; certus, non incertus; non vanus; verus; locuples (reus, testis);

gravis (zwaarwichtig); idoneus (testis, auctor); *iets g. maken*, fidem conciliare alci rei, (geloofwaardiger-) augere fidem alci rei; vgl. **geloofelijk**.

geloofwaardigheid, fides; auctoritas; veritas (waarachtigheid); *geringe g.*, levis of incerta fides; *de g. van een getuige onderzoeken*, testem expendere.

geloop, = *het loopen, z. loopen*, op het einde.

gelooven, 1. = *voor waar houden wat een ander beweert*, credere (alqd, alci alqd); *iemd g. = iemd geloof schenken*, z. **geloof, 2**; *geloof mij*, mihi crede; *iemd iets doen g.*, adducere alqm, ut credat alqd; *fidem alci facere alci rei*; *iemd doen g.*, dat enz., alqm adducere, ut existimet of credat m. a. c. c. i. n. f.; *ik begin te g.*, dat enz., adducor, ut credam, putem m. a. c. c. c. i. n. f., of korter adducor m. a. c. c. c. i. n. f. of m. ut, b.v. adducor, hoc verum esse of ut hoc verum sit; *illud quidem vix adducor*, ut ea tibi non vera videantur (Cic.); *absol.*: adducor igitur et propemodum assentior; *zich licht laten verleiden te g.*, zoo maar g., facile ad credendum adduci of impelli; *ik g. het graag*, facile credo. — **2.** = *meenen, putare*, existimare, arbitrari, censere, credere, iudicare, opinari; *ook door videri*; *op deze plaatsen g. men*, dat enz., in his locis opinio est m. a. c. c. c. i. n. f.; *maken, dat anderen iets g.*, opinionem alci rei praebere of afferre; *iemd doen g.*, dat enz., in eam opinionem adducere alqm, ut putet etc.; *persuadere alci alqd*; *aan iets of iemd g.*, credere alqd, alqm esse (aan God, aan de onsterfelijkheid, deum esse, animas immortales esse); *aan deze vroegere onbaatzuchtigheid der Romeinen gelooven*, credere fuisse homines Romanos hac quondam continentia; *aan een geluk-kigen afloop v. d. oorlog g.*, sperare belli exitum felicio of prosperum fore; *g. ik (als tusschenzin)*, credo; opinor; puto; *naar ik g.*, mea quidem opinio, ut ego existimo; *quomodo mihi persuadeo*; *ik g. vast*, mihi persuasum est; *persuasum habeo*; certo mihi persuasi.

geloovig, pius erga deum of alleen pius; *haud intacti religione animi*; *een geloovige (in kerk. zin)*, *veram (Christi etc.) doctrinam sequens.

geloovigheid, animus pius; z. **geloof, 3**.

gelui, = *het luiden, z. luiden, 1*.

geluid, sonus; sonitus; vox (stem v. e. levend wezen); *g. geven*, sonare; *sonum edere*, reddere; *v. levende wezens*, vocem mittere, emittere; *hiscere* (non audent hiscere); *hetgeen g. geeft*, vocalis.

geluimd, z. gestemd.

geluk, fortuna; fortuna secunda of prospera; *buitengewoon g.*, singularis fortuna; *geen g.*, fortuna adversa; *g. hebben*, fortuna favet of suffragatur alci (het g. is iemd gunstig); *fortuna of f. secundā of (in een enkel geval) prospero fortunae flatu uti*; *res alci semper succedunt of prospere eveniunt*; *in omnibus rebus felicitate uti*, (in of bij iets) fortunā uti in alqa re; *(bij het spel) prosperā aleā uti*; *(goed) door het g. bedacht*, fortunatus (beter-, fortunator), vgl. **gelukkig**; *g. in den oorlog*, in den strijd hebben, bene rem gerere; *prospere pugnare*, prospere proelio uti; *geen g. hebben*, fortunā

adversâ uti, a fortuna desertum ac derelictum esse; male rem gerere, nihil prospere agere (ook in den oorlog); adverso Marte pugnare (in den oorlog); met afwisselend g. strijden, variâ fortunâ, vario Marte pugnare; met gelijk g. strijden, aequo Marte contendere; meer g. dan verstand hebben, feliciorum quam sapientiorum esse; met zijn gewoon g., usus fortunâ suâ; blind g., caeca fortuna; temeritas fortunae; caecus casus (blind toeval); = gelukkige toestand, felicitas; res secundae, prosperae of florentes; het hoogste g. (in de filosofie), summum bonum; = gelukkige uitslag, exitus prosperus; = toeval, fors, casus, sors, fortuna; = gelukkig toeval, casus secundus; fortuna; op een bijzonder g. berustte de redding van het geheele leger, magno casu totius exercitus salus constitit; dat is zuiver een zaak van g., haec fors of fortuna viderit; elk plan is zuiver een zaak van g., omne consilium in fortuna positum est. — In 't bijz., A. het g. hebben, dat of te, contingit (alci), ut etc.; hij, dien onze vaderen het g. hadden te zien, hic, quem patres nostri viderunt. — B. het is een g. dat, bij g. (gelukkigerwijze), forte fortuna; peropportune accidit, quod etc.; magno casu accidit, ut etc.; magna est fortunae m. a. c. c. i. n. f.; — voor mij, dat, bene mihi evenit, quod etc.; het is nog een g., dat, in hoc incommodo peropportune accidit, quod etc.; hij is tot zijn g. gestorven, peropportuna mors ei accidit; ook suo tempore mortuus est; het is uw g. of gij kunt van g. spreken, dat, peropportune tibi accidit of bene tecum agitur, quod etc.; van g. kunne spreken, dat men nog leeft (door de genade van anderen leven), de lucro vivere. — C. op goed g., temere, temere ac fortuito; forte temere. — D. g. met uw werk! g. ermee! bene eveniat of vertat! hanc rem tibi volo bene et feliciter evenire! quod approbet deus! bene fors vertat! bonum faustumque sit! als felicitatie ook door gratulor! of macte, b.v. geluk met uw dapperheid! macte virtute (Cic.), m. virtute esto (Liv.). — E. g. wenschen z. gelukwenschen. — F. het voor een g. houden, dat, felicem se dicere hoc, quod etc.; iets voor een groot g. houden, alqd in magna felicitatis parte ponere; zijn geheele g. in zichzelf vinden, omnia sua in se posita ducere.

gelukken, succedere of procedere (bene, prospere of absol. b.v. res nulla successerat); bene of prospere cedere of evenire; het verraad, de misdaad, de onderneming g., fraudi, facinori, coeptis succedit (Liv.); het is mij g., te, contigit mihi, ut; het g., successus.

gelukkig, 1. v. personen, felix (wien alles naar wensch gaat; ook = geluk brengend); fortunatus (met het oog op uitwendige omstandigheden); beatus (zich g. gevoelend; ook vita, mors); buitengewoon g., ook beatus, fortunatus; vgl. **gelukskind**; g. zijn in iets, rem bene gerere; hij is zoo g., te of dat hij, contingit ei, ut etc.; zich g. gevoelen in of door iets, laetari alqa re; g. m a k e n, beare (alqm alqa re); beatum, felicem reddere alqm; felicitatem afferre, salutem dare alci; omnibus bonis

cumulare alqm magnâ laetitiâ afficere alqm (zeer verblijden); augere alqm alqa re (met iets rijkelijk voorzien). — 2. v. zaken, prosperus, faustus, bonus, opportunus, utilis; een g. dag, dies felix of faustus, bonus; een g. omstandigheid, opportunitas; casus mirificus (p. l. casus secundi); g. tijdsomstandigheden, temporum prosperitas; g. ligging eener plaats, opportunitas loci; g. omstandigheden, toestand, res secundae, florentes. — 4 d v., feliciter, fortunate, beate, prospere, fauste, bene (rem gerere); bene beateque (vivere); ex sententiâ (naar wensch); g. aankomen, overbrengen, pervenire, perferre, zelden prospere pervenire, p. perferre.

gelukkigerwijze, z. **geluk**, B.; indien g. (bij geluk), si forte.

geluksgodin, Fortuna.

geluksgoederen, fortunae; bona of dona, munera, praemia fortunae; opes, divitiae.

gelukskind, homo omnium fortunatissimus; homo cumulatulus summis et maximis bonis; fortunae filius (Hor.); is, quem fortuna amplexa est; spreekw., gallinae filius albae (Iuv.).

geluksster, sidus felix of dextrum; oneig., fortuna prospera of secunda, ook alleen fortuna; perpetua of constans felicitas; ook alleen felicitas; de ondergaande g., inclinatio fortunae; iemds g. verlaat hem niet, fortuna indulgendo alci numquam fatigatur.

gelukszon, fortuna prospera of secunda; z. **geluksster**; iemds g. gaat op of schijnt, fortuna affulget alci; fortuna blanditur coeptis ales (Tac.).

gelukwensch, gratulatio; (v. velen) congratulatio; zijn g. uitspreken, bene precari; onder gg. gratulabundus.

gelukwenschen, gratulari alci; — met iets, de alqa re, in alqa re, alqd; elkander enz., inter se etc.; — dat, m. a. c. c. i. n. f., quod; gelukwenschend, gratulans, gratulabundus; iemd per brief g., z. **gelukwensching**.

gelukwenscher, gratulans.

gelukwensching, gratulatio; brief van g., epistola gratulatoria; in het verband gratulatio; iemd een brief van g. zenden, alci per litteras gratulari, (met iets) alqd of de alqa re.

gelukzalig, beatus, felix.

gelukzaligheid, vita beata; beatum, beatitas, beatitudo (slechts in filosof. spraakgebruik, Cic.); felicitas; het streven naar g., studium beate vivendi; tot g., ad beate vivendum.

gelukzoeker, z. **avonturier**.

gemaakt, z. **geaffecteerd**.

gemaaktheid, z. **affectatie**.

gemaal, maritus, vir.

gemaachtigde, z. **gevolmachtigde**, **zaakgelastigde**.

gemak, commodum, commoditas; = rust, vacantie, otium; (in slechten zin) otium iners of desidiosum; met g., z. **gemakkelijk**, 1 (a d v.); g. verschaffend, z. **gemakke-lijk**, 2; op zijn g. gesteld, z. **gemakzuchtig**; op zijn g., otiose, per otium; lente, leniter; pedetentim (behoedzaam); placide; quieto et placido gradu (procedere, sequi).

gemakkelijk, 1. = niet moeilijk, fa-

cilis; expeditus; nullius negotii; promptus (voor de hand liggend, defensio); *g. zijn* (van een volzin enz.), facile explicandum habere; *g. te gelooven*, facilis ad credendum; *het is g. in te zien*, dat, facile est ad intellegendum, facile intellegitur *m. a. c. c. c. i. n. f.*; *deugd en onderugd zijn g. te onderscheiden*, virtutum ac vitiorum facilis est distinctio; *het is niet g., ware liefde van geuichelde te onderscheiden*, non facile diiudicare amor verus et fictus; *het valt iem. g. te*, facile alqs *m. v. e. b. f. i. n. i. t.*; proclive est alci *c. i. n. f.*; *het is g. te zeggen* (gezegd), dat, proclive dictu est *m. a. c. c. c. i. n. f.* (Cic.); *dit is gemakkelijker gezegd dan gedaan*, id dictu quam re facilius est (Liv.); *a. d. v.*, facile; solute (moveri, dicere, agere); expedite (explicare, celeriter expediteque percipere); nullo negotio, sine negotio; commodum (verba facere); *niet g., niet zoo g. = moeilijk*, non facile, (niet licht) non temere. — **2.** = gemak verschaffend, gerieflijk, commodus; bonus (domicillium); = *het gemak liefhebbend, bevorderend, mollis*; *vgl. gemakzuchtig*; *een g. leven*, vita tranquilla, iucunda, mollis, otiosa; *a. d. v.*, commodum, non moleste, bene.

gemakkelijkheid, = *lichtheid*, facilitas; *g. waarmee iem. zich uitdrukt*, facilitas; cursus verborum; *facundia*; = *geriefelijkheid*, commoditas; = *gemakzucht*, inertia, desidia, languor.

gemakshalve, commodi causa; compendii causa.

gemakzucht, *z. gemakkelijkheid*.

gemakzuchtig, *een g. mensch*, homo in labore remissus nimis parumque patiens; deses; otio diffuens; fugiens laboris.

gemalin, coniux, uxor.

gemartel, *z. marteling*, foltering.

gemaskerd, personatus; *g. zijn*, personam gerere, ferre.

gematigd, temperatus, moderatus; *vgl. matig*; lenis, mollis (*zacht*); clemens (*genadig in het straffen*); *g. klimaat*, *z. klimaat*; *a. d. v.*, = *met gematigdheid*, *z. gematigdheid*.

gematigdheid, temperantia, moderatio, modestia; modus; continentia (*zelf-beheersching*); lenitas (*zachtheid*); clementia (*in het straffen*); *met g., moderate, modice*; temperanter, modeste; leniter, molliter (*zacht*); clementer (*verschoonend*); *met wijze g., modice ac sapienter*.

gember, zingiber (*gen. -eris*).

1. gemeen (*a. d. i.*), **1.** = *gemeenschappelijk*, communis; *iem. heeft iets met iem. g.*, alci commune est alqd cum alqo; *zij hebben alles met elkander g.*, omnium rerum est inter eos communitas; = *den geheelen staat betreffend*, publicus; *het g. best*, salus, utilitas communis of publica of omnium; salus rei publicae; res publica; *g. zaak met iem. maken*, consilia, causam suam, rationem cum alqo communicare; consilia iungere cum alqo; *vgl. gemeenschappelijk*. — **2.** = *algemeen verspreid, gewoon*, vulgaris; usitatus, vulgatus, pervulgatus, tritus (*algemeen gebruikelijk*); ook communis, popularis; *iets g. maken* vulgare of pervulgare alqd; = *den grooten hoop betreffende, daartoe behoorende*, vulgaris; plebeius, popularis; *in 't bijz., een g.* (= minde-

re) man (met het oog op den stand), homo plebeius of e, de plebe; homo infimo (sordido) loco natus, homo obscurus; unus e, de multis; *collect.*, de *g. man*, vulgus, plebs, multitudo; *de taal van den g. man*, sermo plebeius; *een g. soldaat*, *z. soldaat*; *zich met iem. g. maken*, vulgari cum alqo. — **3.** = *slecht, gering, ordinair, vulgaris*, vilis, sordidus, humilis; illiberalis, abiectus; = *liedertijk, obsceneus, impurus, turpis*.

2. gemeen (*s. u. b. s. t.*), infima plebs; vulgus; *het laagste g.*, sentina rei publicae of urbis; faex populi.

gemeenebest, res publica; commune (Siciliae); *toezien of zorgen, dat het g. geen schade lijde*, videre of cavere of operam dare, ne quid detrimenti capiat of accipiat res publica; *het g. dienen*, van dienst zijn, rei publicae commodis favere; *het g. dienen, besturen*, rem publicam gerere, administrare; praeesse rei publicae.

gemeengoed, res communis, publica; commune; *tot g. maken*, in medium afferre, in medium of in commune conferre; *iets is g. geworden*, in promiscuo est alqd.

gemeenheid, sordes (*meestal pl.*), obscenitas, turpitude; improbitas, nequitia; illiberalitas (*onbehoorlijk gedrag*).

gemeenlijk, vulgo, plerumque; *door solere of consuevisse*.

gemeenplaats, locus communis, ook alleen locus; campus (rhetorum de Marathon, Salamina, etc.).

gemeenschap, communio, communitas; consortio, consortium (*genootschap*); commercium (*verkeer*); usus, consuetudo (*omgang, bekendheid*); coniunctio; societas; *g. met iem. hebben*, usu et consuetudine coniunctum esse cum alqo; commercium habere cum alqo; sociatum esse cum alqo; *in 't alg., coniunctum esse cum alqo, iunctum esse alci*; *iets in g. hebben*, commune habere alqd.

gemeenschappelijk, communis; promiscuus (*waaraan allen zonder onderscheid kunnen deelnemen*); ook door unus of idem; *g. bondsgoden*, consociati dii; = *den staat behoorende*, publicus; *a. d. v.*, communiter; coniunctum; unā; promiscue, in promiscuo; publice; *g. beraadslagen met iem.*, consilia communicare cum alqo; *den oorlog g. voeren*, bellum coniungere; *vgl. 1. gemeen*, **1.**

gemeensman, tribunus plebis.

gemeente, commune; res publica; corpus (*vereeniging, verband*, in e. unum confusi omnes); cives (*pl.*); *g. van een dorp*, pagus; *van een stad*, civitas, res publica; *van een municipium*, municipium, municipes (*pl.*); *op kosten der g.*, publice; *zich in een g. laten opnemen*, in civitatem ascribi; *iem. in een g. opnemen*, civem alqm ascribere; *asciscere*; *tot een andere g. overgaan*, zich daarbij aansluiten, civitatem mutare; *in aliam civitatem se conferre*; *alii civitati se dicare*; *iem. wordt in een andere g. overgeplaatst*, mutatur alqs civitate.

gemeentegoed, commune.

gemeentegrond, ager publicus, agri publici.

gemeentekas, aerarium publicum ook aerarium of publicum alleen.

gemeentenaar, civis; (*van een municipium*) municeps.

gemeenteraad, senatus; *de leden van den g., senatores, (in een municipium) de curiones.*

gemeenteweide, ager compascuus; (*in het bosch*) populi saltus.

gemeenzaam, *z. minzaam, vertrouwelijk.*

gemeenzaamheid, *z. minzaamheid, vertrouwelijkheid.*

gemeijk, morosus, difficilis, acerbus, asper, tristis.

gemeelijkheid, morositas, tristitia.

gemengd, *z. mengén.*

gemerkt, *z. teekenen, 2.*

gemiddeld, *adv., plus minusve; circiter; fere.*

gemijner, *z. droomerij.*

gemis, *z. behoefte, 1; gebrek; het g. van iets gevoelen, carere alqa re; indigere alcs rei; desiderare, requirere alqd; - niet gevoelen, ook alqa re carere of facile supersedere posse.*

gemoed, animus; mens; ingenium; pectus; *iets maakt indruk op elk edel g., alqd optimi cuiusque animum (niet optimum quemque) movet; in g., ex animo; een dankbaar g., gratus animus; de gg. tot bedaren brengen, doen bedaren, placare et mitigare animos; z. verder bedaren, 1.*

gemoedelijk, = *van een zachte, opgeruimde gemoedsgesteldheid, animi mitis et hilaris; mansuetus.*

gemoedelijkheid, animus hilaris et mitis.

gemoedsaandoening, *z. aandoening, gemoedsbeweging.*

gemoedsaard, animus, ingenium, natura; *indoles animi; mores (pl.).*

gemoedsbeweging, animi motus, commotio, permotio, affectus; *ook taffectus alleen; (sterker) animi perturbatio, impetus; zich door een sterke g. laten meeslepen, commoveri magna animi perturbatione; in g., concitatus (adv. concitate); in groote g., perturbatus (adv. perturbate).*

gemoedsbezwaar, *z. gewetensbezwaar.*

gemoedsgesteldheid, habitus of status animi; affectio animi (*gemoedsstemming*); affectus animi (*blijvende gemoedsgesteldheid*); *veranderde g., commutata mens; z. stemming.*

gemoedsrust, animi tranquillitas, animus aequus; *securitas; met of in volmaakte g., aequissimo animo.*

gemoedsstemming, *gemoedstoestand, z. gemoedsgesteldheid.*

gemoet (te), obviam, of door obvius; *te g. brengen of dragen, offerre, obviam ferre (alci alqd). | - d r i j v e n, obviam agere (pecora hostibus). | - g a a n, obviam ire of venire, procedere, proficisci; overdr., den dood -, mortis se offerre, obicere; mortem oppetere; het gevaar -, obviam ire periculo; se offerre, se opponere periculo; obire periculum; willens en wettens zijn ondergang -, prudentem et scientem tamquam ad interitum voluntarium ruere; het -, obviam itio. | - t j l e n, occurrere; obviam properare of currere (alci); het -, occuratio. | - k o m e n, se offerre, obvium of obviam esse, fieri (toevallig), obviam veni-*

re (opzettelijk) alci; overdr., iemds wenschen -, alcs voluntati of desiderii obsequi; iemds met beleefdheden, vriendelijkheid -, urbanum, liberalem se praebere alci; het -, occuratio (overdr., officiosa alcs voluntas). | - l o o p e n, obviam currere. | - m a r c h e e r e n, z. - g a a n. | - r e i z e n, obviam ire of proficisci (alci); om iemds te ontvangen, obviam procedere (alci). | - r i j d e n, (curru, equo) obviam vehi. | - s n e l l e n, z. - t j l e n. | - s t o r m e n, acri impetu inveni of ferri in alqm; | - s t r o o m e n, effundi (van een menigte). | - t r e d e n, obviam prodire, procedere; (vijandig) obsistere alci. | - v l i e g e n, obviam volare (ook overdr.); obviam ferri (v. zaken); obviam properare (overdr.). | - v o e r e n, obviam ducere; ducere adversus (exercitum adv. hostem); overdr., iemds iets - (= onder 't oog brengen), vgl. inbrengen, 2. | - z e n d e n, obviam mittere (alci litteras); immittere (den vijand). | - z i e n, expectare alqd (mortem); (hopend) spem alcs rei propositionem habere; (angstig) rei expectatione suspensum esse; men ziet een zwaren oorlog met iemds -, bellum grave ab alqo imminet.

gemompel, *gemor, = het mompelen, morren, z. mompelen, morren.*

gems, rupicapra.

gemuit, *z. oproer.*

gemurmel, murmur.

genaakbaar, *-heid, z. toegankelijk, -heid.*

genaamd, nomine; cui nomen est; qui dicitur, quem vocant.

genade, = *gunst, weldaad, gratia, favor, beneficium; (g. voor recht) clementia; indulgentia (toegevendheid, versoening); bonitas, benignitas (goedheid); misericordia (medelijden); venia (vergeving); impunitas (straffeloosheid); door of bij iemds g., alcs beneficio of misericordiâ (vivre, salvum esse); alcs liberalitate (se sustentare); aan de g. van een ander zijn leven te danken hebben, de lucro vivere, vgl. danken; g. voor recht laten gelden, clementiâ uti; locum relinquere misericordiâ; clementer agere cum alqo; (met betrekking tot een misdad) delicti gratiam facere; om g. smeeken, clementiam exposcere of expetere, veniam delicti of praeteritorum precari; deprecari (absol.); mortem alcs; pro alqo; alcs vitam ab alqo; alqm ab alqo; fidem of misericordiam implorare; om g. smeekeend, supplex; g. vinden in iemds oogen, impetrare veniam (met betr. tot iets, alcs rei); = iemds bevalen, alci placere; - in de oogen des vijands, veniam invenire ab hoste; beneficio alcs servari; iemds weer in g. aannemen, alqm in gratiam recipere, (v. e. afvallig volk) alqm in fidem recipere; de g. des overwinnaars afwachten, victoris arbitrium expectare; iemds g. inroepen, tot iemds g. zijn toevlucht nemen, ad fidem alcs confugere; iemds g. schenken, z. begenadigen; zich op g. of ongenade overgeven, z. overgeven, 2; uit g. geschonken, verkregen enz., precarius.*

genadebrood, victus precarius; *het g. bij iemds eten, alcs liberalitate sustentari of se sustentare; alienâ misericordiâ vivere.*

genadegift, beneficium.

genaderijk, gratiae plenus; *vgl. genadig.*

genadeslag, *iemd den g. geven*, alqm conficere.

genadig, propitius (v. *goden*); clemens (v. *hem*, *die genade voor recht laat gelden*); lenis (*zacht*); indulgens (*toegevend*); misericors (*medelijdend*); *onder Gods g. bijstand*, deo bene iuvante; *g. stemmen*, ad lenitatem revocare; *g. zijn jegens iemd*, clementia uti in alqm; *a d v.*, clementer, leniter.

gene, ille (illa, illud); = *de andere* (v. *tuwe*), alter (v. *meer dan een op de andere zijde*, alteri); *aan g. zijde van enz.*, ultra, trans c. a c c.; *zich aan g. zijde bevindende*, ulterior; *qui trans alqd est*; alter (*de andere v. tuwe*, b v. a. ripa); transmarinus (*overzeesch*); *aan, naar g. zijde van het graf*, illic, illuc.

genealogie, 1. = *takken. afstammelingen eener familie*, propagines; *de g. der Julische familie opgeven*, Iuliam familiam a stirpe enarrare. — 2. = *geslachtstrekenkunde*, genealogia.

genealogisch, propaginum ordine descriptus of dispositus; *a d v.*, propaginum ordine, ook alleen ordine.

genealoog, genealogus.

geneeren, *iemd g.*, molestum esse alci; alqm offendere; *zich g.*, zich gegeneerd gevoelen, perturbari (animo); *zich niet g.*, suo more of ingenio vivere; *zonder zich te g.*, liberius.

geneesbaar, -heid, z. **geneeslijk**, -heid.

geneesheer, z. **arts**, **geneeskundig**.

geneeskracht, vis medica; *in het verband alleen vis*; *g. eener bron*, salubritas medica fontis.

geneeskrachtig, medicatus; *in 't alg.* salutaris.

geneeskruid, herba medica; herba medicinis idonea.

geneeskunde, -kunst, (ars) medicina; ars medendi of medicinae; *de g. beoefenen*, medicinam profiteri, exercere, facere, facitare.

geneeskundig, medicus; *gewl. door den genet. medic.*, medicorum, b.v. *g. voorschriften*, medici of medicorum praecepta; *g. hulp* (een dokter) zoeken, gebruiken, medicum adhibere, ad medicum se conferre; (*bij een zieke*) aegrum medico tradere; medicum ad aegrotum adducere; *geen g. hulp zoeken* (geen dokter gebruiken, zijn eigen dokter zijn), valetudinem arbitrato suo regere sine adiumento consiliorum medicorum; *sibi ipsum mederi*; *g. behandeling*, curatio.

geneeslijk, qui sanari potest; ook sanabilis; *niet g.*, insanabilis.

geneeslijkheid, b.v. *aan de g. van iemds ziekte wanhopen*, desperare alqm of alcs salutem; *door omschr.*

geneesmiddel, medicamentum; medicina (ook fig.); *remedium* (middel tegen iets, alcs rei); *iemd een g. geven tegen iets*, medicamentum alci dare ad, contra alqd; *fig.*, = *heilzaam iets*, res salutaris; *salus*, b.v. *er is geen krachtiger g. voor den staat*, nulla salus rei publicae maior est.

geneeswijze, curatio; curacionis modus; curandi of medendi ratio.

genegen, propitius (alci, van *goden*); benevolus (alci); studiosus (alcs, *die voor iemds belangen ijvert*); *iemd g. zijn*, ook

alci favere, bene cupere of velle; indulgere alci; voluntati et gratiae alcs deditum esse; amplecti alqm (amore, amicitissime); *zich iemd g. maken*, alqm propitium sibi facere; conciliare sibi alqm of voluntatem alcs; alqm ad studium sui perducere; *vgl.* **genegid**.

genegenheid, benevolentia, favor; studium (alcs); caritas; amor; amicitia; *g. voor iemd*, propensa in alqm voluntas of alleen voluntas in alqm; propensum in alqm studium; benevolentia, studium erga alqm; - *hebben*, - *koesteren*, propenso animo of propensa voluntate esse in alqm; alci studere, alcs studiosum esse; alci favere; alqm amare, diligere; *geen enz.*, alieno of averso ab alqo esse animo; *zich iemds g. verwerven* = *zich iemd genegen maken*, z. **genegen**; *vgl.* **neiging**, 2.

genegid, inclinatus of propensus (ad alqd); proclivis (ad alqd); pronus (ad, in alqd); (*sterker*) praeceps (ad, in alqd); *g. zijn tot oproer*, novis rebus studere; *meer g. zijn te enz.*, malle c. i n f.; *de rechter wordt meer g.*, de zaak aan te nemen, iudex ad rem accipiendam fit conciliator; *des te meer ben ik g. te gelooven*, eo magis adducor, ut credam; *niet tot iets g. zijn*, abhorere, alienum esse ab alqa re; *g. zijn* (iets te doen), ook velle, non nolle; *ik ben g. = ik ben niet afkeerig en dgl.*, z. **afkeerig**.

genegidheid, z. **neiging**, 2; **genegenheid**.

1. **generaal** (s u b s t.), dux (belli); = *opperbevelhebber*, imperator; *tot g. aanstellen*, ook exercitui praeficere.

2. **generaal** (a d i.), z. **algemeen**.

generatie, aetas, saeculum (menschenleeftijd, eeuw); *de latere gg.*, posteritas, poster.

gezezen, 1. *trans.*, sanare, sanum facere (alqm, alqd); mereri (alci, alci rei); curare (alqm, alqd, in 't alg. = *verplegen*, *niet = werkelijk gezezen*); *overdr.*, iemd g., sanare alqm of alcs animum, ad sanitatem reducere, perducere, revocare alqm. — 2. *intr.*, consanescere, sanum fieri; = *weer op krachten komen*, convalescere; *van een ziekte g.*, ex morbo convalescere of recreari; morbo levare; *hij is g.*, ook melius ei factum est; *vgl.* **zich beteren**, **beterschap**.

gezezing, 1. = *het gezond maken*, sanatio (morbi, mali); curatio. — 2. = *het gezond worden*, sanitas restituta of reddita; valetudo confirmata; *ook alleen salus*; sanitas; *na zijn g.*, valetudine restituta; postquam convaleuit; *geen hoop hebben op iemds g.*, alqm of alcs salutem desperare; *de dokters wanhopen aan zijn g.*, a medicis desertus of relictus est; *de g. in den weg staan*, impedire valetudinem.

geniaal, ingeniosus, argutus (genus dictionis).

genialiteit, vis ingenii.

genie, ingenium; (v. e. *persoon*) vir magni ingenii, vir magno ingenio praeditus, ingenio praestans; = *genietroepen*, fabri.

genies, = *het nuzen*, z. **nuzen**.

genieten, 1. *frui* alqa re (*met genot iets gebruiken*); uti alqa re (*nul van iets trekken*, b.v. disciplinā alcs); capere (fructum ex alqa re, laetitiam, voluptatem); *iets rijkelijk g.*, florere alqa re (opibus; famā iustitiae);

iets in volle mate g., perfrui alqa re; *ik heb zeer g.,* vehementer sum delectatus; *grootte eer of onderscheiding g.,* florere gloriā, magnā gloriā esse; *de algemeene achting g.,* ab omnibus magni fieri; ab omnibus observari; apud omnes in honore esse; *gelijke rechten g.,* in pari iure esse; *een goede gezondheid g.,* prospera valetudine uti of esse. — 2. *als voedingsmiddel g.,* vesci (alqa re); pasci alqa re (*zich met iets voeden*).

genieting, z. genot.

genius, = beschermgeest, genius; *de booze g. van iemand, van het vaderland,* pestis ac pernices alcs, patriae.

genoeg, satis (zoodat men niets meer noodig heeft); affatim (zoodat men niets meer wil hebben); *geld g.,* satis pecuniae; *goed g.,* satis bonus; *gewapenden g.,* satis magnus numerus armatorum; *meer dan g.,* abunde; *satis superque;* plus quam satis est; *niet g.,* parum; *dikwijls g., z. dikwijls;* *g. zij n, satis esse;* voor iemand of iets g. zijn, sufficere alci (ad alqd); *het is mij g.,* (dat enz.), hoc satis habeo; *mihl satis est, quod etc.;* *het zij u g., dat enz.,* satis habes m. a. c. c. i. n. f.; *g. hebben n, satis habere;* satiatum esse (*verzadigd zijn*); *- aan iets,* alqd satis habere; *alqd alci sufficit;* contentum esse alqa re, acquiescere in alqa re (*met iets tevreden zijn*); *ieder heeft met zich zelve g. te doen,* satis superque est suarum cuique rerum; *g. van iets hebben,* taedet me of pertaesum est alcs rei, satietas alcs rei me tenet; *- hebbende,* pertaesum alqd; *satiatuus alqa re;* *- krijgen,* satietas of taedium alcs rei me capit; *men krijgt niet licht g. van iets,* alqd facillime fugit satietatem (Cic.); *doch g. hiervan!* sed satis de hoc; *sed haec hactenus;* *g. = kortom,* in één woord, ut paucis dicam, ne longum faciam; denique.

genoegdoening, satisfactio; = *zoen,* expiatio (sceleris); *iemd g. geven,* satisfacere alci, (v. e. volk) res reddere, (voor iets) satisfacere alci de alqa re, expiare alqd; *g. vorderen,* res repetere; *ik heb g. verkregen,* satisfactum est mihi; *iemd of zich g. verschaffen,* ulcisci iniuriam alci (sibi) illatam, (v. iemd) expetere poenam ab alqo.

genoegen, delectatio, oblectatio; voluptas; iucunditas (*bieden, habere*); *voorwerp van g.,* deliciae; *voor zijn g.,* delectationis of voluptatis of animi causā; *iemd een g. doen,* alci voluptatem parare, (*met iets*) alci gratum facere alqa re; *iets doet mij g.,* alqd me delectat, oblectat; *alqd mihi voluptati est;* voluptatem ex alqa re capio of percipio; *alqd mihi gratum est* (munus, donum); *het doet mij g. te enz.,* iuvat me c. i. n. f.; *het doet mij g. dit te vernemen,* libenter hoc audio; (*in een gesprek*) bene narras; *het doet mij g., dat, gaudeo,* laetor quod of met a. c. c. i. n. f.; *het doet mij g., dat gij gekomen zijt,* gratus acceptusque mihi venisti; *opportune venisti;* *gij zult mij een groot g. doen, als gij enz.,* gratissimum mihi feceris, si m. f. u. t. e. z.; *g. doen, verschaffen,* delectare, (= amuseeren) oblectare, voluptate afficere of perfundere; *g. vinden of scheppen in iets, g. smaken* door iets, delectari, oblectari alqa re; *voluptatem ex alqa re capere, percipere of habere;* alqd voluptati habere; *ik neem er g. mee,* per me licet; nihil

of non impedio; nihil moror (m. a. c. c. i. n. f.); *ik neem er geen g. mee,* mihi displicet; *mihl non probatur;* *met iets g. nemen, ook contentum esse alqa re;* *nihil ultra appetere, desiderare, requirere;* *z. verder berusten (3, in iets), tevreden (zijn met iets);* *met g., libens;* libenter; *met het grootste genoegen,* libentissime; *summa voluptate;* *zich iets met g. herinneren,* alcs rei recordatione frui.

genoeglijk, iucundus (a d. v. iucunde); *vgl. aangenaam.*

genoegzaam, iustus (b. v. altitudo); *door satis, alleen of met een passend a d. i., b. v. satis doctrinae of satis magna doctrina;* *een g. bezetting, praesidii quod satis est;* *g. straf, satis poena, ook poena digna;* *g. kracht bezitten tot iets, sufficere ad alqd;* *z. ook genoeg.*

genoegzaamheid, iustus numerus (*toereikend aantal*); *hij overtuigde zich van de g. zijner geldmiddelen, intellexit se satis pecuniae habere.*

genoot(e), socius, socia; sodalis (kameraad).

genootschap, societas, consortio, consortium.

genot, 1. het genieten, usus; *door uti, frui (alqa re); = vruchtgebruik, usura;* *v. eten en drinken, door vesci etc.* — 2. *hetgeen men geniet of de lust daarvan, voluptas;* *delectatio, oblectatio, fructus;* *zinnelijke genietingen, voluptates corporis;* *suavitates;* *vitae iucunditates;* *geestelijk g.,* voluptas of delectatio animi; *verijnd g.,* deliciae; *g. hebben van iets, frui alqa re;* *fructum of voluptatem capere ex re;* *in het volle g. eener zaak zijn, perfrui alqa re;* *het was zijn grootste g., om enz.,* summa eius voluptas of oblectatio fuit, ut etc.; *iets is voor iemand een g.,* alqd delectat alqm of alci voluptatem affert; *iets schenkt g.,* voluptas nascitur, oritur ex alqa re.

genotvol, delectationis of oblectationis. voluptatum plenus; suavis; iucundus.

genotzucht, voluptatum cupiditas of appetitus; animus voluptatum cupidus of ad voluptates propensus; libido (voluptatis); luxuria.

genotzuchtig, voluptatum cupidus; propensus ad voluptates; voluptatibus deditus; voluptarius; libidinosus.

geoeënd, exercitatus, versatus (in alqa re); *promptus;* *vgl. bedreven, behendig;* *een g. redenaar, orator volubilis (vlot), -facilis (of solutus) et expeditus ad dicendum, -solutus in dicendo;* *een g. tong, lingua celeris et exercitata;* *linguae celeritas of mobilitas, volubilitas;* *linguae solutio* (Cic.); *in iets g. zijn, magnum usum habere alcs rei.*

geoeëndheid, exercitatio, usus; *vgl. bedrevenheid, behendigheid.*

geograaf, qui terras of regiones describit; *geographus.

geographie, = aardrijkskunde, cognitio orbis terrae; = *aardrijksbeschrijving, terrarum of regionum descriptio;* geographia.

geographisch, geographicus; *een g. fout, vitium in descriptione terrarum;* *in g. orde iets behandelen, terrarum ordine dicere de alqa re;* *een g. schets v. e. land geven, solum terrae paucis exponere,*

geometrie, geometria; geometrica (n. pl.).

geometrisch, geometricus; *g. bepalingen*, geometrica (n. pl.); *g. figuur*, z. **figuur**; *a d v.*, *geometrice.

geoorloofd, *het is g.*, concessum, permissum est; *licet*; *m. h. oog op goddelijke wetten*, fas est; *ius fasque est* (*het is overeenkomstig recht en plicht*); *een g. leugen*, mendacium honestum.

gepast, z. **behoorlijk**, **betamelijk**, **geschikt**, **passend**; *g. zijn*, z. ook **betamen**, **passen**.

gepastheid, z. **behoorlijkheid**, **betamelijkheid**, **juistheid**, **overeenstemming**.

gepeins, z. 2. **nadenken**.

gepeupel, infima plebs; plebecula; *met het oog op de afkomst*, multitudo de plebe of obscura et humilis; vulgus (*de groote hoop*); *het laagste g.*, sentina rei publicae of urbis; faex populi.

geplaag, = *het plagen*, z. **plagen**.

gepraat, sermo of pl. sermones; *luid g.*, voces; *fabula* (stadspraak); *fremitus* (gemompel eener vergadering); *iemd aanleiding*, stof tot *g. geven*, sermonem dare of praebere alci; (*tot allerlei g.*) varios sermones excitare; *het g. der menschen*, hominum of vulgi sermones of ineptiae; *vgl. gebabbel*, **gerucht**.

geraakt, z. **beleedigd**, **boos**, 2.

geraaktheid, offensio, stomachus.

geraamte, corpus nudis ossibus cohaerens; ossa, reliquiae; *het g. van een schip*, corpus navis; *hij is een g.*, macie confectus est; ossa et pellis totus est.

geraas, z. **gedruisch**.

geraden, z. **dienstigh**; ook *b.v. het is g.*, *ik houd het voor g. te enz.*, satius est, satius esse duco, satius videtur c. i n f.; *het zou voor hem g. zijn*, te of dat hij enz., melius sibi consuleret, si etc.; *hij hield het voor g.*, te of dat hij enz., optime sibi consulere visus est, si etc.

geraken, = *toevallig ergens komen*, *verzeild g.*, incidere (in quos homines incidi! in errorem); *incurrere* (in hostium manus, in periculum); *occurrere* (graviori bello, Caes.); *venire*, *pervenire*, *adduci* in alqd; (*ongemerkt, onwillekeurig*) delabi in, ad alqd, ab alqa re ad alqd; *devenire* in alqd (in alienas manus); *deferri* ad, in alqd; = *gewikkeld worden*, *zich wikkelen in iets*, implicari alqa re; *in vergetelheid g.*, z. **vergetelheid**; *in brand g.*, flammam concipere; *incendi*; *door i n c h o a t.*, *b.v. in toorn g.*, irā exardescere; *incipere* c. i n f., *b.v. in woede g.*, saevire incipere; *in onmin of vijandschap met iemd g.*, inimicitias cum alqo suscipere; *buiten zichzelf en g.*, z. **buiten**, II; *in vuur g.*, z. **vuur**, 2; *in iemds handen g.*, z. **hand**, II, B; *in verval g.*, z. **vervallen**, 1; *in het bezit van iets g.*, nancisci, assequi, consequi, adipisci alqd; *pervenire* ad alqd; *potiri* alqa re; *buiten adem g.*, z. **adem**.

gerammel, **geratel**, = *het rammelen*, *ratelen*, z. **rammelen**, **ratelen**.

1. **gerecht** (s u b s t.), = *spijs in 't alg.*, *cibus*; *een g. groenten*, olus; *een g. vleesch*, caro.

2. **gerecht** (s u b s t.), = *de plaats, waar*

recht gesproken wordt, *gerechtshof*, *ius*: *forum*; *iudicium* (*de plaats en de rechters*); *iudices* (*de rechters*); *arbitri* (*scheidsrechters*); *iemd voor het g. dagen*, in ius vocare, ducere; *in iudicium adducere*, citare, vocare; *ad iudicem vocare alqm*; *diem diere alci* (*een bepaalden termijn vaststellen, waarop iemd verschijnen moet*); *reum agere alqm* (*gerechtelijk vervolgen*); *voor het g. sleepen*, in ius rapere alqm; *in het g. (de rechtbank) zitten*, iudicem sedere; *iets voor het g. brengen*, alqd deferre ad iudices; *in ius ire* (*een zaak van zichzelf, de sua re*); *in ius ad praetorem of alleen in ius*, ad iudicium adire; *voor het g. verschijnen*, in iudicium, ad iudicem venire, ad iudicium of in iudicio adesse, ook *alleen adesse* (ook *v. d. klager*); (*op den bepaalden tijd*) in iudicio sistere se, *in het verband alleen se sistere*; *vadimonium obire of sistere* (*na borgstelling; tegenover v. deserere*); = *zich aanmelden*, respondere; *voor het g. verklaren*, een verklaring afleggen, apud iudicem profiteri; *gerecht* = *rechtswezen*, *res forenses*; *iudicia* (n. pl.).

3. **gerecht** (a d i.), z. **billijk**, **rechtmatig**, **rechtvaardig**.

gerechtelijk, iudicialis; *iudiciarius*; *forensis*; *g. onderzoek*, iudicium; *een g. verklaring afleggen*, apud iudices profiteri; *a d v.*, lege, iure; *iemd g. vervolgen*, lege agere cum alqo; *vgl. aanklagen*.

gerechtigh, z. **billijk**, **rechtmatig**, **rechtvaardig**.

gerechtighd, z. **bevoegd**; *iemd tot iets g. (bevoegd) verklaren*, dare alci ius of potestatem, facere alci potestatem alci rei; *ik geloof tot deze meening g. te zijn*, videor mihi hoc non sine causa arbitrari; *zich g. (bevoegd) achten*, fas esse ducere; *g. (bevoegd) zijn iets te vorderen*, alqd suo iure postulare.

gerechtighdheid, z. **bevoegdheid**. **gerechtighd**, z. **billijkheid**, **rechtmatigheid**, **rechtvaardighd**; *iemd g. laten wedervaren*, (*voor het gerecht*) ius alci reddere, (*in 't alg.*) iustum se praebere erga alqm, tribuere alci quod ei debetur; *alci non detrahare laudem suam*; *iedereen enz.*, suum cuique tribuere; *iemd de g. laten wedervaren*, dat hij enz., alci hoc tribuere, ut etc.

gerechtsbode, viator, apparitor.

gerechtsdag, dies iudicii; *op den g. verschijnen* = *op den bepaalden tijd voor het gerecht verschijnen*, z. **gerecht**.

gerechtsdienaar, viator, apparitor; *lictor*.

gerechtshof, -zaal, *op het g.*, in de g., in iudicio, apud iudices; z. *verder* 2. **gerecht**.

gereed, 1. = *bereid*, paratus, promptus, expeditus, instructus (ad alqd, ad navigandum); *zich g. houden*, paratum promptumque esse; *g. geld*, z. **contant**; z. ook **be-reid**, (in) **gereedheid**. — 2. = *voltoid*, absolutus, perfectus; *vgl. klaar*, 2.

gereedelijk, z. **gaarne**, **dadelijk**.

gereedheid, in g. zijn, paratum, promptum, expeditum esse; *praesto* esse, *ad manum* esse, in promptu esse; *in g. hebben*, *houden*, paratum, promptum, expeditum habere alqd; *habere ad manum* alqd; *in g. brengen*, parare, apparare, expedire alqd.

gereedmaken, parare, apparare, expedire alqd; (*vooraf*) praeparare alqd (*voor iets*, alci rei of ad alqm rem); instruere, adornare, parare (convivium, insidias); *vergift g.*, venenum miscere; *iets met zorg, zorgvuldig g.*, accurare alqd; *zich g. (tot iets)*, se parare of comparare (ad alqd); parare, comparare alqd (*b.v. bellum*).

gereedschap, instrumenta (ook *collect.* instrumentum); arma; = *vaatwerk*, vasa; = *huisraad*, suppellex, utensilia; *gouden, zilveren g.*, ook alleen aurum, argentum (auro et argento abundare).

geregeld, *z. ordelijk, regelmatig*; *g. orde*, ratio atque ordo; *een ordelijke en g. provincie*, apta et explicata provincia; *een g. staat*, res publica composita; *een g. gevecht*, iustum proelium; *de rede heeft een g. gang*, oratio ratione et via procedit.

geregeldheid, *z. orde, 2; regelmatigheid*.

gerei, *z. gereedschap*.

gerekt, dilatatus; productus (*lang uitsgesproken*); *g. uitspreken*, producere (litteras of syllabas); dilatare (litteras); *de gerekte toon*, vocis genus diffusum.

gerutel, = *het rochelen, z. rochelen*.

gericht, *z. 2. gerecht*.

gerief, *z. geriefelijkheid*.

geriefelijk, commodus, opportunus, utilis. **geriefelijkheid**, commoditas, opportunitas, usus, utilitas.

gerieven, = *dienst bewijzen, van dienst zijn, z. dienst, 2*; *met iets g.*, ook = *opitulari* (alci alqa re), commodare (alci alqd, leenen).

gerimpeld, rugosus; *g. woorden*, corrugari; *g. maken*, corrugare.

gering, *1.* = *klein, onbeduidend*, parvus, parvulus, exiguus, tenuis. — *2.* = *v. weinig waarde*, levis, tenuis; vilis; = *laag* (*v. geboorte, rang, stand*), ignobilis, obscurus, humilis; abiectus; sordidus, plebeius; *vgl. 1. arm, 1; 1. gemeen, 3; niet g.*, non nullus (pars militum); *zoo g.*, tantulus; *geringer, inferior, b.v. in waardigheid, dignitate*; *g. aantal*, paucitas; *niet de geringste twijfel*, ne minima quidem dubitatio (*n i e t non m. d., wat juist* = „sterke twijfel” is); *in het geringste niet*, nihil, ne minimum quidem, ne minima quidem re (*n i e t non minimum*); *minime* (*geenszins*); *nimmer ook maar het geringste*, nunquam quidquam.

geringachten, -*achting*, *z. gering-schatten*, -*schatting*.

geringheid, *v. betekenis en invloed*, exiguitas, levitas, tenuitas, vilitas; *v. geboorte, rang, stand*, ignobilitas, humilitas, obscuritas.

geringschatten, parvi aestimare, ducere; parvi pendere (*Ter., Sall.*); despiciere, contemnere, pro nihilo ducere, leve of vile habere; negligere; *een geringschattend oordeel*, iudicium parum honorificum; *geringschattend (a d v.)*, contemptim (*b.v. de alqo iudicare*), parum honorifice, male (*de alqo loqui*); *g. op iemd of iets neerzien*, despiciere alqm, alqd; *zich g. over iets uillaten*, ook despiciere alqd (*Caes.*).

geringschattig, despicientia; contemptio; (*pass.*) contemptus; fastidium (*trotsche g.*); *met g.*, *z. geringschattend (a d v.) onder geringschatten*.

gerochel, geroep, z. rochelen, roepen. geronnen, = *gestold, z. stollen*.

gerst, hordeum; *gerste- (in samenstellin-gen)*, hordeaceus, *b.v. panis h.*

gerucht, *1.* fama, rumor (*een van mond tot mond gaand bericht*); fabula sine auctore sparsa (*een onzeker g.*; *in 't alg. wat men slechts van hooren zeggen heeft*); auditio (*levem a. pro re comperta habere*); sermo (*het gesprek van enkelen onder elkander*); *een valsch g.*, rumor falsus (*in den p l. auditiones falsae*); *een onzeker g.*, rumor incertus; *een g. van iets*, rumor de alqa re; fama alci rei, de alqa re; *een g. verbreiden, uitstrooien, z. verbreiden*; *het g. bereikt iemd, komt (tot iemd)*, fama pervenit, perfertur (ad alqm); *geloof slaan aan gg.*, rumoribus servire of fidem habere, adiungere; *bij g. vernemen*, rumore of famā accipere; *het g. loopt*, rumor, fama of sermo est, *het g. loopt of verbreidt zich in stille, serpit fama of rumor (per urbem)*; *een sterk g.*, magnus rumor (*est de alqa re, de alqo*); *het g. wil, dat enz.*, fama nuntiat, rumor est m. a c c. c. i n f.; *het g. ontstaat*, rumor oritur; *een g. onderdrukken*, famam extinguere; *in een kwaad g. staan* = *een slechten naam hebben, z. naam, II. — 2.* = *gedruisch, z. a.*, *bij het minste g. beven*, quidquid increpuit pertimescere.

geruim, laxus (*diem statuo satis l.*); *er is (reeds) g. tijd verlopen*, sedert of dat enz., diu est, ex quo of cum m. i n d.; *hij is reeds (sedert) g. tijd afwezig*, iam diu abest; *g. tijd vroeger, later*, aliquanto ante, post.

geruisch, z. gedruisch.

gerust, tranquillus; quietus; sedatus; placidus; securus; *g. zijn*, animo esse tranquillo of placato; animo non commoveri; *bij iets niet* -, sollicitum esse de alqa re; *wees g.!* bono sis animo! bonum habe animum *vgl. rustig*.

gerustheid, z. gemoedsrust.

geruststellen, tranquillum reddere (alqm), confirmare (alci animum), metu liberare (alqm); *iemd (een modelooze) trachten g. te st.*, consolari alqm; *zich g.*, consolari se; *animum suum confirmare, erigere*.

geruststelling, animi confirmatio; consolatio; *dat is mij een groote g.*, hoc mihi magno solatio est.

gesar, irritatio; *door lacescere*.

gesacher, mercatura sordida.

geschal, sonus, sonitus; clangor; cantus (tubarum).

geschapen, -heid, z. 2. gesteld, -heid.

geschater, cachinnatio, cachinnus; *in een g. uitbarsten*, cachinnum tollere, cachinnare.

geschenk, donum, munus (*brengen, offerre; aanbieden, dare, praebere*); *een klein g.*, munusculum; *munus parvum*; *iemd iets ten g. geven*, donare; *muniert of dono dare alci alqd*; *vgl. begiftigen*; *prachtige gg. (als middel tot omkoopen) uitdeelen*, amplas largitiones facere; *iets ten g. ontvangen*, dono of muniert accipere alqd.

geschermt, geschermtsel, gescherts, = *het schermen enz., z. schermen enz.*

geschetter, z. geschal.

geschiedboek, liber de historia scriptus; historia; annalis (*jaarboek*); *in den*

pl. historiae; annales; monumenta rerum gestarum; m. annalium.

geschieden, *z. gebeuren*; = *voltooid, volbracht worden*, effici, perfici, peragi; *alles, wat g. zal, omnia, quae futura sunt*; *er g. temd onrecht, iniuria fit alicui*; *wat zal met hem g.?* quid fiet de illo? *gelijk het bij vrienden pleegt te g.*, more hostium; *soms alleen door den genet.*, b.v. *het onrecht, dat den broeder geschiedde, iniuria fratri*; *- dat mij geschiedde, iniuria mea*; *er g. u geen leed, tibi non (nihil) nocetur*; *er g. u recht (u g. naar uw verdienste)*, merito id tibi accidit; *laten g.*, ferre, pati (*rustig, facile*).

geschiedenis, 1. *historia, ook p.l. als samenvatting der afzonderlijke gebeurtenissen*; *memoria rerum (voor zoover zij op herinnering berust)*; *memoria annalium (- op overlevering van jaarboeken -)*; *litterae (uit geschriften geput)*; *de feiten, gebeurtenissen, die de g. uitmaken*, res gestae, ook *alleen res*; *de oude g.*, res veteres, antiquae; *antiquitas*; *antiqua (n. pl.)*; *res gestae et memoria vetus*; *tot de oude g. teruggaan*, memoriam rerum veterum repetere; *in de g. tot iets -*, memoria alqd repetere; *de geheele oude g. getuigt, monumenta vetustatis atque omnes historiae prodiderunt*; *de geheele oude en nieuwe g.*, omnis haec et antiquitatis memoria; *de g. aller tijden*, omnium aetatum memoria; *de geheele g. kort samenvatten*, omnem rerum memoriam breviter complecti of comprehendere; *de g. van zijn tijd*, earum rerum historia, quae sunt (erant) eius aetate gestae; *de g. van den mythischen tijd*, historia fabularis; *de Romeinse g.*, historia populi Romani of Romana; *memoria rerum Romanarum*; *res populi Romani*; *zich op het gebeurtenis der g. beroepen*, *z. beroepen*, 2; *in de g. lezen wij, z. lezen*, 2; *de g. kent geen geval, dat enz.*, memoriae non proditur m. a.c.c. c. i n f.; = *ontwikkelingsgang eener wetenschap*, gradus et aetates, aetates et tempora (eloquentiae); *ook cursus, curriculum*. — 2. *een g.*, *historia (historisch vaststaande)*; *narratio (in 't alg.)*; *narratiuncula*, fabula, fabella (*sage*); *memoria alcs rei, de alqa re (op herinnering berustende)*; *res (verhaalde gebeurtenis)*, b.v. *huius rei auctor est Livius*; *een oude g.*, *historia vetus of antiqua*; *fabula vetus*; *ook alleen door het n. van een pro n. of a d i.*, b.v. *vetus est quod dicam*; *Socrates in Phaedro Platonis hoc de haec narrat*; *doch waartoe verhaal ik zulke gg. uit het verleden?* sed quid ego illa commemoro?

geschiedenisje, *narratiuncula*; *fabula, fabella*.

geschiedkunde, *historiae of rerum cognitio, scientia*.

geschiedkundig, *z. historisch*, 1; *geschiedkundige, historicus*; (*met betrekking tot de oude geschiedenis*) *omnis antiquitatis peritissimus*.

geschiedschrijver, *historiarum of rerum gestarum, rerum scriptor, (als bron) historiae, rerum gestarum, rerum auctor*; *ook alleen scriptor, auctor, historicus*.

geschiedschrijving, *historia*; *zich op de g. toeleggen, daaraan wijden, ad historiam (scribendam) se conferre*.

geschiedvorschier, *historicus*; *een zorg-*

vuldig g., *homo in historia diligens*; *de dege-lijkste gg.*, *qui diligentissime persecuti sunt temporum annales*.

geschiedvorsching, *historia*; *zich op de g. toeleggen, dare se historiae of historiae studio*.

geschiedwerk, *historia*; (*uit afzonderlijke geschiedenissen bestaande*) *historiae*; = *annalen, annales*.

geschikt, *idoneus, aptus (alci rei, ad alqd; om iets te doen, qui alqd faciat, ad alqd faciendum)*; *accommodatus (alci rei, ad alqd)*; *utills, opportunus (alci rei, ad alqd)*; *conveniens (ad alqd, alci rei)*; *habilis (ad alqd)*; *tempestivus (ad navigandum mare; tempora)*; = *geboren, geschapen tot iets, z. geboren*; *g. zijn*, *idoneum etc. esse (alci rei, ad alqd)*; *pertinere, valere (ad alqd)*; *niet -*, *ook abhorreere, abesse (ab alqa re)*; *a d v.*, *apte, idonee, convenienter*; *accommodate (ad alqd)*; *z. ook bekwaam, gelegen*, 2.

geschiktheid, = *aanleg, facultas, ars; geen g. hebben*, *facultate, arte carere*; *ook non est in alqo facultas*; *zonder eenige g.*, *plane absurdus*; *voor alles g. hebben*, *ad omnia aptum of in omnibus rebus habilem esse*; *z. verder bekwaamheid*; = *gemakkelijkheid, gelegenheid, commoditas, opportunitas*.

geschil, *controversia, lis (vooral in rechten)*; = *woordwisseling, altercatio, iurgium*; = *twist, rixa*; = *debat (over de waarheid of het recht in een zaak)*, *disceptatio*; *g. hebben met iemd.*, *est mihi certatio, certamen, contentio, controversia cum alqo*; *habere controversiam, contentionem, alqd contentionis cum alqo*; *litigare, litem habere cum alqo*; *een g. bijleggen*, *controversiam componere dirimere, sedare*.

geschilpunt, *res controversa*; *controversia*; *quod cadit in controversiam of in disceptationem*; *id, de quo agitur*; *causa*; *quaestio*; *disceptatio*.

geschimp, geschok, geschommel, = *het schimpen enz.*, *z. schimpen enz.*

geschreeuw, 1. *eig.*, *clamor*; *luid g. (v. smart, toorn)*, *vociferatio, ook voces (pl.)*; = *het schelden en tieren v. velen, convicium*; *als bijvalsbejuiging, z. bijval*; *om afkeuring te kennen te geven, acclamatio adversa, ook alleen acclamatio*; *minder dikw. clamores*; *g. van kleine kinderen, vagitus*; = *gehuil, z. huilen*. — 2. *oneig.*, = *pocherij, iactatio*.

geschrei, z. geschreeuw; = *het weenen, z. weenen*.

geschriif, *scriptum*; = *boek, z. a.*; *als voortbrengsel v. d. geest, opus*; *als gebeurtenis gevende van den voortijd, monumentum litterarum*; *p.l. ook commentarii*; *mijn gg.*, *ook alleen nostra (n. legens, legendis n., Cic.)*; *uw gg.*, *vestra*; *een g. over iets, z. over*, **I, C**, *op het einde; een klein g.*, *libellus*.

geschriif, = *het schrijven, z. 2. schrijven*.

geschrok, *edacitas (gulsigheid)*.

geschubd, *squamosus, squamis obducus*.

geshut, *tormenta bellica (n. pl.)*, *in het verband alleen tormenta*; *iaculum (werpspies)*; *telum (werptuig)*; *sagitta (pijl)*.

gesis, = *het sissen*, *z. sissen*.

geslacht, 1. = *geheel van gelijksoortige zaken*, *genus*. — 2. *het natuurlijke g.*, *sexus*; *genus*; *het schoone g.*, *mulier*; *sexus mulieris*; *het zwakke g.*, *infirmus* (*Liv.*); *kinderen*, *jonge lieden van beiderlei g.*, *liberi*, *iuvēnes utriusque sexus*. — 3. = *door gemeenschappelijke afkomst verbonden personen*, *gens*, *genus*; = *stam*, *afkomst*, *stirps*, *origo*; *een tot een voornaam g. behoorend man*, *homo summo loco natus*; *uit het g. van Hercules*, *ex progenie of stirpe Herculis*. — 4. = *generatie*, *aetas*; *het tegenwoordige g.*, *homines huius aetatis*; *qui nunc vivunt homines*; *z. generatie*.

geslachtelijk, **geslachts-**, *generalis* (*de soort betreffende*); *gentilicius* (*een gens betreffende*); *door den genet. sexus* (*het mannelijke of vrouwelijke g. betreffende*).

geslachteloos, *neutrius generis*; *is*, *cui neutrum genus est*; = *onzijdig*, 2 (*als gramm. term.*), *z. a.*

geslachtkunde, **-kundige**, *z. genealogie*, 2, **-loog**.

geslachtsboom, *z. stamboom*.

geslachtsdrift, *desiderium naturale*.

geslachtsnaam, *nomen gentilicium*, *ook* (*tegenover cognomen*) *nomen alleen*.

geslachtsregister, **-tabel**, *z. stamboom*.

geslagen, *een g. vijand*, *z. doodvijand*.

geslomp, *hellenatio*.

geslepen, *versutus*, *callidus*, *astutus*, *subdolus*.

geslepenheid, *versutia*, *calliditas*, *astutia*.

gesloof, *labor asper et assiduus*.

gesloten, *taciturnus*; = *achterhoudend*, *tectus* (*tegenover iemd.*, *ad alqm*); *occultus*; *g. zijn*, *ook natura tristi ac recondita esse*.

geslotenheid, *taciturnitas*; *pectus clausum of occultum*.

gesmaal, **gesmeek**, = *het smalen*, *smeecken*, *z. smalen*, *smeeken*.

gesmijdig, **-heid**, *z. lenig*, **-heid**.

gesnap, *z. gebabbel*.

gesnater, = *het snateren*, *z. snateren*.

gesnedene, *eunuchus*, *spado*.

gesnik, **gesnork**, = *het snikken enz.*, *z. snikken enz.*

gesp, *fibula*.

gespan, = *span*, *iugum*.

gespeel, = *het spelen*, *z. spelen*.

gespen, *z. speelgenoot*.

gespen, *fibula subnectere*.

gespierd, *musculosus*; *torosus* (*vol sterk te voorschijn komende spieren*); *laoertorus* (*v. d. armen*, *bij dieren v. d. schenkels*); *nervosus* (*vooral onep.*, *v. d. stijl*); = *krachtig*, *sterk v. lichaam*, *ook robustus*, *validus*, *a d v.*, *nervose*.

gespikkeld, *z. gevlekt*.

gespin, = *het spinnen*, *z. spinnen*.

gespot, *z. spot*.

gesprek, *sermo*; *colloquium* (*dat men vooruit afgesproken heeft te houden*); *een g. van sprekend ingevoerde personen*, *dialogus*; *wetenschappelijk g.*, *disputatio*; *een g. tuschen vrienden*, *colloquium amicorum of inter amicos habitum*; *een g. aanknoopen*, *colloquium cum alqo instituire*, *ordiri of ingredi*; *in sermonem cum alqo se dare*; *een g. met iemd voeren*, *houden*, *sermonem*

conferre cum alqo; *colloqui cum alqo*; (*gemoedelijk*) *confabulari*, *sermones serere cum alqo*; *ook disputare* (*alqd.*, *de alqa rei*, *inz. van filosofen*); *een geleerd en zwaarwichtig g.*, *docte et copiose quaedam disserere cum alqo*; *in g. met iemd zijn*, *sermonem habere cum alqo*, *est alci sermo cum alqo*; *in g. geraken*, *in sermonem delabi*, *incidere*; *het g. geraakt of komt op iemd of iets*, *sermo incidit de alqo*, *in alqd*; *mentio incidit de re*; *mentio fit alcs rei*, *de re*; *alqs incidit in mentionem alcs*, *alcs rei*; (*langzamerhand en onwillekeurig*) *oratio defuit of delabitur ad alqd* (*ab alqa re*); *het g. op iets of iemd brengen*, *inferre sermonem de re*, *de alqo*; *alcs rei mentionem facere of inferre*, *iniciere*; *het gewone onderwerp van het g. is*, *sermo plerumque habetur de etc.*; *onderwerp van het g. in geheel Griekenland zijn*, *totā Graeciā famā celebrari*.

gesprenkel, *aspersio*.

gespuis, *malli of perdit homines*; *perditi homines latronesque*; = *menigte in 't alg.*, *multitudo*; *vijandig g.*, *infestum hominum genus*; *alle mogelijke g.*, *vilissimus quisque*; *vgl. gepenpel*.

gestadig, *z. bestendig*, **duurzaam**, **standvastig**.

gestadigheid, *z. bestendig*, **duurzaam**, **standvastigheid**.

gestalte, *statura*; *habitus corporis*; *z. verder gedaante*.

gestamel, = *het stamelen*, *z. stamelen*.

gestand, *b.v. een belofte g. doen*, *promissio stare*; *z. verder belofte* (*een b. houden of nakomen*); **woord**, II (*zijn v. houden*).

gestarnd, *stellarum plenus*; *astris distinctus et ornatus*.

gestarnte, *sidus*, *astrum*, *signum*.

geste, *z. gebaar*.

gesteen, *z. l. zucht*.

gesteente, *saxum of pl. saxa*.

gestel, *corporis constitutio of affectio*; *een sterk g.*, *firma corporis constitutio*;

vires corporis of alleen vires.

1. **gesteld** (*c o n i.*), *g.*, *dat enz.*, *faciamus of fac m. a c c. c. i n f.*; *ook de c o n i. alleen*; *g.*, *dat niet*, *nee*; *z. g.*, *dat*, *dat niet*, *ut*, *ut non*; *etiam si*, *etiam si non*.

2. **gesteld** (*a d i.*), *comparatus* (*gevl. sic comparatum esse*, *ut*); *affectus* (*lichamelijk of geestelijk zus of zoo g.*, *bene*, *male*, *sic*); *zoo g.*, *talīs*, *eiusmodi*; *g. zijn* (*met iets*), *se habere* (*alids*, *ita*; *anders*, *aliter*); *de zaak is zoo g.*, *het is zoo met de zaak g.*, *sic se res habet*; *res ita se habet*; *hoe is het met uw gezondheid g.*? *ut valet*? *hoe is het met de zaak g.*? *qualis est res illa*? *quae est eius rei ratio*? *het mag met de zaak g. zijn*, *zoodals het wil*, *utcumque res est*; *quoquo modo se res habet*; *het is hiermee evenzoo*, *geheel anders g.*, *eadem*, *longe alia est huius rei ratio*; *het is goed*, *slecht*, *voortreffelijk met iemd g.*, *bene*, *male*, *praeclare agitur cum alqo*. | *op iets g. zijn*, *alci rei studere*, *studio alcs rei teneri*, *alcs rei studiosum of cupidum esse*; *alci rei deditum esse*; *desiderare alqd*; *erop g. zijn dat*, *velle*.

gesteldheid, *natuurlijke g.*, *natura*, *indoles*, *ingenium*; *g. van het land*, *plaatselijke g.*, *locorum of loci natura*; = *uitwendige toestand*, *staat*, *facies* (*senatus*, *civitatīs*,

belli); condicio, status, habitus; ratio (*aard, wijze, manier*); constitutio (*inrichting*); affectio (corporis, animi); goede g., bonitas; slechte g., pravitas; voortreffelijke g., excellentia, praestantia; eigenaardige g., proprietas (alcs rei).

gestemd, goed g., bene affectus; vroolijk g., hilaris; slecht g., male affectus; difficilis, morosus, stomachosus, tristis; z. ook **stemmen**, 1; **stemming**, 1.

gesternd, **gesternte**, z. **gestarnd**, **gestarnte**.

gesteun, z. 1. **zucht**.

gesticht, z. **gebouw**.

gesticulatie, z. **gebarenspeel**.

gesticuleeren, z. **gebaar**.

gestoei, lusus lasciviae.

gestoelte, z. **spreekgestoelte**.

gestotter, haesitantia linguae.

gestreept, virgatus.

gestreng, -heid, z. **streng**, -heid.

gesuis, = het suizen, z. **suizen**.

gesukkel, tarditas (*langzaamheid*); languor (*ziekte*).

getakt, ramosus.

getal, numerus; = **cijfer**, z. a.; een klein g., numerus exiguus, paucitas; zij zijn in grooten g. aanwezig, frequentes adsunt; in g., numero; minder in g. zijn, multitudine of numero minus valere; numero inferiori esse; over een zeker g. beschikken, habere numerum; het g. drie, twaalf, numerus ternarius, duodenarius; tot het g. van hen behoorren, die enz., ex eo numero (*minder dikw. ex eorum numero*) esse, qui etc.; tot het g. van wie hij niet behoort, quo in numero hic non est; het g. der wven, mijnen, meus, tus numerus; het g. van zulke lieden, talis numerus.

getalm, = het talmen, z. **talmen**.

getand, dentatus; fidenticulatus; (*als een zaag*) serratus.

getier, tumultuosus, strepitus.

getij, accessus et recessus aestuum (*marinorum*); vgl. **eb**.

getijde, z. **jaargetijde**.

getimmerte, tabulatum; catasta of machina (*stellige, waarop slaven verkocht werden*); als toneel en spreekgestoelte, pulpitum.

getouw, = weefgetouw, tela.

getrippel, trepidatio.

getroost, fidens; bene sperans; g. zijn, animo forti, bono of fidenti esse; bene sperare; sine cura esse; wees g., bono sis animo; bonum habe animum; a d v., fidenter; fidenti of bono, aequo animo; sine cura.

getroosten, zich g., suscipere (*b.v. laborem*); zich groote inspanning g. bij iets, multum operae ac laboris consumere in alqa re.

getrouw, = 2. **trouw**, z. a.; iemds gg. (*die zich op leven en dood aan hem verbonden hebben*), devoti (*Cues.*); mijn, uw gg., mei, tui; v. e. schrijver, verus; fide dignus; certus; een g. schildering, narratio vero conveniens, a rei veritate non discedens; een g. beeld, z. **beeld**, 2; een g. geheugen, memoria tenax; a d v., z. 2. **trouw**; bona fide (*als eerlijk man*); vere (*als waarachtig man*); aperte (*oprecht*).

getrouwheid, = 1. **trouw**, z. a.; = waarheid, waarmee iets voorgesteld wordt,

veritas; *historische g.*, z. **historisch**, 1; g. van het geheugen, firmitas (*tenacitas*) memoriae; memoria tenax.

getuige, 1. eig., testis (*voor iets, alcs rei*); iem tot g. nemen, algo teste uti; als g. aanroepen, alqm testari; contestari (*deos hominesque*), obtestari (*deum hominumque fidem, Liv.*); (*voor de instructie eener klacht of ook buiten rechten*) antestari alqm; alqm testem citare (*alcs rei, in alqd*); een g., iem als g. stellen, testem dare, edere, proferre, producere, adhibere alqm; een g., iem als g. aanvoeren, z. **aanvoeren**, 1, B; iemds g. in een zaak tegen iemd zijn, testem esse alci alcs rei contra alqm; als g. optreden, testem prodire, esse; testem in medium venire; (= een *getuigenis afleggen*) testimonium dicere; (*voor iemd*) testem surgere ab algo of testimonium dicere pro algo; (*tegen iemd*) testem prodire in alqm, testimonium dicere in of contra, adversus alqm, testimonio laedere alqm; als g. verklaren, pro testimonio dicere; testificari; verklaring van gg., z. **getuigenis**. — 2. oneig., = die bij iets tegenwoordig is of geweest is, testis; arbiter (*oog-, oorgetuige*); auctor (*als zegsman*); g. zijn bij de opstelling van een testament, testamento scribendo adesse; - van groote gebeurtenissen, magnis rebus adesse of interesse; zonder gg., arbitris remotis; sine arbitro of arbitris; een plaats zonder lastige gg., locus ab arbitris remotus; ik ben er zelf g. van geweest, ipse vidi (*b.v. eum cadentem*); ipse audiivi (*b.v. eum dicentem*).

getuigen, testem esse, testari, testificari; testimonium dicere; pro testimonio dicere; valsch g., falsum testimonium dicere; voor, tegen iemd g., z. **getuige**, 1; iemd tegen iemd laten g., algo teste uti contra alqm; voor iets g., alci rei testimonium dare (*ook v. zaken*); alcs rei testimonio of testimonium esse (*v. zaken*), confirmare alqd; esse c. g. n., b.v. het g. van aanmatiging, arrogantis est c. i n f.; summae dementiae est.

getuigenis, = het afleggen van een g., testimonii dictio; = het afgelegde g., testimonium (*voor iets, alcs rei*); testimonia testium; verba of dicta testium; auctoritas (*v. e. zegsman*); een geldig, zeker g., testimonium certum; een g. aanvoeren, t. afferre, proferre (*in medium*); iemd een g. geven, testimonium alci dare, impertire, (*een goed*) landare alqm; een g. afleggen, testimonium dicere (*pro algo falsum*) of edere, (*schrijftelijk*) testimonium scribere (*pro algo*), - van iets, testimonium alcs rei dare, - voor iets (*als g. voor iets dienen*), z. **getuigen** (*voor iets*); zich op het g. der geschiedenis beroepen, z. **beroepen**, 2.

getuigenverhoor, interrogatio testium, in het verband interrogatio alleen; bij het g. verklaren, pro testimonio dicere; iets bewaren tot het g., ad testes reservare alqd.

getuigenschrift, testimonium; vgl. **getuigenis**.

getwist, z. **twist**.

geul, fossa; vgl. **kanaal**.

geur, odor; v. gebraden, vette dingen, nidor; welriekende g., odor suavis; suavitas odorum; in het verband ook odor alleen, vooral in den plur. odores; een aangename g. hebben, verspreiden, bene olere; een

onaangenamen enz., male olere; foetere. **geuren**, exhalaré odores suaves of *alleen* odores; bene olere; odore excellere (een zeer aangename geur verspreiden).

geurig, bene olens; odoratus; suavis. **geurigheid**, z. **geur**.

gevaar, periculum; discrimen; zich in g. begeven, zich aan g. blootstellen, z. **blootstellen**; 2; in g. zijn, verkeerén, in periculo of in discrimine esse, versari; periclitari; ook agitur alqd; in zeer groot g., in summo periculo esse; (v. zaken) in maximum periculum et extremum paene discrimen adductum esse; in het uiterste g., in praecipiti esse; in extremo situm esse (v. zaken); in een dubbel g., incipiti periculo premi of circumventum esse; g. loopen te, periculum est, ne; het g. te ontmoet gaan, occurrere, obviam ire periculo; uit g. redden, servare, eripere, extrahere ex periculo; in g. geraken, incidere in periculum; gg. doorstaan, periculis of laboribus defungi; het g. ontkomen, evadere ex periculo; vitare, effugere periculum; door gg. omringd worden, circumveniri periculis; gg. hangen iemdbovenhet hoofd, imminere, impendunt, instant alci pericula; gg. uit den weg ruimen, pericula tollere; het g. schuiven, p. reformidare; iemd is in g. zijn leven te verliezen, alcs vita periclitatur; buiten g. zijn, extra periculum of in tuto esse; iemd of iets in g. brengen, alqm, alqd in periculum, in discrimen adducere, in discrimen ac periculum vocare; alci periculum creare, confiare, facessere, inferre; periclitari (alqd); infestum habere (onveilig maken); er bestaat g., dat enz., periculum est, ne etc.; het in g. brengen, periculum; het - van mijn leven zou ook den geheelén staat in g. brengen, omnis res publica in meo capite discrimen esset habitura (Cic.); zonder g., periculo vacuus, periculi expertus; beveiligd tegen g., buiten g., tutus a periculo, tutus; met g. voor mijzelven, meo periculo; met g. voor zichzelf en of zijn eigen leven, suo capitis periculo. **gevaarlijk**, periculosus; plenus periculi; dubius, adversus, iniquus; g. tijden, temporum iniquitas; = vijandig, dreigend, infestus (ook = bedreigd; iets g. maken, alqd infestum reddere, b.v. mare, iter); perniciosus (verderfelijk); capitalis (g. voor het leven of het tijdelijk welzijn); gravis (ernstig; nadeelig voor de gezondheid); een g. mensch, homo perniciosus, capitalis; een g. tegenstander, gravis adversarius; een g. oorlog, bellum grave, periculosum; = bedenkelijk, onzeker, lubricus (defensionis ratio); aniceps et lubr. (locus); = vol listen en lagen, insidiosus (bellum, locus, homo); die tijd was ook voor onschuldigen g. geworden, etiam ad innocentium periculum tempus illud exarserat; een g. toestand, res dubiae; angustiae; discrimen; ook tempus (in hoc t.); iets bevindt zich in een g. toestand, alqd in discrimine est of versatur; het vaderland enz., allatum est periculum discrimenque patriae; g. ondernemingen, pericula (multo labore multisque periculis effecti); een ziekte wordt g., morbus ingravescit; het is g. in den winter te varen, periculose navigare hieme; a d.v., periculose; het ziet er g. uit, imminere undique pericula. **gevaarlijkheid**, z. **gevaar**.

gevaarte, magna moles of moles *alleen*; vgl. **kolos**.

geval, casus (toevallige gebeurtenis, toeval); eventus (gebeurtenis, voorval); condicio, locus (omstandigheden, toestand); causa (bijzonder geval); tempus (tijdsomstandigheid); occasio (gelegenheid); res. — In 't bijz. A. in hetzelfde g. verkeerén, - zich bevinden, in eadem condicione of causa esse; eadem est causa alios; indien ik mij in dit g. bevond, eo, isto loco si essem; in dit g., indien dit het g. is, in hac re; in hoc; hic (a d.v.); quod si est, quae si ita sunt, quod si acciderit, si id feceris, hoc si fit; in beide gg., in het eene zoowel als in het andere g., in utraque re; utroque modo; in dergelijke gg., in huiusmodi causis; in andere gg., aliis in rebus; aliis in locis; in alle gg., in elk g., in omnibus rebus; omnibus rebus (in elk opzicht); quoquo modo of utcumque res se habet; = wat er ook gebeurén moge (voor alle gg.), ad (in) omnem eventum; ad omnes casus, ad omnes eventus casusve; utcumque res occiderit of casura est; certe, profecto (zeker, voorzeeker); utique (volstrekt, tot elken prijs); een moord in elk g. voor strafwaardig houden, quoquo modo quis interfectus sit, puniendum putare (Cic.); in het eerste g. . . in het laatste g., si illud (est, fit) . . . si hoc (est, fit); in geen g., nullam in partem, neutiquam; nullo modo, omnino non; in een dringend g., necessario tempore; temporis causa (in den drang der omstandigheden); in g. van nood, z. **nood**, 1; in of voor het onzekere g., ad incertum casum et eventum; in het gunstigste, ergste g., si felicissime, si parum feliciter cesserit; in het andere, tegenovergestelde g., aliter; si hoc non contigerit; sin aliter acciderit; sin aliter; quod ni ita est of esset; in de meeste gg., plerumque; in plerisque rebus; in een enkel g., in sommige gg., z. **soms**; (slechts) in enkele gg., raro; in g., voor het g. van iets, si quid accidat; iets voor het g. van een beleving bewaren, alqd ad obsidionem urbis, si acciderit, reservare; ook alleen in c. a b l., b.v. in periculo; in g. of voor het g., dat iets goed afloopt, si prospere eveniat; in g. van overlijden, in g. ik kom te sterven, si quid mihi acciderit of humanitus acciderit; in (het) g., dat, si; ita . . . si; tum . . . si; = zoo dikwijls als, cum; si est ut c. c o n t i.; ook of zelfs in het g. dat, etiam si; ut c. c o n t i. (gesteld zelfs dat); zooals zelfs in het g. dat, ut etiam si; in g. dat misschien (soms), si forte; doch slechts in het g. dat, ita tamen, si. | het g. kan zich voordoen, dat enz., accidere, fieri, evenire, contingere potest, ut etc.; het g. komt dikwijls voor, het is een zeer gewoon g., dat enz., saepe accidit, ut etc.; hoe fere sic fieri solet, ut etc.; gelijk het g. pleegt te zijn, quod evenire solet; gelijk het g. is, was, ook door herhaling van het voorafgaande verbum, b.v. a dictatore nulla erat provocatio, quae ab ipsis regibus erat; indien het g. zich voordoet, si usu veniat of venerit; si quando usus est; si casus incidat; er komen dikwijls gewichtige gg. voor, saepe incidunt res magnae; dat kwam slechts in zeldzame gg. voor, was zelden h. g., hoc raro incidebat; dat is niet het g., alia res est, aliud est; dat is het g., hetzelfde

is het *g.* met iemand, iets, hoe contingent alci; idem (eadem res) accidit in algo, in alqare; is dit niet het *g.* bij elk volk? hoe non ita fit in omni populo? iets is het *g.* met enz., pertinet alqd ad, cadit alqd in *c. a. c. c.*; er komen *gg.* voor, waarin of dat enz., incidunt causae of tempora, cum etc.; est ubi; de geschiedenis kent geen *g.*, waarin of dat enz., memoriae non proditur *m. a. c. c. c. i. n. f.*; bij *g.*, *z.* **toevallig** (*adv.*); indien bij *g.*, si quando. — **B.** niet zelden moet „geval” eenvoudig door het *neutr.* van een *pron.* of *a. d. t.* weergegeven worden, *b. v.* deze beide *gg.*, haec duo; deze en meer dergelijke *gg.*, haec atque eiusdem generis complura; zich in alle *gg.* weten te schikken, omnia humana ferre; van de twee *gg.* moet er noodzakelijk een plaats vinden, necesse est sit alterum de duobus; een derde *g.* is onmogelijk, tertium nihil inveniri potest; in welk *g.*, in quo; *z.* ook boven onder **A.** — **C.** het *g.* stellen of aannemen, aangenomen, gesteld het *g.*, dat, *z.*, **1. gesteld, aannemen** (op het einde); ik spreek niet van een aangenomen *g.*, non haec a me fingitur oratio. — **D.** een soortgelijk, verwant *g.*, similitudo; exemplum; soortgelijke *gg.*, similitudines; de dikwijls voorkomende *gg.* van persoonlijke aanwezigheid der goden, deorum saepe praesentiae.

gevallig, z. welgevallig, aangenaam.
gevangen, captus; in den oorlog *g.*, (belo) captus; captivus; *g.* zijn, in custodia of in carcere, in vinculis esse; custodiri; *g.* houden, retinere (in carcere, in vinculis); *vgl.* **gevangenis**.

gevangenbewaarder, custos (carceris).
gevangene, captus (in *t. alg.*); comprehensus (gearresteerde); captivus (krijgsgevangene).

gevangengeven, zich *g.*, se tradere, dedere (alci); manus dare (ook bij het disputeren).

gevangenis, carcer, vincula (*pl.*), custodia; ergastulum; iemand in de *g.* zetten, verpen, in carcerem (vincula, custodiam) conicere of dare, tradere, includere alqm; in custodiam (vincula, ergastulum) mittere; in de *g.* houden, inclusum tenere (in) carcerem; directeur der *g.*, is, qui praest custodiam; praefectus custodum.

gevangenisstraf, vincula (*pl.*); carcer; iemand *g.* opleggen, alqm vinculis (levenslange, aeternis) purire; onder bedreiging met *g.*, cum vinculorum minis.

gevangennemen, capere, prehendere, comprehendere (alqm).

gevangenneming, comprehensio; door de verba.

gevangenschap, captivitas; in *g.* zijn, captivum esse; in iemand *g.* geraken, capi ab alqo; *z.* ook **gevangen, gevangenis, gevangennemen**.

gevangenzetten, = in de gevangenis zetten, *z.* **gevangenis**.

gevangenzitten, = gevangen zijn, *z.* **gevangen**.

gevat, sollers.

gevatheid, sollertia; celeritas in respondendo (*c.* prompta et parata in agendo et respondendo, *Cic.*).

gevecht, proelium; een *g.* leveren, proelium facere of committere (cum alqo);

een gelukkig, ongelukkig *g.*, proelium secundum, malum; een einde maken aan een *g.*, proelium conficere, dirimere; het *g.* hernieuwen, proelium redintegrare, renovare; het *g.* beginnen, proelium inire of committere; *z.* verder strijd, **1**; licht *g.*, *z.* schermutseling.

gevederd, plumis obductus, plumatus, pennatus.

gevederte, pennae.

geveinsd, simulatus; fictus; fucatus (bedrieglijk door uitwendigen schijn); *a. d. v.*, simulate, fucata specie, vultu ficto.

geveinsdheid, simulatio; ficta simulatio.

gevel, fastigium; de voorzijde van den *g.*, frons.

geveldak, fastigium.

gevellot, culmen.

gevelveld, tympanum fastigii.

geven, **1.** in *t. alg.*, dare; het gegevene, data (*pl.*); willen *g.*, ook alleen dare, praebere (aan eiken); tribuere (toedeelen) alci alqd; distribuere (verdeelen); rijkelijk *g.*, largiri; iemand de hand *g.*, *z.* hand, **II, A**; geef hier! cedo; = schenken, donare; = betalen, solvere; hoeveel hebt gij daarvoor *g.*? quanti hoc emisti? hoeveel zou men er u wel voor moeten *g.*, dat gij enz., quid mereas, ut etc.; = toevoegen, addere (vim verbis, nadruk *g.*, bijzetten); afferre (alci mortem, incommodium, voluptatem; spem; ornatum orationi); fundere (bestiis ipsa terra fundit ex sese pastus varios); affingere (*v. e.* beeldhouwer, manum statuae); conferre alqd (bijdragen); efficere (voortbrengen, *v. d. akker*); antwoord, bevel, de sporen enz. *g.*, *z.* **antwoord, bevelen** enz.; den geest *g.* = den laatste adem uitblazen, *z.* **uitblazen**, **1**; zich laten *g.*, accipere (door iemand iets, ab alqo alqd). — **2.** in *t. bijz.*, het is den mensch niet *g.*, te enz., homini non concessum est, ut etc.; het is grooten geesten niet *g.*, te enz., non est magnorum ingeniorum *c. i. n. f.* | veel om iemand *g.*, multum tribuere alci, multum auctoritate alios moveri; weinig om iets *g.*, alqd neglegere, parum curare; niets enz., alqd contemnere, spernere; nihil moveri alqa re; iets om het gepraat der menschen *g.*, alqd famae dare; ik *g.* niets om de voordracht, quemadmodum dicam, non laboro; wat *g.* ik daarom! quid ad me! alles voor iets willen *g.*, alqd quantitativ facere, aestimare; quovis pretio alqd redimere velle. | van zich *g.*, edere; reddere. | *r e f l.*, zich gewonnen *g.*, se dare, manus dare; cedere, concedere; hij *g.* zich geheel, zooals hij is, quod loquitur, sentit; quod sentit, loquitur; lingua et pectore verus est; hij *g.* zich niet, zooals hij is, aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum habet.

Het geven, datio (legum); largitio; door dare, praebere.

gever, auctor muneris; qui dat of dedit munus; largitor (milde *g.*); *g.* van het goede, auctor bonorum.

gevest, capulus.

gevierd, *z.* **viereen**, **2.**

gevele, *z.* **vleierij**.

gevekt, maculosus; maculis sparsus; varius (bont).

geveugeld, volucer; penniger, pinnatus.

gevloek, impiae voces.

gevoeglijk, *z. betamelijk, geschikt, passend*, 2; *a d v. (in ruimeren zin)*, facile, omnino.

gevoeglijkheid, *z. betamelijkheid*.
gevoel, sensus (*lichamelijk en geestelijk*); *als zintuig*, tactus; animi motio (*gemoedsbeweging*); habitus animi of animorum (*gemoedsstemming*); animus (*gevoel, bewustzijn*); cogitatio (*voorstelling*); *de indrukken op het g.*, ea, quae movent sensus; *ook alleen sensus (p l.)*; *de indrukken op het g. zijn bij allen dezelfde*, ea, quae movent sensus, itidem movent omnium (*Cic.*); *g. hebben*, sensu praeditum esse, (-v. iets) sentire alqd, sensu alcos rei moveri; *geen g. hebben*, sensu carere; torpere (*zonder leven zijn*); *vgl. gevoelloos (zijn)*; *het g. verliezen*, torpescere, obtorpescere; *dikw. gebruikt men voor „gevoel; gevoel voor, van” niet sensus, maar een andere uitdrukking, b.v. blij g., laetitia; aangenaam g., iucunditas; voluptas; - hebben, suavitater affici (bij iets, alqa re); godsdienstig g., religio; zedelijk g., officium, pudor, honestas, verecundia; g. van dankbaarheid, gratus animus etc., z. dankbaarheid; g. voor menscheijkheid, menschelijk, edel g., humanitas; alle menschelijk g. uitschudden, omnem humanitatem exuere; g. voor betamelijkheid, fatsoen, honestas, pudor; g. voor het schoone, elegantia; g. voor waarheid, veritas, veritatis studium; het natuurlijke g., natura; het betere, natuurlijke g., naturae bonitas; gg. van haat, nijd, liefde, odia, invidia, amores. | in 't bijz., = bewustzijn, conscientia (virium nostrarum); g. zijner kracht, virium suarum fiducia; in het g. zijner zwakteit sloeg hij het af, conscius of cum sentiret, quam infirmus esset, recusavit. | = gemoedsstemming, animus; sterk g., vis animi; affectus animi; verschillende gg. bij iemand opwekken, varie afficere alqm; het kwetsen mijn g., is tegen mijn g. te schilderen, wat enz., refugit animus eaque dicere reformidat, quae etc.; horreo dicere; naar mijn g., meo quidem animo (*Cic.*).*

1. **gevoelen** (*verb.*), sentire, sensu of sensibus percipere, ook percipere alleen; affici (alqa re); accipere, percipere (voluptatem ex alqa re); pijn in of aan een lichaamsdeel g., sentire alcos rei dolore; dolore alcos rei affici of affectum esse; dolet alqd; smart over iets g., iets smartelijk g., aegre, moleste ferre alqd of m. a c c. i n f., quod etc.; *vgl. smartelijk; medeliden g., z. medeliden*; iemand de kracht van zijn arm doen g., affligere alqm; iemand zijn toorn of gramschap laten g., bilem effundere in alqm, stomachum erumpere in alqm (*met woorden*); alqs iratum me sentit; saevire in alqm (*metlerdant*); = erkennen, vatten, begrijpen, intellegere (orationis virtutes); iets laat zich lichter g. dan beschrijven, alqd facilius intellegi quam explanari potest. — In 't bijz. dikw. te vertalen door een passend verbum, b.v. vreugde g., gaudere, laetari (alqa re); ik g. mij geneigd, adducor; - door iets beleedigd, offendit me alqd; iemand g. den druk van iemand, alqs alci gravis est. | zich g. = zich zijn meerderheid bewust zijn, confidere sibi of viribus, arte sua; zich zwak, machteloos g., minimum in se esse arbitrari; diffidere ingenio suo; confiteri se multa

ignorare; *zich ziek of onwel g.*, minus comoda valetudine uti, minus valere.

2. **gevoelen** (*s u b s t.*), 1. = het voelen; sensus; *vgl. gevoel*. — 2. = meening, sententia; opinio; id, quod sentio of sentimus; arbitrium; auctoritas (sensus); sententia (iudicium); iudicium; responsum (*bescheid*); zijn g. zeggen (*v. rechtsgeleerden*), ius of de iure respondere; iemand g. over iets vragen, quid placeat alci de re, exquirere; (*i. d. senaat*) alqm sententiam rogare de re; als zijn g. uitspreken, censere; van g. veranderen, desistere (de) sententia; *z. verder meening*.

gevoelig, 1. = een levendig (*inz. onaangenaam*) gevoel teweegbrengend, acerbus (dolor); acer (vis frigoris; dolor, supplicium); gravis (onus). — 2. = met gevoel begaafd, (licht) vatbaar voor gewaarwordingen, sensu praeditus; patibilis (*slechts in het philos. spraakgebruik*); mollis; door de m i n., b.v. g. vrouwen, mulierculae; g. zijn, animo esse molliore; in alqo est mollis animus; zeer g. zijn, animo esse molliissimo; *vgl. gevoelvol*; = licht het onaangename gevoelende, qui facile offenditur, laeditur; non patiens, impatiens (*voor iets, alcos rei*); = kwalijknemend, mollis ad offensionem accipiendam; fastidiosus (sensus aurium); = prikkelbaar, stomachosus; fastidiosus, fastidiosus mollisque (mentes); *vgl. ontvankelijk*; zich g. toonen, stomachari, moleste ferre. — A d v., 1. acerbe, acriter; iemand g. straffen, graviter punire alqm. — 2. fastidioso, stomachoso.

gevoeligheid, = vatbaarheid voor gewaarwordingen, animi of naturae mollitia; = kwalijknemendheid, misnoegdheid, animus mollis ad accipiendam offensionem; animus offensus; offensio; = ergernis, geraaktheid, stomachus; dolor; iemand zijn g. ten goede houden, dolori alcos ignoscere; ik onderdrukte mijn g., destiti stomachari.

gevoelloos, eig., nihil sentiens; experts sensus; a sensu alienatus; = hard, ruw, durus, ferreus, importunus; agrestis (animus), inhumanus; g. zijn, sensu carere; nihil sentire; a sensu abesse of alienatum esse; geheel enz., (eig.) tactu sensuque omni carere; (*oneig.*) omnem humanitatem exuisse of abiectione, omnem humanitatis sensum amississe; g. voor iets zijn, alqd sentire non posse; ad of contra alqd obdurescere; (*voor smart*) sensu doloris carere; afgestompt en g. worden, obdurescere et percalescere; iemand geheel g. maken, auferre alci omnem sensum; (*oneig.*) callum obducere alcos animo; omnem humanitatem alci extorquere; *z. ook ongevoelig*.

gevoelloosheid, 1. eig., torpor; indolentia (*slechts in het philos. spraakgebruik, en dikw. vermeden door Cic., die in plaats daarvan liever nihil sentire of dolere gebruikt*); alienatus a sensu animus. — 2. *oneig.*, socordia, animus durus, inhumanitas, nullus humanitatis sensus, immanitas, crudelitas, atrocitas; gehele g., immanitas omnem humanitatem repellens; *z. ook ongevoeligheid*.

gevoelszin, sensus, tactus.

gevoelvol, humanus, humanitatis plenus, misericors, mansuetus; mollis (*v. zaken; carmen*); zoo groot is de invloed

eener g., verstandige rede, tantum efficitur sensu quodam ac ratione dicendi; vgl. **gevoelig, 2.**

gevogelte, volucres (pl.), aves (pl.); (op een erf gehouden) pecus volatile; gemest g., alties (pl.), altilia (pl.).

gevolg, 1. = geleide, comitatus; comites (p l.); g. van een stadhouder in zijn provincie, cohors, contubernium, contubernales (p l.); g. dat iemand omstuwt, stipatores corporis; stipatio; uitgelezen g. van een vorst, delecti (principum atque amicorum); - des keizers, comitatus; ook omschr., qui sunt cum alqo, quos alqs secum ducit; qui alqm sequuntur, comitantur of sequi, comitari solent; iemand uit iemand g., comes, (verachtelijk) assecula alcs; tot iemds g. behooren, alqm comitari, sequi of sectari (verachtelijk) alcs asseculam esse. — **2.** = uitbloei, werking, consecutio (philos. term); effectus (philosophiae; gevolg, werking); finis (einduitkomst); = uitslag, uitkomst, exitus; eventus (omnia ex eventu iudicare); exemplum (voorbeeld als g., mali, pessimi exempli esse); het (onmiddellijk) g. van iets zijn, consequi of subsequi alqd; accidit alqd re; alqd sequitur rem of ex re; alqd oritur, manat, profectum est ex re, efficitur (ex) alqa re; het noodzakelijk g. daarvan is, necessario sequitur; (een slag), die in zijn g. lichter is, (pugna) illis quae post pugnam accidere, levior (Liv.); het is, helaas! het g. van, culpa est in alqa re; vitium est alcs rei; de wonde had zijn dood ten g., vulnus ei mortem attulit; ik beef voor de gg., quorsom of quo res eruptura sit, horreo; niet voor de gg. instaan, exitum rei non praestare; wat heeft de verwisseling van legerplaats anders ten g. dan, castrorum mutatio quid habet nisi etc.; dan is het g., dat enz., ita fit, ut etc.; dit had het (natuurlijke) g., dat enz., id eiusmodi erat, ut etc.; het g. daarvan was, dat enz., quo factum est, ut etc.; wat het nadeelige g. eener langdurige belegering pleegt te zijn, quod makum diuturnae obsidionis esse solet; het g. daarvan is = daaruit volgt, z. **volgen, 3**; hij beschouwde het geluk van den man als het waardige g. zijner verdiensten, fortunam viri dignam meritis cognovit; door den g. e. t., b.v. alle oorzaken deels als het g. van toeval, deels van wijsheid verklaren, omnes causas vel casus vel sapientiae explicare (Cic.); met goed g., prospere, non frustra; met beter g., efficacius (agere alqd, Liv.); zonder g., (als a d i.) irritus; sine effectu (levibus sine effectu certaminibus, Liv.); (als a d v.) nequiquam, frustra; - zijn of blijven, irritum of frustra esse, ad irritum cadere; successu carere; hij bemerkte, dat zijn bemoeiingen z. g. bleven, intellexit frustra a se operam dari; iets heeft niet het gewenschte g., non satis ex sententia eventus rei procedit; met eenig, uitstekend, zonder g. iets doen, aliquid, multum, nihil proficere in alqa re; het g. zou geweest zijn, dat enz., futurum fuisset ut; met uitstekend g. (bekroond), magnus eventus (b.v. bellum); efficax (b.v. preces); gg., eventus, qui sequuntur; de gg. van iets, quae ex alqa re eveniunt, post alqd accidunt; quae rem sequuntur, consequuntur; quae oriuntur of proficiscuntur ex re; quae accidunt

re; gewichtige gg. hebben, magni momenti esse; bedenkt de gg. wel, videte et prospicite animis, quid futurum sit; goede, slechte gg. hebben, z. **alloopen, I, B**; rijk aan gg., qui magni of maximi momenti est. | ten g. van iets, ex (ex lege, ex diutino labore); propter (p. senectutem); ad alqd (ad famam belli novas legiones scribere); door den g. e. t., b.v. magna offensio negligentiae; ten g. daarvan, diensgevolg, itaque; quod cum ita sit; quae cum ita sint; ex quo (qua); bij g., z. **bijgevolg**. | g. geven, parère, oboedire, obtemperare (alci, alci rei).

gevolgeliik, z. bijgevolg, gevolg (op het einde).

gevolgtrekking, 1. = het afleiden, opmaken, argumentatio. — **2.** = besluit, slot-som (eener redeneering), consequens, consequutio, conclusio; plur., ea, quae consequuntur; sequentia, consequentia, consecutaria (n. pl.); een scherpzinnige g., acute conclusum; de g., gg. maken, colligere (ex alqa re, ook m. a. c. c. i. n. f. of ut).

gevolmachtigde, qui mandata habet ab alqo; cum mandatis missus; legatus (als gezant); magister (als hoofd, directeur eener maatschappij of vereeniging); er komen gg. van Sieilië, Sieuli veniunt cum mandatis; z. **zaakgelastigde**.

gewaad, vestis, vestimentum; vestitus (ook oneig.).

gewaagd, periculosus, plenus periculi; lubricus (bedenkeliik, onzekere); anceps et lubricus; auidax (facinus, inceptum, consilium); temerarius (onbezonnen); een g. stap, temeritas; het is g., te g., om enz., anceps est c. i. n. f.; g. ondernemingen, ook pericula; vgl. **gevaarlijk**.

gewaagdheid, z. gevaar, hachelijkheid. **gewaand**, simulatus; mentitus; fictus; falsus; vanus; een g. prins, regiae stirpis originem mentiens.

gewaarworden, conspiciere, conspiciari; de vijanden werden hem g., in conspectum hostium venit; iets meenen g. te w., alqd videre sibi venit; = te weten komen, inzien, percipere, animadvertere, sentire; reperire; intellegere. cognoscere.

gewaarwording, z. aandoening, gevoel; vatbaar, vatbaarheid voor gg., z. **gevoelig, 2**; -heid; soms alleen door het neutrum van een p. r. o. n. of a. d. i., b.v. haec (deze gg.) fere maxime sunt in animis iudicum oratione molienda (Cic.); gaudet, dolet, ridet, plorat... haec perinde accidunt, ut etc. (Cic.).

gewag, commemoratio; mentio; door verba; g. maken = **gewagen, z. a.**

gewagen, van iets g., gewag maken, memorare, commemorare (alqd, de alqa re, de alqo; m. a. c. c. i. n. f.); mentionem facere (alcs, alcs rei; de alqa re); attingere (alqd breviter; perquam breviter perstringere atque attingere; terloops van iets g., (mentionem) inieciere de alqa re, m. a. c. c. i. n. f.); tegen iemand, alci; ook iacere; voorloopig van iets g., mentionem alcs rei inchoare; dikwijls g., mentionem agitare (alcs rei), crebris sermonibus usurpare (alqd); die oude man, waarvan Caecilius in zijn blijspel g., senex ille Caecilianus; toevallig van iets g., in mentionem incidere alcs rei, incidit mentio alcs rei.

gewaggel, vacillatio.

gewas, frumentum (*graan*, b.v. f. angustius provenit, *het g. is niet bijzonder goed uitgevallen*); fruges (*pl.*; *als te veld staande vrucht*); seges (*het gezaaide en te veld staande g.*); herbae (*het jonge, nog grasachtige g.*); messis (*het rijpe en het afgemaakte g.*); annona (*met het oog op den prijs en den verkoop*); = plant, planta; gewassen, stirpes; terrâ nata; ea quae, res quae a terra stirpibus continentur; ea quae terra ex se generata stirpibus infixâ continet; ea quorum stirpes terra continentur.

geweef, **geween**, = *het weven, weenen, z. weven, weenen.*

geweer, *sclopetum; = **wapen**, *z. a.; in het g. = onder de wapenen, z. wapen, 1.*

gewei, cornua (*pl.*).

geweld, vis, violentia; *g. gebruiken, aandoen*, vim facere, vi agere, vi contendere, vi grassari; - (*tegen*) *iemd of iets*, alci vim facere, alci rei vim adhibere, alci vim afferre; alqm, alqd violare; *met g.*, vi, per vim; *met g. vaneenscheiden*, -scheuren, divellere, distrahere; *divellere ac distrahere*; *met g. uit de armen rukken*, de complexu abstrahere, e complexu abripere; *iemd met g. naar de gevangenis sleepen*, alqm oborto collo (oborta gula) in vincula abripere; *iets met g. in bezit nemen*, invadere in alqd; *iemd met g. van zijn vroeger voornemen afbrengen*, *z. afbrengen, II*; *met alle g.*, *z. kracht*; *maatregel of daad van g.*, vis; imperium saevum; *willekeurige mm. v. g. vreezen*, licentiam vi grassantium pertimescere; *met g. dreigen*, vim minitari of denuntiari; *g. van wapenen*, vis atque arma; *arma*; *g. der clammen*, vis of incendiî of flammae; *g. der stormen*, magnae (turbulentae, immoderateae, turbidae) tempestates; *ook magna etc. tempestas*; *zich g. aandoen*, animum suum vincere; *sibi of animo*, cupiditatibus suis imperare; *naturae repugnare* (*tegen zijn natuur handelen*).

gewelddaad, vis; vis of iniuria potentioris; facinus (*plegen*, facere, committere, admittere); *er is geen grotere g. denkbaar*, nihil violentius potest fieri.

gewelddadig, violentus; violentiâ factus; *ook superbus*; *gevl.* door vis; *g. misdelen gebruiken*, *z. geweld gebruiken*; *op g. wijze* per vim; *een g. dood sterven*, vis alci affertur; *hij doodde hem op g. wijze*, eum manu sua (te onderscheiden van sua manu = *eigenhandig*) occidit; *een g. handeling*, *z. gewelddaad, gewelddadigheid*; *a d v.*, vi, per vim; *violenter*; *iemd g. behandelen*, vim facere of afferre alci.

gewelddadigheid, vis; iniuria alci illata; superbia; violentia (*heftigheid, onstuimigheid*); *tot gg. overgaan*, vim et manus afferre.

geweldenaar, -narij, *z. dwingeland, -dij.*

geweldig, = *sterk*, validus, viribus polens, magnarum virium, robustus; = *machtig*, potens; = *groot, hevig*, magnus, ingens, violentus, vehementer, acer; *a d v.*, vehementer, valde; *g. schreeuwen*, magna voce clamare.

gewelf, = *gewelfde zoldering*, camera; = *gewelfde plaats*, fornix; locus concameratus; = **grafgewelf**, *z. a.*

gewelfd, concameratus; fornicatus; (*te d. vorm*) arcuatus, convexus, concavus.

gewemel, turba; multitudo (*menigte*); vis (*zwerf v. dieren*).

gewend, *z. gewennen, gewoon, 1.*

gewennen, iemd aan iets g., assuefacere alqm alqa re, alci rei, *c. inf.*; *zich g.*, consuescere (*c. inf.*; *talqa re*; *talci rei*); assuescere (*alqa re*, *alci rei*; *c. inf.*); se assuefacere (*c. abl.*; *c. dat.*; *c. inf.*); discere (*alqd*; *c. inf.*); *zich door lange oefening aan iets g.*, magna exercitatione animum durare, ut patiatur alqc; *menz* *gewenne zich slechts bij het schrijven en spreken daaraan*, *dat enz.*, consuetudo modo illa sit scribendi atque dicendi, ut etc. (*Cic.*); *zich aan de menschen g. (v. dieren)*, assuescere ad homines (*Caes.*); *aan iets g. wend*, assuefactus alqa re; assuetus alqa re of *c. inf.*; *door didicisse c. inf.*; *solere (plegen)*; *het g.*, consuetudo (*aan iets, alcs rei*); *door omschr.*

gewerp, = *het werpen. z. werpen, 1.*, *op het einde.*

gewest, regio; pars (*deel*); *de hoogere gg.*, superiora, supera; caelum; *loca caelestia (de gg. der zaligen)*; *z. verder landstreek, provincie.*

geweten, het bewustzijn goed of slecht gehandeld te hebben, conscientia factorum, animi, mentis, virtutis et vitiorum; *ook conscientia alleen*; *een goed (zuiver) g.*, conscientia recta, praelara; conscientia recte factorum, rectae voluntatis, optimorum consiliorum of optimae mentis; mens bene sibi conscia, *ook alleen* conscientia factorum, consiliorum suorum, -hebben, nullius culpa sibi conscium esse; *een mensch met een goed g.*, homo integer et bonus; *qui pura atque integra mente est*; *een kwaad g.*, conscientia mala of peccatorum, scelerum, culpa; mens male sibi conscia; animus sibi conscius, *ook alleen* conscientia; *een kwaad g. hebben*, conscientiâ malâ of scelerum angî, excruciarî; *iets als een teeken van een kwaad g. villeggen*, alqd in conscientiam ducere; *de stem van het g.*, conscientiae (*plur.*); conscientiae animi of malefactorum; -*hooren, vernemen*, conscientiae vi commoveri; *z. ook gewetensvroeging*; *iets op zijn g. hebben*, conscium sibi sceleris, culpa esse; *de stem van het g. spreekt luide*, magna vis est conscientiae; *het knagende g.*, angor conscientiae; *het g. knaagt*, *het g. pijnigt* *iemd*, conscientiâ mordetur alqs; conscientia animi stimulat of terret alqm; conscientiae malefactorum suorum stimulant alqm; *vgl. gewetensvroeging*; *de huivering om zijn g. te bezwaren*, religio; *geen g. hebben*, sine ulla religione et fide esse; nihil religioni sibi habere; *een ruim g. hebben*, minime religiosum esse, nihil fere sibi religioni habere; *op iemds g. werken*, graviter admonere alqm, ut officium religioso servet; *plicht en g. verzaken*, ab religione officii declinare; *naar plicht en g. een getuigenis afleggen*, secundum fidem et religionem testimonium dicere; *voor zoover uw g. het toelaat*, quantum fides tua patitur; *mijn g. zegt mij*, *dat het in strijd is met de eer*, vereor, ne turpe sit (*Cic.*); *iets niet met zijn g. kunnen overeenbrengen* = *iets niet over zich*

kunnen verkrijgen, z. a.; *met een goed (gerust) g.*, salvo officio, salva fide; pie (bellum indicii posse); *ik zweer het op mijn g.*, ex animi sententia iuro; liquido iuro.

gewetenloos, sine religione; sine ulla religione et fide; minime religiosus (in alqre), improbus, perfidus (trouweloos); *iemd g. maken*, abducere alqm a religione; *g. handelen*, facere alqd sine ulla religione.

gewetenloosheid, nulla religio; impietas, perfidia; perfidiose factum (trouweloze daad).

gewetensangst, conscientiae angor; *door g. gekweld worden*, angore conscientiae agitari, vexari; *conscientiâ animi excruciar*; *- beginnen te worden*, peccatorum ex conscientia timor alci exoritur; *zonder g.*, nullâ conscientiâ examinare (Cic.); *zonder g. en zonde*, sine religione et piaculo (Liv.).

gewetensbezwaar, religio; *zonder g.*, intactus religione animi (Liv.); *vgl. gewetenswroeging*.

gewetensdwang, sublata de rebus divinis iudicandi libertas; (*met het oog op den eeredienst*) ius sacra libere exercendi ademptum.

gewetensknaging, z. **gewetenswroeging**.

gewetensrust, animi pax of tranquillitas.

gewetensvraag, een g. tot iemd richten, rogare alqm, quae sit animi eius sententia of quid vere sentiat.

gewetensvrijheid, liberum de rebus divinis iudicium; = *vrijheid van eeredienst*, sacrorum libertas; sacra libera (p. l.).

gewetenswroeging, morsus of stimuli conscientiae; conscientia scelerum of maleficiorum; *g. gevoelen*, *door g. gekweld worden*, conscientiâ (peccatorum) morderi; cruciari, stimulari conscientiâ scelerum of maleficiorum (suorum); agitari angore conscientiae fraudisque cruciatu.

gewetenszaak, religio; *een g. van iets maken*, alqd in religionem trahere, vertere; religioni habere alqd; est alci alqd religioni; venit alci res in religionem; *geen g. van iets maken*, religio alci non est, quominus c. o. n. i.; religio alci non habere c. i. n. f.; nihil pensi habere; *zonder daarvan een g. te maken*, nulla religione deterritus; *den senaet hield dit lang bezig als een g.*, eius rei religio tenuit senatum; *men houdt het voor een g.*, om of te enz., religio est c. i. n. f.

gewettigd, legitimus, iustus, rectus.

geweven, textilis; *g. goed*, textile.

gewezen, = *voormalig*, pristinus; *ook door olim*, quondam, antea; qui olim etc. fuit; qui fuit; b. v. *een g. vriend van Philippus*, Philippi quondam of antea amicus; *uw g. zeelieden*, vestri quondam nautae; *een g. koning*, quondam rex; *een g. consul*, (vir) consularis; *een g. censor*, (homo) censorius; *een g. praetor*, (vir) praetorius.

gewicht, 1. eig., pondus (gen. -ëris); libramentum (zwaarte; plumbi); *van zwaar g.*, granci pondere; *van geen g.*, levis; *een pond aan g.*, libram pondo (sc. valens); *een zilveren denarius aan g.*, pondus argentei denarii; *valseh g.*, pondera falsa (vervalscht), of iniqua (niet vol); *geijkt g.*, pondus publice probatum. — 2. overdr.,

pondus; momentum (*wat den doorslag geeft*); vis; gravitas, auctoritas (aanzien, invloed, magnam eius a. in ea re fore); dignitas (*waardigheid*); *een man van (groot) g.*, homo gravis; vir magnae auctoritatis; z. **gewichtig**; *van zeer groot g.*, maximus, gravissimus; *iets is voor iemd van het aller-grootste g.*, alqd alci omnium est maximum maximeque necessarium; *iets van weinig g. achten*, levi momento aestimare alqd; *contemneren alqd*; (*veel g. hebben*, *in de schaal leggen*, *van (veel) g. zijn*, multum auctoritate valere of posse (v. personen; *bij iemd*, apud alqm); *magnam vim habere*, magnum pondus habere of maximi ponderis esse (v. zaken; *bij iemd*, apud alqm); *eenig g. hebben*, *in de schaal leggen*, *van eenig g. zijn*, alqd numero atque honore esse (v. personen), magni momenti esse (v. zaken); *- bij iemd*, pondus of alqd ponderis habere apud alqm, valere apud alqm (v. zaken); *alqd loco et numero esse apud alqm*, numerum obtinere apud alqm (v. personen); *meer g. in de schaal leggen*, *ook potioem esse* (apud alqm); *geen g. hebben of in de schaal leggen*, *van geen g. zijn*, nullius ponderis of momenti esse, ponderis nihil habere (v. zaken); *tenuit of nulla auctoritate esse* (v. personen); z. ook **beteekenen**, **beteekenis**, 2; *g. aan iets hechten*, vim tribuere alci rei; *geen*, *veel g.*, nihil, multum tribuere alci rei; *aan iets g. geven*, *verleenen*, *bijzetten*, alci rei pondus afferre; *aar iemds zaak groot g. enz.*, rebus alcs grande momentum addere.

gewichtig, gravis (testis, causa, ratio, argumentum); magnus (officium, negotium); grandis; non parvae auctoritatis; magni momenti; ponderosus (epistola); = *veelvermogen*, qui multum potest; potens, pollens (v. personen); **gewichtiger**, **gewichtigste**, ook potior, potissimus; *wat gewichtiger is* (parenth.), quod maius est; *een g. leerstuk*, magnus locus; = *belangrijk*, *beroemd*, nobilis, b. v. *de gewichtigste eilanden van Griekenland*, nobiliores insulae Graeciae; = **hooftzakelijk**, z. a.; *g. persoonlijkheid*, gravitas; *iemds gewichtigste zorg*, praecipua of antiquissima cura alcs; *dit is het gewichtigste*, hoc caput of hoc primum est; *het is iets zeer gewichtigs in de vriendschap*, *dat men enz.*, maximum est in amicitia m. a. c. c. i. n. f.; *g.*, *zeer g.* (van beslissenden invloed) zijn, magni, maximi momenti esse; *g. zijn voor iets*, interesse of pertinere ad alqd; *iets is zeer g. voor iemds naam*, ad summam alcs existimationem pertinet; *het is g. voor den staat*, interest rei publicae; *hij hield niets voor gewichtiger*, nihil antiquius habuit of nihil a. ei fuit; *de zaak scheen g. genoeg*, om enz., res digna visa est, propter quam etc.; *dat hij iets gewichtigers te doen had*, aliud sibi praeventendum esse.

gewichtigheid, gravitas, auctoritas; *vgl. gewicht*.

gewicht, volucer, penniger, pennatus. **gewijs**, z. **uitspraak**, 2; **vonnis**.

gewikste, z. **geslepen**, **slim**.

gewild, vendibilis (merx, oratio; orator); acceptus; *vgl. bemind*.

gewillig, obsequens, obediens; indulgens (*uit zwakte of goedheid*); facilis; officiosus (*hietvriendig*); benignus; libens;

paratus; promptus ad alqd; inclinatus, propensus ad alqd; *zich g. toonen*, parère (et oboedire); *a d v.*, obsequenter (alci), oboedienter, indulgenter, officiose, benigne; libenter, animo libenti, animo prompto paratoque; ultro; *ook door libens*, volens, non invitus; velle, non nolle, non dubitare *c. i n f.*, non recusare *c. i n f.*, *m.* quominus of quin.

gewilligheid, obsequium, obsequentia; facilitas; propensa voluntas; animus libens of promptus.

gewin, gewinnen, z. winst, winnen.
gewinziek, -zucht, z. winzuchtig, -zucht.

gewis, -heid, z. zeker, -heid.
gewoel, turba, tumultus; strepitus (*gedruisch*); *uit het g. der wereld zich terugtrekken*, in solitudinem se conferre of se recipere.

gewonde, z. wonden.

gewoon, 1. = *gebruikelijk*, usitatus, tritus, pervulgatus; ordinarius (*b.v.* consules, *tegenover* suffecti); *een g. woord, g. uitdrukking*, verbum usitatum et tritum; (*uit het dagelijksch leven*) verbum quotidianum, vulgare, vulgi, de medio sumptum; *het g. leven*, vita quotidiana; *de taal van het g. leven*, genus sermonis usitatum of quotidianum; *in het g. leven*, ook vulgo; = *gewend*, consuetus, assuetus; **z. gewennen**; *ik ben het zoo g.*, sic assuevi; haec est consuetudo mea; *dat ben ik reeds van hem g.*, novi morem et consuetudinem eius; *gelijk men g. is te zeggen* (*gevoonlijk* zegt), ut consuetudo loquitur; *ook dikw. door solere* (*plegen*), solitum esse; *stechts v. personen*, consuevisse, assuevisse (*gewend zijn*), *b.v.* vincere solet, consuevit; *het is een g. vraag* (*men vraagt gewoonlijk*), quaeri solet; *hij gebruikte zijn g. kunstgrepen*, iisdem, quibus uti solebat, artificii usus est. — **2.** = *alledaagsch, middelmatig*, communis; vulgaris; mediocris (homo; ingenium); *een g. mensch*, unus e of de multis; (= *zonder ambt of waardigheid*) homo plebeius.

gewoonlijk, vulgo; plerumque (*meestal*); fere; *zoals het g. gaat, z. gewoonte* (*volgens g.*; *op het einde*); *meer dan g.*, magis solito.

gewoonte, consuetudo; mos; institutum (*gebruik*); *het was g.*, ea erat consuetudo (ut etc.); *dat is mijn g.*, sic consuevi; *het is de g. der Galliërs*, dat zij enz. of te enz., est hoc Gallicae consuetudinis, ut etc., *volgens zijn g.*, ut instituerat; *zijn g. trouw blijven, z. 2. trouw*; *het zou ten gevolge hiervan vaste g. geworden zijn*, dat enz., traditum inde fertur, ut etc.; *de g. hebben*, consuevisse; *solere* (*plegen*); consuetudo of in consuetudine alcs est; *de g. hebben, om of te enz.*, alcs consuetudo haec est, ut etc., *ook c. i n f.*; *de g. aannemen*, asciscere consuetudinem; (*tot*) *een g. worden*, in consuetudinem of in morem venire; *iets wordt mij* (*tot*) *een g.*, in consuetudinem alcs rei venio; *mihi alqd in consuetudinem vertit*; *het wordt iemd* (*tot*) *een g.*, om of te enz., alqs in eam consuetudinem venit of in eam se consuetudinem adducit, ut etc.; *iets geraakt uit de g.*, res obsolescit; *de g. is of wordt een tweede natuur*, consuetudine quasi altera quaedam natura efficitur; vetus

consuetudo obtinet vim naturae; *gelijk het bij samenspraken g. is*, ut est consuetudo dialogorum; *volgens g.*, ex more of consuetudine; ut est consuetudo; ut (fieri) solet, assolet, fit.

gewoonterecht, ius consuetudinis; consuetudo (*de gewoonte als recht*).

geworden, pervenire; perferri, deferri (ad alqm); = *overgebracht worden* (*v. berichten, brieven*), afferri, perferri; mitti; reddi; tradi; nuntius mihi allatus of perlatus est of mihi venit; *iemd iets doen g.*, ad alqm perferre of perferendum curare; *iemd bericht van iets doen g.*, alqm certiorum facere alcs rei of de re; referre alqd ad alqm; *z. verder* (*ten*) **deel** (*vallen*), **2**; **toevallen, 2**; *laat mij maar g. (begaan)*, sine me; rem ipse conficere possum; hoc mihi curae of cordi erit.

gewormte, vermes (*pl.*).

gewricht, artus, articulus; commissura.

gewrocht, opus; *vgl. werk, 2.*

gewroet, fossio.

gezag, imperium, ius, potestas, potentia; *onder iemds g. staan*, esse in dicione, potestate alcs; alcs imperio teneri; *onder iemds g. brengen*, sub ius dicionemque alcs redigere; in ius dicionemque dare alci; *onder zijn g. brengen*, in dicionem suam redigere; dicionis suae, iuris sui facere; *onder iemds g. raken, komen*, cadere sub imperium dicionemque alcs; *iemd onder zijn g. hebben*, alqm in sua potestate habere, in sua potestate et dicione tenere; *z. verder 2. aanzien* (*het*), **4**; **autoriteit**; **beteekenis, 2**; **bevel, 2**; **macht, 2**.

gezaghebber, -voerder, in den staat, penes quem summa of omnis potestas est; ook dominus, princeps, rex; qui summam imperii tenet; *de gg. in de staat*, qui cum summo imperio et potestate versantur in urbe (*als beamtten*); principes; potentiores; (*in den staat*) ii, qui tenent rem publicam; = **admiraal, bevelhebber, scheepskapitein, z. a.**

gezamenlijk, cunctus, universus, totus; omnis; (*allen*) *g.*, te zamen, *zonder uitzondering*, cuncti, universi, ad unum omnes, omnes universi, omnes ac singuli; *het g. bedrag, de g. massa, menigte, summa*; *de g. senaat, senatus universus*; *de g. burgers, cives omnes, cuncti*; *civitas, de g. troepenmacht, totaë copiae of vires*; summa exercitus; *a d v.*, cunctim; communiter; universe; **z. tegelijk.**

gezag, cantus (*het zingen en het gezongen*, ook *v. dieren*); canticum (*tekst, die gezongen wordt of kan worden, het lied*); cantilena (*deum, oud liedje*) = *lied, ook carmen* (*canere carmina in epulis*; carminibus celebrare); *modus* (*wijs, melodie*); *vox* (*stem, b.v. citharā sine voce, cum tibia sine voce canere*); *g. en muziek*, vocum et fidium cantus; *een g. aanheffen*, canere incipere; *begeleiding door g.*, vox (*b.v. cum, sine voce*).

gezant, is, qui mittitur of missus est; legatus; orator (*als woordvoerder*); nuntius (*als boodschapper*); interpres (*als onderhandelaar*); *gg. zenden, ook alleen mittere m. volg.* qui, *b.v. misit, qui Hannibalem deposcerent*; *iemd als g. zenden* (*met een opdracht den staat betreffende*), legare alqm (*in Africam, ad Apronium*).

gezantenrecht, ius legationis of legatorum (*schenden, violare*).

gezantschap, 1. = *het ambt, de waardigheid van gezant, legatio*; munus of officium legati, legationis. — 2. = *de gezanten, legatio of legati*; qui missi sunt: *aan het hoofd van een g. staan*, legationis principem esse; *zich van zijn opdracht kwijten, bericht brengen* (v. e. gezantschap), legationem renuntiare.

gezegde, verbum, dictum, vox; elogi-um, sententia (*spreuk*); *ook alleen door het neutr. van een a d t. of pron., b.v. illud Solonis*; praeclarum illud Platonis.

gezegend, z. *zegenen*.

gezeggen, *zich laten g.*, dicto audientem esse; *parère, obtemperare, morem gerere, obsequi (alci)*; *cedere, concedere (alci)*.

gezegeijk, oboediens; obsequens; modestus; tractabilis; facilis.

gezegeijkheid, oboedientia; obsequium; modestia; natura tractabilis; facilitas; *vgl. gedweehheid*.

gezel, = *kameraad*, z. a., = *knecht, opifcis socius*; *plur.*, operae.

gezeellig, sociabilis; congregabilis (v. *samenzijn houdend*); = *aangenaam, prettig, iucundus, suavis*; = *aangenaam in den omgang* (v. *personen*), facilis; *g. bijeenkomst, congressio*; *de mensch is een g. wezen*, homo est hominum appetens; natura homines sociabiles fecit.

gezeelligheid, (in een gezelschap) sociabilitas; = *gemakkelijkheid, aangenaamheid in den omgang*, mores faciles; *facilitas*; = *behaaglijkheid, genoeglijkheid*, iucunditas, suavitas; *de mensch is tot g. geboren*, natura homines sociabiles fecit; *zucht naar g.*, confunctionis appetitus; *applicatio animi*; *van g. houden*, libenter unâ esse of vivere cum hominibus; *hominum appetentem esse*.

gezeellin, socia, comes, sodalis; socia vitae (v. d. *deugd*); v. d. *echtgenoot* in het verband ook alleen socia.

gezeelschap, 1. = *vereniging in 't alg.*, societas; = *begeleiding, comitatus*; *g. houden*, unâ esse cum alqo; *comitem* of (itineris) socium se adiungere alci, (aan tafel) cenare cum alqo; *in g. van iemand*, alqo comitante; *cum alqo*; = *omgang, usus, consuetudo*; *convictus* (*dagelijksch g.*); *altijd in iemand g. zijn*, assiduam esse cum alqo; = *vergadering, kring, circulus, coetus*, conventus, sessio; *collegium* (*college, corporatie*); *convivium* (*aan tafel, ditschenooten*); *talrijk g.*, z. *talrijk*; = *m.e.n.*, b.v. *loen ook de overigen dit goedvonden, begaf het gehele g. zich in het bosch, cum placuisset idem ceteris, in silvam ventur* (Cic.). — 2. = *gezelschapshouder, in 't alg.*, socius (op de reis, itineris); comes (*begeleider, vergezeller*); sodalis (*kameraad*); *conviva* (*aan tafel*); *convictor* (*dagelijksch g.*); *aangenaam g.*, homo iucundus et delectationi natus; *homo facilis of morum facilitum* (*aangenaam in den omgang*); *hij is bijna mijn dagelijksch g.*, ille mecum prope quotidie est unâque vivit; = *gezelschapshoudster*, socia, comes, sodalis.

gezeelschapshouder, -houdster, z. *gezelschap*, 2.

gezet, 1. *van het lichaam*, habitu corporis brevis et robustus; = *dik, zwaarlijk*,

obesus; corpore amplo; *g. worden*, corpus facere. — 2. = *bepaald*, 1. z. a.

gezetten, = *gevestigd*, z. *vestigen*, 2; = *welgesteld*, z. a.

gezeithed, obesitas; corpus amplum. **gezeur**, = *kletspraak, nugae, ineptiae*; = *geclalm, cunctatio*.

gezicht, 1. = *gezihtsvermogen, zintuig v. h. gezicht, visus*; sensus videndi of oculorum; aspectus; *ook door oculi*; oculorum acies (*scherpte v. h. g.*); *het g. verliezen*, z. *verliezen*; *een goed g.*, oculi acres atque acuti; *een nog onverzwakt g.*, acies incolumis; *een zwak g.* (= *bijziendheid*), oculi non longe conspectum ferentes; *een goed g. hebben*, bene of acriter videre, oculos acres atque acutos habere; *een zwak g. hebben*, minus bene videre; = *aanblik, gezichtskring, nabijheid*, conspectus; *iemand in het g. hebben*, est mihi alqs in conspectu; *iets in het g. krijgen*, conspiciere, conspiciari alqd; *elkander in het g. krijgen*, conspici inter se; *bij of op het g. van iemand*, alqo viso of conspecto; *in iemand g.*, in conspectu alcs, inspectante alqo, coram alqo; *in het g. eener plaats of zaak*, in conspectu alcs loci of rei; *dat ligt buiten* (*het bereik van*) *ons g.*, hoc ex o. nostro remotum est; *iets beperkt ons g.*, alqd aspectum nostrum definit; *zich uit het g. verwijderen*, e conspectu abire, auferri; (v. *schepelingen*) e conspectu terrae auferri; *iets uit het g. verliezen*, alqd e conspectu amittere. — 2. = *aangezicht, gelaat, facies, os, vultus*; *een edel g. hebben*, liberali facie esse; *iemand van g. kennen*, nosse alqm de facie; *iemand in zijn g. zien*, intueri os, vultum of os et oculos alcs; *contra aspiciere*, intueri alqm; *iemand in zijn g. prijzen*, z. *prijzen*; *iemand in zijn g. uitlachen*, palam irridere alqm; - *zeggen*, liberrime profiteri apud alqm. (*waarheden*) veras voces coram ingerere alci; *een donker g. zetten*, frontem contrahere; *een ernstig g. zetten*, vultum componere; *weer een vriendelijk g. zetten*, frontem remittere of exporrigere. — 3. = *verschijning, species*; visum.

gezihtteinder, finiens circulus, -orbis, of alleen finiens; horizon; *de zon komt boven den g. (horizon)*, sol emergit supra terram; *ook conspectus, aspectus*.

gezihtkunde, z. *gelaatkunde*.

gezihtkundige, z. *gelaatkenner*.

gezihtsaifstand, tot op g., quo of quoad longissime oculi conspectum ferunt; quâ visus est.

gezihtsbedrog, z. *zinsbedrog*.

gezihtskred, z. gezeikt, 1; geziht-einder.

gezihtspunt, *overdr.*, ratio qua, modus quo alqd consideratur; *iets uit het rechte g. beschouwen*, vere of recte iudicare de re; - *uit een verkeerd* -, fallaci iudicio videre alqd; *dat is mijn g.*, sic hoc mihi videtur; *het g. vinden*, waaruit iets beschouwd moet worden, ad quas rationes alqd referendum sit, percipere; *iets onder een g. brengen*, alqd referre alqo.

gezihtsvermogen, acies oculorum (qua cernimus), *ook alleen acies*; sensus cernendi (*zintuig des gezichts*); *het g. verliezen*, aspectum of lumina amittere; z. *gezicht*, 1.

gezien, illustris, clarus, nobilis, amplus; auctoritate praeditus; honoratus, honestus

(geëerd, geacht); = gratosus (geliefd, inloefbaar); = beminde, z. a.; v. e. redenaar, vendibilis (Cic.).

gezin, = de gezamenlijke dienstboden, familia; famuli et ancillae; servi et servae; = familie, 1; huisgenooten, z. a.

gezing, affectus of animatus; goed g., bene affectus of animatus; zoo g. zijn tegenover iemand, eo animo esse, ita animatum esse in alqm; hoe ik jegens hem g. ben, zal ik toonen, ostendam, quo animo of quemadmodum animatus sim in eum; anders g. zijn, dissentire, discrepare cum alqo; vriendelijk, vriendschappelijk g., amicus; - zijn jegens iemand, bono of amico animo esse in (erga) alqm; onvriendelijk jegens iemand g. zijn, alieno animo esse of habere alienum animum ab alqo; vijandig g., infestus, inimicus, hostilis; - zijn jegens iemand, infesto, inimico of hostili animo esse in alqm; z. innemen, II, C (ingenomen zijn); de goed gg. (patriotten), boni viri; cives boni, ook alleen boni; melior pars (Liv.); optimi viri; optimates; de slecht gg., mali cives, of alleen mali; qui contra rem publicam sentiunt; rerum novarum cupidi of studiosi; de minder goed gg., deterior pars (civium), Liv.; Perzisch g. zijn, Persarum esse studiosum of fautorem; cum Persis facere; Persarum rebus of Persis favere; vijandig g. zijn jegens den staat, contra rem publicam sentire; goed g. zijn jegens den staat, bene de re publica sentire, ook bene sentire alleen; voortreffelijk -, omnia de re publica praecleara atque egregia sentire; g. zijn = willen, ergens over denken, velle, cogitare.

gezinheid, animus, mens, ingenium; animi affectio; (als aangeboren) natura; (als neiging) voluntas; (als gevoel) sensus (inz. in den plur.); stemming in g. der burgers jegens ons, voluntas erga nos sensusque civium; iemds g. verraaft zich licht, alcs sensus facile apparet; een g. jegens iemand of iets koesteren of toegedaan zijn = zus of zoo jegens iemand of iets gezind zijn, z. gezind; mijn g., ook quae animo cogito of volvo; quae sentio of cupio; dat is mijn g., ita sentio; goede g., bona mens; recta voluntas; goede, vriendelijke, welwillende g., animus benignus, benevolus, amicus (jegens iemand, in alqm), ook studium alcs, benevolentia erga alqm; plichtmatige (erome) jegens God, liefderijke jegens ouders, kinderen) g., pietas; animus pius; vlekkelooze g., animus integer, castus; vijandige g., inimicitiae, animus infestus; edele g., liberalitas, humanitas; animi magnitudo of excelsitas et magnitudo; animus ingenuus (animo ingenuo esse); onedele g., illiberalitas; lage, gemeene g., humilitas; een mensch van onedele, lage, gemeene g., homo illiberalis, humilis; van een lage g. zijn, ook animi abiecti of sordidi of villis esse; slechte g., mens mala; improbitas; ingenium malum pravumque; godsdienstige g., religio; met iemand wat staatkundige g. betreft ten nauwste verbonden zijn, sensibus in re publica coniunctissimis esse alci; van g. veranderen, animi iudicium of sententiam of (= van plan) consilium mutare; dit is de algemeene g., ea est voluntas omnium; van die, van andere g. zijn, esse in ea, in alia voluntate.

gezinde, z. sekte.

gezocht, = erbij gesleept, arcessitus; quaesitus; = gekunsteld, curiosus (Quint.); = beminde, gezien, vendibilis (merx, oratio; orator).

gezond, 1. sanus; salubris (corpus); salvus, integer, validus; = sterk, firmus; robustus; g. worden, z. genezen, 2; g. zijn, valere; valetudine bona of integra, firma, prospera uti; iemand g. maken, sanare alqm; hij ziet er g. uit, ore valetudinem prodit; g. gelaatskleur, coloris bonitas; g. verstand, sana of bona mens; recta ratio; g. gedachten, integrae sententiae; een g. (harmonisch) gemoed, animus bene constitutus. — 2. = bevordertijk voor de gezondheid, salubris; salutaris; corpori utilis.

gezondheid, 1. = lichamelijke toestand in 't alg., valetudo; hoe staat het met uw g.? ut valet? naar iemds g. vragen, de valetudine alcs quaerere; een zwakke g., valetudo incommoda, infirma, tenuis, aegra; valetudinis infirmitas of imbecillitas; een zwakke, zeer zwakke g. hebben, tenui, infirma, nulla valetudine esse. — 2. = gezonde toestand, sanitas; valetudo bona, commoda, prospera, integra, firma, ook alleen valetudo; een goede g. genieten, = gezond zijn, z. gezond, 1; zich in een uitstekende g. verheugen, optima uti valetudine; de g. schokken, valetudinem infirmare; de g. lijdt ergens onder, valetudo infirmatur of conficitur alqa re; zijn g. verliezen, valetudinem amittere; zijn g. sparen, valetudini parcere; (zeer) voor zijn g. zorgen, valetudini suae diligenter consulere, valetudini servire, magnam curam in valetudine tuenda adhibere; habere rationem valetudinis; zorg voor de g., cura of curatio valetudinis; zijn g. niet sparen, valetudinem neglegere; valetudini parum parcere; = welzijn, salus; op iemds g. drinken, propinare alci salutem; op uw g. bene te! bene tibi! voor zoover het niet nadeelig is voor zijn g., quod cum salute eius fiat; = ongeeerde toestand, integritas (corporis); g. van een plaats, salubritas loci.

gezondheidsbron, fons salutaris valetudini; = geneeskrachtige bron, minerale vateren, fons medicae salubritatis; aquae salubres of alleen aquae.

gezondheidsleer, corporis curandi tuedique ars; diabetica; een voorschrift daarop betrekkelijk, praeceptum de corpore curando et tuendo.

gezondheidsredenen, om gg., valetudinis causa; soldaten, die om gg. hun afscheid gekregen hebben, causarii.

gezondheidsregel, praeceptum de valetudine tuenda.

gezondheidstoestand, valetudo; vgl. gezondheid.

gezouten, salsus; vgl. zouten.

gezuht, gezuip, = het zuchten, zuipen, z. zuchten, zuipen.

gezuusters, sorores.

gezwet, ulcus; suppuratio (ettering).

gezwel, tumor; tuber (buil).

gezwets, z. gezeur, grootspraak.

gezwolven, z. snel, fig.

gezwollen, z. zwellen; -heid, tumidus (sermo); inflatus (orationis genus, oratio, orator); een overladen en g. stijl, z. 2. over-

laden; *dichters, wier taal g. is, poëtae pingue quiddam sonantes (Cic.); g. spreken, inflato genere dicendi uti; adhibere quandam in dicendo speciem atque pompam.*

gezwollenheid, 1. eig., tumor. — 2. *overtr., g. der rede, exaggerata altius oratio; inflatum orationis genus, inflata oratio; sermo tumidor.*

gezworen, iuratus; *overdr., een g. vijand, z. doodvijand.*

gezworenen, iudices iurati of selecti; *gij gg., iudices, qui ex lege iurati iudicatis. gids, dux viae; dux itineris; dux locorum (gids op een terrein); in het verband ook alleen dux; = leidsmān, -vrouw, dux (b.v. bene vivendi, tot een gelukkig leven); vgl. leider, leidsvrouw.*

gier, vultur, vulturius; = roofziek, hebzuchtig mensch, vulturius.

gieren, g. van het lachen, cachinnare; cachinnum tollere of edere; het g., cachinnatio; cachinnus (het gelach zelf); v. d. wind, fremere.

gierig, avarus; nimium parvus in alqua re, tenax (te spaarzaam); sordidus (vrekkelig, die zichzelf ten noodige niet gunt); illiberalis (Liv.); g. op iets zijn, parce dare alqd; parcum, nimium parcum esse in alqua re.

gierigaard, homo avarus, tenax, ardens avaritiā, sordidus.

gierigheid, avaritia (hebzucht); tenacitas (overdreven spaarzaamheid); sordes (vaak plur.), illiberalitas (vrekkelijkheid).

gierst, milium.

gieten, 1. fundere (alqd); iets bij iets g., affundere alqd alci rei; (in iets) infundere alqd in alqd; (op of over iets) superfundere alqd alci rei; olie in de lamp g., lumini oleum instillare. — 2. = door g. vormen, fingere; in metaal g., ducere ex aere (alqm, opus); een gegoten beeld, imago ficta; signum.

gieting, fusio, of door verba: (v. metaal) flatura.

1. **gift**, = gave, geschenk, z. a.; donativum (v. d. keizers aan de soldaten, evenals congiarium aan het volk).

2. **gift**, = gif, vergift, venenum (eig. en fig.); virus (giftig sap, giftige drank); toxicum (waarmee de pijlspitsen bestreken werden); met g. bestreken, in g. gedoopt, giftig, venenatus; veneno illitus, infectus of tinctus; g. mengen, venenum parare; -voor iemand, om iemand uit den weg te ruimen, alcos occidenti of necandi causā venenum parare of conficere; ook alleen venenum alci parare, in alqm conficere; g. in een beker mengen, poculum veneno miscere.

giftbeker, poculum mortiferum of mortis; den g. mengen, poculum veneno miscere; -ledigen, exhaurire mortis poculum.

gift drank, potio mortis causā data, ook potio alleen; venenum.

giftig, 1. eig., z. 2. **gift**; = doodelijk, mortifer, pestifer; = schadelijk, verderfelijk, nocens, noxius, perniciosus. — 2. fig., = venijnig, acerbus; g. zijn, acerbā naturā esse; een g. mensch, homo acidae linguae; g. nijt, livor.

giftmenger, veneficus.

giftmengerij, -menging, veneficium; dikw. ook venenum of (v. velen of herhaalde

handeling) pl. venena; als misdaad, scelus veneni.

giftmengster, venefica.

gij, tu; (p l u r.) vos; bij den 2den persoon van het verbum wordt het niet uitgedrukt (tenzij er bepaalde nadruk op valt), b.v. gij, die zoo rijk zijt, qui tam dives es.

gijzelaar, obses; gg. stellen, obsides dare (alci); gg. van iemand eischen, obsides exigere ab alquo; obsides alci imperare; een vrede tot stand gebracht door iemand als g. te geven, pax, quae est facta per obsidem alqm.

gil, clamor; een g. geven, z. **gillen**.

gild(e), collegium, corpus.

gildebroeder, eiusdem collegii of corporis homo.

gillen, clamorem edere of tollere; conclamare, exclamare; (v. angst) quiritare; gillend (v. d. stem), acutus.

ginder, ginds, illic, istic, ibi; vgl. daar.

gindsch, qui illic, istic, ibi est; ook iste, ille.

gindsheen, illic, istuc, eo.

gips, gypsum; met g. bestrijken, gypare **gipsafdruk**, forma gypsi; een g. van het gezicht van een mensch zelf nemen, hominis imaginem gypso e facie ipsa exprimere.

giraffe, camelopardalis.

gis, z. **gissing**.

gippen enz., z. **berispen** enz.

gissen, conicere, coniectare; coniecturā assequi of consequi, prospicere, providere, augurari alqd; coniecturā of opinione praecipere; suspicari (argwaan koesteren); opinari (wamen, vermoeden); vgl. **vermoeden**.

gissing, coniectura; suspicio; opinio, bij of naar g., quantum coniecturā providendi potest of q. c. consequi possumus; coniecturā; bij g. besluiten, coniecturam facere of capere (ex, de re), conicere (alqd ex re); vgl. **vermoeden** (subst.), **veronderstelling**.

gist, fermentum.

gisten, 1. eig., fermentari; effervescere. — 2. *overdr.*, moveri, ardere, flagrare, tumere; vgl. **gisting**.

gisteren, heri; hesterno die; g. avond, heri vespere; eerst sedert g., nuper; van g., hesternus.

gisting, 1. eig., fermentatio, fervor of door fermentari, effervescere. — 2. *overdr.*, = onrust (inz. staatkundig), motus rerum; turbae; tumor rerum; alles is in g., negotia tument; geheel in g. zijn, ardere, flagrare; Italië door oorlog in g. brengen, Italiam bello distrahere of miscere; middel om g. te weeg te brengen, materia seditiosis.

glaasje, vasculum vitreum; pocillum (bekertje); onder een g., ad vinum; inter pocula of scyphos.

glad, 1. eig., lēvis; = gladgemaakt, levigatus; politus; = zonder haar, kaal, glaber; = zonder versieringen, purus; = glibberig, lubricus. — 2. *overdr.*, = vleidend, blandus; = bedrieglijk, mendax; = vlot (v. h. spreken), volubilis; = slim, z. a.; = geheel (a d v.), z. a.

gladheid, lēvitas; g. van den weg, via lubrica.

gladmaken, lēvigare; polire; limare. **glans**, 1. eig., splendor; fulgor (bliksemende, schitterende g.); nitor (v. e. zuivere, gladdige oppervlakte); candor (heldere, lichte

g., solis, caeli, tunicarum); *g. van zich geven*, *z. glanzen*; *zonder g.*, non refulgens; = *van g. beroofd, zijn g. verloren hebbende*, obsoletus (color). — **2. overdr.**, splendor (dignitatis; imperii; nominis; vitae); nitor (orationis); claritas (heroïsmus); gloria (roem); amplitudo (luister; divitiarum; rerum gestarum); magnificentia (pracht, ook *v. d. rede m. en z. verborum*); decus (d. ornamentumque senectutis); flos (bloeiende toestand, Graeciae); *aan een zaak g. verleen, bijzetten*, illustrare, ornare alqd; illustrare atque exornare (orationem); *zijn g. verliezen*, obsolescere; *zich in zijn volen g. vertoonen*, elucere (in bello, in foro; alqa re); *entere* (Crassi magis oratio; in bello virtus egregia alcs); *met g. de overwinning behalen*, magnifice of pulcherrime vincere.

glanspunt, lumen (lumina dicendi of orationis); *gg. in een dichter*, quae eminent apud poetam; eminentia (*n. pl.*; Quint).

glansrijk, z. glanzend.

glanzen, **1. eig.**, splendere, fulgere, nitere; micare (fonkelen). — **2. overdr.**, splendere; nitere; elucere, nitere.

glanzend, **1. eig.**, splendidus, splendens; fulgens; nitens; nitidus; micans. — **2. overdr.**, *z. schitterend.*

glas, vitrum; *van g.*, vitreus; = *drinkglas*, poculum vitreum; *onder een g. wijn*, ad vinum; *inter pocula of scyphos*; *een g. wijn drinken*, alqd vini bibere.

glasachtig, glazen, glazig, vitreus; *vitri of vitro similis*; vitrea specie.

gleuf, z. groeve, reet.

glibberig, lubricus; *op een g. bodem staan*, in lubrico versari (ook fig.).

glibberigheid, *v. d. weg*, via lubrica.

glijden, labi; *ergens heen g.*, allabi; *voorwaarts g.*, prolabi; *uit de handen g.*, elabi, delabi e manibus; *het g.*, lapsus; *vgl. uitglijden.*

glimlach, risus lenis, ook *alleen* risus; *met een g.*, subridens.

glimlachen, subridere; *tegen iemand g.*, leniter arridere alci.

glimmen, = *gloeien*, gliscere (ook *oneig.*); = *glanzen*, *z. a.*

glimp, z. schijn.

glimworm, cicindëla.

glinsteren, fulgere, splendere, nitere; micare (fonkelen); *lucere* (licht, schijnsel *van zich geven*); *vgl. glanzen.*

glinsterend, fulgens, nitens, nitidus; *micans*; *vgl. glanzend.*

glinstering, fulgor, splendor, nitor.

glippen, z. glijden, ontglippen.

globe, sphaera.

gloed, ardor, fervor, aestus (ook *overdr.*); *in g. geraken*, ardescere, exardescere, exardescere (inz. *overdr.*); *in g. staan*, *z. gloeien*.

gloeien, ardere, candere, fervere; *overdr.*, ardere (amore, cupiditate, desiderio, furore); *flagrare* (cupiitate, desiderio, amore, odio; studio dicendi).

gloeiend, ardens, candens, fervens, fervidus; flagrans; *g. hitte*, aestus fervidus; *fervor atque aestus*; *g. rood*, rutilus; *g. maken*, fervescere; *g. worden*, candere incipere; *g. zijn, z. gloeien*; *g. drift*, praefervida ira (Liv.); *g. ijver*, studium ardens;

ardor studii, ook *alleen* ardor; *een g. begeerte*, flagrans cupiditas; *g. taal*, genus dicendi fervidum; oratio fervidior; *iets met g. kleuren afschilderen*, alqd fervidissima oratione depingere, describere; *een g. verlangen naar iem of iets gevoelen*, flagrare desiderio alcs, alcs rei; *g. gehaat worden*, invidia ardere.

glooten, = *gloeiend zijn*, *z. glooiend.*

glooiend, declivis, devexus; acclivis; proclivis, fastigatus; *g. maken*, fastigatum, declive facere alqd.

glooiing, fastigium; declivitas, devexitas, ook *s u b s t.* declive (per declive, *Caes.*); declivia (*pl.*; haec d. et devexa, *Caes.*); acclivitas, proclivitas; delectus.

gloren, z. glanzen; dagen; 2. grauwen.

glorie, z. heerlijkheid, luister, roem. **glorierijk**, gloriosus; nobilis (exemplum); amplissimus, splendidissimus (victoria), pulcherrimus; *g. heerschappij*, imperii gloria; *a d v.*, gloriose, pulcherrime; *vgl. heerlijk, luisterrijk, roemvol.*

glossarium, glossarium.

glossator, qui glossas scribit of scripsit. **glosse**, glossa, glossama; *scholion; *oneig.*, *gg. maken, z. hekelen.*

gluipen, z. loer, loeren; beloeven, bespieden.

gluiperd, insidiator; speculator (*svion*).

gluren, z. loeren; g. naar, z. aangluren, beloeven, bespieden.

gnomisch, *gnomicus; *g. dichter*, *poeta gnomicus.

god, deus; *voor zoover hij zijn macht en majesteit verkdadig toont*, numen divinum, in het verband alleen numen; *de gg.*, dii (dei, ci); divi; caelestes (*de hemelsche gg.*); dii superi, ook *superi alleen* (*de bovengoden, tegenover dii inferi of inferi, de benedengoden, de gg. der onderwereld*); lares (*huishouden, als beschermers v. d. huiselijken haard*); penates (*private familiegoden*); *iemd tot g. verklaren, onder de gg. opnemen*, alqm in deorum numerum referre; alqm inter deos referre; ook alqm consecrare; *G. geve, gave, dat enz.*, utinam c. c. n. t.; *G. geve het!* faxit deus! utinam dii ita faxint! utinam deus ratum esse iubeat! *wat G. verhoede!* daar beware G. mij (ons) voor! quod deus prohibeat! ne id deus sinat of siverit! (*bij de ouden, quod omen dii avertant!* di meliora!); *G. beware!* (*als sterke ontkennen*) minime vero! nihil minus! (*als uitroep v. verwondering*) pro dei fidem! *G. schenke zijn zegen!* deus approbet; *-daartoe!* tu quod egeris, id velim deus approbet; quod bonum faustum felix fortunatumque sit! quod bene vertat! (*als inleidingsformule*); *zoo G. wil*, si deo placet (ook *ironisch* = *God betere t!*); *deo volente*; nisi si quid inciderit of intervenit (*zoo er niets tusschenkomt*); *G. (zij) dank!* deo sit gratia!; *bij de gg.*! per deos! *bij G.*! ita me deus iuvet of adjuvet, amet! pro dei fidem! hercule, mehercule (*waarachtig*); *in Gods naam!* = *G. schenke zijn zegen, z. boven; als onwillig, nihil impedit*; non repugno; (*te*) nihil moror; *per me lieet*; *met Gods hulp*, deo annuente; *deo approbante*; si deus adjuvabit; *deo invante*; non sine ope divina; *G. is met ons*, deus

stat pro parte nostra; *om Gods wil!* pro deum fidei! (*bij een verzoek*) per deum (oro te); = *om niet*, gratuito, gratis; *aan een g. gelijk*, dei of deo similis; deo vicinus of proximus; divinus (vir); *G. veelgevallig*, deo gratus; qui curae est deo; sanctus; *z. godheid*.

goddank, deo sit gratia! deo gratia!
goddelijk, divinus (*eig. en oneig.*); avreolus (*oneig. = heerlijk, allerliefst*); door *g. ingeving*, besturing, van godswege, divinitus (*b.v. moneri, ut etc.*); *iemds g. zending erkennen*, alqm divinitus missum esse iudicare; alqm sicut de caelo delapsum intueri; *iemd g. eer bewijzen*, alqm divino honore colere, alci divinos honores habere; *het g.*, natura divina; divinum illud; *het g. van zijn geest*, mens eius paene divina.

goddelijkheid, divinitas; divina natura; vis divina; = *onsterfelijkheid*, immortalitas.

goddeloos, impius, nefarius, nefandus, scelestus, sceleratus; *a d v.*, imple, nefarie, sceleste, scelerate.

goddeloosheid, 1. = *goddelooze gezindheid*, impietas; nullus dei metus. — 2. = *goddelooze daad*, nefas, scelus, res nefaria of scelesta.

godenbeeld, simulacrum of imago dei; (*als standbeeld*) signum.

godendienst, cultus deorum.

godendrank, nectar.

godenkind, deo (deâ) natus; dei filius (filia).

godenleer, fabulae (*de mythen*); historia fabularis.

godenleven, vita deorum; *fig.*, vita iucundissima.

godennaal, cena of epulae deorum (*door de goden zelve aangericht*); lectisternium (*door de menschen voor de goden bereid als eerbewijs*).

godenraad, consilium deorum.

godenspijs, ambrosia; deorum cibus.

godensterm, vox divina.

godenvergadering, concilium deorum of caelestium.

godenwereld, dii omnes.

godenwoning, -zetel, sedes deorum; Olympus.

godenzoon, *z. godenkind*.

godgansch, *z. l. geheel*.

godgeleerde, *theologus; rerum divinarum interpres.

godgeleerdheid, *theologia; divinarum rerum doctrina.

godheid, deus (*ook in betrekking tot een f e m.*, *b.v. naturam, optimam ducem, tamquam deum sequimur*); = *goddelijke macht*, numen divinum; natura divina; divinitas; *door de g. beziel*, divino spiritu afflatus of tactus; *de g. nabijkomen*, ad deos prope accedere; *z. god*.

godin, dea; diva.

godloochenaar, qui deum (deos) esse negat; deorum (dei) contemptor; impius; *atheus; *een g. zijn*, *God loochenen*, deos (deum) esse negare, non credere, non concedere; nullum esse omnino deum putare, deum non putare, deos spernere.

godloochenarij, -loochening, *atheismus; doctrina deum spernens of tollens (*als leer*).

godsakker, *z. begraaftplaats*.

godsdiens, cultus dei of deorum; sacra (*pl.*; *offers enz.*); res divinae (*alles, wat op de godheid betrekking heeft*); religiones (*godsdiens*te handelingen); sollemnia religionum (*godsdiens*te plechtigheden); initia (*n. p. l.*, *geheime g.*); *g. des harten*, *z. vroomheid*.

godsdiensig, ad dei of deorum cultum, ad res divinas of ad sacra pertinens; *een g. gebruik*, caerimonia; ritus (deorum); *g. handelingen*, res divinae; religiones; *plechtige g. handelingen*, *g. plechtigheden*, sollemnia religionum; *heilige g. handelingen*, sanctitates religionum; = *vroom*, *z. a.*

godsdienstoefening, *z. godsdiens*; *bij de g. tegenwoordig zijn*, rebus divinis interesse; *se*; sacris adesse.

godsdienstoerlog, certamen of bellum pro religione of pro religionibus susceptum.

godsdiensplechtigheid, *z. godsdiens*, -ig, -oefening.

godsdiensvrijheid, *z. geloofs*vrijheid, **gods**gave, -geschenk, dei of divinum donum of munus; dei of divinitus ad nos delatum beneficium.

godshuis, aedes sacra; aedes c. *g. n. eener godheid* (Iovis, Veneris), *slachts in het verband ook aedes alleen*; templum.

godslasteraar, maledicus in deum; *bij kerk. schrijvers*, blasphemus.

godslastering, maledictum in deum coniectum; *bij kerk. schrijvers*, blasphemia.

godslasterlijk, maledicus in deum; *bij kerk. schrijvers*, blasphemus; *g. taal uitslaan*, maledicere deo.

godsoordeel, divinum testimonium; *in de middeleeuwen*, *ordalium.

godspraak, oraculum; responsum dei of deorum.

godsvereering, *z. godsdiens*.

godsvrucht, pietas erga deum, *in het verband pietas alleen*; religio.

godvergeten, dei, deorum ac religionum neglegens; impius (*goddeloos*).

godvergetenheid, dei, divini cultus neglegentia; impietas.

godverzaker, *z. godloochenaar*, **god**vergeten.

godverzaking, *z. godloochenarij*, **god**vergetenheid.

godvreezend, *z. vroom*.

godvreezendheid, *z. godsvrucht*, **vroomheid**.

godvruchtig, *z. vroom*.

godvruchtigheid, *z. godsvrucht*, **vroomheid**.

1. **goed** (*a d. i.*), bonus (*in 't alg.*, *inz. zedelijk goed*; ook *iron.*: boni viri, die goede menschen); = *proefhoudend, deugdelijk* (*in fysiek en moreel opzicht*), probus; *g. (echt) geld*, probi of boni, veri nummi; *g. waar*, proba merx; = *aanzienlijk, aanmerkelijk*, largus, opimus (*praedia, messis*); *een g. deel*, bora pars; = *aangenaam, lieflijk*, suavis, iucundus; *dulcis*; *een g. leven*, vita laeta; *g. eten en drinken*, victus lautus; *g. tijden*, tempora bona, laeta, felicia; *g. dagen hebben*, laute vivere; *g. tijding*, laetus nuntius; - *brenge*, laeta nuntiare; = *gunstig*, commodus (*valetudine minus commoda uti*; litterae satis c. de Britannicis rebus); = *nuttig, heilzaam*, opportunus (*locus, tempus, ad alqd*); utilis (*alci rei, ad alqd*); salutaris

(alci rei, *b.v.* remedium); *g. lucht*, caelum salubre; = *naar wensch*, prosperus, secundus; *g. geluk*, secunda fortuna; *g. wind*, ventus secundus; *g. voorteecken*, faustum omen; *g. omstandigheden*, res securdae; = *vriendelijk*, benignus. | *g. familie*, genus honestum; *van g. familie*, honesto loco ortus; *een g. dokter*, medicus artis peritus, arte insignis; *een g. soldaat*, miles (bello) bonus; *miles fortis ac strenuus*; *een g. akker*, grond, ager ferax, fertilis; *solum ferax*, fertile; *een g. jaar*, annus fertilis; *een g. oog*, gezicht, oculi acres atque acuti; *g. dag*, *g. morgen*, *g. avond*! salve! *een g. en rechtvaardige zaak*, causa vera, bona of honesta; *g. geheugen*, *g. gezondheid*, *g. grond*, *g. hart*, *g. Latijnist*, *g. leer*, *g. raad*, *g. vriend*, *g. wil*, *g. woorden*, *z. geheugen* enz.

goed zijn, voor of tegen iets (*v. geneesmiddelen*), alci rei of contra alqd prodesse, alci rei mederi; alqd sanare; *g. met iemd zijn*, in gratia esse cum alqo; *weder g. met iemd worden*, in gratiam redire cum alqo; *het is g. (= genoeg)*, satis iam verborum est; *het is g.*, dat *gij komt*, peropportune venis; - *voor mij*, dat enz., bene mihi evenit, quod etc.; *wees zoo g.*, da veniam hanc mihi! *wees(t) zoo g. en enz.*, da veniam hanc mihi, ut etc.; *date nobis hanc veniam*, ut etc.; *quaeso*, ut etc.; *parenth.* *quaeso*; *sis*; *amabo*, *amabo te* (maar niet *amabo vos*); *indien gij zoo g. wilt zijn*, si (tibi) videatur, videbitur of videatur; *si placet*; *si vis*, *samengetr.* *sis*; *sodes* (= si audes); ook *velim* of *quaeso* (als *het u belieft*, *bij verzoeken*); *ik verzoek u*, als *gij zoo g. wilt zijn*, *uiteen te zetten*, *rogo te*, ut velis exponere etc.; *g. zijn voor iemd of iets*, *z. borg* (zijn voor enz.); *hier is het g. te blijven*, hic bene of optime manebimus.

A d v., bene; *belle*, iucunde, suaviter; *commode* (saltare, dicere, verba facere), scienter (tibiis canere), scite (convivium exornare; *zich g. kleeden*, scite colli); *probe* (intellegere, scire); *g. Latijn*, *z. Latijn*; *g. Romeinsch gezind zijn*, *z. Romeinsch*; *zoo g. als*, *z. zoogoed*; *even g. als*, *z. even-goed*; *zoo g. het gaat*, utcumque (utcumque composita cum Philippo pace); *gij hebt g. praten*, nihil dictu facilius; *bene hercule exhortaris*; *goed!* = *goed zoo!* bene agis of facis, fecisti! *pulchre!* bene! *recte!* = *ik heb er niets tegen*, non repugno, non impedio; = *het is genoeg*, satis est; *g.*, *ik ben tevreden*, nu *g.*, al *g.*, age; *concedo*; *esto*; *dictum puta*! *teneo* (ik begriip uw bedoeling); *zeer g.*, optime, optime vero (als schijnbare of werkelijke goedkeuring van het gezegde); *het g. met iemd meenen*, alci bene velle of cupere; *cupere alcs causā*; *rebus alcs consultum velle*; *iets g. doen*, rem bene, praeclare gerere, alqd bene, recte facere; *g. (bij getallen)*, admodum.

2. goed (*s u b s t.*), 1. iets goeds, bonum; *het hoogste g.*, summum bonum of finis bonorum; *aardsche gg.*, res externae. | = *vermogen*, *gevl.* in den pl. bona, fortunae (goederen); *gemeenschap van gg.*, communio bonorum; *onrechtmatig verkregen g.*, male of improbe parta; *g. en bloed offeren voor het vaderland*, vitam fortunaeque in discrimen offerre pro salute patriae; *met gg. gezegend*, *z. gegoed*; *gg. der fortuin*, ook

opes, divitiae; *zich die verwerven*, - parère, quaerere, comparare *m. en z. sibi*; *vgl. eigendom*. | = *landgoed*, *z. a.* | = *kleederen*, *z. kleed*. — **2. het goede**, bonum; *honestum (het zedelijk goede)*; *het g. willen*, recta of honesta, bonam et honestam causam sequi; *iemd g. doen*, *z. goeddoen*; *kwaad met g. vergelden*, *z. vergelden*; *iets ten g. wenden* of *keeren*, alqd in bonum vertere; *zich te g. doen*, largiter se invitare; *corpus curare*; *iemd iets ten g. houden*, condonare of ignoscere alci alqd; *dat komt (ook) mij ten g.*, haec ad meum fructum redundant (eenigermate, ad meum alqm fructum); *wien kwam het ten g.?* cui bono fuit? *wien het ten g. kwam*, dat de vader van S. Roscius gedood werd, quibus occidi patrem S. Roscii bono fuit; *mijn g. daden komen den staat ten g.*, bene facta mea rei publicae procedunt (Sall.); *g. van iemd spreken*, *z. spreken*, 2; *het g. daarvan of daarbij is*, dat enz., hoc commodi est, quod etc.

goeddaardig, bonus; *bonae indolis*; *g. korts*, febris non acuta; *vgl. goedhartig, goedig*.

goeddaardigheid, bona indoles of natūra; *vgl. goedhartig-, goedheid*.

goeddeels, *z. grootendeels*.

goeddoen, iets d. mij g., alqd me suaviter afficit; *iemd g. (= weldaden bewijzen)*, alci bene, benigne facere; *conferre in alqm beneficia*.

goeddunk, = *behagen*, *z. a.*; *het g.*, arbitrium; *naar mijn g.*, arbitrio of arbitratu meo; *ad arbitrium meum*; *vgl. 2. gevoelen*, 2.

goederhand, iets van g. hebben (weten), alqd ex bono auctore audivisse; *alqd certo auctore of certis auctoribus comperisse*.

goedertieren, clemens; *propitius* (genadig, v. d. goden); *a d v.*, clementer; *vgl. genadig*.

goedertierenheid, clementia; *vgl. genade*.

goedgeefsch, *z. mild, weldadig*.

goedgunstig, benevolus, benignus, favens, propitius; *vgl. genegen, gunstig*.

goedgunstigheid, benevolentia, benignitas, favor; *vgl. genegenheid, gunst*.

goedhartig, benignus, bonus, humanus, facilis, mansuetus.

goedhartigheid, benignitas, animus benignus, (naturae) bonitas; *humanitas*, facilitas, mansuetudo.

goedheid, 1. = *goede hoedanigheid*, bonitas. — 2. = *goeddaardigheid, zachtheid*, (naturae) bonitas; *benignitas*, *humanitas*, *comitas*; = *genade*, *clementia*, *lenitas*; = *inschikkelijkheid*, *facilitas*; = *dienst*, officium, *beneficium*, *obsequium*; *als een g.*, *beneficii loco* (petere), in beneficio (relinquere), ook *beneficii causā*, per beneficium; *veel g. van iemd ondervinden*, magna liberalitate alcs frui; *de g. hebben*, *te enz.*, velle c. i n f.; *non recusare m. quominus*, quin etc.; *heb de g.*, *indien gij de g. wilt hebben* = *wees zoo goed*, *indien gij zoo goed wilt zijn*, *z. goed zijn*.

goedig, benignus; *beneficus*, *liberalis* (welwillend, milddadig); *comis*, *humanus* (vriendelijk); *lenis*, *clemens* (*zacht, -moedig*); *facilis* (*inschikkelijk*); *a d v.*, *benigne*, libera-

liter, comiter, humane, leniter, clementer.

goedigheid, z. goedheid, 2.

goedkeuren, probare, approbare, comprobare (alqd); laudare; iets *g. in iemd.* probare alqd in alqo; *goedkeurend*, ook door den *gen.* probantium, approbantium, assentientium, laudantium (*b. v.* clamor); *g. oordeel*, *g. meening*, comprobatio, assensus; *g. gemoepel*, grata of secunda admurmuratio; *in het verband admurmuratio alleen*; *a d. v.*, cum assensu, cum laude; *g. lachen*, arridere; *zich g. over iets uillaten*, probare alqd. | *g. = aannemen*, accipere; ook iubere (legem); alcs reit auctorem fieri (*inz. v. d. senaat*); *iets onder geschreeuw g.*, conclamare alqd; = *van kracht verklaren*, alqd ratum habere, ducere, facere; *vgl. bijval schenken*; **instemmen, 2.**

goedkeuring, probatio, approbatio, comprobatio; laus; assensus; door de verba; *v. d. senaat*, auctoritas; *iemds g. verkrijgen*, probari alci; *zonder de g. van den senaat*, iniussu senatus; *met iemds g.*, auctore alqo; *permissu alcs*; *met uw g. (met uw verlof)*, pace tua; *g. waardig*, probabilis; *probandus*; *praedicabilis*, laudabilis; *vgl. bijval, instemming.*

goedkoop, vilis; parvi of non magni pretii; non magno parabilis; parvo pretio emptus; *g. zijn*, parvi pretii esse, parvo pretio venire; *g. tijden*, vilitas; vilitas annonae; *het graan is g.*, vilitas annonae est; *a d. v.*, parvo of non magno pretio; *g. leven*, parvo sumptu vivere; *iets g. koopen, z. koopen*; *zoo g. mogelijk*, quam minimo pretio.

goedkoopheid, goedkoopte, vilitas.

goedmaken, sanare alqd (scelus, incommodum acceptum maioribus commodis); sarcire (detrimentum acceptum); corrigere alqd (*verbeteren*); restituere, expiare alqd; redimere (*een onrecht, flagitium aut facinus, culpam*); purgare (malum facinus forti ac memorabili facinore, *Liv.*); compensare alqd alqa re (senectutis vitia diligentia; labores gloria); *een fout, die zich laat g.*, error emendabilis (*Liv.*); *het verlies onder zijn leiding weer g.*, ea quae sunt amissa, administrare et reficere (*Caes.*).

goedschiks, non coactus, non invitus; libens, volens; voluntate, libenter; *vgl. gaarne, genoegen (met g.; op het einde)*; (*in der*) **minne, vrijwillig.**

goedsmoeds, = **opgeruimd, vroolijk**, *z. a.*; *g. zijn*, bono of laeto animo esse.

goedspreken, *g. voor iemd of iets, z. borg* (staan of zijn voor enz.).

goedvinden, *z. goedkeuren, behagen.*

goedwillig, 1. = *vrijwillig*, non coactus, non invitus; libens, volens; *a d. v.*, voluntate, libenter; *vgl. vrijwillig. — 2. = **gewillig, z. a.***

goedwilligheid, voluntas officiosa; facultas.

golf, 1. = *baar, unda*; fluctus; *in de gg. omkomsen (v. e. schipbreukeling)*, naufragio perire of interire; *op de gg. gestingerd worden*, fluctibus iactari; *door de gg. ergens heen gedreven worden*, fluctibus alqo deferri; *uit de gg. opduiken*, ex fluctibus corpus extollere. — **2.** = *zeeboezem*, sinus.

golfigeklots, -slag, fluctuus sonus; undarum sonitus.

golven, fluctuare, undare (*ook fig.*); fluitare (*wapperen*); *in de slaglinie vertoende zich een golvende beweging*, fluctuanti similis acies erat; *de golvende zee*, mare turbatum; *een onmetelijke, golvende zee*, ingentis maris fluctus of aestus; *het g., de golvende beweging der lucht*, fluctus aëris.

golving, = *het golvende, z. golven.*

gom, cummi (*i n d e c l.*), cummis, *Plin.*

gondel, navis cubiculata of thalamegus.

gondelier, magister navis cubiculatae of thalamegi.

gonzen, fremere; murmurare, murmur edere (*ook v. bijen*); stridore edere; bombum facere (*v. bijen*); *het g.*, fremitus, murmur, stridor; *bombus*.

goochelaar, praestigator (*f. -trix*); rondreizende *g.*, planus.

goochelaarij, praestigiae; fallacia (*bedrog*); portenta (*onnatuurlijke tooverkunst*); miracula (*wonderbare dingen*).

goochelen, praestigias agere.

goochelkunst, -toer, z. goochelarij.

gooi, gooien, *z. worp, werpen.*

goor, z. zuur, ransig; gemeen, 3;

vuil.

goot, canalis.

gordel, cingulum; zona (*vooral om iets in te dragen*); balteus (*degenkoppel, -riem*).

gorden, cingere; *in de hoogte g. of omgorden*, succingere (*z. g.*, cingi, accingi, succingi); *het g. (de wijze, waarop men zich gordt)*, cinctus; teinctura.

gordijn, velum; *een groot en prachtig g.*, aulaeum; *vgl. voorhangsel.*

gorgelen, gargarizare; *het g. gargarizatio.*

gors, = *aanslibbing, alluvio.*

gort, polenta.

goud, aurum; *g. met zich voerend (v. rivieren)*, aurum vehens, auro fertilis; *g. bevattend (v. metalen)*, aurosus; *spreekw., het is niet alles g., wat er blinkt*, species saepe fallit.

goudader, vena auri.

gouddorst, auri aviditas; *verloekte g.*, auri sacra fames (*verg.*).

gouddraad, filum aurem; *g. -werker*, phrygio.

gouden, aureus; *ex auro factus of fabricatus*; *g. vaatwerk, huisraad, ook alleen aurum*; *g. munt, muntstuk*, nummus aureus, ook alleen aureus; *een klein g. muntje*, nummulus aureolus; *oeverd.*, = **gulden, z. a.**

goudgeel, ex auro flavus; *g. haar*, coma (*of caesaries*) flava; *met g. h.*, flavus.

goudgeld, = *gouden muntstukken, z.*

gouden.

goudgroeve, z. goudmijn.

goudkleurig, z. goudgeel.

goudklomp, auri massa; *g. dien men uit den grond graaft*, gleba of (*kleiner*) glebula aurea.

goudkust, -land, ora, regio auro of auri fertilis; regio auri metallis referta.

goudmijn, metallum auri of aurarium; *ook alleen auraria (f.); (als schacht) auri fodina*; (*als ader*) auri vena.

goudmunt, = *gouden munt, z. gouden.*

goudrijck, auro abundans; auri of auro fertilis (*v. d. aarde, v. rivieren*); aurosus (*v. erts*).

goudschaal, statera aurificis; *iets op*

de g. leggen, aurificis staterā examinare alqd; *fig.*, iets niet op een goudschaaltje leggen, alqd non ad vivum rescare; *fig.*, iets niet op een g., maar op een gewone weegschaal wegen, alqd non aurificis staterā, sed populari quadam trutina examinare.

goudsmid, aurifex.

goudstuk, nummus aureus, ook aureus alleen.

goudstukje, nummulus aureolus.

gouverneur, 1. = stadhouder, *z. a.* — 2. v. kinderen, praeceptor (leermeester); paedagogus (*die toezicht houdt*).

gouw, pagus.

graad, = trap, gradus; ascensus (in virtute multi sunt asc.); = plaats, rang, dien iemand inneemt, locus; ordo (*g. van een centurio; stand, klasse*); verschillende gg. van vrienden (vrienden in verschillende g.) bezitten, gradatim amicos habere, *Plin. ep.*; in een nauwen g. van verwantschap tot iemand staan (met iemand verwant zijn), *z. verwant*; de ergenamen in den derden g., heredes tertio gradu scripti; dikw. door andere vindingen, b.v. een hooge g. van koude, v. welsprekendheid, magnum frigus, magna eloquentia; deze zoo hooge g. van ongebondenheid, haec tanta licentia of hoc tantum licentiae; een geringe g. van roem, exigua gloria; welk een hooge g. van aanzien, quanta auctoritas of quantum auctoritatis; den hoogsten g. bereikt hebben, ad summum pervenisse; de g. van volkomenheid, welke enz., ea of tanta perfectio, qua etc.; tot of in dien (zoo hoogen) g., tantum; in hoogen g., magnopere, valde, vehementer; in hoogeren g., magis, maior (b.v. alqm rem maiorem habere, *Cic.*); in zeer hoogen of in den hoogsten g., maxime; maximo opere (maximopere), summo opere (summopere); iets in hoogen, zeer hoogen, in den hoogsten g. bezitten, gerietien, florere alqa re (honoribus); gratiā et auctoritate, acumine ingenii); cumulatū esse alqa re; (*iemds gunst*) florere gratiā apud alqm; wie al deze eigenschappen in den hoogsten g. bezit, wie in middelmatigen, wie in den geringsten, ea omnia in quo summa sunt, in quo media, in quo minima; slechts in geringen g., mediocriter; in onbeduidenden of geringen g. voorhanden zijn, exiguum esse; in geen geringen g., non mediocriter; in welken g. ook, qualiscumque; in dien g. verwant, dat enz., ita propinquus, ut etc.; in denzelfden g. . . als, ita . . . ut; quantum . . . tantum; in denzelfden g., waarin iemand goed is, beïmt hij het vaderland, ut quisque optimus est, ita patriae amantissimus est of optimus quisque patriae amantissimus est.

graaf, *comes.

graafschap, *comitatus.

graag, *z. begeerig, gaarne.*

graagheid, **graagte**, *z. eetlust, begeerte.*

graan, frumentum; *als op het veld staande vrucht, fruges (pl.)*; met het oog op prijs en verkoop, annona; het g. is duur, annona cara est; **graan-**, in samenst. gewl. door frumentarius of den g. n. frumenti; gebrek aan g., inopia frumenti of frumentaria; difficultas annonae; over g. a. g. klagen, annonam queri; bij drukkend g. a. g., annonā premente; toevoer v. g., *z. toevoer*; het ha-

len van g., frumentatio (*van soldaten in het veld*); g. laten halen, frumentatum mittere; *vgl. fourageeren.*

graanakker, ager of campus frumentarius.

graanhandel, quaestus frumentarius; negotiatio frumentaria; in den g. zijn, quaestum frumentarium facere.

graanhandelaar, (negotiator) frumentarius.

graankooper, *z. graanhandelaar.*

graankorrel, granum.

graanlevering, als belasting, tributum frumentarium; (*in den oorlog*) frumentum imperatum; *den Haeduers een g. opleggen*, frumentum imperare Haeduis.

graan oogst, messis frugum.

graanpakhuis, *z. graanschuur.*

graanprijs, pretium frumenti; annona (*marktprijs*).

graanrijk, copiosus a frumento; frumentarius; frumenti of frugum fecundus; frumenti ferax.

graanschip, navis frumentaria; n. frumento onusta.

graanschuur, granarium; cella penaria, ook alleen cella (*voorraadkamer*); horreum; *overdr.*, v. e. land, rei frumentariae of frumentarium subsidium; cella penaria; cella et horreum; horreum.

graantoevoer, *z. toevoer.*

graanuitdeeling, largitio frumentaria of frumenti (*inz. als middel ter omkoop*ing); annonae divisio, cura frumenti populo dividendi (*als opgedragen werk*).

graanveld, *z. graanakker.*

graanzolder, *z. graanschuur.*

graat, spina piscis.

gracht, fossa; een g. graven, fossam facere, ducere.

graf, sepulcrum; = grafheuvel, tumulus; brstium (*vgl. grafteeken*); iemand ten g. dragen, efferre, sepelire alqm; = grafwaarts begeleiden, exsequias funeris alcs prosequi; comitari alqm; een stille als van het g., summum silentium; tot aan het g., usque ad mortem, ad vitae finem; aan gene zijde van het g., post mortem; in het g. dalen, (mortem) occumbere; aan den rand van het g., *z. rand*, 2; iemand nog in het g. liefhebben, alqm etiam mortuum diligere; een g. deelachtig worden, sepultura affici; een g. ontwijden, s. polluere. | *overdr.*, bustum (templum illud fuit b. legum omnium ac religionum; tu b. rei publicae); iets in den geest ten g. gedragen zien, cernere rem animo sepultam.

gratdicht, *z. graflied.*

gratgesteente, *z. grafsteen.*

gratgewelf, conditorium.

grafheuvel, tumulus; *vgl. grafteeken.*

grafkelder, conditorium.

grafplaats, locus funeri of funeribus destinatus; locus sepulturae; bustum; *vgl. grafteeken.*

grafrede, *z. lijkrede.*

grafschrift, elogium (sepulcri of monumenti); titulus (supremus); een g. op iemand graf zetten, inscribere sepulcro alcs.

grafsponk, *z. catacombe, grafkelder.*

grafstede, *z. grafplaats.*

grafsteen, lapis alcs memoriae inscriptus.

grafteeken, monumentum; = *plaats, waar iemand begraven ligt*, sepulcrum; *bij de ouden ook bustum (de boven de lijkasch opgevoerden grafheuvel)*; een ledig g., tumulus honorarius; †cenotaphium.

graitombe, monumentum; *vgl. grafteeken*.

grafzerk, z. **grafsteen**.

grafzuil, cippus.

gram, z. **toornig**.

grammatica, ars grammatica of grammatica *alleen*; res grammatica (*als wetenschap*); leges of praecepta grammaticorum; volgens de g., secundum legem grammaticam.

grammaticaal, grammaticus; a d v., grammaticus.

grammaticus, grammaticus; een g. zijn, rei grammaticae peritum esse; grammaticam docere.

gramschap, z. **toorn**.

gramstorig, z. **driftig**, **toornig**.

gramstorigheid, z. **drift**, 1; **toorn**.

granaatappel, (malum) granatum of Punicum (Colum., Plin.).

granaatboom, arbor Punica (Colum.).

grap, res ridicula; ludus; iocus; *zich met allerhande gg. vermaken*, omnibus iocis delectari; ook fabula (*verdicht verhaal*); in den p l., ludi; ioca; iocularia; ridicula; niger, ineptiae (*flauwe gg.*); gg. maken, verkoopen, iocari, nugari; houd op met die gg. ! pellantur istae ineptiae ! aufer nugas ! g. = kleine vertelling, narratiuncula; = geestigheid, geestige inval, facetie of belle, lepidè dictum; breviter et commode dictum; bonum dictum; uit of voor de g., z. (in) **scherts**.

grappenmaker, homo iocosus, ridiculus; homo multi ioci; iocularis; nugator; = *hansworst*, scurra, sannio; in den pl. ook nugae.

grappenmakerij, scurrilis dicacitas; scurrilitas (Quint.).

grappig, ridiculus; iocularis; lepidus, facetus; scurrilis; a d v., ridicule, ioculariter, lepidè, facetè, scurriliter.

grappigheid, z. **grap**, **grappenmakerij**.

gras, gramen; herba (*het jonge g.*); uit of van g., gramineus; met g. begroeid, gramineus, herbidus; viridis (*groen in 't alg.*); veel g., multa herba; in het g. gaan liggen, in herba se abicere.

grasachtig, gramineus.

grasgroen, herbeus; herbei coloris.

grashalm, graminis herba; dorre g., festuca.

grasje, herbula; herba parva.

grasland, z. **grasveld**.

grasmaand, mensis Aprilis of Aprilis *alleen*.

grasperk, z. **grasveld**.

grasrijk, herbosus; herbidus.

grassoort, herbae of herbarum genus.

grasveld, campus herbidus; (*als weide*)

pascua (gen. -orum).

graszode, caespes.

gratie, z. **begeenadiging**; **bevalligheid**;

zonder g., z. stijf.

gratis, gratis, gratuito.

1. **grauw** (a d t.), z. **grijs**.

2. **grauw** (subst.), z. **gemeen**, **gepeupel**.

grauwachtig, z. **grijsachtig**.

1. **grauwen**, op of tegen iemand g., z. **afsnauwen**.

2. **grauwen**, b. v. de dag of morgen g., z. **dagen**; toen de dag of morgen *grauwde*, al-bente caelo (Caes.); - *begon te g.*, primo diluculo, primo mane, prima luce.

graveeren, scalpere; caelare; in iets g., incidere in alqd, in re, alci rei; insculpere in re, alci rei, ook inscribere in re.

graveernaald, -stift, caelum; scalprum; tornus.

graven, fodere; in de aarde g., fodere terram; een put g., fodere puteum; een *gracht g.*, fossam ducere, facere; naar iets g., rimari alqd, e terrae cavernis elicere alqd; *sprekw.*, die een kuil g. voor een ander, valt er zelf in, z. **kuil**; het g., fossio, fossura, of door omschr.

graver, fossor.

graveur, sculptor; caelator.

gravin, *comes; comitis uxor of coniux.

grazen, v. vee, pasci; laten g., pascere.

grazig, gramineus, herbidus.

greep, 1. *het grijpen*, b. v. een g. doen naar iets, manus porrigere of tendere ad alqd; - op een instrument, chordam of chordas tangere, fides pulsare. | *overdr.* ik heb een gelukkigen g. gedaan, ex sententia successit coeptis. - 2. = *handvat*, steel aan een zwaard enz., capulus; manubrium; = *hengsel*, ansa.

greintje, perpaululum (n.); perpaulum (ook a d v.); *vgl. weinig*.

grendel, obex; pessulus; repagula (n. p l.); = *sluiting in 't alg.*, claustra (n. p l.); den g. voor de deur schuiven, foribus of ostio obdere pessulum; ocludere fores pessulo.

grendelen, pessulum obdere (foribus); obserare, ocludere (ostium).

greneboom, pinus.

grenen, pineus.

grenenhout, lignum pineum.

grenenhouten, z. **grenen**.

grens, finis; terminus; limes; confinium (*de plaats, waar het eene gebied enz. aan het andere grenst*, Lyciae et Pamphyliæ; ook fig., de smalle g. tusschen leven en dood, breve c. vitae et mortis); ook door extremus of ultimus, b. v. aan de g. der stad, in extrema of ultima urbe; Gallië heeft de Rhône als g., Gallia Rhodano continetur; de Rhône vormt de g. tusschen de Sequaners en de Helvetiërs, Rhodanus Sequanos ab Helvetiis dividit; de g. van iets aangeven, bepalen, finire, de-finire alqd (ook fig.); iets binnen gg. be-sluiten, limitare (eig.); terminis of cancellis (†finibus, †limitibus) circumscribere (on-eig.); aan een zaak gg. stellen, modum facere alci rei; finire alqd (cupiditates, censuram); *zich bepaalde gg. stellen*, certos fines terminosque sibi constituere; aan zijn harts-tochten gg. stellen, coërcere of continere cupiditates suas; aan zijn begeerlijkheid geen gg. stellen, omnia omnium concupi-scere; de natuur heeft aan het leven, evenals aan alle andere dingen een g. gesteld, habet natura ut aliarum omnium rerum sic vi-vendi modum (Cic.); binnen de gg. blijven, de gg. overschrijden, z. **overschrijden**; zijn woede kende geen gg., furori temperare non potuit; de uiterste g. van ons streven,

extremum appetendi; *vgl.* **grensscheiding**.
grensbepaling, terminatio.
grensbewoner, *utrumque sub finem habitans.

grensbezetting, *z.* **grenswacht**.
grensgebied, ager confinis; fines extremi (*het uiterste gebied v. e. land*); fines.
grensgeschild, *z.* **onder grensscheiding**.
grensgod, Terminus; *als beschermgod der grenzen*, custos finium deus.
grensland, *z.* **grensgebied**.
grenslijn, -linie, *z.* **grensscheiding**.
grensmuur, limes.
grenspaals, stipes of palus terminalis.
grensplaats, locus in confinio of in finibus extremis situs.

grenspunt, terminus.
grensrivier, flumen, quod duas terras dividit of utriusque populi fines discernit; *z.* **onder grens**.
grensregeling, *z.* **onder grensscheiding**.

grensscheiding, = **grenslijn**, confinium, terminus; finis (*in den s i n g.*; intra finem eius loci, *Cic.*; *ook fig.*, in iudicando f. aequitatis et legis transire); *geschild betreffende de g. of grensregeling*, controversia finium; - hebben, de finibus litigare (cum algo); *er bestaat geschild over de g.*, de finibus controversia est.

grensstad, urbs in confinio sita of in finibus sita extremis.

grenssteen, terminus (lapideus).

grensvesting, castellum in finibus terrae of in extrema terra of in confinio positum.

grenswacht, praesidia (armata) in finibus disposita (*pl.*).

grenswal, limes.

grensweg, limes; confinium.

grenzen, 1. *eig.*, *aan iets g.*, adiacere of finitimum, confinem (*v. land en gebied*), vicinum (*v. huis en hof*) esse terrae alci; *ook tangere* (fundi eius Tiberim t.), attingere (Ciliciam), contingere (Arvernorum fines); adiunctum esse (fundo uxoris); continuari (aedificia continuantur moenibus, *grenzen onmiddellijk aan enz.*); *dicht, vlak aan een plaats*, *aan iets g.*, continentem esse alci loco, cum algo loco; non longe esse of abesse ab alqa re. — 2. *overdr.*, prope accedere ad alqd; prope abesse ab alqa re; non longe esse of abesse ab alqa re; *aan het avontuurlijke g.*, *z.* **avontuurlijk**; *aan het bovenaardsche grenzend*, prope divinus; *aan het wonderbare grenzend*, portentosus, prodigiosus; *een aan heerschappij grenzende invloed*, potentia ac paene dominatus.

grenzenloos, 1. *eig.*, infinitus, non finitus; immensus; *zelden* interminatus. — 2. *overdr.*, infinitus; = *onmatig*, immoderatus, immodicus; = *ontzaglijk groot*, ingens, immanis; immensus; = *overzadelijk*, insatiabilis (cupiditas, avaritia); = *ongelooflijk*, incredibilis (luxuria); *a d v.*, infinite; immoderate; praeter modum.

grenzenloosheid, 1. *eig.*, infinitas; immensitas; *g. v. d. tijd*, nulla circumscriptio temporum. — 2. *overdr.*, immoderatio (alcs rei); *of door de adiectiva*, b. v. *g. der macht*, potentia infinita.

greppel, sulcus (vore); fossa (sloot); canalis (*goot, kanaal*).

gretig, -heid, *z.* **begeerig**, -heid.

griet, querela; = *bezuwaar*, *z. a.*

grieven, *z.* **beleedigen**, krenken, verdriet (*doen*).

grievend, *z.* **beleedigend**.

griezelen, -ing, -ig, *z.* **huiveren**, -ing, -ingwekkend.

grit, *z.* **snels**, vaardig.

griffel, stilus.

griffelen, **griffen**, *z.* **graveeren**; *overdr.*, insculpere (alqd in mentibus), inscribere (orationes in animo); *vgl.* **inprenten**.

grijs, os distortum.

grinslachen, distorto ore ridere.

grinzen, os distortuere; ringi.

grijpen, 1. *eig.*, prehendere, capere, sumere; rapere, arripere, corripere; appetere (*naar iets g.*, b. v. solem manibus); *iemd bij den hals g.*, *om hem voor het gerecht te sleepen*, collum torquere, obtorquere; = **aangrijpen**, prehendere, apprehendere, comprehendere; *iemd bij den mantel g.*, apprehendere alqm pallio; *iemds hand g.*, manum alcs apprehendere, manu alqm prehendere; (*om hem iets te verzoeken*) amplexi dextram alcs, prensare alqm; *de rechterhand der consuls g.* (*om te begroeten of geluk te wenschen*), dextras consulum contingere (*Liv.*); *naar de wapens g.*, *z.* **wapen**; *naar de pen g.*, ad scribendum se conferre; *g.* = **gevangennemen**, alqm prehendere, comprehendere, arripere, corripere; excipere, intercipere (= **vangen**); *het g.*, comprehensio (*ook = arrestatie*, *Cic.*). — 2. *oneig.*, *om zich g.* (*v. e. kwaad*), latius vagari of serpere, gliscere; manare (malum, fuga latius); *een zoo om zich heen grijpende brand*, tam late effusum incendium; *het een g. in het ander*, de zaken *g. in elkander*, alia res ex alia nexa of apta est; *in het leven moet alles harmonisch in elkander g.*, in vita omnia sint apta inter se et convenientia.

grijpvogel, gryps.

grijs, canus (capilli, caput); caesius (*v. d. oogen*); = *oud*, senex; senio gravis; aetate confectus; *ook anus* (avia, matronae); *g. haar*, cani capilli of cani alleen, canities; *g. worden*, canescere; = *oud worden*, conescere, ad senectutem pervenire; *de g. oudheid*, ultima antiquitas; prisca vetustas.

grijsaard, senex; *een hoogbejaard g.*, vir exactae aetatis of extremae senectutis; admodum senex; *iets v. e. g.*, dat a. e. g. doet denken, senile aliquid.

grijsachtig, albens.

grisheid, canities; = *ouderdom*, senectus.

grijskop, canus senex; albicapillus (*Plaut.*).

grijzen, = *grijs worden*, *z.* **grijs**.

gril, = *zonderlinge inval*, mirum commentum; libido; = **beuzelarij**, *z. a.*; *vgl.* **grilligheid**.

grillig, = *zonderling*, mirus; *vgl.* **zonderling**; = *veranderlijk*, wispelturig, mutabilis, varius; *vgl.* **veranderlijk**; = **eigenzinnig**, *z. a.*

grilligheid, inconstantia mutabilitasque mentis; animus mutabilis, mobilis; varietas; mobilitas ingenii; *de g. der fortuin*, libido fortunae; fortuna mutabilis; *vgl.* **veranderlijkheid**, **eigenzinnigheid**.
grimas, os distortum; grimassen, de-

pravatio oris; *gg. maken*, os distortuere. **grimlachen**, ringi; *vgl. grijs, grijzen*.

grimmen, = op de tanden knarsen, ringi; = *brullen* (v. e. leeuw), z. a.

grimmig, saevus, ferox, atrox; gravis, acerbus; v. h. gezicht, trux, truculentus, torvus; een g. koude, frigus intolerabile.

grimmigheid, saevitia; torvitas; *vgl. grimmig*.

grinniken, z. lachen, grijzen.

groef, z. groeve.

groei, incrementum; in den g. zijn, in incremento esse; crescere; de tijd van den g. is voorbij, crescendi aetas et tempus excessit; (bij iem'd of iets) alqs, alqd crescendi finem cepit of crescere desit; *veelderige g.*, luxuria (in herbis; segetum); in *veelderigen* of *vollen g.* staan, florere, luxuriari; *staande*, luxuriosus; den *veelderigen g.* van den *wijnstok matigen*, vitem coërcere; *fig.* = *voordring*, progressus, progressio.

groeien, 1. = *grooter worden*, *toenemen*, crescere, (langzamerhand) succrescere; v. jonge menschen, adolescere; *het haar, den baard laten g.*, z. **haar**, **baard**; *de nagels laten g.*, unguis non rescere; *beginnen te g.*, augescere (semina); *Iugurthae animi, hostium res*; *fig.*, iem'd boven of over het hoofd g., supra alqm assureere of se tollere; *- gegroeid zijn*; potiorum esse alq; in eens anders leed g., malis alterius gaudere, alienis malis laetari; *oneig.* = in omvang, sterkte *toenemen*, crescere (Lacedaemoniorum opes; hostium opes animique; *iem'ds moed g.*, crescit alci of ales animus, audacia; *hij zag evenzeer zijn aanzien als zijn gunst en geluk g.*, non minus dignitate quam gratiâ fortunâque crevit); *augeri*; incrementum capere; ook alqd alci accedit (Remis cum spe defensionis studium propugnandi); *iets g. met de jaren alqd unâ cum aetatibus adolescit*; een *kwaad g.*, malum ingravescit; g. en bloeien, vigere ac florere; vivere et vigere; *vgl. toenemen*; *het g.*, z. **groei**. — 2. = *uitspruiten*, *op-schieten*, gigni, nasci; *het graan g. hier goed, frumentum hic laete provenit*; z. **gedijen**.

groezaam, fecundus, laetus; g. weer, caelum frugibus bonum.

1. **groen** (a d i.), viridis; gramine vestitus, herbis convestitus (v. weiden, oevers); virens (nog g., niet dor); frondens (met loof voorzien, v. boomen); g. worden, virere of (v. boomen) frondere incipere; virescere, frondescere; g. zijn, virere; = *versch*, recens; = *onrijp*, crudus.

2. **groen** (s u b s t.), viriditas; *het jonge g.*, herbescens viriditas; = *groene kleur*, color viridis; *th zag velden en bergen met het veelderigste g.*, campos collesque nitidissimos viridissimosque videbam; *het veelderigste g. der oevers*, riparum viridissimi vestitus.

groenen, = *groen worden*, z. **groen**; *groenend*, viridis, herbis of gramine vestitus, *vgl. groen*.

groenheid, viriditas; color viridis.

groente, olus of (p l.) olera.

groentenboer, olitor.

groentemarkt, forum olitorum.

groep, globus, turma; g. bergen, montes continui; g. menschen, homines congregati of conglobati; g. *bijeenstaande menschen*,

circulus (Cic.); een g. eilanden, z. **eilanden-groep**; de g. der drie Gratiën met saamgestrengelde handen, tres Gratiae manibus implexis.

groepen, disponere.

groepenring, dispositio.

groet, salutatio, (als wensch) salus; *beantwoording v. e. groet*, resalutatio; z. **teruggroeten**; een g. brengen, z. **groeten**.

groeten, salutare alqm; salutem dicere alci; de rij langs g., persalutare; *iem'd hartelijk*, allerhartelijkst g., multam, plurimam salutem alci dicere; *iem'd v. iem'd g.*, salutem alci mittere ab alq; salutem dicere of nuntiare verbis alcs (groeten overbrengen uit naam van iem'd); *iem'd laten g.*, mittere salutem ad alqm (per alqm); salutem alci impertire; (schriftelijk) salutem alci ascribere; *mijn Cicero laat u g.*, salvebis a Cicerone meo; (wees) gegroet! salve! salvus sis! jubeo te salvere of saluum esse; verder (aan het begin v. e. brief) salutem! (bij vervelcoming en afscheid) ave! (bij het afscheid) vale! (afkorting bij het opschrift v. e. brief) S. D., S. D. M., S. D. P., = Salutem dico etc.; z. *boven*. — *Het g.*, z. **groet**.

groetenis, z. **groet**.

groeve, = **gral**, z. a.; = **kuil**, z. a.; = *mijngroeve*, fodina; = *langwerpige wuitholling* (t. e. zuil), canalis; stria.

grof, 1. eig., crassus; pinguis; g. brood, panis cibarius; g. spijs, kost, victus asper; g. werk, opus servile; g. geslacht, tormenta (n. p l.); g. zand, sabulo, sabulum; iets g., ruw bewerken, alqd dolare (historiam, Cic.). — 2. overdr., gravis (zwaar, sterk); turpis (schandelijk); error, vitium, flagitium; g. leugen, mendacium impudens; g. liegen, impudenter mentiri; een g. misdaad, een g. vergriep, scelus, nefas; g. vleierijen, adulationes indecorae of foedae; g. genie-tingen, voluptates corporis. | = *onhoeffelijk*, plomp, ruw, inurbanus, inhumanus; *sterk* agrestis, rusticus; *asper* (hard, barsch, ruw); een g. scherts, locus illiberalis; g. zeden (manieren), mores inculti of rustici; g. gedrag, rusticitas; een g. mensch, homo rusticus of inurbanus. — A d v., gravior; valde, vehementer; iem'd g. bejegenen, g. tegen iem'd uitvaren, aspere, contumeliose in alqm in-vehi; probris et maledictis vexare alqm; iem'd g. beleedigen, gravem of insignem iniuriam alci inferre; *het te g. maken*, modum excedere.

grofheid, 1. eig., crassitudo. — 2. overdr., = *onhoeffelijkheid*, inurbanitas, inhuma-nitas, rusticitas; asperitas (ruwheid); gg. verba rustica; maledicta, probra; contumeliae (smaadreden); iem'd gg. zeggen, z. **grof** (adv.).

grommen, z. **brommen**.

grommig, plenus morositatis; difficilis et morosus.

grommigheid, morositas.

grond, 1. = *aardbodem*, solum (terrae); humus; op den g., humi; op den g. vallen, in solum cadere; procidere; elabi de mani-bus (v. zaken); prolabi; (uitglijdend) fallente vestigio cadere (v. personen); corruere (neer-, instorten); op den g. zien, terram intueri; met den g. gelijkmaken, solo ae-quare; funditus delere of evertere; iem'd op den g. werpen, humi prosternere alqm. |

= veld, land, ager; in een goeden g. vallen (v. zaad), idoneum locum occupare; met het oog op eigendomsrecht en bezit, agri solum; ager. | = stuk g., fundus; sedes ac solum; praedium; p.l. ook agri; possessiones (grondbezit); op den g. der *Herniciërs*, in *Hernico*, -des *vijands*, in *hostico*; op *vreemden g.*, in *alieno*; op *ongewijden g.*, in *profano*; op *Italiaanschen g.* *elkander ontmoeten*, in *Italia* concurrere. | = vaste bodem, solidum; zoo men *vasten g. vond*, si quid stabile occurrerat; ik kan geen *vasten g. vinden*, locum ubi consistam, reperire non possum; non habeo ubi consistam (ook fig.). | = het onderste v.e. voorwerp, fundus; g. v. een huis (om een huis op te bouwen), area. | = grondslag, fundamentum (meestal in den p.l. fundamenta); den g. van iets leggen (eig. en fig.), fundamenta alces rei iacere, ponere; vgl. **gronden**; tot den g. toe, a fundamentis (disicere, diruere); funditus. | = bodem v. e. water, vadium; aan den g. *blijven zitten*, in vado subsistere; op den g. *stooten*, vado impingi; den g. *verliezen*, vadium destituit alqm; in den g. *boren*, z. **boren**; aan den g. *zitten* (fig. = in verlegenheid zijn), angustius se habere, angustius premi, in angustis esse. — 2. *overdr.* (z. ook onder 1.), te g. gaan, perire, interire; ruere, corruiere; de staat moet t. g. g., res publica stare non potest; te g. *richten*, perdere (alqm, alqd), pessum dare (alqm), evertere of pervertere (rem publicam); lacerare (ruïneeren); praecipitare (alqm, alqd); dissolvere (disciplinam militarem); conficere (geheel uitputten); affligere; prosternere; (bijna) profligare; tot in den g., tot den g. toe, funditus; ab stirpe (interire, v. e. stad); stirpitus (errorem, quasi radicem malorum, extrahere, Ctc.); tot in den g. *bedorven*, ad extremum perditus; perditus ac dissolutus; uit 's harten g., ex animo, ex animi sententia. | = reden, oorzaak, causa, fons, principium, initium; ratio (redelijke g.); de zaak heeft een, geen redelijken g., est alqa rei, nulla huius rei ratio; = bewijsgrond, argumentum, ratio; p.l. ook argumentorum momenta; res (feit als g.), in enkele korte vldr., b.v. ea (hac) re, ob eam (hanc) rem; er is-, ik heb g., geen g. om te enz., est (habeo) quod, cur etc., non (nihil) est quod of quare, cur etc., causa non est, nihil causae est cur of quod c. o. n. i.; wat voor g. is er om te enz., quid est quod, cur, quam ob rem c. o. n. i.; zijn goede gg. bij iets hebben, alqd sequi in alqa re; ik heb mijn goede (gewichtige) gg. bij of voor iets, non sine gravi causa facio alqd; graves causae impellunt, ut faciam alqd; habeo of non deest quod sequar; zijn opmerkingen schenen g. te hebben, niet zonder g. te zijn, haud vana afferre visus est; met, op goeden g., non sine causa; cum causa; op dezen g., hac de causa, ob eam rem of causam; op g. hiervan, dat, propterea quod; zonder voldoende g., nulla probabilis causa; zonder eenigen redelijken g., temere; frustra (zonder g. of doel, b.v. alqd facere); z. **ongegron**d; met g. *hopen*, recte sperare; in den g. (het wezen) der zaak, si veram rei rationem exis; si rem accurate consideras (consideraveris etc.); accurate consideratus; = in waarheid, inderdaad, vere; re ipsa; op g. van

iets, ex c. a. b. l. of door den enkelen a. b. l. (ex lege, lege; een op grond v. e. wet of v. wetten ingesteld onderzoek, quaestio lege, legibus constituta; q. legitima); zijn g. in iets hebben, ab alqa re oriri, nasci, proficisci; gigni, manare ex re; contineri re; consistere in re, esse in re (non in natura sed in opinione esse aegritudo); aan iets te g. liggen, z. **grondslag**; soms wordt „grond” ook door het enkele n. van een pron. of a. d. l. uitgedrukt, b.v. multa mihi occurrunt, cur etc.; de g. intusschen, waarom ik dit aanvoer, is deze, dat ik enz., verum illud est, quam ob rem haec commemorem, quod etc.; geen g. zien, waarom enz., non, nihil videre, cur etc.

grondbeginsel, z. **beginsel**.

grondbegrip, notio animis of in animis impressa; principia rerum omnium, initia (grondbeginselen).

grondbelasting, vectigal possessoribus agrorum impositum; in het verband vectigal alleen.

grondbestanddeel z. **hoofdbestanddeel**.

grondbeteekenis, naturalis et principalis significatio verbi; vera atque propria significatio verbi.

grondbewijs, z. **hoofdbewijs**.

grondbezit, possessiones; agri.

grondbezitter, possessor agrorum, in het verband ook possessor alleen.

grondeigenaar, -eigendom, z. **grondbezitter**, -bezit.

grondeling, gobius, gobio.

grondeloos, z. **bodemloos**; praecaltus, profundissimus (zeer diep); = **oneindig**, **onmetelijk**, z. a.

gronden, iets g., fundamentum, fundamēta iacere of ponere alces rei (ook fig.); = stichten, oprichten, condere (urbem, civitates novas; collegium; ante Romam of urbem conditam); constituere (urbem, rem publicam). | iets op iets g., alqd fundamentum alces rei esse velle; (= aanvang of oorsprong van iets afleiden van iets) ducere of repetere initium alces rei ab ex alqa re; zijn hoop op iets g., spem ponere, collocare in re. | zich op iets g., op of in iets gegrond zijn, niti alqa re, in re, fundamento alces rei; constitutum esse fundamentis alces rei (senectus fundamentis adolescentiae); consistere of positum esse in re; (= van iets afgeleid worden, in iets zijn oorsprong vinden) teneri, contineri re; duci, repeti ab re; originem ducere ex re; profectum esse ab re; diep in iets gegrond zijn, in re positum atque infixum esse (in sensibus hominum); **gegrond**, z. a.

gronder, z. **stichter**.

grondgebied, z. **gebied**.

grondgedachte, sententia summa; argumentum (inhoud, onderwerp).

grondgetal, numerus perfectus.

grondig, accuratus (naauwkeurig); subtilis (diep doordenkend, indringend); ook exquisitus; een g. geleerde, homo exquisitā doctrinā; vir omnibus artibus perpolitus; g. geleerdheid, doctrina subtilis of accurata, exquisita; doctrinae elegantia; litterae interiores; zeer g. in iets onderrecht, doctissime eruditus alqa re; ook door een samenst. met per, b.v. g. behandelen, pertractare; g. leeren,

perdiscere; *g. onderzoeken*, perquirere, per-
vestigare; *ook* investigare, explorare;
accuratius et subtilius investigare; investi-
gare et perscrutari; *g. onderzocht hebben*,
kennen, alqd totum of penitus perspicere;
perspectum et cognitum habere; *ook* bene
nosse alqd; callère (*g. verstaan*, *b.v.* Peno-
rum iura, *Cic.*).

grondlasten, *z. grondbelasting.*

grondlegger, -legging, *z. stichter*,
grondvesting.

grondmuur, substructio; *de g. van het*
Capitolium bestaat uit vierkante steenbrokken,
Capitolium quadrato saxo substructum
est.

grondoorzaak, prima omnium of alleen
prima causa; materia of materies; *de bron*
en g. der ellende, fons et caput miseriarum.

grondpijler, -pilaar, *fig.*, fundamenta
(*pl.*); firmamentum; nervi (leges sunt n. civi-
tatum); *vgl. grondvest.*

grondregel, lex prima.

grondslog, fundamentum, *dikw. pl.*
fundamenta (*eig. en oneig.*); stirps (virtu-
tis, iuris); principium (iuris); *de vaste gg.*
v. e. vrede, certae condiciones pacis; *den*
g. van iets vormen, *aan iets ten g. liggen*,
fundamenta esse alcs rei; *subesse alci rei*;
de gg. v. d. staat ondermijnen, fundamenta
rei publicae evertere; - *der maatschappij*,
vitas hominum labefactare; *holle klanken*,
waaraan gedachte noch kennis ten g. ligt,
verborum sonitus inanis, nullā subiectā
sententiā nec scientiā; *ook alqd habet*
alqd, b.v. een eerlijke wil ligt aan zijn hande-
lingen ten g., quae facit, honestam habent
voluntatem; *den g. van iets leggen*, *z.*
grond, 1.; **gronden**.

grondsop, faex; sentina (*fig.*; *eig. =*
kiekwater).

grondstelling, *z. beginsel*, **grondre-**
gel.

grondstof, = element, *z. a.*; = stof in
't alg., waaruit iets bestaat, materia of mate-
ries.

grondtaal, lingua, qua scriptor usus
est; lingua scriptoris.

grondtekst, ipsa verba scriptoris.

grondtrek, lineamentum; *de gg. van*
iets aangeven, adumbrare alqd.

grondvast, firmus et stabilis; firmissi-
mus; *iets g. maken*, fundare alqd.

grondvest, *gg.*, fundamenta (*n. pl.*,
ook fig.); sedes (*b.v. montes moliri s. suā*;
domum convellere s. suis); arx (*fig.*).

grondvesten, firmare, confirmare, fun-
dare (imperium); constituere; ad certas
leges, ad artem et praecepta revocare
(eloquentiam); *z. verder gronden*, stich-
ten, 1.

grondvester, *z. stichter*.

grondvesting, fundatio (aedium, *Vitr.*);
confirmatio (perpetuae libertatis); *door*
de verba.

grondvlak, area; basis (*voetstuk*, *postam-*
ent, *waarop iets rust*); fundus, solum
(*bodem*).

grondvorm, forma prima.

grondwaarheid, *als philos. term.*, axio-
ma; *pl. ook iudicia naturae*.

grondwet, lex prima of princeps; *z.*
constitutie.

grondwoord, *z. stamwoord*.

groot, 1. *in 't alg.*, magnus; *eens zoo g.*
duplo maior; *half zoo g.*, dimidio minor;
zoo g., tantus; *deze g. enz.*, hic tantus
(*niet hic magnus*); *zoo g. als*, quantus;
instar g. e. n.; *par c. d. a. t.*; *hoe g.*, quan-
tus; *hoe g. ook*, quantuscumque; *quamvis*
magnus; *te g.*, nimius; *vrij g.*, aliquantus,
maiusculus; *zeer g.*, ingens, permagnus,
vegrandis; = *omvangrijk*, imponeend, gran-
dis; *een g.*, *huwbare dochter*, filia grandis
ac nubilis; = *ruim*, aanzienlijk, amplius
(domus, divitiae, pecunia, numerus, spes,
praemia, res gestae, homo, familia, ge-
nus); *spatiosus*; = *kolossaal*, *onnatuurlijk*
g., vastus, immanis; = *hoog*, altus, excel-
sus, celsus; = *opgeschoten*, slank, procerus;
= *hevig*, *drukkend*, *vehemens*, gravis, acer;
g. koude, *ook frigora (pl.)*; = *beroemd*,
machtig, nobilis, illustris, clarus, mag-
nus; *g. gezelschap*, frequentia hominum;
conventus celeber. — 2. *in 't bijz.*, *een g.*
man, homo of vir magnus (*eig. en oneig.*);
homo procerus (*lichamelijk*); *vir clarus*
of laude insignis, magni nominis; *vir magni*
ingenii; *een g. geleerde*, homo, vir littera-
tissimus, doctissimus; *homo nobilis* et
clarus ex doctrina; *een g. redenaar*, orator
magnus; (*met het oog op rijkdom en verheven-*
heid van taal) orator amplus et grandis;
een g. veldheer, dux egregius; *een g. vriend*
van iem., amicus alci; - *van iets*,
amantissimus of studiosissimus alcs rei;
g. vijand, inimicissimus; *g. leugenaar*, homo
mendacissimus; *g. dwaas*, stultissimus;
Alexander de G., Alexander magnus; *de g.*
Alexander, magnus (ille) Alexander of A.
ille; *de g. hoop*, *de g. wereld*, *g. verstand*, *z.*
1. hoop, **2; wereld**, **3; verstand**; *g. ge-*
leerdheid, doctrina of eruditio magna;
litterae multae; *g. woorden*, verba magna
fide; iactantia verborum. | *de gg.*, *adulti*
(*volwassenen*); principes, proceres, primores
civitatibus (aanzienlijken); *de gg. der aarde*,
principes terrarum, potentiores; *het is*
iets groots, magnum est; *gij zult meenen*
iets groots gedaan te hebben, magnum te
fecisse arbitrabere; *het g. en schoone in*
iem., virtutes alcs. | *g. zijn door of in iets*,
magnum esse in alqa re; *clarum esse alqa*
re; excellere, florere, valere alqa re; *g. of*
grooter worden, crescere (*ook in macht*, *aan-*
zien); adlescere (*ook v. staten*, *hartstochten*);
accrescere (= *wassen v. rivieren*); dolor,
invidia a.); ingravescere (= *vererperen*,
v. rampen, *ziekten enz.*); *iets is bovenmatig*
g. bij iem., alqd redundat in alqo (*b.v. ornatus*
orationis). | *g. maken*, magnum facere alqd
(*eig.*); augere alqm (*fig.*); *grooter maken*,
z. vergroeten, *verheffen*, 2. | *g. (verheven)*
gedachten koesteren, animo esse erecto et
excelso; *erecte sentire*; *zich gelukkig en*
g. gevoelen in iets, alcs animus laetatur et
effertur alqa re.

grootachtbaar, amplissimus.

grootboek, codex of tabulae accepti et
expensi.

grootbrengen, *z. opvoeden*.

grootelijks, *z. 3. zeer*.

grootendeels, magnam, maximam par-
tem; magna, maxima ex parte; plerumque
(*in de meeste gevallen*); maxime (*voorna-*
melijk).

groothandel, mercatura magna; nego-

tiatio; *g. drijven*, in *den g. zijn*, facere mercaturam magnam; negotiari.

groothandelaar, mercator; qui magnam facit mercaturam; negotiator.

groothartig, magno animo praeditus; magnanimus; magnificus; *a d v.*, magno animo.

groothartigheid, animi magnitudo; magnanimitas; animus magnus et excelsus; animi altitudo; ook magnificentia.

grootheid, **grootte**, magnitudo (ook nominis, ingenii, animi); amplitudo (*grootte omvang*, urbis; ook *fig.*, nominis, rerum gestarum, animi); ambitus, spatium (*omvang in 't alg.*); = *hoogte, lengte*, altitudo, longitudo; proceritas (*door groei verkrege, slank*); dignitas, maiestas (*waardigheid, hoogheid*); *v. groote gebouwen*, moles (ook *fig.*); virtus (*degeitlijkheid*); claritas (*beroemdheid, hominis*); *de g. der zon en der aarde berekenen*, mensuras solis ac terrae colligere; *een ster van de eerste, tweede g.*, stella primae, secundae magnitudinis; *g. van ziel*, animi magnitudo of altitudo; *een gevallen g.*, dignitas perita.

grootertog, *magnus dux.

grootertogdom, *magnus ducatus.

grootertogelijk, *magni ducis.

grootmachtig, praepotens; potentissimus; maximus.

grootmaken, *z. groot*, 2, tegen het einde.

grootmoeder, avia.

grootmoederlijk, avitus, of door den *genet. aviae*.

grootmoedig, = **groothartig**, *z. a.*; clemens (*genadig*); liberalis (*edelmoedig*); *a d v.*, magno of alto animo, elementer, liberaliter.

grootmoedigheid, animi magnitudo of altitudo; clementia (*genadigheid*); liberalitas (*edelmoedigheid*).

grootmogend, *z. grootmachtig*.

grootoom, *z. oudoom*.

grootouders, avi; avus et avia.

grootsch, magnificus; admirabilis; magnus; grandis; *het g., z. grootschheid*; *een g. daad*, facinus magnum of insigne; opus magnum; = **trotsch**, *z. a.*

grootschheid, magnificentia; granditas; amplitudo; maiestas; = **trots**, *z. a.*

grootspraak, gloria; gloriatio (*Cic.*); magniloquentia (*Liv.*); vanitas; iactatio, ostentatio, venditatio; venditatio quaedam atque ostentatio alicui rei (*het aanprizen, pocherij*); ostentatio sui, iactantia sui; vana de se praedicatio; *zonder g. gezegd*, absit invidia verbo.

grootsprekend, *z. opsnijden*; **groot-sprekend**, gloriosus, vanus; vaniloquus (*Liv.*).

grootspreker, iactator, ostentator, venditator alicui rei; homo vanus, gloriosus; grandiloquus (*Cic.*); fortis of ferox lingua.

grootte, *z. grootheid*.

grootvader, avus.

grootvaderlijk, avitus, of door den *genet. avi*.

grot, antrum; specus, spelunca.

grotesk, immanis; mirus.

grovelijk, *z. grof*.

gruis, *z. puin*.

grut, polenta.

gruwel, = *afschuwelijke zaak*, res nefaria, atrox; scelus; religio (*zonde*); *dat is mij een g.*, longe ab illa re abhorreo; *vgl. gruweldaad*; = *afgrijzen*, horror.

gruweldaad, scelus nefandum; res, facinus atrox; nefas.

gruwelijk, atrox, foedus, nefarius, *vgl.*

afgrijselijk; *g. daad*, *z. gruwel*, -daad.

gruwelijkheid, atrocitas, foeditas.

gruwen, *van iets g.*, horrere, horrescere alqd; *vgl. gruwel*.

gruwelstuk, *z. gruweldaad*.

gruwzaam, *een g. oorlog*, bellum atrox;

g. smart, dolor acerbissimus; *z. verder*

gruwelijk, **wreed**.

gruwzaamheid, atrocitas (belli); diritas (*gruwzaam hardheid*); *z. verder* **gruwelijk**, **wreedheid**.

guillotine, *machina capiti hominis detruccando.

guirlande, sarta (*pl.*).

guit, *z. grappenmaker*, schalk.

guitenstreek, *z. grap*, schalkschheid.

guitig, *z. schalksch*.

gul, *z. openhartig*, mild, gastvrij.

1. **gulden** (*a d t.*), *z. gouden*; *een g. boek*, liber aureus of aureolus; *de g. woorden bij Plato*, quae sunt apud Platonem scripta divinitus.

2. **gulden** (*subst.*), *floreus.

gulhartig, *z. openhartig*, oprecht.

gulhartigheid, *z. openhartig*, **oprecht**.

gulheid, *z. openhartig*, mild-, **gastvrijheid**.

gulzig, edax, cibi avidus; vorax; *g. gast*, hospes multi cibi.

gulzigwaard, homo edax of gulosus, vorax; homo multi cibi.

gulzigheid, edacitas, cibi aviditas, voracitas.

gunnen, *iemd een eer g.*, non invidere honori alicui; *ik g. het hem*, per me habeat; *zich niet eens des nachts rust g.*, ne nocturnum quidem sibi tempus ad quietem relinquere; *den geest een ontspanning g.*, **ontspanning**; *niemand g. het hem*, omnes ei (eius laudi etc.) invident; *hij g. van zijn overloed ook anderen iets*, de suo alii gratificari vult; = *afstaan*, overlaten, dare, concedere, relinquere, tribuere, remittere (alci alqd); *vgl. afstaan*, 2; **overlaten**, 2.

gunst, 1. **gratia**, favor, studium, voluntas, benevolentia; *g. bij het volk*, *z. volks-gunst*; *in de g. staan*, in gratia esse; - *bij iemd*, gratiosum of in gratia esse apud alqm; (*zeer*) florere, multum valere gratiā alicui; multum valere gratiā apud alqm; *niet zeer in de g. staan*, inferiorem gratiā esse; *in gelijke g. staan bij iemd als iemd anders*, adaequare alqm apud alqm gratiā; *die in de g. staat*, gratiosus (alci, apud alqm); *iemds g. ververven*, inire gratiam apud, ad alqm, ab alqo; gratiam alicui sibi conciliare; gratiam alicui colligere; in gratiam of favorem alicui venire; *de g. van velen wordt verworven*, plures ineuntur gratiae; *wij hebben de g. der patriotten verworven door enz.*, habemus bonorum studium conciliatum ex etc.; *bij iemd in de g. blijven*, *iemds g. behouden*, alicui gratiam of benevolentiam of studium ac favorem retinere; *iemd iemds g. doen ververven*, alqm apud alqm

ponere in gratia; *iemds g. trachten te verwerven, in iemds g. trachten te komen, gratiam alcos quærere, sequi, (sterker) aucupari; se venditare alci; iemd zijn g. schenken, in gratia habere alqm, benevolentiam alci praestare; favere alci; zonder zich de g. der goden verzekerd te hebben, non inventa pace deorum (Liv.); met de g., zonder de g. der goden iets ondernemen, propitiis, adversis dis rem agere; de g. der tijden, opportunitas temporum; - v. h. oogenblik, occasionis momentum; ten g. van iemd, alcs gratiā, (sedert Liv.) in alcos gratiam; alcs causā; pro alqo; secundum alqm (iudicare, decernere, litem dare); ook door den enkelen d. a. t. c. o. m. m.; de g. der goden, der fortuū genieten, uti diis propitiis, prospero fortunae flatu. — 2. = gunstbewijs, gratia, beneficium; het was een groote g. der fortuin, fuit magnae fortunae; iemd een g. bewijzen, beneficium alci tribuere, deferre, in alqm conferre; beneficio alqm afficere; alci indulgere (verschoonend behandelen); bewijs mij deze g., da mihi haro gratiam; - dat of te enz., tribue mihi hoc, ut etc.; om een g. verzoeken, beneficium petere; iets van iemd als een g. verzoeken, petere alqd ab alqo in beneficii loco; petere in beneficii et gratiae loco, ut etc.; iets als een g. bezitten, alqd habere precario of precarium.*

gunstbejag, ambitio; tambitus.

gunstbetoon, -bewijs, gratia, beneficium; praemium beneficij alcs tributum; vgl. gunst.

gunsteling, homo gratus; ook alleen gratus; familiaris (vertroude); iemds g., gratus apud alqm; familiaris alcs, alci; carus, acceptus alci; ook deliciae (lieveling); iemds g. zijn = in iemds g. staan, z. **gunst, 1; de g. van een vorst zijn, principi omnium amicorum esse carissimum; in intima principis familiaritate versari; een g. der fortuin, is, quem fortuna fovet of adjuvat, complexa est.**

gunstig, 1. v. personen, favens (alci); benevolus (alci, in alqm); studiosus (alci); van goden, propitiis (alci); wind en golven zijn iemd g., placatis alqs utitur fluctibus; de vogels zijn g., aves adducunt, admittunt; - niet g., - abdicunt. — 2. v. zaken, secundus, prosperus, faustus; = gelegen, opportunus; ook door suus (b.v. suo loco pugnare, op een g. terrein); vgl. **gelegen, g. ligging, tijd, omstandigheid, gelegenheid, opportunitas; z. ook gelegenheid; g. omstandigheden, res secundae; opportunitates; g. tijds-omstandigheden, opportunitas temporum; g. oogenblik, ook occasionis momentum; g. toestand, prosperitas (valetudinis, vitae); onder g. voorlekenen offeren, z. **offeren, 1; over iemd een zeer g. oordeel vellen (zeer g. oordeelen), optimum de alqo iudicium facere. — A d v., 1. benevole, amice; g. gestemd jegens iemd of iets, z. **stemmen, 1**. — 2. prospere, fauste.****

gutsen, fluere (in terram sudor f.); defluere (ab, ex re; sudor a capite et a fronte); profluere; manare (de, ex alqa re).

guur, asper, durus, saevus, acerbus.

guurheid, asperitas.

gymnasiarch, gymnasiarchus (vgl. gymnasi-um).

gymnasiast, *gymnasi alumnus.

gymnasium, gymnasium (ook v. e. hedendaagsch g. te gebruiken); het hoofd van een (Grieksch) g., gymnasiarchus; - van een hedendaagsch g., *rector gymnasii.

gymnastiek, ars gymnastica; exercitationes corporis.

gymnastisch, gymnasticus; gymnicus.

H.

ha! ah; oh! heu!

haag, saepes.

haal, pristicus.

haak, uncus; een groote h., harpago (enterhaak); een kleine h., hamus (vischhaak, z. **angel); = bootschaak, schippersboom, contus; fig., dat is niet in den h., causa alqa of alqd subest; res suspiciosa est.**

haakje, hamulus.

haakvormig, in hamum curvatus, hamatus.

haal, met pen of penseel, linea; lineamentum; een h. doen, lineam ducere, (met de pen) scribere; aan den h. gaan, se in fugam conicere; se in pedes conicere (Ter.); vgl. **voet, 1 (zich uit de vv. maken).**

haan, gallus gallinaceus, ook gallus alleen; den gebraden h. uithangen, largiter se invitare; laute vivere.

1. haar (pron.), 1. cas. obl. v. h. pron. pers. v. d. 3. pers. sing. en pl., z. **hij, zij, het. — 2. pron. poss., eius, eorum; suus.**

2. haar (subst.), 1. een enkel h. (v. mensch of dier), pilus; het h., inz. het hoofdhaar, crinis (meestal plur.: crines); als bedekking v. h. hoofd, capillus (sing., ook collect.; ook in d. plur.); als natuurlijke toot, coma; v. e. zwaren haardos, majestueuze lokken, caesaries; v. h. dikke, ruige h. der dieren, villus (ook collect.); saeta (paardenhaar, borstel v. h. wilde zwijn); het h. laten groeien, capillum alere (ook = den groei v. h. haar bevoorderen); het h. lang laten groeien, lang dragen, capillum promittere, tsummittere; wat het h. te berge doet rijzen, horribilis. — 2. spreekw. uitdr.: er is geen goed h. aan hem, nullum pilum boni viri habet; geen h. beter, nihilo melior; geen h. minder, ne pilo quidem minus; het scheelde geen h. of enz., tantum non; non multum afuit, quin etc.; geen h. breed, z. **vingerbreed; als hij iemd een h. gekrenkt had, si digito quem attigisset (Cic.); geen grijs h. van iets krigen, neglegere alqd; non of non magnopere laborare, non sollicitum esse de re; met huid en h. verslinden, plane of totum absumere; iets met de hh. er bijhalen, z. **bijhalen**; elkander in het h. zitten, digladiari of rixari inter se, (voortdurend) perpetuas controversias inter se habere; met de handen in het h. zitten = in verlegenheid zijn, z. **verlegenheid**.**

haarband, redimiculus; vitta (der priesters).

haarbos, cirrus; (op den helm) crista; met een h. voorzien, cristatus.

haarbreed, geen h., z. **vingerbreed.**

haard, focus; de huiselijke h., lar familiaris; = het vaderlijk huis, domus patria;

voor huis en h. strijden, pro aris et focis (pro aris ac focis, pro aris focisque) pugnare.

haardje, foculus.

haardracht, capillorum habitus.

haardstede, focus; *vgl.* **haard**.

haarfijn, summae tenuitatis; tenuissimus; (ook *oneig.*) subtilissimus, nimium subtilis; *a d v.*, subtilissime (ook *oneig.*); *iemd* alles h. vertellen, omnem rem, quo pacto se habeat, enarrare ordine; alci narrare omnem rem ordine, ut facta of gesta sit; *alles h. weten*, omnem rem scire, ut gesta sit; - *vernemen*, omnia doceri; *iets h. onderzoeken*, uitpluizen, alqd expiscari.

haarklein, z. **haarfijn**.

haarklooven, minutius et scrupulosius omnia scrutari.

haarkloover, argutator (Gell.).

haarklooverij, argutiae; cavillatio verborum.

haarknippen, tondere capillum.

haarknipper, tonsor.

haarkrul, -**lok**, cirrus (een natuurlijke); cincinnus (een kunstmatige).

haarloos, z. **kaal**.

haarsnijden, -**snijder**, z. **haarknippen**, -**knipper**.

haartje, pilus tenuis; pilus brevis (een kort h.).

haartooi, ornatus comae; cultus capitis; = *het haar zelf*, capilli cultiores.

haas, lepus; *wegloopen als een h.*, z. **hazenpad**.

1. **haast** (*s u b s t.*), properatio, festinatio (ook *in afkeurenden zin*); festinandi studium; festinatio praeceps; celeritatis festinatioque; *al te groote h.*, nimia c. f.; *angstige h.*, trepidatio; *in angstige h.*, trepidans; *in angstige h. rondloopen*, trepidare; *in (der) h.*, propere, festinanter; *raptim (vliegend vlug)*; subito (*onvoorbereid*); *een in der h. samengeraapt leger*, z. **samenrapen**; *zich in der h. op de vlucht begeven*, se in fugam concire; *met de grootst mogelijke h.*, quanta adhiberi potest festinatio; *hij keerde met de meest mogelijke h. naar Ephesus terug*, quantum accelerare potuit, Ephesus rediit; *er is h. bij*, prope rato of maturato, mature facto opus est; *er is geen h. bij*, het heeft geen h., nihil urget; *h. hebben, maken*, z. (zich) **haasten**; *met groote h. reizen*, in cursu esse; *in of met zulk een h.*, eo cursu; *een in h. geschreven brief*, epistola festinationis plena; *spreekw., hoe meer h., hoe minder spoed*, *festina lente; *oneig.*, cupiditas, aviditas (*gretigheid*); *impetus*; ingenium praeceps (*drijft, heftigheid*); iracundia (*drijft, opvliegendheid*).

2. **haast** (*a d v.*), z. **bijna**, **spoedig**, **weldra**.

haasten, 1. *zich h.*, properare (ergens heen); (ook *in afkeurenden zin*) festinare; festinationem adhibere; z. *verder ijlen*; *zich met, in of bij iets h.*, accelerare alqd (iter, oppugnationem); properare, festinare c. i. n. f.; maturare alqd of c. i. n. f.; propere of festinanter agere alqd; zoo zeer haastte men zich met de doodstraf, adeo festinatum est ad supplicium; *zich h., wat men kan*, omni festinatione properare; nihil ad celeritatem sibi reliquum facere; *h. u wat!* age, move te oculus! *spreekw., h. u langzaam*, *festina lente. — 2. = *aandrijven, dringen*,

incitare, urgere; z. *verder aandrijven, dringen*, 2.

haastig, properans, festinans (*v. personen*); citus (*snel*), ook *v. zaken*; festinationis plenus; praeceps (*hals over kop*); *te h.*, nimis festinans; praepropere; *h. opgeslagen, verricht, samengeraapt*, tumultuarius (castra, pugna, exercitus); repentinus (cohors, exercitus); *spreekw., h. spoed is zelden goed*, *festina lente; *a d v.*, properanter, festinanter, raptim; *te h.*, nimis festinanter; praepropere; *h. doen*, festinare. | *oneig.*, cupidus, avidus (*gretig*); iracundus (*drijft, opvliegend*); ingenio praeceps (*drijftig, heftig*); *a d v.*, cupide, avide, iracunde.

haastigheid, festinatio praepropere; festinatio; z. **haast**.

haat, odium (*bittere, felle*, magnum, acerbum, capitale); invidia (*nijd, afgunst*); *h. tegen iemd*, odium in alqm; odium of invidia alcs; *h. tegen iemd koesteren of voeden*, alqm odisse; odium in alqm habere of gerere; *den bittersten h. enz.*, acerbissimum est alcs odium in alqm; *h. tegen iemd opvatten*, alqm odisse of alci invidere incipere; odium in alqm concipere of erga alqm suscipere; *wit h. tegen iemd*, odio alcs adductus, incensus; *zijn h. tegen iemd of iets botvieren, aan iemd of iets koelen*, odium in alqm, in alqd profundere; *h. tegen iemd opwekken* = *iemd gehaat maken*, z. **gehaat**; *zich h. op den hals halen*, in odium of in invidiam venire; odium of invidiam subire, (door iets) invidiam colligere alqa re, (*iemds h.*) alcs odium suscipere of in se convertere; in alcs odium incurere of irruere; in odium pervenire alci; (*den algemeenen h.*) omnium odia in se convertere; omnibus odio of apud omnes in odio esse incipere; *op het gevaar af mij h. op den hals te halen*, invidiae meae periculo.

haatdragend, iniuriarum of inimicitiarum memor; irae memor; *niet h. zijn*, infurias non insectari; *vgl.* **onverzoenlijk**.

haatdragendheid, z. **onverzoenlijkheid**.

hachelijk, anceps, dubius; difficilis (*moeilijk*); periculosus, lubricus (*gevaarlijk*); asper, durus (*drukkend*); *h. toestand*, res angustae, asperae, dubiae; rerum angustiae, difficultates; *in een h. toestand geraten*, in angustias adduci; *in een zeer h. toestand g.*, in magnum discrimen adduci; *het staat zeer h. met iets*, res in summo discrimine versatur; - *met hem*, res eius in magno discrimine vertuntur; *de toestand is h.*, res est in angusto.

hachelijkheid, door de *a u e c t i v a*; *h. van den toestand* = *hachelijke toestand*. z. **hachelijk**; *vgl.* **gevaar**.

hagedis, lacerta.

hagel, grando.

hagelhui, vis creberrimae grandinis; tempestas cum grandine caelo delecta; *fig., een h. van speren*, velut nubes iaculorum; - *van pijlen of steenen*, magna of ingens vis sagittarum, lapidum; *er valt een h. van steenen*, fit magna lapidatio.

hagelen, *i m p e r s.*, het h., grandinat; grando cadit.

hagelkorrel, grando.

hagelschade, calamitas

hagelslag, vis creberrimae grandinis;
= **hagelschade**, z. a.

hagelsteen, z. **hagelkorrel**.

hagelwit, = sneeuwvit, niveus.

1. **hak**, = **hiel**, z. a.

2. **hak**, = **houweel**, rastrum, ligo, dolabra; = **houw**, z. a.

haken, 1. aan of in iets blijven h., z. (blijven) **hangen**, 1. - **steken**, 2. — 2. naar iets h., captare (laudem), ook sectari, consecrari, venari, aucupari alqd; expostare alqd; gestire c. in f.; studere (novis rebus); cupidum esse (novarum rerum); het h. naar iets, captatio of aucupium alcs rei; nimia alcs rei affectatio; z. verder **verlangen**.

hakhout, fruticetum.

hakig, uncinatus, hamatus.

hakkelaar, **hakkelen**, z. **stamelaar**, -en.

hakken, caedere, concidere; incidere (arbores, in een boom; alqd in alqd); = **afhakken**, caedere (ligna); in den pan h., concidere; occisione occidere (tot den laatsten man toe); klein h., in kleine stukjes h., z. klein, 1.

hal, porticus (zuilengang); vestibulum (voorhof), atrium (voorzaal); tempels en heilige hh., templa ac delubra.

halen, 1. iemd h., accire, arcessere alqm; adducere (brengen tot); producere (voor, voor het front brengen); iemd bij iets h., z. **nemen**, 3. — 2. iets h., petere (aquam); (rijdend, varend) advehere, subvehere, (dragend) afferre of apportare (alqd); hout, voer, graan, water h., lignari, pabulari, frumentari, aquari; adem h., spiritum ducere; respirare; voor den dag h., depromere (alqd ex etc.). — 3. fig., zich iets op den hals h., b.v. haat, z. **haat**; een berisping, in vituperationem cadere, venire, adduci; vituperationem subire; iemds vijandschap, z. **vijand**; een ziekte, koorts, morbum contrahere, febrim nancisci (Nep.); (door sterke inspanning) ex labore in febrim incidere; een straf, poenam contrahere; iets door iets, contrahere alqd alqa re (malum culpā, molestias sua liberalitate); men voege bij contrahere niet sibi (mihi, tibi), behalve bij uitdrukkelijke of gedachte tegenstellingen, b.v. tantum sibi reique publicae placuli c. (Liv.); se contentum fore ea poena, quam sibi ipsi contraxisent (Caes.); daarenboven in het pass., nescio, an amplius mihi negotii contrahatur (Cic.).

half, 1. dimidius (van hetgeen niet meer in zijn geheel of nog niet geheel is), dimidiatus (een geheel h. genomen, gehalveerd); dimidia pars alcs rei; een h. maand, dimidiatus mensis; h. tot de patriciërs, h. tot de plebejers behorende, dimidius patrum, dimidius plebis (Liv.); h. zooveel soldaten als, dimidium militum quam quod; niet h. zooveel werden gewonnen genomen, minus dimidium eius hominum captum est; h. zoo groot, dimidio minor; h. maan, luna dimidia of dimidiata; een h. maan vormen, sinum lunatum facere; den vorm v. e. h. maan hebbende, lunae dimidiatae formae of speciem habens; lunatus (b.v. lunata figura); een h. maand durende, dimidiati mensis; quindecim dierum; h. = **halfmaal**, dimidio, dimidia parte (b.v.

dimidio minor, h. zoo groot); spreekw., frisch gewaagd is h. gewonnen, z. **frisch**.

2. door semis (in decl. of gen. semissis); = een h. as, een h. bundel; in verbindingen en samenstellingen met subst. en adi. semi- = niet geheel voorhanden of niet geheel zooals het zijn moet, in den laatsten zin ook sub- (z. de samenstellingen), b.v. een h. uur, semihora (een h. uur durend, v. e. h. uur, semihorae); een h. voet, semipes; een h. voet breed, semipedalis; een h. el lang, semicubitalis; een h. barbaar, semibarbarus; een h. Griek, semigraecus; een h. dier, semifer; h. ingestort, h. verwoest, semirutus; h. klaar, h. af, semifactus, semiperfectus; h. slapend, h. wakker, semisomnus; h. verbrand, semustus of semustus; h. verzengd, semustulatus; h. verleerd, semesus; ex parte adesus; z. verder de samenstellingen; een h. bol, hemisphaerium. — 3. door andere wendingen, b.v. het hoofd h. omhuld, velata parte capitis; h. droomend, alucinanti similis; h. in vertwijfeling, prope desperatus; een h. god, prope divinus; een h. bekentenis afleggen, h. en h. bekennen, alqo modo confiteri; h. en h. weigeren, subnegare; h. in twijfel zijn, subdubitare; h. waarheden, z. **waarheid**, tegen het einde; h. maatregelen nemen, consiliis medicioribus of mollioribus uti; iets slechts h. uitvoeren, verrichten, leviter tantum curare alqd; - verstaan, alqd non plane tenere; de zaak, de overwinning is h. verloren, z. **verliezen**; h. e. h., medicocriter; utcumque (zoo goed mogelijk); h. lachend, h. boos, et ridens et stomachans; h. in scherts, h. in ernst, et ioco et serio; z. ook de samenstellingen.

halfbedekt, semitectus.

halfbemand, h. schepen, naves semiple-nae.

halfbeschaafd, semidoctus; hh., leviter eruditi.

halfbloot, seminudus; semiamictus (half gekleed), soms ook nudus.

halfbroeder, frater eodem patre of eadem matre natus; hh., fratres non iisdem parentibus nati of ex eodem patre (eadem matre) tantum nati.

halfcirkel, semicirculus; dimidius orbis; dimidia pars orbis of circuli.

halfcirkelvormig, semicirculatus; een h. beweging maken, semicirculo moveri.

halfdonker, subobscurus; sublucanus (als de morgen aanbreekt); opacus (lucus); het h., crepusculum; umbrosa (z. p.l., schaduwrijke, donkere plaatsen); z. **schemering**.

halfdood, seminex (h. gedood); semianimus (of - mis); semivivus; h. van honger, dorst, enectus fame, siti.

halfdoot, surdaster.

halfdronken, semigraviss.

halfgek, vesanus.

halfgekleed, z. **halfbloot**.

halfgeleerd, -geleerde, medioeriter literatus; medioeriter doctus; semidoctus; leviter eruditus.

halfgewapend, semiermis.

halfgod, heros; als een h. vereeren, herum honores tribuere alicui, her. honoribus afficere alqm, in heroibus colere; = **halve god**, z. **half**, 3.

halfgodin, heroina.

halfheid, mediocritas.

halfjaar, sex menses; spatium of tempus semestre; *om het h.*, sexto quoque mense.

halfjaarlijksch, sexto quoque mense *m. e. toevoegsel*, b.v. factus *en dgl.*

halfjaarig, semestris; sex mensium.

halfledig, seminans; dimidia parte inanis.

halflevend, semivivus.

halflicht, sublucanus; *vgl. halidonker*; *toen het pas h. was*, vixdum luce certa.

halfmaal, dimidio; dimidia parte; *vgl. half.*

halfmaakt, *z. halfbloot.*

halfrijp, non satis maturus.

1. **half rond** (*a d i.*), semirotundus; semicirculatus.

2. **half rond** (*s u b s t.*), hemisphaerium.

halflachtig, ambiguus, *h. dier*, *z. amphibie.*

halfverheven, caelatus.

halfvol, semiplenus.

halfwaar, qui veri similior est quam verior; *h. dingen*, verum mixtum falso, vera mixta falsis; *deels waar*, *deels h.*, partim vera, partim mixta.

halfwild, -woest, subagrestis; semibarbarus; *v. dieren en menschen*, semifer.

halfzuster, soror eodem patre of eadem matre nata; *hh.*, sorores non iisdem parentibus natae of ex eodem patre (eadem matre) tantum natae.

halm, calamus (*v. h. riet*), culmus (*v. h. graan*); stipula (*tegenover aan*, *stoppel*); *reeds in de hh. staan* (*v. het graan*), iam in herbis esse; *v. h. gras*, *z. grashalm.*

hals, 1. collum; = *nek*, cervices (*pl.*); = *keel*, gula; fauces (*pl.*); *iemd om den h. vallen*, *aan den h. vliegen*, *z. omhellen*; *den h. breken*, frangere cervices; *iemd den h. afsnijden*, secare alci collum (gladio), caput alci of alci amputare; *zich den h. afsnijden*, secare fauces; *iemd den h. breken*, *z. breken*, 1. *A*; *zich iets op den h. halen*, *z. halen*, 3.; *zich iemd van den h. schuiven*, amoliri, removere alqm; *ablegare*, *amandare* alqm (*wegsturen*); (*de onrustige menigte*) multitudinem tumultuosam exonerare; *het gaat om zijn h.*, caput eius agitur; *met zijn h. betalen*, capite luere; *h. over kop de vlucht nemen*, praecipitem se fugae mandare; *iemd h. over kop weggagen*, agere alqm praecipitem; *een vertrek*, *dat h. over kop plaats heeft*, praecipis profectio. — 2. *een arme h.*, miser of misellus homo; *een onnoozele h.*, homo stultus.

halsband, monile (*halssieraad*); torques (*halsketen*); phalerae (*als sieraad vooral van paarden*).

halubrekend, periculi ac discriminis plenus.

halsgerecht, iudicium capitis; *z. verder crimineel* (*c. rechtbank*).

halsketen, *z. halsband.*

halsmisdaad, facinus capitale, capital (*als daad*); *het is een h. te enz.*, of *als*, *als niet enz.*, capital est *c. i n f.*, *m. si of nisi*; *de wetten maken het tot een h. te enz.*, leges capital faciunt *c. i n f.*; *res capitalis* (*als crimineele zaak*); *die een h. begunn heeft*, rei capitalis affinis; *rei capitalis damnatus*.

halsrechter, = *rechter in crimineele zaken*, *z. crimineel.*

halssieraad, *z. halsband.*

halstarrig, pertinax, obstinatus; pervicax, contumax; *a d v.*, pertinaciter, contumaciter, pervicaciter, obstinate.

halstarrigheid, pertinacia, contumacia, pervicacia; animus contumax, obstinatus.

halsstraf, *z. doodstraf.*

halster, capistrum.

halzsaak, = *crimineel proces*, *z. crimineel*; *een h. van iets maken*, litem capitis aestimare; = *halsmisdaad*, *z. a.*

halt, *h. maken*, *h. houden*, subsistere, consistere (*ook op marsch*); *sistere gradum*; *v. d. veldheer*, signa consistere iubere, signa of agmen constituere (*het leger h. doen houden*); *met wagen*, *paarden h. houden*, currum, equos sustinere; *halt!* (*sta!*), consistite! mane!

halte, halteplaats, locus consistendi.

halve, in mijnehalve *en dgl.*, *z. a.*; *z. verder weggen.*

halveeren, bipartire of in duas partes dissecare; *gehalveerd*, bipartitus, dimidiatus.

halvemaan, -vormig, *z. half*, 1.

halverwege, medio itinere; ex medio itinere.

ham, perna.

hamel, vervex.

hamer, malleus.

hameren, malleo tundere of contundere, *ook alleen tundere*, contundere (*op iets*, *alqd*); *cudere* (*platslaan*).

hamertje, malleolus.

hand, 1. in 't alg., manus; = *handschrift*, manus; litterae. — II. in 't bijz., in verschillende verbindingen, gedeeltelijk overdr., *A. zonder praëpp.*, *de rechter h.*, *z. rechterhand*; *een h. breed*, palmaris. | *iemd de h. drukken*, dextram alci amplecti; *iemd de h. bieden*, reiken, *alci manum of dextram offerre*; *alci manum porrigere* (*ook als helper en fig.*); *alci dextram porrigere* (*inz. bij een begroeting*); *dextram iungere cum alqo* (*als groet*); *manus alci dare*; *manu alqm allevare* (*een gevallen met de h. oprichten*); *dextram alci tendere* (*om hem te helpen*, *ook fig.* = *ondersteuning aanbieden*); *fig.*, alqm (*operā suā*) adiuvere, iuvare; *adesse alci*, *vgl. helpen*; *elkander de h. geven*, dextras inter se iungere; *de h. op iets geven*, dextram fidemque dare *c. i n f.* (*l i v.*); *elkander de h. op iets geven*, dextram dextrae iungentes fidem obstringere, ut etc.; *iemd de hh. binden*, *z. binden*, 3. | *de h. aan iemd slaan*, manus inicere, afferre, inferre alci; *verberare alqm*; *de h. aan zicheelven slaan*, vim sibi afferre; *manus sibi inferre*; *mortem sibi consciscere*; *dreigen de h. aan iemd te slaan*, manus intentare (alci, in alqm); *de h. aan iets slaan*, = *zich aan iets vergripen*, manus adhibere (vectigalibus); *z. zich vergripen*; *de h. aan iets slaan of leggen* = *aan iets beginnen*, aggredi alqd (of ad alqd faciendum); *administrare*; *de laatste h. wordt aan een werk gelegd*, manus extrema accedit operi; *de laatste h. aan iets leggen*, extremam of summam manum imponere rei; *de h. op iets leggen* = *iets in beslag nemen*, *z. beslag*, 2. | *de hh. vrij hebben*, libere agere of facere posse (*in 't alg.*); *liberum exsolutumque*

esse legum vinculis (*niet gebonden zijn door de wet*); lege non teneri; est (mihi) integrum; *in of bij iets*, alqd habere liberum; mihi est integrum de alqa re; *om te vechten*; ad dimicandum manum habere expeditam (*Nep.*); *wanneer ik in alles de hh. vrij had*, si essent mihi omnia solutissima; *de hh. vrij laten*, integrum dare; *iemd in alles de vrije h. laten*, omnia alci libera servare; *de hh. vrij houden*, integrum sibi servare; *de hf. zijn mij gebonden*, ik heb de hh. niet vrij, non est integrum mihi. | *de hh. uit de mouw steken*, omnem diligentiam adhibere. | *de h. boven het hoofd houden* (*fig.*), diligenter tueri of defendere (alqd); *z. verder beschermen, ondersteunen, 2.* | *een hoogere h. of macht was hier in het spel*, non sine numine quodam illud factum est. | *de h. van iemds aftrekken, z. aftrekken, 1.* | *oek deserere alqm*; deesse alci. | *de helpende of behulpzame, de genezende of heclende h.*, auxilium; medicina; *iemd de behulpzame h. bieden*, non deesse alci; praesentem ferre auxilium; *vgl. helpen.* | *de h. met iets lichten* = *het met iets niet nauw nemen*, *z. 1. nauw*; *de h. aan iets houden* = *iets in orde houden*, bene tueri (*rem familiarem*). | *sprekw.*, geen h. voor iets uitsteken, manum non vertere alci rei causā; ne digitum quidem porrigere; *met de hh. in den schoot zitten*, *z. schoot*; *als de eene h. de andere wascht*, worden zij beide schoon, manus manum lavat. — **B.** *met praep. p.*, **aan**, *b.v. aan de h. der natuur*, duce natura; - *v. e. leermester*, magistro of praepceptore duce; - *v. e. gids*, alqd duce; *iemd iets aan de h. doen*, subicere, suocere alci alqd; *iemd een voorwendsel voor den oorlog aan de h. doen*, alci inferendi belli causam dare; *h. aan h.*, implexis of iunctis inter se manibus; *h. aan h. gaan met iets*, implicatum esse of coniungi cum alqa re (*implicata inscientia impudentia est, Cic.*); *iunctum est alqd alci rei*; *aan de betere h. zijn, z. beterschap, herstellen, 4.*; *wat is er aan de h.?* *z. gaande.* | **bij**, *b.v. iemd bij de h. leiden of voeren*, manu ducere alqm; *iemd bij de h. grijpen of vatten, z. grijpen, 1.*; *bij de h.* (= *wakker, flink*), acer; *bij de h. zijn* (= *ten dienste slaan*), ad manum esse (*v. zaken*); *promptum esse* (*terstond bereid zijn*, ad alqd, *v. personen*); *praesto esse* (*tot dienst of hulp*, alci, ad alqd; ad nutum tibi; commēatus exercitui); *adesse* (*v. zaken en personen*); *iemd bij de h. hebben* (*als hulp enz.*), ad manum habere; *alqm apud, circa se habere*; *iets terstond bij de h. hebben*, alqd promptum atque expeditum habere. | **door**, *b.v. veel door de hh. gaan*, multum in manibus esse (*v. e. boek*); *een geschenk gaat door vele hh.*, unum munus multorum manibus teritur; *door de hh. der mensen* (*menschenhanden*) *gemaakt*, manu factus; *vgl. met.* | **in**, *b.v. met iets in de h.*, alqd manu gerens of tenens; *cum alqa re*; *met de wapens in de h.*, in armis of pugnans; *iets is, ligt, staat, iemd is in iemds h.*, alqd, alqs in alcs manu of potestate est, alqd in alos potestate positum of situm, ir alqd situm est; *alqd penes alqm est*; *alqs habet copiam alcs* (*Sall.*); *alqs alci obnoxius est*; *de staat is in de h. der aanzienlijken*, res publica apud optimates est; *alles is in de h. des vijands*,

omnia hostium sunt; *in de h. hebben*, in manibus habere (*ook fig., b.v. victoriam*), manibus tenere (*ook fig., b.v. cum res iam manibus teneretur*); in manibus gestare (*eig.*); *alci alqd in manu* (*macht*) *est* (*sua cuique fortuna*); *ik heb het niet meer in mijn h.*, mihi iam non integrum est; *dat zij de beslissing over de overwinning in hun h. hadden*, penes eos summam victoriae constare; *de geneesheeren hebben het in hun h.*, in medentium potestate est; *in iemds hh. komen*, in manus alcs venire; *in iemds hh., iemd in hh. vallen*, in alcs manus venire, devenire, pervenire (*ook oneig.*); *in alcs manus incidere* (*onverwachts, fig.*); *alci permitti* (*fig., b.v. imperium*); *in potestatem alcs venire of pervenire* (*oneig.*); *in de h.* (*macht*) *van vreemden geraken, komen, alienari* (*urbs alienata*); *in alienas manus devenire*; *in hh. krijgen* (= *mchtig worden*), nancisci alqm, alqd; *potiri alqa re* (*urbe etc.*); *capere, expugnare alqd* (*urbem etc.*); *comprehendere alqm*; *in de h. nemen*, sumere in manus; *zijn lot in iemds h. stellen*, se alci permittre; *de zaak* -, rem conferre ad alqm; *in iemds hh. sterven*, inter manus alcs expirare; *in alcs complexu* (*in iemds armen*) *emori*; *het klappen in de hh.*, plausus. | **met**, *b.v. met de h.* (= *niet met een werktuig*), manu (*vallum scindere*); *sola manu*; *met de h.* (*door menschenhanden*) *gemaakt*, manu factus; *een beweging met de h.*, gestus; *door een b. m. d. h.*, manu (*b.v. abnuerre*); *met een nette h. geschreven*, lepida manu conscriptus; *met één h.*, *z. eenhandig*; *met eigen h.*, *z. eigenhandig*; *met hh. en voeten*, pugnīs et calcibus; (*oneig.*) *manibus pedibusque*; *toto corpore atque omnibus unguis*, ut dicitur; *houd uw geluk met beide hh. vast*, fortunam tuam pressis manibus tene; *met gewapende hh.*, ferro (*aggredi*); *met volle hh.*, plena manu; *large effusque* (*donare alqd*); *met ledige hh.*, vacuis manibus (*abire*); *sine munere*; *inanus* (*redeo*); *inops* (*zonder geldmiddelen*); - *naar huis komen*, vacuas reportare manus; *met h. en tand*, enixe (*obstare*); *mordicus* (*alqd tenere*). | **om**, *veel om hh. hebben, z. 1. druk.* | **onder**, *b.v. iets onder hh. hebben* (*aan iets werken*), alqd in manibus habere, est mihi alqd in manibus; *onder de h. = intusschen, z. a.*; *in 't geheim, z. 1. heim*; *iemd onder hh. nemen* = *berispen, z. a.* | **op**, *b.v. iemd op de hh. dragen, z. dragen, 2.*; *op eigen h.*, suis viribus; *suo of privato consilio*; (*in den oorlog*) *suo Marte*; *suo nomine*; = *uit eigen beweging*, sua sponte; *op hh., z. ophanden*; *op iemds h. zijn, z. begunstigen.* | **ter**, *ter h. nemen*, in manu sumere; = *de h. aan iets slaan, z. boven* (**A**); *ter rechter, linker h.*, ad dextram, ad sinistram; *de brief is mij niet ter h. gesteld*, epistolam non accepi. | **uit**, *b.v. iets uit iemds h. ontvangen*, accipere alqd ab alqo; *uit de eene h. in de andere, de manu in manu, e manibus in manus*; *uit de h. verkocht worden*, libere venire. | **van**, *b.v. van h. tot h.*, per manus (*gaan, tradi; laten gaan, tradere*); *goed van de h. gaan* (= *gelukken*), succedere; *iets van de h. wijzen, z. afwijzen, versmaden, weigeren*; *van de h. in den tand leven*, in horam vivere; *van goeder h. weten, z. goederhand.* | **voor**, *b.v.*

voor de h. liggen, z. **duidelijk zijn**; dit ligt voor de hand, dat enz., ook hoe in promptu manifestumque est m. a. c. c. c. i. n. f.; ieder greep snel een wapen, dat hem maar voor de h. kwam, telum, quod cuique fors obtulit, arripuit.

handboei, manica.

handboek, brevis artis liber; enchiridion; epitome (wittrekse).

handdoek, mantele.

handdruk, iem'd een h. geven, dextram alcos amplecti.

handel, 1. = **koophandel**, mercatura; inz. v. geldzaken, negotiatio; negotia (pl.); = **handelsverkeer**, commercium; h. drijven, z. **handelen**. — 2. h. en wandel, vita; mores.

handelaar, z. **koopman**.

handelbaar, facilis, tractabilis; vgl. **toegevend**.

handelbaarheid, facilitas; vgl. **toegevendheid**.

handeldrijvend, een h. staat, een h. volk, civitas emporiis of mercaturâ florens, copiâ mercatorum celebris.

1. **handelen** (verb.), 1. in 't alg. = *werkzaam zijn*, agere, facere (bene, male etc.); als *tegenstelling van werkeloosheid of praten*, agere alqd (het enkele agere slechts in i. n. f. en gerund.); facere (plurimum facere, minimum de se loqui); *niet h.*, nihil agere; *de handelende persoon*, persona; *tegen iets h.*, aliter facere; h. = *de zaak ten uitvoer leggen*, rem gerere; *als een man h.*, se praebere virum; *tegen zijn plicht h. enz.*, z. **plicht**. — 2. *schriftelijk of mondeling over iets h. agere*, dicere, loqui, scribere, disserere, disputare, exponere, explicare de alqa re; *het boek h. oer het hoogste goed*, liber est (niet agit) de summo bono; in hoc libro agitur (wordt gehandeld) de summo bono. — 3. = **handel drijven**, mercaturam facere, negotium gerere; *met iets h.*, vendere, venditare alqd. — 4. = **onderhandelen**, z. a.

2. **handelen** (subst.), 1. actio (werkzaamheid); ratio (handelwijze); agendi vis ratioque; ook door rem gerere, b. v. in re gerenda (op het oogenblik van h.); ook door het enkele neut. v. e. a. d. i., b. v. nostra mirari. — 2. mercatus (het handel drijven).

handeling, actio (het handelen); = daad, factum; facinus; pl. acta, actiones; res gestae; facta; in al zijn hh., in omnibus, quae agit of facit; heilige, godsdienstige hh., religiones, res divinae; soms wordt „handeling” ook door het n. van een pron. of a. d. i. uitgedrukt, b. v. id; quae duo: h. in een tooneelstuk, argumentum (fabulae; stof, onderwerp).

handelmaatschappij, societas; socii.

handelsaangelegenheid, res ad mercaturam of negotia pertinens.

handelsartikel, merx; res venalis.

handelsbetrekking, z. **handelsverkeer**.

handelsgeest, mercandi studium of cupiditas; quaestus studium.

handelshuis, z. **handelmaatschappij**.

handelsonderneming, negotium; =

handelspeculatie, z. a.

handelsplaats, emporium; de drukste h. van het geheele rijk, forum rerum venalium totius regni maxime celebratum.

handelspeculatie, spes et cogitatio quaestus.

handelsstad, z. **handelsplaats**.

handelsstand, collegium mercatorum; mercatores; negotiatores.

handelsverkeer, commercium mercatorum (niet mercaturae); commercium; er is hier een levendig h., omnes undique cum mercibus atque oneribus huc commeant.

handelsrecht, z. **handelsvrijheid**.

handelsvrijheid, ius commercii of commercium alleen.

handelswaar, z. **handelsartikel**.

handelszaak, negotium; vgl. **handel**, **handelsaangelegenheid**.

handelwijze, ratio (niet agendi ratio); mores (zedes); een onbillijke h., iniuria; iemds denk- en handelwijze, z. **denkwijze**; gij zult mijn h. goedkeuren, id quod facio of factum meum probabis.

handenarbeid, opera; gewone h., opus servile; door h. verdienen, manu quaerere; loon voor h., manus pretium; manuum merces.

handeuvel, z. **handjicht**.

handgklap, plausus.

handgeld, bij een koop, arrha, arrhabo; bij het werven van gladiatoren en dgl., auctoramentum.

handgemeen, h. worden, manum of manus conserere; ook pugnam, proelium, certamen c.; signa (eomminus) conferre; - met iem'd, manus of signa conferre cum alqo; concurrere of congradi cum alqo of inter se (met elkander); (Liv.) conferre gradum cum alqo; men wordt h., res of pugna venit ad manus; res ad pugnam atque ad manus vocatur.

handgreep, met de h. eener kunst bekend zijn, eruditâ manu esse; iem'd alle hh. leeren, alqm omnes machinationes of gestus docere.

handhaven, continere (rem publicam, iura, disciplinam); stabilire (rem publicam, leges); tueri (onder zijn hoede nemen, concoriam, dignitatem suam, paternam gloriam); servare, conservare (alqd); retinere (veterem morem et instituta maiorum); custodire (voluntatem mortuorum, testamenta); exsequi (ius suum armis); non deesse (neque legibus neque dignitati suae d.); = *witlofenen, voltrekken*, exercere (iudicium, iustitiam, leges); zich in het bezit van iets h., tenere (oppidum); retinere (dominium alcos rei); obtinere (ius); tueri (dignitatem suam, regnum); zich op een post h., locum tenere, (tegenover den vijand) vim, impetum hostium sustinere; zich in iemds gunst h., gratiam alcos retinere; zich h. = *zich staande houden*, sustentare se, statum suum retinere, de statu non deici, de loco, de gradu non depelli; stare (regnum concordia, per alqm); = *van kracht blijven*, valere (opinio alcos rei); zijn oordeel h., stare iudicio of in iudicio suo; zweren, dat men de verordeningen des keizers zal h., iurare in acta principis; vgl. **verdedigen**.

handhaver, vindex; patronus (iustitiae); exactor (disciplinae gravissimus); minister (legum); door omschr.; vgl. **verdediger**.

handhaving, conservatio; tutela (bescherming); custodia (hoede; fida iustitiae);

door verba, b.v. tot h. van den vrede, servandae pacis causâ; met h. van iets, salvâ alqâ re (religione), servatâ alqâ re (ordine); h. van of in een bezit, door obtinere, retinere; ook alleen pro alqâ re (p. dignitate ac malestate omnem fortunam expertum esse); vgl. **verdediging**.

handig, habilis; z. **verder behendig**, **bedreven**.

handigheid, z. **behendigheid**, **bedrevenheid**.

handje, manus parva.

handlicht, chiragra.

handkus, b.v. iemd een h. geven, manus alces ad os referre; iemd den h. toestaan, dextram alci osculandam porrigere.

handlanger, **-langster**, adiutor (ad iniuriam; contra patriam), adiutrix: administrator (socius atque a. consiliorum, cupiditatum Verris); satelles (die iemd vergezelt; s. et administrator); minister (libidinis, sceleris, in maleficio); ministra; operarius (ook eig.); p l., ook operae.

handleiding, z. **handboek**, **leerboek**.

handmolen, mola versatilis.

handpaard, equus funalis.

handpauk, tympanum.

handreiken, alci ministrare, administrare; bij iets, alci administrare ad alqd, ad manum adesse in alqâ re.

handreiking, administratio; als dienst, ministerium; vgl. **hulp**.

handschoen, v. d. **vuistvechter**, caestus.

handschrift, = hand, schrift, manus, litterae; = het geschrevene, tegenover een gedrukt geschrift, liber of codex manu scriptus, in het verband liber of codex alleen.

handslag, dextra data; (oneig.) fides dextraque data; iets onder h. beloven, fidem de alqâ re dextrâ dare; dextram fidemque dare (m. i n f., Liv.); (elkander) dextram dextrae iungentes fidem obstringere, ut etc.; met h. bezegelde belofte, fides dextrâ data.

handtastelijk, eig., h. worden, manus afferre (alci); overdr., manifestus; evidens; apertus; het is h., manu tenetur of tenere possumus; plane, manifesto apparet; a d v., manifeste, evidenter, aperte.

handtastelijkheid, hh., vis et iniuriæ; iemd beschermen tegen hh., alqm prohibere of defendere a etc.; fig., evidentiâ; ook door a d i t., b.v. wegens de h. van zijn misdaad, propter manifestum facinus eius.

handteekening, z. **onderteekening**.

handvat, manubrium (steel), ansa (oor, hengel).

handvol, 1. eig., manipulus; quantum manu comprehendi potest. — 2. overdr., een h. menschen, parvus of exiguus numerus; manus exigua; pauci.

handwerk, z. **ambacht**, **beroep**, 1.

handwerker, opifex; faber; operarius; sellarius (die zittend werkt); plur. ook operae; de hh., ook qui in tabernis sunt.

handwerksman, z. **handwerker**.

handzaam, habilis.

hanengekraai, cantus galli of gallorum. **hanengevecht**, pugna of certamen gal-lorum.

hangen, 1. i n t r., pendere (ab, ex, de, in alqâ re, aan iets); dependere (aan iets, alqâ re, b.v. laqueo); over iets h., super-

positum esse alci rei; vgl. **overhangen**; over de schouders (neer)h., humeros tegere; de boom h. vol vruchten, arbor onusta est pomis; aan of in iets h., haerere, inhaerere in alqâ re, adhaerere ad alqd (ook = zijn blijven h.); blijven h., adhaerescere (aan iets, ad alqd; in iets, adhaerescere, inhaerescere in alqâ re); laten h., demittere (brachia); de vleugels laten h., z. **vleugel**. | overdr., aan iemds mond, blikken h., pendere ab ore, a vultu alces; aan of in iets blijven h., adhaerescere (alci rei; ad alqd); inhaerescere (penitus in memoria; poëtae in mentibus); aan iets h. = aan iets gehecht zijn of blijven, adhaerere alci rei; curae of cordi alqd est alci; amplexari alqd (otium); iemds hart h. aan iets of iemd, z. **hart**, 2; aan iemd h. (= verknocht zijn), alci addictum, alces studiosum esse; met zijn geheele ziel, totum of proprium esse alces, alci deductum esse; studiosissimum esse alces. — 2. t r a n s., suspendere (alqd alci rei, alqâ re, de alqâ re, aan iets) = **ophangen**, 2, z. a.

hangend, pendens; pensilis (horti); suspensus (opgehangen, lectulus); pendulus (slap neerhangend).

hansworst, maccus; sannio; scurra. **hanteeren**, tractare; licht te h., habilis (gladius ad propiorem pugnam).

hanteering, tractatio.

hap, z. **beet**.

haperen, in het spreken, haud volubilliter dicere; haerere; z. **verder stokken**; = **ontbreken**, z. a.

happen, naar iets h., hiant ore captare alqd; inhiare alci rei; z. **bijten**.

happig, **-heid**, z. **begeerig**, **-heid**.

hard, 1. eig., durus; solidus (vast, mas-sief); crudus (nog onrijp); eenigszins h., duriusculus; h. worden, durescere. — 2. oneig., = **luid** (b.v. h. schreeuwen), z. a.; = **snel** (b.v. h. loopen), z. a. | = onaangenaam voor oog of oor, durus, asper; (sterker) horridus. | = **drukkend**, zwaar, hevig, durus, molestus, gravis; acer (bellum, supplicium); acerbus; een h. strijd, pugna of proelium atrox, certamen acre; het was een h. strijd, acriter pugnabatur; als het harder of wat h. toeging, si quid erat durius (Caes.); een h. winter, hiems gravis, acris, (sterker) atrox, saeva; h. tijden, tempora dura, gravia, acerba, iniqua; temporum acerbitas of iniquitas; het is een h. slag, calamitosum est; in dien h. druk, in ea tanta asperitate. | = **streng**, zonder verhooning of medelijden, durus, asper, acerbus, atrox, crudelis; tristis; vehemens; een h. straf, poena gravis, iniqua; een h. antwoord, triste et acerbum responsum; - **geven**, asperius respondere of (schriftelijk) rescribere; tristius respondere; om geen hardere uitdrukking (woorden) te gebruiken, ne quid gravior dicam; nihil dicam gravior; h. woorden, verba saevitiae plena; h. eisch of vordering, postulatio gravis, iniqua; hardere maatregelen aanraden, asperiora suadere; voor hardere maatregelen stemmen, ferocius decernere (Sall.); met betr. tot iemd hardere maatregelen nemen, durius consulere de alqo; iemd een h. opvoeding geven, alqm durius of dure atque aspere educare, in labore patientiaque corporis exercere; a d v., h., op h. wijze, duro

asperere, acerbe (accusare, acerbissime dicere, pecunias exigere); *iemd h. behandelen, aanpakken*, asperere habere de tractare; asperum esse in alqm; alqm acerbe atque dure tractare; alqd gravius statuere in alqm. | = *onbuigzaam, durus, obstinatus, offirmatus, vgl. hardnekkig*.

hardachtig, durifuscus.

harden, durare (corpus, ferrum); *de jeugd h.*, corpora iuvenum labore firmare, in labore patientiaque corporis iuventutem exercere; *zich h.*, se durare (hoc labore); *labori ac duritiæ studere*; *gehard*, durus; *labouribus duratus, laborum* (frigoris ac famis) patiens; *vgl. gehard*.

hardheid, duritia (*eig. en overdr.*); *on-eig.*, acerbitas (morum, censoria, poenarum); iniquitas; crudelitas, tristitia; animus durus, animi atrocitas; asperitas; *h. van taal, v. uitdrukking*, aspera, horrida oratio; asperitas verborum (ook = strengheid); *vgl. hard*, **hardvochtig** - **strengheid**.

hardhoorig, surdaster; *h. zijn*, gravius audire, tardis esse auribus.

hardhoorigheid, gravitas audiendi of auditus; tarditas aurium.

harding, = *het harden, door verba*.

hardleersch, indocilis; *zeer h. zijn*, ook *tardissimi*, ingenii of tardissimum esse; *vgl. begrip*, 3; **bevatting**.

hardleerschheid, indocilitas; tarditas ingenii; *vgl. begrip*, 3; **bevatting**.

hardlijvig, alvo astricta; crudus.

hardlijvigheid, alvus astricta, duritia alvi; cruditas; *h. verocrzaken*, alvum astringere.

hardlooper, cursor.

hardmaken, durare (b.v. ferrum icibus).

hardnekkig, pertinax; perversa; obstinatus, offirmatus; *h. heescheit, verhoudheid*, asperitatis (*pl.*; *Plin.*); *h. hoest*, tussis (*pl.*); *h. zwingen*, obstinatio taciturna; *a d.v.*, obstinate, animo obstinato, obstinata voluntate; *h. loochenen*, ook pernegare.

hardnekkigheid, pertinacia, perversicia, obstinatio, animus obstinatus.

hardvochtig, durus, ferreus, inhumans, asper; *asper*, duri animi; crudelis; inclemens (*onmeedoogend, Liv.*); inexorabilis (*onverbiddelijk*); *a d.v.*, dure, aspere, inhumane, crudeliter; inclementer (*Liv.*).

hardvochtigheid, animus durus, animi atrocitas; crudelitas.

harem, gynaeconitis, gynaeceum (*als woning*); grex paelicum.

haren, e pillis factus of textus; *een h. deken*, cilicium.

harentwege, (om) **harentvil**, suâ causâ; eius, eorum causâ; propter eam, eas.

harig, pilosus; saetosus (*borstelig*); capillatus (*op het hoofd*).

hark, pecten (*Col.*).

harlekijn, z. **hansworst**.

harmonie, 1. *eig.*, concentus; *zelden* concentio; *h. der sferen*, siderum suos volventium orbis concentus. — 2. *overdr.*, concentus, consensus, consensio; convenientia (partium); concordia; *volledige, volkomen h.*, concentus of convenientia atque consensus; *bekoorlijkheid en h. van kleuren en vormen*, colorum et figurarum venustas atque ordo; *vgl. eendracht, overeenstemming*.

harmonieeren, 1. *eig.*, concinere; concentum servare. — 2. *oneig.*, congruere, convenire (*v. zaken*); concordare (animi iudicia opinionesque); consentire (inter se, cum alqo in alqa re, *v. personen*); *niet h.*, ook dissentire (*v. personen*, ab of cum alqo, inter se; *v. zaken*, ab alqa re).

harmonieerend, harmonisch, 1. *eig.*, consonus; canorus; *h. gezang, h. muziek*, concentus (avium; tubarum et cornuum).

— 2. *oneig.*, congruens; (*voorkd.*) congruus; *conclunus* (*afgerond, oratio, sententiae*); *concors* (civitatis status, regnum); *aptus* (*h. in elkaar gezet of zittende*, natura nihil aptius); *een h. rede*, ook constans oratio; *goed h. vrienden*, bene convenientes amici; *h. bouw, z. evenredigheid*; *a d.v.*, concorditer, congruenter.

harnas, lorica (*van leder*); thorax (*van metaal*); *met een h. voorzien*, een h. aandoen; *z. harnassen*; *fig.*, *iemd in het h. jagen*, exacerbare, irritare, iratum facere alqm;

bilem of stomachum of animum movere alci; *in het h. gejaagd worden*, irritari; *irâ excandescere*; iratum esse incipere.

harnassen, lorica of thorace induere (alqm); *zich h.*, lorica of thorace se induere of tegere; *geharnast*, loriciatus; *lorica of thorace indutus of munitus*; cataphractus (*Liv.*); cum lorica; *een g. rede*, acris of acerba oratio.

harp, psalterium; sambuca (*Plaut.*).

harpenaar, harpspeler, psaltes.

harpoen, iaculum hamatum.

harpsteelster, psaltira; sambucistria (*Liv.*).

harrewarren, z. **twisten**.

hars, resina.

hart, 1. *in physischen zin*, cor (klopt, palpitat, salit); pectus (borst); *dan het h. drukken*, amplexari, complecti; *overdr.*, *het h. der stad*, sinus urbis; *het h. v. e. land*, interior regio of interiora alics terrae; umbilicus regionis alics; *in het h. van den zomer*, media aestate; *medis caloribus*; *summa aestate*. — 2. *in moreelen zin* = *gemoed, gevoel*, animus, mens; pectus, *ôor* (*in klass.*, *proza slechts in de spreekwijze* alqd, alqs alci cordi est); ingenium; voluntas (*neiging, genegenheid*); *het menschelijke h.*, ook alleen natura; *een goed h.*, naturae of naturalis bonitas; animus benignus; benignitas; *- hebben*, ingenio bono esse; *een boos, slecht h.*, animus improbus; improbitas; *malus animus*, mala mens; *een bedorven h.*, voluntas depravata; ingenium malum pravumque; *iets verraadt een boos (slecht) h.*, alqd vitium aliquod indicat esse in moribus; *de hh. der menschen winnen*, animos hominum conciliare; *- der rechters* - iudicium animos possidere (*v. d. redenaar gezegd*); *iemds hart* - voluntatem, amorem alics sibi conciliare; *de hh. der menschen door zijn rede (woorden) winnen*, hominum mentes dicendo allicere; *waardoor men het h. des volks het zekerst wint*, quo nihil popularius est; *zijn h. aan iets schenken*, met zijn h. aan iets hangen, dedere of tradere se alci rei; *delectari alqa re*; *het h. op de tong hebben of dragen*, non aliud clausum in pectore, aliud in lingua promptum habere; nihil fingere, nihil dissimulare, nihil occultare; *zijn h. voor iemd uitstorten*, z. **uitstorten**;

het h. maakt welsprekend, pectus est, quod disertos facit; zij zijn één h. en één ziel, concordissime vivunt; omnia sunt inter eos communia; drang des h., impetus animin; kenner der hh. (inz. v. God), *cui omnes in animis hominum recessus of secretiores animorum nostrorum motus noti sunt; de godsdienst bestaat niet in ceremoniën, maar is een zaak des h., religio non in caerimoniis, sed in animis versatur; iets is voor mij een zaak des h., cordi mihi est c. i n f.; aan het h. knagend, animum exedens; droefheid, verdriet, die (dat) aan het h. knaagt, maeror; een man, die het h. op de rechte plaats draagt = een braaf man, z. braaf; mijn h. (als liefkoosing), anime mi! | = moed, b.v. iem. een h. onder den riem steken, = moed inspreken, z. moed; het h. hebben, te of om te enz., andere c. i n f. — Verbindingen met *praeposities*: van h., ex animo, ex animi (sui) sententia; van h. gaarne, prompto paratoque animo, libentissimo animo, libentissime; iem. van ganscher h. liefhebben, alqm toto pectore (ut dicitur) amare; iem. iets op het h. binden of drukken, alci praecipere alqd ut etc.; commendare (alqd; suos of sua, v. sterfenden); etiam atque etiam of vehementer of magnopere adhortari of monere alqm, ut etc.; iets ligt mij op het h., alqd animum meum pungit, me urit, me of animum meum sollicitum habet; iets op het h. hebben, alqd animo agitare, in animo meditari; iem. of iets gaat mij ter h., mijn h. hangt aan enz., alqd mihi curae of summae curae of cordi (maar niet curae cordique) est; alqs mihi in deliciis, in amoribus, in amore atque deliciis est; iem. ligt mij na aan het h., mihi haeret alqs in medullis, in visceribus; hun bezittingen gaan of liggen hun zoo na aan het h., dat enz., tanto amore sua possessiones amplexi tenent, ut etc. (Cic.); niets gaat mij meer ter harte, ligt mij nader aan het h. dan te of dan dat enz., nihil mihi potius est, quam ut etc.; nihil antiquius habeo, quam ut etc.; het gaat mij aan het h. dit te doen, invitus hoc facio; invitus facio ut etc.; iets ter h. nemen (= zich iets sterk aantrekken, zich ernstig met iets bemoeien), alqd (en zoo ook alqm) ad animum admittre (Liv.); alqa re moveri (periculo alcs), commoveri; vgl. aantrekken, 2; iets ter h. nemen (= zich iets diep in het h. prenten), alqd in pectus demittere, penitus mandare animo suo mentique; iets prent zich diep in mijn h., treft mijn h. diep, alqd alte in pectus meum descendit; een raad niet ter h. nemen, concilium animo non accipere (Liv.); in iemds h. lezen, apertum pectus videre, animum alcs perspicere; het niet over zijn hart (over zich) kunnen verkrijgen, z. verkrijgen.

hartbrekend, miserabilis; flebilis.

hartbloed, fig., zijn h. vergieten, vitam of animam of sanguinem of sanguinem atque animam effundere, profundere (b.v. pro patria).

hartleed, z. hartzee;

hartelijk, verus; sincerus (oprecht); h. vreugde, animi laetitia; gaudium atque laetitia; summa laetitia; a d v., ex animo, vere, sincere, unice (b.v. amare, diligere alqm), valde, vehementer (gaudere, rogare); drin-

gender en hartelijker kan ik niet bidden (verzoeken), maiore studio magisve ex animo petere non possum; iem. h. groeten, plurimam salutem alci impertire; iets h. wenschen, h. naar iets verlangen, alqd cupere et optare; h. blij zijn, dat enz., gaudere vehementerque laetari m. a c c. c. i n f.; - in dien enz., digito caelum attingere se putare, si etc.; iem. h. gelukwenschen, alci ex sententia of tota mente, vehementer gratulari; z. ook vriendelijk.

hartlijkheid, animus verus of sincerus; h. der vriendschap, amicitia vera; z. ook vriendelijkheid;

harteloos, = ongevoelig, inhumanus, durus.

harteloosheid, animus durus; inhumanitas.

hartelust, libido, arbitrium; naar h., ad libidinem, ex libidine; zich naar h. verblijden, indulgere gaudio suo.

hartewensch, animi sententia; vgl. hartelust.

hartgrondig, z. hartelijk, oprecht, vurig.

hartig, salsus; = hartelijk, z. a.

hartje, 1. corculum (ook als uitdrukking van teederheid, Plaut.); mijn h. / voluptas mea! deliciae meae! ook meum suavium (Com.). — 2. het h. = het midden, z. hart, 1; midden;

hartkamer, ventriculus cordis.

hartklopping, b.v. ik heb hh., cor salit.

hartroerend, animum movens; miser cordiam commovens (medeltijden opwekkend); miserabilis; flebilis.

hartsgeheimen, animi secreta (n. p l.).

hartsterkend, (animum) recreans, reficiens.

hartsterking, animi recreatio (oneig.).

hartstocht, animi concitatio of impetus, perturbatio, motus, permutio; cupiditas (begeerte); libido (willekeur, zinnelijke lust); temeritas (onzonnenheid); animi (prava) contentio (verkeerde zucht); intemperantia, animi impotentia (onmatigheid, ongebondenheid); zijn hh. beheerschen, beteugelen, z. beheerschen, 2; iemds h. gaande maken, opwekken, impellere animum, excitare libidinem alcs; in h. handelen, cupide agere; - iets doen, impetu quodam trahi ad alqd; een h. voor iets of iem. hebben, z. hartstochtelijk; de storm der hh., z. storm, 2. / zonder h., vrij van h., animi perturbazione liber of vacuus; cupiditatis of cupiditatum expers; a cupiditate remotus; cupiditate intactus, a cupiditatibus invictus; sedatus et placidus; integer; een gelijkmatige, aan h. vreemde stijl, aequabile et temperatum orationis genus; zonder eenigen h. zijn, omni perturbazione animi of omni cupiditate carere; vrijheid van h., animus ab omni perturbazione liber; moderatio animi, modestia (gematigdheid); aequitas animi (gelatenheid, kalme tevredenheid); a d v., sine studio (dicere); †sine ira et studio; non iracunde; aequo animo; non actuose (zonder h. in de actie, v. e. toneelspeler, Cic.).

hartstochtelijk, cupidus (h. begeerend); impotens (zichzelven niet meester, animus, laetitia; h. in zijn toorn, vreugde, impotens irae, laetitiae); intemperans (zich niet matigend); acer (amator; cupiditas, luc-

tus); ardens (avaritia; litterae in alqm); vehemens; furiosus (woedend); iracundus (driftig); een *h. jager zijn*, venandi studiosissimum esse; magno venationis studio teneri; - *speler* -, indulgere aleae; *h. ver-langen, zucht*, cupiditas (pecuniae, dominandi); een *h. woord*, verbum ab alqa cupiditate prolapsum; *h. voordracht*, pathos, contentio (orationis); *h. strijd*, contentio animorum; *niet h. = zonder hartstocht*, *z. hartstocht*; *a d r.*, cupide, cupidissime; studiose (dicere contra alqm), studiosissime (refellere alqm); studio (accusare); vehementer, ardentem (cupere); effuse of effusissime (mateloos, grenzenloos); iracunde; *iemd of iets h. liefhebben*, alqm mirifice diligere carumque habere, alqm in deliciis habere; alqm in oculis of in sinu gestare (Com.); alcs rei esse studiosissimum of cupidissimum, avidissimum; magno alcs rei studio teneri; alqa re maxime of vehementer delectari; *bij het straffen mag men niet h. te werk gaan*, prohibenda est ira in puniundo.

hartstochtelijkheid, animi ardor; furor (in den hoogsten graad); ira praeceps (drift, opveiligendheid).

hartverheffend, *z. verheven*, **2**; **edel**, **1**.

hartverscheurend, miserabilis (aspectus, voces); acerbissimus (dolor).

hartversterkend, -**versterking**, *z.*

hartsterkend enz.

hartzeer, dolor; sollicitudo (kommer); *iemd h. aandoen*, sollicitudine afficere alqm; (*zeer veel*) acerbissimum dolorem alci inurere; *vgl. verdriet*.

haspelen enz., *z. verwarren*, (in de) **war** (brengen) enz.

hatelijk, odio dignus (waard gehaat te worden); infensus, infestus, iniquus (hatend, vijandig); *h. praatjes*, fama atque invidia; *h. beschuldiging*, invidiae crimen; *h. beschuldigingen tegen Hannibal*, odia accusationesque Hannibalis; *iemd of iets in een h. licht stellen*, *z. 1. licht*, **I, B**; *het h.*, invidia (criminis, facti); *iets h.s in iets vinden*, invidiam quaerere ex alqa re.

hatelijkheid, invidia; = *hatelijk* 'gezegde', acerbè dictum; aculeus (in alqm).

haten, odisse alqm; odium habere, concipisse in alqm; *iemd gloeiend, bitter h.*, odio of invidia alcs ardere; *gehaat worden*, odio, in odio, in invidia esse; in odium, in invidiam venire of venisse; *vgl. gehaat*.

hater, qui odit.

have, *h.*, *h. en goed*, res (p l.); fortunae; bona; opes; facultates; patrimonium (geërfd vermogen); = *bagage*, sarcinae (de m i n., sarcinulae); *mijn, uw h.*, ook mea, tua, b.v. omnia mea mecum porto; *zijn overige meegebrachte h.*, cetera, quae secum attulerat.

haveloos, pannosus, pannis obsitus (in lompen gehuld); male vestitus; sordidus, squalidus.

haveloosheid, sordes (meest plur.); squalor.

haven, portus; *de h. binnenloopen*, *z. binnenloopen*; *de h. uitloopen*, *z. uitloopen*, **1**; *in de h. zijn*, in portu esse of navigare (ook fig.); *zonder hh.*, importuosus; *met hh.*, portuosus; *fig.*, refugium, perfu-

gium; portus (capere otii p. et dignitatis; se in philosophiae p. conferre).

havendam, moles opposita fluctibus.

havenen, *z. afranselen, toetakelen*.

havengeld, portorium maritimum, *in het verband portorium alleen*.

havenhoofd, *z. havendam*.

havenmeester, magister portus.

havenrecht, *z. havengeld*.

havenstad, emporium; urbs portu nobilis.

haver, avena.

havik, accipiter.

haviksneus, nasus aduncus.

hazardspel, *z. dobbelspel*.

hazenpad, *het h. kiezén*, pecorum modo fugere; fuga salutem petere.

he! eia! of heia! (als uitroep van blijde verwondering); = *hei! hei daar!* *z. hei!*

hebbelijkheid, *z. aanwensel, gewoon-*

te, eigenaardigheid.

hebben, **1**. in 't alg., = *aan, bij zich h.*, habere (coronam in capite, in collo); = *houden*, tenere; = *dragen*, gestare; *in de hand of handen h.*, *z. hand*, **I, B**; *aan de hand h. (leiden)*, manu ducere; *bij zich h.*, esse cum alqa re (cum telo); secum habere of portare, gestare; *iets of iemd bij de hand, bij of om zich h.*, *z. hand*, **I, B**; *iets onder handen h.*, *z. hand*, **I, B**; = *inhouden*, bevatten, habere (dies h. aestate horas decem et octo); comprehendere, complecti. |

= *bezitten*, *in het feitelijk bezit zijn*, habere (b.v. uxorem, servos, agros, ingenium, auctoritatem, timorem, spem, odium); *hij h. eenig vermogen in baar geld, aan eenige bezittingen bij de stad, habet in nummis*, in praediis urbanis; *om tevens uit te drukken, dat het bezit rechtmatig is*, possidere (bona, agrum; ook magnam vim, ingenium); *alci est alqd (verschillend van est alqd alcs)*; *wanneer niet slechts het enkele bezit uitgedrukt moet worden, maar tevens welke waarde de zaak of persoon voor den bezitter heeft (vandaar dat zaak of persoon dan altijd een a d i. of p r o n. bij zich heeft)*, uti alqo, alqa re, b.v. patre diligenter, vento secundo etc.; *iemd of iets als iets h.*, *aan iemd of iets iets h.*, habere m. d u b b. a c c.; *allen wilden hem als consul h.*, omnes eum consulm esse iusserunt; *iets h. = begaafd, voorzien zijn met iets*, praeditum, instructum, ornatum esse alqa re, habere alqd (ingenium, auctoritatem, facultatem); *valere alqa re (sterk in iets zijn)*; *abundare re (iets in overloed h.)*; *v. eigenschappen, als er nog een praedicaat bijstaat, sum alqa re, alcs rei, ook door inesse, esse in alqd*; *hij h. deze eigenschap of gewoonte, hoe habet*; = *met iets behept zijn*, affectum esse alqa re (affectum esse febrì of febrim habere); *een vinger te veel h.*, uno digito plus habere, uno digito redundare; = *zich in het bezit van een zaak stellen en daarin zijn*, potiri alqa re; *potiri rerum (de opperheerschappij h. of bezitten)*; *est alqd penes alqm (iemd h. iets in zijn macht)*; *men h. de sage of het verhaal, dat enz.*, fama est m. a c c. c. i n t.; *men h. iets van iemd*, alqd alcs est (Callimachi epigramma in Cleombrotum est); *exstat (eius libri e.)*; *vreugde, genoegen, nut, voordeel van iets h.*, *z. vreugde, voordeel*; *iemd h. eer, schande van iets*, alqd alci honori, decori, dedecori est; *wat h. ik*

daaraan? quid hoc mihi prodest? wat h. ik aan het geluk, wanneer niet enz.? quo mihi fortunam, si non etc. — 2. in 't bijz., iets gaarne h., z. **gaarne**; iets tot zijn spijt niet meer h., desiderare alqd; iets niet h., carere alqa re. | iets van goederhand h., z. **goederhand**; tijding van iem d h., alqd accipere ab alqo, - over iem d, alqd auditvisse de alqo. | iets te doen h., alqd mihi facienda est of habeo quod faciam; met iem d te d. hebben = **medelijden** met iem d hebben, z. a.; ik h. niets te schrijven, non habeo quod scribam; nog h. ik te enz., restat of felligum est, ut etc.; hij h. te betelen, imperium pene eum est; ik h. de opdracht, iets te doen, iussu suum alqd facere; iem d iets te danken hebben, debere of acceptum referre alci alqd. | willen h., z. **vorderen**; **bevelen**; **wenschen**, **begeeren**; wat wilt gij h.? quid vis? quid postulas? quid est quod me velis? iets niet kunnen h. = **niet verdragen**, z. a.; iets niet willen h. = **niet veroorloven**, z. a. | dat h. iets te beteekenen, = dat is niet toevallig of zonder opzet, non temere fit; = dat h. eenige beteekenis, is van gewicht, magni momenti est; iets h. veel, zeer veel, niets te beteekenen, magni, permagni, nihil refert of interest; toch zou het minder te beteekenen gehad hebben, wanneer enz., minus tamen esset, si etc. | het h. geen haast, non opus est festinatione. | vóór zich h., eig., alqd est ante alqm; alqd, alqm oppositum habere; wij hebben den oorlog nog geheel zoo vóór ons, als, bellum tam integrum habemus quam etc., Liv.; iets, een meening h. veel vóór zich, alqd est admodum probabile. | daar h. wij het! ita est. — Vele verbindingen van h e b b e n met andere woorden, zie men bij deze.

hebzucht, habendi cupiditas; avaritia; pecuniae cupiditas of aviditas; ook cupiditas, aviditas **alleen**.

hebzuchtig, habendi cupidus; avarus; pecuniae cupidus of avidus, ook cupidus, avidus **alleen**; = **begeerig**, appetens (homo; animus); a d v., avare, zelden appetenter.

1. **hecht** (a d t.), z. **vast**, **stevig**.

2. **hecht** (s u b s t.), manubrium; (v. e. degen) capulus.

hechten, 1. eig. = **aanhechten**, **aanslaan**, I, B, z. a.; = **samennaaien**, consuere. — 2. **overdr.**, zich h. gehecht zijn, z. **aanhangen**, 2; **genegen**.

hechtenis, custodia; in h. nemen, comprehendere; in custodia dare, tradere; in vincula concire; vinculis, custodiae mandare alqm, (op de vlucht) e fuga retrahere alqm; iem d, die in h. genomen is, qui custodia tenetur, retinetur, asservatur.

hechtheid, z. **vastheid**, **sterkte**.

heden, hodie; hodierno of hoc die; op of tegen h., in hunc diem; tot h., ad of in hodiernum diem; usque ad hunc diem; usque ad hoc tempus; adhuc; h. morgen vroeg, hodie mane; h. nog, hodie quoque; hodie; h. ten dage, hodie, his temporibus; en nog h. ten dage, en (ook) h. nog, et hodie; de dag van h., dies hodiernus.

hedendaagsch, z. **huidig**.

heel, z. **geheel**; 3. **zeer**; **onbeschadigd**.

heelal, rerum of mundi universitas; universum; mundus omnis; rerum of omnium rerum natura; zelden universitatis

corpus, universitas; de bouwmeester van dit groote h., archit ectus tanti operis tantique muneris (Cic.).

heelbaar, -heid, z. **geneeslijk**, -heid.

heelemaal, z. **geheel**.

heelen, -ing, z. **genezen**, -ing.

heekkracht, z. **geneeskracht**.

heekkunde, -kunst, z. **chirurgie**.

heekkundig, z. **chirurgisch**.

heekkundige, **heelmeeester**, z. **chirurg**.

heelsheids, h. ontkomen, eroan afkomen,

integrum of integrum intactumque abire, evadere, (uit den strijd) integrum proelio excedere, (door de vlucht) integrum intactumque fugere, intactum profugere; (naauwelijks) prope ambustum evadere; (voor het gerecht) semistum effugere; h. eroan afgekomen, incruentus (miles, exercitus).

heen, z. **daarheen**, **ergens heen**; h. en weer, ultro citroque, ultro et citro; huc et (of atque) illuc; het h. en weer gaan, itus reditusque; ambulatio (het op en neer gaan); h. en weer loopen, rennen, trekken, concursare, discurrere; het enz., concursatio, discursus; h. en weer trekken of stooten, vexare; h. en weer verpen, iactare; het enz., iactatio (corpore); h. en weer zenden, ultro citroque mittere; mittere remittereque; door iets h., z. **doorheen**, **door en samenst**.

Met werk w. v.: **ergens h. bewegen**, movere, promovere (alqd alqo); - **bren gen**, (dragend) afferre, deferre, perferre, transferre, transportare; - **van verschillende plaatsen**, conferre, comportare (alqd alqo); (rijdend, varend) advehere, pervehere; (leidend, voerend) adducere, perducere; - **draaien**, obvertere (alqd ad, in alqd); - **dragen**, ferre, deferre, perferre alqo, vgl. - **bren gen**; - **drijven**, pellere, compellere (naves hostium in portum; alqm domum); propellere, (voerend, leidend) agere (alqo, ante se); v. stroomen stormen, deferre alqo; appellere (ad alqd, boves ad litora); - **gaan**, alqo ire of abire, tendere; ook **ergens h. g.**, eodem pergere; **waar g. gij h.?** waar moet gij h.? quo tendis? quo cogitas of vis? over iets h. g., transire (b.v. over de lijken, per corpora); **ga snel h. en haal hem**, curre, arcesse eum; - **glijden**, allabi (alqo); - **ijlen**, z. - **snellen**; - **laten**, admittere (alqm); (niet) prohibere aditu (alqm); - **leiden**, ducere, deducere (alqm alqo); - **lokken**, pertrahere (alqm alqo); - **loopen**, currere, (v. velen) concurrere (alqo); = **wegloopen**, discedere; **aufu geres**; **door iets h. l.**, ferri per alqd (v. rivieren); **porrigi per alqd** (v. bergen); - **zich neigen**, inclinare, propendere in alqd; - **reizen**, proficisci, iter facere (alqo); - **rennen**, equo citato vehi (alqo); - **rijden**, trans., vehere, subvehere (alqd in locum alqm); **intr.** (equo, curru etc.) vehi (alqo); - **rollen**, trans., provolvere (alqd); **intr.**, provolvi (alqo); - **rukken**, proficisci, iter facere (alqo); - **schuiven**, alci loco admove; promovere (voortschuiven); - **sleepen**, trahere, abripere, abstrahere, pertrahere, protrahere ad etc.; - **snellen**, b.v. naar Rome, hinc facessere propere Romam; propere currere Romam; in allerijl naar iem d h. s., ad alqm omni celeritate et studio incitatum ferri (Caes.); - **stroo**

men, v. *water*, decurrere, deferri (alqo); v. *e. menschenmenigte*, confluere, (undique) concurrere (alqo); concursus fit (alqo); effundere se (in agros); - *tre den*, assistere (propter alqm, ad alqd); accedere (ad alqm, ad alqd); - *trekken*, migrare (alqo); v. *troepen*, proficisci, iter facere (alqo); - *zich uitstrekken*, vergere ad etc. (v. *plaatsen*); - *vliegen*, volare, avolare alqo; - *vluchten*, fugere, confugere (ad alqd of alqm, in alqd); - *voeren*, perducere, (geleidend) deducere (ad alqm, ad iudiciu); deferre (fuga regem eo; si qua fortuna te ad hos magistros); - *werpen*, adicere, adigere (telum); - *willen*, alqo velle of cogitare; alqo tendere; *waar wilt gij h.?* quo cogitas (ire)? quo tendis? quo vis? (= *waar wilt gij heengaan?*); quid agis? quid tibi vis? (= *wat is uw bedoeling? wat wilt ge?*); - *zeilen*, navigare alqo; petere locum; cursum dirigere alqo; locum tenere; - *zien* oculos convertere (ad alqd); spectare, aspicere (ad alqd, ad alqm); (alqd) intueri; - *zweemen*, annare alci rei, ad alqd.

heengaan, abire; = *verschiden*, *sterven*, ex hominum vita of hinc demigrare; (de vita) decedere; e, a vita discedere, e vita abire of proficisci; de of ex vita migrare; vitā, e vita cedere, excedere, de vita exire; *het h.*, excessus vitae, e vita; discessus e vita; obitus of interitus alcs; *na zijn h.*, cum decessisset; z. *verder vertrekken*.

heenkomen, een goed h. zoeken = *zich uit de voeten maken*, z. **voet**, 1; **vluchten**.

heenloopen, z. **vluchten**, **wegjien**, *loop heen!* abi! apage! apage te! facesse hinc!

heenreis, de *heen- en terugreis*, itus et reditus; onze h. was voorspoedig, salvi et incolumes eo pervenimus; *hij ontmoette het leger op de h.*, exercitui illuc iter facienti occurrit.

Voor de verdere samenstellingen met *heen-* zie men de samenst. met **weg-**.

1. **heer**, = *gebieder*, dominus; in den staat ook rex, princeps; in een vroeger vrijen staat tyrannus; v. *e. klein land*, dynastes; h. over leven en dood, vitae necisque dominus; = *huisheer*, herus (tegenover de slaven), pater familias (als hoofd der familie); = *bezitter*, possessor; = *opperheer*, is, penes quem imperium of summa imperii est; imperator, princeps; = *man*, b.v. een h., homo quidam; *jonge h.*, homo adolescens of adolescens alleen; de *jonge h. des huizes*, filius herilis of familiae; in aanspraken, opschriften op brieven enz., vir met een gepast a d. t., b.v. vir doctissimus, illustrissimus; bij enkele vermelding v. *e. persoon* blijft het onvertaald; den *groten h. spelen*, z. **spelen**; z. *verder meester*, **God**.

2. **heer**, z. **leger**, 2.

heerbaan, via militaris; = *publieke straat of weg*, via publica; via, qua omnes comitant.

heerban, evocatio civium ad patriam tuendam.

heerleger, z. **legerbende**, **menigte**.

heerlijk, 1. = *prachtig*, magnificus, splendidus, amplus (res gestae, praemia, triumphus); lautus (convivium, epulae); a d. v., magnifice, splendide, laute; z. ook

genotvol. — 2. = *voortreffelijk*, praeclarus, egregius, nobilis (ook iron.), eximius, illustris, divinus; a d. v., praeclare, egregie, divine, divinitus.

heerlijkheid, magnificentia, splendor, amplitudo (rerum gestarum); res magnifica, splendida; gloria (roem); z. ook **genot**.

heerloos, z. **onbeheerd**.

heerschaar, z. **legerbende**, **menigte**.

heerschappij, = *macht*, imperium; potestas; = *gezag*, dicio, doch slechts in de c. a. s. obliq. v. d. sing. (uitgenomen den d. a. t.); = *onbeperkte h.*, dominatio, dominatus; regnum; tyrannis; = *opperheerschappij*, summum imperium, omnium rerum potestas; de h. *bemachtigen*, imperium of regnum, tyrannidem occupare; rerum potiri; de h. *voeren*, z. **heerschen**; de h. *in den staat hebben*, rerum potiri; summam imperii tenere; rei publicae praeesse; civitatem regere; *onder iemds h. brengen, komen*, z. **gezag**; *onder iemds h. staan*, z. **staan**, **C**; *iemd de h. overdragen, overgeven*, alci regnum deferre, regnum of imperium tradere; *iemd tot de h. verheffen*, efficere, ut penes alqm principatus sit; de h. *over zijn hartstochten*, over zichzelf hebben, z. **beheerschen**, 2; de h. *van het verstand over de hartstochten*, dominatio rationis in libidinem; z. ook **meesterschap**.

heerschen, 1. *eig.*, imperare, imperium tenere of obtinere; imperium est penes alqm; regnare (inz. v. d. alleenheerschappij, onbeperkte macht); *over iemds h.*, imperare alci, imperium of dominationem habere in alqm; *over een land h.*, imperium alios terrae obtinere; *over de geheele wereld h.*, omnium terrarum dominum esse. — 2. *oneig.*, = *de overhand hebben*, dominari, regnare. | = *in zwang zijn*, valere, vigere; *een meening h.*, opinio percrebruit; *deze dwaling h. in onzen tijd*, hic error saeculum tenet; *overal h. de vrees voor den vijand*, omnia metu hostili tenentur; *dikw. door esse*, b.v. ubique est laetitia; opinio, mos est; silentium est de alqa re; summa est solitudo; ook door agitari, b.v. pax agitur (Sall.); in urbe luctus agitabatur; *dit oude geloof h. in geheel Griekenland*, dat enz., vetus haec opinio Graeciam oplevit m. a. c. c. i. n. f. (Cic.); de meening of het denkbeeld heerschte bij hen, dat enz., res erat in ea opinione, ut putarent m. a. c. c. i. n. f.

heerschend, = *algemeen verbreid*, vulgatus, pervulgatus, pervagatus; = *gemeenschappelijk*, algemeen, communis, ook door den *genet.* vulgi, omnium, b.v. opinio; door den *enkelnen genet.*, b.v. discordia hominum; vgl. **algemeen**; de *bij de rechtspraak h. gewoonte*, consuetudo iudiciorum; *het b. r. d. h. spraakgebruik*, sermo forensis; de *algemeen h. zienswijze*, consuetudo communis sensus; h. *woorden*, increbrescere; percrebrescere (v. *meningen*, *gewoonten*, *slechte zeden*); een h. *volk zijn*, ceteris of plurimis gentibus imperare; *het h. huis*, z. **dynastie**.

heerscher, dominus, princeps, tyrannus; imperator, Caesar (*keizer*); rex (*regent, koning*); dynastes (*heer v. e. klein land*); moderator, rector (*bestuurder, regeerder*, inz. *van de godheid*); vgl. **beheerscher**.

heerscheres, z. beheerscheres.

heerschzucht, cupiditas imperii of regni, dominatus, principatus; regnandi of imperandi of dominandi cupiditas; potentiae cupiditas (*zucht naar macht in den staat*).

heerschzuchtig, regni of imperii, dominatus cupidus; regnandi of imperandi cupidus; potentiae cupidus; imperiosus (*aanmatigend*); *h. willekeur*, libido; *h. plannen*, consilia de regno initia; regni consilia.

heesch, raucus; eenigszins *h.*, subraucus; eenigszins *h. worden*, paulum irraucescere; *zich h. praten*, schreeuwen, fauces of vocem (in dicendo) obtundere.

heeschheid, ravis; raucitas; fauces raulcae; languor faucium; *hardnekkige h.*, *z. hardnekkig*.

heester, frutex.

heet, 1. eig., calidus (*warm*); (*sterker*) candens, fervidus, fervens; *h. zijn*, calere, candere, fervere, aestuare; *h. worden*, incallescere, effervescere; *h. maken*, calefacere, fervefacere. — 2. overdr., v. driften, ardens, flagrans, fervidus; *h. op iets, z. begeeren, begeerig*. | *een h. strijd*, pugna acris; *het was een h. strijd*, ging er *h. toe*, acriter pugnamus est; *het was een zeer h. dag* (voor de strijdenden), aegre is dies sustentabatur of eo die sustentatum est (Caes.); (voor de onzen) hic dies nostris longe gravissimus fuit (Caes.); *waar de strijd het heetst was, waar het 't heetst toeging*, ubi accensus erat ardor pugnae; ubi plurimus labor ac periculum erat; *toen de strijd heeter werd*, certamine accenso; vgl. **hevig**. | *iemd op heeter daad betrappen*, alqm in manifesto scelere deprehendere; ook alleen alqm deprehendere, vgl. **betrappen**.

heeten, 1. trans. = noemen, den naam geven van, appellare, nominare, dicere (alqm iustum); *iemd welkom h.*, *z. welkom*; = bevelen, iubere. — 2. in tr., = genoemd worden, den naam dragen van, vocari, appellari, nominari, nomen mihi est; *ik h. Gaius*, Gaius vocor, nomen Gaio of Gaius mihi est; *evenzoo h.*, eodem nomine vocari; *hoe h. gij?* qui vocare? quid tibi est nomen? *naar iets h.*, nomen ab alqre re habere of invenisse; *alles wat Romein*, Herniciër *h.*, omne Romanum, Hernicum nomen; *geheeten = met den naam van, met name, z. naam*. | *im p e r s.*, *het h.*, dicitur, fertur; dicitur, ferunt; ook sermo, fama, rumor est; *gelijk het bij Cicero*, in Cicero's rede *h.*, ut est apud Ciceronem, in Ciceronis oratione.

heethoofd, homo fervidi ingenii; homo praecipus in iram.

heeftoom, vectis; *geld is de h. bij alles*, in omnibus rebus domina pecunia est.

heffe, faex; *tot de h. (den droesem, den bodem) toe ledigen*, (cadum) potare faeces; *fig.*, de *h. des volks*, faex populi; sentina urbis; infima plebs.

heffen, tollere, attollere, extollere; *levare* (alqd a terra, in altum, in currum); *de handen ten hemel h.*, manus tollere of tendere ad caelum; *oneig.*, belastingen *h.*, exigere vectigalia.

heffing, v. gelden, exactio.

heft, z. 2. **hecht**.

heftig, z. **hevig**; verder gravis (verbum, adversarius); = *driftig*, iracundus; = *vertoorn*, iratus; *h. worden*, commoveri, irā

incendi; *een h. man*, vir of homo vehementis of violenti ingenii, violentus ingenio; homo iracundus; *h. spreken*, magna contentione loqui; *h. worden*, irā incendi, iracundiā efferrī, (zeer) effervescere stomacho iracundiāque efferrī.

heftigheid, z. **hevigheid**; verder ardor, aestus, fervor (animi); impetus; iracundiā (*driftigheid, opvliegendheid*); ira (*toorn*).

heg, saepes.

hegemonie, summa imperii, ook alleen imperium (in Griekenland, Graeciae); principatus; *de h. was bij de Lacedaemoniërs*, (et mari et terra) duces erant Lacedaemonii.

hei! *h.!* *h. daar!* heus! heus tu! eho!

heiblok, fistuca.

heide, loca deserta of inculta (pl.).

heiden, gentilis, tpaganus, tethnicus; *de hh.*, ook gentes barbarae (onbeschaafde volken); gentes veteres; *bekeerder der hh.*, zendeling onder de hh., doctor gentilium nationum (bij kerk. schrijvers).

heidendom, gentilitas; gentilium of paganorum doctrina, religio, superstitio, sacra; = *algoderij*, *z. a.*; = *de heidenen*, *z. heiden*.

heidensch, gentilis, of door den genet. gentilium, paganorum; *de h. volken, z. heiden*.

heien, fistucā adigere, fistucare.

heil, salus; *h. zoeken bij iemd*, salutem petere ab alqo; *zijn h. in de vlucht zoeken*, salutem fugā petere of in fuga sibi praesidium ponere; *bidden voor iemds h.*, precari alci salutem of ut salvus sit alqs; = *geluk*, fortuna; = *gewenschte gesteldheid*, prosperitas; = *gelukkige toestand*, felicitas; lux; *den staat geluk en h. brengen*, lucem afferre rei publicae; *h. u!* o te felicem! praeculare tecum agitur! feliciter! *geluk en h. u!* macte esto! *h. den man*, die enz., beatus ille, qui etc.; *het h. van den staat*, salus communis of publica enz.; *z. best*, 2.

heiland, salvator (kerk.).

heilig, sacer (den goden gewijd); sanctus (onschendbaar, eervwaardig); sacrosanctus (allerheiligst); augustus (geheiligd, inz. locus, templum; Eleusis sancta illa atque a.); religiosus (van zaken, wier schending gewetenloos geacht wordt); *een h. plicht*, officium summum; = *een vrome p.*, officium pium; *het heilige, dikw. door religio; eerbied voor het h.*, sanctitas, religio; *h. gebruiken*, religiones; *h. vereering*, religio; *een h. ambt*, religio (Cic.); *een h. dag*, dies sollemnis of festus, dies festus ac sollemnis; *een h. plaats*, locus sacer of sanctus; templum; religio; *een h. oorlog*, bellum pro religionibus susceptum; *zijn aandenken is mij boven alles h.*, eius mihi memoria sacrosancta est; niets is mij heiliger dan, nihil mihi est antiquius c. a b l.; *hem is geen bondgenootschap h.*, apud eum nihil societatis fides sancti habet; *zoo daarentegen de belangen v. d. staat mij h. zijn*, sin est in me ratio rei publicae; *iemd bij alles wat hem h. is bezweren*, *z. bezweren*, 2; *iemd of iets als zeer h. beschouwen*, alqd summā caerimoniā, alqm sanctissimē colere; *iets wordt voor h. gevouwen*, alqd magna religione est; alqd habet of possidet religionem; *voor zoo h. houdt men grafteekenen*, tanta est religio sepulcrorum; *een van oudsher zeer h. gehouden*

beeld, simulacrum summa atque antiquissima religione praeditum; *iemd h. verklaren*, consecrare alqm; *iets voor altijd h. verklaren*, ad memoriam sempiternam consecrare, (van hetgeen onaanstasbaar moet blijven) sempiterna religione obligare alqd; *de H. Schrift, z. bijbel*; *a d v.*, sancte, religiose, pie; *bij al wat h. is beloven*, affirmare promittere alqd (*Cic.*).

heiligdom, = *heilige plaats*, locus sacer of sanctus; templum, fanum, delubrum; *de hh. der goden schenden*, religiones deorum pollueren; *het h. eens tempels, z. allerheiligste*; = *heilige zaak*, res sacra of divina; religio.

heilige, ex hominum genere consecratus (*bij kerk. schrijvers* homo sanctus; *p l.*, sancti); *iemd onder de hh. opnemen* = *heilig verklaren, z. heilig*; *iemd als een h. vereeren*, alqm ita intueri, ut divinum hominem esse putes; *bij alle hh.!* om aller hh. wil! per quidquid deorum est; *bij alle hh. zweren*, persancte iurare; *iemd bij alle hh. bezweren*, alqm omnibus precibus obtestari.

heiligen, 1. = *wijden*, sacrare, consecrare; *a. e. bepaalde godheid*, dedicare; *inagurare* (*inwijden*); *geheiligd*, ook sacer. — 2. = *als heilig erkennen*, eerbied voor iets betonen, pie sancteque colere (deum); religiose agere et celebrare (dies festos).

heiligheid, sanctitas (*onschendbaarheid*); religio (*v. e. zaak, wier schending geweteloos, goddeloos geacht wordt; met eerbiedigen schroom voor de h. vervuld zijn, schromen die te schenden*, religionem pertimescere); caerimonia (*als voorwerp v. bepaalde vereering*); = *godsdienstige levenswijze, vroomheid, sanctitas*; pietas erga deum.

heiliging, 1. = *wijding*, consecratio, dedicatio. — 2. = *godsdienst, vroomheid, sanctitas*; pietas erga deum.

heiligschennend, sacrilegus.

heiligschenners, sacrilegi.

heiligschennis, sacrilegium.

heiligverklaring, consecratio.

heileloos, = *noodlottig, rampspoedig*, *z. a.*; = *boos, snood, malus, pessimus*; perditus, perditissimus; profligatus; nequissimus; improbissimus; nefarius (crudelitas, scelus, societas, homo n. et impius); *a d v.*, perditie, improbe, nefarie.

heileloosheid, = *boosheid, snoodheid*, summa nequitia, improbitas.

heilrijk, -vol, *z. gelukkig, voorspoedig, zegenrijk*.

heilzaam, salutaris; utilis; salubris (*vooral voor de gezondheid*); *h. zijn voor iemand*, alci salutareme of saluti esse; *alci, alci rei of alces saluti of ad alqd cunducere*; *a d v.*, utiliter, salubriter.

heilzaamheid, salubritas; utilitas.

heimelijk, *z. 1. geheim*.

heimelijkheid, *z. 2. geheim*.

heimwee, desiderium patriae of patrii soli, suos videndi; *het h. krigen*, capit alqm desiderium patriae, (*sterk*) desiderio patriae ardere of flagrare; *ik heb het h.*, desiderium patriae me tenet.

heinde, van h. en ver, undique.

heining, saepes, saepimentum, saeptra (*n. pl.*); *iets met een h. omgeven, z. omheinen*.

heisa! eia! age!

Ned. Lat. Woordenboek.

hek, saeptra (*pl.*; *elke soort v. omheining, inz. de afsluiting op het Marsveld*); cancelli (*traliehek*; *inz. fori, van de rechtbank*); carceres (*pl.*; *slaghek v. d. renbaan*).

1. **hekel**, *iemd overdenk. haken, z. hekelen*.

2. **hekel**, = *legensin, afkeer*, fastidium, satietas (*aan iets, alcs rei*); nausea; taedium; *een h. aan iets hebben*, fastidire alqd; *res est mihi fastidio of taedio*; taedium of satietas alcs rei me capit; *taedet me alcs rei*; *een h. aan iemand hebben, z. haten, vijandig*.

hekelaar, *z. berisper, vitter*.

hekelachtig, acerbus, dicax (*bijtend*).

hekelachtigheid, *z. hekelzucht*.

hekeldicht, satira.

hekeldichter, satirarum scriptor.

hekelen, perstringere; carpere (*ook m. toevoegsels, b.v. vocibus, sermonibus; maledico dente*); rodere (alqm in conviviis of in circulis); agitare (personas; rem militarem); vellicare (alqm in circulis); cavillari (cum alqo; alcs praetextam); acerbere (*scherp*) invehi in alqm; insectari (alqm maledictis, contumelis); *iemd zonder verschooning, onbarmhartig h.*, alqm vocis libertate perstringere; *het burgerlijk recht scherp h.*, ius civile pervellere (*Cic.*); *vgl. berispen*.

hekeling, *z. hekelachtig*.

hekelling, cavillatio; *vgl. berisping*.

hekelzucht, acerbitas; diacitas (*bijten-de geestigheid*); cavillandi studium.

heks, maga (*toovenaars*); saga (*waerzegster*); venefica (*gijfmenster*); exetra (*boosaardig wijf*).

heksen, artes magicas tractare; *ik kan niet h.*, homo sum, quae supra naturam humanam sunt, efficere nequeo.

heksenmeester, magus, veneficus.

heksenwerk, dat is geen h., hoc non est difficile ad faciendum of efficiendum.

hekscrij ars magica; veneficium.

1. **hel** (*s u b s t.*), sedes sceleratorum of impiorum apud inferos; loca inferna (*kerk*); gehenna (*kerk*); *als uit de h. voortgekomen*, velut ab inferis extractus.

2. **hel** (*a d i.*), *z. helder*.

helaas! heu! eheu! *vgl. ach!* verder: quod valde doleo; quod v. dolendum est; quod poeniteat, quod indignissimum est, quod factum nolim en dgl.; *zelden pro!* (tantum p. l. degeneramus a parentibus nostris, *Liv.*; *tp. dolor!*); nescio quomodo of quo pacto; scilicet; *dat is h. waar*, id quidem verum est; *h. ook*, nolle maiores nostri Carthaginem et Numantiam sustulerunt; *r. Corinthum, Cic.*); *soms wordt het niet afzonderlijk uitgedrukt, b.v. zijn vader stierf h. te vroeg*, pater mature decessit; *ook door de plaatsing der woorden en herhaling v. e. woord b.v. de tijd is h. voorbij, toen dit tot het wezen v. h. Rom. volk behoorde*, fuit hoc quondam, fuit proprium populi Romani (*Cic.*).

held, 1. eig., vir bello fortis; *als veldheer*, dux fortissimus; *een groot h.*, vir bello insignis; *een oude h.*, senex fortissimus.

2. **oneig.** = *een enig man in zijn soort*, heros. [= hoofdpersoon, rei actor; *in een drama of epos, persona prima of princeps*; *h. der gebeurtenissen*, auctor rerum; *op het tooneel den h. (v. h. stuk) voorstellen*, primas partes agere.

heldenaard, animus fortis et invictus; virtus.

heldendaad, facinus forte, magnum, memorabile, mirabile; virtus (*vooral pl.*); pugna mirifica (*heldhaftige strijd*).

heldendeugd, virtus ac fortitudo.

heldendicht, poëma epicum; carmen epicum of theroicum.

heldendichter, poëta epicus of theroicus.

heldendood, mors viro fortis digna; *den h. sterven*, fortiter mori, gloriosa morte of gloriosam mortem occumbere, (*voor het vaderland*) clamam mortem pro patria oppetere.

heldeneeuw, aetas heroica; tempora heroica; *de geschiedenis der h.*, historia fabularis.

heldenfeit, *z. heldendaad*.

heldengeest, animus fortis et invictus.

heldenhard, *z. heldenmoed*.

heldenlied, *z. heldendicht*; *hh. zingen*, virorum forium laudes canere.

heldenmoed, animus fortis et invictus; animi magnitudo (*grootheid v. ziel*); virtus; *een bewijs van h. geven*, virtutis opus edere; *waren h. toonen*, magnam of ingentem virtutem praestare; *met h.*, fortissime, animo forti et invicto.

heldenrol, *de h. (in een tooneelstuk)* vervullen, primas partes agere.

heldenschaar, iuvenes fortissimi, fortes et invicti.

heldentijd, *z. heldeneeuw*.

heldenvolk, gens fortissima.

heldenzang, *z. heldendicht*, **-lied**.

heldenzanger, *z. heldendichter*.

heldenziel, animus fortis et invictus; *v. d. persoon zelveu gezegd*, vir animi fortis; vir fortis et invictus.

helder, 1. = *helder klinkend*, canorus, aëtus; clarus (*duidelijk hoorbaar*); candidus (*zuiver*); *a d v.*, acute (sonare), clare (loqui). | = *niet donker, niet dof (voor het oog)*, clarus; *h. v. kleur*, clari coloris; = *licht*, illustris (stella, locus; solis candor); = *stralend, blinkend*, splendidus, splendens; fulgens; = *zuiver*, purus (aër); = *klaar, opgeklaard*, serenus; *h. weer, h. hemel*, serenitas, serenum, stidum; *bij h. hemel*, sereno; cum sadum est; *de hemel wordt h.* = *het heldert op*, *z. ophelder*, 2; *kalm en h. weer*, tranquillitas serenitas; *a d v.*, clare; *h. blinken*, clare colore splendere; *h. blinkend of lichtgevend*, ook lucidus; *h. vloeiend, stroomend*, aquae liquore conspicuus; *h. fonkelend*, nitens, nitidus. — 2.

fig., een h. hoofd, geest, verstand, ingenium acutum; acies animi, ingenii of mentis; *met een h. blik op een zaak*, sagax ad alqd perspicuendum; *een man met een h. blik*, vir prudentis consilii; *ik heb een helderder blik op iets dan iemand anders*, de alqa re plus video quam alqs; *a d v.*, perspicue; *h. denkend*, acutus; perspicax (*ten opz. v. iets*, ad alqd); ingeniosus (*geestrijk in v. alg.*). | = *duidelijk*, clarus, plarus, manifestus, perspicuus, evidens; *vgl. duidelijk*; *h. zijn*, patere, apparere; planum of manifestum, perspicuum esse; *liquet*; *dat is mij niet h.*, dat zie ik niet in, hoc mihi non constat.

helderheid, claritas, splendor; candor (solis); perspicuitas; clara lux, cok lux, lu-

men *alleen*; (*v. d. hemel, het weer*) serenitas, *vgl. helder*, 1; *z. ook duidelijkheid*; *h. van geest*, acumen ingenii; acies mentis, ingenii, animi.

heldhaftig, fortis; fortissimus; invictus (*onoverwinnelijk*); magnitudine animi praestans; fortis et invictus; viro forti dignus (*een held waardig*); *deze zoo h. man moet uit deze stad verdreven worden*? haec tanta virtus ex hac urbe expellatur? *a d v.*, fortiter; fortissime; animo forti et invicto; *h. in den dood gaan*, per virtutem emori (*Sall.*).

heldhaftigheid, *z. heldenmoed*; virtus summa, audacia summa (*heldenkracht, stoutheid*).

heldin, femina fortissima.

helen, celare, occultare; *z. verbergen*.

heler, occultator; receptor; *de h. is zoo goed als de steler*, non tantum qui rapuit, verum is quoque qui recepit, tenetur.

hellit, dimidia pars; ook, *waar v. geld en dgl. sprake is*, semis (*i n d e c l. of gen. semissis*); *de ene h.*, altera pars; pars; *de h. grooter*, dimidio maior; *erfgenaam voor de h.*, heres ex semise of ex dimidia parte; *de h. van een boek lezen*, dimidiatum librum legere; *de h. van zijn leven achter den rug hebben*, aetate declivem esse; aetas alces descendit; *de rivier, die het eiland bijna in twee hh. (getijde deelen) deelt*, amnis, qui ferme insulam dividit; *z. half*.

hellen, declivem (*v. boven gezien*), declivem (*v. beneden gezien*) esse; fastigatum esse; *een schip doen h.*, inclinare (navem); *vgl. overhellen*.

hellend, declivis (collis ab summo aequaliter d.); devexus (litus); acclivis (*v. beneden gezien*); proclivis, pronus, fastigatus.

hellepijn, *fig.*, acerbissimi cruciatus.

helleveeg, altera of quasi altera Xanthippe; excetra.

helling, = *het hellen (als eigenschap)*, declivitas, acclivitas, proclivitas, devexitas; delectus; *met een gelijkmatige h. naar de rivier afloopen*, aequaliter declivem ad flumen vergere; = *de hellende plaats*, locus declivis, acclivis, proclivis, *vgl. hellend*; *langs de h.*, per declive; *hh.*, declivia; = *glooiing*, fastigium; *een zachte h.*, fastigium lenè of molle, (*als heuvel*) collis leviter declivis of editus, fastigatus; *een steile h.*, locus praeruptus; (*met het oog op het omhoogklimmen*) ascensus arduus; *steile hh. aan zijn zijde hebben*, lateris delectus habere; = *scheepshelling*, navalia (*n. pl.*).

helm, galea (*v. leder*); cassis (*v. metaal*).

helmbos, crista; *van een h. voorzien*, cristatus.

helmsieraad, insigne galeae.

helen, 1. *iemand die in nood is*, auxiliari, auxilium ferre, esse auxilio alci; *alci auxilio of subsidio venire*; subvenire, succurrere alci; *opem ferre*, opitulari alci (*m. zijn invloed, krediet, vermogen*); adiumento esse alci; sublevare alqm, alqd (*verlichting verschaffen*); *alci salutem ferre*, et opem et salutem ferre; consulere alci, alces rebus, rationibus; operam praebere alci; adjuvare, iuvare alqm (in alqa re; auxilio); *adesse (ter zijde staan, als raadsman enz.)*, alci, alces rebus; *inz. van bijstand voor het gerecht*, amicis, alci rei, in alqa causa, ad

defendendam causam, in iudicio, in foro; verder v. d. hulp der goden = zijn met, b.v. rebus Romanis); *iemd iets h. zoeken*, opitulari alci in quaerenda alqa re; *iets naar vermogen h. verwezenlijken*, ut alqd fiat, ut ita fiat, pro sua parte adiuvere. — **2.** *in 't bijz., voor, bij of tegen iets h.,* efficacem esse contra alqd, remedio esse (v. *geneesmiddelen*); *utilem esse contra alqd, alci rei*, prodesse adversus alqd, alci rei, salutarem esse ad alqd (v. *geneesmiddelen en andere dingen*); *conduccere alci rei, ad alqd*; *adiuvare (alqd; non multum; multum ad rem)*; *z. ook baten*; *wat h. het?* quid procest? *het h. mij niets*, nihil proficiam; *nihil ago*; *nihil refert c. i n f.*; *het h. u niets*, nihil proficies, frustra laboras; *zoo waar God mij h. moge!* ita me deus adiuvet, amet! | *iemd aan iets h.,* alcs rei potestatem of copiam facere alci; *suppeditare, prospicere alci alqd*; *quaerere of expedire alci alqd*; *iemd aan vermogen, invloed, eer h.,* alqm augere atque ornare, augere adiuverequ. | *iemd uit iets h., z. uithelpen.* | *iemd op den wagen, het paard h.,* tollere alqm in currum, subicere in equum. | *zich h., weten te h.,* rem expedire; *daarmee, ad enz.,* rem ita expedire, ut etc.; *zich h., zoo goed men kan,* consilium a re praesenti capere; *zich zelf trachten te h.,* ab se petere auxilium of praesidium.

helper, -ster, adiutor, adiutrix; minister, ministra; *als h. verschijnen*, adiutorem existere, salutem afferre; *Hiero, de voortreffelijke h. van het Rom. volk*, Hiero, unicum subsidium populi Romani (Liv.).

helsch, 1. eig., infernus; h. *folteringen, pijn, supplicia*, quae impij apud inferos perferunt. — 2. fig., terribilis, nefandus (duivelsch); h. *angst*, summus animi angor; h. *folteringen, pijn*, acerbissimi cruciatus; h. *smart, dolor* acerbissimus; *a d v.*, horrendum in modum; vehementissime.

1. **hem** (c. a. s. obl. v. h. pron. pers.), *z. hij, zij, het*.

2. **hem!** (i n t e r i., om iemd te roepen), *z. hei*.

hemd, subucula; *het h. is nader dan de rok, tunica propior pallio est* (Plaut.); proximum sum egomet mihi (Ter.).

hemel, 1. eig., caelum (ook *hemelstreek, klimaat*); *als woning der goden*, deorum domicilium; *- der vrome zielen*, piorum sedes ac locus, loca caelestia; *onder den blooten h.*, sub divo; *ten h. stijgen*, sublimem abire; *sublime ferri*; in caelum ascendere; *uit den h. neer dalen*, de caelo labi. — 2. oneig. = God, goden, b.v. *zoo de h. wil*, si deus vult of si dii volunt; *si deo of diis placet*; *den h. zij dank!* deo (diis) sit gratia! of *alleen deo (diis) gratia!* tot den h. (*hemelhoog*) *verheffen*, *z. ster*, 2; = *geluk, zaligheid*, summa felicitas; *in den h. (de wolken) zijn of meenen te zijn*, in caelo esse; *digito caelum attingere*; *digito se caelum attingisse putare*; *h. en aarde bewegen*, omnes terras, omnia maria movere; *caelum et terras miscere* (Liv.); *een h. op aarde hebben*, deorum vitam vivere; *om 's hemels wil*, in 's h. naam (bij beden en bezwingen), per deum, *bij de ouden* per deos; (*als uitroep v. verwondering of wrevel*) *pro Iuppiter!* per deos immortales! pro deum of pro

deum atque hominum fidem! *in directe vraagzinnen ook tandem*.

hemelbode, nuntius deorum; nuntius of (als godheid) deus de caelo demissus (*wit den hemel gezonden*); angelus (kerk.).

hemelbol, sphaera (in qua solis et lunae reliquarumque stellarum motus insunt).

hemelboog, *z. hemelgewelf*.

hemelgewelf, caelum.

hemelglobe, *z. hemelbol*.

hemelhoog, qui (quae, quod) caelum contingit of in caelum tollitur, in nubes erigitur; caelo iunctus; in nubes excedens; altissimus; *a d v.*, ad, in caelum; *iemd h. verheffen*, *z. ster*, 2.

hemeling, *z. engel, zalige*.

hemellichaam, astrum; sidus; *de hh.*, caelestia, res caelestes; *astra*.

hemellicht, *z. ster, gestarte*.

hemelloop, cursus caeli of siderum; siderum motus.

hemelrijk, *z. hemel*.

hemelruim, caeli ambitus.

hemelsblauw, caesius; caeruleus.

hemelsbreed, maximus, b.v. *discrimen (onderscheid)*; *het is een h. onderscheid*, plurimum interest; *welk een h. onderscheid is er tusschen enz.*, quantum interest inter etc.

hemelsch, caelestis; *oneig.*, divinus, (*zelden in klass. proza*) caelestis; *h. schoom*, divinā formā et specie; *venustissimus*.

hemelschgezind, *z. vroom*.

hemelstreek, regio of pars caeli; caelum; *naar alle hh.*, in omnes partes; *quoquoversus*.

hemelteeken, signum caeli of in caelo; *de hh. waarnemen*, de caelo servare; *z. ook hemelverschijnsel*.

hemeltergend, atrox, nefarius, immanis.

hemelvaart, ascensus in caelum; (*kerk.*) ascensio Christi (in of ad caelum).

hemelverschijnsel, visum caeleste; res caelestis; *in den pl. ook caelestia*; *quae de caelo fiunt*.

hemelvreugde, summa voluptas.

1. **hen** (c. a. s. obl. v. h. pron. pers.), *z. hij, zij, het*.

2. **hen** (s u b s t.), gallina; *het et wil wijzer zijn dan de h., z. ei*.

henen, *z. heen*.

hengel, arundo (sc. piscatoria), *Plaut. e. a., vgl. engel*, 2.

hengelen, captare arundine pisces (*Tib.*); *vgl. engel*, 2; *fig., naar iets h.*, captare, aucupari alqd.

hengelroede, *z. hengel*.

hengsel, v. e. deur, cardo; v. e. emmer en dgl., ansa (*van een h. of hh. voorzien*, ansatus).

hengst, equus mas; equus admissarius of admissarius alleen (*dekhengst*).

hennep, cannabis; *van h. gemaakt*, cannabinus.

her, *van ouds h., van eeuwen h.*, antiquus; *inde ab omni antiquitate*; *ex hominum memoria*; *inde ab antiquissimis temporibus*.

herademen, respirare (ook *oneig.*); *animum colligere* (*oneig.*); *z. adem*; *het h., respiratio*.

heraut, = *gezant in den oorlog*, cadu-

ceator; fetalis (meest plur.: college v. 20 priesters); nuntius (bode); = omroeper, praeco; ambt van h., munus caduceatoris; praeconium (omroepersambt); door een h. bekend laten maken, pronuntiare, praedicare, edicere; fig., = verkondiger, lofredenaar, praeco, praedicator, laudator.

herautsstal, caduceus.

herberg, taberna, deversorium (logement); caupona (kroeg); een ellendige h., cauponula; een h. houden, teaponaam exercere; hospitium (gastvrij kwartier, huisvesting).

herbergen, hospitio accipere of excipere alqm; hospitium, tectum alci praebere; domum suam recipere alqm; die iemd h., hospes.

herbergier, caupo; dominus cauponae.

herbergzaamheid, hospitalitas.

herbloeien, reforescere (eig.); laete renasci (fig.).

herboren, renatus; h. worden, renasci; door den oorlog is het volk niet h. noch hersteld, bello non recreatus neque restitutus est populus.

herbouwen, restituere.

herbouwing, restitutio; de h. van iets ondernemen, restituere alqd incipere.

herdenken, z. (zich) herinneren, (in het geheugen) terugroepen.

herdenking, z. herinnering, 2; feest ter h. van iets of iemd, sollemnia (pl.) ad memoriam alcs rei of alcs celebrandam of recolendam instituta (instituenta).

herder, pastor.

herderin, femina quae pascit (oves etc.). = vrouw v. d. herder, uxor pastoris.

herderlijk, pastoralis, pastoricius.

herderloos, sine custode; vagus.

herders-, door pastoralis, pastoricius; ook door den g e n e t., pastoris, pastorum.

herdersdicht, carmen of poëma bucolicum; p l. ook bucolica (n.); dichter van hh., poëta bucolicus, scriptor carminum bucolicorum.

herdersgesprek, colloquium pastorum.

herdersgod, deus pastorum; bij de Romeinen Faunus; bij de Grieken Pan.

herdershoorn, bucinā.

herdershut, casa of stabulum pastoris.

herderskout, z. herdersgesprek.

herdersstal, pedum; pastorale baculum.

herdersvolk, populus vitam pastoraalem agens; populus pastorius.

herderszang, z. herdersdicht.

hereenigen, reconciliare (verzoenen).

hereeniging, reconciliatio (verzoening).

herfst, autumnus; tempus autumnii of autumnale; het wordt h., de h. begint, autumnus incipit of esse coepit; fig., de h. des levens, aetas grandior; in den h. d. l. (zijnde), aetate declivis (Plin. ep.).

herfst-, in samenstellingen, autumnalis of door den g e n e t. autumnii.

herfstachtig, autumnalis.

herhaald, repetitus, iteratus; assiduus (aanhoudend); = menigvuldig, frequens; creber (excursiones, litterae crebriores, rumores etc.); multus; met h. bijval, cum frequenti assensu; na h. nederlagen, iterum ac saepius fusi; h. opstanden, seditiones; het is een dikwijls h. bevering enz., z. herhalen; a d v., herhaaldelijk, bij her-

haling, semel atque iterum, semel iterumque; frequenter; saepe; iterum ac saepius; crebro; assidue; identidem; etiam atque etiam (rogare, petere); h. ergens zijn, komen, frequentem alqo loco esse, in locum venire; een plaats h. bezoeken, frequentare locum; iets h. zeggen enz., z. herhalen.

herhalen, = opnieuw, bij herhaling doen, zeggen, repetere; voor de tweede maal, iterare (verba); = onmiddellijk na elkander zetten, duplicare (duplicare iterareque verba, Cic.; ook geminata verba, Cic.); = van voren af aan doen, zeggen, integrare (seditionem, pugnam, Liv.); redintegrare (proelium, bellum); renovare (id quod dixi); = herhaaldelijk aanwenden, gebruiken, frequentare (verbi translationem); dikw. h., saepe repetere, saepe iterare; = vaak i. d. mond hebben, crebro iactare (illud, proverbium); een vraag dikw. h., identidem interrogare; de waarschuwing-, identidem monere; het is een dikw. h. bevering der wijste mannen, dat enz., a viris sapientissimis identidem dictum est m. a c c. c. i n f.; dat hebt gij mij dikw. h. (bij herhaling gezegd), in eo creber fuisti; iets met dezelfde woorden h., alqd iisdem verbis reddere; in hoofdtrekken (aan het slot eener rede), colligere et commonere, quibus de rebus verba fecerimus, breviter; steeds hetzelfde h., (sprekew.) cantilenam eandem canere (Ter.); bij iets h. zich hetzelfde verschijnsel, dat wij bij een volk aantreffen, in alga re idem, quod alci populo (eventi), evenisse videmus; zich herhalend, repetitus (clades post longam annorum seriem repetitae).

herhaling, repetitio, iteratio, redintegratio; menigvuldige h., assiduitas (bellorum); door omschr., vgl. herhalen; om h. (van hetzelfde woord) te vermijden, effugienda repetitionis gratiā.

herinneren, iemd aan iets h., alcs animum ad alcs rei memoriam revocare; alqd alcs rei memoriam affert; reducere of redigere alci alqd in memoriam; menand aan iets h., admonere, commonefacere alqm alcs rei; monere, admonere alqm de alga re, ook ut, ne; zich h., meminisse, commeminisse, memoriā tenere, memorem esse, reminisci, recordari; ook door in memoria esse, haerere; ik h. mij, dat of hoe enz. (van iets wat men zelf beleefd heeft), meminī c. i n f. p r a e s. b. v. meminī eum venire; zich iets h. (weer te binnen brengen, herdenken), ook redire in memoriā alcs rei; zich iemd of iets dankbaar h. (herdenken), gratissimam alcs memoriam retinere, gratiā memoriā prosequi alqd; zich het verledene h. (herdenken), praeterita memoriā repetere; als ik mij goed h., si recte meminī; zich iemd nog (kunnen) h., meminisse alqm; zich levendig h., recenti memoriā tenere; vgl. herinnering.

herinnering, 1. = waarschuwing, (ver)maning, monitio; admonitio; vgl. vermaning. — 2. = gedachte, aandenken, memoria, recordatio; commemoratio (c. g e n. o b i.); levendige h., memoria et recordatio; ter h. aan iets, ad memoriā alcs rei; de h. levendig houden, memoriā integram conservare; in h. houden, memoriā tenere of retinere; animo ac memoriā continere;

iemd in dankbare h. houden, gratam, gratissimam alcs memoriam retinere; ik zal hem (dit) steeds in h. houden, in de h. bewaren, numquam ex animo meo memoria illius (illius rei) discedet; de h. aan een afwezige levendig houden, bewaren, absente memoria colere; de h. aan hem zal steeds voortleven, z. voortleven; iets weer in h. brengen, de h. aan iets of iemd hernieuwen, memoriam alcs, alcs rei renovare, redintegrare, repetere; (bij zichzelf) memoria repetere alqd (aan het verleden, vetera); iets is uit de h. verdwenen, z. uitwischen; de (voormalige) vriendschap in h. brengen en hernieuwen, commemorare renovareque amicitiam (Liv.).

herinneringsteeken, monumentum (gedenkteeken); nota (kenteeken).

herinneringsvermogen, memoria; vis memoriae.

herkauwen, ruminare, ruminari (Verg., Oec., Plin.); het h., ruminatio (Plin.).

herkennen, agnoscere (alqm, alqd; aan iets, ex alqa re); cognoscere (alqm; alqd; a Gallicis armis atque insignibus cognoscere, Caes.).

herkenning, door omschr.

herkenningsteeken, insigne; nota.

herkiezen, iterum creare; *iemd voor de derde maal h., creare alqm tertium (adv.); iemd tot consul voor het volgende jaar h., continuare alci consulatum.*

herkomen (a u b s t.), = overgeleverde gewoonte, mos traditus, receptus; mos, institutum maiorum; consuetudo (iuris); mos; institutum; *het is een oud h., more maiorum traditum of receptum est; est in more positum institutoque maiorum.*

herkomst, origo; z. afkomst.

herkomstig, h. zijn, oriri, proficisci (ab alqa re); manare (a Socrate haec omnis philosophia); emanare (mala nostra istinc); fluere (haec omnia ex eodem fonte); fieri, effici, sequi, consequi ex re; vgl. **afkomstig**, **afkomst**.

herkrijgen, recipere, recuperare; *het h., recuperatio.*

herleven, ad vitam redire (eig., v. personen); reviviscere (ook fig.); = herboren worden, renasci; = zich herstellen, weer moed vatten (v. personen), se colligere, se of animam recipere, ad se redire, respirare; recreari (ook civitas, veritas); = zijn krachten terugkrijgen, (zelden) revivescere; erigi (eius adventu erecta est spes), se erigere (libertas recreata se erigit); *d o e n h., vitam alci reddere; vitam alcs restituere; een verstijfde d. h., caloreem vitaleem reddere alci; iemds hoop d. h., ad novam spem excitare of erigere alqm; in de herinnering het beeld d. h., z. herinnering.*

herleving, reditus ad vitam; door verba.

herlezen, relegere; = voor de tweede maal l., iterum legere; = dikw. l., lectitare.

hernemen, resumere; = heroveren, z. a.; *het woord h., respondere alci; excipere alqm, alcs sermonem (onmiddellijk na iemd het woord nemen); „hernam hij” (na een of meer woorden geplaatst), inquit; vgl. antwoorden.*

hernieuwen, 1. = herstellen, vernieuwen, renovare, reficere, restituere (templum, muros); = wederinvoeren, z. a. — 2. = op-

nieuw beginnen, redintegrare, renovare (proelium, pacem, dolorem); reficere (dolorem, desiderium); instaurare (ludos, bellum); den oorlog h. (v. overwonnen volken), rebellare; rebellionem facere; de herinnering aan of van iets, iemd h., z. herinnering; den haat in iemd h., animam alcs ad odium renovare.

hernieuwing, renovatio; instauratio; h. v. d. oorlog (v. overwonnen volken), rebellio; door verba.

heroisch, 1. eig., = de heroën betreffende, heroicus (tempora). — 2. oneig., naar het verband, fortis (dapper, heroïek), divinus (goddelijk); maior quam pro homine, plus quam humanus (bovenmenschelek), incredibilis (ongeloofeljk); h. verhevenheid, nescio quid magnificum ac prope divinum.

heroïsme, z. heldenmoed.

heros, heros (godenzoon); = held, z. a.

heroveraar, is, qui recuperavit of recepti (urbem etc.); recuperator (Tac.).

heroveren, recuperare, recipere ab alqo.

herovering, recuperatio of door recipere, recuperare.

herroepelijk, mutabilis; niet h., immutabilis.

herroepen, alqd irritum esse iubere; rescindere (testamentum, decretum); mutare (sententiam); retexere (illa dicta, orationem meam); remittere (intercessionem, v. d. volkstribunen: hum verzet h., daarop terugkomen); een verbod h., z. verbod; iemds doodvonnis is h., damnatio alcs sublata est.

herroeping, receptus (sententiae, Liv.); door omschr.

herschepjen, fingere, formare, mutare, vertere, convertere (in alqm, in alqd); in aliam naturam convertere; *kon ik de steile hoogten in vlakten h. ? an plana ex arduis facere potui ? vgl. hervormen.*

herscheppling, door omschr.; vgl. hervorming; gedaanteverwisseling.

hersenen, cerebrum.

herseni loos, fig., excors; amens, demens; a d v., dementer.

herseni loosheid, fig., dementia, amen-tia.

hersenenpan, calva.

hersenschijn, somnium; in den pl., opinio-nium commenta; portenta.

hersenschimmig, = ingebeeld, z. in-beelden, 1.

herstel, z. herstelling.

herstelbaar, quod reparari, resarciri, compensari potest; emendabilis (error, Liv.); = geneeslijk, z. a.

herstellen, 1. restituere (b.v. muros); reficere (b.v. pontem); sarcire (inz. in de ver-binding sartus tectus v. publieke werken; fig., s. damnum, iniuriam); resarcire (lecta, vestem; fig., detrimentum, vergoeden); compensare (alqd alqa re, iets door iets h. = vergoeden, vgl. vergoeden); (zelden) reconcinnare (pallam, Plaut.; fig., reliqua, weer in orde brengen, Cic.); hetgeen verloren of te gronde gericht is, reparare (exercitum, potestatem). — 2. = weer tot stand brengen, reconciliare (gratiam, pacem cum alqo); de eendracht in den staat h., res redigere in concordiam; tusschen onderling verdeelden de eendracht h., distractos

rursus in pristinam concordiam reducere; in geheel Azië is de rust zozeer h., dat enz., totā Asiā tantum otium est, ut etc. — 3. een verbannene, veroordeelde in zijn vroegeren toestand h., restituere alqm in integrum, in suam of pristinam dignitatem, in anti-quum locum dignitatis, in patriam; dikw. restituere alqm alleen; restituere alci pristinam dignitatem of p. locum; iemd op den troon, in de regering h., restituere of reducere alqm in regnum; en zoo „h. worden” in enz.; restitui, reduci in etc. — 4. v. zieken, zieken enz.: doen h., recreare (alqm ex vulnere); sanare, sanum facere alqm, sanitatem restituere alci; h. (= v. e. ziekte genezen, op zijn verhaal komen), a morbo recreari, ex morbo refici, (ex morbo) convalescere, se of vires recipere, se confirmare; hij is weer herstellende, ei melius factum est; ik zag hem geheel hersteld, vidi eum plane integrum (valentem). | zich h. (van zware inspanning), se reficere, se recreare, refici, recreari (nieuwe krachten verzamelen); = weer moed vatten, - tot zichzelf komen, se of animum recipere, - colligere, - erigere; zich v. d. schrik h., se recreare ex timore; respirare a metu; a pavore, ex timore se recipere; den vijand geen tijd laten zich te h., hosti nullum spatium respirandi recipiendique se of hosti nihil laxamenti dare; zich h. = weer tot macht en aanzien geraken, ook vires, auctoritatem, opes recuperare; zich h. van geleden geldelijke verliezen, iacturam rei familiaris resarcire, restituere.

hersteller, restitutor (templorum, salutis); reconciliator (pacis).

herstelling, door reficere etc.; trefectio; reconciliatio (gratiae, concordiae); restitutio (v. e. verbannene, veroordeelde; ook door omschr., b.v. legati de reducendo in regnum Tarquinio venerunt); salus (h. = het hersteld zijn in zijn vroegeren toestand, b.v. restitutio salutis meae, mijn terugroe-ping uit de ballingschap); = **genezing**, z. a. **hert**, cervus; hinnuleus (jong h.); cerva (hinde).

hertog, *dux.

hertogdom, *ducatu; *terrae of provinciae ducis.

hertogelijk, *ducalis of door den q e n e t. ducis.

hertogin, *dux; *uxor of coniux ducis.

hertrouwen, 1. i n t r., novum coniugium inire, iterum of denuo uxorem ducere; van een vrouw, - nubere alci. — 2. t r a n s., in matrimonium reducere (uxorem).

hervatten, z. **hernemen**, **hernieuwen**, **herhalen**.

hervormen, corrigere, emendare, corrigere et emendare; ordinem alcs rei novare.

hervormer, emendator, corrector et emendator alcs rei; reformator (litterarum senescensium, Plin. ep.).

hervorming, correctio et emendatio alcs rei; door corrigere, emendare; b.v. er was veel, dat behoefte had aan h., multa emendanda erant; de h. van een systeem beproeven, disciplinam alqm corrigere conari; reformatio (Sen.).

herwaarts, huc; her- en derwaarts, huc et (atque) illuc, huc illuc; nu her-, dan derwaarts, tum huc tum illuc; de een ging her-,

de ander derwaarts, alius alio abibat.

herwinnen, recuperare, recipere; iemds genegenheid h., reconciliare animum alcs.

herwinning, recuperatio; reconciliatio (gratiae).

herzeggen, z. **herhalen**, **andermaal**.

herzien, z. **verbeteren**, **wijzigen**, **revideren**.

herziening, z. **verbetering**, **wijziging**, **revisie**.

heteroogen, diversi of alieni generis; dissimilis.

hetgeen, z. 1. **wat**, 2.

hetwelk, z. 1. **wat**, 2; **die**, 2.

hetzelfde, z. **dezelfde**.

hetzij, **hetzij**... **hetzij**, sive... sive, seu... seu c. i n d i c., ook wel meermalen herhaald; = of... of zoo men wil, of wat ook zijn kan, of ook, door vel... vel, b.v. regem vel hostium ferro vel inopia interitum.

heug, tegen h. en meug, invitus, animo invito of iniquo (met tegenzin); invittissimus, animo iniquissimo (met den grootsten tegenzin).

heugen, het h. mij = ik herinner mij, z. **herinneren**.

heugenis, memoria; z. **herinnering**, 2.

heuglijk, z. **verblijvend**, **gedenk-**

waardig.

heul, z. **hulp**, **toevlucht**.

heulbloem, -bol, papaver.

heulen, z. **samenzweren**, **verstandhouding**; h. met de tegenpartij in rechten, praevariari (waarvan afgeleid zijn praevariatio, praevicator).

heup, coxa.

heusch, z. **beleefd**, **minzaam**; a d v., = **werkelijk**, z. a.

heuschheid, z. **beleefd**, **minzaamheid**.

heuvel, collis; locus editior of superior; tumulus (natuurlijke of kunstmatige h.); met het oog op de hellende zijden, clivus.

heuvelachtig, tumulosus; colli of tumulo similis (op een h. gelijkend).

heuvelrij, iuga (n. p l.).

heuveltje, colliculus, tumulus, clivulus.

hevel, siphon.

hevig, vehemens; acer (amor gloriae, luctus; pugna); acerbus; gravis (odor, frigus, morbus); ardens, fervens, fervidus; acutus (morbus, febris); v. hartstochten ook ardens, fervens, flagrans; een h. aanval (in den strijd), ardor et impetus; toen de strijd heviger werd, certamine accenso; h. regen, imber magnus; heviger worden (v. ziekten), ingravescere, accrescere, augeri; heviger maken, exasperare (tussim); exulcerare (dolorem); a d v., vehementer, graviter, acerbè; ardentè, ferventer.

hevigheid, vis, gravitas; incitatio, impetus (haast, drift, onstuimigheid); violentia; ardor, aestus (inz. v. d. koorts, ook v. hartstochten); h. der smart, vis of magnitudo doloris.

hexameter, versus hexameter, of (als episch vers) versus heroicus.

hiel, calx; iemd op de hh. zitten, alqm vestigis sequi, consequi; instare vestigiis, a tergo insequi; iemd dicht op de hh. zitten, imminere alci; de hh. lichten of laten zien, in pedes of in fugam se dare of conicere; terga dare of vertere.

hielvleugels, talaria.

hier, 1. eig., hic, hoc loco; in hac urbe, enz.; *h. aanwēzig*, huius loci of huius urbis; qui hic (hoc loco, in hac urbe) est; *h. zijn*, adesse; *h. blijven*, manere; *hij bemerkte niet, dat ik h. was*, non vidit me hic coram adesse; *h. ben ik!* en adsum! ecce me! zie *h. de oorzaak*, waarom enz., en causa cur etc.; *van h.*, hinc; *van h. gaan*, hinc abire; *h. en daar*, compluribus locis; passim; nonnulla parte (gedeeltelijk); *h. en daar verdeeld*, aangebracht, dispositus, distinctus (quaedam insignia et lumina; id debet ita esse d., Cic.); slechts *h. en daar*, rarus (rari apparebant); met het art. of pron. *de mēnstr.*, hic, b.v. *de man h.*, hic vir; *hier = hierheen*, huc; *kom h.*, huc ades; *geef h.*, *h. met*, cedo, p. cette (Com.); *z. ook hierheen*. — **2.** = in deze zaak, in dit geval, op dit punt, hac in re.

Vergelijk voor de samenst. met **hier-**, voor zoover zij hierachter niet vermeld zijn, de overeenkomstige samenst. met **daar-**, waarvan veel letterlijk of met eenige wijziging wat het pron. betreft, ook hier gebruikt kan worden.

hierbeneden, = op deze aarde, in terris; hac in vita.

hierheen, huc; *z. herwaarts*; *hierheen, hier*, naar hier verbonden met werkw. : -brengen, afferre; (rijdende of varende) advehere, subvehere, apportare, (v. verschillende kanten) conveyere; = -leiden, -voeren, adducere; welke oorzaak u ook h. gebracht heeft, quaecumque vos causa huc attulit; -draven, equo advehi of accurrere; -kijken, huc spectare, (naarmij, ad me); -komen, accedere, advenire; adesse (verschijnen); (in rijtuig of vaartuig) advehi, subvehi; -laten komen, accessere; accire; -moeten komen, b.v. *zij moeten h. k.*, produciendi sunt; -leiden, *z. -brengen*; -loopen, accurrere; -reizen, huc proficisci; = terugkeeren, huc redire of reverti; -rijden, equo advehi of accurrere; -trekken, intr., huc proficisci of se conferre, huc migrare; -vliegen, advolare; -voeren, *z. -brengen*; -willen, huc cogitare (m. of *z. ire*, proficisci).

hiernaast, iuxta (vlak h.); propter (in de nabijheid); in vicinia (hier in de buurt).

hiernamaals, illuc.

hieroglyphe, littera Aegyptia of hieroglyphica, hierographica.

hieroglyphenschrift, door den pl. der uitdrukkingen onder hieroglyphe.

hieroglyphisch, hieroglyphicus, hierographicus; litteris Aegyptiis scriptus.

hierom, hanc ob rem; propter hoc; ob eam rem; ea re.

hieromstreeks, -omtrent, hac regione; = dienaangaande, *z. a.*

hierop, b.v. *h. verlaat ik mij*, huic rei confido; *h. antwoorde hij*, ad haec respondit; = vervolgens, *z. daarop, 2.*

hiertoe, tot h. (van tijd), adhuc, ad hoc tempus; ad hunc diem; in het verleden, (usque) ad id, illud tempus; tot h. (van plaats), (usque) ad hunc locum; hactenus (tot, tot op dit punt).

hij, zij, het, is, en, id; iste, ista, istud; hic, haec hoc; ille, illa, illud; in de *c a s u s*

o b l i q u i van *s i n g.* en *p l.* ook niet zelden door *s u i*, *s i b i*, *s e* te vertalen (wanneer het b.v. in bijzinnen terugslaat op het *s u b i.* v. d. hoofdzin, *z. de gramm.*). — In 't bijz. lette men op het volgende: **A.** wanneer er geen nadruk op valt, wordt het in den *n o m.* als *s u b i.* v. h. verbum gewoonlijk niet vertaald; evenmin „het” als onbepaald *s u b i.*; wanneer dit laatste echter een algemeene uitdrukking is voor „de omstandigheid, zaak” moet het door *res* weergegeven worden, b.v. *het staat zoo, res ita se habet*; *het is zoover gekomen*, dat enz., *res eo adducta est*, ut etc. — **B.** onvertaald blijft „hij, zij, het” ook wanneer het als *n o m.* of *c a s. o b l.* in een part. c. aan het begin v. e. zin opgesloten ligt, b.v. *de Atheners zonden naar Delphi*, om het orakel te vragen, wat zij doen moesten. *H u n* antwoorde *de Pythia* op *hun* vraag enz., *Athenienses miserunt Delphos consultum, quidnam facerent. Deliberantibus Pythia respondit etc.* — **C.** *hij, zij zelf*, wanneer er nadruk op gelegd wordt tegenover het minder gewichtige, ipse.

hiijen, anhelare; anhelitum ducere; het *h.*, anhelitus; (als ziekte = kortademigheid) anhelationes (pl.); *fig.*, naar iets *h.*, anhelare alqd; *z. verder smachten.*

hijichen, het anker *h.*, ancoram moliri; *de zeilen h.*, vela pandere, vela dare ventis; *vgl. optrekken.*

hik, singultus; den *h. hebben*, singultire.

hinde, cerva.

hinder, z. hindernis.

hinderen, z. belemmeren, hinderlijk (zijn); overdr. iets hindert mij, alqd me punit; moleste fero alqd (of m. quod of *a c c c i n f.*); het *h.*, belemmeren, vertragen, impedire; retardatio; door verba.

hinderlaag, insidiae (zoowel de plaats als de menschen); lieden in *h. leggen*, homines in insidiis locare of collocare, ponere, (op verschillende plaatsen) disponere; een *h. leggen*, insidias collocare, instruere; iemand *h. leggen*, alci parare, comparare, struere insidias; *z. ook belagen*; iemand in een *h. lokken*, insidiis alqm circumvenire; uit een *h. te voorschijn komen*, consurgere ex insidiis.

hinderlijk, molestus; qui impedimento est; qui impedit, obstat; *h. zijn*, impedire; (voor) iemand of iets *h. zijn*, impedimento esse alci, alci rei; obesse, obstatre, officere atque obstatre alci rei; *z. belemmeren.*

hindernis, impedimentum; mora (uitstel, vertraging); difficultas (moeilijkheid); iemand *h.* in den weg leggen, *z. belemmeren*; vrtj van *hh.*, expeditus (via); vol *hh.*, impeditissimus (quid horum non impeditissimum ?).

hinderpaal, z. hindernis.

hinken, 1. eig., claudicare; claudum esse; het *h.*, claudicatio. — **2. fig.**, claudicare; ook claudere.

hinniken, hinnie; bij iets *h.*, ad alqd a hinnie; het *h.*, hinnitus.

historie enz., *z. geschiedenis* enz.

historisch, 1. = de geschiedenis betreffende, historicus (genus, sermo); vaker door den *g e n e t.* historiae, rerum, rerum gestarum, b.v. *h. studiën*, studia historiae; *vlijtig h. voorbeelden verzamelen*, studiosae antiqua persequi; *zich aan het h. verhaal*

houden, famā re, am stare; *h. waarheid*, *trouw*, fides historiae, rerum (*niet* fides historica; *iets* met *h. getrouwheid* verhalen, narrare alqd ad fidem historiae; *h. overlevring*, rerum gestarum memoria; *onvervalsche h. gedenkstukken*, incorrupta rerum gestarum monumenta; *h. sporen*, in het verband alleen vestigia (tegenover conjectura), Cic.—2. = door de geschiedenis bevestigd, fide historiae comprobatus; *in 't alg. verus, certus. h. personen*, homines, quorum res historiae fide comprobantur; homines veteres; *h. tijd of tijden*, tempora, quae historia complectitur; aetas, quam historiae memoriae complectimur; *om v. d. mythischen tijd tot den historischen over te gaan*, ut a fabulis ad facia veniamus; *a d v.*, historie; *ad fidem historiae*; vere; *h. overleveren*, monumentis annalium mandare, memoriae proferre, ook alleen proferre alqd.

hitte, 1. eig., aestus, fervor, ardor; zwakker, calor (warmte). — 2. oneg., = hevigheid, onstuimigheid, vuur, ardor, aestus, fervor, impetus; *de h. v. h. gevecht*, v. d. strijd, impetus pugnae, ardor certaminis of armorum; *in de h. enz.*, ardesciente pugna; *in media dimicatione (midden in den strijd)*; *in de eerste h. v. h. gevecht*, primo pugnae impetu.

hobbeltig, salebrosus, confragosus; asper (ruw); *h. plaatsen*, salebrae; confragosus (n. p. l.).

hobbeligheid, asperitas.

hoe, 1. als vragende partikel (in directe en indirecte vragen), qui (het meest in directe vragen met posse, minder dikw. in indirecte vragen); *quam (bij adit. en advv., b. v. quam bonus? quam bene?)*; quomodo, quemadmodum; *qua ratione; quo pacto; na verba als zien, weten, inzien, door ut (als h. = o p, welke wijze, b. v. videte, ut hoc scire correxerit), door den a c c. c. i n f. (als h. = d a t); hoe? (om nadrukkelijk verwondering uit te drukken), quid? quid ais? maar h.? quid vero? h. derhalve? quid igitur of ergo? h. zoo? quid ita? cur? quid tandem? h. meent gij? quid dicis of ais? h. heet gij? z. **heeten**; *h. groot? quantum? h. lang? quam diu? quousque? h. dikwijls? quam saepe? quoties? h. weinigen? quam pauci? ook quotus quisque? h. weinig? (subst.) quantum? (adj.) quantulus? (a d v.) quam non multum; quam nihil; h. weinig Hannibal hen helpen kon, quam haud multum in Hannibale praesidi esset (Liv.); h. weinig waard, quam nihil; h. veel? quantum? (= h. duur?) quanti? h. velen? quot? quam multi? de h. veelste? quotus? — 2. in uitroepingen, b. v. h. schoon zijt gij! quam pulcher es! h. of. zeer wenschte ik! quam of quantopere vellem! h. weinig vertrouwen hebt gij! quam nihil fiduciae habes! door ut (b. v. ut ille tum demissus erat!); h. blind ben ik, dat enz.! me caecum, qui etc.; h. bedrieglijk is de hoop der menschen! o fallacem hominum spem! o, h. gelukkig is het land, dat enz.! o terram illam beatam, quae etc. — 3. als onbep. relatief a d v., h. groot, klein, weinig ook, quantumcumque; quantumcumque; h. het hier ook mee moge zijn, utcumque res est of erit; h. het ook gaan moge, utcumque res ceciderit of cesserit;**

h. zeer ook, h. ook, quamvis, quantumvis; h. weinig ook, quamvis non of nihil, nemo, nullus. — 4. bij comparati, h. . . des te, quo . . . eo; quanto . . . tanto; in algemeene zinnen door ut . . . ita m. quisque en s u p., b. v. h. beter iem is, des te moeilijker houdt hij anderen voor slecht, ut quisque est optimus, ita difficillime esse alios improbos suspicatur; ook verkort, b. v. optimum quidque est rarissimum; h. eer h. liever, primo quoque tempore; quam primum; quam maturime (Tac.).

hoed, pileus; petasus (reishoed met breed rand); *den h. afnemen*, caput aperire; *- niet afnemen*, capite aperto esse; *met den h. op het hoofd*, pileatus.

hoedanig, qualis; *h. ook, qualicumque. hoedanigheid*, natura, indoles, ingenium; *z. verder eigenschap*, 2; *slechts als filosof*, term qualitas; *de h. van iets kennen, leeren kennen*, quale sit alqd, videre, intellegere; *goede h.*, bonitas; *slechte h.*, pravitas; *voortreffelijke h.*, excellentia, praestantia; *eigenaardige h.*, proprietas (alcs rei).

hoede, tutela (bescherming); custodia (bewaking); *onder iemds h. staan*, esse in alos tutela ac fide; *custodiri* ab alqo; *onder zijn h. nemen*, tutelae suae esse velle; *op zijn h. zijn*, cavere; *animum attendere ad cavendum; beide partijen waren meer op hun h.*, intentiores utrimque custodiam.

hoeden, 1. trans., servare; custodire, tueri; = weiden, pascere (boves); *het h.*, custodia; *door verba. — 2. refl., zich h.*, cavere (*niet cavere sibi in dezen zin*); *zich voor iemds of iets h.*, cavere alqm, alqd, ab alqo, ab re; *hoed u te enz.*, cave m. con. (zelden m. i n f.).

hoeder, -ster, custos.

hoedje, pileolus.

hoel, ungula.

hoegenaamd, prorsus, omnino.

hoegroothed, z. **quantiteit**.

hoek, angulus; *oneig* = afgelegen, eenzame plaats, angulus (in ullo angulo Italiae); recessus; latebra, latibulum (sluiphoek); *in alle hh.*, in omnibus locis; ubique; *uit alle hh. en gaten*, undique; = vischhoek, z. **angel**, **haak**; = **kaap**, z. **a**.

hoekig, angulatus; angulosus (vol hoeken); *fig.*, asper, durus.

hoeklang, z. **hoe**, 1.

hoen enz., z. **kip** enz.

hoepel, als speelhoed, trochus; = band, circulus.

hoest, tussis; *kwade, hardnekkige h.*, tusses (p. l.); *vgl. hardnekkig.*

hoestbui, tussicula.

hoesten, tussire.

hoeve, z. **landgoed**, **boerderij**.

hoeveel, quantum (ook c. g. e. n., b. v. loci, temporis, frumenti); *h. = hoe groot, quantus; h. maal*, quam saepe, quoties; *h. groter, quanto maior; voor h. = hoe duur, quanti; h. beloopt het? quantum est? hoevele, quot, quam multi; h. ook, quantumcumque; quantumcumque (= hoe groot ook); hoevele ook, quotcumque; h. telkens (bij een inderling), quotiens; h. maal ook, quotiescumque; vgl. **hoe**.*

hoeveelheid, z. **quantiteit**.

hoeveelste, de h. ? quotus ?

hoeven, z. behoeven.

hoevenaar, villicus.

hoever, -re, quam longe (*h. verwijderd*) ; quod, quousque, quatenus (*in welken graad*) ; *h. het met de zaak gekomen is, ziet gij, quem in locum res deducta sit, vides ; in alle dingen heeft men op het h. te letten ; in omnibus rebus videndum est quatenus ; in h. ; quatenus, quomodo.*

hoewel, z. ofschoon.

hoezeer, -zoo, z. hoe, 2 en 1.

1. hof, = tuin, z. a. ; = binnenhof, -plaats (*v. e. huis*), cavaedium ; area domus ; *de deur, die er toegang toe verleent, ianua interior ; area (open plaats in 't alg.) ; voor huis en h. strijden, z. voor huis en haard str. ; huis en h. verlaten, domum et propinquos relinquere ; sedes suas relinquere ; sedem suam mutare ; de suis bonis omnibus decedere ; iemand uit huis en h. verdrijven, sedibus of bonis evertere, e possessionibus exturbare aliquem.*

2. hof, v. e. vorst, aula, regia (de woning) ; = de vorst met zijn naaste omgeving, domus regis of principis (de vorstelijke, keizerlijke, koninklijke familie) ; regia ; aulici of purpurati (de hovelingen) ; aan het h. heer en meester spelen, aula potiri (Tac.) ; iemand het h. maken = hulde bewijzen, colere, observare et colere aliquem ; in ongunstigen zin, vendicare se, inservire alicui.

hofambt, munus aulicum.

hofbeambte, purpuratus ; muneri aulico praefectus.

hofdienst, z. hofambt.

hofelijk, z. beleefd, voorkomend.

hofelijkheid, z. beleefd-, voorkomendheid.

hofgebruik, mos of consuetudo aulicorum ; consuetudo regia.

hofgunst, favor aulae ; regis of principis amicitia.

hofhouding, aula regia ; alles, wat tot de h. behoort, instrumentum regium ; de vroegere h. wordt behouden, pristinae regiae species manet.

hofintrigue, aulicorum clandestinum consilium.

hofmeester, promus.

hofnar, scurra aulicus ; in den p l., ook oblectamenta regia.

hofpartij, regii (p l.).

hofstaat, z. hofhouding.

hofstaatsie, apparatus aulicus of regius (vorstelijke pracht).

hofstad, sedes principis.

hofstede, z. boerderij.

hofstoet, aulici ; aula regia ; purpurati.

hok, cavea.

hokken, thuis h., domi desidem sedere ;

= stokken, z. a.

1. hol (a d i.), 1. cavus ; concavus ; exesus (uitgevreten, door wormen enz.) ; iets h. maken, cavare, excavare aliquid ; h. spiegel, speculum concavum ; h. weg, via cava ; fauces (p l. ; pas) ; angustiae viarum (nauwe weg in 't alg.) ; h. zee, z. onstuimig ; de zee staat h., fluctibus exasperatur mare ; in het h. van den nacht, intempesta of concubia nocte.

= 2. v. d. toon, stem, fuscus, raucus. — 3. = zanddig, zonder inhoud, inanitas ; cassus.

2. hol (s u b s t.), in 't alg., cavum ; in

de aarde, caverna, specus, spelunca ; antrum (grot) ; lustrum (v. wilde dieren, dicht).

3. hol (s u b s t.), op h. gaan, slaan (r. paarden), velut effrenatum incerto cursu ferri ; het paard gaat met iemand op h., impotentem regendi equus invitum aliquem effert ; het schichtig geworden paard enz., aliquis pavente equo auferitur.

hola, eho, ehodum.

holader, vena cava.

hollen, z. rennen ; aan het h. gaan, slaan,

z. 3. hol.

holligheid, z. 2. hol.

holoogig, luminibus cavis (dicht).

holrond, concavus.

holte, z. 2. hol.

hommel, fucus.

hond, canis ; honde(n) - in samenst. gewl. door caninus of den genet. canis, canum.

honderd, centum ; h. procent, alterum tantum ; ettelijke h., sescenti ; telkens h., bij hh., centeni ; om de h. jaar plaats hebbende, saecularis ; = honderdtal, z. a.

honderdarmig, centum manibus ; dicht, centimanus.

honderdduizend, centum milia ; h. maal, centies milies.

honderdduizendste, centies millesimus.

honderderlei, oneig., sescenti.

honderdhandig, z. honderdarmig.

honderdhooftig, centum capitibus ; dicht., centiceps.

honderdjarig, centum annorum ; centum annos natus.

honderdmaal, centies ; oneig. = zeer dikwijls, sescenties, milies ; h. herhaald, plaats hebbende, centies (of = zeer dikwijls, sescenties, milies) repetitus.

honderdmannen, centumviri.

honderdoogtig, centum of centenis oculis.

honderdste, centesimus ; voor de h. maal, centesimum.

honderdtal, centum of centeni (bij tellingen) ; centuria (als afdeeling) ; numerus centenarius (als getal).

honderdtongig, centum linguis.

honderdvoetig, centum pedibus.

honderdvoudig, centuplex ; centuplicatus (met honderd vermenigvuldigd) ; de aarde draagt h., cum centesima fruge agricolis fenus reddit terra (Plin.).

hondje, canicula ; catulus, catellus.

hondsbeet, morsus canis of (v. e. dollen hond) canis rabidi of rabiosi.

hondsch, caninus (ook fig.) ; a d v., canum more ; z. verder onbeschaamd.

hondschheid, z. onbeschaamdheid.

hondsdagen, dies caniculares.

hondsster, canicula ; Sirius.

honger, fames ; esuritus (het hongeren) ; inedia (het niet eten) ; fig., z. dorst, 2 ; h. hebben, esurire ; h. kijden, fame laborare, premi, urgeri ; den h. stillen, z. stillen ; vgl. kok.

hongerdood, den h. sterven, iemand den h. laten sterven, z. verhongeren ; den h. boven de schande stellen, inedia mortem ignominiae praeferre ; hij vreesde den h., timuit, ne fame periret of necaretur.

hongeren, 1. eig., esurire ; fame labo-

rare of premi; = *dieet houden*, abstinere cibo; *het h.*, fames, esuritus. — **2. overdr.**, = *zeer begeerig naar iets zijn*, *z. dorsten*. **hongerig**, esuriens; ieiunus (*nog nuchter*); fame laborans; cibi avidus; *h. zijn*, esurire; = *door honger uitgeput, vermagerd*, fame enectus of maceratus.

hongerkuur, inedia; ieiunium (*het vasten als kuur*); een *h. aanwenden*, fame uti.

hongersnood, fames; *h. lijden*, inopia et fame premi.

honing, mel; *het h. maken (der bijen)*, mellificium; *met h. aangemaakt, vermengd*, mellitus; *oneig.*, *h. vloeit van zijn tong (als hij spreekt)*, loquuntur illi mella profuunt; *uit zijn mond vloeide de rede, zoeter dan h.*, ex eius ore melle dulcius fluebat oratio.

honingraat, favius.

honingzoet, mellitus; melle dulcor.

honneurs, officia (*diensten, beleefdheden*); *de hh. waarnemen*, hospitius vice fungi.

honorarium, merces, pretium; honos, qui habetur alci of alleen honos; thonorarium; *tegen h. onderwijst geven*, mercede docere; *h. geven*, pretium operae solvere, honorem habere alci.

honoreeren, *b.v. ik zal zijn assignatie h.*, curabo cui iussit mitti; = honorarium geven, *z. honorarium*.

hoofd, **I**, eig., caput; *met twee hh.*, biceps; *met drie hh.*, triceps; *iemd het h. afslaan*, voor de voeten leggen, *z. afslaan*; *van het h. tot de voeten* = geheel en al, ab imis unguibus usque ad verticem summum; a vestigio ad verticem; a vertice, ut alunt, ad extremum unguem; = *havenhoofd*, *z. havendam*. — **II**, *oneig.*, **A.** = *het leven*, caput; *met zijn h. boeten*, capite luere; *het gaat om iemds h.*, caput ales agitur; *er het h. bij inschieten*, vitā privari; *mijn h. staat op het spel*, in discrimine est vita corpuse meum; *op iemds h. is een prijs gesteld*, praemium propositum est ei, qui alqm interfecerit. — **B.** = *geest, verstand*, ingenium; *een goed h.*, ingenium docile; ingenii docilitas; *een zwak h.*, *z. zwakhoofd*; *het h. inspannen*, ingenii of mentis vires intendere; *niet goed bij het h. zijn*, *z. verstand*; = *geheugen, gedachte, voorstelling*, *b.v. iets in zijn h. hebben*, alqd memoria tenere; *uit het h.*, *z. buiten*, **I**, op het eind; *iemd iets uit het h. brengen*, adducere alqm in oblivionem ales rei; *zich iets uit het h. zetten*, cogitationem de re abicere, non amplius cogitare de re; *hoe komt u zoo iets in het h.?* qui tibi istud in mentem venit? *het h. loopt mij om*, multa me sollicitant of sollicitum habent; *perturbatus sum*; = *bezinning*, *b.v. ik ben mijn h. kwijt*, animo sum conturbato et incerto; *het h. verliezen*, a mente deseri; animo deficere, perturbari; (*van schrik en verwarring*) tumultuantem de gradu delci, ut dicitur (Cic.); *het h. geheel verliezen*, omnia deficient alqm; *zonder zijn h. te verliezen*, non turbulente; = *wil, neiging*, *zin*, *b.v. zich iets in het h. zetten*, *zich in het h. zetten*, om enz., ad voluntatem ales rei faciendae incumbere; inducere in animum c. i n f. of m. ut; (*als idee*) sibi fingere alqd; *zijn (eigen) h. volgen*, suo iudicio of suis consiliis uti, sibi of animo suo morem gerere. — **C.** = *mensch, persoon*: zooveel hh.,

zooveel zinnen, quot homines, tot sententiae; *per h.*, in capita of in singulos; *h. voor h.*, vritim; *een gekroond h.*, princeps, rex; *imperator (keizer)*. — **D.** = *de voornaamste persoon bij iets*, caput, princeps, dux, auctor ales rei; *de hh. der stad*, van den staat, capita rerum; principes civitatis; *de hh. der samenzeving*, capita coniurationis. — **E.** in 't bijz., *iemd boven het h. hangen*, impendere, imminere alci; *aan het h. van iets staan*, praeesse alci rei; - *van iets stellen*, praeficere alci rei; *iemd de hand boven het h. houden*, *z. begunstigen, beschermen*; *iemd het h. bieden*, *z. bieden*; *de hh. bij elkander steken*, *z. samenzwerven*; *iemd boven of over het h. groeien*, *z. groeien*; *iemd voor het h. stooten*, offendere alqm, ales animum; *naar het h. stijgen*, *z. stijgen*, **1**; *uit dien hoofde*, uit *h. van*, *z. wegens*.

hoofdaangelegenheid, res summa; caput rerum.

hoofdaanklacht, *z. hoofdbeschuldiging*.

hoofdaanklager, *z. hoofdbeschuldiger*.

hoofdaanlegger, consilii auctor of princeps; caput, princeps of architectus (coniurationis, sceleris); *hij is de h. der onlusten onder de Grieken*, caput est Graecorum concitantorum.

hoofdaanval, *den h. op een plaats (op iemd) richten*, alqm locum (alqm) praecipue of maxime petere.

hoofdaanvoerder, *z. hoofd*, **II**, **D**, opperbevelhebber.

hoofdaandeeling, *z. hoofddeel*.

hoofdaltaar, ara maxima.

hoofdarbeid, *z. hoofdwerk*.

hoofdartikel, *z. hoofdpunt*.

hoofdband, fascia (*band in 't alg.*; *gew.* p l u r.); redimiculum (*alg.*); vitta (*vooral v. priesters*); infula (*v. priesters en smeeelingen*); diadema (*v. priesters*).

hoofdbedekking, tegumentum capitis; (*als teeken eener waardigheid*) insigne capitis.

hoofdbedoeling, *z. hoofd doel*.

hoofdbeginsel, summum decretum of principium; causa primaria; *het h. der kunst is de schoonheid*, pulchritudo in arte dominatur.

hoofdbegrip, caput; *iets tot een h. terugbrengen*, onder een h. brengen, alqd ad caput referre.

hoofdbelang, summa (rei publicae).

hoofdbeschuldiger, = *voornaamste beschuldiger*, qui suo nomine accusat; accusator; firmamentum ac robor totius accusationis.

hoofdbeschuldiging, caput causae; *vgl. hoofdbezwaar*.

hoofdbestanddeel, id quo res maxime continetur.

hoofdbestemming, *b.v. het is onze, of des menschen h., dat enz.*, hac praecipue lege nati sumus, ut etc.

hoofdbestuur, *z. hoofdleiding*.

hoofdbestuurder, *z. hoofd*, **II**, **D**, hoofdleider.

hoofdbeteekenis, significatio principalis, of (= *de meest gewone*) frequentissima **hoofdbevelhebber**, *z. opperbevelhebber*.

hoofdbewerker, dux et auctor; *vgl. hoofd*, **II**, **D** **hoofdaanlegger**.

hoofdbewijs, maximum of gravissimum, firmissimum argumentum; firmitas; arx (b.v. arcem Stoicorum defendis).

hoofdbezigheid, opera princeps et prope omnis; *dit is zijn h.*, in hac res summum studium ponit.

hoofdbezwaar, maximum onus; de quo alqs maxime queritur (*voornaamste punt van iemds klacht*); gravissima querela (*gewichtigste klacht*); difficultas maxima.

hoofdbolwerk, arx (ook *vg.*).

hoofdbreken, *h. kosten*, ingenii of mentis vires intendere; *iemd enz.*, negotium facessere alicui; *het heeft mij veel h. gekost*, in eo diu laboravi of desudavi.

hoofdbrekend, acutus, b.v. studia.

hoofdbron, eig. en oenig, fons uberri-mus; fons ipse (*de eigenlijke bron*); *oenig. hij is hier de h.*, is hac in re gravissimus auctor est.

hoofddeel, = *voornaamste deel*, caput of summa alcs rei; pars maxima of gravissima; = *hoofdstuk*, caput.

hoofdeksel, z. **hoofdbedekking**, **hoed**.

hoofdenbeeld, z. **hoofdedachte**.

hoofdeugd, virtus summa.

hoofdeur, ianua maxima.

hoofdfoel, consilium gravissimum; caput; finis; *iets tot zijn h. maken*, ad alqd omnia referre of revocare; *zijn h. is om of te enz.*, id agit of molitur, ut etc.; *dit is zijn h.*, id potissimum spectat of sequitur; *vgl. hoofdtaak*.

hoofddrijfveer, praecipua causa of ratio; quod maxime impellit of movet ut alqd faciamus.

hoofdwaling, maximus of gravissimus error.

hoofdeigenschap, quod est maxime proprium alcs of alcs rei.

hoofdelijk, *h. omslag*, z. **hoofdgeld**; *a d v.*, = *per hoofd*, z. **hoofd**, II, C.

hoofdeloos, capite carens, sine capite.

hoofdloot, z. **hoofdbrek**.

hoofdgebeurtenis, res summa; res maxime memorabilis of quae magni, maximi momenti est.

hoofdgebrek, vitium maximum of gravissimum; *dat is zijn h.*, in hoc maxime peccat.

hoofdedachte, sententia prima of gravissima; omnis sententia (*de geheele zin eener plaats*); summa; *de hh. eener verhandeling*, disputationis sententiae.

hoofdgeld, tributum in (singula) capita impositum; tributum; *een algemeen h. invoeren*, in singula capita tributum imponere; *het opleggen v. e. h.*, exactio capitum.

hoofdgerucht, caput cnae.

hoofdgetal, numerus perfectus.

hoofdgetuige, testis gravissimus.

hoofdgodheid, deus, qui praeter ceteros colitur.

hoofdgrond, causa prima; fons; = **hoofdbewijs**, z. a.

hoofdhaar, z. **haar**.

hoofdhandeling, in een tooneelstuk, argumentum fabulae; ook actio praecipua; id, ad quod of quo omnia referuntur.

hoofdig, z. **stijfhoofdig**, **eigenzinnig**.

hoofdigheid, z. **stijfhoofdig**, **eigenzinnigheid**.

hoofdingang, maxima ianua.

hoofdinhoud, summa; caput (*litterarum*).

hoofdkunst, ars principalis; ars summa; artificium singulare; = *de kunst, waarin iemdt het meest uitmunt*, id quo alqs maxime excellit.

hoofdkussen, z. **kussen**.

hoofdkwaal, malorum maximum; causa malorum omnium.

hoofdkwartier, praetorium (*heldheers-tent*); principia (*n. p. l.*, *deel der legerplaats, waar die stond*).

hoofdleer, caput doctrinae.

hoofdleger, maior pars exercitus.

hoofdleider, dux et princeps.

hoofdleiding, summa rerum; *de h. hebben*, summae rerum praeesse; - *krijgen*, - praeesse incipere; *onder iemds h.*, alqd duce et moderatore.

hoofdletter, littera grandis.

hoofdliden, centuriones; ordinum ductores.

hoofdmacht, z. **hoofdleger**.

hoofdmaal, -maaltijd, cena.

hoofdman, princeps; = *aanvoerder*, dux, princeps; regulus (*v. e. volksslam*); *h. eener compagnie soldaten*, centurio.

hoofdmenschap, centuriatus.

hoofdmiddel, medicamentum of remedium praecipuum (*als geneesmiddel of in 't alg. voortreffelijk middel tegen iets*); een *h. ter veruering v. d. volksgunst is milddadigheid*, nulla re magis conciliantur animi vulgi quam liberalitate.

hoofdmisdaad, scelus gravissimum of atrocissimum; = **halsmisdaad**, z. a.

hoofdomstandigheid, z. **hoofdpunt**, **hoofdzaak**.

hoofdonderscheid, z. **hoofdverschil**.

hoofdonderwerp, caput; *dat is het h. mijner rede*, id in hac oratione mihi propositum est; *vgl. hoofdhandeling*, -punt.

hoofdoneugd, vitium maximum of gravissimum.

hoofdooiwerk, z. **hoofdfoel**.

hoofdoorzaak, causa omnium prima.

hoofdpeluw, z. **kussen**.

hoofdpersoon, caput, princeps, auctor; *h. in een tooneelstuk*, actor primarius partium; *de h. zijn*, primas partes agere (*ook in 't alg.*; *bij iets*, in alga re); *hij was daarbij de h.*, dux, auctor, actor illarum rerum fuit; ook praeesse alicui rei.

hoofdpijn, dolor capitis; *ik heb h.*, capitis dolorem of dolores habeo, caput mihi dolet; *h. veroorzaken*, capitis dolorem facere, inferre.

hoofdplaats, locus of regio princeps; een *h. voor den handel*, urbs emporio florentissima; = **hoofdstad**, z. a.

hoofdplan, consilium summum; *vgl. hoofdfoel*.

hoofdplicht, summum officium.

hoofdpoort, porta maxima; (*v. d. Rom. legerplaats*) porta decumana.

hoofdprincipe, z. **hoofdbeginsel**.

hoofdpunt, caput (alcs rei); summa (alcs rei); quod maxime rem continet; maxima pars (*gewichtigste deel*); *het h. van of bij iets zijn*, alqam rem continere; *iets in h. angeven*, summam alqd exponere; summae res tantummodo attingere; capi-

tulatim dicere alqd; *vgl.* **hoofdonderwerp**.

hoofdregel, lex prima.

hoofdrivier, flumen maximum; (*tegenover de zijtakken*) flumen ipsum.

hoofdrol, partes primae; *de h. spelen*, primas partes agere (*eig. en fig.*); primas tenere (*fig.*).

hoofdschedel, z. **schedel**.

hoofdschotel, caput cenae.

hoofdschuldige, caput sceleris; principes atque architectus sceleris; homo in primis sceleratissimus of flagitiosissimus.

hoofdgewijze, = *per hoofd*, hoofd voor hoofd, z. **hoofd**, II, C.

hoofdsieraad, ornamentum capitis; (*als teeken eener waardigheid*) insigne capitis; v. paarden, frontalia (*n. pl.*); = *voornaamste sieraad*, ornamentum praecipuum.

hoofdsluier, z. **sluier**.

hoofdsom, summa omnium; ook *summa alleen*; = **kapitaal**, z. a.

hoofdstad, caput (totius Graeciae, orbis terrarum); caput regni of imperii; urbs nobilissima, ook *alleen* urbs.

hoofdstelling, caput (Epicuri); sententia prima; *hh.*, ook sententiae.

hoofdsteen, -steunpunt, = *voornaamste s.*, firmamentum; *arx*.

hoofdstraat, vicus maximus.

hoofdstroom, z. **hoofdrivier**.

hoofdstudie, summum studium; *zijn h. van iets maken*, in alga re summum studium of prope omnem operam ac curam ponere; habitare in alga re; in una re quasi tabernaculum vitae suae collocare.

hoofdstuk, caput; *vgl.* **hoofddeel**.

hoofdtak, b.v. *als zijn h. beschouwen*, id agere (*dat*, *ut* etc.); praecipue alqd sequi, spectare; *de h. v. d. redenaar is*, dat hij enz., caput oratoris est, *ut* etc.

hoofdtol, -toisel, z. **hoofdsieraad**.

hoofdtooneel, v. d. oorlog, caput atque arx totius belli.

hoofdtreffen, universa pugna of dimicatio; *vgl.* **beslissend**; *in een h. werd alles op het spel gezet*, universo periculo summa rerum committatur (*Liv.*); ook insignis pugna (*tegenover parva proelia*).

hoofdtrek, een h. in zijn karakter is bescheidenheid, maxime propria ingenii eius est modestia; inter ceteras eius virtutes maxime elucet modestia; nihil magis in animo eius insitum est quam modestia; z. **hoofdpunt**.

hoofdvlak, z. **hoofdbezigheid**, -studie. **hoofdvereischte**, caput; res maxime necessaria; res summa; id quod maxime desideratur (*waaraan het dringendst behoefte gevoeld wordt*).

hoofdverschil, discrimen maximum; *het h. tusschen hen is*, dat enz., hoc maxime inter eos interest, quod etc.

hoofdvertegenwoordiger, caput; een h. der democratische richting, homo florens of florentissimus in populari ratione; ook *columen*.

hoofdverwilt, vituperatio maxima.

hoofdvesting, locus munitissimus; opidum munitissimum.

hoofdvijand, hostis of inimicus acerrimus, infestissimus; hostis capitalis (*een zeer gevaarlijk vijand*).

hoofdvoorrecht, summa res; *wat een h. is* (*parenth.*), quod maximum est.

hoofdvoorwaarde, prima condicio of lex.

hoofd vraag, summa quaestio; *dit is de h.*, hoc maxime quaeritur; *in hoc causa vertitur*.

hoofdwaarheid, z. **grondwaarheid**.

hoofdweg, via militaris (*heerbaan*); via celeberrima.

hoofdwerk, magnum opus et arduum of praecipuum; opus praestantissimum of praecipuum; caput; res magna of maxima (*hoofdzaak*); *dit is mijn h.*, id maxime ago; hoc est praestantissimum meorum operum (*mijn voortreffelijkste werk*); *vgl.* **hoofdbezigheid**, -studie; = *werk dat met het hoofd verricht wordt*, negotium, quod ingenio exercetur.

hoofdwet, z. **grondwet**.

hoofdwetenschap, disciplina of doctrina praecipua.

hoofdwonde, vulnus capitis; een h. oploopen, vulnus in capite accipere.

hoofdwrong, nodus; = **hoofdband**, z. a.

hoofdzaak, res gravissima; caput of summa rei; id quod rem causamque maxime continet; primum ac potissimum; *wat de of een h. is*, id quod maximum of gravissimum est; quod potissimum est; *iets tot h. maken*, omne studium ad alqd conferre, in alga re ponere; *de h. is*, dat enz., totum in eo est, *ut* etc.; *in h.*, summatus; z. **hoofdpunt**.

hoofdzakelijk, praecipuus; potissimus (*in klass. proza meestal slechts in het n. s i n g.*); summus; magnus, maximus; a d v., praecipue, potissimum, imprimis, maxime.

hoofdzetel, sedes (regni, luxuriae); domicilium (regni et gloriae, v. Rome); caput, arx (caput imperii atque arx rerum).

hoofdzorg, cura maxima; *dat is mijn h.*, hoc mihi praecipue of imprimis of maxime curae est.

hoofdzwarigheid, difficultas maxima of summa; *wat een h. is*, quod difficillimum in primis est.

hoofsch, aulicus; a d v., aulicorum more; z. *verder beleefd*.

hoofschheid, z. **beleefdheid**.

hoog, I. *eig.*, altus (*in 't alg.*); celsus (*zonder dat een vergelijking plaats vindt*); excelsus (*uitstekend boven andere voorwerpen*); arduus (*steil*); editus (*h. gelegen, v. plaatsen*); erectus (*h. oppgericht*); sublimis (*boven de aarde verheven, omhoog, opgeheven*); procerus (*h. gegroeid, slank*); acutus (*h. van toon; a d v., acute*); h. liggende, in loco edito of superiore situm esse; tot zoo h., in eam altitudinem; drie voet h., tres pedes altus of trium pedum altitudinem; h. water, aquae magnae, ingentes; *de h. zee*, z. **zee**; h. vallen, ex alto decidere; h. in de lucht zich verheffen, vliegen, sublime ferri; sublimem abire (*v. levende wezens*); sublime se levare (*v. vogels*). — II. *oneig.* A. om den graad aan te wijzen, een h. graad, z. **graad**; een h. prijs, pretium magnum; *hooger in prijs worden*, carius fieri; *voor een hoogen prijs kopen*, magno emere; z. *verder duur*; *hoogachten enz.*, z. **achten**; *iets even h. stellen*, pari atque eadem in laude ponere alqd;

op zijn hoogst, z. **hoogstens**; h. leeftijd, ouderdom, z. **leeftijd**, ouderdom, 2; de h. oudheid, magna antiquitas; het is h. tijd, tempus urget; - dat *gij komt*, expectatus venis; op een h. toon spreken, superbe of imperiose loqui; een h. dunk, z. **dunk**; h. geboorte, genus illustre; h. rang, locus splendidus of amplius; de hoogste eerambten, amplissimi honores; de hoogste overheid, summus magistratus; de Allerhoogste = God, deus optimus maximus; een hooger wezen, z. 1. **wezen**, 2; h. en lagen, summi et (atque) infimi; bij h. en laag bemind zijn, summis infimis iucundum esse; - zweren, z. **zweren**; h. geplaatst, z. **hooggeplaatst**; hooger geplaatst, maior, superior (legenover minor, inferior); h. eer, magnus honor; een h. rang, positie, magnitudo fortunae; amplitudo; hooger op willen, alte spectare, altiores spiritus gerere; alta quærere, maiora moliri; ad altiora tendere of niti; maiores res appetere; h. klimmen (op de maatschappelijke ladder), een h. positie ververven, magnos honores consequi; ad altiorum dignitatis gradum pervenire; magnas opes colligere (het tot een h. graad van vervoort brengen); h. belasting, tributum grave; h. school z. **universiteit**. — **B.** = verheven, altus, magnificus, excelsus; h. aspiraties, alta mens, animus magnus, excelsus, elatus; animi magnitudo; **hoogere stijl**, z. **stijl**; dat is mij te h., id mente mea assequi of capere non possum.

hoogaanzienlijk, amplissimus.

hoogachtbaar, maxime colendus; valde observandus; (als titel) amplissimus.

hoogachten, -**achting** enz., z. **achten**, **achting** enz.

hoogadellijk, nobilissimus; nobilissima stirpe natus.

hoogaltaar, ara maxima.

hoogbedaagd, z. **hoogbejaard**.

hoogbegaafd, ornatissimus (alqa re); summo ingenio praeditus.

hoogbejaard, magnus et grandis natu; magno natu; pergrandis natu; exacta aetate, exactae aetatis; aetate gravis.

hoogberoemd, clarus atque illustris; magni nominis; magnae famae.

hoogdravend, tumidus; inflatus; (zachter) magnificus; h. spreekwijzen, phrasen, tragoediae; verborum magnificentia; h. woorden gebruiken, pompam adhibere in dicendo; tragoediis uti; a d v., magnifice; cum magnificentia of cum pompa verborum; vgl. 2. **overladen**.

hoogdravendheid, z. **hoogdravend**, **gezwellenheid**.

hoogeerwaard, -**waardig**, maxime of summe venerabilis; sanctissimus; (als titel) amplissimus.

hoogelijk, **hooglijk**, maximo of summo opere; vehementer; iets ergert of verdriet iem'd h. (in hooge mate), alqs aegerime fert alqd of m. a. c. c. i. n. f.; vgl. **bijzonder** (in het b. 2); 3. **zeer**.

hoogepriester, sacerdos maximus; pontifex maximus.

hoogepriesterlijk, door den genet. sacerdotis of pontificis maximi.

hoogerhand, van h., edicto; publice.

hoogeschool, z. **universiteit**.

hooggaand, z. **overmatig**, **hevig**.

hooggeacht, z. **hooggeëerd**, **hoogachtbaar**.

hooggebergte, montes altissimi; iugum (bergrug, -kam, -keten).

hooggeboren, summo loco natus.

hooggeëerd, honoratissimus; honore florentissimus; amplissimus (homo); honestissimus.

hooggeplaatst, een h. man, vir princeps, magnus, potens; vir praestans in re publica; homo illustris, amplissimus.

hooggeprezen, z. **gevierd** (vieren, 2).

hooggeschat, z. **hooggeëerd**.

hooghartig, = fier, excelsus et altus; alto animo praeditus; = **trotsch**, z. a.

hooghartigheid, = fierheid, animus magnus et excelsus; animi magnitudo of altitudo; = **trots**, z. a.

hoogheid, z. **hoogte**; = verhevenheid, altitudo; excelsitas; elatio (animi); amplitudo (hoog aanzien, in quibus summa auctoritas este atque a.); dignitas (in- en uitwendige waarde van iem'd, iets); sanctitas (heiligheid); maiestas (verhevenheid en waardigheid v. d. senaat, v. d. staat).

hoogland, regio montana; montana (n. p l.).

hoogleeraar, -**sambt**, z. **professor**, -**aat**.

hoogloepend, z. **hooggaand**.

hoogmoed, inanis of vana superbia; ook superbia alleen; spiritus (p l.); animi (p l.); ferocia; vanitas (ijdelheid, ijdele aanstellerij); arrogantia (aanmatiging); insolentia (laadunkendheid, zelfverheffing); fastidium (verachting van minderen).

hoogmoedig, sublatus (hac victoriâ); ferox (responsum); superbus; vanus; ook magnificus; arrogans (aanmatigend); insolens (laadunkend); h. aard, gedrag, z. **hoogmoed**; h. zijn of worden, zich h. gedragen, superbum esse; magnos sibi spiritus sumere; superbire; superbia se efferre, insolenter se efferre, ook alleen efferri; extollere animos; iem'd h. maken, spiritus afferre alci; geld maakt h., divitiae animos faciunt; a d v., superbe, insolenter; feroiciter.

hoogmogend, potens of potentior of potentissimus; praepotens.

hoognoodig, maxime necessarius.

hoogrood, rutilus, rubicundus.

hoogschatten, alqd magni facere, alci rei multum tribuere; zeer -, buitengewoon -, alqd maximi facere; alci rei plurimum tribuere; alqd mirifice amplexari; z. **achten**.

hoogst, maxime, summe; dikw. is de enkele s u p. voldoende, b. v. h. gelukkig, beatissimus of perbeatus; op zijn h., z. **hoogstens**.

hoogstammig, procerus.

hoogstens, maxime; summum (quatuor aut s. quinque); cum (ubi) plurimum (hoog gerekend); h. dit, unum hoc, tantum (concedere).

hoogstrevend, maiora moliens, appetens; iem'ds h. geest, animus non mediocribis alcs; ook p l., animi.

hoogte, 1. altitudo; = slankheid, proceritas; = **toppunt**, **top**, z. a.; iets in de h. heffen, houden, efferre, tollere; erigere; tendere (manus); in de h., sursum; sublime (hoog in de lucht); het in de h. stijgende stof, elatus pulvis; fig., uit de h. spreken = op

een hoogen toon spreken, *z. hóóg, II, A; = volkomenheid, b.v. zich totzulken h. verheffen, dat enz.,* ad tantum perfectionem venire, ut etc.; *tot zekere h., est quatenus (amicitiæ venia dari possit); z. eenigermate;* op de *h. van iets zijn, z. begripjen, 2; 2. ervaren. — 2. = hooge plaats, locus editus of superior; collis, tumulus; tegen de steile h. oprukken, succedere in arduum.*

hoogtepunt, z. toppunt, top.

hoogverheven, celsissimus; v. gezindheid, excelsus et altus; = hooggeplaatst, z. a.

hoogverraad, jegens stad, vaderland, volk, perduellio; laesa maiestas of res publica; parricidium patriæ of publicum; beschuldiging van h., crimen maiestatis; h. plegen jegens het Rom. volk, maiestatem populi Romani minuere; z. jegenshet vaderland, patriæ parricidio obstringi of se obstringere; iem'd wegens h. aanklagen, z. aanklagen; plannen van h. tegen het vaderland, nefaria consilia opprimendæ patriæ suæ; h. plegen of daarop zinnen, ook contra rem publicam facere; zich door woorden aan h. schuldig maken, sermonem adversus maiestatem populi of regis, principis habere; die schuldig is aan h., pleger van h., civium of rei publicæ parricida; proditor; hostis (patriæ); iem'd schuldig verklaren aan h., iudicare alqm fecisse contra rem publicam.

hoogvlakte, regio in dorso montis porrecta.

hoogvliëgend, 1. eig., alte volans. — 2. on eig., een h. geest, ingenium alte assurgens; h. plannen hebben, ad altiora tendere of niti.

hoogzwanger, propinqua partui; gravida cui adest partus; daar zij h. was, cum esset gravida et iam appropinquare partui videretur.

hooi, fenum.

hooien, secare of cadere, succidere fenum.

hooimaand, mensis Quintilis (ten tijde der republiek); later mensis Iulius.

hoon, irrisio, ludificatio, ludibrium; z. verder beleediging, smaad.

hoonen, irridere, ludificari, ludibrio habere, eludere alqm; z. bespotten; met luide hoonende woorden, magna cum contumelia verborum; z. verder beleedigen, smaden.

hoonend, irridens; contumeliosus; h. taal, ludificatio; a d.v., per ludibrium; contumeliose; vgl. beleedigend.

hooner, irrisor; z. verder beleediger, smader.

hoongelach, cachinni irridentium.

1. hoop (= stapel), 1. v. bijeengebrachte zaken, acervus; strues (regelmatig opgestapeld); cumulus (hoog opgestapeld); congeries (onordelijk bij en over elkander geworden); strages (een h. op den grond geworpen voorwerpen); agger (een h. aarde, dam, wal enz.); de bagage op een h. werpen, sarcinas conferre, colligere, in medium conicere; overhoop enz., z. dooreen enz., verward; bij, in hh., z. hoopsgewijze. — 2. v. dieren, grex, agmen; v. menschen, multitudo, caterva, agmen, globus; manus (inz. bendesoldaten); turba (een onordelijke hoop); een hoop menschen, ook alquot;

zich in den dichten h. der vijanden storten, in hostes confertos irruere; midden in den h. der vijanden, in mediis hostibus; in 't bijz., de groote h., vulgus, vulgus hominum; multitudo; faex populi; een uit den grooten h., unus de, e multis; homo vulgaris; de vriendschap van den grooten h., amicitia vulgaris; te h. loopen, z. samenloopen.

2. hoop (= verwachting), spes (ook de persoon, op wien men zijn h. gesteld heeft, b.v. Cicero, spes reliqua nostra); opinio (vermoeden); expectatio (verwachting); h. op iets, spes, opinio alci rei; vol h., plenus spei; spe animoque impletus; vol van de beste h., plenus spei maximæ; iem'd terugkomst vol h. tegemoet zien, reditum alci spe expectare; vol h. op goden en menschen, plenus divinae humanaeque spei; een candidaat, die goede (vaste) h. heeft te slagen, candidatus firmus; in de h., dat, sperans; h. hebben, voeden, koesteren, leven in de h., z. hopen; er is h. op iets, in spe est alqd; ik heb goede, de beste h., dat enz., magna of maxima in spe sum, magna of maxima me spes tenet m. a. c. c. i. n. f.; aan zoo goede of groote h. gaf ik mijf over, in enz. leefde ik, dabam me tantæ spei; dwaze h. voeden, stulte sperare; ik heb of voed gegronde h., dat enz., recte sperare possum, fore ut etc. of m. a. c. c. i. n. f.; h. opvatten, krijgen, beginnen te krijgen, dat enz., in spem adduci, m. a. c. c. i. n. f. fut. of m. gen. v. e. sub st. en gerundiv.; spem nancisci of concipere (alci rei, op iets); in spem alci rei (of de alqa re) venire; goede h. hebben, opvatten met betr. tot iem'd, iets, bene sperare de alqo; fbonam spem de alqo capere of concipere; bonam spem habere de alqa re; zich met al te groote h. vleien, nimia spe inflatum esse; zich met ijdele h. vleien, incerta spe blandiri sibi, inani spe se consolari; - op iets, alci rei spes me destituit of frustratur; de h. verlevendigen, spem augere; weer h. op iets krijgen, opnieuw h. opvatten op iets, ad alci rei spem revirescere, se erigere; - op de overwinning, spes victoriae redintegratur alci; iem'd h. op iets inboezemen, geven, alci rei spem alci facere, incere, dare, afferre, offerre, ostendere, ostentare; alqm ad rei spem excitare; (opnieuw) ad novam spem excitare, incitare alqm; iem'd goede h. verschaffen, doen koesteren, in magnam spem adducere alqm; dat doet mijf de beste h. koesteren, wat dat aangat heb ik de beste h., id in optima spe pono; h. op iets of iem'd stellen, vestigen, spem ponere, collocare, reponere in alqa re, spem suam reponere in alqo; met betr. tot zijn positie groote h. stellen op iem'd, magnam spem dignitatis suæ collocare in alqo; zijn grootste h. op iem'd vestigen, maximam spem habere in alqo; al zijn h. op de genade v. d. overwinnaar vestigen, omnem spem salutis ad clementiam victoris conferre; de h. opgeven, z. opgeven; zich in zijn h. bedriegen, in zijn h. bedrogen worden, z. bedriegen; de h. benemen, z. benemen; ook praecidere (afsnijden, alci spem, sibi spem reditus, sibi reditum); de h. verliezen, spem perdere, spe deiici (alci rei), spe labi; desperare (alqd, de alqa re); een kleine, zwakke h., straal van h., spes exigua of tenuis; specula; aura spei; alqd lucis;

laatste straat van h., spes exigua extremaque; *er flikkert een straat van h.*, spes affluctet; *er scheen enz. te flikkeren*, lux quaedam obolata videbatur; *als zich een zwakke straat van h. vertoonde*, levi aurā spei obiectā; *gretig uitzien naar elke zwakke h. op vrijheid*, libertatis auram captare (*l.v.*).

hoopen, ophoopen, acervare, coacervare; cumulare; *oneig.*, addere (scelus scelere); cumulare (mala malis); *iets op iem'd h.*, congerere of conferre alqd in alqm; *one-rare*; *erambten en dgl.*, ornare alqm alga re. | *zich op elkander h.*, acervari, cumulari, augeri, crescere; *wetten h. zich op v.*, aliae super alias acervantur leges; *ongeluk h. zich op o.*, malum malo additur. — *Het h. (iets op iets)*, door verba; frequentatio (veelvuldig gebruik, argumentorum).

hoopje, cervus parvus; *v. menschen*, numerus parvus; *in 't bijz.*, *v. soldaten*, parva of exigua, parvula manus.

hoopsgewijze, catervatim, gregatim; ook door frequentes.

hoopvol, = *veelbelovend*, bonae spei; de quo bene sperare possis; *hoopvoller*, maioris spei; *hoopvolst*, optima of egregiae spei.

hoorbaar, quod auditur of auribus percipitur; (*duidelijk*) quod exauditur; *h. zijn*, audiri of exaudiri posse.

hoorder, *z. toehoorder*.

hooren, 1. *eig.*, audire; auribus accipere; *duidelijk h.*, exaudire alqd; *scherp, goed h.*, acuti esse auditus; *moelijk, slecht h.*, gravius audire, surdastrum esse, (*aan het rechter oor*) dextra aure surdiorem esse; *in 't geheel niet h.*, (*geen gehoor hebben*) sensu audiendi carere; (*zijn gehoor kwijt zijn*) sensum aurium amittere; *van de schrik niet hooren*, timor auribus officit; *- bijna niets zien of h.*, prae metu neque oculis neque auribus satis competere; *ik hoorde hem zeggen*, audiivi eum dicentem of eum diceret; *gaarne iets h.*, delectari alga re; alqd iucundum esse auditu; *iets niet gaarne h.*, alqd parum gratum est auribus of abhorret ab auribus alcos; *de menschen h. niet ongaarne*, dat iets geprezen wordt, ferunt aures hominum alqd laudari (*Cic.*); *niets willen h.*, nihil ad aures admittere. — 2. *oneig.*, = vernemen, audire (*van iem'd, a. de of ex alqo*); cognoscere (alqd, de alga re); *zeker, voor vast*, comperire (alqd); accipere (ut de Hercule accepimus); alqd pervenit ad aures alcos; *wij hebben v. menschen gehoord* = *gehoord*, dat er menschen geweest zijn, audivimus of accepimus fuisse homines; *hoort de oude rede van Archytas*, accipite veterem orationem Archytae; *laat h.*, cedo; *dat h. ik gaarne, niet gaarne*, bene, male narras; *iets van zich laten h.*, de rebus suis alqm certiorum facere; *men h. niets van hem*, silentium est de eo; *begeerig om te h.*, audiendi cupidus of studiosus; *attent (oplettend in 't alg.)*, | *naar iem'd (of iets) h.* = *luisteren*, auscultare of audire alqm (alqd); = *opmerkzaam luisteren*, aures dare, praebere alci; = *gehoorzamen*, dicto audientem esse alci; *audire alqm (alqd)*; alci rei indulgere (odio, precibus alcos); *naar doeden raad h.*, *z. raad*, 2; *zonder daarnaar te h. (v. velen)*, aversis auribus animisque; *iem'd veroordeelen zonder hem te h.*, alqm indictā causā condemnare; = **verhooren**,

z. a.; *spreekw.*, *die niet h. wil, moet voelen*, ipsa re corrigitur, qui verba contemnit. — 3. *zich doen of laten h.*, *v. personen*, = spreken, loqui, dicere; = *sjelen*, zingen, canere; *v. zaken*, audiri of exaudiri; *increpare (gedruisch maken)*; sonare (*klinken*); *fig.*, probari; non displicere; *dat laat zich h.*, audio; hoc quidem satis luculente. — 4. *het h.*, auditio; = *gehoor*, auditus; *het h. zeggen*, auditio; fama (*gerucht*); *ik weet dit van h. z.*, haec auditu comperta habeo, auditione et fama accepi, fando audiivi; *ik ken de zaak slechts van h. z.*, nihil praeter auditum habeo; *ik vertel dit niet van h. z.*, maar uit eigen ervaring, hoc non auditum sed cognitum praedico; *men weet niet eens van h. z.*, ne fando quidem auditum est.

hoorenswaardig, audiendus; dignus qui audiatur.

hoorn, cornu (ook = drinkhoorn; *v. d. hh. der maan*, cornua lunae); (= *signaal-hoorn*) bucina, lituus; *van, wit h.*, corneus; *met hh.*, cornutus.

hoornachtig, corneolus.

hoornblazer, cornicen: bucinator, liti-cien.

hoorndragend, cornutus.

hoornen, corneus.

hoorngeschal, cornuum cantus; cornuum signa (*signalen m. d. hoorn*); *onder h. de stad binnen trekken*, urbem ad classicum introire.

hoornetje, corniculum.

hoornvee, animalia cornuta; armenta (*n. p.l.*, *inz. grootvee*).

hoornvlies, cornu.

hoovaardig, *z. trotsch*.

hoovaardigheid, hoovaardij, *z. trots*.

1. **hop** (de plant), lupus.

2. **hop** (de vogel), upupa.

hopeloos, 1. = *geen hoop hebbende*, spe carens of delectus, orbatu; *h. zijn*, spe carere of destitutum esse; desperare; demisso, afflictio of fractio animo esse; lacere. 2. = *geen hoop gevende*, desperatus; *h. toestand*, desperatio rerum; (*v. e. zieke*) desperatio de vita alcos, *in het verband* desperatio alleen. — *A d v.*, sine spe, desperanter; *h. ziek zijn*, *h. ternederliggen*, sine spe lacere, a medicis desertum of deploratum esse; *een h. bedorven*, *h. verloren mensch*, homo perditus, perditissimus.

hopeloosheid, desperatio; *volslagen h.*, desperatio omnium rerum; *ik ken de h. van zijn toestand*, novi quam sint res eius perditae ac desperatae.

hopen, sperare; *h.*, *dat enz.*, sperare, esse in spe, spem habere, spe duci of niti, spes me tenet m. a c c. c. i n f. of fore, futurum esse, ut etc.; *vast h.*, confidere; *iets van iem'd of iets h.*, expectare alqd ab alqo, sperare alqd ex alga re; *alle goeds h.*, bene of recte sperare, (*van iets*) alqd in optima spe ponere; *wij willen het beste h.*, meliora speremus; *iets doen h.*, alqd ostendere; *doen h.*, *dat enz.*, spem afferre m. a c c. c. i n f.; *iem'd iets doen h.*, spem facere alci alcos rei; *iets doet mij h. iets te kunnen bewerken*, alga re in spem adducor alqd faciendi of conficiendi; *niets meer h.*, desperare; *beginnen te h.*, in spem venire (alcos rei of m. a c c. c. i n f.); *z. ook 2. hoop* (*opvatten enz.*); *op iets h.*, sperare alqd of

m. a. c. c. i. n. f. j. u. t. (b.v. *hij h. op een lang leven, sperat se diu victurum esse*); *spem habere alcs rei*; *expectare alqd* (*hopend verwachten*); *op God h., deo confidere*; *op de tribunis is nog te h., spes reliqua est in tribunis*; *ik h. zeer op iets, magna spes mihi sita est in alqa re*; *er is bij iemd niets meer voor iets te h., apud alqm nullus iam locus est of relinquitur alci rei*; *nergens is meer iets te h. voor iets, nusquam locus est of relinquitur alci rei* (*virtuti, litteris*); *slachts v. e. uitval is iets te h., nulla alia nisi in eruptione spes est*; *er is van iemd niets te h., nulla spes est ab alqo*; (*door iets*) *het gehoopte doel bereiken, ad exitum spei venire*; *finem spei suae imponere alqa re*; *iets, dat te h. is, res sperata*; *ik wil niet h., dat enz., non spero m. a. c. c. i. n. f.*; *het is niet, nauwelijks te h., dat enz., non, vix sperandum est m. a. c. c. i. n. f. of fore, ut etc.*; *zoals te h. is (als parenthese) ut spero*; *id quod spero*; *naar ik h., door spero m. a. c. c. i. n. f., of door een ingeschoven ut spero, id quod spero*; = *toch wel, ik h. toch, nempe.*

hopman, z. hoofdman.

1. horde (= *vechtwerk*), *crates.*

2. horde (= *troep*), *grex, caterva.*

horen enz., z. hoorn enz.

horizon, z. gezichtseinder; *fig., deze plaatsen, die verre lagen van den h. van onzen staat, haec, quae procul erant a conspectu imperii nostri* (*Cic.*); *Cicero, dat helder stralende licht aan den h. der Rom. welsprekendheid, Cicero clarissimum illud lumen eloquentiae Romanae*; *het ziet er aan den politieken h. oorlogszuchtig uit, res ad arma spectant.*

horizontaal, libratus (waterpas); = *ge-lijk, effen, aequus*; *a d. v., ad libram.*

horten, = haperen, z. a.; = aarzelen, z. a.

horzel, crabro.

hospitaal, nosocomium.

houden, 1. t r a n s. 1. *tenere* (alqd *manu* of *in manu*; *in den mond, ore*; *met de tanden, mordicus*); *iemd bij zijn mantel h., tenere alqm pallio*; *- bij de hand (om hem te leiden), manus dare alci; de handen in de hoogte h., tollere manus*; *de hand boven of voor de oogen h., manum ad oculos opponere*; *zich voorbeelden voor oogen h., exempla sibi of animo proponere.* — **2.** = *vast, terughouden, habere* (alqm *in vinculis*; *milities in stativis castris, in armis*); *continere* (*in castris, milites sub pellibus*); *sustinere* (*equum*; *arma vix*); *retinere* (alqm *manu*; *milities in loco*; *alqm in vinculis*; *arcum manu*; *oneig.*, *in sua potestate*; *alqm in officio, in fide*); *in toom h., continere, coërcere, cohibere* (*equum*; *oneig., cupiditates, iram, alqm*); *frenare* (*voluptates*); *refrenare* (*libidines*); *binnen de perken (palen) h., z. paal*; *het evenwicht h., z. evenwicht*; *iemd aan of bij zijn woord h., postulare ut alqs fidem datam servet.* — **3.** *iemd in slavernij, onder den dwim h., alqm servitute of vi oppressum tenere*; *het volk wordt in slavernij gehouden, plebs servorum loco habetur*; *alqm kort h., alqm severius adhibere of coërcere*; *tristione disciplina continere*; *durius, dure atque asperè educare*; *arte colere* (*milities*); *arte modum statuere*

(*alci*); *in eere h., in honore habere*; *colere et observare*; *iets wordt in eere gehouden, honos est alci rei*; *iemd voor den gek h., alqm ludibrio habere.* — **4.** *van iemd of iets h., z. beninnen*; *zeer veel van iemd h., alqm imprimis amare carumque habere*; *ervan h., om enz., solere of studere, cupere* *i. n. f.*; *delectari alqa re.* — **5.** = *onderhouden, erop nahouden, alere* (*exercitum*; *canes, equos*), *pasceri* (*servos*) *absol., = vee houden*); *in 't alq. habere* (*hebben*). — **6.** = *inachtmenen, vervullen, servare, observare* (*pacem, legem*); *conservare* (*iusiurandum, leges, indutias*); *tenere* (*fidem*); *zijn belofte, woord h., z. belofte, woord*; *een overeenkomst h., pactum servare*; *stare pacto*; *maat h., modum tenere, servare, habere*; *gelijken tred met de paarden h. (v. e. voetganger), iungere cursum equis*; *het h., observatio*; *custodia (v. zijn eed, suae religionis).* — **7.** = *vieren, een feest of feestdag h., diem festum agere*; *een gastmaal h., convivium agere (v. e. latrijk gezelschap, celebrare)*; *terechtzitting h., ius dicere*; *iudicium exercere*; *een senaatsvergadering h., senatum habere*; *den census h., census habere*; *zildag h. (v. d. stadhouder in de provincie, om recht te spreken), forum of conventum agere*; *de comitiën, auspiciën h., comitia, auspicia habere*; *een redevoering, een gesprek, de wacht houden, z. redevoering enz., een triomf h., z. triomf.* — **8.** = *bevatten (v. maten), continere, capere.* — **9.** *iets of iemd voor iets of iemd h. = aanzien, habere* (alqd *pro certo*; *illos in hostium numero*; *alqs clarus habetur*); *existimare* (*alqm avarum*); *putare* (*magni, pluris, pro nihilo*; *se solum beatum*); *ducere* (*parvi, pluris, pro nihilo*; *alqm victorem*); *iets voor een goed h., in bonis numerare*; *- voor een weldaad h., ponere alqd in beneficio*; *- voor een schande h., ignominiae loco ferre*; *- voor eerlof, prijszwaardig, roemvol, voor een eer h., honori habere of ducere*; *in laude ponere, laudi ducere*; *in gloria ducere of ponere*; *- voor niets h., nihili facere*; *pro nihilo ducere, putare*; *iemd vast, bepaald h. voor, enz., destinare animo m. d u b b. a. c. c.* (*alqm parrem alci, alqm auctorem caedis*); *iemd iets ten goede h., z. 2. goed, 2*; *het ervoor h., z. meenen*; *voor goed of juist h. te of dat enz., videtur c. i. n. f.*; *censere*; *placet.* — **10.** *ik ben gehouden, dit te doen, hoc facere debeo, hoc me facere oportet, hoc mihi faciendum est.* — **11.** *de hand aan iets h., retinere, servare, tueri alqd*; *er streng de hand aan h., dat enz., vehementer retinere of cavere, restricte observare, ut (dat niet, ne).* — **11. r e f l. 1.** *zich staande h. (eig.), se sustinere*; *zich nauwelijks op het paard kunnen h., in equo vix haerere posse*; *zich binnen de stad h., oppido se continere*; *zich te huis h., se domi tenere*; *vgl. blijven, 3*; *oneig., v. personen, zich staande h., (se) sustinere*; *vgl. handhaven*; *stare* (*vat zijn financies betreft, tegenover corruere*); *rem familiarem bene tueri*; *zich h. = zich inhouden, bedwingen* (b.v. *hij kon zich niet langer h.*), *se tenere, se continere, contineri* (*in alqa re*); *temperare linguae of manibus*; *continere iracundiam*; *temperare irae, sibi*; = *zich gedragen, se gerere* (*bene, honeste, male, ita*); *se tractare adhibere*

(ita in re publica, ut; sic in tanta potestate, ut); *vgl. gedragen*. — **2.** *zich aan iets of iem'd h. (oneig.)*, tenere alqd. (constanter) sequi alqd. alcs sententiam, alqm auctorem; stare (priorē foedere); non recedere (b.v. ab officio numquam r.); *zich aan de letter h.*, verbis inhaerere; consecrari verba; verba, non rem sequi; *zich slaafs aan iem'd h.*, se alci quasi in servitūtem addicere; *een schrijver, aan wien men zich gerust h. kan, scriptor*, quo satis certo auctore statur (*Liv.*). — **3.** *zich h. = den schijn aannemen*, simulare; b.v. *zich boos h.*, iram simulare; *zich ziek h.*, aegrum simulare (*Liv.*); se aegrotare s.; *zich h., alsof iets niet het geval is*, dissimulare m. a.c.c. c. i n f. — **III.** i n t r., **1.** = *vast, duurzaam zijn*, contineri; firmum esse; non rumpi, frangi, solvi; *de kleur of verf h.*, color manet; - *houdt niet*, - evanescit. — **2.** *het met iem'd h.*, stare of facere cum alqo; stare ab alqo; partes alcs sequi; partibus alcs favere; favere alci (nobilitati); sentire, consentire, esse cum alqo; alcs esse studiosum; *het met geen partij h.*, neutrius partis esse.

Andere met houden verbonden woorden zie men onder deze.

houding, **1.** *eig., v. h. lichaam*, habitus corporis; *een krachtige, mannelijke h. der borst*, laterum inflexio fortis ac virilis (*Cic.*). — **2.** *oneig., waardige h.*, gravitas; *gematigde h.*, mediocritas; *trotsche h.*, contumacia; *stoutmoedige h.*, audacia; *dreigende h.*, minae.

hout, lignum (ook = een stuk h.); (*als timmerhout*) materia; *h. hakken*, ligna of materiam caedere; *h. klooven*, ligna findere; *h. halen*, lignum petere; (*v. soldaten*) lignari (*het h. h., lignatio*); *van, uit h.*, ligneus; *fijn uit h. vervaardigd*, ligneolus; *van h. bouwen*, materiare; *een van slecht h. gebouwd huis*, aedes male materiatae; = bosch, silva.

houtachtig, ligneus, lignosus.

houtduif, palumbes.

houten, ligneus; *fig., h. klaas*, caudex, stipes.

houterig, = houtachtig, z. a.; *oneig.*, rigidus (*stijf, plomp*, b.v. signa, beelden).

houtgewas, silva.

houthakken, ligna of materiam caedere; *het h., lignatio*.

houthakker, qui ligna caedit; *in het leger*, lignator.

houthaler, lignator.

houtandelaar, -koop, lignarius.

houtmarkt, op de h., inter lignarios.

houtmijt, strues lignorum; (*als brandstapel*) rogos.

houtrijk, lignis abundans; = boschrijk, z. a.

houtschool, carbo.

houtspaan, assula.

houtstapel, z. houtmijt.

houtwerker, lignarius.

houtworm, tarmes.

houw, ictus; *plaga*; *iem'd een h. geven*, ictum of plagam alci inferre, inicere; ictu alqm vulnerare; *een h. krijgen*, plagam accipere, ictu vulnerari; *met, door hh.*, caesim; = wonde, vulnus ab acce plagā, in het verband ook vulnus alleen.

houwdegen, *oneig.*, een oude h., homo

pugnax; bellator veteranus, ook bellator alleen (*een oud beproefd krijgsm.*).

houweel, rastrum, ligo, dolabra.

houwen, caedere (ligna), *vgl. hakken*; percutere (graviter alcs caput gladio); *op elkander los h.*, mutuis ictibus se petere; = *withouwen*, excidere (saxa) = *inhouwen*, z. inhakken.

hoveling, aulicus; *de hh.*, aulici; aula regia; purpurati; ook amici regis of principis (*Caes.*); *oneig.*, homo vafis aulicorum artibus imbutus; homo ad adulationem compositus; *een oude h. zijn*, in cultu regum consensuisse.

hovenier, z. tuinier.

huichelaar, simulator of dissimulator, *vgl. huichelarij*; = vleier, adulator, assentator; *met betr. tot den godsdienst*, pietatis et religionis simulator.

huichelaarster, quae simulat of dissimulat; quae simulat et dissimulat, *vgl. huichelarij*; *met betr. tot den godsdienst*, quae pietatem et religionem simulat.

huichelachtig, v. zaken, simulatus, fictus; a d v., simulate, fite; v. personen, z. huichelaar.

huichelarij, simulatio (*voorwending eener eigenschap, die men niet bezit*); species fictae simulationis; ficti simulatique vultus; *gehuichelde liefde, vriendschap*, amor fictus of simulatus; amicitia ficta of simulata; dissimulatio (*verbergende eener eigenschap, die men bezit*); *met betr. tot den godsdienst*, pietas erga deum ficta of simulata; pietas mentita.

huichelen, **1.** i n t r., simulare of dissimulare; simulatorum of dissimulatoreum esse (*als eigenschap*); = vleien, adulari. — **2.** t r a n s., iets h., simulare alqd of m. a. c. c. i n f.; prae se ferre speciem alcs rei.

huid, cutis (*de dunne opperhuid van menschen en dieren, ook het dunne, zachte bekleedsel van planten*); corium (*de grovere, dikkere h. van dieren en planten*); tergus (-ōris; *dicht., v. dieren*); = vlies, membrana (natura oculos m. tenuissimis vestivit), tunica (*Cels., Plin.*); = de harde, eeltige h., cal-lum; = de afgestroopte, of althans van het lichaam gescheiden gedachte h., pellis; *vgl. vel*; *de h. afstroopen (v. slangen)*, sectetam exuere; *oneig., met h. en haar verstand*, plane of totum absumere; *zijn h. er aan wagen*, corpus suum periculo obicere.

huidskleur, color cutis; *een mensch met een zwarte of donkere h.*, homo niger.

huidig, hodiernus (*in letterlijken zin*, = v. heden); hic (*meer alg.*, = tegenwoordig).

hulftak, carpentum.

huig, uva.

huik, spreekw., *de h. naar den wind hangen*, se ad motus fortunae movere; ad id, unde aliquis flatus ostenditur, vela dare; fortunae applicare consilia sua; temporibus servire, inservire; *iem'd, die de h. naar den wind hangt*, homo multorum temporum, (*altijd*) homo ventosissimus.

huiten, ululare (*v. menschen en dieren*); = luid jammeren, plorare, lamentari, eiulare; v. d. wind, sibulare, saevire; *spreekw., z. woli*; *het h., ululatus (v. menschen en dieren)*; ploratus (*luid klagend h.*); v. velen, comploratio; eiulatus, eiulatio; lamentatio; stridor (*v. d. wind*).

huis, I. eig., domus; als bestaande uit verscheiden vertrekken, aedes (pl.): als woonplaats, domicilium; met het begrip van berging, bescherming, evenaals ons „dak”; tectum; voor h. en haard strijden, de aris ac focis decernere, pro aris atque focis, pro aris focusque dimicare; h. en hof verlaten, z. **hof**; het bouwen v. e. huis, aedificatio domus; exstructio tecti. — In 't biz., A. te h u i s, thuis, domi; in privato (Liv.); bij mij th. of ten mijnen h., domi meae; in eens vreemd, eens anders h., ten h. van iemand anders, domi alienae; ten h. van Caesar, in domo Caesaris; minder dikw. domi Caesaris; hij werd in het h. (den huiselijken kring), ten h. van Pericles opgevoed, educatus est in domo Periclis; te h. doorgebrachte tijd, tempus domesticum (tegenover forense); iemand in zijn h. opnemen, alqm domo (of domum suam) recipere; ergens te h. zijn, behooren, alqo loco sedem ac domicilium habere; in alqo loco habitare (in foro, in rostris, in subsellis); als oeral rondzuiverden, die nergens te h. zijn, sine ulla sede vagi; ik ben bij iemand th., apud alqm sum tamquam domi meae; is hij te h.? intus est? oneig., in iets th. zijn, versatum esse in alqa re; alqd cognitum habere; daarin-, in eo genere habitare; in alles -, = van alle markten th. zijn, nulla in re rudem esse; in de oude letterkunde terdege th. zijn, in veterum scriptis studiose et multum volutatum esse; gij moet in Klein-Azië als te h. zijn, tibi Asia, sicut unicuique sua domus, nota esse debet. | te h. komen, domum venire of redire, reverti. — **B.** naar huis, domum; -brengen, z. -voeren; -gaan, domum ire; domum redire, reverti (in het vaderland terugkeeren); domum se recipere (de foro); v. een menigte, domos suas of in sua tecta discedere; -mede-nemen, (alqm) domum ducere secum, adducere ad se; (alqd) domum auferre (ook wederrechtelijk); vgl. -voeren; -terugkeeren, domum redire, abire (Galli domos abeunt); de terugkeer n. h., domum reditio (Caes.); -trekken, domum remigrare; met het leger, exercitum domum ducere of in patriam reducere; de soldaten n. h. laten trekken, milites domum dimittere; -verlangen = heimwee hebben, z. **heimwee**; -voeren, domum ducere secum, domum adducere ad se; domum reducere, domum deducere (ook eershalve); domum referre, domum of domum suam reportare, deportare; domum vehere (per os, per schip); uit de provincie of een veroverd land, deportare (victorem exercitum, triumphum, cognomen Atheris); als vrouw n. h. voeren, z. **huwen**; -voortlichten, alci domum redeunt faciem praeferre; -zenden, domum mittere, dimittere, ook alleen dimittere (alqm); domum remittere alqm (n. h. terugzenden). — **C.** van h u i s, domo; van h. tot h., per domos; ostium (conquirere alqd); uit het h., ex domo; ex privato (se proripere, Liv.); iemand uit zijn h. stooten, verperen, alqm exigere of protrudere foras; alqm domo of aedibus expellere, extrudere, exturbare, exigere, eicere, in het verband ook alleen alqm exigere, eicere; alqm exire domo cogere. — **II.** = de bewoners v. e. huis, domus, familia; de heer

des h., herus, pater familias; de vrouw des h., mater familias. — **III.** = familie, geslacht, domus, genus, stirps; een man van goeden h., homo honestis parentibus of honesto loco natus; jongelingen van aanzienlijken h., iuvenes nobiles; een adellijk h., familia nobilis.

huis-, in vele niet opgegeven samenstellingen te vert. door domesticus, b.v. huisswerk, opera domestica; opus domesticum.

huisbaas, z. **huishoer**.

huishediende, unus e familia.

huisbestuurder, z. **huishoeder**.

huishoer, ostium; ianu; (als hoofdingang); fores of aedium fores.

huisdier, domesticum animal (als tam dier); animal domi natum (als in huis geboren).

huiselijk, I. domesticus (het eigen huis of huishouden betreffende); privatus (particulier, privaaf); familiaris (de familie betreffende); intestinus v. hetgeen binnen de muren voortalt; umbratilis (wat men in stilte voor zichzelf doet, b.v. exercitatio); het h. leven, vita domestica; h. godsdienstoefening, religio domestica; saera privata (pl.); h. leed, z. **huiskruis**. — **2.** = **huishoudelijk**, z. a.

huishoudelijkheid, rerum domesticarum studium; frugalitas; z. **huishoudelijkheid**.

huisgenoot, -e, contubernalis; qui, quae in eadem domo habitat; z. **huisvriend**; de hh., ook domestici; convictiones domesticae (Cic.); vgl. **familie**.

huisgezin, z. **familie**.

huishoud, lar; in den pl., lares, penates. **huishaan**, gallus gallinaceus of gallus alleen.

huishoer, herus (als heer der bedienden); pater familias (als hoofd der familie); dominus (domus, aedificii, aedium; als eigenaar, die heer en gebied in huis is).

huishen, gallina.

huishoudelijk, attentus ad rem; frugi; diligens; = spaarzaam, parvus; h. benoedigheden, uitgaven, usus domesticus; usus vitae necessarii; de h. uitgaven bestrijden, suppeditare sumptus quotidianos, omnem familiam sustentare; a d v., frugaliter, diligenter, parce; h. met iets omgaan, parcere alci rei; parce uti alqa re; hij gaat zeer h. met den tijd om, magna est eius parsimonia temporis.

huishoudelijkheid, diligentia domestica; frugalitas.

1. **huishouden** (verb.), res domesticas dispensare; rem familiarem administrare; curam rei familiaris gerere; spaarzaam h., parce of frugaliter vivere; oneig., (vreeselijk) h., saevire; door vexare, populari.

2. **huishouden** (subst.), res domesticae; res familiaris, in het verband res alleen; negotia domestica (huiselijke bezigheden); ook domus; een h. besturen, domum regere, administrare.

huishoeder, qui rem familiarem administrat; dispensator (die eens anders huishouden bestuurt); villicus (rentmeester v. e. landgoed); een goed h., homo parvus, diligens.

huishouding, administratio of cura rei familiaris; goede h., diligentia in re familiaris administranda of tuenda; slechte h.,

neglegentia rei familiaris; z. 1. **huishouden**.

huishoudster, quae rem familiarem administrat; dispensatrix (v. e. *ander*); vgl. **huishouder**.

huishuur, merces habitationis; + habitatio; *een hooge h. geven*, magni habitare; *hoeveel h. geeft gij?* quanti habitas?

huisje, domuncula; aediculae; casa, casula (*hut, hutje*).

huiskapel, sacarium; = *slaven, die muziek maken*, servi symphoniaci.

huisknecht, unus e familia; famulus.

huiskruis, malum domesticum, onus domesticum of pl. mala, onera domestica; privata incommoda.

huismeester, = **huishouder**, z. a.; atriensis (opzichter in het atrium); praepositus urbanae familiae (hoofd van het dienstdoend personeel in het keizerlijk paleis); = *huisonderwijzer*, praepceptor domesticus; een h. hebben, praepceptorem of magistrum domi habere.

huismeesteres, z. **huishoudster**.

huismoeder, mater familias.

huisonderwijzer, z. **huismeester**.

huisopzichter, z. **huismeester**.

huisorde, een strenge h., severa domi disciplina.

huisplaag, z. **huiskruis**.

huisraad, supellex; utensilia (pl.); vasa (pl.).

huisrecht, ius domini; auctoritas domesticata.

huisslaaf, verna; servus domi natus; *mijn, uw hh., ook alleen mei*, tui.

huissleutel, clavis aedium.

huisvader, pater familias.

huisverdriet, z. **huiskruis**.

huisvesten, z. **herbergen**.

huisvesting, hospitium.

huisvriend, familiaris amicus of alleen familiaris; h. en dischgenoot, contubernalis, convictor; hh., ook domestici; *iemd. onder zijn hh. opnemen*, in familiaritatem recipere.

huisvrouw, hera (als meesteres der bedienden); mater familias (*huismoeder*); = **echtgenoot**, z. a.

huiswaarts, = naar huis, z. **huis**, 1. B.

huiszoeking, h. bij iem. doen, inquirere apud alqm of in vasa alcs.

huiveren, frigore tentari; horrere, horrescere, cohorrescere, exhorrescere; horror alqm perfundit of perstringit; -voor iets, horrere, perhorrescere alqd; *ik h. bij de gedachte aan zulk een schanddaad*, horret animus cogitatione of imagine tanti flagitii; + **schromen** (iets te doen), z. a.

huiverig, -heid, z. **huiveren**, -ing.

huivering, horror; een h. bevangt mij, = *ik huiver*, z. **huiveren**; vol h., horrore perfusus.

huiveringwekkend, horribilis; horrendus (meest dicht.); = *afschuwwekkend*, *afschuwelijk*, foedus (oculi); = *afgrujselijk*, atrox (facinus, caedes); *het h., atrocitas*, foeditas.

huizen, habitare (alqo loco); agere; vgl. **wonen**.

huizing, z. **woning**.

hulde, cultus, officium, obsequium, observantia; h. bewijzen, z. **huldigen**, 2.

huldigen, 1. etc., = *inhuldigen*, in verba of

in nomen, in obsequium alcs iurare; alqm regem consalutare. — 2. *overdr.*, alqm colere; alcs studiosum esse; alci servire, morem gerere, dicto audientem esse (*onderdanig zijn, gehoorzamen*); alci rei deditum esse, studere, servire, indulgere; alcs rei esse studiosum.

huldiging, door de verba, z. **huldigen**.

huldigingseed, iurisiurandi verba; den h. afleggen, z. **huldigen**, 1.

hullen, involvere, velare, tegere (alqd alqa re); *de helderste dingen in duisternis h.*, clarissimis rebus tenebras obducere; *de dingen als 't ware in duisternis h.*, quasi noctem quandam rebus offundere; *in duisternis gehuld zijn*, in tenebris iacere; *zich in een volk h.*, se induere in nubem.

hulp, in 't alg. auxilium; ops (*waarvan slechts ops*, opene, ope *gebruikelijk zijn*); opera (*dienst*); adiumentum (*hulpmiddel*); praesidium (*bescherming*); subsidium (*reserve, in geval van nood en gevaar*); ornamantum (*steun, sieraad*); lux (lucem afferre alci rei, alci); h. tegen iets, medicina, remedium alcs rei; *bij iem. h. tegen de pijn zoeken*, remedium doloris quaerere ab alqo; *h. bij iem. of iets zoeken*, confugere ad alqm, ad alqd; *h. vinden tegen iets*, auxilium reperire alci rei; *met iemds h.*, alcs auxilio, ope, operā, beneficio; alcs operā usus; alqo adjuvante of adiutore; *met Gods h.*, z. **God**; *met de h. eener zaak*, auxilio alcs rei; alqa re adhibita; *gevl. door den enkelen a b l.*, *zonder vreemde h.*, sua sponte; per se; nullo adjuvante of adiutore; *iemd. te h. nemen, roepen*, iemds h. inroepen, adhibere alqm (medicum, testes); alcs ope of auxilio uti; ook assumere alqm; alqm in auxilium vocare; alqm advocare; vocare alqm ad opem ferendam; fidem alcs implorare (*iemds bescherming inroepen*); h. vinden *bij iem.*, iuvari, adjuvari ab alqo; *iemd. h. verleenen, brengen, te h. komen*, z. **helpen**; *iemd. aan iem. te h. zenden*, mittere alci alqm auxilio of subsidio, auxilii causā.

hulpbehoevend, alienae of humanae opis indigens; de hh., ook alleen indigentes; h. toestand, miseriae, angustiae; vgl. **hulpeloos**.

hulpbehoevendheid, indigentia; vgl. **hulpeloosheid**.

hulpbende, z. **hulptroepen**.

hulphetoon, auxilii latio; opera (*de bewezen dienst*).

hulpron, auxilium, subsidium, praesidium; in den pl. ook opes, facultates; al zijn hh. ongebruikt laten, omnia praesidia sua neglegere, auxiliis salutis suae deesse.

hulpeloos, (auxilii) inops; sine auxilio; auxilio orbatus of destitutus; ab omnibus derelictus; nudus praesidio; *geheel en al h.*, ad summam omnium rerum inopiam redactus; *iemd. h. laten*, destituere alqm; (*geheel en al*) nudum alqm destituere; h. toestand, z. **hulpeloosheid**.

hulpeloosheid, inopia (auxilii); solitudo.

hulpleger, exercitus auxiliaris; auxilia (pl.).

hulpmiddel, adiumentum, subsidium, praesidium; instrumentum (*h. om iets deelachtig te worden, b.v. i. virtutis*); ornamantum (*ter handhaving, als steun en sie-*

raad); medicina, remedium alcs rei (*tegen iets, vgl. hulp*); in den *p.l.* ook opes, facultates, copiae; *hh. van geringe kracht*, parvi molimenti adminicula (*Liv.*); geleerde *hh.*, praesidia doctrinae.

hulptroepen, auxilia; milites auxilarii; auxiliares; subsidia, milites subsidarii (*reservetroepen*); equites auxiliares (*v. ruiters*); auxilia equitatus et peditatus (*hh. uit ruitertij en voetvolk bestaande*).

hulpvaardig, officiosus; *iemd h. bijstaan*, non deesse aliquid, praesentem ferre auxilium; *z. verder behulpzaam zijn*.

hulpvaardigheid, *z. dienstvaardigheid, hulpbetoon*.

hulpwetenschappen, artes adiutrices; disciplinae, quae cognitionem ceterarum adiuvant; *de geographie is de voornaamste h. der geschiedenis*, geographia historiae cognitionem imprimis adiuvat.

hulsel, *z. omhulsel*.

hulze, huls, z. schil.

humaan, humanus; *a d v.*, humane, humaniter.

humaniora, *z. humaniteitsstudiën*. **humaniseeren**, ad humanitatem informare (alqm); *erudire* (alqm).

humanist, qui humanitatis studia proficetur; *geheel en al een h. zijn*, totum esse in humanitatis disciplinis.

humanistisch, *h. studiën*, *z. humaniteitsstudiën*.

humaniteit, humanitas.

humaniteitsstudiën, studia of artes humanitatis; artes, quae ad humanitatem pertinent.

humeur, *z. luim*.

humor, door facetiarum lepor of lepor *alleen*; festivitas; facetiae; hilaritas (*vrolijkheid*).

humoristisch, festivus, facetus; *h. plagerij*, cavillatio; *iets eenigszins h. behandelen*, quadam hilaritate conspergere alqd.

hun, 1. *d at p l v h pron person v d 3 pers*, *z. hij, zij, het*. — 2. *pron poss*, eorum; suus; *de Volscen, die ook van h. kant zich tot den oorlog toerustten*, Volsci ipsi quoque bellum molientes.

hunkeren, *z. haken, smachten*; ook ligurrire (*improbissima lucra*).

hunnentwege, (om) **hunnentwil**, suā causā; eorum causā; propter eos.

huppelen, salire; exsultare; *het h.*, exsultatio; *vgl. springen*.

hupsch, *z. aardig*, 1; **bevallig**. **hupschheid**, *z. aardigheid, bevalligheid*.

huren, conducere (alqm mercede, domum); *het h.*, conductio.

hurken, conquiniscere (*Plaut.*); subsidere.

hut, casa; tugurium; mapalia (*nomadententen*); officina (*werkpplaats*); ook tectum.

huur, (als contract) conductio; *iets in h. hebben*, alqd conductum habere; (= *huurgeld*) merces; = **huishuur**, *z. a.*

huurcontract, conductio (*v. d. kant v. d. huurder*); locatio (*v. d. kant v. d. verhuurder*); lex locationis (*als formule*); tabulae locationis (*als oorkonde*).

huurder, conductor; (*in een huis*) inquilinus.

huurgeld, merces; (*als ontvangst v. d.*

verhuurder) vectigal; (*als betaling aan den verhuurder*) pensio.

huurhuis, domus conducta (*gehuurd huis*) of conducticia (*dat gehuurd kan worden*); habitatio conducta; conductum; *in een h. wonen*, in conducto habitare; insula (*groot huis, dat bij gedeelten verhuurd wordt*).

huurling, (homo) mercennarius, conducticius; homo mercede conductus; *p l.*, conducticiae et mercennariae operae; operae mercede conductae, *in het verband ook operae alleen*; = **huurtroepen**, *z. a.*

huurprijs, — *som, z. huur, huurgeld*.

huurtroepen, milites mercennarii; caervae conducticiae; milites mercede conducti; exercitus conducticius, conductus.

huwbaar, idoneus of idonea nuptiis; iam maturus of matura nuptiis; *slechts v. meisjes*, iam matura viro, nubilis.

huwelijk, = **echt**, *z. a.*; nuptiae (*bruiloft*); *een h. aangaan of sluiten*, *z. huwen*; *ten h. geven, vragen*, in matrimonium dare (*collocare, locare*), petere; *vgl. huwelijksaanzoek*; *het h. opzeggen*, *z. scheiden* (*op het eind*); *kinderen uit een wettig h. geboren*, liberi legitimi of iusta uxore nati; *een voordeelig h. enz.*, *z. partij*, 5; *een h. tot stand brengen, bewerken*, nuptias conciliare; *de bewerker v. e. h.*, nuptiarum conciliator; *Juno als bevrachter der hh.*, Iuno pronuba.

huwelijksaanzoek, condicio delata of uxoria; *een h. doen bij een meisje*, petere alqm in matrimonium; *die voor een ander een h. doet*, nuptiarum conciliator; *zulk een h. doen*, nuptias conciliare.

huwelijksband, vinculum coniugale (*kerk.*).

huwelijksbed, lectus (genialis).

huwelijkscontract, pactio nuptialis; tabulae nuptiales (*het geschrift, dat het h. bevat*); dotis tabellae (*over de bruidsschat der toekomstige vrouw*).

huwelijksfeest, *z. bruiloftsfeest, bruiloft*.

huwelijksgift, dos; summa dotis; *als h. geven*, in dotem dare of conferre; *met een rijke h.*, dotatus.

huwelijksgod, deus coniugii; *bij de Rom.*, Hymenaeus.

huwelijksgoed, *z. huwelijksgift, uitzet*.

huwelijksplechtigheid, sacrum nuptiale.

huwelijksrecht, conubium (*het recht om een huwelijk te sluiten*); ius matrimonii (*rechten en plichten der gehuuden*).

huwelijksstoorts, fax nuptialis.

huwelijksvrouw, fides coniugii.

huwelijkswist, iurgium, quod inter virum et uxorem intercedit; lis cum viro of cum uxore.

huwelijksvoorwaarden, *z. huwelijkscontract*.

huwen, *v. e. man*, ducere uxorem; uxorem domum deducere; *iemd h.*, ducere alqm uxorem of in matrimonium, of *alleen ducere alqm*; matrimonium alqm sibi iungere; *gehuwd zijn*, uxorem habere. | *v. e. vrouw*, nubere (alci); *uit haar stand of stad in een andere*, enubere (e patribus, *absol.*, *Liv.*); *gehuwd*, nupta alci of cum alqo. | *v. e. man of vrouw*, matrimonium

inire of contrahere; matrimoniō iungi, se iungere, coniungi; nuptiis inter se iungi; *het h.*, nuptiae; res uxoria (*echtelijke betrekking tot een vrouw*); *het h. uit een familie in een andere*, enuptio (gentis, Liv.).

hyena, hyaena.

hymne, hymnus; *in meer alg. zin*, carmen; *h. op iemds.*, carmen in alqm scriptum.

hyperbool, superlatio; *als rhet. term* ook hyperbole.

hyperbolisch, superlatus (verba); veritatem excedens of superans; *h. van iets spreken*, supra quam fieri possit, ferre alqd.

hypochonder, *h. zijn*, *malum hypochondriaco laborare; (*algemeener*) morosum esse.

hypochondrie, *malum hypochondriacum; (*algemeener*) morositas.

hypochondrist, *homo hypochondriacus; (*algemeener*) homo morosus; *vgl.*

hypochonder.

hypothecair, (*jur.*) hypothecarius; *h. verpanden*, (*jur.*) obligare hypothecae nomine; - *verpand*, obligatus.

hypotheek, hypotheca; pignus; fiducia; *vrij van h.*, solutus.

hypothese, coniectura; opinio (*meening*); *onhoudbare en uit de lucht gegrepen hh.*, sententiae fuites commenticiaeque; *op een h. berusten*, coniecturā niti; *op een h. berustend*, opinabilis; *hh. stellen*, coniectare (de alqa re); *rijk aan hh.*, opiniosus (*Tert.*).

I.

ibis, ibis.

1. **ideaal** (*s u b s t.*), undique expleta et perfecta forma, eximia quaedam of perfecta species, *ook alleen* species ales rei (*s. boni viri*); specimen (*P. Rutilius sp. innocentiae*); *door* optimus, perfectissimus, summus, pulcherrimus; *het i. v. e. staat* (*een ideale staat*), res publica of civitas, quam nobis fingimus, (*als toonbeeld, voorbeeld*) exemplar rei publicae et forma; civitas optima of perfectissima; *het i. v. e. staat bij Plato* (*de ideale staat van P.*), illa commenticia Platonis civitas; civitas, quam finxit Plato (cum optimum rei publicae statum exquireret); *een naar het hoogste i. van menschelijke deugd ingerichte staat*, ad summam hominis, quae cogitatione fingi potest, virtutem composita civitas; *het i. der welsprekendheid*, perfecta eloquentiae species, optima species et quasi figura dicendi; species et forma excellentis eloquentiae; *ook allen sp. eloquentiae*; *mijn* (*het mij voor den geest zwevende*) *i. van welsprekendheid*, ea, quam sentio, eloquentia (*Cic.*); *ik heb u altijd voor het hoogste i. in de welsprekendheid of v. e. redenaar gehouden*, in dicendo semper putavi deum (*Cic.*); *het i. v. e. redenaar*, imago perfecti oratoris; orator summus; *het i. v. vrouwelijke schoonheid*, excellens muliebris formae pulchritudo; *het i. v. d. wijze*, perfectus homo planeque sapiens; *de beelden van Phidias*, die *het i. nabijkomen*, Phidiae simulacra, quibus nihil in illo genere perfectius videmus; *dat i. v. Plato*, illa Platonis rei forma et species (*Cic.*); *ons i. (het i. waarnaar wij streven)*, id, quod volumus; *hij is mijn i.*,

nihil eo maius of perfectius novi of cogitare, animo informare possum; *zich een i. scheppen, vormen*, singularem quandam summae perfectionis imaginem animo et cogitatione concipere of animo et mente informare, (*van iets*) imaginem ales rei animo of mente concipere, (*v. e. staat*) fingere sibi alqm civitatem; *een i. v. iets schetsen, schilderen*, ales rei formam exponere, speciem et formam adumbrare, (*v. e. redenaar*) oratorem informare, (*v. e. vorst*) praecipere, qualis esse debeat princeps; *geen hunner bereikt het i.*, dat wij ons v. e. wijze vormen, nemo horum sic sapiens est, ut sapientem volumus intellegi; *Cyrus als het i. v. e. (rechtvaardig) vorst schilderen*, Cyrum ad effigiem iusti imperii scribere; *dat ware i. van volkomenheid*, illud nescio quid praeclarum ac singulare (*Cic.*).

2. **ideaal** (*a d i.*), quo nihil praestantius of perfectius, pulchrius cogitari potest; summus; optimus; perfectus of perfectissimus; *z. ook 1. ideaal*; *i. genot*, voluptas, quanta percipi potest maxima; *de schildering v. e. i. karakter*, perfectioris hominis descriptio; *z. ook denkbeeldig*.

idealiseren, alqd tale animo fingere of describere, ut omnibus numeris perfectum et absolutum sit; alqd quam perfectissimum, optimum, pulcherrimum facere; *geidealiseerd*, perfectior quam qualis alqs esse potest.

idee, *z. denkbeeld*; *verder*: *de i. der godheid*, informatio dei; *zich van de macht der i. overtuigen*, persuadere sibi, quantum notionem animo infixae valeant; = *gevoel*, sensus; *een te goed i. van iemds of iets hebben*, nimis bene sentire de alqo, de alqa re; *de i. der waarheid*, veritas; - *der zedelijkheid*, honestas; *de i. der schoonheid* wekken, pulchritudinis sensum in animis excitare; *de i. van een (dramatisch) stuk*, quod propositum est fabulae; *ik heb het i.*, te enz., mihi est propositum c. i n f.; *het eerste i. tot iets aan de hand doen*, suppeditare consilium ales rei; *rijk aan i.* = *rijk aan gedachten*, *z. gedachte* (op het einde); *de i.*, *de ii.* (*in Platonischen zin*), *idēa*, Lat. species; *idēai*, formae of simulacra rerum.

ideefnleer, *de i. van Plato*, Platonis de formis of simulacris rerum doctrina; *Aristoteles heeft het eerst de i. van Plato*, waarmee deze buitengewoon ingenomen was, aan het wankelen gebracht, Aristoteles primus species labefactavit, quas mirifice Plato erat amplexatus.

identiek, idem; idem et par; nihil aliud nisi; = *van gelijke betekenis*, idem of eandem rem significans, declarans; - *zijn*, eandem rem significare, declarare; idem valere.

identiteit, b.v. *iemds i. bevestigen*, affirmare alqm esse eundem, qui etc.; *de i. van iemds persoon erkennen*, betuigen, alqm agnoscere; *die voor iemds i. instaat*, cognitor.

idloom, lingua.

idioot, homo stolidus, rudis; illitteratus.

idylle, *z. herdersdicht*.

idyllisch, b.v. *het i. landleven*, *het i. v. h. landleven*, iucunditas of suavis vitae rusticae.

ieder, in 't alg. omnis (*alle en een ieder*,

o. animal; o. homines of omnes *alleen*); quilibet (*i. wie men maar wil*), quivis (*de eerste, de beste*); nullus non (*ad i. en s u b s t.*), nemo non (*s u b s t.*, *i. zonder uitzondering*); quisque (*i. voor zich afzonderlijk, vgl. iemand*), scherper unusquisque; door *distrib.*, *b.v. hij gaf i. soldaat vijf gevangenen*, militibus (*ook cuique militum*) quinos captivos dedit; *i. dag*, singulis diebus; *voor i. dag*, in singulos dies; *in 't bijz.*, *i. v. beide*, uterque, *vgl. beide*; *i. die*, quisquis, quicumque; *i. voor zijn persoon, voor zich*, pro se quisque; *i. de rij langs, achtereenvolgens i.*, primus quisque; *i. brave, bonus vir (collect.)*, omnes bont (*alle braven*), optimus quisque (*juist de braven*); *i. jaar*, quotannis; singulis annis (*n i e t quoque anno*); *in i. geval*, utique, certe, profecto; *toch in i. g.*, tamen; *nee voor non*; *i. keer*, *z. telkens*.

iedereen, omnes; quisque, unusquisque; quilibet, quivis; pro se quisque; nemo non; certatim (*om strijd*); ook door nemo est, qui non of quin; quis est, qui non of quin.

iemand, aliquis, quis, quispiam; quisquam; quidam; nescio quis; non nemo; *naardat i.*, ut quisque; *naardat i. oud is*, words h. geëerd, ut quisque aetate antecedit, ita maximo in honore est; *overtaald blijft „iemand” in zinnen als habeo, quem mittam.*

iets, **1.** aliquid, quid; non nihil; quidquam; quiddam; *dat wil i. zeggen, beteekent i.*, est aliquid; *zich voor i. houden, zich i. beelden*, putare se esse alqd; sibi videri alqd; *ik heb u i. te zeggen, habeo, quod tibi dicam*; *een zeker i.*, nescio quid; quiddam. *Men zegt aliquid (quid, quiddam, quidquam) novum of ook novi (bij genetivi op -i), maar alleen aliquid etc. memorabile, n i e t memorabilis.* — **2.** *a d v.*, = **eenigermate**, *z. a.*

ignorant, rudis, indoctus, imperitus. **ignoreeren**, iem'd of iets i., neglegere, dissimulare, nihil curare alqm, alqd.

ijdel, = *zonder inhoud, waarheid, grond, grondigheid, vanus, inanis (res, spes, homo)*; *futilis (onbetrouwbaar, waardeloos, nietig)*; = *verganketijk, caducus, fragilis, fluxus*; = *blufferig, eerzuchtig, vanus, ambitiosus*; *laudis, gloriae avidus*; *met het oog op kleeding, uiterlijk, vestitu ad munditiam curiosus*; *in corporis cura morosior*; *het ijdele, res inanes, ook inanitas*; *ij. zijn (grote gedachten van zichzelf hebben)*, ipsum de se bene existimare; = **vergeefs**, *z. a.*

ijdelheid, (*nietigheid*) inanitas, fragilitas; (*eerzucht, grootspraak*) ambitio, gloria; *de ij. van het volk streelen*, gloriae populi servire; = *opgeblazenheid, vanitas*; *van iem'd, die met zijn talenten enz. te koop loopt, ostentatio*; *venditatio*; = *trotsche overmoed, superbia, arrogantia*; *mijn ij. voelt zich gestreeld*, quod est in me subinane, afflictor quadam delectatione; *z. ook eigenwaan*.

ijken, publice probare.

1. ijl (*s u b s t.*), *in aller ijl*, *z. 1. haast*, **haastig**.

2. ijl (*a d i.*), *z. dun, ledig*, **1.**

ijlbode, nuntius volucri; (*te paard*) eques citus; (*in angstige haast*) nuntius trepidus; (*als hardlooper*) cursor; *in het verband nuntius alleen*.

1. ijlen, properare; festinare; festina-

tionem adhibere; maturare; accelerare; *ergens heen ij.*, properare (Romani, in patriam); alqo venire of redire properare; alqo ire contendere of alqo tendere, contendere; contento cursu petere locum (v. schepen); alqo ferri; accurrere; advolare in, ad locum; *door elkander ij.*, trepidare.

2. ijlen, v. e. zieke. delirare; *het ij.*, delirium.

ijlheid, *z. dunheid*.

ijlhoofdig, delirus.

ijlhoofdigheid, delirium (*het ijlen*); deliratio.

ijlings, *z. 1. haast, haastig*.

ijp, ulmus.

ijs, glacies; *tot ijs worden*, congelare; frigore concreescere; *zoo koud als ijs*, gelidus; *fig.*, *zoo koud zijn als ijs (v. menschen)*, totum frigere (Ter.).

ijselijk, *z. afgrijselijk, vreeselijk*.

ijselijkheid, *z. afgrijselijk-, vreeselijkheid*.

ijskoud, gelidus.

ijsvogel, alcedo.

ijszee, mare congelatum of concretum glacie; = *de poolzee, Oceanus glacialis*.

ijver, studium (*voor iets, alcs rei*; s. incitatum ad libertatem conservandam); *vurige ij.*, studium ardens of acerrimum; studium et ardor; ardor animi; ardor (militum); *met ij.*, *z. ijverig, adv.*; *met grootten ij.*, summo studio, studiosissime; *van ij. voor iets branden, met ij. voor iets beziel zijn*, studio alcs rei flagrare, ardere, incensum esse; *iem'ds ij. aanvuren*, ardentem alqm inflammare; *met ij. voor iets beziel worden*, alci rei studere incipere; *in ij.*, studio alatus, incensus; *z. ook vlijt*.

ijveraar, *voor iets, acerrimus alcs rei defensor*; auctor et suasor alcs rei; fortissimus adiutor ad alqd; *ij. tegen de ondeugd*, insectator vitiorum.

ijveren, *voor iets, alcs rei esse propagatorem*; acri studio defendere alqd; *tegen iets, vehementius invehi in alqd*; insectari alqd; *tegen iem'd*, insectari alqm; *het ij. tegen iets of iem'd*, insectatio alcs rei, alcs.

ijverig, studiosus; acer (investigator; cura diligentiaque); ardens, vehemens; *een ij. beoefening, behartiging van iets*, studium alcs rei; *een ij. aanhanger van iem'd*, studiosissimus alcs; *ij. streven, verlangen, ook alleen cupiditas*; *iem'd die ij. is tot nog groteren ijver aansporen*, currentem (ut aiunt) incitare; *ij. voor iets zijn* = *met ijver voor iets beziel zijn, voor iets ijveren*, *z. ijver, ijveren*; *a d v.*, studioso, acriter (pugnare), ardentem (cupere), enixe (adiuvare alqm ad alqd); *hoe ij.*, quo studio; *z. ook vlijtig*.

ijverzucht, invidia (*nijd*); aemulatio (*naijver*); simultas (*veete*); *ijverzuchtigheden*, invidiae, obtractationes et invidiae, aemulationes; *ij. v. medeminaars*, rivalitas; stimuli amoris; *ij. verbonden met de zucht om een ander te denigreeren*, obtractatio; *uit ij. op iets*, invidens alci rei.

ijverzuchtig, aemulus; invidus (alcs), qui invidet (alci); obtractator (alcs); *ij. zijn op iem'd*, aemulari alci; invidere, obtractare alci; *in de liefde*, aemulus (op iem'd, alcs); invidus (alcs, *in 't alg. jaloersch, benijder*); amoris stimulis agitatus; *ij. worden*, timere amoris aemulum.

ijzen, horrere, horrescere (alqd); z. *verder huiveren*.

ijzer, ferrum; *van ij.*, ferreus; *met ij. beslagen*, ferratus; *fig.*, *met een hart van ij.*, ferreus; durus et ferreus; *sprekw.*, *men moet het ij. smeden, als het heet is*, utendum est animis, dum spe calent (Curt.); *matura, dum libido manet* (Ter.).

ijzer-, in de samenst., behalve in de beneden opgegeven woorden, te vert. door ferreus, ferratus.

ijzeren, ferreus; *overdr.* ook firmissimus; pertinax (hardnekkig).

ijzergrauw, z. **ijzerkleurig**.

ijzerhard, ferreus; adamantinus.

ijzerhoudend, ferratus.

ijzerkleur, ferrugis (dicht.).

ijzerkleurig, ferrugineus.

ijzermijn, metallum ferrarium of ferri; (als schacht) ferri fodina; ferraria.

ijzerroest, ferrugo.

ijzerwaren, -werk, ferramenta (n. p. l.).

ijzig, = *met ijs bedekt*, glacie adopertus, obiectus; = *ijskoude*, gelidus; *ij. koude*, gelu.

ijzingwekkend, z. **huiveringwekkend**.

ik, ego; (bescheiden) nos; *valt er geen nadruk op, dan wordt „ik” niet vertaald; om bescheidenheid uit te drukken, wordt ook dan de 1ste pers. in den p. l. gebruikt, b.v. ut supra diximus of vidimus en dgl.; ik zelf*, ego ipse, egomet ipse; *ik voor mij*, ik althans, ego quidem, equidem; *de me (wat mij betreft)*; *niet het lichaam is ons ik*, nos non corpora sumus; *weet, dat niet uw ik, maar dit zichtbare lichaam sterfelijk is*, sic habeto, non esse te mortalem, sed corpus hoc; *mijn, uw, zijn tweede of ander ik*, ego alter of alter ego, tu alter, alter idem; *iemd als 't ware als zijn tweede ik beschouwen*, intueri alqm (verum amicum) tamquam aliquod exemplar sui; *mijn beter ik*, pars melior mei.

immer, z. **altijd**.

immers, enim, etenim, nam, namque; *gij weet i.*, scis enim, nam scis; *maar i.*, at enim, at; *enimvero* (e. illud ferendum non est); *quippe*, b.v. Democritus, *die i. een geleerd man was*, Democritus, quippe homo eruditus; *die i.*, quippe qui; *daar i.*, quippe cum; *quoniam; zeker, maar i. (in een antwoord)*, et quidem, b.v. Rarum genus! *F t q u i d e m omnia praeclara rara* (Cic.); *ironisch*, videlicet, scilicet, nimirum, nempe; *credo, opinor*.

impertinent, insolens (in alqm); *h d r.*, insolenter.

impertinentie, insolentia.

imponceeren, iemd i., admirationem sui inciere alci; *iets doen om te i.*; auctoritatis gratia alqd facere.

imponceerend, **imposant**, admirationem sui cuius inciens; *gravis, conspicuus, luculentus, speciosus; imperatorius (majestueus, forma); een i. schoonheid, i. voorkomen, dignitas (corporis, urbis); i. wel-sprekendheid, gravitas dicendi; a d r.*, gravior, speciose, luculente.

improvisatie, subita oratio; *subita et fortuita oratio; carmen ex tempore factum*

im rovisator, qui ex tempore dicit of versu fundit.

improvisceeren, subito of ex tempore dicit of versu fundere; *een gedicht i.*,

carmen of poema ex tempore facere of componere, fundere.

in, p r a e p. **I. op de vraag w a a r?** **A. van plaats:** in c. a b l.; *men zegt: Cicero primo Tusculanarum disputationum libro de contemnenda morte disputat, daar dit onderzoek het geheele eerste boek inneemt; daarentegen: Cicero in primo Tusculanarum d. libro de animi immortalitate disputat, daar dit onderzoek slechts een deel van het boek uitmaakt; bij aanhaling v. e. schrijver, zonder dat men zijn werk noemt, gebruikt men apud, n i e t in, b.v. in Xenophon staat geschreven of lezen wij, apud Xenophontem scriptum videmus; daarentegen, in Laelio (een geschrift v. Cicero), in Laelio; over de stedennamen (Romae, Corinthi) z. men de gramm.; oneig., iets in temd prijzen, berispen, alqd in alqd laudare, vituperare; zoo zegt men in het Grieksch, sic dicitur Graece of lingua Graeca; soms wordt „in” in het Lat. uitgedrukt, waar wij het weglaten, b.v. vim memoriae intra se exercere (zijn geveugen oefenen). | bij de verba van a p n k o m e n, s a m e n k o m e n, b.v. advenire, adventare, pervenire, convenire, moet in c. a c c. gebruikt worden, b.v. advenire of pervenire in provinciam; eenzoo bij s u b s t. als adventus, waarbij ook wel de enkele a c c. van stedennamen staat, b.v. eius adventus in urbem, - in Italian, - Roman. | als aan een uitbreiding over een ruimte gedacht wordt, staat per c. a c c., b.v. aes alienum per omnes terras erat. | bij vele verba i n door e (ex) weer te geven, b.v. Suessulam Pometiā ex Volscis (in het land der Volscen) vi cepit (Liv.); tu ipse ex Siciliensi edicto hoc sustulisti (Cic.). — **B. van tijd:** op de vraag w a n n e e r? door den enkelen a b l. hoc anno; soms ook in c. a b l.; *men zie de gramm.* | op de vraag h o e l a n g? de a c c. m. en z. per. | bij opgaven van ouderdom ook natus of agens, b.v. annum tricesimum agens mortuus est. — **C. soms kan i n door de keuze v. e. kortere uitdrukking wegvallen, b.v. in zinnen als: in zijn tribunaat gehoorzaamde hij den wil der burgerij, eius tribunatus voluntati paravit civitatis; hij kwam mij in mijn bekommering te hulp, subvenit sollicitudini meae; iets in zijn samenhang ontwikkelde, alces rei perpetuitatem explicare; iemd in zijn meening versterken, alces opinionem confirmare. — **D. dikw. is i n met een n o m e n (of p r o n.)** juister uit te drukken door een p a r t i c. of een zin met ut (als) of een r e l a t. zin, b.v. in het loopen, in zijn loop, currens; met den stok in de hand, baculum manu tenens; in de zachtste uitdrukkingen, lenissimis verbis utens; in de hoop, dat enz., sperans of in spem adductus m. a c c. c. i n f.; in het aangezicht v. h. leger, inspectante exercitu; hij vlucht in een boot, acceptus of exceptus scapha fugit; dieren in menschengedaante, beluae formā hominum indutae; in zijn verontwaardiging, irā commotus, incensus of ut erat irā commotus, incensus; in zijn hartstocht vergat hij, ut erat furiosus, est oblitus; de hooften in den rug der vijanden, colles, qui a tergo hostium sunt; ook door a d i., b.v. ongeluk in huis, malum domesticum; bezwaren in (groot) menigte, molestiae multae, plurimae; de***

diensten mij door u in de provincie bewezen, provinciale tuum officium; door a d v v, b.v. in waarheid, vere; in overloed, abundanter; ook wordt in het Lat. wel een andere p r a e p. gebruikt, b.v. in scheris, per iocum; in mijn tegenwoordigheid, coram me; niet zelden staat een enkele c a s u s bij s u b s t., a d i. en v e r b a, b.v. de ingang in den Pontus, introitus Ponti; in iets ervaren zijn, peritum esse alcs rei; iem in iets onder-richten, docere alqm alqd; erudire alqm alqa re. — E. in hem groeit een niet middelmatig redenaar op, ille non medicorū orator succrescit; in Aeneas wordt het Rom. volk vervolgd, cum Aeneas vexatur, populus Romanus vexatur; als jongeling spreek ik tot den jongeling in u, iuvenis iuvenem appello. — II. op de vraag waarheen? in c. a c c.; daarentegen bij de verba van zetten, leggen, ponere, locare, collocare, statuere, constituere, ook defigere, describere, inscribere, insculpere gewl. in c. a b l.; om uit te drukken, dat iets aan alle kanten omsloten is, ook intra, b.v. intra multitudinem sagittas iaciebant.

Z. verder ook de woorden, waarmee „in” verbonden is; in- als voorvoegsel van adiectiva (b.v. invarm enz.) wordt gewl. uitgedrukt door den s u p e r l. of een samenst. met per-
inacht nemen, z. **acht**.

inacht neming, observatio, conservatio (decoris); cura (zorg); nauwkeurige, zorgvuldige i. eener zaak, diligentia (b.v. caerimoniarum); z. ook **rekening**.

inademen, spiritu (of spirando) ducere, trahere (b.v. aëra); ducere (spiritum); wat i. kan worden, spirabilis.

inademing, spiritus; respiratus (het ademhalen).

inbeelden, 1. zich i., opinari; in opinione esse; putare; vgl. **voorstelling**, 2; niemand heeft zich nog i., dat enz., nemo in opinionem venit, nemini in opinionem venit m. a c c. c. i n f.; ik beeld mij in, dat ik enz., videor mihi m. n o m. c. i n f.; zich vast i., dat enz., credere m. a c c. c. i n f.; non dubitare, quin etc.; sibi persuadere m. a c c. c. i n f.; i n g e b e e l d (slechts in de verbeelding bestaande), opinatus (bonum, malum, doch slechts in het philos. spraakgebruik); falsus, fictus, commenticius; vanus; ook alleen opinio c. g e n., b.v. i. deugd, virtutis opinio (Cic.). — 2. zich iets i. (te zijn), magnam of nimiam, falsam de se habere opinionem, sibi esse alqd videri, arroganter de se sentire; sibi placere; vgl. **inbeelding**.

inbeelding, 1. = ongegronde meening, valsche i., opinio, cogitatio, persuasio vana of falsa; error animi; zich aan ijdele ii. overgeven, inanum rerum inanes ipsas cogitationes volvere (Liv.). — 2. = verwaandheid, magna, nimia of falsa de se opinio; i. hebben, z. **inbeelden**, 2; vol i., nimis se suspiciens; vanā superbiā inflatus; sibi placens.

inbeuren, accipere, recipere; vgl. **innen**.

inbeuring, acceptio; z. **inning**.

inbezitneming, possessio; (vóór anderen) occupatio.

inbijten, dentes of morsum imprimere alci rei (in iets bijten); vgl. **bijten**.

inbinden, = in iets binden, alqa re vin-

cire; een boek i., librum conglutinare, (in perkament) librum membranā vestire; de zeilen i., vela contrahere, vgl. **zeil**; fig., = **bedwingen**, **beteugelen**, z. a.

inblazen, inspirare (animum homini); insusurrare (in het oor blazen, alci alqd); inflare alqd in alqd (iets in iets); fig., nieuw leven i., recreare alqm, alqd; vgl. **ingeven**, 2; **influisteren**.

inblazing, z. **influistering**, **aanhitsing**.
inboedel, supellex; instrumentum (villae).

inboeten, -ing, z. **verliezen**, -lies.

inboezemen, imbueri of implere alqm alqa re (admiratione, pietate); addere (alci animum, fidem contioni); facere (alci desiderium alcs rei, spem); iem d. i. e. tot iem d. i. e. incendere, inflammare alqm amore alcs, alcs rei; vrees i., z. **aaniagen**; den geest word vrees i., animo metus obiectur; iem d. i. e. i., z. **moed**, 2; **argwaan** i., z. **argwaan**.

inboorling, indigena; in illa terra natus; incolā.

inborst, z. **aard**, **karakter**, 3.

inbraak, tēfractura.

inbranden, inurere (alci notam); z. **brandmerken**.

inbreken, fores effringere; irrumpere, irruere (in aedes alienas, in agros hostium); vgl. **indringen**, 2.

inbreker, effractorius, effractor.

inbrengen, 1. eig., inferre, importare, invehere (alqd in urbem); ingerere; vgl. **binnenbrengen**. — 2. overdr., geld enz. i., afferre. | iets (een beschuldiging) tegen iem d. i., inferre alci alqd (proditionis crimen). | iets (een oververping) tegen iem d. i. i., contra dicere (alqd), in contrarium partem afferre; opponere (alci alqd, m. a c c. c. i n f.); occurrere (alci rei); = antwoorden, respondere (alqd ad alqd); dicere (fortasse quispiam dixerit, dicat forte alqs); tegen dit punt pleegt gij dit in te b., huic loco sic occurrere soletis; gij ziet niet, wat hiertegen kan i. worden, quid occurrat, non videtis; iets tegen iets in te b. hebben, improbare alqd; ik heb daartegen niets in te b., nihil impedio; non repugnabo.

inbreuk, i. maken = overtreden, z. a.

inbrokkelen, -brokken, interere.

inbuigen, inflectere.

inburgeren, zich i., inveterascere (in Gallia Romani).

incasseeren, z. **innen**.

incasseering, z. **inning**.

1. **incognito** (a d i.), omnibus ignotus; dissimulans quis sim of nomen meum.

2. **incognito** (s u b s t.), dissimulatio sui; ik neem het i. in acht, dissimulo, quis sim of nomen meum; ik leg het i. af, palam iam, quis sim, fero; quis sim, detego; memet ipse aperio, quis sim; tegenover iem d., alci quis sim, aperio.

incompetent, z. **onbevoegd**.

inconsistent, 1. v. zaken, parum sibi conveniens; secum pugnans; i. zijn, non of parum consentaneum esse. — 2. v. menschen, inconstans; non constans; a d v., inconstanter, non constanter; i. zijn, handelen, sibi non constare; secum dissentire (in alqa re).

inconsequentie, inconstantia; i. en

willekeurigheid der bestellingen, varietas libidoeque decretorum.

incorrect, vitiosus; *non of parum emendatus*.

incorrectheid, = **gebrekigheid**, *z. a.*; *i. v. d. stijl*, sermo vitiosus, *non of parum emendatus*.

indachtig, *z. gedachtig*; *i. zijn*, *maken*, *z. herinneren*.

indeelen, partiri, dispertire, dividere (*een geheel indeelen*); *zoodat ieder zijn deel krijgt*, distribuere; *describere* (*b.v. annum in duodecim menses*); *digerere* (*het ongeordende, ius civile in genera*); *den dag, zijn dagelijksche bezigheden i.*, *disponere diem*; *in decuriën, centuriën i.*, *decuriare, centuriare*.

indeeling, partitio, divisio; *distributio* (*ook logische i.*); *descriptio* (*civitatis*); *z. indeelen*; (*inz. v. e. rede*) *dispositio*; *met juiste i.* (*dispositie*), *dispositie* (*accusare, Cic.*); *een goede i. maken, (res) bene describere, disponere*; *het deel, dat bij de i. de eerste plaats gekregen heeft, ea pars, quae prima descripta est* (*Cic.*).

indenken, *zich in iets i.*, *mente et cogitatione penetrare in alqd*; *se insinuare in alqd*; *zich in iets toestand i.*, *ingere se eum esse, qui est altus*.

inderdaad, *revera, re ipsa*; *re et veritate*; *sane, profecto*; *vero*; *si verum quærimus* (*strikt genomen*); *en i.*, *et revera, et sane, et profecto, et vero, neque vero* ... *non*; *et* (*met onmiddellijk volgend praedicaatsverbum*); *i. echter, maar i.*, *re autem*; *re quidem*; *re quidem vera*; *niet in woorden, maar i.*, *non verbis, sed re* (*b.v. dissidere*).

indien, *z. wanneer*, **II**.

indienen, *z. inleveren*; *een wet i.*, *z. wet*, **1**.

indifferent, *z. onverschillig*.

indijken, *z. bedijken*.

indirect, *quod circuitione quadam of per ambages fit*; *i. rede, oratio obliqua*; *ad v.*, *circuitione quadam*; *per ambages*.

indiscreet, *immodestus*; *ad v.*, *immodeste*.

indiscretie, *immodestia*.

individu, *homo*; = *persoon*, *inz. verachtelijk*, *corpus*; *pl.*, *homines singuli*; *zekere ii.*, *ook alleen* *quidam*.

individualiseeren, *het algemeene i.*, *communio propria dicere*.

individualiteit, *singularis alcs rei of hominis natura et mores, ook alleen proprietas of natura, mores alcs*; *het is 't best, dat ieder zijn i. bewaart*, *id quæque maxime decet, quod est cuiusque maxime suum*.

individueel, *proprius, singularis*; *zich door zijn i. natuur laten leiden, sequi suam naturam*; *i. neiging, voluntas*.

indoen, *immiscere of admiscere, inserere* (*alqd alci rei*); *indere, inserere* (*alqd in alqd*); *infundere* (*ingieten*); *infarcire* (*instoppen*).

indolent, *lentus*; *iners*; *patiens*; *ik ben voor elke nieuwe smart geheel i. geworden*, *obdruit animus ad dolorem novum*.

indolentie, *lentitudo, inertia, patientia*.

indompelen, *z. dompelen*.

indoopen, *mergere* (*alqd in aquam*); *intingere* (*calamum*); *vgl. doopen*.

indragen, *inferre, importare* (*alqd*), *vgl. binnendragen*.

indrijven, = *met geweld inslaan, inkloppen*, *adigere in alqd* (*clavum*), *in alqa re* (*scalprum in articulo*); = *inragen*, *cogere in etc.* (*vis ventorum in vitis nautis in portum navem*); *vgl. binnen*, **2**; = **gravee-**
ren, *z. a.*

indringen, **1. trans.**, = *dringend in iets brengen*, **z. indrijven**. — **2. intr.**, *refl.* (*zich i.*), *penetrare, intrare* (*in alqm locum*); (*ipsum*) *inferre se in locum alqm*; *v. e. vijand*, *irruptere* (*intro, Ter.*; *in aedes, in castra, in partem hostium*; *domum alcs, portam*; *absol.* *ook om bezit van iets te nemen, in patrimonium alcs*; *overdr.*, *imagines in animos per corpus*); *irruere* (*in aciem*; *in alienas possessiones*); *invadere* (*terram*; *in hostes*); **z. invallen**, **3**; (*snel*) *involare* (*in possessionem*); *petere alqm, instare alci* (*op iem d i.*); *se insinuare* (*ongemerkt, inter equitum turmas*); *diep i.*, *alte descendere* (*ferrum in corpus*); *het i.* (*v. vijand*), *irruptio, impressio*; *verder door de verba*, *overdr.*, *zich in een ambt i.*, *ad honorem obepere*; *zich bij iem d, in iets vriendschap i.*, *alci recusanti of invito offerre amicitiam suam*; (*op vleeiende wijze*) *blanditiis* (*et assentando*) *amicitiam alcs colligere*; *ad amicitiam alcs arripere*; *se in familiaritatem alcs insinuare*; *gratiam sibi parere apud alqm of gratiam alcs s. p.*; *zich bij iem d trachten in te d.*, *aucupari alcs gratiam*; *locum gratiae apud alqm quaerere*; *venditare se alci*; *het i.*, *blanditiæ*; *door omschr.*, *in iets i.* (*in wetenschappelijke zin*), *inquirere* (*in nominis originem*); *se insinuare* (*in antiquam philosophiam*); *diep i.*, *in intimas res penetrare*, (*in iets*) *penitus insinuare in alqd*; *in de natuur der dingen i.*, *intrare in rerum naturam*; *dieper i.*, *altius in rerum causas penetrare*.

indringend, *importunus, molestus*; *adv.*, *importune, moleste*.

indringendheid, *importunitas*.

indringer, *homo importunus, molestus*.

indrinken, *z. inzuigen, inzwellen*.

indrogen, *corrugari*; *vgl. drogen*, **2**.

indroppelen, *-druipen*, *instillare*.

indruischen, *tegen iets of elkander i.*,

z. strijden, **3**.

indruk, *impressio*; *animi motus, motio, commotio* (*i. op het gemoed*); *een i. van buiten*, *pulsus externus of adventicius*; *impulsio oblata extrinsecus*; *zinnelijke ii.*, *ea, quae sunt a sensu tradita atque impressa* (*Cic.*), *ook alleen sensus* (*sevocare mentem a sensibus*); *i. op het zintuig des gezichts*, *quæ aspectu sentiuntur*, (*aangename*) *ea, quibus oculi incunde moventur*; *aangename i.*, *ook alleen suavitas*; *aangename ii.*, *voluptates* (*oculis colliguntur paene innumera- biles voluptates*); *i. maken, zijn i.* *niet missen*, *movere corpus* (*corpora*), *animum* (*animos*), *of movere alleen*; *pondus of vim habere*; *i. op iem d of iets maken*, *movere of commovere, permovere, pellere* *animum alcs of alqm*; *movere alqd*; (*een goeden, aangename i.*) *delectare*, *suaviter afficere alqm*; (*een slechten, onaangename i.*) *offendere*, *commovere alqm*; *door iets een goeden i. maken*, *alqa re commendari*; *wat op ons den sterksten i. van waarschijnlijkheid ge-*

maakt heeft, quodcumque nostros animos probabilitate percussit; *een diepen i. maken* (v. e. leer), alte descendere (op *temd*, op *temds hart*, in pectus alcs); *een verschillenden i. op de menschen maken*, varie afficere homines; *dat maakt weinig i. op mij*, haec modice me tangunt; „*iets markt i. op iemd*” *dikw. door een pass. constructie*: alqs move- tur, permovetur etc. *alqa re*; *iets heeft een diepen en blijvenden i. op mij gemaakt*, haeret mihi alqd in animo; *onder zulk een i.*, sic affectus; *z. ook schokken.*

indrucken, imprimere (alqd in alqa re); = *foerceeren*, moliri (fores, portam); = *stukdrukken*, elidere (alci caput); = *instooten*, *z. a.*

indruckwekkend, *z. imponeerend*, *imposant*.

induiken, mergi, immergi; *vgl. duiken*. **industrie**, officium; *alles wat handel en i. betreft*, ea negotia, quae quaestus causa exerceantur.

induwen, *z. indrukken*.

ineen, *vgl. voor de samenstellingen met ineen-*, voor zoover zij beneden niet opgegeven zijn, de composita met samen-

ineenbuigen, *zich i.*, *z. ineenkruijen*.

ineenhurken, *z. ineenkruijen*.

ineenkrimpen, contrahi; (*rimpelig worden*) corrugari; *v. personen en ledematen*, exilire fieri; *z. samentrekken*.

ineenkronkelen, *z. ineenslingeren*.

ineenkruijen, se complicare (in dolio); *achter zijn schuld i.*, in clipeum colligere artus.

ineenschrijven, *het i. op het einde eener pagina*, contractio paginae (Cic.).

ineenslaan, de handen i., collidere manus (v. e. redenaar); *v. verbazing*, tollere manus.

ineenslingeren, inter se implectere; *conjugering inter se atque implicare*; *z. verder samenstrengelen*, **vlechten**.

ineensluiten, intr., *z. samenhangen*.

ineenstampen, contundere.

ineenstorten, **ineenvallen**, *z. invallen*, 2; *boven het hoofd i.*, supra habitantes procumbere (v. e. gebouw).

ineenvouwen, *een brief i.*, complicare epistolam; *z. verder vouwen*.

ineenzakken, *v. personen*, corruiere, concidere, collabi; *in poplites of in genua procumbere* (op de knieën zinken); *onder een last i.*, succumbere oneri; *v. gebouwen enz.*, *z. invallen*.

ineenzetten, *z. samenstellen*.

ineenzinken, *z. ineenzakken*.

infanterie, **-erist**, *z. voetvolk*, **-knecht**.

influisieren, *temd iets i.* insusurrare alci alqd; *ad aures admonere alqm*, ut etc.; *dicere alci alqd*.

influistering, clandestina consilia (pl.); *door de verba*.

ingaan, 1. eig., ingredi, introire, intrare (in domum); *vgl. binnengaan*; *in een uitgaan*, commeare. — 2. on eig., = **beginnen**, *z. a.* | *op iets i.* = *het nauwkeuriger onderzoeken*, *verder naspreken*, accuratius cognoscere, examinare alqd; *subtilius de alqa re disputare*; *introspicere* (in alqd); *ook intrare in alqd*.

ingang, 1. abstr., = *het ingaan*, ingressus, introitus; *z. toegang*; *temd den i.*

toestaan, *beletten*, *z. inlaten*, 1. | *fla.*, i. vinden, accipi of laudari; probari; admitti in animum (v. woorden, beden, voorstellen); fidem habere (*geloof vinden*); accipi, laudari alq; probari alci; movere alqm, alcs animum (v. d. woorden v. e. redenaar, in h. Lat. met den redenaar zelf als s u b t.); v. woorden enz., in pectus alcs descendere; aequis of secundis auribus accipi; *langzamerhand bij iemd i. vinden*, sensim ac leniter ad animum alcs accedere, (*bij allen*) in universorum animos tamquam influere, (*heimelijk en ongemerkt*) quasi irrepere in mentes hominum; *door schoone woorden bij de vergadering licht i. vinden*, blanditiis influere in aures contionis (Cic.); *iets i. doen vinden*, commendare alqd; = **begin**, *z. a.* — 2. con cr., als plaats, introitus, aditus; ostium; lanua (*ook fig.*, i. animi frons est); os (specus); fauces (pl.; *nauwe i.*); limen (*drempel*).

ingebeeld, *z. inbeelden*.

ingeboren, *z. aangeboren*.

ingeborene, *z. inboorling*.

ingekankerd, = *ungevorteld*, *z. inwortelen*.

ingenomen, *z. innemen*, 2.

ingeschapen, *z. aangeboren*.

ingetogen, modestus, continens, temperans.

ingetogenheid, modestia, continentia, temperantia, moderatio.

ingeval, *z. geval*, A. (*voorbij het midden*).

ingeven, 1. eig., b.v. een geneesmiddel, dare, praebere. — 2. on eig., *temd iets i.*, subicere of suggerere alci alqd; *monere alqm alqd*; = **inboezemen**, *z. a.*; *temd de gedachte i.*, dat enz., alqm in eam mentem impellere, alci eam mentem dare, alci mentem inciere, obicere, ut etc.; *deze gedachte gaf een god hem in*, divinitus hoc ei in mentem venit; *een taal, zooals wrok en ingehouden wrevel die i.*, sermo, qualem ira et dissimulatio gignit; *door den gen et.*, b.v. een besluit, *door ruwheid en boerschheid ingegeven*, consilium rudis atque agrestis animi (Liv.).

ingeven, monitus; *hoogere, goddelijke i.*, instinctus of afflatus divinus; caelestis quidam mentis instinctus; = **raad**, consilium; *op iemds i.*, alqo auctore; *door goddelijke i.*, divinitus.

ingevolge, ex alqa re; secundum alqd; *i. uw bevel*, iussu tuo.

ingewanden, viscera of exta (alg.); intestina (darmen); *beschouwer van*, waarzegger uit de ii., extispex, haruspex; *beschouwing van*, waarzegging uit de ii., extispicium (Suet.), haruspicium (Cathul., Suet.); *als kunst*, haruspicia (sc. ars).

ingewikkeld, *fig.*, perplexus (deliberatio); tortuosus (genus disputandi); difficilis (res); magnus, arduus (opus); complicatus, b.v. animi sui complicatum (*verwarde, onduidelijke*) notionem evolvere; *vgl. verwad*.

ingewikkeldheid, *z. verwarring*.

ingeworteld, *z. inwortelen*.

ingezetene, *z. bewoner*.

ingieten, infundere (alqd in alqd).

inglijden, illabi (in locum).

ingooien, *z. inwerpen*.

ingraven, infodere (alqd in loco of in locum, in terram); defodere (thesaurum

defossum esse sub lecto; cotem in comitio); obruere alga re (terrâ, arenâ).

ingredient, pars; res pertinentes ad alqd; res quae additur (toevoegsel); p.l., ook alleen res; een i. van iets zijn, pertinere ad alqd.

ingriffelen, z. **graveeren**.

ingrijpen, 1. eig., manum inserere (alci rei). — 2. overdr., intervenire (tusschenbeide komen); = bij iets krachtig optreden, fortitot of naviter agere in re, ad alqd efficiendum; hinderend, belemmerend in iets i.; impedire alqd; in iemds rechten, interpellare alqm in lure suo; violare furâ alcs; alqd de lure alcs deminuire.

ingroeten, innasci (in iets, alci rei).

inhakken, 1. trans., = insnijden, incidere, insculpere, z. **graveeren**; = door hakken openen, excidere, perfringere (portam). — 2. i n t r., op de vijanden i., caedere hostes; de ruitertij er op laten i., immittere equites, equitatum; het er op i., caedes; door de verba.

inhalen, 1. eig., = binnenhalen, z. a.; de zeilen i., vela contrahere (ook fig.), vela subducere; iemd i. (hem te gemoet gaande), revertentem alqm prosequi, alci venientibviam procedere. — 2. onvrij, iemd i. (hem volgende, = bereiken), adipisci, consequi, assequi (alqm), (op de vlucht) alqm ex fuga retrahere; iemd i. = evenaren, assequi, consequi, aequare (alqm); iemd in iets i., deducere alqm in alqd, of deducere, asciscere alqm in societatem alcs rei; iets (een verzuim) i. = herstellen, er zich schadeloos voor stellen, compensare, reparare (alqd alga re); het verzuimde laat zich niet i., praetermissa frustra revocantur.

inhalig, z. **hebzuchtig**.

inhalligheid, z. **hebzucht**.

inhalm, sinus.

inhebben, dat heeft veel in, haud facile fit.

inhechtenisneming, comprehensio.

inheemsch, domesticus (in het vaderland aanwezig, gevonden wordende); intestinus (tegenover externus); vernaculus (in het vaderland gekweekt, ontstaan); indigena (in het land zelf geboren); patrius (vaderlandsch); qui apud nos nascitur, gignitur; ook familiaris c. d. a. t. (Italiae, quibusdam regionibus); overwinning over i. vijanden, victoria domestica, (in burgeroorlogen) victoria civilis; v. civilis belli; i. zijn (i. e. land), in alga regione gigni, nasci; i. worden, apud nos, in nostra of in hac regione gigni of nasci, huic of nostrae regionis familiarem esse incipere; inveterascere (v. zeden, gewoonten); iets bij ons i. maken, in nostros mores inducere alqd; onze i. taal, z. **moedertaal**.

inhelen, fistucâ adigere; fistucare; palen werden schuin i., sublicae oblique agebantur.

inhollen, z. **binnenrijlen**, -jagen, -stормen.

inhoud, in 't alg., quae continet alqd; v. e. boek en dgl., argumentum (stof); ook res (p.l., tegenover verba); summa (hoofdinhoud); sententia (hoofdgedachte); de redevoering, de brief was v. d. volgende inhoud, oratio habuit hanc sententiam; litterae in hanc sententiam of his verbis scriptae erant, haec continebant; litterarum summa haec erat; gang en i. eener rede mededeelen, ex-

ponere orationem; de i. van een geschrift is dat en dat, liber continet c. a. c. c. of (in) libro continetur c. n. o. m.; geschriften van een voor geestelike en zedelijke vorming zeer nuttigen i., scripta, in quibus ad ingenium animumque excolendum insunt utilissima; zonder i., van onbeteekenenenden i., inanis; rerum inops; siue argumentum et sententia; van belangrijken, zwaarwichtigen i., rethorici plenius; ponderosus (epistola); gravis (sententia).

inhouden, 1. = bevatten, z. a. — 2. = bedwingen, retinere (alqd, lacrimas); cohibere (iracundiam, motus animi turbatos); comprimere, reprimere alqd; z. verder bedwingen, matigen, weerhouden; zich i. = blijven staan, consistere, subsistere; de teugels i., inhibere frenos.

inhouding, z. **betengeling**.

inhoudsopgave, argumentum; summarium.

inhouwen, z. **inhakken**.

inhuldigen, -ing, z. **huldigen**, -ing. **initiaal**, littera grandis.

initiatief, het i. nemen, priorem incipere (absol. of c. i. n. f.); hij neemt tot niets het i., nihil progreditur; op i. v. iemd, alqd auctore.

inijagen, 1. trans., z. **indrijven**. —

2. i n t r., z. **binnenjagen**.

inkankeren, z. **inwortelen**.

inkeep, z. **insnijding**.

inkeer, tot i. komen, mores suos mutare; ad sanitatem reverti; respicere; z. ook (zich) **bekeeren**.

inkeeren, tot zichzelf i., animū a rebus externis avocatum in se ipsum colligere; in se descendere; se excutere; = tot i. komen, zich bekeeren, z. **inkeer**, **bekeeren**.

inkepen, -kerven, z. **insnijden**.

inkijken, z. **inzien**.

inkleeden, overdr., litteris mandare; (sierlijk, fraai) vestire atque ornare orationem; zij kleedden hun voorstel aldus in, ita verba facta (ab iis), ut dicerent (Liv.).

inkleeding, oratio; aangename i., suavitas orationis; sierlijke i. der rede, vestitus orationis; ornatus (magnam afferre orationi); een geschikte i. der gedachten, conformatio quaedam sententiarum.

inklimmen, b.v. tusschen twee rotsen i. zijn, inter binos scopulos deprehensum esse.

inklimmen, inscendere in c. a. c. c.; conscendere (curram, klimmen in, beklimmen).

inkloppen, z. **inslaan**.

inkomen (verb.), 1. = binnenkomen, -treden, z. a. — 2. v. gelden, redire, solvi.

2. **inkomen** (subst.), 1. = het binnenkomen, ingaan, z. **ingang**. — 2. = inkomst, -en, reditus; zoowel van den staat als van bijz. personen, vectigal of pl. vectigalia; hij heeft een goed i., habet unde commodè vivat. **inkomend**, i. rechten, portorium.

inkomst, 1. = **ingang**, z. a. — 2. **inkomsten**, z. 2 **inkomen**, 2; verder fructus (opbrengst); quaestus (winst); aanzienlijke ii. uit de mijnen trekken, magnas pecunias ex metallis facere; de ii. van den staat uit de mijnen, pecunia publica, quae ex metallis reddit.

inkomstenbelasting, tributum quottannis ex censu collatum.

Inkoop, emptio; *ii. gaan doen*, ad merces comparandas proficisci.

Inkooopen, emere; *edemere (opkooopen)*; merces, comparare (alqd).

Inkoopeer, emptor.

Inkorten, = *korter maken*, contrahere (aestas noctes c.); *v. h. geschrevene*, in breve, in angustum cogere, in angustum deducere, in brevem formam contrahere alqd, (*wat een ander uitvoerig behandeld heeft*) quae ab altero dilatata sunt, premere; = *verkleinen*, beperken, besnoeien, minuire (auctoritatem ales); deminuere (auctoritatem, potentiam ales); partem iuris, alqd de iure); imminuere (auctoritatem ales); detrahare (de auctoritate senatus); *z. ook af-, be-, verkorten*; = *bedwingen, beteugelen*, *z. a.*

Inkorting, contractio (orationis); deminutio (libertatis); *door de verba onder inkorten*; *z. ook verkorting, vermindering*.

Inkrassen, inscribere (alqd in alqa re); *vgl. graveeren*.

Inkrijgen, accipere (navis aquam a.); *vgl. inlaten*.

Inkrimpen, 1. *trans.*, = inkorten, *z. a.* — 2. *intr.*, = *ineenkrimpen*, *z. a.*; comminui (res familiaris); *tot dunne handboeken, overzichten i.*, in epitomatum ac summariorum angustias compelli of cogi, coartari.

Inkrimping, = **inkorting**, *z. a.*; *door de verba*.

Inkruipen, *z. binnenkruipen*; *v. on- zeugden*, obrepere (vitia obrepunt).

Inkt, atramentum.

Inktvisch, sepia, loligo.

Inkuilen, *z. ingraven*.

Inkwartieren, collocare (milites in hibernis, in Aeduis; comites apud ceteros hospites); *de soldaten i.*, milites per hospitia disponere, in hospitia dividere, per oppida dispertire; (*in een stad i. worden*, hospitium accipere (Pergami, Athenis)).

Inkwartiering, milites per hospitia dispositi, in hospitia divisi; *i. krijgen*, milites tecto recipere debere.

Inladen, imponere (merces, onus in navem).

Inlage, = *bijlage*, quod in eundem fasciculum (*brievenpakket*) additum est; epistola cum altera coniuncta of alteri iuncta, in eundem fasciculum addita, *vgl. bijlage*; = **inzet**, *z. a.*

Inlander, indigena (*inboorting*); civis.

Inlandsch, *z. inheemsch*.

Inlasschen, interponere, inserere; (*dagen in den kalender*) intercalare.

Inlassching, (*v. dagen*) intercalatio; (*v. woorden*) interpositio; *door de verba*.

Inlaten, 1. *eig.*, = *binnenlaten*, accipere (navis aquam a.); = *binnen-, toelaten, opnemen*, admittere, intromittere; accipere, recipere (alqm urbe, in urbem); aditum dare (alci); *iemd niet i.*, alqm introitu of lanquā prohibere, alqm excludere; *er wordt niemand i.*, nemini aditus patet; *z. ook binnenlaten*. — 2. *overdr.*, *zich met iets i.*, = *zich voor iets laten vinden*, descendere ad alqd, subire alqd (iudicia), implicari alqa re (negotii); = *zich in iets mengen*, se interponere in alqd; immiscere se alci rei; = *zich met iets bezighouden*, versari of operam

ponere in alqa re; attingere, tractare alqd; accedere ad alqd (ad rem publicam, ad causam); = *iets ondernemen*, suscipere alqd; *ingredi (rem, in rem)*; aggredi alqd, ad alqd; *zich niet met iets i.*, non aggredi of non suscipere alqd; aspernari, recusare alqd, (*niet meer*) se abstinere alqa re; *zonder ons met abstracte onderzoekingen, in te i.*, remota disputandi subtilitate, | *zich met iemd i.*, = *met iemd in gesprek treden*, colloquium cum alqo instituere, ordini of ingredi; in sermone cum alqo se dare; *v. omgang*; se dare alci in consuetudinem; *v. zaken doen*, contrahere cum alqo; *zich met den vijand i.* = *slag leveren*, manus cum alqo conserere; concurrere cum alqo; facere proelium; committere pugnam, proelium (cum alqo); = *gelegenheid daartoe geven*, facere potestatem sui; *zich niet met den vijand i.*, supersedere proelio; suos a proelio continere; pugnam detrectare; sui potestatem non facere; pugnant copiam non facere; *zich in geen enkel opzicht met het volk i.*, nihil omnino cum populo contrahere; *vgl. bemoeien*.

Inlating, *door de verba onder inlaten*, inleg, inleggeld; *z. inzel*.

Inleggen, 1. *eig.*, collocare (in loco alqd); = **insluiten**, *z. a.*; = *inmaken (b. vruchten enz.)*, condire; *v. ingelegd werk*, distinguerē (opus auro). — 2. *overdr.*, eer met iets i.; alqa re laudem (sibi) parere, consequi; alqd alci est honori.

Inlegwerk, *z. mozaïek*.

Inleiden, 1. *eig.*, = *binnenleiden*, introducere; ook ducere, adducere, *z. invoeren*. — 2. *overdr.*, instituere, instruere alqd (accusationem); *de oorlog werd i. door Philippus*, inchoata sunt initia belli a Philippo; *dat gesprek werd door mij ongeveer aldus i.*, ad hunc modum exordio ductus est; = **inwilden** (*i. e. wetenschap*), *z. a.*, 2.

Inleiding, 1. *eig.*, introductio, inductio. — 2. *overdr.*, institutio (onderricht); *de filosofie is de i. tot alle andere studiën*, philosophia aditum aperit ad cetera omnia studia; = *aanvang*, *begin*, introitus (defensionis); ingressio; *v. e. rede*, exordium, initium, principium; prooemium; praefatio; *vgl. voorrede*; als i. zeggen, praefari m. a. c. c. i. n. f.; *een lange i. doen voorafgaan*, multa praefari; *deze i. moest ik doen voorafgaan*, haec praefanda of prius dicenda erant; *de i. overdenken*, considerare quo exordio utendum sit.

Inleidingsmoude, *bij een plechtige handeling*, praefatio.

Inleveren, *een klacht i.*, lege agere; *een klacht bij den rechter i. tegen iemd*, libellum dare iudici (de alqo); *een verzoekschrift i.*, libellum offerre of dare alci; supplicare alci per litteras; petere alqd per litteras; *om iets te verhoeden*, litteris deprecari alqd; *gelden, rekeningen i.*, referre (pecuniam in aerarium, rationes ad aerarium, rationes); *de censustijten te Rome i.* (*v. d. censoren in de koloniën*), deferre census Romam; = *ergens heen zenden*, *bijeenbrengen*, mittere, conferre; *z. ook af-, uitleveren*.

Inlevering, *door de verba onder inleveren*.

inlichten, *z. onderrichten*.

inlichting, *ii.*, exquisita (*n. p. l.*) = *het navragen*, percontatio; *ii. invinnen omtrent iets* (*bij iemand*), quaerere, (*sterker*) exquirere alqd of alga re (*ex, ab alqo*); sciscitari de alga re; explorare alqd; cognoscere de alga re (*zich i. verschaffen omtrent iets*); *na zich nauwkeurige i. verschaft te hebben*, re diligenter cognita, re comperta.

inliggend, additus of adiunctus (*alci rei, epistolae*).

inlijven, addere, adungere (*Cilicjam ad imperium populi Romani, urbes imperio suo*), adicere (*urbes regno*); attribuere (*Suessiones Remis attributi*); contribuere (*Phocenses his*); immiscere (*triones veteribus militibus*).

inlijving, adiectio; *door de verba*.

inlokken, illicere (*alqm in fraudem*); pertrahere in etc.

inloopen, **1. eig.**, = **binnenloopen**, *z. a.*; *tegen iemand i.*, incurrere (*in alqm, alci*). — **2. overdr.**, *er i.*, = *bedot worden, z. bedotten*.

inlossen, redimere.

inlossing, redemptio.

inmaken, condire.

inmaking, conditio.

inmengen, admiscere, intermiscere (*alqd alci rei*); *zich ergens i.*, interponere se of iudicium suum; *z. ook mengen*.

inmenging, admixtio; = *tusschenkomst*, interventus; *door de verba*.

inmetelen, *iemd levend i.*, alqm vivum parietibus includere et struere.

inmiddels, *z. intussen*.

innaaien, insuere (*alqm in alqd*).

innamen, *z. inneming*.

inneembaar, qui (quae, quod) occupari of expugnari potest; expugnabilis (*urbis, ltv.*).

innemen, **I. eig.**, de zeilen *i.*, vela subducere; | *geneesmiddelen, vergif enz. i.*, sumere, bibere (*medicamentum, venenum*). | *bij zich i.*, = *onder zijn dak ontvangen*, accipere, excipere, recipere (*alqm domum suam*); = *aan boord nemen, z. boord*; *een lading i.*, imponere in navem of alleen imponere alqd; *het schip heeft voor 40 dagen water i.*, aqua dierum XL in navi est. — **II. oneig. A.** = *in bezit nemen*, capere, occupare (*locum*); (*met geweld*) expugnare; potiri (*locum*); *vooral i.*, praecipere; praecoccupare; *een stad bij capitulatie i.*, urbem accipere; *traditum oppidum recipere*; *een stelling i.*, *z. stelling*. — **B.** = *beslaan*, continere (*reliquum spatium mons*); tenere (*medium aciem*); complecti (*random i.*, *tantum spatium*); occupare (*v. hen, die een ruimte in beslag nemen voor iets, vullen met iets, b.v. aream fundamentis*; *quantum soli occupaverant castris*). — **C.** = *boeien, winnen*, capere (*alqm sua humanitate*); delenire, permulcere (*door vleerij*); *iemd voor iemand i.*, conciliare alqm alci; *iemd voor zich i.*, gratiam alcs consequi; *aller harten voor zich i.*, animos omnium allicere; *iemd tegen iemand i.*, alqm of animum alcs alienum reddere of alienare, abalienare ab alqo; *iets n. ons door zijn wezen voor zich in, alqd sua vi nos allicit ad sese*; *i. zijn voor iets*, amplecti alqd, totum captum esse alga re; *studio, amore rei teneri, studio rei trahi*; - *voor iemand*, favere alci; bene cupere of velle alci; (*zeer*) vehementer cupidum of studiosum

esse alcs; - *tegen iets*, alienum esse of abhorrere ab re; - *tegen iemand*, ab alqo alienatum, abalienatum of animo alieno, averso esse; alcs voluntas abhorret ab alqo; *zich geheel door iemand laten i.*, totum se tradere alci, (*door vleiers*) assentatores recipere itisque delectari, (*door lasteraars*) = *hun het oor leenen* delationibus, criminationibus aures praehere; *door iets iemand reeds tegen zich i. vinden*, praecoccupatas alcs aures animumque alga re invenire (*ltv.*); *met iets i. zijn*, delectari alga re; *zoo zeer ben ik met dit gevoelen i.*, ita isti faveo sententiae; *met zichzelf i. zijn* = (*zich iets*) **inbeelden**, *z. a.*, **2.**

innemend, blandus, suavis, venustus (*b.v. fuit vultu pulchro magis quam venusto*); *i. voorkomen*, species; *i. manieren, gedrag*, mores suaves, morum suavitates.

innemendheid, = *innemend gedrag enz.*, **z. innemend**.

inneming, *v. e. plaats*, occupatio; (*stomenderhand*) expugnatio.

innen, accipere, recipere (*in ontvangst nemen, inbeuren*); cogere (*bijeenbrengen, invorderen*); exigere (*invorderen*).

inner, coactor; exactor (*pecuniae*).

innerlijk, **z. inwendig, binnenste**.

innig, *i.*, innigst, intimus (*amicitia*), summus (*amor*); vehemens; *ten innigste met iemand verriind, verbonden zijn*, intima familiaritate cum alqo coniunctum esse, coniunctissime cum alqo vivere; familiarissime uti alqo; *i. overtuigd zijn, de i. overtuiging hebben*, plane sentire; *er is niets innigers dan onze vriendschap*, nihil est familiaritate nostra coniunctius; *a d v.*, intime, vehementer (*alqm amare, rogare*); studiose; unice (*diligere alqm*).

innigheid, summum studium; ardor (*m. en z. animi*); artissimum vinculum (*b.v. amoris, societatis*); necessitudo, familiaritas.

inning, *v. gelden*, exactio; coactio (*Suet.*).

inoogsten, **1. eig.**, colligere, percipere; *vgl. oogsten*. — **2. overdr.**, capere (*gratiam alcs rei, dank voor iets*; *fructum suae gloriae*; *maximam laudem ex alga re*); colligere (*odium, magnam gratiam magnamque dignitatem ex hoc labore*); consequi (*laudem, admirationem*); percipere (*fructum alcs rei of ex alga re*); parere (*gratiam ab alqo, apud alqm*); *roem i.*, **z. verwerven**.

inoogsting, perceptio (*frugum*); *overdr.*, *door de verba*.

inpakken, **1. eig.**, = *pakken in*, imponere, condere (*alqd in cistā*); = *bijeenpakken*, colligere; *zijn bagage voor de reis, marsch i.*, sarcinas, vasa colligere. — **2. overdr.**, **z. innemen**.

inpalmen, *z. (zich) toeëigenen*.

inpassen, **1. t r a n s.**, *iets in iets i.*, aptare alqd alci rei. — **2. i n t r.**, accommodatum esse alci rei; *vgl. passen, **2.***

inpersen, = *persen in*, imprimere alqd in alga re; = *samenpersen*, comprimere.

inplaatsen, **z. inzetten**.

inplanten, **1. eig.**, inserere, ponere (*alqd in c. a b l.*). — **2. oneig.**, inserere, ingenerare (*inz. i. h. partic. perf. pass.*); *de natuur heeft ons dit i.*, hoc nobis a natura insitum, tributum est; hoc natura inest

in animis nostris; hoc innatum est et in animo quasi insculptum.

inpompen, *fig.*, inculcare alci alqd: uno opere eandem incudem tundere (*altijd op hetzelfde aambeeld hameren*).

inpoten, *z.* **inplanten**.

inpraten, *iemd iets i.*, adducere alqm, tt credat of ad credendum.

inpreken, inculcare (alci alqd).

inprenten, imprimere (alqd in animo atque mente, alqd menti; in omnium animis deorum notionem); insculpere (in animo); inscribere (ut illi non infundere in aures tuas orationem sed in animo videantur inscribere, *Cic.*); inculcare alqd (*door gedurige herhaling*), ook *m.* ut; denigere alqd (ea sententia, quam populi sermo in animis vestris iam ante d.); *iets is diep i. in het menschelijk gevoel*, alqd in hominum sensibus positum atque infixum est; *zich iets diep i.*, alqd penitus animo mentique mandare (*Cic.*); alqd in pectus demittere (*Sall.*); *zich door veler leering van zijn jeugd af aan i.*, dat enz., multorum praeceptis ab adolescentia persuadere sibi *m. acc. c. inf.*; *vgl.* **prenten**.

inproppen, conferre (urbanos et agrestes in arta tecta).

inrejenen, *het r. in*, tectum imbres transmittit.

inrennen, *z.* **binnenrennen**, **-storingen**.

inrichten, instituere of constituere (rem publicam, civitatem, rem familiarem), instruere (domum, accusationem), ordinare (res suas); describere (*vaststellen*, iura, rationem belli); *schitterend i. zijn*, copiose ornatum esse; *met de grootste kunst richtte hij het zoo in*, dat enz., summo artificio fecit, ut etc.; *in het leven der menschen is het door de algemeene gewoonte zoo i.*, dat enz., suscepit vita hominum consuetudine communis, ut etc., *Cic.*; *veel op nieuwe wijze i.*, multa nova instituere, (*in iets*) in alqa re nova consilia sumere; *den staat beter i.*, rem publicam melioribus temperare et institutis et legibus; *in het verband ook alleen door het neutr. v. e. pron. of a d.*, b.v. in ons college is veel voortreffelijk i., multa in nostro collegio praecleara sunt.

— *In 't bijz.*, **A.** naar of voor, tot iets i., accommodare (alqd alci rei, ad alqd, ook orationem auribus audientium); *iets naar tijd en omstandigheden i.*, ad tempus componere, ex re et tempore constituere; *iets weer overeenkomstig de oude zeden i.*, alqd ad prisca mores redigere; *ingericht voor of tot iets*, accommodatus ad alqd, alci rei; *behoorlijk ingericht*, aptus (quinqueremes); *iets behoorlijk, passend i.*, conformare alqd; *geregeld i. worden*, apte et ordine institui.

— **B.** *zich i.*, instruere domum suam (in provincia); rem familiarem constituere; *zich op iets i.*, se parare of comparare ad etc.; *zich naar iets i.*, se accommodare, se fingere ad alqd.

inrichting, **1.** = *het inrichten*, institutio, constitutio, dispositio; descriptio (*behoorlijke i.*, magistratum, *der magistraatuur*); *door de verba; de gepaste i. eener zaak naar iets*, alci rei ad alqd accommodatio.

— **2.** *het ingerichte of de wijze waarop iets ingericht is*, institutum, instituta ratio;

ordo; consilium; lex; *de i. hiervan is voortreffelijk*, haec optime instituta sunt; *verstandige i. van het bijzondere leven*, privatae vitae ratio; *de geheele huiselijke i.*, cultus, victus et cultus, victus cultusque, apparatus (apparatu regio uti), instrumentum et suppellex; *eenvoudige, huiselijke i.*, parsimonia victus atque cultus of instrumenti et suppellectilis; *armoedige* -, paupertas ac parsimonia; *een huis met de geheele huiselijke i.*, aedes instructa, domus instructa; *het is een heilzame i. der natuur*, dat enz., salubriter a natura institutum est, ut of quod etc.; *de i. was zoo*, dat enz., ita fiebat, ut etc., *nl.*; *nuttige i.*, utilitas; *i. = gebouw*, *z. a.*; *vgl.* **inrichten**.

inrijden, **1.** *trans.*, invehere (frumentum in horrea). — **2.** *intr.*, (equo of curru) invehi locum of in locum; *op de vijanden i.*, equum permittere of se immittere in hostes.

inrijten, *trans.*, scindere; *intr.*, scindi.

inroepen, = *naar binnen roepen*, intro vocare of accessere; *iemds hulp i.*, invocare (opem deorum), (weenend, smeekend) implorare alqm, alci misericordiam, opem, auxilium; obtestari (smeeken onder aanroeping der goden); *de hulp der goden i.*, enz., *z.* **aanroepen**; *de hulp v. e. overheids-persoon i.*, appellare (praetorem, tribunos; a praetore tribunos; de alqa re).

inroeping, *v. hulp*, imploratio, obtestatio; preces; (*tot een overheidspersoon gericht*) appellatio; *door de verba*.

inroeren, admiscere, intermiscere (alqd alci rei).

inrollen, = **inwikkelen**, *z. a.*; = **inwentelen**, *z. a.*

inruilen, mutare, commutare, permutare (alqd alqa re).

inruiling, permutatio; *door de verba*.

inruimen, **1.** *eig.*, vacuum facere (*een woning enz.*, zoodat een ander ze betrekken kan); concedere (alci alqd, alci alqd loco). — **2.** *fig.*, = *af-, toestaan*, dare (alqd iuris alci, alqd timori); cedere (alci alqd; multa multis de iure suo); concedere (alci postulationi); largiri (*vrjgevig*, b.v. videte, quid vobis largiar).

inruiming, concessio; *door verba*.

inrukken, ingredi, intrare, introire (in urbem, cum exercitu in fines hostium), *v. d. veldheer ook copias inducere in locum alqm*; cum exercitu, cum copiis in terram ingredi, terram invadere; = *weggaan*, discedere, abire; *het i.*, ingressus, introitus.

inschenken, *iets i.*, infundere alqd; *absol.*, implere pocula vino.

inschepen, imponere (exercitum in naves, in classem); *zich i.*, conscendere in navem, navem of classem, *dikw.* conscendere *alleen* (inde, Epheso, ab Brundisio; *niet* ibi of Ephesi); *zich i. naar Athene*, navi (navibus, classe) proficisci Athenas.

inscherpen, *iemd i.*, dat enz., admonere, commonere, commonefacere alqm ut etc.; alci praedicare, ut etc. (*als bevel*); inculcare alci, ut etc.; *z.* **inprenten**.

inscheuren, *trans.*, scindere; *intr.*, scindi.

inschieten, **1.** *eig.*, b.v. *de muren i.*, tormentis perfringere ac subruere muros. — **2.** *oneig.*, *iets bij iets i.*, *z.* **verliezen**;

in tr., = te binnen schieten. **z. invallen**, 5. **inschikkelijk**, facilis; **z. verder toegevend**.

inschikkelijkheid, facilitas; **z. verder toegevendheid**.

inschrijven, inscribere (alqd in alqa re); *iets in een boek i.*, boeken, referre alqd in tabulas; *nieuwe kolonisten i.*, novos colonos ascribere; *iemd als burger i.*, ascribere alqm in civ' tatem of civitati; *nieuwe ingeschreven burgers*, novi et ascripti cives (Cic.); *zich laten i. (als soldaat)*, nomen dare of profiteri; - *voor den krijgsveld op de vloot*, - in classen.

inschudden, ingerere, conicere (sortes in hydrium).

inschuitsel, quod interponitur, inseritur; interpositio.

inschuiven, **z. inlasschen**, **onder-schuiven**.

inschuiwing, **z. inlassching**.

insect, bestiola; animal parvum; (*plur.*) insecta.

insgelijks, item, itidem; ook door idem, ipse quoque; ook alleen - que; **z. verder even-zoo**, ook.

insinuatie, obliqua insectatio.

insinueren, *zich i. bij iemd = indringen*, **z. a.**; = bedekt beschuldigen, oblique alqm perstringere.

inslaan, 1. *trans.*, = indrijven, figere of defigere (clavum), ook adigere; agere (sublicas); demittere (stipites); = *door inslaan breken*, frangere of effringere (fores); moliri (forceeren, fores, portam); comminueren (*in stukken slaan*); = *voorraad opdoen*, comparare (merces). | *oneig.* = betreden, kiezen, **z. weg**. — 2. *in tr.*, de bliksem sloeg in den toren, turris fulmine tacta of icta est, de caelo percussa est; *de bliksem sloeg op alle plaatsen in*, multa de caelo tacta sunt; *het i. (v. d. bliksem)*, ictus fulminis; *verder door de verba*.

inslag, *bij het wezen*, subtemen.

inslapen, 1. *eig.*, obdormiscere (ook = *zacht sterven*, in mediis vitae laboribus); dormitare (op het punt zijn in te slapen); dormire incipere; somnum capere; *langzamerhand, als men waken moet*, in somnum labi; somno opprimi (*inz. tegen zijn wil*); *vast i.*, somno sopiri of consopiri; *voor altijd i.*, somno consopiri sempiterno; *weer i.*, somnum repetere; *niet weer kunnen i.*, somnum interruptum recuperare non posse; *bij of over iets i.*, indormire alci rei; *bijna i.*, somnum vix tenere; *het verdriet beet iemd in te s.*, aegritudo somno privat alqm; *doen i.*, sopire, consopire; somnum allicere. — 2. *oneig.*, = *verflauwen*, elanguescere (cura hominum eā re); connivere (virtus blandimentis sopita); torpescere (*v. d. geest enz.*); *doen i.*, securum, lentum, negligentem reddere of facere (alqm).

insleepen, **z. binnensleepen**.

inslikken, devorare; (*inslurpen*) sorbere, absorbere, obsorbere; obducere (venenum).

inslingeren, **z. inwerpen**.

insluimeren, **z. inslapen**.

insluipen, irrepere (in locum alqm; in testamenta locupletium nomen alcs; in tabulas municipiorum; in mentes hominum); **z. verder binnensluipen**.

insluiten, = *omgeven*, claudere, cingere, circumdare; saepire (*omheinen*); = *opsluiten*, includere; coercere (amnem ripis); continere of cohibere (deos parietibus); continere (*opgesloten houden*, beluas saepitis; alqm angustissime); *met muren i.*, moenibus cingere, muris saepire (urbem); *met een vol of gracht*, circumdare vallo et fossa, (*v. vijanden*) circumvallare (oppidum); *den vijand t.*, hostem circumvenire, (*in passen*) locorum angustis claudere; (*door belegeringswerken in de stad i.*) operibus intra muros coercere; *een stad i.*, claudere, obsidere of obsidione cingere urbem; **z. belegeren**; *ingesloten houden*, ook circum-sedere (urbem omnibus copiis; urbs circumsessa); *random door zeer hooge bergen i. zijn*, altissimis montibus undique contineri; *door rivieren, wateren, cingi* (provincia mari). | *iets in een brief i.*, alqd epistolae (litteris) iungere, adiungere, cum epistola coniungere, in epistolam addere, (*in een pakket*) alqd in eundem fasciculum addere; *een brief i. bij een anderen*, epistolam alteri iungere enz., ook e. alteri implicare. | *insluiten*, in zich sluiten = in zich begripen, = begripen, 1.

insluiting, in den oorlog, obsessio, ob-sidio; conclusio; **z. beleg**.

inslurpen, **z. inslikken**.

insmelten, *fig.*, = *verminderen*, minui, imminui, deminui.

insmeren, **z. besmeren**.

insmijten, **z. inwerpen**.

insmokkelen, **z. smokkelen**; *overl.* **z. binnensmokkelen**.

insnijden, 1. = *een snede of insnijding in iets maken*, incidere, accidere (arborem); secare (*snijvend indringen in enz.*, nivem). — 2. = *door insnijding ergens inbrengen*, incidere (nomen in arbore); **z. verder graveeren**.

insnijding, incisio; (*in een vers*) caesura; fissum (ecoris, i. d. lever v. e. offerdier); sulcus (*v. e. rand in de aarde, v. e. schip in de zee*); *een i. maken*, **z. insnijden**.

insnuiven, trahere (odorem naribus); *vgl. inademen*.

insolent, insolens; a d. v., insolenter.

insolentie, insolentia, intemperantia.

insolvent, = *niet in staat om te betalen*, **z. betalen**.

inspannen, 1. *eig.*, iungere (equos curui of ad currum); *een ingespannen vagen*, currus equis iunctus; *het i. (v. trekdieren)*, iunctura. — 2. *oneig.*, intendere (animum, ingenium; se ad firmitatem); contendere (omnes nervos); *iemd i.*, exercere alqm; impellere of cogere alqm, ut vires intendat; non parere alci, alcs viribus; *zich i.*, contendere, niti, eniti (*m. ut; absol.*); anniti (*de triumpho*; pro algo; *m. ut*; ad obtinendum decus); contentionem adhibere (*in alqa re*); operam dare (*alci rei*; *m. ut, ne*); *zich zeer, al zijn kracht i.*, om enz., omnes nervos contendere, ut; contendere et laborare, magna vi niti, omni ope atque opera eniti, omni ope anniti, ut; omni studio incumbere in alqd; *zich braven zijn krachten i.*, se supra vires extendere; *zijn geest i.*, animo conniti; *niet gaarne zijn geest i.*, cogitandi laborem fugere; *zich vergeefs i.*, operam perdere; frustra of

nequiquam contendere of operam dare; *vgl. (zich) aftobben; ingespannen*, enixus (studium).

inspannend, laboriosus; acer (studium); vehemens; *i. arbeid, werk*, conterito, intentio; labor.

inspanning, contentio (animi), intentio; labor; opera (*moeite*); studium (*ijver*); *met i.*, contente (dicere); *met groote i.*, ook enixe; *met weinig i.*, nullo negotio; facile; *met i. van alle krachten*, summa vi of contentione; omnibus viribus; *met i. van alle krachten trachten door te drijven*, dat enz., eniti et efficere, ut etc.; *door (mijn) eigen i.*, per memet ipsum, ipse per me; *bij voortgezette i.*, si porro annituntur (annituntur); *i. kosten, z. kosten, 2.*

inspecteeren, *z. monsteren*, (in) oogenschouw (nemen).

inspecteur, *z. opziener*.

inspectie, *z. opzicht, 1; monsterring*.

inspraak, *z. ingeving, stem, 1; de i. van het geweten volgen, naar de i. van het geweten, z. geweten, stem, 1; nauwgezet*.

inspreken, *moed enz. inspreken, z. moed, 2 enz.*

inspringen, *1. eig., = springen in, z. springen. — 2. oneig., = in iemds plaats treden, z. plaats, 2.*

instaan, *voor iemd of iets i. = borg blijven*, sponsorem esse, spondere pro alqo; praedem esse pro alqo (*in geldzaken*); fidem suam interponere pro alqo; praestare alqm, alqd, de alqa re, m. a. c. c. c. i. n. f. (*dat iets wel of niet zal plaats vinden*); alqd (in se) recipere; spondere futurum etc.; *voor zichzelf i.*, praestare se; *z. borg*.

installeeren, inaugurare (alqm).

instampen, *1. eig., = vaststampen*, inculcare (alqd); conculcare (alqd in alqd, b.v. iets in een ton); = *stukstampen*, pulsando pedibus confringere (fores). — *2. overdr., iemd iets i.*, inculcare alci alqd.

instappen, *z. intreden, instigen*.

insteken, infigere (gladium in pectus alcs); defigere (sicam in corpore alcs); adigere (alci gladium); *z. verder steken*.

instellen, instituere (censum, dies festos, ludos, legem, poenam; antiquitus institutum est, ut etc.; c. inf.); constituit (prae-fectos in civitate, leges); condere, sancire (leges); *z. verder inrichten, invoeren, 3; verordenen; een drank of iemds gezondheid i.*, propinare alci salutem.

insteller, auctor; door omschr.

instelling, a b s t r., institutio; c o n c r., institutum; *het is een wijze i.*, dat enz., sapienter institutum est, ut etc.; *z. verder inrichting, verordening*.

instemmen, *1. eig.*, succinere, concinere. — *2. overdr., = het eens zijn*, assentiri (alci, alci rei, alci de, in alqa re; illud, cetera); sentire cum alqo; *onvoorwaardelijk, volkomen i.*, astipulari (alci); accedere (ad condiciones; falci); probare, comprobare (alqd); *met een meening of gevoelen i.*, sententiae assentiri; sententiam accipere, sequi, assensione comprobare; ad sententiam accedere; in sententiam alcs concedere; v. *senatoren*, ire, pedibus ire, concedere, transire in alcs sententiam; *niet i.*, abhorreere, assensum cohibere (ab alqa re); assensum retinere; se ab assen-

su sustinere; dissentire in alqa re; *niet i. met een meening of gevoelen*, sententiam repudiare; v. *senatoren*, in omnia alia ire of discedere; *met welk gevoelen ik in't geheel niet kan i.*, quod ego nullo modo existimo (Cic.).

instemmer, (zelden) assensor (assenso-rem esse alci); *onvoorwaardelijke i.*, astipulator (Stoicorum); ascriptor (voorstand-er, b.v. legis).

instemming, assensio, assensus; *onvoorwaardelijke i.*, astipulatio; *met mijn i.*, me assentiente, me probante; *zijn i. be-ruigen = instemmen, z. a.; ik breng iemd tot i. met mijn meening*, alqm in meam sententiam adduco, ad meam sententiam perduco of (*als hij het eerst met een ander eens was*) ad meam sententiam traduco.

instigen, inscendere (currum); conscendere (currum, navem of in navem); ascendere (in navem).

instinct, *z. natuurdriift*.

instinctmatig, naturalis; *i. neiging*, appetitus; a d v. duce naturā (suā); natura; sua sponte (facere alqd); beneficio ingenti (alqd inventre).

instippen, *z. indooopen*.

instituut, *z. inrichting, 2; school*.

instooten, *1. trudere, detrudere* (alqm in alqd); = **insteken**, *z. a. — 2. = door stooten breken*, tundendo frangere (v. e. stormram); pulsando pedibus confringere (intrappen); plagis deicere (door stooten neer-, omverpen, murmur); de muren met den stormram i., murum ariete discutere, ariete incusso subruere; *z. ook inslaan, 1.*

instoppen, infercire; *vgl. indooen*.

instormen, = **binnenstormen**, *z. a.; op iemd i.*, irruere, concitato impetu se inferre in alqm (v. e. vijand); concurrere ad alqm (van een massa vragers); *met verzoeken* -, precibus fatigare alqm; *met vragen* -, rogando alqm, alcs aures obtundere.

instorten, *1. t r a n s., = ingieten, z. a.; zich ergens i. (v. water) = invloeden, z. a.; fig., = inboezemen, ingeven, z. a. — 2. i n t r., z. invallen, 2; zoools wanneer groote gebouwen i., ruinae maximae modo (Liv.); den instortenden staat te hulp komen*, praecipitanti rei publicae subvenire; *doen i.*, proruere, subruere, evertere (domum).

instorting, ruina; labes (terrae); lapsus (terrae).

instrooien, fig., admiscere (versus ora-

tionis).

instroomen, *z. invloeden*.

instructie, = bevel, voorschrift, praeceptum, praecepta (pl.); *met de i.*, dat, ita ... ut; = *onderwijs, onderrichting*, institutio, disciplina; = *voorbereidend onderzoek*, quaestio; inquisitio (*het zoeken van bewijsmiddelen*; alcs, tegen iemd); *rechter van i.*, index quaestionis; quaesitor.

instructief, idoneus ad docendum (liber).

instrueeren, docere (alqm; een zaak-vaarnemer betreffende een proces, alqm causam); *getuigen i.*, instruere testes; *een tooneelspeler i.*, docere alqm fabulam; *zich laten i.*, discere (causam, fabulam); *processen voeren, die niet behoortijk geïnstrueerd zijn, zonder behoortijk instructie*, causas dicere incognitas; *een zaak i.*, causam cognoscere.

instrument, = een werktuig, instrumentum, machina; = schriftelijk stuk, litterae, tabulae.

instrumentaal, *i.* muziek, nervorum et tiliarum cantus.

instudeeren, discere, ediscere, memoriae mandare (van buiten leeren); meditari (accusationem); commentari (causam, orationem); *ingestudeerd*, meditatus (b.v. persona, rol); *met de tooneelspelers een stuk i.*, fabulam docere; *v. d. tooneelspelers zelven*, fabulam discere.

instudeering, meditatio; commentatio; door de verba.

instuiven, *z.* instormen.

insubordinate, *z.* ongehoorzaamheid, tuchtelooheid.

intappen, *z.* ingieten.

integendeel, *z.* daarentegen.

integreevend, *i.* deel, pars ad totum necessaria; *een i. bestanddeel van iets zijn*, inhaerere in nervis alces rei.

intellectueel, *b.v. i. werkzaamheid*, motus animi of cogitationis; motus animi et cogitatio; *i. genot*, voluptas, quae discendo et intellegendum percipitur.

intelligentie, *z.* verstand.

intensief, gravis; *niet naar zijn extensieve, maar naar zijn intensieve beteekenis (intensiteit) heeft men dit te beoordeelen*, non numero haec iudicantur, sed pondere (Cic.).

intensiteit, *z.* intensief.

interdict, interdiction; *z.* ban.

interen, *z.* achteruitgaan, verminderen, *2*; vervallen.

interessant, = van belang, *z.* belang; *het is i. iets te leeren kennen*, alqd iucundum est ad cognoscendum; *het is i. t. enz.*, non indignum videtur c. i. n. f.; *iets i. vinden*, delectari alqa re.

interesseeren, capere, tenere (alqm, animum); alcs studium excitare; delectare, delectatione allicere (alqm); placere (alci); *het i. mij niet*, nihil moror; *zoo het u i. ook dit te weten*, si etiam hoc quaeris; = aangaan, *b.v. iets i. mij*, alqd ad me pertinet of mea interest; *ik i. mij voor iets*, alqd ad me pertinere puto, alqd mihi curae of cordi est, alqd foveo (artes); - *voor iemds waardigheid, onderscheiding, voluntatem meam* ad alcs dignitatem aggrego; - *voor iem*, cupio alcs causa; *alci faveo* of studeo; *alcs fautor* of studiosus sum; *die zich voor iem interesseeren*, studiosi of fautores alcs; *zich levendig voor iets i.*, alqd maximi ducere; *geïnteresseerd*, *bij iets g. zijn*, participem of socium esse alcs rei; *pertinet alqd ad alqm; de g.*, particeps, consors; *vgl. belanghebbet*.

interest, = rente, *z.* a.

interim, ad i., *z.* voorloopig.

intermezzo, embolium (tusschenspel); *fig.*, casus.

interpunctie, interpunctiones (pl.) verborum; *als teeken*, *signum of nota interpunctionis; *als pauze*, interpuncta (pl.) verborum; distinctio.

interpungeeren, interpungere; membra orationis per notas of signa distinguere.

interval, intervallum.

intervenueeren, se interponere (in pacificationem, Cic.; bello, Liv.).

intestaat, *i.* erfgenaam, intestati heres;

Ned. Lat. Woordenboek.

(als wettige erfgenaam) heres legitimus.

inteugeten, *z.* bedwingen, beteugelen, matigen.

inteugeting, *z.* beteugeling, matiging.

intiem, *z.* innig.

intijds, *z.* bijtijds.

intoecht, ingressus, introitus; adventus; *een i. houden*, *z.* intrekken, *2*; *zegepralende i.*, triumphus, (minder plechtig) ovatio; *een z. i. houden*, triumphum agere; ovare.

intoomen, *z.* bedwingen, beteugelen, matigen.

intrappen, = vasttrappen, inculcare (= stuktrappen, conculcare; confringere (pulsando pedibus)).

intrede, *1. eig.*, = ingang, *z. a.* — *2. fig.*, *bij de i. in het leven*, door nasci, in lucem edi; - *in het publieke, burgerlijke leven*, ineunte aetate of adolescentia, ook prima aetate; *bij de i. in mijn vierde jaar*, cum quartum annum agere coepissem; *z.* beging.

intreden, *1. i. n. t. r.*, = binnentreden, intrare, introire, ingredi, inire (domum, in urbem); *vgl. binnentreden*. — *2. fig.*, *het leven i.*, introire vitam, ingredi in vitam; *het publieke leven i.*, accedere ad rem publicam, rem publicam capessere; *zijn tiende jaar i.*, annum aetatis decimum ingredi; *zijn tiende jaar i. zijn*, annum aetatis decimum agere, (nog niet) annum nonum nondum excessisse of egressum esse.

intrek, *zijn i. nemen*, devertere (ad alqm of in villam; domum alcs, Massiliam); *deverti* (locus, ubi deverteretur; in Pompeianum; apud alqm); *deversari* (apud alqm of in domo alcs).

intrekken, *1. t. r. a. n. s.*, = binnensleepen, *z. a.*; *de zeilen i.*, inhale, *1*; = samentrekken, contrahere (collum, digitos). | *oneig.*, = afschaffen, *2*; herroepen, *z. a.* — *2. i. n. t. r.*, = binnentrekken (met gevolg), introire, ingredi (locum, in locum), intrare, inire (locum); *invehi* (victorem in urbem); *immigrare* (in locum; ook *fig.*, luxuria avaritiaque in rem publicam); *in een woning i.*, migrare of immigrare (in domum); *het i.*, *z.* intoecht.

intrekking, contractio (dignorum); *oneig.*, = afschaffing, *2*; herroeping, *z. a.*; door omschr.

intrigant, confandae aliis invidiae of fallacias componendi, clandestina consilia struendi (callidus) artifex.

intrige, fallacia; dolus; callidum of clandestinum consilium, ook consilium alleen; *wanneer het leven van onschuldigen blootgesteld moet zijn aan de i.*, van lasterende menschen, si ingenitiis hominum criminorum vita innocentium sit exposita; *bij iets met i.*, omgaan, fallaciam facere in re; *met deze*, met andere i., omgaan, id struere et moliri, alia moliri; *door iemds i.*, alcs opera.

intrigeeren, = met intriges omgaan, *z.* intrige; *tegen iem i.*, clandestinis consiliis oppugnare alqm.

intusschen, *1. interim*; interea (meestal m. quod of dum verbonden); dum haec geruntur; = tot zoolang, tantisper. — *2.*, = toech, nochians, tamen; tamen of sed nihilo minus; quamquam (b.v. q. quid loquor?).

invaart, introitus, aditus; ostium (monding).

inval, 1. = *vijandelijke i.*, irruptio; incurtus of incurtus; impetus; een i. doen.
invallen, 3. — 2. *overdr.* = *plotseling opkomende gedachte*, (repentina) cogitatio; cogitatum (*het gedachte*); inventum (*vondst*); consilium (*plan*); dictum (*spreuk*, *aardigheid*); *geestige i.*, festivitates, facetiae; facete, acute, argute of salse dicta; bona dicta; sales; op den i. komen, in animum inducere alqd; venit alci in mentem alqd; audere, conari alqd; ik heb een i., ik kom op een i., alqd venit mihi in mentem; *gij zoudt nooit op dezen schoonen i. gekomen zijn*, nunquam ea res tibi tam belle in mentem venire potuisset; *door het neut. v. e. a. d. i. of pron.*, b.v. scitum illud Catonis est; ik heb een i. of kom op een i., = iets valt mij in, z. ook **invallen**, 5.

1. **invalidē** (a. d. i.), annis et senectute debilis; mancus of claudus ac debilis; ad arma inutilis; in een slag i. worden, proelio debilitari; in zoovele Gallische oorlogen waren velen i. geworden, Gallicis tot bellis multi defecerant.

2. **invalidē** (u. h. s. t.), miles ad arma inutilis; p. l., ook causarii (soldaten, die om gezondheidsredenen hun afscheid gekregen hebben).

invallen, 1. = *in iets vallen*, incidere (belua in foveam i.). — 2. = *instorten*, collabi, concidere, corruiere; (vooroor) proruere; van ouderdom, vetustate ruere; = *inzakken*, desidēre, considēre; dreigende in te v., ruinosus (aedes). — 3. (v. *vijanden*), irrumperē, irruere, invadere, z. **indringen**; ook incurrere (in Macedoniam, in agrum ales); irruptionem facere (nulla i. facta est); incursionem facere (in fines Romanorum); impetum facere (in fines, in agros, in provinciam). — 4. = *beginnen*, ingruere (frigus, aestas); appetere (nox, hiems); v. *muziek-instrumenten*, succinere, concinere (*de trompetten v. in, tubae concinunt*). — 5. = *in de gedachte komen*, in mentem alci venit alqd of c. i. n. f., incidit, in cogitationem incidit alqd; alci of animo, in mentem occurrit alqd, ook alleen alci occurrit alqd, alqs; subit animum cogitatio; succurrere (s. alci alqd; multa succurrunt).

invaren, 1. *trans.*, invehere. — 2. *intr.*, invehi m. en z. navi (locum, in locum, portum); v. h. *vaartuig*, intrare (portum); vgl. **binnenvaren**.

invatten, includere (gemmam auro); circumcludere (argento).

inventaris, supellex; instrumentum (villae); hij kocht den tuin met den i., emit hortos instructos; (*als lijst*) inventarium (*jur.*).

inventariseeren, persignare.

invlechten, intextere (alqd alci rei in, alqa re, ook *oneig.*); subtexere (originem familiarum; fabulae huic m. a. c. c. i. n. f.); miscere (alqd cum alqa re); admiscere (alqd alci rei; *oneig.*, versus orationi); inserere (alqd alci rei).

invliegen, involare; intro involare (in locum); in meer alg. zin, z. **binnenrennen** enz.

invlieten, z. **invloeden**.

invloed, 1. v. *personen*, vis; momentum (*beslissende i.*); auctoritas (i. door zijn ambt of positie); gratia (door zijn persoonlijk

eigenschappen, bemindheid bij anderen, auctoritas et gratia ales); opes (pl.), potentia (inz. in staatkundig opzicht); amplitudo (*hooge positie*); opera (*medewerking*; ales o. salutaris); i. der goden, vis ac numen deorum; door i. (*inwerking*) der goden, apulsus deorum; divinitus; een man van i., vir potens i., hebben, multum posse, opibus of auctoritate, gratia valere; - op iets, multum valere ad alqd; veel i. bij of op iemδ hebben, alqs multum potest of auctoritas ales multum valet apud alqm; hij heeft grooten i. in deze zaak, zijn i. in deze zaak is groot, eius magnae of praecipuae sunt partes in hac re; al zijn i. gebruiken, summis opibus anniti; onder of door iemδ i., alqd auctore; onder iemδ i. staan, ales voluntati of arbitrio, imperio parēre; ab alqo of ales arbitrio regi, duci et regi; (v. e. *godheid*) ales numine regi; gebrek aan i., auctoritas (gratia, potentia) nulla of parva; opes nullae, parvae of tenues. — 2. v. *zaken*, vis; beslissende i., momentum; = *inwerking*, apulsus (nimii et frigoris et caloris a.); tactus (solis, lunae); van i. zijn, i. hebben op iets, pertinet alqd ad alqd; van grooten i. op iets zijn, veel i. op iets hebben, multum, plurimum valere, posse ad alqd (faciendum), ad alqm; vehementer pertinere ad alqd faciendum; magnam vim afferre, habere ad alqd; magna vis est in alqa re ad alqd; magnam momentum habere, afferre ad alqd; magni momenti of magno momento esse ad alqd; v. d. grootsten i. op iets zijn, maximam vim afferre of habere ad alqd; maximi momenti esse ad alqd; iets oefent grooten i. naar beide zijden, magna ales rei in utramque partem momenta fiunt; onder den i. van iets staan, alqa re regi, duci et regi; i. hebben op de gemoederen, movere animos; een nadeelingen i. op iets hebben, alci rei nocere, rem corrumpere, depravare, perdere; wat een nadeelingen i. heeft, noxius, perniciosus; een voordeelige, veldadige i., utilitas; - hebben op iets of iemδ, processe alci rei, alci ad alqd; magnam utilitatem afferre ad alqd; adjuvare alqm, alqd; een verleidelijken, verzakken den i. hebben, corrumpere, infirmare.

invloedrijk, v. *personen*, potens; validus of potens opibus, gratiā; magnae auctoritatis; magna of summa auctoritate, gratiā, potentiā, magnis opibus praeditus; auctoritate gravis; qui multum valet, potest; in quo est summa auctoritas atque amplitudo; v. *zaken*, gravis (potentia, auctoritas).

invloeden, 1. eig., influere, inferri in alqd; effundi of se effundere in alqd (*zich uitstorten*). — 2. fig., b.v. voluptas ad sensum cum suavitate ailiuit et illabitur; iets laten i. (in het gesprek enz.), alqd inferre; interponere, (terloops) inicere alqd of de alqa re, m. a. c. c. i. n. f.; mentionem ales rei of de alqa re inicere.

invluchten, confugere (in locum).

invooegen, inserere (alqd alci rei, in alqd); zelden inuogere (tigna in asseres, Liv.); = *instaan*, infigere (alqd alci rei), defigere (in alqd, in alqa re); = *invoen*, indere; = *in iets neerlaten*, laten zakken, immittere (alci rei, in alqd), demittere; = *inleggen* in iets, includere in alqa re (emblemata in

scyphis); = *inlasschen*, *opnemen*, *inserere* (alqd alci rei, huic loco fabula inseritur); *mandare* (alqd annalibus); *includere* (als *episode*, alqd orationi).

invoer, *inveetio*; *door de verba*.

invoerartikel, *res (merx) importata of importanda of quae importatur*.

invoeren, **1.** *iets i.*, *invehere*, *advehere* of *importare* (merces); *uit het buitenland ingevoerd*, ook *adventicius*. — **2.** *iemd i.*, *introducere* (alqm ad alqm, in circulum); ook *ducere*, *adducere*. — **3.** *oneig.*, *iemd sprekend i.*, *inducere* of *facere* alqm *dicentem*; = *in gebruik brengen*, *inducere* (morem novum, nova verba in linguam Latinam); *introducere* (consuetudinem; novum in re publica introductum exemplum); *een gewoonte weer i.*, *consuetudinem repetere* ac *referre*; = *inrichten*, *institueren*, *constituere* alqd; *er werden andere wapens ingevoerd*, arma mutata sunt; *wetten i.*, *leges constituere*; **z. wet**, **1** (vw. maken).

invoering, **1.** *inveetio*. — **2.** *introduc-tio*; *inductio*; *door verba*.

invoerrecht, *portorium*.

invorderaar, *exactor*; *coactor*.

invorderen, *exigere*; *zonder dat de belasting van de particulieren i. werd*, tributo privatis remisso; *gerechtelijk i.*, *petere* (sortem).

invordering, *exactio*.

invreten, *fig.*, **z. inwortelen**.

invullen, **z. vullen**, **aanvullen**.

inwaaien, **z. inblazen**; = *door de wind vernield worden*, *vento of vi ventorum everti*.

inwaarts, *introrsus of introrsum*.

inwachten, **-ing**, **z. afwachten**, **-ing**.

inweefsel, *subtumen*.

inweeken, *macerare*; *madefacere*, *perfundere aqua*.

inwendig, **1.** *eig.*, *interior*; *het i.*, *pars interior*; *partes interiores*; *interiora*; *het i. van een huis*, ook *domus interior*; *a d v.*, **z. binnen**, **2.** — **2.** *oneig.*, = *het huis of vaderland betreffende*, *domesticus*; *een i. kwaad*, *malum*, *quod inhaeret in visceribus* (zoowel v. h. lichaam als v. d. staat); *de i. angst* (*gewetensangst*), *sus terror* (*quemque maxime vexat*); *door den gen. et. animi* (*bona, virtutes, dolor, laetitia, tranquillitas a.*); *het i. gehalte eener zaak*, *veritas et praestantia* alci rei; *i. hoedanigheid*, *i. wezen eener zaak*, **z. hoedanigheid**, **wezen**; *een uit- en een inwendige oorzaak*, *causa una extrinsecus allata, altera in ipsa re posita*; *het i. beantwoordt aan het wihwendige*, *mores consimiles sunt formae*.

inwentelen, *volvare*, *devolvere* (alqd in alqd).

inwerken, **1.** = **inweven**, **z. a.** — **2.** *op iets i.*, **z. werken** (*op*), **2**; **indruk** (*maken op*), **invloed** (*hebben*, *oefenen op*); *het gevoel der smart niet op het oordeel laten i.*, *sensum doloris a sententia dicenda amovere*. — **3.** *zich i. in iets*, *insinuare* se in alqd (*in antiquam philosophiam*); *penitus cognoscere alqd*.

inwerking, **z. invloed**, **werking**.

inwerpen, **1.** = *werpen in*, *inlicere* (*ignem castris*, alqd in *ignem*); *conicere* (alqd

in locum); *het i.*, *coniectus* (*b.v. coniectu terrae explore*). — **2.** = *door werpen verbreken*, *vernietigen*, *coniectu lapidis of lapidum frangere* alqd; *dissipare* (*parietem*); *disturbare* (*tecta*).

inweven, *intextere* alqd alci rei; = **inlasschen**, **invlechten**, **z. a.**

inwijden, **1.** *iets i.*, *dedicare* (*aan een godheid toegeven*); *consecrare* (*heiligen*); *inaugurare* (*gepaard met waarneming van de vlucht der vogels*). — **2.** *iemd in iets i.*, *admittere* et *recipere* alqm in alqd (*in een geheimen eeredienst*, in sacra); *initiare* (alqm Cereri, alqm Bacchis; *initiatum est mysteriis*); alqm *inducere* in alqd (*in hanc rationem consuetudinemque nostram*); *consocium alci rei facere* (*in het geheim nemen*); *ingewijde slaven*, *servi consoci*; *ingewijd in een zoo groote misdaad*, *tanti facinoris consoci*; *in iets niet i. zijn*, *expertem esse alci rei* (*consilii*); = **onderwijzen**, **z. a.**

inwijding, *consecratio* (*loci*), *dedicatio* (*templi*); *door omschr.*

inwikkelen, *involvere* (alqd in alqa re); *vgl. omwikkelen*, **-hullen**.

inwilligen, *concedere* alci alqd; *probare*, *assensus suo comprobare* (alqd); *de voorstellen i.*, *condiciones accipere*; *ad condiciones accedere*, *descendere*; *iemds et-schen i.*, *facere quae alqs postulat*; *met tegenzin*, *na tegenstribbeling i.*, *cedere*, *vinci*, *expugnari*.

inwilliging, *concessio*; *concessus* (*alcs concessu*); *voluntas* (*met iemds algeheele i.*, *summā alcs v.*); *met uw i.*, *te concedente*, *probante*; *zonder uw i.*, *te rennente*, *adversante*, *invito*; *inlussu tuo*; *zonder mijn i.*, *te rrogen of af te wachten*, *sine mea sententia*.

inwinden, **z. inwikkelen**.

inwindsel, **z. omhulsel**.

inwinnen, = **inhalen**, **2.**, **z. a.**; *berichten i.*, *cognoscere* (*de alqo*, *de alqa re*; *bij iemd*, *ab*, *ex alqo*); *explorare* (alqd, *de alqa re*); *percontari* (alqd *ab*, *ex alqo*; alqm *de alqa re*); *iemd berichten doen i.*, *mittere*, *qui rem cognoscat*; *na bericht i. te hebben*, *nadat er bericht i. was*, *explorato* (*abl. a b s o l.*).

inwisselen, **-ing**, **z. inruilen**, **-ing**.

inwonen, *bij iemd i.*, *habitare* apud alqm, *cum alqo*.

inwoner, **z. bewoner**.

inwoning, **z. woning**, **huisvesting**.

inwortelen, *radices agere* (ook *oneig.*); *insidere*, *inveterascere* (*oneig.*); *ingeworteld*, *quod radices egit*; (*oneig.*) *inveteratus* (*amicitia*, *invidia*); (*diep*) *penitus insitus* (*opinio*); *i. brulaliteit*, *audacia vetustate corroborata*; *i. vooroordeel*, *opinio confirmata*; *diep i. zijn*, *haerere in animo*, (ook *eig.*) *altissimis radicibus defixum esse*; *de diep i. haat*, *odium inustum animis*.

inwrijven, **1.** = *wrijven in iets*, *infricare*; *interere*. — **2.** *iets met iets i.*, *perungere* (*corpus oleo*); *confricare* (*caput atque os unguento*).

inzage, *iemd iets ter i. geven*, alci alqd *inspicendum dare*; *i. van iets nemen*, *inspicere* alqd; *ter i. liggen*, in medio esse.

inzakken, **-ing**, **z. invallen**, **2**; **instorting**.

inzamelen, colligere (alqd); percipere (fructus of fruges); *vgl. innen.*

inzameling, collectio; perceptio (frugum fructuumque); *door de verba; vgl. inning.*

inzegenen, consecrare (alqd).

inzegening, consecratio.

inzeilen, *z. invaren.*

inzenden, = *naar binnen zenden*, intro mittere, immittere; *een verzoekschrift enz. i., z. inleveren.*

inzet, (*bij een weddenschap*) pignus; (*bij een spel*) quantum in medium confer tur.

inzetten, 1. *eig.*, ponere, collocare (alqd in loco alqd); imponere (alqm of alqd in c. a c c.); ponere (alqd in c. a b l.); collocare (alqm of alqd in c. a b l.); inserere (alqd alci rei); inscribere (in alqa re, *er inschrijven, en zoo scribere alqm in testamento, in zijn testament zetten*); inlcere, imprimere (alci rei alqd, dentes); = **invatten**, *z. a.*

— 2. *bij het spel*, in medium conferre; *als pand i.*, pignori dare of opponere alqd; *bij een verkoop*, primum liceri alqd (*het eerst op iets bieden*).

inzicht, intelligentia, perspicientia; prudentia (*levenswijsheid*), sapientia (*wijsheid*); consilium (*overleg*); iudicium (*oordeel*); *i. in iets hebben*, peritum esse alci rei; alqd intellegere, perspicere; *een helder i. in iets hebben*, plane videre alqd; *een man van veel i.*, vir prudentissimus, multi of magni consilii, plenus consilii; *naar mijn i.*, quantum equidem video of intellego, iudicare possum; *meo quidem iudicio*; *diepte van i.*, vis prudentiae; *zijn eigen i. volgen*, *z. hooft, II, B.*

1. **inzien** (*v e r b.*), 1. *eig.*, = *naar binnen zien*, intro spectare of aspicere, inspicere; *in iets i.*, introspicere, inspicere alqd (*ook fig.*, inspicere tamquam in speculum in vitas hominum; introspicere mentem, in omnes rei publicae partes); cognoscere (*om den inhoud van iets te leeren kennen, b.v. litteras*); *de Sibyllinsche boeken i.*, adire libros Sibyllinos of *in het verband libros alleen*. — 2. *overdr.*, intellegere, perspicere, videre; agnoscere (*erkennen*); *dat kan een blinde i., z. zien, II, B.*

2. **inzien** (*s u b s t.*), *bij nader i.*, re accuratius deliberata; *mijs i., z. bedunken.*

inzinken, *z. invallen, 2.*

inzitten, = *zitten in enz., z. zitten.*

inzonderheid, praecipue, potissimum, maxime, imprimis, praesertim (si, cum); *in 't algemeen... i. echter, cum... tum (maxime).*

inzouten, salire; sale conspergere, condire.

inzuigen, sugere (*ook oneig.*, errores cum lacte nutricis); imbibere (*meig.*, b.v. opinione animo).

inzwelgen, haurire (*in sterke teugen drinken*); sorbere, absorbere, obsorbere; *z. verder inslikken, verslinden.*

inzwemmen, innatare (in alqd).

inzweven, involare.

ironie, ironia; (urbana) dissimulatio; dissimulatio; verborum inversio.

ironisch, ironicus, fictus; *a d v.*, ironice; *per ironiam*; fictè; *de woorden i. (in i. zin) bezigen*, verba invertere.

ivoor, ebur; *fijn uit i., vervaardigd*, eburneolus.

ivoren, eburneus; ex ebore factus.

J.

ja, 1. *als bevestigend antwoord*, ita; ita of sic est; est ita ut dicis; ita of sic se res habet; etiam; certe; sane, sane quidem; immo; ne (*voor pron.*); vero; *zeer dikwijls door herhaling v. h. woord, dat in de vraag den nadruk heeft, b.v. geeft gij toe, dat enz. ? ja, dasne etc. ? do; dikwijls ook onvertaald, b.v. ja, dat is mijn gevoel, sic opinor; ik zeg ja, gij zept neen, ego aio, tu negas; iets met ja beantwoorden, affirmare alqd; met ja of neen antwoorden, aut etiam aut non respondere; zoo neen, zoo ja, si non, si etiam; ja zeggen op iets, assentiri in alqa re; - op een verzoek, annuere, promittere alqd; - op alles, omnia assentiri. — 2. ter versterking: ja zelfs, ja, immo, immo vero, immo vero etiam (ja wat nog meer is); quin, quin etiam, atque etiam en alleen atque; denique (*eindelijk zelfs, -nog*); quid? quid vero? (*in den loop v. e. rede neering, = ja nog meer*); ook door herhaling v. e. woord, b.v. ja er werd eens in onzen staat zulk een degelijkheid gevonden, fuit, fuit ista quondam in hac re publica virtus, Cic.; ja bijna, ac prope; ja niet eens, ac ne quidem of alleen ne... quidem; ja wel, opinor, credo, arbitror (*als parenthese*); ja reeleer, vel potius. | ja! (*om goed te keuren en aan te moedigen*), recte! belle! ita scilicet! (*goed zoo!*). | ja? ja werkelijk? (*om verwondering te kennen te geven*), 'tanc vero? | ja maar (*in het antwoord*), nu ja, maar, at, at enim.*

jaar, annus, annum tempus, anni of annum spatium; *een half j., z. halfjaar*; twee, drie, vier, vijf j., ook biennium, triennium, quadriennium, quinquennium; tien j., decem anni; decem annorum spatium; tdecennium; alle vijf j., quinto quoque anno; binnen een j., intra annum; post annum; anno vertente (*i. d. loop v. h. j.*); vóór een j., het vorige jaar; anno ante, anno proximo of superiore; een j. vroeger, anno ante; over een j., het volgende j., ad annum; driemaal in het j., ter in anno; voor (*den tijd v.*) een j., voor dit j., in annum, in hunc annum; iemd wordt voor een j. gekozen, creatur alqs in annum (*ook creatur annuus alqs*); voor j., (*i. d. toekomst*), in annos, in multos annos; elk j., j. in j. uit, j. op j., singulis annis; quotannis; een j. oud, eenjarig, unum annum natus; unius anni; een j. dwend of geldig, tot een j. beperkt, annuus (tempus, oppugnatio; soldij, aera); *z. verder tweejarig, driejarig*; voor een j. toereikend, tot een j. beperkt, alle j. plaats hebbend, terugkeurend, *z. jaarlijksch*; na een j., anno post; anno interiecto; met de ranggetallen is annus te verbinden, waar wij de hoofdtallen gebruiken, b.v. in het j. 1000, anno millesimo; in het begin des j., anno ineunte, initio anni; op het einde des j., anno exeunte, extremo anno; in den loop des j., anno vertente; in zijn 20ste j. zijn,

annum (aetatibus) vicesimum agere, nondum excessisse; tot *zijn* 20ste j., usque ad annum aetatibus vicesimum; van die *jj.* *zijn* = v. *dien leeftijd zijn*, z. *leeftijd*; de *jj.* (= *hooge leeftijd*), anni (annis) gravis, confectus; corpus infirmum annis; *jj.* der *kindsheid*, z. *kinderjaren*; de *beste jj.*, de *bloei der jj.*, flos aetatibus; aetas florens, integra; in *zijn beste jj.*, in den *bloei zijner jj.* *zijn*, integra aetate esse, aetate florere, in ipso aetatibus flore of robore esse; op *jj.*, op *hooge jj.* *zijn*, propecta of exacta aetate esse, grandem natu esse; op *jj.* *komen*, longius aetate procedere of provehi; senem fieri; vóór de *jj.*, ante tempus; mature; met de *jj.* *toenemen*, cum aetatibus crescere; *gebjkmatig met de jj.*, pariter cum aetate; met de *jj.* *wordt alles van dag tot dag zachter*, progrediente aetate omnia in dies fiunt mitiora; loop des *j.*, cursus annuus; *einde des j.*, finis of exitus anni; *het was reeds op het e. des j.*, extremum iam anni erat; van dit *j.*, huius, eius anni; hornotinus; sedert *j.* *en dag* = sedert lang, z. 2. lang, 2.

jaarboek, liber annalis; p.l. annales; de *jj.* der *geschiedenis*, monumenta rerum gestarum.

jaardag, z. **verjaardag**.

jaarfeest, sacra of sollemnia anniversaria (pl.); festi dies anniversarii.

jaargang, de vierde *j.* (v. e. tijdschrift), libelli anni quarti.

jaargeld, annua pecunia; tannua (n. p.l.); tsalarium.

jaargetal, z. **jaartal**.

jaargetijde, tempus anni; de *wisseling der jj.*, vicissitudines anniversariae.

jaarkring, orbis annuus; = **jaar**, z. a. **jaarlijksch**, annuus (elk jaar plaats hebbende, labor); anniversarius (elk jaar terugkeerend) *j.* *termijn*, annua dies; *j.* *inkomsten*, rente, redditus annuus; annuum vectigal; redditus status (vaste inkomsten in 't alg.); *j.* *opbrengst*, annuus of anniversarius fructus, ook alleen annus; annona; *j.* *bezoldiging*, toelage, z. **jaargeld**; a d v., jaarlijks, quotannis; (distributief) singulis annis; in of per singulos annos.

jaarmarkt, mercatus.

jaarschrift, z. **jaarboek**.

jaartal, annus; de *opgave der jj.*, notatio temporum (Cic.).

jaartermijn, annua dies.

jaarwedde, z. **jaargeld**.

jabroer, assentator; een *j.* *zijn*, assentari magis quam censere.

1. **jacht** (schip), celox.

2. **jacht**, 1. venatio; venatus; op de *j.* *gaan*, venatum ire, proficisci; op de *j.* *zijn*, venari; *j.* *maken* op, venari (leporum); minnaar van de *j.*, venandi studiosus; *liejde tot de j.*, venandi studium of voluptas; = **jachtgebied**, **jachtgrond**, z. a. = **jachtwezen**, z. a. | *fig.* = het *j.* *maken* op, *jagen naar*, captatio (verborum), consectatio (concinuitatis); door consecrari; - op *ambten*, ambitus; *j.* *maken* op iem of iets, venari (viduas avaras, laudem modestiae); sectari, consecrari (voluptatem); v. *vrijanden*, insectari, consecrari, persequi alqm; op iets door of met iets, aucupari alqd alqare; Plato noemt een *sophist iem*, die op de *rijke jongelingen j.* *maakt*, Plato sophis-

tam vocat divitiarum iuvenum aucupem ac venatorem. — 2. = **haast**, z. a.

jachtbedrijf, venatio, venatus.

jachtbuit, venatio; praeda venatica.

jachten, = **haasten**, z. a.

jachtgebied, -grond, regio venatibus apta; saltus venatibus aptus; iemds *j.*, regio, ubi alqs venatur.

jachtgereedschap, instrumentum venatorium; arma venatoria.

jachthond, canis venaticus.

jachtmes, culter venatorius.

jachtmet, plagae, casses (pl.).

jachtschip, z. 1. **jacht**.

jachtspies, -spriet, venabulum.

jachtterm, venantium verbum.

jachttuig, z. **jachtgereedschap**.

jachtwang, z. **jachtbuit**.

jachtvermaak, venandi of venationis voluptas.

jachtwezen, res venatoria.

jagen, 1. i n t r., = op de *jacht zijn*, venari; z. verder 2. **jacht**, 1. | = zich *haasten*, *ijlen*, currere, volare; (te paard) equo citato of admissio vehi; door een plaats *j.*, per-volare locum; het *j.*, = *snelle*, *ijfelende vaart*, cursus; *oneig.*, = (zich) **haasten**, z. a. — 2. t r a n s., = *drijven*, agere, agitare (alqm in, per, usque ad locum alqm); iemd uit (een plaats) *j.*, expellere, eicere, pellere, agere; iemd op de vlucht *j.*, fugare; fugam alcs facere; alqm in fugam dare, vertere, avertere, convertere, conciere; ook alleen avertere; profigare (verslaan); in *grote verwarring op de vlucht j.* worden, consternari in fugam; iemd *zijn zwaard door het lijf j.*, transigere alqm gladio.

jager, venator.

jagersdracht, -kleeding, venatorius habitus.

jagersterm, -uitdrukking, venantium verbum.

jaloersch, z. **ijverzuchtig**.

jaloerschheid, jaloezie, z. **ijverzucht**.

jambe, iambus.

jambendichter, iamborum scriptor.

iambisch, iambicus.

jammer, miseria; in *j.* *en ellende geraken*, incidere in calamitatem et miseriam; incurrere in miserias; obrui calamitatibus; in *j.* *doorgebracht*, *doorleefd*, miser; wat voor *mij zeer j.* is, quod mihi miserrimum est; ik vind het *j.*, doleo of id doleo m. a c c. c. i n j. of quod; het is *j.*, dolendum est quod etc.

jammerdal, locus miserrimus; v. h. *menschelijk leven*, haec vita miserrima.

jammeren, eiulare, lamentari; over iets *j.*, z. **bejammeren**; een *jammerende stem*, vox miserrabilis of flebilis; *j.* *en weklagen*, sese afflictere; afflictari (de alqare); het *j.*, lamentatio, comploratio, comploratus; eiulatio of eiulatus (*klagend huilen*); het *jammeren der vrouwen over zich en het vaderland*, mulierum comploratio sui patriaeque (Liv.).

jammergeschrei, **jammerklacht**, -kreet, eiulatus; z. **jammeren**.

jammerlijk, miserrabilis; miser; flebilis; foedus (*smadelijk*); a d v., miserrabiliter; misere; miserandum in modum; foede (b.v. perire).

jammerlijkheid, miseria.

jammervol, miserrimus; miser et flebilis; luctuosus.

janken, ululare; *het j.*, ululatus; *vgl. huilen*.

jarig, = eenjarig, *z. a.*: *j. zijn* = zijn *veerjadag viere*, (diem) natalem agere.

jegens, erga (bonitas e. alqm, liberalis e. amicos); in (fidelis in alqm, amor in alqm); adversus (quoniam modo me gere-rem a. Caesarem; pietas est iustitia a. deos; impli a. deos); *als er geen onduidelijkheid ontstaat, ook door den enkelen genet.*, b.v. amor alcs, of een andere uitdrukking, b.v. *liefe j. iem*d koesteren, amare, diligere alqm.

jeuvenboom, -struik, iuniperus.

jeugd, 1. = de leeftijd tot het 17de jaar, pueritia, aetas puerilis; = de leeftijd van het 17de tot het 30ste jaar, adolescentia; = de leeftijd van den man i. d. kracht der jaren, v. h. 30ste tot het 45ste en zelfs 50ste jaar, iuventus; aetas confirmata; van *iemds j. af*, a pueritia; a puero, a parvo of a parvulo, ab adolescentulo; van meer dan één, of als iemand van zichzelf in den pl. spreekt, a pueris, a parvis of a parvulis (van de vroegste j. af); ab ineunte aetate, a prima aetate of adolescentia: a primo tempore of a primis temporibus aetatis; a teneris, ut Graeci dicunt, unguiculis; de bloei der j., flos aetatis, aetas florens, aetas integra; spatium integrae aetatis: eeuwige j., flos aetatis perpetuus of sempiternus; vuur der j., *z. jeugdijg* (vuur); *hij is de vriend mijner j.*, homo amicus nobis iam inde a puero; vriendschap, die uit de j. dagteekent, amicitia in pueritia of in adolescentia (cum alqo) iuncta of inita; de kracht der j., robur iuvenile of robur alleen; met de kracht der j., iuventute ac viribus (Cic.); *hij is in de kracht der j.*, aetas viget; in de kracht der j., robustus; herinnering der j., pueritiae memoria; in zijn j. een goede opvoeding genoten hebben, institutum esse liberaliter educatione doctrinaque puerili; *z. verder ook jeugdijg* (= der j. jeugd). — 2. *concr.*, pueri (jongens); puellae (meisjes); virgines (jongedochters); adolescentes (niet zonder meer adolescentia, hoewel men b.v. zeggen kan, in ea quae non vult, saepe etiam a. incurrit); = de jonge, dienstplichtige man-schap v. h. 17de tot en met het 45ste jaar, iuventus, iuniores; de gehele j., omnis suboles iuventutis; de vorming, het onderwijs der j., doctrina puerilis; institutio puerilis of adolescentiae; de daartoe behorende vakken, disciplinae pueritiae; de opvoeding der j., educatio of disciplina puerilis of iuventutis; *z. verder ook jeugdijg* (= der jeugd). — 3. de godin der j., Iuventas.

jeugdijg, puerilis, iuvenilis, of door den genet. pueri, puerorum, adolescentis, adolescentium, iuvenum, adolescentiae, iuventutis; j. misstap, vitium (ineuntis) adolescentiae; in het verband ook vitium of erratum aetatis; mijn j. misstappen, errata aetatis meae, (onteerende) adolescentiae maculae ignominiaeque; een j. misstap begaan, adolescentiā inductum peccare; aetate labi; *iemds j. onbezonnenheden veroontschuldigen*, errorem adolescentiamque alcs excusare; *zich aan j. oo. schuldig maken*, facere, quae adolescentia fert; *alle j. oo.*,

waartin ik mij daar schuldig gemaakt heb, quicquid illic iuvenis feci; j. vuur, ardor of fervor iuvenilis; fervor adolescentiae, adolescentia fervida; impetus iuvenilis; j. frischheid, aetas integra; viriditas; j. schoonheid, forma insignis et florentissima aetas.

jeuken, prurire; *het j.* pruritus *licht*, morbus articularis; dolor of pl. dolores articulorum of artuum; *voetlicht*, *z. podagra*; *iemd heeft de j.*, artus alcs laborant.

lichtijg, arthriticus.

jodendom, = religio (doctrina of sacra) Iudaea of Iudaeorum, lex Mosis of Mosaiica; Iudaismus (Tert.).

jodeallim, bitumen.

jodin, Iudaea.

1. **jong** (ad i.), 1. v. menschen, parvulus (nog niet volwassen); infans (tot het 7de jaar); adolescens, adolescentulus, iuvenis (zie het onderscheid onder *jeugd*); een j. man, puer, adolescens, iuvenis (naar den leeftijd); een j. meisje, puella; een j. vrouw, mulier florens aetate; j. een oud, iuvenes et viri; omnis aetas, omnes aetates; *iemds j. (jeugdige) lezers*, iuvenes, qui alqm legunt; de j. manschap, *z. jeugd*, 2; *hij is daarvoor nog te j.*, aetas eius nondum ei rei matura est; de j. heer, erilis filius; de j. Marius, Marius filius; de j. Brutus, Cassius, tegenover den gelijknamigen ouderen, Brutus, Cassius adolescens; zeer j., peradolescens; spreekw., j. gewend, oud gedaan, in teneris consuecere multum est; *jonger*, *jongste*, *z. a.* — 2. v. dieren, door de demin. of afzonderlijke woorden, b.v. een j. hond, catulus; een j. stier, iuvenicus; of door pullus, b.v. een j. paard, pullus equinus; een j. ezel, pullus asinus. — 3. v. andere zaken. = nieuw, novus, novicius (vinum); recens; een j. stad, urbs nova; de j. vrijstaat, nascent res publica; de j. staatsinrichting of staat van Athene, primum nascentes of nondum adueltas res Atheniensium; een j. boom, arbor novella.

2. **jong** (subst.), pullus; fetus (jong gebroed); partus (het geborene); catulus (v. honden, vossen, katten, leeuwen); jf. (v. dieren), ea, quae procreata sunt; ea, quae bestiae procreaverunt; de dieren hebben hun jf. zoo lief enz., bestiae ex se natus ita amant etc.; jf. verpen, fetus edere, procreare; weinig j., pauca gignere.

jongeling, puer; adolescens; adolescentulus; iuvenis (zie het onderscheid onder *jeugd*, 1.); ephebus (gew. v. Grieken); den jongelingsleeftijd bereiken, iuvenem esse coeipisse; soms niet afzonderlijk uitgedrukt, b.v. primum stipendium meruit (als j. van) annorum decem septemque.

jongelingschap, *z. jeugd*.

jongelingsjaren, pueritia, adolescentia, iuventus (zie het onderscheid onder *jeugd*, 1); aetas puerilis, aetas pubes, anni of tempus pubertatis, flos aetatis (bloei des levens).

jongelingsleeftijd, *z. jongelingsjaren*, *jeugd*.

1. **jongen** (subst.), puer; *z. knaap*. 2. **jongen** (verb.), fetus edere of procreare.

jongensachtig, puerilis; adv., pueriliter.

jonger (com p.), junior; minor of inferior aetate; aetate posterior; natu minor of alleen minor (inz. v. d. jongere v. twee broeders); *j. dan 30 jaar*, minor triginta annis natus.

jongetje, puerulus, pusio.

jonggehuwde, novus maritus; nova nupta; *pl. nova nupta et novus maritus*; novi mariti.

jonggezel, qui abhorret of abhorrui ab uxore ducenda; qui omni matrimonio se abstinet of abstinnit; caelebs (ongehuwde, hetzij hij gehuwd geweest is of niet); *het leven v. e. j.*, vita caelebs; caelibatus.

jongs, van *j. af* = van de jeugd af, *z. jeugd*, 1.

jongste, 1. *etq.*, minimus natu; (*v. twee*) minor natu. — 2. *oneig.*, novissimus; recentissimus; *de j. dag*, dies novissima of summa; aeterna novissimaeque nox (*Plin. ep.*); *als de j. dag aanbreekt*, quaecumque crit terminus rebus humanis.

jonker, puer of adolescens nobilis; homo nobilis (*edelman in 't alg.*); dominulus (*de jonge heer des huizes*); dominus infans (*de j.*, v. e. *jeugdige persoon*); senex nobilis (*oude jonkheer*).

jonkheer, *z. jonker*.

jonkheid, *z. jeugd*.

jonkman, *z. jongeling*.

jonkvrouw, virgo (*de m. n.*, virginula); *in het verband niet uitgedrukt*, b. v. *Tanaquil (een j.) summo loco nata*.

jonkvrouwelijk, virginalis; *door den gen. t.*, virginis; virginum; *de j. Cloelia*, Cloelia virgo; *j. schuchterheid*, iuventutis pudor; *den j. leeftijd bereiken*, virginem esse coepisse.

jood, Iudaicus.

joodsch, Iudaicus; *a d. v.*, Iudaeorum more; Iudaice.

journaal, commentarii diurni; acta diurna (*n. p. l.*); diurna populi Romani (*j. over de verhandelingen in den senaat en in de volksvergaderingen*); ephemeris (*kasboek*); adversaria (*n. p. l.*, *j. der kooplieden*).

journalist, diurnarius.

ioviaal, iucundus; iucunditatis plenus; *zich in een zeer j. stemming bevinden*, esse perlicunde.

ioviaaliteit, iucunditas.

jubel, *z. (het) juichen, vreugdegejubel*.

jubelen, *z. juichen*.

jubelfeest, 1. = groot vreugdefeest, festi dies laetissimi. — 2. = halve-eeuw, eeuwfeest, sollemnia of sacra semisaeularia of saecularia (*pl.*).

jubeljaar, 1. annus quinquagesimus of centesimus; = 1000ste jaar der stad Rome, annus millesimus urbis Romae. — 2. *bij de Katholieken en Joden*, *annus iubilaetus.

jubelkreet, *z. vreugdegejubel*.

jubellied, -zang, cantus laetus; *bij gelegenheid v. e. halve-eeuw of eeuwfeest*, carmen saeculare.

jubilaeum, *z. jubelfeest, jubeljaar*, 2.

juffertje, virginula.

juffrouw, *z. jonkvrouw*.

juichen, laetitia of gaudio exsultare; gaudio triumphare; exsultare (victoria, over m.); *het j. of jubelen*, laetitia exsultans; *n. het verband clamor*; clamor et plausus *onder luid gejuich of gejubel*, maximo cla-

more et plausu; *in gejuich (gejubel) losbreken*, laetitia exsultare, gaudio triumphare; *vgl. vreugdegejubel*.

juist, 1. *a d. i.*, iustus (behoortijk, volledig); *de j. maat*, mensura iusta of publice probata; rectus (*zonder fouten*); *de rekening is j.*, ratio constat of convenit; *een j. gedachte*, sententia vera; *een j. oordeel*, iudicium sincerum; - *vellen*, vere iudicare; *dat is j.*, res ita se habet; vera sunt, quae narravit (*wat hij verhaalt*, is j.); *op de j. plaats*, den j. tijd, ook suo loco, tempore suo; *op den j. (= bepaalden) dag*, die constituta; *z. ook recht* (*a d. i.*), 2. — 2. *a d. v.*, iuste, recte, vere; *juist!* res ita est, ut dicis! remi tenes! acu tetigisti! zeer j. planissime! verissime! plane ita res est, ut dicis! of *juister* (gezegd), vel potius; *z. ook recht*, 2 (*a d. v.*), b. v. *men weet niet j. (recht)*, of... of enz. | *door ipse (j. tempore)*, illo ipso tempore; *j. deze*, hic ipse; *j. daarom*, ob id ipsum, ob eam ipsam causam; *ook bij getallen*; *v. tijd*, commodum; *forte*; *j. dan*, wanneer, cum maxime; *j. nu*, nunc cum maxime; *nunc maxime*; *nunc ipsum*; *h. c. ipso tempore*; *in 't alg.*, om den nadruk te leggen op een begrip of het nauwkeuriger te bepalen, imprimis, praecipue, potissimum; *maxime*, cum maxime; *utique*, sane, quidem, b. v. at id quidem nefas habetur; *ik weiger j. niet*, maar enz., non equidem recuso, sed etc.; *bij superl. door quisque*; *niet j.*, *j. niet*, non of haud ita, ook haud alleen; *non nimis*; *non sane*; *non magnopere*; *de verwachting is j. niet groot*, nulla magnopere expectatio est; *dat (nu) j. niet*, maar, immo vero, immo enim vero; *immo*; *j. van pas*, voldoende, modicus (pecunia, supellex); *z. ook even en samenst. met even-*, b. v. *evenals = juist als enz.*

juistheid, = juiste, behoorlijke gesteldheid, iusta rei ratio; *ik heb de j. der rekening bewezen*, probavi, rationem constare; - *der maat*, - mensuram esse iustam; *j. v. e. betoog*, argumentorum vis; = *waarheid, verkelijkheid*, veritas; *de j. v. e. verhaal in twijfel trekken*, dubitare, an non vera sint, quae narrantur; fidem narrationis in dubium vocare.

jug, iugum; *iemd het j. opleggen*, iugum alci imponere (ook fig.); *iemd onder het j. der slavernij brengen*, alci servitum in iungere; - *eener eeuwijdurende slavernij* -, alci aeternam servitum in iungere; *iemd onder het j. der slavernij houden*, alqm servitute oppressum tenere; *zich onder het j. buigen*, het j. op zich nemen, iugum accipere (ook eig.); *iemd het j. afnemen*, van het j. bevrijden, iugum alci solvere of demere (eig.); *ab alcs cervicibus iugum servile deicere*, ab alqo servitum of servitutis iugum depellere of servitum repellere (fig.); *het j. afschudden*, zich v. h. j. bevrijden, *z. afschudden*; *ook in libertatem se vindicare*; *onder het j. doen doorgaan* (v. overwonnen vijanden), pug. iugum mittere; *onder het j. door naar huis gaan*, - gezonden worden, pug. iugo abire.

juridisch, forensis of door den gen. t. iuris peritorum of consultorum; *j. raad geven*, respondere de iure of ius, *in het verband respondere alleen*.

jurist, iuris peritus; iuris consultus; iuris

prudens; *zelden iure consultus; iuris interpres (witlegger van recht); = advocaat, z. a.; p. l. ook qui consuluntur; een degelijk j., homo scientiā iuris excellens of in iure paratissimus; homo iuris prudentissimus of scientissimus, consultissimus; een groot j. zijn, iuris intelligentiā praestare, magnam prudentiam iuris (civilis) habere; voor een groot j. gelden, valde iuris consultum videri; daar men hem voor een degelijk j. hield, quia prudens esse in iure civili putabatur.*
justitie, iurisdictio (*rechtspleging*); *z. verder rechtswezen, rechtspleging.*
juweel, gemma; *met fj. bezet, versierd, gemmat.*
juwelier, gemmarius; anularius (*als vervaardiger van ringen*).

K.

(Sommige woorden, die hier niet voorkomen, zie men onder C.)

ka, kaai, crepido.

1. **kaak**, maxilla; rictus (*wijd opengeperde mond of muilt*); *fig.*, fauces (urbem ex belli ore ac faucibus ereptam esse); *aan de kk., van den dood ontrukken, eripere ex media morte; = wang, z. a.*

2. **kaak**, = schandpaal, *palus; *iemd aan de k. stellen, *alqm ad palum ignominiae causa deligare (eig.); fig.*, ignominiae alqm obicere; (*in geschriften*) alqm scriptis diffamare; (*iemds woordbreuk*) notare alcs perfidiam.

kaal, 1. *eig.*, (*in 't alg.*) glaber; (*v. h. hoofd*) calvus; *een k. plek op het hoofd, calvitium; (v. boomen)* apertus, nudus; *een k. streek, loca nuda (pl.). — 2. oneig., z. mager, 2; een k. uitvlucht, excusatio non satis iusta.*

kaalheid, (*v. h. hoofd*) calvities.

kaalhoofdig, -kop, calvus.

kaap, promuntorium.

kaarde, (wolkam), carmen.

kaarden, carminare; carere.

kaars, cereus (*v. was*); candelā; *zoo recht als een k., procerus (lang en slank), arrectus (recht opgericht).*

kaarslicht, *bij k.*, collucentibus cereis.

kaart, 1. *in 't alg.*, charta. — 2. *in 't bijz., speelkaarten, *paginae; fig.*, *iemd in de k. zien, speculārī of deprehendere alcs consilia; zich in de k. laten zien, consilia sua nudare, interiores animi sensus incautus aperire of patefacere alqa re; = landkaart, z. a.*

kaartje, chartula.

kaas, caseus.

kaatsbal, kaatsen, kaatsspel, z. bal, balspel.

kabbelen, (*cum murmure*) labi.

kabel, rudens.

kabinet, = zijvertrek, cubiculum minus, ook cubiculum alleen; *zotheca (Plin. ep.); = geheim vertrek, cubiculum secretius; (v. d. keizer) consistorium principis; = kamer voor kostbaarheden, thesaurus.*

kabinetbevel, -order, mandatum ipsius principis; (*als schrijven v. d. vorst*) codicilli; liber, epistola principis; *door kk.*

den staat regeeren, domesticis consiliis rem publicam administrare.

kabouter, *daemon quidam terrenus of montanus; = **dwerg, z. a.**

kachel, fornax, fornus (*oven*); focus (*haard*).

kade, crepido.

kaf, palca; *met k. vermengd, paleatus.*

kajuit, diaeta (*Petr.*).

kakebeen, maxilla.

kakelaar, z. babbelaar.

kakelarij, z. gebabbel.

kakelen, v. d. hemmen, glocire (*Colum.*);

z. verder babbelen; het k. z. gebabbel.

kalebas, cucurbita.

kalefateren, reficere (naves).

kalender, fasti; *als de duidelijkheid het vordert, *calendarium.*

kalf, vitulus (*mannelijk k.*), vitula (*vrouwelijk k.*); v. h. kalf, v. kalveeren, *kalfs*, vitulinus.

kalk, calx; *ongeluschte k., calx viva; geluschte k., calx extincta of macerata.*

kalkachtig, calci similis (*als kalk*); calcis plenus (*vol kalk*).

kallen enz., z. babbelen enz.

kalm, tranquillus, sedatus, placidus; *k. zee, mare tranquillum; bij k. zee, in tranquillo; k. lucht, aer stabilis; een k. redenaar, orator statarius of remissus; k. zijn, animo esse tranquillo of placato; animo non commoveri; bij iets k. zijn of blijven, placide of sedate ferre alqd; (niet-) aegre ferre alqd; sollicitum esse de alqa re; z. ook rustig.*

kalmereen, z. bedaren.

kalmte, tranquillitas; *animi t.; animus sedatus; iemd verliest zijn k., alqs animo perturbatur; -niet, alqs nihil discedit ab aequitate animi, nihil animo perturbatur, (- in 't minst niet) ne minimum quidem animo perturbatur; iemd tot k. brengen, z. geruststellen; k. v. h. gelaat, lenitas vultus; z. ook rust.*

kam, pecten (*ook v. wevers*); v. dieren, crista; *allen over één k. scheren, omnes uno ordine habere; uno modulo ac pede metiri omnes (Hor.)*; omnes unā, ut dicitur, perlicā tractare (*Plin. ep.*).

kameel, camelus.

kamenier, pedisequa; ornatrix (*kapsster*).

kamer, cubiculum (*woon- of slaapkamer, van een sofa of lectus voorzien*); conclave (*inz. eet- of slaapkamer*); cella (*voorraadkamer*).

kameraad, *in 't alg.*, sodalis; = *deelgenoot, socius; als bewoner derzelfde tenti of kamer, contubernalis; in den oorlog, commilito; op reis, comes, itineris socius; op school, condiscipulus; met wien men opgroeit, aequalis; die te huis en in het veld mijn k. was, quocum mihi et domus fuit et militia communis.*

kameraadschap, in 't alg., sodalitas; v. bewoners der zelfde tent, contubernium; op school, condiscipulatus; op reis, itineris societas; *in den oorlog, commilitum.*

kameraadschappelijk, door den gen et. sodalium, sociorum etc.; *a d v., more of modo sodalium etc.; socialiter (Hor.).*

kammen, pectere (capillos, comas).

1. **kamp**, = legerplaats, z. a.; = veld, 2. z. a.

2. **kamp**, *z.* **gevecht**, **strijd**, **wedstrijd**.

kampeeren, *z.* (*zich*) **legeren**.

kampement, *z.* **legerplaats**.

kampen, *z.* **strijden**, **wedijveren**.

kamper, = **strijder**, *z.* *a.*; = **kampvechter**, *z.* *a.*

kampioen, = **kampvechter**, *z.* *a.*; = *voorvechter*, *verdediger*, *propugnator*, *vindex* (als *rei*) = *overwinnaar*, *qui omnes aemulos devicit*; *facile princeps*.

kampplaats, = **slagveld**, *z.* *a.*; = **strijdperk**, *z.* *a.*

kampprijs, *praemium certaminis*.

kamprechter, *certaminis iudex*; *dissignator* (*leider v. d. kampstrijd en verdecler der prijzen*).

kampspel, *ludus*; *certamen (wedstrijd)*; *als volksvermaak*, *munus gladiatorum*, ook *munus alleen*; *certamen, spectaculum gladiatorum* of *gladiatorum*; *een k. geven*, *munus* of *gladiatorum spectaculum* of *gladiatores edere*, *gladiatorum munus dare*; *in een k. optreden*, *in circum induci*, *in circo produci*; *de k. te Rome*, ook *ludi circenses*, *gladiatorii*.

kampstrijd, *z.* **kampspel**, **wedstrijd**. **kampvechter**, *athleta* (*in de gymnastische spelen*); *pugil (vuistvechter)*; *gladiator* (*in de gladiatorenspielen*); *venator* (*tegen de wilde dieren in den circus*); *luctor* (*voorstelaar*); *handschoen der k.*, *caestus*; *school der k.* (*gladiatoren*), *ludus gladiatorius*, *in het verband ook ludus alleen*; *vgl. kampioenen*. **kan**, *cantharus*; *guttus* (*kruikje*); (*als maat*) *sextarii quattuor*.

kanaal, *fossa*; *een onderaardsch k.*, *specus*; *ter afvoering v. h. stadsvuil*, *cloaca*; = *goet*, *riool*, *canalis*; = *kunstmatig stroombed*, *alveus manu factus*, *in het verband alveus alleen*; = *zeeëngte*, *frētum* (*Britannië*); = *weg in 't alg.*, *via* (*viae quasi quaedam ad oculos a sede animi perforatae*); *oneig.*, = *middel*, *weg*, *via*; *ratio*; *quod eo quo intendas, fert deductique*; *iets uit een goed k. (vernoemen) hebben*, *certo auctore compertisse alqd*.

kandelaar, *candelabrum*; *lychnuchus*, *kanceel*, *cinnamum*, *cinnamum*.

kanker, *-gezwell* *cancer*; *fig.*, *als een om zich vretende k.*, *velut tabes*; *den k.*, *waarana de staat lijdt*, *gezezen*, *uitsnijden*, *vitiosas partes rei publicae sanare*, *exsecare*.

kannibaal, *humana carne* of *hominum, humanis corporibus vescens*; *kk.* *anthropophagi* (*Plin.*); *k. zijn*, *corporibus hominum* of *humanis corporibus vesci*.

kans, *facultas*, *potestas*; *iemd. de k. geven*, *potestatem facere*, *facultatem tribuere*, *occasionem dare*, *copiam facere alicui*; *-ontnemen*, *facultatem*, *potestatem adimere alicui*; *z. verder gelegenheid*, *vooruitzicht*; *ook fortuna*; *de k. wagen*, *fortunam experiri*, *periclitari*; *de k. is gekeerd*, *fortuna mutata est*; *z. blaadje*; *k. in den oorlog*, *z. krijgsgeluk*; *ik zie k. dit te doen*, *videor mihi hoc facere posse*; *indien gij hiertoe geen k. ziet*, *si ad haec parum est animi*; *ad quod si vires corporis* of *animi non sufficient*; *geen k. zien*, *oock desperare m. a. c. c. c. i. n. f.*; *k. hebben op iets*, *er bestaat k. op iets*, *expectare alqd*; *sperare* of *timere*

alqd; *alqd in expectatione est*, *alqd instat*, *imminet* of *futurum videtur*.

kansel, **suggestus sacer*, *in het verband ook *suggestus alleen*.

kanselrede, **oratio sacra*.

kanselredenaar, **orator sacer*.

1. **kant** (*subst.*), = **rand**, *z.* *a.*; *v. e. rivier*, *zee*, *z. oever*; *van of aan den eenen k. . . van of aan den anderen k.*, *z. eensdeels*; *van den anderen k.*, *rursus* of *rursum*; *ook porro*; (*gelijk*) *aan den eenen k. . . (zoo) aan den anderen k.*, *ut of quemadmodum . . . ita*, *sic*; *als beide zinnen gelijke bewijskracht hebben*, *et . . . et*; (*gelijk*) *aan den eenen k. . . (zoo) aan den anderen k. niet*, *et . . . neque* (*neq*); (*gelijk*) *aan den eenen k. niet . . . (zoo) aan den anderen k.*, *neque* (*neq*) . . . *et*; *gelijk aan den eenen k. (zijner zijds) niet . . . zoo aan den anderen k. niet*, *z. evenmin*; *van k. raken*, *z. omkomen*; *van k. maken*, *helpen*, *z. dooden*, (*uit den weg*) *ruimen*; *z. verder zijde*.

2. **kant** (*adi.*), *k. en klaar*, *paratus*, *expeditus*; *praeparatus*; *alles is k. en k. voor den oorlog*, *omnia ad bellum apta ac parata sunt*; *een wet k. en k. hebben*, *legem scriptam paratamque habere*.

kantelen, = *op zijn kant zetten*, *vertere*; = *wentelen*, *volvere*.

kanten, *zich k.*, *z. (zich) verzetten*, **2. kanton**, *pagus*.

kantonneeren, *g. zijn*, *stativa habere*, *in stativis esse*, *in praesidio collocatum esse* *alquo loco*.

kantonnement, (*castra*) *stativa*.

kantoor, *k. van een bankier*, *taberna argentaria*.

kantteekening, *nota*; *z. glosse*.

kap, = **bedekking**, *z. a.*; (*op het hoofd*) *tegimentum capitis*; *ocullus* (*aan het kleed bevestigd*).

1. **kapel**, = *klein heiligdom*, *sacrum*, *sacellum*, *aedicula*; = *corps muzikanten*, *symphoniaci* (*bij de ouden m. servi of pueri*).

2. **kapel**, = *vlinder*, *papilio*.

kapen, *capere*, *intercipere* (*naves*); (*in 't algem.*) *surripere*.

kaper, **kaperij**, *z. zeeroover*, **zee-roof**.

kaperkapitein, *archipirata*; *praedonum dux*.

kaperschip, *navis piratica* of *praedonis*; *myoparo piraticus*; *navis praedatoria*.

1. **kapitaal** (*subst.*), 1. **caput** (*kapitaal tegenover de renten*); *sors* (*hoofdsom*); (*als rente- en winstgevend*) *vivum*; *zijn k. niet aantasten*, *nihil detrahere de vivo*. — 2. = *geldsom in 't alg.*, *pecunia*, *of p l.*, *pecuniae*; *nummi*; *dood k.*, *pecuniae otiosae* of *vacuae*; *pecuniae steriles* (*renteloos*).

2. **kapitaal** (*adi.*), *z. hoofd-*, **groot**, **uitmuntend**.

kapitaliseeren, *de renten worden g.*, *sors fit ex usura*.

kapitalist, 1. = *die geld op rente geeft*, *qui pecuniam fenori dat*; *fenerator*. — 2. = *rijk man*, *homo pecuniosus*, *bene nummatus*.

kapiteel, *v. e. zuil*, *capitulum*.

kapitein, *z. scheepskapitein*.

kapittel, = *hoofdstuk*, *caput*.

kapot, = *gebroken*, *gescheurd enz.*, *z. brekeuk*, *scheuren enz.*

1. **kappen**, = om-, *afhakken*, amputare (arbores); incidere (funem); *het anker k.*, z. **anker**.

2. **kappen**, = *opmaken*, comere, ornare (capillos); *vgl. friseeren*; *het k.*, ornatus comae, cultus capitis.

kapper, tonsor; *vgl. friseur*.

kapsel, z. **haartooi**.

kar, carrus; plaustrum.

karakter, 1. = *teeken*, *figuur*, signum, nota. — 2. = *al de kenteekenen of eigenaardigheden eener zaak te zamen*, nota alcs rei; forma et quasi naturalis nota alcs rei; *het k. der rede*, v. d. *stijl*, habitus orationis, genus dicendi, orationis; *het k. en de geest der wel-sprekendheid van elk tijdvak*, cultusque aetatis dicendi ratio et voluntas; k. v. *heilighed*, *heilig k.*, dat iets draagt, religio; *het gezantschap heeft een dreigend k.*, habet alqd atrocitatis legatio; *het k. van iets dragen*, *vertoonen*, similem esse alcs rei, prae se ferre alqd. habere alqd; *ook alleen door esse m. d. a b l. v. e. s. sub st. en a d i.*, b.v. alqd summa gravitate est (*draagt een grootsch k.*); *nauw zijn geheele k.*, genere ipso (Cic.). — 3. = *aard*, *inborst*, *denk- en handelwijze v. e. persoon*, natura, indoles, ingenium; habitus (naturae ipsius prope divinus); animus; mos (Iacadaemoniorum), *gevl. pl. mores (het door gewoonte en vorming verkregek.)*; vita (levenswandel); *dikw. nauwkeurigheidshalve verbonden*, natura et mores; indoles animi ingerlique; vita moresque; *iets komt niet overeen met ons k.*, alqd non est nostri ingenii; *ooreenkomstig zijn k. leen*, suo vivere ingenio; *de Galliërs zijn v. e. krijgsmachtig k.*, Gallorum gens bellicosus est; *een braaf*, *rechtschapen k.*, bonitas, probitas; *een schuldeloos*, *menschlievend k.*, innocentia, humanitas; *vast van k.*, firmus, constans, gravis; *vastheid van k.*, firmitas (animi), constantia, gravitas, virtus et gravitas; k. = *rol*, persona; partes.

karakteriseeren, notare, designare, describere (alqm); *dit k. hem*, hoc ostendit ingenium eius; hinc cernitur, qualis sit natura et ingenium eius; *hoc eius proprium est*; *eenige korte opmerkingen maken, om iem d. te k.*, quid tamquam notandum et animadvertendum sit in alqo. breviter dicere (Cic.).

karakteriseering, z. 1. **karakteristiek**.

1. **karakteristiek** (s u b s t.), morum of ingeni notatio of descriptio; (*in 't alg.*) notatio, descriptio.

2. **karakteristiek** (a d i.), proprius, singularis (b.v. *wijfheid is een k. eigenschap der Grieken*, propria Graecorum est levitas; *hij heeft iets k.s.*, sunt quaedam in eo singularia); insignis, b.v. vitium; penitus insitus moribus alcs (vitium); naturae alcs consentaneus; k. *beelden*, imagines insignitae; *het k.*, insigne; nota; proprietates; *weinige k. trekken, lijnen*, paucae notae et lineamenta; *de deugd heeft dit k.*, dat zij enz., habet hoc virtus, ut etc.

karakterloos, infirmus, inconstans, mutabilis, mobilis; varius (ingenio); levis.

karakterloosheid, infirmitas, animus infirmus; inconstantia; mutabilitas; ingenii of animi mobilitas; ingenium mobile, animus mobilis; animus varius, ingenium varius; levitas.

karakterschildering, z. 1. **karakteristiek**, **karaktertrek**.

karaktertrek, virtus penitus insita of vitium penitus insitum moribus alcs; *een edele, leelijke k.*, virtus insignis, vitium insigne; *iets is een k. van iem d.*, alqd proprium est alcs, penitus insitum est moribus alcs; *est alcs c. i n f.*; *kk. van iem d. opgeren*, virtutes et vitia alcs deformare.

karavaan, commeatus; comitatus; crebrum agmen; *peregrinatio armata mercatorum.

karig, 1. v. *personen*, parcus; tenax; restrictus (r. et tenax; r. ad largiendum ex alieno); (*tegenover anderen*) illiberalis; k. *zijn niet iets*, parcere alci rei; *met zijn woorden*, raro et perpaucal loqui; k. *zijn wat eigen onderhoud betreft*, in se sordidum esse; a d v., parce, restricte, illiberaliter. — 2. v. *zaken*, tenuis, parcus; k. *levensonderhoud*, *armoedige levenswijze*, tenuitas victus; a d v., tenuiter, parce, parce ac tenuiter (vivere).

karigheid, tenacitas, illiberalitas; parsimonia (zuinigheid).

karos, carpentum; pilentum (inz. v. vrouwen).

karper, cyprinus; *cyprinus carpio.

kas, 1. arca (ook *het geld i. d. geldkist*) of theca nummaria, in het verband ook arca, theca alleen; loculi; v. d. *stant*, aerarium; v. d. *vorst*, fiscus; *bij k. zijn*, habere argentum of pecuniam, *vgl. geld*. — 2. *waarin de steen v. e. ring gevat is*, pala (Cic.).

kasboek, z. **grootboek**.

kassier, exactor of coactor pecuniarum (invorderaar, inner); custos pecuniae (bewaarder der kas); dispensator (thesaurier, rentmeester).

kast, armarium.

kastanje, castanea (de eetbare, zoowel de boom als de vrucht).

kastanjebosch, -boschje, castanetum.

kaste, genus; natio (optimatum); corpus; ordo (stand); de k. der priesters, soldaten, ook alleen sacerdotes, milites.

kasteel, castellum; arx; (zelden) castrum; de bewoners v. e. k., castellani; in afzonderlijke kk. verspreid, dissipati castrallatim (Liv.); = villa, villa.

kastelein, z. **herbergier**.

kastijden, -ing, z. **tuchtigen**, -ing.

kastje, armariolum; (voor boeken) foruli.

kaf, feles.

katafalk, solium, in quo corpus mortuum iacet.

kater, feles mas.

katholiek, *catholicus.

katoen, linum xylinum.

katrij, trochlea, prehensio.

katte, -katten-, in samenst., door felinus.

katuil, z. **uil**.

kauw, graculus, monedula.

kauwen, mandere; *fijn k.*, conficere (dentibus); *alles geheel fijn gekauwd*, omnia minima mansa.

kazerne, castra (pl.).

keel, iugulum; fauces (pl.); gula (stokdarm, slechts v. menschen); guttur (gorzel, strot); *iem d. k. afsnijden*, z. **afsnijden**, 1; *iem d. mes op de k. zetten*, iugulum alcs petere; *fig.*, fauces alcs premere; *het mes is mij op de k. gezet* (fig.), fauceibus premor; *een goede*

k. hebben, in clamando robustum esse; *een k. opzetten*, altum clamorem tollere; maxima voce clamare, clamare.

keelgat, *z. keel*.

keelpijn, faucium dolores.

keep, *z. snede*.

keer, = 1. *maal*, *z. a.*; = *wending*, *z. a.*; *te k. gaan* (= *lawaai maken*), tumultuari; *z. (zieh) verzetten*, *z.*; *sprekw.*, *gedane zaken nemen geen k.*, factum fieri infectum non potest.

keeren, 1. *etg.*, *vertere*, *convertere*. *advertere* (os of oculus in alqm, in alqd); *obvertere* (ordines ad clamorem; *obverti* in hostem). | *zich ergens heen k.*, *convertere*; *advertere se of vultum*; *z. verder wenden*. | *intr.*, = *draaien* *z. a.*; = *teruggaan*, *terugkeeren*, *z. a.*; *rechtsonkeert maken*, *converti of se convertere*; (*v. soldaten*) *signa convertere*. — 2. *overdr.*, *ten goede*, *ten beste k.*, in bonum *vertere*; in melius inclinare of *vertere*, *vgl. best*, 2 (*op 't eind*), *wending*; *alles het onderst boven k.*, caelum ac terras miscere; *summa imis miscere*; *omnia miscere*; = *verhinderen*, *prohibere*, *repellere*, *impedire*, *z. verder afwenden*, *verhinderen*, *verhoeden*. | *intr.*, *het geluk of de kans k.*, fortuna *vertit of se inclinat*; - *is gekeerd*, fortuna *vertit of conversa est*; *toen het krijgsgeluk of de krijshans g. was*, *verso Marte*; *in zichzelf en q. zijn*, *tristemo esse*.

keerkring, circulus; orbis; *de zuidelijke k. (steenboksk.)*, circulus of orbis brumalis; *de noordelijke (kreeftsk.)*, circulus of orbis solstitialis.

keerpunt, cardo; discrimen; *het hoogtepunt en k. des levens*, aetatis flexus; *er zijn wendingen en k. in het staatsleven*, inclinationes rerum et momenta temporum in re publica sunt.

keerzijde, pars aversa; *door aversus*, *b.v. de k. v. h. papier*, charta aversa of transversa; *als rug*, tergum.

keet, *z. hut*.

keffen, gannire (ook *oneig.*); *het k.*, gannitus (ook *oneig.*).

kegel, meta, conus.

kegelvormig, cono of metae similis; in coniforma redactus; *een k. berg*, mons in modum metae in acutum cacumen fastigatus.

kei, -steen, silex; lapis of saxum silex.

keizer, imperator; Caesar; Augustus; principes.

keizer-, in de samenst. door imperatorius of den gen. et. imperatoris (-rum), Caesaris, Augusti, principis.

keizerin, domina; Augusta; uxor of coniux principis.

keizerlijk, *z. keizer*; *a d v.*, ut imperatorii of principii convent.

keizerpaar, dominus et domina; Augustus et Augusta.

keizerrijk, imperium.

keizerschap, imperium, principatus.

keizersstroon, sella imperatoria.

keizertijd, Caesariana tempora.

kelder, cella (bergplaats); *in onzen zin*, hypogaeum concameratum.

keldermeester, cellarius.

kelk, calix; *k. v. h. tijden*, *z. lijdenskelk*.

kemel, camelus.

kenbaar, qui cognosci potest; insignis, conspicuus (alga re); *k. maken*, *z. (te) kennen* (geven), 1; **kenmerken**; *k. zijn*, ook agnoscere; *iets is k. aan iets*, alqd alga re cernitur of cognoscitur; *gemakkelijk k. zijn*, ook facilius habere cognitionem.

kenmerk, nota (waardoor iets kenbaar gemaakt wordt); signum (teken); insigne (kenmerkend teken); indicium (aanwijzing, bewijs); tot k. dienen, signum esse; *iets een k. geven*, *z. kenmerken*; *het is een k. van iem. of iets* (het kenmerkt iem. of iets), dat, proprium est of alleen est alcs, alcs rei c. i n f.; *het k. van iets dragen*, *z. karakter*, 2.

kenmerken, notam apponere alci rei; insignire, notare (alqd alga re); door woorden, describere of designare alqm of alqd; insignem facere alqm; *z. ook karakteriseren*; *zich k. = zich onderscheiden*, *z. onderscheiden*, 2.

kenmerkend, *z. 2. karakteristiek*.

kenmerking, *z. 1. karakteristiek*.

kennelijk, *z. duidelijk*, klaarblijkelijk.

kennelijkheid, *z. duidelijk-*, klaarblijkelijkheid.

kennen, 1. = een duidelijke voorstelling hebben van iets, novisse of nosse alqd; alcs rei notitiam habere; *tenere alqd* (merkig zijn); = kennis, verstand van iets hebben, intellegere alqd; *sterker*, = *zeer goed k.*, notum, cognitum, perceptum habere, perspicere, perspectrum habere; *door leering*, didicisse; *door aanschauwing*, vidisse; *geen logica k.*, disserendi artem nullam habere; *iem. k.*, alqm nosse, perspicere; intellegere, qualis alqs sit (n i e t intellegere alqm); *van aanzien*, alqm de facie of alcs faciem nosse; *iem. niet k.*, alqm non nosse; alqs mihi ignotus est; *wal persoon en karakter betreft*, alqm ignorare; *ieter k. zichzelf het minst*, minime sibi quisque notus est; *iem. niet van aanzien k.*, iem. non vidit; *iem. niet k.*, ignorare faciem alcs (zelden alqm); *leeren k.*, noscere, cognoscere (alqd, alqm); *discere*, percipere alqd; *vgl. erkennen*, *herkennen*; *v. e. oppervlakkige kennisneming*, degustare (alqd); *gustare* (nullam partem sanae rei publicae); *iem. toevallig leeren k.*, incidere in alqm; *iem. iets leeren k.*, docere alqm alqd; *imbueri alqm alga re*; *k. gij iem. die enz. ? estne quisquam*, qui etc.? *iem. (mondeling of schriftelijk) iets te k. geven*, alqd alci significare, ostendere, (duidelijk) declarare; *dicere* *a c c c. i n f.*; *b.v. hij gaf zijn bereidwilligheid te k.*, se non nolle dixit; *aperire alci alqd* (openbaren, ook = *verraden*); *indicare alci alqd* (aangeven, ontdekken, verraden); *te k. geven*, *doen k.*, significare (dubitatio cogitationem s.); *declarare* (duidelijk, tot signis natura, quid velit; vocabula idem declarantia); *indicare* (vultus mores); *praeferre* (vultus tuus nescio quod ingens malum); *zich doen k. als = zich toonen*, *z. toonen*, 2. — 2. = *niet onbekend zijn met*, *niet verstoken zijn van*, non abhorreere ab re (a periculis); *ook habere alqd*, *b.v. senectus habet honestiores voluptates*; *iets niet k. = niets willen weten van iets*, abhorreere ab re; *carere alga re* (ambitione); *voor niets achtung hebben en geen maat k.*, nihil pensi

neque moderati habere; modum non nosse; een volk, dat overwonnen geen rust k., gens, quae victa quiescere nesciat (Liv.).

kenner, peritus, gnarus of sciens, intellegens (alcs rei); existimator, aestimator (beoordeelaar); een groot k., intellegentissimus, peritissimus; een geleerd k., doctus aestimator; geleerde kk., docti intellegentesque; een fijn k., homo elegans; spectator elegans (formateur); de kk., periti rerum; intellegentes; qui intellegunt; docti atque prudentes: een k. zijn, intellegere alqd; multum versatum esse in re; geen k. zijn, ignorare of nescire alqd, imperitum of ignarum esse alcs rei; in alqa re rudem of peregrinum, hospitem esse; zulke fijne kk. kunnen wij niet zijn, tam delicati esse non possimus.

kennersblik, acumen argutum iudicis; een k. hebben, oculos eruditios habere.

kennersoog, oculi eruditi.

kennersoor, aures eruditae, teretes, tritae, in het verband ook aures allean.

kennersoordeel, iudicium intellegens of eruditissimum.

kennis, 1. = het k. dragen van iets, notitia alcs rei; iemd in k. stellen van iets, k. geven van iets, certiorum facere alqm alcs rei, de alqa re; = van den stand eener zaak onderrichten, docere (alqm causam, de causa; iudices de iniuriis; senatum de caede fratris); z. ook **mededeelen**; k. nemen van iets, cognoscere alqd of de alqa re; k. dragen, hebben van iets, cognovisse alqd; k. krijgen, certiorum fieri, cognoscere de alqa re; certiorum fieri alcs rei; doceri alqd; van iemd schriftelijk k. krijgen van iets, ab alqo de alqa re litteras accipere. — 2. = kunde, verstant, in 't alq. scientia m. en z. rerum; k. van iets, scientia of prudentia alcs rei; k. der waarheid, perspicientia veri; practische, theoretische k. van iets, z. **practisch**, **theoretisch**; k. v. h. verleden, memoria praeteritorum; k. z. d. toekomst, prudentia futurorum; k. van iets hebben, notitiam of scientiam alcs rei habere, rem novisse; geen -, rem ignorare, res ignota est alci; k. van iets verwerven, nemen, zich met iets bekend maken, alqd cognoscere, noscere. | = wetenschappelijke k., wetenschap, scientia litterarum; doctrina; eruditio; (door onderricht verlegene) disciplina; litterae; artes; philosophische k., rerum cognitio doctrinaque; eenige wetenschappelijke k. bezitten, litteris imbutum of tinctum esse, in litteris alqd proficisci; diepe (diepere) k., z. **diep**, 2; k. en practische vaardigheden, doctrinae et artes; rijk aan k., van veel k., multarum rerum cognitione imbutus; summā scientiā; eruditissimus, doctissimus; optimis artibus eruditus; praeclara eruditione atque doctrina ornatus; zonder k., arm aan k., in 't alq., (rerum) rudis of ignarus; in wetenschappelijk opzicht, litterarum experts; illitteratus, non litteratus; geheel -, zeer -, omnium rerum rudis; omnis eruditioris experts; k. van iets hebben, bezitten, alcs rei scientiam of prudentiam habere; intellegere, scire alqd; doctum, eruditum of instructum esse alqa re; peritum, non ignarum esse alcs rei; slechts, zelfs geen oppervlakkige k. van iets bezitten, z. **oppervlakkig**; slechts matige k. bezitten, medio-

criter a doctrina instructum esse; iemd bezit zeer veel en volstrekt geen alledaagsche k., plurimae in alqo sunt litterae neque eae vulgares; zich k. van iets verwerven, scientiam alcs rei consequi, alqd percipere; zich dagelijks nieuwe k. verwerven, quotidie alqd addiscere; wetenschappelijke k. trachten te verwerven, in litteris elaborare; zijn k. vermeerderen, uitbreiden, doctorem fieri (door iets, alqa re); kunsten, die hoogere k. vereischen, artes, in quibus prudentia maior inest; uitgebreide, veelzijdige, veelomvattende k., doctrinae copia, varietas; verstand en rijke k., scientia et copia; vgl. **geleerdheid**; met geleerde, philosophische, historische k. toegerust, instructus doctrinā, a doctrina, a philosophia, ab historia; de k. in iemds school verworven, quae alqs didicit ab alqo; iemds gebrek, armoede aan k., gebrekkige k. der wetenschappen, alcs leuitas bonarum artium (Cic.). — 3. = bekendheid met een persoon, cognitio (het leeren kennen), notitia (kennis) alcs; usus (omgang), usus et consuetudo alcs; familiaritas; k. aan iemd hebben, met iemd bekend zijn, z. **bekend**, II; k. met iemd maken, (nader) alqm cognoscere; (toevallig) incidere in alqm; -gemaakt hebben, alqm nosse, vidisse; -trachten te maken, appetere alcs familiaritatem; met iemd persoonlijk geen k. gemaakt hebben, ignorare alqm of alcs faciem; het was mij zeer aangenaam k. met hem te maken, perlibenter eum vidi, eum cognovi; iemd met iemd k. laten maken, deducere alqm ad alqm. | *concr., k e n n i s s e n*, noti, amici, familiares; veel kk. hebben, multos habere amicos of familiares, multis notum esse; vgl. **bekende**.

kennisgeving, significatio (schriftelijke, litterarum); indicium (aangifte); denuntiatio (aankondiging); professio (een vrijwillige of officiële k., b.v. opgave omtrent zijn vermogen); nuntius (bericht); z. verder **aangifte**, **bericht**.

kennismaking, cognitio (nadere k.).

kennismaking, notio (ook ambtelijke, censoria); cognitio; wat (een grondige, zorgvuldige) k. verdient, (magna) cognitione dignus.

kenschetsen, z. **kenmerken**, **karakteriseren**.

kenschetsend, z. 2. **karakteristiek**.

kenschetsing, z. 1. **karakteristiek**.

kenteeken, z. **kenmerk**.

kenteekenen, z. **kenmerken**, **karakteriseren**.

kenteekening, z. 1. **karakteristiek**.

kentering, flexus (aetatis, keerpunt).

kenvermogen, intellegentia.

keper, fig., iets op de k. beschouwen = nauwkeurig onderzoeken, rem investigare, explorare; accuratius et subtilius investigare; investigare et perscrutari.

kerel, homo; iste; een dwaze, gekke, vreemde k., mirum caput; een aardige, geestige k., homuncio lepidus; caput lepidum; een plezierige, fidele k., festivum caput; soms niet uitgedrukt, b.v. (zulke) kk., als, tales, quales.

kereltje, homunculus.

keren, z. **vegen**.

kerf, z. **insnijding**.

kerk, 1. = godshuis, aedes (sacra) :=

godsdienslige bijeenkomst, *coetus sacer; *sacra publica (pl.). — 2. = *vereeniging van geloofsgenooten*, ecclesia (bij kerk. schrijvers).

kerkelijk, ecclesiasticus of door den gen. et. ecclesiae; k. latijn, *Latinitas ecclesiastica of scriptorum (patrum) ecclesiasticorum; k. *schrijver*, *scriptor ecclesiasticus of rerum ecclesiasticarum of sacram; k. *bezit*, goed, sacrum, b.v. ex sacro nihil attingere; a d.v., ecclesiastice (bij kerk. schrijvers).

kerker enz., z. **gevangenis** enz.

kerkeren, in carcerem (of in carcere) includere; ook includere alleen; in carcerem dueren; *gelasten iem. te k.*, alqm in carcerem duci iubere; vgl. (in de) **gevangenis** (zeten).

kerkgeschiedenis, *historia ecclesiastica of sacra of ecclesiae; *Christelijke k.*, *historia ecclesiae Christianae.

kerkhof, *area, quae aedem sacram claudit; z. *verder* **begraafplaats**.

kerkroef, sacrilegium; k. *plegen*, s. facere, admittere, committere.

kerkroover, sacrilegus.

kerkvader, *pater ecclesiasticus, in het verband pater alleen.

kerkvergadering, synodus (bij kerk. schrijvers), ook *concilium.

kermen, gemere; het k., gemitus; vgl. **kliagen**.

kermis, mercatus.

kern, 1. eig., nucleus. — 2. *oneig.*, flos; robur (exercitūs, iuventutis); tot de k. eener zaak doordringen, penitus in ipsam rem paene intimam pervenire.

kernachtig, v. d. redenaar, nervosus in dicendo; *zijn k. voordracht*, nervi eius in dicendo; een k. rede, oratio salubris; k. stijl, genus dictionis sententiosum; een k. gezegde, k. uitdrukking, bonum of aureum dictum; sententia gravis; acute of facete dictum; k. woorden, verba gravissima of aurea; a d.v., nervose, graviter, sententiose.

kernachtigheid, v. d. rede, z. **kernachtig**.

kernspreuk, sententia gravissima.

kers, cerasum; (kruid) lepidium.

kerseboom, cerasus.

kerspel, paroecia (bij kerk. schrijvers).

kerstfeest, z. **kermis**.

kerstmis, *dies natalis of sollemnia natalicia Iesu Christi.

kerven, z. **insnijden**.

ketel, aënum; = k. met drie pooten, drievoet, cortina; = mengvat, cratera.

keten, 1. eig., catena (in proza meest in den pl.); z. **boei**; iem. in k. slaan, catenis vincire alqm; iem. in de k. houden, in catenis tenere of habere alqm; in k. liggende, catenis vinctus; in k. liggen, in catenis esse, catenis vinctum esse; in vinculis et catenis esse; fig., iem. d. zijn k. verbreken, alqm (of se) in libertatem vindicare; kleine k. als sieraad, catenula; *halsketen*, als geschenk aan verdienstelijke krijgslieden, torques; met zulk een k. versierd, torquatus. — 2. overdr., een k. v. bergen, z. **bergketen**. | = *schering*, stamen. | = een reeks v. onmiddellijk op elkander volgende zaken, handeligen, continuatio; series; continuatio seriesque; z. **reeks**; de allegorie berust niet op een woord, maar ont-

staat uit een (geheele) k. v. samenhangende woorden, non est in uno verbo translatio, sed ex pluribus continuatis connectitur (Cic.).

ketenen, 1. eig., z. **keten** (in k. slaan enz.). — 2. fig., iem. (aan zich) k., alqm sibi devincire, alqm suum reddere; alqm in suas partes trahere; v. e. *gehiefde*, alqm in amores pellicere.

ketengerammel, catenarum sonitus of sonus, strepitus, stridor.

ketter, haereticus (bij kerk. schr.).

ketterij, haeresis (bij kerk. schr.).

kettersch, haereticus; een k. vrouw, haeretica; a d.v., haeretice (een en ander bij kerk. schr.).

ketting, z. **keten**.

kettingbrug, pons ferreis catenis iunctus.

kettinghond, canis catenarius.

kettingsluitrede, sorites, acervus.

kettingstral, iem. k. opleggen, alqm vinculis multare.

ketinkje, catenula.

keuken, culina; = *spijs*, b.v. eenvoudige k., sobria mensa; er een goede k. op nahouden, laute cenare.

keukenlatijn, *Latinitas in culinā nata of culinam reddens.

keukenmeid, coqua.

keur, = **keus**, z. a.; = het uitgekozen, door electus, selectus, b.v. een k. v. dichtelijke passages, electi poetarum loci; k. v. brieven, epistolae selectae; = **kern**, flos, robur, vgl. **kern**.

keurbenden, -troepen, robur militum of exercitūs virium; lectissimi manus of validissimi militum; quod roboris est.

keurder, z. **beoordeelbaar**.

keuren, = **beoordeelen**, **beproeven**, **probeerden**, z. a.; waardig k., z. **waardig**, 1.

keurig, exquisitus (epulae); comptus, elegans, lepidus, venustus; nitidus (inz. v. d. taal); a d.v., compta, elegantior, lepide, venuste, nitide; vgl. **elegant**.

keurigheid, elegantia, munditia, venustas; nitor (dit inz. v. d. taal); vgl. **ele-gantie**.

keurteeken, signum, nota.

keurvorst, *elector.

keurvorstelijk, *electoralis, of door den gen. et. *electoris, *electorum.

keurvorstendom, *electoratus; *terra electoralis.

keus, **keuze**, 1. = het kiezen, delectus; = zorgvuldige k., electio; selectio (met afscheiding v. d. rest); k. van woorden, z. **woordenkeus**; als oordeel (over waarde of onwaarde), iudicium (vrijwillige k., iudicium voluntatis); = *verstandige k.*, ratio (b.v. ratio et consilium, een goed gekozen plan); k. tot een ambt, creatio; k. tot aanvulling eener corporatie door de leden zelf, cooptatio; comitiën voor de k. van consuls enz., z. **comitiën**; eenstemmige k. der burgers, consensus civitatis; een k. doen, delectum habere; alqd deligere; in of met iem. een goede k. doen, alqm bene eligere; een minder gelukkige k. gedaan hebben, minus felicem in deligendo fuisse; de k. valt op iem., alqs eligitur of creatur; aller k. enz., alqs cunctis suffragis of ab omnibus etc.;

z. ook verkiezing. — **2.** = *vrijheid v. kiezen, vrije k.*, eligendi optio of arbitrium; optio et potestas, *ook alleen* optio; arbitrium; *iemd de k. geven, laten*, eligendi arbitrium alci permittere; optionem alci dare; potestatem optionemque facere alci, ut eligat; *iemd de vrije k. laten om iemd te kiezen, bij iets*, alcs eligendi optionem alci dare; permittere alci arbitrium, liberum arbitrium alcs rei; — *de vrije k. wat zijn collega's betreft*, alci permittere, ut ex collegis optet, quem velit; *iemd de k. laten, of hij . . . of enz.*, alci optionem dare, utrum . . . an etc.; — *of te . . . of te enz.*, alci condicionem ferre of proponere, ut aut . . . aut etc.; *mij blijft de k.*, of . . . of enz., tusschen . . . of enz., haec mihi proposita est condicio, in eum locum adductus sum, ut aut . . . aut etc.; *de k. is aan u, gij hebt de k.*, tua est optio; *zoo ik de (vrije) k. had*, si optio esset; *hij heeft de (vrije) k.*, optio ei est of data est; *alci liberum arbitrium est; zoo hij tusschen beide de k. had*, si ei, utrum vellet, liberum esset.

keuvelen, z. babbelen; het k., z. ge-babbel.

keuvelarij, z. gebabbel.

kever, scarabaeus.

kibbelaar, z. twistziek.

kibbelachtig, -heid, z. twistziek, -zucht.

kibbelarij, z. twist.

kibbelen, z. twisten.

kibbelig, -heid, z. twistziek, -zucht.

kieken, z. kuiken.

kiekendief, miluus.

kiel, v. e. schip, carina.

kielwater, sentina.

kiem, 1. eig., germen; *het jonge zaaisel in de k. verstikken*, fetum reprimere. — **2. on eig.**, semen of stirps ac semen (malorum); igniculus (*sprank*); quasi virtutum igniculi); initium; *het opvoer in de k. verstikken*, seditionem in ipso ortu of orientem, nascentem reprimere, *ook alleen* exstinguere atque dele-re, opprimere atque exstinguere; *de k. der dramatische poëzie ontwikkelde zich*, semina poësis scenicae paulatim pubescebant; *de nog onontwikkelde k., z. onontwikeld, 2.*

kiemen, germinare; het k., germinatio.

kies, dens maxillaris of genivinus.

kiesbaar, culus (in legendo) ratio haberi potest.

kiesbevoegd, z. kiezer.

kiesch, elegans; verecundus; k. op-lettendheid, observantia; a d v., eleganter; verecunde.

kieschheid, elegantia; verecundia; bij iets veel k. toonen, iudicii elegantia uti.

kiesgerechtigd, z. kiezer.

kieskeurig, fastidiosus; delicatus; k. wat woordenkeus betreft, nimius in cura verborum.

kieskeurigheid, fastidium.

kiespijn, dolor dentium; k. hebben, laborare ex dentibus.

kiesrecht, ius suffragii; suffragium; iudicium alcs deligendi (de vrijheid om te kiezen, wien men wil).

kiesvergadering, comitia (pl.); z. comitiën.

kiezel, glareas; vol k., glareosus.

kieselsteen, z. keisteen.

kiezelzand, z. kiezel.

kiezen, 1. in 't alg., deligere; eligere (*zorgvuldig uit vele personen of zaken*); habere delectum (alcs rei, verborum); *heiligen men goed acht*, optare (*geult, met utrum . . . an*); suscipere (rationem horum studiorum); amplecti alqd; sumere (Capuan); sibi studium philosophiae; alqm sibi imperatorem); assumere (artes propter se assumendas); *voor een bepaald doel*, adhibere alqd; *een plaats k.*, capere (locum castris, templa ad inaugurandum); *iemd laten k.*, = *de keus laten, z. keus*; *liever hen dan u tot heer k.*, illos sibi quam vos dominos praepotare; *liever den dood dan de slavernij*, den d. boven de s. k., mortem servituti antepo-nere; *zij hadden tusschen twee kvaden te k.*, alterutrum malorum iis subeundum erat; *iemd als ambtgenoot k.*, alqm sibi collegam creare (vgl. echter 2.); *iemd als verdediger k.*, alqm sibi patronum of defensorum adoptare; *een levenswijze k.*, vitae rationem inire; *een stil leven k.*, tranquillam vitam sequi; *iemds partij k.*, **z. partij**; *zee k., z. alvaren, zee.* — **2. in 't bijz.**, v. d. wettige keuze v. alle overheidspersonen, creare; *een dictator k.*, geul. dictatorem dicere; v. e. flamen Dialis of een Festaalsche priesteres, capere; v. e. interrex, prodere; v. e. ambtgenoot (in een college, dat zichzelf aanvult), cooptare; *iemd tot senator, in den senaat k.*, alqm in senatum, in patres legere of cooptare; *iemd als koning k.*, alqm regem creare; *bij anderen k.*, allegere (patricios); peregrinos in senatum; allectus inter praetorios); *in iemds plaats k.*, (in 't alg.) sublegere; (in de comitiën) subrogare of sufficere alqm in locum alcs; *een rechter door het lot in iemds plaats k.*, subsortiri iudicem; *iemd die tot een ambt g. is (voor de aanvaarding daaraan)*, designatus. — **Het k.**, creatio; lectio; *in iemds plaats en door het lot, subsortitio; verder door omschr.; vgl. keus.*

kiezer, in de comitiën, qui suffragium of ius suffragii habet; cui suffragii latio est; *verder door omschr.*

kijf, buiten k., = *zonder tegenspraak, z. onbetwist.*

kijfachtig, -heid, z. twistziek, -zucht.

kijken enz., z. zien enz.

kijktoeren, z. wachttoeren.

kijven enz., z. twisten enz.

kik, een k. geven, z. kikken.

kikken, muttire; hiscere; het k., mut-titio.

kikker, rana.

kikkertje, ranuncula.

kikvorsch, z. kikker.

kil, -heid, z. koud, -e.

kim, z. gezichteinder.

kin, mentum.

kind, 1. vóór of kort na de geboorte, fetus; partus; fetus of infans editus, natus infans; *een zeer jong k.*, infans, puer of puella infans (*dat nog niet spreken kan*); puer (knaap); puella (meisje); p. l., pueri; puellae; (li-ber) parvi of parvuli; pueri parvi of pusilli; v. Rom. k. k., praetextati; *heel kleine k.*, pueri infantes minutuli (Plaut.); *zich als een k. gedragen, een k. zijn*, simillimum esse pueris; *weer een k. worden*, repuerascere; *in vergelijking van hem ben ik een k.*, si me cum illo comparas, infans sum; *een k. kan*

het begrijpen, puer sentire potest; geen k. meer zijn, adolevisse, maturum annis esse; de eerste beginselen, die aan k. onderwezen worden, puerorum elementa. — 2. in zijn betr. tot de ouders, filius, filia (als); ook natus (nata) ex, natus, nata, maar in klass. proza slechts als tegenstelling of als zuiver part. c., b.v. ex ea caritate, quae est inter natos et parentes (Vic.); ex me natam relinquo pugnam Ieuctricam (Nep.); de k., liberi: progeries; suboles; proles (meestal dicht.); met (veel) k. gezegend, multis libris auctus; k. krijgen, z. **kriegen**; tot k. aannemen, z. **adopteeren**. — 3. onv. een k. der fortuin, z. **gelukskind**; ik ben een k. des doods, perii! occidi! nullus sum! — een eenvoudig, oprecht mensch, homo simplex.

kinderachtig, puerilis; ineptus (lof); k. gedrag, mores pueriles; k. inval, gedachte, res ficta pueriliter; k. biggeloof, superstitio anilis; zeer k. zijn, simillimum esse pueris; het is k., te enz., puerile est c. i n f.; a d v., pueriliter; het k. kleine, inepta et minuta; k. blij zijn, pueriliter exultare.

kinderachtigheid, mores pueriles; k., ineptiae, nugae pueriles, delectamenta puerorum.

kindergeschreeuw, vagitus.

kinderjaren, anni infantiae; anni teneri of pueriles; aetas puerilis; pueritia; de eerste k., infantiae initia; de k. achter den rug hebben, z. **kinderschoen**.

kinderlijk, 1. met het oog op de jaren, puerilis; = rein, onschuldig, integer, incorruptus; a d v., pueriliter. — 2. met het oog op de ouders, plus in of erga parentes, in patrem, in matrem; k. liefde, amor in parentes, pietas in of erga parentes, in patrem, in matrem; caritas parentum; iem d. k. eerbied bewijzen, k. vereeren, alqm (alqm) parentis (matris) loco of pie colere; k. plicht, z. **kinderplicht**; a d v., pie.

kinderlijkheid, innocentia of integritas puerilis; hilaritas puerilis (k. vrolijkheid); suauitas puerilis of puellaris (k. lieflijkheid).

kinderloos, liberis orbus of orbatus (als men ze verloren heeft); liberis carens (als men er geen gehad heeft); iem d. k. willen maken, orbitatem parare alci.

kinderloosheid, stirps nulla liberorum; v. iem d. die zijn kinderen verloren heeft, orbitas.

kindermoord, parricidium liberum of filii, filiae; infantium caedes.

kindermoorder, parricida liberum of filii, filiae; infanticida (Tert.).

kinderplicht, in het verband alleen pietas; het is k., te enz., liberorum est c. i n f.

kinderschoen, de k. ontvassen, aetatem puerilem egredi; ex ephebis excedere, exire (bij de Grieken); ex pueris excedere; v. jonge Romeinen, togam praetextam deponere, togam virilem sumere; nudes relinque (de kinderspelten vaarwelzeggen).

kinderschool, ludus atque pueritia disciplina.

kinderspel, 1. eig., lusus infantium of puerorum; oblectamentum puerile; de k. vaarwelzeggen, z. **kinderschoen**. — 2. onv., = een zeer gemakkelijk iets, ludus.

kindersprookje, fabula puerilis of anilis; fabula nutricularum.

kinderstreek, puerile factum; petulantia puerilis.

kindertaal, sermo puerorum.

kindertucht, disciplina puerilis.

kinder vriend, parvulorum amans.

kinderwerk, z. **kinderachtigheid**, **kinderstreek**.

kinderzin, animi innocentia.

kindje, infans; pusio (knaapje); filiolus, filiola (zoonje, dochtertje); in den p. l., ook liberi parvi of parvuli; parvi, parvuli.

kindsbeen, van k. af, z. **jeugd**, 1.

kindsch, een k. oude man, senex delirus; k. worden, repuerascere; k. zijn, desipere senectute;

kindsheid, = de tijd, als het kind nog niet spreken kan, infantia; de eerste k., prille ieu d., prima infantia; infantiae initia; = knapenleertijd, pueritia, aetas puerilis; aetacula; van zijn k. af, z. **jeugd**; k. der volken, prima aetas et quasi infantia nationum; k. van iets, prima initia alcs rei (litterarum, artium); ook de wetenschappen hebben een k., est sua etiam litteris infantia.

kindskind, nepos (kleinzoon); neptis (kleindochter).

kink, fig., er kwam een k. in den kabel, ratio compositae rei turbata est (liv.).

kinkel, homo rusticus of inurbanus; caudex; stipes.

kinkelachtig, rusticus, agrestis, inurbanus, incultus.

kinnebak, maxilla.

kip, gallina; pullus (v. d. hoenders, die bij het voorspellen der toekomst gebruikt werden).

kippenhok, gallinarium.

kirren, gemere, queri; het k., gemitus, questus.

kist, arca, cista.

kistje, arcula, cistula; loculi (= necessaire: ook = het k., waarin de Rom. schooljongens hun boeken enz. mee naar de school dragen).

kittelen, titillare; het k., titillatio; z. verder streelen.

kitteloorig, qui facile offenditur alga re; vgl. **lichtgeraakt**.

kitteloorigheid, z. **lichtgeraaktheid**.

klaagbrief, epistola querelarum plena.

klaagdicht, z. **elegie**.

klaagformule, = formule van aanklacht, formula; ook actio.

klaaglied, z. **klaagzang**.

klaaglijk, miserabilis, flebilis.

klaagrede, actio; accusatio.

klaagschrift, libellus querulus of in het verband libellus alleen; actio.

klaagstem, **klaagtoon**, vox miserabilis of flebilis; vox lugubris; p. l., ook voces et querelae.

klaagzang, cantus lugubris; nenia (lijkzang) = **elegie**, z. a.

klaar, 1. = doorschijnend, helder, klaarlicht, zuiver, duidelijk, z. a. — 2. = gereed, v. pers., z. **gereed**, **heid**; v. zaken, absolutus, perfectus; k. komen, maken, z. **klaarkomen**, **-maken**; k. zijn, z. (in) **gereedheid** (zijn); met iets k. zijn, alqd absolvisse, conficisse; k. zijn met een boek, librum conficisse, composuisse; = het doorgelezen hebben, librum perlegisse; kant en k., z. 2. **kant**.

klaarbljjkelyk, ante oculos positus; perspicuus, evidens, apertus, manifestus; vgl. (in het oog) **springen**; *het is k.*, dat enz., apertum of manifestum est, apparet, patet m. a. c. c. i. n. f.; a. d. v., evidenter, aperte, manifesto, dilucide, palam; *hij heeft k. gelogen*, apparet, apertum, manifestum est cum mentitum esse.

klaarbljjkelykheid, perspicuitas, evidentia, fides manifesta.

klaarhebben, = *klaar zijn met iets*, z. **klaar**; = *in gereedheid hebben*, z. **gereedheid**.

klaarheid, z. **helderheid**, **glans**, **duidelijkheid**.

klaarkomen, met iets k., absolvere, conficere alqd; *maken*, dat men k., magis properare; *festinare*; *met iets niet goed kunnen k.*, alqd minus commodè persequi posse; *met iemd k.*, sustinere alqm (niet door iemd overwonnen worden); (snel) transigere certamen cum alqo; *wij zullen wel met elkander k.* (v. onderhandelingen), conveniet res of convenient condiciones inter nos.

klaarkrigen, = *klaarkomen met iets*, z. **klaarkomen**.

klaarlicht, op k. dag, luce clara; ook alleen luce of luci; in luce media (errare), in luce (timere); *nog op k. dag*, de die.

klaarmaken, = *voltooten*, absolvere, conficere (alqd); z. **verder gereedmaken**.

klacht, 1. als uitdrukking van smart, querela (door woorden of enkel door geweene kreten), questus (meestal door geweene kreten); = *klagen en weenen*, lamenta (p. l.), lamentatio, eulatio, comploratio, comploratus, gemitus; de k. der vrouwen over zichzelf en het vaderland. mulierum comploratio sui patriaeque; *met luide kk.*, cum flebilis vociferatione; *kk. over slechte tijden*, querela temporum; *in kk. losbreken*, kk. aanheffen, uilen, z. **klagen**; *in tranen en kk. losbreken*, profundere sese in questus flebilis; in questus et lacrimas effundi. — 2. = **beklag** (buiten rechten), z. a.; = **aanklacht** (in rechten), in 't alg., actio; in crimineele zaken, accusatio; periculum (in zoover er gevaar mee gepaard gaat voor den aangeklaagde); criminatio (uit onedele beweegredenen); calunnia (v. chicanerie); delatio m. en z. nominis (opgeve v. d. naam v. hem, dien men wil aanklagen, aan den rechter); petitio (k. in civiele zaken, eisch in rechten); *het verzoek aan den praetor om een k. te mogen indienen*, postulatio (inter p. et nominis delationem); een k. door het oproepen v. getuigen inleiden, aanhangig maken, item contestari. | een k. indienen, actionem instituere, lege agere, in ius vocare (inz. in civiele zaken); accusationem comparare atque constituere of instruere atque comparare (in crimineele zaken). | tegen iemd een k. indienen, (lege) agere cum alqo (wegens iets, alcs rei), alci item intendere, iudicio experiri cum alqo, iudicio persequi alqm (in 't alg.), alqm in ius vocare (in civiele zaken), delationem nominis postulare in alqm, nomen alcs ad iudicem (iudices) deferre, iudicium postulare in alqm, alqm in iudicium adducere, alqm in ius educere, duocere, periculum alci creare of facessere, alqm reum agere of facere, alqm (reum) citare, diem dicere alci, alqm

accusare (in crimineele zaken); vgl. **aanklagen**. | tegen iemd wegens iets een k. indienen, nomen alcs deferre de alqa re; alqm reum alcs rei agere of citare of postulare; alqm iudicio alcs rei of alleen alqm alcs rei arcessere; tegen een afwezige een k. indienen, absentem alqm referre in reos; tegen iemd ter oorzaak v. e. vordering., petere ab alqo; in erfeniszaken een k. inleveren, lege agere in hereditatem; de zaak is niet van dien aard, dat men een k. kan indienen, est alcs rei nulla actio; op mijn k., me agente.

klad, macula, labes (ook fig.); een k. op iets werpen, z. **bevelcken**.

kladboek, z. **aanteekenboek**.

kladde, iets op het papier k., alqd illinere chartis (Hor.).

kladpapier, = *vloecapapier*, charta bibula (Plin. ep.).

klagen, 1. als uiting v. smart, queri, conqueri, (sterker) lamentari; over iets k., k., dat enz., queri, conqueri alqd of de alqa re, quod of m. a. c. c. i. n. f., lamentari alqd; *het k.*, questus, querela; (sterker) eulatio, lamentatio, planctus. — 2. = *zijn beklag doen*, en wel; buiten rechten, queri of conqueri (over iets, iemd, alqd, de alqa re, de alqo; *bij iemd*, apud alqm); *expostulere cum alqo* (rekenschap of verantwoording van iemd vorderen). | in rechten, = een klacht indienen, z. **klacht**; het k., z. **klacht**.

klagend, miserabilis (vox); flebilis (vox, mod); lamentabilis (vox, comploratio); (zelden) queribundus (vox); k. gehuil, eulatus, eulatio; (*bij een doode*) lessus.

klager, in crimineele zaken, accersator, qui accusat; in civiele zaken, petitor, qui petit; in 't alg., actor.

klam, het k. zweet, sudor frigidus of gelidus.

klamp, fibula.

klampen, aan boord k., z. **enteren**; fig., iemd aan boord k., z. **aanspreken**, **dringend** (verzoeken).

klandizie, = *klanten*, z. **klant**.

klank, sonus (toon), sonitus (het klinken); vox; clangor (v. d. vleugelslag v. groote vogels, v. metalen bekkens); tinnitus (gebel); strepitus (geruisch); cantus (muziek); crepitus (heldere k., gekletter); de k. van trompetten en horens, concentus tubarum et cornuum; een k. hebben, sonare; -geven, sonum of vocem edere; *ijdele, holle kk.*, inanis verborum sonitus of strepitus; *het woord vrede heeft een schoonen k.*, nomen pacis dulce est; *hun naam heeft een goeden k.*, horum homines nomen amant (Cic.).

klankloos, sono carens; a. d. v., sine sono.

klankvloot, sonans; vocalis (helder klinkend); canorus (welluidend); een k. stem, vocis sonus.

klant, = *kooper*, emptor; k. v. e. ambachtsman, qui operâ officiais alcs utitur; *hij heeft veel kk.*, multos emptores habet; (v. e. ambachtsman) multis operam suam praebet of praestat.

klap, = 1. slag, z. a.; = **oorviig**, z. a.; spreken, twee vliegen in één k. slaan, una mercede duas res assequi.

klaploopen, parasitari.

klaplooper, -looper, parasitus, parasita; als (of van) een k., parasiticus; a. d. v., ut parasti (in comoedijs).

klaplooperij, parasitatio, ars parasitica.

klappen, 1. *in de handen k.*, plaudere, manu plausum facere (ook als *toefwicing*, vgl. *bijval*); *met de zweep k.*, flagello insonare; *met de vleugels k.*, z. **klapwieken**; = *een klap (klappend geluid) geven*, crepare, sonitum edere; *het k.*, plausus; (*der vleugels*) crepitus. — 2. = **babbelen**, z. a.; = **aanbrengen**, z. a.; *uit de school k.*, enuntiare silenda; *het k.*, sermones aniles, z. **gebabbel** enz.

klapper, crotalum (*dansklepper*, *castagnet*); v. kinderen, ook v. e. soort muziekinstrumenten, crepundia (n. pl.); sistrum (*Isisklapper*).

klapperen, crepare, crepitare; *de tanden k.*, dentes colliduntur; *het k.*, crepitus (dentium).

klappertanden, z. **klapperen**.

klapwieken, alis plaudere; *alas quaterum clangore*; *het k.*, crepitus, clangor.

klaron, tuba, lituus.

klasse, classis; ordo, genus (*afdeeling*); *naar kk.*, generatim; *in (politieke) kk.*, in deelen, classes describere.

klassiek, praestantissimus; qui instar exempli esse potest; *een k. schrijver*, ook scriptor classicus; *de (oude) k. schrijvers*, scriptores veteres; s. vet. Graeci et Latini; *k. letteren*, litterae Graecae et Latinae.

klateren, strepere; *het k.*, strepitus.

klatergoud, bractea, bracteola; aurum in tenuissimas lamellas excusum; *fig.*, = *valsche schijn*, z. **schijn**, 2.

klauteren, *naar boven k.*, eniti, coniti; *evadere*; *naar beneden k.*, descendere, se demittere; *het k.*, nissus (per saxa); *door de verba*.

klauw, ungula; v. roofdieren *en vogels*, ungulis; *oneig.*, *in iemds kk.* vallen, in manus alces venire; *iets aan iemds kk. ontrukken*, ex manibus of faucibus alces eripere alqd.

klaver, trifolium.

kleed, vestis (collect.); ook b.v. *over een sofa*; vestimentum; tegumentum corporis; amictus (*dat men omverpt*); findumentum (*dat men aantrekt*); stola, palla.

kleeden, vestire, veste tegere; *met iets, dat men omverpt*, amicare alqm; *zich k.*, induere (sibi) vestem, se veste; *in iets*, se vestire of vestiri alqa re; se amicare alqa re (*een kleed omwerpen*); *gekleed*, indutus, vestitus; *in het zwart g.*, sordidatus; *in het wit g.*, candidatus; *in een toga tunica*, (Griekschen) mantel, veldheersmantel g., togatus, tunicatus, palliatus, paludatus; *slecht g. gaan*, male vestiri of vestitum esse; *zich op Rom. wijze k.*, op R. w. g. gaan, Romano habitu uti; *ouderwets g. gaan*, z. **ouderwetsch**; *naar de mode g. zijn*, z. **mode**; *soldaten als herders g.*, milites pastorum habitu; *in goud en purper g. gaan*, insignem auro et purpura conspici; *zich evenzoo voeden en k.*, eodem victu et cultu corporis uti; *in lopen g. gaan*, pannis obsitum esse; *gedachten in woorden k.*, sensus verbis prosequi; *in een dichterlijken vorm k.*, versibus includere alqd.

kleederdracht, z. **kleeding**.

kleederpracht, cultus magnificus.

kleeding, vestis; vestitus; *voor zoover er bijzondere zorg aan besteed wordt*, cultus

(c. Punicus habitusque; rusticus, misera-bilis); vestis ornatus; vestis habitus, *in het verband habitus alleen*; vestimentum; vestimentum genus; mos vestis (mode).

kleedingstuk, vestimentum; genus vestiment.

kleedkamer, vestiarius (*garderobe*); apodyterium (*in een badhuis*).

kleermaker, vestifex; vestificus; vestitor.

klei, kleiaarde, argilla; creta; vgl. **leem**.

kleiachtig, argillaceus.

klein, 1. *etg.*, parvus, parvulus; c o m p. minor; s u p. minimus; pusillus (*zeer klein*, *inz.* = *achterlijk in groei*, of = *belachelijk k.*); minutus (*klein*, *nietig*; a d v. minute); brevis (*kort*, v. *tijd en ruimte*); exiguus (*onbeteekenend*, v. *plaats, getal, twd*); humilis (*laag*, van 's menschen gestalte, dieren, planten; a d v., humiliter); angustus (*smal*, *eng*); *een k. kind*, k. knaap, z. **kind**, **kindje**, **knaapje**; *de k. Romulus*, infans, puer Romulus; *de kk.* (= *de kinderen*), parvi of parvuli; liberi (*tegen-^{ver} parentes*); *de heele kk.*, pueri infantes, pueri infantes mirutuli; *een k. mensch*, homo parvae of exiguae of brevis staturae; homo corpore parvo; homo statura humili et corpore exiguu; homo pusillus (*duergachtig*); *hoe k.*, quantus; quantulus (*ook = hoe gering*); quantillus (*Plant.*); *zoo k.*, tantus; tantulus (homines t. staturae); *te k.*, parum magnus; iusto minor; iusto brevior; nimium angustus; k. *schrijven*, minute scribere; k. *maken*, *in k. stukken snijden*, hakken, stooten, breken, minute concidere, contundere, consecrare; comminuere, frangere et comminuere; *kleiner maken*, minuire; *woorden*, minui; *zeer k. worden*, ad minimum deduci; *te k. zijn voor iets*, non capere alqd (una domo capi non possunt; *ook oneig.*, b.v. capere eius amentiam civitas non poterat); *evenzoo capere alqd (voor iets niet te k. zijn)*. — 2. *oneig.*, = *gering*, onbeduidend, parvus, parvulus; tenuis (praeda, spes); *een k. winst*, parvum commodum of paulum lucri; lucellum; *een k. uitstel*, vertragung, parvulum morae; *een k. getal*, parvus of exiguus numerus; *het k. getal (dat iemd bij zich heeft)*, paucitas; k. *som gelds*, parva pecunia; paululum pecuniae; *ik heb nog een k. vraag te doen*, habeo paulum quod requiram; *deze winst, hoe k. zij ook is*, hoc quantulumcumque est lucrum; *vaak door d e m i n.*, b.v. libellus; munusculum; k. *geld*, nummuli; *ook ali-^{quid} c. genet.*; *een k. wijle*, k. *tijd*, z. **poosje**; *alles, het kleinste zoovel als het grootste*, omnia maxima minima; *tot in de kleinste bijzonderheden ondervragen*, minutatim interrogare; *Rome in het k.*, quasi pusilla Roma; *in het k. verkoopen*, divendere, distrahere; *zijn vermogen k. krijgen*, rem familiarem consumere; patrimoniū confiscare; *rem suam of patria bona lacerare*. | *klein = laag*, humilis, abiectus, sordidus, humili animo.

kleindochter, neptis.

kleingeestig, v. e. mensch, parvi, pusilli, angusti animi; *een k. mensch*, homo parvi etc. animi; angustus, parvus, pusillus (animus); minutus (diligentia, quaestiones);

k. wraak, liberali homine indigna ultio; *alles k. berekenen*, *z. berekenen*.

kleingeestigheid, animus parvus, pusillus, angustus.

kleingeld, nummuli.

kleinhandel, mercatura tenuis.

kleinhandelaar, tabernarius, caupo; propola, institor (*marstramer*).

kleinheid, 1. *eig.*, parvitas, exiguitas; *vgl. klein*; *k. van gestalte*, staturae brevis; *in het verband brevitatis alleen*; *k. van een getal*, *z. klein*, 2. — 2. *oneig.*, = laagheid, animus humilis, abiectus; mens humilis.

kleinigheid, res parva of parvula, minuta, pusilla, non magna; res levissima of vilissima; *iets is voor mij maar een k.*, alqd mihi locus of ludus est; *het was een k.*, *te enz.*, nihil negotii erat c. i n f.; *hij bracht een zaak tot stand*, die zeker geen k. was, id. quod erat difficillimum, effecit; *het is geen k. (te)*, non leve est; est aliquid; magnum negotium of magnum est c. i n f.; *het is in mijn oogen geen k.*, dat, non ego illud parvi aestimo, quod; *zulk een k.*, tantulum; *een onbeduidende k.*, parvulum nescio quid; *ik heb nog een k. te vragen*, habeo paulum, quod requiram; *p.l.*, ook res minimae; minima (*n. pl.*); *alles ook de kleinste k.*, omnia minima; *pusilla* (*n. pl.*); *parva* (*n. pl.*); *sed quid haec tam p. commemoro?*; *leviora* (*n. pl.*); *waarom houd ik mij met k. op?* quid leviora sequor? *sprekw.*, *zich met k. ophouden*, reduviam curare; *kk.* = *kleinere gedichten*, nugae; *zijn roem in k. zoeken*, quaerere laureolam mustaceo. — *In 't bijz.*, *A.* = *een onbeduidende som gelds*, aliquid nummulum; *nummuli*; *voor een k.*, parvo (emere); *nummo sesteratio*; *acceptis nummulis* (*voor ellendig geld*). — *B.* = *een klein geschenk*, munusculum.

kleinkind, nepos (*kleinzoon*); neptis (*kleindochter*).

kleinmoedig, -heid, *z. neerslachtig*, -heid.

kleinood, ornamentum (*in 't alg.*); gemma (*edelgesteente*); margarita (*parel*); res pretiosissima of pulcherrima, magnifica.

kleinoogig, oculis parvis of minutis.

kleinsteedsch, rusticanus (parsimonia); oppidanus; oppidanus et inconditus (gerus diendi); *een k. mensch*, homo rusticanus (ex municipio); homo municipalis; homo oppidanus.

kleintje, *z. kindje*, klein, 1.

kleinzeerig, -heid, *z. teergevoelig*, -heid.

kleinzielig, *z. kleingeestig*.

kleinzieligheid, *z. kleingeestig*, kleinheid.

kleinzoon, nepos.

klem, *fig.*, angustiae; *in de k. geraken*, in angustias adduci, in angustum venire; *in moeilieken nodium of in laqueos incidere*; *in de k. zitten*, in arto esse; *in angustias esse*, haerere; *angustias premi*; *meer* -, angustius se habere. | = *nadruk*, *z. a.*

klemmen, 1. *eig.*, *z. drukken*. — 2. *fig.*, *die rede k.* is bondig, *z. bondig*, 1; = *beklemmen*, *z. a.*

klemmend, *z. afdoend*, bondig, 1.

klemtoon, *z. accent*.

klep, operculum (*deksel*).

kleppen, *z. luiden*, 1.

klerk, scriba; servus a manu of alleen a manu (*Suet.*); *vgl. schrijver*.

klets, *z. oorvijs*; 1. slag.

kletsen, *z. babbelen*; *het k.*, *z. gebabbel*.

kletsnat, *z. doornat*.

kletteren, crepare, crepitare; increpare; sonare; *het k.*, crepitus; - *der wapenen*, armorum crepitus, sonus of sonitus.

kleur, color (*ook fig.*); *iets met de schoonste k. schilderen*, summa colorum venustate alqd depingere; - *met de zwartste k.* -, *z. 1. zwart*, 2; = *kleurmiddel*, verf, pigmentum; *van k. veranderen*, colorem mutare; = *verbleeken*, *blozen*, *z. a.*; *hij verandert van k.*, color ei non constat; *rijkdom van k.*, colorum varietas; colores varii; *van verschillende k.*, discolor; *fig.*, = *partij*, 1, *z. a.*

kleurdoos, arcula.

kleuren, colorare (alqd); colorem inducere (alci rei); *met iemds bloed g.*, sanguine ales imbutus; *gekleurd*, coloratus; pictus; *fig. fingere* (*verzinnen*).

kleurenpracht, colorum pulchritudo; *v. e. schilderij*, pigmentorum flos et color.

kleuring, color (*oneig.*, *b.v.* nullo colore defendi posse, *Ov.*).

kleurloos, sine colore; colore carens; *fig.*, = *tot geen partij behoorende*, nullius of neutrius partis.

kleven, 1. *in tr.*, *eig. en fig.*, adhaerere (alci rei), haerere (in re), inhaerere (alci rei, in re). — 2. *trans.*, agglutinare (alqd alci rei).

kleverig, tenax; glutinosus (*lijmachtig*).

klieven, *z. splitsen*.

klikken, *z. aanbrengen*, 2.

klikker, klikspaan, *z. aanbrenger*.

klimaat, caelum, caeli status; aër (*lucht*, *atmosfeer*); natura loci; *een gezond k.*, caelum salubre, caeli salubritas; aër salubris; - *eener plaats*, salubris loci natura; *een ongezond k.*, caelum grave, caeli gravitas; aër pestilens; *een gematigd k.*, caeli temperatio; (meer *dicht*.) temperies; aër temperatus calore et frigore; (*v. d. streek zelve*) temperata caeli regio; *een zacht k.*, mite caelum, (*bij dicht. en lateren*) clementia caeli; *een ruw k.*, caelum asperum; *een warm, koud k.*, aër calidus, frigidus; *een heet, ruw k.*, in het verband ook alleen calor, asperitas; *het k.* is daar gematiger, loca sunt temperatiora; *in een heet k. wonen*, soli vicinum esse; *zich aan het k. gewennen*, caelo assuescere; - *niet kunnen wennen*, caelum non pati.

klimmen, scandere (*naar boven of naar beneden*); *op iets k.*, scandere alqd (muros), in alqd (in aggerem) conscendere (equum) etc., *z. stijgen*, 1; *uit iets k.*, exire, egredi ex re; *descendere de re*; *over iets k.*, super-scandere alqd; *transcendere alqd*; *superare alqd* (Alpes); *fig.*, *bij het k. der jaren*, aetate progrediente; (*indien er het begrip v. druk mee verbonden wordt*) aetate ingravescente; *z. verder stijgen*.

klimop, hederà, *van k.*, hederaceus.

kling, gladius; *over de k. gefaagd worden*, caedi, occidi; *alles over de k. jagen*, omnes trucidare; *hostem ad internecionem caedere*,

klinken, 1. = een klank geven, sonare; sonum edere; tinnire (v. e. bel); canere (v. muziekinstrumenten); van iets k., personare alqa re; te gelijk of met iets k., consonare; vgl. **weerklinken**; het signaal k., classicum canit; signa canunt; goed, lief, schoon k., bene, suaviter, pulchre sonare of resonare; suaviter ad aures accidere; zeer goed k., optime, aptissime sonare (ook v. woorden); niet goed k., aures alqd respunt; slecht k., male sonare; valsch k., discrepare (tibiae d.); dat k. mooi (is mooi gezegd), maar, honesta oratio est, sed; dat k. hard, maar nog veel harder k. het enz., dura vox! multo illa durior etc.; dat k. eenigszins zonderling, vreemd, hoc dictu est difficilius; hoc nescio quomodo dicatur; - wonderbaar, dictu mirabile est; - fabelachtig, fabulosa narras; - geheel anders, hoc aliud est; dat k. (prezies) alsof, proinde quasi, quasi vero, quasi c. o n t.; het k., sonitus; tinnitus. — 2. = vastnagelen, z. a.

klinkend, sonans; goed schoon k., canorus; k. munt, z. **contant**.

klinker, 1. (letter) vocalis. — 2. = baksteen, z. a.

klinkklaar, z. **louter**, **zuiver**, 2.

klip, scopulus (ook fig.); saxum; cautes; een gevaarlijke k. passeeren, periculum locum praetervehi; vol kk., scopulosus. **klis**, lappa.

1. **kloek**, z. **moedig**.

2. **kloek**, = **klokken**, gallina nutrix.

kloekheid, z. **moed**, 2.

kloekmoedig, z. **moedig**, **onversaagd**. **kloekmoedigheid**, z. **moed**, **onversaagdheid**.

klok, campana.

klomp, massa; globus (ronde k.); glæba (v. aarde); moles (vormeloze massa in 't alg.); kk. (houten schoeisel), sculponeae.

klont, z. **klomp**.

kloof, rima (scheur); hiatus (gaping, spleet; in de aarde, terrae); specus, caverna (hol, spelonk); fig., = oneenigheid, discordia, discidium; er is een groote k. tusschen mij en hem, multum inter nos distamus ego et ille.

klooster, monasterium of coenobium (bij kerk. schr.).

kloosterlijk, monasterialis, of door den genet., monasterii, monachorum.

klooven, z. **splijten**.

kloppen, 1. i n t r., aan of tegen iets k., pulsare (ostium); percutere alqd; het hart k., cor salit of palpat; de aders k., venae micant. — 2. t r a n s., excutere (uitkloppen, b.v. pulverem e veste); comminere, contundere (klein k.); eieren k., ova permiscere; het k., pulsatio (aan de deur, forium); v. h. hart, palpitatio cordis.

klopping, = het kloppen, z. **kloppen**.

klos, = spoel, fusus.

klotsen, fluctuare, undare (golven); strepere; het k., strepitus.

klucht, = **kluchtspel**, fabula; mimus; z. verder **blijspel**; = **grap**, z. a.

kluchtig, z. **grappig**.

kluchtigheid, res iocularis of ridicula.

kluchtspel, z. **klucht**.

kluchtspeldichter, z. **comediedichter**.

kluchtspeeler, mimus; z. verder **blijspel**, **comedian**.

kluis, z. **cel**.

kluis, z. **boei**, **keten**; verder nog fig., de kk. des lichaams, corporis vincula, b.v. ex corporum vinculis tamquam e carcere, tamquam e custodia vinclisque corporis evolare (v. d. ziel).

kluis, z. **boeien**, **keten**; verder nog fig., door den slaap g., somno vinctus; iem. aan zijn bed k., alqm lecto affigere (v. ouderdom, ziekte).

kluit, globus; glæba (v. aarde).

kluitje, globulus; glæbula.

kluiven, rodere, carpere (aan iets, alqd).

kluizenaar, homo solitarius; eremita (kerk.); als een k. leven, vitam solitariam agere.

kluizenaarsleven, vita solitaria; een k. leiden, z. **kluizenaar**.

kluts, de k. kwijtrakten, de statu suo of mentis deici; (animo) perturbari; de gradu deici.

kluwen, glomus (ëris).

kluis, puer; als mannelijk wezen, virilis sexus; mas; slechts v. Rom. kk., praetextatus; als een k., van een k., puerilis; a d v., pueriliter, puerorum ritu.

knaapje, puerulus; pusio; een klein k., admodum puer.

knabbelen, z. **knagen**.

knagen, 1. eig., rodere, arrodere, corrodere, circumrodere. — 2. oneig., cruciari, mordere, pun gere, exedere (alqm, animum); een knagende smart, quasi morsus alqs doloris; het k. geweten, z. **geweten**; het k., z. **knaging**.

knaging, door rodere; morsus; oneig., cruciatus, morsus; de kk. v. h. geweten, z. **gewetenswroeging**.

knak, = **breuk**, z. a.; oneig., = **na-deel**, **schade**, z. a.

knakken, 1. t r a n s., frangere, infringere (eig. en oneig.); dat zijn kracht nu nog jong was en licht te k., adhuc teneras et fragiles eius vires esse. — 2. i n t r., z. **breken**, II.

knal, sonitus; fragor (gekraak).

knallen, sonitum of fragorem edere.

1. **knap** (s u b s t.), crepitus; een k. geven, z. **knappen**.

2. **knap** (a d i.), 1. = **schoon**, **welgemaakt**, **formosus**; **bellus**; = **zindelijk**, **net**, **mundus** — 2. = **bekwaam**, **bedreven**, z. a.

knaphandig, z. **behendig**, **bedreven**.

knaphaid, 1. = **schoonheid**, **formositas**, **forma**; = **zindelijkheid**, **netheid**, **munditia**. — 2. = **bekwaamheid**, **bedrevenheid**, z. a.

knappies, munde, belle, lepidæ.

knappen, crepare, concrepare (met duim en vinger, digitis); het k., crepitus; - met duim en vinger, percussio digitorum; vgl. **breken**, II.

knapperen, z. **knetteren**.

knapzak, mantica, pera.

knarsen, crepare, concrepare strepere, stridere, stridorem facere; k. met de tanden, z. **knarsetanden**; het k., crepitus, strepitus, stridor.

knarsetanden, dentibus frendere of stridere; v. **wrevel**, **woede**, ook **alleen frende-æ**; het k., stridor dentium.

knecht, servus; famulus, puer.

knechtje, puerulus.

kneden, depserere; subigere; *het k. sub-actio.*

kneep, *fig.*, artificium, ars, dolus; *kk. en streken*, astutiae.

kncl, *fig.*, in de k. zitten, *z. klem.*

knellen, urere (v. e. schoen); *fig.*, = drukken, benauwen, *z. a.*

knellend, *z. drukkend.*

knetteren, crepare; crepitare; crepitum, sonitum edere; *het k.*, crepitus, sonitus, sonus.

kneuzen, collidere; contundere.

knevelarij, *z. afpersing.*

knevelen, constringere, vincire (alqm); *iemd handen en voeten k.*, alqm quadrupedem constringere (*Ter.*).

knibbelaar, -achtig, -arij, *z. gierig, -aard, -heid.*

knibbelen, *z. afdingen*, bekknibbelen, dingen, *2.*

knie, genu; *de kk. buigen*, genua flectere, summittere; (*voor iemd*) genua ponere alci; *zieht op de kk.*, werpen, op de kk. vallen, zinken, in genua procumbere, genu summitti; (*voor iemd*) accidere genibus alces, procumbere ad genua alces, (*als smeeeling*) prosternere se et supplicare alci, (*als eerbetoon*) attingere genua (alces), humi procumbentem alqm venerari, ook alleen venerari alqm; *voor iemd op de kk. liggen*, ad genua alces iacere; *op de kk. liggend* = geknielend, *z. knielen*; *fig.*, onder de k. brengen, *z. onderwerpen.*

kniebuijing, genua flexa of curvata.

knieni, in genua procumbere (*neer knielen*); genibus nixum esse (*geknield liggen*); *knieldend, geknielend*, genibus nixus; posito genu (*met gebogen knie*).

knieschijf, patella (*Cels.*).

knieval, een k. voor iemd doen, *z. knie.*

kniezen, maerere, in maerore esse; *het k.*, maeror, maestitia.

kniezerig, maestus; *vgl. gemelijk.*

kniezerigheid, maeror, maestitia; *vgl. gemelijkheid.*

knijpen, vellere (*rukken*); *z. verder drukken.*

knik, nutus.

knikken, capitis motu of capite nutare; nutare (ook = knikkebollen); (*goedkeurend*) annuere; (*afkeurend*) abnuere; *het k.*, nutatio capitis; nutus; *door k. iemd aanwijzen*, annuere alqm.

knipoogen, nictare (alci); *het k.*, nictatio.

knippen, 1. tondere (capillum); recidere, praesecare, rescare (ungues); = snoeien, *z. a.* — 2. met duim en vinger k., *z. knappen.*

knobbel, nodus (alles, wat uitsteekt); tuber (*gezwel*).

knobbelig, nodosus; tuberosus.

knocien, insciltere facere alqd; = intrigeeren, fallacias facere of fingere; dolum parare, fraudem moliri; *het k.*, *z. knoeierij.*

knoeier, dopr imperitus, ignarus; malus; minime utilis (artifex, medicus); = intrigant, doli of fallaciarum machinator; *vgl. intrigant.*

knoeierij, opus inscite factum (*knoeiwerk*); inscitia (*het knoeien*); = intrige, dolum, fraus, fallacia, insidiae, consilium dolosum of clandestinum; *vgl. intrige.*

knoest, nodus; *zonder kk.*, sine nodo enodis.

knoestig, nodosus.

knoet, flagellum; *met den k. krijgen*, flagellis caedi; *iemd wat met den k. geven*, flagellis caedere alqm.

knoflook, allium.

knokkel, articulus.

knol, bulbus (v. uien en dgl.); = raap, rapum, rapa; *kk. voor citroenen verkoopen*, verba dare alci.

knollenland, rapina.

knop, nodus; v. planten, *z. knoest*; *fig.*, nodus; difficultas; *een niet te ontwarren k.*, res, quae explicari non potest of inexplicabilis; *daar zit de k.*, haeret haec res (*Com.*); *de k. v. e. tooneelstuk*, *nodus fabulae; *knoopje aan een schoen*, malleolus.

knoopen, rectere (ook *fig.*, aliud ex alio); copulare (alqd cum alqa re); annexare, adungere (alqd alqd rei, ook *fig.*); *het k.*, iunctio; *door omschr.*

knop, 1. bulla; *aan het einde van boekrollen*, umbilicus. — 2. v. boomem, gemma; *kk. krijgen*, gemmare, gemmas agere; v. bloemen, calyx.

knoppen, = knoppen krijgen, *z. knop.*

knorren, 1. v. varkens, grunnire; *het k.*, grunnitus. — 2. v. menschen, *z. brommen*, *verwijt* (v. doen).

knorrig, morosus; acerbus; stomachosus (*wreefelig, boos*); difficilis (*lastig*); tristis (*er k. uitzien*); *dat k. mannetje*, ille acriculus (*Cic.*).

knorrigheid, morositas.

knot, fasciculus; (v. h. haar) nodus.

knots, clava.

knotsdrager, qui clavam gerit; (*dicht.*) claviger.

knotten, 1. eig., detruncare (arbores); *het k.*, detruncatio of door detruncare. — 2. overdr. = snuiken, *z. a.*

knuppel, fustis.

koddig, *z. grappig, comisch, zonderling.*

koddigheid, *z. zonderlingheid, grap.*
koe, vacca; bos femina; in het verband bos alleen; een jonge k., iuvenca, bucula; van een k., koe-, koele(n), vaccinus; bubulus (v. h. rund in 't alg.).

koeherder, bubulcus.

koek, placenta, libum (*offerkoek*).

koekoek, cuculus; *spreukw.*, het is altijd k. één zang, eandem cantilenam canis (*Ter.*); loop naar den k., abi hinc in malam rem! abi in malam crucem!

koel, 1. eig., frigidus; *wat k.*, subfrigidus; k. maken, refrigerare; k. worden, refrigerari, refrigerescere. — 2. eig., = koud, onverschillig, languidus, frigidus; (*sterker*) lentus; k. jegens iemd of iets, neglegens in alqm, alces rei; een k. brief, litterae languidae, frigidae; iemd een k. lof toezwaaien, alqm frigide laudare; k. aangehoord, opgenomen worden, frigere (b.v. oratio frigeat; *door het volk*, ad populum); in k. bloede, *z. koelbloedig*; ook consilio (*met k. overleg*; facere alqd; tegenover furor lapsus); *met k. ge-
laat*, vultu immoto; k. wreedheid, dura crudelitas; *vgl. koud.*

koelbloedig, fortis (*onverschrokken*); tranquilluss (*rustig, kalm*); lentus (*onverschillig, flegmatiek*); a d.v., fortiter, forti

op aequo animo; sine metu (novi milites pugnae aderant); lento animo.

koelbloedigheid, fortitudo, animus fortis (*onverschrokkenheid*); lentitudo, lentus animus (*onverschilligheid*, *flegma*); z. ook (*tegenwoordigheid van*) **geest**, 2.

koelen, 1. eig., = koel maken, z. **koel**. — 2. *oneig.*, zijn gemoed, drift enz. k., animus suum of cupiditatem, iram, odium explere (alga re); omnem iram vomere in alqm (*Ter.*); crudelitatem suam expromere in alqo.

koelheid, 1. eig., frigus. — 2. *oneig.*, = onverschilligheid, neglectio (*jegens iemd*, *ales*); lentitudo, animus lentus of durus.

koeling, refrigeratio.

koelte, frigus.

koeltje, aura.

koeltjes, frigide, lente.

koen, z. **stout**, **onversaagd**.

koenheid, z. **stout**-, **onversaagdheid**.

koepel, tholus (*koepeldak*); umbraculum (*priëel*).

koeren, z. **kirren**.

koerier, z. **ijlbode**.

koers, 1. v. e. *schip*, cursus; k. *houden*, cursum suum tenere; *een anderen k. nemen*, van k. veranderen, petere alium cursum. — 2. v. h. *geld*, b.v. *hoog in k. zijn*, in pretio esse, pretium habere; *de k. is onvast*, wettelt, nummus luctatur.

koesteren, 1. = *verwarmen*, fovere (galinae pullos pennis f.); *zich in de zon k.*, sole rti; *apricari*; z. *verder verwarmen*; = *verzorgen*, *verplegen*, *oppassen*, curare, fovere. — 2. *fig.*, habere (amorem erga alqm, odium in alqm, spem de alqo, fiduciam alci); gerere (amicitiam, inimicitias); *een welwillende gezindheid jegens iemd k.*, benevolo animo esse in alqm; *benevolentiam habere erga alqm*; *benevolentia complecti alqm*; *achting*, *argwaan*, *haat*, *hoop*, *verwachting k.*, z. **achten**, **argwaan** enz.

koetje, vacuula (*kleine koe*); bucula, iuvena (*jonge koe*).

koets, **koetsier**, z. **wagen**, **voerman**.

koffer, arca; cista; riscus (*Ter.*).

koffertje, arcula; cistula; loculi (= *nécessaire*).

kogel, globus; sphaera; *vgl.* **bol**; glans (*gebakken of looden k.*, *die heet gemaakt en gestingerd werd*).

kogelregen, *velut nubes glandium.

kogelrond, z. **bolrond**.

kogeltje, globulus.

kogelvorm, forma globosa; forma pilae.

kogelvormig, z. **bolrond**.

kok, coquus; *zijn eigen k. zijn*, sibi manu sua parare cibum; *sprekw.*, *honger is de beste k.*, cibi condimentum fames est.

koken, 1. *intr.*, v. *water* *en dgl.*, *fervere*; *aestnare* (*fig.*, b.v. *invidiâ*); *beginnen te k.*, effervesceere. — 2. *trans.*, = *aan de kook brengen*, *fervecere* (alqd); = *door koken zacht maken*, *coquere*, *igne mollire* (alqd); *mitigare* (cibum); *gaan k.*, *percoquere*; *het k.*, *coctura* of *door omschr.*

koker, capsula, capsula (*inz. voor boekrollen*); = **pijlkoker**, z. a.

kokerij, = *het koken*, z. **koken**.

kokerbrander, carbonarius.

kolenpan, focus; turibulum (*waarop wierook gebrand werd*).

koliek, tormina (*n. pl.*; *gen.* -um); *aan k. lijdende*, torminosus.

kolik, = **poel**, **vijver** *en dgl.*, z. a.; = **draaikolk**, z. a.

kolom, z. **pilaar**.

kolonie, colonia (*zoowel de kolonisten als de plaats*); *een k. ergens heen voeren*, *stichten* (*een plaats koloniseeren*), coloniam mittere in locum; *coloniam of colonos deducere in locum alqm*; *in alqo loco collocare*, *condere* of *constituere coloniam*; *in Rom.* *kk.* *gelichte cohorten*, cohortes colonicae.

kolonisatie, deductio coloniae in alqm locum of agrum.

koloniseeren, *een plaats k.*, z. **kolonie**.

kolonist, colonus.

koloret, color; *helder*, *schitterend k.*, nitor; *collustrata* (*n. pl.*) in picturis; *levendig*, *frisch k.*, flos et color pigmentorum, ook *alleen* color.

kolos, signum peramplum et excelsum; simulacrum immani magnitudine; (*als de duidelijkheid het vordert*) colossus; statua colossica; = *gevaarte in 't alg.*, magna moles of moles alleen, b.v. *Imperii*; *zulke kk.* (*v. menschen*), tantae corporum moles.

kolossaal, ingentis of immanis magnitudinis (*dii, homo*); *eximia* of immani corporis magnitudine (*Gallus*); *als de duidelijkheid het vordert*, colossicus of colossus; ook *admodum amplius* of *excelsus*; *peramplius*, *vastus*, *immanis*, *maximus*; *zulke k. menschen*, tantae corporum moles.

kom, pelvis; z. *verder schaal*, 2; **vijver**.

komedie, = **schouwburg**, z. a.; z. *verder comedie*.

komceet, stella crinita (*quam Graeci vocant*); cometes.

komen, 1. v. *levende wezens*, A. eig., venire (*in locum*, *ad alqm*, *Român*); *pervenire* (*op de plaats zijner bestemming*); *adventare* (*in aantocht zijn*); *accedere* (*naderen*); *iemd laten k.*, z. **ontbieden**; k. *aanloopen*, *aanvliegen*, *accurrere*, *advolare*; k. *aanrijden*, *aanvaren*, *te paard*, *per schip k.*, equo, *curru* of *navi advehi*; *dikwijls*, *druk op een plaats k.*, *ad*, in alqm locum ventitare; *frequentem venire in alqm locum*; *frequentare*, *celebrare alqm locum* (*er dikw. of in grooten getale k.*); *dikw. bij iemd k.*, crebro *ad alqm venire*; *ad alqm ventitare*; *alqm frequentare*; *frequentem esse cum alqo*; *door iets k.*, transire, evadere alqd; *iemd niet over zijn drempel laten k.*, prohibere alqm limine tectoque. — B. *oneig.*, *op de wereld k.*, = *het levenslicht aanschouwen*, z. **levenslicht**; *onder de menschen k.*, z. **mensch**; *op of tot iets k.* (*in de rede*, *met opzet*), venire *ad alqd*; *proficisci ad alqd*; (*toevallig*) *incidere in mentionem ales rei*, in alqd; (*ongemerkt*) *delabi*, *prolabi*, *in*, *ad alqd*; *deferri ad alqd*; v. d. *noodzakelijke kunsten* (*langzamerhand*) *tot de schoone k.*, a necessariis artificibus *ad elegantiora defluere*; *in opspraak k.*, z. **opspraak**; *op de gedachte k.*, z. **gedachte**; *op iets k.* (*van iets*, *dat iemd te binnen schiet*), in memoriam *ales rei* *incidere* of *incurrere*; *niet op iets kunnen k.*, *ales rei* *reminisci* *non posse*; *uit zijn schulden k.*, aere alieno liberari, exsolvi; *in iemds handen k.*, z. **hand**, II, B; *achter de waarheid k.*, *achter iets k.*, z.

achter, 2; *daar k. ze mij met hun middelmatigheden*, hic mihi afferunt mediocritates; **aan, tot iets k., = krijgen, 2**; **verwerven** en dgl. z. a.; op adem k., z. **adem**; weer op krachten k., z. **kracht**; **tot een vast besluit k., z. besluit, 2**; **besluiten, 2**; **tot zichzelven k.**, ad se, in suam potestatem of ad sensum sui redire; se colligere; animum recipere; respiscere; *hij k. tot zichzelven*, ook animum redit; *eindelijk kwam zij tot zichzelven*, tandem confirmata est; *ver in iets k., z. brengen, II. — II. v. h. levenloze, eig. en oneig.*, venire (v. brieven enz., ook v. d. tijd); v. waren, brieven, tijdingen, afjerri, perferri; *per as of schip*, advehi; *plotseling k.*, ingruere; *ongemerkt k.*, obrepere (v. d. tijd, onderdom); *in beweging k.*, moveri, agitari; *iets k. aan iem.*, alqd pervenit ad alqm; *obvenit of obtingit alci alqd (valt hem ten deel)*; *redit ad alqm alqd (komt weer in zijn bezit)*; *transit, defutur ad alqm (gaat op hem over, wordt op hem overgedragen)*; *daarbij k. nog, dat enz., z. daarbij, 5*; *daardoor of zoo k. het, dat enz.*, inde of quo fit, evenit, ita of quo factum est, ut etc.; *ik weet niet, hoe het k.*, fit nescio quomodo; (parenth.) nescio quomodo; *hoe k. het, dat enz.*, qui fit of factum est, ut etc.; *evenwel het moge g. zijn*, zoals het wil, ut-cumque tamen haec inciderunt (Liv.); *het k. tot iets*, res venit ad, in alqd (ad arma atque pugnam, in contentionem); *venitur ad, in alqd (in ius)*; *het kwam tot een oproer*, seditio orta est; *daarover kwam het tot kleine geweten*, proclia hinc parva fiebant; *het niet tot een besluit over iem.* of *iets laten k.*, de alqd, de alqa re quidquam decerni non pati; *het tot een blokkade laten k.*, obsideri se pati; *zoover k., de zaak zoover laten k., z. zoover*; *hoever het met de zaak g. is, z. hoever*; *het is met uw weldaden zoover g.*, beneficia tua huc evaserunt; *het k. op hetzelfde neer, z. neerkomen*; *van zelf k. = volgen*, sponte sequi; *te staan k., z. kosten*; *van iets k. = afkomstig zijn, zijn oorsprong ontleenen*, proficisci ab re, manare ex re; *er k. tijden over iem.*, in miseriam incidit alqs, (sterker) calamitas opprimit alqm; *ter oore k.*, perferri ad alqm; *alqd of fama alcs rei ad alcs aures pervenit*; *in den zin k., z. zin, 2*; *ten goede k., z. 2. goed, 2*; *het gesprek k. op enz., z. gesprek.*

komfoor, focus; turibulum (om wieroek te branden).

konijn, cuminum.

komkommer, cucumis.

kommer, aegritudo, sollicitudo; dolor; angor; molestia (gedruktheid); *onder k. gebukt gaan*, in aegritudine of sollicitudine esse; aegritudine of sollicitudine affectum esse; *erij zijn of blijven van k., zonder k. zijn*, aegritudine of sollicitudine vacare, carere; vgl. **bekommeren**.

kommerlijk, miser, inops; k. toestand, omstandigheden, inopia, miseria; angustiae; res angustae; *een k. leven*, vita inops of misera; *a d v.*, misere, anguste.

kommerloos, aegritudine of sollicitudine of ab angoribus vacuus.

komplot, conspiratio, confutatio; coitio (candidatorum); sodalicium (geheime vereniging); *een k. maken*, conspirare (cum alqd, contra alqm); confurare (contra rem

publicam; cum alqd in omne flagitium; m. ut); coire societatem (cum alqd); coire (cum alqd de alqa re; cum alqd, ut); coitionem facere.

komst, adventus; z. **verder aankomst**.

kond, k. doen of maken, aperire (kenbaar maken); edicere (v. e. publieke bekendmaking); significare; declarare, indicare alci alqd; docere alqm alqd, de alqa re; certioem facere alqm de alqa re, alcs rei. **kondschap**, iem. op k. uitzienden, alqm exploratum of speculatum mittere; k. over iets inwinnen, explorare, cognoscere alqd of de alqa re; speculari; per exploratores of speculatores cognoscere; na ingewonnen k., explorato; zonder k. ingewonnen te hebben, inexplorato; k. krijgen van iets, certioem fieri de alqa re of alcs rei; comperire alqd.

kondschappen, z. berichten.

kondschapper, explorator (inz. in den oorlog); speculator; emissarius (spion).

kondschapster, speculatrix.

konfijten condire; het k., conditio.

konijn, cuniculus.

koning, rex; k. zijn, regem esse; regnum obtinere, regiam potestatem habere; *zich k. maken, als k. opwerpen*, regnum occupare; *iem. k. maken*, alci regnum of summam rerum ad alqm deferre; *iem. tot k. verkiezen*, alqm regem creare; *kk. aanstellen en afzetten*, regna dare et adimere; *iem. aan een volk als k. geven*, tot k. over een volk aanstellen, alci parere gentem iubere; *iem. wordt k.*, alqs rex fit of esse incipit; alqs regnare incipit; alqs regnum adipiscitur; *regnum transit ad alqm*; (bij jongensspelen door het lot) alqs rex exit; *onder een k. staan, leven*, sub rege esse; *regi parere*; in dicione regis esse; *zij kregen kk.* (als heerschers), reges habere cooperunt; *de adelaar, de k. der vogels*, aquila, regina avium; *ik zal zoo gelukkig zijn als een k., rex ero*.

koningin, regina (ook fig.); regis uxor; (der bijen) rex.

koningsburg, regia.

koningschap, regnum; regium imperium.

koningsdochter, filia regis; virgo of puella regia.

koningsgezind, regis partibus addictus; qui regno favet; de kk., regii.

koningshuis, = koninklijke familie, z. **koninklijk**.

koningskind, z. koningsdochter, zoon.

koningskroon, z. kroon.

koningsmantel, purpura.

koningsmoord, caedes regis; in het verband ook parricidium; *een k. begaan*, regem interficere; parricidium committere.

koningsmoorder, regis interfector; in het verband parricida.

koningsnaam, nomen regium of regale.

koningspaar, z. paar.

koningsstiel, regis appellatio; regium nomen; *hij heeft den k. ontvangen*, rex appellatus est.

koningsstroon, 1. eig., solum regium of regis. — **2. oneig.**, regnum of summum imperium.

koningszoon, filius regis; regulus.

koninkje, regulus; tetrarches (die over

het vierde deel v. e. land heerscht; verder in 't alg. = kleine vorst).

koninklijk, regius of door den gen. et. regis (den koning toebehoorende); regalis (een koning waardig); de k. familie, reges; domus regia; het k. paar, z. paar; op k. voet leven, z. voet, 2; de kk. (aanhangers, soldaten des konings), regii; k. macht, regia potestas; k. heerschappij, regnum, (onbeperkte) dominatus regis; de k. paleis, regis of regum, regia domus, ook regia alleen; k. waardigheid, regnum; - aannemen, diadema of regium insigne sumere; regem se appellari iubere.

koninkrijk, regnum.

konkelen, z. intrigeren.

kontant, z. contant.

konterfeitsel, z. beeld, schilderij.

kooi, cavea; voor wilde dieren, claustra (n. pl.).

kookgereedschap, vasa coquinarum of coquendis cibis utilia; een enkel stuk k., vas coquinarium etc.

kookkunst, coquorum ars of artificium.

kooktoestel, authepsa.

1. **kool**, brassica; in 't alg. olus; fig., opgewarmde k., crambe repetita.

2. **kool**, steenkool, carbo; gloeiende k., pruna; spreekw., op gloeiende kk. zitten, trepidare; vurige kk. op iemds hoofd hoopen, bene mereri de homine ingrato.

koolzwart, tam ater quam carbo est; qui multo atrior est quam Aegyptius (v. menschen, Plaut.); piceus (pikzwart).

koon, gena (gevl. pl. genae).

koop, emptio (ook = het gekochte); + comparatio (aankoop); = **koopakte**, -brieft, -contract, z. a.; formeele, plichtige k., mancipium; wetten over k. en verkoop, venalium vendendorum leges; k. en verkoop, emptio et venditio; door k., emendo, emptione; door k. in het bezit v. iets komen, emere of emptione parare alqd; - gekomen zijn, emisse alqd; door k. en verkoop, emendo vendendo; een k. sluiten, emptionem facere; een goeden, slechten k. sluiten, bene, male emere; de k. heeft plaats, emptio fit; op den k. toegeven, alqd gratis (overdr.: ultro) addere; te k., venalis; te k. zijn, venalem esse; venalem pendere (te k. hangen); licere (voor zekeren prijs te k. zijn, b.v. tanti); iets te k. bieden, venale proponere, venum dare alqd; (door publieken aanslag) proscribere; te k. hebben, venale habere; het te k. bieden, proscriptio (door het aan te slaan); in 't alg., door venditare; overdr. met iets te k. loopen, venditare, ostentare alqd.

koopakte, -contract, tabellae emptionis; tabulae venditionis; emptionis of venditionis lex; in het verband alleen litterae; mancipii lex of alleen mancipium of lex; ook emptum (ex emptio).

koopal, z. kooplustig.

koopen, emere (alqd ab of de alqo; iets voor den staat k., alqd in publicum emere); mercari; coemere (opkopen); parare; aere parare, comparare; iets duur, goedkoop k., alqd mool of magno, bene of parvo emere; en zoo: goedkoop k., minoris emere. | fig., emere (inz. v. omkoopig, b.v. sententias iudicum); redimere (pacem obsequiis; nobilium gratiam Caesaris morte);

die overwinning werd met zware verliezen g., multo sanguine ea victoria stetit. — Het k. (eig. en fig.), emptio; vgl. koop.

kooper, emptor; qui alqd emit of empturus est; manceps (k. van staats eigendom); kk. vinden, vendi (v. waren); merces suas vendere (v. d. verkoop).

koopgraag, z. kooplustig.

koophandel, mercatura; hij voerde in plaats van den k. den ruilhandel in, emisingula non pecuniâ sed compensatione mercium iussit; vgl. handel.

koopje, een k. aan iets hebben, alqd bene emisse.

kooplust, emendi cupiditas, in het verband ook cupiditas alleen; iemds k. opwekken, alqm ad emendum sollicitare.

kooplustig, emax; emptor; empturiens; in het verband ook alleen cupidus (sc. emendi); kk., ook emptores, ementes; k. zijn, emere velere.

koopman, mercator; negotiator (groot-handelaar; bankier); p. l. ook mercantes; als een k., mercatorum more; ut mercatori convenit.

koopmanschap, z. handel.

koopmansgeest, z. handelsgeest.

koopvenning, = handpenning (bij het sluiten v. e. koop), arrhabo.

koopprijs, pretium emptionis of rei empta, in het verband ook alleen pretium.

koopstad, z. handelsplaats.

koopvaarder, koopvaardijship, navis mercatoria.

koopvaardijvloot, classis navium mercatoriarum.

koopverdrag, z. koopcontract.

koopvaar, merx, meestal p. l. merces.

koopziek, z. kooplustig.

koopzucht, z. kooplust.

koor, chorus (bijv. ch. iuventutis, philosphorum, virtutum); het k. der tragedie, chorus, ook caterva; k. = zangkoor, chorus canentium; leider v. e. k., magister, qui numeris chori canentium praefit of qui praefit ac praemonstrat modos.

koord, funis, restis; lnum (touwtje); vinculum; laqueus (om te vangen, te worgen); met de k. straffen, z. worgen; op de k. dansen, per funem ing edi; per funem extantum of intantum ire.

koordedansen, het k., ars per extantum of intantum funem eundi.

koordanser, funambulus.

koordje, funiculus; lnum.

koorleider, = leider v. e. koor, z. koor.

koorn, z. graan.

koorts, febris; andersdaagsche, derden-daagsche k., febris tertiana, quartana; de k. krijgen, in febrim incidere, febris corripit; - hebben, febrim habere, febris laborare, (sterker) aestu febrigue iactari; in tickten graad de k. hebben, febriculam habere; de huijering der k., februm frigus, in het verband frigus alleen.

koortsaanval, febris accessio; een k. krijgen, febris tentari; kk., febres accedunt.

koortshitte, aestus febrisque.

koortsig, = de koorts hebbende, z. de witr. onder koorts.

koorzang, chorus; canticum (v. h. koor op het tooneel).

kop, caput; een goede k., homo docili

of acri ingenio ; *hals over k.*, praiceps ; *iemd* of *zich h. o. k. neerstorten*, alqm of sese praecipitare (de muro, in aquas) ; *h. o. k. ter aarde storten*, praecipitem ad terram dari ; *h. o. k. springen in enz.*, saltu se praecipitare in c. a. c. c. ; *vgl. hals* ; *z. verder hooft* ; *de k. (= spits, eind enz.) van iets, door summus, extremus of ultimus.*

koper, aes ; *met k. beslagen*, aeratus.

koperen, aëneus ; *aereus*.

kopergroen, aerugo.

koperkleurig, aeri similis ; *k. gelaat*, facies rubida.

kopermijn, metallum aeris of aerarium (als koperhoudende plaats) ; fodina aeris of aeraria (als mijn).

kopperoest, aerugo.

koperslager, -smid, faber aerarius.

kopie, 1. = afschrift, 2. a. — 2. = nabootsing v. e. schilderdij, exemplum, exemplar ; imitatio.

kopieeren, 1. = afschrijven, z. a. — 2. = nabootsen, imitando exprimere of effingere ; imitari (alqd, alqm).

kopiist, z. afschrijver.

1. koppel, = paar, z. a.

2. koppel, 1. = band, copula ; *vgl. band, draagband*. — 2. = hoop, 2 ; *kudde*, z. a. koppelaar, leno.

koppelaarster, lena.

koppelaarij, lenocinium.

koppelen, een huwelijk k., nuptias conciliare ; *in slechten zin*, lenocinium facere ; *z. verder verbinden*, 2 ; **samenbinden**.

koppig, z. eigenzinnig, stijfhoofdig.

koppigheid, z. eigenzinnig-, stijfhoofdigheid.

koraal, coralium.

koraal, z. graan.

koren-, voor zoover de samenst. hier niet vermeld zijn, zie men de samenst. met **graan-**.

korenaar, z. aar.

korenbloem, cyanus (Plin.).

korenhalm, z. halm.

korenkooper, (negotiator) frumentarius.

korenschoof, z. schoof.

korf, corbis ; *fiscina (v. teenen en biezen)* ; canistrum (*inz. voor brood*) ; calathus (*voor wol, bloemen*) ; qualus of qualum (*voor verschillende doeleinden bij den landbouw*) ; sporta (*hengsel-, draag-, geldmand*).

korfdraagster, canephoros (p l., cane-phoroe).

korfje, corbula ; *fiscella* ; quasillus ; cistula ; sportula, sportella.

kornoelje, cornum ; **-boom**, cornus.

korrel, granum (parvum) ; tantillum ; mica (salis).

korst, crusta ; *met een k. bedekt*, crustatus.

korstig, = met een korst bedekt, crustatus. **kort**, brevis (zoowel v. ruimte als v. tijd) ; exiguus (onbeduidend) ; curtus (verkort, onvolledig) ; compendarius (verkortend, via) ; contractus (samengetrokken, gekrompen, contractiones noctes) ; zeer k., ook perbrevis ; *k. adem*, spiritus angustior. — In 't bijz.,

A. v. rede, redenaar, brevis (v. d. persoon ook brevilocus, *zich k. uitdrukken*, Cic. ; *v. d. zaak ook brevis scriptus, kort, beknopt*) ; angustus (a. et concisa oratio) ; astrictus, contractus (*gedrongen, bondig*,

astriictior oratio aliquantoque contractior ; verborum comprehensio astricta ; orator numeris astrictior) ; **iets korter maken, korter behandelen**, z. **inkorten**. — **B.** aan het kortste einde trekken, superari, vinci ; inferiorem esse of discedere. — **C.** een k. geheugen, memoria habes. — **D.** de dag, de tijd zou te k. zijn, indien ik enz., dies me deficiat, si etc. ; *de kortste dag*, dies brumalis ; *bruma* ; *de kortste nacht*, nox solstitialis ; solstitium ; *eerst vóór k. tijd*, nuper ; *in k. tijd*, brevi (tempore, spatio) ; *in zeer k. tijd*, perbrevis ; *over korter of langer tijd*, aliquando ; *serius oculus (Hor.)*. — **E.** te k. doen, z. **benadeelen** ; *te k. schieten*, deficere. — **F.** in het k., breviter ; *paucis (verbis)*, z. ook eenige regels verder.

A d v., breviter ; arte, anguste (*naauw, krap*) ; breviter, paucis, praecise (*in weinig woorden*) ; carptim, strictim (*opperclakkig, losjes*) ; presse, pressius (*kort, maar bepaald*) ; summam (*in hoofdzaak*) ; *iemd k. houden*, alqm arte cohibere, arte contenteqe habere ; *exiguis alci sumptum praebere* ; *iets k. uitdrukken*, een korten vorm aan iets geven, z. **bekorten** ; *zich k. uitdrukken*, het k. maken, breviter of paucis dicere of scribere ; *rem paucis absolvere* ; *de tijd zelf dwingt mij, mij k. uit de drukken*, brevilocus tempus me tempus ipsum facit ; *ik zal het k. maken, mij k. uitdrukken*, brevi faciam, brevi praedicam ; *nolo esse longus* ; *om k. te gaan*, brevitatis causa ; *ut brevi comprehendam* ; *ut paucis complectar* ; *ne longum faciam*, ne longum sim, ut paucis dicam ; *ne multa of plura* ; *quid multa of plura ? quid quaeris ? denique* ; *ad summam* ; *ook -que* ; *k. en goed*, dictum est ; *dictum ac factum* ; *ne multa* ; *stat sententia*, certum est mihi ; *k. te voren*, geleden, brevi of paulo ante ; *proxime* ; *modo* ; *nuper* ; *binnen k.*, brevi ; *propediem* ; *k. daarna*, mox ; *paulo post*.

kortademig, angustioris spiritus ; *culius spiritus est angustior* ; *k. zijn*, anhelare.

kortademigheid, z. aamborstigheid.

kortaf, = ronduit, praecise (negare alci) ; *plane* ; *k. weigeren*, ook alleen denegare (colloquia, alci alqd) ; *vgl. kort (a d v.)*.

kortarmig, brevis brachiis.

kortbeinig, brevis cruribus.

kortelijk, z. kort (a d v.).

kortelings, = kort geleden, z. kort (a d v.).

korten, 1. trans., = korter maken, z. verkorten ; *het haar, de nagels k.*, z. **knippen** ; *de vleugels k.*, z. **kortwieken** ; *fig.*, op iets k., detrahere, deducere alqd de pecunia, deductionem facere ex pecunia, decessionem de summa facere ; *iemd den tijd k.*, z. **verkorten**. — 2. intr., = korter worden, z. **afnemen** (intr.).

korthoid, brevis ; *k. v. d. tijd*, temporis brevis ; *temporis exiguitas of angustiae (beperktheid v. d. tijd)* ; *k. v. uitdrukking*, in het spreken, brevis (dicendi) ; *zich in het schrijven op de meest mogelijk k. toeliggend*, subtilissimus brevitatis artifex.

korthoidshalve, = om kort te gaan, z. kort (a d v.).

korting, deductio ; *zonder eenige k.*, sine ulla deductione ; *zonder k. betalen*, solidum solvere.

kortom, ne multa; quid multa? ne te (vos) multis morer; denique; *vgl. kort* (a d v.).
kortstondig, **z. kort**, **voorbijgaand**.
kortswijl, ludus (spel, tijverdrijf); iocus (scherts); ludibrium (spot); uit k., per iocum; per ludum et iocum.

kortswijlen, = met iem'd spotten, ludibrio habere (alqm); = met iem'd schertsen, jekheid maken, iocari (cum algo de alqa re, cum algo per litteras).

kortswijlg, iocosus; iocularis; = tot kortswijl dienende, ludicrus (sermo, certamen); a d v., iocose.

kortweg, simpliciter; **z. kortaf**.

kortwieken, alas praecidere; pennas alci incidere (ook fig.); **z. verder besnoeien**, **beteugelen**.

kortzichtig, **1. eig.**, **z. bijziend**. — **2. oneig.**, stultus, hebes, caecus; a d v., stulte.

kortzichtigheid, **1. eig.**, **z. bijziendheid**. — **2. oneig.**, stultitia.

korvet, celox.

korzelig, -heid, **z. knorrig**, -heid, **lichtgeraakt**, -heid.

1. kost, = spijs, cibus; alimenta (n. p l.); victus (het geheele onderhoud); schrale k., tenuis victus; schralen k. krijgen, amper den k. hebben, tenui victu ali, sustentari; iem'd den k. geven, alci victum of victum quotidianum praebere; alqm alere; iem'd in den k. nemen, alqm mercede pacta alere; iem'd bij iem'd in den k. doen, tradere alci alqm alendum; die den k. vrij heeft, qui victu gratuito utitur; *vgl. brood*, **2.**

2. kost, = uitgaaf, kk., sumptus (ook plur.); impensa, impendium; begrooting van kk., aestimatio sumptuum; de kk. vergoeden, quod impensa factum est in alqd, praestare; vrij van kk., vacuus ab omni sumptu (v. personen); = **kosteloos** (v. zaken), **z. a.**; kk. voor iets maken, de kk. van iets bestrijden, **z. bekostigen**; groote kk. maken bij het bouwen, sumptuose aedificare; op eigen kk., privato sumptu; suā pecuniā; de suo; impendio privato; op kk. v. d. staat, publico sumptu, de publico, publice; impensā publicā; impendio publico; *vrijgeving op kk. v. anderen*, largiens de alieno; *hij is vrijgeving op kk. v. anderen*, alius nocet, ut in alios liberalis sit; ten k. der gezondheid, cum damno valetudinis; ten k. der senatorische waardigheid, imminuto honore senatorio; zieh bevoordeelen ten k. van anderen, incommodo aliorum suum commodum augere; willen uitblinken ten k. van een ander, splendore alienā invidiā velle; niet ten k. der gezondheid, salva valetudine.

kostbaar, **1.** = veel kostend, duur, pretiosus; carus; magni pretii; = veel kosten veroorzakend, prachtig, sumptuosus; sumptuose fabricatus; magnificus, splendidus, lautus. — **2.** = voortreffelijk, egregius, eximius; pulcherrimus; iucundissimus; suavisissimus; dulcissimus; bellissimus (subsidiū senectutis otium).

kostbaarheid, **1.** = duurte, caritas; sumptus (= kosten); *oneig.*, praestantia, excellentia. — **2.** = kostbare zaak, res cara of pretiosa of magni pretii; res pulcherrima; hun grootste kk., pretiosissima rerum suarum = *verstersel*, ornamentum.

kostelijk, iucundissimus, gratissimus enz. (**z. aangenaam**).

kosteloos, gratuitus (*k. voor den ontvanger*); a d v., sine impendio (zonder onkosten te veroorzaken, v. e. zaak); publice (op kosten v. d. staat); gratis (*gratis, vrij, b.v. alqd facere; habitare*), ook gratuito (multorum causas defendere).

kosten, **1. eig.**, stare, constare; emi of venire (veel, magno; weinig, parvo; zooveel, tanti; meer, pluris; minder, minoris; v. e. bepaalden prijs steeds de a b l., b.v. centum denariis); ook esse c. g. n.; alqd loet (is te koop); hoeveel of wat k. dat? quanti indicas? quanti hoc vendis? quanti hoc constat? quanti hoc emptum? quanti licet? *niets k.*, nihilo of gratis constare; gratuitum esse; iem'd *niets k.*, gratis alci stat alqd; alci impensae non esse; dat k. *niets*, nulla est iactura; *dingen, die iets k.*, quae pecuniā of mercede parantur; *niets k.*, quae gratis habentur; dat k. *mij mijn geld*, hoc de mea pecuniā impensum est; *een beeld, dat, een bibliotheek, die veel geld k.*, signum pecuniae magnae, bibliotheca multorum nummorum; *nog eens zooveel kostte de laatste oorlog*, alterum tantum in bellum proximum absumptum est. — **2. oneig.**, iets k. veel tijd, tempus teritur alqa re; de oorlog heeft veel menschenlevens g., bellum multos homines absumpsit; de overwinning kostte veel bloed, victoria multo sanguine of cruenta fuit; iets k. iem'd het leven, alqd alci mortis causa est of vitam auferit, mortem affert; het zal mij het hoofd niet k., levi poena defungar; inspanning, moeite k., positum esse in labore; veel-, laboriosum, operosum esse; de zaak k. veel zweet en inspanning, res est multi sudoris et laboris; - *slechts geringe inspanning*, res est parvi molimenti; veel moeite kostend, laboriosus; operosus; iem'd veel tranen k., multas lacrimas afferre alci; het k. mij veel (zelfverloochening), om of te enz., vix a me of ab animo meo impetrare possum, ut etc.; iets k. iem'd een offer, alqd incommodo afficit alqm; het hoeft mij maar een wenk te k., nutu quod volo consequor; het koste, wat het wil = tot elken prijs, **z. prijs**, **1.**

koster, aeditus (tempelwachter).

kostgeld, pecunia pro alimentis data of danda.

kostuum, cultus, vestitus, ornatus; habitus (dracht).

kostwinning, quaestus; van alle kk. is er geen beter dan de landbouw, omnium rerum, ex quibus aliquid acquiritur, nihil est agriculturā melius; een k. van iets, iets tot een k. maken, alqd in quaestum conferre; *vgl. beroep*, **1.**

koud, **1. eig.**, frigidus; gelidus (ijskoud); het is k., frigus est; het wordt k., frigus ingruit; - *kouder*, frigus ingravescit; k. maken, refrigerare; k. worden, frigescere; refrigerescere, refrigerari (weer afkoelen); k. zijn, het k. hebben, frigere, algere. — **2. oneig.**, = **koel**, **2. z. a.**; verder nog: heet noch k. zijn, in utramque partem esse; bij iets k. blijven, alqa re non moveri; alqd ribil (of non) movet alqm (laat iem'd k.); non laborare de re.

koudachtig, suffrigidus.

koudbloedig, v. dieren, qui frigidum sanguinem habet.

koude, frigus; gelu (ijsige k., slechts

in den a b l. s i n g.); alor (gevoel van k.); k. vatten, perfriggere; zorgen, dat men geen k. vat, frigus vitare.

kous, *tibiale.

kout, = vrouwelijk gesprek, z. gebabbel, gesprek.

kouten, z. babbelen.

kouter, = babbelaar, z. a.; = ploegschaar, vomer.

kouvelijk, frigoris impatiens; aloris non patiens.

kraai, cornix, monedula.

kraaien, v. d. haan, canere, cantum edere; spreekw., daar zal geen haan naar k., hac de re nemo laborabit; nemo hanc rem curabit; het k., cantus.

kraakbeen, cartilago (Plin.).

1. kraam, = winkelent, taberna; een k. houden, tabernam exercere; fig., dat komt niet in mijn k. te pas, hoc non est ex mea re of in meam rem.

2. kraam, = bevalling, z. a.; in de k. komen, z. 2. bevallen.

kraamvrouw, puerpera.

kraan, 1. = waterkraan, epistomium (Vitruvius). — 2. = hyschoestel, tolleno.

kraanvogel, grus.

krab (zeekreeft), scilla.

krabbelen, iets op het papier k., alqd illinere chartis (Hor.).

krabben, radere (met scherpe instrumenten); scabere, fricare (krabben, schuren, wrijven); zich het hoofd, zich achter de ooren k., caput scabere of scalpere; caput perfricare.

kracht, vis (alg.; v. lichaamsk. gewl. plur.); robur (als veerkrachtveermogen); firmitas, firmitudo (vastheid, stevigheid, duurzaamheid); vigor (frissche k., energie, vuur); v. de rede, den redenaar, gravitas orationis, sententiarum; lacerti (in Lysia sunt); nervi; scus (cratonis, Periclis); overtuigende k., z. overtuigend; = degelijkheid, virtus; = vermogen, bekwaamheid, geschiktheid, facultas alqd faciendi; ingenium; = middelen (geld, macht), facultates; copiae; opes; boven temds kk., supra facultatem of modum of vires; = geneeskracht, z. a.; ook p.l. vires (b.v. herbarum); ingespannen k., vis atque contentio; k., kk. hebben, bezitten, vires habere; vigere (in zijn volle k. zijn); k. geven, schenken, z. sterken, versterken; van k. zijn (v. wetten), valere; ratum esse; exerceri; k. van wet hebben, pro lege valere; v. k., ratus; van k. laten (blijven), alqd ratum esse velle of iurare; alqd in usu esse of alqa re uti vetare; veer op klt. komen, zijn klt. terugkrijgen, convalescere; vires colligere; (dag aan dag) in k. toenemen, aan k. winnen, (in dies magis) convalescere; corroborari; de klt. nemen toe, confirmantur, corroborantur vires; nieuwe klt. krijgen voor of tot iets, recreari, revirescere ad alqd; zijn k. verliezen, z. verliezen; ook vires alqm deficient; - door iets, confici alqa re; v. zaken, evanescere (vinum vetustate e.; memoria, spes, rumor); de klt. doen afnemen, infirmare, consumere vires; corpus facere infirmius; alle klt. verlammen, omnes nervos incidere (alqa re); omnes nervos (b.v. urbis) exsecare; uit of met alle k., quantum in me est, quantum

possum; omnibus of totis, summis viribus atque opibus; omnibus nervis; omni ope, omni of summa vi; (spreekw.) viris equisque, ut dicitur (Cic.); naar mijn k., z. 2. vermoegen, 1; uit k. van, z. krachtens; het vaderland moeten wij al onze klt. wijden, patriae nos totos dedere et in ea nostra omnia ponere et quasi consecrare debemus (Cic.); gevoel of besef van k., virium suarum conscientia; vigor animi; in het gevoel zijner k., probe sentiens, quantum viribus valeat.

krachtadig, -heid, z. krachtig, kracht.

krachteloos, invalidus, imbecillus, infirmus, debilis; = slap, traag, languidus; iners; = ontzenuwd, enervatus; v. d. rede, languidus, ieiunus, exsanguis; = ongedig, irritus; k. maken, vires of nervos, vires et robur frangere; nervos incidere; debilitare; irritum (ongedig) reddere; k. worden, vires amittere; vires deficient alqm; debilitari; senescere, consenescere (v. menschen, staten; veteres leges ipsa vetustate c.); a d v., sine vi, sine nervis; languide.

krachteloosheid, infirmitas, imbecillitas, debilitas; senium (zwakte v. d. ouderdom); = slapheid, languor.

krachtens, ex, pro; k. mijn ambt, pro magistratu; pro auctoritate; k. het testament, testamento; k. dit bevel, quo Imperio.

krachtig, 1. van fysieke kracht, validus; firmus; robustus; firmus et robustus; valens et firmus; k. v. lichaam, corpore validus of vigens, corpore robusto; k. zijn, corpore vigere of valere, validum esse; corpore robusto esse; bonis viribus esse; oneig., valere, vigere. — 2. = krachtig werkend, v. geneesmiddelen, potens, efficax, praesens, ook fortis; krachtiger maatregelen nemen, z. maatregel; v. rede en redenaar, fortis, gravis; v. d. redenaar, nervosus; acer (vurig); k. rede, woorden, het k. v. rede, taal, z. kracht; een k. (kernachtige) spreuk of uitdrukking, sententia gravis; acute of facete dictum; a d v., fortiter; nervose; graviter; k. optredend, austerus (austerior et gravior esse potuisset); zich krachtiger verzetten, maiore vi obsistere; voor een zaak ten krachtigste partij trekken, patronum et vindicem esse alcs rei; iemd (bij een voorstel) t. k. steunen, alqm eximissime iuvare; hij sprak zoo k., met zooveel nadruk, dat enz., tanta vi tantaque gravitate dixit, ut etc.

krachtsinspanning, contentio virium; conatus; iets vordert de grootste k., summa ope nitendum est, ut etc.; zonder groote k., haud magno conatu; met zeer geringe k. overwonnen worden, perlevi momento vinci (Liv.).

krachtvol, z. krachtig.

krak, = het kraken, z. kraken.

krakeel enz., z. twist enz.

kraken, 1. trans., frangere (nucem). — 2. in tr., fragorem edere; het k., fragor; v. e. deur, z. knarsen.

kram, uncus.

kramer, tabernarius (die een kraam of winkelent heeft); propola, caupo (koopman); institor (marskramer).

kramerij, 1. a b s t r., mercatura tenuis. — 2. c o n c r., = kramerswaren, merces viles.

krammen, uncis includere.

kramp, spasmius; *in zuiver Lat.*, nervorum distentio; convulsio; *de k. hebbende, met de k.*, spasticus; *k. hebben, aan k. tijden*, spasmus vexari.

krank enz., *z. ziek* enz.

krankzinnig, **-heid**, *z. waanzinnig*, **waanzin**.

krankzinnigengesticht, *aedes, ubi homines mente capti continentur et curantur.

krans, corona; *een k. dragen, met een k.*, coronatus; *p.l.*, ook sarta (*n. p.l.*, guirlandes, festoenen); *vgl. kroon*.

kransje, corolla; *fig.*, = klein gezelschap, circulus.

krant, acta diurna, of publica; ook alleen acta; *in de k. zetten*, actis diurnis inserere of mandare.

krap, **krapijs**, *z. nauwelijks*.

kras, *z. krachtig*, sterk; = wonderlijk, mirus.

krassen, 1. = **krabben**, *z. a.* — 2. = een krasend geluid maken; erodire (*inz. v. raven*); (als voortteeken) occinere; *het k.*, cantus (corvarum).

krater, crater, caminus (*Plin.*).

krediet, *in geldzaken*, fides; *iemd zijn k.*, obsequi; fidei alci abrogare.

kreelt, cancer.

kreestengang, *den k. gaan*, retro se ferre; *v. zaken*, parum procedere; *het gaat met hem den k.*, res eius pelore loco esse coeperunt.

kreek, aestuarium.

kreel, clamor; *een k. van verontwaardiging*, fremitus indignantium; vociferatio atque indignatio; *een k. slaken*, clamorem edere of tollere; *een luide k. slaken van pijn* enz., exclamare; *- van verbazing*, clamorem maiorem cum admiratione edere; *k. om hulp*, *z. (te) hulp* (roepen); *vgl. geschreeuw*.

kregel, **kregelig**, *z. knorrig*, **lichtgeraakt**.

kregel-, **kregeligheid**, *z. knorrig*, **lichtgeraaktheid**.

kreits, pars (v. a. land); regio, tractus (landstreek); conventus (departement); pagus (kanton).

krekel, cicada.

kreng, cadaver (ook als scheldwoord).

krenken, fodere, fodicare animum (*zeer doen, v. zaken*); alci iniuriam inferre (*v. personen*); alqm, alcs animum offendere (*ook v. zaken*); *iemds eer, goeden naam k.*, alcs existimationem offendere, violare; alcs honorem imminuere, dignitatem labefactare; de fama alcs detrudere; *iemd diep, grievend k.*, alqm mordere, pungere (*v. zaken*), acerbissimum dolorem alci inurere (*v. personen*); dat k. mij, hoc mihi aegre est (*Com.*); hoc doleo, hoc me mordet; *zich g. achten, gevoelen, dolere*; *- door iets, dolere alqd, alqa re*; graviter ferre alqd; *vgl. beleedigen*.

krenkend, *z. beleedigend*.

krenker, *z. beleediger*.

krenking, iniuria, offensio; ignominia, contumelia (*eerkrenking, hoon, smaad*); dolor (*het smartelijke gevoel door een k. veroorzaakt*).

kreuk, **kreukel**, ruga.

kreukelen, *trans.*, corrugare; *intr.*, corrugari.

kreukelig, rugosus.

kreunen, *z. kreukelen*.

kreunen, *z. zuchten*.

kreupel, claudus; *k. maken*, claudum facere (alqm); *k. gaan, zijn*, claudum esse; claudicare; *het k. zijn, hinken*, claudcatio.

kreupelbosch, virgultum; fruticetum; dumetum.

kreupelhout, virgulta (*n. p.l.*).

krib, **kribbe**, = ruif, praesepe; = slaapplaats, cubile.

kribben enz., *z. twisten* enz.

kribbig, *z. twistziek*, **knorrig**, **kribbigheid**, *z. twistzucht*, **knorrigheid**.

kriebelen, *trans.*, = kittelen, *z. a.*; *intr.*, = **jeuken**, *z. a.*

krieken, *het k. van den dag*, *z. aanbrenken*.

krielen, *z. wemelen*.

krijg, *z. oorlog*.

krijgen, = **grippen**, nemen, *z. a.*; = te voorschijn halen, promere; = bekomen, ontvangen, accipere alqd (wat een ander geeft of aanbiedt); assedui, consequi, adipisci, acquirere (*door eigen bemoeiing of inspanning*); nancisci (*toevallig of onverwacht*); invenire (nomen, cognomen); capere (nomen ex alqa re; fructum ex alqa re; per alqm aut honores aut divitias); impetrare (*op verzoek*); sortiari (*door het lot*); een brief (van iemds) k., epistolam accipere ab alqo; epistola afsturen, perfertur, redditur, traditur alci; *bericht k.*, *z. bericht*; *kinderen k.*, liberis angere; *liberos parere (v. d. moeder)*; *kinderen k. bij een vrouw*, liberos tollere of suscipere ex alqa; *hij kreeg een zoon*, filius ei natus est; *ik k. antwoorde*, respondetur mihi; *- bevel*, imperatur mihi; *lu-beor (alqd facere)*; *ik k. een berisping*, reprehendor; *een wond k.*, vulnus accipere, excipere; *vulnerari*; *een zware*, gravi vulnere affici; *er van langs k.*, stadg k., vapulare; = met woorden terechtgewezen worden, castigari; *lust k.*, *z. lust*; 2; *moed k.*, *z. vatten*; *zijn zin k.*, *z. (mijn) wensch* (woord vervuld); *geen zekerheid k.*, nihil certi auferre; *den ring niet van zijn vinger kunnen k.*, de digito anulum detrudere non posse; *iets is te k.*, men kan iets k., alcs rei copia of facultas est; *zoo vaak ik vertrouwbaar vinden k.*, kan, quoties mihi certorum hominum potestas erit; *van welke soort men mannen genoeg in den senaat k. kon*, cuius generis erat in senatu facultas maxima (Cic.); *het graan stond zeer hoog in prijs en was bijna niet te k.*, annonae ingens caritas et prope inopia erat; *wat gemakkelijk te k. is*, parabilis; *den vijand te zien k.*, hostem videre; *ik heb hem niet te zien kunnen krijgen*, mihi non contigit ut eum viderem; *krijgen = te vorderen hebben als schuld*, debet mihi alqs alqd.

krijger, *z. krijgsman*.

krijgsaangelegenheid, res bellica.

krijgsartikelen, lex militaris.

krijgsbanier, *z. krijgsvaan*.

krijgsbedrijf, res bello gesta; *vgl.*

krijgsdaad.

krijgsbehoeften, quae ad bellum gerendum pertinent; quae ad bellum opus sunt; quae usus belli possit; totius belli instrumentum et apparatus.

krijgsbeleid, belli of belli gerendi, rei militaris peritia; belli of rei militaris usus; militaris usus; *zonder k.*, usus militaris imperitus; *k. bezitten*, usu bello gerendorum exercitatum esse; *niet veel enz.*, non magnum in re militari of in castris usum habere; *geenerlei enz.*, nullum usum rei militaris percepisse.

krijgsbende, *z. legerbende.*

krijgsbevelhebber, belli dux; *vgl. veldheer.*

krijgsdaad, res bello gesta; *in het verband* res gesta *alleen*; facinus militare; *schitterende kk.*, belli decora of decora *alleen*.

krijgsdienst, militia; munus militiae (*diensplichtigheid*); munus belli of militare (*een enkel den k. betreffend werk*); ook castra (magnum in castris usum habere; castris est vobis utendum, non palaestra); *in den k. gaan, dienst nemen*, nomen dare (militiae); *onder iem.*, alces castra sequi; *zich aan den k. wijden*, militiam capessere; militiam of rei militarem discere; *k. verrichten*, *z. dienen*, **1** (als soldaat); tot den k. behoorende, den k. betreffende, bellicus, militaris; tot den k. behooren, ad rem militarem pertinere; *vrij van k.*, immunis militia; *vrijheid van k.*, vacatio militiae; *de k. als vak, waarin men zich oefent*, res militaris; artes belli (*krijgs-kunde, tactiek*).

krijgseed, *z. eed.*

krijgseer, *z. krijgsroem.*

krijgsfakkel, *z. oorlog* (de o. is ontbrand en dgl.).

krijgsgebruik, belli ratio of mos; (*bij de soldaten*) mos militiae.

krijgsgeruisch, armorum strepitus; belli tumultus; *overal is k.*, omnia armis strepunt; *in, te midden van het k.*, bello flagrante.

krijgseluk, fortuna belli of bellica; *- ter zee*, belli navalis fortuna; *het k. beproeven*, belli fortunam tentare of experiri; *dikw. meton. door Mars belli, Mars; afwisselend k.*, Mars communis; *met gelijk k. strijden, gelijk k. hebben*, aequo Marte pugnare.

krijgsgerederschap, quae ad usum belli pertinent; belli instrumentum et apparatus; ook arma; militare instrumentum, militaris supplex (*uitrusting v. e. soldaat, Liv.*); vasa (n. pl.); bagage v. e. soldaat).

krijgsgeroep, -geschreeuw, -getier, clamor militaris of pugnantium, *in het verband* clamor *alleen*.

krijgsgevangen, captivus; bello captus; *iemd k. maken*, bello capere alqm.

krijgsgevangenschap, captivitas; *in k. geraken*, bello capi, of *in het verband* capi *alleen*.

krijgsgewaad, vestitus of cultus, habitus, ornatus militaris; *bij de Romeinen*, sagum (*krijgsmantel*).

krijgsgezel, *z. krijgsmakker.*

krijgsgod, deus belli; Mars.

krijgsgodin, dea belli; Bellona.

krijgshaftig, bellicosus; ad bellum promptus.

krijgshaftigheid, belli amor of studium; animus bellicosus; ferocia; fortitudo.

krijgsheld, *z. krijgsman, held.*

krijgshoofd, belli dux.

krijgskans, *z. krijgsgeluk.*

krijgsknecht, *z. soldaat.*

krijgskosten, sumptus belli of rei militaris, sumptus in rem militarem facti, impensae in bellum factae.

krijgskunde, -kunst, disciplina bellica of militaris; artes bellicae of belli; *vgl. krijgswetenschap.*

krijgskundig, belli of belli gerendi peritus; belli sciens, baud ignarus; rei of usus militaris, militiae peritus, rei militaris prudens; *niet k.*, usus militaris imperitus.

krijgslasten, belli onera.

krijgsleven, vita castrensium of militaris;

z. krijgstdienst.

krijgslid, carmen militare.

krijgsliden, milites; genus militare.

krijgslust, belli ars; consilium fallax, *in het verband* consilium *alleen*.

krijgsloun, *z. soldij.*

krijgsmacht, vires; copiae; exercitus; *zich met zijn geheele k. bij iem. voegen*, cum omnibus suis copis in alces castra venire; omnes suas copias coniungere cum alqo.

krijgsmakker, commilito, contubernalis.

krijgsman, miles; bellator (*met het begrip v. moed*); een groot k., vir in bello magnus of praecellens; een uitstekend k., vir of homo militaris; een voortreffelijk, beroemd k., bellica laude florere; *zich tot k. vormen*, militiam, rem militarem discere; *de stand der kk.*, corpus militum, genus militare, ook *alleen* milites.

krijgsmantel, sagum; (v. e. veldheer) paludamentum.

krijgsmaterieel, *z. krijgsbehoefden.*

krijgsmuziek, tubarum cantus.

krijgsordening, *z. krijgswet.*

krijgsverste, belli dux; *vgl. veldheer.*

krijgsplan, ratio of rationes belli gerendi of belli; *het ontwerpen k.*, descripta tactus belli ratio.

krijgsraad, consilium militare, consilium castrense, *gevol. consilium alleen*; voor zoover hij in of bij de veldheerstent vergaderd, praetorium.

krijgsrecht, **1.** = beginselen, waarnaar oorlogvoerende volken zich gedragen, ius of iura belli; lex belli; belli aequitas (*wat in den oorlog recht en billijk is*). — **2.** = geheel der krijgswetten, leges militares.

krijgsroem, belli of bellica gloria, laus; gloria militaris; rei militaris laus.

krijgsrumoer, *z. krijgsgeruisch.*

krijgsschool, schola militaris; (*oneig.*) militiae disciplina.

krijgstocht, *z. veldtocht.*

krijgstoerusting, comparatio belli (*het zich toerusten*); apparatus belli (*de toebereidselen zelf*); *kk. maken*, bellum parare, apparare, comparare, instruere.

krijgstooneel, sedes belli; locus ubi bellum gestum est, locus belli gerendi; *Africa werd het k.*, in Africa bellum geri coeptum est; *het k. verplaatsen*, locum belli gerendi of sedem belli mutare; *in Africa*, bellum transferre in Africam; *zich van het k. verwijderen*, a bello discedere; *berichten van het k. afwachten*, proeliorum nuntios expectare; *het iem. aangewezen k.*, provincia alces (*Liv.*).

krijgstribuun, tribunus militum of militaris; - met consulaire macht, - consulari potestate,

krijgstrompet, tuba; *op de k. blazen, de k. steken*, bellum canere (ook fig.).

krijgstucht, disciplina militaris of rei militaris, castrorum, castrensis, *in het verband disciplina alleen: de k. gaat achteruit*, disciplina militaris prolabitur; *lechte k.*, d. m. prolapsa; *de k. herstellen*, disciplinam militarem restituere.

krijgstuig, z. **krijsgereedschap**.

krijgsvaan, signum (militare); vexillum.

krijgsverbond, societas belli.

krijgsverrichting, z. **krijgsdaad**, **operatie**.

krijgsvolk, milites, genus militare, militares copiae, *in het verband copiae alleen*.

krijgsvoorraad, instrumentum et apparatus belli; quae ad bellum pertinent.

krijgswapenen, arma.

krijgswet, lex militaris of belli.

krijgswetenschap, disciplina militaris; belli of rei militaris scientia.

krijgswezen, res bellicae, res militaris.

krijgszang, z. **krijgslied**.

krijgszuchtig, bellicosus; belli of bellandi cupidus; belli amans of amator; ad bellum promptus; *er heerscht in de politiek een k. stemming*, res ad arma spectant; *een k. jaar*, annus bellicosus.

krijgszuchtigheid, bellandi studium of cupiditas.

krijgschen, voce rauca sonare; clamare, clamitare; vociferari (*luide van smart, wreevel, toorn*); quiritare (*klagend, om hulp roepend*); *luide k.*, magna vociferatione clamare; *een k. schrijvende stem*, vox scissa; *het k.*, clamor, vociferatio, quiritatio; vox quiritantis.

krijt, creta; *vol k.*, cretosus; *met k. bestreken*, cretatus.

krijten, z. **schreeuwen**, **weenen**.

krimpen, 1. *trans.*, = **intrekken**, **vernauwen**, z. a. — 2. *intr.*, = **indrogen**, **ineenkrimpen**, z. a.; = **afnemen**, 11 (v. d. maan), z. a.; v. pijn, se versare (v. menschen); curvari, incurvari, se incurvare (v. ledematen).

kring, 1. *eig.*, circulus; orbis; gyrus (*beweging in een k.*); *in een k. rond voeren, drijven*, in orbem of gyrum ducere, agere, circumducere, circumagere (alqm, alqd) — **plaatsen**, circumdare (exercitum; om iets, alci rei); *in een k. ronddraaien (intr.)*, in orbem agi, circumagi of circumferri; — **ronddaan**, in orbem ire (per omnes); circumferri (b.v. *bekers aan tafel*); *een k. beschrijven, trekken*, circulum describere; — *om iets of iemand*, circumscribere alqd, alqm (virgula, circino); *een k. vormen*, orbem ducere, efforcere; *in een k. treden*, zich tot een k. aanenschuiven, in orbem consistere; orbem facere, colligere (v. soldaten); *in een k. staan*, in orbem stare; *in een k. (in een k. geplaatst) strijden*, in orbem pugnare; *de om iets of iemand beschreven k.*, circumscriptio; k. van toehoorders, corona. — 2. *oneig.*, = **vereniging**, **gezelschap**, **societas**; grex (philosophorum; hominum honestissimorum greges; in nostro, ut ita dicam g.); = **vergadering**, coetus (matronarum, hominum); concilium (deorum); *een gezellige k.*, circulus; *in den k. zijner vrienden vertoeven*, versari cum amicis, inter amicos; *in een (engeren, kleinen) k.*

spreeken, circulari; *uit den k. der mijnen gerukt*, avulsus a meis; *in beschaafde kk.*, inter homines politiores of elegantiores; *in den huiselijken k. bewezen diensten*, officia domestica; *in onze k.*, ook nobiscum, | k. *van werkzaamheden*, z. **werkkring**; *ieder in zijn k.*, in suo quisque munere; *zich in een k. van iets bewegen*, versari in alqa re.

kringbeweging, orbis, gyrus.

kringloop, circuitus; orbis; cursus (baan); *in elk jaar keert dezelfde k. der dingen terug*, idem in singulos annos orbis volvitur; *zich in een k. bewegen (v. d. planeten)*, eodem cursu constantissime servare; *zijn k. voleinden*, orbis suos explicare; *in alles valt een k. waar te nemen*, in rebus omnibus inest quidam velut orbis; k. *in de natuur*, vicissitudines rerum atque ordines.

kringvormig, in orbem circumactus of sinuatus; k. *beweging*, replicatio (mundi), Cic.; *een k. bew. maken*, z. **kring** (in een k. ronddraaien).

krioelen, z. **wemelen**.

kristal, crystallus; van k., crystallinus. **kristallen**, crystallinus; vitreus (*doorzichtig als glas*); pellucidus (*doorschijnend in 't alg.*, liquores amnium, poculum).

kritiek, anceps, dubius, incertus; k. *toestand*, res dubiae of suspensae, discrimen; *het is k.*, te enz., periculosum est c. in f.; *subst.*, z. **critiek**.

krocht, z. 2. **hol**.

kroeg, ganea, sordidum deversorium (gemeene herberg); caupona (tappertij); een ellendige k., cauponula.

kroes, crispus.

kroeshaar, capillus crispus.

kroeskop, crispus; crispulus; crispocapillo.

kroezen, crispare; *het haar k.*, comam, crines, capillos calamistro intorquere, incurare, ook *inuren alleen*; gekroezen, calamistratus.

krokodil, crocodilus.

krokodillentranen, lacrimulae falsae of simulatae.

krom, curvus; incurvus, incurvatus (gekromd); aduncus (naar binnen gebogen); reduncus (naar buiten gebogen); falcatus (sikkelvormig); lunatus (maanvormig); praeus (als gebrek); k. *beenen*, crura distorta; *iemand k. sluiten*, quadrupedem alqm constringere; fig., k. *wegen*, consilia prava.

krombeenig, varus; valvus.

kromheid, curvatura; als gebrek, prae-vitas.

krommen, incurvare, inflectere; *zich k.*, incurvari, inflecti; *oneig.*, *zich voor iemand k.*, supplicem esse alci.

kromming, 1. = *het krommen*, inflexio.

— 2. = *kromme richting*, flexus, anfractus (viarum, montium, litorum); sinus (*rondding, boog*); curvatura (v. e. rad); aduncitas (haakvormige k., b.v. rostrorum); *vol k.*, flexuosus; sinuosus.

kromstaf, lituus.

kromte, z. **kromming**.

kronen, 1. z. **bekronen**; verder: een heerlijke uitkomst kroonde al zijn plannen, omnes cogitationes eius laetus eventus secutus est; *roem k. de deugd*, gloria virtutem sequitur; *het einde k. het werk*, eind goed alles goed, exitus acta probat (On.);

met roem g. zijn, gloria florere; z. ook **kroon** (de k. opzetten). — 2. iem. als koning k. insigne regnum diadema imponere capiti ales; (oneig.) rerum summum di regnum et diadema deferre ad alqm; een gekroond hoofd; princeps; rex, imperator.

kroniek, annales libri, annales; commentarii rerum gestarum (k. eener stad, commentarius rerum urbanarum); fasti.

kroniekschrijver, annalium scriptor; droge, dorre kk., qui sine ullis ornamentis monumenta solum temporum, locorum gestarumque rerum reliquerunt; een nauwkezel k. zijn; res singulas diligenter tradere.

kroning, dood omschri.; = kroningsplechtigheid, sollempnia, quibus rex diadema accipit officium regnum auspicatur; de maaltijd bij die gelegenheid, epulae regni auspicandi causa actae of agenda; de optocht daarbij, in het verband pompa.

kroningsfeest, -plechtigheid, z. **kroning**.

kronkelen, k. of zich k., v. e. rivier, in ambitum currere; v. e. wijnstok, vlam, serpere; zich om iets heen k., se circumvolvare alci rei; -dood iets heen -, pererrare alqd (v. e. plant); kronkelende bliksemstralen, fulmina obliqua.

kronkeling, flexus; nexus (dooreenstrengeling); lapsus erraticus (v. gevasen); v. g. slang, spira, orbis.

kroon, 1. als militaire belooning, b.v. corona civica (voor redding van een Rom. burger); c. vallaris; muralis, castrensis, obsidionalis (voor hem, die het eerst een val of muur beklommen had, een legerplaats binnengedrongen was, een belegerde plaats ontzet had); iem. met een k. begiftigen, alqm coronā donare; in den vorm eener k., coronae similis; a d v., in coronae speciem. — 2.

= het grootste sieraad, het hoogste, b.v. Pompeius imperii populi Romani decus et lumen, (v. e. senator) decus atque ornamentum iudiciorum; de k. des ouderdoms is het aanzien, apex est senectutis auctoritas (Cic.); aan iets de k. opzetten, cumulo augere alqd; cumulare alqd; tamquam fastigium imponere alci rei; cumulum ales rei afferre alci; (door iets) alqa re cumulare alqd; aan iets wordt de k. opgezet, accedit ad alqd quam maximus cumulus; zet uw verdienste de k. op, absolve beneficium tuum; iem. naar de k. steken, z. (met iem.) wediveren. — 3. = teken der koninklijke waardigheid, insigne (regnum) capitis, insigne regum; in het Oosten, en ook in lateren tijd bij de Romeinen, was dit een diadeem, diadema (ook v. d. k. onzer heerschers te gebruiken); = koninklijke waardigheid, macht, regnum, imperium, summa rerum; nomen regum (koningsitel); = koninkrijk, regnum; erfgenaam der k., heres regni; = koning, rex; iem. de k. opzetten, z. **kronen**, 2; goederen der k., praedia publica. — 4. v. e. boom, arboris cacumen, summa arbor.

kroonpretendent, (als mededinger) aemulus regni of imperii; (anders) regnum appetens.

kroonprins, filius regis (principis) genitus ut regnet; heres imperii of regni.

kroontje, corolla.

kroonvormig, coronae similis; adv., in coronae speciem.

kroost, z. **nakomeling**.

krop, ingluvius; = gezwel, struma. **kruid**, herba; rijkt aan kk., herbidus, herbosus; = **speetrij**, z. d.

kruiden, condire (alqd alqa re, ook fig.); zijn rede met geestigheden k., facetiarum lepore taffiquam sale perspergere orationem; het k., conditio of door de verba.

kruik, cadus, urceus, urna; amphora (met twee ooren); de k. gaat zoolang te water, tot zij breekt, quem saepe transit casus, aliquando invenit.

kruimel, mica panis; reliquiae (overblijfselen van spijzen in 't alg.); = beetje (fig.), mica.

kruin, = schedel, vertex; = **top**, z. d. **kruipen**, 1. eig., repere; stuipeid en ldnsgaam, vooral v. slangen, serpere; fig., in het stof kruipend, humi stratus; in iets k., repere of correpere in alqd, irrepere alci rei, in alqd; (om zich te verbergen) abdere se in alqd; uit iets k., proterepe ex alqa re; aan komen k., arrepere; het k., reptatio. — 2. oneig., voor iem. k., adulari alqm, humiliter servire alci.

kruipend, oneig., humilis, humillimus (assentator; h. et supplex oratio); k. gedrag, k. vleierij, z. **kruiperij**; k. vleier, z. **kruiper**; iem. op k. wijze vleien = **kruipen**, 2, z. a.

kruipen, oneig., adulator; humilis assentator.

kruiperij, z. **kruipend**.

kruiperij, adulatio, humilitas.

kruis, 1. eig., crux (de rechtopstaande paal, waaraan de veroordeelde met het duars-hout, patibulum, werd vastgemaakt); aan het k. slaan, z. **kruisigen**; = de vorm van een X, decussis. — 2. oneig., = lijden, mala, calamitates; miseria.

kruisdood, poena crucis, in het verband ook alleen crux, supplicium servile (daar bij de ouden alleen slaven plachten gekruisigd te worden); iem. met den k. dreigen, cruceum alci minari, mintari; iem. met den k. straffen, supplicio servili animadvertere in alqm; den k. ondergaan, supplicium cruce luere; = gekruisigd worden, z. **kruisigen**.

kruiselings, in crucis speciem; in decussum of decusses; k. verdeelen, decussare alqd.

kruisen, 1. t r a n s., decussare (in den vorm van een X); zich k., decussari (de wegen k. zich, via altera huc, altera illic fert; een nevengeachte k. de hoofdgedachte, intervenit maiori minor cogitatio (Liv.); de gedachten k. zich in zijn hoofd, mens eius variis consiliis of cogitationibus agitatur; animus in diversas partes trahitur; twee rassen k., *duas species miscere. — 2. i n t r., v. schippers en schepen, vagari vectari; navigare (v. varenden).

kruiser, navis vagans mari, praeter oram; = adviesjacht, navis speculatoria; = **kaperschip**, z. a.; als wachtschip ter bescherming der kust, navis ad tuendos maritimos agros comparata.

kruisigen, alqm cruci affigere of suffigere; in cruceum agere of tollere alqm.

kruisiging, crux; de k. en het hangen aan het kruis, cruciatus et crux (Cic.); de k. van Christus, supplicium servile de Christo sumptum.

kruising, decussatio (i. d. vorm van een X).

kruisocht, *expeditio ex crucis signo nominata, in het verband *expeditio sacra.

kruisweg, trivium; quadrivium.

kruit, *pulvis pyrius; spreekw., geen schot k. waard zijn, nihili esse; het k. niet uitgevonden hebben, non multum sapere.

kruizemunt, menta.

kruk, baculum; fig., adminiculum.

krul, cirrus (een natuurlijke); cincinnus (een kunstmatige).

krulhaar, capillus crispus (kroeshaar).

krulkop, crispus, crispo capillo, crispulus (kroeskop); cincinnatus (gelokt).

krullen, crispare (b.v. capillum); = friseeren, comam, crines, capillos calamistro interquere, inurare, ook inurare alleen; gekruld of gefriseerd, calamistratus.

kuchen, tussire.

kudde, grex; pecus (klein vee); armenta (n. p. l.; groot vee); in of bij kk., gregatim; oneig., = hoop, menigte, caterva, multitudo.

kuiken, pullus; pullus gallinaceus, in den p. l. ook pulli ex ovis orti.

kuikendief, miluus.

kuil, scrobis; fovea (voor het vangen van wilde dieren); fig., een k. voor iemand graven, insidias alci parare, instruere; spreekw., wie een k. graaft voor een ander valt er zelf in, qui alteri exitum parat, eum scire oportet sibi paratam pestem; kuiltees i. d. wangen, parvae lacunae (Ov.).

kuip, lacus; cupa; dolium (vat).

kuipen, z. chicanieren, intrigeeren.

kuiper, z. chicaneur, intrigant.

kuiperij, doli, fraudes, insidiae, fallaciae; om een ambt, ambitus; z. verder chicanec, intrige.

kuisch, castus, pudicus; integer (ongerept); a d v., caste, pudice, caste integreque.

kuischheid, castitas, pudicitia.

kuif, sura; v. visschen, ova (n. p. l.).

kunde, z. kennis, 2; geleerdheid.

kundig, gnarus, peritus alces rei; intelligent, sciens alces rei (iets verstaande); consultus (iuris magis quam iustitiae; iuris atque eloquentiae; consultissimus vir omnis divini atque humani iuris).

kundigheid, z. kennis, 2; geleerdheid.

kunne, z. geslacht, 2.

kunnen, posse; quo in klass. proza in de meeste vormen v. h. praesens slechts met uitgedrukte of bedekte negatie; ik kan niet, non quo; nequeo (dich deze eerste persoon niet bij Cic.); = het is mij geoorloofd, licet; = ik heb gelegenheid tot iets, copia of potestas, occasio mihi est alces rei faciendae of alces rei; facultas (mogelijkheid) alces rei faciendae mihi datur; nadrukkelijk, habere c. a c c. v. e. van het werk. afgeleid s u b s t., b.v. stultitia excusationem non habet; niet goed k. gelooven, non facile adduci ad credendum; ik zou kunnen, had kunnen, possum, poteram; ik zal doen, wat of zoveel ik kan, faciam quod, quantum potero; men kan, kon nauwelijks gelooven, vix est, erat credendum; ik kan nauwelijks gelooven, dat enz., z. gelooven. In 't bijz., A. om een bloote mogelijkheid uit te drukken, door den c o n t. potentialis, b.v. men zou k. zeggen,

dicat quis, dixerit quis; men had k. gelooven, crederes; dat kunt gij vrij gelooven, hoc mihi credas (velim); als louter phraseologisch verbum wordt het niet uitgedrukt, b.v. inde facile intellegitur; caritas patriae eum non retinuit. — B. het kan zijn, fieri of esse of factum esse potest; = het is te gelooven, credibile est, veri haud dissimile est; gij kunt het best betuigen, dat, z. betuigen. — C. kunnen betalen, esse solvendo; een last k. dragen, esse oneri ferendo; deze man kan zoo iets niet doen, non est huius hominis tale quid facere of non est in hoc homine tale quid faciendi locus; niet k. slapen, z. slapen. — D. in kan niet nalaten, te enz., facere non possum, quin etc.; non possum, quominus of quin etc.; ik kan niet nalaten, een brief tot u te richten, ut nihil ad te dem litterarum, facere non possum. — E. iets k., = (de kunst van) iets verstaan, z. verstaan.

kunst, 1. in 't alg., ars; (als middel v. bestaan) artificium; door k., manu of opere (munitus; portus manu factus); door k. verkrege, met k. gemaakt, z. kunstig; naar de regelen der k., volgens de k., (als a d i.) artificiosus; ad artem et praecepta revocatus; ad artis normam conformatus of excultus; perfectus; iustus (historiarum of rerum scriptor); een rede naar de regelen der k., oratio polita ac facta quodammodo; een gedicht -, legitimum poema; een redenaar -, in quo est dicendi ratio; naar alle regelen der k. (v. e. rede), politissima arte perfectus; perfectissimus; niet naar de regelen der k., inconditus; - zijn, arte carere; a d v., naar de regelen der k., ex arte (dicere, scribere); affabre (factus); bene; scite, scienter (tibiis cantare); niet -, incondite; aanleg voor de k., ingenium artibus colendis aptum; beoefenaar der k., artifex; in den p. l. ook artium studiosi; beoefening der k., artium studium (ook = ijver voor de k.). — 2. = een enkele verworven vaardigheid, ars; scientia alces rei; (voor zoover men er zich mee bezighoudt) studium alces rei; zijn kk. toonen, artes suas proferre (bij iets, in aliqua re); dat is geen k., istud quidem nihil negotii est; het is geen k., te enz., non magnum est c. i n f., nihil facilius est quam c. i n f. — In 't bijz., A. = kunstgreep, ars, artificium; (als leugen, bedrog) fallacia. — B. = een bepaald vak, ars, artificium; professio; van iets een k. maken, alqd in artem vertere, ad artem redigere; een bijzondere k. van iets maken, profiteri alqd; ik maak een bepaalde k. van enz., id ago, id agere me profiteor, ut etc.; een bepaalde k. worden, in artem vertere. — C. k. en beschaving, artes et scientia; de beoefening van k. en wetenschap, artium et litterarum studium; kk. en wetenschappen, artes et disciplinae; artes litteraeque; de vrije, schoone kk., z. vrij, schoon.

kunstbroeder, qui est eiusdem artis; kk., homines eiusdem artis.

kunsteloos, arte carens; simplex; inconditus (verba, carmen, genus dicendi), (onopgesmukt) incomptus (oratio), inornatus (orator); a d v., sine arte; infabre (vasa non inf. facta).

kunsteloosheid, nulla ars.

kunstenaar, artifex; als of van een k.,

artificis of artificum; ook door artis of artium.

kunstenares, artifex; *de natuur is de grootste k., natura nihil potest esse callidius.*
kunstgenoot, -genootschap, z. **kunstbroeder**.

kunstgenre, genus atque ars; artificium.

kunstgevoel, iudicium intellegens; intellegentia.

kunstgewrocht, z. **kunstwerk**.

kunstgreep, ars, artificium; machina; *in afkeurenden, ongunstigen zin, dolus, fraus; heimelijke k., insidiae; de kk. van een redenaar, calliditas.*

kunstig, artificiosus; arte of manu factus; operosus (*wat veel moeite kost*); quod habet artem (*wat van kunst getuigt*); a d v., artificiose; arte; affabre; artificis manu of alleen manu: k. vervaardigd, fabrefactus.

kunstigheid, artificium.

kunstkenner, (artis of artium) intellegens, sciens of peritus; een degelijk k., intellegens artificiorum existimator; subtilis et callidus artificiorum iudex; *het fijne kunstgevoel des k., iudicium intellegens; intellegentia.*

kunstkennis, artium scientia; z. **kunstgevoel**; met k., scite, scienter.

kunstliede, artium liberalium amor of studium, *in het verband ook alleen studium.*

kunstliehebber, artium of liberalium artium, rerum artificiosarum amator of studiosus.

kunstlievend, artium amans; qui artes fovet; ook elegans.

kunstmatig, artificiosus; adv. -ose.

kunstmiddel, remedium arte quaesitum; = **kunstgreep**, z. a.

kunstminnaar, z. **kunstliehebber**.

kunstrecht, z. **criticus**.

kunstredenaar, dicendi artifex; in quo est dicendi ratio; rhetor, declamator (*leeraar i. d. wetsprekendheid*); als of van een k., rhetorics; a d v., rhetorice.

kunstregel, praeceptum artis; *zonder theoretische kk. te gebruiken, sine ulla arte aut ratione; wetenschappelijke k., ratio et scientia.*

kunstrijk, z. **kunstvol**.

kunstschaten, opera atque artificia; tabulae pictae, signa (*schilderijen, beelden*); ornamenta (*als versierselen*); oude en zeldzame kk., res vetustate ac raritate notabiles.

kunststijl, *in het verband door ars, artificium.*

kunststuk, artificium; ars; vgl. **kunstwerk**.

kunsttaal, z. **kunstterm**.

kunstterm, vocabulum artis (*in den p l., vocabula artium propria of quae in quaque arte versantur, ook alleen vocabula, verba, b. v. philosophorum*); *over iets in de juiste kk. spreken, dicere de alga re proprie.*

kunsttheorie, ars, artificium; ars et doctrina of praecepta.

kunstvaardig, peritus of sciens artis of artium; eruditus (magister); artifex; multum versatus in arte sua; elegans (mannus).

kunstvaardigheid, peritia of scientia artis of artium; artificium, ars.

kunstvlijt, industria.

kunstvol, artis plenus; artificiosus (*a c t., mundi natura; p a s s., opus, res*); affabre factus; *van de rede, ook compositus*; z. **kunstig**.

kunstvoortbrengsel, res artificiosa.

kunstvorm, = *kunstige vorm, concinnitas* (verborum, sententiarum).

kunstvriend, z. **kunstliehebber**.

kunstwereld, artifices (*de kunstenaars*) artes (*de kunsten*).

kunstwerk, artis opus; opus arte factum of perfectum; artificium; opus atque artificium; *in het verband ook opus alleen*; monumentum; *Grieksche kk., Graecarum artium opera; een tentoonstelling van kk., artis opera propalam collocata.*

kunstzin, elegantia; met k., ingeniosus; elegans (*smaakvol*); a d v., ingeniose; elegant; elegantij manu.

kurk, cortex.

kurkeik, suber.

kus, osculum; basium (*vulgar*); savium (*zoen*); onder kk., osculabundus.

kushandje, kk. *toewerpen*, oscula iacere, basia iactare.

1. **kussen** (*verb.*), osculari, basiare, saviare (alqm); osculum, basium, savium alci dare; *het k., osculatio.*

2. **kussen** (*subst.*), pulvinus (*hoofd-, zitkussen*); pulvinar (*het k. der godenbeelden bij den godenmaaltijd*); culcita (*bed, matras*); cervical (*hoofdkussen*).

1. **kust**, te k. en te keur = *naar believen, naar welgevallen*, z. 2. **believen, welgevallen**.

2. **kust**, ora; = *strand, litus; aan de k. gelegen*, maritimus.

kustbewoner, maris of litoris accola; *de kk., homines maritimi.*

kustland, regio, terra maritima; p l., ook maritima (n.).

kuststad, urbs maritima.

kuststreek, ora maritima; maritima (n. p l.).

kustvaart, navigatio litorea.

kustvolk, populus maritimus.

1. **kuur**, = **gril**, **luim**, z. a.

2. **kuur**, = *geneeswijze*, curatio; *een k. gebruiken, curationem adhibere morbo; een k. op iemd toepassen, curationem ad-movere ad alqm.*

1. **kwaad** (*subst.*), malum, nefas; praevitates (*verkeerde handelingen*); k. doen, nefas facere; peccare; *veel k. doen, multa improbe facere; iemd k. doen, alci iniuriam facere, inferre; alci nocere; k. van iemd denken, male existimare de alqo; k. in den zin hebben, agitare mala consilia; k. met goed vergelden, z. vergelden; ten kwaade duiden, z. kwalijk (nemen); z. ook euvel.*

2. **kwaad** (*a d i.*), z. **boos**, **slecht**.
kwaadaardig, z. **boosaardig**, **boos**.
kwaadaardigheid, z. **boosaardigheid**.
kwaaddoener, z. **booswicht**.

kwaadgezind, malevolus; iniquus (*onbillijk*).

kwaadheid, z. **boosheid**, **toorn**.

kwaadschiks, door invitus, coactus; *dat worde onder ons liever goedschiks dan k. afgedaan, inter nos haec potius cum bona gratia componantur quam cum mala (Ter.).*
kwaadspreeken enz., z. **lasteren** enz.

kwaadwillig, malevolus, malitiosus; *a d v. malitiose.*

kwaadwilligheid, malevolentia, malitia.

kwaal, *v. ziekte; fig. malum, vitium.*
kwaken, *v. kikkorschen, coaxare; het k., ranarum voces.*

kwakkel, coturnix.

kwakzalver, malus of minime utilis of imperitus medicus; *in den pl. ook alleen imperiti; rondreizende k., pharmacopola circumforaneus.*

kwakzalverij, kwakzalversmiddelen, mala medicamentaria.

kwaliijk, = **slecht**, verkeerd, *z. a.; = misselijk, z. a.; a d v., k. riekend, male olens; foetidus (stinkend); k. gezind, malevolus; iniquus (onbillijk); k. nemen, aegre of moleste ferre alqd; offendi, animus ales offenditur alqa re; in malam partem accipere; iets niet k. nemen, aequo animo ferre; neem het niet k., des veniam oro; het k. nemen, offensio; = nauwelijks, z. a.*

kwaliijkheid, *z. misselijkheid, bezwijming.*

kwaliijknemend, offensio praeior.

kwansuis, per speciem, *b.v. k. om op de jacht te gaan, per speciem venandi; per causam (onder het voorwendsel); ook door dicter, perhibetur, b.v. k. een edict van Augustus, edictum quod dicebatur Augusti; zij keerden k. in hun woonplaatsen terug, reverti se in suas sedes simulaverunt; vgl. schijnbaar.*

kwart, quarta pars; quadrans.

kwartaal, tres menses.

kwartel, coturnix.

kwartier, 1. = vierde deel v. e. uur, quarta pars horae. — 2. = stadswijk, pars, vicus, regio; *door de afgelegen kk. der stad, per aversa urbis (Liv.). | = woning, habitatio; tectum (dak, schuiltplaats); deversorium (pleisterplaats); hospitium (logies, inz. v. h. huis v. e. gasteriend); mansio (oponthoud); zijn k. bij iemand hebben, habitare apud alqm; hospitio ales uti; tecto receptum esse ab alqo; ergens hun kk. hebben, in k. liggen (v. soldaten), per hospitia dispositos of dispersos esse; in oppido of in hospitii collocatos esse.*

kwartiermaker, antecursor.

kwast, = **knoest**, *z. a.; kk. = franjes, z. a.; k. v. e. schilder, penicillus; = iat, z. a.*

kweekeling, = **e**, alumnus, alumna.

kweken, serere (arbores, vitem); colere (vitem); = **koesteren**, verzorgen, fovere, curare; = **fokken**, opvoeden, *z. a.; overdr., colere (amicitiā); het k., satio (silvae, vitis); cultura (vitis).*

kwecker, sator (*b.v. silvae, vitis*); cultor (vitis).

kweckerij, = **het kweken**, *z. kweken; = het gekweekte enz., sata (n. pl.); locus, ager consitus; seminarium (boomkweckerij); in den pl., ook cultus.*

kweelen, (suaviter) canere.

kwelgeest, *z. plager.*

kwellen, cruciare, excruciare, cruciatu afficere (*ook oneig.*); torquere (*folteren, ook oneig.*); exercere (ambitio animos hominum); tantis nos in laboribus; angere (*beangstigen*); stimulare (*v. h. geveten*);

vexare (*verontrusten*); afflictare (*gravius vehemensiusque morbo*); *zich k., afflictare se, afflicari (de alqa re); torquet alqm alqd; iemd met vragen k., rogitando alqm obtundere; (sterker) rogitando enecare; gekweld worden, ook laborare (alqa re); vgl. plagen.*

kweller, vexator.

kwelling, vexatio; cruciatus (*ook oneig.*); *in den pl., tormenta; stimuli doloris (v. lichaamspijn); k. van het geweten, z. gewetensangst, -wroeging.*

kwestie, *z. vraag; in k., propositus; de quo agitur; dikw. alleen hic (b.v. in hac re); de persoon in k., hic of is, de quo agitur, loquor, loquimur; ook alleen hic; de zaak, het onderwerp in k., id quod propositum est; id quod propositum; res proposita; res de qua nunc quaerimus, quaeritur; haec res; hoc; iets is een kwestie v. geluk, alqd in fortuna positum est.*

kwetsbaar, qui violari (vulnerari) potest.

kwetsen, laedere; offendere (aures); violare (alqm, famam ales); *de hoogheid (majestē) van het volk, van den keizer k., maiestatem populi, imperatoris laedere of minuire; = wonden, vulnerare (ook fig., alqm voce); sauciare; kwetsende taal, aculei orationis; z. krenken.*

kwetsing, violatio; *door de verba; = verwonding, vulneratio (ook overdr. famae, salutis);*

kwetsuur, *z. wond.*

kwezellen enz., z. femelen enz.

kwijnen, languere; consensescere (*oud worden*); = **witteren**, tabescere, consumi (*morbo*).

kwijnend, languidus; *de k. staat, aegrotat res publica.*

kwijning, languor; tabes (*wittering*).

kwijt, *k. raken, k. zijn = verliezen, verloren hebben, z. verliezen.*

kwijten, *zich k. van een belofte, plicht, z. belofte, plicht.*

kwijting, = **vervulling**, *z. a.; = betaling, z. a.*

kwijtschelden, *z. 1. vergeven, 2; ont-heffen.*

kwijtschelding, *z. vergiffenis, ont-heffing; k. van straf voor misdaden, z. amnestie.*

kwikzilver, argentum vivum.

kwinkslag, *z. geestigheid, 2.*

kwispelen, caudam movere of iactare.

kwistig, = **verkwistend**, *z. a.; = mild, z. a.*

kwitantie, apocha (*jur.*).

L.

la, arca (*geldkist*).

1. laag (*s u b s t.*). **1. eig.**, tabulatum (*v. planken; verdieping*); strues (*verscheidene ll. over elkander; stapel*); ordo (*rij*); pars; *aan of bij ll., z. laagsgewijze; fig., de onderste ll. des volks, infima plebs; velen uit de onderste ll. der maatschappij, multi infimi ordinis of loci of infimae fortunae. — 2. fig., iemd ll. leggen, insidiari, insidias facere, ponere, struere, collocare, comparare alci, z. verder hinderlaag.*

2. **laag** (a d i.), 1. eig., humilis; depressus of demissus (*dieper liggend*); = *ondiep* (v. water), tennis (aqua), en zoo tenui fluere aqua (v. rivieren, als het water l. is); een plaats, waar het water l. is, ondiepte, vadium; a d v., humiliter; l. gelegen, = **laag**, z. boven. — 2. oneig., v. d. stem en v. tonen, gravis. | v. d. prijs, villis; een l. prijs, pretium vile of parvum; lagere graanprijzen, annona laxior; l. staan, iacere. | v. stand en geboorte, humilis, obscurus, ignobilis; (sterker) infimus, sordidus; van l. afkomst, humili, ignobili, obscuro of tenui loco ortus; menschen uit den laagsten stand, homines infimi ordinis of generis. | v. aard, humilis, illiberalis, sordidus, abiectus, angustus et parvus (animus); a d v., humiliter, illiberaliter, abiecte, sordide; vgl. **laaghartig**.

laaghartig, turpis, improbus; flagitiosus; foedus (afschuwelijk); illiberalis, sordidus (den vrije en edele onwaardig); abiectus (verachtelijk); l. vrekkingheid, sordes (meest pl.); l. aard, daad, z. **laaghartigheid**; a d v., turpiter, abiecte, foede, illiberaliter, sordide; tegenover iemd l. handelen, turpiter in alqm esse malevolum.

laaghartigheid, 1. als eigenschap, turpitudine, improbitas, animus abiectus; sordes (gevl. pl.), b.v. mens oppleta sordibus.

— 2. als daad, dedecus, flagitium, consilium foedum; iemd tot l. verleiden, alqm ad nequitiam abducere; een l. begaan, alqd turpiter facere.

laagheid, 1. eig., humilitas. — 2. oneig., v. stand en geboorte, humilitas of ignobilitas generis, sordes (gevl. pl.); fortunae et vitae. | v. aard, humilitas; illiberalitas; sordes (hominis); vgl. **laaghartigheid**.

laagsgewijze, per tabulata; | tabulatum; iets l. samenvoegen, contexere alqd (opus).

laagte, 1. = lage plaats, locus demissus; in den pl., loca demissa; loca iacentia et plana. — 2. = laagheid, humilitas (arboris); fig., vilitas (annonae); vgl. **laag**; z. verder **laagheid**.

laai of **laaie**, in lichter l. staan, incendio flagrare; inflammatum incensumque esse.

laakbaar, z. berispelijk.

laakziek, minima re ad reprehendum contentus.

laakzucht, reprehendendi studium of libido.

laan, z.allee.

laars, caliga (een halve l., inz. v. soldaten); pero (kaplaars, Verg.).

laaf, serus (ook = te laat); = langzaam, tardus (poena); de l. nakomelingschap, posteritas infinita of omnium saeculorum; later = later levend, plaats hebbend, (aetate) posterior, inferior; qui postea fuit; postmodum factus (commigratio); de latere schrijvers, scriptores aetate posteriores of inferiores (niet seriores); hoe l. is het? quota hora est?; (om) hoe l.? quota hora? het is te l., serum est. | a d v., sero (ook = te laat); tarde (van vertraging); vrij l., serius; twee dagen later of te l., biduo serius; zeer l., sero admodum; sero; tardissime; l. op den dag, multo die; vesperi; zeer - pervesper; het was reeds l. op den dag, multa iam dies erat; tot l. op den dag, ad multum diem; tot l. in den nacht, ad multam noctem; later,

posterius; postea, post; twee dagen later, post biennium of biennio post; later leven, aetate posteriorem esse; hij leefde niet later dan Lyceurgus, non infra Lyceurgum fuit; z. later, laatst.

laatlundkend, inanis arrogantiae of superbiae plenus; insolens; l. zijn, insolenter se afferre, insolenter of inaniter superbire.

laatlundkendheid, fastus; stulta of inanis arrogantia; insolens of inanis superbia.

1. **laatst** (a d i.), 1. v. ruimte, ultimus (het verst verwijderd); extremus (uiterste, oppidum, pars; in het l. deel van het boek, op het l. van het boek, in extremo libro; het stond in het l. deel, erat in extremo; in of op het l. van het jaar, extremo anno); postremus (de achterste; van twee, posterior). — 2. v. tijd, volgorde, ultimus, extremus, postremus (v. twee, posterior); supremus (vooral: supremus vitae dies); proximus (laatsleden); het l. van den zomer, extrema aestas; de l. oorlog, bellum ultimum (de beslissende o.), bellum proximum (de l. gevoerde o.), hoc of hoc proximum bellum (de pas geëindigde o.), minder dikw. bellum novissimum (de zeer onlangs gevoerde o.); iemds l. wil, testamentum alicui; de l. van den trein, qui novissimi agminis sunt (Liv.); de l. hand aan iets leggen, extremam of summam manum imponere alicui rei; iemd de l. eer bewijzen, z. eer; in de l. twintig jaren, his annis viginti; het l., postremo (den slotte); met betr. op het subject, ook postremus of ultimus (b.v. venit); = voor de l. maal, ultimum; postremum; tot het l., tot het l. oogenblik, ad ultimum, ad extremum; op het l., in extremo; ad extremum; allen tot op den l. man, ad unum omnes; laatst = wat alleen nog over blijft, extremus (auxilium, spes, senatus consultum); dat Hannibal de l. was, wien men het bevel over deze vloot moest geven, neque minus quemquam quam Hannibalem ei classi praeficiendum (Liv.).

2. **laatst** (a d v.), = onlangs, nuper, nuperime; proxime; ten l., = eindelijk, z. a.

laatsleden, proximus; superior.

labyrint, z. doolhof.

lach, z. gelach; 2. lachen.

1. **lachen** (v e r b.), ridere, risum edere; scherterend l., cachinnum tollere of edere; cachinnare; vrolijk l., laetum esse risu; exsultare risu; grijnzend l., ringi; onder elkander l., inter se ridere; om iemd l., z. uitlechten; haar zuster lachte om haar, risui sorori fuit (Liv.); om iets l., ridere alqd; tegen iemd l., z. toelachen; daar is niets te l., non sunt haec ridicula; dat is om te l., ista ad risum (se. sunt); hoc ridiculum est, haec ridicula sunt; met lachend gelach, labris risu apertis; ridens; cum risu; in zijn vuistje l., z. vuistje; iemd doen l., z. 2. lachen.

2. **lachen** (s u b s t.), het l., risus; scherterend l., cachinnatio; cachinnus; l. verwekken, risum movere, commovere, concitare (ook v. zaken); iemd aan het l. brengen, risum alicui movere; alci risum elicere, evocare (een lach ontlokken); alci risum excutere (een lach afdwingen); aan het l. trachten te brengen, risum captare; zijn l. niet kunnen houden, risu non temperare; bij iets nauwe-

ijks zijn *l. kunnen houden*, risum vix tenerel in alga re; *barsten van het l.*, risu rumpi, drimpl, dissillire, corruiere, emori.

lachend, *l. eig.*, ridens, (*bij iets*) arridens; een *l. erigenaam*, heres, qui morte alcos gaudet. — **2. fig.**, amoenus (*v. streken*); laetus (*v. h. gewas*, *v. welige velden*).

ladder, scalae (*p. l.*); *l. plaatsen tegen enz.*, scalas admovere ad etc.; *met l. beklimmen* scalis ascendere.

lade, arca (*geldkist*).

laden, *l. iets in of op iets l.*, imponere (onus, alqd alci rei, in alqd, merces in navem); (*haastig*) conicere (alqd in alqd, in plaustrum); *z. ook l. beladen*. | *oneig.*, iemds vijandschap, haat op zich l., ales inimicitias, odium suscipere; in odium, in invidiam ales incurrere (*eeuwige*) schande op zich l., *z. schande*; een zonde op zich l., nefas contrahere; een *misdaad*, schuld, scelus, facinus (in se) admittere, culpam in se admittere; concipere (dedecus); een *bloedschuld*, *z. bloedschuld*; *de verdenking van zich te hebben laten omkoopen*, largitionis suspicionem recipere; *door iets grooten haat*, alga re plurimum invidiae contrahere; *een last op iemds l.*, onus alci infungere; *- op zich l.*, onus suscipere. — **2.** = innemen (*v. h. vaartuig*), tollere; *iets geladen (als lading) hebben*, sustulisse alqd; *portare*, vehere alqd; *alga re onustum esse*.

lading, = last in 't alg., onus; merces (*de waren*); *de l. v. e. schip*, onera atque merces navis; *iets als l. innemen*, *z. laden*, **2.**

laaf, **1.** = vreesachtig, ignavus, timidus; *een even sluwe als l. vlucht*, fuga timoris simul calliditatisque plena; *l. vrees*, metus ac timor; *een l. vrede*, pax obnoxia (*Liv.*); *a d.v.*, ignave, timide. — **2.** = flauw, *z. a.*

laafaard, homo ignavus, timidus of alleen ignavus, timidus.

lafeis, = verkwikkende drank, potus vires recreans; *in 't alg.*, potus iucundissimus; *iemds een l. reiken*, potione firmare alqm; *z. verder verkwikking*.

lafhartig, -heid, *z. laf*, -heid.

lafheid, **1.** = vreesachtigheid, ignavia, timiditas. — **2.** = flauwheid, *z. a.*

lak, om te zegelen, door cera (was).

lakei, servus; pedisequus.

1. laken (*s u b s t.*), een stuk l., pannus, pannus laneus; = beddelaken, linteum.

2. laken (*v e r b.*) enz., *z. berispen* enz.

1. lam (*s u b s t.*), agnus; agna (*een vrouwelijk l.*).

2. lam (*a d i.*), debilis (manibus pedibusque), mancus (*gebrakd*, *gebrekkig*); *l. (verlamd) aan alle ledematen*, omnibus membris captus ac debilis; *aan de handen en voeten*, mancus ac debilis; *aan de voeten*, claudus (*hinkend*, *kreupel*).

lamheid, debilitas (linguae, membrorum).

lamp, lucerna; *olie in de l. doen*, lumini oleum instillare.

land, **1.** tegenover het water, terra (vasteland = terra continens); *te l. en ter zee*, terra marique; *over l.*, te voet, terrestri of pedestri itinere; pedibus; terrā; *aan l. gaan*, zeten, **z. landen**, **ontschepen**; *van l. steken*, *z. afvaren*; *een schip aan l. trekken*, subducere navem; *zich op het l. bevindende*,

terrestris. — **2.** = akkerland, ager; agri; solum (*de bodem als vlakke en met het oog op fysieke hoedanigheid*); fundus (*stuk grond*); arvum (*bewerkt*, *geploegd l.*); *het l. betreffende*, agrarius; *op het l. gevonden wordende*, grociende, agrestis. — **3.** tegenover de stad, rus; *op het l.*, ruri (esse); *van het l.*, rure (venire); *naar het l.*, rus; *op het l. leven*, wonen, ruri vivere, rusticari; *verblijft op het l.*, landleven, rusticatio; *op het platte l.*, in agris esse, habitare; *op het l. gaan wonen*, rus ire (*Com.*), ire rusticatum, abire rus habitatum; *zich op het l. terugtrekken*, concedere rus; *een uitstapje op het l. maken*, rus excurrere. — **4.** = landschap, gebied, terra; fines; regio; provincia; ager, pagus, civitas; patria, domus (*vaderland*); *in het l. der Etrusken*, in Etruscorum finibus of agro, ook alleen in Etrusciis; *in het l. blijven*, in patria manere; *uit het l. verbannen*, *z. verbannen*, **1**; *het l. verlaten*, e of de finibus exire; (*inz. als balling*) solum vertere of mutare; *buiten het l. vertoeven*, wonen, peregrinari; peregre habitare; *in het l. (vaderland)*, domi; *hier te l.*, in his regionibus; *apud nos*; *uit welk l. (geboortig?)*, cuius? *uit ons*, uv l., nostras, vestras; *uit alle l.*, undique terrarum; *naar 's lands wijs*, usitatus; usu of more receptus; patris; *'s lands wijs*, 's lands eer, sui cuique regioni mores sunt; suis cuique terrae mos est.

landaard, indoles propria gentis alcs; *z. ook nationaliteit*.

landbewoner, homo rusticanus; paganus (*dorpsbewoner*).

landbezit, possessio fundi; possessiones, agri; *eigen l. hebben*, proprium agrum habere.

landbeziitter, possessor agrorum; *vgl. landheer*.

landbouw, agri cultura; agri cultio of agrorum cultus; res rustica; aratio; *zich met den l. bezighouden*, agrum colere, agri culturae studere, agris colendis operam dare; arare (*ook = van den l. leven*).

landbouwer, agricola, agri cultor, rusticus, arator (*b.v. ex oratore arator factus*), colonus; *de l. van Sicilië*, qui in Sicilia arant.

landbouwgereedschap, *z. akkergeredeedschap*.

landbouwkunde, rei rusticae disciplina. **landbouwwerktuigen**, *z. akkergeredeedschap*.

landdag, concilium, conventus.

landdier, animal terrestre; bestia terrestris.

landeigenaar, -eigendom, *z. landbeziitter*, -bezit.

landelijk, rusticus, rusticanus; *met het begrip van ruwheid verbonden*, agrestis; *a d.v.*, rustice.

landen, **1.** v. schepelingen, navem (of naves) appellere (ad alqm locum); appellii (qui essent appulsi navigiis; alios ad Siciliam appulso esse, *Cic.*); navem (of naves) applicare (ad terram), *in het verband applicare alleen (éénmaal bij Liv.)*; = *aan land gaan*, navi, ex navi egredi, in terram (in litus) egredi, ook egredi alleen; *exire de navi* (*Cic.*), ex navi (*Nep.*); *exire in terram*; *v. troepen*, escensionem facere ab

navibus in terram; escensionem facere (*m. en z. in agros, in agrum*); *met de vloot l.*, classem appellere (ad Delum, in insulam); classem applicare; *niet kunnen l.*, portu of terrā prohiberi; *de troepen doen l.*, copias e navibus educere; *ieind verhinderen te l.*, *z. landing*; *hij beweert, dat men in Africa niet kan l.*, negat aditum esse in Africam. — **2. v. schepen**, appellē (ad villam, ook classis ad etc.); accedere (naves inter Ligures Genuamque, ook ab Hierone classis Ostia magno comœatu, *Liv.*).

landengte, isthmus; fauces, angustiae. **landerijen**, agri; fundi; *de door Sulla toegewezen l.*, Sullanæ assignationes; *rijk aan l.*, in het bezit van vele l., copiosus agris; dominus of possessor multorum agrorum.

landgenoot, popularis; qui eiusdem est populi of gentis, nationis, civitatis; homo eiusdem civitatis, qui in eadem civitate (mecum, nobiscum, vobiscum) natus est; civis (medeburger); *onze ll.*, nostrates; nostri homines; nostri incolae (*Cic.*); ook *alleen* nostri; *vgl. land op het einde*.

landgenootte, door het f e m. der wilddrukkingen onder landgenoot.

landgewoonte, mos gentis of populi; mos patrius; institutum et mos civium.

landgoed, praedium rusticum of praedium alleen; ager (het veld, ook met de gebouwen); villa (landhuis); rus (tegenover de stad); een l. in de nabijheid der stad, praedium of rus suburbanum; ager suburbanus; *gevel. suburbanum alleen*.

landgoedje, praediolum; agellus; parvulum rus; ook hortuli.

landhandel, negotiatio terrestris.

landheer, dominus praedii, in het verband dominus alleen; = grond- of landbezitter in 't alg., possessor agrorum.

landhoeve, *z. boerderij, landgoed*.

landhuis, villa.

landhuishoudkunde, rei rusticae disciplina.

landhuisje, villula.

landing, appulsus litoris; accessus (commodior; alium a. navibus petere); = het aan land gaan, escensio, egressus; *de l. in Africa*, aditus in Africam; *een l. doen*, *z. landen*; *ieind de l. beletten*, arcere alqm apulsu litoris; alqm navi egredi prohibere; alqm ora (maritima) excludere.

landingsplaats, locus, in quem primo ingredimur; *als toegang*, accessus; *een goede l.*, locus ad egrediendum idoneus.

landje, terra parva.

landkaart, tabula geographica; in het verband tabula alleen; l. der aarde, orbis terrarum in tabula depictus; descriptio orbis terrarum.

landkunde, regionum terrestrium et maritimarum scientia.

landleger, exercitus terrestris of pedester; copiae terrestres of pedestres.

landleven, vita rustica; *enkel als verblijf, als uitstapje beschouwd*, vita rusticana, rusticatio; *de genoogens van het l.*, voluptates agricolarum.

landlieden, *z. landman*.

landlooper, homo vagus; erro; planus (rondzwerfende goochelaar, kunstemaker); *p. l.*, ook convenae (een troep ll.); homines perditī.

landlucht, aër ruris (tegenover de stads-lucht); aura terrae (tegenover de zeelucht).

landmacht, *z. landleger*; een groote zee- en landmacht, *z. zeemacht*.

landman, homo rusticus; homo rusticanus (als op het land verblijf houdende, als landbewoner); agricola, colonus (landbouwer, boer); agrestis (als onbeschaafd mensch).

landmeetkundig, *z. geometrisch*.

landmeetkunst, *z. geometrie*.

landmeter, geometres; decempedator.

landmilitee, *z. landleger, landstorm*.

landouw, *z. dreef, landerijen*.

landpaal, *z. grenspaal*; landpalen = grenzen, *z. grens*.

landplaag, calamitas; als pest, pestilentia.

landreis, iter terrā factum; ook via (te neque navigationi neque viae committas); *een l. doen*, terrā of pedibus iter facere.

landsbestuur, administratio rei publicae of rerum publicarum.

landschap, terra; regio (landstreek); een schoon l., regio naturā of situ amoenissima; = provincie, provincia.

landsdracht, cultus of ornatus populi; dezelfde kleding tot l. verheffen, eodem ornatu etiam populum vestiri iubere.

landsheer, *z. landsvorst*.

landsheerlijk, principalis, of door den g e n e t. principis.

landskind, indigena; civis.

landslieden, *z. landgenoot*.

landsman, *z. landgenoot*; wat voor l. zijt gij? cuius tu es?

landsrecht, ius publicum; ius civile; leges cae, quibus alqa civitas utitur.

landspraak, -taal, sermo indigena of patrius; lingua eius gentis; in het verband ook lingua alleen, b.v. mea (nostra), tua (vestra), ipsorum l.

landstad, tegenover zeestad, urbs mediterranea.

landstorm, militia tumultuaria; v. soldaten, tumultuaria manus, tumultuariae cohortes; oproeping van den l., *z. oproeping*.

landstreek, tractus; regio, pars (dis-trict, deel van een land).

landsvorst, princeps, rex, imperator.

landsvorstelijk, *z. landsheerlijk*.

landtong, lingua.

landtroepen, *z. landleger*.

landverraad, patriae of rei publicae proditio; perduellio.

landverrader, proditor patriae.

landvluchtig, profugus; patriā extorris; exsul; vagus et exsul.

landvolk, homines rustici; agrestes; plebs rustica; pagani; het l. in massa oproepen, multitudinem hominum ex agris cogere.

landvoogd, *z. stadhouder*.

landwaarts, l., l. in, in agrum of in agros (b.v. versum esse); in interiora regionis (profulciens).

landweer, *z. landstorm*.

landwerk, *z. veldarbeid*.

landwind, ventus a terra surgens, a mediterraneis regionibus veniens.

landzaat, indigena; civis.

landziek, -ziekte, *z. heimwee*.

landzijde, b.v. van de l., a terra; een van de l. en van de zeezijde onneembare stad, inexpugnabilis terrestri ac maritimo situ urbs; van de l. niet toegankelijk zijn, pedibus nullum aditum habere; naar de l., ad terram versus; in agrum vergens of in agros (veldwaarts, naar het veld).

1. **lang** (a d l.), 1. v. ruimte, longus; = l. van gestalte, longus; = slank, procerus, procerâ staturâ; = l. neerhangend, promissus (capilli, barba); drie voet l., tres pedes longus of (v. e. werkw. afhingend) in longitudinem trium pedum. — 2. v. tijd, longus; diuturnus, diutinus; longinquus (l. durend, aanhoudend); de l. duur, diuturnitas; multus (labor); in multo sermone; ante multos annos); l. syllabe, syllaba longa; een syllabe l. gebruiken, producere syllabam; -l. uitspreken, producte dicere syllabam; de eerste syllabe in i n s a n u s spreken wij l. uit, insanus productâ primâ litterâ dici-mus (dictuur); niet l. gebruikt kunnen worden, produciendi naturam non habere; producti of producte dici non posse; gedurende l. tijd, diu; vóór l. tijd, l. te voren, multo ante; na l. tijd, l. daarna, multo post, longo tempore post; nog niet sedert l. tijd, haud dudum; de tijd valt mij l., dies mihi longus videtur; temporis moram sentio; tarde eunt horae; quomodo otium disponam aut extraham, nescio; de langste dag, dies solstitialis; solstitium.

2. **lang** (a d v.), 1. = langen tijd, diu; longum tempus; te l., al te l., diutius, nimis diu; zoo l., zoo l. als of totdat, z. **zoolang**; zeer l., perdiu; l. vóór, l. na iets, z. 1. **lang**, 2. **langer**, longius; diutius; ultra (verder); langer dan een jaar, anno longius; plus of amplius anno; amplius annum; ween niet langer, desine flere; drie jaar l., (per) tres annos; tribus annis (in drie jaar); het zou te l. duren, longum est c. i. n. f.; hoe l.? quamdiu? hoe l. duurt het, voor, quam mox; hoe langer hoe meer, z. **steeds**; het is l. geleden, sedert of dat, iam diu factum est cum of postquam. — 2. = sedert langen tijd, diu, pridem, dudum; reeds l., iam diu, iam pridem, iam dudum. — 3. bij vergelijkingen = op verre na, longe, multo, b.v. l. niet zoo groot, multo minor; hij is nog l. niet zoo geleerd als gij, multum abest, ut te doctrinâ aequiparet; l. niet zoo aange-naam, haud aequè gratus.

langarmig, longis brachiis.

langbeenig, longis cruribus.

langdradig, -heid, z. **langwijdig**, -heid.

langdurig, longus, longinquus, diuturnus, diutinus; z. 1. **lang**, 2.

langdurigheid, longinquitas, diuturnitas.

langhalzig, collo longo of (v. slankheid) procerò.

langhand, Artaxerxes Langhand, Artaxerxes Macrochir (Nep.); bij lateren Longimanus.

langhandig, longis manibus.

langharig, comatus; longo pilo of prolixo villo (v. dieren).

langheid, z. **lengte**.

langjarig, multorum annorum; diuturnus (v. langen duur); l. diensttijd (der soldaten), plurima stipendia (pl.).

langneus, nasutus; naso.

langoor, auritus (v. d. ezel).

langoorig, auritus.

langs (p r a e p.), secundum (fluvium); praeter (voorbij); per (b.v. per funem delabi); l. de kust zeilen, oram of litus legere; litus of oram praetervehi (voorbijzeilen); daar -, waar l., z. **daarlangs**, **waarlangs**.

langslaper, homo longi of immodici somni; homo somno deditus (die gaarne slaapt).

langst, op zijn l. = hoogstens, summum.

langtong, -ig, z. **babbelaar**.

langwerpig, oblongus.

langwijdig, taedii plenus; molestus; lentus (res); een l. redenaar, odiosus of lentus (phlegmatisch) in dicendo; l. zijn, ook languere; deze schrijver heeft iets l.s. in hoc scriptore nescio quid putidi ac molesti est; niets vind ik langwijdiger dan, nihil mihi longius est quam c. i. n. f.; a d v., moleste, lente (dicere).

langwijdigheid, v. iets, molestia, taedium alces rei; languor (antiquorum scriptorum).

langzaam, tardus (zonder of met afkeurende bijbetekenis; ook in geestelijken zin); spissus (van l. voortgang, opus; omnia adhuc tarda et sp.); segnis (zonder vuur, tegenover promptus; ook v. zaken, obsidio, mors); lentus (bedachtzaam, zoowel prijzend als zacht berispelend, ook pugna en dgl.); piger (traag, v. personen); lenis (zacht en l. vloeiend; ook l. verwend, venenum); longinquus (lang durend); serus (te laat komend); de beweging der sterren is nu sneller dan langzamer, stellarum motus tum incitantur tum retardantur; a d v., tarde, spisse (sp. atque vix pervenire ad alqm, Cic.), segnit-ter, leniter; het werk ging zoo l., dat enz., tanta fuit operis tarditas, ut etc.

langzaamheid, tarditas (v. h. lichaam en v. d. geest); segnitia, segnities (slaperig-heid, phlegma); pigritia (traagheid).

langzamerhand, z. **allengs**.

lans, hasta, lancea.

lansknecht, hastatus.

lansschacht, hastile.

lanspunt, speculum hastae.

lanssteek, ictus hastae.

lantaarn, lanterna.

lantaarndrager, lanternarius.

lap, pannus; lacinia (slip); linnen l., linteum.

lappen, sarcire, resarcire; het l., sartura.

lappendeken, cento.

last, 1. = vracht, onus; sarcina; fig., om hem onder den l. zijner eigen macht te laten ineenstorten, utsuis ipse oneratus viribus ruat. | oneig., onus; molestia; incommodum (ongemak, schade); munus (taak); het is eerder een l. dan een eer voor mij, oneratus magis quam honoratus sum alqa re; v. d. last der winterkwartieren bevestigd worden, hibernis levari; ieml. een l. op den hals schuiven, opleggen, onus alci inungere; een l. op zich nemen, onus suscipere; ieml. l. veroorzaken, tot l. zijn, molestiam alci exhibere, afferre; molestiâ alqm afficere; alci oneri of gravem, molestum esse; negotium alci exhibere of facessere; onerare alqm (alqa re); ieml. iets ten l. leggen, vitio of crimini dare alci alqd; culpam alces rei in alqm conferre (transferre); z. **beschul-**

digen; een ten l. geleigde daad, crimen; = **opdracht**, z. a. — **2.** = zwaarte, pondus, gravitas.

lastdier, iumentum onerarium, gewl. iumentum alleen; iumentum sarcinarium (om bagage te dragen).

lastdragend, onerarius; sarcinarius (bagage dragend).

lastdrager, baiulus; gerulus; umeris onera portans.

laster, crimen falsum, calumnia; criminatio (falsa); maledictio; vgl. **laster-taal**.

lasteraar, auctor criminis falsi; calumniator; homo maleducus; conviciator (maledicus).

lasteraarster, (mulier) maledica.

lasterdicht, z. **smaaddicht**.

lasteren, falsum crimen inferre alci; l. of kwaadspreken, male dicere (alci), maledicta dicere, maledicta copicere, conferre (in alqm); contumeliā afficere; God l., impias voces iacere of mittere in deum; het l., maledictio, of door verba; z. verder **belasteren**.

lasterend, maledicus.

lastering, maledictio (het lasteren); z. verder **laster**, **lastertaal**.

lasterlijk, criminosis; falsas criminationes continens; vult afgunst, malignus (sermones); l. berichten, criminantium nuntii; a d v., criminose, maligne.

lastertaal, maledicta (p l.); z. **laster**.

lastertong, lingua maledica; = **lasteraar**, **lasteraarster**, z. a.

lasterzucht, criminandi, calumniandi cupiditas of studium.

lastgeving, z. **opdracht**.

lastig, z. **bezwaarlijk**, **moeilijk**; **iemd l. vollen** = **iemd last veroorzaken**, tot last zijn, z. **last**; ook molestum alci intervenire (v. e. lastigen bezoeker); met lange brieven -, longis epistolis obtundere alqm; met vragen -, rogitando alqm obtundere; met verzoeken -, precibus fatigare; met klachten -, querelis angere.

lastigheid, molestia; z. verder **bezwaarlijk**, **moelijkheid**.

lat, regula; pertica; asser.

laten, I. = maken of bewerken, teveegbrengen, dat iets geschiedt, A. in 't alg., facere m. en z. ut; efficiere ut; **iemd iets l. weten**, z. **weten**, 2; de glans hunner wapenen liet vermoeden, dat dit Carthagers waren, hos Carthaginenses esse, ex armorum fulgore agnoscebant. — B. v. e. bevel, opdracht, iubere m. a c c. c. i n f.; imperare m. ut, ne etc., ook m. a c c. c. i n f. v. h. p a s s., b. v. hunc in vincula duci imperat; curare m. gerundiv.; alci negotium dare, ut etc.; = willen, bepalen, dat enz., velle m. a c c. c. i n f., b. v. fortuna nasci eum in urbe terrarum principi vult; maiores nostri de servis quaeri voluerunt; ook wordt **l a t e n** met den daarbij staanden infinitivus niet zelden door één verbum of door bijzondere wendingen in het Latijn uitgedrukt, b. v. tem l. gaan of loopen, alqm dimittere, emittere; iets l. invloeden, z. **invloeden**; iets of zich l. zien, hooren, z. **zien**, II, tegen het einde, **hooren**, 3; **iemd in het midden l. gaan**, z. **midden**; **iemd l. zitten**, z. **steek**, 2; **iemd l. wachten**, z. **wachten**. Dikwijls wordt

l a t e n in het Latijn in 't geheel niet uitgedrukt, als van zelf duidelijk is, dat **iemd iets niet in eigen persoon doet**, b. v. de koning liet hem in de gevangenis werpen, rex eum in vincula coniecit; **iemd l. onthoofden**, dooden, alqm securi percute, alqm interficere; **Verres liet zich een ring maken**, Verres sibi fecit anulum; **iemd op zijn kosten l. begraven**, alqm suo sumptu efferre; verder kan **l a t e n** soms weglieven, doordat men in het Latijn een andere uitdrukking kiest, b. v. zich de schoenen l. geven, calceos poscere; iets (dat verborgen was) l. zien, aperire alqd; l. samenkomen, z. **samenkomen**; **laat u het schrijven voorlezen**, audite litteras; **laat u eindelijk eens hooren**, te aliquando audiamus (Cic.); **laat ons enz.**, door den eersten persoon van den continctivus, b. v. eamus. — C. in rede of geschrift l. optreden, invoeren, facere of inducere; **Xenophon l. Socrates zeggen**, Xenophon facit of inducit Socratem dicentem; ook est Socrates apud Xenophontem, in Xenophontis commentariis dicens; = beweren, veronderstellen, facere, b. v. Plato l. de wereld door God geschapen worden, Plato mundum a deo aedificari facit; ook velle m. a c c. c. i n f.; v. d. kunstenaar, fingere. — D. = het geval stellen, facere, fingere m. a c c. c. i n f., b. v. **laat de ziel eens niet voortbestaan**, fac ofinge animi non remanere post mortem. — E. elliptisch, = **aderlaten**, z. a. | = **laten varen**, met iets ophouden, missum facere; **mittere**, ommittere; **laat dat toch!** missa istaec fac! mitte, ommitte haec! zijn leven l., z. **opofferen**. | **iemd of iets ergens l.** (= achterlaten), relinquere alqm, alqd (domi); (= houden) continere (copias in castris); geen steen op den anderen l., z. **steen**. | = in zekeren toestand achterlaten, l. liggen, relinquere (alqm insepultum, pacatum; naves inanes; rem integram; alqd inchoatum, neglectum, in medio). | **iemd iets l.** (v. d. verkooper, verpachter, vendumeester), addicere alqd alci (voor een spotprijs, nummo). | = **niet ontnemen**, non adimere alci alqd, non privare alqm alqa re; **het geluk l. zelfs den wijze zijn zelfbeheersching niet**, secundae res sapientium animos fatigant. — II. A. = **toelaten**, niet beletten, sinere of pati m. a c c. c. i n f.; permittere of concedere (alci m. ut); **laat mij bij u komen**, me patiaris ad te venire (verschillend van me ad te accesse, voca = **laat mij komen**, -ontbieden). — B. zich laten, gewl. door het p a s s., b. v. zich l. verbidden, exorari; zich l. bewegen, commoveri; zich l. meeslepen, rapi; het l. zich gemakkelijk begrijpen, facile intellegitur of intellegi potest; **dit l. zich licht weerleggen**, hoc facile refutatur of (nadrukkelijker) facilem habet refutationem. | elliptisch, **iemd uit iets l.**, z. **uitleten**; **iemd door of in iets l.**, admittere alqm per, in etc.; **iemd niet in iets l.**, alqm introitu prohibere; **het bij iets l.** = **laten blijven**, **blijven**; **iemd ergens l.** = **laten blijven**, manere pati, b. v. deos hos in sedibus suis; **iemd bij iemd l.**, sinere alqm esse cum alqo; **met vrede l.**, b. v. **laat mij toch met vrede!** sine me! of alleen sine! ommitte me!

later, posterior; de l. consul, qui postea consul factus est, of alleen postea consul; a d v., postea, post; posterius; vgl. **laat**.

laurier, 1. = *laurierboom*, laurus; v. d. l., laureus. — 2. = *laurierkrans*, -tak, laurea; corona laurea; met een l. versierd, gelauwerd, laureatus; oneig., lauweren, gloria, b.v. *zich rijke l. verweven*, magnam gloriam sibi parere; laus; decus; *zich in den oorlog nieuwe l. verweven*, gloriam bello augere; met l. bedekt uit den oorlog terugkeeren, victoriam clarum referre; iemd zijn l. niet benijden, alcs tropaeis non invidere; op zijn l. rusten, partâ gloriâ velut reposito frui honore.

lauw, 1. eig., tepidus, tepens; de l. warmte, tepor; l. worden, tepescere; l. zijn, tepere; l. maken, tepefacere; a d v., tepide. — 2. oneig., segnis; languidus; met betr. tot den godsdienst, neglegens dei; Messala is l. (*bij het dingen naar iets*), Messala languet; a d v., segniter: l. behandeld of behartigd worden, frigere.

lauwer, z. laurier.

lauwheid, 1. eig., tepor. — 2. oneig., frigus; segnitia; neglegentia (met betr. tot den godsdienst, dei).

lava, als vloeibare massa, saxa liquifacta (pl.); massa ardens; als droge massa, massa sulphurea.

lavement, clyster; een l. nemen, klyrgen, clystere purgari.

laven, z. verkwikken.

lawaaï, tumultus; strepitus.

lawine, glomeratae nives ac de monte devolutae.

lazaret, valetudinarium.

lectuur, = het lezen, lectio librorum of alleen lectio; als oefening, legendi usus; = hetgeen gelezen wordt, libri quos lego; libri lecti of legendi; litterae; een weinig l., lectiuncula of (p l.) lectiunculae; bepaalde, met zorg gekozen l., lectio certa; lichte l., lectio, quae non est intellectui difficilis; een lichte en aangename l. ter hand nemen, remissius et dulcius alqd legere; zich gaarne met l. onledig houden, litteris of librorum lectione delectari.

ledematen, membra; artus; vgl. 1. lid, 1.

leder, corium; l. bereiden, z. looien.

lederbereider, coriarius.

lederen, e corio factus; corio consertus (b.v. harnas, tegmen corporis).

ledig, 1. eig., vacuus; van hetgeen vol moest zijn, dus ongeveer = waardeloos, zonder nut, inanis; = bloot, ontbloot, nudus; = woest, verwoest, vastus, desertus; vastus ac desertus (urbs); = uitgedronken, epotus; een l. blaad, tabella of charta inanis (waarop niets staat), vacua (dat nog volgeschreeven kan of moet worden); een l. straat, via occursu hominum vacua; z. met l. handen vertrekken, nihil auferre; z. verder hand, B; l. zijn of staan, inanem, vacuum esse; een l. staand huis, domus vacua; aedes liberae; de rhetorscholen staan of zijn l., in rhetorum scholis solitudo est; l. maken (ledigen), vacuum facere, vacuefacere (domum); exonerare (navem); l. drinken, exhaurire (poculum); l. plunderen, exinanire (domos), exhaurire of expliare (aerarium), nudum atque inanem reddere (domum ales), vastare (agros); l. laten, inanem, vacuum relinquere; het ledig(e), vacuum, inane. — 2. oneig., l. tijd, otium; tempus

otii of otiosum; tempus (labore of negotiis) vacuum; tempora subsiciva (snipperuren); zijn l. tijd doorbrengen, otii tempus consumere (cum alqo; in litterarum studiis); ik heb geen gelegenheid mijn beetje l. tijd aangenaam te besteden, ubi delectem otiolus meum, non habeo; wie l. tijd heeft, otiosus; vacuus (negotius); l. tijd hebben, otiosum of in otio esse; otium habere; vacare, vacuum esse; (sterker) otio diffilure; (voor iets) vacare alci rei; l. tijd verschaffen, toestaan, otium tribuere; zijn l. tijd voor iets besteden, otium conferre ad alqd, collocare of consumere, conterere in alqa re; l. loopen, nihil agere; cessare; l. zitten, desidem domi sedere; desidem vitam agere.

ledigen, = ledig maken, z. ledig, 1.

lediggang, otium, otium iners ac desidiosum; desidia; inertia (lusteloosheid, wat het werk betreft); cessatio (het niets doen).

ledigganger, homo desidiosus, deses; homo iners.

lediggangster, (mulier) deses.

ledigheid, 1. eig., inanitas. — 2. oneig., = lediggang, z. a.; l. is des dwivels oorkussen, nihil agendo homines male agere discunt.

ledigloopen enz., z. leegloopen enz.

1. leed (s u b s t.), 1. = belediging, kwaad, iniuria; iemd l. doen, iniuriam inferre, facere alci; nocere alci; alqm violare; alci vim afferre (de hand aan iemd slaan). — 2. = droefheid, dolor, maeror; luctus (rouw); iemd l. doen, z. bedroeven; ik wil hem geen l. doen, eum offensum nollem; veel l. doen, magnum luctum afferre; iets doet mij l., z. 2. leed; iemd zijn l. klagen, queri cum alqo of apud alqm; lief en l. met iemd deelen, z. deelen.

2. leed (a d i.), iets is mij l., ik zie iets met l. oogen aan, molestum mihi est alqd; poenitet of piget me alcs rei; doleo alqd; aegre of moleste fero alqd; iemds lot enz. is mij l., miseret me alcs.

leeddragend, lugens; qui est in luctu; van uitwendigen rouw, atratus.

leedvermaak, malevolentia; invidiorum gaudium; met l., malevolus (superl., malevolentissimus); malis alterius gaudens, alienis malis laetans.

leedwezen, maeror, dolor, luctus; querele (klacht); diep l., senium; tot mijn groot l., cum magno meo dolore; quod valde doleo; vehementer doleo of mihi dolet m. quod of m. a c c. c. i n f.; l. over iets gevoelen, z. 2. leed.

leedregel, 1. z. dieet. — 2. wat het gedrag betreft, praeceptum vitae of vivendi of (met het oog op zijn handelingen) agendi; vitae lex of ratio; bepaalde l. aannemen en volgen, vitae rationes suscipere.

leef tijd, aetas; vroegste l., aetas prima, iuvis; rijpe l., aetas matura; bezadigde l., aetas composita et moderata; hoge l., aetas grandis, exacta, affecta; senectus; de manneltijke l., z. manneltijk, 1; op dien l. zijn, ea aetate of id aetatis esse; de voor den (krijgs)dienst vereischte l., aetas militaris; - voor het consulaat, a. consularis; - voor een overheidsambt, aetas legitima ad petendum magistratum; iemd heeft den voor den rang van senator vereischten l. nog lang niet bereikt, aetas alcs a senatorio gradu longe abest; op hooger, gevorderden l.,

(longius) aetate provecus; senior; paulum progressus aetate; *op gevorderden l. zijn*, aetate provecum esse; *door ziekte en hoogen l. uitgeput*, morbo atque aetate confectus; *gebruikt gaande onder zijn hoogen l., onder den last der jaren*, aetate gravis; *toen ik op rijperen l. kwam*, cum in aetatem veni; *een zeer hoogen l. bereiken*, ad summam senectutem pervenire; *op hoogen l. sterven*, exacta aetate of senem mori; *gelijkheid van l., aequalitas*; *van gelijken l. zijn als iemand*, aequalem esse alci.

leeftocht, *z. levensmiddelen.*

leefwijze, *z. levenswijze.*

leeg, **leegen**, *z. ledig*, **ledigen**.

leeghoofd, vanum ingenium.

leeglooper, -loopster, *z. ledigganger*, -ganger.

leegte, inanitas; vacuum, inane.

leek, *1. eig., = niet geestelijke*, laicus (kerk.). — *2. oneig., l. in een kunst, wetenschap*, rudis, imperitus, inscius alcs rei; *idiot*; *de ll., imperiti, insci*; *stulti (tegenover prudentes)*; *vulgus*; *een l. in iets zijn*, alqd non novisse.

leelijk, deformis, (ook in zedelijk opzicht) turpis; *taeter (nagelijk)*, obscenus (fig., vuil, aanstootelijk); *foedus (afschuwelijk)*; *spurcus (vuil, liederlijk)*; *l. weer*, *z. slecht*, **1**; *ad v., deformerer*, turpiter, taetre, obscene; *l. toetakenen*, male mulcare; *l. staande*, indecorus; *l. staan*, dedecere alqm; *z. verder ook slecht*.

leelijkheid, deformitas, turpitude, foeditas; *= onbevalligheid*, venustas of elegantia nulla.

leem, lutum; argilla (pottenbakkersaarde); *van l., luteus*; *vol l., lutosus*.

leemen, luteus.

leemte, pars ab alqo relicta; vitium; *met ll., vol ll.*, non integer; *mancus*; *in een l. voorzien*, een l. aanvullen, lacunam explorare.

1. leen, te l. geven, ontvangen, *z. borgen*; *het te l. gegevene*, res of gavt. pecunia credita; *credittum (n.)*; *het te l. gegeven of ontvangen geld*, pecunia mutua; *geld te l. ontvangen*, *geven*, pecuniam mutuam ab alqo accipere; *alci pecuniam mutuam dare*.

2. leen, *z. leengoed*.

leenen, *z. borgen*; *1. leen*; *oneig., iemand het oor l.*, *z. gehoor*, **2**.

leener, creditor; *qui pecuniam mutuam dat*.

leengoed, *praedium beneficiarium of fiduciarium; *feudum.

leenheer, *dominus feudi of beneficiarius; *in het verband dominus alleen*.

leening, *1. a b s t r.*, mutatio; (om een schuld te delgen) versura; *door-een l. betalen*, versura solvere of dissolvere; *mutuatione et versura solvere*; *bij iemand een l. sluiten*, versuram facere ab alqo. — **2. con cr.**, pecunia mutua, credita; *een l. voor een oorlog*, pecunia in bellum collata; *een gedwongen l. sluiten*, pecunias mutuas exigere, mutuam pecuniam praecipere.

leenman, *vasallus, *feudatorius.

leenrecht, *ius feudale.

leep, -heid, *z. slim*, -heid.

leepd, homo astutus, versutus, callidus.

leespoogig, lippus, lippiens; *l. zijn*, lip-

leespoogigheid, lippitudo.

1. leer, = leder, corium.

2. leer, = ladder, *z. a.*

3. leer, **1.** = onderwijs, institutio, disciplina; praecipitum (voorschrift; omtrent iets, alcs rei); *iemd bij iemand in de l. doen*, tradere alci alqm in disciplinam; *bij iemand in de l. zijn*, in alcs disciplina of alcs discipulum, alumnus esse; *door l. en geschrift*, docendo et scribendo; *iemd in de l. nemen*, alqm docere, instituere, erudire. — **2.** = hetgeen geleerd wordt, praecipitum; *waarschuwend l.*, documentum; = grondstelling van een filosoof, decretum; dogma; quod placet (placuit) philosopho; ook ratio; locus, inz. p. l. loci; *l. van Democritus*, ook Democritea (n. pl.); *deze onze (philosophische) l.*, haec nostra (n. pl., Cic.); *in zijn l. inwijden*, praecipitum of doctrinis of decretis imbuere, instruere, erudire; *een goede l.*, praecipitum utile of salutare; *een l. zijn*, documentum esse; *iets is voor iemand een l.*, om niet enz., alqd (alci) documentum est ne etc.; *in de l. der plichten behandelen*, in officiis tractare. — **3.** = geheel van leeringen of voorschriften omtrent iets, doctrina; praeepta (pl.); ratio (theorie); *de l. omtrent iets*, quae traduntur et praecipuntur de re; praecipitum, quo demonstratur alqd; *een l. omtrent iets voordragen*, praecipere de re; = vast grondbeginsel, formula, b. v. volgens zijn l. leven, ex formula sua vivere of decretis suis parere.

leeraar, *z. leermeester*.

leeraarsambt, -schap, doctoris of magistri, professoris munus, partis; *als vak*, dat iemand het zijne noemt, professio (bene dicendi).

leeraren, *z. leeren*.

leerares, *z. leermeesteres*.

leerbereiden, -bereider, *z. looien*, looier.

leerboek, liber quo traditur disciplina of qui scriptus est de disciplina alq; liber, libellus de alq re; rhetorische ll., ll. der rhetoren, der rhetorica, artes oratoriae, rhetorum; libri rhetorici; *iemd l. over den Latijnschen stijl uitgeven*, praeepta artis Latine scribendi edere.

leerdicht, carmen, in quo praeepta traduntur; *carmen didacticum; Varro en Lucretius hebben philosophische ll. geschreven, Varro ac Lucretius praeepta sapientiae versibus tradiderunt.

1. leeren (a d t.), = lederen, *z. a.*

2. leeren (v e r b.), **1.** v. d. leeraar, **A.** docere (alqm alqd; iemand Grieksch l., alqm Graece docere; iemand muziek l., alqm fidibus docere; iemand rijden, het rijden l., alqm equo docere; ook absol. = leeraar zijn); praecipere (alqd, de alq re), praeepta dare (de alq re); tradere (alci alqd); profiteri (alqd, zich openlijk als een aanhanger van iets doen kennen, het leeren); iemand l. spreken, *z. spreken*, **1**; nood l. bidden, *z. bidden*; het l., institutio, eruditio; door instituere, docere; door te l. leeren wij zelf, homines dum docent, discunt; docendo discimus.

B. = uiteenzetten, aantoonen, bewijzen, ostendere, declarare. **II.** v. d. leerling, discere; percipere (in zich opnemen), en zoo ook (fig.) combibere (artes); cognoscere (zich kennis veroveren); vltg l., arripere (alqd);

celeriter accipere quae traduntur; *dit kon door kunst g. worden, haec arte accipi posse; nog iets daarbij l., addiscere; van buiten l., ediscere; grondig l., perdiscere; dingen, die g. kunnen worden, ook quarum rerum est disciplina; Grieksch l., Graece discere; l. rijden, equitare discere; equo doceri; l. spreken, z. spreken; het l., door discere etc.; te huis, in den kring zijner familie eenige gelegenheid hebben om te l., quasdam domesticas disciplinas habere (Cic.).*

leergeld, merces; pretium; *sprekw., l. betalen = door schade wijs worden, z. wijs.*

leergierig, discendi cupidus; studiosus; studio discendi incensus; cupidus scientiae; discendi cupiditate flagrans.

leergierigheid, discendi cupiditas of studium, voluntas; doctrinae cupiditas; *in ruimeren zin, cognitionis et scientiae cupiditas, amor.*

leering, z. 3. leer; les.

leerjaren, z. leertijd.

leerjongen, z. leerling.

leerling, discipulus; alumnus (Platonis; disciplinae); auditor; *als beginneling, tiro.*

leerlooiën, -looiër, z. looien, looier.

leermeester, leeraar, doctor, magister, praceptor; *als voorbeeld, auctor (a. Cratipopo; optimus); = een publiek leeraar, professor; = schoolmeester, ludi magister; l. zijn in iets, alqd docere; v. openbaar onderwijs, profiteri alqd; iemds l. in iets zijn, docere alqm alqd of c. i n f.; zich voor l. in iets uitgeven, profiteri se traditum alqd of alleen profiteri alqd (artem); iemds als l. in iets hebben, alqdo doctore of magistro in alqa re uti; alcs rei praecceptorem alqm habere; alqdo auctore in alqa re versari; aan zijn zoon een l. geven, filium tradere alci erudiendum of in disciplinam; zich aan iemds als l. aanbieden, magistrum se alci profiteri; een trouw, nauwgezet l., fidelis, diligens praceptor.*

leermeesteres, magistra; *de ondervinding is de beste l., usus est magister optimus.*

leermeesterschap, z. leeraarsambt.

leerrede, z. predikatie.

leerrijk, utilis; l. zijn, ook documento esse.

leerschool, z. school; *fig., de l. van den oorlog, disciplina militariae; de groote l. des levens, *tamquam magna schola vitae; een goede l. gehad hebben, bonā disciplinā exercitatum of usum esse.*

leerspreuk, sententia.

leerstelling, decretum; dogma; praecceptum; z. verder 3. leer, 2, 3; = geloofsartikel, z. a.

leerstelsel, z. systeem.

leerstool, cathedra; = leeraarsambt, z. a.

leerstof, (ea) quae docentur of sunt docenda; (ea) quae discuntur of sunt discenda; v. e. enkel onderwerp, res, de qua praecipitur, traditur, in het verband ook res allean.

leerstuk, locus (philosophiae gravissimus); een gewichtig l., locus magnus; = geloofsartikel, z. a.

leertijd, tempus discendi; tempus scholarum (schooltijd).

leertoon, in den l., door doctenti similis;

redenaars, bij wie de l. overwegend is, oratores omnia docentes; ik ben in den l. vervallen, ad praecipendi rationem est delapsa oratio mea; quasi praecipentis cuiusdam et docentis esse videtur oratio mea; bij iets in den l. vervallen, tamquam magistrum persequi alqd.

leervak, disciplina; p l. ook doctrinae.

leerwijze, ratio docendi; genus disciplinae of institutiendi.

leerzaal, z. gehoorzaal.

leerzaam, 1. docilis; z. verder leergierig. — 2. = leerrijk, z. a.

leerzaamheid, docilitas (ingenii); discen-tis ingenium.

leesbaar, 1. quod legi potest; clarus (duidelijk); l. zijn, legi posse; l. schrijven, clare scribere. — 2. van hetgeen zich aangenaam laat lezen, lectu iucundus.

leeslust, legendi studium, cupiditas.

leest, 1. = gestalte, statura; met een slanke l., procerus; slankheid van l., slanke l., proceritas. — 2. v. e. schoenmaker, forma (calcei); *sprekw., z. schoenmaker.*

leeuw, leo; als l. vechten, ferarum ritu pugnare.

leuwen-, in samenst. gewl. door den

g e n e t. leonis, leonum of door het a d i. leoninus.

leuwenmoed, summa animi fortitudo; met l., audacissimus; a d v., audacissime.

leuwerik, alauda.

leuwin, laena.

1. **legaat**, = de aan den veldheer toegevoegde persoon, legatus.

2. **legaat**, = erfmaking, legatum; pecunia, quae legata est (alci); iemds een l. vernaken, z. vernaken, 2.

legateeren, z. vernaken, 2.

legende, z. overlevering, sage.

leger, 1. = ligplaats, v. dieren, cubile; latibulum (schuithaas); lustrum (hol; dicht.); v. menschen, cubile (rustplaats); stratum. — 2. = armee, exercitus; (in slagorde) acies; (op marsch) agmen; copiae (troepen, legermacht).

legerafdeeling, z. legerbende, colonne.

legerbende, manus; copiae (troepen); pars exercitus (legerafdeeling); agmen (leger op marsch); = colonne, z. a.

legeren, zich l., considere (v. soldaten, om te rusten); = een legerplaats opslaan, z.

legerplaats; ergens g. zijn, kampeeren, in alqo loco consedis; castra habere of posuisse in loco alqo; in alqo loco tendere (zijn tenten opgeslagen hebben; sub vallo; extra vallum); het leger laten kampeeren, exercitum sub pellibus (in de winterkwartieren) continere.

legerhoofd, dux exercitus; vgl. bevelhebber.

legerknecht, calo.

legermacht, z. krijgsmacht.

legerorder, edictum; bij l. bevelen, per ordines edicere, ut, ne etc.

legerplaats, castra; een l. in den zomer, in den winter, aestiva, hiberna (n. p l.); een l. opslaan, castra locare, ponere, facere, munire; (afspalen) metari; een l. dicht bij een andere (v. d. vijand) opslaan, castra castris conferre; steeds nieuwe l. opslaan (telkens weer verder trekken), castra castris

convertere; *ergens zijn l. opgeslagen hebben* = *ergens gelegd zijn, z. legeren*; *de l. opbreken, z. opbreken*; *een (geschikte) ruimte voor een l. uitkiezen, locum castris capere*; *locum castris idoneum deligere*.

legerschaar, z. legerbende.

legerstede, z. leger, 1; bed.

legertent, z. tent.

legertrein, -tros, impedimenta (pl.; bagage); calones (treinknechten).

leggen, ponere; *locare, collocare (op een bepaalde plaats en met een bepaalde bedoeling); deponere (neerleggen); condere; iets ter zijde l., z. 1. zijde, 1; in of op iets l., ponere, collocare in alga re; imponere alci rei, in alqd; reponere super alga re; zaad in de aarde l., semen committere terrae; een hinderlaag, soldaten in hinderlaag l., z. hinderlaag; soldaten, een bezetting in een stad l., in oppido praesidium ponere, locare, collocare; urbi praesidium imponere; z. verder bezetting; eieren l., z. ei; iets aan iets l., z. aanleggen; de hand aan iets l., z. hand, II, A; iets aan den dag l., z. dag, 2; den grond of grondslag van iets l., z. grond, 1; gronden; in de asch l., z. asch; voor anker l., z. anker; iemd iets in den weg l., z. belemmeren; iemd woorden in den mond l., z. mond; iemd iets ten laste l., z. last; iets uit de hand l., de manibus ponere, deponere, ook alleen ponere alqd; e manibus dimittere (librum); ref. l., zich l. = gaan liggen, z. liggen, 6.*

legioen, legio.

legioensoldaat, miles legionarius.

legitiem, legitimus (potestas, imperium); *een l. dynastie, legitimo of longo imperio fundata domus; z. wettig.*

legitimiteit, ius; *de l. van den troon, imperium legitimum; op l. (van den troon) geground, legitimo of longo imperio fundatus.*

leiband, fig., iemd aan zijn l. hebben, regere, moderari, gubernare, regere et moderari alqm; moderatorem of (f.) moderatricem esse alcs.

leiddraad, iets dient mij als l., alqd sequor; v. e. boek, liber quem quasi ducem sequor.

leiden, 1. eig., ducere (alqm), ducem esse (alci); iemd ergens heen l., deducere alqm alqd; water over iemds grond leiden, aquam per alcs fundum ducere; - naar de stad l., aquam adducere of perducere in urbem; de zee in het Lucriner meer l., immittere mare in Lucrinum lacum. — 2. oneig., regere (alqm, alqd), praeesse (alci rei), gubernare, administrare (alqd), moderari (alqd), moderatorem esse (alcs rei); principem esse (alcs rei); mij heeft daarbij de overweging g., dat enz., illa me ratio movit, quod etc.; zich door iemd of iets laten l., parère, obtemperare alci; alcs consilio of arbitrio regi; alqm, alcs auctoritatem sequi; alga re moveri; zich in zijn plannen niet door het genot, maar door de plicht laten l., non voluptate sed officio consilia moderari; zich door het geluk laten l., fortunam in consilio habere (Liv.).

leider, dux, rector, moderator, gubernator; auctor (consilii publici); qui praestet alci rei; princeps alcs rei (toonaangever).

leiding, ductus; = bestuur, ook gubernatio, moderatio, administratio; wijze l.,

moderatio et prudentia; de opperste l., summa imperii of rerum; in den oorlog, summa belli; onder iems l., alqd ducere, alqd administrare; - staan, alqd ducere et auctore uti, alcs consilio regi; v. zaken, ab alqd regi, gubernari; iemds l. volgen, zich aan iemds l. onderwerpen, consilii alcs parère, ad alcs auctoritatem se conferre; de l. van den staat op zich nemen, ad gubernacula rei publicae accedere; iemd de l. van een oorlog opdragen, alqm bello praeficere, praepone.

leidsel, z. teugel.

leidsman, z. leider.

leidster, -star, dux; *alqm rem ducem sequi; de wijsheid diene u in alles als l., omnia gubernes ac moderere prudentia tuâ.*

leidster, leidsvrouw, dux (tot een getuikig leven, bene vivendi); *gubernatrix, moderatrix.*

1. lek (s u b s t.), rima.

2. lek (a d t.), v. schepen, rimosus, rimarum plenus; quassus, quassatus; l. worden, rimas agere; l. zijn, laxatis compagibus aquam trahere of accipere; sentinam trahere; z. 1. lekken.

1. lekken, = lek zijn, perfluere.

2. lekken, = likken, z. a.

lekker, v. spijzen, delicatus (cibus, convivium).

lekkerbek, cupes (Plaut.); homo fastidii delicati; een l. zijn, ligurrire.

lekkerbekkigheid, cupedia (s i n g.); ligurritio.

lekkernij, cibus delicatus; in den p. l., cibi delicatiores; cupedia (n. p. l.); bonae res (de lekkere beetjes, tegenover de overige spijzen); bellaria (n. p. l., lekkers, snoepgoed).

lelie, liliū.

lelieblank, -wit, candidus.

lemmer, lemmet, v. e. mes enz., acies.

lende, lumbus.

lenen, z. leunen.

lengte, 1. v. ruimte, longitudo; proceritas (slankheid); ook magnitudo; in de l., in longitudinem. — 2. v. tijd, diuturnitas of longinquitas (temporis).

lenig, 1. eig., = buigzaam, flexibilis, mollis; lentus; = rekbaar, quod extendi potest. — 2. oneig., v. aard, facilis; z. verder zachtmoedig.

lenigen, lenire (morbum, dolorem); levare (morbum, curas); elevare (aegritudinem); mitigare (dolores tempus mitigat); door troost l., consolari (dolorem alcs; desiderium tui).

lenigheid, 1. eig., = buigzaamheid, mollitia of mollities (cervicium); der ledematen, commissurae et artus molles; der stem, mollitudo vocis. — 2. oneig., v. aard, mores faciles; facilitas; z. verder zachtmoedigheid.

leniging, mitigatio, levatio; iemd l. brengen in iets, lenire alci alqd.

lenigingsmiddel, levamen, levamentum; medicina (geneesmiddel, alcs rei).

lente, ver; tempus vernum; in het begin der l., z. begin; de l. des levens, flos primus aetatis.

lente-, in samenst., vernus of door den genet. veris.

lentemaand, Martius (mensis).

lepel, cochlear; ligula (*vlakke, ondiepe l.*).
les, 1. *eig.* = lesuur, schola; = **voor-
 lezing**, voordracht, z. a.; = wat geleerd
 moet worden, discenda, discenda (n. p. l.);
 dictata (n. p. l., opgegeven l.); l. geven, ne-
 men = onderwijs geven, ontvangen, z. **onder-
 wijs**. — 2. *oneig.* = leer, z. a.; verder
 nog l. geven, praecepta dare; iemd heilzame
 l. geven, alqm praeceptis salutaribus ad-
 iuvare; een l. uit iets trekken, alqd sibi do-
 cumento habere; documentum sibi capere
 ex re; l. aannemen, naar iemds l. luisteren,
 monentem audire, monenti obsequi; bene
 monentem sequi, bene monenti oboedire;
 iemd de l. lezen, alqm verbis castigare.

lesschen, den dorst l., z. **dorst**.

lessenaar, pulpitem; *mepsa scriptoria
 (schrijfflessenaar).

lethargie, vaternus (ook fig.); uit zijn l.
 ontvaken (fig.), commoveri; aan l. lijdende,
 vaternosus (ook fig.).

letsel, z. **schade, nadeel**.

letten, 1. = **verhinderen**, z. a. — 2.
 op iets of iemd l., alqd attendere; alqm at-
 tendere (op iemds rede, alqm dicentem);
 z. verder 3. **acht** (geven).

letter, 1. littera; litterae forma (*letter-
 vorm*); nota (*letterteeken*); naar de l., z.
letterlijk; tegen de l. (eener oorkonde),
 contra scriptum; zich aan de l. van iets
 houden, scripturam alcs rei sequi; de (doodde)
 l. der wet, verba ac litterae legis; scriptum
 legis; geen l. (geen woord, geen syllabe)
 schrijven, nullam litteram scribere; -aan
 iemd, nullam litteram mittere; er staat daar-
 van geen l. in hun geschriften, de eo nulla
 littera in libris eorum invenitur; als hij
 een l. Grieksch geleerd had, si unam litteram
 Graecam scisset. — 2. **letteren**, z. a.

letterdief, qui aliorum serinia of sapien-
 tiam compilat; qui scriptorem of scriptoris
 verba transcribit neque nominat; fcom-
 pilator.

letterdieverij, zich aan l. schuldig ma-
 ken, compilare alcs sapientiam of serinia;
 = het gestolene zelf, compilatio (Cic.).

letteren, z. **letterkunde**; de schoone ll.,
 artes elegantes, liberales, ingenuae, bonae,
 optimae; de studie daarvan, z. **humani-
 teitsstudien, studien**; een man van l.,
 = een geleterd man, z. **geleterd**.

letterknecht, syllabarum aucups; zijn
 leven lang een l. zijn, aetatem in syllabis
 conterere.

letterknechterij, syllabarum aucupium.

letterkunde, 1. = de werken der dichter-
 ters en prozaschrijvers, litterae ook monu-
 menta litterarum; monumenta et litterae;
 onze l., in het verband ook alleen nostra;
 geschiedenis der l., historia litterarum. —
 2. = de schoone letteren, z. **letteren**.

letterkundig, qui ad litteras of ad studia
 litterarum pertinet.

letterkundige, = een geleterd man, z.
geleterd; = taalgeleerde, philologus; lit-
 terator.

letterlijk, b.v. een l. vertaling, interpre-
 tatio ad verbum facta; een l. vertaler, fidus
 interpres; de l. zin, propria (verborum)
 sententia; a d v., = in l. zin, naar de l., ex
 scripto; ex scriptione, quae in litteris est
 (leges interpretari); iets l. opvatten, verbis
 inhaerere, verba premere, (*letterlijker*) ver-

ba pressius sequi; doch ik wil dit niet te l.
 (in den strengsten zin) opvatten, neque id
 ad vivum rescio; l. (naar de letter), maar
 niet naar den geest der woorden, ad verba,
 non ad id, quod ex verbis colligi (intellegi)
 potest (Cic.); = woordelijk, ad verbum
 (ediscere alqd); had litterarum; z. **woordelijk**.

letteroefening, studia (pl.) litterarum.
letterschrijft, litteratura; litterae; lit-
 terarum usus.

letterteeken, -vorm, z. **letter**.

letterzifter, -zifterij, z. **letterknecht**,
knechterij.

leugen, mendacium; een l. zeggen, z.
liegen; tegen iemd een l. verzinnen, emen-
 tiri in alqm; een allerbrutaalste l., mendaci-
 um confidentissimum; door l. en bedrog,
 dolis et fallaciis; van l. en bedrog aan elkaar
 hangend, totus ex fraude et mendaciis fac-
 tus.

leugenaar, -ster, homo mendax; mu-
 lier mendax.

leugenachtig, v. personen, mendax;
 vanilloquus (*bluffend*); fallax, vanus (ook
 v. zaken); v. zaken, falsus; fictus, commen-
 ticius (*verdicht*); mentitus, ementitus (*ge-
 logen*); a d v., fallaciter, falso.

leugenachtigheid, mendacii libido; va-
 nitas; vaniloquentia (*bluffertij*).

leugenprofeet, vates vanus et fallax;
 vgl. **profeet**.

leugentaal, z. **leugen**.

leugentie, mendaciunculum (Cic.).

leuk, lepidus (*aardig*); zich l. houden,
 simulare se nihil scire.

leunen, tegen of op iets of iemd l., se ap-
 plicare ad alqd; anniti ad alqd; inniti alqd,
 alqa re, in cubitum; niti alqd, alqa re; rug-
 waarts, reclinare se alqd (huc); iets tegen
 iets doen l., applicare alqd alci rei, ad alqd.

leuning, pluteus (v. e. rustbed en dgl.).

leuningstoel, cathedra.

leus, = wachtwoord, tessera; in het ver-
 band ook signum; fig., voor de l. = voor
 den schijn, z. **schijn**, 2.

leuteren enz., z. **babbelen enz.**

leuze, z. **leus**.

1. **leven** (v e r b.), 1. = in leven zijn, vi-
 vere; spirare, spiritum ducere (*ademen*);
 z. ook 2. **leven**; vigere (in de volle kracht des
 levens zijn); esse (*bestaan, zijn*); inveniri,
 reperiri (*gevonden worden*); ergens l., vivere
 versari, esse; = wonen, habitare, (een tijd
 lang) commorari in alqo loco; blijven l., z.
 2. **leven**, 1. A; zoolang er menschen g. heb-
 ben, post homines natos; zoo waar ik l. !
 ita vivam ! zoolang ik l. (in leven ben), dum
 vivam, dum spirare potero; dum suppetet
 vita; quoad vita suppetitabit; me vivo;
 indien ik l. of blijf l., si vita suppetet; nog
 l., adhuc vivere of in vivis esse; tegenover
 gestorvenen, superesse, superstitem esse;
 niet meer l., esse desisse; mortuum esse;
 weer, opnieuw beginnen te l., reviviscere;
 iemd laten l., vitae alcs parcere; alqm con-
 servare; alci iusuram dare; - ter wille
 van iemd, op iemds verzoek, concedere, dare
 alqm alci; iemd geen uur langer laten l.,
 unius horae usuram ad vivendum alci non
 dare; wij l. niet alleen voor onszelf, non
 nobis solum nati sumus. — 2. op de eene
 of andere wijze l., vivere (bene, beate, laute,
 parces), vitam agere of degere; in vreugde,

vroolijk l., vitā gaudere; *armoedig, kommerlijk l.*, z. **armoedig**; *l. in de hoop, sperare, spem habere*; esse ea spe; *in vijandschap, vriendschap, vrede l.*, z. **vijandschap** enz.; *voor iets l.*, alci rei deditum esse, operam dare, studere; *versari in re*; *inservire alci rei* (suis commodis); *geheel* -, vivere, totum esse in re; *aetatem ducere* (in literis); *voor zichzelf l.* (zich met zichzelf bezighouden), secum vivere; *oflari* (erij van beroepsbezigheden); *van iets l.*, vivere (carne, piscibus, rapto); *vitam tolerare, sustentare, victum quaerere* alqa re; *v. e. handwerk of ambacht*, quaestum facere ex re, facitäre artem; *naar eigen wetten l.*, suis legibus uti; *daarvan kan ik niet l.*, hoc non sufficit ad vitam tuendam, ad sumptus meos tolerandos, ad victum meum; *daarvan l. hij met de zijnen*, inde se et suos alit; *hebben om van te l.*, copiam of rem provisam habere; *ik heb niet om van te l.*, non habeo, quo vitam tolerem; *bij den dag l.*, onmiddellijk daarheen l., in diem vivere. — 3. *bij een algemeene chronologische opgave van iemds leeftijd*, esse (niet vivere); *in denzelfden tijd als, ten tijde van iem d.*, eiusdem temporis esse; *in aetatem alcs incidere*; *alcs of alci aequallem esse*; *bijna gelijktijdig met iem d.*, alcs aetati supparem of proximum esse; *na iem d.*, aetati alcs succedere; *onder iemds regeering l.*, alqo regnante esse. — 4. *praegn.*, = *het leven genieten, vivere*; *hij leve!* vivat! *als wensch bij drinkgelagen enz.*, bene illi of illum! feliciter! feliciter tibi! | *hij weet te l.* (= *hij weet, hoe hij zich gedragen moet, v. e. beleefd mensch*), humanitatis non expers, vitae communis non imperitus est; *in communi vita et vulgari hominum consuetudine nec habes est nec rudis*.

2. **leven** (s u b s t.). I. A. in 't alg., vita; anima, spiritus (levensadem); lux (voor zoover het aanschouwen daarvan een der hoofdkenmerken van het l. is); *het fysieke l.*, vita, quae corpore et spiritu continetur; *het l. na den dood, vita altera*; = *levens tijd*, vitae tempus of spatium, vgl. **levensduur**; *de korthed des l.*, vitae brevitās; *exiguum vitae curriculum*; *de rest des l.*, reliqua vita; *quod vitae restat of reliquum est*; *gedurende het geheele l.*, zijn l. lang, per onnem of totam vitam; *omni of totā vitā*; *voor het l.*, z. **levenslang**; *bij zijn l.*, vivus; *bij mijn l.*, in vita (mea); *me vivo*; *dum vivo of vivam*; *quoad vivo of vita suppeditat*; *vivus*; *in l. zijn, vivere*; *in vita esse*; *vitā of hac luce frui* (het l. genieten); *nog in l. zijn, superesse*; *hodie vivere*; (als overlevende) *superstitem esse*; *niet meer in l. zijn, esse desisse*; *zoolang iem nog in l. is, salvo of incolui alqo* (se salvo, salvus suis); *om het l. komen, het l. verliezen, er bij inschieten*, vitam of animam amittere; *interire, perire*; *cadere, occidere* (in den strijd); *het l. kosten*, morte constare, vgl. **kosten**, 2; *in l. blijven*, spiritum ducere, vita alci suppeditat; *in vita manere, remanere*; *ook alleen vivere*; *servari* (gered worden); *conservari, ook met salvum (begenadigd worden)*; *het l. er af brengen, salvum of incolumen evadere*; *nauwlijks* -, vix vivum effugere; *na dit l.*, post mortem of door het p a r t i c. mortuus; *iem d. in het l. terugroepen, revocare* in vitam, z. **opwekken**, 1; *ingaan tot het*

eeuwige l., in aeterna sede componi; *ingegaan zijn* -, sempternā vitā frui, perpetuā vitā perfrui; *iem d.*, zich het l. benemen, om het l. brengen, z. **dooden**; - *m. d. bijl.*, alqm securi percutere; - *m. d. strop*, alqm suspendere; *iem d. naar het l. staan, z. staan*, C; *een oorlog op l. en dood*, bellum ad inter-necionem gestum; *bellum internecivum, infinitum*; *een strijd op l. en dood*, dimicatio capitis; *vitae certamen*; *op l. en dood strijden*, dimicare de vita, de capite; *degnare cum alqo*; *op l. en dood aanklagen*, capitis accusare; *het gaat om mijn l.*, mijn l. staat op het spel, caput agitur; *in vitae periculum adductus sum*; *zijn l. wagen*, z. 2. **wagen**, 1; *zijn l. op het spel zetten*, z. **spel**, 4; *het l.* (voor iem d.) *laten, prijsgeven*, z. **prijsgeven**, (zich) **opofferen**; *zijn l. laten*, vitam ponere; *bij of in iets, animam profunderē in alqa re*; *zijn l. duur verkoopen*, non inultum cadere; *uit het l. scheiden*, z. **heengaan**; *met het l. boeten*, capite of sanguine of morte luere alqd; *iem d. straffen met verlies van het l.*, capitis supplicio, capitali poena afficere, morte multare alqm; *iem d. het l. te danken hebben*, z. **danken**; *om zijn l. smeeken*, mortem deprecari; *iem d. l. afsmeeken van iem d.*, alcs vitam deprecari ab alqo; *hij bad hem om zijn l.* en dat zijner soldaten, rogavit, ut sibi militibusque parceret; *iem d. het l. laten, schenken*, z. 1. **leven**, 1; *iem d. en vrijheid schenken*, alqm conservare; *iem d. het l. willen schenken*, alci vitae munus offerre; *aan iem d. het l. schenken* (aan een kind), gignere, procreare alqm; *aan iets het l. schenken*, iels in het l. roepen, gignere, procreare alqd; *excitare alqd* (philosophiam); *facere, efficere alqd* (māden, teweegbrengen); *in het l. treden*, z. **intreden**, **treden**, 1; *zonder een teeken van l. te geven*, mortuo similis; *geen teeken van l. geven*, velut moribundum iacere; *fig.*, *gij hadt nog geen teeken van l. gegeven*, te vivum nondum noverat quisquam; *eindpaal des l.*, vitae finis, terminus; *iem d. is dicht bij den eindpaal zijns l.*, vitae finis adest alci. — B. in 't bijz., = *de wijze, waarop men leeft, vita*; *victus* (met betr. tot de huiselijke inrichting); *het l. op het land*, z. **landleven**; *het huiselijke l.*, vita domestica; *een ellendig l. leiden*, miseram sustinere of tolerare of agere vitam; *een aangenaam l. leiden*, iucundam vitam agere of vivere; *iucunde vivere*; *een armoedig, kommerlijk l. leiden*, z. **armoedig**; *vitam tolerare of sustentare alqa re* (zijn l. door of met iets rekken); *het openbare l.*, z. **openbaar**; *het gemeene l.*, z. **gemeen**, 2; *als 't ware een nieuw l. beginnen*, alterius vitae quoddam initium ordiri; *het l. = de aangelegenheden der menschen, res hominum of humanae*; *de gewichtigste zaken des l.*, res maximae; *een rijk l.*, z. 1. **rijk**; *een l.*, dat den naam van l. verdient, vita vere vitalis; *dat was een goed l.*! illud erat vivere! illa erat vita! | *leven = levenswandel, vita*; *mores* (zedēn); *een braaf, slecht l. leiden*, honeste, turpiter vivere; *een liederlijk l. leiden*, libidinibus deditum esse; *een vlekkeloos l. leiden*, optimis moribus vivere; | = *tijd des levens, aetas*; *zijn geheele l. in rust doorbrengen*, onnem aetatem degere in tranquillitate; *mijn* (zijn) *overig l.*, de rest van enz., quod reliquum est vitae; *mijn geheele latere l.*,

quicquid postea viximus; = levensloop, vita. | = het werkelijke l., de werkelijkheid, b.v. uit het l. gegrepen of genomen, naar het l., de vita hominum media sumptus; e vivo of vero petitus; een beeld naar het l. ontwerpen, similitudinem effingere ex vero; iem'd getrouw naar het l. schilderen, veram alces imaginem exprimere, reddere; het practische l., z. **practisch**. | als uitdrukking van teederheid, mijn l. ! mea vita ! mea lux ! — **II.** = levendigheid, opgewektheid, alacritas; vigor; spiritus (b.v. in een redevoering, = levendige schrijffrunt, geest); vol l., z. **levendig**; nieuw l. en nieuwe krachten krijgen, (fig.), reviviscere et recreari; vol krachtig, opgewekt l. zijn, vigere (alqa re); l. in handel en verkeer, commercium frequens; er is hier geen l., omnia hic iacent, languent. | = **gedruisch**, z. a.

levend, 1. eig., = in leven, vivus (niet dood); vivens (met betr. tot de levenswijze); = nog ademend, spirans; animatus, animalis (met leven beziel'd, b.v. exemplum animale, een l. model); = behouden, salvus; geen l. wezen, nullum animal; een l. jong, animal (b.v. parere); bij l. vijf (of alleen l.), vivus (b.v. alqm vivum comburere); het l. begraven worden, hominis vivi sepultura; (weer) l. worden, iem'd (weer) l. maken, z. **opstaan**, 1; **opwekken**, 1. — 2. oneig., = levendig en duidelijk, praesens (imago alces rei); expressus; verissimus (imago); een l. voorbeeld, exemplum praesens of manifestum; exemplum grande of magnum (een afdoend, oortuigend voorbeeld); l. water, aqua viva; v. e. rivier, flumen vivum; v. e. bron, aqua perennis of iugis; het l. woord, viva vox; een l. taal, lingua, qua etiam nunc utuntur homines of quae adhuc viget in usu et sermone hominum; *lingua viva.

levendig, 1. = vurig, frisch, vividus; vegetus; alacer; zelden vivus (v. et ingenius animus, Plin. ep.); acer (orator, sensus); vehemens (heftig); l. vreugde gevoelen, valde, vehementer laetari; een l. neiging tot iets hebben, vehementer amplecti alqd; l. taal, voordracht, oratio concitata; fervidum genus dicendi; actio plena animi; spiritus; een l. redenaar, orator concitatus; orator calens in dicendo, acer, incensus et agens (Cic.); een l. verbeeldingskracht of phantastie, z. **verbeeldingskracht**; l. herinnering, recordatio et memoria; zich iets l. voorstellen, z. **voorstellen**; iets staat mij nog l. voor ogen, zweeft mij nog l. voor den geest, memoria alces rei mihi ante oculos obversatur; de herinnering aan iem'd in de verte l. houden, absente memoria colere; iets in iem'd l. houden, alere alqd in alqo; a d v., acriter, alacriter; concitatore animo; graviter (commoveri); penitus (animo percipere); cum vi. — 2. = druk bezocht (v. plaatsen), celebrer, frequens; l. handel, mercaturae celebritas et frequentia.

levendigheid, 1. = vuur, vigor; alacritas; viriditas (frischheid); = nadruk, vis, gravitas (orationis); = heftigheid, vehementia. — 2. = drukte (v. e. plaats), celebritas; frequentia (ook litterarum, v. e. brieftwisseling).

levenloos, 1. eig., inanimus; vita et sensu, vita carens; sine spiritu (niet meer ademend); mutus; = v. h. leven beroofd, exa-

nimatus, exsanguis, mortuus, exstinctus. — 2. fig., = zonder kracht, exsanguis (ook v. d. rede).

levenloosheid, nulla vis.

levensadem, spiritus vitalis of animalis, in het verband spiritus alleen, b.v. usque ad extremum spiritum.

levensavond, aetas extrema; extremum tempus aetatis; vitae occasus; prope acta decursa aetas; in den l. (avond des levens), exacta aetate.

levensbaan, vitae cursus of curriculum

levensbeginisel, id, per quod vivimus; spiritus of anima vitalis; de warmte is het l., nihil vivit sine calore.

levensbehoefte, res ad vivendum of ad vitam degendam necessaria, ook res ad victum cultumque necessaria; ook alleen victus: fijner l., cultus delicatior.

levensbehoud, salus; vgl. **behoud**, 2.

levensbehoedigheden, z. **levensbehoeften**, **levensmiddelen**.

levensbeschouwing, de vita sententia; ook alleen ratio; iem'd l., quod alqs de vita sentit; vroolijke l., *hilarior of laetior humanarum rerum of vitae humanae conditionis contemplatio; gezonde l., sana vitae instituendae ratio; zulk een l. moet men hebben, cum hac persuasione vivendum est.

levensbeschrijver, z. **biograaf**.

levensbeschrijving, z. **biographie**.

levensbron, id, per quod vivimus; id, quo vitam et spiritum ducimus (Cic.).

levensdagen, aetas, vitae tempus; de laatste l., extremum vitae tempus; al mijn l., dum vivo of vivam; quamdiu vixero; per omnem of totam vitam; in vita.

levensdoel, vitae lex of condicio; het hoogste l., vitae finis; dat is ons l., ea lege of ita, ad hoc nati sumus, ut etc.

levensdraad, vitae filum (slechts met betr. tot de Parcen); vita.

levensduur, vitae tempus, vitae of aetatis spatium; vitae aetas, ook alleen vita.

levenseinde, z. **einde**, I.

levenservaring, usus vitae of rerum; prudentia; een man met l., homo prudens; - zonder l., imperitus rerum; dat is mijn treurigste l., nihil mihi in vita mea acerbius accidit.

levensgeesten, spiritus animalis, in he verband ook alleen spiritus (niet in den p l.), anima, animus (bezinning).

levensgeluk, vitae felicitas; vitae prosperitas (voorspoed).

levensgenot, vitae fructus; iucunditates vitae (de genietingen des levens); het l. verhoogen, vitam iucundiorem reddere; cultus delicatior (verfijnd l.); zonder meer verfijnd l., inculte (vivere); incultius (agere, agitare).

levensgeschiedenis, z. **biographie**.

levensgevaar, vitae of mortis salustis periculum; vitae of salutis discrimen; capitis periculum of discrimen; vitae of capitis dimicatio; ook dimicatio alleen (strijd, waarbij het leven op 't spel staat, inz. in rechten v. e. proces); in den p l., ook pericula mortem imitantia; mortis casus (toevalligheden, die den dood ten gevolge kunnen hebben); vitae dimicationes; iets met l. doen, capitis periculo facere alqd; in het grootste

l. verkeeren, in ultimo vitae discrimine esse; *zich in l. begeven*, adire vitae of capitis periculum; mortis periculo se committere; in discrimen offerre vitam suam; - *voor iem.*, vitae of capitis periculum, vitae dimicationem pro alquo subire, in periculum capitis atque in vitae discrimen se inferre pro alquo; *iemd in l. brengen*, alqm in capitis periculum adducere; alqd alci vitae periculum affert.

levensgevaarlijk, capitalis (erimen, inimicitiae); = *dodelijk*, mortifer (vulnus); *v. ondernemingen*, summi periculi plenus; periculosissimus; *l. zijn*, vitae periculum afferre.

levensgezel, -*gezellin*, vitae socius, socia, in het verband alleen socius, socia.

levensgroot, *iemd l. schilderen*, pingere alqm iconicum.

levensjaar, annus aetatis, in het verband ook *annus alleen*; *de l.*, aetas.

levenskracht, vis vitalis; anima (*levensadem*); *venae (als zelt der l.)*; *vol l.*, vividus, vegetus; *mijn ll. nemen af, verdwijnen*, animus of anima me relinquit; *venae deficiunt me*; *venae cadunt*.

levenskwestie, *z. levensvraag*.

levenslang, quod viventi non admittitur (munus, sacerdotium); = *eeuwig*, sempiternus, aeternus; *met l. gevangenisstraf straffen*, aeternis of sempiternis vinculis alqm punire; *a d v.*, per omnem vitam; dum vivam; dum vixi; dum spirare potero; perpetuo; *archonten, die hun ambl l. behouden*, archontes perpetui.

levenslicht, haec lux; lux vitae of *alleen vita*; *het l. aanschouwen*, in lucem e. i.; nasci.

levensloop, vitae cursus of curriculum, spatium; aetas.

levenslust, vitae of vivendi cupiditas; hilaritas.

levenslustig, vitae cupidus; = *blijgeestig*, hilaris; vitae iucunditatum amans.

levensmiddelen, alimenta (*n. p. l.*); cibus; cibaria (*n. p. l.*); victus; copiae (*voorraad van ll.*), penus (*voorraad van ll. in het huishouden*); frumentum, res frumentaria (*ll. voor een leger*), commectus (*toevoer*); *ter markt gebrachte ll.*, annona; *prijs der ll.*, annonae pretium; *lage prijs, goedkoopte der ll.*, annonae vilitas; *ll. voor een maand, menstruum* (*Liv.*).

levensmoe, -*moede*, *iemd is l.*, vitae satietas alqm cepit; vitae alqm taedet.

levensmoeheid, vitae satietas; vitae fastidium of taedium, odium.

levensomstandigheden, res ad vitam alcs pertinentes; vita (*levensloop*).

levensonderhoud, *z. onderhoud*, **levensbehoeften**.

levenspad, vitae via; vitae tempus.

levensperiode, vitae of aetatis pars; aetas (*leeftijd*); gradus aetatis; vitae tempus; aetatis meae tempus.

levensphilosophie, *philosophia vitae; = **levenswijsheid**, *z. a.*

levensplan, vitae of vivendi consilium; vitae institutum; vitae ratio, ratio atque institutio; *ook alleen vita*; *een l. kiezen*, institutum vitae capere; *een reeds in de jeugd gekozen l.*, vitae rationes ab ineunte aetate susceptae.

levensreis, vitae iter.

levensstaak, vitae munus; vitae studium; *van iets zijn l. maken*, in alga re quasi vitae tabernaculum collocare; *zijn l. vinden*, quid consilii per totam vitam sibi persequendum sit, intelligere; *ik heb mij dit tot l. gesteld, het altijd als mijn l. beschouwd*, in omni vita nihil aliud egi.

levensteeken, = *teeken van leven*, *z.*

2. leven, **1. A** (*tegen het einde*).

levenstijd, vitae tempus of spatium; aetas; *de korthed v. d. l.*, vitae brevitas, exiguum vitae curriculum.

levensvoorwaarde, causa, qua continentur vita.

levensvraag, *b. v. ik beschouw de zaak als een l. voor mij*, in eo fortunae meae positae puto; *de zaak is een l. voor mij*, in eo mihi sunt omnia; *deze havens, die voor u een l. zijn*, hi portus, quibus vitam et spiritum ducitis.

levensvreugde, vitae oblectamentum; = **levenslust**, *z. a.*

levenswandel, vita; = *zeden*, mores; *vgl. 2. leven*, **1. B** (*in het midden*).

levenswarmte, calor vitalis of vitae.

levensweg, vitae via of iter; *vgl.*

levensbaan.

levenswijs, -*wijze*, in 't alg., vita; *inz. met betr. tot de voeding*, victus; *gewone (gewende) l.*, consuetudo victus, ook consuetudo *alleen*; *met het oog op uitwendige inrichting, kleeding enz.*, cultus; *een l. waarbij men overvloed heeft*, vitae cultus cum elegantia et copia; *een ruwe, wilde l.*, vita horrida, fera. | *met betr. tot beroep en kostwinning*, vitae genus. | *met het oog op zeden en bezigheden*, vita; *vitae of vitae degendae ratio*; *vitae of vivendi via*; *vitae ratio et institutio*; *vita instituta*; *vitaie modus*, vitae consuetudo of genus; mores et instituta; *studia et instituta*; *een regelmatige, geregelde l.*, certa vivendi disciplina; *een strenge, eenvoudige l.*, leiden, severe, sobrie vivere; *een l. kiezen*, vitae rationem deligere, deligere viam vivendi, quam ingressuri simus; *zijn l. veranderen*, vitae rationem mutare; *institutorum mutationem facere*; *vitam victumque mutare*; *mores suos mutare*, commutare, *morum mutationem facere* of *commutationem facere*; *declinare of deflectere de (a)*, discedere a vitae consuetudine *en dgl.*; *zich schikken in een veranderde l.*, mutatum vitae genus aequo animo of facile ferre; *bij zijn l. blijven volhouden*, de vitae consuetudine nihil mutare; *institutum suum tenere*; *niet van zijn l. afwijken*, vitae ordinem non deserere; *hij volgde deze l.*, vitae ordinem hunc tenuit; *dat is de dagelijkse of gewone l.*, sic quotidie vivitur.

levenswijsheid, sapientia, prudentia; calliditas (*v. hem, die door de ondervinding wijs, gewist geworden is*); *de Romeinen toonden hun l. meer in het praktische leven dan in geschriften*, Romani bene vivendi disciplinam vitā magis quam litteris persecuti sunt (*Cic.*); *het getuigt van l., dat of wanneer enz.*, sapientis of prudentis est *c. i. n. f.*; *l. bezittende*, sapiens, prudens; *callidus (door de ondervinding wijs, gewist geworden)*.

levenszat, *z. levensmoe*.

levenszathed, *z. levensmoeheid*.

levenwekkend, vitalis.

lever, iecur.

leverancier, praebitor; parochus (voor reizende overheidspersonen).

leverantie, **z. levering**.

leveren, 1. eig., praebere, dare, pendere (pecuniam); copiam facere alces rei (frumentum); subvehere (frumentum exercitui); conferre; comportare; ministrare (te gebruiken geven); mittere (zenden, milites); iets in rijke mate l., suppeditare alqd, copiam alces rei; abundare copiâ alces rei (v. e. streek); geld in de staatskas l., pecunias in aerarium conferre; v. overheden, veldheeren, -referre; iemd gelasten iets te l., imperare alci alqd (frumentum, naves); exigere alqd ab alquo. — 2. fig., bewijzen l., argumenta afferre; sterke bewijzen voor iets l., maxima alces rei documenta edere; voorbeelden daarvan of om dat te bewijzen l. onze staat in menigte, plena est exemplorum nostra res publica. | slag l., facere, committere pugnam, proelium; met goed gevolg, gunstigen uitslag, secundis proeliis uti; het l. van slagen, signorum collationes (Cic.). | in handen l., tradere (alqd); de ongunstige plaatselijke gesteldheid leverde de Romeinen in handen der barbaren, Romanos iniquitas locorum barbaris probabat (Liv.).

levering, in geld, collatio; v. e. overwonnen volk, pecunia imperata; in graan, frumentum imperatum; de l. van iets op zich nemen (voor een bepaalde som gelds), praebendum conducere alqd; de l. van iets gelasten, **z. leveren**, 1.

lexicograaf, *lexicographus; *lexici conditor of scriptor.

lexicon, *lexicon; een klein l., *index vocabulorum; een groot, uitvoerig l., *thesaurus.

lezen, 1. = inzamelen, legere, colligere (spicas); **z. wijnlezing**. — 2. = het geschrevene of gedrukte l., legere; hardop l., voordragen, recitare; = door l. kennis van iets nemen, legere alqd, alces librum, alqm; cognoscere librum, scriptorem; in manus sumere; in de geschiedenis l. wij, est apud rerum scriptores; apud rer. scr. scriptum videmus; dikwijls, bij herhaling l., lectitare; veel g. hebben, in multis litteris volutatum esse; vluchtig, snel l., **z. doorbladeren**; iemd leeren l. docere alqm litteras; leeren l., discere (primas) litteras; in iemds ziel l., animum alces perspicere; in iemds oogen, op iemds gezicht iets l., ex oculis, ex vultu alces alqd cognoscere of perspicere; iets is op iemds gezicht (duidelijk) te l., alqd ex alces vultu cognoscitur, in alces vultu of ex toto ore eminet; in de toekomst l., praesagire futura; het lezend publice, legentes; il, qui legunt; een lieveling van het l. p. zijn (v. e. schrijver), in omnium manibus esse; het l., lectio; hij vond mij bezig met het l. van het boek, me in legendo libro of legentem librum offendit; recitatio (het hardop voorlezen); verzet zijn op l., libris nimis indulgere; (uitermate) quasi helluari libris; verzoetheid op l., legendi aviditas; spreekw., iemd de les l., alqm verbis castigare. — 3. over iets l. = een voorlezing over iets houden, **z. voorlezing**.

lezenswaard, -waardig, dignus qui legatur.

lezer, legens, pl. legentes (in 't alg.); lector (delectatione alqâ allicere lectorem; inz.

voorlezer van beroep); is, qui legit of il, qui legunt (v. e. afzonderlijk geval); hij wenschte voor zijn geschriften noch geheel onwetende noch bijzonder geleerde ll., ea, quae scriberet, neque ab indoctissimis neque a doctissimis legi voluit.

lezing, 1. = het lezen, **z. lezen**; = voorlezing, voordracht, **z. a.** — 2. = leeswijze (v. e. handschrift enz.), lectio; de l. der meeste codices is, *in codicibus plerisque legitur of habetur, invenitur, est, oock *codices plerique habent.

liberaal enz., **z. vrijzinnig** enz.

lichaam, 1. eig., corpus; forma solida, corpus solidum (meetkundig l.); een klein l., corpusculum; een gezond l. hebben, bona corporis valetudine uti; een zwak en ziekelijk l. hebben, semper esse infirma atque aegra valetudine; door een beweging van het l. iets ontwijken, corpore alqd vitare; van het l., **z. ook lichaamelijk**. — 2. fig., = college, corpus, collegium, ordo; societas; beraadslagend l., consilium; vgl. corporatie.

lichaampje, corpusculum.

lichaamsbeweging, in 't alg., motus corporis; agitatio motusque corporis (bij het jagen, wandelen); = lichaamsoefening, exercitatio corporis; l. nemen, ambulare, deambulare, exercitationibus uti; kunstmatige l. (inz. v. e. redenaar), gestus corporis; motus; een ontwijkende l., declinatio corporis; door een l. iets ontwijken, **z. lichaam**, 1.

lichaamsbouw, omnis membrorum et totius corporis figura; ook alleen corporis of membrorum figura; in het verband ook corpus alleen.

lichaamsdeel, **z. 1. lid**, 1.

lichaamsgebrek, **z. gebrek**, 3.

lichaamsgestalte, **z. lichaamsbouw**, statuur.

lichaamsgestel, **z. gestel**.

lichaamsgrootte, magnitudo corporis; **z. verder statuur**.

lichaamskracht, vires (pl.), robur corporis; in het verband dikw. vires alleen.

lichaamsoefening, exercitatio corporis; vgl. lichaamsbeweging, gymnastiek.

lichaamsstraf, corporis verbera (pl.); iemd l. opleggen, **z. tuchtigen**.

lichaamsvorm, conformatio et figura corporis; vgl. lichaamsbouw.

lichaamszwakte, imbecillitas of infirmitas corporis; corpus infirmum.

lichamelijk, 1. = een lichaam hebbend, corporeus; l. (voel-, tastbare) dingen, res corporeae of quae cerni tangique possunt. — 2. = het lichaam betreffende, het lichaam van nature eigen, door den g e n e t. corporis of (van meer dan één) corpus, b.v. dolor, voluptas corporis; morbi corporis; bona, commoda corporis; door iets l. genot smaken, ex alga res corpore voluptatem percipere; l. behoeften, res ad vivendum necessariae; l. schoonheid, pulchritudo corporis, corporis species; l. kracht, zwakte, **z. lichaamskracht**, -zwakte; l. straf, **z. lichaamsstraf**; a d v., door corpus, b.v. l. sterk zijn, corpore valere; valido corpore esse; -gezond zijn, bona corporis valetudine uti; -ziek zijn, aegro esse corpore, aegra corporis valetudine esse; l. zwak, corpore non integer; (v. oude menschen)

neque aetate neque corpore integer; imbecillus, infirmus; de menschen l. en geestelijk ontzenuwen, hominum corpora animosque enervare.

Lichamelijkheid, b.v. de l. der ziel verwerpen, negare animi quasi corpus esse of animum corpus habere.

1. licht (subst.), **I. A.** in 't alg., = lichtgevend lichaam, lumen; = het daardoor verspreide licht, lux; = daglicht, lux; l. (op een schilderij, in een rede), id., quod est illuminatum; collustrata (n. p. l.); het l. des levens, z. **levenslicht**; het licht der oogen, z. **gezicht**, **1**; iemd daarvan berooven, luminibus orbare, oculis privare alqm; fig., Rome, het l. der wereld, Roma, lux orbis terrarum; het l. der wetenschap, litterarum lumen (accedit); in het l. geven (v. e. boek), z. **uitgeven**, **1**. — **B.** in 't bijz., iemd in het l. staan, iemds l. betimmeren, officere alci; obstruere luminibus alcs (ook oneig.); obstarre, obesse alci (oneig.); zichzeven - (oneig.), sibi utilitati suae, commodis suis male consulere, sibi deesse. | iemd of iets in een hatelijk, ongunstig l. stellen, facere alci invidiam; adducere alqm, alqd in invidiam; deformare alqm, alqd; quod sequi sit, de alqo loqui; deprehendere de fama alcs; improbare alqd; alles -, omnia suspecta et invisa efficiere; een gezegde werpt een ongunstig l. op iemd of iets, alqd invidiose dicitur (dicuntur est) in alqm, in alqd; iets in een zachter l. doen verschijnen, een zachter l. op iets laten vallen, elevare alqd (suspicionem offensionemque; multitudinis noxam); iets in een voordeelig, gunstig l. stellen, alqd commendare, probare, laudare, illustrare, ornare; (eig., = iets zoo plaatsen, dat het voordeelig uitkomt) alqd in bono lumine collocare; iets helder in het l., in het volle l. stellen, alqd declarare, illustrare, amplificare; helder in het l., in het volle l. treden, verschijnen, apparere; apparere et exstare; de deugd van Scipio zal bij de nakomelingschap in het helderste l. stralen, virtus Scipionis posteris erit clara et insignis; de natuur verschijnt nergens in het ware l., naturae lumen nusquam apparet; iets verschijnt in een zwakker l., er valt een zwakker l. op iets, alqd obscuratur (ook fig.); een daad van iemd, die in een twijfelachtig l. verschijnt, factum alcs dubium; zich in een schitterend l. vertoonen, in het helderste l. blinken, enitere, elucere; clarum existere; illustrari. | zijn l. laten schijnen, lumen suum ostendere; - voor de menschen, voor de wereld, scenae servire; zijn l. niet onder de korenmaat zetten, in luce se collocari velle. | iets aan het l. brengen, alqd in lucem proferre; aperire (occulata quaedam et quasi involuta); patefacere (verum); expromere alqd (met iets voor den dag komen, zich over iets villaten); aan het l. komen, in lucem proferri; aperiri, patefieri, erumpere (conjuratio ex tenebris); alqd expromitur (men komt met iets voor den dag, laat zich over iets uit); iemd in een zaak l. schenken, ontsteken, docere, edocere alqm de alga re; iets in het l. stellen, l. verspreiden over iets, illustrare, explanare alqd, lumen adhibere alci rei. | nu gaat mij een l. op, iam plus cerno of video; iam plus cerno et longius. — **II.** = kunstmatig l., lumen (ook l. op een schilderij); lucerna (inz. = lamp);

cereus (waskaars), candela (kaars); lanterna (lantaarn); bij l. (kunschticht), ad lumen (lumina); ad lucernam; bij l. werken, studere, lucubrare; het werken, studere bij l., lucubratio; iets bij l. bewerken, elucubrare (orationem).

2. licht (a d i.), clarus; lucidus (tevens licht verspreidend); pellucidus (door en door l., helder l.); v. kleur, albidus; candidus (blinkend, verblindend wit); de kamer was slechts matig l., in cubiculo modicum lumen inerat; het wordt l. = het daagt, z. **dagen**, **1**; = de hemel of lucht heldert op, disserenat (Plin.); vgl. **ophelderen**, **2**. — z. ook **helder**, **1**; **klaarlicht**.

3. licht (a d i.), **1.** = niet zwaar om te dragen, levis (ook = licht van gehalte); l. last, onus leve; l. bewapening, armatura levis; l. gewapend, levis armatura; expeditus (pedites equitesque); l. bemand, expeditus (classis); l. bepakt, expeditus; l. gekleed, nudus; een l. kost, spijs, cibus levis (waarin weinig voedsel zit); cibus facilis ad concoquendum (gemakkelijk te verteren). | = onbeduidend, levis (morbis, proelium); parvus (dolor); = vlug, velox, pernix; een l. gang, ingressus tener, tener ac mollis; = vrij van zorgen, curis vacuus of liber, solutus; iemd het hart of gemoed l. maken, z. **2. verlichten**; a d v., leviter (b.v. cadere, met weinig kracht); l. gewond, leviter saucius of vulneratus; velociër. — **2.** = gemakkelijk, z. a.; verder: l. leetuur, z. **lectuur**; l. en snel tot den oorlog overgaan (v. d. Galliërs), ad bellum mobiliter celeriterque excitari (Cues.); er ging niet l. een dag voorbij, waarop niet enz., nullus dies temere of ferme intercessit, quo non etc.; niet zoo l. iemd, nemo fere of ferme; **lichter** (eerder) ... dan, citius ... quam; potius ... quam etc.

Lichtekool, meretrix, scortum; mulier impudica.

Lichtelijk, z. **licht**, gemakkelijk (a d v.).

1. lichten, = licht van zich geven, lucere, fulgere; collucere; beginnen te l. = dag worden, z. **dagen**, **1**; = weerlichten, z. a.

2. lichten, **1.** = heffen, tollere, attollere, extollere; levare (alqd a terra, in altum; op den wagen, in currum); een schat l., thesaurum effodere; het anker l., z. **anker**; een schip, de lading uit een schip l., exonerare navem; een last l., onere levare of liberare; den hoed l., z. **hoed**; iemd den voet l. (fig.), z. **been**; iemd uit den zadel l. (ook fig.), z. **zadel**; de hiel en l., z. **hiel**. — **2.** = **dunnen** (v. e. bosch), z. a. — **3.** = **aanwerpen** (v. troepen), scribere, conscribere milites; dilectum habere; z. **verder aanwerpen**.

Lichtgeel, z. **geel**, **geelachtig**.

Lichtgeloovig, credulus; l. zijn, ook facile impelli ad credendum; de menschen zijn minder l. geworden, homines minus creduli esse coeperunt.

Lichtgeloovigheid, credulitas.

Lichtgeraakt, irritabilis (animi optimorum hominum); pronus ad iram; iracundus; percitus (ingenium).

Lichtgeraakttheid, animus alcs (facile) irritabilis; iracundia (drift, driftigheid).

Lichtgevend, luens; z. **2. licht**.

Lichtgewapend, z. **3. licht**, **1**.

Lichtheid, **1.** v. hetgeen niet zwaar is,

levitas; oneig., = *vlugheid, snelheid, velocitas*. — 2. = *gemakkelijkheid, facilitas*.

Lichting, v. troepen, delectus; (*met dwang gepaard*) conquisito militum; *vgl. aanwerving*.

Lichtjes, leviter; levi brachio (*achteloos, oppervlakkig, alqd agere*).

Lichtmis, homo dissolutus; homo libidinosus; homo intemperans, impurus; nepos, (*sterker*) asotus.

Lichtpunt, z. l. **rood, roodachtig**.

Lichtrood, z. l. **rood, roodachtig**.

Lichtschuw, lucem fugiens (*ook v. slechte mensen*); een l. mensch, lucifugus, tenebrius; homo umbraticus (*die een verborgen leven leidt*).

Lichtstraal, radius luminis; lux; oneig., *er scheen een l. te blinken voor den (benarden) staat, lux quaedam affulsisse civitati visa est*.

Lichtvaardig, -heid, z. onbezonnen, -heid, lichtzinnig, -heid.

Lichtzijde, de l. van iets, bona, commodum of virtutes ales rei.

Lichtzinnig, levis; een l. mensch, homo levis; een zeer l. mensch, homo summae levitatis; mobilis (*onbestendig*); temerarius (*onbezonnen*); vanus (*blufferig, ijdel*); neglegens (*onachtzaam*); dissolutus (*ongebonden, liederlijk*); petulans, lascivus, parum verecundus (*losbandig, frivole*); het l. drijven van een demagoog, popularis levitas; l. Grieken, Graeculi homines; een l. vrouw, mullecula; a d v., leviter, temere, neglegenter; dissolute, petulanter, parum verecunde.

Lichtzinnigheid, levitas animi; animus levis; ook levitas alleen; mobilitas ingenii, animi, of alleen mobilitas (*onbestendigheid*); vanitas (*ijdelheid*); neglegentia (*onachtzaamheid*); animus dissolutus (*ongebondenheid, liederlijkheid*); petulantia, lascivia (*losbandigheid*); het gehuigt van groote l., om enz., est dissoluti c. i n f.; ik heb door jeugdige l. gedwaald, juvenis erravi.

1. **lid**, 1. als deel v. h. dierlijk lichaam, articulus (*gewricht*); artus (p l., de gewrichten met de leden, of ook afzonderlijke deelen van een lid, vand. = ledematen); pars corporis; membrum (*lichaamsdeel, ook v. hoofd en romp*); aan al zijn ll. sidderen, omnibus artibus contremiscere. — 2. als deel v. e. geheel in 't alg., b.v. v. e. keten, anulus. | v. e. plant, internodium (*geleding, knoop*). | v. e. zin, membrum, incisio, incisum; kleinere en grootere ll. der zinnen (*zindeelen*), articuli membraque. | = medelid: kan alleen dan door membrum weergegeven worden, als het geheel door corpus uitgedrukt wordt, b.v. membrum sumus corporis magni (Sen. Ep. 95, 92); anders gebruikt men verschillende wendingen, b.v. unus de etc., homo de etc.; l. eener partij, homo of vir factionis ales; ll. ééner familie, qui ex una familia sunt; l. eener familie, homo de ales stirpe; de ll. v. e. familie, v. e. huis, domus; l. v. d. senaat, senator; vir, homo senatorius; l. v. e. gemeente of v. d. staat, civis; l. v. e. geslacht, gentilis; l. v. h. college der augurs, augur; l. v. e. maatschappij, socius; l. v. e. club, sodalis; l. derzelfde corporatie, homo eiusdem corporis; *geslachten, wier afzonderlijke ll. gentiles heeten, gentes, quarum qui in singulis inerant, gentiles nominantur; een bruik-*

baar l. der menschelijke maatschappij zijn, utilem operam in medium conferre; l. worden v. d. Achaïschen bond, in Achaicum, concilium attribui (v. e. volksstam).

2. **lid**, = deksel, operculum.

lidwoord, articulus (Quint.).

lied, = gedicht, carmen; = gezang (*dat gezongen wordt*), cantus; cantio; als tekst, canticum; in zijn l. prijzen, z. **bezingen**; spreekw., altijd hetzelfde l. zingen, eandem cantilenam canere; dat was het eind van het l., haec summa fuit.

lieden, homines; jonge ll., natu minores; adolescentes; oude ll., natu maiores; senes (grijsaards); de goede ll. (ironisch), boni viri, homines optimi; de aanzienlijke, groote ll., principes; proceres, primores civitatis; dikw. wordt het niet afzonderlijk uitgedrukt, zoo bij a d i. en p r o n., b.v. multi, pauci, plures, complures etc.; slechte ll., improbi; goede ll., boni; er zijn zekere ll., er zijn ll., die enz., sunt quidam, qui etc.; sunt, reperiantur, inveniantur, qui etc.; novi, qui dicant; vgl. **mensch**.

liederlijk, dissolutus (los, mores dissoluti, vita dissoluta); nequam (ellendig, slecht, tot niets nut); = wellustig, libidinosus (ook vita); libidinibus deditus (v. personen); = verloopen, (luxu) perditus; een l. deerne, seortum, meretrix; een l. leven leiden, dissolute, libidinosus of cum meretricibus vivere; a d v., dissolute; libidinosus.

Liederlijkheid, mores dissoluti, vita dissoluta; nequitia; vita libidinosa, libidinibus dedita; vita intemperans.

liedje, cantiuncula; spreekw., steeds het oude l. zingen, het is altijd het oude l., eandem cantilenam canere, eandem cantilenam canis (Ter.).

1. **lief** (a d i.), 1. = dierbaar, aangenaam, carus, gratus, lucundus, suavis, dulcis, acceptus; ei lieve! amabo, sodes, quaeas (*als tusschenwoegsel*); l. vader! pater optime! mi pater! of alleen pater! zij, die ons l. zijn, ii, quos amamus; ook alleen nostri; die ons het liefst zijn, carissimi nostri; ii, quos maxime amamus; carissima pignora; mijn l. Atticus, Atticus meus of noster; soms wordt lie f ook door een d e m i n. uitgedrukt, b.v. filiola, filiolus; amicus; iem d of iets l. hebben, z. **beminnen**; iem d l. zijn, alci carum esse; amari of diligi ab alqo; l. krijgen, admare (alqm, equos, gloriam; in klass. proza gewl. in p e r f. of p l q p f.); amare incipio (alqm, alqd); voor l. nemen, z. **berusten**, 3; dat is mij l., hoc placet; hoc mihi commodum est; het zou mij l. zijn, indien enz., velim c. o n i.; ik wil liever, malo c. i n f.; magis placet, mihi praestat c. i n f.; liever = met meer genoegen, libentius; = veelre, potius; (*het*) liefst, potissimum; ook door malo, mihi praestat; iets maakt, dat iem d ons nog liever is, auget alqd ales amorem; alqd maiore etiam amore ales nos incendit; iem d liever hebben dan, alqm magis amare, diligere quam etc.; in 't bijz., onze l. Heer, deus noster; het l. leven, vita. — 2. = aardig, 1; bevallig, net, z. a.

2. **lief** (s u b s t.), 1. l. en leed met iem deelen, z. deelen. — 2. = beminde, z. a. **liefdadig, -heid, z. weldadig, -heid**.

lieide, amor (v. *genegenheid* of *harts-tocht*); *varige* l., z. **varig**, 2; caritas (*hoog-achtting*, *zonder zinnelijke begeerte*); pietas (*jegens ouders, kinderen, goden*); benevolentia (*welwillendheid*); studium, voluntas (*belangstelling, genegenheid*); l. *voor of jegens iemand*, amor in, erga, adversus alqm; ook (*als er geen onduidelijkheid door ontstaat*), amor ales; pietas, benevolentia, voluntas in, erga alqm; studium in alqm, ales; *uit l. tot mij, u, meê, tuâ causâ*; propter me, te; *uit l. tot den staat, rei publicae causâ*; — *zijn persoonlijke vijandschap laten varen*, suas inimicitias remittere rei publicae; l. *tot het leven, vitae* of *vivendi cupiditas*; l. *koesteren voor of jegens iemand*, z. **beminnen**; *iemds l. bezitten*, ab alqo amari, diligere; *uit l. tot iemds iets doen*, alci alqd dare, tribuere; — *iets vergeven*, alci condonare alqd; *voor de l. is niets te moeilijk*, nihil difficile est amanti; *de god der l.*, deus amoris; *bij de Rom.*, Amor, Cupido; *de godin der l.*, dea amoris; *bij de Rom.*, Venus.

liefedienst, officium, beneficium; *den laatste l. bewijzen* (*aan een doode*), supremis officiis persequi alqm; *suprema officia praestare*, omnia iusta solvere alci; *vgl. (de laatste) eer (bewijzen)*, z. **verder dienst**, 2.

liefdedrank, medicamentum amatorium.

liefdedrift, z. **liefdegloed**.

liefdegaaf, -gave, -gift, z. **aalmoes**.

liefdegloed, amoris aestus of impetus.

liefdeloos, in 't alg., durus, inhumanus; *jegens ouders, kinderen enz.*, impius (*tegenover pious, liefhebbend*).

liefdeloosheid, animus durus; inhumanitas; impietas; = *liefdeeloze handeling, crudeliter of impie factum*.

lieferijk, humanus, comis, benignus; affabilis (*minzaam, vriendelijk*); l. *woorden*, ook verba amantissima; a d v., humane, comiter, benigne, amanter, affabiliter.

lieferijkheid, humanitas, comitas, benignitas; affabilitas (*minzaamheid, vriendelijkheid*).

liefdesavontuur, -betrekking, res amatoria; *in den p l.*, amores; *een l. hebben*, amori operam dare; amare.

liefdesverklaring, amoris sui declaratio; *een l. doen*, amorem suum verbis of litteris declarare (alci).

liefdevlam, z. **liefdegloed**.

liefdevol, amoris plenus; amans (ales; v. *personen*; ook verba amantissima); blandus; comis (b v. pater); a d v., amanter, blande.

liefdevuur, z. **liefdegloed**.

liefelijk, suavis, dulcis, iucundus, venustus; v. *streken*, amoenus; a d v., suaviter, dulciter, iucunde, venuste.

liefelijkheid, suavitas, dulcedo, iucunditas, venustas; (v. *streken*) amoenitas.

liefhebben, z. **beminnen**.

liefhebbend, amans; pius (z. **lieferijk**, -vol).

liefhebber, = *die iets gaarne heeft*, a-mans, studiosus, of (*als vaste karaktertrek*) amator, consector alcs rei; = **kooper**, z. a.; *een l. van bouwen*, studiosum esse venandi; *zijn van de jacht*, studiosum esse venandi; *een groot l. zijn van paarden*, equis maxime delectari; vgl. **dilettant**.

liefhebberij, studium; *uit l.*, animi causa; c o n c r. = *lievelingszaak*, res, qua alqs maxime delectatur; deliciae.

liefhebster, amans of studiosa alcs rei.

liekje, z. **beminde**.

liefkoozen, (manu) permulcere alqm (*met de hand streelen*); amplexari et osculari alqm; blandiri alci (*door vleien* de woorden enz.).

liefkoozend, blandus.

liefkoozerij, -koozing, blanditia, blandimentum (*gewl. p l.*, blanditiae, blandimenta); blandae voces; *iemd met l. overladen*, totum amplexari alqm; *iets door l. van iemand trachten af te vleien*, eblandiri alqd alci.

liefst, z. 1. **lief**.

liefst, z. **beminde**.

lieftalig, venustus.

lieftaligheid, venustas, gratia.

liegen, mentiri (alqd; in, de alqa re); mendacium dicere, falsa pro veris dicere (*'t zij bevestig of onbevestig*); falsa fateri (*op de pijnbank*); fallere (*bedriegen*); gelogen, mentitus, ementius; fictus, commenticius (*verzonnen*); *het l.*, mendacia (p l.); vanitas (*leugenachtigheid*).

lier, fides (p l.); lyra.

lierdicht, carmen lyricum of melicum.

lierdichter, poeta lyricus of melicus.

lierzang, z. **lierdicht**.

lies, inguina (n. p l.).

lieve, ei lieve! z. **lief**.

lieveling, *iemds l.*, amor of pl. amores, deliciae, amores et deliciae alcs; *iemd is mijn l.*, est mihi alqs in deliciis of in amoribus, in amore et deliciis; est alqs de complexu ac sinu meo of in oculis meis of mihi carissimus, longe omnium carissimus; alqm maxime, praecipue, potissimum diligo; *iemds l. zijn of worden*, ab alqo diligi of alci carum esse; *de l. der volkspartij zijn*, popularibus carum acceptumque esse; *niemand was meer een l. van het volk*, nemo multitudini carior fuit; *in 't bijz.*, de l. van vader, moeder, ouders, deliciae patris, matris, parentum; patri, matri, parentibus longe omnium liberorum carissimus; *de l. zijner moeder zijn*, ook a matre plus amari.

lievelingsarbeid, -bezigheid, studium, quo alqs maxime delectatur, ducitur; *in het verband ook studium alleen*.

lievelingsboek, liber, quem alqs numquam emittit e manibus.

lievelingsgedachte, sententia, quam alqs adamavit, amplexatur, quasi sinu fovet; *een l. van iemand zijn*, door alqd unice diligere et quasi sinu fovere.

lievelingsgerecht, cibis, quem alqs maxime appetit.

lievelingsidee, z. **lievelingsgedachte**.

lievelingskost, z. **lievelingsgerecht**.

lievelingsplaats, -plekje, deliciae alcs.

lievelingsplan, inceptum studiumque.

lievelingschrijver, scriptor, quem alqs in deliciis habet.

lievelingspijs, z. **lievelingsgerecht**.

lievelingsstudie, z. **lievelingsbezigheid**; *iets als l. nemen*, animum ad alqd studium adiungere (Ter.).

lievelingsuitdrukking, verbum, quo alqs maxime delectatur.

lievelingsverblijf, deliciae alcs.

lievelingswerk, z. lievelingsarbeid, -studie.
lievelingswoord, z. lievelingsuitdrukking.

lieven, z. beminnen.

liever, z. 1. lief.

lieverlede, van l., z. allengs.

liggen, 1. iacere (tegenover rechtop staan); cubare (om te rusten); dikwijls l., plegen te l., cubitare; *g a a n l i g g e n*, z. op het einde, **6.** | *in 't bijz.*, *aan tafel l.* = *aanliggen*, accubare; *te bed l.*, *z. bed*; *in (diepen) slaap l.*, *z. slaap*; *ziek l.*, *z. ziek*; *op sterven l.*, *z. sterven*; *voor iemd op de knieën l.*, *z. knie*; *aan iemds voeten*, *in iemds armen l.*, *z. voet, 1*; *z. arm*; *iemd aan de ooren l. malen*, *z. oor*; *iemd onbegraven laten l.* alqm insepultum relinquere; *iets laten l.*, *sinere (in 't alg.)*, non auferre alqd; *relinquere*; *fig.*, omittere, (voor een tijd) intermittere; *abiciere*, deponere, relinquere, deserere; *alles laten l.*, omnia relinquere; *b l i j v e n l.*, non surgere; *se erigere* non posse; *in lecto se confinere (v. personen)*; *non auferri (v. zaken)*; *fig. (v. zaken)*, omittere, (voor een tijd) intermittere; *abici*, deponi; *relinqui*, deserere; *voor het grijpen l. (v. zaken)*, *in manibus*, *in manu esse*. — **2.** *v. plaatsen, streken*, situm esse; *iacere (inter eos campos saltus)*; *palus iacens inter Cyrenas et Aegyptum*; *gens supra Ciliciam*; *esse (post me Aegina, ante me Megara; circa esse, in den ombrek l.)*; *naar of tegen iets l.*, spectare (naar het oosten, in orientem solem; ad meridiem; inter occasum solis et septentriones); *vergere (ad septentrionem)*; *aan, bij, naast iets l.*, adiacere (id mare ad ostium Rhodani; agro Romano); *aan den weg l.*, *viam tangere*; *op een afstand van iets l.*, *abesse, distare a loco alqo*; *onder, aan den voet van iets l.*, *subiectum esse (monti)*; *op iets l.*, *impositum esse (colli)*; *voor anker l.*, *gaan, blijven l.*, *z. anker*; *gunstig, schoon, heerlijk l.*, *z. ligging*; *Britannië, dat men aan de linkerhand had laten l.*, *Britannia sub sinistra relictā*; *vgl. voorbijvaren*. — **3.** = *voortdurend op een plaats, in een toestand zijn*, versari, commorari, esse; *v. soldaten*, *in praesidio esse of collocatum esse (als bezetting ergens l.)*; *tendere (gelegerd zijn; sub vallo, extra vallum)*, stativa habere (v. e. vaste legerplaats); *in de winterkwartieren l.*, *z. winterkwartieren*; *in het veld l.*, *z. veld, 2*; *v. e. vloot*, stare (classis ad Tenedum); *in de boeien, in kelenen l.*, *z. boei, keten*; *in puin l.*, *z. puin*. — **4.** *aan iemd of iets l. (fig.)* = *van iemd of iets afhangen*, esse of situm esse in alqo, in re; *versari in re (om iets draaien)*; *voor zoveel aan mij l.*, *quantum in me est situm est*; *pro viribus*; *ut possum of potero*; *pro mea parte*; *het l. (niet) aan mij = het is mijn schuld (niet)*, *z. schuld, 2*; *er is aan gelegen, z. gelegen, 2*; *daaraan is mij alles g.*, *in eo mihi omnia sita sunt*; *wat is er g. aan een of twee dagen?* quid est tantum in uno ut altero die? — **5.** *na aan het hart l.*, *z. hart, 2*; *in iemds handen l.*, *enz.*, *z. hand, 2, B*; *zoo l. het toekomstige (de toekomst) in de oorzaken*, sic in causis conditae sunt res futurae; *het l. in de natuur van den mensch, dat hij enz.*, natura (ita) fert, ut homines etc.; *het lag in het karakter der oudheid, dat enz.*, haec

erat ratio veterum of hoc erat proprium veterum, ut etc.; *het lag niet in het karakter des konings, om enz.*, non is erat rex, qui c. c o n t.; ook door den enkelen g e n e t., b.v. causa vel casus vel sapientiae vel temeritatis; *in die woorden l. deze zin*, in illis verbis haec vis inest; *illis verbis haec vis subiecta est*; *voor de hand l.*, *z. hand*; *iets l. buiten de grenzen der taak, die iemd zich stelde*, alienum est a consilio alos c. i n f. — **6.** *g a a n l i g g e n*, sterni, prosterni; *se of corpus sternere*, abicere; *procumbere*; *accumbere (inz. aan tafel, apud alqm; supra, infra alqm; eodem lecto)*; *v. velen, hier en ginds*, discumbere; *te bed g. l.*, cubitum ire; *g. l.* = *bedlegerig worden*, aegra valetudine oppressum decumbere; *met zijn schip aan land, dichtere aan land g. l.*, navum applicare ad terram, propius terram; *voor anker g. l.*, *z. anker*. *v. zaken*, procumbere (*v. graan*); *remittere (v. d. wind)*, subsidere (*v. wind en golven*), considere, residere, deservescere (*v. hartstochten*); *contescere (v. oproer, woede en dgl.)*. — *Het l.*, door verba; *het aan tafel l.*, accubitio; *door lang l.*, vetustate; = *door lange verwaarloozing, situ (dicht.)*.

liggend, z. gelegen, liggen.

ligging, *inz. v. e. plaats*, situs; *aan iets een goede, geschikte l. geven*, alqd apte ponere, collocare; *aan goede, geschikte l. hebben*, apte positum, situm esse; *de natuurlijke l. eener plaats*, situs naturalis, natura loci; *gunstige l.*, opportunitas (loci); *bekeurlijke l.*, amoenitas (loci); *een gunstige l. hebben*, opportuno loco situm of positum esse; *een schoone, heerlijke l. hebben*, amoeno loco positum esse; *situ ad aspectum praeclearo esse*.

lijdelijk, -heid, z. passief, passiviteit.

lijden, 1. = *verdruren, verdragen*, pati, ferre, tolerare (alqd); (*langdurig, aanhoudend*) perpeti, perferre (alqd); *honger l.*, *z. honger*; *pijn l.*, doloribus affici, (hevige) magnis doloribus cruciari; *gebrek l.*, inopia of egestate premi; *in inopia of egestate esse*, ad inopiam reductum esse; *egere*; *vitam in egestate degere*; *iemd geen gebrek laten l.*, victum suppeditare alci; = *door iets getroffen worden in 't alg.*, accipere alqd (cruciamtatem, detrimentum, iniuriam); *affli alqa re*; *verlies, schade, schipbreuk, de nederlaag l.*, *z. verlies, 2*, *enz.* — **2.** *intr. dolere (leed gevoelen)*; *veel l. (v. e. ziekte)*, magnos dolores pati, magnis doloribus cruciari; *aan iets l.*, *te l. hebben*, laborare ex alqa re (ex intestinis), alqa re (morbo); *aan de oogen l.*, laborare of aegrum esse oculis; *v. d. koude l.*, *te l. hebben*, obnoxium esse frigoribus (v. boomen); *v. d. afgunst te l. hebben*, ex invidia laborare; *door of onder iets l.*, dolore ex alqa re percipere; *praegn.*, b.v. *zijn gezondheid heeft zeer g.*, valetudine eius valde afflictā est; *het legioen heeft door den slag veel g.*, legio vehementer proelio est attenuata; *deze stad heeft door de vele oorlogen g.*, huius urbis opes of res frequentibus bellis attritae of accisae sunt; *een volk, dat van de plagen des oorlogs niet g. heeft*, gens a cladiibus belli integra; *ook alleen integer (loca, gentes)*; *zijn eer l. daaronder*, eius existimatio in ea re agitur; *van, aan, onder iets l.* zeer te l. hebben, afflictari alqa re

(gravi morbo); conflictari alqa re; vgl. **bezoeken**, **2**; onder den last der verzorging (proviandeering) zeer te l. hebben, summa rei frumentariae difficultate laborare, affici; de onschuldigen l. voor de schuldigen, innocentens pro nocentibus poenas pendunt. — **3**. *iemd of iets niet mogen l.*, ab alquo animo esse alieno, averso; alienum esse, abhorreere ab alqa re; alqm, alqd odisse; alqs alci inivsus est; alqs displicet alci; *iemd wel mogen l.*, alqs alci, apud alqm gratus est; = gedooogen, pati, sinere, ferre; *de zaak l. geen uitstel*, res dilationem non patitur of non recipit; res differi non potest; *het l. geen twijfel, dat enz.*, **z. twijfelachtig**.

Het l., = het dulden, verdragen, perpassio, toleratio; = ongeluk, tegenspoed, rampen, malum; res adversae; incommoda (n. pl.), calamitates; = kwellingen, folteringen, cruciatu, tormenta.

lijdend, (male) affectus (civitas, res publica); = ziek, aeger (homines aegri gravi morbo, aeger pedibus, ex vulnere); = **zieklijk**, **z. a.**; *het l. lichaamsdeel*, pars corporis male affecta; *l. zijn*, male affectum esse; aegrotare; graviter se habere.

lijdensbeker, **-kelk**, den l. drinken, ledigen, exclare omnes labores; haurire calamitatem; *dien bitteren l. ledigen*, illum dolorem vel acerbissimum haurire.

lijder, *door omschr.*; *geduldige l.*, lijderes, qui, quae aequo animo mala of res adversas, calamitates fert; = **patient**, **z. a.**

lijdzzaam, patiens (bij of onder iets, alcs rei); *l. bij beledigingen*, perferens iniuriam (Cic.); *a d v.*, patienter, aequo animo.

lijdzzaamheid, patientia, animus patiens; animus aequus (berusting).

lijf, **1**. = **lichaam**, corpus; *iemd om het l. pakken*, alqm medium arripere, amplecti, complecti; *bij levenden lijve* = **levend**, **1**, **z. a.**; *iemd in levenden lijve voor zich zien*, alqm praesentem videre, coram of praesentem cernere; *ik meen iemd of iets in l. l. te zien*, videre videor alqm, alqd; = *in eigen persoon*, ipse; *daar is hij in l. l.*, en ipse adest; *iemd te l. gaan*, op het l. vallen, invadere, adoriri of petere, oppugnare alqm, (met woorden) vehementer invehi in alqm; *blijf mij van het l.!* apage te! facesse hinc (Com.); - *daarmee van het l.*, plane abhorreo ab ista re; *geen hart in het l. hebben*, ignavum of timidum esse; *l. in leven wagen enz.* = *het leven wagen enz.*, **z. 2. wagen**, **1**; *iemd aan den lijve straffen*, alqm castigare verberibus, plagis, (met stokslagen) fistibus; *met l. en ziel*, totus et mente et animo; *penitus (geheel)*; *totus*; *ik zal met l. en ziel bij u zijn*, neque animus neque corpus a vobis aberit (Sall.); *iets met l. en ziel verdedigen*, alqd tam defendere quam moenia; *dat heeft niet om het l.* = heeft niets te beteekenen, **z. beteekenen**. — **2**. = **buik**, venter; = *ondertijf*, alvus; *pijn in het l.*, ventris dolor of dolores; vgl. **buikpijn**.

lijfarts, iemds l., medicus, qui regere alcs valetudines solet, in het verband medicus alleen.

lijfeygene, servus; mancipium (gekochte of in den oorlog gevangen slaaf); verna (in huis geboren); nexus (aere, ob aes alienum, die het door schulden geworden is); in de middeleeuwen, *qui corpore obligatus servit.

lijfeygenschap, servitus, servitium, condicio servilis.

lijfknecht, pedisequus; vgl. **dienaar**.

lijfkost, cibus, quem alqs maxime appetit.

lijfrok, tunica.

lijfsbehoefden, **z. lichaamsbehoefden**.

lijfsbehoud, **z. behoud**.

lijfsgevaar, **z. levensgevaar**.

lijfstraf, **z. lichaamsstraf**.

lijftocht, **z. levensmiddelen**; **vruchtgebruik**.

lijftorant, custos of stipator corporis; satelles.

lijfwacht, custodes of stipatores corporis; satellites; cohors praetoria (ten tijde der republiek l. v. d. veldheer); l. des keizers, cohortes praetoriae of praetorianae, milites praetoriani; l. der koningen, regia cohors; *Romulus had een l. van 300 gewapenden*, Romulus trecentos armatos ad custodiam corporis habuit; *buitenlanders als l. nemen*, externis custodiam corporis committere; *iemds l. vormen*, alci custodiae corporis esse.

lijk, corpus mortui of hominis mortui, ook alleen corpus; corpus exanimatum; *in de aarde*, corpus sepultum; *verachtelijk*, cadaver; = *doodde*, homo mortuus; *iemds l.*, corpus alcs; *alqs mortuus*; *de l. der schipbreukelingen*, exanimata navfragilis corpora; *hoopen, stapels l.*, acervi corporum; *waar een l. is*, funestus (domus; familia); *het l. volgen* = *aan iemds begrafenis deelnemen*, **z. begrafenis**; *een l. ter aarde bestellen*, **z. begraven**, **2**.

lijk-, *in enkele niet opgenomen samenst. weer te geven door funebres*; **z. ook de samenst. met dood-**.

lijkbaar, **z. doodbaar**.

lijkbezorger, libitinarius; dissignator.

lijkbus, urna.

lijkdienst, = **lijjkplechtigheid**, **z. a.**; *ter herinnering van ouders of verwanten*, parentalia; *ter eere der dooden jaarlijks op 21 Febr. van staatswege*, feralia (n. pl.).

lijken, = **gelijken**, **z. a.**; = **schijnen**, **z. a.**

lijkkeest, = *spelen ter eere van een doode*, ludi funebres; *een l. geven*, ludos f. facere, apparare, edere.

lijkhuis, **1**. = *sterfhuis*, domus funesta.

— **2**. = *huis, waarin lijken gebracht worden vóór de begrafenis*, domus publica, in qua mortuorum corpora ante sepulturam per aliquod tempus seponuntur.

lijkklaucht, lamentatio lugubris.

lijkkleur, mortuorum pallor; exanguis funereusque color; *in 't alg.* = *doods-bleeke kleur*, color pallidus.

lijklucht, odor, foetor cadaveris of cadaverum.

lijkmaal, cena funebris; (plechtig l.) epulum funebre.

lijkkoffer, inferiae; vgl. **lijkdienst**.

lijjkplechtigheid, **z. begrafenis**; *een l. houden, daartoe de toebereidselen maken*, funus facere; *funus (exsequiis) celebrare*; - *ter eere van iemd*, facere of ducere funus alci, iusta facere of solvere alci, alcs funerali; *funere efferre alqm*; *v. e. prachtige l.*, funus quanto possum apparatu facere; *iusta magnifice facere*, (ter eere van iemd) amplo

of magnifico, apparatissimo funere alqm efferre; v. e. *vorstelijke, koninklijke l.*, efferre alqm sollemni principum pompa, prope regio funere; regio more alci exsequias of iusta facere; v. e. *eenvoudige l.*, sine ulla pompa funeris alqm efferre; *bijeenkomen voor de l.*, ad funus ornamend of in funus of ad exsequias cohonestandas convenire, confluere; vgl. **lijkdienst**.

lijkrede, oratio of contio funebris; als *lofrede*, laudatio funebris, in het verband laudatio *alleen*; *de houder daarvan*, laudator; *een l. over iemd houden*, mortuum laudare, de laudibus mortui dicere.

lijkspele, z. **lijksteest**.

lijksstaatsie, -stoet, exsequiae (funeris); *plechtige l.*, pompa (funeris of funebris); *daarvan deel uitmaken*, operam dare funeri, exsequias funeris persequi; *die daarvan deel uitmaakt*, qui funus exsequitur.

lijm, glutinum, gluten; viscum (vogel-lijm).

lijmen, glutinare, conglutinare.

lijmer, glutinator.

lijn, 1. *etg.*, linea; lineamentum; *een l. trekken*, lineam ducere of scribere. — 2. = *richting in t. alg.*, regio; ordo (*rij*); *in een rechte l.*, rectā lineā; ad lineam (*naar de l. of het richtsnoer*); recto itinere, rectā viā (*lijn*, *reglsrecht*); recta regione (*in een rechte l.*, b. v. fluminis Danuvii, met enz.); recto ordine (*in een rechte l.*, een rechte rij vormend), aequa fronte (v. soldaten, schepen); *de richting en l. van den stadsmuur* (aan den s. gegeven), tractus ductusque muri; *van een slagorde, acies*; *fig.*, één l. trekken met iemd, consentire of plane consentire cum alqo; *iemd of iets op één l. plaatsen met enz.*, aequare alqm cum alqo, alqd cum alqo re; in eodem genere ponere; iuxta aestimare (vitam mortemque).

lijnrecht, ad lineam of ad amussim factus; ad libellam aequus (*waterpas*); (ad perpendicularum) directus (*loodrecht*); a d v., ad lineam, ad amussim; ad libellam; ad perpendicularum; directe, rectā; vgl. **lijn**.

lijnwaad, z. 1. **linnen**.

lijst, 1. = *rand*, forma (om een schilderij); margo; *in een l. zetten*, in forma of tabula marginata includere. — 2. = *register*, index; tabulae; ratio (carceris); album (senatorum.) a); *iemd plaatsen op de l. der burgers*, z. **inschrijven**; - *op de l. der vogelrijverklarden*, in proscriptionum numerum referre alqm; - *op de lijst der beschuldigten*, in reos referre alqm; *iemd daarop laten zetten*, nomen alcs deferre (apud praetorem, apud iudices); *iemd van de l. der beschuldigten schrapen*, alqm de of ex reis eximere; *op de l. staan*, in indicem, in numeros relatum esse, in numeris esse; *de l. der soldaten opmaken*, milites in numeros distribuere; *een l. van iets houden*, alqd descriptum habere; *fig.*, een lange l. = een groote reeks, z. **reeks**.

lijster, turdus.

lijsterbes, sorbus; (*de boom*) sorbus.

lijvig, z. **dik**.

lijvigheid, z. **dikte**.

likdoorn, clavus pedis (Cels.); clavus morticinus (Plin.).

likken, lingere (*van honig enz.*, waaraan men likt of die men optikt); lambere (*belik-*

ken, ook v. h. *lekken der vlam*); *fig.*, = **vleien**, z. a.

lillen, palpitare, tremere.

linde, -boom, tilla; **linde**-, in samenst., door den g e n e t. tillae.

linguist, grammaticus; linguarum multarum intellegens.

liniaal, regula, amussim.

linie, = **lijn**, z. a.; = *evenaar*, z. a.

linieschip, navis longa (oorlogsschip); maximae forma navis.

linietroepen, legiones; milites gravis armaturae, ook gravis armatura *alleen*; *een daartoe behoorend soldaat*, miles legionarius; miles gravis armaturae (*zwaargewapende*).

linker, sinister; laevus (*meest dicht*).

linkerhand, sinistra (manus); *aan de l.*, z. **links**.

linkerzijde, sinistra; *van of aan de l.*, z. **links**; *tot de l. (als staatkundige partij) behooren*, a bonis dissidere (Cic.); *naar de l.*, z. **links** (*linksaf*).

links, a sinistra parte, a sinistra; ad sinistram; = *linksaf*, -om, ad sinistram; ad laevam; sinistrorsum.

linksaf, z. **links**.

linksch, = **linker**, z. a.; l. zijn, sinistra manu esse agiliore ac validiore; sinistra manu promptiorem esse; = *boersch*, rusticus.

linkschheid, = *boerschheid*, rusticitas.

linksom, z. **links**.

1. **linnen** (s u t s t.), linteum; *van l.*, linteus; *in l. gekleed*, linteatus; *een op l. geschreeven boek*, liber linteus.

2. **linnen** (a d i.), linteus; l. weefsels, goed, linteā (n. p l.).

linnenwever, linteō.

lint, taenia, fascia; vitta, redimiculum; vgl., wat het onderscheid betreft, 1. **band**; lemniscus (*aan kransen*); daarmee versierd, lemniscatus; als zoom v. e. kleed, limbus.

linze, lens.

lip, labrum; labium (*voor- en naklas-siek*); *er kwam geen woord over zijn l.*, waaraan iemand aanstoot kon nemen, verbum non exiit ex ore huius, unde quisquam posset offendi; *er kwam geen onbedacht woord over zijn l.*, nihil non consideratum exiit ex ore eius; *er kwam zelfs in scherts nimmer een leugen over zijn l.*, ne per iocum quidem mentitus est; *op de l. zweven*, in primoribus labris versari (Plaut.).

lis, z. **lus**.

lispelen, est alci os blaesus; *iemd die l.*, blaesus; *het l.*, sonus blaesus.

list, 1. als eigenschap, = **listigheid**, z. a. — 2. = *listige aanslag*, daad, *listig middel*, consilium; callidum inventum; ars, artificium; *in afkeurenden zin*, dolus, fraus, fallacia, insidiae.

listig, callidus, astutus; versutus; venerator (*d. ortrapt*); vafer (*sluw, geslepen*); dolosus (*bedriegelijk, intrigant*); subdolos (*arglistig*); a d v., callide, astute, versute, vafre, subdole.

listigheid, astutia, calliditas, vafritia, versutia.

litanie, litania (*kerk*).

litteeken, cicatrix; vol l., cicatricosus.

liturgie, *formula sacrorum; *liturgia, **liturgisch**, *liturgicus.

locaal, *z. plaatselijk*; *l. sage*, fabula certo loco nata of quae certo loco nascitur (nata est); *v. l.*, fabulae certis of singulis locis natae of quae suis singulae locis nascuntur.

localiteit, = *plaatselijke gesteldheid*, *z. plaatselijk*; = *plaats*, locus; *lastige l.*, locorum difficultates.

loel, *iemd de l. afsteken*, *z. afsteken*, **1.** **loeien**, *v. runderen*, mugire; *het l.*, mugitus; *v. d. wind*, saevire.

loensch, paetus; *z. scheel*.

loer, *op de l. staan of liggen*, insidiari, in insidiis esse; *speculari*, in speculis esse (*eig. en oneig.*); *insidiari et observare*; *een l. draaien*, *z. bedotten*, *bedriegen*.

loerder, *z. beloerder*.

loeren, *op iets l.*, captare, aucupari alqd; = *op iets wachten*, expectare alqd (testamenta amicorum, mortem ales); *alci rei insidiari* (huic temporis); *speculari m. ne (oppassen)*; *imminere in alqd*, *alci rei (ijverig naar iets streven)*; *op iem l.*, expectare alqm of expectare, dum alqs venit; *alci insidiari*; *l. op een geschikten tijd om af te vallen*, defectiois tempus circumspectare (*Liv.*).

lot, laus; *laudatio (lofrede)*; *praedictio (loftuiting)*; *iets tot iemds l. zeggen*, alqd alci laudi tribuere, alqm commendare alqa re; *met l. van iemd spreken*, *iemd l. toezwaaien*, *z. prijzen*, *lofrede*; *iemd grooten*, *welverdienden l. toezwaaien*, *alci magnam*, meritam laudem tribuere of concedere; *magna in laude ponere*, magnis laudibus ornare, afficere of celebrare alqm; *l. inoogsten*, laudem ferre, consequi; *vgl. inoogsten*, **2**; *l. verdienen*, laudem merere, laude dignum esse; *dat moet ik tot zijn l. zeggen*, hanc ei laudem debeo; *dapperheid is bij hen de grootste l.*, fortitudo apud eos maxime laudi est; *God zij l. en dank*! deo laudes et grates agantur! *sprekw.*, *eigen l. stinkt*, deforme est de se ipsum praedicare.

lofdicht, carmen, quo laudes ales celebrantur; *laudes ales carmine celebratae*.

loffelijk, -heid, *z. lofwaardig*, -heid.

lofgezing, *z. lofzang*.

loflied, *z. lofdicht*, *lofzang*.

lofrede, *laudatio (op een doode, mortui)*; *laudes (pl.)*; *op iemd*, *alcs*; *praeconium (laborum suorum)*; *laudatio funebris (lijkrede)*; *een l. op iemd of iets houden*, *laudes ales*, *alcs rei dicere*, de ales laudibus dicere; *habere laudes de alqo*; *laudare*, collaudare alqm; *een uitvoerige l. over iets of iemd houden*, *fuse et copiose laudare alqd*, *alqm*.

lofredenaar, -ster, *laudator*, *praedicator*, *praeo*; *laudatrix*.

lofpraak, *laus*; *z. verder lofrede*, *loftuiting*.

loftuiting, *laudatio (als handeling en zaak)*; *laus*, *laudes (als zaak)*; *praedictio (huide, openbare l., als handeling)*; *praeconium*; *vgl. lofrede*.

lofwaardig, *laudabilis*, *laude dignus*; *laudandus*; *laudatus*; *collaudandus*; *praedicandus*; *voor l. gehouden worden*, *gelden*, *laude dignum duci*; *l. (loffelijk) zijn*, *laudi esse*; *zeer l.*, ad laudem insignis; *een l. daad*, *eigenschap*, *laus*; *a d v.*, *laudabiliter*; *een l. (op l. wijze) bestede jeugd*, *honeste of bene transacta adolescentia*.

lofwaardigheid, *laus*; *deus*.

lofzang, *carmen*, quo dei laudes canuntur; *bij de Grieken*, hymnus, paean; *een lof- en danklied*, *carmen*, quo deo laudes gratesque aguntur.

log, vasti corporis (*v. plompen lichaamsbouw*); *praeagravi corpore*; *tardus (langzaam)*; *inhabilis (navis)*; *oneig.*, = *boersch*, *lomp en onbehouwen*, *agrestis*.

logé, **logée**, *z. logeergast*.

logeeren, **1.** *in t.r.*, *bij iemd l.*, *deversari* (apud alqm, in ales domo); *hospitio ales uti.* — **2.** *trans.*, = *herbergen*, *z. a. logeergast*, *hospes (f.e.m., hospita)*; (*in een herberg*) *deversor*; *iemds l. zijn*, *z. logeeren*, **1.**

logeerkamer, cubiculum hospitale.

logement, *deversorium*, *taberna*.

logenstraffen, *arguere of coarguere alqm mendacii*; *redarguere alqm*, *alqd (oratio, quae neque redargui neque convinci potest)*; *improborum prosperitates redarguunt vim deorum*.

loghied, *corpus vastum*; *tarditas*.

logica, *logice (-es)*; *logica (n. pl.)*; *dialectica (-ae)* *en dialectica (-orum, n. pl.)*; *†dialectica (-es)*; *ars disserendi*; *vgl. dialectica*; *geen begrip van l. hebben*, *disserendi artem nullam habere*; *niet het minste begrip enz.*, *dialecticis n. imbutum quidem esse (Cic.)*; *ervaren in de l.*, **artis logicae peritus*; *leermeester in de l.*, *dialecticus*; **artis logicae praceptor*.

logies, = *herberg*, *deversorium*; = *huisvesting*, *hospitium*.

lok, *z. haarlok*.

lokaas, *esca (ook fig.)*; *illecebra (lok-middel)*.

lokken, **1.** *eig.*, *voce of cibo allicere*; *tinescare*; *door een nagebootst geluid*, *sono fallere*; *naar buiten l.*, *ellicere*. — **2.** *oneig.*, *allicere (ad alqd)*; *illicere of pellicere (in fraudem)*; *inducere (in alqd, alqa re)*; *inescare (alqm alqa re, Ter., Liv.)*; *pertrahere (hostem in iniquum locum)*; *de vijanden uit de stad l.*, *ellicere hostes ex urbe of extra muros*; *vgl. aanlokken*.

lokkig, = *gelokt*, *cirratus*; (*v. kunstmatige lokken*) *cinninnatus*.

lokkend, *allectatio*, *invitatio*; *z. verder lokmiddel*.

lokmiddel, **loksel**, *esca*; *illecebra*; *invitamentum (ad alqd, ook pl.)*; *irritamentum (certaminum)*, *delenimentum*; *de ll. v. d. wellust*, *illecebrae voluptatis*; *de ll. der ondeugden (zonde) en der begeerten volgen*, *vitiolum illecebris et cupiditatum lenociniis se dedere (Cic.)*.

lommer, -rijk, *z. schaduw*, -rijk.

1. lomp (*s u b s t.*), *pannus*; *in ll.*, *pannosus*, *pannis obstitus*, *male vestitus*.

2. lomp (*a d i.*), **1.** *v. vormen*, *z. plomp*, **1**; *onbehouwen*, **1.** — **2.** *v. manieren*, *z. groot*, **2.** *onbeschaafd*.

lompard, *homo rusticus of inurbanus*.

lompheid, **1.** *v. vorm*, *immanitas*; *z. plompheid*. — **2.** *v. manieren*, *z. grofheid*, **2.**

long, *pulmo*; *ll. v. e. redenaar*, *in staat om lang achtereen te spreken*, *latera (n. pl.)*.

lonken, *paetum esse (loensch zijn)*; *z. toelonen*.

lont, *l. ruiken* = *de lucht van iets krijgen*, *z. lucht*, **2** (*op het eind*).

loochenaar, -ster, qui. quae negat of initiatur; initiator (inz. v. e. *geldschuld*).

loochenen, negare; *hardnekkig l.*, pernegare (alqd; deos esse, *het bestaan der goden*); praefraete negare; (*in zijn eigen belang*) initiari (inz. v. e. *geldschuld in dgl.*); infitias ire; onder eede l., abiurare (pecuniam, creditum, *dat men iets schuldig is*).

loochening, negatio; infitiatio (inz. v. e. *geldschuld*); negatio infitiatique (facti).

lood, 1. plumbum; *bepaolder plumbum nigrum (tegenover plumbum album = tin)*.

— **2.** = *paslood*, perpendicularum. — **3.** als gewicht, semuncia.

looden, plumbeus; *l. kogel*, glans (plumbea).

loodkleur, livor.

loodkleurig, lividus, livens.

loodlijn, cathetus; *een l. neerlaten*, lineam demittere, quae cathetus dicitur.

loodrecht, ad perpendicularum (directus); *a d v.*, (directe) ad perpendicularum; *de zon schied haar stralen l. op ons neer, staat l. boven ons*, recti solis radii in nos diriguntur.

1. loods, op schepen, dux maris; maris peritus.

2. loods, taberna; *vgl. hut*.

loodwit, cerussa; *met l. geblancket*, cerussatus.

loodzwaar, gravissimus; *iemd l. drukken*, cruciare, vexare alqm en dgl.; *z. drukken*.

loof, frons (p l., frondes); folia (n. p l.); *vol l.*, frondosus, frondens; *l. hebben*, frondere; *l. krigen*, frondescere; *het l. valt af*, folia cadunt; *folia decidunt* ex arboribus; *een krans van l.*, corona frondea.

loofdak, tectum frondeum; *een natuurlijk l. (in een bosch)*, continenti fronde tectae arbores; *uw plateau, die zijn takken even schoon tot een ruim l. uitbreidt*, tua plateau, quae non minus patulis est diffusa ramis (Cic.).

loofhuttenfeest, scenopegia (kerk.).

loofrijk, frondosus, frondens.

looien, subigere (corium, pelles); *conficere* (alutae tenuiter confectae).

looier, coriarius.

loom, languidus, languens; fessus, lassus (*moede*); *vgl. moede, traag*.

loomheid, languor; lassitudo (*moehheid*); (*ziekelijke*) *lichamelijke l.*, corporis gravitas; *in de leden*, gravitas membrorum; *vgl. moe-, traagheid*.

loon, merces; pretium (*voor arbeid*);

= **soldij**, z. a.: = *profijt, winst*, quaestus, fructus; *oneig.*, = *straf*, poena; merces (temeritatis); = *belooning*, praemium; *v. beide*, pretium, fructus; *voor l.*, mercede (b.v. docere); *tot l. voor die weldaad, beneficii illius reddendi causa*; *zijn l. voor iets ontvangen*, mercedem alics rei accipere; *operae pretium mereri, habere*; *het l. voor zijn dwaasheid*, pretium ob stultitiam ferre (Ter.); *zijn verdiende l. krigen*, l. naar werk krigen, iure plecti; *poenas luere*; *persolvitur alicd id, quod ei debetur*; *het l. voor iets vinden in iets*, fructum alics rei ex alqa recapere, percipere, consequi; *het l. voor iets noch door toedoen van iemd noch vari iemd ontvangen*, fructum alics rei neque ex alqo neque ab alqo ferre.

loonarbeid, opera mercennaria, *in het verband ook opera alleen*.

loondienaar, mercennarius.

loonen, z. beloonen; *het l. de moeie, z. moeie*.

loop, 1. eig., cursus; *v. d. hemellichamen*, motus; *v. d. zachte, gelijkmatige beweging v. h. water*, lapsus; = *richting*, tractus (b.v. muri); *de geregde l. der sterren*, astrorum ordines; *zijn l. ergens heen richten*, venden, cursum dirigere alqo, cursum flectere ad alqd; *een anderen l. nemen, van l. veranderen*, in alium cursum deflecti (v. rivieren); *zijn baan in snellen l. voleinden (fig.)*, suum cursum transcurrere (Cic.); *op den l. gaan* = *aan den haal*, op de vlucht gaan, *z. haal*, **vluchten**; = *op hol gaan* (v. e. paard), *z. 3. hol*; = **toeloop**, *z. a.* — **2. oneig.** = *voortgang*, cursus; *aan iets den vrijen l. laten*, alqd non morari; *alci rei indulgere* (irae, lacrimis); *non temperare alicd rei*; *aan de gerechtigheid haar l. laten*, lege agere; *in den l. van het jaar*, anno vertente, hoc anno; *- der jaren*, per annos; *de l. der dingen*, cursus of natura rerum; *dat is de l. der dingen*, der wereld, is est temporum cursus; *ea est rerum humanarum natura of condicio*; sic sunt homines; *volgens den natuurlijken l. van bijna alle dingen*, quod natura fert in omnibus fere rebus; *de l. der natuur*, naturae lex; *tegen den l. der natuur*, contra naturam; *de zaak neemt een anderen l.*, res aliter accidit of evenit.

loopbaan, 1. eig., curriculum, stadium, spatium; *de l. betreden*, in stadium ingredi; *in de l. loopen*, stadium currere, in spatio decurrere; *de l. ten einde loopen*, ad calcem decurrere. — **2. oneig.**, l. des levens, vitae, vivendi curriculum; *zijn l. ten einde toe loopen*, aetatem of vitae spatium decurrere; *nadat hij zijn l. bijna voleindigd had*, prope acta iam aetate decursaque; *dezelfde l. gehad hebben*, in eodum cursu fuisse; *de militaire l. betreden*, militiam capessere; *de l. v. e. redenaar*, ad dicendum se conferre; *de staatkundige l.*, rem publicam capessere, ad rem publicam accedere; *de juridische l.*, forum attingere; *de wetenschappelijke l.*, ad litterarum studium se conferre; *in zijn staatkundige l.*, in re publica gerenda; *een eervolle l. aamvangen*, aditum laudis et honoris auspicari; *de l. van een held*, een heldenl., *van of iter fortitudinis et virtutis inire*, ingredi; *iemd een schitterende l. openen*, aditum laudis of honoris, laudis et honoris alicd patefacere; *zijn aardse l. besluiten*, corpore solum ad proprias sedes evolare; *illuc ex his vinculis emissum ferri*.

loopen, 1. v. levende wezens, currere (snel l.); *z. gaan*; *herhaaldelijk, dikwijls l.*, cursitare; *heen en weer l.*, ultro et citro, huc illuc cursare; *ook concursare*, discurrere, volitare; (*angstig*) *trepidare*; *allen komen tot u g. (nemen hun toevlucht tot u)*, omnis omnium cursus est ad vos; *iemd tegen het lijf l.*, incurrrere in alqm; *storm l.*, *z. storm*, **2.** een kind leert l., infans ingredi incipit; *iemd bij het l. ondersteunen*, manus dare alicd; *iemd laten l.*, alqm dimittere (*laten heengaan*), omittere (*met rust laten*); *niet meer kunnen l.*, usum pedum amississe; (*van moehheid*), defessum esse ambulando;

weer beginnen te l. (na ziekte), ingredi inclpere; komen l. (tegenover „rijden”), pedibus, peditem venire; om het hardst l., cursu certare. — 2. v. h. levenlooze, b.v. de zon l. om de aarde, sol fertur, movetur circa terram; het schip l. uit de haven, navis egreditur of exit e portu; in de haven, in portum ingreditur, invehitur; de rivier l. enz., flumen fertur etc.; in zee, flumen influit in mare; een weg l. ergens heen, via fert alquo (heeft een bepaalde richting), ducit alquo (voert ergens heen); de tranen l. langs de wangsen, lacrimae manant per genas; om iets l., cingere, circumdare alqd, b.v. urbem cingit alta fossa; fig., het loopende jaar, annus vertens; hic annus; in de loopende uitgaven voorzien, perpetuus sumptus suppeditare; de loopende zaken waarnaar of afdoen, oblata negotia obire; perpetuus muneris partes exsequi; ik l. gevaar om enz., periculum est, ne etc.; gevaar l. te verliezen, periclitari (ingenii fama, Liv.); het l. met iets mis of verkeerd, z. misloopen, 2; het l. op een einde, z. einde, II, B; het gerucht l., z. gerucht; daar het gerucht van Dions vermoording zich als een loepend vuurtje verbreid had, celeri rumore dilato Dionii vim allatam esse.

Het l., z. loop; het heen en weer l., concursatio, discursus; (angstig) trepidatio.

looper, cursor.

loopgraaf, cuniculus; een l. aanleggen, cuniculum agere.

loope, = wandelingetje, ambulatiuncula; fig., een l. met iemden nemen, ludibrio habere alqm.

loor, te l. gaan = verloren gaan, z. verliesen.

1. **loos** (a d i.), = listig, z. a.

2. **loos** (a d i.), = ledig, cassus (nux), sterilis (avena); = niet wezenlijk, vals, simulatus, fictus (impetus); l. alarm, temere excitatus tumultus.

loosheid, z. listigheid.

loot, surculus; palmes (inz. v. d. wijnstok).

loover, z. loof.

loovertje, = blaadje van geslagen goud of silver, bractea, bracteola; vgl. klatergoud.

loozen, emittere (aquam ex lacu); een zucht, zuchten l., z. 1. zucht.

lor, = vod, lomp, pannus; scruta (n. p. l., oude lorren, rommel, Hor.).

lorrig, nugatorius, puerilis (v. zaken); ineptus (ook v. menschen); a d v., nugatorie, inepte, pueriliter.

1. **los** (s u b s t.), lynx.

2. **los** (a d i.), 1. = niet vast, solutus; = niet dicht, rarus (ook b.v. van l. aarde); mollis (week); tener (l. gemaakt, b.v. van aarde); facilis (gemakkelijk te beverken); = l. hangend of zittend, niet strak of stijf, latus; non adstrictus; l. haren, crines passi; capillus passus; a d v., laxe; er op l. t instat! persequere! of p. l., instate! persequimini! — 2. **oneig.**, een l. gerucht, rumor incertus of vagus; levis auditio; vgl. gerucht; = liederlijk, dissolutus; een l. leven leiden, liberius of luxuriosius vivere; luxuriari; a d v., l. over iets heenloopen, alqd praetervolare.

losbandig, z. los, 2; liederlijk.

losbandigheid, z. los-, liederlijkheid.

losbarsten, z. losbreken.

losbinden, z. losmaken.

losbol, z. lichtmis.

losbreken, 1. trans. en intr., = afbreken, z. a. — 2. intr., = uitbreken, prorumpere, erumpere (ook oneig., van zikken en dgl.); door een deur met geweld te openen, effringere fores; v. gevangenen, frangere carcerem et effugere; trachten l. te b., eruptionem tentare; v. e. storm, cooriri (en zoo v. personen in, adversus alqm); exardescere (v. oorlog en haarschoeten, ook intolerabilis iniuria, tanta ista importunitas inauditi sceleris); = opbliegen, in toorn uitbarsten, vehementius invehit in alqm; iram in alqm erumpere; vgl. uitbreken.

losdoen, z. losmaken.

losdonderen, fig., gravior of vehementius invehit (in alqm).

losgaan, 1. v. iets, dat l., solvi. — 2. op iemden of iets l. (in vijandigen zin), petere alqm, alqd; impetum facere in alqm, in alqd; op den vijand l., gradum in hostem inferre; ire ad, contra hostem; met de troepen, copias ducere contra hostem; cum copis contendere ad hostem; driftig, onstuimig op den vijand l., ferociter incurere, invehit in hostem; ook adire (oppida; ad numerum equitum); occurrere (armatis).

losgeld, pecuniae, quibus alqs redimitur; aurum, quod pro redemptione alcs affertur; pactum pro capite pretium; in het verband pretium, pecunia alleen (b.v. sine pretio dimittere, zonder l. vrijlaten).

losgespen, solvere; vgl. losmaken.

losgorden, discingere (tunica discincta, Hor.; centuriones discincti, Liv.).

losgrendelen, reserare, aperire (ianuam, ostium).

loshakken, 1. = afhakken, recidere (alqd).

— 2. intr., op iemden l., gladio petere alqm. **loshangen**, lohangend haar, crines passi; capillus passus; z. nederhangen.

losheid, 1. eig., v. d. aarde, raditas. — 2. oneig., v. zin, gedrag, animus dissolutus; mores dissoluti.

loshelpen, efficere, ut alqs solvatur, liberetur (alqa re).

loshoofd, z. lichtmis.

loshouwen, z. loshakken.

losjes, ergens l. over heen loopen, alqd praetervolare; z. verder oppervlakkig, vluchtig.

losketenen, catenâ solvere, in het verband solvere alleen.

losknoopen, solvere; vgl. losmaken.

loskomen, solvi, liberari (v. iets, alqa re); v. e. gevangene, e custodia eriri; vinculis solvi; oneig., niet van iets kunnen l. = zich niet van iets kunnen losmaken, z. losmaken, 2.

loskoopen, redimere (captivos; e servitute; pecuniâ, pretio).

loskoop, redemptio.

loskriigen, solvere; avellere (met geweld).

loskunen, niet l. = zich niet kunnen losmaken, z. losmaken, 2.

loslaten, 1. eig., emittere, dimittere alqd (alqm de, ex manibus); een gevangene l., e custodia emittere, vinculis exsolvere; z. ontslaan, 2; in t alq., = iemden laten heen-

gaan, laten loopen, missum facere, dimittere alqm. — 2. *oneig.*, = **opgeven**, 2, z. a.

loslating, emissio (serpentis).

losmaken, 1. *eig.*, solvere of resolvere (wat vastgebonden was); refrigere (wat vastgehecht was); avellere (afrukken, -scheuren); laxare, relaxare (vincula); expedire (loswikkelen); een knoop l., nodum solvere, expedire (ook fig.); iemds tong l. (fig.), alqm loquentem facere; den grond l., mollire agrum. — 2. *oneig.*, = bevrijden, liberare, exsolvere, relaxare; zich van zaken of bezigheden l., expedire se ab occupationibus; zich l. van iemds, se disjungere, se avellere, se divellere, se abstrahere ab alqo; in staatkundigen zin, deficere, desciscere ab alqo of se, consilium suum separare ab alqo; de geest m. zich l. van het lichaam, animus a corpore se abstrahit; de geest die zich van het lichaam l. heeft, animus a corpore abstractus; zich met geweld van iets l. (losrukken of -scheuren), divelli ab alqa re; zich van iets niet kunnen l., haerere in alqa re; zich van een omgang niet kunnen l., revocare se non posse familiaritate implicatum.

losploegen, z. **losmaken**, 1.

losprijs, z. **losgeld**.

losrafelen, z. **lostornen**.

losraken, solvi; z. **loskomen**.

losrijden, op enz., z. **aanrijden**, 2.

losrukken, -scheuren, abumpere (v. d. storm, fastigia aliquot templorum a culminibus abrupta; plebs velut abrupta a populo); deripere (alqd de manu); (wat vastgehecht was) refrigere; zich l. (eig.), vincula abumpere; iemds, zich van iets l., z. **losmaken**; iemds van het vaderland l., alqm e gremio sinuque patriae abstrahere; het l., distractio; door verba.

losschieten, z. **losgaan**, op iemds of iets l., z. ook **aanschieten**, 2; **lostornen**.

lossen, een schip l., exonerare, exinanire navem.

losslaan, 1. *trans.*, = **afslaan**, decutere. — 2. *intr.*, op iemds l., petere alqm (gladio).

lossnijden, z. **afsnijden**, 1.

losspannen, z. **afspannen**.

losspringen, = **afspringen**, 1, z. a.; = **aanspringen**, z. a.

lostornen, op iemds l., irruere, se immittere in alqm; op elkander l., concurrere, configere; z. **losgaan**, 2.

lostornen, dissuere (een naad); retexere (een weefsel, losrafelen).

lostrekken, 1. *trans.*, = **aftrekken**, 1; **afrukken**, 1, z. a. — 2. *intr.*, op iemds of iets l., z. **aftrekken**, II; **aanrukken**, 2; fig., tegen iemds of iets l. = **uitbaren**, (gravier, vehemente) invehl in alqm, in alqd; insectari, increpare alqm, alqd; met smaadreden -, alqm maledictis figere.

loswerken, moliri (saxum); naves a terra).

loswikkelen, -winden, expedire; vgl. **afwikkelen**.

losworstelen, zich l., emergere (ex alqa re).

loszinnig, -heid, z. **lichtzinnig**, -heid.

1. **lot**, z. **loot**.

2. **lot**, 1. het l. dat geworpen wordt, sors; een l. komt uit (nl. uit de urn), sors exit, ex-

cidit; het l. treft mij, valt op mij, sors me contingit; de rechters voor een proces door het l. bepalen, dicam sortiri; door het l. verkrijgen, sortiri (provinciam); urbanam, peregrinam sc. iurisdictionem). — 2. = **bestemming**, sors (als door een hoogere macht verleend); fortuna (als toestand); ook condicio; en zoo condicio nascendi (het door de geboorte gekregen l.); door een hard l. getroffen worden, acerbo casu confictari; het is mijn l. geweest, te of dat enz., accidit mihi, ut etc.; gelukkig l., fortuna secunda of prospera; ongelukkig l., f. adversa; sors misera; onvermijdelijk l., fati necessitas, in het verband necessitas alleen; het menschelijk l. dragen, res humanas ferre; zich in zijn l. schikken, cedere fortunae; zijn l. in iemds handen stellen, se alci permittere; een l., dat de edelsten pleegt te treffen, id, quod optimo cuique accidere solet; ik vrees, dat mijn brief hetzelfde l. zal hebben, vereor, ne idem eveniat in meas litteras; dat is het algemeene l., haec omnibus accidit; ik heb een gelukkig l., ook bene mecum agitur; mecum praeculare actum est; de slagen van het l., fulmina of tela fortunae; acerbitates (bittere rampen, wederwaardigheden); aan de slagen van het l. blootgesteld zijn, ad iniurias fortunae expositum, fortunae obiectum of omnibus fortunae telis propositum esse; iemds leven staat minder bloot aan de slagen van het l., in vita alci minus multa patent, quae fortuna feriat; vgl. **lotgeval**, **noodlot**.

lotbus, sitella (bij de ouden eigenlijk geen bus, maar een met water gevulde urn, waarin een lot kwam bovendrijven).

loten, = het lot over iets laten beslissen, sortiri (alqd, de alqa re); sortitionem facere; revocare ad sortem, sorti committere, permittere (alqd); concilire in sortem (provincias); er wordt over iemds g., sors alci deicitur (sc. in urnam); zonder te l., extra sortem (renuntiari); = door het lot verkrijgen, sortiri (z. 2. **lot**, 1); het l., sortitio, (om de provincies, provinciarum; om de aediliteit, aedilicia); sortitus (uno sortitu).

lotgenoot, fortunae eiusdem socius; mijn l., meus temporum illorum consors.

lotgeval, res, casus, eventus of eventum; vele treurige ll., multa adversa; velerlei ll. beleven, multis casibus iactari; de ll. van Aeneas, quae Aeneae acciderunt; wisselende ll., z. **lotswisselingen**.

loting, = het loten, z. **loten**, op het einde; bij of door l., sorte (b.v. sorte provincia ei eventit).

lotsbedeeling, z. 2. **lot**, 2.

lotswisselingen, fortunae vicissitudines, varietates temporum, casus vari.

louter, = zuiver, z. a.; l., l. en alleen = niets dan, enkel, merus, b.v. m. bellum loqui; mera mendacia narrare; omnis, b.v. urbs omnes aditus difficiles habebat; ai omnes homines probi sunt; zij was l. vriendelijkheid, tota in comitatem effusa erat; men lichtte 300 man, l. en alleen voornamen lieden, lecti sunt trecenti, nobilissimus quisque; van l. vreugde niet kunnen slapen, prae magno gaudio of alleen prae gaudio somnum capere non posse; = **slechts**, 1, z. a.

louteren, *oneig.*, emendare (mores, animus, ingenium ales).

louterheid, z. **zuiverheid**.

loutering, *oneig.*, emendatio; door verba.

louwmaand, *lanuarius* (mensis).

loven, z. **prijzen**.

lucht, *1. eig.*, aër; de hoogere, zuivere l., aether; caelum (*atmosfeer*); de door den wind bewogen l., *aura* (*koelte*); ventus (*wind*); l. voor zoover zij ingedemd wordt, *anima*, spiritus; l. scheppen, inademen, spiritum, animam ducere; *versche l.*, liberum aëra of spiritum ducere (*haurire*); caelo libero uti; *gezonde, goede l.*, caelum salubre of bonum; caeli salubritas; aër salubris; *ongezonde, slechte l.*, caelum pestilens; in de open l., sub divo, sub caelo; de l. invliegen, sublime evolare of ferri; sublimem abire; de l. benemen, spiritum impedire of intercludere, animam intercludere; weer l. scheppen, spiritum, animam recipere; ook *oneig.*, respirare. — **2. oneig.**, l. geven = *verlichting verschaffen*, levare (*alqm*), laxamentum dare (*alci*); *zijn hart l. geven*, animum levare; - *tegen, bij iem.*, totum se alci patefacere; *zijn toorn -*, iram erumpere, effundere (in alqm); *zijn boosheid -*, stomachum in alqm erumpere; *zijn vreugde in woorden -*, gaudium verbis prodere; *zijn smart in tranen -*, dolores in lacrimas effundere. | *iets uit de l. grijpen*, fingere, comminisci; *uit de l. gegrepen*, fictus, commenticius; vanus; ook door ex vano (*b.v.* non tota ex vano criminatio erat); *een uit de l. gegrepen bevering, verhaal*, commentum; res commenticia of ficta; somnium; *kasteelen in de l. bouwen*, z. **luchtkaasteel**. | *de l. van iets krijgen*, odorari, praesentire alqd; quodam odore suspicionis sentire m. a. c. c. i. n. f.

luchtdicht, aëri non pervius.

luchten, *1. eig.*, = aan de lucht blootstellen, aëri exponere; = de lucht in iets laten, aëra immittere (in conclave). — **2. oneig.**, iem. niet kunnen l., z. **uitstaan**, **1**; *zijn hart luchten enz.*, z. **lucht**, **2**.

luchter, z. **kandelaar**.

lichtgat, spiraculum; lumen (*venster, vensteropening*).

lichthartig, z. **lichtzinnig**, **zorgeloos**, **vroomlijk**.

lichthartigheid, z. **lichtzinnig**, **zorgeloos**, **vroomlijkheid**.

lichtig, = zeer dun, tenuissimus; = zeer licht, levissimus; = *hol, zonder inhoud*, levis; = **vroomlijk**, z. a.; = aan de lucht blootgesteld, aëri expositus of pervius; a d v. ergens l. over heen loopen, z. **losjes**.

luchtje, aura of ventus lenis; het minste l., minima aura; = *geur, odor*.

luchtkaasteel, somnium; ll. bouwen, somnia sibi fingere.

luchllaag, caelum; aër.

luchtledig, aëre vacuus.

luchtpijp, arteria aspera.

luchtreis, cursus aërius.

luchtruim, aër (vacuus); caelum.

luchtsgesteldheid, z. **klimaat**.

luchtsprong, saltus.

luchtreek, z. **hemelstreek**; ook ter-
rae regio of tractus.

luchtstroom, spiritus; aura.

luchtvaart, cursus aërius.

luchtverschijnsel, visum caeleste; als meteorologische term, phaenomenon; p l., vurijs ll., ignes; faces caelestes of caeli.

lui, piger, ignavus, iners, segnīs, desēs, desidiosus; l. worden, ignaviae et socordiae se dare; languori desidiaequē se dedere; a d v., pigre, ignave, segniter.

luiwaard, homo languori et desidiaē de-
ditus.

1. luid (a d i.), clarus (*helder, hoorbaar*); magnus (*sterk*); l. stem, vox clara, magna; met l. stem, z. *beneden* (a d v.); l. gemcr van het volk, clamor et admurmuratio populi; l. kreten v. verontwaardiging, vociferatio atque indignatio; v. *beuondering*, clamores et admirationes (efficere); a d v., clare; clara of magna voce (z. *boven*); = *openlijk, ten aanhooren van iedereen*, palam; coram multis of omnibus (loqui de alqre); l. roepen, schreeuwen, verklaren, verkondigen, clamare, clamitare m. a. c. c. i. n. f. of (als *vermaning*) c o n t i.; pronuntiāre (alqd, alqd alci, magna voce, inz. v. d. praec.); v. *velen*, conclamare (m. a. c. c. i. n. f.); l. *eischen, verlangen*, conclamare (m. ut, ook m. *enkelē c o n t i.*); clamare et poscere (ut etc.); *zich l. tegen iets verklaren*, z. **verklaren**, op het eind; *slechts zoo l.*, dat, tantum modo, ut (Cic.); l. lachen, cachinnare, cachinnum tollere of edere.

2. luid (s u b s t.), naar l. van = volgens den inhoud van, ex, b.v. ex inssu, ex lege, ex testamento; door verba d i c e n d i, b.v. naar l. van de verklaringen der kooplieden was er een samenzwering gesmeed, confuratiōem factam mercatores afferēbant (Liv.); naar l. van zijn verklaring, eo auctore; nar-
ravit m. a. c. c. c. i. n. f.

luiden, *1. eig.*, = *klinken*, sonare; sonum edere, reddere; t r a n s., de klok l., *campanam pulsare; het l. der klokken, *campanarum sonus. — **2. oneig.**, z. **klinken**; de woorden l. aldus, haec sunt verba; de brief l. aldus, epistola his verbis scripta est; *gelijk de wet luidt*, ut ait lex; *een wet, vier bepalingen zeer streng l.*, lex severissime scripta; *zijn rede luidde aldus*, ita verba fecit; sic dixit; *want zoo luiden uw woorden*, sic enim dixisti; *hoe luiden uw woorden?* quanam erant verba tua?

luidkeels, z. **1. luid** (a d v.).

luidruchtig, clamorosus; door het p a r t i c. p r a e s. van clamare, strepere, tumultuari en dgl.; a d v., magno clamore, (magno) cum strepitu ac tumultu.

luidruchtigheid, (magnus) clamor, strepitus, tumultus.

luieren, desidē esse; segne otium terere; te huis l., desidē domi sedere.

luideid, pigritia, ignavia, inertia, segnitia, desidia.

luik, = *venstersluiting*, fenestra; fori-
cula.

luiken, de oogen l., z. **sluiten**, **1. A.**

luilak, luilakken, z. **luiwaard**, **luieren**.

luim, l. of ll. = *humeur*, animi affectio of habitus; ingenium, studia (*neigingen*); = *lastig, slecht h.*, natura difficilis; morositas, asperitas, iniquitas (*tegenover anderen*); = *gedrukt, somber h.*, tristitia; = *geestigheid, humor*, lepos; sales (p l.); *goede, vrolijke l.*, hilaritas; *iemd in een goede l. brengen*, alqm hilaritate afficere; *hun booze l. wekte den lachlust op*, quia stomachabantur, ridiculi videbantur esse; *zich in iemds l. schikken*, studiis alcs obsequi, alci morem

gerere; *zich naar iemds l. richten*, ad alces arbitrium of voluntatem se fingere, se accommodare; *in een vroolijke, aangename, vriendelijke l. zijn*, comiter et iucunde esse (in convivio); *naar zijn l.*, ad libidinem, ex libidine; ad arbitrium suum; arbitrio suo; *de l. der fortuin*, fortuna mutabilis; *een speelbal van de l. der fortuin*, ludibrium fortunae.

luimig, 1. = aan (kwade) luimen onderhevig, difficilis, morosus, stomachosus, tristis; = grillig, mutabilis; *a d v.*, morose, stomachose. — 2. = humoristisch, geestig, lepidus; festivus; facetus; iocosus.

luimigheid, 1. = grilligheid, eigenzinnigheid, *z. a.* — 2. = geestigheid, 1, *z. a.*

luipaard, leopardus.

luis, pediculus.

luister, splendor (dignitatis suae sp. obtinere; imperii; nominis; vitae); claritas (beroemdheid); gloria (roem); amplitudo (divitiarum, opum; rerum gestarum); magnificentia (pracht, urbis, epularum, villarum); decus (onderscheiding, d. ornamentumque senectutis); flos (bloeiende toestand, bloei, Graeciae); *aan iets l. bijzetten*, illustrare, ornare alqd; *zijn l. verliezen*, obsolescere; *zich in zijn vollen l. vertoonen*, elucere (in bello, in foro; alqa rei); *enitere* (in bello virtus egregia alces).

luisteraar, *z. luistervink*.

luisteren, auscultare (*aan de deur*, ad fores, ab ostio); *heimeeljk l.*, subauscultare; *het l.*, auscultatio, of door omschr.: *naar iemds l.* = iemds gehoorzamen, *z. gehoorzamen*.

luisterrijk, splendidus (civitas); apparatus (epulae; ludi apparatusimi); insignis, illustris, clarus (nomen, victoria, facinus); amplus (funus, triumphus, donum); lautus (supellex); magnificus (villa, apparatus, funus, res gestae); pulcherrimus (facinus, victoria); *l. viering*, celebratio (ludorum); *een l. overwinning behalen*, magnifice of pulcherrime vincere; *a d v.*, splendide, magnifice, pulcherrime.

luistervink, die gesprekken afwilt, qui aliorum sermones captat.

luistervol, *z. luisterrijk*.

luit, fides (p l.); lyra.

luitspel, lyrae of fidium cantus; *in het l. onderwezen worden*, lyra of fidibus institui; fidibus discere.

luitspeler, lyristes.

lukaak, op goed geluk af, *z. geluk*, C. **lummel**, homo rusticus; homo plumbeus (stompzinnig); caudex, stipes.

lummelachtig, rusticus; *l. gedrag*, rusticitas; *a d v.*, rustice.

lummelachtigheid, rusticitas.

lunch, prandium.

lus, laqueus.

lust, 1. = genot, voluptas, delectatio, deliciae; libido (zinnelijke lust); alacritas (opgewektheid); *met l.*, *met l. en liefde*, libenter; alacriter, alaci animo (met opgewektheid). — 2. = verlangen naar iets, cupiditas, aviditas (alces rei); amor (consulatus); studium (ijver, neiging, alces rei); alacritas (opgewektheid, rei publicae defendendae; ad litigandum); appetitus, appetitio (alces rei); desiderium; libido (zinnelijke l. in

of tot iets); *met of vol l. en ijver*, alacer; l. hebben in iets, concupiscere, appetere alqd; cupere; studio of cupiditate alci rei teneri; *geen l. hebben*, om enz., piget alqm c. i n f.; l. krijgen in of tot iets, de l. bekruipt iemd, studio of desiderio alces rei capl, moveri; invadit alqm libido alces rei; cupiditate incenditur alqs; *in iemd l.*, tot iets wekken, iemd l. tot iets inboezemen, alci cupiditatem alces rei, alacritatem studiumque alqd faciendi incitere, (grooten l.) alqm cupiditatem alces rei incendere, (nog grooteren, nog meer l.) augere alci alacritatem alqd faciendi, augere animum alces ad alqd; p l., = de zinnelijke lusten, libidines, voluptates (corporis); *een slaaf zijn van zijn l.*, (totum) se dedere corporis voluptatibus; voluptatibus servire, se tradere.

lusteloos, languidus; segnīs; demissus animo; subtristis (Ter.).

lusteloosheid, languor; taedium; animus demissus, animi demissio.

lusten, 1. = gaarne eten, delectari (cibo alqd); *niet l.*, fastidire of nolle (alqd). — 2. *i m p e r s.*, *het l. mij*, libet mihi, iuvat me c. i n f.; *z. behagen*.

lusthof, viridarium; horti.

lustig, hilaris of hilarus; laetus; remissus (opgewimd); alacer (opgewekt, wakker); *a d v.*, hilare, laete, remisse.

lustigheid, hilaritas, laetitia, alacritas; *vgl. vroolijkheid*.

lustoord, locus amoenus.

luttel, *z. gering*, klein, weinig.

luwen, *het l.*, ventus remittit.

luxe, *z. weelde*.

luxurieux, *z. weelderig*; sumptuosus (veel uitgevend); *a d v.*, luxuriose, delicate, mollior.

lyrisch, lyricus of mellous; l. dichter, poeta lyricus of melicus; l. poëzie, poësis lyricae of melica; (als erotische poëzie) poësis amatoria.

M.

1. **maag**, stomachus; alvus; ventriculus (Cels.); venter (buik); *zijn m. overladen*, *z. l. overladen*, 1; *zijn m. met iets bederven*, *z. bederven*; *aan de m.*, *aan maagziekte lijdende*, cardiacus; *met volle m.*, gravis cibo.

2. **maag**, *z. verwant*.

maagd, virgo (ook als gesternte); manhaftige m., virago (b.v. van Orleans, Aurelianusis).

maagdelijk, *z. jonkvrouwelijk*.

maagdenroof, raptus virginis of virginum.

maagdom, virginitas.

maaglijden, cardiacus.

maagschap, 1. = verwanten, *z. verwant*. — 2. = bloedverwantschap, verwantschap, *z. a.*

maagziekte, morbus cardiacus (Cels.);

z. l. maag.

maaien, metere (absol.); demetere (fructus, frumenta); secare (pabula); *het m.*, messis.

maaiër, messor; p l. ook metentes.

maakloon, manus pretium.

maaksel, opus; *de rede schijnt een m.*

van verschillende personen te zijn, oratio a pluribus confusa videtur.

1. maal, 1. met hoofdtalgetallen, door de daarmee corresponderende adverbia: één, semel; twee, bis, etc; 2 m. 2 is 4, bis bina sunt quattuor. — **2.** met ranggetallen, door de daarvan afgeleide adverbia; (voor) de eerste, tweede, derde m., primum; iterum; tertium; voor de laatste m., postremum, ultimum; nu voor de laatste m. (nog slechts één m.), ultimum illud, hoc ultimum. — **3.** met andere woorden, b.v. meer dan één m., z. eens, **1. A**; vele mm., saepe (c o m p a r., saepius); vele mm. kleiner, multis partibus inferior; zoovele mm., toties of tam saepe; hoevele mm., quoties of quam saepe; ontelbare mm., sescenties; verscheidene mm., non uno tempore; separatis temporibus (op verschillende tijdstippen); een ander m., alias; alio tempore; alio loco; doch daarover een ander m., verum haec alias; - meer, sed haec alias pluribus; dit m., nunc; hoc tempore; doch voor dit m. genoeg, sed haec haecenus; beide mm., door uterque, b.v. beide mm. maakte aan het bloedbad niet de wet, maar hun willekeur een einde, utriusque cladis non lex verum libido eorum finem fecit (Sall.).

2. maal, z. maaltijd.

maalstroom, vertex; fig., in den m. der bezigheden, maximis occupationibus distentus of impeditus; temd wordt meegesleept in den m. der roem- of eersucht, absorbet alqm aestus gloriae; de m. der genietingen, voluptates continuas; zich in den m. van het genot storten, totum es dedere voluptatibus; - aller ondeugden -, ingurgitare se in flagitia.

maaltijd, cena (de hoofdmaaltijd; ad cenam invitare; cenam apponere); convivium, epulae (gastmaal); epulum (feestmaal); vgl. 2. eten.

maan, luna; de volle m., luna plena; de nieuwe m., luna nova of prima; de tijd der nieuwe m., (tempus) intermenstruum; de m. vast, wassende m., luna crescit, luna crescens; de m. neemt af, afnemende m., luna decrescit, senescit, luna decrescens, senescens; tot de m. behoorende, de m. betreffende, lunaris; de h. maan, in den vorm eener halve m., z. half; loop naar de m., apage (te), facesse hinc; abi in malam rem of crucem.

maanbrief, iemd een m. zenden, per litteras admonere alqm (wegens iets, de alqa re); een m. krijgen, per litteras admoneri.

maand, mensis; een m. durende, unus mensis; menstruus; twee, drie, vier, vijf, zes mm. durende, bimestris, trimestris, quadrimestris, quinquemestris, semestris; elke m., van m. tot m., bij de m., z. maandelijks; de tijd v.e.m., spatium menstruum; binnen een m., intra mensem ventem; voor een m., op een m. berekend, z. maandelijksch.

maandelijks, omnibus mensibus, singulis mensibus, in singulis menses; in mense (b.v. bis in m.).

maandelijksch, = elke maand terugkeerende of een maand durende, op een maand berekend, menstruus; unus mensis (een maand lang).

maanjaar, annus ad cursum lunae descriptus; annus lunaris.

maankop, papaver.

maanlicht, of **maanschein**, lumen lunae; het is m., luna lucet; bij m., luna lucente; het was den geheelen nacht m., luna pernox erat.

maansomloop, lunae ambitus.

maansverduistering, lunae defectus of defectio; luna deficiens; er treedt een m. in, luna deficit; (een gedeeltelijke of geheele m.) luna aut parte sui aut tota delitescit.

maanvormig, lunae smilis; lunatus.

1. maar, 1. adv., = slechts, z. a. —

II. conl. sed, om een tegenstelling aan te duiden, waardoor het voorafgaande verbeterd of beperkt wordt; at (verouderd ast) wordt gebruikt, om tegenover een gedachte, waarvan de juistheid erkend wordt, met nadruk een andere te stellen, die evenzeer juist is, = m. daartegenover, m. van den anderen kant, m. toch; vand. at inzonderheid bij tegenwerpingen, ook at enim, (sterker) at vero = m. immers, ja m., (ja) m. zult gij zeggen of zou men kunnen zeggen enz., evenals ook bij hartsochtelijke uitroepen, vragen, bevelen, beden, verweenschingen; verum, evenals sed, maar nadrukkelijker; verum enim vero (een versterkt verum, = m. inderdaad, m. buiten een twijfel, m. in den vollen zin des woords); vero voegt aan het voorafgaande als tegenstelling iets groots en gewichtigs toe, = m. zelfs, m. (nog) bovendien; autem, de zwakste adversatieve partikel, leidt iets nieuws, iets anders in; atqui om met nadruk een tegenwerping of bevestiging te leiden, = m. toch, m. desalniettemin; in een sluitrede ter inleiding v.d. minor, m. nu, of alleen nu; iam vero, m. nu, ter aanknoping van datgene, wat zich onmiddellijk aan het voorafgaande aansluit; nunc vero, nunc autem, nunc, tegenover een vooraf genoemd geval, = m. nu (b.v. philosophi debuerunt intelligere etc. Nunc autem videntur etc.). Buitendien houde men in het oog, dat het Hollandsche maar, maar nu soms heter door het enkele ac (atque), et, -que, quidem uitgedrukt wordt; wel is waar... m., z. „wel is waar” onder 2. waar; m. wanneer, m. wanneer niet, z. wanneer, **II, A**; m. niet, vooral ter nauwere aanknoping van negatieve zinnen, nec, neque vero (niet neque autem); soms het enkele nec, neque, b.v. aetas tantummodo quaestui neque (m. niet, m. daarmede nog niet tevens) luxuriae modum fecerat; minder vaak non autem, non vero. — In 't bijz. is nog op te merken: **1.** dat in het Latijn in tegenstellingen, vooral kortere, m., m. wel in 't geheel niet vertaald, en m. niet (en niet) door het enkele non uitgedrukt wordt, b.v. ego quid futurum sit nescio, quid fieri possit scio (m. wel weet ik enz.); tantum cibi atque potionis adhibendum, ut reficiantur vires, non (m. niet) opprimantur. Hebben beide leden hetzelfde werkwoord en heeft de tegenstelling juist op dit werkwoord betrekking, dan wordt dit in het Latijn in het tweede lid herhaald of, bij non, soms vervangen door item, b.v. ons is dit niet geoorloofd, m. hem wel, nobis hoc non licet, licet illi; dit kun-

nen knapen, *m. geen mannen (m. mannen niet)*, hoc pueri possunt, viri non possunt; *dít zou wellicht Hercules kunnen overkomen, m. ons niet*, hoc Herculi fortasse poterat contingere, nobis non item. —

2. In zinnen als de volgende kan men dikw. het enkele pron. relat. gebruiken: Sophocles ad summam senectutem tragœdias fecit; quod propter studium cum rem familiarem neglegere videretur etc., *maar daar hij ten gevolge dezer werkzaamheid enz.* — **3. In zinnen als de volgende kan men behalve de aan het Holl. beantwoordende constructie ook het enkele relat. gebruiken:** hij beloofde mij veel, *m. hield het niet*, sed (verum) ea non praestitit of quae non praestitit (*men wachtte zich evenwel, quae vero, quae autem etc. te gebruiken*).

2. maar (subst.), z. gerucht.

maas, van een net, macula.

1. maat, l. m., waarmee of waarnaar gemeten wordt, A. z. onder praep. p., mensura (b.v. m. en gewicht, mensurae et pondera; mensurae itinerum; de m. v. e. rekruut, mensura, ad quam militum statura exigitur; iets in grootere of ruimere m. teruggeven, alqd maiore mensura restituere); modus (navium, certus m. agri); met volle m., pleno modio; een dubbele m. van iets, res duplex; een dubbele m. graan krijgen, duplici frumento donari; fig. de m. van iets volmaken, complere alqd (vitam beatissimam); (sterker) cumulare alqd (gaudium); om de m. van het tijden vol te maken, ne quid malis desit. | oneig., de rechte m., modus; moderatio, modestia (matiging, gematigheid); m. houden, modum tenere, servare; - in of bij iets, modum of moderationem adhibere in re, moderationem habere in re, moderari alci rei (ira); - in alles, omnia modice agere; geen m. houden, de m. overschrijden of te buiten gaan, modum non servare; modum excedere, transire; geen m. houdende, alle m. te buiten gaande, immoderatus (Alexander, libertas); immodicus (in augendo numero; lingua; immodicus lingua). — B. met praep. p., boven m., sine modo; praeter modum; nullo adhibito modo; immodice immodesteq; immoderate; impotenter; nimis; admodum; longe c. superl., boven alle m., sic ut nihil possit supra; i n rijke, volle m., abunde, affatim; cumulate; admodum; in de volste, rijkste m., plenissimus; ook door cumulus alci rei (b.v. gaudi); in volle, rijke m. hebben, abundare, affluere (alqa re); iets in de ruimste m. bevreëdigd zien, z. bevreëdigen; de plichten des levens waren in volle m. vervuld, cumula erant officia vitae; in hooge m., z. 3. zeer; in zekere m., quodam modo; quasi, quasi quidam, ook alleen quidam; ut ita dicam; in de juiste m., in gepaste of behoorlijke m., recte; eo quo par est of decet modo; pro merito, ut decet; m e t m., modice (ook = met gematigheid, gematigd); modeste, moderate (met gematigheid, gematigd); naar de m., pro modo; pro ratione; pro c. abl., b.v. pro viribus agere, pro mea parte (naar de m. mijner kracht); ad; e; elk naar de m. zijner krachten, pro se quisque. — II. in de muziek, numerus; numeri; modi; geregelde m., numerorum moderatio; langzame m., pressi modi; in l. m.,

langzaam, pressus; de m. der voeten, ictus modulantium pedum; de m. slaan met de hand, met de voeten, met handen en voeten, manu certam legem temporum servare; sonum vocis pulsu pedum modulari; pedum et digitorum ictu intervalla signare; m. houden, concentum of numerum in cantu servare; uit de m. geraken, a numero aberrare; paulum se movere extra numerum; in de m., numero, modulate.

2. maat, z. kameraad.

maatregel, consilium, ratio; remedium (tot herstel); een m. nemen, treffen, rationem inire; consilium capere; - tegen iets, occurrere alci rei; caveri, praecavere ne etc.; goede, doelmatige mm. nemen, bonis consiliis uti; een nieuwen m. nemen, rem novam instituere; hardere mm., z. hard, 2; zijn mm. tegen iemd nemen, weten te nemen, adversus alqm quid sibi faciendum sit, considerare of videre; wrede mm. tegen iemd nemen, crudeliter in alqm consulere; zachtere mm. nemen met betr. tot iemd, mollius de alqo consulere; krachtiger mm. nemen, fortioribus remediis agere of uti; andere, alud agere; strenge - tegen iemd, severitatem adhibere in alqo; halve mm. nemen, z. half, 3; over de met betr. tot den oorlog te nemen mm. gemeenschappelijk beaardslagen, rationes belli gerendi communicare (Caes.).

maatschappelijk, b.v. het m. leven, vitae societas; = v. e. handelsmaatschappij, door den gen et., societatis, sociorum.

maatschappij, de menschelijke m., societas humana (of hominum of generis humani); de burgerlijke m., societas civilis; civitas; = handelsmaatschappij, societas, socii.

maatstaf, ratio, lex, norma, regula; naar den m. van, pro c. abl., naar dezen, naar een anderen m., isto modo; alto quodam modo; iets als m. voor iets nemen, iets aan iets als m. aanleggen, iets naar zekeren m. beoordeelen, metiri, ponderare, aestimare alqd alqa re, ex alqa re; alqd ad rationem alci rei exquirere (Cic.); iets tot éénigen m. maken of nemen, omnia referre of revocare ad alqd; iemd slechts den m. zijner eigen studiën aanleggen, alqm ad suorum studiorum rationem revocare; er dient een m. vastgesteld te worden, formula quaedam constituenda est; z. ook richtsnoer.

machinaal, arte fabricatus; = mechanisch, z. a.

machine, machina; machinatio; als een m., *machinae similis (a d v., *machinae instar); oneig., iemd is niets dan een m., alqs non movetur nisi externo pulsu.

machinerie, machinatio; machinae. machinist, *(machinae) moderator; = werktuigkundige, machinator.

macht, l. = kracht, sterkte, vis; vires; = het vermogen, om iets (of veel) te bewerkstelligen, potestas (inz. der overheid); potentia (verworven, aangemaakte m.); facultas, copia; arbitrium (vrijheid, vrije beschikking); auctoritas (legum dandarum); ius (recht en bevoegdheid); imperium (militaire m.); opes (p l., hulpmiddelen); opulentia (welvaart en macht); de uitvoerende m., ius omnis imperii; de vaderlijke m., patria potestas; de heilige, vaderlijke m., maiestas patriae; met of uit alle m., z. kracht; - zich

inspannen, *z.* **inspannen**, **2**; *de m. der welsprekendheid*, vis eloquentiae, dicendi; *de onverschraanbare m. der gewoonte*, aestas consuetudinis (Cic.); *de m. der omstandigheden scheidt ons van iem.*, rerum natura quae potentissima est, dislingit nos ab alqo; *door de m. der omstandigheden (den nood) gedwongen*, *z.* **nood**, **1**; *iets in of onder zijn m. hebben*, in potestate sua habere alqd; *est alqd in manu alcs*; - *krigen*, potiri alqa re; - *brenge*, in potestatem suam redgere alqd; *ik heb de m. tot iets*, mihi data est potestas of copia alqd faciendi; *iets staat in mijn m.*, in me of in mea potestate situm, positum of penes me est; *ook liberum est mihi c. i n f.*; *en zoo: de (vrije) m. over iets hebben*, liberum habere alqd; *dat staat niet in onze m.*, haec non sunt in manu nostra; *het staat niet meer in mijn m.*, non est integrum mihi; *iemd de m. tot iets geven*, alci alcs rei potestatem of copiam dare, concedere, deferre; *iemd (een slaaf, een kind) in de m. van anderen geven*, alienare alqm; *de hoogste m.*, summa rerum; *summa imperii*; *iemd met de hoogste m. bekleeden*, rerum summam deferre, permittere, committere, tradere alci; *de militaire en civiele m. bezitten*, esse cum imperio et potestate; *zich groote m. aanmatigen*, multum sibi arrogare, multum auctoritatis sibi sumere; *m. over leven en dood hebben*, potestatem vitae necisque habere; *oneig.*, b.v. *het verdriet heeft geen m. over den wijze*, abest a sapiente aegritudo (Cic.); *zijn hartstochten in zijn m. hebben*, imperare cupiditatibus; *zijn stem*, vocem suam moderari posse; *zijn oogen*, temperare oculis; *vgl. beheerschen*; *de Grieksche taal*, Graece luculenter scire; *groote m. hebben*, magnas habere opes of in magnis opibus esse; *multum posse of valere*; *het geld bezit de m.*, om vele genietingen te verschaffen, pecunia est effeatrix multarum voluptatum. — **2**. = *een met zekere m. begiftigd wezen*, vis alqa (externa, repentina); = *staat*, civitas; *ook res (Romana, Albana)*; = *krijgsmacht*, vires, copiae; *exercitus*; *manus (manschappen)*; *een hoogere m.*, dii; *deus*; *numen divinum*.

machteloos, impotens; = *zwak*, infirmus opibus; *m. zijn*, *oneig.*, ook iacere.

machteloosheid, nulla potentia; infirmitas opum.

machthebber, = *gezaghebber*, *z. a.*

machtig, **1**. = *macht bezittende*, potens, pollens; *opibus valens*; *opulentus*; *amplus (aanzienlijk)*; *magnus (homo)*; *m. invloed, alleen vis*; *m. zijn*, potentem esse; *opibus valere*, pollere; *multum posse of valere*; - *ter zee, te land*, multum mari, classe, terrā of copiis pedestribus valere of pollere; *de mm.*, potentes; *qui opibus valent*; *optimates (in den staat)*; - *der aarde*, qui magnam inter homines potentiam adepti sunt, *ook alleen principes*. — **2**. *iets m. = iets meester, z. meester*. — *A d v.*, valde, vehementer; *m. aantrekken, z. aantrekken*, **2**.

machtigen, *iemd tot iets m.*, potestatem dare, facere alci alcs rei (of alqd faciendi); *vgl. volmacht (geven)*.

machtiging, potestas; *auctoritas*; *vgl. volmacht*.

machtwoord, auctoritas; *arbitrium*;

verbum grave; *zijn m. doen hooren*, auctoritatem suam interponere; *imperiose edicere*; *door een m. verbannen*, verbo eicere; *p l. ook imperia (non posse eius i. diutius sustineri)*.

made, *z. worm*.

magazijn, horreum.

mager, **1**. *fig.*, macer (*ook v. d. grond, solum*); *strigosus*, strigosus corporis (*v. dieren*); = *dun*, schraal, exilis (*pecudis iecur*; *ook v. d. grond*); = *tenger*, schriel, gracilis; = *droog*, dor, aridus; *zeer dor en m.*, vegrandi macie torridus; *in 't oog vallend m.*, macie notabilis; *m. maken*, *m. worden*, *z. vermageren*. — **2**. *oneig.*, *m. kost*, victus tenuis; *victus aridus*. | *v. rede en redenaar*, ielunus; *v. d. rede*, aridus, exilis; *v. d. rede-naar*, strigosior (*generis toto*), Cic.; *a d v. (oneig.)*, exiliter, ielune.

magerheid, **1**. *fig.*, macies; *gracilitas (tenger-, schrielheid)*. — **2**. *oneig.*, *v. d. stijl*, exillitas, ielunitas, siccitas.

magic, ars of disciplina magica; *magice*.

magiër, magus.

magisch, *fig.*, magicus; *oneig.*, *een m. kracht*, mira quaedam vis; *een m. invloed op de gemoederen oefenen*, occulta quadam et mira vi animos hominum commovere.

magistraat (persoon), magistratus.

magnaat, unus e primoribus; *de mm.*, primores.

magneet, magnes lapis; *magnes*.

magnetisch, **1**. *fig.*, *door den gen. et. magnetis*; *m. zijn*, *m. kracht bezitten*, magnetis vim habere of magnetis vi praeditum esse. — **2**. *oneig.*, *m. kracht*, *z. magisch*.

majesteit, maiestas; *met m. omgeven*, augustus; *v. d. godheid*, numen.

majestettsschennis, beschuldiging van, *vel op m. (schennis der majesteit v. h. Rom. volk)*, crimen, lex maiestatis; *wegens m. veroordeeld worden*, damnari, condemnari maiestatis, de maiestate; *z. hoogverraad*.

majestueus, augustus (vir); *habitus formaeque viri aliquantum amplior augustiorque humanā*; *sanctus (verheven)*; *imperiösus (gebiedend)*; *splendidus*, magnificus (*heertlijk, prachtig*).

mak, *z. tam*; *hij is zoo m. als een lam*, tam placidus quam ovīs est; *placidissimus*.

maken, **1**. = *vervaardigen, doen, facere*; *conficere (tot stand brengen)*; *efficere (be-werkstelligten, teveegbrengen)*; *fabricari (uit harde stoffen vervaardigen, timmeren, snijden; overdr. in 't alg. = maken, vormen)*; *perficere (geheel klaar-, afmaken)*; *creare (scheppen, inz. van God en de natuur)*; *een redevoering, verzen m.*, orationem, versus facere; *een gedicht m.*, carmen condere; *voor of tot iets als gemaakt, factus ad alqd*; *natus alci rei, ad alqd*; — **2**. *in 't bijz.*, *m. dat, dat niet, facere, efficere ut, ut non (of = beletten, dat, ne)*; *maakt, dat ik het weet*, fac sciam; *hij maakte, dat hij naar Rome kwam*, Romam proficisci maturavit. | *hoe m. gij het?* *quid agis?* *ut vales?* | *m. = uit-maken, bedragen, efficere*; *esse, fieri*; *iets met iemd of iets te m. hebben*, *z. aangaan*, **2**. | *iemd of iets tot iets m.*, b.v. *iemd tot erig-naam m.*, facere, instituere alqm heredem; *iemd consul m.*, facere, efficere alqm consulē; *als de praedic. bepaling een a d i.*, *is, ook reddere, b.v. alqm felicem, divitem*,

iratum; itinera infesta; loca tuta ab hostibus, homines ex feris mites; *iemd weer mensch m.*, alqm hominem reddere (Cic.); *in het pass.* niet reddt, maar fierl; *iemd zwakker en krachteloozer m.*, alqm humiliorum infirmioremq; redigere (Caes.). | *dikw. door wendingen met andere verba of alleen door een verbum, b.v. iemd koning m., z. koning*; *een redenaar van iemd m.*, instituere alqm ad dicendum; *iets van iemd m.*, alqm pulchre erudire; *een mensch enz., z. mensch*; *een land tot provincie m., z. provincie*; *de Aeduers tot slaven m., Aeduos in servitute redigere*; *iemd tot zijn vriend, metgezel m.*, alqm sibi amicum, socium adiungere; *zich iemd genegen, zich bij iemd gehaat m., z. genegen, gehaat*; *zich vrienden m., amicos of animos hominum sibi conciliare*; *iemd of iets belachelijk m., z. belachelijk*; *iets mogelijk, onmogelijk m., z. mogelijk, onmogelijk*; *iets grooter m., z. vergrooten*; *de zaak grooter en vreeselijker m. dan zij werkelijk is, maiora ac terribiliora vero afferre (Liv.).*

maker, fabricator; = **schepper**, *z. a.*

makheid, mansuetudo.

makker, *z. kameraad.*

makreel, scomber (Plant., Catull.).

mal, *z. dwaas*; **1. gek.**

1. malen, molere (hordeum); ook molis comminere of frangere.

2. malen, = **schilderen**, *z. a.*

3. malen, = bazelen, nugari, ineptire, alucinari, hariolari; *over iets m. = zich kwellen met de gedachte aan iets, afflictare se, afflictari de alga re; om iets m., iemd aan de ooren liggen (te) m., z. oor*; = *waan-zinnig zijn, z. waanzinnig.*

malheid, *z. dwaasheid.*

malienkolder, lorica sarta of conserta hamis.

maling, *iemd in de m. nemen = voor den gek houden, z. 2. gek*; *m. hebben aan, = niets geven om, z. geven, 2.*

malkander, *z. elkander.*

maltigheid, *z. dwaasheid, gekkenpraat.*

malsch, mollis, tener.

malschheid, mollitia, teneritas.

maluwe, malve, malva.

man, **1.** = *persoon, manspersoon, homo (als mensch met zijn deugden en gebreken)*; *vir (inz. met het oog op mannelijke eigenschappen, als dapperheid, vastheid van karakter, b.v. virum te praesta; dolorem tulit ut vir; si vir es; een oude m., senex; een jonge m., iuvenis, adolescens; een m. uit Cadix, homo Gaditanus; deze, die m. als verwijzing naar een reeds genoemd persoon), homo, vir of vaker alleen hic, ille, is; de gemeene m., vulgus; mm. als Scipio en Maximus, Scipiones aut Maximi; gedistingeerde, aanzienlijke mm., mm. van aanzien, homines illustri loco nati; homines honesti, honestissimi; honestates, dignitates; een m. des vredes, pacis amator; pacifica persona (die den vrede tot stand brengt, vredestichter); een m. van den krijg, bellator; de m., wien de roem toekomt, den geheelen oorlog geëindigd te hebben, totius belli confector; de m., die den consul ver-raden heeft, proditor consulis; hij is er de m. voor, hij is er de m. niet naar om enz., is*

est, non is est, qui c. c. o. n. i.; ook alleen posse, non posse c. i. n. f.; m. tegen m., comminus (c. gladio rem gerere; c. gladiis uti; c. pugnare); men strijdt m. tegen m., vir cum viro congreditur; pede collato pugnant; als één man staan, iunctis viribus rem gerere; in een slagorde van drie m. diep marcheeren, triplici ordine incedere; tot den laatsten m. toe in de pan gehakt worden, occidende occidi; er zijn mm., die, sunt, inveniuntur qui; den dapperen m. begunstigt de fortuin, fortunam fortuna adiuvat; een zeker m., quidam; iemd als een eerlijk m. bij iets leeren kennen, fidem alcs in alga re perspicere; ik arme m. ! me miserum ! m. voor m. = hoofd voor hoofd, viritum, b.v. agros y. dividere civibus; quos v. legerat; pecus v. distribuere; viritum (quemque) commonefacere beneficii sui; singuli (een voor een); een leger van 10000 m., exercitus decem millium; aan den m. brengen, z. brengen, III; z. ook mensch. | met betr. tot het geslacht, mas. — 2. = echtgenoot, maritus; vir; een m. nemen, viro nubere; hebben, maritum habere.

manbaar, pubes; *z. verder huwbaar.*

manbaarheid, pubertas.

mand, *z. korf*; *door de m. vallen, con-*

fiteri.

mandaat, = bevelschrift, verordening, edictum; *een m. uitvaardigen, dat, edicere, edictum proponere, ut etc.; = opdracht, z. a.; een m. geven, mandare; die een m. geeft, qui mandat; veroordeeling wegens een slecht ten uitvoer gelegd m., iudicium mandati.*

mandataris, is, cui mandatur of qui mandatum recipit; mandataris (jur.).

mandenmaker, vitor.

mandje, *z. korfje.*

1. manen (s u b s t.), iuba (sing.).

2. manen (v e r b.), *iemd m., admonere alqm (als rei, de alga re); (inz. wegens een schuld, verplichting) appellare alqm de alga re (de pecunia); flagitare alqd alqm, ab alqo (dringend vorderen).*

maner, admonitor; flagitator; exactor (invorderaar); *m. aan de vervulling van beloften, exactor promissorum.*

maneschijn, *z. maanlicht.*

mangel, *z. gebrek, 1.*

mangelen, *z. ontbreken.*

manhattig, virilis; *z. moedig, dapper.*

manhattigheid, *z. mannelijkheid;*

moed, 2.

manie, furor, insanis; *als ziekte, morbus; als liefhebberij, studia (pl.; eorum); een ware m. hebben voor iets, alcs rei esse studiosissimum.*

manier, **1.** = wijze, ratio; modus; *op een goede m., bona ratione; = gewoonte, consuetudo. — 2. in 't bijz., = de wijze, waarop men zich gedraagt, voordoet, mos, mores; goede, fijne mm., urbanitas; (morum) elegantia; humanitas; goede wijze mm. hebben, bezitten, omni vita atque victu exultum atque expolitum esse; geen -, urbanitatis, humanitatis expertem, inurbanum of inhumanum, rudem et moris omnibus ignarum esse; iemd met fijne mm., vir elegant, urbanus, humanus; een mensch zonder mm., homo vitae communis ignarus; boersche mm., rusticitas, rustici mores. | de m. van schrijven, stilus (Attico, Plantino stilo*

scriptus); genus: *m. van behandeling, beschrijving, filum (orationis).*

manifest, edictum; *een m. uitvaardigen*, edictum proponere; edicere.

maning, admonitio; flagitatio.

manipel, manipulus.

mank, claudus; *m. zijn of gaan*, claudum esse; claudicare; *het m. gaan*, claudicatio. | *fig., z. gebrekkig*; *m. gaan*, claudicare; *aan hetzelfde euvel m. gaan*, eodem vitio laborare.

mankheid, claudicatio.

manmoedig, virilis; *z. moedig, dapper.*

manmoedigheid, *z. moed, 2*; **mannelijkheid**.

mannelijk, **1.** = *v. d. man, en wel: met het oog op het geslacht*, virilis (*slechts v. menschen, b.v. sexus*); masculus, masculinus (*gevol. van dieren*); mas, | *met het oog op den leeftijd*, virilis; pubes (*manbaar*); *de m. leeftijd*, aetas media, constans, adulta, firmata, confirmata, corroborata; aetas virilis (*Hor.*); *den m. leeftijd bereiken*, se corroborare; *m. kracht*, robor virile. — **2.** = *den m. passend*, virilis; masculus (*dicht.; vol mannelijke kracht*); fortis (*ook censura*); virilis animi; *m. waardigheid*, dignitas viri; *a d v., viriliter*; fortiter; animo forti, constanti.

mannelijkheid, *v. karakter*, animus virilis, fortis; virtus; *v. d. taal*, nervi, lacerti orationis.

mannenmoed, *z. mannelijkheid*, **moed, 2.**

mannetje, **1.** homuncio, homunculus, homullus; *een vreemd m., mirum caput*; *dat driftige, prikkelbare m., ille acriculus (Cic.)*. — **2.** = *dier van het mannelijk geslacht*, mas, masculus; masculum animal.

manoeuvre, **1.** motus (*beuewing*); conversio (*wending*). — **2.** *v. e. leger, en wel: als oefening of als parade*, decursio; decursus; certamen ludicrum; simulacrum (ludicrum) pugnae; *p l., ook motus*; *mm. uitvoeren*, (*v. d. veldheer, die ze gelast*) militibus decursionem of certamen ludicrum indicare; milites in decursionem educere; (*v. d. soldaten*) (in armis) decurrere; *mm. ter zee*, simulacrum navalis pugnae. | *in den oorlog*, conversio militum in acie; *een m. uitvoeren*, milites of legiones, cohortes in partem aliam deducere, convertere. — **3.** *oneig., = kunstgreep*, ars, artificium; *deze nieuwe m., in het verband*, id novum.

manoeuvreeren, *z. manoeuvre.*

mansbroeder, *z. zwager.*

manschap, *z. bemanning*; *schip en m., navis virique*; navis cum hominibus.

manschappen, copiae, milites, manus; *de jonge mm., pubes, iuventus, iuniores*; *de jonge en krachtige mm. des legers*, robor exercitus; *de jonge, nog ongeoeffende mm., tirones milites*; *oude mm. met vele dienstjaren*, oudgedienden, veterani (milites).

manshoogte, altitudo hominis; *vgl. manslengte.*

manslag, *z. moord.*
manslengte, altitudo hominis; *een m. hoog*, hominis altitudine; *- zijn*, hominis altitudinem aequare.

mansmoeder, socrus.

manspersoon, vir.

manszuster, *z. schoonzuster.*

mantel, pallium of (*kleinere*) palliolum; paenula (*reis- of regenmantel met kap*); lacerna (*regenmantel voor slaven en soldaten*); amiculum (*korte, van voren open m., in t alg. = opperkleed*); sagum (*krigsmantel; kleinere, sagulum*); paludamentum (*veldheersmantel*); palla (*de mantel der Romeinsche dames, ook van de tooneelspelers en zangers op het tooneel*); *in een m. gekleed of gehuld*, *z. kleeden*; *fig., iets met den m. der liefde bedekken*, alqd humanitate tegere.

manteltje, = *kleine mantel, z. mantel.*

mantelzak, mantica.

manuscript, *z. handschrift.*

manvolk, viri; puberes; pubes.

manwijf, **1.** in slechten zin, femina nihil muliebre praeter corpus gerens; in goeden zin, = *forsche, krachtige vrouw*, quae sub specie feminae virilem animum gerit; als heldhaftige maagd, virago. — **2.** = *hermafrodit*, androgynus; seminas (*Liv.*); hermaphroditus (*Plin.*).

marcheeren, iter facere, iter habere; incedere; ambulare (*met het begrip van lichtheid, alsof het een wandeling geldt*); proficisci (*vertrekken*); *met een leger m., exercitum ducere*; snel m., celeriter progredi; (*met een leger op marsch*) raptim agmen agere; sneller m., accelerare iter; *voortbij een plaats m., praeter locum transire*, (*met een leger*) praeter locum exercitum transducere; *over een berg m., montem transire*, superare; *over de Pyrenaeën m., per montem Pyrenaeum transcul* (*v. e. leger*).

mare, *z. gerucht.*

marine, *z. zeewezen, zeemacht, vloot.*

marionet, neurospaston (*Gell.*); *fig., gij zijt niets dan een m., ducis ut nervis alienis mobile lignum (Hor.)*.

mark, *z. grensgebied.*

marketenter, lixa.

markgraaf, *marchio.

markgraafschap, *marchionatus.

markgravin, *marchionissa; *marchionis uxor.

markies, *z. markgraaf.*

markt, **1.** = *het samenkomen van koopers en verkoopers op publieke plaatsen*, mercatus; *op de groote m. des levens*, in hoc quasi maximo mercatu vitae; *de wekelijksche m., nundinae*; *eiend of iets ter m. brengen*, alqd ad mercatum deferre; *alqd venale afferre*; *een slaaf*, alqm venalem producere of alleen alqm producere. — **2.** = *marktplaats*, forum; *macellum (voor eetwaren)*; *de mm. afreizende*, circumforaneus (*praestigiator*). — **3.** = *marktprijs, z. a.*

marktdag, nundinae.

marktgaengers, qui ad mercatum veniunt; qui nundinas obeunt.

marktmeester, in Rom. zin, aedilis.

marktplaats, forum rerum venalium, ook forum alleen; emporium (*handelsplaats, -stad*); als vergaderplaats van veel menschen, conciliabulum.

marktprijs, pretium rerum venalium; (*der levensmiddelen*) annona; *stijgende en dalende m., annonae varietas.*

marktschreeuwer, = *schreeuwster*, circulator, circulator; = *kwakzalver*, pharmacopola circumforaneus.

marktwaar, res venales.

marmer, marmor; *van m.*, marmoreus.

marmer-, door marmoreus, of den *g-e-n* e t. marmoris, marmorum.

marmeren, marmoreus.

marmot, mus Alpinus (*Plin.*).

marsch, iter; agmen (*alleen v. e. leger*); *op m.*, in itinere of in agmine; *ex itinere* of *ex agmine* (*iets doen, zoodat de m. onderbroken wordt*); *iter faciens* (*marcheerend*); *op m. zijn ergens heen*, iter habere alqo; *op m. gaan*, iter ingredi; *proficiet*; (*v. e. opbrekend leger*) castra movere; *grootte, sterke m.* *maken*, itinera extendere; *geforceerde m.*, agmen magnum; *iter continens* (*onafgebroken m.*); *in geforceerde m.* *ergens heen marcheeren*, magnis itineribus alqo contendere; *geforceerde m.* *maken*, iter maturare; *maximis itineribus ire*; *in geforceerde m.* *oprukken*, citato agmine ingredi; *- ergens heen -*, citatum agmen rapere, agmen raptim agere alqo; *het leger rukt in geforceerde m.* *voort*, raptim agmen agitur; *z. ook dagmarsch*.

marschroute, iter; *van m.* *veranderen*, iter mutare, commutare, ab (eo) itinere sese avertere; *iter of viam flectere* (*een zijweg inslaan*).

marschvaardig, *v. e. leger*, instructus paratusque; agmine instructo; *zich m. maken*, protectionem of iter parare, praeparare (*in 't alg.*); *vasa of sarcinas colligere* (*v. e. leger in de legerplaats*); *het bevel* (*teeken*) *geven om zich m. te maken*, iter pronuntiare; *signa ferri* (of *vasa*) *conclamari iubere*; *vasa conclamare*.

markskramer, institor.

martelaar, martyr (*kerk.*); *m. eener zaak worden*, pro alqo re mortem occumbere.

martelaarschap, martyrium (*kerk.*).

marteldood, voor iets den *m. sterven*, pro alqo re mori of vitam profundere of (gloriosam) mortem occumbere.

martelen, cruciare, *sterker* discruciare, excruciare (*eig. en fig.*); *cruciatus alqm afficere* (*eig.*); *iemd op de verschrikkelijkste wijze m.*; *z. marteling*; *op alle mogelijke wijzen gemarteld*, omnibus cruciatibus affectus; *iemd dood m.*, alqm per cruciatum necare; *dood g. worden*, cruciatus perire; *z. kwellen*.

marteling, *z. foltering*; supplicium (*v. e. harde straf, inz. doodstraf*); *iemd m.* *van allerlei aard aandoen*, omni supplicio alqm cruciare; *als waarschuwing voor anderen*, exempla cruciatique in alqm edere; *iemd de vreeslijkste m.* *aandoen*, ultimis suppliciis alqm cruciare; *iemd onder allerlei m.* *dooden*, alqm omnibus suppliciis necare; *overdr. een m. voor iemd zijn*, paene enecare alqm.

marteltuig, tormentum.

martiaal, *hij heeft een m. voorkomen*, est forma imperatoria.

maskeren, *oneig.* = verbergen, tegere (*alqd alqo re*); occultare (*alqd*).

masker, *1. eig.*, persona; *een leelijk m.*, larva (*Hor.*); *iemd of zich een m. voordoet*, *z. maskeren*; *zijn m. afdoen*, personam deponere; *iemd het m. afdoen*, alci personam demere. — *2. oneig.*, species; simulatio, dissimulatio; *het m. der veinzerij*, integu-

menta dissimulationis, involucra simulationis (*pl.*); *ook alleen dissimulatio of simulatio*; *onder het m. der vriendschap*, specie of simulatione, per simulationem amicitiae; *het m. van iets of iemd aannemen*, speciem of simulationem alcs rei, alcs induere; *simulare alqd*; *het m. afdoen*, personam of simulationem deponere; *iemd het m. af-rukken* (*ontmaskeren*), alci personam demere; *animum alcs nudare*, denudare; *een m. aannemen of voordoet*, alienam personam sibi induere; dissimulare.

maskeren, *zich m.*, personam sibi aptare of accommodare, personam induere, personā caput tegere; *iemd m.*, personam alci aptare of alcs capiti imponere; *g. zijn*, personam gerere, ferre; *gemaskerd*, personatus; *ore involuto*.

massa, *1. = klomp*, massa (*b.v. picis*); moles (*grootte, vormloze m.*) — *2. = som, geheel, summa*; = *menigte, vis, copia, multitudo*; *pondus* (*aurl, agent*); *numerus* (*frumenti, hominum*); *frequentia* (*epistolarum*); *turba* (*ordeloze m.*); *in m.*, universi, cuncti; *grege facto*; *oproeping in m.*, *z. oproeping*; *het landvolk in m. oproepen*, multitudinem hominum ex agris cogere; *in dichte m.*, confertus; (*confertis turnis impetum facere*); *zich ergens in m. heen begeven*, effundi (castris), effundere se (*in agros*); *in m. trouw zweren aan het vaandel*, coniurare (omnes Italiae iuniores, Caes.); *zich in m. verbinden, om enz.*, coniurare *m. a c c. c. i n f.*; *in m. het gelid verlaten*, vulgo a signis discedere; *in m. opeendringen*, conglobare; *in m. opeengedrongen worden* (*v. personen*), coacervari; *tegenspoeden in m.*, maximae moles molestiarum.

massief, solidus; *gravis* (*argument*); *van m. goud*, totus aureus, totus ex auro.

mast, malus.

mastikboom, lentiscus.

1. mat (*a d i.*), storea.

2. mat (*a d i.*) = *loom*, languidus, languens (*ook oneig.*); *fessus, lassus* (*vermoed, uitgeput*); *oneig.*, *ook iners* (*versus*); = *zonder vuur of leven*, frigidus; *attenuatus* (*oratio*); *m. worden*, languescere; *de oorlog wordt matter*, bellum senescit (*Liv.*); *m. zijn*, languere; *v. h. gesprek*, frigere (*niet levendig zijn*); *v. kleuren*, = *doel*, *3. z. a.*

matador, *z. meester*, *2.*

mateloos, *z. onmatig*, overmatig.

materiaal, *-alen*, *1. eig.*, materia. — *2. oneig.*, = *te bewerken stof*, materia; = *zaken in 't alg.*, res (*tegenover verba*); *silva rerum* (*een menigte van notities of aantekeningen*).

materie, *1. = stof voor iets*, materia; *voor een rede*, *z. onderwerp*. — *2. tegenover het geestelijke*, corpus.

materieel, corporeus; *de geest is in 't geheel niet m.*, is geheel vrij van het *m.*, mens ab omni concrezione mortali segregata est; *m. goederen*, bona corporis of externa; *m. genot*, voluptas corporis, *ook alleen voluptas*; *de m. inhoud*, alleen, res (*p l.*); *m. winst*, *m. belang*, lucrum, quaestus; *m. behoefte*, indigentia; *inopia*; *m. nut*, utilitas.

matheid, languor; lassitudo (*moetheid*); *ziekelijke m. of loomheid van het lichaam*, corporis gravitas; *- in de leden*, gravitas membrorum; *overdr.*, frigus (*argumentorum, Quint.*).

mathematicus, mathematicus; mathematicarum artium peritus.

mathematiek, *z.* **mathesis**.

mathematisch, mathematicus; *oneig.* accuratus, certus; *m.* nauwkeurigheid, subtilitas mathematicorum; *met m.* zekerheid besluiten, necessaria mathematicorum ratione concludere.

mathesis, mathematica (*n. p l.*); artes mathematicae.

matig, **1.** = maat houdende, moderatus; *v.* personen, temperans; *v.* personen en zaken, temperatus; *in het genot*, continentens; *uit gevoel voor zedelijkheid*, modestus; sobrius (*sober, eenvoudig*, homines frugi ac s.); *zeer m. in het wijn drinken*, parcissimus vini; *m. in zijn wenschen*, paucis contentus; *a d v.*, moderate, temperanter; *parce*, sobrie; *m. leven*, continentem esse in omni victu cultuque. — **2.** = middelmatig, modicus (*met het oog op de quantiteit*); mediocris (*met het oog op de qualiteit*); *a d v.*, modice, mediocriter.

matigen, moderari (animo et orationi; irae alci diligentius); temperare (*a. c. c.*, *b. v.* frigoris calorisque modum; *c. d. at.*, *b. v.* victoriae, linguae, sibi); modum of moderationem adhibere (alci rei, in alqa re); continere, coërcere (*beteugelen*, alqd, cupiditates); *zijn toorn m.*, irae moderari of temperare, iram continere; *zich in eten en drinken m.*, continentem esse in omni victu.

matigheid, temperantia, continentia, moderatio.

matiging, moderatio (cupiditatum), continentia (libidinum), sedatio (perturbationum animi, der hartstochten); *zonder m.*, sine modo modestiaque; *vgl.* **gematigdheid**.

matras, culcita; stratum (*kussen, rustbed*).

matrone, matrona.

matroos, nauta; *p l.*, nautae; nautici; socii navales; remiges (*de roeiers*); *op een vloot*, classici (*met inbegrip v. d. soldaten*).

matrozendienst, -werk, ministerium nauticum.

maxime, *z.* **beginfel**, **2.**

maximum, *v. c.* prijs, pretium maximum; *v. e.* getal, numerus maximus; *hij heeft mij wat den prijs betreft een m. opgegeven*, praefinit, quo ne pluris emam; *het m. vaststellen*, dat v. iemd geëischt kan worden, explicare quo non amplius a quoque sit postulandum.

mechanica, ratio disciplinaque mechanica.

mechanicus, mechanicus; machinator.

mechaniek, machinatio; tautomatum.

mechanisch, **1.** *fig.*, mechanicus; *aan iets m. beweging bemerken*, alqd machinatione quadam moveri videre; *ook artificiosus*. — **2.** *oneig.*, in quo desideratur mens ac ratio; quod sine consilio ac mente fit; *een m. beweging*, motus sine consilio of temere factus; *m. vaardigheid*, usus quidam irrationalis; *a d v.*, machinatione quadam; *mechanice*; sine mente ac ratione; sine iudicio.

mechanisme, machinatio; tautomatum.

medaille, *nummus memorialis.

medaillon, clipeum; (*als sieraad*) bulla.

1. mede (*s u b s t.*), *z.* **mee**.

2. mede (*a d v.*), una; simul; pariter; *door een met con- samengesteld verbum*; *z ook*; *vgl.* ook de samenst. met **mede-**.

medeaanklagen, -er, *z.* **medebeschuldigen**, -er.

medeambtenaar, collega.

medearbiden, -er, *z.* **medewerken**, -er.

medebanneling, comes exsilii.

medebeampte, collega.

medebedroeven, *zich m.*, aequae, pariter dolere (alqa re).

medebeschuldigen, voor het gerecht, subscribere (in alqm).

medebeschuldiger, subscriptor; *m. zijn, als m. optreden*, *z.* **medebeschuldigen**.

medebestuurder, *z.* **mederegent**.

medebevelhebber, socius imperii, collega imperii of in het verband collega alleen.

medebewegen, *zich met iets m.*, cum ales rei motu congruere.

medebezitter, qui cum alqo alqd possidet.

medeborg, consponsor.

medebrengen, (secum) ducere, adducere, deducere (*leidend, voerend*); (secum) advehere (*rijdend, varend*); (secum) afferre, apportare (*dragend*); domo afferre; *uit of van een plaats m.*, (ex) alqo loco (secum) deportare (*ook fig.*, *b. v.* cognomen Athenis); afferre (consulatum) in familiam; alqd novi); *het medegebrachte* (= de bruidschat), dos; *de vrouw zal niets m.*, uxor sine dote veniet; *overdr.*, habere (*b. v.* magnam voluptatem).

medebroeder, frater; = **ambtenoot**, collega; = **medemensch**, *z. a.*

medeburger, -es, civis; *v. e.* municipium, municipes; *vreemdheid tegenover mm.*, crudelitas domestica.

mededeelen, = iemd een deel geven van, deel laten nemen aan iets, communicare alqd cum alqo (*b. v.* consilia; rem, met iemd in compagnieschap treden); impertire alci alqd (*iemd zijn deel geven*); participem facere alqm ales rei; iets elkander wederkeurig m., communicare, conferre alqd inter se; iemd zin voor humaniteit m., imbuerre alqm, ales animum humanitate; aan iets een beweging m., motum afferre alci rei; = *uit-eenzetten, verhalen*, communicare (*b. v.* causam cum alqo); tradere, exponere (alci alqd; *een redevoering naar haar gang en inhoud m.*, exponere orationem); narrare alci alqd of m. a c c c. i n f.; certiorum facere alqm de alqa rei, ales rei of m. a c c c. i n f.; proferre in medium, proponere alqd; = **overbrengen**, **2.** *z. a.*; schriftelijk m., scribere, perscribere alqd ad alqm; = *verraden*, enuntiare alci alqd; *zich aan iemd m.*, pervenire ad alqm (is ardor omnium ad eos); *laat mij u mijn reisplan m.*, cognosce itinera mea; *zich aan iets m. (v. zaken)*, fundi, se fundere, manare in, per alqd; permanare ad of in alqd.

mededeeling, communicatio; *mondelinge m.*, communicatio sermonis; *mondel. of schriftel. m.*, communicatio sive sermonis, sive scripti; *mm. over iets*, quae traduntur of narrantur de etc.; *deze mm.*, in

het verband alleen ea (n. p. l.); iemd een m. doen, z. **mededeelen**; de m. van iemds dood er aan toevoegen, addere de alcs morte; over iets geheimde mm. doen, occultius perferre alqd; z. verder bericht.

mededeelzaam, z. **mild**, **openhartig**. **mededeelzaamheid**, z. **mild-**, **openhartigheid**.

mededingen, aemulari (wedijveren); enā petere (alqd); z. verder **wedijveren**.

mededinger, -**dinger**, aemulus; competitor; adversarius (tegenstander); obtrectator (nijdige, afgunstige m.); aemula; quae unā petit; competitrix (Cic.).

mededinging, aemulatio; obtrectatio (met nijd en afgunst gepaard); (multorum) petitio; z. verder **wedijver**.

mededoen, ministrum et adiutorem esse (met iets, alcs rei); socium esse alcs rei; interesse alci rei.

mededoogen, z. **medelijden**.

mededoogend, z. **medelijdend**.

mededoogenloos, z. **onmededoogend**.

mededrinken, unā bibere; potantibus interesse.

mededrinker, compotor.

medeëigenaar, z. **medebezitter**.

medeëigenaam, coheres; iemd m. maken met iemd, alqm coheredem alci facere, scribere, ascribere, instituere; iemds m. zijn, coheredem esse alci.

medeëigename, coheres.

medeërven, coheredem esse (met iemd, alci); iemd niet laten m., excludere alqm ab hereditate.

medeeten, unā cibum capere of cenare; bij een gastmaal, convivam esse.

medeëter, unā cenans; conviva.

medegaan, unā of simul ire; - met iemd, alqm sequi, (eershalve) prosequi; = begeleiden, alqm comitari (op de jacht, venantem alqm).

medegaand, z. **meegaand**.

medegast, conviva; (dagelijksche) convictor.

medegenoot, -e, z. **deelgenoot**, -e.

medegevangene, qui in eodem carcere inclusus est; van krijgsgevangenschap, captivus alter (p. l. c. alii); onder de mm. waren eenige handverkslieden, die enz., in eo captivorum numero fabri quidam fuere, qui etc.

medegeven, iemd iets m., dare alci alqd auferendum of quod secum ferat, in het verband dare alleen; tradere alci alqd; iemd een brief voor iemd m., litteras ad alqm (perferendas) dare alci; iemd aan iemd m., alqm una mittere cum alqo; alqm alci comitem dare; als bedekking m., tutelae causa addere (duos equites); z. **huwelijks-gift**.

medegevoel, aegritudinis societas; = medelijden, misericordia; m. toonen, hebben, aequē dolere, (met iemd) alcs pariter dolere angoribus.

medegevoelen, et ipsum of etiam sentire alqd; (v. d. ziel) lichamelijk lijdē m., corporum doloribus congruere (Cic.); iets m. = zich over iets medebedroeven, z. **medebedroeven**.

medehelper, -**helpster**, z. **helper**, -**ster**, handlanger, -**ster**.

medehulp, auxilium; opera; met m.

van iemd, alqo iuvante, adjuvante of adiutore; alqo ministro, administro; alcs operā.

medeingezetene, z. **medeburjer**.

medekeizer, z. **mederegent**.

medeklinker, consonans (littera).

medekomen, una venire.

medeleeren, unā discere.

medeleerling, condiscipulus.

medelid, z. 1. lid, 2.

1. **medelijden** (s u b s t.), misericordia (met iemd, alcs); miseratio (het m. hebben, beklagen); m. opwekken, misericordiam excitare, commovere; op een wijze, die het m. in hoogen graad opwekte, magna cum misericordia (Caes.); m. wekkend, miserialis; aptus ad misericordiam commovendam; aptus ad permovendum; iemd tot m. bewegen, inducere alqm ad misericordiam, misericordiam commovere alci, misericordiam alcs concitare; m. verdienen, miserandum esse; groot -, misericordiam magnam habere; m. met iemd hebben, gevoelen, misereri alcs, miseret me alcs; m. met iemd toonen, misericordiam alci tribuere, adhibere; m. vinden, misericordiam hominum (alcs) commovere; een op het opwekken van m. berekende lijkrede houden, laudare miserialiter; de op het opwekken van m. berekende spreektrant, miseratio; zijn rede op het opwekken van m. inrichten, ad misericordiam conferre orationem; tranen van m., misericordiae lacrimae.

2. **medelijden** (v e r b.), z. (zich) **medebedroeven**, **medegevoelen**; het m., societas doloris.

medelijdend, misericors in alqm; misericordia captus, commotus, permotus (in een enkel geval); misericordiae plenus (vol medelijden); = tot medelijden geneigd, m. van natuur, propensus ad misericordiam; iemd m. stemmen, z. 1. **medelijden** (tot m. bewegen); a d v., misericordi animo.

medelijdenswaardig, miserandus, commiserandus, deplorandus; miserialis (v. zaken); a d v., miserialiter; miserandum of miserum in modum.

medelooopen, z. **medegaan**; fig., alles l. hem m., omnia ei succedunt; het is hem m., fortuna prospera usque est.

medemaken, socium esse alcs rei; interesse alci rei (proelio); alle slagen m. hebben, nullius proelii expertem fuisse.

medemarcheeren, unā proficisci.

medemensch, in den s i n g. door alter, in den p. l. door alii; ook homines; onze mm., naturae nostrae socii homines; il, quibuscum vivimus.

medeminnaar, rivalis; aemulus (Cic.).

medeminnares, aemula (Or.); paelix (m. v. e. getrouwde vrouw).

medenemen, iemd m. (= weggaan met iemd), secum ducere, educere alqm; iets m., secum auferre of alleen auferre alqd; als had hij vergeten iets m. te n., velut alqd oblitus; iemd op zijn wagen m., tollere alqm in currum; naar een plaats of naar iets m., alqm ducere, adducere in locum of ad alqd; iemd naar iemd m., alqm deducere ad alqm; iemd als gast, ten eten m., alqm convivam of ad cenam abducere (Ter.); uit of van een plaats m., deportare ex loco (alqm, alqd ex Asia). | m. hebben, bij zich hebben, secum habere alqd; attulisse alqd; adduxisse alqm.

medeoorzaak, causa altera; causa adiuvans; *deze mm.*, haec adiuvantia causarum.

medeovergaan, -overloopen, ipsum quoque transire, of (als afvallige) desciscere ad alqm.

medepassagier, op een schip, convector (Cic.).

medeplechtig, -e, culpa e sceleris affinis; particeps consilii of sceleris; qui in eadem causa est; consilii of sceleris, facinorosus, confurationis conscius, in het verband ook conscius alleen; unus ex conscis; *zijn mm. aangeven*, conscius edere; *m. aan den moord*, particeps caedis.

medeplechtigheid, b.v. *zijn m. ontkennen*, negare se sceleris participem (of conscium) esse.

mederegeering, z. mederegentschap.

mederement, regni socius; imperii consors; *als collega*, regni, imperii collega.

mederegentschap, societas regni of imperii.

medereizen, unā iter facere.

mederekenen, 1. = in de rekening opnemen, ducere in ratione (oratores); *m. zijn*, eo numero comprehendere; *diegenen mederekenend*, *die enz.*, cum iis, qui etc.; *niet m.*, excipere (uitzonderen); *omittere* (onvermeld laten); *deze of dit niet mederekenend*, cum ab hoc discesseris; *ook dempta alga re*; *u niet mederekenend*, praeter te; *vgl. ongerekend*; *m. onder*, referre (alqm inter deos, in numerum deorum); *annumerare* (alqm in grege); *ascribere* (alqm suis, ad in numerum suorum); = in aanmerking nemen, rationem habere (alcs rei). 2. = in aanmerking komen, z. aanmerking.

mederijden, (te paard) unā equitare; (op een wagen) unā cum alqo vehi, avehi.

medesaamegezvorene, confurationis socius of particeps; conscius.

medeschepselen, cetera animantia of animalia.

medescholier, condiscipulus.

medeschrijven, unā scribere.

medeschuldig, -e, z. medeplechtig, -e.

medeslaaf, conservus.

medesleepen, 1. eig., z. medesleuren.

— 2. oneig., rapere; provehere; auferre (alqm aliorum consilia); efferre (alqm ad gloriam); trahere (ad alqd); abstrahere (alqm a bono in pravam; alqm ad bellicas laudes); *onweerstaanbaar m.*, z. onwederstaanbaar; *zich laten m.*, m. worden, rapi ad of in alqd; trahi, abstrahi, ferri ad alqd; (door iets) alga re rapi, abstrahi, ferri, efferri, auferri; alga re provehi; alga re duci (errore); *ieder wordt door zijn welsprekendheid m.*, nemo ei dicenti potest resistere; *zich licht latende m.*, praecepis (ad exemplum cupidinem, Sall.; in Venerem genus Numidarum, in avaritiam et crudelitatem animus, Liv.); *zich door zijn toorn zoo laten m.*, *dat enz.*, sic irae suae indulgere, ut etc.; z. ook **verleiden**; **medeslepend**, z. wegslepend.

medesleuren, secum rapere, abripere; rapere, abripere, abstrahere, auferre (alqm ad alqd); (op de vlucht) door de massa m. worden, turbā auferri; door de golven m. worden, fluctibus auferri.

medespelen, colludere; simul ludere; op het tooneel, actoris partes sustinere.

medespeler, collusor.

medespreken, unā dicere; (*bij een gesprek*) sermoni interesse; *iemd in de dialogen laten m.*, alqm in dialogos includere; *een woordje m. te s. hebben in die zaak*, affinem esse eius rei; *ik meen in die zaak een woordje m. te moeten s.*, de ea re videntur etiam aliquae meae partes.

medestander, z. aanhanger, deelgenoot, medeplechtige.

medestrijden, pugnae socium of participem esse; pugnae interesse.

medestrijder, pugnae socius; = wapenbroeder, commilito.

medesturen, z. medezenden.

medetellen, z. mederekenen.

medetrekken, 1. trans., z. medesleuren. — 2. intr., unā of simul proficisci; unā iter facere; = mede verhuizen, unā of simul migrare; ipsum quoque migrare.

medetreuren, aequae of idem lugere.

medevallen, 1. eig., unā cadere. — 2. oneig., expectationem of spem superare; = gelukkig afloopen, z. afloopen, 1. B; *dat werk v. mij m.*, illud opus minus difficile est, quam putavaram; *de reis is mij m.*, iter brevius fuit (of minoris mihi constitit) quam putavaram; *itineris magis delectatus sum quam expectavaram.*

medevaren, unā cum alqo vehi, avehi; *die medevaart*, vector (passagii); convector (medepassagii).

medevechten, z. medestrijden.

medeverblijden, -verheugen, *zich m.*, unā of aequae gaudere (alga re); laetum esse inter laetos; *met iemd.*, gaudium alcs gaudere (Com.); *alcs laetitia laetari aequae ac suā*; *thans, nu de geheele wereld vrocht*, *zich m.*, in communi omnium laetitia etiam ipsum gaudere (Cic.).

medeverhuizen, z. medetrekken, 2.

medeverwant, z. verwant.

medevoeren, secum ducere (voerend); secum vehere (varend, rijdend); deferre (v. e. stroom); z. medenemen.

medeveenen, ipsum quoque flere, idem flere.

medeweiden, compascere.

medewerken, interesse alci rei (meest v. personen); - tot iets, adiuvere ad alqd; alqd quoque valet, cur etc.; *er veel toe m.* (v. zaken), multum adiuvere, valere ad alqd; *tot de overwinning m.*, inter momenta victoriae esse (v. e. soldaat); z. bijdragen, 2. medewerkende oorzaak, z. medeoorzaak.

medewerker, operis socius; consors (gloriosi laboris); *m. aan iets*, socius alcs rei; administer et socius in alga re facienda.

medewerking, opera, auxilium; *met iemds m.*, alcs operā, auxilio; alqo iuvante, adiuvante of adiutore; per alqm; *met zijn krachtdadige m.*, illo auctore atque agente (Caes.); *zich verheugen in iemds m.*, opera of auxilio alcs uti; *iemds m. versmaden*, adiutorem alqm repudiare; *trouwte in krachtige m. bij of tot iets beloven*, nec infidelm nec segnem operam ad alqd polliceri.

medeweten, conscientia (alcs rei); *buiten mijn m.*, me inscio, me insciente of nesciente; *met mijn m.*, me conscio, mesciente.

medeweter, conscius (alcs rei); arbiter (alcs rei; als oog-, oorgetuige).

medezenden, unā mittere; twee ruiters

als *bedekking m.*, tutelae causa addere duos equites.

medezingen, unā canere.

medicament, medicijn, z. genees-middel.

medicinaal, medicus; *m. gebruikt worden, esse in usu medentium; z. verder geneeskundig.*

medicinereen, medicamento of medicamentis uti.

medicus, z. arts.

mee, vinum mulsum of *alleen mulsum.*

meedoogend, z. medelijdend.

meedoogenloos, z. onmeedoogend.

meegaand, obsequens; indulgens (*uit zwakte of goedheid*); mitis; tractabilis; facilis (facilis amicitia, *in den omgang met vrienden*).

meegaandheid, obsequium, obsequentia; indulgentia; facilitas.

meel, farina; *tijn m.*, pollen (*Ter.*).

meenen, 1. = *erzoor houden*, opinari, in opinione esse, opinionem habere; credere, putare *en de overige synoniemen*; vgl. **ge-looven, 2.** = *denken*, van gevoelen zijn, sentire; vgl. **denken, 2.** het *m.*, *m.*, *wat men zegt*, serio dicere; *wat m. zij?* *wat is uw meening?* *quid tibi videtur?* - *aangaande hem?* *qualis is tibi videtur?* ook = *zeggen*, *beweren*, dicere, contendere, velle; vgl. **beweren. — 2.** = (*iemd of iets*) bedoelen, door zijn woorden willen aanduiden, *z. bedoelen. — 3.* het goed met *iemd m.*, bene velle alci; cupere et favere alci; alci cupere; alci cupere et amicum esse; alci amicum esse; *het beter met iemd m.*, melius consultum velle alci; *het eertlijk met iemd m.*, bona fide agere cum alqo; *het niet goed met iemd m.*, alci male velle, alci nolle; *ik m. het niet zoo kwaad*, non inimico consilio dixi of feci.

meening, 1. opinio (*subjectief gevoelen*; *inz.* = *meening over een ander*, vooral goede *dunk*); sententia (*op gronden steevende, ook uitgesproken m.*); ratio (*op logische rede-nering berustende*); iudicium (*oordeel*); persuasio (*overtuiging*); existimatio (*na schatting der waarde van een persoon of zaak gevormd*); = *zienswijze*, door *iemd verde- digd*, *inz.* = *gevoelen van den senaat, aucto- ritas*; decretum, praecceptum, dogma (*leer- stelling*); soms alleen door het *neutr. v. e. pron. of a.d.t.*, b.v. illud Aristippeum; ista tua (*p.l.*); *ik houd vast aan de m.*, dat enz., hoc of illud teneo *m. a.c.c. e. i.n.f.*, *de m. heeft zich onder hen verbreid*, dat enz., hoc apud eos increbruit *m. a.c.c. e. i.n.f.*; naar mijn *m.*, mea quidem opinio; (*ex. de*) mea sententia; ut opinio mea est of fert, ut opinor; quantum ego opinione auguror; ut puto, ut mihi quidem videtur; ook alleen (*ego*) puto, existimo etc.; van *m. zijn*, *in de m. verkeeren, z. meenen, 1.*; *de algemeene m.*, communis hominum opinio; opinio vulgata, (*met betr. tot iets*) omnium opinio de alqo re; tegen de algemeene *m.*, *z. algemeen, 1. B.*; de algemeene *m.*, dat enz., opinio vulgata, qua creditur etc.; *de open- bare m.*, *z. openbaar*; *de overeenstemmende of algemeene m. der filosofen*, consensus philosophorum; *men is algemeen van m.*, dat enz., una et consensiens vox est *m. a.c.c. e. i.n.f.*; *de m. heerschte*, dat enz., res erat in ea opinione, ut putarent *m. a.c.c. e. i.n.f.*;

een juiste m. hebben, recte sentire of iudicare, existimare (*de alqo re*); *een onjuiste m. hebben*, in de onjuiste *m. verkeeren*, opinio falsa tenet alqm; falsam habere opinionem (*de alqo re*); van een andere *m. zijn*, een andere *m. toegedaan zijn*, aliter sentire of statuere; van dezelfde *m. zijn*, dezelfde *m. toegedaan zijn*, idem sentire of statuere (*de etc., omtrent enz.*); - *als iemd. assentiri alci*; consentire cum alqo; in eadem sententia esse; eandem sententiam habere quam alqs; in *m. verschillen van iemd.*, dissentire ab alqo; *ik ben meer de m. toegedaan van hen*, die enz., eorum magis sententiae sum, qui etc.; *hier is men van m.*, dat enz., in his locis opinio est *m. a.c.c. e. i.n.f.*; *zijn m. wilen*, sententiam suam aperire; = *zijn stem uitbrengen*, sententiam dicere, (*voor het gerecht*) - ferre; *iemd om zijn m. vragen*, quaerere, quid alqs sentiat; *een hooge m.*, een hoog denkbeeld, magna opinio of expectatio, spes; *een vrij goede m. van iemds ka- rakter hebben*, opinionem nonnullam habere de moribus alcs; *z. verder dunk*; *de m. opwekken*, aanleiding geven tot de *m.*, dat, alsof men vrees koestert, opinionem timoris praebere; - *dat zij strijders waren, stre- den*, opinionem praebere pugnantium; *waar- achtige m.*, heilige overtuiging, animi sententia; *ik zal mijn w. m. zeggen*, dicam ex animo of plane, quod sentio; *dit is mijn w. m.*, ita plane sentio; *verschil van m.*, dissensio (*in staatkundig opzicht*, rei publi- cae); varietas opinionis; *er heerscht ver- schil van m. tusschen hen*, dissentium inter se; in diversis of contrariis partes discedunt; - *een klein verschil van m. tusschen ons*, est quaedam inter nos parva dissen- sio; *als twist*, contentio dissensioque (*Cic.*); *in het verband alleen pugna. — 2.* = **be- doeling** (*b.v. dat was mijn m.*, mijn bedoeling niet), *z. a.*

1. meer (*s u b s t.*), lacus.

2. meer (*a d i. en a d v.*), **1. a d i.**, in den *s i n g.*, plus (*steeds s u b s t a n t i v e*, plus frumenti, sapientiae, hostium); amplius (*v. grooteren omvang, grootere waarde, v. e. toewas, toegift*), b.v. *wat wilt gij m.?* quid vultis amplius? *ik ben aedils, dat is m. dan* *privaat persoon*, ego sum aedilis, hoc est amplius quam privatus; *ja (en) wat nog m. is*, atque adeo, b.v. *ducem hostium intra moenia atque adeo in senatu videmus; in verbinding met een s u b s t. dikwijls door den c o m p.*, b.v. *met m. zorg, diligentius*. | in den *p l u r.*, plures, (*n.*) plura. — **2. a d v.**, *ter aanduiding v. e. hooger en graad, magis*, doch bij *a d i. en a d v.* gewl. door den *c o m p.*; plus (*v. grootere quantiteit*); slechts in enkele verbindingen gelijk aan magis, b.v. plus amare, diligere, animus p. quam fraternus); potius (*veeleer, eer, liever*); ultra. | volgt in het *Holl. d a n*, dan wordt dit door quam of den *a b l. uitgedrukt*; bij getallen blijft quam na plus en amplius gewl. weg, zonder dat het getal in den *a b l.* komt (*na plures, magis en potius daarentegen staat altijd quam*), b.v. *er werden m. dan vier ge- vangen*, plus quattuor capti sunt; *de hoofden van m. dan 100 vijanden*, capita amplius centum hostium; *m. dan de helft vergrout*, plus dimidio auctus; *op m. dan een plaats*, non uno loco; *m. dan eens, z. eens*; *niet*

m. dan, driemaal, ter nec amplius; m. dan een, aliquot, nonnulli, plures; eigenlijk of in werkelijkheid m. . . . dan, verius, b.v. cum Gallis tumultuatum verius quam belligeratum (Liv.); m. dan (a l i e) anderen, praeter ceteros; thans m. dan ooit, nunc cum maxime. | worden twee a d i i. of a d v v. met elkander vergeleken, dan staat of in beide leden de c o m p., of de p o s. met quam na voorafgaand magis met p o s., b.v. doctior est quam modestior; magis doctus est quam modestus. | na negaties, ook na vraagwoorden met negatieven zin = verder, daarenboven, amplius (nihil a. flagito), ultra (nihil v. requiro; quid v. fieri potuit?); = langer, verder, iam, b.v. nihil iam spero: ik doe iets niet m., desino of desisto c. i n f.; er is van iets niet m. aanwezig, dan toereikende is om enz., tantum est of reperitur alcs rei, ut etc.; niet m. zijn, bestaan, esse desisse, nusquam esse. | m. en m., hoe langer hoe m., steeds m.; z. steeds. | m. of min(der), plus minusve; m. of minder, de een m. de ander minder, alius magis alio (declarant communes notiones alia magis alia, Cic.); nu met m. dan met minder geluk, varie (bellatum est). | dat is niet m. dan billijk, recte ac merito; z. dan te veel, nimium; nimio plus; nog m., z. nog, 2. | m. bieden, pluris laceri. | m. zijn, plus of amplius esse (v. zaken); potentiorem esse, plus posse, altiore dignitatis gradum tenere (v. personen). | hierover een andermaal, m., sed plura scribemus alias.

meerder, 1. meerdere (= meer in getal), plures, (n.) plura. — **2.** iemds m., superior; superior loco, dignitate; een m., princeps; p l., praefecti; qui praepositi sunt.

meerderheid, maior pars of **numerus**; multitudo (dimittere multitudinem; studium vulgi ac multitudinis); dikwijls door plures, b.v. p. auctores sequi; de m. vormen, plures esse; ook plurimi, plerique, b.v. quae est plurimorum sententia; plerique dierum festorum; de m. handelt anders, gaat anders te werk, quod contra fit a plerisque; de groote m. van stemmen, sententiae longe plurimae; suffragia longe plurima; de m. (van stemmen) verwerven, numero (sententiarum) vincere; de groote m., longe plurimum valere; magnis suffragiis superare; het tegenover een kleine m. (van stemmen) verliezen, paucis sententiis vinci; (het werd besloten) en niet met een kleine m., maar bijna eenstemming, ac non varie, sed prope cunctis sententiis; iemds met groote m. (van stemmen) vrij spreken, alqm copiose absolvere; — vrijgesproken worden, sententiis fere omnibus of magno numero sententiarum absolvi; de m. sloot zich hierbij aan, pars maior in eandem sententiam ibat; de m. beslist, maior pars of sententia plurium vincit.

meerderjarig, -heid, z. mondig, -heid.

meerendeel, z. meerderheid.

meerendeels, maiorem partem, maiore ex parte; = meestal, semper fere; plerumque; ook door plerique.

meergemeld, -genoemd, = bovengenoemd, z. boven, II, A.

meerlettergrepig, plurium syllabarum; quod plures syllabas habet.

meermalen, saepius; aliquoties; nonnumquam; m. achtereen, identidem; vgl. herhaald (herhaaldelijk).

meervoud, numerus pluralis, ook pluralis alleen.

meervoudig, pluralis (b.v. numerus); z. veelvuldig.

meessnuilen, subridere.

meest, 1. a d i., plurimus; de mm., plerique; pars maior; plerique omnes (de allermeesten); de mm. uwer herinneren zich, plerique meministi. — 2. a d v., het m., plurimum, maxime; plerumque, fere (meestal); maximam partem, maxima ex parte (meestendeels).

meestal, z. meest, 2; gewoonlijk.

meestbiedend, b.v. aan den m. verkocht worden, sub hasta venire; de mm., plurimo licentes.

meestendeels, z. meest, 2.

meestentijds, z. meest, 2; gewoonlijk.

meester, 1. wat macht betreft, = heer, potens, g e n.; zich m. maken van iets, z. bemachtigen, innemen, II, A; m. zijn over iemds of iets (te zeggen hebben over iets enz.), imperare, praeesse alci, alci rei; imperium alcs rei tenere; est alqs sub dicione atque imperio alcs; alqd habere in potestate sua; alqd tenere (mare, urbem); zich m. maken, gemaakt hebben van de macht in den staat, van het staatsbestuur, potiri rerum; imperio civitatis potitum esse; principatum in civitate tenere; rem publicam tenere; summam imperii obtinere; m. blijven van iets, obtinere alqd (causam); men werd het vuur m., vis flammiae oppressa est; in iemds zijn m. vinden, alqm superiorem videre. | m. over zichzelf zijn, en wel: = zijn eigen m. (heer en m.) zijn, liberum of sui iuris esse, in sua potestate esse; = zichzelf m. zijn (zich in bedwang kunnen houden), imperare of temperare sibi; cupiditates of animum suum regere posse; iets m., potens of compos alcs rei; zichzelf m., sui potens, compos sui of mentis suae; — niet m., sui impotens of non compos; zichzelf niet m. zijn, ook exisse de of ex potestate; non esse in potestate mentis; zijn zinnen noch zijn tong voldoende m., neque animo neque lingua satis compos (Sall.); m. zijn over zijn hartstochten, continere cupiditates suas; — over zijn toorn, tong, vreugde, irae, linguae, laetitiae temperare; z. ook 1. heer. — 2. wat bekwaamheid betreft, iets m. = iets machtig, peritus, gnarus, sciens alcs rei; de Latijnsche taal m. zijn, Latine scire of doctum esse; Latine loqui; lingua Latina commodè uti; (sterker) een m. in iets, artifex (alcs rei, dienaar, ook in re); antistes, principes alcs rei; auctor (dicens); magister alcs rei; peritissimus alcs rei; perfectus in re; een m. in zijn kunst, zijn vak, in suo genere Roscius; een m. in de welsprekendheid, ook orator perfectus; een m. in het reinzen, z. veinzerij; in dit vak traden zoovele mm. op, dat enz., in hoc genere ita multi perfecti homines exstiterunt, ut etc.; m. zijn in iets, ook alqa re, in alqa re (maxime) excellere, in alqa re praestare, praestantem esse; eruditum esse artificio alcs rei; — in de kunst om de volken op te ruien, mirae artis esse in sollicitandis gentibus; iemds toont zich in alles een volkomen m., ab alqo nihil nisi perfecti fit. — 3. = leermeester, z. a.

meesterachtig, docenti similis; *door den gen. magistri; m. toon, z. leertoon.*

meesteres, 1. = *gebiedster*, domina, hebra; vgl. 1. **heer**. — 2. *wat bekwaamheid betreft, vgl. de uitdrukkingen onder meester*, 2. — 3. = **leermeesteres**, z. a. **meesterhand**, de m. verradende, z. **meesterlijk**.

meesterlijk, artifex (v. personen); artificiosus (v. personen en zaken); praecipuae artis, summa of singulari arte factus, singulari artificio of politissima arte perfectus, ook perfectus alleen (v. zaken); m., *fijne zet*, artificium of consilium callidissimum; z. a. v., summa of singulari arte; summo of singulari artificio; egregie.

meesterschap, in iets, summa alcs rei peritia; *uw onovertreffbaar m. in de welsprekendheid, illa tanta tua in dicendo divinitas; het onovertreffbare m. van den volmaaktten redenaar, perfecti oratoris divinitas quaedam.*

meesterstuk, -werk, opus summo artificio factum of politissima arte, singulari opere artificioque perfectum; opus praestantissimum, omnibus numeris absolutum; = *meestertijke, fijne zet, z. meesterlijk.*

meesttijds, z. **meest**, 2; **gewoonlijk**. **meet**, van m. af aan = van het begin af aan, z. **begin**.

meetbaar, quod metiri of dimetiri possumus.

meetkunde, z. **geometrie**.

meetkundig, -kunstig, z. **geometrisch**.

meetkundige, geometres.

meetroede, decempeda; pertica.

meewarig, z. **medelijdend**.

meid, z. **dienstmaagd**.

meineed, periurium; een m. doen, periurium facere; periurare of peierare; een *formeelen m. doen*, verbis conceptis peierare. **meineedig**, peruritus; = *trouweloos*, perfidus (a. d. v., perfide); m. handelen, periurum, perfidum esse; m. zijn, peierare, periurare.

meineedigheid, nullum iusiurandum.

meisje, 1. in 't alg., puella; *volwassen m., virgo*; = *dochter, filia*. — 2. = **dienstmeisje**, z. a.; = **beminde**, z. a.

meisjesachtig, puellaris, virginalis; a. d. v., puellariter; *puellarum more of modo*.

melaatsch, leprosus (*kerk*).

melaatschheid, leprae (*Plin.*), lepra (*Scrib.*).

melancholie enz., z. **zwaarmoedigheid** enz.

melden, z. **berichten**; ook indicare (*aangeven*), nuntium afferre of afferre alleen (m. a. c. c. i. n. f.).

melding, m. van iets maken, z. **gewagen**.

melk, lac.

melkachtig, lacteus.

melkbaard, lanugo; *meton.*, iuvenis barbatulus; *met een m.*, barbatulus.

melken, mulgere; *het m.*, muletus.

melkmuil, z. **melkbaard**.

melktanden, dentes primi of primores; *bij dieren*, dentes pulluli.

melkweg, orbis lacteus.

melkweit, lacteus; lacteo colore.

melodie, modi; ook cantus; m. en maat, cantus numerique.

melodieuus, melodisch, modulatus; *het m.*, modulatio; een m., *aangename stem*, vox canora et suavis; a. d. v., modulate.

meloën, melo (*Pall.*); melopepo (*Plin.*).

memoires, commentarii; libri rerum gestarum; libri de memoria vitae suae.

memorie, z. **geheugen**.

men, naar gelang van den zin op zeer verschillende wijze uit te drukken: 1. door quis (de een of ander, dien men zich denkt); aliquis (de een of ander, die werkelijk bestaat); quispiam (deze of gene, onverschillig wie); misschien zegt m., dicat (dixerit) quis of aliquis, quispiam; quisque (ieder in het bijzonder); in enkele gevallen is een onbepaald pron., b. v. aliquis, in gedachten als subject aan te vullen, b. v. prima sequentem (zoo m. het eerste volgt) honestum est in secundis et tertiis consistere; maximae sunt divitiae contentum (dat m.) suis rebus esse; *het is wijsheid niet te meenen, dat m. weet, wat m. niet weet*, haec est sapientia, non arbitrari se scire, quod nesciat. — 2. door het pass. v. h. verbum, en wel: per se o n l j k, m. prijst mij, laudor; m. prijst u, laudaris, etc.; m. koestert het voornemen, om enz., id agitur, ut etc.; m. zegt, dat hij (gij) te Rome is (zijt), dicitur, diceris Romae esse; *het is een waar woord, dat m. pleegt te zeggen* (gebruiken), verum illud verbum, quod vulgo dici solet; zoo m. dit toegeeft, hoc concessio. | o n p e r s o o n l j k, m. komt, venit; m. kwam naar Rome, ventum est Romam; m. moet naar huis terugkeeren, redeundum est domum; m. begint hem, favetur ei; m. bentijd mij, invideatur mihi. — 3. door het act. v. h. verbum, en wel: door den 2den pers. sing. indic., c o n t. e n i m p e r, zoo men zich een tweeden persoon, die allen vertegenwoordigt, als aangesproken kan denken, b. v. deum non vides, tamen ut deum agnoscs ex operibus eius; m. denke zich, dat enz., finge m. a. c. c. i. n. f.; wat m. doet, moet m. met overleg doen, agere decet, quod agas, considerate; m. kon zien, m. had kunnen zien, videres, cerneres etc.; ook p l., videtis, intellegitis, videtisne en dgl. | door den 3den pers. sing. van onpersoonlijke verba, b. v. m. moet, oportet; m. mag, licet. | door den 1sten pers. p l., als de spreker zich mede instuit, b. v. quae volumus, credimus libenter. | door den 3den pers. p l., als men „de menschen”, voor m e n in de plaats kan stellen, vooral in diecut, ferunt, narrant, tradunt, men zegt, „ze zeggen”; laudant hunc regem. — 4. soms door een andere Latijnsche vending, b. v. door spaarzaamheid wordt m. rijk, parsimonia divites facit.

menagerie, vivarium.

mengelen, z. **mengen**.

mengeling, z. **menging**, **mengsel**; de juiste m. van allerlei tonen, temperata varietas et natura sonorum; *een vreemde m. van stemmen*, voces mire mixtae; *soldaten in bonte m.*, milites permixti.

mengelmoes, z. **mengsel**.

mengen, miscere, permiscere (alqd; v. ium aqua); immiscere (veteribus militibus thrones; togati immixti turbae militum; equites immiscentes se peditibus; Liv.); temperare (in de juiste verhouding m.); vgl. **mengsel** (mixti feminis mares enz.); *gijt m.*,

z. 2. gift; *oneig.*, *iemd in iets m.*, admiscere (ne me admisceas, *Ter.*: ad id consilium admisceor; Trebatium nostrum quod isto (a d v.) admisceas, nihil est); *zich in iets m.*, se immiscere alci rei; (*bemiddelend*) interponere se alci rei of in alqd; auctoritatem suam interponere alci rei; *zich niet in den oorlog m.*, abesse a bello; ook intercurrere (= *tusschenbeide komen*, *Cic.*; ook = *zich onder iets m.*, his laboriosis exercitioribus dolor nonnumquam, *Cic.*); *onder de vreugde mengde zich een zekere nijd*, gaudium invidia quadam miscebatur; *vertrouwelijk mengde ik mij in hun gesprek*, familiariter me in eorum sermonem insinuaabam; *gemengd*, mixtus, permixtus; promiscuus (vaaraan verschillende personen deelhebben, conubia); sine delectu (*niet uitgezocht*).

meniging, mixtio, mixtura; temperatio (*in de juiste verhouding*).

mengsel, **mengelmoes**, mixtura; colluvio (omnium gentium, scelerum); *een bont m.*, varietas (sermonum opinionumque); farrago (libelli, *Iuv.*); *door miscere, b.v. een m. van vrouwen en mannen*, mixti feminis mares; *een m. van goed en kwaad*, bona mixta malis; *zijn karakter was een m. van deugden en ondeugden*, in animo eius virtutes et vitia mixta erant; *een uit een bont m. bestaande klasse (v. menschen)*, genus varium et mixtum et turbulentum (*Cic.*).

mengvat, voor den wijn, crater.

menie, minium.

menig, **menigeen**, aliquis, aliquid; non nemo, non nihil; *in den pl.*, nonnulli, aliquot, quidam; ook sunt qui; haud pauci; multi.

menigmaal, nonnumquam, interdum, aliquando; aliquotiens; **z. dikwijls**.

menigte, multitudo; magnus numerus (hominum; frumenti); vis (*zekere kracht uitoefenend*, ingens v. hominum; magna v. auri, argenti); copia (*overvloedige voorraad v. zaken*; v. personen slechts, als zij als middel beschouwd worden); frequentia (m. van aanwezigen, van voorhanden dingen); acervus (*hoop bijeenliggende dingen of levende wezens*); turba (*ongeordeerde m.*); silva (*massa bijeengebrachte zaken, waaruit men het noodige kan kiezen*, rerum, sententiarum); nubes (*dichte m.*, locustarum, peditum equitumque); caterva, agmen (*bende, stoet, trein v. menschen*); pondus (*met het oog op het gewicht*, auri, argenti); *een (onbepaalde) m. van iets*, complures, plurimi, (*hyperbolisch*) sescenti; de m. (= de groote hoop), vulgus, multitudo, plebs; *één uit de m.*, unus de of e multis; *in m. aanwezig*, frequens (*frequentes fumus*); *iets in m.*, een groote m. van iets hebben, abundare aliquid; plenum esse aliquid rei; *men had troepen in m.*, multitudo suppeditebat; *groote beloften in m. doen*, onerare aliquid ingentibus promissis.

menigvuldig, **-heid**, **z. veelvuldig**, **-heid**.

mennen, regere (equum); flectere (equos, currum).

menner, rector (equi); auriga (*wagenmenner*); vgl. **wagenmenner**.

mens, homo; (*als zwak menschenkind*) homuncio, homunculus, homullus; *een jong m.*, adolescens; de mm. in de staat, oppidani; cives (*burgers*); - in een dorp, vicani;

- op het land, rustici, pagani; de mindere mm. (*man*), vulgus; geen m., nemo; vele mm., ook alleen multi; een m., die, is qui; deze m., hic; (*verachtelijk*) iste; een m. als gij (*met verachting*), alleen tu; er zijn mm., die, sunt, inveniuntur of reperitur, qui etc.; **z. ook lieden**; *wat is dat voor een m.?* quid hoc hominis est? alle, vele mm., ook multi, omnes, cuncti mortales (*eenmaal niet eenvoudig*) = homines, maar met het begrip van sterfelijkheid, broosheid = menschenkinderen); niets is zeldzamer onder de mm., nihil in hominum genere rarius invenitur; *onder de mm. verkeerden*, inter homines esse; *veel onder de mm. verkeerden*, zich veel onder de mm. bewegen, in celebritate versari, in magna celebritate vivere; *onder de mm. komen, v. personen*, uti hominum consuetudine; = *uitgaan*, in publicum prodire; v. zaken, b.v. van geld, in communem usum venire; *niet onder de mm. komen*, in publicum non prodire, publico carere, abstinerere; (*uit schuwheid, weersin*) odisse celebratam; colloquia et coetus fugere; hominum congressus fugere atque odisse; *geen m. zijn*, hominem non esse, humanitatis expertem esse; *een nieuw m. worden*, novum ingenium induere; *een geheel ander m. worden*, totum mutari; *geworden zijn*, plane alium factum esse; *iemd tot m.*, een m. van iemd maken, hominem inter homines facere; *een beschaafd m. van iemd maken*, ad humanitatem instituere of informare aliquid; alles, wat een m. overkomen kan, omnia humana.

menschdom, genus humanum of hominum; gens humana.

menschelijk, humanus of door den gen. hominum; mortalis (condicio vitae; opera); *geen m. (levende) ziel*, **z. ziel**, **2**; *m. inzien*, *meningen*, opiniones hominum (*niet humane*); *m. zeden*, *gewoonten*, *gebruiken*, mores hominum (*mores humani zou zijn* = *vriendelijk karakter of gedrag*); *m. gebreken*, vitia hominum; *dwalen is m.*, errare humanum est; cuiusvis hominis est errare (*Cic.*); *dwalingen en gebreken zijn m.*, errores et vitia ab humana natura non aliena sunt of non abhorrent; *iets gaat alle m. begrip te boven*, aliquid humani ingenii modum excedit; *m. gevoel*, hominum sensus; *humanitas (menschelijkheid in 't alg.)*; *geen m. gevoel hebben*, omnis humanitatis expertem esse, omnem humanitatem exuisse; *gij hebt geen m. gevoel*, nullus in te sensus humanitatis est; *als hij ook maar eenig m. gevoel bezat*, si quidquam in eo humani esset; *het m. hart*, **z. menschenhart**, **hart**; *wanneer mij iets menschelijks overkomt* (euphem. = *zoo ik kom te overlijden*), si quid (humanitus) mihi accidit of acciderit; *en zoo si quid in eo humani evenisset*; si quid eo factum esset; *a d v.*, humano modo, humane, humaniter; humanitus (*Ter.*).

menschelijkheid, **1.** = *menschelijke natuur, onvolmaaktheid*, humanitas, humana natura; condicio humana of mortalitas. — **2.** = *menschlievendheid*, humanitas; misericordia (*medelijden*); **z. ook** „*menschelijk gevoel*” onder **menschelijk**.

menschen, door humanus, of den gen. e t. hominis, hominum, mortalium.

menschenbloed, sanguis humanus of

hominum, humani corporis; *het vergieten van m., caedes* (a caede abhorrere).

menscheneter, humana carne of hominum, humanis corporibus vescens; *m. zijn*, carne humana vesci, corporibus hominum of humanis corporibus vesci.

menschengedaante, forma, figura, species hominis of humana; *in m.*, humanā specie of formā hominis of hominum indutus; *een god in m.*, deus inter homines; *mortalis deus*; *een m. hebben*, formam hominis habere, formā hominis indutum esse.

menschengeslacht, *z. menschdom*.

menschenhaat, odium hominum of generis humani; odium in homines, in hominum universum genus; animus hominibus inimicus.

menschenhand, 1. *eig.*, manus hominis of humana. — 2. *oneig.*, = *kunst*, ars, manus; *door of met mm.*, manu, arte, opere; *havens door mm. gemaakt*, portus manu facti; *zonder, niet door mm.*, sine hominum labore et manu; sine hominum manu atque opera.

menschenhandel, nundinatio hominum; = **slavenhandel**, *z. a.*

menschenhart, *eig.*, cor humanum; *on-eig.*, animus humanus.

menschenhater, qui genus humanum of universum hominum genus odit; alter of novus Timon; hominibus inimicus.

menschenheugenis, *sinds m.*, post hominum memoriam.

menschenhuid, cutis humana of hominis; = *de afgetrokken m.*, cutis homini detracta.

menschenkenner, qui hominum naturam et mores perspexit.

menschenkennis, cognitio naturae humanae; *zonder m.*, vitae communis ignarus.

menschenkind, *z. mensch*.

menschenleeftijd, aetas hominum of alleen aetas; saeculum (*generatie*).

menschenleven, vita humana of hominis, hominum; = *levensduur*, aetas humana of hominum.

menschenliefde, caritas generis humani; *in ruimeren zin*, humanitas.

menschenmacht, *door geen m.*, nulla ope humana.

menschenmin, *z. menschenliefde*.

menschenmoord enz., *z. moord enz.*

menschenoffer, victima of hostia humana; *mm. brengen*, humanas hostias of pro victimis homines immolare; victimas humanas mactare; *een m. brengen*, hominem immolare; *- aan een god*, alci humanā hostiā facere of litare; *de barbaarsche gewoonte der mm.*, barbara consuetudo hominum immolatorum.

menschenplicht, humanitas; *het is m.*, humanitatis est *c. i n f.*

menschenroof, raptus hominum; *gantium*; *die zich aan m. schuldig maakt*, raptor hominum, plagiarium.

menschenschedel, ossa humani capitis.

menschenschuw, qui hominum congressus of hominum colloquia et caetus fugit atque odit.

menschenschuwheid, hominum formido.

menschenslag, -soort, genus hominum; species hominum, ook *alleen* homines.

menschenverstand, *z. verstand*.

menschenvleesch, caro humana of hominum; *m. eten*, *zich met m. voeden*, humanas carnes edere; *vgl. menscheneter*.

menschenvrees, hominum metus; *geen m. kennen*, homines non timere.

menschenvriend, hominibus of generi humano amicus; humanus (*minzaam*); *a d v.*, *als een m.*, humane, humaniter.

menschenvaarde, humanae naturae excellentia et dignitas.

menschenwerk, opus hominum; opus manu of arte factum.

menschheid, 1. = *de menschetijke natuur*, *het mensch zijn*, natura of conditio humana. — 2. = **menschdom**, *z. a.*

menschje, homunculus, homuncio.

menschkundig, *z. menschenkenner*.

menschlievend, hominibus of generi humano amicus; humanus (*minzaam*); *a d v.*, humane, humaniter.

menschlievendheid, humanitas; *vgl. menschenliefde*.

mentor, dux; paedagogus.

mep, *z. 1. slag*, 1; *oorviij*.

merel, merula.

merg, 1. *eig.*, medulla; *iets gaat, dringt (mij) door m. en been*, alqd mihi concutit ossa (*ov.*); alqd totum corpus percutat (*Verg.*); intinis sensibus commoveor. — 2. *oneig.*, = *het beste, voortreffelijkste*, flos; *nervi (veetgialia n. rei publicae sunt)*; succus (*s. et sanguis orationis*); *met het m. van den staat gemest worden*, rei publicae sanguine saginari.

mergachtig, medullosus (*vol merg*).

meridiaan, circulus meridianus.

merk, nota (*kenteeken*); ook *m. van wijn*; signum (*teeken*); tessera (*kaartje, lootje, bewijs, geul, een stukje hout met opschrift*).

merkbaar, insignis, conspicuus; manifestus; *a d v.*, insigniter; manifestus; aliquanto (*aanmerkelijk, bij comparativi*); *slechts even of nauwelijks m.*, sensim.

merkkelijk, *z. aanzienlijk*, 1; **merkbaar**.

1. **merken**, = *teekenen*, 2, *z. a.*

2. **merken**, animadvertere alqd (*be-merken, gewaarworden*); sentire (*gevoelen*); cognoscere, intellegere, videre (*begrijpen, inzien*); suspicari (*vermoeden*); *zonder dat iemd het m.*, imprudente of non sentiente alqd; sine cuiusquam suspitione; *de nadering des ouderdoms niet m.*, imprudenti alci senectus obrepit; *vooraf, van te voren m.*, praesentire; *iets laten m.*, significare, ostendere alqd of *m. a c c c. i n f.*; *prae se ferre alqd*, non obscure ferre alqd; *iets niet laten m.*, dissimulare alqd of *m. a c c c. i n f.*; *vultu tegere alqd*; *iets absconciuit niet laten m.*, nullam dare alci rei significationem; *ik laat iemd m.*, *dat ik toornig ben*, iratum me sentit alqs.

merkpaal, -steen, *z. grenspaal*, -steen.

merkteeken, *z. kenmerk*; onderscheidend *m.*, *z. onderscheidingsteeken*.

merkwaardig, notabilis, notandus; memoria dignus; = *witblinkend, uitstekend*, clarus, insignis; = **gedenkwaardig**, *z. a.*; *daarbij is het uitermate m.*, *dat enz.*, in quo illud est vel maximum, quod etc., *Cic.*

merkwaardigheid, 1. *door de a d i i.*

onder merkwaardig, b.v. m. van den afloop, notabilis exitus. — 2. = merkwaardige zaak, res insignis; = **gedenkwaardigheid**, z. a.; p.l., ea, quae visenda sunt; res visendae; beschrijving van alle nm. van Egypte, z. **beschrijving**.

merrie, equa.

mes, cultus; fig., iemd het m. op de keel zetten, z. **keel**.

mesje, cultellus.

messing, orichalcum; van m., ex orichalco factus.

mest, stercoz (dierlijke excrementen); fimus of fimum (met het oog op het vruchtbaar maken van den grond).

mesten, 1. = bemesten (v. d. grond), stercoreare (agrum); het m., stercoratio. — 2. = vetmesten (v. dieren), saginare (porcum); gemest, opinus; met iets g., pastus alga re; met het merg des lands g. worden, z. **merg**; het m., sagina.

mesthoop, sterquilinum, fimetum.

mestvee, pecus altile, pecudes altiles; pecus sagnatum.

met, p r a e p., 1. om een samenzijn, begeleiding aan te duiden, cum, unā cum; m. iemd zijn, samen zijn, esse cum, unā cum alqo; iemd m. zich voeren, alqm secum habere, ducere; de legioenen, die hij m. Titurius verloren had, legiones, quas cum Titurio amiserat; m. de bagage komen, cum impedimentis venire; m. iemd, ook alqm comite, comitante; wordt echter door m. et slechts aangeduid, dat é'n handeling op verschillende personen betrekking heeft, dan staat in klass. proza et, ac (atque), -que, b.v. de vrouwen werden m. hare kinderen gedood, mulieres atque infantes occisi sunt; = onder, inter (laetus inter laetos); wordt een persoon meer als werktuig in de hand van een ander beschouwd, dan wordt meestal de enkele a b.l. gebruikt, b.v. toto exercitu of omnibus copiis Roman profectus est (z. hierover uitvoerder de gramm.). Vandaar drukt m. e t uit: **A.** een samenwerken, ook een vriendschappelijk of vijandelijk verkeer, cum; contra, adversus (tegen); een verbintenis hebben m. iemand, societatem habere cum alqo; het m. iemand houden, z. **houden**, III, 2; wat heb ik m. u te maken? quid mihi tecum est rei? m. iemd strijden, oorlog voeren = tegen iemd, cum alqo pugnare; bellum gerere cum alqo of contra, adversus alqm; m. iemd of iets (verbonden), iunctus, conjunctus cum alqo, cum alqa re; de oorlog m. de Galliërs = tegen de Galliërs, bellum cum Gallis gestum, quod cum Gallis gestum est, quod fuit cum Gallis; bellum Gallicum of Gallorum; - met de zeeroovers, bellum praedonum; het onderhouden m. Caninius, colloquium Caninii (Caes.). — **B.** een voorzien zijn met iets en dgl., cum of door een p a r t i c., a d l., relat. zin; m. een dolk, cum sica, sica instructus; m. een tunica, cum tunica, tunica indutus; m. een knots, cum clava, clavam manu gerens; de slaven zijn m. de wapenen in de hand gevat, servi cum telis comprehensi sunt; m. het imperium naar de provincie gaan, cum imperio in provinciam proficisci; een ring m. den kop van Africanus, anulus in quo caput Africani sculptum est; een beurs m. assen, crumena plena assium; van eigenschappen of hoedanigheden van het

lichaam wordt gewl. de enkele a b.l. gebruikt, b.v. een man m. een krommen neus, vir naso adunco (z. ook de gramm.). — **C.** = door middel van, v. personen, per c. a c c., ook nauwkeuriger door alcs operā, ope, auxilio, beneficio; = met iemd als voorganger, alqo auctore; soms ook de enkele a b.l. van troepen, die als werktuig gedacht worden, evenals v. zaken in t alq., b.v., gladio vulnerare alqm; m. geweld, vi. — **D.** ter aanduiding van de bijkomende omstandigheden eener handeling, de wijze, waarop iets geschiedt, per, b.v. per vim, per insidias, per iniuriam; ook cum c. a b.l., v. e. met de hoofdhandeling verbonden omstandigheid (te onderscheiden van de wijze, waarop iets geschiedt; iniuriā, per iniuriam = op onrechtmatige wijze; cum iniuria = met onrecht gepaard). In enkele gevallen beslist het spraakgebruik, of de enkele a b.l. of cum noodig is (iure, lege, ordine; hoc modo, hac ratione); z. hierover uitvoerder de gramm.; dikwijls door een a d v., a d i. of p a r t i c., b.v. m. wijsheid, prudenter; m. overleg, considerate; hij doet het m. tegenzin, invitus facit; hij nam afscheid van mij m. den eed, dat enz., ita a me discessit, ut iuraret etc. of discessit iureiurando facto etc.; m. achterstelling van alles, omnibus rebus posthabitis. — **II.** v. h. gelijktijdige, cum; simul cum; soms ook de a b.l. zonder cum of een zin met dum, cum; b.v. m. zons- ondergang, -opgang, cum occasu solis; cum primo sole; sole oriente; m. den aanvang des jaars, anno ineunte; m. de jaren, m. den tijd, z. **tijd**; m. den stroom, secundo flumine; m. deze woorden keerde hij naar Rome terug, cum his Romam rediit; hij zond hem weg m. de woorden, dimisit eum, cum diceret; m. den koninklijken titel hebt gij hem alles toegestaan, omnia ei tribuisti, cum ei nomen regium concessisti; m. zijn gediensigheid jegens dezen doet hij u overlast aan, dum hunc obsequitur, vobis molestus est; m. de voorwaarde, dat enz., ea condicione of ita, ut etc.; = onder, cum, non sine, b.v. multis cum lacrimis.

Z. verder ook de verba enz., waarmede met verbonden wordt.

metaal, metallum; aes (koper, brons).

metaalachtig, metallo of aeri similis.

metalen, metallicus; aereus; aheneus of aeneus.

metaphora, translatio; verba translata.

metaphorisch, translatus; a d v., translatis verbis; een woord m. gebruiken, verbum transferre.

meteen, z. 1. tegelijk, dadelijk.

meten, metiri (iets met iets, alqd alqa re; ook oneig. = naar iets beoordeelen); dimetiri (ook versus pedibus); in den strijd zijn krachten m., conferre vires (van nabij, ex propinquo); r e f l., zich met iemd m., = zich met iemd vergelijken, comparare se cum alqo; conferre se alci; ik kan mij als krijgsman met iemd m., bellica laude non inferior sum quam alqs; - niet m., bellica laude ad alqm aspirare non possum; hij kan zich niet met hem m., eum non aequat, ei par non est; = beproeven, wie de sterkste is, experiri alqm; contendere cum alqo of contra alqm armis.

meteoor, z. **lichtverschijnsel**.

meteoorsteen, lapis aërius,

meteorologie, als wetenschap, ea pars naturalis philosophiae, qua ventorum tempestatumque natura colligitur; *meteorologia.

meteoroloog, *meteorologus.

meter, mensor; vgl. **landmeter**.

metgezel, z. **kameraad**.

methode, via; ratio; met den erbij staanden *genet.* ook door één *subst.*, b.v. m. van genezing, curatio; van belegering, oppugnatio; van opvoeding, educatio; volgens een m., z. **methodisch**.

methodisch, b.v. een m. voordracht, disserendi ratio (d. i. de wijze), of (v. d. voordracht zelf) oratio viâ quâdam et ratione habita; m. onderricht en m. vorming, ratio ac doctrina; a d.v., ratione et via; via et ratione; via et arte; ook alleen viâ.

meting, mensio; mensura (de wijze van meten); door verba, vgl. **meten**.

metonymia, immutatio; verba immutata.

metonymisch, mutatus; a d.v., verbis mutatis; een uitdrukking m. gebruiken, verbum mutare.

metriek, ars metrica; metrorum ratio (als systeem); versuum lex, leges metricae.

metrisch, metricus, of door den *gen.*, metrorum, versuum; aan een vaste rhythmische en m. wel gebonden, strictus certa quadam numerorum moderatione et pedum; a d.v., legibus metricis of versuum.

metsele, caementarius.

metsele, 1. *intr.*, opus latericium facere. — 2. *trans.*, opere latericio struere, exstruere.

metselesteen, saxum (in 't alg.); murale saxum (voor een muur); caementum (gehooven natuursteen); later (tichelsteen).

metselwerk, opus saxum, caementicium, latericium; structura (bouwde).

1. **meubelen** (*subst.*), suppellex; instrumentum; al zijn m.m. of huisraad, quidquid in domo habet.

2. **meubelen** (*verb.*), instruere; fraai m., exornare et instruere.

meug, tegen heug en m., z. **heug**.

middag, merides; tempus meridianum; op den m., des middags, meridie; tempore meridiâno; meridianus (defectus solis); telkens - meridianis temporibus; fig. de m. des levens, flexus aetatis.

middag-, in samenst. door meridianus.

middagcirkel, circulus meridianus.

middageten, cibum meridianus; = lunch, prandium; = hoofdmaaltijd, cena; zijn m. gebruiken, cibum meridianum sumere; prandere; cenare.

middagmaal, z. **middageten**.

midagrust, -slaapje, meridiatio; een m. doen, meridie conquiscescere; in het verband ook requiescere, recumbere alleen (Cic.); (als gewoonte) meridiationibus uti.

midaguur, hora meridiâna; = middagtijd, tempus meridianum.

1. **middel**, 1. tot iets, praesidium (virtutis); comparare sibi praesidia ad vitam beatam; subsidium, adiumentum, auxilium, instrumentum; dikw. ook ratio, via (methode); consilium, modus, vooral in den pl., b.v. met alle m.m., omnibus modis; m. tot redding, auxilium salutis; m. om aller bestaan te redden, communis salutis auxilium; m.m. tot den oorlog, subsidia belli; m.m.

(stoffelijke en geestelijke) om staatkundige invloed te krijgen, opes; het laatste, uiterste m. aangrijpen, ad extremum of ultimum auxilium descendere; met aanwending van alle m.m. (met alle mogelijke inspanning), omni ope atque opera; verschillende m.m. ter genezing van iets, variae curationes alces rei; een m. zoeken om zich de vrijheid te verschaffen, vindictam alquam libertatis suae quaerere; iets is een voortreffelijk m. om iets te bevorderen, alqd plurimum adiuvat ad alqd of in alqa re; de huiden der dieren zijn (ons) een m. ter bekleding, pellibus bestiarum utimur ad corpora nostra vestienda; in iets een m. zoeken, om enz., quaerere ex alqa re, quod valeat ad enz.; m. tot een hooger doel zijn, ad aliud quiddam maius spectare; door een partij. praes. act. m. esse, b.v. datgene, wat als m. dient om een toestand te bewaren, ea, quae conservantia sunt alces status; dikw. door res of door het neut. v. e. pron. of ad i., b.v. door gewone-m.m., usitatis rebus; door dit m., hac re; hoc, eo (n.); hij vond een m. om hem te benadeelen, reperit, quod ei noceret; van wien wij de m.m. om anderen te helpen gekregen hebben, a quo id accepimus, quo ceteris opitulari possemus; alle m.m. beproeven, aamenden, geen m. onbeproofd laten, omnia experiri of facere; nihil intentatum relinquere; elk m. werd door Caesar beproefd, om den vrede te bewaren, nihil a Caesare relictum est, quod servandae pacis causâ tentari posset; het eenige m. was nog, dat of om enz., relinquebatur, ut etc.; iets wordt beschouwd als een m., om enz., alqd tale esse videtur, quod etc.; m.m. en wegen tot het doel (m., dat tot het doel voert), id, quod eo, quo intendas, fert deductive; m.m. = kunstgrepen, artes; (de) middelen (= vermogen), opes, facultates, divitiae; m.m. hebben (bemiddeld zijn), nummatum of pecuniosum esse; opibus florere; facultates habere; beperktheid van m.m., beperkte m.m., rerum tenuitas; geen m.m. hebben, res familiaris non suppetit alci; angusta res est alci; ik heb m.m., om te leven, habeo unde vivam; rijke m.m., copiae; uit eigen m.m., de suo; suis opibus; privato sumptu. — 2. tegen iets, remedium (alces rei); ad magnitudinem frigorum; id r. timori fuit; invenire r. alci rei; ook auxilium, subsidium; = geneesmiddel, medicina (eig. een onieg., m. adhibere, alci rei quaerere); medicamentum (artsenij); noem mij een m. daartegen, adversus haec me doce alqd.

2. **middel**, medium corpus; iem'd om het m. grijpen, medium alqm arripere.

middel-, in eenige samengestelde niet opgenoemde woorden, door medius.

middelaar, = tussenpersoon, conciliator (nuptiarum); intercessor; qui intercedit; qui se of auctoritatem suam interponit; interpres, internuntius (onderhandelaar); sequester (tusschenpersoon, bij wien een zaak, waarover men procedeerde, gedeponeerd werd; ook die zich bij omkoopende enz. gebruiken liet); = scheidsrechter, arbiter.

middelaarschap, munus of partes intercessoris.

middelbaar, m. leeftijd, aetas media; z. verder **middelmatig**.

middeleeuwen, †medium aevum.
middeleerwyl, z. **intusschen**.
middellandsch, mediterraneus, inter-nus (mare).

middellijk, m. door iemd., alcs consilio, ope, auxilio; per, b.v. interfecti, occidi per alqm; m. oorzaken, causae adiuvantes (tegenover causae proximae, onmiddellijke oorzaken).

middellijn, diametros (Vitr.); dime-tiens (Plin.); de zon heeft een schijnbare m. van één voet, sol quasi pedalis est (Cic.); een vat met een m. van vier voet, dolium quod occupat per medium pedes quattuor (Vitr.).

middelmaat, mediocritas; z. verder **middelweg**.

middelmattig, mediocris (inz. met het oog op de hoedanigheid, hetzij in ongunstigen zin of niet); modicus (met het oog op den omvang, de grootte); zeer m., permediocris; a d.v., mediocriter, modice.

middelmattigheid, mediocritas; z. **mid-delmattig**.

middelpunt, 1. eig., medius locus of media pars alcs rei; ook door medius, b.v. het m. der stad, van het eiland, media urbs, media insula; deze streek is het m. van Gallië, haec regio media totius Galliae est; ook um-bilicus (Siciliae, Graeciae); m. van een cir-kel, centrum. — 2. oneig., sedes (belli); domicilium (imperii); oraculum Delphicum d. religionis Graecorum factum est); de wetenschap der oudheid tot het m. zijner stu-dien maken, domicilium ac sedem collocare in antiquitatis studiis; ook caput (v. plaat-sen); hij was het m. der handelng, is erat, per quem res maxime gerebatur; het forum, dat het m. is der gerechtigheid, forum, in quo omnis aequitas continetur (Cic.); m. eener onderzoekng, rede, id, ad quod tota quaestio of omnis oratio referenda est; caput totius quaestionis.

middelel, praecordia (n. p.l.).

middeleslag, -soort, medium genus.

middelest, medius.

middelestand, ordo plebeius; plebs; ho-mines plebei generis; met betr. tot het ver-mogen, homines modicae fortunae, modice locupletes.

middelevinger, digitus medius.

middelweg, 1. eig., via media. — 2. oneig., mediocritas (de gulden m., aurea m.); modus (de juiste maat); temperamentum (inventum est t. quo c. conit.); den m. houden, medium quiddam sequi; tenere mediocritatem, quae est inter nimium et parum; ook viā uti; - in of bij iets, medio-criterate moderari alqd; - in zijn geheele levenswijze, mediocritatem ad omnem usum cultumque vitae transferre; een m. inslaan, mediam quandam viam sequi, mediam consilii viam capere; mediis consiliis stare.

1. **midden** (s u b s t.), 1. eig., media pars of regio, m. spatium, m. locus; gevel. door het a d.t., medius, b.v. het m. der stad, m. urbs; in het m. van den zomer, m. aestate; in het m. van het huis, in m. domo, in m. aedibus; het dal in het m. gelegen, vallis m.; in het m. tusschen, medius inter c. a.c.; iemd. in het m. nemen, alqm medium accipere; alqm medium claudere (insluiten); alqm in me-dium conlere (tusschen zich in doen gaan); alqm in medio lecto collocare (tusschen

zich in doen plaats nemen); m. = iets dat het m. houdt tusschen twee dingen, res media; het m. houden tusschen, medium esse inter etc.; in het m. brengen, z. **aanvoeren**, 1. B; - laten, in medio relinquere (Sall.). — 2. = gezelschap, kring, door numerus, b.v. alqm ex n. suo miserunt; zij wenschten een uit hun m. als koning, alqm sui corporis regem creari voluerunt; ook cum, b.v. te m. zijner vrien-den leven, cum amicis vivere; in uw m., vobiscum; coram votis; apud vos; uit het m. der patriciërs en plebejers gekozen worden, ex patriciis et plebeis of ex ordine patriciorum et plebeiorum creari. — 3. = **middelweg**, z. a.; het m. houden tusschen, moderari inter c. a.c.c.

2. **midden** (a d v.), b.v. m. in het huis, in media domo; hij wierp zich m. in of onder de vijanden, in medios hostes irrupit; hij ging m. door de stad, per medium urbem ingressus est; en zo medio stagno (m. door enz.) vadere ad moenia; m. in den nacht, z. **middernacht**; ook ipse, b.v. in ipso itinere; in ipsam flammam belli civilis incidere; m. onder, ook inter, b.v. inter maiorum rerum curas; vgl. ook 1. **midden** (m. in = in het m. van).

middenstand, z. **middelstand**.

middernacht, media nox; te m., media nocte; concubia nocte (in het holle van den nacht).

middernachtelijk, quod media nocte fit, cernitur, auditur; het m. uur, media nox.

mier, formica.

mierenhoop, formicarum cuniculus; (in beweging) formicarum discursus.

mijl, z. **ik**.

mijden, = uit den weg gaan voor, vitare (tela; locum; alcs conspectum, sermonem); devitare (malum, dolorem, procellam tem-poris); fugere (zich verre houden van, conspectum, turpitudinem), defugere (proeli-um, munus, aditum eorum sermonemque); declinare (a Capua, Liv.; ea, quae noctitura sunt); carere (c. a b t., zoowel vrijwillig, als gedwongen); het m., vitatio; fuga; devi-tatio (legionum, piratarum); declinatio (malorum); door verba.

mijding, = het mijden, z. **mijden**.

mijl, (de Rom. m., = ± 1475 M.), pas-sus mille (p.l., milia passuum); miliarium of lapis miliarium, lapis (als eindpunt van een m.); één m. van Alexandrië, a primo miliario Alexandriae; zes mm. van Rome wonen, sexto miliario abesse ab urbe Roma; vijf mm. van de stad, ad quintum lapidem; een m. lang, longitudine mille passuum; mille passus longus; mm. ver, multa milia passuum; per multa milia passuum (b.v. solitudines per multa milia passuum sine habitatore desertae).

mijlpaal, -steen, miliarium; lapis milia-rius; in het verband lapis alleen.

mijmeren, z. **droomen**, 2; 1. **naden-ken**.

1. **mijn** (p r o n.), meus; ook (bescheide-ner) hic, noster; als er geen nadruk op valt, blijft het onverteaeld, als de zin niet onduidelijk wordt; het is m. zaak, m. plicht, te enz., meum est c. i n f.; zij werd de m., nupsit mihi; ik voor m. deel, z. **deel**, 2; het m., meum; de mm., mei; het m. en dijn, res

quas possidemus; *er bestond geen strijd over het m. en dijn*, non erat controversia de iure rerum.

2. mijn (*s u b s t.*), (= *loopgraaf*) cuniculus; *een m. aanleggen*, cuniculum agere; (*onder iets*) alqd suffodere; (*om te ontginnen*) metallum of *p l.* metalla; fodina (*groeve*); metallum argentarium (*zilvermijn*).

mijneit, ten of te *m.* = ten mijnen huize, *z. huis*, **1. A.**

mijneithalve, -wege, = *om mijneitwille*, *z. a.*; = *ik heb er niets tegen*, per me licet, nihil impedit, nihil repugnabo; *ook alleen* per me; = *het zij zoo*, esto.

mijneitwille, *om m.*, mea causā, meam ob causam, propter me.

mijnerzijds, pro mea parte (*voor mijn deel*); per me; *ik m.*, ego quidem; eequidem; egomet.

mijngraver, *z. mijnwerker*, **mineur**. **mijngroeve**, *z. 2. mijn*.

mijnwerker, metallicus, fossor.

mijt, strues; *z. houtmijt*.

mikken, op iets of iemand *m.*, telum, sagittam of hastam collineare alqd, ad alqd; telum dirigere in alqm, in alqd; telo petere alqm, alqd.

mikpunt, **1. eig.**, = *doel*, destinatum (*schieten naar*, petere); *iets of iemand tot m. maken*, als *m. nemen*, *z. mikken*. — **2. fig.**, een *m. van den spot zijn*, iocis obnoxium esse, materiam iocantium esse; *iemand tot m. voor zijn spot nemen*, alqm ludibrio habere.

mild, largus, liberalis, munificus, beneficus, benignus; *de anders niet m. veldheer*, dux minime largitor (*Liv.*); *a d v.*, large, liberaliter, munifice, benigne.

milddadig, -heid, z. mild, -heid. **mildheid**, largitas (terra fundit fruges cum maxima l.), largitio, liberalitas, munificentia, beneficentia, benignitas.

1. militair (*s u b s t.*), *z. krijgsman*, **soldaat**.

2. militair (*a d i.*), militaris; *m. dienst, z. krijgsdienst*; *m. gouverneur* (in een provincie), qui provinciae praest cum imperio; *m. macht, z. krijgsmacht*; *m. straf*, poena militaris; *op m. wijze*, more of instituti militari; *den staat op m. wijze besturen*, rem publicam exercitu (exercitibus) administrare.

militie, z. krijgsmacht, -volk.

millioen, decies centena milia; *twee m.*, vicies centena milia; *tien m.*, centies centena milia.

millioenmaal, decies centies milies; *oneig.*, = *ontelbare malen*, sescenties; milies.

milt, lien.

mimicus, artis mimicae peritus; mimus; artifex saltationis (*mimisch danser*).

mimiek, als kunst, ars mimica; = *gebarenspeel*, gestus.

mimisch, mimicus; *m. voorstelling*, mimorum actio; *-eener gebeurtenis*, alcs rei gestae imitatio; *m. dichter*, mimorum scriptor; *een m. toneelspeel*, mimus; *een m. dans*, saltatio; *iets m. voorstellen*, saltare (Cycloperm).

1. min (*a d v.*), *z. weinig*, **minder**; *te m.*, al te *m.*, parum, minus; *m. of meer*, plus minusve; *z. 2. meer*, **2**; *vijftig m.*, twee, duo de quinquaginta.

2. min (*s u b s t.*), *z. liefde*, **liefsdeglod**, **minne**.

3. min (*s u b s t.*), = *voedster*, nutrix.

mina, mina.

minachten, -ing, z. geringschatten, -ing; *in m. staan*, ook inter turpes haberi; *iemand in m. brengen*, detrahare of deripere de auctoritate alcs, obtrectare alci.

minder, minor (*kleiner*; *b. v. auctoritas*); *m. in rang*, minor, inferior (*tegenover maior, superior*); *vgl. gering, hoog*; *m. in getal*, numero inferiores (*zoo ook b. v. hun schepen waren m. in getal*, numero navium inferiores erant); *pauciores, b. v. pauciores homines, pauciora navigia*; *maar als het geen telbare voorwerpen zijn*, minus c. g. e. n., *b. v. minus aquae, virium*; *a d v.*, minus; *m. worden*, minui, deminui; *meer of m.*, plus minusve; *z. 2. meer, 2*; *niets m. dan*, nihil minus quam; *minime*; *m. dan anderen*, praeter ceteros met negatie, *b. v. quod praeter ceteros tu metuere non debeas* (Cic.); *veel m.*, multo minus; *m. en m.*, steeds *m.*, *z. steeds*; *hoe m. . . des te*, quo minus . . . eo.

minderen, z. verminderen.

minderheit, minor pars of numerus; *paucae sententiae* (*der stemmen*); *in de m. blijven*, sententia minus valere.

minderling, z. vermindering; *in m. brengen*, deducere.

minderjarig, minor natu, *in het verband minor alleen*; *nondum adulta aetate*; *tegenover den voogd*, pupillus; *met het oog op de geschiktheid om te regeeren*, nondum maturus imperio.

minderjarigheid, aetas nondum adulta; *aetas pupillaris*; *aetas nondum matura imperio*.

mineraal, (*subst.*) metallum; (*adi.*) medicatus (aqua).

mineur, qui cuniculum of cuniculos agit; *cunicularius*; *ook munitor* (Liv.).

mingenot, gaudia amoris; *voluptas amatorum*; *m. smaken*, zich aan *m. overgeven*, rebus veneris uti.

minimum, pretium minimum (*de laagste prijs*); *numerus minimus* (*het laagste getal*); *hetgeen als m. van iemand moet georderd worden*, quo non minus ab alqo est postulandum.

minister, socius administer rei publicae regendae of consiliorum regis, principis.

minnaar, 1. = beminnaar, z. a. — 2. *die een meisje liefheeft*, amans; amator; *procus* (erijer); *haar toenmalige mm.*, qui tum illam amabant (Ter.).

minnares, 1. = beminnares, z. a. — 2. = beminde, amans; (*in ongunstigen zin*) amica.

minnarig, amatio (Plaut.); *res amatorum*; *in den p l.*, amores; *een m. hebben*, amori operam dare; *amare*, amatorem esse.

minne, z. liefde; *in der m.*, bona cum gratia of cum bona gratia, *ook alleen* cum gratia; *amice* (admonere alqm); *de zaak in der m. schicken*, componere rem of controversiam; *indien hij de wapenen in der m. hebben wil*, si arma persuadendo accipere vult.

minnedicht, -dichter, z. minnezang, -zanger.

minnedrank, medicamentum amatorum.

minnegloed, amoris aestus.
minnegod, deus amoris; *bij de Romeinen* Amor, Cupido.

minnehandel, z. **minnarij**.

minnekout, sermo amatorius.

minnelied, z. **minneezang**.

minnelijk, *bij m. schikking = in der minne*, z. **minne**.

minnen, z. **beminnen**.

minnenijld, rivalitas; amoris stimuli.

minneezang, carmen amatorium.

minneezanger, poeta amatorius.

minst, de m., minimus; (van twee) minor; *niet in het m., in het m. niet*, ne minimum quidem; nihil minus quam; *het m., minime*; *ten m., op zijn m., certe*; saltem; dumtaxat; minimum (minstens, voor getallen); *als een enkel begrip op den voorgrond moet geplaatst worden*, quidem, b.v. mihi quidem haec vera videntur; *of ten m., alleen* aut; ook si non ... at, b.v. res si non splendidae, at tolerabiles.

minstens, z. **minst**.

minuut, 1. eig., sexagesima pars horae.
 — 2. onw., z. **oogenblik**; *op de m., ad tempus* (venire, adesse).

minzaam, humanus; communis; affabilis; facilis, comis.

minzaamheid, humanitas; communitas (Nep.); affabilitas; facilitas, comitas.

mirre, myrrha (murrha of murra); *van m., myrrhinus* (murrhinus, murrinus).

mirt, myrtus (murtus).

mirt(e)n-, myrteus (murtus).

mirtenbosch, myrtetum (murtetum).

1. **mis**, missa (kerk.); *de m. celebreren*, missam celebrare.

2. **mis**, = **mislukt**, z. **mislukken**; *z. verder de met „mis“ samengestelde verba; mis! falsus es! minime gentium!*

1. **misbaar** (s u b s t.), clamor; lamentatio; plangor; *vgl. geschreeuw*; *m. maken*, clamare; lamentari; plangere (*dicht., Just.*); *vgl. schreeuwen*.

2. **misbaar** (a d i.), non necessarius.

misbruik, 1. = *het misbruiken of misbruikt worden van iets*, utentium pravitās, male utentium vitium of culpa; *met m. van iets*, per aliam rem (per potestatem); *met m. der tribunitische macht*, in vi tribunitia (Caes.); *m. maken van iets*, z. **misbruiken**. — 2. = *slechte gewoonte*, consuetudo mala, mos pravius; *res mali of pessimi exempli*; *zeer veel groote mm. afschaffen*, pleraque pessimi exempli corrigere; *een stuitend m.*, res indigna.

misbruiken, male of prave, perverse, temere uti alga re; perverse, intemperanter, insolenter abuti alga re; *gerecht en wetten tot winsbejag en bevreemding zijner hartstochten m.*, iudicio ac legibus ad quaestum et libidinem abuti; *hoelang zult gij ons geduld misbruiken?* quousque tandem abutere patientia nostra? *te vermijden is het enkele abuti zonder eenig bijvoegsel*, dat het misbruik aanduidt; *iets tot iets m., in het verband ook conferre, convertere* alqd ad alqd; *zich door iemand laten m.*, se abutendum alci permittere of tradere.

misbruiking, z. **misbruik**, 1.

misdaad, maleficium, malefactum; delictum, scelus; facinus; flagitium (*schanddaad, eerlooze daad*); iniuria (*onrecht*); ne-

fas (*als schending van het heilige*; ook scelus nefarium); fraus; *een zware m., res of fraus capitalis*; facinus capitale; *een m. begaan*, scelus facere, admittere, committere, edere, suscipere, concipere, in sese concipere; *scelere se devincire*, se obstringere of se alligare, astringi; z. **begaan**; *m. tegen goden en menschen*, scelus divinum et humanum; *mm. tegen het leven of eigendom van iemand*, facinora, quae ad vitam of caput et sanguinem of ad fortunas alicuius pertinent.

misdadig, sceleratus, nefarius (v. personen en zaken); sceleris plenus (v. zaken); scelestus (meest v. zaken); facinorosus (homo, vita); impius (m. jegens God, vaderland, ouders; v. personen en zaken); a d v., scelerate, nefarie, impie, sceleste; *m. handelen*, alqd nefarie of sceleste, impie agere of facere; - *tegenover God*, adversus deum impium esse.

misdadiger, -ster, in 't alg., homo maleficus of nocens; homo sceleratus, scelestus, nefarius, impius; soms scelus; *en zoo v. e. vrouw*, mulier nefaria of scelerata, scelesta, impia; sons, nocens, noxius (*als schuldige*); = *pleger van een bepaalde misdaad*, auctor sceleris; qui scelus fecit of commisit.

misdadigheid, nequitia, improbitas; ook scelus; (*tegenover God, vaderland, ouders*) impietas.

misdeelen, m. zijn van iets, egere alga re; *de natuur heeft haar zeer m.*, natura multa ei negavit.

misdoen, delinquere, peccare; *iets m.*, alqd committere, admittere (in se); *wat heeft hij m.?* quid mali meruit? quid commisit?

misdragen, zich m., turpiter se gerere.
misdrrijf, delictum, peccatum; *als schuld*, culpa; *z. verder misdaad*; *een m. begaan*, peccare, delinquere; delictum committere.

misdriven, z. **misdoen**, **misdrrijf**.

misduiden, perverse, perperam interpretari (alqd) = *ongunstig uitleggen*, male of deterius interpretari; in deterius trahere of referre; = *een andere bedoeling aan iets toeschrijven*, dan waarmee het gezegd is, in aliam partem accipere ac dictum est; *iets opzettelijk m.*, calumniari alqd.

misduiding, interpretatio perversa of perperam facta; = *ongunstige uitlegging*, interpretatio sinistra; *kwaadwillige m.*, malevola interpretatio; calumnia.

misgaan, z. **mislukken**.

misgeboorte, monstrum, portentum; homo of fetus (dier) portentosus of monstruosus; partus insolitus.

misgelden, z. **ontgelden**.

misgewas, sterilitas frugum, agrorum, in het verband ook sterilitas aliena; fructuum calamitas, inopia frugum; messis nulla (*geheele mislukking v. d. oogst*); *dit jaar kenmerkte zich door m.*, hoc anno frumentum angustius provenit; hic annus inopia frugum insignis fuit.

misgreep, error; erratum; peccatum; *ten opzichte van iets een m. doen*, errare, peccare in alga re; *een ergen m.*, in alga re turpissime labi; *zich aan veel andere mm. schuldig maken*, multa alia peccare.

misgunnen, iemand zijn geluk m., invidere felicitati alicui; *het m.*, invidia; invidentia (Cic.).

misgunstig, z. afgunstig.

1. **misshagen** (verbr.), displicere (alci); improbari (ab alqo).

2. **misshagen** (s u b s t.), m. opwekken, z. 1. **misshagen**; m. aan iets hebben, displiceet, non probatur mihi alqd; poenitet me alces rei; mihi alqd molestum est; alqd aegre fero; vgl. **misnoegen**.

misshandelen, vexare alqm; = geweld aandoen, vim inferre alci, violare alqm; = overmoedig behandelen, beleedigen, insultare (alci, in rem publicam); de mishandelde en met voeten getrapte deugd, afflicta et prostrata virtus; = slaan, stooten, ranse-len, verberare; pulsare; male mulcare (leelijk toetakelen).

mishandeling, vexatio; als aangedaan onrecht, aangedane smaad, iniuria, contumelia; door de verba, b.v. de m. der gast-vrienden, violati hospites; er niet zonder m. afkomen, haud inviolatum abire; zij vrees-den persoonlijk m., ne in corpora sua saevit- ratur metuebant; p l. ook supplicia (zware straffen).

mishebben, het m. = dwalen, zich ver- gissen, z. dwalen, z. vergissen.

miskennen, = niet begrijpen, parum of non recte intellegere alqd, alqm; ignorare alqd, alqd, de waarheid word m., veritas laborat; = niet juist waardeeren, non recte existimare de alqa re, de alqo; non recte aestimare alqd, alqm; en zoo: niet m., recte intellegere, existimare, aestimare; ook agnoscere; iets laat zich niet m., alqd non obscurum est; ook non obscurum est m. a c c. c. i n f.

miskennen, ignoratio; door omschr.

miskraam, abortus.

misleiden, in errorem adducere, in- ducere; z. verder bedriegen.

misleiding, z. bedrog.

misloopen, 1. eig., a via aberrare; deër- rare in itinere. — 2. oneig., z. mislukken; het l. m. met iets, res secus of minus prospere, non ex sententia cadit; - door temds schuld, alces culpa vacillat negotium; het l. m. met een proces, causa labefactatur; indien het m., si secus acciderit.

mislukken, non of parum succedere of procedere; ad irritum cadere of redigi; van vruchten, anguste provenire; wanneer de vruchten m., in calamitate fructuum; mislukt, irritus.

mislukking, successus nullus; m. eener reis, vanitas itineris.

mismaakt, deformis.

mismaaktheid, deformitas (membro- rum).

mismaken, deformare (alqm, vultum alces); in peius fingere (alqd).

mismaking, deformatio (Liv.).

mismoedig, maestus; m. zijn over iets, aegre, moleste ferre alqd; vgl. **neerslachtig**.

mismoedigheid, animi aegritudo; mae- stitia; vgl. **neerslachtigheid**.

misnoegd, stomachosus, indignabundus (boos, wrevelig); tristis (donker, somber); er m. uitzien, tristi vultu esse; over iets m., offensus alqa re; de m. (ontevredenen) in den staat, rerum novarum of evertendarum cupidus; over iets m. zijn, aegre, moleste alqd ferre; poenitet alqm alces rei; over iem d., alci inimicum esse; zeer m. worden, magno

dolore affici.

misnoegdheid, misnoegen, molestia; offensio; taedium, fastidium (gevoel van afkeer, walging); odium (sterke afkeer); = wrevel, indignatio; morositas; tristitia (knorrigheid, somberheid); m. opwekken, z. 1. **misshagen**; ik haal mij iemds m. op den hals, alqs offenditur in me; door geschreeuw zijn m. te kennen geven, reclamare (alci; orationi).

mispas, z. misstap.

misplaatst, ineptus; malus (modestia, pudor).

misprizen enz., z. afkeuren enz., be- rispen enz.

misrekenen, iem d heeft zich in iets m., ratio alqm fessellit in alqa re.

misrekening, error.

misschien, forsitan (m. c o n i.); for- tasse; (bij voorafgaand si, nisi, ne) forte; (bij s u p e r l.) vel; haud scio, nescio an etc.; of m. iem d, z. soms, 2; of m. = moet ik zeggen... of... z. of, 1.

misschieten, z. missen.

misselijk, m. zijn, nauseare; ik word m. van iets, nauseam mihi alqd movet.

misselijkheid, nausea.

missen, 1. i n t r., het kan (zal) niet m., certum est (het is zeker); certe fiet of eveniet (het zal stellig gebeuren). — 2. t r a n s., A. = ontberen, carere, egere (alqa re); expertem esse alces rei; desiderare (alqd, het gemis van iets gevoelen; ook alqd in alqa re; verder ook = vermissen, b.v. in eo proelio CC milites Caesar desideravit); requirere (terugwenschen); quaerere (naar iets zoeken of omzien); desidero alces rei angli (iets zeer m., het gemis van iets smartelijk gevoelen); z. ook ontbreken (ik mis iets = het ont- breekt mij aan iets). — B. = niet raken, non ferre; het schot miste, telum frustra missum est; oneig., zijn doel m., proposito aberrare; propositum, consilium non asse- qui; iets heeft zijn doel geheel g., nihil actum est alqa re; zijn uitwerking m., zijn indruk niet m., z. uitwerking, 2; indruk.

misslag, 1. eig., = slag, die geen doel treft, ictus irritus. — 2. oneig., z. fout, dwaling, misgreep.

misstaan, dedecere (oratoreum simulare non d.; absol.).

misstand, fig., malum, incommodum, molestia; er is een m. met iets verbonden, vitii alqd est in alqa re; mm. verhelpen, mederi incommodis; in het verband alleen res, b.v. beide mm. verhelpen, utrique rei occurrere; ook het enkele neut. v. e. p r o n., b.v. unum illud; quod.

misstap, 1. eig., een m. doen, z. mis- stappen. — 2. oneig., error, lapsus, pec- catum, delictum; een m. begaan, z. fout.

misstappen, vestigio falli; m. en vallen, vestigio fallente cadere; (op de trap) per gradus labi.

mist, nebula; dikke m., nebula densa; de m. trekt op, nebula in nubes levatur.

mistasten, fig., = zich vergissen, een misgreep doen, dwalen, z. vergissen, mis- greep, z. dwalen, 2.

mistasting, z. vergissing, misgreep, dwaling.

misten, het m., caelum est nebulosum; aër est nebulosus.

mistig, nebulosus; *het is m. weer, het is m. = het mist, z. misten.*

mistred, -treden, *z. misstap, -stapen.*

mistroostig, -heid, *z. mismoedig, -heid.*

mistrouten, *z. wantrouten.*
misvatting, *z. dwaling, vergissing.*
misverstand, = *verkeerd begrip, opinio falsa; error; uit m., errore inductus; iemand wordt attent gemaakt op zijn m., edocetur alqs, quantum erraverit; fig., = oneinigheid, dissensio, discidium.*

misvormd, -heid, *z. mismaakt, -heid.*
misvormen, -ing, *z. mismaken, -ing.*
mits, dummodo, dum, modo *m. c n i.*;
m. niet, dummodo ne, dum ne, modo ne m. c n i.

mitsdien, *z. derhalve.*
mitsgaders, itemque (*en eveneens*).
modder, limus, lutum; *z. slijk.*
modderig, limosus, lutosus.
modderpoel, *z. poel.*

mode, mos; consuetudo; *als kleederdracht, habitus, ornatus; (als voorbeeld of model) exemplum; = tijdgeest, saeculum; m., in de m. zijn, moris of in more esse; more of usu, consuetudine receptum esse; vigere; iets wordt m., komt in de m., ales rei mos recipitur, alqd usu recipitur; alqd in morem vertit; uit de m. geraken, obsolescere; - zijn, obsolevisse (v. personen, iacere); - brengen, abolere morem (ales rei); het is algemeen m. geworden, om enz., increbruit passim et invaluit consuetudo m. g e n e r a n d.; iets is niet meer in de m., de m. ten opzichte van iets is veranderd, consuetudo saeculi mutavit alqd; naar de m. gekleed zijn, nove vestitum esse (Plaut.); zich naar een vreemde m. gaan kleden, in externum habitum mutare corporis cultum; de m. van den dag, huius saeculi mos of consuetudo; wat thans de m. van den dag is, quae nunc tenent saeculum; dichter, schrijver, die in de m. is, poeta, scriptor (nunc) maxime of praeter alios placens, vigens; - cuius libri hac aetate soli fere in manibus sunt of leguntur; een woord, dat in de m. is (toen in de m. was), verbum nunc (tum) maxime placens.*

modegek, *z. fat.*
model, exemplum, exemplar.
modelleeren, fingere; *in gips, e gypso fingere of facere (alqd); het m., de kunst van m., ars fingendi; plastic.*

modepop, *z. fat.*
modern, *z. nieuwerwetsch, tegenwoordig, 2.*

moderniseeren, ad huius aetatis of saeculi rationem of morem instituere of componere; ad nova exempla componere.

modificatie, *z. wijziging.*
modificeeren, *z. wijzigen.*
modieus, = *naar de mode, novus, elegans.*

modulatie, *der stem, moderatio of flexiones voci.*

moed, *z. moede.*
moed, 1. = *gemoedsgesteldheid, gemoedsstemming, animus; wel of blij te m., bono of laeto animo (esse); alacer (vroolijk, opgewekt); hoe zijt gij te m.? quo animo es? quid tibi animi est? ik ben te m., alsof ik*

enz., videor mihi c. i n f.; ik ben te m., als enz., sic afficior, ut etc.; het zal u te m. zijn, gelijk het overwinnaars te zijn pleegt, erit is vobis animus, qui victoribus esse solet. —

2. = *afwezigheid van vrees, animus; grootte m., magnus of magnus et fortis animus; animi magnitudo; audacia (koeheid, stoutmoedigheid); spiritus (trotsche m., zelfgevoel); ferocia (woeste m.); alacritas (opgewektheid); fidens animus (zelfvertrouwen); animus fortis, fortitudo (mannenmoed); virtus (edele m.); met m., z. moedig (a d r.); m. hebben, animo forti esse, (tot iets) satis boni animi afferre ad alqd; goeden m. hebben of houden, bono esse animo; buitengewonen m. aan den dag leggen, singularem virtutem praestare; den m. hebben, niet hebben om enz., audere, non audere c. i n f.; ik heb geen m. genoeg tot iets, het ontbreekt mij aan den m. tot iets, parum animi est ad alqd; frisschen m. hebben, animo vigere; iemd m. inspreken, geven, iemd m. verhoogen, animum (animos) facere, addere, afferre, augere alci; animum alcs augere, confirmare; = troosten, consolari alqm; bonum animum alqm habere inbere; weer, - alci animum reddere; animum alcs reintegrare; zijn reeds uitgeputte manschappen weer m. inblazen, fessos iam suos accendere (Liv.); de uiterste nood schenkt (mij) den m. om vrij te spreken, dant animum ad loquendum libere ultimae miseriae (Liv.); de m. zinkt, animus cadit, animi cadunt; iemd laat den m. zinken, verliest den m., alqs animo deficit, ook alleen deficit, concidit; alqs animo se demittit, animum demittit, animum of se abicit; alqs diffidere incipit; den gezonken m. weer verlevendigen, lacentem animum excitare; de Romeinen bezielde na de uiterste vertwijfeling nieuwe m., Romanis ab ultima desperatione recreatus est animus (Liv.); den m. niet verliezen, animo nihil permoveri of perturbari; m. vatten, z. vatten, 2; weer m. vatten, se of animum suum erigere; elkander m. inspreken, inter se cohortari of confirmare; nadat zij elkander wederkeerig m. ingesproken hadden, mutuâ adhortatione firmati; iemd den m. benemen, animos adimere alci.*

moede, 1. eig., fessus (door tijden); fatigatus (door arbeid); defatigatus (cursu et spatio pugnae); lassus (afgemat, uitgeput); iemd m. maken, fatigare, defatigare alqm; m. worden, fatigari; lassitudine confici; ook in geestelijken zin, defatigari (nec animi neque corporis laboribus; in conservandis bonis viris); loopen, tot men m. is, usque ad lassitudinem ambulare; zich m. loopen, fatigari, defatigari cursu (sterker) cursu exanimari; ik heb mij m. geloopen, fessus sum cursu of viâ, ex viâ. — **2. oneig.**, ik ben iets m., tenet me alcs rei satietas, taedet me alcs rei; ik word iets m., satietas, taedium alcs rei me capit; niet m. worden, te enz., non desistere, non intermittere c. i n f.; non gravari c. i n f., ook absol.

moedeloos, -heid, *z. neerslachtig, -heid.*

moeder, mater; *m. worden, partum edere; m. zijn, peperisse; - van zes kinderen, sex liberos peperisse; nooit m. geweest zijn, numquam partum edidisse; dezelfde m. hebben, uit één m. geboren zijn, eadem matre genitum esse; van moeders zijde, a of ex*

matre; maternus; een *m.* voor iemand zijn, matris loco, instar matris esse alci; *fig.*, parens, procreatrix (omnium artium philosophia); genetrix (virtutum g. frugalitas); mater (*m.*, ut ita dicam, rerum omnium natura; *m.* bonarum artium est sapientia); *de eer is de m. der kunsten*, honos alit artes.

moederhart, animus maternus; *het bange of angstige m.*, metus maternus; *het m. niet kennen*, qualis materni animi affectus sit, ignorare of non nosse.

moederland, *z.* geboorteland, moederstad.

moederliefde, materna of matris caritas; materna indulgentia (*toegeeflijke m.*, moederlijke toegevendheid); = *liefde jegens zijn m.*, amor, caritas erga matrem.

moederlijk, maternus; *m.* teederheid, *z.* teederheid; *m.* liefde, *z.* moederliefde.

moederloos, matre carens; = *van zijn m. beroofd*, matre orbis, orbatus; = *m. zijn, matre carere*; *m. worden*, matre orbari.

moedermelk, lac maternum; een dwaling met de *m.* ingezogen hebben, cum lacte nutriticis errorum sxisse.

moedermoord, matricidium (*Cic.*); parricidium (matris); materna nex, matris nex.

moedermoordenaar, matricida; interfector matris; parricida (matris).

moedernaakt, plane nudus; omni veste exutus.

moedersbroeder, avunculus; frater matris.

moederschoot, uterus matris of maternus, in het verband uterus alleen; *van den m. af*, postquam natus sum; *a prima infantia*.

moederskindje, materculae of matris deliciae.

moederstad, origo of pl. origines; (*v. e. kolonie*) maior patria; *Alba, hun m.*, Alba unde orti of oriundi erant.

moederszuster, matertera; soror matris.

moedertaal, sermo patrius of natus; sermo qui natus est nobis; sermo noster, lingua nostra (*taal des lands*).

moedertje, matercula; *als vleierende toespraak*, mea mater; *een oud m.*, anicula; *meer in afkeurenden zin*, vetula.

moedervlek, naevus.

moedervreugde, gaudium maternum of matris; *m. smaken*, partum edere.

moedig, animosus, fortis, ferox, fidens (animo), alacer, acer, audax, animo promptus; *dit maakte zijn leger van dag tot dag moediger*, quae res in dies confirmatiorem eius exercitum efficiebat (*Caes.*); *a d. v.*, animose, fortiter; *forti, acri, alacri animo*.

moedwil, lascivia, petulantia; protervitas; = *moedwillige daad*, petulanter factum; *uit m.*, *z.* **moedwillig** (*a d. v.*).

moedwillig, lascivus, petulans; protervus; *a d. v.*, lascive; petulanter; proterve; *zich m. in het verderf storten*, temere in perniciem ruere.

moehid, fatigatio; lassitudo.

moei, = **moederszuster**, *z. a.*; = *vaderszuster*, amita.

moelijk, difficilis, non facilis; arduus (opus); impeditus; = *moeitvol*, laborio-

sus, operosus, multi laboris; *vgl. moeitvol*; *m. tijden*, tempora gravia of iniqua; iniquitas temporum; amona gravis (*duurte*); *een m.* (= *moelijk te verklaren*) plaats, locus difficilis ad explicandum; *een m.* (*moelijk te begripen*) boek, liber difficilis intellectu of ad intellegendum; *het is m.*, *te enz.*, difficile of non facile est, magnum of arduum est *c. i n f.*; *het is m.*, *het is een m. zaak*, *te enz.*, res est magni negotii of magnum opus est atque arduum *c. i n f.*; *iemand een besluit m. maken*, magnam alci difficultatem ad consilium capiendum afferre; *des te moeilijker valt het mij te besluiten*, of *ik u enz.*, quo quidem magis dubito, tibi etc. (*Cic.*); *iets is of valt mij m. (zwaar)*, grave mihi est alqd of *c. i n f.*; *ook door aegre (b. v. a. alqd pati, ferre; a. carere)*; *a d. v.*, difficultuler, non facile, magno negotio; laboriose, operose, magno labore; *zich iets m. eigen maken (veel moeite hebben om enz.)*, in percipienda alqa re multum elaborare; *z. ook bezwaarlijk*.

moelijkheid, difficultas (alcs rei); *de m. der oefeningen*, exercitationes laboriosae; *z. ook bezwaarlijkheid*; = *last*, *b. v. iemand veroorzaken*, in m. wikkelen, *z. last*, *1.*; = *last*, verdrietigheid, ellende, labor, molestia, aerumna, miseria; *kleine mm.* (*verdrietelikheden, onaangenaamheden*), tricae (domesticae).

moeite, opera, labor (inspannende arbeid); contentio virium (*krachtsinspanning*); studium (ijver); = **inspanning**, *z. a.*; *met veel m. verbonden zijn*, *m. kosten*, *z. kosten*, en dit artikel op het einde; *zich m. geven*, *m. doen*, om enz., dare operam, niti, eniti, contendere, ut etc.; *m. doen*, *zich m. geven bij of voor iets*, *m. besteden aan iets*, laborare in, de alqa re; *operam dare*, tribuere alci rei; *operam of laborem*, in, ad alqd impendere; *operam in alqd conferre*; *operam in alqa re locare of ponere*; *operam of laborem in alqa re consumere*; *operam et studium ad alqd conferre*, in alqa re ponere; *alle mogelijke m.*, omnia experiri de alqa re of m. ut; *omni ope anniti*, omni ope atque opera of omni virium contentione niti, eniti ut, ne etc.; *eniti et contendere*, ut, ne etc.; *vergeefsche m. doen*, inanem laborem suscipere; frustra laborem et operam consumere (in alqa re); *operam perdere*; *sprekvv.*, operam et oleum perdere; *acta of rem actam agere*; *veel*, multam operam frustra consumere; *zich niet de minste m. voor iets geven*, alcs rei causā ne digitum quidem porrigere of ne manum quidem vertere; *de m. sparen*, om of te enz., *z. sparen*, *2*; *geen m. sparen*, operae of labori non parcere; nullum laborem recusare; *zich geen m. geven om enz.*, non curare *c. i n f.* (*b. v. scire*; *legere alqd*); *het is de m. waard*, *het loont de m.*, operae pretium est; *tanti est*; - *niet*, non tanti est; *met m.*, aegre, non facile; *met geringe of weinig m.*, facile; *tfacili negotio*; *met groote m.*, aegerime; magno, non sine magno labore; *zonder m.*, sine labore, sine negotio; *zonder eenige m.*, sine ullo labore; nullo negotio; *zonder dat het u m. kost*, nullo labore tuo; *het kostte m. hem te overtuigen*, vix of aegre ei persuasum est; = *last*, *b. v. iemand m. veroorzaken*, *z. last*, *1.*

moeitevol, = **moeilijk**, z. a.; = vol last of verdriet, kommerool, molestissimus; miser of miserrimus; aerumnosus.

moeras, palus.

moerassig, paluster.

moerbe, -**bezie**, morum.

moerbe-, **moerbezieboom**, morus.

moesgroente, -**kruid**, olus.

moestuin, hortus olitorius.

moeten, 1. ter uitdrukking van een uit de omstandigheden volgende noodzakelijkheid, door het *gerund.*, b.v. men m. sterven, moriendum est; ieder m. zijn oordeel raadplegen, suo cuique iudicio utendum est. — 2. v. e. innerlijk, in de natuur der zaak liggende noodzakelijkheid, necesse est (tegenover cogor, door een macht van buiten, b.v. cogor abire); = niet kunnen nalaten, niet in gebreke kunnen blijven, non possum non (abire), of facere non possum, fieri non potest quin (abeam). — 3. v. e. noodzakelijkheid voortspuitende uit gronden van recht of billijkheid, wijsheid, gepastheid, opoortet (abeas, te abire); v. e. zedelijke verplichting, ook van iets dat volgens iemds overtuiging zoo moet zijn, debeo; door profecto (vooral in de *o r a t. o b l.*); v. e. waarschijnlijk vermoeden, videri; = het is natuurlijk, laat zich niet anders verwachten, consentaneum est m. a. c. c. i. n. f.; esse c. g. e. n. = het is iemds plicht, b.v. iudicis est intellegere; *gij m. gaan*, tuum est abire. — 4. teraanduiding v. e. subjectieve behoefte, v. iets doelmatigs, opus est, b.v. dit m. *gij* weten, hoc scire te opus est; *wij m. een gids hebben*, duce nobis opus est. — 5. in vragen, als men anderen zelf een gevolgtrekking wil laten maken, putare, existimare, censere, arbitrari, b.v. hoe groot m. zijn wijsheid niet geweest zijn, quantum putatis of putas fuisse eius sapientiam? *ziet toe (let op)*, in welk een toestand de staat komen moet, videte, quem in locum rem publicam venturam putetis. — 6. in 't bijz., het moest zoo treffen, dat enz., casu accidit of forte evenit, ut etc. | *gij moet enz.* (als bevel), door den *i m p e r.* of fac m. c. o. n. i.; *gij moet niet*, cave m. con.; cave, noli c. i. n. f. | als het zijn m. (in de toekomst), si res ita feret; het m. zoo zijn (het kan niet anders), consentaneum est ita esse, hoc fieri. | v. e. gedachte noodzakelijkheid of gedacht noodzakelijk gevolg, meestal door den *c o n. i.*, b.v. een zaak, waarbij zelfs ruwe, onbeschaafde menschen m. blozen, o rem indignam, in qua etiam agrestes erubescant; dit m. vreemd schijnen, id eius modi of tale est, ut of quod mirum videatur; *wat hij m. aannemen*, wil hij niet de grootste dwaas schijnen, quae ille amentissimus fuerit, nisi acciperit. — 7. soms wordt het niet vertaald, b.v. ik m. betreuren, doleo; - bekennen, fateor of confiteor; - mij verbazen, miror; - ontberen, missen, careo; men m. zich verwonderen, mirum est; est quod miremur; ik moest voor zijn hardnekkigheid wijken, cessi eius pertinaciae.

mogelijk, quod fieri of effici potest; *het is m.*, fieri potest (dat, ut); *copla est m. gen. gerund.*; ook factum esse, accidisse potest; *het is niet anders m.*, dan dat enz., fieri non potest quin, ut non etc.; *iets is m.*, res fieri of effici potest; *de verovering der stad is m.*, urbs expugnari potest; *zoolang*

het mij m. was, quamdiu potui; *voor zoover het mij m. is*, quantum possum; *quoad eius facere possum*; *voor zoover het m. is*, quoad eius fieri potest; *dat is mij niet m.*, id quidem efficere non possum; *onder zulke aanvoorders achten zij alles m.*, nihil erat, quod his ducibus non posse consequi se arbitrantur; *hij meent, dat hem alles m. is*, nihil se non efficere posse putat; *met geld is alles m.*, pecunia omnia effici possunt; in den dialoog of briefstijl ook alleen potest, b.v. *want gelijk dit niet m. is*, ut enim id non potest; *ik zou beide wenschen, indien het m. was*, cuperem utrumque, si posset; *hoe is het m.*, qui potest? *dat het m. geweest was*, ook in rerum natura fuisse; *de toegang tot een plaats van de landzijde is m.*, locus aditum habet a terra; *iets m. maken*, efficere alqd; *zijn redding*, salutem expedire; *het m. maken*, dat enz., perficere, ut etc.; (*iemd*) *iets m. maken*, (alci) copiam facere of suppeditare alcs rei (alqd faciendi); - *door iets*, (alci) facultatem alcs rei facere alqa re; als a d. v. = **misschien**, z. a.

In 't bijz., A. al het mogelijke, nihil non; omnia quae sunt in rerum natura; al het m. doen, beproeven, omnia facere, experiri; - *met betrekking tot iets*, nihil sibi reliqui facere ad alqd; op alle m. wijze, omni ratione, omnibus modis; *voor het m. geval*, dat enz., si m. c. o. n. i.; *voor alle m. gevallen*, ad omnes casus; *door quivis of quilibet*; *door quivis m. e. verbum*, b.v. quidquid nominum est of inveniri potest; *alle m. beleedigingen*, quidquid contumeliae excogitari potest; *soms door f r e q u e n t.*, b.v. door alle m. beloften, pollicitando of omnibus pollicitationibus.

B. het wordt niet uitgedrukt, wanneer reeds uit het verband blijkt, dat iets slechts in de gedachte bestaat, b.v. zonder vrees voor een m. ongeluk, nullo metu deterriti; *en men zal niet op een gelegenheid wachten*, die zich m. eerst laat kan voordoen, neque occasionis tarditas expectabitur (Cic.). — C. zoo veel, zoo groot m., quam (of quantum) m. s u p., quam maximus (m. en z. possum); *ik zal het zoo kort m. maken*, agam quam brevissime potero; *zoo snel m.*, quanta maxima possum celeritate; *soms moet de enkele s u p. gebruikt worden*, b.v. slechts twee klassen van menschen, maar die zoo verschillend m. zijn, duo tantum genera hominum, sed ea diversissima. — D. is het m.? *quid ais? ain'tu? ain't? ook itane? (Ter.)*; *is het m.*, zulk een onwetendheid met betr. tot de krijgskunst, zulk een werkeloosheid? *quaenam illa inscitia belli ac pigritia est? hoe is het m.*, dat enz., door den a. c. c. i. n. f. m. of z. -ne, b.v. me non cum bonis esse! *zou het m. zijn*, dat enz. (= dat is toch niet m.), door den c. o. n. i. m. ut, v. e. te ut ulla res frangat?

mogelijkheid, 1. als gedacht geval tegenover de werkelijkheid, door condicio, b.v. aliqua condicio pacis; harum omnium rerum c.; ook door abstracte s u b s t. op -io of -us, vooral in verbinding met esse; b.v. *iemd elke m. om te weigeren ontnemen*, alci omnem recusationem adinere; *er bestaat geen m. iets te verbergen*, alcs rei nulla est occultatio; *er bestaat geen m. iets af te wachten of ook maar een oogenblik tijd te verliezen*, nulla est expectatio aut vel minimi tempo-

ris dilatio; wanneer er geen m. bestond, hen verder te gebruiken, ubi usus non esset (*Liv.*); waarheen m. bestond zich terug te trekken, quo receptus erat; er bestond geen m. in de legerplaats terug te keeren, reditus in castra non erat; zeer dikwijls door posse, fieri posse, b.v. er bestaat geen m., fieri non potest; ik begrijp de m. daarvan niet, non intellego, quomodo id fieri possit; ik ontken de m. daarvan, nego id fieri posse; hij bedacht de m. daarvan, cogitavit haec accidere posse. — 2. = gelegenheid, facultas, copia, potestas (alcs rei, alqd faciendi); er zou weldra geen m. meer zijn, hen te helpen, brevem occasionem esse ferendi auxilii (*Liv.*); ook additus (alcs rei of ad alqd faciendum); locus (alcs rei of alqd faciendi, door de omstandigheden gegeven aanleiding); er bestaat geen m. zich iets te verschaffen, nulla est facultas alcs rei; ook ratio (sibi iste neque infitianti r. neque facultatem reliquit). — 3. = iets, wat misschien gebeuren zal, eventualiteit, id quod potest evenire, eventus rei; op elke m. verdacht, in eventum rei intentus; -zijn, animum firmare adversus ea, quae possunt venire.

mogen, 1. = geoorloofd zijn, z. **geoorloofd** (ik mag dat niet doen = het is mij niet geoorloofd); hij mag mijnentwege gaan, per me licet abeat; hij mag zelf toezien, ipse videat. — 2. = niet ongaarne hebben, houden van, willen, begeren, velle; cupere; libet; z. **beminnen**; niet m., nolle; spernere, aspernari; ab alqa re abhorrere. — 3. ter aanduiding van een vermoeden, door videri, b.v. hij mocht ongeveer twintig jaar oud zijn, viginti fere annos natus videbatur; ook door existimare, putare, consentaneum est (het ligt in de rede om aan te nemen) m. a c c. c. i n f. — 4. als omschrijvend werkv., mogen zij ook morren, fremant licet. | ik wensch, dat gij onschuldig moogt zijn, opto, ut innocens sis. | ik mag doen, wat ik wil, quodcumque facio; gij moogt van mij verlangen, wat gij wilt, quodcumque a me petieris; hij mag zoo rijk zijn, als hij wil, quamvis dives sit; het moge waar of onwaar zijn, sive verum sive falsum est. — 5. om een wensch uit te drukken, och mocht hij enz., door utinam.

mogendheid, auctoritate et potentia praepollens civitas; ook alleen (praepollens) civitas.

moker, malleus.

mol, talpa.

molen, molae (de molenstenen); pistrium.

molenaar, molitor.

molensteen, lapis molaris.

mollig, mollis.

molligheid, mollitudo, mollitia.

mom, -bakkes, z. **masker**.

moment, = oogenblik, z. a.

momenteel, huius temporis; a d v., in praesenti, nunc; tum.

mompelen, 1. trans. murmurare (alqd); in zichzelf m., murmure agitare (cogitationem). — 2. intr., murmurare; fremere (als teeken van ontevredenheid, wrevel); mussare, mussitare; in zichzelf m., commurmurari secum; men m. van een dictatuur, est nonnullus odor dictaturae; het m., murmur (gemompel).

monarch, rex, princeps; = **keizer**, z. a.; dominus (in 't alg. heerscher, gebieder); ook omschr., qui solus regnat.

monarchaal, m. regeeringsvorm, z. **monarchie**; een m. regeeringsvorm hebben, m. geregeerd worden, regi (regibus) parere, sub rege (regibus) esse; een m. regeeringsvorm invoeren, omnem potestatem of omnia ad unum (uni) deferre.

monarchie, 1. als regeeringsvorm, imperium singulare; unius dominatus; regnum; imperium regium; de m. bemachtigen, solum imperio potiri; rerum potiri; dominatum occupare; iem'd de m. overdragen, omnem potestatem ad alqm deferre.

— 2. als staat, civitas quae ab uno regitur of quae unius potestate regitur; = koninkrijk, regnum.

mond, 1. eig., os; de geopende m., rictus; met open m., hians; fig., = **mondling**, z. a. — 2. oneig., de menschen den m. stoppen, linguas of sermones retundere, sermones populi coërcere, sermones hominum reprimere; iem'd -, linguam of vocem alcs comprime, (met geld) linguam alcs mercede astringere, (door argumenten) confutare, ad silentium redigere; iem'd naar den m. praten, ad voluntatem alcs loqui; (= op alles ja zeggen) assentari alci; (= spreken, wat iem'd gaarne hoort) alcs auribus servire of blandiri, (ten opzichte van iets) dare alqd auribus alcs; uit iem'ds m. iets vernemen, ex alqo audire et cognoscere alqd; alqo auctore cognoscere; uit iem'ds eigen m., - alqo commemorante of ex ipso alqo cognoscere; ik heb dikwijls uit zijn eigen m. gehoord, dat enz., saepe ex eo audivi, cum diceret; iets altijd in den m. hebben, alqd semper in ore habere; dictitare alqd of m. a c c. c. i n f.; alqd loqui, (pochend) lactare; het gezegde, dat Socrates in den m. placht te hebben, illud quod Socrates dicere solebat; iem'd iets in den m. leggen, subicere alci verba; deze woorden worden hem in den m. gelegd, dictitur hoc dixisse; = sprekend invoeren, facere of inducere alqm loquentem; de geheele verhandeling over de vriendschap is Laelii in den m. gelegd, Laelii tota disputatio est de amicitia; het geheele gesprek leggen wij Cato in den m., omnem sermonem Catoni tribuimus; in den m. des volks zijn, versari in ore vulgi, ook in communibus proverbii; in aller m. zijn, esse in omnium ore, in omnium ore atque sermonibus; per omnium ora ferri; iem'ds gezegde gaat van m. tot m., vulgo alcs dictum ferunt; zeggen, wat voor den m. komt, loqui, quod of quidquid in buccam venerit; de uitroering dezer dingen metterdaad, niet met den m., eorum rerum reapse, non oratione perfectio (*Cic.*).

mondbehoeften, z. levensmiddelen.

mondling, praesens; een m. onderhoud, sermo praesens, in het verband ook alleen colloquium; m. schildering of voorstelling, oratio; m. mededeeling, z. **mededeeling**; de m. voordracht, viva vox; m. antwoorden, alci voce respondere; m. iets opdragen, alci alqd coram mandare, mandata alci verbis dare; schriftelijke en m. opdrachten, litterae mandataque; m. en schriftelijk bericht ontvangen, nuntius et litteris certiorum fieri; er komen dagelijks m. en schriftelijke berichten in, quotidie sermones ac litterae

perferuntur; *iemd m. aanbevelen*, alci alqm praesens commendo; *iemd iets m. verklaren*, praesenti alci alqd exponere; *doch daarover m.*, sed haec coram (agemus); *het overige m.*, cetera coram agemus.

monden, = behagen, placere; *z. smaaken*.

mondig, suae potestatis, sui iuris; suae tutelae; imperio maturus (*oud genoeg om de regering te aanvaarden*); *nog niet m.*, *z. minderjarig*; *m. worden*, suae potestatis, sui iuris fieri; *in suam tutelam venire of pervenire*.

mondigheid, aetas pubes; aetas imperio matura (*voor de regering*); *sua tutela*.

monding, ostium; os; *niet ver van de m. der rivier*, non longe ab eo loco, ubi flumen in mare influit; *v. verschillende mm. van één rivier*, capita (Caes.).

mondkost, *z. levensmiddelen*.

mondvol, buccae.

monnik, monachus, coenobita (kerk.).

monogamie, monogamia (kerk.).

monoloog, sermo intimus; *een m. houden*, (ipsum) secum loqui; solum colloqui.

monopolie, arbitrium vendendi alqd; *zelden monopolium (Suet.)*.

monotheïsme, unus dei cultus; *het m. leeren of prediken*, unum deum praedicare; *het m. huldigen*, unum deum colere; *uni deo supplicare*.

monotheïst, qui unum deum colit of uni deo supplicat.

monster, monstrum, prodigium, portentum; belua.

monsterachtig, monstrosus; portentosus; immanis; = *misvormd in 't alg.*, deformis; *een m. daad (monsterachtigheid)*, prodigium; *m. groot*, *z. reusachtig*.

monsterachtigheid, immanitas (*meestal = ureedheid*); deformitas; *z. ook monsterachtig*.

monstereen, recensere (equites, exercitum); recognoscere (socios navales); *v. de censoren*, lustrare (populum); *inire numerum c. g. n.* (*een telling houden*); = *bezichtigen*, *in oogenschouw nemen*, inspicere, oculis lustrare; *gemonsterd worden*, ook transvahi (*voor den censor defileeren*, *v. d. Romeinsche ridders*).

monstering, recensio; *een m. houden*, *z. monstereen*.

mooi, pulcher, bellus; *z. schoon*; *verder m.* (*pleiende*) *woorden*, verba blanda; blanditiae; *dat zijn niets dan m. woorden*, verba istaec sunt; = *'groot*, b.v. *een m. som gelds*, magna pecunia; *iron.* = praclarus; *een m. bewaker en verdediger der provincie*, bonus custos defensorque provinciae; *mooi!* *mooi zoo!* (*als uitroep*), belle! pulchre! laudo! bene dicis (*in antwoorden*); *ook eu!* (Com., Hor.), (*sterker*) euge! (Com.).

moord, caedes; caedes hominis (*menschenmoord*, *minder vaak homicidium*); *aan een onschendbaar persoon begaan*, parricidium; *de aan iemd begane m.*, caedes quo alqs occisus est, (*als misdad.*) mors per scelus alci illata; *gewo.*, *als er geen ondradelijkheid door ontstaat*, alleen caedes, occisio alcs; *als gewelddadige dood*, nex alcs; parricidium alcs; *m. aan vader, moeder, broeder begaan*, *z. vadermoord enz.*; *m. en doodslag*, caedes et occisio. (*als strijd*) pugna cum vulneribus

et caede; - *begaan*, caedem et occisionem facere; *een m. begaan, plegen*, caedem facere, hominem occidere, parricidium committere; - *aan iemd*, caedem alcs facere, perperare; *moortem alci per scelus inferre*; *neem alci offerre*; alqm interficere, occidere.

moordaanslag, consilium caedis, *in het verband ook insidiae*, consilium sceleris of insidiarum; *m. tegen iemd beruamd*, alcs interficiendi, occidendi consilium; *de interitu alcs initum consilium*; *een m. beramen*, consilium caedis of (*in het verband*) sceleratum of scelestum inire, (*tegen iemd*) alcs occidendi of de interitu alcs consilium inire; alcs vitae insidiari; *de alqo interficiendo conituae*.

moordbijn, *in het verband alleen securis*.

moorddadig, atrox (pugna, bellum); internecivus (bellum); cruentus (bloedig); *v. personen*, capitalis (hostis); *iemds m. voornemen verijdelen*, ferrum alcs retundere; *a d v.*, cum multo sanguine; atrociter.

moorddadigheid, atrocitas.

moorden, caedem of caedes facere; *het m.*, caedes; *het m. wordt algemeen*, omnibus locis fit caedes; *zij hielden met m. op*, caedere destiterunt; *z. moord, doodten*.

moordenaar, *in 't alg.* homicida; qui hominem interfecit of interfecit; interfector (alcs); = *sluipmoordenaar*, sicarius; *die iemd neerstoot als werktuig van een ander*, percussor (alcs of absol.); *de hoofddader*, hoofdschuldige bij een moord, auctor caedis of necis; *m. van een door de natuur geheiligd en onschendbaar persoon*, parricida (alcs of absol.); *de m. van een moeder, broeder, tiran*, *z. moeder-, broeder-, tirannenmoordenaar*; *een erkend m.* (*in staat van beschuldiging*), manifestae caedis reus.

moordenaarsbende, percussorum grex. **moordenaarsband**, manus impii of (*nog bloedige*) cruenta.

moordenaarsloon, pretium caedis.

moordenaarster, moordnares, homicida; parricida; *iemds m.*, interfecitrix alcs.

moordlust, caedis cupiditas of aviditas.

moordplan, *z. moordaanslag*.

moordtooneel, caedes; caedes et occisio.

moordziek, *z. bloeddorstig*.

mopperen, fremere; morosum esse (*knorrig zijn*).

moraal, *z. zedenkunde, zedeles*.

moraliseren, de moribus hominum dicere; *de virtute praecipere*; *in ongunstigen zin*, = *den zedenmeester spelen*, multum esse in praecipiendo.

moralist, *z. zedenleeraar, -meester*.

moraliteit, *z. zedelijkheid*.

moreel, *z. zedelijk*.

1. **morgen**, = *oekend*, mane (totum m. dormire); tempus matutinum, tempora matutina; *de vroege m.*, tempus subluceanum of antelucanum; 's morgens, mane; matutino tempore of (*telkens*) matutinis temporibus; *den volgende dag des morgens*, den volgende m., postero die mane; *van den m. tot den avond*, van den avond tot den m., *z. avond*; *tegen den m.*, sub lucem; sub solis of lucis ortum; *het was m.*, mane erat; *heden -*, gisteren m., hodie mane of hodierno

die m.; hesterno die m.; *vroeg in den m.*, primo mane; prima luce; bene mane; multo mane; *het werken bij lamplicht vroeg in den m.*, lucubratio antelucana; *tot den m.*, ad lucem; ad ipsum mane (*tot het klaarlicht is*); *de m. daagt*, lucescit; sol oritur; *goeden m.* / salve! salvet!

2. morgen-, in samenst., behalve in de beneden opgenoemde woorden, door matutinus.

3. morgen (a d v.), cras, crastino die; (*in een verhaal*) postero of insequente die, postridie; *tot of tegen m.*, in crastinum (diem); *m. komend, van m.*, crastinus; (*in een verhaal*) posterus, proximus, insequens.

4. morgen, als landmaat, iugerum.

morgensbezoek, salutatio (matutina); *iemand een m. brengen*, mane salutare alqm; *salutandi causâ mane venire ad alqm*; alqm salutatum venire.

morgengave, dos uxori a marito oblata.

morgenland, orientis solis partes; *de bewoners daarvan*, orientales.

morgenlandsch, orientalis; *door den g. n. orientis*; *z. oostelijk*.

morgenlicht, lux oriens; *met het m.*, prima luce; ubi primum illuxit; *ad primam auroram* (Liv.).

morgenrood, aurora; *fig.*, initium; *het m. der vrijheid*, lux quaedam libertatis (afgelukt nobis of civitati).

morgenschemering, diluculum; *bij of in de m.*, prima luce, tempore sublucano, ubi primum illuxit; *de m. breekt aan*, lucescit, dilucescit; *na het aambreken der m.*, ubi luxit of illuxit; *bij -*, cum lucesceret.

morgenster, Lucifer, Venus.

morgenstond, *z. morgen*; *de m. heeft goud in den mond*, mane quod tu occeperis negotium agere, id totum procedit diem (Plaut.); *Aurora Musis amica.

morgenuur, hora matutina.

morren, murmurare, fremere (adversus alqd; *m. a c c. c. i n f.* = morrend klagen, dat enz.); *het m.*, murmur, fremitus.

morsig, sordidus, squalidus; lutosus, lutulentus (*beslijkt, slijkerig*); *m. zijn*, sordere, squalere; *m. worden*, sordescere.

morsigheid, sordes (*meestal p l.*); squalor.

mortel, arenatum.

mortier, mortarium; (*een grooter soort*) pila.

mos, muscus.

mosachtig, muscosus.

mossel, concha; mitulus (Hor.).

most, mustum.

mosterd, sinapi (*indecl.*).

mot, tinea.

motief, *z. beweeggrond*.

motiveeren, rationibus of argumentis firmare; rationem alies rei ostendere; declarare (*duidelijk uiteenzetten*).

motregen, pluvia tenuissima.

mouw, manica; *met mm. voorzien*, manicatus; *spreekw.*, iets uit zijn m. schudden (= zonder voorbereiding schrijven), alqd ex tempore fundere; *iemand iets op de m. spelden*, imponere alci, verba dare alci; *hij heeft het achter de m.*, aliud clausum in pectore, aliud promptum in lingua habet; animi sub vulpe latent (Hor.).

mozaiek, opus tessellatum of vermiculatum.

muf, *z. beschimmeld, dampig*; *m. worden*, *z. beschimmelen*.

muig, culex; *spreekw.*, van een m. een olifant maken, arcem facere e cloaca.

muggenziften enz., *z. vitten* enz.

1. muil, os; fauces (*pl.*; meestal overdr.); rictus (*open m.*).

2. muil, = pantoffel, *z. a.*

muilband, capistrum.

muilzeel, -ezelin, mulus, mula.

muilzeldrijver, mulio.

muilpeer, *z. oorveeg*.

muus, mus; *fig.*, het schip verging met man en m., navis tota cum omnibus nautis submersa est.

muusje, musculus; mus pusillus.

muitleling, *z. muiter*.

muiten, = oproer maken, oproerig zijn, *z. oproer, oproerig*.

muiter, coniuratus (*die met anderen samentant*), *z. verder oproermaker*.

muiterij, seditio; consensio, conspiratio (*komplot*); coniuratio (*samenzweering*); insidiae (*als belaging*); *z. verder oproer*.

muitziek, *z. oproerig*.

muizenis, cura inanis; *mm.*, in het hoofd hebben, curas inanes animo volvere; inanes species anxio animo figurare (Curt.); alqd molestiae in animo est (Ter.); *weg met die mm.*! ommitte tristitiam tuam! *de mm.* uit het hoofd schudden, verdrijven, curas pellere, depellere; *iemand -*, curas alci adimere.

muizenval, muscipulum.

ummie, corpus mortui medicatum;

homo mortuus arte medicatus.

municipiaal, municipalis; *m. beambte*, magistratus municipi.

municipium, municipium; *van een m.*, municipalis; *burger van een m.*, municeps.

munt, **1.** = geldstuk, nummus; *echte m.*, probus nummus; *valsche m.*, falsus, adulterinus nummus; *klinkende m.* = baar geld, *z. 4. baar*; *fig.*, met gelijke m. betalen, par pari referre, paria paribus respondere, parem gratiam (alci) referre. — **2.** = de plaats waar gemunt wordt, moneta.

1. muntten, **1. eig.**, cudere, ferire, percutere (slaan); signare (stempelen, pecuniâ signo; argentum signatum). — **2. on-eig.**, het g. hebben op, spectare (alqd, ad alqd); petere (alqm); *op iemand*, alcs capiti of vitae insidias facere, parare; *leven alcs expetere*; *dat is op mij g. (v. woorden)*, hoc mihi dictum est; *het is daarop g.*, dat enz., id agitur of res eo spectat, ut etc.; *het daarop g. hebben*, dat enz., id agere, ut etc.; ook acquiri alqd, b.v. opiniones hominum; *het bij alles op roem g. hebben*, omnia ad gloriam revocare; *het bij 't overige op winst en bezit g. hebben*, reliquas res ad lucrum praedamque revocare.

muntkabinet, *nummotheca; *museum nummarium.

muntkenner, -kunde, *z. numismatiscus, numismatiek*.

muntsoort, -specie, genus nummorum.

muntvoet, pretium nummorum.

muntwezen, res nummaria.

murmelen, murmurare, susurrare; cum

murmure labi; *het m.*, murmur.

murmureeren, *z. morren*.

murw, mitis, mollis.

musch, passer.

musiceeren, z. muziek, 2.
musicus, musicus; homo musicis eruditus, artis musicae peritus.
muts, apex (hooge m.); galerus (leeren m.); pileus (villen m.).
muur, murus; (als bolwerk, stadsmuur) moenia (pl.); = wand, paries; = omheining van een tuin, maceria; oude, ingevallen m., parietinae.
muurbreker, aries.
muurkroon, corona muralis.
muurvast, firmissimus, munitissimus
muziek, 1. als kunst, (ars) musica; musica (-orum); res musica; m. leeren, artem musicam of fidibus discere; de m. beoefenen, aan m. doen, artem musicam tractare; m. kennen, in de m. onderwezen zijn, musicis eruditum esse. — **2. = het op m. gezette, muziekstukken, modi musici of modi alleen;** m., die men maakt, cantus; (v. velen) concertus; (v. orkest of fanfare) symphonia; m. maken, nervis et tibiis of vocibus et nervis canere; gezang en m., vocum et fidium cantus; de m. laat zich hooren, symphonia canit; van m. weerklinken, cantu symphoniae percipere (Cic.); iem'd onder gezang en m. naar huis geleiden, reducere alqm cum cantu atque symphonia.

muziek liefhebber, homo ad musicam pronus; qui sonis of cantu delectatur.
muziekonderwijs, iem'd m. geven, alqm artem musicam docere; op een snareninstrument, alqm fidibus docere.
muzikaal, = de muziek betreffende, musicus; = ervaren in de muziek, artis musicae peritus; musicus.
muzikant, symphoniacus (in 't alg.); tibicen (fluitspeler); fidicen (cieterspeler); cornicen (hoornblazer); tubicen (trompetter).

myriade, *myrias; oneig., ingens multitudo of vis, turba.
mysteriën, = geheime, eredienst, mysteria; in zuiver Latijn initia; initiorum sacra; arcana of occulta, nocturna sacra, in het verband sacra alleen; mm. in zijn huis houden of vieren, mysteria facere in domo sua (Nep.); = geheimleer, mysteria; ea quae mysteriis traduntur; arcana; de inwijder in de mm., mystagogus; de mm. der natuur, obscuritas naturae.

mysticus, *homo mysticus of mystico sensu et studio imbutus.
1. mystiek (subst.), *studium mysticum; *sensus mysticus of als de duidelijkheid het vordert, *mysticismus.
2. mystiek (a d i.), mysticus; mysticis disciplinis initiatus; obscurus (duister); neiging tot het m. hebben, obscura libenter credere; a d v., mystice, obscure.
mystificatie, fraus.
mystificeeren, (callide, iocose) fallere alqm; alci imponere.
mystisch, z. 2. mystiek.

mythe, fabula; fabula poetarum of antiqua, ficta veterum, ficta, commenticia.
mythendichter, fabularum poeta; door de mm. der Grieken bezongen, fabulosis Graecorum carminibus inclutus.
mythisch, mythicus, fabulosus, heroicus (tot den heroëntijd behoorende); m. tijd, fabulosa antiquitas of vetustas; tempora *heroica; m. verhaal, z. mythe; m. inklee-

ding, fabularum integumenta (pl.) of involucria (pl.).

mythologie, historia fabularis; fabulae (de mythen); *mythologia; m. en geschiedenis, veterum fabulae et res gestae.

mythologisch, z. mythisch.

mytholoog, *mythologiae scriptor of auctor; *mythologus.

N.

1. na (praep.), 1. om een volgorde of rang uit te drukken, secundum (onmiddellijk na); de eerste na iem'd, secundus, proximus alci of ab alqo; na iem'd komen, op iem'd volgen, secundum (a d i.) esse ab alqo; sequi alqm; na elkander, deinceps, ordine; alter post alterum, alius post alium. — **2. van tijd, post; na elkander, deinceps, ordine; continenter (onafgebroken); dikw. ook door continuus (tres dies continuos); alter post alterum, alius post alium; met p a r t i c. en s u b s t., b.v. na de stichting van Rome, post urbem conditam; zes jaren na de verovering van Feji, sexennio post Veios captos; = onmiddellijk na, secundum; ook a, ex c. a b l., sub c. a c c., b.v. statim e somno lavantur; sub hanc vocem succlamatum est; vigesimus dies a Capitolio incenso; dikw. ook door den a b l. a b s o l., b.v. na de overschrijding der Alpen, superatis Alpibus; drie dagen na het schrijven van dezen brief, z. nadat.**

2. na (a d v.), = nabij, z. a.; = achter-na, z. a.; iem'd na bestaan, alci propinquum esse genere, propinqua cognatione contingere alqm; - zeer na -, necessitudinis vinculis cum alqo conjunctissimum esse, magna alci cum alqo necessitudo est; iem'd te na komen, offendere alqm; iniuriam facere of inferre alci; nocere alci; iem'd eer -, alci existimationem offendere, dignitatem labefactare; het was eer na aan toe, dat enz., ik was eer na aan toe om enz., in eo erat of prope erat, ut etc.; non multum of non longe of paulum afuit, quin etc.; na aan het hart liggen, z. hart, 2; op . . na = behalve, met uitzondering van, z. behalve, uitzondering; op één na de laatste, z. voorlaats; op twee na de laatste, tertius ab ultimo of a fine; op verre na niet, z. geenszins; op weinig na, z. bijna; voor en na, z. soms, 1.

naad, sutura.

naaf, modiolus.

naaien, suere; iem'd in een zak n., alqm insuere in culleum (een straf bij de Romeinen); met n. in zijn onderhouit voorzien, acu victum quaerere; het n., suendi ars.

naakt, nudus.

naaktheid, gewl, het best uit te drukken door een vending met nudus; nuditas.

naald, acus; een vond, die door een prik met een n. toegebracht scheen, vulnus quod acu punctum videretur; iem'd een prik met een n. geven, acu pungere of (in het verband) alleen pungere alqm.

naam, I. eig., nomen; vocabulum, appellatio; een n. hebben, dragen, nomen habere, gerere; z. heeten; - van of naar iem'd of iets, nomen accipisse, dixisse ab alqo, ab alqare; een n. van of naar iem'd of iets krijgen,

ontvangen, nomen accipere ab algo, ab alqare; nomen capere, (*toevallig*) invenire ex re; a nomine alcs, alcs rei appellari; de *knaap ontving den naam Egerius van of naar enz.*, puero nomen ab egestate Egerius inditum (*Liv.*); *zijn n.* is *Gajus*, nomen ei est Gaius of Galo; *iemd den n. Gajus geven*, nomen alci tribuere Galo, alqm dicere Gaium; *vgl. noemen*; *alles heeft een Grieksch n.*, omnia Graeca nominata sunt; *een Griek met n. Diphilus*, Graecus nomine Diphilus of cui nomen est Diphilus (of Diphilo) of qui Diphilus appellatur, dicitur; *aan iets een n. geven*, rei nomen of vocabulum imponere, nomen dare; *aan iets den juisten n. geven*, rem suo nomine appellare, dicere; *iemd een n. geven*, alci nomen imponere, dare; *iemd of iets dien of dien n. geven*, alqm, alqd appellare c. a. c. c. v. d. naam; *iets een hatelijken n. geven*, alqd criminoso nomine inquinare; *- den n. eener godheid*, alqd dei nomine nuncupare; *zijn n. zegt reeds alles*, dixi omnia, cum nominavi. — *In 't bijz.*, met *praep.*, **A.** in *iemds n.*, nomine alcs; iussu alcs; mandatu alcs; *groet hem in (uit) mijn n.*, salutem ei dic of saluta eum, of salutem nuntia ei meis verbis; *in n. van den staat*, publice (b.v. constituere, instituere, gratias agere); *in Gods n., z. God*; *in iemds n. optreden*, personam alcs sustinere. — **B.** (*sechts*) in *n.*, nomine; verbo; *de Cyrenaici, slechts in n. filosofen*, Cyrenaei philosophi nominati (Cic.); *in n. regeerde de zoon, inderdaad de moeder*, nomen regis penes filium, vis omnis Imperii penes matrem erat; *hij was slechts in n. koning, niet in werkelijkheid*, rex erat nomine, non re; *nominabatur rex, non erat; slechts in n., niet inderdaad eer ontvangen*, nomen honoris adipisci, non honorem. — **C.** met *n.*, nomine, nominatim; in his (*onder dezen*); *iemd met n. noemen*, alqm nominare. — **D.** op *iemds n.*, fide alcs (pecuniam mutuam sumere). — **E.** *onder den n. van iemd*, sub nomine alcs (regnare); *- van iets*, sub nomine alcs rei (sub nomine pacis bellum latet); *nomine alcs rei* (alio n. aut alia de causa; honesto n.; classis n. pecunia imperata est); *sub titulo alcs rei* (*onder het voorwendsel van, Liv.*; *aequandulum legum*); specie, per speciem, per simulationem alcs rei (*onder den schijn van iets*). — **F.** *zonder n., z. naamloos*. — **II. oneig.**, = roep, fama; nomen (*beroemdheid*); *notitia* (*het bekend zijn*); existimatio, opinio (*de meening van anderen over ons, inz. goede*); *zonder n.* = onberoemd, ignobilis, obscurus; (*een*) *n.*, (*een*) *grooten n. hebben*, nomen, magnum nomen habere; *magnum est nomen alcs*; *een gevierden n.*, celebrati nominis famam habere; *laudibus florere*; *een n. in de letterkunde*, non nullus in litteris nominis esse; (*een*) *grooten n. als advocaat*, alcs nomen in patronis magnum est; *- als dichter*, magnum nomen habere in poetis, poësis laude florere; *- als redenaar*, eloquentiae of oratoriæ laude florere; *den n. hebben van zeer dapper te zijn*, magnum opinionem virtutis habere; *zoo ik eenigen n. heb*, si quid in nobis notitiae ac nominis est; (*een*) *n. krijgen, zich verwerven*, nomen consequi, famam colligere; *een grooten n.*, amplissimum nomen consequi; *een onsterfelijken*

n., immortalitatem assequi; *een n. bij de nakomelingschap door iets*, alqare re memoriam apud posteros adipisci; *zich (een) n. trachten te verwerven*, famae servire; *een grooten n. achterlaten*, magnum sui famam relinquere; *iemd den naam verschaffen van een scherpzinnig man*, famam ingenii alci facere. | *een goede n.*, bona fama of existimatio, opinio; *laus*; *een slechte n.*, mala fama; *infamia*; *ten gevolge van staatkundige toestanden*, invidia (*bij de nakomelingschap*, posteritatis); *iemds goede n. bij het volk*, fama popularis; *een goeden n. hebben, in een goeden n. staan*, bene audire (ab algo, *bij iemd*); *bona est de algo existimatio*; *praecleara de algo fama est*; *naar een goeden n. streven, zich een goeden n. trachten te verwerven*, famam expetere; *famae consulere, servire*; *zijn goeden n. bewaren*, opinionem conservare; *zijn goeden n. schaden*, obsesse famae; *famam atterere, laedere*; *den goeden n., waarin men bij iemd staat*, alqd de existimatione sua apud alqm deperdere; *mijn goede n. lijdt onder iets*, est mihi alqd infamiae; *iemd van zijn goeden n. berooven*, famā spoliare alqm; *- trachten te berooven*, de fama alcs detrahere; *zijn goeden n. verliezen*, omnem honestatem amittere; *mijn goede n. staat op het spel*, mea existimatio agitur; *geen bijzonder goeden n. hebben*, minus commode audire; *een slechten n. hebben, in een slechten n. staan*, male audire (ab algo, *bij iemd*); *in infamia of in invidia esse*, *invidiam habere*, (*sterker*) *invidiā flagrare* (z. over invidia boven); *iemd in een slechten n. brengen, iemd een slechten n. verschaffen*, alci infamiam conflare, movere; *een slechten n. krijgen*, infamiā aspergi, (*sterker*) *infamiā flagrare*.

naamgenoot, nomen cum algo coniunctus; homo eodem nomine of cognomine, cui idem nomen of cognomen est; *n. zijn*, eodem nomine of cognomine appellari.

naamkenner, -noemer, nomenclator (*een slaaf*).

naamlijst, index nominum.

naamloos, nomine vacans; = *anoniem*, sine nomine (litterae scriptae); sine auctore (liber editus).

naamval, casus.

naamwoord, nomen.

naaapster, prava imitatrix.

naäpen, perverse, inepte of ridicule imitari; prava imitatione exprimere (alqd ex algo); *het n.*, prava, perversa, inepta of ridicula imitatio.

naäper, simia (Stoicorum, *Plin. ep.*), simius (iste, *Hor.*); pravus, perversus, ineptus of ridiculus imitator; ook imitator alleen.

1. naar (p r a e p.), **1.** = tot in, in, b.v. in Galliam, in urbem; *bij stedennamen, namen v. kleine eilanden en ook bij domus en rus door den enkelen a c c.*; = *-vaarts*, ad; ad... versus, b.v. *n. het zuiden*, ad meridiem versus; *n. Rome*, Romam versus; *n. Rome komen*, venire ad Romam (*in de onmiddellijke nabijheid van Rome*), Romam (*in de stad zelf*); *bij vele woorden door hun eigen constructie*, b.v. *met het vzaard n. iemd slaan*, gladio petere alqm; *n. iets gaan*, petere alqd; *n. iemd vragen*, quaerere alqm; *n. iets smachten*, desiderare alqd; *n. iets*

smaken, sapere alqd; *begeerig n.* roem, glorie cupidus. — **2.** = overeenkomstig, volgens, secundum; ex; de (de mea sententia); pro (naar de mate van, in verhouding tot); ad (naar zekeren norm en regel); = met betrekking tot, ten opzichte van, door ad, door den a b l. of door andere wendingen; n. de natuur leven, secundum naturam of naturae convenienter vivere; beoordeelen, wat n. de natuur of tegen de natuur is, quid aut ad naturam aut contra sit, iudicare; n. iemds meening, ex, de sententia of alleen sententia alcs; pro sententia alcs (= zooals iemds m. verwachten laat of als men rekening houdt met iemds m.); ook ut alqs existimat, censet, indicat, of alleen existimat, censet, iudicat alqs m. a c c. c. i n f.; n. de gewoonte, more; ut mos est; n. een ideaal, ad effigiem (alcs rei); n. krachten, pro viribus; n. de omstandigheden, pro re nata; pro re; n. tijd en omstandigheden, pro tempore et re; ut res sunt (erunt); vgl. **overeenkomstig, volgens; n. gelang, z. naarmate**; zie verder ook de woorden, waarmede „naar” verbonden wordt, b.v. „n. wensch”, z. **wensch**.

2. naar (c o n i.), = gelijk, ut; n. ik hoor, ut audio; n. men zegt, n. men wil, ut dicitur, fertur; ut dicunt, ut aiunt, perhibent; een edict n. men zeide (wilde) van Augustus, edictum quod dicebatur Augusti; al n., z. **naarmate**.

3. naar (a d i.), zie, al naar de zin is, een der volgende adiectiva: **akelig, afschuwelijk, verschrikkelijk; treurig, droevig, slecht, ongelukkig; somber; ongesteld, misselijk**.

naardien, z. daar, 2; wijl.
naargeestig enz., z. bedroefd, treurig enz.

naarheid, z. akeligheid enz. (vgl. 3. naar).
naarmate, prout; n. iemend in dgl., z. iemand.

naarstig, -heid, z. vlijtig, vlijt.

1. naasti (p r a e p.), prope, propter (dicht bij); iuxta (zeer dicht bij, vlak n.); secundum (langs); praeter (langs... voorbij); n. iemd loopen, a latere incedere; comitari (alqm, alcs currum); n. iemd rijden, iuxta of (v. velen) circa adequare; equo comitari (alqm); n. e l k a n d e r, una (tre); ook door continuus, b.v. twee bergen n. e., duo montes continui; n. e. aan tafel liggen, eodem lecto accumbere; huizen n. e. hebben, bowven, domos continuare; het landgoed en dit stuk grond liggen n. e., praedium est continens hunc fundum.

2. naast (a d i.), **1. v. plaats, proximus** (alci, ab alqo; alci rei, b.v. oppidum proximum finibus); de n. buurtman, proximus vicinus; de n. weg = de kortste weg, brevis-sima via; a d v., het n., het n. bij, proxime; het n. bij iemd of iets, proxime (c. a c c.). — **2. v. betrekking, orde, proximus** (alci, ab alqo); de n. verwant, proximus cognatione, propinquitate of genere; van iemd, proxima cognatione alqm attingens of cum alqo coniunctus; de n. omgeving, verwanten, proximi; v. rang, proximus, (sterker) secundus (alci, ab alqo); ieder is zichzelf de n. of het n. = het hemd is nader dan de rok, z. **hemd; ten naasten bij, z. bijna, ongeveer. naastbestaande, z. verwant.**
naaste, = evenmenschen, alter; proximus

(Vulg.); in den p l., ali; homines, ook homo (c o l l e c t.); liefde tot den n., humanitas; caritas hominum.

naasten, vindicare (ad se); occupare.

naastgelegen, proximus.

naastvolgend, proximus; insequens (de hierop volgende).

nabrouw, z. gewetenswroeging, be-rouw.

nabestaande, z. verwant.

nabidden, = het gebed van een ander naspreken, preces, quas aliquis praestit, petere.

nabij, prope (c o m p., propius; s u p., proxime); in propinquo; iuxta; circa (in den omtrek); als p r a e p., prope (p. a Sicilia, ab aedibus alcs; p. ripam); propter (p. statuum consedimus); ad, apud; iuxta (l. alqm, l. viam); circa, circum (in den omtrek van); secundum (langs, b.v. s. ripam); in conspectu alcs (voor iemds oogten); zeer n., proxime (c. a c c.); van n., prope (intuïtief alqd, iets gezien); comminus (pugnare); ex propinquo (ex p. aspicere, ex p. via montium altitudo). | n. iets of meer n. iets b r e n g e n, prope, propius admove of alleen admove ad alqd; n. komen, prope accedere; appropinquare; onetig. = **overeenkomen met, gelijken op**, prope accedere ad alqd of ad similitudinem alcs rei; non multum abesse ab alqo re; alcs rei, alci rei, alcs of alci similem esse; iemd in iets op verre na niet n. komen, alqo re ad alqm aspirare non posse; n. komend, propinquus (c o m p., propior; s u p., proximus); vicinus; finitimus; similis; n. l i g g e n, prope of in propinquo lacere, situm esse; prope esse, non longe abesse; subesse; n. l i g g e n d, propinquus (c o m p. enz., z. boven); vicinus; finitimus; n. z i j n, prope esse, propinquum esse (v. plaats en tijd); vicinum, finitimum esse (v. plaats); non longe abesse, in propinquo adesse (v. plaats); subesse (v. plaats en tijd); appetere (v. tijd); impendēre (boven het hoofd hangen, ophanden zijn); de tijd of het oogenblik is n., waarop enz., prope adest, cum etc.; vgl. **aanstaande**; de voltooiing n. zijn (v. gebouwen), in effectu esse (Ltv.); z. verder voor „meer nabij”, „meest nabij”, ook **nader; 2. naast. nabijgelegen, z. „nabij liggen”, „nabij liggend” onder nabij.**

nabijheid, propinquitas; vicinitas, vicinia (buurt); in de n., prope; in propinquo; in vicinia; z. nabij; in de n. der stad (Rome) gelegen, suburbanus (ager, villa); de liggend in de n. d. st., suburbanitas (provinciae); een landgoed in de n. van Rome, suburbanum; daar in de n. wonen, accolam esse eius loci; in de n. van iemd of iets komen, venire ad (ad Romam), prope accedere ad; appropinquare (ad urbem; illi loco); in conspectum alcs venire (in het gezicht komen); met een leger tot in de n. der stad voortrukken, komen, exercitum ad urbem (propius) admove; uit de n. = van nabij, z. **nabij.**

nabijkomend, z. nabij.

nabootsen, imitari (voces hominum; alcs sermonem, inessum); imitando effingere of alleen effingere (alqd); exprimere; imitatione exprimere (alqd ex alqo); = vervalschen, adulterare (alqd); vgl. **navolgen.**

nabootser, -ster, imitator, imitatrix.
nabootsing, 1. als handeling, imitatio
 of door effingere, imitari, exprimere; door
 n. der gewoonte in een legerplaats, assimulata
 castrorum consuetudine (Nep.). — 2. =
 nagebooste zaak, res imitatioe of imitando
 expressa; een n. van iets zijn, imitatioe
 ex alia re expressum esse; z. verder **kopie**.

naburig, vicinus, finitimus, propinquus;
 ook door den g e n., vicini, vicinorum, b.v.
 ager vicini (n. akker, akker v. d. buurman).
nabuur, vicinus; p. l. ook finitimi (inz.
 van volken), accola (aan of bij iets wonend);
 proxime stans of sedens, ook alleen proximus;
 - aan tafel, consessor; van den (een)
 n., der nn., z. ook **naburig**.

nabuurſchap, 1. vicinia; als onderlinge
 betrekking der naburen tot elkander, vicini-
 tas; z. **buurt**. — 2. = de buren met elkaar,
 vicinitas; vicini; = de naburige huizen,
 domus propinquae, ook alleen propinqua
 (n. p. l.).

nacht, nox; bij n., des n., nocte of noc-
 tu; nocturno tempore; altijd of telkens -,
 nocturnis temporibus; tot in den n., in noc-
 tem; dag en n., z. **dag** (tegen het eind); bij
 het begin van den n., nocte appetente; pri-
 mis se intendentibus tenebris; midden in
 den n., media nocte; laat of diep in den n.,
 multa nocte; concubia nocte; in het holle
 van den n., nocte intempesta; nog bij n.,
 de nocte; nog midden in den n., de media
 nocte; tot laat in den n., ad multam noctem;
 den n. doorwaken, gedurende den n. opblijven,
 noctem pervigilare; nn. achtereen waken,
 multas of totas noctes pervigilare; den n.
 ergens doorbrennen, blijven, pernoctare ali-
 cubi; des n. werken, lucubrare; een goeden
 n. hebben, bene quiescere; een slechten n.
 hebben, noctem insomnem agere; goeden
 n. molliter of bene cubare, quiescas! de
 n. van het bijgeloof, tenebrae superstitionis.

nacht-, in samenſt. gewoonlijk door noc-
 turnus.

nachtbraken, v. studeerenden, lucubra-
 re; in ongunstigen zin, nocturno tempore
 grassari; commissari; het n., lucubratio;
 grassatio nocturna; commissatio.

nachtbraker, v. studeerenden, qui lucu-
 brat; in ongunstigen zin, grassator nocturnus;
 commissator.

nachtdienst, der soldaten, munia noc-
 turna (pl.); = **nachtwacht**, z. a.

nachtegaal, luscini.

nachtelijk, nocturnus.

nachtevening, aequinoctium.

nachteest, godsdienstig n., pervigilium;
 pervigillatio; sacra nocturna (pl.).

nachtkwartier, z. **nachtverblijf**.

nachtlicht, nocturnum lumen; = **nacht-
 lamp**, lucerna cubicularia; bij n. werken,
 lucubrare; - uitwerken, schrijven, elucu-
 brare.

nachtmaal, z. **avondmaal**.

nachtronde, z. **patrouille**; de n. doen,
 z. **patrouilleeren**.

nachttrust, quies nocturna; somnus.

nachtstudie, z. **nachtwerk**.

nachtuil, z. **uil**.

nachtverblijf, mansio; locus requies-
 que; zijn n. ergens nemen, manere alio loco.

nachtwaak, z. **nachtwacht**.

nachtwacht, custodia nocturna (wake);

vigiliae nocturnae of **vigiliae alleen** (wake
 en wachters); vigiles nocturni of **alleen vigi-
 les** (wachters); n. houden, de n. waarnemen,
 vigillas agere; de duur van een nachtwake,
 vigilia (prima, secunda, tertia, quarta).

nachtwake, z. **nachtwacht**.

nachtwerk, 1. = het werken bij nacht,
 labor nocturnus; v. studeerenden, lucubra-
 tio. — 2. = het bij nacht geverkte, opus of
 munus nocturnum, opus lucubratum; lucu-
 bratio.

nachtwind, ventus nocturnus.

nadat, postquam, posteaquam; ut, ubi;
 cum; ook door *partic.*, b.v. Dione inter-
 fecto; pleraeque orationes scribuntur iam
 habitae; n., n. nu, n. dus (bij den overgang
 tot een nieuw gedeelte der rede), quoniam,
 b.v. q. de genere belli dixi, nunc de magni-
 tudine pauca dicam. In 't bijz., b.v. drie
 jaren n. hij gekomen was, tribus annis of
 tertio anno postquam venerat, post tres
 annos of post tertium annum quam vene-
 rat; tertio anno post eius adventum; ik
 verwachtte hem drie dagen, n. ik dezen brief
 geschreven had (na het schrijven van dezen
 brief), eum triduo, cum has litteras dabam,
 expectabam; vier dagen n. hij gedood was,
 quadriduo, quo oculus est.

nadeel, incommodum; damnum (dat
 men zichzelf ten wijten heeft); detrimentum
 (door anderen veroorzaakt); iniuria, fraus
 (als onrecht, bedrog); n. tijden, detrimentum
 capere, accipere, facere; tot n. strekken,
 detrimento esse; incommodum of detrimen-
 tum afferre; nn. met zich brengen, incom-
 moda habere of continere; met groot n.
 verbonden zijn, damnosus esse (alci, alci
 rei); detrimentosus esse; zonder n. voor
 mij, voor uw gezondheid, sine incommodo
 meo, valetudinis tuae; zonder n. voor den
 staat iets doen, incommodo of per commodum
 rei publicae facere aliquid; zonder n. voor
 uw eer, sine imminutione dignitatis tuae;
 - voor het krediet, incolumi fide; - voor de
 plicht, salvo officio; - voor de vriendschap,
 salvo iure amicitiae; ten n. der gezondheid,
 contra commodum valetudinis; tot mijn
 groot n., cum magno meo damno; tot groot,
 tot het grootste n. voor den staat, magno rei
 publicae incommodo of detrimento; niet
 zonder groot n. voor den staat, non sine magno
 rei publicae malo; iets is ten mijnen n., ook
 alqd mihi frandi est; zonder n., sine fraude;
 voor zoover het zonder n. voor mij geschied
 kan, voor zoover ik er geen n. door tijd, quod
 sine fraude mea fiat.

nadeelig, damnosus; detrimentosus
 (Caes.); bijzonder n. voor iets zijn, maximo
 malo alci rei esse; n. zijn voor den staat,
 adversus of contra rem publicam esse;
 - voor temd of iets, damnosus esse alci, alci
 rei; alci damno esse; nocere alci, alci rei;
 obesse (alci oratori); a d v., male; n. werken
 op iets of temd, corrumpere alqm, alqd;
 nocere.

1. **nadenken** (verb.), meditari; over
 iets n., cogitare, meditari, commentari
 alqd, de alqa re; = beschouwen, nauwkeurig
 overwegen, considerare (secum in animo)
 alqd, de alqa re; perpendere alqd; delibe-
 rare (de alqa re; secum; spatium ad deli-
 berandum sumere); reputare (alqd secum
 of cum animo, cum animo suo; horum nihil

umquam; quid ille velit; na goed of rijpe-lijk over iets n. te hebben, re diligenter considerata; inita subductaque ratione; omnibus rebus circumspicere; dieper n., altius perspicere; beginnen na te d., se colligere; respicere.

2. nadenken (s u b s t.), cogitatio, meditatio, commentatio; = overleg (als eigenschap), prudentia; ratio; zonder n., temere, inconsiderate, sine consilio; door n. de waarheid vinden, ratione exquirere veritatem; wat door n. gevonden kan worden, weten, quantum in ratione est, exploratum habere; met het meest ingespannen n. nauwte-lijks begrijpen, vix summā ingenii ratione comprehendere; door zorgvuldig onderzoek en n. iets te weten gekomen zijn, curā et ratio- ne alqd compertum habere; in diep n. verzonken, deliberabundus (Liv.); in diep n. verzonken over iets, cogitationes of mentem defigere in alqa re; - verzonken zijn, in cogitatione defixum esse; multa secum animo volutare; in stil n. verzonken, mentis cogitationis defixus; veel n. kosten, multae cogitationis esse.

nadenkend, consideratus, prudens, magni consilii; vgl. **bedachtzaam**.

nader, 1. a d t., propior; oneig., de n. omstandigheden eener zaak, rationes alcs rei; een n. verklaring geven, diligentius explicare alqd; accuratius of copiosius exponere, pluribus verbis disserere de alqa re. — 2. a d v., propius; - bij iemds of iets, propius (ad) alqm, alqd, ab alqa re; n. brengen, propius admovere of alleen admovere ad alqd; n. rukken, z. **rukken**, 2; n. zijn, propius abesse (ook oneig., a vero, bij de waarheid); oneig., zich n. bekend maken met iets of iemds, iemds of iets n. leeren kennen, alqd, alqm accuratius cognoscere; accuratius edoceri de alqa re; n. tot elkander brengen (twee personen), conciliare inter se.

naderen, 1. v. plaats appropinquare (ad urbem; illi loco); prope accedere (ad urbem); accedere (ad urbem; n., om iemds iets in het oor te fluisteren, accedere et in aures dicere); iemds n., adire ad alqm; de goden, de altaren biddend n., venerantem deos adire; met een leger de stad n., exercitum ad urbem (propius) admovere; vgl. **aanrukken**. — 2. v. tijd, prope adesse; subesse, appropinquare, appetere; zijn tach-tigste jaar n., prope ad octogesimum annum pervenisse; v. gelijkenis of overeenkomst, = nabij komen, z. **nabij**; het n., z. **nadering**. **naderhand**, post, postea, posthac, postmodo; = vervolgens, daarop, deinde, inde, exinde.

nadering, accessus (accessus ad urbem nocturnus; accessus stellarum et recessus, solis accessus discussusque); de n. des doods, appropinquo mortis; bij de n. des doods, morte appropinquante; bij de n. des doods, des ouderdoms, morte, senectute adventante; bij de n. van den nacht, nocte appetente; sub noctem.

nadoen, iemds iets n., imitari alqm in alqa re; z. verder **nabootsen**, **navolgen**. **nadragen**, b.v. ik droeg hem dit na, eum sequens (insequens) hoc tuli.

nadruk, vis, gravitas, pondus; auctori- tas (het imponeerende); v. d. redenaar, nervi oratorii; met n., z. **nadrukkig**; den

oorlog met meer n. voeren, bellum maiore cum auctoritate gerere; aan zijn woorden n. bijzetten, vim addere verbis; verborum gravitatem augere; (bijzonderen) n. op een woord leggen, verbum premere.

nadrukkig, gravis; efficax (**kracht- dadig**); a d v., graviter (g. of cum vi dicere); fortiter (zijn meening zeggen, sententiam dicere); streng en n., severe ac vehementer (vindictum est in alqm); valde; magno opere, magnopere (vle, desiderare, suade- re, rogare), etiam atque etiam (rogare); n. op den voorgrond stellen, praedicare; n. eischen, deposcere; iemds n. verbieden, om enz., interdicare atque imperare alci, ne etc. (Caes.); iemds n. aan iets herinneren, commonefacere alqm alcs rei, ook n. ut; commonere alqm de alqa re.

nagaan, 1. eig., iemds n., sequi alqm; antecedentem alqm sequi; een spoor n., vesti- gia persequi. — 2. oneig., = **bespieden**, z. a.; zijn zaken n., negotia sua obire; res suas administrare; iets n. = over iets na- denken, z. 1. **nadenken**; = **onderzoeken**, z. a.; = **berekenen**, z. a.; nu kunt gij wel n., iam intellegis m. a c c. c. i n f.

nagalm, vox resonans; vgl. **echo**. **nagahnen**, resonare; voem reddere. **nagedachtenis**, memoria; iemds n. in eere houden, memoriam alcs retinere of conservare; vgl. **gedachtenis**.

nagel, 1. v. vingers of teenen, ungulis. — 2. = **spijker**, clavus.

nagelen, clavo (clavis) figure of affigere, of alleen affigere (alci rei).

nagelnieuw, z. **fonkelnieuw**.

nagelvast, fixus; het n., quae moveri non possunt (tegenover ruta et caesa, ruta caesa).

nagenoeg, z. **bijna**, **ongeveer**.

nagerecht, mensa secunda; bellaria (n. pl.).

nageslacht, posteritas; posteri; homi- nes, qui futuri sunt; met het n. rekening houden, posteritati servire; futurae post mortem famae consulere; iets aan het n. overleveren, memoriae alqd prodere; iemds n. = nakomelingen, z. **nakomeling**.

nageven, z. **nazeggen**, **beschuldigen**.

nagoeien, z. **nawerpen**.

naherfst, autumnus praecipuus.

naief, simplex; lepidus (geestig, aardig).

naïfen, iemds n., alqm sequi contendere.

naïver, aemulatio; levendige n., aemu- landi cupiditas; iemds tot n. aansporen, pri- kelen, alqm incitare aemulandi cupiditate; vgl. **ijverzucht**.

naïverig, aemulus; de n., aemulus, aemula; n. zijn, aemulari (alci); vgl. **ijver- zuchtig**.

naïveté, simplicitas; simplices mores; natus quidam lepos (vgl. **naief**).

najaar, z. **herfst**.

najagen, 1. eig., sectari, persequi (alqm, alqd); insequi (alqm). — 2. oneig., consec- tari, persequi (alqd); aucupari (gratiam); captare (alqd); sequi, appetere (alqd); studere (alci rei); studiosum esse (alcs rei); se dare, se dedere, se tradere, operam dare (alci rei); het genot n., dedere of tradere se voluptatibus; iemds, die het genot n., homo voluptarius.

najager, z. de uitdrukkingen onder **na- jagen**.

nakijken, *z. nazien*.

naklank, vox resonans; *vgl. echo*.

naklassisch, *post classicorum of optimorum scriptorum aetatem usitatus; *de n. schrijvers*, *scriptores, qui post classicorum of optimorum scriptorum aetatem fuerunt.

naklinken, resonare, vocem reddere.

nakomeling, filius, filia (*zoon, dochter*); progenies, stirps; unus e posteris; *de nn.*, progenies, stirps (liberorum); liberi: proles, suboles; posterī; posteritas (*nageslacht*); *nn. achterlaten*, stirpem of liberos relinquere; geen mannelijke *nn.*, virilem sexum non relinquere; *voor nn. zorgen*, liberis operam dare; non pati genus suum interire.

nakomelingschap, = *nakomelingen*, *z. nakomeling*; = *nageslacht*, *z. a.*

nakomen, 1. *eig.*, = *achteraan komen*, na iemd komen, op iemd volgen, sequi, subsequi; = *later komen*, post venire; *v. gebeurtenissen*, postea accidere. — 2. *oneig.*, iemds bevelen *n.*, imperata facere (zonder alcs); mandata alcs persequi; *zijn belofte n.*, promisso satisfacere; *zijn plicht n.*, officium suum exsequi, servare; officio suo satisfacere, (*vergenover een schuldeischer*) satisfacere alci; *de plichten der gastvriendenschap en vriendschap n.*, hospitii et amicitiae ius officiumque praestare; *het besluit, het verdrag n.*, decreto, pacto stare; *z. ook naleven*.

nakroost, *z. nakomelingen, nageslacht*.

nalaten, 1. = *achterlaten*, *z. a.* — 2. = *niet doen*, omittre, praetermittere, (*voor een tijd*) intermittere alqd; = *veronachtzamen, verzuimen*, deesse alci rei; neglegere alqd of *c. i n f.*; deserere (cultum deorum, *Liv.*); = *met iets ophouden*, desinere alqd of *c. i n f.*; ik kan niet *n.*, te of om enz., facere non possum, quin etc.; non possum non *c. i n f.*; *het n.*, intermissio (officii); *het n. van iets*, ommissa res.

nalatenschap, quae aliquis reliquit; fortuna tota, quam alqs reliquit; *in het verband fortuna tota alleen*; *als erfenis*, hereditas; *vaderlijke n.*, patrimonium; *uit iemds n.*, tot iemds *n. behorende*, hereditate ab alqo relictus.

nalatig, neglegens (*in iets*, alcs rei, in alqa re); indiligens; socors (*achteloos, zorgeloos*); *n. zijn*, wat het vervullen van zijn plicht betreft, in officio cessare, claudicare; *a d v.*, neglegenter, indiligenter.

nalatigheid, neglegentia, indigentia, incuria; socordia (*achteloos-, zorgeloosheid*); *n. in het brieven schrijven*, neglegentia litterarum; indigentia litterarum missarum.

naleven, parère (praeceptis alcs, legibus); obsequi, morem gerere (voluntati alcs); *zijn plicht n.*, officio satisfacere, officium servare; *z. verder nakomen*, 2.

nalezen, = *iets doorlezen*, perlegere alqd; = *opslaan*, *z. a.*; *veel daarover n.*, multa de ea re legere.

nalezing, op den akker, spicilegium; *n. houden*, spicilegium facere; *oneig.*, *n. houden*, ommissa of praetermissa colligere, suppleve.

naloopen iemd *n.*, alqm prosequi; *als vervolger of bepotter*, alqm insectari; = *najagen*, *z. a.*

naloten, subsortiri (*om iets*, alqd).

naloting, subsortitio (*om iets*, alcs rei).

namaken, *z. nabootsen, navolgen*;

nagemaakt = *onecht*, adulterinus (nummvs).

namacheeren, subsequi (alqm); *van veldheeren*, cum exercitu subsequi.

namelijk, 1. *ter verklaring van een enkel begrip, waar wij in plaats van „namelijk” ook „ik bedoel” zeggen*; *dikw. enkel door toevoeging der appositie*, *b.v. duo viri fortissimi, Hannibal et Scipio*; summus Romanorum orator, Cicero; *ook door een verklarende gen.*, *b.v. na opsomming der overige oorzaken*, *n. overstroming, pest, verwoesting, collectis ceteris causis eluvionis, pestilentiae, vastitatis (Cic.)*, of door een *in f.*, *b.v. ea potestas... permittitur, exercitum parare, bellum gerere (Sall.)*; quod multi voluerunt paucique potuerunt, ab uno tyranno patriam liberare (*Nep.*). *Bij grootten nadruk gebruikt men*, dico, inquam (*zeg ik, meen ik*), of (*is*) qui est, id est, *b.v. summus Romanorum orator, Ciceronem dico*; reliqua, historiam dico et prudentiam iuris publici; numquid igitur est causae, quin amicos nostros Stoicos dimittamus? eos dico, qui alunt etc.; orator hoc uno excellit, id est oratione; *n. die, welke = ik meen dien enz.*, om genoemde zaken of personen, van andere te onderscheiden, *gevl. door is* qui, *b.v. filius L. Pisonis erat, eius (n. van dien Piso) qui est*; ne vos quidem iudices, i qui me absolvistis etc.; *soms wordt dico er nog bijgevoegd*, *b.v. quid est enim dulcius otio litterato? iis dico litteris quibus etc.* — 2. *bij aanknopping van een ter nadere verklaring dienende zin wordt „namelijk” ook dikw. niet uitgedrukt, maar deze laatste eenvoudig appositief aan het voorgaande toegevoegd*, *b.v. novum crimen ad te delituli, Ligarium in Africa fuisse (een nieuwe beschuldiging, n. dat enz.)*; bevat de verklarende zin iets nieuws, dat van het voorgaande scherper onderscheiden moet worden, dan staat autem, (*om iets op den voorgrond te plaatsen of ter beperking*) quidem, (*bij een bewijs of ter nadere uiteenzetting*) enim, etenim, nam, namque; (*in ironische zinnen*) nempe, nimirum, scilicet, videlicet.

nameloos, incredibilis, infinitus, immensus, ingens; *a d v.*, incredibiliter, infinite.

namens, in den naam van, uit naam van, *z. naam*, 1. A.

namiddag, dies postmeridianus; horae postmeridiana; tempus postmeridianum; 's namiddags, post meridiem; tempore postmeridiano; gewoonlijk 's namiddags, temporibus postmeridianis; *den n. betreffende*, in den n. (gehouden, gemaakt), postmeridianus.

namiddaguur, hora postmeridiana; *in den p l.* ook tempus postmeridianum; *vgl. namiddag*.

naneel, *z. nakomeling*.

naoogen, *z. nazien*.

nap, catinus; sinum.

napluizen, diligenter inquirere (*in alqd*), perscrutari (alqd).

napraten, 1. = *iemd in het praten na-doen*, vocem of sermonem alcs imitari; = *nasamelen* (*v. kinderen*), imitando effin-

gere verba. — **2.** = *wat men hoort, nazeggen*, alcs verba repetere; *iets (domweg) n.*, alqd tamquam magistri dictata rectnere; *iemd n. (v. geleerden)*, ex alcs auctoritate pendere et tamquam magistri dictata rectnere; *v. leerlingen*, in verba magistri lurare (*Hor.*).
naprater, door omschr. met de uitdrukkingen onder **napraten**.

nar, sannio.

narcis, narcissus.

narede, peroratio, epilogus, (orationis) conclusio.

nareizen, sequi, consequi of insequi (alqm).

narekenen, *z. berekenen*; *iemd n.*, *iemds rekeningen onderzoeken*, rationes alcs inspicere.

narijden, *iemd n.* equo vectum sequi alqm.

naroeien, in het verband subsequi alqm.

naroeppen, *iemd n.*, voce alqm sequi of persequi; = **naschelden**, *z. a.*

narollen, in het verband subsequi.

narukken, subsequi (*achterna marcheer-*ren).

naschelden, *iemd n.*, maledictis of verbis contumeliosis prosequi alqm.

naschreeuwen, *iemd n.*, clamore (clamoribus) prosequi alqm.

naschrift, *v. e. brief*, extrema pars epistolae; extremae epistolae transversus versiculus.

naschrijven, **1.** imitari (proposita); assimilare (litteras); *letters haaltje voor haaltje n.*, litterarum ductus sequi. — **2.** (*het gesprokene*) excipere, of (*heimeeljk*) interciperi; *een voordracht n.*, disputationem alcs in commentarium referre; *hetgeen gezegd wordt, snel n.*, celeritate scribendi, quae dicuntur, persequi (*Cic.*). — **3.** = **afschrijven**, *z. a.*

naslaan, **z. opslaan**, **2.** = *opslaande nazoecken*, requirere; *de geschiedenis der tijden n.*, replicare memoriam temporum; *het n.*, evolutio (poëtarum); *inspectio*; *door verba*.

nasleep, *z. gevolg*.

nasleepen, trahere (corpus fessum; alqm); secum trahere (saxa, alqm).

nasluipen, clam consequi.

nasnijten, *z. naverpen*.

nasnellen, *iemd n.*, alqm sequi contendere.

nasnuffelen, *z. napsnuiven*.

naspel, exodium (*inz. v. d. Romeinsche Aellanen*); *in 't alg.*, quod (priori) fabulae addit of subiungitur; *overdr.*, appendix alcs rei (*belli Etrusci, Liv.*).

naspeuren, **-sporen**, *v. speurhonden*, odore aut algo leviter presso vestigio persequi alqd (*ook v. menschen*, eiusmodi hominum furta); *oneig.*, odorari; *navkeurig n.*, sagaciter, acriter odorari; *ook* indagare et odorari; *z. verder navorschen*, **opsporen**.

naspeuring, **-sporing**, *z. opsporing*.

naspreken, *z. napraten*, *nazeggen*.

naslamelen, verba imitando effingere (*v. kinderen*).

nastevenen, nave sequi (alqm).

nastormen, cum impetu quodam sequi (alqm).

nastorten, = *stortend navallen*, ruinā trahi.

nastreven, aemulari (alqm, virtutes alcs); *het n.*, aemulatio; *iets n.* = **najagen**, *z. a.*

nastroomen, *v. e. menigte*, effuse sequi (alqm).

nasturen, *z. nazenden*.

1. nat (*s u b s t.*), umor.

2. nat (*a d i.*), madidus (*uitwendig*); umidus (*inwendig*); *n. winter*, hiems pluviosa; *n. zijn*, madere; *n. maken*, madefacere, consperegere.

noteekenen, **-ing**, *z. kopieeren*, **2; kopie**, **2.**

natellen, recognoscere; ipsum quoque numerare; *op de vingers n.*, digitis computare.

nathheid, umor of pl. umores.

natie, *z. volk*, **2.**

nationaal, gentis alcs proprius; genti naturā insitus; *ook alleen door den gen.* gentis of gentis illius; = *vaderlandsch*, patrius, domesticus (mos); publicus (dii); *het is n.*, een karakteristiek n. teeken, om of te enz., est gentis proprium, gentis est insigne c. i. n. f.; *n. (godsdienslig) feest*, sacra gentis propria (pl.); *de groote n. feesten der Grieken*, maximi illi universae Graeciae ludi; *n. fout*, *n. gebrek*, vitium nationis; commune gentis vitium; *het is een zeer verbrede n. fout der Grieken*, hoc vitio cumalata est natio Graecorum; *n. gebruik*, *n. gewoonte*, mos alcs gentis; mos domesticus; *het is een n. g. te of om enz.*, est gentis proprium c. i. n. f.; *n. geest*, *n. karakter*, mores et ingenium gentis; natura genti insita; ingenia hominum; natura insita; *n. god*, deus publicus; *ideus gentilis (door een bepaald volk vereerd)*; *pl.*, ook dii patrii; *n. kleederdracht*, vestitus of habitus gentis alcs proprius; *hij verheft dezelfde kleeding tot n. dracht*, eodem ornatu etiam populum vestiri iubet; *deze kleeding is sinds dien tijd de n. dracht geworden*, hunc morem vestis inde gens universa tenet; *n. lied*, carmen patrium; *n. trek*, door gentis proprius, populo insitus; *het is een n. trek*, dat, of om te enz., est gentis proprium c. i. n. f.; *dapperheid*, *is een n. trek der Romeinen*, virtus bellica Romanorum propria of Romanis insita est; *n. trots*, nimia gentis suae admiratio; *ook alleen sui admiratio of door se suaque nimis admirari*; *n. vergadering*, (totius) populi concilium of conventus; publicum concilium; publicus conventus; *de n. vergaderingen, der Grieken*, celebres illi omnium Graecorum conventus.

nationaliteit, mores populi of civitatis; omnis mos (Graecorum); = *inheemsche zeden*, mores domestici; = *natie*, *waartoe iemd behoort*, natio (*b. v. vir natione Medus*).

natrekken, sequi of subsequi (alqm); *een emigrant n.*, ipsum quoque emigrare.

natura, *b. v. het graan niet in n. leveren*, *maar geld er voor in de plaats geven*, pro frumento quanti frumentum est dare.

natURALISEEREN, alci civitatem (alcs populi) dare.

natuur, **1. a b s t.**, = *som der eigenschappen van een zaak of persoon*, natura (hominis, loci, montis); vis (vis virtutis); vis et natura eloquentiae; (*v. e. mensch*) ingenium, indoles; *van n.*, naturā, natura-

lter, suapte ingenio ; soms ook natura duce ; door de n. versterkt, sterk van n. (v. plaatsen), natura, naturaliter of loci natura munitus ; van n. eigen, naturalis ; (naturaliter) innatus of insitus (alci) ; in iemds n. liggend, ook alleen suus, b.v. ob saevitiam suam. | naar of overeenkomstig de n. ; naturae conveniens of eöngriens ; naturae, ad naturam accommodatus, aptus ; - zijn, naturae cövenire ; secundum naturam esse ; de smart overeenkomstig of in overeenstemming met de n. verklaren, naturā condolescere hominem dicere ; a d v., naturae convenienter, secundum naturam ; naturā, naturaliter. | tot een tweede n. worden, ex consuetudine in naturam vertere ; op den langen duur reeds tot een tweede n. geworden zijn, iam natura vim obtinere propter vetustatem ; de gewoonte is of wordt een tweede n., z. gewoonte. | de n. eener zaak, natura of ratio alce rei ; ook = werkelijkheid, veritas ; ipsa res ; iets kan krachtens zijn n. niet van langen duur zijn, res ita comparata est of talis, ea est condicio rei, quae non diu maneat of vigeat ; gelijk het in de n. der zaak ligt, id, quod res habet ; de n. der zaak brengt het (zoo) met zich, z. brengen, III. | de n. getrouw blijven, z. 2. trouw ; getrouw naar de n., veritati similis ; ad verum expressus ; een dergelijke afbeelding maken, veritatem ex animali exemplo in simulacrum transferre ; een dergelijke voorstelling, veritas ; a d v., ad similitudinem veri ; ad verum (alqd exprimere) ; naar de n. teekenen, schilderen, ex rebus veris exempla sumere ; similitudinem effingere ex vero (v. e. kunstenaar) ; iets -, alqd ad verum exprimere (met penseel of pen). | inrichting der n., institutum naturae ; natura ; het is de (een) t. d. n., dat enz., het is aldus door de n. ingericht, dat enz., a natura institutum est, ut etc. ; rijk der n., rerum natura ; mundus ; spel der n., naturae ludibrium ; staat der n., z. natuurstaat ; voortbrengsel der n., z. voortbrengsel ; vriend der n., naturae admirator cultorque ; wonder der n., miraculum naturae ; de wonderen der n., quae in terris mundoque mirabilia sunt ; - in een land, terrae miracula. | in 't bijz., = toestand des lichaams, gestel, corpus ; een sterke, gezonde n. hebben, robusto corpore of robustum esse ; bona valetudine esse of uti ; van een zwakke n. zijn, valetudine minus firma of non prospera esse. — 2. c o n r., = som van al het geschapene, rerum natura, ook natura alleen. | = wezen van zekere natuurlijke hoedanigheid, natura ; een hoogere n., superior quaedam natura. | de vrije n., rus ; in de vrije n. gaan, rus excurrere ; in de vrije n., sub divo ; de schoone n., z. schoon ; de geheele levende en levenlooze n., animalia inanimaque omnia.

natuurbescrijver, qui res naturales describit ; rerum naturalium enarrator.

natuurbescrijving, rerum naturalium of rerum naturae descriptio.

natuurdrift, sensus of appetitio naturalis, in het verband ook alleen appetitus ; natura, b.v. volgens de n., naturā duce.

natuurgenoot, z. medemensch, naas-
te.

natuurkenner, z. natuurkundige.
natuurkennis, rerum naturae peritia.
natuurkunde, physica (n. pl.) ; doctrina

de rerum natura ; quae de natura quaeruntur of de natura rerum disputantur ; naturae ratio ; physiologia.

natuurkundige, physicus ; rerum naturae peritus.

natuurlijk, = dan de natuur ontleend, overeenkomstig de natuur, op de natuur betrekking hebbende, naturalis ; ab ipsa natura factus of profectus ; quod natura dedit ; = overeenkomstig de natuur, z. ook natuur, I ; = dangeboren, nativus (color, sensus, lepos) ; (naturaliter) innatus, insitus ; ingentus, ingeneratus ; proprius ac naturalis ; iets is bij of van iem n., alqd fieri in alqo of alqd facere alqm consentaneum est ; n. aanleg, naturae habitus ; natura (atque ingenium) ; vgl. aanleg, 2 ; n. aard of inborst, animi natura, in het verband natura alleen ; ingenium ; de n. aard is moeilijk te veranderen, naturam expellas furca, tamen usque recurret (Hor.) ; n. behoefte, desiderium naturae ; res quam natura desiderat ; n. fout, n. gebrek, vitium naturae of a natura profectum ; damnum naturae ; n. gave, donum of munus naturae ; p. l., iemds n. geven, propria naturae bona ; n. kracht, vis of potentia naturae ; vis a natura data ; - van iets, naturalis alce rei vis ; potentia, quae in alqa re inest ; n. gevoel, n. hoedanigheid, n. heide, soms alleen natura ; n. talent, ingenium ; de n. loop der dingen, n. inrichting der wereld, natura (rerum) ; vgl. „inrichting der natuur” onder natuur, 1 ; n. ligging, z. ligging ; een n. recht, naturae ius aliquod (verschillend van ius naturale = het natuurrecht, z. a.) ; n. verstand, communis prudentia ; natura et ingenium ; een n. neiging tot iets hebben, a natura proclivem esse ad alqd ; alles, wat ontstaat, moet een n. oorzaak hebben, quidquid oritur, causam habeat a natura necesse est ; de n. godsdienst, insita of innata dei of rerum divinarum cognitio ; iets is een n. gevolg van iets, alqd ex ipsa alce rei natura sequitur ; ook alleen alqd alqam rem consequitur, alqd ex alqa re efflorescit ; dit is een n. gevolg, hoc aliter fieri non potest ; hoe sponte efficitur ; iets laat zich gemakkelijk verklaren als een n. gevolg der omstandigheden, alqd facile ex ipsa rerum natura consequitur, ad ipsam rerum naturam revocatur ; iets wordt de n. aanleiding, dat enz., alqd sponte commovet of incitat, ut etc. ; iets ontstaat geheel n., alqd sponte et ultro fit ; het is n. necesse est, non mirum est, consentaneum est ; ook par est, fieri solet ; dat gaat volkomen n. toe, hoc ex naturae legibus fit ; iemd vindt iets n., alqd non mirum videtur alci ; een n. zoon, filius naturalis (tegenover een geadopteerd n.) ; filius non legitimus, paelice ortus, e concubina natus ; een n. dood, mors naturalis ; mors necessaria (b.v. ne necessariam quidem alce mortem expectare) ; een n. dood sterven, z. dood ; dat de dood het n. einde des levens was, mortem naturae finem esse ; n. historie, historia naturalis of naturae ; a d v., necessario, manifesto, facile ; plane ; natura ; iets n. verklaren, ad naturam revocare ; zeer eenvoudig en n. verklaard kunnen worden, admodum simpliciter et evidenter ratione explicari posse. — In 't bijz., = eenvoudig, ongekunsteld, simplex ; naturalis (oratio,

cultus); = *waar, oprecht, verus, incorruptus, sincerus*; *natuurlijk!* in een antwoord of bij het vervolgen der rede, *gevl. ironisch, scilicet, videlicet*; *nimirum*; *credo*; *volkomene n.*! minime mirum id quidem; *n.*! *want*... *niet*, neque enim (bij het vervolgen der rede).

natuurlijkheid, 1. eig., convenientia cum natura; *n.* der zaak, probabilitas rei. — 2. = *waarheid, veritas*; = *eenvoudigheid, simplicitas*; = *oprechtheid, eerbijheid, sinceritas*.

natuurmensch, homo agrestis, rudis; *z.* **natuurstaat**.

natuuronderzoek, investigatio rerum naturae.

natuuronderzoeker, physicus; speculator venatorque naturae.

natuurphilosoof, physicus (in den zin der ouden); philosophus, cuius studia potissimum in rerum natura contemplanda of indaganda versantur.

natuurphilosophie, physica (*n.* pl.); philosophia naturalis of quae est de natura; naturae ratio.

natuurproduct, *z.* **voortbrengsel**.

natuurrecht, ius naturae of in natura positum; ius naturale (tegenover ius civile).

natuurstaat, status naturae; in den n. leven, libere of sine legibus vivere; een mensch of volk in den n., homo of populus ad humanitatem nondum informatus of nullo officio aut disciplina assuefactus.

natuurverschijnsel, qd in rerum natura fit; *ongewoon, vreemd n.*, ostentum, portentum, prodigium.

natuurvoortbrengsel, *z.* **voortbrengsel**.

natuurwet, lex naturae of naturalis; ratio perfecta a rerum natura; dit is een n., hoc natura praescribit.

natuurwetenschap, *z.* **natuurkunde**.

1. **nauw** (*a d i.*), angustus; artus (ook oneig.); *n.* passen, angustiae locorum; een *nauwere kring*, brevior orbis; *n.* maken, contrahere, coartare; een *n.* betrekking, necessitudo; in een *n.* betrekking tot iemds staan, summa necessitudine contingere alqm; een *n.* verbinding, societas interior of propior; *a d v.*, anguste (sedere); apte (*a.* cohaerere; *a.* ad pedem convenire, *v. e.* schoen); arte; *n.* samenhangen, *z.* **samenhangen**; iets *n.* nemen, het *n.* met iets nemen = in den strengsten zin opvatten, ad vivum rescare alqd (*Cic.*) = *nauwgezet in acht nemen*, diligenter, religiose, restricte observare alqd; *niet* -, ook facielum esse in re; negligentius attendere alqd; *het met of bij iemds n. nemen*, diligenter esse in alqd; - *te n.* (*streng*) -, iniquiorem esse in alqm, iniquum of acerbum iudicem esse in alqm; *n.* inquirere in alqm; - *met iets* -, fastidiosiorum esse in re; *ik neem dat bij hem niet zoo n.*, haec non nimis exquirere ab eo.

2. **nauw** (*s u b s t.*), 1. eig., angustiae; = *zeëngte, fretum*. — 2. = *oneig.*, in het *n.* brengen, premere, urgere; in het *n.* zitten, in angustis esse, versari.

nauwelijks, 1. met moeite, vix (objectief); aegre (subjectief, met betrekking tot den persoon, die zich bezwaard gevoelt); non facile. — 2. *v. d. tijd*, vixdum; vix tandem;

n.... of (toen), vix... cum (*c. i n d.*); vixdum... cum; commodum... cum.

nauwgezet, religiosus, sanctus; pius (tegenover goden, ouders, vaderland); verus (verissimus iudex); diligens; pijnlijk *n.*, nimium diligens; *n.* plichtsbetrachting, religio officii; iemds is pijnlijk *n.* in de vervulling van zijn plicht als privaet persoon, est in alqo privati officii religio; *n.* trouw, religio ac fides; *n.* zorg, fides et cura; *a d v.*, religiose, sancte, pie, diligenter; cum fide; iets *n.* houden, conservare alqd (leges; iusurandum, religionem, fidem); *n.* handelen of te werk gaan (bij iets), religionem adhibere.

nauwgezetheid, religio; diligentia (*nauwkeurigheid*); sanctitas (*strengte rechtschapenheid*); fides (*trouw, eerbijheid*); veritas (*waarachtigheid*); pietas (*plichtgevoel*).

nauwkeurig, diligens (*gevl. v. personen*); accuratus (*alleen v. zaken*); ook subtilis (iudicium, definitio); een *n.* schrijfwijs, *n.* taal, oratio accurata et polita, limata et polita, subtilis; limatus dicendi genus; = *scherp*, acer (memoria, iudicium); iemds aan een *n.* onderzoek onderwerpen, diligenter explorare alqm; *n.* zijn in iets, diligenter esse, diligenter of accurate versari in alqre, (*als blijvende eigenschap*) diligenter esse alcs rei; *n.* zijn in de keuze zijner woorden, delectum verborum habere; *adv.*, diligenter, accurate, subtiliter, acriter (contemplari, videre, intellegere); = *streng*, restricte (observare, praecipere); = *door en door, volkomen*, penitus (alqm p. of bene, optime nosse); plane; ook door per- in samengest. verba, *b.v. n.*, zeer *n.* leeren kennen, pernoscere, penitus pernoscere, perspicere; *n.* overwegen, perpendere; *n.* schrijven, perscribere; door verbinding van twee synoniemen, *b.v.* contemplari et considerare.

nauwkeurigheid, diligentia, cura; subtilitas (*fijnheid en scherpteinnigheid*); met *n.*, diligenter, accurate, subtiliter; *n.* in acht nemen = *n.* zijn, *z.* **nauwkeurig**.

nauwlettend, -heid, *z.* **nauwkeurig, -heid**.

navallen, *z.* **nastorten**.

navaren, navi sequi (alqm).

navel, umbilicus.

navertellen, referre.

navervant, -schap, *z.* **verwant, -schap**.

navliegen, iemds *n.*, volans sequor, in het verband alleen sequor alqm.

navolgbaar, imitabilis; quem imitari possumus.

navolgen, oneig., imitari (alqm, alqd); iets of iemds *nauwkeurig* of getrouw *n.*, imitando consequi alqd, alqm; imitando effingere atque exprimere, imitari atque exprimere alqd, alqm; vestigia alcs persequi.

navolgenswaardig, dignus, quem alqs imitetur, quem imiteris, imitemur; dignus imitatione; imitandus; iemds of iets *n.* vinden, alqm, alqd mirari, admirari.

navolger, imitator; een ijverig *n.*, aemulus, aemulator; een slaafsche *n.*, imitator servilis.

navolging, 1. als handeling, imitatio; ook door imitari; voorbeeld ter *n.*, *z.* **voorbeeld**. — 2. = *het nagevolgde*, res imitatioe of imitando expressa; imitatio (*b.v.* in omni re vincit imitationem veritas); een

n. van iets zijn, imitatione ex alqa re expressum esse.

navolgingszucht, imitandi studium of cupiditas.

navolgst, imitatrix; quae alcs vestigia premit.

navorschen, quærere alqd, de alqa re, quære etc. (*waarom enz.*); alqd exquirere, requirere; inquirere alqd (*naar iets zoeken, iets opzoeken*); = *navorschingen omtrent iets in het werk stellen*, inquirere in alqd; quærere, requirere de alqa re; = *opsporen*, investigare, indagare alqd.

navorscher, investigator, indagator.

navorsching, inquisitio; investigatio, indagatio; *vgl.* **navorschen**.

navraag, *n. doen*, quærere; rogare; *naar of omtrent iets n. doen*, quærere, requirere alqd, de re; - *bij iemd.* - ex alqo; *n. doende of door n. kwam hij zoo ver*, seiscitando eo pervenit.

navragen, = *navraag doen*, *n. navraag*.

navreen, incommoda of mala, quae alqd sequuntur; *de nn. zullen niet uitblijven*, postmodo senties.

nawerken, b.v. *de vrees w. na*, longior causis timor est.

nawerpen, *iemd steenen n.*, alqm lapidibus prosequi.

nawijzen, *iemd n.*, digito monstrare alqm.

nawinter, hiems praecepta of in vernum tempus producta.

nazaat, *n. nakomeling*.

nazeggen, **1.** = *herhalen*, repetere (quae aliud dixit); *een eed n.*, alio praeunte iurare; *iemd enz.*, iurare in alcs verba of in verba quae alqs concepit. — **2.** = *navertellen*, referre; *ik zeg het slechts na*, haec auditione et fama accepit. — **3.** *iemd iets n.*, b.v. *slechte dingen n.*, maledice dicere de alqo; *veel afschuwelijks*, multa foedaque in alqm incurrere; *men zegt iemd niets dan kwaad na*, male audit alqs; *iemd niets kunnen n.*, alci nullum crimen inferre posse; *men zegt mij, u na*, dat ik, *gij enz.*, dicor, dicoris *m. n o m. c. i n f.*; of dicunt *m. a c c. c. i n f.*; *laat het u niet n.*, dat enz., noli committere, ut quisquam dicat of putet *m. a c c. c. i n f.*

nazeilen, nave sequi (alqm).

nazenden, submittere (*te hulp*, b.v. *copias*); *manschappen n.* (*ter vervolging*), mittere, qui sequantur; - *om den vijand te vervolgen*, mittere, qui hostem insequantur; *elke nagezonden ondersteuning*, quodcumque addebatur subsidio (*Caes.*).

nazetten, insequi, persequi (alqm), instare (alci); *iemd laten n.*, mittere, qui sequantur of insequantur apbm.

nazetting, door omschr. met insequi etc.

nazien, *iemd n.*, oculis alqm prosequi; *in een boek n.*, requirere; = *naar iets zien, iets onderzoeken*, inspicere, invisere alqd.

nazin, quod sequitur (*Cic.*); *apodosis; posteriora, extrema (*n. pl.*).

nazitten, *n. nazetten*.

nazoeken, = *opzoeken*, quærere, requirere; *ik heb alles n.*, omnia perscrutatum sum; *vgl.* **onderzoeken**, **navorschen**.

nazomer, aestas praecepta.

nazwemmen, nando sequi (alqm).

nazweren, = *een eed nazeggen*, *n. nazeggen*.

neurologie, hominis mortui vita; *een n. schrijven*, hominis mortui vitam narrare. **nectar**, nectar.

neder, deorsum; *op en n.*, sursum deorsum; *van boven n.*, *n. boven*.

NB. *Men vergeelike zoo noodig ook de composita met af-.*

nederblikken, *n. nederzien*.

nederbruisen, cum ingenti sonitu deferri of devolvi.

nederbuigen, **1. eig.**, deflectere; *zich n.*, inclinari; se demittere. — **2. oneig.**, deprimere, affligere; *nedergebogen* = **neerslachtig**, *n. a.*

nederbukken, se demittere (ad alqm, ad alcs aures).

nederdalen, descendere, degridi, se demittere, delabi; *n. verder afdalen*.

nederdaling, descensus; *door de verba*.

nederdrijven, depellere; *deicere; met geweld n.*, deturbare (hostes).

nederdringen, *deicere*; deturbare.

nederdrukken, deprimere, opprimere (*eig. en oneig.*), frangere (*oneig.*); affligere (animum); *discessus tuus me a.)*; *de vrees heeft iets nederdrukkends*, habet humilitatem metus (*Cic.*).

nederdruppelen, destillare (*dicht.*).

nedergaan, *n. nederdalen*.

nedergolven, *v. kleederen*, ad pedes deferre; *een tot de enkels nederogelvende tunica*, ad talos demissa tunica.

nedergooien, *n. nederwerpen*.

nederhakken, *n. nederhouwen*.

nederhalen, **1.** = *naar beneden halen of trekken*, detrahare, deripere, *deicere*, *vgl. afrukken*; *de zeilen n.*, *n. inhalen*, **1.** — **2.** = *omverhalen*, afbreken, destruere, demoliri; *driure*; *vgl. afbreken*, **1, B**; *het n.*, demolitio (statuarum); *door de verba*.

nederhangen, dependere, propendere, *vgl. ahangen*; *een van de zoldering aan een paardenhaar neerhangend zwaard*, gladius e lacunari saetä equinā aptus; *een tot op de enkels nederhangende tunica*, tunica talaris; tunica ad talos demissa.

nederhouwen, caedere; trucidare, obtruncare; sternere, prosternere (*neerrellen*); concidere, conficere (*in de pan hakken*); *een menigte vluchtende vijanden werd n.*, magna caedes fugientium est facta; *van beide zijden werden velen n.*, pugnatum ingenti caede utrimque; *tot op den lasten man toe n.*, occidione occidere; *soldaten en burgers zonder onderscheid n.*, caedem promiscuam militum atque oppidanorum facere; *het n.*, caedes, trucidatio; strages.

nederhurken, *n. hurken*.

nederig, **1.** = *gering, laag*, *n. a.* — **2.** = *bescheiden, ootmoedig*, humilis; submissus, demissus; modestus; (*bij een verzoek*) supplex; *a d v.*, humiliter; demisse, submisso, animo submisso; modeste; suppliciter; *vgl. deemoedig*.

nederigheid, humilitas; animus submissus of demissus; modestia; *vgl. deemoedig*.

nederkijken, *n. nederzien*.

nederklimmen, descendere; *het n.*, descensus; *vgl. afdalen*.

nederknielen, in genua procumbere of subsidere; *voor iemd n.*, *n. nederwallen*.

nederkomen, **1. eig.**, = *naar beneden komen*, *n. afdalen*. — **2. oneig.**, *al dese*

woorden komen hierop n., omnia haec verba huc redeunt; *de geheele verhandeling komt hierop n.*, of . . . of, huc universa causa deducitur, utrum . . . an; *het komt op hetzelfde n.*, idem of par est; - of . . . of, nihil interest, utrum . . . an; *het kwam voor hem bijna op hetzelfde n.*, of hij overwon of overwonnen werd, vinceret an vinceretur, haud multum intererat; *rooven en strijden komt volstrekt niet op hetzelfde n.*, longe aliud est rapere, aliud pugnare; *al het werk komt op mij n.*, meus est omnis labor.

nederlaag, **1.** in den oorlog, clades; strages (slachting, bloedbad); adversum proelium; adversa pugna; calamitas; incommodium; damnum; detrimentum; *volkomen n.*, internecio; ruina, (Hannibalis; strage ac r. fundere Gallos, Liv.); *een n. toebrengen*, stragem edere, facere; *den vijand n.*, cladem hosti inferre, afferre; *alqm male accipere*, strage ac ruinā fundere hostem; *de n. lijden*, cladem, calamitatem, incommodium, detrimentum accipere; *een volkomen n. lijden*, ad internecionem caedi, deleri. — **2.** bij het dingen naar een ambt, repulsa; *de n. lijden*, repulsam ferre, repelli; *na zijn n.*, repulsus.

nederlaten, demittere; *zich n.*, demitti, se demittere (manibus, funi); *delabi (zacht)*; *het gordijn n.*, aulaeum premere, mittere; *de zeilen n.*, *z. inhalen*, **1.**

nederlating, demissio; *door verba.*
nederleggen, **1.** deponere (ook = in bewaaring geven); ponere (alqd in alq loco); deferre (pecuniam, aurum, argentum in aerarium; aes in aerarium ad quaestores; senatus consultum ad aerarium); *een boek n.*, librum de manibus ponere; librum deponere; *zich n.*, procumbere, (om te eten, aan tafel) accumbere; se abicere, corpus prosternere (in herba). | *oneig.*, zijn gedachten in geschriften n., mandare litteris cogitationes suas; *fig.*, *zich bij iets n.*, *z. (in iets) berusten*, **3.** — **2.** = afleggen, afgeven, deponere; *de wapenen n.*, ab armis discedere, recedere; *v. overwonnen*, arma deponere. | *oneig.*, zijn ambt n.: v. bezelhebers, deponere exercitum; v. ambtenaren, abdicare se magistratū, abdicare magistratum; ook alleen abdicare; deponere magistratum, honorem, provinciam, imperium; abire magistratū; decedere provinciam, de, ex p. of alleen decedere, v. stadhouder en quaestor; se remove a publicis negotiis; v. vorsten, abire ab administratione rei publicae; in privatam vitam concedere; v. d. keizer, imperium deponere; imperio cedere.

nederlegging, **1.** door deponere. — **2.** v. e. ambt, abdicatio muneris.

nederliggen, iacere; *ziek n.*, cubare, iacere, morbo afflicto esse.

nederploffen, **z. nederstorten.**

nederrollen, **z. afrollen.**

nederrukken, **z. nederhalen**, -trekken, afrukken.

nederruischen, cum strepitu delabi of devolvi.

nedersabelen, **z. nederhouwen.**

nederschieten, **1. trans.**, telo conficere of deicere; configere. — **2. intr.**, deferri; *de bliksem schoot naast zijn draagstoel n.*, lecticam eius fulgur praestrinxit.

nederschrijven, **z. opschrijven.**

nederschudden, **z. afschudden.**

nedersijpelen, destillare (*dicht.*).

neder slaan, **1. trans.**, sternere, prosternere, deicere, affligere (alqm, alqd); *de oogden, den blik n.*, oculos in terram demittere, deicere, ook alleen oculos deicere; terram intueri. | = ontmoedigen, affligere, frangere (alqm, alicui animum); infringere (eorum animos); percellere (alicui animum). — **2. intr.**, = nederstorten, **2; nederschieten**, **2, z. a.**

nedersleepon, detrahare.

nedersmijten, **z. nederwerpen.**

nederspringen, **z. afspringen.**

nederstooten, **1.** = nederzellen, deicere, sternere, prosternere alqm; **z. ook afstooten.** — **2.** = doorboren, **z. a.**

nederstorten, **1. trans.**, deicere (turrim, muros); prostruere (munitiones); prosternere, praecipitare (alqm); affligere (alqm, alqd). — **2. intr.**, corruere, concidere; collabi; affligi; *van personen*, ook procumbere; v. water, decurrere; v. rivieren, devolvi; v. regen, fundi.

nederstorting, **1. act.**, defectus; *door de verba.* — **2. pass.**, prolapsio; casus; ruina.

nederstrijken, = nederliegen, devolare; *vgl. nederzweven.*

nederstroomen, **z. afstroomen**; *een hevige regen stroomde van den hemel n.*, magnus imber effundebatur.

neder tellen, numerare, dinumerare (nummos).

nedertrappen, proterere, proculare (segetes).

nedertrekken, detrahare, deducere (lunam, lunam de caelo); = **afrukken**, **z. a.**

nedervallen, decidere, procidere, concidere; corruere; delabi, prolabi (*neder glieden*); deferri (*snel*); in genua procumbere (*hetzij toevallig of opzettelijk*); *voor iemand n.*, **z. voet**, **1**; *voor iemand n. (als aanbidding en eerbetoon)*, procumbentem humi venerari alqm; = *van iets af naar beneden vallen*, cadere, decidere; (*zich scheidend of losmakend*) excidere; *met geweld en hevigheid*, deferri; devolvi (*naar beneden rollen*); (*zacht en ongemerkt*) defluere, delabi; *als van den hemel n. zijn*, de caelo demissum esse; *het n.*, casus (lapidum, nivis); prolapsio.

nedervellen, sternere, prosternere alqm; ferire, b.v. hostem gladio; **z. verder nederhouwen.**

nedervliegen, devolare; *vgl. afvliegen.*
nedervlieten, -vloeiën, **z. afvlieten**, -vloeien.

nedervlijen, *zich n.*, **z. nederleggen**, **1.**
nedervoeren, **z. afvoeren.**

nederwaarts, deorsum.

nederwentelen, devolvere; *vgl. afwentelen.*

nederwerpen, = op den grond werpen, sternere of prosternere alqm; abicere alqd; = *naar beneden werpen*, deicere; deturbare, praecipitare; = *omverwerpen*, evertere of subvertere alqd; = **neder slaan**, affligere; *zich n.*, se abicere (in herba); sternere, prosternere corpus (humi); *zich voor iemand n.*, **z. neder vallen**; *het n.*, defectus; strages; *versio (het omverwerpen, columnae)*; door verba.

nederzakken, desidēre, residēre; col-

labi; concidere, corruere; = *van iets af naar beneden zakken*, delabi, deferri; vgl. **afzakken**; laten n., demittere, (*in het water*) demergere; *zich laten n.*, procumbere; delabi, decidere; **z. nederlaten**.

nederzenden, demittere.

nederzetten, 1. eig., iets n., ponere, deponere alqd; = *iets ergens plaatsen*, ponere of collocare alqd in alqo loco; *zich n. = gaan zitten*, considere; residere (*weer*); subsidere (*op de hurken*); assidere (*bij een of meer anderen*). — 2. oneig., *zich ergens n. = zich vestigen*, considere; sedem ac domicilium constituere, sedem collocare, deligere (*in*) alqo loco; se collocare (Athenis).

nederzetting, = kolonie, colonia.

nederzien, 1. eig., = *de oogen, den blik neder slaan*, z. **nederslaan**; *op iets n.*, oculos deicere in alqd; despiciere (*in*) alqd; *van de daken en uit de vensters n.*, ex tectis fenestrique prospectare; *het n.*, despectus; — *in een diepte*, loci praecipitis conspectus. — 2. fig., *trotsch, lang, met verachting op iemand of iets n.*, despiciere, contemnere alqm, alqd; — *op iedereen n.*, hominem prae se neminem putare.

nederzigen, collabi, corruere; procumbere; *voor iemand n.*, ad genua alcs procumbere of genibus alcs accidere, vgl. **neder-vallen**.

nederzinken, z. **nederzakken**; *voor iemand n.*, z. **nederzinken**.

nederzweven, delabi; leniter demitti (suspensis alis, v. e. vogel).

neef, = neveu, frateris of sororis filius; *bij lateren en juristen*, nepos ex sorore, e fratre; = cousin, frater patruelis (v. vaderkant); consobrinus (v. moederskant).

neembaar, qui (quae, quod) expugnari potest; expugnabilis.

neen, non (*met herhaling v. h. woord, waarop in de vraag de nadruk ligt*, b.v. *vi-distine eum?* non vidi, *zelden non alleen*); *sterker (zonder herhaling v. h. verbum)* minime vero; minime... quidem; nihil vero minus; *als men daarenboven op de vraag juist het tegendeel antwoordt (= n.!* *in-tegendeel*), immo, immo vero of potius; *n.!* niet, n.!

nech... noch (bij nadrukkelijke ontkenningen), *voor met een negatie*, b.v. *non vero tam isti quam tu ipse nugar* (*n.!* niet zij, maar gij zelf enz.); *ego vero istos... nec accipio nec etc.* — *In 't bijz.*, A. n.!

zoo is het niet, n.!

het is niet zoo, non est ita, non ita est (*maar niet ita non est*). — B. *ja of n. antwoorden*, zeggen, z. **ja**, 1; *n. op iets zeggen (= weigere)*, recusare alqd, de alqa re; *negare se alqd facturum esse*. — C. *n.!* roepen, schreeuwen, reclamare; *het n.!* roepen, reclamatio.

neerslachtig, = kleinmoedig, moedeeloos, humilis, demissus; (*sterker*) afflictus, abiectus, fractus, iacens; = *treurig*, tristis, maestus; a spe alienus (*zonder hoop*); *n. zijn*, animo esse demisso of humili, abiecto, fracto et demisso, perculso et abiecto; *iacere*; *n. (moedeeloos) worden*, animum demittere of contrahere, abicere, animo deficere (*den moed laten zakken*); *iemd n. maken*, z. **nederslaan**, 1; *a d v.*, demisso; animo demisso, abiecto, afflictio, fracto, tristis, timido.

neerslachtigheid, animi demissio, ab-

iectio of contractio; defectio animi (*moede-loosheid*); animus a spe alienus; tristitia; *n. maakt zich van iemand meester*, z. „*neerslachtig worden*” onder **neerslachtig**.

negatie, negatio.

negatief, z. **ontkennend**; *n. genot*, voluptas vacuitate of detractiōe, amotioe doloris percepta; *non dolendi voluptas*.

negeeren, *iemd n.*, simulare se alqm non videre of non nosse.

negen, novem; *elk of telkens n.*, noveni; *de n.*, het getal n., novenarius numerus.

negendaagsch, novendialis; novem dierum.

negende, nonus; *voor de n. maal*, nonum; *een n. (deel)*, nona pars.

negendehalf, octo et dimidiatus.

negederhande, -lei, novem generum.

negenduizend, novem milia; *elk of telkens n.*, novena milia.

negenduizendmaal, novies milies.

negenduizendste, novies millesimus.

negentwintig, undetriginta.

negenhonderd, nongenti; *elk of telkens n.*, nongeni.

negenhonderdmaal, nongenties.

negenhonderdste, nongentesimus.

negenjarig, novem annorum (*negen jaren durend of oud*); novem annos natus (*negen jaren oud*).

negemaal, novies.

negentien, undeviginti; (*minder dikw.*) decem et novem; *elk of telkens n.*, undeviceni.

negentiende, undevicesimus; *voor de n. maal*, undevicesimum.

negentienhonderd, mille et nongenti.

negentienjarig, undeviginti annorum (*negentien jaren durend of oud*); undeviginti annos natus (*negentien jaren oud*).

negentienmaal, undevices.

negentig, nonaginta; *elk of telkens n.*, nonageni; *de n.*, het getal n., nonagenarius numerus.

negentigjarig, nonaginta annorum (*negentig jaren durend of oud*); nonaginta annos natus (*negentig jaren oud*).

negentigmaal, nonagies.

negentigste, nonagesimus; *voor de n. maal*, nonagesimum.

neger, Aethiops.

neigen, 1. trans., inclinare (caput in dextram partem). — 2. intr., refl., v. personen, z. **buiging**; **oneig**, z. **geneigd**. [*v. zaken*, se inclinare (sol; fortuna in causam populi); inclinari (neutro spe inclinata); verti, converti; *toen de dag ten avond neigde*, inclinato die (Plin. ep.); — *reeds ten avond neigde*, praecipiti iam ad vesperum die; *de zon n. ten ondergang*, sol praecipit in occasum est.

neiging, 1. eig., = *het neigen*, inclinatio; = *buiging*, inclinatio corporis; *een n. maken*, z. **buiging**. — 2. oneig., = *begeerte*, lust, inclinatio animi of voluntatis (ad alqd); propensio (Cic.); studium alcs rei; (*in afkeurenden zin*) proclivitas ad alqd; voluntas; = *genegenheid voor, welwillende gezindheid jegens iemand*, propensa in alqm voluntas, propensum in alqm studium, ook *alleen studium alcs*; voluntas erga alqm; amor (in, erga alqm); *n. hebben voor of tot iets*, propensum of pronom, pro-

oliven esse ad alqd; alci rei studere, alces rei esse studiosum, studio alces rei teneri; *geen* -, abhorrere ab alqa re; animus alcs alienus est ab alqa re; *een besliste* -, inclinare se propensiore de certa animi voluntate of (sterker) ferri vehementiore quodam studio, impetu ad alqd; *een levendige* -, nihil aliud vehementius amplecti quam alqd; *zijn n. bedwingen*, vincere animum; - *volgen*, animo obsequi; *zijn nn. volgen*, studiis suis obsequi; = *zijn begeerten, hartstochten volgen*, animi impetum sequi; *natuurlijke n.*, appetitio naturalis; *n. tot zinnelijke lust, libido*; *n. tot toorn*, ad iram proclivitas; *iracundia*; *n. tot drinken* (drankzucht), vinolentia.

nek, cervices (meestal pl.); collum (hals); *oneig.*, *iems n. buigen*, animum of ferociam alcs frangere; *zijn n. onder het juk der sla-vernij buigen*, servitutem accipere; - *onder snoode vreedheid* -, dare cervices crudelitati nefariae; *iemd met den n. aanzien*, alqm inferiorem putare; alqm contemnere, despiciere, parvi facere; *iedereen* -, hominem prae se neminem putare, ducere; omnes prae se contemnere.

nemen, 1. iets n. om het te gebruiken, sumere (alqd in manus, arma); = *koopen, huren*, sumere; emere, conducere; = *in-nemen, veroveren*, capere (locum, montem, arcem); potiri alqa re; expugnare (urbem, castellum, naves, castra); occupare (An-conam cohortibus, naves, possessiones etc.); recipere (civitatem, rem publicam armis); *bij den eersten storm steden en legerplaatsen n.*, primo impetu castra urbesque rapere (Liv.); (het aangebodene) n., accipere alqd; *wat n. gij voor . . . ? quanti vendis etc.*; (bij werklieden) quid mereas (merearis) of mereri vellis, ut etc. ? veel n. = zich duur laten betalen, magnum pretium facere (v. e. verkooper), avarae pretium alcs rei statuere, magno operam suam collocare (v. werklieden); *iets zoo of zooveel maal n.* (bij het vermenigvuldigen), ducere met a d v v. n u m e r. (pedes ducimus sexies septenos); multiplicare (vermenigvuldigen), m. a d v v. n u m e r.; *een besluit n.*, z. **besluiten**, 2; = *uitleggen*, b.v. iets anders n. dan het bedoeld is, alqd in aliam partem accipere ac dictum est; *iets kwalijk n.*, z. **kwalijk**; *strikt genomen*, z. **strikt** (adv.). — 2. = *weg-, afnemen*, demere (in 't alg.), adimere (alqd alci, gevl. van iets goeds); (met geweld) auferre of sterker eripere (alqd alci of ab alqo); surripere (ontfutselen, afhandig maken). — 3. In 't bijz., a n iemd of iets een voorbeeld n., z. **voorbeeld**. | *bij iets n.*, b.v. *iemd bij de hand n.*, manum alcs prehendere; *iemd bij iets n. (halen)*, adhibere alqm ad, in alqd; *een arts n.*, medicum adhibere; *een anderen arts bij een zieke n.*, aegrotum alii medico tradere. | *i n iets n.*, sumere, capere in, b.v. in manum (ook een boek om te lezen, ook Epicurum in manus sumere); = *opnemen*, recipere (alqm ad se domum, ad se, domum suam); assumere (in societatem), | *met zich n.*, z. **medenemen**; *iemd met zich n. onder vier oogen*, alqm in secretum abducere. | *o p iets n.*, accipere (alqd in cervices); tollere (alqm in currum, in equum); *op zijn schouders n.*, z. **schouder**; *oneig.*, *op zich n.*, tollere (onus); subire

(alqd); suscipere, recipere (alqd); obire (munus, legationem); praestare (voor iets instaan, m. acc. c. inf.); non recusare (alqd). | *tot getuige n.*, z. **getuige**, 1; *zich iemd tot vrouw, tot man n.*, z. **huwen**; *iemd tot zich n.* = *i n zijn huis opnemen*, z. **boven**; *iets tot zich n.* (v. eten, drinken), sumere (cibum, venenum); capere (cibum potionemque); *niets* -, cibo abstinere. | *u i t iets n.*, *wegnemen*, tollere alqd ex alqa re (solum e mundo, pecuniam ex fano); *eximere* alqd de, ex alqa re; (= *te voorschijn halen*) promere, depromere alqd ex, de alqa re. | *v a n iets of iemd n.*, z. **afnemen**, 1. — Z. verder ook de met „nemen” verbonden subst., b.v. „ter harte nemen”, z. **hart**, 2 enz.

nepotisme, nimum studium cognatos fovendi et augendi; nimia cupiditas cognatos adiuvandi atque augendi.

nergens, nusquam, nullo loco; *n. anders*, nusquam alibi; *n. ter wereld*, nusquam gentium; *n. iets*, nihil usquam; *opdat n.*, ne usquam; *n. = in geen zaak*, in nulla re; nusquam; *n. heen*, nusquam; in nullum locum; *opdat* -, ne usquam.

nering, z. **kostwinning, handel**.
nest, nidus; *een n. bouwen*, z. **nestelen**.
nestelen, nidum facere of fingere, construere; nidificare; *het n.* (= *bouwen*) der vogels, congestus avium (Cic.); *door de verba*.

1. net (s u b s t.), 1. eig., rete (in 't alg.); *voor de vangst van grooter wild*, plaga; *nn. spannen of uitzetten*, retia of plagas tendere, pandere; = *haarnet*, reticulum. — 2. *oneig.*, plagae, insidiae, illecebrae; *iemd n. spannen*, alci insidias tendere; *fiunt mihi insidiae*; *iemd in zijn n. weten te krijgen*, alqm illecebris irretire; *in het n. geraken*, in insidias incidere; *in zijn n. lokken*, alqm illicere, capere, circumvenire; *alcs animum illecebris pellicere*; - *trachten te lokken*, alqm captare (hostem insidiis).

2. net (a d i.), bellus, pulchellus; mundus, nitidus; venustus, elegans, concinnus; a d v., belle, munda, nitide, venuste, eleganter, concinne.

netel, urtica.

netelig, 1. v. personen, = *korzelig*, qui facile offenditur alqa re; *vgl. lichtgeraakt*. — 2. v. zaken, quod facile offensioni esse potest; *een n. punt*, locus lubricus et anceps; - *aanroeren*, ulcus tangere (Ter.); = *moeilijk*, difficilis; z. verder **hachelijk, moeilijk**.

neteligheid, 1. = **lichtgeraaktheid**, z. a. — 2. = **hachelijkheid**, **moeilijkheid**, z. a.

netheid, venustas, nitor, elegantia; munditia.

netje, reticulum.

netjes, z. 2. **net** (a d v.).

netvechter, retiarius (een soort van gladiatoren bij de Romeinen).

netvies, retina.

neus, nasus; *als reukorgaan* = *de neusgaten*, nares; *die een grooten n. heeft*, nasutus; *een fijne n.*, nasus sagax; *een fijnen n. hebben* (oneig.), sagaciter omnia odorari; *de n. bloedt*, sanguis ex naribus fluit of prorumpit; *den n. optrekken*, corrugare nares; - *voor iets of iemd*, alqd, alqm fastidire; *ergens met een langen n. afkomen*, infecta

re abire, turpiter derideri; *iemd bij den n. hebben*, *z. beetnemen*; *vlak voor iemds n. liggen*, ante oculos of pedes positum esse; *iemd iets voor den n. wegkopen*, alci praeripere alqd; *iemd iets onder den n. wrijven*, castigare alqm verbis (m. quod); *exprobrare* (alci alqd, de alqa re); *zijn n. in iets steken*, oculos in alqd inserere (in curiam). **neusbloeding**, profluvium sanguinis e naribus of per nares.

neusgat, naris.

neushoorn, rhinoceros.

neuswijs, nasutus, arrogans; *a d v.*, nasute, arroganter.

neuswijsheid, arrogantia.

neutraal, medius, neutrius partis; medius et neutrius partis; qui est in neutris partibus; = *rustig, werkeloos blijvende*, quietus, otiosus; *n. zijn, zich n. houden*, in neutris partibus esse, neutram partem sequi, neutri parti se adiungere; quietum, otiosum esse, medium se gerere; quiescere; *met betr. tot twee oorlogvoerende partijen*, armis non interesse; (totc bello abesse et) neutris auxilia mittere; *geheel* -, nullius partis esse; *n. willen zijn of blijven*, medium esse velle.

neutraliteit, neutrius partis of neutrum partium studium; quies, otium; *de n. in acht nemen*, *z. neutraal*.

nevel, nebula; *dikke n.*, nebula densa; caligo (*met duisternis gepaard*); *de n. (nn.) trekt (trekken) op*, nebula in nubes levatur, in altum redit; caligo discutitur; *vgl. opstijgen*.

nevelachtig, nevelig, nebulosus; *het is n. weer*, *het is n.*, caelum est nebulosum; aër est nebulosus.

nevenbedoeling, consilium alterum; *in de staatkunde*, ambitio (*uit nm.*, ambitiose, ambitionis causa); *een zaak, waarbij iemd geen n. heeft*, simplex causa; *een n. hebben*, simul of praeterea aliud spectare, sequi; *iemd zonder n. liefhebben*, in alqo nihil praeter ipsum amare.

nevenbegrip, *notio adiuncta.

nevenbeteekenis, *significatio adiuncta.

nevengedachte, cogitatio minor; *hij had daarbij een n.*, aliud simul cogitavit, alia res simul animo eius obversata est.

nevenman, qui iuxta constitit; *in de slagorde*, qui propter alqm of proximus alci stat in acie.

nevens, 1. = 1. **naast**, *z. a.* — 2. = *benevens*, *met*, *z. met*; *praeter a. c. c.* (behalve); *n. . . inzonderheid*, cum . . . tum.

nevensgaand, *z. bijgaand*.

nicht, = *niece*, fratris of sororis filia; = *cousine*, consobrina (v. *moederskant*), patruelis filia (v. *vaderskant*).

niemand, nemo (*g e n.*, nullius; *a b l.*, nullo, nulla); *nemo unus*; *en n.*, nec quisquam; *opdat n.*, ne quis; *opdat absoluut n.*, ne quisquam.

niemendal, *z. niets*.

nier, ren (*gevl. in den p l.*, renes).

nieskruid, helleborum; *in zuiver Lat.*, veratrum.

1. **niet** (*s u b s t.*), *te n. doen*, irritum facere; *infringeren*; *ad nihilum redigere*; *dilueren* (crimen); *te n. gaan*, ad nihilum venire of recidere; *om of voor n.*, gratis; *door gratuitus*; *het n.*, *z. niets*.

2. **niet** (*a d v.*), 1. *buiten verbinding met andere partikels*, non; *haud* (vooral *mej a d i i.* en *a d v v.*); *ook door nullus*, b.v. *misericordia*, quae tibi nulla debetur; *bij wenschen*, uitnoodigingen, bevelen, ne (m. c o n i.). — *In 't bijz.*, in v r a a g z i n n e n, nonne (als men een bevestigend antwoord verwacht); *non* (om verwondering uit te drukken, b.v. *antwoordt gij mij n.?* non mihi respondes?); — *ne* (zonder dat blijkt, of men een ontkennend of een bevestigend antwoord verwacht); *an non*; *weet gij n.*, dat, hoe enz., videsne m. a c c. c. i n f. n. ut etc.; *onvertaald blijft „niet“ in vragen en uitroepen*, als b.v., *wat voor daden heeft hij n. verricht!* quae facinora edidit! hoe groot is n. de goedheid Gods! quanta est benignitas dei! *Dikwijls gebruikt men enkel een woord, dat een negatie bevat*, b.v. *n. wijs*, desipiens; *n. geschikt*, ineptus; *ik zeg, dat . . . n.*, nego m. a c c. c. i n f. n.; *n. weten*, nescire, ignorare; *n. willen*, nolle; *n. aanwezig zijn*, abesse; *iemd n. in zijn huis laten*, alqm excludere; *n. meer*, iam non, non iam, *z. meer*.

— 2. *in verbinding met andere partikels*: *in 't geheel n.*, volstrekt n., minime, minime vero; *neutiquam*, nequaquam, haudquaquam; *nullo modo*, nullo pacto; *nihil* (*in geenerlei opzicht*); *haud* (*z. boven*). | *n. eens*, *z. eens*, I, B; *en n. . . . eens*, ac ne . . . quidem, *ook alleen* ne . . . quidem (*asyn-detisch*); *neque etiam*, *vooral bij voorafgegaan nec* (neque); *n. eens* (*maar meermalen*), non semel; *zelfs n. een enkele maal*, ne semel quidem. | *maar n. (en n.)*, *z. maar*, II; *n. gelijk*, *n. zoodals*, contra quam. | *ook n.*, *en ook n.*, nec, neque; *ne . . . quidem* (*n i e t* quoque of etiam non); *ook hij n.*, *ook hij van zijn kant n.*, ne ipse quidem; *maar ook n.*, nec of neque vero. *Z. verder ook de partikels, waarmee „niet“ verbonden wordt*, b.v. *of n.*, *z. of*; *opdat n.*, *z. opdat enz.*

nietig, vanus; *inanis*; *futillis*; *levis*; *nullus* (*zoo goed als niet of geen*); *vitiosus* (*ongeldig wegens een fout in den vorm*, b.v. *lex*); = *vergankelijk*, fragilis, caducus.

nietigheid, vanitas; *inanitas*; *levitas*; = *vergankelijkheid*, fragilitas; *elke dag toont onze n.*, omnis dies quam nihil simus, ostendit; *de n. eener bevering aantoonen*, confutare (argumenta); *dilueren* (crimen); *alqd infirmare ac diluere*, diluere et falsum esse docere.

niets, nihil; *in den g e n.*, *d a t.*, *a b l.* *gevl.* *nullus rei*, nulli rei, nulla rei; *nihil* en *nihilum slechts in de verbindingen*: *uit n.*, ex nihilo (oriri), de nihilo (nihil fit); *nihil* *bij den c o m p a r.* (b.v. *maior*, magis); *tot n. worden*, ad nihilum venire of redigi, recidere; *in nihilum interire*, occidere; (*ook paene ad nullum redire numerum*, v. *getallen*); *zoo goed als n. zijn*, pro nihilo esse; *iets als of voor n. achten*, pro nihilo putare of ducere alqd; *n. om iets geven*, non laborare de re, alqd non curare, alqd negligere. *Het a d i. bij nihil kan niet in den g e n. staan*, als die g e n. *niet uitgaat op i of van-neer er weer een casus van afhangt*, b.v. *nihil utile* (*n i e t* utilis), nihil expectatione vestra dignum (*n i e t* digni); *het n. doen*, nihil agere; *desidia*. — *In 't bijz.*, **A.** *om n.*, sine causa; *de nihilo* (*Liv.*); *voor n.*, *z. gratis*, *vergeefs*. — **B.** *n. dan*, nihil

nisi; *n. anders dan, nihil aliud nisi, nihil aliud quam; hij deed n. anders, dan dat hij enz., dikw. alleen nihil aliud quam etc.; n. behalve, nihil praeter of praeterquam; en n., nec quidquam; opdat n., ne quid. — C. n. van, nullus, b.v. hij ziet n. van hem, nullos eos videt. — D. er komt n. van hem terecht, groeit n. uit hem, non bene de eo sperare licet; er komt n. van de zaak, res ea non conficietur, exitum non habebit, non succedit; ad irritum cadit of redigitur, ad nihilum recidit alqd; er is n. van aan, res non ita se habet. — E. n. zijn, nihil esse of posse; = geen ambt bekleeden, privatum esse; ad rem publicam non accessisse; = n. deugen, nihili esse; inutilem esse.*

nietsbeduidend, -beteeknend, inanis (verbum, vox, consilium); *vanus* (verbum); *iets n., ook nihil (afferre); een n. mensch, homo tenuis of obscurus.*

nietswaardig, nequam, nihili, improbus, perditus, vilis; een n. mensch, ook nescio quis; a d.v., nequiter, improbe.

nietswaardigheid, nequitia, improbitas, villitas.

nietszeggend, z. nietsbeduidend.

niettegenstaande. 1. bij subst., adversus, b.v. adversus indutias; in c. a.b.l., b.v. in summa copia oratorum; door den a.b.l. a.b.s.o.l. met de verba contemnere, neglegere, b.v. neglectis of contemptis precibus meis; contempto periculo. — 2. bij verba, z. otschoon.

niettemin, z. desniettemin.

nieuw, novus (wat er nog niet was); *recens (eerst onlangs geworden, versch); iets geeft mij n. moed, alqd me recreat et reficit; de n., nieuwere, nieuwste tijd, haec of nostra aetas; haec of nostra tempora; haec of nostra of recentior memoria; hi of novi mores; een Catilina van den n. tijd, nostri temporis of novus Catilina; n. woorden vormen, verba novare of facere; a d.v., nove; n. maken, z. hernieuwen.*

nieuwbakken, 1. eig., recens. — 2. oneig., novus; een n. edelman, homo novus.

nieuweling, novus, p.l. ook novicii; = parvenu, homo novus; in iets, in alqa re tiro, rudis, hospes, peregrinus.

nieuwemaan, luna nova of prima; tijd der n., (tempus) intermenstruum.

nieuwerwetsch, novo more of nova ratione factus; novus; a d.v., novo more, nova ratione, nove.

nieuwgeboren, z. pasgeboren.

nieuwgehuwde, z. jonggehuwde.

nieuwgevormd, novatus, novus (v. woorden).

nieuwheid, novitas; insolentia (ongewoonheid).

nieuwigheid, novum of res nova; in-voerder van nn., van allerlei nn., qui alqd, omnia novat; (in het spraakgebruik) qui verba novat; (staatkundige) nn., res novae; nn. invoeren, res novare; -in iets, nova afferre in alqa re (in re militari); naar nn. streven, belust zijn op nn., rebus novis studere, rerum novarum of commutandarum, evertendarum cupidum esse.

nieuwigheidszucht, nimia novitatis of omnia novandi cupiditas; in staatkundigen zin, studium rerum novarum;

nieuwjaar, annus novus; anni princi-

pium, initium; annus incipiens of iniens; annus proximus (het eerstvolgende jaar); = nieuwjaarsdag, primus incipientis anni dies.

nieuwjaarsdag, z. nieuwjaar.

nieuwjaarsgeschenk, strena.

nieuwmodisch, z. nieuwerwetsch.

nieuws, novum of res nova; veel n. vertellen, multa nova narrare.

nieuwsgierig, curiosus; nova noscendi of videndi cupidus; n. naar iemd, om iemd te zien of te leeren kennen, alcs videndi of cognoscendi cupidus; n. zijn naar iets, audire of videre alqd cupere; ik ben n., te vernemen, expecto, miror; cupio of volo audire, videre; naar twee dingen ben ik n., ten eerste, wat Caesar doen zal, ten tweede enz., expectationes habemus duas, unam quid Caesar acturus sit, alteram etc. (Cic.).

nieuwsgierigheid, curiositas; nova noscendi of videndi studium; visendi of spectandi cupiditas, studium; audiendi cupiditas; expectatio; zij hadden de n., den sterfelingen eigen, om te willen zien, inerat cura insita mortalibus videndi (Liv.); iets prikkelt de n., habet alqd expectationem (Cic.).

nieuwstijding, nieuwtje, z. nieuws.

nieuwtjesjager, rumigerulus (Amm.).

niezen, sternuere, sternutare; het n., sternumentum, sternutamentum.

nijd, invidia; invidentia (Cic.); obrectatio; livor; malignitas; n. opwekkend, invidiosus; zonder n., non invidens; a d.v., sine invidia; de n. = de bentjiders, z. benijder.

nijdig, invidus, invidens, malignus, lividus; a d.v., cum invidia, maligne; niet n. sine invidia; = boos, 2; toornig, z. a.

nijdigwaard, (homo) invidus, (homo) lividus, (homo) malignus; obrectator.

nijdigheid, = nijd, z. a.; = boosheid, toorn, z. a.

nijgen, z. neigen.

nijging, z. neiging, buiging.

nijlpaard, hippopotamus.

nijpen, premere, comprimere, urgere; vgl. drukken.

nijpend, gravis, molestus, urgens; n. koude, acrior frigoris vis; vgl. drukkend, fel.

nijptang, forceps.

nijver, industrius, navus, impiger; laboriosus; a d.v., naviter, impigre; vgl. werkzaam, 2.

nijverheid, industria, navitas; labor; vgl. werkzaamheid, 2; = industrie, z. a.

nimi, nympha.

nimmer, z. nooit.

nippen, van iets n., degustare alqd de alqa re; libare alqd.

nis, aedcula; exedrium (erker).

nobel, z. edel.

noch, neque (nec); (na een eerste lid met ne) neve (neu); n. . . . n., neque . . . neque; en n. . . . n., neque . . . neque; et neque . . . neque; n. . . . n. ook, neque . . . neque vero.

nochtsans, z. desniettemin, evenwel. noembaar, qui (quae, quod) nominari potest.

noemen, 1. bij zijn naam n., met name noemen, nominare; appellare (een titel geven, alqm regem); vocare; iemd of iets

zoo of zoo n., alqm. alqd vocare, appellare, dicere c. a. c. c.; iets naar iets n., nominare alqd ex of ab alqa re; vocabulum imponere alci rei ab alqa re; - naar iemand -, ab nomine ales appellare; naar iemand g. zijn, nomen accipisse of tenere ab alqo; ik darsel niet u een wijze te n., non dubito te sapientem dicere (niet esse dicere); noem mij iemand, die enz., door een vraag met quis? ik n. mij, men n. mij, z. heeten; = een naam geven, nomen alci dare, imponere; den naam n., nomen appellare; g e n a a m d, b.v. een Griek g. Diphilus, Graecus nomine Diphilus of cui nomen est Diphilus (of Diphilo) of qui Diphilus appellatur; ook qui dicitur, quem vocant (= zoogenaamd; niet sic, ita dictus, vocatus). — 2. = vermelden, commemorare; mentionen facere (ales, ales rei, de alqo, de alqa re); het n., mentio of door omschr., de naam van Maenius werd dikwijls met lof g., Maenii celebre nomen laudibus fuit (Liv.). de g e n o e m d e, quem diximus of commemoravimus, in het verband ook alleen is; vgl. boven, II. A.

noemenswaard, -waardig, memorabilis, commemorabilis; memoria dignus; geen n. verschil, pertenuè discrimen.

noest, n. vlijt, summa industria.

nog, 1. v. tijd, adhuc, (usque) ad hoc tempus (tot nu toe, tot op dezen dag); ad id tempus (in betrekking tot het verleden); etiam (= nog altijd, zelfs nog, b.v. nostrā etiam memoriā; cum etiam cubaret); ook ipse, b.v. in ipso itinere; ipsa nocte; de nocte; dikw. wordt „nog” niet uitgedrukt, b.v. n. heden, n. heden ten dage, ook alleen hodie; adhuc (vgl. heden); n. lang, diu; gij gingt te voet en doet dit n., incedebas pedibus, incedis; liefde tot het geld, waarnaar n. geen wijze begeerig is geweest, pecuniae studium, quam nemo sapiens concupivit; n. voorhanden zijn n. bestaan, manere; exstare; n. leven, vivere; de n. staande muren, stantia moenia; n. bevatten, retinere. — In 't bijz., n. altijd, n. etiamnum, etiamtunc (van het verleden), etiamnum, etiamnunc (meestal van het heden); niet adhuc semper, wat alleen dan gebruikt kan worden, als semper bij het verbum van den zin behoort. | n. niet, nondum; = tot nu toe n. niet, adhuc non; (van iets in het verleden) ad id tempus non; = altijd n. niet, non... etiam; en (ook) n. niet, nequedum, nee dum. | n. niets, adhuc nihil of nihil adhuc, (v. h. verledene) nihildum of alleen nihil; n. niemand, nemo adhuc of adhuc nemo, (v. h. verleden) alleen nemo, minder vaak nondum quisquam. | hoe lang n.? quousque? n. navvelijks, n. pas, vixdum.

— 2. = bovendien, praeterea, insuper; bij een climax, etiam (vooral bij c o m p a r.); ik moet n., ik heb n. te enz., restat of reliquum est, ut etc. — In 't bijz., n. verder, n. meer amplius; wat wilt gij n. meer of verder? quid vis amplius? (ja) n. meer! (bij het vervolgen der rede), quid vero? verum etiam; (bij overgang tot iets sterker) quid? quod; en wat n. meer is, est quod plus of maius est; atque adeo; quin etiam; quin; quid? ja, wat n. meer is, immo; immo enim vero. | n. eens, iterum; = opnieuw, denuo; de integro. | n. daarenboven, supra, praeterea; n. daarenboven vermeerderen, ver-

grooten, adaugere; n. daarbij leeren, addiscere; en daarbij n., z. **daarbij**, 4; en daarbij (daarenboven) n. terwijl, als, wanneer enz., praesertim cum, si etc. | ook n. zoo goed, zoo groot, quamvis bonus, quantuscumque. | n. eens zooveel, alterum tantum; n. eens zoo groot, alterum tanto maior.

nogal, z. tamelijk.

nogmaals, iterum (voor de tweede maal); denuo (opnieuw); rursus (wederom); n. gedaan enz., repetitus; iteratus; op mijn n. gedaan verzoek, iterum a me rogatus.

nok, culmen domus of aedium.

nomade, nomas; p. l., nomades of vagagentes; homines sine tectis ac sedibus passim vagi.

nomadenleven, nomadum vita; vita instabilis; een n. leiden, sine tecto ac sede (sedibus) passim vagum esse.

non, monacha (bij kerk. schrijvers).

nood, 1. = noodzakelijkheid, necessitas; uit n., door den n. gedwongen, necessaria re of necessitate coactus; vi ac necessitate; necessitate imposita; ex necessitate; ook alleen necessario of coactus; door den n. gedwongen zich overgeven, necessariam dedicationem subire; - den vrede aannemen, necessariam pacem accipere; zonder n. of noodzaak, sine necessitate, nulla re cogente; ook sine causa; suā sponte; als de n. het eischt, inegal van n., si necesse est of fuerit, si necessitas postulat of tulerit, si res coget, necessitate urgente, si quid facto opus est, si opus fuerit, in den vtersten n., si nimia necessitas urget; van den n. een deugd maken, necessitati parere; laudem virtutis necessitati dare (Quint.); spreekv., n. breekt wet, necessitas ante rationem est.

— 2. = benarde toestand, angustiae, res angustae, difficultas; in n. verkeer, in angustias esse of versari; in n. geraken, in angustias adduci; in angustum venire; iemand in n. bijstaan, succurrere alci laboranti; tijd van n., tempus necessarium; in den tijd van mijn n., in labore meo (Cic.); in tijden van n., temporibus duris; bij of in zoo grooten n., tam necessario tempore (Caes.); in zoo dringenden n., in rebus tam trepidis. | = gebrek, armoede, inopia, egestas; door den n. gedwongen, omnium rerum inopia adductus; n. tijden, z. **lijden**, 1 (gebrek l.). | = ellende, miseria; res afflictæ, asperæ; algemeene n., publica clades; spreekv., z. **bidden**. | = gevaar, periculum, discrimen; in den vtersten n., in extremo of in summo discrimine; vgl. **gevaar**; het heeft geen n., nihil periculi est; salva res est; - met hem, res eius salva est; in portu navigat; non est quod metuat.

noodanker, ancora ultima (ook oneig.).

noodbrug, pons tumultuario opere factus.

nooddrift, 1. = dringende behoefte, gebrek, inopia, egestas. — 2. = levensonderhoud, res ad vitam necessariae; necessarij vitae usus; dagelijksche n., usus quotidianus; zijn n. hebben, habere quae sunt ad vivendum necessaria. Vgl. **behoefte**.

nooddriftig, = behoeftig, egens, inops; = armoedig, spaarzaam, schraal, tenuis (victus); parvus, medicocris, modicus; a d v., parce, medicocris, modice; vix, aegre (ternauwernood); vgl. **behoefte**.

nooddwang, necessitas; *z. verder nood.*

1. **noode**, van *n.* = **nooddig**, *z. a.*

2. **noode**, = **ongaarne**, *z. a.*

noodeloos, *z. onnoodig.*

nooden, etiam atque etiam rogare (alqm); *zich niet laten n.*, largiter se invitare (*zich te goed doen*); *z. verder noodigen.*

noodhulp, quo of qua ad tempus (of necessitate coacti) utimur.

noodig, necessarius; *het n.*, *noodigste om te leven*, quae ad vitam necessaria sunt; necessarij vitae usus; *den slaaven het n. geven*, servis iusta praebere; *van al het n. voorzien*, met- *uitrusten*, omnibus rebus ornare atque instruere, ook *alleen* ornare atque instruere; *over iets het n. zeggen*, dicere de re, quae dicenda sunt; *iets is n.*, opus est alqa re (ook *illud enz.*); *het is n. te of dat enz.*, opus est (*c. i n f.* of *m. a c c. c. i n f.*); *necesse est of oortet* (te abire, abeas); *est quod of cur* (b.v. abeas, *er is reden voor u om enz.*); *er is haast of spoed n.*, ook *properato of mature facto*, *maturato* opus est; *wat te weten n. is*, quod scitu opus est; *ik heb iets n.*, opus mihi est alqa re (ook *illud enz.*); *egoe alqa re*; *indigoe alcs rei*; *niet n.*, alqa re carere of supersedere possum; *ik acht het n. iets te doen*, alqd faciendum puto; *necesse est me alqd facere*; *iets n. maken*, exigere alqd; *desiderare alqd* (quas tempora d. leges); *afferre alqd* (b.v. *de vraag n. maken*, *het n. maken te vragen*, quaestionem afferre, quidnam etc.); *dat hij thans noodiger dingen te doen had*, alia sibi praeventenda esse.

noodigen, invitare, vocare (alqm ad cenam, ad sese, domum suam, ad bellum); *z. verder uitnoodigen.*

noodiging, invitatio; *z. verder uitnoodiging.*

noodkreet, clamor in periculo versantis of versantium; *in het verband clamor alleen*; ook *quiritatio* (fuga comitum et quiritatio facta, Liv.).

noodleugen, mendacium necessitate expressum; mendacium necessarium; mendacium honestum (*die men meent te kunnen rechtvaardigen*); mendacium misericors (*een leugen voortkomende uit medelijden met anderen*); *een n. gebruiken*, temporis causa mendacium dicere; *ex necessitate periculi fingere alqd*; *zich met een n. ergens vitredren*, mendacio defungi; *hij hielp er zich bij hen met deze n. uit*, hac excusatione iis satisfacit; *het was een n.*, dixi temporis causa.

noodlijdend, inops, miser.

noodlot, fatum (*de vastgestelde wereldorde*, ook = *het daardoor bepaalde lot van ieder afzonderlijk*); *fati necessitas*; *necessitas*; *beschikkingen van het n.*, *fata*; *tegen den wil van het n.*, *praeter fatum*; *overeenkomstig (den wil van) het n.*, *fataliter*; *door het n. bepaald*, *fatalis*; *het n. wilde*, *het stond in het boek des n. geschreven*, *fatum fuit m. a c c. c. i n f.*; *zoo het n. wil*, *dat gij veer gezond wordt*, si *fatum tibi est convalescere*; *een vijandig n. wilde*, *dat enz.*, *casus infestus ita tulit*, ut etc.; *slagen van het n.*, *z. 2. lot, 2.*

noodlottig, fatalis, funestus, exitiosus, perniciosus; *n. afloopen*, exitio of calamitati esse.

noodsein, signum periculi (imminentis);

een n. met iets geven, alqa re periculi significationem facere.

1. **noodweer**, defensio contra vim; *tot n. overgaan*, vim (illatam) vi defendere of repellere.

2. **noodweer**, = *storm*, horrenda tempestas.

noodwendig, -heid, *z. noodzakelijkheid.*

noodzaak, necessitas; *uit n.*, *zonder n.*, *z. nood, 1.*

noodzakelijk, necessarius; = *onvermijdelijk*, quod evitari non potest; *finevitabilis*; *het is n.*, *dat of te enz.*, *z. noodig*; *iets n. maken*, *z. noodig*; *iets maakt de keuze van een dictator n.*, alqd dictatorem creari cogit; *het is een n. gevolg daarvan*, necessario inde sequitur; *a d v.*, *necessario*; *utique (volstrekt, bepaald, tot elken prijs)*; *dikw.* door *necesse* est, b.v. *van twee gevallen moet n. één plaats vinden*, *necesse est sit alterum de duobus*; *het moest n. zoo loopen of gebeuren*, fieri aliter non poterat.

noodzakelijkheid, necessitas; *iemd de n. opleggen*, *in de n. brengen*, necessitatem alci imponere of (als *het s u b i. een z a a k is*) afferre; - *om iets te doen*, - alqd faciendi; *cogere alqm facere alqd of ut faciat alqd*; *ik zie de n. er van niet in*, non video id facere *necesse esse*; *de gronden voor de n. dier reis heb ik aangevoerd*, exposui, cur iter illud faciendum esset.

noodzaken, *iemd tot iets n.*, *cogere alqm c. i n f.*, *minder dikw.* ad alqd faciendum, ad alqd of m. ut etc.; *exprimere*, *extorquere alci alqd (afdwingen)*; *den vijand n. zich in de legerplaats terug te trekken*, hostem ad castra compellere; *zich g. zien* = *zich gedwongen zien*, *z. dwingen*; *het n.*, *z. dwang.*

nooit, numquam; *nullo tempore*; *nullo umquam tempore*; *nog n.*, *numquam antea of ante hoc tempus*; *dat hij als pontifex of n. naar huis zou terugkeeren*, domum se nisi pontificem non reversurum; *en n.*, *ook n.*, *neque umquam*; *n. meer*, *numquam post*; *n. iemand*, *nemo umquam*; *n. iets*, *nihil umquam*; *numquam quidquam* (= *n. ook slechts het geringste*); *n. een volk*, *nulla umquam gens of nullae umquam gentes.*

noordelijk, septentrionalis, in septentriones spectans; *aquilonius* (regio, Cic.); *vgl. noorden*; *a d v.*, *ad septentriones versus*; *in*, *ad septentriones*; - *liggend*, *sub septentrionibus positus*, *in of ad s. spectans*, *ad s. vergens.*

noorden, septentrio (*meestal p l.*); regio of pars septentrionalis; = *het noordelijk gedeelte der aarde*, septentrionalis terrae regio; *bewoner van het n.*, *incola terrae septentrionalis*; *de volken van het n.*, *populi septentrionales*; *zich naar het n. uitsprekken*, = *noordelijk liggen*, *z. noordelijk.*

noordenwind, ventus a septentrionibus oriens; boreas.

noordoostelijk, inter septentriones et orientem solem spectans; *a d v.*, *inter septentriones et orientem solem.*

noordoosten, aquilonis partes.

noordoostenwind, aquilo.

noordpool, polus aquilonaris.

noordwaarts, *z. noordelijk (a d v.).*

noordwestelijk, inter septentriones et

occasum solis spectans; *a d v.*, inter sept. et occ. solis.

noordwesten, regio inter septentriones et occasum solis spectans.

noordwestenwind, caurus.

noordzijde, septentrionalis pars.

1. **noot**, 1 = *opmerking*, nota, fannotatio. — 2. = *muzieknoot*, nota musica.

2. **noot**, nux; iuglans, †nux iuglans (*okker-, walnoot*).

nopen, = *tot iets brengen, dwingen, z. brengen, III; dwingen.*

nopens, *z. aangaande, betreffende.*

norsch, torvus, trux, truculentus; tristis, austerus.

norschheid, †torvitas; tristitia, austeritas.

notabelen, primores.

notaris, scriba publicus; tabellio (*Ulp.*).

noteboom, nux; iuglans (*okker-, walnoteboom*).

notedop, putamen nucis of iuglandis.

noteeren, *z. aan-, opteekenen; boeken.*

notitie, 1. = *kennis, z. a.*; geen *n.* van iets nemen = *ignoreeren, onopgemerkt laten.*

z. ignoreeren, onopgemerkt. — 2. = *aanteekening, z. a.*; = *uittreksel, uittreksels uit geschriften, res excerpta; in den pl. excerpta (n.); res (zaak in 't alg.); nn. van een veldheer over zijn daden, van een geleerde met betrekking tot zijn studiën, commentarii.*

notitieboekje, *z. aanteekenenboekje.*

nu, 1. *a d v.*, nunc; hoc tempore; in praesenti (*onder de tegenwoordige omstandigheden*); hodie (*heden ten dage*); tum (*v. e. bepaald tijdstip in het verleden*); iam; *wat hij nu doet en nog doen zal, quid agat acturusque sit; nu eerst, nunc demum; tum of tunc primum (v. h. verleden); juist nu, z. juist, 2; tot nu toe, z. tot, 1; van nu (af) aan, inde ab of ex hoc tempore; inde ab of ex illo tempore (in het verleden); ook door coëpisse c. i n f.; nu voor, nu... geleden, abhinc c. a c c., b. v. abhinc quattuor annos; ook ante quattuor annos; ook nu nog, etiam nunc; etiam tum (in het verleden); nu voor de derde maal, hoc tertium; nu en dan, interdum, raro; nu... dan, nu eens... dan weer, modo... modo; alias... alias; nu hier, dan daar, alio atque alio loco; nu hierheen, dan daarheen, tum huc, tum illic; nu deze, dan gene, unus et item alter; singuli; zij denken nu zoo, dan weer anders, illi alias aliud sentiunt; nu zoo, dan anders spreken, sibi non constare. — 2. *con i.*, igitur; quae cum ita sint; nu echter, igitur; in een sluitrede ter aanknooping v. d. minor, atqui, iam, iam vero; ook atque, et, autem, at, porro; indien nu, wanneer nu, quod si. | als eenvoudige overgangspartikel, autem; vero (nu inderdaad); et of atque... quidem, ook alleen atque, et; iam; = *aangezien, z. daar, 2; = terwijl, z. a.**

nuance, (exigua), differentia, (parvum) discrimen.

nuanceeren, variare; *genuanceerd*, variatus, varius.

nuanceering, varietas.

nuchter, ieiunus (*die nog niets gegeten of gedronken heeft*); siccus (*die nog niets gedronken heeft*); sobrius (*niet dronken*); *weer n. zijn (na een roes)*, crapulam edormisse.

nuchterheid, ieiunitas; sobrietas.

nuk, *z. luim.*

nukking, *z. luimig.*

nul, 1. *eig.*, *zero (*in d e c l.*). — 2. *on-eig.*, een *n. zijn*, nihil of nullo loco, in nullo numero esse; nihil valere, nihil auctoritatis habere; *van n. en geener waarde*, nullus, irritus; (*door een fout in den vorm*) vitiosus.

numismatiek, nummorum doctrina.

numismaticus, rei nummariae peritus.

nummer, numerus.

nummeren, numeri ordine of numeris notare alqd.

nurksch, *z. knorrig.*

1. **nut** (*s u b s t.*), utilitas, usus; commodum, emolumentum (*voordeel*); lucrum, quaestus (*winst*); fructus (*opbrengst*); *ten n. van iem.*, e re of ex usu alic; *van den staat*, e re publica; *het is ten mijnen n.*, e re mea of in rem meam est; *zich iets ten n. maken*, alqd in rem suam convertere; in usum suum conferre; *alqa re uti*; *zich de dwaling der vijanden ten n. maken*, errore hostium abuti; *zich anderer ongeluk ten n. willen maken*, ex incommodo alieno suam occasionem petere; *n. aanbrenge*, *van n. zijn*, usum afferre of habere; *usus of utilitati esse*; conducere, expedire, prodesse etc., *z. baten*; *verder nog*: utilem operam praebere alic; operam navare alic; alic utilitatibus consulere of commodis inservire; alqm iuvare; alic adesse of non deesse (*v. personen*); *anderen met zijn wijsheid en kennis van n. zijn*, suam intelligentiam prudentiamque ad hominum utilitatem conferre.

2. **nut** (*a d i.*), *z. nuttig*; *tot niets n., z. nutteloos, onnut.*

nutteloos, *v. zaken*, inutilis; *a d v.*, inutiliter; *z. ook onnut.*

nutteloosheid, inutilitas.

nutten, = *van nut zijn, nuttig zijn, z. 1. nut.*

nuttig, utilis (alci rei, ad alqd); fructuosus (*vruchtdragend*); salubris, salutaris (*heilzaam*); *iemd n. zijn* = *van nut zijn, z. 1. nut*; *a d v.*, utiliter, salubriter, bene; *zijn tijd n. besteden*, tempus recte collocare; *tempore recte uti.*

nuttigen, sumere (cibum); capere (cibum potionemque); vesci (alqa re); *niets n.*, cibo abstinere; *iets (slechts een weinig) van iets n.*, gustare, degustare alqd.

nuttigheid, utilitas; salubritas (*heilzaamheid*).

O.

o! o! (*b. v. o Romule!*) pro! (*om smart, klachten, verwondering uit te drukken, p. dii immortales!*); o ik ongelukkige! o me perditum of alleen. me miserum! o neen! minime vero! o ja! sane guidem! o pardon! ignoscas quaeso! o wee! eheu! o dat doch enz. ! o dat enz. ! *z. 2. dat, 2.*

obelisk, obeliscus.

object, res (tres res of alleen tria; eae res of alleen ea); *deze dingen zijn oo. der wiskunde*, sunt ea mathematicorum; *het o. eener kunst, wetenschap*, id in quo versatur ars; quod propositum est arti; als

gramm. term, *res obiecta; *obiectum; als philosoph. term, quod sub sensum cadit of sensibus percipitur.

objectief, door externus; extrinsecus oblatu; adventicius; of door res, natura, b.v. uit o. indrukken ontstaan, e quadam quasi impulsione oblata extrinsecus nasci; Democritus meent, dat de ziel van den slapende o. voorstellingen heeft, Democritus censet dormientium animos externa et adventicia visione pulsari; o. schoon, natura pulcher; dit woord heeft nu o., dan subjectieve betekenis, hoc vocabulum tum ad rem tum ad hominem refertur of tum rei tum hominis est; door omschrijvingen, b.v. quod sub sensum cadit; o. zoo gewichtig, in het verband alleen, tantus, b.v. dummodo illa res tanta sit etc. (Cic.); dit zijn geen subjectieve, maar o. begrippen, haec ab opinionis arbitrio sejuncta sunt; haec non in opinione, sed in natura posita of sita sunt.

observatorium, z. sterrenwacht.

observeren, 1. = beschouwen, waarnemen, z. a.; den hemel o., caelum sideraque spectare; motus stellarum, sidera observare; het o. van den hemel, diuturna observatio siderum. — 2. = in acht nemen, observere (leges, praecepta); z. verder 3. **acht**, naleven.

och! z. ach! o. arme! pro dolor! o. dat (toch), o utinam of alleen utinam.

ochtend, z. morgen; morgen o., z. vroeg, 1.

oefenen, 1. iem d o., exercere alqm (alqa re, in alqa re; zich o., exercere se (ad alqd); exerceri (in) re; de jongelingen o. zich (lichamelijk); corpora iuvenum exercentur; zich in iets o. (geestelijk), animum agitare et exercere alqa re; bij herhaling, ter dege o., exercitare; goefende soldaten, milites exercitati in armis. — 2. overdr., iets o., uti (alqa re, b.v. liberalitate; clementia in captos); vraak o., poenas expetere (ab alqo); invloed o. op iets, valere ad alqd, vim habere ad alqd; vis est ales rei; z. ook invloed.

oefening, exercitatio (virtutum, ook absol. tegenover de theorie); usus (artis, virtutis; usu quotidiano et exercitatione).

oefenplaats, -school, gymnasium; palestra (ook oneig.).

oeros, urus.

oester, ostrea; oo. vangen, ostreas legere of capere.

oever, ripa (v. e. rivier); litus (v. d. zee).

of, 1. disjunctief, aut, vel, -ve (enclitisch), sive (over het verschil z. de spraakkunst); in onderafdeelingen van negatieve zinnen gevel, neque, ook aut; of... of, aut... aut, vel... vel, sive... sive; ook alii... alii; pars... alii, b.v. Romani, alii (of pars) eminus pugnant, alii succedebant; of niet, neve, neu (na ut of ne m. e. verbum); of veeleer, of liever, of beter, of strikt genomen, of zelfs, aut; vel ut verius dicam; vel of sive potius; ac potius, atque adeo; minder dikw. sive adeo; ook alleen atque; of ten minste, of toch, aut of vel certe, ook alleen aut; of in 't algemeen, ook alleen aut; moet ik zeggen... of, sive... sive; vel... vel; ook dicam an (deum dicam an hominem? Cic.; Gabinio dicam an Pompeio an utrique?);

ook alleen an (Cn. Octavius est an Cn. Cornellius quidam). — 2. als vragende partikel: in een enkelvoudige indirecte vraag, -ne, num; na quaero ook nonne (= of... niet); of iemand, equis; of iets, equid; of s o m s, equid; of f niet, na haud scio, nescio, dubito (ik weet niet, ik ben in twijfel, ter uitdrukking van een bescheiden bevestiging), an; in directe of indirecte tweeledige vragen, b.v. het is de vraag, of het weinig of veel is, quaeritur, utrum pauca sint an multa; quaeritur, paucae sint an multa; z. verder de grammatie; ook kunnen twee tegenovergestelde begrippen zonder vragende partikel naast elkaar geplaatst worden, b.v. velit nolit (of hij wil of niet) scire difficile est; na expectare, tentare, experiri, conari wordt „of” gevl. door si weergegeven; „of niet” wordt uitgedrukt door annon of necne, het eerste meestal in de directe tweeledige vraag en met herhaling v. h. verbum, het laatste in de indirecte en meestal zonder herhaling v. h. verbum. — 3. of... ook (al), etiamsi; alsof, niet alsof niet, z. als, D. 1; nauwelijks... of, z. nauwelijks, 2; of = dat niet, quin (b.v. heri non potest quin en dgl.).

offensief, een o. verbond, foedus ad bellum (ultra) inferendum initum; a d v., ultro; z. o. te werk gaan, o. optreden, den oorlog o. voeren, bellum of arma ultro inferre; ultro petere hostem; infesto exercitu pergere in agrum hostium; o. en defensief optreden, inferre vim atque arcere.

offer, 1. als heilige handeling, sacrificium; res sacra; sacrum; een o. brengen, z. **offeren**; aan een godheid als offer beloven, ten o. wijden, devovere (Marti ea quae cepit); een o. te verzoening, z. **zoenoffer**; door een o. reinigen, lustrare; -verzoenen, expiare. — 2. = offerdier, victima, hostia. — 3. **oneig.**, = opoffering, verlies, lactura; = nadeel, incommodum, damnum; = velddaad, dienst, beneficium, munus; welk een o. zou ik u gebracht hebben, indien enz.? quod a me beneficium haberetis, cum etc.? een o. brengen, de commodis suis alquam partem imminuere; iets ten o. brengen, lacturam ales rei facere (zijn vermogen, rei familiaris); voor iets een o. brengen, molestiae of laboris alqd ales rei causâ perpeti; aan den staat (met het oog op den toestand of de omstandigheden, waarin deze verkeert) een o. brengen, cedere temporibus rei publicae; zijn vijandschap aan het staatsbelang ten o. brengen, inimicitias summae rei publicae, temporibus rei publicae permittere, donare; zich, zijn leven den staat ten o. brengen, vitam profundere pro patria; se, vitam suam rei publicae condonare; victimam se praebere rei publicae (Cic.); pro re publica se devovere (Liv.); niet slechts geld, maar ook zijn leven aan het vaderland ten o. brengen, non modo pecuniam, sed vitam profundere pro patria; iem d zijn bloed ten o. brengen, alci sanguinem suum indulgere (Liv.); de waarheid aan de vriendschap, amicitiae causa mentiri; geen o. te zwaar achten, ontzien, nihil non audere, suscipere (pro salute ales); een o. van iets worden, als een o. van iets vallen, b.v. van zijn waagstuk, in ipso conatu opprimi; -van zijn heerschappij, potentiam suppli-

cio expiare; - van den haat, invidiā conflagrare; - van een onrechtvaardig vonnis, iniquo iudicio circumveniri; - van zijn lusten, libidinibus perire of consumi, confici; - van een sluipmoord, ex insidiis interfici; vgl. **opofferen**; een o. (slachtoffer) van valsche beschuldgingen, falsis criminibus circumventus; de haat moet zijn o. hebben, dandus est invidiā sanguis; veel of groote o. kosten, magno detrimento constare; = op den dood van velen te staan komen, multorum morte constare; wat den gever eenige o. gekost heeft, quod dantem alqo incommodo affect.

offerbaar, is qui rei divinae operatur; sacrificulus; o. van een dier, immolator; = **offerslachter**, z. a.; in den pl. ook alleen sacrificantes.

offeraltaar, z. **altaar**.

offerande, z. **offer**.

offerband, vitta.

offerbijl, securis sacrificantium.

offerbloed, sanguis victimae of hostiae.

offerdamp, nidor; in 't alg. odor.

offerdienaar, victimarius, z. **offerslachter**.

offerdienst, z. **offer**, 1; de heilige o., sacrorum religio.

offerdier, victima, hostia.

offerdood, de o. voor het vaderland, mors, quam alqs pro patria occumbit; - sterven, z. **offer**, 3.

offeren, 1. in tr., sacrificare (pro alqo), sacrificium of sacra, rem divinam facere (m. of z. hostiis); ook alleen facere (b.v. Iunoni); = plengen, libare; op het graf van ouders en verwanten o., parentare; voor de schimmen o., om ze van zonden te zuiveren, manes expiare; gelukkig, onder gunstige voorteeckenen o., litare, perlitare; ook rite sacrificare; fig., aan de Muzen o., Musis operam dare. — 2. trans., sacrificare (alci alqd, alqa re); sacra facere of alleen hostiam immolare, mactare, caedere, sacrificare; menschen o., z. **menschenoffer**; facere (alqa re); een dier o., victimam of den goden wierook en wijn o., diis rem divinam ture ac vino facere (Liv.); verbrandend o., cremare (spolia hostium Iovi victori; sacrum Vulcani); veldvruchten o., deos colere fruge; = ten offer wijden, devovere of consecrare (caput ales, aan de onderaardsche goden, ten doode wijden); alqm devotare (Cic.); alqm occidere of trucidare. | oneig., z. **offer**, 3 (ten o. brengen); **opofferen**.

Het o., sacrificatio; v. e. levend wezen, immolatio; ten gevolge eener gelofte aan de onderaardsche goden, devotio (vitae of capitis; Deorum); het gelukkige, gunstige o., het o. onder gunstige voorteeckenen, litatio; het o. aan het graf (van ouders en verwanten), door parentare; †parentatio.

offerfeest, sollemnia sacrificia (pl.).

offergebed, preces sacrificantium.

offergebruik, ritus sacrificantium.

offergeredschap, vas sacrum; col. lect., rei divinae, sacrificii of sacri apparatus.

offergeur, z. **offerdamp**.

offergewaad, -kleed, amictus lineus of sacer.

offerknaap, camillus.

offerknecht, victimarius; z. **offerslachter**.

offerkoek, libum.

offerkoning, rex sacrificulus of sacrorum (titel bij de Romeinen).

offermaal, -maaltijd, daps (bijna altijd in den pl.); epulae sacrificales.

offerмес, secespita, in het verband ook cultus.

offerplechtigheid, z. **offerfeest**.

offerpriester, sacrificulus (vates).

offerschaal, patera (waarmee geplengd werd); patella (voor spijzen).

offerslachter, popa (die het offerdier bond, naar het altaar bracht en met den malleus sloeg); cultrarius (die het slachtte).

offerstier, bos victima; een o. koopen, bovem emere ad altaria.

offer vleesch, caro victimae of hostiae.

offerwalm, z. **offerdamp**.

offerwichelaraar, haruspex.

offerwichelarij, haruspicia.

officieel, publicus; publice missus; o. bericht, litterae publicae; in het verband litterae alleen; in een o. bericht of in o. berichten, publice (scribere alqd); een o. bericht doen toekomen, o. bericht geven, referre de alqa re; een o. aangifte doen, deferre de alqa re; een o. bericht afzenden, litteras publice mittere; a d v., publice, publica auctoritate; hij gaf hem o. bevel, om enz., pro auctoritate ei imperavit, ut etc.; o. bericht van iets geven, publice nuntiare alqd; o. aanwezig (onder de rechters), praesens ac sedens.

officier, praefectus militum; centurio; ductor ordinum; plaats, post of rang van o., ordinis ducenti dignitas; die bekleeden, ordinem ducere.

oischoon, licet (c. con. i.); quamquam; etsi, versterkt tametsi; cum (c. con. i.); praesertim cum, cum praesertim (eig. = wat vooral merkwaardig was, wijl; wat des te merkwaardiger was, omdat); soms door sed; door part. c., als de partikel zich uit het verband licht laat afleiden en er geen nadruk op valt; = ook (of zelfs) indien, etiamsi; al... ook nog zoo, quamvis (c. con. i.).

okkernoot, z. **noot**.

oksel, ala, axilla.

olie, oleum; spreekw., o. in het vuur gieten, oleum addere camino (Hor.); velut materiam igni praebere (Liv.); iets is o. in het vuur (v. iemand's toorn), alqd iracundiae incendium excitat.

olieachtig, oleosus; oleo similis.

olieland, lucerna.

olieverf, iemd in o. schilderen, *alos imaginem colore oleo trito pingere.

olifant, elephas; elephantus (hiervan gewel. de casus obliqui); spreekw., z. **mug**.

olifantensnuit, proboscis; in zuiver Lat. manus elephanti.

olijf, oliva; olea.

olijfberg, olivetum.

olijfboom, olea of oliva; de wilde o., oleaster.

olijftak, ramus olivae of oleae; (een kleine o.) ramulus olivae, virgula oleagina; heilige o., z. **tak**, 1.

olijvenbosch, -gaarde, -hof, olivetum.

olm, -boom, ulmus.

olmenbosch, ulmarium.

1. om (p r a e p.), I. Van plaats: om,

om . . . *heen*, circum, circa; *om iemd zijn*, circum of circa alqm esse, comitem esse alcs; *voortdurend* -, assidue cum alqo esse, ab alqo of ab alcs latere numquam discedere; alci adhaerere; *iemd voortdurend om zich hebben*, alqm semper secum habere, numquam a se dimittere; *gaarne* -, libenter alqo uti. — **II. Van tijd**: b.v. om twaalf uur ('s middags), hora sexta; = *omstreeks*, circiter, sub (c. a. c.). — **III. Verdere overdr.** beteekenissen: **A.** *bij het beurtelings waarnemen eener handeling*, post; *om den andere, om de beurt*, alter post alterum (v. twee), alius post alium; *alternis*; *om den anderen dag*, alternis diebus; *tertio quoque die*; *om de vier dagen*, quinto quoque die (*hierbij rekenden de Romeinen nl. meestal zooals wij doen in „over 8 dagen”*, d. i. eig. 7). — **B.** *om en bij de (bij getallen)*, = *ongeveer*, z. a. — **C.** *ter aanduiding van een verlies, om het leven komen, brengen*, z. 2. **leven**, 1, **A**; **dooden**. — **D.** *van datgene, waarom het te doen is*, pro, de, of door een enkel casus, b.v. om iets strijden, de alqa re contendere; *het is mij niet om geld te doen*, non pecuniam quaero; *het is mij om de eer te doen*, fama me movet; *om geld spelen*, z. **spelen**, 2; *een wedstrijd om eer en waardigheid*, certamen honoris et dignitatis; *om iets gaan of komen*, petere alqd; *om iemd zenden*, vocare, accersere alqm; *om niets*, gratis, gratuito; *sine mercede*; *sine pretio*; *ook door het a. d. i.* gratuitus; *om iets of iemd = ter wille van, wegens*, propter of ob c. a. c.; *alcs rei, alcs causā*; *nomine alcs rei* (b.v. damarii nomine sceleris); *alles om den roem doen*, omnia ad gloriam splendoremque revocare; *vgl. wegens*; *om hunnentwil*, z. **hunnentwege; *om die, om dezelfde reden*, ex ea, eadem causa; *ob eam causam*; *om welke reden*, qua de causa, qua de re (*minder dikw. in het klass. spraakgebruik* qua ex causa, qua ex re); *z. verder derhalve, deswege*; *bij verzekeringen, bezwingen*, per; *om Gods wil*, om 's hemels wil, z. **hemel**.**

2. **om** (a. d. v.), v. tijd, = *voorbij*, *ten einde*; *om zijn*, praeterisse; *exisse* (inductiae); *confectum esse* (annuum tempus); *circumactum esse*.

3. **om** (c. o. n. i.), o m t e, *ter aanduiding*, **A.** v. e. doel: *door een finalen zin met ut of pron. relat.*, door het gerund. of gerundiv. (in den gen. met causā of gratiā; *in den acc. met ad*), door het supinum op -um na verba van beweging, ook door het partic. fut. act. (doch dit eerst bij Liv. en lateren); *om niet te*, ne c. o. n. i. — **B.** v. e. gevolg, b.v. door uw brieven ben ik weer genoeg op mijn verhaal gekomen om tot mijn oude bezigheden terug te keeren, vestris litteris recreatus me ad pristina studia revocavi; *hij ging in den slag*, om nimmer terug te keeren, profectus in pugnam numquam rediit. — **C.** of o m m j f u i s t e r u i t t e d r u k k e n = of liever, z. **of**, 1.

NB. Voor sommige composita met **om-**, hieronder niet vermeld, zie men de composita met **round-**.

omarmen, amplexcti, amplexari, complecti; = *iemd om het middel vatten*, alqm medium complecti; *elkander o.*, inter se complecti; *ik houd iemd omarmd*, alqm com-

plexus teneo; *zich door iemd laten o.*, complexum alcs accipere.

omarming, complexus.

ombinden, circumligare (iets om iemd, alqd alci; *iets om iets*, alqd alqa re).

ombladeren, in een boek, paginam vertere.

omblinken, z. **omstralen**.

omboorden, praetexere.

omboordsel, v. e. kleed, limbus.

ombouwen, 1. = *met gebouwen omgeven*, aedificis circumdare of cingere (alqd). —

2. = *verbooven*, commutare (delubrum), denuo aedificare.

ombrengen, z. **dooden**.

ombruisen, circumstrepere.

ombuigen, inflectere (alqd); = *terugbuigen*, reflectere, replicare (alqd); = *in-, binnenwaarts buigen*, incurvare (alqd); *contorquere* et flectere (ombuigen om iets, in alqd).

omdammen, aggere cingere (locum).

omdansen, saltare circum alqd, alqm.

omdat, quia; quod; quoniam; quando, quandoquidem; z. *verder daar*, 2; 2. **wijl**.

omdijken, z. **bedijken**, **omdammen**.

omdoen, z. **omwerpen**.

omdraaien, convertere (*omkeeren*), circumagere (equum); *versare* (alqd, nu op de eene dan op de andere zijde); *contorquere* (membra quocumque vult); *retorquere* (*terug-, achterwaarts draaien*); *zich o.*, o. (i n t r.), se convertere; *converti* (van hemelichamen); *circumagi*, se circumagere (*in een kring*, in orbem); *contorqueri*; *slechts v. zaken*, circumferri; *v. soldaten in den strijd*, signa convertere; *- om iets, versari*, volvi, ferri circa alqd; *zich o. naar iemd*, se convertere ad alqm; *het o.*, conversio (caeli); *door verba*.

omdragen, = **rondragen**, z. a.; *in zich o.*, agitare in mente, (in) animo; *cogitare*; *habere*; *vgl. koesteren*, 2.

omduwen, z. **omstooten**.

omfladderen, circumvolare of circumvolitare (alqm locum of alqm); = **rondfladderen**, z. a.

omgaan, 1. eig., om . . . *heen gaan*, circumire, ambire. — 2. *oneig.*, met iemd o., z. **omgang**, 2. | met iemd of iets o. (= *behandelen*), tractare alqm, alqd; *se gerere* adversus alqm; *habere alqm* (b.v. liberaliter); *vie met soldaten weet om te g.*, assuetus militibus; *met iets weten om te g.*, alqd tractare scire; *alqa re bene of optime uti*; *alcs rei peritum*, peritissimum esse; *niet - alcs rei insecum esse*; *huishoudelijk, spaarzaam, verkwistend*, met iets o., z. **huishoudelijk, verkwisten**. | met bedrog o., z. **bedrog**.

omgang, 1. eig., = *optocht*, *processie*, *pompa*. — 2. *oneig.*, usus, consuetudo; *de dagelijkse, gezellige o.*, convictus; *vertrouwelijke, gemeenzame, vriendschappelijke o.*, familiaritas; *usus et familiaritas*; *usus amicitiae*; *persoonlijke o.*, conjunctio consuetudinis; *o. hebben* (*omgaan*) met iemd, uti alqo of consuetudine alcs; *alci est consuetudo cum alqo*; *gemeenzamen, vriendschappelijke n.*, familiariter of intime uti alqo; *usu amicitiae cum alqo conjunctum esse*; *vivere cum alqo*; *drukken, vertrouwelijke n.*, multum et familiariter agere cum alqo; *den vriendschappelijke n. voortzetten*, in eadem consuetudine amicitiae perman-

nere; *zich in iemds vertrouwelijken o. (zich bij iemd) indringen*, insinuare (se) in alcs familiaritatem of in alcs consuetudinem; *de aangename o. met u, uw aangename o.*, iucundissima tua consuetudo; *gemakkelijk in den o.*, commodus, affabilis, facilis; *gemakkelijkheid in den o.*, mores commodi; affabilitas, facilitas; *beminnelijkheid in den o.*, suavitas morum.

omgangstaal, sermo m. of z. communis; *z. taal, 1.*

omgekeerd, a d v., contra ea (doch niet bij Cic.); contra (quod evenire contra solet, waarvan gewoonlijk het o. het geval is); = daarentegen, ex contrario; vicissim; rursus; o. als, contra atque (ac) of quam, b.v. o. *met iemd te werk gaan als enz.*, contra tractare of adhibere alqm ac etc.

omgelegen, *z. omliggend.*

omgeven, = omringen, circumdare (alqd alqa re, b.v. animum corpore, domum multitudinem, oppidum vallo; alqd alci rei, b.v. exercitum castris hostium); cingere (urbem moenibus); *met wal en gracht o.*, circumvallare (oppidum); *in 't alg. in vijandigen zin*, circumvenire (homines circumventi flammâ; hostes of moenia vallo fossâque; moenia exercitu); = *insluiten*, claudere (forum porticibus tabernisque; urbs loci naturâ terrâ marique clauditur); circumcludere (duobus exercitibus circumcludi); *als 't ware = omheinen*, saepire (urbem muris; domum custodibus; de decemviri omgaven zich met patricische jongelingen, decemviri patriciis Iuvenibus latera saepiebant); circumsaepire (corpus armatis); *als 't ware = omgoben, omstuwen*, circumfundi (c. d. a. t., absol., ook overdr., obvis seiscitantes; consuli multitudo circumfusae; variae et undique circumfusae voluptates; ook circumfusus multis libris; publicorum praesidiorum copis; circumfundi magna multitudinē); = *dicht, begeleidend, beschermend o.*, omstuwen, stipare (senatum armatis; senectus stipata studiis inventutis; stipatus armatis); = *om... heen staan*, circumstare (equites senatum; sellam, tribunal praetoris; overdr., nos fata; tanti undique terrores); circumvadere (immobiles naves, Liv.); = *om... heen zitten*, circumsedere (inz. = *beleggen*); *de lucht o. ons*, aër nobis offunditur; *de ons omgevende lucht*, circumfusus nobis aër; *de den redenaar omgevende menigte*, corona; *een deel der stad, dat niet door de rivier o. was*, pars oppidi, intermissa a flumine (Caes.); *de stad is rondom door bergen o.*, urbs montibus undique continetur; *Carthago is met havens o.*, Carthago succincta est portibus; *zich met koninklijke pracht o.*, apparatu regio uti.

omgeving, 1. = *omstreek*, *z. a.* — 2. = *de personen, die gewl. bij iemd zijn*, ii, qui circa alqm sunt, quos alqs circa se habet; comites; proximi familiaresque (*verwanten en vrienden*); domus (*huis, familie*); ook mei, tui, sui; *de naaste o.*, proximi; *uit de naaste o. van den tiran*, ab latere tyranni; *het oordeel zijner o.*, iudicium domesticum; *iemd in zijn o. hebben*, alqm secum habere; *iets verandert slechts van plaats en o.*, alqd locum tantum hominesque mutat; *deze o.*, ook *alleen* haec.

omgielen, 1. *met iets o.*, circumfundere (alqd, alqm alqa re). — 2. = *omsmelten*, *z. a.*

omglanzen, *z. omstralen.*

omgooien, *z. omwerpen.*

omgorden, *iemd iets of met iets o.*, cingere, succingere, accingere alqm alqa re; *zich (met) iets o.*, cingere se, cingi, accingi alqa re.

omgraven, 1. = *om iets heen graven*, circumfodere alqd. — 2. = *omspitten*, palâ fodere, ook *fodere alleen*; *het o. van het land*, fossio agri.

omgrenzen, *z. begrenzen, omgeven.*

omhaal, apparatus; paratus; o. *van woorden*, circuitio, anfractus; circuitio et anfractus; ambages (pl.); *geen o. maken*, zonder o. spreken, simpliciter breviterque dicere; *zonder o.*, missis ambagibus.

omhakken, 1. v. d. grond, rastrô fodere, ook *fodere alleen*. — 2. = *omhouwen*, caedere, (*van onderen*) succidere.

omhalen, destruere, demoliri; diruere, subruere, prorueri; *vgl. afbreken, I, B; ontrekken, 3.*

omhangen, *iemd of zich iets o.*, alci of sibi inicere alqd, *vgl. omwerpen*; *met iets o.*, *z. behangen.*

omhebben, amictum esse alqa re.

omheen, ergens *om heen*, circum, circa; *bij werkwoorden dikw. door composita met circum-*, b.v. circumiacere, circumsedere, circumstare, *om... heen liggen*, -zitten, -staan, enz.; *vgl. de composita met om-*.

omheinen, saepire, circumsaepire (alqd alqa re); saeptis circumdare, saepibus cingere of claudere; *omheind*, ook consaeptus; = *versterken*, munire (alqa re).

omheining, 1. a b s t r., door de verba. — 2. con cr., saepes; saepimentum; = *omheinde plaats*, saepta (pl.), consaeptum.

omhelzen, = *omarmen*, *z. a.*; *verder = zijn armen om iemds hals slaan*, alcs cervices manibus amplecti; *brachia collo of manus cervicibus alcs inicere*; (*onstui-mig*) in alcs collum invadere.

omhelfing, complexus.

omhoog, sursum; sursum versus; *sublime* (*hemelwaarts*, b.v. ferri).

NB. *Vgl. voor de composita met omhoog-*, hieronder niet vermeld, *de composita met op-*.

omhoogheuren, *z. omhoogheffen.*

omhooghadden, *z. omhoogvliegen.*

omhooggaan, egredi (ad, in alqd); ascendere, escendere, evadere (in alqd); *vgl. omhoogstijgen.*

omhooggroeien, *aan iets o.*, se circumvolvère alci rei; *aan palen o. (v. d. wijnstok)*, claviculis adminicula tamquam manibus apprehendere atque ita se erigere.

omhoogheffen, tollere (alqm in curram); efferre (alqm in murum; scutum super caput); *z. opheffen, 1.*

omhooghouden, sursum tenere (alqd).

omhoogklauteren, -klimmen, sursum eniti; niti, eniti, coniti (in alqd); *vgl. omhoogstijgen.*

omhoogkruipen, erepere; repere in superiorem locum.

omhoogrijden, 1. trans., subvehere. — 2. intr., subvehi; (equo) evehi, ascendere (in collem).

omhoogschieten, 1. trans., in altum

mittere, emittere (tela). — 2. *in tr.*, emicare (*m. en z. in altum*); sublime ferri (*omhoogvliegen*).

omhoogstaan, exstare, eminere; (*dicht*) horrere, arrectum stare, erectum esse; *de haren s. o.*, capilli horrent of arrecti stant.

omhoogsteken, 1. *trans.*, de handen o., manus tollere (ad caelum); manus supplices ad caelum tendere (*bij het gebed*). — 2. *in tr.*, eminere; *tot iets*, attingere of contingere alqd (caelum); attolli (in caelum), erigi (in nubes); *tot boven iets*, superare alqd.

omhoogstijgen, (sursum) ascendere (ex); sursum ascendere (ex; in *c. a. c.*); evadere (ex; in *c. a. c.*); sublime ferri (*v. tonen*); *het omhoogstijgende stof*, elatus pulvis.

omhoogstormen, = den heuvel opstormen, adverso colle evadere.

omhoogstreven, superiora appetere; *overdr.*, tendere ad altiora, alte spectare; — *naar iets*, niti, entiti ad alqd.

omhoogtillen, *z. omhoogheffen*.

omhoogvliegen, alis of pennis se levare; sublime tolli; subvolare (*van vogels*); = *omhoog wegzweven*, sursum of sublime ferri (*in 't alg.*); sublimem abire (*v. levende wezens*).

omhoogvoeren, (sursum) subducere; ducere in *c. a. c.*

omhoogwagen, *zich o.*, in alqm locum ascendere of ascendere audere.

omhoogwentelen, subvolvere (in alqd).

omhoogwerken, *zich o.*, entiti (in locum alqm; per adversos fluctus); emergere (ex undis).

omhoogzien, sursum conspiciere (in caelum); suspicere (caelum, alqm); oculos tollere, attollere (ad caelum).

omhoogzweven, sublime ferri; sublimem abire; *vgl. omhoogvliegen*.

omhouwen, *z. omhakken*, 2.

omhullen, velare (caput); contegere, obvolvere, involvere; *met o. hoofd*, adoperto capite; *fig.*, obscurare (alqd).

omhulling, obductio (capitis); *door omschr.*

omhulsel, velamentum; involucrum; integumentum (*ook fig.*); *stoffelijk o.*, corpus.

omkeer, conversio (*c. rerum et perturbatio*; tanta); subita commutatio; *staatkundige o.*, conversio rei publicae; *stiller dan ik gedacht had*, heeft deze staatkundige o. plaats gehad, minore sonitu quam putaram, hic orbis rei publicae est conversus (*Cic.*).

omkeeren, 1. *trans.*, vertere; convertere (*ook rationem, de verhouding*); invertere (anulum, manum, *ook = geheel veranderen*, verborum ordinem); *fig.*, = *veranderen*, immutare (omnem rei publicae statum); *in omgekeerde orde*, permutato ordine. — 2. *in tr.*, retro vertere iter; reverti (domum, in castra); *iemd doen o.*, maken, dat *iemd o.*, alqm avertere retro; *o. met zijn paard*, circumagere equum; — *met zijn wagen, schip*, (retro) flectere (currum, navem); *het o.*, reversio (*voordat men het doel van zijn reis bereikt heeft*; reditus = *terugkeer nadat men het bereikt heeft*).

omkeering, conversio; = **omkeer**, *z. a. omkijken*, *z. omzien*.

omkleeden, 1. = **bekleeden**, *z. a. —*

2. *zich o.*, vestem of vestimenta (calceos et vestimenta) mutare; *omgekleed*, mutata veste.

omkleeding, 1. = **bekleding**, *z. a. — 2. vestitus mutatio*.

omkleedsel, *z. bekleedsel*.

omklemmen, amplecti, complexi (alqm, alqd); *hij houdt iemd omklemd*, alqm complexus tenet; *iemd o. en met geweld terughouden*, vi et complexu suo retinere alqm; *elkander o.*, inter se complexi (*ook in den strijd, Nep.*).

omklemming, amplexus, complexus; *door de verba.*

omklinken, circumsonare (aures alcs; clamor hostes).

omkomen, perire, interire; *vooral in den strijd*, cadere, occidere; occidi, interfici, necari; absumi; *door iets o.*, perire, necari alqa re (veneno, fame), absumi alqa re (fame, veneno, morbo); *er kwamen er meer door honger dan door het zwaard om*, plures fames quam ferrum absumpsit.

omkoopbaar, venalis (*m. of z. pretio*); qui pretio, pecuniâ, donis, largitione, muneribus corrumpi potest; *in het verband ook alleen* qui corrumpi potest.

omkoopbaarheid, animus venalis of qui pretio corrumpi potest; *o. der rechtbanken*, corrupta iudicia.

omkoopen, *iemd o.*, corrumpere alqm pecuniâ, mercede, pretio, largitione; *in het verband corrumpere alleen*; — *om iets te doen*, pecuniâ impellere alqm, ut faciat alqd; emere (iudices, iudicium sententias); *iemd trachten om te k.*, sollicitare of oppugnare, aggredi pecuniâ; donis tentare; *zich laten o.*, pecuniam accipere, capere (ob alqd faciendum, ab alqo); *door geld omgekocht*, emptus pecuniâ; nummulis acceptis.

omkoopser, corruptor, largitor.

omkoopserij, *z. het volgende*.

omkoopring, corruptela; largitio (*met het oog op de mildheid v. d. omkoopser*); ambitus (*bij verkiezingen*); *door o.*, ook largiend; *grote sommen voor o. besteden*, infinita largitione uti; *bekennen dat men zich aan o. heeft schuldig gemaakt*, largitionem factam esse confiteri; *een door o. bewerkte aangifte*, corruptum indicium; *iets door o. doorzetten*, donis datis muneribusque obtinere, consequi; *systeem van o. (in den staat)*, largitio magistratum.

omkransen, *z. bekransen*.

omkronkelen, amplecti; circumplicare (serpentibus circumplicatus); circumplecti (domini patrimonium quasi thesaurum draco).

omkronkeling, amplexus (serpentis); *door de verba.*

omlaag, = **beneden**, infra; = **naar beneden**, deorsum.

NB. In de composita wordt **omlaag** soms door deorsum weergegeven, b.v. deorsum crescere (*omlaag groeien*); *z. verder de composita met af- en neder-.*

omleggen, circumsedere (*in vijandigen zin*, alqm vallo; oppidum; *ook fig.*); considere circum, circumsidere (locum); obsidione claudere of obsidere (urbem).

omlegering, circumsessio; obsidio; obsessio.

omleggen, 1. = *om iets of iemd leggen*.

circumdare (alqd alci rei, alqd alqa re; vestem alci). — **2.** = *op de zijde leggen, inclinare (navem).*

omliggen, circumiacere (quae circumiacent Europae, *Liv.*); *om een stad liggen, z. omlegeren.*

omliggend, circumiectus; qui (quae, quod) circa est; *ook alleen circa, vooral dikw. bij Liv., b.v. vele o. steden, multae circa civitates; al het voor en om hem liggende, omnia contra circaque; = naburig, vicinus, finitimus.*

omloop, ambitus, circuitus, circumvectio (solis), anfractus; circumactio (rotarum); *de o. der sterren, gesternten, stellarum, siderum cursus; ambitus siderum; conversiones caelestes; de regelmatige o. der tijden, maturitates temporum; oneig., in o. brengen, edere (nummos, librum), (een gerucht) rumorem spargere, dissipare, (een sage weer) referre famam (Liv.); in o. komen, in omnium usu esse incipere; in communem usum venire (v. geld); exoriri (fama de alqa re); - zijn, in omnium usu esse, versari; v. geschriften, ferri (vulgo); percelebrari (versus); serpere (hic rumor); er is een of het gerucht is in o., dat, rumor of fama, sermo est, rumor differtur, vulgo loquuntur m. a c c. c. i n f.*

omloopen, **1.** = *om . . . heen loopen, curere, moveri circum alqd, alqm; vgl. omgaan, omdraaien; = omverloopen, prostertere; = omgeven, ambire, cingere (locum, alqd); circumfundi alci loco (v. rivieren); vgl. omgeven; = een omweg maken, z. omweg; v. d. wind, z. omslaan, 2. — 2. = rondloopen, z. a.*

ommarcheeren, circumire; *v. e. veldheer (= laten o.), circumducere (exercitum). ommekeer, z. omkeer.*

ommezien, *in een o., z. oogenblik.*

ommezijde, *z. keerzijde.*

ommuren, muro saepire of cingere.

omnevelen, nebula involvere; *nebulas of tenebras obducere, offundere alci rei.*

omplaatsen, **1.** *zich om iemod of iets plaatsen, circumstistere alqm, alqd; vgl. omzetten. — 2. = anders plaatsen, transponere alqd in alium locum; ordinem ales rei immutare.*

omplaatsing, *v. letters, woorden, transmutatio.*

omploegen, **1.** = *om . . . heen ploegen, circumarare; arando circumire. — 2. = ploegen, z. a.*

ompraten, *z. overreden.*

omranken, *v. wijnstokken en dgl., vestire.*

omrijden, **1.** = *om . . . heen rijden, circumequitare (moenia); circumvehi m. of z. equo, curru (alqd); = omverrijden, equo (equis) proculare alqm; iumentis obterere; o. worden, equorum ungulis obteri. — 2. = rondrijden, z. a.*

omringen, cingere alqd; *iets met iets o., circumdare alqd alqa re, alci rei alqd; als militaire term, circumvenire (omsingelen, insluiten); hostes of moenia exercitu, vallo fossaq; per insidias, insidiis); claudere (adversarios locorum angustis, urbem operibus, Nep.); vgl. insluiten; rondom door de vijanden omringd, corona hostium cincti; = zich om iemod of iets heen plaatsen, circumstistere alqm, alqd; fig., v. gevaren,*

imminere, impendere (alci); *vele gevaren o. hem, ook multis undique periculis cinctus est; z. verder omgeven.*

omroepen, praedicare, pronuntiare, renuntiare.

omroeper, praeco; *het ambt van o., praecursor; praconis munus; dat bekleeden, praeconium facere.*

omrollen, *z. omwentelen.*

omruilen, permutare (merces); *iets tegen iets, permutare alqd alqa re, commutare alqd (cum) alqa re.*

omruiling, permutatio.

omruischen, circumstrepere (alqd).

omrukken, **z. omhalen, omstooten.**
omshaduwen, opacare (locum); *omshaduw, opacus.*

omshansen, vallo of munitione saepire; *circummunire (urbem operibus).*

omshansing, circummunitio; *door de verba.*

omscheppen, *z. herscheppen.*

omschrijven, pluribus verbis exponere of explicare alqd; *dicere, significare per circuitionem of anfractus.*

omschrijving, circuitio, anfractus (verborum); *door o. uitdrukken, z. omschrijven; dat is slechts een o. van uw vroegere uitdrukking, idem dicis quod antea, modo aliis verbis.*

omshudden, agitare.

omsingelen, **z. omringen, omvleugelen, omlegeren.**

omslaan, **1. trans.**, = *omdoen, inicere (alci, sibi pallium), vgl. omwerpen, 1; circumvolvere (brachia collo); door involvere (inwikkelen; in iets, alqa re); = omhakken, 2, z. a.; = ombuigen, z. a.; = omwenden, z. a.; = omver slaan, z. omstooten, nederslaan; = verdeelen, z. a. — 2. i n t r. = *een andere richting nemen, verti, se vertere (Auster in Africum; fortuna; versa et mutata in peiorem partem sunt omnia); convertere (regium imperium in superbiam dominationemque; virtus in vitium); se inclinare (een ongunstige of gunstige wending nemen); commutari; = omvallen, z. a.**

omslachtig, **z. omstandig, wijdloopig.**

omslachtigheid, **z. 1. omstandig-, wijdloopigheid.**

omslag, **1. con cr.**, = *omhulsel, involucrum; integumentum; om een ziek lichaamsdeel, fomentum. — 2. a b s t r.* = *verandering, commutatio (der stemming, voluntatum); = omhaal, z. a.*

omslingeren, circumdare (brachia collo); *inicere (alci alqd, b.v. laqueum); = zich om iets heen slingeren, circumplicare alqd; circumvolvere se alci rei; cingere (locum).*

omsluieren, **z. omhullen.**

omsluipen, = *rondsluipen* *bm, z. rondsluipen.*

omsluiten, circumcludere alqd (*met iets, alqa re*); = *inhouden, continere, comprehendere; = omvatten, complecti (opere collem; vitis claviculari suis quasi manibus quidquid est nacta); amplexi (hostium aciem; locum munimento, Liv.); cingere (locum alqa re).*

omsmeden, *incude diffingere, incudi reddere alqd.*

omsmelten, recoquere (ferrum); conflare.

omsmijten, z. **omwerpen**.

omspannen, 1. *paarden o.*, mutare equos. — 2. = *omvatten*, complecti; *een bosch met netten o.*, silvae praetendere plagas.

omspitten, palā fodere of alleen fodere; *het o.*, fossio (agri).

omspoelen, 1. = *omwasschen*, eluere (patinas). — 2. = *om...heen spoelen*, circumluere; *alluere*; (*beneden*) subluere; *het o.*, door de verba.

omspringen, salire circum (alqd); *oneig.*, met iemd o., z. **omgaan**.

omstaan, circumstare (om iemd of iets, alqm, alqd); v. *velen*, stipare (*dicht om...heen staan*, alqm).

omstanders, qui circa sunt; circumstantes; in vicino stantes; corona (*kring van toehoorders*).

omstandig, accuratus (*naauwkeurig*, v. *zaken*); verbosus (v. *personen en zaken*); copiosus (v. *redenaar, schrijver, rede*); multus (*wijdloopig*, b.v. oratio); longus (epistola, oratio, ook v. *personen*); a d v., accurate, copiose, verbose; multis of pluribus verbis.

1. omstandigheid, als subst. bij het voorafgaande „omstandig”: diligentia (zorgvuldigheid); ambages (pl.; omhaal).

2. **omstandigheid**, meestal door res, ook door het n. van een pron., b.v. quae res; quod; haec, ea res; hoc, id; juist de o., dat enz., illud ipsum quod etc.; juist ook de o., dat enz., id quidem etiam quod etc.; ik ga de o. voorbij, dat enz., praetereo illud m. a c c. c. i n f.; op deze o. berust de geheele zaak, in eo tota res vertitur; onder oo., si res ita ferat; onder deze of zulke oo., quae cum ita sint (essent); in hoc of tali tempore (bij zoo netelige of hachelijke tijdsomstandigheden); ook alleen ita, hic; in de tegenwoordige oo., impraesentiarum; de wijze is onder alle oo. gelukkig, non potest unquam esse sapiens non beatus; onder welke (nadere) oo., quo modo? naar de oo., z. 1. **naar**, 2; *naar*, voor de toenmalige oo., ut tum erant tempora; ut illis temporibus; pro ratione illorum temporum; wegens bijzondere oo., temporis causā; ieder schuift zijn eigen schuld op de oo., suam quisque culpam ad negotia transferunt (Sall.); een beslissende o., momentum; deze gelukkige, gunstige o., haec opportunitas; het is een ongelukkige o., dat enz., incommode accidit quod etc.; in den oorlog hebben onbeduidende oo. niet zelden gewichtige gebeurtenissen ten gevolge, saepe in bello parvis momentis magni casus intercedunt; de o., dat, dikw. door quod, b.v. quod victor victis peperit, magnum est; door partic., vooral het partic. per f. pass., b.v. Prusias was bij de Romeinen verdacht door de o., dat hij Hannibal opgenomen en den oorlog tegen Eumenes begonnen had, Prusiam suspectum Romanis et receptus... Hannibal et bellum adversus Eumenem motum faciebat (Liv.); wat de o. betreft, dat enz., z. **betreffen**; daarbij komt nog de o., dat enz., z. **daarbij**, 5; ongunstige oo., res adversae, rerum iniquitas; zich in goede of gelukkige oo. bevinden, in rebus secundis esse; in bona condicione constitutum esse; in behoeftige oo. leven, in egestate esse; vitam degere in egestate;

in hachelijke of moeilijke oo. verkeerren, in angustiis of in difficultatibus esse of versari, angustiis premi, difficultatibus affici; laborare; zich in dezelfde oo. bevinden, in eadem causa esse; iemds oo. verbeteren, verslechteren, z. **verbeteren**, **verslechteren**; uitwendige oo., z. **uitwendig** (onvertaald).

omstevenen, z. **omvaren**.

omstooten, 1. eig., evertre, (v. anderen) subvertere, (geheel) pervertere alqd. — 2. oneig., evertre (leges, testamenta), subvertere (decretum); convellere (rei publicae statum; acta alcs; iudicia; opinionem); abolere (ritus); rescindere (pactiones; sua iudicia; acta alcs); irritum facere (testamentum); ook turbare (indutiarius fidem et spem pacis); geheel o., radicitus evertre (actiones alcs); een vonnis, uitspraak o., iudicium improbare; — trachten om te s., rem indicatam labefactare.

omstooting, eversio; door omschr.

omstorten, 1. trans., z. **omstooten**; = *naar beneden storten*, deicere, deturbare.

— 2. intr., evertl, subverti; collabi, confidere, corruiere; dreigen om te s., labare; (slechts van zaken) in ruïnam pronum esse.

omstorting, trans., eversio; intr., = val, ruina.

omstralen, circumfulgere (omblinken); door helder licht omstraald, clarissima luce circumfusus; een vuurgloed o. zijn hoofd, capiti eius circumfusus est ignis; caput eius ardet; door roem omstraald, gloriā florens.

omstreek, loca quae circumiacent; vicina regio; loca vicina of alleen vicina; de bewoners der oo., vicini; de oo. eener plaats, quae alci loco circumiacent; quae circa locum sunt; — eener stad, urbi propinqua of vicina loca; de stad heeft moete o., urbs sita est in regione amoena; in de mooie oo. bij u, in ista amoenitate; in de oo. van iets, circa of circum alqd.

omstreeks, z. **ongeveer**, **tegen**, 2.

omstrengelen, = *omarmen*, *omvatten*, amplecti (alqm, alqd); complecti (alqm, alqd); circumnectum esse (alci rei); vgl. **omklemmen**, **omkronkelen**.

omstrengeling, amplexus; complexus; door de verba.

omstrikken, circumligare (alqd alqa re; Roscius circumligatus angui); fig., irretire (alqm illecebris corruptelarum); circumvenire, capere (alqm).

omstroomen, z. **omvloeien**.

omstuven, stipare; vgl. **omgeven**.

omtrek, 1. circuitus; circumscription (terrae); het eiland heeft 20000 schreden in o., insula in circuitu viginti milia passuum est of viginti milia passuum circuitu patet.

— 2. = **omstreek**, z. a. — 3. o. of oo. (eig. en oneig.), lineamenta (pl.), forma, adumbratio; iets in (ruwe) oo. ontwerpen, primas lineas ducere alcs rei, adumbrare alqd; een beeld van iemd in ruwe oo. schetsen, imaginem alcs adumbratam informare.

omtrekken, 1. = om...heen trekken, z. **omgaan**, **ommarcheeren**. — 2. = met iets omgeven, circumdare (alqd alqa re; fossam muro); cingere (alqd alqa re; murum fossā); obducere (alqd alci rei, alqa re alqd). — 3. = *omver trekken*, funibus ad se rapere (signum); z. **verder omhalen**. — 4. = **rondtrekken**, z. a.

omtrent, = *aangaande, betreffende, over*, **z. over**, **1. C**; = *ongeveer, tegen*, **2. z. a.** **omtuinen**, **-ing**, **z. omheinen**, **-ing**. **omvallen**, collabi, concidere; corruiere; procumbere (*voorroervallen*); dreigen *om te v.*, labare; in ruinam prorum esse (*v. zaken*); *vgl.* **omstorten**, **2.**

omvang, ambitus; = *omtrek*, circuitus, *vgl.* **omtrek**; *modus (maat en grens van iets)*; *grootte o.*, magnitudo circuitus; *latus ambitus*; *amplitudo*; *van grooten o.*, **z. omvangrijk**; *van ommelelijken o.*, vastus; *een grooten o. hebben*, habere magnam of latum ambitum; *ook fig.*, late patere; *den o. van een stad hebben*, urbem magnitudine aequare; *de zaak in haar geheel* *o.*, res omnis, tota, unversa; *den geheel* *o. dezer opperking (deze opm. in haar geheel* *o.) verstaan*, vaten, quam hoc late pateat, in-tellegere, *vgl.* **vatten**; *iets in zijn geheel* *o. uiteenzetten*, alqd plane explicare, alqd enu-clear; *van iets in zijn geheel* *o. gebruik maken*, abuti alqa re (*otio, iis studiis*), per-frui alqa re (*laetitii, voluptate*); *in o. toe-nemen*, winnen, crescere; *augeri*; *in o. en aanzien* —, maiore quadam et copia et gloria florere; *den o. van iets beperken*, terminare modum rei; *iets tot een bepaalden o. brengen*, een *b. o. geven*, alqd ad certum modum redigere.

omvangen, **z. omarmen**, **omvatten**. **omvangrijk**, amplus (curia, domus); magno ambitu; vastae magnitudinis (urbs); magnus (liber); latissimus (*ook fig.*, *b.v. officium*); *zijn o. bezittingen niet kunnen be-schermen*, latitudinem possessionum tueri non posse; *daar de werkzaamheden reeds omvangrijker werden*, crescentibus iam provin-cialis (*Liv.*).

omvaren, **1.** = *om... heen varen*, circum-vehi (nave, navibus, classe) *c. a c c.*; circumvectari (oram); superare (pars na-vium Euboeam); flectere (promunturium). — **2.** = *rondvaren*, **z. a.**

omvatten, **1. eig.**, **z. omarmen**, **om-sluiten**; *met goud o.* = *in goud vatten*, **z. invatten**. — **2. oneig.**, compecti (alqd cogitatione, mente, cogitatione et mente, animo); comprehendere (alqd mente).

omvattend, *b.v. een o. geheugen*, memo-ria magna; *een o. genie*, maximumingenium; *een o. voorschrift*, praeceptum late patens; *o. kennis hebben*, multa didicisse; *van iets*, penitus cognovisse of intelligere alqd; *zich een o. zaakkennis verschaffen*, scientiam plu-riarum rerum consequi.

omvatting, amplexus, complexus. **omver-**, voor de samenstellingen met **omver-** zie men die met **om-**.

omvlechten, **z. omwikkelen**. **omvlegelen**, circuire (aciem a latere aperto; circui ab hoste); *door de vijanden omvlegeld*, ook coronā hostium cincti; *vgl.* **omringen**.

omvliegen, circumvolare of circumvoli-tare (alqm locum of alqm); = **rondvlie-gen**, **z. a.**

omvlieten, **z. omvloeien**.

omvloeien, circumfluere (alqm locum; terram); circumfundi (alci loco, *v. e. ri-vier*); circumfundere (terram aër); cingere (urbem); *omvloeid door iets*, circumfusus alqa re (*b.v. luce*).

omvraag, *iets (in den senaat) in o. bren-gen*, sententias rogare of perrogare de alqare.

omvragen, ubique quaerere; = *allen op de rij af vragen*, omnes in orbem interrogare; *aangaande iets o.*, **z. omvraag**.

omwallen, vallo munire, cingere, cir-cumdare; vallare, circumvallare.

omwandelen, **1.** = *om... heen wande-len*, circuire (alqm locum). — **2.** = *rond-wandelen*, **z. rondloopen**.

omwassen, eluere (patinas).

omweg, circuitus; *een o. nemen*, flectere iter suum; *- maken*, circuitu of circuitione uti (*ook fig.*); *iemd langs een o. voeren*, alqm circuitu duocere; *langs een o. ergens heen komen*, zijn doel bereiken, alqd circuitu ad id pervenire (*ook fig.*).

omwenden, vertere, convertere; ver-sare (*geheel omdraaien*); (retro) flectere (*b.v. currum, navem*); *zich o.*, se vertere, se convertere, (*slechts v. zaken*) verti, con-verti; *v. vluchtende soldaten*, terga vertere.

omwending, conversio; circumactio; *door omschr.*

omwventelen, circumvolvare; *in tr.*, circumvolvi; *de omwventelende zon*, sol se convolvens; *zich o.*, volutari (*ook fig.*); iac-tare corpus (in suo sanguine).

omwventeling, **1. eig.**, circumactio; con-versio; *v. d. hemel*, conversio caeli, caelestis; caeli impetus. — **2. oneig.**, *in den staat*, ever-sio rerum publicarum; conversio of com-mutatio of perturbatio rerum; *een o. te-weegbrengen*, evertere (rem publicam, sta-tum rei publicae); convertere (rem publi-cam); miscere (rem publicam, omnia); *vgl. revolutie*.

omwerken, **1.** = *ploegen, omgraven*, **omsmeden**, **z. a.** — **2. v. boeken en dgl.**, retractare, retractare et corrigere, rescribere et corrigere.

omwerking, **1. v. h. land**, **z. ploegen**. — **2. v. boeken en dgl.**, *door omschr.*, *b.v. de o. van dit geschrift heeft mij veel moeite en tijd gekost*, multum operae et temporis in hoc libro retractando consumpsi.

omwerpen, **1.** *iemd iets o.*, incere alci (sibi) alqd (pallium); caput ales operire alqa re; induere alci alqd (*pass.* indutus alqa re); (*v. h. opperkleed*) amicare alqm (se) alqa re; *een anderen mantel o.*, pallium mu-tare. — **2.** = **omstooten**, **omstorten**, **z. a.**; *het bestaande o.*, novare res; *de staats-in-richting o.*, evertere rem publicam; *de grond-pilaren van den staat o.*, **z. grondpilaar**.

omwerpen, **omverwerpen**, eversio (columnae); *fig.*, perturbatio (disciplinaeve-teris); interitus (rei publicae); *tot o. der staatsinrichting*, ad evertendam rem publi-cam.

omwikkelen, circumplicare (belva cir-cumplicata serpentibus); = *inwikkelen*, ob-volvere, convolvere; = *ombinden*, circum-ligare (alqd alqa re).

omwinden, redimire (sertis et rosa); = **omwikkelen**, **omslingeren**, **omkron-kelen**, **z. a.**

omwindsel, **z. omhuysel**.

omwisselen, commutare, permutare (calceos); *paarden tegen ossen*, equos bovi-bus); *vgl. omruilen*.

omwisseling, permutatio.

omwoelen, *v. d. grond*, eruere; = *door-*

eenwarren, perturbare; = *doorzoeken*, rimari; = **omwikkelen**, *z. a.*

omwonend, *de oo. of omwoners*, qui circa habitant.

omwroeten, *z. omwoelen*.

omzakken, *z. omvallen*.

omzeilen, *z. omvaren*.

omzet, permutatio (*van geld door wissels*); venditio (*verkoop*).

omzetten, 1. *iets met iets o.*, cingere, circumdare alqd alqa re, alci rei alqd. — 2. = *anders zetten*, ordinem alcs rei immutare (*letters, woorden*) transmutare. — 3. = *rui- len, wisselen*, permutare; commovere (num- mum); = *verkoopen*, vendere.

omzetting, 1. *door omschr.* — 2. *v. let- ters, woorden*, transmutatio. — 3. = **om- zet**, *z. a.*

omzichtig, consideratus (*ook v. zaken*); cautus; providus; vigilans (*waakzaam*); prudens; diligens (*zorgvuldig, meestal v. personen*); *a d v.*, considerate, circumspecte, caute, provide, prudenter, diligenter.

omzichtigheid, circumspectio; cautio; prudentia; diligentia (*zorgvuldigheid*); *met o.*, *z. omzichtig* (*a d v.*).

omzien, 1. *eig.*, = *om zich heen zien*, circumspicere, oculos circumferre; (*bij her- haling*) circumspectare; *overal o.*, omnia circumspectare; = *achterwaarts zien*, respice- re, respectare; *naar iets of iem d o. (eig.)*, circumspicere, circumspectare alqd, alqm; respicere, oculos retorquere ad etc.; *het o.*, circumspectus (*het om zich heen zien*); re- spectus (*het achterom zien*); *in een o.*, *z. om- mezen*. — 2. *fig.*, *naar iem d of iets o.*, vi- dere (sibi) alqd; sibi prospicere, quaerere alqd; requirere (*met omzichtigheid*) anqui- rere alqd, alqm; *naar een verontschuldiging o.*, excusationem ad alqm (*tegenover iem d*) quaerere, parare.

omzitten, circa assidere; (*om iets*) cir- cumsedere alqd.

omzoomen, praetextere.

omzwaaien, contorquere; (*in een kring*) rotare.

omzwemmen, *iets o.*, circum alqd nare of natate.

omzwenken, 1. *trans.*, circumagere (equum); retro flectere of alleen flectere (currum). — 2. *in tr.*, *met paard of wagen o.*, *z. hiervoor*; *met een leger o.*, circumducere exercitum, agmen; *v. soldaten*, circumagi, circumduci; signa convertere; *de vleugels doen o.*, cornua flectere (*liv.*).

omzwenking, signa conversa; *een o. maken*, *z. omzwenken*.

omzwerven, *z. rondzwerven*.

omzweven, circumvolare (alqm); *z. omringen*.

on-, voor sommige *a d i. en a d v v.*, die niet opgenomen zijn, zie men de overeen- komstige zonder dit voorvoegsel; **on-** kan dik- wijls weergegeven worden door non of haud, *b. v.* **onaanmemelijk**, = non probabilis, haud aequus.

onaandoenlijk, -heid, *z. ongevoelig*, 2; -heid, 2.

onaangenaam, iniucundus, incommo- dus, ingratus, insuavis; molestus, gravis, odiosus; *zich bij iem d o. maken*, alcs volun- tatem offendere of laedere; *iem d niets o. s willen zeggen*, auribus alcs parcere; *hierbij*

is het o., *dat enz.*, illud odiosum est, quod etc.; *a d v.*, iniucunde; molestus, graviter; *o. aangedaan worden*, offendi (*zeer o.*, gra- viter).

onaangenaamheid, iniucunditas, in- commoditas; molestia; = *iets onaange- naams, incommoedum*; malum.

onaangetast, intactus, integer; *iets o. laten*, intactum etc. alqd relinquere, alqd non attingere.

onaangetast, integer (ab alqa re); in- tactus, involatus; tutus; *o. zijn of blijven*, integrum, intactum esse of relinqui; valere (*v. kracht blijven*); non tentari of non vexari, non lacessi ab alqo; *iem d of iets o. laten*, alqm non tentare, non vexare, non lacesse- re of non laedere; ab alqa re abstinere; se of manus abstinere ab alqa re; alqd non violare; alqd integrum intactumque re- linquere.

onaangevochten, *z. onaangetast*; *de verdragen met Rome zouden geen oogentlik o. blijven*, numquam quietura (esse) Romana foedera (*liv.*).

onaangewend, *z. onbeproefd*, 1. mid- del, 1.

onaanstoetelijk, honestus, probus. **onaanstoetelijkheid**, honestas, probitas. **onaantastbaar**, *als militaire term*, inex- pugnabilis; *verder intactus* (thesaurus); integer (*onschendbaar*, *b. v. ius*); firmus (testamentum); *o. maken*, firmare (legem).

onaanzienlijk, 1. *wat grootte betreft*, parvus, exiguus; humilis; humili statura; humili of brevi corpore. — 2. *wat stand of geboorte betreft*, humilis, obscurus, ignobi- lis. — 3. *wat betekenis of invloed betreft*, levis, tenuis, exiguus.

onaanzienlijkheid, 1. exiguïtas, humi- litas. — 2. ignobilitas. — 3. exiguïtas, le- vitas, tenuitas.

onaardig, = *onhoeffelijk, onvriendelijk*, inhumanus; illiberalis; = *niet geestig*, in- sulsus, infacetus, ineptus, illepidus; *a d v.*, inhumaniter; illiberaliter; insulse, inface- te, inepte, illepide.

onaardigheid, = *onhoeffelijkheid, on- vriendelijkheid*, inhumanitas; illiberalitas; *door omschr.*

onachtzaam, -heid, *z. achteloos*, -heid, onoplettend, -heid.

onafgebroken, continuus (labor, im- petus, oratio); continens; perpetuus (ora- tio, amicitia); assiduus; *o. oorlogen*, ook assiduitas bellorum; *o. moeielikheden*, assi- duitas molestiarum; - *brieffwisseling*, - litte- rarium; *o. voortduur*, continuatio (imbrium); *o. werkzaamheid*, assiduitas; *a d v.*, conti- nenter, perpetuo; uno tenore; sine inter- missione; *iets o. voortzetten*, continuare alqd (bellum, militiam; iter die et nocte); non intermittere alqd; nullum tempus dimitte- re, quin etc.; non desistere (ab) alqa re of c. *i n f.*; non desinere c. *i n f.*; *men ging met de vervaardiging der schansen o. voort*, ab apparatu operum nihil cessatum est; *o. in het gelid doorvechten*, ordines et tenorem pugnae servare.

onafgedaan, *z. onvoltooid*.

onafgewerkt, non elaboratus, non per- fectus, imperfectus; *iets o. laten*, non per- ficere, non perpolire alqd; alqd inchoatum relinquere.

onafhankelijk, sui iuris; sui potens (*Liv.*); nullius imperio subiectus; liber, liber et solutus; o. *van elkander*, liberi inter se; = *niet verbonden* (v. zaken), selunctus ab alqā re; o. *zijn*, sui iuris esse; liberum esse, liberum atque immunem esse; nemini parēre; ad suum arbitrium, arbitratu suo vivere; v. e. *staat*, suas leges habere; suis legibus uti of vivere; o. *maken*, proprii iuris facere (civitate, urbem); *zich* -, se in libertatem vindicare; o. *van* = *afgezien van*, z. *afgezien*.

onafhankelijkheid, libertas atque immunitas; libertas; *iemd zijn o. laten*, pati alqm liberum of sui iuris esse of libertate uti.

onafscheidbaar, onafscheidelijk, non separabilis; qui separari of distingi non potest; *een o. vriend*, amicus fidissimus; o. *verbonden zijn met iemds of iets*, artissime cum alqo, cum re coniunctum esse.

onafzetbaar, z. onvermijdelijk.
onafzetbaar, perpetuus; *vgl. levenslang*.

onafzienbaar, infinitus (malum, labor); immensus (mare, campus); *in een bijna o. reeks van eeuwen*, innumerabilibus paene saeculis; *een zich o. ver uitsprekkende heuvel*, celsus in immensum pertinens.

onbaatzuchtig, innocens; integer; abstinens (*zich niet vergrijpend aan een anders goed*); omni carens cupiditate (*vrij van alle hebzucht*); o. *deugd, vriendschap, virtus, amicitia* gratuita; o. *welwillendheid en liefde*, z. *welwillendheid*; o. *zijn*, suae utilitatis immemorem esse; a d. v., innocenter, integre abstinentes, gratuito.

onbaatzuchtigheid, innocentia, integritas, abstinentia, liberalitas; *hij prijst Africanus wegens zijn o.*, laudat Africanum, quod fuerit abstinens (*Cic.*).

onbarmhartig, inhumilis; inhumani (ommenscheijf); durus, ferreus (*hard*); a d. v., inhumane, dure.

onbarmhartigheid, animus a misericordia alienus; inhumanitas; animi duritia.

onbeantwoord, o. *laten*, non respondere (*iets*, ad alqd); non reddere (beneficia); non referre (*een groot, saluten*); *een brief* -, non respondere litteris, non rescribere ad litteras; *iemds liefde* -, amoris amore non respondere; non redamare alqm (*Cic.*).

onbehoud, = *braak*, incultus (ager); vastus (*woest*); o. *zijn*, vacare cultu, vacare; sine cultu hominum esse; - *laten liggen*, deserere (agros); - *blijven liggen*, incultum relinqui; *deseri*; z. 2. **braak**; = *zonder gebouwen*, patens; vastus.

onbedacht, z. *onbezonnen*.

onbedachtzaam, -heid, z. *onbezonnenheid, -heid*.

onbedekt, non tectus; apertus (*ook* = *niet beschermd*, latus); nudus (*ook* = *niet beschermd*).

onbedorven, incorruptus, integer; nondum depravatus; sanctus (*zedelijk o., rein*).

onbedorvenheid, integritas, sanctitas; sanctimonia.

onbedreven, -heid, z. *onervarenheid, -heid*.

onbedrieglijk, certus (*betrouwbaar*); exploratus (*uitgemaakt*); o. *waarheden*, res numquam fallentes.

onbedrieglijkheid, door de a d. i.

onbeduidend, levis; tenuis (res publica); = *klein*, exiguus, parvus, parvulus; minutus (*zeer klein, nietig*); = *zwak*, infirmus (praesidium); *een o. man*, homo mediocris of ignobilis, obscurus; *zoo o.*, tantulus; *niet o.*, non nullus; *een zaak als o. voorstellen*, rem (verbis) elevare, verbis extenuare; *iets voor o. houden*, alqd parvi facere; alqd contemnere; a d. v., leviter.

onbeduidendheid, exiguitas, levitas.
onbedwingbaar, indomitus, invictus; *vgl. ontembaar*.

onbedwingbaarheid, z. *ontembaarheid*.

onbedwongen, invictus.

onbedeidigd, inluratus.

onbegaan, v. e. *weg*, non tritus.

onbegaanbaar, invius; inexplicabilis (via).

onbegaanbaarheid, door de a d. i., b. v. de o. *der streek verraagde zijn aankomst*, locis inviis adventus eius retardabatur.

onbegeerd, non petitus.

onbegraven, inhumatus, insepultus.

onbegrensd, infinitus, immensus; *zelden* terminatus; *in afkeurenden zin v. hartochten*, immodicus (laetitia); *insatiabilis*, inmanis (avaritia); z. *verder grenzenloos*, **onbeperkt**.

onbegrensdheid, z. *grenzenloos, onbeperktheid*.

onbegrijpelijk, non comprehensibilis (*Cic.*; *zelden*); quod intellegi, percipi, cogitari of mente, cogitatione comprehendi non potest; *dikw. door* incredibilis, mirus; *op een o. wijze*, nescio quo modo, quo pacto; o. *zijn*, cogitatione, comprehendi of percipi non posse; fugere intelligentiae nostrae vim ac notionem; *wat geheel o. is*, quod nullius mens aut cogitatio capere potest; *iets is geheel o.*, prodigii simile est alqd.

onbegrijpelijkheid, door omschr., b. v. de o. *der zaak maakt, dat zij geen geloof vindt*, propterea quod res mente comprehendi of cogitari non potest, nemo credit.

onbegroeid, nudus (cacumen montis); incultus (locus, ager).

onbehaaglijk, ingratus; insuavis; v. *uiterlijk*, invenustus; v. *manieren*, inurbanus, illepidus; (*sterker*) rusticus, inhumanus; a d. v., inurbane, illepidie, rustice, inhumaniter.

onbehaaglijkheid, iniucunditas; v. *manieren*, rusticitas, inhumanitas.

onbehaard, z. *kaal*.

onbeheerd, v. *goederen*, vacuus; *door den oorlog o. geworden bezittingen*, possessiones bello vacuefactae; *iets als o. goed beschouwen*, alqd pro derelicto habere; *een onbehouwde en o. grond*, incultum et derelictum solum.

onbeholpen, = *moeilijk te besturen of te bewegen*, log, inhabilis (navis); immobilis (phalanx); = *plomp*, vastus (corpus); = *boersch, linksch*, rusticus, agrestis. | v. d. *taal*, durus, horridus, asper; v. d. *redenaar*, lingua impromptus (*Liv.*). | = *nergens toe deugend*, iners.

onbeholpenheid, = *logheid, plompheid*, inhabilis moles corporis vasti; = *boerschheid*, rusticitas; v. d. *taal*, duritas; *door de a d. i.* | inertia.

onbehoorlijk, -heid, z. onbetamelijk, -heid.

onbehouden, 1. eig., non dolatus; rudis (*ruw, caementum*). — **2. oneig.,** incultus (homo, mores); incultis moribus; horrido ingenio; immanis (homo, bestia); *z. verder grof, 2; plomp.*

onbehoudenheid, immanitas; z. verder grofheid, 2; plompheid.

onbehelpzaam, inofficiosus, illiberalis (in alqm).

onbehelpzaamheid, illiberalitas, inhumanitas.

onbekend, 1. p a s s., = wat niet bekend is, ignotus, incognitus; incompertus (nog onzeker); inexploratus (nog niet onderzocht); = onberoemd, ignobilis, obscurus, ook nescio quis; wien is het o., zou het o. zijn? quis est, qui nesciat? het is mij niet o., dat enz., non ignoro, non me fugit, non me praeterit, non sum nescius -m. a c c. c. i n f. — 2. a c t., = die iets niet kent, ignarus, inscius, imperitus alcs rei; nog o. met iets, rudis alcs rei, in alqa re; geheel o. zijn met iets, ook in maxima alcs rei ignoratione versari.

onbekendheid, 1. = onberoemdheid, ignobilitas, obscuritas. — 2. met iets, imperitia, inscientia, ignorantia alcs rei; in een enkel geval, ignoratio alcs rei; o. daarmede enz., z. gebrek, 1.

onbeklaagd, z. onbetreurd, onbeveend.

onbeklimbaar, = niet over te komen, inexsuperabilis (Liv.).

onbeklimbaarheid, door omschr.

onbekommerd, -heid, z. onbezorgd, -heid.

onbekookt, -heid, z. onbezonnen, -heid.

onbekoorlijk, -heid, z. onbevallig, leelijk, -heid.

onbekrompen, v. zaken, z. overvloedig; v. personen, z. mild, groothartig.

onbekrompenheid, z. mild-, groothartigheid.

onbekwaam, imperitus, rudis, ignarus, nescius, imprudens (alcs rei, in iets); o. in iets zijn, ook nescire, ignorare alqd; non versatum esse in alqa re; peregrinum of hospitem esse in alqa re (onbedreven zijn in iets).

onbekwaamheid, imperitia, inscitia.

onbeladen, vacuus; inanis; non onustus (alqa re).

onbelangrijk, -heid, z. onbeduidend, -heid.

onbelast, = onbeladen, z. a.; = vrij van belasting, (tributorum) immunis; inscriptus; sine portorio (zonder tol).

onbeleid, inurbanus, rusticus, inhumanus; illiberalis (in alqm); a d v., inurbane, rustice, inhumaniter, illiberaliter.

onbeleidheid, inurbanitas, rusticitas, inhumanitas, illiberalitas; = onbeleefde woord, inurbanum dictum; in den p l., inurbana dicta; rustice facta.

onbelemmerd, z. ongehinderd.

onbelesen, in literis of in libris non versatus; o. in de ouden, in veteribus scriptis non volutatus; o. zijn in het Grieksch, rudem esse litterarum Graecarum.

onbelesenheid, inscitia litterarum; ook nullae litterae,

onbeloond, inhonoratus; a d v., sine praemio of mercede.

onbemiddeld, inops, pauper; o. toestand of omstandigheden, inopia, paupertas.

onbemind, minus carus (alci); (sterker) invidiosus apud alqm; offensus alci; niet o., non ingratus alci; zeer o. zijn, invidia; volgrare; het o. zijn, invidia; - bij het volk, offensa populi voluntas; offensio populi of popularis.

onbeminnelijk, inamabilis; invenustus, insuavis.

onbenijd, non invidiosus (geen nijd opwekkend); cui non invidetur; a d v., sine invidia.

onbepaald, 1. = onbegrensd, onbeperkt, z. a. — 2. = niet juist bepaald, onzeker, incertus, dubius; ambiguus (dubbeltinnig); vagus (onvast, sententia); voor o. tijd, in incertum; een o. som, pecunia incerta; een o. antwoord geven, nihil certi respondere; iets o. laten, alqd in incerto relinquere; a d v., dubie.

onbepaaldheid, 1. = grenzenloosheid, z. a. — 2. door de a d i.

onbeperkt, = onbegrensd, z. a.; infinitus, summus; o. macht, infinita of summa of omnium rerum potestas; aan de consuls o. macht in den staat geven, rem publicam consulibus permittere; liber (b.v. als men met o. vrijheid kan handelen, si libera fuerit potestas); impunitus (omnium rerum libertas); impunitus ac liber; o. heerscher, rex vitae necisque omnium dominus; rex culus libido pro legibus habetur; soms alleen dominus; o. heerschappij, imperium summum, cum dominatu unus omnia tenetur; ook alleen dominatio; hij verdient de meest o. lof, summa laude dignus est; prorsus laudandus est.

onbeperktheid, = grenzenloosheid, z. a.; door de veldr. onder onbeperkt.

onbeplant, incultus; non consitus; ook vacuus (b.v. arboribus arum).

onbeproefd, inexpertus (fides militum); iets o. laten, alqd non tentare; niets (geen middel) o. laten, z. 1. middel, 1.

onberaden enz., z. onbezonnen enz.

onbereden, v. e. weg, non tritus; = weinig bezocht, infrequens; v. e. persoon, = zonder paard, sine equo (p l., sine equis).

onberedeneerd enz., z. onbezonnen enz.

onbereikbaar, remotus (a vulgari scientia); non imitabilis; niet naar het o. streven, nihil sequi, quod assequi non queas.

onberekenbaar, maior quam qui aestimari possit (dammum); inaeestimabilis (nihil tam incertum, tam l. est quam animi multitudinis); van o. invloed op iets zijn, mirum quantum prodesset ad alqd.

onberekend, 1. = onbaatzuchtig, z. a. — 2. = ongeschikt voor iets, niet in staat tot iets, z. ongeschikt, staat, 2.

onberijpbaar, non pervius; impervius.

onberispelijk, non reprehendendus, non vituperandus; nulla reprehensione dignus; emendatus (locutio, mores); probus; ab omni vitio vacuus; in zedelijk opzicht, innocens (v. personen), integer (vita), sanctus (ook v. zaken, vita); een o. leven, o. levenswandel, summa morum probitas; mores emendati; vitae integritas of sanctitas; van

een geheel o. levenswandel, vitā innocentissimus.

onberispelijkheid, door de wendingen onder **onberispelijk**; innocentia, integritas, sanctitas, sanctimonia.

onberoemd, ignobilis; obscurus (nomen; obsc. loco natus; non obscurus fuit).

onberoemdheid, ignobilitas, obscuritas.

onbeschaafd, rudis, incultus; *wat manieren betreft*, impolitus, rusticus, agrestis; ferus ac barbarus; horridus (*ruw, ongepolijst*, vitā et oratione horridus; miles); indoctus (*zonder kennis*); ineruditus, eruditio-nis experts (door opvoeding noch onderricht gevormd); = *zonder eenige menschelijke be-schaving*, inhumanus; o. *zijn*, ook a cultu et humanitate abesse; *geheel* -, -longissime abesse.

onbeschaafdheid, z. **ruw-**, **grofheid**.

onbeschaamd, impudens insolens, protervus; *een o.*, *brutaal gezicht*, os durum, impudens, ferreum; *uw o. eischen*, quae tu impudenter postulasti; a d v., impudenter, insolenter.

onbeschaamdheid, impudentia, protervitas; insolentia; os.

onbeschadigd, integer, intactus, inviolatus; incolumis, salvus.

onbescheiden, immodestus; a d v., immodeste; *te o.*, parum modestia.

onbescheidenheid, immodestia.

onbeschermd, indefensus; = *zonder be-waking*, non custoditus, sine custodiis; z. **ongedekt**.

onbeschoft enz., z. **brutaal**, **grof**, 2; **ruw**, 2 *enz.*

onbeschreven, vacuus, purus.

onbeschrijfelijk, inenarrabilis (labor, *Liv.*); incredibilis, singularis, mirus; *ook door nescio quam illud n. q. praeclarum*; supra quam enarrari potest; *zijn vreugde was o.*, dici non of vix potest, incredibile est, quantā laetitiae affectus sit.

onbeschroomd enz., z. **onbevreesd**, **vrijmoedig enz.**

onbeschat, z. **onbeschermd**.

onbeslist, nondum diiudicatus (lis); *al-gemeen* integer (res, causa); incertus, incomptus (*onzeker, nog niet uitgemaakt*); in neutram partem inclinat (proelium); dubius; anceps (belli fortuna, proelium); *het is nog o. (onzeker)*, nondum constat, non liquet; *de strijd bleef o.*, sic pugnatum est, ut aequo proelio discederet; aequo of ancipiti Marte pugnatum est; aequo Marte, aequa manu disceditur; *iets o. laten*, alqd integrum of in medio, in incerto relinquere; *ik laat het o.*, of ... of, dubito of hoc dubito, utrum (of -ne) ... an etc.; *ik wil het o. laten*, of ... of, haud ambigam, -ne ... an etc., *Liv.*

onbeslistheid, door de a d i i.; = **be-sluiteloosheid**, z. a.

onbesloten, z. **onbeslist**.

onbesmet, oneig., z. **rein**, 2.

onbespraakt enz., z. **onvolsprekend enz.**

onbesproken, integer (vita, existima-tio); innocens (v. personen); pudicus (ook domus); *vgl. onberispelijk*.

onbesprokenheid, integritas, innocentia, sanctitas.

onbestaanbaar, quod non potest con-sistere; z. *verder onmogelijk*; o. *met*, z. **onvereenigbaar**.

onbestaanbaarheid, door consistere non posse; b.v. *de o. van iets bewijzen*, probare alqd consistere non posse; *vgl. onmoge-lijkheid*.

onbestemd, z. **onbepaald**, 2.

onbestendig, inconstans, mobilis; va-rius, mutabilis (*veranderlijk*); vagus (sen-tentia); devius (homo in omnibus consiliis praeceps et devius); infidelis (*ontrouw*, v. personen); infirmus (fides; multitudo); fluxus (fides, fortuna); ventosus (ingenium; *vispelturig*); o. *geluk*, fortuna vaga of instabilis, volubilis; *het o. voorjaarsweer*, verna intemperies.

onbestidigheid, inconstantia; varie-tas (*veranderlijkheid*); infidelitas (*ontrouw-heid*, v. e. persoon); mutabilitas (mentis); mobilitas (vulgi, fortunae, ingenii); in-firmitas, levitas.

onbestreden, haud of non dubius; cer-tus; o. *zijn*, nullam controversiam recipere; non dubitandum esse; de alga re nihil dubitatur; *als het slechts o. blijft, dat enz.*, dummodo hoc constet m. a c c. c. i n f.; *vgl. onbetwist*.

onbesnuid enz., z. **onbezonnen**, **over-ijld enz.**

onbettaalbaar, non parabilis pretio; *een o. prijs*, omni pecunia malus pretium.

onbettaald, non solutus; residuus (*ach-terstallig*); v. e. schuldeischer, cui satisfactum non est.

onbetamelijk, indecorus, turpis; illibe-ralis (*den vrije onwaardig*, locus); indignus (i. in modum); inhonestus; parum verendus (*niet zedig*, verba); o. *gedrag*, indignitas; mores turpes, turpitude; *zich o. gedragen*, indigne of turpiter facere; o. *van iemd spreken*, contra dignitatem de alquo loqui; o. *behandeling*, indignitas; o. *zijn*, ook de-decere, non decere (*te enz.*, c. i n f.; *voor iemd*, alqm); a d v., indecore, turpiter, in-digne, inhoneste.

onbetamelijkheid, turpitude, indigni-tas; *in den pl.*, turpiter facta of dicta; dedecora.

onbeteeknend, z. **onbeduidend**.

onbeteugeld, z. **teugelloos**.

onbetreden, v. e. weg, non tritus.

onbetreurd, b.v. o. sterven, a nullo deplo-ratum mori; z. *verder onbeweend*.

onbetrouwbaar, incertus, dubius; in-fidus; levis; infirmus; non constans; va-nus (*leugenachtig*); o. woorden, verba sine fide iactata; *wit o. bronnen putten* (v. ge-schiedschrijvers), haurire ex vano; *het ge-heugen is o.*, memoria labat.

onbetrouwbaarheid, infirmitas (Gallo-rum, ludiclorum), inconstantia, vanitas.

onbetwist, -baar, non controversus of dubius; certus; *de zaak is o. (wordt niet be-twijfeld)*, ook de facto non ambigitur; a d v., sine (ulla) controversia; a d v., = *zonder twijfel*, certo, sine dubio, certe, haud dubie, sine ulla dubitatione; ook videlicet, nimirum; *ter versterking bij a d i i.*, longe (prin-cips, ditissimus); - *bij a d i i. en verba facile* (f. princeps, doctissimus; f. omnes superavit).

onbevaarbaar, impatiens navium; in-

navigabilis; *bijna o.*, navium vix patiens.
onbevallig, invenustus; *a d v.*, invenuste.

onbevangen, simplex (*natuurlijk*); integer, incorruptus, aequus (*onpartijdig*); liber, solutus (*vrij*); impavidus (*onverschrokken*); *een o. toehoorder*, auditor aequus, -libero iudicio; *in een zaak geheel o. zijn*, neque irā neque gratiā teneri; odio, amicitia, irā atque misericordiā vacuum esse; *a d v.*, simpliciter, libere, ingenue, integre, incorrupte (iudicare).

onbevangenheid, animus simplex of liber, integer; integritas; ingenuitas; *o. in zijn oordeel*, liberum iudicium; integra iudicandi potestas; animus in consulendo liber.

onbevaren, navibus non aditus.

onbevattelijk, 1. = **onbegrijpelijk**, *z. a.*

— 2. = *traag van begrip*, *z. begrip*, 3; **bevatting**.

onbevekt, -heid, *z. rein*, -heid.

onvoeugd, *b. v. o. zijn tot iets*, potestatem of ius alqd faciendi non habere; iure alqd facere non posse; = **ongeschied**, *z. a.*

onbevolen, non iussus; iniussu alcs; = *uit eigen beweging*, ultro.

onbevolkt, *z. onbewoond*.

onvooroordeld, *z. onbevangen*.

onbevredigd, *van begeerten en hartstochten*, non expletus, non satiat; *iets heeft mij o. gelaten*, mihi non satisfactum est alqa re, alqd mihi non probatum est.

onbevredigend, non idoneus; in quo non acquiescas; *a d v.*, minus bene.

onvreesd, metu vacuus of solutus; audax; impavidus (*onverschrokken*); *o. voor (aangaande) iets*, securus de alqa re (*ook als er reden tot vrees is*); *o. zijn*, sine metu of timore alqd; metu vacare; bono animo esse, bonum animum habere; *a d v.*, sine metu of timore; audacter.

onvreesdheid, metus nullus, securitas (*voor den dood, mortis*), audacia, fortitudo; *ik ken zijn o.*, novi quam sit ab omni metu alienus.

onbewaakt, sine custodiis, sine custode; qui non custoditur; neglectus (*v. plaatsen*); *o. gebleven punten*, custodiis intermissa loca.

onbeveeglijk, immobilis (terra, phalanx), immotus; *o. zijn of blijven*, loco suo non moveri; immobilem esse; *fig.*, moveri of flecti non posse; *zijn blik o. op iemds vestigen*, oculos in alqo defigere.

onbeveeglijkheid, stabilitas; *door omschrijving*.

onbeveend, non defectus, non deploratus; *iemds dood o. laten*, alcs mortem neglegere; de alcs morte non laborare.

onbewerkt, incultus (*onbebouwd*); rudis (*ruw*).

onbewezen, argumentis non firmatus of confirmatus; incompertus (*onuitgemaakt*).

onbevijsbaar, quod idoneis rationibus probari non potest; difficilis probatu; caecus (crimen).

onbewijsbaarheid, *door omschr.*

onbewimpeld, apertus; haud ambiguus (responsum); *a d v.*, aperte, libere, sine fūco ac fallaciis.

onbewogen, immotus; *o. blijven (fig.)*, non moveri of commoveri; misericordiam non recipere; - *bij iemds tranen*, repudiare alcs lacrimas.

onbewolkt, serenus; *bij o. hemel*, (in) sereno.

onbewoonbaar, inhabitabilis.

onbewoond, habitatoribus of cultoribus, hominibus vacuus; desertus; *o. laten*, deserrere; *geheel o. zijn*, omni cultu vacare.

onbewust, = *iets niet wetende*, ignarus, inscius; imprudens; *het is mij niet o.*, non ignoro; non me fugit of praeterit; *o. dwalen*, per imprudentiam errare; *door een o. gevoel*, tacto (quodam) sensu, Cic.

onbezaaid, non consitus.

onbezeerd, *z. ongewond*.

onbezet, 1. *v. personen*, vacuus; *vgl. bezigheid*. — 2. *v. plaatsen*, vacuus; = *zonder bezetting*, nullo praesidio firmatus; *een plaats is o.*, locus vacat; *o. ruimte*, spatium liberum, campus liber; *een ruimte o. laten*, spatium vacuum relinquere; *o. gebleven plaatsen*, puncta van den wal, intermissa custodiis loca.

onbeziel, inanimus.

onbezoekt, minus celebris; infrequens; desertus (*verlaten, doodsch*).

onbezoedeld, *z. rein*.

onbezoldigd, sine mercede.

onbezongen, non celebratus carminibus. **onbezonnen**, inconsideratus; incon-sultus; temerarius; demens; *o. daden*, temeritates; *zich een o. woord laten ontvallen*, temere vocem iacere, mittere; temere alqd dicere; *een o. woord*, temere dictum; *a d v.*, inconsiderate of parum considerate; inconsulte; temere; dementi ratione.

onbezonnenheid, 1. *als eigenschap*, inconsiderantia, temeritas; *in of door o.*, per imprudentiam; - *iets doen*, imprudentem facere alqd; *z. verder onbezonnen (a d v.)*. — 2. *concr.*, temere factum; *een o. begaan*, temere alqd facere.

onbezorgd, securus (*zorgeloos*, de alqa re); *vgl. zorgeloos*; neglegens (*zich niet bekommerend om iets*, alcs rei); immemor (*niet aan iets denkend*, alcs rei); *o. zijn over iets*, neglegere, non curare alqd; non laborare de alqa re; - *over iemds*, sine cura esse de alqo; *vees o.!* bono es animo! *a d v.*, bono animo; = *van zorgen vrij*, *z. zorg*, 2.

onbezorgdheid, securitas (*zorgeloosheid*); *vgl. zorgeloosheid*; neglegentia (alcs rei, deorum); = *vrijheid van zorgen*, animus omni cura vacuus.

onbezweken, *z. onvermoeid*.

onbillijk, iniquus, iniustus; immeritus (*onverdiend*); *a d v.*, inique, iniuste.

onbillijkheid, iniquitas; = *onbillijke handeling*, inique of iniuste factum.

onbloedig, incruentus; *een geheel o. overwinning behalen*, potiri victoriā sine ullo vulnere.

onbluschbaar, quod exstingui non potest (*eig. en fig.*); *o. begeerte*, insatiabilis cupiditas; *o. haat*, odium implacabile, inexpiabile, sempiternum.

onboetvaardig, -heid, *z. verstokt*, -heid.

onbrandbaar, igne inviolatus; *o. zijn*, ignibus non absumi; igni resistere.

onbreekbaar, quod frangi non potest; *o. zijn*, non of numquam frangi.

onbroederlijk, non fraternus; fratri non conveniens; fratre non dignus; *a d v.*, non

fraterne; fratri non convenienter; non ut deceat fratrem.

onbruik, *in o. geraken*, obsolescere; (*sedert Liv.*) exolescere; aboleri (*afgeschapt worden*); tolli (*opgeheven worden*); *in o. geraakt*, obsoletus; exoletus; *deze wetten zijn oud en in o. geraakt*, antiquae sunt istae leges et mortuae.

onbruikbaar, inutilis; *o. schepen*, naves ad navigandum inutilis (*Caes.*); *een o. rekruijt*, homo ad arma inutilis; *o. zijn*, ook nulli usui esse; *iets o. maken*, alqd corrumpere (reliquum frumentum flumine atque incendio).

onbruikbaarheid, inutilitas; *de onderwinning bevestigd de o. van een wet*, usus coarctuit legem (*Liv.*).

onbuigzaam, invictus (animus); rigidus (innocentia, *Liv.*); contumax, obstinatus (*halsstarrig*); *a d v.*, contumaciter, obstinate.

onbuigzaamheid, animus invictus; obstinatio, animus obstinatus (*halsstarrigheid*); contumacia (ook *in goeden zinn.*).

onburgerlijk, minime civilis.

onchristelijk, *homine Christiano indignus; *a praeceptis religionis Christianae alienus, abhorrens; inhumanus.

onchristelijkheid, *animus homine Christiano indignus, a praeceptis religionis Christianae alienus of abhorrens; inhumanitas.

ondank, *z. ondankebaarheid*; *iemd met o. beloonen*, pro beneficiis meritis debitaum gratiam non referre, of nequaquam parum gratiam referre.

ondankebaar, ingratus; immemor beneficii; *zich o. gedragen*, ingratum se praebere (*alci*).

ondankebaarheid, animus ingratus of beneficii immemor; *ik ken geen groter o.*, nihil novi ingratius.

ondanks, = niettegenstaande, *tegen den wil van enz.*, *z. niettegenstaande*, **wil**, 2.

ondeelachtig, expers, exors (*alcs rei*).

ondeelbaar, individuus; quod dividi of secari, dirimi non potest; *o. zijn*, dividi of secari non posse.

ondeelbaarheid, individua natura.

ondegelijk *enz.*, *z. lichtzinnig, oppervlakkig enz.*

ondenkebaar, quod ne cogitari quidem potest; *o. zijn*, ne cogitari quidem posse.

1. **onder** (*a d v.*), = van onderen, **z. onderen**.

2. **onder** (*p r a e p.*), 1. **bij een rust**: *A. eig.*, sub c. a b l., b.v. s. terra habitare; s. pallio alqd gestare; ook subter c. a c c.; = beneden, infra; *o. de platanen wandelen*, in umbra platanorum ambulare; *o. het woord uitpra.*, in voce uitpra; *iets o. zijn kleed* (*verborgenen*) hebben, alqd veste tectum tenere. — **B. fig.**, om omgesciktheid aan te duiden, sub c. a b l., b.v. o. iemd dienen, strijden, s. alqd militare; *o. een koning*, s. rege; = o. opzicht, geleide, bedekking van, cum c. a b l. | *om een kleinere maat uit te drukken*, infra of door inferior; *o. (= beneden) iemd staan*, *z. beneden*; *o. de zeven jaren*, minor septem annis; nondum septem annos natus; septimum annum aetatis nondum egressus; *o. den prijs iets niet verkoopen*, minore pretio alqd non vendere. | *om de omstandigheden waaronder, de wijze waarop*

uit te drukken, cum, b.v. multis cum lacrimis; magno cum metu; per, b.v. per locum; inter, b.v. i. cenam, i. bibendum; i. tumultum. | *om het omgeven zijn met, het begrepen zijn o. iets aan te duiden*, inter c. a c c.; in c. a b l.; *inz. bij superl. en getallen* ex, de of gen. part.; *o. de menschen*, inter homines; in hominibus; in hominum genere (nihil rarius invenitur); *vele o. de menschen*, multi ex hominibus; *hij was o. de tien gezanten*, in decem legatis fuit; *o. a n d e r e*, door cum... tum, b.v. Xenophon noemt o. andere verdiensten van Socrates ook dat enz., Xenophon cum alias Socratis virtutes tum hanc commemorat; *o. elkander* = zonder geuigen, remotis arbitris; soli; *wij zijn o. ons*, soli sumus; *o. ons gezegd*, quod inter nos liceat dicere; *het blijft o. ons*, hoc inter nos sit; *hac tu tecum habeto*. | *om gelijktydigheid uit te drukken*, door p a r t i c., b.v. o. de regering van Romulus, regnante Romulo; *o. leiding van Hannibal*, Hannibale duce, magistro; *o. het consulaat van Cicero*, Cicerone consule. — II. **bij een beweging**: *A. eig.*, sub, geuyl. c. a c c., b.v. s. iugum mittere; s. alcs oculos venire; *daarentegen*, o. een boom gaan zitten, s. arbore consistere; *wijn o. de tafel gieten*, vinum s. mensā effundere. — **B. oneig.**, ter aanduiding v. e. verdeelen of v. e. komen, *geraken onder een menigte*, inter c. a c c., in c. a c c., b.v. praedam inter milites distribuere; *zich midden o. de vijanden werpen*, in medios hostes se immittere; *zich o. de menschen begeven*, in publicum prodire; *ter bewaking o. de naburige volken verdeeld worden*, per finitimos populos in custodiam dividi (*Liv.*). | *ter aanduiding van een afhankelijkheid*, waarin iets g e b r a c h t wordt, sub c. a c c. *Veel verbindingen met substantiva en verba zie men onder deelv. b.v. „onder de wapenen”, z. wapen, enz.*

onderaan, in inferiore parte; *z. onderen*.

onderaardsch, subterraneus; sub terra positus; infernus (*van de onderwereld*); *de o. goden*, dii inferi.

onderafdeeling, pars.

onderarm, brachium.

onderbevelhebber, *bij de Rom.*, legatus.

onderbinden, = iets steunen door van onderen een band aan te leggen, fasciā substringere.

onderbouw, substructio; *een o. onder iets maken*, alqd substruere (saxo quadrato).

onderbreken, interrumpere (orationem; medium orationem alcs; colloquia; iter); interpellare (*in de rede*; *in 't alg. storen*); interferi (*in de rede vallen*, alqm, absol.); intermittere (*een tijd lang met iets ophouden*); intercipere (*plotseling stuiten*, b.v. iter); dirimere (proellum, colloquium); intervenire (*alci rei*, door zijn tussenkomst); *de bouw werd o.*, opus turbatum est.

onderbreking, intermissio (litterarum, epistolarum); interpellatio, interfatio; intercapedo (*de tusschentijd, gedurende welken iets o. wordt*, b.v. scribendi); *door zulke o. en pauzen*, per intermissiones has et intervalla; *na een lange o.*, longo intervallo; *met weinige o.*, paucis interiectis intervallis; *zonder eenige o.*, sine ulla intermissione temporis; uno tenore; *zonder o. verhalen*, non

interrupte narrare (Cic.); *de woorden zonder o. na elkander uitspreken, perpetuare verba (Cic.).*

onderbrengen, = onder dak brengen, een onderkomen bezorgen, hospitium of tectum prospicere (alci); collocare (militis angustius); *z. herbergen.*

onderdaan, subiectus imperio et obnoxius; regis imperio subiectus of parens; (als staatsburger) civis; *zijn* oo. ii, qui eius imperio subiecti sunt of in eius imperio sunt; *iemds o. zijn*, esse in alcs dicione of potestate, dicione ac potestate; alci parère; alci obœdire debere; cessisse in imperium alcs; *het Rom. volk als o. dienen*, servire populo Romano; *iemd tot iemds o. maken*, alqm alcs imperio of dicioni subicere.

onderdak, *z. onderbrengen.*

onderdanig, imperio of dicioni alcs subiectus, imperio alcs obnoxius; alci parens; alci obnoxius; *wij zijn aan de wet o., om vrij te kunnen zijn*, legum idcirco omnes servi sumus, ut liberi esse possimus; *a d v., o. danken*, ingentes gratias agere; *iemd o. verzoeken*, alqm suppliciter rogare.

onderdanigheid, obœdientia; servitus; *iemd in o. houden*, alqm in officio retinere, dicione atque servitute oppressum tenere, in sua potestate ac dicione tenere.

onderdeel, pars.

onderdoen, 1. eig., = onderleggen, *z. a.* — 2. fig., voor iemds of iets o., *z. bezwijken*; *in den strijd, vinci*; victum of inferiorem discedere; *voor iemd in iets o., z. achterstaan, toegeven.*

onderdopen, mergere, demergere, submergere (in alqd, in, sub alqa re).

onderdrukken, extinguere; opprimere (dolorem, iram, libertatem, orientem ignem, potentiam, tumultum; ook oppressam tenere civitatem); reprimere (fletum, alcs conatus, regios spiritus, sermones); comprimere (seditiones, furores alcs; ook = verhehlen, verzwijgen, delicta, famam alcs rei); supprimere (aegritudinem, iram; ook famam alcs rei).

onderdrukker, *z. dwingeland.*

onderdrukking, oppressio (legum et libertatis); *bij de algemeene o., omnibus oppressis*; *o. in den staat*, dominatio crudelis.

onderduiken, mergi, demergi, submergi; *met het hoofd o., caput demergere.*

onderreen, promiscue; *vgl. dooreen.*

onderen, van o., infra; subter; *v. o. langs den berg*, per infima montis (Liv.); *dikw. door inferior, infimus, imus, b.v. v. o. aan den berg*, ad imum montem; *ook door een samenst. met sub, b.v. v. o. afsnaken*, succidere; *v. o., v. o. af, ab imo*; ab inferiori parte; *van boven tot o., ab summo ad imum*; *van o. tot boven*, ab imo usque ad summum; *naar o., deorsum*; *voor „naar onderen” in verbinding met verba, zie men de composita met af- en neder-.*

ondergaan, 1. = ondergaan, occidere (v. d. zon); *oneig., = te gronde gaan*, perire, interire; cadere, concidere, occidere; tolli (van de aarde verdwijnen, v. zaken); mori (vergaan, v. zaken); geheel en al o., emori (laus e. non potest); *o. in amtsbejag en processen*, obui ambitione et foro. — 2. = ondergaan, *z. doorstaan, lijden*, 1; onder-

vinden; den dood, straf o., *z. dood, straf.*
ondergang, 1. eig., occasus (solis); obitus (lunae); *de ten o. neigende zon*, sol praecipitans. — 2. *oneig.*, interitus, exitum, perniciës; occasus, ruina; *zijn o. vinden*, perire, interire; *zijn eigen o. bewerken*, ipsum sibi exitio esse.

ondergeschikt, inferior; secundus (rol, partes); alcs imperio subiectus, obœdiens; *al uw oo., omnes*, quibus praees; *aan iets of iemds o. zijn*, alci rei, alci subiectum esse; *inferiorem esse*; alci obœdire debere (ea pars animi, quae obœdire rationi debet); *parère alci rei* (divitiis omnia); satellitem et ministrum esse alcs rei, alcs; *vgl. onderdanig.*

ondergeschiktheid, *z. onderdanigheid, subordinatie.*

ondergeschoven, *z. onderschuiven.*

ondergraven, suffodere, subruere (murum, montem; arbores a radicibus); *z. verder ondermijnen.*

onderhandelaar, internuntius; interpres (tusschenpersoon, bemiddelaar, pacis); orator (woordvoerder); *bij een huwelijk*, conciliator (nuptiarum); *als o. optreden, z. onderhandelen.*

onderhandelaarster, internuntia, interpres; conciliatrix.

onderhandelen, agere de alqa re; tractare alqd, de alqa re; = *bij iets als tusschenpersoon, bemiddelaar optreden*, conciliare (nuptias); se interponere; *met iemds over iets o.*, agere cum alqo de re, (mondeling) colloqui cum alqo de re.

onderhandeling, actio (de alqa re); condiciones (voorwaarden v. h. verdrag); colloquium (mondelinge o.); oo. voeren, *z. onderhandelen*; *in o. treden*, condiciones ferre et audire; oo. over iets aanknoopen, postulare condiciones (pacis); *de oo. over den vrede afbreken*, actionem de pace tollere; *pace infecta*, dimittere legatos; *na vele en lange oo.*, cum diu multumque conditionibus disceptatum esset.

onderhandsch, *z. 1. geheim.*

onderhavig, het o. geval = het geval in kwestie, *z. kwestie.*

onderhevig, = onderworpen, *z. onderwerpen.*

onderhoorig, *z. ondergeschikt.*

onderhoud, 1. = levensonderhoud, victus; alimenta (p.l.); door sustinere, alere, sustentare; *dit dient tot ons o.*, hac re alimur ac sustinemur; *door iets kommerlijk in zijn o. voorzien*, vitam tolerare of victum quaerere (quaeritare) alqa re; paupertatem sustentare alqa re; famem propulsare. — 2. v. gebouwen, wegen en dgl., tutela. — 3. = gesprek, sermo; colloquium; *een o. met iemds aanknoopen*, sermonem instituere, se dare in sermonem cum alqo; - hebben, *z. (ziech met iemds) onderhouden*; *z. geestrijk o.*, sermonis lepos.

onderhouden, 1. eig., = ergens onder houden, subdere (sub alqd, absol.). — 2. *oneig.*, alere (alqm, copias, equos, ignem, alcs spem, bellum); alere et sustentare; sustinere, sustentare; (in stand houden) tueri (sex legiones; vias, tecta); gerere (inimicitias cum alqo); (v. tempels of huizen) sarta tecta aedum tueri; domum sartam tectam conservare. | = *vermaken*,

delectare, oblectare (alqm, alcs animum alqa re); delectatione alqa alliceere (alqm); *zich met iemd o.*, loqui cum alqo; colloqui, sermocinari, sermonem conferre cum alqo; *over een geleerd onderwerp*, disputare cum alqo de alqa re; *zich met of door iets o.*, se delectare of se oblectare alqa re; delectari alqa re.

onderhoudend, iucundus (ook v. zaken); iucundus et delectationi natus (v. pers); *a d v.*, iucunde.

onderhouder, altor; conservator.

onderhouding, z. **onderhoud**.

onderhoudster, altrix; conservatrix.

onderkennen, cernere, internoscere; z.

onderscheiden.

onderkleed, tunica interior; (*slechts een o. aanhebbende*, tunicatus; *een donker o. aanhebben*, cum tunica pulla esse).

onderkomen, tectum; *bij een gastvriend*, hospitium; *iemd een o. verschaffen*, alqm tecto of hospitio recipere (*in zijn huis opnemen*); alci hospitium prospicere of parare; alci locum ac sedem parare; *het leger o. en verpleging verschaffen*, exercitum suis tectis et copis sustentare; *een o. vinden*, tectum accipere; *recipi (opgenomen worden)*; hospitio recipi (*een gastvrij o.*; *bij iemd*, ab alqo).

onderkruipen, iemd in zijn vak o., alcs ministerium occupare.

onderlegd, = onderwezen, z. **onderwijzen**.

onderleggen, supponere, subicere, subdere (alci rei alqd); substernere (alci rei alqd, *iets onder iets spreiden*).

onderliggen, subiaccere, of door de passiva van de **bij onderliggen** opgegeven verba.

onderliggend, de o. partij, causa inferior.

onderlijf, alvus, venter.

onderling, mutuus; alternus (*beurtelingsch*); ook door inter se, inter ipsos; *onze o. vertrouwelijke gesprekken*, sermo familiaris meus tecum et item mecum tuus; *o. weldaden*, beneficia ultro citroque data et accepta; *door o. dienstbetoon*, mutatione officiorum; vgl. **wederkeerigheid**; *a d v.* mutuo, invicem, inter se; *zij ondersteunden elkander o. (v. twee pers.)*, alter alterum adiuvit.

ondermijnen, 1. eig., suffodere, subruere (*ondergraven*, murum, montem); cuniculis subruere. — 2. on eig., subruere (libertatem, Liv.); evertere (civitates, leges, funditus amicitiam, penitus virtutem), pervertere (civitatem, iura, amicitiam, omne officium, mores); labefactare (rem publicam, amicitiam, iustitiam); convellere (rem publicam; cuncta rei publicae auxilia; iudicia); minuere (religionem); *het krediet o.*, fidem moliri; *de krachten o.*, vires atterere.

onderminning, suffossio of door suffodere; fig., eversio; *door omschr.*, z. **ondermijnen**.

ondernemen, aggredi of adoriri c. i n f. (urbem oppugnare); aggredi (ad) alqd; incipere (iter); suscipere (bellum, iter); *iets moeilijks o.*, moliri alqd, conari c. i n f.; audere c. i n f., ultima capitalia); (*Niels tegen iemd o.*, nihil contra alqm nit (Sall.)).

ondernemend, experiens, promptus, acer, strenuus.

ondernemer, door omschr.,

onderneming, 1. als handeling, inceptio, molitio. — 2. = het ondernomene, inceptum; res (agenda of gerenda); quod (quae) alqs agit of conatur of parat; conatus; opus, facinus; *in den oorlog*, expeditio; *na de ongelukkige o. op Sicilië*, re in Sicilia male gestâ.

ondernemingsgeest, negotii gerendi studium; *door o. en energie*, conando agendogue (Liv.).

onderpand, z. **pand**.

onderrecht, z. **onderwijs**.

onderrichten, 1. = onderwijzen, z. a.

— 2. = inlichten, bericht geven, certiorum facere (alqm alcs rei, de alqa re); docere, edocere (alqm de alqa re); nuntiare (alci alqd); scribere (alci, ad alqm); perscribere (alqd, de alqa re); *o. zijn van iets of dat enz.*, certiorum factum esse de alqa re, alcs rei, m. a c c. c. i n f.; comperisse, compertum habere alqd, m. a c c. c. i n f.; ook scire alqd, de alqa re.

onderscheid, discrepantia, differentia (*een uit zichzelf aanwezig o.*); discernen (*een o. dat men maakt*); dissimilitudo (*ongelijkheid*); *een o. maken*, discernen facere of servare; delectum habere (beneficiorum acceptorum); - *tusschen bijgeloof en godsdienst*, superstitionem a religione separare; z. ook de verba bij 1. **onderscheiden**, 1, b.v. o., geen o. maken tusschen menschen, homines distinguere, non distinguere; *er bestaat een groot onderscheid o. tusschen inter etc.*; - *of ... of enz.*, interest utrum ... an etc.; - *weinig o.*, of ... of enz., paulum differt, utrum ... an etc.; *er bestaat een vrij groot, een groot o. tusschen enz.*, aliquantum interest inter etc.; *tusschen menschen en dieren is het voornaamste o.*, dat enz., inter hominem et beluam hoc maxime interest, quod etc.; *het maakt geen o.*, of ... of enz., nihil interest, utrum ... an etc.; *slechts met dat o.*, illo tantum discrimine interposito; *slechts met het o.*, dat, nisi quod; *zonder o.*, sine discrimine; promiscue; *zonder eenig o.*, sine ullo discrimine; omni discrimine remoto of sublato; nullo discrimine; *allen zonder o. dooden*, omnes promiscue interficere; *soldaten en burgers der stad zonder o. neersabelen*, caedem promiscuam militum atque oppidanorum facere; *geen o. maken tusschen het goddelijke en het menscheijke*, divina et humana promiscua habere; *iets maakt geen o. voor iets*, alqd nullum momentum affert ad alqd.

1. **onderscheiden**, 1. = duidelijke zien, cernere (ne nunc quidem ea cernimus, quae videmus); perspicere, percipere (alqd); *iets (met de oogen) niet kunnen o.*, alqd fugit oculos; alqd oculi non possunt censequi; = verschil maken tusschen, afscheiden, discernere, distinguere, internoscere (alqd ab alqa re; res inter se), separare, seingere, secernere (decorum ab honesto, vera a falsis); diiudicare (recta ac prava; vera a falsis); *in den mensch lichaam en ziel o.*, naturam hominis in animum et corpus diiudicare; *scherp o.*, res acri iudicio discernere inter se; *die zaken kan men gemakkeijk o.*, facillis est illarum rerum distinctio. — 2. *iemd o.*, ornare, in honore habere alqm; honorem alci habere, tribuere; (*bijzonder*) praecipuo honore habere alqm, omnibus

rebus ornare alqm; *zich o.* = *uitmunten, uitsteken*, eminere (alqa re; inter omnes); *conspici*, insignem esse, praestare alqa re; *zich o. als iemd.*, *z. als, D, II*; *zich onderscheidend* = *uittuntend*, *z. a.*

2. onderscheiden (*a di.*), **z. verschillend**.

onderscheiding, 1. = *het onderscheiden*, distinctio. — 2. honor (*eer*); ornamentum (*titel, rang, eerambten*); insigne (*uitwendig eereleken*); *p.l.*, ook honestates; *iemd iets als o. geven*, alci alqd pro honore dare; *iemd met o. behandelen*, alqm praecipuo honore habere, amplissimo honore ornare.

onderscheidingsleeken, propria alcs rei nota; *dat is het o. van een mensch*, hoc proprium est hominis; = *eereleken*, insigne.

onderscheidingsvermogen, discrimen (in vulgo non est d., *Cic.*).

onderscheppen, interciperi (nuntium, litteras).

onderschragen, *z. ondersteunen*, 1. **onderschrift**, subscriptio; *vgl. onder-teekening*.

onderschrijven, subscribere; *vgl. onder-teekenen*; *fig.*, subscribere (orationi alcs); *iemds oordeel o.*, sequi alcs iudicium.

onderschuiven, 1. *eig.*, subdere, subicere, supponere (alqd alci rei). — 2. *oneig.*, subicere, subdere, supponere (filium, testamentum); *o n d e r g e s c h o v e n*, ook falsus (testamentum, litterae); subditus (filius).

onderschuiver, subiector (testamentorum).

onderschuiving, suppositio (puerorum); subiectio (testamentorum).

onderspit, *het o. delven*, superari, vinci, inferiorem esse; *victum of inferiorem discedere*.

onderst, infimus, imus; (*v. twee*) inferior; *de o. klasse des volks*, infima plebs; *faex populi*; *adv. het o.*, infimo loco; *door infimus*.

onderstaan, *het o.*, *zich o.*, audere, conari *c. i n f.*

onderstaand, qui infra scriptus est; *hic.*

onderstboven, alles *het o. keeren*, *z. keeren*, 2.

onderstellen *enz.*, *z. veronderstellen* *enz.*

ondersteunen, 1. *eig.*, fulcire (trabibus); sustinere (aër volatus avium; columnae et templum et porticus). — 2. *oneig.*, iuvare, adiuvare (alqm), adiumento esse (alci); = *schragen, staande houden*, fulcire (amicum labantem, rem publicam); = *hulp verleen*, subsidium, auxilium, opem ferre (alci); succurrere, opitulari (alci); sublevare alqm alqa re, in alqa re; alqm (suis opibus) sustentare (*een behoeftige*; ook rem publicam, amicos fide); suffragari (alci, *inz. bij verkiezingen*); *iemds partij o.*, favere partibus alcs, alci; *iemds aanklacht o.*, alcs accusationi subscribere; *in of bij iets (een mening) door iets o. worden*, in alqa re niti alqa re; = *staven*, *z. a.*

ondersteuning, *oneig.*, auxilium, adiumentum, subsidium; beneficium; *door o. in geld, pecuniâ tribuendâ*; *om o. vragen* (*v. behoeftigen*), subsidium rei familiaris orare; *van iemd o. krijgen*, ab alqo susten-

tari; *van vreemde o. leven*, ab aliis sustentari; *ook aliena misericordia vivere* (*Cic.*); *iemd o. verschaffen*, *z. ondersteunen*.

onderstrooien, substernere (frondem ovibus).

onderstutten, *z. ondersteunen*, *steunen*.

onderteekenen, subscribere nomen, ook alleen subscribere; *zich Cornelius Cossus o.*, se Cornelium Cossum scribere.

onderteekening, nominis subscriptio; nomen subscriptum; *met o.*, nomine subscripto of addito; *zonder o. des schrijvers*, sine auctore; *een brief is zonder adres en o.*, litterae sunt sine nomine (*Cic.*); *iets door zijn o. bevestigen*, subscribere alqd.

ontertusschen, inter haec, interea etc., *z. intusschen*.

ontervinden, usu cognoscere of discere (*door ervaring leeren kennen*); sentire, experiri alqd; *evenit mihi alqd (mij overkomt iets)*; *ik o. het aan mij zeelen*, de me (ipso) experior.

ontervinding, usus rerum of vitae, ook usus alleen; prudentia; experientia; experimentum (*als een enkele o. bedoeld wordt*); *o. bezitten*, usu rerum praeditum esse; *eenige* -, aliquo usu imbutum esse; *rijke* -, magnum usum in alqa re (*ten opzichte van iets*) habere; *veelzijdige o.*, multarum rerum usus, plurimus rerum usus; *een man van o.*, homo exercitatus, (re) expertus of usu edoctus; - *van groote o.*, homo plurimo rerum usu; *de o. opdoen*, dat *enz.*, cognoscere, animadvertere, sentire *m. a c c. c. i n f.*; *vele bittere oo. opdoen*, multa acerba experiri; *bij of uit (eigen) o. weten*, expertum esse; *expertum of re, usu, exitu doctum, edoctum scire*, usu cognitum habere; (ipsum) vidisse; *Metellus wist reeds vooraf bij o.*, dat *enz.*, Metello iam antea experimentis cognitum erat *m. a c c. c. i n f.* (*Sall.*); *men weet bij o.*, dat *enz.*, cognitum est *m. a c c. c. i n f.*; *door o. wijs geworden zijn*, re doctum esse; *de o. heeft geleerd*, re intellectum est; *de o. leert*, dat *enz.*, res declarat *m. a c c. c. i n f.*; = *kennis van, ervarenheid in iets*, cognitio, peritia (alcs rei).

ontervragen, rogare, interrogare (alqm de alqa re, soms ook alqd); quaerere, exquirere, requirere (alqd ab, de, ex alqo); percontari (alqm); *ab, ex alqo*; alqm de alqa re; *alqd ex alqo*; = *verhooren*, *z. a.*

ontervraging, interrogatio, quaestio, percontatio; = *verhoor*, *z. a.*

onderweg, in via, in itinere, iter faciens; (*op zee*) in cursu; *te onderscheiden van ex itinere*, ex, a fuga (*als de reis enz. onderbroken wordt*); *o. zijn*, in via esse; *commearre*, iter habere (ad alqm, ad, in alqd).

onderwereld, inferi (*de bewoners der o.*, *de dooden*, *de o. in 't alg.*); umbrae (*de schimmen, het schimmenrijk*); orcus (*het doodenrijk*); *in de o.*, apud inferos; *naar, uit de o.*, ad inferos, ab inferis.

onderwerp, 1. *in 't alg.*, res; = *stof, inhoud*, argumentum; = *bepaald geval, punt van onderzoek*, causa; *id.*, de quo agitur; *id quod quaerimus*, de quo quaeritur; *id quod positum of propositum est*; res proposita; propositum; quaestio; locus; *o. eener rede*, ea, de quibus alqs dicit; *z. ook thema*; *o. eener kunst* (*stof, waarmee*

zij zich bezighoudt), materia artis; een o. in zijn macht hebben, beheerschen, quaestio- nem sustinere posse; de oo. der philosophiæ, eae res, quae of ea, quae in philosophia ver- santur; alle oo. der philosophiæ kennen of behandeld hebben, omnes philosophiae locos notos et tractatos habere; ook alleen door het n. van een p r o n. of a d i., b.v. zulke oo., ea; die oo., welke ea, quae; die dingen zijn het o. der wiskunde, ea sunt mathematico- rum; o. van het gesprek zijn, z. **gesprek**; het o. der verhandeling waren de Aetoliërs, de Aetolis actum est. — **2.** in 't bijz., in de gramm., = **subject**, z. o.

onderwerpen, subigere (populos armis; omnes gentes Hispaniae bello); domare (gentes; ook *figt.* libidines; virtus omnia); geheel -, perdomare, conficere (provinciam, hostes consecrari et c.); = *tot overgave dwingen, onder zijn gezag brengen*, in deditio- nem accipere; in deditioem, in dicionem suam, sub dicionem, in potestatem redige- re; in ius dicionemque recipere (populum); alqm dicionis suae facere; *iemd of iets aan iemd o.*, sub imperium dicionemque alcs subiungere (multas urbes), in dicionem potestatemque alcs redigere (civitates); *zich aan iemd o.*, se imperio alcs (*n i e t* al- leen alci) subicere; in deditioem venire; imperium of iugum accipere; in alcs potes- tatem se permittere; (*vrijwillig*) voluntate concedere in alcs dicionem; (*door den nood gedrongen*) necessariam deditioem subire; *zich aan iets o.*, alqd subire (poenam, in- iquitatem conditionis), alqd sequi (alcs iudicium), parère (legi); *aan iemd o. zijn*, subiectum esse imperio alcs (*n i e t* alleen alci); in potestate of in dicione alcs esse; *aan iets -*, subiectum of obnoxium esse alci rei; propositum esse alci rei (telis fortunae vita nostra); *aan verandering, twijfel o. zijn*, z. **verandering, twijfelachtig**.

onderwerping, deditio; na gevolgd o., deditioe facta; *iemds o. aannemen*, in deditioem accipere alqm, (*in genade*) in fidem recipere alqm; *door de verba*; met o. = *ge- duldig, patienter*; aequo animo.

onderwyl, z. ondertusschen.

onderwijs, institutio (alcs rei, in iets); doctrina (alcs rei; veeljarig, multorum an- norum); disciplina (o. en opvoeding, alcs rei, virtutis); *iemd o. geven*, z. **onderwijzen**; o. ontangeen, genieten, discere; - in iets, doceri of discere alqd of c. i n f.; - van iemd, erudiri of institui ab alqo, disciplina alcs uti; scholcs alcs interesse; discere ab alqo; *het eerste o.* -, puerilis doctrina ab alqo institui; o. krijgen in het lezen, ad lectionem institui; - in het snarenspeel, discere fidibus; goed o. genoten hebben, doctrinā atque optima- rum artium studiis eruditum esse; *iemd, die in 't geheel geen o. genoten heeft*, qui omnium rerum rudis est.

onderwijzen, instituere (alqm alqa re of ad alqd, ad dicendum); docere (alqm alqd, alqm fidibus, equo armisque; *absol.*, b.v. voor loon, mercede); erudire (alqm e. at- que docere; filium doctrinis; alqm in iure civili); instruere (*zelden*); artes quibus in- struimur ad usum forensē, Cic.); imbucere (alqm alqa re, *iemd met iets vertrouwd ma- ken*); impertire alqm alqa re (doctrinae, quibus aetas puerilis impertiri debet);

praecipere (alci alqd, de alqa re); tradere (alqd, praecepta ales rei).

onderwijzer, -es, z. leermeester, -es.
onderworping, dediticus (*vaak tegen- over de socii in Italië*).

onderworpen, z. onderwerpen, on- derdanig, deemoedig.

onderworpenheid, z. onderdanigheid, deemoed.

onderzetten, supponere, subicere (alci rei, sub alqd).

onderzoek, quaestio (zoowel in 't alg. als in rechten); inquisitio (veri); disquisitio (voor het gerecht); cognitio (om iets te weten te komen, inz. v. d. rechter); disceptatio (ter opsporing der waarheid); disputatio (wetenschappelijk o.); *aan een o. onderwerpen, z. onderzoeken, examineeren*; een o. naar iets instellen, quaerere alqd of de alqa re; quaestioem de alqa re habere, consti- tuere of instituere; cognoscere alqd of de alqa re; met betr. tot of tegen iemd, quaestio- nem habere de alqo, in alqm; een o. om- trent iets voorstellen, besluiten, quaestioem de alqa re ferre, decernere; *nog in o. zijn*, in disquisitione positum esse (v. e. zaak); na, zonder (voorafgaand) o. der zaak (voor het gerecht), causā cognitā, causā incognitā (damnare alqm); *zonder o. (in 't alg.)*, sine iudicio, temere; commissie van o., quaestio, b.v. aan het hoofd der c. v. o. staam, quaestio- ni praeesse; - *bestaande uit 2, 3, 4 leden*, duumviri, tresviri, quattuorviri, qui an- quirant de etc.

onderzoeken, inspicere (bezichtigen, b.v. vulnus); scrutari, perscrutari (doorzoeken; ook *figt.*, uitvorschen); excutere (uitschudden, om te zien, of er iets in is, vestem alcs; ook oneig., alqm); examinare (verborum pon- dera); explorare (doorvorschen, Africam); quaerere (alqd, de alqa re, inz. als rechter van instructie); inquirere (in alqd); exquirere (alqd); anquirere (alqd, de alqa re, zorg- vuldig van alle kanten); perquirere (alqd, nauwkeurig onderzoek doen naar); cognoscere (alqd, de alqa re, ook als rechter); ponderare (wegen, beoordeelen); reputare (overdenken, overwegen); considerare (tot onderwerp van zijn beschouwing maken); lmare (*nauwkeurig o.*, veritatem in disputando); disputare (de alqa re; iets wetenschappelijk o.); een diepen, onderzoekenden blik op iets werpen, penitus introspicere in alqd (in omnes rei publicae partes); o. worden, door de passiva cognosci etc.; ook in quaestioem of in cognitionem of in disquisitionem venire.

ondeugd, vitium; als blijvende kwade neiging, vitiositas, turpitudō; libidines (lusten); met oo. behept, vitiosus; vitis flagitiosus inquinatus of contaminatus; flagitiosus, turpis, impurus.

ondeugend, = met ondeugden behept, z. ondeugd; in gunstigen zin, lascivus.

ondeugdenheid, = verdorvenheid, kwade neiging, vitiositas, pravitās, improbitas, ne- quitia; vitia (p l.). | lascivia.

ondichterlijk, b.v. een o. woord, o. uit- drukking, verbum non poeticum of quo poëtae non utuntur.

ondienst, iemd een o. bewijzen, male me- reri de alqo.

ondienstig enz., z. onnut, ongepast enz.

ondienstvaardig enz., z. **onbehelpzaam** enz.

ondiep, tenuis (aqua); o. *plaats*, vadium; o. *zijn* (v. *rivieren*), tenui fluere aqua.

ondiepte, aqua tenuis (*ondiepte*); = *ondiepe plaats*, vadium; vol oo., vadosus.

ondier, v. *dieren en menschen*, monstrum; belua.

onding, nihil; monstrum (*iets monsterachtigs*).

ondoelmatig, alienus; *het is o., te enz.*, alienum est c. i n f.

ondoelmatigheid, door omschr.

ondoelmatig enz., z. **onmogelijk** enz.

ondoordacht enz., z. **onbezonnen** enz.

ondoordringbaar, impenetrabilis (alci rei); = *ontoegankelijk*, non pervius (alci rei).

ondoordringbaarheid, door omschr.

ondoordringelijk, inexplicabilis; caecus (cur est hoc tam obscurum atque c. ?); o. *wijsheid*, sapientia tanta, quantum nemo mente et cogitatione complecti potest.

ondoorgroendelijkheid, door omschr.; v. h. *karakter*, altitudo animi.

ondoorschijnend enz., z. **ondoorzicht** enz.

ondoorverscht, inexploratus.

ondoorwaadbaar, impervius; qui vado transiri non potest.

ondoorwaadbaarheid, door omschr.

ondoorzichtig, non pellucidus; quo perspicere non potest.

ondoorzichtigheid, door omschr.

ondraaglijk, intolerabilis, intolerandus; vix tolerandus; impatientibus (dolorem vos i. facitis, Cic.); non ferendus; o. *zijn*, ferri non posse; *volstrekt* -, ferri nullo pacto posse; *iets is mij o.*, alqd ferre non possum; a d v., intoleranter (dolere).

ondraaglijkheid, door omschr.

ondrinkbaar, insalubris potui; ingustabilis (Plin.).

ondubbelzinnig, haud ambiguus; a d v., haud ambigue.

ondubbelzinnigheid, door haud ambiguus.

onduidelijk, minus clarus; obscurus; ambiguus; perplexus (responsum, Liv.); een o. *handschrift*, litterae minus compositae nec clariae; een o. *uitspraak*, os confusum; -stem, vox obtusa; o. *sprekten*, litteras dicendo obscurare; litteras opprimere (de letters maar half uitspreken).

onduidelijkheid, obscuritas, ambiguitas.

onduldbaar, z. **ondraaglijk**.

onecht, = *nagemaakt*, *volsch.*, adulterinus, falsus; = *ondergeschoven*, z. **onderschuiven**, 2; = *stechts den schijn van iets hebbende*, fucatus; fucus (merx, amicitia); deze *comédie van Plautus voor o. houden*, hanc comoediam non Plauti esse putare; o. *verklaren* (enkele plaatsen v. e. *schrijver*), obelo notare; = *onechtelijk*, *buiten huwelijk geboren*, paelice ortus; spurius; incerto of nullo patre natus.

onechtelijk, z. **onecht**.

onechtheid, door de a d i i. **onder onecht**.

onedel, 1. v. *geboorte*, stand, ignobilis; obscuro of humili loco natus. — 2. v. *inborst*, illiberalis, inhumanus, humilis; o.

gezindheid, *handelwijze*, *onedelmoedigheid*, illiberalitas, humilitas; a d v., illiberaliter, inhumane, humiliter.

onedelmoedig, -heid, z. **onedel**.

oneenig, z. **oneens**.

oneenigheid, dissensio (civilis, civium); discordia (*tweedracht*); discidium (*tweespalt*); inimicitiae (*vijandschap*); alienatio (*na voorafgegane eendracht*, consulum); in o. *leven* = *het oneens zijn met iemand*, z. **oneens**.

oneens, met iemand, dissidens ab, cum alqo; discors (*in tweedracht*) cum alqo; o. *worden*, disungi, alienari (ab alqo), distrahi (cum alqo); o. *zijn*, dissentire, dissidere (cum of ab alqo), discordare (cum alqo); (*over iets*) dissidere de alqo re.

oneensgezind enz., z. **oneens** enz.

oneer, dedecus; iets strekt iemand tot o., dedecet alqm alqd of c. i n f.

oneerbaar, inhonestus, parum verecundus, turpis.

oneerbaarheid, turpitudō.

oneerbiedig, parum reverens; irreverens (*jegens iets*, alcs rei, Plin. ep.); o. *gedrag*, irreverentia (Tac.); a d v., parum reverenter (Plin. ep.); *zich o. jegens iemand gedragen*, reverentiam non adhibere adversus alqm; oblivisci reverentiae, quae alci debetur.

oneerbiedigheid, irreverentia (Tac.).

oneerlijk, fraudulentus (*bedriegelijk*); perfidus (*trouweloos*); infidelis, infidus (*ontrouw*, *ontbetrouwbaar*); improbus; a d v., fraudulenter, perfide, improbe.

oneerlijkheid, fraus, perfidia, infidelitas, improbitas.

oneetbaar, ad vescendum non aptus; ingustabilis (Plin.).

oneffen, iniquus; non aequus; inaequalis (solum, Liv.); asper (ruw); vgl. **hobbelig**.

oneffenheid, iniquitas, asperitas (vadium, locorum); oo. = *oneffen wegen*, *plaatsen*, z. **hobbelig**.

oneigenlijk, improprius; de o. *beteekenis*, het o. *gebruik van een woord*, impropria verbi significatio; als rhetor. *figuur*, abusio; a d v., improprie; per abusionem, abusive; een *woord o. gebruiken*, verbo abuti.

oneindig, infinitus, immensus; mirabilis (*buitengewoon*); dit zal tot in het o. voortgaan, hoc in immensum serpet.

oneindigheid, infinitas (locorum); infinitum tempus; de o. *van Gods liefde*, infinitus dei amor.

onervaren, imperitus (*in iets*, alcs rei); vgl. **onwetend**, 2; **nieweling** (*in iets*); een o. *jongeling*, adolescens imperitus rerum, imprudens.

onervarenheid, imperitia.

oneven, v. *getallen*, impar.

onevenredig, b. v. *een aan het lichte vergrijp o. straf*, poena maior quam pro peccati levitate, en zoo proelium atrocius quam pro numero pugnantium (*in hevigheid o. aan enz.*); iniquus (pretium); iniustus (onus); a d v., o. *lang*, longior quam par est.

onfatsoenlijk enz., z. **onbetamelijk** enz.

onfeilbaar, qui errare non potest; ab omni errore of ab omni errandi periculo liber of vacuus; certus; a d v., certe, certo; sine dubio, haud dubie; profecto.

onfeilbaarheid, erroris immunitas of

vacuitas; = *waarheid, betrouwbaarheid, veritas, fides.*

ongaar, subcrudus.

ongaarne, aegre, moleste (ferre, pati); gravate; door invitus, coactus; ook invitus facio ut etc., gravor e. i. n. f.; piget e. i. n. f.; ik zie iem'd of iets o., invitus of invitis oculis video alqm, alqd.

ongastvrij, non hospitalis; inhospitalis.

ongastvrijheid, inhospitalitas.

ongeacht, ~~e.~~ **niettegenstaande.**

ongearcicleerd, non explanabilis (vox); immoderate profusus (geluid, vox); o. *gehuiden voortbrengen*, incondita voce inchoatum quiddam et confusum sonare.

ongebaand, incultus (via).

ongebakken, v. *tichelsteenen*, crudus.

ongebeden, non rogatus; ultro.

ongelanket, non fucatus.

ongehoed, (vinculus of catenis) solutus; *oneig.*, liber, solutus; a d. v., sine vinculis, sine catenis.

ongehonden, 1. = **los**, **ongehoed**, **vrij**, z. a.; o. *stijl*, z. **proza**. — 2. = *toomeeloos, losbandig*, effrenatus; impotens, intemperans (homo, cupiditas, libertas), immoderatus (libertas), immodicus (cupiditas); solutus (vis plebis); nimius (libertas); liberior (vita); a d. v., effrenate; o. *leven*, libere, liberius vivere; omnibus libidibus deditum esse; vgl. 2. **los**, 2. **liederlijk**.

ongehondenheid, licentia (huius saeculi, militum, cupiditatum); intemperantia (militum, libidinum); vgl. **los**-, **liederlijkheid**.

ongeboren, non natus; nondum natus (*nog niet geboren*).

ongebraaden, crudus.

ongebreidel, *fig.*, effrenatus, indomitus, impotens (sui; animus, laetitia, regnum); een o. *tong*, lingua immodice libera; a d. v., effrenate, licenter.

ongebruikelijk, inusitatus; non tritus; obsoletus, exoletus (*verouderd*); o. *zijn*, in usu non esse; non dici (v. *woorden*).

ongebruikt, otiosus (v. *geld*); *nog* o., integer (*voorwendsel, causa*); *iets* o. *laten*, alqd integrum relinquare; = *iets niet gebruiken*, alqa re non uti; alqd de, e manibus, manibus emittere; een *gelegenheid* o. *laten*, occasionem praetermittere, amittere (*door zorgeloosheid*), dimittere (*vrijwillig*), ommittere (*opzettelijk*); *den tijd* -, perdere tempus; *het gunstige oogenblik* -, tempus amittere; *iets niet o. laten*, non deesse alci rei (occasione, fortunae); *geld o. laten liggen*, pecuniam non occupare; *geld ligt bij iem'd* o., pecunia alci iacet.

ongedaan, infectus.

ongedacht, z. **onverwacht**.

ongedachtig, immemor (alcs rei).

ongedeeld, z. **onverdeeld**.

ongedeerd, integer, intactus, inviolatus; invulneratus (*ongevond*); incorruptus; incolumis, salvus (*behouden*); sospes (*gew.*, *dichtertlijk en plechtig voor salvus*); o. *toestand*, integritas, incolumitas.

ongedeesemd, z. **ongezuurd**.

ongedekt, non tectus; apertus (*ook = niet beschermd, latus*); nudus (*zonder geleide, ook = onbeschermd*).

ongediensstig enz., z. **onbehelpzaam** enz.

ongedierte, animalia noxia; bestiolae

molestae; vermes (*wormen*); = *huizen*, pediculi; (*bij schapen en honden*) ricini.

ongedisciplineerd, inconditus.

ongedoopt, non baptizatus (*kerk.*).

ongedrukt, = **onuitgegeven**, z. a.

ongeduld, impatentia morae of spel; festinatio; v. e. *zieke*, impatentia dolorum; o. *over of bij iets*, impatentia alcs rei; *het* o., om enz., cupiditas, b. v. pugnandi; *iets met het grootste o. vervachten*, alqd acerrime of cupidissime expectare.

ongeduldig, impatiens morae of spel; festinans, properans; o. *over iets*, impatiens alcs rei; o. *verlangen naar iets*, nimium quoddam desiderium alcs rei of door aegerrime carere alqa re; o. *worden*, festinare, propere.

ongedurig enz., z. **onbestendig**, **onrustig** enz.

ongedwee enz., z. **onbuigzaam**, **onhandelbaar** enz.

ongedwongen, 1. = **vrijwillig**, z. a.

— 2. = **ongekunsteld**, z. a.

ongedwongenheid, simplicitas (morum).

ongeeerd, inhonoratus.

ongeeindigd, z. **onvoltooid**.

ongeeestig enz., z. **onaardig** enz.

ongeevenaard, z. **onvergelijkelijk**, 2.

ongevoerd, z. **onbemiddeld**.

ongegord, discinctus.

ongegronnd, iniustus; non iustus (querela); falsus (suspicio); vanus (*bedrieglijk*), fictus, temere ortus (rumor); a d. v., sine causa, temere, ex vano.

ongegrontheid, vanitas; de o. *van iets bewijzen*, alqd falsum esse probare.

ongehard, impatiens laboris etc., z. **gehard**.

ongehelligd, z. **ongewijd**.

ongehelveld, z. **ongezuurd**.

ongehinderd, non impeditus; expeditus, solutus, liber; a d. v., sine mora (*zonder vertraging*); solute (moveri), libere, libero cursu.

ongehoopt, insperatus.

ongehoord, inauditus; inusitatus (*ongewoon*); novus (*nieuw*); portenti similis (*allerzonderlingst*); *het schijnt hem o., dat* enz., portenti simile ei videtur m. a. c. c. i. n. f.; o. *handelingen van iem'd*, monstra quaedam alcs (Cic.); *wat tot dusverre o. was*, quod fando numquam auditum erat (Liv.); *het is o., dat* enz., facinus indignum est m. a. c. c. i. n. f.; *het is o.!* facinus indignum! indignum! *het o. eener zaak*, novitas alcs rei; = **onverhoord**, z. a.

ongehoord, mutilis cornibus.

ongehoorzaam, dicto non audiens; non of male parens; non of minus oboediens; contumax (*weerspannig*); *hij wilde niet o. zijn*, non parere noluit.

ongehoorzaamheid, immodestia; = *insubordinatie*, intemperantia, immodestia; detrectatio militiae.

ongehuisheid, non simulatus, non fucatus; verus (lacrinae, amicitia); sincerus (*echt*); a d. v., sine fuco, sincere.

ongehuwd, v. e. *man*, caelebs; v. e. *vrouw*, vidua; o. *blijven*, numquam uxorem ducere; numquam viro nubere; permare in caelibatu; o. *staat*, caelibatus, vita caelebs; een o. *dochter*, filia virgo; *gehuwden*

en oo. (v. vrouwen), matronae virginesque.
ongekend, incognitus, ignotus.
ongekleed, non vestitus; nudus (*geheel of gedeeltelijk o.*).

ongeketend, z. **ongeboeid**.

ongekookt, crudus.

ongekrenkt, inviolatus; integer; salvus; *iemds eer o. laten*, alics honorem non laedere, alics honori nihil detrachere.

ongekreukt, inviolatus, incorruptus, salvus.

ongekunsteld, simplex; naturalis; candidus (v. d. taal); *het ongekunstelde (als eigenschap)*, simplicitas; a d v., simpliciter.

ongekwetst, z. **ongedeeld**, **ongewond**.

ongeldig, irritus (*zonder wettige kracht*); vanus; parum idoneus (testis, excusatio); *voor o. verklaren*, alqd irritum esse iubere.

ongeldigheid, door de *uitdr.* onder **ongeldig**.

ongeleerd, illitteratus, indoctus; o. *zijn*, nescire litteras; non didicisse.

ongeleerdheid, inscitia litterarum.

ongelegen, incommodus; non opportunus; intempestivus (*ontijdig*) non aptus (*niet passend*); molestus; a d v., incommode, intempestive; *iets komt o. alqd alci incommodeum est*; incommode accidit, quod etc.

ongelegenheid, incommoditas (*als eigenschap*, b.v. temporis); incommodum; *iemd in o. brengen*, alci incommodum of molestiam afferre; alci negotium exhibere of facesere.

ongeleterd, z. **ongeleerd**.

ongelezen, o. *laten*, non legere.

1. **ongelijk** (a d i.), 1. = **oneffen**, z. a. — 2. **ongelijk** (*qualitatief*); *zwaarden van o. deugdelijkheid en vorm*, dispartes ac dissimiles gladii; *disparilis*; inaequalibus; *dissimilis*; *diversus* (*verschillend*); *dissonus* (v. tonen); a d v., inaequaliter, dissimiliter.

2. **ongelijk** (s u b s t.), 1. = **onrecht**, z. a. — 2. = *verkeerde meening*, b.v. o. hebben, perperam indicare of statuere; *gij hebt o. (dit te zeggen)*, perperam of non recte, sine causa hoc dicis; *iemd o. geven*, indicare alqm alqd perperam of non recte dixisse.

ongelijkheid, 1. = **oneffenheid**, z. a. — 2. inaequalitas, dissimilitudo.

ongelijkmatig, inaequalis; a d v., inaequaliter.

ongelijkmatigheid, v. karakter, inconstantia; z. **onbestendigheid**.

ongelijksoortig, diversus; dissimilis; *dispar*; o. *dingen*, res (inter se) diversae of dissimiles.

ongelijksoortigheid, inaequalitas; dissimilitudo.

ongelijkzijdig, inaequalibus lateribus.
ongeloof, door non credere of fidem non habere; *met betr. tot den godsdienst*, impietas.

ongeloofelijk, incredibilis, a fide abhorrens; mirus, mirificus (*ongemeen*); *het is o., hoe enz.*, difficile dictu est, quantopere etc.; a d v., incredibiliter; incredibilem of mirum in modum; incredible quantum; supra quam cuiquam credibile est; o. groot, incredibilis; *wat nog ongelooftelijker klinkt (als parenthese)*, quod difficillius dictu est.

ongelooflijkheid, door quod incredibile est of quod credi non potest of abhorret a

fide; de o. van iets aantoonen, ostendere alqm rem incredibilem of miram esse of credi non posse, a fide abhorreare.

ongeloofwaardig, indignus cui credatur, fide indignus; z. *verder onbetrouwbaar*.

ongeloofwaardigheid, door omschr.; vgl. **onbetrouwbaarheid**.

ongelooft, crudus.

ongelooftig, qui non facile adduci potest, ut credat; *in godsdienstigen zin*, impius; irreligiosus; a vera doctrina (Christi) alienus; o. *tijden*, temporum impietas.

ongeluk, v. e. *enkele ramp*, malum; casus adversus of tristis, in het verband casus *alleen*; clades, incommodum, calamitas (*vaak in den oorlog*); v. e. *blijvenden toestand*, res adversae; fortuna adversa, afflictia; miseria; calamitas; *iemd krijgt een o.*, alci alqd adversi accidit; *als hem een o. overkomt*, si quid ei accidit, *hij had het o. te of dat enz.*, accidit ei, ut etc.; *het was een o.*, *het o. wilde*, dat enz., perincommode accidit quod etc.; = **ongeluksdagen**. tempus calamitosum, *dikw. alleen tempus, tempora*; *in mijn o.*, in labore meo (Cic.); *zij onthielden mij hun hulp in mijn o.*, tempori meo defuerunt; *iemd in het o. storten*, alqm perdere; affligere, pessumdare, pervertere; *diep* -, insignem calamitatem alci inferre; *zichzelven* -, sua culpa perire; *dat is zijn o.*, hoc ei nocet of fraudi est; *het voor 't grootste o. houden te of dat enz.*, mortis instar putare m. a c c. i n f. (Cic.); *bij o. z. onopzettelijk*; *tot mijn o.*, cum meae calamitatis of pernicie; *tot o. van den staat*, z. **nadeel**.

ongeluklig, infelix (*ook v. zaken*); infortunatus; miser (*ook v. zaken*); = **onheil aanbrengend**, funestus; = **met ongeluk verbonden**, calamitosus; = **zonder succes**, adversus, non prosperus; = **van ongunstige voortbeteekenis**, infaustus (dies, omen); *ook malus*; een o. dag, z. **ongeluksdag**; o. *toestand*, res adversae, fortuna afflictia; *in een voor de republiek hoogst o. tijd*, alienissimo rei publicae tempore; o. *zijn* (in den oorlog), male rem gerere, calamitatem accipere; *iemd o. maken*, z. **ongeluk**; a d v., infelicitate, misere, male, calamitose.

ongeluksbode, tristis nuntius.

ongeluksdag, dies nefastus of ater.

ongelukskind, homo infelix of miser.

ongelukspreeft, magnarum calamitatum praenuntius.

ongemaakt, z. **ongekunsteld**, **ongezocht**.

ongemak, incommodum, molestia, malum.

ongemakkelijk, = *hinderlijk*, *lastig*, incommodus, molestus; z. **moeilijk**, z. a.; = **gemelijk**, z. a.

ongemakkelijkheid, incommoditas; = **moeilijkheid**, z. a.; = **gemelijkheid**, z. a.

ongemanierd enz., z. **onbeschaafd**, **onbeleefd**, **grof**, 2 enz.

ongemaskerd, non personatus.

ongemeen, egregius, insignis, eximius, singularis, incredibilis; mirus, mirificus; a d v., egregie (e. fortis, e. placere); eximie, mirifice.

ongemengd, merus (vinum); = *zuiver*, purus.

ongemerkt, clam, furtim, obscure; occulte; non sentiente alqo; dissimulanter (zonder iets te laten merken); = van lieverlede, z. **allengs**; o. van iets afdwalen, aberrare ab alqa re; o. ergens heen komen, verzeilen, labi, delabi alqo; o. in zijn verderf loopen, imprudentem perire.

ongemoed, iemd o. laten, non interpellare, non vexare alqm; zij hieten hem o. door hun land trekken, cum bona pace eum der fines suos transmiserunt; o. blijven, non interpellari, non vexari.

ongemunt, non signatus (argentum); in-fectum (argentum; Liv.).

ongenaakbaar, v. personen, rari aditus; o. zijn, conveniri se nolle; aditus ad alqm interclusi sunt; z. verder **ontoegankelijk**.

ongenade, odium (alcs), ira (irae caelestes); bij iemd in o. vallen, alci in odium venire; in invidiam alcs venire of incidere; - zijn, in offensa esse apud alqm; zich op genade of o. overgeven, z. **overgeven**, 2.

ongenadig, z. **onmededoogend**.

ongeneeslijk, insanabilis; van ziekten en ziekten, desperatus.

ongenegen, **ongeneigd**, z. **afkeerig**.
ongeneogen, = **misnoegen**, **ontvre-denheid**, z. a.; = twist, lis, iurgium, rixa; = scheiding, vervreemding, discordia; discidium; dissensio (oneenigheid); o. met iemd krijen, distrahi cum alqo; alci infestum of infensum fieri; alqm alienare a se; o. met el-kander krijen, suscipere inimicitias inter se; - hebben, discordare inter se; discordia inter eos orta est; discordes inter se facti sunt.

ongenoegzaam enz., z. **onvoldoend enz.**

ongenoemd, z. **anoniem**, **onvermeld**.

ongenoed, **ongenoedig**, invocatus (Ter., Nep.); een o. gast (door een der ge-noedigden meegebracht), umbra.

ongeoefend, inexercitatus (histrio, miles; ad dicendum, Cic.); rudis, tiro (in alqa re).

ongeoefendheid, insecitia (alcs rei).

ongeeoorloofd, non concessus; vetitus; o. middelen, artes malae; o. zijn, non licere.

ongepoend, clausus; v. verzegelde stuk-ken, non resignatus; een brief o. overgeven, litteras integris signis tradere.

ongeoerdend, z. **ongeregeld**.

ongepast, = **onbetamelijk**, indecorus; in-dignus (voor iemd, alqo); o. zijn, dedecere of non decere (alqm); indignum esse (alqo); o. gedrag, indignitas; = **ongeschikt**, mis-plaatst, alienus; non aptus; het is of schijnt niet o. om of te enz., non alienum est, videtur c. i n f.; z. ook **onbetamelijk**.

ongepastheid, indignitas; facinus indig-num; z. ook **onbetamelijkheid**.

ongeplaveid, immunitus.

ongepolijst, impolitus (ook oneig.); z. verder **onbeschaafd**.

ongerechtig enz., z. **onrechtvaardig enz.**

ongereed, = **onvoltooid**, inchoatus; iets is in het o., alqa re uti non possumus.

ongeregeld, = **onordelijk**, **ordeloos**, in-conditus (acies), incompositus (agmen); o. soldaten, troepen (inderhaast bijeen-gebracht), milites tumultuarii, exercitus tumultuarii; een o. vende, t. manus; o. le-ven, vita dissoluta; vgl. **ordeloos**.

ongeregeldheid, oo. in den staat, turbae, tumultus, seditiones; = **liederlijkheid**, mo-res dissoluti; z. verder **wanorde**.

ongerekend, praeter (alqd, te); o. die, welke enz., sine lis, qui etc.; non duco in hac ratione eos, qui etc.; ook door cum ab hoc discesseris; dempta alqa re; o., dat enz., ut omittam m. a c c. c. i n f.

ongerept, intactus, involatus, integer.

ongerief, incommodum, molestia.

ongeriefelijk, incommodus, molestus.

ongeriefelijkheid, incommoditas; =

ongerief, z. a.

ongerijmd, absurdus, ineptus; min of meer o., subabsurdus; zeer o., perabsurdus; a d v., absurde, inepte; eenigszins o., sub-absurde.

ongerijmdheid, = **ongerijmde zaak**, res absurda, inepta; absurde dictum; ineptiae, nugae.

ongeroeppen, invocatus.

ongeroerd, immotus; o. blijven bij iets, non of nihil commoveri alqa re; repudiare alqd (alcs preces).

ongerust, anxius, sollicitus, (sterker) trepidus; o. zijn, angī, sollicitum esse; o. worden, sollicitum esse incipere; commo-vari, perturbari; moveri (civitas coepit); iemd eenigszins o. maken, alci alqd sol-litudinis afferre; niets maakte mij meer o. dan enz., nihil me magis sollicitabat quam etc.

ongerustheid, animi motus, pertur-batio; sollicitudo (bezorgdheid); = angst, angor; aestus (qui tibi aestus, qui error, quae tenebrae erunt); hij gaf zijn o. te ken-nen, commotum se esse dixit.

ongeschapen, nondum creatus.

ongescheiden, non separatus; a d v., coniunctum.

ongeschikt, minus idoneus, non ido-neus (alci rei, ad alqd); non aptus (ad alqd); inutilis (alci rei, ad alqd); inhabilis (alci rei, ad alqd); alienus (ab alqo, ab re; tempus, locus); iners (tot niets bruikbaar, v. personen); o. voor den krijgsdienst, ad arma inutilis; imbellis (onkrijgshaftig).

ongeschiktheid, inutilitas (onbruikbaar-heid; v. personen, inertia); insecitia (onbe-yolpenheid, onkunde).

ongeschoeid, nudis pedibus.

ongeschokt, inconcussus; salvus et incolumis (in goeden staat).

ongeschonden, z. **onbeschadigd**, **on-gedeerd**.

ongeschoren, intonsus.

ongeschreven, b.v. als o. beschouwen, pro non scripto habere.

ongestadig enz., z. **onbestendig enz.**

ongesteld, infirmus; affectus valetudine; o. zijn, leviter aegrotare; leviter of (licht o.) perleviter commotum esse; minus belle se habere; o. worden, leviter aegrotare inci-pere; leviter of (licht) perleviter commo-vari; plotseling -, subita valetudine corripi.

ongesteldheid, valetudo incommoda, ook alleen valetudo (excusare valetudinem; valetudine impeditus); een lichte o., com-motumcula (Cic.); - opdoen, perleviter com-moveri.

ongestempeld, z. **ongemunt**.

ongestoord, non interpellatus; non turbatus; sine interpellatoribus (zonder storende bezoekers); liber ab arbitris (vrij van oog- of oorgetuigen); oneig., nullo motu

perturbatus (quies); liquidus (voluptas); o. geluk, perpetua felicitas; in o. rust leven, in otio et pace vivere; de vrede bleef o., pax non turbata est.

ongestraft, impunitus; inultus (ongewroken); o. zijn of blijven (v. e. misdaad), inultum of impune esse; non puniri; (v. d. dader = er o. afkomen), impunitum dimitti; voor iets o. blijven, alqd impune ferre of facere; de hoop o. te zullen blijven, spes impunitatis; iets o. laten (voorbijgaan), alqd impunitum sinere, omittere, dimittere, ook alleen omittere, praetermittere, negligere, relinqere; alqd inultum sinere; iemand o. laten (ontglippen), alqm impunitum of non castigatum dimittere; a d v., impune.

ongestudeerd, illiteratus, indoctus.

ongetemd, indomitus.

ongetergd, non lacescitus; ultro.

ongetoemd, infrenatus; effrenatus (van toom ontdaan of beroofd).

ongetrouwd, z. ongehuwd.

ongetwijfeld, = zonder twijfel, z. twijfel.

ongevaarlijk, periculo vacuus, periculi expers; = beveiligd tegen gevaar, tutus a periculo, tutus.

ongevaarlijkheid, periculum nullum; hij zag de o. der onderneming tn, intellexit rem sine periculo of tuto suscipi posse.

ongeval, casus adversus; in het verband casus alleen; incommodum (inz. in den oorlog); offensio (belli); geen o. heeft mij getroffen, nihil adversi mihi accidit.

ongevallig, z. onaangenaam.

ongevederd, implumis (nog kaal); non pennatus (van helgen geen veeren heeft).

ongeveer, fere; ferme; quasi (q. in extrema pagina; praesidium q. duum milium); sub c. a. c. c. (bij opgave v. e. tijd); ad c. a. c. c.; circiter c. a. c. c. of als a d v. (bij opgave v. e. cijfer of tijd); o. op hetzelfde uur, eadem fere hora, circiter eandem horam; o. het vierde deel, circiter pars quarta; o. 500 werden gevangengenomen, ad quingentos capti sunt; hij sprak o. als volgt, in hanc fere sententiam locutus est.

ongeveinsd, z. ongehuicheld.

ongevoinsdheid, z. oprechtheid.

ongevoelig, 1. v. h. lichaam, sensu carens; torpidus; o. zijn voor iets, non sentire alqd. — 2. v. d. geest, lentus (flegmatiek), durus; o. zijn voor iets, durum esse ad alqd; lente ferre alqd; o. maken, callum obducere c. d. at (consuetudo callum obduxit stomacho meo, Cic.; ipse labor quasi callum quoddam obduci doli, Cic.); ik ben o. geworden voor de smart, animus ad dolorem obduruit; z. ook gevoelloos.

ongevoeligheid, 1. lichamelijke, torpor. — 2. geestelijke, animus durus, lentus; lentitudo; duritia (animi); animi sicut corporis; o. voor de smart, patientia (gehardheid), indolentia (slechts in het philos. spraakgebruik; ook m. vt ita dicam, Cic.); omschr. door non dolere; vgl. gevoelloosheid.

ongevraagd, = zonder gevraagd te zijn, non rogatus; ultro; v. zaken, ultro oblati; vgl. vrijwillig; = zonder ondervraagd te zijn, non interrogatus; = zonder iemand iets gevraagd te hebben, alqd ignaro of non rogato; alqd invito,

ongewapend, inermis, inermus (v. personen); nudus (ook v. zaken, b. v. dextra).

ongewassen, illotus.

ongewend, z. ongewoon.

ongewensch, non exoptatus; ingratus (onwelkom).

ongewijld, non consecratus; profanus.

ongewis enz., z. onzeker enz.

ongewond, invulneratus (Cic.); sine vulnere; integer (ongedeerd).

ongewoon, 1. = ongewend, insuetus (alcs rei, ad alqd, zelden c. dat., inf.); insolitus (rerum bellicarum; ad laborem); insolens (belli, malarum artium; in dicendo, Cic.); inexpertus ad alqd (Liv.). — 2. = ongebruikelijk, vreemd, insolitus, insolens, inusitatus; inauditus, novus; non vulgaris; singularis, eximius; mirus mirificus; het o. der zaak, novitas rei; a d v., inusitate, insolenter; praeter modum; mirum in modum.

ongewoonheid, insolentia, novitas.

ongewoonte, = onbekendheid met iets, insolentia.

ongewroken, inultus; iets o. laten, alqd inultum sinere; z. ongestraft.

ongezadeld, nudus.

ongezegd, indictus.

ongezegeld, z. onverzegeld.

ongezeglijk enz., z. ongehoorzaam enz. **ongezellig**, v. pers., tristis (somber); inhumanus (onbeleefd); v. zaken, iniucundus, odiosus.

ongezien, invisus; een plaats waar men o. is, locus a conspectu remotus.

ongezind, qui non vult m. inf.; qui recusat, ne of m. inf. of m. a. c.; = afkeerig, z. a.

ongezocht, non quaesitus; ultro oblati; = ongekunsteld, natus, non ascitus; vgl. ongekunsteld; a d v., sua sponte; nulla datā operā;

ongezond, 1. = ziek, ziekelijk, z. a.

— 2. = nadeelig voor de gezondheid, bonae valetudini contrarius; gravis (caelum; anni tempus; hiems); pestilens (aedes, annus, aër); o. veer, gravitas of intemperies caeli.

ongezondheid, 1. = ziekte, ziekelijkheid, z. a. — 2. gravitas, pestilentia; o. der streek, loci gravitas.

ongezuurd, non fermentatus, nullo fermento, sine fermento.

ongodsdienstig, impius (erga deum); religionis negligens of contemnens; contemptor religionum (v. d. uitwendigen eeredienst), negligens dei ac religionum; nefarius.

ongodsdienstigheid, impietas (erga deum); negligentia dei.

ongrieksch, parum of minus Graecus; barbarus.

ongunst, animus alienus; invidia, odium; z. ongenade; de o. der goden, dii adversi; de o. der tijden, iniquitas temporum; ook invidia (eius temporis recentem invidiam pertimuerant, Cic.).

ongunstig, iniquus (locus, tempora); adversus (ventus, res); alienus (tempus); o. terrein, ook iniquitas loci of locorum; o. omstandigheden, angustiae (voor een sollicitatie, petitionis); zeer -, magna rerum iniquitas; een o. indruk op iemand maken, offendere alqm of animum alicui.

onhandelbaar, v. zaken, inhabilis; v. personen, qui regi non potest; = *dwars*, koppig, offirmati animi; perverax et obstinatus.

onhandelbaarheid, z. **eigenzinnig**, stijfhoofdigheid.

onhandig, v. zaken, inhabilis; v. personen, inscitus; a d v., inscite.

onhandigheid, inscitia.

onhebbelijk enz., z. **onaardig** enz.

onheelbaar, insanabilis.

onheil, calamitas (*ramp*); exitium (*ondergang*, *verderf*); ook pestis (pestem effugere; pestem avertere ab etc.); z. *verder ongeluk*; van o. *zuanger*, gravis, funestus; o. *aanbrengend*, pestifer, perniciosus, exitiabilis, exitiosus.

onheilig, profanus.

onheilspellend, ominosus, gravis, funestus.

onheilstichter, homo perniciosus of exitiabilis; pestis; pernices.

onherbergzaam, z. **ongastvrij**; ook asper, horridus, incultus.

onherbergzaamheid, hospitalitas; door de a d i.

onherkenbaar, qui agnosci non potest.

onherroepelijk, in perpetuum ratus, ook *alleen* perpetuus; irrevocabilis (*Liv. c. a.*); immutabilis; a d v., in perpetuum, in aeternum; iets o. *vaststellen*, sancire alqd; iets *staat o. vast*, alqd fixum et statutum est.

onherstelbaar, quod reparari, sarciri, restitui nequit (non potest); o. *zijn*, reparari etc. non posse; = **ongeneeslijk**, z. a.

onherstelbaarheid, door omschr.

onheuglijk, b. v. *sedert o. tijden*, *tijd*, post hominum memoriam; ex omni memoria aetatum, temporum; inde ab antiquissimis temporibus.

onheusch enz., z. **onbeleefd** enz.

onhistorisch, o. *zijn*, contra historiae fidem esse.

onhoeffelijk enz., z. **onbeleefd** enz.

onhoudbaar, intutus (v. *plaatsen*); infirmus; levis (argumentum); parum idoneus; o. *zijn*, ook dissolvi (utrumque dissolvitur); een o. *toestand*, pessima condicio.

onhoudbaarheid, infirmitas, levitas.

oningewijd, eig., non initiatus (isdem sacris); fig., expers (consilii); non initiatus (litteris); de in het plan oo., inscii, imperiti.

onjuist, falsus (*niet waar*); vitiosus (*foutief*); mendosus (*vol fouten*); non iustus (*niet vol*, b. v. *mensura*); a d v., falso, perperam (pronuntiare, interpretari); vitiose; mendose; *zachter* secus (*anders dan het zijn moest*).

onjuistheid, = **onwaarheid**, falsum; = *fout*, vitium, mendum; de o. *eener bewering aantonen*, ostendere falsa esse, quae aliquis dixit.

onkenbaar, o. *maken*, aliam speciem induere alci rei; o. *woorden*, aliam plane speciem induere; o. *zijn*, agnosci non posse.

onkiesch, = **onvellevend**, inurbanus; = *onzedig*, parum verecundus; obscenus; a d v., inurbane; parum verecunde; obscene.

onkieschheid, inhumanitas (*onvellevendheid*); obscenitas (*onzedigheid*).

onklassiek, non probus (vocabulum); *apud classicos of optimos scriptores of

apud optimos Latinitatis auctores non usitatus.

onkosten, z. 2. **kost**.

onkrijgshaftig, imbellis.

onkruid, herba inutilis of nocens, ook *alleen* herbae (p l.).

onkuisch, impudicus (homo, mulier, domus), incestus (os, flagitium, sermo); libidinosus (homo, amor, voluptates; libidinosae et interperans adolescentia); libidinibus dedita (vita); obscenus (versus, dictum, voluptates, gestus); parum verecundus (homo; verba); impurus (homo, animus); a d v., impudice, inceste, parum caste; libidinosae, obscene, parum verecunde, impure.

onkuischheid, impudicitia; libidines (p l.); *alle soorten van o.*, omnes impuritates.

onkunde, z. **onwetend**, **onervarenheid**.

onkundig, z. **onwetend**, **onervaren**.

onkwetsbaar, qui vulnerari non potest;

o. *zijn*, vulnerari non posse.

onlangs, proxime; non ita pridem; modo; nuper, dudum.

onledig, z. **bezig**, **bezighouden**.

onleerzaam, indocilis.

onleerzaamheid, indocilitas.

onleesbaar, difficilis ad legendum; quod legi vix (non) potest; parum clarus; a d v., parum clare.

onleesbaarheid, door omschr., b. v. *gij klaagt over de o. van mijn brief*, scribis te meas litteras vix legere potuisse.

onleschbaar, z. **dorst**.

onlichamelijk, corpore vacans of carens; corporis expers; sine corpore; o. *zijn*, corpore vacare of carere; sine corpore esse.

onlichamelijkheid, door omschr., b. v. *Plato schrijft aan de godheid o. toe*, Plato sine corpore deum esse vult.

onliet, z. **onaangenaam**; *het is mij o., zeer o.*, aegre, aegerrime fero; *wat u, naar wij gelooven, niet o. is te weten*, quae scire te non nolle arbitramur; *het is mij niet o. dit te hooren*, hoc libenter audio; bene narras.

onloochenbaar, evidens; haud of non dubius; *het is o., dat enz.*, negari non potest.

m. acc. c. inf.; a d v., evidenter, haud dubie; door negari non potest m. acc. c. inf.

onloochenbaarheid, door omschr.

onlust, 1. = **lusteloosheid**, taedium; (animi) molestia; inertia (*tegenzin in het werk*); met o., invitus, animo invito. — 2. **staatkundige oo.**, motus; turbae; res novae; seditio; dissensiones civiles; oo. *verwekken*, rebus novis studere; res novae; seditioem commovere, excitare; seditioem auctorem esse.

onmacht, 1. = **krachteloosheid**, infirmitas, imbecillitas (corporis, virium, animi); humilitas (*lage trap*, ook v. e. *staat*); de o. *der wetten*, invalidum legum auxilium; *hij gevoelde zijn o.*, quam infirmus of imbecillus, humilis esset, sensit. — 2. = **bezwijming**, animi defectio; in o. *vallen*, animus alqm relinquit; intermori (in contione intermortuus paulo post expiravit. *Liv.*); in o. *liggen*, animus reliquit alqm; torpere; — *liggend*, z. **bewusteloos**.

onmachtig, = **krachteloos**, infirmus, imbecillus, invalidus; humilis; o. *zijn*, ook iacere.

onmannelijk, viro indignus; muliebris; effeminatus, mollis; a d.v., muliebriter; effeminate, molliter (ferre alqd).

onmannelijkheid, mollitia.

onmatig, immoderatus (potus et pastus, cupiditates, libertas; immoderata semper cupere; homo); immodicus (lingua, imperia; immodicus lingua, in numero augendo); interperans (homo, animus); effrenatus (teugelloos, audacia, furor, cupiditas); effusus (sumptus, honores, laetitia, licentia; quis in largitione effusior?); profusus (sumptus, hilaritas); impotens (*hartslochtelijk*, zichzelf niet meester; v. pers. en zaken); = de grenzen der welvoeglijkheid overschrijdende, geen maat houdende, immodestus (genus locandi non profusum nec i.); = *onmatig groot*, immanis (magnitudo, pecuniae, praeda); o. in het eten, edax, vorax; - in zijn vreugde, toorn, liefde, impotens laetitiae, irac, amoris; a d.v., immoderate (vivere), intemperanter, incontinent; immodice, immodeste (gloriar), effuse.

onmatigheid, intemperantia, incontinentia; in het winddrinken, intemperantia vini; in zijn begeerten, - libidinum; o. wat een betref, edacitas.

onmeedoogend, inclemens; acer (*streng*); acerbus (*hard*, b.v. in exigendo); crudelis; a d.v., inclementer, acerbe, crudeliter; vgl. **onbarmhartig**.

onmeedoogendheid, inclementia, acerbitas, crudelitas; vgl. **onbarmhartigheid**.

onmensch, homo immanis; belua i., ook alleen belua; monstrum hominis; homo crudelissimus; onder zulke oo. verkeeren, in hac tanta immanitate versari; een o. zijn, ook onnem humanitatis expertem esse; - worden, onnem humanitatem exuere, abicere.

onmensschelijk, inhumanus; immanis; ferus, crudelissimus; een o. straf, supplicium exempli parum memoris legum humanarum (*Liv.*); het o. van zulke een vandaad, immanitas tanti facinoris; a d.v., inhumane; immanem in modum; crudelissime.

onmensschelijkheid, inhumanitas, immanitas, feritas, crudelitas.

onmerkbaar, b.v. o. vorderingen maken (in het leeren), paene nihil proficere in litteris; a d.v., sensim.

onmetelijk, immensus, infinitus, immanis; a d.v., in immensum, in infinitum.

onmetelijkheid, immensitas.

onmiddellijk, = **rechtstreeksch**, z. a.; proximus (naast, b.v. causa); zich o. aan iets aansluiten, continuari et iungi alci rei; onder de censuur van Titus, die o. voor mij geweest was, Tito censore, qui proximus ante me fuerat; o. na iem. of iets, secundum alqm, alqd; proximus of secundus ab alqo; o. na deze woorden, sub haec dicta; o. na de praetuur, ex praetura (triumphare); o. na de reis of marsch, ex itinere; in de o. nabijheid zijn, in manibus esse, ante pedes esse; o. daarop, continuo, statim; o. daarop iets laten volgen, statim subicere alqd; o. volgen, consequi, subsequi; iem. d., alqm vestigiis sequi; o. op iem. volgen, (wat volgorde betreft) proximum of secundum esse ab alqo; (met betr. tot den tijd) continuo sequi alqm; het o. gevolg v. iets zijn, z. **gevolg**, 2.

onmin, z. **oneenigheid**, **ongenoegen**. **onmisbaar**, necessarius (ad alqd); *volstrekt o.*, pernecessarius, maxime necessarius; iem. of iets is voor iem. o., alqs alqo of alga re carere non potest.

onmisbaarheid, necessitas; de o. van iets bewijzen, nos haud facile alga re carere probare.

onmiskenbaar, manifestus, evidens, perspicuus; *daar ons berouw zoo o. is*, cum tam evidenter poenitet; de indruk van medelijden op hen was o., flecti eos misericordia apparebat; a d.v., evidenter, manifeste; door apparere.

onmiskenaarheid, door omschr.

onmogelijk, quod fieri of effici non potest; *het is o.*, fieri non potest; *het is hem o.*, ab eo effici non potest; *het is volstrekt o.*, dat enz., nullo pacto fieri potest, ut etc.; (mihi) copia non est c. gen. gerund.; (mihi) erepta est facultas of potestas c. gen. gerund.; - om te gelooven (ik kan o. gelooven), non possum adduci, ut putem etc.; credere non of nullo modo possum etc.; - dat niet te zeggen, facere non possum, quin illud dicam; *iets o. maken*, eripere copiam of facultatem of potestatem c. gen. gerund.; alqd excludere, tollere (iudicium veri); alqd perimere (reditum, consilium); *iem. iets*, potestatem alcs rei facienda adimere, eripere alci; impedire alqm ab alga re of m. ne, quominus; excludere alqm alga re, ab re; arcere alqm alga re; door require, b.v. per valetudinem id bellum exsequi nequiat, zieke had het hem o. gemaakt enz. (*Liv.*); iem. wordt iets o. gemaakt, nulla ales rei potestas datur alci; *iets wordt door iets o. gemaakt*, facultas ales rei alga re impeditur (*Liv.*); *alle verdediging o. maken*, onnem defendendi facultatem tollere; *iets*, het voor o. houden, dat enz., desperare alqd, de alga re, m. a c c. t. n. f.; *ik acht niets o. voor hem*, nihil est, quod ab eo effici non posse credam; is mihi videtur nihil non effecturus; *iets voor o. verklaren*, negare alqd fieri posse; *bij God is geen dingo.*, nihil est, quod deus efficere non possit; *het o.*, z. **onmogelijkheid**.

onmogelijkheid, geul, door fieri of effici non posse, b.v. dat is een o., hoc fieri non of nullo pacto potest; de o. van iets bewijzen, probare alqd fieri non posse; *bij de o. om te vluchten*, ubi locus fugae deest (*Liv.*); de o. om de Alpen over te trekken, insuperabilis Alpium transitus (*Liv.*).

onmondig enz., z. **minderjarig** enz.

onnadenkend, inconsideratus, inconsultus; incautus, improvidus; a d.v., inconsiderate (agere), inconsulte, incaute, imprudenter.

onnadenkendheid, imprudentia, inconsiderantia; *uit o.*, per imprudentiam; - *iets doen*, imprudentem facere alqd.

onnaspeurlijk enz., z. **ondoorgronde-lijk** enz.

onnatuurlijk, 1. eig., parum naturalis; quod contra naturam est; monstruosus, portentosus. — 2. oneig., = **monstcrachtig**, immanis; een o. zoon, monstrum filii; een o., **monstcrachtige daad**, monstrum ac prodigium; *iets komt iem. geheel o. voor*, portenti simile videtur alci alqd; = **geaffecteerd**, ascitus; een o. dood sterven, violenta morte

perire; *het is iets onnatuurlijks*, non est consentaneum *m. inf. of acc. c. inf.*; *a d v.*, contra of praeter naturam; monstrose.

onnatuurlijkheid, immanitas.

onnaauwkeurig, indiligens; *v. zaken*, parum accuratus; *a d v.*, parum diligenter; parum accurate.

onnaauwkeurigheid, indiligentia.

onnavigbaar, non imitabilis; quod nulla ars of nulla manus, nullus opifex imitando consequi potest; *in rutmeren zin* divinus; incredibilis (venustas); *a d v.*, divinitus (scribere), mirabiliter (libri m. scripti).

onneembaar, inexpugnabilis.

onnoembaar, -elijk, quod nominari non potest; *oneig.*, mirus, incredibilis.

onnoedig, non necessarius; super-vacaneus, vanus (metus); quod non opus est; *het is o. te enz.*, nihil attinet *c. inf.*

onnoozel, insipiens, stultus; *a d v.*, insipienter, stulte; *vgl. dom.*

onnoozelheid, insipientia, stultitia; *vgl. domheid.*

onnuut, inutilis (alci rei, ad alqd); inanis (contentiones); nequam (homo); nihili; iners (*traag*); *geheel o.*, ad nullam rem utilis; *o. dingen*, nugae; *a d v.*, inutiliter; *o. verkwisten*, profundere ac perdere (laborem).

onomegekocht, incorruptus; integer (*onpartijdig*).

onomkoopbaar, integer, incorruptus;

o. zijn, pecuniae of largitioni resistere.

onomkoopbaarheid, integritas, innocentia.

onomstootelijk, firmissimus; = *onweerlegbaar*, quod refelli non potest; invictus (defensio); numquam fallens (*b.v. waarheden, res*); *o. zeker*, certissimus; *o. bewijzen*, necessarie demonstrare (*Cic.*); arguere, vincere, convincere *m. acc. c. inf.*; - *dat iem'd schuldig is aan enz.*, coarguere (alqm avaritiae); *iets (een misdad)* *o. bewijzen*, coarguere alqd (perfidiam, mendacium; *m. acc. c. inf.*); convincere alqd of *m. acc. c. inf.*

onomstootelijkheid, door omschr.

onomwonden, *z. onbewimpeld.*

onontbeerlijk enz., *z. onmisbaar enz.*

onontbiidbaar, quod dissolvi non potest; inexplicabilis (vinculum, *Curt.*; laquei, *Quint.*); = *eeuwig*, aeternus.

onontbiidbaarheid, door omschr.

onontdekt, non inventus, non repertus; nondum patefactus of detectus; *o. blijven*, non emanare; fallere alqm.

onontvankelijk, voor iets, rudis ad alqd; - *zijn*, alqd non sentire; non moveri of tangi alqa re; alqd non accipere, suscipere (consolationem); voor alles *o. zijn*, omni sensu carere; *niet o. zijn voor den godsdienst*, haud inacti religione animi esse.

onontvankelijkheid, animus durus, ingenium hebes ad alqd.

onontwikkbaar, *z. onvermijdelijk.*

onontwikkeid, 1. = *ongeleerd*, indoctus, ineruditus; *vgl. onbeschaafd.* — 2. = *nog niet ontwikkeld*, inchoatus (intellegentiae, begrippen); confusus et incertus; *de nog o. kiem*, principium (urbis).

onooglijk, specie invenusta; indecorus visu; *in dit o. lichaam schuilt een verheven*

geest, ingenium sub hoc inculto corpore latet (*Hor.*).

onooglijkheid, door de adii.

onobetamelijk enz.

onopgehelderd, non satis explicatus; obscurus.

onopgemerkt, non observatus; *zich o. vanen*, se non observari putare; (*iets o. laten*, silentio) praeterire; praetermittere, negligere; dissimulare (alqd, *ignoreren*); *o. zijn of blijven*, non conspici (*fig.*); praetermitti, negligi; - *door iem'd*, alqm praeterire, fugere, fallere; *a d v.*, silentio (vitam transire); = *in het verborgen*, latenter; clam; furtim.

onopgesmukt, inornatus; incompustus (oratio); horridus (priscus ille dicendi et h. modus); tegenover *onvaar*, verbloemd, sin-cerus, simplex, nudus (veritas); *de o. waarheid zeggen*, vera simpliciter dicere of libere profiteri; *a d v.*, inornate; sincere, simpliciter; nudis verbis; sine fuco; sine fuco ac fallaciis.

onopgevoed, *z. onwelopgevoed.*

onophoudelijk, *z. bestendig.*

onoplettend, non attentus; *z. verder achteloos.*

onoplettendheid, animus non attentus; *z. verder achteloosheid.*

onoplosbaar, = *onverklaarbaar*, inexplicabilis, inenodabilis.

onoplosbaarheid, door omschr.

onopmerksaam enz., *z. onoplettend enz.*

onoprecht enz., *z. bedriegelijk, valsch enz.*

onopzettelijk, insciens, imprudens, ignarus, invitus, nollens (*v. personen*); quod non consulto fit, fortuitus (*v. zaken*); *a d v.*, imprudenter, per imprudentiam; fortuito, casu; temere; *ik heb het o. gedaan*, insciens feci; *het onopzettelijke*, imprudentia (tel emissi), casus; *het o. van deze daad blijkt duidelijk*, hoc casu, non voluntate factum esse apparet.

onordelijk, *z. ordeloos.*

onordelijkheid, = *wanorde*, *z. a.*; = *slordigheid*, *z. a.*

onordentelijk enz., *z. onbetamelijk enz.*

onoverkomelijk, quod superari non potest.

onovertreffbaar, onovertroffen, praestantissimus (in illis artibus); divinus; singularis; *z. volkomen*, 2. *o. meesterschap*, divinitas; *a d v.*, ita ut nihil possit supra; sic ut supra nihil possit addi.

onoverwinnelijk, invictus; = **onoverkomelijk**, *z. a.*

onoverwinnelijkheid, *b.v. de o. van het Rom. rijk*, invictum imperium Romanum; *een volk maakte zijn o. te schande*, una gens effect, ne invictus esset; *aan iem'd o. gelooven*, alqm vinci of superari non posse credere.

onoverwonnen, invictus; semper victor.

onoverzienbaar, quod oculis terminare haud queas; = *onmetelijk*, immensus; *vgl. oneindig.*

onoverzienbaarheid, immensitas.

onpartijdig, aequus; aequalis (ius); nihil ea iurisdictione aequalibus; sincerus (pronuntiator rerum gestarum), integer, incorruptus; verissimus (iudex, iudicium); medius (consilium alcs); neutrius partis

studiosus; o. *zijn*, neutri favere; neque irā neque gratiā teneri; *a d v.*, integre, incorrupte, sine cupiditate; sine ira et studio; *de gerechtigheid o. handhaven*, iuris aequabilem tenere rationem.

onpartijdigheid, aequitas; iudicium integrum et incorruptum of obrectatione et malevolentia liberatum; animus a partium studio of ab ira et studio alienus; veritas (iudiciorum); aequabilitas decernendi (*b.v. van den praetor te Rome*).

onpas, *te o.* = ten onttide, *z. onttijd*.

onpasselijk enz., *z. misselijk, onge-*

seld enz.

onpeilbaar, profundus (*o. diep*, mare), immensus, infinitus; *o. diep*, immensā of infinitā altitudine.

onpeilbaarheid, *der zee*, infinita maris altitudo.

onpractisch, nullius usus; parum of minus efficax; *o. zijn*, nullius usus esse (*v. personen*); ad vitae usum conferri of ad usum transferri non posse (*v. zaken*).

onrecht, iniuria; *iemd o. doen*, *o. jegens iemd plegen*, iniuriam alci facere, inferre; iniuriā alqm afficere; *een jegens iemd gepleegd o.*, iniuriā alci illata; iniuriā in alqm, *ook, als er geen onduidelijkheid ontstaat, alleen i. ales* (mea, tua, sua, eorum); *daarmee doet gij mij o.*, hoc inique in me facis; *o. tijden*, iniuriam pati of accipere; iniuriā affici; *het is beter o. te tijden dan o. te doen*, accipere praestat quam facere iniuriam; *ten o.*, iniuriā, immerito; iniuste; perperam (*verkeerd, b.v. iudicare*).

onrechtmatig, non iustus; = *onwettig*, non legitimus; = *onbillijk*, iniquus; *a d v.*, iniuste, iniuriā, per iniuriam.

onrechtmatigheid, *door de a d i.*; = *onbillijkheid, z. a.*

onrechtvaardig, iniustus; *v. zaken*, iniquus; = *onverdiend*, immeritus; *a d v.*, iniuste, inique; *vgl. gedijen*.

onrechtvaardigheid, iniustitia; = *onrechtvaardige handeling*, iniuria; iniuste factum; *vgl. onbillijkheid*.

onrechtzinnig, doctrinae falsae deditus.

onrechtzinnigheid, doctrina falsa.

onredelijk, z. onrechtmatig.

onredelijkheid, z. onbillijkheid.

onregelmatig, enormis (viciis, versus); inusitatus (*ongewoon*); non constans (*zich niet gelijkblijvend*); *a d v.*, contra regulam; non constanter; *z. verder ongeregeld*.

onregelmatigheid, enormitas; vitium (*gebrek*); = *gebrek aan evenredigheid*, minus apta compositio (corporis); *vgl. ongeregeldheid*.

onrein, 1. eig., non purus (aër), immundus, sordidus, squalidus; *a d v.*, sordide. — **2. oneig.**, impurus; incestus (*onkuisch*); *o. begeerten*, libidines.

onreinheid, 1. als toestand, immunditia; *oneig.*, animus impurus. — **2. als zaak, z. 1. vuil.**

onrijp, crudus (*v. vruchten*); immaturus (*ook oneig.*); rudis (*oneig.*); *nog o.*, nondum maturus; *o. oordeel*, iudicium minus of parum firmum; iudicium incertum.

onrijpheid, immaturitas.

onroerend, o. goederen, res of bona, quae moveri non possunt; *als jurid. term.*, res immobiles; *z. roerend, 1.*

onrust, 1. = *rumoer, opschudding*, turbae; tumultus; trepidatio, concursatio (*het heen en weer loopen*); *o. in den staat, z. onlust, 2.* — **2.** = *ongerustheid, z. a.*

ongerustig, inquietus (homo, animus, nox); tumultuosus (contio, vita, animus); turbidus (aqua, tempestas, tempus, motus, cogitationes); turbulentus (tempestas, annus); = *oproerig*, seditiosus, turbulentus; rerum commutandarum of evertendarum, novarum cupidus; *zich in het o. staatkundige leven begeven*, se civilibus fluctibus committere; *o. bewegingen, ook alleen motus*; *zeer o. tijden*, tempora omnibus tempestatibus concitata; *een slapeloozen, o. nacht hebben*, noctem cum magno animi motu perpetuis vigilis agere; *o. nachten hebben*, insomniis fatigari.

ongerustigheid, z. onrust.

onruststoker, turbator (vulgi).

1. ons (*pron. pers.*), nobis (*d a t.*); nos (*a c c.*); *van of onder o.*, nostrum; *de, ex nobis*; nostri (*als g e n. o b i.*); *hoevelen van o. zijn aanwezig?* quot sunt nostrum? (*daarentegen* quot sumus? = *hoe talrijk zijn wij?*).

2. ons (*pron. poss.*), noster; *de onzen*, nostri homines; nostri; = *onze landslieden*, nostrates (*ook nostri*); *van o. stand*, nostro loco natus; *o. schrijver, o. plaats en dgl.*, = *de schrijver, plaats, waarvan sprake is*, hic, ille; idem hic, idem ille; *hic, de quo* (nunc) agitur of agimus, of met herhaald *n o m. p r o p. o f a p p e l l a t.*; (*liever niet noster*); *in o. tijd, z. tijd*.

onsamenhangend, non of parum, male cohaerens; interruptus; *v. d. rede* ook dissipatus, distinctus; *o. zijn*, non of parum, male cohaerere; confusum, perturbatum esse; *het onsamenhangende verbinden*, dissipata connectere.

onschadelijk, innocens; *o. zijn*, nihil nocere; nihil damni afferre; *o. maken*, debilitare, frangere, comprimere alqm, alqd, = *uit den weg ruimen*, removeere alqm; *o. worden*, nocere desinere.

onschadelijkheid, *door innocens of innocentia*.

onschatbaar, inaestimabilis; eximius, praestans, singularis; *a d v.*, eximie, unice.

onschendbaar, inviolatus; sanctus, sacrosanctus (*inz. v. tribunen*).

onschendbaarheid, sanctitas; *o. van verbonden of verdragen*, foederum religiones.

onschuld, innocentia, integritas; = *kuisheid*, pudicitia, castitas; = *oprechtheid*, simplicitas.

onschuldig, innocens; culpā vacuus of carens; insons (*aan iets, ales rei*); pudicus (*zedig*); castus (*kuisch*); integer; *o. genot*, voluptas honesta; *iemd o. verklaren*, alqm absolvere; *o. zijn*, culpā vacare of carere; extra culpam esse; nihil meruisse; *hij is er o. aan, dat enz.*, nullo eius vitio fit, ut etc.; *a d v.*, pudice, caste, integre.

onsmakelijk, nullius of iniucundi saporis; voluptate carens; non conditus (*niet gekruid*).

onsmakelijkheid, *o. der spijsen*, cibi voluptate carentes.

onstaatkundig, alienus a prudentia civili; non callidus; *a d v.*, prudentiae civili non convenienter; non callide.

onstandvastig, inconstans; *z. verder onbestendig.*

onstandvastigheid, inconstantia; *z. verder onbestendigheid.*

onsterfelijk, immortalis (*v. personen, ook fig. v. zaken, gloria, virtus, memoria*); (*v. personen als eereitel, b.v. de o. Vondel*) egregius, divinus ille etc.; *de menschen zijn o., hominum animi sunt immortales*; = eeuwig, aeternus (*ook gloria*); sempiternus; *iemd of iets o. maken, o. worden, zijn, z. onsterfelijkheid.*

onsterfelijkheid, der ziel, immortalitas of aeternitas animorum, *in het verband ook immortalitas, aeternitas alleen*; = o. van iemds naam, immortalitas gloriae, *ook immortalitas alleen*; immortalis of aeterna of sempiterna gloria; *de o. der ziel verdedigen*, dicere animos hominum esse immortales of sempiternos; *iemd of iets de o. schenken, onsterfelijk maken*, reddere alqm immortalitatem; aeternitatem immortalitatemque alci donare; immortal gloria afficere alqm; *immortale reddere alqd*; immortalitati tradere of commendare alqd; *de o. deelachtig worden, zich de o. verwerven, onsterfelijk worden*, immortalem fieri; immortalitatem consequi of adipisci of sibi parare; immortalitatem of sempiternam gloriam consequi; *de o. bezitten, onsterfelijk zijn*, immortalitatem of sempiternum esse; non interire; vitam sempiternā frui, memoriā omnium saeculorum vigere (*v. personen*).

onstoffelijk enz., *z. onlichamelijk enz.*

onstuimig, procellosus (ventus, mare); violentus (*eig. en fig.*), vehemens (*eig. en fig.*); ferox (*zeer o., praeferox*); importunus; ad v., magno impetu (hostem aggredi); violent; vehementer (poscere, alqm increpare, persequi); importune; o. eischen, *ook flagitare, efflagitare.*

onstuimigheid, impetus (militum, febris); impetu potius bella quam perseverantia gerere; violentia (venti, maris, *ook oneig. v. menschen*); intemperies (caeli; *ook = o. gedrag*); ferocia; importunitas (hominis, animi).

ontaard, qui (quae, quod) degeneravit ab alqo, ab alqo re; *naklass. en bij dicht., degener*; = *verwilderd, efferatus.*

ontaarden, a natura recedere; degenerare (*physiek of moreel, b.v. a parentibus suis*); depravari, corrumpi; (*v. h. levensloze*) in peius verti; *tot iets, abire, mutari, verti in alqd.*

ontaarding, vitium; depravatio animi. **onteerlijk**, quo alqs facile caret; supervacaneus; non necessariis.

onteerlijkheid, nulla necessitas; inutilitas; *de o. eener zaak aantoonen, rem alqm non necessariam esse (voor iemd, alqm alqo re facile carere)* ostendere.

ontberen, carere, egere (alqo re). **ontbering**, inopia, egestas; *de o. van iets, door carere alqo re*;

ontbieden, vocare of advocare (alqm ad se), *vgl. beroepen, 1*; (*inz. als een meerdere e. mindere o.*) exire, evocare, accire, accessere; invitare (*wiltvoodigen*) ad alqd; *door iemd ontboden, accitu ales*; iets o., accessere, petere alqd; *z. bestellen.*

ontbijt, ientaculum (*'s morgens vroeg*); prandium (*lunch*); *zijn o. gebruiken, ientare*;

prandere, prandium comedere; *iets als o. gebruiken, alqd prandere.*

onthijten, ientare, prandere.

ontbinden, 1. *eig.*, = **losmaken**, *z. a.*; = **oplossen**, 1. *z. a.* — 2. *oneig.*, dissolvere (amicitiam); dirimere (coniunctionem civium, societatem); dissociare (morum dissimilitudo amicitiā); *een vergadering, een leger o., mittere, dimittere contionem, exercitum*; *z. verder ontheffen, bevrijden, o. worden = sterven, solvi (morte)*; corporis vinculis evolare.

ontbinding, 1. *trans.*, solutio. — 2. *intr.*, = dood, dissolutio naturae, *in het verband ook dissolutio alleen*; *v. e. lijk, tabes*; *tot o. overgaan, tabescere*; *z. verrotten*; *een rijk, dat zijn o. nabij is, regnum fractum et prope dissolutum.*

ontbladeren, foliis nudare of privare.

ontbloot, nudatus, nudus (alqo re); *van alles o. zijn, omnibus rebus nudatum, omnium rerum inopem esse*; *van troepen o. zijn (v. e. land)*, vacuum esse (ab) exercitu.

ontblooten, nudare (alqm, corpus; murum defensoribus), denudare (alqm a pectore; spoliare et d.); detegere; aperire (corporis partes quasdam); caput alci, *voor iemd*; *oneig.*, privare, spoliare (alqm alqo re).

ontbeeld, *de o. geest*, animus corpore of vinculis corporis solutus; animus liberatus a corpore; animus liber; *vgl. ongeboeid.*

ontboeien, 1. *eig.*, e vinculis eximere alqm; vinculis solvere of liberare alqm. — 2. *oneig.*, solvere, liberare (alqm, alqd).

ontboezemen, = *lucht geven aan, uitstorten, z. lucht, 2; uitstorten.*

ontbranden, 1. *eig.*, = *in brand geraken, z. brand*. — 2. *oneig.*, exardescere (irā; bellum exarsit), incendi (irā, amore studio), inflammari (irā); *de roemzucht is in u o., exarsistis ad cupiditatem gloriae*; *in iets o. zijn, alqo re ardere, flagrare, incensum, inflammatum esse (amore, irā).*

ontbreken, abesse (historia litteris nostris); *van helgeen er zijn moest, deesse*; desiderari (*gemist worden*); *van helgeen er vroeger was, deficere (alqm alqd; absol.)*; *het o. mij aan iets, careo, egeo alqo re*; deest mihi, deficit me alqd; non suppetit alqd; minus valeo alqo re; *het o. niet aan menschen, iets zeggen*, non desunt, qui dicant; *het aan niets laten o., nihil deesse pati*; nihil reliqui facere; = *geen kosten ontzien, sumptibus non parcere*; *er o. veel aan, dat enz., multum abest, ut etc.*; *weinig, paulum of non multum abest, quin etc.*; *dat o. nog aan mijn ongeluk, id mihi restat mali*! *dat o. er nog aan, dat enz., illud restat, ut etc.*; *expecta iam, ut etc.*

ontcijferen, (*geheime teekens*) investigare et persequi; *in 't alg. explicare, explanare, interpretari (alqd).*

ontcijfering, explicatio, explanatio; *door de verba.*

ontdaan, 1. **ontsteld**.

ontdekken, 1. *eig.*, detegere, retegere (faciem, corpus); aperire (quasdam partes corporis); nudare, denudare (*ontblooten*); *vgl. ontblooten*. — 2. = *vinden, bevinden, invenire, reperire*; deprehendere; animadvertere, cognoscere; *v. e. misdaad comprehendere (nefandum adulterium)*. | = *bekend-*

maken, aperire, palam facere, patefacere, detegere (sensus suos, occulta consilia alcs); indicare (*aangeven*); enuntiare (*aan de groote klok hangen*); nudare, denudare (*blootleggen*, omnia; alci consilium); in lucem proferre (*aan het licht brengen*); prodere (*verraden*, conscios); *ik o. iemd mijn plan, gevoelen*, alci detego consilium; aperio alci sensus meos, quid sentiam.

ontdekker, -ster, inventor, inventrix; qui, quae inventit of reperit alqd; auctor; = *aangever*, -geefster, index.

ontdekking, 1. *abstr.*, inventio; = **bekendmaking**, **openbaring**, **aangifte**, 2. *z. a.*; *lang voor de o. van Amerika*, multo ante repertam Americam. — 2. *concr.*, res inventa of reperta; inventum; *een o. doen*, invenire, reperire alqd; *veel nieuwe o. doen*, multa nova invenire; *hoe moeilijk is de o. dezer waarheden*, hae res quam sunt inventu difficiles.

ontdekkingsreis, -tocht, iter ad novas terras quaerendas susceptum; *een o. doen*, terras, quas homines nondum noverunt, quaerere.

ontdoen, zich of iemd van iets o. = *iets of iemd iets afdoen*, *afnemen*, 2. **afdoen**, 1; **afnemen**, 1. **A**; *zich of iemd van zijn kleederen o.*, *z. ontkleeden*; *zich o. van* = *zich bevrijden*, *zich van den hals schuiven*, *z. bevrijden*, **hals**; *zich van een bezit o.*, *z. vervreemden*, 1.

ontdooven, 1. *trans.*, solvere, liquefacere. — 2. *intr.*, solvi, liquefieri, liquefcere.

ontduiken, 1. = **pareeren**, *z. a.* — 2. *oneig.*, eludere, fallere; *de wet o.*, vim legis eludere; *fraudem legi facere* (alqa re); *het recht o.*, fraudem adhibere iuri.

onteeren, dehonestare (alcs famam); dedecorare (alqd, se flagitios); dedecore, ignominia afficere (alqm); polluere (sacra); contaminare (se vitilis, mentem omni scelere); corrumpere (nobilitatem acceptam, *Sall.*); foedere (adventus tuus Romam); deformare (ordinem prava lectione senatus); *door ontucht*, stuprare, constuprare; vim afferre (alci).

onteerend, ignominiosus, contumeliosus, inhonestus, turpis, infamis; *een o. daad*, flagitium, dedecus, turpitude; *het o.*, deformitas.

onteerling, dedecus, ignominia, contumelia; *door de verba*; *door ontucht*, vitium of stuprum per vim oblatum; ook contumelia.

ontegenzeglijk, *z. onbetwistbaar*.

ontegenen, = *iemd uit het bezit van iets stooten*, *z. stooten*, 1.

ontelbaar, innumerabilis, infinitus; sescenti (zeer vele); *o. malen*, sescenties; milies; *o. menigte*, innumerabilitas; infinita multitudo.

ontembaar, indomitus (equus, furor); effrenatus (equus, furor); ferox (*vol woesten moed*); immanis (gens, belua; hostis ferus et i.); *a d v.*, effrenate.

ontembaarheid, effrenatio animi impotentis; ferocia, ferocitas; immanitas.

ontervan, exheredare (filium); abdicare (filium, *nog bij zijn leven verstooten en zoo o.*).

onterving, exhereditatio; abdicatio.

ontevreden, (*met zijn lot*) sorte sua non contentus; morosus (*knorrig*, *wrevelig*);

in staatkundig opzicht, novarum rerum of mutationis rerum cupidus; *met zijn lot of toestand o. zijn*, ook alqm paenitet fortunae of sortis suae; *in staatkundig opzicht*, novis rebus studere; *o. met iets*, non contentus alqa re; *o. over iemd zijn*, displicet alci alqs; *- over iets* -, graviter, moleste, aegre, indigne ferre alqd; paenitet, taedet alqm alcs rei, alcs; piget alqm alcs rei; indignari alqd; accusare (alqd, alqm, fortunam suam); *o. zijn over zichzelf*, sibimet displicere, parum sibi placere; paenitet memet mei.

ontevredenheid, animus offensus; indignatio; adversa alcs voluntas; invidia; *o. opwekken*, indignationem movere; *zijn o. over iets uitlen* accusare, *b v.* fortunam suam, 2. **ontevreden**; *door gemompel zijn o. over iets te kennen geven*, fremere adversus alqd; *- daarover*, *dat enz.*, fremere *m. a c c. e. i n f.*; (*luide*) palam fremere, quod etc.; *tot mijn groote o.*, cum magna mea molestia.

ontfermen enz., *z. erbarmen* enz.

ontfutselen, defraudare (alqm alqa re), subducere furto of surripere (alci alqd).

ontgaan, 1. vitare, devitare, evitare (*ontwijken*, *vermijden*); = *zich aan iets onttrekken*, fugere, effugere (alqd); *ongemerkt o.*, subterfugere (poenam, calamitatem); = *ontkomen*, *ontsnappen*, *evadere* (ex re, ab alqo); ook evolare (e poena, ex alcs severitate); *een veroordeeling o.*, ex iudicio emergere, evadere, elabi; *iemd is nauwelijks een veroordeeling o.*, prope ambustus evasit alqs. — 2. *iets o. mij* = *ik bemerk het niet*, me praeterit of fugit alqd; *non video of non animadverto alqd*; *een hoop plundersaars ontging* *Lucretius* *aandacht*, *Lucretium praedonum agmen fefellit*; = *ik vergeet iets*, alcs rei immemor, non memor sum; *u zal niets o.* (= *gij zult niets vergeeten*), nihil te effugiet. | = *iets valt mij niet ten deel*, *z. 1. deel*, 2; (*bij verkooppingen*) alqd abita a me; *zich een gelegenheid laten o.*, dimittere, amittere occasionem; *- een gunstige g.* -, occasione suae (tempori) deesse. — *Het o.*, vitatio, devitatio; *door verba*; ook fuga.

ontgelden, o., moeten o., luere of dare, persolvere poenas alcs rei; plecti alqa re (neglegentia in amicis deligendis); *iemd iets laten o.*, poenas alcs rei ab alqo expectare; *wat de koningen misdoen*, *moeten de Grieken o.*, quiddid delirant reges, plectuntur Achevi (*Hor.*).

ontginnen, een braakliggenden akker, agrum fertillem efficere; agrum colere; *een boschrijke streek*, silvestrem regionem in arvorum formam redigere.

ontgliiden, elabi, delabi (alci).

ontglippen, = **ontgliiden**, *z. a.*; excidere (libellus me invito); *vgl. ontvallen*; *zich laten o.*, dimittere de, ex manibus (*ook fig.*, fortunam); alqm emittere de, e manibus (*ook* certamen manibus e); emissa de manibus res est, *Liv.*; *iemd in de verwarring bijna laten o.*, alqm prope e manibus inter tumultum emittere; *een gelegenheid laten o.*, 2. **ontgaan**, 2; **gelegenheid**; *z. verder ontsnappen*.

ontgloeien, *z. ontbranden*.

ontgoochelen, iemd o., eripere of demere alci errorem of spem.

ontgorden, discingere; recingere (*dicht.*), solvere; *zich o.*, discingi; solvere zonam.

ontgrendelen, reserare, aperire (ianuam, ostium).

ontgroeien, *aan de ruwheid o.*, recedere a fertitate, a fera agrestique vita; *de kinderschoenen o.*, *z.* **kinderschoen**.

onthaal, hospitium; *een goed o. bij iemand vinden*, hospitaliter excipi of invitari ab aliquo.

onthalen, hospitio excipere, accipere, recipere aliquem; *als dischgenoot*, convivio excipere aliquem; *iemd op iets o.*, apponere alci aliquid; *iemd heerlijk o.*, apparatus epulis accipere, excipere, invitare aliquem; aliquem hospitio magnificentissimo accipere; - *landelijk*, hospitio agresti accipere; - *koninklijk*, apparatu regio accipere; *elkander wederkeerig o.*, mutuis sese conviviis accipere.

onthalzen, *z.* **onthooiden**.

ontheffen, solvere (aliquid aliqua re), exsolvere (aliquid religione), liberare (aliquid aliqua re, aliquid iurefurando); vacationem dare (alces rei, ab aliqua re; muneris, militiae alci); *iemd v. e. ambt o.*, ook alci immunitatem muneris dare; = *kwijschelden*, remittere (alci multam, poenam; alci id quod promiserat); donare (alci aë alienum); condonare (alci pecuniam, debitum); *als gunst*, veniam dare, gratiam facere (alces rei alci); *van iets o. worden*, ook vacationem alces rei of ab aliqua re accipere; veniam of gratiam alces rei impetrare; - *zijn*, vacationem, veniam alces rei habere; vacare aliqua re; *vgl.* **bevrijden**, **ontslaan**.

onthefing, = *bevrijding*, liberatio (alces rei); = *kwijschelding*, *vrijstelling*, remissio (tributi, poenae); *venia* (veniam praeteritorum petere, om. o. *van straf voor enz.*).

ontheiligen enz., *z.* **ontwijden enz.**

onthooiden, *iemd o.*, caput alces praecidere; *v. d. beul*, securi aliquem ferire of percutere.

onthouden, 1. memoria tenere; *z.* *verder gedachtenis* (*in g. houden*). — 2. *iemd iets o.*, non dare; (*iets waarop hij recht heeft*) reddere nolle alci aliquid; (*bedriegelijk*) aliquem aliqua re fraudare. — 3. *zich o.*, abstinere, se abstinere (cibo, sceleribus); se continere (ab aliqua re); temperare (ab iniuria).

onthouding, = *matigheid*, abstinentia, continentia, temperantia.

onthullen, nudare (*ook oneig.*, *Liv.*), denudare (alci consilium suum); detegere (*ook oneig.*); aperire (occulta quaedam et involuta, consilium suum); patefacere (verum).

onthutst, *z.* **ontstedt**.

ontijd, *ten o.*, intempestive; alieno of non apto tempore; non opportune; male.

ontijdig, intempestivus, importunus; = *nog niet rijp*, immaturus (*ook fig.*, consilium); *a d. v.*, = *ten ontijde*, *z.* **ontijd**.

ontkapen, *z.* **ontzutselen**.

ontkennen, negare; infitiari; *ook abnuren*; *z.* *verder loochenen*.

ontkennend, *negans (vox, particula); negativus.

ontkenning, negatio; infitatio; *bij zijn o. volhardend*, pernegare.

ontketend, *z.* **ontboeide**.

ontketenen, *z.* **ontboeien**; *de harte-*

tochten der mensen o., homines velut frenis exsolvere; *de ontketende hartstochten*, cupiditates effrenatae.

ontkiemen, germinare, pullulare; enasci; (*ook oneig.*) nasci, exsistere.

ontkleeden, *iemd o.*, exuere alci vestem; detrahare alci vestem; nudare aliquem; aliquem veste spoliare (*van kleedren berooven*); *zich o.*, exuere of ponere vestem; nudare corpus.

ontknoopen, solvere, resolvere, expedire (*b. v.* nodum; *ook fig.*).

ontknooping, *fig.*, exitus (fabulae); *de o. nabij zijn*, ad exitum venire.

ontkomen, evadere, elabi (ex insidiis); effugere (e proelio, ex vinculis publicis); *aan de handen o.*, effugere e manibus (*weer ontsnappen*), manus (*niet gegrepen worden*).

ontkoming, *z.* **ontvluchting**.

ontladen, exonerare (navem), exponere (merces).

ontlasten, exonerare (*ook oneig.*, conscientiam suam); onere levare of liberare (*ook oneig.*); *zijn hart o.*, *z.* **uittorsten**.

ontlasting, = *verlichting*, levatio; = *stoelgang*, *o. hebben*, alvum purgare of exonerare; cacare.

ontleden, 1. *eig.*, secare, dissecare. — 2. *oneig.*, (per partes) explicare; membra (alces rei) dividere; *vgl.* **analyseeren**.

ontleding, *z.* **analyse**.

ontleedkunde enz., *z.* **anatomie enz.**

ontleenen, mutuari (subtilitatem ab Academia; virtus nomen a viro); sumere (verba de medio, *aan het dagelijksch leven*); petere (exempla ab aliquo); haurire (legem ex natura); depromere (orationem ex iure civili, de iure; vel a peritis vel de libris); transferre (morem e Graecia).

ontlokken, ellicere (aliquid alci of ex aliquo, sonos, sermonem, verbum ex aliquo; *in meer ongunstigen zin*, op bedriegelijke wijze, sententiam, arcana alces); movere (alci lacrimas, risum); exprimere (confessionem alci); *door vleiery*, eblandiri (risum).

ontloopen, *z.* **ontvluchten**.

ontluiken, se aperire.

ontmannen, *iemd o.*, virilitatem alci adimere; aliquem exsecare; *ontmand*, ademptae virilitatis; exsectus; *een o.*, eunuchus, spado.

ontmaskeren, = *het masker afrukken*, *z.* **masker**.

ontmenscht, omnis humanitatis expers; immanis.

ontmoedigen, aliquem of animum alces frangere, infringere; aliquem, animum of spem alces debilitare; spem alci eripere of auferre; *ook* percellere aliquem; *ontmoedigd*, *z.* **neerslachtig**.

ontmoediging, *z.* **neerslachtigheid**.

ontmoeten, *iemd o.*, obviam (*adv.*) of obvium (*adi.*) esse, fieri (obvium) se offerre alci; *toevallig*, incidere in aliquem, offendere aliquem; *elkander (op den weg) o.*, congredi inter se (*Liv.*).

ontmoeting, occursum (*toevallige*); obviam itio (*opzettelijke*); congressus (*samenkomst*; *ook* = *vriendelijke o.*).

ontnemen, demere, adimere, detrahare (alci aliquid); *met geweld*, eripere; = *berooven*, privare, spoliare (aliquid aliqua re); *vgl.* **afnemen**, 1. A.

ontneming, adeptio; detractio; ereptio (*Cic.*).

ontnuchteren, *fig.*, *iemd o.*, eripere of demere alci errorem.

ontogankelijk, *v. plaatsen*, ad quem aditus non est; qui adiri non potest; aditu carens; impeditus (locus); saltus impeditior; victoribus nihil i.); *o. ligging der stad*, difficilis urbis situs; *o. zijn*, adiri non posse; clausum esse (Alpibus Italia); *iets o. maken*, alqd claudere; impedire alqd; obsaeperare (viam); plebi ad curules magistratus iter; obstruere (*versperren*, portas; iter Poenis); *v. pers.*, *z. ongenaakbaar*; *o. zijn voor iets*, alqd re non moveri.

ontogankelijkheid, adeundi nulla potestas; *door de a d i.* onder **ontogankelijk**; *de o. der stad*, difficilis urbis situs.

ontoeirend enz., *z. onvoldoend enz.*
ontoeirekenbaar, *o. zijn*, mentis non competens esse.

ontplooiën, aperire (rosa florem); explicare (vestem).

ontraadsele, solvere; explicare; *iets niet kunnen o.*, alqd capere of assequi non posse.

ontdraden enz., *z. afraden enz.*

ontredder, quassatus (naves; res publica).

ontrimpelen, explicare (frontem).

ontroeren, *z. ontstellen* (doen o.), **roeren**, 2.

ontrollen, 1. *trans.*, evolvere, revolvere, explicare (librum). — 2. *intr.*, devolvere; *v. tranen*, manare (lacrimae alci); *z. ontvallen*.

ontroostbaar, solatium non admittens, omne solatium repudiare; *o. zijn*, nihil consolationis admittere; omne solatium repudiare; *ik ben in mijn smart o.*, vincit omnem consolationem dolor.

ontrooven enz., *z. berooven*, **rooven** enz.

1. **ontrouw** (*a d i.*), infidelis; *z. verder trouweloois*; *iemd o. maken* = tot ontrouw verleiden, *z. 2. ontrouw*; *iemd of iets o. worden*, deficiere, desciscere ab alqo, ab re; *zijn plicht* -, ab officio discedere; *de, ab officio recedere*, decedere; *een gegeven belofte* -, fidem fallere; *zichzelf, zijn beginsele* -, a se desciscere, deficiere, decedere; oblivisci sui.

2. **ontrouw** (*s u b s t.*), infidelitas; perfidia (*trouweloosheid*); *iemd tot o. verleiden*, alqm fide dimovere; - *aan iemd*, alqm dimovere ab alqo; - *aan zijn plicht*, alqm abducere ab officio; *tot o. trachten te verleiden*, attentare (alqm, classem, Capuam); *vgl. trouwelooisheid*.

ontuimen, 1. = ledigmaken, vacuefacere of vacuum facere (alqd). — 2. = verlaten, cedere, excedere, decedere (loco, ex loco); concedere (totā Italiā); relinquere (locum); *een stad o.*, copias educere ex urbe.

ontuiming, *door omschr.*

ontrukken, eripere (alqd alci, ab alqo; ook eripere alqm ex periculo, a morte; patriam, alqm ex manibus hostium); deripere (alqd de manu); extorquere (alci alqd, victoriam); *iemd aan den ondergang o.*, servare alqm ab interitu; *iets aan de vergetelheid o.*, alqd ab oblivione vindicare; *z. ook af-, losrukken*.

onttrukker, ereptor (libertatis); *door omschr.*

ontschepen, exponere (milites, exercitum e navibus, in terram, in littore); *zich o.*, exire ex, de navi; egredi in terram; *in het verband ook exire, egredi alleen*.

ontschepping, egressus; escensio (*Liv.*); *door omschr.*

ontscheuren enz., *z. ontrukken enz.*
ontschieten, *z. ontglippen*, **ontgaan**.
ontsierd, deformatus, deformis; *door fouten o.*, mendosus (liber).

ontsieren, deformare; dedecere (*leelijk staan*, alqm).

ontslaan, 1. *uit den dienst*, = afdanken, *z. a.* — 2. *uit de gevangenis*, dimittere (alqm ex custodia); emittere (alqm e, de carcere, ex vinculis, e custodia); mittere (alqm ex vinculis).

— 3. = *van iets drukkends bevrijden*, levare, solvere, liberare (alqm alqa re); demere (alci alqd, molestiam, onus, metum); levare (alci alqd, metum); *zich van een last o.*, onere se liberare, onus deponere; - *van zorgen* -, deponere curas; - *van een zorg* -, cura decedit alci; *iemd van de noodzakelijkheid o. om enz.*, remittere alci necessitatem alqd faciendi; *ontslagen van de noodzakelijkheid om iemd te observeren*, liber ab observando alqo; *iemd van zijn eed o.*, *z. eed*.

ontslag, missio (*uit gevangenis of dienst*); dimissio (*uit den dienst*); *door verba*; *z. verder afscheid*.

ontslapen, obdormiscere; *de ontslapenen*, mortui.

ontslippen, *z. ontglippen*, **ontvallen**; *fig.*, = ontsnappen, ontkomen, *z. a.*

ontsluieren, *z. onthullen*.

ontsluiten, recludere, aperire (fores); *fig.*, *zijn hart voor iemd o.*, sensus suos alci aperire; animi arcana proferre; omnia sua occulta apud alqm expromere; = *toegankelijk maken*, aperire, patefacere.

ontsnappen, elabi (ex etc.; inter tela et gladios patris; inter tumultum; ook *oneig.*, ex isto ore verbum excidere aut e. potuit); (*v. meerderen*) dilabi (in oppida, ex praesidio); excidere (verbum alci of ex ore alcs); *aan het geheugen o.*, *z. geheugen*; *aan de handen o.*, e of de manibus elabi; *iemd of iets (aan zijn handen) laten o.*, alqm de, e manibus emittere; alqd (de) manibus emittere; alqm ex manibus dimittere; *vgl. ontkomen*, **ontvluchten**.

ontsnapping, *z. ontvluchting*.

ontsnoeren, solvere; vinculis resolvere.

ontspannen, 1. *eig.*, *z. afspannen*; *een boog o.*, arcum retendere. — 2. *oneig.*, *zich o.*, remitti; se remittere; animum remittere, relaxare; quiescere, requiescere; *z. onspanning*, 2.

ontspanning, 1. *eig.*, *door omschr.* — 2. *oneig.*, remissio, relaxatio, requies animi, corporis; *ter o.*, animi relaxandi causa; *ook alleen animi causā*; *den geest o. gunnen*, animum laxare, relaxare; *zich na iets o. gunnen*, animum relaxare ab alqa re; *tijd voor o.*, tempus ad requiem animi et corporis datum; otium.

ontspinnen, *zich o.*, nasci (*een gesprek*, sermo).

ontspringen, 1. *den dans o.* = *aan het*

gevaar ontkomen, z. **gevaar**. — 2. = zijn oorsprong hebben, oriri (Rhenus oritur ex Lepontiis; ook v. bronnen); v. rivieren, originem habere; v. bronnen en rivieren, profuere; verder in 't alg. = 1. **ontstaan**, z. a.

ontspruiten, enasci; *oneig*, oriri, nasci, efflorescere ex re; *ontspotten* uit enz., natus ab, ex algo; ortus, oriundus (*afstammend*) ab algo; prognatus (ex Cimbris, ab algo); z. **afkomstig**.

1. **ontstaan** (*verb.*), oriri, cooriri, exoriri; nasci, enasci; exsistere; gigni; fieri; erumpere; manare, fluere, profuere, proficisci (*voortvloeden, ontspringen*); efflorescere (*van iets goeds, alle ook met ex etc.*; effici alqua re; *iets o. uit iets, causa of initium alcs rei proficiscitur ab alqua re; principium alcs rei nascitur, oritur ab alqua re; door den gen., b.v. dualingen, die uit verkeerdheid o., privativis errores; Democritus laat de ziel toevallig uit de atomen o., Democritus levibus et rotundis corpusculis animum efficit concursu quodam subito*).

2. **ontstaan** (*subst.*), ortus, origo; = *begin, initium; exordium; eerste o., primordium; bij zijn, o., terstond*, in primo ortu; door nascens.

ontsteken, 1. *trans.*, accendere, incendere, inflammare; *oneig*, = *doen ontbranden tot enz., b.v. fram accendere of incendere, inflammare alqm amore*. — 2. *intr.*, z. **ontbranden**; in *drift, toorn o., z. ook drift, toornig* (worden).

ontsteking, incensio; *bij ziekten, inflammatio (oculorum); door omschr.*

ontsteld, (animo) perturbatus, consturbatus, consternatus, percussus, confusus; perterritus, metu perterritus; obstupefactus et perterritus; attonitus; *er o. uitsien, perturbato vultu esse; o. zijn, stupere; alcs animum tenet stupor; zeer*, alqua re exanimatum esse.

ontstelen, furari (alqd alci, ab algo); furto subducere (obsides), furto abigere (pecudes); surripere (alqd); *vgl. ontvreemden*.

ontstellen, 1. *trans.*, = *doen ontstellen, z. beneden*. — 2. *intr.*, perturbari, consternari, obstupescere; o. *zijn*, trepidare; *doen o., alqm of alcs animum, mentem perturbare; alqm consternare, percellere, percutere*.

ontsteltenis, perturbatio, consternatio, trepidatio; *in de o., in re trepida; in zijn o., perturbatus; er ontstond een algemeene o., omnium animos incescit trepidatio; in o. geraken, z. ontstellen*, 2; *het geheele leger geraakte in de grootste o., magna totius exercitus trepidatio facta est*.

ontstemd, dissonus; *oneig*, stomachosus, tristis; tristiculus (*Cic.*); o. *zijn*, stomachari; tristem of in molestia esse; ook affectum esse *met a d v*.

ontstemmen, 1. *eig.*, dissonum reddere; o. *zijn*, discrepare. — 2. *oneig*, iem o., alqm, alcs animum commovere, offendere; alqm molestiā afficere; alci tristitiā afferre.

ontstemming, animi molestia of offensio, aegritudo; animi perturbatio; tristitia; stomachus; *een lichte o., animi offensuscula*.

ontstentenis, z. **afwezigheid, gebrek, ontstoken** (door ziekte), inflammatus (*Plin.*).

ontstroomen, profluere, emanare (ex loco algo).

onttakelen, z. **aftakelen**.

onttrekken, detrachere (de alqua re alqd; alqd alci); *heimelijk*, subducere (cibumathletae), subtrahere (alci cibum; *fig.*, mihi vicarium meae diligentiae; materiem furori); amovere (quotidianum victum ab algo); adimere (*ontnemen*, alci alqd); eripere (alqm periculo, poenae; *een aangelaagde aan de verantwoording, e. reum*); fraudare (alqm cibo victuque); privare (braodren, alqm alqua re); (*met geweld*) abstrahere (alqm de matris complexu); *den staat zijn diensten o., deesse rei publicae; iemd zijn gunst o., abalienari ab algo; iemd aan iemds blikken o., alqm a conspectu of ab oculis alcs remove; alcs conspectum auferre alci; zich aan iets o., recedere, se remove; ab alqua re; vitare (odium plebis; fuga mortem); devitare (alqd); evitare (suspicionem, impendentem tempestatem); defugere (aditum et sermonem alcs, proellum; zoo zij er zich echter aan o., sin defugiant); heimelijk, subterfugere (alqd; militiam); detractare (weigeren, militiam, pugnam); zich aan de staatszaken o. (na er vroeger in geweest te zijn), a re publica recedere, a negotiis publicis se remove, (*geheel*) se subtrahere ab omni parte rei publicae; zich aan iemds navorschingen en vragen o., percontanti et quaerenti alqd deesse; zijn hulp in gevaar aan zijn vrienden o., amicorum periculis deesse; zich aan iemds blikken o., se remove; ab alcs conspectu of oculis; vitare alcs oculos of aspectum; fugere alcs conspectum; door hen onttrok hij zich aan de (ge-rechtelijke) verantwoording, per eos, ne causam diceret, se eripuit (*Caes.*).*

ontroggelen, z. **aftraggelen**.

onttronen, = *van den troon stooten, z. troon*.

ontucht, v. e. enkele daad, stuprum; = *onkuisheid, libidines (pl.), impudicitia; alle soorten van o., omnes impuritates; zich aan o. overgeven, libidinibus indulgere; rebus veneris deditum esse; o. bedrieven, stupra facere; scortari*.

ontuchtig enz., z. **onkuisch enz.**

ontuig, z. **uitvaagsel**.

ontvallen, elabi, excidere (manu, de manibus; alci); iem o. een woord, verbum ex ore alcs excidit; z. **onbezoorden**; *laet u behalve dat geen woord o., extra ea cave vocem mittas*.

ontvangen, 1. = *krigjen, in ontvangst nemen, accipere; weder*, terug o., recipere; z. ook **krigjen**; = **innen**, z. a. — 2. iem o., accipere (alqm bene, male), excipere (alqm); alqm benigno vultu, *Liv.*; recipere (alqm tecto, urbe, domum suam etc., *vgl. opnemen*, 3); alqm intromitti in cubiculum iuber (*vgl. audientie*); alqm salutare (*begroeten*); appellare (legatos superbius).

ontvanger, qui accipit of accept; cui datur of datum est; = **inner**, z. a.

ontvangst, 1. acceptio (frumenti); *gewl. door omschr., b.v. na o. van het geld, pecuniā acceptā; voor o. dezer mijner brieven, ook alleen ante has meae litteras; iemd of iets*

in o. nemen, z. **ontvangen**. — 2. v. pers., door omschr., b.v. hem viel een zeer eervolle o. ten deel, honorificentissime exceptus est; = **audientie**, z. a.

ontvankelijk, idoneus (b.v. idoneam completi naturam, een o. gemoed vinden); een o. hart, mollis animus (ad accipiendum alqd); o. voor iets, natus factusque ad alqd; inclinatus, propensus ad alqd; het ook voor kleinigheden o. vrouwelijke hart, parvis rebus mobilis animus muliebris; o. zijn voor iets, capere alqd; sentire alqd; admittere of suscipere alqd (consolationem); alqa re moveri; van nature o. zijn voor iets, naturā duci ad alqd; voor vriendschap o. zijn, se facilem praebere amicis; niet meer o. zijn voor de smart, animus ad dolorem obduriit; voor niets meer o. zijn, omni sensu carere, omnem sensum exuisse; temd voor iets o. maken, alqm alcs rei sensu imbueri; voor iets niet o. zijn, ook alqd non attingit alqm, non cadit in alqm.

ontvankelijkheid, sensus (voor iets, alcs rei).

ontveinzen, dissimulare (alqd of m. a c c. c. i n f.; vgl. 2. merken).

ontveinzing, dissimulatio.

ontvlambaar, facilis ad exardescendum; quod facile accenditur.

ontvlambaarheid, facilitas exardescendi.

ontvlammen, 1. eig., = in brand geraken, z. brand. — 2. oneig., trans., inflammare, incendere, accendere (alqm of animum alcs ad alqd); intr., z. **ontbranden**, 2; iemds woede doen o., accendere alqm in rabiem.

ontvlamming, door verba.

ontvlieden enz., z. **ontvluchten** enz.

ontvliegen, avolare, evolare (ex etc.).

ontvlieten, -vloeien, effluere (vita una cum sanguine); profuere, emanare (ab, ex etc.).

ontvluchten, fugere, aufugere, effugere (ab, ex algo loco); naar verschillende zijden, diffugere; = ontkomen, evadere (ex alqa re, ab algo; absol.); ongemerkt, elabi (ex urbe); avolare (prima quaeque voluptas); een gevaar o., effugere periculum; vleugels hebben, waarmede zij kunnen o., habere effugia pennarum.

ontvluchting, fuga; effugium.

ontvoerder, raptor.

ontvoeren, abducere; met geweld, vi abducere; rapere, abripere.

ontvoering, raptus.

ontvolken, een land o., vacuefacere terram; incolas terrae cicere; de stad werd door voortdurende sterfgevallen o., urbs exhausta est assiduus funeribus; o n t v o l k t, ook desertus, vastus, vacuus.

ontvolking, vastitas (ontvolktheid, urbis); door verba.

ontvonken enz., z. **ontvlammen** enz.

ontvouden, explicare (vestem); vgl.

ontplooiën; oneig., explicare, explanare, aperire; z. **ontwikkelen**.

ontvouwing, explicatio of door explicare; oneig., z. **ontwikkeling**, 2.

ontvreemden, furto subducere of surripere alqd; avertere (uit de schatkist, de publico), auferre occulto (alqd a privato).

ontvreemding, furtum; o. uit publieke kassen, peculatus.

ontwaken, 1. eig., expergisci, expereferi; somno excitari. — 2. oneig., expergisci, expereferi; v. zaken, excitari; emergere (dolor, amor); zijn geweten is o., conscientiā mordetur; in mij o. de heldenmoed mijner voorouders, ad maiorum virtutem me excitō; spoedig ontwaakte bij het volk het verlangen naar hem, brevi populum desiderium eius tenuit.

ontwapenen, armis exuere; arma adimere (alci); oneig., pacare (een vijand, alqm); = verlammen, machteleos maken, debilitare (alqm); = doen bedaren, mitigare, lenire (alqm, alcs iram).

ontwaren, z. **gewaarworden**.

ontwarren, expedire (eig., b.v. nodum; oneig., res, negotia); explicare (oneig.).

ontwassen, z. **ontgroeien**; **kinder-schoen**.

ontweldigen enz., z. **ontrukken** enz.

ontwend, desuetus (m. i n f., ook pass.: desueta res, Liv.); desuefactus (multitudo a contionibus); het o. zijn, desuetudo (aan de wapenen, armorum, Liv.); door omschr.

ontwennen, z. **afwennen**.

ontwerp, descriptio (aedificandi); adumbratio, forma (schets, ruwe schets); o. eener staatsregeling, descriptio formae civitatis; (geschreven) o. van wet, legis scriptum; = **plan**, **onderneming**, z. a.

ontwerpen, instituere; inchoare (b.v. signum, v. e. beeldhouwer); disponere (v. e. geschrift); een beeld, een schets van iets of temd o., imaginem, speciem of formam alcs rei describere, adumbrare; alqm describere, deformare; het beeld v. e. redenaar (zoovals hij zijn moet) o., oratorem informare; in gedachte een beeld van iets o., imaginem alcs rei animo concipere; alqd cogitatione sibi depingere; een plan van iets o., rationem alcs rei describere, (bij zichzelf in stilte) consilium animo of mente agitare; een tooneelstuk o., fabulam disponere, fabulae partes describere.

ontwijden, 1. = aan het gewone gebruik teruggeven, exaugurare (fana sacellaque, seculariseren); profanare (dies festos, sacerdotēs). — 2. = schenden, onteeren, polluere (sacra, templa); maculare (belekken); violare (schenden); corrumpere (nobilitatem acceptam, Sall.).

ontwijding, 1. exauguratio, Liv. — 2. violatio; verder door de verba.

ontwifelbaar, non dubius; certus; clarus (alqd luce clarius est); o. zijn, ook nihil dubitationis habere; a d v., hand dubie; certe.

ontwijken, vitare, evitare, fugere (bellum); effugere, subterfugere (periculum); detrectare (weigeren, pugnam, proelium, militiam); daar het noodlot eenmaal niet te o. is, quoniam subeunda fortuna est; ontwijkend spreken, zich o. uitlaten, fictē et simulate loqui; tergiversari; temd o., sermonem alcs defugere, vitare; colloquium alcs fugere; conspectum alcs vitare; iemds aanval o., impetum alcs declinare; alqm eludere; iemds vragen o., responsonem alio derivare; een ontwijkend antwoord, responsum medium.

ontwikkelen, 1. eig., = uiteenwikkelen, explicare, evolvere (alqd). — 2. oneig., procreare (voortbrengen, v. d. natuur); fin-

gere, excolere (ingenii vires, ingenium, animum); educare; confirmare; alga re uti, uti incipere, *b.v.* summā industriā; expromere alqd (toonen), *b.v.* vim eloquentiae in ea causa; exercere (omnes animi ingenique vires); *een ontwikkeld volk* (in geestelijken zin), adultus populus; *zich o.*, crescere; adolescere; pubescere; perfici; longius progredi (ipsa per se natura); *zich uit iets o.*, proficisci ab, ex alga re; (overloedig en schon) efflorescere et redundare ex alga re. | = *duidelijk maken*, explanare (alqd); solvere (captiosa); = *uitvoerig uiteenzetten*, explicare (sententiam, verba, alcs rei causas); enarrare (alqd); ook dicere, disputare (de alga re).

ontwikkeling, 1. eig., explicatio of door explicare. — 2. oneig., incrementum (rerum Romanarum); incrementa (p l.; virium, egregiae indolis); *de o. van iemds krachten of van iets beletten*, impedire, quominus alqs of alqd virium incrementa capiat; *de o. van den Atheenschen staat bleef lang op een lagen trap staan*, res Atheniensium diu humilī loco erant; *geestelijke o.*, animi ingenique cultus; *lichamelijke o.*, aetas adulta; corpus iam corroboratum; = *voortgang, vordering*, progressio (omnium virtutum), progressus (der gebeurtenissen, rerum); *de geheele o. van iets nagaan* (in een rede), a quo initio alqd profectum persequi; ook persequi alleen (communem humani generis societatem). | explanatio, explicatio; *o. eener duistere zaak*, enodatio.

ontwikkelingsgang, iemd den o. van onzen staat uiteenzetten, alci nostram republicam et nascentem et crescentem et adultam ostendere.

ontworstelen, eripere (alci alqd); *zich o.*, emergere (ex undis, ex malis); elucetari (alqd); per multa impedita; cum tot ac tam validae manus eluctandae essent).

ontwortelen, radicibus of radicitus evelere (herbam); *de storm o. een elk*, tempestatibus vi evertitur quercus.

ontwrichten, luxare (membrum).

ontwringen, extorquere (alqd alci of manibus alcs); *vgl.* **afdwingen**.

ontzag, *z. eerbied*.

ontzaglijk, immanis (onnatuurlijk groot, ontzettend); vastus (kolossaal); immensus (onmeteljk); insanus (moles, montes); ingens (geweldig groot, buitengewoon); mirus (desiderium); *a d v.*, valde, vehementer; *o. hoog*, in immanem altitudinem; *o. diep*, immensā of infinitā altitudine.

ontzaglijkheid, immensitas (onmetelijke grootte); *door omschr.*

ontzagwekkend, *z. majestueus, verheven*, 2.

ontzegelen, resignare (litteras); signum detrudere (alci rei); *ontzegeld*, resignatus, apertus; solutus; vinculis laxatis.

ontzeggen, *z. weigeren, verbieden*; ook abdicare (v. d. rechter, en verder in 't alg. = geen recht op iets toekennen, alqd ab alqo; libertatem sibi); *zich iets o.*, abstinere, carere alga re.

ontzenuwd, door de *partic. der verba onder ontzenuwen*; ook languens, languidus; effectus (corpus).

ontzenuwen, enervare (vires, corpus animique, animos, orationem; vooral in

het partic. perf. pass.); emollire (exercitum); effeminare (animum); *door wellust ontzenuwd*, scortis confectus; stupris exhaustus of debilitatus; *een aanklacht o.*, diluere, dissolvere crimen; crimen propulare; allatam criminationem repellere; criminationem dissolvere; *en tegenwerping van zijn tegenstander o.*, obiectum ab adversario elevare.

ontzenuwig, door de verba; als toestand, languor effeminatus.

1. **ontzet** (*sub st.*), subsidium of auxilium; tot o. komen, subsidio venire; - *van belegerden*, obsidionis solvendae causā venire; *hij meldde het o. der stad*, nuntiavit urbem obsidione esse liberatam; *de troepen, die tot o. komen*, subsidium, auxilia.

2. **ontzet** (*a d i.*), *z. ontsteld, ontzetten*, 2.

ontzetten, 1. *trans.*, van een ambt o. *z. afdanken, troon* (van den troon stooten). | *iemd o.* = doen onstellen, *z. onstellen*.

— 2. *refl.*, *zich o.*, obstupescere (alga re); exhorrescere (metu); horror alqm perfundit; metus alcs rei alqm exanimat; *ik ben zeer o.*, toto corpore perhorresco.

ontzettend, horribilis; ingens, immanis; als uitroep: *ontzette nd!* (facinus) indignum! *het ontzettende* (van iets), immanitas; *a d v.*, valde, vehementer.

ontzetting, 1. = 1. **ontzet**, *z. a.* — 2. horror; exanimatio; stupor; pavor.

ontzield, exanimatus; (*sedert Liv.*) exanimis of exanimus; mortuus.

ontzien, *z. eerbied* (hebben), sparen, 2; *zich o.*, sibi of valetudini parcere; *z. gezondheid* (zijn g. sparen); (*bij redevoeringen*) voci laterique consulere; (*in den strijd*) salutis suae parcere; ook cautioem esse; *zich o.* = *schromen*, *z. a.*

ontzind, *z. zinneloos, dwaas*.

ontzinken, *z. ontvallen*; *de moed is hem o.*, animo cecidit of concidit.

onuitbuschbaar, *z. onbluschbaar*. **onuitgegeven**, nondum editus, nondum vulgatus.

onuitgemaakt, *z. onbeslist*.

onuitgeput, quod non exhaustum est. **onuitgevoerd**, inchoatus (*onc'gewerkt*); non perfectus; imperfectus; *o. laten*, omittere (consilium); abicere (aedificationem).

onuitputtelijk, quod exhauriri non potest; *rijker en onuitputtelijker schijnt mij de ware vriendschap te zijn*, divitior mihi et affluenter videtur esse vera amicitia (Cic.).

onuitputtelijkheid, *door omschr.*

onuitroeibaar, quod deleri of extirpari non potest.

onuitsprekelijk, quod verbis exprimi non potest; inenarrabilis (Liv.); infandus, immensus, incredibilis, inauditus, ingens, maximus; *a d v.*, supra quam dici of enarrari, verbis exprimi potest; incredibiliter; *dit heeft mij o. veel genoegen gedaan*, dici non potest, quantum sim hac re delectatus; *ik verheug mij o.*, dicere non possum, quantā laetitia affectus sim.

onuitstaanbaar, intolerabilis, intolerandus; non ferendus; molestissimus, odiosus, importunus; *a d v.*, moleste, odiose.

onuitstaanbaarheid, intolerantia, odium; importunitas (*ongemanierdheid, onbeschoftheid*).

onuitvoerbaar, quod effici non potest; inexplicabilis (legatio); res difficilis et ine.); *niet o.*, ab effectu haud abhorrens.

onuitvoerbaarheid, omschr. door effici non posse.

onuitwischbaar, quod exstingui of deleri non potest; vgl. **onbluschbaar**; *deze daad is een o. schandvlek*, huic facinori sempiternae ignominiae nota inusta est; *iets laat een o. indruk op iemd achter*, haeret alci alqd in visceribus (v. vermaningen); penitus inhaerescere in mentibus.

onvaderlijk, implus; *a d v.*, imple.

onvast, instabilis (ingressus); pedes; *oneig.*, = onbestendig; motus); *o. blik*, incertus vultus; *z. verder onbestendig, weilelend.*

onvastheid, z. onbestendigheid.

onvatbaar, *o. voor iets*, qui aliquid non sentit; qui aliqua re non movetur of tangitur; vgl. **on gevoelig.**

onvatbaarheid, = ongevoeligheid, z. a. onveilig, intuitus (*niet goed bewaard of beschermd*); infestus (*waar geen veiligheid is*); *de geheele kust van Malea door kaperschepen o. maken*, omnem oram Maleae praedatoris navibus infestam habere (Liv.).

onveiligheid, door de *adii*; *o. der wegen*, itinera infesta, viae infestae; *o. der zee*, mare infestum; *o. der legerplaats, der stad*, castra intuta, urbs intuta.

onveranderd, immutatus; integer (*gaaf*); idem semper; *o. gezindheid jegens iemd*, constans in alqm voluntas; *o. blijven*, non mutari; *het getal der legioenen blijft o.*, numerus legionum constat.

onveranderlijk, immutabilis; constans, stabilis; ratus (motus stellarum); idem semper (vultus); *a d v.*, constanter.

onveranderlijkheid, immutabilitas; mutatio of commutatio nulla; constantia, stabilitas (fortuna, amicitiae); *o. van geelatsuiddrukking*, idem vultus eademque frons; *o. van gezindheid jegens iemd*, constans in alqm voluntas.

onverantwoordelijk, 1. v. zaken, iniquissimus; pravissimus (mos); *o. zijn*, defendi of excusari non posse; nullam excusationem habere; *a d v.*, iniquissimo modo; pravissime. — **2. v. personen**, qui dictorum factorumque ratio non est reddenda.

onverbasterd, incorruptus, purus.

onverbeterd, non emendatus.

onverbeterlijk, 1. = *niet te verbeteren*, insanabilis (ingenium); quod nihil insanabilis est); perditus. — **2.** = *zonder fouten*, omni vitio carens; emendatissimus.

onverbeterlijkheid, door de *adii*. onder **onverbeterlijk.**

onverbiddeijk, inexorabilis (v. personen); inclemens; met *o. gestrengheid*, severissime; acerrime (victoriam exercere in alqm); acerba severitate (animadvertere in alqm); *o. streng*, severus et inexorabilis; acerbe severus; tristis (*ook veritas*); acer.

onverbiddeijkheid, animus inexorabilis.

onverbloemd, nudus; *z. verder onop-*

gesmukt.

onverbrandbaar, z. onbrandbaar.

onverbreekbaar, -brekelijk, 1. eig., = onbreekbaar, *z. a.* — **2. oneig.**, inviolatus, sanctus; *o. trouw*, fides summa of in-

tegra; *a d v.*, sancte; summa fide; *o. vaststellen*, sancire (legem, m. ne).

onverbrekelijkheid, sanctitas; summa fides, *ook alleen fides.*

onverbuigbaar, indeclinabilis (*bij latheren*).

onverdacht, non suspectus; *iets is o.*, nulla suspes in alqa re suspicio; = *iets wordt niet betwijfeld*, de alqa re nihil dubitatur.

onverdedigbaar, z. onhoudbaar, onverantwoordelijk.

onverdedigd, indefensus (Liv.).

onverdeelbaar, z. ondeelbaar.

onverdeeld, non divisus; = *gemeenschappelijk*, communis; *o. bijval vinden*, omnibus probari, ab omnibus laudari; *met o. kracht*, totis viribus; *met o. oplettendheid*, summa animi attentione; *iets o. bezitten*, totum possidere alqd.

onverdelgbaar, quod deleri of exstirpari non potest; aeternus.

onverdiend, immeritus; falsus (gloria, invidia); indignus; *o. rampen*, calamitates hominum indignorum; *a d v.*, immerito; *o. hoe o. tijdt gij!* o quam indigna perpeteris!

onverdorven, incorruptus, integer, nondum depravatus; = *zedelijk rein*, sanctus.

onverdorvenheid, integritas; sanctitas, sanctimonia.

onverdraaglijk eng., z. ondraaglijk enz.

onverdraagzaam, 1. in 't alg., difficilis. — **2.** wat den godsdienst betreft, aliorum de rebus divinis opiniones haud leniter ferens.

onverdraagzaamheid, in godsdienstzaken, animus aliorum de rebus divinis opiniones haud leniter ferens.

onverdroten, impiger (in scribendo); sedulus; assiduus; strenuus; navus; *o. vlijt* (v. e. leerling), acre discendi studium.

onvereenigbaar, met iets, alienus of abhorrens ab re; repugnans rei; *geheel o.*, contrarius alci rei; *o. zijn*, pugnare inter se; - *met iets*, repugnare alci rei; alienum esse, abhorreere ab re (a moribus alci); *dit is o. met de natuur der goden*, hoc non cadit in naturam deorum.

onverflauwd, z. onvermoeid, onverdroten.

onvergankelijk, aeternus, immortalis, sempiternus.

onvergankelijkheid, aeternitas, immortalitas.

onvergeeflijk, maior quam cui ignosci possit; quod nihil excusationis habet; cuius rei nulla excusatio est; inexplicabilis (scelus, fraus); (*algemeener*) extremus (dementia); *de o. dwaasheid begon*, ad eam of tantam dementiae prolabi, ut etc.; *op o. wijze*, turpiter.

onvergelijklijk, 1. non comparabilis.

— **2.** = *zonder weerga*, sine exemplo maximus (Homerus); divinus (*een o. redenaar*, divinus homo in dicendo); singularis, eximius; *a d v.*, sine exemplo, divine, divinitus, eximie; *als uitroep*, non potest melius!

onvergenoegd enz., z. misnoegd enz.

onvergetelijk, b.v. dat zal mij o. blijven, eius rei nunquam obliviscar of immemoro, nunquam ex animo meo effluet memoria; *uw verdiensten jegens mij zullen mij o. blijven*, meam tuorum erga me meritum

memoriam nulla umquam delebit oblivio; *iemds aandenken o. maken, z. onsterfelijkheid.*

onvergezeld, non comitatus; sine comitibus.

onverhinderd, *z. ongehinderd.*

onverhoeds, *z. onverwachts, plotse-ling.*

onverhoedsch, *z. onverwacht, plotse-ling.*

onverholen, apertus; *a d v.*; aperte, non dissimulanter, non ambigue; sine fuco ac fallaciis; aperte ac propalam.

onverhoopt, insperatus, inopinatus of necopinatus; *a d v.*, ex insperato (*Liv.*), necopinato, praeter expectationem.

onverhoord, *1. in rechten*, incognitā of indictā causā; *ook* indemnatus. — *2. o. gebeden*, preces, quibus non est satisfactum; *o. blijven*, sperni, repudiari; *o. laten*, spernere, repudiare; non audire.

onverklaarbaar, inexplicabilis; inenodabilis (*res duae, Cic.*); obscurus; *o. vinden*, admirari (*alqd. m. quod c. i n d.*, cur c. c. *o n i*); *o. zijn*, ook miraculo esse *m. a c c. c. i n f.* (*Liv.*).

onverklaarbaarheid, obscuritas; *door omschr.*

onverkort, integer, illibatus; summus; *vgl. onbeperkt.*

onverlaat, *z. booswicht.*

onverlet, *z. ongehinderd, ongestoord.*

onvermeld, *b. v. o. laten, z. voorbijgaan, 2; o. blijven*, sleri, omitti, praetermitti.

onvermengd, merus; purus.

onvermijdelijk, quod vitari non potest; necessarius (*malum*); *een o. gevolg, iets onvermijdelijks*, necessitas (*naturae*); *o. noodlot*, fati necessitas; *het o.*, id quod vitari non potest; *a d v.*, necessario; *door fieri* non potest, quin etc.

onvermijdelijkheid, (summa) necessitas; *door necessarius; iets laat iemd aan de o. van den oorlog niet twijfelen*, alqd alci dubitationem quin bellandum sit, eximit (*Liv.*).

onverminderd, integer; illibatus; = *behoudens, z. a.*

onverminkt, integer.

onvermoelbaar, assiduus, impiger; *a d v.*, assidue, impigre; *z. verder onvermoedid.*

onvermoedid, indefessus (*slechts v. personen*); integer (*nog frisch en krachtig*); assiduus (*o. werkzaam*); *o. blijft*, summa industria et assiduitas; *o. aan iets werken*, assidue operam dare alci rei; *a d v.*, assidue, summā industriā.

onvermogen, = *zwakheid*, infirmitas, imbecillitas; = *armoede*, inopia.

onvermogend, = *zwak*, invalidus, infirmus, imbecillus; = *arm*, inops.

onvermurwbaar enz., *z. onverbiddelijk enz.*

onveroordeeld, indemnatus.

onverpoosd, *z. onafgebroken.*

onverricht, infectus; *o. zake*, infecta re.

onversaagd, impavidus, intrepidus, animosus, fortis; *a d v.*, impavide, intrepide, animose, fortiter.

onversaagtheid, animus impavidus, fortis; fortitudo.

onverschillig, 1. p a s s., *v. personen en*

zaken, = *goed noch slecht*, nec bonus nec malus; medius. | *hij is mij geheel o.*, non of nihil curo eum; *neglego eum*; nullo est apud me numero; albus aterne sit, ignoro (*Cic.*); *dit alles is mij o.*, haec omnia nihil ad me pertinere arbitror; *het is mij o.*, waar hij is, nihil meā interest (*refort*), ubi sit. — *2. a c t.*, *v. personen*, zonder afkeuring, aequus (animus); *o. voor iets*, immotus alqua re; *- zijn*, neglegere of contemnere, non curare alqd; non laborare de re; non moveri re; pro nihilo putare of nullo loco numerare alqd; *iets o. aanzien*, alqd aequo animo ferre, pati; *levissime ferre alqd; iets o. aanhooren*, neglegere alqd; *niet - ook rationem habere* alcs rei. | *in afkeurenden zijn*, securus, (*sterker*) neglegens (alcs, alcs rei; in alqm, in alqd; in alqua re); contemptor (*-trix*) alcs, alcs rei; = *flegmatiek*, dissolutus, lentus; otiosus; *o. zijn ten opzichte van iets*, neglegere, non curare alqd; *lente alqd ferre; iem d o. maken jegens iem d*, abalienare alqm, alcs animum, voluntatem ab alqd.

onverschilligheid, *zonder ongunstige bijbeteekenis*, animus aequus of aequitas animi; *o. voor den dood*, door mortem neglegere; *iets met o. beschouwen*, contemnere alqd; *in afkeurenden zijn*, neglegentia, neglectio, contemptio, despiciantia (alcs, alcs rei), animus dissolutus; = *on gevoeligheid*, lentitudo, animus durus; *botte o.*, socordia.

onverschoonbaar, z. onvergeeflijk, **onverschrokken**, impavidus, non perterritus; audax, fortis; *a d v.*, impavide; animo forti; fortiter; praesenti animo; *z. onversaagd.*

onverschrokkenheid, animus impavidus of fortis; praesentia animi; animus praesens.

onverstaanbaar, non apertus ad intellegendum; obscurus; quod a nullo intellegitur; *een door het vlugge spreken o. rede*, celeritate caecata oratio (*Cic.*); *a d v.*, obscure.

onverstaanbaarheid, obscuritas (*verborum*).

onverstand, inscitia, temeritas, imprudentia, stultitia.

onverstandig, nullius consilii; imprudens, stultus; *a d v.*, stulte.

onversterkt, immunus.

onverstoortbaar, *een o. goed humeur*, perennis of perpetua atque aequabilis hilaritas; *z. phlegmatisch.*

onvertaalbaar, quod uno verbo of totidem verbis reddi non potest.

onvertaald, *nog o.*, integer (*comoedia*); *iets o. laten*, integrum relinquere alqd.

onverteerbaar, difficilis ad concoquendum.

onverteerd, crudus.

onvertoegen, z. onbetamelijk.

onvervaard enz., *z. onversaagd, onverschrokken enz.*

onvervalscht, sincerus, incorruptus, integer; probus (*merx*); *a d v.*, sincere, integre.

onvervreemdbaar, quod abalienari non potest.

onvervulbaar, quod effici non potest; *o. wenschen*, optata, quae non eveniunt; *- koesteren*, optare, quae non eveniunt.

onvervuld, irritus; o. *blijven*, ad irritum cadere; exitum of eventum non habere; non evenire; o. *laten*, door de verba onder **vervullen**, 2 met non; geen veldheersplicht o. *laten*, nullum ducis officium omittere.

onverwacht, non expectatus, inexpectatus, inopinatus, necopinatus; quod praeter expectationem of opinionem est, fit of accidit; insperatus (*onverhoopt*); improvius (*onvoorziën*); novus (*vreemd*).

onverwachts, praeter expectationem of opinionem; repente; ex inopinato; necopinato; (de, ex) improvise; ex insperato (*Liv.*); *iets treft iem d. o.*, ook necopinanti, insperanti alqd alci accidit; *iem d. o. aan, overvallen*, alqm improvise of imprudentem adoriri; alqm necopinantem of imprudentem, incautum opprimere.

onvervelkelijk, b.v. o. roem, gloria aeterna of immortalis.

onververpelijk, probus; een o. *getuige*, testis locuples; een o. *getuigenis*, testimonium firmum of certum.

onverwijd, haud cunctanter (*Liv.*); sine cunctatione; sine mora; nullā morā interpositā; o. *iets doen*, nullam moram facere c. g. n. *ger u d.*; nulla mora est, quin etc.; nullam moram interponere quin; *z. verder* **dadelijk**.

onverwinnelijk enz., z. **onoverwinnelijk** enz.

onverwoestbaar, quod dirui of everti, deleri, exstingui non potest; aeternus; incorruptus (sanitas).

onverwonnen, invictus; semper victor.

onverzadelijk, (*eig.*) insaturabilis; insatiabilis (cupiditas, avaritia, crudelitas, voluptas); inexplabilis (populi fauces, *Cic.*); profundus (avaritia, libidines); o. *zijn*, expleri of satlari non posse; *zoo o. zijn mijn ooren*, ita avidae sunt aures meae (*Cic.*); *iemds dorst naar iets is* o., alqs alqa re satlari non potest; a d v., insaturabiliter.

onverzadelijkheid, insatiabilis cupiditas; = *onverzadelijke hebzucht*, insatiabilis avaritia.

onverzadigd, nondum saturatus (*ook fig.*).

onverzegeld, non obsignatus; = *ontzegeld*, z. **ontzegelen**.

onverzeld, z. **onvergezeld**.

onverzettelijk enz., z. **standvastig**,

onwrikbaar, onbuigzaam, eigenzinnig,

onverbidelijk enz.

onverzocht, z. **ongevraagd**, **ongenoodigd**.

onverzoend, non placatus.

onverzoenlijk, implacabilis, inexorabilis, inexplabilis; memor (ira).

onverzoenlijkheid, animus implacabilis; odium implacabile.

onverzwakt, integer; intritus (cohortes a labore, *Caes.*).

onvoegzaam enz., z. **onbetamelijk** enz.

onvolbouwd, inchoatus; non perfectus.

onvoldaan enz., z. **ontevreden**, **mis-**

noegd enz.

onvoldoend, quod non sufficit; non satis; non of parum, minus idoneus (testis, auctor); mancus (*gebrekkig*, *onvolledig*).

onvoldoendheid, b.v. de o. van een *getuigenis aantonen*, testimonium parum of non satis idoneum esse probare; o. *der troepen*, paucitas militum.

onvoleind, -eindigd, z. **onvoltooid**. **onvolkomen**, = **onvolledig**, z. a. = *gebrekkig*, vitiosus.

onvolkomenheid, = **onvolledigheid**, z. a.; = *gebrek*, vitium; *vol oo. zijn*, vitii laborare.

onvolledig, non integer; in quo alqd deest; mancus; = **onvoltooid**, z. a.

onvolledigheid, door de a d i.

onvolmaakt enz., z. **onvolledig** enz.; = *gebrekkig*, vitiosus.

onvoltallig, non iustus (exercitus);

v. d. *semaat*, infrequens.

onvoltalligheid, door omschr.; v. d. *se-*

naat, infrequentia.

onvoltooid, non perfectus of absolutus; imperfectus, infectus; inchoatus, adumbratus (*vluchtig ontworpen*).

onvolvoerd, z. **onuitgevoerd**.

onvolwassen, nondum adulus, imma-

turus; impubes; o. *kinderen*, parvi (liberi).

onvoorbereid, imparatus; v. e. *redenaar*,

nulla commentatione usus; subitus (oratio); tumultuarius (pugna); = *zonder vermoeden van iets te hebben*, imprudens; *adv.*,

subito, ex tempore (dicere).

onvoordeelig, z. **nadeelig**; hoe o. ook,

qualicumque; *niet o. zijn*, non, haud ab

re esse.

onvoorspoedig, adversus; non prosper-

us; z. **ongelukkig**.

onvoorwaardelijk, absolutus; a d v.,

sine adiunctione of exceptione; plane,

prorsus, utique; *vgl. absoluut*, 2; *iem d. o.*

gehoorzamen, alci sine ulla exceptione pa-

rère of obodire; *iem d. o. toegedaan*, addictus

alci; *zich o. aan iem d. overgeven*, aansluiten,

addicere se alci; *zich o. aan iem d. onderver-*

ven, in alcs fidem dicionemque se permit-

tere.

onvoorzichtig, improvidus, incautus;

temerarius (*onzonnen*); a d v., improvide,

incante, temere, per imprudentiam.

onvoorzichtigheid, imprudentia, temeritas; *uit o.*, z. **onvoorzichtig** (a d v.);

een o., imprudenter of temere factum of

dictum.

onvoorzien, improvisus; *vgl. onver-*

vacht.

onvoorzien, improvisus; de, ex impro-

viso; *vgl. onverwachts*.

onvriendelijk, tristis (*somber*, ook vul-

tus); asper (*ruw*, *norsch*); immitis; inele-

mens (ook inementiore verbo appellare);

inhumanus (*onbeleefd*); *zels geen o. woord*,

ne vox quidem incommoda; a d v., aspere,

inclementer, inhumaniter.

onvriendelijkheid, tristitia, asperitas;

acerbitas, inhumanitas; o. *van het klimaat*,

immitte caelum.

onvriendschappelijk, alienus (ab alqo);

o. *jegens iem d. gezind zijn*, alieno animo esse

ab alqo.

onvrij enz., z. **dienstbaar** enz.

onvrijwillig, non voluntarius (mors);

invitus et coactus; a d v., sine voluntate;

non sponte.

onvrouwelijk, feminae parum conve-

niens; a feminae natura abhorrens; a d v.,

ut minime deet mulierem.

onvruchtbaar, infecundus (ager arbo-

re, *Sall.*); sterilis (ager, vacca, uxor); *een*

o. jaar, annus frugibus adversus; *een o.*

woordenstrijd, ieiuna concertatio verborum.
onvruchtbaarheid, sterilitas.
onwaar, falsus, vanus; fictus (*verdicht*).
onwaarde, *z. waardeloosheid*; *van o.*, irritus.
onwaardeerbaar enz., *z. onschatbaar enz.*

onwaardig, indignus alqa re; *gij zijt o.*, *dat ik u help*, indignus es, cui auxilium feram; *o. gedrag. o. behandeling*, indignitas; *a d v.*, indigne.

onwaardigheid, indignitas.

onwaarheid, *1. als eigenschap*, vanitas; *de o. van iets bewijzen*, alqd falsum esse probare. — *2. = het onware*, falsum; = *leugen*, mendacium; *een o. zeggen*, falsum dicere; *mentiri*; *geen o. zeggen*, nihil falsi dicere; *non mentiri*; *verum dicere*.

onwaarschijnlijk, non veri similis; non probabilis; *iets maakt den vrede hoogst o.*, alqd magnam pacis desperationem affert; *a d v.*, non probabiliter; *niet o.*, non sine veritatis specie.

onwaarschijnlijkheid, *1. als eigenschap*, *door omschr.* — *2. als zaak*, res non probabilis of res difficilis ad credendum.

onwankelbaar enz., *z. onwrikbaar*, standvastig enz.

onweder, tonitrua et (of ac) fulgura; *ook alleen tonitrua of tempestas*; *er ontstaat een o.*, cooritur tempestas (cum magno fragore et tonitribus).

onwederlegbaar enz., *z. onomstootelijk enz.*

onwedersprekelijk, maximus (gewichtigst), clarus (duidelijk), b.v. argumentum; *o. aantoonen, bewijzen*, *dat enz.*, vincere, convincere m. acc. c. inf.

onwederstaanbaar, cui nulla vi resisti potest; invictus; intolerabilis (vis); *de aanval der vijanden was o.*, impetus hostium sustineri non potuit; *de o. macht van het noodlot*, insuperabilis vis fati; *fati necessitas*; *een o. neiging*, studium acerrimum et vehementissimum; *iemd met o. kracht*, *o. meesleepen tot iets*, alqm rapere et trahere ad alqd; *hem sleepte een o. zucht naar roem mede*, hunc absorbit aestus gloriae; *ik gevoel een o. zucht naar iets*, temperare mihi non possum, quin etc.; *de gemoederen o. medesleepen*, penetrare in omnium animos (v. e. rede); *voluntates impellere*, quo velit, unde autem velit, deducere (v. d. redenaar, Cic.).

onwederstaanbaarheid, vis invicta of cui resisti nullo pacto potest.

onweer, onweer-, *z. onweder*, **onweder-**.

onweeren, *z. donderen*.

onwel, *z. misselijk*, ongesteld.

onwelgevallig, *z. onaangenaam*.

onwelkom, ingratus.

onwellevend enz., *z. onbeleefd*, onbeschaafd enz.

onwelkend, absonus; absurdus (vox); dissonus, discrepans (*niet harmonisch*); *adv.* absurde (canere).

onwelopgevoed, male moratus, immodestus, rusticus; *o. gedrag*, immodestia, rusticitas; *a d v.*, immodeste, rustice.

onwelsprekend, indisertus, infacundus; *sine eloquentia*, non eloquens; infans.

onwelsprekendheid, infacundia (Gell.);

infantia (gebrek aan redenaarstalent, accusatorum).

onwetensgevoelig enz., *z. onbetamelijk enz.*

onwetend, *1. = zonder het te weten*, insciens, nesciens, imprudens, perimprudentiam. — *2. = zonder kennis*, en wel: *van een bepaalde zaak*, ignarus, imperitus, imprudens, rudis alcs rei; *o. ten opzichte der Grieksche literatuur*, experts litterarum Graecarum; *o. in iets zijn*, ook nescire, ignorare alqd. | *in 't alg.*, rudis, indoctus; *geheel o. zijn*, omnium rerum inscium et rudem esse.

onwetendheid, *1. imprudentia*; *uit o.*, per imprudentiam of errore; imprudentia; imprudenter; *iemd ontrent iets in o. laten*, *z. verheelen*. — *2. = gebrek aan kennis*, en wel: *van een bepaalde zaak*, inscientia; ignoratio (causarum, futurorum); ignorantia; *zijn o. in vele zaken erkennen*, confiteri multa se ignorare. | *in 't alg.*, inscitia (rerum); ignoratio (rerum); ignorantia.

onwetenschappelijk, v. personen en zaken, illitteratus.

onwettig, non legitimus; nemini lege concessus; *o. kinderen*, non legitimi liberi; *iets is o.*, alqd non licet per leges, contra legem est; *a d v.*, contra leges; *non legitime*; *o. handelen*, contra legem facere.

onwettigheid, *door omschr.*

onwijs, insipiens, stultus; demens; *a d v.*, insipienter, stulte; imprudenter.

onwijsheid, insipientia, stultitia; dementia.

onwil, contumacia, pertinacia; animus obstinatus.

onwillekeurig, fortuitus; *a d v.*, sine voluntate; *sua sponte*; nescio quomodo of quo pacto; facile; *o. tot iets aangekomen worden*, trahi et duci ad alqd.

onwillig, invitus; animo invito of iniquo (superl., invitissimus, animo iniquissimo); *z. verder ongaarne*, weerspannig.

onwilligheid, *z. onwil*.

onwraakbaar, *z. onverwerpelijk*.

onwrikbaar, stabilis (animus); firmus (amicus); constans; *o. vaststaan*, alleen stare; *zijn besluit staat o. vast*, stat sententia; *nulla re a proposito deterri potest*.

onwrikbaarheid, stabilitas, firmitas, constantia.

onzacht, gravis (casus); asper (verba); immitis; inclemens; *a d v.*, graviter, aspere, inclementer.

onzachtheid, asperitas; acerbitas; inclementia.

onzalig, funestus, luctuosus; miser (ellendig); foedus (afschuwelijk, cupiditas regni); *welk een o. dwaasheid was dit?* quae, malum, fuit ista amentia? *welk een o. gedachte heeft u de hoop doen voeden*, *dat enz.*, quae te, malum, ratio in istam spem induxit, ut etc.

onzedelijk enz., *z. zedeloos enz.*

onzeker, = onvast, instabilis, lubricus; = ongewis, incertus (res, victoria, spes, pax ook v. e. persoon, die o. in het o. in onzekerheid is, b.v. incertus quid dicam; cum incerti essent, ubi esses; *z. onder*); dubius (zoo-wel = twijfelend, v. personen, als = twijfelachtig, v. zaken); anceps (o. wat de uitkomst betreft, victoria, eventus); suspensus (animus,

expectatio); in o. *verwachting*, expectatio-
ne suspensus, ook *alleen suspensus*; = *on-
betrouwbaar*, ambiguus (fides); infidus (prom-
issum, amicus); o. in het o. *zijn*, incertum
of dubium esse (v. *personen en zaken*); v.
personen, haesitare, dubitare, animi (ani-
mo) pendere; dubitatione aestuare; v.
zaken, in incerto of in dubio esse; parum
of non satis constare; o. *blijven*, in incerto
relinqui (v. *zaken*); *ondag gij niet langer o.
zijn*, ne diutius pendeas; *iemand o. laten*, alcs
animum suspendere; alqm suspensum in-
certumque dimittere; *iets* -, alqd in medio
of in dubio relinquere; *het zekere voor het o.
nemen*, certa incertis praefere.

onzekerheid, waarin men verkeert, du-
bitatio; verder door de d t i.: o. der hoop,
spes incerta; de o. der zaak, res incerta of
dubia; - van het krijgsgeluk, Mars belli
communis; - der mythen, dubia fides fabu-
larum; in o. *verkeeren*, dubium of incertum
haerere, certum nescire, dubitatione aestu-
are; z. verder **onzeker** (in het o. *zijn*).

onzelfstandig, obnoxius (afhankelijk);
= zonder vastheid infirmus; ook alienus
(Epicurus in physicis plane a.).

onzelfstandigheid, infirmitas.

onzent, ten o., domi nostrae.

onzenthalf, -wege, -wil (om), 1. prop-
ter nos; nostrā causā. — 2. bij woorden, die
een verlos uitdrukken, per nos (licet).

onzichtbaar, quod sub oculis non ca-
dit; quod videri of cerni non potest, oculo-
rum aciem fugit; non aspectabilis; caecus
(pericula; res caecae et ab aspectu iudicio
remotae); o. *zijn*, cerni non posse; in con-
spectum non venire; non aspectabilem
esse; o. *worden*, desinare apparere of cerni,
conspici; v. *gesternen*, occultari.

onzichtbaarheid, door omschr.

onzijdig, 1. = **neutraal**, z. a. — 2.
woorden van het o. *geslacht*, nomina neutra
of *alleen neutra*; nomina neutri (niet
neutrus) generis.

onzijdigheid, z. **neutraliteit**.

onzin, ineptiae; inepta (pl.); het is o.,
de enz., furor est c. i n f.

onzindelijk, immundus, sordidus.

onzindelijkheid, immunditia.

onzinnig, amens, demens, insanus (ho-
mo, contio, cupiditas); impotens (cupidi-
tas); o. *uitspattingen*, insanía libidinum;
o. *gedrag*, insanía; o. *verkwisting*, insanía
(villarum, vestium); a d v., dementer, inep-
te.

onzinnigheid, amentia, dementia, in-
sanía.

onzuiver, z. **onrein**; een o. *stem*, vox
aspera.

onzuiverheid, z. **onreinheid**.

onzusterlijk, non sororius, sorori non
convenienti, sorore non dignus; a d v., non
ut deest sororem, sorori non convenienter.
oofit, poma (p l.); een enkel stuk, pomum;
de godin van het o., Pomona.

oofitboom, arbor pomifera.

oog, 1. oculus (ook mentis oculis videre
en dgl.); visus (gezichtsvermogen); aspectus,
conspectus (aانبlik, blik); licht der oogen,
lumina (oculorum); als mijn o., mij niet
bedriegen, nisi parum prospiciunt oculi;
zooer het o. *reikt*, quā visus est; zooer mijn
oo. *reiken*, quo longissime oculi conspectum

ferunt; vier oo. *zien meer dan twee*, oculi
plus vident quam oculus; een scherpe o.,
scherpe oo. *hebben*, acriter videre, oculos
acres atque acutos habere; *iemand met zeer
scherpe oo.*, Lynceus; *goede oo. hebben*, oculis
valere; *slechte* -, imbecillitate oculorum
laborare; *slechts één o. hebben*, z. **een-
oogig**; *groote oo. opzetten*, obstupescere;
magnopere mirari, admirari; stupentem
intueri (alqd); *zijn oo. opslaan*, openen,
oculos erigere, aperire; *ziender oo. blind
zijn*, cum ratione insanire; *lust der oo.*,
voluptas, quae oculis percipitur; oculorum
voluptas, oblectatio; spectaculum oculo-
rum (als schouwspel); *zijn oo. te gast laten
gaan*, oculis epulas dare (Plaut.). — 2. met
p r a e p p.: a a n, b v. zich aan het o. ont-
trekken, e conspectu abire of discedere. | in,
b v. in mijn o. (fig.), meo iudicio; me iudice;
meā sententiā; *het is in mijn o. ontwijfelbaar*,
mihi hoc certum est; *zoo zij in zijn o. ge-
rechtvaardig wilden zijn*, si sibi purgati
esse vellent (Caes.); in het o. *krijgen*, con-
spicere; in het o. *vallen*, conspici; in het o.
loopen, insignem, mirum esse; *iets scherp
in het o. houden*, omnem cogitationem, men-
tem figere et locare in alq re; *iemand* -, oculos
de alqo nusquam deicere; numquam non
observare, custodire alqm. | m e t, b v. met
zijn eigen oo. zien, suis oculis uti; oculis cer-
nere, spectare, comperire of ipsum, praesen-
tem videre alqd; cernere et videre alqd; met
open oo. in zijn verderf loopen, temere in
perniciem ruere; met het o. op iets, alcs rei
ratione habitā; propter; ad. | o n d e r, b v.
onder iemds oo. komen, venire in conspectum
alcs; se in conspectum alci dare; *nooit
weer* -, numquam in conspectum alcs re-
verti; *onder vier oo.*, z. **vier**; *onder iemds
oo.*, z. v o o r iemds oo.; *iemd iets onder het
o. brengen*, z. **mededeelen**, **herinneren**,
verwijten. | o p, b v. iets op het o. *hebben*
(fig.), spectare alqd, sequi alqd; *studere*
(b v. novis rebus, een omwenteling); *ik had
iets grooters op het o.*, maius quiddam vide-
bam; op het oog (a d v. = wat het uiter-
lijk voorkomen betreft), in speciem; specie.
| u i t, b v. *iemd uit het o. verliezen*, alqm e
conspectu amittere; *iets nimmer uit het o.
verliezen*, semper spectare, tenere alqd;
numquam dimittere alqd; *zijn doel uit het
o. verliezen*, propositum non tenere; a
proposito discedere, aberrare; *uit het o.,
uit het hart*, eorum, qui ab oculis aberunt,
memoria cito dilabitur. | v o o r, b v. voor
iemds oo., ante oculos alcs; inspectante of
astante alqo; coram alqo; in conspectu
alcs; in of sub oculis alcs; *iemd dagelijks
voor zijn oo. hebben*, alqm quotidie praesen-
tem videre; *oneig*, voor oo. *houden*, obser-
vare (in acht nemen); sequi alqd; videre
alqd (aan iets denken), servire alci rei (jve-
rig op iets bedacht zijn); alqd alci propo-
situm est. — 2. aan planten en dgl., oculus,
gemma. | o. van een naald, foramen acus.

Z. verder ook de woorden, waarmee „oog”
verbonden wordt, b v. „de oogen afwenden”,
z. **afwenden**.

oogappel, pupilla; pupula; hij is mijn
o., eum in oculis fero, gesto; est mihi in
oculis.

oogenblik, punctum temporis (als klein-
ste tijdstip); momentum (besissend, ge-

wiechtig o.); discrimen (o., als het er op aankomt, b.v. alqm in ipso discrimine periculi destituere); praesens tempus, ook tempus alleen, b.v. op dat o., toen enz., id temporis, cum etc.; voor het o., ad tempus; ad, in praesens tempus (bij de historici sedert Liv. ook ad, in praesens, in praesentia); tunc quidem; slechts voor het o. opgericht, gebouwd, bijeengebracht, subitarius, tumultuarius; tot op dit (dat) o., ad hoc (id) tempus; een gunstig o., tempus opportunum, temporis opportunitas; het rechte o., opportunitas; occasio; op een gunstig o. loeren, tempus aucupari; dikw. door ipse of door het enkele n. van een p r o n. of a d i., b.v. in het o. van den dood, in ipsa morte, - van het vertrek, sub ipsa projectione; op het beslissende o., in ipso discrimine temporis; tot het laatste o., ad extremum usque, ad ultimum; op dit o. had hij verwacht, hoc exspectaverat; toen reeds het o. daar was, dat enz., cum iam in eo esset (i m p e r s.), ut etc.; er is geen o. te verliezen, res non habet moram; een o., eenige oo., paulisper, parumper; zelfs geen o., ne paulum quidem, b.v. dubitare; ook maar een o., vel minimum; op het eerste o., statim; elk o., (= herhaaldelijk) identidem; (= zoo dadelijk) iamiam; in een o., puncto temporis; (sedert Liv.) momento temporis of horae, ook momento alleen; elk o., in omni puncto temporis; nullo puncto temporis intermisso; op het o., dat enz., tum cum maxime etc.; in de laatste o. des levens, extremo spiritu; tot het laatste o. des levens, ad extremum discrimen; op het o. van handelen, in re gerenda; in ledige oo., quoties otiosus est (erat); geen o. dralen, te enz., nullam moram interponere, quin etc.

oogenblikkelijk, praesens (blanditiae praesentium voluptatum; auxilium, periculum); brevissimus (slechts een oogenblik durend); qui (quae, quod) ad tempus est; fluxus (gaudia); subitus (plotseling opkomend, b.v. subita ira percitus); a d v., e vestigio; extemplo; z. verder **onverwijld**; o. werkend (v. geneesmiddelen), praesens.

oogdienaar, assentator, adulator; minister alienae voluntatis.

oogenschijnlijk, door videri; z. **schijnbaar**.

oogenschouw, iets in o. nemen, contemplari; oculis collustrare of perlustrare alqd; asplicere (sittum omnem regionis; Boeotiam, Liv.); inspicere; visere (urbem); vgl. **monsteren**.

ooggetuige, spectator; testis ac spectator; ik was o., ipse (meis oculis) vidi; coram vidi of cernebam; zonder oog- en ooggetuigen, z. **ooggetuige**.

ooglid, palpebra, gewl. in den p l.

oogluikend, iets o. toelaten, connivere in alga re.

oogmerk, consilium; z. **bedoeling**.

oogopslag, z. 2. **blik**.

oogpunt, z. **gezichtspunt**.

oogst, messis; de o. is niet bijzonder goed uitgevallen, frumentum angustius provenit; oneig., fructus, quaestus; rijkje o., proventus.

oogsten, metere; demetere (fructus); i n t r., messem facere; metere; het o., perceptio frugum of fructuum.

oogstmaand, mensis Sextilis, mensis Augustus,

oogwenk, z. **oogenblik**.

oogwit, z. **doel**.

oogziekte, morbus of adversa valetudo, valetudo oculorum; aan een o. lijdend, aeger oculis.

ooi, ovus.

ooievaar, ciconia.

oof, umquam; ullo tempore; aliquando, quando; thans meer dan o., cum maxime; werd o. een strijd met gelijke kansen begonnen, dan was het deze, proelium, ut quod maxime umquam, pari spe commissum est; wel o. ? eequando ?

ook, 1. etiam (bij een climax, in betr. tot een enkel begrip ervoor of erachter staande, in betr. tot een geheel zin steeds vooraan), soms = ja ook, zelfs, soms = ook nog, ook slechts; et (een zwakker etiam, ook bij Cic.); quoque (= evenzoo, in proza achter het woord, waarop de nadruk ligt, doch tusschen twee wat begrip betreft bijeenbehoorende woorden ingeschoven); vel (soms = of wat ook mogelijk is, of ook; soms = zelfs, ook slechts); item (soms = op gelijke wijze; soms, hetzelfde praedicaat op verschillende subjecten betreffende, = insgelijks, alsmede, alsook; itemque = en insgelijks); ipse, etiam ipse, ipse quoque, item (= ook zijner, hunnerzijds); nec ipse, nec (ook zijnerzijds niet, ook hij niet); idem (= tevens ook, als aan hetzelfde subject een nieuw praedicaat toegekend wordt, b.v. nihil est liberale, quod non idem iustum, ook idemque = en tevens, b.v. vir innocentissimus idemque doctissimus); in verbinding met relativa wordt ook door het suffix cumque uitgedrukt, b.v. quicumque (wie o.), ubicumque (waar o.), quancumque (wanneer o.). — 2. o o k in verbinding met andere partikels, z. a., b.v. en o., z. en enz. — 3. Soms wordt o o k in 't geheel niet uitgedrukt, als het zich uit het verband of de plaatsing der woorden gemakkelijk laat afleiden, b.v. cetera (o o k het overige); wat o. geschiedde, id quod factum est; o. zelf, ipse.

oom, patruus (vadersbroeder); avunculus (moedersbroeder).

oor, 1. eig., auris; iemd bij de oo. nemen, alqm auriculis prehendere; iemd voortdurend aan de oo. liggen malen, alcs aures, alqm obtundere (de alga re; m. a c c. c. i n f.; ne etc.); alqm precibus fatigare; iets gaat het ene o. in, het andere uit, alqd praetervehitur aures; iemd het o. leenen, z. **gehoor**, 2. — 2. oneig., = hengel, ansa, manubrium.

Z. verder de woorden, waarmee „oor“ verbonden wordt, b.v. „de ooren spitsen“ z. **spitsen** enz.

oorbaar enz., z. **betamelijk** enz.

oorbel, z. **oorhanger**.

oord, z. 1. **streek**, 2.

oordeel, in 't alg., iudicium; existimatio (de meening, die men zich over iets vormt); sententia (gevoelen, dat men uitspreekt, inz. als senator, rechter); arbitrium (scheids-rechterlijk o., en verder in 't alg. = goedvinden, goeddunken); zonder o., hebes; iudicio carens; onverschillig zijn voor het o. van anderen, neglegere quid quisque de se sentiat; zijn eigen, een zelfstandig o. hebben, z. **zelfstandig**, 1; het publieke, algemeene o., existimatio hominum of vulgi; naar mijn o.

meo iudicio, quantum ego iudico; *z. meening; volgens het algemeene o., gewl. alleen door censori, existimari etc.; iemd naar zijn o. vragen, quid placeat alci de alqa re exquirere: een o. vellen, uitspreken, facere iudicium (de alqa, de alqa rei); sententiam ferre (de alqa, de alqa re; gewl. v. d. rechters; ook sententiam pronuntiare); een goed o. over iemd vellen, bene existimare de alqa; zijn o. zeggen, sententiam dicere; dico quid sentiam; een juist o. hebben over enz., recte of incorrupte sentire de etc.; een ondoordacht o. vellen, praepropere of temere of inconsculte iudicare; iets aan iemds o. overlaten, alcs arbitrio permittere alqd; alcs rei iudicium committere alci; alqd referre ad arbitrium alcs.*

oordeelen, 1. in 't alg., iudicare; iudicium facere (de alqa, de alqa re); existimare (alqd; de alqa re, de alqa); goed over iemd o., zelfstandig o., *z. oordeel; daarover mogen anderen o., hoc alii videant; daarover moogt gij o., vestra sit existimatio; over de waarheid der zaak mag ieder o. (komt ieder een oordeel toe), quam vera res sit, communis existimatio est; ik o. naar mijn gevoel, ego de meo sensu iudico; ik o. over iets juist zoo als een ander, de alqa re idem sentio atque alius; slecht, ongunstig over iemd o., male of secus existimare de alqa; bevoegd zijn om te o., posse iudicare; alle tot o. bevoegden, omnes quos ego posse iudicare arbitror; vgl. meenen.* — 2. als rechter, iudicare (causam, de alqa re); sententiam ferre.

oordeelkundig, intellegens, perspicax, prudens, prudentia plenus, consilii plenus, sollers; *a d v., intellegenter, prudenter, acute, sollierter.*

oordeelskracht, iudicium (valere iudicio; verissimum habere iudicium).

oordeelstelling, sententia, iudicium; res iudicata; *vgl. oordeel.*

oorgetuige, testis, qui se audisse dicit of dixit, in het verband testis alleen; sermonis arbitri (Tac.); *zonder -, na verwijdering der oog- en oo., sine arbitris; remotis arbitris; omnibus arbitris procul amotis; de oog- en oo. verwijderen, arbitros eicere (Liv.); o. zijn, coram audire; voor iemd als o., coram alqo praesente.*

oorhanger, -s, inaures (p l.); insigne aurium; crotalia (lange en klapperende; p l.); v. steentjes, lapilli.

oorconde, litterae, tabulae; *geschiedkundige oo., litterarum monumenta.*

oorleltje, auricula infima.

oorlog, bellum (ook overdr., b. indicere philosophis; cum omnibus improbis aeternum b. esse susceptum); arma; = *krijgsdienst, militia; v. e. plotselingen o. of opstand in de nabijheid van Rome zelf, dikw. tumultus (Gallicus, Italicus, Cinnanus; repentinus, servilis); (een) o. voeren, bellum gerere, agere; bellare, (sterker en plechtiger) belligerare; bellum habere (in o. zijn); d e n o. voeren, bellum administrare; -door iemd laten voeren, bellum per alqm administrare; het voeren van den o., belli gerendi ratio; belli administratio; den o. gemeenschappelijk voeren, bellum coniungere; o. op o. voeren, bella assidue gerere; iemd den o. verklaren, bellum alci indicere of (nadrukkelijk en dreigend) denuntiare;*

den o. beginnen (de vijandelijkheden openen), bellum incipere; belli initium facere; bellum committere (Liv.), movere; (opnieuw) bellum renovare; v. oevervoornemen, rebellare; iemd den o. aandoen, een o. met iemd beginnen, den o. in een land brengen, bellum of arma alci (alci terrae) inferre; arma capere contra alqm; bello alqm tentare, lacessere; den o. naar een land overbrengen, transferre, transmittere, avertere bellum (in Italiam); ten o. gaan, trekken, ad bellum of in castra proficisci; militiam, bellum capessere; met het leger, exercitum of milites in expeditionem educere; aan den o. een einde maken, belli of bellandi finem facere; (door de wapens neer te leggen) ab armis discedere; (door verdrag of vrede) bellum componere; (zoo goed als geheel) bellum profigare; (geheel) bellum conficere; (aan den o. met iemd) debellare cum alqo; de o. is geëindigd, ook debellatum est; den o. rekken, bellum ducere of trahere; in den o., gewl. in bello; belli tempore; in den o. met de Latijnen, in den Vejentischen, den 2den Punischen o., bello Latinorum, bello Veienti, bello Punico secundo; in o. en vrede, domi bellicue, belli domique; domi belloque; et domi et militiae, domi militiaeque; domi vel belli; militiae et domi; pace ac bello (Liv.); mij hebben de goden in o. en vrede vergund enz., mihi dii armato togatoque dederunt, ut etc.; dood in den o., mors bellica; in den o. met den vijand gesloten verdragen, pactiones bellicae et hostiles; de o. tegen Mithridaten, in Africa, bellum Mithridaticum, Africanum; -met of tegen de Duitschers, bellum cum Germanis gestum, Germanicum of Germanorum; een o. op leven en dood, z. 2. leven 1, A; geoeftend in den o., in bello, in armis exercitatus, in het verband ook exercitatus alleen; multum in bello versatus; de o. is overal ontbrand, omnia bello flagrant; toen de o. in Syrië ontbrand was, cum arderet Syria bello; de o. is ontbrand, bellum exarsit; op voet van o., z. strijdvaardig; geschiedenis van den o., historia belli; narratio rerum gestarum; res bello gestae; het jaar van den o., annus, in quem bellum incidit; tegenslag, ongeluk, ramp in den o., res belli adversae; belli calamitas, in het verband calamitas alienae; (zware tegenslag) gravissima belli offensio.

NB. Voor de samenstellingen, die hier niet voorkomen, zie men de samenst. met **krijgs-.**

oorlogen, = oorlog voeren, z. oorlog.

oorlogsaangelegenheden, res bellicae of militares.

oorlogsbazuin, z. krijgstrompet.

oorlogsbelasting, -lasten, tributum unde belli impensae tolerantur.

oorlogsbuit, praeda bellica; *vgl. buit.*

oorlogsgezind, belli of bellandi cupidus; bellicosus.

oorlogsmachine, machina bellica.

oorlogsmoed, animus bellicosus; woeste o., ferocia; vol woesten o., ferox.

oorlogsschip, navis longa.

oorlogsstaandeard, z. krijgsvaan.

oorlogstijd, belli tempus, bellum.

oorlogstoorts, z. krijgstaakel.

oorlogsverklaring, door bellum indicere of denuntiare; belli denuntiatio; na de o.

belli indicto of denunciato; in iets een o. zien, initium belli alqd esse arbitrari.

oorlogsvloot, naves bellicae.

oorlogsvuur, z. **krijgstakkel**; het o. is onstoken, ontbrand, z. **oorlog** (tegen het einde).

oorlogswerktuig, machina bellica.

oorlogvoerend, bellum gerens; de o. machten, qui bellum susceperunt; inter quos bellum gestum est of geritur.

oorlogzuchtig, z. **krijgszuchtig**.

oorring, z. **oorhanger**.

oorsprong, origo, ortus, fons, causa, parens, mater; = eerste begin, principium; zijn o. in iets vinden of hebben, ortum esse ab re of natum esse ex re, proficisci ab re; z. **afkomstig**.

oorspronkelijk, primus, principalis, antiquissimus, pristinus; innatus, natus; u. zedel, woonplaats, antiqua sedes, vgl. **geboorteland**, **moederstad**; deze dingen staan in o. verwantschap tot elkaar, zijn o. met elkaar verwant, haec naturā inter se cognata sunt; = nieuw, novus; = eigenaardig, proprius; v. personen, door meus, tuus, suus, b.v. potest in disputando semper esse suus; o. zijn in iets, per se invenisse alqd; een o. genie, ingenium ex se fertile; o. stuk, o. tekst, z. 2. **origineel**; de o. stukken, tubulae of litterae verae; a d v., principio, initio, primum.

oorspronkelijkheid, proprietas; propria et singularis natura; indoles nativa (natuurlijke aante); ingenii solertia, inventionis felicitas (vindrijkheid); novitas (nieuwheid, b.v. inventi).

oorveeg, -vig, alapa; met gebalde vuist, colaphus; iemē een o. geven, alapam of colaphum alci ducere.

oorzaak, causa; ratio (grond, reden); fons (bron); materia (m. belli quaerere); origo (oorsprong); v. e. persoon, auctor; effector; hij was o., dat enz., is effectit, ut etc.; zijn o. in iets hebben, ex alqa re manare, nasci; ab alqa re proficisci; wat (dan ook) de o. is, dat enz., quod facit ut etc.; oo. en volgen, causae rerum et consecutiones; de eerste o., principium; de eerste oo. der dingen, principia rerum.

oostelijk, ad orientem vergens, ad of in orientem spectans; door den g. n. orientis; a d v., ad orientem versus; ad of in orientem; sub solis ortum; = van het oosten, in het Holl. ook dikw. = in het oosten, ex, ab oriente; ab solis ortu; = in het oosten, in oriente; o. liggen, ad orientem vergere; ad of in orientem spectare; v. wonen, ad regionem orientis colere.

oosten, oriens; solis ortus; pars caeli oriens; = morgenland, orientis solis partes; tegen of naar het o., in, van het o., z. **oostelijk**; zich met het gezicht naar het o. wenden, ortum solis spectare.

oostenwind, subsolanus; eurus (dicht.); het is o., ventus flat ab ortu solis.

oosterling, orientis incolae.

oostersch, orientalis.

oostkust, litus ad orientem spectans of vergens.

oostwaarts, z. **oostelijk** (a d v.).

oostzijde, pars ad of in orientem spectans; pars caeli orientis.

oetmoed enz., z. **deemoed** enz.

1. **op** (praep. of adv.), I. **Praep.**, A. op de vraag waar? in c. a b l.; soms super c. a c c., b.v. super aspidem assidēre. | dikwijls door den enkelen a b l., vooral bij een middel of werktuig, b.v. op deze plaats, hoc loco; op een paard, op een wagen rijden, equo, curru vehi; op de fluit spelen, tibis canere; op het land, ruri; op een paard zitten, equo (d a t., ook in equo) insidēre; | dikw. door uitdrukkingen met een partic., b.v. op het paard, in equo sedens, insidens; op een wagen, curru vehens of vectus; in curru impositus; de krans op het hoofd, corona capiti imposita; op de knieën, nisis genibus; op rollen, phalangis subiectis; zij droegen hem op zijn schild naar de legerplaats terug, clipeo suo exceptum in castra referebant; iets op papier meebrengen, alqd scriptum afferre; op zijn sterfbed zeide hij, moriens dixit. | door ab, ex, de, daar de Romein dikw. meer aan de richting of beweging van een plaats af denkt, b.v. op den muur strijden, de muro pugnare; op den rechter vleugel, a dextro cornu; op de noordzijde, a septentrionibus; op zijde, a latere; zoo ook ex bij verba, waarin het begrip van „ontstaan” ligt, b.v. pulvis ex distantibus locis ortus est op weg, marsch, reis, op de vlucht, z. **onderweg**; op = vóór op, pro, b.v. pro tribunali, pro suggestu; pro muro dies noctesque agitare.

— B. op de vraag waarheen? in, ad c. a c c., b.v. zich op straat begeven, in publicum prodire; hij kwam op mij af, ad me accessit; daarentegen bij verba als collocare, ponere gevl. in c. a b l. — C. = volgens, overeenkomstig, ad, secundum, ex, pro; de enkele a b l., b.v. op deze voorwaarde, hac lege, condicione; op goed geloof of vertrouwen, bona fide; ik beloof het op mijn eer, polliceor bona fide, van de aanleiding tot of den beweeggrond van een handeling, ob, propter, causa; de enkele a b l., b.v. superbiere alqa re; op uw raad, tuo consilio, te auctore op dit antwoord van het orakel, hoc oraculi responso; op deze beschuldiging, hoc crimine; ook ad, b.v. op het gerucht v. e. oorlog, ad famam belli; dikw. door p a r t i c., b.v. op mijn verzoek (mijn smeekingen) deed hij het, meis precibus commotus id fecit; op (= naar aanleiding van) een brief van iemē komen, accitum litteris alcs venire; geloof mij op mijn verzekering (woord), mihi affirmanti credas velim. | van een herhaling, b.v. bode op bode meldde, crebri nuntii attulerunt; terwijl bode op bode drong, urgentibus aliis super alios nuntiis. — D. om de wijze uit te drukken: ad of in, ook door den enkelen a b l. of door a d v., b.v. op deze wijze, ad of in hunc modum, hac ratione; op vijandelijke wijze, hostilem in modum; hostiliter. — E. op zichzelf, per se; suā naturā; ipse (si rem ipsam spectas). — F. van tijd: door den a b l., b.v. op den derden dag, tertio die; v. e. bepaalden termijn, waarop iets gebeuren moet, ad, b.v. op den bepaalden termijn verschijnen, ad diem convenire. — II. A d v., = omhoog, sursum; op en neer, z. **nedder**, **gaan**, I. A; den heuvel op, adversus collem; adverso colle; in adversum collem; de rivier op varen en dgl., z. **opvaren** enz.; zeg op! cedo.

Zie verder ook de woorden, waarmee „op” verbonden wordt, b.v. „op klaarlichten dag”,

z. dag, 2; „op straffe van”, **z. straf enz.**
2. op! (*interi.*), surge of exsurge!
 surgite of exsurgite! *in 't alg.* = velaan, age,
 agedum (ook tot meer dan één gericht);
 agite, agitedum; ook quin.

NB. Men vergelijkte ook de composita met omhoog.

opbergen, condere, recondere; ponere (signa in aerario); reponere, seponere (alqd).

opbeuren enz., z. opheffen, ophelpen, oprichten enz.

opbieden, tegen iemand o., alqd licente contra liceri; voortdurend o., immoderatus liceri in alqa re.

opbinden, 1. = omhoogbinden, religare (comam in nodum); substringere (caput equi loro altius). — **2.** = op iets vastbinden, illigare (litteras in iaculo).

opblazen, inflare, sufflare; *zich o.*, inflari; *fig.*, *zich o.*, intumescere (*m. of z.* superbiā); *o p g e b l a z e n*, inflatus (*m. of z.* latione, insolentiā); ook vanus, gloriosus; *iemd o. maken*, inflare alcs animum ad intolerabilem superbiā; *o. zijn*, inani superbiā tumere; superbiā se efferre; superbiere, se iactare.

opblijven, non cubitum ire; vigilare, pervigilare noctem; *o. en studeren*, lucubrare; *het o.*, vigilia; *zelden* pervigilatio (*Cic.*); lucubratio.

opborrelen, emicare; prorumpere (*met geweld*); effervescere (*kokend*), aquae subditis ignibus; profuere ex re; *vgl. opwellingen.*

opbouw, z. opbouwning.

opbouwen, 1. = optrekken, bouwen, aedificare, exaedificare (ook *fig.*); extruere (rogum, acervum). — **2.** = herbouwen, *z. a.*

opbouwning, 1. aedificatio; exaedificatio (*fig.*); exstructio. — **2.** = herbouwning, *z. a.*

opbranden, 1. t r a n s., = door branden verbraken, comburere; consumere. | = door branden indrukken, inurere (notam, ook *oneig.*). — **2. i n t r.**, comburi, (flammā of flammis) consumi.

opbreken, 1. t r a n s., = openbreken, *z. a.*; een beleg o., obsidionem solvere; oppugnationem of obsidionem relinquere; een legerplaats o., tabernacula detendere; castra movere, promovere, proferre. —

2. i n t r., = zich in beweging zetten, proficisci, abire, discedere; (*v. troepen*) castra movere; signa movere, proferre of convellere; tabernacula detendere; contendere (*tijlings*, in Galliam, ad castra, eo; ook *met i n f.* b.v. ire, proficisci); *met het leger van een plaats o.*, castra commovere ex loco; *met de troepen uit de legerplaats o.*, copias ex castris educere; *met het leger o.*, agmen agere (*Liv.*); *het leger b. op* (zel *zich in beweging*), agmen agitur; *het o.*, profectio, abitus, discessus; *bij het o. der legerplaats*, cum moverentur castra; *het teeken geven om op te b.*, signum profectionis dare (*in 't alg.*); signum dare, ut milites vasa colligant (*in de legerplaats*); *het bevel om op te b.* is in de legerplaats gegeven, conclamatum est in castris (*Caes.*); *gaan o.* = *zich marschvaardig maken, z. ook marschvaardig.* | *fig.*, = slecht bekomen, **z. bekomen, 2.**

opbrengen, 1. eig., = boven op iets brengen, (*dragend*) ferre in c. a c c.; (*leidend, voerend*) ducere in c. a c c.; (*rijdend*) vehere in c. a c c.; = opdielen, apponere (cibos; alci cibos, cenam); *gekaapte schepen o.*, captas naves in portum deducere (*schepen kapen* = naves capere, interciperi); = *in hechtenis nemen, z. a.* — **2. oneig.** = grootbrengen, opvoeden, educare, educere, nutrire; *het o.*, educatio; = **voortbrengen** (*v. akkers enz.*), *z. a.*; ook reddere (*vgl. opbrengst*); *veel o.*, fructuosum esse (*v. e. stuk grond*), quaestuosum esse (*v. e. handel*); *iets b. zeer veel geld op*, permagna pecunia ex alqa re conficitur; *geld, belasting o.*, **z. belasting, betalen, 1**; *door redire* (b.v. ex ea regione quotannis quinquaginta talenta r.); *geld o. of bijdragen* (tot een bepaald doel), pecuniam conferre (ad alqd).

opbrengst, fructus (*in 't alg.*); quaestus (*van een zaak of beroep*); reditus; vectigal (*vooral voor den staat*); = *huur of pacht*, merces; *o. van een stuk grond*, fructus quem praedium reddit; quod agri segetesque efferunt; (*naklass.*) praedii proventus; *aan pacht*, praedii merces; *oo. van stukken grond*, van mijnen, fructus praediorum, metallorum.

opbruisen, effervescere; *v. d. zee*, exaestuare.

opdagen, = verschijnen, te voorschijn komen, **z. verschijnen, voorschijn.**

opdat, ut, quo; *o. niet, ne*; *o. niemand*, ne quis; (*sterker*) ne quisquam; *o. nooit, nergens enz.*, ne quando, necubi, (*sterker*) ne umquam, ne usquam etc.

opdelven, z. opgraven.

opdielen, apponere (cibos; alci cibos, cenam).

opdiepen, z. opsporen.

opdischen, spijzen o., **z. opdielen**; = een maaltijd aanrechten, extruere epulas; cenam apparare.

opdoemen, de herinnering d. in mij op, dat enz., subit recordatio animi m. a c c. c. i n f.

opdoen, 1. = opdielen, z. a. — **2.** = aanschaffen, *z. a.* — **3.** = toevallig of onverwacht verkrijgen, nancisci; een ziekte o., in morbum incidere. — **4. zich o.**, offerri (occasio, opportunitas); *hier d. zich de vraag op*, hoc loco quaestio oritur, exoritur, nascitur, existit; quaeritur hic.

opdracht, = het opdragen, b.v. de o. der regeering, deferendum of delatum imperium; = last, mandatum; iussum, imperium; negotium (*opgedragen taak*); *volgens o. van iemand*, mandatu of iussu alcs; iussus ab alqo; *met de o. om enz.*, iussus c. i n f.; *iemd een o. geven*, mandare alci alqd; *dare alci mandatum*, negotium; *mondelinge, schriftelijke o. z. mondeling, aanschrijven*; *ik krijg een o.*, mandatur mihi alqd; *negotium ad me defertur*; *van iemand de o. hebben om iets te doen*, alqd facere iussum esse ab alqo; *aan een o. gevolg geven*, een o. verrullen, *zich van een o. kwijten*, mandata exsequi, persequi, conficere, perficere; negotium conficere, expedire, transigere. | = toewijding, **z. wijding.**

opdragen, 1. eig., spijzen o., apponere cibos. — **2. oneig.**, iemand iets o., mandare, demandare alci alqd; curam alcs rei alci deferre; delegare alci alqd (*iets, waarmee*

men zichzelf niet wil belasten); deferre (legationem alci; imperium ad alqm); *iemd een onderzoek o.*, praeficere alqm quaestioni; *iemd een deel van iets o.*, vocare alqm in partem alcs rei.; *z. toewijden, z. wijden.*
opdreunen, decantare (een gedicht en dgl.).

opdreuner, cantor (formularum).

opdrifven, 1. eig., agere of pellere (gereg in montem adversum). — 2. oneig., den graanprijs, het graan o. (door opkopen), annonam incendere; op een verkoop den pries o., z. **opbieden**.

opdringen, 1. eig., eniti, conniti (in collem); z. verder dringen, 2. — 2. oneig., *iemd iets o.*, alci invito de recusanti offerre alqd; alqm (invitum) compellere ad accipiendum alqd; alqm cogere accipere alqd; per vim imponere alci alqd (civitati leges); inculcare alci alqd (munus); *iemd (als rechter der partijen) o.*, ingerere alqm; *iemd een meisje o.* (als vrouw), virginem alci invito despondere; (sterker) virginem obtrudere alci; *o p g e d r o n g e n*, ook necessarij, [zich o. v. personen, ipsum se inferre; alci invito opem of alci recusanti amicitiam suam offerre; *zich aan iemdraken op te d.*, se alci venditare; *als deelneemer aan iets*, alci (invito) in societatem alcs rei se offerre; *v. zaken*, se offerre; offerri; obici animo of alleen obici; animum subire; *de vraag heeft zich aan mij o.*, quaerendum esse mihi visum est.

opdrinken, haurire; z. **uitdrinken**.

opdrogen, 1. trans., z. **drogen**, 2; afwisschen. — 2. intr., arescere; exarescere (amnes, fontes; lacrimae; ook fig., facultas orationis); exhauriri (fig.); *nimmer opdrogend*, perennis.

opdrukken, imprimere alqd alci rei of in alqa re (b.v. sigillum in cera).

opduiken, emergere se, emergi, emergere (eig. en oneig.); exoriri (plotseling verschijnen); se efferre; exsistere (optreden, zich voordoen, v. personen en zaken); het gerucht d. op, dat enz., rumor oritur, existit; exoritur fama, alles m. a. c. c. i. n. f.; een gerucht aangaande iets., exoritur fama alcs rei of de alqa re; onbekende en plotseling opgedoken personen, homines ignoti et repentini (Cic.).

opdwarrelen, volvi, evolvi; doen o., volvere (fumum); movere (pulverem).

opdwingen, z. **opdringen**, 2.

opeen, alter super alterum, alius super alium; *dicht o.*, confertim; *dicht o. gedrongen, staande enz.*, confertus. — *In verbinding met verba wordt het door con- of door alius super alium uitgedrukt, b.v. opeenbinden*, colligare; **opeenleggen**, aliam rem super aliam ponere; ook accumulare; *voor opeenhoopen, -stapelen, zie men hoopen, ophoopen, -stapelen*. Z. verder de composita met **samen**.

opeischen, reposcere, repetere; *iemd o.* = *zijn uitlevering eischen*, deprecare (alqm); alqm in poenam, ad mortem; exposcere (alqm, Nep., Liv.; alqm ad poenam, Tac.); expostulare (alqm ad supplicium, Tac.); *een stad o.*, vocare urbem ad dedicationem.

open, 1. eig., apertus; patens (*openstaande*); hians (os); *iemd met o. armen ontevengen*, libens ac supinis manibus excipio

alqm; *de oogen o. hebben*, oculos apertos habere; (fig.) vigilare; *een o. gelaten plaats in den muur*, intermissa moenia, | *in 't bijz.* = *niet verzegeld*, non obsignatus; = *ontzegd*, resignatus, solutus, apertus (epistola); = *vrij*, apertus (via patens aperta); vastum atque a. mare); o. veld, campus apertus of patens; locus planus of alleen campus (*vlakke veld*). — 2. oneig., = *niet versterkt*, non munitus; = *niet bezet*, vacuus; *een o.*, vacante plaats, locus vacuus; munus vacuum. | = *openhartig, rondborstig*, apertus (animus, homo); simplex, verus.

openbaar, 1. = *openlijk*, voor ieders oog, quod in aperto ac propatulo loco est of fit; quod palam of coram omnibus fit; = *voor ieders gebruik bestemd*, voor ieder toegankelijk, publicus, communis; o. vergadering, contio; op de o. straat, in publico; in het o., palam; - (*verkoopen*), sub hasta, hasta posita, sub corona; *zich in het o. vertoonen*, in het o. verschijnen, in publicum prodire; = *den staat betreffende*, publicus; op o. initiatief, publico consilio of publice; o. leven, vita forensis (tegenover domestica); res publicae luxue forensis; *zich aan het o. leven onttrekken*, carere publico of foro, forensi luce; = **staatsdienst, staatszaken, staatsleven**, z. a.; de o. meening, opinio hominum of vulgi; opinio et fama, in het verband ook opinio alleen; omnium of hominum, vulgi, communis existimatio; iudicium publicum; als uitgesproken wil, voluntas publica; in de o. meening achteruitgaan, apud populum de existimatione sua deperdere; door de o. meening veroordeeld, existimatione damnatus; *iemd staat slecht in de o. meening aangeschreven*, male de alqo ab hominibus existimatur; o. vijandschap, z. **vijandschap**; a d v., publice; vgl. **openlijk**. — 2. = *niet verborgen*, algemeen bekend enz., apertus, manifestus, perspicuus, evidens; notus, cognitus (bekend); o. worden, patefieri; vulgari (algemeen bekend worden); a d v., aperte, manifesto.

openbaarheid, de o. schuwen, lucem vitare; odisse celebritatem (hominum); in publico esse non audere; vgl. **openbaar**, 1 (o. leven).

openbaarmaken, z. **openbaren**; = **uitgeven**, 1, z. a.

openbaren, 1. aperire (rem omnem); patefacere (rem, odium, verum, cogitata, totum se alci); palam of manifestum facere, in medium proferre alqd; nudare, denudare (*blootleggen*); = *algemeen bekendmaken*, evulgare, divulgare, enuntiare; = *aangeven*, indicare; *iemd iets o.*, ook communicare alqd cum alqo; certiorum facere alqm alcs rei of de alqa re; = *aanduiden, toonen*, significare, ostendere; *hij o. mij zijn oogmerk, plan*, quid sui consilii esset of quid fieri vellet, ostendit; *zich o.*, patefieri; cerni (in alqa re); manifesto apparere; eminare. — 2. in 't bijz., van God, cum hominibus communicare (alqd); revelare (*kerk.*); *de geopenbaarde godsdienst, religio of doctrina* revelata; revelatio.

openbaring, significatio (rerum futurarum); enuntiatio; indicium; (v. God) monitus dei of divinus; *door ontschr.*; = *geopenbaarde godsdienst, z. openbaren*, 2;

= *Heilige Schrift*, z. **bijbel**; = *Openbaring van Johannes*, Apocalypsis.

openbarsten, z. **barsten**.

openblijven, patere, apertum esse; non claudi.

openbreken, 1. *trans.*, effringere, refringere (ianuam); frangere of revellere (claustra portarum); rumpere (vincula carceris); *met inspanning*, moliri (fores); *een brief o.*, solvere, aperire, resignare litteras; vincula epistolae laxare signumque detrahare. — 2. *in tr.*, = **barsten**, z. a.; (v. *wonden*) recurrere.

opendoen, aperire (fores, oculos, os); patefacere; *navwelijks een mond o.*, vix labra diducere; *geen mond durven o.*, hiscere non audere; *vgl.* **openen**.

opendrukken, -**duwen**, moliri, vi aperire (fores).

openen, 1. *eig.*, aperire (epistolam, fores, os; ook *overdr.* = *toegankelijk maken* (salutem; ventus incendio viam, *Liv.*); adaperire; patefacere (portas; vias; iter; oculos; loca; patefactum nostris legionibus esse Pontum); = *ontsluiten*, recludere (fores, domum); reserare (domum, valvas); *een school o.*, ludum aperire; *een plaats als asyl o.*, locum asylum aperire; *een brief o.*, z. **openbreken**; *de hand o.*, digitos porrigere; *iemd. zich de aderen o.*, z. **ader**; *zich o.*, se aperire; aperiri, pateferi; discedere (terra, caelum); dehiscere (dehiscat mihi terra); *zich geopend hebben* (v. d. aarde), hiare. — 2. *oneig.*, *iemd. zijn hart o.*, se of sensus suos alci aperire; se alci patefacere; - *de oogen* -, alci oculos aperire; meliora alqm docere. | = *iets beginnen*, initium ales rei facere, capere, sumere (*met iets*, ab alqa re); incipere alqd of c. i n f.; *den veldtocht van een jaar met iets o.*, bellum alcs anni incipere ab alqa re; *de vijandelijkheden o.*, z. **oorlog**.

opengaan, = *zich openen*, z. **openen**; v. *wonden*, recurrere; v. *bloemen*, se aperire; *oneig.*, nu g. mij de oogen o., iam dispicio, quid rei sit.

openhakken, excidere, perfringere.

openhartig, apertus (animus, homo), simplex; a d v., aperte (scribere, dicere); ingenuus; o. *verklaren*, ook alleen profiteri; o. *gezegd*, z. **ronduit**; *vgl.* **oprecht**.

openhartigheid, simplicitas, veritas; z. *verder* **oprechtheid**.

opening, 1. *als handeling*, door omschr., b.v. na o. der deur, apertis foribus; - *van den brief*, soluta epistola. — 2. = *gat*, foramen; = *kloof*, hiatus; = *spleet*, scheur, rima; = *uitgang*, exitus; = *mond*, os; *een o. in iets maken*, aperire, (borend) perforare alqd; *een o. krijgen*, pateferi; discedere (*uit elkander gaan*); *een o. hebben*, patere; hiare (*gopen*). — 3. = *begin*, initium, exordium.

openkrabben, refricare (vulnus).

openleggen, z. **blootleggen**, **duidelijk (maken)**; **ontwikkelen**, 2; **openbaren**.

openliggen, patere; *vgl.* „*blootgesteld zijn*” onder **blootstellen**.

openlijk, z. **openbaar**; a d v., in aperto ac propatulo loco; palam, propalam; omnibus inspectantibus, coram omnibus; in publico (*op een publieke plaats, op den openbaren weg*); in contione (*in of voor*

een openbare vergadering); civitate teste; aperte (resistere, adulari; dolorem paulo apertius, laetitiam apertissime ferre).

openmaken, z. **openen**, **openbreken**, **openslaan**.

openrijten, z. **openscheuren**.

openscheuren, 1. *trans.*, divellere (vulnus); diloricare (tunicam, *Cic.*); (*om de borst te ontblooten*) discindere (tunicam). — 2. *in tr.*, scindi, se scindere; rimas agere (*scheuren krijgen*).

openslaan, effringere (portam); *een boek o.*, z. **opslaen**, 2.

opensluiten, z. **ontsluiten**, -**grendelen**.

opensnijden, insecare (cutem, corpora mortuorum); incidere (ventrem, corpora mortuorum).

openspringen, subito se aperire, sua sponte pateferi (v. e. *deur*); findi, rimas agere (v. d. *huid, aarde enz.*).

opestaan, apertum esse; patere (ianua; oculi; aures eius querelis omnium; aditus, honores alci; quibusdam fuga); hiare (*gopen*).

openstooten, -**trappen**, effringere (pedibus fores).

opentrekken, aperire.

openwrijven, atterere.

openzetten, z. **openen**.

operatie, 1. *in den oorlog*, res bello gerenda of gesta, in het verband ook alleen res gerenda, res gesta. — 2. *in de geneeskunde*, sectio; *zich laten o.*, secari se pati.

operatieplan, omnis of totius belli ratio; summa rerum.

opereeren, secare (alqm, alqd).

opeten, comedere; consumere.

opiokken, z. **lokken**.

opfrissen, 1. *eig.*, refrigerare; *zich o.*, refrigerari. — 2. *oneig.*, reficere (vires, alqm); recreare (corpora, alqm); *een herinnering enz.*, z. **verlevendigen**.

opfrissching, 1. *eig.*, refrigeratio. —

2. *oneig.*, door de verba; refectio (*Quint.*).

opgaaf, z. **opgave**.

opgaan, 1. = *zich verheffen*, tolli, se attollere; *in vlammen o.*, (incendio) deflagrare, conflagrare; incendio deleri; flammis absumi; - *doen o.*, incendio delere, conficere; *geheel in vlammen opgegaan* (*fig.*), ook deflagratus (in cinere deflagrati imperii, *Cic.*); *van hemelichamen*, oriri, exoriri; *zoodra de zon opging*, ubi primum illuxit; *de zon was nog niet opgegaan, toen enz.*, nondum lucebat, cum etc.; *fig.*, nu g. mij een licht op, z. 1. **licht**, 1, B (*op heteinde*). — 2. = *verteerd*, verbruikt worden, absumi, consumi; *aan iets o.*, abire in (fructus praediorum in sumptus). — 3. *in de rekenkunde*, = *geen rest overlaten*, nihil reliqui of reliquum facere. — 4. *uw redeneering g. niet op*, argumentatio tua non apte cohaeret.

opgang, 1. *eig.*, der hemelichamen, ortus; (*zelden*) exortus; *met den o. der zon, sole oriente; na den o. der zon, sole orto*. | = *de plaats, waar men opgaat*, ascensus. — 2. *fig.*, o. *maken* (b.v. *van een stuk*), placere.

opgave, 1. = *taak*, z. a. — 2. = *o. ter beantwoording, vraag*, quaestio. — 3. = *aangifte, verklaring*, indicium; professio (*officieele*; bonorum, nominis); dicta (*n. pl.*, transfugarum); sententia, b.v. *iemds o. geloof schenken*, sententiae alcs fidem

habere; auctoritas (v. e. *schrijver*); volgens o. van *Livius*, auctore Livio; ut dicit, ait, scribit, narrat, ostendit Livius; zoo wij de o. van *Livius* volgen, si Livium auctorem sequimur; si Livio fides habenda est; een o. omtrent iets doen, dicere, narrare, memorare de alqa re; de hoogste o. (het hoogste cijfer) is, qui plurimum scribunt m. a c c. i n f.; die (de) o. van *Livius* is niet juist, illud, quod apud Livium legitur, non recte se habet; illud Livius parum accurate scribit; de o. der meesten volgen, auctores plurimos sequi; met inachtneming en o. der tijden, servatis notatisque temporibus; zonder o. van tijd en personen, sine personis temporibusque (Cic.); zonder o. van jaar en plaats (waar een boek gedrukt is), *sine anno et loco; de oo. der schrijvers wijken zoover van elkander af, dat enz., adeo variant auctores, ut etc. (Liv.); soms door het enkele n. van een pro n., b.v. Accius scripsit etc. In quo (bij deze o.) tantus error Accii fuit, ut etc. (Cic.).

opgeblazen, z. opblazen.

opgeblazenheid, superbia inanis; iactatio, fastus, vanitas.

opgebruiken, absumere, consumere (alqd); abuti (alqa re).

opgeld, = *agio*, collybus.

opgeruimd, hilaris, alacer, laetus, remissus; festivus; a d v., hilari of alacri animo; hilare.

opgeruimdheid, hilaritas, animus hilaris; alacritas; festivitas.

opgesmukt, z. gekunsteld, gezwoilen.

opgetogen, -heid, z. verrukt, verrukking.

opgeven, 1. = aangeven, z. a.: verder afferre, proferre, referre; tradere; commemorare, memorare; narrare; scribere; edocere; exponere; monstrare, demonstrare; ostendere; auctorem esse alcs rei; als voorwendsel o., z. **voorwenden.** — **2. = laten varen, verlaten, laten, relinqueren** (alqd); deserere (wat men niet behoorde op te geven; ook relinquare et d.); discedere ab alqa re (a sperata gloria, a consuetudine); dimittere (wat men niet houden of handhaven kan of mag, oppidum; oppugnationem; ius suum; rem saepius frustra tentatam); abicere (als men het beter acht iets te laten varen, rem institutam, aedificationem, consilium aedificandi; legem; spem; cogitationem de alqa re); deponere (opinionem, spem; amicitias, simulatas; aedificationem; gloriam abicere atque d.); desistere (alqa re of c. i n f., afstand van iets doen); desinere (c. i n f., met iets ophouden; ook artem); omittere (alqd of c. i n f., laten rusten of varen; en zoo intermittere alqd of c. i n f., voor een tijd enz.); zijn recht, zijn bezittingen o., cedere of decedere suo iure, possessionibus; dimittere ius suum; iemds zaak (iemd) o., causam alcs deponere; a causa alcs discedere, recedere; deserere alqm; iets uit hiefde tot den staat o. of laten varen, b.v. inimicitias suas rei publicae permittere of remittere; dolorem rei publicae concedere; iracundiam suam rei publicae dimittere; alle hoop o., omnia desperare; - om de waarheid te vinden, desperare omnem veritatem; alle hoop op redding van den staat is o., desperata

complorataque est res publica; de hoop moeten o., ab spe repelli, spe deici, ex spe deturbari; een zieke o., desperare de alqo of de salute alcs; de doktoren hebben hem o., a medicis relictus of desertus est; de opgegeven zieken, desperati; iets niet o. of willen o., ook tenere, retinere (t. matrimonium, r. ius suum). — **3. = opdragen, praecipere, praescribere, mandare, imperare** (alci alqd); een vraag, raadsel o., proponere quaestionem, aenigma.

opgeving, v. hoop, desperatio (ook = o. van een zieke door den geneesheer); door omschr.

opgewassen, par (alci, alci rei).

opgewekt enz., z. opgeruimd enz.

opgewonden, -heid, z. opwinden, -ing.

opgezel, -gezwollen, tumidus; o. zijn, tumere.

opgieten, infundere (ceram tabulae); ook superfundere (alqd alci rei).

opgooien, z. opwerpen.

opgorden, succingere (tunicam.).

opgraven, fodere, exfodere; aperire (fundamenta templi); eruere (uitroeten, -woelen).

opgraving, door verba.

opgroeien, crescere; adolescere; pubescere (ook v. gewassen); ali, nutrir (caelum, sub quo altitur; nutritus in armis); onder oorlog en roof opgegroeid, in bello et latrocinis natus; de jonge Romeinen groeiden op onder enz., Romani iuventutem exercebant inter etc.

ophalen, 1. = optrekken, opwinden, z. a.; fig., de schouders o., nihil certi respondere. — **2. = halen, arcessere** (de etc.), vgl. **halen**; fig., iets ver of hoog, hooger o. alqd lange petere of repetere, altius repetere. — **3. = inzamelen, colligere, vgl. aalmoes.** — **4. = openscheuren, 1, z. a. — 5. fig., zijn hart o. = zich te goed doen, z. 2. goed, 2.**

ophanden, o. zijn, instare, appropinquare en dgl., z. aanstaande.

ophangen, 1. in 't alg., suspendere (b.v. nidum tigno; vgl. **hangen, 2.**) — **2. in 't bijz., als straf, suspendere** (alqm; alqm de, in arbore); o. worden, suspendio interim; zich o., suspendere se (e, de arbore); suspensio of laqueo vitam finire; het zoover brengen, dat iemd zich o., ad suspendium adigere, ad laqueum compellere alqm.

ophanging, suspendium.

ophebben, 1. eig., iets o. = op het hoofd hebben, capite alqd gerere; het hoofddeksel, dat hij op had, tegimentum capiti impositum; zijn hoed o., capite aperto esse. — **2. onw., veel met iemd of iets o., valde diligere** alqm: maximi facere; multum tribuere alci, alci rei; in deliciis habere alqm, alqd.

ophef, iactatio, venditatio; o. van iets maken, iactare, venditare alqd; veel -, alqd mirifice extollere, miris laudibus efferre, magnis sermonibus celebrare; te veel -, in maius celebrare alqd.

opheffen, 1. eig., tollere, attollere, levare, sublevare, allevare (alqm, alqd); de handen o., manus tollere; manus porrigere (bij stemmingen); de handen (smeekend) o. ten hemel, manus of manus supplices ad caelum tendere; - tot iemd, manus supplices tendere alci, ad alqm. — **2. onw., = een einde aan iets maken, dimittere** (conventum,

senatum, convivium, oppugnationem); solve (obsidionem); = *afschaffen, intrekken, tollere* (comitia, legem); abrogare (legem); (*gedeeltelijk*) derogare (legi, alqd de lege), obrogare (*door een andere wet; legi*); abolere (ritus Romanos, sacrificandi disciplinam, *Liv.*); solve (traditum a prioribus morem, *Liv.*); dissolvere (leges, interdictum); (= *wat publiek aangeslagen is, weer wegnemen en daardoor o.*) refigere (leges, aera); rescindere (instituta alcs, pactiones).

opheffing, 1. eig., door verba. — 2. oneig., = *afschaffing*, dissolutio (legum, iudiciorum); abrogatio; derogatio; fabolitio; door verba, b.v. door de o. *dier wet*, sublatā illā lege; o. *der wijding*, exauguratio (*Liv.*).

ophelderen, 1. t a n s., = *helder maken*, serenum reddere; fig., = *duidelijk maken*, illustrare, explanare, explicare, aperire, interpretari (alqd); lumen afferre, adhibere (alci rei). — 2. i n t r., de *lucht h.* op, caelum serenum of caeli serenitas redditur; dis-serenscit (*Liv.*).

opheldering, explanatio, explicatio; = *rekenschap*, ratio; o. *geven omtrent iets*, z. de verba onder **ophelderen**, 1; ook rationem (*rekenschap*) reddere de alqa re; *ik laat mij door iemand over iets o. geven*, de quo dubito alqd utro interprete; o. *omtrekt iets ver-langen, willen hebben*, alqd cognoscere velle, rationem alcs rei petere.

ophelpen, 1. eig., levare, allevare, sublevare of erigere (alqm). — 2. fig., = *onder-steunen, op de been helpen*, z. **been**, 2.

ophemelen, nimis laudare; prava lau-dare; verbis ornare of augere (alqd); laudibus extollere, ook *alleen* extollere (alqm, alqd); laudare (alqm, alqd); *iemd uitermate o.*, laudes ales in astra tollere.

ophemelng, nimis of prava laudantium sermo of scripta (n. p l.).

opijtschen, z. **opwinden**, 1.

opitsen, instigare, concitare, incitare (alqm in alqm); accendere (alqm contra alqm; talqm in alqm); acuere in alqm.

opitser, -ster, concitator (*tot oproer, seditionis*); instigator (*Tac.*); instigatrix (*adversus alqm, Tac.*).

opitsing, concitatio (plebei contra patres); instigatio.

opitsster, z. **opitser**.

ophoogen, exaggerare (planitiem aggesta humo).

ophoopen, accumulare; coacervare; extruere, construere; exaggerare (terram; opes); *zich o.*, accumulari; angere, crescere.

ophooping, door de verba, de o. van be-wijzen (*als rhet. term.*), coacervatio.

1. **ophouden** (v e r b.), 1. = *omhoog, recht op houden*, sursum tenere (alqd); sustinere (alqm, se); de *hand o.*, (cavum) manum praebere; fig., *zijn eer o.*, tueri dignitatem suam. — 2. = *op het hoofd houden*, de capite non demere (pileum). — 3. = *weerhouden, vertragen*, morari, demorari, remorari (alqm, alqd); moram facere, inferre, afferre (alci rei); tardare, retardare (alqm, alqd); tenere, retinere, sustinere (alqm, alqd, *niet loslaten*); continere (aquam); detinere (quam acerrimo proelio Hannibalem; certissimam victoriam; in aliis negotiis detineri); reprimere (fugam hostium); comprimere (hostes, den aanval

der vijanden); = *verhinderen te naderen, arcere, cohibere*; = *rekken, ducere, trahere, extrahere* (bellum); de *hoorders, lezers o.*, tenere; om u niet langer op te h., ne diutius teneam, ne multis morer (sc. vos); *het zou mij nu te lang o., uiteen te zetten*, longum est nunc me explicare (Cic.); v. *rechters, die iemand vrijspreeken*, b.v. ik h. C. Sempronius niet langer op, C. Sempronium nihil moror.

| r e f l., *zich o.* = *verwijlen, vertoeven, morari, commorari*; esse, versari (in alqo loco, *zich ergens bevinden*); vivere (in alqo loco, *ergens leven*); colere, incolere locum; habitare, sedem habere alqo loco (*ergens wonen*); *zich op het land o.*, rusticari; ruri habitare; *zich in den vreemde o.*, peregrinari; *zich in de legerplaats o.*, ook castris uti; *zich voortdurend o.*, haerere; *dikw. met het begrip van werkeloosheid, sedere* (vooral als milit. term.); *oneig., zich in de rede bij iets o.*, morari, commorari, habitare of haerere in alqa re, (*te lang*) longum esse. — 4. o. *met iets of te enz.*, desinere alqd of (meestal) c. i n f.; *mijn verwondering daarover h.* op, illud mirari desino; *bij een i n f. p a s s.* staat desinere in het p a s s., b.v. men heeft o. redevoeringen te lezen, orationes legi desitae sunt; men heeft o. te disputeeren, disputari desitum est; cessare c. i n f. (in ongunstigen zin, van iets waarmee men moest voortgaan); desistere (itinere, a defensione), desim facere (alci rei; bij Cic. ales rei; dicendi); omittere (*geheel*), intermittere (voor een tijd, alqd, ook c. i n f.). | i n t r. = *een einde nemen, desinere*; finem capere (*Liv.*); finiri; abire, decedere, quiescere, conquiescere (v. ziekte enz.); intermittere (voor een tijd); respirare (poezen, oppugnatio ne punctum quidem temporis); perire; obmutescere (hoc studium conticuit subito et obm.; in suis studiis).

2. **ophouden** (s u b s t.), 1. = *uistel, vertraging, mora, retardatio*; = *het in-houden, retentio* (b.v. aurigae). — 2. = *einde, finis*; voor een tijd, intermissio; door de verba; zonder o., z. **bestendig** (a d v.).

opium, opium (*Phn.*).

opjagen, excitare (feram, alqm); excire (cubilibus suis excit).

opkijken, z. **opzien**.

opklaren enz., z. **ophelderen** enz.

opklauteren, z. **opklimmen**.

opklimmen, eniti in alqm locum; niti in, ad alqm locum (ook oneig.); ascen-dere (murum); in murum); *het o.*, ascensus, nisus; z. verder **omhoogklimmen**, **opstij-gen**; *oneig.*, ascendere (ad altiore digni-tatis gradum, ad honores); z. **bevoornden**.

opknappen, ornare, exornare; z. **her-stellen**, 1, z. a.; *het o.*, exornatio; door verba.

opknopen enz., z. **ophangen** enz.

opkoken, recoquere.

opkomen, 1. eig., = *in de hoogte komen, surgere, exurgere*; se erigere of se sublevare; *uit een diepte, emergere* se, emergi, emergere (ex flumine, de palude etc.). | v. *hemel-lichamen*, oriri, exoriri; vgl. **opgaan**, 1; v. *o. onwee*, cooriri; ingruere (*dicht. en t.*). | v. *planten*, emergere super of extra terram; provenire, enasci. | v. *d. korts*, accedere (febris a.). | = *ter plaatse verschijnen*, b.v. *getrouw o.*, frequentes adesse. — 2. *oneig.*,

van een ziekte o., assurgere ex morbo; z. verder **genezen**, **2**; **herstellen**, **4**. | = tot bloei komen, rijkdom of aanzien verwerven, crescere of efflorescere opibus, dignitate, auctoritate; fortunam suam amplificare; emergere (qui iam pridem premuntur, qui numquam emergunt, Cic.); efflorescere, laeta incrementa capere (v. *kunsten, wetenschappen*). | v. *gedachten*, z. **gedachte**; de *verdenking (argwaan)* kwam bij mij op, dat enz., incidit mihi suspicio, venit mihi in suspicionem m. a. c. c. i. n. f.; iets niet laten o. = terugdringen, onderdrukken, reprimere, opprimere (alqd). | = in gebruik komen, in consuetudinem venire; vulgari; in usum venire, usu recipi. | tegen iets o. = tegen iets in opstand komen, zich verzetten, z. **opstand**, **2**; **verzetten**, **2**; tegen iets (een meening) o., z. **bestrijden**.

opkomst, **1**. in zijn o., nascens (Athenae); - zijn, nasci. — **2**. = verschijning, bezoek van menschen: goede o., frequentia; slechte o., infrequentia. — **3**. v. *gewassen*, proventus.

opkopen, coëmere.

opkooper, qui alqd coëmit; coëmpтор; v. *verbeurd verklaarde goederen*, sector.

opkooping, coëmpatio.

opkroppen, devorare (bilem ac dolorem); exsorbere (multorum difficultatem, Cic.); sorbere (alqd animo; ista odia).

opkruipen, irrepere (alci rei); repere (supra alqd).

opkrullen, z. **krullen**.

opkweeken enz., z. **kweeken**, **opvoeden**, **verzorgen** enz.

opkwikken enz., z. **verkwikken** enz.

oplaag, z. **oplage**.

opladen, imponere (alqd alci, in alcs cervicibus, alci rei, in alqd); onerare (alqm alca rei, iemd met iets beladen); vgl. **laden**.

oplage, b.v. een nieuwe o. laten drukken, *librum denuo typis of litterarum formis exscribendum of describendum curare; de o. is uitverkocht, *omnia exemplaria (libri) dividenda sunt.

oplappen, z. **lappen**.

opleggen, **1**. eig., ponere (alqd in re); imponere (alci manus, onus; dextram in caput); admovere (manum alci rei); v. *voorraad*, condere, recondere (fruges). — **2**. overdr., imponere, inlungere, imperare (alci alqd); irrogare (alci multam, poenam); belasting o., z. **belasting**.

oplegging, **1**. eig., b.v. door o. der hand, manu imposita of adnota. — **2**. o. van een straf, imperium (decumarum); irrogatio (multae).

opleiden, instituere (alqm ad etc.); z. verder **opvoeden**, **vormen**, **II**.

opleiding, institutio; vgl. **opvoeding**, **vorming**, **2**.

opletten, animum attendere of advertere (bij dichters advertere alleen); animo adesse; aures erigere animumque attendere; animum erigere ad audiendum; op iets, animum attendere ad alqd; attendere alqd, m. a. c. c. i. n. f.; animum advertere alqd, animadvertere alqd; animum intendere ad, in alqd; considerationem intendere in alqd, animum referre ad alqd; let opt! (weest oplettend!), adeste animis, erigite mentes auresque vestras! niet o., alias res agere,

oplettend, **1**. = **opmerkzaam**, z. a. — **2**. = *voorkomend*, officiosus, plenus officii, comis; a d. v., officiose, comiter.

oplettendheid, **1**. = **opmerkzaamheid**, z. a. — **2**. = *voorkomendheid tegen* iemd, officium et cultus; observantia; studium; iemd o. bewijzen, alqm observare, observare et colere; officium et vecundiam of cultum alci tribuere; - bijzondere -, alqm praeter ceteros of perofficiose observare; om iemd een o. te bewijzen, alcs honoris causâ.

opleven, z. **herleven**.

opleveren, z. **opbrengen**, **2**; **voortbrengen**; verder in 't alg., afferre (pecuniam, voluptatem).

1. **oplezen** enz., z. **aflezen**, **2**; **voorlezen** enz.

2. **oplezen** enz., z. **opzamelen** enz.

oplichten, **1**. = **opheffen**, **1**, z. a. —

2. = *gevangennemen*, vatten, capere, excipere, intercipere; prehendere, comprehendere, deprehendere; corrumpere; opprimere (overvallen). — **3**. = **bedriegen**, z. a. **oplichter**, -lichterij, z. **bedrieger**, **bedriegerij**.

oplichting, **1**. door verba, z. **opheffen**.

— **2**. = *gevangenneming*, comprehensio; door de verba. — **3**. = **bedriegerij**, z. a.

oploop, concursus; een o. verwekken, veroorzaken, concursum (hominum) facere; een wilde, rumoerige o., turba, tumultus.

oploopen, **1**. eig., ascendere, evadere (in alqd). — **2**. overdr., = *opzwellen*, intumescere. | = *vassen*, toenemen, crescere, augeri; zijn schulden zeer laten o.,

aes alienum crescit, cumulator; door renten opgelopen schulden, aes alienum cumulatorum usuris; het o., incrementum; vreezen voor het o. der schulden, metuere, ne aes alienum crescat. | = *hellen*, v. e. terrein, assurgere. — **3**. = *zich op den hals halen*, z. **halen**, **3**.

oplopend enz., z. **opvliegend** enz.

oplosbaar, qui (quae, quod) solvi of dissolvi potest; dissolubilis.

oplosbaarheid, b.v. de o. van iets aantoonen, ostendere rem dissolvi posse.

oplossen, **1**. eig., = in zijn deelen scheiden, solvere, dissolvere, resolvere; met een vloeistof, diluere; zich o., solvi, dissolvi, resolvi; dilui; liquescere (vloeibaar worden). — **2**. overdr., solvere (aenigma, difficultatem); een vraag o., absolvere, persolvere quaestionem; een moeilijkheid o., ook difficultatem tollere; een vraag is bijna o., z. **oplossing**, **2**.

oplossing, **1**. eig., solutio; door verba. — **2**. overdr., solutio, dissolutio; enodatio; exitus (fabulae); een vraag is hare o. nabij, profligata iam et paene ad exitum adducta quaestio est.

opluisteren, illustrare, ornare, exornare, **opluistering**, exornatio; door omschr. **opmaken**, het haar o., comere, ornare (crines, capillos); een bed o., sternere lectum; een rekening o., z. **rekening**, **1**; zich o., z. **opbreken**, **2**; = **verkwikken**, z. a.; iets uit iets o. = **besluiten**, z. a. (op het einde).

opmarccheeren, incedere; in slagorde o., acie instructa procedere.

opmerkelijk, notabilis, notandus, no-

tatu dignus; = *vermeldenswaardig*, memorabilis, commemorabilis, memoratu dignus; vgl. *merkwaardig*.

opmerken, 1. = merken, waarnemen z. a. — **2. = aanmerken, monere, admonere (herinneren);** dicere; ascribere (b.v. in epistola, *er nog bij o., bijvoegen*); om nog dit op te m., ut hoc addam; om slechts dit eene op te m., ut alia omittam.

opmerkenswaardig, z. opmerkelijk.
opmerking, 1. = waarneming, 1, z. a. — 2. = aanmerking, nota; = gezegde, dictum; de o. maken, dat enz., dicere m. a. c. c. c. i n f.; *bijtende oo., aculei; ik zal hier slechts deze eene o. maken, dat enz., tantum admonere m. a. c. c. c. i n f.; dikw. alleen door het n. van een p r o n. of a d t., b.v. de o. van Plato, illud Platonis; eenige korte oo. vooraf laten g an, pauca ante dicere.*

opmerkzaam, attentus; intentus of erectus (gespannen, wiens belangstelling opgewekt is); o. zijn, z. opletten; iemd op iets o. maken, animum alces advertere ad alqd; = iemd aan iets herinneren, monere alqm de alqa re of m. a. c. c. c. i n f.; commemorare alqd; iemd hoort niet o. toe, alces aures peregrinantur; o. naar iemd luisteren (iemd zijn opmerkzaamheid schenken), diligenter attendere alqm; attente, attento animo audire alqm; operam dare alci; a d v., attente, attento animo, acriter, acri animo et attento (contemplari alqd), diligenter.

opmerkzaamheid, animi attentio (niet attentio alleen); animaversio (op iets, alces rei); observatio (waarneming, alces rei); intentio (op het spel, lusus, Liv.); gespannen o., z. spannen, 2; = gehoor, audientia; zich o. verschaffen, audientiam sibi of orationi suae facere; auditores sibi facere attentos; = zorgvuldigheid, zorg, diligentia, cura; iemds o. tot zich trekken, alces oculos of animum, alqm in, ad se convertere; de o. trekken, conspici, conspicium esse; movere oculos; de algemeene o. trekken, omnium of hominum oculos animosque ad, in se convertere; omnium animos in se advertere; oculi omnium in alqm coniciuntur; iemd zijn o. schenken, z. opmerkzaam; met o., z. opmerkzaam (a d v.).

opmeten, metiri, dimetiri.
opmeter, mensor; v. e. legerplaats, metator castrorum; door de verba.

opmeting, dimensio; door de verba.
opnetselen, exstruere (murum), excitare (turrin).

opname, z. opneming.
opnemen, 1. = opheffen, tollere; zijn kled o., colligere vestem; de pen o., z. pen; de wapens o., z. wapen, 1. 2. = borgen; 1, z. a. — 3. = ontvangen, accipere (militis urbe, tecto; armatos in arcem); (in vagen of schip) tollere alqm in currum, in navem, navi, in het verband ook tollere allen; (onder zijn dak, gastvrij) alqm accipere, excipere, recipere; alqm hospitio accipere, excipere; tecto ac domo invitare; hospitaliter excipere; tecto, ad se, ad sedum recipere; tectis ac sedibus, moeniibus tectisque recipere; iemd onder zijn vrienden o., in amicitiam recipere, accipere, ad amicitiam ascribere, amicum sibi adiungere alqm; als burger, alqm in civitatem ascribere of asciscere, accipere; asciscere

in numerum civium; in een college, coop-tare; in een familie, in familiam assumere; als kind, z. adopteeren; iemd in een bond o., alqm ad foedus asciscere; - in een gezelschap of vereeniging -, in societatem assumere; - in den senaat -, in senatum legere; o. worden onder de goden, ascribi in of ad numerum deorum; recipi ad deos; = invoegen, z. a. | iets (geestelijk) in zich o., animo complecti; (penitus) percipere (virtutem); animo imbibere. — 4. op de een of andere wijze o., accipere (alqd aequo animo, durius; goed, slecht, in bonam, malam partem); interpretari; iets als een voor-teenen o., alqd in omen accipere (Liv.); iets slecht, niet goed o., ook aegre, moleste, indigne ferre; male interpretari; als smaad of beleediging o., ignominiae loco ferre. — 5. het voor iemd o., z. verdedigen.

opnemer, receptor (latronum receptor locus); door de verba.

opneming, door recipere, b.v. na zijn o., receptus; gastrij o., hospitium; o. bij iemd vinden, gevonden hebben, hospitio alces accipi, uti; o. in een familie, adoptio; o. in een college, cooptatio; = borgen, mutuatio; (om een schuld te delgen) versura.

opnieuw, denuo; ab, de integro; iterum (voor de tweede maal); het leven o. beginnen, ad carceres a calce revocari (Cic.); o. hoop krijgen op iets, z. 2. hoop.

opnoemen, nominare; = optellen, z. a.
opofferen, 1. = aan den ondergang prijsgeven, morti of cladi offerre, stragi obicere (b.v. milites temere); perdere alqd; zijn leven voor iets o., offerre in discrimen vitam suam pro alqa re; caput suum offerre pro alqa re; zich, zijn leven voor het vaderland o., vitam, sanguinem pro patria effundere of profundere; pro salute patriae se morti offerre, mortem oppetere, caput suum vovere; pro patria mori; se suasque fortunas pro incolumitate rei publicae devovere; vgl. offer, 3 (ten offer brengen). — 2. overdr., = vrijwillig van iets afzien, concedere (alqd, alqd alci; rei publicae inimicitias suas); condonare (alqd alci rei); remittere (alqd temporibus); gratificari (gaarne en met blijdschap, alci alqd); = achterstellen, postponere, posthabere (alqd alci rei); voor iemds belang alles o., omnibus suis rebus commodum alces anteferre; zijn voordeel of belang voor iets o., alqd suis commodis praeferre; iets van zijn recht o., paululum de iure suo decedere; vgl. offer, 3 (ten offer brengen).

opoffering, 1. devotio (vitae, capitis); door de uitdrukkingen onder opofferen, b.v. vitam pro patria profundere; = doo-ding, dood, caedes; mors. — 2. = verlies, damnum, iactura; in het verband alleen door het n. van een p r o n.

opontheden, 1. eig., evocare (legiones ex hibernis); concire (exercitum ex tota insula); excire (Liv.); excutere (omnem iuventutem ex tota Italia); colligere; co-gere; ciere; z. verder ook ontheden. — 2. overdr., al zijn krachten, al zijn ijver o., z. spannen, 2.

oponthod, v. soldaten, evocatio; z. oproeping.

oponthoud, mora; i mpedimentum; o. veroorzaken, moram interponere; bij iets,

alci rei moram facere, afferre, inferre, offerre; *iemd.* alci moram afferre, alqm morari; alqm impedire.

oppakken, 1. *trans.*, = opladen, *z. a.*; = *bijeenpakken*, colligere (sarcinas, vasa); = **opnemen**, 1, *z. a.* — 2. *intr.*, = *opbreken*, vasa colligere.

1. **oppassen**, = *het eene op het andere passen*, aptare, accommodare (alqd alci rei).

2. **oppassen**, 1. *trans.*, = *bedienen*, in dienst zijn van *z. bedienen*; = *verplegen*, curare (alqm). — 2. *intr.*, = *acht geven*, op zijn hoede zijn, zich hoeden, zorgen, *z. 3. acht, hoede, hoeden, zorgen*; = *zijn plicht doen*, *z. plicht*.

oppasser, minister; famulus; puer; (v. overheidspersonen) apparitor; = **ziekenschapser**, *z. a.*

oppasseres, ministra, famula; = **ziekenschapseres**, *z. a.*

oppassing, *z. bediening, verpleging*.
opperbestuur, *z. opperheerschappij*,
oppertoezicht.

opperbevel, imperium of summa imperii, summa rerum; *met het o. bekleed*, cum imperio; *o. tegen een land, een volk, provincia* (cum ambo consules Apuliam p. obtineant; Sicinio Volsci, Aquilio Hernici p. evenit); *iemd het o. geven*, summam rerum of imperii ad alqm deferre; summam imperii alci tradere, permittere; *in den oorlog*, alqm toti bello imperioque praeficere, summam totius belli ad alqm deferre; *met het o. bekleed zijn*, summam imperii tenere; summae rei of rerum praeesse; summam rerum administrare; esse cum summo imperio; - *over enz.*, praeesse (exercitui rei navali, navibus et classi); imperio regere (classem); *onder iemds o. staan*, alcs imperio parère, sub alqo militare.

opperbevelhebber, imperator; dux (summus); is, penes quem est summa imperii; - *der ruitèrij*, penes quem summa imperii equestris est; *naast den dictator*, magister equitum; *o. der vloot*, *z. admiraal*; *iemd o. maken*, *z. opperbevel*.

opperbevelwind, *z. opperheerschappij*.
opperen, *z. aanvoeren*, 1, A; **opwerpen**, 4; (op het) tapijt (brengen); *een bedenking o.*, *z. bedenking*, 2.

oppergezag, *z. oppermacht, opperheerschappij*.

opperheer, dominus; penes quem est summum imperium, summa potestas of summa rerum; *in een vroeger erijen staat*, tyrannus.

opperheerschappij, summum imperium; summa rerum of imperii; *v. e. dwingeland*, dominatio, dominatus, tyrannus; *de o. ter zee*, imperii maritimi principatus; *in het bezit zijn der o.*, principatum in civitate of summam imperii tenere, obtinere; summae rerum praeesse; rerum potiri; *ook imperare, dominari*; *zich van de o. meester maken*, dominatum of regnum occupare; rerum potiri; - *willen m. m., trachten m. te m.*, regnum appetere, affectare; *iemd met de o. kleden*, principatum atque imperium alci tradere, principatum alci deferre; *in een monarchie*, regnum ac diadema alci deferre; *onder iemds o. staan*, imperio alcs parère; - *komen*, cedere in imperium alcs; *iemd van de o. berooven*, alqm de possessione imperii deicere; *vgl. gezag*.

opperhoofd, caput, princeps; *iemd tot o. maken*, principatum alci deferre.

opperkleed, in 't alg., amiculum summum; toga (van den Romeinschen burger); stola (der deftige Rom. vrouwen).

oppermacht, imperium; imperium ac potestas; dicio (potestasque); *z. verder heerschappij, opperheerschappij*.

oppermachtig, praepotens, potentissimus.

opperpriester enz., *z. hoogepriester enz.*

opperst, summus; *v. twee*, superior; *met betr. tot volgorde of rang*, primus, princeps.

oppertoezicht, cura of custodia alcs rei; *het o. hebben over iets*, toti alci rei praeesse of praepositum esse; *iemd het o. over iets geven*, toti alci rei praeficere alqm; alci curam alcs rei committere.

oppervlakkig, levis (auctor); parum accuratus (*v. zaken*); parum diligens (meestal v. personen); parum subtilis (v. personen en zaken); een o. geleerde, homo leviter eruditus; slechts o. kennis bezitten, vix imbutum esse litteris; (slechts) o. kennis van iets bezitten, iets (slechts) o. kennen, primis (ut dicitur) labris gustasse alqd; leviter imbutum esse alqa re; leviter of primoribus labris attigisse; zelfs geen -, ne imbutum quidem esse alqa re; *a d v.*, non of parum subtiliter of accurate; leviter; *o. over iets heen loopen*, alqd praetervolare; *zeer o. bespreken*, perquam breviter perstringere atque attingere.

oppervlakkigheid, nulla subtilitas; neque cura neque diligentia; levitas.

oppervlakte, superficies; *gewl. door summus, b.v. de o. van het water*, summa aqua; *ruwe o.*, asperitas; *gladde o.*, levitas; *de effen o. der zee*, aequor maris; *weer aan de o. komen*, in summum redire; = *uitwendige vorm der verschijning*, species; *bij de o. blijven staan (fig.)*, summa decerpere.

opproppen, *z. volproppen*.

oppraken, *z. opgaan*, 2; *ook deficere*.

oprapen, tollere; = **samenrapen**, *z. a.*
oprecht, sincerus, verus, verus atque sincerus, simplex, apertus, apertus et simplex, incorruptus (iudicium), integer (onbevange, onpartijdig), ingenuus (edel, openhartig); *a d v.*, vere, sincere, simpliciter, aperte, ingenuè, ex animo; *o. oordeelen*, incorrupte et integre iudicare; *o. gesproken*, ne mentiar; si quaeris (quaerimus, quaeritis), si verum quaerimus; ut ingenuè, aperte dicam; *iemd o. de waarheid zeggen*, ex animi sententia alqm monere.

oprechtheid, sinceritas, simplicitas, veritas, animus apertus, integritas, ingenuitas; fides (eerlijkheid); *met o.*, *z. oprecht* (*a d v.*).

oprekenen, = *bijeen-, samenrekenen*, computare; *z. optellen*.

oprennen, equo citato evehi (in collem).

oprichten, 1. = *omhoogrichten*, erigere (scalas ad moenia); excitare (caput); levare, allevare, sublevare (iacentem); statuere, constituere (alqd); *zich o.*, se erigere; assurgere; *z. opstaan*, 1; *zich van een zwaren val o.*, se a gravi casu attollere (Liv.). — 2. = *bouwen*, aedificare, exaedicare; extruere (rogum, alci monumentum); construere (aedificium, alci sepulcrum saxo

quadrato); excitare (aedificium, alci tumulus), erigere (turres, *Caes.*); = **gronden**, *z. a.* — **3. overdr.**, = *opbeuren, troosten*, erigere, excitare, firmare, confirmare (alqm, ales animum); relevare, recreare (alqm, afflictum ales animum); ook adjuvare (consolatione tua adiutus sum); consolari (alqm, alqm spe ales rei); tollere (animum); *zich o.*, se, animum erigere, confirmare.

oprichter, aedificator; = **stichter**, *z. a.* **oprichting**, 1. erectio (tignorum); *door verba.* — **2.** aedificatio; exstructio. — **3. overdr.**, confirmatio animi; *door troost, consolatio*; = *de troost zelf, solatium.*

oprijden, 1. = *naar boven rijden*, subvehi; (equo) evehi, ascendere (in collem).

2. = *voortrijden*, (equo) provehi.

oprijten, *z. openscheuren*, 1.

oprijzen, 1. = *opstaan*, *z. a.* — **2.** = *zwellen*, *z. a.* — **3.** = *opkomen*, *z. a.* **oprocien**, *niet tegen den stroom kunnen o.*, vim fluminis superare non posse.

oproepen, vocare, evocare (ad alqd); citare (alqm nominatim); excitare (testes ab inferis, alqm a mortuis); = *doen opstaan*, triarios, *tot den strijd*; elicere (inferorum animas); appellare (alqm); *vgl. opont-bieden*; = *samenroepen*, convocare.

oproeper, evocator (*tot de wapenen*; servorum et civium perditorum, *Cic.*).

oproeping, 1. = *het oproepen*, evocatio (militum, *tot den oorlog*); *een o. in massa*, *van den landstorm*, ad rem publicam defendendam populi universi evocatio; = *samenroeping*, convocatio. — **2.** = *geschrift*, *waardoor men oproept*, propositus palam libellus; edictum.

oproer, seditio, motus (onrust in den staat), concitatio (plebis contra patres), tumultus (*elke plotselinge oorlog*); *v. overwonnen volken*, rebellio, trebellatio; *o. verwekken*, maken, seditioem, tumultum facere, concitare; seditioem conflare, commovere; *iemd tot o. trachten te verleiden*, sollicitare, concitare alqm; *geheel Samnium is in o.*, universum Samnium erectum est; *tot o. geneigd zijn*, *z. oproerig*; *een o. tot bedaren brengen*, seditioem sedare of comprimere; *z. opstand*.

oproerig, seditiosus, turbulentus; = *tot oproer geneigd*, rerum novarum cupidus of studiosus; *o. zijn*, novis rebus studere, novas res quaerere of moliri; *het volk o. maken*, seditioibus agitare plebem; *vgl. opruien*; *a d v.*, seditiose, turbulenter.

oproerling, *z. oproermaker*, 2.

oproermaker, -stichter, 1. = *die tot oproer verleidt*, seditiois auctor of princeps; turbae ac tumultus concitator; turbator vulgi; contionator (*opruierende volksredenaar*). — **2.** = *die aan een oproer deelneemt*, homo seditiosus.

oprollen, = *omhoogrollen*, sursumovere; *een gorstijn o.*, aulaeum tollere; = **samenrollen**, *z. a.*

opruien, concire (plebem contionibus. Etruriam in arma, per legatos homines ad arma); concitare, sollicitare (alqm of animum ales, populum); *iemd tegen iemd o.*, concitare alqm adversus alqm, incitare in alqm.

opruier, concitator (tabernariorum, vulgi); concitor vulgi (*Liv.*); evocator (*vgl.*

oproeper); turbator; contionator (*opruierend volksredenaar*); *vgl. oproermaker*. **opruiging**, sollicitatio, concitatio.

opruimen, 1. = *in orde brengen*, disponere, suo loco reponere, in ordinem redigere (omnia, singulas res). — **2.** = *vegruimen*, tollere; *het puin o.*, rudera purgare.

opruiming, *door de verba.*

oprukken, 1. = *naar boven*, omhoog rukken, succedere (in arduum); *met de soldaten den heuvel o.*, milites in collem subducere; *de soldaten de bergen laten o.*, milites in adversos montes subducere. — **2.** = **opmarcheeren**, **opbreken**, 2, *z. a.*

opscharrelen, ernere.

opschenken, *z. opgieten*.

opscheppen, *iemd met iets o.*, alqd obtrudere alci; *ik zit met iets opgescheept*, alqd mihi oneri est.

opscherpen, *z. scherpen*.

opscheuren, *z. openscheuren*.

opschieten, 1. = *snel groeien*, adolescere (*v. menschen*, ook *v. graan*); herbescere (*v. graan*); avide se promittere (*v. boomen*). — **2.** = *voortuikomen*, *z. vordering*, 2.

opschik, ornatus; ornamentum; cultus; lenocinium (*als middel ter bekoring*, corporum lenocinia); munditia (*sierlijkheid*, *wat kleding en het uiterlijk in t alq. betreft*, non odiosa nec exquisita nimis; *p. l. m. urbanae*); *o. der vrouwen*, mundus muliebris, ook mundus alleen; *zucht tot o.*, munditia nimis exquisita.

opschikken, 1. = *versieren*, ornare, exornare, decorare, comere; *zich o.*, se exornare; *het o.*, exornatio, *door omschr.* — **2. intr.** = *plaats maken*, alci locum dare, loco cedere.

opschorten, 1. = **opgorden**, *z. a.* — **2.**

= **uitstellen**, *z. a.*

opschrift, inscriptio (b.v. statuae, libri, monumenti); titulus (b.v. libri; ara cum ingenti rerum ab eo gestarum titulo); *oo. op de beelden der voorouders*, imaginum tituli; index (*o.*, *dat den inhoud aangeeft*, b.v. libri); elogium (*op een graf*); *o. in verzen*, carmen; *o. eener oorkonde*, praescriptio; *een o. op of boven iets zetten*, inscribere alqd; *z. verder titel*, 1; *het o. boven een brief zetten*, *z. adresseeren*.

opschrijven, 1. = *op iets schrijven*, inscribere (alqd in statua, in libro, *zelden c. d. a. t.*; ook *absol.*). — **2.** = *opteekenen*, scribere (*naauwkeurig*, *geheel*) perscribere; litteris mandare; notare; enotare; *huisegnooten en vermogen (der burgers) o.* (*v. d. censor*), familias pecuniasque censere; census habere of facere; *zich laten o.*, nomen dare (*voor den krijgdiens*), nomen profiteri (*voor een ambt als candidaat*); (nomen) profiteri apud praetorem.

opschrijving, scriptio, perscriptio.

opschrikken, 1. *trans.*, exterrere (alqm; *uit den slaap*, somno). — **2. intr.**, exterreri.

opschudding, *z. ontsteltten*, **oploop**, **opschuiven** enz., *z. verschuiven* enz.

opsieren, ornare, exornare (alqd alqare); vestire (interiores templi partes picturis); (*hier en daar*) distinguere; *de rede o.*, ornare, exornare, ornare atque illuminare orationem; illustrare (*glans bijzetten*, orationem quasi stellae quaedam translata verba at-

que immutata; orationem sententiis); *z. ook opschikken, 1.*

opsiering, oratio (*eig.*); (*ook v. d. rede*) exoratio.

opsiersel, ornatus, ornamentum, cultus; *vgl. opschik; v. d. rede*, ornatus, cultus; ornamenta (*n. pl.*); fucus orationis; pigmenta (*n. pl.*); calamistri orationis; cincinni oratoris of poëtae (*Cic.*); lenocinia (*in ongunstigen zin*, non ornamenta quaerere sed lenocinia, *Quint.*).

opslaan, 1. = *in de hoogte slaan*, in altum mittere (pilam); *de oogen o., z. oog, 1.* | = *oprichten*, ponere, collocare, statuere; *een legerplaats, tent o., z. legerplaats, tent.* — **2.** = *openen*, evolvere, revolvere, explicare (librum, volumen); *de Sibyllijnsche boeken o.*, adire libros Sibyllinos of *in het verband alleen libros; een plaats in een boek o.*, locum in libro quaerere. — **3.** = *in een pakhuys bergen*, horreo condere, *in het verband condere alleen* (fructus). — **4.** *v. prijs, i n t r.*, = *in prijs stijgen*, cariorum fieri; pretium alcs rei augetur; *het graan s. op*, annona crescit, ingravescit; *niet op*, annona nihil mutat; *trans.*, = *maken, dat iets o.*, pretium alcs rei augere; *rem cariorum facere; maken, dat het graan o.*, annonam incendere (*v. personen*), annonae caritatem inferre (*v. omstandigheden, als hagel enz.*).

Het o., evolutio (poëtarum, *Cic.*); *door de verba.*

opslag, = *prijsverhooging*, pretium auctum; *o. der oogen z. blik.*

opslikken, -slokken, z. inslikken.
opslorpen, sorbere, absorbere, exsorbere.

opsluiten, claudere, concludere, includere (alqm in locum, in carcerem; alqm in alqa re; se domi includere); *z. ook insluiten.*

opsluiting, inclusio; *door verba.*

opslurpen, z. opsloppen.

opsmeren, illinere (alqd alci rei).

opsmukken enz., z. opschikken, 1;
opsieren enz.

opsnijden, gloriosius, magnificentius loqui; gloriose mentiri; de se gloriosius praedicare; insolentius se iactare.

opsnijder, homo gloriosus, vanus of vaniloquus.

opsnijderij, iactatio; vanitas; vaniloquentia; venditatio (alcs rei).

opsnuifelen, eruere (*b.v. memoriam alcs rei ex annalium vetustate*); *z. verder opsporen.*

opsonnen enz., z. optellen, 2 enz.

opspalen, z. opsperren.

opspannen, z. bespannen.

opsparen, servare (alqd); reservare (commeatu ad obsidionem); comparcere (*Ter.*); = **opleggen, 1, z. a.**

opsperren, zijn mond o., os diducere; *zijn oogen o.* = *groote oogen opzetten, z. oog, 1.*
opsperping, *v. d. mond*, rictus; hiatus *m. of z. oris.*

opspoorder, investigator, indagator.

opspreken, investigare, indagare; odorari; indagare et odorari (*eig. en oneig.*); inquirere; = *vinden*, invenire, reperire.

opsparing, investigatio, indagatio; *door omschr.*

opspraak, *in o. komen*, in ora hominum abire, in sermonem hominum venire; fabulam fieri; *in o. zijn*, esse in ore hominum; *in o. brengen*, adducere alqm in sermonem.

opspringen, 1. = *in de hoogte springen*, exsilire (de sella, e strato); prosilire (ab sede sua); *verschrkt opspringend van zijn zetel*, consternatus ab sede sua; *van vreugde o.*, exsultare gaudio. — **2.** = *op iets springen*, insilire (in equum).

opspuiten, *i n t r.*, emicare (*v. bloed*).

opstaan, 1. eig., surgere (e lecto, a cena, ad dicendum); assurgere; exsurgere; (*v. velen*) consurgere; *v. h. ziekbed o.*, ex morbo assurgere; *uit de doden o.*, ab inferis exsistere of excitari; *in. ad vitam redire; ex inorte in vitam redire; reviviscere; uit achtung, eerbied, voor iemand o.*, assurgere alci; *vgl. (zieh) oprichten, 1; trachten op te s.*, ad surgendum coniti, *ook alleen coniti; iemand doen o., bevelen op te s.*, excitare alqm; *het o.*, consurrectio (iudicium, omnium vestrum); *door verba.* — **2.** *oneig.*, = *te voorschijn komen, optreden*, exsistere, exoriri, se efferre. | *tegen iemand o.*, exsurgere contra, adversus alqm; *coorri in alqm; imperium alcs detrectare; v. e. overwonnen volk*, rebellare; *ad bellum consurgere, coorri.* | *op iets staan, er op staan dat enz., z. aandringen, 2.*

opstand, 1. eig., z. oproer; *tot o. aanzetten, in o. brengen*, ad seditionem concitare, impellere; sollicitare; *in o. komen*, seditionem movere; *v. overwonnen volken*, rebellare of rebellionem facere, (*tegen iemand*) deficere ab alqo; *v. soldaten*, imperium alcs detrectare; = *ziech verzetten*, resistere. — **2.** *oneig.*, *tegen iets in o. komen*, abhorrere ab alqa re; *temds innerlijkst gevoel komt tegen iets in o.*, toto animo alqs abhorret ab alqa re; *de natuur zelf komt tegen zulk een verdenking in o.*, reclamitat eiusmodi suspicionibus ipsa natura.

opstandeling, z. oproerling.

opstanding, reditus (mortui, mortuorum) in vitam; *als theol. term.*, resurrectio (*kerk.*).

opstapelen, facere struem (alcs rei); extruere (rogum); cumulare (arma in ingentem acervum; qui circa eum cumulati iacent); *vgl. opheffen.*

opstapeling, *door de verba.*

opsteken, 1. t r a n s., = *op iets steken*, affigere, infigere (alqd alci rei); *van voren*, praefigere (alqd alci rei); *de handen o.*, manus tollere; manus porrigere (*bij stemmingen*); *vgl. opheffen, 1;* *de ooren o.*, aures arrigere; *een licht o., z. aansteken, 2;* *het zwaard o.*, condere gladium; *een vat o., z. aansteken, 3.* — **2. i n t r.**, *v. d. wind*, oriri (ventus a septentrionibus); coorri (maximus ventus, tempestas); *er s. een hevige wind op*, vis venti cooritur.

opstel, commentatio; scriptum; quae commentatus sum, scripsi; *klein o.*, commentariolum; *korte geschiedkundige o.*, commentarii; *een o. over iets maken*, commentari, scribere de alqa re; *Latijnsche o. maken*, Latine commentari; *z. verder stijloefening.*

opstellen, 1. v. troepen en dgl., statuere (captivos in medio), constituere (octo cohortes in fronte); collocare (unam legionem

in dextro cornu; legionēs pro castris in acie; legiones; ponere (praesidium ibi; vigilias); disponere (op verschillende punten, stations); in slagorde o., instruere (acie, exercitum, copias), vgl. **slagorde**; zich o. (inz. v. militairen), consistere (in acie, in cornu, sub muro, contra alqm; copiae ordinatae consistunt). — 2. v. e. geschrift, een rede enz., facere, conficere; schriftelijk o., scribere, conscribere, (uitvoerig, nauwkeurig) perscribere; componere (samenstellen); cōdere (carmen, leges); concipere (= formulceeren; iusturandum, edictum; verba alqd).

opsteller, scriptor (legis); door de verba.

opstelling, 1. v. e. leger in slagorde, instructio militum; door de verba. — 2. scriptio (absol.); confectio (libri, annalium); compositio (iuris pontificalis, Cic.); o. van juridische formules, conceptio; Appius was bij de o. der wetten tegenwoordig, Appius legibus scribendis affuit.

opstijgen, 1. = op iets stijgen, (sursum) ascendere, ascendere, enitl, evadere in alqd; in 't bijz., = te paard stijgen, conscendere equos; de ruiterij laten o., equitl admovere equos; = op den wagen stijgen, conscendere currum; vgl. **bestijgen**. — 2. = in de hoogte stijgen, sublimem abire; sublimē ferri; in caelum ascendere of abire; v. vólgers, in caelum volare; subvolare, evolare; v. e. nevel, = opkomen, oriri, exoriri; = optrekken, z. **nevel**.

opstijging, ascensus.

opstoken, 1. eig., excitare, (weer) reficere (ignem). — 2. overdr. z. **ophitsen**.

opstoker enz., z. **ophitser** enz.

opstooten, = op iets stooten, impingl (saxo); allidi (ad saxum); illidi (scopulo); fig., op iemd stooten, alqs mihi obviam fit, obvius est, se offert; alqs se dat mihi obvium; z. **aantreffen**.

opstoppen, z. **volproppen**.

opstorten, z. **opgieten**.

opstrijken, z. **opsmeren**.

opstrooien, inspergere (alqd alci rei), **opstuiven**, fig., ira efferrl, exardescere, exandescere.

optakelen, een schip o., navem armamentis instruere; navem armare; armamenta aptare, tollere.

opteekenen, notare; litteris consignare; iets voor de nakomelingschap o., memoriae prodere, tradere alqd; z. verder **opschrijven**.

opteekening, scriptio, perscriptio.

optellen, 1. = samenstellen, computare alqd; summam facere, summam of calculum subducere alcs rei; addere (alqd alci rei of ad alqd). — 2. = opsommen, numerare; dinumerare; enumerare; persequi (omnes voluptates); (monsterend, beoordeelend) recensere; (bijeenzokkend) colligere (omnia bella civilia, rationes).

optelling, 1. computatio; subductio calculorum. — 2. enumeratio; door verba.

optillen, z. **opheffen**.

optimaat, z. **aristocraat**.

optisch, *opticus; o. bedrog, oculorum error of ludibrium of mendacium.

optocht, pompa (sollemnis); een o. houden, pompam ducere.

optooien enz., z. **opsieren**, **opschikken**, 1 enz.

optooien, infrenare (equum), frenum incire (eqüp); gezadeld en optogemoede paarden, instrati frenatique Equi; ruiters met optogemoede paarden, Equites frenati.

optornen, z. **lostornen**.

1. **optreden** (verb.), prodire (publick, in publicum); exsistere (cuius adiutor exstitissem); ook eenvoudig esse; se gerere m. a d v v.; agere (lenius, acerbe, hostium more); (straffend) o. tegen iemd of iets, vindicare (in alqm, v. alqd); animadvertere (in alqm); zacht o., parce ac mollior facere; lenius agere; ad lenitatem se dare; hartschoetlijk; onstuimig o., cooriri; vijandig o., venire (contra inimicum; contra alienum pro familiari); zeer aanmatigend o., z. **aanmatigend**; iemd t. bij alles met overgheid op, nihil fit ab alqo nisi decore of cum dignitate; met jeugdige kracht o., iuventute ac viribus rem agere. | op het tooneel, in scenam prodire; niet meer o. (van tooneelspeler en redenaar), desinere artem of alleen desinere; in een stuk o. (als tooneelspeler), fabulam agere; (v. d. in het stuk voorkomende personen) in fabula esse; in een rol o., partes agere; in dezelfde rol, eadem partes agere; vgl. **rol**, 4. | als redenaar o., surgere ad dicendum of in het verband surgere alleen (tegenover sedere); aggredi ad dicendum (er toe overgaan, om enz.); (op het spreekgeestje) in rostra escendere; ook causas agere incipere; dicere (spreken, een rede hielden); voor het volk, in contione ascendere, in contionem populi prodire; coram populo, apud populum dicere; in den senaat o., in senatu dicere; voor iemd of iets, dicere pro alqo, pro alqo re; tegen iemd, dicere in, contra alqm; beschroomd, timide ad dicendum accedere. | voor het gerecht o., venire in medium; als rechter van iemd o., iudicare esse de alqo; als lofredenaar van iemd of iets (getuige à décharge) o., laudatorem esse alcs, alcs rei; als verdediger, defendere alqm, alqd; dicere causam, dicere pro alqo; causam alcs defendere; patrocinium alcs profiteri, alcs rei suscipere; patronum esse of exsistere alci causae; als klager (in een civiele zaak) o., petere; petitoris personam capere; (tegen iemd) petere ab alqo; als aanklager (in een crimineele zaak), accusare; accusatoris partes obtinere of nomen sustinere, (als men er een beroep van maakt) accusationem facitare; tegen iemd, accusare alqm, venire contra alqm; als aangever tegen iemd o., crimen deferre in alqm; als getuige voor of tegen iemd o., z. **getuige**, 1. | als staatsman o., ad rem publicam accedere, rem publicam capessere; als redenaar, zaakvaarnemer, verdediger o., agere. | iemd late n o., producere alqm (op het tooneel, in scenam; in circo, in conspectu populi, in contione, in iudicium); inducere alqm (gladiatores, iuvenes armatos); iemd in een geschrift enz. laten o., inducere alqm (gravem personam; Tiresiam deplorantem cecitatem suam; vand. induci = optreden).

2. **optreden** (subst.), = komst van iemd, adventus; mijn en uw o. als redenaar, nostrum tuumque initium dicendi; moedig o., virtus ac fortitudo.

optrekken, 1. trans., = in de hoogte trekken, (sursum) subducere; tollere (aulaeum, ancoram); moliri (opvinden; an-

coram); uit de diepte o., extrahere (ex etc.). | = **bouwen, 1, B; opbouwen, z. a.** | = **opellen, 1, z. a.** — **2. intr. v. mist, nevel, z. a.** | v. menschen, migrare (in locum alqm); van de zeekust naar het binnenland, escendere (Pergamum, Delphos); **z. verder opbreken, 2; opmarcheeren, oprukken.**

opuigen, v. paarden, z. optoomen; v. schepen, z. optakelen.

opvallen, = op iets of iemand vallen, incideren alci rei of in alqm; ook cadere; **oneig.,** admirationem alci movere; **o p v a l l e n d,** mirus, novus.

opvangen, excipere (alqm labentem, moribundum; sanguinem paterā, ook turmas equitum; verba alcs); = **in beslag nemen, deprehendere** (naves, alcs litteras); = **gevangenemen** (v. vijanden), comprehendere; = **verzamen, colligere** (aquam); **heimelijk o., onderscheppen, interciperen** (nuntium, litteras).

opvaren, 1. ten hemel, sublimem abire; sublimē ferri; in caelum ascendere. — **2. tegen den stroom, adverso flumine navigare** of subvehi.

opvatten, z. opnemen, 1 en 4; haat, hoop o., z. haat, 2; hoop; het plan, o., z. besluit, 2.

opvatting, z. uitlegging, verklaring, 1. opvegen, convertere.

opvijzelen enz., z. ophemelen enz.

opvisschen, excipere ex mari.

opvliegen, 1. eig., = in de hoogte vliegen, alis of pennis se levare; evolare; subvolare (rectis lineis in caelestem locum); sublimē ferri (v. zaken); efferri (ook v. menschen); sublimē tolli (b.v. van een tooneelgordijn); **vgl. omhoogvliegen.** | = **opspringen, exsilire** (de sella), prosilire (e lecto, ab sede); = **opschrikken, exterreri** (per somnum). — **2. oneig., irā efferri, exardescere, exandescere.**

opvliëgend, praeceps ingenio in iram; iracundus, vehemens.

opvliëgendheid, iracundia; exandescencia (Cic.).

opvoeden, educare (liberos; bene, honeste, liberaliter); nutrire, alere (voeden, onderhouden); educere (grootbrengen); erudire (beschaven, ontwikkelen); instituere (onderwijzen, alqm, ad alqd); **streng o. worden, severā disciplinā contineri.**

opvoeder, educator; nutricius (voeder, onderhouder, alcs); = **leermeester, praeceptor.**

opvoeding, educatio; disciplina (tucht en onderricht, hetzij meegedeeld hetzij ontvangen); de o. zijner kinderen aan iemand dragen, liberos alci educandos tradere; **zijn kinderen een goede o. geven, liberos bene educare;** een goede o. ontvangen, geriēten, bene, ingenue of liberaliter educari; **iēnds o. leiden, educationi alcs praeesse;** om de o. der kinderen zelf te leiden, ut in suis manibus liberi educarentur (Liv.); **zonder o., politioris humanitatis experts.**

opvoederster, educatrix.

opvoeren, 1. = naar boven voeren, op iets voeren, (sursum) subducere; ducere, subducere in c. a. c.; evehere (in collem); **de troepen den heuvel o., copias in collem adversum subducere.** — **2. = uitvoeren, z. 1. stuk, 2.**

opvoering, b.v. de eerste o. van dit stuk valt in het tweede jaar der 91ste Olympiade, haec fabula primum acta est anno secundo Ol. XC.

opvolgen, 1. in een ambt enz., succedere alci, in alcs locum; **de hem opvolgende vorsten,** post eum principes. — **2. = voldoen aan, obtemperare, oboedire, parere, obsequi** (alci rei, alcs voluntati); **een raad o., sequi consilium;** uti consilio; **ijverig iēnds bevel o., imperata alcs enixe facere** (Liv.); **een bevel slijpt o., praeceptum diligenter curare** (Nep.); **vgl. nakomen, 2; naleven.**

opvolger, in ambt of regering, successor; qui succedit of successit (in alcs locum); **Alexander de Groote en zijn oo., Alexander Magnus regesque, qui succedere;** iēnd een o. geven, alqm in alcs locum substituere; subrogare, sufficere (z. Lat.-Ned. woordenboek); **tevens een ander afzettende** alci successorem dare, mittere; **iēnd krijgt een o., alci succedunt;** (= wordt afgezet) alqs successorem accipit.

opvolging, 1. in een ambt, successio; recht van o., ius successionis. — **2. obtemperatio** (der wetten, legibus, Cic.); **door verba.**

opvorderen, z. opischen.

opvrouwen, complicare (epistolam).

opvreten, z. opeten, verslinden, verteren.

opvroolijken, hilarare, exhilarare (alqm); oblectare (vermaken, alqm); relaxare, remittere (animum).

opvroolijking, relaxatio animi; oblectatio; ter o., animi relaxandi of alleen animi causa.

opvullen, implere; explere; replere; complere; = **volproppen, z. a.; hoog o., cumulare** (alqd alqa re); = **een oppervlakte geheel bedekken, opplere;** (geheel) o p g e v u l d met iets, refertus, refertissimus m. gen. of abl.

opwaaien, het stof o., excitare pulverem.

opwaarts, z. omhoog; voor „opwaarts” in verbinding met verba zie men de composita met omhoog- en op-.

opwachten, z. wachten.

opwachting, salutatio; geregeld, herhaalde o., assiduitas (quotidiana amicorum a. of frequentia; eandem assiduitatem tibi praebuit postidie); **iēnd zijn o. maken, salutare alqm;** alqm salutatum venire; salutandi causā venire; praesto esse alci; **iēnd geregeld zijn o. maken, assiduitatem alci praebere.**

opwarmen, 1. eig., recalefacere (water); recoquere (spijzen). — **2. oneig., repetere;** referre; ook refricare (als 't ware weer openkrabben, ut illa vetus fabula refricarentur).

opwassen, z. opproeiën.

opwegen, 1. iets tegen goud o., expendere alqd auro; alqd auro of pari auro rependere; alci rei pondus auro rependere; aurum pro alqa re rependere; **graan tegen geld o., frumentum pecunia remetri.** — **2. tegen iēnd of iets o. = aan iēnd of iets gelijk zijn, aequare alqm, alqd;** parem esse alci; respondere alci rei; non inferiorem esse; eenigszins tegen elkander o., quadam vice pensari (Liv.); **Cato alleen v. tegen honderd-duizend op, Cato est pro centum milibus.**

opwekken, 1. een slapende, excitare, suscitare (somno, e somno); excire (somno,

e somno); texpergefacerre; exsuscitare (ook fig.). | een doode, *iemd uit de dooden*, alqm revocare ab inferis; alqm a morte ad vitam revocare. — **2.** = **verwekken**, **2.** z. a.; *liejde voor iets in iemd o.*, animum alcs excitare ad studium alcs rei; *den geest zijner vaderen in zich o.*, excitare se ad patrum animum; *verwachting o.*, expectationem movere, commovere, facere concitare; *grootte verwachtingen o.*, magnam expectationem sui facere of concitare; *bewondering, medelijden o.*, z. **bewondering**, **medelijden**; *smart, verlangen weer o.*, dolorem, desiderium refricare; *in iemd de begeerte tot navolging o.*, imitandi cupiditate incitare alqm. — **3.** = **aansporen**, concitare, incitare (alqm, alcs animum); excitare (auctoritate sua alqm constantem et diffidentem; alqm ad laborem); z. *verder aanmoedigen, aansporen*. — **4.** = **oprichten**, **opvroolijken**, z. a.; *opgewekt z.* **opgeruimd**. **opwekker**, **-ster**, z. **verwekker**, **-ster**. **opwekking**, **1.** door de verba; o. uit de dooden, *ab inferis ad vitam revocatio. — **2.** = *verwekking*, commotio; door de verba; op o. van het medelijden berekend, z. **medelijden**. — **3.** = **aanmoediging**, **aansporing**, z. a. — **4.** = **oprichting**, **3**; **opvroolijking**, z. a. **opwellen**, **1.** eig., scaturire; manare; profuere ex etc.; (met kracht) prorumpere, erumpere; vgl. **opborrelen**. — **2.** fig., manare (voortveloen); effervesceere (opbruisen).

opwelling, fig., van hartstochten, motus, impetus animi; tumor animi; fervor animi of mentis; in een o. van moed, impetu animarum (Liv.).

opwerpen, **1.** = in de hoogte werpen, sublime, in altum iacere; ook subicere (inter carros rotasque mataras ac tragulas). **2.** = op iets werpen, z. **werpen**. — **3.** een dam o., z. **dam**; *belegeringswerken om een stad o.*, opera urbi circumdare; *een opgeworpen heuvel*, tumulus. — **4.** *overdr.* een vraag o., quaestionem afferre; quaestionem ponere, proponere (alci); ook *alleen* quaerere; *de vraag werd o.*, in disquisitionem venit (Liv.); vgl. **aanvoeren**, **1**, A. | *zich als of tot iets o.*, b.v. tot tiran, tyrannidem of dominatum occupare; tot koning, regnum occupare of sibi vindicare; tot scheidsrechter, arbitrum se offerre; als *iemds beschermer, verdediger*, patrocinium alcs profiteri, defensorem se profiteri; als *iemds mededinger*, aemulari alci.

opwinden, **1.** eig., sursum torquere; het anker o., ancoram moliri. — **2.** fig., concire (plebem contionibus); concitare, incitare (alqm, alcs animum); excitare (alqm ad alqd); movere, commovere; sollicitare; agitare (in beweging brengen, plebs agitari coepta tribunicis procillis); exagitare (plebem, vulgus); acuere (alqm ad crudelitatem); consternare (v. hartstoehtelijke, multizieke opwinding, sic sunt animo consternati, ut; tumultu etiam sanos consternante animos); *zich o.*, z. **ontbranden**, **2**; *opwindend*, vehemens (opinio; actio); seditiosus (voces); *a d v.* turbide et seditiose; *opgewonden*, commotus, concitatus; v. vreugde, alacer.

opwinding, commotio (animi); concita-

tic (animi, mentis); perturbatio (animi, mentis); = het opwinden, incitatio (languentis populi); in o., commotus, concitatus; in de grootste, hevigste o., commotus perturbatusque; in o. getaken, animo commoveri.

opwoelen, eruere (alqd, alqd terrā).

opwrijven, polire, expolire.

opwroelen, z. **opwoelen**.

opzadelen, z. **zadelen**.

opzamelen, legere, colligere, conquerere.

opzameling, collectio, conquisitio; door de verba; o. van verstrooide ledematen, membrorum collectio dispersa.

opzeggen, **1.** pronuntiare; met luider stem als oefening, declamare. — **2.** = *verklaren, dat men iets afbreekt*, renuntiare (alci societatem, amicitiam, hospitium).

opzeilen, z. **opvaren**, **2**.

opzenden, **1.** den stroom o., adverso flumine mittere. — **2.** = **zenden**, z. a.

opzet, z. **plan**; met o., z. **opzettelijk**; zonder o., z. **onopzettelijk**.

opzettelijk, consulto factus; een o. belediging, iniuria, quae de industria infertur, quae consulto et cogitata fit; a d v., consilio, consulto; datā of deditā operā; voluntate, iudicio; de industria; sedulo; door sciens, prudens, prudens et sciens; ook door id agere, operam dare, contendere ut.

opzettelijkheid, b.v. de o. dezer daad is duidelijk, hoc consulto factum esse apparet.

opzetten, **1.** eig., = **oprichten**, **1**, z. a. | = op iets of iemd zetten, ponere (alqd in alqa rei); imponere (alqd alci, alci rei, in navem, in rogam); een helm o., galeam induere; iets iemd of zelf weer o., capiti reponere (pileum); iemd iets willen o., capiti alcs admovere alqd (diadema); *zich op iets zetten* = **opstijgen**, **1**, z. a. | = *aanrichten, voorzetten*, apponere (cibos); patinam convivis). | = **opstoppen** (v. dieren), farcire, effarcire. — **2.** fig., = op het spel zetten, wagen, z. **spel**, **3**; **2.** **wagen**. | iemd tegen iemd o., alqm contra (tin) alqm accendere; z. *verder ophitsen, opruien*. | een school o., z. **openen**, **1**.

opzetter enz., z. **ophitszer**, **opruier** enz.

opzicht, **1.** = zorg voor iets, beheer, cura (alcs rei); custodia (hoeide); praesidium, tutela (beschermend o.); als ambt, praefectura (morum); onder uw o., ook te custode; het o. over iets hebben, voeren, praeesse, praefectum of praespositum esse alci rei; curare, regere, moderari alqd (zorgen voor, besturen); tueri (caelum atque terras tueris atque regentis dei); iemd het o. over iets geven = als opziener over iets aanstellen, z. **opziener**; het o. over iets krijgen = a. o. o. i. aangesteld worden, z. **opziener** (door de passiva); het o. hebben over iemd, alqm regere, moderari, custodire; iemd onder o. stellen, custodem apponere, imponere alci; -houden, custodire alqm; onder iemds o. staan, sub alcs custodia esse; custodiae of in custodiam alcs traditum, commissum esse. — **2.** = *betrekking*, genus, res, pars, ratio, locus; in dat o., in eo genere; ea ratione; ea re; ook ita; in welk o., qua in re, quo in genere; qua ex parte; in één o., (in) uno loco; in velerlei o., in vele oo., multis rebus; multis locis; in elk o., in alle oo.,

omni ratione (deos placare); tota re (errare); omnino (vir egregius o.); omni ex parte (perfectus); in omni genere; omnibus rebus of partibus; in omnes partes; *een in elk o. geschikte plaats*, ad omnia opportunus locus; *in elk o. volmaakt*, omnibus numeris absolutus; *iets is in elk o. waar*, alqd omnes numeros veritatis habet; *een in elk o. smaakvol gedicht*, elegans omni numero poëma; *in elk ander o., in alle andere oo.*, ceteris rebus of partibus; *in beiderlei o., in beide oo.*, utraque in re; *in utramque partem*; *in dubbel o.*, dupliciter; *in zeker o.*, aliqua ex parte; *in geen o.*, nulla re, nulla parte, nullo genere, nullo loco; *nulla in re*; *nullam in partem*; *ten opzichte van = met betrekking tot*, *wat . . . betreft*, *— betreffen*, *relate ad*, *respectu*.

opzichter, z. opziener.

opzien (v e r b.). 1. = omhoogzien, suspicere (alqd; in, ad alqd); oculos tollere, attollere (ad alqd); z. verder **omhoogzien**.

— 2. van iets o. = zich over iets **verwonderen**, **verbazen**, z. a. — 3. tegen iets o. = ongaarne tot iets overgaan, z. **ongaarne**; tegen iemd o. = eerbied voor iemd hebben, z. **eerbied**.

2. **opzien** (s u b s t.), admiratio; o. baren, verwekken, admirationem movere; hominum oculos ad se convertere; conspici (in goeden en slechten zin); o. barend, insignis (in goeden en slechten zin), conspectus; zonder o. (te verwekken), sine tumultu, sine venditione; om o. te verwekken, ostentationis causâ; om geen o. te verwekken, ne qui conspectus fieret aut sermo (Cic.).

opziener, custos; magister, praefectus; praeses; exactor (die toezicht houdt, dat iets behoortlijk ten uitvoer gelegd wordt); curator (aediilesc. urbis, annonae ludorumque sollemnium; muris reficiendis (d a t.)); viarum); moderator, rector; iemd als o. over iemd aanstellen, custodem alci apponere; — over iets —, constituere, praeficere alqm curatorem alci rei; praeponere, praeficere alqm alci rei.

opzienersambt, custodis munus; praefectura, magisterium, cura.

opzijn, = opgestaan zijn, e lecto of lectulo surrexisse; vigilare (vaken) = **opge-geten zijn**, z. **opeten**.

opzitten, 1. = zitten op iets, z. **zitten**.

— 2. = niet naar bed gaan, z. **opblijven**.

— 3. te paard stijgen, z. **opstijgen**.

opzoeken, quaerere; inquirere, requirere, perquirere; conquirere (verschillende dingen, ook = iets of iemd met moeite o.); anquirere (naar alle kanten nasporing doende); = **opsporen**, z. a.; = **bezoeken**, z. a.; iemd, iemds omgang weer o., alqm ad pristinam consuetudinem revocare; *een plaats in een boek o.*, z. **opslaan**, 2; iemd o. = vervolgen, consecrari alqm (praedones); *het wild in zijn schuilhoeken o.*, ferarum latibula scrutari; *het gevaar o.*, adire periculum; *in 't alg.*, periculi of periculorum avidum esse.

opzoeker, inquisitor (o. van verdachte personen; rechercheur).

opzoekling, inquisitio, conquisitio; =

opsporing, z. a.; door verba.

opzouten, z. **inzouten**.

opzuigen, z. **inzuigen**.

opzwellen, tumescere, intumescere; v.

h. *menschelijk lichaam en van zaad in de aarde, turgescere; door den wind, impleri; doen o., tumefacere; implere.*

opzwelling, tumor.

opzwemmen, tegen den stroom o., ad-verso flumine natare.

opzweven, z. **opvliegen**, 1.

orakel, 1. = *orakelspreuk*, *godspraak*, oraculum; *als antwoord*, responsum oraculi, *in het verband ook responsum alleen*; sors oraculi, *in het verband alleen sors* (eig. = o. door middel van loten); verba ab oraculo missa; *een o. van den Delphischen Apollo*, oraculum Pythium of Pythicum; vox Pythia of Pythica; *een o. geven*, oraculum dare, edere; *om een o. vragen*, oraculum petere (ab alqo), te Delphi (door gezanten) het o. laten ondervragen, mittere Delphos consultum of deliberatum; *iemds uitspreken voor een o. houden*, quae alqs dixit, oraculi vice accipere (Tac.). — 2. = *plaats, waar orakels werden gegeven*, oraculum (ook fig., domus iuris consulti est o. totius civitatis).

orakelspreuk, z. **orakel**, 1.

oranjeappel, malum medicum.

oranjeboom, arbor medica.

orde, 1. = *juiste volgorde*, ordo; v. d. woorden in een rede, structura verborum; volgens de o., in goede of behoortlijke o., met inachtneeming der o., ordine, ex ordine; deinceps (de rij af); viâ (dicere, progredi); als a d t. compositus (b.v. ordines) enz., z. **ordelijk**; in de beste o., compositus ordinatusque; v. soldaten, compositus et instructus; zonder o., expers ordinis; solutus (b.v. neglecta omnia et s.); als adv. sine ordine, (b.v. iter facere, v. soldaten); solute; confuse (agere, loqui); zonder eenige o., nullo ordine; v. soldaten, inordinatus atque incompositus; buiten de o., extra ordinem (alci provinciam decernere; ook = tegen de gewoonte, pecuniâ accipere); in o. brengen, z. **ordenen**; de wapenen —, arma curare; weer in o. komen, in ordinem se referre. — 2. = *regelmatige wijze van handelen, inrichting, disciplina bona*; instituta (n. p l.); burgerlijke o., disciplina of instituta rei publicae; een hoogere o. der dingen, divina rerum (humanarum) moderatio; o. der natuur, constantia naturae; o. der wereld, rerum institutio; o. van den dag, z. **dag**, 2 (tegen het einde); goede o., modestia; modus; zich in goede o. bevindende, aptus (quiqueremes, provincia); de o. in acht nemen, ordinem servare, conservare, sequi, tenere; in of bij iets, ordinem adhibere alcs rei, in alqa re; zijn financiën goed in o. houden, rem familiarem bene tueri; o. op de zaken stellen in de provincies, statum provinciarum ordinare; in den staat, res componere; daar in den staat alles in o. was, salvis rebus; de bestaande o. van zaken omverwerpen, perturbare otium; voor een nieuwe o. van zaken zijn, novarum rerum cupidum esse; het is in o. (m. of z. dat enz.), rectum of consentaneum est (absol., m. a c c. c. i n f.); opoort (m. a c c. c. i n f.). | = *rust, eendracht, pax, concordia*; de o. herstellen, instaurare pacem. — 3. in de bouwkunst, genus; de Dorische o., genus Doricum; columnae Doricae. — 4. = *gezelschap, vereeniging, collegium*; corpus; = *ordeteeken*, *insigne of pl. insignia ordinis; .

= *de orde zelf*, *ordo; *een o. krijgen*, *insignibus alcos ordinis decorari.

ordelievend, -heid, z. ordelijk, -heid.

ordelijk, 1. v. zaken, compositus, dispositus; *a d v.* composite, disposit; *ordine*.

2. v. personen, = *ordelievend*, diligens; attentus ad rem (*huishoudelijk*); frugi, sobrius, frugi ac sobrius; *een o. huisvader*, ook pater familias certus; *a d v.*, diligenter, frugaliter, sobrie. — *vgl. orde, 1.*

ordelijkheid, = *ordelievendheid*, rerum suarum modus quidam et ordo; bonae disciplinae studium.

ordeloos, = *niet in 't gelid*, inordinatus, incompositus (hostes, agmen); inconditus (turba); tumultuarius (*ongeregeld*, manus); *geheel o.*, incompositus inordinatusque, inordinatus atque incompositus; = *in wanorde gebracht*, confusus; = *achteloos*, neglegens; *a d v.*, sine ordine, incomposite, confuse, neglegenter.

ordenen, ordinare, in ordinem redigere of adducere (alqd); (ordine) disponere; digerere, in ordinem digerere; componere (capillum; rem publicam); explicare (*ontwarren*, regelen, agmen, alcos negotia); *een geordende staat*, res publica composita; *geordende toestand van den staat*, ook composita (*n. pl.*); *geordend = in orde*, *z. orde, 1*; **ordelijk**; *aan iem'd het o. van een bibliotheek opdragen*, alci digerendae bibliothecae curam tradere.

ordenen, compositio; dispositio (*v. e. rede*); fordinatio; *zorgvuldige o. en verdediging v. d. stof*, rerum componendarum ac digerendarum accuratio.

ordentelijk enz., *z. betamelijk enz.*, **fatsoenlijkheid.**

order, *z. bevel, 1*; *iem'd een verzegelde o. overgeven*, tabellās signatas dare alci.

orgaan, *v. h. gehoor*, auditus membra (*pl.*); *v. d. stem*, vox; *een gekkig o.*, vocis felicitas; *een gebrekig o.*, oris incommodum; *een redenaar met een welluidend o.*, orator canorus.

organisatie, temperatio (corporis, animi; naturae; rei publicae); forma (rei publicae); figura (corporis).

organisch, *b.v. o. lichamen*, nascentia of gignētia (*n. pl.*); *o. wezens*, animantia; *z. dierenrijk*; *o. gebrek*, vitium naturae; *de geheele natuur staat in o. verband*, omnis natura cohaeret et continuata est; *de o. ontwikkeling der natuur*, naturae iter atque progressio.

organiseeren, ordinare (civitatis statum); componere (res, rem publicam); constituere (rem publicam); institutis et legibus temperare (rem publicam).

organisme, natura et figura alcos rei; fabricatio (hominis); *der wereld*, natura mundi; *v. h. lichaam*, compages (*pl.*) corporis; *v. d. staat*, temperatio civitatis, rei publicae; *ons o. is v. dien aard, dat wij enz.*, ita natura comparati sumus, ut etc.

oriënteeren, *zich o. in een plaats of stad*, situm loci, urbis circumspicere; *- in iets*, cognoscere alqd.

originaliteit, novitas (*b.v. inventi*).

1. origineel (ad i.), novus; proprius (*eigenaardig*); = *zonderling*, *vreemd*, mirus.

2. origineel (*s u b s t.*), = *oorspronkelijk* *tekst*, archetypum; verba scriptoris ipsius;

= *eigen handschrift*, autographum; chirographum; ook epistola autographa; litterae autographae; = *model*, *voorbeeld*, exemplum, exemplar; *achterblijven bij zijn o.*, *z. achterblijven, 2.*

orkaan, tempestas foeda; ventus nimius.

orkest, symphonia; symphoniaci; *onder begeleiding van het o. zingen*, ad symphoniam canere.

ornaat, ornatus; = **ambtsgewaad**, *z. a.*

orthodox enz., *z. rechtzinnig enz.*

orthographie, formula ratiocae scribendi; recte scribendi scientia; *dit is de ware o. van het woord*, haec est recta scriptura vocabuli.

orthographisch, o. regels, recte scribendi praecepta; *o. fout*, vitium scribendi.

os, bos.

ossendrijver, bubulcus.

ossenmarkt, forum boarium.

ossen vleesch, caro bubula.

ostracisme, *z. schervengericht.*

otter, lutra.

oud, 1. vetus (*wat lang bestaan heeft en nog bestaat*, tegenover recens; imperator, amicus, navis, exercitus, amicitia, nobilitas, consuetudo); antiquus (*tot den vroegeren tijd behoorende*, tegenover novus; genus, patria, mos, fides); vetustus (*door lang bestaan oud geworden*, met het begrip van voortreffelijkheid); *de c o m p. vestustior* ook als *c o m p. bij vetus*; vetulus (*rij o.*, meer in afkeurenden zin); inveteratus (*ingeworteld*, *b.v. malum*); priscus (*aloud*, *ervaarlijk*); avitus (*overgeërfd*, *overoud*); pristinus (*voormalig*; *tegenover hetgeen nu is en zooals het nu is*); obsoletus (*in onbruik geraakt*, *verstelen*); veteranus (*geoefend*; miles). | *in 't bijz.*, *de oude blijven*, antiquum morem et ingenium obtinere; sui similem esse; *weer de o. worden*, ad se atque ad mores suos redire; *het blijft bij het o.*, nihil mutatur; *de o u d e n = die in de oudheid leefden*, veteres, antiqui (*inz. = de o. schrijvers*); = *de voorvaderen*, maiores. | *als c o m p. staat dikw. aetate prior of superior*. — **2. = bejaard**, senex; grandis of grandior natu; aetate proventus; *zeer o.*, exacta iam aetate; *de o. Verres*, senex Verres (*de grijze V., tegenover adolescens V.*); Verres pater (*V. de vader*, tegenover Verres filius); *o. worden*, senem fieri; *senem esse incipere*; senescere, consensescere (*inz. in ongunstigen zin*); *reeds eenigszins o.*, iam grandior natu; aetate iam senior; vetulus (equus, filia); *reeds o.*, aetate of senectute iam affectus; *zeer o.*, pergrandis natu; *iem'd op zijn o. dag kvellen*, vexare senectutem alcos; = *van of als een oud man*, grijsaard, senilis; *a d v.*, seniliter; *- een oude vrouw*, anilis; *a d v.*, aniliter; *er o. uitzien*, senili specie esse; *een o. man*, *z. grijsaard*; *een o. vrouw*, *z. 2. bes.* — **3. = een zeker en leeftijd bereikt hebbende, *gevl. door het p a r t i c. natus met de jaren in den a c c.*; *hij is twintig jaar o.*, viginti annos natus est; ook alleen *door den g e n.*, *b.v. een tien jaar o. knaap*, puer decem annorum. *Andere wijzen v. uitdrukking zijn*: *hoe o. is hij?* qua aetate est of quot annos natus est? *zeven jaar o. worden*, octavum aetatis annum ingredi; *- zijn*, septem annos vixisse; *honderd jaar o. worden*, centum annos com-**

plere; *nog geen dertig jaar o. zijn*, minorem esse annis triginta (ook nondum triginta annos natum esse of complexisse); *hij was toen veertig jaar o.*, tum quadraginta habebat annos; *toen hij 39 jaar o. was*, quadragesimum vitae annum agens; *hij is zoo o. als ik*, aequalis est mihi. | *in 't bijz., comp.*, o u d e r, maior natu of alleen maior; aetate superior; o. zijn dan iemd, aetate alci antecedere, alqm praecurrere; o. woorden, aetate procedere; *hoe o. hij werd*, quo plus aetatis ei accederet; *sup.*, o u d s t e, maximus natu of maximus alleen (v. twee maior).

oudbakken, hesternus (v. gisteren).

ouderdom, 1. = leeftijd, aetatis gradus; ook alleen aetas; vgl. **leeftijd**; *mensen van elken o.*, omnis aetas, omnes aetates. — 2. = *hooge leeftijd*, senectus; *den hoogsten o. bereiken*, vivere ad summam senectutem; = *oude lieden*, senes, ook senectus; v. zaken, vetustas (met het begrip v. voortreffelijkheid, b.v. vini, frugum); antiquitas (b.v. generis).

ouderdomszwakte, z. **aigeleefdheid**.

ouderliefde, amor parentum (in liberos); ook pietas.

ouderlijk, door den g e n. parentum, b.v. o. liefde, amor parentum.

ouderloos, orbatus of orbis parentibus; *in het verband orbus alleen*; z. **ouders**.

ouders, parentes; parens uterque; pater et mater; *onze eerste oo.*, primi generis humani parentes; *geen oo. meer hebben*, parentibus orbum of orbatum esse; *zijn oo. verliezen*, parentibus orbari.

ouderwetsch, priscus; antiquus, vetustus; ab antiquis, a maioribus acceptus, traditus of institutus; moris antiqui (b.v. habitus, dracht); (in slechten zin) obsoletus, exoletus; o. redevoeringen, orationes antiquitatem redolentes; a d v., o u d e r w e t s, prisco of priscorum more; casce (loqui); *zich o. kleden*, habitu moris antiqui vestiri of vestitum esse.

oudgediende, z. **veteraan**.

oudheid, in 't alge., antiquitas; = *lange duur, langdurig bestaan*, vetustas (possessio; verborum); = *de oude tijd*, vetus memoria; antiquissima aetas; vetustas; *in de o.*, antiquus; antiqui temporibus; = *de menschen v. d. ouden tijd*, antiqui, veteres; vetustas; *de gebeurtenissen en toestanden der o.*, res veteres; *de gedenkteekenen der o.*, opera antiqua; monumenta antiquitatis; litterae veteres; *de zeden, gewoonten der o.*, mores veteres; *Romeinsche, Grieksche oo.*, antiquitates Romanae, Graecae; *de wetenschap der o.*, antiquitatis studium; antiquarum litterarum studia.

oudheidkenner, antiquitatis peritus; een groot o., antiquitatis peritissimus of bene peritus; *een geleerd o.*, antiquitatis scriptorumque veterum litterate peritus; = *oudheidvorscher*, antiquitatis investigator, (als schrijver) scriptor rerum antiquarum.

oudheidkunde, antiquitatis of rerum antiquarum scientia; = *onderzoek der oudheid*, antiquitatis investigatio.

oudoom, v. vaders zijde, patruus magnus; v. moeders zijde, avunculus magnus.

oudovergrootvader, -moeder, abavus, abavia.

ouds, oudsher, van o., antiquus.

oudtante, v. vaders zijde, amita magna; v. moeders zijde, matertera magna.

oudtijds, antiquitus; patrum of maiorum memoria; olim, quondam.

oudwijfsch, anilis; op o. manier, aniliter. **ovaal**, ex longo rotundus; ovo similis. **oven**, fornax; furnus.

over, I. *Praep.*, A. van plaats: super (s. vallum praecipitari; s. lateres cura inducuntur; o. elkander, v. twee, alter super alterum, v. meer dan twee, alius super alium); trans (qui t. Rhenum colunt; t. mare navigare); ultra (cis Padum ultraque); per (v. een uitbreiding in de ruimte, per totam terram; ook b.v. lacrimae manant per genas; per Sardiniam eo profectus est); dikw. door een verbum, b.v. o. den berg gaan, superare montem; een kleeft o. iemd wepen, vestem tricare alci; = **tegenover**, z. a.; een brug o. iemd slaan, pontem in flumine facere; een woord komt o. iemds lippen, z. **lip**. | oneig., b.v. het o. zijn hart verkrijgen, animum inducere; ongeluk o. iemd brengen, calamitatem alci inferre; hand o. hand, magis magisque (b.v. het verval der zeden nam h. o. h. toe, mores m. m. lapsi sunt); in dies (van dag tot dag); z. verder de woorden, waarmee „over” verbonden wordt, b.v. „o. iemd heerschen”, z. **heerschen**.

B. van tijd: o. dag, interdiu. | *heden o. acht dagen*, post hoc octo dies; o. een jaar, ad annum; o. korten tijd, brevi; o. korter of langer tijd, aliquando. — C. **verdere overdr. beteekenissen**: = *meer dan*, supra; ook plus, amplius m. of z. quam, b.v. supra decem millia; amplius (quam) decem millia; *het is o. de vijf maanden*, amplius sunt sex menses; *hij is o. de twintig jaar oud*, maior est viginti annis of maior (quam) viginti annos natus est. | = *wegens*, propter, de, ex of door een v. h. verbum of subst. afhankelijk van casus, b.v. gaudere alqa re (ook id, hoc), queri de alqa re of alqd; dolor ales rei, ex alqa re. | = *betreffende*, omrent, de (dicere, disputare, scribere de alqa re; Theophrasti de vita beata liber); super c. a b l. (bij Cic. slechts in brieven), b.v. s. hac re scribam ad te; ook door den g e n. of een a d i., b.v. de schrijvers o. Griekenland, scriptores Graeciae; *onderzoekingen o. de natuur*, quaestiones naturales; *de wet o. de verdeling van graan*, lex frumentaria; ook omschr. b.v. Plato's geschrift o. de onsterfelijkheid der ziel, Platonis liber quo animorum immortalitatem docet; *het boek o. de vriendschap*, liber qui est de amicitia. — II. A d v., er o., z. **daarover**; = **overig**, z. a.; = **voortbij**, z. I. **ophouden**, 4 (i n t r.), *de stad is o.*, urbs capta of expugnata est; o. en weer, ultro et (ac) citro, ultro citroque, b.v. u. citroque commeari, verbis u. citroque habitis, beneficiis u. et citro acceptis; z. verder **onderling** (a d v.).

overal, ubique, omnibus locis, quoque loco, nusquam non; ubivis (waar ge maar wilt); passim (wijd en zijd); vulgo (allerwegen, met betr. tot de menschen); ik wil u o. volgen, quo volest, sequar; o. vandaan, undique (tollere, auferre), ex omnibus partibus of locis; undelibet (van waar ge maar wilt); undecumque (van waar dan ook); o. rond, per omnes partes; circum undique; o. heen, quoquoque; in omnes

partes; passim; o. waar, ubicumque, quācumque.

overbekend, = algemeen bekend, z. algemeen, II.

overbeuren, over den muur, transferre intra murum (of, van binnen naar buiten, extra murum).

overbevolking, nimia, nimis magna populi copia; der stad, nimis magna urbis frequentia; ook multitudo; aan o. tijden = overbevolkt zijn, z. overbevolkt.

overbevolkt, o. zijn of worden, abundare iuventute of incolis, hominibus; daar Lavinium o. werd, abundante Lavinii multitudine (Liv.).

overblijfsel, reliquum, in den pl. ook reliquiae; ditw. door quod superest, residuum of reliquum est.

overblijven, reliquum esse; superare; residuum esse; restare; superesse; residere; manere (voorduren); = nog in leven zijn, superstitum esse; er blijft niets over, nihil est reliquū; er b. slechts o. of nog o., dat of te enz., relinquitur of reliquum est, restat, ut etc.; er b. niets o. dan de vlucht, nihil relinquitur nisi fuga.

overbluifen, z. verbluifen.

overbodig, supervacaneus, inutilis.

overbrengen, 1. eig., transferre, transportare; (inz. per schip) traicere, (per as) transvehere (alqm in castra); leidend, voerend, traducere (cohortes in castra ad alqm; exercitum vado, in Africam; exercitum flumen; overdr., centuriones ex inferioribus ordinibus in superiores); transmittere (classen in Euboeam; Ligures Neapolim; bellum in Italiam; vgl. oorlog). — 2. oneig., iemd iets o., alqd alci, ad alqm afferre, (ter bestemder plaatse) alqd ad alqm perferre, (= op last van een ander terugbrengen) referre (responsum); deferre (alqd ad alqm; his falsa); nuntiare (alci alqd); remuntiare (alci alqd); enuntiare (van hetgeen geheim moest blijven, alci alqd); = overhandigen, reddere alci alqd; gelukwensen o. z. gelukwensch. — 3. = vertalen, z. a.

overbrenger, qui alqd affert, perfert, defert, refert; v. e. boodschap, nuntius; v. e. brief, tabellarius; = aanbrenger, aangever, index, delator.

overbrieven, iemd iets o., litteris of per litteras alqm certiorum facere alci rei of de alqa re.

overbruggen, ponte iungere (flumen); pontem inicere (flumini); pontem facere (in flumine); contabulare (mare molibus, Curt.; Hellespontum, Svet.).

overcompleet, qui (quae, quod) iustum numerum excedit.

overdaad, z. verkwisting, onmatigheid, weelde.

overdadig, z. verkwistend, onmatig, weelderig.

overdekken enz., z. bedekken enz.

overdenken enz., z. bedenken, 1;

1. nadenken, overwegen enz.

overdoen, z. verkoopen.

overdracht, translatio (pecuniarum a iustis dominis ad alienos); alienatio (sacrorum); cessio.

overdrachtelijk, z. metaphorisch; o. uitdrukking, z. metaphora.

overdragen, 1. eig., transferre, transportare (alqd in alqm locum). — 2. fig., tradere (alci alqd); transfundere (amorem omnem in alqm; omnes laudes suas ad alqm); delegare (alci alqd, vgl. opdragen, 2); = afstaan, 2, z. a.

overdreven, nimius, immodicus, immoderatus; effusus (honores, sumptus); o. vrolijkheid, laetitia gestiens of exultans, effusa; = hartstochtelijk, impotens (laetitia, postulatium, dominatio); = onzinnig, insanus (cupiditas); o. (hyperbolische) uitdrukkingen, verba superlata; o. verwachtingen koesteren, nimiam spem habere; maiora sperare quam quisquam sperare potest; o. begrippen omtrent iets hebben, nimis tribuere alci rei; het getal is eenigszins o., adiectum alqd numero est; a d v., nimis of nimium, immoderate, effuse profuse (sumptui deditum esse); ultra modum (landare).

overdrijven, 1. eig., compellere of agere (pecus) trans etc. 2. oneig., modum excoedere, nimium esse in alqa re; zijn eischen o., nimium postulare; de vriendschap o., (iusto) longius in amicitia procedere of progredi. [in woord of geschrift, z. vergrooten]; de geschiedenis mag niet o., historia non debet veritatem egredi; den lof v. e. persoon of zaak o., nimis efferre laudes alci; in maius celebrare alqd; geruchten sterk o. en vergrooten, rumoribus multa addere et affingere; ongelooflijk o. worden, ad incredibilem admirationem efferrī. — 3. = verdwijnen, z. overgaan (op het einde).

overdrijving, res in maius aucta; rhetorische o., augendi minnendive causā veritatis superlatio et traectio, ook superlatio alleen; elke o. is verkeerd, vitium est ubique, quod nimium est; iets met o. melden, alqd in maius auctum nuntiare; zonder o., modice, vere.

overdwars, transversus, transversarius, vgl. dwars; a d v., ex of de transverso; in of per transversum.

overeenbrengen, o. te b. zijn, congruere, congruentem of convenientem esse alci rei; convenire alci rei, cum alqa re; non alienum esse ab alqa re; cadit alqd in alqm, in alqd (c. ergo in bonum virum mentiri? non c. in hos mores ista suspicio); ook esse c. g. e. n., b. v. het is niet o. te b. met het karakter v. e. wijze, non sapientis est; beide zaken zijn zeer slecht o. te b. met het karakter v. d. redenaar, utrumque ab oratore valde abhorret; met iets niet o. te b. zijn, ook contrarium esse alci rei, alienum esse, abhorreere ab alqa re; vgl. onverenigbaar; het evenmin met zijn gevoel voor recht als met zijn wijsheid kunnen o., nec iustitiae suae putare esse nec sapientiae c. i. n. f.; voor zoover het met het staatsbelang o. te b. is, quantum per commodum rei publicae fieri potest; vgl. verenigen.

overeenkomen, 1. = het eens worden, convenit mihi cum alqo (dat enz., ut etc.); constitutere (alqd cum alqo); met elkander o., inter se constitutere; wij zijn o., convēnit inter nos; men is over den vrede o., pax convēnit. — 2. = overeenstemmen, z. a.

overeenkomend, z. 1. overeenkomstig, overeenstemmend.

overeenkomst, 1. = *afpraak*, conventum; *conventio* (Liv.); = *het vastgestelde, constitutum*; = *verdrag*, pactio, pactum; *condicio*; *een o. treffen*, constituere (*over iets*, alqd, b.v. diem); - *met iemd*, res conventi *of alleen* conventi mihi cum alqo; *men heeft de o. getroffen*, dat enz., pacto convenit, ut etc.; *de bij o. tot stand gekomen vrede*, pax conventa; *volgens (wederzijdsche o.)*, compacto (compecto), composito, ex composito; *ex convento*, ex pacto et convento; *ut erat constitutum*; *volgens gemeenschappelijke o.*, ex communi consensu. — **2.** = **overeenstemming**, z. a.

1. overeenkomstig (a d i.), consentaneus, conveniens of congruens (alci rei); aptus (alci rei, ad alqd); *door esse c. gen.*, b.v. hoc est Gallicae consuetudinis; = *naar of o. iets ingericht*, accommodatus (ad alqd); *niet o. zijn met iets*, alienum esse ab alqre; **z. onverenigbaar, overeenbrengen**; a d v., convenienter (naturae, cum alqre, ad alqd); congruenter (naturae); accommodate (ad alqd).

2. overeenkomstig (p r a e p.), o. den tijd, pro of ex tempore, pro re et tempore; o. de afpraak, ex composito; o. een bevel, ex edicto (alqd facere); o. de waarheid, ex veritate (alqd aestimare); o. de natuur, secundum naturam; o. zijn gewoonte, instituto suo; o. de gewoonte der Romeinen, consuetudine Romanorum; o. de hooge achtung, die ik u toedraag, pro eo quanti te facio; o. den grooten en algemeenen roem van zijn naam, pro eo quod eius nomen erat magna apud omnes gloria; *iets o. iets inrichten*, accommodare alqd alci rei, ad alqum rem.

overeenstemmen, consentire, convenire, congruere (cum alqo; cum alqre; alci rei); unum sonare (haec duo re); *niet o., ook dissentire* (ab alqre re); discrepare (cum alqo; cum, ab alqre re); abhorrere (ab alqre re); *zij stemden allen in hun verklaring o.*, sermo inter omnes congruebat; *daarin s. men (s. alle geschiedschrijvers, berichten) o.*, dat enz., illud haudquaquam discrepat m. a c c. c. i n f.; *en men s. daarin o.*, dat, nec discrepat quin (Liv.); *zij s. in willen, handelen en denken volkomen o.*, summa est inter eos voluntatum, studiorum, sententiarum consensio; *iets s. met iemds schriftelijke uitingen o.*, consentaneum est alqd cum litteris alcs.

overeenstemmend, consentiens, congruens, conveniens; constans (rumores); *met iets o.*, consentaneus alci rei; coniunctus cum alqre re; a d v., convenienter, congruenter, constanter.

overeenstemming, consensio, consensus, concentus; convenientia; conspiratio (omnium bonorum); similitudo (*overeenkomst, gelijkenis*); *in o. zijn (met iets, met elkander)*, concinere, consentire, congruere (cum alqre re, inter se); convenire (alci rei); *in o. met iets*, z. 1. **overeenkomstig**.

overeind, rectus; erectus; o. zetten, erigere; o. blijven (staan), rectum stare, ook alleen stare; o. houden, sustinere.

overerven, per successionem tradi.

overgaan, 1. eig., transgredi, transire (flumen); Alpes; ad alqm, ad alqd, in urbem); traicere (*oversteken*, in Africam);

transmittere (maria; amnem ponte); transcendere, superare (alqd; *overklommen*); = *over ... heen gaan*, transgredi (alqm iacentem). — **2. overdr.**, tot iemd o., transire ad alqm of ad partes alcs; (*door afval van een ander*) deficere ad alqm; *tot den vijand*, ad hostes transfugere; *van iemd tot iemd o.*, relicto alqo transire ad alqm; (v. troepen) signa transferre ad alqm. | *uit een patricisch geslacht in een plebeisch o.*, exire ex patriciis; - *doen o.*, traducere alqm ad plebem. | *tot iets o. (in de rede)*, transire, deflectere, venire ad alqd; *snel van het eene besluit tot het andere o.*, ab uno consilio velut transilire ad aliud; *langzamerhand, onwillekeurig van iets tot iets o.*, defluere ab alqre ad alqd, (in de rede) delabi ab alqre ad alqd. | = *overgegeven worden*, tradi, dedi (aan iemd, alci); transferri (regnum ad alqm). | = *in iets veranderen*, verti, converti in alqd; *tot bederf of verrotting o.*, putrescere of putrescere. | = *ophouden*, (inz. v. pijn, smart) remittere, relaxare, relaxari; (v. ziekten) levare; (v. twisten, hartstochten en dgl.) deferrescere; (v. storm, toorn) residere; *voor een tijd o.*, intermittere (*tegenover remittere, geheel o.*); *het o.*, remissio (doloris, febris).

overgang, 1. eig., transitio, transitus, transgressio; tralectio, traectus; transmissio, transmissus; transvectio (*over den Acheron, Acherontis*); als plaats, transitus; traectus. — **2. overdr.**, transitio, transitus, transgressio; *zonder eenigen o. (v. e. rede)*, abrupte (incipere, Quint.). o. van een woord in een andere (*tropische*) betekenis, migratio in alienum (verbo migrationes sunt in alienum multae); *den o. vormen*, medium quandam locum obtinere; *de o. van de eene levensperiode in de andere*, flexus aetatis; o. der regering op iemd, regnum translatum ad alqm.

overgangperiode, transitus (a pueritia in adolescentiam).

overgave, traditio; v. e. belegerde stad, deditio; door verba.

overgegeven, perditus (nequitia); een o. booswicht, door de uitdr. onder booswicht te versterken, b.v. homo perditissimus of ad extremum perditus; z. verder **overgeven, 2.**

overgeven, 1. tradere (alci alqd); porrigere, praebere (alci alqd); reddere (*overhandigen*); = *uit-, overleveren*, dedere (alqm hostibus, urbem); *iets aan een eischer, inz. waarop deze recht heeft*, exhibere (omnia alci integra; servum); = **toevertrouwen**, z. a.; = *toewijzen*, delegare (alqm in carcerem; obsidionem in curam collegae); *door verraad*, prodere (urbem); *een verzoek o.*, z. **inleveren**; = *braken*, vomere. — **2. z i c h o.**, aan iemd = *zich aan iemd onderwerpen*, se dedere of se tradere, se dare alci, se dedere in alcs fidem; *op genade of ongenade*, onvoorwaardelijk, se suaque omnia potestati of fidei alcs (victoris) permittere; *in fidem ac potestatem alcs venire*; libero victoris arbitrio se permittere; armis positus ad victoris fidem confugere; *die zich op genade of ongenade o. heeft*, dediticium; *zich houden, alsof men zich wil o.*, dediticium simulare. | *oneig.*, = *zich aan iemd of iets wijden, iemd of iets toe-*

gedaan zijn, se dare, se dedere, se tradere (alci, alci rei), (*geheel en al, slaafs*) se addicere (alci); deservire (alci, corpori); obsequi (alci, alci rei); indulgere (alci rei); studere (alci rei); se conferre ad studium (alci rei); *zich geheel aan iem d o.*, totum se tradere alci; se addicere alci; - *overgegeven hebben*, totum of proprium alces esse; alci totum deditum esse; *zich zeer aan iets o.*, ook totum esse in alq re (in venationibus); - *geheel* -, totum esse in alq re; *overgegeven, zich overgevend e*, deditus (alci, alci rei); studiosus (alcs, alcs rei); *geheel, onvoorwaardelijk o.*, devinctus (studii); effusus (in venerem); *geheel en al, slaafs*, addictus (alci); *vgl. gehecht, aangehangen, 2.*

overgeving, *z. overgave.*

overgieten, **1.** = *overgieten*, transfundere. — **2.** = *overgieten*, perfundere (alqm of alqd alq re).

overgroot, praegrandis; ingens.

overgrootmoeder, proavia.

overgrootouders, proavi.

overgrootvader, proavus.

overhaasten enz., *z. overijlen enz.*

overhalen, *iemd tot iets o. of trachten o. te h.*, movere, impellere, adducere alqm ad alqd of m. ut; perducere (alqm ad, in suam sententiam; eo est perductus, Nep.); perpellere (*met alle geweld*, alqm ut, ne; urbem ad deditionem); = *iemd tot iets verlokken of trachten te v.*, pellicere alqm ad alqd; *hij liet zich niet tot een eed o.*, adduci non potuit, ut iurare; = *overreden*, persuadere (alci ut etc.); *vgl. overreden.*

overhand, *de o. krijgen of behouden*, superiorem of victorem discedere; superiorem fieri bello; vincere, superare (alqm, alqd; vincit, superat sententia alcs; utilitas v. honestatem); valere (auctoritas alcs; lex); plus valere (plus ira quam misericordia valebat; *iemds meening behoudt de o.*, alcs auctoritas plus valet of alleen valet); *de patriciërs behielden de o.*, victoria penes patricios erat; *de o. ter zee verkrijgen*, summā imperii maritimi potiri; *de o. hebben*, plus posse, (*in den oorlog*) superiorem esse; *verder nog*, convalescere (opinio, mala); invalescere (tantum opibus); increbrescere (b.v. consuetudo); percrebrescere (b.v. opinio, fama); inveterascere (*inwortelen*).

overhandigen, tradere of in manus dare, reddere (alci alqd); *vgl. overgeven, 1.*

overhangen, propendere (*naar voren*); impendere (alci rei, super alqd, absol.); imminere (alci rei, absol.).

overhebben, reliquum habere; *ik h. niets meer o.*, nihil mihi superest; *fig. dit h. ik wel voor u o.*, hoc tibi non invidio; *veel voor iem d o.*, alqm in sinu gestare; *weinig voor iem d o.*, alqm parum amare; *ik h. het er wel voor o.*, est mihi tanti.

overheen, *er o.*, *z. daarover, -heen, bovenop.*

NB. *Vgl. voor „overheen” in verbinding met verba ook de composita met over-.*

overheerschen enz., *z. heerschen, beheerschen, onderdrukken enz.*

overheid, magistratus (*in den s i n g. gew. van één overheidspersoon, in den p l. = alle overheden te zamen, de o. collectief*); senatus (*o. eener stad als regering*); beschik-

king, bevel der o., edictum; *op last der o.*, *van overheidswege*, edicto.

overheidsambt, -persoon, magistratus. **overhellen**, **1. eig.**, inclinare, propendere (in alqd); *z. ook overhangen. — 2. fig., z. neigen, 2; geneigd zijn; ik h. er toe o. om te gelooven, z. gelooven, 1.*

overhellend, *z. overhangen; fig., z. geneigd.*

overhelling, *fig., z. neiging, 2.*

overhelfen, manus dare (alci); traducere (alqm).

overhoop, = *verward, z. a.*

overhoopsteken, -stooten, confodere (alqm); *vgl. doorboren.*

overhoopwerpen, z. dooreenwerpen.

overhooren, *iemd iets o. = laten opzeggen*, iubere alqm recitare alqd.

overig, **1.** *in den s i n g.*, reliquus; residuus; *o. zijn of blijven, z. overblijven; voor het o. z. overigens. — 2. in den p l., de oo., ceteri of (als rest gedacht) reliqui; alle oo., ceteri of reliqui omnes.*

overigens, ceterum, ceteroquin; alioquin (*Liv.*); *bij Cic. gew. omschr. door ceterae res, b.v. ceteris in rebus communis erga alqm, ceteris rebus beatus, ceterarum rerum tua excellens perfectaque sapientia, ook kortaf in ceteris; verder quod reliquum est: de reliquo; o. heb ik nog te enz., reliquum est; ut etc.; = maar, echter, verum, verumtamen; c. niet, ook neque vero.*

overijld, praecipus, praecipitatus; rapidus (*in consiliis*); = *ondoordacht, onbezonnen, temerarius, inconsultus; a d v.*, nimis of nimium festinanter; praepropere; *ook door maturare c. i n f.*

overijlen, *fig., z. bij iets o.*, praecipitare alqd; festinantius of praepropere agere alqd.

overijling, nimia festinatio (*bij iets, alcs rei*); *in het verband ook festinatio alleen; = onbezonnenheid, z. a.; z. ook voor o. wachten, cavere, ne quid temere of festinantius agas; door o., imprudenter of per imprudentiam.*

overkant, *door ulterior of alter; b.v. de o. v. e. rivier, altera ripa of ripa ulterior; aan den o. van enz., trans, ultra c. a c c.*

overkleed, amiculum.

overklimmen, transcendere, transgredi, superare (montes, muros); *op, naar iets o.*, transcendere (in hostium naves).

overkomen, **1. eig.**, transire, transgredi, superare (montes); = **overzwemmen, z. a.; ergens niet kunnen o., transitu prohiberi. — **2. on eig.**, accidere, evenire, contingere (alci); incidere (multis tales casus); *het ongeluk, dat Ostia overkwam, incommodum Ostiense; indien mij iets o. (= indien ik kom te sterven), si quid mihi accidat, acciderit.***

1. overladen (v e r b.), **1. eig.**, transferre (b.v. merces in aliam navem); = *zwaar beladen, cumulare (alqd alq re)*; onerare (alqm alq re); complere (alqm coronis et floribus; navigia); *zijn maag o.*, cibo vinoque se onerare; vino epulisque onerari; se ingurgitare; largius se invitare. — **2. overdr.**, cumulare (alqm praemijs); augere (alqm divitiis; augeri honore, gratulatione); onerare (alqm honoribus, iniurijs); conferre, congerere in alqm alqd (plurimum

benignitatis, maledicta, omnia ornamenta); *iemd* med loftuitingen o., ornare alqm laudibus, cumulare alqm omni laude; *met eer- en gunstbewijzen*, alqm honoribus et beneficiis complecti; *ik heb de dooden met eerbewijzen o.*, effudi honores in mortuos; *met iets o. zijn* (= *iets volop bezitten*), abunde habere alqd, abundare alqa re; *mersum esse* (rebus secundis); *met bezigheden overladen*, negotiis obrutus, multis occupationibus distentus.

2. overladen (a d i.), v. *redenaar en rede*, putidus; *een o. en gezwollen stijl*, opinum quoddam et tamquam adipatae dictionis genus (Cic.); *het o.*, ook fucatus nitor (orationis).

overlading, v. d. *maag*, abundantia; *cruditas* (obstructie); = *overdadige pracht*, affluentia; *teugdige o. der rede*, in het verband juvenilis redundantia (Cic.).

overlangs, in longitudinem.

overlast, z. last, 1.

overlaten, 1. = *over iets laten gaan enz.*, transmittere; *niet o.*, transitu prohibere. —

2. = *overig laten*, relinquere (alqd); *alqd alci of alci rei*; *alqm ad alqd*; *reliquum facere* (alqd); *niets o.*, nihil reliqui facere. —

3. = *de vrije beschikking over iets geven*, *voor iets laten zorgen*, permittere, (= *toevertrouwen*) committere, credere (alci alqd); = *afstaan*, concedere (alci alqd); *cedere* (alci alqa re); *condonare* (schenken); (*iets*, *waarvoor men zelf zorgen moest*) delegare (alci alqd); *iemd de geheele zaak o.*, totam rem ad alqm reicere, omnem rem alcs arbitrio permittere; *ook rem conferre ad alqm*; *indien zij hem de uitvoering der zaak overlieten*, si sibi permittant; *iets aan iemds oordeel o.*, alqd alcs iudicio permittere.

overleden, -e, z. afgestorven.

overleg, deliberatio, cogitatio; consilium (*kalm, bedachtzaam o.*, ratio et consilium); iudicium; consultatio (*gemeenschappelijk o.*); *met o.*, consilio, ratione, iudicio, considerate; *zonder o.*, temere, sine consilio, inconsiderate; *iets geschiedt zonder o.*, fit alqd nulla ratione.

overlegd, (bene) consideratus; prudens (consilium).

overleggen, 1. = *over iets leggen*, imponere (alqd alci rei). — **2.** = *besparen*,

opsparen, z. a. — **3.** = **1. bedenken**, 1; **overwegen**, 2; **beraadslagen**, z. a.

overlegging, z. overleg.

overleven, *iemd of iets o.*, superstitem esse alci of alcs, alci rei of alcs rei; *wie van hen beiden den ander o.*, uter eorum vitam superavit (Caes.); *iemd niet o.*, priorem quam aliquis mori; *zichzelf als 't ware o. hebben*, vivere tamquam superstitem sui.

overlevend, superstes.

overleveren, tradere; vgl. **uitleveren**, **overgeven**; *aan het nageslacht o.*, z. **nageslacht**; *iets is mondeling en schriftelijk o.*, alqd memoria et litteris proditum est.

overlevering, 1. = *het overleveren*, traditio. — **2.** = *traditie*, sermo, fama (*mondelinge*); litterae, litterarum monumenta (*schriftelijke*); *de o. der jaarboeken*, memoria annalium; *de verschillende o. maken het onzeker*, *waar hij geboren is*, ubi natus sit, incertum diversitas traditum facit (Suet.); *een oude o.*, accepta antiquitus opinio;

de algemeene o., communis fama of sermo et fama; *de o. verhaalt of luidt*, dat enz. (= *volgens de o. enz.*), memoriae proditum est m. a. c. c. o. i. n. f.; *iets is door mondelinge o. bewaard*, alqd sermone hominum posteris traditum est; *door mondelinge o. vernemen*, fama accipere, ook accipere *alleen*; *de o. volgen*, relata referre.

overlezen, (legendo) percurrere; *om kennis te nemen van den inhoud*, cognoscere; *om misschien nog overgebleven fouten te verbeteren*, recognoscere; = *herlezen*, relegere.

1. overlijden (v e r b.), z. **sterven**.

2. overlijden (s u b s t.), z. **1. dood**.

overlokken, pertrahere (hostem citra flumen).

overloopen, 1. *i n t r.*, transcurrere (in castra). | = *overtroomen*, redundare, abundare; *het o.*, abundantia of door abundare, redundare. | = *tot een andere partij overgaan*, transfigere, perfigere (ad alqm); *het o. (v. soldaten)*, transfugium. — **2. t r a n s.**, *over ... heen loopen*, transcurrere (alqd), transgredi (alqm iacentem). | *iemd o.*, crebro interpellare alqm; *het o.*, frequentia hominum.

overlooper, *van den vijand tot ons* (*bescherming zoekend*), perfuga; *van ons tot den vijand (als deserteur)*, transfuga.

overluid, o. *schreeuwen*, vociferari; o. *lachen*, cachinnum tollere, cachinnare; z. verder **1. luid**.

overmaat, cumulus; abundantia; o. *van vreugde*, laetitia effusa, nimia.

overmacht, maior numerus, in het verband ook *alleen* numerus, multitudo; *in het vertrouwen op hun o.*, abundante multitudinis freti; *de o. hebben*, plus valere (opibus, potentia); *numero superare*; *voor iemds o. bukken*, viribus alcs succumbere.

overmachtig, praepotens; o. *woorden*, supra modum crescere; vgl. **overmacht**.

overmaken, mittere (alci, ad alqm alqd); *geld door wissels o.*, z. **wissel**.

overmannen, vincere, superare, frangere alqm; *door den slaaf o. worden*, somno opprimi; *door droefheid of smart*, dolore frangi, (geheel) maximo dolore confici; *door den slaaf overmand*, victus somno, sopore; *door droefheid of smart* -, dolore victus, oppressus; *door zijn gevoels* -, impotens animi.

overmatig, immodicus, immoderatus, modum excedens, nimis (fortuna, laetitia), profusus (hilaritas, sumptus); *effusus* (laetitia, honores, sumptus); *a d v.*, immodice, immoderate, praeter modum, effuse, plus aequo, nimis.

overmeesteren, z. **bemachtigen**, **bedwingen**; *verder nog occupare*, invadere (timor exercitum, animos militum); *ook incedere alci* (*bijna uitsluitend in perf. en pl q p f.*); *omnium animis timor*; *exercitui omni tantus dolor*.

overmeestering, z. **bemachtiging**; *door de verba*.

overmoed, insolentia, superbia, intemperantia; animi; spiritus (*gev. p l.*); contumelia (*beleedigende o.*); = *de overmoedigen*, insolentes, superbi homines.

overmoedig, insolens, superbus, intemperans; o. *op of door iets*, elatus alqa re;

o. zijn, superbire; insolenter of insolentius of superbiā se efferre; efferri (victoriā); arrogantia of superbia uti in etc.; *o. worden*, inolescere (animus); *o. taal*, insolentia sermonis; *a d v.*, insolenter, superbe, elatius (se gerere, *Nep.*).

overmorgen, perendie; op of tegen *o.*, in perendinum; *van o.*, perendinus (dies); *tot o. verdagen*, op *o. vaststellen*, comperendinare (alqd).

overnachten, pernoctare; manere (ergens blijven).

overname, *z. overneming*.

overnemen, accipere (in ontvangst nemen); = op zich nemen, suscipere, (op verzoek) recipere; = koopen, emere; een gewoonte enz., asciscere (consuetudinem etc.), *z. aannemen*.

overneming, acceptio, susceptio; door omschr.

overoud, *z. aloud*.

overpeinzen enz., *z. bedenken*, 1;

1. **nadenken**, overwegen, 2 enz.

overplaatsen, *z. verplaatsen*.

overreden, persuadere (alci alqd; alci ut, ne etc.); impellere of adducere (alqm ad alqd faciendum of ut faciat alqd).

overreding, persuasio; door *o.*, persuadendo.

overredingskracht, virtus ad persuadendum accommodata; vis persuadendi.

overreiken, *z. overgeven*, 1.

overrennen, *z. overrijlen*, **overrijden**.

overrijden, 1. *trans.* = per wagen of te paard naar de overzijde, over iets heen brengen, transvehere; = omverrijden, *z. omrijden*, 1; iemd opzettelijk *o.*, per corpus alci iumentum agere. — 2. *intr.*, transvehi (curru); over (door) de rivier, equum transmittere trans flumen.

overrompelen, opprimere (alqm, ook alqm incautum, imprudentem, improvise); occupare (urbem nocte; adventu hostium occupari); *z. ook overvallen*.

overrompeling, furtum (belli); *o. eener plaats*, oppressio, occupatio loci; *z. verder overval*; ook door omschr.

overschaduwen, *z. be-*, **omshaduwen**. **overschatten**, iets of iemd *o.*, nimium tribuere alci rei, alci; nimis admirari alqd, alqm; *zijn krachten o.*, superbam virium fiduciam ostentare; maiora quam pro viribus agitare; *zichzelf o.*, immodicum sui aestimatorum esse (*Curt.*).

overschatting, nimia opinio (ingenii et virtutis alci); *van zichzelf*, nimia de se opinio; nimia aestimatio, admiratio sui; = blind zelfvertrouwen, temeraria fiducia.

overschieten, 1. = over ... heen schieten, traicere telum trans alqd. — 2. = **overblijven**, *z. a.*

overschot, *z. rest*, **overblijfsel**; *stoffelijk o.*, reliquiae; ossa et reliquiae.

overschreeuwen, iemd of iets *o.*, in dicendo obstrepere alci; voce of clamore vincere alqm, alqd; *overschreeuwd zweeg hij*, magnis clamoribus afflictus contieuit; *zich o.*, vocem ultra vires urgere.

overschrijden, 1. *eig.*, transgredi (flumen); transire (mare, Euphratem, Alpes); transcendere (muros, valles, Caucasum); superare (ripas fluminis, Alpes); egredi (munitiones). — 2. *overdr.*, egredi (modum,

Tac.; veritatem, *Plin. ep.*); excedere (tempus finitum, summam octoginta milium, modum, *Liv.*); *de grenzen o. of te buiten gaan*, fines, terminos, modum transire; extra terminos egredi; *de grenzen der bescheidenheid niet o.*, non transire fines verecundiae; intra fines verecundiae se continere; *de grenzen van den plicht niet o.*, sese regionibus officii continere.

overschrijding, *z. overgang*, 1.

overschrijven, transcribere; *z. verder afschrijven*, 1.

overslaan, 1. *v. vuur*, traicere (ad, in alqd). — 2. *o. in iets*, = **veranderen**, 2, *z. a.* — 3. = **voorbijgaan**, 2, *z. a.*

oversmeren, iets over iets smeren, *z. besmeren*.

overspannen, = over iets *s.*, obtendere alqd alci rei; *z. bespannen*; *zich o.*, vires nimis intendere.

overspel enz., *z. echtbreuk* enz.

overspelig, b.v. *o. omgang*, betrekking, adulterium; *in o. betrekking tot iemd staan*, adulterium exercere cum alqa.

overspreiden, supersternere, supertere.

overspringen, 1. *eig.*, transilire (alqd, trans alqd, in alqd); saltu traicere (alqd).

2. *oneig.*, transilire (oratio rem unam pulcherrimam); transire (= *voorbijgaan*, *bij het lezen*); transcendere (ordinem aetatis, naturae); *intr.*, velut transilire (ab uno consilio ad aliud); assilire ad alqd (statim ad aliud genus orationis, *Cic.*).

overstaan, ten *o. van* = in tegenwoordigheid van, voor, *z. voor*, 1, **A.**

overstappen, 1. *z. overloopen*. — 2. *oneig.*, *z. voorbijgaan*. — 3. (op reis), mutare (b.v. equum).

overste, tribunus militum (*bij het voetvolk*), praefectus equitum (*bij de ruitery*); *o. der keizerlijke bijwachter*, praefectus praetorio.

oversteken, 1. = *toesteken*, porrigere (alci alqd). — 2. = *over ... heen steken*, superne eminere; = *overhangen*, impendere, imminere (alci rei). — 3. = *overvaren*, *passeren*, transvehi, traicere (mare, in Siciliam) *m. of z. nave*, navibus; transgredi (in Corsicam); transire, transmittere (flumen).

overstelpen, obruere (b.v. alqm lapidibus; obrui alqa re; ook *fig.*); cooperire (alqm telis); *z. verder* 1. **overladen**, **overmannen**.

overstemmen, *z. overschreeuwen*.

overstorten, *z. overgieten*.

overstrijken, 1. = **bestrijken**, *z. a.* — 2. = *de opperlakte van iets aanraken*, stringere, (van voren) praestringere.

overstrooien, *z. bestrooien*.

overstroomen, 1. *trans.*, inundare (agros); *fig.*, *de Thraciërs zullen het land o.*, Thracies in terram se effundunt, terram opprimunt; *door vijandelijke troepen o. zijn*, magnis hostium copiis oppressum esse. — 2. *intr.*, = *buiten zijn oevers treden*, superfundi; super ripas effundi; extra ripas diffundere; redundare.

overstrooming, inundatio; eluvio; *wegens de o. van den Tiber*, Tiberi super ripas effuso; *- der velden*, propter agros inundatos; *er heeft een o. plaats (de rivier treedt buiten haar oevers)*, flumen extra ripas diffuit.

oversturen, *z. overzenden.*

overstuur, *z. stuk, 3 (van zijn s.).*

overtallig, *z. overcomplete.*

overtellen, recognoscere; ipsum quoque numerare.

overtillen, *z. overbeuren.*

overtocht, *z. overgang, 1.*

overtogen, = overdekt, *z. bedekken.*

overtollig, supervacaneus, inutilis.

overtreden, *1. eig., = over... heen treden, 2. overloopen, 2. — 2. overdr.,*

migrare, neglegere, violare, non servare (legem, praecepta); *de wet niet o., nihil committere contra legem.*

overtreder, violator (iuris); ruptor (foederis); qui violat of non servat, non observat alqd.

overtreding, *1. als handeling, violatio* (alcs rei); *dat er een o. der wet heeft plaats gehad ontken ik, nego quidquam contra legem commissum esse; in geval van o., si quis contra fecerit; si quis neglexerit, violaverit hanc legem. — 2. = vergrijp, peccatum, delictum.*

overtreffen, *temd in iets o., superare, vincere, alqm alqa re; antecedere, antecire, praecurrere alqm of alci alqa re; praestare, antecellere alci alqa re; praecedere alqm alqa re (Caes.); superiorem esse in alqa re.*

overtrek, *z. overtreksel.*

overtrekken, *1. = naar de overzijde trekken, over... heen trekken, traducere, trahere (alqm trans alqd); pertrahere (citra etc.). | i n t r., transire, transigere (alqo); z. verder oversteken, 2. — 2. = met iets bedekken, inducere (alqd alci rei; alqd super alqd; alqd alqa re); obducere (alqd alqa re); illinere (alqd alci rei; alqd alqa re).*

overtreksel, involucrum, tegimentum, integumentum.

overtuigen, *1. in 't alg., persuadere* (alci de alqa re, hoc, illud, m. a. c. c. i. n. f.); fidem facere (alci alcs rei, m. a. c. c. i. n. f., ook absol.); *meer omdat de rechtters geroerd, dan omdat zij o. waren, magis affectis animis iudicium quam doctis; van dwaling o., erroris convincere alqm; ik word o., persuadetur mihi; ik ben o., houd mij o. van iets of dat, persuasum est mihi alqd of m. a. c. c. i. n. f.; mihi ita persuasi m. a. c. c. i. n. f.; ik ben vast o., dat, plane non dubito, quin etc.; pro certo habeo m. a. c. c. i. n. f.; confido m. a. c. c. i. n. f.; wees o., tibi persuade; v. h. legende o. zijn, rem longe aliter of non ita se habere arbitrari; ik heb nooit o. kunnen worden, dat, nunquam adductus sum, ut crederem etc.; zich o. van iets of dat, persuadere sibi alqd of m. a. c. c. i. n. f.; cognoscere, intellegere alqd of m. a. c. c. i. n. f. — 2. in 't bijz., = tot bekentenis brengen, convincere, coarguere alqm alcs rei; door overtuigende bewijzen, manifestum habere alqm; van iets overtuigd, convictus, compertus manifestus alcs rei; o. zijn en bekend hebben, dat, convictum confessumque esse m. a. c. c. i. n. f.*

overtuigend, ad persuadendum accommodus of aptus; ad fidem faciendam aptus; firmus ad probandum (argumentum); gravis (zwaarwichtig); *iemds rede mist o. kracht, deest alcs orationi auctoritas; a d v., accommodate of apte ad persuadendum; apposite ad persuasionem, ad persua-*

dendum; iemds rede werkt o. (heeft o. kracht), oratio alcs multum valet ad persuadendum (Cic.).

overtuiging, persuasio (*het overtuigen*); *fides (het overtuigd zijn); ik heb de o., dat, 2. overtuigen, 1; dit is mijn o., haec ita sentio, ita iudico; hij zeide dit echter niet maar zoo, maar het was zijn eigen o., neque vero haec solum dixit, sed ipse sensit; in de o., dat, ratus of quod credebam m. a. c. c. i. n. f.; iemds de o. schenken, dat, 2. overtuigen, 1; zijn o. uitspreken, dicere quod sentias; tegen zijn o. spreken, aliud dicere, aliud sentire; waarachtige o., animi sententia; ik zal mijn v. o. zeggen, dicam ex animo of plane quod sentio; dit is mijn v. o., ita plane sentio; innerlijke o., animi iudicium; uit (innerlijke) o., ex animo; volgens mijn (innerlijke) o., ex animi mei sententia; ik verheug mij mijn eigen (diepste) o. bevestigd te zien, gaudeo iudicium animi mei comprobati (Cic.); zij noemen u uit innerlijke o. een wijze, te sapientem et appellat et iudicat; uit iets de o. meenemen, dat, hoc auferre ex alqa re m. a. c. c. i. n. f.; ik houd vast aan de o., dat, illud of hoc teneo m. a. c. c. i. n. f.; iemds heeft de o. gekregen, dat, haesit alci in animo m. a. c. c. i. n. f.*

overvaart, traectio, traectus; transmissio, transmissus; transvectio (*over den Acheron, Acherontis*); transitus; plaats van o., transitus; traectus.

overval, adventus repentinus; vijandelijke o., insursio subita, impetus repentinus; nachtelijke o., nocturnus impetus.

overvallen, *1. eig., invlo o., (imprudenter, incautum, improvise) opprimere* (alqm); inopinantem alqm aggredi, adori, invadere; occupare alqm; intervenire, supervenire (alci rei, onverwachts ergens bijkomen). — 2. fig., invadere alqm, in alqm, ingruere in alqm (v. allerlei kwaad); corripere alqm (v. ziekten); opprimere alqm (v. ziekte en ander tijden); ook timor opprimit alqm; v. vrees, incedere, inici (timor hostes incescit; terror Achaeis iniectus erat); o. worden, ook affici (timore; morbo gravi).

overvaren, *1. t r a n s., iemds of iets over iets varen, traicere, traducere, transportare transmittere, transvehere, alqm, alqd (in alqd); de eerste drie ook m. dubb. acc. b. v. copias flumen. — 2. i n t r., = oversteken, 3, z. a.*

overvleugelen, *den vijand o., circumvenire, circumire hostem a cornibus of a latere, circumdare alas hosti; met de ruitertij, alas circumdueren ad latus hostium; fig., iemds in iets o., superare alqm alqa re; z. overtreffen.*

overvliegen, transvolare; transmittere (maria); transgredi pennis subline elatum.

overvloed, abundantia, affluentia; ubertas; = rijke voorraad, copia (rerum, van benoodigdheden); o. van iets hebben, abundare, redundare alqa re; abunde habere alqd; in o. leven, circumfluere omnibus copiis atque in omnium rerum abundantia vivere; in o. voorhanden zijn, abundare, redundare, superesse, suppeditare; ik deel van mijn o. aan anderen mede, de eo quod mihi superest, aliis gratificor; in o., z. overvloedig (a d v.); ten o., z. bovendien,

overvloedig, abundans, affluens; largus; *a d v.*, abunde, abundanter; cumulate; large; affatim; satis superque (*meer dan genoeg*).

overvloeien, *z. overvloed* (*hebben*).

overvoeren, traducere; *vgl. overbrengen*, 1.

overvol, abundans (*b.v. van een rivier*); *o. zijn*, abundare; *vgl. propvol*.

overwagen, *zich o.*, transire of transgredi, traicere audere (alqd, trans alqd).

overweg, transitus.

overwegen, 1. = *meer gelden*, praeponderare, plus valere; *z. overwicht*. — 2. = *overdenken*, overleggen, deliberare, pendere, ponderare, examinare (alqd); considerare (alqd); cum, in animo; secum; reputare (alqd); agitare (in animo bellum, rem in mente, mente, secum; rem cum animo; rem animo; res multum agitata); volvere, volutare (animo, secum, in animo alqd); *rijpelijk o.*, commentari; *ook* displicere; *ik wil de zaak o.*, considerabo quid mihi sit faciendum.

overwegend, maior, gravior; *een o. troepenmacht*, copiae validiores; *o. zijn*, *z. overwegen*, 1.

overweging, deliberatio; ratio (*redeneering; reden*); *in o. nemen*, *z. overwegen*, 2.

overweldigen, vincere, superare, frangere; profligare (*ver slaan*), prosternere (*geheel verslaan*); domare, perdomare, opprimere; *vgl. overmannen*.

overweldiger, victor, domitor; expugnator (*veroveraar*); = **dwingeland**, *z. a.*

overweldiging, oppressio, expugnation.

overwelven, concamerare; camerā contigere.

overwerken, 1. = *overwerken*, retractare (alqd). — 2. = *overwerken*, *zich o.*, nimio labore frangi.

overwerpen, 1. = *over ... heen werpen*, traicere (telum trans vallum). — 2. = *omwerpen*, 1, *z. a.*

overwicht, *fig.*, maior auctoritas; *ook* auctoritas alleen; vis (militum, Camilli); vires; *numeriek o.*, maior numerus; *het o. hebben*, verkrigen, *v. zaken*, propendere, superare, praeponderare, plus valere; *v. personen*, potentia of opibus, viribus antecedere, antere, praestare; *deze nederlaag verleende Appius in de zaak het o.*, ea clades superiorem Appium in causa fecit (*Liv.*); *ons o. bestond daarin*, iis rebus praestabamus; *een volk met zulk een o. (aan macht)*, ille praepotens opibus populus (*Liv.*).

overwinnaar, victor (gentis; *ook* trium bellorum *v.*, *in drie oorlogen*); expugnator (urbis); domitor (*bedwinger*); *als o. uit een strijd te voorschijn treden*, victorem of superiorem (ex pugna) discedere; *als o. der Volschen naar Rome terugkeeren*, victoriam ex Volschi Romam referre; *door omschr.*, *b.v. P. Scipio*, de o. van Hannibal bij Zama, P. Scipio, is qui Hannibalem ad Zamam vicit; *de patriciers waren o.*, victoria apud patres fuit; *zij hielden zich reeds voor o.*, viciisse iam sibi videbantur.

overwinnares, victrix.

overwinnelijk, qui vinci potest.

overwinnen, vincere (alqm, alqd;

metus pudorem); victoriam consequi of adipisci (ab alqo); victoriā potiri; victoriam reportare (ab alqo), victoriam ferre, referre (ex alqo); superiorem of victorem discedere (ab alqo); *ook* superare (hostes, Asiam bello); *iemd geheel o.*, devincere alqm; *zichzelven o.*, animum of cupiditates suas vincere; *zich overwonnen verklaren*, manus dare.

overwinning, victoria; palma; *met de ruiterij*, victoria equestris; *over buitenland-sche vijanden*, *v. externa*; *over binnenland-sche vijanden*, *v. domestica*; *bij Cannae*, *v. Cannensis*; *ter zee*, *v. navalis*; *over iemd*, victoria ex alqo parta of ab alqo relata; *door victus alqs*, *b.v. alqo victo gloriari*; *de o. behalen over iemd*, *z. overwinnen*; *een dubbele o.*, geminata victoria; *de o. was licht*, facile erat vincere; *de godin der o.*, Victoria.

overwinteren, hiemare; hibernare; hiberna agere.

overwintering, hiematio; *door omschr. overzeesch*, transmarinus

overzeggen, = **herhalen**, *z. a.*

overzeilen, 1. obruere (navem). —

2. = **oversteken**, *z. a.*

overzenden, transmittere (trans alqd, in, ad alqm locum); mittere (trans alqd); *aan iemd*, mittere (alci, ad alqm).

overzending, missio; *door omschr.*

overzetten, 1. traicere, transportare, transvehere, transmittere (*b.v. trans flumen*, in Galliam); *z. ook overvaren*, 1. — 2. = **vertalen**, *z. a.*

overzetter, *z. vertaler*.

overzetting, 1. door omschr. — 2. = **vertaling**, *z. a.*

overzicht, conspectus; *een o. van iets geven*, in uno conspectu ponere alqd; *een kort o.*, brevi in conspectu ponere alqd; summam exponere alqd; *- der algemeene geschiedenis*, omnem rerum memoriam breviter complecti; *een chronologisch o. van iets geven*, alqd temporis ratione ita describere, ut facile percipi possit.

overzien, 1. = *overzien*, oculis terminare (alqd); *een streek van een berg af o.*, regionis situm ex monte prospicere; *een stad van hoogere plaatsen af o.*, superioribus locis urbem subiectam oculis videre (*Liv.*); *men kan de streek wijd en zijd o.*, regio longissime patet. — 2. = *herzien*, *z. verbeteren*, revidere.

overzijde, = *gene zijde*, *z. gene*.

overzijn, 1. = **overblijven**, *z. a.* —

2. = *overgegaan zijn*, transisse; esse trans; *z. verder overgaan*, 2; **voorbijgaan**.

overzwemmen, tranare, tranatare; *nando traicere c. a. c. c.*; *in het verband ook* transmittere.

P.

paaien, lenire (alqm muneribus).

paal, 1. *fig.*, palus; vallus (*palissade*); stipes (*als p. gebruikte boomstam*); sudes (*kleine, gepunte p.*, *ook als wapen*); publica (*bruggepaal*); *aan een p. binden*, ad palum alligare alqd, *den wijnstok aan p. binden*, vites palis adiungere. — 2. *fig.*, iemd of iets

p. en perk stellen, alci, alci rei cancellos circumdare; circumscribere alqm (praetorem), alqd; coërcere alqm, alqd; terminos of modum ponere alci rei; modum adhibere, facere, constituere alci rei; = *aan iets een einde maken*, finem facere alci rei, (Cic.) alci rei; *vgl. grens*; *de pp. te buiten gaan*, extra cancellos egredi (quos mihi ipse circumdedi, Cic.); fines, modum transire; modum excedere; tamquam transilire lineas; *vgl. overschrijden*, 2; *als een p. boven water staan* = onbetwistbaar zijn, z. **onbetwistbaar**.

paalbrug, pons publicus.

paaltje, paxillus.

paalwerk, = *palen*, z. **paal**.

paar, 1. par (columnarum, gladiatorum, amicorum); *een p. bekera*, ook bini scyphi, *een p. ossen*, bini boves; *beide pp.*, utrique; *p. bij p.*, z. **paarsgewijze**. | *in 't bijz.*, *een p.* = *echtigenooten*, coniuges, mariti; *een p. worden*, matrimonio iungi; = *bruidspaar*, sponsus et sponsa; *het koninklijke p.*, rex et regina of regis uxor; reges; *bij pp.*, twee aan twee rangschikken, z. **paren**. — 2. *een p.*, pauci (uoenige); aliquot (eenige); duo (twee); gemini (dubbele).

paard, equus; caballus (*knot*); mannus (*een klein en snel Gallisch paard*, pony); *een jong p.*, pullus equinus; equuleus; *te p. zitten*, z. **zitten**, 1; *te p. stijgen*, z. **opstijgen**, 1; *van het p. stijgen*, z. **afstijgen**, afzitten; *een ander p. bestijgen*, van p. vervisselen, equum mutare; *iemd op een p. zetten*, alqm in equum imponere, inferre; *op een ander p.*, alqm alteri equo inieere; *te p.*, in equo sedens, equo insidens; equo vectus; = *van het p. af*, ex equo of (v. velen) ex equis (pugnare, colloqui).

paarde-, **paarden-**, dikw. door equi of equorum; equinus.

paardedek, stratum; tegimentum equi; ephippium.

paarden-, z. **paarde-**.

paardenhaar, pilus equinus; (*langer en sterker*) seta equina.

paardenknecht, agaso.

paardenvlieg, asilus.

paardenvolk, z. **ruiterij**.

paardje, equuleus.

paars, violaceus.

paarsgewijze, bini; gemini; amplexi (*hand in hand*).

pacht, 1. = *het pachten*, conductio; redemptio; *in p. nemen*, z. **pachten**; *in p. hebben*, conduxisse, redemisse, conductum of redemptum habere alqd; *de tolln voor geringen prijs* -, vectigalia parvo pretio redempta habere; *in p. geven*, locare. — 2. = **pachtgeld**, z. a.

pachtcontract, conductio; locatio (v. d. zijde des verpachters).

pachten, conducere (hortum, vectigalia), redimere (portoria, vectigalia); *goedkoop p.*, parvo conducere; *het gepachte*, conductum; *ager of fundus conductus*; *veel land g. hebben*, magnas arationes conductas habere; *werk maken van het p. der staatsinkomsten*, ad vectigalia accedere.

pachter, conductor; colonus (*van een stuk bouwland*); *p. der staatsinkomsten*, redemptor vectigalium; *met het oog op den stand*, publicanus.

pachtgeld, merces; *een hoog, laag p. geven*, magno, parvo conduxisse.

pachthoeve, fundus conductus.

pachtijid, tempus conductionis (*is om, circumactum est*).

1. **pad** (= *weg*), 1. *eig.*, semita; trames (*zijweg*); callis (*bergpad*); *via* (*weg in 't alg.*). — 2. *oeverd.*, p. des levens, via vitae; *der deugd*, via virtutis; *het p. der deugd bewandelen*, virtutem sequi, virtuti operam dare.

2. **pad** (= *padde*), bufo.

paddenstoel, fungus; *eebare p.*, boletus.

paedagogie, ars educandi; praecepta de liberorum educatione of de arte educandi.

paedagogisch, ad artem educandi pertinens; *p. geschriften*, libri, in quibus praecepta de arte educandi proponuntur; *a d v.*, ex arte educandi.

paedagoog, z. **opvoeder**.

page, puer nobilis ex regia cohorte; *als dienaar*, minister ex pueris regis; *in den p l.*, puerorum nobilium regia cohors, ook regia cohors *alleen*.

pagina, pagina.

pak, fascis, fasciculus (*bundel*); sarcina (*last*); *een p. brieven*, fasciculus epistolarum; *voor zoover zij verzameld en bewaard worden*, volumen epistolarum.

paketboot, navis tabellaria.

pakezel, asinus clittellarius.

pakhuis, horreum.

pakje, fasciculus.

pakkage, sarcinae (v. d. enkelen soldaat); impedimenta (v. h. geheele leger, op wagens en lastdieren).

pakken, 1. = **inpakken**, z. a. — 2. = *aanpakken*, prehendere, capere; *iemd om het lijf p.*, medium alqm arripere; *vgl. grijpen*. — 3. *zijn biesen p.*, facessere, abire; *pak u weg*, apage (te); facesse hinc.

pakkendrager, balulus.

pakket, z. **pak**.

pakpaard, iumentum.

pakwagen, plaustrum; carrus.

pakzadel, clittellae; stramentum.

pal, p. staan = **standhouden**, z. a.

paleis, domus regia, ook *alleen* domus of regia.

paling, anguilla.

palissade, vallus; palus (*paal in 't alg.*); *de pp. of de daarmee bezette val*, valli; vallus (*collect.*); vallum.

palissadeeren, vallis of vallo munire, cingere, circumdare; vallare, circumvallare.

palissadeering, = **palissaden**, z. **palissade**.

1. **palm**, 1. = *vlakke hand*, palma. — 2. *als lengtemaat*, palmus; *een p. breed, lang*, palmaris.

2. **palm**, = **palmboom**, **palmtak**, z. a.

palmboom, arbor palmae; palma.

palmenbosch, palmetum.

palmtak, palma (*inz. als zegeteeken*); *met pp. doorsikt, doorwerkt*, palmatum (toga, tunica).

palmvrucht, palma, palmula.

pamilet, z. **schotschrift**.

pan, 1. *als keukengereedschap*, patina; sartago; fruxorium; *fig.*, in de p. hakken, concidere, trucidare; occidione occidere. — 2. = **dakpan**, tegula; imbrex.

pad, pignus, v. *onroerende zaken* ook

hypotheca; fiducia; = *godspenning*, *handgeld*, *arrhabo*; *iets als p. geven*, *pignori dare*, *opponere alqd*; *zijn woord tot p. geven*, *fidem suam interponere* (in alqd, in alqa re); *p. der liefde*, *pignus amoris* (ook v. e. kind); *een p. nemen*, *pignus capere*, *aufferre*; *fiduciam accipere*; *iets als p. krijgen*, *pignori accipere alqd*; *een p. van iemand nemen*, *pignus ab alqo aufferre of capere*; *pignore cogere alqm* (v. d. consul met betr. tot den senator, die zonder reden uit den senaat wegbleeft).

pandnemer, *pignerator*.

pandrecht, *ius pignoris capiendi*.

panceel, *tabula*.

panick, *magnus terror*; *magnus strepitus* ac tumultus.

pannendak, *tegulae*.

panter, *panthera*; **panter-**, *pantherinus*.

pantheïsme, *ratio eorum*, qui vim divinam in universa rerum natura sitam esse censent of universam naturam deum faciunt; **pantheïsmus*.

pantheïst, qui vim divinam in universa natura sitam esse censet of qui universam naturam deum facit; **pantheïsta*.

pantheïstisch, ad rationem eorum, qui vim divinam in universa natura sitam esse censent of universam naturam deum faciunt; *ad rationem pantheïstarum.

pantoffel, *solea*, *crepida*; *fig.*, *bij zit onder de p.*, *imperat ei uxor*; *obnoxius est uxori*; *uxorium se praebet*.

pantomime, *pantomimus*.

pantomimenspeler, **-speelster**, *pantomimus*, *pantomima*.

pantomimisch, *pantomimicus*; *p. voorstellen*, *saltare* (*Cyclopem*).

pantsers enz., *z. harnas enz.*

pantsershemd, *z. maliënkolder*.

pantserschip, *navis aerata*.

pap. = *brj*, *puls*; *op zweren enz.*, *fontementum*.

papaver, *papaver*.

papegaai, *psittacus*.

papier, *als schrijfmateriaal*, *charta*; *scriptum* (*beschreven p.*); *een stuk*, *strook p.*, *scida*; *papieren* = *geschriften*, *bescheiden*, *scripta*, *libelli*; *litterae*, *tabulae*; = *brieven*, *epistolae*; = *aanteekeningen*, *mémoires*, *commentarii*; *iets op het p. brengen*, *litteris mandare of consignare alqd*; *iets op p. meebrengen*, *alqd litteris conscriptum afferre*; *op het p. slaan*, *litteris conscriptum of in tabulis inclusum esse*.

papieren, *chartaceus*.

papierplant, *papyrus*.

papiertje, *scidula*.

parade, *pompa militaris*; *decursus*; = *pronkerij*, *ostentatio*.

paradebed, *lectus funebris*; *in het verband lectus alleen*.

paradepaard, *equus magnifice instructus*; *equus phaleratus*.

paradijs, *paradisus* (*kerk.*); *locus amoenissimus*; (= *woonplaats der zaligen*) *sedes beatorum*.

1. **paradox** (*a d i.*), *mirabilis*, *admirabilis*; *a d v.*, *admirabiliter*.

2. **paradox** (*s u b s t.*), *quod est admirabile contraque opinionem omnium*; *in den p l.* ook *alleen* *admirabilia*; *mirabilia quaedam*.

paragraaf, *paragraphus*; = *hoofdstuk*, *caput*.

1. **parallel** (*a d i.*), *z. evenwijdig*.

2. **parallel** (*s u b s t.*), *een p. trekken* *tusschen twee dingen*, *alqd conferre of contendere cum alqa re*.

parasiet, *parasitus*.

parasitisch, *parasiticus*.

parasol, *umbella* (*Mark.*).

pardon, *venia*; *pardon!* *ignoscas quae-so*; *p. vragen*, *rogare*, *orare* *ut sibi ignoscatur*; *ut sibi of vitae suae, corpori suo parcat*; *deprecari pro se*, (*voor iemand*) *pro alqo*; *geen p. vragen*, *poenam* (*mortem*) *non deprecari*; *iemd p. geven*, *alcs vitae*, *alci parcere*; *alci veniam et immunitatem* (*amnestie*) *dare*; *alqm conservare*, *vivum servare*; *geen p. geven*, *nullius vitae parcere*; *v. soldaten*, *neminem vivum capere*; *p. krijgen*, *parcitur mihi*, *vitae meae*; *incolumem abire*, *vitam accipere*.

pardonneeren, *z. pardon*; 1. **vergeven**, 2.

pareeren, *een slag of stoot p.*, *ictum excipere*.

parel, *margarita*; *v. e. groote soort*, *unio*; *fig.*, *ornamentum*, *decus*, *res pulcherrima*.

parelhoen, *meleagris*.

parelvangst, **-visscherij**, *margaritarum conquisitio*.

paren, 1. = *bij paren*, *twee aan twee rangschikken*, *comparare*, *componere* (*algos*; *gladiatores*). — 2. = *vereenigen*, *iungere*, *coniungere*, *copulare* *alqd cum alqa re*; *erst aan zachtheid p.*, *severitatem et comitatem miscere*; *waardigheid met minzaamheid gepaard*, *comitate condita gravitas*; *zieh p.*, *lungi*, *comitang*, *copulari cum alqa re*; *p.*, *intr.*, *colre*.

parenthese, *interiectio*, *interpositio*; *parenthesis*; *iets in p. stellen*, *orationi*, *verbis* (*medium*) *interponere alqd*.

parfum, *odores* (*pl.*); *unguentum* (*zalf*).

parfumeeren, *odoribus imbuiere*; *unguento perficere*; *geparfumeerd*, *odoratus*; *fragrans unguento* (*unguentis*); *-zijn*, *unguenta olere*; (*zeer*) *unguentis affluere*.

paring, *coitio*; *door de verba*.

park, *nemus manu consitum*, *in het verband ook nemus alleen*; *horti*; *silva*.

parlement, *senatus*; *consilium publicum*.

1. **parlementair** (*a d i.*), *door den gen. curiae*, *b.v. de p. vormen in acht nemen*, *d sciplinam curiae servare*.

2. **parlementair** (*s u b s t.*), *caduceator*; *legatus de conditionibus urbis tradendae missus*; *pacis interpres of internuntius* (*onderhandelaar over den vrede*).

parlementeeren, *legatum of legatos mittere de conditionibus urbis tradendae*.

parochie, *parocchia*, *parochia* (*kerk.*).

parodie, *ridicula imitatio*; *p. v. e. gedicht*, *poëma per ridiculum of ludibrium detortum*.

parodieeren, *een gedicht p.*, *poëma per ridiculum of ludibrium detorquere*.

parool, *z. wachtwoord*.

1. **part**, = 1. *deel*, *z. a.*; *voor mijn p.*, *z. mijnenwege*.

2. **part**, *iemd pp. spelen*, *z. spelen*, 4.

1. **particulier** (*a d i.*), *z. privaat*, *per-*

soonlijk; *p. aangelegenheid of zaak*, res privata of domestica; *p. huis*, domus privata of privatorum; aedificium of tectum privatum; (*tegenover godshuis*) aedes profanae; *in een p. h.*, ook *alleen* in domo, in privato; *p. had*, odium privatum; *ik voed een p. haat tegen iem.*, meo nomine odi alqm; *est mihi cum alqo privatum odium*; *alci privatim inivsus infestusque sum*; *p. vijand*, inimicus; *alci inivsus infestusque*; *alci offensus propria ira*; *p. vijandschap*, inimicitiae privatae.

2. particulier (*subst.*), *z. privaat-persoon*.

partieel, *b.v. p. maans*, zonsverduistering, *z. maans*, zonsverduistering; *a d.v.*, *z. gedeeltelijk*.

partij, **1.** = *aanhang*, partes; pars; (*inz. staatkundige*) factio; = *zaak eener partij*, causa; = *philosophische sekte*, secta, familia; *de p. van Sulla*, Sullani of partes Sullanae; *beide pp.*, utrique; *tot iemds p. behooren*, alcs partes of causam, sectam sequi; *alcs causam adiuvare*; *alcs partis of partium*, ook *alleen* alcs esse; *alci* (alcs partibus) *studere of favere*; *ab of cum alqo stare*; *cum alqo facere*; *vgl. aanhanger*; *voor iemds p. kiezen*, alci se adiungere, alcs causam suscipere; *p. kiezen* (*gekozen hebben*) *voor iemds tegen iem.*, sentire cum alqo contra alqm; *stare cum alqo adversus alqm*; *tot iemds p. overgaan*, in alcs partes transire; *voor iemds p. trekken*, alqm defendere; *tot de andere p. behooren*, aliunde stare, alterius partis studiosum esse; *tot gene p. behooren*, illac facere (*Cic.*); *niet tot iemds p. behooren*, ab alcs partibus dissentire; *geen p. kiezen*, nullus of (*v. twee*) neutrius partis esse; *het volk in twee pp. verdeelen*, sccheiden, populum in duas partes dividere; *zich in twee pp.*, in duas partes discedere; *de senaat was in twee pp. verdeeld*, duae factiones senatum distinebant; *dat de senaat in pp. verdeeld was*, divisum senatum (esse) (*Caes.*); *een p. moet overwinnen*, vincere aut hos aut illos necesse est; *de pp. voor het gerecht*, litigantes; *litigatores*; *qui iudicio decernunt*.

2. = *voordeel*: *p. van iets trekken*, fructum of utilitatem capere, percipere ex alqa re; *alqd in usum suum convertere*; *uti alqa re*; *lucri facere alqd*. — **3.** = *menigte*, aliquot, complures; *een groote p.*, copia, multitudo.

— **4.** = *tocht*, *b.v. een p. op het land*, excursio; *- hebben*, rus excurrere; *een p. op het water*, navigatio. | = *gezelschap*, *alv.* mede van de *p. zijn*, una esse cum aliis; *die mede van de p. is*, socius, comes; *p. met iemds maken*, alci comitem se addere of adiungere. — **5.** *met betrekking tot een huwelijk*, condicio uxoria; *een goede p. doen*, (*v. d. man*) virginem locupletem of honestam ducere, (*v. h. meiske*) viro locupleti nubere, in luculentam familiam collocari; *naar een andere p. voor zijn dochter omzien*, aliam conditionem quaerere filiae.

partijdig, alterius partis studiosus; cupidus; *niet integer* (*niet onbevooroordeeld*); ambitiosus; *een p. benoeming*, lectio ad gratiam facta; *een p. oordeel*, iudicium cupidus factum; *sententia ambitiosa*; *a d.v.*, cupide; ambitiose, per ambitionem.

partijdigheid, partium studium of studium alleen; cupiditas; gratia (*gunst*);

ambitio; *uit p.*, *z. partijdig* (*a d.v.*); *zich iemds met te groote p. aantrekken*, nimis amplecti alqm.

partijganger, assecula, assectator; *vgl. aanhanger*.

partijgeest, partium studium; *in het verband ook alleen studia*.

partijhoofd, dux of princeps partium; principes of caput factionis; factiosus; *in het verband alleen dux*, caput.

partijman, homo alterius partis studiosus; *in de staatkunde*, homo factiosus.

partijnschap, pp., aliorum alias partes foventium factiones; *pp. in den senaat* verwekken, senatum in partes dividere; *door pp. verbrokkeld*, partium studio divisus.

partijstrijd, certamen partium of factionum.

partijzucht, partium studium.

partijzuchtig, partium studiosus; factiosus; *p. zijn*, ook in partium studio esse.

parvenu, homo novus; quem fortuna extulit.

1. pas, **1.** = *stap*, *tred*, *z. a.*: als lengtemaat, passus; *versnelde p.*, citatus gradus; *vgl. stormpas*. — **2.** = *smalle doorgang*, angustiae; *zoo hij toegang geeft tot een groote ruimte*, fauces (paeninsula est Peloponnesus, angustis Isthmi faucibus continenti adhaerens); = *boschrijke bergkloof*, saltus (Thermopylarum); = *toegang in 't alg.*, aditus (in Ciliciam); *de Caudijnsche pp.*, furculae of furcae Caudinae; *de pp. over de Alpen*, Alpium transitus; *iemds den p. afsnijden*, *z. doortrekken*, **2**; *afsnijden*, **II. B.** — **3.** = *reispas*, syngraphus.

2. pas, **1.** = *oogenblik*, *z. a.*: op zijn p. (= op het juiste oogenblik), ad tempus, ipso of suo tempore; *huist van p.*, opportune, opportunissime, commodum, commodum, ad tempus; *iets komt iemds van p.*, alqd alci commodum of opportunum accidit, evenit; *- opportune offertur*; *vgl. stade*; *leelijk te p. komen*, gravi incommodo affici; *male accipi*; *van p. maken*, accommodare (alqd ad alqd, *inrichten overeenkomstig iets*); *men kan het niet ieder van p. maken*, ne Iuppiter quidem omnibus placet; *p. geven*, *te p. komen*, *z. betamen*, *passen*, **2.** — **2.** *a d.v.*, = *zoo even*, modo; *dudum*; *ook door recens*, *b.v. p. uit Rome*, uit de provincie aangekomen, recens a Roma, e provincia; *een p. behaalde overwinning*, recens victoria; *nu p.* = *nu eerst*, *z. 2. eerst*, **4**; = *nauwelijks*, **2**, *z. a.* **pasgeboren**, recens a partu; modo natus of editus.

paskwil, *z. schotschrift*.

paslood, perpendiculum.

paspoort, = *reispas*, *z. 1. pas*, **3.** = *getuigschrift bij het afscheid*, *z. afscheid*, **3.**

passaatwinden, etesiae; venti etesiaei.

passage, **1.** = *doorgang*, transitus; = *weg*, via, iter; *drukke p.*, via celebris; *een nauwe p.*, locorum angustiae; *vrije p.*, comaeatus; *de p. naar de stad vrijmaken*, iter in urbem patefacere; *de p. wordt weer vrij*, comeari coepit; *- is vrij*, comeari potest. — **2.** *in een boek*, locus; *vgl. plaats*, **2.**

passagier, vector; *als hij aangekomen is*, hospes.

passereen, **1.** = *doorbrengen* (*den tijd*), *z. a.* — **2.** = *voorbijgaan*, *z. a.*; = *overtrekken*, *-varen*, *b.v. een rivier p.*, transire

traicere flumen; *een berg p.*, superare montem; *de troepen een rivier laten p.*, copias flumen traicere; *iemd niet laten p.*, alqm aditu of egressione prohibere; *z. ook over-steken, 3; doortrekken, 2; overdr., iets laten p.*, alqd non plane improbare; alqd ferre; alqd fieri pati. — **3. = gebeuren**, *z. a.; wat is er g.*, quidnam actum est?

passen, 1. tr a n s., accommodare (alqd alci rei of ad alqd); *een kleed p.*, experiri vestem. — **2. i n t r.**, *eig.*, aptum esse ad alqd (calcei ad pedes); apte convenire ad, in alqd; *het kleed p.*, vestis bene sedet; *oneig.*, aptum esse (alci, alci rei, ad alqd), accommodatum esse (alci rei, ad alqd); = *met iets overeenstemmen*, convenire, congruere (alci rei, cum alqa re); *slecht bij elkander p.*, parum convenire; *bij of in 't geheel van iets p.*, quadrare (in, ad alqd; tibi ita m. acc. c. i n f.); *bij iem of iets p. en vandaar voortkomen*, cadere in alqm, in alqd (b.v. mentiri non cadit in virum bonum); *niet bij iets p.*, abhorrere of dissentire ab alqa re; abesse ab alqa re (a persona principis, a consuetudine hominum); *ook non esse c. gen.*, b.v. cetera neque temporum sunt neque aetatum omnium neque locorum (Cic.); = **betamen, z. a.**

passend, 1. eig., aptus (a. ad pedes calcei); *een p. kleed*, vestis, quae bene sedet. — **2. oneig.**, aptus (alci, alci rei, ad alqd); accommodatus (alci rei, ad alqd; ook lex alci a. atque utilis); idoneus (ad alqd); conveniens (alci rei, ad alqd, *overeenkomend*); consentaneus (cum alqa re of alci rei, alci, *overeenstemmend*, met, *passend bij*); commodus; opportunus (gelegen); *een nu (voor onzen tijd) niet meer p. gedicht*, carmen nunc abhorrens (Liv.); *a d v.*, apte; commode; *p. kiezen, inrichten*, accommodare (tempus ad alqd; alqd ad alqd).

passer, circinus.

passie, z. hartstocht.

passiel, p. blijven, nihil agere; quiescere, quietum esse; nihil progredi (*geen schrede voorwaarts doen*); expectare fortunam; *- bij iets*, alqd fieri pati; alqd patienter ferre.

passiviteit, quies; *door pati.*

pastoor, *parochus.

pathetisch, grandis, magnificus; plenus doloris; = *hoogdravend*, grandiloquus; *a d v.*, magnifice, graviter.

pathos, grande dicendi genus; magnificentia (verborum); *in de mondellinge voordracht*, contentio (orationis); dolor; *de onbeduidendste dingen met p. behandelen*, tragoeidas agere in nugis.

patient, aeger, aegrotus; *als bedlegerige*, cubans; *als lijder*, laborans; *als genezing behoevende*, is qui sanandus est; *met betr. tot den arts*, is cui mederi vult.

patriciër, homo patricius (p l., ook patres); *de pp.* = de aanzienlijken, procures.

patricisch, patricius; *door den gen. patriciorum.*

patrijs, perdix.

patriot, patriae of rei publicae amans; civis bonus; p l., boni (cives); qui rem publicam defensam volunt.

patriotisch, patriae of rei publicae amans; plus erga patriam, in het verband plus alleen; p. gezind zijn, bene sentire de

re publica; p. handelen, patriae salutis consulere of prospicere.

patriotisme, amor of caritas patriae; pietas erga patriam; rei publicae (defendendae) studium; p. bezitten, amare patriam; *- loonen*, omnia e re publica facere. **patronaat**, patrociniū (bescherming v. e. patron).

patrones, patrona, faultrix.

patroon, patronus (beschermheer); fautor (begunstiger); cultor, amator (vereerder, beminnaar); praeses, tutela (beschermgod).

patrouille, vigiles nocturni, ook alleen vigiles; in den keizertijd, circitores of circitores.

patrouilleeren, circumire vigillas, (in de stad) vicos, (in en voor de legerplaats) stationes; *het p.*, circumitio vigiliarum.

pauk, tympanum; *op de p. slaan, z. pauken.*

pauken, tympanizare; *het p.*, tympanorum pulsus; *als geluid*, tympanorum sonus of strepitus.

pauker, paukslager, tympanista.

paus, papa (kerk.); *pontifex Romanus of maximus.

pausdom, papae dignitas; *pontificatus maximus.

pauseeren, moram facere; *in of met iets*, moram facere in alqa re; (*een tijd lang*) alqd intermittere; *in het spreken p.*, respirare (om adem te scheppen); interquiescer (paulum).

pauselijk, *pontificius; *door den gen.*, papae.

pauw, pavo.

pauze, intervallum (tusschentijd); intermissio (rustpunt, b.v. ab actione saepe fit i.); interapedo (afbreking, b.v. scribendi); p. om adem te halen interspiratio; na een kleine p. (bij het spreken), cum paulum interquievissem.

pedant, insolens.

pedanterie, insolentia.

pedestal, basis.

peer, pirum; = pereboom, pirus.

pees, nervus.

peet, sponsor (kerk.).

peil, *mensurae statutae nota; *op p. zijn*, *mensuram statutae notae attigisse; *boven p. zijn*, *mensuram statutae notae superavisse; fig., *het p. te boven gaan, z. paal, 2.*

peilen, de zee p., maris altitudinem tentare; fig., = doorgronden, perspicere.

peinzen, z. 1. nadenken, bepeinzen; *het p., z. 2. nadenken.*

pek enz., z. pik enz.

pekel, aqua salsa; salsamentum; muria.

pekelen, z. zouten.

pelgrim enz., z. bedevaartganger enz.

pelikaan, onocrotalus (Plin.).

pellen, detrahare alci rei putamen, folliculum; deglubere.

pels, pellis; mastruca (v. d. Sardiniërs); reno (v. d. Germanen); *met een p. voorzien*, pellitus.

pelswerk, pelles (-ium).

1. pen, 1. v. e. vogel, penna. — **2. = schrijffen**, calamus (riet); stilus (grifsel, stift); naar de p. grijpen, de p. opnemen, stilum prehendere; ad scribendum se conferre; van de p. leven scribendi operā victim sibi quaerere; dit boek is uit zijn p. gevloeid, hic liber ab eo scriptus est.

2. **pen**, = *pin*, *paxillus*.

pennestreek, *b.v. met of door een p.*, una litterarum significacione (alqm necandum denotare).

penneestrijd, *v. geleerden concertationes of rixae hominum doctorum; een p. voeren*, *bellum calamo et atramento gere; (*in brieven*) bellum epistolis gere.

penning, *nummus*; *z. verder duit*.

penningkabinet, *nummotheca; *museum nummarium.

penningkunde, nummorum doctrina.

penningkundige, rei nummariae peritus.

penneel, *penicillus*.

penneelstreek, *in het verband linea; een p. doen*, penicillo lineam ducere.

pensioen, beneficia tributa (*n. pl.*); *van uitgediende soldaten*, commodum emeritae militiae.

peper, *piper*.

percent, 1. *p.*, centesimae (*eigen. volgens onze rekening 12 p., daar de oude de rente bij de maand berekenden*); 2. 3, 4 *p.*, centesimae binae, ternae, quaternae; $\frac{1}{2}$ *p.*, semis ses (*pl.*).

pereboom, *pirus*.

periode, 1. = *tijdsruimte, tijdvak*, aetas; tempus, temporis spatium; *p. des levens*, *z. levensperiode*. — 2. = *volzin*, (verborum, orationis) ambitus, circuitus, circumscrip-
tio, comprehensio, complexio, continuatio; verborum, orationis ortis; verborum, sententiarum conclusio (*afgesloten p.*); *duidelijkheidshalve ook periodus; woorden tot een p. verbinden*, verba continuare.

periodenbouw, compositio, structura verborum.

periodiek, certo tempore recurrens.

perk, *paal en p., z. paal*, 2.

perkament, membrana.

perkamenten, membranaceus.

pers, *prelum*; = *wijnpers*, torcular; = *drukpers*, *prelum typographicum, *in het verband prelum alleen; ter p. zijn*, *sub prelo esse; *litterarum formis of typis exscribi; *een geschrift ter p. leggen*, *librum litterarum formis of typis exscribendum curare; *librum edere (uitgeven)*; *ter p. gaan*, *prelum subire; *de p. verlaten*, *prelo exire; *prodire.

persen, *premere* (*prelo*, torculari, *z. pers*); *oneig.*, = *benauwen*, dringen, premere, *z. dringen*, 2.

persillage, cavillatio.

persilleeren, cavillari.

personaliteit, *pp.*, contumeliae; *acerbe dicta*; *privatae offensiones*; *z. verder persoon*.

1. **personeel** (*a d. i.*), *z. persoonlijk*; *p. belasting*, *z. hoofdged.*

2. **personeel** (*s u b s t.*), *waaruit een gevolg bestaat*, comites, comitatus; *v. e. tooneeltroep*, actores; *v. e. gezantschap*, legati, legatio; = *dienaren*, *z. dienaar*.

personificatie, ficta personarum inductio; personarum conflictio; prosopopeia, **persoonificeeren**, = *sprekend of handelend invoeren*, alqm rem loquentem inducere, loqui of agere fingere; = *als mensch voorstellen*, alqm rem humana specie inducere.

persoon, 1. = *mensch met betr. tot zijn individualiteit*, of met het oog op zijn stand,

persona; *den p. aanzien*, *zonder aanzien des p.*, *z. 2. aanzien*, 1. = *mensch*, individu in 't alg., homo, vir; *v. e. vrouw*, mulier; *de zaak*, *niet den p. aanvallen*, contra rem, non contra hominem dicere; *historische pp.*, *z. historisch*, 2; *dikw. door p r o n.*, *b.v. se* (*zijn p.*) spectatum, non fortunam putat; *in p.*, *in eigen p.*, ipse; = *zelf tegenwoordig zijnde*, mondeling, praesens, coram; *klager en rechter in één p. zijn*, ipsum accusatorem et iudicem esse; *leermeester en begeleider waren in één p. vereenigd*, magister et comes idem erat; *de een of andere p.*, aliquis; *door de beminnelijkheid van zijn p.*, iucunditate sua; *ik voor mijn p.*, *ik voor mij*, equidem; ego quidem; quod ad me attinet; *voor mijn enz. p.*, privatim; *proprie* (parva parte proprie frui); *meo etc. nomine* (odisse etiam suo nomine alqm); *mea sponte* (*uit eigen beweging*); *pro virili parte* (*voor zoo veel voor mijn enz. rekening komt*); *ook corpus*, *b.v. liberum corpus in servitutem addicere*; *corpore alcs potiri* (*zich van iemds p. meester maken*); *een door allen gehaat p.*, odium omnium hominum; *alle voorname pp. in den staat*, omnes honestates civitatis. — 2. *v. d. uitwendige gestalte*, species, forma; *klein*, *groot van p. zijn*, humilis, procerā statūrā esse.

persoonlijk, 1. = *zelf*, *in eigen persoon*; ipse, ipsius; *per se*; *p. met iemd spreken*, *een p. onderhoud met iemd hebben*, ipsum of praesentem cum alqo colloqui; *hij verscheen p. (in persoon)*, ipse of coram aderat; *p. voor alles zorgen*, *per se omnia obire*; *zijn p. aanzien*, ipsius dignitas; — 2. = *privaat*, *particulier*, *privatus* (odium); *mijn p. zaak of bezigheid*, quod ego privatim gero; *met of te midden van zeer groot p. gevaar*, maximo privatim periculo; *ook door homo als appositie*, *b.v. non mihi homini*, sed senatori populi Romani iniuriam fecit (*niet mij p., maar mij in mijn hoedanigheid van enz.*). — 3. = *niet in gemeenschap met anderen*, proprius, meus proprius, p. et suus, p. suus, suus et p., suus p.; *ook meus, tuus, b.v. meum periculum*; *zijn p. genegenheid voor iemd*, sua erga alqm voluntas; *p. beleedigingen*, *z. personaliteit*; *iets als p. beleediging opvatten*, vertere alqd in suam contumeliam; *z. ook 1. particulier, privaat*. | *in 't bijz.*, *een p. betrekking*, necessitudo; *familiaritas*; *p. omgang*, consuetudo; *p. verdienste*, degelijkheid, virtus; *p. waardigheid*, aanzien, overwicht, dignitas, auctoritas; *p. aanzien genieten*, auctoritate valere, florere; *iemd p. kennen*, *p. kennis met iemd gemaakt hebben*, alqm ipsum of de facie nosse; *iemd niet* -, alqm non de facie nosse; *alqm, alcs faciem ignorare*; *mensen*, *die mij p. geheel vreemd zijn*, alienissimi (a me) homines.

persoonlijkheid, 1. = *persoon*, 1, *z. a.* — 2. *v. d. uitwendige verschijning*, habitus; *habitus et figura*; = *karakter*, *zeden*, *mores* (alcs). — 3. *persoonlijkheden* = *personaliteiten*, *z. personaliteit*.

persoonsverbeelding, *z. personificatie*.

perzik, (malum) Persicum.

perzikboom, (arbor) Persica.

pest, 1. *ieg.*, pestilentia; *lues*; *tabes*, —

2. *oneig.*, pestis; *perniciēs*; *tabes* (tanta

vis avaritiae animos eorum veluti t. invaserat; fenoris crescentis).

pestaardig, pestilens.

pestjaar, annus pestilens of pestilentia infamis.

pestlucht, aer of caelum pestilens.

peststank, odor pestilens; *oneig.*, odor foedus.

petitie, postulatio; petito; libellus (supplex).

petitionneeren, postulare, petere; *bij iemd.*, ab alquo, ut etc.; *gemeenschappelijk p.*, epistolā (of litteris) communiter scriptā (scriptis) petere, ut etc.

peulvruchten, legumina.

phantaseeren, cogitatione res depingere; visa cogitatione informare.

phantasie, 1. = **verbeeldingskracht**, *z. a.*; *vlucht der ph.*, *z. vlucht*, 1. — 2. = *phantasiebeeld*, visum, visio; ficta cogitatione imago; res cogitatione depicta. — 3. = *verdichtsel*, res ficta, commenticia; commentum.

phantast, homo ineptus; *een ph. zijn*, vaticinari atque insanire.

phantastisch, ineptus; mirus; *ph. verdichtselen*, portenta (poëtarum); *a d v.*, inepte.

phantoom, somnium; commentum.

philanthroop, — **anthropie**, *z. menschenvriend*, — **liefie**.

philologie, grammatica (*in den zin der ouden*; *vgl. philoloog*); studia antiquarum litterarum; philologia; *met het oog op haar vormende kracht*, disciplina of studium humanitatis.

philologisch, grammaticus; ad studia antiquarum litterarum of humanitatis of ad philologiam pertinens; *door den g. n.* philologiae, philologorum, ook philologus (*niet* philologus); *a d v.*, grammaticus; philologorum more; ut philologi; *ph. gevormd, ontwikkeld*, litteris antiquis of philologiae studio eruditus.

philoloog, grammaticus (*als taalvorscher, verklaarder en criticus van oude geschriften*); antiquitatis scriptorumque veterum litterate peritus; philologus.

philosoof, philosophus (*v. e. vrouw*, philosopha); sapientiae studiosus; philosophiae deditus; *in 't alg.*, qui rerum cognitione doctrinaque delectatur; ook homo doctus, *in den pl. alleen docti*; *als leeraar der philosophie*, philosophiae of sapientiae professor; sapientiae doctor of magister; *de echte of ware ph.*, sapiens.

philosopheeren, philosophari; disputare (*uitleenzetten*; *redebwisten*); argumentari, ratiocinari (*redeneeren*).

philosophie, philosophia; sapientiae studium of disciplina; divinarum humanarumque rerum, tum interiorum causarumque cuiusque rei cognitio.

philosophisch, 1. ad philosophiam pertinentens of qui in philosophia versatur; *door den g. n.* philosophorum, philosophiae of door de philosophia, *b. v. een ph. gesprek*, sermo de philosophia institutus; *de ph. literatuur der Grieken*, Graecorum de philosophia libri; *zelden* philosophus; *iets ph.*, philosophia quaedam (inest natura in mente alcs); *de ph. richting van dien tijd*, eorum qui tum of illo tempore fuerunt philosopho-

rum ratio et consilium; *ph. gedachten*, sententiae philosophorum; *ph. stellingen*, quae in philosophia tractantur; *een ph. systeem*, *z. systeem*; *ph. bespiegeling*, *z. bespiegeling*; *a d v.*, more philosophorum; ut philosophi; *ph. gevormd*, philosophiae studio eruditus. — 2. = *grondig, subtiel* subtilis; *ph. geest*, *z. geest*, 2; *a d v.*, acute, subtiliter.

phlegma, lentitudo; lentus animus; inertia; patientia.

phlegmatisch, lentus, dissolutus, iners, patiens.

phrase, dat zijn phrasen, verba istaec sunt; *hoogdravende ph.*, *z. hoogdravend*.

physica, *z. natuurkunde*.

physicalisch, physicus; naturalis; *ph. leerstellingen*, de rebus physicis decreta.

physicus, *z. natuurkundige*.

physiek, *z. physisch*.

physiognomie enz., *z. gelaatkunde enz.*

physiologie, naturae ratio, quam Graeci φυσιογνωσιαν appellant; physiologia.

physiologisch, ad physiologiam perti-

nens; physiologicus; *a d v.*, physiologicus. **physisch**, **physiek**, *door den g. n.* naturae of (*met betr. tot het lichaam*) corporis; *ph. gebreken*, mala naturae of quae natura habet; vitia corporis; *ph. kracht*, vires of rebus corporis of (*v. velen*) corporum; *ph. leven*, *z. 2. leven*, 1. A; *ph. gezond zijn*, bona corporis valetudine uti; *dat is ph. onmogelijk*, hoc in rerum naturam non cadit.

pedestal, basis.

pick, hasta.

piekdrager, — **enier**, miles hastatus.

piepen, pipare, pipire, pipilare.

pij, paenula; *in een p.*, paenulatus.

pijl, sagitta; telum (*werptuig in 't alg.*; *in den pl. ook overdr.* *b. v. tela fortunae*; tela invidiae adhaerescunt in alquo); *pl. ook missilia* (*werptuigen*); *regen van pp.*, ingens vis of velut nubes sagittarum, telorum; *onder een r. v. p. van alle zijden*, cum undique tela conicerentur (*Liv.*); *oneig.*, *als een p.*, *z. pijlsnel*; *al zijn pp. verschieten*, *z. verschieten*; *door de pp. der satire getroffen worden*, aculeis (satirae) pungi.

pijler, *z. pilaar*.

pijlkoker, pharetra; *van een p. voorzien*, pharetratus.

pijlschot, coniectus of (*voor zoover het treft*) ictus sagittae; *een p. krijgen*, sagittā feriri; *binnen een p.* (= *den afstand van een p.*), intra teli coniectum; sub ictu teli; *buiten een p.*, buiten schot, extra teli iactum of coniectum.

pijlsnel, velocissimus; pernicissimus; *a d v.*, missi tormentali modo; velocissime; incredibiliter celeritate.

pijlspsits, sagittae mucro, aculeus of ferrum.

pijn, dolor (corporis, pedum); *p. doen*, dolere (dolet mihi pes; d. oculi); urere (calceus me urit); *een voet, tand doet hevige p.*, pes, dens condoluit; *p. hebben*, doloribus affici (*b. v. in de voeten*, pedum); *z. verder smart*, folterring; 2. **zeer**.

pijnbank, equuleus; tormenta (*pl.*); *iemd op de p. leggen*, alqm in equuleum imponere, conicere; alqm dare in tormenta, dedere tormentis; *iemd op de p. verhooren*, (tormentis) quaerere of questionem habere

de alqo ; op de *p. liggen*, equuleo torqueri.
pijnboom, pinus.
pijnboombosch, pinetum.
pijnboomhouten, pineus.
pijnigen, *z. folteren, martelen, kwel-*
len.

pijniger, tortor ; = *beul, carnifex*.
pijniging, *z. foltering, marteling,*
kwelling.

pijnkamer, *z. folterkamer*.
pijnlijk, 1. *in 't alg.*, acerbus (supplicium) ; gravis (morbis, vulnus) ; vehemens (vulnus) ; anxius (angstij makend, aegritudines, curae) ; *z. ook smartelijk* ; molestissimus (hoogst onaangenaam) ; difficilis (moeilijk te dragen) ; *p. nauwegezet, nimmum diligens ; p. nauwegeztheid, anxietas (Quint.)*.
 — 2. *in 't bijz.*, in rechtzaken : *p. verhoor, onderzoek, quaestio ac tormenta, dikw. alleen quaestio*.

pijnlijkheid, acerbitas.
pijp, fistula ; = **fluit**, *z. a. ; fig.*, naar iemds *pp. dansen*, totum se fingere et accommodare ad arbitrium et nutum alics.
pik, pix ; *van p.*, piceus.

pikant, acutus (*v. reuk of smaak* ; ook *oneig.*, *b.v. van een redenaar*) ; = *geestrijk*, argutus ; salsus (ridicula et s. multa, Gracorum) ; hoc ipsum s. et venustum illi videbatur ; *p. geestigheid, sal, ook p. sales*.

pikanterie, smultas.
pikken, rostro caedere of tundere ; *rectro petere*.

pil, pilula ; pastillus ; *fig.*, *hij slikte de p.*, haec concoxit.

pilaar, pila ; columna ; *fig.*, columnen (*rei publicae*) ; *vgl. grondpilaar*.
pin, pastillus.

1. **pink**, = kleinste ringer, digitus minimus.

2. **pink**, = jonge stier, kor, iuvenus, iuvenca.

piramidiaal, in pyramidis formam of modum factus of erectus, exstructus, redactus ; pyramidis formam habens ; *a d v.*, pyramidis instar ; = **kolossaal**, *z. a.*

piramide, pyramis.

1. **pit**, *z. kern* ; *v. e. druif, vinaceum*.

2. **pit**, *v. e. lamp, elychnium*.

pittig, *z. kernachtig*.

plaag, malum ; incommodum ; *de pp. van den oorlog, clades belli ; vexatio (plagerij) ; inz. in geestelijken zin, aerumna ; molestia, labor ; een ware p. res molestissima ; ook verachtelijk v. e. mensch, negotium molestissimum*.

plaaggeest, *z. plager* ; plur., = *wraakgodinnen, furiae*.

plaat, plaatje, *v. metaal, lamina, bractea* ; = *afbeelding, imago, imaguncula*.

plaats, 1. *eig.*, in 't alg., locus (*p. l.*, loca) ; *op alle pp.*, omnibus locis, ubique ; *op een andere p.*, alio loco of alibi ; *op dezelfde p.*, ibidem ; *op zijn of op de juiste p.*, loco of in loco (*bij een beweging, in locum*) ; *op verschillende pp.*, passim ; *v. d. eene p. naar de andere, ex loco in alium locum ; - trekken (telkens), mutare loca ; publieke p.*, locus publicus ; = *bewoonde p.*, locus ; pagus, vicus (*dorp*) ; forum (*marktplaats*) ; oppidum (*met muren omgeven*) ; *een versterkte p.*, locus munitus ; = *kasteel, fort, castellum ; een open (= niet versterkte) p.*, locus

non munitus ; *de soldaten hebben een p. om te overwinteren, milites habent, ubi hientent*.
 | *als bepaalde, begrensde ruimte, locus ; spatium (b.v. s. non est agitant equos, om hun paarden af te rijden) ; intervallum (tusschenruimte) ; op de p. (= kampplaats) blijven, vallen, pugnantes of in acie cadere ; = zitplaats, sedes ; voor de toeschouwers in het theater, cavea ; spectaculum (meestal pl.) ; iemds zijn p. aanwijzen, alqm in alqo loco collocare, (in het theater) alqm sessum ducere ; p. nemen, considere, assidere (ook aan tafel ; doch wanneer er v. e. maaltijd bij de ouden sprake is, accumbere, b.v. in convivio alics, apud alqm) ; naast iemds, assidere alci ; het dichtst bij iemds, aan iemds rechterhand, alci proximum, dextra alqm (Sall.)*.
 assidere, *van zijn p. opstaan, surgere, exsurgere, (v. velen) consurgere ; voor iemds (als erbetoon), alci assurgere ; p. maken, viam of locum dare ; (onder het volk, inz. v. d. lictoren) populum of turbam submovere ; (opdat er nog iemds anders p. kan nemen) partem sedis of subsellii vacuare ; hij beval p. te maken, submoveri iussit ; het volk maakte p., multitudo se dimovit ; voor iemds p. maken, locum dare alci, loco cedere*. — 2. *oneig.*, locus ; ook = *p. in een boek (p. l., loci) ; in dezen laatste zin ook uitgedrukt door het enkele n. van een p. o. n. of a. d. i., b.v. die (de) prachtige p. van Plato, praeclearum illud Platonis ; op de rechte p., in loco, loco ; het is hier niet de p. om daarover te spreken, non est hic locus, ut de his rebus loquamur ; iemds een p. geven onder zijn vrienden, ascribere alqm amicis suis ; - onder de dichters, alqm in numerum poetarum referre ; geen p. onder de redenaars, dichters verdienen, in numerum oratorum, poetarum non venire ; aan iets p. geven, locum dare of relinquere alci rei (b.v. precibus) ; spatium dare alci rei of alics rei ; alci rei indulgere ; aan ijdele gedachten, inanes cogitationes volvere ; p. vinden, grijpen, hebben = **gebeuren, geschieden**, *z. a. | = rang, b.v. de eerste p. onder de redenaars innemen, z. rang ; iemds de eerste p. (den eersten rang) toekennen, primum omnium ponere alqm ; bij een wedstrijd, primas (of, als er van twee sprake is) priores deferre alci ; iemds van zijn p. verdringen, alqm loco pellere. | = post, ambt, locus (senatoris) ; munus ; provincia ; de eerste p., z. rang ; tot een hooge, de hoogste p. in den staat opklommen, die innemen, bekleeden, in summum locum civitatis ascendere ; altissimum in civitate gradum obtinere, in altissimo dignitatis gradu collocatum esse, summo honore fungi ; de tweede -, secundum locum dignitatis obtinere ; iemds in iemds anders p. stellen, alqm in locum alics substitueren of sufficere ; iets in de p. van iets anders stellen, subicere, substitueren alqd pro alq re ; in iemds p. komen, treden, pro alq of in locum alics substitui ; in alics partes subire ; alci, alics muneri, in locum alics succedere ; de p. van iemds of iets bekleeden, innemen, fungi vice, partibus, officio alics ; locum alics rei obtinere ; loco alics, alics rei esse ; de p. van vader, moeder, ouders bij iemds -, pro patre, patris instar, matris loco, instar matris esse alci ; in parentum loco esse alci ; stel u. in mijn p., fac of finge te esse qui ego sum ; wanneer ik in uw p. was,**

si ego essem qui tu es, si tuo loco essem; *iemd* in *iemds* *p.* *zenden*, alqm in vicem alcs mittere. | in *iemds* *p.* loco of vice alcs; pro alqo; verbis alcs (in *iemds* naam); in *p. van*, pro (alqo); loco (alcs, alcs rei); in *p. dat* (van te) . . . *veeleer* (*zelfs*), tantum abest, ut . . . ut; non modo non . . . sed etiam; adeo non . . . ut, *b.v.* in *p. van* *geprezen* te worden, werd hij *veeleer* (*zelfs*) *gehaat*, tantum aberat ut laudaretur, ut omnibus odio esset; non modo non laudabatur, sed (sed etiam) omnibus odio erat; adeo non laudabatur, ut omnibus odio esset; in *p. van* te *vluchten*, ook omisssā fugā; ook door cum, *b.v.* in *p. dat* hij mij bedankte, *beschimp*te hij mij, cum gratias mihi agere deberet, mihi maledixit; in *p. van* . . . (niets dan), *b.v.* in *p. van* wijzen zijn zij (niets dan) *druzen*, non sapientes, sed stulti sunt.

plaatsbekleeder enz., *z. plaatsvervanger* enz.

plaatsbeschrijving, descriptio loci; als *techn. term.*, topographia.

plaatselijk, door den *g. n.* loci of locorum, regionis of regionum; *p. gesteldheid*, loci of locorum natura of (= *ligging*) situs; *gunstige* -, opportunitas loci; - *eener stad*, situs urbis; *p. moeilijkheden*, difficultates locorum; *p. kennis*, locorum of regionum peritia, scientia; locorum notitia; *z. ook locaal*.

plaatsen, statuere, constituere, ponere, collocare (in loco alqo); = op verschillende plaatsen opstellen, disponere (tormenta in muris; libros, op orde zetten); in *slagorde* *p.* ordinare, instruere (milites, copias, aciem); in of op iets *p.* ook imponere (alqm in rogom, in equum, in plastrum); iets om iets *p.* cingere alqd alqo rei (domum custodibus); *z. ook omzetten*, **1**; iets bij iets *p.* alqd apponere alci rei of ad alqd (loco, ad ignem); iets onder iets *p.*, supponere alqd alci rei; tegenover of voor iets *p.*, opponere (alci equites; armatos ad omnes introitus); voorop *p.* praepnere (panca scribendo); zich *p.*, consistere (in alqo loco, ad alqd); zich voor iem *p.*, accedere ad alqm; (*beschermend*) alqm corpore suo protegere; zich op iets *p.*, insistere in alqo rei; *oneig.*, een hooggeplaatste, *z. hooggeplaatst*; wie is zoo hoog *g.*, dat hem niet enz., quis tantus est, quem non etc.; *z. verder stellen*.

plaatsing, collocatio, (in orde) dispositio.

plaatsje, locus; = stadje, oppidulum; oppidum parvum.

plaatsvervangend, vicarius.

plaatsvervanger, vicarius; = *zaakvaarnemer*, procurator; *iemds* *p. zijn*, vice of partibus, officio alcs fungi; alcs negotia of rationes procurare; - *worden*, succedere vicarium muneri alcs; een *p.*, iem *als* *p. stellen*, vicarium, alqm vicarium dare; als *p. kiezen*, sufficere (censorem in locum demortui).

plaatsvervangster, vicaria.

plafond, lacunar of laquear.

plagen, **1**. vexare; *sterker* torquere, cruciare; exercere; = bezoeken, v. oorlog, pest enz., urere (*Liv.*); tinfestare; *geplaagd* worden, ook laborare (morbo); affici (tantis pedum doloribus, ut etc.); *iemd* met verzoeken, vragen *p.*, *z. kwellen*; het *p.*, vexa-

tio; cruciatus. — **2**. = *uitdagend* *p.*, *tergen*, lacessere; = voor den gek houden, ludibrio habere, ludificari; cavillari (cum alqo); den vijand *p.*, carpere, lacessere hostem; tot afmatting toe, fatigare; door iem *g.* worden, ook ludibrio esse alci; het *p.*, ludificatio, cavillatio.

plager, **1**. vexator. — **2**. ludificator (*Plant.*); cavillator.

plagerij, het plagen, **1** en **2**, *z. a.*

plagiaat enz., *z. letterdieverij* enz.

plak, ferula; onder de *p. zitten* v. iem *d.* alcs imperio obnoxium esse.

plakkaat, edictum.

plakken enz., *z. lijmen* enz.

plan, **1**. = ontwerp, *z. a.*; *p. van een kunstwerk*, gedicht, rede, adumbratio; = indeeling, dispositio, (als *techn. term.*) oeconomia. — **2**. = besluit, consilium; als *gedachte*, cogitatio; res cogitata; ratio (belli); = voornemen, propositum (in *klass. proza* evenwel niet met een *g. n.*, *p. r. o. n.* of *a. d. i.*, maar slechts *p.* peragere, assequi, tenere; a proposito deterreri, aversus *en* *dgl.*); institutum (uti instituto suo, instituta perficere); inceptum; zonder *p.*, temere; zonder eenig geregeld of vast *p.*, nulla ratione, nullo consilio; van *p. zijn*, velle, in animo habere, alci in animo est *c. inf.*; een *p.* opratten, *z. besluiten*, **2**; een *p. van* of tot iets ontwerpen, *z. ontwerpen*; bij zijn *p.* blijven, volharder, propositum tenere; het *p. van* iets opgeven, consilium alcs rei deponere of omittre, abicere, ook alleen deponere, abicere alqd; tot een *p.* toetreden, accedere ad consilium; zich voor iem *d.* *p.* laten vinden, ad alcs consilium descendere; zich met zulke *pp.* niet inlaten, talibus a consiliis se removere; een verderfelijck *p.* tegen iem *d.* koesteren, pestem machinari in alqm; grootsche *pp.* hebben, magna quaedam spectare; iem *d.* van *pp.* van hoogerwaard beschuldigen, alqm nefaria opprimendae patriae cepisse consilia arguere; dit *p.*, deze *pp.*, in het verband alleen id. ea, *b.v.* ea domi eius pleraque conflata esse constabat (*Cic.*); iets volgens een bepaald *p.* doen, modo ac ratione alqd facere.

planeet, stella errans of vaga.

plank, tabula; axis; met *pp.* bedekken; contabulare; *fig.*, de *p.* geheel mis zijn, toto caelo of tota via errare.

planken, e tabulis of axibus factus.

plankje, tabella; axiculus.

plankwerk, tabulae, axes (*pl.*); tabulatio; contabulatio.

plant, = stek, planta; = *kruid*, herba; de *pp.* (het plantenrijk), sata et arbusta; herbae; arbores et stirpes; res eae, quae gignuntur e terra; quae a terra stirpibus continentur; ea, quorum stirpes terrā continentur; ook stirpes alleen.

plantage, = plantsoen, locus consitus; = kweekerij, seminarium; *inz.* in den *p. l.* van de domeinen in de Romeinsche provincies, arationes.

planten, serere, ponere (arbores); het *p.*, satio; satus; een *vaan*, standaard *p.* (ook *fig.*), *z. vaan*, standaard.

plantenkunde enz., *z. botanie* enz.

plantenleven, herbarum vita; *fig.*, een *p.* leiden, *herbarum ritu vivere.

plantenrijk, *z. plant*, dierenrijk.

planter, sator; cultor (vitis); = *kolo-*

nist, colonus; in den p l. = de pachters in de Romeinsche provincies, aratores.

plantsoen, locus constitus; = *kweekerij, seminarium.*

plas, lacuna; *een p. bloed, z. bloedplas.*
plasregen, subitus of subito coortus imber; *ook imber alleen.*

plastiek, plastice; *plastica; als theorie, ratio plastica; = beeldhouwkunst, z. a.*

plastisch, plasticus; *de p. kunsten enz., z. beelden; de p. kunstenaar, plastes; fictor (boetseerder); sculptor (beeldhouwer).*

1. plat (*a d i.*), planus; = *niet schuin, non fastigatus (b.v. van een dak); v. d. neus, simus (nares); op het p. land wonen, z. land, 3; oneig., = gemeen, 3, z. a.*

2. plat (*s u b s t.*), = *plat dak, terras, tectum non fastigatum; solarium.*

plataan, platanus.

plataanbosch, platanetum.

plathoomd, planā carinā.

plathheid, = *gemeenheid, z. a.*

platneuzig, simus, silus.

plattegrond, forma (aedificii); *descriptio; een p. maken van een gebouw, formam operis depingere.*

platteland, *z. land, 3.*

platvoet, = *die pp. heeft, pansa.*

plattweg, *z. ronduit.*

platzak, omnium rerum inops.

plaveien, *z. bestraten.*

plaveisel, silex of lapides viae; = *de geplaveide weg, via strata.*

plebejer, homo plebeius of de plebe; *de pp., plebeii; plebs; de stand der pp., ordo plebeius; plebs; uit den stand der pp., de plebe; plebei generis; plebeius.*

plebeijisch, plebeius; *a d v., ut plebei solent.*

plechtanker, ancora ultima; *fig., ultimum refugium.*

plechtgewaad, sollemnis ornatus of habitus.

plechtig, sollemnis, festus, celebr; *celebratus (supplicatio celebrator, Liv.); grandis (oratio); amplus (funus, oratio); gravis (inceptum); de spelen plechtiger maken, ludis celebratam addere; p. begrafenis, ook supremi diei celebratio; een p. eed zweren, conceptis verbis iurare (v. e. eed geheel in den vorm), sancte iurare (v. e. duren eed); een p. (= dure) eed, sanctum iurandum; - op iets zweren, iureiurando ac fide sancire alqd of ut etc.; a d v., sollemniter, sancte (iurare); p. beloven, zweren, iureiurando se obstringere; p. vereeren, summā caerimoniā colere; iemd p. begraven of laten begraven, alqm amplo (of ampliore) funere efferre; iets p. wijden (aan een godheid), dicare et consecrare alqd (deo); iets p. (in een bepaalde formule) aankondigen, aarzeggē, concipere alqd (nova auspicia, Liv.).*

plechtigheid, *1. als eigenschap, gravitas, splendor (verborum, orationis); celebritas; sanctitas. — 2. = plechtige handeling, sollemne; caerimonia (plechtige godsdienstig gebruik); pompa (plechtige optocht).*

plechtstatig enz., *z. plechtig enz.*

plee, latrina.

pleegdochter, alumna; = *pupil, pupilla.*

pleegkind, *z. pleegzoon, -dochter.*

pleegmoeder, educatrix et altrix.

pleegouders, educatores et altores.

pleegvader, educator et altor.

pleegzoon, alumnus; = *pupil, pupillus.*

plegen, *1. = 1. begaan, 2, z. a. — 2. = gewoon zijn, solere; consuevisse (alqd facere); zoofs p. te geschieden, ut solet of assolet; ik p., iemd p., ook mihi mos est c. inf. of gen. gerund., est proprium alcs, est alcs c. i n f. (het is iemd eigen); in betr. tot het verleden is dikw. het enkele i n p e r f. van het hoofdwervwoord voldoende.*

pleidooi, *z. pleitrede.*

plein, area (als onbebouwde ruimte); *forum (marktplein); vestibulum (voorplein v. e. huis); campus (veld).*

1. pleister, in de heekunde, emplastrum.

2. pleister, = *gips, gypsum.*

pleisteren, *z. gips, bepleisteren.*

pleisterplaats, *z. herberg.*

pleit, lis; *het p. beslechten, z. beslechten; het p. is nog onbeslist, adhuc sub iudice lis est (Hor.); z. verder proces.*

pleitbezorger, *z. advocaat.*

pleitdag, dies iudicii.

pleiten, *z. bepleiten, verdedigen.*

pleiter, *z. advocaat.*

pleitgeding, *z. proces.*

pleitrede, defensio; *oratio; = lofrede op iemd voor het gerecht, laudatio; een p. voor iemd houden, dicere pro alqo; laudare alqm (als lofredenaar); - schrijven, defensionem scribere of alleen scribere pro alqo.*

pleitziek, litigiosus, litium cupidus, saepe litigans; *promptus ad lites contrahendas.*

pleitzucht, litium cupiditas.

pleizier enz., *z. genoegen, vreugde enz.*
pleizierreis, iter delectationis of voluptatis of animi of animi voluptatisque causā susceptum; *een p. maken, animi of voluptatis causā peregrinari.*

pleizertochtje, *z. partij, 4.*

plek, *1. = plaats, locus; de wonde p., vulnus (ook oneig.); malum, ulcus (oneig.); malum vitiumque alcs rei (oneig.). — 2. = 2. vlek, z. a.*

plengen, libare; *tranen, zijn bloed p., z. traan, bloed.*

plengoffer, libatio.

pleonasme, abundans super necessitatem oratio; *als fout of gebrek, vitium, cum supervacaneis verbis oneratur oratio; *pleonasmus.*

pleonastisch, abundans praeter necessitatem; *a d v. *per pleonasmum; *pleonastice.*

plicht, officium; *godsdienstige, heilige p., religio; p. jegens kinderen, ouders, vaderland, God, pietas; van hetgeen iemd krachtens zijn ambt of positie te doen heeft, munus, partes; ambtelijk pp., munia; heilige pp., summa officia; volgens p. en geweten, secundum religionem et fidem; hiefde tot zijn p., religio; uit - religiose, trouw aan zijn p., fides, officium; tegen, in strijd met de p., ab officio discrepans; improbus; impius (tegenover God, ouders); non iustus; - handelen, z. beneden; het is - te enz., contra officium est c. i n f.; het is iemds p. te enz., est alcs officium, munus, of alleen alcs, meum, eius est c. i n f.; ook debet alcs alqd facere; iemd iets tot p. stellen, officium alcs rei alci*

imponere; *het iemand tot p. stellen, dat hij of te enz.*, praecipere alci of monere alqm, ut etc.; *iubere m. a. c. c. i. n. f.*; *zijn p. vervullen, doen*, officium facere, servare, conservare, colere, tueri, exsequi, persequi; officium suum praestare; officio fungi, *(gewillig, blijde)* officio gaudere, *(volledig)* omnes officii partes exsequi, *(jegens iemand)* suum officium praestare alci, *(jegens iedereen)* nullum munus officii cuiquam reliquum facere, *(als archont)* satisfacere archontis muneri, *(als mannen)* officio virorum fungi, *(als rechter)* fortiter iudicare; *stipt zijn in de vervulling van zijn p., stipt zijn p. betrachten*, diligenter in retinendis officiis esse; *nalatig enz.*, *z. nalatig*; *zijn p. verzuimen, tegen zijn p. handelen*, officium praetermittere, negligere, deserere; officio suo deesse; *vgl. plichtvergeten*; *tegen p. en geweten handelen*, ab religione officii declinare *(bij iets, in alga re)*; *liever alles willen lijden dan tegen zijn p. te handelen*, dolores quosvis suscipere malle quam ullam partem officii deserere; *ik achtte het mijn p., te enz.*, esse officium meum of alleen meum putavi, officii duxi *c. i. n. f.*; *- mijn heiligen p. enz.*, nihil antiquius habui quam ut etc.; *de pp. jegens het vaderland gaan voor alle andere*, patria praestat omnibus officiis.

plichtbeseft, magna officii opinio; *dikw. alleen officium*; religio *(nauwgezetheid)*; *met betr. tot God, vaderland, ouders, kinderen, pietas*; *uit p.*, officio ductus; religiose; pietate; *uit p., niet uit wilsucht handelen*, officium sequi, non fructum (quaestum).

plichtenleer, disciplina quae est de officiis; quae traduntur et praecipuntur de officiis.

plichtmatig, officio of cum officio coniunctus; debitus, iustus, rectus, pius, probus, legitimus; *p. gedrag*, probitas morum; pietas *(jegens God, ouders)*; *a d. v.*, iuste, iuste ac legitime; recte, pie; officio *(b. v. defendere)*; *zich p. jegens iemand gedragen*, officium adversus alqm servare, erga alqm conservare; *p. handelen*, ab officio non recedere; recte facere.

plichtmatigheid, officium; *vgl. plichtmatig*.

plichtpleging, *z. compliment*, **3. plichtsbetrachting**, in het verband door officium; *p. is niet altijd licht*, non semper facile est officium exsequi; *nauwgezette p.*, officii religio; religio *(nauwgezetheid)*; *ijverige p., ijver voor zijn plicht*, officii of muneris tuendi studium; *vgl. plicht*.

plichtshalve, officii causa; officio (non studio accusare, sed officio defendere).

plichtsverzaking, *z. plichtverzuim*, **plichtvergeten**.

plichtvergeten, immemor officii; perfidus *(rouweloos)*; *jegens God, ouders, impius*; *p. zijn*, ook in officio non manere; officio deesse; ab officio recedere, discedere, desciscere; officium deserere; *p. gedrag*, perfidia, impietas; morum improbitas; *p. daad*, improbe of impie factum.

plichtverzuim, intermissio officii; officium intermissum; *het tegenwoordige p.*, hoc quod nunc cessatum est in officio; *zich aan p. schuldig maken = zijn plicht verzuimen*, *z. plicht*.

ploeg, aratrum; *iemand achter den p. aan-*

treffen, alqm in opere et arantem invenire. **ploegbaar**, ad arandum aptus; quod arari potest.

ploegen, arare; terram vertere *(dicht.)*: (aratro) subigere (alqd); proscindere *(ontginnen)*; *voor de tweede, derde maal p.*, iterare, tertiare (agrum); *het p., aratio*; *- voor de tweede, derde maal*, iteratio, tertiatio; *na negenmaal g. te zijn*, nono sulco *(Plin. ep.)*.

ploeger, arator.

ploegos, bos arator of qui arat.

ploegschaar, vomer.

ploegstaart, stiva, turis.

ploeffen, *z. nederstorten*.

plomp, **1. eig.**, vastus; informis; *a d. v.*, vaste; *p. gebouwd zijn*, vasto esse corpore; *v. zaken*, inscite factum esse. — **2. oneig.**, vastus; agrestis; rusticus; inurbanus; inconcinuus (qui in alqo genere i. aut multus est); inscitus; infacetus *(smakeloos, laf, homo, mendacium)*; rudis *(ruw)*; durus (duriore et oratione et moribus); non quid durum aut rusticum sit); illiberalis *(een vrije onwaardig, iocus)*; inconditus *(kunsteloos, ruw, v. d. rede)*; *p. gedrag*, rusticitas, mores rustici; *a d. v.*, vaste, rustice, inurbane, inconcinne, inscite, infacete, illiberaliter, incondite.

plompheid, **1. eig.**, species vasta; *ten gevolge van zwaarlijkheid adipos (pl.)*. — **2. oneig.**, rusticitas, inurbanitas.

plooi, *z. vouw*; *de pp.*, plooval *v. e. kleed*, rugae et sinus; amictus *(de wijze, waarop het opperkleed, inz. de toga, omgeworpen werd)*; *aan de toga de juiste p. geven*, togam componere; *fig., zijn gezicht in een ernstige p. zetten*, componere vultum; *alle pp. van het menscheijk hart kennen*, omnes animi humani motus penitus nosse; *een goede p. aan iets geven*, honeste interpretari alqd.

plooien, *z. vouwen*; *fig.*, = **beslechten**, **schikken**, *z. a.*

plotseling, repentinus, subitus; = *onvoorzien*, non ante provisos; improvisus; = *onverwacht*, necopinatus, inopinatus; non expectatus, inexpectatus; *een p. dood sterven*, repentina morte perire; repente mori; *a d. v.*, repente, repentino; subito; desubito; de, ex improvise; necopinato, ex inopinato; praeter expectationem of opinionem; ook subito atque improvise.

pluim, *z. veder*, **vederbos**.

pluimage, pennae.

pluimgedierte, *z. gevogelte*.

pluimgraaf, gallinarius.

pluimstrijken enz., *z. vleien enz.*

pluis, = *blok*, foccus.

plukbaren, *met iemand p.*, cum alqo rixari; *het p.*, pugna, rixa.

plukken, **1. = afplukken**, *z. a.*; *fig.*, *de vruchten van iets p.*, *z. vrucht*, **2. — 2.** *een vogel p.*, evellere plumas avi; *fig.*, *iemand p.*, expilare alqm.

plunderaar, direptor, expilator, spoliator; *als verwoester*, populator, *(zelden)* depopulator; *als buitmaker, strooper*, praedator; *p. der staatkas*, depeculator aerarii.

plunderen, **1. t. r. a. n. s.**, expilare, spoliare *(provinciam, socios)*; *inz. v. publiek eigendom*, deppeculari (fana); *exspoliare of nudare (alqm)*; diripere *(provinciam, ur-*

bem); populari, depopulari (provinciam); ferre (atque) agere (plebem plebisque res); praedari (*abs.*; v. *soldaten*).

plundering, expilatio, spoliatio, direptio, populatio, depopulatio; rapinae; *zonder p.*, ook clementer (ductis militibus, *liv.*); een stad *ter p.* aan de soldaten prijsgeven, *z. prijsgeven*.

plunderzucht, praedae cupiditas.

pochen, gloriari, se efferre, se iactare; gloriosius de se praedicare; gloria et praedicatione se efferre; sublatius de se dicere; *op iets p.*, gloriari alga re, de alga re; = veel ophef van iets maken, alqd iactare of ostentare, venditare; *het p.*, *z. groot-spraak*.

pochend, *z. grootsprekend*; *a d v.*, gloriose, magnifice (loqui; loqui de alga re).

pocher, **pocherij**, *z. grootspreker*, **grootspraak**.

podagra, podagra; pedum dolor of pl. dolores; *het p. hebben*, ex pedibus laborare; pedibus aegrum esse; - *krijgen*, pedum dolore corripri; *als iemd het p. krijgt*, cum homini pedes dolere coeperunt.

podagreus, **podagrist**, pedibus aeger. **poet**, *z. dichter*.

poel, palus; lacuna; stagnum; *fig.*, in een *p. van ellende gestort worden*, malis obrui.

poes, felis.

poëtisch, *z. dichterlijk*.

poets, dolus, fraus, machina; *iemd een p. bakken*, *z. parten spelen*, *4.*

poetsen, polire; purgare, tergere; *de plaat p. aufugere*.

poëzie, *z. dichtkunst, gedicht*.

pogen, conari (*c. i n f.*); niti (summa ope ne; *m. ut*); operam dare (*m. ut, ne*).

poging, conatus (ook *c. g e n.*, resistendi; *audax c. traicendarum Alpium*; *in den p l.*, ook conata); opera, studium, labor, contentio.

pokken, *variolaë.

polemiek, contentiones dissensionesque; concertatio (*dispuut*).

polemisch, pugnae et quasi bellatorius.

polemiseeren, pugnare cum alqo; *schriftelijk*, rescribere alcs libro.

poliep, polypus.

polijsten, polire, limare.

politie, *1.* = *toezicht op de openbare orde*, disciplina publica; cura securitatis publicae; morum praefectura (*opzicht over de zeden*). — *2.* = *de beambten met dit toezicht belast*, magistratus, quibus morum praefectura et securitatis publicae cura delata est; ministri publici (*politiedienaren*); vigiles (*nachtpolitie*).

1. politiek (*s u b s t.*), *1.* = *omzichtigheid v. d. staatsman, staatkunde*, prudentia of calliditas civilis, *in het verband ook alleen prudentia*, calliditas; sapientia: *als wetenschap*, scientia civilis; ratio rei publicae; ratio civilis; rei publicae regendae of administrandae scientia; *grote ervaring in de p.*, magnus rei publicae tractandae usus; = *maatregelen van staatsbeleid*, rei publicae capessendae of in re publica consilia; *buiten- en binnenlandse p.*, belli pacisque consilia; *zich bij iemds p. aansluiten*, alcs in re publica consilia sequi; = *al iemds staatkundige handelingen*, acta (*n. p l.*); *in 't*

alg. = *staatszaken*, res publica, *b.v. om redenen van p.*, rei publicae causae; *in de p. van een ander inzicht zijn*, dissidere in re publica; *zijn geheele p.* (*al zijn politieke plannen*), omnis voluntas consiliaque quae de re publica habet (habuit); *over p. handelen*, disputare de re publica; - *schrijven*, scribere de rebus publicis; *zaken van p.*, res publicae; *aan de p. deelnemen*, rebus publicis of civilibus se immiscere; *een verstandige p. volgen*, prudenter versari in administranda re publica; *zich hartstochtelijk op de p. werpen*, studio ad rem publicam ferri; *zich geheel aan de p. wijden*, totum se rei publicae tradere; omnis cura, cogitatio, opera alcs ponitur in re publica; *van de p. aftrekken*, a rebus gerendis abstrahere; *voor zoover de p. mij tijd laat*, quantum mihi res publica tribuit otii. — *2. overdr.* = *slimheid in 't alg.*, sluwe maatregelen, calliditas; consilia callida; *iets uit p. doen*, callide of prudenter alqd facere; temporis serve.

2. politiek (*a d i.*), *1.* = *den staat en de burgers betreffende*, staatkundig, civilis; een *p. rede*, oratio civilis (*Cic.*); *p. sympathieën*, studia civilia; *p. positie*, *z. positie*; = *openbaar*, publicus; *p. omstandigheden*, ook publica (*n. p l.*); = *het volk betreffend*, popularis; *p. nederlaag*, offensio popularis; *dikw. door een wending met res publica* (vgl. *1. politiek*, *1.*), *b.v. een p. gesprek*, sermo de re publica institutus of habitus; *p. ommetelingen*, rerum publicarum conversiones; *p. verschil* (*van inzicht*), dissensio in rei publicae partibus; dissensio, quae est in re publica; *p. stormen*, turbulenta in civitate tempestates; turbulenta tempora; *p. geschriften*, libri, qui sunt de re publica; scripta, quae ad rem publicam tractandam pertinent; *onder gunstige p. omstandigheden*, in optima re publica; *vooral in de tegenwoordige p. omstandigheden*, hac praesertim re publica; *grote p. ervaring*, al zijn *p. plannen*, *z. 1. politiek*, *1.* *in het p. leven*, in rebus gestis (*tegenover in vita*); *iemds p. bedoelingen*, quae alqs in re publica gerenda sequitur; *p. werkzaamheid*, *bezigheid*, *z. 1. politiek*, *1.* *gedurende mijn p. werkzaamheid*, in administranda re publica; een *p. systeem*, disciplina rei publicae capessendae; rei publicae ratio; - *volgen*, viam in re publica sequi; *hetzelfde* - (*dezelfde p. richting inslaan*), eandem viam ac rationem rei publicae capessendae inire, ingredi; *iemds p. gezindheid doorzien*, alcs animum of voluntatem in rem publicam perspicere; *iemds p. gezindheid*, sensus (*s i n g.*) alcs de re publica; *dezelfde p. gezindheid hebben*, idem sentire de re publica; *andere p. inzichten hebben als iemd*, dissentire ab alqo in re publica; *aan zijn vroegere p. beginselen trouw blijven*, in pristinis suis de re publica sententiis permanere; *p. tegenstanders*, dissidentes in re publica; *Aegypte stond met Rome in p. betrekking*, Aegypto cum Roma ratio publice intercedebat; *de huiselijke en p. toestanden*, domestica et publica; *p. vluchtelingen*, ballingen, pulsi patriâ; *exsulantes* propter dissensiones in re publica; *propter dissensionem in rei publicae partibus patria carentes*; *p. gewicht van een ambt*, auctoritas magistratus; *p. invloed*,

p. macht, opes (pl.); een gewichtige p. rol spelen, in omni actione atque administratione rei publicae florere; iets van p. standpunt beschouwen, alqd ad rei publicae rationes referre; om p. redenen, rei publicae causa. — 2. = verstandig, slim, prudens, callidus; a d v., pruderenter, callide; p. zijn, zich p. gedragen, z. 1. politiek, 2.

politiseeren, disputare de re publica.

pols, = polsslag, pulsus venarum of arteriarum; de p. slaat, venae micant; den p. voelen, venas of pulsum venarum attingere; alcs venas tangere of tentare; fig., alqm tentare; alcs indolem of iudicium experiri; p., als lichaamsdeel, brachium (benedenarm), manus.

polsader, arteria.

polsen, = den pols voelen, z. **pols**.

polsslag, z. **pols**.

polygamie, matrimonium multiplex; polygamia; in p. leven, plures uxores habere.

polyhistor, qui omnium of plurimarum rerum et artium scientiam consecutus est; omnium of plurimarum rerum peritus; polyhistor.

polyhistorie, omnium of plurimarum rerum scientia; zoo noodig, polyhistoria.

polytheïsme, multorum of multorum et falsorum deorum cultus.

polytheïst, qui multos of multos et falsos deos colit.

polytheïstisch, quod ad multorum of multorum et falsorum deorum cultum pertinet.

pomp, antlia.

pompoen, cucurbita.

pond, libra; libra pondo (een p. aan gewicht, v. h. droge, vaste); libra mensura (v. h. natte, vloeibare); vijf p. goud, auri quinque pondo (met weglating v. librae); een p. zwaar zijn, libram pondo valere.

ponjaard, z. **dolk**.

pont, ratis ad traiciendum comparata; scapha maior; ponto.

pook, rutabulum.

pool, polus; vertex caeli; axis; cardo.

poort, porta; voor de p., ad portam; buiten de p., extra portam; de vijand was reeds voor de pp., iam ad portas hostis erat; de wacht bij de p., portae custodes of excubiae; statio ad portam of ad portas; de wacht bij de p. hebben, ad portam in statione esse.

poortje, portula.

poortwachter, custos portae; vgl. **poort**.

poos, tempus, spatium; = een tamelijke tijd, aliquantum temporis; en zoo: een p. later, aliquanto post; voor of gedurende een p., aliquamdiu; een heele of lange p., longum tempus; - later, na een h. of l. p., post longum tempus; longo tempore interiecto; vóór een p., dudum; reeds een p. (lang), iamdudum (b. v. i. horten).

poosje, breve spatium, breve tempus; paululum temporis; een p., paululum (respirare); paulisper (tacere); parumper (conticescere); een p. later of daarna, paulo of non ita multo post.

poot, pes; = klauw, ungula.

poozen, z. **verwijlen**.

pop, 1. = speelpop, pupa. — 2. v. e. insect, nymphe.

populair, 1. = bemind bij of door het

volk, popularis; populo gratus of acceptus; gratosus apud populum; zich p. trachten te maken, auram favoris popularis petere of captare; de ongunstige stemming jegens iemd. gebruiken om zich p. te maken, ex invidia alcs auram fav. pop. petere; = minzaam jegens het volk of den minderen man, comis, communis; teivilis. — 2. = verstaanbaar voor het volk, ad vulgarem populumque sensum of ad commune iudicium populumque intelligentiam accommodatus; a d v., ad vulgarem etc. accommodate; zich p. uitdrukken, ad opinionem communem of vulgarem accommodare orationem.

populariseeren, ad vulgarem populumque sensum of ad commune iudicium populumque intelligentiam accommodare alqd.

populariteit, = volksgunst, favor of gratia popularis; commendatio in vulgus; = minzaamheid jegens het volk of den minderen man, comitas, communitas; teivilitas.

populier, populus.

populieren, populeus.

populierbosch, populetum.

por enz., z. **stoot enz.**

porcus, -heid, rarus; raritas.

porselein, *porcellana.

port, = vracht, *vecturae pretium.

portie, pars; portio; vgl. **deel**, **rantsoen**.

portier, ianitor; a ianua (sc. puer); ostiarius.

portierster, ianitrix; a ianua.

portret, effigies ad exemplum expressa; ook alleen imago, effigies; = fotografie, *imago photographice expressa; een welgelijktend p., vera alcs imago.

portretteeren, iemd p., alqm coloribus reddere; (welgelijktend) veram alcs imaginem reddere.

positie, = rang, betrekking, condicio, status, locus; provincia (ambtel. werkring); persona (dignum summorum virorum personis); een hooge, voorname p., praestantia dignitatis; altus dignitatis gradus; staatkundige p., p. in den staat, condicio civilis, publica; iemds., alcs status in re publica; een hooge p., dignitas; een schitterende p., amplissima dignitas; een bevoorrechte p., praestantia; een hooge p. bekleeden, in amplissimo statu collocatum esse; - in den staat, excellere in civitate; een even hooge p. bekleeden, in pari honoris gradu collocatum esse; zijn p. handhaven, dignitatem suam obtinere of tueri; - verliezen, de statu suo deici; z. verder toestand; als militaire term, z. **stelling**, 1.

positief, z. **stellig**; een p. wet, lex scripta (tegenover de natuurwet); p. recht, ius civile (tegenover het natuurrecht); ook alleen leges (pl.).

1. **post**, = deurstijl, postis.

2. **post**, 1. eig., = plaats in 't alg., locus. | in 't bijz., in den oorlog, = wachtpost, z. a.; = met troepen bezette plaats, of = de troepen zelf, praesidium; z. **stelling**, 1; ergens p. vatten, z. **vatten**, 1. — 2. onetig., = ambt, bediening, locus, munus, officiorum partes; partes; zijn p. waarnemen, omnes muneris partes explere; z. **positie**. | =

geldsom, summa pecuniae of alleen summa; als onbetaalde schuldpost, nomen; als termijn, dien men betaalt, pensio.

3. post, 1. als publieke inrichting ter vervoering van personen, brieven enz., postwezen, res vehicularis of vehicularia; = de gelegenheid daartoe, cursus publicus; = vehicularius; = *postwagen*, vehiculum publicum; vehicula publica; = *postbode*, cursor publicus, cursores publici; tabellarius publicus, tabellarii publici; met de *p.* reizen, vehiculo publico uti. — **2.** = *tijding*, nuntius.

postament, basis.

postbode, *z. 3. post.*

posteen, *z. opstellen, 1; zich ergens p., ergens post vatten, z. vatten, 1.*

postelein, portulaca (*Col.*).

posterij, = *postwezen, z. 3. post.*

postuur, statura, habitus; *zich tot den strijd in p. zetten*, gradum componere ad proelandum; *vgl. houding, 1.*

postwagen, *postwezen, z. 3. post.*

pot, olla; testa; vas (fictile).

potaarde, argilla; creta figuralis.

poten enz., z. planten enz.

potentaat, *z. vorst, koning.*

potscheri, testa.

potsemmaker, *z. hansworst.*

potserlijk, *z. grappig, comisch.*

pottenbakker, figulus.

pottenbakkerij, figlina (zoowel de werkplaats als het handwerk).

pottenbakkerswerk, *z. aardewerk.*

praal, pompa, apparatus (*inz. v. woordenpraal*); magnificentia (verborum, orationis); species ac pompa (speciem ac pompam adhibere in dicendo); ambitio, *b.v. magna ambitio eum Syracusas perduxit; = ijdele pralerij, vertooning, ostentatio, venditatio, venditatio atque ostentatio; met groote p., magno apparatu, magnifice; vgl. pracht.*

praalbed, *z. paradebed.*

praalgraf, Mausoleum (*Suet.*).

praalhans, *z. praler.*

praalziek enz., z. pronkziek, groot-sprekend enz.

praat, *z. gebabbel, gepraat, phrase; aan den p. houden*, ducere (ubi se diutius duci intellexit, *Caes.*); extrahere (eludi atque extrahi se, *Liv.*; biduum, *Curt.*).

praatje, -s, *z. gebabbel, gepraat, gerucht, phrase; een p. maken, z. babbelen.*

praatziek, -zucht, z. babbelachtig, -zucht.

pracht, magnificentia; = *glans, luister, splendor; = bewonderenswaardige schoonheid, dignitas; met betr. tot de kleeding, cultus; = weelderigheid v. levenswijze, lautitia; v. uitrusting, apparatus (regius, magnificus; epularum, ludorum); = welde, z. a.*

prachtig, magnificus, splendidus; praeclarus (*voortreffelijk*); apparatus (epulae; ludi apparatusimi); sumptuosus, pretiosus (*kostbaar*); amplus (triumphus, funus, epulae, munera); lautus, lautissimus, opiparus (*uitgezocht, heerlijk*); a d v., magnifice, splendide, praeclare, apparate, lautissime, opipare (o. et apparate edere et bibere).

prachtlievend enz., z. pronkziek enz.

prachtstuk, *z. pronkstuk.*

practicus, usu peritus; *v. e. advocaat,*

in causis agendis exercitatus; v. e. dokter, medicus arte insignis; in een wetenschap meer p. dan theoreticus zijn, disciplinam alquam vitā magis quam litteris persequi; alle kunsten worden anders door de practici dan door de (zuivere) theoretici behandeld, omnes artes aliter ab iis tractantur, qui eas ad usum transferunt. aliter ab iis, qui ipsarum artium tractatu delectati nihil in vita sunt aliud acturi (Cic.).

praedicaat, 1. als *gramm. term.*, *praedicatum. — **2.** = *titel, titulus; = bijnaam, cognomen.*

pragmatisch, *p. geschiedenis*, ea historiae enarrandae ratio, quae non solum res, verum etiam causas rerum explicat; *p. geschiedschrijver*, historiarum scriptor, qui res gestas non simpliciter, sed ita narrat, ut simul, unde singula orta sint et quomodo cohaerent, demonstret; *als de korthed het vordert*, *pragmaticus.

praktijk, 1. *usus (oefening); usu rerum (ervaring); prudentia (praktisch inzicht); de theorie met de p. verbinden, z. theorie.* — **2.** = *uitoefening, usus et tractatio; usus; v. e. advocaat, causarum actio; v. e. arts, medicinae usus et tractatio; p. hebben, (v. advocaten) in causis agendis of in foro versari; (v. artsen) medicinam exercere of facitare; een drukke p. hebben, (v. advocaten) multas causas actitare; a multis consuli (ook v. artsen); zijn gerechtelijke p. beginnen, forum attingere; zij willen het doen voorkomen, alsof zij een drukke p. hebben, operam suam multam existimari volunt; de p. opgeven, laten varen, causas agere desinere; curandi finem facere (v. e. arts). — 3. = kunstgreep, list en dgl., z. a.*

praktisch, *v. personen, usu peritus, ipso usu perdoctus; v. zaken, efficax (ook v. personen); aptus; het p. leven, usu vitae, rerum; p. kennis, usus; cognitio et prudentia (rerum civilium); - van iets hebben, usu alqd cognitum habere of didicisse; iets op het p. leven toepassen, alqd ad vitae usum conferre; p. beteekenis hebben, ad agendi vim rationemque referri; dikw. wordt het niet afzonderlijk uitgedrukt, b.v. p. nul, utilitas (ook utilitas vitae); p. oefening, vaardigheid, exercitatio; p. vaardigheid, facultas; geen p. nut hebben (p. onbruikbaar), usum non habere; a d v., door den a b l. usu; perite (met p. bekwaamheid) versari in alqa re; niet theoretisch maar p. in de krijgswetenschap onderlegd zijn, non litteris sed rebus gerendis ad rei militaris scientiam eruditum esse; de zaak schijnt mij p. zeer goed uitvoerbaar of mogelijk, res mihi videtur esse facultate praeclara.*

praktizeeren, *v. e. advocaat, causas agere; in foro esse of versari; beginnen te p., causas agere incipere, forum attingere; ophouden met p., de foro decedere, causas agere desinere; v. d. arts, p., medicinam exercere, facitare; ophouden met p., curandi finem facere.*

pralen, = *prijken, schitteren, conspici, splendere; in goud en purper p., insignem auro et purpura conspici; = vertoon maken, se ostentare; met iets p., ostentare, iactare, venditare alqd; se iactare in alqa re (met iets den grooten heer uithangen); het p., z. pralerij; vgl. pochen.*

praler, ostentator, iactator, venditor (alcs rei); *vgl. grootspreker*.
pralerij, ostentatio, iactatio, venditatio (alcs rei); *vgl. grootspraak*.

prat, *z. trotsch*.

praten enz., *z. babbelen, spreken enz.*; *stof tot p. geven*, alci sermonem dare; sermones lacessere; *met zich laten p.* = *luisteren naar een vriendelijke vermaning*, amice momentem of utilia suadentem audire; *iemd iets uit het hoofd p.*, alci dissuadere, etc.; *animum alcs ab alqua re abducere, avocare; iemd naar den mond p.*, *z. mond*, *2.*

praxis, *z. praktijk*.

prebende, *beneficium, *praebenda (in *kerkelijk Lat.*); *die een p. geniet*, *beneficiarius.

precies, *z. nauwkeurig, stipt, juist*.

predikant, *verbi divini minister; *orator sacer.

predikatie, *oratio sacra of de rebus divinis habita, habenda.

prediken, *1. intr.*, *orationem sacram habere; *in coetu Christianorum verba facere; de rebus divinis dicere; *oneig.*, *tegen iemd of iets p.*, increpare alqm, alqd. — *2. trans.*, *oneig.*, *den vrede p.*, ad pacem hortari non desinere; pacem semper laudare; pacem suadere; pacis auctorem esse.

prediker, *orator sacer; in 't alg., contionator; *oneig.*, *p. van den vrede*, pacis auctor; pacis et concordiae patronus; pacis laudator.

prediking, *z. predikatie*.

predikstoel, *z. kansel*.

preken enz., *z. prediken enz.*

prei, porrum of porrus.

preliminair, *v. d. vrede*, initia of condiciones pacis; *die vaststellen*, leges pacis inchoare.

premie, *z. prijs*, *2.*

premissie, id quod antecessit; propositio; sumptio; *als hetgeen uit de p. volgt valsch is*, is ook de p. zelf valsch, si ea quae rem aliquam sequuntur, falsa sunt, falsa illa ipsa est, quam sequuntur (Cic.); *in den p. l. ook proposita*, prima, superiora.

prenten, in het geheugen p., *z. geheugen*; *iets p. zich in den geest*, in het geheugen, alqd in animo penitus insidet, in mente penitus inhaeret, animo affigitur; *iets is of heeft zich diep in de ziel g.*, alqd penitus inhaeret animo, in mente; alqd in animo sensuque meo penitus affixum atque insitum est (Cic.); alqd mihi in visceribus haeret (Cic.); *iets heeft zich voor altijd in de herinnering g.*, alqd ad diuturnitatem memoriae stabile est.

presenteeren, offerre, praebere (alci alqd); *v. spijzen*, circumferre; *v. personen* = *aanbevelen*, commendare.

presideeren, praesidere; *bij of in iets p.*, alci rei praesidere, praeesse.

president, praeses; princeps, caput; is, qui praesidet, praestat.

pressant, non differendus; quod dilationem non recipit; *het is p.*, res dilationem non recipit; maturato opus est.

presseeren, *g. zijn*, multis occupationibus distineri.

pressen, *jongelingen als soldaten p.*, adolescentes cogere ut militent; adolescen-

tes ad dilectum rapere; *matrozen p.*, nautas invitos cogere in classem of ad dilectum rapere; *voor den dienst op de vloot g. worden*, in classem cogi; *z. ook aanwerven*.

pret, *z. genoegen, vreugde, vermaak*.

pretendent, aemulus regni of imperii.

pretentie, *z. aanmatiging; zonder p.*, *z. 2. bescheiden*.

prettig enz., *z. aangenaam, aardig enz.*

preutsch, = *ongenaakbaar*, asper, superbus; saevus.

preutschheid, fastus, asperitas, superbia; saevitia.

prevelen enz., *z. mompelen enz.*

prieel, umbraculum; trichila.

priem, subula.

priester, sacerdos (in 't alg.); pontifex (hoogepriester); flamen (v. e. bepaalde godheid; *diens vrouw*, flaminica; *p. van Jupiter*, f. Dialis; *v. Mars*, f. Martialis; *v. Romulus*, f. Quirinalis); *eerste p.*, opperpriester v. e. tempel, antistes (templi, sacrorum, Iovis); *fig.*, *p. van Themis* (= rechter), iustitiae of iuris antistes.

priesterambt, sacerdotium; munus of officium sacerdotale; pontificatus; flaminium; *een p. bekleeden*, sacerdotio praeesse.

priesterdom, *z. priesterambt, -schap, -stand*.

priesteres, sacerdos; antistita (templi); *er zijn niets dan pp. werkzaam*, er zijn slechts pp. aangesteld, sacrificia per mulieres ac virgines confici solent; *z. priester*.

priesterkaste, *sacerdotum corpus of ordo, in het verband sacerdotales alleen.

priesterlijk, sacerdotalis; pontificialis of pontificus; *door den g. n.*, sacerdotis, sacerdotum (iura), pontificis, pontificum; *p. waardigheid*, sacerdotium.

priestermuts, *v. d. flamen Dialis*, apex.

priesterschap, *1. = priesterambt*, *z. a.* — *2. = de priesters*, sacerdotcs; pontifices.

priesterstand, ordo sacerdotum.

priesterwijding, *de p. ontvangen*, *sacerdotem consecrari; *in het verband*, inaugurari, consecrari.

prijken, *z. pralen*.

prijs, *1. = handelswaarde*, pretium; = *graanprijs*, *z. a.*; *wat is de p.?* quanti hoc venit? (*vraag aan den verkooper*); quanti hoc emptum? quanti constat? (*vraag aan den kooper, bezitter eener zaak*); *voor een hoogten, lagen p.*, *z. hoog*, *II. a. koopen; verkopen*; *tot elken p.*, pretio quantumcumque; quantumcumque; qualibet impensa (ook fig.); *summa ope* (met alle mogelijke moeite); omni of quacumque ratione, omni of quocumque modo; quacumque condicione; per aequa per iniqua; vel vi vel clam vel precario; utique (in elk geval); *in p. zijn*, in pretio esse, pretium habere; *hoog* = *impenso pretio venire*; *niet of laag in p. zijn*, pretium non habere; *de landgoederen staan laag in p.*, iacent pretia praediorum; *de p. van iets stijgt*, statit op, pretium alcs rei augetur; *res carior fit* of *carius venit*; *-daalt*, *slaat af* pretium alcs rei minuitur; *res vilior fit* of *vilius venit*; *de graanprijs*, annona laxat (Liv.); *fig.*, *iets op p. stellen*, alqd magni facere, magni aestimare; *est honos alci rei apud me*; *alci rei alqd of multum tribuere*; alqd mihi gratum est. —

2. = belooning bij een wedstrijd (eig. en oneig.), praemium certaminis of praemium alteen; = eereprijs, ook = voorrang, palma (palmaa dare, accipere, ferre); laus (lof als p.); den p. winnen, palmam ferre; de p. in den wedstrijd der vrouwen werd aan Lucretia toegekend, laus muliebris certaminis penes Lucretiam fuit (Liv.); aan iets den eersten, tweeden, derden p. toekennen, alci rei primas, secundas, tertias dare; = loon, merces.

prijselijk, z. lofwaardig.

prijseven, b.v. een stad aan plundering p., urbem diripiendam concedere of permittere, direptioni relinquere; -aan de vlammen p., urbem incendio delere; zijn leven p., vitam in discrimen dare; se morti offerre of obicere; vitam profundere (pro patria); -aan de woede der burgers, vitam furori civium proicere; iemad aan de verachting p., z. verachtelijk maken; iemad aan vreedheid, wilkeure, den dood p., alqm crudelitati, libidini, morti obicere; = in den steek laten, verraden, deserere, destituere, prodere; prodere et proicere.

prijse, parvum pretium; voor een p. (kopen, verkoopen), parvo, minimo; fig., een p. verdienen, laude dignum esse.

prijzrechter, iudex, qui praemium decernit of dat victoribus in certaminibus; pp. in Griekenland, iudices Graeciae qui dicti sunt Hellanodicae.

prijzraag, quaestio cum praemio proposita; bekoond antwoord op een p., *scriptum praemio ornatum.

prijzwaardig, laude dignus; laudabilis, egregius, eximius.

prijzwaardigheid, bonitas, praestantia, excellentia.

prijzen, laudare; laudem tribuere of impertire (alci); laude officere (alqm); (sterker) collaudare; laudibus ferre, efferre, extollere of ornare; (luide en openlijk) praedicare (alqm, de alqm, alqd, laudes ales); (laudibus) celebrare; iemad gelukkig p., beatum praedicare alqm; de veel geprezen Attische geestigheid, sales illi Atticorum; = goedkeuren, probare; daarom p. ik u, bene fecisti; aan iemad niets dan zijn schoonheid te p. vinden, ales praeter formam nihil laudare; hij prijst zichzelf, se ipse praedicat; sibi ipse plaudit; iemad in zijn gezicht p., coram in os laudare alqm (Ter.); praesentim laudare; het p. in het gezicht, praesentis laus; iemad zeer, uitbundig p., iemad p. en verheerlijken, valde of maxime, vehementer laudare alqm; magnis of maximis, summis laudibus celebrare of efferre, eximia laude ornare, miris laudibus praedicare, divinis laudibus exornare alqm; ales laudes in astra tollere; te zeer p., in malus extollere.

prijzenswaardig enz., z. prijswaardig enz.

prik, z. steek, 1.

prikkel, 1. eig., stimulus (inz. waarmee men de ossen aandreef). — 2. fig., = spoorslag, stimulus (tot iets, ales rei); incitamentum, irritamentum (tot iets, ales rei); iets is een p., een sterke p. voor iemad, tot iets, alqd habet aculeum alqm ad ales animum stimulant; est alqd maximum ales rei incitamentum; alqd maxime acuit of stimulat, incitat alqm ad alqd. | = angel, z. a.; v. d. dood, acerbitas mortis,

prikkelbaar enz., z. lichtgeraakt enz.

prikkel, 1. iets p. = opwekken, b.v. iemads toorn p., ales iram concitare, irritare; de zinnelijkheid p., animum commovere; libidinem illicere et inflammare; iets p. iemads begeerte, alqs cupiditate ales rei incenditur of inflammatur. — 2. iemad p., alqm, ales iram irritare; = opruien, sollicitare, (ad arma) concitare; = uitdagen, provocare, ad certamen irritare; p. tot iets, concitare (ad arma, ad vim inferendam); irritare (ad certamen, ad iram, ad discendum); stimulare (animos ad perturbandum rem publicam); acuere (ad crudelitatem, iuventutem ad bonas artes); provocare (ad pugnam).

prikkeling, irritatio (animorum, Liv.); = prikkel, z. a.; door verba; vgl. aansporing.

prikken, z. steken.

prikto, turbo.

prijl, p. jeugd = vroegste jeugd, z. jeugd, 1.

principe, z. beginsel.

principeel, b.v. p. vragen, generum universae quaestiones of generum ipsorum dubitatio; iets tot een p. vraag terugbrengen, ad generis ipsius universam quaestionem referre alqd; a d v., = uit beginsel, z. beginsel, 4.

prins, 1. = vorst in 't alg., princeps; regulus. — 2. = zoon v. e. vorst, puer of adolescens, juvenis regius; filius principis of regis; p. l. ook principis liberi; reges.

prinses, princeps femina; virgo regia; filia principis of regis; vgl. prins.

privaat, 1. privatus; proprius; = huiselijk, domesticus; een p. aangelegenheid, res privata of domestica; in een p. a., privatae rei causā; p. belang, utilitas privata of domestica of mea; commodum privatum of meum; utilitas of utilitates rei familiaris meae; in het (zijn) p. b., utilitate privata; rei privatae causā (in een p. aangelegenheid); a d v., privatim, domi; z. ook 1. particulier; persoonlijk. — 2. = geheim, secretus; a d v., secreto, clam.

privaat-, geul. door privatus, domesticus; secretus.

privaatbezit, z. privaateigendom.

privaatdocent, *privatim docens; in de theologie enz., -theologiam etc.; -zijn, *privatim docere theologiam; als huis-onderwijzer, *praeceptor privatus.

privaateigendom, res privata; res privatae; van ieder afzonderlijk, suum cuiusque (als staande uitdrukking; vand. ook met negatie, ut nihil suum cuiusque sit).

privaatgebruik, usus meus (tuus etc.); tot p. verkoopen, in privatum vendere.

privaatles, *schola privata; p. bij iemad nemen, institutione privata ales uti; iemad p. geven, alqm domi et separatim instituere.

privaatleven, vita privata, otiosa; otium; als stil, teruggetrokken leven, vita umbratilis; ook alleen vita; zich in zijn p. aan ondergden overgeven, domesticis vitis se inquare; het katne p., vita privata et queta; zich in het p. terugtrekken, z. terugtrekken.

privaatonderwijs, institutio privata of domestica; z. privaates.

privaatpersoon, homo privatus of qui suum negotium gerit otiosus; het huis van

elk onbemiddeld p., domus cuiusque inopis atque privati (*Nep.*); *het leven als of van een p.*, vita privata; *p. l.*, ook alleen privati.

privatim, privatim; intra (privatos) parietes; intra cubiculum.

privilege, ius praecipuum of paucorum; *dít p.*, hoc praecipuum ac singulare (*Liv.*); ook alleen ius; lex praecipua; = *gunst*, beneficium; ook (*doch eerst naklassisch*) privilegium; = *vrijstelling van iets*, immunitas; *p. l.*, ook commoda (door den staat verleende pp.); een *p.* der filosofen zijn, esse philosophorum; *iemd een p. schenken*, alci privilegium of beneficium dare; - *bestaande in iets, met betr. tot iets*, alci privilegium, ius praecipuum, beneficium, (= *vrijstelling*) immunitatem alces rei dare.

privilegieeren, = een *privilege* schenken, *z.* **privilege**.

pro, *p.* en *contra*, *z.* 3. **voor**.

probaat, *z.* **beproeft**.

proberen, tentare, experiri, periclitari (*alqd*); periculum facere (alcs rei); *het p.*, tentatio alces rei of door omschr.

problem, questio.

procedeeren, lege agere; causam agere; litigare; litem of iudicium habere; ius, iure experiri (*recht trachten te verkrijgen*); *met iemd p.*, lite agere of litigare, iure contendere, lege agere cum alqo (de alqa re); litem habere cum alqo, litem agere adversus alqm; experiri cum alqo; *met elkander p.*, lite agere inter se; *het p.*, contentio forensis; *door de verba*.

procedure, *z.* **proces**.

procent, *z.* **percent**.

proces, lis; actio causae of alleen actio (= *procesvoering*; ook door causam agere, tractare); iudicium; voor zoover leven of vermogen er gevaar bij loopt, periculum; = *rechtszaak*, causa, res; een *civiel p.*, causa privata; een *crimineel p.*, *z.* **crimineel**; een *p.* op zich nemen, causam suscipere; ad causam aggredi, accedere; - *beginnen*, litem instituere, lege agere; *tegen iemd*, iemd een *p.* aandoen, litem inferre alci, in alqm; litem alci intendere; alqm in ius vocare; *in een p.* gewikkeld worden, lite implicari; een *p.* met iemd hebben, in een *p.* met iemd gewikkeld zijn, *z.* **procedeeren**; een *p.* voeren (v. d. advocaat), causam agere; agere apud iudices; causam of litem orare; iemds *p.* voeren, causam alcs agere of tractare, defendere; alcs patronum esse; een *p.* voor iemd, voor iemds leven en vermogen voeren, causam pro alqo, pro capite et fortunis alcs dicere; *het p.* winnen, litem of causam obtinere; iudicium vincere; - *verliezen*, litem of causam amittere, perdere; causa of lite cadere; in causa concidere of alleen concidere; *het komt, het kwam tot een p.*, res venit ad iudicium; ventum in ius est; *het tot een p.* laten komen, summo iure experiri; *het p.* is nog niet beslist, is nog hangende, adhuc sub iudice lis est (*Hor.*); een *p.* opgeven, causam deponere, a causa recedere, causa of lite desistere; causam susceptam affligere (v. d. advocaat); iemd zonder vorm van *p.* veroordeelen, alqm in dicta causā condemnare.

proceskosten, summa of sumptus litis.

processie, pompa; *in p.*, sollempni pompa; een *p.* houden, pompam ducere.

procesverbaal, *z.* **protocol**.

proceszaak, negotium, quod alci de alqa re apud iudicem est; res, de qua apud iudicem lis est, *in het verband alleen* res.

procesziek enz., *z.* **pleitziek enz.**

proclamatie, libellus (*als geschrift*); edictum (*als bevel*).

proclameeren, = *openlijk bekendmaken*, *z.* **bekend**, **I, B** (b. maken).

procureur, *z.* **zaakgelastigde**.

produceeren, *z.* **fabricceeren**, **voortbrengen**.

producent, *z.* **fabrikant**.

product, *z.* **voortbrengsel**.

productie, door omschr., b.v. ea, quae ab eo prolata of edita sunt.

productief, ex se fertilis (ingenium).

productiviteit, *z.* **vruchtbaarheid**; v. d. geest, vis ingenii.

proef, **proeve**, **1.** = *proefneming*, onderzoek, tentatio; probatio; experimentum; (*niet zonder gevaar*) periculum; een *p.* met iemd of iets nemen, iemd of iets op de *p.* stellen, tentare, experiri, periclitari (alqm, alqd); periculum facere (alcs, alcs rei). — **2.** = *bewijs*, blijk, specimen, documentum; exemplum (*voorbeeld*, *staaltje*); een *p.* van iets afleggen, geven, specimen dare (*voor iemd*, alci), edere, proponere alcs rei.

proefhoudend, experimento probatus; igne perspectus of spectatus (*ook oneig.*); verus et perpetuus (gloria).

proefneming, *z.* **proef**, **1.**

proefondervindelijk, observato rerum usu; (rerum) usu; *het is p.* bewezen, experimentis cognitum est.

proefsteen, *z.* **toetssteen**.

proefstuk, *z.* **proef**, **2.**

proeven, **1.** = *den smaak van iets onderzoeken*, gustatu explorare alqd; = *door den smaak waarnemen*, sentire. — **2.** van iets *p.* = *lechts weinig van iets gebruiken* (*ook fig.*), gustare, degustare alqd; *het p.*, gustus; door gustare, degustare.

profaan, profanus.

profaneeren enz., *z.* **ontwijden enz.**

profeet, propheta (kerk.); *in zuiver Latijn*, fatidicus; vates (ook overdr., b.v. falsus utinam vates sim); *dít zeide of sprak hij als p.* (profetisch), haec velut vaticinatus est; als *p.* (profetisch) zeggen, dat enz., canere m. a. c. c. i. n. f.; spreekw., een *p.* wordt niet geëerd in zijn eigen land, suis domestica plerumque sordent; non est propheta sine honore nisi in patria sua; *met het oog op mijzelven*, sordeo meis, ut plerumque domestica.

professie, *z.* **beroep**, **1**; een ... van *p.*, professus c. a. c. c. (b.v. medicinam, arts van *p.*); door *subst.* op -tor, -trix, b.v. een aanklager van *p.*, accusator; een *verleider*, corruptor; een *bedrieger*, circumscriptor.

professor, professor; *p.* in een wetenschap zijn, b.v. in de philosophie, profiteri philosophiam.

professoraat, munus professoris.

profeteeren, praedicere; praenuntiare; vaticinari (*waarszeggen*); canere (*in een bepaalde formule*); augurari (*niet voortteekens*).

profetes, fatidica, vates; *bij kerk. schrijvers*, prophetis, prophetissa.

profetie, **1.** = *profeteering*, praedictio, vaticinatio. — **2.** = *het geprofeteerde*, prae-

dictum, vaticinium; *zijn p. kwam uit*, ea, quae vaticinatus erat, acciderunt.

profetisch, vaticinus (libri; *Liv.*); fatidicus (libri); *v. woorden en dgl.*, caelesti quodam mentis instinctu prolatus; *een p. geest*, praesagientis animi divinatio *a d v.*, = *met p. geest*, divinitus (multa deplorare); *divine*; caelesti quodam instinctu mentis; instinctu divino afflatuque; *dit zeide hij p.*, *z. profet.*

profiel, een portret in *p.*, imago obliqua.

profiijt enz., *z. winst enz.*

program, libellus; = *bekendmaking v. d. praetor, stadhouder*, edictum.

proletariër, proletarius; *die vergadering van pp.*, illa egentium contio.

proloog, prologus.

prompt, *z. stipt.*

pronk, *z. sieraad*, opschik; *te p. stellen* = *aan de kaak stellen*, *z. 2. kaak.*

pronken, *z. pralen.*

pronkerij, *z. pralerij.*

pronkgewaad, vestis insignis.

pronkjuweel, *fig.*, *z. parel, sieraad.*
pronkstuk, opus singulare of insigne: res sumptuosissimi operis; ornamentum; *een p. van een tapijt*, stragulum magnificis operibus pictum; *uitnemende pp.*, insignia; *dat p.*, illud insigne.

pronktafel, abacus.

pronkziek, = *prachtlievend*, magnificus, sumptuosus.

pronkzucht, = *prachtliefde*, magnificentiae studium, magnificentia.

prooi, praeda; rapina; *vgl. buit*; *fig.*, *een p. van den dood*, *der vlammen worden*, morte, flammis of incendio absumi of deleri; *vgl. ook „een offer van iets worden”*, „als een offer van iets vallen”, *onder offer*, 3; *ter p. zijn aan iets* = *gekweld worden door iets*, *z. kwellen*; - *aan gewelensvroeging*, *z. gewetenswroeging.*

proportie enz., *z. evenredigheid enz.*

proppen, farcire, infercire (alqd in alqd); stipare (in arto stipatae erant naves; Graeci stipati quini in lectulis, saepe plures); = *samenpropven*, *z. a.*

propvol, refertus of refertissimus (alqa re); *p. met menschen*, refertus hominum of hominibus; stipatus.

prosodie, versuum lex et modificatio; *als techn. term.*, prosodia.

prosodisch, prosodiacus; *p. fout*, peccatum in versu.

prosopopoeie, *z. personificatie.*

protectie, tutela; gratia (*gunst*); *hooge p.*, amicitiae eorum, qui apud aliquem potentem potentes sunt.

protest, *z. tegenspraak*, *verzet.*

protesteeren, intercedere (*inz. v. volks-tribunen*; *tegen iets*, alci rei), intercessionem facere; = *weigeren*, recusare, abnuere; = *verbieden*, *niet toelaten*, vetare m. a. c. c. i. n. f.; = *plechtig v. zich af wijzen*, detestari alqd; *door boden tegen de eischen p.*, nuntios contra postulata mittere (*Sall.*); *iemand die p.*, intercessor; *door omschr.*

protocol, tabulae, tabellae; commentarius; acta (*n. p. l.*); *ambtelijk p.*, monumenta publica; *gerechtelijk p.*, (zelden) periculum; *een p. opmaken van iets* (iets protocolleren), alqd in tabulis consignare; in tabulas of commentarios referre; *ook alleen perscribere.*

protocolleren, *z. protocol*; *het p.*, perscriptio.

proviand, *z. levensmiddelen.*

proviandeeren, *het leger p.*, frumentum of commeatum exercitui providere; *zich p.*, rem frumentariam providere, rei frumentariae prospicere; *ongehinderd*, expedita re frumentaria uti; *het p.*, frumentatio.

proviandeering, res frumentaria.

proviandmeester, in de stad, praefectus annonae; *bij het leger*, praefectus rei frumentariae; *het ambt van p.*, praefectura annonae etc.

proviandschip, navis frumentaria.

proviandwezen, res frumentaria.

provinciaal, provincialis; *p. bestaure*, provincia (primus annus provinciae; secuta p. est, in qua etc., *Cic.*).

provincialisme, verbum regionibus quibusdam proprium of magis familiare.

provincie, provincia; = *landstreek*, regio; *van een land een p. maken*, terram in provinciam (†in formam provinciae) redigere; *tot de p. behoorende*, *de p. betreffende*, *z. provinciaal*; *de p. verlaten* (*v. d. stadhouder*), *z. 1. verlaten*, 1.

provinciebewoner, provinciae incolae; provincialis.

provinciestad, oppidulum.

provisie enz., *z. voorraad enz.*

provisieeel, *z. voorloopig.*

proza, oratio soluta; prosa (oratio); *tegenover poëzie*, oratio alleen; †sermo pedester; *stukken p.*, exempla scriptorum.

prozaïsch, 1. eig., solutus, of door den geest solutae of prosae orationis; *a d v.*, prosa of soluta oratione. — 2. oneig., exilis, leivnus.

prozaïst, scriptor; orator (*tegenover dichter*); *prosae of solutae orationis scriptor.

pruik, capillamentum; galerus; crines empti (*valsche haar in t alg.*).

pruin, prunum.

pruimeboom, prunus.

prul, res nullius pretii; *z. lor.*

prulldichter, poeta malus; poeta nescio quis.

pruttelen, *z. morren.*

psalm, psalmus (*kerk.*); canticum sacrum.

pseudoniem, onder een p., falso of alieno nomine.

psychologie, humani animi investigatio; *als techn. term.*, *psychologia.

psychologisch, ad humani animi investigationem pertinens; *als techn. term.*, *psychologicus.

psycholoog, humani animi investigator; *als techn. term.*, *psychologus.

publicatie, *z. aanslag*, 4; *bekendmaking.*

1. **publiek** (*a d i.*), *z. openbaar*, *bekend*, 1; *in het p.*, in luce atque oculis hominum; *iets p. maken*, in vulgus of in publicum emittere; *in vulgus edere*; notum facere; celebrare; *p.*, *p. bekend worden of gemaakt worden*, divulgari; foras efferri; *niet* -, in publicum non emitti of edi; foras non dari; *in het p. verschijnen* (*v. personen*), in publicum prodire; *niet* -, publico carere, domi of domo se tenere.

2. **publiek** (*s u b s t.*), homines, populus; = *het groote p.*, *de groote hoop*, vulgus; =

toeschouwers enz., spectatores; auditores; lectores; = kring van toehoorders, corona; = toeschouwers in het theater, theatrum of theatra; talrijk p. in het theater, frequens consessus theatri; het oordeel, de stem van het p., hominum of omnium opinio; volgens het oordeel van het p., id quod homines arbitrantur; het toenmalige, tegenwoordige p., homines, qui tum erant; homines, qui nunc sunt, homines nostri temporis; mijn gewoon p. (= mijn toehoorders), qui me audire solent; onder den bijval van het p., secundo populo; de zaak voor het p. brengen, rem vocare in medium.

1. **puik** (a d i.), optimus; optimaе notae.

2. **puik** (s u b s t.), het p. of puikje (fig.), z. **bloem**, **keur**; ook delecti (van het volk, der soldaten); delecta manus (der soldaten).

puinsteen, pumex; v. p. pumiceus.

puin, rudera (n. p l.); parietinae (afbrokkelende, invallende muren); agger (aarde, puin voor een wal); het p. wegruimen, rudera purgare; in p. liggen, rudibus completum esse; ruïnis stratum esse; dirutum esse; funditus eversum esse; in p. vallen, tot een puinhoop worden, frangi; ruïnis collabi; vgl. **puinhoop**.

puinhoop, p. of pp., rudera (n. p l.); ruinae (templorum; fumantes Thebarum). parietinae (Corinthis); ook reliquiae, b.v. funamina reliquias exstinguere; als plaats waar een stad in de asch gelegd is, vestigia (in vestigiis huius urbis, Cic.); onder de pp. van een huis, van het vaderland begraven worden, z. **begraven**, 1; onder de pp. van het vaderland omkomen, succumbente patria perire.

puist, puistje, pustula.

1. **punt**, z. 2. **spits**; = uiteinde, extrema pars.

2. **punt**, 1. = stip, punctum. — 2. = plaats, locus; de hoogere pp., loca superiora; de naaste pp. van het vasteland, proxima continentis; de hoogste pp. van den berg, summus mons; de troepen op één p. samen-trekken, copias in unum (locum) contrahere of cogere; vires in unum conferre; tot of naar hetzelfde p., eodem (referri); op het p. zijn of staan om iets te doen, parare (alqd, facere); in eo esse ut, i m p e r s., b.v. in eo erat, ut urbs caperetur; ook res in eo est, ut etc.; door h e t p a r t i c. f u t. a c t., b.v. ik was op het p., om de reis te aanvaarden, iter facturus eram; door sub ipsa perfectione. — 3. = deel, plaats; caput (hoofdstuk); in 't bijz., = deel, stelling v.e. onderzoek of geschrift, locus, in den p l. loel; = zaak, res; p. voor p., singillatim, dikw. door singuli; op of met betrekking tot dit p., hac in re, hoc in genere; in hanc partem (peccare); hoc nomine; ook alleen in hoc; dat p., illud; die beide pp., illa duo; alle pp., omnia; hetzelfde p. betreffen, eodem pertinere; ook slechts in één p., vel minimum; vel minima ex parte; een netelig p., z. **netelig**, 2.

puntlicht enz., z. **epigram** enz.

punten, acutere, exacutere, (van voren) praeacutere.

puntig, 1. eig., acutus; praeacutus (van voren aangepunt); fastigatus (in een punt uitlopend). — 2. overdr., = scherp, bijtend, aculeatus, acerbus (v. zaken); p. woorden, verborum aculei; a d v., acerbe.

1. **pupil**, v. h. oog, pupilla; pupula.

2. **pupil**, = onmondige, pupillus, pupilla (waarbij het a d i. pupillaris).

purgeeren, purgare.

purisme, puri sermonis exactio diligentissima.

purist, puri sermonis exactor diligentissimus.

purper, purpura (zoowel de verf als de geverfde stof); conchylium (de eigentlijke purperverf); ostrum, murex (dicht); sanies purpurea (vocht v. d. purperslak); = **purperkleed**, -mantel, z. a.

purperen, purpureus; purpureo colore; conchyliatus (met purper geverfd); p. worden, purpurascere (mare).

purperkleed, -mantel, vestis purpurea, purpureum amiculum, purpureum pallium; paludamentum purpureum (v. d. veldheer); ook alleen purpura; in of met een p., purpuratus.

purperrood, z. **purperen**.

purperand, aan de Rom. toga, clavus (latus, angustus).

purperslak, purpura; murex; conchylium.

purpervarf, z. **purper**.

put, puteus; de opgemetselde mond van een p., puteal.

putten, haurire (ex, de alga re); overdr., iets uit de bronnen p., alqd efontibus haurire; de geschiedenis eener familie uit oude kronieken p., ex annalium vetustate memoriam gentis alces eruere; het p., haustus; door omschr.

putter (vogel), carduelis.

puur, z. **louter**, **zuiver**.

pyramide enz., z. **piramide** enz.

Q.

1. **quadraat** (s u b s t.), quadratum; tragonum; figura quadrata.

2. **quadraat** (a d i.), quadratus; tien voet in het q., deni in quadrum of in utramque partem pedes.

quaestie, z. **kwestie**.

qualitatief, genere; q. en quantitatief aan iets beantwoorden, pariter aequaliterque respondere alci rei; dat de deugden onderling q. en quantitatief aan elkaar gelijk waren, virtutes esse inter se aequales et pares.

qualiteit, natura; slechts als philos. term. qualitas; = goede a., bonitas; = soort, nota (vinum bonae, optimaе, primae, secundae n.); = ambtsnaam, titel, appellatio, nomen; = waardigheid, ambt, dignitas, munus.

quantitatief, multitudine, numero; slechts kwalitatieve, geen q. waarde hebben, genere valere, non magnitudine; z. **qualitatief**.

quantiteit, magnitudo, modus, copia, vis; door aliquot (vrij veel); † quantitas; van goud enz., ook pondus (magnum p. argenti); in groote q., multus; de q. van iets vermindert door iets, alqd alqa re minuitur; als lengtemaat in de prosodie, *mensura, *quantitas.

quantum, z. **deel**, **som**, **quotum**.

quarto, een boek in q., *liber formā quaternariā.

quintessens, flos (alcs rei) ; z. 1. **wezen**, 1; **hoofdzaak**.

quiteeren, 1. = *als ontvangen boeken*, acceptum alqd referre. — 2. = **opgeven**, 2, z. a.; *een ambt q.*, munere se abdicare; *den dienst q.*, se exauctorare.

quite, q. zijn, aes alienum dissolvisse; — *met iem.*, pares rationes habere cum alqo. **quotum**, = *evenredig aandeel*, pars, portio; *vastgesteld q.*, summa constituta.

R.

ra, antenna.

raad, 1. = *beraadslaging*, consultatio; consilium; deliberatio; r. *houden*, consultare, deliberare, (v. *velen*) consilium habere (de alqa re); (v. *rechters*) in consilium ire; *bij zichzelf en r. gaan*, se in consilium adhibere; *met elkander r. houden*, consilia inter se communicare; *met iem.*, alqm consilio of in consilium adhibere; z. *verder beraadslagen*. — 2. = *raadgeving*, consilium; v. e. *hoogere, wiens meening gewicht heeft*, auctoritas (b.v. eius auctoritate impulsus); *op mijn r.*, me auctore of suasore; *me hortante (op mijn aanmaning)*; *iemd r. geven*, consilium dare alci; consilii auctorem esse alci; vgl. **raden**, 1; *goeden r. geven*, bene praecipere; *iemd om r. vragen*, *iemds r. invinnen*, consulere alqm; *petere consilium ab alqo*; *naar iemds r. luisteren*, alcs consilium sequi, alcs consilio uti; *naar goeden r. luisteren*, bene momenti obsequere; *rechte suadenti morem gerere*; *bene momentem sequi*; *hij volgde den r. om de stad te verwoesten niet op*, non paruit consilio eorum, qui censebant urbem esse delendam. — 3. = *uitweg, middel, via, ratio*, consilium; *geen r. weten*, inopem consilii esse; *ik weet geen anderen r.*, aliam rationem non invenio; *ik weet geen r.*, ben radeloos, consilia mea torpent; *hier is goede r. duur*, hic consilium haeret; *goede r. is duur*, omnia consilia frigent; (voor mij) magna inopia consilii afflictor; *komt tijd, komt r.*, cum tempore reperietur of invenietur rei expediendae ratio; r. *schaffen*, invenire viam rei expediendae; — *legen iets*, remedium invenire alci rei; — *voor iets*, consulere alci rei, expedire rem. — 4. = *raadsvergadering*, consilium; concilium (deorum); v. e. *stad of staat*, senatus.

raadgeefster, auctor; ministra consiliorum.

raadgever, consiliarius; consiliorum of consilii auctor, *in het verband auctor alleen*; consilii inventor; consiliorum alcs socius et adiutor; consiliorum minister; suasor, hortator, impulsor, monitor; *iemds r. zijn*, consilio alqm regere.

raadgeving, = *het raad geven*, suasio, of door de verba; = **raad**, 2, z. a.

raadhuis, curia.

raadplegen, 1. *trans.*, consulere (alqm; de alqa re), in consilium adhibere (alqm); *de Sibyllinsche boeken r.*, adire libros (Sibyllinos); *de oude geschiedenis r.*, replicare annalium veterum memoriam. — 2. *intr.*, = *raad houden*, z. **raad**, 1.

raadpleger, consultor (inz. die een rechtsgeleerde raadpleegt).

raadpleging, consultatio (inz. v. e. rechtsgeleerde); *door de verba*; *na r. der auspicien*, auspiciato; *zonder*, inauspicato. **raadsbesluit**, consilium; *volgens goddelijk r.*, numine divino; divinitus; = **se-naatsbesluit**, z. a.

raadsel, aenigma; = *dubbelzinnige handeling of taal*, ambages (pl.); = *op te lossen vraag*, quaestio; *oneig.*, dat is een r. voor mij, hoc non intellego.

raadselachtig, obscurus; = *dubbelzinnig*, ambiguus; = *moelijk te doorgronden*, perplexus (Liv.); = *geheim*, arcanus (origo); = *wonderlijk*, mirabilis; *een r. mensch*, homo multiplicis ac tortuosi ingenii; *het r. van iets*, z. **raadselachtigheid**; a d v., obscure, per ambages.

raadselachtigheid, aenigma (somnia-um obscuritates et aenigmata, Cic.); obscuritas; ambages (pl.).

raadsheer, z. **raadslied**.

raadsdag, z. **beraadslaging**, **raad**, 1. **raadslied**, *bij de Romeinen*, z. **senator**; *bij ons*, consiliarius.

raadsmann, z. **raadgever**.

raadsvergadering, consilium; concilium; = **senatsvergadering**, z. a.

raadszitting, z. **senatszitting**.

raadzaam enz., z. **nuttig**, **heilzaam** enz.

raaf, corvus; *zoo zwart als een r.*, z. **ravenzwart**; *spreekw.*, *hij steelt als de rr.*, nihil est illo furacius.

raak, r. schieten, z. 1. **treffen**, I, A.

raam, = *venster*, fenestra; = **lijst**, 1, z. a.

raap enz., z. **knol** enz.

raar enz., z. 1. **zonderling**, **wonderlijk** enz.

raaskallen, z. 2. **ijlen**.

rabbi, *Rabbinus; magister Iudaicus. 1. **rad** (s u b s t.), rota; *spreekw.*, *iemd een r. voor de oogen draaien* = *iemd iets wijsmaken*, z. **wijsmaken**.

2. **rad** (a d i.), een r., *geoeefende tong*, z. **geoeftend**; r. *met de tong*, r. *ter tale*, lingua promptus; *facundus*; = **vloeënd**, volubilis; vgl. **vloeënd**, 2.

radbraken, *iemd r.*, alqm rotā distringere; *fig.*, *de woorden r.*, verba corrupte pronuntiare.

radddraaier, princeps (seditionis, factionis, confurationis); dux, caput (confurationis); auctor (seditionis, discordiae, huius consilii); *de rr. waren naar Britannië gevlucht*, qui eius consilii principes fuissent, in Britanniam profugisse (Caes.).

radeloos, consilii inops; r. *en hulpeloos*, orbus consilio auxilique; r. *zijn*, inopem consilii esse; *defici consilio ac ratione*; vgl. **raad**, 3.

radeloosheid, consilii inopia.

raden, 1. = *raad geven*, consilium dare; *iemd iets r.*, suadere alci alqd of m. ut, ne; *hortari alqd*, alqm ad alqd of m. ut; *suasorem*, hortatorem esse alcs rei; *alci auctorem* esse alcs rei, *ook ad alqd faciendum*, m. ut, ne; *als ik (u) r. zal of mag*, me auctore; = *waarschuwen*, *vermanen*, monere, admonere (alqm, ut, ne); = *zijn meening witen*, censere (m. ut, ook m. d. enkelen c o n t.);

zich door iemand laten r., alqm in consilium adhibere of admitttere, assumere of vocare; *alcs consilio uti, consilium sequi, consilio obtemperare; goed r.*, recte of bene suadere; *verkeerd r.*, male suadere; *iemd verkeerd r.*, male alcs febus of utilitati consulere; *ik r. th. (dreigend), om of te enz.*, melius erit c. t. h. f. — **2.** = *gissen*; *conicere stispicari*; *suspiciōne attingere* (ne susp. quidem att. pōssum) = *vinden*; *conjecturā assequi* of *cōsequi*, *reperire*, *colligere* alqd; *solvere*; *explicare* (aenigmā); *praecipere* (alcs cōnsilla); *iemd iets te r. geven*; *tentare* acumen *ingenii*; *het r.*; *conjectura* (*gissing*); *suspicio* (*vermoeden*).

radheid, *r. van tong*, *linguae celeritas* of *mobilitas*, *volubilitas*; *linguae solutio* (Cic.); vgl. **vloeden**; **2.**

radix, *zje*; *radix*; *radicula*; *raphanus* (*ramenas*).

rakelings, *proxime*; *strictum*; *r. längs iets gaan*, *stringere*, *leviter attingere* alqd.

raken, **1.** *trans.*, = *aanraken*, *z. a.* | = **1.** *treffen*, **1.** *A.*; *z. a.*; *oenig*, *z. 1.* *treffen*, **1.** *A.*; *roeren*, **2.** | = *aangaan*, **2.** *betreffen*, *z. a.* — **2.** *in r.*, *z. geraken*; en vgl. verder de woorden waarmee „raken” verbonden wordt, b.v. „van zijn stuk r.”, *z. 1.* *stuk*, **3.** *enz.*; *buiten wester r.*, *z. onmacht*, **2.**; *slaags r.*, *z. handgemeen*.

rakker, *carnifex* (ook als scheldwoord); = *kutjongen*, *puer petulans*.

ram, *aries* (ook als stormram en als sternte); *vān den r.*; *rams*; *arietinus*, of *door den g. n.* *arietis*.

ramen *enz.*; *z. berekenen* *enz.*

ramenas, *raphanus*.

rammelen, *z. beuken*.

rammelaar, **-tje**, *v. kinderen*, *crepundia* (*n. p. l.*); ook *crepitaculum* of *crepitacillum*; *bij den dienst van Isis*; *sistrum*.

rammelen, *crepare*, *creptare*; *het r.*, *ēreptus*; *strepitus* (*vinculorum*); *sonitus*, *sonus* (*catenarum*).

ramp, *malum*; *cāsus adversus* of *tristis*, *in het verband cāsus alleen*; *calamitas*, *clades*, *incommodum* (*in 't bijz.* = *r. in den oorlog*); vgl. **ongeluk**.

rampspoed, *fortuna adversa* of *afflicta*; *res adversae*; *miseria*; *res miserae* of *afflictae*; *aerumnae*; *calamitas* (ook *in den oorlog*); vgl. **ongeluk**.

rampspoedig, *infelix*; *infortunatus*; *miser*; *calamitosus*; *aerumnosus*; *adversus*; vgl. voor het onderscheid **ongelukkig**.

rampzalig *enz.*, *z. ongelukkig*, *noodlottig* *enz.*

rand, **1.** *eig.*, *margo*; *ora*; *door extremus*; *r. van vaatwerk*, ook *labrum*; *gemetselde r.*, *crepidio*; = *zoom* (*v. e. klee*), *limbus*. — **2.** *fig.*, *aan den r. van het graf staande*, *uius aetas morti propior est*; *morien*, *moribundus*; *cui mors iam imminet*; *aan den r. des verderfs staan*, *in summo discrimine esse* of *versari*; *zich en zijn rijk op den r. des verderfs brengen*, *se et regnum suum ad ultimum discrimen adducere*; *door zijn plannen de republiek*, *suis consiliis rem publicam profligare*.

randglosse, *glossa*; *nota margini ascripta*.

rang, *locus*, *gradus* (*r. v. e. ridder*, *locus equester*; *v. senator*, *locus* of *gradus* *senatoris*); *een burger van dezen r.*, *civis* (*hoc gradu*); *dignitas* (*waardigheid*); *ordo* (*stand*); *r. van een centurio*, *ordo*; *r. in het theater*, *cavea* (*prima*); *media*; *ultima* (*summa*); *een hoogere r.*, *gradus altior*; (*v. e. centurio*) *ordo superior*; *verhooging in r.*, *dignitas aucta*, *gradus altior*; (*v. e. centurio*) *ordo superior*; *hoog in r.*, *ornatissimus* (*vir*); *de eerste in r.*, *principes*; *philosophen van den eersten r.*, *philosophi longe principes*; *philosophi quasi maiorum gentium*; *de eerste*, *tweede r.*, *principes*, *secundus locus*; *principatus*; *prima* (*partes*); *secunda* (*partes*); *den eersten*, *tweeden r. innemen*, *primum locum* of *principatum* *obtinere*, *primum gradum tenere*; *lange principem esse*; *prima* (*partes*) *ferre*; *secundum gradum tenere*, *secundum locum obtinere*; *in r.*, *hooger staan*, *honore*, *gradui honoris* of *dignitatis superiores* *esse*; *tot den eersten r. onder de redenaars opklimmen*, *dien innemen*, *in locum principem oratorum venire*; *principatum eloquentiae obtinere*; *iemd den eersten r. inruimen*, *z. plaats*, **2.** *de laagste r.*, *locus infimus*; *den l. r. innemen*, *infimum locum obtinere*; *goden van hooger en, lageren r.*, *dii maiorum, minorum gentium*; *iemd zijn r.* (*den voorrang*) *betwisten*, *de loco* of *de principatu*, *de palma contendere* *cum alio*; vgl. **voorrang**.

rangorde, *ordo*; *series* (*reeks*); *v. militairen*, *ordo militandi*; *in het verband* *ordo alleen*;

rangschikken, *z. ordenen*; = *in slagorde* *scharen*, *instruere* (*copias* of *aclem*).

rangschikking, **z. ordening**; *instructio* (*opstelling*); *door omschr.*

1. rank (*s u b s t.*), *brachium*; *aan den wijnstok*, *pampinus*; *clavicula* (*hechtcrankje*); *pl. ook capita vitis*; = *tak*, *scheut v. d. wijnstok*, *palmes*.

2. rank (*a d i.*), *gracilis*, *tenuis* (*schraal*, *dun*); *procerus* (*slank*).

ranken, *het r.* (*v. d. wijnstok*), *lapsus* (Cic.).

rankheid, *gracilitas*, *tenuitas*; *proceritas*.

ransel, *pera*; *sarcina* (*reiszak in 't alg.*).

ranselen, *verberare*; *z. afranselen*.

ranseltje, *perula*.

ransig, *rancidus*.

rantsoen, **1.** = *ration*, *demensum*; *als dagelijks verstrekte kost*, *cibus* of *victus diurnus*; *diarium*; *als belooning een dubbel r. graan krijgen*, *duplici frumento donari*. — **2.** = *losgeld*, *z. a.*

rap, *alacer*; *z. snel*.

rapen, = *inzamelen*, *vergaren*, *legere*, *colligere*.

rapport, *z. bericht*.

rapporteren, *z. berichten*; *v. soldaten*, *nuntiare* of *renuntiare* (*ut mos est militiae*).

ras, *genus*; *van edel r.*, *nobilis*.

rasch *enz.*, **z. snel** *enz.*

rasp, *scobina*.

raspen, *radere*.

rat, *mus*.

ratel, *z. rammelaar*.

ratelen, *crepare*, *strepere*, *sonare*; *het r.*, *crepitus*, *strepitus*; *sonitus*, *sonus* (*rotarum*).

ratificatie, *door de wldr. onder ratificeren*.

ratificeren, auctoritate sua confirmare; auctorem fieri alci rei (sententiae etc.); *een verdrag r.*, sancire pactum; fidem foederis firmare.

rauw, crudus; *nog half r.*, semicrudus.

rauwheid, door omschr.

ravenzwart, niger tamquam corvus; nigerrimo colore; nigerrimus.

ravotten, lascivire.

razen, furere (*te keer gaan*); insanire (*dol, bezeten zijn*); delirare (*waaninnig zijn*); *het r.*, *z. razernij*.

razend, 1. *eig.*, = *waaninnig*, furens, furiosus; rabidus; amens; mente captus; insanus; vesanus, vecors, delirus; *temd r. maken* (*ook fig.*), furorem incere alci; in furorem impellere alqm; in rabiem agere; ad insaniam redigere; *r. zijn*, *z. razen*. — 2. *oneig.*, insanus (*onverstandig*); furiosus, rabidus (*woedend*); effrenatus (*teugelloos*); acerrimus (*dolores*); *met r. woede*, omni impetu furoris; *r. honger*, vesana fames (*Verg.*); *r. verliefd zijn*, *z. verliefd*, 1.

razernij, 1. = *krankzinnigheid, dolheid, amentia*; insanā; *temd tot r. brengen* = *razend maken*, *z. razend*, 1. — 2. = *woede, furor, rabies*.

realiteit, *z. werkelijkheid*.

rebel *enz.*, *z. oproermaker enz.*

recapitulatie, enumeratio; rerum repetitio et congregatio; collectio eorum, quae sunt dicta.

recapituleeren, res disperse et dissipate dictas unum in locum cogere et reminiscendi causā unum sub aspectum subicere; colligere et commoneere, quibus de rebus verba fecerimus, breviter; *iets r.*, breviter transire alqd.

recenseeren, censuram libri scribere; de libro iudicium facere.

recensent, *censor libri; iudex litteratus; *nijldige, vooringenomen rr.*, obtrektores.

recensie, censura libri.

recept, praecipuum medici, in het verband praecipuum alleen.

1. **recht** (*a d t.*), 1. *eig.*, rectus; directus (*via, iter; trabes*); *een r. hoek*, angulus rectus of quadratus; *langs een r. weg enz.*, *z. 1. weg*; *iets r. maken*, *z. rechtmaken* = *rechttopstaande, recht in de hoogte gaande, erectus*; *de natuur heeft den mensch een r. houding gegeven*, natura hominem erexit; *a d v.*, directio (*deorsum ferri*); *vgl. rechtuit*; *r. tegenover*, e regione (solis, oppidi; *c. d a t.*, castri, nobis; *absol.*); *r. aanzien*, rectis oculis intueri; *r. in de zon zien*, adversum solem intueri. — 2. *oneig.*, = *rechtvaardig, billijk*, iustus, rectus; *het is r.*, *te enz.*, iustum of aequum, par est, decet *c. i n f.*; soms ook *door het g e r u n d t v.*; *het is r. en billijk*, aequum et bonum est; *wat in den oorlog r. en billijk is*, aequitas belli; *wat r. en billijk is*, aequum et bonum, aequum bonumque; *aequum bonum*; *wat tegenover iemd r. en billijk is*, quod aequum est in alqm; *zoals voor God en menschen r. is*, secundum ius fasque; *a d v.*, iuste, recte; *ut par of aequum est*; *ut decet*; *te r.*, *zeer te r.*, *z. 2. recht*, 2 (*met r.*, *met het volste r.*); *r. handelen*, doen, recte agere, facere; *ius*, ius ac fas colere; *het is niet r. van u, dat gij enz.*, non recte fecisti, quod etc. [= *juist, goed, waar,*

rectus, verus; *zoals het zijn moet*, iustus; *ook ipse*; *den r. weg betreden, inslaan*, rectam viam ingredi (*fig.*, rectam rationem inire); *een verduaalde den r. weg wijzen*, erranti viam monstrare; *in het r. huis komen*, in eam ipsam domum, quo tendo, pervenire; *dit is de r. man*, hunc ipsum volo, quaero; *te r. tijd*, in tempore, tempore, tempori; *opportuut tempore*, opportuut tempore suo, tempore ipso; *ad tempts ter r. plaats*, loco, in loco; *mij trof (wondde) hem niet op de r. plaats*, non percussit locum; *a d v.*, recte, vere, rite; *vgl. juist*, 2; *zoo ik u r. ken*, si bene te novi; *niet r.*, non satis; *parum*; *iets niet r. verstaan*, of begripen, alqd non satis intellegere; *iets wil niet r. vloten*, alqd parum procedit; *men weet niet r.*, of ... of enz., parum constat, nō (*enclit.*) ... *ah etc.* *vald.* = *rechtmakig, wetig*, iustis; legitimis (*heres*); = *volkomen, geheel, magnus*, *b.v. laetitia*; *een r. divaas*, homo stultissimus, ineptissimus; = *echt, waarachtig, germanus*; *a d v.*, plane, valde, vehementer, satis; *ik ben daarover r. blijde*, hoc vehementer of ex animo gaudeo; *dikw. door s u p e r l.*, *b.v. maximus*; *saepissime*. | *r. door zee (gaande)*, simplex, apertus, sincerus, verus, ingenuus; *r. op het doel afgaande*, directus (verba, ratio, percentatio); *a d v.*, sincere, aperte, sine fraude; directe (dicere).

2. **recht** (*s u b s t.*), 1. = *persoonlijke bevoegdheid om iets te doen*, ius; potestas; *r. over iets*, ius, potestas alci rei; *ik heb r. iets te doen*, iure quodam meo alqd facio; potestatem habeo alqd facendi; *het r. tot iets*, dikw. door een s u b s t. op -lo of -us, *b.v. het r. om een klacht in te dienen*, actio; *om een voogd te kiezen*, optio tutoris; *om over een plaats te rijden en vee te drijven*, actus. — 2. = *hetgeen met de wet overeenkomt*, ius (menschelijk r.); *fas* (*wat volgens goddelijke wetten r. is*); *het r. van den sterkste*, *z. vuistrecht*; *tegen menschlijk en goddelijk r.*, contra ius fasque; *r. spreken*, *z. rechtspreken*; *met r.*, iure, merito; *met het volste r.*, iustissime, iure meritoque, merito ac iure, iure ac merito, recte ac merito, meritissimo; *iusto iure*; *meo (tuo, suo) iure*; *optimo iure*; *naar streng r.*, summo iure; *- te werk gaan*, iure uti; *- met iemd handelen*, summo iure agere cum alqo; *het strengste r. is dikwijls het grootste onrecht*, summum ius summa iniuria; *naar r. en billijkheid*, ex aequo et bono; *secundum ius fasque*; *de vrouwen hebben dezelfde rr. als de mannen*, uxores eodem iure sunt quo viri; *iemd heeft niet hetzelfde r. als wij*, non ex aequo ius alci et nobis est; *daar hij het r. aan zijn zijde had*, causā superior; *iemd gelijke staatsburgertijke rr. toekennen*, communicare rem publicam cum alqo; *recipere alqm in parem iuris libertatisque conditionem*; *r. verkrijgen*, ius suum adipisci; *zijn r. handhaven*, ius suum tenere, obtinere; *causam tenere*, obtinere (*het proces winnen*); *zijn r. doen gelden*, ius suum exsequi (armis); *iemd r. laten wederaren*, alci suum of quod par est tribuere; *vgl. gerechtigheid*; *mij geschiedt r. (mij overkomt slechts, wat ik verdiend heb)*, merito of non iniuria hoc mihi accidit; non immerito hoc mihi accidit, evenit; *haud indigno*

mihi accidit; iure plector, | = geheel van wetten en rechtsregels, ius (civile, naturale); leges; volgens het r., ex iure, ex lege, ex legibus; het is overeenkomstig het r., legibus sanctum est; den weg van rr. inslaan, iure of lege agere (tegen iem., cum alqo); legibus experiri (tegen iem., cum alqo); summo iure experiri; om iem. tot betaling te dwingen, pecuniam persequi ab alqo; in rr. vervolgen = voor het gerecht dagen, z. 2. **gerecht**; in de rr. gaan studeeren, ad iuris studium se conferre.

rechtbank, z. 2. **gerecht**, **gerechthof**, **rechterstoel**; iem. of iets voor de r. brengen of dagen, vocare, adducere alqm in iudicium; alqm accusare (in crimineele zaken), alqm in ius vocare (in civiele zaken); alqd in iudicium vocare; vaste rr. voor crimineele zaken (sedert 149 v. C.), quaestiones perpetuae.

rechtstag, dies iudicii; r. houden, ius dicere, forum of conventum agere; de rr. = de dagen, waarop de praetor recht mocht spreken, dies fasti.

rechten, = **rechtspreken** (over enz.);

richten, 3; **procederen**, z. a.

rechters, = naar rechten, met recht, z. 2. **recht**, 2.

1. **rechter** (a d t.), dexter; de r. hand, z. **rechterhand**.

2. **rechter** (s u b s t.), iudex; qui indicat; qui exercet iudicium; qui est iudicaturus; de rr., ook iudicium; r. in crimineele zaken, quaesitor; = **scheidsrechter**, arbiter, disceptator; = **beoordeelaar**, censor; = **criticus**, z. a.

rechterhand, dextra manus of alleen dextra; aan de r., z. **rechts**; fig., iem. is iemds r., alqs alcs dextella est (Cic.).

rechterlijk, door den g e n. iudicis, iudicium; r. beslissing, r. uitspraak, iudicis sententia, in het verband ook sententia alleen; iudicium; r. hulp zoeken, ad iudicem confugere; z. ook **gerechtelijk**.

rechtersambt, **rechterschap**, iudicandi munus; iudicatus; het r. bekleeden, iudicium exercere.

rechterstoel, tribunal (eig. = de tribune, op welke de sella curulis van den praetor en de subsellia of banken voor de rechters zich bevonden); de soldaten verschenen uit eigen beweging voor Caesars r., milites sua sponte ad Caesarem in ius adierunt (Caes.).

rechterzijde, dextra pars of alleen dextra; van de r., a dextra; aan de r., z. **rechts**.

rechtgeaard, z. **rechtschapen**.

rechtheid, rectitudo; = **rankheid**, pro-

ceritas.

rechtthoekig, rectis of quadratis angulis.

rechtlgen, z. **machtigen**.

rechtmaken, dirigere (b.v. aciēm, in een rechte lijn opstellen); corrigere (ook fig., curva c., Plin. ep.).

rechtmatig, iustus; iure factus (testamentum); legitimus (wettig); iets als r. verdedigen, alqd iure factum defendere; r. aanspraak op iets maken, iure suo alqd postulare; - hebben, suo iure alqd sibi vindicare posse; r. verdrift over iets gevoelen, merito alqd dolere; mijn, uw r. eigendom, meum, tuum; a d v., iuste, legitime, iuste ac (of et) legitime; iure (met recht); iusto iur. (met goed recht); vgl. **rechtvaardig**.

rechtmatigheid, iusta ratio; = **rechtsgeldigheid**, auctoritas; door omschr., de r. eener zaak, causa iusta; de r. eener vordering loochenen, negare alqd iure postulari; de r. van een daad verdedigen, alqd recte et iure factum esse defendere; de r. eener handeling erkennen, id iure factum esse fateri; vgl. **rechtvaardigheid**.

rechttop, -staande, = 1. **recht**, 1; over-eind.

rechts, dexterā of dextrā; ad dextram; = **rechtsaf**, -om, dextrorsus (dextrorsum), ad dextram; r. en links, quoquoversus.

rechtsaf, z. **rechts**.

rechtsbijstand, r. tegen iem. zoeken = den weg van rechten tegen iem. inslaan, z. 2. **recht**, 2 (op het einde); r. verleenē (hetzij als advocatus, hetzij als patronus), adesse (amicis, alci rei, in alqa causa; ad defendendam causam; in iudicio, in foro).

rechtsbode, viator, apparitor.

rechtsch, z. 1. **rechter**.

rechtschapen, bonus, probus (braaf); honestus (achtbaar); integer, innocens, abstinens (vekkeloos, onbaatzuchtig); rectus (openhartig, eerlijk); zijn r. karakter, probitas eius ac mores; a d v., bene, probe, honeste, integre, recte.

rechtschapenheid, probitas; integritas, innocentia, abstinentia.

rechtsgebied, conventus; fig., dit behoort tot mijn r., hoc meum est; huius rei potestas penes me est.

rechtsgebruik, mos iudiciorum; consuetudo iuris.

rechtsgeding, z. **proces**.

rechtsgeldig, ratus; legitimus (wettig). **rechtsgeleerd**, iuris sciens of peritus; iuris consultus; minder vaak iure consultus.

rechtsgeleerde, z. **jurist**.

rechtsgeleerdheid, iuris (civilis) prudentia; iuris (civilis) scientia.

rechtsgang, r. tegen iem. verleenē (v. d. praetor), nomen alcs recipere.

rechtskennis, iuris scientia of intelligentia.

rechtskosten, summa of sumptus litis.

rechtsom, z. **rechts**.

rechtsomkeert, r. maken, se convertere (zich omdraaien); se of terga convertere (de vlucht nemen); v. soldaten, signa convertere (zoowel = een zwenking maken, als = de vlucht nemen).

rechtspleging, iurisdictio (rechtspraak); door ius dicere; iudicium (gerechtelijk onderzoek, vgl. **rechtspreken**); onpartijdigheid, nauwgezetheit in de r., veritas of religio veritasque iudiciorum.

rechtspraak, z. **rechtspleging**.

rechtspreken, iudicium facere (de alqo); ius dicere, ook alleen cognoscere (de alqa re); ius reddere (redditor suo ius petentibus); v. d. voorszittenden rechter, iudicium exercere; = als rechter zitten, zitting houden, sedere (over iem., in alqm); de bevoegdheid om r. te s., iurisdictio.

rechtsschool, die oude r., vetus illa iudiciorum disciplina.

rechtsstilstand, iustitium.

rechtsstaal, sermo forensis.

rechtstandig, z. **loodrecht**.

rechtstreeks, 1. eig., z. **rechtuit**. — 2. oneig., directo (petere; spectare ad alqd);

door ipse; niet r., z. **indirect**; vgl. **rond-uit**.

rechtstreeksch, 1. eig., rectus, directus. — 2. *oneig.*, directus; *dikw.* door ipse, b.v. op r. bevel des konings, iussu ipsius regis; vgl. **direct**; niet r., z. **indirect**.

rechtsverdraaier, contortor legum (Ter.); calumniator.

rechtsverdraaiing, malitiosa iuris interpretatio; calumnia.

rechtsverkrachting, door ius of leges violare.

rechtsvordering, z. **eisch**, **klacht**, 2.

rechtsvraag, quaestio iudicialis of iuris.

rechtswege, van r., ipso iure.

rechtswetenschap, iuris disciplina.

rechtswezen, res forenses; indicio (n. p l.).

rechtuit, rectā viā of alleen rectā, recto itinere (= *rechtstreeks*, b.v. recta via ire ad etc., recto itinere ad Iberum contendit); in rectum of in directum, in directo of alleen directo (ook v. e. *verticale richting* = recht van boven naar beneden, b.v. in directum cadere, directo deorsum ferri); recte (ferri).

rechtvaardig, iustus (homo; bellum, poena, praemium); aequus (*billijk*); legitimus (*wettig*, poena); de *rechtvaardigste zaak*, optima causa.

rechtvaardigen, iemē of iets r., purgare, excusare alqm, alqd (voor of bij iemē, alci); culpā liberare alqm; iets r. (= *de goedheid, gepastheid enz. van iets bewijzen*), probare (alci alqd); *zijn bijnaam* r., cognomen suum comprobare; iemē wegens iets r., purgare of defendere alqm de alqa re, culpam alcos rei demovere ab alqo; *zich* r., purgare, excusare se (voor of bij iemē, alci); (*wegens iets*) purgare, defendere alqd (crimen); *zich, zijn gedrag voor iemē r.*, factis iurationem alci probare; voor iemē, in iemēs oogen g. *zijn*, alci purgatum esse.

rechtvaardigheid, 1. als eigenschap v. e. mensch, iustitia; v. e. persoon of zaak, aequitas. — 2. = recht, *gerechtigheid*, ius; rectum et aequum; quod debetur alci; de r. vordert, dat enz., aequum est c. i n f. of m. a. c. c. i n f.

rechtvaardiging, purgatio; excusatio; tegen een beschuldiging, defensio criminis; tot *zijn* of *hun* r., sui purgandi causa; tot *zijn* r. zeggen, defendere m. a. c. c. i n f. of het n. van een pron., purgare m. a. c. c. i n f.

rechtzaak, causa; z. **proces**.

rechtzinnig, orthodoxus (jur.).

rechtzinnigheid, *orthodoxia.

recliteeren, z. **opzeggen**, 1; **voorlezen**; **voordragen**, 2.

recommandeeren enz., z. **aanbevelen**, **aanraden** enz.

reconvalescent, qui convaleuit; v. e. langdurige ziekte, se recolligens a longa valetudine.

recruteeren, supplere of supplemento explere (exercitum), supplementum scribere (alci); de *gedunde troepen* r., deminutas copias redintegrare.

reeruijt, novus miles; (miles) tiro (als *nieuweling in den dienst*); de r. (als *aanvullingschap*), supplementum.

reddeeloos, desperatus; r. *toestand*, res extremae; salus nulla; desperatio (ook v.

e. ziekte); *zich* r. *verloren achten*, desperare salutem suam.

reddeeloosheid, = *reddeelooze toestand*, z. **reddeeloos**.

redden, servare, conservare (alqm, rem publicam); salutem dare, afferre, salutis auctorem, salutē esse (alci); *iemē of iets uit, van iets* r., servare alqm, alqd ex re; eripere alqm alci rei, ex re; liberare alqm, alqd re, ab re (alqm periculo, urbem ab incendio et flamma); vindicare (alqm ab interitu, rem publicam magnis periculis); *uit een gevaarlijken toestand* r., explicare (rem publicam); retrahere (alqm ab interitu); *zij hadden niets dan het leven g.*, iis praeter vitam nihil erat super; *zich* r., se servare; *ergens heen*, alqo se recipere (ex fuga); alqo confugere; emergere (in campos apertos); *fugā* petere alqd; *uit iets*, emergere, sese expedire ex alqa re.; *zich door zwemmen* r., enare (in terram); *zich trachten* te r., salutem petere, salutē suae consulere (b.v. *fugā*); *zich weten* te r., salutem expedire; *g. v o r d e n*, ook salvm of incolumem evadere; *g. z i j n*, salvm of incolumem esse (ook v. *zaken*); in tuto esse; in portu esse.

redder, redder, servator, conservator; servatrix, conservatrix; salutis auctor; liberator; vindex (*uit nood en gevaar*, periculi); *Athene beloofde den r. van Griekenland*, Athenienses eum, qui Graeciam liberaverat, praemio affecerunt; *zij beloofde den r. der ongelukkigen groote sommen gelds*, ei qui of si quis miseros illos ex periculo eripuisset, magnas pecunias promisit.

redding, 1. = *het reddē*, conservatio; door omschr. met servare, conservare; = *de gebrachte hulp*, auxilium. — 2. = *het gered worden*, salus; iemē r. *brenghen*, salutem alci afferre, dare; alci salutē esse; r. *zoeken*, salutem petere; ad salutem contendere (Caes.); z. **redden** (*zich trachten* te r.); aan *zijn* r. *wanhopen*, salutem of de salute desperare; *zijn* r. *aan iemē danken*, z. **danken**; ook salutem alci acceptam referre.

1. **rede** (= taal), 1. *alg.*, oratio; iemē in de r. *vallen*, interfari, interpellare alqm; (om hem tegen te spreken) obloqui alci. — 2. = **redevoering**, z. a.

2. **rede** (= verstand), ratio; z. **verder denkvermogen**, **verstand**; met r. *begaafd*, z. **redelijk**; met de r. *oovereenkomstig*, rationi conveniens of consentaneus; a d v., rationi convenienter; *oovereenstemming* met de r., cum ratione consensus; in *strijd* met de r., rationi repugnans; a d v., repugnante ratione; naar r. *luisteren*, respiscere; ad sanitatem reverti, redire; ad se redire; iemē tot r. *brenghen*, ad sanitatem adducere of perducere, revocare alqm; flectere (*vermurwen*) alqm.

rededeel, pars orationis; verbum, vocabulum.

redekunde, -kunst, ars dicendi of oratoria, rhetorica; ook *alleen* rhetorica; als theorie, ratio dicendi; de r. *onderwijzen*, dicendi praecepta tradere; *leeraar* der r., z. *het volgende woord*.

redekunstenaar, -kundige, artifex dicendi; orator (de *redenaar* als *kunstenaar*); rhetor; dicendi magister.

redelijk, 1. = *met rede begaafd*, *verstandig*, ratione praeditus of utens; rationis

particeps; *r. grond, z. grond, 2. — 2. = billijk, z. a. — 3. = tamelijk, z. a. redelijkerwijze, z. billijkerwijze, billijkheid.*

redelijkheid, 1. = gezond verstand, z. verstand. — 2. = billijkheid, z. a.

redeloos, ratiōis experts; de r. dieren, bestiae ratiōis expertes; bestiae mutae, brutae; a d v., nulla ratiōe.

redeloosheid, door omschr.

reden, z. vooral grond, 2; = beweeggrond, oorzaak, aanleiding, z. a.; om r. van, z. 1. om, III, D; wegens; om r. dat enz., ideo quod etc.; propterea quod etc.

redenaar, orator; (bij een bepaalde gelegenheid) is qui dicit (dixit, dicit); als leeraar der welsprekendheid, rhetor; van iemand die zich oefent, declamator; de r. vóór mij, is qui ante dixit; — na mij, is qui post dicit; een goed r., dicendi artifex; een groot r. zijn, multum valere dicendo; de eerste der rr. zijn, primum of principem inter oratores locum of principatum eloquentiae obtinere; een geboren r., natum of factum esse ad dicendum; als r. optreden, z. 1. optreden; een r. vormen enz., z. vormen, II.

redenaarsgave, -talent, facultas dicendi of oratoria; in het verband dikw. alleen ingenium; een voortreffelijk(e) r., praeclara indoles ad dicendum; zonder r., infans; gebrek aan r., infantia.

redenaarster, dicendi artifex.

redeneeren, = gevolgtrekkingen maken, ratiocinari; = uiteenzetten, dissere; z. spreken, (zich) onderhouden, 2.

redeneerkunde enz., z. redekunde, logica enz.

rederijk enz., z. bespraakt, spraakzaam, woordenrijk enz.

redetwist enz., z. dispuut enz.

redetvoering, oratio; als oefening in rhetorenscholen enz., declamatio; in een vergadering van het volk of van soldaten, contio; als verhandeling voor de rechtbank, actio; een r. houden, orationem habere of dicere, verba facere (apud alqm), agere (ad, apud populum); dicere, loqui; voor een vergadering, contionari, contionem habere; de rr., die gehouden worden voor de rechtbank, in de volksvergaderingen, in den senaat, orationes iudiciorum, contionum, senatus (Cic.); zijn r. besluiten, eindigen, z. besluiten, 2; eindigen, 2; hij hield de volgende r., ita verba facit; sic locutus est.

redmiddel, via salutis; allen hielden dit voor het enige r., dat enz., haec una via omnibus ad salutem via est, ut etc. (Liv.); hij zag geen ander r. dan de vlucht, nullam nisi in fuga salutem vidit; = hulp, auxilium; = middel tegen iets, remedium.

reduceeren, minnere, imminuere; r. tot enz., redigere ad etc.; bijna tot nul g. worden, paene ad nullum redire numerum.

reductie, door omschr.

1. ree, soort hert, caprea.

2. ree, reede, statio navium; salum (ankerplaats tegenover de kust).

reeder, z. scheepsreeder.

reederij, navicularia; zich daarmee bezighouden, naviculariam facere.

reeds, 1. iam; sterker iam iam, iam iamque; r. lang, iam dudum, iam diu; r. lang

geleden, iam pridem; dikw. echter blijft „reeds” bij lang, dikwijls, vele en dgl. onvertaald; r. vroeger, toen, tum, cum (tum, cum dicebas); r. vroeger, antea; ook in tegenstellingen, b.v. die r. gestorven zijn en die nog sterven moeten, qui mortui sunt et ii quibus moriendum est; r. beroemd... nog beroemder, nobilis... nobilior; zoo ook: et praeteritorum recordatio est acerba et acerbius expectatio reliquorum (Cic.). — 2. = op zich zelf zonder meer, ipse (niet iam), b.v. r. deze omstandigheid bewijst, dat enz., haec ipsa res of hoc ipsum demonstrat m. a c c. c. i n f.; als men tot iets geringers afdaalt, vel (b.v. vel ex hoc intellegi potest etc.); soms blijft „reeds” ook hier onvertaald, b.v. het gevoel der tiefde uit zich r. van nature, sensus diligendi naturā gignitur.

reëel, z. werkelijk.

reeks, ordo; series; ook door continuus, perpetuus, b.v. clades continuae, montes continui; perpetuis vigiliis stationibusque (Caes.); perpetuae et contextae voluptates (Cic.); er volgde een r. van ongelukken, malum except malum; vgl. keten, 2; v. e. onbepaald getal, b.v. een r. van jaren, multi of aliquot anni; — van tien jaren, decem anni.

reep, z. strook.

reet, rima; fissum, fissura.

refereren, over iets r., referre de alqare; exponere alqd.

referent, qui de alqare re refert of qui rem exponit; relator; r. zijn over iets, z. refereren.

reformereen enz., z. hervormen enz. regeerd, -ster, z. bestuurder, -ster. regeeren, 1. trans., = besturen, beheerschen, heerschen (over enz.), z. a.; zich zelven r. (v. volken, staten), suo imperio uti. | in de grammatica, iungi of coniungi alci rei; recipere alqd (v. conjuncties); door sequi alqd (op iets volgen); laten r., ponere cum etc. — 2. in tr., civitatem regere; regnare (als vorst); rem publicam regere of moderari, gerere; rei publicae praeesse; clavum rei publicae of imperii of alleen imperium tenere; ad gubernacula rei publicae sedere; gubernacula r. p. tractare; v. h. consulaat, ales sunt fasces; zoo vele jaren hebben te Rome koningen g., tot annos regnatum est Romae; God r. niet willekeurig maar rechtvaardig, deus res (humanas) of omnia non arbitrio sed iustitia moderatur; vgl. heerschen.

regeering, 1. in 't alg., z. bestuur, leiding. — 2. = heerschappij, z. a.; = overheid, z. a.; = bestuur van den staat, moderatio of gubernatio regni; administratio regni, imperii of rei publicae; rectio, cura rei publicae; onder iemand r., regnante alqo; de r. aanvaarden, neerleggen, z. aanvaarden, nederleggen, 2.

regeeringloosheid enz., z. anarchie enz.

regeeringsvorm, forma rei publicae of imperii; rei publicae ratio of genus.

regeeringszaken, negotia publica; res publicae; = regeering, administratio regni, imperii of rei publicae; in rr. geheel overvaren zijn, nullam umquam rei publicae partem attigisse.

regeerkunst, ars rei publicae bene administrandae of regendae.

regeeringstelsel, rei publicae administrandae ratio.

regel, 1. *in proza en poëzie*, versus; *kleine r.*, *regelje*, versiculus; *r. voor r.*, per singulos versus; *eenige rr.*, een paar *rr.*, aliquid litterarum, ook alleen aliquid; *in weinige rr. aantoonen*, paucis exponere; *hij laat meer tusschen de rr. lezen dan hij zegt*, plus significat quam loquitur. 2. = *bepaling, voorschrift*, lex, praecceptum, praescriptum; = *richtsnoer*, regula, norma, formula; *een r. geven*, legem dare, scribere; praecceptum dare of tradere; *als r. stellen*, praecipere, praescribere; *rr. geven over of voor iets*, praecipere, tradere de alqa re, praeccepta tradere alicui rei; (*goede*) bene praecipere; *een r. in acht nemen*, legem servare, sequi; praecceptum tenere; *als vaste r. in of bij iets gelde*, dat enz., haec lex in re sanciat, ut etc.; *het is een vaste r. bij iets*, dat men niet enz., tenendum est hoc alicui rei praecceptum, ne etc.; *zich tot r. stellen*, om of te enz., hanc legem sibi imponere of statuere, scribere, ut etc.; *rr. eener wetenschap enz.*, leges of praeccepta disciplinae, artis, dicendi, grammaticorum, cogitandi etc. (*niet* regulae grammaticorum etc.); *die eerste rr. der wiskunde*, illa initia mathematicorum; ook door het enkele *n. van een pron. of a d.t.*, b.v. illud unum tenere; *met de rr. van iets in strijd zijn*, abhorrere ab alqa re (*v. zaken*); *daar tegen zondigen*, alicui rei obvisci (*v. personen*); *volgens de rr.*, iustus (pugna), adv., rite, *oneig.*, = *gebruik, gewoonte*, b.v. een *uitzondering* op den *r. vormen* a consuetudine vulgari discedere, a natura of ratione ceterorum abhorrere; *alterius generis esse* atque ceteri of cetera; *in den r.*, fere, ferme, vulgo, plerumque.

regelen, regere (alqd); dirigere (alqd ad alqd, b.v. ad regulam et normam; ook omnia voluptate); moderari (alqd alqa re, ex alqa re); ordinare (civitatis statum); componere (rem publicam); constituere (rem publicam, civitates, Chersonesum, rem familiarem); instituere (civitates, civitatum mores); temperare (rem publicam legibus); formare, conformare (alqd), b.v. praeccepta, quibus in omnes partes usus vitae (*de praktijk des levens*) conformari possit; dispensare (annum intercalariis mensibus interponendis ita dispensare, ut etc.); *de grenzen r.*, fines dirigere, terminare; *z. ook ordenen*; *geregeld, z. geregeld, ordenen* (*geordend*), *orde* (*in orde*); *g. troepen*, milites disciplina militari assuefacti; *bij de ouden*, milites legionarii; ook iustus (*b.v. iusta militaria, de geregeld de diensten v. e. soldaat, Liv.*, iustum proelium); *g. rente*, fenus perpetuum.

regeling, ordinatio; compositio; constitutio; temperatio; moderatio; een *r. treffen, z. regelen*.

regelmaat, z. regelmatigheid.

regelmatig, = *bestendig, vast*, constans, ratus; *r. afwisseling in de natuur*, vicissitudo rerum atque ordinis; *een r. gelaat, r. trekken*, facies concinna; *vgl. geregeld, regelen*; *a d.v.*, ordine, constanter; *r. gebouwd*, (*v. menschen*) omnibus membris aequalis et congruens; (*v. gebouwen*) *ad universam totius magnitudinis summam ex singulis partibus conveniens; *r. terugkeeren*,

certis temporibus ordinem suum servare; *r. afwisselend*, alternus; *r. inrichten, z. regelen*.

regelmatigheid, ordo; constantia; apta compositio (membrorum).

regelrecht, z. rechtuit, loodrecht.

regen, pluvia; imber, nimbus (*plaspag-, stortregen*); *in den r.*, bij *r.*, in imbre; per pluviam; dum pluit; *bij harden r.*, maximo imbre; *een r. van bloed, z. bloedregen*; *overdr., z. pijl, hagelbui, regenen* (*het r. steenen*).

regenachtig, pluvius; pluviosus; *r. weer*, tempestas pluvia; imbres (*pl.*); *bij r. weer*, ook pluvius diebus.

regenhoog, arcus caelestis, in het verband arcus alleen; *de kleuren van den r.*, colores qui sunt in arcu caelesti, quos in arcu caelesti of in arcu videmus, quales in arcu fulgere solent.

regenbui, pluvia repentina; imber of nimbus repente effusus, *gevl. alleen* imber of *pl. imbres*, nimbus.

regendag, dies pluvius; *een leelijke r.*, foedus imbribus dies.

regendroppel, gutta imbris; *grootte, dikke rr.*, guttae pleniores.

regenen, pluere; *het r. pluit*; *het r. aanhoudend*, continuus, assiduus habemus imbres; *-den geheelen nacht*, imber per totam noctem tenet; *-dat het giel*, magnus effunditur imber; *pluit urecatim* (*Petr.*); *het r. bloed*, pluit sanguine of sanguinem; *het r. steenen* (*eig.*), lapidat de caelo, lapidat (*ook p a s s. lapidatum est*); *het r. steenen* = *men verpt met steenen*, fit lapidatio; *het regende steenen van de daken*, magna vis lapidum ex tectis deiebat.

regent, rerum publicarum rector of moderator; *gevl. rex, princeps*; *als plaatsvervanger*, procurator regni; *r. (regentes) zijn*, rei publicae praesesse; in regni procuratione esse.

regentes, rerum publicarum moderatrix; (*als plaatsvervanger*) procuratrix regni; *r. zijn, z. regent*.

regentijd, tempus pluviale.

regentschap, summa rerum; administratio regni of imperii, rei publicae; *v. e. plaatsvervanger*, procuratio regni; *iemd het r. opdragen*, administrationem regni transferre in alqm; summam rerum deferre ad alqm of tuendam alci tradere.

regenvlaag, z. regenbui.

regenwater, aqua pluvia.

regenwolk, nubes gravis imbre; nimbus.

regenworm, lumbrius.

register, index; tabulae.

registreeren, in tabulas referre.

reglement, lex; constitutio (militaris); disciplina.

rei, chorus.

reidans, chorea; chorus; *in 't alg.*, saltatio.

reiger, ardea.

reiken, 1. *t r a n s.*, porrigere, praebere (alci alqd); ministrare (*aan tafel*; pocula), porrigere (manum). — 2. *i n t r.*, naar iets *r.*, manus tendere ad alqd. | = *zich wiltrekken*, pertinere (ad alqd); attingere (*tot de kunst, oram*); *het water reikte tot den navel*, aqua erat umbilico tenus; *-tot de borst der paarden*, altitudo fluminis pectora equorum

aequabat; - tot over de borst, - pectora superabat, excedebat; naar beneden r. tot enz., descendere, pertinere ad etc.; een tot de enkels reikende tunica, tunica talaris; omhoog r. tot enz., z. omhoogsteken, 2; zoo ver de grenzen der heerschappij van het Romeinsche volk r., quā fines imperii populi Romani sunt; zoo ver het oog r., z. oog, 1; z. verder uitstrekken, 2.

reikhalzen, z. smachten, 2.

rein, 1. eig., z. zuiver. — 2. in zedelijk opzicht, purus, castus, sanctus, integer, incorruptus, innocens (ad v., pure, integre, caste, sancte); r. van iets, purus, castus ab alia re; r. zeden, mores emendati; een r. levenswandel, vita pura, integra, fementator; vitae integritas.

reinheid, 1. eig., z. zuiverheid. — 2. in zedelijk opzicht, castitas, integritas, sanctitas; castimonia (inz. lichamelijke r., als vereischte voor godsdienstige handelingen).

reinen, 1. eig., purgare (locum), repurgare (iter); = af-, uitwassen, abluere, eluere; = afwischen, -vegen, tergere; de-tergere; = vegen, schoonvegen, verrere, e-verrere. — 2. in godsdienstig opzicht, door offers en dgl., lustrare (locum, exercitum); explare (forum a sceleris vestigiis).

reininging, purgatio (in 't alg.); lustratio, expletio.

reinigingsfeest, februa (n. p l.); = reinigingsdag, lustrationum dies.

reinigingsoffer, lustrum; piaculum (zoemoffer); een r. brengen (v. d. censor), lustrum condere.

reis, iter; via; per schip, navigatio; in het buitenland, peregrinatio; = pleizier-reisje, excursio; een r. maken, iter facere; over land ergens heen, terrestri itinere alqo contendere; (v. e. pleizierreisje) excurrere alqo; naar het buitenland, peregre proficisci; verre rr. ondernemen, peregrinationes susci- pere; - in onbekende landen en streken, longas terras et ignotas regiones peragraré; een r. aanvaarden, op r. gaan, zich op r. begeven, z. aanvaarden; voorbereidslen maken tot een r., parare iter of protectionem; op r. zijn in het buitenland, peregrinari; peregre esse; op r. zijn, esse in itinere; van de r. komen, terugkeeren, ex itinere venire, redire, re-verti; vermoed zijn van de r., de via lan- guere; vermoed van de r., fessus de via; waar- heen gaat de r.? quo cogitas? quo tendis? mijn r. gaat naar Rome, ik ben op r. naar Rome, iter mihi est Romam; temd een voor- spoedige r. wenschen, alqm (proficiscentem) votis omnibusque of verbis prosequi; goede r. l., vade feliciter! doel v. d. reis, locus quem petit alq.; een plaats tot d. v. d. r. maken, locum petere.

reisavontuur, quod in itinere alci acci- dit; rr., ook itineris pericula.

reisbeschrijving, itineris descriptio; itinerarium.

reisgeld, viaticum.

reisgenoot, -e, reisgezel, -lin, socius of comes itineris, socia of comes itineris; convector (medepassagier).

reisgezelschap, socii of comites itine- ris; qui unā iter faciunt; comitatus; = reizigers in 't alg., viatores; = passagiers, medepassagiers, vectores, convectores.

reisgoed, = voorwerpen, die men op

reis meeneemt, itineris instrumentum of instrumenta, in het verband alleen instru- menta; als bagage, impedimenta.

reishoed, pileus itinerarius; bij de Romeinen, petasus; met een r. op, petasatus.

reisje, excursio; vgl. reis.

reiskleed, vestimentum itinerarium; bij de Romeinen, paenula (regenmantel); in een r., paenulatus.

reiskosten, sumptus of impensae itine- ris; = reisgeld, viaticum.

reislust, itinera faciendi of peregrinan- di studium.

reislustig, itinerum of peregrinationis cupidus; peregrinator.

reismaak, z. reisgenoot.

reismandel, pallium itinerarium; bij de Romeinen, paenula; abolla; z. reis- kleed.

reispenning, viaticum.

reisplan, = plan om te vertrekken, pro- fectioonis consilium; = plan om een reis te maken, itineris faciendi consilium; ik had mijn r. aldus ingericht, itinera sic com- posueram.

reisroute, itineris of itinerum ratio.

reisstaaf, baculum.

reistasch, z. reiszak.

reisvaardig, paratus ad proficiscendum (ad navigandum); zich r. maken, parare iter of protectionem; r. zijn, protectionem of iter paravisse.

reiswagen, reda; cisium (sjees); z. 1. wagen.

reiszak, sarcina (bundel); pera, mantica.

reizen, iter facere (een reis maken); pro- ficisci (vertrekken); migrare (trekken, b.v. ex urbe rus); ergens heen r., proficisci, ten- dere, contendere alqo; petere locum; langs een plaats, locum praeterire; over een berg, montem transire of superare; verder r., ire peregre; over land r., terrā iter facere; - ergens heen r., z. reis; in het buitenland r., peregrinari; het r. (in het buitenland), pere- grinatio.

reiziger, homo iter faciens; te voet, viator; = scheepspassagier, vector; = gast bij een gasteriend, hospes, f. hospita; = pas aangekomene, advena.

rekenaar, z. rekenmeester.

rekenbord, tabula.

rekenen, 1. trāns., ducere (quoniam tria milla medimnū duximus; fenus qua- ternis centesimis; non d. in hac ratione eos, quibus etc.). | = rekening (met iets) houden, rationem habere (alcs rei); vgl. tel. | = schatten, aestimare (alqd magni, pluris); ik r. het leger op 20000 man, exerci- tum viginti millium esse existimo; = hou- den voor, achten, b.v. voor niets r., pro nihilo ducere; nullo loco habere of numerare (alqd); voor iets groots r., multum tribuere (alci rei); iets een weldaad r., ponere alqd in beneficii loco; z. aanrekenen; o n d e r of t o t iets r., numerare (alqm inter doctos of in doctis); ducere of habere (alqm in hostium numero); ponere (alqd in vitis, mortem in malis); referre (alqm in orato- rum numerum); ascribere (in numerum civium); Picenum wordt door Scylax tot Umbriē g., Picenum a Scylace pro parte Umbriae habetur. — 2. i n t r., = uit ge- geven getallen andere onbekende vinden,

rationari; *leeren r.*, arithmetica discere; *goed r.*, bene calculum ponere; *verkeerd r.*, een fout maken, labi in computando. | = tellen, b.v. *de Galliërs r. niet naar dagen, maar naar nachten*, Galli spatia omnis temporis non numero dierum sed noctium finituri; *naar Olympiaden r.*, annos ex Olympiadam ratione numerare; *binnen tien dagen van dien dag af te r.*, ex ea die intra decimum diem. | *op iets r.*, spem ponere in re: *ik r. op u*, spero fore, ut venias; spero te venturum esse; (- *op uw hulp*) confido te mihi non defuturum; fac mihi non desis; - *op een brief van u*, litteras tuas exspecto; confido te mihi litteras scripturum; *op iets niet kunnen r.*, in alga re nihil spei reponere posse; *nog altijd op iets r.*, non desperare alqd.

rekenfout, mendum.

rekening, 1. eig., ratio; over verschillende posten, rationes; een kleine r., ratiuncula; de r. opmaken, rationem inire (alcs rei), rationes of calculos subducere (fig.), een r. of berekening omtrent iets opmaken, ad calculos vocare alqd; de r. met iemand vereffenen, z. afrekenen, 2; in r. brengen, op iemds r. schrijven, alci expensum ferre (tegenover acceptum referre alci, in iemds credit boeken); inferre alci; (in rationem) inducere (alci); oneig., attribueren alci causam alcs rei; ascribere alci (incommodum); alqd alci culpa dare; imputare alci alqd; egl. **aanrekenen**; de r. komt uit, klopt, ratio convenit of constat; in r. met iemand staan, rationem, pecuniae rationem habere cum alqo; ratione cum alqo coniunctum esse; ik heb een groote r. bij iemand, grandem pecuniam alci deo; een r. betalen, vereffenen, nomen expedit of solvere, exsolvere; rationem persolvere (ook fig.); de r. schrijven, rationem perscribere; iemand de r. zenden, scribere alci, quantum debeat; een r. innen, nomen exigere; iets op r. koopen, alqd emere non praesenti pecunia; op of voor mijn r., meo of privato sumptu; de meo (uit mijn zak); meo nomine (ook = op mijn risico). — 2. oneig., een streep door de r., z. streep; zijn r. bij iets vinden, quaestum facere in re; satis lucri facere ex re. | = r. met iemand of iets houden, rationem habere alcs, alcs rei; rationem ducere alcs rei; respicere alqm, alqd; servire alci rei (laudi existimationique alcs); ook consulere, prospicere alci, alci rei; cogitare; geen r. met iemand of iets houden, negligere alqm, alqd; nihil curare alqd.

rekeningetje, ratiuncula.

rekenkunde, -kunst, arithmetica (n. pl.); farithmetica (-ae), farithmetice (-es).

rekenmeester, arithmeticus; als leeraar, doctor arithmeticoorum; een goed r. zijn, numerorum potentem esse; bonum esse ratiocinatorem; in arithmeticis satis exercitatum esse.

rekenpenning, nummus; bij de ouden, calculus.

rekenenschap, ratio; r. afleggen, r. en verantwoording doen, rationem reddere alci; v. e. overheidspersoon, rationes referre (ad aerarium); r. of r. en verantwoording omtrent iets afleggen, van iets geven, rationem reddere alcs rei of de alqa re; rationem alcs rei dare; zich -, rationem sibi reddere

alcs rei; iemand r. doen afleggen, r. van iemand vorderen, rationem ab alqo accipere, repossere; rationem alcs rei (b.v. vitae) repossere, exigere ab alqo; alqm ad rationem alcs rei reddendam vocare of ad rationem alcs rei revocare.

rekenstafel, tabula.

rekest, z. adres, 2; **verzoekschrift**.

rekken, 1. eig., = uitrekken, z. a. — 2. oneig., = gerekt uitspreken, z. gerekt; het r. (in de uitspraak), productio. | van den tijd, trahere, extrahere (bellum in tertium annum); protrahere (convivia in primam lucem); ducere (bellum; bellum in longius); het gesprek r., longius producere sermonem.

relatief, 1. in de grammatica, relativus, b.v. pronomen; quod ad alterum alqd refertur. — 2. in de filosofie, r. begrippen, notiones, quae facta comparatione intelliguntur; dat zijn alle r. begrippen, omnia ea magis ex aliorum contentione quam ipsa per sese cognosci atque intelligi possunt; dit huis is r. (betrekkelijk) groot, haec domus, si cum ceteris comparatur, of comparata cum ceteris, magna est.

religie, religio; pietas erga deum; cultus deorum; res divinae (de goddelijke dingen in 't alg.); religiones (godsdiensstige gebruiken); caerimoniae (heilige, plichtige gebruiken); sacra (n. pl., uitwendige godsdiensst); z. verder **godsdiensst**, **vroomheid**.

religieus, r. overtuiging, de deo persuasio; r. gevoel, r. gezindheid, religio; r. voorwerpen, instellingen, bezwaren, religiones; door r. vrees of bezwaren weerhouden worden, religione impediti; zich door r. overwegingen laten leiden, religione moveri, duci; z. verder **godsdiensst**, **vroom**.

reliquie, hominis consecrati of rei consecratae reliquiae.

rem, sufflamen.

remmen, sufflaminare.

ren, cursus; in vollen r., cursu citato of effuso.

renbaan, curriculum; stadium; voor paardenrennen, circus.

renbode, z. ijlbode.

rendez-vous, locus ad conveniendum dictus; r. geven, tempus locumque constituere cum alqo; op het r. komen, venire ad constitutum.

rendier, tarandrus.

rennen, 1. v. e. ruiter, equo citato of admissio vehi; v. h. paar, citato cursu ferri; op iemand aan r., z. aanrennen. — 2. in 't alg., = hard loopen, currere, propere currere; cursu citato, effuso ferri; ruere (in medios hostes); tegen iemand aan r., incurrere in alqm; tegen iets -, impingi alci rei; alldi ad alqd (verbonden met beschadiging); op iemand aan r., cursu effuso ferri in alqm, (blindelings) caeco impetu in alqm incurrere; het r., cursus.

rente, = jaarlijksche gelden ter bestrijding van zijn onderhoud, annua alimenta; = interest, usura (ook fig.); fenus (als winst voor den crediteur); fructus (hulus omnis pecuniae fructus servantur, Caes.); lape r., usurae leviores; hooge r., us. graviores; fenus iniquissimum; het volk door hooge r. te gronde richten, plebem fenore trucidare; de bij het kapitaal gevoegde r., r. op r., anatocismus, in zuiver Lat. renovatio singulorum anno-

rum (*r.* op *r.* rekenen, renovare fenus in singulos annos); *het leenen van geld tegen r.*, feneratio; *a a n iemd geld op r. geven, leenen*, pecuniam dare fenore, fenori (alci); pecuniam apud alqm occupare (*tegen hooge r.*, grandi fenore); pecuniam locare; *- tegen r. geleend hebben*, pecuniam in fenore habere; *v a n iemd geld tegen r. leenen*, fenore pecuniam sumere alqo; *- te leen krijgen*, pecuniam accipere fenore; *- willen leenen*, quaerere pecunias mutuas fenore; *r. betalen*, usuram pendere, solvere; *- aan iemd, alci fenus dare*; *de r. daalt*, fenus deminuitur; *de rr. loopen op, usurae multiplicantur*; *de r. (den rentevoet) verlagen*, usuram minuere, leviores usuram constituere; *de r. bij het kapitaal voegen*, usuram perscribere; *r. van zijn geld trekken*, usuram percipere ex pecunia; *geen r.*, pecunia otiosa iacet.

renteloos, iemd een *r.* voorschot geven, pecuniam sine usuris of sine fenore credere, pecuniam gratuitam dare alci; *r. liggen*, pecunia otiosa iacet.

rentevoet, fenus; *den r. verlagen*, *z. rente*.

rentmeester, dispensator; qui rem familiarem administrat; *op een landgoed, villicus*; *v. d. staat, quaestor*; *aerarii praefectus*.

reorganiseeren, denuo constituere.

rep, *in r. en roer brengen*, miscere, turbare, agitare, permiscere, perturbare; *alles r.*, coelum ac terras miscere; *- zijn, ook trepidare*.

replek, *z. tegenspraak*, 1; *- schrift*.

reppen, 1. *zich r.*, *z. haasten*. — 2. *van iets r.*, *z. gewagen*.

republiek, libera res publica of civitas, ook alleen res publica; = **democratie**, *z. a.*

republikein, 1. = *burger v. e. republiek*, civis liberae rei publicae. — 2. = *voorzitter v. e. republikeinschen regeringsvorm*, liberae rei publicae amicus; propugnator libertatis; = **democraat**, *z. a.*

republikeinsch, *b.v. een r. regeringsvorm, r. bestuur*, forma (liberae) rei publicae; *een r. staat, z. republiek*; *aan een staat een r. bestuur geven*, rei publicae formam civitati dare; *r. gezindheid*, libertatis communis studium; *r. gezind zijn*, rei publicae liberae esse amicum; libertatis esse amantem; = **democratisch**, *z. a.*

reputatie, *z. naam*, II.

request, *z. adres*, 2; **verzoekschrift**.

reserve, *bij het leger, subsidia (n. pl.)*; *copiae, cohortes subsidariae*; (*militis*) subsidarii; *als slaglinie*, acies subsidaria; *in r. staan*, pro subsidio consistere, in subsidio esse; *- plaatsen*, in subsidio ponere, collocare; *oneig., in r. houden*, recondere (alqd); *retinere*, reservare (alqd).

resideeren, *ergens r.*, alqm locum sedem regni habere.

residentie, *v. e. slot*, domus principis of regis; *ook alleen regia*; *v. e. stad*, sedes principis of regis; *sedes regni*; *als hoofdstad*, caput of caput et arx regni.

respect, observantia, reverentia; = *schroom voor iemd*, pudor alcs; = *aanzien bij iemd*, auctoritas; *r. voor iemd hebben*, vereri alqm; *wil r.*, pudore coactus; *met alle r. voor hem*, quod sine eius contemptu

dictum sit; *salva eius dignitate*; *met r. te zeggen*, sit venia dicto; *zich r. verschaffen*, auctoritatem sibi conciliare.

respectabel, *z. achtbaar, eerwaardig, aanzienlijk*.

respecteeren, *z. eerbied (e. hebben)*; **eeren**, 2.

respectief, *door quisque*; *a d v.*, *respectievelijk*, door -ve, *b.v. de vader, r. de heer*, pater dominusve.

rest, reliquum of reliqua; quod restat of quae restant; quod reliquum est; quod reliquum restat, quod superest; residuum of residua (*inz. v. h. achterstallige*); *de r. (als som)*, reliqui summa; *de r. van een schuld, achterstallige schuld*, pecuniae residuae; = *overblijfselen*, reliquiae; *de r. van het leven*, quod superest vitae; *dikw. door reliquus*, *b.v. de r. van het geld*, reliqua pecunia, *- der senatoren*, reliqui senatores.

restant, *z. rest*.

resten, **resteeren**, reliquum esse, restare.

resultaat, eventus, exitus (alcs rei; orationis); *tot een r. komen*, ad exitum pervenire; *het r. van mijn arbeid*, quidquid egi of perfect; *hieruit verkrijgt men naar zijn meening het r.*, *dat enz.*, ex hac re efficitur, ut etc.; *hetzelfde r. verkrijgt men, wanneer*, idem efficitur, si etc.; *het onderhoud had geen r.*, nihil illo colloquio effectum est; *de besprekingen leidden tot geen r.*, sermonibus nullus exitus imponebatur (*Liv.*); *zonder r.*, infinitus (disputatio); = **vergeefs**, *z. a.*

resumeeren enz., *z. recapituleeren enz.*

reu, canis mas.

reuk, 1. *eig.*, als zintuig, odoratus; = *geur*, *z. a.* — 2. *oneig.*, *in een slechten r. staan*, *z. naam*, II; *een fijnen r. hebben*, *z. neus*; *den r. van iets krijgen*, *z. lucht*, 2; *op het eind*.

reukeloos, odore carens, odore nullo; cui nullus odor est, qui sine odore est; *r. zijn*, nihil olere, sine odore esse.

reukwerk, *z. parfum, wierook*.

reus, homo ingentis of immanis magnitudinis, eximia corporis magnitudine; (*sterker*) vir maior quam pro humano habitu; *een r. zijn*, humanae magnitudinis formam prope excessisse.

reusachtig, eximiae of mirae, ingentis, immanis magnitudinis; eximia of immani corporis magnitudine; immani corpore; maior quam pro humano habitu (*v. bovenmenschetijke grootte*); mirus, admirabilis (*wonderbaar*); ingens; immanis (*ontzettend*).

reusachtigheid, *z. reuzengestalte, -grootte, -lichaam*.

reutelen, *z. rochelen*.

reuzenarbeid, *z. reuzenwerk*.

reuzenbouw, aedificii moles, in het verband ook moles alleen.

reuzengeest, admirabile ac paene divinum ingenium (Caesaris).

reuzengestalte, forma humanae magnitudinis modum excedens.

reuzengrootte, eximia of immanis, mira (corporis) magnitudo.

reuzenkracht, vires corporis maximae; *r. bezitten*, viribus ingentem esse.

reuzenlichaam, corpus immane of magnitudine eximium; *een dier met zulk een r.*, belua tantae molis.

reuzenschrede, gradus ingens; *fig.*, rr. doen, met rr. vooruitgaan, maximos of ingentes, admirabiles progressus facere.

reuzenstad, urbs immensa of immensae magnitudinis.

reuzenwerk, moles; *vgl.* reuzenbouw.

reven, de zeilen r., vela contrahere.

revideeren, recognoscere (decretum; haec omnia summā curā et diligentia); retractare (librum, orationunculam, *Plin. ep.*).

revisie, door de verba.

revolutie, 1. in den staat, rerum (publicarum) commutatio of conversio, perturbatio; mutatio rerum; res commutatae; civilis perturbatio; seditio; *er is een r. ophanden*, motus impendit in re publica; *een r. in den zin hebben*, novis rebus studere, novas res moliri; *z. omwenteling*. — 2. in de natuur, subita rerum confusio.

revolutionair, 1. v. personen, rerum mutationis of rerum commutandarum, evertendarum, novarum cupidus, studiosus; v. aristocratisch standpunt ook popularis; *een r.*, homo seditiosus, turbulentus. — 2. v. zaken, seditiosus (voces, colloquia); *r. streven*, r. kuiperijen, nova consilia; *r. geschriften*, libri quibus homines ad res novas molientes excitantur of instigantur; *r. gezind zijn*, novis rebus studere.

revue, z. **monstering**; *r. houden*, z. **monsteren**; *de r. passeeren*, transvehi (*v. d. Rom. ridders*); *de r. laten passeeren*, z. **monsteren**.

rhapsode, qui poëtarum carmina recitat; *met het oog op de gedichten van Homerus*, *rhapsodus.

rhapsodie, carmen; rhapsodia (een boek of passage v. Homerus; *Nep.*).

rhetor, rhetor; magister declamandi of dicendi; praceptor eloquentiae.

rhetorenschool, ludus dicendi; schola rhetoris.

rhetorica, rhetorica (f.), rhetorice; bene dicendi scientia; *als leer*, rhetorum of dicendi praecepta.

rhetorisch, rhetoricus, oratorius; *a d v.*, rhetorice.

rhinoceros, rhinoceros.

rhythme, numerus of pl. numeri.

rhythmisch, numerosus; *r. afronding* (r. slot) der periode, *z. afronding*; *a d v.*, numerosose; *de rede r. afronden*, de perioden r. eindigen, *z. afronden*, 2; *r. maken*, numeris vincire; *niet r.*, dissolute (*Cic.*); *niet r. schrijven*, dissolvere orationem; *vgl.* **metrisch**.

rib, costa (ook v. schepen).

richten, 1. in de hoogte r., erigere (alqd, se); levare (se, zich van den grond oprichten). — 2. naar iets, ergens heen r., ad, in alqd, alqd dirigere, convertere; *vol verwachting of vertrouwen den blik op iem r.*, convertere se in of ad alqm; *zijn oogen (het oog) op iem of iets r.*, oculos conciere of convertere ad, in alqd, in alqm; intueri alqm, alqd (bij intuens ook in alqm, in alqd); *zijn loop ergens heen r.*, *z. loop*, 1; *zijn weg*, iter convertere, intendere alqd; alqd tendere; iter dirigere ad etc.; *- naar elders r.*, iter flectere; *alle pijlen op iem r. (ook oneig.)*, omnia tela in alqm conciere; *naar iets g. zijn*, *z. liggen*, 2; *de opmerkzaamheid op iets r.*, *z. opmerkzaam* (o. maken); *zijn zin of*

gedachte op iets r., animum adicere alci rei, ad alqd; *al zijn zinnen of gedachten op iets r.*, tota mente cogitare de alqa re; cogitationes omnes of animum totum intendere ad alqd; *toto animo et studio of tota mente omni- que animi impetu incumbere ad alqd*; *omni cogitatione ferri ad alqd*; *omnes cogitationes conferre ad alqd*; *- op een lage zaak*, omnes cogitationes in rem humilem abicere; *zijn zorg*, curam in alqa re ponere; *al zijn gedachten en zorgen*, omni cogitatione curaque incumbere in alqd; *omnes curas et cogitationes conferre in alqd*; *iets vast, onbeweeglijk op iets r.*, defigere alqd in alqd, in alqa re (oculos, animos in alqd; in eo mentem orationemque; omnes vigilias, curas, cogitationes in salute rei publicae; *en zoo*; *- gericht houden*, — defixas habere); *iemds streven is op iets g.*, opera, studium alqs versatur in alqa re; *het woord tot iem r.*, alloqui, appellare alqm; *een gebed tot God r.*, *z. gebed*; *zich naar iem r.*, obtemperare of obsequi alci, voluntati alcs; *ad alcs voluntatem se conformare*; *alcs auctoritate uti*, alqm auctorem sequi; *alcs rationem habere*; (*geheel*) *ad alcs arbitrium et nutum totum se fingere et accommodare*; *zich naar iets r.*, se accommodare ad alqd; *alci rei obsequi (b.v. tempestati)*; *alcs rei rationem habere*; *alqd spectare*; *alqd sequi*; *ad alqd referri*; *zich naar den tijd, naar de omstandigheden r.*, temporibus servire; *zich bij of met iets naar iets r.*, alqd accommodare ad alqd, alci rei (sumptus ad mercedes; orationem ad intellegendam auditorum; orationem auribus auditorum); *alqd referre ad alqd* (omnia consilia atque facta ad dignitatem et ad virtutem). — 3. = **oordeelen**, *z. a.*; *iem r.*, iudicare de alqd; (*billijk*) *aequum iudicem se alci praebere*.

richtig enz., *z. juist*, nauwkeurig, **stipt** enz.

richting, 1. eig., regio, b.v. in rechte r., recta regione of alleen rectā, ook in directum, rectā viā; *in schuine r.*, oblique, in obliquam; *in de tegenovergestelde r.*, in contrarium; *in deze, gene r.*, huc, illuc; *naar of in alle rr.*, quovoverus; *in omnes partes*; *- tegenovergestelde rr.*, in contrarias partes; *- verschillende rr.*, in diversas partes, in diversum, b.v. ire (ook *fig.* = *verschillende rr. volgen*); *ook diversi* (discesserunt), *dissipati* (in *verschillende rr. verstrooid*; *een vlucht in verschillende rr.*, fuga dissipata, *Liv.*); *in verschillende rr. ook diversi regionibus*; (= *langs v. wegen*) *diversi itineribus*; *in dezelfde r. vluchten*, eādem fugere; *in de richting van den Ocean*, ad Oceanum versus; *van r. veranderen*, flectere iter (*tegenover cursus tenere*, in dezelfde r. blijven); *iets een r. geven*, *z. richten*; *den loop eener rivier*, dirigere flumen, (een andere r.) *avertere fluminis cursum of flumen*. — 2. oneig., = **geestesrichting**, *z. a.*; *r. en eigenaardigheden der redenaars*, oratorum studia atque naturae; *een r. inslaan*, rationem amplecti, inire, suscipere; *de ingeslagen r. volgen*, institutam rationem persequi; *een r. inslaan in zijn staatkundigen loopbaan*, rationem sequi in administranda re publica; *iem of iets een goede r. geven*, ad meliora ducere alqm, alqd; *aan iets een practische r. geven*,

alqd ad vitae usum conferre; *iemds* gedachten telkens die *r. geven*, welke het onderwerp *voordert*, animum ales, quocumque res postulat, impellere.

richtsnoer, eig., linea; *oneig.*, norma, regula, lex; = *et r. dienend* voorbeeld, auctoritas; praedudicium; *iets is het r. bij of voor iets*, alqd alqa re dirigitur; *het zedelijk goede moet het r. voor het nuttige zijn*, utilitas honestate dirigenda est; *het verstand tot het r. van zijn leven maken*, vitam ad certam rationis normam dirigere; *iets bij iets als r. beschouwen*, alqd sequi in alqa re.

ridder, eques.

ridderlijk, eig., equester; *fig.*, equite dignus; fortis (*dapper*); strenuus (*wakker*); *a d v.*, ut equitem decet; fortiter, strenue.

ridderschap, 1. = *waardigheid van ridder*, dignitas equestris. — 2. = *de ridders*, equites; *als stand*, ordo equester.

ridderstand, ordo equester; equites; = *rang, waardigheid van ridder*, locus equester; dignitas equestris; *iemd in den r. opnemen*, alci dignitatem equestrem dare.

rieken, z. ruiken.

riem, 1. = *strook leder*, lorum; *aan een sling* of *werpspies*, amentum; *iemd een hart onder den r. steken* = *moed inspreken*, z. *moed*. — 2. = *roetriem*, z. a.

riemslag, pulsus remorum; *snelle r.*, concitatio remorum.

riet, als gewas, arundo (*een grooter soort*), canna (*een kleiner soort*); *de dunne halm van het r.*, calamus; *van r.*, arundineus, canneus.

rietfluit, arundo, fistula.

rietgras, carex.

rijf, 1. cautes. — 2. = *geraamte*, z. a.

rij, ordo; series; *in of naar de rij*, op de *r. af*, ordine; ordinatum; in ordinem; *deinceps* (*achtereenvolgens*); *de binnentredenden werden naar de r. af gegrepen*, ut quisquo intravit, comprehensus est; *z. ook reeks*, **geld**, 2; *naar de r. rondgaan*, in orbem ire (*bij allen*, per omnes); *het gaat naar de r.*, ordo servatur, ordine per omnes itur; *allen naar de r. af groeten*, persalutare omnes; *de begroeting van allen de r. langs*, persalutatio; *zij vechten in onze rr.*, nobiscum militant; *uit uwe rr. komen senatoren voort*, ex vobis senatores nascuntur.

rijden, 1. intr., te paard, equitare; equo vehi; in equo sedere of equo insidere; equo uti; *ire equis* (*Liv.*); *op iets of iemd aan r.*, z. **aanrijden**, 2; *om iets heen r.*, z. **omrijden**, 1; *hij kwam gereden*, equo vectus venit; *ik heb een heel eind g.*, multum itineris equo vectus confeci; *goed r.*, z. **ruiter**; *iemd r. leeren*, z. **rijkunst**; *r. leeren*, z. 2. **leeren**, II; *het r.*, z. **rit**, **rijkunst**. | *op een wagen*, vehi curru, plaustrum, in het verband ook *vehi alleen*; ook *vehi in reda*; *r ij d e n d*, curru vectus of vehens; *de wagen r. uit de stad*, plaustrum ex urbe exit; *- in de stad*, - in urbem init; *heen en weer, af en aan rijden*, commeare (ultra citroque); = *mennen*, equos of currum regere; iumenta agere. — 2. *t r a n s.*, een paard moede *r.*, equum fatigare; *zich -*, equitando of magno itineris spatio fatigare. | = *per as vervoeren*, vehere; (*van de eene streek naar de andere*) plaustrum transvehere alqd; *het r.*, vectio; vectura; vectatio (*het zich laten r.*).

rijgen, aan een draad *r.*, inserere lino; = *snoeren*, vincire (*b.v. vincto pectore*, *Ter.*; *suras cothurno alte*, *Verg.*); *iemd aan den degen r.*, (gladio) alqm confodere.

1. **rijk** (a d i.), dives (c o m p. en s u p. bij *Cic.* slechts divitior, divitissimus, niet ditior, ditissimus); opulentus (*r. aan hulptronnen*, *vermogen*; ook civitas, oppidum); locuples (*r. aan grond*, *aan goederen*; ook domus, urbs, provincia; lingua); copiosus (oppidum, patrimonium, victus; c. omniumque rerum abundans); *r. aan geld*, opulentus et copiosus (homines); c. plane et locuples; pecuniosus; magnae pecuniae (*g e n.*); bene nummatus; argento copiosus; abundans (homo; ook overdr., oratio, doctrina); fortunatus (*gefortuneerd*); beatus; *slechts v. zaken*, amplius (praemium, funus); uber (*in rijke mate voorhanden*, *of veel opleverend*, fruges uberrimae; *ager*); opimus (*veel, praeda*); *iemd r. maken*, ook alqm fortunis locupletare; divitilis, opibus augere; *r. worden*, ook (fortunis) locupletari; fortunis augeri; opes nancisci; (*door iets*) divitias facere ex alqa re; rem familiarem augere alqa re; *rijker zijn dan iemd*, divitilis superare alqm; (*zeer*) *r. zijn*, divitilis affluere of abundare; omnibus rebus ornatum et copiosum esse; amplissimum possidere pecuniam; magnas opes habere; opibus (maxime) florere; *een (aan daden) r. leven*, vita rerum gestarum plena; *een r. taal*, lingua locuples, copiosa; *een r. kleed*, vestis insignis; *vgl. kostbaar, prachtig*; *r. aan i e t s*, dives alqa re; opulentus alqa re (exercitus praeda; gens viris armisque; campi omnium rerum copia); copiosus (homo agris, aedificiis); abundans alqa re; uber (regio aere uberrima); ferax (aetas f. virtutum; terra arborum); frequens (tectis urbs); *r. aan gedachten*, z. **gedachte** (*op het einde*); *r. van inhoud*, rerum frequentia crebre (scriptor); rerum plenus (liber).

2. **rijk** (s u b s t.), = *gebied v. e. vorst*, regnum (ook overdr., *b.v. voluptatis r.*); *v. e. grooter r.*, imperium; *het Romeinsche r.*, imperium Romanum; *het r. der dooden*, z. **doodenrijk**.

rijkdom, divitiae; opulentia (*v. geld, macht en invloed*); opes (*middelen om iets uit te richten*); fortunae (*wereldsche goederen, fortuin*); facultates (*middelen*); copiae (*voorraad van allerlei aard*); = *vruchtbaarheid*, ubertas; = *overloed van iets*, copia, abundantia, ubertas (*c. g e n.*); *v. e. rede*, naar, ubertas et copia oratoris; *v. d. taal*, ubertas dicendi; copia verborum, in het verband ook copia alleen; *r. van inhoud*, van gedachten, rerum frequentia; crebritas sententiarum; *r. van geest*, ubertas ingenii.

rijkelijk, largus; uber (fructus); copiosus (patrimonium); amplus, magnus (praemium a. of m.; commeatu amplior); *r. voeding*, victus liberalior; *a d v.*, large, copiose, abunde, cumulate; *r. voorhanden zijn*, suppetere, suppetitare; *r. bedeed zijn met of voorzien zijn van*, abundare, circumfluere alqa re (omnibus copiis); *r. van iets voorzien*, met iets uitgerust, abundans alqa re; liberaliter instructus alqa re; *het leger r. voorzien van graan*, exercitum frumento replere; *iets r. genieten*, abundare alqa re (voluptate, otio); *z. volop*; *te r.*, effuse.

rijkelijsheid, copia, abundantia, ubertas.

rijkheid, *z. rijkdom, kostbaarheid, 1; pracht.*

rijknecht, agaso; equiso; strator.

rijks-, *in de samenst. gewol. door den g e n. imperii, regni of regis of door publicus.*

rijksban, *z. ban, 1.*

rijksvijand, hostis imperii of rei publicae; adversarius imperii; hostis publicus.

rijkunst, ars equitandi; *iemd de rij- en schermkunst leeren, alqm equo armisque docere; de r. leeren, z. 2. leeren, II.*

rijm, *1. = overeenstemmende eindklank, extremorum verborum similis sonus; exitus eiusdem soni. — 2. = verzen met r., versus extremis syllabis similiter sonantes.*

rijmelaar, versificator; malus poeta; poeta nescio quis.

rijmen, *1. in tr., versus extremis verbis similiter sonantes facere; versus facere. | v. verzen, extremis syllabis consonare. | on- eig., congruere, convenire (inter se); niet r., discrepare. — 2. trans., fig., met elkander te r. zijn, inter se iungi copularique posse; inter se congruere; hoe is het daarmee (met elkander) te r., dat enz., qui convenit, ut etc. ? dat kan ik niet met elkander r., haec inter se conciliare nequeo; quomodo haec inter se conveniant, non video; haec inter se discrepare of pugnare (mihi) videntur.*

1. rijp (subst.), pruinā; veel r., pruināe; vol r., pruinosis; pruinis obrutus.

*2. rijp (adj.), maturus (ook on eig.); tempestivus; (door de zonnevarmte) coctus, maturus et coctus (poma); vóór den (ge- wonen) tijd r., vroeg r., praematurus; niet r., nog niet r., z. onrijp; = **manbaar, huwbaar**, *z. a.; de rijpere jaren (= ge- vorderde leeftijd), aetas firmata, confirma- ta; in het verband ook alleen aetas; r. zijn, ook maturitatem suam habere; r. worden, maturescere; ad maturitatem venire, pervenire, perducere; maturitatem assequi of adipisci; adolescere; maturari; (volkomen) plane, bene maturescere; percoqui; r. maken, maturare, ad maturitatem perducere; percoquere; r. voor iets, maturus alci rei (militiae, imperio); de zaak scheen hem r. voor de uitvoering, tempus agenda rei ei visum est; r. oordeel, iudicium acre, acre et certum; iudicium subtile, intellegens; met of na r. beraad, re diligenter of accurate perpensa, vgl. beraad.**

rijspaard, equus ad equitandum idoneus; *in het verband equus alleen; iemds r., equus, quo alqs vehi solet.*

rijpelijs, diligenter, accurate; *r. over- leggen, ook alleen deliberare; na iets r. over- wogen te hebben = na rijp beraad, z. 2. rijp, beraad.*

1. rijpen, het rijpt, agri of prata of tecta pruinis obteguntur; het heeft g., agri of prata of tecta albicant pruinis.

2. rijpen, = rijp, worden of maken, z. 2. rijp.

rijpheid, maturitas (ook on eig.); *tot r. brengen, tot r. komen, z. 2. rijp (r. maken, worden); nog niet tot r. gekomen zijn, nondum maturitatem cepisse (eig.); nondum effici posse (on eig., v. e. plan).*

rijs, virga (groen); sarmentum (groen, vooral v. d. wijnstok); sarmentum aridum

(*dor, in den pl. ook alleen sarmenta*); sur- culus (*stek*); vimen (*teen*).

rijschool, trigarium.

rijs hout, sarmenta (*n. pl.*).

rijsje, virgula.

rijspoor, orbita.

rijst, oryza.

rijten, *z. scheuren.*

rijtuig, *z. 1. wagen.*

rijweg, via publica, *in het verband ook via alleen.*

rijzen, = stijgen, opstijgen, *2; op- komen, opstaan, (zich) verheffen, 1, z. a.; = gisten, 1, z. a.; = ontstaan, z. a.; te berge r., z. berg.*

riizig enz., *z. slank enz.*

rillen enz., *z. beven, huiveren enz.*

rimpel, ruga.

rimpelen, *1. trans., corrugare; vgl. fronsen. — 2. in tr., = rimpels krijgen, corrugari.*

rimpelig, rugosus.

ring, *1. = kring, orbis; circulus. — 2. = vingerring, anulus; een r. aan den vinger steken, anulum induere; met rr. versierd, anulatus; = ooring, inauris; aan een pant- ser, hamus.*

ringkas, funda anuli; pala.

ringmuur, circulus of orbis muri; moe- nia.

ringvormig, anuli of orbis formam ha- bens; *z. kringvormig.*

riool, cloaca.

rinkelbom, tympanum.

rinkelen, tinnire.

risico, periculum; alea (belli); *er is r. (bij iets), alea inest in re; periculum subest; op mijn r., meo periculo; = op eigen hand, meis viribus; meo Marte; het r. (van iets) voor zijn rekening nemen, alqd periculi sui facere; periculum in se recipere.*

riskeeren, iets r., alqd in aleam dare, ire in aleam alci rei; *hier is niets te r., nihil periculi adest of subeundum est; het leven r., dinicare de vita; committere se mortis periculo; het r., in casum se dare; r. te enz., periclitari c. in f. (Quint., Plin.).*

rit, equitatio (Plin.); = wandelrit, vec- tatio equi, ook alleen vectatio, (*in rijtuig, draagstoel, boot*) gestatio; *een r. doen, equo vectari.*

rivier, flumen, fluvius, amnis.

riverbed, alveus.

rivergord, deus fluvialis.

riverijde, amniculus; amnis parvus.

riverwater, aqua fluminis; = *water uit de rivier, aqua ex flumine (hausta).*

rob, *z. zeerob.*

robijn, carbunculus.

rochelen, faucibus ales illiditur spiritus; *v. e. stervende, pertrahere ab ima pectoris parte suspiria brevissime collecti spiritus; het r., brevissime collecti spiritus suspiria; v. e. stervende, ille singultus, quo anima red- ditur.*

roede, *1. = garde, virga; ter tuchtiging, virgae; - v. kinderen, ferula; iemd met de r. tuchtigen, alqm virgā of ferulā caedere; fig., aan de r. ontgroeid zijn, scholam egres- sum esse; = reeds volwassen zijn, aetate esse adulta; iam adultum esse. — 2. als maat, decempeđa.*

roedenbundel, der victoren, fascēs (pl.).

roeibank, transtrum; een schip met één rij rr., navis uno ordine remorum instructa; monëris (Liv.); met twee -, navis biremis of allen biremis; - met drie -, (navis) triremis.

roeiën, 1. in tr., remigare; navem remis propellere; hard r., navem concitare remis; het r., remigatio (Cic.); remigandi labor; het r. staken, sustinere remos. — 2. transs., remis agere, propellere.

roeier, remex; in den pl. ook remigium.

roeiëpen, scalmus.

roeciërm, remus; het plat daarvan, palma.

roeischip, navis, quae remis agitur.

roeispaan, z. roeciërm.

roeitug, remi; remigium.

roekeloos, temerarius; stolidus ferox; stolidus feroxque; geluk in r. ondernemingen, felix temeritas; a d v., temere; vgl. vermetel.

roekeloosheid, temeritas; stolidia audacia; = vaagstuk, facinus of consilium temerarium.

roem, gloria; laus (lof); fama (naam); claritas, nobilitas (beroemdheid); ook rerum gloria of fama; decus (ook coner., b.v. Pompeius, decus et lumen civitatis); r. als veldheer, laus imperatoria; in den oorlog, z. **krijgsroem**; een weinig r.; gloriola; tot mijn r., gloriā meā; tot r. strekken, laudī of gloriāe esse; laudem afferre; onvergankelijk, eeuwigen, grooten, den grootten r. genieten, in gloria sempiterna, aeterna, magna esse; florere, excellere gloria; naar r. streven, jagen, laudem of gloriā quaerere, expetere; gloriā sequi; gloriā servire; ad gloriā contendere; (zich) r. verwerven, z. **verwerven**; iets tot iemds r. verkleinen, iemds iets tot zijn r. nazeggen, praedicare alqd de alqo; in den roem van iemds of iets verkondigen, z. **roemen**; - verkleinen, z. **verkleinen**, 2; r. op iets dragen, z. **beroemen**.

roemen, praedicare (alqd, alqd de alqo, m. a c c. c. i n f.); laudibus ferre of efferre of ornare of tollere, laude afficere (alqm); laudare, collaudare (alqm, alqd); iemds zeer r., magnis laudibus efferre; op iets r., z. **beroemen**; hetgeen in iemds g. wordt, quod alci laudi datur; het r., praedicatio; praeconium alcs.

roemloos, inglorius; obscurus (nog onberoemd); vgl. onberoemd.

roemloosheid, nulla gloria.

roemrijk enz., z. **beroemd**, **roemvol** enz.

roemvol, 1. = **roemrijk**, gloriosus, honestus; eximius, egregius, praeclarus; voor hen was het zeer r. te enz., illis pulcherrimum fuit c. i n f.; iets is r. voor iemds, alqd alci laudī of gloriāe est of gloriā affert; a d v., gloriose, egregie, eximie. — 2. = **loffelijk**, laudabilis, laude dignus; a d v., laudabiliter.

roemwaardig, laude of gloria dignus; gloriosus; zeer r., omni laude praestans; r. zijn, gloriā meruisse; a d v., gloriose.

roemwaardigheid, praestantia; gloria et dignitas.

roemzucht, laudis studium; laudis of gloriāe cupiditas; ook alleen gloria; in afkeurenden zin, gloriāe aviditas of nimia cupiditas.

roemzuchtig, gloriāe of laudis cupidus, avidus; laudis studiosus; gloriāe appetens; r. zijn, ook laudem of gloriā quaerere; zeer -, flagrare laudis of gloriā cupiditate; incensum esse gloriāe cupiditate; in afkeurenden zin, gloriāe avidus; gloriāe deditus.

roep, 1. = het roepen, z. **roepen**. — 2. = gerucht, z. a. — 3. = naam, II, z. a.

roepen, 1. iemds r., vocare alqm (bij zich, ad se); citare alqm (opdat hij verschijne); inclamare (aam-, toeroepen, alqm nomine; comitem suum semel et saepius; alqm magna voce; inz. = te hulp roepen, si inclamaro); vgl. **onthieden**; iemds laten r., alqm accessi iubere; te hulp r., auxilio accessere alqm; alcs auxilium implorare; ik kom door u geroepen, accessit tuo venio; gij komt als g., opportune te mihi offers; in tempore venis; het r., vocatus (doch slechts in den a b l. s i n g.); vox; op zijn r. ben ik gekomen, ab eo vocatus of invitatus, eius vocatu veni; ik hoorde zijn r. niet, vocantem non audiui. | oneig., ik ben tot iets g. = het is mijn roeping, z. **roeping**; ook alleen faciendum mihi est alqd; hij is daartoe niet g., hoc non est eius muneris of officii. — 2. iets (luide) r., clamare alqd; conclamare (victoria, victorie! ignem of incendium, brand!); exclamare (b.v. hij riep „Cicero“, exclamavit Ciceronem); te wapen r., ad arma conclamare; in arma cogere; luide r., clamare, conclamare, vociferari; het r., clamor.

roeping, = **beroepsplicht**, z. a.; dat is mijn r., hoc meum est; dat is zijn r. niet, z. **roepen**, 1, op het einde; = neiging, aandrif, studium, voluntas; vis ingeni; animi quaedam ingenta natura; r. hebben, gevoelen voor of tot iets, natum esse, natum se arbitrari ad alqd (faciendum); geen -, abhorre, alienum esse ab alqa re; zonder innerlijke r. iets doen, adversante et repugnante natura, invitā Minervā (ut aiunt) alqd facere.

roepstem, = het roepen, z. **roepen**, 1; gehoor geven aan iemds r. = bereid zijn, gehoorzamen, z. **bercid**, **gehoorzamen**.

roer, gubernaculum; aan het r. staan, zitten, gubernaculum regere, tenere, tractare; clavum tenere; ad gubernaculum sedere; gubernare; fig., het r. van staat, gubernacula (pl.) rei publicae of civitatis, imperii; - in handen nemen, ad gubernacula accedere; - in handen hebben, gubernacula re publicae tractare; clavum imperii tenere; praeesse rei publicae; rem publicam regere ac gubernare; ad gubernacula rei publicae sedere.

roeren, 1. eig., = bewegen, movere, commovere; zich r., se movere, se commovere; manus movere (fig.) agere alqd; ook moveri; r. in iets (= iets omroeren), peragitare alqd; r. aan iets, z. **aanraken**. — 2. oneig., iemds of iemds hart r., movere, commovere, permovere, tangere, (vermurwen) flectere, (sterker) frangere alqm, alcs animum; = iemds medelijden opvekken, alcs misericordiam concitare; uw brief roerde mij zoo, dat enz., litterae tuae sic me affecerunt, ut etc.; door iets g. worden, alqa re commoveri (beneficis, Roscii morte); zij werden zoo g., dat enz., eorum animi ita affecti sunt, ut etc.; levendig, innig g. worden, vehementius com-

moveri; *iemd tot tranen r.*, fletum movere alci; alqm ad fletum misericordiamque deducere.

roerend, 1. *r. goederen*, res quae moveri possunt; res moventes; *r. en onr. goederen*, possessiones et res. — 2. = **aandoenlijk**, *z. a. r. beden*, preces ac misericordia;

roerloos, *z. onbeweeglijk*.

roerpen, clavus.

roes, crapula; *zich een r. drinken*, vino se onare of se obruere, obrui; *een r. hebben*, crapulā of vino gravem, gravatum esse; ebrium of temulentum esse; in multum vini processisse; *een halven r.*, non satis sobrium esse; *zijn r. uitslapen*, edormire crapulam; *overdr., in den r. der nieuwe tiefde*, accensus recenti amore; — *der vreugde*, elatus gaudio, laetitia.

roest, robigo (ook = *roest of brand in het koren*); ferrugo (*ijzerroest*); aerugo (*koperroest*).

roesten, robiginem trahere; robiginem obduci; in aeruginem incidere.

roestig, robiginosus; aeruginosus.

roestkleur, robigo.

roestkleurig, ferrugineus.

roet, fuligo.

rog, raia.

rogge, secale.

rok, als kleed in 't alg., vestimentum; = **opperkleed**, *z. a.*; *het hemd is nader dan de r.*, *z. hemd*.

rokken, = *spinrokken*, colus.

rol, 1. = *ronde schiff*, die om een middel-punt draait, orbiculus. — 2. = *cylinder*, cylindrus; *om lasten (schepen enz.) voort te bewegen*, phalanga. — 3. = *het opgerolde*, volumen. — 4. *v. e. tooneelspeler*, partes; persona (de persoon, dien hij voorstelt, eig. het masker; ook, evenals partes = de *r.*, die *iemd in zijn leven speelt*); = *diens, werkzaamheid*, de eerste, tweede, derde *r.*, primae, secundae, tertiae (partes); *een r. spelen*, in een *r. optreden*, partes agere; *de r. van iemd.*, partes alcs agere, obtinere of sustinere; *perso-nam alcs gerere*, ferre; *iemd de r. van iemd geven*, opdragen, imponere alci personam alcs; *dare alci partes alcs*; *de r. van iemd op zich nemen*, suscipere personam of partes alcs (b.v. van verdediger, defensoris of patroni); *een groote, gewichtige staatkundige r. spelen*, in omni actione atque administratione rei publicae florere; *de eerste r. in den staat*, principis personam tueri of principem esse in civitate; principatum rei publicae obtinere; *hij speelde daarbij een voorname r.*, magna of maxima in ea re fuit auctoritas eius; *een r. ten einde toe spelen*, *z. doorspelen*; *uit zijn r. vallen*, personam suam male tueri; sibi non constare; *de rr. verdeelen*, partes distribuere; *dat de rr. onder de leiders der menigte verdeeld waren*, partita ducibus multitudinis ministeria esse; *de rr. werden daarbij zoo verdeeld*, ea (ministeria) divisa hoc modo.

rollen, 1. *trans.*, volvere; devolvere (naar beneden); evolvere (naar buiten); provolvere (voor zich uit). — 2. *intr.*, volvi, devolvi, evolvi, provolvi; = *neerstroomen*, profuere (ab oculis); *de donder r.*, fragor intonat (*vreeselijk*, ingens *r. i.*).

roman, *fabula Romanensis; fabula Milesia (*losse, lichtzinnige r.*).

romantisch, fabulosus (*fabelachtig*); fictus; *meer dan r.*, (amorum) etiam fabulas excedens; *a d v.*, fabulose; *ut fit in fabulis*; *dat klinkt r.*, fabulosa narras.

rommel, scruta (*n. pl.*).

rommelen, *v. d. donder*, *z. rollen*, 2. **romp**, truncus; truncum corpus, ook corpus alleen; *oneig.*, *v. e. schip*, alveus; ook corpus navis.

1. **rond** (*a d i.*), 1. *eig.*, rotundus; globosus (*kogelrond*); orbiculatus (*cirkelrond*); teres (*langwerpig r.*, brachium); *r. maken*, rotundare; conglobare. — 2. *oneig.*, *een r. som*, *numerus summatis comprehensus.

| = **oprecht, openhartig**, *z. a.*

2. **rond** (*a d v.*, *prae p.*), 1. *a d v.*, = *in het rond*, *z. 3. rond*; *de rij r.*, in orbem. — 2. *prae p.*, *z. rondom*.

3. **rond** (*subst.*), orbis; *in het r.*, circum; circa (*Liv.*; multae circa civitates); undique (*van of aan alle kanten*); *in circuitu (overal in het r.)*; *in het r. gaan*, in orbem ire; *de muur is 1000 schreden in het r.*, murus in circuitu mille passus patet.

rond-, voor de hier ontbrekende composita zie men die met om-.

rondbazuinen, *z. uitbazuinen*, **rondvertellen**.

rondborstig enz., *z. oprecht, openhartig* enz.

rondbrengen, circumferre.

ronddansen, insultare (omnium capitibus, op enz.); *van vreugde*, exsultare laetitia; *r. om enz.*, saltare circum c. a c c.

ronddeelen, distribuere.

ronddoelen, *z. rondzwerven*.

ronddraaien, *z. omdraaien*, kring, 1. **ronddragen**, circumferre, circumgestare (epistolam).

ronddraven, *z. rondloopen*, — **rijden**, **rondrijven**, 1. *trans.*, agitare; iactare. — 2. *intr.*, op het water, fluitare.

rondwalen, *z. rondzwerven*; *zijn oogen laten r.*, oculos circumferre.

ronde, *v. d. wacht*, circuitio (vigiliarium); *de r. doen*, circuire stationes; (*alg.*) omnia circumspicere; *het praatje doet de r.*, dat, fama est m. a c c. c. i n f. j., *z. rondgaan*.

rondfladderen, volitare (in loco, per locum); *r. om enz.*, *z. omfladderen*.

rondgaan, circumire (domos, urbem, plebem; c. ordines et hortari; *absol.*); ire circa (domos); *om iets te verzoeken*, ook ambire (homines); = *rondgebracht*, — *gegeven worden*, circumferri; *laten r.*, *z. rondgeven*; *het gerucht gaat r.*, rumor est, fama est, circumfertur; *het r. (der candidaten te Rome)*, ambitio; *zijn oogen laten r.*, oculos circumferre.

rondgeven, circumferre; = **ronddeelen**, *z. a.*

rondheid, 1. *eig.*, species of forma rotunda. — 2. *overdr.*, *z. oprechtheid*.

rondhuppelen, circumsilire.

ronding, species of forma rotunda; *overdr.*, *v. zin of zinbouw*, *z. afronding*.

rondjagen, 1. *trans.*, agitare. — 2. *intr.*, circumvehi (equo citato); *v. jagers*, venando peragere (alqm locum).

rondkijken, *z. rondzien*.

rondkomen, *kunnen r.*, satis (of tantum quantum sufficit) habere; *hij kan met zijn inkomen r.*, copiae eius quotidianis sumpti-

bus suppetunt; - *nauwelijks* -, vix habet unde commode vivat.

rondkruipen, perreptare (locum).

rondkruisen, *z. kruisen*, **2.**

rondleiden, *z. rondvoeren*.

rondloopen, circumcursare; discurrere; *angstig r.*, trepidare; *r. om iets*, **z. omloopen**, **1.**; *= ergens heen en weer loopen*, ambulare, deambulare, inambulare, obambulare (in) alqo loco; *obversari (= zich ver- toonen; alci loco, in alqo loco, inter alqos); spatiari in alqo loco (ergens trots r.); het r.*, discursus, concursatio; ambulatio.

rondmaken, rotundare; conglobare.

rondom, **1.** *ad v.*, = in het rond, *z. 3.*

rond, **— 2.** *prae p.*, circum, circa, *z. 1. om, 1.*

rondreiken, *z. rondgeven*.

rondreis, een *r. doen*, *z. rondreizen*.

rondreizen, circumire; proficisci circa *c. a. c. c.*; obire (loca, urbes); concursare (cum eo simul); peragrarare (terras), perlustrare (agros); **rondreizend**, circumforaneus (de markten afreizend); *het r.*, concursatio; door de verba.

rondrijden, **1.** *trans.*, iem*d* ergens *r.*, vehere alqm per alqm locum. — **2.** *intr.*, *per as*, circumvehi (curru); *op een plaats r.*, vehi per locum; *te paard*, (equo) circumvehi; circumequitare (moenia); discurrere (circa vias); perequitare (e*a* vi*a* longe).

rondsleepon, raptare (alq*d* per terram); *om iets*, trahere, raptare (circum alq*d*).

rondslenteren, ambulare *enz.*, *z. onder rondloopen*.

rondsluipen, reptare per, inter etc.; *om een plaats r.*, locum clam circumire (= omsluipen, niet betreden); locum clam petere; *om iem*d* r.*, alci insidiari.

rondspringen, circumsilire; persultare (ante vallum); insultare (op iets, alci rei; in alqo loco).

rondstappen, *z. rondloopen*.

rondstrooien, spargere; dispergere; circumspergere (alq*d* alci rei, *om iets*).

rondsturen, *z. rondzenden*.

rondtasten, in het duister *r.*, in tenebris errare; *fig.*, errare.

rondte, *z. 3. rond*, **rondheid**.

rondtrekken, **1.** *op een plaats r.*, circumire locum (ook = *om een pl. heen trekken*); discurrere, volitare loco alqo. — **2.** = telkens naar een andere plaats trekken, vagari; huc et (of atque) illuc migrare; frequenter migrare; de markten rondtrekkend, circumforaneus (pharmacopola).

ronduit, plane, libere, aperte (loqui, dicere); sine fūco ac fallaciis; rect*a* vi*a* (narrare alq*d*; *Ter.*); *r. zeggen*, ook profiteri; *iets r. loochenen*, infit*ari* alq*d*; *iem*d* iets r. zeggen*, apud alqm libere of liberrime profiteri; *om het r. te zeggen*, ut aperte of verum dicam; ne mentiar; *zeg mij r.*, of ... of *enz.*, dic verum, utrum ... an etc.; *r. afslaan*, *z. afslaan*, **3.**

rondvaren, *op zee r.*, mare pervagari; *r. om enz.*, *z. omvaren*, **1.**

rondventen, venditare.

rondvertellen, vulgare, divulgare, tevulgare; (in vulgus) efferre of edere.

rondvliegen, volitare (in loco, per locum); *in een kring r.*, in gyrum flecti; *r. om enz.*, *z. omvliegen*.

rondvoeren, circumducere; *iem*d* de verschillende posten of van post tot post r.*, alqm praesidia circumducere.

rondvragen, *z. omvragen*.

rondwandelen, *z. rondloopen*.

rondweg, *z. ronduit*.

rondzenden, circummittere (in omnes partes legationes); *bij ... r.*, mittere circum etc.; (*in verschillende richtingen*) dimittere circum etc.

rondzien, circumspicere; oculos circumferre; *herhaaldelijk*, circumspectare (ook *m. a. c. c.*: omnia; tempus defectio*n*is).

rondzwerven, opzettelijk, vagari, (afzonderlijk, alleen) palari; overal rondzwerfend, dispalatus (multitudo; dispalati in agris); ook evagari (late); *van iem*d* die verdwaalt*, errare; *v. dronken lieden en dgl.*, die 'snachts langs de straat zwerven, grassari; *v. ruiters*, obequitare (alci loco, bij een plaats).

rondzwerfend, vagus, errabundus; *afzonderlijk r.*, ook palati; *vgl. rondzwerven*.

1. rood (*a d i.*), ruber; rufus (= rosig), rutilus (= geelrood; beide dikw. *v. h. haar*); purpureus (purperrood); roseus (rozerood); *r. zijn*, rubere; *r. worden*, rubescere, (*v. schaamt*) erubescere.

2. rood (*s u b s t.*), rubor.

roodachtig, subruber; subrufus; rufus, rutilus, *vgl. rood*; *er r. uitzien*, subrubere.

roodharig, rufus; capillo rufo of rutilo; *een r. persoon*, rufus; capite rufo of rutilo.

roodheid, rubor.

roodwangig, genis rubentibus.

roof, 1. = het rooven, raptus (in een enkel geval, Ganymedis, virginis), rapina (= rooverij); latrocinium (*straatroof*); praedatio (*strooperij, plundering*); *r. plegen*, daarvan zijn werk maken, rapinas facere; latrocinari; *op r. uitgaan*, raptum of praedatum of praedandi causa exire. — **2.** = het geroofde, raptum; = buit, praeda; spolia (*n. p l.*); *van r. leven*, rapto vivere.

roofdier, bestia rapax of rapto vivens.

roofschip, *z. kaperschip*.

rooftocht, latrocinium.

roofvoel, avis rapax of rapto vivens.

roofzucht, cupiditas rapinarum of praedae; rapacitas.

roofzuchtig, cupidus rapinarum of praedae; rapax; furax (*diefjachtig*); praedatorius (*op buit uitgaande*); *v. e. volk*, latrocinii assuetus.

rooien, = in de rooijijn zetten, ad amussim of ad lineam dirigere; = uitrooien, exstirpare (arbores).

rook, fumus; *in r. verdwijnen*, evanesce*re* (in auras).

rooken, **1.** *trans.*, fumo siccare. — **2.** *intr.*, fumare; = dampen, vaporem emitte*re*; = tabak *r.*, *tabaci fumum haurire.

rookerig, fumosus.

rookwolk, -zuil, fumi volumen; *v. e. brand*, fumus incendii (*p l.*, fumi incendiorum).

room, flos lactis.

rooms, rosa; met *rr. bekranst*, ros*a* redimitus; *r. op het hoofd*, albugines (*pl.*) capit*is*.

rooskleurig, roseus.

roosten, frigere; torrere.

rooven, **1.** *trans.*, rapere; (*heimelijk*)

surripere. — 2. *intr.*, rapere, rapinas facere; praedari (stroopen); *v.* straatrovers, latrocinari; *r.* en plunderen in den oorlog, ferre atque agere; ferre agere.

roover, 1. *v.* beroep, praedo; = *gewapende straatroover*, latro; = *strooper*, praedator. — 2. *in een enkel geval*, ereptor (alcs rei); raptor (filiae, Tac.).

rooverbende, latronum of praedonum grex of manus, ook alleen latrones, praedones; latrocinium; een ellendige *r.*, latronculi.

rooverhoofdman, dux latronum of praedonum.

rooverij, *z.* roof, 1.

roovershol, -nest, receptaculum latronum of praedonum; locus latronum occultator ac receptor; locus latronum plenus.

1. *ros* (subst.), *z.* paard.

2. *ros* (adl.), rufus, rutilus (inz. van het haar, *z.* rood); subruber; subrufus.

roskam, strigilis.

roskammen, strigili radere, subradere.

rosmarijn, ros marinus.

1. *rot* (subst.), *v.* h. voetvolk, manipulus; *v.* d. ruiterij, turma; *in rr.* van 10 man verdeelen, decuriae; *in of bij rr.*, manipulatum, turmatum.

2. *rot* (adl.), putidus caro, uva; putridus (dens, aedificium); puter (navis).

rotheid, putor; putredo.

rots, saxum; rupes (steile *r.*); scopulus (klip); cantes (rif); *fig.*, arx (speel salustique nostrae).

rotsachtig, saxosus (vol rotsen); saxeus (als een rots, uit rotsen bestaande).

rotsblok, saxum.

rotshol, cavum of concavum saxum; cava rupes; *diepe rr.*, speluncarum concauae altitudines.

rotsig, *z.* rotsachtig.

rotskloof, rupis hiatus; fauces (p l.) rupis of scopuli; specus.

rotsspelonk, *z.* rotshol.

rotswand, rupes praerupta; ook alleen rupes (p l.); saxa (pl.: recta); *in zee*, cautes abrupta; *tusschen louter rr.* en afgronden, inter confragosa omnia praeruptaque.

rotten, putrescere; putrefieri; putrescere.

rotting, = *verrotting*, *z.* a.; = rietstok, canna; = *wandelstok*, baculum.

route, *z.* marsch-, reisroute, koers, 1.

rouw, maeror (weemoed); maestitia (blijvende droefheid); dolor (zielesmart); door uiterlijke teekenen aan den dag gelegd, inz. bij sterfgevallen, luctus; squalor; sordes (pl.); *uwendig in diepen*, *inwendig in nog veel dieperen r.*, magno squalore, sed multo etiam maiore maerore; *temd in r.* dompelen, alci maestitiam inferre; alqm luctu afficere; *in diepen r.* gedompeld worden, in maximos luctus incidere; *vele huizen waren in r.* gedompeld, multae domus lugubres erant; *den r. aannemen*, vestem mutare; vestem lugubrem of squalidam sumere; *in den r.*, atratus, sordidatus; - *zijn*, in luctu, in luctu et squalore esse; sordidatum esse; lugere; squalere; *den r. afleggen*, luctum deponere of finire; vestem lugubrem deponere; ad vestitum suum redire.

rouwbeklag enz., *z.* condoleantie enz.

rouwen, = *in den rouw zijn*, *z.* rouw;

over iem., mortem alcs lugere; *het r.*, *z.* rouw.

rouwgedicht, carmen lugubre.

rouwgewaad, -kleed, vestis of cultus lugubris; *vgl.* rouw.

rouwjaar, annus lugubris; annus funestus (*zich door rampen kenmerkend*).

rouwsleep, pompa funeris.

royalist, qui regis partibus of qui regno favet.

rozenboschje, -gaard, rosetum; rosarium.

rozenkleur, color roseus; *de r.* der wangen, color egregius.

rozenkleurig, roseus.

rozenkran, corona rosacea; een *r.* dragen, rosā redimitum esse; = *gebedsnoer*, *rosarium.

rozerood, roseus.

rozijn, uva passa.

rubriek, = *afdeeling*, pars, caput; = *soort*, klasse, genus; *dit behoort tot de r. van het nuttige*, hoc in rationem utilitatis cadit; *onder de r. der vloot*, classis nomine; *geld onder de r.*, "openbare werken" boeken, verrekken, pecuniam operi publico referre.

ruchtbaar, *r.* worden, vulgari, divulgari, pervulgari; exire in vulgus; (in vulgus) efferi; emanare; palam fieri (*m.* a. c. c. i. n. f.); *overal*, percrebrescere; *plotseling*, fama (repente) accidit; *zorgen*, dat iets niet *r.* wordt, alcs rei famam comprimere of suppressire; *r.* maken, vulgare, divulgare, pervulgare; *in vulgus effere* of edere; enuntiare (verklappen).

rug, dorsum (als bovenste deel van het lichaam, dus vooral *v.* dieren; ook oneig. *v.* bergen); tergum (als achterzijde van het lichaam, dus vooral *v.* menschen); *in den r.*, a tergo; *den vijand in den r.* aanvallen, hostes aversos aggredi of a tergo adoriri; *terga caedere* hostibus (Liv.); *een wonde in den r.*, vulnus aversum; *op den r.* liggend, supinus; *den r.* toekeren, *z.* toekeren; *met de handen op den r.*, manibus post tergum reiectis; - *gebonden*, manibus post tergum illigatis; *op den r.* nemen, umbris attollere; - *dragen*, tergo ferre, auferre; *achter iemds r.*, inscio of insciente alqo; clam alqo; = *in temds afwezigheid*, absente alqo; - *kwaad van iem.* spreken, alci absenti maledicere; *den r.* dekken, quae post alqm sunt tuta ab hostibus reddere.

ruggegraat, spina.

ruggespraak, *met iem.* over iets *r.* houden, colloqui, communicare, agere cum alqo de alqo re; = *om raad vragen*, consulere alqm de re.

rugwaarts, retro.

ruien, plumas amittere of mutare.

ruif, falasca.

ruig, hirsutus, hirtus; horridus; pilosus; saetosus; villosus; *vgl.* 2. haar, 1.

ruiken, 1. *trans.*, odorari, olfacere (ook oneig.); *het r.* aan iets, odoratio; odoratus.

— 2. *intr.*, = *rieken*, olere (b.v. bene, male, iucunde); (sterker) redolere; *naar iets*, redolere alqd (ook fig.); redolere alqo re (eig.); *ex alqo re redoet alqd* (oneig.); *niet r.*, odore carere; sine odore esse; *niet sterk r.*, parvi odoris esse; *aan iets r.*, odorari alqd; *het r.* = reuk, geur, odor of door olere.

ruiker, fasciculus florum.
ruil, mutatio, permutatio (mercium); *een r. doen*, permutationem facere.

ruilen, 1. *trans.*, commutare (alqd); mutare (merces); merces cum alqo; partes, de rollen, ook *fig.*); permutare (merces); *iets voor of tegen iets r.*, mutare, permutare alqd alqa re; commutare (fidem suam pecuniā; mortem cum vita). — 2. *intr.*, mutare res inter se; *ik zou met hem niet willen r.*, nolim ego esse, qui ille est.

ruilhandel, mutatio of permutatio mercium; *r. drijven*, res inter se mutare; *vgl. ruilen, koophandel.*

ruiling, *z. ruil.*

1. **ruim** (*ad t.*), spatiosus, amplus; laxus, capax; *vgl. wijd*; *z. verder de synoniemen*, b.v. **mild**, **overvloedig**; *ad v.*, laxe; *z. verder de synoniemen*, ook 1. **goed**, 2. **meer**, 2.

2. **ruim** (*sub st.*), v. e. schip, cavernae navigii, in het verband cavernae alleen; alveus; pars interior.

ruimbaan, *r. maken*, *z. plaats*, 1.

ruimen, tollere (wegnemen); vacuefacere of vacuum facere (*ledigen*); purgare (*schoonmaken*); = **ontruimen**, *z. a.*; *het veld r.*, *z. veld*, 2; *uit den weg r.*, (*iemd*), de, e medio tollere, ook alleen tollere of interimere alqm; (*iets*), tollere (dubitacionem), amoliri, superare (impedimenta), removere, amovere.

ruimheid, laxitas, amplitudo; capacitas.

ruimschoots, *z. overvloedig.*

ruimte, spatium; *tusschen twee voorwerpen*, intervallum; = **plaats**, locus (b.v. locum dare alci); *in een enge r.*, in angusto; *geen r. (genoeg) hebben voor iets*, non capere of capere non posse alqd; *de ledige r.*, vacuum, inane.

ruin, canterius.

ruïne, 1. = **puinhoop**, *z. a.* — 2. = *ondergang*, ruina (fortunarum), interitus, exitum, perniciēs.

ruïneren, = *te gronde richten*, *z. grond*, 2.

ruïschen, strepere; sonare; strepitum of sonum edere; crepare; murmurare; susurrare (*dicht.*); *tegen of bij iets r.*, *te ontmoet r.*, obstreperare; *het r.*, strepitus; sonus, sonitus; crepitus (alarum); murmur (maris); susurrus.

ruit, 1. als *mathematische figuur*, scutula; rhombus. — 2. als *plant*, ruta. — 3. **ruiten** = *vensterruiten*, specularia (n. pl.).

ruiter, eques; sessor (*die te paard zit*, *Suet.*); rector (*als bestuurder v. h. paard*); *een goed r. zijn*, equis bene uti; equitandi peritum esse.

ruiter-, door equestris of den gen. equitum.

ruiterbende, turma equitum.

ruitergevecht, proellum equestre of equitum (*leveren*, facere); pugna equestris; certamen equestre.

ruiterij, equitatus; copiae equestres; equites, ook *dikw. collect.* eques; acies of turmae equitum; *de r. en het voetvolk*, equitatus peditatusque; copiae equitum peditumque of equestres et pedestres; milites equitesque; equi virique (*Liv.*); *bij de r. dienen*, equo merere; *bevelhebber der r.*, qui praestat equitatu; *als helper van den dictator*, magister equitum.

ruiterschap, equitis munus.

ruiterstandbeeld, statua equestris.

rukken, 1. *trans.*, rapere; *uit de armen r.*, de complexu abstrahere, e complexu abripere; *iets uit de hand r.*, alqd de manu deripere; *iemd iets uit de handen r.*, eripere alqd ex manibus alcs; *met zich (voort) r.*, rapere; (secum) trahere, abstrahere; *van iets r.*, avellere (alqd ex re, poma ex arboribus); detrahere, auferre (anulum de digito); *z. verder de composita afrukken*, 1. enz.; *iemd de kleederen van het lijf r.*, *z. scheuren*, 2; **afrukken**, 1. — 2. *intr.*, naar een plaats toe r., copias, exercitum ad-movere ad locum (ook: propius urbem); accedere cum exercitu ad locum; *uit een plaats r.*, copias ex loco educere; *verder r.*, castra movere, promovere; *z. verder de composita aanrukken* enz.

rumoer, strepitus, tumultus; *z. verder alarm*.

rund, bos; als *trekdier of ploegvee*, iumentum, armentum; *van het r.*, bubulus.

runderstal, bubile.

rundvee, armentum; armenta, boves, iumenta (pl.).

rundvleesch, caro bubula.

rupe, eruca.

rust, 1. *tegenover bezigheid en beweging*, quies; cessatio; *r.*, die de ouderdom verleent, quies senectutis; *r. van arbeid en tijden*, quies laborum ac miseriarum; *als ontspanning na arbeid*, requies; *als vrijheid van beroepsbezigheden*, otium; = *stille*, silentium; = *nachtrust*, quies; *zich ter r. begeven*, *r. nemen*, ire ad quietem; *dare of tradere se quieti*; *tot de eeuwige r. ingaan*, somno consopiri aeterno. — 2. *tegenover strijd*, last, moeite, quies, pax, otium; *in rt een vrede leven*, in otio et pace vivere; - *me*, *iemd*, concorditer vivere cum alqo; *tot r. brengen*, sedare (fluctus; tumultum); *een provincie tot r. brengen*, pacare provinciam; *iemd geen r. laten*, exercere animum alcs, alqm; semper lacerare alqm; non pati quiescere alqm; *met zijn gebeden of verzoeken*, alqm (precibus) fatigare de alqa re of m. ut, ne etc.; *v. zaken*, urere alqm; *laat mij met r.*, sine me; *de (publieke) r. verstoren*, tumultum incere civitati; *door iemd met r. gelaten worden*, otium habere, non lacerari ab alqo; *door iets r.*, quiescere, con-quiescere ab re. — 3. *tegenover hevige gemoedsbewegingen*, tranquillitas; animi tranquillitas; animus sedatus; *minder dikw.* pax (pacem animis affert temperantia); *r. vinden in iets*, acquiescere, conquiescere in alqa re; *r. vinden*, tot r. komen, acquiescere (numquam respirare, numquam a.; ook civitas acquiescens); requiescere (ab, ex re); residere (quorum mentes nondum ab superiore bello resederunt; *Caes.*).

rustbed, lectus, lectulus, stratum; gratus (*laag r.*).

rustdag, dies ad quietem datus; *pl. ook feriae*.

rusteloos, assiduis; impiger (*ongverdroten*); sedulus (*naarstig*); *r. vlijt of ijver*, assiduitas et industria; *een r. geest*, animus numquam agitatione et motu vacuus; *ad v.* assidue, impigre, sedulo; *z. verder onrustig*.

rusteloosheid, assiduitas, sedulitas; v.

d. geest, mentis agitatio, quae numquam acquiescit; z. verder ongerustheid.

rusten, 1. non moveri; *op iets r.*, niti, fulciri, sustineri alga re; *den blik op iets laten r.*, obtutum figere in alga re. | = *werkeloos zijn*, quiescere, conquiescere; *iets r. een tijd lang*, per aliquod tempus of aliquamdiu intermissio est alcs rei; *de wapenen r.*, quies ab armis est; quietem a proeliis habent; - *laten rusten*, arma ponere; *maar laat ons dit laten r.*, sed haec missa faciamus, mittamus. | = *uitrusten*, quiescere, requiescere; acquiescere; quieti se dare, tradere; *van iets, conquiescere, requiescere ab*, ex re; reficere se (ex labore); *temd drie uren geven om te r.*, alci tres horas ad quietem dare; = *slapen*, quiescere; quietem capere; requiescere; *hier rust (v. dooden)*, hic acquiescit etc. — **2.** = **toerusten, z. a.**

rustig, 1. tegenover beweging of bezigheid, quietus; otiosus (*vrij van beroeps-bezigheden*); *een r. leven*, vita quieta, otiosa; *r. zijn, zich r. houden*, quiescere; = *zwijgen*, tacere; = *stil zijn*, silere. — **2.** tegenover strijd, last, moeite: *r. tijden*, tempora tranquilla of pacata, sedata; *het wordt weer r. te Rome*, res Romanae tranquillatur; = *tot rust gebracht*, pacatus (provincia). — **3.** = *zonder hevige gemoedsbeveging, z. kalm, gerust*; *een r. leven*, vita tranquilla of placida. — *A d v.*, **1.** quiete; otiose. — **2.** per quietem; cum bona pace. — **3.** tranquille, placide; placato animo; sedate; sedato animo.

rustigheid, z. rust, kalmte.

rustplaats, rustquillus ad quietem locus; *oneig.*, = *graf, sepulcrum*.

rustpunt, intermissio, intervallum; bij het spreken, respirandi tempus.

rusttijd, tempus ad quietem datum; cessatio.

rustverstoorder, turbator otii; homo seditiosus, turbulentus; homo importunus.

ruw, 1. eig., asper; salebrosus; confragosus; = *onbewerkt, rudis, impolitus; r. silver, argentum infectum*; = **ruig, z. a.** — **2. oneig.**, *v. d. stem*, asper. | *v. h. weer, klimaat, z. bar.* | *v. gemoed, zeden enz.*, rudis, incultus, agrestis, ferus, asper, horridus, barbarus, ferus ac barbarus, atrox.

ruwheid, 1. eig., asperitas. — **2. oneig.**, asperitas: feritas; atrocitas (animi); = *toestand van r.*, efferitas (Cic.), barbaria; *r. van zeden, mores agrestes* of feri.

ruzie enz., z. twist enz.

S.

saai enz., z. vervelend enz.

sabbat, sabbata (pl.)

sabel enz., z. zwaard enz.

saffraan, crocus; van s., croceus.

saffraankleur, color croceus.

saffraankleurig, crocei coloris of *croceo colore; (dicht.) croceus.*

sage, fabula (mythe); memoria (overlevering; s. uit de oudheid, m. antiquitatis); het voor een fabel en s. houden, dat enz., fabulam et fictam rem ducere esse *m. a. c. c.*, *i. n. f.*; *oude ss.*, ook vetera; *volgens de s.*,

memoriā proditum est *m. a. c. c. i. n. f.*; *rijk aan ss.*, ffabulosus.

sagenkring, series et complexus fabularum.

salade, lactuca.

salamander, salamandra.

salaris enz., z. bezoldiging enz.

saletjonker, z. fat.

salon, cubiculum cultu insigne; exedra.

salpeter, nitrum, halmvyrhax.

saluereen, salutationem facere (v. soldaten, more militari; v. zeelieden, more nautico).

samen, z. tegelijk, gezamenlijk; ook door composita met cum, b. v. colludere, compascere.

NB. Men vergelijkte, voor zoover noodig, ook de composita met aaneen-, ineen-; z. ook oopen.

samenbinden, colligare, astringere, constringere; de handen op den rug s., manus post tergum illigare.

samenbrengen, = bijeenbrengen, comportare (arma); corrogare (opvragen); conferre (frumentum); congerere (arma, vtiatium); colligare (ingentem numerum perditorum hominum); conducere (exercitum in unum locum); contrahere (exercitum in unum locum, copias eo; magnam classem); cogere (zaken en personen); conficere (pecuniam, copias, exercitum); efficere (novem legiones, magnum numerum scalarum); comportare, conveyere; meest in verachtelijken zin, conflare (pecuniam, exercitum).

samenbrenging, collectio; door omschr. samendragen, conferre, comportare, congerere; het s., collatio, fcomportatio.

samendrijven, cogere, compellere.

samendringen, comprimere (ordines); conferre (urbanos et agrestes in arta tecta); confertae naves); constipare (homines); conglobare (in massa); in rede en geschrift, coartare; compingere (in klass. Lat. slechts in het p a r t. compactus); z i c h s., conglobari; se conglobare (in unum); se constipare (sub vallo); *het s.*, coartatio; *door de verba.*

samendrukken, comprimere; condensare.

samendrukking, compressio.

samenflansen, confundere (nec eiusmodi est oratio, ut a pluribus confusa videatur, Cic.); ex diversis of undique congerere (dissoluta et ex diversis congesta oratio, Quint.); componere (ex alienis libris, orationibus).

samengaan, 1. eig., viam of iter unā facere; (*met temd*) una cum alqo proficisci.

— **2. oneig.**, = *met elkander overeen te brengen zijn, z. overeenbrengen, overeenstemmen.*

samengieten, confundere.

samengroeien, coalescere (cum re, inter se); samengegroei d., coniunctus (supercilia, digiti).

samenhang, cohaerentia (mundi); onafgebroken s., continuatio seriesque rerum; continuatio (causarum); *s. en consequentie van een systeem*, perpetuitas atque constantia; *z. systematisch; s. der rede, der gedachten*, contextus orationis, verborum, rerum; *zonder s.*, *z. onsamenhangend; temd den geheel en s. van iets, iets in zijn s. verhalen*, alci omnem rem ordine narrare of

cuncta, ut acta sunt, exponere; *z. ook verband, 2.*

samenhangen, cohaerere (mundus apte); contingere inter se; neci (aliud ex alio); *met iets*, cohaerere, coniunctum esse cum re; pertinere ad alqd (eo, eodem); *nauw s.*, arte, artissime coniunctum esse, apte, aptissime cohaerere (cum re, inter se).

samenhangend, continuus, continens (agri, oratio); perpetuus (oratio); historia eorum temporum); contextus (historia); aptus (apta dissolvere); *met s.*, *z. onsamenhangend*; *a d v.*, continenter, contexte, uno tenore, non interrupte.

samenhechten, consere; connectere; consuere (*samennaaien*).

samenhoopen, *z. ophoopen.*

samenijlen, *z. samensnellen.*

samenjagen, *z. samendrijven.*

samenkleven, 1. *trans.*, conglutinare. — 2. *intr.*, cohaerere; *samenklevend*, ook door concretus (sanguine concreti crines, Verg.).

samenknoopen, connectere.

samenkomen, convenire, coire, (*in menigte*) confluere; (*snel*) concurrere, convolare (ad, in locum; ad alqm; alq; Romanam); *doen, laten s.*, convocare (senatum, populum); cogere (exercitum, copias; in unum locum, in unum); *met iemand s.*, convenire alqm (*men komt s. met iemand*, convenit alqs), congregi cum alqo.

samenkomst, conventus; conventiculum; congressus; congressio (*gezellige s.*); coetus (*voor een gezellig of staatkundig doel vergaderde menigte*); plaats van *s.*, conveniendi locus; locus, in quem of quo conveniunt, in quem coeunt of coitur; *wijl zij daar ss. met Egeria hadden*, quod earum ibi concilia cum Egeria essent (Liv.); *nachtelijke ss. met iemand hebben*, nocturnis congressus cum alqo habere; nocturnis temporibus clam inter se convenire.

samenkoppelen, uno vinculo copulare; *iemand met iemand s.*, copulare alqm cum alqo.

samenlappen, consuere.

samenleggen, componere; in unum conferre.

samenleven, *met iemand*, vivere unā cum alqo; *het s.*, *z. samenleving.*

samenleving, convictus; convictio; *de menselijke s.*, societas vitae; *z. maatschappij.*

samenlezen, legere, colligere (fabas).

samenlezing, collectio.

samenlijmen, conglutinare; *fig.*, coagmentare (pacem).

samenlijming, conglutinatio.

samenloop, concursus; *oneig.*, door een *s. van omstandigheden*, variis causis.

samenloopen, concurrere, confluere, (*ijlings*) convolare.

samenmengen, *z. vermengen.*

samenmenging, permixtio; *doorde verba.*

samenmaaien, consuere; *iets met iets s.*, assuere alqd alci rei.

samenpakken, colligere (sarcinas, vasa); constringere (*samen snoeren*, sarcinam); = **samendringen**, -**proppen**, *z. a.*

samenparen, *z. paren.*

samenpassen, *intr.*, congruere (alqs, alqd cum alqo, cum re, alci, alci rei, inter se); convenire (alqd alci rei, alci).

samenpersen, *z. samendringen.*

samenplakken, conglutinare.

samenproppen, conficere, constipare; *vgl. samendringen.*

samenraapsel, colluvio (*of colluvies*).

samenrapen, corraderere (pecuniam); *een leger s.*, exercitum raptim conscribere; *een uit onmachtige grijsaards samengeraapt leger*, exercitus collectus ex senibus desperatis; *inderhaast samengeraapte soldaten*, milites subitarii; exercitus collecticius, tumultuarius, repentinus, subitarius, raptim conscriptus.

samenrijden, = *rijdende samenbrengen*, convehere, comportare.

samenrijgen, conserere.

samenroepen, convocare; cogere (senatum); advocare (vos; contionem).

samenroeren, *z. vermengen.*

samenrollen, convolvere, complicare; *zich s.*, convolvi; in semet convolvi of conglobari.

samenrotten, coire in unum, inter se; concurrere; concursus fit (populi); *met een slecht doel*, conspirare in alqd; conlurare in alqd, *m. ut* etc.

samenrotting, *z. oploop, samenzwering.*

samenscholen enz., *z. samenrotten enz.*

samenschrapen, corraderere (decem minas); converrere (hereditates).

samen slaan, *z. samenspijken.*

samen slapen, eodem lecto cubare of quiescere; *met iemand*, dormire cum alqo.

samen sleepen, comportare, congerere.

samen smelten, 1. *trans.*, permiscere; *fig.*, in unum of in unum corpus confundere (duos populos); confundere; conflare; conferre in unum (vires). — 2. *intr.*, *fig.*, in unum corpus confundi of coalescere; confundi; = **insmelten**, *z. a.*; ook redigi (ad paucos redacti.)

samen snellen, concurrere; convolare (ad sellas consulum; *absol.*); *het s.*, concursus.

samen snoeren, constringere (sarcinas); colligare (manus; colligare vinculis); religare (alci manus post tergum).

samen spannen enz., *z. samenzweren enz.*

samen spijken, clavis configere; configere inter se.

samen spraak, *z. gesprek, onderhoud, 3; dialoog.*

samen spreken, confabulari of sermones conferre inter se, (*met iemand*) cum alqo; *vgl. gesprek, onderhouden, 2.*

samen steken, de hoofden *s.*, capita conferre; inter se colloqui.

samen stel, compositio; structura (verborum).

samen stellen, = *tot een geheel samenvoegen*, componere; = *een woord uit twee woorden s.*, duplicare (faciliore ad duplicanda verba Graeco sermone, Liv.); *s. zijn uit enz.*, concretum esse (ex alqa re; c. abl., terrā, Cic.; ex terrena mortalitate natura; ook *m. unde*); *samengestelde woorden*, *verba composita of ex coniunctione facta; *z. verder maken, 1; opstellen; 1. schrijven.*

samen stelling, als *handeling*, compositio

tio; = *samengesteld woord*, z. **samenstellen**; z. *verder opstelling*.

samenstemmen, 1. *eig.*, concinere; *niet s.*, discrepare (v. *tonen of instrumenten*); **dissonum quiddam canere** (v. *zangers*). —

2. *oneig.*, = **overeenstemmen**, z. a.

samenstemming, 1. *eig.*, concentus. —

2. *oneig.*, = **overeenstemming**, z. a.

samenstooten, = *tegen elkander stooten*,

z. **stooten**, 2.

samenstrengelen, connectere; inter se implectere; coniungere inter se atque implicare; *samengestregelde handen*, manus implexae (v. *twee of meer personen*).

samenstroomen, 1. *eig.*, confluere; confluere in unum. — 2. *overdr.*, confluere, concurrere (ad, in locum alqm; ad alqm visendum); undique convenire.

samentellen, z. **optellen**, 1.

samentreffen, convenire (in unum locum); concurrere (*gelijktijdig plaats grijpen*); congruere (qui suos dies mensesque c. voluit cum solis lunaeque ratione); *het s.*, concursus (calamitatum, occupationum).

samentrekken, 1. contrahere, cogere, conducere, colligere (exercitum, copias, ook met in unum locum, in unum); = *strak aantrekken*, astringere (vincula); *zich s.*, contrahi, cogi, colligi; congregari, se congregare (*zich bijeen scharen*); astringi (alvus); se astringere (intestina); se contrahere (pulmones). — 2. v. *woorden*, contrahere; *twee woorden s.*, verba copulando iungere (b.v. *sis voor si vis*); *twee lettergrepen tot één s.*, duas syllabas in unam cogere.

samentrekking, contractio.

samenvallen, in idem tempus incidere; concurrere; v. *feesten*, eodem die celebrari.

samenvatten, comprehendere; complexi (alqd breviter, paucis, oratione; omnia una comprehensione); amplecti (omnes oratores, qui ubique sunt aut fuerunt); *kort s.*, constringere (sententiam aptis verbis); conducere (plura in unum); colligare (septingentorum annorum memoriam uno libro, Cic.).

samenvatting, comprehensio (consequentium rerum cum primis coniunctio et c.); *korte s.*, brevis complexio (totius negotii).

samenvegen, convertere.

samenvechten, contendere; connectere.

samenvliegen, convolare.

samenvloeien, z. **samenstroomen**.

samenvloeiing, = *de plaats, waar twee rivieren samenvloeien*, confluens (Mosae et Rheni); ook confluentes (c. *gen.*, c. Padi et Adduae fluminum, Tac.); *van de s. van den Rhodanus (met den Arar)*, a confluente Rhodano.

samenvoegen, iungere, coniungere, connectere, conglutinare, coagmentare (*eig.* en *fig.*).

samenvoeging, coniunctio, conglutinatio, coagmentatio.

samenvoeren, conducere, congregare (*levende wezens*); comportare, convehere (*zakken*).

samenvouwen, complicare (epistolam); *vgl. vouwen*.

samenweisel, *fig.*, een s. *van leugens*, mera mendacia; *het geheele verhaal is een s. van verzinsels*, tota narratio ficta est; *zijn*

leven is een s. van wederwaardigheden, vita eius perpetuis calamitatibus referta est.

samenwerken, z. **medewerken**; *alles v. s. om enz.*, omnia eo valent, ut etc.; *drie samenwerkende factoren*, z. **factor**.

samenwerking, z. **medewerking**.

samenwerpen, concicere (in acervum, in medium sarcinas).

samenweven, contextere.

samenwikkelen, complicare; (*als een kluwen*) conglomereare.

samenwinden, conglomereare.

samenwonen, unā habitare; *in één huis*, in eadem domo habitare; *in één tent*, contubernalem esse (alcs); *met iemd s.*, cum alqo habitare.

samenwoning, contubernium.

samenwrijven, conterere.

samenzijn, unā of simul esse; *veel met iemd s.*, multum esse cum alqo; *gewoonlijk* -, consuesse esse unā.

samenzoeken, conquirere, colligere (vasa cuiusque generis); *het s.*, conquistio.

samenzwerder, = *samengezworene*, z. **samenzweren**.

samenzweren, confurare; confurationem facere of tconflare; (*ook in goeden zin*) conspirare, (*met iemd*) confurare cum alqo, (*tegen iemd of iets*) confurare contra alqm, alqd; (*tegen iemds leven of om iemd te vermoorden*) confurare de alqo interficiendo, conspirare in alcs caedem; (*tot iets*) confurare de alqa re facienda of in alqd of m. ut, conspirare in of ad alqd; *s a m e n g e z w o r e n e*, confuratus; confurationis particeps of socius, consocius; ook *alleen* consocius; *pl. soms ook confuratio* (= *de samengezworenen, het eedgespan*).

samenzwering, confuratio (*tegen iemds leven*, in alcs caput facta); *in 't alg.*, conspiratio, consensio.

sandaal, crepida; solea; *met ss. aan*, crepidatus, soleatus.

sap, sucus; virus (*taai en bijtend s. van zekere planten, van slakken, slangen*).

sappig, suci plenus; fuscus, fuculentus.

sarcasmen, asperius of acerbius dicta; facetiae acerbae.

sarcastisch, acerbus; mordax; *a d v.*, acerbē.

sarcophaag, sarcophagus.

sarren, lacessere; z. **plagen**.

sater, satyrus.

saterspel, *fabula satyrica.

satire, 1. *eig.*, satira. — 2. *oneig.*, z. **spot**.

satirendichter, satiricus, satirarum scriptor.

satiriek, satirisch, 1. *eig.*, satiricus. —

2. *oneig.*, acerbus; s. *aard of geest*, acerbitas.

satraap, satrapes; praefectus regibus.

satrapie, satrapea; praefectura regia.

saus, ius.

scalpeeren, alci verticem cum crine abscondere.

scandeeren, een *vers s.*, pedes versus syllabis metiri; *versum per pedes metiri*; syllabas versuum enarrare; *versum scandere (grammatici)*; *het s.*, enumeratio syllabarum; scansio.

scenisch, scenicus; *a d v.*, scenice.

scepsis, contra omnia disserendi ratio.

scepticisme, ratio eorum, qui contra omnia disserunt *(of zachter)* qui a rebus incertis assensionem cohibent.

scepticist, qui contra omnia disserit; qui a rebus incertis assensionem cohibet; *scepticus.

schaaf, runcina.

schaakbord, tabula latruncularia.

schaakspel, lus latrunculorum (*Sen.*); *schaak spelen*, latrunculis ludere.

schaal, 1. = *harde dop*, van *noten* en *dgl.*, putamen; van *eieren*, *schaaldieren*, testa; concha (*v. e. mossel*). — 2. als *gereedschap* patina, lanx, scutella; *v. e. weepschaal*, lanx; *gewicht in de s. leggen*, alqd momenti habere; *veel* -, magni momenti (et ponderis) esse; *maximi ponderis* esse.

schaaldier, conchylium; animal testaceum.

schaamachtig, pudens, pudicus, verecundus.

schaamachtigheid, z. **schaamte**.

schaamrood, rubore suffusus; erubescens; s. *worden*, erubescere; s. *maken*, ruborem afferre alci.

schaamte, pudor; = *eerbiedige schroom*, verecundia; = *kuisheid*, pudicitia; *valsche s.*, verecundia turpis; s. *gevoelen* = *zich schamen*, z. **schamen**.

schaamteblos, rubor verecundiae; in *het verband* rubor alleen.

schaamtegevoel, pudor; honestas (*zedelijk gevoel*); *geen s. meer hebben*, pudorem ponisse; *het s. afleggen*, pudorem ponere; *alle s.* -, omnem verecundiam effundere.

schaamteloos, impudens; protervus; = *onkuisch*, impudicus; *a d. v.*, impudenter.

schaamteloosheid, impudentia; = *onkuisheid*, *ontuchtigheid*, *impudicitia*.

schaap, ovis; *in ruimen zin* en *om onnoozelheid aan te duiden*, pecus (pecudis).

schaapherder, opilio; ovium pastor of custos.

schaapje, ovicula.

schaapskooi, ovile.

schaapsvacht, -vel, vellus.

1. **schaar** (*werktuig*), forfex; *v. e. kreeft*, brachium.

2. **schaar** (= *menigte*), caterva; globus; manus; chorus (iuventutis, philosophorum); gregx; turba.

schaars, anguste, raro.

schaarsch, angustus, tenuis, rarus.

schaarscheit, -te, angustia, penuria, inopia, raritas (*c. g. n.*).

schacheraar, qui mercaturam sordidam facit.

schacheren, mercaturam sordidam facere; *bij of met iets s.*, nundinari in alqa re; cauponari (bellum, *Enn.*).

schacht, *v. e. zuil*, scapus; *v. e. lans*, hastile; *in de aarde*, puteus; specus.

schade, noxa (*die men aanricht*); damnum (*verlies*, *dat men aan zichzelf te wijten heeft*, *inz. aan vermogen*); detrimentum (*door een ander berokkend*); iactura (*v. vrijwillige opoffering*); = *ongeluk*, *onheil*, *incommodum*, *malum*, *calamitas*; *fraus* (*benadeeling door een ander*); *vgl. nadeel*; *s. tijden*, damnum of detrimentum, iacturam facere; detrimentum, incommodum capere, accipere; calamitatem accipere;

s. aanrichten, *berokkenen*, z. **schaden**; *s. herstellen*, z. **vergoeden**; *grote s. lijdend*, *aan g. s. blootgesteld*, calamitosus; *door s. wijs worden*, ipsa recorrigi; *een onrechtmatig geleden s.*, damnum iniuria (*bij de juristen*).

schadelijk, nocens, qui nocet, noxius; damnosus, inutilis; (*sterker*) perniciosus, exitiosus, pestifer; *s. dieren*, animalia malefica; *bestiae quae nocent*; noxium genus animalium; *s. invloed hebben*, *s. zijn*, nocere; *a d. v.*, pernicioso, pestifere.

schadelijkheid, vis nocendi of noxia; inutilitas; *de s. van iets aantoonen*, ostendere rem esse noxiam of nocere of quantum res aliqua nocet.

schadeloos, = *geen schade lijdend*, sine damno; *iemd s. stellen*, damnum restituere alci, (*voor iets door iets*) compensare alci alqd alqa re; *zich s. stellen*, damnum of detrimentum sarcire of restituere; damnum compensare (alqa re).

schadeloosstelling, door omschr.; *vgl. schadevergoeding*; *de s. bepalen* (*bij een proces*), litem aestimare.

schaden, nocere (alci); damno of detrimento esse alci; detrimentum afferre, inferre alci; damno of detrimento afficere alqm; = *hinderlijk zijn*, obesse, officere; officere et obstore; = *vermindere*, minuire (ales auctoritatem).

schadevergoeding, s. *verleenen*, rem restituere; damnum sarcire; *voor s. instaan*, damnum praestare alci; *s. eischen*, res repetere.

schaduw, 1. eig., umbra; s. *werpen*, umbram facere; s. *geven*, umbram praebere; *iemd als zijn s. volgen*, alqm tamquam umbra sequi; *fig.*, een s. op iets *werpen*, deformare alqd; *iets in de s. stellen*, (*v. d. redenaar*) obscurare, obnuerre, abicere of vituperando affligere alqd; = **overtreffen**, z. *a.* — 2. oneig., in de *schilderkunst*, umbrae (*b. v. lumen et umbrae*). | = *schaduwbeeld*, *schim*, umbra; imago; umbra et imago (equitis Romani); adumbrata imago of res, effigies; simulacrum; species; *zij hebben geen s. der republiek overgelaten*, imaginem rei publicae nullam reliquerunt; *ook nomen*; *nog slechts een s. v. iets zijn*, nomen esse ales rei (ducum). | = *bescherming*, umbra, praesidium, tutela, *b. v. sub umbra Romanae amicitiae tegi*.

schaduwbeeld, z. **schaduw**, 2.

schaduwrijk, umbrosus; opacus (*met het oog op de koelheid, frischheid*).

schaduwzijde, oneig., dat is zijn s., in hac re minus laudandus of probandus est; *de s. van iets*, quod in alqa re deterius of minus laudabile, minus laetabile est; vitium ales rei.

schaffen, hulp, raad s., z. **helpen**, raad, 3.

schakeeren, z. **nuanceeren**.

schakel, anulus (catenae).

1. **schaken** (= *ontvoeren*), (vi) abducere; rapere.

2. **schaken** (= *schaakspelen*), ludere latrunculis.

schaker, raptor.

schaking, raptus.

schal, sonus; sonitus; clangor.

schalk, homo lascivus; homo iocosus of iocularis; ioculator.

haaten.
stijner

schalksch, lascivus; iocosus, iocularis; *a d v.*, iocose, ioculariter.

schalkschheid, lascivia.

schallen, sonare; sonitum edere.

schalm, *z.* **schakel**.

schamel *enz.*, *z.* **armoedig** *enz.*; *v.* *klederen*, obsoletus (*afgedragen, versleten*).

schamen, *zich s.*, pudet; *ik s. mij over iets*, pudet me alces rei; *- te enz.*, pudet me *c. i n f.*; = *blozen*, erubescere (*alqa re*, in *alqa re* of *c. i n f.*); *zich een weinig s.*, supudet; *waarvoor men reden heeft zich te s.*, pudendus.

schamp, ictus stringens corpus; vulnus leve of parvum.

schampen, stringere; leviter vulnerare.

schamper, *z.* **hoonend, bijtend**, *2.*

schampschot, *z.* **schamp**.

schandaal, res mali of pessimi exempli; res insignis infamiae; res indigna.

schandaltg, mali of pessimi exempli; insignis infamiae; turpis.

schanddaad, flagitium; dedecus; probrium; indignum facinus; scelus, facinus (*misdaad*); *een s. begaan*, dedecus of flagitium admittere; *vele ss.*, multa turpiter facere.

schande, turpitude (*schandelijkheid, onzedelijkheid*); dedecus (*oneer*); infamia (*slechte naam*); ignominia (*in het openbare leven*); probrium (*in het bijzondere leven*); = *datgene, waaruit de s. ontstaat*, dedecus, turpitude; flagitium (*schandelijke daad*); probrium (*onteurende daad*); *iets strekt tot s.*, alqd turpe est; *iets of iemand strekt iemand of iets tot s.*, alqd alci dedecori, infamiae, probrium, turpitudini est; *alqs alci dedecori est*; *alqs alci, alci rei pudori est*; *iemand s. aandoen*, *s. over iemand brengen*, alci turpitudinem inferre, infligere; *alci infamiam, probrium inferre*; *alqm ignominia afficere*; *s. op zich laden*, dedecus admittere (*in se*); *eeuwige* -, sempiternas foedissimae turpitudinis notas subire; *iemand s. besparen*, *s. besparen*; *iets voor s. houden*, *een s. achten*, turpe alqd putare, ducere; *turpe alqd sibi esse arbitrari*; *alqd contumeliae loco ponere*; *probro habere alqd*; *alqd indignum videtur*; *iemand iets tot s. aanrekenen*, alqd alci probro ducere; *tot s. des volks*, cum pudore populi; *tot onze s.*, cum nostra ignominia, cum nostro dedecore; *tot onze groote s.*, ook quod indignissimum est; *! te s. maken*, contundere (*audaciam praedonis*); *obterere (laudes)*; *obterere ac contundere (calumniam alces)*; *prostrere et obterere (malevolorum obtreactiones et invidias)*; *corrumpere (nobilitatem acceptam)*; *alqd irritum reddere*; *confutare (alces audaciam)*; *argumenta Stoicorum*; *refutare (alqm)*.

schandelijk, turpis; ignominiosus (*fuga*); probrosus (*crimen*); foedus (*gruwelijk*); obscenus (*vuil*); flagitiosus (*vol schandelijkheden, v. personen en zaken*); taeter (*afschuwelijk, homo, facinus*); nefarius (*misdadig, goddeloos, v. personen en zaken*); *een s. daad, handeling, z. schanddaad*; *s. dingen*, res turpes; *flagitia*; *nefaria*; *een s. leven leiden*, turpiter of flagitiose vivere; *schandelijk!* o indignum facinus! *a d v.*, turpiter, foede, flagitiose, nefarie.

schandelijkheid, *1. a b s t r.*, turpitude, foeditas, obscenitas. — *2. c o n c r.*, =

schandelijke daad, handeling, z. schanddaad.

schandpaal, *z.* *2.* **kaak**.

schandvlek, labes turpitudinis, ignominiae, *gevl. alleen labes (ook v. e. persoon)*; macula atque ignominia; *ook alleen macula*; nota turpitudinis; *nota atque ignominia*; *ook dedecus, opprobrium*.

schandvlekken, *z.* **onteeren, aanwrijven**.

schans, munimentum; agger (*dam, wal*); vallum (*palissaden*); *ss.*, *een s. opwerpen, z. schansen*.

schansen, munire, munitionem facere, munimentum exstruere, aggerem iacere.

schansgraver, munitor; cunicularius (*mineur*).

schanspaal, vallus.

schanswerk, munitio; opus; *s. verrichten*, in opere esse.

schape(n), *z.* **schaaps-**.

schappelijk, modicus (*pretium*); *vgl. billijk, goedkoop*.

scharen, ordinare, disponere; *in slagorde s.*, *z. slagorde*; *zich om iemand s.*, conglobari circa alqm; *congregari undique ad alqm*.

1. scharlaken (s u b s t.), coccum; *in s. gekleed*, coccinatus.

2. scharlaken (a d i.), coccineus.

scharlakenkleurig, -rood, coccineus.

scharlakenverf, coccum.

scharnier, cardo (*deurpen*).

schat, thesaurus; gaza (*s.*, *schatkamer v. e. vorst*); *schat ten*, thesauri, opes, divitiae; *oneig.*, copia (*doctrinae, ingenii*); *ook id.*, ex quo sumitur, petitur alqd; (*als uitdrukking van teederheid*); (*mijn*) *schat!* voluptas mea! deliciae meae! mea vita!

schatbaar, aestimabilis.

schatbewaarder, *z.* **schatmeester**.

schateren, *z.* **schaterlachen**.

schaterlach, cachinnus.

schaterlachen, cachinnum tollere of edere; cachinnare.

schatkamer, **schatkist**, thesaurus; aerarium (*staatskas*); gaza (*schatkamer v. d. Perzischen koning, en verder van elk buitenlandsch vorst*); fiscus (*keizerlijke privaatkas*).

schatmeester, aerarii praefectus; custos thesauri of gazae; *koninklijk s.*, custos gazae of pecuniae regiae.

schatplichtig, *z.* **cijsbaar**.

schatrijk, praedivis, divitissimus; dives ut metiatur nummos; *s. zijn*, Crassum superare divitiis.

schatten, *1. eig.*, aestimare (*alqd*); *hoog*, magni of magno; *hooger, pluris*; *zeer hoog*, plurimi, permagno; *naar geld*, pecunia; *op drie denarii*, tribus denariis; *door existimare, b.v. existimo exercitum viginti milium esse*; *v. d. censor*, censere. — *2. oneig.*, *z. achten*; *hoog, gering s.*, *z. hoogschatten, geringschatten*; *ik weet iets te s. (op prijs te stellen)*, est honos alci rei apud me; *hij weet de deugd niet te s.*, virtutis ignarus est; *het geluk dat ons ten deel gevallen is, is niet te s. (is onschatbaar)*, quanta felicitas nobis obtingit, dici vix potest.

schatter, aestimator; *v. h. vermogen der burgers te Rome*, censor.

schatting, *1. eig.*, = *het schatten, taxatie*, aestimatio; *v. h. vermogen der burgers te*

Rome, census; = **cijns**, belasting, *z. a.* — **2. oneig.**, *z. a.* **achting**, meening, oordeel.

schaven, runcinare (alqd); = **schampen**, *z. a.*

schavot, catasta (*stellage*); *op het s. sterven*, securi illa funesta percuti; carnificis manu perire.

schavuit, *z. a.* **schurk**, **schelm**.

schedel, calva; ossa (*pl.*) capitis; caput (*hoofd*); vertex (*kruin*).

scheede, vagina.

scheef, **1. eig.**, *z. a.* **schuin**. — **2. oneig.**, perversus (sententia); pravus (iudicium); depravatus (opinio); depravata imitatio, caricatuur); *a d v.* perperam, prave; *iets s. beoordeelen*, perperam iudicare de alqa re; *s. gaan*, *z. a.* **misloopen**, **2.**

scheel, strabo (ook als *s u b s t.*); *v. d. oogen*, limus, perversus; *oneig.*, met *s. oogen aanzien*, *z. a.* **benijden**.

scheelzien, limis of perversis oculis esse.

scheen, -been, tibia; crus (*het geheele benedenste deel van het been*).

scheenplaat, ocrea; *daarvan voorzien*, ocreatus, ocrea testus.

scheep, *s. gaan*, (navem) conscendere; navigationi se committere; *vgl. (zich) inschepen*.

scheepje, navicula; navigium parvulum; actuariola (*klein roeischip*); lenunculus (*bootje*).

scheepsbouw, door omschr. met aedificare naves; *het daarvoor gebruikte hout*, materia navalis; trabes of arbores navales.

scheepsgelegenheid, facultas of casus navigandi, ook navigatio; *met de eerste de beste s.*, quae prima navigandi facultas data erit; *er is thans geen s. naar Tarente*, navis nulla est, quae Tarentum proficiscatur.

scheepskapitein, nauarchus; *in zuiver Lat.* magister of praefectus navis; *v. e. triere*, trierarchus; *v. e. vloot*, centurio classarius.

scheepsclading, onus navis; *een s. koopwaren*, goud, hooi, navis mercium, auri, palearum.

scheepsreeder, dominus navis; navicularius (*v. e. vrachtschip*).

scheepssneb, rostrum navis; *de ss. der veroverde schepen*, exuviae nauticae; *voorzien van een s.*, met *ss.*, rostratus (navis, columna).

scheepsterm, verbum nauticum.

scheepstimmerman, faber navalis.

scheepstimmerwerf, navalia (*n. pl.*).

scheepstouw, rudens; ora (*waaraan het schip vastligt*; *Liv.*).

scheepsvolk, nautae; nautici (*Liv.*); *van de oorlogsvloot*, classarii; *= de matrozen als geheel of corporatie*, socii navales; *= de roeiers*, remiges, remigium; *vgl. bemanning*.

scheepvaart, navigatio; = **scheepvaartkunde**, *z. a.*; *de s. is begonnen*, navigari coeptum est; *vgl. zeewezen*.

scheepvaartkunde, ars navalis of navigandi; scientia of scientia et usus rerum nauticarum.

scheerling, cicuta (ook *de daarmee bereide drank*).

scheermes, culter tonsoris of tonsorius; novacula.

scheerwinkel, tonstrina; taberna tonsoris.

scheidbaar, separabilis (a corpore); *s. zijn*, separari posse.

scheidbrief, libellus repudii.

scheiden, **1. trans.**, *van verbonden was*, distrahere, divellere (*los- weg- vaneenscheuren of -rukken*, alqd ab alqa re nec divelli nec distrahi potest); diducere (alqm ab alqo); dividere (capita a corpore); = *gescheiden houden*, distendere (copias hostium; hostes ab apertiore loco); distinere (legiones magnum flumen); dividere (vicius in duas partes flumine dividitur); dirimere (*iets in zijn samenhang verbreken*, urbs flumine dirempta); discernere (duae urbes magno inter se maris terrarumque spatio discretae; omnia discrimina talia, quibus ordines discernentur); disungere (equitatus a laevo cornu brevi spatio disiunctus; quod flumen Iugurthae Bocchique regnum disungebat); discludere (*van elkander afsluiten*, mons Cevenna, qui Arvernus ab Helvetiis d.); = *afcheiden, afzonderen*, seungere (Alpes Italiam a Gallia; bonum, quod non possit ab honestate seungi); separare (suum consilium ab reliquis); segregare (alqm a numero civium; virtutem a summo bono); = *onderscheiden*, distinguere, discernere, secernere. — **2. in t. en r e f l.**, *van iem.*, discedere, digredi, abire ab alqo; (= *zijn zaak s. van die v. e. ander*) se seungere ab alqo; (= *zich van iem.* *los-scheuren*) distrahi ab alqo; = *uit elkander gaan* (*v. velen*), discedere (in duas partes inter se, absol.); *van iets s.*, divelli ab alqa re (a voluptate); relinquere (patrim); excedere (animus e corpore). | *in 't bijz.*, *uit het leven s.*, *z. heengaan*; *v. echtscheiding*, repudium remittere uxori; repudiare uxorem; divortium facere cum uxore; claves uxori adimere; *v. d. vrouw*, discedere a viro; divortium facere cum marito; repudium remittere viro; repudiare virum; *z. huwelijik*.

scheiding, diremptus; †diremptio; separatio (alcs rei ab re; animi ac corporis in morte); discessus (animi a corpore; ab iis quae bona sunt in vita); = *het van of uit elkander gaan, heengaan*, discessus, digressio, digressus (digressus et discessus, *bij den dood*); disiunctio (meorum; animorum); *met geweld gepaard*, distractio (membrorum; *fig.*, civium); = *tweespalt*, disidium; = **echtscheiding**, *z. a.*

scheidslinie, cardo.

scheidsman, *z. a.* **scheidsrechter**.

scheidsmuur, paries intergerivus (*Plin.*) of medius; ook alleen murus (tenui muro dissappare alqd); *fig.*, dicrimen; *dat is een s. tusssen ons*, hoc nos distinet.

scheidsrechter, arbiter (naar billijkheid en goeddunken); iudex (volgens recht en wet); recuperator (*door den staat aangesteld ter beslechting van twisten over mijn en dijn*); disceptator (*bij oneenigheden, woorden-twisten*); *het ambt van s.*, arbitrium; *s. zijn in een zaak*, arbitrum esse in alqd; *alcs rei arbitrium est penes alqm*; alqd dirimere, disceptare (*beslechten*), componere (*in der minne schicken, bijleggen*).

scheidsrechterlijk, *s. uitspraak*, arbitrium.

1. **schel** (*s u b s t.*), *z. bel*, 1.

2. **schel** (*a d t.*), acutus, acer (*v. kleur en toon*); acerbus (*v. toon*); *in zachteren zin*, = **helder**, *z. a.*

schelden, 1. = **uitschelden**, **beschimp**, *z. a.* — 2. = **scheldend noemen**, vocare (alqm mendacem); compellare (alqm fratricidam).

scheldnaam, nomen of cognomen infame; *iemd een s. geven*, contumeliae causā alci cognomen dare.

scheldwoord, maledictum; convicium; vox contumeliosa; verbum contumeliosum of probrosum (*beleedigende uitdrukking*); probrum (*eerkrenkend verwijt*); *p l.* ook verborum contumeliae; *tegen iemd uitgestooten ss.*, contumeliae in alqm dictae; *in ss. losbarsten*, ad verborum contumeliam descendere; *onder ss.*, cum verborum contumelia.

schelen, 1. = **ontbreken**, *z. a.*; *het scheelde niet veel, had weinig gesch.*, of *enz.*, ook *paene* (dixi); *er s. zooveel aan dat enz.*, ... *dat enz.*, tantum abest ut ..., ut etc.;

= **verschillen**, *z. a.* — 2. = **aangaan**, *z. a.*; = *aan iets gelegen zijn*, om iets geven, *z. gelegen*, 2; **geven**, 2. — 3. *mij s. iets* = *ik ben niet wel (lichamelijk of geestelijk)*, minus bene me habeo; non satis valeo; aeger sum (corpore, animo); *hem s. niets*, valet; *wat s. u?* quo morbo laboras? (*als vraag aan een bedroefde*) quid tristis es?

schellen, *z. bellen*.

schelm, 1. = **bedrieger**, homo fraudulentus; = *trouweloos*, homo perfidus; = *eerloos mensch in 't alg.*, homo infamis; *als scheldwoord*, furcifer; *een doortrapte s.*, venerator. — 2. *in zachteren zin*, homo lascivus.

schelmachtig, *z. schelmsch*.

schelmerij, 1. *fraus*, dolus; furtum (*heimelijk bedrog*). — 2. *lascivia*; (*schertsend*) malitia (Cic.).

schelmsch, 1. *fraudulentus*; perfidus. — 2. *lascivus*.

schelmstuk, fallacia; furtum; *z. schelmerij*.

schelp enz., *z. schaal*, 1 *enz.*

schemerachtig, subobscurus, sublustris.

schemeravond, *z. avondschemering*.

schemeren, *impers.*, *het s.*, (*v. d. morgen*) lucescit, dilucescit; illucescit dies; (*v. d. avond*) advesperascit, coepit advesperascere; vergit of inclinatur in vesperum dies; *no x* appetit of imminet.

schemerend, **schemerig**, *z. schemerachtig*.

schemering, diluculum (*morgen*); crepusculum (*avond*); tenebrae (*in 't alg.*; *primis tenebris*, *in de avondschemering*).

schemerlicht, lux incerta of dubia.

schemeruur, (*'s morgens*) prima lux; (*'s avonds*) prima vespera; *in het s.*, prima vesperi (*sc. horā*, Caes.).

schenden, 1. *eig.*, deformare; violare; vulnerare. — 2. *overdr.*, violare, laedere; *z. verder onteeren*.

schender, violator (templi); iuris gentium; = *schoffeerder*, stuprator, constuprator.

schendig, *z. schandelijk*.

schending, deformatio; violatio (tem-

pli; fidei); *s. der heilighdommen*, ook *fana vexata*; *z. verder onteering*, **ontwijding**. **schenkel**, femur.

schenken, 1. = **gieten**, 1, *z. a.* — 2. = *geven*, donare (alci alqd; alqm alqa re); dono of muneri dare (alci alqd); munerae (alqm alqa re); munerari (alci alqd, alqm alqa re); *rijklijk en met zekere (inz. staatkundige) bedoelingen*, largiri (alci alqd). | *in 't bijz.*, = *iemd iets ten goede doen komen*, tribuere alci alqd (misericordiam); concedere alci alqd (libertatem; impunitatem); alqm prosequi alqa re (amore, misericordiā); alqm amplecti, complecti alqa re (amore, benevolentia); = *kwijtschelden*, *vrijgeven*, condonare (pecunias creditas debitoribus); remittere (populo tributa per triennium; poenam); *z. verder de substantiva*, *waarmee „schenken“ verbonden wordt*; *iemd het leven s.*, *z. 1. leven*, 1; 2. **leven**, 1, *A.*

schenker, 1. qui pocula ministrat alci; a cyatho of a potione (s. servus, puer); *s. zijn van Jupiter*, Iovi bibere ministrare.

— 2. = **gever**, *z. a.*

schenking, 1. = *het schenken*, donatio, condonatio, largitio; remissio (poenae); *vgl. schenken*. — 2. = **geschenk**, *z. a.*

schennis, *z. schending*.

schepl, modius.

schepeping, nauta; *de ss.* = **scheepsvolk**, *z. a.*

scheppen, 1. = **putten**, haurire (alqd; alqd ex, de alqa re); *adem*, *lucht s.*, **ademmen**, 1; *het s.*, haustus; *door omschr.*; fig., capere, percipere (voluptatem ex alqa re); *z. verder de substantiva*, *waarmee „scheppen“ verbonden wordt*, *b.v. behagen*; *moed s.*, *z. vatten*, 2. — 2. = **voortbrengen**, creare, procreare; generare (deus hominem; ita generati a natura sumus); facere, efficere; = **vinden**, **uitdenken**, parere (verba); = **vormen**, **fingeren**; *nieuwe woorden s.*, verba novare; - *voor nieuwe begrippen*, nova nomina novis rebus imponere; *voor of tot iets (als) geschapen*, natus alci rei, ad alqd; factus ad alqd; *de wereld s.*, mundum procreare (*in den Christelijken zin van het woord*), condere, aedificare, construere.

scheppend, *s. vernuft*, *s. geest*, sollertia; ingenii vis et sollertia; *ook alleen ingenium* (artificium); *s. kracht*, *z. scheppingskracht*.

schepper, procreator; fabricator (*vervaardiger*, *bouwer*, *b.v. tanti operis*); (quasi) parens (salutis nostrae, philosophiae; operum parens effectorque); conditor (libertatis Romanae); inventor (*vinder*, *uitvinder*); architectus (a. paene verborum; quasi a. beatae vitae); *de s. der wereld*, procreator mundi (*de beste uitdrukking van het Christelijke begrip v. h. woord*); effector, aedificator of fabricator mundi; opifex rerum of mundi; ille quasi parens huius universitatis.

schepping, 1. = **oorsprong**, origo; principium, exordium, initium; *de s. der wereld*, mundi procreatio; mundi origo, ortus; *sedert*, inde ab hominum memoria; post hominum memoriam; post homines natos. — 2. = *het voortgebrachte*, *en wel*; = *al het geschapene*, rerum natura; universitas (rerum). | = *werk*, opus; *de ss. der natuur*, ea quae in rerum natura gignuntur; - *der men-*

schen, ea quae ab hominibus inventa et excogitata sunt; *een s. van iem'd of iets zijn*, profectum esse ab aliquo, ab aliqua re; *ss. van iem'ds genie*, quae finxit ingenium alicui.

scheppingsdag, primus mundi dies.

scheppingskracht, effectio; *geestelijke s.* excogitatio; *de goddelijke s. van het genie*, divina vis ingenii.

scheppel, animal of animans; = *mensch* (*inz. verachtelijk*), homo; *de ss., z. schepping, 2.*

scheppster, procreatrix (quaedam laudatarum artium omnium, *v. d. philosophie*); parens; effectrix (virtus est e. vitae beatae); mater (in bonarum artium est sapientia).

schepter, sceptrum; scipio; *fig., = heerschappij*, regnum; *den s. zwaaien = in het bezit zijn der opperheerschappij, z. opperheerschappij.*

scheren, 1. *trans.*, tondere (barbam, lanam, oves); radere, deradere (caput); *iem'd den baard s., z. afscheren*; *sprekw., z. kam*; *het s., tonsura*; *rasura*; *of door de verba. — 2. intr., over iets heen s., stringere alqd.*

scherf, testa.

scherfing, stamen.

scherf, *z. coulisse*, voorhangsel.

schermdak, *bij belegeringen*, testudo, vinea.

schermen, armis exerceri; batuere; digladiari; *fig., met woorden s., verba vana et inania iactare.*

schermer, armorum peritus (*die de schermkunst verstaat*); *een goed s. zijn*, armis optime uti.

schermkunst, ars pugnandi of armorum; ars gladiatoria; *iem'd de rij- en s. leeren*, equo armisque docere alqm.

scherfmeester, armorum doctor; *der gladiatoren*, lanista.

scherfmoefening, exercitatio gladiatoria.

scherfmschool, ludus gladiatorius, *in het verband ludus alleen.*

scherfmutselaar, = *tirailleur*, procurator, concursator (*Liv.*); veles (*den vijand voor het front verontrustend*); ferentarius.

scherfmutsel, proeliis parvis cum hoste contendere, hostem levibus proeliis lacessere; proeliis parvulus inter se pugnare; *v. tirailleurs*, concursare modo in primum modo in novissimum agmen; *ook alleen concursare* (in proelio).

scherfmutseling, proelium leve of levius, parvulum, minus; pugna fortuita (*toevallig ontstane strijd*); *v. tirailleurs*, procuratio, concursatio.

1. **scherp**, (*a d i.*), 1. *eig.*, acutus. — 2. *oneig., van hetgeen de zinnen prikkelt*, acer (*v. d. smaak*); acutus (*v. smaak en reuk*); *een s. smaak hebben*, acri sapore esse; = **streng**, *z. a.*; *v. e. onderzoek*, ook intentus (minus i. de paucis quaestio erat); *a d v., acriter* (alqd vituperare); *het gaat er s. toe*, acriter, acerrime pugnatur. — 3. *v. d. zintuigen zelf*, = *fijn*, sagax (*een s. reuk*, een s. gehoor hebbende); *s. gezicht*, acris oculorum acies, acris videndi sensus; visus acutus; *een s. blik richten naar alle kanten*, acrem in omnes partes aciem intendere; *z. oog, 1*; *a d v., acute*; *s. zien*, acute cernere; acie oculorum acri esse; *iets s. in het oog vatten*,

alqd acriter of intentis oculis intueri, intentis oculis contemplari; *iem'd -, oculos defigere in alqm*; *s. in de zon zien*, acriter solem intueri. | *Vand. met betr. tot den geest*, acer, acutus (*b. v. ingenium*); subtilis (iudicium; *Hor.*); *s. blik*, *z. scherfzinnigheid*; *a d v., acriter* (vitia videre); acute, subtiliter, sagaciter (perspicere); *een korte en s. begrensde verklaring*, brevis et circumscripta quaedam explicatio.

2. **scherp** (*s u b s t.*), = *scherpe kant*, acies.

scherpen, 1. *eig.*, acuere, acutum reddere. — 2. *oneig.*, acuere, exacuere.

scherpheid, *z. scherpte.*

scherprechter, *z. beul.*

scherpte, 1. *eig.*, acies. — 2. *oneig., v. smaak*, acrimonia; *v. h. gezicht*, acies oculorum; *de oogen verliezen hun s.*, acies oculorum hebescit; *s. van het gehoor*, aures acutae; *v. d. reuk*, sagacitas. | *v. h. verstand*, acies of acumen mentis, ingenii; ingenium; *v. h. geheugen*, memoria acris; *v. h. oordeel*, subtilitas iudicii; *het verstand verliest zijn s.*, acies mentis hebescit; *de s. uwer perdediging*, mucro defensionis tuae. | = **strengheid**, *z. a.*

scherfziend, 1. *eig.*, oculorum acie acri; acute cernens; *s. zijn*, acute cernere; oculorum acie valere. — 2. *oneig.*, perspicax; sagax (mens).

scherfzinnig, acutus (homo, ingenium); acer, perspicax; sagax; subtilis (*fijn onderscheidend*, ook *v. geschriften*, *onderzoekingen*); *een s. denker*, subtilis disputator; *zijn*, acute cogitare; *een zeer s. man*, vir magni of acerrimi iudicii (*met een scherpen blik*); *vrij s. gevoeltrekkingen*, conclusiones acutulae (*Cic.*); *a d v., acute*, acriter, sagaciter; subtiliter.

scherfzinnigheid, acies of acumen ingenii, mentis, animi; *in het verband ook alleen acumen*; ingenium acre of acutum; sagacitas; subtilitas; *de s. afstompen*, aciem mentis obtundere.

scherts, locus; *geestige s.*, facetiae, lepos; sal (sale et facetiis omnes vincere; sales, *geestigheden*); = *spel*, ludus; *in, als s.*, per iocum; per ludum et iocum; per ridiculum; ioco; *het was (slechts) s.*, haec per iocum dixi; haec iocatus sum; *zonder s., s. ter zijde*, remoto ioco; extra iocum; *de s. te ver rijden*, immodestius of illiberaliter iocari; modum excedere in iocando; *de s. gaat te ver*, hoc iam ferri nequit; *s. verstaan*, iocum ferre posse; non facile irasci; *geen -, iocum in seria vertere*; facile irasci; *van s. komt ernst*, ludus in serium vertitur.

schertsen, iocari; ioco uti; ioca agere; ludere.

schertsend, iocosus; *van zaken*, ook iocularis; *a d v., iocose*, ioculariter.

schertsendewijs, = *in scherts*, *z. scherts.*

schervengericht, testarum of testularum suffragia (*pl., Nep.*); *door het bekende s.*, testula illa.

schets, adumbratio; *een s. van iets ontwerpen*, *z. schetsen.*

schetsen, adumbrare alqd (ook formam ac speciem alcs rei); *v. schrijvers*, redenaars, paucis of breviter exponere; *iem'ds leven s.*, proponere vitae alicui velut summam; *zich-*

zelven s., adumbrare of depingere imaginem sui.

schetteren, canere; *het s.*, cantus of sonus (tubarum, cornuum).

scheur, rima; *ss. krijgen*, rimas agere.

scheuren, 1. *in tr.*, scindi, discindi (v. *kleederen en dgl.*) = *scheuren krijgen*, z. *kleederen*. — 2. *trans.*, scindere, discindere (vestem); *in stukken s.*, in partes discindere; *discerpere*; *met een snijdend werktuig, met tanden, klauwen, laniare*; dilacerare; *iemd de kleeren van het lijf s.*, vestimenta alci detrudere; *alqm circumsindere* (Liv.); *de kleeren werden hem bijna van het lijf g.*, nudus paene est destitutus (Cic.); *vgl. rukken*, 1.

scheuring, z. *tweedracht*; *in de kerk*, schisma (kerk.).

scheurmaker, schismaticus (kerk.).

scheut, z. *loot, spruit*; *een s. wijn*, aliquid vini.

schicht, telum; z. *pijl, werpspies*.

schichtig, v. *paarden*, consternatus; s. *worden*, consternari; s. *maken*, consternare.

schielijk, celer; *praeceps (hals over kop)*; *citus*; a d v., celeriter, celerrime; cito; *propere*; *zich s. verwijderen*, se propere (ex algo loco); *ook door maturare of properare c. in f.*; z. *snel*.

schier, z. *bijna*.

schiereiland, paeninsula; *ook paene insula*.

schieten, 1. *in tr.*, = *zich snel bewegen*, ferri; *in de hoogte s.*, sublimare ferri; *naar beneden s.*, praecipitem ire of devolvi; *praecipitari*; *op iemd los s.*, in alqm incurrere, irruere; *de teugels laten s.*, z. *vieren*; *een touw uit de hand s.*, funem e manibus emittere; *oneig.*, v. *planten*, in het zaad s., in semen exire; *in de aren s.*, spicam concipere; *te kort s.*, deficere. | *met schiettuig*, telum of sagittam mittere; *iaculari*; *willen s.*, tictum intentare; *naar iets s.*, telo petere alqd; *tela in alqd conicere* (v. *velen*). — 2. *trans.*, mittere (sagittas; glandes, kogels); *van iets af naar beneden, delcere*; = *treffen en vonden of dooden*, ictu ferire (alqm); *iemd dood s.*, alqm telo occidere of sagittâ conficere.

schietgat, fenestra ad tormenta mittenda relicta; *ss. in een muur breken*, murum cavis aperire.

schietlood, perpendicularum.

schiffen, 1. *trans.*, = *scheiden*, separare. — 2. *in tr.* (v. *melk*), conrescere; coire; coagulari.

schijf, orbis.

schijn, 1. = **schijnsel**, z. a. — 2. = *uitwendig voorkomen*, species; = *voorwendsel*, praetextus; = *voorspiegeling*, simulatio; = *schijn, drogbeeld, imago, simulacrum*; = *holle schijn*, vanitas (opinionum; veritas vanitati cedit); = *valsche schijn*, fucata species; fucus et species; *een zwakke s. van iets*, umbra alces rei; *aura* (libertatis, spel); *van hoop, specula*; *in s.*, onder den s., specie, per speciem; *simulatione*, per simulationem; *nomine*; *quasi* (in s. als wilde hij, quasi vellet; *onder den s. van zich in het schermen te willen oefenen*, quasi armorum studio, Cic.); *onder den s. van een offer iets anders op het oog hebben*, simulato sacrificio aliud petere; *dikw. ook door simu-*

lare m. a c c. c. in f.; *aanklacht of verdediging, aanklager of verdediger in s.*, praevariatio, praevicator; *zijn, praevariari*; *voor den s.*, fecte, simulate; *in, ad speciem*; *dicis causâ*; *wat (slechts) voor den s. plaats heeft*, fictus, simulatus; *den s. (het voorkomen) van iemd of iets hebben*, speciem alces, alces rei habere, prae se ferre; *alsof, videri c. in f.* (b.v. bellum imminere of exarsurum videtur); *aannemen, zich... geven*, speciem praebere (b.v. defensorum, pugnantium); *simulare alqd; alsof enq.*, simulare m. a c c. c. in f.; *in iemds oogen*, speciem facere alci m. a c c. c. in f.; *aan iemd den s. van iets geven*, speciem alces rei alci induere; *aan iets*, alci rei speciem alces rei imponere; *niet zonder een s. van waarheid*, non sine argumento (maledicere); *ook den s. vermijden*, suspiciones quoque vitare.

schijnbaar, z. **schijn**, 2 (den schijn hebben); *van hetgeen geeneis is*, simulatus, fictus et simulatus; *opinatus* (ingebeeld, bonum, malum, in philos. taal); *dikw. door species, simulatio, b.v. species utilitatis, simulatio timoris*; *ook is qui videtur esse, non est*; s. *deugden*, vitia, quae virtutem videtur imitari; *een s. verzoening*, gratia fecte reconciliata; a d v., simulate, fecte; fecte et simulate; per speciem; *speele*; *prima specie* (op het eerste gezicht).

schijnbeeld, z. **schaduw**, 2.

schijnbewijs, *argumentum fucatum.

schijndeugd, virtus assimulata; species quaedam virtutis assimulatae; pl., vitia, quae virtutem videtur imitari.

1. **schijndood** (sub st.), quasi mors; *opinata mors.

2. **schijndood** (a d i.), qui mortuus of extinctus esse videtur neque est; *dat het lijk s. was*, eum vivere qui efferebatur; *als s. levend begraven worden*, *falsis mortis indicis of pro mortuo vivum sepeliri.

schijnen, 1. = *een schijnsel van zich geven*, lucere, nitere; (sterker) fulgere, splendere. — 2. = *waarschijnlijk zijn*, videri; *ook door speciem praebere alces rei*, vgl., **schijn**, 2; *het s.*, dat gij boos zijt, stomachosus mihi videris; *het s. zoo*, maar is niet zoo, hoc videtur esse, verum non est; *hoc speciem quidem ver i habet, sed verum non est*.

schijngoed, bonum falsum of fictum; bonum opinatum (in het philos. spraakgebruik).

schijnground, argumentum vanum.

schijnheilig, *pietatem erga deum simulans; *zich s. aanstellen*, pietatem erga deum simulare.

schijnheiligheid, pietas (erga deum) ficta of simulata; = **schijndeugd**, z. a.

schijnhuwelijk, matrimonium of coniugium simulatum of fictum; umbra of imago matrimonii, coniugii; *als bijzondere vorm van een Romeinsch, door een schijnkoop voltrokken, huwelijk, coemptio*; *een s. aangaan*, coemptioem facere (Cic.).

schijnkoning, umbra regis; *een s. zijn*, nomine, non potestate regem esse.

schijnkoop, simulatio emptionis; z. *verder schijnhuwelijk*.

schijnsel, = *licht*, lux, lumen; = *glans*, fulgor, splendor, nitor; *een s. van zich geven*, lucere, splendere, fulgere, nitere.

schijntje, *z. beetje*, 2.

schijnvrede, *pax simulata*; bellum pacis nomine involutum.

schijnvriend, qui amicitiam simulat; amicus falsus.

schijnvriendschap, amicitia simulata; familiaritas assumulata.

schik, *in zijn s. zijn*, laetum esse; - *met iets*, contentum (*of laetum*) esse alga re; delectari alga re; *s. in zijn leven hebben*, iucunde vivere.

schikgodin, Parca.

schikken, 1. *tr a n s.*, ordinare, disponere; = *beschikken*, *inrichten*, constituere, instituere; *vgl. regelen*; *God heeft het zoo g.*, deus ita voluit; ita deo placuit; *iets s. naar iets*, alqd accomodare ad alqd; = *in der minne s.*, *z. minne*; *zich in of naar iets s.* (= *voegen*), *z. voegen*, 2. — 2. *i n t r.*, = *gelegen komen*, *z. gelegen*, 2.

schikking, = *regeling*, *z. a.*; = *volgorde*, *ordo*; *stilistische s. der woorden*, verborum apta compositio of collocatio; = *overeenkomst*, 1. *z. a.*

schil, cutis (*dunne*, *zachte s. van planten*, *druiven*, *eikels enz.*); cortex (*harde s.*; *bast v. boomen en planten*); *in 't bijz.*, folliculus (*v. peulvruchten*); vineaeus (*v. druiven*).

schild, 1. *eig.*, scutum (*langverpigt vierkant*); clipeus (*langverpigt rond en met metaal beslagen*); parma (*rond*, *door tichtgewapenden en ruiters gebruikt*); pelta (*nog kleiner*), cetra (*een klein rond Spaansch s.*); *een s. dragend*, *met een s.*, scutatus, clipeatus, peltatus, cetratus. — 2. *overdr.*, = *wapenschild*, *insigne*; *spreekw.*, *iets in zijn s. voeren* = *op iets zinnen*, *z. zinnen*. | = *uithangbord*, *titulus*, | *v. schildpadden*, cortex, testa. | *fig.*, = *bescherming*, praesidium.

schilddrager, = **schildknaap**, *z. a.*; *ss.* = *met een schild gewapende soldaten*, clipeati.

schilder, pictor; pingendi artifex.

schilderachtig, amoenissimus; *a d v.*, amoenē.

schilderen, pingere (*ook alqd*); depingere alqd; *het s.*, pictura; = **schilderkunst**, *z. a.*; *oneig.*, (*verbis*) pingere, depingere, effingere; *z. verder beschrijven*, *voorstellen*, 4; *iets met de schoonste, zwartste kleuren s.*, *z. kleur*; 1. **zwart**, 2.

schilderij, pictura; *als beschilderde tafel*, tabula picta, *ook alleen tabula*; *als nabootsing*, imago picta, *ook imago alleen*.

schildering, pictura; *oneig.*, = **beschrijving**, **voorstelling**, 1, *z. a.*

schilderkunst, ars pingendi; pictura.

schilderspenseel, penicillus.

schilderstuk, *z. schilderij*.

schildknaap, armiger.

schildpad, testudo.

schildwacht enz., *z. wacht* enz.

schiller, squamula; assula (*splinter, gruis*); *z. roos*.

schillen, detrudere alci rei putamen, folliculum, cutem; deglubere.

schim, umbra; manes (*pl.*; *schimmen der afgestorvenen*).

1. **schimmel** (*plant*), situs; mucor.

2. **schimmel** (*paard*), equus albus.

schimmelen, *z. beschimmelen*.

schimmelig, *z. beschimmeld*.

schimmenrijk, inferi; umbrae (*dicht.*); *in het s.*, apud inferos.

schimp, maledictum, convicium, probrum, opprobrium, contumelia, ingominia.

schimpdicht, carmen probrum of maledictum, contumellis refertum; *een s. op iemand maken*, carmen facere ad alicuius iniuriam.

schimpen enz., *z. beschimpen* enz.

schimpnaam, *z. scheldnaam*.

schimpwoord, *z. scheldwoord*.

schip, navis, navigium; *een schip aan land trekken*, *in zee brengen*, navem subducere, deducere.

schipbreuk, naufragium; *s. lijdē*, naufragium facere; *na de s.*, facto naufragio.

schipbreukeling, naufragus; electus.

schipbrug, pons navalis; rates et lintres iunctae; rates, quibus iunctum est flumen; *in het verband rates alleen*; *een s. slaan*, pontem navibus iunctis facere of efflicere; - *over een rivier*, flumen ratibus iungere.

schipper, nauta; *alle ss. langs de kust van enz.*, omnes, qui navigare solent (*solebant*) praeter oram etc.; *z. verder scheepskapitein*.

schitteren, 1. *eig.*, splendere, fulgere, nitere, collucere; micare; scintillare (*v. d. oogē*). — 2. *overdr.*, splendere (*virtus per se*); nitere (*recenti gloria*; *illorum oratio*); elucere, enitere; florere (*honore*; *in re militari*); *willen s.*, se ostentare; honoris gloriaeque cupidum esse; (*met of door iets*) ostentare alqd; *als redenaar*, *als staatsman en veldheer s.*, *z. als*, **D, II, A**; **staatsman**.

schitterend, 1. *eig.*, splendidus, splendens; fulgens; nitens. — 2. *overdr.*, splendidus (*oratio*; *ratio dicendi*); apparatus (*epulae*, *convivia*; *ludi apparatusissimi*); insignis, illustris, clarus (*nomen*, *victoria*, *facinus*); amplius (*funus*, *triumphus*, *donum*, *praemia*); lautus (*supellex*); magnificus (*villa*, *apparatus*, *funus*, *res gestae*); pulcherrimus (*facinus*, *victoria*); *een s. overwinning behalen*, *magnifice of pulcherrime vincere*; *s. toestand*, *s. omstandigheden*, *res florentes*, *florentissimae*; *daarin verkeerē*, opibus, divitiis florere; *a d v.*, splendide, ample, magnifice, pulcherrime.

schittering, *z. glans*, **luister**.

schoeien, calceare.

schoeisel, calceamentum.

schoen, pedis tegumentum; calceamentum, calceus; caliga (*soldatenlaars*); soccus (*vrouwenschoen*); cothurnus (*tooneellaars*); *z. sandaal*; *ss. dragen*, calceis uti; *zijn ss. aantrekken*, calceos sumere; *spreekw.*, *ieder weet het best*, *waar hem de s. uringt*, sua quisque optime incommoda novit.

schoenmaker, sutor; caligarius (*die schoenen voor soldaten maakt*); *spreekw.*, *s. blijf bij uw leest*, *ne sutor supra crepidam (sc. iudicet)*.

schoenriem, corrigia (*in den trant van een veter*); amentum, habena, vinculum (*waarmee sandalen aan den voet gebonden werden*).

schoffeen, *z. schenden*.

schoffel, sarculum, rutrum.

schoffelen, sarrire.

1. **schoft** (*v. dieren*), armus.

2. **schoft** (= *schurk*), homo improbus.

schok 1. *eig.*, *z. stoot*; *s. van een aardbeving*, *aardschok*, terrae motus (*terra ingenti concussa motu est*; *Cic.*). — 2. *over-*

dr., z. **stoot**, 2; **schokken**, 2; = *hevig* gemoedsbeweging, animi perturbatio, vgl. **gemoedsbeweging**.

schokken, 1. *eig.*, quater; (*sterker*) quassare, concutere, conquassare; labefactare (*aan het wankelen brengen*). — 2. *overdr.*, labefactare; *de grondprijters van den staat s.*, z. **grondpijler**; *het krediet s.*, fidem moliri; *de welvaart der pachthoeren s.*, aratores labefactare; *het gemoed s.*, animum gravius commovere, permovere; animum perturbare; *iemd s.*, alqm, alcs animum percellere, percutere, perturbare, commovere; alqm frangere; *de gemoederen der toehoorders s.*, quasi aculeos quosdam relinquere in animis audientium of eorum qui audiunt; *de gemoederen zoo s.*, dat enz., ita peragraré per animos, ita sensus hominum mentesque pertractare, ut etc.; **schokkend**, z. **treffend**, 1; *het s.*, perturbatio (animi, v. h. gemoed); conquassatio (totius valetudinis corporis, Cic.); **schol**, v. *ijs*, fragmentum ruptae glaciei; (*visch*) rhombus; psetta.

scholier, -ster, discipulus, -a (*leerling*, -e); z. ook **schooljongen**, -meisje.

schommelen, 1. *trans.*, = *heen en weer bewegen*, iactare, agitare. — 2. *intr.*, oscillare; iactari, agitari.

schommeling, z. **slingering**.

schonk, os.

school, manipulus; merges (*Verg.*); ss. *binden*, manipulos colligere.

school, 1. ludus discendi of litterarum (*lagere s.*); schola; ludus ingenuarum litterarum (*hoogere s.*); ook ludus alleen (*ludi magister*; ludum habere, aperire); = *het onderwijs zelf en de geheele opvoeding*, disciplina; *fig.* (*tegenover het openbare en practische leven*), m. bracula (*pl.*, Theophrasti); doctrinam ex umbraculis eruditum otioque in solem producere; *bij iemd s. gaan*, in alcs scholam ire, alcs scholam frequentare (*oneig.*, in alcs disciplinam se tradere); *iemd bij iemd ter s. zenden*, tradere alqm alci in disciplinam; *in iemds s. iets leeren*, alqm magistro discere alqd; *tot de s. van een filosoof behooren*, ortum esse a philosopho alqo; profectum esse a philosophia alcs; *fig.*, = **leerschool**, z. a.; *sprekw.*, uit de s. klappen, enuntiare silenda. — 2. = *aanhangers van een leeraar*, filosoof, schola; secta; disciplina (*b.v.* trium disciplinarum principes). — 3. *als gebouw*, *aedes scholarum; schola. **schoolboek**, liber scholarum usui destinatus, accommodatus, aptus, in scholarum usum editus.

schoolgeld, praeceptoris merces; minerval (*douceur buiten het vaste s. om*).

schoolgeleerde, doctus umbraticus.

schoolgeleerdheid, *subtilitas umbraticus; *in het verband ook alleen* doctrina.

schooljeugd, pueri discentes; iuventus litterarum studiosa.

schooljongen, -meisje, puer, puella in ludum litterarium itans; puer of puella discens.

schoolkameraad, condiscipulus.

schoolkind, z. **schooljongen**.

schoollokaal, auditorium.

schoolmakker, z. **schoolkameraad**.

schoolmeester, magister ludi (litterarii); praeceptor publicus; *den s. uithangen*, tamquam magistrum persequi alqd.

schoolmeisje, z. **schooljongen**.

schoolsch, scholasticus.

schooltijd, tempus scholae; tempora scholarum.

schooluur, schola.

schoolvors, scholasticus.

schoolwezen, *res scholasticae; *het s. ordenen*, scholas melius instituere.

schoolwijsheid, *doctrina umbraticis; *de s. der sophisten bestrijden*, instituta sophistarum refellere (Cic.).

1. **schoon** (a d i.), v. *natuur of kunst*, ook = *zedelijk schoon*, pulcher (puer, urbs, forma; quid aspectu pulchrius? nihil virtute pulchrius; pulchrum facinus, exemplum, p. res publica en dgl.) = *bekoorlijk*, *liefelijk*, venustus; = *smaakvol*, elegans; = *velgevermd* (v. d. *uitwendigen vorm*), formosus; = *door zijn uitwendige schoonheid opvallend*, speciosus; = *mooi*, bellus; = *bekoorlijk* (v. *streken*), amoenus; *de s. natuur*, naturae amoenitas; amoenitates locorum; = *aangenaam*, *liefelijk*, suavis, dulcis (vox, sonus); *hij had meer regelmatig s. dan aangename gelaatsstrekken*, fuit vultu pulchro magis quam venusto; *een s. stijl, taal*, oratio elegans, orationis elegantia; sermo venustus; *een s. voordracht hebben*, ornate dicere; *de regels, die men voor een s. v. geeft*, ad ordinandum praecepta quae dantur; *een s. boek*, liber elegantior scriptus; *de s. kunsten en wetenschappen* = *de schoone letteren*, z. **letteren**; *alle s. kunsten en wetenschappen*, omnes bonarum artium disciplinae; *het s. geslacht*, sexus muliebris; *ook alleen* mulieres; = *voortreffelijk*, egregius, eximius, (ook iron.) praeclarus; = *eervol*, honestus (vita, pax); *een s. dood*, mors honesta; - *sterven*, bene mori; *s. vruchten*, laetae fruges; *een s. gelegenheid*, occasio maxime opportuna; *opportunitas*; = **zuiver**, z. a.; *het schoone*, v. a.; a d v., pulchre; *er s. uitzien*, pulchra de venusta specie esse; z. **klinken**, z. **klinken**; *s. schrijven*, (v. d. *hand*) pulchras litteras facere; (v. d. *stijl*) eleganter of venuste, ornate, praeclare, luculente scribere; *s. spreken*, ornate dicere; (*als redenaar*) pulchre et oratorie dicere; *Plato zegt zeer s.*, Plato eleganter of praeclare dicit; elegans, praeclarum illud Platonis est; *het was zeer s. (mooi) van u*, perbellè fecisti; *s. wasschen*, z. **schoonwassen**.

2. **schoon** (c o n i.), z. **ofofschoon**.

schoonbroeder, z. **zwager**.

schoondochter, nurus.

1. **schoone** (*het*), 1. c o n c r., pulchrum; pulchra; quod pulchrum est, quae pulchra sunt; v. d. *taal*, ook ornamenta dicendi; flores verborum; *zin voor het s.*, elegantia.

— 2. = **schoonheid**, z. a.; *iets op het gebied van het edele en s. presteeren*, z. **gebied**.

2. **schoone** (*de*), z. **schoonheid**, 2.

schoonheid, 1. pulchritudo (corporis, colorum, verborum, virtutis); venustas (*bekoorlijkheid*, inz. *van het vrouwelijk schoon*); dignitas (*waardigheid*, *van het mannelijk schoon*); elegantia; forma; species; amoenitas; *van inwendige hoedanigheden*, = *voortreffelijkheid*, virtus; ss. *van voordracht, taal*, z. 1. **schoone**. — 2. *meton.* = *een schoone vrouw*, mulier (virgo, puella) formosa of formâ egregiâ, eximiâ, excellen-

ti, pulchrâ facie insignis, formâ excellens; een buitengewone s., mulier (virgo, puella) mirae pulchritudinis.

schoonheidsgevoel, sensus (in his rebus alqm s. habere); elegantia (fijne smaak); van veel s. getuigen, esse excultae culusdam elegantiae.

schoonheidsmiddel, adiumentum ad pulchritudinem (Ter.).

schoonklinkend, speciosus.

schoonmaken, z. reinigen, schoonwasschen.

schoonmoeder, socrus.

schoonouders, socer et socrus; soceri (Liv.).

schoonschijnend, speciosus.

schoonvader, socer.

schoonwasschen, pure lavare; (eig. en fig.) eluere; zich s., se purgare (bij iem., alci).

schoonzoon, gener.

schoonzuster, z. zwagerin.

schoorvoetend, z. ongaarne.

1. **schoot**, 1. eig., gremium; op of in iemds s. leggen, in gremio alcs ponere; de kinderen ontrukken aan den s. der ouders, liberos e gremio parentum diripere (zoo ook fig.: alqm e sinu gremioque patriae abstrahere); in of op iemds s. zitten, sedere in alcs gremio; spreekw., met de handen in den s. zitten, compressis (quod alimt) manibus sedere; domi desidem sedere. — 2. overdr., s. van de aarde, gremium (terra) gremio mollito ac subacto sparsum semen excipit; het zaad aan den s. der aarde toevertrouwen, semen mandare terrae; iemds (v. gestorvenen), alqm in sepulcro condere; in den s. d. a. rusten, in sepulcro conditum esse; gelukkig in den s. der zijnen terugkeeren, saluum ad suos redire.

2. **schoot**, v. e. zeil, pes (veli).

schootvrij, = buiten schot, z. schot.

1. **schop** (= spade,) pala.

2. **schop** (= trap), ictus pedis of calcis.

schoppen, pede of calce percutere, ferire alqm).

schor enz., z. heesch enz.

schoren, z. 1. steunen.

schorpioen, scorpio.

schors, cortex (de uitwendige, ruwe s., tegenover liber, de bast aan de binnenzijde v. d. schors).

schorsen, iemds s., ad tempus loco of v. militairen) ordine movere alqm; iets s., ntermittere (opus, ludorum sollempnia); afbrengen (uistellen); zijn oordeel s. = opschorten, iudicium continere.

schorsing, intermissio; dilatio (uistel); v. alle rechtszaken, iustitium.

schort, subligaculum; bij lichaamsoefeningen op het Marsveld, campestre.

schorten, z. schelen, 1 en 3.

schot, iactus of coniectus teli; voor zover het treft, ictus; = pijlschot, sagitta emissa; = wond, vulnus; een s. krijgen, telo of ictu feriri; nauwelijks een s. van iets verwarderd zijn, vix teli iactu abesse ab etc.; binnen s. zijn, sub iactu teli esse; - komen, ad teli coniectum venire; ad ictum teli venire; sub ictum dari; buiten s., ab ictu telorum tutus; interior ictibus (zoodat de werpstuigen over iemds heen vliegen); - zijn, extra teli iactum of coniectum esse of stare;

= schutting, z. a.; vgl. vordering, 2 (vv. maken).

shotel, patina (diepe s., dikw. met een deksel; de m i n., patella); lanx (platte s.); catinus.

schots, z. schol.

schotschrift, libellus contumeliosus of famosus of criminosis; een s. op iemds maken, libellum ad infamiam alcs edere.

schotvrij, = buiten schot, z. schot.

schouder, umerus; op de ss. dragen, umeri ferre; iemds op zijn ss. nemen, efferre alqm in umeros; umeri attollere of sublevare; iets -, accipere alqd umeri; fig., alqd suscipere, recipere.

schouwburg, theatrum; het publiek in den s., theatrum.

schouwen enz., z. monsteren, (in) oogenschouw (nemen) enz.

schouwplaats, z. tooneel.

schouwspel, spectaculum (ook oneig.); = openbaar, feestelijk spel, gewl. in den p.l., ludus (l. gladiatoril, Circenses, scenici); = publiek s., inz. gladiatorenspl als geschenk aan het Rom. volk, munus; oneig., spectaculum; aspectus, conspectus (aanzicht, b.v. a. sustinere, c. ferre, perferre); iemds een s. opleveren, alci spectaculum offerre (v. e. persoon), praebere (v. e. zaak); het s., dat wij zoo even gehad hebben, res, quam paulo ante vidimus; iets is voor iemds een verrukkelijk s., alqd alci summam spectandi voluptatem affert.

schouwtooneel, z. tooneel.

schouwtoeren, turris speculatoria.

schraag, z. steun, 1.

schraal enz., z. mager enz.

schraapzuchtig enz., z. hebzuchtig, gierig enz.

schragen, z. 1. steunen.

schram enz., z. schamp enz.

schrand, sagax, sollers, ingeniosus, callidus, acutus, sapiens; a d v., sollerter, ingeniose, callide, acute, sapienter.

schrandereid, sagacitas, sollertia, calliditas, sapientia, celeritas ingenii.

schrap, zich s. (= in postuur) zetten, z. postuur.

schrapen, z. krabben; met de keel s., screare.

schrapeerig enz., z. hebzuchtig, gierig enz.

schrappen, delere; v. h. geschreeven op wastafeltjes, inducere; tradere, eradere. iemds naam van een lijst s., nomen alcs de tabulis eximere; het s., litura; door verba; door s. vervalschen, interlinere (tabulas, testamentum).

schrede, z. stap.

schreeuw, clamor; een s. van angst, z. angstkreet; een s. geven, clamorem edere of tollere; exclamare (v. pijn enz.); vgl. kreet.

schreeuwen, clamare (alqd, m. a. c. c. i n f., m. ut); clamorem edere, tollere; proclamare m. a. c. c. i n f.; hard, luid s., clamitare (ad arma! clamantibus; m. a. c. c. i n f.); = jammeren, plorare; = jammerend, angstig s., quiritare; v. slechte redenaars, latrare; v. velen, conclamare (i n t r. e n t r. a n s.); = (het) uitschreeuwen, in geschreeuw losbarsten, exclamare (i n t r. e n t r. a n s.); v. hartstochtelijk geschreeuw,

vociferari (*in tr. en trans.*); tegen (*iemd of iets*) *in s.*, reclamare; om hulp *s.*, *z.* **roepen**, *2*; *iemd de ooren doof s.*, clamore aures albos obtundere of fatigare; *tuidkeels s.*, maxima voce clamare; altum clamorem tollere.

schreeuwend, oneig., *een s. kleur*, color nimis acer; *een s. onrechtvaardigheid*, acerbissima of atrocissima iniuria.

schreeuwer, *v. e. slecht redenaar of advocaat*, clamator; proclinator; latrator; rabula (*rabulist, rechtsverdraajer*); door voeces, clamores, *b.v. acensa his vocibus multitudo (Liv.)*; *waar blijven die ss., die wapens vorderden?* ubi sunt illi clamores arma poscentium?

schreien enz., *z. weenen enz.*

schriel enz., *z. karig, gierig enz.*

1. schrift (het), = *de letters*, litterae; litterarum notae of formae; *in Grieksch s.*, litteris Graecis confectus (tabulae); *hij heeft (als geleerde) niets in s. achtergelaten*, nullam litteram reliquit; *op s. brengen, stellen*, *z. 1. schrijven*, *2. schriftelijk*, **opstellen**, *2*; *het o. s. b.*, scriptura, scriptio; *z. verder handschrift, schriftkunst.*

2. schrift (de), *z. bijbel.*

schriftelijk, scriptus, (= *nauwkeurig in schrift gebracht*) perscriptus; litteris consignatus of mandatus; *s. opdrachten*, scripta mandata; *ook auctoritates (civitatum a. ac litterae; legationes cum publicis a. testimoniisque)*; *iemd een s. opdracht geven*, *z. aanschrijven*, *1*; *s. bericht*, litterae; *iemd s. bericht geven (s. berichten)*, alqm litteris of per litteras certiorum facere; *een nauwkeurige*, *s. opgave van alle offers*, sacra omnia exscripta exsignataque; *een s. bevel*, litterae; *- bewijs*, litterarum fides of auctoritas; *s. bewijzen*, litterae conquirere litteras); *s. verordening, order*, edictum; *litterarum significatio*; *s. oorkonden*, tabulae; *s. verzoek*, *z. verzoekschrift*; *s. aanklacht*, libellus (*tegen iemd.*, de algo datus); *s. opstelling, uitwerking*, scriptura; *scriptio*; *s. schuldbekentenis*, syngrapha; *s. onderhoud, verkeer*, *z. briefwisseling*; *a d v.*, scriptura (*door schrijven*), scripto (*door een geschrift*); *litteris*, per litteras (*inz. per brief*); *s. opteekenen*, perscribere, litteris consignare, litteris of scriptis mandare; *een senaatsbesluit s. opstellen*, senatus consultum scribere; *s. melden*, scribere (*dat enz.*, *m. a c c c. i n f.*); *iemd s. bevelen*, opdragen *om, om niet enz.*, alci scribere ut of ne of *m. d. enkelen con i.*

schriftuur, = *geschrift*, *z. a.*; = *bijbel*, *z. a.*

schrijfbehoeften, *in 't alg.*, res, quibus ad scribendum utimur; res ad scr. necessariae; *in 't bijz.*, charta et atramentum.

Schrijffout, mendum scripturae of *alleen mendum*; mendum librarii (*v. d. afschrijver*); error per scripturam factus (*v. d. schrijver*); *vol ss.*, mendosus; *een s. maken*, labi in scribendo; *dikwijls*, steeds *ss. maken*, mendosum esse.

Schrijfgereedschap, *z. schrijfbehoeften.*

Schrijfkunst, usus of scientia litterarum; *de s. verstaan*, litteras scire; *- niet -*, - nescire.

schrijfpapier, *charta scriptoria, *in het verband charta alleen.*

Schrijffen, calamus (scriptorius); *vgl.*

1. pen, *2.*

Schrijfstift, stilus.

Schrijftafeltje, tabula; †pugillares (*pl.*; *aanteekenenboekje*).

Schrijffrant, *z. stijl*, *2.*

Schrijfwijze, *1.* = *wijze*, waarop de woorden geschreven worden, ratio scribendi. — *2.* = *stijl*, *2. z. a.*

Schrijflings, *adv.*, varicus (*wijdbeens*) door *cruribus amplectens.

Schrijnen, urere.

Schrijnwerker, lignarius.

1. schrijven (verb.), **1.** scribere; (*lezen en*) *s. kunnen*, litteras scire (*tegenover l. nescire*); *letters s.*, litteras facere; *iets op of in iets s.*, inscribere alqd in alqa re, zelden alci rei; *incidere (insnijden, graveren, b.v. leges in aes, nomina in tabulas; tribus locis foedus incisum litteris)*; *referre in alqd (inschrijven, boeken)*; *een bladzijde vol s.*, complere paginam; *op ieders voorhoofd staat g. enz.*, est inscriptum in unius cuiusque fronte (quid sentiat de re publica); *iets op iemds rekening s.*, *z. rekening*; *hij s. zijn naam met een d.*, nomen eius littera d scribitur. — **2.** *iets s. of in schrift brengen*, scribere, conscribere, litteris mandare alqd; (*v. e. geschiedschrijver*) memoriae prodere, tradere alqd; *auctorem esse alcs rei of m. a c c c. i n f.*; *aan iemd of naar een plaats s.*, epistolam of litteras scribere, litteras dare of mittere ad alqm; *naar Rome*, Romam dare litteras; *iets s.*, *s. dat enz.*, litteras mittere *m. a c c c. i n f.* of (*v. e. schriftelijke opdracht*, bevel) ut *m. c o n t.*; *alqm per litteras certiorum facere alcs rei*, de alqa re of *m. a c c c. i n f.*; *dikwijls s.*, scriptitare; *lang en veel g. hebben*, diu multumque scriptitavisse; *geen letter s.*, *z. letter*; *v. e. auteur*, libros scribere, conscribere of componere, conficere, (= *uitgeven*) edere; *op tooneelgebied*, fabulas scribere.

2. schrijven (subst.), **1.** als handeling, scriptio; scriptura (assidua ac diligens s.; quae scripturā persecutus es *en dgl.*); *door scribere, b.v. bij of onder het s.*, in scribendo; *iemd tot s. opwekken*, alqm ad scribendum studium excitare; *het ineen s.*, *z. ineen-schrijven*; = *oefening in het s.*, stilus (*s. optimus dicendi magister*); *s. en studeren*, scriptio et litterae. — **2.** = *het geschrevene*, scriptum; = *klein geschrift*, libellus; = *brief*, litterae, epistola; *in een s.*, per litteras, litteris datis; *eigenhandig s.*, litterae meā, tuā manu scriptae; chirographum; *keizerlijk s.* (= *kabinetsoorder*), rescriptum.

Schrijver, **1.** = *iemd die schrijft*, scribens; qui scribit, scripsit. — **2.** *wiens beroep schrijven is*, scriptor (*grivaat s.*); scriba (*publiek s.*); librarius (*kopist*); *s. zijn*, scriptum facere. — **3.** = *auteur*, scriptor (alcs rei, *b.v. optimarum artium, tragediarum*; *s. rerum* = *geschiedschrijver*); auctor (alcs rei of alleen auctor, als het object er gemakkelijk bij te denken is, als zegsman, bron; *bij lateren het enkele auctor geheel* = scriptor); *de Romeinsche ss.*, scriptores Romani; rerum Romanarum auctores; (*als norm voor de latiniteit*) Latinitatis auctores.

schrijverschap, munus scribae; *z. schrijver*, 2.

schrik, terror (voor iets, alcs rei; voor buitenlandsche vijanden, externus; ook *concr.*, Xerxes terror gentium); pavor (angst, ontzetting); van *s.* terrore percussus; terrore coactus; *iemd s. aanjagen*, *z. verschrikken*, 1; (*doen*) **schrikken**; *Panische s.*, quidam caecus timor; pavor velut lymphaticus; *door een P. s. overmand*, velut lymphati; *met den s. vrijkomen*, metu defungi.

schrikachtig, pavidus.

schrikbarend, *z. schrikwekkend*, **verschrikkelijk**.

schrikbeeld, formido.

schrikbewind, dominatio crudelis; furor ac tyrannis; atrocitas tyrannidis.

schrikkeljaar, -**maand**, -**dag**, annus, mensis, dies intercalaris.

schrikkelijk enz., *z. verschrikkelijk*, **vreeselijk enz.**

schrikken, terreri, perterreri, exterreri; exhorrescere; commoveri, perturbari; *van iets*, alqa re; *ook ad alqd*; *doen s.*, alqm in terrorem conciere; *om u niet al te zeer te doen s.*, ne nimium terroris (vobis) offundam (*Liv.*); *z. verder verschrikken*.

schrikverwekkend, -**wekkend**, terribilis; plenus (timoris); *s. zaken*, gebeurtenissen, verschijningen, terrores; *s. woorden*, terrores (iacère); *z. verder verschrikkelijk*, **vreeselijk**.

schril, *z. 2 schel*.

schrobben, door purgare.

schroef, cochlea; *fig.*, alles staat op losse ss., tota res vacillat.

schroeven, adurere, amburere; ustulare.

schromelijk, gravissimus; *a d v.*, vehementer.

schromen, timere, vereri, dubitare *c. i n f.*; verecundari; *vgl. vreesen*.

schroom, metus; pudor (alcs rei, alcs, gevoel van schaamte uit eerbied voortspruitende); verecundia (kiescheit, bescheidenheid); religio (gevetensbezwaaar); reverentia (uit hoogachting); *vgl. vrees*.

schroomvallig enz., *z. bedeesd enz.*

schub, squama; *met ss. bedekt*, squamis obductus.

schuchter enz., *z. bedeesd enz.*

schudden, 1. *trans.*, quaterne, (hard, hevig) quassare, concutere, (van iets af) decutere; (heen en weer) iactare; agitare; *het hoofd s.*, quaterne, quassare, concutere caput; - *over iets*, improbare alqd; = *ontkennen*, renuere; *het s.*, quassatio (capitis); iactatio (cervicum). — 2. *intr.* quati, quassari, concuti, iactari, agitari.

schuil, *zich s. houden*, in occulto se continere (intra alqd); in occulto of abditum in occulto latere; in alqo loco abditum latere, ook alleen latere; (*inz. als men voor het gerecht moet verschijnen*) latitare.

schuilen, = *zich schuil houden*, *z. schuil*; *er s. iets achter*, aliquid subest; *voor den regen s.*, imbres vitare; *protectere se a pluvia*.

schuilhoek, -**plaats**, latebra (ook *fig.*, in animis hominum tantae sunt l. tantique recessus); latibulum (ook *fig.*, doloris mei, *Cic.*); receptaculum (alcs; receptaculo esse hostibus); *fig.*, deversorium (officina ne-

quitiae ac d. flagitiorum omnium); *z. toevlucht*, 2.

schuim, spuma.

schuimbekken, spumas agere in ore; *van woede*, summo furore abreptum esse.

schuimen, 1. *intr.*, spumare. —

2. *trans.*, = *afschuimen*, despumare.

schuin, 1. = *scheef*, *dwars*, obliquus, transversus; *s. richting*, declinatio; *a d v.*, = *in s. richting*, oblique, in obliquum, ex obliquo; transverse, ex transverso, in transversum. — 2. = *hellend*, declivis (*aflopend*), acclivis (*oplopend*); *als een dak*, fastigatus; *a d v.*, fastigate; fastigio. — 3. = *zedeloos*, turpis, obscenus.

schuinsch, **schuins**, *z. schuin*.

schuinte, obliquitas; = *helling*, *z. a.*

schuit, cymba, scapha, lintor.

schuitje, cymbula, scaphula, lintrculus.

schuiven, promovere, (*stootend*) protrudere; *iets in iets s.*, immittere alqd alci rei of in alqd; - *van zich s.*, alqd a se remove; *iets voor iets s.*, alqd obicere, obdere alci rei; *onder iets s.*, **onderschuiven**; *fig.*, ter zijde geschoven, abiectus; *de schuld op iemand of iets s.*, *z. schuld*, 2.

schuld, 1. = *hetgeen men schuldig is*, in 't alg. debitum; pecunia debita (*verschuldigd geld*); pecunia credita (*aan iemand geleend geld*); nomen (*schuldpost*); aes alienum (*schulden*); ss. *maken*, aes alienum contrahere, conflare, facere; ss. *hebben*, esse in aere alieno; habere aes alienum; aere alieno premi; *tot over de ooren in de s. zitten*, aere alieno demum, obrutum, oppressum esse; *geen s. hebben*, in nullo aere alieno esse; in suis nummis versari; debere nummum nemini; *uit zijn ss. geraken*, aere alieno exire of expediri, exsolvi; *zijn ss. betalen*, aes alienum solvere of dissolvere, persolvere; debita solvere, persolvere; nomina dissolvere, exsolvere, expedire; aes alienum (alcs) exsolvere; *fig.*, *zijn s. aan het vaderland betalen enz.*, *z. betalen*, 1; *vrij van ss.*, *aere alieno vacuus; (*als men vroeger ss. had*) aere alieno liberatus; solutus (praedia). — 2. = *begane mislag*, vitium; culpa; noxia; noxa (*Liv.*); *s. hebben* (*schuldig zijn*), in culpa esse; in noxa esse of teneri; *het is mijn s.*, mea culpa est; culpa est in me; *met s. beladen*, flagitii (sceleris) plenus; *zichzelf van s. bevult*, alcs culpae of iniuriæ sibi conscius; conscientia convictus; *in het verband alleen sibi conscius*; *vrij van s.*, zonder *s. zijn*, culpâ carere, vacare. a culpa abesse, extra culpam, noxiam esse; *crimen de s. geven*, culpam alci attribuire; *crimen alci delegare*; *de s. op iemand of iets schuiven*, ventelen, culpam of causam in alqm, in alqd conferre; *de s. van zich op enz.*, culpam transferre in alqm, ad alqd, avertere in alqm; *de s. van zich afventelen*, culpam a se amovere, (*op anderen*) crimen derivare; (*van iemand*) culpam ab alqo demovere; *iemd de s. van iets geven* (*iets ten laste leggen*), alqd alci crimini dare, vitio vertere; *de s. van iets zijn*, causam esse alcs rei; - *van iets dragen*, culpam alcs rei sustinere; in causa esse (*v. zaken*); vitium est alcs rei; *iets of iemand is de s. van iets*, est alqd in causa; alqd alcs vitio contingit; *dat is de s. van den tijd*, invidia hoc conflavit - *van de zeden*, in mo-

ribus est of inest culpa; *het is mijn s. niet*, ego non sum in culpa; non fit meo vitio, ut etc.; *het is mijn s. niet*, dat ik enz., non mea culpa (b.v. saepe ad vos oratum mitto); *het is zijn s.*, dat *niet* enz., per eum stat, quominus etc.; - *niet*, dat *niet* enz., per eum non stat, quominus of quin etc.; *door eigen s.*, culpa; meo merito; *door committo* (commisi), ut etc.

schuldbekentenis, 1. = *obligatie*, syngrapha; chirographum. — 2. = *schuldbelijdenis*, z. *bekentenis*.

schuldbesef, -*bewustzijn*, conscientia culpa, sceleris of scelerum, delicti of delictorum, facti of factorum.

schuldboek, tabulae (v. d. staat, publicae); codex; *vernietiging der ss. in Romeinchen zin*, z. *schulddelging*.

schuldbrief, z. *schuldbekentenis*, 1. **schulddelging**, solutio aeris alieni of door aes alienum solvere, persolvere; *algemeen s. (in Rom. zin)*, tabulae novae (Cic.).

schuldeischer, creditor; *mijn ss.*, illi, quibus debeo.

schuldeloos enz., z. *onschuldig* enz.

schuldenaar, 1. debitor; is, qui debet; p.l., ook debentes (Liv.); een goed (solied), slecht s., z. *betaler*; iemds s. zijn, debere alci; — 2. in 't bijz., s. = *wegens schuld als slaaf toegevoezen*, addictus; p.l. nexti.

schuldenares, debens; ea, quae debet; nomen.

schuldenlast, een groote s., aeris alieni magnitudo of ingens vis; onder een g. s. gebukt gaan, aere alieno demersum of obrutum, oppressum esse; obaeratum esse.

schuldig, 1. = *verplicht tot iets*, s. zijn, debere; iemd iets s. zijn, debere alci alqd (in 't alg.; ook gratiam, misericordiam); zeer veel (geld) s. zijn, z. **schuldenlast**; iemd veel s. zijn, grandem pecuniam alci debere; fig., z. **verplicht**; iemd geld s. zijn, debere alci; iemd het antwoord s. blijven, non respondere alci interroganti of epistolae alicui; des doods s. zijn, capitis poenam meruisse; het s. zijn, debitio (pecuniae, gratiae). | v. zaken = **verschuldigd**, z. a. — 2. s. a a n iets, nocens, noxius; sons (strafbaar); s. zijn, z. **schuld**, 2; zich aan iets s. maken, committere (tantum facinus, multa maleficia); (in se) admittere alqd (maleficio); scelerare se alligare, astringere; peccare (idem); zich aan een zijde misdaad s. maken, pari scelerare se obstringere; aan verraad jegens iemd, prodere alqm (patriam); iemd s. verklaren, alqm noxium iudicare; alqm damnare.

schuldpot, nomen; een s. boeken, nomen facere; een s. ss. betalen, delgen, nomen solvere, dissolvere; nomina expeditare, exsolvere; - *invorderen*, nomina exigere.

schuldvordering, nomen.

schulp, z. **schaal**, 1.

schuren, om iets schoon te maken, tergere, abstergere, detergere; z. *verder wrijven*.

schurft, scabies, porrigio.

schurftig, scaber, scabiosus.

schurk, homo scelestus, sceleratus scelus; furcifer.

schurkachtig, scelestus, sceleratus; malus.

schurkenstreek, scelus; flagitium; fraus.

schutdak, bij belegeringen, testudo, vinea; musculus.

schutsengel enz., z. *beschermgeest* enz. **schutsheer**, -vrouw, z. *patroon*, *patrones*.

schutten, z. *beschermen*; *afweren*, *tegengaan*, 2; *verhinderen*.

schutter, sagittarius.

schutting, maceria; z. *heining*.

schuur, horreum.

schuw, pavidus, timidus; a d v., pavide, timide; v. *paarden*, z. **schichtig**.

schuwen, fugere, defugere (alqd).

schuwheid, timiditas; animus pavidus of timidus.

seconde, minima pars horae; = *oogenblik*, punctum temporis; geen s., ne paulum quidem.

secretariaat, scribae munus.

secretaris, scriba; *particulier s.*, qui est alci ab epistolis of a manu.

sedert, 1. p r a e p., ex (als er een innerlijk verband bestaat); ab of post (eenvoudig van tijd, = van, na); s. dien tijd, z. 2; s. **mensenheugenis**, z. a. het eerst s. het bestaan der (Romeinsche) opperheerschappij, primus post imperium constitutum; s. meer dan drie jaren, sunt amplius tres anni; s. lang, z. 2. **lang**, 2; s. *wanneer*? ex quo? — 2. a d v., = *sedert dien tijd*, ex eo tempore of alleen ex eo; ex quo tempore of alleen ex quo (aan het begin v. e. zin); postea (daarna). — 3. c o n i., ex quo tempore, ex quo; cum (sexto die, cum); postquam; ut.

sein, z. **teeken**.

seinvuur, praenuntii ignes.

sekreet, latrina.

sekske, z. **geslacht**, 2.

sekte, secta; schola; familia; met betr. tot de leer, disciplina.

senaat, senatus; senatores (pl.); iemd uit den s. stooten, z. **stooten**, 1; iemd in den s. kiezen, alqm in senatum legere; de s. komt bijeen, senatus convenit, convocatur.

senaatbesluit, senatus consultum of decretum (door de volkstribunen bekrachtigd); senatus auctoritas (nog niet bekrachtigd of nadat interessie de verheffing tot besluit had belet).

senaatsegebouw, curia.

senaatsekeuze, lectio senatus of senatorum; de s. houden, senatum legere.

senaatvergadering, -*zitting*, senatus (druk bezocht, frequens; tpo. infrequens); de dag der s., dies, quo senatus habetur; dies curiae.

senator, senator; in een municipium, decurio; met betr. tot den stand, vir ordinis senatorii; de ss., ook patres; van een s., *senatoren*-, senatorius.

sensueel, libidinosus.

sententie, 1. = *vonnis*, z. a. — 2. = *spreuk*, *zin*-, *zedenspreuk*, z. a.

sentimentaliteit, animi of naturae mollitia.

sentimenteel, mollis; door d e m i n.: s. vrouwen, mulierculae; s. zijn, animo esse molliore; in alqo est mollis animus.

serail, gynaeceum; = de bewoonders daarvan, paelices.

servet, mappa; mantèle.

servituut, servitus.

steer, 1. eig., sphaera; de hoogere ss., caelestia loca. — 2. oneig., = gebied, z. a.; iemd beweegt zich gaarne in lagere ss., alqm humilia et sordida delectant; = werkring, munus; munia (n. pl.); dat is zijn s., in hac re maxime versatur opera eius; in zijn s. blijven, rerum suarum finibus se continere; = bevattingsvermogen, intelligentia; dat ligt buiten mijn s., hoc non cadit in meam intelligentiam; dat ligt ver buiten hun s., hoc longe ab illorum intelligentia distinctum est.

sidderaal, torpido.

sidderen, tremere, contremiscere (inz. van schrik, vrees); horfere (hulveren van koude of schrik); voor iets of iemd s., extimescere alqd, alqm.

Sidderend, tremens, tremebundus; timidus ac trementis.

Siddering, tremor (membrorum); horfor (hultering); een s. overnalt mij, contremisco; horresco; horror me perfundit.

sieraad, decus, ornamentum; insigne; z. ook **kleinood**; v. uitgelezen mannen of steden, lumen; decus ac lumen; ook flos; het grootste s. des ouderdoms is het aanzien, apex senectutis est auctoritas (Cic.).

Sieren, eig.; z. **versieren**; oneig., decus afferre, decori of ornamēto esse alci rel, alci; honestare alqm;

sierlijk, ornatus (fraai; agri bene cultio nihil specie ornatus); decorus (fraai, arma, facies); lautus (supellex); nitidus (net, lief, mooi, inz. v. d. taal); elegans (smaakvol); bellus (mooi, knap); v. taal of rede, concinnus (kunstig samengevoegd, kunstig), levis (glad, vloeiend), politus, expolitus (beschaafd, gepolijst), comptus (nel), ornatus (getooid, versierd); z. zijn, ook nitere; s. schrift, litterae bene compositae; s. wendingen, z. **sierlijkheid**; a d v., laute, nitide, eleganter, concinne, belle, compe, ornate; commode (saltare).

sierlijkheid, ventustas, elegantia; v. d. rede, munditia, nitor (orationis), concinnitas, elegantia, venustas; gemaakte, gekunstelde s. der rede, cincinnati, (sterker) ineptiae.

sierplant, herba topiaria.

signaal, -vuur, z. **teeken**, **seinvuur**.

signalceeren, iets s., significationem alcs rei facere.

signalement, van iemd, aetas notaeque corporis, quibus alqs agnosci potest.

sikkel, falx; -maker, falcarius.

sikkelvormig, falcatus, falcis similis; lunatus (halveaanvormig).

simpel enz., z. **eenvoudig**, **onnoozel** enz.

sinds, z. **sedert**.

sissen, sibilare, stridere; het s., sibilus, stridor.

sjees, cismum.

sjepp, fascia.

sjuouwer, -man, baiulus.

sia, lactuca.

slaaf, servus; mancipium (door koop of krijgsgaafgenschap); famulus (als lid van het gezin; familia = de slaven des huizes); verna (in huis geboren); puer (bediende, knecht); weggeloopt s., fugitivus; s. zijn, servum of in servitute esse; servire; iemds -, servire alci of apud alqm; iemd s. maken, alqm in servitutem redigere; alci servitutem iniungere; - als s. verkoopen, alqm

sub corona vendere; als s. verkocht worden, sub corona vendere; fig., een s. zijner lusten, begeerten zijn, servum libidinum esse; servire cupiditatibus.

slaafsch, servilis; obnoxius (deemoedig); a d v., slaaf s., serviliter, servilem in modum; zich s. aan iemd overgeven, naar iemd schicken, addicere se alci; en zoo addictus alci = als 't ware een slaaf van iemd.

slaafschheid, deformē obsequium; z. verder **slavenaard**.

slaag, s. geven, krijgen, z. **slaan**, I, A; 1. **slag**, 1.

slaags, z. **handgemeen**.

1. **slaan**, (verb.), 1. trans. A. ferire (met kracht); percutere (b.v. gladio; caput baculo); pulsare (tegen... bomzen, kloppen; ook v. e. tuchtlgng); verberare (alqa re, ranselen); caedere (alqa re, verberibus, virgis); mulcare m. of z. male (duchtig aflossen); g. woorden, vapulare; tergo plecti (als straf); iemd m. d. vuist in het gezicht s., pugnum alci in os impingere; iemd in het gezicht s., laedere os alci; zich voor het hoofd s., frontem ferire of percutere; - op de borst s. (als teeken v. smart), afflictere se. | overdr., = overwinnen, vincere, devincere, superare, peltare; fundere fugareque (hostem). — B. = ergens heen s., b.v. iemd tegen den grond s., alqm affigere, prosternere; iemd iets uit de hand s., alqd de manibus alcs excutere. | overdr., fig., de oogen ter aarde s., opwaarts slaan, z. **nederslaan**, oog, 1; iets in den wind, den geest in boeten s., z. **wind**, 2; boei; op de vlucht, uit het veld s., z. **jagen**, 2; veld, 2. — C. = door slaan aan of in iets hechten, z. **aanslaan**, I, B; **inslaan**, 1; iemd aan het kruis s., z. **kruisfigen**; zijn mantel om den linker arm s., paludamentum circum laevum brachium intorquere (Liv.). — D. = door slaan maken, b.v. wonden, geld, een brug, vuur s., z. **wond**, **munten**, 1; **brug**, **vuur**, 1. — II. i n t r., tegen iets s., pulsare alqd (ostium, fores); ferire (frontem, parietem); - met iets, pulsare, percutere alqd alqa re; concrepare alqa re ad alqd (b.v. gladio ad scutum); = tegen iets geslagen worden, allidi ad alqd (ad scopulos); in iets s., irrumpere in alqd; perfringere alqd; de regen sloeg hen vlak in het gezicht, imber ferebatur in ipsa ora; de vlam s. in de legerplaats, flammae tendunt in castra; - in de hoogte, flamma sublimē fertur; de pols s., venae micant; het paard s., equus calcitrat, calces remittit; de vogel s., avis canit; naar iemd of iets s., alqm, alqd petere; men meldde, dat het 5 uren g. had, hora quinta nuntiata est. | overdr., uit den aard s., z. **ontaarden**, **ontaard**; op iets s. = betrekking hebben, z. **betrekking**, 1.

Zie verder vele woorden waarmee „slaan” verbonden wordt, b.v. „acht s.”, z. 3. **acht**, 1; „geloof s.”, z. **geloof**, 2 enz.; dood s., z. **doodslaan**; zich ergens doorheen s., z. **doorslaan**.

2. **slaan** (s u b s t.), percussio (capitis, tegen het hoofd); pulsatio (ostii, scutorum, tegen enz.); pulsus (remorum, met enz.; venarum, van enz.; ostii, tegen enz.); het s. tegen de borst als teeken van rouw, plangor (dicht.); het s. als tuchting, verbera (pl.).

1. **slaap**, somnus; als rust; quies; in den s., in somnis, per somnum, somno; secun-

dum quietem; dormiens; *fig.*, iets valt iemds als in den s. ten deel, alqd dormienti defertur; een diepe, vaste s., sopor; somnus artus, gravis, altus; in diepen s., sopitus; artius, gravior dormiens; in s. vallen, somnum capere; obdormiscere; in diepen s., sopiri; arte et graviter dormire incipere; in s. liggen, somnum cepisse; obdormivisse; in diepen s., sopitum esse; arte et graviter dormire; uit den s. wakken, z. wakken; s. hebben, z. slaperig.

2. slaap, tempus (capitis).

slaaphol, z. maankop.

slaapdrank, -dronk, sopor (patri soporem dari, Nep.); z. slaapmiddel.

slaapdronken, plenus somni; somno gravis of languidus, impeditus; semisomnus (nog half slapend).

slaapkamer, cubiculum, in quo alqs dormit; cubiculum dormitorium (Plin. ep.); in het verband cubiculum alleen; ook conclave; de woon- en slaaphk., cubacula diurna nocturnaue.

slaapkamerraad, socius lecti of cubiculi.

slaapmiddel, medicamentum quod somnum facit.

slaapverwekkend, quod sopit of consopit, somnum affert; somnum faciens of concilians.

slaapvandelaar, homo lunaticus (maan-ziek).

slaapziekte, veterinus; (Hor.) lethargus; daaraan lijdend, lethargicus.

slaachtbank, laniena; *fig.*, soldaten ter s. geleiden, milites hosti trucidandos obicere.

1. slachten, caedere (greges; hostias); ferire (porcum); iugulare (de keel afsnijden); mactare (als offer); = op barbaarsche wijze vermoorden, trucidare; het s., door omschr.

2. slachten, = gelijken, similem esse alci, alcs; est of intercedit inter eos similitudo; referre alqm alqa re, mores alcs.

slachter, lanius; flanko; = offerslach-ter, z. a.

slachting, trucidatio (non pugna sed t. veluti pecorum); caedes; strages.

slachtnaand, mensis November.

slachtnes, culter; culter lanii.

slachtoffer, 1. eig., z. offerdier. — 2. oneig., z. offer, 3.

1. slag, 1. eig., pulsus (met of tegen iets, remorum, ostii); ictus (fulminis, gladii, teli); plaga (harde, wondende s.); een s. op het hoofd, percussio capitis; tegen het voorhoofd, de heup, frons percussa, femur percussum; ss. met een stok, zweep of roede, verbera (n. pl.); malum (als dwangmiddel); de soldaten als slaven met ss. dreigen, sicut servis malum minari militibus (Liv.); ss. krijgen, vulpulari; verberibus castigari, caedi; iemds een s. toebrengen, geven, plagam alci inferre, infligere; percutere, ferire alqm, (op het hoofd) caput percutere alci; = oorveeg, alapa; s. m. d. gebalde vuist, colaphus; in of met één s., uno ictu; *fig.*, uno velut ictu; unā of primā acie, unā dimicatione (debellatum est); repente (plotseling). [als geluid, sonus; sonitus; fragor (b.v. van den donder). — 2. oneig., = ramp, plaga; casus; clades; ictus calamitatis; calamitas; damnum (verties); ss. van het lot, z. 2. lot, 2; het is een harde s., te enz., acerbum of calamitosum est c.

i n f.; in het verband door het enkele n. van een pron. = strijd, 1, z. a.

2. slag, = soort, genus; lieden van dit s., hoc genus hominum; elusmodi, istiusmodi homines; een man, slaven, vrouwen, vriendschap van het gewone s., homo vulgaris, unus de, e multis; vulgus servorum, mulierum; amicitia vulgaris.

slagader, arteria.

slagboom, repagula (n. pl.); (in de renbaan) door carceres (= de ruimte, waaruit de wagens losgelaten werden).

slagen, in iets s. rem bene gerere; alqd mihi prospere cedit of succedit; ik s. niet in iets, alqd mihi parum succedit; ik ben g., mihi successit; ik ben er in g. om enz., mihi contigit, ut etc.

slager, z. slachter.

slaglinie, acies.

slagorde, acies; (v. e. bijzonder soort van s.) phalanx; het leger in s. scharen, aciem instruere, instituere, dirigere, ordinare; copias, exercitum instruere; de schepen, aciem navium constituere; zich in s. scharen, ordinatos of instructos consistere; in s. staan, armatos in acie stare; aciem instructam habere; instructos stare; -aanrukken, aciem instructam of copias instructas admove (v. d. veldheer); instructos succedere (ad castra, ad aciem hostium).

slagregen, z. plasregen.

slagvaardig, inz. v. troepen, ad depugnandum paratus; armatus paratusque; instructus ac paratus; paratus instructusque; ook alleen paratus, instructus, expeditus; infestus; zich s. maken, arma expedire, ook se expedire; zich s. (tegenover den vijand) opstellen, infestis signis consistere; het leger s. houden, copias in expedito habere (Liv.); het bevel geven zich s. te maken, conclamare ad arma; nog niet s., impeditus; vgl. strijdvaardig; s., oneig. = gevat, sollers.

slagveld, locus pugnae of proelii; locus ubi pugnatur of pugnandum est; (als de slag voorbij is) locus of campus, in quo of ubi pugnatum est; = de slag zelf, acies (ex ipsa acie mitti ab alqo, ex acie semivivum efferri); een s. uitkiezen, locum ad pugnandum eligere; een geschikt s., locus opportunus ad explicandas copias; als overwinnaar het s. verlaten, victorem of superiorem discedere; als overwonnenen, inferiori rem discedere.

slagzwaard, gladius.

slak, cochlea; zonder huisje, limax; = purperslak, purpura, murex; ss. = afval v. gietijzer, scoria (f.)

slaken, z. losmaken; *fig.*, een zucht, zuchten s., z. 1. zucht.

slakkengang, incessus piger.

slang, serpens, anguis; coluber (Verg.); *fig.*, een s. aan den boezem koesteren, in sinu atque in deliciis viperam illam venenatam ac pestiferam habere.

slange-, slangen-, vipereus (dicht.); door den gen. serpentis of serpentium, anguis of angulum.

slangenbezweerder, serpentium domitor.

slangvormig, anguineus (dicht.).

slank, procerus; gracilis (tenger); tenuis (dun).

slankheid, proceritas; gracilitas.

slap, laxus (*niet strak aangetrokken*), remissus (*niet gespannen, vooral overdr.*, animus); flaccidus (aures, folium, vela); pendulus (*s. neerhangend, genae*); fluidus (mollia et f. Gallorum corpora); solutus (*s. et mollis in gestu*); languidus (*v. lichaam of geest*); *s. wangen*, bucae fluentes; *s. maken*, laxare, remittere (alqd); *s. worden*, laxari, remitti; = *mat, traag, loom worden*, flaccescere (oratio); languescere; *adv.*, remisse, languide, solute, molliter.

slapeloos, insomnis; *van hem, die wakker wil blijven*, exsomnia, vigil; *een s. nacht doorbrengen*, noctem insomnem agere; *per nootem vigilis vexari*; *van hem, die met opzet wakker blijft*, noctem pervigillare, noctem perpetuis vigilis agere.

slapeloosheid, insomnia.

slapen, dormire; = *rusten*, quiescere; *vast s.*, arte of graviter dormire; *gaan s.*, cubitum ire of discedere; dormitum se conferre; *ad quietem ire*; *ad dormiendum proficisci*; = *zich ter ruste leggen*, somno quieti se tradere of dare; corpus (corpora) quieti dare; *se tradere ad quietem* (Cic.); *iemand drie uren laten s.*, alci tres horas ad quietem dare; *niet kunnen s.*, somnum capere non posse; *van iets*, alqd alci somnum adimit of dormire alqm non sinit; *lang s.* (*als gewoonte*), multi esse somni; somno indulgere; *weinig, kort s.*, brevissimi esse somni; *bij iemand s. = in iemds huis den nacht doorbrengen*, pernotare cum alqo.

slaper, dormitor; = **langslaper**, z. a.

slaperig, 1. *etg.*, als voorbijgaande toestand, dormitans; somno gravis; somni plenus; *s. zijn*, dormitare; *als eigenschap*, somniculosus; somno deditus. — 2. *overdr.*, segnis (segniore castigare); tardus, lentus; *a d v.*, oscitanter, segniter, tarde, lente.

slaperigheid, 1. *etg.*, somni necessitas; oscitatio (*het geeuwen*). — 2. *overdr.*, vaternus; segnitus; tarditas (*langzaamheid*).

slapheid, 1. *etg.*, door solvere of resolvere. — 2. *overdr.*, languor (animi); remissio (animi).

slaven, z. (*zich*) **aflobben**.

slavenaard, animus of indoles servilis; ingenium servile.

slavenarbeid, z. **slavenwerk**.

slavendienst, munus servorum; ministerium of officium servile; = **slavernij**, z. a.

slavendracht, z. **slavenkleeding**.

slavenhandel, *servorum of mancipiorum negotiatio; *s. drijven*, venaliciariam vitam exercere.

slavenhandelaar, venalicius; mango.

slavenjuk, z. **juk**.

slavenketenen, servorum vincula, catenae; *fig.*, servitus; *in ss. slaan, ss. aanleggen*, alqm servitute afficere (liberum populum), mittere in servitutum (urbes), iniungere servitutum (perpetuam civitatibus); *de ss. verbreken*, exuere servitutum, alqm of se in libertatem vindicare.

slavenkleed, -**kleeding**, vestis servilis; cultus servorum; habitus servilis.

slavenoorlog, bellum servile.

slavenoproer, tumultus servilis.

slavenstand, servitus; condicio servi-

tutis; = **slaven**, servi, servitium; *lieden uit den s.*, servitia (pl.).

slavenvolk, 1. = *de slaven*, servitia (pl.). — 2. = *een tot slavernij gebracht, geboren volk*, populus servitute oppressus; natio hata servituti.

slavenwerk, servitium; *v. c. enkel werk*, opus servile; = **slavendienst**, z. a.

slavernij, servitus; servitium; servitutis condicio; *tot s. brengen* = **slaaf maken**, *in slavenketenen slaan*, z. **slaaf**, **slavenketenen**.

slavin, serva; *in zachteren zin*, ancilla; *door koop of krijgsgevangenschap*, mancipium.

slecht, 1. = *van slechte hoedanigheid*, gebrekkig, ongunstig enz., malus; improbus (merx, nummus, defensio); corruptus (bedorven); pravius (*verkeerd*; consilium); depravatus (bedorven; mores); vitiosus (gebrekkig, vitiosissimus orator); miser (fortuna); tenuis (schraal, victus); *s. tijden*, tempora iniqua of tristia; *een s. jaar*, annus sterilis; *s. gezondheid*, valetudo adversa; *s. weer*, tempestas mala of adversa, foeda; *s. weg*, iter difficile, incommodum; *een zeer s. weg*, via deterrima; *s. tijding*, tristis nuntius; *een s. koop doen*, male emere; *in een s. naam staan*, male audire; *een s. kenner van iets zijn*, parum cognitum of perspectum habere alqd; *slechte*, deterior (*minder goed*), peior (*erger*); *slechtst*, deterimus, pessimus; *s. naam*, z. **naam**, II; *a d v.*, male, prave, tenulter, misere; *het gaat s. met mij*, ik ben er s. aan toe, male est mihi; *male me habeo*, male mecum agitur; *- met iets*, male alqd est; secus cedit of procedit; *s. behandelen*; male habere (alqm); *dat zal u s. bekomen*, malum of infortunium habebis, feres. — 2. = *van een slechten aard*, slechte zeden enz., malus; pravius; nequam; improbus; impius (*tegens God, vaderland, ouders*); turpis; vitiosus; *door en door s.*, insignite improbus; *s. begeerten*, pravae cupiditates; *s. worden*, corrumpi, depravari; *a d v.*, male, prave, nequiter, vitiose (se habere). — 3. *s. en recht*, probus et antiquae fidei; simplex; *a d v.*, simpliciter.

slechten, solo aequare of adaequare; delere (urbem); vestingwerken s., opera complanare; moenia of munitiones discicere (*geheel, a fundamentis*); *vgl. (met den grond) gelijkmaken*, 2; *nederhalen*, 2; *omhalen*.

slechtheid, 1. *v. karakter, aard*, nequitia; improbitas, pravitās; ingenium malum pravumque; turpitudō; mala mens; malus animus. — 2. = *slechte daad*, flagitium, probrum.

slechts, 1. *in 't alg. om een beperking aan te duiden*, modo; tantummodo; tantum; solum; dumtaxat; non (neque, nemo, nihil, numquam) ... nisi; nisi ... non; nihil (non) aliud nisi of quam; *ook zonder verbinding met de rest v. d. zin*, b.v. nihil aliud quam dormitat; *dikw. als „slechts“ op een enkel s u b s t. betrekking heeft*, door solus, unus, b.v. soli Romani non terga dederant; De mosthenes unus eminet (*slechts D.*); *de waarheid kan slechts één zijn*, plus uno verum esse non potest. *in 't bijz., niet s. ... maar o o k*, non modo (tantum, solum) ... sed etiam; non modo etc. ... sed; *niet s.*

niet... maar nieteens of ook niet, non modo (solum) non of (als beide zindeelen een gemeenschappelijk praedicaat hebben en dit in het tweede lid staat) non modo ... sed ne ... quidem; *ik zeg niet (zal niet zeggen) ... maar s.* non dicam (dico) ... sed; *s. met deze uitzondering of dit verschil dat (behalve dat)*, nisi quod, b.v. praedia me valde delectant, nisi quod illam aere alieno obruerunt; *er ontbreekt s. aan, dat*, tantum quod non, b.v. t. q. hominem non nominat (Cic.); *ook s.* etiam, b.v. tanto sceleris non modo perfecto sed etiam cogitato (Cic.); *vel; ne...* quidem (na voorafgegane algemeene negatie, b.v. cave Catoni anteponas ne istum quidem ipsum); *nooit ook s. het geringste*, numquam quidquam; *s. in zooverre*, s. dit, id; *s. eenigermate*, mediocriter; *s. al te dikwijls*, nimium saepe; *iusto saepius*; (*ook*) *s. eenige, een*, aliquis (signa alci manipulo aut cohorti abstulisset? Liv.; si ... aliquid suum ... delictum esset); *s. zo lang, tot dat*, donec; tantum ... dum; *s. zoover... dat*, tantum ... ut; *s. op bevel des volks*, populi iussu (na sine auctoritate senatus); *zoo gij uw hulp s. toont*, si ostenderit auxilia vestra; *s.*, nog s. *een schaduw van iets zijn*, z. *schaduw*, 2; *s. in naam*, z. *naam*, 1, B; *iets s. oppervlakkig kennen*, z. *oppervlakkig*. — 2. *voorwaardelijk: indien s.*, indien s. *niet*, z. *nits*; *alles schijnt jatsoenlijk, zoo het slechts geld opbrengt*, omnia cum pretio honesta videntur. — 3. *bij uitnoodigingen, wenschen*: = *maar*, modo; *quaeso; geloof s. niet*, cave credas; *noli credere*. — 4. *bij onbepaalde relatieve pron. en a d v v.*, *gevolg door het suffix -cumque*, b.v. *wie s.* (ook *maar*), quicumque of quisquis, ook si quis, (v. twee) utrumcumque; *waar s.*, ubicumque of ubique; *zoo dikwijls s.*, quotiescumque.

sleep, 1. eig., syrma. — 2. fig., z. *gevolg*, 1; *reks*.

sleepen, trahere (navem, currum); *rapere (weg, voortsleepen)*; *iemd voor het gerecht s.*, alqm in ius rapere; *met geweld naar de gevangenis s.*, z. *geweld*; *iemd op de straat s.*, extrahere alqm in publicum; *iemd met zich s.*, alqm (secum) trahere.

sleepgewaad, -kleed, palla.

sleeptouw, remulus; *een schip op s. nemen*, navem remulco trahere.

sleeppen enz., z. *brassen enz.*

slenteren, lente gradi; *ambulare (wandelen)*.

sleepen, v. *kleederen*, trahi; *den mantel laten s.*, pallium trahere.

sleepend, oneig., languidus; *lentus (in dicendo)*; *s. ziekte*, z. *chronisch*; *s. gang*,

slakkengang, z. *houden*, z. *rekken*, 2.

slat, scortum.

sleut, z. *groeve*.

sleuer, ratio of via, usus vulgaris; *de s.*

volgen, viam vulgarem ingredi; *antece-*
dentium gregem sequi.

sleuren, z. *sleepen*.

sleutel, 1. eig., clavus; *de ss. eener stad uitleveren, teruggeven*, urbem tradere, redere. — 2. oneig., v. e. land, claustra (n. pl.); *ianua; den s. van een land vormen*, claudere terram. | *in iets den s. vinden tot iets*, alqd alqa re explicari of ex alqa reintellegi putare; *de s. tot een geheim*, id quo res alqa occultata aperitur; *den s. tot iets gevonden hebben*, alqd intellegere.

sleutelbeen, iugulum.

sleutelgat, foramen per quod clavis immittitur.

slib, limus; *vol s.*, limosus.

slijk, lutum; *caenum; limus; vol s.*, stijkerig, lutosus, caenosus, lutulentus; *limosus; oneig.*, iemd of iets door het s. halen, obterere, infamare alqm, alqd; *alcs dignitatem spoliare*.

slijm, pituita; *saliva (speeksel)*; *vol s.*, pituitosus.

slijpen, (cote) acuere (b.v. cultrum).

slijpsteen, cos.

slijten, 1. trans., conterere; *usu atterere, deterere; fig.*, zijn leven s., z. *doorbrengen*, 2; *z. ook verkoopen (in het klein)*. — 2. intr., usu atteri, deteri; *vgl. afnemen*, II.

slijter, institor; *propola*.

slikken, z. *inslikken*; *oneig.*, devorare (molestiam paucorum dierum; hominum ineptias ac stultitias); *vgl. pil*.

slim, callidus; *astutus; calliditatis plenus (fuga)*; *vafer, versutus (geslepen)*; *a d v.*, callide; *astute; vafre, versute*.

slimheid, 1. als eigenschap, calliditas; *astutia; versutia*. — 2. = *slimme daad enz.*, z. *list*, 2.

slimmerd, homo astutus, callidus; *veterator*.

slinger, funda.

slingenaar, funditor.

slingeren, 1. trans., fundā mittere of excutere (lapides); *torquere (hastas)*; *iactare (faces in tecta)*; *iacere (lapides in murum, arma de muro, ook oneig.)*, casus caput meum in medium contentionem dissensionemque civilem; *contumeliam in alqm*; *concire (tela, pila in alqm, intra vallum; navem in portum, van den storm)*; *in t alg.*, mittere; *emittere (hastam in fines eorum; fulmina; ook fig.)*; = *sterk heen en weer werpen, schudden enz.*, iactare (brachium; iactari tempestate, iactari in turba); *zich s.* = *zich kronkelen*, z. *kronkelen*; *fig.*, *door vrees en hoop g. worden*, fluctuari inter spem metumque (Liv.); *- of ... of enz.*, in incipiti spe ac periculo esse, utrum ... an etc. (Liv.); *het s.*, iactus (fulminum); *door de verba*. — 2. intr., iactari; = *kronkelen*, z. a.

slingering, iactatio (navis); = *kronkeling*, z. a.; *fig.*, *de ss. van den graanprijs*, varietates annonae; *s. tusschen hoop en vrees*, anceps spes et metus.

slinken, z. *afnemen*, II.

slinksch, malitiosus, subdolos, insidiosus, fraudulentus; *a d v.*, slinksch, malitiose, subdole, insidiose; *per fraudem, per insidias*.

slinkschheid, malitia; *malitiosa astutia*,

animus subdolos, malae artes; = *slinksche handelving*, malitia, fraus, insidiae.

slip, lacinia.

slippen, *z.* **ontglippen**; **uitglijden**.

sloep, lembus; *als boot van een oorlogsschip*, scapha longae navis.

slof enz., *z.* **nalatig**, **traag** enz.

slok, haustus; *in één s. uitdrinken*, uno haustu ebibere.

slokdarm, gula.

sloopen, *z.* **slechten**.

sloot, fossa.

slop, angiportus of angiportum; *zonder uitgang*, fundula.

slordig, = *onachtzaam*, neglegens; *v. zaken*, neglectus, neglegenter factus, parum accuratus; *a d v.*, neglegenter; = *los*, *loshangend*, laxus, non astrictus; = *morsig*, sordidus.

slordigheid, neglegentia, incuria; = *morsigheid*, sordes (gevl. pl.).

slorpen, sorbere; *het s.*, sorbitio of door omschr.

1. slot, **1.** = *sluizing*, claustra (pl.); *op s. doen*, *z.* **sluiten**, **I**, **A**; *het graan achter s. en grendel hebben*, frumentum clausum compressumque possidere. — **2.** = *burg*, arx (*op een hoogte en versterkt*); castellum; *een koninklijk s.*, domus regia.

2. slot, *z.* **einde**; *s. eener rede*, peroratio (*orationis*) conclusio; epilagus; *ten slotte*, ad extremum; extremum illud est, ut etc.; denique; postremo.

slotrede, peroratio; epilagus.

slotsom, summa.

slotvers, versus ultimus.

slotwoord, verbum extremum of verba extrema; *z.* **2. slot** (*eener rede*); **slotrede**.

slotzin, clausula.

sloven, *z.* **aflobben**.

sluier, der vrouwen, rica; velamen; = *bruidssluier*, flammum; *den s. aannemen* (*v. e. non*), Christo desponderi (*kerk.*); *oneig.*, iets met een s. bedekken, over iets een s. werpen, alqd velare (*ook eig.*), alqd occultare.

sluieren, (rica) velare.

1. sluik (*s u b s t.*), *ter s.*, *z.* **1. geheim**.

2. sluik (*a d i.*), directus (capillus).

sluiken enz., *z.* **smokkelen** enz.

sluimeren, (placide) dormire; paulisper conquiscescere (*een dutje doen*).

sluimering, somnus placidus; = *slaap in 't alg.*, somnus.

sluipen, serpere; *perpere*; *fig.*, serpere (malum longius quam putatis); *de tijd s. voort*, tempus tarde procedit; *uit een gezelschap s.*, clam se subducere de circulo; *op iemad aan s.*, obrepere alci; *irrepere ad alqm* (*v. e. slang*); *furtim venire ad alqm* (*v. menschen*); *in iets s.*, irrepere in alqd; *door iets s.*, clam ire per alqd (*per domum*, *per hostes*); (*vluchtend*) evadere per alqd; *op de teenen s.*, suspensio gradu ire.

sluipend, *oneig.*, lentus (tabes, febris); *een s. gif*, venenum lentum atque tabificum; *a d v.*, lente.

sluiphoek, *z.* **schuilhoek**.

sluipmoord, caedes ex insidiis facta, *in het verband ook caedes alleen*; *iemad door s. uit den weg ruimen*, alqm insidiis of ex insidiis interficere; *wegens s. aanklagen*, accusare inter sicarios.

sluipmoordenaar, sicarius; percussor;

= *belager*, insidiator; *als s. veroordeeld worden*, inter sicarios damnari.

sluipweg, via furtiva; iter furtivum; *deverticulum* (*ook fig.*); *trames occultus*; *pl. ook itinera devia* of *devia alleen*; *langs ss.*, itineribus furtivis; *oneig.*, occulte; *furtim*; *fraude*; *per fraudem*; *dolis* atque fallaciis.

sluis, cataracta.

sluiten, **I**. *trans.*, **A**. *eig.*, claudere (portam); *operire* (*m. e. deksel*); *de oogen s.*, oculos comprimere (*eig.*; *ook mortui*, *v. e. doode*; *Over*), oculos claudere (*voor altijd*, *v. stervenden*), oculos operire (*v. menschen*, *die willen slapen*), connivere (*van slaap*; *ook ad minima tonitrua et fulgura*; *ook fig.*, in sceleribus maximis), (= *sterven*) mori; *de hand*, *den mond s.*, manum of pugnum comprimere; *labra* comprimere; *de poort voor iemad s.*, moenibus excludere alqm; *iemad in zijn armen s.*, *z.* **omarmen**; *een brief s.* (= *verzegelen*), obsignare (epistolam); *zich s.*, *v. e. wond*, coire; *v. d. oogen*, connivere (somno), operiri; *de gelederen s.*, densare ordines; *de gelederen s. zich*, ordines densantur; *vgl. gelid*. — **B**. *oneig.*, = *tot stand brengen*, facere; *z. verder de besluiten*, *die er bij staan*, *als vrede* enz. | = **besluiten**, **2**, *z. a.*; *den trein s.*, agmen claudere; *een vergadering s.*, dimittere conventum (concillium, senatum). | *in zich s.*, in se continere; *habere alqd.* — **II**. *intr.*, = *passen*, *b.v. vestis bene sedet*; *z. passen*; *de deur s. niet*, *fores hiant; *oneig.*, *de rekening s.* (*klopt*), *z.* **rekening**, **1**. | = *eindigen*, finiri; *finem habere* of *capere*; *terminari*; *de rede s. met datgene*, *waarmee zij begonnen is*, unde orsa est, in eodem terminatur oratio.

sluizing, *z.* **1. slot**, **1.**

sluitrede, conclusio.

slurp, *z.* **snuit**.

slurpen, *z.* **slorpen**.

sluw enz., *z.* **listig** enz.

smaad, contumelia; ignominia; maledictio (*het smaden*); *iemad s. aandoe*, contumeliā alqm afficere; contumelliam facere alci; *z. verder smaden*.

smaadacht, carmen probrosum of maledicium, refertum contumeliis alci;

smaadrede, verborum contumelliae; maledicta, convicia enz., *z.* **scheldwoord**.

smaadschrift, *z.* **schotschrift**.

smaak, **1**. *objectief*, als eigenschap eener zaak, sapor; *een aangenamen s. hebben*, iucundo sapore esse; *vgl. smaken*, **2**. | *oneig.*, *goede s.*, elegantia (carminis); *slechte s.*, insulitas. — **2**. *subjectief*, als zintuig, gustatus; | *gustus*. | *oneig.*, = *gevoel voor het schoone*, sensus (*voor*, *in iets*, *alcs rei*); *gustatus* (*g. verae laudis non habere*, *Cic.*); *iudicium*; *intellegentia*; *ratio* (*b.v. horum temporum*); *elegantia* (*smaakvolle keuze*); *een goede*, *juiste*, *fijne s.*, elegans, subtile, exquisitum of intellegens iudicium; *elegantia*; *met betrekking tot het gehoor*, aures tritae, teretes; *wat den s. bevredigt*, venustus; *gezonde s.*, sanitas (*oratoris vel s. vel vitium*); *een man van s.*, homo elegans, intellegens; *zonder s. voor iets*, durus ad alqd; *s. voor iets hebben*, delectari, gaudere alqa re; *geen* -, abhorrere ab alqa re; *suo sensu non gustare alqd*;

een goeden s. hebben, recte sapere; *den s. vormen*, iudicium acuere, exacuere; *elegantiā excolere*; *naar mijn s.*, meo iudicio, quantum ego sapio; *het is niet naar mijn s.*, mihi non placet; *abhorret a sensibus meis*; *in den s. vallen*, placere, probari alci; *s. in iets krijgen*, imbui ales rei sensu quodam; *zich richten naar de neigingen en den s. des volks*, voluntati populi servire.

smaakvol, elegans, venustus, politus (*v. zaken*); *a d v.*, eleganter, venuste, ornate, polite.

smatchen, 1. *eig.*, *v. honger*, fame, inedia confici; *v. dorst*, ardentiter sitire; siti arere of cruciari; *smachtend van dorst*, amentibus siti faucibus; *ook alleen sitire (overdr., segetes)*; *v. hitte*, aestu confici of enecari; *in ellende*, miseris confici; *in den kerker*, in carcere vitam miserrimam trahere; *het s., door omschr.* — 2. *oneig.*, *naar iets*, desiderare, sitire alqd; *ardenter cupere*, sitienter expetere alqd; *desiderio ales rei flagrare*; *het s.*, sitis (cupiditatis, libertatis); *naar iemds s.*, z. 1. **verlangen**.

smachtend, *v. personen*, desiderio flagrans, incensus; *v. zaken*, vehemens, summus, ardens; *s. verlangen*, z. 2. **verlangen**; *a d v.*, vehementer; summo opere; *ardenter*; *avide*; haud medicoriter.

smadelijk, contumeliosus; plenus contumeliae; ignominiosus; probrosus; turpis (*schandelijk*); indignus (*onwaardig*); toedus (*afschuwelijk*); *een s. behandeling*, contumelia; *a d v.*, contumeliose; cum ignominia; per ignominiam; foede, turpiter; *iemds s. behandelen*, alci contumeliose iniuriā facere; *alqm contumeliose vexare*; *s. ondergaan (een s. dood vinden)*, foede, turpiter perire.

smadelijkheid, = **smaad**, z. a.; = *schandelijkheid*, turpitude; indignitas; deformitas (illius fuae).

smaden, convicium facere; alci; alci maledicere; alqm increpitare; in alqm invehi; maledice of contumeliose dicere de alqo; *het s.*, maledictio; *door de verba*.

smader, conviciator (*v. aanwezig*); maledicus (*inz. v. afwezigen*).

smak, casus; z. **stoot**.

smakelijk, iucundus saporis, iucundo sapore; suavis, dulcis; *iets s. maken* *door iets*, condire alqd alqā re.

smakelijkheid, iucundus sapor; suavitatis.

smakeloos, 1. *eig.*, *v. zaken*, sine sapore; cuius nullus sapor est; *v. personen*, nihil sapiens. — 2. *oneig.*, ineptus, insulsus, infacetus, illepidus (*v. zaken*); inelegans (*inz. v. d. stijl*); *a d v.*, inepte, infavete, insulse, ineleгант.

smakeloosheid, 1. *eig.*, sapor nullus. — 2. *oneig.*, insulstas (villae); tinelegantia; *tot s. vervallen*, ad ineptias deferri, delabi.

smaken, 1. *trans.*, z. **genieten**, 1; *vreugde s.*, z. **vreugde**, 2. — 2. *intr.*, = *een zekeren smaak hebben*, sapere (bene, male); *bitter s.*, amaro sapore esse; *aan-genaam, lekker s.*, suavi sapore esse; *hij zeide*, dat nooit een dronk hem beter g. had, negavit umquam se bibisse iucundius; *hij weet, wat goed s.*, sapit ei palatum; *het eten s. hem*, libenter cibum sumit; *libenter edit*, cenat. | *naar iets s.*, sapere of

resipere alqd; *fig.*, redolere alqd (doctrinam, antiquitatem).

smal, angustus, artus (*niet ruim*); tenuis (*niet breed of niet dik*); *langzamerhand smaller worden*, paulatim in artius cogi.

smaldeel, classicula.

smaler, conviciari (alci); *het s.*, convicium.

smaler, conviciator.

smalheid, -te, z. **engte**.

smaragd, smaragdus; *van s.*, groen als s., smaragdinus.

smart, dolor; *over iets*, alcs rei, ex alqā re; = *droefheid*, luctus; = *droefgeestigheid*, maestitia; = *pijnlijk gevoel*, molestia; = *smartelijk verlangen*, desiderium; *hevige s.*, cruciatus; *tot mijn s.*, door doleo quod of m. a. c. c. i. n. f.; *met s.*, cum dolore; *in of met diepen s.*, ardens dolore; *s. gevoelen*, condolere; *dolore affici*; (*over iets*) *dolere alqā re*, de, ex re; *molestiam trahere of animo capere ex re*; *iets of iemds met s. verwachten*, avide of mirifice, vehementer expectare alqd, alqm.

smartelijk, vehemens (*hevig*, malum, vulnus); gravis (morbos, vulnus); acerbus (recordatio, mors); *s. gevoel*, sensus doloris; *dolor*; acerbitas; *s. verlangen*, desiderium; *a d v.*, vehementer, graviter, acerbē; *dolenter*; *iets s. gevoelen*, dolere; *dolenter of acerbē, aegre, moleste, graviter ferre alqd of m. a. c. c. i. n. f. of quod*; *alqā re laborare*; *s. naar iets verlangen*, desiderio alcs rei angī; *iets minder s. gevoelen*, minus laborare alqā re.

smarteloos, dolore vacuus, carens; sine dolore; *s. zijn*, dolore vacare of carere; *nihil dolere*; *a d v.*, sine dolore.

smarteloosheid, vacuitas doloris; indolentia; doloris privatio of amotio; dolor detractus; non dolendi status; *door dolore vacare*, carere of door non, nihil dolere.

smarten, *iets s. mij*, doleo alqd, alqā re, de alqā re; *aegre, graviter, moleste fero alqd*; *het s. mij*, dat enz., doleo, moleste, aegre, graviter fero m. a. c. c. i. n. f.; z. **spijten**, **bedroeven**.

smeden, 1. *eig.*, tundere (ferrum); procudere (gladium); = *vervaardigen in 't alg.*, fabricari (gladium, fulmina), facere (gladium). — 2. *overdr.*, fingere; comminisci (mendacium, dolum); fabricari (fallaciam; fabricare, fingere quod lubet); struere (mendacium); clam consilia recuperandi regni; alqd calamitatis filio s. et moliri); coquere (consilia secreto); concoquere (clandestina consilia); conflare (crimen, accusationem et iudicium); *sprekkr.*, z. **ijzer**.

smeekeling, supplex.

smeeken, *tot iemds s.*, alci supplicare (*voor iemds*, pro alqo); precari (deos); *iemds om iets s.*, supplicem of supplici voce alqd ab alqo petere; adorare (pacem deum); supplicem esse alci, ut etc.; alqm (multis et) supplicibus verbis orare of ab alqo precibus infimis petere, ut etc.; alqm obsecrare of obtestari, (sterker) obsecrare obtestarique, orare atque obsecrare, ut etc.; *het s.*, obsecratio; obtestatio; preces supplices; *het dringende s.*, precum constantia; preces infimae; *het s. tot een godheid*, comprecatio (deorum, Liv.).

smeekend, supplex; *a d v.*; suppliciter; supplicibus verbis; precibus infimis (*onderdanig s.*); *s. verzoeken*, **z. smeeken**.

smeeking, *z. smeeken* (*het*).

smeekschrift, libellus; codicilli; *een s. opstellen*, libellum of codicillos componere (*aan den keizer, ad Caesarem*); -*aanbieden*, libellum offerre.

smelten, 1. *trans.*, liquefacere; diluere (aqua lateres d.); conflare (statuas argenteas); *het s. coërra*; conflatura (*Plin.*); *door omschr.* — 2. *in tr.*, liquescere; liquefieri; *v. sneeuw, ijs*, dilabi; tabescere.

smeltoven, fornax aeraria.

smeren, *iets op iets s.*, linere, ungere alqd alqa re.

smerig enz., *z. 2. vuil enz.*

smet enz., *z. 2. vlek enz.*; *fig.*, *een s. op iemd werpen*, alcs dignita. i labem aspergere - *op iets*, alqd maculā aspergere.

smeulen, *het vuur s. onder de asch*, cinere latet obrutus ignis (*ook oneig.*); ignis suppositus est cineri doloso (*cf. Hor. Carm. 2. 1. 7*); *het vuur s. nog*, ignis nondum plane extinctus est; *nog slechts smeulend*, paene extinctus; *overdr.*, gliscere (*voortwoekeren*).

smid, faber ferrarius; *het ambacht van s.*, ars ferraria.

smidse, fabri officina; officina ferraria.

smijdig, *z. lenig*; *v. d. taal*, lēvis.

smijdigheid, *z. lenigheid*; *v. d. taal*, lēvitas orationis.

smijten, *z. werpen*.

smokkelaar, qui rem of mercem furtivam transfert (per publicanos).

smokkelarij, fraus transferentis of transferentium.

smokkelen, rem furtivam, res furtivas, mercem, mercēs transferre (per publicanos); mercem, mercēs non profiteri (apud publicanos); rem of mercem clam importare of exportare.

smoorlijk, *s. verliefd zijn*, *z. verliefd*.

smoren, 1. *eig.*, = doen stikken, *z. 1. stikken*. — 2. *overdr.*, = onderdrukken. *z. a.*

smukken, *z. opsieren*.

smullen, largius se invitare; genio indulgere.

snaak enz., *z. schalk enz.*

snaar, chorda; nervus; *de ss. aanslaan*, tollere, chordas of nervos tangere; nervos pellere, percutere; *fig.*, *die s. moet men niet aanroeren*, hoc ulcus tangere non licet.

snakken, naar lucht s., *z. hijgen*; *overdr.*, *z. smachten*.

snappen, = babbelen *z. a.*; = betrappen, deprehendere.

sareninstrument, fides (-ium); *een s. leeren bespelen*, fidibus discere.

snarenspeel, fides (p.l.); fidium of nervorum cantus.

snarenspeeler, -speelster, fidicen, fidicina.

snateren, *v. ganzen*, clangere; *v. menschen*, strepere; *het s.*, clangor, voces, clamor (anserum); strepitus (*ook v. menschen*).

snauwen, tegen iemd, *z. afsnauwen*.

snavel, snel, rostrum.

snavel-, snebvoormig, aduncus.

snede, 1. = insnijding, incisura; ictus; = wonde, vulnus; *een s. doen of geven in*

iets, alqd secare, incidere, (= wonden) vulnere; = afgesneden stuk, frustum. — 2. = scherpe kant, acies.

sneedig enz., *z. gevat*, scherppzinnig enz.

sneeuw, nix; = sneeuwmassa's, nives; met veel s., nivorus (hiems; grando); nivalis (dies); *er valt s.*, nives cadunt of deccidunt; -*veel s.*, plurima nix e caelo delabitur; *eeuwige s.*, *z. eeuwig*.

sneeuwbergen, montium iuga perenni nive obruta; montes, unde nives numquam absunt of in quibus nives ne aestas quidem solvit.

sneeuwbui, nives casus; nix cadens; ss. nives.

sneeuwen, *impers.*, *het s.*, ningit; *z. sneeuw*.

sneeuwjacht, vis creberrimae nivis.

sneeuwmassa, -massa's, nives.

sneeuwveld, -velden, loca nivalia of nivosa.

sneeuwvlokken, nives.

sneeuwvult, niveus; nive candidior.

snel, celer; citus (gezwind, meest *v. zaken*); citatus (versneld, verhaast, citato gradu); citatiore, citatissimo agmine); properus, properans (*snel zijn doel najagend*); festinans (gehaast, gejaagd); velox (vlug, daarheensnelend); pernix (slechts *v. levende wezens*); praeceps (*hals over kop*); incitatus (*in snelle beweging gebracht*); *een s. antwoord*, promptum responsum; -*geven*, prompte respondere; -*krijgen*, prompte alci respondetur; *s. uitvoering*, celeritas; *sneller worden*, incitari (motus stellarum); *a d v.*, celeriter, cito, velociter, festinanter; (*sterker*) rapidum; *s. grijpen*, arripere alqd, alqm (arma; alqm manu); *iemd s. daarheen voeren*, waar enz., alqm illuc rapere, ubi (Cic.), *iets s. doen*, maturare, properare alqd facere.

snelheid, celeritas; velocitas; pernicitas (slechts *v. levende wezens*); rapiditas; ten gevolge van een beweging van buiten, incitatio.

snellen, *z. 1. ijlen*.

snelschrijver, notarius.

snelvoetig, pedibus celer; celeripes.

snelvoetigheid, pedum pernicitas.

snelzeiler, celox; navis actuaria.

snerpend, *z. snijdend*.

sneuvelen, cadere, occidere, occumbere, mori.

sneven, *z. sneuvelen*, omkomen.

snijden, 1. *trans.*, secare; = graveeren, scalpere; (*v. bas-en-hautrelief*) sculptare; *iets uit hout s.*, alqd ex ligno exculpere; *zich s.*, vulnerare se cultro; = insnijden, *z. a.*; *in kleine stukken s.*, *z. klein*; *het s.*, sectio; scalpatura (*het graveeren*). — 2. *intr.*, = *scherp zijn*, acutum esse; *oneig.*, *de koude s. in het gelaat*, frigus of frigoris vis in os incurrit; *dat s. mij door de ziel*, hoc vehementer animum meum pungit, vehementissimo dolore me perstringit.

snijdend, acutus; *s. koude*, frigus acre; gelu acutum; *s. wind*, ventus perfrigidus; *s. pijn*, smart, dolor acer of acerrimus; *s. stem*, vox acuta; *s. woorden*, acerbē dicta.

snijder, = graveur, scalptor.

snijkunst, ars scalpēdi.

snijtand, dens adversus.

snijwerk, opus sculptile; *v. kleine ergens aangebrachte figuren*, sigilla; *van s. voorzien*, sigillatus.

snik, singultus; *den laatsten s. geven = den laatsten adem uitblazen, z. uitblazen, 1.*

snikken, singulare; tacite flere (*stil voor zich weenen*); *het s.*, singultus; ook fletus cum singultu; tacitus fletus.

snipperurgen, tempora subsiciva; *werk in ss.*, operae subsicivae.

snit, v. e. kleed, habitus vestis.

snocien, putare, amputare (vitum); *het s.*, putatio (arborum et vitum); *door omschrijving.*

snocimes, fals.

snoek, esox.

snoepachtig, cuppes (Com.); qui, quae omnia ligurrit.

snoepachtigheid, cuppedia.

snoepen, ligurrire; *het s.*, ligurritio.

snoepgoed, cuppedia (pl.); bellaria (pl.).

snoer, om te binden, iinum; funiculus; = richtsnoer, linea.

snoeren, z. samensnoeren, binden.

snoeven enz., z. opsnijden, groot-spraak enz.

snood, impius, nefarius, sceleratus, scelestus, improbus, foedus; s. lust, mala libido; s. gewin, quaestus; a d v., impie, nefarie, sceclerate, sceleste, improbe, foede.

snoodaard, homo impius, nefarius etc., z. *het voorgaande.*

snoodheid, 1. als eigenschap, impietas, improbitas; scelus. — 2. als daad, facinus nefarium; nefas, scelus.

snor, barba labri superioris.

snorken, stertere; *het s.*, rhonchus; stertentis (stertentium) sonitus; meatus animae gravior et sonantior.

snorren, stridere, sonare; *het s.*, stridor, sonitus; -der *pijlen*, crepitus missilium.

snuffelen, in iets s., scrutari, perscrutari alqd.

snugger enz., z. schrandler enz.

snuit, os (in 't alg.); rostrum; v. e. olifant, manus; proboscis.

snuiten, den neus s., se emungere.

snuiven, anhelare; v. paarden, fremere; *het s.*, anhelitus; v. paarden, fremitus; fig., wraak s., cupiditate ulciscendi ardere; wraak snuivend, irae minarumque plenus.

snurken, z. snorken.

sober, 1. = matig, 1. z. a.; = eenvoudig, onopgesmukt (v. redenaar en rede), siccus, sanus. — 2. = bekrompen, karig, tenuis, angustus; a d v., tenuiter, anguste; s. levenswijze, tenuitas victus; *het sobertjes hebben*, tenui victu vivere; parce vitam agere.

soberheid, 1. = matigheid, z. a.; v. taal, quasi sanitas (dictionis); siccitas (orationis); v. d. redenaar, sanitas (oratoris). — 2. tenuitas (victus).

soep, ius, sorbitio; de zwarte s. (der Spartanen), ius nigrum.

sofa, lectus, lectulus; lage s., grabatus.

soldaat, miles; een jong s., tiro; een oud s., veteranus; een goed, degelijk s., bellator; vir bello egregius; homo militaris; de gemeene ss., milites gregarii; vulgus militum; s. worden, militem fieri; nomen dare of profiteri militiae; = in het krijtsmansvak opgeleid worden, rem militare discere; s. zijn, militare; stipendia merere; ook mere-re alleen.

soldateneed, sacramentum; z. eed.

soldatenkind, puer of puella militaris;

filius of filia militis; patre militari natus of nata; in het leger, filius castrorum; alumnus legionum.

soldatenterm, vocabulum militare; verbum castrense.

soldereen, ferruminare.

soldij, stipendium; merces; aes militare of (v. velen) aera militaria, in het verband ook alleen aes, aera (militibus aera constitutere); in s. nemen, mercede of pretio conducere; mercede accessere. b. v. Germanos; een leger, soldaten in s. hebben, alere exercitum, milites; een s. trekkend leger, z. huurtroepen; in iemds s. staan, mercenarium esse alces; voor s. dienen, mercede militare; driedubbele s. ontvangen, triplex merere.

som, 1. = bedrag aan geld, summa pecuniae, ook alleen pecunia of summa; een groote s. gelds, pecunia magna of grandis; de s. van 50 talenten, quinquaginta talenta; kolossale ss. voor omkoopung besteden, infinita largitione uti; = 1. kapitaal, z. a.

— 2. = geheel, summa; complexio; = getal, numerus; de s. van alle Grieksche beschaving, universa Graecorum doctrina atque humanitas; z. 1. geheel. — 3. = vraagstuk, problema.

somber, 1. eig., z. donker. — 2. fig., tristis; triticus; maestus; s. blik, s. gelaat (= norsch), oculi truces; vultus trux.

somberheid, 1. eig., z. donkerheid. — 2. fig., tristitia.

sommige(n), = eenige(n), z. eenig, 1.

soms, 1. = nu en dan, aliquando, interdum, nonnumquam; raro (een enkele maal). — 2. = misschien, fortasse (maar na si, nisi, ne, num door forte); „of s. iemd” enz., na de verba van vragen en onderzoeken, equis, equi etc. (ook in directe vragen), en zoo „of s.”, equid (b. v. e. venturi stitis); s. o m d a t e n z. ? an quod ? an quia ? s. ? num ? s. n i e t ? nonne ? of . . . s. ? of . . . s. n i e t ? an ? an non ? (in directe vragen, die tevens als antwoord dienen).

sonde, specillum.

soort, genus; als onderafdeeling daarvan, species; in de logica, forma, pars, species; alle ss. van, van allerlei s., omnis generis; omne genus (c. gen.); ook alleen omnis (omne scelus, omnia pericula); ook door den p l. van abstr. s u b s t., b. v. sollicitudines; in zijn s. een Roscius, in suo genere Roscius; een s. van = eenigszins, quidam; quasi quidam; merken van de eerste s. (v. wijn), optimae notae.

soortgelijk, z. dergelijk.

sop, het ruime s. kiezen = in zee steken, z. zee.

sophisme, z. drogrede.

sophist, sophistes.

sophisterij, ars sophistica (het metier der sophisten); z. ook spitsvondigheid.

sophistisch, sophisticus; captiosus; a d v., sophistarum more; captiose.

sorteeren, (in genera) digerere; goed ges. zijn, plurima genera venalia habere.

souffleeren, subicere alci verba.

souffleur, monitor.

1. **soverein** (s u b s t.), rex of princeps sui iuris; vgl. opperheer.

2. **soverein** (a d i.), sui iuris of suae optestatis.

souvereiniteit, summa rerum potestas; vgl. **opperheerschappij**.

spa, **spade**, pala.

spaaik, radius.

spaan, **spaan**, assula; ramentum (ligni, gewl. p.l.).

spaarpenning, peculium; = **appeltje voor den dorst**, subsidium subitae inoplae; nummi praesidii causâ of ad subsidium fortunae repositi of sepositi; **iets als s. wegleggen**, alqd dubiis casibus reservare (voor den ouderdom, alqd senectuti r.).

spaarzaam, parcus, frugi, diligens; in afkeurenden zin, tenax, restrictus; s. zijn met zijn weldaden, parce beneficia tribuere; s. **huishouden**, leven, vitae continentia; a d v., parce; in afkeurenden zin, maligie (b.v. dividere).

spaarzaamheid, parsimonia (alcs rei); frugalitas; diligentia; overdeven, al te groote s., tenacitas, malignitas.

1. span, **spanne**, 1. eig., z. 1. **palm**, 2. — 2. fig., een korte s. tijds, tempus breve; temporis brevitatis; in deze zoo korte s. tijds (van ons leven), in hoc tam exiguo vitae curriculo et tam brevi (Cic.).

2. span, iugum; vgl. **paar**, 1.

spannen, 1. eig., intendere (chordas); tendere (arcum, chordas); contendere; = **uitspannen**, extendere; de zeilen s., z. **zeil**; **iets voor iets s.**, obtendere, praetendere alqd alci rei; **zeilen over de tenten s.**, intendere tabernacula velis; **iemd op de pijnbank s.**, tormenta admovere alci; | **de paarden voor den wagen s.**, iungere currum equis. — 2. **overdr.**, de **verwachting s.**, expectationem movere, commovere (op of met betr. tot iets, de alqa rei); **iemds.**, alqm alcs rei expectatione erigere; **magnam alci de alqa re expectationem movere**; **iemds verwachting zeer hoog**, ten hoogste s., alqm in summam expectationem adducere; **gespannen opmerkzaamheid**, aandacht, animi intentio; **animus attentus, intentus**; **iemds aandacht**, **opmerkzaamheid s.**, erigere alqm; — **gespannen houden**, alqm intentum habere, (zonder het lezen) studium alcs in legendo erectum retinere. | **met iemd op gespannen voet zijn**, similitates habere, exercere cum alqo; dissidere cum alqo.

spanning, eig., door omschr.; **overdr.**, expectatio erecta, suspensa, summa; ook **alleen expectatio**; **animus suspensus**; s. **waarmee iets verwacht wordt**, expectatio alcs rei; in s. **verkeeren of zijn**, in expectatione esse; **expectatione suspensum of erectum esse** (in **gespannen verwachting zijn**); **inter spem metumque fluctuare**; in de grootste s. **verkeeren**, wat vel enz., summe expectare, quidnam etc.; in s. **zijn**, wat enz., alacrem expectare, quid etc.; s. **verwekken**, in s. **brenge**, expectationem habere (v. zaken); **iemd in s. houden**, habere alqm suspensum (inter spem metumque); **door iets in s. gebracht worden**, erigi expectatione alcs rei; = **oneenigheid**, simulas; **discidium** (tweespalt); in s. **met iemd leven**, z. **spannen**, 2.

sparen, 1. = voor de toekomst bewaren, servare of reservare; condere, recondere; reponere, seponere; het s., parsimonia. — 2. = **ontzien**, **iemd sparen** (zijn leven), parcere alci; conservare alqm; **iets s.**, parcere

(alci rei; nec impensae nec labori; auriibus alcs); **geen ijver of moeite s.**, sedulo facere omnia; **bij iets**, alcs industria nec deest in alqa rei; **zijn stem s.**, voci consulere. | z. ook **besparen**.

spat, = **vlek**, macula.

spatader, varix.

spatten, 1. **trans.**, spargere; **iets op of tegen iets s.**, aspergere alqd alci rei; **conspere** alqd alqa re. — 2. **intr.**, proslire.

speccerij, condimentum; aroma; odores (pl.).

specht, picus.

speciaal, singularis; proprius; **een s. vriend**, amicus intimus; **een s. bevel geven**, nominatim praecipere alqd; a d v., singillatim, separatim, proprie, nominatim.

specie, = **soort**, z. a.; = **contant geld**, z. **contant**; = **mortel**, z. a.

speculant, manceps (opkooper); de hebzucht der ss. (die dwarte trachten te bewerken), avaritia insidiantium caritati.

speculatie, 1. = **bespiegeling**, z. a. — 2. = **het uitzijn op winst**, quaestus studium of alleen quaestus; cupiditas; = **de zaak**, die het voorwerp der s. is, negotium; uit s., negotii causâ of quaestus et lucri causâ, mercandi causâ.

speculatief, z. **bespiegelen**.

speculeeren, 1. **op iets s.** = **naar iets streven**, alqd appetere, captare; **op dwarte s.**, insidiari caritati. — 2. **in handel of geldzaken**, quaestui servire; **ongelukkig s.**, infelicitate experiri negotiationem; **res male gerere**.

spekkel, saliva; voor zoover het uitgeworpen wordt, sputum.

speelbal, een s. van het lot, der fortuin, ludibrium fortunae; — **zijn**, nutum fortunae sequi; **iactari** varietate fortunae; **ons leven is een s. van het lot**, omnibus telis fortunae proposita est vita nostra; **een s. zijn der golven**, fluctibus iactari; **den staat tot een s. der partijen maken**, vexare rem publicam.

speelbord, z. **speeltafel**.

speelgenoot, -e, sodalis; als gelijke in jaren, aequalis; ook puer, puella familiaris.

speelgoed, deliciae, oblectamenta puero-rum; crepundia (n. p.l.).

speelkameraad, z. **speelgenoot**.

speelman, z. **speler**, 1.

speelplaats, *locus quo pueri ludendi causâ conveniunt; *area.

speelpop, pupa.

speelruimte, fig., campus, b.v. est campus, in quo exsultare possit oratio; onze academie laat ons zeer veel s., zoodat enz., nobis nostra academia magnam licentiam dat, ut etc.

speelsch, ludibundus; z. **dartel**.

speelschulden, damna aleatoria, in het verband damna alleen.

speeltafel, mensa lusoria; abacus.

speelziek, aleae indulgens.

speelzucht, studium aleae.

speen, mamma.

speenvarken, porcus lactens.

speer, hasta; iaculum (werpspies); met de s. **werpen**, iaculari (totum diem).

speerpunt, spiculum.

speerriem, iaculi amentum (de riem, aan de schacht bevestigd).

spek, lardum of lardum; een zij s., succidia.

spel, 1. v. muziekinstrumenten, cantus (fidium); sonitus (b.v. tympanorum). — 2. v. d. tooneelspeler, actio; gestus (gebarenspel). — 3. = tijdverdrif, ludus (objectief, het voor den mensch voorhanden s.); lusus (subjectief, het door den mensch gespeelde s., bij Cic. lusio); = lichte zaak, kleinigheid, ludus; locus; dat is maar s. voor hem, hoc ei ludus of locus est; = schouwspel, spectaculum (voor het oog); ludicrum (l. Olympiorum, Ol. ss.); de (feestelijke) ss., ludi (circenses, gladiatori, scenici); als geschenk aan het volk, munera; = **dobbelspel**, z. a.; veel door het s. verliezen, multum in alea perdere; het s. winnen, ludo vincere; bij het s. winnen, verliezen, gelukkig, ongelukkig zijn, prospera, minus prospera alea uti. — 4. fig., zijn s. drijven met iemd, ludere, deludere, eludere alqm; ludibrio habere alqm; ludificari alqm; - met iets, eludere alqd (paucitatem hostium); iets wordt op het s. gezet, staat op het s.; agitur alqd (het leven, caput); periclitatur, in discrimine est versatur alqd; dimicatur de alqa re (de summa rerum); iets op het s. zetten, alqd in alea dare of committere, in discrimen committere of dare; alles, periculum summae rerum facere; zich en zijn rijk, se suumque regnum ad ultimum discrimen adducere; - in aleam tanti casus dare (Liv.); zijn leven, vitae, capitis periculum adire; caput suum periculis offerre; voor iets, vitam profundere, mortem oppetere pro alqa re; buiten s. blijven, zich buiten s. houden, se non immiscere alci rei; laat mij buiten s., ne me admisceas; me missum fac (Ter.); de hand (mee) in het s. hebben, affinem esse alci rei; participem esse alci rei; versari in alqa re; (mee) in het s. komen, intervenire (casus quidam mirificus); incurrere (tempora et personae); een toeval kan daarbij in het s. komen, haec res fortasse alqm casum recipit; daar zijn eigen voordeel er bij in het s. komt, quoniam ipsius interest.

speld, fibula (doekspeld).

spelen, 1. op muziekinstrumenten, canere (tibia, fidibus); op de cithar s., psallere (dikw. met cantare, saltare); citharizare (voor d. dans) modum praebere. saltanti (saltantibus). — 2. als tijdverdrif, ludere; met dobbelsteenen, tesseriis of talis ludere; alea (faleam) ludere; gelukkig, ongelukkig, z. spel; 3; om geld s., pecuniâ positâ ludere; (hoog, magnâ pecuniâ positâ); m. d. bal s., pilâ ludere. — 3. een stuk (tooneelstuk) s., fabulam agere; tragedies -, tragoedias actitare; een rol s. enz., z. rol; 4; de tooneelspelers niet meer laten s., histrionibus scenam interdiceret. — 4. fig., iemd iets in handen s., alci alqd clam suppeditare of subministrare; iemd een stad in handen s., urbem alci tradere (prodere); urbem in potestatem alci tradere. | iemd parten s., fraudem facere, dolum nectere of struere, fallaciam facere alci; - trachten te s., fraude alqm tentare, fallaciam in alqm intendere; = voor den gek houden, ludere of ludificari alqm. | de wind s. met iets, alqd ludibrium ventorum est; hij s. met den eed, iusurandum ei ludus of locus est; menschen, met wie de fortuin of het lot s., ludibria fortunae. | den zieke s., simulare se aegrum esse, se aegrotare; den geleerde s., se doctum videri velle; den baas

s., z. baas; den grooten heer s., sumptuosius insolentiusque se iactare; den braven man s., personam boni viri suscipere. | deze geschiedenis speelt te Henna, ea res Hennae gesta est. | spelend = zonder moeite, ludibundus; per ludum; dat leert hij s., haec per discere ei ludus est. — Het s., z. spel.

spelenderwijs, z. spelen, op het eind. **speler**, 1. op een muziekinstrument, canens; = citherspeler, fidicen; citharista; lyristes; een goed c. zijn, fidibus scite canere; = fluitspeler, tibicen; ss. = muzikanten, symphoniaci; op snareninstrumenten, fidicines; bij het leger, cornicines tubicinesque. — 2. van iemd, die zich als tijdverdrif met iets bezighoudt, in 't alg., lusus; = **dobbelaar**, z. a.; een hartstochtelijk s. zijn, aleae indulgere. — 3. = **tooneelspeler**, z. a.

speling, z. speelruimte.

spellen, litteras in syllabas colligere.

spelling, z. orthographie.

spelonk, z. grot; 2. hol.

spell, ador; far adorem, ook far alleen.

spenen, een kind s., infantem remove (Plin.); lacte depellere (Suet.); fig., z. afwennen, onthouden, 3.

sperwer, nissus (Verg.).

speuren, z. 2. merken.

speurhond, canis sagax, ook canis venaticus; fig., de s. van Clodius, canis Clodii.

spichtig, tenuis, gracilis.

spichtigheid, tenuitas, gracilitas.

spie, z. spion.

spiegel, 1. eig., speculum; in den s. zien, inspicere in speculum; zich in den s. beschouwen, contemplari intueri se (of os suum) in speculo. — 2. overdr., speculum (aquae); s. der zee, aequor (dicht.). | = middel om iets te leeren kennen, speculum; de natuur is een s. der goddelijke wijsheid, in rerum natura tamquam in speculo divina sapientia cernitur; het gelaat is de s. der ziel, imago animi vultus; het oog is de s. der ziel, per oculos animus eminet. — 3. s. v. e. schip, aplustra, gew. pl. aplustria of aplustra. **spiegelbeeld**, imago in speculo expressa; imago speculo repercussa.

spiegelen, 1. intr., speculi instar splendere. — 2. refl., zich s., z. spiegel, 1; oneig., zich aan iemd of iets s., inspicere in vitam alci tamquam in speculum atque ex ea sumere sibi exemplum; ook alleen exemplum sibi sumere de alqo, de alqa re, - sibi capere de alqo.

spiegelgevecht, simulacrum pugnae.

spiegelglad, levissimus.

spier, musculus; nervus; sterk uitkomende s., torus.

spierkracht, der armen, lacerti.

spiernaakt, z. moedernaakt.

spies enz., z. speer, lans enz.

spietsen, = doorboren, hastâ transfigere; aan een lans s., hastae, in hasta praefigere (b.v. caput); iemd aan een paal s., stipitem per medium alqm adigere.

spijker, enz., z. nagel enz.; spreekw., gij hebt den s. op den kop geslagen, rem acu tetigisti.

spijs, cibis (in 't alg.); esca (bereide s.); = levensmiddelen, cibaria; = voedingsmiddelen, alimenta; kostbare ss., dapes; s. tot zich nemen, cibum sumere of capere; fig., geestelijke s., ziele spijs, pabulum animi.

spijsvertering, concoctio.

spijt, invidia, stomachus, dolor; *van s. barsten*, invidia rumpi; *s. over iets hebben*, piget of poenitet me alcs rei; dolere alqd of alqa re; aegre of moleste ferre alqd; *tot mijn s.*, doleo quod of *m. a. c. c. i. n. f.*; *z. ook spijfen*; *ten s. van*, *z. niettegenstaande*; *ten s. van ieml.*, alqd invito.

spijten, *het s. mij*, doleo, aegre of moleste fero (*dat enz.*, *m. a. c. c. i. n. f.*, *m. quod*); *- zeer enz.*, magnopere of vehementer doleo; aegerrime of molestissime fero etc.; *dat s. mij*, id mihi dolet; *id mihi molestum est*; *het s. mij voor u* (= *ik heb medelijden met u*), miseret me tui; *vgl. spijt*.

spijtig *enz.*, *z. verdrietig*, **onaange-naam** *enz.*; *dat is s.*, id mihi vehementer dolet.

spijzigen, *iemd s.*, cibum praebere alci; = *verkwikken*, cibo iuvare alqm.

spikkel, macula; punctum.

spikkelen, **spikkelig**, *z. bespikkelen*.

spiksplinternieuw, *z. fonkelnieuw*.

spil, cardo.

spin, aranea.

spinnen, *nere* (stamina); stamina duce-re fuso versato; *een web s.*, telam texere; *het s. (der wol)*, filanificium.

spinner, qui stamina net.

spinneweb, aranea; araneum; *vol ss.*, araneosus.

spirokken, colus.

spinsel, fila (*pl.*).

spinster, quae stamina net.

spion, explorator (*inz. in den oorlog*); speculator (*f. e. m.*, *speculatrix*); emissarius; = *verklikker*, delator.

spionneeren, explorare; speculari; *het s.*, *door de verba*; *exploratio*.

spit, veru.

1. **spits** (*a. d. i.*), acutus; fastigatus (*in een spits willoopen*); *a. d. v.*, *s. toelooopen*, in acutum desinere.

2. **spits** (*s. u. b. s. t.*), 1. *eig.*, *in 't alg.*, acumen, acies; cuspis (hastae); mucro (gladii); spiculum (*v. e. pijl of werpspies*); ferrum (*het ijzer v. e. werpspies*). — 2. *oneig.*, = *bovenste deel*, cacumen, culmen, vertex, fastigium; *op de s. van den berg*, in summo monte; *de s. der tong*, prima lingua; *- van den staart*, extrema cauda. | = *voorst. deel van iets*, *vooral v. e. leger*, frons; *fig.*, *aan de s. van een leger staan*, praeesse exercitui; *ducere exercitum*; *ducem esse exercitus*; *aan de s. van iets staan*, praeesse alci rei; *iemd aan de s. van iets stellen*, alqm alci rei praeficere of praepone; *alqm principem facere in alqa re* (in negotio conficiendo); *zich -*, *ducem se profiteri of se offerre*; *aan de s. van een machtig leger*, cum valido exercitu.

spitsboef, *z. booswicht*.

spitsbroeder, satelles scelerum of audaciae; comes vitiatorum; sodalis; *in den pl.*, *ook gregales* (Catilinae).

spitsen, acuire, exacuere, (*van voren*) praecacuere; *fig.*, *de ooren s.*, aures erigere, arrigere; *zich op iets s.*, sperare alqd; imminere (defectioni Campanorum).

spitsmuis, sorex.

spitsvondig, spinosus (*in afkeurenden zin*, *v. zaken*); aculeatus (sophisma); captiosus (*verstrikkend*, interrogatio); *s. redenee-*

ringen, spinae disserendi; *een s. (zwakke) redeneering*, ratiuncula; *vrij s.*, acutulus (*a. conclusiones*); *a. d. v.*, captiosus.

spitsvondigheid, acumen; nimia of minuta subtilitas (*als eigenschap*); captio (*drogrede*); *pl.*, argutiae; spinae; captiones; interrogationes captiosae.

spitten, fodere; *z. graven*.

spleet, rima; fissura; fissum (iecoris).

splijten, 1. *trans.*, findere, diffindere; caedere (ligna); *het s.*, fissio; *door omschr.* — 2. *intr.*, findi, diffindi; rimam agere.

splitter, assula; *sprekw.*, *z. balk*.

splinternieuw, *z. fonkelnieuw*.

splitsen, dividere.

splitsing, divisio.

spoed, *z. 1. haast*.

spoeden, *zich s.*, *z. haasten*; 1. *ijlen*.

spoedig, citus, celer, maturus; *a. d. v.*, cito, celeriter, mature; = *weldra*, *kort daarop*, mox; *brevi post*; *vgl. haastig*.

spoelen, 1. *intr.*, *tegen iets s.*, alluere of (*beneden*) subluere locum; *de zee s. tegen de muren*, moenia mari alluuntur. — 2. *trans.*, alqd in litus deferre. | = **uitspoelen**, *z. a.*

spoken, *b. v. het spook in dit huis*, in his aedibus obvia fit hominibus spūs mortui of homines umbris inquietantur.

spoon, *z. stop*.

spongat, os dolli.

sponning, strla.

spons, spongia.

spook, larva; phantasma; simulacrum; umbra, *ss.*, *ook lemmes*.

1. **spoor** (*de*), calcar (*gewl. pl.*, calcaria); *de ss. geven* (*eig.*), calcaria subdere (equo); calcaribus concitare (equum); *ook fig.*, alci calcaria adhibere; *de een heeft den teugel*, *de ander de ss. noodig*, alter frenis eget, alter calcaribus; *zijn ss. verdienen*, truditimentum ponere.

2. **spoor** (*het*), 1. *eig.*, vestigium; *het s. van ieml. of iets volgen*, sequi, subsequi, persequi vestigia alcs rei, *ook alleen* persequi alqm, alqd; *fig.*, *op het s. komen*, *door invenire*. — 2. *oneig.*, vestigium; indicium; *ss.*, *dat enz.*, vestigia quibus apparet *m. a. c. c. i. n. f.*; *geen s. van vrees*, nulla timoris significatio; *- van hebzucht*, minima avaritia; *geen s. eener republiek overlaten*, imaginem rei publicae nullam relinquere; *in hem is geen s. van gematigheid*, in eo nihil apparet moderatum; *- van schaamte en zedigheid*, nihil pudens, nihil pudicum; *van deze volken is elk s. verdwenen*, hi populi sine vestigiis interierunt; *van iets is geen s. meer over*, alcs rei nec vola nec vestigium apparet; = **wagenspoor**, orbita.

spoorloos, *s. verdwijnen*, *te gronde gaan*, interire sine vestigiis; *alcs rei ne vestigium quidem relinquitur*; omnia rei vestigia intereunt.

spoorslag, *z. prikkel*, 2.

spoorslags, equo citato of incitato of admissio; *v. velen*, equis citatis of incitatis of admissis; *in 't alg.*, = *in allerlei*, prope.

1. **sport** (*v. e. ladder*), gradus.

2. **sport**, = lichaams oefening, exercitatio corporis.

spot, irrisio; **risus** (*spottend lachen*); cavillatio (*het den draak steken met iets*); ludibrium (*s. dien men met ieml. drijft*, *ook =*

voorwerp van s.); ludus, iocus (scherts); ruwe, ongemanierde s., agrestis et inurbana dicacitas; krenkende s., aculei contumelliarum; den s. met iets of iemd drijven, z. **spotten**, **bespotten**; iemd met bitteren s. overladen, asperis facietis perstringere alqm; tot s. strekken of dienen, een voorwerp van s. zijn, ludibrium, ludum esse; irrisui esse; iemd., alci ludibrio esse; tot s. worden, irrideri, derideri, in ludibrium verti; bij de menschen (in aller mond), in ora hominum pro ludibrio abire (v. e. zaak).

spotdicht, in het verband carmen; bijtende ss., sales carminum; een s. op iemd, versus in alqm facti; -maken, versus in alqm facere; carmen in alqm scribere.

spotgoedkoop, villissimus; a d v., villissimo pretio; nummo; minimo.

spotnaam, nomen of cognomen ioculare.

spotprijs, pretium villissimum; voor een s., nummo (addicere alci alqd); z. **spotgoedkoop**.

spotschrift, z. **schotschrift**.

spotten, met enz., ridere, irridere, deridere, eludere (alqd); ludificari (alqm); in ludibrium vertere (alqd); cavillari (cum alqo); bitter, acerbis facietis irridere (alqm); fig., iets s. met elke beschrijving, alqd tale of elusmodi est, ut describi of enarrari, explicari nullo modo possit; het s., z. **spot**.

spotteend, v. personen, irridens, deridens, cavillans; v. zaken, acerbus, aculeatus; a d v., cum aliquo aculeo; acerbis facietis; acerbe.

spotteenderwijze, per ludibrium.

spotter, irrisor, derisor; cavillator.

spotterij, z. **spot**.

spotvogel, loculator.

spraak, **sprake**, 1. = het vermogen om te spreken, vox, oratio, lingua; ook linguae of sermonis usus; de s. missen, mutum esse; iemd van de s. berooven, alci usum linguae auferre; de s. verliezen, usum loquendi perdere; (tijdelijk) obmutescere; vox alqm deficit; de s. terugkrijgen, loqui posse incipere. | er is s. van iets, dicitur, agitur, quaeritur of disputatur de alqa re; zoo er s. is van een mensch, die enz., in eo homine, qui etc.; iets ters. brengen, mentionem facere of incipere, inferre, inchoare alcs rei; in medium proferre; (= omtrent iets een vraag openen) quaerere de alqa re; dikwijls, crebro of crebris sermonibus usurpare alqd; in den senaat, rem ad senatum referre; iets wordt ter s. gebracht, komt ter s., alcs rei mentio fit of est, movetur, infertur; quaeritur de alqa re; iets komt niet ter s., er is geen s. van iets, nulla est of fit mentio alcs rei; daar is geen s. van, id nullo modo fieri potest. — 2. = wijze van spreken, vox (wat de toon der stem betreft, magna, clara; alqm ex voce cognoscere); lingua (met betr. tot de waardigheid der tong); = taal, z. a. — 3. = gericht, 1, z. a.

spraakgebruik, consuetudo sermonis of loquendi; ook consuetudo alleen; usus loquendi; Romeinsch s., consuetudo sermonis Latini; het gewone, alledaagsche s., quotidiani sermonis usus; communis consuetudo sermonis; communis mos verborum; sermo familiaris et quotidianus; volgens algemeen Latijnsch s., omnium Latine loquentium more; volgens het gewone s., ex

communi more verborum; ut consuetudo loquitur; van het gewone s. afwijken, discedere a communi more verborum; het s. heeft iets vastgesteld, est alqd in consuetudine sermonis; uitdrukkingen, die met ons s. overeenkomen, verba ad nostram consuetudinem apta; met de welwillendheid en het s. rekening houden, auribus consuetudinique parcere.

spraakkunst enz., z. **grammatica** enz.

spraakorgaan, lingua, os.

spraakzaam, lingua of sermone promptus; loquax; niet s., naturā tacitus; = minzaam, affabilis.

spraakzaamheid, lingua prompta; loquacitas; = minzaamheid, affabilitas.

sprakeloos, mutus, sine voce; elinquis (overdr.); s. van verbazing, in s. verbazing, stupidus; oppressus of defixus stupore; s. worden = de spraak verliezen, z. **spraak**, 1; iets maakt iemd s., alqs obmutescit alqa re; a d v., sine voce; vgl. **stom**.

sprank, -je, z. **vonk**, -je.

spreekgestoelte, suggestus; suggestum; te Rome, op het forum, rostra (n. p l.); het s. beklimmen, op het s. verschijnen, in rostra ascendere; procedere; (in een volksvergadering) in contione ascendere, ascendere; van het s. af spreken, de of pro suggestu dicere; van het s. af bekendmaken, pro suggestu pronuntiare.

spreekoefening, exercitatio dicendi; in de rhetorenscholen, declamatio; zoowel door spreek- als schrijf-oefeningen, cum exercitatione tum stilo (Cic.); ss. houden, declamare, declamare; in dicendo se exercere.

spreektaal, sermo m. of z. communis;

z. **spraakgebruik**.

spreektrant, z. **stijl**, 2.

spreekwijze, 1. = spraakwending, locutio; v. e. enkel woord, vocabulum; alledaagsche ss., verba quotidiana of vulgaria; die -, illa quotidiana of vulgaria. — 2. = manier van spreken, loquendi ratio.

spreekwoord, proverbium, tadagium; verbum (spreuk in 't alg., inz. met hoc, illud); tot s. (sprekwoordelijk) worden, in proverbii consuetudinem of in proverbium venire; -geworden zijn, een s. zijn, proverbii locum obtinere; in proverbii consuetudinem venire; bij de Grieken, Graecis hominibus in proverbio est; het is tot een s. geworden, proverbio increbuit; zooals het s. zegt, ut est in proverbio; ut aunt; quod aunt; ut dicitur; quod proverbii loco dici solet.

spreekwoordelijk, proverbii loco celebratus; qui (quae, quod) proverbii locum obtinet of in proverbium, in proverbii consuetudinem venit; s. worden, z. **spreekwoord**; a d v., proverbii loco.

spreeuw, sturnus.

sprei, stragulum; vestis stragula; peristroma.

spreiden, sternere; het bed s., sternere lectum.

spreken, 1. in 't alg., fari (in proza weinig gebruikelijk, = gearticuleerde klanken voortbrengen; in 't bijz. = met plichtige korthed s., ad eos is deus); niet kunnen s., nihil fari posse; (= stom zijn) mutum esse; leeren s. (van kinderen), primum fari incipere; iemd leeren s., alqm verba edocere; alqm sermone assuefacere (van menschen en

vogels); = door de taal zijn gedachten uitdrukken, loqui; een taal s., lingua alqā loqui of uti; Latijn s., z. **Latijn**; met het oog op den vorm, inz. v. d. redenaar, dicere; voor, tot iem d s., z. **redevoering**; tot iem d s. = zich tot iem d wenden, appellare alqm; ik s. hier slechts tot, mihi omnis oratio est cum etc.; thans, nu ik te s. heb, meo loco; = praten, fabulari (de re); = het woord voeren, verba facere; contionari (in een contio); = luid en openlijk zeggen, pronuntiare; iem d sprekend invoeren, z. **invoeren**, **3**; sprak h'ij, inquit, ait; = **uitspreken**, z. a.; recht s., ius dicere of reddere; het s., locutio; sermo (gesprek, onderhoud). — **2**. in 't bijz., m e t iem d s., loqui, colloqui, colloquium of sermonem habere cum alqo; om met Cicero te s., ut Ciceronis verbo of verbis utar; ut ait Cicero; met iem d willen s., alqm velle; — niet -, alcs aditum sermonemque defugere; ik heb met iem d iets te s., mihi cum alqo sermo confendus est; veel met iem d s., multa verba facere of longum sermonem habere cum alqo; geen woord -, non unum verbum commutare cum alqo. | over of v a n i e t s s., loqui de alq re; sermonem habere (een gesprek houden) de alq re; verba facere (v. d. redenaar) de alq re, mentionem facere (gewag maken) alcs rei of de alq re; dissere, disputare de alq re (iets toelichten, redeneeren over enz.); iets of in het kort s. over enz., pauca dicere of (v. d. redenaar) pauca verba facere de etc.; er wordt te Puteoli veel over g., dat enz., Puteolis rumor magnus est m. a. c. c. i n f.; in dit jaar werd zeer veel over de zaak g., hic annus habuit de hac re plurimum sermonis; van niets dan oorlog s., merum bellum loqui; er wordt algemeen over iets g., alqd in omnium ore est; goed, kwaad van iem d s., bene dicere alci; male dicere alci, secus dicere de alqo; altijd van hetzelfde s., idem semper in ore habere; niet van iem d of iets s., omittre alqm, alqd; waartoe zal (moet) ik s. van enz.? quid loquar de etc.? of quid dicam (commemorem) c. a. c. c. (quid multitudinem suavitatemque piscium dicam? quid plura dicam de etc.?) of m. a. c. c. i n f.; te onderscheiden hiervan is: wat zal ik zeggen van enz., quid dicam (commemorem) de etc.? s. gij mij van mijn zoon? filium naras mihi? goed over iem d te s. zijn, favere, favere et cupere, cupere alci; slecht -, irato in alqm animo esse. | t o t iem d s., z. **boven**, **1 en 2** (met); tot iem d s. van iets, oqo narrare alci alqd; tot zichzelf s., semet ipsum alloqui; secum ipsum loqui. | dat s. v a n z e l f, hoe sua sponte of facile, nullo negotio intellegitur. | **vertwijfeling**, **medelijden** s. uit iem d blikken, desperatio, misericordia in vultu alcs eminet of elucet; **vertwijfeling**, **woede**, de wijn sprak uit u, ad summam omnium rerum desperationem adductus, furore incensus, ebrius hoc (haec) dixisti of locutus es. | v o o r iem d s., verba facere pro alqo (in plaats van iem d); loqui, dicere pro alqo (tot iem d verdedigen); fidem facere alci (iem d woorden bevestigen; v. e. zaak); favere alci (gunstig zijn; v. e. zaak); voor iets s., suadere alqd (v. personen); = getuigen (v. zaken), b. v. testis huis rei est pugna Marathonica; veel s. voor iem d

meaning, multa afferri possunt, cur probabilitas of probanda sit sententia alcs; de zaak s. voor zich zelf, res ipsa loquitur; dit s. niet alleen niet vóór mij, maar eerder t e g e n mij, hoc non modo non pro me, sed contra me est potius; voor en tegen iets s., z. **voor**, **II, B**; tegen iets s., dissuadere alqd (v. personen); voor iem d = tot iem d, in iem d tegenwoordigheid s., dicere, verba facere coram alqo (voor iem d, wiens tegenwoordigheid niet vereischt werd), apud alqm (voor iem d, tot wien de rede gericht is, b. v. dicere, agere apud iudices, apud senatum; ook agere ad iudicem); voor het volk, het leger s., contionari; contionem habere apud populum, apud milites. | i e m d s., alqm convenire; (toevallig) obviam fieri alci; = iem d tot zich toelaten, alqm admittere; iem d wenschen te s., alqm convenire velle, ook alleen alqm velle; iem d te s. kunnen krijgen, copiam habere alcs conveniendi; datur alci facultas alcs conveniendi; — niet -, alqm convenire non posse; iem d niet willen s., alcs sermonem vitare, defugere; alqm aditu prohibere, excludere; voor niemand te s. zijn, se convenire nolle; iem d is moeilijk, zelden te s., est alqs colloquentibus difficilis; est alqs rari aditus.

sprekend, fig., s. oogen, arguti oculi; s. op iem d gelijken, alci facie esse simillimum; een beeld van iem d schilderen, dat s. gelijkt, veram alcs imaginem reddere; een s. bewijs en dgl., perspicuus of firmissimus (argumentum); manifestus, apertus, luculentus (argumentum, indicium); iem d is een s. bewijs van de wisselvalligheid v. h. tot, alqs documentum humanorum casuum est.

spreker, orator; slechts tot het getal der ss., niet der redenaars behooren, tantum in dicentium numero, non in oratorum esse; in den senaat, actor (Cic.); interpres (onderhandelaar); = woordvoerder, orator, princeps (legationis); pater patratu (v. d. fetiales).

sprenkelen, z. **spatten**, **bespikkelen**, **spreuk**, sententia; (als formule) carmen; = gezegde, ook door het enkele n. van een a d i. of p r o n., b. v. illud Solonis; praeclearum illud Platonis.

springbrón, aqua saliens.

springen, **1**. salire; prosilire (te voorschijn); emicare (te voorschijn; scaturigines); insilire (op of in); desilire (van iets af); in alqd; exsilire, exsultare (op, in de hoogte); van vreugde, exsultare (gaudio); transilire, saltu transmittere (alqd, over iets); hals over kop in iets s., saltu se praecipitare in alqd; fig., in het oog s., apertum, manifestum esse; apparere (alci); ook lucere (res argumentis; mea officia et studia, quae parum antea luxerunt); aan ieder, nemo non videt, intellegit. — **2**. = **vaneenspringen**, **barsten**; rumpi, dirumpi; rimam of rimas agere.

springtij, -vloed, aestus maxime tumentes.

sprinkhaan, locusta.

sproeien, z. **begieten**.

sproet, lentigo; pol ss., lentiginosus.

sprokkelen, hout s., ligna arida colligere.

sprokkelmaand, Februarius (mensis).

sprong, saltus; in de hoogte, exsultatio; een s. doen, z. **springen**, **1**; in of met een s.,

salu; op s. staan om enz. = op het punt staan, z. 2. **punt**, 2; een s., ss. maken (in e. redeneering), praecipitare.

spreekje, z. label.

spruit, 1. eig., germen, surculus (jonge tak). — 2. overdr., z. **aïstammeling**; ook stirps; tot de laatste s. toe uïsterven, cum stirpe exstingui.

spruiten, 1. eig., germinare. — 2. overdr., uit een aanzienlijke familie gesproten, summa familia natus; L. Tarquinius uit een patricisch geslacht g., L. Tarquinius patriciae gentis.

sput, siphō (brandsput, Plin. ep.).

spuiten, 1. trans., z. **spatten**. — 2. intr., prosilire, emicare.

spuwen, 1. intr., spuerē; op iets s., conspuere, sputo aspergere alqd; = braken, vomere. — 2. trans., expuere; evomere; reicere. — Het s., vomitio; door de verba.

staaf, radius (dunne s. voor traliewerk enz.); later (aureus).

staak, pertica; stipes; longurius (lange s.); contus (schippersboom).

1. **staal**, chalybs; **oneig**, = zwaard, ferum.

2. **staal**, z. **proef**, **proeve**, 2.

staan, stare; moede van het s., stando fatigatus; blijven s., consistere (in alqo loco); = niet vluchten, consistere, resistere; = halt houden, subsistere (in itinere); ook v. e. spreker = stilstaan); = niet gaan zitten, non residere; = niet v. zijn plaats gaan, a vestigio non recedere; bij iets blijven s. (fig.), ook haerere in alqa re; nog zijn blijven s., nog s., manere; integrum manere; stare (v. gebouwen). | iets laten s., alqd non movere, non promovere; alqd non auferre; alqd integrum relinquere (ongedeerd laten, laten zooals het is); relinquere (in zijn toestand laten, in een geschrift laten staan); alqd secum reportare oblivisci (vergeten weer mee te nemen); iemd laten s., alqm residere non iubere (eig.); alqm relinquere (verlaten), destituere (in den steek laten). | tot s. brengen, sistere alqd (fugam); cogere stare alqd (navigia); sustinere (equos, currum); retinere (cedentes). | iets (het) s. geschreven, litteris mandatum of consignatum est; scriptum legitur; legitimus; in een boek, scriptum est of legitur, invenitur, scriptum invenitur in libro; continetur libro; in of bij Plato, est of scriptum est, legitur apud Platonem; op iets, in alqa re inscriptum of (gegraveerd of gebeiteld) insculptum est. | iemd goed s. (v. kleeren), satis decere alqm; niet s., dedecere alqm. — In 't bijz., A. b'ij of n a a s t iets s., astare alci rei, ad alqd (v. personen); appositum esse alci rei, ad alqd (v. zaken); alci rei lunctum, coniunctum of vicinum esse (v. gebouwen); tangere, attingere alqm locum (b.v. parietem); continuari alci rei (onmiddellijk naast iets s., v. gebouwen); bij iemd s., iuxta alqm stare; proximum lateri alcs stare; ab latere alcs esse. | o p, i n e n plaats of iets s., alqo loco stare; superstare alci rei; superpositum, impositum esse alci rei; positum, collocatum esse in loco (v. zaken); castra alqo loco habere, alqo loco tendere (v. soldaten); alqd insidère (montes, bezet houden); esse alqo loco (zich ergens bevinden, b.v. exercitus in agro Larinati erat); er s. veel

graan op het veld, agri plenissimi sunt frumenti; er s. een groote prijs op iets, magnum alci rei propositum est praemium; de dood s. op iets, alci rei supplicium constitutum est; er s. strat op iets, poena alci rei proposita est; waarop de dood s., capitalis (res. facinus); op iets s., = eischen, aandringen, 2, z. a.; de tranen s. in iemds oogen, lacrimae oboriuntur alcs oculis; aan iemds zijde s., z. partij, 1. — B. boven iets s., imminere alci loco (boven iets uitsteken); z. verder boven, bovenop; over iemd s., alci praepositum esse of praeesse; die (in rang) boven mij s., superior; de vorst s. niet boven de wet, maar de wet boven der vorst, non est princeps supra leges, sed leges supra principem. — C. onder iemd (iemds heerschappij) s., alcs imperio (alci) subiectum esse, parère; sub imperio of potestate, in dicione alcs esse; beneden iemd s. = door iemd overtroffen worden, inferiorum esse; vinci, superari ab alqo; onder de wet s., lege teneri; legibus astricturn esse. — D. iemd voor oogen s., voor den geest s., z. zweven. — E. hoe staat het nu met de republiek? quis nunc est status rei publicae? het s. anders met iemd, alia est alcs condicio; hoe s. het daarmee (met de zaak)? quomodo res se habet? quo loco res est? hoe s. het dus? quid igitur of ergo est? hoe s. het met u (= met uw gezondheid)? quomodo te habes? quomodo valet? de zaken stonden toen zoo, eo tum statu res erat; - in Spanje, hic status rerum Hispaniae erat; de zaak s. zoo, res sic se habet; onze zaken s. zoo, ita of in eo loco sunt res nostrae; uw zaken s. goed, bono loco sunt res vestrae; het s. goed, bene habet; het s. goed met hem, bene agitur cum eo; - slecht -, male se habet of non bene valet alqs; male agitur cum alqo; fortunarum ruinae impendunt alci; het graan s. goed, laetae sunt segetes; luxuriosa sunt frumenta; erger kan het daarmee niet worden, dan het er thans mee s., peiores res loco esse non potest quam in quo nunc sita est; een zaak, die slecht s., er bovenop helpen, rem proclinatam adiuvarē; h o o g (in prijs) s., (v. waren) magno pretio venire, (v. geld) magnum pretium habere; laag -, villius venire, parvum pretium habere; v. d. prijs, iacere; hooger s. dan iemd in iets, door iets, praestare alci alqa re; veel lager (hooger) s. dan zij, multum abesse ab iis; hij s. hoog in de schatting van het publiek, magna est de eo hominum opinio. — F. zijn man s., non cedere adversario; strenue rem suam gerere. — G. n a a r iets s., z. dingen, 1; iemd naar het leven s., vitae insidiari; appetere vitam alcs (filii vitae ferro atque insidiis appetita); op iets s., er op s., dat enz., z. eischen, aandringen, 2. — H. te s. komen, z. kosten. — I. laats, laats s. dat enz., non dicam, multo minus (voor een nomen); nedum m. c o n i., ook (Liv., Tac.) m. ut en c o n i.; ook door tantum abest, ut... ut etc.; niet... laats s., door non modo non (non modo)... sed ne... quidem, of omgekeerd nullus... non modo; ne... quidem... non modo.

Z. verder ook de woorden, waarmee „staan” verbonden wordt, b.v. zijn baard laten s., z. baard enz.

staande, staand, 1. part., adj., stans; *rechtlop, overeind s., erectus. | oneig., op s. voet, e. vestigio; extemplo; ilico; s. houden.* z. **beveren, handhaven.** — **2. p. a. e. p., b. v. s. den oorlog, bello nondum confecto.**

staar, suffusio oculorum.

staart, cauda; v. e. komeet, stellae crines (pl.).

staartster, z. komeet.

staat, 1. = rang, z. a. — 2. = stand, 2; toestand, z. a., de echtelijke s., matrimonium; de ongehuwde s., vita caelebs; vand. = vermogen; in s. zijn, posse; ook door den g. e. n., b. v. id facere etiam medioeris est animi; buiten s., niet in s. zijn, non posse; - om te betalen, non esse solvendo; in s. zijn een last te dragen, iets te vergelden, oneri ferendo, gratiae referendae esse; iem. in s. stellen iets te doen, alci facultatem dare alqd faciendi; efficere, ut alqs alqd possit facere; - buiten s., alci facultatem alqd faciendi eripere; alqm prohibere alqd facere. — 3. s. maken op = rekenen, zich verlaten op, z. **rekenen, 2; 1. verlaten, 2. — **4. = lijst, 2; register, z. a. — 5. = pracht, tool, apparatus magnifici; ornatus; cultus; v. vrouwen, mundus; een rijken s. voeren = op grooten voet leven, z. **voet, 2.** — **6. = burgerlijke en staatkundige vereeniging, res publica (gemeenebest), soms alleen res; civitas (als geheel der burgers); = rijk, regnum, imperium; in naam van den s., publice; tot den s. behoorende, den s. betreffende, publicus; door den s. opgelegde straf, poena publica; op kosten van den s., z. **2. kost; de ss., civitates (van res publicae slechts in enkele verbanden); de g. e. n. rerum publicarum en de a. b. l. rebus publicis): een s. in den s., peculiaris res publica; de macht in den s. terugkrijgen, rem publicam recuperare.********

staatkunde, scientia of ratio civilis; rerum civilium scientia; rei publicae gerendae ratio et prudentia; civitatis constituendae sapientia; ars rei publicae bene administrandae; prudentia civilis (staatsbeleid), in het verband ook alleen prudentia, consilium; z. verder 1. **politiek, 1.**

staatkundig, = ervaren in staatszaken, rerum civilium peritus, in het verband ook alleen prudens; z. verder 2. **politiek.**

staatsambt, munus publicum of rei publicae; in engeren zin, magistratus.

staatsambtenaar, minister publicus; magistratus; de eerste s., qui summum magistratum obtinet; hooge ss., qui summis honoribus funguntur; qui togati rei publicae praesunt.

staatsbankroet, tabulae novae.

staatsbeambte, -bediening, z. staatsambtenaar, -ambt.

staatsbelang, z. belang.

staatsbeleid, z. staatkunde.

staatsbesluit, consilium publicum; populi scitum; men nam het s., dat enz., placuit publice, ut etc.

staatsbestuur, -bewind, rei publicae administratio of procuratio; civitatis gubernatio; het s. in handen hebben, voeren, administrare of regere, gubernare rem publicam; praeesse rei publicae; zich van het s. meester maken, rerum potiri.

staatsbestuurder, rector civitatis of rei publicae; z. bestuurder.

staatsburger, civis; een goed s. zijn, rei publicae usui esse.

staatsburgerlijk, b. v. iem. d. gelijke s. rechten toekennen, z. 2. recht, 2; s. vrijheid, libertas publica.

staatsdienaar, z. staatsambtenaar.

staatsdienst, munus rei publicae; in s. zijn, munere rei publicae fungi; niet-, nihil publice agere; in s., in re publica; in negotio (tegenover in otio); zich aan den s. wijden, accedere ad rem publicam; rem publicam capessere; ingredi in rem publicam; zich aan den s. onttrekken, removere se a re publica; in afkeurenden zin rei publicae deesse, deficere a re publica; de werkzaamheden, die de s. meebrengt, occupatio rei publicae.

staats eigendom, publicum; tot s. maken, z. confisceeren.

staatsgeheim, secretum publicum of ad rem publicam pertinens.

staatsgelden, pecunia publica; pecuniae vectigales (tolgelden); verduistenaar, verduistering van ss., peculator, peculatus.

staatsgevangene, qui in custodia publica est.

staatsgevangenis, custodia publica; vincula publica (n. pl.); ook alleen carcer, vincula.

staatsgreep, *machina ad mutandam civitatis formam adhibita; een s. uitvoeren, formam civitatis adhibita machinā quādam mutare.

staatsie, z. praal, pracht, staat, 5.

staatsinrichting, z. staatsregeling.

staatsinstelling, institutum.

staatskas, aerarium publicum, ook aerarium alleen; patrimonium publicum; pecunia populi; uit de s., z. 2. kost (op k. r. d. staat); in de s., ook in publico (van hetgeen er in is), in publicum (van hetgeen er in gebracht wordt); beroover der s., peculator; diefstal aan de s. gepleegd, peculatus.

staatskosten, z. 2. kost.

staatslanderijen, ager publicus.

staatsleven, zich uit het s. terugtrekken, in otium se conferre (tegenover versari in publico); vgl. staatsdienst.

staatsman, vir rerum civilium of regendae civitatis peritus; qui versatur in re publica of rem publicam gerit et administrat; rector rei publicae et consilii publici auctor; qui consilio et oratione in civitate valet (als leider en raadsman); een zeer groot s., vir regendae rei publicae scientissimus; een schrander s., vir prudens in re publica; een uitstekend s. zijn, egregium esse in procuratione civitatis; een groot s. en veldheer, domi clarus militiaeque; een even groot s. als krijgsman zijn, magnum bello nec minore pace esse; als s. en veldheer schitteren, domi militiaeque of rebus domi militiaeque gestis of honoribus et imperiis florere; rerum bellicarum et civilium laude florere.

staatsmisdaad enz., z. hoogverraad enz.

staatsomwenteling, z. revolutie.

staatsonlusten, z. onlust, 2.

staatsraad, consilium publicum of rei publicae; een lid daarvan, consiliarius in negotiis publicis.

staatsrecht, ius publicum.

staatsrechtelijk, ad ius publicum pertinens.

staatsregeling, instituta (pl.) of disciplina rei publicae; genus rei publicae; res publica; constitutio (Romuli; populi); *de bestaande s.*, status rei publicae; instituta et leges; *de vrienden der bestaande s.*, boni, optimi; optimates; *een democratische, monarchale s.*, z. **democratie, monarchie**; *den staat een s. geven*, civitati leges, iudicia, iura describere; rem publicam constituere; -institutis temperare; -*een goede* -, rem publicam bene constituere; -bonis legibus et institutis temperare; *een orde-lijke* -, fordinare rei publicae statum.

staatsschuld, aes alienum civitatis.

staatsvorm, z. **staatsregeling**.

staatswege, van s., publice; publico consilio.

staatswetenschap, doctrina rerum civilium of civitatis constituendae; vgl. **staatkunde**.

staatszaak, res publica of civilis; negotium publicum, *in het verband ook alleen negotium*; *de gewichtigste ss.*, maximae res rei publicae; *voor staatszaken afwezig zijn*, rei publicae causā abesse; *zich in 't geheel niet met de ss. bemoeien*, rem publicam nulla ex parte attingere; *de ss. leiden, be- sturen*, rem publicam gerere, administrare; *in re publica versari*; rei publicae praessee; *zich aan de ss. wijden*, operam of studium navare rei publicae; versari in re publica; -*gaan wijden*, accedere of se conferre ad rem publicam, capessere rem publicam; *in ss.*, in negotio; negotiosus.

stad, urbs, oppidum; *met betr. tot de burgerij*, civitas; *de s. treurt*, squalet civitas; *uit of in de s.*, urbanus; *voor cf bij de s.*, suburbanus.

stadbewoner, incola urbis; oppidanus.

stade, *iemd te s. komen*, prodesse, adiumento esse alicui; *adjuumentum of utilitatem afferre alicui*; alqd mhi opportunum est; *alles, wat aangeklaagden vroeger te s. kon komen*, omnia, quae reorum antea fuerant auxilia (Liv.); *hun kwam de omstandigheid zeer te s.*, dat enz., multum eos adiuva- bat, quod etc.

stadgenoot, z. **medeburger**.

stadhouder, praefectus provinciae; praefectus regis of regius; *ten tijde der republiek*, proconsul, propractor; *bij de Perzen*, satrapes; *s. zijn in een provincie*, provinciae praessee of praefectum, praepositum esse; provinciam obtinere; -*worden*, z. **stadhouderschap**.

stadhouderschap, praefectura; imperium / *bij de Perzen*, satrapēa; *met het s. in 'een provincie bekleed worden*, provinciae praefici, praeponi.

stadhuis, curia.

stadium, = renbaan of als lengtemaat, stadium; v. e. ziekte, momentum; *in een nieuw s. zijn levens treden*, novam vitae viam ingredi; *de zaak is in dit s.*, in hoc statu res est.

stadije, oppidulum.

stads-, door urbanus of den g e n. urbis.

stadsgebied, ager (b.v. Arretinus); territorium, fines.

stadsgracht, fossa urbem cingens.

stadskas, aerarium civitatis.

stadsmuur, murus (urbis); ss., muri (urbis; Atheniensium); moenia.

stadswijk, vicus; ook pars urbis.

stal, baculum (*om op te steunen of mee te slaan*); radius (*van wiskunstenaars om figuren in het zand te trekken*); scipio, sceptrum (*als onderscheidingsteeken*); lituus (v. e. augur); caduceus (v. e. heraut); virga (*roede, tooverstaf*); fig., adminiculum; z. **steun**, 2; *in het leger*, praetorium (*krijgs- raad*; p. dimittere); *den s. over iem of iets breken*, male of secus de alqo, de alqa re iudicare.

staken, 1. *trans.*, = ophouden met, z. **ophouden**, 4. — 2. *intr.*, de stemmen der ridders slaakten, urna equitum adaequavit.

stakker, misellus homo; miser ille.

stal, stabulum.

1. **stalen** (a di.), e chalybe factus; oneig., firmissimus.

2. **stalen** (verb.), firmare (animum), confirmare, corroborare (animum; vires nervosque).

stalknecht, agāsio.

stam, 1. eig., v. e. boom, stirps; *zonder wortel of takken*, truncus. — 2. *oneig.*, = *geslacht, familie*, stirps; gens, familia; tribus (*de drie ss. der oude patriciërs, de Ramnes, Titius en Luceres*). | = *nakomelingen*, progenies. | = **stamsylbe**, **stam- woord**, z. a.

stamboom, stemma (n.; -ātis); *de ss. van beroemde mannen*, clarorum virorum propagines; *den s.*, iemds s. mededeelen, opgeven, alcs familiam a stirpe ad hanc aetatem ordine enarrare.

stamelaar, homo balbus of linguā haesitans; homo blaesus (*die lispelt*).

stamelen, balbum esse, linguā haesitare; balbutire (*in klass. Latijn slechts fig.*); *het s.*, haesitantia linguae.

stamgenoot, gentilis; *mijn, uw s.*, ook meae, tuae gentis homo; *in den pl.*, eiusdem gentis of nationis homines; ab eadem gente of stirpe oriundi.

stamheros, auctor gentis.

stamhouder, stirps.

stamhuis, z. **geslacht**, 3; *in 't bijz.*, = dynastie, z. a.

stammen, z. **afkomstig**.

stammoeder, *stirpis auctor.

stamouders, auctores gentis of generis.

stampen, 1. *intr.*, met den voet s. supplodere pedem; *op den grond*, terram pede percutere; *het s.*, supposito (pedis); pulsus (pedum). — 2. *trans.*, = *fijn stooten*, pinsere alqd; = *vaststampen* (v. d. grond), fistucare; *vastgestampte grond*, densatum solum; *het s.*, door omschr.

stamper, in e. vjzel, pistillum.

stampmolen, pistrinum.

stampvoeten, z. **stampen**.

stampvol, z. **propvol**.

stamsylbe, syllaba primitiva.

stamvader, auctor generis of gentis; *de s. van uw edel geslacht*, auctor of princeps nobilitatis vestrae.

stamverwant, v. personen, eiusdem gentis of nationis; *een s.*, gentilis; vgl. **stamgenoot**; v. woorden, eiusdem generis.

stamwoord, vocabulum primitivum of principale.

stand, 1. = *het stagen*, status; de s. van *het water*, z. **waterstand**; de s. der sterren, *†positus siderum*; *lage* s., humilitas siderum; *iets tot s. brengen*, conficere, efficere, perficere alqd; *bemiddelend*, conciliare (nuptias); *pacem inter cives*; tot s. *komen*, *gebracht worden*, door de passiva der genoemde verba; de *vrede is tot s. gekomen*, pax convēnit of composita est; *het tot s. komen van iets verhinderen*, impedire alqd; in s. *houden*, z. **handhaven**, **onderhouden**, 2.

2. = *toestand*, status; de s. van zaken is *thans een andere*, nunc alia ratio est; *niet slechts den werkelijken s. van zaken*, maar ook alle geruchten vernemen, non modo res omnes sed etiam rumores cognoscere.

3. = *rang*, *afkomst*, locus (senatorius, equester); genus, stirps (geslacht, *stam*); condicio (toestand, positie); sors, fortuna (lot, omstandigheden); ordo (de menschen van één stand samengenomen, senatorius, equester; publicanorum, mercatorum); corpus (corporatie); een man van (aanzienlijken) s., vir nobilis of honestus; vir summo of honesto loco natus; - van geringen, *lagen* s., humili of obscuro, ignobili loco natus; - van zeer lagen, van den laagsten s., - infimo loco natus; menschen van elken s. en ouderdom, homines omnium ordinum et aetatum; voorrechten (voordeelen) van s. en rang, praestantia (f.) fortunae; met zijn s. tevreden zijn, sua sorte contentum esse; overeenkomstig zijn s. leven, pro dignitate vivere; de kinderen volgen den s. des vaders, liberi patrem sequuntur; den s. der patriciërs verlaten, e patriciis exire; het verschil van s. opheffen, dignitatis gradus tollere.

standaard, vexillum; signum (militare); aquila (v. e. legioes); den s. planten, signum of vexillum proponere, vexillum tollere; z. **vaandel**.

standbeeld, statua; signum, simulacrum; een s. voor iemand oprichten, ponere, constituere alci statuum; alqm statuū honorare.

standhouden, consistere (ook fig.); stare; in loco manere; loco non cedere; tegenover den aanvallenden vijand, hostes sustinere; impetum of vim hostium sustinere; ook alleen sustinere; hostibus resistere; bij iemand s. permanere apud alqm, non deserere alqm; s. = voortduren, permanere (amicitia); manere; diuturnum esse.

standplaats, statio (in statione esse); vestigium (in suo v. mori); locus; sedes; v. d. augur, als hij zijn waarnemingen deed, tabernaculum; een gunstige s., opportunitas locorum.

standpunt, eig., locus; fig., van het s. des dichters, ex persona poetae; - van het gezond verstand, ex communi quadam opinione hominum (dicere, Cic.); - der billijkheid, ex aequo; - der politiek, ex re publica; - der kunst, si ars spectatur; van tegenovergesteld s. uit, ex contraria parte (alqm defendere); iets van een algemeen s. beschouwen, universe quaerere de alqa re.

standvastig, constans; stabilis; firmus; s. blijven, magnam adhibere constantiam, assiduitatem, perseverantiam; a d v., constanter; aequo animo; firmissime (b v. alqd asseverare).

standvastigheid, constantia; firmitas. **stang**, pertica, ferrum.

stank, odor malus; foetor.

stanza, strophæ.

stap, 1. eig., gradus, passus; gressus; vestigium; s. voor s., gradatim; pedetentim; minutatim; - *teruggaan*, zich terugtrekken, gradum sensim referre; pedem referre; een s. doen, gradum facere; eenige ss. voorwaarts doen, aliquantum progredi; met elken s. voorwaarts, quidquid progredior (ook fig.). — **2.** fig., de eerste s. tot iets, initium, principium alcs rei; den eersten s. tot iets doen, initium facere alcs rei; ingredi in alqd (in bellum); de eerste s. tot uitbreiding onzer heerschappij is gedaan, primus gradus imperii nostri factus est; een grooten s., geen s. voorwaarts doen, aliquanto longius, nihil progredi. | = besluit, handeling, consilium, factum; gewaagde s., waagstuk, conatum; een bedenkelijken s. doen, in casum irrevocabilem se dare; een ondoordachten, onvoorzichtigen s. doen, temere atque imprudenter agere; tot dezen s. verleide mij mijn armoede, egestas impulit me, ut hoc facerem; deze s. berouwt mij, poenitet me hoc fecisse; ik zou tot dezen s. niet gekomen zijn, indien enz., illud non fecissem, si etc.; zich door iemand tot een s. laten verleiden, impulsu alcs alqd facere.

stapel, 1. = 1. **hoop, 1.** z. a. — **2.** een schip van s. laten loopen, navem in aquam deducere of alleen deducere; het schip loopt van s., navis exit navalibus; overdr., goed van s. loopen, prospere succedere.

stapelen, z. **opstapelen**.

stapelplaats, emporium; receptaculum (bewaarpplaats).

stappen, gradi, vadere; = rondstappen, heen en weer s., spatiari; daarheen s., incedere, ingredi; trotsch, deftig -, magnifice incedere; aan wal s., exire in terram, in litus.

stapvoets, lento gradu; = stap voor stap, z. **stap**.

staren, obtutum in alqa re defigere; oculos defigere (in alcs vultu, iemand strak aanzien).

stig, van gestalte, procerus; v. manieren, gravis; maestatis plenus; een s. (deftigen) gang hebben, magnifice incedere; - aannemen, incessum fingo, quo gravior videar.

statigheid, proceritas; maestas; gravitas.

station, *statio.

stationneeren, z. **inkwartieren**; ergens g. zijn (v. schepen), in statione esse; stationem habere.

statistiek, *res ad numeros revocatae; als wetenschap, *doctrina, quae rationem rerum ad numeros revocat.

statuten, leges; (als rechten) iura; overeenkomstig de ss., legitimus; a d v., legitime, lege.

staven, firmare, confirmare (argumentis); probare, comprobare; zijn meening, bewering door een menigte voorbeelden s., exemplorum copiā niti; het s., confirmatio; vgl. **bewijzen**, 2.

stedelijk, urbanus, oppidanus; door den gen. urbis; publicus.

stedeling, homo urbanus, oppidanus; urbanus civis.

steeds, *z. altijd*; *bij c o m p.*, door in dies (van dag tot dag); *s. meer*, magis magisque; *s. meerderen*, alii ex aliis; alii super alios (Liv.); *s. minder*, minus minusque; *en men kon het s. minder eens worden*, minusque ac minus conveniebat (Liv.).

steedsch, urbanus, oppidanus; *a d v.*, oppidanorum more.

steeg, angiportus of angiportum.

steek, 1. *eig.*, ictus; *v. vechtenden*, petitio (aanval; petitiones effugere); *voor zettor hij wondt*, plaga; *iemd een s. toe-brengen*, alqm ictu vulnerare; *alqm pun-gere*; *v. stekende pijn*, *b.v. ik heb een s. in de zijde*, latera punguntur of dolent; *ss. in de zijde*, punctiones laterum. — 2. *fig.*, *iemd een s. door het hart geven*, pun gere alqm; *percutere alqm*; *elk zijner woorden is een s. door mijn hart*, quidquid dicit, animum meum pungit of mordet. | *s. houden*, vere dictum esse; *geen s. houden*, probari non posse; *non satis firmum of idoneum esse* (hae rationes); *in den s. laten*, relinquere (alqm, scutum, omnia negotia); *derelinqere*; *deserere* (alqm); *agros*; *deficere* (me Leontina civitas); *destituere* (alqm); *deesse* (alci). | *s. (onder water)*, cavillatio; *aculei* (fuerunt nonnulli a. in Caesarem); *iemd s. (onder water) geven*, talqm obliquis orationibus carpere, oblique perstringere.

steekhoudend, probabilis; exploratus (uitgemaakt); *s. zijn*, (niet) *s. zijn* = (geen) steek houden, *z. steek*, 2; *minder s. dan geestig*, non tam graviter quam facete (multa dicere).

steekspel, ludus equester.

steel, *aan ooft*, bladeren, pediculus; = *heft*, manubrium.

steelswijze, furtim, clam.

steen, 1. *eig.*, lapis; *saxum* (rots, rots-brok); *silex* (kieselsteen, straatsteen); *cal-culus* (klein, rond kieselsteentje, vooral om te rekenen of in het damspel); *gemma* (edelgesteente); *cos* (inz. slijpsteen); *later* (bak-, tichelsteen); *s. in een soort schaakspel*, latro, latrunculus; *van, uit s.*, lapideus, saxeus; *vol ss.*, lapidosus; *saxosus*; *men wierp met ss.*, facta est lapidatio; *het regent ss.*, *z. regenen*; *regen van ss.*, imber lapidum of lapideus; *fig.*, lapidatio; *geen s. op den anderen laten*, tegulam non relin-quere; *domum, urbem diruere atque evertere*; *urbem funditus evertere* of solo aequare; *opschrijven op ss.*, *inscriptiones lapidum. — 2. *oneig.*, *iemd een s. des aanstoots zijn*, alqm torquere (v. zaken); *een s. des aanstoots zijn* = *een slecht voorbeeld geven*, pessimi exempli esse (v. personen). | *het ligt mij als een s. op het hart*, hoc valde me sollicitat of angit; *iemd (als t ware) een s. van het hart weteleu*, alci scrupulum ex animo evertere; *er is mij een s. van het hart gevallen*, magno timore liberatus sum. | *van s. en ijzer zijn*, durum ac ferreum esse; *niet*., non e saxo sculptum auf e robore dolatum esse; *wij zijn niet van s.*, non silice nati sumus (Cic.).

steenachtig, = *als een steen*, lapidi similis; = *vol steenen*, lapidosus, saxosus.

steenblok, saxum, moles.

steenbok, ibex; *als teken v. d. dieren-riem*, capricornus.

steeneik, ilex.

steenen, lapideus; *saxeus*; *een s. huis*, domus lapidibus exstructa; *een s. dam*, moles lapidum.

steengroeve, lapicidinae; *lautumiae of latomiae*; *die daarin werkt*, lapicida.

steenhard, duritiā silicium; durissimus.

steenhoop, lapidum acervus of congeries; *lapis in unum locum congesti*.

steenhouwer, lapicida.

steenig, lapidosus, saxosus.

steenigen, lapides in alqm conicere; *lapidibus conicere of obruere alqm*; *flapidare alqm*.

steening, lapidatio (het werpen met steenen); *door omschr.*

steenkomp, *z. steenblok*.

steensnijder, gemmarum scalptor.

steenijf, lapillus; calculus.

steenworp, lapidis lactus of (voor zoover hij treft) ictus; *ss.*, coniectus lapidum; *er volgden ss.*, facta est lapidatio; *door een s. gedood worden*, lapide ictum perire.

steiger, tabulatum; pegma.

steigeren, *v. e. paard*, erigere pedes priores; *tollere se arrectum*; *ferocitate exsultare*.

steil, praeruptus, abruptus, deruptus; *praeceps*; *arduus* (steil en vand. moeilijk te beklimmen, semita, collis); *een s. toegang hebben*, arduo esse ascensu; *s. plaatsen*, praerupta; *praecipitia*; *ardua*; *zij worden over een s. hoogte gevoerd*, per arduum ducuntur; *a d v.*, praerupte.

steille, *z. steil*.

stek, surculus; malleolus; propago.

stekeblind, plane caecus; oculis plane captus.

stekel, aculeus, spina (v. planten en dieren); *arista* (v. e. korenaar).

stekelachtig, **stekelig**, aculeatus, spinosus; *spinis hirsutus* (bestiae s. hirsutae); *fig.*, aculeatus; *s. zetten*, verborum of orationis aculei; *vgl. steek*, 2.

stekelvarken, ericinus; hystrix.

steken, 1. *trans.*, = *stekend ver-wonden*, pun gere, compungere (alqm); = *doorsteken*, tranfigere (alqm gladio); *v. insekten*, pun gere; *mordere*; *iemd dood s.*, *z. doodsteken*; *iemd het mes, den degen in de borst s.*, defigere cultrum in corde alcs; *gladium infigere in pectus alcs*; = *een stekende pijn veroorzaken*, mordere; *de zon s.*, sol urit; *het s.*, punctio; *- der zijde*, punctiones laterum. | *aan iets s.*, affigere ad alqd (bevestigen), inserere alci rei; *van voren aan*, op iets, praefigere alci rei; *een ring aan den vinger s.*, anulum induere; *in iets s.*, inserere alci rei, in alqd; *infigere in alqd*; *demittere in alqd* (sublicis in terram demissis); (*snel*) *conicere in alqd* (alqd in os, alqm in culleum; = *bergen*, condere, recondere in alqd; *in brand s.*, *z. aan-steken*, 2; *veel geld in iets s.*, magnam pecuniam conicere in alqd of ponere in alqa re; *zich in iets s. (eig.)*, *z. kleeden*; (*fig.*), *z. mengen*. — 2. *intr.*, *naar iemd s.*, alqm punctum gladio petere of appetere; *in zee s.*, *z. afvaren*, *zee*. | = *ergens aan of in bevestigd zijn*, affixum esse alci rei; *fixum*, infixum esse in re; *haerere in re* (vast in iets hangen); *esse in alqo loco* (zich ergens be-vinden); *in de scheede s.*, in vagina recon-

ditum esse; *in dezen knaap s. een Cato, in hoc puero indoles Catonis est; in schulden s., ex aere alieno laborare; aere alieno premi; diep (tot over zijn ooren), aere alieno obrutum of demersum esse; laten s., relinquare, b.v. securum in vulnere; blijven s., vestigio haerere; in iets, haerere, inhaerescere in re; in de rede, indicendo deficere; adhaerescere, haerere; (wanneer het geheugen iemd in den steek laat) memoria falli; memoria me deficit of decipit; vgl. stokken.*

Z. verder ook de woorden, waarmee „steken” verbonden wordt, b.v. den draak met iemd s., z. draak enz.

stekend, een s. pijn, quasi morsus doloris; - veroorzaken, z. **steken**, 1.

stel, op s. en sprong, e. vestigio; extemplo; statim.

stelen, 1. *tr a n s.*, furari (ab alqo alqd; pecuniam ex templo); (furto) abigere (v. vee); surripere alci, ab alqo alqd; auferre alqd ab alqo. — 2. *i n t r.*, = diefstal plegen, furtum facere (bij iemd, alci; ook v. letterkundigen diefstal).

steler, fur; spreekw., z. **heler**.

stellage, z. **getimmerte**; in 't bijz., catata (waarop slüven, die men te koop bood, tentoongesteld werden).

stellen, 1. *eig.*, z. **plaatsen**, zetten; te boek, op schrift s., z. **boek**, 1; **schriftelijk**; = doen verschijnen, sistere alqm (inz. voor het gerecht); mittere (militēs); adducere alqm (testes); dare (praedem, vadem, obsides); een plaatsvervanger voor iemd s., alci expedire vicarium; voor zich een ander s., substituere alium in suum locum; bevelen iemd te s., imperare alci (obsides), exigere ab alqo (obsides, vehicula); zich s. = verschijnen, se sistere (inz. voor het gerecht); adesse; praesto esse of adesse (op bevel); se offerre (voluntarium). — 2. *overdr.*, iets voor oogen s., alqd ante oculos ponere, oculis subicere; alqd (ante oculos) proponere (alci, sibi); iemd over iets s., praeficere of praepondere alqm alci rei; onder iemds leiding of commando s., attribuire (alci equites, legionem); iemd of iets boven iemd of iets s., praepondere, antepondere, praeferre, anteferre alqm alci, alqd alci rei; rem potioener habere re; zich ver boven allen s. (verheffen), prae se alios pro nihilo ducere; hominem prae se neminem putare; iets hoog s., magni facere, valde probare alqd; iets zeer hoog, het hoogst s., alqd plurimi facere, alqd maxime probare; iets hoger s. dan enz., rem superiorem esse ducere quam etc.; z. **schatten**; de verovering van Carthago in dit jaar s., Carthaginis expugnationem in hunc annum conferre (Liv.); eenigen s. Homerus 30 jaren voor Lycurgus, quidam Homerum triginta annis ante Lycurgum fuisse putant of dicunt; zijn roem in iets s., gloriari in alqa re (in virtute; daarin, dat enz., in eo, quod etc.). | ik kan het wel zonder u s., facile te carere possum; ik heb veel met u te s., multum negotii mihi facessis. | het geal s., fingere (m. a. c. c. i. n. f.); **gesteld**, z. 1. **gesteld**.

*Z. verder vele woorden, waarmee „stellen” verbonden wordt, b.v. „ter beschikking stellen”, z. **beschikking** enz.*

stellig, certus; exploratus; a d v., certo;

s. weten, certo scire; certis auctoribus comperisse.

stelling, 1. = het stellen of de wijze, waarop iets geplaatst wordt, collocatio, (in orde) dispositio, | in den oorlog, = plaats, locus; een goede s. hebben, opportuno loco collocatum esse; van uit een veilige s. den vijand gadeslaan, hostes ex tuto visere; een gedekte s. achter een berg innemen, post montem se occultare; zich in zijn s. handhaven, locum of statum suum obtinere of tenere; loco non cedere; iemd uit zijn (vaste) s. verdrijven (ook van een staatkundige positie), alqm loco of gradu, statu movere, gradu of de statu demovere, loco deicere, gradu depellere. — 2. = uitspraak, bevering, enuntiatio of enuntiatum; effatum; pronuntiatio; pronuntiatum; dictum (uitspraak, gezegde); = leerstelling, decretum; iets als s. uitspreken, formuleeren, effari alqd; dikw. alleen door het n. van een pr o n. of a d i., b.v. die s. van Aristippus, illud Aristippeum; aan die s. zullen wij vasthouden, illud tenebimus; soms niet uitgedrukt, b.v. wij moeten aan de s. vasthouden, dat enz., tenendum est m. a. c. c. i. n. f.

stelpen, het bloed s., profuvium sanguinis inhibere; sistere, supprimere sanguinem.

stelregel, z. **beginself**, 4.

stelsel enz., z. **systeem** enz.

stelten, grallae.

stem, 1. *eig.*, vox (clara, magna); met een goede s., vocalis; een zwakke s. hebben, voce deficere; geen s. hebben (= niet kunnen zingen), sine voce esse; de s. begeeft iemd, vox deficit alqm; de s. verheffen, vocem tollere, - tegen iets, vocem mittere contra alqd; (luide) reclamare alci rei; de s. verheffen (= uitzetten), vocem attollere, augere, intendere; ss., dat enz., b.v. voces clamoresque quereuntum etc.; fig., naar iemds s. luisteren, alqm of alqm monentem audire; de s. der natuur volgen, naturam ducem sequi; congruenter naturae of secundum naturam vivere; de s. van het geweten volgen, a recta conscientia non discedere of desciscere. — 2. = votum in de volksvergadering, suffragium; van senatoren of rechters, in 't alg. in vergaderingen, sententia; zijn s. uitbrengen, z. **stemmen**, 2; iemd zijn s. geven, suffragari alci; de ss. van een tribus, centurie krijten, tribum, centuriam ferre; de meeste ss. krijten, plurimorum suffragiis creari; - in een tribus, plurima puncta in alqa tribu ferre (fig. ook omne punctum ferre); niet het noodige aantal ss. der centuriën of tribus krijten, centurias, tribus non explere; geen ss. krijten, suffragiis praeteriri; evenveel ss. hebben, pares suffragiis esse; zich de ss. der centuriën verschaffen, centurias conficere; de eerste s. hebben, principatum sententiae tenere (het eerst zijn meening mogen zeggen i. d. senaat); meerderheid van ss., z. **meerderheid**; met algemeene ss., sine ulla varietate; z. **eenstemmig**, adv. | vand. = oordeel, meening, b.v. hierover is slechts één s., omnes uno ore in hoc consensunt; omnes in hac re unum atque idem sentiunt; inter omnes constat of alleen constat m. a. c. c. i. n. f.; zijn s. tot iets geven, probare, assensu suo comprobare alqd.

stembus, urna (een urn); cista (een kist); hydria (bij de Grieken); sitella.

stemgerechtigd, cui suffragii latio est.
stemmen, 1. *trans.*, een instrument s., fides ita nervis contendere, ut concentum servare possint. *overdr.*, iemd tot iets s., adducere, deducere, traducere alqm ad alqd (ad hilaritatem, ad tristitiam); *gestemd* worden, perfundi alqua re (hilaritate); *dagelijks tot zachtheid g. worden*, quotidie demitigari (Cic.); *gestemd*, animatus (quem-admodum sis a.); *tegenover iemd of iets gunstig g.*, inclinatus ad alqm, ad alqd; *z. verder gezind*; *de gemoederen voor den oorlog s.*, animos ad bellum irritare; *iemd gunstig s.*, placare alqm (vooral goden; *voor iemd*, alci of in alqm); *de rechters in ons voordeel s.*, mentes iudicum ad utilitatem nostram vocare; *z. stemming*. — 2. = *zijn stem uitbrengen*, (in de volksvergadering) suffragium (suffragia) ferre; (in het algemeen) sententiam (sententias) dicere, ferre; = *in stemming gaan* (van de volksverg.), suffragium inire; ire in suffr.; *het volk in de comitiën laten s.*, mittere populum in suffragium; *populum ad suffragium vocare*; *populum inire suffragium iubere*; *de senatoren laten s.*, patres in sententiam discedere iubere; *discessionem facere*; *er wordt g.* (in den senaat), fit discessio; *voor iemd s.* (in de comitiën), suffragari alci; *suffragio suo alqm adjuvare*; *voor iemds meening s.* (van de senatoren), in sententiam alcs pedibus ire; *voor iets s.*, suffragari alci rei (ook oneig.), sententiam ferre ad alqd (ad condemnandum); (inz. v. e. senator) censere (deditionem, eruptionem; m. ut, ne; m. a. c. c. i. n. f. b. v. Carthaginem esse defendendam), decernere (alqd), decernendum censere (alqd); *velen stemden er voor, dat enz.*, multorum sententiae eo inclinabant, ut etc.

stemmig enz., *z. zedig enz.*

stemming, 1. *van het gemoed*, animus; animi, mentis affectio; animi habitus; inclinatio animi; voluntas (vooral in erga, alqm); *de s. is veranderd*, animi conversi sunt; *achter de s. des volks trachten te komen*, animos populi tentare; *iemd te voren in de vereischte s. brengen*, alcs animum (v. velen, alqorum animos) praeparare ad alqd; *een treurige, droevige s.*, animus tristis; tristitia; *een vroolijke, blijde s.*, animus hilaris; hilaritas, gaudium, laetitia; *prikkelbare, verbitterde s.*, animus irritatus; *bij deze prikkelbare (verbitterde) s. der soldaten*, ita irritatis militum animis; *de beste, gunstigste s. jegens iemd*, summa in alqm voluntas; *slechte s. des volks* (met betr. tot iemd), invidia (alcs); *in een opgeruimde s.*, hilaris; bene affectus; *in een neerslachtige, bedroefde s.*, abiectus; afflictus; tristis; male affectus, in slechte s. (= slecht geluimd) morosus; *in dezelfde s. zijn*, eodem esse animo of eadem voluntate; *in zulk een s. zijn, dat enz.*, ita animo affectum esse, ut etc.; *in zoodanige s.*, sic affectus. — 2. = *het stemmen*, in de volksvergadering, suffragium; *in den senaat*, discessio; *als uitspraak zijner meening*, inz. v. d. senatoren, sententia, sententia dicta of dicenda; *tot s. overgaan*, *z. stemmen*; *de tribus ter s. oproepen*, tribus ad suffragium vocare; *tribus inire suffragium iubere*; *tot geheime s. overgaan*, ad tacita suffragia decurrere; *na de s.*,

suffragiis iam latis; sentiis iam dictis; *de dag der s. (in de comitiën) verscheen*, comitiorum dies aderat.

stempel, 1. *eig.*, forma (voor munten); signum, nota (teeken, beeld op den s. of op de munt). — 2. *fig.*, op iets den s. van iets drukken, alci rei speciem quamdam alcs rei conciliare; *den s. der waarheid dragen*, speciem veritatis prae se ferre.

stempelen, 1. *eig.*, v. muntten, signare; formā publicā percutere. — 2. *fig.*, een zaak tot iets s., alci rei speciem quamdam alcs rei conciliare; *dat stempelde zijn daad tot een schandelijke*, haec res facto eius notam turpitudinis impressit of inussit.

stemrecht, in de volksvergadering, ius suffragii, ook alleen suffragium; suffragii latio; *in den senaat*, ius sententiae dicendae.

stemtafeltje, tabella.

stenen, *z. zuchten*.

stengel, caulis; v. h. riet, arundo; calamus (dunne riethalm).

steppe, regio deserta of deserta vastaque; *onvruchtbare ss.*, desertarum regionum sterilitas.

ster, 1. stella; astrum, sidus; *vallende s.*, stella transvolans; *het vallen eener s.*, traieccio stellae; *er verschiet een s.*, stella transvolat; *iemd of iets tot de ss. verheffen*, alqm, alqd in caelum ferre, tollere; *alcs laudes in astra tollere*. — 2. *v. uitnemende mannen*, b. v. Africanus, een s. van de eerste grootte, Africanus, sol ater; *de ss. van den staat*, lumina civitatis; *schitterende ss. in de letterkundige wereld*, clarissima litterarum lumina.

steribed, *lectus fatalis; *op zijn s.*, moriens, moribundus.

steridag, dies vitae supremus of ultimus of postremus; dies, quo aliquis ex vita excessit; dies caedis, necis of funestus (de dag, waarop iemd vermoord werd).

sterfelijk, mortalis; humanus (menschelijk); *alle menschen zijn s.*, omnibus moriendum est.

sterfelijkheid, mortalitas; natura of condicio mortalis; *alles, wat ontstaat, is aan de s. onderworpen*, omne, quod ortum est, mortalitas consequitur.

sterfgeval, mors, in den p. l. mortes; *een familie, waarin zich een s. heeft voorgedaan*, familia funesta; *er kwamen dat jaar vele ss. voor*, eo anno multi mortui sunt of morte assumpti sunt.

sterhuis, domus funesta.

sterjaar, annus quo alqs moritur of mortuus est; annus ultimus vitae.

sterfte, b. v. de s. was in dat jaar zeer groot, permulti homines eo anno mortui sunt.

sterfuur, *z. doodsuur*.

sterk, 1. = *krachtig*, valens; validus (ook praesidium, b. v. urbem valido praesidio firmare); firmus (corpus, civitas, vires, animus, argumentum, spes); = *ferm*, stevig (van hetgeen zich goed kan vereren), robustus (homo, res publica, animus); = *machtig*, vermogend, potens, pollens; = *scherp*, doordringend, acer (odor, memoria); = *hevig*, vehemens (ventus, vis); magnus (ventus, vox, suspicio); acer (amor gloriae, cupiditas); = *dik*, crassus (filum); = *massief*, solidus; = *gewichtig*, gravis (argumentum); *het recht van den sterkste*, *z.*

vuistrecht. | *s. zij n*, magnis viribus esse; multum valere viribus; *sterker zijn*, plus valere; *s. zijn door zijn rusterij*, wat de *r. betreft*, multum valere equitatu, ab equitatu firmum esse; *zich s. gevoelen*, sibi of viribus confidere; *zich niet s. genoeg gevoelen*, non satis fidere viribus; *s. genoeg zijn (om iets te doen)*, valere (ad alqd; ad *c. gerund.*). | *s. of sterker worden*, robustum fieri of robustiorem, firmum of firmiorem fieri; *firmari*, confirmari (labore, ook *absol.*); *corroborari*, se corroborare (*v. lichaam en geest*); *adolescere* (res publica; ingenium); *adulta coniuratio*; *Athenis iam adultis*; *convalescere* (*v. personen en zaken*); *v. slechte dingen*, ingravescere; *zoo s. (machtig) worden*, tantum invalescere opibus; *s. geworden zijn*, ook *vigere*. | *s. of sterker maken*, *z. sterken, versterken*. — **2.** = *s. in getal*, magnus (exercitus); *amplus* (exercitus); *ook door multi*, *b.v. een s. aankang hebben*, multos sui studiosos habere; *de vloot is 100 schepen s.*, classis est centum navium; *even s. zijn als enz.*, aequare numerum *c. g. n.*; *hij maakte hun getal nog eens zoo s.*, numero alterum tantum adiecit. — **3.** *s. in iets*, *z. be-dreven*. — **4.** = *ransig*, rancidus.

sterken, robustum, firmum facere (corpus); *corroborare* (animum); *firmare* (corpus cibo, labore), *confirmare* (corpus, valetudinem); *reficere* (*restaureren*); *zich s.*, se corroborare; *se confirmare*; (*opnieuw*) *se recreare*; *se of vires reficere*; *zich in den geest tot iets s.*, animo se confirmare ad alqd.

sterking, confirmatio (animi); *door de verba*.

sterkte, **1.** = *kracht*, *krachten*, vires; *robur* (corporis, animi); *fig.*, *nervi* (*energie*); = *stevigheid*, *firmitas* (materiae, corporis, animi); = *hevigheid*, *gravitas* (odoris); *vehementia* (odoris, saporis); = *middelen aan macht*, *invloed*, *geld*, *opes*; *zijn s. gevoelen*, *z. sterk*, **1.** — **2.** = *getal*, *menigte*, *numerus*, *multitudo*, *vis*; *de s. van het leger was 30000 man*, exercitus erat triginta milium hominum; *de s. der troepen door spionnen uitvorschen*, quantaecopiae sint (essent) speculati. — **3.** = *vesting*, *z. a.*

sterrenbeeld, caeli signum; *sidus*.

sterrenhemel, caelum astris distinctum et ornatum.

sterrenkunde, astrologia, *later* astronomia; *cognitio astrorum*.

sterrenkundige, astrologus, *later* astronomus; *alqd siderumque spectator*; *qui siderum cursus ac motus numeris persequitur*.

sterrentoren, -*wacht*, specula, unde siderum motus observantur; *pergula* (*Suet.*).

sterrenwichelaar, astrologus; *als wiskunstenaar*, mathematicus.

sterrenwielarij, astrologia; *mathematica* (-ae).

sterveling, mortalis (*de p. l. vaker dan de sing.*); *de ss.*, homines; *mortales*; *vgl. mensch*.

sterven, mori; *emori*; *demori* (*v. e. lid v. e. gezelschap*, *klasse*, *familie*, *college*); *intermori* (*afsterven*, *overdr.*, *b.v. civitas*); *voor mori dikw. de euphemistische wendingen de vitā decedere of alleen decedere*; *cedere* (*e*) *vita*; *discedere e*, *a vita*; *excedere* (*e*)

vita; *abire e vita*; *de vita migrare*; *e vita proficisci*; *de vita exire*; *vitam ponere*, *relinquere*; *animam efflare*, *edere*; *extremum vitae spiritum edere*; *diem supremum otire*; *ook obire alleen*; *extingui*; *morbo naturae debitum reddere*; *een natuurlijken, geveldadigen dood s.*, *z. 1. dood*; *aan een ziekte s.*, *morbo perire* of *confici*, *consumi*, *absumi*; *aan een wond s.*, *ex vulnere mori*; *aan iets s.*, *alqd affert mortem*, *mortis causa est*; *op s. liggen*, *animam agere*; - *liggende*, *moriens*, *moribundus*; *het s.*, *mors*, *obitus*.

steun, **1.** *fig.*, *fulcrum* (*onderstel v. e. bed enz.*); *adminiculum* (*v. d. wijnstok en jonge boomen*); *door omschr.*, *b.v. id quo res alqa fulcitur*, *sustinetur*; *aan iets een s. geven*, *z. 1. steunen*. — **2.** *fig.*, *column* (*inz. v. personen*); *firmamentum* (*hetgeen vastheid aan iets geeft*, *rei publicae*); *praesidium* (*bescherming*); *subsidium* (*toevlucht*); *munimentum* (*munimenta regni*); *arx* (*caput atque arx huius belli*); *ook vinculum* (*satis validum legis*); *de s. van iem d of iets zijn*, *z. 1. steunen*, **2**; *dit zal de s. van mijn ouderdom zijn*, *id adminiculum senectutis meae erit*; *aan iets een s. hebben*, *niti alqa re*.

1. steunen, **1.** *fig.*, *fulcire* (*alqd alqa re*), *sustinere* (*alqd*); *door palen s.*, *adminiculari* (*vitem*, *Cic.*); *adminiculum dare alci rei* (*arbori*); *op iets of iem d s.*, *niti*, *inniti alqa re*, *in alqa re*; *fulciri*, *sustineri alqa re*. — **2. oneig.**, *fulcire* (*alqm*, *alqd*); *praesidio esse* (*alci*, *alci rei*; *senectutis alces*); *confirmare* (*opinionem*); *op iets s.*, *niti*, *inniti alqa re*, *in alqa re*; = *op iets vertrouwen*, *confidere alci rei of alqa re*; *op iets steunend*, *ook fretus alqa re*; *vgl. ondersteunen*.

2. steunen, *z. zuchten*. **steunpilaar**, *z. grondpilaar*, *pilaar*. **steunpunt**, *z. steun*. **steur**, *acipenser*.

stevén, *prora* (*voorsteven*); *puppis* (*achtersteven*); *den s. wenden*, *z. koers*.

stevénen, *cursum dirigere* (*ad etc.*); *petere*; *vgl. 2. varen*, *zeilen*.

stevig, *valens*, *valentissimus*; *validus*, *praevalidus*; *firmus*, *firmissimus*; *robustus*; *solidus*; *vgl. sterk*, **1.**

stevigheid, *firmitas*, *firmitudo*; *voor de s. van het gebouw*, *ad firmandum aedificium*.

stichtelijk, *aptus ad sensus pios excitandos*; = *vroom*, *goed*, *pius*, *bonus*; *utilis*, *saluber* (*nuttig*, *heilzaam*); *a d v.*, *apte ad sensus pios commovendos*; *pie*; *honeste*, *recte* (*vivere*); *salubriter*.

stichtelijkheid, *pietas*.

stichten, **1.** = *bouwen*, *teweegebrengen*, *condere* (*urbem*, *civitates*); *constituere* (*monumentum*); *z. gronden*; *een kolonie s.*, *coloniam deducere*; *vrede s.*, *z. vrede*; *tweedracht s.*, *discordiam concitare*; *discordias serere*; *tusschen twee personen*, *discordes reddere*; *oproer s.*, *seditioem conflare*; *kwaad*, *goed s.*, *malis malorum*, *bonorum of beneficiorum auctorem esse*. — **2.** *in godsdienstigen zin*, *pietatis sensu implere alqm*, *pius sensus in animo alces excitare*; *aedificare* (*kerk.*); *g. worden*, *pietatis sensu impleri*; *salubriter moneri*.

stichter, *conditor* (*urbis*); *imperii*; *coloniae*; *noster*, *Romulus*; *auctor* (*templi*, *Liv.*; *pacis*); *door de verba*; *de oorspronkelijke*

ss. der kolonie, qui initio (coloniā) deduxerant.

stichting, 1. voor, na de s. van Rome, ante, post Romam conditam; door de verba; vgl. **grondvesting**. — 2. in godsdienstigen zin, pietatis incrementum, adiumentum; door verba, z. **stichten**, 2.

stiefbroeder, = **halfbroeder**, z. a.

stiefdochter, privigna.

stiefkind, z. **stiefzoon**, -**dochter**; ss., privigni (Hor.).

stiefmoeder, noverca.

stiefmoederlijk, door novercae of novercarum; s. *behandeling der natuur*, malignitas naturae; a d v., more novercae; de *natuur heeft iem d. bedacht*, naturam maleficam alqs nactus est in corpore fingendo; (*met betr. tot den geest*) naturam minus faultricem alqs habuit in tribuendis ingenii bonis; angustius of minus, parum alqs a natura instructus est.

stiefouders, noverca et vitricus.

stiefvader, vitricus.

stiefzoon, privignus.

stiefzuster, = **halfzuster**, z. a.

stier, taurus; bos.

stierengevecht, certamen of pugna taurorum (v. *stieren onderling*); dimicatio adversus taurum of tauros (v. *mensen met een stier of stieren*).

stilt, om op een wastafeltje te schrijven, stilus.

stijl, 1. eig., rigidus of rigens; horrens (s. *omhoogstaande*); immobilis (onbeweeglijk); torpens, torpidus (verdoofd, gevoelloos); s. zijn, rigere (frigore of gelu); horrere (s. *omhoogstaan*); torpere (zonder gevoel en beweging zijn); s. worden, rigere incipere; obrigescere (frigore); = gevoel- en bewegingsloos worden, torpescere, obtorpescere; a d v., rigide. — 2. oneig., durus (b.v. incessus); rigidus (signa, beelden); in zijn manieren, moribus incompressus; a d v., iem d. aanzien, z. **strak**; strak en s. bewerken, firmissime asseverare; s. op zijn stuk staan, z. 1. stuk, 3.

stijfheid, stijfte, 1. eig., rigor; torpor. —

2. oneig., van manieren, mores incompressi. **stijfhoofd**, homo offirmati animi.

stijfhoofdig, offirmati animi; a d v., offirmata voluntate; pertinaciter.

stijfhoofdigheid, voluntas offirmata; pertinacia.

stijgbeugel, stapia (lat.).

stijgen, 1. eig., scandere; op iets, z. **beklimmen**, **besteden**; ook inscendere in alqd (in currum, in lectum); naar beneden **stijgen**, descendere (in alqd); van het paard s., ex equo descendere; aan land s., e navi exire, egredi; escensionem facere (inz. v. troepen); het bloed s. mij naar het gelaat, rubor suffunditur mihi; de wijn s. mij naar het hoofd, incalesco vino; vgl. **opstijgen**. — 2. om een toeneming uit te drukken, augeri; crescere (v. rivieren); accrescere (flumen); dolor; hij zag, zoolang hij leefde den roem zijner verdiensten s., quoad vixit, virtutum laude crevit; v. personen, in aanzien of waardigheid s., in altiore locum, ad maiorem dignitatem pervenire; crescere (ex invidia alcs; ex alqo, ten koste v. iem d.); hoog s., ad altissimos honoris gradus, ad summos honores pervenire; de prijs van het

graan s., annona ingravescit; de waren zijn in prijs g., merces cariores factae sunt of pluris veneunt; een getal s. tot enz., numerus augetur ad etc.

stijging, 1. eig., ascensus (in alqd). — 2. oneig., = wasdom, incrementum.

stijl, 1. in 't alg., genus, ratio; de oude s. in de bouwkunst, antiquae structurae genus; een werk, zuilen in Corinthischen s., opus Corinthium, columnae Corinthiae. — 2. = schrijfwijze, spreektrant, genus scribendi, dicendi; ook genus alleen; oratio; orationis of sermonis genus; sermo; elocutio; sttilus; den s. vormen, orationem formare; lagere, eenvoudige s., (dicendi) genus tenue, humile, subtile, elegans; lenitas et aequabilitas; genus sermonis minutum; contractior loquendi ratio; in lagere s. spreken, subtiliter (of presse angustieque) dicere; sedate placideque loqui; omnia docere et dilucidiora, non ampliora facere; hooge of hoogere s., amplum, magnificum dicendi genus; grandis, vehemens oratio; maestas verborum; in hooger s. spreken, magnifice, ornate, sublate ampleque dicere; tusschen laag en hoog het midden houdende s., mediocre of medium dicendi genus; mediocris oratio, modica et temperata oratio; daarin spreken, modice, temperate dicere, medium quiddam tenere.

stijlleer, bene scribendi of dicendi praecepta; elocutionis ratio.

stijloefening, scriptio; stilus; zich dikw. met s. onledig houden, quam plurimum scribere.

stijven, oneig., firmare, confirmare; iem in zijn meening, hoop s., opinionem, spem alcs confirmare; in zijn dwaling, errore alcs affirmare; in zijn argwaan, dwaasheid, alcs suspicionem, dementiam augere.

stikdonker, tenebris obductus; caecus (nox); in s. nacht, obducta nocte (Nep.); het was s., caligo occaecaverat diem; -s. nacht, nox tenebris obducta erat.

1. **stikken**, 1. trans., suffocare alqm; intercludere spiritum, animam alci; door een stikkende hitte gekweld, aestu et angore vexatus (Liv.). — 2. intr., suffocari; spiritus alci intercluditur.

2. **stikken**, = **borduren**, z. a.

1. **stil** (a d i.), 1. = zonder beweging, immotus; quietus, tranquillus; placidus; s. zijn of worden, quiescere; a d v., quiete, tranquille, placide. — 2. = zonder geluid, tacitus, silens; = in stilte, z. **stille**, 1; s. zijn, tacere, silere; s. worden = ophouden met spreken, tacere, conticescere; het werd s. = men zweeg, silentium factum est. — 3. v. h. gemoed, sedatus, tranquillus, placidus; een s. mensch, homo taciturnus; een s. leven, otium; een rustig en s. leven zoeken, otium ac tranquillitatem vitae sequi; s. rust in het idyllische landleven, otium et incunditas of suavitatis vitae rusticae; a d v., sedate, tranquille, placide.

2. **stil!** (int. i.), tace! quiesce!

stilleen, goed gestileerd, bene compositus.

stilhouden, = **stilstaan**, z. a.; zich s., tacere, silere; quiescere.

stilist, een goed s., in compositione

diligens; *een slecht s.*, in compositione negligens.

stilistiek, *z. stijlleer.*

stillistisch, *z. oefening, z. stijloefening.*

stillen, = *doen ophouden*, sedare (seditionem, tumultum, iram); comprimere, opprimere (seditionem); restinguere (iracundiam); = *bevredegen*, explere (famem, sitim; odium, cupiditatem); restinguere (stim); ardorem cupiditatum; odium); *door iets den ergsten honger s.*, alqa re extremam famem sustentare (Caes.).

stilliggen, immotum iacere of cubare; requiescere; *oneig.*, constitisse (administratio belli); iacere (mercatura).

stiling, sedatio; *door de verba.*

stilstaan, (immotum) stare; *stilstaand water*, stagnum; = *blijven staan*, consistere, subsistere; insistere (v. sterren); v. rijden, equum, currum sustinere; *fig.*, het verstand s. s., obtorpescunt animi; *de handel s. s.*, mercatura iacet; *in de rede*, (paulisper) consistere; insistere (*bij iets*, in alqa re); *vgl. verwijlen.*

stilstand, institutio (stellarum); *oneig.*, der rechtszaken, iustitium; der publieke zaken, prolatio rerum.

stille, 1. *eig.*, silentium (het zwijgen); *in de s. van den nacht*, silentio noctis; per silentium noctis; *in s.*, *in alle s.*, tacitus of a d v. tacite (stilzwijgend, voor zich; alqm exsecrari); silentio; clam (*heimelijk*); in privato (*de huis*); sine teste, sine arbitris; arbitris remotis; *in s. vreezen*, dat enz. subtimere, subvereri, ne etc.; *zich in s. verheugen*, secum tacitum gaudere; in sinu gaudere. — 2. = *rust*, tranquillitas; quies; = *afzondering*, recessus.

stiltzitten, immotum sedere; corpus praebere sine motu; = *niet spreken*, geen leven maken, silere; = *ledig zitten*, desidem sedere; compressis, quod aiunt, manibus sedere.

stilzwijgen, silentium; reticentia (als spreken verlangd wordt; posterorum); *het s. beuglen*, silentium tenere, obtinere; silere; *voortdurend*, diuturno silentio uti; *over iets*, z. 1. **zviigen**; *s. gebieden*, silentium imperare, silentium fieri iubere; *met s. voorbijgaan*, z. **voorbijgaan**, 2.

stilzwijgend, als eigenschap, taciturnus; = *zwijgend*, tacitus (ook v. zaken, b.v. consensus, indutiae); *iets s. aanzien*, z. **aanzien**, 1; a d v. tacite; silentio; *vgl. zwijgend.*

stilzwijgendheid, als eigenschap, taciturnitas; = *het zwijgen*, z. **stilzwijgen**.

stinken, foetere, male olere; *naar iets*, olere alqd; *spreken*, z. **lof**; *het s.*, foetor.

stinkend, foetens, foetidus, male olens.

stip, punctum; = *vlek*, macula.

stipt, diligens; religiosus; a d v. diligenter; religiose; cum fide; s. op den bepaalden tijd, dag, ad tempus; ad diem.

stiptheid, diligentia; religio; *met de grootste s.*, diligentissime, religiosissime.

stoel, sella; sedes (zetel).

stoer, fortis; impiger.

stoet, z. **menigte**; 2. **schaar**; gevolg, 1; **optocht**.

1. **stof** (het), 1. *eig.*, pulvis; s. *maken*, movere, excitare pulverem. — 2. *fig.*, *iemd uit het s. verheffen*, alqm ex humili loco ad

dignitatem producere; *in het s. kruipen*, humile et abiectum esse.

2. **stof** (de), 1. *eig.*, materia of -es; = *grondstoffen*, elementen, principia rerum; = *stoffage*, textum (geweven s.); pannus (doek, laneus, linteus); *linnen*, zijden ss., z. 2. **linnen**; 2. **zijde**. — 2. *s. voor schriftelijke of mondelinge behandeling*, materia of -es; argumentum (inhoud, thema, onderwerp); res (tegenover oratio, verba); *iemd een zeer groote massa s. ter verwerking leveren*, infinitam et immensam alci subministrare materiam; *de s. voor een onderwerp*, materia ad argumentum subiecta; *ik heb geen s. tot schrijven*, nullum habeo scribendi argumentum; nihil of non habeo quod scribam; *ik heb s. om te spreken*, voor een voordracht, suppetit mihi, quod dicam; *bij welke zaak het niemand aan s. om te spreken ontbreken kan*, in qua causa oratio deesse nemini potest; *een rijke s. voor verhandelingen*, silva rerum; materia rerum et copia uberrima; *vgl. materiaal, onderwerp*. — 3. = *reden*, aanleiding, causa; semen (discordiarum) materia (b.v. materiam dare of praebere invidiae, criminibus); s. tot disputeeren, causa disserendi; s. tot verdenking, ook alleen suspicio; - tot beschuldigingen, crimen.

stoffage, z. 2. **stof**, 1.

stoffelijk, z. **materieel**, **lichamelijk**.

stoffelijkheid, z. **lichamelijkheid**.

stoffen, pulvere purgare alqd; = **pochen**, z. a.

stoffer, peniculus.

stoffig, pulverulentus; pulveris plenus; pulvere sparsus.

stoffe, pulvisculus.

stofregen, pluvia tenuissima.

stofwolk, nubes of magna vis pulveris.

stok, = *staf*, baculum, scipio; fustis (om mee te slaan); rudis (bij schermoevingen van gladiatoren en soldaten); *met een s. loopen*, baculo niti; *als stuut van wijnstokken en andere jonge boomen*, adminiculum; *vgl. staf*.

stokdool, surdissimus; s. *zijn*, omni sensu audiendi carere; s. *worden*, surdissimum fieri.

stokebrand, z. **onruststoker**, **opruier**.

stoken, 1. *eig.*, ignem alere; *in die kamer kan niet g. worden*, conclave illud caleferi non potest. — 2. *overdr.*, twist of tweedracht s., z. **stichten**, 1.

stoker, z. **onruststoker**, **opruier**.

stokken, consistere (b.v. van het bloed; ook fig., bellum, administratio belli); haerere (b.v. lingua metu, Ter.); *de betaling s.*, solutio impeditur; *de rede s.*, z. **steken**, (op het eind); *het s. van het bloed*, sanguis consistens; *vgl. stremmen*.

stokoud, pergrandis natu; *een s. grijsaard*, senex plane grandis; s. *worden*, ad summam senectutem pervenire; = **aigeleeld**, z. a.

stokpaardje, = *liefhebberij*, z. a.; *ieder heeft zijn s.*, trahit sua quemque voluptas (Verg.); *zijn s. berijden*, ineptis suis plaudere (Tac.); studio suo indulgere.

stokslag, ictus baculi of fustis; ss. *krijgen*, fuste of fustibus caedi, mulari, verberrari; *iemd ss. geven*, alqm fuste of fustibus

caedere, verberare, mulcare; alqm fuste coërcere (*om hem in bedwang te houden*).

stollen, coire, concrecere; congelari, se congelare (*inz. door beevriezing*); het s., coagulatio; congelatio.

stolp, operculum vitreum.

stom, mutus; sine voce; elinguis (*wiens tong verlamd is*); infans (puer infans natus); s. zijn, mutum of infantem esse; non loqui, tacere; *hij was s. van verbazing*, admiratio ei incluserat vocem.

stomheid, os mutum.

1. **stomp** (*a d. t.*), z. 3. **bot**; s. maken, worden, z. **afstompen**.

2. **stomp** (*s u b s t.*), v. e. boom, truncus.

3. **stomp** (*s u b s t.*), z. **stoot**.

stompen, z. **stooten**.

stompheid, z. **botheid**.

stompneus, nares simae.

stompneuzig, simus.

stompzinnig, ingenii hebetis of tardi; tardus, hebes.

stompzinnigheid, z. **botheid**.

stonde, z. **uur**; van stonde af aan, inde ab hoc temporis momento.

stoom, vapor.

stoorder, -ster, turbator (otii, pacis), turbatrix; interpellator (sermonis), interpellatrix; interventor (*storende bezoeker*).

stoornis, z. **storing**.

stoot, 1. *fig.*, offensio (*onwillekeurige s. met den voet tegen iets, o. pedis*); impulsus (*gewl. slechts in den a b t. s i n g.*, b.v. alieno impulsu moveri); impulsio; pulsus (*tegen de deur, ostii*; s. van buiten, pulsus externus); ictus (*treffende en wondende s.*); v. vechten, petitio; plaga (*zwaar treffende s.*); een s. doen, z. **stooten**; iem d. een s. geven, toebrengen, (*een duw*) impellere alqm; (*een harde, wondende s.*) ictum corpori alcs infligere; plagam alci infligere, inferre; -trachten toe te brengen, petere alqm (*gladio*); ss. *krijgen*, pulsari (*in het gedrang, onopzettelijk*); plagas accipere; plagae alci infliguntur; met ss. of steken, punctim (*petere hostem; tegenover caesim*); zonder slag of s., sine armis; sine acie; sine proelio; sine dimicatione; sine certamine; sine vulnere; -een stad innemen, sine certamine urbe potiri; oppidum traditum of per deductionem recipere. — 2. *fig.*, een s. *krijgen*, impelli; *dit was voor hem de eerste s. daartoe*, hac re primum impulsus est. [v. e. ramp, schok, plagam accipere; percelli, labefactari; *iets heeft een s. gehad*, plaga iniecta est alci rei; *iemds eer of aanzien een s. geven*, dignitati alcs labem aspergere; *iemds gezondheid* -, alcs valetudini nocere; *aan iets den laatsten s. geven*, perimere alqd (*consilium*); causam publicam]. met horten en ss. = niet vloeiend, z. **vloeiend**, 2.

stooten, 1. *t r a n s.*, pulsare (b.v. pulsare et verberare alqm); het s., pulsus, pulsatio; *iets tegen iets s.*, alqd offendere ad alqd (*onwillekeurig*, b.v. caput ad fores, pedem ad lapidem); opzettelijk, alqd alci rei illidere (*zoodat het gekwetst wordt*) of impingere (*zoodat het er met kracht tegenkomt*); *iets in iets s.*, alqd infligere alci rei, in alqd; defigere alqd in alqa re (*culturm in corde*); *iemd het zwaard in of door de borst s.*, alci gladium in pectus infligere; alqm gladio per pectus transfigere; *zich aan of tegen iets s.*, offendere

alqd; illidi, impingi alci rei; *oneig.*, offendere in alqo, in alqa re; offendi alqa re; obstat mihi alqd; poenitet me alcs rei (*ik ben ontevreden over iets*); *zich met iets tegen iets s.* (*niet opzettelijk*), offendere alqd ad alqd; *tegen elkander s.*, collidere inter se (*naves, navigia*); [*iets of iemd met iets s.*, offendere alqm alqa re (*toevallig*); percutere alqm, alqd alqa re (*zoodat een schok het gevolg is*); ferire alqm, alqd alqa re (*treffen*); *iemd in de zijde s.*, alcs latus fodere (*Ter.*), fodicare (*herhaaldelijk; Hor.*); alcs latus transfodere gladio (*doorboren*); *iemd voor het hoofd s.*, alcs caput offendere, percutere; *oneig.*, offendere alqm, alcs animum. | = door stooten een richting geven: *iemd uit iets s.*, extrudere alqm ex alqa re; *uit een bezit*, pellere, eicere, expellere, exturbare (alqm possessione); *deicere* (de fundo suo; alqm praetura); detrudere (alqm de praedio vi; ex praedio); movere (ex agro; ook possessionibus); demovere (de suis possessionibus); *iemd uit zijn huis s.*, z. **huis**, 1, C; *iemd uit een college s.*, alqm de collegio eicere; - *uit den senaat* -, alqm e, de senatu eicere; alqm loco (ordine) senatorio, de senatu, senatu movere; *iets of iemd van zich s.*, a se amovere; *oneig.*, alqd eicere; alqd of alqm (uxorem, sponsum) repudiare; *iemd van den troon s.*, z. **troon**, 2; *van iets s.*, detrudere, deicere de alqa re; *in iets s.*, detrudere (alqm in alqd). — 2. *intr.*, op iem d. of iets s. (*toevallig*), offendere alqm, alqd; incidere in alqm; incurere in alqm; ook incurere in alqd (*bij het lezen enz.*); men s. *bij iets op groote moeilijkheden*, alqd in magnam difficultatem incurrit; occurrere alci (*iemd ontmoeten*); (*met kracht*), allidi (ad scopulos, v. h. *schip*); illidi (alci rei; ad alqd); *met zijn schip* -, impingere navem scopulis (v. d. *kapitein*); *tegen elkander s.*, collidi inter se, concurrere inter se, configere inter se (*naves*); het -, collisus (margaritarum, Plin.); conflictus (navium); concursio (atomorum); concursus (navium). | = een stoot doen, ictum inferre; punctim ferire (v. *soldaten enz.*); cornibus uti (v. *runderen*); *naar iem d. of iets s.*, petere alqm, alqd (rostrum, hasta).

stootend, 1. v. d. stijl, inconditus, incultus, asper, durus, horridus; a d. v., aspere, horride. — 2. = aanstoetelijk, z. a.

stooterig, petulcus (v. h. *vee*).

stop, obturamentum; obturaculum; cortex (*kurk*).

stoppel, stipula.

stoppen, obturare (foramina); obstruere (aditus, aures); claudere (alci os; *fig.*, aures); = d. *stoelgang belemmeren*, alvum astringere; *iemd den mond s.*, vocem alci pracludere; z. **mônd**, 2; = *volstoppen*, facere, referre (alqd alqa re); = **opsluiten**, z. a.; *intr.* = 1. **ophouden**, 4, z. a.

stopwoord, dat is zijn s., id verbum semper in ore habet.

storen, turbare, perturbare, conturbare; interpellare (*door zijn tusschenkomst, v. personen en zaken*); impedire (*beletten*); avocare animum (*iemds oplettendheid afleiden*); *storende bezoekers*, interpellatores of interventores; *iemd woord in zijn vreugde door iets g.*, ne of quominus praevertur

gaudio, interpellatur alqs alqa re; *zich aan iets s.*, respicere alqd; rationem habere of ducere ales rei; *niel* -, neglegere, nihil curare alqd; non laborare de alqa re; non deterri alqa re; *zich niets aan iemd s.*, alqm spernere of non audire.

storing, perturbatio (otii, ordinis); interpellatio; impedimentum (*stoornis, beletsel*); *zonder s.*, *z. ongestoord*; *s. in iets teveegbrengen*, *z. storen*.

storm, 1. *eig.*, tempestas; procella; *er steekt een s. op*, tempestas oritur, cooritur; *door den s. gestingerd worden (op zee)*, iactari tempestate; *de s. bedaart*, *z. bedaren*, 2; **liggen** (*op het einde*). — 2. *oneig.*, tempestas, procella (periculi); ardor (belli); *de ss. van het lot*, fortunae tempestas iniqua; violentia of saevitia fortunae; *de staatkundige ss.*, procellae rei publicae, seditio (b.v. iactatus procellis r. p.); fluctus civiles; *de s. der hartstochten*, impetus cupiditatum; *- is gaan liggen*, libido consedit; *een daar-door meegesleept gemoed*, animus perturbatus et incitatus. | = *aanval in den oorlog*, oppugnatio; impetus; *vis (vijn adhibere)*; *vi. stormenderhand*; *s. loopen*, impetum facere; *- tegen de stad*, urbem vi adori of oppugnare; *de soldaten s. laten loopen*, milites ad urbem oppugnandam admove; *het s. loopen*, oppugnatio; impetus in alqm locum factus.

stormachtig, 1. *eig.*, procellosus (ver, mare), vehemens (ventus); *s. zee (in een afzonderlijk geval)*, mare vi ventorum agitatum atque turbatum; *het s. jaargetijde*, hiems; *s. weer*, tempestas turbida, turbulenta; perturbatio caeli; *hebben*, tempestate turbulenta uti; *er kwam s. weer*, secutae sunt tempestates; *veeselijk s. weder*, atrox cum vento tempestas; violentissimae tempestates; *de zee werd s.*, mare horrescere of ventis saevire coepit. — 2. *overdr.*, vehemens (clamor); rapidus (cursus); turbulentus (contio, tempus); tumultuosus (vita, contio); violentus (impetus); *s. volksvergaderingen*, ook fluctus contionum; *s. bijval*, magnus clamor laudantium; clamores et admirationes; *- veecken*, *te voorschijn roepen*, clamores facere.

stormdak, *z. schutdak*.

stormen, 1. *eig.*, v. d. wind, saevire; *het s. van den wind*, venti violentia; *i m p e r s.*, *het s.*, ventus saevit; *op zee*, mare ventorum vi agitur et turbatur. — 2. *oneig.*, *op iemd los, ergens heen s.*, irruere in alqm, in locum alqm; prorumpere, provolare alqo; effundi (in forum); *uit een plaats s.*, se proripere ex alqo loco.

stormenderhand, vi; vi atque armis (urbem capere).

stormhoed, cassis.

stormladder, scalae; ss. *aanvoeren*, scalas moenibus admove; of applicare.

stormloopen, *z. storm*, 2, *op het eind*.

stormpas, gradus plenus; ook alleen cursus; *in den s.*, magno cursu concitatus; *- tegen den vijand oprukken*, cursu ferri in hostem; (*v. e. veldheer*) citato of pleno gradu in hostem ducere; aciem instructam pleno gradu of magno cursu in hostem inducere; *- tegen de vijandelijke legerplaats*, pleno gradu of magno cursu ad castra

hostium tendere; *aanval in den s.*, impetus et cursus.

stormram, aries.

stormweder, -wind, *z. storm*, 1.

storten, 1. *t r a n s.*, A. *eig.*, praecipitare, deicere (alqm de saxo, ex rupe; in locum inferiorem, in mare); deturbare (de tribunali, ex vallo); conicere (in ignem); *iemd in den afgrond s.*, *z. afgrond*. | *zich s. (hals over kop)*, se praecipitare (in fumen, de turri); praecipitari (super vallum); se deicere (de muro); se inferre (*van vijanden*, alci; quo se Catilina inferret); inferri (in urbem, in ignes medios); se inciere (in ignem, in hostes); se immittere (in hostes); cursu ferri (in hostem); ruere (in proelium); irruere (in aciem), irrumpere (in aedes; in medios hostes); se obicere (alci rei, telis hostium); se conicere (in noctem); *zich in zijn zwaard s.*, incumbere in gladium. | = *gieten, fundere*; *iets op iets s.*, alqd super alqd effundere; alqd perfundere alqa re (*met iets natmaken*); alqd in alqd conicere (frumentum in solum); *iets in iets s. of verpen*, alqd fundere of effundere, infundere, conicere in alqd. — B. *overdr.*, praecipitare (alqm ex altissimo gradu dignitatis); *iemd in het verderf s.*, *z. verderf*; *zich in iets s.*, b.v. *in gevaar*, se periculo of in periculum committere, periculo se offerre; *in den dood*, morti se obicere of se offerre; *in het verderf*, in den maalstroom van het genot, van alle ondeugden, *z. verderf*, *maalstroom*. — II. *i n t r.*, A. *eig.*, ruere, corrumpere, concidere; praecipitem dari (*Liv.*); deici ex loco; cadere; *hals over kop*, praecipitare (in fossam); *van zijn wagen s.*, curru excuti.

B. *overdr.*, *in het verderf s.*, *z. verderf*. **stotteraar**, lingua haesitans.

stotteren, lingua haesitare; *het s.*, haesitancia linguae.

stout, audens (in *goeden zin*), audax (in *goeden en slechten zin*); confidens (afkeurend); een s. gedachte, sententia audax, en zoo ook poëta audax; *s. uitdrukkingen gebruiken*, exsultare verborum audaciā; een s. besluit, consilium audaciae plenum; *het s. van die daad*, audacia illius facinoris; *zoo s. zijn*, om enz., audere c. i n f.; *het scheen een bijna te s. wensch voor ons*, dat enz., vix optandum nobis videbatur, ut etc.; *a d v.*, audacter; libere (*erijmoedig*); *vgl. vermetel*.

stoutheid, audacia (in *goeden en slechten zin*); faudentia (in *goeden zin*); confidentia (afkeurend); *hij had de s.*, om enz., ausus est c. i n f.; sumpsit hoc sibi, ut etc.; *vgl. vermetelheid*.

stoutmoedig, audax, audens; *vgl. stout*. **stoutmoedigheid**, audacia; faudentia; *vgl. stoutheid*.

stoven, lente coquere; = *koesteren*, fovere. **straal**, radius; = *bliksemstraal*, fulmen; *fig.*, *er blinkt een s. van hoop*, spes alqm nihl ostenditur of afzulget.

straat, 1. *i n t a l g.*, = *begaanbare weg*, via; *voor zoover hij naar een plaats voert*, iter; = *de door twee rijen huizen gevormde s.*, vicus, platea (inz. *van Grieksche steden*), angiportus (*nauw dwarsstraatje*); *alle ss. en stegen*, omnes viae et angiportus; *door afgelegen ss. der stad*, per aversa urbis; *op de s.*, in publico; *op s. gaan*, in publicum

prodire; - *snellen*, - *procurrere*, se proripere; *iets op s. werpen*, in publicum abicere. — **2.** = *zeestraat*, fretum.

straatroof, latrocinium; *s. plegen*, latrocinari; latrocinium facere.

straatroover, latro.

straatweg, via strata.

straf, poena; noxa (*Liv.*); multa, damnum (*boete*); supplicium (*vooral doodstraf*); castigatio (*tuchting*); malum (*dwang-middel, slagen*); animadversio (*berisping, bestrafing, censoris, censoria, paterna*); placulum (*als zoenmiddel*); een *streng*, harde s., poena gravis, magna; door s. de tucht in het leger handhaven, malo exercitum coercere; *iemd een s. opleggen, z. straffen*; ook poenam statuere, constituere in alqm; *iemd een te harde s. opleggen*, alqd gravius statuere in alqm (b.v. ne quid gravius in fratre statuere); *s. ondergaan, gestraft worden, z. straffen*; ook poenam sustinere, ferre, sufferre (*voor iets, alcs rei*), perferre; *nog eens zooveel s. geven*, ire in duplum; *er staat s. op iets, z. staan, A*; *s. op iets zetten*, poenam (poenas) constituere, proponere alci rei; poenā propositā vetare alqd; *onder bedreiging van s.*, poenā propositā; *sub poena*; *op s. des doods verbieden*, capite sancire alqd (b.v. vis capite sancitur).

strafbaar, poenā of animadversione, castigatio, supplicio dignus; ook alleen animadvertendus (res, facinus); puniendus: quod puniri debet; nefarius (*misdadig*); sons (*schuldig, v. personen*); *zich aan iets strafbaars schuldig, maken*, alqd committere; *z. strafschuldig*.

strafbaarheid, door omschr.

strafbepaling, sanctio.

strafeloos, impunitus; poenā vacuus; = *ongewroken, inultus*; *a d v.*, impune.

strafeloosheid, impunitas (*voor iets, alcs rei*); *dat hij voor zich (persoonlijk) geen s. bedong*, sibi se privatim nihil cavere (*Liv.*); *iemd s. verzekeren in naam van den staat*, fidem publicam dare alci.

straffen, **1.** *iemd*, punire, poenā afficere alqm; poenas petere, expetere, repetere ab alqo (*als vergelding laten boeten*); in alqm animadvertere of vindicare; multare alqm (pecuniā, exsilio, vinculis, morte); castigare (verbis of verberibus alqm); *iemd met den dood s.*, morte punire of multare, macrare alqm; supplicio afficere alqm; supplicium sumere de alqo (*op zeer wrede wijze, quam acerbissimum suppl. etc.*); *iemd zwaar s.*, alqm gravi poena afficere; *iemd op het vreedst s.*, in alqm omnia exempla cruciatuque edere; *g. worden*, puniri, plecti; poenas dare, persolvere, pendere (*door iemd, alci*; *voor iets, alcs rei*); *met den dood g. worden*, ook poenas capite solvere, luere; *de hoop om niet g. te worden*, spes impunitatis; *eischen dat iemd g. wordt*, ad poenam repetere, ad supplicium deponere alqm. — **2.** *iets*, poenam sumere pro alqa re; alqd vindicare, ulcisci, persequi.

Het s., animadversio; castigatio; *tpunition*; door de verba.

straffier, punitor, vindex, ultor.

straigericht, supplicium; *s. Geds*, supplicium a deo of divinitus immissum.

strafmiddel, puniendi of castigandi genus, modus.

strafoefening, animadversio, supplicium.

strafplaats, = *plaats der terechtstelling*, locus supplicii; *iemd ter s. geleiden*, ad supplicium ducere, ook alleen ducere alqm.

strafpredikatie, verborum castigatio; *een s. tegen iemd houden*, alqm verbis castigare.

strafrecht, poenae ius; coercitio; = *crimineel recht*, ius publicum.

strafschuldig, obnoxius (capita); sons; *s. zijn*, poenā teneri; poenam of multam commisisse.

strafwaardig enz., *z. strafbaar, strafschuldig enz.*

strak, astrictus, contentus; *v. d. oogen*, foedus, trux (oculi); *s. aantrekken, z. aantrekken, 2*; *iemd s. aanzien*, oculos defigere in vultu alcs.

straks, = *zoo even, s. even, 2*; = *aanstands, mox*; *iam*; (*versterkt*) iamiam, iamiamque.

stralen, radiare; = *blinken*, fulgere, collucere (alqa re); *het s.*, fulgor.

stralend, radiatus (sol, *Cic.*).

stralenkraans, -*kroon*, corona radiata; nimbus (*kerk.*).

stram enz. z. stijf enz.

strand, litus; *iets op het s. laten drijven*, loopen, agere alqd in litus (*v. menschen*); *deferre alqd in terram (op het s. werpen, v. d. vloed)*.

stranden, in litus eici; in terram deferri; *een gestrande*, ook alleen electus; naufragium facere (*schipbreuk tijden*).

stranding, naufragium.

strategie, *z. krijgskunde*.

strategisch, b.v. *op s. gronden*, propter rationem belli; ook ratione permotus.

1. streek, 1. = *haal, z. a.*; *fig.*, van s. zijn, minus valere; *vgl. ongesteld*; *weer op s. komen*, vires recipere; *vgl. herstellen, 4.* — **2.** = *oord, tractus; regio*; *ora (vooral kuststreek)*; *pars*; *loca (pl.*; *bepaalde plaatsen)*; *de naastbijgelegen ss.*, proxima (*n. pl.*); *- der Romeinsche provincie, finitima (n. pl.) provinciae Romanae*; *in een vijandelijke s.*, in hostico; *door louter vreedzame ss.*, per omnia pacata; *vgl. landstreek, hemelstreek.*

2. streek, = *list, sluwheid, dolus*; *fraus*; *ars*; *machina*; *facinus*; *een boosaardige s.*, malitiosus factum; *een schelmische s.*, furtum; *een domme, dwaze s.*, stulte factum; *een domme s. begaan*, per imprudentiam labi; *hij heeft veel domme ss. begaan*, multa stulte fecit; *domme, dwaze ss.*, stultitiae, ineptiae; *vreemde ss.*, mira (*n. pl.*); *een dulle s.*, insanum factum; *dolle ss.*, insaniae; *dementiae*; *temeritates*; *begaan, insanire*; *looze, doortrapte ss.*, astutiae; *ss. van de jeugd* = *jeugdige onbezonnenheden, z. jeugdig*; *deze s.*, in het verband alleen hoc, id; *deze zoo dwaze s.*, dat hij enz., hoc stultissimum, quod etc.; *het was een dwaze s.*, om enz., stultum erat c. i n f.

streelen, mulcere, demulcere; *oneig.*, de zinnen s., sensus quasi titillare of sensibus quasi titillationem adhibere; sensibus blandiri; sensus iucunditate quadam perfundere; *de ooren s.*, aures permulcere voluptate of (*in ongunstigen zin*) pravis voluptatibus; aurium voluptati servire;

door of met iets, aures permulcere, delectare alqua re; wat het verhemelte s., dulcis.

streeleend, dulcis; het streeleende, dulcedo (alces rei).

streeeling, quasi titillatio (oneig.).

streep, z. **haal**, **strook**; een s. door iemds rekening halen (fig.), conturbare rationes omnes alci; spem praecidere alci.

strekken, 1. eig., extendere; de handen ten hemel s., manus (supplices) ad caelum tendere (v. e. smeekeling); vgl. **uistrekken**, 1. — 2. overdr., = dienen, goed zijn voor, z. **dienen**, 2; een voorraad graan, dien voor 30 dagen s., frumentum triginta dierum; iemd tot iets s., esse m. d u b b. d a t., b.v. hoc ei decori est; afferre alci alqd (perniciem, solatium); verti in alqd (in contumeliam).

strekking, ratio (b.v. democratische s. der rede, r. popularis orationis); een s. hebben, z. **doelen**, **bedoelen**, b.v. wat is de s. dezer rede, quo of quorsum haec spectat oratio?

stremmen, 1. eig., = stollen, z. a.; = doen stollen, coagulare; congelare (inz. van bevroezing); het s., coagulatio; congelatio. — 2. overdr., de scheepvaart is g., navigatio conquiscesit; de handel is g., mercatura iacet; den toevoer s., commeatu intercludere (Plaut., Liv.), prohibere; intercludere alqm commeatu; de toevoer is g., commeatu interclusus est; commeatu prohibemur.

stremming, z. **stremmen**, **stokken**; door omschr.; s. van den handel, mercatura iacens.

streng, 1. van het jaargetijde en het weer, durus (anni tempus; asper (hiems); saevus (hiems); acerbus (frigus); s. koude, ook asperitas frigorum; minder s. koude, frigora remissiora. — 2. van levenswijze (= sober), durus; asper; s. levenswijze der Stoïcijnen, asperitas Stoicorum; een s., levenswijze, duritia; parsimonia victus atque cultus; een man van een s. l., vir vitâ durus; een s. l. leiden, parce ac duriter vitam agere. | = (te) stipt aan regel en plicht vasthoudend, severus (pater, iudex, imperium); durus, acer (pater, existimator, animadvorsor vitorum, iudicium); acerbus (acerbissimum supplicium); gravis (met ernst te werk gaande, iudex; iudicium, supplicium, poena); austerus; s. in de betrachtning van zijn plicht, diligens officii; s. recht, z. 2. **recht**, 2; te s. zijn jegens zichzelf, nimium inquirere in se; in strengere termen aan iemd schrijven, severius scribere ad alqm; in den s. zin van het woord, proprie vereque; iets in al te s. zin nemen, z. 1. **nauw**, **nauwkeurig**; adv., restrictie (observare, ne etc.); diligenter; s. overeenkomstige de waarheid, verissimus (a d v., verissime); een wet wordt s. in acht genomen, lex obtinetur; s. genomen, proprie; iets niet zoo s. nemen, alqd in mitiorem partem interpretari; - al te s., z. 1. **nauw**.

strengelen, z. **vlechten**; de armen om iemd s., amplexi alqm; - om iemds hals, brachia circumdare cervicibus alces; z. ook **kronkelen**.

strengheid, 1. asperitas (frigoris). — 2. severitas (iudicis, disciplinae); te groote s., acerbitas, saevitia; s. gebruiken (tegen iemd), severitatem (of, v. heerschachtige s., saevitiam) adhibere (in alqm); (de grootste s.) in summa severitate versari; met s. tegen

iemd te werk gaan, consulare, vindicare, animadvtere in alqm met een gepast a d v. (b.v. ne gravius in eum consuleretur; vindicare in alqm severe ac vehementer; in quos eo gravius vindicandum statuit); met onoverbiddelijke of de grootste s., b.v. gravissime consulare in alqm; = strenge levenswijze, z. **streng**, 2.

1. **streven** (v e r b.), naar een plaats, capessere, petere, b.v. de ziel s. naar hoogere sferen, animus superiora capessit of petit; naar iets s., niti ad alqd (ad immortalitatem gloriae, ad summa); petere, appetere, expetere alqd; sequi, sectari, consecrari alqd (iets najagen); quærere (zoeken, alci, sibi alqd); persequi alqd (volhardend); studere alci rei (ijverig); hartstochtelijk naar iets s., affectare alqd (regnum); concupiscere alqd (zeer naar iets verlangen, maiora, regnum, honores); servire, inservire (gloriae, pecuniae, commodis, honoribus); captare alqd (naar iets haken, plausum, voluptatem); aspirare ad alqd; imminere (op iets loeren); alci rei, in alqd; tendere (ad altiora); naar roem s., z. **roem**; voorwaarts, vooruit s., maiora appetere of concupiscere; - in de wetenschap, plus proficere studere (in litteris); er naar s., dat of om enz., niti, eniti, id contendere, eniti et contendere, contendere et laborare, ut etc.; operam dare, ut etc.; studere (c. i n f.); id studere of agere, ut etc.; naar één ding s. gij: het opzet van M. Antonius te keeren, unum studetis, M. Antonii conatum avertere (Cic.).

2. **streven** (s u b s t.), het s. naar iets, appetitio (het trachten), consecratio, studium (ijverig s.), contentio (ingespannen s. in wedstrijd met anderen) alces rei; = heftige drang naar iets, impetus ad alqd (animorum ad laudem); mijn s. is daarop gericht, dat of om enz., id annitor of enitor, id enitor et contendo, ut etc.; daarop zijn s. richten, dat enz., contendere atque elaborare, ut etc.

striem, vibex; verberis nota.

strijd, 1. eig., pugna (zoowel tusschen afzonderlijke personen als tusschen legers; slag, ook wedstrijd, kamp in 't alg.); proelium (treffen, gevecht; vgl. diuturnitate pugnae defessi proelio excedebant, Caes. B. G. 3, 4, 3); acies (veldslag); de dag van den s., dies pugnae; op den dag van den s., eo die, quo pugnamus est (Liv.); = kampstrijd, wedstrijd, certamen; certatio; met inspanning van alle krachten, contentio; s. op gevaar af van het te verliezen, dimicatio; een heete s., z. **heet**, 2; een s. (slag, gevecht) leveren, aannemen, z. **leveren**, 2; aannemen, C.; den s. (den slag, het gevecht) beginnen, pugnam of certamen, proelium inire; pugnam, proelium committere; inter se of acie concurrere; - winnen, proelio of pugna superiorem discedere, (tegen iemd) alqm proelio vincere; den s. verliezen, proelio of pugna inferiore discedere; proelio vinci, superari; fundi, fugari; pro victo abire; in den s. den dood zoeken, pugnantem mortem oppetere; het teeken tot den s. (m. d. trompet), z. **teeken**, 2. — 2. met woorden, concertatio; certamen; contentio. | v. twee partijen, inz. v. e. rechtstrijd, controversia; lis (geregeld proces). | = debat, dispuut (om

de waarheid of het recht uit te maken), disceptatio. | = **geschild**, *z. a.*; met iemand s. voeren = met iemand een geschil hebben, *z. geschild*; zich in een s. met iemand inlaten, in certamen cum alquo descendere; er bestaat geen s. over, dat enz., non est controversia, quin etc. — **3. fig.**, pugna; met iets, met elkander in s. zijn, *z. strijden*; de s. tegen de begeerten is moeilijk, cupiditatibus resistere difficile est; = *conflict*, conflictio (causarum); rerum contrariarum et dissimilium); om s., certatim; - *elkander diensden bewijzen*, certare officiis inter se; - *met zijn medeburgers naar deugd streven*, certare cum civibus de virtute.

strijdbaar, bellicosus; fortis; ferox; firmus ad dimicandum; = *weerbaar*, geschikt voor den krijgsdienst, *z. diensl. 1.*

strijdbaarheid, fortitudo; ferocia.

strijdbijl, bipennis.

strijden, **1. eig.**, pugnare (ook m. ut, ne etc., daarvoor, daartegen, dat enz.); dimicare; proelio certare of concertare; proeliari; proelium, pugnam facere, committere; contendere (*ingespannen*, inter se de principatu; armis, ferro, proelio, acie); gladiari (*met het zwaard*); coiffigere (classe; proelio; acie cum alquo); luctari (*voorstelen*); tot het pleit beslist is, tot het einde toe s., een beslissende slag leveren, decernere (armis, ferro, acie, classe; cum alquo; *absol.*), decertare (proelio, pugna, armis, ferro, manu; cum alquo; *absol.*), depugnare (acie instructa; cum alquo, op leven en dood); te s. hebben met iemand of iets, conflictari (cum alquo, cum adversa fortuna; alia re, magna inopia; durloze fortuna); men streed te voet (*v. ruiters*), pugna ad pedes venerat. — **2. met woorden**: pugnare (cum Peripateticis; de diis immortalibus); *wedijverend*, certare, concertare (cum alquo de alqua re); contendere (verbis, iurgio); proeliari; = *twisten*, rixari (cum alquo); = *een woordenwisseling hebben*, altercari (cum alquo). | *v. twee partijen*, inz. voor het gerecht, certare (inter se); controversiam habere, litigare (cum alquo de alqua re); ambigere (de alqua re); de *strijdende partijen*, litigantes; li qui ambigunt. | = *debatteeren*, disputare, disceptare (verbis, cum alquo, de alqua re); *v. geleerde zaken*, disputare; *ik wil er niet over s.*, of, haud ambigam, ne (*enclit.*)... an (*Liv.*). — **3. fig.**, met of tegen iets s., repugnare (alci rei); pugnare (cum re; utilla cum honestis p. non possunt); esse contra (naturam); abhorrere (ab re); discrepare (cum of ab alqua re); configere (causae inter se; copia cum egestate); *strijdende neigingen*, pugnantia et contraria studia; *met elkander s.*, (*v. zaken*), inter se pugnare of repugnare, dissidere, discrepare; *de redevoeringen s. met elkander*, orationes abhorrent inter se (*Liv.*); *met zichzelf s.* (*in strijd zijn*), secum pugnare; sibi repugnare (*v. zaken*); pugnantia loqui; a se dissidere; sibi non constare (*v. personen*).

strijder, puginator; miles; armatus; s. voor - = *verdediger van iets*, propugnator, vindex alcs rei.

strijdgenoot, belli of bellorum, expeditionum socius; = *krijgsmakker*, *z. a.*

strijdgewoel, pugnae tumultus, in het verband tumultus alleen; turba conferta of

confertissima pugnantium; *zich in het dichtste s. bewegen*, versari media in mole pugnae (*Liv.*).

strijdig, *z. onvereinigbaar*, tegenstrijdig; s. zijn, *z. ook strijden*, **3**; a d v., s. met de natuur, contra naturam (facere);

strijdknots, clava.

strijdkrachten, vires, copiae; opes; met alle ss., equis virisque, viris equisque; ook equis viris, viris equis; omnibus of totis viribus, coplis.

strijdlust, pugnandi studium of alacritas; pugnandi of certaminis ardor; in het verband ook alleen studium; cupiditas (temeritas cupiditasque militum, *Caes.*); v. e. woordenstrijd, alacritas ad litigandum.

strijdlustig, alacer ad pugnandum, in het verband alacer alleen; cupidus pugnandi, bellandi of pugnae; certaminis avidus; pugnare cupiens; pugnae; een woest en van nature s. volk, gens ferox et ingenii avidi ad pugnandum (*Liv.*); v. e. woordenstrijd, alacer ad litigandum.

strijdmakker, *z. krijgsmakker*.

strijdperk, **1.** in den oorlog, *z. slagveld*.

— **2.** = *worstelperk*, arena (*in het amphitheater*); palaestra; in het s. treden, descendere in certamen, in dimicationem.

strijdros, equus militaris.

strijdschrift, libellus.

strijdvaardig, = *gereed tot den oorlog*, expeditus ad bellum capessendum, ook alleen expeditus; een leger s. maken (*op voet van oorlog brengen*), exercitum ad arma convocare, omnibus rebus ornare atque instruere, ook instruere alleen; = *gereed om slag te leveren*, expeditus; ad pugnam paratus; paratus instructusque; een s. leger ook aptus exercitus (*Liv.*); *zich s. maken*, arma capere aptareque pugnae; arma capere et aptare; aptare arma; se aptare armis; expedire se ad pugnam.

strijdvrage, *z. geschilpunt*.

strijdwagen, essedum.

strijken, **1. trans.**, = *neerhalen*, *z. zeil*; = *licht over de oppervlakte van iets heen gaan*, mulcere, permulcere (os manu, barbam alci); *iets op iets s.*, *z. smeren*, *bestrijken*. — **2. intr.**, = *zich snel bewegen*, ferri; volare; de wind s. door een plaats, ventus locum perlat; langs iets of iemand heen s., *z. rakelingen*.

strik, laqueus (*om te vangen*, te wurgen; ook *fig.*; tenticula (*gespannen s.*); pedica (*om vogels en wilde dieren aan de pooten te vangen*); ss. spannen, laqueos ponere, disponere alci; *fig.* ook insidias facere of parare alci; in de ss. vallen, in laqueos cadere of incidere, se inducere; in iemand ss., irretiri laqueis alcs.

strikt, *z. 1. nauw*, nauwgezet, nauwkeurig, streng, **2**; a d v., ook *proprie*; re verā; door ipse, b.v. quod genus ipsius orationis (*v. d. rede in eigenlijken, engeren zin, strikt genomen*) optimum iudicare.

strikvraag, interrogatio captiosa; een s., ss. doen, captiose interrogare; niets dan ss. doen, captiosissimo genere interrogations uti; ss. beantwoorden, captiosa solvere.

stroef, v. d. stijl, *z. stootend*; v. aard, *z. onvriendelijk*.

stroefheid, *z. onvriendelijkheid*.

stropmelen, z. **struikelen**.

stroomk, caulis; struncus.

stroo, stramentum.

stroodak, fastigium stramento of stipulā coniectum.

stroohalm, culmus, stipula.

stroohut, casa stramenticia (geheel van stroo); casastramentotecta (meteenstroodak).

strooien, spargere; iets op iets s., con-
spargere (totum iter floribus); bloemen
voor iemds s., sternere alios flores; iemds zand
in de oogen s., z. **zand**.

strook, de purperen s. aan de tunica,
clavus (angustus, latus); een s. papier,
scida; een s. land, lacinia (Plin.).

strooken, z. **overeenstemmen**.

stroom, 1. = loop van het water, flumen,
cursus; of een snellen s. hebben, rapido cursu
ferri; sterke, geweldige s., vis atque impetus
fluminis (tigna contra vim atque impetum
fluminis convertere); fig. tegen den s. op-
zuwemen, dirigere brachia contra torrentem
(Iuv.); de s. des tijds, cursus temporis,
ook tempus alleen; de s. der rede, cursus ver-
borum, orationis; facundia; gelijkmatige s. der
rede, oratio aequabiliter fluens.

2. = rivier, flumen, amnis, torrens; overdr., een
s. van welsprekendheid, velut flumen quod-
dam eloquentiae; van holle, zinledige
woorden, flumen of turba inanium ver-
borum; een s. v. tranen, z. **traan**; het bloed
der burgers vloeit in ss. op een plaats, locus
inundatur, redundat sanguine of cruore
civium.

stroomafwaarts, secundo flumine, se-
cundā aqua; secundum naturam fluminis;
s. medevoeren (v. rivieren), deferre.

stroomat, storea.

stroombed, alveus.

stroomen, 1. eig., fluere, ferri; uit iets
s., effundit, se effundere ex re. — 2. oneig., =
in menigte toesnellen, currere (in forum),
concurrere, confluere (ad, in alqm locum);
overal vandaan, undique convenire, ex om-
nibus locis concurrere.

stroomgebied, b.v. rivieren, die tot het
s. van den Tiber behooren, fluvii accolae
Tiberis (Tac.).

stroomgod, deus fluvialis.

strooming, z. **stroom**, 1.

stroommim, Nais of Naias.

stroomopwaarts, flumine adverso.

stroopbende, manus praedatoria.

stroopen, 1. = afstroopen, stringere of
destringere (tunicam a pectore); vgl. af-
stroopen. — 2. v. soldaten, praedari; in-
cursionem facere (in fines hostium); vagari
et lascivire per agros; palari per agros
praedandi causā; vgl. **buit**.

strooper, praedator.

strooperij, = het stroopen, praedatio,
ook praeda (ager praedā vastatur); =
strooptocht, z. a.

strooptocht, excursio; incursio (in fines
hostium facta); expeditio; een s. onder-
nemen, (v. d. veldheer) milites in expedi-
tionem educere; (v. d. soldaten) excursionem
facere.

strop, laqueus, restis.

strophē, strophā; z. **strophe**.

strōt, z. **keel**.

struik, frutex; ss. = kreupelbosch, fru-
ticetum.

struikelblok, impedimentum (moram
et i. inferre alci rei; haec res est impedi-
menti loco of impedimento; Gallis magno
ad pugnam erat i., quod etc.).

struikelen, 1. eig., pedem offendere; =
uitglijden, vestigio falli; labi; vestigium
fallit; s. en vallen, vestigio fallente cadere.
— 2. fig., alqod offendere; labi (b.v. errore);
peccare (zondigen).

struikeling, 1. eig., offensio pedis;
prolapsus; lapsus. — 2. fig., lapsus, peccat-
um.

struikroover, latro.

struikrooverij, latrocinium.

struisvogel, struthocamelus.

studeeren, 1. intr., litteris of litteris
et optimis disciplinis of artibus studere of
operam dare; colere litteras; litterarum
studio of litteris ac studiis doctrinae dedi-
tum esse; in artibus ingenuis versari; =
student zijn, z. **student**; beginnen te s., ad
litterarum studium se conferre; studiis li-
terarum se tradere; iverig, zeer iverig s.,
haerere in libris; quasi helluari libris;
totum se abdidisse in litteras; onder iemds
leiding s., alci operam dare; g. hebben, een
gestudeerd man zijn, (hominem) litteratum
of doctum of eruditum esse; didicisse; een
niet gestudeerd man, (homo) illitteratus,
indoctus; het s., studia litterarum; trac-
tatio litterarum; litterae; schrijven en s.,
scriptio et litterae; het s. bij licht, lucu-
bratio. | op iets s., z. **bestudeeren**. — 2.
trans., z. **bestudeeren**.

studeerkamer, museum; brieven uit
de s., umbraticae litterae; de geleerdheid uit
de s. in het publieke leven binnenvoeren, ex-
umbraculis eruditorum otioque doctrinam
in solem atque pulverem producere; zich in
zijn s. terugtrekken, de turba et a subsellis
in otium soliumque se conferre (v. e. ad-
vocaat).

student, scholasticus (Quint.); adole-
scens of juvenis litterarum of doctrinae stu-
diosus; als s. aan een universiteit, *civis
universitatis (litterarum); s. zijn, ook
*litterarum causā versari in universitate;
s. in de theologie, adolescens of juvenis
theologiae studiosus; -zijn, theologiae
studere, ascriptum esse civibus universi-
tatis theologiae studiosis.

studie, de s. van iets, studium alci rei;
zijn bijzondere s. van iets maken, alqd sum-
mā curā tractare; in alqa re summam
operam collocare; studien, litterarum
studia (pl.); humanitatis et doctrinae
studia (in klass. proza nooit het enkele studia
zonder toevoegsel, dat het begrip nader om-
schrijft); zich voor zijn s. ergens ophouden,
litterarum of discendi causā in alqo loco
versari of commorari.

stug enz., z. **halsstarrig**, onvriende-
lijk enz.

stuifmeel, pollen; pollis.

stuiptrekking, convulsio; ss. krijgen,
hebben, convelli, convulsus esse; fig., in
de laatste ss. tiggan, labefactari convelli
(v. zaken, b.v. opinio).

stuiten, 1. trans., z. **tegenhouden**,
verhinderen. — 2. intr., tegen iets s., z.
terugstuiten; fig., iets s. iemds tegen de
borst = geeft hem aanstoot, boezemt hem af-
schuw in, z. **aanstoot**, 2; afschuw,

stuitend, *z. aanstootelijk.*

stuiven, = *stof maken*, *z. 1. stof, 1; impers., het s., pulvis oritur.*

1. stuk (*s u b s t.*), **1.** = *deel v. e. geheel, pars; afgebroken s., fragmentum, frustum; = klomp, z. a.; een klein s., z. stukje; een tamelijk s. land, aliquantum agri; een heel s. wegs, multum viae; z. voor s., bij het s., z. stuksgewijze; in ss. snijden enz., z. stuksnijden enz.* — **2.** = *afzonderlijke zaak, die tot een soort behoort, res; het voornaamste s. van het ergoed, caput patrimonii; v. levende wezens, inz. van dieren, caput, b.v. grex triginta caputum; staat de soort er bij vermeld, dan wordt „stuk” gewl. niet vertaald, b.v. een s. geld, nummus; -vee, pecus (-idis); -wild, fera; -hout, lignum; tien stuks schapen, decem oves; de beste ss., optima; soms door numero, b.v. oves decem numero. [in 't bijz., = kunststuk, opus; = schilderij, z. a.; = tooneelstuk, fabula scenica, fabula; comoedia (comédie); tragodia (tragedie); argumentum (explicare argumenti exitum); een s. geven, fabulam dare, docere (v. d. dichter = opvoeren, ten tooneele brengen); fabulam agere (v. d. tooneelspeler) = akte, z. a.; uit één s., solidus; overdr., v. perss. sibi constans; aan één s. door, uno tenore. — 3. fig., van zijn s. raken, de statu suo of mentis deici; (animo) perturbari; de gradu deici; door iets, perturbari alqa re; iemd van zijn s. brengen, de statu of de gradu alqm depellere; animum ales perturbare; alqm of ales animum confundere; animum loco et certo de statu demovere; algemeen gelach bracht hem van zijn s., risus omnium obruit eum; van zijn s. gebracht, animo confusus of alieno confusus (Liv.); zich niet van zijn s. laten brengen, non deici se de gradu pati; mente consistere; -door iets, constantiam servare, non perturbari in alqa re; nihil moveri alqa re; aequo animo ferre alqd; stijf op zijn s. staan, op zijn s. blijven staan, in sententia sua pertinaciter perstare, persistere; offinnare m. of z. se (Com.); obstinato animo rem agere.*

2. stuk (*a d i.*), door verleden deelwoorden, b.v. = *gebroken, fractus enz.*

stukadoor, tector.

stukadoorswerk, opus tectorium.

stukkijten, morsu divellere of dividere; dentibus of morsu lacerare; dentibus frangere.

stukbreken, **1. trans.**, frangere, confringere, perfringere; *vgl. klein, 1.* — **2. intr.**, frangi, confringi, perfringi.

stukhakken, ferro dividere; membratim caedere; concidere; *vgl. klein, 1.*

stukje, **1. eig.**, particula; *afgebroken s., brokje, fragmentum parvulum; frustulum; een klein, s., particula parva; een s. ijzer, ferrum minutum; een s. land, agellus. — 2. oneig., = list, kunstgreep, ars, artificium.*

stukkauwen, dentibus comminuer; conficere (cibum); mandere; *het s., confectio; door de verba.*

stukkabben, unguibus of (infestis) digitis lacerare.

stukplukken, discerpere; concerpere.

stukscheuten, *z. verscheuren.*

stukschieten, telis discutere.

stuksgewijze, minutatim; frustatim;

singillatim; carptim (res gestas perscribere); pedetentim (langzamerhand); *door singuli, b.v. oves singulas vendere.*

stukslaan, met een stok, baculo frangere; = **stukbreken**, **stukhakken**, **stukstooten**, *z. a.; = verbijzelen, discicere, discutere (aliquantum muri; columnam); comminuer (statuam, anulum); contundere.*

stuksmijten, met steenen, coniectu lapidum frangere; *op d. grond, door comminuer.*

stuksnijden, secare, dissecare, consécare; *in kleine stukken, z. klein, 1; het s., consectio; door de verba.*

stukspringen, dissilire.

stukstampen, contundere.

stukstooten, **1. trans.**, frangere, contundere (alqd, navem); collidere (vasa argentea); *vgl. klein, 1. — 2. intr., frangi; contundi; collidi (vasa).*

stukwrijven, conterere.

stukzagen, serrâ secare, dissecare, consecare.

stumper, een s. in iets, imperitus of ignarus ales rei; parum of non satis versatus in alqa re; *een s. van een arts, medicus malus.*

stumperachtig, minime utilis; imperitus, ignarus; malus; *a d v., imperite; male.*

stumperachtigheid, inscitia.

sturen, **1. trans.**, = *besturen, regere, gubernare (navem); = zenden, z. a. — 2. intr., = 2. varen, zeilen, z. a.*

stut enz., *z. steun enz.*

stuur, gubernaculum; *s. houden, cursum tenere; z. roer.*

stuurman, gubernator, rector navis.

stuurmanskunst, ars gubernandi; navis regendae scientia.

stuursch enz., *z. onvriendelijk, norsch enz.*

subaltern, inferioris ordinis of loci; *s. civile ambtenaren, magistratus minores.*

subject, in de logica en grammatica, subiectum; *id, de quo loquimur.*

subjectief, door ipse, pron. pers. of poss., b.v. de s. oorzaak, causa ab ipso homine repetenda; *mijn s. gevoel, meus ipsius sensus; volgens mijn s. oordeel, meo quidem iudicio; quantum equidem iudicare possum; s. overtuiging, privata persuasio; dit alles is s., haec omnia in opinione posita sunt; s. zienswijze, meening, opinio; s. neiging, voluntas; vgl. objectief.*

subordinatie, obsequium (gehoorzaamheid); patientia imperii (Curt.); disciplina (krijgstucht); modestia (gewilligheid; militum).

substantie, natura; corpus; pars; *uit verschillende ss. bestan, concretum esse ex pluribus.*

substitueeren, substituere (alqm in locum ales); reponere (alqd in locum ales rei); *een woord, aliud verbum reponere.*

substituut, *z. plaatsvervanger.*

succes, *z. uitslag (gunstige v.).*

successievelijk, deinceps; ordine; ordine.

suf, hebes; hebes ad intellegendum, tardus; stupidus, fatuus; somniculosus, vetricosus (slaperig).

suffen, dormire.
suffer, homo tardus, somniculosus of vetermosus.

suffheid, ingenium hebes; ingeniitarditas; stupor animi; vetermus (*slaperigheid*); deliratio senilis (*kindschheid*).

suiker, saccharon.

suikerbakker, (pistor) dulciarius; crustularius; cuppedinarius.

suikerwerk, dulcica (*n. pl.*); crustula (*n. pl.*).

suikerzoet, dulcissimus; mellitus; s. woorden, melliti verborum globuli (*Petr.*).

suizen, susurrare (*suizelen*, *v. d. wind*), stridere (*beide dicht.*); tinnire (*v. d. ooren*); *het s.*, susurrus; stridor; tinnitus (*aurium*).

sukkel enz., *z. stumper* enz., *ziekeliik* enz.

summair, brevis; *a d v.*, breviter, summarim, acervatim (reliqua dicere); s. *behandelen*, amplecti (omnia communiter).

suppleeren, *z. aanvullen*.

supplement, supplementum.

surrogaat, *als s. voor iets dienen*, pro alqa re esse; *dit dient hun als s. voor het brood*, hoc panis vice utuntur.

sussen, *z. bedaren*, **1.**

syllabe, syllaba.

symbool enz., *z. zinnebeeld* enz.

symmetrie enz., *z. evenredigheid* enz.

sympathie, consensus; concordia; conjunctio (mentis cum externis mentibus).

sympathiseeren, consentire (cum alqo, inter se); congruere (alci rei, cum alqa re, cum alcs natura et moribus); concordare (cum alqo; *absol.*); *sympathiseerend*, consentiens; qui rebus eisdem movetur (*Cic.*).

symptoom, (propria) nota (alcs morbi).

synode, conventus; = **kerkvergadering**, *z. a.*

1. synoniem (*a d i.*), cognominatus; *synonymus; s. *zijn*, idem significare of declarare, valere, *vgl. gelijkbeduidend*.

2. synoniem (*s u b s t.*), verbum cognominatum (*Cic.*); synonymum.

synonymiek, synonymorum ratio (*als theorie*); *collecta vocabula, quae similia significant (*als verzameling*); *zich met s. bezighouden*, vocum similitudines distinguere.

systeem, disciplina (*het leerstelsel zelf*); forma of formula, descriptio disciplinae (*ruwe omtrek, kort begrip van het s.*, *vgl. begrip. 1*); ratio. (*theorie, methode*); artificium (*als kunstig opgebouwd geheel*); *dikwijls verbonden* ratio et disciplina, ratio et ars; *een filosofisch s.*, philosophi alcs of philosophiae ratio; forma alqa philosophiae; *iets in een s. brengen*, ad artem redigere, ad rationem, ad artem et praecepta revocare alqd; *alcs rei formulam of artificium de alqa re componere*; - *in een bepaald wetenschappelijk* -, ad certam quamdam rationem litteraturam revocare alqd; *in een s. gebracht zijn*, ook arte conclusum esse; *hun geheele s. is omvergeworpen*, tota eorum ratio corrui; *het geheele s. van Pythagoras leeren kennen*, discere Pythagorea omnia; *politiek s.*, *z. 2. politiek*.

systematisch, ad artem redactus; ad praecepta, ad rationem revocatus; s. *consequentie*, perpetuitas et constantia; *het s. te werk gaan*, s. *handelwijze*, *behandeling*,

ratio; *door s. behandeling en logische in-deeling*, ratione et distributione; s. *samenhang*, s. *verband*, continuatio seriesque rerum, ut alia ex alia nexa et omnes inter se aptae colligataeque videantur; *een s. leerstelsel*, accurate exstructa disciplina, *iets s. in s. vorm voordragen, ontwikkelen*, alqd artificio et via of in arte tradere; *alcs rei rationem artemque tradere*; *iets s. ordenen*, artificiosè redigere alqd; - *behandelen*, ad rationis praecepta accommodare alqd; - *samenvatten*, arte concludere alqd.

T.

taai, lentus; *fig.*, pertinax; tenax; *t. leven*, lenta vivacitas, ook vivacitas alleen; *t. van leven*, vivax.

taaiheid, lentitias; *fig.*, pertinacia; *t. van leven*, *z. taai*.

taak, munus (oratoris; *als mensch*, humanum; ook vitae, virtutis, geometriae); partes (*eig. = rol*); facultas (*van helpeen iem'd praesteeren kan of moet*, *b.v. oratoris*; *iets tot de t. eens redenaars rekenen*, alqd oratoris facultate completi); condicio (*bestemming, beroep*; condicio vitae, *levens-beroep*); res proposita; opus propositum; pensum (*eig. = het opgegeven dagwerk*); negotium (*een moeilijke t.*, res difficilis of magna); onus; *de t. eener kunst*, quod propositum est arti; *mij is ten t. gesteld, mijn t. is enz.*, mihi hoc propositum est, ut etc.; *ik zal mij weer tot de mij opgedragen taak beperken*, me ad meum munus pensumque revocabo; *want dat is een hoogst moeilijke t.* (*parenthetisch*), est enim arduum; *daar dit een uitermate moeilijke t. was*, quia id arduum factu erat; *zich van zijn t. kwijten*, munus suum praestare; *zich ten t. stellen*, *te enz.*, id agere of spectare, hoc sibi proponere, ut etc.; *gij hebt u een moeilijke t. gesteld*, suscepisti onus grave; *t. des levens*, *z. levenstaak*.

taal, 1. = de wijze, waarop een persoon, *inz. een schrijver* zich uitdrukt, oratio; genus dicendi; dictio; *t. van het dagelijksch leven*, *omgangstaal*, sermo; sermo vitae communis; sermo familiaris et quotidianus; *brieven schrijft men in de t. van het dagelijksch leven*, epistolae verbis quotidianis texere solemus; *een hooge, verheven, stoute t. voeren*, magnifice loqui; *elate et ample dicere*; *een trotsche* -, superbe loqui; *een deemoedige*-, humiliter oratione uti; *een zoo vijandige t. voeren*, dat enz., adeo infesta oratione uti, ut etc.; *zulk een t. voeren tegen de bevrjders van Griekenland*, hoc dicere liberantibus Graeciam (*Liv.*); *wel ter t.*, *z. welsprekend*.

— **2. = de wijze**, waarop een geheel volk zich uitdrukt, lingua; sermo; voor zoover er in geschreven wordt of is, litterae; *een arme, rijke, levende, doode t.*, *z. 1. arm, 1; 1. rijk; levend, 1; 2. dood; rijkdom eener t.*, ubertas of copia linguae alcs; *armoede van t.*, sermonis paupertas of egestas; *dezelfde t. hebben als iem'd*, eiusdem linguae societate cum alqo coniunctum esse.

taaldeel, *z. rededeel*.

taaleigen, lingua; *z. verder eigenaardigheid*.

taalfout, vitium sermonis of orationis, ook vitium alleen; error; barbarismus; solecismus.

taalkenner, grammaticus; = vele talen kennende, linguarum multarum gnarus; met betr. tot het Grieksch en Latijn, Graecis et Latinis docte eruditus; non minus Graece quam Latine doctus.

taalkennis, grammatica (n. pl.); = kennis van verschillende talen, linguarum scientia; Latijnsche t., linguae Latinae scientia; -bezitten, linguae Latinae scientem esse; linguam L. scire of didicisse, Latine scire.

taalkunde, z. taalkennis.

taalkundig, grammaticus; taalkundige, z. taalkenner.

taalonderricht, institutio grammatica.

taalregel, lex loquendi; sermonis regula; vgl. regel, 2.

taalschat, verborum copia; de geheele Latijnsche t., omnes Latinatis copiae.

taalvorsch, grammaticus.

taalvoorsch, ars grammatica.

taalwet, lex loquendi of dicendi.

taaluiveraar, emendator sermonis usitatus.

taaluivering, emendatio sermonis usitatus; een t. ondernemen, sermonem usitatum emendare.

taart, scribita; placenta (koek).

taartje, crustulum.

tabak, *tabacum; *herba Nicotiana.

tabbaard, vestis talaris; in 't bijz., = toga, toga.

tabel, tabula; index.

tabellarisch, per indicem expositus; een t. overzicht van iets geven, p. indicem of indices exponere alqd.

tachtig, octoginta; elk of elkens t., octogeni.

tachtigduizend, octoginta milia.

tachtigduizendste, octogies millesimus.

tachtiger, homo octogenarius; homo octoginta annos natus.

tachtigjarig, octoginta annorum; octoginta annos natus; octogenarius.

tachtigmaal, octogies.

tachtigste, octogesimus.

tact, = oordeel, overleg, gevoel, iudicium; sensus; juiste t., iudicium intellegens; t. hebben (met het oog op hetgeen past), quid deceat, sentire; zonder t., ineptus (a d.v., inepte); geen t. hebben, ineptum esse.

tacticus, disciplinae bellicae of rei militaris peritus.

tactiek, 1. eig., ars aciem instruendi; belli gerendi ratio. — 2. oneig., ars, artificium.

tactisch, ad artem militarem pertinens.

tactvol, moderatus.

tafel, 1. = bord, lijst, tabula. — 2. = disch, mensa; de t. dekken, mensam linteo tegere; cibos apponere; -afnemen, patinas tollere. | oneig., = eten, cena, convivium; aan t. gaan, cenatum ire; ad cenam venire; (bij de Romeinen) accumbere; aan of onder t., inter cenam of epulas; aan t. zitten, cenare; (bij de Romeinen) accubare; iem. aan t. noodigen, ad cenam invitare of vocare alqm; de brief werd mij na t. overhandigd, epistola mihi cenato tradita est; na t. sloop hij, cenatus dormiit; een eenvoudige t., mensa sobria; een goede t., lauta cena,

lautus victus; er een goede t. op nahouden, bene of laute cenare.

tafelbuur, *simul cenantium proximus; consessor.

tafelgast, conviva; weinig tt. hebben, cum paucis cenare.

tafelgenoot, z. dischgenoot.

tafelgereedschap, suppellex cenae; mensae vasa (pl.); bij gastmalen, vasa convivalia.

tafelgesprek, sermo inter cenam natus; sermo convivalis, convivarium.

tafelied, bij een gastmaal, carmen convivale.

tafelmuziek, fides ac tibiae epulis adhibita; er wordt t. gemaakt, epulis fides praecunt; van de t. genieten, delectari inter cenam symphoniacis.

tafelschuimer enz., z. klaplooper enz.

tafeltje, 1. tabella. — 2. mensula; vgl. tafel.

tafelvriend, z. dischgenoot, tafelgast.

tafelzang, z. tafellied.

tafelzilver, argentum ad vescendum factum, in het verband argentum alleen.

taferel, = schilderij, z. a. 1. oneig., een t. van iets ophangen, z. beschrijven, 2.

tak, 1. eig., ramus; t. met loof, ramus frondosus; met vele tt., ramosus, frondosus; afgebroken of afgesneden t., termes; heilige tt. (van olif. of laurierboom), verbenae; dorre tt., ramalia. — 2. fig., = arm (v. e. gebergte), brachium. | = familie, familia; = nakomelingschap, stirps, proles. | = deel, pars; t. der wetenschap, disciplina; alle tt., litterae ac disciplinae omnes; iem. in alle tt. der wetenschappen onderwijzen, omnibus doctrinis expolire alqm.

takelage, takelwerk, armamenta (pl.).

takje, ramulus; v. d. wijnstok, sarmentum.

takkenbos, fascis sarmentorum; sarmenta arida (dorre takken).

taklig, ramosus.

tal, z. menigte; zonder t., z. ontelbaar.

talent, 1. als som gelds, talentum. — 2. van natuurlijken aanleg, ingenium, indoles, facultas, virtus, ars; aangeboren t., bonum naturale; een man van t., homo ingeniosus of eximii ingenii; veel t. bezitten, ingenio abundare, valere; excellent ingenio praeditum esse; eximius facultatibus instructum esse; zonder t., ingenii expers; ingenio carens; tardus; gebrek aan t., tarditas ingenii.

talentvol, ingeniosus; eximii ingenii; magno ingenio of bona indole praeditus; bonae indolis.

talloos, z. ontelbaar.

talmen, cunctari, cessare; het t., cunctatio, cessatio, mora; vgl. aarzelen.

talmeind, cunctans, cunctabundus, cessans; a d.v., cunctanter.

talmer, cunctator, cessator.

talrijk, creber (menigvuldig, herhaalde-lijk); celeber (door velen bezocht, contio); frequens (volvallig, senatus), multiplex (corona, praesidium); t. menigte, magna multitudo; multi; frequentia (in grooten getale vergaderde m.); t. bezoek, celebritas (loci, viae); herhaalde bezoeken van t. vrienden, assiduitas et frequentia amicornu; t. opkomst, celebritas (totius Graeciae;

virorum ac mulierum); frequentia; *t. gezelschap*, celebratio (quotidiana; hominum coetus et celebrationes obire); *een t. ruiterij hebben*, multum valere equitatu; *a d v.*, magno numero; crebro, frequenter.

talrijkheid, magna multitudo; celebritas; frequentia.

tam, van nature, cicur; mansuetus; = *tam gemaakt*, mansuetus, mansuefactus; = *getemd*, domitus; *oneig.*, placidus, mitis; *t. maken*, mansuefacere; mansuetum facere of reddere; = *temmen*, domare; *oneig.*, placidum of mitem, mitem et mansuetum reddere; *delenre* (alqm alqa re, voor zich winnen); *t. worden*, mansuefieri.

tamarisk, myrice; tamarix.

tamboerijn, tympanum.

tanemlijk, medicoris (het te weinig naderend); modicus (de rechte maat houdend); non exiguus; satis magnus; non contemnendus; tolerabilis (dragelijk; orator; poena); aliquantulus of (c. g. n.) aliquantum (*t. veel*); *een t. tijd vroeger*, aliquanto ante; *a d v.*, medicorisi, modice, satis; aliquantum (*bij c o m p.* aliquanto; *t. veel* = heel wat); *dikw. door den comp.*, b.v. loquacior; *t. gelijk*, assimilis (a. spongii mollitudo).

tanheid, mansuetudo.

tand, dens; *de voorste t.*, dentes priores of primi of adversi; *de middelste -*, d. medii; *de achterste -*, d. intimi; *met de t.*, mordicus of morsu (alqd auferre); *goede, slechte t.* hebben, bonis dentibus esse, male dentatulo esse; *t. krigen*, dentire; *met de t. knarsen*, *t. knarsetanden*; *fig.*, de t. des tijd, vetustas; *aan den t. des tijds weerstand bieden*, vetustatem ferre; *iemd aan den t. voelen*, tentare, experiri alqm; *tot de t. gewapend*, armatissimus.

tanen, obscurari; *oneig.*, senescere.

tang, forceps.

tante, amita (vaderszuster); matertera (moederszuster).

tapijt, 1. eig., = vloertapijt, tapete; = kleed (over een sofa), peripetasma, peristroma; tapete; vestis stragula; stragulum. — 2. *oneig.*, iets op het t. brengen, mentionem alcs rei facere, inferre, inicere of inchoare; commemorare alqd; usurpare, inicere alqd, b.v. in sermone; in medium proferre alqd (iets tot onderwerp der algemeene beschouwing maken); move, commovere alqd (iets ter sprake brengen; nova quaedam, bij het disputeren); *iets komt op het t.*, mentis of sermo incidit de alqa re; mentio alcs rei inchoatur.

tappen, promere, haurire (ex dollo).

tapper, caupo; **tapster**, copa.

tapperij, caupona.

tarbot, rhombus.

tarief, formula; *vgl. taxeeren*.

tarten, z. trotseeren, uitdagen.

tarwe, triticum; siligo (*fijne winter-tarwe*); *van t.*, triticeus; siligineus (panis).

taftbaar, tractabilis; *oneig.*, z. hand-tastelijk.

taftbaarheid, z. handtastelijkheid, tasten, z. rondtasten; *oneig.*, dat kan men voelen en t., res manifesta est; *vgl. klaarlijklijk, aanschouwelijk*.

tatoueren, iemd t., corpus alcs notis compungere of signare; *getatoveerd*, compunctus notis; pictus.

tautologie, eiusdem verbi of sermonis iteratio.

tautologisch, idem verbum of eundem sermonem iterans.

taxatie, taxatio, aestimatio (bonorum). **taxe**, pretium; pretium certum, legitimum.

taxeeren, taxare; aestimare; pretium certum constituere (alci rei); *tarief, naar hetwelk getaxeerd wordt*, formula censendi.

taxis, taxus.

te, 1. praep., van plaats; *bij stedennamen door den g. n. of a b l.*; *te huis*, domi; *door in (b. v. in lecto cubare; in equo sedere) of door den a b l.* (te voet, z. voet; *te land en ter zee*, terrâ marique); *hier te lande*, in nostra terra, apud nos; *door ex*, b.v. *te paard strijden*, een gesprek houden, ex equo (equis) pugnare, dimicare, colloqui. | *bij tijdsbepalingen*, door den a b l., *vgl. tijd enz.* | in verbinding met de onbepaalde tijds, door den i n f., ut, ad m. g. r. u. n. d., supinum enz. | *Z. verder de woorden, waarmee het verbonden wordt*, b.v. *te boek stellen*, z. boek, 1. enz. — 2. a d v., = a l t e, nimis, nimium; extra, ultra modum; ook door parum met een tegenovergesteld a d i. of a d v., b.v. *te smal*, parum latus; *te kort*, parum diu; *te weinig*, te veel, z. weinig, A; *veel*. Soms ligt het begrip reeds in een p o s., b.v. *te laat*, serus; *te vroeg*, maturus; *het zou te lang of te wijdoopig zijn*, z. wijdoopig; *door den c o m p.*, wanneer een te hooge graad moet uitgedrukt worden, b.v. *liberius*; *de stad was te sterk om gemakkelijk veroverd te kunnen worden*, urbs munitior erat quam ut facile capi posset; *het leger was te groot voor de legerplaats*, exercitus maior erat quam quem castra capere possent; *niet te*, non nimis; non nimium; *modice*; *ook non m. s. u. p.* (regio non apertissima); *het is maar al te zeker*, nihil certius est; certissimum est.

technicus, artifex.

technisch, door den g. n. artis; *t. term*, z. kunstterm; *t. vaardigheid*, ars, artificium.

teeder, 1. eig., tener; = dun, fijn, tenuis, subtilis. — 2. *oneig.*, tener; mollis; = wekelijk, mollis; delicatus, effeminatus (verveekelijk, vervuurd); soms door d. e. m., b.v. muliercula; *vgl. teergevoelig*; = netelig (v. zaken), z. a.; a d v., tenere, molliter, delicate. | = liefdevol, tener; amans (uxoris); v. kinderen, pius; v. zaken, mollis; amoris plenus (litterae); zeer t. woorden, verba blandissima of amantissima; a d v., pie, blande; *iemd t. beminnen*, intimo amore prosequi, pie colere alqm.

teederheid, 1. eig., teneritas. — 2. *oneig.*, mollitia of mollietas; = wekelijkgheid, z. a.; = teergevoeligheid, z. a. | = teedere liefde, amor; v. kinderen, pietas; moederlijke t., materni amoris cura of sollicitudo, blanditiae; indulgentia materna in liberos.

teef, canis femina; canis.

teeken, 1. in 't alg., signum (doloris, amoris); significatio (fumo per castella s. facta; aliqua virtutis); indicium (veneni, benevolentiae); nota (*ken-teeken*); vestigium (spoor); argumentum, documentum (*bewijs*); insigne (*kenbaar t.*; *wat het t. was*,

dat enz., quod erat insigne *m. a c c. c. i n f.*); stigma (brandmerk, waaraan slaven kenbaar waren); *dit is een t., dient tot t., dat enz.*, hoc signum of signo est of hoc indicat, ostendit *m. a c c. c. i n f., dikw.*, ook id of hoc signi est *m. a c c. c. i n f.*; een zeker *t., dat enz.*, quod est certum argumentum *m. a c c. c. i n f.*; *het is een t. van wijsheid*, est sapientis; *het is een kenmerkend, karakteristiek t. van iem of iets*, est proprium alcs, alcs rei; *vele t. van bewondering*, multae admirationes; *luide -*, clamores et admirationes; *een t. geven*, signum dare; *tot iets*, alcs rei; *alqd faciendi*; significare, ut etc.; - *van den muur aan de zijnen*, dat de stad ingenomen was, suis capti oppidi signum ex muro tollere; *met de hand, door wenken*, dat iem iets doen moet, manu, nutu significare, ut etc.; *met de vingers*, innuere digitis, (knippend) concipere digitis; *elkander -*, significare inter se; *een t. bij iets maken, zetten*, notam apponere ad alqd of alci rei; *op iets*, notare alqd (alqa re). — **2.** in 't bijz., in den oorlog, signum; *met hoorn of trompet*, classicum; *het t. tot den aanval geven*, signum dare; *bellicum canere*; - *wordt gegeven*, canit signum of classicum; *het t. geven om op te breken, tot den terugtocht*, **3. opbreken, 2. terugtocht**; *op een gegeven t.*, signo dato; *deze daad was als 't ware het t. (sein) tot een opstand*, hoc facinus quasi signo dato seditio consecuta est. | = voorteeken, prodigium, portentum, ostentum, signum; augurium (wil de vlucht of het geluid der vogels); omen; dirae (onheilspellende tt.); *zonder auspiciën en offers om gunstige t. te vragen*, nec auspiciat nec litato. | = sterrenbeeld, sidus; *onder het t. van den Kreeft geboren zijn*, in Cancro natum esse.

teekenen, 1. eij., *picturam linearem facere; = *in omtrekken ontwerpen, schetsen, adumbrare; delineare; describere; oneig.*, **z. beschrijven, 2 en 3; voorstellen, 4.** — **2.** = merken, signare, notare alqd; signum of notam apponere alci rei, ad alqd; signum imprimere in alqa re; notam inurere (alcs fronti); = **onderteekenen, z. a.**; *het t. of merken*, notatio (tabularum, der stemtafeltjes met verschillende soorten van was).

teekening, pictura linearis (Plin.); imago (beeld, schets); lineamenta (omtrekken); exemplum (nabootsing, kopie).

teekenkunst, pictura linearis.

teekenmeester, magister picturae linearis.

teelt, 1. = teling, cultus, cultura. — **2.** = het geteelde, cultus (p. l.); sata (p. l.).

1. teen, v. d. voet, digitus (pedis); *de groote t.*, pollex pedis; *op de t. gaan staan*, digitis insistere; *erigi in digitos*; *op de t. loopen*, summis digitis ambulare, incedere; *gradu suspensio ire*; *tot de t.*, usque ad imos pedes; *van top tot t.*, **z. hoofd, 1.**

2. teen, = twijg, vimen; virga.

teenen, vimineus.

1. teer (adi.) enz., z. teeder enz.

2. teer (subst.), pix liquida; pix.

teergevoelig, tener, mollis (ook in ongunstigen zin van overdreven teergevoeligheid); verecundus (zedig, kiesch); a d v., tener, molliter; **z. teeder.**

teergevoeligheid, teneritas; mollitia of mollities; verecundia.

teerhartig, tener, mollis; humanus (goedig); misericors (medelijdend, barmhartig); a d v., tener, molliter; humane.

teerhartigheid, mollitia of mollities; mollitudo humanitatis; misericordia (medelijden).

teerling, z. dobbelsteen.

teerpenning, viaticum.

tegel, z. tichel, pan, 2.

tegelijk, simul; uno of eodem tempore; eodem tempore simul; pariter; unā; *vaak door idem (b.v. nocentissimi et idem superbiissimi; t. met, unā cum; overwinnaar en overwonnenen stormen t. in de stad, unā gmine viatores cum victis in urbem irrumpunt; vgl. daarbij, 4.*

tegemeetkoming, officiosa alcs voluntas; = vergoeding, z. a.

tegen, 1. van plaats: in de richting van, naar, ad, in c. a c c. (t. het noorden, ad of in septentriones); *t. de heuvels op*, adversus colles; *t. den stroom, z. stroomopwaarts*; *t. elkander aanloopen*, concurrere inter se. — **2. van tijd:** sub c. a c c. (s. vesperum, noctem, occasum solis; s. lucem; s. idem tempus; s. finem certaminis; s. horam pugnae); ad c. a c c. (ad vesperum; te ad mensem Ianuarius expectamus).

3. verdere overdr. beteeckenissen t. verwachting, praeter opinionem; praeter, contra spem. | *in vijandigen zin*, in c. a c c. (b.v. severus in alqm; peccare in alqm; contiones habere, carmina scribere in alqm); *contra, adversus (of adversum); t. de wet, contra, adversus legem; t. het senaatsbesluit, adversus senatus consultum; t. iemds wil, contra voluntatem alcs of invito alqi; t. mijn wil deed ik het, invitus feci; - deed hij het, me invito fecit; t. iemds niets uitrichten*, repugnare alqo nihil efficere; *de tegementen t. iemds uitstooten*, minis insequi alqm; *t. iemds strijden*, dimicare, pugnare cum alqo (contra, adversus alqm); *t. (het belang van) den staat handelen*, contra of adversus rem publicam facere; *t. iets handelen*, alqd negligere, non servare; migrare (ius civile); violare (legem); *er t. handelen*, contra of secus facere; *een middel t. iets, remedium alcs rei; beveiligd tegen iemds of iets*, munitus adversus alqm, alqd; *zich vrijwaren t. trouwelooheid*, munire se contra perfidiam; *de rede t. Socrates, oratio contra Socratem habita; de oorlog t. Mithridates, ook bellum Mithridaticum; Cicero's redeoeringen t. Catilina, Ciceronis orationes Catilinae; bij de verba als „verdedigen” en dgl. gewl. a, b.v. defendere alqm ab hoste; tutus ab alqa re; t. iemds zijn, adversari, repugnare alci (in alqa re); facere, stare contra, adversus alqm; dissidere ab alqo (v. e. andere meening zijn); t. iets zijn, adversari alci rei (zich t. iets verzetten); dissuadere (ontraden, legem); improbare (afkeuren, iudicium); abhorrere ab alqa re (niets van iets willen weten, b.v. a nuptijs); ik heb er niets (op) t., non repugno. — **in vergelijking met, z. a.** | *bij de verba van koopen en ruilen door den enkelen abl., b.v. praesentit pecuniā alqd emere; bovem equo commutare. | t. elkander in verbinding met verba, gewl. door inter se of een samenstelling met con-, b.v. t. elkander aanloopen, z. boven, 1: - iets**

hebben, dissentire inter se; -houden, componere, conferre, comparare; -*strijden* inter se certare, pugnare, repugnare (*oneig.*); manus conserere (*eig.*).

NB. *Voor sommige composita met tegenzie men ontmoet.* b.v. *tegenzijen* = *te ontmoet zijen enz.*

tegenaanklacht, mutua actio of accusatio (*aanklacht en t.*, utrimque habitae actiones; *een t. instellen tegen iem.*, crimen inivem intentare alci; *in een civil proces, z. tegeneisch*).

tegeaanmerking, eenige *tt.* maken, quaedam contra dicere; quaedam reprehendere; *uw t. is juist*, bene reprehendis.

tegenantwoord, quae alqs contra dicit of respondet.

tegenbeeld, volkomen *het t. van iem.* zijn, alci esse dissimilimum.

tegenbelofte, repromissio; *een formeele t. voor het gerecht*, restipulatio; *een t. doen*, repromittere; *een t. eischen (voor het gerecht)*, restipulari.

tegenbericht, *een t. brengen*, diversa narrare.

tegenbeschuldiging, *z. tegenaanklacht*.

tegenbetoog, *een t. leveren*, in contrarium partem argumentari; *betoog en t.*, argumenta in utramque partem.

tegenbevel, *t. geven*, aliter of contra praecipere; *aan de soldaten*, milites reconvocare; *kort na het bevel*, alqs contrarium imperat ac paulo ante imperavit.

tegenbewijs, *z. tegenbetoog, tegengrond*.

tegenbezoek, vicissitudo (b.v. alci debetur); *tegen een t. brengen*, revisere alqm.

tegenblaffen, oblatrare.

tegenblinken, affulgere.

tegenbruisen, obstrepere.

tegendeel, contrarium; contraria (*n. pl.*); *van het t. overtuigd zijn*, non ita se rem habere arbitrari; *het t. doen*, contra facere; *in het t. omslaan*, in contrarium vertere, convertere; *v. e. ongunstige wending*, in adversa mutari (res humanae); *in t.*, contra ea (*niet bij Cic.*); *ex contrario*; *contra*; immo; *vgl. daarentegen*; *wel verre van ... in t.*, tantum abest, ut ... ut etc.; *soms blijft het onvertaald*, b.v. miles aegre teneri, clamare et poscere.

tegedienst, officium mutuum; vicissitudo (alci debetur); *in het verband, alleen munus*; *iets door een t. vergelden*, vicissim reddere alqd.

tegeisch, *een t. doen*, contra postulare. *in een civil proces*, petitio; *een t. doen*, inivem petere.

tegegaan, obviam ire alci rei (irae, cupiditati hominum); defendere, propulsare (injuriam); comprimere (superbiam); reprimere (alqd); mederi alci rei (malo); occurrere (consiliis ales); *de plunderingen der vijanden t.*, prohibere hostem populationibus; *den willemschen godsdienst t.*, sacra externa fieri vetare; *vgl. verhinderen*.

tegegeschenk, munus, quo alqs alqm remuneratur; *een t. geven*, munus munere pensare; *iem.* *een gelijk (geheel gelijk) t.*, remunerari alqm pari (quam simillimo) munere.

tegegesteld, *z. tegenoverstellen, 2. tegengeuren*, afflari (odores e floribus).

tegegijl, remedium contra of adversus venenum; tantidotum; *een t. innemen*, remedio uti adversus venenum.

tegegroot, resalutatio; salutatio mutua.

tegegrond, argumentum contrarium; *tt. aanvoeren*, in contrarias partes disserere, disputare; *contra afferre alqd*; *gronden en tt.*, in utramque partem disputare, dicere; *tt. der andere partij*, adversaria (*n. pl.*, *Cic.*).

tegegungst, gratia mutua.

tegehanger, *van iets*, imago alcs rei; *simillimus* of *compar* alci rei; *alci rei ex altera parte respondens*; *een t. vormt de volgende geschiedenis*, consentaneum (est), quod sequitur.

tegehebben, *den wind op zee t.*, vento adverso navigare; *oneig.*, *iem.* *t.*, adversarium of adversantem alqm habere.

tegehinneken, adhinlire.

tegehouden 1. = *tegen iets houden*, obtendere, obicere. — 2. *iets t.*, tardare; *retardare (ook fig.)*; *z. verder 1. ophouden, 3; terughouden*.

tegekanten enz., *z. verzetten, 2 enz.*

tegekeeren, obvertere.

tegekeizer, imperator ab adversa factione creatus; *in het verband* imperator, (*pl.*) imperatores *alleen*.

tegenklacht, *z. tegenaanklacht*.

tegenklinken, obstrepere, offerri.

tegenkomen, *z. ontmoet (te g. komen), ontmoeten*.

tegenlachen, arridere (alci).

tegenlist, *een t. gebruiken*, fraudem fraude repellere.

tegenloopen, = *mislukken, z. a.*; *ook door adversa fortuna uti*.

tegenmiddel, remedium.

tegenmijn, cuniculus transversus; *tt. aanleggen*, cuniculis transversis hostium cuniculos excipere.

tegennatuurlijk, naturae repugnans; a natura discrepans, abhorrens; monstruosus, portentosus; *t. zijn*, *ook* contra naturam esse; *t. handelen*, praeter naturam facere.

tegenover 1. *eig.*, contra, adversus, exadversus (of -um) c. a.c.c.; *ex adverso* (urbi); e regione (alcs loci; alci); in conspectu (alcs; alcs loci). — 2. *overdr.*, *z. jegens, tegen*.

tegenovergelegen, *z. tegenoverliggen*.

tegenoverliggen, ex adverso situm of positum esse, iacere; *ex adverso constitutum esse* (*v. e. legerplaats*); *t. iets, een plaats l.*, contra alqm locum esse of positum esse; *in conspectu alcs loci situm esse*; obiacere, oppositum, obiectum esse (alci rei, loco); *tegenoverliggend, -gelegen, -staand*, contrarius; *contra* of *ex adverso situs, positus*; *ex adverso constitutus* (castra); *oppositus* (Buthrotum o. Corcyrae); *alter* (*de andere, ripa, acies*); *t. een plaats l.*, alci loco adversus et contrarius; *qui contra alqm locum est* of *positus est*; *in conspectu alcs loci situs*; *t. elkander l.*, contrarii inter se.

tegenoverstaan 1. *eig.*, contra stare (*v. personen*); *ex adverso positum esse*, oppositum esse (*v. zaken, luna opposita soli*); *ex adverso constitutum esse* (*v. schepen*); *t. iem.* *s.*, *v. perss.*, contra alqm stare; (*v. soldaten in den strijd*) exadversus alqm

pugnare; *t. den vijand s.*, in acie pugnare; *tegenoverstaand*, *z. tegenoverliggen*; | *het t. b.v. door het t. der maan*, lunae oppositum; *door de verba.* — **2. overdr.** contrarium esse alci rei (*weerspreken*); *v. perss.*, = *tegen iemd zijn*, *z. tegenoverstellen*, *tegen*, **3.**

tegenoverstellen, **1. eig.**, opponere (moles oppositae fluctibus; alci equites, se alci, ook = *er tegen aanvoeren, inbrengen*, alqd, alci alqd, Stoicis); obicere (alqd alci; se copiis, telis hostium; ook *ter verdediging*, carros pro vallo; equitatum); een gladiator *t. een anderen s. (als partner)*, comparare, componere alqm cum alqo. | *zich t. iemd s.*, consistere in conspectu alcs; *als vriend of vijand*, consistere contra alqm; *de schepen seldten zich t. de onze*, naves nostris adversae constituerunt; *verhinderend, vijandig*, resistere, obsistere (alci); se obviam obicere (alci infesto venienti). — **2. overdr.**, iets (*vergelykend*) *t.*, *z. vergelyken*; *als tegenstelling*, opponere alqd alci rei; *zich t. (verhinderend, vijandig)*, resistere, obsistere (alci, alci rei); adversari (alci, alcs voluntati); *tegenovergesteld*, oppositus, contrarius, diversus; disiunctus (*philos.*); *de t. zijde, z. keerzijde*; *van een t. meening zijn*, dissentire, dissidere (ab alqo, inter se); *in het t. geval*, si minus; aliter si res se habet.

tegenoverstelling, oppositio (*rhet.*); *vergelykend*, contentio; contentio et comparatio.

tegenpartij, pars of factio adversa of altera; qui sunt adversae factionis; factio adversaria; *in den oorlog*, adversarii; *de t. (in gerechtelijke pleidoorien)*, ook iste, isti; *vgl. tegenstander*.

tegenschrift, quod contra alqm of alqd scriptum est; liber, libellus contra alqm of alqd scriptus; *als verdedigingsgeschrift, korthedshalve*, defensio (b.v. Ciceronis adversus Asinii Galli libros; pro alqo); *een t. tegen iemd samenstellen*, contra alqm scribere.

tegenschrijven, *z. tegenschrift*.

tegenslag, *z. tegenspoed, mislukking*. **tegenspartelen**, *z. (zich) verzetten*, **2. tegenspoed**, res adversae; fortuna adversa, afflicta; *veel t. hebben*, multum malarum rerum sustinere; *vgl. ongeluk*.

tegenspraak, **1.** = *het tegenspreken, door omschr.*; *tecontradictio*; responsio (*beantwoording, weerlegging, interpretatio indigna responsione*); *luide t.*, reclamatio; *geest van t.*, obloquendi et reclamandi of repugnandi et contra dicendi libido; concertationis studium; *t. ondervinden*, impugnari; non omnibus probari; *heftige* -, acriter of graviter impugnari; *geen* -, non impugnari; omnibus probari; *t. verdragen*, pati se impugnari; *zonder t.*, nullo obloquente of repugnante, recusante; silentio (lex perferatur); sine controversia; = *gewillig, gaarne*, prompto animo; libenter; *hand of non gravate*; placide (*kalm, rustig*); = **onbetwist** (*a d v.*), *z. a.* — **2. oneig.**, repugnantia (rerum); pugna (doctissimorum hominum); discrepantia (scripti et voluntatis); sententia discrepans; dissensio; inconstantia (*inconsequentie*); *in t. met iets*, adversus, contra alqd; *geheel in t. met dat-*

gene, wat, contra quam etc.; adversus quod (*Liv.*); *met zichzelf in t. zijn*, *z. strijden*, **3. tegenspreken**, **1.** obloqui (alci); dicere contra (alqm, alqd; *absol.*, c. dicere); adversari (etiam adversando assentari); negare (*ontkennen*); (*met ruimoer*) obstrepere, reclamare (alci, alci rei); reclamitare. — **2. oneig.**, zichzelf *t.* = *met zichzelf in strijd zijn*, *z. strijden*, **3.**

tegenstaan, iets *s. mij t.*, alcs rei me taedet of pertaesum est; taedio alqd me afficit; fastidio alqd (olus).

tegenstand, pugna, certamen; defensio (*verdediging*); vis (*geweld*); sustinere eos nulla vis poterat; *t. bieden*, *z. (zich) verzetten*, **2; wederstaan**; *zich tot t. gereed maken*, *z. tegenweer*; *aan geen t. denken*, nihil de resistendo cogitare; *t. vinden*, impugnari (*v. e. meening*); impediri (*verhinderd worden*); recusari (*geweigerd worden*); *zonder t.*, nullo repugnante of resistente; *na langdurigen t. der vijanden*, postquam hostes diu repugnarunt; *waar de minste t. is*, qua minima vi resistitur.

tegenstander, adversarius; qui alci of alci rei adversatur; inimicus; par (in acie oblatum; nec quemquam aspernari parem, qui se offerret); *iemds t. zijn*, alci resistere, repugnare; = *een andere meening toegedaan*, qui dissentit; *in een woordenstrijd*, qui contra dicit of disputat; = **tegenpartij**, *z. a.*

tegenstelling, *z. tegenoverstelling*; = *het tegen- of tegenovergestelde*, res contraria; *als rhet. term, antitheton*; *de t. van iets vormen (logisch of grammatisch)*, contrario nomine opponi alci rei; contrarium esse alci rei of alcs rei; *in t. met iets*, contrarius; qui est contrarius; *de zee, die in t. met de bovenzee de benedenzee heette*, mare, quod ut opponeretur supero of ut distingueretur a supero, inferum appellabatur.

tegenstemmen, improbare (alqd); refragari (alci).

tegenstralen, affulgere.

tegenstreven, -stribbelen, obniti, reniti, repugnare; *vgl. (zich) verzetten*, **2. tegenstrijdig**, pugnans, repugnans, contrarius; diversus (*van elkander afwijkend*); *t. dingen*, pugnanti; *t. zijn*, *z. strijden*, **3. tegenstrijdigheid**, *z. tegenspraak*, **2. tegenvallen enz.**, *z. mislukken, misloopen*, **2 enz.**

tegenvoetters, qui conversi inter se pedibus stant; contra siti; fantipodes; fantichthones; *onze tt.*, qui adversis vestigiis stant contra nostra vestigia; quos ἀντιποδοὶς vocant; qui adversa nobis urgent vestigia. **tegenvraag**, een *t. doen*, contra interrogare.

tegenwaaien, **1. trans.**, afflare (alci alqd). — **2. intr.**, afflare (alci); = *in tegenovergestelde richting waaien*, reflare, adversum tenere (*v. winden*).

tegenweer, defensio (*verdediging*); pugna (*kamp, strijd*); *tijverige t.*, studium propagandi; *zich in staat van t. brengen*, ad resistendum se parare.

tegenwerken, obsistere, occurrere, officere, obviam ire (alci, alcs consiliis); *uit afgunst*, obtrectare (alci, alcs laudibus; *elkander, inter se*); *vgl. (zich) verzetten*, **2.**

tegenwerking, *z. tegenstand*. **tegenwerpen**, *z. inbrengen*, **2.**

tegenwerping, quod contra dicitur; quod opponitur; quod opponi potest; *een t. maken*, contra dicere; *een nietige t. maken*, nihil afferre; *men kan thans de t. niet maken*, dat enz., non iam potest dici m. a. c. c. c. i. n. j.; *de t. tegen zijn leer kent men*, nota sunt, quae contra disciplinam eius disputata sunt; *iemds t. beamvoorden*, *veerleggen*, refellere, quae alqs contra dicit; *vele t. maken*, multa contra dicere; *door het enkele n. van een pron.*, b. v. *die t. beteekent weinig*, dat enz., illud parvi refert m. a. c. c. c. i. n. j.; *men maakt de t. of kan de t. maken*, occurrit illud; *gij ziet niet, welke t. men hier maken kan*, quid occurrat, non videtis.

tegenwicht, *oneig.*, b. v. als t. dienen, opponi, obici (*tegen iets*, alci rei).

tegenwind, ventus adversus; *t. hebben*, adverso vento navigare; *door den t.*, reflatu (Cic.).

tegenwoordig, 1. *van plaats*: praesens; *dikw. ook door hic; t. zijn*, adesse; *als helper*, praesto esse of adesse. — 2. *van tijd*: praesens; hic; qui nunc of hodie est; huius temporis of aetatis; nostrorum temporum; instans (*reeds voor de deur staande*); *het t. de t. omstandigheden*, praesentia (n. p. l.), instantia (n. p. l.); *ook alleen haec (n. p. l.)*; *voor het t.*, in praesens, in praesens tepus, in praesentia (sc. tempora); *de t. tijd (het heden)*, hoc tempus; haec of nostra aetas of memoria; nostra of haec tempora; praesens aetas; *tot op den t. tijd*, usque ad hanc aetatem of hoc tempus; adhuc; = *de menschen van den t. tijd*, homines huius aetatis; homines qui nunc sunt of nunc, hodie vivunt of nunc vivunt; haec of praesens aetas; *a d v.*, z. nu.

tegenwoordigheid, praesentia; *voortdurende t. bij iem.*, om hem te dienen, op te passen, assiduitas; *in grooten getale*, frequentia; *celebratio*; *in iemds t.*, z. voor, 1. A; *t. van geest*, z. geest, 2; *die verliezen = zijn hoofd verliezen*, van zijn stuk raken, z. hoofd, II, B; *stuk*, 3.

tegenzijde, pars adversa (*tegenovergestelde zijde*); pars aversa (*keer- achterzijde*).

tegenzijn, *de wind is t.*, ventus adversum tenet; ventus reflat (*ook fig.*, fortuna reflavit); *fig.*, *tegen iem.* of *iets zijn*, z. tegen, 3.

tegenzin, z. weerzin, afkeer.

teint, color oris of cutis; cutis (*huid*); *een blanke t.*, color candidus; cutis candida; *candor corporis of cutis*; candidum corpus.

teisteren, affligere, afflictere; vexare; lacerare; *het t.*, vexatio; *vgl. toetaken*.

tekortkoming, z. nalatigheid, overtreiding, 2.

tekst, verba (scriptoris); *ftextus*; = *copie*, *exemplaar*, *exemplum*; *oorspronkelijke t.*, z. 2. **origineel**; *een te zingen of gezongen t.*, carmen; = *stof*, *onderwerp v. e. rede*, argumentum.

tel, *fig.*, *hij is niet in t.*, eius ratio non habetur; is nullo loco habetur; *iaet (ook v. zaken)*.

telbaar, quod numerari potest; *t. zijn*, numerari posse.

telen enz., z. kweeken, voortbrengen, verwekken enz.

teleurstellen, *iem.*, *iemds verwachting* enz. t., spem alcs fallere of destituere; *opinionem alcs fallere*; *alqm (Ter.) of*

teexpectationem alcs frustrari; ik zie mij teleurgesteld, spes me fallit of (Ter.) frustratur; a spe destituor; spe labor (hac spe lapsus, Caes.).

teleurstelling, frustratio; *door de vertu. telg. z. afstammeling, spruit*.

telkens, semper, omni tempore, numquam non; *t. wanneer*, quoties, quotiescumque; *-iem.*, quoties quisque, quum quispiam, ut quisque; *bij hoofdgetallen door het distrib.*, b. v. t. twee, bini, t. twintig, viceni; *bij ranggetallen of den s u p.* door quisque, b. v. t. bij het derde woord, tertio quoque verbo; *t. in het vijfde jaar*, quinto quoque anno; *z. om*, III, A; *den oudsten brief zal ik t. het eerst beantwoorden*, anti-quissimae cuique epistolae primum respondebo; *zoo het echter zeker is, wat t. in elk afzonderlijk geval geschieden zal*, sin autem certum est, quid quaque de re quoque tempore futurum sit (Cic.).

tellen, numeros recitare; numerum inire (*tot een telling overgaan*); *iets t.*, alqd numerare; dinumerare (stellas); numerum alcs rei inire; computare alqd (*berekenen*); enumerando percensere (*optellend doorloopen*); recensere (*monsterend doorloopen*, alqd; numerum c. g. e. n.); *veel vrienden t.* = hebben, multos habere amicos; *vele voorvaderen t.*, multarum imaginum esse; *op de vingers t.*, digitis numerare; *te t.*, *niet te t.*, z. telbaar, ontelbaar; *ongeveer 60 jaren t.*, annos circa sexaginta habere (Nep.). z. oud, 3; *veteranen*, die 20, 30 dienstjaren t., veterani vicens, tricens stipendia meriti; *in 't bijz.*, *iets naar iets t.*, alqd numerare ex alqa re; *de Galliërs t. niet naar dagen*, z. rekenen, 2; *onder iets t.*, z. rekenen, 1; *iets niet t.*, neglegere, contemnere alqd; *hij wordt niet g.*, z. tel.

telling, door numerare; *†numeratio*; *een t. houden*, numerum inire (copiarum); numerare; *v. h. volk*, populi recensum agere.

teloorgaan, = *verloren gaan*, z. verliezen (*tegen het einde*).

telwoord, nomen numerale.

tembaar, qui domari potest; *t. zijn*, domari posse; *een gemakkelijk t. dier*, belua facilis ad subigendum.

temmen, mansuefacere; mansuetum facere of reddere (leonem, plebem); domare (beluas); *vgl. bedwingen*.

temmer, domitor (equorum).

temming, domitus (domitu nostro efficimus quadrupedum vocationes, Cic.).

tempel, templum; aedes sacra of (c. g. e. n. van den naam eener godheid) alleen aedes; fanum; delubrum.

tempelgoed, res sacra; *het t. zoowel als de staatskas onaangetast laten*, nihil ex sacro, nihil de publico attingere.

tempelroof, sacrilegium; *praeda templi (het geroofde)*.

tempelroover, sacrilegus; *praedo religionum (roover der heilige zaken)*.

tempeltje, aedicula sacra; sacellum.

tempelwachter, aedituus; custos templi.

temperament, natura; animus; ingenium; *een driftig t. hebben*, naturā esse acrem et vehementem of vehementem et ferocem; *een zacht, bedaard t. hebben*, animo esse miti; *het een of ander t. krijgen*, animari (b. v. ita; acrius).

temperatuur, v. d. lucht, caelum; aër; een hoogere t., calor; aër calidior; - hebben, calidiorum esse; een lage t., frigus; caelum hibernum; een gematigde t., temperatio caeli; z. **warmtegraad**.

temperen, temperare, levare, mitigare, mollire; condire (tristitiam temporum; comitate condita gravitas); = in een zacht-
ter licht doen verschijnen, z. 1. **licht**, I, B; zijn strengheid wordt in vielerlei opzicht door vriendelijkheid g., severitas eius multis comitamentis humanitatis mitigatur; vgl. **matigen**, **lenigen**.

ten, z. de woorden, waarmee het verbonden wordt, b.v. ten deele, z. 1. **deel**, 2 enz.; t. einde, z. **opdat**; ten eerste, t. tweede enz., primum... deinde... tum... postremo; soms primum... secundo... tertio.

tenger, tener, gracilis, tenuis; ook exiguus (corpus).

tengerheid, gracilitas, tenuitas.

tenorstem, vox media.

tent, tentorium; pelles (wintertent voor soldaten met vellen bedekt, sub pellibus durare, milites sub p. continere); tabernaculum (vooral houten tent; regium; in tabernaculis vivere); gemeenschappelijke t., contubernium; de t. van den (Rom.) veldheer, praetorium; een t. opslaan, tabernaculum statuere, constituere; tentorium statuere, ponere; praetorium tendere; onder tt. gelegen zijn, gewl. alleen tendere.

tentgenoot, contubernalis; de betrekking of kameraadschap van tt. onderling, contubernium.

tentoonstelling, door de verba, z. 3. **toon**; de schilders houden van een publieke t. hunner werken, pictores suum opus a vulgo considerari volunt.

tenuitvoerbrenging, -legging, z. **uitvoering**.

tenware, tenzij, nisi, ni; si non; over het onderscheid zie men de grammatica.

tepel, papilla.

ter, z. de woorden, waarmee het verbonden wordt, b.v. ter ere van, z. **eer**, 1 (op het eind) enz.

teraardestelling, z. **begravenis**.

terdege, z. **deeg**.

terdoodbrenging, z. **terechtstelling**.

terechtbrengen, -helfen, een verduaal-
de t., erranti viam monstrare; z. **verder terechtwijzen**.

terechtkomen, in eam ipsam domum, quo tendo, pervenio; z. **verder belanden**.

terechstaan, reum esse (wegens iets, alcs rei, de alqa re).

terechstellen, = ter dood brengen, supplicium sumere de alqo; supplicio capitis afficere alqm; morte multare alqm; m. d. bijl, securi percutere alqm.

terechtstelling, = terdoodbrenging, (capitis) supplicium; ook nex (diem) neci destinare); plaats der t., z. **straatplaats**.

terechtwijzen, viam monstrare alci; alqm in viam deducere; fig., regere (errantem); meliora edocere alqm; coarguere errorem alcs; alqm reprehendere, castigare, corrigere; zich laten t., audire monentem; bene monenti oboedire; in wetenschappelijke zaken, sine iracundia refelli paratum esse (Cic.).

terechtwijzer, castigator, reprehensor, corrector.

terechtwijzing, admonitio, castigatio, reprehensio, correctio; p l., ook monita; op iets t., alcs admonitum.

terechtzitting, consessus iudicum; conventus (vergadering der rechtbank); iudicium (gerechtelijk onderzoek; iam aderat iudicio dies).

teren, iets t., pice (liquida) illinere alqd; op iets t., vivere, ali alqa re.

tergen, lacescere; vgl. **prikkel**, 2; **uitdagen**.

terhandstelling, traditio; z. **overhandigen**.

tering, 1. de t. naar de nering zetten, pro quaestu sumptum facere; sumptus lucro metiri. — 2. als ziekte, phthisis (Sen.); syntexis (Plin.); tabes.

teringachtig, syntecticus (Plin.).

terloops, quasi praeteriens; in transitu; strictim; t. van iets gewagen, zeggen, (mentionem) inicere (de alqa re; m. a. c. c. i n f.; tegen iemd, alci); ook iacere alqd.

term, z. **uitdrukking**, 2; in de kunst, z. **kunsterm**.

termijn, dies (f.), ook dies certa, praestituta, constituta; t. ter verschijning voor het gerecht, vadimonium (v. constituere, differre); = betaling v. e. termijn, pensio (pecuniam certis p. solvere); in of bij tt., certis diebus of (v. betalingen) certis pensionibus.

terminologie, artis vocabula; wegens de nieuwe t., propter novitatem nominum.

ternauwer nood, vix, aegre.

terneder, z. **neder**.

terpentijn, resina terebinthina (Plin.).

terras, solarium (zonnig t.).

terrein, locus of (p l.) loca; loci natura; met het t. bekend, locorum sciens of peritus; op het hem gunstige t. slag leveren, suo loco pugnam facere; vanwege het gunstige t., propter opportunitatem loci; aangezien zij wat het t. betrof in gunstiger conditie waren, ut quibus locus aequior esset; moeilijkheden van het t., locorum difficultates; het t. in oogenschouw nemen, loci naturam observare; kennis van het t. = plaatselijke kennis, z. **plaatselijk**.

terrorisme, z. **schrikbewind**.

tersluiks, furtim, clam.

terstond, z. **dadelijk**, **onverwijd**, **onmiddellijk**.

terug, retro, retrorsum; terug! cede! cedit! recede! recedite!

teruggeëeren, z. **terugvorderen**, **-wensen**.

teruggeeven, zich t., se referre; reverti, redire; se recipere (zich terugtrekken).

terugbetalen, reddere (alci impensam ad assem); solvere; dissolvere (een schuld, nomen; geleend kapitaal, aes alienum); iemd het verschuldigde t., satisfacere of debitum, debitam pecuniam solvere alci.

terugbezorgen, z. **terugbrengen**, 1; **teruggeven**.

terugblik, respectus; fig., een t. werpen op een tijd, alcs temporis memoriam repetere; - op het verleden, repetere praeterita, vetera; - op zijn vroegste jeugd, ultimam pueritiae memoriam recordari; vgl. **het volgende**.

terugblikken, respicere (alqd, ad alqd); respectare (alqd, ad alqd); referre of retorquere oculos ad alqd; fig., zoover ik maar in

het verleden kan t., quoad longissime potest mens mea respicere spatium praeteriti temporis; *verre t.*, longe retro respicere; = een terugblik werpen op enz., **z. terugblik.**

terugbrengen, 1. eig., reducere (levende wezens); reportare (ooraal zaken); referre (zaken, ook mondeling, b.v. responsum); revehere, retro vehere (per as of schip, personen of zaken); retrahere (met geweld t., terugsleepen, alqm); *vgl. terugvoeren*. — 2. oneig., van iets t., **z. afbrengen**, II, A; *iemd tot zijn plicht t.*, alqm ad officium reducere; *iemd van een losbandig leven op het pad der deugd t.*, alqm a perdita luxuria ad virtutem revocare; *iemd op den rechten weg t.*, alqm ad meliora et saniora consilia revocare (populum oratione), ad sanitatem reducere; *de soorten tot een zoo klein mogelijk aantal t.*, genera ad paucitatem revocare (Cic.); *t. tot iets = in betrekking brengen met of tot iets*, **z. betrekking**, 1.

terugbrenging, **z. terugvoering**.

terugbuigen, retro flectere, reflectere; *met geweld*, retorquere; = *achteroverbuigen*, resupinare.

terugdeinzen, **z. terugspringen**, -**wijken**; *fig.*, reformidare alqd.

terugdenken, *aan iets*, recogitare de alqare; *alcs rei reminisci*; = een terugblik werpen, **z. terugblik**; *met genoeg aan iets t.*, alcs rei recordatione frui; *met dankbaarheid*, gratâ memoriâ alqd prosequi; *het t.*, recordatio; *bij het t. daarna*, haec recordatus.

terugdraaien, retorquere.

terugdragen, referre, reportare.

terugdrijven, redigere (hostium equitatum in castra; alqm Capuam); repellere (hostes in silvas); reicere (equitatum, hostes); propulsare (hostem, populum ab ingressione fori); = *op de vlucht slaan*, fugare; = *afschrikken*, detertere (alqm verberibus); *door den storm t. worden*, repelli, reici.

terugdrijving, propulsatio; *door omschr.*

terugdringen, repellere, reicere (hostes); reprimere (lacum Albanum; in den strijd, represso iam Lucterio et remoto); submovere (turbam; reliquos a porta).

terugdrukken, reprimere.

terugeischen, **z. terugvorderen**.

teruggaan, redire, reverti; recedere (terugrijken, -treden); se recipere (zich terugtrekken); se referre (huc; in castra); referri (a prima acie ad triarios sensim); pedem, gradum referre; *v. d. veldheer*, castra referre; *v. zaken*, referri, reportari; *den zelfden weg t.*, viam repetere; *laten t.*, remittere; *de soldaten (in den strijd)*, receptui cani iubere, (naar een plaats) milites recipere alqo; *fig.*, tot of tot op iem of iets t., repetere ab alqo, ab alqare; *memoriam alcs rei repetere (de herinnering aan iets ophalen)*; *tot de geschiedenis van iets*, tot de oude geschiedenis t., **z. geschiedenis**; *tot het verleden*, tot de hoogste oudheid t., memoriam praeteriti temporis, ultimae of priscoe vetustatis repetere; *bij iets tot iem of iets t.*, repetere alqd ab alqo, ab alqare; *verder t.*, altius of supra repetere.

teruggang, **z. terugkeer**; = *achteruitgang*, *door omschr.*, **z. achteruitgaan**.

teruggeve, door restituere, reddere;

restitutio; *de t. van Helena aanraden*, reddendae Helenae auctorem esse; *de t. der gevangenen afraden*, **z. afraden**; *v. e. gekocht*, gebrëkkig gebleken voorwerp, redhibitio.

teruggeven, reddere; (dezelvde zaak) restituere; (een gekochte, gebrëkkig gebleken zaak) redhibere; *iemd aan iem t. (hem begenadigende)*, alqm alci condonare; *niet t.*, retinere (captivos); *overdr.*, = **uitdrukken**, 2; **vertalen**, **z. a.**

teruggroeten, resalutare alqm; salutem reddere alci (b.v. salute datâ redditâque); *het t.*, resalutatio (Suet.); salus reddita.

terughalen, reducere alqm; (een vluchteling) retrahere; *per as of schip*, revehere; *repetere (alqd)*; *iemd laten t.*, alqm revocare.

terughebben, recipisse; *hier hebt gij het boek t.*, en librum recipe.

terughouden, reprehendere (alqm pallio, Plaut.; quosdam manu; revocat virtus vel potius r. manu); retinere (alqm; milites in loco); retrahere (alqm, vi); tenere (houden, vasthouden); detinere (naves tempestatibus detinentur); *iemd van afval t.*, alqm in fide retinere; = **afhouden**, **z. a.**; = **achterhouden**, **z. a.**

terughoudend, **z. achterhoudend**; ook cautus (behoedzaam, voorzichtig); tectus (ad alienos, in dicendo).

terughoudendheid, **z. achterhoudendheid**; ook cautio (behoedzaam-, voorzichtigheid).

terughouding, retentio; *door omschr.* **terugijlen**, recurrere; *het t.*, recursus of door recurrere.

terugjagen, 1. *trans.*, **z. terugdrijven**.

— 2. *intr.*, citato equo revehi.

terugkaatsen, repercutere, repellere.

terugkaatsing, repercussio, repercussus.

terugkeer, reditus, reditio; *als men halfweg is*, reversio; *de t. naar huis*, reditus of reditio, itio domum; *een verbannene de t. toestaan*, relegatum restituere; *het recht van t.*, postliminium (ooraal v. krijgsgévangenen Romeinen).

terugkeeren, redire; reducere esse; *zelden revenire* (domum); reverti (omkeeren); referri (v. zaken, die teruggebracht worden); *snel, haastig t.*, **z. terugijlen**; *dat een gelegenheid als deze nooit zal t.*, occasio qualis haec sit, deinde nullam fore; *naar een plaats t.*, alqo reverti, redire, remigrare; locum repetere; *met een leger*, exercitum reducere alqo; *tot iets of iem t.*, ad alqd, ad alqm reverti, redire (ook fig.); se referre ad alqd (fig., ad philosophiam); se revocare ad alqd (fig., ad industriam, ad pristina studia); *repetere alqd (fig.)*, revoli (in de rede altijd weer tot iets, identidem in alqd); *laten t.*, remittere, dimittere (naar huis, domum); *terugkeeren d.*, revertens; rediens; = *teruggevoerd*, *teruggebracht*, *reduci*; *reductus*; = *herhaald*, *repetitus*; *jaarlijks t.*, anniversarius; *om de vijf jaren t.*, quinquennalis.

terugklinken, resonare, referri.

terugkomen, 1. eig., **z. terugkeeren**. — 2. *overdr.*, *op iets of iem t.*, **z. terugkeeren**; *van iets t.*, ommittere alqd; *doosistere alqare*; *van zijn meening*, sententiam suam mutare; *van zijn dwaling*, errorem deponere; *vgl. herroepen*.

terugkomst, reditus.

terugkoopen, redimere.

terugkrijgen, recipere (res amissas; animum, den moed); recuperare (amissa); *het gezicht t. = weer kunnen zien, z. zien. 1*; *een ziekte t., de integro incidere in morbum*; *het t., recuperatio* alcs rei.

terugkruipen, retro of retrorsum repere.

terugleggen, reponere (alqd suo loco, lapides suo quemque loco).

terugloopen, recurrere; *het t., recursus of door recurrere*; = **terugvloeien**, *z. a.*

terugmarcheeren, *z. terugkeeren*, (*zich*) **terugtrekken**, 1.

terugmarsch, *z. terugtocht*, **terugreis**.

terugmelden, renuntiare.

terugnemen, 1. eig., recipere; repetere (*terughalen*); een verkochte, gebrekkig gebleken zaak, redhibere (*Plaut.*). — 2. = **herroepen**, *z. a.*

terugneming, redhibitio (*Quint.*; *z. terugnemen*); door *de verba*.

terugontvangen, *z. terugkrijgen*.

terugreis, reditus; *op de t. zijn*, redire, reverti; *op de t.*, in reditu; rediens; in redeundo.

terugreizen, *z. terugkeeren*.

terugrekenen, repetere (repetitis et enumeratis diebus, *Caes.*).

terugrennen, *z. terugrijlen*, **terug-**

jagen, 2.

terugrijden, (equo of curru) revehi.

terugroepen, remis retro agere navem; *als zeetern (van het t. zonder den steven te wenden)*, navem retro inhilere; ook inhilere *alleen*; (navem) inhilere remis.

terugroepen, revocare (alqm e provincia, domum, ad tutelam patriae, in vitam; ook *v. tooneelspelers*); alqm redire iubere; een banneling, alqm (in patriam) restituere; *de soldaten uit den slag*, signum receptui dare; *iets of iemand in het geheugen t.*, memoriam alcs, alcs rei renovare, redintegrare, repetere, reficere; *iemand iets of dat enz.*, in memoriam alcs redigere alqd of *m. a. c. c. i. n. f.*; reducere alqm in memoriam alcs rei (*Plin. ep.*); commemorare (beneficia, gratiam); trevocare in memoriam alcs rei repetere, ook *alleen* repetere (vetera atque audita a parentibus); in memoriam redire alcs (mortuorum); alqd reminiscendo cognoscere, alcs rei reminisci; *hij r. zich zaken in het geheugen t., die enz.*, se ad ea vocat, quae etc.

terugroeping, revocatio; *uit de ballingschap*, restitutio; door omschr.

terugrollen, 1. *trans.*, revolvare. — 2. *intr.*, revoli.

terugschelden, convicium convicio rependere; maledictis alcs respondere maledictis.

terugschenken, *z. teruggeven*.

terugschieten, tela in hostes reicere.

terugschrijven, rescribere (epistolam ad alqm; litteris of ad litteras; (alqd) alci, ad alqm); respondere (epistolae; alci alqd of ad alqd).

terugschrikken, 1. *trans.*, abstertere (hostes saxis); proterere (hostes p. atque in fugam concitare); *fig.*, detertere alqm ad alqa re; submovere (magnitudine poenae a maleficio); *vgl. afschrikken*. — 2. *intr.*, voor iets t., horrere, exhorrescere alqd.

terugschuiven, remove; reducere (turres; calculum, een steen op het schaaakbord); *afwijzend*, a se remove.

terugslaan, 1. *trans.*, referre; contra ferire; = **terugdrijven**, *z. a.*; = **terugkaatsen**, *z. a.*; een kleedingstuk t., reicere (togam in umerum). — 2. *intr.*, recidere; (*slechts v. zaken*) recellere.

terugslepen, retrahere.

terugslingeren, reicere.

terugspeden, *z. terugrijlen*.

terugspringen, resilire; *v. zaken*, ook recellere, repercuti, recidere, (*van iets*) repelli alqa re; *doen t.*, repellere.

terugstevenen, *z. terugvaren*.

terugstooten, repellere (alqm foribus).

terugstootend, oneig., fastidiosus, superbus, asper; *t. manier van doen*, t. wezen, fastidium, superbia, mores asperi, asperitas.

terugstroomen, refluxere, retro fluere, revoli.

terugstormen, *z. terugrijlen*, **terug-**

jagen, 2.

terugstuilen, recellere, resilire, repercuti, recidere, repelli; *doen t.*, repellere.

terugstuiting, trepercussus.

terugsturen, *z. terugzenden*.

terugstellen, *z. terugrekenen*.

terugtocht, reditus; *v. troepen*, receptus; *het teeken tot den t. geven*, receptui, recipiendi signum dare; receptui canere (*den t. blazen*); *den t. aanvaarden*, *z. terugkeeren*, (*zich*) **terugtrekken**, 1.

terugtrek, regressus (ook *fig.*); een t. doen, pedem referre (*eig.*).

terugtrekken, recedere, regredi; *v. water*, refluxere, relabi; reciprocari (mare; door d. eb); *het t.*, recessus (ook maris); regressus; door omschr.

terugtrekken, 1. *trans.*, retrahere (alqm, manum); reducere (manum; calculum); *vgl. terugschuiven*. | oneig., = *terugvoeren*, reducere (exercitum ex agris, in castra); recipere (copias in castra); *in stilte*, subducere (copias); *van iets t.*, retrahere ab etc. (ook *fig.*); *z. aftrekken*, 1; *zich terugtrekken*, abscedere; recedere; secedere; se subtrahere (ook *fig.*); heimelijk, se subducere (de circulo); *v. soldaten*, se recipere; signa referre; pedem referre; se referre; referri (ad triarios); *zich met het leger t. (v. d. veldheer)*, copias of exercitum reducere; castra referre; = *zich aan de blikken onttrekken*, se abdere (in bibliothecam); *zich uit de publieke zaken in het privaateven t.*, a negotiis publicis se remove; in otium recedere of se referre; ab omni parte rei publicae se subtrahere; *zich uit de politiek t.*, quiescere in re publica; *zich uit militaire, burgerlijke ambten t.*, militaribus, civilibus muneribus abscedere; *zich van of uit iets t.*, recedere ab alqa re; abscedere, se recipere ex loco; se remove ab re; *zich van het forum t.*, de foro decedere; *zich t. = van iets terugkomen*, *z. terug-*

komen; *zich in zichzelf t.*, mentem ab omnibus rebus externis avocatum totam in se ipsam colligere; *teruggetrokken*, remotus ab oculis populi of a tumultu civitatis of a publicis negotiis; in otio; *t. leven*, vita a rebus publicis remota; *vita otiosa*; otium; solitudo; *t. leven (verb.)*, in solitudine vivere; remotum a tumultu

civittatis aetatem agere; procul a republica aetatem habere of agere; omni coetu hominum carere. — **2. intr.**, remigrare (Romam, in domum suam); **z. verder teruggaan, -keeren**, en boven: *zich terugtrekken*.

terugvallen, recidere (in alqd; in graviorem morbum; in antiquam servitutem); *op iemds of op iemds hoofd t. (fig.)*, recidere in, ad alqm (omnis suspicio in vosmet ipsos r. posse), in ales caput (Aetolorum prava consilia in ipsorum caput).

terugvaren, renavigare; (navi) revehi, reverti (*terugkeeren*).

terugverlangen, z. terugvorderen, -wensen; *naar huis t.*, domum redire cupere; *naar Athene, naar iets, desiderium Athenarum, ales rei cepit alqm.*

terugverplaatsen, zich in een tijd t., z. terugblik.

terugvinden, reperire.
terugvliegen, revolare; = **terugvliegen, z. a.**

terugvloeien, refluxere; retro fluere; *relabi; v. grootere massa's, revolvi; het t., recessus (v. d. eb).*

terugvluchten, refugere; *fugā locum alqm repetere.*

terugvoerder, reductor (plebis Romanae in urbem).

terugvoeren, reducere; *per as of schip, reportare (milites navibus in Siciliam), revehere alqd, alqm; iemds met geweld t., alqm vi retrahere; een banneling t., alqm de exsilio reducere, (in patriam) restituere.*

terugvoering, reductio (regis); *restitutio (uit de ballingschap); voor iemds t. zorg dragen, reducenti of restituendi ales curam habere.*

terugvorderen, repetere, reposcere.
terugvragen, repetere; = **terug invieten**, revocare.

terugwagen, *zich t.*, redire audere.

terugweg, z. terugtocht; *den t. aanvaarden*, redire; *op zijn t. veroverde hij de stad*, rediens urbem cepit; *de geheele t. naar de legerplaats, totum spatium, quo reditur in castra.*

terugwensen, repetere, desiderare (alqm, alqd).

terugwentelen, revolvere.
terugwerken, *op iemds*, redundare ad, in alqm (b.v. infamia ad amicos).

terugwerkend, t. kracht hebben (v. weten), in praeteritum valere; in p. latum esse.

terugwerking, de t. zijn van iets, ori ex alqa re; *de t. van iets vooruizien*, quid ex alqa re oriturum sit, prospicere.

terugwerpen, reicere alqd; = **terugdrijven, z. a.**

terugwijken, recedere; *in den slag, pedem referre; vgl. (zich) terugtrekken, 1.*

terugwijking, recessus; receptus.

terugwijzen, = **niet toelaten, z. a. wijzen**; *fig., iemds of iets t.*, reicere (iudices, wraken); *repellere (alqm, allatas criminationes); = afslaan, versmaden, z. a.*

terugwijzing, relectio; repudiatio (*verwerping, versmading*); *repulsa (bij het dingden naar een ambt); t. eener beschuldiging, defensio criminis.*

terugwinnen, z. herwinnen.

terugzakken, relabi.

terugzeilen, z. terugvaren.

teruggenden, remittere; *niet t., retinere.*

teruggending, remissio (obsidium); **z. teruggave.**

terugzetten, 1. = achteruitzetten, b.v. den voet, pedem retro ferre (pedem referre = terugwijken); = terugschuiven, z. a. —

2. = op zijn vroegere plaats zetten, reponere.

terugzien, 1. = terugblikken, z. a. —

2. = wederzien, z. a.

terugzinken, relabi.

terugzwemmen, renare.

terwijl, dum; = *op het oogenblik, dat, quum; vaak door partic. ook in c.*

gerund. op plaatsen, als in sepulcris legendis (t. ik de grafschriften lees) redeo in memoriam mortuorum; wanneer „terwijl“ a dversatieve of concessieve kracht heeft, wordt niet dum gebruikt, maar quum of een partic. of at, autem, sed.

terzijdestelling, derelictio, neglectio; *door omschr.: met t. van al het andere, van alle overige zaken, rebus omnibus relictis (ook posthabitis of postpositis, met achterstelling van enz.); omnibus omissis rebus; met t. der vriendschap, neglecta amicitia; hij meende met t. van alle andere plannen zich naar Nurbu te moeten begeven, omnibus consiliis anteverendum existimavit, ut Narbonem proficisceretur (Caes.); vgl. achterstelling.*

testament, testamentum; tabulae testamenti, *in het verband tabulae alleen; = laatste wil, voluntas mortui, (jur.) ultima voluntas; een t. maken, opstellen, testamentum facere, conscribere; met achterlating van een t., zonder t. sterven, (jur.) testato decedere, intestato mori; die voor zijn dood geen t. gemaakt heeft, intestatus; hij had geen t. gemaakt, eius testamentum erat nullum.*

testamentair, b.v. de t. erfgenaam, heres testamenti institutus; a d.v., testamento, per testamentum.

testamentvervalscher, testamentarius; testamentorum subiectior (*die ze onderschuift*); falsarius; falsus signator (*die testamenten van valsche zegels voorziet*).

testamentvervalsching, falsum testamentum; falsae tabulae.

testateur, is qui testamentum facit; testator.

teug, haustus; *in één t. drinken*, in hauriendo non respirare; bibere non intermittentem; - *uitdrinken*, uno impetu ebibere; - *uitgedronken*, uno impetu epotus; *met greighe tt. drinken*, avide potare of haurire.

teugel, habenae; frenum (*toom; pl. frena en freni*); *den t. vieren*, frenum remittere; *met lossen t.*, freno remisso; quam potest effusissimis habenis (*Liv.*), effusis habenis (*Curt.*); **z. verder aanleggen, 1. A; aantrekken, 1. (laten) schieten, 1; fig., de tt. der regering in handen nemen, z. roer (van staat).**

teugelloos, effrenatus; impotens, intemperans (homo, cupiditas, libertas); immoderatus (libertas), immodicus (cupiditas); effusus (laetitia); solutus (vis plebis); nimius (libertas), liberior (vita, Ter.); a d.v., effrenate; liberius (vivere).

teugelloosheid, licentia; intemperantia; animi impotentia; libido; lascivia.

tevens, *z. daarbij, 2 en 3; tegelijk; ook, 1; verder nog door et... et, b.v. eandem virtutem et oderant et mirabantur; maar niet t., en niet t., neque.*

tevergeefs, *z. vergeefs.*

tevreden, paucis of parvo, sorte sua contentus; *met iets t. zijn, zich t. verklaren, alga re contentum esse; satis mihi est alqd; acquiescere in re; alqd probare, approbare (goedkeuren); alcs rei me non poenitet; alqd accipere (excusationem), en zoo in den dialoog, accipio = ik ben t., goed; t. leven, sorte sua contentum vivere; zoolang gij over uw vorderingen t. zijt, quoad te, quantum proficias, non poenitebit; over iem d. t. zijn, alqm probare, laudare, collaudare; over zichzelf - sibi placere, se amare; waarmee men t. kan zijn, probabilis (orator, genus dicendi, ingenium); niet t. zijn, *z. ontevreden; (ermee) t. zijn, dat, te, indien enz., satis habere of satis est alci c. i. n. f. of m. a. c. c. c. i. n. f., si etc.; contentum esse m. quod.**

tevredenheid, *met zijn lot, animus sorte sua of suis rebus contentus; = goedkeuring, approbatio; tot mijn groote t., cum magna mea voluptate; tot aller of algemeene t., cunctis approbantibus, cum omnium laude; iem d. t. betuigen, laudare, collaudare alqm, (over iets) probare alqd; zich de algemeene t. ververven, omnium laudem sibi parare of colligere; door of met iets iem d. t. ververven, probare alqd alci.*

tevredenstellen, satisfacere (alci); placare (alqm); *vgl. bevredigen.*

thans, *z. nu, 1.*

theater, *z. tooneel, schouwburg.*

theatraal, *z. pathetisch.*

thema, id quod propositum est; res proposita; quaestio, id quod quaerimus of de quo quaeritur (= de gestelde vraag); argumentum (stof, waarover men schrijft, b.v. epistolae); locus (l. de finibus bonorum et malorum; tractare locum); res, causa (zaak, onderwerp); *van zijn th. afdwalen, a proposito declinare, aberrare; te ver, longius labi; tot zijn th. terugkeeren, redire ad rem propositam, ad propositum; om weer enz., z. draad; iem d. van zijn th. afbrengen, alqm velut de spatio auferre (Liv.); te ver, alqd alqm longius ab incepto trahit; iem d. een th. voor een dispuut vragen, poscere alqm causam disserendi; - voor een voordracht, iubere quā de re quis velit audire; over een gegeven th. spreken, declamare; er wordt een th. opgegeven voor hun dispuut, his ponitur, de quo disputent.*

theogonie, deorum generatio; *de th. van Hesiodus, theogonia Hesiodi.*

theorema, ratio; theorema.

theoreticus, qui artem ratione cognitam habet; qui artis of disciplinae alcs praepcepta percipit; *als schrijver, scriptor artis; louter een th., qui doctrinam of artem ad usum non adiungit; in den p. l. ook docti; meer practicus dan th. zijn, z. practicus.*

theoretisch, qui in cognitione versatur; qui ab artis praepceptis proficiuntur; *th. kennis, th. inzicht, scientia, doctrina, (rerum) cognitio doctrinaeque, ratio, ratio et doctrina; th. kennis v. h. krijgswezen, disciplina militaris of militiae of bellica; th. onderricht, ratio et doctrina; th. kennis*

van iets hebben, alqd ratione cognitum habere; th. kennis is niet voldoende, non satis est praepcepta et rationem (artis alcs) tenere nisi utare; onvoldoende th. kennis bezitten, minus instructum esse artium disciplinis; a d v., ratione, scientiā, b.v. een kunst th. verstaan, scientiā tenere artem (Cic.); ex artis praepceptis; z. ook practisch.

theorie, ratio; scientia; doctrina (*wetenschappelijke kennis*); = kunst, voorschriften, ars, praepcepta (Latine scribendi; alqd ad artem et p. of ad rationem revocare); *philosophische th., z. (philosoph.) systeem; ook studium, b.v. in studio minus fortasse quam vellem, in rebus atque usu plus etiam quam vellem, versatus (Cic.); de th. met de praktijk verbinden, doctrinam ad usum adiungere.*

tiara, tiara; apex.

tichel, -steen, later; *th. maken, vormen, lateres fingere, ducere; -bakken, -coquere; muur van th., murus latericius; paries (wand) latericius of latere structus.*

tien, *1. n u m e r., decem; elk of telkens t., deni; t. assen, decussis; t. stuks (assen, ponden) bevattende, uit t. stuks bestaande, denarius; een tijdruimte van t. jaren, decem anni; †decennium; een meetroede van t. voet, decempeda. — 2. s u b s t., de t., het getal t., numerus denarius.*

tiend, *z. tiende, 2.*

tiendaagisch, decem dierum.

tiende, *1. a d i., decimus; voor de t. maal, decimus; soldaten van het t. legioen, †decumani. — 2. s u b s t., = tiende deel, decima pars; negen th., novem partes. | = tiend, decuma, decumae; het inkomen van den staat uit de th., vectigal ex decumis; th. heffen, decumam of decumas imperare; - invoorden, - exigere; - betalen, - dare; - te betalen hebben, - debere; een t. van graan, frumentum decumanum.*

tiendehalf, novem et dimidium of dimidia pars.

tienderhande, -lei, decem generum; decem.

tiendpachter, decumanus.

tiendplichtig, qui decumam (decumas) debet; *t. zijn, decumam (decumas) debere; decumanus (ager).*

tiendubbel, *z. tienvoudig.*

tienduizend, decem millia; *elk of telkens t., dena millia.*

tienduizendmaal, decies milies.

tienduizendste, decies millesimus.

tienjarig, decem annorum; = tien jaren oud, ook decem annos natus.

tienmaal, decies; *t. meer dan, decies tanto plus quam; t. zooveel als, decies tantum quam quantum.*

tienmaandsch, decem mensium.

tienmalig, decies met een gepast p a r t i c.

tienman, decemvir.

tienmanschap, decemviratus.

tienriemig, decemscalmus.

tienspannig, decemings.

tiental, decuria; *z. tien, 2.*

tienurig, decem horarum.

tienvoud, decies tantum; *het t. van het zaaisel, decies tantum quam quantum satum est.*

tienvoudig, decemplex; *a d v., cum*

decimo (ager effert of efficit; faba ex eodem semine redit).

1. **tieren, z. gedijen.**

2. **tieren**, tumultuari; strepere (ook v. zaken); furere (rasen, woeden); een bijna tierend geschreeuw v. d. senaat, contionalis prope clamor senatus; het t., tumultus, strepitus.

tij, z. getij.

tijd, tempus (in 't alg.); tempestas (vooral met het oog op omstandigheden; tijdsgewricht); spatium (tijdruimte; tijd, die voor iets vereischt wordt); dies (vastgestelde tijd, termijn; ook = tijd, lengte van tijd, b.v. sumere diem ad deliberandum; diem perexiguam postulare; dies levat luctum); vetustas; intervallum (tusschentijd); aetas; memoria (de tijd, voor zoover men er heugenis van heeft); otium (vrije tijd); slechte, ongelukkige t. of th., tempus luctuosum, triste; temporis of temporum iniquitas, asperitas, acerbitas; afflicta tempora, ook alleen tempora; schoone, gulden t. (der jeugd), bona aetas; dure, goedkoop t., z. **duurte**, **goedkoop**; t. en omstandigheden, dies tempusque; tot een vroegeren t. behooren, tempore remotiore esse; iets vereischt veel t., est res longi temporis; iem d. geven of laten tot of voor iets, tempus of spatium alci dare ad alqd; spatium interponere ad alqd; zijn (behoortijken) t. voor iets nemen, tempus of spatium sumere ad alqd; de zaak heeft den t., maturato non opus est; t. hebben, vacare; - voor iets, vacare alci rei; mihi tempus est alci rei of m. g. n. g. e. r. u. n. d.; tempus habere alqd faciendi; spatium alci est alqd faciendi of ad alqd faciendum; geen t. hebben om enz., alci non vacat of non operae est c. i. n. f.; daarop wil ik terugkomen, als ik t. heb, ad hoc vacui revertamur; t. krijgen, tempus nancisci; - besporen, - winnen, - lucrari; als ik meer t. gekregen zal hebben, quum plus otii nactus ero; om t. te winnen, tot dat enz., ut spatium intercedat, dum etc.; t. verliezen, z. **verliezen**; daarvoor zal het dan t. zijn, wanneer enz., cuius rei tum tempus erit, quum etc.; het is nu niet de t., nunc tempus nullum est; het is t. om enz., tempus est c. i. n. f. of m. a. c. c. c. i. n. f. of m. g. n. g. e. r. u. n. d.; daartoe is het thans de t. niet, alienum ab hoc tempus est; toen het nog geen t. voor de scheepvaart was, nondum tempestivo ad navigandum mari; het is hoog t., (dat of om enz.), tempus est maximum, ut etc.; tempus urget; de t. is voorbij, z. **voorbijzijn**; den t. verdrijven, z. **verdrijven**; de t. valt iem d. lang, z. 1. **lang**, op het einde; b. j. th., z. **soms, 1**; b. i. n. n. e. n. een bepaalde t., ante certam diem; g. e. d. u. r. e. n. d. e. een of eenigen t., een t. lang, aliquamdiu; (g.) vrij langen t., aliquantum temporis; g. d. e. n. t. dat, dum; (g.) korten tijd, een oogenblik, ad tempus; paulisper, praeumper; i. n. d. e. z. e. n. dien t., eo, hoc, isto, illo tempore; i. n. o. n. z. e. n. t., nostrā memoriā; i. n. d. e. n. t. e. g. e. n. t. e. n. v. o. o. r. d. i. g. e. n. t., hoc tempore, his temporibus; hac aetate; nunc quidem; i. n. v. r. o. e. g. e. r. e. n. (den ouden t.), antiquitus; m. e. t. d. e. n. t., procedente tempore; progrediente aetate (met de jaren); sensim (langzamerhand); = door lengte van tijd, longinquitate temporis; diuturnitate (extabescere); vetustate (abolescere);

- worden wij standvastiger, constantiores nos tempus diesque faciet; - worden allen langzamer, quo plus culque aetatis accedit, eo fit tardior; n. a. dien tijd, postea, postea, deinde; n. a. o. v. e. r. e. e. n. k. o. m. s. t. i. g. den t., zooals de t. het eisch, ad hoc of illud tempus aptus of utilis; his of illis temporibus aptus of conveniens, congruus; = te rechter tijd geschiedende, tempestivus; a. d. v., ut tempus (ipsum) possit; ad tempus; pro tempore et re; een woord op zijn t., tempestivum dictum; s. i. n. d. s. den t. dat, ex quo (tempore); t. e. rechter t., z. 1. **recht, 2**; **tijdig** (a. d. v.); niet-, alieno tempore, intempestive, non opportune; t. e. n. t. i. j. d. e. der regering v. Servius Tullius, regnante Servio Tullio; t. t. van iem d. leven, z. 1. **leven, 3**; v. a. n. t. tot t., z. **soms, 1**; - iem d. bezoeken, intervissere alqm; v. o. o. r. (een) korten t., ad exiguum tempus; (onbepaald) ad tempus; ad tempus quoddam (tot op een zekeren t.); v. o. o. r. d. e. n. (bepaalden) t., ante tempus, ante diem (betalen, solvere); mature (fieri senem).

tijdelijk, = voor een tijd, temporarius; a. d. v. ad tempus; = aardisch, wereldsch, humanus; externus; t. zaken, aangelegenheden, het tijdelijke, res externae of humanae; humana (n. p. l.); t. goederen, fortunae; t. welzijn, huius vitae felicitas; het t. zegenen, humanis rebus excedere.

tijdens, = ten tijde van, gedurende, z. **tijd, gedurende**.

tijdgebrek, angustiae temporis. **tijdgeest**, huius of eius saeculi mos of consuetudo; mores saeculi of temporum; natura atque ratio, ratio atque inclinatio temporum; aetatis ratio voluntasque; saeculum (b. v. huius saeculi licentia); de heden-daagsche t., hi mores; b. j. den h. t., his moribus; den t. huidige, his moribus servire, favere; de ongebonden, onbeschaamde t., licentia temporum; bedorven t., prolapsi in vitia saeculi prava consuetudo.

tijdgenoot, aequalis; aequalis illorum temporum of illis temporibus; qui eiusdem aetatis est; iem d. s. t., aequalis alci of alci; aetati alci coniunctus; i. n. d. e. n. p. l. ook eiusdem aetatis of temporis homines; onze th., z. **tegenwoordig, 2**, op het einde; de naaste t., aetate proximus; th. van dezeen waren, horum aetati adiuncti fuerunt etc.

tijdig, tempestivus (op den rechten tijd); a. d. v., tempestive; i. n. tempore (op het rechte oogenblik); = vroegtijdig, z. **vroeg, 2**.

tijdig, z. bericht. **tijdkorting, z. tijdverdrift**. **tijdlang**, een t., z. **tijd** (gedurende een t.). **tijdlang**, een t., z. **tijd** (gedurende een t.).

tijdperk, z. tijdvak, tijdruimte. **tijdpunt, z. tijdstip**.

tijdrekening, z. chronologie; vóór de Christelijke t., ante Christum natum; vóór onze t., ante hanc temporum rationem.

tijdrekenkunde enz., z. chronologie enz.

tijdroovent, tardus; een t. gezantschap, legatorum tarditas.

tijdruimte, spatium temporis; tempus of tempora; tempestas (met bepaalde ken-teekenen, tijdsgewricht); aetas (tijdperk, eeuw); vetustas (lang tijdsverloop, hooge

ouderdom); *de verlooopen t.*, spatium praeteriti temporis; *grootte tt.*, magna aetatum intervalla; *een t. van veertig jaren*, quadraginta anni; - *van twee dagen*, bidden.

tijdsbepaling, = opgave v. e. bepaalden tijd, tempus; = *regelmatige vaststelling v. d. tijd*, descriptio temporum; temporum ratio (*tijdrekening*).

tijdsbestek, **z. tijdsruimte**.

tijdschrift, *ephemeris; = **journaal**, *z. a.*

tijdsgevoel, *z. het volgende*.

tijdsomstandigheden, condicio temporis of temporum; tempus of tempora; tempestas (*tijdsgevoel*); *gehuikige tt.*, temporum felicitas; *ongunstige*, moeilijke *tt.*, iniquitas temporis of temporum; *zich naar de tt. richten*, *z. richten*, **2**.

tijdsorde, ordo temporis, temporum, aetatum; *naar t.*, **z. chronologisch** (*a d v.*); *zonder (inachtneeming der) t.*, non servato temporis ordine; *in omgekeerde t.*, praepostere.

tijdstip, tempus (rei publicae magnum aliquod, summum et periculosissimum); tempestas (*tijdsgevoel*); = *oogenblik*, vestigium temporis; *een gunstig t.*, opportunum tempus; *opportunitas temporis*; *een ongunstig t.*, alienum tempus; *het beslissende t.*, *z. beslissend*, *op het einde*; *op vele gewichtige tt.*, multis et magnis tempestatibus (*Sall.*); *op hetzelfde t.*, eodem tempore; *op het rechte t.*, in tempore.

tijdsverloop, temporis spatium of intervallum; *vgl. tijdsruimte*.

tijdvak, tempus, aetas; tempestas (*periode*).

tijdverdrielt, ludus; oblectatio (*vermaak*), oblectamentum (*middel om zich te vermaken*); *tot t.*, otii of delectationis et otii consumendi causa; *animi causa*.

tijdverlies, temporis detrimentum of iactura; *mora*; *zonder t.*, sine mora; *met groot t.*, longa mora; *t. hebben*, temporis iacturam facere; *groot t. besparen*, multum temporis lucrari.

tijgen, *aan het werk t.*, *z. werk*, **1**.

tijger, tigris.

tijn, thymum; thymus.

tik, levis tactus.

tikken, *op of tegen iets t.*, leviter tangere (*alqd*); *leviter pulsare (ianuum)*; *fig.*, *iemd op de vingers t.*, corrigere alqm.

tillen, *z. opheffen*, **1**.

timmeren, fabricari (*alqd*).

timmerhout, materia.

timmerman, faber tignarius.

timmermansambacht, fabricandi ars, *ook alleen fabrica*.

timmermansbijl., ascia.

timmermansgilde, collegium fabri-
rum tignariorum.

timmerwerk, opera fabrilis; *van een enkel stuk*, opus fabrilis of fabri tignarii.

tin, plumbum album; *van t.*, e plumbo albo factus.

tinne, v. e. muur, pinna.

tinnen, = *van tin*, *z. tin*.

tint, *z. kleur*, **teint**.

tintelen, = *flikkeren*, *z. a.*; *pungi (steken)*; *prurire (jeuken)*.

tip, lacinia; *door extremus*.

tirailleur enz., *z. schermutselaar enz.*

tiran, *z. dwingeland*; *een t. zijn voor de zijnen*, in suos saevire; *tyranns crudeliter ac superbe tractare*.

tirannenmoord, caedes tyranni.

tirannenmoorder, interfector tyranni.

tirannie, *z. dwingelandij*.

tirannie, tyrannicus (leges, facinus); regius; superbus; crudelis (*wreed*); *t. heerschappij*, regering, *z. dwingelandij*; *t. gezindheid*, superbia, crudelitas; *a d v.*, tyrannice; *regie*; *superbe*; *crudeliter*.

tiranniseeren, *iemd t.*, superbe et crudeliter tractare alqm; *saevire in alqm*; *het Rom. volk t.*, in plebe Romana regnum exercere.

titel, **1.** = *opschrift v. e. boek*, *z. opschrift*; *een boek een t. geven*, inscribere librum; - *den t. Laelius geven*, librum Laelium inscribere; *in het geschrift, dat Meno tot t. heeft*, in illo libro, qui inscribitur Meno.

2. = *ere naam v. e. persoon*, titulus, nomen, appellatio; *onder den t. van legaat*, nomine legati; *de t. van koning*, *z. koningstitel*; *iemd den t. van koning geven*, alqm regem appellare.

tituleeren, appellare alqm (regem); tribuere alci nomen of ornamentum, dignitatem m. d. g. n. v. d. titel.

tijlpen, fritinnire.

tobben, = *zich aftobben*, *z. aftobben*.

toch, **1.** om een bepaalde tegenstelling aan te duiden, tamen (gewl. in het begin van een zin; *ook wel na een of meer woorden, waarop nadruk gelegd wordt*); attamen, verumtamen; atqui; = *niettemin*, desmettemin, nihilominus, nihilo scius; *soms door idem*, *vgl. daarentegen*; quamquam (*ofschoon*, *toch*, *en t.*, *ter verbetering van het voorgaande, zonder nazi*); = *ten minste*, saltem; *t. ten minste*, *t. zeker*, *ma a r t. zeker*, at... tamen; at saltem; at... saltem; at; utique (*t. ten minste zeker*, u. postriede; *una u. parte*); *t. niet*, *ma a r niet*, *en t. niet*, sed non, nec tamen, ook alleen nec. — **2.** *ter versterking eener bewering*, utique (*in elk geval, tot elken prijs, illud scire u. cupio*); *terwijl t.* (*adversatief of concessief*), quum; *in heftige vragen*, tandem (*b. v. quis t. talia fecit?*); *bij dringende uitnodigingen of verzoeken*, door een ingelascht quaeso of amabo, door een aanden i m p e r. toegevoegd dum (*b. v. tacedum*), door quin met i m p e r. of vrageden i n d i c.; *ook tandem*, b. v. fac t. venias! (*bij wenschen*) utinam! (*t. niet*, utinam ne), ook quam vellem! (*t. niet?* num? — **3.** *redegevend* = *immers*, want, enim, b. v. magna inopia erat; commeatus enim (*loevero t.*) non habebatur.

tocht, = *luchtstroom*, venti meatus, ook ventus alleen; afflatus, perfatus. | = **marsch**, reis, **veldtocht**, *z. a.*

tochtgenoot, *z. reisgenoot*.

tochtje, *z. reisje*.

toe, *daar, hier naar t.*, *z. daarheen, hierheen*; *ergens naar t.*, *z. ergens heen*; *tot nu t.*, *tot hier t.*, *z. hiertoe*; *t. zijn* = *gesloten zijn*, clausum esse; *toe!* *toe!* = *haast u wat*, move te ocius (*tegen iemd, die loopt*), move manus, propera (*tegen iemd, die met iets bezig is*), Com.; *toe!* *bij een verzoek*, *z. toch*, **2**; *ook age*, agite; *het doet*

er niet t., nihil interest; z. 1. **doen**, 4 (ter zake d.).

NB. Men vergelijkte, zoo noodig, de composita met **aan-**, **los-**, **tegen-**, (te) **ge-**moet.

1. **toebehooren** (verb.), z. 1. **behooren**, 1.

2. **toebehooren** (subst.), als juridische term., accessio (b.v. van de vruchten v. e. land, een jong v. e. dier enz.); = **inventaris**, z. a.

toebereiden enz., z. **bereiden** enz.

toebereidselen, apparatus, apparatus (inz. groote, prachtige; belli, epularum); *tt.* tot iets maken, parare, apparare, comparare, instruere alqd, se comparare ad alqd; *vgl.* (zich) **toerusten**, 1; *tt.* maken tot een aanklacht, accusationem adornare; - tot de verdediging eener stad, parare, quae usui sunt ad defendendum oppidum; - tot de bestorming, quae ad oppugnationem oppidi pertinent, administrare; se expedire ad oppugnationem urbis; *alle tt.* tot iets maken, omnes res ad alqd comparare; *ernstige* -, diligentissime, acerrime parare alqd; *alle tt.* zijn gemaakt, omnia provisae sunt.

toebidden, z. **wensen**, 2.

toebijten, morsu corripere of appetere alqd; *fig.* hamum vorare (Plaut.).

toebinden, alligare; = **verbinden**, obligare (vulnus); (van voren) praeligare (os).

toeblinken, affulgere.

toebouwen, obstruere.

toebrengen, b.v. iem*d* een slag t., z. 1. **slag**, 1; schade, wonden t., z. **schaden**, **wond**.

toedeelen, tribuere (alci praemia, beneficia; suum cuique), attribueren; als bezit of als taak, assignare; bij rechtelijk vonnis, addicere, adiudicare alci alqd; soldaten aan de legioenen t., milites in legiones distribuere.

toedekken, operire, tegere, contegere, obtegere.

toedenken, iem*d* iets t., destinare alci alqd.

toedichten, z. **toeschrijven**; ten onrechte, confingere (alqd in alqm); insimulare (alqm ales rei).

toedienen, porrigere, praebere, offerre, ministrare.

1. **toedoen** (verb.), 1. eig., = **sluiten**, 1, A, z. a.; *fig.*, een oog (de oogen) t., convivere (bij iets, in alqa re). — 2. *overdr.*, z. **bijdragen**, 2; **medewerken**, **gewicht**, 2 (in de schaal leggen); 1. **doen**, 4 (ter zake doen).

2. **toedoen** (subst.), opera; buiten of zonder mijn, ons t., sine opera mea, nostra; non me auctore; zonder ander*e* t., mea (tua, sua) sponte; sine ulla humana ope.

toedraaien, z. **toekeeren**.

toedracht, eener zaak, ratio of ordo rei, rerum; de t. eener zaak verhalen, ordine narrare, quomodo res gesta sit; ik zal u de geheele t. der zaak verhalen, ab initio res quomadmodum gesta sit, vobis exponam; ik deel u de t. der zaak in 't kort mede, rem gestam vobis breviter expono; dit is de ware t. der zaak, haec, sicut exposui, ita gesta sunt.

toedragen, iem*d* achting t., z. **achten**;

iem*d* een goed hart t., z. **genegen** (zijn); **zich t.**, z. **gebeuren**.

toedrinken, propinare alci (hoc pulchro Critiae, Cic.), praebibere (alci venenum, Cic.).

toedrukken, comprimere (manum, oculos); operire (oculos, oculos morienti); oblidere (collum digitulis duobus); *vgl.* **sluiten**, 1, A.

toeëigenen, zich iets t., suae potestatis facere alqd; sibi, ad se vindicare, ook alleen vindicare alqd; arrogare, sumere, assumere sibi alqd; occupare (regnum); in zijn woorden, sibi inscribere alqd (nomen philosophi); een deel van iets, ook alqd ex alqa re sibi decerpere (ex alcs laude); vóór den tijd, praeripere alqd; een groot deel van iets, ex alqa re (b.v. ex illa pecunia) magnam partem ad se vertere; zich iets alleen t., sibi soli alqd attribueren, in se unum vertere.

toefluisteren, insusurrare alci in aures, ad aurem alqd, ook alleen insusurrare alci alqd; m. a. c. c. i. n. f.

toegaan, 1. = **toevallen**, 1; (zich) **sluiten**, 1, A, z. a.; = gesloten kunnen worden, claudi posse (ianua, porta). — 2. = **voorvallen**, **gebeuren**, fieri, accidere; het gaat bont t., omnia sursum deorsum versantur; - geheel natuurlijk t., hoc ex naturae legibus fit, non mirandum est; - niet natuurlijk t., hoc monstri simile est; - niet eerlijk t., alqd doli subest, zoo gaat het in de wereld t., sic sunt res humanae; ita sunt homines; het gaat bij een maaltijd luidruchtig en vroolijk t., convivium sermone et laetitia celebratur.

toegang, 1. abstr., = het ergens heen gaan (ook het verlof, recht daartoe), aditus (tot iets, alcs rei; in alqm locum a. alci est of patet; aditum patefacere, t. verschaffen); mannen hebben in dit heiligdom geen t., aditus in id sacrarium non est viris; die alleen vrijen t. in het huis hadden, quibus solis aditus in domum familiarior erat; waartoe slechts priesters t. hebben, quo praeter sacerdotes adire fas non est; iem*d* t. tot iets verleen*e*n, alqm admittere (ad consilium, ad honores); alqm adhibere alci rei of ad, in alqd (convivio; consilio; in, ad consilium); iem*d* geen t. tot het forum verleen*e*n, alqm aditu ac foro prohibere. | t. tot iem a n d = **audientie**, z. a.; iedereen vrijen t. verleen*e*n, facili*e*m se in hominibus admittendis praebere; niemand -, alcs domus nemini patet; iem*d* t. tot iem*d* verschaffen, alci aditum patefacere ad alqm; zich t. verschaffen tot iem*d*, aditum ad alqm invenire, sibi parare; - tot iedereen, omnium aditus tenere; t. tot iem*d* hebben, aditum habere ad alqm; aditus alci est of patet ad alqm; door aanbeveling, per alqm aditum commendationis habere apud alqm; het is gemakkelijk t. tot iem*d* te krijgen, facili*e*s est aditus ad alqm; - moeilijk -, alqs convenientibus est difficilis; alqs rari est aditus; aditus ad alqm sunt difficiliores. — 2. *concr.*, als plaats, accessus (alium a. petere; commodior); aditus.

toegankelijk, 1. v. zaken, inz. v. plaatsen, facili*e*s aditu of accessu; = open, patens (via, loca); apertus (via, mare; campi ad dimicandum); pervius (saltus);

minder, moeilijk t., difficillior aditu; minus pervius; impeditus; *niet t.*, *z. ontoegankelijk*; *t. zijn*, adiri posse, adiri (unā et angustā semitā); *paterē alci*; *een plaats slechts t. voor de priesters*, quo praeter sacerdotes adire fas non est; *genietingen, die voor iedereen t. zijn*, voluptates in medio sitae; *t. maken*, patefacere (vias); *nostris legionibus Pontum*; aperire (saltum; Italiam). — **2. v. personen**, facilis accessu; ad quem facilis aditus est of facilis aditus sunt; *z. toegang*, **1**; *overdr.*, patiens alces rei (nullius salubris consilii), *tegenover impatiens alces rei* (veritatis); *niet t.*, *z. ongenaakbaar*.

toegankelijkheid, = genaakbaarheid *v. e. persoon*, prompti aditus alces.

toegedaan, *z. genegen, gehecht, aangehangen*, **2**; *overgeven*, **2**.

toegeeljik enz., *z. toegevend enz.*

toegenegen enz., *z. genegen enz.*, *lieide enz.*

toegeuren, afflari.

toegeven, **1. trans.**, = daarenboven *geven*, adicere, addere, insuper dare. | = *erkennen*, concedere; *fateri*, confiteri (*vgl. bekennen, erkennen*); *in 't bijz.*, *bij het disputeren*, concedere; *dare*, assentiri (illud, cetera alci; quid tibi assentiar); *dit toegeven*, quo concessio, quibus concessis; *maar toegegeven, dat enz.*, sed hoc ipsum concedatur *m. a. c. c. i. n. f.*; *toegegeven, dat, dat niet enz.*, ut, *n. e. c. o. n. t.*; *toegegeven!* dat geef ik toe! concedo, esto. — **2. in tr.**, = *geen tegenstand bieden*, cedere, concedere; obsequi of morem gerere (alci, alces voluntati); *iemd met betr. tot iets t.*, cedere alci in alqa re; *met het begrip van te veel, te dikwijls, indulgere* (alci, sibi; peccatis); *servire* (voluptatibus); *niet t.*, in sententia sua perstare of perseverare. | = *achterstaan, onderdoen*, cedere, concedere (alci); *inferiorem esse*; *niet -*, alci parem esse; *non inferiorem esse*; *aequare of aequiparare alqm alqa re*; *iemd weinig of in 't geheel niets t.*, alci non multum aut nihil omnino cedere.

toegevend, indulgens, clemens, benignus; *t. zijn* = *toegevendheid gebruiken*, *met t. behandelen*, *z. toegevendheid*; *al te t. zijn jegens zichzelf*, nimis sibi indulgere; *- jegens de soldaten*, milites laxiore imperio habere; *- bij iemds opvoeding*, nimis indulgenter educare alqm; *a d. v.*, indulgenter, clementer, benigne; *vgl. meegaand*.

toegevendheid, indulgentia, clementia, benignitas; *met, ten opzichte van iemds of iets t. gebruiken*, alci, alci rei indulgere (*in niets*, nihil); *indulgenter habere alqm*; *alci rei*, alci alqd ignoscere; *alci rei of alci alces rei veniam dare* (*vergeven*); *z. toegeven*, **2**; = *door de vingers zien*, connivere in alqa re; *iemd met groote t. behandelen*, magnā esse in alqm indulgentiā; *een boek met t. beoordelen*, benigne iudicare de alqo libro; *vgl. meegaandheid*.

toegif, appendix, additamentum (*aanhangel, toevoegsel*); cumulus (*boven de maat*); *een t. geven*, cumulum addere; *iets als t. -*, *z. toegeven*, **1**; *als geschenk, douceur, corollarium*.

toegrendelen, *z. grendelen*.

toegrijpen, prehendere, arripere alqd.

toegroeien, *v. wonden*, coalescere.

toehakken, caedere, ferire.

toehalen, claudere.

toehappen, *z. toebijten*.

toehoorder, *in een enkel geval*, qui audit of audiit; *in 't alg.*, audiens, collect., audientes; = *vaste t.*, auditor; *een vlijtig t. van iemds zijn of worden*, operam dare alci, audire alqm; *auditorum esse alces*; *dilligenter audire alqm*; *studiosum esse alces audiendi*; *multum operae dare alci*; *een oplettend t. van iemds zijn*, se alci attentum praebere auditorem; *kring v. tt.*, corona.

toehoorderes, ea, quae audit; *vgl. toehoorder*.

toehooren, audire; *auscultare* (*luisteren*), attendere (*acht geven, opletten*).

toehouden, **1.** = *iemds iets toereiken, vertoonen*, praebere, porrigere, ostentare, offerre alci alqd. — **2.** = *gesloten houden*, clausum tenere; *claudere* (*oock-flg.*, aures ad doctissimas voces alces); *comprimere* (nares manu); *non aperire*; *de oogen t.*, manum ad oculos, ante oculos opponere; *iemds den mond t.*, os alci opprimere, ad os manum obicere.

toehouwen, caedere, ferire.

toeijlen, *z. toesnellen*.

toeijchen, *iemds t.*, laetis vocibus acclamare (*in het verband alleen acclamare*) alci; *laeta acclamatione excipere alqm*; *laetis clamoribus assensum alci significare*; (*met handgeklap*) *plaudere alci*; *plausu of plausibus alqm excipere*; *z. verder bijval* (*schenken*).

toeijuching, acclamatio; *plausus*; *z. verder bijval*.

toekeezen, advertere of obvertere (alci alqd); *iemds den rug t.*, terga dare alci (*Liv.*); *vaker in den zin van vluchten*, *z. a.*; *alci tergum obvertere*; = *met den rug naar iemds toe staan, liggen, zitten*, aversum stare of iacere, sedere; = *van iemds weggan*, abire, discedere ab alqo; *alqm deserere*, destituere (*in d. steek laten*).

toekennen, adiudicare alci alqd; *adicere alci alqd* (bona); *decernere alci alqd* (alci honores, triumphum, provinciam, praemium); *iudicare alqd alces esse*; *putare of dicere alqd alces esse* (has fabulas Plauti esse); *iemds iets niet t.*, alqd ab alqo abiudicare.

toekenning, additio (bonorum); arbitrium (honoris est penes alqm); *t. van belooningen*, decreta praemia.

toekijken, *z. toezien*.

toekijker, -kijkster, *z. toeschouwer, -schouwster*.

toeknippen, *z. toedrukken, toesnoeren*.

toeknikken, annuere; *elkander t.*, inter se significare.

toekomen, **1.** = *geworden*, *z. a.* —

2. = *verschuldigd zijn*, alci deberi; *toekomend*, debitus; = *iemds recht zijn*, *b. v. het k. mij, den rechter, allen t.*, meum, iudicis, omnium est *c. i. n. f.*; *dat hem over de zaak geen oordeel toekwam*, sui iudicii rem non esse; *een koning toekomend*, regalis; *den vader t.*, patrius. — **3.** *met iets t.*, *z. uitkomen, op het einde*.

toekomend, *z. toekomen*, **2**; *toekomstig*.

toekomst, tempus futurum of posterum,

reliquum; posteritas; = *de toekomstige dingen*, futura, res futurae; = *hoop op het toekomstige*, spes; *in de t. blikken*, quae futura sunt, prospicere; quae eventura sunt, providere; *een diepen blik in de t. slaan*, longe in posterum prospicere futura; *de futuris callidissime conciere*; *in de t.*, postero tempore; *posthaec*; *voor de t.*, in posterum; = *voor den overigen tijd*, in reliquum tempus *of alleen* in reliquum; *voor de geheele t.*, in omne tempus; *niet aan de t. denken*, futura non cogitare *of curare*; *een blijde of schoone t.*, bene vivendi spes.

toekomstig, futurus; veniens; *de t. redenaar*, staatslieden, qui orator futurus est, qui rei publicae praefuturi sunt; *de t. burger* (v. e. nog niet geboren kind), civis designatus (Cic.); *het toekomstige*, futura; *de t. tijd*, z. **toekomst**; *soms door het enkele gerundiv.*, b.v. iets heeft veel invloed op zijn t. verbetering, multum valet alqd ad mores eius emendandos.

toelachen, arridere (alci, ook = bevalen); *het geluk*, de fortuna l. hem t., fortuna ei affulget, eum iuvat, adiuvat; *het t.*, arrisio.

toelage, hij heeft een t. gekregen, merces eius aucta est; *als douceur*, corollarium; z. verder **toegift**.

toelaten, 1. = gesloten laten, clausum tenere; non aperire. — 2. = toegang verleen, admittere; aditu non prohibere; *iemd (een bezoeker) bij zich t.*, admittere alqm; *aditum alci ad se dare*; — *niet bij zich t.*, excludere alqm; z. verder **inlaten**, 1; **toegang**; *iemd tot iets, tot een ambt t.*, alqm admittere ad alqd, ad honorem etc.

— 3. = niet beletten, toestaan, sinere (gewl. m. a c c c i n f.); *pati alqd fieri, ook alleen pati*; concedere (m. ut, ne, in het p a s s. ook c i n f.); permittere (gewl. m. ut); recipere (res dilationem non recipit); *habere* (v. zaken, dubitationem, alquam comparationem); *door licet*, b.v. *het verdrag liet het niet toe*, non licuit per foedus fieri.

toelating, 1. admissio; *door omschr.* — 2. = verlof, 1. z. a.

toeleg, z. plan, 2; **onderneming**,

toeleggen, 1. eig., = bijleggen, addere, adiciere (alqd alci rei). — 2. oneig., *het er op t.* = *het er op gemunt hebben*, z. **munten**, 2; *zich op iets t.* (= aan iets wijden), dare se, studere alci rei; incumbere in, ad alqd.

toelichten enz., z. **verklaren**, 1 enz.

toelonken, nictare alci.

toeloop, concursus; frequentia; *celebritas* (totius Graeciae); *hij heeft veel t.*, (v. e. redenaar) habet plurimos auditores; *frequentes ad eum audiendum concurrunt*; (v. e. koopman) frequentes emptores ad eum concurrunt; *hij verdient den t.*, dien hij heeft, ad eum merito concurrunt.

toelopen, 1. accurrere, (ijlings) advolare, (in menigte) concurrere, confluere; *op iets t.*, cursu petere alqd. — 2. = *indigen*, uitloopen, desinere; *spits t.*, in acutum desinere; v. e. *heuvel*, in acutum caumen assurgere.

toeluisteren, z. **toehooren**.

toemaken, z. **sluiten**, I, A; **stoppen**, **toemeten**, metiri, admetiri (alci alqd); *emetiri* (oeverdr., alci voluntatem, *goeden wil*).

toemetselen, saxis concludere; saxis effacire (intervalla).

toen, 1. a d v., t., t. ter tijd, tum; tunc; eo of illo tempore; illis temporibus; illa, ea aetate; *door ille*, b.v. *hij bekleedde t. het 6de consulaat*, sextum illum consulatum gessit; *hij zeide*, dat er t. geweld gepleegd was (= dat die handelwijze geweld genoemd moest worden), dixit vim fulsisse illam; *vgl. daarna*, *daarop*, 2. — 2. c o n i., quum; ut, ubi; postquam, posteaquam; *ook door p a r t i c.*, b.v. *Dione interfecto*.

toenaaien, obsuere.

toenaam, z. **bijnaam**.

toenadering, z. **verzoening**.

toeneiging, z. **neigen**, **overhellen**.

toeneiging, z. **neiging**, **genegenheid**.

toenemen, crescere (inopia omnium); opes animique; odium); accrescere (dolor); augeri, augescere; incrementum capere (in omvang, grootte); *van hetgeen drukken-der, ernstiger wordt*, ingravescere, corroborari (malum), increbrescere (ventus, rumor); *bij toenemende duisternis*, se indentibus tenebris; *ongemerkt t.*, gliscere, (zich verbreidend) serpere.

toeneming, incrementum; accessio; *een t. zijner krachten bemerken*, vires suas auctas sentire; v. h. *maanlicht*, z. 2. **wassen**.

toenniipen, z. **toedrukken**, **toesnoeren**.

toenmaals, z. **toen**, 1.

toenmalig, gewl. door qui of qualis tum erat; illius of eius, hulus aetatis, temporis; *de t. consul Cicero*, Cicero, qui illo tempore of tum consul erat; *de t. omstandigheden*, res, quae tum erant.

toepasselijk, *op iem of iets t. zijn*, pertinere ad alqm, ad alqd; *spectare ad alqd*; *valere in alqo*, in alqa re (*van kracht zijn*); *alqs tenetur alqa re*, b.v. *hac lege*; *ik vraag, of daarop (op zijn stukken grond) het Rom. recht t. is*, illud quaero, habeantne (ista praedia) ius civile (Cic.); *niet t. zijn*, non valere in c. a b l.; *diel non posse de etc.*; *op velen, vele zaken t. zijn*, ad multos pertinere; *late pater*; *algemeen t. zijn*, ad omnes pertinere; *voornamelijk t. zijn bij of in iets*, domicilium est alci rei proprium in alqa re (b.v. *huic verbo in officio*).

toepassen, uti alqa re (b.v. *supplicio in alqm*); *vgl. aanwenden*; *iets op iets t.*, alqd transferre in alqd, traducere ad alqd; *iets in de praktijk t.*, alqd ad vitae usum conferre; *iets (een gezegde) op zichzelf t.*, alqd de se interpretari, de se of sibi dictum putare; *toegepast kunnen worden = toepasselijk zijn*, z. **toepasselijk**.

toepassing, z. **aanwending**; *hij protesteerde niet tegen de t. zijner woorden op den koning*, non recusavit, quominus verba sua de rege dicta existimarentur; *van t.*, van algemeene t. zijn, z. **toepasselijk**.

toepersen, comprimere; *vgl. toedrukken*.

toer, iter; *een t. (wandeling) maken door enz.*, perambulare alqm locum; z. **reis**,

toereiken, 1. t r a n s., = *aanreiken*, porrigere, praebere (alci alqd); = *toereikend toonen*, ostentare (cavam manum). — 2. i n t r., = *gemoeg zijn*, satis esse (alci, ad alqd); *sufficere* (alci, ad, adversus alqd; absol.); *suppeditare* (ad alqd); *suppetere* (alci); *niet t.*, ook deficere (materia, fru-

mentum; dies deficiat, si etc.; tempus anni ad bellum gerendum; *m. a. c. c. v. e. person.*

toereikend, *z. genoegzaam, genoeg; t. zijn, z. toereiken, 2.*

toerekenbaar, *mentis compos.*

toerekenen, *z. aanrekenen, toeschrijven.*

toerenen, *accurrere, advolare m. of z. equo admissio, citato; t. op iemd, admissio equo accurrere, (ook te voet) magno cursu contendere ad alqm; op een plaats, effuso cursu ferri ad locum of petere locum; z. toestormen.*

toerijden, *op iets, z. aanrijden; ook iter dirigere alqm.*

toerist, *peregrinator.*

toernooi, *z. steekspel.*

toeroep, *succlamatio; acclamatio (inz. als teeken van goed- of afkeuring).*

toeroepen, *iemd t., inclamare alqm; goed- of afkeurend, acclamare, succlamare alci, ook m. a. c. c. i. n. f.*

toeroeping, *z. toeroep.*

toerusten, *1. zich tot iets t. = toebereidslen maken tot iets, parare alqd (bellum, fugam); apparare, comparare alqd; se parare of comparare (ad alqd faciendum, ad alqd); zich tot den oorlog t., ook omnia quae ad bellum pertinent, providere; ad bellum cuncta parare; - tegen iemd, bellum parare, apparare, comparare alci; bellum adversus alqm comparare; - tegen iets, bellum comparare contra alqd (contra aras et focos). — 2. iemd met iets t., instruere of ornare alqm alqa re; zich met wijsprekendheid t., eloquentiā se armare; toegerust, armatus (excitati, erecti, parati, armati animis iam esse debemus); paratus, compositus, b.v. nemo paratior, vigilantior, compositor (srijdevaardiger) ad iudicium venisse videtur; met kennis van iets t. zijn, scientiā alcs rei instructum esse; scientiam alcs rei habere; met geleerdheid t., instructus doctrinā of a doctrina; vgl. begaafd; z. ook uitrusten.*

toerusting, *apparatus, apparatus; comparatio (tot een oorlog, belli); tt. maken, z. (zich) toerusten, 1; z. verder uitrusting, 2.*

toeschietelijk enz., *z. voorkomend enz.*

toeschieten, *z. toesnellen.*

toeschijnen, *z. schijnen, dunken; = toeblinken, affulgere.*

toeschouwen, *z. toezien, 1.*

toeschouwer, *spectator; als ooggetuige, arbiter; als t. aanwezig, praesens et spectans; de tt. in het theater, spectatores; theatrum; de ruimte voor de tt., theatrum, cavea; een werkeloos t. bij iets zijn of blijven, z. werkeloos (a d. v.).*

toeschouwster, *spectatrix.*

toeschreeuwen, *z. toeroepen.*

toeschrijven, *tribuere (alqd fortunae), attribuire, assignare (alci alqd); zelden ascribere (alci incommodum); vertere (secundorum adversorumque causas in deos; rem in superbiā; conferre (alqd in alqm); referre alqd ad alqm auctorem; adjudicare alci (salutem impei); delegare (servati consulis decus ad servum, Liv.); iets aan zichzelf t., sumere, assumere sibi alqd; zij s. ieder aan zichzelf de overwinning t., se utrique superiores discessisse existi-*

mant of affirmant; alles werd aan verdienste t., omnia in virtutem trahebantur; een aan iemd toegeschreven boek, qui fertur esse alcs liber.

toeschuiven, *1. iets aan iemd, admovere alci alqd. — 2. = dichtschuiven, den grendel voorschuiwen, pessulum obdere.*

toeslaan, *1. trans., = met kracht toewerpen, obicere (fores). | = toewijzen (als verkooper, verpachter of aanbestede), addicere (alci fundum; tegen den laagsten prijs, voor een bagatel, alci alqd nummo sestertio of alleen nummo); niet aan iemd t. worden, abire ab alqm. — 2. intr., caedere (alqm, alqd, alqa re); ferire (alqd, adversarium; absol.); terdege op iemd t., male mulcare alqm; = een voorslag aannemen, conditionem accipere.*

toeslag, *pretium auctum of additum; = toewijzing bij een verkoop enz., z. toeslaan, 1.*

toesluiten, *z. sluiten, I, A; grensdelen.*

toesmiten, *z. toewerpen.*

toesnauwen, *z. afsnauwen.*

toesnellen, *accurrere, advolare (op iemd, ad alqm); van alle zijden, concurrere, convolare (undique); = ter hulp snellen, propere subvenire; auxilio accurrere (suis), fin auxilium accurrere.*

toesnoeren, *constringere; iemd de keel t., z. woegen.*

toespelen enz., *z. zinspelen enz.*

toespieren, *clavis claudere.*

toespijs, *obsonium (bij het brood); pulpamentum; = groenten, olera (n. pl.).*

toespraak, *1. = het toespreken, appellatio, (heftig, berispelend) compellatio; (kalmereend, vertroostend) animi confirmatio; consolatio. — 2. = de tot iemd gericht woorden, oratio; contio (in een vergadering); opbeurende, vertroostende t., allocutium; door een vriendelijke t., blande appellando, leni oratione; een t. tot iemd houden, z. toespreken.*

toespreken, *iemd t., alloqui alqm; plechtig, affari alqm (versibus lisdem); appellare, (heftig) compellare alqm; conditionari apud, ad alqm; contionem habere ad alqm.*

toespringen, *assillire; = ter hulp snellen, accurrere, succurrere; t. op iemd, petere alqm.*

toestaan, *z. veroorloven, bewilligen.*

toestand, *status (voorbijgaand); condicio (blijvend, vitae, rerum, fortunae); locus (waarin iemd of iets gebracht is, gevl. in den a. b. l., meliore, deterior loco); causa (als de oorzaak van, de aanleiding tot iets; in meliore causa esse); tempus, tempora (omstandigheden; dikw. ook slechte, bedenkelijke, gevaarlijke t.); res (pl.; omstandigheden); de ongunstige t. of omstandigheden, Iniquitates rerum of temporum; een hopeloze t., res perditae of pessimae; t. van slavernij, servitus; v. vrijheid, libertas; v. ruwheid, wildheid, verwildering, feritas; v. geluk, felicitas; v. rust, tranquillitas; ongedeerde, ongeschonden t., incolumitas; goede, verdorven t. van den staat, bona, perditas res publica; door het n. van een p. n. of a d. i., b.v. de volgende drie tt., haec tria; de tegenwoordige tt., haec; de tt. daar,*

ista; *de huiselijke, staatkundige t.*, domestica, publica; *in een t. geraken, die enz.*, pervenire ad id, quod etc.; *iets in goeden t. houden*, alqd integrum et incolume servare; *alqd tueri*; *in onvoltooiden en ruwen t. achterlaten*, alqd non perfectum of inchoatum ac rude relinquere; *mijn t. is niet van de beste*, res meae minus secundae sunt; *de t. is plotseling veranderd*, repente facta est rerum commutatio; *ik beschreef hem mijn t.*, exposui ei, quo loco essent res meae; *zich in denzelfden t. bevinden*, in eadem causa esse, eadem est causa mea; *in eodem loco esse*; *hij bevond zich in een zeer moeilijken t.*, magna difficultate afficiebatur; erat ei res in magnis difficultatibus; *vooral bij den tegenwoordigen t. van den staat*, hac praesertim re publica; *bij den t. t. der zeden*, his moribus; *iets weer in den vorigen t. brengen*, in antiquum statum, in pristinum, in integrum restituere; *alqd reficere, restituere (herstellen)*; *in een ellendigen t. leven*, misere vivere; *in een t. (stemming enz.) brengen*, afficere met adverbia of adverbiale vendingen, vooral dikw. het *p a r t i c.* affectus als *adi.*, b.v. manus recte affecta; sic corporibus affectis, ut etc.; quomodo affecto caelo (bij welken t. des hemels).

toesteken, 1. *trans.*, = **toereiken**, 1, *z. a.*; = heimelijk geven, clam subministrare of suppeditare (alci alqd). — 2. *in tr.*, ferire (op temd, alqm).

toestel, *z. machine*.

toestemmen, *in iets t.* = iets goedkeuren, auctorem esse alcs rei; probare, approbare alqd; *t.* = vergunnen, concedere, permittere; annuere; *vgl. be-, inwilligen, veroorloven*.

toestemming, = goedkeuring, approbatio; = vergunning, concessio, permissio; *met iemds t.*, alcs assensu; alqd probante; alcs concessu of permissu; *zonder iemds t.*, alqd adversante; *en zoo: met mijn t.*, me probante etc.; *de voorspellende vogels geven hun t.*, aves addicunt; *- hun t. niet*, - abdicunt; *vgl. be-, inwilliging, verlof*, 1.

toestooten, ferire (op iemd, alqm).

toestoppen, = stoppen, *z. a.*; = **toesteken**, 1, *z. a.*

toestormen, *op iemd*, irruere, incurrere, incurfare of impetum facere in alqm; *op iets*, incurrere, irruere in alqd.

toestralen, affulgere (alci).

toestroomen, affluere (ook *fig.*, opes, divitiae); *v. e. menigte*, affluere, accurrere; confluere, concurrere; *het t.*, concursus; *door confluere ad alqd*.

toesturen, 1. = **aanzeilen**, *z. a.* — 2. = **zenden**, *z. a.*

toetakelen, mulcare (alqm); *teeljik t.*, male mulcare (alqm); *een schip* -, affligere, afflicare navem; *in den strijd*, mulcare navem (Liv.).

toetasten, prehendere, arripere, sumere alqd; *terdege t. (aan tafel)*, largiter se invitare.

toetellen, numerare, annumerare, dinumerare (b.v. pecuniam alci).

toetreden, 1. *fig.*, (propius) accedere; *op iem.*, iets, adire, accedere ad etc.; *assisteren* prope alqm, ad alqd. — 2. *overdr.*, accedere (ad alqd; ad alcs condiciones

pactionesque; ad consilium alcs); *tot een gevoelen, een meening t.*, *z. beamen, instemmen*, 2; *tot een verbond t.*, ad societatem accedere, se applicare; *tot een partij t.*, *z. partij*, 1.

toetreding, 1. *fig.*, aditus, accessus. — 2. *overdr.*, tot een gevoelen, assensio, assensus; probatio, comprobatio.

toetrekken, obducere (velum); claudere (fores).

toets, *z. proef*, 1; *den t. doorstaan*, satisfacere, probari (alci).

toetsen, alqd ad obrussam exigere; *z. verder beproeven*, 1.

toetssteen, lapis Lydius; *oneig.*, obrussa (van iets, alcs rei; *z. toetsen*); *de onbedrieglijke t.*, waaraan enz., certissimum indicium of signum, quo etc.

toeval, 1. *het t.*, casus; fors (*slechts in den n o m. en a b l. s i n g.*); fortuna (*toevallig lot*), b.v. si tot bona sunt in casu atque fortuna (*in het t. of geluk, Cic.*); *het blinde t.*, fors; temeritas fortunae; caecus casus; temeritas et casus; *het t. wilde*, dat enz., casu (et fortuito) accidit of alleen accidit, ut; forte, temere evenit, ut; *bij t.*, *z. toevallig* (a d v.). — 2. = *toevallige gebeurtenis of omstandigheid*, casus; eventus (*uitkomst, ad omnem e. paratus*); res fortuita; casus fortuitus; *menschelijke t.*, humana (n. pl.); *een gelukkig t.*, forte oblata opportunitas; fors fortuna; *een bijzonder g. t.*, magna fortuna; *- was het*, dat enz., magnae fuit fortunae m. a c c. c. i n f.; *het t.*, dat = de omstandigheid, dat, *z. 2.*

omstandigheid. — 3. = *aanval eener ziekte*, b.v. epileptische t., *z. epilepsie*; *een t. krigen*, morbo tentari.

toevallen, 1. *fig.*, demitti (v. e. luik en dgl.); claudi (v. e. deur); v. d. oogen, cadere (somno). — 2. *overdr.*, = ten deel vallen, obtingere, obvenire alci; contingere alci (*meestal impers.*); accedere alci (paululum vobis pecuniae, Ter.); adventire (Numidiae partem mox adventuram); pervenire ad alqm (pecunia, hereditas, pars laudis).

toevallig, fortuitus; in casu positus (op een toeval berustend); forte oblati (*zich t. aanbiedend, voordoend*); non necessarius (*niet noodzakelijk*); incertus (onzeke); adventicius (*bijkomstig*; fructus); een t. gebeurtenis, *z. toeval*, 2; *het toevallige*, fortuita (n. pl.); res fortuitae; a d v., casu, fortuito, forte; ook forte ita evenit, casu accidit, accidit, ut etc.; = *door een gelukkig toeval*, forte fortuna; = *zonder voorzicht of opzet*, temere; geheel t., casu of temere et fortuito; forte (et) temere; *indien t.*, si forte, ook si alleen.

toevalligheid, 1. = *het toevallige*, b.v. de t. eener zaak, eener gebeurtenis bewijzen, probare rem fortuitam esse of casu evenisse, non necessariam esse. — 2. = *toevallige gebeurtenis*, *z. toeval*, 2.

toevaren, *z. toezeilen*.

toeven, cunctari; *z. verwijlen*.

toevertrouwen, mandare (alci alqd); commendare (alci alqd, alqm); credere, concedere, committere (alci, fidei alcs alqd); permittere (alci omnes fortunatus suas, vitam); *het toevertrouwde* (= in het geheim medegedeelde) verklappen, com-

missa enuntiare; *iemd een amtl, een zaak t.*, mandare alci munus, negotium; *iemd de leiding van den oorlog t.*, committere alci bellum; *zich aan iemd, aan iemds bescherming t.*, committere of tradere, permittere se in fidem alic.

toevlieden, ook **oneig**. (v. *menschen*), advolare, (v. *velen*) convolare; op *iemd of iets*, ad alqm, ad alqd.

toevloed, *er was een groote t. van menschen op die plaats*, magna erat hominum eo loco frequentia of celebritas; magna multitudo hominum eo confluxerat; = *overloed*, affluentia (omnium rerum).

toevloeden, **1. eig.**, affluere (*absol.*; ad alqm). — **2. oneig.**, affluere (*absol.*; ad alqm, ad alqd). | = *ten deel vallen*, alqd alci obvenit, obtingit; alqd defluit ad alqm; *van de goden den menschen t.*, ab diis ad homines permanere; *iemd iets doen t.*, suppeditare alci alqd; afficere alqm alqa re.

toevlucht, **1. als handeling**, perflugium; = *bescherming, hulp*, praesidium; *zijn t. tot iemd of iets nemen, bij enz. zoeken*, confugere of perfugere, refugere ad alqm, ad alqd (ook *fig.*); ad alic fidem confugere; decurrere ad alqm, ad alqd, descendere ad alqd (*fig.*); *tot geboden zijn t. nemen*, deprecari; *zijn t. daartoe nemen, dat enz.*, confugere illuc, ut etc., decurrere eo, ut etc.; *zijn t. weer tot iets nemen*, recurrere ad alqd (ad easdem conditiones); ad gladios; *een t. hebben bij iemd of iets*, alci est perflugium ad alqm; receptum habere ad alqm, ad alqd; in alqo alci est perflugium of praesidium; *iemd elke t. afsnijden*, omnium rerum respectum alci abscondere (*Lin.*); a portu et perflugio excludere alqm; *hij is mijn t.*, in eo opes meae sitae sunt. — **2. = toevluchtsoord**, perflugium (periculi, hiemis, voor = *tegen enz.*; avaritiae, voor = *van enz.*); arx tuta perflugiumque; refugium; = *vrijplaats*, asylum, ook ara (ad aram legum confugere); receptaculum (op *de vlucht*, fugae); castellum (forensis latrocinii; omnium scelerum); *ik heb een t.*, er staat mij een t. open, portus nobis paratus est et perflugium; *deze studiën zijn in het ongeluk een t. en een troost*, haec studia adversis rebus perflugium ac solatium sunt; *iemd verleent ons een t.*, waar enz., alqs suppeditat nobis, ubi etc.

toevluchtsoord, **z. toevlucht**, **2. toevoegen**, **1. addere** (alqm alci; alqd alci rei); *verder, v. perss.*, aggregare (te in nostrum numerum); ponere (custodem, custodem alci); apponere (custodes; alqm alci custodem; magistrum consulibus); *iemd aan iemd als raadsman t.*, dare alqm alci in consilium; *als hulp t.*, alqm alci adiutorem dare; alqm alci attribuere; v. *zaken = bijrekenen*, ascribere; *z. verder bijvoegen*. — **2. overdr.**, beleedigen, onrecht *t.*, *z. beleedigen, onrecht*; ook iniungere (alci iniuriam, ignominiam).

toevoeging, **toevoegsel**, **z. bijvoeging**, **bijvoegsel**.

toevoer, = *toevoering*, subvectio (frumenti); *er was geen t. uit Egypte*, nihil ex Aegypto subvehabatur; = *het toegevoerde*, *mand*, commeatus; *iemd den t. afsnijden*,

commeatu alqm intercludere of prohibere. **toevoeren**, **1. zaken**, subvehere, advehere, supportare, apportare (commeatum, frumentum exercitui). — **2. personen**, adducere (alqm ad alqm; exercitum, exercitum subsidio alci); perducere (alqm ad alqm); *de bruid den bruidegom t.*, deducere virginem ad alqm.

toevouwen, complicare (epistolam).

toevriezen, **z. bevriezen**, **1.**

toewaaïen, *trans.*, afflare; *in tr.*, afflari; **z. tegenwaaïen**.

toewegen, appendere (alci alqd; *fig.*, verba).

toewenden, **z. toekeeren**, **wenden**.

toewenken, annuere alci; *elkander t.*, nutu significare inter se; *iemd t. en toeroepen binnen te komen*, alqm nutu voceque vocare, si introire velit; *vgl. wenken*.

toewenschen, **z. wenschen**, **2.**

toewerpen, **1. obicere** (b.v. panem cani); *elkander heimelijk blikken t.*, furtim inter se aspicere; *iemd grimmige blikken t.*, torvis oculis alqm aspicere; *z. ook kushandje*. — **2.** = *dichtwerpen*, obicere (fores). — **3.** = *vullen*, complere (fossam).

toewijden enz., **z. wijden enz.**

toewijzen, **z. toekennen**, **toedeelen**, **aanwijzen**, **2**; v. d. praetor, een insolventen schuldenaar (als dienstbare) aan iemd t., addicere alqm alci; *iemd als slaaf (lijf-eigene) tijdelijk aan iemd t.*, dare of decernere vindicias secundum servitutem.

toewijzing, **z. toekenning**, **aanwijzing**, **2.**

toewringen, *iemd de keel t.*, suffocare alqm.

toezeggen, dicere (alci legationem, dotem); promittere, polliceri; v. e. *afpraak*, constituere (alci, m. a. c. c. i. n. f.); *iemd straffeloosheid t.*, *z. straffeloosheid*; *z. verder beloven*, **1.**

toezegging, **z. belofte**; *aan onze belofte en onze t. is voldaan*, satis est factum promisso nostro ac recepto (Cic.).

toezeilen, *op iets*, cursum dirigere ad, in alqd; *vgl. aanzelen*, **1.**

toezenden enz., **z. zenden enz.**

toezicht, **z. opzicht**, **1.**

toezien, **1. eig.** = *toeschouwen*, spectare alqd, spectatorem esse alqs rei; inspectare (inspectante me, exercitui); *uit de verte*, prospicere, prospectare, observare alqd; *bij iets t. = niet ingrijpen*, alqd fieri pati; impunitum ferre, omittere (ongestraft laten); *verkeloos bij iets t.*, *z. werkeloos* (a d. v.); *het t.*, spectatio. — **2. oneig.**, videre (m. ut, ne etc.); curare (ut etc.); *gij moogt, hij mag zelf t.*, tu videris, ipse viderit; *zie t.*, wat *gij doet*, vide, quid agas; = *op zijn hoede zijn*, cavere; *z. verder zorgen*. | = *het op- of toezicht houden of hebben*, **z. opzicht**, **1.**

toezijn, **z. zitten**, clausum esse.

toezwaaien, *iemd lof t.*, *z. lof*, *prijzen*.

toga, toga; *met of in een t.*, togatus.

toilet, ornatus; v. *vrouwen*, ook mundus muliebris; *t. maken*, ornari; se ornare, **tokkelen**, *de snaren t.*, *z. snaar*.

1. tol, **1. eig.** = *uitvoer*, *invoer*, *doorvoerrecht*, portorium; *in 'alg.* vectigal; *een t. van iets heffen*, vectigal alci rei imponere; *tt. gaan pachten*, ad vectigalia

accedere; *het pachten v. e. tol, redemptio portorii*. — 2. *oneig.*, *den t. der dankbaarheid betalen*, *grati animi officium praestare*; *den t. der natuur betalen*, *naturnae debitum reddere*.

2. **tol** (*kinderspeelgoed*), *turbo*.

tolbeambte, *-bediende*, *portitor*.

tolerant *enz.*, *z. verdraagzaam* *enz.*

tolgaarder, *z. tolontvanger*.

tolgeld, *z. 1. tol*.

tolhuis, *telonium* (*kerk*).

tolk, *interpretes*; *fig.*, = **voordvoerder**, *z. a.*; *index* (*indices oculi*).

tolleenaar, *z. het volgende*.

tolontvanger, *exactor portorii*; *portitor*; *de tt.*, *ook qui vectigalia of portoria exigunt*.

tolpachter, *redemptor portorii*; *bij de Romeinen*, *publicanus*.

tolvrij, *immunis portorii*; *iets t. uitvoeren*, *sine portorio exportare* *alqd*; *sprekw.*, *gedachten zijn t.*, *liberae sunt nostrae cogitationes* (*Cic.*).

tolvrijheid, *immunitas portorii*.

ton, *cupa*; *amphora* (*als scheepsmaat*).

tondel, *fomes*; *tondeldoos*, **fomitis pyxis*.

tong, 1. *eig.*, *lingua*; *zijn t. in toom houden*, *linguam continere*; *moderari linguae*; *iets ligt mij op de t.*, *alqd mihi versatur in labris primoribus*; *het hart op de t. hebben*, *z. hart*, 2; *een booze t.*, *z. boos*, 3; *een vlugge of gladdet t.*, *linguae solutio*; *iemd met enz.*, *lingua promptus*; *facundus*; *een scherpe t. hebben*, *linguae acerbare esse*; *op de t. rijden* = *in opspraak zijn*, *z. opspraak*. — 2. *fig.*, = *landtong*, *lingua*, *lingula*; = *tongetje v. d. weegschaal*, *examen*.

tongetje, *lingula*; *aan de weegschaal*, *examen*.

tongval, *genus linguae*; *dialectus*; *verschillende tt.*, *ook* (*Quint.*) *sermonis differentia*, *linguae differentes*; *in de Dorische t. spreken*, *Dorice loqui*.

tonijn, *thynnus*.

tooi, *enz.*, *z. opschik* *enz.*; *der haren*, *z. haartooi*.

toom, *z. teugel*; *een paard den t. aanleggen*, *z. optoomen*; *zonder t.*, *sine freno*; = *zich van geen t. bedienen* (*v. d. ruiter*), *infrenatus* (*Liv.*); *in t. houden*, *z. betuigen*, *bedwingen*.

toomeloos *enz.*, *z. teugelloos* *enz.*

1. **toon**, *z. 1. teen*.

2. **toon**, 1. *eig.*, *sonus*; *sonitus* (*het klinken*); *vox* (*uit den mond of van een instrument*); = *wijze*, *modi*, *moduli*; = *accent*, *z. a.*; *tt. voortbrengen*, *sonos efficere*, *reddere*; *den t. aangeven*, *sonum of vocem praecire*; *een t. lager*, *hooger gaan* (*de stem laten dalen*, *verheffen*), *vocem submittere*, *augere*; *vocem remittere*, *intendere*; *in den t. blijven*, *t. houden*, *modos servare*; *een halve t.*, *limma* (*Macr.*). — 2. *oneig.*, *b.v. iemd op een ruwen*, *trotschen t. aanspreken*, *aspere*, *superbe alqm compellare*; *op een smekenden t.*, *supplicem esse alci*; *op zuchten t. iemand berispen*, *molli brachio obiurgare alqm*; *op een verheven* (*ook in ongunstigen zin*: *hoogdravenden*) *t. spreken*, *magnifice loqui*; *alcs sermo tumidior est* (*in ongunst*, *zin*); *op een*

kalmen t., *submisce loqui*; *op een trotschen*, *oeremoedigen t.*, *superbe loqui*, *superbo uti sermone*; *magnos spiritus sibi sumere*; *de medelijdende t.*, *commiseratio*; *daarin overgaan* (*v. d. redenaar*), *commiserari*; *op dreigenden t.*, *minitabundus*; *kalme t.*, *sedata vox*. | *van manieren*, *b.v. een goede*, *fijne t.*, *elegantia*, *urbanitas*; *van een goeden of fijnen t.*, *elegans*, *urbanus* (*homo*); *den t. aangeven*, *z. aangeven II, D.*; *bij iets*, *alcs rei ducem ac principem esse*.

3. **toon**, *b.v. iets ten t. stellen*, *proponere*, *propalam collocare*, *in conspectu of in promptu ponere alqd*.

toonbeeld, *exemplar ad imitandum* *propositum of alleen exemplar*, *exemplum*; *specimen* (*niet in den pl.*); *door de uitdrukkingen onder voorbeeldig*; *b.v. een t. van een veldheer*, *imperator summus ac perfectus*; *v. d. dictator*, *dictator unicus*; *v. zedelijkheid*, *moribus egregius*.

toonbeeld, 1. *eig.*, *scena* (*het platform of „de planken” met den tooneelwand*); *proscenium* (*het platform*); *pulpitum* (*een deel van het proscenium*, *het dichtst bij de orchestra*); *het t. betreffende*, *scenicus*, *theatralis*; *voor het t. schrijven*, *fabulas scribere*; *het t. betreden*, *tooneelspeler worden*, *in scenam prodire*; *vgl. 1. optreden*; *van het t. treden*, *het t. vertalen*, *scenam relinquere of alleen abire* (*v. e. tooneelspeler*, *gedurende het stuk*); *de scena decedere* (*v. e. tooneelspeler*, *die het t. vaarwel zegt*). | = *onderdeel v. e. bedrijf*, *scena*. — 2. *fig.*, *theatrum* (*virtutis*, *orbis terrarum*); *scena*; *sedes*; *locus*, *ubi alqd gestum est*; *het t. van den oorlog*, *z. krijgstooneel*; *Marathon*, *het t. v. vele heldendaden*, *Marathon*, *magnum multarumque virtutum testis*; *van het t. treden* = (*zich*) *terugtrekken*, 1, *z. a.*; *van het t. des levens*, *de praesidio et statione vitae decedere* (*v. e. grijsaard*); *op het wijde t. der wereld*, *in hoc maximo theatro*; *iemd ten t. voeren* = *laten optreden*, *z. 1. optreden* (*op het einde*). | = **schouwspel**, *z. a.*

tooneeldichter, *fabularum scenarum scriptor*; *poeta scenicus*; *vgl. comédie, tragediedichter*.

tooneeldirecteur, *princeps gregis histrionum*.

tooneelgezelschap, *familia of grex*, *caterua histrionum*.

tooneelmatig, *scenicus*; *a d v.*, *scenice*; *ut in scenis fieri solet*.

tooneelspeelkunst, *histrionia*; *ars ludica*; *als vak*, *waarin men zich oefent*, *studium histrionale* (*Tac.*).

tooneelspeelster, *artifex scenica*.

tooneelspel, *actio* (*spel v. e. acteur*); *z. verder schouwspel*; 1. **stuk**, 2.

tooneelspeler, *in t alq.*, *histrion*; (*in de mimen*) *mimus*; (*in de pantomimen*) *ludus of ludio*; *artifex scenicus*; *actor*; *in de comédie*, *tragedie*, *actor comicus*, *tragicus*; *comoedus*, *tragoedus*; *de t.*, *die de eerste*, *tweede*, *derde rol speelt*, *actor primarium*, *secundarium*, *tertium partium*.

tooneelspelersroep, *z. tooneelgezelschap*.

tooneelstuk, *z. 1. stuk*, 2.

toon, 1. *trans.*, *eig.* = **wijzen**, 1, *z. a.* | *oneig.*, = *aan den dag leggen*, *doen*

blijken, ostendere (potestatem suam); patefacere (odium in alqm); praebere (bewijzen, alci fidem); probare (virtutem); praestare (fidem, benevolentiam); uti alqare (prudentiā, fortitudinē); (*ijverig*) navare (benevolentiam suam in alqm); = *bij iets aanwenden, gebruiken*, adhibere (in amicorum periculis fidem et diligentiam; belli necessitatibus patientiam, *Liv.*); door esse *m. d. a b l. v. e. s u b s t. en a d t.* (Metellus tantā diligentia fuit, ut etc.); *belangstelling voor iets t.*, delectari alqare; = *aantoonen, bewijzen, uiteenzetten*, ostendere; declarare; demonstrare; docere alqm alqd; exponere, explicare alqd. — **2. refl.**, *zich iemnd of iets t. (v. personen)*, se ostendere alqm (ducem; alci inimicum); se praebere alqm (in alqm, in alqo, in re; alci, b.v. gratum); se praestare (virum; alci officiosum); esse (industum, severum in alqm).

toongever, *bij iets*, auctor alcs rei; *zij zijn de t.*, illi quidquid faciunt, praecipere videntur.

toonkunst, ars musica; musica (*n. pl.*) **toonkunstenaar**, artis musicae peritus; qui facit modos (componist).

toonladder, diagramma (*neutr.*; *Vitr.*).

toonloos, sono carens.

toonteeken, *z. accent.*

toontje, *een t. lager zingen*, ad modestiam se componere.

toorn, ira, iracundia; animi (*pl.*); indignatio (*verontwaardiging*); stomachus (*boosheid*); *in t. ontsieten*, *z. toornig (woorden)*; *hij deed het in t.*, irā commotus of incensus fecit; *iemd in t. doen ontsieten*, *z. toornig (maken)*; *tot t. geneigd*, promptus of praecipies ad, in iram; *in t. ontsieten, ontbrand*, *z. toornig*; *uitbarstingen van t.*, irae, iracundiae.

toornen, = *toornig zijn*, *z. toornig*. **toornig**, *v. personen*, iratus (alci); irae plenus (in alqm); irā incensus, commotus, ardens; iracundiā inflammatus; minax (epistola, sermones); ardens (ardentes litterae); trux (vultus); *t. zijn op iemd*, iratum esse, irasci, succensere alci; *zeer t. zijn*, graviter irasci of iratum esse; irā ardere; *- op iemd*, ook irā in alqm incensum esse; *zij zijn t. op elkander*, ira inter eos intercedit; *t. worden*, iratum fieri; irasci; irā incendi; iracundiā exardescere, inflammari of efferi; *wegens of over iets*, iracunde ferre alqd of *m. a c c. c. i n f.*; *licht, spoedig*, proclivem esse ad iram; *iemd t. maken*, iratum facere alqm; exacerbare, irritare; stomachum of bilem movere alci; *a d v.*, irato animo, iracunde; *iemd t. aanzien*, truci vultu intueri alqm.

toorts enz., *z. lakkel enz.*

toost, *een t. op iemd instellen* = *op iemds gezondheid drinken*, *z. gezondheid*, *2.*

toovenaar, veneficus, magus.

toovenares, venefica, maga; saga (*waarszegster*).

tooverachtig, magicus; *fig.*, = verrukkelijk, schoon, venustissimus, (*v. streken*) amoenissimus.

tooverdrank, venenum.

tooveren, *colere artes magicas; *iets t.*, quodam veneno perficere, ut etc.; carminibus (*door tooverformules*) efficere alqd; *het t.*, veneficium,

tooverformule, -formulier, carmen, cantio.

tooverheks, *z. toovenares.*

tooverij, veneficium (*bereiding van toovermiddelen*); ars of disciplina magica.

tooverklank, sonus of vox dulcis.

tooverkolk, *z. toovenares.*

tooverkruid, herba magica.

tooverkunst, *z. tooverij.*

toovermiddel, venenum.

tooverroede, virga magica; virga of virgula divina.

tooverspel, *z. tooverij, goochelarij.*

tooverspreuk, *z. tooverformule.*

tooverstal, *z. tooverroede.*

top, cacumen, culmen; vertex; fastigium; *dikw. door summus, b.v. de t. van den berg, summus mons; vgl. 2. spits.*

topographie, *z. plaatsbeschrijving.*

toppunt, **1. eig.**, *z. top.* — **2. fig.**, culmen summum (fortunae); summus gradus; (*na-klass.*) fastigium; *zijn t. bereiken*, ad summum venire; *zijn geluk bereikte het t.*, supremus felicitati eius accessit cumulus; *het t. van den roem bereiken*, summam gloriam consequi; *op het t. van den roem, der eer staan*, florere gloria, honore; ad summum gradum gloriae, honoris ascendisse.

tor, scarabaeus.

toren, turris; = *gevangenis, carcer; een t. bouwen*, turrin excitare.

torenwachter, custos turris.

torsen, portare, sustinere; *vgl. dragen.*

toertelduil, turtur.

1. tot (p r a e p.), **1. eig.**, *tot aanduiding van een eindpunt*, ad, usque ad; in, usque in (*bij stedennamen zonder p r a e p.*); *t. Rome*, usque Romam; *daarentegen usque ad Romam* = *t. in de nabijheid van Rome*; *t. den dood (toe)*, usque ad mortem, ad extremum spiritum; *t. (op) dezen dag*, usque ad hunc diem; *hodie quoque; ook alleen adhuc (n i e t) hodie adhuc*; *t. (op) dezen tijd*, usque ad hoc tempus; *t. zoolang*, *t. dusver*, usque eo; *tantisper (onderwijl; t. dum, zoolang totdat)*; *t. hoe lang*, quousque; *quem ad finem; van dag t. dag*, diem ex die (expectare); *diem de die (differre)*; *in dies (bij c o m p a r a t i v i)*; *t. = slechts tot een zeker punt, niet verder, tenus (Tauro t., umbilico t.); hactenus, t. hiertoe, zoover, inz. bij het spreken)*; *t. op iemd (iemd niet meegerekend)*, praeter alqm, alqo excepto; *allen t. op één man toe (met inbegrip van dezen)*, ad unum omnes, (*minder dikw.*) omnes ad unum. | *om den graad ener handeling aan te duiden*, ad, usque ad; *iemd t. den dood toe geeselen*, verberibus caedere alqm usque ad necem; *t. het uiterste (toe)*, ad extremum, ad ultimum (*Liv.*). | *t. driemaal toe*, ter; *twée-t. driemaal*, bis aut ter; *bis terve*. — **2. overdr.**, *t. God bidden, tot iemd spreken, zich t. iets toerusten*, *z. bidden enz.*; *liefte t. kennis, cognitionis amor; begeerte, lust t. iets hebben, desiderio alcs rei teneri*. | *om het doel, de bestemming aan te duiden*, ad, b.v. ad agendum natum esse; *t. aandenken*, *z. aandenken*, **1**; *tot welk doel*, *z. doel*, **2**; *tot bescherming (behoud) van*, pro; *om een gevolg aan te duiden*, cum; *b.v. cum magna mea laetitia*; *t. mijn spijt*, *z. spijt*. | *ook door een enkelen c a s. o b l.*, b.v. causa belli, materia iocorum, apparatus oppugnanda-

rum urbium; dedecori esse. | *t. iets dienen, z. dienen, 2; t. een tot geboren worden, fato alqo nasci (Cic.); soms ook destinatus c. d a t. | door den enkelen a c c. bij het activum, door den enkelen n o m. bij het passivum der verba kiezen, benoemen, maken, b.v. alqm consulem creare; consul creatus est; alqm sibi inimicum reddere; t. vrouw nemen, alqm uxorem ducere; t. getuige -, alqm testem adhibere.*

2. tot (c o n i.), donec, dum, usque dum, quoad, b.v. hij bleef daar, *t. het laat werd, mansit, donec advesperascēbat; ik zal het uitstellen, t. de toorn bekoelt, differam, dum ira deferrescat.*

1. totaal (a d i.), z. 1. geheel; t. maans-, zonsverduistering, z. maans-, zonsverduistering.

2. totaal (s u b s t.), z. 1. geheel (in het midden).

toldat, z. 2. tot.

totstandbrenging, -koming, door omschr. met de verba van tot stand brengen. -k o m e n, z. stand, 1.

tournooi, ludus equester.

touw, funis; rudens (scheepskabel); retinaculum (touw om vast te houden); restis (koord, strik).

touwslager, restio (Suet.).

touwwerk, funes (p l.); rudentes (p l.).

traag, piger, ignavus, iners, segnis, tardus, lentus; a d v., pigre, ignave, segniter, tarde, lente; oneig., t. van begrip, indocilis, tardus, hebes.

traagheid, pigritia, ignavia, inertia, segnitia, tarditas; oneig., t. van begrip, tarditas m. of z. ingenii; ingenium hebes of tardum.

traan, lacrima; fletus (geween); met tt. in de oogen, onder tt., lacrimis obortis; cum lacrimis; lacrimans; flens; een vloed van tt., vis lacrimarum; onder veel tt., onder een vloed van tt., multis cum lacrimis, non sine multis lacrimis, magno cum fletu; plenus lacrimarum; onder tt. over iets, illacrimans alci rei; de tt. komen iem d in de oogen, lacrimae oboriuntur alci, alces oculis; zijn tt. niet kunnen bedwingen, lacrimas tenere non posse; -nauwelijks -, vix mihi tempero of vix me contineo, quin lacrimem; aan iemds dood tt. wijden, z. wijden; tt. storten, lacrimare, collacrimare; lacrimas effundere of profundere; in tt. losbarsten, in lacrimas effundi; -losbarstend, lacrima-bundus (Liv.); een vloed van tt. vergieten, in tt. wegsmelten, vim lacrimarum profunderere; (als vrouwen) in muliebres fletus se prolcere; tt. van berouw storten, lacrimas poenitentiae testes profundere; iem d tot tt. roeren, z. roeren, 2; de tt. afwisschen, fletum abstergere.

traanoogen, lippire; iem d die t., lippus, lippens.

trachten, t. te enz., studere, conari c i n f.; operam dare m. ut etc.; iets t. te verbergen, dissimulare alqd; soms wordt het in het geheel niet uitgedrukt, of bij iets verledens door het enkele i m p e r f. weergegeven, b.v. hanc ad legem formanda vobis oratio est; quod tuā sponte faciebas; z. verder pogen; 1. streven.

traditie, z. overlevering, 2.

traditioneel, a maioribus of antiquitus

traditus; usu receptus, ook receptus alleen; usitatus; quod moribus fit; patrius; translativus (door de gewoonte overgeleverd, edictum); v. heilige handelingen, sollemnis; het is bij hen t., dat zij enz., moris est eorum, ut etc.; t. vorm, mos, consuetudo (alcs rei); t. levenswijze, vitae consuetudo; a d v., more maiorum; more usitato of recepto; more et instituto maiorum; ut assolet.

tragédie, tragœdia.

tragediedichter, -schrijver, (poëta) tragicus; tragœdiorum poëta of scriptor.

tragisch, 1. eig., tragicus; t. acteur, tragœdus; tragicus actor; a d v., tragico more. — **2. oneig.,** tristis, luctuosus (exitium), funestus, miserabilis (aspectus); atrox (res); het t. einde van iem d, tristis exitus alcs; een t. einde hebben, t. eindigen, tristem exitum of tristes exitus habere; voor iem d, alqd alci luctuosum, funestum est.

tralies, tralielwerk, cancelli (van groot t., traliehek); clatri (van kleiner t. aan kooiven, vensters enz.); met t. voorzien, clatratus (b.v. fenestra).

tranen, z. traanoogen.

tranendal, z. jammerdal.

tranenvloed, z. traan.

transport, 1. = het transporteren, vectura per as of schip; portatio (armorum atque telorum portationes, Sall.); voor het t. hezr dingen, ad ea vehenda of portanda.

— **2. = het in één keer getransporteerde, commeatus** (duobus c. exercitum reportare).

transportabel, z. transporteeren.

transporteeren, portare, transportare, transvehere (te water en te land, personen en zaken); transferre (zaken); transmittere, traicere (over water, personen en zaken); iem d onder bewaking ergens heen t., alqm cum custodibus mittere alqd; gemakkelijk, niet gemakkelijk, niet goed te t., portatu facilem, difficilem, migratu difficilem esse; dieren geschikt om iets te t., bestiae ad vehendum idoneae.

transportkosten, vectura; de tt. betalen, pro vectura solvere.

transportmiddel, vehiculum (voor iets, alcs rei).

transportschip, navigium vectorium; (kleiner) navicula vectoria; navis oneraria (vrachtschip).

trant, z. naar gelang v. d. zin: manier, wijze, gewoonte; mode; soort; orde, 3; stijl.

1. trap, = schop, ictus pedis of calcis; iem d een t. geven, alci calcem impingere; pede of calce alqm percutere.

2. trap, 1. = trede, gradus; fig., gradus (honoris, dignitatis); de hoogste t. van aanzien, waardigheid, ook alleen summa auctoritas, dignitas; vgl. graad; t. voor t., bij tt., z. trapsgewijze. — **2. = al de treden samen,** scalae; iem d van de t. werpen, alqm per gradus deicere; van de t. vallen, labi per gradus; scalis devolvi; -buitelen, per gradus praecipitem ire.

trappans, otis.

trappen, 1. i n t r., op iets t., z. treden. — **2. t r a n s., iem d t., alqm pede of calce percutere.**

trapsgewijze, gradatim, gradibus, per gradus; ook ut gradus (consurgere, b.v. van rotsen).

travestie enz., **z. parodie** enz.
travanti, stipator of custos corporis (eig.); satelles (ook overdr.); assecula (par-tijganger).

trechter, infundibulum.

tred, grossus, gradus; vestigium (voet-stap); met snellen t., propere; citato gradu; iemds t. hooren, alqm incedentem audire; een t. doen, niti, pedem imprimere; **z. verder gang**, **1**; **stap**, **1**; **gelijken t.** met iemd houden, **z. bijhouden**; **fig.**, parem esse alci; de woorden houden met de gedachten gelijken t., oratio pariter excurrit cum sententia; door aequalem esse, b.v. omnibus his studiorum agitatio fuit vitae aequalis.

trede, **1.** = **tred**, **z. a.** — **2.** = **trap**, **1**, **z. a.**

treden, **1.** **in t.r.**, = gaan staan, b ij, n a a s t, v o o r i e t s t., consistere, assistere ad alqd (ad mensam, ad fores); iemd bij of voor iets laten t., alqm constituere ad, ante alqd; iemd bij het altaar laten t., alqm altari-bus admovere. | **buiten de oevers t.**, **z. overstromen**, **2.** | **in iets t.**, **z. binnen-treden**, **intreden**; = klimmen, stijgen in, inscendere (in alqd); = overgaan, transire in alqd (sol a Leone in Virginem); **fig.**, in het leven t. (v. zaken), fieri, effici, perfici, evenire; = ingesteld worden, institui, consti-tui; nadat de philosophie in het leven g. was, postquam philosophia processit. | **n a a r i e t s t o e t.**, accedere ad alqd, se ap-plicare ad alqd; **naar iemd.**, accedere ad alqm. | **n a a s t i e t s t.**, **z. boven b ij** enz. | **o m i e m d o f i e t s t.**, circumstistere alqm, alqd. | **o n d e r i e t s t.**, subire alqd (b.v. tectum); iemd onder de oogen t., se in conspectum dare alci, prodire in conspec-tum alci; **onder de wapenen t.**, **z. wapen**, **1.** | **o p i e m d o f i e t s t.**, insistere (alci); pedem ponere (in alqa re); ingredi (pontem); intrare (limen); prodire (in scenam); ascen-dere in alqd, conscendere alqd (**op iets klimmen, stijgen**). | **o v e r d e n d r e m p e l t.**, intrare of transire limen alci. | **u i t i e t s t.**, egredi, exire, excedere (loco alqo of ex loco alqo); relinquare alqd; uit den adelstand t., e patriciis exire. | **v o o r i e t s t.**, **z. b ij** enz., **o n d e r** enz., **voor de deur t.**, exire foras; **de maan t. voor de zon**, luna soli obicitur, oppo-nitur; (tota) se luna sub solis orbem subic-it; luna sub orbem solis subit; **voor iemd t.**, accedere ad alqm; **om hem te beschermen**, alqm corpore suo protegere; **oneig.**, **voor den geest t.**, animo, menti, in mentem occur-rere, in het verband ook occurrere alleen; subire animum. | **z. verder de woorden**, waar-mee „treden” verbonden wordt. — **2.** **trans.**, iemd of iets met voeten t. (oneig.), **z. voet**, **1.**

tredmolen, pistrinum.
1. treffen (verb.), **1. trans.**, **A.** = raken, tangere, contingere (ex tanta alti-tudine hostem); ferire, percutere; vulne-rare (wonden); door den bliksem getroffen, fulmine ictus; - worden, de caelo percuti, tangi; als door den bliksem g., attonitus; (het doel t.), destinatum ferire, ook ferire alleen; collineare; elk schot trof, nullum telum frustra mittebatur; menige houw trof of in 't geheel niet of slechts licht, alii vani alii leves admodum ictus erant; de ooren t. (v. tonen, woorden), ad aures accidere. | **oneig.**, door een harden slag (een ongeluk) g.

worden, calamitate affligi; vgl. bezoeken, **2**; **z. onder** (= ten deel vallen); iets t. iemd met volle kracht, alqd incumbit in alqm; = roeren, b.v. de rede t. ons, sermo nos tangit; dit t. mij weinig, hoc modice me tangit; zich g. gevoelen (door een woord) = het zich aantrekken, sibi alqd dictum putare of sentire; iemd, iemds gemoed of hart t., movere, commovere alqm, alci animum; v. rede en redenaar, ook perfringere animos; door iemds dood g. (aangegrepen) worden, alci morte commoveri. — **B.** in 't bijz., iemd t. (dien men zoekt), invenire, reperire alqm; iemd, dien men spreken wil, convenire alqm; on-verwachts, toevallig t., nancisci alqm; in-cidere in alqm, in alqd; alci obvium fieri. | in de schilderkunst, iemd of iets t., veram alci, alci rei imaginem reddere; similitudinem effingere ex vero. | = door nadenken raden, alqd (coniecturā) assequi; heb ik het g.? num recte dixi? het rechte woord t., aptum vocabulum ponere. | = ten deel vallen, acci-dere (alci); v. rampen, venire ad alqm, alci; pertinet alqd ad alqm (ad multos illa cala-mitas); alqd attingit alqm; consequi alqm; een land is nog door geen verwoestingen g., terra vastationibus intacta est; dit lot kan ook mij t., hic casus ad me ipsum recidere potest; de schuld, het verwijt van onbezonnenheid t. mij niet, a culpa, a reprehensione te-meritatis absum; **z. verder de woorden**, waar-mee „treffen” verbonden wordt. — **II.** **in t.r.**, het trof = het gebeurde toevallig, dat enz., **z. toevallig** (op het einde).

2. treffen (s u b s t.), **z. gevecht**; **strijd**, **1**; **ontmoeting**.

treffend, **1.** = roerend, aangrijpend, gra-vis; animos perfringens (v. rede en redenaar); miserabilis (medelijdenwekkend); **a d v.**, gra-viter; miserabiliter. — **2.** = scherpsinnig, acutus; = schoon, indrukwekkend, lucu-lentus (verbis luculentioribus et pluribus eandem rem comprehendere); = waar, verus; het t. van een gedachte, acumen of veritas sententiae; een inleiding in t. be-woordingen, in t. vorm, prooemium aptum verbis; een zeer t. antwoord geven (zeer t. antwoorden), commodissime respondere; **a d v.**, acute, non absurde; commode (alqd facite et c. dicere; c. et breviter dictum), apte, luculente (dicere, scribere); proprie (karakteristiek, diere de alqo).

trein, = schaar, troep, agmen; den t. sluiten, agmen claudere of cogere; postre-mum ire; = gevolg, **1**, **z. a.**

trek, **1.** = het trekken, door omschr.; met een pen enz., **z. haal**; v. h. gelaat, **z. gelaatstrek**; **fig.**, v. h. karakter, **z. karak-tertrek**; door documentum (bewijs, hu-manitatis, animi magnitudinis); dikw. door het enkele n. van een pron. of a d i., b.v. multa in eo praecleara cognovi; in t. zijn = in de mode zijn, **z. mode**; = veel toeloop hebben (v. e. redenaar), **z. toeloop**. — **2.** = **lust**, **2**, **z. a.**; = **eetlust**, **z. a.** — **3.** = **list**, **2**; **z. strek**, **z. a.**

trekdier, iumentum.

trekken, **1. trans.**, **A.** in 't alg., trahere (trekken, slepen); vehere (pecu-des ad vehendum idoneae); het zwaard t., gladium destringere, (e vagina) educere, vagina nudare; het zwaard t. voor iets, ferro decernere (pro pudicitia coniugum ac libe-

rorum); een lot *t.*, sortem ducere. | = door trekken vormen, ducere, scribere (lineam); met een stok een kring om iem*d t.*, virgā circumscribere alqm. — **B.** in 't *bijz.*, met *praeposities*: iets a*a n.*, b*j.*, n*a a r.*, t*o t*iets *t.*, trahere of attrahere alqd ad alqd; iets b*j* iets *t.*, = verbinden, coniungere alqd cum alqa re; *fig.*, a*a n* zich *t.*, = zich toe-eigenen, trahere alqd (decimas, totum); ad se transferre, sibi vindicare. | d*o o r* iets *t.*, trahere per alqd; coniciere (filum in acum); *vgl.* **doortrekken**. | i*n* iets *t.*, trahere in alqd; i*n* de hoogte *t.*, **optrekken**. | iets n*a a r* iets toe *t.*, *z.* boven a*a n* enz.; iets naar zich toe *t.*, alqd ad se trahere of attrahere (magnes ferrum), ad se alliciere et trahere; iem*d* naar zich toe *t.*, alqm ad se arripere; = omarmen, alqm amplexari; *vgl.* **aantrekken**. | o*p* iets *t.*, trahere alqd, alqm (ad terram). | u*t* iets *t.*, trahere, extrahere ex alqa re; educere (gladium e vagina); voedsel u*t* iets *t.*, victum petere of habere ex re; *vgl.* **uittrekken**, 1; | o*a n* iets (af of neer) *t.*, *z.* af-, nedertrekken. — *Z.* verder de woorden, waarmee „trekken” verbonden wordt. — **II.** i*n* t*r.*, ire, proficisci; voorwaarts *t.*, procedere; = wegtrekken, migrare (ex urbe rus; Romam; a Germania in Galliam); demigrare (de oppidis, ex insula, in alia loca); ferri (nubes ad occidentem); a*a n* iets trekken, vellere (aurem; barbam alci); ten oorlog *t.*, te veld*t.*, *z.* veld, 2; *vgl.* verder door-, in-, uittrekken. **trekpaard**, equus ad vehendum idoneus; equus redarius (koetspaard); een paard als t*.* gebruiken, equo ad vehendum uti.

trekvee, iumenta (*pl.*); pecudes ad vehendum idoneae.

trekvoegel, advena avis of peregrina avis; avis aestiva (*eig.*: zomervoegel; *Liv.*).

treurdicht, carmen lugubre.

treuren, i*n* 't al*g.*, = bedroefd zijn, dolere, lugere, maerere; i*n* maerore esse; over iets of iem*d t.*, dolere (mortem alcs; alqa re; *m. a c c. c. i n f. of* quod); lugere (alqm; alqd; *m. a c c. c. i n f.*); maerere (mortem filii, rei publicae calamitatem; *m. a c c. c. i n f.*); = rouw dragen, i*n* den rouw zijn, *z.* rouw, rouwen; het *t.*, maeror, maestitia; *z.* verder rouw.

treurgewaad, *z.* rouwgewaad.

treurig, 1. *v. personen*, tristis, maestus; iem*d t.* maken, maerore alqm officere; *t.* zijn, i*n* maerore of i*n* dolore, i*n* maestitia esse; i*n* maerore iacere; er *t.* uitzien, *z.* uitzien, 3. — 2. *v. zaken*, = bedroevend, tristis; miser (res, spectaculum); miserabilis (aspectus, caedes alcs); (sterker) luctuosus, acerbus (dies, mors); *t.* tijden, tempora misera, dura of iniqua; temporum iniquitas; a*d v.*, misere, miserabiliter.

treurigheid, tristitia; maestitia.

treurkleed, *z.* rouwkleed.

treurlied, *z.* klaagzang.

treurmare, nuntius tristis (ook = de bringer daarvan); iem*d* een *t.* brengen, alci alqd triste nuntiare; een schriftelijke *t.*, litterae tristes; een vreeselijke *t.*, litterae atrocissimae.

treurmuziek, modi tristes of lugubres.

treurrede, *z.* lijkrede.

treurspel enz., *z.* tragedie enz

treurzang, *z.* klaagzang, treurdicht. **treuzelen** enz., *z.* talmen enz.

tribunaal, *eig.*, tribunal; *oneig.*, iudicium; dit eervwaardige *t.* (van den Areopagus), amplissimum hoc collegium of iudicium.

tribunaat, tribunatus; *v. e.* volkstribuun, ook tribunica potestas.

tribune, *z.* getimmerte, spreekgestoelte.

tribus, tribus; tot dezelfde *t.* behoorende, tribulis.

tribuun, tribunus; = krijgstribuun, tribunus militum; = volkstribuun, tribunus plebis.

trillen, tremere, contremiscere; vibrari; *vgl.* beven.

trilling, tremor; *vgl.* siddering.

trio, = gezang v. drie stemmen, tricinium (*Symm.*).

triomf, 1. *eig.*, triumphus; ovatio (*kleine t.*); een *t.* houden, triumphare, triumphum agere of habere; ovare (*e. kleine t.*); als overwinnaar van iem*d*, naar aanleiding v. iets, triumphum agere ex alq*o*, ex alq*a* terra, de alq*o*, ook *e. g. e. n.* (Boiorum; Pharsalicae pugnae; trigeminae victoriae); triumphare ex alq*a* re (ex bellis Transalpinis), de alq*o*; b*j* zijn *t.*, triumphans; *z.* **triomftocht**; als i*n* *t.*, ritu triumphantium.

— 2. *oneig.*, triumphus; victoria; *t.* roepen, triumphare gaudio; exsultare; exsultare et triumphare; laetari et triumphare; over iets, ovare, exsultare alq*a* re; over iem*d*s val, dood, i*n* ruïnis, funeribus alcs exsultare. **triomf**, triumphalis.

triomfboog, arcus; fornix.

triomfeeren, 1. *eig.*, triumphare; triumphum agere, habere; triumphantem inire urbem. — 2. *oneig.*, = overwinnen, vincere (alq*u*r; iniuriarum); *z.* **triomf**, 2. **triomftocht**, triumphus; i*n* (den) *t.*, i*n* triumpho, per triumphum, triumphans, b*v.* per *t.* ante currum suum ducere; *z.* **triomf**.

triomfwagen, currus triumphalis.

trippelen, (*v. onrust*) trepidare; het *t.*, trepidatio.

triomf enz., *z.* **triomf** enz.

triumphator, triumphans; t*r*iumphalis.

1. **troebel** (*a d. i.*), turbidus (aqua; ook *fig.*, tempus); = troebel gemaakt, turbatus; *t.* maken, turbare; spreekw., i*n* *t.* water visschen, *z.* visschen.

2. **troebel** (*s u b s t.*), *z.* onlust, 2; ongeregeltheid.

troep, 1. i*n* 't al*g.*, *z.* 1. hoop, kudde. — 2. i*n* 't *bijz.*, *v.* tooneelspelers, grex, caterva. | *v. soldaten*, manus; = manipel, manipulus; *t r o e p e n*, copiae, vires (als strijkrachten); milites; b*j* *t.*, *z.* **troepsgewijze**.

troepsgewijze, catervatim, gregatim; *v. soldaten*, manipulatim.

troetelkind, *z.* lieveling; *t. der fortuin*, *z.* gelukskind.

troffel, trulla.

trog, alveus.

trom, tympanum (*tamboerijn*).

tromp, *z.* olifantssnuit.

trompet, tuba.

trompetgeschal, tubae of tubarum cantus of sonitus, sonus; concentus tubarum; onder *t.*, tuba accinente; tubis accinenti-

bus; onder t. de stad binnentrekken (v. soldaten), urbem ad classicum introire.

trompetten, tubā canere.

trompetter, tubicen.

tronen, 1. = zeten, sedere, collocatum esse. — 2. als heerscher, regnare; regnum tenere.

tronk, truncus.

troon, 1. eig., solium; sedes of sella regia.

— 2. fig., regnum, imperium; op den t. zitten, z. **tronen**, 2; den t. beklimmen, regno of imperio, summā rerum potiri; imperium capessere; ad imperium pervenire; regnum of imperium adipisci; regnare incipere; imperium of regnum transit ad alqm; den t. bemachtigen, regnum occupare; na iemden t. bestijgen, succedere alicui, in alicuius locum; iemden op den t. plaatsen, alicui regnum of ad alqm summam rerum deferre; — herstellen, restituere alqm in regnum; reduceren; iemden van den t. stooten, alicui regnum adimere, auferre, eripere; alqm regno spoliare of pelleren, expellere; van den t. vervallen verklaren (v. h. volk of zijn vertegenwoordigers), alicui imperium abrogare; van den t. stijgen, afstand doen van den t., regno of imperio cedere; = de heerschappij neerleggen, z. **neederleggen**, 2, op het einde.

troonen, z. **lokken**.

troonhemel, aulaeum.

troonopvolger, successor regni of imperii; = erfgenaam v. d. troon, heres regni; = **erfprins**, z. a.; de erkende t., regni successio- nis destinatus; het was voor niemand twijfelachtig, wie de t. zijn zou, haud dubium cuiquam erat, ad quem hereditas regni perveniret.

troonopvolging, successio regni of imperii; recht van t., ius successio- nis.

troonpretendent, regnum appetens; als mededinger v. e. ander, aemulus regni.

troonsbeklimming, initium regni; onmiddellijk na zijn t., simulatque imperium adeptus est; de dag zijner t., dies, quo regnare primum coepit.

troonzetel, z. **troon**.

troost, solatium; consolatō (= het troosten); subsidium (hulp, toelucht); t. in smart, solatium of medicina doloris; in lijden, solatium malorum; t. schenken, bieden, tot t. zijn, strekken, z. **troosten**; geen t. schenken, nihil habere consolationis; dat is mijn t., dat enz., z. **troosten**; t., t. en rust in iets vinden, acquiescere, con- quiescere in alga re (in studiis); daarin een t. vinden, hoc solatio frui; t. zoeken in de wetenschap, se consolari per litteras; — in of bij de philosophie, doloris medicinam a philo- sophia petere.

troostbaar, consolabilis (dolor vix c.).

troostbrief, litterae consolatoriae; een t. over iets tot iemden richten, alicui rei consolationem ad alqm mittere.

troostdicht, carmen consolatorium.

troosteloos, 1. = zonder troost, ellendig, v. zaken, desperatus; t. toestand, res desperatae; desperatio; daarin verkeerende (v. menschen), omni spe destitutus; calamitosus, afflictus. — 2. = **ontroostbaar**, z. a.

troosteloosheid, 1. = troosteloze toestand, z. **troosteloos**. — 2. = **ontroostbaar- heid**, door omschr.

troosten, consolari alqm (de of in alga

re; met iets, alga re); solatium afferre, prae- bere alicui; solatio of solatium alicui esse (tot troost strekken); iemden in zijn smart t., consolari dolore alcs; mij t. eenigermate de gedachte, dat ik enz., non nihil me consolatur, quum recorder m. a. c. c. i. n. f.; ge- troost heengaan, aequiore animo discedere; zich t., se consolari; ik t. mij daarmee, dat enz., hoc of illo solatio me consolor, me illa res consolor, hoc solatio tuor, hoc solatio mihi propono, quod etc.; zich over de kort- heid des levens door de herinnering bij het nageslacht t., brevitatem vitae posteritatis memoria consolari; troostende toespraak, plena solatii oratio; consolatō (in het on- geluk, malorum); het t., consolatō.

troostend, consolatorius; solatii plenus.

trooster, consolor.

troostgrond, solatium.

troostmiddel, solatium, medicina.

troostrede, consolatō; oratio ad con- solandum accommodata.

troostrijk, -vol, solatii plenus; t., zeer t. zijn, solatio, magno solatio esse; het is zeer t., te enz., magnum solatium est c. i. n. f.

troostwoud, solatium; z. **troostrede**.

trope, tropus.

tropec, tropaeum.

tropisch, 1. = van de tropen (tropische landen), door den g. n. teporis (b.v. arbo- res); t. klimaat, tepores, calores. — 2. = **metaphorisch**, z. a.

tros, 1. een t. druiven, uva, racemus. — 2. v. e. leger, impedimenta (pl.; bagage); calones (de trosknechten).

trosknecht, calo.

1. **trots** (subst.), 1. = **trotschheid**, superbia; animus, vaker animi (b.v. alicuius animus of animos frangere); spiritus (vaak pl.); insolentia (overmoed); arrogantia (aanmatiging); in zachteren zin confidentia (te groot zelfvertrouwen, vermetelheid, dries- teid); fastidium (minachting); contumacia, animus contumax (tegenover hooger); een edele t., libera contumacia; het ver- raadt t. enz., superbum est m. a. c. c. i. n. f.; ten t. van iemden, alga invito of adver- sus voluntatem alcs. — 2. = waarop men trotsch is of kan zijn, decus (v. personen), gloria (alcs); iets is iemden hoogste t., summāe gloriae sibi ducere alqd.

2. **trots**, 1. adv., z. **trotsch**. — 2. **prae p.**, z. **niettegenstaande**.

trotsch, 1. eig., superbus; inflatus (op- geblazen); insolens (overmoedig), arrogans (aanmatigend); magnificus (hooghartig, fier); fastidiosus (minachting); elatus (v. zelf- verheffing); confidens (vermetel, dries- te); ferox (v. woesten trots); contumax (weer- barstig, in alqm, in alicuius imperia); t. zijn, magnos gerere spiritus, (op iets) superbire alga re; inflatum, elatum esse alga re, (op het bezit van iets) gloriarī possessione alcs rei of alleen alga re, (op den roem van iets) laudem alcs rei prae se ferre; t. worden, superbire; magnos spiritus of magnam arrogantiam sibi sumere; t. maken, spiritus afferre (v. zaken); rijkdom maakt t., divitiāe animos faciunt; een t. gelaat toonen, contumaciam vultu prae se ferre; een t. antwoord geven, contumaciter respondere (z. over de kracht van contumax 1. **trots**, 1 en boven); a. d. v., superbe, insolenter, arroganter,

magnifice, confidenter, ferociter, contumaciter; *iets t. versmaden*, fastidire alqd; *zich t. gedragen*, aanstellen, superbire; insolenter se offerre; *elatus se gerere*; magnifice se iactare. — **2. onciq.**, = *prachtig*, magnificus, splendidus.

trotschheid, z. 1. trots, 1.

trotseeren, *iemd.* alci resistere; contumacem esse in alqm; *iets*, contumacem esse adversus alqd; contumaciter spernere alqd; contemnere alqd (*b.v. leges*); obviam ire (*irae, periculis*); *se offerre* (*periculis*); subire (*periculum*); *iets t. vele eeuwen*, alqd multa saecula manet.

1. trouw (*s u b s t.*), fides; = *getrouwheid*, fidelitas; fida amicitia; *jegens God, ouders, kinderen*, pietas; *elkander wederkeerig t. beloven*, fidem dare et accipere; *iemd. den vorst (den eed van) t. zweren*, *z. eed, huldigen, 1*; *de t. schenden*, *z. trouweloos*; *te goeder t.*, bona fide.

2. trouw (*a d t.*), fidus (*als eigenschap*); fidelis (*v. d. gezindheid*; *jegens iemd.* alci, in alqm); *iemd t. zijn, blijven*, in fide, in officio alcs manere, permanere; *de waarheid* -, manere, permanere, perstare in veritate; *zijn plicht, zijn meening* -, manere, permanere in officio, in sententia; *zijn eed, belofte* -, iusturandum, fidem servare; *zijn karakter* -, propriam naturam sequi; *zijn gewoonte* -, institutionem suam conservare; *zijn karakter en zijn gewoonte* -, naturae suae consuetudinique servire; *de deugd* -, a virtute non discedere; *de natuur* -, a natura non recedere; *v. kunstenaars en kunstwerken*, naturam imitari; *zijn natuur niet* -, versare suam naturam; *a d v.*, fideliter, cum fide; *vgl. getrouw*.

trouw-, in samenstellingen dikw. door nuptialis of nuptiarum; *vgl. huwelijks-, trouwbreuk, z. trouweloosheid, bondbreuk*.

trouweloos, perfidus, (*als blijvende eigenschap*) perfidiosus; (*zachter*) infidelis, infidus; sine fide (homo); *a d v.*, perfide, perfidiose; mala fide; infideliter; *t. verlaten*, relinquere et deserere; *zich t. gedragen*, fidem violare, laedere, frangere; in fide non manere; (*jegens iemd*) fidem alci datam fallere; prodere of destituere alqm.

trouweloosheid, 1. als eigenschap, perfidia, (*zachter*) infidelitas; nulla fides; *zich over iemds t. beklagen*, accusare fidem alcs; *zich aan t. schuldig maken* = *zich trouweloos gedragen*, *z. trouweloos*. — **2. = trouweloze handeling**, infidum facinus; *een t. jegens iemd plegen*, perfidum esse in alqm; prodere alqm.

trouwen, z. huwen.

trouwens, *als men afbreekt en tot iets anders overgaat*, sed; quamquam (*b.v. q. quid loquor?*); ceterum (*overigens*); vero (*echter*).

trouwhartig, apertus; simplex; ingenuus; *a d v.*, aperte, ingenue.

trouwhartigheid, simplicitas; animus apertus; ingenuitas.

trouwheid, z. 1. trouw.

trouwlustig, nuptiarum appetens; *t. zijn*, nuptias cupere; *de nuptias cogitare*.

trouwverbreker, -ing, z. bondbreuk, -breuk.

tucht, 1. = *discipline*, disciplina; *stren-*

ge t. oefenen, disciplinam severe regere; *iemd in strenge t. houden*, severius coërcere, tristiore disciplina continere alqm; *t. en orde onder de soldaten handhaven*, milites coërcere et in officio continere; *gebrek aan t., z. tuchteloosheid*. — **2. = eerbaarheid, zedelijkheid**, pudor; modestia; mores (*pl.*); *gebrek aan t., z. tuchteloosheid*.

tuchteloos, nullā disciplinā coërcitus; = *bandeloos*, effrenatus; = *liedertlijk*, dissolutus.

tuchteloosheid, disciplina nulla; = *in-subordinatie*, immoestia, intemperantia; = *bandeloosheid*, licentia, nimia licentia.

tuchthuis, ergastulum.

tuchtigen, *in engeren zin*, = *slaan*, castigare alqm verberibus; caedere alqm flagris, flagello, loris, verberibus, virgis; *ook alleen* caedere alqm; verberare, pulsare alqm; ferire alqm virgis; mulcare (*havenen, toetaken, dikw. met male*; alqm verberibus); sumere supplicium de alqo (*virgis*); *in ruimeren zin*, castigare (pueros non verbis solum sed etiam verberibus); afficere alqm castigationibus; punire alqm; coërcere (*v. overheidspersonen*, noxium civem multā, vinculis verberibusque).

tuchtiging, castigatio (*zelden in engeren zin en dan met een toevoegsel, b.v. flagello-rum*); lichamelijke *t. der slaven*, malum (*servis malum minari*); *zware en pijnlijke t.*, supplicium.

tuchtheester, ergastularius; = *beul*, carnifex (*ook overdr.*, civium sociorumque).

tuchtroede, flagellum; virga; virgae (*p l.*; *van den victor*).

tufsteen, tofus; *van t.*, tofinus.

tuig, = *gereedschap*, instrumenta (*pl.*; *collect.* instrumentum); arma (*pl.*); *zadel en t. (v. e. paard)*, arma equestria; *op een schip*, armamenta (*pl.*).

tuigen, z. optoomen; optakelen.

tuighuis, armentarium.

tuimelen, praecipitem dari (ad terram); praecipitari (super vallum); (*in caput*) volvi; *doen t.*, praecipitare (equites ex equis); *vgl. kop (hals over kop enz.)*.

tuin, hortus; = *lusthof*, horti.

tuinbouw, hortorum cultus of cultura; (*v. bloementuinen, parken*) topiaria.

tuinbouwkundige, topiarius.

tuingewas, herba in hortis nascentis of nata; = *moesgroente*, olus, olusculum; *een t. zijn*, in hortis nasci.

tuinier, tuinman, hortulanus; (*v. bloementuinen, parken*) topiarius.

tuinmuur, maceria horti.

tuintje, hortulus.

tuinvrucht, fructus horti of hortorum; (*v. ooft*) pomum.

tuil, tubus (pijp).

tuitten, *v. d. ooren*, tinnire.

tulband, tiara, mitra.

tumult, z. alarm, ooploop.

tunica, tunica; *in een t.*, tunicatus.

tunnel, cuniculus.

tusschen, inter *c. a. c.*; *er of ergens t. (met werkwoorden)*, *z. daartusschen*; *ergens t. leggen, zetten, plaatsen*, interponere; *zoo er niets t. komt*, nisi quid intervenit of incidit; *een oorlog t. drie koningen*, trium regum bellum; *t. de twee legers lag een brug*, pons in medio erat; *de streek t. Rome en*

Arpi, regio interiecta inter Romam et Arpos; *het veld t. den Tiber en Rome*, campus interiacens Tiberi ac moenibus Romanis; *ietst, duim en vinger nemen*, duobus digitis prehendere alqd; *er bestaat t. mij en hem een oude veete*, sunt mihi cum illo veteres inimicitiae; *er bestaat of ligt niets t. dit of dat*, z. **tusschen-dring**.

tusschenbedrijf, z. **intermezzo**.

tusschenbeide, *t. komen*, se interponere; *intervenire of intercedere (zoowel bemiddelend als verhinderend)*; *obstistere (verhinderend)*; *interpellare (storend)*; z. ook **tusschen**.

tusschending, door medius, b.v. inter pacem et bellum medium nihil interest; nego quidquam esse medium (sc. inter familiarem et socium); door neque . . . neque, b.v. een t. tusschen goed en kwaad, neque bonus neque malus; indifferens (ἰδιάφορον); *p.l.* res neutrae.

tusschenkomst, interventus; intercessio; door snelle t., intercurso; = **bemiddel-ling**, z. *a.*

tusschenkoning, interrex.

tusschenliggend, interiacens, interiectus, interpositus, medius.

tusschenpersoon, interpres; als t. fungeeren, interponere se; vgl. **middelaar**.

tusschenpoos, z. **tusschentijd**.

tusschenregering, interregnum.

tusschenruimte, intervallum; spatium interiectum.

tusschenspel, z. **intermezzo**.

tusschentijd, tempus interiectum of interpositum; temporis intervallum; ook alleen spatium; *die allerdroevigste t.*, medium illud tristissimum tempus; *in den t.*, medio tempore; interim; dum haec geruntur; *in dezen t.*, hoc spatio interposito; *na een langen t.*, longo intervallum; *na een t. van weinige dagen*, paucis diebus interiectis; *daar tusschen de beide consulaten een t. van 10 jaren was*, quum inter duo consulatus decem anni interfuissent.

tusschenuur, hora interiecta; *th.* = ledige tijd, tempus otiosum; otium.

1. **twaaft** (*n u m e r.*), duodecim; *elk of telkens t.*, duodeni; *de wetten der t. tafelen*, duodecim tabulae (legum).

2. **twaaft** (*s u b s t.*), = het getal t., duodenarius numerus.

twaaftidaagsch, duodecim dierum.

twaaftide, duodecim; *voor de t. maal*, duodecim; *in de t. plaats, ten t.*, duodecimo: t. deel (= twaaftide, *s u b s t.*), pars duodecima; *het t. deel v. e. geheel, uncia*; *iemd een t. deel van zijn vermogen vervmaken*, heredem ex uncia facere alqm; *een t. be-dragend, bevattend, uncarius*; *zoo heeft men verder sextans ($\frac{2}{12} = \frac{1}{6}$), quadrans ($\frac{3}{12} = \frac{1}{4}$), triens ($\frac{4}{12} = \frac{1}{3}$), quincunx ($\frac{5}{12}$), semis ($\frac{6}{12} = \frac{1}{2}$), septunx ($\frac{7}{12}$), bes ($\frac{8}{12} = \frac{2}{3}$), dodrans ($\frac{9}{12} = \frac{3}{4}$), dextans ($\frac{10}{12} = \frac{5}{6}$), deunx ($\frac{11}{12}$), as ($\frac{12}{12} = 1$)).*

twaaftideelig, duodecim partium.

twaaftiderlei, duodecim generum.

twaaftduizend, duodecim milia; *elk of telkens t.*, duodena milia.

twaaftduizendmaal, duodecies milies.

twaaftduizendste, duodecies millesimus.

twaaftduizend, mille et ducenti; *elk of telkens t.*, milleni et ducenti.

twaaftduizendmaal, milies et ducenties.

twaaftduizendste, millesimus ducentiesimus.

twaaftjarig, duodecim annorum; = *twaaft jaren oud*, ook duodecim annos natus.

twaaftmaal, duodecies; t. *zoo groot*, duodecies tanto maior; t. *meer*, duodecim partibus plus.

twaafttal, z. 1. **twaaft**.

twaaftjarig, duodecim horarum.

1. **twee** (*n u m e r.*), duo; *Hannibal en Scipio*, t. der grootste veldheeren, Hannibal et Scipio, maximi imperatores; t. *jongelingen*, de een . . . de ander, iuvenes, alter . . . alter; *van t. kvaden het kleinste kiezen*, ex malis eligere minima; *elk of telkens t.*, bini; *in tweeën (gedaald)*, bipartitus (*adv.* bipartito); *bifariam divisus*; *een tijd van t. dagen, jaren, biduum, biennium*; *bidui, biennii spatium*; *2 jaren oud, bimus*; *om 2 uur, hora secundā*; *inspanning en smart zijn t.*, interest alqd inter laborem et dolorem; *maagden rooven en strijden is t.*, aliud est virgines rapere, aliud pugnare.

2. **twee** (*s u b s t.*), = het getal twee, numerus binarius.

tweebeinig, bipes; t. *dieren*, bipedes (ook *scherts. v. menschen*), bestiae bipedes.

tweedaagsch, duorum dierum.

tweede, secundus; alter (de andere, v. twee); *alius (een andere, v. meer dan twee)*; *voor de t. maal, iterum*; *een t. Hannibal*, alter Hannibal; *in de t. plaats, ten t.*, secundo loco of secundo alleen; = *dan, vervolgens*, tum, deinde.

tweedeelig, bipartitus.

tweedracht, discidium, discordia; *dis-sensio (verschil van meening)*, simultas (*spanning, veete*); *met iemd in t. leven*, dissidere ab of cum alqo; *discordare cum alqo*; *in similitate esse cum alqo*; *met elkander, dissidere, discordare*, in dissensione esse inter se.

tweedrachtig, z. **oneens**.

tweeduizend, duo milia; *elk of telkens t.*, bina milia.

tweeduizendmaal, bis milies.

tweeduizendste, bis millesimus.

tweeërhande, -lei, duo; *in het verband* ook utrumque; *diversi generis*.

tweegevecht, z. **duel**.

tweehandig, duas manus habens.

tweehoevig, ungulis bisulcis; t. *dieren*, bisulca (*n. p.l.*).

tweehonderd, ducenti; *elk of telkens t.*, ducenti.

tweehonderdmaal, ducenties.

tweehonderdste, ducentiesimus.

tweehoofdig, biceps.

tweehoornig, bicornis.

tweejaarlijksch, z. **driejaarlijksch**.

tweejarig, duorum of (= *elk, telkens van twee jaren*) binorum annorum; *bimus (legio)*; = *twee jaren oud*, ook duos annos natus; z. 1. **twee**.

tweeklank, diphthongus (Priscianus e. a.).

tweekleurig, bicolor.

tweeledig, duplex (*tweevoudig*); *bipar-titus (in tweeën verdeeld of gescheiden)*.

tweelettergreppig, duarum syllabarum of bisyllabus.

tweelijvig, duo corpora habens.

tweeling, geminus; frater geminus (*tweelingbroeder*); soror gemina (*tweelingzuster*); *th. (v. knapen)*, gemini pueri of mares; *als gesternte*, gemini.

tweelingbroeder, -zuster, -paar, *z. tweeling*.

tweemaal, bis; *t. zooveel*, alterum tantum; *t. zoo groot*, duplo maior; *t. meer dan*, bis tanto amplius quam quantum; *t. zooveel (graan)* heeft hij ontvreemd als, duabus partibus amplius abstulit quam; *t. twee is vier*, bis hina sunt quattuor.

tweemaandsch, bimestris.

tweeman, duumvir.

tweemanschap, duumviratus.

tweeriemig, biremīs.

tweeslachtig, *t. mensch*, dier, *z. man-wij, 2*; *amphibie*.

tweesnijdend, bipennis; utrumque habens aciem.

tweespalt, *z. tweedracht*.

tweespan, bigae; *met een t. rijden*, bigis of iumentis iunctis vehi.

tweespannig, bifugis.

tweespraak, *z. dialoog*.

tweesprong, bivium.

tweestemmig, *van een lied enz.*, *duarum vocum concentui accommodatus.

tweestrijd, *in t. zijn*, dissidere a se ipso; discordare secum; *gij schijnt mij in t. te zijn*, districtus mihi videris esse (*Cic.*).

tweesybzig, *z. tweelettergrep*.

tweetal, *z. 1. twee*.

tweetandig, bidens; bifurcus (*valli*).

tweetongig *enz.*, *z. dubbeltonig* *enz.*

tweetoppig, duo cacumina of duos vertices, duo fastigia habens.

tweeurig, duarum horarum; *na een t. gesecht*, postquam per duas horas pugnatum est.

tweevoetig, = **tweebeenig**, *z. a.*; = *twee voet lang enz.*, bipedalis; duorum pedum.

tweevormig, biformis.

tweevoudig, *z. dubbel*.

tweezijdig, duo latera habens.

twijfel, dubitatio (*het twijfelen*, de onzekerheid); scrupulus (*bezwaaar*); *zonder t.*, sine dubio; (*eerst bij Liv.*) procul dubio; certe; *zonder eenigen t.*, sine ulla dubitatione; *ook door non dubito quin*; *in t. staan*, *verkeeren*, *z. twijfelen*; *ik sta in t.*, of ik... of, dubius of incertus sum, utrum... an; non satis mihi constat, -ne (*enclit.*)... an; *in t.* = *besluiteloos*, dubius, incertus; *men staat*, *verkeert in t.*, dubitatur; ambigitur; *v. zaken*, *het is aan t. onderhevig*, *er bestaat (geen) t.*, *het lijdt geen t.*, *het is buiten t.*, *dat*, *z. twijfelachtig*; *iets in t. trekken*, *z. betwijfelen*; *eenigermate in t. trekken* (de of *genegen zijn te betwijfelen*), addubitare (de of *in alga re*; *m. num*; *utrum... an etc.*); *ontrent den afloop van den slag geen t. laten*, haud dubiam pugnam facere (*Liv.*); *geen t. bij iemd overlaten*, iemd geen t. laten, nullam dubitationem apud alqm relinquere; *onnem dubitationem alci tollere*; *t. bij iemd doen ontstaan*, *verwekken*, in dubitationem alqm adducere; *alci dubitationem afferre*, *incirere*; scrupulum (*bezorgheid*) *alci incirere*; *iemd van t. bevrijden*, *den t. ontnemen*, *alci dubitationem tollere*, *expellere*; scrupulum *alci ex animo evellere*;

er komt t. bij mij op, dubitatio mihi movetur of affertur; scrupulus mihi incidit.

twijfelbaar, qui de alga re of de omnibus rebus dubitat.

twijfelachtig, dubius; incertus; anceps (*wat de uitkomst betreft*, belli fortuna, proelium; *incipites varique casus*); ambiguus (*fides*); *hetgeen volstrekt niet t. is*, id, quod nemini dubium potest esse; *t. gevallen*, ea, quae dubitationem afferunt; *t. zijn*, dubium of incertum esse; dubitationem habere; non constare; *eenigszins t. zijn*, alqm dubitationem habere; *dit is nooit t. geweest*, hoc nulla est umquam in dubitatione versatum; *indien het eenigszins t. was*, si ulla esset dubitatio; *het is niet t.*, non est dubium, quin etc.; *satis constat m. a. c. c. i. n. f.*; *het is voor mij geenszins t.*, hoc sine ulla dubitatione confirmaverim *m. a. c. c. i. n. f.*; *het is voor mij t.*, of... of, non satis mihi constat, -ne (*encl.*)... an; *iets t. laten*, dubium of incertum relinquere *alqd (ook m. utrum... an etc.)*; *volstrekt niet t.*, haud dubium of incertum relinquere *alqd of m. a. c. c. i. n. f.*; *t. worden*, in dubium venire.

twijfelachtigheid, *door omschr.*

twijfelen, dubitare; dubium of in dubio esse; *aan iets t.*, dubitare de alga re (*ook b. v. haec*; *in het p. a. s. s. quod dubitari posset*); *alci rei diffidere*, non confidere; *ik t.*, of, dubito num; *- of niet*, dubito an; *- of wel*, dubito an non; *non puto m. a. c. c. i. n. f.*; *ik t. niet of*, non dubito, quin; *non est mihi dubium*, quin; *non nego m. a. c. c. i. n. f.*; *het t.*, dubitatio.

twijfelend, *z. (in) twijfel*.

twijfelend, dubitatio; *z. verder twijfel*.

twijfelziek, *z. twijfelzucht*.

twijfelzucht, libido dubitandi of omnia in dubium vocandi.

twijfelzuchtig, omnia in dubium vocandi cupidus.

twijg, *z. tak, 1*; *rijs*.

twintig, viginti; *elk of telkens t.*, viceni.

twintigduizend, viginti milia.

twintigduizendste, vicies millesimus.

twintigjarig, viginti amorum; = *twintig jaren oud*, *ook* viginti annos natus.

twintigmaal, vicies; *t. zooveel*, vicies tantum; *iets t. hooger schatten*, vicies tanto pluris alqd aestimare.

twintigmannen, vigintiviri; *het ambt der t.*, vigintiviratus.

twintigste, vicesimus; *voor de t. maal*, vicesimum.

twintigtal, *z. twintig*.

twintigvoudig, vicies tantum (*het t.*, *twintigvoud*); cum vicesimo (*ager effert of efficit*, semen reddit).

twist, rixa (*tot handtastelijkheden overgaande*); iurgium (*tot woorden beperkt*); lis (*geschil*); altercatio (*woordenuisseling*); controversia (*inz. rechtsstrijd*); dissensio (*verschil van meening*, *oneenigheid*, *strijd*); *vgl. strijd, 2*; *t. verwekken*, rixam excitare, concitare; *in ben met iemd over iets in t. geraakt*, orta mihi est altercatio of rixa cum alqo de alga re; *er is een felle t. tusschen hen ontstaan*, lites inter eos factae sunt maximae; *t. zoeken*, causam iurgi inferre; *iurgia of rixas excitare*; *met de naburen*, finitimos rixa (bello) lacessere.

twistappel, causa certaminis; causa iurgii; materia contentionis of litium; *iets is een t. tusschen enz.*, alqd materiam contentioni praebet of causam certaminibus affert inter etc.

twisten, altercari, iurgare, rixari; *met iemd.*, rixari, iurgio contendere, iurgiis certare cum alqo; *rixa mihi orta est cum alqo*; *met elkander t.*, inter se altercari, rixari, iurgiis certare; certare maledictis inter se; *met iemd om of over iets*, **z. strijden**, **2**; *het t.*, **z. twist**, **strijd**, **2**.

twistgierig, -ziek, iurgii, rixae, certandi of concertandi cupidus; ad rixam of discordias promptus; discordiosus (*Sall.*); litigiosus, litium cupidus (*twist*-, *pleitziek*).

twistgierigheid, -zucht, altercandi, rixandi, certandi of concertationis studium; alacritas ad litigandum.

U.

u, c. a. s. o. b. l. van **gij**, **z. a.**

ui, cepa (f.) of cepe (n.).

uier, uber.

uil, ulula, noctua; *van de u.*, als de *u.*, nocturnus.

uit, **1. praep. A. van plaats**: ex (e); de; a; *dikwijls ontbreekt de praep. in het Latijn*, b.v. expellere alqm urbe; Romā abire, proficisci; domo exire; **z. de grammatica**. | *ter aanduiding van de afkomstigheid uit een plaats*, **z. van**, **3**. — **B. ter aanduiding van de stof**, waar uit iets gemaakt is, **z. van**, **3**. — **C. ter aanduiding van een reden, oorzaak, aanleiding, drijfveer enz.**, propter, ob (propter timorem; ob metum); ook de enkele abl., nog vaker de abl. met een geschikt partic., als motus, commotus, ductus, adductus, impulsus, coactus, b.v. *hij deed het uit haat, vrees, odio* Incensus, metu coactus fecit; *uit schaamte*, pudore adductus; ook kan men soms den enkelen gen. gebruiken, b.v. een aanklacht uit nijd, crimen invidiae; of een verbinding met het verb. finit., b.v. *uit tiefde tot u wenschte ik*, impulsi me amor tui, ut vellem. — **D. uit de geschiedenis iets weten**, ex historiae monumentis alqd cognovisse; *uit Homerus leeren*, *weten wij*, ab Homero discimus, ex Homero cognoscimus; *daarentegen, uit Homerus blijkt*, ex Homeri libris of ex Iliade, ex Odyssea (*niet ex Homero*) patet — **II. a.d.v.**: voor: *ergens uit, er uit in verbinding met verba vergelijkende men de composita met uit-*, verder **buiten**, **I** (naar b.), en de verba zelf, b.v. voor *ergens uit drijven* zie men **drijven**, **I**, **A. enz.**

uitademen, respirare (animum).

uitbarsten, erumpere, prorumpere (*eig. en fig.*); cooriri (risus omnium cum hilaritate); exardescere (v. hartstochten); in gejuich, gelach, tranen u., **z. juichen**, **gelach**, **traan**; **z. verder uitbreken**, **2**.

uitbarsting, eruptio (Aetnaeorum ignium); = *begin*, initium, principium; *bij de u. van den oorlog*, bello exorto; initio belli facto; *tot een u. komen*, **z. uitbreken**, **2**.

uitbazuinen, vulgare, divulgare (alqd); gēbrare (laudes alcs litteris; victoriam

ingenti famā); concelebrare (victoriam famā et litteris, *mondeling en schriftelijk*); praedicare (magnifice); prae se ferre; ostentare; *het u.*, praedicatio; iactatio, venditatio, ostentatio; *door de verba*.

uitbazuiner, overdr., bucinator.

uitbeelden enz., **z. afbeelden enz.**

uitbededen, collocare alqm in familia quadam; mandare, tradere alqm alci nutriendum.

uitbetalen, numerare, solvere, exsolvere, persolvere, expendere (alci pecuniam).

uitbetaling, numeratio, solutio, pensio; *een u. doen*, pecuniam expendere.

uitbeuren, **z. uitlichten**.

uitblazen, **1.** = *naar buiten blazen*, expirare (alqd); *den laatsten adem u.*, animam efflare; animam, extremum vitae spiritum edere; animam emittere; expirare. — **2.** = *door blazen dooven*, exstinguere; *iemd het licht u.*, animam alci extinguere (*Ter.*).

uitblijven, non adesse; non praesto esse; non venire; se non sistere; morari, cessare; *het u.*, mora, cessatio; *fig.*, omitti (*overgeslagen worden*); non fieri (*niet plaats hebben*); *de straf b. nimmer uit*, sequitur poena scelus; *uw straf zal niet u.*, non impune feres; *het kan niet u.*, dat enz., fieri non potest, quin etc.; *door necesse est*.

uitblinken, effulgere, elucere (ook *fig.*); enitere, entescere, exsplendescere (*fig.*); *vgl. (zich) onderscheiden*, **2**; **uitmunten**.

uitbloelen, desflorescere.

uitblusschen, exstinguere, restinguere (ignem).

uitboren, exterebrare.

uitborrelen, **z. opborrelen**.

uitbotten, gemmare, gemmas agere; fruticari; *de boomen b. uit*, gemmae prove-niunt.

uitbouwen, **1.** = *doen vooruitspringen*, proicere (tectum; urbs projecta in altum); *u. zijn*, prominere.

uitbraken, evomere (ook *fig.*); eructare, eicere; *vgl. uitspuwen*.

uitbraking, vomitio; *door de verba*.

uitbranden, **1.** *het huis is u.*, interiora aedium exusta sunt. — **2.** *het vuur is u.*, ignis consumptus of extinctus est.

uitbreiden, dilatare (manum, castra; ook imperium); pandere (manus, vela); extendere (brachia; alqd in longitudinem); *een slagorde en dgl.*, explicare (aciem, ordines, naves); proferre, propagare (fines, imperium; imperium usque ad mare); amplificare (urbem); *zijn heerschappij tot de grenzen der aarde u.*, imperium orbis terrarum terminis definire; = *verspreiden*, diffundere, spargere; ook *augere*; **z. verbreiden**, **verspreiden**, **uittrekken**, **1.** | *zich u.*, se pandere; pandi; explicari, se explicare; extendi; se extendere; patescere (via; campus); *wijd en zijd*, diffundi et patescere; *zich verder u.*, latius se pandere (v. d. vleugels v. e. leger, cornua); = *zich verspreiden*, diffundi, se diffundere; se spargere, spargi; late vagari (per alqm locum); se effundere (in alqm locum, v. menschen); serpere (*ongemerkt*); longe lateque fluere (*wijd en zijd*; Pythagorae doctrina); *vgl. (zich) uittrekken*, **2.** | *uitgebreid*, patulus, diffusus (*inz. v.*

takken, boomen; *zijn takken ver uitbreidend*, patulis diffusis ramis; ook: ius civile diffusum et dissipatum, *wijdooptig*; vastus (imperium, *rijk*); magnus (b.v. opes); *met u. armen*, passis manibus; *zijn uitgebreyde bezittingen niet kunnen beschermen*, latitudinem possessionum tueri non posse; *u. geleerdheid*, kennis, doctrina multiplex, varia; multarum of plurimarum rerum scientia; *een man van u. geleerdheid*, vir doctrinā abundans, omni doctrina eruditus; *een u. handel*, mercatura ampla; *een u. kring van kennissen*, notitia cum multis contracta; *een u. briefwisseling*, epistolarum usus cum multis institutus; *een (ver) u. heerschappij*, imperium late patens; *een u. begrip*, notio late patens; *van u. toepassing zijn*, *z. toepasselijk*.

uitbreiding, amplificatio, propagatio, prolatio; incrementum; *door de verba*.

uitbreken, 1. *trans.*, excidere (saxa); evelle (dentem); *het u.*, evulsio (dentis).

— 2. *intr.*, = **losbreken** (b.v. *van gevangen*), *z. a.*; *het u.*, eruptio, b.v. elephantorum; *v. e. gevangene*, fores fractae et fuga. | = *plotseling*, *met kracht ontstaan*, opkomen, cooriri (ignes pluribus simul locis; tempestas; bellum; seditio); *exoriri*; *erumpere* (*v. vuur*, *hevige ziekten*, *samenzweringen en dgl.*); *prorumpere* (pestis; vis morbi); *exardescere* (*v. oorlog*, *op-roer*, *hartstochten*); *een oorlog brak uit*, ook bellum esse coepit; *er braken ziekten uit onder de landbewoners*, morbi in agrestes ingruerunt (*Liv.*); *weer u.*, recrudescere (pugna, seditio, *Liv.*).

uitbrengen, 1. *eig.*, = *naar buiten brengen*, efferre, proferre; exportare, evehere; educere. — 2. *oneig.*, *een dronk op iem. u.*, propinare alicui salutem; *geen woord kunnen u.*, verbum proloqui non posse; *een rapport, een stem u.*, *z. berichten*, stemmen, 2; = *openbaarmaken*, evulgare; *foras of in vulgus efferre*, ook efferre alleen; *enuntiare* (*hetgeen geheim moest blijven*); = **aanbrengen**, 2, *z. a.*

uitbroeden, 1. *eig.*, excludere (ova; pullos ex ovis). — 2. *fig.*, = *iets smeden*, *op iets peinzden*, coquere (alqd, *Liv.*); *concoquere* (clandestina consilia); *moliri*, *machinari* (alqd).

uitbundig, *z. overmatig*; *u. lof toe-zwaaien*, *u. prijzen*, *z. prijzen*.

uitdagen, *iemd.* provocare, evocare alqm ad pugnam; *elicere* alqm ad certamen (*uitlokken*); *laccessere* ad pugnam (*tergen*, *prikkel*).

uitdaging, b.v. *een u. ontvangen*, ad certamen (singulare) provocari; *iemds u. aannemen*, condicionem accipere; *adversus alqm provocantem arma capere*; *de u. niet aannemen*, evocatum pugnam detrectare.

uitdampen, 1. *trans.*, exhalare; *exspirare*. — 2. *intr.*, exhalari.

uitdampigen, 1. *abstr.*, exhalatio; *p. l.*, expirationes (*Cic.*); *aspiratio* (terrorum). — 2. *concr.*, = *damp*, anhelitus (terrae), vapor.

uitdeelen, dividere, dispertire, distribuere (alqd aliquibus); *overloedig*, mild *u.*, largiri, dilargiri (alqd); *oneig.*, b.v. *bertsping*, *slagen u.*, verbis, verberibus castigare.

uitdeeler, divisor, largitor.

uitdeeling, divisio, distributio, largitio. **uitdelgen**, *z. uitwisschen*, **vernietigen**; *iets uit de herinnering u.*, e memoria of ex animo delere, evellere alqd; *memoriam alcs rei delere*, tollere.

uitdelging, *door omschr.*; *vgl. vernietigen*.

uitdenken, excogitare alqd; *rem cogitatione assequi*; *invénire* alqd; = *verzinnen*, fingere, comminisci alqd; *machinari* alqd (*listig*), *ementari* alqd (*leugenachtig*); *fabricari* (fallaciam, *Plaut.*).

uitdenking, excogitatio; inventio; *door de verba*.

uitdienen, *v. soldaten*, stipendia conficere of emereri; *uitgediend*, rude donatus (*dicht.*; *van gladiatoren*); *een uitgediend soldaat*, miles stipendia emeritis of militiā iam perfunctus; *veteranus*; *zijn jaar reeds bijna uitgediend hebben*, annum tempus prope iam emeritum habere; *geheel u. hebben*, militiā functum of iam perfunctum esse; *omnibus stipendiis functum esse* (*v. soldaten*).

uitdijen, *z. opzwellen*.

uitdoen, *zie, naar gelang v. d. zin, een der synonyma*; **uitdooven**, *nemen*, 3; **aittrekken**.

uitdooven, 1. *trans.*, extinguere, restringere (ignem). — 2. *intr.*, exstingui, restringi; *vgl. uitgaan*, 2.

uitdorschen, *z. dorschen*.

uitdossen, *z. opsieren*.

uitdragen, = *naar buiten dragen*, efferre, exportare; *foras proferre*; *iets voor iem. uit dragen*, praeferre alicui alqd.

uitdrager, scrutorum mercator; scrutarius (*Lucil.*).

uitdrijven, expellere; *eiçere* (alqm foras); *exigere* (reges ex civitate); *extrudere*; *exturbare* (alqm); *het vee u.*, ook pecus extra portam propellere; *pastum agere pecus*; *vgl. verdrijven*.

uitdrijving, *z. verdrijving*.

uitdringen, 1. *trans.*, extrudere (alqm foras). — 2. *intr.*, erumpere, prorumpere; *se effundere* (*uitstroomen*).

uitdrinken, ebibere; *epotare* (*klass. part.* epotus); *exhaurire* (poculum, vinum).

uitdrogen, 1. *trans.*, siccare, exsiccare; *arefacere*; *v. d. zon*, exurere, torrere (agros). — 2. *intr.*, siccare; *arescere*; *door de zon*, exuri, torreri.

uitdroggen, *pass.*, siccitas (paludum).

uitdrukkelijk, apertus, dilucidus (*duidelijk*); *definitus* (*bepaald*); *met de u. woorden*, his ipsis verbis; *met of onder de u. voorwaarde*, *dat, dat niet*, ea condicione, ut, ne; *a d v.*, dilucide, aperte, plane (*duidelijk*, b.v. *aperte lex indicat*; *lex dilucide*, plane, planissime vetat; *vestrum plane dico, ik zeg u.*, „uw”); *definite*, (b.v. *lex definite potestatem Pompeio civitatem donandi dederat*); *nomina-tim* (*met name*, b.v. *decernere*, praecipere; *queri de alqa re*); *utique* (*tot elken prijs*, *illud scire u. cupio*); *diligenter* (*zorgvuldig*, b.v. *quod est lege Iulia diligentem sanctum*); *diserte* (*in duidelijke woorden*, *Liv.*); *iemd of iets u. noemen*, nominare alqm, alqd; *nomen edere alcs*; *iets u. verlangen*, appetere atque depescere alqd.

uitdrukken, 1. *eig.*, = *persende uitdrukken*, exprimere (spongiam; lacrimulam

oculos terendo, *Ter.*) ; *het u., door exprimeren* ; *texpressio.* — **2.** *overdr., door woorden, dicere* ; significare ; notare ; declarare (summam benevolentiam litterae ales) ; verbis efferre ; eloqui ; exprimere (*helder, bepaald*) ; aperire (quae definitio non aperit notionem nostram) ; *naauwkeurig, volledig u., verbis consequi* ; exprimere atque effingere ; *zich u., dicere, loqui* (Latine, bene) ; *zij drukten zich zoo uit*, talis fuit eorum oratio ; = *schrijven, scribere* ; *om mij zeer zacht u. te d., ut lenissime of levissime dicam* ; *ik weet mij niet beter u. te d., magis proprie nihil possum dicere.* | = *nabootsende uitdrukken, afbeelden*, imitando of imitatione exprimere ; effingere, reddere alqd.

uitdrukking, 1. = *het uitdrukken of het uitgedrukte*, enuntiatio ; significatio (b.v. litterae quas ad me misisti, exiguum significationem tuae erga me voluntatis habent, - *slechts een zwakke u.*) ; *u. geven aan zijn gedachten*, sententiam verbis efferre ; - *aan aller gedachten*, efferre (verbis), quae omnes animo agitant ; *hij voegde aan het besluit de u. zijner verontwaardiging toe*, adiecit decreto indignationem (*Liv.*) — **2.** = *teeken, dat een denkbeeld, gewaarwording enz. uitdrukt*, en *wel :* = *hoorbaar teeken, woord, vox, verbum, vocabulum, nomen, appellatio ; dikw. door het enkele pron., b.v. deze beide u., haec duo ; die u. van Aristippus, illud Aristippeum ; een u., die iemd gebruikt zou hebben, quod alqm dixisse ferunt ; in duidelijke bepaalde u. (bewoordingen) spreken, plane, expresse dicere ; en zoo eleganter dicere (zich fraai, sierlijk uitdrukken) ; asperius dicere (harde u. gebruiken) ; hij spreekt altijd in de eervolste u. van Pompejus, numquam nisi honorificentissime Pompeium appellat ; zich de meest beleedigende u. tegenover iemd veroorloven, nullis verborum contumeliis parcere de alqm, in alqm ; ik heb daarvoor geen u., hoc verbis eloqui non possum ; iets waarvoor niet gemakkelijk een u. te vinden is, res ad eloquendum difficilis. | zichtbare u., b.v. oogen vol u., oculi arguti ; in zijn gelaat zit veel u., ex eius vultu magna vis vigorque elucet ; in de oogen kan men veel u. leggen, oculorum est quaedam magna moderatio (*Cic.*) ; aan zijn voordracht, zijn stem de juiste u. geven, actionem, vocem recte moderari ; zonder u., languidus (vultus) ; languens (vox) ; a d.v., languide frigide. — **3.** = *wijze van uitdrukking, oratio ; genus, modus dicendi ; sermo, dictio ; ook verba ; door dicere, scribere ; bijzondere, wijze van u., stilus.**

uitdruppelen, -druppen, exstillare.

uitduiden, describere alqm, alqd (*beschrijven*) ; exponere.

uitduwen, extrudere, protrudere (alqm foras).

uiten, in samenstelling met werkwoorden, *gevl.* door dis-

uiteenbarsten, rumpi, dirumpi.

uiteenblazen, diffilare.

uiteenbouwen, non continuare (domos).

uiteendoen, disiungere, separare.

uiteendrijven, dispellere (nubes, hostes) ; disturbare (contionem) ; disicere (copias hostium) ; discentere (coetum, concilium) ; dissipare (*verstrooien*) ; distrahere (fuga distrahit alqos.)

uiteengaan, discedere, digredi, (*ongemerkt*) dilabi ; *laten u., dimittere* (milites, consilium) ; *het u., discessus* ; digressio.

uiteenhouden, z. scheiden, 1.

uiteenjagen, z. uiteendrijven.

uiteenliggen, separatim esse, dislunatum esse, distare inter se.

uiteenliggend, dislunctus (inter se) ; *pl. ook rari.*

uiteenloopen, 1. eig., discurrere, dilabi ; (*vluchtend*) diffugere ; *waar vele paden uiteenliepen*, ubi plures diversae semitae erant. — **2. fig., z. verschillen, strijden, 3.**

uiteenplaatsen, separatim collocare ; separare ; *troepen u., diducere copias, ordines ; laxare (b.v. manipulos).*

uiteenrennen, citato cursu in diversas partes avari ; diffugere.

uiteenrollen, evolvere (anguis repente evoluta ; volumen epistolarum).

uiteenrukken, -scheuren, z. uiteentrekken, verscheuren.

uiteenslaan, z. uiteendrijven.

uiteenspringen, dissillire.

uiteenslaan, distare (inter se) ; separatim collocatos esse ; separatos esse ; *de boomen s. te ver u., arbores nimis raris intervallis satae sunt ; z. uiteenliggen.*

uiteensluiten, diffugere ; **z. uiteenrennen.**

uiteentrekken, diducere, (*met geweld*) distrahere.

uiteenvallen, dilabi.

uiteenvluchten, diffugere.

uiteenwerpen, disicere, dispergere.

uiteenwonen, seorsum, dislunctis locis, non una habitare.

uiteenzetten, 1. eig., disponere (sedes). — **2. overdr.,** exponere ; explicare, explanare (alqd) ; disserrere (*uitvoerig, wetenschappelijk ; de alqa rē*).

uiteenzetting, expositio, explicatio ; oratio ; argumentatio.

uiteinde, = einde, z. a. ; = uiterste deel, extrema pars ; *door extremus ; z. 2. spits.*

uiten, 1. = laten merken, significare, indicare, declarare ; aperire, ostendere ; expromere (odium) ; = *zeggen, dicere, loqui ; zijn meening u., sententiam suam ostendere, aperire ; vrijmoedig, libere dicere of loqui ; ook libere sentire (in senatu) ; tegen iemd over iets, libere alqd profiteri apud alqm ; dikw. moet men in pl. v. den enkelen a c c., een i n f. of vragenden zin gebruiken, b.v. ik u. mijn vreugde, significo me gaudere ; ik u. mijn meening, quid velim of sentiam dico. — **2.** *zich u. = zich uitspreken, z. uitspreken, 1.**

1. uiterlijk (a d i.), z. uitwendig ; adv. = hoogstens, summum ; = op zijn laatst, door non post (b.v. horam quartam).

2. uiterlijk (sub s t.), species, figura, forma, facies ; *een schitterend u., splendor et species ; met betr. tot kleeding en dgl., cultus, habitus ; een schoon u., dignitas (ornatus corporis et d.).*

uitermate, z. 1. uiterst (a d v.).

1. uiterst (a d i.), extremus, ultimus (*ook overdr., postremus (achterste) ; overdr., summum (periculum), maximus ; het u. ongeluk, extremum malorum ; de u. slechtheid, nequitia perdita ; zijn u. best doen, omnia summa facere ; omnibus viribus niti et contendere ;*

iemds u. wil, testamentum alcs; *a d v.*, summe; quam of vel maxime; quam potest maxime; quantum potest; *dikw. ook door den s u p.*, die nog door lange, vel maxime versterkt kan worden; soms door twee synonieme *a d v v.* of *a d i t.*, b.v. *u. scherpsinnig*, acute arguteque, acutus argutusque; *vgl. buitengewoon (a d v.)*, hoogst.

2. uiterste (*sub s t.*), het u. beproeven, wagen, ultima of extremum auxilium experiri; ad ultima auxilia descendere; ultima andere; *het tot 't u. laten komen*, rem in ultimum discrimen (periculum) of ad extremum certamen deducere; *het is tot 't u. gekomen*, ad extrema perventum est; res est ad extremum perducta casum; ultimum discrimen adest; *op het u. liggen*, *z. (op) sterven (liggen)*.

uitflappen, effutire.

uitfluiten, exsibilare, eicere, explodere (alqm); exigere (fabulam, Ter.); *pass. ook sibilis conscindi*; *het u.*, sibilus.

uitgaaf, *z. uitgave*.

uitgaan, **1.** = naar buiten, van huis gaan, exire foras, domo; in publicum prodire of procedere, egredi, exire; deambulatum, ambulatum ire (*gaan wandelen*); *u. zijn*, foris esse, domi non esse; *op iets (buit, roof) u.*, praedatum exire; -*uitgaande*, praedabundus; *het u.*, *z. uitgang*, **1**; *bij het u. zeide hij*, egrediens dixit. — **2.** *v. vuur*, exstingui; *het vuur g. uit*, ignis (consumptus) exstinguitur; *het licht is op het punt van uit te g.*, lucerna tenue extremum lumen spargit. — **3.** *een bevel doen u.*, edicere. — **4.** = zijn oorsprong hebben van, proficisci, oriri, nasci ab alqa re, ab alqo; manare ab alqo, ab alqa re (haec omnis philosophia a Socrate); fieri alqo auctore; *daaraan ging het gesprek uit*, hinc sermo ductus est; = met iets beginnen, ordiri ab alqa re. — **5.** = eindigen, cadere (in litteram, in longiore syllabam); exitum habere (in etc.); terminari (longā syllabā); *v. periodes*, desinere, cadere (*b. v.* similiter).

uitgang, **1.** = het uitgaan, exitus, egressus. — **2.** als plaats, exitus; om te kunnen vluchten, effugium. — **3.** *v. e. woord*, exitus, terminatio; *een welluidenden u. hebben*, numerose cadere.

uitgangspunt, initium; caput (ab eo quasi capite disputatio ducitur); *als u. nemen*, proficisci ab alqa re (a philosophia).

uitgave, **1.** = het uitgeven, (*v. geld*) erogatio, (*v. e. boek*) editio; door de verba. — **2.** = het uitgegevene, en wel: = uitgegeven geld, expensum; pecunia expensa; = kosten, sumptus (voor iets, alcs rei); impensa; *de uu. sluiten met de ontvangsten*, ratio expensi et accepti convenit; *ontvangsten en uu. zijn getuigt*, par est ratio acceptorum et datorum. | = uitgegeven boek, editio; exemplum, exemplar.

uitgavenboek, codex expensi (expensorum); tabulae expensi.

uitgebred, *z. uitbreiden*.

uitgebreidheid, *z. omvang, uitgestrektheid*.

uitgediend, *z. uitdienen*.

uitgehongerd, *z. uithongeren*.

uitgelaten, **1.** *v. personen*, petulans; lascivus; *u. zijn*, lascivire; luxuriari; *exsultare m. of z. gaudio*, laetitia; in iocos

effundi (*v. uitgelaten scherts*); *v. vreugde geheel u. zijn*, laetum esse omnibus laetitia; *a d v.*, petulanter, lascive; *u. dartel*, effuse petulans; *u. vroolijk*, nimis elatus laetitia. — **2.** *v. zaken*, effusus, gestiens (laetitia); profusus (hilaritas).

uitgelatenheid, petulantia, lascivia; *u. der vreugde*, gestientis animi elatio voluptaria; effusio animi in laetitia.

uitgeleide, *u. doen*, prosequi alqm; *z. begeleiden enz.*

uitgelezen, lectus, delectus; (*in 't alg.*) exquisitus (epulae, magistri), egregius; *u. jonge mannen*, flos iuventutis; *a d v.*, egregie, eximie.

uitgelezenheid, *z. voortreffelijkheid*.

uitgemaakt, *z. uitmaken*.

uitgemergeld, *z. uitmergelen*.

uitgenomen, *z. behalve*.

uitgeput, *z. uitputten*.

uitgestorven, *z. uitsterven*.

uitgestrekt, *z. uitgebreid onder uitbreiden*.

uitgestrektheid, ambitus (omvang); *een groote u. hebben*, late patere; *een u. hebben van acht Rom. mijlen*, millia passuum octo in latitudinem patere.

uitgeteerd, *z. uitteren*.

uitgeven, **1.** *geld u.*, expendere, erogare (pecuniam); = uitdeelen, dividere, distribueren. | = publicceeren, divulgare, emittere, edere, foras dare (librum). — **2.** *iets of iemand voor iets u.*, perhibere, dicere (alqd verum esse; hem voor een verrader, illum proditorum); ferre, b.v. alqm inventorem; probare alqm pro alqo; als het niet waar is, door simulare, mentiri (b.v. iemand voor dood u., alqm mortuum esse mentiri); *iets voor een overwinning u.*, alqd pro victoria venditare; *zich h. voor iets u.*, dicere se esse alqm; *vo. care*, ferre se alqm; *se iactare* alqm of iactare se esse alqm (*zich pochend u. voor enz.*); *se profiteri* alqm (b.v. se philosophum; ook philosophiam p.; *voor een kenner van iets*, scientiam alcs rei profiteri); *se probare* pro alqo; *se gerere* pro alqo (b.v. pro cive); alqm se esse velle of alleen alqm se velle (*praetendeeren iemand te zijn*); (*valscheijk*) simulare, fingere, mentiri, b.v. se amicum alci, se grammaticum; *zich voor rijk u.*, (verbis) se locupletem facere; *zich voor L. Tarquinius u.*, nomen L. Tarquinium edere (Liv.).

uitgever, *v. e. boek*, *editor of door edere; = de schrijver *v. e. boek*, scriptor alcs libri, ook auctor, voor zoover de inhoud voor zijn rekening komt.

uitgewekene, *z. uitwijken*, **2**;

uitgewerkt, elaboratus, perfectus.

uitgezocht, *z. uitgelezen*.

uitgezonderd, *z. behalve*.

uitgieten, effundere; profundere (vinum; fig., iram in alqm); *den wijn bij het offer u.*, libare; *zich u.*, effundi, profundi; *het u.*, effusio; (*v. d. wijn bij het offer*) libatio.

uitgisten, defervesceere.

uitglijden, labi, prolabi; (*uit iets*) elabi; *met den voet*, pede labi; vestigio falli; fallente vestigio cadere; *men g. op het ijs uit*, glacies vestigium non recipit; *op de steile rotsen*, prorupta saxa vestigium fallunt; *het u.*, lapsus, prolapsio; *door omschr.*

uitgooien, *z. uitwerpen.*
uitgraven, *z. opgraven.*
uitgroeien, ad iustam magnitudinem, (*v. planten*) ad maturitatem pervenire; *u. zijn*, non amplius crescere.

uithakken, excidere (lapides, viam inter montes); *m. d. beitel*, sculperre (e saxo sculptus); exsculperre.

uithalen, *1. trans.*, = naar buiten, te voorschijn halen, promere, depromere; efferre; educere; extrahere (*uittrekken*). — *2. intr.*, met den arm, brachium tollere; met het zwaard, efferre alte gladium; gladium attollere; *bij een gastmaal*, splendidum convivium apparare.

uitham, lingula.

uithangbord, titulus.

uithangen, (palam) proponere; *fig.*, iets *u.* = iets spelen, zich voor iets uitgeven, *z. spelen*, *4; uitgeven*, *2.*

uithebben, = uitgclezen, uitgetrokken hebben enz., *z. uitlezen* enz.

uithoernsch, *z. buitenlandsch.*

uithoefen, *z. uittichten.*

uithelpen, liberare alqm (ex) alqa re; eripere alqm ex alqa re; *z. bevrijden*; *er zich met een grap u.*, opportuno loco elabi.

uithoek, recessus; angulus.

uithollen, cavare, excavare.

uithongeren, *iemd.* fame enecare of conficere alqm; *een stad*, urbem fame domare of expugnare, in dicionem redigere; *uithongerd*, fame enectus, confectus.

uithooren enz., *z. uithooren* enz.

uithouden, *1. trans.*, ferre, perferre, tolerare, perpeti; *een aanval u.*, sustinere of sustentare impetum, vim hostium; *iets niet (kunnen) u.*, vinci alqa re; succumbere, cedere alci rei. — *2. intr.*, het *u.*, durare, perdurare (*bij inspanning*); perstare, perseverare (*bij een handelwijze*); permanere (*op een plaats, in een toestand blijven*); sustentare (*inz. in een strijd*); *het van pijn nauwelijks, niet kunnen u.*, dolorem vix, non sustinere; dolori paene succumbere.

uithouwen, *z. uithakken.*

uithuizig, qui domi se tenere non potest.

uithuizigheid, domus suae fastidium.

uithuwelijken, -huwen, collocare in matrimonium (of in matrimonio); nuptum dare, collocare, ook alleen collocare; *aan iemd.* matrimonio fungere, conungere cum alqo alqm, cum alqa alqm; *alci* (nuptum) collocare, nuptum dare, in matrimonium dare.

uithuwelijking, -huwing, collocatio (Cic.).

uiting, *1.* = het viten, significatio (amoris); professio. — *2.* = hetgeen gewit wordt, dictum, vox, oratio, verba (pl.), sermo, id quod (ea quae) alqs dicit; *door den p.l. van abstracte subst.*, *b.v. u. van vreugde, droefheid, vroomheid, gaudia, luctus, religiones.*

uitjagen, *vgl. uitschrijven.*

uitjowen, = uitscheiden, *z. a.*

uitkiezen, deligere; eligere; seligere (*kiesend afscheiden*); legere (*kieszen*, iudices; ut virum a viro lectum esse diceret); carpere (*stuk voor stuk*; passim; paucos); excerpere (*uitlezen*); = voor iets bestemmen, destinare alqm of alqd (ad alqd of alci rei); notare et designare oculis alqm (ad caedem); *het u.*, *z. keus*, *1.*

uitkijk, *y. loer.*

uitkijken, *z. uitzien*, *1.*

uitklappen, effutire; enuntiare, evulgare, in vulgus efferre alqd.

uitkleeden, *z. ontkleeden.*

uitklimmen, descendere (de curru).

uitkloppen, excutere; *een kleedingstuk u.*, pulverem excutere e veste.

uitknippen, *z. uitrusten*, *1.*

uitkoken, excoquere.

uitkomen, *1. eig.*, = naar buiten komen, foras venire, exire, ook alleen exire; *vgl. uitgaan*, *1.*; prorpere (*uit* -, te voorschijn kruipen); *bij het loten*, excidere (sors alcs; quod primum sorte nomen), exire (mea prima sors; nomen); = **uithotten**, *z. a.*

— *2. oneig.*, = publiek bekend worden, emanare; exire atque in vulgus emanare; efferri (foras, in vulgus); effluere et ad aures hominum permanere; = verschiinen (*v. geschriften*), edi, emitti; foras dari; divulgari. | *v. e. rekening* (= juist bevonden worden), convenire. | *ooreen u.* = op hetzelfde neerkomen, *z. nederkomen*, *2.* | *iets goed doen u.*, in luce collocare (benefacta); laudibus efferre. | *rond voor iets, voor zijn gedachten u.*, (libere) profiteri; libere dico, quod sentio; nihil reticere; veram animi sententiam non celare; promere, quae in animo latent; *niet voor de waarheid willen u.*, tergiversari. | *met iets u.*, *z. rondkomen.*

uitkomst, *1.* = uitslag, *1. z. a.*; zooals de *u. leerde*, quod re intellectum est; *door de u. zelve ervaren*, dat enz., ipsa re intelligere *m. a. c. c. i. n. f.* — *2. v. e. opstelling*, summa. — *3.* = hulp, redding, auxilium; subsidium; remedium; salus; *u. brengen*, subvenire, succurrere (alci).

uitkrabben, *iemd.* de oogen *u.*, effodere alci oculos.

uitkramen, *1. eig.*, waren *u.*, exponere, proponere merces, res venales. — *2. oneig.*, expromere; *pralend*, venditare, ostentare, *b.v. doctrinam.*

uitkraming, *1. eig.*, door omschr. — *2. oneig.*, ostentatio, venditatio alcs rei, *b.v. doctrinae.*

uitkrassen, radere, eradere; *iets, dat gegraveerd is*, exsculperre alqd.

uitkruipen, prorpere.

uitlachen, ridere, irridere, deridere alqm; *u. worden*, ook irrisui esse (alci); *het u.*, irrisio, irrisus; *door de verba.*

uitlander enz., *z. buitenlander* enz.

uitlandig, *u. zijn*, peregrinari.

uitlandigheid, peregrinatio.

uitlaten, *1. eig.*, *iemd u.* = naar buiten laten, alqm exire pati, alqm emittere (foras). | = weglaten, omittre, praetermittere, praeterire, silentio praeterire. — *2. zich u.* = zich uitspreken, *z. uitspreken*, *1.*; *zich afkeurend over iemd u.*, reprehendere, vituperare alqm; *met lof*, laudare alqm; *met verachting over iemd of iets*, contemptim de alqo, de re loqui; ook despiciere, contemnere alqd; *zich onvoorzichtig u.*, imprudenter alqd dicere.

uitlating, *1.* = weglating, omissio, praetermissio; *met u. van iets*, ommissa re. — *2.* = **uiting**, *2. z. a.*

uitleenen, iets aan iemd, mutuum dare alci alqd (dingen, wier waarde later teruggegeven wordt, vooral geld); commodare alci

alqd (dingen, die zelf teruggegeven worden); locare (verhuren voor geld); geld tegen rente u., z. **rente**; uitgeleend geld, pecunia, quae est in nominibus.

uitleeren, *in tr.* = ophouden met leeren, discendi finem facere; men is nooit u., semper alqd addiscendum est.

uitleggen, **1.** = uitbreiden, amplificare (urbem); dilatare (castra). — **2.** = verklaren, interpretari (librum, somnium), explicare, illustrare (locum scriptoris, verba alcs); commentari (commenteeren, Suet.); coniecturam alcs rei facere, coniecturā explanare alqd (bij gissing, b.v. een droom); zich iets door iemds laten u., de alqa re alqo uti interprete; = opnemen, interpretari (bene, benigne, male); accipere (alqd in bonam of malam partem); trahere ad, in alqd; vertere in alqd (b.v. in suam contumeliam, als een belediging); iets van iemds als trotschheid u., tribuere alci alqd superbiae.

uitlegger, interpres; explanator (oraculorum et vaticiniorum); v. **droomen**, coniector.

uitlegging, interpretatio, explicatio; enarratio (mondelinge verklaring v. e. schrijver; Quint.); coniectio, coniectura (v. droomen); voor verkeerde u. valbaar zijn, daartoe aanleiding kunnen geven, in malam partem accipi posse, in deterius trahi posse.

uitlegkunde, ars interpretandi.

uitlegster, interpres; coniectrix (v. droomen; Plaut.).

uitleiden, = naar buiten leiden, educere (alqm); emittere (aquam); = uitgeleide doen, z. **uitgeleide**.

uitlekken, exstillare; fig., = ruchtbaar worden, z. **ruchtbaar**.

uitleven, complere (centum annos).

uitleveren, tradere (alqm, alqd alci; alqm ad supplicium); dedere (alqm, alqd alci, geheel in iemds macht geven, inz. v. d. vijand); reddere (wat anderen toebehoort); exhibere (omnia integra, servum); restituere (teruggeven); verraderlijk u., prodere; iets uitgeleverd krijgen, recipere alqd.

uitlevering, traditio, deditio; door de verba; iemds u. vorderen, deposcere, exposcere alqm; z. **bewerken**, efficere, ut alqs dedatur.

uitlezen, **1.** = uitkiezen, z. a. — **2.** = ten einde lezen, perlegere, totum legere (librum).

uitlichten, tollere.

uitlokken, elicere (hostem ad proelium, ad certamen; litteras tuas).

1. uitloopen (*verb.*), **1.** = naar buiten loopen, excurrere, procurrare (foras); v. schepen, exire, proficisci, prodire, solvere m. of z. e. portu; de schepen laten u., met de schepen u., naves e. portu educere; v. vloetstoffen, effluere, emanare; druppelsgewijze, stillare; = (zich) **uistorten**, z. a. — **2.** (uit het huis), non domi se tenere; z. **uitgaan**, **1.** — **3.** = uitsbitten, z. a. — **4.** = uitsteken, eminere; prominere; procurrare († en dicht; promunturium in mare). — **5.** = afstopen, evadere, exitum habere; ik weet niet, waarop dit zal u., nescio, quo haec evasura sint; z. **verder afloopen**, **1.** **B.** — **6.** = eindigen, exire, b.v. in angulum.

2. uitloopen (*s u b s t.*), door omschr., b.v. bij het u. der vloot, classe e. portu exeunte.

uitlooper, v. e. berg, mons perpetuo iugo iunctus; het voorgebergte Tamus is een u. van den Taurus, Tamus promunturium est quod Taurus attollit; uit een wortel, stolo (Varr.).

uitloven, een belooft u., praeium proponere, exponere, constituere, (Sall.) ponere; een som geld voor iets u., pecunias ad alqd decernere.

uitmaken, **1.** = wegmaken, delere; abluere, eluere (maculas); = **uithusschen**, z. a. — **2.** een twist u., controversiam dirimere; litem componere; (als rechter) controversiam dilucidare of disceptare; met iemds iets u., transigere, decidere alqd cum alqo; gij hebt het met mij uit te m., mecum tibi res est; vand. = besluiten, afspreken, overeenkomen, constituere, pacisci alqd; convenit inter nos, ut etc.; *u i t g e m a a k t*, constitutus; transactus, compositus (z. boven); = zeker, certus, exploratus; perspectus; cognitus et perspectus; het is u., een u. zaak, constat of convenit inter omnes; het gold voor een u. zaak (v. e. gerucht), constans fama erat; een u. waarheid, z. **waarheid**. — **3.** = vormen, zijn, esse; ook door constare ex alqa re (homo ex corpore et animo, lich. en ziel m. het wezen v. d. mensch u.); contineri alqa re (honestas tota quatuor his virtutibus continetur); = **bedragen**, z. a.; = beteekenen, interest, refert (multum, magni, parvi; m. acc. c. inf., utrum... an); pertinere ad alqm, ad alqd, b.v. dit m. voor mij niets uit, hoc nihil ad me pertinet; het m. niets uit, nihil ad rem attinet.

uitlemgen, macerare, enervare, conficere; exhaurire (provinciam); *u i t g e m e r g e l d*, effectus (corpus); u. paarden, corrupti macie equi; door iets, maceratus enervatus, confectus, enectus (fame, frigore).

uitlemen enz., z. **opnemen** enz.

uitlemonden, influere (Rhenus in Oceanum).

uitlemonding, z. **monding**.

uitlemonsteren enz., z. **uitrusten**, **1**; **bemannen** enz.

uitlemunten, excellere (inter omnes; in quibus tu longe alius excellis; alqa re; in alqa arte); antecellere (alci in alqa re of alleen alqa re; longe ceteris); eminere (inter omnes); praestare (alci, alqa re, alci alqa re, inter suos, inter alqos alqa re); insignem esse (alqa re); florere (alqa re, in alqa re); u. als enz., z. **als**, **D**, **II**, **A**.

uitlemundend, excellens, insignis, egregius, eximius; praeclarus, praestans (alqa re); a d v., excellenter, egregie, eximie, praeclare; = zeer, egregie, eximie, vehementer, magnopere, admodum mirum quantum.

uitlemundtheid, excellentia, praestantia.

uitlenemen, z. **nemen**, **3**.

uitlenemend, z. **uitlemundend**; een u. geleerde, z. **geleerd**, **1**.

uitlenemendheid, z. **uitlemundtheid**; bij u., praecipue; praeter ceteros; per excellentiam.

uitlenoodigen, invitare, vocare (alqm ad cenam, ad sese, domum suam, ad bellum); tot lezen u., invitare ad legendum (iucundi-

tate quadam, *v. e. geschrift*); allicere; *vgl. uitnoodiging*.

uitnoodiger, *†* vocator; door omschr. **uitnoodiging**, invitatio; *dringende u.*, efflagitatio; *vgl. dringend*; op uw u., invitatus of vocatus a te; invitatu of vocatu tuo; *een u. aannemen*, promittere se venturum esse; *in het verband promittere alleen: om te komen eten*, promittere (*m. of z. ad cenam*); promittere ad alqm; *- niet aannemen, afslaan*, convivium renuere; vocatum ab alqo ad cenam negare; *schriftelijke u.*, litterae, per quas alqm invito of ab alqo invito; *een s. u. tot iemd richten (iemd s. uitnoodigen)*, om enz., invitare alqm per litteras, ut etc.; *een s. u. van iemd ontvangen*, per litteras ab alqo invitari.

uitoefenen, (*een beroep*) profiteri, factitare, exercere; *z. verder beoefenen*.

uitpakken, exponere (merces); eximere (*ergens uitnemen*); vacuum facere (*ledig maken*); exonerare (navem); evolvere (*los maken, ontrollen*).

uitpersen, exprimere (spongiam); *fig., z. alpersen*.

uitpikken, iemd de oogen u., effodere alci oculos.

uitploegen, = *ploegende te voorschijn brengen* exarare.

uitpluizen, *fig.*, perscrutari.

uitplukken, vellere, evellere (capillos, capillum sibi).

uitplunderen enz., *z. plunderen* enz. **uitpraten**, *z. uitspreken*, 2.

uitputten, fatigare of defatigare (alqm, se, alqo re); exhaurire (provinciam sumptu); conficere (*geheel u., vooral in het pass.*); consumere (opes); consumptis precibus; atterere (opes; alqm); *doodelijk, enecare (vooral in het partic. perf. pass., siti, fame, frigore, illuvie, squalore enectus)*; *iemds geduld u., z. geduld*; *zijn onderwerp u.* (= *volledig behandelen*), omnia accurate exponere; nihil intactum relinquere; totum locum persequi; *u. zijn (v. e. spreker)*, omnem dicendi materiam consumpsisse; *uitgeput, fatigatus, fessus; (sterker) defatigatus, defessus; lassus, lassitudine confectus; deficiens (equus procubuit, Curt.)*; *geheel u.*, confectus (vigiliis, vulneribus, frigore, fame, inopia); *u. raken*; deficere; exanimari (cursu); *u. schakist*, inopia aerarii; *zich u.*, se fatigare; (*sterker*) se frangere (laboribus).

uitputting, fatigatio; defatigatio; defectio virium; lassitudo.

uitrazen, destinare furere; furor alcs resedit; *vgl. uitwoeden*.

uitredden enz., *z. redden* enz.

uitregenen, *im pers.*, het heeft u., imber remisit.

uitreken enz., *z. uitdeelen* enz.

uitrekenen, = *bijeen-, samenrekenen*, computare alqd o, rationem alcs rei; rationem alcs rei subducere, inire; *iets u. hebben*, subductum habere alqd; *vgl. berekenen*, 1.

uitrekening, computatio; ratio subducta of subducenda; *vgl. berekening*.

uitrekken, tendere, extendere, distendere.

uitrichten, proficere (*vorderen, b.v. nihil in oppugnatione oppidi*); efficere, facere (multum, nihil); *zonder iets u. te hebben, re*

infecta; *inz. door gebeden*, impetrare (alqd ab alqo); *niets tegen iemd kunnen u.*, nihil agere contra alqm.

uitrijden, evehi (equo, equis, curru).

uitroeien, 1. *etg.*, extirpare (arbores); evellere (spinas ex agro). — 2. *oneig.*, dele-re, extinguere; extirpare (vitia); recidere (nationes); dissolvere (religionem); *iets uit de harten u.*, ex animo delere, evellere alqd; *met wortel en tak, z. wortel*, 2; *iets uit de herinnering u.*, e memoria of ex animo delere, evellere alqd; memoriam alcs rei delere, tollere.

uitroeier, exstinctor.

uitroeiing, 1. *etg.*, extirpatio. — 2. *oneig.*, occidio; exstinctio; excidium (*verwoesting*); ook door interitus, perniciis; omschr. door delere etc.

uitroep, exclamatio.

uitroepen, exclamare, conclamare (*inz. v. toejuichingen, vreugde-, jammerkreten*); pronuntiare, renuntiare (*publiek bekendmaken, b.v. pronuntiare, renuntiare alqm praetorem*); salutare, consalutare (*plechtig begroeten als enz.*), appellare (*plechtig noemen, beide m. d u b h. a c c.*); ook declarare (alqm consulem).

uitroeping, exclamatio (*het uitroepen*); = *publieke bekendmaking, promulgatio*; door een heraut, praeconium.

uitrollen, *z. ontrollen*.

uitrooken, *z. uitroelen*, 1.

uitrukken, 1. *trans.*, vellere, evellere (dentem alci, capillos); eripere (oculos alci); *met wortel en tak, z. wortel*, 2; *het u.*, evulsio (dentis); door omschr. — 2. *intr.*, exire, egredi, proficisci ab of ex loco alqo (*uit een plaats rukken*); tot den slag, in aciem, in proelium exire; ad dicendum procedere; in pugnam proficisci; = *in den oorlog, ten strijde trecken*, ad (fin) bellum proficisci; = *uit de legerplaats rukken, castris, e castris egredi*; ex castris movere; *de troepen laten u.*, copias educere (castris; e castris); *de ruiterij tegen den vijand laten u.*, equites in hostem emittere; *het u.*, egressio; profectio.

uitrusten, 1. *trans.*, parare, apparare, comparare alqd; instruere, ornare adornare alqd (alqo re); = *wapenen*, armis ornare; *zich u.*, se armis ornare, se armare; *met iemds wapenen*, armis alcs se ornare; *soldaten u.*, armare of armis instruere milites; *troepen*, copias parare, comparare, instruere; copias omnibus rebus instruere (*met al het noodige*); *een leger, exercitum* comparare, instruere, armare; *schepen*, naves armare of instruere, ornare, adornare; *uitgeruste schepen*, naves instructae et paratae; *snel een vloot u.*, celeriter classem efficere; *z. verder toerusten*. — 2. *intr.*, quiescere; requiescere; conquiscescere; quietem capere; quieti se dare; *van het werk u.*, alqod tempus a labore intermittere; ex labore se reficere; ex laboribus conquiescere; *iemd laten u.*, sedare lassitudinem alcs (militum; *Nep.*); *u. zijn*, quiete satiatum esse; *het u.*, quies; requies; respiratio.

uitrusting, 1. = *het uitrusten, door de verba*. — 2. = *tooi, ornatus*; = *wapens, arma (pl.)*; armatura; *v. schepen*, armamenta (pl.); instrumenta (pl.).

uitschateren, = *in een luid gelach uitbarsten, z. gelach*.

uitscheiden, 1. trans., z. afscheiden.
— 2. intr., z. 1. ophouden, 4.
uitschelden, iemd., compellere alqm; increpare alqm (voce, verbis); increpitare (reliquos) Belgas; vocibus, verbis; convicium facere alci; maledicta in alqm conicere; oblungare alqm (*een standje geven; ook m. de, in alga re*); **iemd voor iets u., z. schelden, 2; het u.,** compellatio; convicia, maledicta, contumeliae verborum (*scheldwoorden*); oblungatio; oblungatio.
uitschenken, z. uitgieten.
uitscheppen, exhaurire.
uitscheuren, z. uitrukken, 1.
uitschieten, 1. trans., iemd een oog u., alci oculum iaculo elidere, (= doorboren) transfodere. **— 2. intr., (b.v. de deur) u.,** prorumpere, erumpere ex etc.
uitschiffen, z. afscheiden.
uitschilderen, z. schilderen.
uitschot, oneig., z. uitvaagsel.
uitschrappen, z. doorschrappen, uitkrassen.
uitschreeuwen, z. schreeuwen, uitroepen.
uitschreien, z. uitweenen.
uitschrijven, 1. = overschrijven, transcribere, transferre (alqd ex libro alqo; rationes in tabulas); excerpere (*enkele plaatsen*). **— 2. = ten einde schrijven,** scribendo absolvere of alleen absolvere (epistolam). **— 3. = schriftelijk aankondigen, voor-**schrijven, indicere (concilium); *een verkiezingsdag, lichting u.,* edicere comitia of diem comitii, edicere dilectum; *de levering van iets u.,* imperare (tributum, commeatum, naves).
uitschrijving, edictum; verder door de verba.
uitschudden, excutere (vestem); = be-rooven, z. a.
uitslaan, 1. trans., excutere (alci oculum); elidere (alci dentes). | **= uitbreiden (v. takken), z. a. | = uitkloppen,** z. a. **— 2. intr.,** erumpere; *de vlam s. er boven uit, exsuperant flammae (Verg.). | = beschimmelen, z. a.
uitslag, 1. exitus of eventus (ook m. rei, rerum); *een goede, gelukkige, gunstige u.,* eventus bonus; successus rerum of successus *alleen*; eventus rerum *prosperus*; *een schitterende u., z. beloonen*; *een goeden, gelukkigen u. hebben,* bene succedere; felicem exitum habere; prospere, (bene ac) feliciter evnire; *alles is met een goeden u. bekroond,* omnia bene, prospere evenerunt; *door een gewenschten u. bekroond worden,* optabilem exitum habere; ex sententia evnire; *niet-,* haud bene, minus prospere evnire; *de u. der zaak is zeer twijfelachtig,* resplures casus recipit; *aan den goeden u. van iets niet twijfelen,* alqd confici posse non diffidere; *gunstige u. van een gerecht, ook secundum proelium; met gunstigen u. strijden,* secundo proelio uti; rem bene of feliciter gerere; *prospero eventu pugnare; vgl. gevolg, 2.* **— 2. = schimmel, situs; mucor; u. van de huid, vitiligo.**
uitslapen, 1. intr., somno of quiete satiari; edormire. **— 2. trans.,** edormire (crapulam).
uitsleepen, (vi) extrahere (alqm e latebra; alqm vi in publicum).*

uitslijten, z. slijten.
uitslingeren, elaculari; emittere (*werptuigen*); excutere (*door een slag uitwerpen*).
uitsloven, z. atfobben.
uitsluipen, clam exire (foras); clam se subducere.
uitsluiten, eig., z. buitensluiten; oneig., excipere, segregare, removere alqm ab alga re; *iemd v. e. erfenis u.,* excludere alqm ab hereditate; *v. staatszaken, a re publica; v. het getal der burgers u.,* a numero civium segregare, (*sterker*) e numero civium excicere alqm; *v. alle beraadslagingen, alqm exper-*tem omnium consiliorum habere.
uitsluitend, proprius, praeipuus (ius); singularis (imperium); solus, unus, solus et unus; *zij schenen in het u. bezit van alle geleerdheid, soli sibi docti videbantur; alle macht berust u. bij hem,* penes eum unus est omnis potestas; *zich u. aan iets wijden, se totum conferre ad alqm rem; unus rei studio deditum esse; in alga re studium suum omne ponere; omnibus omissis servare alci rei (huic bello); u. en alleen zijn eigen nut op het oog hebben, nihil aliud nisi suam utilitatem of suam solius utilitatem sequi, utipate.
uitsluiting, exclusio; bij u., z. uitsluitend; z. ook uitzondering.
uitsluitel, z. opheldering.
uitslurpen, sorbere, exsorbere.
uitsmelten, excoquere.
uitsmijten, z. uitwerpen.
uitsnellen, foras se proripere of alleen se proripere.
uitsnijden, exsecare, excidere (linguam alci); *= door snijden vormen, exculpere.*
uitsnijding, exsectio; door verba.
uitsnuiten, z. snuiten.
uitspannen, 1. eig., = uiteenspannen, tendere, extendere, distendere; pandere; explicare. | **= aalspannen, z. a.; ergens u.,** devertere in locum, ad alqm. **— 2. zich u., z. ontspannen, 2.**
uitspanning, 1. eig., door de verba. —
2. = ontspanning, 2, z. a.
uitspansel, caelum.
uitsparen, z. sparen.
uitspatten, z. uitspuiten, 2; fig., luxu-riari; in libidinibus se effundere; (*sterker*) luxuriâ diffundere.
uitspatting, luxuria; libido, libidines; libidinum intemperantia of intemperantia *alleen*; licentia; vita dissoluta; *zich aan de grootste uu. overgeven, luxuriâ diffundere; alle mogelijkhe uu., effusae in omni intemperantia libidines.*
uitspelen, 1. trans., ad finem perdu-cere (lusu); *een rol, een stuk u., z. door-spelen; *fig. zijn laatste troef u.,* ultimum suum ac maximum argumentum afferre. **— 2. intr., = ophouden met spelen, ludendi** finem facere; ludere desinere.
uitspeuren, indagare et odorari.
uitspinnen, 1. eig., deducere (filum). —
2. fig., = iets breedvoerig ontwikkelen, uberi-us, fusius disputare de alga re; pluribus docere, exponere alqd; *zonder lang uite-*spinnen verklaringen, sine ulla serie disputationum.
uitspitten, effodere.
uitspoelen, eluere (patinas; Plaut.).
uitspraak, 1. = het uitspreken, wijze van**

uitspreken, pronuntiatio; appellatio (b.v. suavis appellatio litterarum); *een duidelijke u. hebben*, plane loqui; *een duidelijke en zware*, exprimere verba et suis quasque litteras sonis enuntiare; *een gemaakte, gekunstelde, geaffecteerde* -, putidius exprimere litteras; *een onduidelijke* -, litteras negligentius obscurare; *lange u.*, productio; *korte u.*, correptio; *breede u.*, latitudo verborum; *een breede u. hebben*, litteras dilatare; *men moet schrijven volgens de u.*, sic scribendum quidque iudico, quomodo sonat. | = *tongval, stem, orgaan, vox*; os et vox; sonus; vocis sonus; *een vreemde, buitenlandsche u.*, peregrinum os; *een boersche, plompe, ruwe u.*, sonus vocis agrestis, rustica vox et agrestis; *een min of meer boersche u.*, sonus vocis subrusticus; *een harde u. hebben*, asperare loqui; *een gebrek in de u.*, vitium vocis. — **2.** = *uiting*, z. a.; *de u. van Socrates*, quae a Socrate dicta sunt; *die (de) u. van Plato*, illud Platonis; *die u. beviel mij*, illud mihi placuit. | *in 't bijz.*, = antwoord, responsum; *v. e. orakel*, responsum (oraculi), oraculum, sors; *v. e. waarzegger*, profect, effatum; *v. e. rechter*, iudicium, sententia; *v. e. scheidsrechter*, arbitrium; = *beslissing*, decretum; *een u. doen*, responsum, oraculum dare, edere; iudicare; sententiam dicere; pronuntiare; *zich aan de u. van den senaat onderwerpen*, auctoritati senatus obtemperare.

uitspreiden, z. **uitbreiden**: = *uitrekken*, *spannen*, distendere (alqd); *iemd's armen en beenen wijd u.*, divaricare alqm.

uitspreken, 1. *trans.*, = *door klinken uitdrukken* (met het oog op het geluid), efferre (multos versus uno spiritu); enuntiare (alqd perperam); appellare (litteras); pronuntiare; dicere (litteram; Rho dicere non posse); *bij het lezen*, legere (u littera longâ); *lang, kort u.*, producere, corripere (o litteram); *woorden zonder af te breken achter elkander u.*, perpetuare verba; *woorden, letters onduidelijk u.*, verba, litteras obŕurare; z. **uitspraak**, 1. | = *door woorden uitdrukken* (met het oog op den zin), eloqui (cogitata); enuntiare (alqd verbis); dicere dico, quod sentio; verbis dici non potest); *juidelijk, nauwkeurig u.*, explicare, explanare, declarare, exprimere (m. of z. verbis); *niet duidelijk genoeg u.*, dat enz., parum declarare m. a c c e n f.; *openhartig u.*, aperire (sensus suos); *al waagt hij het niet uit te s.*, hij bekend zijn verrijp toch door de daad, tametsi verbo non audet, tamen re ipsa de maleficio confitetur; = *bekendmaken*, edicere; *een oordeel u.*, z. **oordeel**. | *refl.*, *zich u. zijn gedachten, gevoelens door woorden uitdrukken*, vgl. *boven*; ook mentis sensa explicare; sensa exprimere dicendo; *zich u. over iets of iemd*, dicere, loqui de alqua re, de alqo; dico of profiteor, quid sentiam de alqua re, de alqo; *zich openhartig, geheel tegenover iemd u.*, totum se patefacere alicui.

— **2.** *intr.*, = *ten einde spreken*, dicendi of loquendi finem facere; sermonem conficere (een gesprek eindigen); concludere m. of z. orationem (eindigen); *bij een openbare rede*, perorare; *iemd niet laten u.*, alqm dicentem, alcos orationem interpellare.

uitspringen, 1. = *naar buiten springen*, prosilire (te voorschijn springen); se eicere

(portâ, navi, ex silvis). — **2.** = *vooruitsteken*, eminere; prominere.

uitsprong, z. **uitstek**, **uitspruiten**, z. **ontspruiten**, **-kiemen**, **uitbotten**.

uitspruitsel, z. **spruit**.

uitspuiten, 1. *trans.*, = *naar buiten spuiten*, eiaculari (Or.). — **2.** *intr.*, = *naar buiten spuiten*, emicare (alte, in altum, omhoogspuiten); met geweld, erumpere.

uitspuwen, exsereare, expsuere; = **uitbraken**, z. a.; v. *muurspuende bergen*, evomere, eructare (ignem, flammâs).

uitstaan, 1. *trans.*, = *doorstaan*, z. a.; *iemd niet kunnen u.*, alqm ferre non posse; *met iemd veel moeten u.*, multas ab alqo percipere molestias; *veel angst u.*, angore cruciari; *om iemd*, propter alqm in metu esse; *het u.*, tolerantia, toleratio, perpressio; *door verba*; na het u. van folteringen van allerlei aard, discruciatui. | *iets met iemd of iets u. te s. hebben*, z. **aangaan**, 2. — **2.** *intr.*, = **uitsteken**, 2, z. a. | *oneig.*, v. gelden, deberi; in nominibus esse; *geld hebben u.*, pecuniam in nominibus habere; *ik heb veel schuldposten u.*, multi mihi pecuniam debent; *uitstaande gelden*, vorderingen, pecuniae creditâe; nomina (exigere, invorderen).

uitstallen, exponere (alqd), proponere (alqd venale; alqd); spectandum proponere (alqd); *oneig.*, venditare, ostentare alqd (doctrinam).

uitstamelen, balbutire (verba).

uitstampen, calcando extinguire (ignem).

uitstapje, excursio (inz. op het land); *een u. maken*, excurrere (in Pompeianum).

uitstappen, descendere (de curru).

uitstek, prolectura; crepidio; *fig.*, *bij u.*, maxime, summe; vehementer; mire, mirifice; mirum quantum; imprimis.

uitsteken, 1. *trans.*, exserere, eicere (linguam; exserere caput ponto, Or.); proponere, erigere (vexillum); = *toesteken*, praehere (manum); *voor iets geen hand of vinger u.*, alcs rei causâ ne digitum quidem porrigere; *het u.*, porrectio (digitorum); z. verder **uitstrekken**.

| = *stekende verwijderen*, excidere (caespitem); effodere (oculos alci). — **2.** *intr.*, prominere, eminere; imminere (alci rei, *boven iets u.*, over iets heen hangen, beheerschen); procurrere († en dicht., b.v. in mare, v. schiereilanden); *boven het water u.*, exstare ex aqua; = *uitgebouwd zijn*, proci, prolectum esse (in de zee, in altum); *het u.*, eminentia; *door verba*, | *overdr.*, *boven iets u.*, = **uitmunten**, **overtreffen**, z. a.; ook praecurrere (alqm alqa re); exsuperare (cetera ingenia); *het u.*, excellentia; exsuperantia (Cic.); *door verba*.

uitstekend, prominens (collis; dentes); eminens (trabs); excelsus (mons, cornu); *overdr.*, = **uitmuntend**, z. a.

uitstekendheid, z. **uitmuntendheid**.

uitstel, dilatio (comitorum); prolatio (iudicii, diei); *van den eenen dag tot den anderen*, procrastinatio; prorogatio (diel, v. e. *betalingstermijn*); = *vertraging*, mora, retardatio, cunctatio; *geen u. lijdén, gedooen*, z. **lijden** (op 't eind).

uitstellen, differre (alqd in aliud tempus,

in posterum, in adventum alces); proferre (diem, tempus); prorogare (paucos dies ad solvendum); procrastinare (*afkurend = tot den volgenden dag uitstellen*); reicere (rem in mensum lanuarius); detrudere (comitia in adventum Caesaris); *de zaak van den eenen dag tot den anderen u., diem ex die ducere; maken, dat iets tot een anderen tijd u. wordt, tempus dirimere.*

uitsterven, v. e. geslacht, exstingui, interire; v. e. stad of huis, vacuum fieri funeribus; een uitgestorven stad, urbs vacua; urbs vasta a civibus; *hij vond alles als uitgestorven, vasta desertaque omnia inventit.*

uitstijgen, descendere (de curru).

uitstooten, 1. personen, = naar buiten stooten, foras extrudere of protrudere; z. verder stooten, 1. — 2. zaken, excutere, elidere (oculum alci); = voortbrengen, edere (clamorem), iacere of iactare (contumelias, maledicta in alqm); fundere (inanes voces).

uitstooting, expulsio, electio; door de verba.

uitstormen, 1. = naar buiten stormen, erumpere; se proripere of eicere (foras); = uitstroomen (v. e. menigte), z. a. — 2. = ophouden met stormen, quiescere; sedari.

uitstorten, = uitgieten, z. a.; zich u. (v. e. rivier), z. uitstroomen; *fig., zijn hart voor iemand u., totum se alci patefacere; omnes animi sensus expromere.*

uitstotteren, z. stamelen.

uitstralen, fundere (lucem).

uitstrekken, 1. extendere (brachium); tendere (manus ad alqm); porrigere (brachia alci; manum); intendere (dextram ad statuum); = voor zich u. of uitsteken, vooruitstrekken, -steken, protendere (manum); proicere (brachium); iets vertoonend, ostentare (libellum, cavam manum); *dreigend u., intentare (manus in alqm; sicam alci); de handen u. naar iets (om het te nemen), manus tendere, porrigere ad alqd; naar vreemd goed, manus afferre alienis bonis; naar de kroon, affectare regnum; op den grond u., sternere, prosternere; zich u., sterni, se sternere, procumbere; in het gras, abicere se in herba. — 2. zich u., v. plaatsen, enz., porrigi (tot, ad); pertinere (reiken, usque ad, ad, in c. a.c.c.); patere (usque ad; imperium eorum per magnam partem Germaniae patet; planities tria milia passuum in latitudinem patet); *zich ver het land in u., longe introrsus pertinere; zich tot den Rijn toe u., Rhenum attingere; tot in zee, in mare excurrere of eminere, projectum esse; zich ver u., longe, late, longe lateque patere; oneig., zich tot iemand of iets u. (iemand of iets betreffen), pertinere ad alqm, ad alqd; zich verder u., latius manare (ratio, een grondstelling; malum); onderzoekingen, die zich tot alles, in alle richtingen u., disputationes in omnem partem diffusae. — Z. verder uitbreiden.**

uitstrekkung, correctio, projectio (brachii).

uitstrijden, z. uitvechten.

uitstriken, z. doorschrappen.

uitstrooien, spargere (nummos populo; semen); disseminare (oneig., sermonem); beschuldigingen tegen den senaat en de optimates u., crimina in senatum optimatesque serere (Liv.); *het zaad der vreedracht u.,*

z. zaad, 2; u., dat enz., in vulgus edere m. a.c.c. c. in f.; een gerucht, geruchten u., z. verbreiden.

uitstrooisel, = valsch gerucht, z. gerucht.

uitstroomen, effluere, profuere, profundere, se profundere; v. rivieren, = uitmonden, influere in mare; se effundere, b.v. in Oceanum; *verschillende kanten u., diffuere (Rhenus in plures partes); inz. v. e. menigte mensen, effundi, se effundere; het u., effusiones hominum (ex oppidis).*

uitstrooming, door de verba.

uitstudeeren, *studia litterarum of academica absolvere.

uitstuiven, z. uitstormen, 1.

uitsturen, z. uitzenden.

uittappen, z. aftappen.

uittarten, laccessere; z. uitdagen.

uitteekenen, z. teekenen.

uittellen, numerare, dinumerare (nummos).

uitteren, 1. trans., conficere, absolvere (alqm); ook enervare; *door den honger uitgeteerd, enectus fame. — 2. intr., tabescere, consumi (morbo).*

uittering, tabes.

uittillen, z. uitlichten.

uittocht, migratio; demigratio; profectio; v. oproerigen, secessio.

uittrappen, calcando exstinguere (ignem).

uit treden, 1. = uittrappen, z. a. — 2. = verlaten, exire, discedere (ex societate alq).

uittrekken, 1. trans., extrahere (telum e corpore); *met kracht of geweld, evellere (dentem alci); vgl. uitrukken, 1. | een kleedingstuk, exuere (vestem; alci vestem); ponere (vestem); oneig., de kinderschoenen u., z. kinderschoen. | = uiteen-, vaneentrekken, diducere. — 2. intr., vooral v. troepen, exire, egredi, procedere, proficisci; met de troepen u., educere copias of exercitum; met het geheele leger, cum omnibus copiis egredi; = wegtrekken, verhuizen, migrare, emigrare, demigrare; v. oproerigen, secedere.*

uittrekking, evulsio; door verba.

uittreksel, uit een boek, summa; summarium; *†breviarium; epitoma of epitome; pl., excerpta; een u. van iets maken, alqd in epitomen cogere; excerpere (ex tabulis nomina omnium, qui etc.); eligere locos ex poëta; slechts een u. (der gebeurtenissen) geven, leveren, summas res tantummodo attingere; in u., summam; brevier.*

uittreuren, z. uitrouwen.

uitrompetten, z. uitbazuinen.

uitvaagsel, purgamentum (urbis); oneig., faex (populi), sentina rei publicae; purgamenta (pl.; servorum); quisquilae (seditious Clodianae); v. e. enkel mensch, homo perditus, nequissimus.

uitvaardigen, een bevel u., edicere etc., z. bevelen; een wet u., promulgare legem (leges cum quae latae sunt, tum quae promulgatae fuerunt).

uitvaart, z. begrafenis, lijkplechtigheid, -staatsie.

uitval, bij het schermen, petitio; bij een belegering, eruptio, excursio; een u. doen, z. uitvallen 2; oneig., in rede of

geschrikt, insectatio, (*spottende*) cavillatio; impetus (suam salutem contra illius impetum in se crudelissimum defendere); *uu. doen tegen iemds*, alqm insectari, insectationibus petere; *invehi in alqm*; alqm cavillari; *laccessere dictis*.

uitvallen, 1. excidere (b.v. dentes excidunt alqd); *de haren v. uit*, capilli defluunt; *het u. der haren*, defluvium capilli of door omschr. — 2. = een uitval doen; *bij het schermen*, petere alqm; *v. belegerden*, eruptionem of excursionem facere; *erumpere* (ex castris); *portis*; *ad alqm*; *in alqos*; *in stationes hostium*); *oneig., in rede of geschrikt*, z. **uitval**. — 3. = weggelaten worden, wegblijven, praeternitti, omitti. — 4. goed, slecht enz. u., cadere (bene, prospere, percommode, peropportune, male, praeter opinionem); *cedere* (prospere); *secus, slecht*; *accidere* (peius alci accidit; si aliter of secus accideret; omnia contra opinionem); *vgl. afloopen*, 1. B; *de oogst is niet zoo bijzonder goed u.*, frumentum angustius provenit; *hoe zal het antwoord u.*? quorsum recidet responsum? quale responsum erit? *een besluit v. ten gunste of voordeele van iemds uit*, secundum alqm decernitur.

uitvaren, 1. eig., z. **uitzeilen**; *v. scheppen*, z. 1. **uitloopen**, 1. — 2. *oneig., tegen iemds u.*, invehi in alqm (graviter, vehementer); *vgl. afsnauwen*.

uitvechten, decernere (certamen ferro, proelium, pugnam); *discipare* (controverfiam alces rei); *men heeft u. (opgehouden met vechten)*, debellatum, decretum, decratum est.

uitvegen, verrere, everrere; = *reinigen*, purgare; *fig., den mantel u.*, verbis castigare alqm; *graviter increpare alqm*.

uitverkiezen, = **uitkiezen**, z. a.; *tot iets u. zijn* (= van nature bestemd zijn), natum of factum esse ad alqd.

uitverkoopen, de oplage is u., z. **oplage**. **uitverkoren**, = *geliefd*, dilectus; *tot iemds uitverkoren behooren*, de delectu alces esse.

uitvertellen, 1. *tr a n s.*, ad finem usque narrare; *in het verband narrare alleen*. — 2. *i n t r.*, finem narrandi facere.

uitvrijlen, limā, limando tollere.

uitvinden, invenire, reperire; *parēre* (verba; *Cic.*); *excogitare* (*uitdenken*); *communisci* (*verzinzen*).

uitvinder, inventor; qui invenit of reperit alqd; *treporior*; *auctor*; *architectus*, *opifex* (verborum).

uitvinding, 1. *a b s t r.*, = *het uitvinden*, inventio; *excogitatio*; *iemds looft voor de u. van iets een beloofting uit*, alqis praemium proponit ei, qui alqd invenierit. — 2. *c o n c r.*, = *uitgevoonden zaak*, inventum; *res inventa of reperta*; *een u. doen*, alqd invenire; *veel nieuwe uu.*, multa nova invenire; *goede, nuttige uu.*, res bene et utiliter inventae; *utiliter*, bene inventa (*n. p l.*); *een u. van algemeen nut*, inventum benignum (*Plin.*); *toevallige uu.*, ea, quae casu inventa sunt; *geen u. is terstond volmaakt*, nihil est simul et inventum et perfectum.

uitvindster, inventrix; quae invenit of reperit alqd; *auctor*.

uitvisschen, *oneig.*, expiscari (alqd; *ab illo omnia*).

uitvliegen, evolare.

uitvloeien, z. **uitstroomen**.

uitvloeijsel, 1. door omschr., b.v. *de menschelijke zielen zijn uu. der wereldziel*, animos ex universa mente divina delibatos habemus. — 2. = **gevolg**, 2, z. a.

uitvlucht, causa simulata, speciosa, ook *alleen* causa (*voorwendsel*); *latebra* (*latebram habere*); *excusatio* (*verontschuldiging*, *excusatio* uti); *uu. zoeken*, tergiversari.

uitvoer, 1. = *het uitvoeren*, exportatio (*mercium*); *erije u.*, potestas educendi (*v. dieren*), exportandi (*v. waren*); *de u. van die waar is verboden*, non licet illam mercem exportare. — 2. = *helgeen uitgevoerd wordt*, res, quae exportatur (*of pl. r. q. exportantur*); = *helgeen u. is*, - zal worden, res exportata, res exportanda (*of pl.*); *de u. aan voortbrengselen des lands is aanzienlijk*, multa, quae terra gignit, exportantur. — 3. *ten u. brengen*, *leggen*, z. **uitvoeren**, 1.

uitvoeraartikel, z. **uitvoer**, 2. **uitvoerbaar**, quod effici potest; *gemakkelijk u.*, factu facilis; *promptus ad efficiendum*; *u. zijn*, facultatem habere; *prachtisch* - *u. ad vitam communem adduci posse*.

uitvoerbaarheid, efficiendi facultas, *in het verband facultas alleen*; *ik twijfel niet aan de u. van het plan*, non dubito, quin illud consilium perfici possit; *de u. daarvan zie ik niet in*, non video, qua ratione id fieri of effici possit.

uitvoerder, confector, actor; *door verba*.

uitvoeren, 1. *v. menschen en dieren*, educere; *v. waren*, exportare, *minder dikw.* evehere. — 2. *volvoeren*, tot stand brengen enz., ad exitum perducere; *conficere*; *efficere*; *ad effectum adducere*; *perficere*, absolvere, peragere; *persequi*, exsequi; *gerere*; *repraesentare* (*onmiddellijk u.*, *ten uitvoer leggen*; *quod in longiorem diem collaturus fuisset*; *minae iraeque caelestes repraesentatae*); *iemds opdrachten u.*, alcs mandata exsequi, persequi; *zijn voornemen u.*, propositum peragere.

uitvoerig, multus, longus (*met het bijbegrip van te groote uitvoerigheid*); *verbosus* (*woordenrijk*); *copiosus*, *uber* (*rijk van inhoud*); *plenus* (*volledig*); *accuratus* (*naauwkeurig*); *fusus* (*breed*); *a d v.*, multis verbis, verbose, fuse, copiose, uberius, plene, accurate, diligenter; *ook door een samenstelling met per*, b.v. *prescribere*, pertractare; *maar daarover elders uitvoeriger*, sed de hac re alio loco pluribus.

uitvoerigheid, accurata diligentia; *waartoe deze u. over Maximus?* quorsum haec tam multa de Maximo? *met u.*, z. **uitvoerig** (a d v.).

uitvoering, 1. = **uitvoer**, z. a. — 2. = *volvoering*, confectio; *effectus* (*conatus tam auidax traiciendarum Alpium et eff.*); *factum* (*tegenover cogitatum alcs*); *de u. uitstellen*, rem differre; *in of bij de u.*, in re efficienda, gerenda; *zich tegen de u. van iets verzetten*, ne res conficiatur, obistere; *tot de u. van iets overgaan*, alqd facere of efficiere incipere; *snelle u.*, celeritas.

uitvoerrecht, portorium.

uitvorschen, quaerere, (*zorgvuldig*) exquirere, perquirere (alqd ab alqo); *perscrutari* (alqd, *met belangstelling*); *sciscitari* (de

alqa re, alqd ex alqo, alqm, *absol.*); percontari (alqd, alqd ex alqo, alqm); ook sciscitando, percontando, interrogando alqd elicere ex alqo; explorare; rimari (*naar iets snuffelen*; alqd); expiscari (*uitvisschen*, alqd, omnia ab alqo); odorari (*uitspeuren*, alqd); indagare, investigare (*navorschen*, *nasporen*, *tot men het gezochte gevonden heeft*); iemd (zijn *gezinheid en bedoeling*) u., animum alcs explorare, (*Liv.*) percontare; voluntatem alcs perscrutari.

uitvorschcr, explorator, percontator, investigator, indagator.

uitvorsching, exploratio; inquisitio; percontatio; investigatio, indagatio; *door de verba*.

uitvragen, 1. = **uitvorschen**, *z. a.* — 2. = *ophouden met vragen*, rogare desinere.

uitvrager, -ing, *z.* **uitvorschcr**, -ing.

uitvreten, exedere.

uitvaaien, *trans.* (flando) exstinguere; *in tr.* (vi venti) exstingui; = *ophouden te waaien*, flare desinere.

uitwaken, pervigilare (noctem).

uitwassamen enz., *z.* **uitdampen enz.**

uitwasschen, eluere, ablucere (maculas).

uitwassen, *z.* **uitgroeien**.

uitweenen, 1. *trans.*, *zijn smart u.*, effundere dolorem in lacrimas; *de oogen bijna u.*, lacrimis confici. — 2. *in tr.*, lacrimis indulgere; profusis lacrimis animum levare; *aan den boezem v. e. vriend u.*, in sinu amici deflere; = *ophouden met weenen*, flere of plorare desinere.

uitweg, 1. *eig.*, exitus; (*om te vluchten*) effugium; *er opent zich een u.*, *er staat een u. open*, effugium datur, patet. — 2. *oneig.*, via consilii, salutis; *in het verband ook alleen u.*; = **uitvlucht**, *z. a.*; *ik zie, vind nergens een u.*, nullam viam salutis meae invenio; *geen u. uit iets kunnen vinden*, emergi ex alqa re non posse; *een u. beproeven*, rationem inire; *hij bedenkt dezen u.*, hanc excogitat rationem.

uitweiden, *over iets, iets breedvoerig uiteenzetten*, pluribus verbis explicare of exsequi, amplecti alqd; *locom alqm accuratius explicare*; uberius of fusius, copiosius dicere de alqa re; dilatare (omni copia dicendi, quid esset maiestatem minuere); *vgl. wijdoopig*; = *afwijken van de hoofdzaak*, evagari, longius prolabi, a proposito degeneri, ad alia aberrare.

uitwelding, *door omschr.*; = *afwijking van de hoofdzaak*, digressio; aberratio a proposito; oratio vagans.

uitwendig, 1. *a d i.*, externus; exterior (*van twee dingen, b.v. pars*); extraneus (*aan de buitenzijde, b.v. ornamenta*); adventicius; extrinsecus assumptus of alleen assumptus; extrinsecus allatus (*van buiten ergens bijkomend, ontleend, tegenover insitus, innatus, in de zaak zelf liggende; b.v. adiumenta assumpta et adventicia, causa allata extrinsecus*); externus atque adventicius (visio); *u. bewijzen ter hulp nemen*, foris assumere, extrinsecus quaerere argumenta; *u. goedereen, gaven*, bona externa, bona corporis; *u. beschaving, cultus, urbanitas*; politici mores; *u. schijn, u. voorkomen*, species; frons (fronte occultare sententiam); *u. verschijning, gedaante, facies, forma; aspectus* (alcs); *a d v.*, extra, extrinsecus. — 2.

sub st., het u., *z. boven en 2. uiterlijk*; voor het u. (= *in schijn*), specie.

uitwerken, 1. *trans.*, = *teveegbrengen*, efficiere; conficere (alci reditum); *door gebeden, impetrare* (alqd, ab alqo, alci ut; alci alqd ab alqo); *een onderwerp u.*, *z. behandelen*, 1; *z. verder bewerken*. — 2. *in tr.*, *uitgewerkt hebben*, nihil iam efficiere posse.

uitwerker, *z.* **bewerker**.

uitwerking, 1. = **bewerking**, *z. a.* — 2. = *werking*, effectus, vis; *u. hebben*, valere (aliquid, multum, nihil); *vgl. werken*, 2; *de u. hebben, dat enz.*, ad eam rem valere, ut etc.; *geen u. hebben, zijn u. missen*, nullam vim habere; irritum, inutile esse; (*Sall.*) frustra esse; *iemds welsprekendheid mist haar u. niet*, alqs movet eloquentia; *de werptuigen enz.*, tela non frustra accidunt; *gebeden, die hare u. niet missen*, preces efficaees (*op het vrouwelijk hart, ad muliere ingenium*); *een verschillende u. op de gemoeienden hebben*, varie afficere animos; *zonder u.*, inutilis (*onnut*); irritus; vanus (*oratio*; ictus; *v. tela mittere*).

uitwerpen, eicere, proicere, extrudere, exturbare (foras); *v. d. zee*, eicere (alqm in litus); = *uitspuwen*, eicere (*ook fig.*, hanc sentinam huius urbis, *Cic.*); eructare, evomere (sanguinem, ignem); *de ankers u.*, ancoras lacere.

uitverping, electio (= *verbanning*); *door de verba*.

uitwepfel, faecementum (e. oris: excrementa oris aut narium); electamentum (maris, *Tac.*); purgamentum (urbis); *oneig.*, *z.* **uitvaagfel**.

uitwieden, het onkruid, inutiles herbas evellere; steriles herbas elligere; runcare (segetes).

uitwijken, 1. = *uit den weg gaan*, excedere, declinare, deflectere de via; *voor iemd u.*, decedere alci (de via); alci semita cedere; *men kan zonder gevaar voor elkander u.*, inter se occurrentes sine periculo commearre possunt. — 2. *v. vrijwillige ballingen*, migrare, demigrare, emigrare (in of ad etc.; *c. a c c. v. stedennamen*); in exsilium ire, solum vertere (exsilii causa); *v. oproerigen*, secedere (in locum).

uitwijking, 1. declinatio (corporis). — 2. migratio; temigratio; exsilium; secessio.

uitwijken, 1. = *beslissen, vonnis vellen, z. beslissen, vonnis*. — 2. = *leeren, docere* (alqd, *m. a c c. c. i n f.*). — 3. *zich u.* = *zich toonen, blijken*, apparere, patere, manifestum esse.

uitwijzing, *z.* **beslissing, vonnis**.

uitwinnen, *z.* **besparen**.

uitwisschen, 1. *eig.* (*v. schrift*), delere; exstinguere; litura tollere; inducere. — 2. *oneig.*, delere (maculam; memoriam alcs rei); exstinguere (contumeliam); eluere (maculas furtorum; animi labes nec diuturnitate evanescere nec amnibus ullis elui potest); *de herinnering aan iets is u.*, memoria alcs rei deleta of extincta, obliterata est; *u. worden, ook mori* (memoria alcs); *de bijna uitgewischte herinnering aan iets verlevendigen*, memoriam alcs rei prope intermortuam renovare.

uitwissching (*v. schrift*), litura; *door de verba*.

uitwisselen, commutare, permutare (*iets tegen iets*, alqd alga re; captivos).

uitwisseling, permutatio; *Regulus ried de u. der gevangenen af*, *Regulus captivos commutandos of reddendos non censuit of retinendos censuit*.

uitwoeden, saevire desinere; (*v. waanzinnigen*) furere desistere; defervescere (*ira, cupiditates, studia humana*); conticescere (*tumultus*); *hij heeft u.*, *ira eius consedit*; *vgl. bedaren*, **2**.

uitwoelen, -wroeten, eruere.

uitwringen, exprimere (spongiam).

uitzeilen, evehi, provehi; = *onder zeil gaan*, navem solvere, ook *alleen* solvere; *met de vloot van Brundisium*, *classam a Brundisio solvere*; *v. schepen*, **z. uitloopen**, **1**.

uitzenden, **1**. = *naar buiten zenden*, emittere (foras). — **2**. = *afzenden*, mittere; *emittere; naar verschillende zijden*, *dimittere; overal heen*, (*in omnes partes*) *circummittere*.

uitzending, missio, dimissio (libertorum); *door de verba*.

uitzet, **z. huveligskgiff**; *aan een dochter een u. meegeven* (*met betr. tot huisraad enz.*), *filiam instruere*.

uitzetten, **1. trans.**, *het huis of de deur u.*, *domo eicere*; *eicere of exturbare foras* (alqm); *netten u.*, **z. 1. net**; *wachten u.*, *custodias* (praesidia, stationes) *disponere*; *geld u.*, **z. beleggen**, **2**; *rente*; = **uitbreiden**, **z. a.**; *de stem u.*, **z. stem**, **1**. — **2. in tr.**, = **opzwellen**, **z. a.**

uitzetting, = *verbanning*, *electio* (*Cic.*); *expulsio* (*ook in den pl.*, *bene meritum civium*); = **uitbreiding**, **z. a.**; = **opzwelling**, *tumor*.

uitzicht, **1. eig.**, (oculorum) *prospectus*; *aspectus* (urbis); *iemd het u. betimmeren*, **z. betimmeren**; *een deel der stad, waarop men slechts uit dat huis het u. had*, *quaedam pars urbis, quae modo ex illis aedibus conspici posset*; *hij meende, dat zijn u. daardoor veranderd (slechter) werd*, *mutari lumina putabat* (*Cic.*); *van uit welk vertrek gij u een u. op Misenum geopend hebt*, *ex quo cubiculo tibi patefecisti Misenum*; *een ver u. hebben*, *multum prospicere*; *u. op iets (een plaats) hebben*, *prospicere of prospectare*, (*v. boven*) *despicere alqd*; *men heeft van daar het u. op het Capitulum*, *conspectus inde est in Capitolium*; *men heeft van daar een ruim u.*, *inde late patet prospectus*; *u. naar beneden*, *despectus* (*in mare*; *ex oppido in campum*); *met vrij, open u.*, *liberatus* (*templa, urbs, ager*). — **2. on eig.**, **z. vooruitzicht**.

uitzien, **1**. = *naar buiten zien*, *foras spectare*; *het venster u.*, *e fenestra prospicere*; *naar iemd of iets u.* = *iemd of iets verwachten*, *expectare alqm, alqd*; = (*naar iemd of iets*) **omzien**, **2**, **z. a.** — **2. u. op enz.** = *het uitzicht hebben op enz.*, **z. uitzicht**. — **3**. = *een zeker voorkomen hebben*, *b.v. er mooi uitzien*, *pulcher, speciosus*; *-leelijk*, *deformis, turpis*; *-vreeslijk*, *terribilis*; *iets z. er zoo uit*, *haec est alcs rei forma of speciei*; *er mooi uitzien*, *speciem habere venustam*; *speciosum esse*; *elegantem videri* (*v. zaken*); *voornaam*, *esse formā ad dignitatem appositā*; *formā esse honestā et liberali*; *majestueus, verheven*, *esse formā impera-*

toriā of augustā; *leelijk*, *deformem aspectum habere*; *zieklijk*, *speciem aegrotantis habere*; *aegrotare videri*; *gezond*, *bona valetudine uti videri*; *ore valetudinem prodere*; *als een meisje*, *maagdelijk*, *esse virginali habitu*, (*v. e. jongen*) *esse virgineā formā of virgineo habitu*; *boos*, *iram vultu ostendere*; *bescheiden, bedroefd*, *modestiam, animi dolorem vultu prae se ferre*; *tristi of maesto vultu esse*; *verward, onsteld*, *ore confuso esse*; (*bijna*) *als iets*, *alcs rei instar habere*; *juist zoo*, *evenzoo*, *eadem esse specie et figurā, eodem esse habitu corporis et oris*; *idem est corporis habitus et oris*; *juist, geheel als iemd of iets*, *similem of simillimum esse alcs of alcs rei*; *zoodls de man er uitzag*, *dien enz.*, *qualis esset, quem etc.*; *hij z. er geheel uit als een braaf man*, *vir bonus esse plane videtur*; *speciem viri boni habet*; *hij z. er uit, alsof hij licht*, *identis speciem praebet*; *z. dat er uit als een brui- loft* ? *num videtur haec nuptiis convenire* ? *gij ziet er uit, alsof u een groot ongeluk overkomen is*, *vultus tuus nescio quod ingens malum praefert*; *hoe z. het er in de stad uit* ? *quae est facies urbis* ? *- in den staat* ? *quae est forma rei publicae* ? *het z. er zeer slecht met hem uit*, *res eius pessimo loco sunt*; *- met de zaak* -, *res male se habet*; *het z. er gevaarlijk uit*, *imminent undique pericula*; *het z. er thans in den staat geheel anders uit*, *magna rerum commutatio facta est*; *geheel anders zag het er in dien tijd bij de Romeinen uit*, *nequaquam eadem erat tum rei forma apud Romanos* (*Liv.*).

uitzielen, **z. doorzielen**.

uitzijn, **1**. = *niet thuis zijn*, *exisse*; *domi non esse*; *oneig*, *op iets u.* = *iets op het oog hebben*, *sequi, sectari alqd*; *aucupari*, *captare, venari* (*gloriam, laudem, gratiam*); *moliri* (*perniciem alcs*), *machinari* (*pestem in alqm*); *ire met s u p i n.* *op -um, b.v. ire alqm perditum*; *id agere, operam dare ut etc.*; *iemd is op valsche aanklachten uit*, *alqs quaerit, quod falso obiciat*. — **2**. = *gedaan zijn*, *finitum esse*; *finem habere*; *dimissum esse* (*v. e. vergadering*); *extinctum esse* (*v. vuur, licht*); *het is uit met mij* ! *actum est de me* ! *perii* ! *met den dood is niet alles uit*, *non omnia cum vita exstinguuntur*; *non omnia nobiscum simul moriuntur*; *non omnia morte delentur*.

uitzingen, **1. trans.**, *usque ad finem canere* (*carmen*). — **2. in tr.**, *decantare*. **uitzinnig** *enz.*, **z. razend**, **zinneloos** *enz.* **uitzoeken**, **z. uitkiezen**; **uitgezocht** *z. uitgelezen*.

uitzonderen, *excipere alqm of alqd; wanneer ik u u.*, *quum a vobis discessero*; *van een getal iemd u.*, *eximere alqm de numero* (*proscriptorum*); *hem, u. uitzonderd*, *illo, te excepto*; *vgl. uitzondering* (*met u. van enz.*).

uitzondering, *exceptio*; *allen zonder u.*, *ad unum omnes*, (*zelden*) *omnes ad unum*; *omnes sine discriminē, sine ulla exceptione*; *alles zonder u.*, *nihil non*; *allen zonder u.* (*voor het leger*) *lichten*, *dilectum habere sublati vacationibus*; *met u. van iemd of van iets*, *alqo excepto*, *alqa re excepta*; *praeter alqm, alqd*; *si, quum ab alqo, ab alqa re discesseris* (*afgezien van iemd of iets*); **z. behalve**; *een u. maken met iemd*

of iets, excipere alqm, alqd, ook m. quominus of ne; dat, die maakt een u. (op den regel), hoc, hunc excipio; hoc, hic excipitur; geen u. maken, nullum discrimen facere; de wet maakt geen u., lex ad omnes sine ullo discrimine pertinet; er wordt geen u. gemaakt, nemo (nihil) excipitur, nullum est discrimen; het is een zeldzame u., dat enz., raro illud accidit, ut etc.; geen u. voor zich verlangende, nihil sibi praecipui appetere; bij u., parcesime (zeer zelden, b.v. civitatem dare); extra ordinem (buiten de orde, als iets buitengewoons).

uitzuigen, 1. eig., exsugere (sanguinem).

— 2. overdr., exhaurire (homines, facultates patriae; een volk door belastingen, plebem impensis); door woeker u., fenore trucidare (plebem); exinanire (civitates); een provincie (het bloed) u., sanguinem mittere provinciae; een land u., regionem vexare et perdere; Sicilië uitgezogen vinden, Siciliam inanem offendere.

uitzuiger, fig., hirudo (aerarii); vulturius (provinciae).

uitzuigen enz., z. **besparen**, **sparen** enz.

uitzwavelen, sulfure suffire alqd.

uitzweeten, exsudare.

unie, societas; = **statenbond**, **civitates** foederatae.

uniform, vestitus militaris; vestimentum militare, in het verband vestimentum alleen.

universeel, u. erfgenaam, heres ex asse of omnium bonorum; u. middel, panchrestum medicamentum.

universiteit, *universitas litterarum, in het verband *universitas alleen; naar de u. gaan, *litterarum causā in universitatem transire.

urn, urna; z. **stembus**.

uur, hora; = tijd in 't alg., tempus; een half u., semihora; in één u., unā horā; in hora u., op het bepaalde u., ad horam; om 6 u., horā sextā; elk u. = om het uur, singulis horis; singulis interpositis horis (telkens na verloop van een uur); = op elk u., op alle uur., omnibus horis; omni tempore; van u. tot u., in horas singulas; in singula diei tempora; een u. lang, over het u., langer dan een u., horam, horā amplius (b.v. horam, horā amplius cum eo colloctus sum); nog op dit u., etiam nunc; van dit u. af, inde ab hoc temporis momento; te goeder ure, in tempore; te kwader u., z. **ontijd**; op dag en u., ad horam et diem; het u. der geboorte, des doods, z. **geboorteuur**, **doodsuur**; in zijn laatste uur., in extremo vitae tempore; eo ipso die, quo e vita excessit (op zijn sterfdag); in het u. der beslissing, z. **beslissing**; vrije of ledige uur. = ledige tijd, z. **ledig**, 2. **uurtje**, horae momentum; ook alleen hora; een vrij, onbezet u., otioium.

uurwerk, horologium; clepsydra (wateruurwerk); ook horae (zonne- of wateruurwerk; mittere ad horas, om te zien, hoe laat het is).

uw, tuus, vester; iste; het uwe, tuum; de uwen, tui; de uwe (als betuiging van dienstvaardigheid), tuus; tui of tuarum rerum studiosissimus; vester.

uwent, ten u., domi tuae, vestrae.

uwenthalve, -wege, = om uentwil,

tuā, vestrā causā (gratiā); propter te, vos; = wat u betreft, per te, vos (licet, non licet).
uwentwil, om u., z. het vorige.
uwerzijds, z. **miñnerzijds** (met verandering van pronomen).

V.

vaag, incertus; dubius (twijfelachtig); ambiguus (dubbelzinnig); vagus (onvast, weifelend); een v. antwoord geven, nihil certi respondere.

vaagheid, door de a d i.; ambiguitas (dubbelzinnigheid).

1. **vaak** (s u b s t.), z. **slaperigheid**.

2. **vaak** (a d v.), z. **dikwijls**.

vaal, luridus; als een tijk, cadaverosus.

vaalt, z. **mesthoop**.

vaan, z. **standaard**; fig., de v. des opstands planten, seditionem concitare, conflare.

vaandel, = **standaard**, z. a.; eed van trouw aan het v., sacramentum; vgl. **eed**: 'rouw aan iemds v. zweeren, sacramento dicere alci, sacramentum dicere apud alqm; in alcs verba iurare; (oneig.) deditum esse alci; met vliegende v. infestis signis (impetum facere); sub signis (intrare urbem); iemds v. volgen, onder iemds v. dienen, sub signis alcs, sub alqo militare; castra alcs sequi.

vaandeldrager, **vaandrig**, signifer, a-quilifer, vexillarius.

vaardig, = **gereed**, **bereid**, paratus, promptus, expeditus (ad alqd faciendum); = **behendig**, **bedreven**, **vlug**, paratus, promptus; met de vuist, manu promptus; met de tong, z. **tong**; a d v., parate, prompte.

vaardigheid, facultas; exercitatio; usus; zich grootere v. verwerven, paratiorem fieri; v. bezitten in het spreken, expeditum esse ad dicendum; promptum esse linguā; gelijke v. in beide talen bezitten, parem esse in utriusque orationis facultate; v. in het antwoorden, prompta et parata in respondendo celeritas.

vaars, bucula, iuvenca.

vaart, 1. = het varen, navigatio; cursus; midden op mijn v. naar Achaja, in medio Achaico cursu; een zeer voorspoedige v. hebben, secundissimum cursum tenere; na een gelukkige v., prosperā navigatione usus. — 2. = gegraven vaarwater, fossa; alveus manu factus of alveus alleen. — 3. = snelle loop, cursus; in volle v., z. **vol**, 2; vgl. verder 1. **haast**.

vaartuig, navigium; navis; navicula; navigiolium; scapha.

vaarwater, iter quā meant navigia.

vaarvel, vale! fac valeas! cura ut valeas! v. zeggen, z. het volgende.

vaarvelzeggen, iemd. v. iubere alqm valere of salvere; oneig., de ondeugd v., ad virtutem redire; ad bonam frugem se recipere; de deugd v., nuntium remittere virtuti; de kunsten v., ab artibus se remove; het forum en de curie v., salutem dicere foro et curiae (- een hartelijk v., multam salutem et foro dicere et curiae); z. ook **afscheid**, 2.

vaas, vas (d e m i n., vaseolum).

vaatwerk, vasa (n. p l.).

vacant, vacuus; v. zijn, vacare.

vacantie, feriae; dies feriati; = ledige, vrije tijd, otium; v. houden, cessare; otiari; nihil agere; feriari.

vacantiedag, dies feriatus; (in 't alg.) otium.

vacht, pellis; vellus (schapevacht).

vadem, terni cubiti.

vader, pater; parens; v. en moeder, parentes; fig., = schepper, stichter, parens; pater (Herodotus p. historiae); v. worden, filioli of filioli augeri; van vaders kant, paterne stirpe; a pater; paternus; de v a d e r e n, patres, maiores; tot zijn vv. verzameld worden, abire hinc in communem locum.

vaderhuis, domus patria of patris.

vaderland, patria.

vaderlander, z. patriot.

vaderlandlievend, z. patriotisch.

vaderlandsch, patrius; de v. geschiedenis schrijven, res domesticas scribere; a d v., more patrio.

vaderlandsliefde, z. patriotisme.

vaderlijk, paternus (v. d. vader afkomstig, uitgaande); patrius (den vader eigen, passend); het v. gevoel verloochenen, patrem se esse oblivisci; a d v., patris instar; ut pater of parens; patria caritate (met v. liefde).

vaderloos, orbatu of orbus patre, in het verband ook alleen orbus; v. zijn, patre carere of orbum esse; v. worden, patre of parente orbari.

vadermoord, parricidium patris, in het verband parricidium alleen; een v. begaan, parricidium committere; patrem occidere of necare; patri of parenti mortem offerre.

vadermoordenaar, parricida of interfector parentis sui, in het verband parricida alleen; als v. veroordeeld worden, parricidii damnavi.

vadersbroeder, patruus.

vaderstad, urbs patria, in het verband patria alleen; civitas patria.

vaderszuster, amita.

vadervreugde, v. smaken = vader worden, z. vader.

vadsig, iners, ignavus, piger, segnis; a d v., pigre, segniter.

vadsigheid, inertia, ignavia, desidia, pigritia, segnitia.

vagebond, z. landlooper.

vagevuur, ignis purgatorius (kerk.).

vak, 1. eig., locus (in kasten en dgl.; in v. afgedaald, loculatus); foruli (om er boeken in te leggen of te zetten). — 2. oneig., als wetenschap of kunst, voor zoover iemand er zijn beroep van maakt, professio, ars, artificium; studium, studia (pt.), b.v. in id studium, in quo estis, incumbite; = onderdeel van wetenschap of kunst, genus; disciplina (als v. van onderwijs); bij zijn v. blijven, a suo officio non recedere; zijn v. vaarwelzeggen, a suo officio recedere; artem desinare (Cic.); dat behoort tot mijn v., haec est mea ars; hij koos als schrijver dit v., in id genus scripturae incubuit; een v. van wetenschap gekozen hebben, zich daaraan wijden, in alqo genere litterarum versari; profiteri alqd (ius, medicinam) of se alqm

(grammaticum); mannen, wier v. dit is, mannen van het v., periti eius artis; qui ista profitentur of didicerunt; hetzelfde v. hebben, eiusdem artis peritum esse; eadem of paria profiteri, didicisse; dat behoort tot het v. der wijsbegeerte, hoc versatur in philosophia; z. ook beroep, 1.

vakgenoot, eiusdem artis peritus; qui eandem artem profitetur of didicit.

vakman, qui artem of disciplinam didicit of profitetur; qui artis of disciplinae ales peritus est.

1. **val** (= het vallen), 1. eig., casus; lapsus (met zijn paard, equi); ruina; door een v. van zijn paard, equo delectus; een v. doen, cadere; iemand in zijn v. opvangen, alqm labentem excipere; van zijn v. oprichten, alqm iacentem extollere (ook fig.). — 2. fig., = verovering (v. e. stad), expugnatio; na den v. der stad, capti of expugnati urbe; = ondergang, ruina; excidium (Carthagini); na den v. van Carthago, deleta of ever-sa, excisa Carthagine; v. personen, ruina (alcs); na zijn v., (v. e. overheidspersoon) delectus honore; (v. e. vorst) regno spoliatus; ten v. brengen, deicere alqm honore (consulatu, principatu, de possessione imperii), ook alleen deicere alqm; opprimere, percellere alqm; demergere alqm (fortuna, quem paulo ante extulerat, Nep.); ten v. gebracht worden, ook cadere; concidere; corruiere; den staat ten v. brengen, civitatis statum evertre; dit bracht hem ten v., hoc ei exitio fuit; zichzelf ten v. brengen, zijn eigen v. veroorzaken, semet ipsum praecipitare; den staat van zijn v. weder oprichten, rem publicam afflictam excitare; afflictatae rei perditae rei publicae mederi.

2. **val** (= valstrik), 1. eig., laqueus. — 2. fig., insidiae; ook laqueus; fraus; dolus; fallax consilium; in de v. loopen, in insidias incidere; iemand in de v. lokken, in fraudem alqm pellicere; in de v. zitten, laqueis irreti-tum teneri; in laqueis haerere.

valbijl, z. guillotine; daarmee executeeren, z. guillotineeren.

valies, mantica.

valk, falco.

valkebliek, valkenoog, z. arendsbliek, -oog.

vallen, 1. eig., cadere; labi (het begin v. d. val uitdrukken); volgt een p a e p (van, in, uit, op), dan gebruikt men geul, een overeenkomstig compositum, b.v. decidere (ex arbore, ex equo, equo); incidere (in foveam); excidere (ex arca); uit de hand (handen) v., excidere manu; de manibus delabi; - laten vallen, emittere (scutum manu); omittere (arma). — 2. oneig., v. in enz. (v. rivieren), z. uitstroomen; = lager worden (v. water), decedere, decrescere; het v., decessus. | v. (in den slag), z. sneuve-len; = veroverd, verwoest worden, expugnari; deleri; = welvaart, macht, aanzien verliezen, cadere, corruiere; auctoritate suam amittere; vgl. ongenade; 1. val (den v. gebracht worden, komen) = struikelen, labi, peccare, vgl. struikelen. | in een tijd v., incidere (in annum, in aetatem nostram); cadere (in alienissimum tempus adventus tuus); op een dag v., incurrere in diem. | de verdenking v. op hem, suspicio pertinet ad eum; het lot viel op hem, eius sors excidit;

-het eerst op hem, eius prima fuit sors. | in 't oog v., b.v. iem'd of iets v. mij in 't oog, z. **gewaarworden** en dgl.; = sterk de oplettenheid tot zich trekken, conspici; exstare; conspiciuum of insignem, notabilem, mirum esse; inz. v. iets voortreffelijks, elucere, nitere; vgl. **springen**, 1; in 't oog vallen d. = ongewoon, insignis, notabilis, conspiciuus, singularis; iem'd of iets - vinden, moveri, commoveri alqa re; mirari, admirari alqd of m. a c. c. i n f., quod etc.; a d v., mirum in modum; mirum quantum (bij verba).

Z. verder de woorden, waarmede „vallen” verbonden wordt, b.v. „in iemds handen vallen”, z. **hand**, II, B enz.

vallend, de v. ziekte, z. **epilepsie**.

valsch, 1. = onwaar, verzonnen, falsus, fictus, simulatus, commenticius; = ijdel, vanus (spes; timor); een v. eed, -zweren, z. **meineed**; (onopzettelijk) falsum iurare; v. zingen, absurde canere. — 2. = bedrieglijk, op bedrog aangelegd, falsus, fallax, fraudulentus, dolosus (consilium); = nagemaakt, adulterinus (b.v. van geld, sleutels); van oorkonden, alqd suppositus; v. munten, (als beklagde) falsae monetae reus; v. munten zijn, monetam adulterinam exercere; nummos adulterinos of aes adulterinum percutere; het v. munten, monetam adulterinam of furtiva. — A d v., simulate, fallaciter.

valschelijk, z. **valsch** (a d v.); iets v. voorgeven, ementiri alqd.

valscheid, 1. = onjuistheid, z. a. — 2. = bedrog, list, frans, dolus; fallacia (bedriggerij, intrigue); = trouweloosheid, perfidia; v. in geschrieft, falsum; als ten laste gelegde daad, crimen falsi; proces wegens, causa falsi; vgl. **vervalsching**.

valstrik, z. 2. **val**.

1. van (p r a e p.), 1. van plaats, a (ab), e (ex), de; bij stedennamen en domus blijft de p r a e p. gevl. weg; v. huis tot huis, z. **huis**, I, C; v. alle zijden, z. **zijde**, 2; v. buiten, v. daar, z. **buiten**, I; daar, 1; v. . . tot, ab . . . usque ad; — 2. van tijd, a (ab), e (ex); v. tijd tot tijd, z. **soms**, 1. — 3. verdere overdr. beteekenissen: dikw. door een c a s. o b l., b.v. alqm poenā liberare; liber culpā (of a culpa); plenus ales rei; alqm deserere (van iem'd afvallen, ook ab algo deficere, desciscere). | om den eigenaar, maker enz. van iets, in 't alg. de betrekking tot iets aan te duiden, door den gen., b.v. domus vicini, liber Ciceronis, rex Macedoniae; vestigium Carthaginiis. | om den oorsprong, de afkomst, de stof aan te duiden, door ex, de, dikw. door den enkelen gen.; ook door een a d i. of p r o n. p o s s., b.v. unus e, de multis; nullus eorum; civis Atheniensis; Milo Crotoniates; caro vitulina (vleesch v. een kalf); poculum aureum of ex auro factum; signum marmoreum of factum de marmore; ex divite pauper factus est; bergen v. goud (van nature), montes aurei of auri; een brief v. mij, u, epistola mea, tua; — v. d. 13den November, litterae datae Idibus Novembribus. | door den a b l. c a u s a e, b.v. aestu fatigatum esse of languere; gaudio exultare; om de middelen aan te duiden, waaruit iets bestreden wordt, de, b.v. de suo, de suis facultatibus dare. | door den gen., of a b l. q u a l i t a t i s, b.v. vir magnae

doctrinae; puella pulchrā formā; adolescens eximia spe, summae virtutis (Cic.); puer decem annorum; praestantissimis ingenii homines; pedum quindecim fossa (maar ook: fossa quindecim pedes lata, alta, een gracht v. 15 voet breed, diep). Staat „van” vóór een enkel s u b s t. zonder attribut, dan moet men er of een attribut bijvoegen of een a d i. gebruiken, b.v. een man v. geest, homo magni ingenii of homo ingeniosus; slechts schijnbaar een uitzondering is tridui via = trium dierum via. | = over, I, C, z. a.; v. Cicero is bekend, dat hij een zeer groot redenaar was, Ciceronem constat summum oratorem fuisse. | = vanwege (om een belemmerende oorzaak aan te geven), prae (p. lacrimis loqui non potest; silentium p. metu fuit). dat was wijs v. hem, sapienter hoc quidem; v. iem'd leeren, hooren, discere, audire ab, ex, de algo; iem'd v. iem'd groeten, z. **groeten**.

2. van (s u b s t.), z. **geslachtsnaam**.

vandaag, z. **heden**.

vandaag, hinc (b.v. hinc illae lacrimae); inde; ex ea re, eveneens v., indidem; vgl. **deswege**. — Voor „van daar” z. men **daar**, 1.

vanee, in samenstellingen met verba

gevl. door dis; vgl. de composita met **uiteen**.

vaneenbarsten, rumpi, dirumpi.

vaneenscheiden, z. **scheiden**.

vanenscheuren, z. **openscheuren**, **verscheuren**.

vanensplijten, z. **splijten**.

vanenspringen, z. **springen**, 2.

vangen, capere (alqm, feram); comprehendere (grijpen); assequi (inhalen); excipere (opvangen; fugientes); oneig., capere, circumvenire, decipere (alqm, alqm alqa re); iem'd trachten te v., captare alqm (insidiis hostem).

vangst, 1. = het vangen, captura; door omschr.; van visschen, vogels, z. **vischerij**, **vogelvangst**. — 2. = het gevangene, captum of quod alqs capit, cepit; praeda; = op de jacht gevangen wild, (capta) venatio.

vanhier, hinc; v. gaam, hinc abire.

vanouds, z. **ouds**.

vanwaar, 1. i n t e r r o g., unde? a o ex quo homine? ex qua re? — 2. r e l a t., unde; qua ex re, ex quo, b.v. fit. — Voor „van waar” zie men 3. **waar**.

vanwege, z. **wegens**.

var, iuvenus, buculus.

1. **varen** (s u b s t.), filix.

2. **varen** (v e r b.), 1. eig., (navi of in navi) vehi; navigare; langs de kunst v., oram legere, praetervehi; het v., navigatio. | = rijden, stijgen, b.v. ten hemel v., z. **hemel**, 1. — 2. overdr., in iem'd v., b.v. van schrik, z. **overmeesteren**. | laten v., z. **aflaten**, 2; afzien (van iets); afleggen, 2; opgeven, 2. | = zich in een toestand bevinden, z. **beviden**, 2; gaan, II, B; vaar wel, z. **vaarwel**; ik ben goed, slecht bij iets a., res mihi bene, male cessit.

varenkruid, filix.

varenskast, -gezel, z. **matroos**.

varken, sus; porcus (lam v.); aper (wild v.).

varkensdrijver, -hoeder, subulcus; v. zijn, als v. dienst doen, sues pascere. **varkenshok**, -kot, hara; suile.

varkensvleesch, (caro) suilla of porcina; *geen v. eten*, sue abstinere.

vast, 1. = *vaststaand, blijvend*, firmus, stabilis; immobilis; = *overanderlijk*, stabilis, constans; ratus (decretum); motus stellarum); status (dies, sacrificium); *een v. ster*, stella inerrans; sidus certa sede infixum; *een v. bezit*, possessio perpetua; *v. (= onroerende) goederen*, z. **onroerend**; *een v. besluit*, consilium certum; *een v. karakter*, animus firmus constansque; constantia; *met v. blik en tred*, constanti vultu graduque; *bij goed en v. weer*, bonâ et certâ tempestate; *v. slaap*, somnus artus; *in v. en diepen slaap liggen*, arte et graviter dormire; *het is mijn v. overtuiging* (in ben v. overtuigd), certo mihi persuasi; *het is mijn v. besluit*, z. **besluiten**; *a d v.*, firme, firmiter, constanter; *ik ben v. overtuigd*, z. *boven*; *v. bepalen*, z. **bepalen**. — 2. = *compact, massief, solidus*; = *vast aangebroken*, strictus; *het v. land*, (terra) continens.

NB. Men vergelijkte, zoo noodig, ook de samenst. met **aan-** en de simplicia, b.v. voor „*vastbinden*”: **aanbinden en binden**, voor „*vastgrijpen*”; **aangrijpen en grijpen**.

vastberaden, numquam consilii inops; plenus consilii; (algemeener) fortis; (animus) promptus; audacia promptae; **vastb. moed**, animus promptus; *a d v.*, prompte; fortiter; praesentis of fidenti animo.

vastberadenheid, animi praesentia of fortitudo; animus promptus; audacia prompta.

vastbinden, vincire, devincire; constringere (alqa re).

vasteland, (terra) continens.

1. **vasten** (v e r b.), ieiunium servare (inz. met betr. tot den godsdienst); cibo abstinere (in 't alg. = niet eten).

2. **vasten** (s u b s t.), ieiunium; inedia. **vastendag**, dies ieiunii; ieiunium; *v. houden*, z. 1. **vasten**.

vastheid, 1. = *duurzaamheid, stevigheid enz.*, firmitas; constantia, stabilitas; perseverantia (volharding); *v. van karakter*, z. **karakter**; 3; *v. geven*, confirmare (regnum); *v. krijgen*, corroborari, firmari; *met v.*, firme, constanter, fortiter. — 2. = *dichtheid, soliditas*.

vasthouden, 1. *eig.*, tenere (ook memoriam alcs); retinere (arcum manu; utrâque nave retentâ); alligare (tegenhouden, Liv.); = *vastgrijpen*, deprehendere, comprehendere, arripere (alqm). — 2. *overdr.*, iets of aan iets v. tenere, tueri (sententiam); permanere, perseverare in alqa re; stare alqa re; *aan iets vasthoudende*, retinens alcs rei.

vasthouden, = *gierig, tenax*; vgl. **karig**, 1.

vasthoudendheid, tenacitas; vgl. **karigheid**.

vastklampen, -**klemmen**, *zich aan iets v.*, firmiter alqd prehendere, apprehendere (manibus); *fig.*, adhaerescere alci rei.

vastkleven, inhaerere (alci rei, ad alqd); adhaerescere (in alqa re).

vastklinken, z. **vastnagelen**.

vastleggen, destinare (rates ancoris); *z. verder bevestigen, binden, aan-, vastbinden*.

vastliggen, *van schepen*, = *voor anker liggen*, z. **anker**.

vastmaken, z. **bevestigen, binden, knoopen, aan-, vastbinden enz.**

vastnagelen, clavis affigere (alqm alci rei, cruci).

vastranken, = *aan den grond blijven zitten, blijven hangen*, z. **grond**, 1; (blijven) **hangen**, 1.

vastspijkeren, z. **vastnagelen**.

vaststaand, firmum of immotum esse, manere, stare; *niet v.*, labare; vacillare; *iets s. bij mij v.*, *mijn besluit staat v.*, z. **besluiten**, 2; *het s. v.*, dat enz., constat de alqa re, m. a c c. c. i n f.; *v a s t s t a a n d*, z. **vast**, 1.

vaststellen enz., z. **bepalen enz.**

vastvriezen, gelu astringi; *in hetverband adhaerescere* (ad alqd).

vastzetten, 1. *zich v. aan of in enz.*, adhaerescere (in alqa re; alci rei, ook *fig.*); inhaerescere (*fig.*, poëtae penitus in mentibus, Cic.); insidère (in loco; *fig.*, b.v. in memoria); *zich v. hebben* = **vastzitten**, z. a. — 2. = *gevangenzetten*, in custodia dare; in vincula conicere, ducere alqm; vgl. **gevangenis**. — 3. *fig.* iem d v., ad incitatus redigere alqm (Plaut.).

vastzitten, 1. *aan, in of op enz.*, haerere (in alqa re); inhaerere (alci rei; in alqa re, ook *oneig.*); insidère (*oneig.*, in alqa re). — 2. = *gevangenzitten*, in custodia esse of teneri; vgl. **gevangen**. — 3. *fig.* ad incitatus redactum esse (vgl. **vastzetten**); z. ook **verlegenheid**.

1. **vat** (om iets in te bewaren), (in 't alg.) vas; dolium; cadus (een groot aarden v.); cupa (een houten v. of ton).

2. **vat**, *fig.*, v. op zich geven, tamquam anam dare alci ad reprehendendum; materiam dare of praebere criminibus; vgl. **aanleiding**.

vatbaar, v. zijn voor een ziekte, obnoxium, opportunum esse morbo alci; = *ontvankelijk*, capax (ook alcs rei); z. **verder ontvankelijk, gevoelig**; 2; v. zijn voor rede = *naar rede luisteren*, z. 2. **rede**; voor geen verbetering v. = *onverbeterlijk*, z. a.

vatbaarheid, = **bevatelijkheid, bevattingsvermogen**, z. a.; = *ontvankelijkheid, gevoeligheid*, z. a.; ook captus (inz. in ut est captus hominum, voor zoover de menschen daarvoor vatbaar zijn).

vatten, 1. *eig.*, z. **grijpen**, 1; **nemen**; *vuur v.*, z. **vuur**; *post v.*, consistere (in muro, ante domum); (v. soldaten) consistere (in alqo loco); locum capere, occupare. | = *inzetten* (v. edelgesteenten), claudere of includere (gemmam fundâ, auro). — 2. *oneig.*, *moed v.*, animum (animos) capere, colligere; *vat moe'*, fac bono animo sis; colligere animum: *weer moed v.*, animum recipere. | = *begrijpen*, capere (non c. angustiae pectoris tui tantam personam); intelligere; percipere m. of z. mente; assequi m. of z. cogitatione, mente; mente comprehendere; arripere (in zich opnemen, celeriter quae traduntur).

vazal, z. **leenman**.

vechten enz., z. **strijden enz.**

vechtersbaas, homo pugnax.

vechtpartij, pugna; rixa.

veder (veer), penna (grootere, harde v.); pluma (kleinere, zachte v.); spreekv., met

*een anders (met geleende) v. pronken, alienis gloriari bonis; = springveer, *tendiculum.*

vederachtig, plumeus.

vederbed, culcita plumea.

vederbos, crista; *van een v. voorzien*, cristatus.

vederlicht, plumā levior.

vederloos, z. **ongevederd**.

vedertje, plumula.

vee, 1. v. e. enkel stuk v. gebruikt, bestia (in t. alg. = redeloos dier); pecus, -udis (een stuk klein v.); iumentum (een stuk trekvee). — 2. collect., bestiae; pecus, -oris; pecudes, -um; = groot vee, trekvee, armentum; armenta (pl.); iumenta (pl.).

vecarts, veterinarius (Col.).

veeartsenijkunde, medicina veterinaria (Col.).

veedrijver, z. **veehoeder**.

veeflokker, pecuarius; cultor pecoris.

veeflokkerij, res pecuaria.

1. **veeg** (subst.), z. **slag**.

2. **veeg** (a.d.), = op *sterven* liggende, z. **sterven**; = **hachelijk**, z. a.

veehandelaar, negotiatio pecuaria.

veehandelaar, pecuarius.

veehoeder, pastor; v. groot vee, armentarius; = **koe**-, **schaapherder**, **geiten**-, **varkenshoeder**, z. a.

veel, multus (a d v., multum); vv., multi, non pauci, (= in grooten getale opkomend) frequentes; = groot, magnus (b.v. honor); *zeer v.*, permultus (a d v., permultum); *zeer vv.*, permulti, plurimi (als eigenlijke s u p.), plerique (het meereendeel); *wordt er een ander a d t. bijgevoegd, dan wordt dit dikwijls door et*, -que, ac (atque) of isque met multus, permultus, plurimus verbonden, b.v. multae et of eaeque graves cogitationes (v. gewichtige gedachten). | *door andere wendingen*, b.v. v. menschen, multitudo of magnus numerus; *zeer v. goud*, magna vis auri; v. **geld**, magna of grandis pecunia; multum pecuniae; v. troepen, magnae copiae; v. vruchten, copia frugum; *vanwege het v. bosch*, propter frequentiam silvarum; *iets v. (v. van iets) hebben*, abundare alga re; v. *met iemd omgaan*, multum esse cum alqo of uti alqo; v. *te doen hebben*, z. 1. **doen**, 3. | *bij c o m p.*, multo; *het is v. beter*, multo praestat. | *t e v.*, nimius (a d v., nimis of nimium); *s u b s t.*, nimis multum; nimis of nimium multa; *het te v.*, nimium; *spreekw.*, *te v. is ongezond*, ne quid nimis; *een vinger te v. hebben*, uno digito plus habere.

veelal, z. **gewoonlijk**, **dikwijls**.

veelbelovend, egregiae of optimaē spei.

veelbemind, carissimus; percarus.

veelbeteekenend, = van groote beteekenens, z. **beteekenis**, 2; argutus (omen, Prop.; exta, Cic.).

veelbewogen, z. **bewegen**, 2.

veeldeelig, multarum partium; multiplex.

veeleer, potius (liever, eerder, eer); magis, multo magis (v. d. graad); = ja zelfs, quin etiam; quin immo; immo (ja v., of v. v.); sed (verbeterend, maar v., neen v.); *neen v.*, z. **of**, 1; *en niet v.*, et of ac non (potius); *verre vandaar dat enz.*, . . . v., tantum abest ut . . . , ut etc.

veelgeleefd, carissimus; percarus.

veelgodendom, z. **polytheïsme**.

veelhandig, multas manus habens.

veelheid, magnus numerus; multitudo.

veelhoofdig, multorum capitum; multa capita habens; fig., v. *regering*, multorum imperium.

veeljarig, multorum annorum.

veelkleurig, multorum colorum; varius; variis coloribus distinctus; versicolor.

veellettergrepig, z. **meerlettergrepig**.

veelmeer, z. **veeleer**.

veelmin, multo minus; z. „*laat staan*” onder **staan** (op het einde).

veelnamig, multa of complura nomina habens.

veelomvattend, z. **omvattend**.

veelpootig, multis pedibus.

veelsoortig, -heid, varius, varietas.

veelsylbig, z. **meerlettergrepig**.

veelszins, multis modis (op *velerlei wijze*); = in *velerlei opzicht*, z. **opzicht**, 2.

veelte, z. **veelheid**.

veeltijds, z. **dikwijls**.

veelvermogen, pollens, potens polensque; v. *zijn*, multum posse (apud alqm).

veelvoetig, multis pedibus.

veelvormig, multiformis.

veelvuldig enz., z. **veelvuldig** enz.

veelvraat, homo edax; polyphagus (Suet.).

veelvuldig, multiplex; non simplex; varius; multi; creber; frequens; a d v., multum; saepius (dikwijls); multifarium (op vele plaatsen, punten); multis modis (op *velerlei wijze*).

veelvuldigheid, varietas; crebritas; frequentia.

veelveter, qui multa et varia cognitione arripuit; multiplex variaeque doctrinae iactor; ὁποῦστος.

veelveterij, multarum et variarum rerum cognitio; varia et undique collecta scientia; multiplicis variaeque doctrinae iactatio.

veelwijverij, z. **polygamie**.

veelzijdig, 1. eig., multorum of complurum laterum. — 2. fig., multiplex; varius; varius et multiplex; v. *ervaring*, multarum rerum usus; v. *kennis*, varietas et copia; varietas litterarum; v. *gevormd*, van v. *vorming of opwikkeling*, multis litteris artibusque of omni liberali doctrina politus; multiplici doctrina ornatus; ook multiplex (Plato); *daarvoor doorgaan*, multiplici doctrina censeri; v. *onderricht*, multorum praecepta (pl.); v. *lectuur*, multae litterae, multa lectio.

veelzijdigheid, varietas; z. **veelzijdig**.

veemarkt, forum boarium.

1. **veer** (= *veder*) enz., z. **veder** enz.

2. **veer** (= *overzetplaats*), traectus.

veergeid, portorium.

veerkraft enz., z. **energie** enz.

veerman, portitor.

veerpont, z. **pont**.

veerschip, scapha maior.

veertien, quattuordecim; elk of telkens v., quaterni deni.

veertiende, quartus decimus of decimus (et) quartus; *voor de v. maal*, quartum decimum; *ten v.*, quarto decimo.

veertienmaal, quater decies.

veertig, quadraginta; elk of telkens v., quadragenī.

veertigdaagsch, quadraginta dierum.
veertigduizend, quadraginta milia
veertigduizendmaal, quadragies milies.
veertigduizendste, quadragies millesimus.

veertiger, homo quadraginta annos natus.

veertigjarig, quadraginta annorum; = *veertig jaren oud*, ook quadraginta annos natus.

veertigmaal, quadragies.

veertigste, quadragiesimus; *voor de v. maal*, quadragiesimum; *ten v.*, quadragiesimo.

veestal, stabulum.

veestapel, res pecuaria.

veete, inimicitiae; simulas; bellum; *er bestaat een v. tusschen hen*, inimicitiae sunt inter eos.

veeteelt, res pecuaria.

veevoeder, pabulum, pastus.

vegen, verrere, everttere; *met den bezem*, scopis verrere.

veil, = *te koop*, **z. koop**; = *omkoopbaar*, venalis; nummarius (iudex; iudicium); *v. zijn* (v. personen), se vendere; *te Rome is alles v.*, Romae omnia venum eunt of venalia sunt.

veilen, **z. koop**, **verkoopen**.

veilig, tutus (ab alqo, ab alqa re); periculi expertus (v. personen); *het is hier niet v.*, non tutus est hic locus; *zich in zijn eigen huis nauwkeurig v. rekenen*, domesticis parietibus se vix tueri; *hij is in zijn eigen huis in 't geheel niet v.*, nihil ei intra suos parietes tutum est; *een v. stelling*, **z. stelling**, **1**; *v. maken*, tutum praestare of reddere (mare, vitam hominum); *a d v.*, tuto; *ex tuto* (Lit.); *impune* (straffeloos); *v. gaan* (oneig.), tutam rationem sequi.

veiligheid, salus; incolumitas; *in v. zijn*, in tuto esse; (*spreekw.*) *in portu esse* of *navigare*; *in v. brengen*, in tuto collocare (alqd); *in tutum recipere* (alqm); *persoonlijke v.*, salus; *voor hun p. v.*, suae salutis causā; *op zijn p. v. bedacht zijn*, salutis suae of corporis sui securitati prospicere, consulere; *voor de v. op zee zorgen*, **z. veilig** (maken).

veiligheidshalve, praesidii causā.

veiligheidsmaatregelen, *v. nemen*, salutis (suae, publicae) consulere.

veiling, **z. verkooping**.

veinzen, (doen alsof iets is) simulare (se aegrum of se aegrotare); (doen alsof iets niet is) dissimulare (b.v. aegritudinem animi); *geveinsd*, simulatus; assimulatus (familiaritas; alia vera, alia a.); fictus; fictus simulatusque; falsus; *een g. (veinzend) gelaat*, ficti simulatque vultus; *a d v.*, simulate; per simulationem; fecte.

veinzer, simulator; **z. veinzerij**.

veinzerij, simulatio, dissimulatio; *als kunst*, artificium simulationis; *v. in de vriendschap*, amicitiae simulatio; amicitia simulata; *een meester in de v.*, homo artificium simulationis eruditus; culuslibet rei simulator et dissimulator (Sall.); (*van Socrates*, - *in de ironie*) simulator in omni oratione.

vel, pellis, corium, cutis; *vgl. huid*; *v. met de wol* (= vacht), vellus.

veld, **1**. *in 't alg.*, = *vlakte*, campus; =

land, ager, agri; fundus, fundi (*stuk, stukken land met de gebouwen*); = *geploegd en bezaaid land*, seges, segetes; arvum, arva (*bouwland*); *tegenover de stad*, rus; *in het vrije* (open) v., sub divo (*onder den blooten hemel*); in aperto (castra locare); *op het* (vlakke) v., in aequo campo; aequo loco; *in* (= *naar*) *het vrije* (open) v., in apertum; in agros (portā se eicere); *uit het vrije* (open) v., ex aperto; *het vrije* (open) v., campus apertus; ook alleen campus (hostem in campum deducere); *vgl. vlakke*. | *fig.*, campus (c., in quo oratio exsultare possit; c. honoris et gloriae patet omnibus); = *vak*, gebied, b.v. *het gehele v. der philosophiae nauwkeurig kennen*, omnes philosophiae locos notos et pertractatos habere; *het v. der ph. is zeer uitgestrekt*, philosophia latissime patet; *het v. (gebied) der literatuur, der wetenschappen, alleen litterae* (b.v. *expers l. Graecarum, niet thuis op enz.*). — **2**. *in 't bijz.*, *in de krijgstaal*, militia; bellum; castra; *te v. trekken*, ad bellum ire, proficisci; *te v.*, in het v., in castris, in bello; *in het v. zijn*, in castris esse; bellum gerere; *militaire; tegen iem d. v. trekken*, (eig.) proficisci contra alqm; (oneig.) oppugnare alqm; *uit het v. slaan*, (hostem) fugare, fundere; (oneig.) perturbare, conturbare; *het v. ruimen*, terga dare; fugae se dare; fugari; - *moeten ruimen*, inferiorem discedere (ook fig.); *het v. behouden*, superiorem discedere; *v. winnen* (fig., = *zich verbreiden*), percrebrescere en dgl., **vgl. verbreiden**.

veldarbeid, opus rusticum; *v. verrichten*, opus (rusticum) facere; operari in agro; *met v. bezig*, operi agresti intentus.

velddienst, castrensis stipendia, in het verband castra allean.

veldgewas, **z. veldvruchten**.

veldheer, dux belli of exercitus; dux; = *opperbevelhebber*, imperator; *den v. eigen*, van den v., imperatorius of door den gen. imperatoris; *v. zijn*, exercitui praeesse.

veldheerschap, (summum) imperium.

veldheersgaven, artes imperatoriae.

veldheerskunst, ars imperatoria.

veldheersmantel, paludamentum; *in of met den v.*, paludatus.

veldheerstalent, imperatoria virtus, imperatoria virtutes (*de eigenschappen, die iem d. tot een groot veldheer maken*).

veldheerstent, tabernaculum ducis; *in de Rom. legerplaats*, praetorium.

veldheerswerkzaamheid, ducis munia (pl.; implere, waarnemen).

veldmuus, mus rusticus of agrestis.

veldoverste, **z. veldheer**.

veldslag, **z. strijd**, **1**.

veldsteeken, signum (militare); *z. verder standaard*.

veldtocht, bellum (oorlog in 't alg.); expeditio (een enkele v.); = *dienstjaar*, stipendium, b.v. *veel v. meegemaakt hebben*, multa stipendia habere; *die geen enkelen v. meegemaakt heeft*, homo nullius stipendii; *zijn eersten v. doen*, primum stipendium merere; *een v. bijwonen*, bello interesse; *een v. doen met iem d.*, militare cum alqo; *in exercitu cum alqo esse*; *met elkander*, simul militare; *een v. tegen iem d. ondernemen*, proficisci contra alqm.

veldvruchten, fruges terrae, ook fruges

alleen; fructus campi of agri (agrorum); segetes; id quod effertur agri alcs.

velen, *z. liiden, verdragen*.

velerhande, velerlei, varius, multiplex, plures, non unus generis; *v. wijñ*, multa genera vini; *niet v., maar veel*, non multa, sed multum; *op v. wijze*, varie; multis modis.

velg, curvatura rotæ.

vellen, *1. eig.*, cadere (arborem); *timmerhout v.*, materiam cadere; materiari; *brandhout v.*, lignari; — **nedervellen**, *z. a.* — **2. oneig.**, *de lans v.*, proicere hastam; *met geveld lans*, proiectâ hastâ (ter afweering), infestâ hastâ (tot den aanval). | *een oordeel, vonnis, doodvonnis v.*, *z. oordeel enz.*

velling, *1. eig.*, caesura (ligni, silvæ); *van brandhout*, lignatio. — **2. oneig.**, *b.v. na v. van het vonnis*, post rem indicatam.

vendel, vexillum; *een v. ruiters*, turma equitum.

venijn enz., *z. 2. gift enz.*

venijnigheid, acerbitas, malitia.

vennoot, socius.

vennootschap, societas; (= *de vennooten*) socii.

venster, fenestra.

vent, *z. kerel*; *een lompe v.*, *z. lummel*.

venten, institorem esse; domos circumire ad merces venditandas; *met iets v.*, venditare alqd.

venter, institor.

ventje, *z. kereltje, knaapje*.

1. ver (*ad t.*), **1. posit.**, = lang, longus (iter, via); = *verwijderd*, longinquus (locus, iter). — **2. com p.**, = langer, longior; = *afgelegen*, remotior; = *verder gescheiden*, vandaan van iets, disiunctior; *het verdere hooren*, ulteriora of reliqua audire. — *Z. verder verwijderd*.

2. ver (*ad v.*), **1. posit.**, procul, longe; *peregre* (buitenslands); *van v. procul*; *e of ex longinquo*; *ëminus* (*v. werptuigen en dgl.*); *v. zijn*, longe of procul abesse; *abesse*; *v. weg* (*van v. staan*, procul stare; *v. van het land*, procul a terra; *de stad ligt niet v. van Syracuse*, urbs non longe a Syracusis abest; *het is even v.*, tantumdem viae est; *even v. verwijderd zijn*, paribus intervallis distare; *v. van iets of iemd verwijderd zijn*, longe distare, longo intervallo of procul disiunctum esse ab etc. | *fig.*, *iets v. ophalen*, longe of alte repetere alqd; *v. vooruitziën*, longe prospicere; *hij zal v. zijn van te gelooven*, ille longe aberit (*i m p e r s.*) ut credat; *v. in iets komen*, *het v. in iets brengen*, *z. brengen*, **II**; *iets v. houden van iets*, alqd cohîbere of amovere ab alqa re; *dat zij v.!* dil of di meliora (sc. dent) *! ne id deus siverit!* *dat zij v. van mij!* id a me procul aberit! *veleertij blijve v.!* assentatio procul amoveatur! *het zij v.*, *dat ik enz.* . . . *veeleer enz.*, tantum abest, ut etc. . . ., ut etc.; *hoe v. zoo v.*, *z. hoever*, **zoover**; *te v.*, *z. gaan*, **I, B, 1**; **scherts**; *om den graad aan te duiden* (= *verreweg*), aliquanto, multo, longe, *b.v. multo praestat, virtutem omnibus rebus multo anteponeere*; *longe anteponeere*; *op v. na niet*, minime; *nullo modo of pacto*. — **2. com p.**, longius; *latius* (disseminatum est); *porro*, protinus; *ultra*; *geen of niemand v.*, nullus alius of praeterea; *niets v.*, nihil amplius of ultra;

v. gaan (*eig.*), longius progredi of procedere; *porro ire*; *bij een voordracht*, (ad reliqua) pergere; *met een handeling*, pergere facere alqd; *perseverare alqd*, in alqa re, *m. i n f.*; *ongemerkt steeds v. gaan*, serpere, gliscere; *v. gaan mijn berichten niet*, ulteriora non audio; *veel v. komen*, multum proficere, longius procedere; *iets v. geven*, alqd alii tradere, (*v. velen*) inter se per manus tradere (consultatum, Sall.); *zijn recht v. zoeken*, ius suum persequi; *wat wilt gij v.?* quid vis amplius? *en wat v.?* hoe v.? *quid porro?* *wat gebeurde v.?* *quid postea?* *verder!* perge! *pergite!* *pergamus!* *nu v.*, *laat ons nu v. gaan*, *zien* (*in een reeks van argumenten*), age, age nunc, age vero, age sis nunc, age porro of porro alleen; *niet v.*, *b.v. lezen*, desinere of desistere legere; *finem facere legendi*; *een kunst niet v. beoefenen*, artem desinere.

veraangenamen, -ing, oblectare, oblectatio.

veraanschouwelyken, *iets*, rem clario-rem facere; exprimere alqd; repraesentare memoriam alcs rei; *oculis of sub oculis* (alcs) subicere; exprimere et ante oculos ponere; *zich iemd of iets v.*, alqm, alqd oculis of ante oculos of sibi proponere.

veraanschouwelyking, rerum quasi gerantur sub aspectum paene subiectio; totius rei sub oculis subiectio; *door repraesentare*.

verachtelyk, **1.** = *verachting waardig*, contemnendus (*gewl. met negatie*, non c. auctor); contemptu dignus; abiectus; = *waardeloos*, vilis; contemptus; *iemd v. maken*, alqm in contemptum adducere; *contemptum alci afferre*; *v. zijn*, ook contemptui esse; *een allerverachtelykst mensch*, homo contemptissimus ac despiciatissimus. — **2.** = *verachtend*, contemnens; *a d v.*, contemptim, *zich v. over iemd uitlaten*, *z. uitlaten*, **2.**

verachtelykheid, = *waardeloosheid*, vilitas; *door de uitdrukkingen onder verachting*.

verachten, = *voor niets achten*, contemnere, contemptui habere; = *neerzien op*, minachten, despiciere; *v. worden*, ook contemptui esse, despiciatui duci; = *versmaden*, spernere, (trots) fastidire; = *zich niet bekommeren om*, negligere.

verachter, contemptor.

verachtig, contemptio of contemptus; despicientia (*philos.*); fastidium; *in v. geraken*, in contemptum venire (*bij iemd*, alci), contemni coeptum esse (*bij iemd*, ab alqo); *in v. zijn* = *veracht worden*, *z. verachten* (*door de passiva*); *met v.*, contemptim; *der aardsche goederen*, contemptis bonis externis; *op iemd of iets met v. neerzien*, despiciere alqm, alqd; *in v. brengen* = *verachtelyk maken*, *z. verachtelyk*.

verademen, respirare; *overdr.*, respirare; se colligere; *ad se redire*; relaxari animi; relaxare se (occupationibus); *vgl. herstellen*, **4**; *ontspannen*, **2.**

verademing, respiratio (*rust, pauze*, *b.v. pugnare sine respirazione*); relaxatio (animi); laxamentum (nihil laxamenti hostibus dare).

veraf, -gelegen, *z. ver*, verwijderd.

verafschuwen, aversari, detestari alqm,

alqd; af horrere ab alqa re; abominari alqd.

verafschuwig, door omschr.

veranderen, 1. *trans.*, mutare; commutare (*in iets*, *in alqd*); immutare; mutationem facere (alcs rei); *gedeeltelijk v.*, alqa ex parte commutare, (*een wet*) alqd de lege derogare; = *een nieuwen vorm geven*, novare (pugnam; alqd in legibus); *dikwijls v.*, variare (fortunam; animos); = *verbeteren*, emendare, corrigere; = *bederven*, *verdraaien*, *vervalschen*, corrumpere (tabulas publicas, litteras, alcs nomen). — 2. *refl.*, *intr.*, mutari; mutare (*Liv.*); commutari; immutari; variare (*z. boven*); converti (*zich wenden*, omslaan); *in iets v.*, verti, se vertere in alqd; ook fieri (*b.v. fortē ex timido*); *het weer v.*, tempestas commutatur; *van menschen*, morum mutationem facere; = *zich verbeteren*, mores emendare; *in melius mutari*; ad bonam frugem se recipere; *hij is niet v.*, non aliud est ac fuit; est idem qui fuit semper; antiquum obtinet (*is nog de oude*; *Com.*); *vgl. verandering*, op het einde.

verandering, mutatio, commutatio; immutatio; conversio; vicissitudo (*regelmatige afwisseling*); varietas (*toevallige afw.*, *b.v. caeli*); *vgl. veranderen*; staatkundige v., v. der staatsinrichting, res novae; mutatio of commutatio rerum; *een v. of vr. aanbrengen*, teveegbrengen, **z. veranderen**, 1; — *ondergaan* = veranderd worden, **z. veranderen**, 2; ook mutationem habere; *met weinige v.*, paucis rebus mutatis; *aan v. onderhevig zijn*, mutabilem esse; *alles is aan v. onderhevig*, nihil semper suo statu manet; *voor geen v. vatbaar zijn*, manere (*in wetten*, *lotsbeschikkingen*).

veranderlijk, mutabilis, commutabilis; *het weer is v.*, caelum variat; — *zeer v.* (*op een bepaalde plaats*), magna est caeli varietas; *alles is v.* (= *aan verandering onderhevig*), **z. verandering**; **z. verder onbestendig**.

veranderlijkheid, mutabilitas; **z. onbestendigheid**.

verantwoordelijk, *b.v. voor iemds of iets v. zijn*, alqd, alqm praestare (*instaan voor enz.*); *ik ben daarvoor v.*, mihi res praestanda est; *zich voor iets v. stellen*, alqd in se recipere.

verantwoordelijkheid, periculum (*risico*); *op mijn v.*, me auctore; meo periculo; *ik neem de v. op mij* = *ik zal het verantwoordēn*, **z. verantwoorden**; *iemd neemt de v. voor iets op zich*, *in alcs caput alcs rei eventus recidit*; *alqs in semet ipsum religionem recipit* (*Liv.*).

verantwoorden, *iets v.*, rationem reddere alcs rei; *gij hebt het v.*, tu culpam praestabis; *ik zal het v.*, periculum in me recipio; *zij mogen het v.*, ipsi viderint; *zich v. (voor het gerecht)*, causam ducere; **z. verder rechtvaardigen**.

verantwoording, *b.v. iemds ter v. roepen*, rationem alcs rei reddere iubere, (= *voor het gerecht dagen*) in ius vocare, (= *aan een gerechtelijk verhoor onderwerpen*) lege interrogare alqm; (= *straffen*) animadvertere in alqm; *door hen ontrok hij zich aan de gerechtelijke v.*, **z. onttrekken** (*op het einde*); *vgl. verantwoordelijkheid*; = **rechtvaardiging**, **verdediging**, **rekening**, **z. a.**

verarmen, 1. *trans.*, ad paupertatem of ad inopiam, ad egestatem redigere. — 2. *intr.*, ad paupertatem etc. redigi; *geheel v. zijn*, in summa egestate esse.

verarming, paupertas; egestas (*behoefte, gebrek*); *v. den staat*, paupertas publica.

verbaasd, -heid, **z. verbazen**, -ing. **verbabbelen**, confabulando terere of conterere (tempus).

verband, 1. *eig.*, ligamentum; vinculum; iunctura; *een v. op een wond leggen*, alligare of obligare vulnus; (*op iemds wond*) obligare alqm; *op een oog*, obligare oculum. — 2. *overdr.*, **z. samenhang**; *in onderling v. brengen*, coniungere, connectere; *iets uit het v. rukken*, alqd a contextu orationis of a perpetuitate sermonis divellere; *iets uit zijn waar v. rukken*, alqd a veris suis causis avertere; *in een organisch v. staan*, **z. organisch**; *alle deugden staan met elkander in het nauwste v.*, omnes virtutes inter se nexae et iugatae sunt (*Cic.*); *ook door den enkelen gen.*, *b.v. de overige processen*, die met de samenzeering in v. staan, ceterae coniurationis causae; *vgl. betrekking*.

verbannen, 1. *eig.*, alqm exsilio afficere, in exsilium eicere, pellere, expellere, agere, ook eicere alleen; alci aqua et igni interdiciere; alqm ex urbe of ex civitate pellere, expellere, eicere; alqm exterminare (ex) urbe; alqm ex urbe abire, exire, emigrare, demigrare of e patria exire iubere; (*v. bepaalde wijzen v. verbanning*) alqm relegare, deportare. — 2. *fig.*, expellere (dubitacionem); *delere* (omnem suspicionem ex animo); *iets uit zijn hart v.*, ex animo eicere (amorem alcs rei); *ex animo excidere* (tempus); *iets uit de herinnering v.*, alqd ex memoria deponere; *memoriam alcs rei deponere of abicere*, ex animo eicere; evelere alqd ex memoria.

verbanning, exsilium; interdictio aquae et ignis; relegatio, deportatio; (*zelden*) eiectio, expulsio.

verbanningsoord, exsilium.

verbasten enz., **z. ontaarden** enz.

verbazen, obstupefacere (alqm); *zich v.*, stupere, obstupelescere (*over iets*, *alqa re*); admirari (alqd); **verbaasd**, stupefactus, obstupefactus.

verbazend, **z. verbazingwekkend**.

verbazing, stupor; admiratio; *in v. brengen*, **z. verbazen**; *in v. geraken*, obstupefieri.

verbazingwekkend, mirabilis; mirus; admirabilis; ingens, immanis (*zeer groot*); *a d v.*, mirum in modum; mirum quantum; mirabiliter; vehementer; *dici vix potest quam m. conit.*

verbeelden, **z. inbeelden**.

verbeelding, **z. inbeelding**; *in zijn v. zien zijn*, opinione aegrotare; *sechts in de v. bestaande*, **z. ingebeeld** onder inbeelden, 1; *in de v. bestaan*, in opinione esse of versari; **z. ook het volgende**.

verbeeldingskracht, cogitatio, mens, animus, sensus; *soms is phantasia onvermijdelijk*; *levendige v.*, celeritas ingenii; ingenii celeres motus.

verbeiden, **z. afwachten**, **wachten**, 1.

verbergen, *bedekkend*, occultare, occultare, tegere; *ter zijde voerend*, *verwijderend*, abdere

abscondere; *wegbergend (om te bewaren)*, condere; *geheimhoudend*, celare (alqm alqd, alqm de alqa re; *in het pass.*, celatur alqs de alqa re); *ontveinzend*, dissimulare (odium); *iets op of in een plaats v.*, abdere alqd in alqm locum (in alqo loco *gevl. alleen bij het part. perf. pass.*); *occultere alqd in alqo loco* (ook *b.v. silvis*); *zich v.*, abdere se; *occultere se*; *occulitari*; *delitescere*; *zich(diep) in een bosch v.*, se in silvam abstrudere; *fig., iets (of zich met iets) achter iets v.*, praetendere alqd alci rei (*b.v. Pythagorae nomen tuis immanibus moribus*); **verborgen**, *z. a.*

verberger, occultator (locus o. latronum, Cic.); dissimulatio; *door omschr.*

verberging, occultatio; dissimulatio; *door omschr.*

verbeteraar, corrector, emendator.

verbeteren, corrigere (alqd, alqm); emendare (alqd); *een gebouw v.*, aedes in melius reficere; *iemds omstandigheden of toestand v.*, alcs opes augere; alqm locupletare; *zijn (eigen) -*, augere opes; amplificare fortunam.

verbetering, correctio, emendatio; *veel v. in iets aanbrengen*, multa in alqa re meliora facere; *iets van vv. voorzien*, *z. verbeteren*; *hij zond mij het boek met zijn v. terug*, librum mihi a se correctum of emendatum remisit; *v. van iemds omstandigheden*, amplificatio rei familiaris.

verbeurdverklaren enz., *z. confisceeren enz.*

verbeuren, *b.v. zijn leven v.*, capitis poenam commerre; *- v. hebben*, poenā capitis dignum esse; *een misdaad, waardoor iemd zijn leven v.*, facinus capitale, res capitalis; *vgl. verliezen*.

verbeurte, op of onder v. van het leven, capite (sancire alqd).

verbeuzelen, *zijn tijd v.*, ineptis tempus terere; *perdere tempus (verspillen)*.

verbidden, exorare (alqm); *zich laten v.*, exorari; *die zich laat v.*, exorabilis.

verbieden, vetare *m. acc. c. inf.*; *m. inf.*; alqd; *absol.*; *in het p a s s.*, quod vetamur (vetari proverbio); *interdicere* (alci alqa re of *m. ne*); *= inscherpen, dat niet, praedicere* alci ne, ut ne; *= niet goedkeuren*, improbare alqd; *het is mij v. te zeggen*, vector of non licet mihi dicere; *het is door de wet uitdrukkelijk v.*, lege diligentier sanctum est, ne etc.; *de vogels v. het (bij de auspiciën)*, aves abdicunt (*legenover* aves addicunt); *het v.*, interdictio; *door omschr.*

verbijsteren, conturbare, perturbare, obstupescere.

verbijstering, conturbatio, perturbatio; trepidatio; stupor, pavor.

verbijten, suppressere; perferre; *contineren (voor zich houden, inhouden)*; dissimulare (*niet laten merken*).

verbinden, *1. iets v. = een verband op iets leggen, z. verband, 1.* — *2. = vereenigen*, iungere (iugna inter se; *fig.*, alqd cum alqa re); *conijungere* (alqd alqa re, *iets door iets*; columellas inter se; montem murus cum oppido; *overdr.*, causam alcs cum communi salute; *m. tibi studia*, multos sibi familiari amicitia); adiungere (*vooral fig.*, alqd alci rei, alqd); *vast, innig, copulare* (*overdr.*, res a natura copulatas divellere; honestatem cum voluptate);

colligare (homines inter se sermonis vinculo; *verbis colligantur sententiae*); *met iets verbonden*, iunctus, coniunctus *c. dat., c. abl., m. cum*; *- zijn, fig.*, ook mixtum esse cum alqa re; plenum esse alcs rei (periculorum); *habere alqd (iets in zich sluiten)*; alqd afferre (*iets met zich brengen*, voluptatem, dolorem, *voor iemd*, alci); *het verder voortkraken was voor hen met groot gevaar v.*, magno cum periculo longius processerunt; *met vele moeilijkheden, met (veel) moeite, met (veel) gevaar verbonden, z. moeilijk, moeitvel, gevaarlijk.* | *zich met iemd v.*, iungi alci, coniungere se cum alqo; societatem inire, coire, facere cum alqo; ook coire cum alqo, ut etc., de alqa re; *- verbonden hebben*, societatem habere cum alqo; *zich door huwelijk v.*, *z. huwen.* — *3. zich tot iets v.*, alqd recipere (in se); *z. verder verplichten*.

verbinding, coniunctio; colligatio, copulatio (ook *fig. = innige, vaste v.*); complexio; consociatio (sociale v., hominum); *in v. brengen, zich in v. stellen met iemd = zich met iemd verbinden, z. verbinden, 2*; *in v. met iemd*, coniunctus cum alqo; cum alqo; *vgl. verder verband, betrekking*.

verbintenis, *zie, naargelang van den zin*: **verbinding, verband, betrekking, bond, belofte, overeenkomst, contract.**

verbitteren, exacerbare of exasperare, irritare (alqm of animum alcs); iram alcs accendere; *verbitterd*, irā accensus; iratus, infensus, infestus (alci); *iemd v. maken op iemd*, infestum facere alqm alci; *= vergallen, z. a.*

verbittering, *1. als handelng*, irritatio (animorum). — *2. als toestand*, ira; invidia; animi offensio; *blijvende v.*, odium; infestus animus; *v. der gemoederen*, animi irā exacerbati.

verbleeken, *v. perss.*, exalbescere; expallescere; *v. gesternten*, hebescere (sidera); languescere (luna); *r. kleuren*, evanescere; *verbleekt*, decoloratus.

verbleeking, pallor.

verblijd, *z. 1. blijde.*

verblijden, laetitā, voluptate afficere alqm; laetitiam, voluptatem afferre alci; hilarare, exhilarare alqm (*opvroolijken*); *iemd met iets v.*, delectare, oblectare alqm alqa re; *zich oever of in iets v.*, laetari of gaudere alqa re; gaudium, laetitiam capere ex re; delectari, oblectari alqa re; *vgl. verheugen*.

verblijgend, laetus, laetabilis; gratus, iucundus; suavis, dulcis; exoptatus (*gewensch*); *v. voor iemd om te hooren*, aurius alcs gratus.

verblijf, *1. = het verblijven op een plaats*, commoratio; statio; mansio; habitatio (*het wonen*); *v. in den vreemde*, peregrinatio; *v. op het land*, rusticatio; *mijn v. hier zal slechts van korten duur zijn*, non diu hic commorabor; *ergens v. houden, z. (zich) ophouden, 3*; *zijn v. ergens vestigen, z. (zich) vestigen, 2*; *iemd het v. in Gallië ontzeggen*, alci Galliā interdicere. — *2. = verblijfplaats*, sedes, domicilium; habitatio; *deversorium (als herberg op reis)*; *iemds tegenwoordig v.*, locus ubi est alqs; *zijn v. veranderen*, sedem alio transferre.

verblijfplaats, *z. verblijf, 2.*

verbliven, *z. blijven*, (*zich*) **ophouden**, 3.

verblind, *z. blind*, **verblinden**.

verblinden, 1. *eig.*, = *voor goed blind maken*, *z. blind*, 1; = *voor eenigen tijd v. h. gebruik der oogen berooven*, occaecare; praestringere oculos of aciem oculorum.

— 2. *overdr.*, caecare of occaecare alqm of (*vaak*) animum, mentem alcs; praestringere aciem mentis; *verblind (met blindheid geslagen) zijn*, caecum, caecatum, occaecatum esse; non videre quod ante pedes est; consilium alci ereptum est; *v. iets verbazingwekkends*, = *plotseling overrompelen*, verbouwereeren, admiratione percutere (alqm, alcs animum); = *bedriegen*, decipere (oculos d., amore decipi); capere.

verblindend, caecitas mentis, animi; furor; error (*dualing*); *in v.*, caecus amentia; furor lapsus; *in dwaze v.*, occaecatus stultitia.

verbloemen *enz.*, *z. bemantelen* *enz.*; *verbloemd*, obscurus; tectus (verba; sermo verbis t.); *a d v.*, tecte; perplexe.

verbluften, obsufaceere, percillere, perturbare alqm; *v. zijn*, ook stupere; *geheel verbluft*, attonitus.

verbod, quod vetitum est; interdictum; *wettig v.*, prohibitio (sceleris); *de wetten en verboden des volks*, populi iussa ac vetita; *tegen iemds v.*, alqo vetante (facere alqd); *een v. uitvaardigen*, *z. verbieden*; *een publiek v.*, edicto vetare; *een v. met betrekking tot iets herroepen*, alqm liberare ad alqd (ad facultatem aedificandi).

verbolgen, *z. boos*, 2; *toornig*; *v. d. zee*, *z. onstuimig*.

verbolgenheid, *z. boosheid*, 1; *toorn*; *v. d. zee*, *z. onstuimigheid*.

verbond *enz.*, *z. bond* *enz.*

verbonden, foederatus; foedere iunctus of sociatus; *vgl. verbinden*.

verborgen, occultus, abditus, absconditus; abstrusus (insidiae); caecus (*onzichtbaar*); incognitus (*onbekend*); clandestinus (*geheim*); *zich v. houden*, latere, delitescere; *de sterren houden zich v.*, stellae occultantur; *vgl. schuil*; *iets is, blijft mij niet v.*, alqd me non fugit of praeterit; *v. zijn of blijven*, latere (*eig. en overdr.*, in occulto, in tenebris; in silvis abditos; *abs.*); *in het v.*, in occulto; in obscuro (vitam agere; *Sall.*); *z. verder* 1. **geheim**.

verborgenheid, *z. 2. geheim*, mysteriën.

verbouwen, 1. *v. veldvruchten*, serere (frumentum). — 2. *v. huizen*, = *anders bouwen*, commutare (delubrum); denuo aedificare; = *bouwende verbruiken*, aedificando absumere (pecuniam).

verbouwereeren *enz.*, *z. ontstellen*, **verbazen** *enz.*

verbouwing, satio; *door omschr.*

verbranden, 1. *trans.*, comburere; deurare; exurare; amburare (*van buiten, slechts half*); adurare (*verzengen*; barbaram); incendio delere; cremare (*inz. v. dooden*); concremare (omnia tecta; domos super se ipsos); igne necare (*v. levende wezens*); incendere, inflammare (*in brand steken*); igne corrumpere (*door vuur bederven*); *v. d. zon*, urere, adurare. — 2. *intr.*, *door de passiva der verba onder* 1; ook (incendio) conflagrare;

deflagrare; incendio, igne, ignibus deleri; flammâ, flammis, incendio absumi, consumi.

verbranding, 1. *trans.*, exustio, crematio; *door omschr.*, *b.v. hij besloot tot de v. der stad*, urbem incendio delere constituit. — 2. *intr.*, deflagratio; conflagratio.

verbrassen, per luxuriam dissipare alqd; *in de lagere volkstaal*, abligurrire (patria bona, fortunas suas); comedere (patrimonium); devorare.

verbrasser, helluo (patrimonii); vorago, gurgis.

verbreeden, latiore reddere; dilatare; laxare (*verruimen*); *zich v.*, ook patescere.

verbreeding, *door omschr.*

verbreiden, diffundere (lucem); *het gevoel is gelijkmatig door het gehele lichaam v.*, tactus toto corpore aequalibiliter fusus est; *het vuur, een gerucht v.*, ignem differre; rumore spargere, famam dissipare; *een euvel v.*, disseminare malum; *leerstellingen v.*, tradere praecepta; *wijd verbreid*, longe lateque diffusus (error); *algemeen verbreid*, pervagatus (fama, sermo), apud omnes pervagatus (cupiditas), in vulgus pervagatus (res); = *bekend maken*, *wat geheim moest blijven*, in vulgus edere, efferre, ook alleen efferre, enuntiare; *vgl. bekend*, 1.

B (*b. maken*) 1. **publiek**. | *zich v.*, se diffundere, diffundi (per alqd; *ook fig.*); manare (haec fama; malum per Italiam; rumor tota urbe); emanare (sermo tuus); fluere (Pythagorae doctrina longe lateque); *ongemerkt*, serpere, gliscere; pervagari (*algemeen bekend worden*); pervadere (incendium per agros; tumultus totam urbem); invadere (tantus terror); = *de overhand krijgen*, increbrescere (rumor; consuetudo); *er v. zich een gerucht*, fama differtur, dissipatur, peragrat, percrescit; *het een gerucht na het andere v. zich*, dat *enz.*, crebri rumores afferuntur m. a. c. c. *in f.*

verbreken, *z. openbreken*, 1; **breken** 1; **schenden**; *de slavenketenen v.*, *z. slavenketenen*.

verbreken, ruptor (foederis); violator (*schender*, iuris gentium); *door omschr.*

verbreking, violatio (*schending*, foederis, fidei); *vgl. bondbreuk*; *door omschr.*

verbrizelen, comminere (statuum); diminuerre (*Com.*, alci caput, cerebrum); elidere (caput saxo, naves); frangere (alqd); perfringere (naves; glaciem dolabrâ); confringere (fores caedendo); *vgl. stukslaan*.

verbrizeling, *door omschr.*

verbrokken, distrahere (regnum Macedonum morte Alexandri distractum in multa regna); carpere (in multas parvasque partes exercitum, multifariam vires Romanas); discerpere (res ea, quae proposita est, quasi in membra discerpitur); concidere (e. delumtareque sententias); diducere (copias, naves, manus); dissociare (oneenging maken, copias barbarorum).

verbrokken, nimia divisio; dissipatio (praedae); concisio (verborum, dat zinnen in kleinere zindeelen, *Cic.*); *door omschr.*

verbruik, consumptio, abusus; *door omschr.*

verbruiken, consumere (frumenta, pabulum), absumere (alqd); *in eens of geheel*, effundere (vires, supremum auxilium); *geheel*, abuti (alqa re).

verbuigen, als gramm. term, declinare; *z. verder ombuigen.*

verbuiging (gramm.), declinatio; flexura. **verdacht**, suspectus, suspiciosus; *zeer v. zijn*, magnas habere suspiciones; *v. maken*, *z. verdenking* (in v. brengen); *v. zijn bij iem.*, suspectum esse alci.

verdagen, *z. uitstellen*; *v. d. rechter*, ampliari; *de behandeling der publieke zaken*, res proferre.

verdagging, *z. uitstel*; *v. e. rechtzaak door den rechter*, ampliatio; *der publieke zaken*, res prolatae.

verdedigen, tegen een reeds begonnen aanval, een reeds aanwezig gevaar, defendere alqm, alqd; *se ab alqo*, ab re; *minder dikw.* alqm contra alqm, *se armis adversus alqm*; *in rechten*, defendere alqm apud praetorem, apud iudices; *causam alos defendere*, dicere; *patrocinium alos suscipere*; *diere pro alqo*; *patronum esse alos*; *causae alos adesse*, ad causam alos accedere; *iemd tegen* (de beschuldiging van) iets v., defendere alqm de alqa re (de ambitu); *purgare alqm de alqa re*; *zich voor het gerecht v.*, causam dicere; *zich tegen* (de beschuldiging van) iets v., defendere, purgare alqd (crimen); *purgare se de alqa re*; *tegen een mogelijken aanval*, een mogelijk gevaar v., tueri (alqm, alqd; *finis suos ab incursionibus hostium*); (*sterker*) tutari; = *dekken*, *beschermen*, tegere, *protegere alqm*, alqd; = *strijden voor*, propugnare (pro alqo, pro alqa re).

verdediger, defensor; propugnator; tutor (bescherm); *voor het gerecht*, patronus.

verdediging, defensio; propugnatio; *in staat van v. brengen*, b.v. de muren, muros instruere; *een vesting*, castellum munire ac rebus necessariis instruere; *zich*, parare se ad vim propulsandam; *in staat van v.* (= versterkt), munitus. | *voor het gerecht*, patrocinium (ook in t. alq.), causae dictio of actio; *zonder v.*, indicta causā; *iemds v. voeren*, op zich nemen, *z. verdedigen*; *zijn v. zelf voordragen*, ipsum pro se dicere; *tot zijn v. aanvoeren*, defendere alqd of m. a c c. c. i n f.

verdedigingsmiddel, defensio (ook p l.); praesidium (praesidia contra feras); arma (wapenen).

verdedigingsrede, defensio; oratio pro se of pro alqo habita; *een v. houden*, (voor zichzelf) dicere of orare pro se; *se defendere*; *causam dicere*; (voor een ander) dicere pro alqo; defendere alqm.

verdedigingschrift, defensio; *een v. opstellen*, defensionem causae suae scribere.

verdedigingswapenen, arma.

verdeeld, *z. oneens*, verdeelen.

verdeeldheid, *z. oneenigheid*, onge-
noegen, tweedracht; *v. der burgers*, dissociati animi civium.

verdeelen, dividere (Gallia divisa est in tres partes; exercitum in civitates; legiones per urbes; bona inter alqos; agros inopibus); partiri (provincias, officia inter se); dispartire (of zelden) dispartiri (tempora voluptatis laboribus, zijn tijd tusschen arbeid en genot; exercitum per oppida, pecuniam iudicibus); distribuere (behoorlijk v.); describere (ordenend), populom censu, ordinibus, aetatibus; terram in regiones; iugera in homines; annum in duodecim menses;

alqd in capita, over enz.); assignare (door aanwijzing); largiri, dilargiri (vrijwillig, rijkelijk uitdeelen); disponere (op verschillende plaatsen zetten, vigilias per urbem; verba ita, ut pictores varietatem colorum); = scheiden, seilungere, dislungere; = stuk-snijden, secare (alqd in partes; causas in plura genera); = oneinig maken, dissociare (homines of animos hominum); discordias reddere (alqos); alienare alcs voluntatem ab alqo; *vgl. ongenoeien*; *over iets v. zijn*, fusum esse in alqa re (in omni natura, in perpetua oratione); *dit is over de geheele rede te v.*, est id quidem in totam orationem confundendum; *zijn strijddrachten v.*, copias suas diducere; *zich v.*, dividi (flumen in duas partes, in twee armen); *wat meningen betreft*, discedere (in twee partijen, in duas partes); *distrahi* (in contrarias sententias); *daar de meningen der menschen v. waren*, variatis hominum sententiis.

verdeeler, divisor; qui partitur; largitor.

verdeeling, divisio; partitio; distributio; ratio dividendi; descriptio (privatarum possessionum); assignatio; largitio.

verdek, *z. dek*.

verdelgen enz., *z. uitroeien*, vernietigen enz.

verdelgingsoorlog, bellum internecivum, infinitum; *een v. voeren*, bellum ad internecionem gerere; bello internecivo certare; *er wordt een v. gevoerd*, ook ad internecionem bellatur.

verdenken, iemd v., suspectum habere alqm, suspicionem habere de alqo; *van iets*, suspicari alqd de alqo; *vgl. argwaan*, *argwanen*; *v. woorden*, *z. verdenking* (in v. geraken, staan).

verdenking, suspicio; *z. argwaan*; *iemd in v. brengen*, alqm in suspicionem adducere alci (bij iemd); suspectum reddere; *een getuige* -, de teste detrahere; *de v. op iemd werpen*, suspicionem conferre in alqm; *in v. geraken*, in suspicionem venire, cadere, incidere, vocari; *van iets*, in suspicionem alcs rei vocari; *in dezelfde v. geraken*, in eandem suspicionem cadere; *bij iemd in v. geraken*, alci in suspicionem venire; *de v. valt op iemd*, suspicio (alcs rei) pertinet ad alqm, cadit in alqm; *in v. van iets staan*, habere suspicionem alcs rei; suspectum esse alcs rei; *ten onrechte*, falsa suspicio premi; *de v. van iemd of zich afwentelen*, iemd of zich van v. zuiveren, suspicionem amovere ab alqo of removere a se, propulsare a se.

verder, 1. a d i., ulterior. — 2. a d v., ulterius, amplius; = *in of voor de toekomst*, voor het vervolg, porro, posthac; = *daarenboven*, praeterea; ad hoc; (huc) accedit quod; addendum eodem est quod; *deinde* (inz. bij een opsomming, reeks); ook autem, atque, iam, iam vero, age, age vero, porro; quid? *Z. ook 1. en 2. ver, 2.*

verderi, perniciēs, pestis (ook c o n e r., = verderfelijk iemd); exitium, interitus; lābes, ook c o n e r. (l. ac ruina innocentiae; l. atque perniciēs provinciae); tot r., *z. nadeel*; *iemd in het v. storlen*, perdere, pessum dare alqm; - *willen s.*, trachten te s., perniciem moliri, parare alci; *zich in het v. storlen* -, ad interitum ruere, in perniciem incurrere; praecipitem agi.

verderfelijk, perniciosus, exitiosus, pes

tifer (civis, vipera, reditus); funestus, calamitosus (incendium, tempestas, bellum); = *schadelijk*, damnosus alci, alci rei (bellum, discordia); v. *zijn*, ook exitio esse alci; nocere; z. *schadelijk*.

verderfelijkheid, door omschr.

verderven, perdere, pervertere, pessum dare; = *bederven*, z. a.

verderver, perditior; pernicies, pestis, labes; = *bederver*, z. a.

verderving, door omschr.; = *bederf*, *verderf*, z. a.

verdichten, fingere, confingere, comminisci, (e)mentiri (alqd); v. *er d i c h t*, fictus, commenticius; ementitus; falsus, b.v. nuntius; = *verdikken*, z. a.

verdichter, door omschr.; soms simulator.

verdicting, confictio (criminis, Cic.); door verba.

verdictsel, res ficta of commenticia; commentum (b.v. miraculi); = *verdichte geschiedenis*, fabula ficta, ook fabula alleen; als *omvaarheid*, mendacium, b.v. poëtarum.

verdiend, meritis, debitus; vgl. *loon*.

verdieneu, 1. = *iets doen*, waardoor men iets verdient, mereri alqd (laudem, praemium, scelere poenam, odium); commere (geul. in ongunstigen zin); promereri (suo beneficio, se ut ames; levius punitus quam promeritis est). | = *waardig zijn*, *verdiend hebben*, dignum esse alqa re of m. qui c. o n i.; hij v. *geprezen te worden*, dignus est laude of qui laudetur; laudandus est; ook habere laudem; - *geloof*, dignus est fide of cui fides habeatur; fides ei debetur; zooals *iemd v.* (pro) merito alcs; *heb ik dit aan u v.*? sicine de te merui of meritisum? *iets is minder bekend dan het v. te zijn*, alqd minus quam debet of quam pro rei dignitate cognitum est; *de rampen van hen, die ze niet v.*, calamitates hominum indignorum.

— 2. = *verwerven*, merere alqd; quaerere alqd (door handenarbeid, manu; alqa re victum); parere (alqd alqa re; cognomen virtute); met iets geld v., alqa re pecuniam sibi facere of colligere; quaestum facere alqa re; in quaestum conferre alqd.

verdiens, 1. = *verdienselijke daad of eigenschap*, meritum, promeritum; dignitas; virtus, laus; *iemds v. tegenover iemd*, alcs merita of beneficia in alqm; naar v., pro merito, merito, pro dignitate; digne; — 2. = *loon*, *winst*, quaestus, lucrum.

verdienselijk, bene meritis (de alqd, de re; cives bene meriti); zeer v., optime etc.; omni laude dignus; omni virtute ornatus; *iets v. achten*, alqd in laude ponere; *dut is zeer v. van u*, hac re optime meruisti; *zich v. maken voor, tegenover iemd of iets*, bene mereri de alqd, de alqa re (tegenover male mereri etc.); demereri alqm (beneficio tam potentem civitatem, Liv.); zeer, optime, praeclare, egregie; v. *daad*, z. *verdiens*, 1.

verdienselijkheid, z. *verdiens*, 1.

verdiepen, deprimere alqd; fig., *zich in de wetenschappen, de studie v.*, totum se abdere in litteras; involvere se litteris; *in een geleerd gesprek over iets*, penitus in intimam disputationem alcs rei venire; *in de boeken v. zijn*, haerere in libris; *in gedachten*, in cogitatione defixum esse; *zich geheel in een*

schrijver v., penitus cognoscere of perspicere alqm scriptorem.

verdieping, = *laagere plaats*, locus depressior; v. e. *gebouw*, tabulatum; tabulatio; contignatio, contabulatio; van v. *voorzien*, contabulare (turrim).

verderlijken, zoo v., dat enz., sic immunitate efferari, ut etc. (v. e. volke); vgl. *verwilderen*.

verdikken, densare, condensare; crassiorrem facere; *zich v.*, ook conrescere; *verdikte lucht*, concretus aer, c. caelum.

verdobbelen, z. *verspelen*.

verdoemen enz., z. *veroordeelen*, *vervloeken* enz.

verdoen enz., z. *verkwisten* enz.

verdolen enz., z. *verdwalen* enz.

verdonkeren enz., z. *verduisteren* enz.

verdooven, 1. = *doof maken*, obtundere (alqm, aures alcs voce, precibus, rogitando); exsurdare (Plin.; Sen.). — 2. = *gevoelloos, stijf maken*, torpore afferre (alci), torpore hebetare (alqd); sopire (*bevuisteloos maken*); *iemds smart v.*, obturbare (me scriptio et litterae non leniunt, sed obturbant); v. e. d o o f d, torpidus, stupidus; v. *worden* (= verdooven, i n t r.), torpescere, stupescere; v. *zijn*, torpere, stupescere.

verdooving, torpor, stupor.

verdorren, arcescere, exarescere; v. e. r d o r d, aridus.

verdorven enz., z. *bedorven* enz.

verdraaglijk enz., z. *draaglijk* enz.

verdraagzaam, pacis amans, placidus (vreedzaam); mitis (zacht); commodus, facilis (minzaam, gemakkelijk in den omgang); indulgens (toegevend); v. *jegens allen*, adversus nemini (Ter.).

verdraagzaamheid, pacis amor; mores placidi of commodi; facilitas; wat den godsdienst betreft, lenitas in aliorum de rebus divinis opinionibus ferendis; indulgentia erga dissidentes in rebus divinis; *jegens de Christenen*, door Christianos esse pati.

verdraaien, 1. eig., ducere (os); z. *verder omdraaien*. — 2. fig., detorquere, perverse interpretari; infectere (ius gratiā); depravare (alqd narrando).

verdraaiet, v. h. recht, z. *rechtsverdraaiet*.

verdraaiing, distortio (membrorum); depravatio; door omschr.; v. h. recht, z. *rechtsverdraaiing*.

verdrag, pactio (als handeling); pactum; conventum (overeenkomst); (jur.) pactum et conventum; id quod convenit; met voorwaarden, condicio of condiciones; foedus; overeenkomstig het v., ex pacto, ex convento, ex foedere; een v. *sluiten*, foedus ferre; — met iemds, pacisci, pactionem facere, foedus facere of inire cum alqd; een v. *houden*, pactum praestare, manere in pacto, in condicione; stare conventis of condicionibus.

verdragen, ferre, tolerare, sustinere, pati; perferre, perpeti; *dikw. pati et ferre*; perpeti ac perferre; *iets niet kunnen v.*, alqd ferre, tolerare etc. non posse of alleen alqd non ferre etc.; *kunnen v.*, ook patientem esse alcs rei; *zeer veel spijs en wijn*, cibi vinique capacissimum esse; ook capere alqd (contio omnem vim orationis; incommoda, injurias, gewillig v.); het v., tolerantia

perpassio; tolerantia; door verba; het ge-
duiddig v., patientia (doloris).

verdriedubbelen, triplicare.

verdriet, aegritudo, maeror, maestitia, dolor, luctus; *iemd v. aandoen*, aegritudinem of maerorem afferre alci; aegritudine of maerore officere alqm; *v. hebben*, maerere; *in maerore esse*; *z. droefheid*.

verdrieten, *i m p e r s.*, iets v. mij, piget of taedet me alcos rei of c. *i n f.*; aegre, graviter, maleste fero m. a. c. c. *i n f.*

verdrietig, 1. = verdrietig makende, molestus, ingratus, odiosus; *een v. iets*, molestia, incommodum; *een zeer v. werk*, v. zaak, negotium taedii plenum. — 2. = verdrietig zijnde, tristis; *v. zijn wegens iets*, moleste, graviter of aegre ferre alqd; *v. worden door of van iets*, molestiam capere ex alqa re; *vgl. gemelijk*.

verdrietigheid, 1. molestia; gravitas. — 2. taedium; molestia; tristitia.

verdrijfster, expultrix (vitiorum, v. d. philosophie, Cic.).

verdrijven, *iemd uit iets v.*, pellere, depellere, expellere, exigere, eicere (alqm alqa re, de, ex loco); *deicere* (alqm ex, de re); *demovere* (demoveri et depelli de loco); *hostem gradu*; *alqm de suis possessionibus*; *exturbare* (alqm civitate, e possessionibus); *alqm fortunis omnibus*; *evertere* (alqm bonis); *avertere* (barbaros a portis castrorum); *de vijanden v.*, propellere, propulsare, proturbare hostes; *de bezetting v.*, praesidium deicere; *de koningen v.*, reges eicere, exigere; *vgl. verbannen*; *fig. de wolken v. (v. d. zon)*, discutere, dispellere nubes; *een ziekte v.*, morbum depellere, removere; *de zorgen v.*, curas pellere, depellere; *iemds zorgen v.*, alqm curis levare; *den tijd met iets v.*, tempus, horas fallere alqa re; *iemd v.*, facere ut aliquis moram temporis non sentiat; *om den tijd te v.*, *z. (tot) tijdverdrijf*.

verdrijver, expulsor (bonorum, uit enz.); exactor (regum).

verdrijving, expulsio, eiectio; exactio (regum); *tien jaren na de v. der koningen*, decem annis post expulsus of exactus, eiectiones reges.

verdringen, loco suo movere, demovere; (*van lieverlede*) submovere alqm; *detrudere* (milites ex praesidiis); *uit een bezit, stelling (positie)*, *z. stooten*, 1; **stelling**, 1.

verdringing, door omschr.

1. **verdrinken**, 1. *trans.*, demergere in aqua; mergere, immergere in aquam; *in het verband ook alleen mergere*, demergere, immergere. — 2. *intr.*, submergi; *in aqua suffocari.

2. **verdrinken**, 1. = drinkende doorbrengen, *z. doordrinken*. — 2. = drinkende verteren, potando consumere; *zijn vermogen v.*, *z. verbrassen*.

verdrogen, 1. *trans.*, *z. uitdrogen*, 1. — 2. *intr.*, arescere, exarescere, exuri; siccare; *vgl. opdrogen*, 2.

verdroomen, agere desidiose (a. aetatem d., *zijn leven v.*); sociordia conterere (bonum otium; Sall.).

verdrukken enz., *z. onderdrukken* enz.

verdubbelen, duplicare, geminare alqd; *zijn schreden v.*, gradum addere; *in ruime-*

ren zin = vergrooten, augere; *zijn vlijt, zorg v.*, maiorem industriam, diligentiam adhibere; *met verdubbelden ijver*, acriore studio.

verdubbeling, duplicatio, geminatio.

verduidelijken, explanare; *z. duidelijk* (maken).

verduidelijking, explanatio, explicatio.

verduisteren, 1. *eig.*, obscurare (alqd); tenebras offundere (rebus); *het lamplicht wordt door het zonlicht v.*, lumen lucernae luce solis offunditur; *v. worden (verduisteren, intr.)*, obscurari; *v. zon en maan, deficere*. — 2. *fig.*, obscurare (alqd; *alcos laudem, famam*); *obruere* (nomen alcos; Marius Catuli interitu sex suos consulatus obruit, den roem van enz.); *officere* (qui nomini o. meo, Liv.; horum sententias Theopompus altitudine orationis suae); *v. worden (verduisteren, intr.)*, obscurari. | *avertere* (pecuniam, hereditatem); *convertere* (pecuniam publicam domum suam); *supprimere* (pecuniam); *intervenere* (regale donum); *intercipere* (onderscheppen, epistolam; commeatum).

verduistering, 1. *eig.*, obscuratio (solis); defectio (solis, lunae), defectus. — 2. *fig.*, obscuratio. | *v. geld*, suppressio; *ook omschr. door pecuniam avertere etc.*; *v. staatsgelden*, peculatus; *zich daaraan schuldig maken*, peculatum facere.

verdunnen, extenuare; *met een vloeistof*, diluere (venenum); *verdund*, dilutus (vinum dilutius); *ad v. comp.*, dilutius (potare).

verduren, *z. verdragen*, lijden, 1; **uitstaan**, 1.

verduwen, *eig. en fig.*, concoquere (cibus; eius ista odia); *moelijk te v.*, gravis (cibus).

verduwing, concoctio (Cels.).

verdwaaasd, amens, demens, insanus; *ad v.*, dementer, insane.

verdwaasheid, amentia, dementia, insania.

verdwalen, errare (ook fig.); *in itinere deerrare*.

verdwaling, error; erratio.

verdwijnen, e of ex conspectu abire, auferri, recedere, elabi; (*snel*) e conspectu evolare; *abire* (ook fig.); *discedere*; *tolli* (ook fig., consuetudo illa de civitate sublata est); *het land verdween snel uit hun oog*, celeriter e terrae conspectu ablati sunt; = *tot niets worden*, evanescere (vinum vetustate; *overdr.*, memoria alcos, spes, fama); *ad nihilum recidere*; = *te niet, te gronde gaan, vergaan*, perire, interire (stilla interit magnitudine maris, v. in de zee); = *ophouden te bestaan*, esse desinere (periculum); *uit de herinnering, het hart v.*, ex animo effluere; *memoria*, e memoria cedere; *excidere* de memoria of ex animo; *discedere* ex animo (numquam animus viri memoria); *met den tijd v.*, *z. tijd*.

veredelen, inserere (arbores); *fig.*, excolere (*b. v.* animos doctrina); *figere* (animos).

veredeling, insitio (arborum); *fig.*, cultus (animi, ingenti); *humanitas*; *cultura* (c. animi philosophia est, in een vergelijking met een akker, Cic.); *door excolere, fingere, vereelten*, occallescere.

vereenigbaar, *v. zijn met enz. = overeen te brengen zijn met enz.*, *z. overeenbrengen*.

vereunigen, iungere, coniungere alqd alci rei, cum alqa re, alqm cum alqo; *vast*, copulare alqd cum alqa re, alqm cum alqo; consociare (animos eorum; consociatus cum alqo); congregare (*bijenscharen, verzamelen*, dissipatos homines; homines dispersos in unum locum, alqm cum alqo); confundere (*b.v. duos populos in unum*); *z. verbinden*; *zich v.*, se iungere, se coniungere; iungi, coniungi (*met iemd.*, alci of cum alqo, ook *v. legerafdeelingen*); convenire, coire (in locum, in urbem); se congregare, congregari (cum alqo, in unum locum); *v. twee aanvoerders*, iungere copias of arma; arma of castra of se coniungere; vires conferre; *v. twee rivieren*, confluere in unum; = *samengroeiën*, coalescere (in unius populi corpus); = *samentreffen*, concurrere = **overeenbrengen**, *z. a.*; *het zingenot is met de zedelijkheid niet te v.*, nulla potest esse voluptati cum honestate coniunctio; *deze dingen laten zich niet v.*, haec copulari non possunt of inter se repugnant.

vereeninging, 1. *abstr.*, iunctio, coniunctio, conciliatio; concursus (honestissimum studiorum; quinque artium, *Cic.*); *de v. der vijfdeelijke troepen verhinderen*, distingere copias hostium; *vóór de v. der ziel met het lichaam*, antequam animus in corpus intravit. — 2. *concr.*, societas; conventus, concilium (*vergadering*); collegium (*corporatie*); chorus (*b.v. virtutum, philosophorum*).

vereerder, cultor (bonorum, *der optimaten*; veritatis); = *bewonderaar*, admirator; qui admiratur; = *ijverig toegedaan*, studiosus (alcs, alcs rei); *een v. van iemd of iets zijn*, *z. vereeren*; *een warm* -, ardentior studio amplecti alqd; *een groot* -, mirifice of diligentissime colere, diligenter colere et observare alqm; *veel v. hebben*, a multis coli, in magna admiratione esse.

vereeren, 1. colere, observare, alqm; veneratione prosequi alqm; cultum tribuere alci; (*goden*) colere, venerari, adorare; = *bewonderen*, admirari alqm, alqd; *oetmoedig (smeekend)*, supplicare (deo); *plechtig*, summa caerimonia colere; *iemd kinderlijk v.*, in parentis loco colere alqm; *goddelijk*, als een god, alqm ut deum venerari, adorare.

— 2. *iemd iets v.* (= *schenken*), donare alci alqd, alqm alqa re; dono dare alci alqd; munere alqm alqa re.

vereereuswaardig, venerabilis, venerandus; admirabilis, admirandus.

vereering, cultus (deorum, ook in den pl.); ook = *eerbetoan aan menschen*); veneratio; *door plechtige godsdienstige gebruiken*, caerimonia; *vrome v.*, religio; = *bewondering*, admiratio; *bijgeloovige v. van vreemde goden*, superstitiones.

veereuwig, *iemd of iets, zich v.*, *z. onsterfelijkheid*; *zijn aandenken v.*, *z. aandenken*, 1.

veereuwiging, aeternitas; *door omschr.*

vereffenen, 1. *fig.*, *z. effenen*. — 2. *fig.*, = *goedmaken*, compensare (alqd alqa re); = *in der minne schikken*, componere (rem, negotium; controversias inter reges; lites); transigere (rem; ook *t. alleen*); distrahere (controversias); = *betalen*, *z. afrekenen*, 2; *schuld*, 1.

vereffening, *fig.*, = *gelijkmaking*, aequatio; = *minnelijke schikking*, compositio; *van schulden*, *z. schulddelging*.

vereschen, *naar v. van onstandigheden*, pro rerum statu of condicione.

vereschen, *z. eschen*, **verderen**, 1. **vereschte**, res necessaria (ad alqd); *een v. zijn*, necessarium of opus esse; requiri; desiderari (*wenschelijk zijn, schijnen*); *voor iets is niet zozeer kunst als ijver een v.*, alqd non tam artis indiget quam laboris.

verengen, *z. vernauwen*.

verergeren, *trans.*, aggravare (*drukken der maken*, inopiam); *in tr.*, ingravescere (*v. ziekten en dgl.*); *vgl. verder verslechteren*.

verf, pigmentum.

veridoos, *van schilders*, arcula.

verlijnen, extenuare (aër extenuatus); *fig.*, polire, expolire; excolere; *een verlijnde beschaving*, politor humanitas.

verlijning, *fig.*, = *het verlijnen*, expolitio (*v. d. rede*); *door verba*; als *toestand*, politor humanitas.

verflauwen, languescere, elanguescere; refrigerari (sermo), refrigerare (*en zoo: „v. zijn”*, frigere, refrigisse); senescere; *vgl. afnemen*, 2; **verslappen**, 2; *van personen*: in iets v., remittere, relaxare alqd; relaxari (insani r., in hun woede); cessare in alqa re (in studio atque opere suo).

verflauwing, remissio; *vgl. afneming*, 2; **verslapping**; *door omschr.*

verloeielijk enz., *z. afschuwelijk enz.*

verloeiën, *z. verschuwen*.

verraaïen enz., *z. versieren enz.*

verrijschen enz., *z. oprijssen enz.*

vergaan, = *afnemen*, *verdwijnen*, *wegkwijnen*, tabescere; dilabi; fluere (voluptas corporis); evanescere; ad nihilum recidere, redigi; *alle lust in iets v. mij*, piget me rei susceptae; *van koude, honger enz. v.*, frigore, fame, maerore, pudore confici; desiderio confici of tabescere; = *omkomen*, perire, interire; *door schipbreuk*, naufragio perire of interire; *vgl. verongelukken*.

vergaderen, 1. *trans.*, *z. verzamelen*, *samenbrengen*. — 2. *in tr.*, *z. (zich) verzamelen*, *samenkomen*.

vergadering, 1. *z. samenbrenging*.

— 2. = *samenkomst*, *z. a.*; = *verzamelde menigte*, coetus, conventus, contio, concilium, consilium; circulus (*kring, gezelschap*); corona (*de menigte om een redeenaar*); consessus (*v. van bijeenzittende personen*); *v. van het volk*, *z. volksvergadering*.

vergaderplaats, locus, quo convenitur of conveniunt; conveniendi locus; *voor sommige comitiën*, comitium; *vgl. verzamelplaats*.

vergallen, *iemds leven v.*, vitam alcs insuavem reddere; *iemds vreugde v.*, corrumpere of aegritudine contaminare gaudium alcs.

vergankelijk, fluxus, caducus, fragilis, brevis; *dit alles houd ik voor zeer v.*, haec omnia brevia, fugacia, caduca existimo; *vgl. sterfelijk*.

vergankelijkheid, fragilitas, brevitatis; *vgl. sterfelijkheid*.

vergapen, *zich aan iets v.*, specie alcs rei capi.

vergasten, *iemd, zich v.*, *z. onthalen*,

smullen ; *oneig.*, delectare, oblectare (alqm alqa re) ; *zich aan iets v.*, delectari, oblectari, se delectare, se oblectare alqa re ; *pasceere oculos in alqa re*, oculos animumque alqa re, pasci alqa re (*aan het gezicht van iets*).
vergeeflijk, veniā dignus ; quod excusationis alqd habet.

vergeefs, *z. het volgende*.

vergeefsich, irritus ; vanus ; inanis ; *een v. werk doen*, frustra laborem suscipere ; *uw moeite is v.*, *het is v.*, operam perdis ; nihil agis ; frustra laboras ; *toen alles v. was*, ut omnia vana erant ; *a d v.*, *vergeefs*, frustra (*met het oog op den persoon, die in zijn verwachting bedrogen wordt*) ; nequidquam (*met het oog op de zaak, die niets verder komt*).

vergeetachtig, obliuiosus ; immemor (ingenium).

vergeetachtigheid, obliuiio.

vergeetboek, *in het v. geraken*, *z. vergetelheid*.

vergeelden, remunerari (beneficia alcs alqa re) ; gratiam referre alci (*ook in ongunstigen zin*) ; reddere alci (beneficium ; accepta clades hosti redditur, *Liv.*) ; *bevezen diensten v.*, pro alcs meritis of beneficiis gratiam referre ; (*rijkelyk*) bene cumulatam gratiam referre alci, (*slecht*) malam gratiam referre alci ; (*gelijk met gelijk v.*, *z. 1. gelijk*, *2* ; *iets met iets v.*, ook respondere (amori amore).

vergelding, remuneratio, praemium ; (*ook in ongunstigen zin*) merces.

vergelijk, pactio, pactum, (*sur.*) pactum et conventum ; compositio (*minnelijke schikking*) ; comparatio (*met betr. tot de ambtsbezigheden*) ; *een v. treffen*, pactionem facere (cum alqo) ; *met betr. tot de ambtsbezigheden*, comparare provincias inter se (*v. ambtgenooten*) ; *het komt tot een v.*, res ad concordiam adducitur ; *het kwam aldus tot een v.*, *dat enz.*, pacto convenit, ut etc. ; *het v. kwam niet tot stand*, condiciones non convenerunt ; *door een v. iets uitmaken*, alqd transigere (cum alqo), - *tot stand brengen*, pacisci alqd (cum alqo) ; *tot een v. komen*, pacisci inter se ; = *zich verzoenen*, in gratiam redire (cum alqo) ; transigere cum alqo ; *een v. tot stand brengen*, componere litem etc., *z. verzeffenen*, *2* ; = *verzoenen*, in gratiam reconciliare (homines).
vergelijkbaar, comparabilis (*v. zaken*) ; *v. zijn*, alqm comparisonem habere.

vergelijken, comparare, conferre, contendere, componere (alqd cum alqa re, illas res inter se) ; *vergeleken met* = *in vergelyking met*, *z. vergelyking*.

vergelijkenderwijze, comparate ; (*comparative*) ; *door den enkelen c. o. m. p.*, *v. (slechts) weinig*, minor ; *vgl. relatief*, *2*.

vergelijking, comparatio ; contentio ; collatio (*als rhetor. term.* = *gelijkenis*, *Cic.*) ; *een v. toelaten*, alqm comparisonem habere ; *geen v. met iets*, nullo modo comparari posse cum re ; *in v. komen met iets*, comparari posse cum re ; *in v. met enz.*, comparatus of comparans cum etc. ; si hunc cum illo comparaveris ; *tin collatione* (religiarum religionum) ; prae (*b. v. p. nobis beatus*) ; alqm p. se contemnere ; ad (*b. v. vir bonus*, sed nihil ad Persium) ; pro (*in verhouding tot*) ; adversus (*tegenover*, *Liv.*) ; *door den*

c. o. m. p., *b. v. arm in v. met iemd*, alqo pauperior ; *punt van v. comparatio*, contentio ; *similitudo* (*overeenkomst*).

vergen, *iets van iemd*, postulare ab alqo alqd of *m.* ut etc. ; (*als 't ware in orderen*) exigere alqd ab alqo ; = *op iets staan*, contendere ab alqo, *geul. met ut etc.* ; imperare (*bevelen*, *opleggen*, alci alqd) ; *te veel van zijn stem v.*, *tvoci nimis imperare*.

vergenoegd, laetus (*v. personen*, ook vultus) ; hilaris, hilarus (*opperuimd*, conviva, vita, vultus, animus) ; a d v., laete, hilare ; *vgl. 1. blijde*, *opperuimd*, *vroolijk* ; = *tevreden*, *z. a.*

vergenoegdheid, laetitia, hilaritas ; *vgl. vroolijkheid* ; = *tevredenheid*, *z. a.*

vergenoezen, *zich v.*, contentum esse (*met iets*, alqa re ; *m.* quod) ; satis habere (alqd ; *m. a. c. c. i. n. f. of c. i. n. f.*).

vergetelheid, obliuiio ; *iets in v. brengen*, alqd in obliuionem adducere ; *memoriam alcs rei*, alqd obliterare ; *iets geheel* - (*in v. begraven*), opprimere mentionem memoriarumque alcs rei ; alqd obliuione obruere ; *in v. geraken*, in obliuionem adduci ; obliuione obrui ; obliterari (*in animo alcs*) ; de memoria, ex animo excidere ; ex animo effluere of effluere alleen ; *memoria cedere* ; e memoria excedere ; *in v. geraakt zijn*, in obliuione iacere (*v. personen*), perpetua obliuione obrutum esse (*v. zaken*) ; *dat zal nimmer in v. geraken*, eius rei memoriam nulla umquam delebit obliuiio ; *iets aa de v. ontrukken*, alqd ab obliuione (homin m) vindicare.

vergeten, *iets*, obliuisci alcs rei, alqd ; *venire in obliuionem alcs rei* ; capit lqm obliuio alcs rei ; *opzettelijk*, memoriam alcs rei abicere, deponere ; ex memoria epinere, obliuioni dare alqd ; = *veronachtzamen*, *over het hoofd zien*, negligere, negligentia praeterire alqd ; *v. te enz.*, obliuisci c. i. n. f. ; alqm fugit c. i. n. f. ; *niet v. te enz.*, meminisse c. i. n. f. ; *vergeet niet*, *dat enz.*, mementote m. a. c. c. c. i. n. f. ; *hij vergat gemakkelek beledigingen*, offensarum immemor fuit ; *maken dat iemd iets v.*, alqm in obliuionem alcs rei adducere ; *zich v.*, sui obliuisci ; *dignitatis suae immemorem esse* ; = *zich vergripen of te buiten gaan*, alqd peccare ; *iets doen v.*, *v. woorden*, *zijn*, *z. vergetelheid* ; *het v.*, obliuio.

1. vergeven, *1.* = *opdragen*, *toewijzen*, deferre alqd ad alqm ; assignare alci alqd ; *een post is nog te v.*, *nog niet v.*, munus vacat.

— 2. = *vergifenis schenken*, *niet euvel duiden*, ignoscere (alci) ; alci rei, alci hoc) ; *als genade*, veniam dare (alci, alcs rei, alci rei) ; *als voorkomendheid*, gratiam facere alcs rei ; condonare alci alqd.

2. vergeven, *z. vergiffenis*.
vergevensgezind, indulgens, clemens.
vergevensgezindheid, indulgentia, clementia.

1. vergeving, *z. vergiffenis*.

2. vergeving, *z. vergiffing*.

vergevissen, *iemd omtrent iets v.*, certiorum facere alqm alcs rei, de alqa re, m. a. c. c. i. n. f. ; *z. onderrichten*, *2* ; *zich*, cognoscere alqd, de alqa re, m. a. c. c. i. n. f. ; *z. inlichting*.

vergezellen *enz.*, *z. begeleiden* *enz.*, *oneig.*, ook sequi, consequi (praemia, quae

labores sequi solent; morum labem consecutus est religionis contemptus; *vergezel doen gaan*, b.v. een brief van geld, epistolae addere nummos; een geschenk van vleeiende woorden, munus suum ornare verbis.

vergezicht, prospectus; naar beneden, despectus (in mare, in campum; p. l., altissimas rupes despectusque habere).

vergielen, effundere, profundere (lacrimas); *tranen v.*, z. ook **traan**; *bloed v.*, caedem facere; *zijn bloed voor iemand v.*, z. **bloed**.

vergieting, effusio; v. *tranen*, fletus, lacrimae; v. *bloed*, caedes.

vergift, vergift, venenum; virus; z. verder 2. gift.

vergiftigen, ignoscendi ratio; venia; remissio poenae; v. *vragen*, veniam ignoscendi petere; postulare, ut sibi ignoscatur; voor een vergrip, veniam peccati petere; iemand v. schenken, z. 1. **vergeven**, 2; v. voor het verledene, z. 1. **verleden**; z. ook **pardon**.

vergiftigen, iets, veneno imbuiere alqd; iemand, venenum alci dare; veneno alqm necare, interimere, tollere; *zich v.*, venenum sumere of bibere; veneno mortem sibi consciscere; *vergiftigd*, venenatus (met gif vermengd); veneno necatus of absumptus (door gif gedood); fig., de jeugdige gemoeiden v., animos adolescentium malis libidinis inficere.

vergiftiger, veneficus.

vergiftiging, veneficium (giftmengerij); *inter, ook venena*; door v. *sterven*, veneno interimi, absumi; = *zichzelf vergiftigen*, veneno mortem sibi consciscere.

vergissen, *zich v.*, errare; per errorem labi of labi alleen; *falli*; *ik v. mij*, fallor; me fallo; animus me fallit; - *zeer*, vehementer erro; *als ik mij niet v.*, nisi fallor etc.; - *geheel v.*, nisi me omnia fallunt; *ik moet mij geheel v.*, zoo niet enz., omnia me fallunt, nisi etc.

vergissing, error, erratum; *bij v.*, imprudens; per imprudentiam.

vergoden, ex homine deum facere alqm; = *onder de goden opnemen*, consecrare; inter deos of in deorum numerum referre; in deorum numero collocare; *de gesternten v.*, sidera in numero deorum, in deos reponere; *fig.*, = *tot den hemel verheffen*, ad caelum laudibus efferre; laudes ales in astra tollere; alqm in caelum tollere, ferre, ut deum colere of venerari.

vergoding, consecratio; fig., door omschr.

vergoeden, reddere (teruggeven, alci alqd); compensare (schadeloos stellen voor, damnum); = **vergelden**, z. a.

vergoeding, compensatio; *zorg voor de v. mijner reiskosten*, vide, ut mihi viaticum reddas, quod impendi; *tegen v.*, pretio; *zonder v.*, sine pretio; gratis, gratuito.

vergoelijken enz., z. **bemantelen**, **verontschuldigen enz.**

vergoelijken, z. **bemanteling**.

vergramd enz., z. **boos**, 2; **toornig enz.**

vergrip, delictum, peccatum; *als schuld culpa*; = **misdaad**, z. a.; *ernstig v.*, flagitium.

vergripen, *zich v.*, peccare, delinquere, delictum committere; *aan iemand of iets*,

vim afferre of facere alci; manus alci of alci rei afferre; vim et manus inferre alci; violare, vexare alqm, alqd; adhibere of admovere manus (vectigalibus, alci); non abstinere (manus) ab alqo, ab alqa re; peccare in alqo; *zich v. aan andermans goed*, aliena avertere, abripere, surripere; in bona ales invadere.

vergroeid, distortus; distorto corpore; = **gebocheld**, gibber.

vergrootten, amplificare, augere, adaugere; cumulare (invidiam); *uitbreidend*, dilatare, proferre, propagare; *vermenigvuldigend*, multiplicare (usuras; aes alienum); *in de rede*, in maius (verbis) extollere; verbis augere; exaggerare (beneficium verbis; *als rhet. term.*, alqd oratione of exaggerare alleen); amplificare (alqd dicendo, rem ornando, alqd a. et augere); adaugere (crimen); *vergrootende voorstelling*, amplificatio; z. **overdrijven**.

vergrooter, amplificator (dignitatis); *door omschr.*

vergrooting, amplificatio, propagatio; = *aanwas*, incrementum; = *bijvoegsel bij iets*, accessio (aedium, dignitatis); = **overdrijving**, z. a.

vergruizen, contundere; comminuere; elidere.

verguld, inaurare alqd; aurum inducere alci rei; auro inducere alqd; *verguld*, ook auratus; *soldaten met v. schilden*, milites aurati.

vergunnen enz., z. **veroorloven enz.**

1. **verhaal**, 1. = *het verhalen*, narratio. — 2. = *het verhaalde*, narratio; quod narratur (quae narrantur); *een kort v.*, *†narratiuncula*.

2. **verhaal**, 1. = *schadeloosstelling*, door damnum restituere; *vgl. verder vergoeding, schadevergoeding*. — 2. *op zijn v. komen (van een ziekte enz.)*, z. **herstellen**, 4.

verhaasten, maturare alqd of c. i n f.; accelerare (iter); appropriare (coeptum opus, Liv.); festinare alqd of c. i n f.; *zijn komst v.*, maturius venire; *zijn schreden v.*, accelerare of addere gradum.

verhaasting, acceleratio; *door de verba*.

1. **verhalen**, narrare (alci alqd, de alqa re; m. a c c. c. i n f.); v. e. *geschiedschrijver*, memoriae prodere of tradere (alqd); = *berichten*, auctorem esse (als zegsman; ales rei; m. a c c. c. i n f.); enarrare, persequi (naar volgorde); *wat men van anderen vernam*, referre (alqd); *men v. dit op tweeërlei wijze*, duplex est de hac re memoria; *iets uitvoerig v.*, pluribus verbis exponere alqd.

2. **verhalen**, = *zich schadeloos stellen*, schadevergoeding vragen, z. **schadeloos, schadevergoeding**.

verhaler, narrator; auctor (als zegsman).

verhandelen, 1. = **verkoopen**, z. a.

— 2. = *behandelen*, agere (alqd, de alqa re cum alqo, ook m. ut); *vaak en met ijver*, agitare (rem sermonibus; res agitata in contionibus); z. **behandelen**, 1; = *door v. ten einde brengen*, *afhandelen*, transigere (negotium); rebus transactis; alqd cum alqo; v. d. *redenaar*, unumquidque t., expeditare, absolvere).

verhandeling, actio (forensis; de pace); disceptatio (*discussie*; iuris); disputatio; *†dissertatio*; c o n c r., acta (pl.); *door ver-*

ba; de rustige stijl der v., quietum disputandi genus; = geschrift, waarin iets verhandeld wordt, liber, libellus; = korte schets v. iets, commentarius.

verhangen, *zich v., z. ophangen, 2.*

verharden, *1. trans., durare; fig., de tegenstand heeft den vijand tegen de vrees v., induratus (est) resistendo hostium timor (Liv.); zich tegen den stem der waarheid v., ita duro animo est alq., ut verum non audiat. — 2. intr., durescere; fig., obdurescere.*

verharding, *duritia (fig., corporis, animi).*

verheerlijken, *illustrare, ornare, exornare; augere (verbis munus suum); celebrare, conceleberrare, nobilitare; z. verder prijzen.*

verheerlijking, *celebritas (famae; c. sermonis hominum consequi); door de verba; z. verder lofrede, lofdicht enz.*

verheffen, *1. = opheffen, tollere, attollere, extollere, efferre; oneig., de stem v., z. stem, 1; den blik tot iets v., suspicere alqd; vgl. opheffen, 1. | zich v., v. levende wezens, eig., se tollere; se attollere (a gravi casu); surgere; assurgere (alci); consurgere; exsurgere (ex insidiis); exsistere (e latebris); se erigere (zich oprichten); oneig., zich tegen iem v., z. opstaan, 2; = een hoogere vlucht nemen, z. vlucht, 1; door niets v. wij ons meer boven de dieren, nulla re magis absumus a natura ferarum; van zaken, insurgere (silva, Tac.); nasci (ontstaan, beginnen, ab eo flumine collis); emergere (te voorschijn komen, repente ex profundo insula); zich tot den hemel v., caelum attingere; v. d. wind, z. opsteken, 2. — 2. = verhoogen, bevorderen, ornare, augere (alqm honore, dignitate); iem tot de hoogste waardigheden v., ad amplissimos honores evehere of perducere alqm; iem op den troon v., regnum alci deferre; zich boven anderen v., praeporere se aliis (Ter.); alios prae se contempnere; zich in het geluk (in den voorspoed) v., secundis rebus efferri. — 3. = roemen, prijzen, laudibus (verbis) efferre of extollere (alqm); augere (rem laudando), amplificare (alqd); iem of iets tot den hemel toe, tot de sterren v., z. ster, 1.*

verheffing, *1. v. d. toon, sublatio soni; v. d. stem, contentio vocis; v. d. geest, elatio, impetus animi. — 2. = verhooging, bevordering, honoris amplificatio. — 3. = het roemen, laudatio; laudes (pl.).*

verhelderen *enz., z. ophelderen enz.*

verhelen, *celare alqm alqd, (zelden) alqm de alqa re; occultare alqd; = ontveinen, dissimulare alqd; iets wordt mij v., celor de alqa re; maar ik kan u niet v., dat enz., sed hoc scito m. a c c. c. i n f.; ik mag u niet v., dat enz., hoc te intellegere volo m. a c c. c. i n f.; ik wilde het u niet v., id vos ignorare nolui.*

verheler, *-ing, z. verberger, -ing.*

verhelpen, *mederi (alci rei, incommodis); = verlichten, lenigen, levare (inopiam, vim morbi); subvenire (morbo, necessitati); providere (door voorzorg, m. ne); occurrere (difficultati); een fout v., corrigeren, emendare vitium; deze zaak is licht te v., huic rei facile remedium inveniri potest; iets weten te v., auxilium reperire of remedium invenire alci rei.*

verhelping, *medendi ratio; v. e. fout, correctio, emendatio.*

verhemelte, *palatum.*

verheugd, *laetus, hilaris; gaudio alacer; v. zijn, laetum esse; zeer -, maximā laetitiam perfusum esse; laetitia exsultare, efferri.*

verheugen, *iem v., iem met iets v., zich over of in iets v., z. verblijden; zich in iets v., ook uti (prospera valetudine), frui (pace); zich in het volle genot (bezit) van iets v., perfrui alqa re; = in overvloed bezitten, florere alqa re (gratia, opibus; iustitia fama).*

verheven, *1. eig., editus, altus, celsus, excelsus, sublimis; met v. beeldwerk, voorzien, caelatus (opus, vas). — 2. overdr., altus; excelsus, celsus, elatus; augustus; divinus, grandis (orator); v. vlucht (verhevenheid) der rede, elatio atque altitudo orationis; v. schrijftaam, taal, sublime of magnificum, grande genus dicendi; magnificencia, granditas verborum, orationis; alta oratio (Cic.); boven iets v., maior alqa re; alienus ab alqa re (ab ignavia et fraude).*

A d v., 1. alte, sublime. — 2. elate; magnifice (dicere); sublate (s. ampleque dicere); verhevenere, excelsus (dicere, Cic.).

verhevenheid, *1. eig., altitudo; = hooge plaats, z. verhooging, 1. — 2. overdr., van geest, gemoed, animus excelsus et elatus; animi excelsitas (Cic.); animi altitudo; animi magnitudo et elatio; v. van taal, z. verheven, 2.*

verhinderen, *impedire, prohibere (alqm, alqd); iem of iets in iets, impedire alqm (alqd) ab alqa re, ook impedire (prohibere, efficere, perficere) ne quid fiat, ne quis faciat alqd; v. dat of te enz., impedire, obstare, prohibere ne, quominus (impedire zelden c. i n f.; prohibere meestal c. i n f. of m. a c c. c. i n f.; na voorafgaande negatie beide verba ook m. quin etc.); efficere, perficere ne etc.; vgl. verder belemmeren.*

verhindering, *impeditio; door verba; = hindernis, impedimentum, vgl. hinderenis; er komt v., incidit alqd, quod impediatur; zoo er geen v. komt, nisi quid inciderit of intervenit, obstitit.*

verhit, *calidus, (sterker) fervens.*

verhitten, *calefacere, (sterker) fervere facere (alqd); zich v., caleferi, calescere; accendi (overdr.).*

verhoeden, *cavere (alqd of ne); prohibere (alqd of ne fiat); dat moge God v. ! quod deus prohibeat ! quod deus omen avertat ! - de goden -, dii averruncent !*

verholen, *occultus, tectus; a d v., occulte, tecte; in occulto.*

verhongeren, *fame mori of absumi, consumi, perire, interire; als straf, fame necari; vrijwillig, inedia mori of vitam finire; iem laten v., alqm fame necare, interficere, conficere; alqm inedia mori cogere; (bijna) alqm fame enecare.*

verhongerig, *b. v. bevreest zijn voor v., famem timere.*

verhoogen, *1. eig., altiore facere; door ophooping, exaggerare. — 2. overdr.; augere (stipendium; numerum; poenam); amplificare (auctoritatem, gloriam); den moed v., maiorem reddere animum; addere animum; den prijs van iets v., carius vendere alqd; pretium alcs rei efferre of accendere (doen stijgen, b. v. van de een of andere*

omstandigheid; de graanprijzen v., annonam incendere. | = **bevorderen**, **verheffen**, **2**, z. a.

verhooging, **1**. door omschr.; = hoogte, locus editus; tumulus (gemaakte of natuurlijke heuvel, aardhoop); voor een rechter, een redenaar, tribunal; suggestus. — **2**. = vermeerdering, accessio (ook b.v. dignitatis); z. verder **bevordering**.

verhoor, interrogatio (b.v. testium); = gerechtelijk onderzoek in 't alg., z. **onderzoek**; iemd in v. nemen, z. **verhooren**, **1**; zonder v., indicta causa; iemd aan een pijnlijke v. onderwerpen, tormentis interrogare; de algo quaestionem tormentis habere.

verhooren, **1**. in rechten, audire, cognoscere (absol.); interrogare (testem); lege i. (alqm); over iets, audire alqm de algo re; alcs rei quaestionem habere de algo (de servis). — **2**. iemd of iemds gebed v., audire alqm of preces alcs; petenti alci satis facere of non deesse.

verhooring, door omschr., b.v. ik vind v. (bij iemd), impetrio (ab algo) quod postulo, ea quae volo, in het verband ook impetrio; alleen.

verhoovaardigen, = trotsch maken; zich v. = trotsch worden, zijn, z. **trotsch**, **1**.

verhoovaardiging, z. **trotschheid**; **1**. **trots**, **1**.

verhouden, **1** v. zich tot 10 gelijk 10 tot 100, ut unum ad decem sic decem ad centum.

verhouding, ratio; in v. staan tot iets, rationem habere ad alqd; tot iemd, rationem habere cum algo; in gespannen v. tot iemd staan, in similitudine cum algo esse; in vreedzame v., habere pacis rationem cum algo; wij staan in goede v. tot elkander, bene inter nos convenit; naar v., pro rata parte, pro portione (rerum); in v. tot enz. = overeenkomstig, pro: ad; e (b.v. consilium capere ex loci natura); = in vergelijking met, z. **vergelijking**.

verhuizen, migrare, demigrare, emigrare (ex loco algo in locum alqm; domo; e domo, ex urbe, de loco); aliud domicilium, alias sedes petere; sedem mutare, commutare; sedem ac locum mutare; vgl. **trekken**, **II**.

verhuizing, migratio; demigratio; mutatio loci of domicilii.

verhuren, locare, elocare, (domum, operam suam).

verhuuring, locatio.

verhuurder, locator; dominus insulae (huisheer).

verijdelen, irritum reddere alqd; ad vanum et irritum redigere; = **verhindere**, prohibere; = **storen**, turbare (consilia); disturbare (nuptias, legem); frangere (consilium ales); praecidere (alci spem); iets door iets v., ook alqd eludere algo re; corumpere (id corruptum timore fugientium); geheel v., perimere (consilium ales); perversere (omnem spem atque omnia vitae consilia mors); de plannen der vijanden vooruit v., praecipere hostium consilia; v. worden, ad irritum redigi of cadere; v. v. d. d., vanus, irritus.

verijdeling, frustratio; door de verba. **verjaardag**, = geboortedag, dies natalis; ook alleen natalis; dies (d. meus, Cic.);

-vieren, -agere; = **gedenkdag**, dies natalis (van blijde gebeurtenissen, b.v. urbis, der redding van Rome uit de handen van Catilina; reditus mei, mijner terugkeer uit de ballingschap); v. d. slag bij de Allia, dies Ailiensis; v. d. aanvaarding der regering, dies imperii alcs; dies, quo alqs regnare primum coepit.

verjaargeschenk, munus natalicium. **verjagen**, abstertere, proterere (hostes); abigere (muscas); pellere (maestitiam ex animis); depellere (omnes molestias); discutere (horrorem, metum); z. verder **verdriven**.

verjaren, **1**. = zijn **verjaardag** **vieren**, diem natalem celebrare. — **2**. = door den tijd krachteloos worden, vetustate infirmari.

verjaring, **1**. diei natalis celebratio. — **2**. auctoritas (rechtmatig bezit van iets); usus (langdurig gebruik); usucapio (fundi); door v. in eigendom krijgen, usucapere.

verjongen, iemd, florentem aetatem of florem aetatis reddere, restituere alci; alci iuvenilem speciem of iuvenilem quandam vigorem reddere; iets, renovare alqd; zich v., repuerascere; v. zaken, renovari.

verkeer, **1**. = het gaan en komen, comitatus; z. **passage**, **1**; met een plaats of persoon v. hebben, comicare in locum, ad alqm; = **handelsverkeer**, commercium (c. habere; c. alci est cum algo); negotia (pl.); sterk, levendig v., negotiorum celebritas, frequentia. — **2**. = **omgang**, consuetudo, usus; commercium (plebis; cum Musis); dagelijksch v., convictus; door persoonlijk verkeer, usu; v. hebben, z. **verkeeren**.

verkeerd, **1**. eig., inversus. — **2**. oneig., perversus, pravus, praeposterus; a d. v., perverse, praepostere, perperam, corrupte, depravate (iudicare); male (alqa re m. of perverse uti; m. ei creditit, hij heeft er v. aan gedaan, dat enz.); v. loopen, z. **misloopen**.

verkeerdheid, perversitas, pravitas, corruptio (opinionum).

verkeeren, **1**. = **omslaan**, **2**; z. a. — **2**. met iemd v. = **omgaan**, usu of consuetudine coniunctum esse cum algo; est mihi consuetudo of commercium cum algo; met menschen, vivere cum hominibus; veel met iemd, est alci magnus usus cum algo; wij v. sedert langen tijd met elkander, inter nos vetus usus intercedit; met veel menschen v., cum multis hominibus coniunctum esse; niet met menschen v., abstinere consuetudine of commercio hominum; vgl. **omgang**, **2**. | = zich bevinden, z. **bevinden**, **2**; in dwaling v., in errore versari; errare.

verkeering, z. **verkeer**, **2**.

verkennen, recognoscere of visere, contemplari situm ales loci; perspicere naturam ales loci; een streek, den marsch der vijanden v., explorare loca; hostium iter explorare et cognoscere; een plaats laten v. (lieden op verkenning witzenden), qualis sit natura loci qui cognoscant, mittere.

verkenner, explorator; z. **kondschapper**.

verkenning, fexploratio; door de verba; lieden op v. witzenden, z. **verkennen**; na voorafgaande v., explorato, ante explorato; zonder -, inexplorato; vgl. **kondschap**.

verkiegbaar, culus (in legendo) ratio haberi potest.

verkieslijk, -er, potior (mors servitute, boven, dan slavernij); v. zijn, ook praestare (alci rei; c. i n f., b.v. accipere praestat quam facere iniuriam).

verkiezen, 1. = **kiezen, z. a.** — **2.** = boven... stellen, de voorkeur geven, liever willen, **z. stellen, 2; voorkeur, willen;** = willen, b.v. zooals gij v., ut libet; als gij v., **z. willen;** iets niet v., vetare alqd fieri; dat v. ik niet, hoc non feram, non patiar.

verkiezing, 1. z. kiezen (op het einde), **keus, 1;** iemds v. tot consul beverken, alqm consulem efficere; onmiddellijk na zijn v., statim creatus; de dag der v., dies comitiorum of comitalis. — **2.** = **keus, 2; voorliefde, z. a;** naar v. en dgl., z. 1. en 2. **believen.**

verklaarbaar, quod explicationem habet of explicari potest; = **begrijpelijk, z. a.**

verklaard, apertus, insignis (simultas). **verklaarder enz., z. uitlegger enz.**

verklappen, enuntiare; **z. bekend, I, B** (b. maken); v. worden, **z. uitkomen, 2.**

verklaren, 1. = **duidelijk maken**, explicare, explanare; illustrare; interpretari; een woord zoo v., eam notionem (vim) verbo alci subicere, tribuere; *hieruit is iets grootendeels te v., hinc maxime repetendum est alqd; iets natuurlijk v., z. natuurlijk; iets uit iets v., causam alcs rei repetere (hinc, inde).* — **2.** = **uitspreken, zeggen, dicere** (b.v. dolorem summum malum); *luide, ronduit, profiteri, prae se ferre; declarare (te kennen geven, tot signis natura, quid velit); iudicare (alqm hostem, openlijk voor vijand; Socratem sapientissimum); = uitroepen, declarare (alqm consulem); = oordeelen, iudicare (alqd recte fieri); decernere (in me satis esse consilii); iemd den oorlog v., z. oorlog; hij verklaarde niet te zullen komen, negavit se venturum esse; iemd schuldig v., z. schuldig, 2; iets schriftelijk v., scribere, (als antwoord) rescribere, (mondeling of schriftelijk, als antwoord) respondere alqd; z i c h v. = zijn meening zeggen, aperire sententiam suam; dicere quid sentias; zich voor iemd v., partes alcs sequi; in alcs partes transire; tegen iemd, inimicum se alci ostendere; voor iets, alqd accipere, probare; tegen iets, alqd recusare, improbare; zich luide tegen iemd of iets v., reclamare alci, alci rei.*

verklaring, 1. = **uitlegging, explicatio, explanatio, interpretatio; aan iets een andere v. geven**, alqm rem aliter interpretari. — **2.** **declaratio (amoris); professio** (bonae voluntatis); **denuntiatio (belli) = rede, oratio**; = **antwoord, responsum (dare); een v. vooraf doen gaan, praefari alqd; een v. omtrent iets afleggen**, de alqa re sententiam promere; de v. geven, dat enz., **z. verklaren, 2.**

verkleeden, zich v., vestem mutare; als man, habitum virilem sumere; v e r k l e e d, veste mutata; occulto habitu (Tac.); (als Gallier) Gallico habitu; (als soldaat) ornatu militari.

verkleeding, mutatio vestitus; vestis mutata.

verkleefd enz., z. gehecht enz.

verkleinen, 1. eig., minuerē; contrahere (b.v. castra). — **2. oneig., minuerē, demi-**

nuere, imminuere (vermindere); extenuare (in beschrijving of voorstelling); **ohterere (laudem); detrahere** (de alqo, de alqa re); **elevare** (alqm, res gestas); **detractare (alqd); obtrectare (alci, alci rei).**

verkleiner, detractor (laudem suarum); obtrektor (Scipionis).

verkleining, 1. eig., door omschr. — 2. oneig., deminutio; imminutio; extenuatio (als rhet. term tegenover exaggeratio); obtrectatio; door omschr.

verkleumd, frigore enectus; rigens, rigidus; v. zijn, (frigore) rigere.

verkleumdheid, rigor.

verkleumen, obrigescere; rigere inclipere.

verkleuming, rigor.

verkleuren, 1. trans., decolorare. — 2. intr., = van kleur veranderen, verbleeken, z. kleur, verbleeken.

verklikken, enuntiare; **z. aanbrengen, 2; angeven, II, B.**

verknocht enz., z. gehecht enz.

verknoeien, corrumpere.

verkoelen, 1. trans., refrigerare (eig. en oneig.). — 2. intr., eig., refrigerescere, refrigerari; oneig., ook elanguescere; residēre (ardor); onder iemds dwingelandij v. de liefde voor de wetenschap, alcs dominatus litterarum studia restinguit; vgl. **alkoelen.**

verkoeling, refrigeratio; **oneig., v. vriendschap, gunst, liefde, immutata amicitia, gratia;** mutatus amor; door de verba.

verkondigen enz., z. aankondigen, profeteeren enz.

verkoop, venditio; bij den v. van iets, in vendenda re; na den v. van iets, vendita re; **z. verkooping.**

verkoopen, vendere (aan iemd, alci; duur, magno of bene; goedkoop, parvo of male; duurder, pluris; goedkooper, minoris; even duur, tantidem); dividere, distrahere (in het klein, bij het stuk); venum dare (verkoopen, te koop bieden); venditare (te koop bieden, ook fig., pacem pretio, patriam); = **toewijzen, addicere (aedes; ook regnā pecuniā); v. woorden, venire; uit de hand, libere venire; een krigsgevangene als slaaf v., alqm sub corona vendere; fig., zijn leven duur v., non inultum cadere, mori; zich v. = zich laten omkopen, se vendere (alci), pecuniam accipere (ab alqo); in t' bijz., v. e. publieke verkooping (veiling, autie), auctione constituta of in auctione vendere alqd; in t' openbaar, gerechtelijk, voci praeconis subicere, (inz. v. verbeurdeverklarde goederen) hasta positā vendere, hastae subicere, sub hasta vendere alqd; - v. worden, in auctione venire; (gerechtelijk) sub hasta venire.**

verkooper, venditor; qui vendit of vendit alqd.

verkoopig, venditio; z. verkoop; = publieke v., autie, autio; v. verbeurdeverklarde goederen (bij de Romeinen), sectio; dikw. door hasta, b.v. sub hasta publica, bij publieke v., z. verkoopen (op het einde); een v. houden, auctionem facere; auctionari.

verkorten, breviorē reddere (alqm rem); = kort uitspreken, corripere (syllabam); iemd in iets v., fraudare alqm alqa re; iemd den tijd v., facere, ut alqs moram temporis non sentiat; zich met iets -, tempus

terere alga re; *iemds leven v.*, maturare alci mortem; *z. verder af-, be-, inkorten.*

verkorting, door de verba; *v. d. weg*, via compendiaría; *v. d. lettergrepen in de witspraak*, correptio; *v. d. wettelijken ambtstijd in de provincie*, deminutio provinciae; *z. verder af-, inkorting.*

verkouden, *v. zijn*, gravédine laborare; *die vaak v. is*, gravédinus.

verkoudheid, destillatio (narium); *epiphora*; *gravedo* (zuare v.).

verkrachten enz., z. onteeren (op het einde), **schenden enz.**

verkriggen enz., z. kriiggen, erlangen enz.; *het niet over zich kunnen v.*, om of te enz., ab animo impetrare, (in) animum inducere non posse, ut etc.; *ñon sustinere c. i n f.*; *ik kan het nauwelijks over mij v.*, om of te enz., invitatus facio, ut etc.; *gravor c. i n f.*

verkroppen, z. opkroppen, verbijten. **verkwanselen**, dissolute vendere; *abicerere.*

verkwijnen, tabescere; *se comedere.*

verkwijning, tabes.

verkwikken, recreare of reficere; = *verlustigen, genot verschaffen*, delectare; *zich v.*, (lichamelijk) corpus of vires reficere, recreare; (*geestelijk*) animo relaxari; *zich v. aan de herinnering van iets*, frui recordatione alces rei.

verkwikkend, suavis, dulcis; *animum recreans; a d v.*, suaviter.

verkwikking, refectio; delectatio; *levamentum (middel daartoe); zijn naam is reeds een v. voor mij*, eius nomine ipso recreor.

verkwisten, effundere, profundere (pecuniam, patrimonium); dissipare (patrimonium, possessiones); lacerare (*ruïneeren*, patrimonium, rem suam, bona patria); = *opmaken*, conficere, consumere (alqd; omnibus fortunis sociorum consumptis); *vgl. verspillen.*

verkwistend, effusus (in largiendo), prodigus, profusus (*v. personen*); *met het zijne, sui profusus* (Sall.); *v. zijn met iets, z. verkwisten*; *a d v.*, prodige (vivere); effuse (donare).

verkwister, homo prodigus; = *verbrasser*, helluo; nepos; decoctor (*bankroetier*); *v. van zijn vermogen*, qui bona sua dissipat of lacerat; - *vaderlijk erfdeel*, gurgus ac vorago patrimonii.

verkwisting, effusio; sumptus effusi; *profusa of immoderata luxuria.*

verlagen, *1. eig.*, humiliorem reddere (alqum rem). — **2. overdr.**, = **vernederen**, *z. a.*; *zich v.*, se abicere; *se abicere et prosternere*; minuere dignitatem suam; *door schanddaden*, flagitiis se dedecorare; *beneden het dier*, infra beluas se abicere; *zich tot iets v.*, descendere ad alqd; *se demittere ad alqd* (ad adulationem, Tac.); *proicere se in alqd* (in muliebres fletus, Liv.); *iets v.*, abducere (artem a religionis auctoritate ad mercedem atque quaestum, Cic.).

verlaging, = **vernedering**, *z. a.*; *van zichzelf*, *z. zelfverlaging.*

verlamd, *z. lam.*

verlammen, *1. eig.*, debilitare (alqum, alqd); claudum facere (alqum). — **2. overdr.**, frangere, debilitare (animum alces); ener-

vare (alqum, corpora animosque); *alle krachten v.*, *z. kracht.*

verlamming, *z. lamheid.*

1. verlangen (*verb.*), **1. intr.**, *naar iets v.*, appetere, expetere, concupiscere alqd; *vurig*, desiderare alqd; *esse in desiderio alces rei*, desiderio alces rei teneri; *naar iemds*, alqum videre of ad alqum redire cupere; *z. ook 2. verlangen; begeeren.* — **2. trans.**, *z. 1; ook eischen, vergen.*

2. verlangen (*subst.*), appetitio, appetitus, cupiditas (alces rei); *willkeurig v.*, arbitrium; *eenstemmig v.*, consensus omnium; *v. naar iets hebben*, *z. 1. verlangen, 1*; *een smachtend v. naar iets hebben*, desiderio alces rei teneri; desiderio of cupiditate alces rei flagrare of incensum esse; cupidissime appetere alqd; = *wil*, voluntas; *wat is uw v.*, quid vis? quid fieri iubes?

1. verlaten (*vgrb.*), **1. trans.**, *in 't alg.*, relinquere alqum, alqd; (*tegen plicht, verwachting, belofte*) deserere alqum, locum; = *in den steek laten*, destituere alqum; = *afvallen van iemds*, deficere, descescere ab alqo; = *iemds zijn dienst of hulp onthouden*, desce alci; = *voor altijd verlaten*, derelinquere alqum, alqd; = *van ... weggaan*, uit ... gaan, discedere, abire ab alqo; *decedere of excedere* (de, ex provincia decedere of *alleen* decedere, *v. d. terugkerenden stadhouder*); egredi loco alqo; *zijn post v.*, loco cedere, excedere; *v. krachten enz., z. begeeren, 1.* — **2. refl.**, *zich op iemds of iets v.*, fidere, confidere alci, alci rei, alga re; *niti alga re*; *zich verlatend op iets*, fretus of nixus alga re; *verlaat u op mij!* me vide! (Com.); *zich v. = (te) laat komen*, sero venire; *morari.*

2. verlaten (*a d i.*), relictus, desertus, destitutus, derelictus; *inops* (*hulpeloos*); solus (*alleen*).

verlatenheid, solitudo.

verlating, destitutio (*trouweloos v.*); *door de verba.*

1. verleden (*a d i.*), praeteritus, ante actus; = *vorig*, superior, prior; proximus (*het naast v. laatste*); *vergiftenis voor het v.*, verum praeteritarum of ante actuum oblivio.

2. verleden (*subst.*), tempus praeteritum; = *het verledene*, praeterita (*n. pl.*); = *de vroegere tijd en hetgeen er in gebeurd is*, vetustas; *iemds v.*, vita of aetas alces superior of ante acta.

verleenen, dare, tribuere (alci alqd); attribuere (alci alqd); *deferre* (alci alqd); *alci alqd in beneficii loco*; *conferre* (munera alci); *donare* (alci alqd, alqum alga re); *concedere* (alci alqd); (*vrügevig*), largiri (alci alqd); = *verschaffen*, afferre, suppeditare (alci alqd); *adiungere* (honorem populi Romani rebus); *door een besluit*, decernere (alci alqd).

verleening, donatio; largitio (civitatis); concessio (agrorum, praemiorum).

verleeren, *z. alleeren.*

verlegen, dubius, incertus (*in twijfel, onzeker*); sollicitus (*bezorgd*); commotus, perturbatus (*onthutst*, alga re); timidus (*schuchter*); anxius (*angstig*); *ik ben v. met iets, met (betr. tot) iemds*, de alga re, de alqo incertus sum, quid sim facturus; commotus of perturbatus sum de re; laboro

de algo of de re; *iemd v. maken*, animum alcs, alqm commovere, conturbare, perturbare.

verlegenheid, dubitatio (*twijfel, onzekerheid*); perturbatio; timiditas (*schuchterheid*); *iemd in v. brengen*, z. **verlegen** (*maken*); *in v. zijn*, incertus sum, quid faciam; nescio quid agam; haereo, haesito; commotus, perturbatus sum; = *nood, moeilijkheid*, angustiae, difficultas, molestia, incommodum; inopia (*gebrek*); *iemd in v. brengen*, in angustias adducere alqm; *in v. zijn*, in angustiis esse; *meer* -, angustius se habere; *in v. geraken*, in angustum venire; *in de grootste* -, in summis angustias adduci; *Caesar was in de grootste v., hoe hij het leger bereiken zou*, Caesar magnâ difficultate afficiebatur, qua ratione ad exercitum perveniret.

verleggen, in alio loco ponere alqd; ordinem alcs rei immutare; transferre alqd (castra in alium locum); traducere alqd (militēs in alia loca).

verleidbaar, b.v. *licht v. zijn*, facile corrumpi.

verleidelijk, blandus (voluptas); captivus (*gevaarlijk*); = *vol verleiding*, z. **verleiding**.

verleidelijkheid, illecebrae.

verleiden, alqm transversum agere (*Sall.*); alcs animum et mores of alqm corrumpere; *iemd tot iets v.*, inducere, (= *aanzetten*) impellere, (= *verlokken*) pellicere, illicere alqm ad, in alqd; *zich laten v. tot iets*, induci, impelli in, ad alqd; *rapi in alqd* (in errore); - *om enz.*, in animum inducere c. i n f. of m. ut; *iemd tot iets trachten te v.*, sollicitare alqm ad alqd faciendum of m. ut; *tot afcal, ontrouw z.*, **afval**, 2. **ontrouw**.

verleider, -ster, corruptor, corruptrix; = *raadgever*, auctor (irâ et spe, fallacibus a.)

verleiden, illecebrae; corruptela; *vol v.*, corruptrix. (j., b.v. provincia); omnibus libidinum illecebris repletus (Graecia Asiaque).

verlengen. 1. v. *plaats*, longiorem reddere (alqm rem); producere (aciem longius; v. *duur* - *rekken*, *ook in de uitspraak*); *tot het dubbele*, duplicare (iter eius diei; cursum). — 2. v. *tijd*, propagare (bellum, consuli imperium in annum); continuare (militiam, alci magistratum); *uit goedheid, welwillendheid*, prorogare (diem ad solvendum, alci imperium in annum); *wegens verhindering*, proferre (een termijn, diem); = *rekken*, trahere, extrahere (bellum); extendere (ad noctem pugnam); producere (convivium ad of in multam noctem); *iemds leven met twee jaren v.*, biennium alci ad vitam addere, adicere; *zijn leven door iets v.*, vitam propagare alqa re; *de spelen met een dag v.*, ludis diem addere.

verlenging, productio (ook *in de uitspraak*); propagatio (vitae); v. h. *opproeven*, prorogatio imperii; v. e. *termijn*, prorogatio of prolatio diei; *door de verba*.

verleppen enz., z. **verwelken** enz.

verlevendigen, excitare (ardorem militum rursus); incitare (alcs studium); *iemds hoop, moed v.*, erigere alqm, alcs animum ad of in spem; *animos addere alci*; *de herinnering aan iets v.*, memoriam alcs rei renovare, reficere; = *druk bezocht maken*, frequentare (locum; solitudinem Italiae).

verlevendiging, door omschr.

verlicht, z. het volgende.

1. **verlichten** (= *duisternis verminderen*).

1. eig., illustrare of collustrare (alqd); illuminare; luce complere; *de maan wordt door de zon v.*, solis lumine luna collustratur.

— 2. *overdr.*, *de menschen v.*, homines erudire, ad meliorem cognitionem perducere; *den geest v.*, ab animo tamquam ab oculis quasi caliginem dispellere; *een verlichte geest*, een v. *verstand*, mens exulta; ingenii acies of acumen; *een v. man*, homo doctus, eruditus, meliore rerum cognitione imbutus, ultra vulgus sapiens; v. *tijden*, tempora erudita (Cic.).

2. **verlichten** (= *zwaarte verminderen*), fig., levare, allevare, sublevare (alqd); faciliorem reddere (alqm rem alci); *iemds hart of gemoed v.*, allevare sollicitudines alcs; levare alqm (adventus tuus me; alqm curis, aegritudine).

1. **verlichting**. 1. eig., door omschr., b.v. *onder v. der geheele stad*, accensis tota urbe luminibus, vgl. 1. **verlichten**. — 2. *overdr.*, intelligentia; eruditio, doctrina.

2. **verlichting**, 1. a b s t r., levatio; allevatio; sublevatio; *iemd v. geven* (v. zaken), alci esse levationi; = *vermindering*, deminutio (onerum, der belastingen). — 2. c o n c r., levamentum; allevamentum; laxamentum; delenimentum.

verlieft, 1. van personen, amans; amore captus of incensus; v. *woorden*, amore capi; - *op iem.*, alqm amare incipere; *alcs amore capi*, incendi; *op iem.* v. *zijn*, alcs amore captum of incensum esse; alqm amare; *razend, smoorlijk*, alqm perditte amare (Ter.); alqm of amore alcs deperire. — 2. *van zaken*, amatorius (poësis); a d v., amatorie (op v. toon, in v. trant).

verlies, 1. = *het verliezen*, amissio; = *het verlorene*, ea, quae amissa sunt; amissa; orbitas (alcs, het beroofd zijn, inz. v. *verwachten*); spoliatio (het beroofd worden, omnium rerum); *zonder v. van zijn goeden naam*, salvâ famâ; *na het v. van zulk een vriend*, tali amico orbatus. — 2. = *schade*, damnum (door eigen toedoen), detrimentum (zonder e. t.); iactura (opoffering); calamitas (grote ramp); clacies (nederlaag); v. *van burgerlijke rechten*, deminutio capitis; *in den oorlog*, caedes (magna utrimque caede pugnatum est); *met vele v.* (aan soldaten), multis amissis; *zonder groote v.* (in den oorlog), nullâ magnopere clade acceptâ; *zonder v.*, *zonder enig of het minste v.*, sine vulnere; sine ullo vulnere; *het v. was groot*, multi caesi of occisi sunt; *een v. hebben*, liden, damnum, detrimentum, iacturam facere; detrimentum, calamitatem, iacturam accipere; *bij iets*, damnum of iacturam facere in re; *een groot v. liden* door iemds dood, z. **verliezen**.

verlieven, = *verliefd worden*, z. **verleiden**.

verliezen, amittere (zoodat iets niet langer in iemds bezit is, door of zonder eigen schuld); perdere (zoodat iets niet meer bestaat of althans niet meer bruikbaar is); deperdere (bona); privari (alqa re); *een verwant door den dood v.*, amittere alqm; orbari alqd; *met smart iets v.*, wat men on-

gaarne mist, alcs rei iacturam facere; *het gezicht v., oculus of (oculorum) lumina, aspectum amittere; oculus perdere; oculis privari; oculis capi; een oog, het gehoor, het verstand v., altero oculo, auribus, mente capi; de bladeren v. (van boomen), foliis nudari; de burgerlijke rechten v., capite diminui; aan kracht v., consensescere; door iets kracht en beteekenis v., alcs re attenuari atque imminui (bellum); veel aan iem d v., (door iemds dood), magnum damnum facere in alqo; veel, niets bij iets v., magnum detrimentum ex re capere; nihil detrimenti ex re facere of capere; *gij v. er niets aan, dat zij enz., damni nihil facis, quod etc.; zijn geldigheid, kracht, waarde, beteekenis, glans v., obsolescere; obsolefieri; gevaar loopen te v., periclitari (rebus suis, famâ ingeni, Liv.); alle gevoel voor iets v., obdurescere ad alqd; tijd v., tempus perdere; = niet benutten, onnut laten voorbijgaan, tempus amittere, praetermittere; temporis iacturam facere; tijd en moeite v., operam et oleum perdere; geen oogenblik te v. hebben, morandi tempus non habere; er is geen tijd te v., nulla mora est; maturato of properato opus est; zonder tijd te v., sine mora; continuo; z. ook beneden „verloren laten gaan”; de zaak, de overwinning is reeds half v., inclinata res, victoria est; ik ben v. ! perii ! occidi ! er is nog niets v., omnia integra sunt; verloren gaan, amitti, perire, interire, deperire; absumi, effluere, excidere; exolescere (exolevit ars); verloren laten gaan, praetermittere (ongebruikt laten, b.v. occasionem); terere (tempus in alqo); consumere (multos dies per dubitationem); iets of iem d voor verloren houden, desperare de alqo of de alqo re; alqd (pacem); deplorare (agros, Liv.); vgl. opgeven, 2.**

verlof, 1. *in 't alg.*, permissio, concessio; venia; = bevoegdheid, ius, potestas, copia (facere of dare alci ius, potestatem, copiam alqd faciendi); *met uw v., ook permissu, concessu tuo; = het zij met uw v. gezegd, pacetua of bona venia tua dixerim; ik heb v., licet of oermissum est mihi; v. geven, permittere, concedere; zonder mijn v., me invito, non concedente, ignorante.* — **2.** *in 't bijz., van soldaten, commeatu; met v. zijn, in comneatuu esse; v. nemen, comneatum sumere; iem d v. geven, comneatum alci dare; soldaten met v. zenden, milites in comneatum mittere.*

verlokken, iem d tot iets, illicere, pellicere alqm ad, in alqd; producere (alqm dolo in proelium); *iem d van iets tot iets, alqm devocare ab alga re ad alqd; z. verder aanlokken, lokken, verleiden en de afgeleide woorden.*

verloochenen, iem d v., negare se alqm novisse of umquam vidisse; = verklaren, dat men iem d niet erkent, b.v. alqm filium suum esse negare of alqm filium non agnoscere of filium abdicare; zijn vader v., abdicare patrem; den godsdienst van zijn vaderen v., patria sacra deserere; alle menschelijke gevoel v., communem naturae sensum repudiare; opnmn humanitatem exuere; de verwantschap met iem d v., necessitudinis nomen repudiare; vgl. verder loochenen en de daarvan afgeleide woorden.

verloofde, sponsus, sponsa.

verloop, 1. = voleinding, decursus (temporis mei); *nu v. van een jaar, anno of anni tempore circumacto; anno interiecto; anno post; post annum; - van weinige dagen, paucis diebus interiectis; - van een tijd, spatio interposito.* — **2.** = toedracht, gang, 2, z. a.

verloopen, 1. v. water, defluere; dilabi; decedere (vallén). — **2.** v. e. menigte, digredi; ongemerkt, dilabi. — **3.** v. d. tijd, transire, praeterire; daartusschen v., intercedere; onder of met iets, alga re consumi; *er zijn meer dan 20 jaren v., amplius sunt viginti anni; er zijn 8 jaren v., sedert enz., octo anni sunt, quum m. i. n d; er verliepen 30 jaren tusschen enz., interfueré, interiecti fuerunt triginta anni inter etc.* — **4.** verloopen (adi.), perditus (homo).

verloren, z. verliezen.

verlossen, liberare (alqm alga re; ab alqo); eripere (alqm ex re); explicare (Siciliam multis undique cinctam periculis); *door losgeld, redimere; vgl. bevrijden, redden.*

verlosser, liberator, vindex (van of uit iets, alcs rei); *(door losgeld) redemptor; servator (redder); v. Christus, salvator (kerk.).*

verlossing, liberatio (*door losgeld*) redemptio; = redding, salus; = bevalling, partus.

verloten, sortiri; in sortem conicere, ad sortem revocare alqd.

verloting, sortitio; sortitus.

verloven, despondere (alci filiam); *zich v., sponsalia facere, (v. d. man) despondere sibi alqm, (v. d. vrouw) desponderi alci; v. zijn, (v. d. man) alqm sponsam habere, alqm sibi despondisse, (v. d. vrouw) alqm sponsum habere, alci desponsam esse; verloofde, sponsus, sponsa.*

verloving, verlovingsfeest, -maal, sponsalia (pl.).

verluiden, zich laten v., mentionem facere alcs rei; iacere, proferre alqd; dicere, mentionem inferre of alleen inicere, iacere m. a. c. c. i. n. f.

verlustigen, pascere (oculos in alga re; oculos animumque alga re; pasci his rebus); z. **vermaken, opvroolijken.**

vermaagschappen, zich met iem d v., affinitate iungi of coniungi, affinitate se devincire, affinitatem coniungere cum alqo; vermaagschapt, affinitate coniunctus; affinis.

vermaagschapping, affinitas; affinitatis conjunctio.

vermaak, 1. als handeling, delectatio, oblectatio; *als of tot v. (om zich te vermaken), animi causâ, animi voluptatisque causâ.* — **2.** = iets waarin men v. schept, delectamentum, oblectamentum; *deliciae, voluptas; v. scheppen, z. genoeg (scheppen), (zich) vermaken, 1.*

vermaard enz., z. beroemd enz.

vermageren, 1. trans., ad maciem reducere; extenuare (corpus). — **2.** in tr., macescere; *zeer v., macie confici, extabescere, corrumpi; vermagerd, macie confectus, corruptus; geheel v. zijn, vegrandi macie torridum esse; bleek en v., pallore et macie peremptus (corpus).*

vermagering, door de verba; als toestand, macies.

vermakelijk, iucundus; facetus; iocularis (*kluchtig*); *a d v.*, iucunde; facete; cum voluptate.

vermakelijkheid, iucunditas; *concr. z. vermaak, 2.*

vermaken, 1. *iemd.* alqm delectare (*genoegen doen*), oblectare (*amuseeren*); risum movere alci; locos dare alci (*Hor.*); *zich met iets v.*, delectari, oblectari *of* se oblectare, se delectare alqa re. — 2. *bij testament*, legare alci alqd; *een legaat*, legatum alci scribere, ascribere; *zijn geheele vermogen*, alqm heredem omnibus bonis instituire; *niets*, excludere alqm ab hereditate.

vermaking, *z. 2. legaat.*

vermalen, molere, commolare (*Col.*), molis frangere alqd; *met de tanden, z. kauwen.*

vermanen, monere, admonere alqm (ut); hortari, adhortari, cohortari alqm (ad alqd faciendum; ut faciat alqd); admonere ad alqd; ook monere, admonere id, illud.

vermanen, monitor; hortator; adhortator (*operis, tot enz.*).

vermaning, monitio, admonitio; hortatio, adhortatio; momentum voces; *op iemds v.*, monitu alcs; *iemd een v.*, *vv. geven*, monere, cohortari alqm; *naar iemds v. of vv. (naar vv.) luisteren*, momentum (alqm) audire; (alci) monenti obsequi; *- niet* -, momentum alqm negligere, spernere.

vermannen, *z. overmannen*; *zich v.*, animum recipere, colligere; animus *of* se confirmare; *se ad se revocare (weer tot zichzelf komen)*; *zich tot iets v.*, erigere se ad alqd.

vermeend, qui (quae, quod) dicitur, fertur, perhibetur; qui videtur (de suo quod videtur iure sibi persuadere); *een v. edict van Augustus, z. 2. naar*; *een v. burger*, qui pro cive habetur; qui civis appellatur; *een v. goed, kwadaad, bonum, malum in opinione positum of (in philosophisch spraakgebruik) opinatum; vgl. gewaand.*

vermeenen, *z. gelooven, 2*; (*voor iets*)

houden, 1. 9.

vermeerderaar, amplificator (*dignitat.*).

vermeerderen, 1. *trans.*, augere, adaugere; amplificare (dolorem, gloriam, auctoritatem); *iets met iets*, augere, adaugere alqd alqa re; addere alqd alci rei, ad alqd. — 2. *in tr.*, augeri; crescere. — *Vgl. vergrooten.*

vermeerdering, amplificatio (*rei familiaris*; honoris et dignitatis); *door omschr. met augere*, amplificare; *z. vergrooting.*

vermeesteren enz., z. bemachtigen

vermeiden, *zich v.*, pasci (alqa re); *z.*

(zich) vermaken, 1.

vermelden enz., z. gewagen; 1. verhalen enz.; loffelijk v., praedicare; *loffelijke vermelding*, praedicatio.

vermengen, miscere (alqd alqa re); commiscere, permiscere (alqd cum alqa re); admiscere (alqd alci rei); *waarheid en onwaarheid v.*, confundere vera cum falsis; *zich v.*, misceri, permisceri; *vermengd*, mixtus, permixtus (alqa re); promiscuus (*gemengd, dooreen*).

vermenging, permixtio; *door omschr. vermenigvuldigen*, multiplicare; *de*

behoefden der menschen v. zich, copia rerum, quibus egent homines, augetur.

vermenigvuldiging, multiplicatio.

vermetel, confidens, praefidens; ad omne facinus promptissimus; audax; ferox; = *onbezonnen*, temerarius; *a d v.*, confidenter, audacter, temere.

vermetelheid, 1. *als eigenschap*, confidentia, audacia, ferocia, temeritas; *de v. hebben om enz.*, audere *c. i n f.* — 2. = *vermetele daad*, facinus audax; inceptum audax; = *vermetel plan*, consilium audax.

vermeten, *zich v.*, audere *c. i n f.*; hoc sibi sumere, ut etc.; = *verkeerd meten*, errare in metiend.

vermijdbaar, vermijdelijk, quod vitari potest; (*bij dichters en lateren*) evitabilis.

vermijden, vitare, devitare, evitare; fugere, defugere; *z. mijden*; *een gesprek met iemd v.*, alcs sermonem defugere; *met geen mogelijkheid v. kunnen, te enz.*, facere nullo modo posse, quin etc.

vermijding, vitatio, devitatio, fuga, *z. (het) mijden.*

vermindere, 1. *trans.*, minuere, imminuere alqd; deminuere alqd *of* alqd *de*, ex alqa re; detrudere alqd *de* alqa re (*de summa*) delibare alqd *de* honestate, *de gloria sua*; levare (annonam, *de graanprijzen*, inopiam); elevare (aegritudinem, *Cic.*); mitigare (poenam); lenire (dolores); *de kosten v.*, sumptus minuere *of* extenuare. — 2. *in tr.*, minui, se minuere; imminui; *v. ziekte, pijn*, levare, mitigare, remittere; *z. afhemen, 11.*

vermindering, imminutio, deminutio; levatio; *door de verba; een v. ondergaan, z. verminderen, 2.*

verminken, mutilare, truncare, detruncare.

verminking, 1. *als handeling*, imminutio (*corporis*); *door omschr.* — 2. *als toestand*, debilitas.

verminkt, mutilus, mutilatus; truncus (*ook fig.*, urbs t., sine senatu, sine plebe, sine magistratibus); truncatus, detruncatus; *voor zoover iemd de v. leden niet gebruiken kan*, debilis; = *te kort, te klein*, curtus (quasi curta sententia).

vermissen, *z. missen, 2.*

vermits, z. daar, 2.

vermoedelijk, quod coniecturā nititur *of* continetur; *de v. (= aangewezen) troonopvolger*, haud dubius regni heres; *a d v.*, ut opinor; ut opinio mea fert; quantum opinione *of* coniecturā auguror; quantum ego coniecturā assequor; quantum conicere licet; *door arbitrari, videri; (ironisch) opinor, credo, scilicet.*

1. **vermoeden** (*verb.*), suspicari. (*v. d. toekomst*) augurari alqd, *m. acc. c. i n f.*, *m. afh. vraag*; = *gissen*, conicere, coniecturā colligere, assequi alqd; *eerder dan men vermoede of te v. was*, opinione celerius; = *meenen*, opinari.

2. **vermoeden** (*subst.*), suspicio, coniectura, opinio; *tegen iemds v.*, *z. onverschuldigd, -s*; *ik vind mijn v. bevestigd*, ea, quae fore suspicatus eram, facta cognosco; *volgens mijn v.*, *z. vermoedelijk (a d v.)*.

vermoeten enz., z. afmeten, uitputten enz.; *vermoeiend* (*v. e. rede, voordracht*), iusto longior; *vermoeid*, *z. moede.*

1. Vermogen (v e r b.), posse (iets v. te doen of te lijden); valere (de kracht tot iets hebben); pollere (sterk in iets zijn, invloed of macht bezitten); ik v. te enz., possum c. i n f.; valeo c. i n f.; ipollere c. i n f. (klass. ook valere ad alqd faciendum, b.v. hoc v. ad tollendam amicitiam); wat gij zijt en v., quidquid es pollesque of quod polles potesque; iets v. (te doen) = tot iets in staat zijn, facultatem alqd faciendi habere; alqd facere of efficere posse, ook alleen alqd posse; veel v., multum valere; pollere, posse; = veel beteekenen, veel invloed hebben, auctoritatem florere of vigere; magna auctoritate esse; magnam auctoritatem habere; door iets, alqa re pollere; bij iemand; multum posse apud alqm.

2. Vermogen (s u b s t.), **1.** = het in staat zijn, macht, kracht, facultas, potestas; vires (krachten in 't alg.); naar v., pro facultate, pro viribus; naar mijn v., pro meis viribus; ut potui of potero; quantum in me, in mea potestate situm of positum est; het v. hebben tot iets, z. **1. vermogen**; boven het v. gaan, vires excedere. — **2.** = geldmiddelen, pecunia; opes (pl.), facultates (pl.); res familiaris, ook alleen res; bona (pl.), fortuna; census (het bij den censor op te geven v.); zijn v. vermeerderen, rem familiarem (of alleen rem) augere; een groot v., magnae of amplae divitiae; v. bezitten, rem of opes habere; bona possidere; in bonis esse; een groot v. hebben, opibus of facultatibus abundare; v. d. vader geërfd, vaderlijk v., patrimonium.

vermogen, 1. = machtig, potens, pollens; zeer of veel v., praepotens, praepollens; pollens potensque; plurimum opibus valens. — **2.** = welgesteld; **1. rijk**, z. a.; v. zijn, z. ook **2. vermogen**, **2.**

vermogensbelasting, tributum quotannis ex censu collatum.

vermolmd, carlostus.

vermolmdheid, **vermolming**; caries.

vermolmen; = omhullen, velare; zich v., caput velare; v e r m o m d, capite velato of mutata veste; z. verder **verkleeden**, **maskeren**.

vermomming, in een v., occulto habitu; z. verder **verkleeding**, **masker**.

vermoorden enz., z. **dooden** enz.

vermorzelen, comminure, conterere, contundere; = vermalen, commolere, mollis frangere; vgl. **verbijzelen**.

vermurwen, mitigare, movere (alqm, als animum); frangere (alqm); zich laten v., leniri, mitigari; (door iets) vinci alqa re; geheel v. worden, animo flecti atque frangi.

vernuwen, coartare, contrahere (alqd); zich v., in artius coire.

vernuwing, z. **engte**.

vernederen, iem., minuire auctoritatem alcs; detrudere de auctoritate alcs, de alqo; tot iets, abicere alqm ad alqd (ceteras animantes ad pastum, tegenover: hominem erigere); v. worden, dignitatis iacturam facere; zich v., in goeden zin, se submittere; in slechten zin, z. (zich) **verlagen**; zich voor iemand bij zeer velen tot deemoedige gebeden v., plurimis se supplicem pro alqo abicere (Cic.).

vernederen, imminuta auctoritas; iets als een v. van den Romeinschen naam beschouwen, alqa re Romani nominis auctori-

tatem imminutam esse putare; alle soorten van v. verdueren, omnes indignitates perferre; v. van zichzelf, z. **zelfvernederen**, **-verlaging**.

vernemen, **1.** = te weten komen, audire, percipere; fama ad me pervenit de alqa re; cognoscere alqd of de alqa re (iets van iemand, alqd ab alqo); certiorum fieri alcs rei, de alqa re (vergewist worden); invenire, reperire ex alqo (na voorafgaand onderzoek); omperle (als zeker v., alqd ab, ex alqo); alle ook m. a. c. c. v. i n f.; nadat men v. had, bij historici door den a. h. t. a. b. s. o. l., audito, cognito, comperito. — **2.** naar iets v., z. **inlichting** (ti. inlichten).

vernietlen, discere, dirigere (domum, urbem); demoliri (slippen; statuum: celtumnam); disturbare (tectis, operis, porticum); destruere (navem, aedificium); comminere (verbijzelen, statuum); een brug v., z. **afbreken**, **I, B**; vgl. **verwoesten**.

vernietlen enz., z. **verwoester** enz.

vernietzucht, furor aliena of omnia vastandi.

vernietigen, delere (urbem, hostes, exercitum, Volscum nomen); extinguere (leges omnes, reliquias belli); comminere (verbijzelen, statuum; overdr., opes regni); excidere (urbes, domos); concidere (hostes, exercitum); auctoritatem universi ordinis; perfringere (leges, iudicia); tollere (leges); evertere (urbem, funditus civitates, penitus virtutem; testamenta); iem. geheel v., extinguere ac tollere, pervertere ac perfringere; obtrudere atque opprimere alqm; den vijand geheel v., hostium copias occisione occidere; een volk: ad internecionem adducere gentem; geheel v. worden, ook ad internecionem deleri, caedi, redigi.

vernietiger; extinctor (patrae, consulationis); eversor (Carthaginis); depulsor (dominatus, Cic.).

vernietiging, extinctio (door den dood); eversio (slechts fig., rerum publicarum, omnis vitae); = ondergang; interitus; internecio (Gallorum); excidium (tragisch einde); dikw. omschreven door delere, evertere.

vernieuwen enz., z. **hernieuwen** enz. **verniss**, overdr. fucus; met een v. bedekt, infucatus (vitia).

vernuft, z. **schrande**-, **scherpzinnigheid**.

vernuftig, z. **schrande**, **scherpzinnig**. **veronachtzamen**, negligere (alqd); deesse (alci); officio; communi salutis; deserere (causam); minus studere (alci rei); omittere, praetermittere (geheel); intermittere (voor een tijd); v. worden, ook lacere (v. d. wetenschappen).

veronachtzaming, neglectio; incuria (gebrek aan zorg voor iets).

veronderstellen, = als vaststaande aan nemen, ponere; = hopen, sperare, confidere; = van iets getuigen, b.v. illud fortis animi est; verondersteld dat enz., (= mits) modo contingat ut etc., ook alleen modo ut etc.; (= indien) si; ita of sic... si etc. (b.v. hoc ita iustum est, si est voluntarium; Sempronius missus in Siciliam, ita in Africam transmissurus, si ad arcendum Italiae Poenum consul alter satis esset); (= onder de voorwaarde of beperking, dat enz.) ea condicione, ut etc.; ook alleen quidem, b.v.

meum semper iudicium fuit, omnia nostros accepta a Graecis fecisse meliora, quae quidem (v. dat zij) digna statuissent, in quibus elaborarent; v. dat niet, modo ne etc.; ook nisi forte; vgl. **aannemen**, 6; 1. **gesteld**.

veronderstelling, = *gissing*, *conjectura*; = *meening*, *opinio* (virtutis); *onder deze v.*, hoc posito; *in de v. dat enz.*, ratus, sperans, confisus m. a. c. c. i. n. f.; *zonder deze v.*, ook alleen sine hoc; *zonder v. van iets*, sine alga re; *p. l.*, die *vr.*, *alleen illa*, b. v. illa falsa fuerunt, quae etc.; *een haat*, die op ongegronde *vr.* berust, invidia falsa (Cic.).

verongelijken, z. **onrecht** (doen).

verongelukken, 1. = *te gronde gaan*, *perire*, *interire*; *op zee*, (v. d. *schepelingen*) *navem frangere*, (v. d. *schepen*) *frangi et mergi*. — 2. = *mislukken*, *verijdel* worden, ad irritum cadere of redigi.

verongelukkig, 1. = *ondergang*, *interitus*; *op zee*, *naufragium*. — 2. = *mislukking*, v. e. *onderneming*, *conatus irritus* of *inanis*; *door omschr.* met ad irritum cadere of redigi.

verontreinigen enz., z. **bevleken** enz.

verontrusten, *agitare*, *exagitare*; *solicitare* of *solicitem* *facere*; *angere*; *commovere*; *perturbare*; *de vijanden v.*, *hostes carpere*, *laccessere*, *vexare*; v. h. *geweten*, *pungere*; *zich v.*, *angi*, *solicitari*; *anxium*, *solicitem*, *commotum esse*; *een zeer verontrustend bericht zenden*, *pertumultuose nuntiare*.

verontrusting, z. **onrust**, 1.

verontschuldigen, *excusare*, (= *rechtvaardigen*) *purgare* (se alci, *bij iemand*; *alqm de alga re*); *fouten v. met een beroep op de jeugd*, *excusatio adolescentiae vitia defendere*; *de noodzakelijkheid v. iemand*, *necessitatis excusatio defendit alqm*; *dat is te v.*, hoc *excusationem* *habet* (*vanwege iets*, *alcs rei*); *door zijn jeugd v. worden*, *aetatis excusationem habere*; = *iets door de vingers zien*, *vergeven*, *veniam alcs rei dare*. [*zich tegenover iemand v.*, ook *uti excusatione adversus alqm*, (*voldoende*) *satisfacere alci*; *zich wegens of met (een beroep op) iets v.*, *excusare alqd*; *wegens ziekte*, *excusare morbum*, *excusatione valetudinis uti*; *zich bij iemand trachten te v.*, *parare excusationem ad alqm*; *ik kan mij met mijn onwetendheid*, *met mijn leeftijd v.*, *est mihi excusatio inscientiae*; *habeo excusationem aetatis*; *zich v.* = *om vergeving smeeken*, *deprecari*.

verontschuldiging, *excusatio* (*van of met iets*, *alcs rei*); *purgatio* (*rechtvaardiging*); *satisfactio* (*voldoende v.*); *causa*, *latebra* (*voorwendsel*, *uitvlucht*); *een v. aanvoeren*, *excusatione uti*, *excusationem afferre* (*iets als v.*, *alcs rei*; ook *excusare alqd*); ook *afferre alqd* (*aetatem*); *een v. aannemen*, *laten gelden*, *excusationem of causam*, *satisfactionem accipere*; - *niet aannemen*, *excusationi obsistere*.

verontwaardigen, *iemd*, *irritare* *alqm*; *zich v.*, *indignari* (*over iets*, *alqd*; *m.* *quod*; *m. a. c. c. i. n. f.*); *irā exandescere*; *irritari* (*alga re*); *verontv. zijn*, *indigne ferre m. a. c. c. i. n. f.*; *verontwaardigd*, *irā accensus*; (*Liv.*) *indignabundus*; *daarover v.*, *indigne passus*.

verontwaardiging, *indignatio*; *ira*; *over een onwaardige behandeling*, *indignitas*; vgl. **kreet**.

veroordeelen, *damnare*, *condemnare* (*iemd wegens iets*, *alqm alcs rei*, ook *de alga re*; *iemd ter dood*, *alqm capite*, *capitis etc.*); *als sluipmoordenaar v. worden*, *inter scarios damnari*; = **afkeuren**, z. a.

veroordeeling, *damnatio*; *door omschr.*; = **afkeuring**, z. a.

veroorloven, *iemd iets*, *permittere alci alqd of m.* *ut of c. i. n. f.*; *concedere alci alqd of m.* *ut of (bij het pass.) c. i. n. f.*; *facere of dare alci potestatem alqd faciendi*; *alcs rei veniam dare*; *niet v.*, *vetare*; *de kortheid des tijds v. den menschen niet enz.*, *brevitas temporis non patitur homines c. i. n. f.*; *het is v.*, z. **geoorloofd**; *als mijn gezondheid het v.*, *si per valetudinem licebit*; *voor zoover uw gezondheid het v.*, *quod commodum valetudinis tuae fiat*; *voor zoover de wetten het v.*, *quod per leges licet*; *zich iets v.*, = *zich iets aanmatigen*, *sumere sibi alqd*; *audere alqd of c. i. n. f.*; *zich met betr. tot iemand alles kunnen v.*, *omnia posse in algo* (*Liv.*); *zich iets niet v.*, *abstinere alga re*; *veroorloof mij te zeggen*, z. **verlof**, 1.

veroorlooving, z. **verlof**, 1.

veroorzaken, *causam esse* (*alcs rei*); *afferre* (*alqd*, *alci alqd*, b. v. *laetitia*, *luctum*, *commodum*, *damnum*); *afficere* (*alqm molestia*, *laetitia*, *damno*, *detrimento*); *habere* (*alqd*; *infamiam*; *avaritia pecuniae studium*); z. **verder aanleiding** (a. *geven tot iets enz.*), **bewerken**, 2.

verootmoedigen enz., z. **deemoedigen** enz.

verordenen, *sancire*; *edicere*; *sciscere* (*inz. v. h. volk eener republiek*); *iubere* (*inz. v. h. volk of den senaat*); *censere* (v. d. *senaat*); *decernere* (*inz. v. d. senaat*); *om iets voor de toekomst te verhoeden*, *cavere ut*, *ne etc.*; *constituere* (*vaststellen*); *praescribere*, *praecipere* (*voorschrijven*); *indicare* (*aanzeggen*).

verordening, 1. = *het verordenden*, *sancitio*; *door omschr.* — 2. = *het verordende*, *decretum*; *edictum*; (*senatus*) *consultum*; = **bevel**, *inssum*, *praescriptum*, *praeciptum*; = **wet**, **lex**; *een v. uitvaardigen*, z. **verordenen**.

verouderen, = *oud worden*, *consenescere*; *fig.*, = *in onbruik uit. de mode raken*, *obsolescere*, *exolescere*; *verouderd*, *obsoletus*, *exoletus*; = **ingeworteld**, z. **inwortelen**.

veroveraar, *expugnator* (*urbis*, *coloniae*).

veroveren, 1. *eig.*, *capere*; *occupare*; *expugnare* (ook *met vi.*, *per vim*, *obsidione*); *potiri* (*alga re*); *armis of bello parere*, *in het verband parere alleen*; *armis of bello subigere*; *armis quaerere sibi* (b. v. *nova domicilia*). — 2. *oneig.*, *capere*.

verovering, 1. *abstr.*, *occupatio*; *expugnatio*. — 2. *concr.*, *p. l.*, *bello of armis parta*; *v. v. Lucullus*, *parta a Lucullo*; *grootte v. maken*, *magnas terras occupare*; *zijn v. handhaven*, *armis of bello parta* (*of alleen parta*) *retinere*; *zijn v. prijsgeven*, *quae cepimus*, *omittere*.

verpachten, *locare*, *elocare*.

verpachter, -*ing*, *locator*, *locatio*.

verpanden, pignerare, oppignerare (alqd pro alqa re); pignori dare; (*Com.*) pignori opponere; *fig.*, pignerare (velut obsidibus datis pigneratos habere animos, *Liv.*); *zijn woord v.*, fidem suam obligare of astringere (alci).

verpesten, vitiare (aëra); *verpest*, pestilens (aër); *verpestend*, pestifer (odor); *fig.*, de zeden v., corrumpere mores.

verplaatsen, transponere, transferre (alqd in alqm locum; ook alqm), traducere (alqm in alqm locum); deducere (v. troepen, aciem in planum; cohortes in arcem); collocare (alqm, alqd in loco alqo); *vgl.*

verleggen; = *iemd dwingen te verhuizen*, alqm alqo demigrare cogere, (*van het land naar de stad*) alqm demigrare ex agris et in urbem se conferre iubere; *het krijgstooneel v.*, z. **krijgstooneel**; *zich in iemds toestand v.*, z. **plaats**, 2; *zich in gedachten naar Athene v.*, putare se venisse Athenas of se esse Athenis.

verplaatsing, translatio (domicilii).

verplanten, transponere (alqd; alqd in locum alqm); transferre (alqd; alqd in locum alqm; alqd de of ex loco in locum).

verplantig, translatio.

verplegen, curare; = *voeden*, alere; victum et alimenta praebere alci; sustentare (*ondersteunen, onderhouden*, alqm alimentis, suis copiis).

verpleger, curator.

verpleging, cura, curatio; *de beste v. bij iemd vinden*, diligentissime ab alqo curari; *iemds v. op zich nemen*, z. **verplegen**.

verplegingskosten, alimenta; (*als uitgaven*) sumptus.

verpletteren, discutere, discicere, perfringere, elidere, confundere; z. **verbrijzelen**.

verplichten, obligare alqm; *iemd door een eed v.*, alqm iureiurando astringere, obstringere; (*tot den krijgstdienst*) alqm sacramento adigere, obligare, rogare; *iemd tot iets v.*, z. **bevelen, dwingen**; *zich v.*, se obligare, se obstringere; (*door een eed, sacramento*); *zich tot iets v.*, z. **beloven**, 1; (*op zich*) **nemen**, 3; *iemd aan zich v.*, alqm sibi obligare, obstringere, devincire (alqa re); *gij zult mij zeer v.*, gravissimum of pergratum mihi facies; nihil mihi gratius facere poteris; *door een eed tot den krijgstdienst v. zijn*, sacramento teneri; *aan iemds v. zijn*, alcs beneficiis obligatum esse; alci debere; (*veel*) alci multum of multa beneficia debere; *zich aan iemd voor iets v. gevoelen*, alci debere alqd (beneficium); *de alqa re multum amare alqm*; *ik ben daartoe v.*, hoc meum officium of alleen meum est; hoc debere facere.

verplichting, 1. = *het verplichten*, b.v. *onder eede*, iurisurandi adactio; *door omschr.* — 2. = *plicht*, officium; = *ambts-plicht*, munus; munia (n. pl.); = *iets waarvan men de uitvoering op zich genomen heeft*, partes; *een heilige v.*, religio; *een drukkende v.*, onus; v. *aan iemd hebben* = *aan iemd verplicht zijn*, z. **verplichten**.

verpoozen (zich) enz., z. **ontspannen**, 2; **uitrusten**, 2 enz.

verpraten, z. **verbabbelen**.

verraad, proditio; *trouweloosheid*; delatio (*het aangeven*).

verraden, 1. = *ontdekken wat geheim*

moest blijven, prodere, enuntiare alqd; = *aangeven*, deferre alqd, de alqa re, ad alqm; aperire (confurationem; socios secleris); *zijn gevoelens, zichzelve v.*, nudare animum; sensus suos of se aperire; = *onthullen*, detegere (insidias, fraudem); *duidelijk v. (van zaken)*, ook clamitare (caput et supercilia calliditatem c. videntur); *dikw. door esse c. g. e. n.*, b.v. angustl esti animi (*het v. bekrompenheid*). — 2. = *aan den vijand overleveren*, prodere, tradere (urbem hosti).

verrader, proditor (patriae); desertor (*die iets in den steek laat*); index (*aangever, vertkikker*).

verraderlijk, perfidus, insidiosus; a d. v., perfide, insidiose; per insidias.

verrassen, opprimere (alqm nox, mors; absol. hiems oppressit); occupare (alqm); = *betrappen bij iets*, deprehendere alqm in alqa re; *iets v. mij*, inopinatum of improvisum atque inopinatum mihi accidit alqd; *iemd (met iets verblijdends) v.*, alci necopinanti laetitiam obicere; *door iemds aantocht v. worden*, praecoccupari adventu alcs.

verrassend, inopinatus, necopinatus; repentinus (hostis, malum); *het v. van iets, novitas*; a d. v., necopinato.

verrassing, adventus necopinatus; in 't alq., res necopinata of improvisa, subita, nova; *dat was voor mij een (grote) v.*, illud mihi necopinanti of minime opinanti accidit.

verre, z. **ver**.

verre gaand, z. **overdreven, ongehoord**.

verrekenen, z. **afrekenen**, 2; *zich v.*, labi in computando; z. **misrekenen**.

verrekken, luxare (membrum).

verrekijker, *telescopium.

verreweg, z. 2. **ver**, 1 (*op het einde*).

verrichten, agere, gerere (negotium); facere, conficere, perficere, exsequi (alqd); fungi, perfungi (alqa re); *zijn bezigheden v.*, res suas obire; negotia sua exsequi.

verrichting, 1. = *het verrichten*, actio; functio (muneris). — 2. = *bezigheid, zaak*, negotium; opus (*werk*); munus (*ambts-bezigheid*); officium, partes (*plicht*); ministerium (*dienst*).

verrijken, 1. *ciq.*, locupletare, locupletem facere alqm (*door of met iets*, alqa re); divitem facere (alqm); ditare (alqm, praemiis belli socios, *Liv.*); divitiis ornare of augere (alqm); *zich v.*, rem suam, rem familiarem of facultates suas augere (alqa re); divitiis (sibi) parare of comparare; *zich trachten te v.*, divitias quaerere; *met een anders goed*, manus afferre alienis bonis. — 2. *oneig.*, augere (copiam Latini sermonis; alqm scientia).

verrijking, amplificatio rei familiaris; *door verba*.

verrijzen, z. **opstaan**.

verroeren, movere (alqd; alqd loco suo); *vgl. bewegen*, 1; *geen lid kunnen v.*, omnibus membris captum esse.

verroesten, z. **roesten**.

verrollen, trans., provolvere; in tr., provolvi.

verrot enz., z. 2. **rot** enz.

verrotten, putrescere; putrefieri; putrescere.

verrotting, tabes; putor.

verruilen, -ing, *z. ruilen, ruil.*
verruimen, laxare, relaxare; *overdr.*
tūrā solvere; verruimd, solutus (animus).
verruikelijk, suavisissimus.

verrukken, *iemd*, mirifice oblectare of
 capere; voluptate perfundere, suavisissime
 afficere alqm; *verrukt*, voluptate per-
 fusus; gaudio elatus; *v. zijn over iets*, miri-
 ficie alga re laetari.

verrukking, summa voluptas; suavis-
 simus voluptatis sensus; *z. bezieling; in*
een soort van v., permotus mente.

vers, **1.** = *dichtregel*, versus; *om het*
andere v., versibus alternis; *in vv. en in*
proza, et in poematis et in oratione (pecca-
 tur); *in vv. noch in proza*, neque oratione
 vincta nec soluta; *vv. maken*, versus facere
 of scribere, (*onvoorbereid*) fundere; *woorden*
in den vorm van een v. brengen, verba versu
 includere; *de behoefte van het v.*, metrineces-
 sitas. — **2.** = *gedicht, gedichtje*, *z. a.*

versaagd, pavidus, timidus; demissus,
 infirmus (*kleinmoedig*); *ignavus*; animo
 abjecto of demisso; *a d. v.*, pavide, timide;
 animo timido; demisse; *vgl. bevreest*,
neerslachtig.

versaagtheid, pavor, timiditas; animus
 demissus; animi infirmitas; *vgl. bevreest*,
neerslachtigheid.

versagen, pavere; animo cadere; ani-
 mum demittere, submittere; animo se
 demittere; animum despondere.

versbouw, versuum ratio.

versch, recens (*b. v. piscis*); = *nog onge-*
deerd, onverzuakt, ongebruikt, onvermoeid,
 recens, integer (*copiae, vires*); *vgl. frisch*.

verschaald, vapidus (*van wijn*); odore
 et sapore privatus; *verschaalde wijn*, ook
 alleen vappa.

verschacheren, *z. verkwanselen*.

verschaffen, parare, comparare; affe-
 re; subministrare (alci pecuniam); conficere
(bewerken; alqd, alci alqd); adiungere (sibi
 auxilium; alci tantum decoris); conciliare
(ververven, alci, sibi alqd); providere (exerci-
 tui frumentum), prospicere (alci habitati-
 onem, alci maritum); *zich geld v.*, conciliare
 pecunias; *iemd toegang v.*, **toegang**, **1**;
zich of een ander de stemmen der centuriën
of tribus v., centurias, tribus conficere; *iemd*
of zich iets trachten of weten te v., quaerere
 alqd (locum seditionis; hos sibi honores).

verschaffing, comparatio, conciliatio;
 door verba.

verschalen, evanescere of fugere (*v.*
wijn); **verschaald**, *z. a.*

verschalken, dolo capere; ook alleen
 capere, fallere; *zich niet licht laten v.*, haud
 opportunum esse insidantibus.

verschalking, dolus.

verschansen, operibus et munitionibus
 saepire; operibus munire; ook alleen mu-
 nire, communire; = *palissadeeren*, vallare;
 vallo saepire, cingere, circumdare of muni-
 re; *een verschante legerplaats opslaan*,
 castra communire in algo loco; *zich op een*
plaats v., locum munitionibus saepire; *fig.*,
zich achter iets v. hebben, munitum esse alga
 re.

verschansing, = *het verschansen*, muni-
 tio, munitio, munimentum; opus
(vestingwerk); *vv. aanleggen*, munitiones
 facere; - *om een stad*, munitiones oppido

circumdare; urbem operibus saepire of
 claudere.

1. verscheiden (*a d. i.*), **1.** = **verschil-**
lend, **1.**, *z. a.* — **2.** = *vele (zonder dat er*
een vergelijkend aanwezig is), complures;
 non patet; aliquot; *v. malen*, *z. meerma-*
len; ook non semel, sed saepius.

2. verscheiden (*verb.*), **z. heengaan**,
sterven; *verscheiden*, = gestorven,
 mortuus, defunctus.

verscheidenheid, **1.** = **onderscheid**,
z. a. — **2.** = *menigvuldigheid, afwisseling*,
 varietas.

verscherpen, acuere, exacuerē; inten-
 dere (leges); augere (poenam); *een bevel v.*,
 gravior of acrius imperare.

verscherping, door omschr.

verscheuren, **1. eig.**, lacerare, dilacera-
 re; laniare, dilaniare; scindere, conscindere;
 concerpere, discerpere; rumpere (vincula).
 — **2. fig.**, discindere, dissolvere (amicitiam);
 divellere; rumpere (foedus); *iemds hart v.*,
 animum alcs acerbissimo dolore cruciare
 of angere.

verscheuring, laceratio; laniatus; *door*
de verba; de v. van Actaeon door zijn honden,
 laniatus a canibus Actaeon.

verschie, **1. eig.**, *in het v.* = *in de verte*,
 procul, longe, of ex longinquo; *door spatium*,
 intervallum, *b. v. ver in het v.*, longo spa-
 tium of intervallu interiecto = **vergezicht**,
z. a. — **2. fig.**, **z. vooruitzicht**.

verschieten, **1. trans.**, *de soldaten*
hadden hun pijlen v., milites effuderant
 missilia sua; tela iam milites defecerunt;
fig., al zijn pijlen v. (in de rede), omnes acu-
 leos orationis excutere. — **2. intr.**, *van*
kleur v., **z. verbleeken, kleur**.

verschijnen, **1.** = *zichtbaar worden*, ap-
 parere; in conspectum venire; conspici;
 videri; species alcs obicitur (alci); procedere;
 advenire (ook dies advenit); *v. of op-*
treeden (v. beroemde mannen), exsistere;
in het publiek v., in publicum prodire; *in*
druk v., **z. uitkomen**, **2**; *iets v. mij in den*
droom, in somno video alqd; speciem alcs
 rei per quietem oblatam video; *in een zeker*
licht v., **z. 1. licht**, **1. B.** — **2.** = *zorgen aan-*
wezig te zijn, adesse; praesto esse (*bij de*
hand zijn); accedere, venire (*komen*); *op*
aucties, als bieder, accedere (ad hastam);
voor het gerecht, **z. 2. gerecht**; *het niet v.*,
 door non adesse; *op den bepaalden termijn*,
 vadimonium desertum.

verschijning, **1. abstr.**, adventus;
 praesentia (*tegenwoordigheid*); *terstond bij*
zijn eerste v., primo statim conspectu;
 quum primum in publicum prodit; *bij*
zijn v., illo conspectu; *wo talrijke v.*, fre-
 quens conspectus vester; *zeldzame v.*, ra-
 ritas. — **2. meton.**, = *de gedaante, vorm*,
waarin iemd of iets gezien wordt, **verschijnt**,
 conspectus, visus, species, habitus, forma.
 | = *datgene, wat verschijnt*, **z. verschijnself**.

verschijnself, = **verschijning**, visum, spe-
 cies; res obiecta; *bij een vreesselijk v.*, obiecta
 re terribili; *een wonderbaar v.*, miraculum,
 ostentum, portentum, prodigium, mon-
 strum; *een nachtelijk v. (nachtelijke ver-*
schijning), visus nocturnus; species noctur-
 na; *de vr. aan den hemel, quae in caelo fiunt*;
 visa caelestia; = *feit, zaak, eventum, res*
(nova atque insolita) *een treurig v.*, malum,

calamitas; dikw. alleen door het n. van een pron. of o.d.i., b.v. dikwijls zien wij het v. dat, saepe hoc fieri videmus, ut etc.; vele nieuwe vr., multa nova; soortgelijke vv., similitudines; zeldzaam v., raritas; een dagelijksch v. zijn (v. e. ondeugd en dgl.), in consuetudinem abisse, venisse.

verschil, 1. = onderscheid, z. a.; v. van meening, z. meening, 1 (op het einde).

— 2. = geschil, oneenigheid, z. a.

verschillen, diversos esse: inter se differre of (in gevoelens) discrepare, dissentire, dissidere; van iem. of iets, differre, distare ab alq. re, ab alq.; discrepare ab of cum alq. re, cum alq.; abhorrere ab alq. re (temeritas tanta, ut non procul abhorreat ab insanis); zij v. daarin zeer, hac in re multum inter eos interest; eo multum differunt; z. ook onderscheid.

verschillend, 1. = onderscheiden, ongelijk, diversus (ab alq.); dispar (alci rei); dissimilis (alci rei, alci rei); discrepans, dissonus; alius; varius; de v. berichten der geschiedschrijvers over iets, quae auctores variant de alq. re; vrees in toorn waren de aanleiding tot v. voorstellen, timor atque ira sententias variabant; in v. richtingen, z. richting, 1; a d v., varie, non uno modo.

— 2. verschillende = verscheidene, velerlei, menigerlei, z. 1. verscheiden, 2.

verschilpunt, z. geschilpunt.

verschimmelen enz., z. beschimmelen enz.

verschoonbaar, z. vergeeflijk.

verschoonen, 1. = schooner maken, exornare, excolere. **— 2.** = verontschuldigen; 1. vergeven, 2, z. a.; = sparen, parcere (alci); alci rei; de tempels der goden werden (bleven) v., templis deum temperatum est; verschoond (gebleven), integer (ab alq. re); = ongedeerd, incolumus; van ongeluk v. blijven, malo vacare; van het vuur -, incendio non assumi.

verschooning, 1. = verfraaiing, exornatio, ornatio. **— 2.** = verontschuldiging, vergiffenis, z. a.; bede om v., z. bede; v. vragen, delicti of erroris veniam petere; postulare, sibi ut ignoscatur; deprecari poenam; iem. voor iets -, alci rei veniam petere ab alq., satisfacere de alq. re alci; voor een fout, erroris veniam petere; postulare, ut delicto ignoscatur; iem. -, postulare, ut delicto alqs ignoscat; met v. behandelen, z. verschoonen.

verschoppeling, homo electus.

vershot, impensa of i. pecuniae pro aliquo facta; = voorraad, z. a.

verschrijven, zich v., errare in scribendo; *mendum inferre alci rei.

verschrikkelijk, = schrikverwekkend, terribilis; horribilis; (meest dicht.) horrendus; in 't alg. = afgrijpselijk, afschuwelijk, atrox, immanis, foedus; = ongelooftelijk, incredibilis (stupiditas); = ontzettend groot, ingens, immensus, immanis; a d v., terribilem in modum; atrociter, foede; incredibiliter; vehementer, valde.

verschrikkelijkheid, atrocitas, foeditas; immanitas (frigoris, rust.).

verschrikken, 1. trans., terrere, (sterker) exterrere, perterrere, perterrerefacere (alqm); terrorem incire of inferre, incutere (alci); concutere. — 2. intr., z.

schrikken; verschríkt, territus, exterritus, perterrítus; timore percussus.

verschrikking, terror; vgl. schrik.

verschroeiën, 1. trans., adurere; (rondom) amburere; torerre. — 2. intr., door de passiva; verschróeid, ook torridus (campi siccitate torridi).

verschroeiing, austio (Plin.); door omschr.

verschrompelen, viescere; verschrompeld, vietus.

verschuijen, z. verbergen, schuil.

verschuijen, 1. trans., loco suo movere. | fig., z. uitstellen, verdagen. — 2. intr., locum mutare.

verschuijing, z. uitstel, verdaging. verschuldigd, debitus; qui alci debetur; meritis (verdiend); iem. de v. eerbied bewijzen, eā quā par est observantia colere alqm.

versieren, ornare, exornare, decorare (alqd alq. re); z. opsierien.

versiering, ornatio (eig.); (ook v. d. rede) exornatio.

versiersel, ornatus, ornamentum, cultus; v. d. rede, z. opsiersel.

versje, z. gedichtje.

verslaaid, aan iets, z. overgeven (op het einde); slaai (een s. zijn van iets); aan den drank v., z. drank.

verslaan, 1. = dooden, ferire (hostem); caedere, occidere (alqm). **— 2.** = overwinnen, vincere, devincere, superare, profligare, fundere fugareque (hostem).

verslag, z. bericht, berichten.

verslagen enz., z. neerslachtig, ontseld enz.

verslaggever, z. berichtgever.

verslapen, somno contereere of consumere (totum diem, totam noctem); = door slapen verzuimen, indormire alci rei (tempori, causae); zich v., ad tempus non expers gisci.

verslappen, 1. trans., = slap maken, laxare; emollire (v. h. vocht, fundas). | overdr., mollire (alqm); emollire (exercitum); remittere (industriam). — 2. intr., laxari. | overdr., relaxare, relaxari; elanguescere; emolliri; remitti (virtus); senescere, consensescere (vires); geheel en al, fluere (lassitudine vires, Gallorum corpora; mollitie); verslapt, languidus, v. zijn, languere; verslappende genietingen, voluptates languidae (Cic.).

verslapping, languor (corporis); ook van geestelijke v. l. et desidia); remissio (usus, v. d. omgang); met de v. der tucht, labente paulatim disciplina.

verslechteren, 1. trans., = slechter maken, deteriorem of peiorem facere; in peiorem partem vertere et mutare; corrumpere, depravare. — 2. intr., = slechter worden, deteriorem fieri enz.; v. zijn, deteriore statu, condicione of peiore loco esse; mijn toestand, mijn omstandigheden v., deterior fit condicio mea; deminuitur res familiaris mea.

verslijten, 1. trans., contereere (librum legendo); usu atterere, deterere (alqd). — 2. intr., usu atteri, deteri; versleten, usu tritus, detritus; obsoletus (inz. v. kleederen); geheel v., usu consumptus; vgl. afgezaagd.

verslinden, devorare (alqd; ook libros); vocare (litteras); absorbere (Oceanus vix tot res); haurire (naves mari haustae); absumere (gurgitibus absumi); mergere (usurae sortem mergunt).

verslindend, vorax.

versmaat, metrum.

versmachten, confici (fame, siti), enecari, absumi, interire; exarescere (inexplebiles populi fauces-siti libertatis); *iemd van honger laten v.* alqm fame necare.

versmaden, spernere; aspernari; repuere; repudiare; recusare (*weigeren*); fastidire (*trots v.*).

versmader, door omschr.

versmading, aspernatio, repudiatio, reiectio.

versmelten, 1. *trans.*, = door smelten verbruiken, liquefacendo absumere, exaurire; *iets met iets v.*, confundere alqd cum alqa re (*ook oneig.*); = **omsmelten**, z. a. — 2. *intr.*, z. **smelten**, 2; *oneig.*, confundi (*tot één geheel*, in unum); *tot één volk v.*, in unius populi corpus coalescere.

versmelting, *oneig.*, confusio, conglutinatio.

versmoren, z. **onderdrukken**.

versnapering, z. **lekkernij**.

versnellen, z. **verhaasten**; *versneld*, citatus (citato gradu ire).

versnipperen enz., z. **verbrokkelen** enz.

verspelen, perdere aleā, in het verband ook perdere alleen.

versperren, intersaepire (iter); obsae-pire (iter, viam); praesaepire (van voren. aditum trabibus); = *sluiten*, claudere (alci portas; aditus clausos tenere; viam); intercludere (alci aditum ad alqm, alci exitum; alqm commeatu); *van voren*, praeccludere (alci portas; ruinā aedificiorum praecclusa via); *de toegang tot iets is iemd v.*, alqs exclusus est (ab) alqa re; = *barrica-deeren*, obstruere, oppilare; = *afsnijden*, intercipere (murus pedestre iter); *iemd den weg tot eeramblen v.*, iter ad honores alci obsae-pire.

versperring, obstructio.

verspieden, speculari, explorare (alqd); z. *verder kondschap* enz.

verspillen enz., z. **verkwisten** enz.; *verder* perdere (tempus, operam, verba); *profundere* ac *perdere* (studium et laborem); *dissipare* (reliquias rei publicae, *de laatste krachten v. d. staat*); *largius uti* (suo); *nodat men veel woorden v. had*, consumptā multa oratione; *weldaden aan iemd v.*, beneficia in alqo perdere of frustra in alqm conferre.

versplinteren, *trans.*, z. **verbrijze-len**, **verbrokkelen**; *intr.* door het pass.

versplintering, z. **verbrokkeling**.

verspreiden, spargere, dispergere, diffundere; *zich v.*, spargi etc., se spargere etc.; z. *verder verbreiden*, **bekend**, **I**, **B** (*b. maken*).

verspreken, *zich v.*, errare of labi in dicendo; = *zich iets laten ontaffen*, incon-sulte dicere alqd.

verspringen, mutari; locum mutare.

verssnede, caesura, incisio.

verssoort, versuum genus.

verstaan, 1. *trans.*, met het gehoor,

accipere, auribus percipere, (*duidelijk*) exaudire alqd; *met het verstand*, z. **begri-pen**; = *opvatten*: *iets zoo*, *iets verkeerd v.*, alqd ita, in hanc partem, in malam partem accipere; alqd ita interpretari; *zoo moet het voorschrift van Apollo v. worden*, hanc habet vim praecceptum Apollinis; *hoe moet ik dat v.?* quid hoc sibi vult? *iemd v.* (*begri-pen wat hij zegt*), intellegere quid alqs dicat; orationem alcs intellegere; *iemd iets te v. geven*, alci alqd significare, ostendere; *iets (iets van iets, zich op iets) v.*, intellegere alqd (*v. e. kunstkenner*); scire of didicisse alqd (*v. e. i n f.*); alcs rei scientiam habere of peritum, non ignarum esse; doctum of eruditum esse alqa re; (*door lange oefening of beoefening*) callere alqd; *Latijn v.*, z. **Latijn**; *scherts v.*, z. **scherts**. | in 't bijz., *iets (iemd) onder iets (iemd) v.*, intellegere, intellegi velle m. d u b b. a c c (*b.v. sanguinem quid intellegis?*); sentire m. d u b b. a c c.; ook m. a c c. c. i n f.; = *bedoelen*, *meenen*, *willen* zeggen met enz., dicere, vocare, appellare m. d u b b. a c c.; interpretari (*opvatten*, *uitleggen* als enz., m. d u b b. of e n k e l e n a c c., *b.v. eam sapientiam, dit onder wijsb. v.*; *bescheidenheid in den genoemden zin v. of opgevat*, modestia, quam ita interpretatur, ut dixi); *iets onder iets v.* = *in gedachten aanvullen*, z. **aanvullen**. — 2. *refl.*, *zich op iets v.* = *iets v.*, z. *boven*. | *zich met iemd v.*, consentire cum alqo; *ten nadeele van een derde*, colludere cum alqo; = *tot een vergelijk* komen, z. **vergelijk**.

verstaanbaar enz., z. **begrijpelijk**, 1

enz.; v. d. stem, clarus.

verstand, mens; intelligentia; intellegendi vis; intellegendi prudentia; prudentia; iudicium (*oordeel*); consilium (*beleid*); ingenium; = *kennis*, *wetenschap*, intelligentia (*b.v. intelligentiam iuris habere*); *met v.*, z. **verstandig**, 2 (*adv.*); *veel v.*, een groot v. hebben, ingenio valere of abundare; praeditum esse acuto ingenio; *bij zijn (volle) v. zijn*, mentis incompetem esse; sanum of mente sanā esse; *niet* - mente captum of mente alienata esse; *de*, ex mente exisse; *zijn v.*, verliezen, e potestate mentis exire; *mente capi*; *van het v. beroofd*, *zijn v. kwijt*, alienatā mente; *iemd van het v. berooven*, mentem adimere alci; *zijn v. terugkrijgen*, ad sanitatem reverti; *resipiscere*; *hij heeft geen v. genoeg*, om enz., ei sana non constat mens, ut etc.; *het gezond v.*, mens sana; naturalis quaedam prudentia; communis intelligentia; *vgl. standpunt*; *wie gez. v. heeft*, sanus (homo); *met dien verstande* = *onder die voorwaarde*, *mits*, z. **voorwaarde**, *mits*.

verstandelijk, = *met verstand* begaafd, z. **verstandig**, 1; *het verstand betreffende*, *gevel*, *door den gen.*, mentis, ingenii; *vgl. intellectueel*.

verstandhouding, consensio (*ook in slechten zin*); conspiratio (*ook in slechten zin*); conscientia (*medeweten*); = *geheime besprekingen*, clandestina colloquia (*cum hoste*); *geheime v. ten nadeele van een derde*, collusio (*cum alqo*); *in v. staan met iemd*, cum alqo consentire; *alcs of facinori alcs conscium esse*; est conscientia inter (i. matrem et illum); (*in geheime v. ten nad. v. derde*) colludere cum alqo; *goede slechte v.*,

z. eendracht; tweedracht, ongenoegen, oneenigheid.

verstandig, 1. = *met verstand begaafd, mente (ratione) praeditus; = bij zijn verstand, mentis compos; sanus.* — **2.** = *wijs, intellegens; sapiens, prudens (ook v. zaken); een v. gedachte, sententia plena prudentiae; v. zijn, sanae mentis esse; sapere; a d v., intellegenter, sapienter, prudenter; = met overleg, considerate; ratione; iudicio, cum iudicio.*

verstandigheid, sapientia, prudentia.
versteenen, 1. *trans.*, in lapidem of saxum vertere. — **2.** *intr.*, in lapidem of saxum verti; *fig.*, obtorpescere (metu); *als verstaend staan*, attonitum constituisse; *defixum stare.*

verstek, iemd bij v. veroordeelen, alqm absentem damnare.

versterken, 1. = **verbergen, z. a.** — **2.** *versterken van iets, experts alcs rei; = berooid, z. a.; van iets v. zijn, z. missen, 2.*

versteld, z. ontsteld, verschrikken, 2 (verschrikt).

verstellen, z. lappen.

versterf, = nalatenschap, z. a.

versterken, firmare (praesidia urbis copis; novis copis se); confirmare (opes factionis; auxiliis se); = vergrooten, vermeederen, amplificare (sonum; auctoritatem), ampliore facere; augere (exercitum); een samenzuvering v., corroborare conurbationem; conurbationi vires adicere; iets met of door iets v., ook alqd alqa re cumulare (atque adaugere); *zich v., augeri; v. veldheeren, maiores copias of (in den strijd) subsidia accessere; na geslagen te zijn, vires of auxilia reparare; novis copis se renovare; zich (het lichaam) v., z. sterken; ook corpus (corpore) curare; = verschanschen, z. a.; iemd in iets v., z. stijven.*

versterking, 1. = *het versterken, confirmatio (perpetuae libertatis); = het verschanschen, munio; door omschr. — 2.* = *hetgeen versterkt, incrementum; v. strijdkrachten, accessio virium; auctus numerus; maiores of novae copiae; supplementum; = hulptroepen, auxilia; subsidium (mittere); iemd krijgt v., mittitur alci subsidium of supplementum; augentur alci copiae.*

versterven, z. afsterven; zich v., *se mortificare.

verstijfd, rigens of rigidus; torpens, torpidus (gevoelloos).

verstijfheid, z. verstijving.

verstijven, obrigescere, rigere incipere; torpescere, obtorpescere; v. zijn, rigere; torpere; vgl. stijf, 1.

verstijving, rigor; torpor.

• verstikken, 1. eig., z. 1. stikken. — 2. overdr., z. onderdrukken.

verstokt, obstinatus, offirmatus (animus).

verstoktheid, obstinatio; animus obstinatus, offirmatus.

verstommen, obmutescere (ook fig.); = zwijgen, conticescere (sermo; ook fig., furor, tumultus); iemd doen v., vocem alci includere; = zich verbazen, z. a.

verstomming, silentium; = verbazing, z. a.

verstompen enz., z. afstompen enz.; 4. bot enz.

Ned. Lat. Woordenboek.

verstoord, z. hoos, 2; toornig.

verstoorder, z. stoorder.

verstoordheid, z. toorn.

verstootten, = wegjagen, (domo) exigere, abigere, eicere (uxorem); proicere (alqm foras); expellere (alqm patriâ); = verloochenen, abdicare (alium, liberos); een vrouw v., repudiare uxorem.

verstooting, door omschr.; v. e. zoon, abdicatio filii; v. e. vrouw, repudium (alqm repudio dimittere, Iust.).

verstoppen, 1. = stoppen, z. a. — 2. = verbergen, z. a.

verstopping, 1. door omschr.; v. h. lichaam, alvus astricta; duritia alvi. — 2. = verberging, z. a.

verstoren, 1. = storen, z. a.; ook disturbare (contionem); de comitiën door de auspiciën v., auspiciis comitia vitare. — 2. = vertoornen, z. a.

verstoring, z. storing.

verstouten, z. 2. vermeten.

verstrekken, 1. = verschaffen, z. a. — 2. = dienen (tot), 2; strekken (tot), 2, z. a.

verstrijken, z. verloopen, 3; voorbijgaan, 1.

verstrikken, irretire (ook fig., illecebris alqm, se erratis); obstringere (alqm nefario scelere; se sceleribus); devincire (se mala cupiditate); illaqueare (alqm, alqm alqa re); circumvenire, capere (alqm).

verstrooid, 1. dispersus; dissipatus (ius civile, quod nunc diffusum et d. est, dissipata connectere); disiectus (manus, manschap; aedificia); effusus (in wanorde, agmen); a d v., disperse, diffuse, effuse. — 2. overdr., = met den geest afwezigh, aliud, alias res, aliena agens; non attentus; v. zijn, aliud agere enz.; v. spreken, aliena loqui.

verstrooidheid, animus aliud agens enz. (z. verstrooid, 2).

verstrooien, 1. dispersgere, dissipare; disicere (copias barbarorum; hostes in fugam); dispellere (nebulam, pecudes); discutere (met geweld); distrahere (fuga d. aliquos); = verstrooid, gescheiden houden, de vereeniging beletten (v. strijdkrachten), distinare; distendere; *zich v., dissipari; se dissipare; = uiteenloopen, dilabi, diffugere, discedere; over de geheele vlakke, spargere se toto campo. — 2. overdr., iemd v., (storend) distinare alqm; animum avocare; alcs industriam in plura studia distrahere; (opvroolijkend) animum alcs a curis of a sollicitudine abducere; alqm oblectare; *zich v., animum relaxare of remittere; aberare a miseria; door iets, oblectari, se oblectare alqa re; van rouw, luctum avocare alqa re (Sen.).**

verstrooing, 1. dissipatio; door omschr.

— 2. overdr., storende v. (verstrooidheid), animus alienis rebus districtus, animus aliud agens of non attentus ad id quod agendum est, vv. = zaken, die iemd verstrooien, quae avocant animum (Plin. ep.) | opvroolijkende v., aberratio a dolore, a molestiis, animi relaxatio of remissio (ontspanning); oblectatio (vermaak); = middel ter v., oblectamentum; ter v., animi (relaxandi) causâ; v. zoeken, z. (zich) verstrooien, 2; v. van smart, relaxatio doloris; zucht tot v., animus

ad voluptates (nimis) propensus; *daaraan lijdende*, voluptatibus deditus.

verstuiken, luxare; *den voet v.*, fallente vestigio luxare pedem.

vertakken, *zich ver (wijd en zijd) v.*, late diffundi; *fig.*, *ver v. zijn*, ook late patere; *ad multos pertinere*; *een zoo ver vertakte oorlog*, bellum tam longe lateque dispersum;

vertalen, *vertere*; *convertere* (mael conversa Atilii Electra Sophoclis; in Latinum); *transferre* (*overtbrengen*; locum totidem verbis a Dicaearchō), reddere (*weergeven*; alqd Latine; *verbum pro verbo*), interpretari (*vertalen*, *den zin weergevend*); *in het Latijn*, *woordelijk v.*, *z. Latijn*, *woordelijk*; *Terentius heeft dit stuk uit of van Menander v.*, Terentius hanc fabulam vertit of expressit a Menandro; *een boek in het Duitsch laten v.*, librum alqm Germanice of in Germanicum (sermone) vertendum of convertendum of transferendum curare.

vertaler, *interpretes*; *door omschr.*

vertaling, **1.** = *het vertalen*, conversio, translatio, interpretatio. — **2.** = *het vertaalde*, b.v. *een Latijnsche v. van Homerus*, Homeri carmina in (sermone) Latinum conversa; *een v. der gedichten van Aratus door Cicero*, carmina Arati a Cicerone conversa of Latine reddita.

verte, longinquitas; *in*, uit de *v.* = *ver*, van verre, *z. 2. ver*, **1.**

verteederen, *iemd v.*, *move*re alcs animum.

verteerbaar, facilis ad concoquendum; *een moeilijk v. spijs*, cibum gravis.

verteenwoordigen, = *de plaats van iemand of iets bekleeden, innemen*, *z. plaats*, **2**; *zich door iemand laten v.*, alqo vicario uti; *alle systemen der philosophie zijn hier v.*, nullus philosophiae locus vacat; = *iemds zaak waarnemen*, *iemd of iets verdedigen*, patrocinium alcs suscipere; *adesse alci*, alcs rebus, alci rei; *defendere*, tueri alqm, alqda.

verteenwoordiger, **z. plaatsvervanger**; *v. e. klager of beklagde* (inz. die zelf niet voor het gerecht kan verschijnen), cognitor; patronus, defensor (*beschermer, verdediger*); auctor (*woordvoerder*, suae civitatis, maximarum civitatum); *een voornaam v.*, *z. hoofdverteenwoordiger*; *v. zijn van iemand of iets*, *z. verteenwoordigen*.

verteenwoordiging, defensio, patrocinium (*verdediging*); *door omschr.*

1. vertellen enz., *z. 1. verhalen* enz.

2. vertellen, *zich v.*, in numerando errare.

verteren, **1.** *eig.*, = *opeten*, comedere (alqd; cibos); *vesci* alqda *re* (*zich met iets voeden*); *verteerd*, ook *adesus* (extis adesis); = **verduwen**, *z. a.* — **2.** = *verbruiken*, consumere (frumenta, pabulum); *absumere* (pecuniam, rem familiarem); *comedere* (bona sua); *verteerd*, ook *adesus* (pecunia). — **3.** = *vernietigen, ondermijnen*, exedere, conficere, consumere; *v. h. vuur*, absumere, haurire; *in het p. a. s. ook consumi* (incendio, flamma); *door iets v. worden*, tabescere, contabescere alqda *re* (morbo, desiderio); *confici* (dolore, desiderio, curis).

verterend, omnia hauriens (*v. h. vuur*); *tabificus* (*v. ziekten en hartstochten*).

vertering, = *vernietiging*, consumptio; = *verduwing*, concoctio; *door verba.*

vertoeven enz., *z. verwijlen* enz.

vertolken, interpretari (alqd); = **vertalen**, *z. a.*

vertolker, *z. tolk, vertaler*.

vertolking, interpretatio; = **vertaling**, *z. a.*

vertoog, *z. verhandeling, bewijsvoering*.

vertoon, ostentatio; venditatio atque ostentatio.

vertoon, **1.** *trans.*, ostendere (alci alqd); *proferre* (alqd, *te voorschijn halen*); *een stuk v. of opvoeren*, *z. 1. stuk*, **2.** — **2.** *refl.*, *zich v.*, *v. personen*, se ostendere; *apparere*, in conspectum venire; *se offerre* (*di ipsi se nobis non offerunt*); *in het openbaar*, in publicum prodire; *zich niet in het openbaar v.*, publico se abstinere; *zich voor de legerplaats v.*, obversari castris, *v. zaken*, apparere; *cerni*; *obversari* (Appio in somnis eadem species); *offerri*; *obici* (obiecta re terribili); *emergere*, exoriri, erumpere.

vertooning, **z. vertoon, opvoering, schouwspel**.

vertoon, iratum facere, irritare (alqm), iram of stomachum movere (alci); *zich v.*, irasci, irā incendi; *het v.*, irritatio; *vertoord*, *z. toornig*.

vertragen, **1.** *trans.*, morari, remorari, demorari; *tardare*, retardare; *moram afferre*, inferre, facere (alci rei), moram et tarditatem afferre (bello); *definere* (pacem, victoriam); = *rekken*, trahere, extrahere; *de vervulling der hoop v.*, lentiores facere spem. — **2.** *intr.*, retardari (motus stellarum retardantur).

vertraging, mora, retardatio; tarditas; dilatio (*uistel*).

vertrappen, (pedibus) obterere; *fig.*, = *met voeten treden*, *z. voet*, **1.**

vertrapping, obtritatus (Plin.) of *door omschr.*

vertreden enz., *z. vertrappen* enz.

1. vertrek, *z. kamer*.

2. vertrek, abitus; discessus (illius Alexandræ d.); decessus; exitus; profectio; *het v. van een overheidspersoon uit de provincie*, decessio, decessus; *bij zijn v.*, abiens, proficiscens, decedens; = *op het punt om heen te gaan*, abiturus, profecturus, decessurus; *sub decessu suo*; *sub ipsa profectio*; *voor zijn v.*, priusquam inde abiret, proficisceretur. | *vgl. afvaart*.

vertrekken, **1.** *trans.*, = *verdraaien*, **1**, *z. a.*; *geen gezicht v.*, vultum non mutare.

— **2.** = *heengaan*, abire (suas domos, hinc domum); *exire*, discedere ab (de, ex) loco alqo; *proficisci* (Romā, ex Asia); *excedere*, egressi (ex) loco; *decedere loco*, de, ex loco (*wegtrekken*); *inz.*, *van een uit zijn provincie vertrekkend overheidspersoon*, decedere de, ex provincia of decedere alleen; *ergens heen*, proficisci, se conferre, b.r. Romam, in terras longinquas.

vertrekking, distortio.

vertoetelen, *z. verwennen*.

vertroosten enz., *z. troosten* enz.

vertrouwbaar, certus; firmus; fidus, fidelis; verus (*waar*); *z. bericht*.

vertrouwbaarheid, fides (*geloofwaardigheid*); veritas (*waarheid*).

vertrouwd, 1. = **vertrouwbaar**. *z. a.*: = *vertrouwelijk*, *gemeenzaam*, *familiaris*; *een v. vriend*, *v. vriendschap*, *z. vriend*, 1; **vriendschap**. — 2. *met iets v. = goed bekend*, *alcs rei sciens*, *gnarus*, *peritus*, *non ignarus*; - *niet v.*, *alcs rei ignarus*; *expers* (*b.v. litterarum*); *in alqa re rudis*; *met iets v. zijn*, *alcs rei scientem etc. esse*; *didicisse alqd*; *eruditum esse alqa re*; *alqd expertum esse*; *met gevaaren v. zijn*, *in periculis versatum esse*; *v. woorden*, *zich v. maken met iets*, *alqd discere*, *percipere*; *alqa re imbui*; *iemd met iets v. maken*, *imbuere alqm alqa re*.

vertrouwde, *familiaris*, *intimus*: *consiliorum particeps of socius*; *iemd v. zijn*, *in familiaritate alcs versari*; - *worden*, *in familiaritatem alcs venire*, *intrare*; *iemd als v. hebben*, *alqm familiariter of intime uti*; *alci omnia consilia credere*; *iemd tot zijn v. maken*, *alqm in familiaritatem recipere*.

vertrouwdheid, 1. *etg.*, *familiaritas*; *intima amicitia*. — 2. *oneig.*, *scientia* (*alcs rei*); *consuetudo* (*laborum*).

vertrouwelijk, *familiaris*; *op v. voet met iemd staan*, *leven*, *z. vriendschap*; *v. omgang*, *z. omgang*; *a d v.*, *familiariter*.

vertrouwdheid, *familiaritas*; *usus familiaris*.

vertrouwing, *z. vertrouwde*.

1. **vertrouwen** (*verb.*), *fidere*, *confidere* (*alci*; *alci rei of alqa re*); *fiduciam collocare* (*in alqo*), *fiduciam habere* (*alcs rei*); *credere* (*alci rei*, *alci*); *niet v.*, *diffidere* (*alci*, *alci rei*); *vertrouwend*, *ook fretus* (*alqo*, *alqa re*).

2. **vertrouwen** (*subst.*), *fiducia*, *fides*; *spes certa*, *firma*; *v. in iemd. krijgen*, *alci confidere incipere*; *v. in iemd of iets stellen*, *iemd (geen) v. schenken*, *z. 1. vertrouwen*; *iemd zijn geheele v. schenken*, *alci se totum committere*; *omnia consilia alci credere*; *iemd iets in v. zeggen*, *secreto alci alqd dicere*; *in v. gezegd* / *hoc tibi soli dictum puta*.

vertrouwen *enz.*, *z. wanhopen* *enz.*

vervaard *enz.*, *z. bevreemd*, **verschrikken**, 2 (*verschrikt*) *enz.*

vervaardigen, *facere* (*anulum*, *versus*); *conficere* (*anulum*, *pallium sua manu*, *tabulas litteris Graecis*, *libros Graeco sermone*); *als handwerksman*, *kunstenaar*, *fabricari* (*naves gladium*); *schrijftelijk v.*, *z. schrijven*, 2; **opstellen**, 2.

vervaardiger, *fabricator*, *opifex*; *auctor*.

vervaardiging, *confectio*, *fabricatio*; *door de verba*.

vervaarlijk *enz.*, *z. verschrikkelijk* *enz.*

verval, *ruina* (*ook fig.*, *rei publicae*); *tijdelijk*, *intermissio* (*eloquentiae*); *geheel*, *interitus* (*fig.*); *v. der zeden*, *mores corrupti of labentes*; *morum labes*; *zijn v. snel te gemoet ijten*, *praecipitem ire* (*v. d. zeden*); *in v. geraken*, *geraakt zijn*, *z. 1. vervallen*; *in v. brengen*, *subverttere*, *everttere*; *v. van krachten*, *senium*, *z. afgeleefdheid*; *v. = voordeel*, *emolumentum*.

vervaldag, *dies* (*pecuniarum*; *quum dies venit*; *ante diem solvere*).

1. **vervallen** (*verb.*), 1. = *in verval geraken*, *in ruinam pronum esse*, *ruinosum effici* (*v. gebouwen*); *labi* (*labente paulatim disciplina*; *mores magis magisque lapsi*

sunt); *collabi* (*moenia subito ruinā*); *dilabi* (*aedes Iovis vetustate dilapsa*; *fig.*, *res publica*; *res familiaris*; *discordiā res maximae*); *prolabi* (*aedes vetustate*; *fig.*, *disciplina*; *prolapsum clade imperium*); *z. bouwvallig*; *v. levende wezens*, *tabescere*; *snel v.*, *z. verval*. — 2. *in of tot iets v.*, *labi*, *delabi* *in*, *ad alqd*; *incidere in alqd*; *in den leertoon*, *z. leertoon*; *in dezelfde fout*, *idem peccare*; *om niet in dezelfde fout te v.*, *die ik afkeur*, *ne faciam idem*, *quod reprehendo*. — 3. = *betaalbaar zijn*, *cadere* (*nummi in eum diem*).

2. **vervallen** (*a d i.*), *een v. gebouw*, *aedes ruinosa*; *domus ruinis deformis*.

vervalschen, *adulterare* (*nummos*; *ook fig.*, *ius civile*); *commutare* (*veranderen*, *indictum*; *tabulas publicas*); *corrumpere* (*tabulas publicas*, *litteras*); *vitiare* (*senatus consultum*, *litteras*); *interpolare* (*tabulas*).

vervalscher, *v. geld*, = *valsche munt*, *z. valsch*, 2; *v. e. testament*, *z. testamentvervalscher*; *z. verder falsaris*.

vervalsching, *adulteratio*; *door omschr.*; *v. van documenten*, *falsae et corruptae litterae*; *van een testament*, *z. testamentvervalsching*.

vervalscht, *adulterinus* (*clavis*, *nummus*); *falsus* (*litterae*); *suppositus* (*testamentum*); *corruptus*.

vervangen, *enz.*, *z. plaats*, 2 (*de p. van iemd of iets innemen* *enz.*), **vertegenwoordigen**, **opvolgen**, 1 *enz.*

vervelen, *iemd v.*, *molestiam of taedium*, *languorem afferre alci*; *iets v. mij*, *taedet me alcs rei*; *alqd molestiam etc. mihi affert*, *mihi molestum est*; *zich v.*, *z. lang* (*de tijd valt mij l.*); *zich dood v.*, *otio tabescere*.

vervelend, *molestus*; *odiosus*; *tadell* *plenus*; *lentus* (*in dicendo*); *niets vind ik vervelender*, *nihil mihi longius est*; *adv. moleste*, *odiosae*.

vervelendheid, *v. iets*, *molestia*, *taedium* *alcs rei*; *languor* (*antiquorum scriptorum*).

verveling, *horae tardae euntes*; *satietas* (*als verzadiging*); *taedium* (*als walging*); *molestia* (*als last*, *b.v. paucorum dierum*); *languor* (*lusteloosheid*); *de v. met iets verdrijven*, *horas fallere alqa re* (*dicht.*).

vervelen, *pellem exuere*; *v. slangen*, *senectam exuere*.

verven, *z. kleuren*.

verver, *infector* (*v. e. kleed*; *Cic.*).

ververschen, *renovare* (*memoriam*); *z. verlevendigen*.

verversching, *b.v. vv. gebruiken*, *cibum et potum* (*corporis recreandi causā*) *sumere*. **vervliegen**, *fugere* (*v. d. wijjn*); *evanescere* (*z. verdwijnen*).

vervloeken, *exsecrari* (*alqm*, *alqd*, *in alqm*, *in caput alcs*); *aan de onderaardsche goden wijgend*, *devoivere* (*alqm*); *decestarti* (*alqm*, *alqd*; *iemd v.*, *ook detestari in caput alcs minas periculae*); *vervloekend wenschen*, *dat*, *exsecrari*, *ut* (*Cic.*).

vervloeking, *exsecratio*, *consecratio* (*capitis*), *devotio*; *ook preces* (*b.v. omnibus precibus detestari alqm*); *een voorwerp van v. voor het Rom. volk*, *exsecratus populo Romano*.

vervloekt, *devotus*, *sacer*; *exsecrandus*, *exsecrabilis*.

vervoegen, conjugare (verba); *zich bij iem.* v., adire alqm.

vervoeging, conjugatio (*bij de Grammatici*).

vervoer enz., *z. transport* enz.

vervoering, *1. eig., z. transport*. — *2. fig., v. van vreugde*, laetitia summa of effusa, exultans, gestiens; *in de v. zijner vreugde*, laetitia elatus, laetitia plenus.

vervolg, *1. = volgende tijd*, tempus posterum of futurum; *in het v.*, postea, posthac; postero tempore. — *2. v. e. verhaal* enz., reliqua pars; quod reliquum est; pars altera, tertia (*tweede, derde deel*); ook de eadem re porro agitur; *v. en slot*, res instituta porro tractatur et absolvitur.

vervolgen, *1. vijandelijk*, sequi, persequi, insequi, insectari, prosequi, consectari (alqm); *= in het nauw brengen*, instare (alci), urgere, premere, vexare (alqm); exagitare (alqm, *als een wild dier rusteloos v., affjagen*); *gerechtigd v.*, iudicio persequi (alqm); *z. aanklagen*. — *2. zijn weg v.*, viam of cursum tenere; viam persequi (*ook fig.*); *zijn eigen weg v.*, suum institutum tenere; *denzelfden weg v.*, eadem viā pergere; *iets verder v. (in de rede)*, alqd longius persequi; *wordt v. (v. e. onderwerp)*, reliqua deinceps persequemur; *z. verder voortzetten*.

vervolgens, *z. daarop*, *2. naderhand*. **vervolger**, is qui insequitur of insectatur etc.; *in den pl. ook insequentes, insectantes etc.*; insectator (plebis, Liv.); vexator (*kweller, mishandelaar*); *v. der Christenen, z. Christen*.

vervolgling, *1. insectatio; vexatio; gerechtelijke vv.*, persecutiones (Cic.); *door g. vv. den overigen schrik aanjagen*, ceteros iudicis terrere (Sall.); *z. aanklacht*; *soldaten tot iemds v. witzenden*, emittere milites ad alqm sequendum; *de v. staken*, assistere sequendo; *v. der Christenen, z. Christen*. — *2. = voortzetting*, *z. a.*

vervormen, denuo fingere; transformare (se, alqd in alqd).

vervreemden, *1. = in andere handen brengen, overdoen*, alienare, abalienare; = verkoopen, vendere. — *2. = vreemd, afkeurig maken*, alienare (plebem, animos civitatis, suorum voluntates; *van iem.*, ab alqo; ook alienare sibi alqm alqare, Liv.; *v. worden*, ook alienari voluntate); abalienare (alqm, alcs animum, voluntatem ab alqo).

vervreemding, *1. alienatio, abalienatio; = verkoop, venditio*. — *2. alienatio; door omschr.*

vervroegen, maturare; *vgl. verhaasten*. **vervuilen**, sordescere.

vervullen, *1. = vol maken*, complere (alqm gaudio, bona spe; omnia terrore); implere (pectus anxii curis; orbem terrarum nominis sui gloria); imbueres (alqm admiratione, amore virtutis; animos pietate); perfundere (*doorstroomen*, perfundi laetitia, timore; animum religione); *iets v. mij*, ook alqd me tenet, b. v. mirum desiderium urbis; teneor alqare re; *dikw. is het enkele officere voldoende*, b. v. iem. met groote vreugde, met bewondering v., alqm magno gaudio, magna laetitia, alqm admiratione afficere. — *2. = nakomen, uitvoeren*, explere (partes officii); *zijn plicht, een belofte v.*,

z. plicht, belofte, *1; iemds wil, verlangen v.*, voluntati alcs obtemperare; morem gerere alci; alqm voti compotem facere; *een opdracht v.*, mandata persequi of exsequi, conficere, efficere, perficere; *v. worden = verwezenlijkt worden*, evenire; ratum esse (*dicht.*); *mijn wenschen worden v.*, optata mihi contingunt.

vervullen, conservatio (*inachtning, officiorum*); door verba, *z. plichtsbetrachting*; door navgezette v. zijner belofte, promisso fideliter servando; *in v. gaan = vervuld worden*, *z. vervullen*, *2*; *in v. doen gaan*, ad effectum adducere (alqd); ratum esse iubere (*dicht.*); *laat in v. gaande*, serus (*portenta*); *maken, dat de beschuiten van het noodlot in v. gaan*, implere fata; *v. van een belofte*, ook alleen promissum, promissa (*pl.*), *in verbinding met flagitare, expectare*.

vervaaien, dissipare.

verwaand enz., *z. aanmatigend, inbeelding*, *2 enz.*

verwaardigen, *z. waardig*, *1 (w. achten)*; *zich niet v.*, non dignari m. inf. (*† en dicht.*); *zich nauwelijks v. naar iets te luisteren*, alqd vix auribus admittere.

verwaarloozen, neglegere (alqd); deesse (officio); *z. verder veronachtzamen* enz.

verwaarloozing, neglectio; incuria (*gebrek aan zorg voor iets*).

verwachten, *1. expectare* alqm; alqd; alqd ab, *minder vaak* ex alqo; (*hopend*) sperare alqd, ook m. fore ut; spem habere alcs rei, ook m. a. c. c. i. n. f.; *wenschend*, optare m. ut, ab alqo ut etc.; *vreessend*, timere alqd (ultima); *vast v.*, destinare alqd (sibi regnum Hispaniae animis; ook m. a. c. c. i. n. f.); *het was zeker te v.*, dat enz., satis apparebat m. a. c. c. c. i. n. f.; *van iem. zijn heil, redding v.*, in alqo spem salutis ponere; (*iets*) doen v., portendere; *sneller dan men v. had*, opinione, spe celerius; *geringer v.*, expectatione minor; *zooids men van uw beleid mag v.*, ut es prudens, quā es prudentia, quae tua est prud., pro tua prudentia. — *2. = op iem. of iets wachten*, *z. wachten*, *1.*

verwachting, expectatio, spes, opinio; *tegen alle of de algemeene v.*, *z. algemeen*, *1, B*; *boven v. snel*, spe celerius, *z. verwachten*, *1*; *tegen mijn v. maar zeer naar mijn wensch is het gebeurd*, dat enz., insperanti mihi, sed valde optanti accidit, ut etc.; *zich in zijn v. bedriegen*, *z. bedriegen*; *de v. spannen, opvekken*, *z. spannen*, *2*; *opvekken*; *aan de v. beantwoorden*, *z. beantwoorden*, *2*; *de vaste v. koesteren*, dat enz., destinare m. a. c. c. c. i. n. f.; *groote vv. van iem. koesteren*, magnam spem in alqo ponere of collocare; *vol v.*, (expectatione) erectus; cum magna expectatione (concurrere); *in of vol bange v.*, suspensus animo; erectus suspensusque.

verwant, *1. eig.*, propinquus; necessarius; *door geboorte*, consanguineus; sanguine coniunctus; *v. vaders of moeders zijde*, cognatus; *v. vaders zijde*, agnatus; *door huwelijk*, affinis; affinitate coniunctus (*met iem.*, alci); *de verwanten*, propinqui; genere proximi; ook cognatio; necessitudo; *na v.*, propinqua cognatione coniunctus (*met iem.*, cum alqo); *de naaste v.*, proximus cognatione of propinquitate; proxima pro-

pinquitate coniunctus; *een verre v. van iem.*, longinquā cognatione alqm contingens; *met iem d. zijn*, alci propinquum esse; *alci of cum alqo propinquitate of necessitudine coniunctum esse*; alqm cognatione of propinquitate attingere, contingere; cognatione, affinitate of affinitatis vinculis cum alqo coniunctum esse; consanguinitate alci propinquum esse; *met iem na v. zijn*, arto propinquitatis vinculo (maximis propinquitatis vinculis) cum alqo coniunctum esse; propinqua cognatione alqm contingere; *van verre*, alqm longinqua cognatione contingere; *in 't geheel niet*, nulla propinquitate of cognatione contingere, attingere alqm, nulla affinitate of consanguinitate cum alqo coniunctum esse; *v. moeders zijde*, a matre. — 2. *fig.*, propinquus, vicinus, finitimus, cognatus alci rei; similis alci rei, alci rei; *v. gevallen, verschijnselen*, similitudines; *met iets of iem d. zijn*, propinquum etc. esse alci rei; finitimum esse alci, pertinere ad alqm; *niet in 't minst met iets*, remotissimum esse ab alqo re; *alle edele kunsten zijn ten nauwste met elkander v.*, omnes artes, quae ad humanitatem pertinent, quasi cognatione quadam inter se continentur (*Cic.*).

verwantenmoord, parricidium.

verwantschap, 1. *eig.*, propinquitas, necessitudo; consanguinitas; cognatio, agnatio; affinitas; *vgl. verwant, 1*; *met iem in v. staan*, *z. verwant, 1*; *komen*, affinitatem cum alqo iungere; in alci affinitatem of cognationem pervenire; = *de verwanten*, *z. verwant, 1*; *graad van v.*, gradus (consanguinitatis). — 2. *fig.*, cognatio (studiorum); coniunctio; *in v. met iem d. iets staan*, *z. verwant, 2*.

verward, turbatus, confusus, perturbatus, confusus, inordinatus (acies); perplexus (*duister, v. d. rede*); tortuosus (genus disputandi); *v. vlucht*, fuga effusa; *v. geschreeuw*, clamor confusus, dissonus; voces dissonae; *v. in het hoofd*, mente turbata; conturbatus; = *het verstand kruit*, mente captus; *v. spreken*, confuse of perplexe loqui.

verwardheid, *z. verwarring*.

verwarmen, calefacere, (= *lauw maken*) tepefacere (alqd); *v. e. weldadige warmte*, fovere; *zich v.*, calefacere corpus; *bij het vuur*, admoto igne refovere artus (*Curt.*).

verwarmig, calor (wormte); *door om-s-hr.*

verwarren, = *in wanorde brengen*, turbare; conturbare (rem publicam); = *verbijsteren*, conturbare, perturbare; implicare (alqm incertis responsis); = *in opschudding brengen*, agitare (rem publicam); = *door elkander werpen*, miscere (rem publicam, omnia); permiscere (iura divina et humana; omnia timore); confundere (signa); ordines peditum atque equitum; *ook fig.*, alci animus, alqm; confundi maerore; *het verstand v.*, *ook mentem* alci alienare.

verwarring, perturbatio; confusio (haec temporum; suffragiorum); implicatio (*fig.*, rei familiaris); turba, tumultus (*lawaa, gevoel*); trepidatio (*angstigh heen en weer loopen, angst, onrust*); *algemeene v.*, omnium rerum perturbatio; *er ontstaat een a. v.*, omnibus locis trepidatur; *een a. v. veroorzaken*, omnia miscere et turbare; *in v.*

brengen, *z. verwarren*; - *geraken*, *z. verwarren* (*door de passiva*); *ook door trepidare*; *v. van het verstand*, mens turbata, alienata; conturbatio mentis.

vervaten enz., *z. vermetel, overmoedig enz.*

verwedden, pignori opponere.

verweekelijken, mollire, effeminare (alqm, alci animus); emollire (alqm).

verweekelijking, mores effeminati; *door de verba.*

verweeren, exedi.

verweerschrift, defensio (*vgl. tegenschrift*; defensionem causae suae scribere).

verweezen, orbum fieri, parentibus orbari; *verveesd*, parentibus orbatus; orbis, orbatus.

verwekken, 1. generare; gignere, procreare (liberos ex alqa). — 2. = *opwekken, veroorzaken*, ciere (bellum); concire (seditionem); concitare, excitare (odium, bellum); excitare risus, amores, plausum); movere (bellum; odium, risum), commovere (bellum, seditionem; metum, laetitiam, odium, dolorem); parere (laetitiam, dolorem, suspicionem); gignere (amicitiam); moliri (haec in animis, odium, amorem etc.); conflare (invidiam, odium alci); miscere (motus animorum; nova quadam m. et concitare mala); *een twist v.*, *ook controversiam inferre*; *over iets*, vocare, adducere, deducere alqd in controversiam; *lachen, oproer v.*, *z. 2. lachen, oproer*; *vgl. verder opwekken, 2*.

verwekker, 1. procreator, generator, parens. — 2. = *veroorzaker*, concitator; concitor; auctor *door omschr.*

verwekking, 1. procreatio; *door de verba.* — 2. = *veroorzaking, door de verba.*

verwelken, flaccescere, marcescere (*ook oneig.*); = *uitbloeien*, florere desinere; deflorescere (*ook oneig.*); = *wegkwijnen* (*v. menschen*), tabescere; **verwelkt**, *z. a.*

verwelkomen, iem d. v. salvere iubere alqm; salutare alqm; (*vriendelijk*) alqm benigne salutare, alloqui; benigno vultu excipere.

verwelkoming, salutatio.

verwelkt, flaccidus, marcidus; vietus; *reeds eenigszins v. kranzen*, coronae languidulae.

verwend, delicatus; delicati fastidii (*kieskeurig*); *een zeer v. smaak*, fastidium delicatissimum; *z. weekeling*.

vervennen, indulgentiā corrumpere, effeminare alqm; *zich v.*, effeminari alqa re; remollescere atque effeminari (ad laborem ferendum); *door het geluk v. worden*, felicitate corrumpti; **verwend**, *z. a.*

vervenschen, = **vervloeken**, *z. a.*; **vervensch**, *z. a.*

vervensching, execratio, devotio, detestatio; *in vv. uitbarsten*, execrari; *tegen iem d.*, in alci caput, in alqm; diras alci imprecari; *formule van v.*, carmen execrabile (*Liv.*).

vervensch, *z. vervloekt*.

ververen enz., *z. verdiedigen enz.*

verwerkelijken enz., *z. verwezenlijken enz.*

verwerken, conficere; in opus consumere.

verwerpelijk, reiiciendus, repudiandus.

contemnendus; *niet of geenszins v.*, non contemnendus, haudquaquam spernendus (auctor); minime ineptus (orator).

verwerpelijkheid, door omschr.; *de v. van iets aantoonen*, coarguere alqd.

verwerpen, reicere (iudicem, *wraken*; consolationes); = *afkeuren*, improbare; **non** of parum probare; = *versmaden*, aspernari, repudiare, respuere; = *niets waard achten*, contemnere; = *niets willen weten van iets*, abhorrere ab alqa re; *als 't ware uitfluiten*, eieere, explodere (alqd); *een voorstel v.*, z. **voorstel**.

verwerping, relectio (iudicium); improbatio, repudiatio; *door de verba*.

verwerven, parare, comparare, parère (sibi alqd); quaerere (rem, *vermogen*); *eer, roem v.* (*behalen*, *inooegsten*), laudem sibi parère; laudem colligere; gloriam consequi, adipisci; (*veel*) laude of gloria florere incipere; *gunst v.*, conciliare (*bij velen*, colligere) sibi gratiam; *iets bij of boven iets v.*, acquirere alqd ad alqd (ook *absol.* = *nog daarenboven v.*).

verwerving, comparatio; conciliatio (gratiae).

verwezenlijken, ad effectum adducere; perficere; repraesentare (si repraesentari morte meâ libertas civitatis potest); *vgl.* **vervullen**, 2.

verwezenlijking, effectus; *door omschr.*; *vgl.* **vervulling**.

verwijden, laxare; *vgl.* **verbreeden**. **verwijderd**, remotus; disunctus; longinquus; = *uiterste, verste, extremus*; ultimus (b.v. terrae); = *in tegenovergestelde richting liggende, diversus*; *v. zijn, liggen*, abesse (ab urbe, ab alqo; *Zama* quinque dierum iter ab Carthagine; procul); distare (pari intervallo; trabes inter se binos pedes); *fig.*, abesse (b.v. longissime a vero); alium esse, abhorrere (ab alqa re); *iemd van iets v. houden*, alqm removere, avertere ab alqa re; *iets v. houden*, alqd removere; *zich van iets v.*, se removere ab alqa re (a negotiis publicis); abesse (a periculis).

verwijderen, 1. *eig.*, amovere, remove-re; amoliri (obiecta onera; omnia tyrannidis vestigia); emovere (plebem de medio, multitudinem e foro, alqm senatu); auferre; abducere; *met geweld*, depellere, propulsare; *personen, die in den weg staan*, submovere; = *iemd wegzenden (om hem kwijt te zijn)*, ablegare, amandare, relegare alqm; *iemd uit den senaat v.*, z. **stooten**, 1; *in 't bijz.*, *zich v.*, abire, concedere (ex praetorio in tabernaculum), discedere (de foro, e Gallia; Capuâ; ab alqo); e conspectu recedere; excedere (pugnâ, urbe; ook *ex etc.*); se subducere (*heimelijk*); *van het krijgstooneel*, a bello discedere; *van den Arar*, iter avertere ab Arari. — 2. *overdr.*, z. **verwijderd** (*houden*); *iemd van zich v.*, z. **vreemden**, 2.

verwijdering, 1. *eig.*, = *het verwijderen*, ablegatio; amandatio; = **verbanning**, z. a. | = *het weggaan*, discussus, abitus; digressus (lunae a sole). — 2. *overdr.*, z. **vreemding**, 2.

verwijding, laxatio (*Vitr.*); *door omschr.* **verwijd**, muliebris (onmannelijk); effeminatus, mollis (*wekelijk, vertroeteld*); *v. maken*, z. **verwekelijken**; a d v., mulie-

briter, muliebrem in modum, effeminate, molliter.

verwijfheid, mollities.

verwijl, zonder v., z. **onverwijld**, oogenblikkelijk.

verwijlen, morari, commorari; paulisper consistere; = *blijven*, manere; = *zijn*, zich ophouden, esse, versari (in alqo loco); *in de rede bij iets v.*, in alqa re morari, commorari, consistere, insistere; *bij iets (in den geest) gaarne v.*, retineri alqa re; *het v.*, mora; commoratio (ook *in de rede bij een gewichtig punt*).

verwijt, exprobratio; *vv.*, ook obiectationes (Caes.); opprobrum, probrum (*smadelijk v.*, *beschimping*); crimen, criminatio (*beschuldiging*); convicium (*luid, heftig v.*); *iemd vv. doen*, alqm obiurgare, accusare, incusare, criminari; *wegens iets*, obiurgare alqm de alqa re; alqm accusare de re (ook *alcs superblam*, inertiam etc.; *m. quod*); z. **verwijten**; *iemd bittere vv. doen*, alqm probis vexare; *iemd een v. van iets maken*, crimini of vitio dare alci alqd.

verwijten, exprobrare (alci alqd; *m. quod*); obicere (alci alqd; *m. quod*; *m. a c c. c. i n f.*); z. **verwijt**; *zich niets te v. hebben*, z. **schuld**, 2 (erij *van s. zijn*).

verwijzen, z. **verwekelijken**; *n t r.*, *door de passiva*.

verwijzen, 1. *v. naar*, delegare, reicere, revocare (alqm, alqd, ad alqm, ad alqd). — 2. *v. uit*, b.v. *iemd uit de stad, den staat*, alqm ex urbe, e civitate exire iubere; alqm amandare (in Graeciam, extra Italiam alqo); *vgl.* **verbannen**.

verwijzing, 1. *door omschr.* — 2. *v.* **verbanning**.

verwikkelen, in iets v. geraken, implicari alqa re (ook *fig.*, tantis rebus).

verwikkeling, nodus (ook b.v. in een drama); implicatio.

verwilderd, efferatus, ferus, immanis; *v. akkers, streken*, incultus, desertus; vastus a natura et humano cultu.

verwilden, efferari (*v. menschen die-ren*); = *ontaarden*, degenerare; *v. planten*, silvescere; *v. d. grond*, incultum iacere; vastari; *in zedelijken zin*, corrumpi (*v. menschen en toestanden*); *zoo geheel v.*, dat enz., tanta immanitate efferari, ut etc.; **verwilderd**, z. a.

verwilderig, feritas (*v. menschen en planten*); vastitas (*v. streken*); immanitas naturae (*zedelijke ruwheid*); *met het oog op de krijgslucht*, corrupta of corrumpenda disciplina.

verwinnen enz., z. **overwinnen** enz.

verwisselen, 1. = *het een voor het ander wisselen*, ruilen, permutare alqd alqa re; *van klederen v.* en *dgl.*, z. **wisselen**. — 2. *bij vergissing*, alqm alium esse putare; *de namen*, alium pro alio vocare.

verwisseling, permutatio; mutatio (vestis); *door omschr.*

verwittigen, z. **onderrichten**, 2; **mededeelen**.

verwoed enz., z. **woedend** enz.

verwoesten, 1. *v. land enz.*, vastare; *roovend en plunderend*, populari, (*geheel*) devastare, pervastare, depopulari, perpopulari; *door ruur, urere*; *te ruur en te zwaard*, ferro ignique vastare; *wijd en zijd alles v.*,

fugam ac vastitatem late facere; *verwoest*, ook vastus (solum). — **2. v. huizen, steden enz.**, discere, diruere, disturbare, destruere, *vgl. vernielen*; evertere, delere excidere (urbem); *fig.*, evertere (*b. v.* rem publicam); subvertere; conficere.

verwoester, 1. vastator; populator, depopulator; *door omschr.* — **2.** eversor (regni, urbis); confector (c. et consumptor omnium ignis).

verwoesting, 1. vastatio, populatio, depopulatio (agrorum); *vv. aanrichten*, populationes facere; *ergens een v. aanrichten*, alci loco vastitatem inferre; *zulk een v. in het Sabijnsche land aanrichten*, dat enz., tantam vastitatem in Sabino agro reddere, ut etc. — **2.** excidium (Carthaginis); excisio (tectorum, urbium); eversio (templorum); disturbatio (Corinthi); *voor de v. van Carthago stemmen*, Carthaginem delendam esse censere; *fig.*, eversio.

verwonden enz., **z. wonden enz.**

verwonderen, *zich v.*, admiratione affici; admiratio incedit alqm; - *over enz.*, mirari (alqd, alqm); admirari (alqd; alqm in alqa re, ook alleen de re); - *dat enz.*, mirari, admirari *m. a. c. c. i. n. f.*, *m.* quod; *het zal mij v.*, of *enz.*, miror, si etc.

verwondering, miratio (*Cic.*); admiratio (omnium vestrum; *over iets*, ales rei); *vol v.*, mirabundus (*Liv.*), miratus, admiratus; *v. opwekken*, admirationem habere, movere; *iemds.*, admirationem movere alci; *met v. vragen*, mirari *m. indirect vragen den zin*.

verwonderlijk, z. wonderlijk.

verwonding, vulneratio; *door de verba.*

verworpen, = *laag, verachtelijk*, abiectus; perditus, profligatus (*zedelijk verdorven*); *geheel v.*, profligatus et perditus; nequissimus; sceleratus.

verworpenheid, animus perditus; nequitia perdit.

verwrikken, = *met moeite bewegen*, moliri; = *verrekenen*, luxare (membrum).

verwringen enz., **z. draaien enz.**

verwult, -sel, z. gewelf.

verzachten, mitigare, mollire, lenire, levare, elevare, temperare; *z. verder lenigen.*

verzachtend, z. lenigend; v. balsem (fig.), fomentum.

verzachtig enz., **z. leniging enz.**; *v. der straf*, remissio poenae.

verzadigen, *eig. en fig.*, satiare (alqm, alqa re, animum, aviditatem legendi, libidines); saturare (animalia ubertate mamarum; se sanguine civium; homines saturati honoribus); explere (famem, odium; avaritiam pecuniā); *geheel v.*, exsatiare (*fig.*) exsaturare; *z. i. h. v.*, satiari, exsatiari (cibo, potu); explere famem, sitim; *v. e. z. a d i g d.*, satiatus (cibo, potu); satur.

verzadiging, satietas.

verzaken, z. verloochenen, afvallig (woorden); **plicht** (*zijn p. verzuimen*).

verzaking, = *afval*, defectio, *vgl. afval, 2*; *van zijn plicht, z. plichtsverzuim.*

verzakken, *v. d. grond*, considere, desidere; *v. gebouwen, z. invallen, 2.*

verzakking, labes, lapsus (terrae, montis); *v. gebouwen*, ruina (*instorting*).

verzamelaar, qui alqd legit, colligit, congerit.

verzamelen, legere (*lezen*, lapides; spolia); colligere; conquirere; congerere (in unum locum); coacervare (*opeenhoopen*); cogere; congregate (*bijenschaaren*); compellere (*bijendrijven*); homines in unum locum; convocare (*bijeenroepen*); *den senaat v.*, senatum cogere of vocare, convocare; *een leger v.*, exercitum comparare, (= *samentrekken*) contrahere (in alqm locum); (in unum locum) cogere, *v. troepen of schepen*; *z. i. h. v.*, convenire, coire; (*in menigte*) confluere; (*in aller ziel*) convolare; congregar, se congregate (*zich bijenschaaren*); se colligere (*inz. v. soldaten*); cogi contrahique (*v. troepen en schepen*); *de senaat v. zich, z. senaat*; ook (*na opgeroepen te zijn*) cogi in senatum of in curiam.

verzameling, 1. = *het verzamelen*, collectio; *door de verba.* — **2.** = *het verzamelde*, corpus (*tot één geheel vereenigde geschriften, b. v. omnis iuris Romani*); *v. kunstschaten*, thesaurus; *v. van spreuken*, collectanea dicta; *een groote v. boeken*, ook multi libri; *v. menschen, z. vergadering.*

verzamelplaats, locus quo omnes conveniunt; *der troepen*, locus quo copiae omnes coguntur; *voor het publieke verkeer* (*b. v. marktplaats*), conciliabulum; *voor sluchtelingen*, receptaculum (militum Catilinae).

verzanden, arenis obrui; *verzand*, arenosus.

verzegelen, signare, obsignare, consignare; anulo claudere (*Tac.*).

verzeilen, deferri (una navis delata Orcum); *op een klip, z. stooten, 2*; *in 't alg.* (casu) devenire (in alqd); incidere (in angustias; inter catervas armorum); *doen v.*, deferre (si forte eo d. fuga regem).

verzekeren, 1. t. r. a. n. s., = **beweren, z. a.**; *wees of houd u v.*, persuade tibi, persuasum tibi sit; scito; *als parenthesis*, mihi crede; *gij kunt v. zijn, dat enz.*, illud cave dubites, quin etc.; *ik ben van zijn trouw v.*, eius fides mihi cognita est; *een slaaf, van wiens trouw hij v. was*, servus, quem fidelem habebat; *ik houd mij vast v.*, dat enz., illud mihi certe persuadeo *m. a. c. c. i. n. f.*; *door iets v. zijn, dat enz.*, certum esse alqa re *m. a. c. c. i. n. f.* — **2. r. e. j. l.**, *zich v. van iets* = *bemachtigen*, potiri alqa re; *zich vooraf van een plaats v.*, praecoecupare locum; *zich van iemds trouw v.*, alqm sibi fidum facere; *ales fidem astringere*; *zich van de genade der goden v.*, veniam deorum impetrare.

verzekering, affirmatio, asseveratio; dictum; *bij de v.*, dat enz., quum affirmaret *m. a. c. c. i. n. f.*; *de v. geven, z. betuigen*; *vgl. bewering, betuiging.*

verzenden, mittere (alqd alci; litteras ad alqm of alci); *een brief v.*, ook dare litteras ad alqm.

verzending, missio (epistolarum); *door de verba.*

verzenen, calces; *spreekw.*, *de vv. tegen de prikkels slaan*, adversus stimulum calces (sc. iactare, *Ter.*); contra stimulum calcitra-re (*Vulg.*).

verzenen enz., **z. verschromen enz.**

verzenmaker, -ij, versificator, versificatio.

verzet, 1. = *ontspanning, 2. z. a.* — **2.** = *tegenspraak, 1*; *tegenstand, oproer, z. a.*; *v. e. overheidspersoon*, intercessio; *in*

v. komen, intercedere (tegen iets, alci rei);
vgl. protesteeren.

verzetten, 1. = *verplaatsen, transponere* (alqd in locum alqm); collocare (alqd in loco alqo); *absol.*, transponere alqd in alium locum; ordinem alces rei immutare; *sprekw.*, *bergen v.*, montes moliri (*of* *move*) sede sua; *fig.*, *de zorgen v.*, *z. verdrijven.* — **2.** *zich v.*, = (*zich*) **ontspannen, 2;** *z. a.*] = *tegenstand bieden, resistere, obstistere* (alci, alci rei); *repugnare* (*weerstreven, absol.*; alci rei); *adversari* (*tegen*... *zijn*, alci); *ornamentis alces*; *legi*; *adversante fortunā*; *m. quominus*; *obniti, reniti*; *refragari* (alci, *bij vertiezingen, sollicitaties*); *contra tendere* (*weerstreven*); *v. e. overheidspersoon, z. verzet* (*in v. komen*).

verzien, 1. *zich v.*, *z. (zich) vergissen.* — **2.** *het v. hebben op enz.* = *het gemunt hebben (aanleggen) op enz.*, **z. munten, 2; aanleggen, 1, D.**

verziend, videns videns of prospiciens; *acri visu* (*scherp van gezicht*); *v. zijn*, *longinqua contueri*.

verzilveren, *iets*, alqd argento of alci rei argentum inducere; alci rei bracteas argenteas inducere; *verzilverd*, argenteatus, argenteus.

verzinken, z. zinken; *fig.*, *in nood, ellen-de v.*, *inopiā, miserā demergi, opprimi*; *in schulden v.*, aere alieno demergi of obrui; *in gedachten, in (diep) nadenken v.*, *v. zijn, z. 2. nadenken.*

verzinlijken, alqd sensibus subicere; = **veraanschouwelijken, z. a.**

verzinlijking, subiectio sub aspectum; = **veraanschouwelijking, z. a.**

verzinnen enz., *z. uitdenken, verdichten enz.*

verzoek, preces (*in den sing. slechts dat v., acc. en abl.*); quod (quae) alqs petit; rogatio; petitio (alces rei); (*dringend*) obsecratio, obtestatio; (*heftig, onstuimig*) flagitatio, efflagitatio; = **uitnoodiging**, *invitatio*; *v. om vergiffenis, deprecatio* (illius facti); *op iemds, mijn enz. v.*, alqo, me etc. rogante of precante, petente; alces, meo etc. rogatu; *ik gaf het u op uw v.*, tibi petenti dedi; *zich met een v. tot iemd wenden*, petere alqd ab alqo, (*schrijftelijk*) adire alqm libello; *iemds v. toestaan*, satisfacere alci petenti; alqm voti compotem facere; alci morem gerere, alci morigerari; *niet t.*, deesse alci petenti; preces alces repudiare; *een v. doen, z. verzoeken*; *vgl. verder bestormen, 2; deemoedig, dringend.*

verzoeken, 1. = *vragen*, petere (alqd; alqd ab alqo; ut); rogare of orare (alqm ut; alqd); precari (alqd; alqd ab alqo; alqm ut); *smeekend, dringend*, obsecrare obtestarique, rogare atque orare, orare et obtestari (*en dgl.*, omnibus precibus petere; *nadrukkelijk*, contendere ab alqo, ut; *heftig, onstuimig*, flagitare, efflagitare (ab alqo alqd, ut; flag. alqm alqd); precibus exposcere (alqd); = **uitnoodigen, z. a.**: *in t bñz.*, *als men iemd aansprekt, ik v. u*, quaeso (*sterker*: obsecro, *ik bid u*). — **2.** = *in verzoeking brengen*, alqm tentare; alqm, alces animum sollicitare (*trachten te verleiden*); alqm pellicare (*verlokken*).

verzoeking, tentatio (*het op de proef stellen*); = *verloksele*, (*corruptelarum*) ille-

cebrae; **in v. brengen, z. verzoeken, 2.*
verzoekschrift, libellus; foedicii; *een v. tot iemd richten, bij iemd inreiken*, libello adire alqm.

verzoenen, placare (iram deorum; deos); *naar aanleiding van beveliking door een misdad.*, explare (manes; scelus); = *door een offer overreken en beërdigen*, macare (puerorum extis deos manes); = *tevredestellen, voldoen in t alg.*, satisfacere (alci); *iemd met iemd v.*, placare alqm alci; reconciliare alqm cum alqo, ook alqm, alces animum alci; alqm cum alqo reducere in gratiam; *vijanden met elkander v.*, inimicos in gratiam reconciliare; *zich met iemd v.*, reconciliari alci; reconciliare sibi alqm, alces animum of gratiam; in gratiam cum alqo redire, (*met iemd als vriend*) alqm in amicitiam revocare.

verzoening, placatio (deorum); expiatio (scelerum); foederis rupti; reconciliatio concordiae of gratiae; gratia reconciliata, *in het verband ook reconciliatio alleen*; reditus in gratiam; *hun bloed eischt v. door iemds bestraffing*, sanguis eorum supplicio alces luendus est; *een v. tot stand brengen, z. verzoenen*; *iemd de hand ter v. reiken*, alci dextram reconciliatae gratiae pignus offerre.

verzoenlijk, placabilis; *verzoenlijk*, ook placator; *ad v.*, animo placabil.

verzoenlijkheid, placabilitas; animus placabilis of ad deponendam offensionem mollis.

verzoeten, *fig.*, condire (alqa re alqd); levare (molestiam); mitigare (labores compensati gloriā mitigantur).

verzorgen, *iemd v.*, = *onderhouden*, alere sustentare; = *verplegen*, curare; *iets (goed) v.*, (magnam curam ponere (*of* *adhibere*) in alqa re.

verzorgor, altor (f. altrix); curator.

verzorging, *v. e. persoon*, victus (*onderhoud*); curatio (*verpleging*); *v. e. zaak*, cura, curatio.

verzet, *op iets*, avidissimus of cupidissimus alces rei.

verzuichten enz., *z. zuchten enz.*

verzuim, intermissio (officii); *vgl. veronachtzaming.*

verzuimen, praetermittere, amittere (diem, tempus, occasionem); deesse (officio, occasione); non obire (sua officia et munera); deserere (causam, officium; publica sacra, cultum deorum; vadimonium, *den termijn v. h. verschijnen voor het gerecht*); *tijdelijk*, intermittere (officium); non interesse alci rei (scholis); *den tijd v. (waarop men komen moest)*, ad tempus non adesse; *niet v.*, obire (locum tempusque, res suas, negotium); *vgl. veronachtzamen.*

verzuiming, z. verzuim.

verzuren, 1. *trans.*, acidum facere (alqd). — **2.** *intr.*, coalescere.

verzwageren enz., *z. vermaagschap-pen enz.*

verzwakken, 1. *trans.*, infirmum of imbecillum reddere (*etg.*); infirmare (hominem; fidem testis); debilitare; affligere (vastatione, dein proelio opes hostium); afficere (*aangrijpen, b.v. fames corpora*); enervare (senectus alqm); accidere (res hostium; robur iuventutis); attenuare, extenuare; minuere, comminuere, imminu-

ere; frangere, infringere; atterere (opes, alqm); hebetare (aures); obtundere (aciem oculorum, mentis; oculos; mentem); *door aanvallen op verschillende zijden den vijand plagen en v.*, carpere (b.v. novissimos, agmen). — **2. i n t r.** = zwakker worden, door de passiva; *v e r z w a k t*, door de participia, vgl. **zwak, 2. afnemen, II.**

verzwakking, confectio (valetudinis); imminutio (corporis, dignitatis); debilitatio, infrectio (animi); vgl. **afneming, 2** (der krachten).

verzwaren, 1. eig., graviolem reddere. — **2. overdr.**, difficiilius, gravius facere (alci alqd); impedire, tardare (bemoelijken, alqd, aditum, alqm ad alqd faciendum); *een straf v.*, augere poenam.

verzwelgen enz., z. verslinden, verbrassen enz.

verzwijgen, reticere, silentio tegere (alqd); *iemd iets*, celare alqm alqd, de alqa re; *er wordt mij iets v.*, celare de alqa re.

verzwijging, b.v. met v. van den naam, nomine suppressio (Tac.).

verzwikken, z. verstuiken.

vestigen, 1. a c t., constituere; **z. grondvesten**; *zijn hoop, vertrouwen op iets of iemd v.*, **z. 2. hoop, z. vrouwen**; *zijn aandacht op iets v.*, **z. opletten**; *zijn verblijf ergens v.* = zich vestigen, **z. beneden**; **z. ook richten, 2.** — **2. r e f l.**, *zich v.*, considere, sedem ac domicilium constituere, sedem collocare, deligere (in) alqo loco; se collocare (Athenis).

vestiging, = **grondvesting, z. a.**; *door omschr.*

vesting, arx; castellum; locus munitus; *een natuurlijke v.*, locus naturā munitus.

vestingbouw, munitio.

vestingwerken, (castelli, oppidi) munimenta; munitiones; *in het verband opera.*

1. vet (a d i.), pinguis, opimus; obesus (veldoorvoed); nitidus (*mooi, veldoorvoed, b.v. iumenta*); = **rijk**, opimus (praeda); **v. grond**, crassus ager.

2. vet (s u b s t.), pingue; = **smeer**, adeps; = **talk**, sebum of sebum.

vetachtig enz., z. vetting enz.

vetter, z. schoenriem.

veteraan, miles veteranus of vetus; *p l.*, ook veterani alleen; *uit v. bestaande*, veteranus (exercitus, legio); *overdr., in iets, multum et saepe versatus in re*; satis exercitatus in re; rei peritissimus.

vetheid, pinguitudo, pinguedo; obesitas (veldoorvoedheid); *door mesten*, sagina (ventris, corporis, Iust.).

vetmesten, z. mesten, 2.

vetting, pinquus.

vettigheid, pinguitudo, pinguedo.

veulen, eculus; equulus (Varr.).

vezel, fibra.

vezelig, fibratus (Plin.).

1. vier (n u m e r.), quattuor; *elk of telkens v.*, *te gelijk*, quaterni; *een tijd van v. jaren*, quadriennium; *- van v. dagen*, quadriidum; *in vieren (vier deelen)*, ook quadrifariam (dividere); *alle v. jaren*, quinto quoque anno; *onder v. oogen*, secreto; sine arbitris; *amotils of remotils arbitris*; *hij vraagt hem onder v. oogen naar datgene, wat enz.*, quaerit ex solo ea, quae etc. (Caes.). *onder v. oogen iemd of met iemd spreken*,

secreto cum alqo colloqui; solus solum alqm convenit; *binnen de v. muren*, intra domesticos parietes.

2. vier (s u b s t.), numerus quaternarius; *als cijfer op de dobbelsteenen*, quaternio.

vierdaagsch, quattuor dierum.

vierde, 1. a d i., quartus; *voor de v. maal*, quartum; *ten v.*, quarto. — **2. s u b s t.**, = *vierde deel*, quarta pars.

vierdeelig, quadripartitus.

vierdehalf, tres et semis, tres et dimidi-um; *v. duizend*, tria milia et quingenti.

vierderhande, -lei, quattuor generum; quattuor.

vierdubbel, z. viervoudig.

vierduizend, quattuor milia; *elk of telkens v.*, quaterna milia.

vierduizendmaal, quater milies.

vierduizendste, quater millesimus.

vieren, 1. = feestelijk doorbrengen, agere, agitare (festos dies); *in grooten getale*, celebrare.

— **2. = prijzen, verheerlijken**, celebrare, laudare; **z. prijzen**; *geried*, celebre, celebrissimus; *maxime celebratus*; *magnis of maximis, summis laudibus celebratus*; clarissimus (scriptor, poeta).

— **3. = laten schieten, den teugel v.**, frenos dare (ook fig., impotentii naturae et indomito animi, Liv.); *habenas laxare*; *zijn paard* - admittere, permittere equum; *aan zijn drijfen*, effundere se in omni libidine; vgl. **teugel, 3. bot.**

vierendeel, z. vierde, 2.

viereendeelen, quadrifariam dividere (alqd); *geviereendeel*, quadripartitus; *iemd (als straf)*, ales membra in diversum distrahere actis curribus of equis.

vierhandig, quattuor manus habens.

vierhoek, z. 1. quadraat, carré.

vierhoekig, quadrangulus; quadratus (vierkant).

vierhonderd, quadringenti; *elk of telkens v.*, quadringeni.

vierhonderdmaal, quadringentes.

vierhonderdste, quadringentesimus.

vierhoofdig, quattuor capitum.

viering, celebratio; *door de verba.*

vierjarig, quattuor annorum; = *vier jaren oud*, ook quadrimus, quattuor annos natus.

1. vierkant (s u b s t.), **z. 1. quadraat, carré.**

2. vierkant (a d i.), **z. 2. quadraat, vierhoekig.**

vierledig, quattuor membra f partes habens.

vierlettergrepig, quattuor syllabarum.

viermaal, quater; *v. zooveel*, quadruplum; *- als*, quater tantum of quater tanto amplius, quam quantum; *v. zoo groot*, quadruplo maior; *v. honderdduizend*, quadringenta milia.

viermannen, quattuorviri.

viermanschap, quattuorviratus.

vierpootig, z. viervoetig.

vierriemig, quadrimis (met vier rijen riemen of roeibanen); *een v. schip*, quadrimis.

vierschaar, z. 2. gerecht, tribunaal; *de v. spannen, z. rechtspreken.*

vierspans, -spannig, quadrigae, quadrigus.

versprong, quadrivium,

vierysybig, *z. vierlettergreepig.*
viertal, *z. 1. vier.*
viervoetig, quadrupes; *een v. diër*, quadrupes.
viervorst, tetrarches; *het gebied van een v.*, tetrarchia.
viervoud, quadruplum.
viervoudig, quadruplex; = *in vier deelen verdeeld*, quadripartitus.
vierzijdig, quattuor lateribus.
vies enz., *z. 2. vuil, kieskeurig enz.*
vijand, *in staatkundigen zin*, hostis (populi Romani of populo Romano); *van een persoonlijken v.*, inimicus; adversarius (*tegenstander*); *mijn ergste (bitterste) v.*, inimicissimus mihi of meus; *zij zijn vv. (elkander vijandig)*, inimicitiae sunt inter eos; *geworden, inimicitiae ortae sunt inter eos*; *zich iem. tot v. maken*, alqm sibi inimicum reddere, inimicitias alcs suscipere; *iem. v. (iend vijandig) zijn*, inimicitias habere (gerere, exercere) cum alqo; *avervo animo esse ab alqo*; *odisse alqm*; *iem. als v. beschouwen*, inimici, adversarii loco habere alqm; *v. van iets*, alienus of aversus ab alqa re.
vijandelijk, *door den g e n.* hostium (b.v. ager, terra); = *tot vijandelijkheden geneigd*, hostilis (terra, regio); *in (het) v. land*, in hostico (*tegenover in pacato*); *a d v.*, hostiliter, hostilem in modum.
vijandelijkheid, hostile, inz. *in den p l.* hostilia; *van v. verschoond blijven*, nihil hostile pati; *de vv. staken*, ab armis discedere, recedere; *finem facere iniuriis*; *-beginnen, openen*, initium facere armorum; *hostilia facere*, andere.
vijandig, hostilis (*in staatkundigen zin*); inimicus; infensus (*van een oogenblikkelijke stemming*); infestus (*van een opredend, alci*); allenus (*alienissimi socii*); *a. mens*; *ab alqo*; *aversus (ab alqo)*; *met v. bedoeling*, maleficii causâ; *a d v.*, hostiliter, hostilem in modum; *inimice*, infense, infeste.
vijandigheid, animus hostilis, inimicus, infensus; odium; inimicitiae.
vijandschap, inimicitiae (*in den s i n g.* voork., *zelden bij Cic.*), simulas; = *haat, afkeer*, odium; animus hostilis, infensus; *zij leven in v. met elkander*, sunt inimicitiae inter eos; *in v. met iem. leven*, intercedunt alci inimicitiae cum alqo; *esse in simulatate cum alqo*; *inimicitias exercere*, gerere of habere cum alqo; *zich v. op den hals halen*, inimicitias (simulas) suscipere; *in openlijke v. met iem. leven*, bellum gerere cum alqo.
1. vijf (*n u m e r.*), quinque; *elk of telkens v.*, *v. te gelijk*, quini; *een tijd van v. jaren*, quinquennium; (*als bepaalde, geregeld terugkerende periode*) lustrum; *v. jaar oud*, *z. vijftig*; *in v. deelen verdeeld*, quinquepartitus.
2. vijf (*s u b s t.*), = *het getal vijf*, numerus quinarus; *als cijfer op de dobbelsteen*, quinio; *als cijfer teken voor de vijf*, nota numeri quinarii.
vijfdaagsch, quinque dierum.
vijfde, *1. a d t.*, quintus; *telkens de v.*, quintus quisque; *de soldaten van het v. legioen*, quintani; *voor de v. maal*, quintum; *ten v.*, quinto. — **2. s u b s t.**, = *vijfde deel*, quinta pars,

vijfdeelig, quinquepartitus; *a d v.*, quinquepartito.
vijfderhande, *-lei*, quinque generum.
vijfdubbel, *z. vijfvoudig.*
vijfduizend, quinque milia; *elk of telkens v.*, quina milia.
vijfduizendmaal, quinques milles.
vijfduizendste, quinques millesimus.
vijfhonderd, quingenti; *elk of telkens v.*, quingeni; *elk of telkens uit v. bestaande*, quingenarius.
vijfhonderdmaal, quingenties.
vijfhonderdste, quingentesimus.
vijftaarijksch, quinquennalis.
vijftig, quinque annorum; = *vijf jaren oud*, ook quinque annos natus; *een v. tijdvak*, *z. 1. vijf*.
vijftigmaal, quinques.
vijftigmaandig, = *vijf maanden oud*, ook quinquemestris.
vijftien, quinqueviri.
vijftienmanschap, quinqueviratus.
vijfriemig, quinquereis (*met vijf rijen riemen of roeibanken*); *een v. schip*, quinquereis (navis).
vijftal, *z. 1. vijf*.
vijftien, quindecim; *elk of telkens v.*, quini deni.
vijftiende, quintus decimus; *voor de v. maal*, quintum decimum.
vijftienjarig, quindecim annorum; = *vijftien jaren oud*, ook quindecim annos natus.
vijftienmaal, quindecies.
vijftienmannen, quindecimviri; *de vv. betreffende*, quindecimviralis.
vijftienmanschap, quindecimviratus.
vijftiental, *z. vijftien*.
vijftienvoudig, b.v. *de akker draagt v.*, ager effert of efficit cum quinto decimo.
vijftig, quinquaginta; *elk of telkens v.*, quinquageni.
vijftigjarig, quinquaginta annorum; = *vijftig jaren oud*, ook quinquaginta annos natus; *een v. man*, *een vijftiger*, homo quinquagenarius.
vijftigmaal, quinquagies.
vijftigste, *1. a d t.*, quinquagesimus. — **2. s u b s t.**, quinquagesima pars.
vijfvoetig, quinque pedes habens.
vijfvoud, quinques tantum.
vijfvoudig, quinquplex; *quinquepartitus (in vijf deelen verdeeld)*; *het v.*, *z. vijfvoud*; *v. vruchten dragen*, efferre of efficere cum quinto (*v. e. akker*).
vijg, ficus.
vijgeboom, arbor fici; ficus; *wilde v.*, caprificus; *een met vv. beplante plaats*, fectum; *van den v.*, ficulneus.
vijl, lima (*ook oneig.*).
vijlen, limare; *limâ polire* of persequi; *polire*; *oneig.*, ook expolire, perpolire; *het v.*, expolitio (*ook oneig.*); *door de verba.*
vijver, piscina (*vischvijver*; *† bassin om in te zwemmen*).
vijzel, *z. mortier*.
villa, villa; = *landgoed*, *z. a.*
villen, deglubere (pecus, alqm vivum); *detegere corium de tergo alcs (bij levenden lijve*; *Plaut.*).
vilt, coacta (pl.); vestis coacta.
vin, pinna.
vinden, *1. eig.*, invenire, (*zoekend*) repe-

rire, dikw. echter ook door elkander gebruikt; (toevallig) offendere (alqm, alqd); deprehendere (betrappen); g. worden (men v.), inveniri, reperiri; gigni, nasci (v. voortbrengselen der natuur); ergens veel g. worden, alqd abundant of referatum est alqa re; bij iem d. g. worden, te v. zijn (als eigenschap); in alqo esse; er werden er g., men vond menschen, die enz., erant, inveniebantur, reperiebantur, non deerrant qui etc. — 2. = bevinden, bemerken en dgl., animadvertere; cognoscere; reperire; ik vond in hem een gediensig man, cognovi eum hominem officiosum; in de geschiedenis v. men, z. lezen, 2. — 3. = onder vinden, gevoelen, b.v. genoeg in iets v., delectari alqa re (in het weldoen, invat alqm aliis bene facere); geen behagen, moleste of aegre ferre alqd; ontspanning, rust v., relaxari, conquiescere. — 4. = oordeelen, achten, b.v. ik v. de zaak goed, res mihi bona videtur; ik v. het goed, illud mihi placet of probatur; het hoogste goed in de deugd v., summum bonum in virtute positum esse censere; iets bedenkelijk v., alqd ad religionem trahere. — 5. = krigen, nancisci, habere; zoo dikwijls ik vertrouwbare personen kan v., quoties mihi hominum certorum potestas erit; mannen zooals er in den senaat zeer veel te v. waren, cuius generis erat in senatu facultas maxima; voor iets te v. zijn, z. bereid; den dood v., perire, (in den slag) pugnantem cadere; den dood, zijn graf ergens v., alqo loco mori, sepeliri; den dood der dapperen, een ervollen dood v., mortem fortiter occumbere; honeste occumbere; hij vond bewonderaars, erant of non deerrant, qui eum admirarentur; zijn weg tot iem d. v., ad alqm pervenire (b.v. iudicium ad alqm pervenit); z. verder veel woorden, waarmee „vinden” verbonden wordt, b.v. bijval. — 6. = uitvinden, z. a.

vinder, -ster, qui, quae inventit alqd; = **uitvinder**, -ster, z. a.

vinding, z. **uitvinding**.

vindingrijk, sollers; ingeniosus; ad excogitandum a-utus; a d.v., sollerter; ingeniose; acute.

vindingrijkheid, sollertia; ingenium acutum ad excogitandum.

vinger, digitus; geen v. (zich niet) verroeren, quiescere; nihil agere; nihil movere (niets ondernemen); nihil progredi; voor iets geen v. verroeren of uitsteken, alcs rei causā ne digitum quidem porrigere of ne manum quidem vertere; een v. breed, dik, hoog, lang, (unum) digitum latus, crassus, altus, longus; latitudine etc. (unius) digiti; geen (ook maar een) v. breed (fig.), z. **vingerbreed**; in 't bijz., iets (bij iem d.) door de v. zien, connivere, alci indulgere in alqa re; iem d. op de v. zien, custodire, continere alqm; men kan hem om zijn v. vinden, nihil est eo tractabilius; de v. Gods, manifestum quoddam numen; digitus dei (Vulg.); iets voor den v. Gods houden, alqd divinitus accidisse putare.

vingerbreed, ook maar een v., door tantulum, tantillum (b.v. si quis tantulum de recta regione deflexerit; tantillum modo de gradu dignitatis demoveri); geen v. van iets afgaan, afwijken, ab alqa re non transversum unguem of nusquam digitum discedere.

vingerspel, „morra”, door micare.

vingertop, extremus digitus.

vingerwizing, significatio; = **vermaning**, z. a.; een v. is genoeg, rem significasse of breviter demonstrasse satis est; een korte v. geven, dat enz., breviter of digito demonstrare m. a. c. c. c. i n f. —

vingerzetting, (op e. snareninstrument), digitorum admotio.

vink, fringilla.

vinnig, acer, acerbus, saevus, a d.v., acriter, acerbe, saeve; vgl. **hevig**, = **bits**, z. a.

vinnigheid, acerbitas, saevitia; vgl. **hevigheid**; = **bitsheid**, z. a.

violet, violaceus.

viooltje, viola.

visch, piscis; als waar, pisces (pl.).

vischgraat, spina piscis.

vischhandelaar, qui pisces vendit of venditat; cetarius (in groote zeevisch handel), salsamentarius (in zoutevisch).

vischje, pisculus.

vischmarkt, forum piscarium of piscatorium; piscaria (Varr.).

vischnet, rete piscatorium, in het verband rete alleen.

vischrijk, plenus piscum.

vischvangst, z. **vissscherij**.

vischvijver, piscina; vivarium.

visioen, visum, species; = **droomgezicht**, z. a.

visitatie, scrutatio, pervestigatio.

visite, z. **bezoek**.

visiteeren, z. **doorzoeken**.

visschen, piscari; spreekw., in troebel water v., ex alterius incommodis sua commoda comparare (Ter.), ex alieno incommodo suam petere occasionem (Liv.); bij het dingen naar eerambten, occasionibus potius quam virtute petere honores (Liv.); het v., z. **vissscherij**.

visscher, piscator.

visscherij, piscatus; als bedrijf, piscatorium artificium.

visschers, in de samenst. door piscatoriums.

vitten, op enz., carpere, (tegen beler vreten in) calumniari (alqm, alqd); fastidire (in alqa re); iniquius iudicare (de alqo, in alqd); minutius inquirere (in alqm, in alqd); op alles v., minutius et scrupulosius omnia scrutari.

vitter, index iniquus; censor (tetricus); calumniator; corrector; (in 't alg.) homo difficilis.

vitterij, iniquitas de alqo iudicium of door iniquus iudicare etc. (z. **vitten**); fastidium.

vitziek enz., = **laakziek** enz., z. a.

vlaag, 1. eig., z. **windvlaag**. — 2. fig., z. **opwelling**.

vlag, = vaan, vexillum (b.v. navale); om een teeken mee te geven, mappa.

1. **vlak** (a d. i.), planus (glad, plat, effen); non fastigatus (niet schuin); de v. hand, palma; doch in den zin van „uitgespreide hand”, plana manus (tegenover pugnus); het v. land, campus; v. streken, loca campestria.

2. **vlak** (s u b s t.), het v. der hand, z. 1.

vlak; = **oppervlakte**, z. a.

3. **vlak** (s u b s t.), = 2. **vlek**, z. a.

4. **vlak** (*a d v.*), door ipse (*b.v. sub ipso vallo*).

vlakheid, planities.

vlakke, planities; locus aequus; locus planus; *in, door, op de v., ook in, per aequum of planum; in aequo of plano; = het vlakke, open veld (tegenover het gebergte), campus m. of z. planus of apertus; in de v. gelegen, in plano situs; campester; een weg door de v., iter campestre; de op de v. strijdende vijand, hostis campester; groote vv., magna camporum spatia; onmetelijke vv., camporum in infinitum patentium planities; tot een v. maken, in een v. veranderen, z. effenen.*

vlam, flamma, ignis (*ook fig.*); ardor (*gloed, ook fig.*); v. vatten, z. vuur; *in vv. opgaan, z. opgaan, 2; in v. zetten (fig.), inflammare, incendere; vuur en v. zijn enz., z. vuur, 2.*

vlammen, flagrare (*ook fig.*); vlammente oogen, oculi ardentes.

vlas, linum; van v., lineus; = werk (*grove, verwarde draden van v.*), stuppa; daaraan gemaakt, stuppeus.

vlashaard, z. melkbaard.

vlachten, nectere (*coronas*); texere (*fischinas*); klimop *in het haar v.*, hederā crines religare; *het haar v.*, capillos componere; comam in gradus formare (*Suet.*).

vlechtrijse, vimen.

vlechtwerk, crates (*pl.; v. hout*); storea (*v. stroo, biezen*); = vlechtrijis, vimina (*pl.*).

veermuis, vespertilio.

veesch, caro; viscera (*pl.; de inwendige deelen van het dierlijk lichaam, edele zoowel als onedele*); corpus (*lichaam*); *meton., mijn v. en bloed*, viscera mea; sanguis meus; *tegen zijn eigen v. en bloed woenen*, in suum sanguinem saevire.

veeschelijk, door den *g e n.* corporis of corporum.

veeschetend, carne (*carnibus*) vescens; *van dieren*, carnivorus (*Plin.*).

veeschhouwer, lanus.

veeschspijs, caro; carnes (*pl.*).

veeschuitdeeling, visceratio.

veezig, carnosus, carni similis.

vleien, 1. *eig.*, door liefkoozingen of overdreven gediensigheden, blandiri (*alci*); door onvaardige kruiperij, adulari alqm (*alci, Nep., Liv., Curt.*); door iem. naar den mond te praten, assentari alci, auribus alcs servire; = iem. al te zeer prijzen, nimium esse in alcs laudibus; kinderlijk vlelend iem. d. verzoeken *om enz.*, blandiri alci, ut etc.; *zonder u te willen v.*, non blandior tibi; noli putare me hoc auribus tuis dare; dicam non reverens assentandi suspicionem; iets zeggen *om iem. te v.*, auribus alcs dare alqd. — 2. *overdr.*, blandiri (*voluptas sensibus*); fovere (*sensus alcs; alqm certa spe*); *ik v. mij (met de hoop)*, dat enz., sperare videor m. a. c. c. i n f.; in eam spem adducor, ut etc.; spero m. a. c. c. i n f.; - *met de vaste hoop*, dat enz., magna me spes tenet m. a. c. c. i n f.; spem haud dubiam nanciscor m. a. c. c. i n f.; een begeerte, neiging v., door servire, b.v. libidini, cupiditati, populari gloriae (*den trots des volks*) ambitiosius.

vleidend, 1. *eig.*, blandus, blandiens; *a d v.*, blande, per blanditias. — 2. = aangenaam, iucundus, gratus; = eervol, hono-

rificus; iem. iets vleiensd zeggen, honorificis verbis alqm prosequi; *het is voor mij zeer v.*, summo honori mihi duco; - *dat grij enz.*, iucunde mihi facis quod etc.

vleier, homo blandus; adulator (*kruiper*); assentator (*jabroer*).

vleierij, door liefkoozingen, overdreven gediensigheden, gewl. p l. blanditiae, blandimenta; = kruiperij, adulatio; door iem. naar den mond te praten, assentatio; iem. v. zeggen, alci blanditias dicere; alci blandiri; aan v. het oor teenen, adulatoribus aures patefacere.

vleister, mulier blandiens; adulatrix.

vleitaal, voces blandae; oratio blanda; blanditiae.

vleiuwoord, vox blanda.

1. **vlek** (= dorp), vicus; z. dorp.

2. **vlek** (= vlak), macula (*ook oneig.*); labes (*bijna uitsluitend oneig.*); nota (*waaraan iets kenbaar is; fig. = brandmerk, schandvlek*); naevus (*medeervlek*); een v. uithuischen, maculam delere.

vlekkeloos enz., z. zuiver enz.; *in zedelijk opzicht z. rein enz.*; ook (*oneig.*) integer castusque; castus et nullis contactus vitii.

vlekkig, maculosus; maculis sparsus.

vleugel, 1. *eig.*, ala; vv., ook pennae; iem. d. v. korten, z. kortwieken; de v. laten hangen, alas demittere (*eig.*); languere, concidere (*oneig.*). — 2. *overdr.*, v. e. leger, cornu; v. d. ruiterij of de bondgenooten, ook ala; v. e. huis, ala.

vleugeldeur, fores (*pl.*); valvae.

vleugelschoenen, talaria (*pl.*).

vleugelslag, pennarum ictus.

vleugeltje, pennula.

vlieden, 1. *trans.*, fugere, defugere (*alqd, alqm*); vitare, devitare (*alqd (mijden); het v.*, vitatio; devitatio (*piratarum, Cic.*); fuga (*laboris*). — 2. *intr.*, z. vluchten.

vlieg, musca; spreekw., twee vv. in één klap slaan, una mercede duas res assequi (*Cic.*); uno in saltu duos apros capere; duo parietes de eadem fidelia dealbare.

vliegen, 1. *eig.*, volare; volitare (*heen en weer v.*); vgl. de composita met *aan-, af-, door-, neder-* enz. — 2. *oneig.*, = snel bewegen, volare (*en de composita*); ferri; iem. *om den hals v.*, invadere in collum alcs; *het paard vloog met Lentulus weg*, Lentulum abripuit equus; vliegende haren, z. 2. los, 1.

vlies, membrana; = vacht, z. a.

vliet, rivus.

vlieten, z. vloecien.

vlijen, zich tegen iets of iem. v., z. aanvlijen; z. verder leggen.

vlijm, scalpellum.

vlijt, studium, industria; opera (*werkzaamheid in 't alg.*); labor (*ingespannen v.*); assiduitas (*aanhoudende v.*); impigritas (*onvermoeidheid, Cic.*); navitas (*Cic.*) of sedulitas (*naarstigheid, bedrijvigheid*); v. aan of op iets besteden, operam conferre in alqd; operam, laborem ad, in alqd impendere; studium collocare, industriam ponere in re; incumbere in, ad alqd; alle mogelijke v. aanwenden, omnes industriae nervos intendere; bij iets, omnem industriam ponere in re; omne studium conferre ad alqd; omni cogitatione et cura incumbere in alqd.

vlijtig, studiosus alcs rei (*b.v. een zeer*

v. leerling, discipulus studiosissimus litterarum, bonarum artium); industrius, assiduus; impiger (*onvermoeid*, *b.v.* in scribendo); navis; sedulus; *v. zijn* (*v. e. leerling*), studioso discere; *a d v.*, studiose, industrie, sedulo.

vlinder, papilio.

vloed, = groot stroomend water, amnis; torrens (*bergstroom*); *v. d. zee*, = golven, fluctus, *b.v.* fluctu (maris) allui, operiri; declamare ad fluctum; fluctus sedare; *tegenover de eb*, accessus maris; aestus maritimi; aestus commutatio (*alseerst v. d. eb sprake geweest is*); *eb en v.*, *z. eb*; *de v. komt op*, aestus ex alto se incitat; *tijdens den v.*, aestu crescente; *quum ex alto se aestus incitat*. | *overdr.*, *een v. van tranen*, magna vis lacrimarum; *z. verder stroom*, *traan*, **woordenvloed**.

vloeibaar, = niet vast, liquidus; *v. maken*, liquefacere; *v. worden*, liquescere, (*geheel*) colliquefieri.

vloeibaarheid, liquor.

vloeden, 1. *eig.*, fluere (*verder vloeden*), manare (*van iets of uit iets v.*, *de*, *ex alga re*; omnibus lacrimae gaudio); ferri (*snel v.*, *stroomen*, *b.v.* Rhenus fertur); *zacht*, *langzaam v.*, labi; defluere (*nam, uit iets v.*, *ex alga re*); *z. verder de composita met al-, door-* enz. — 2. *overdr.*, fluere, profuere (*ex eius lingua fuebatur ex eius ore profuerebat melle dulcior oratio*); *er vloeide bloed*, caedes facta est; *res non sine cruce gesta est*; — *aan beide zijden zeer veel bloed*, pugnatum est ingenti caede (*plurimo sanguine*) utrinque. | *in iets v.*, *b.v. in de schatkist*, in aerarium deferri, referri, transferri.

vloeiend, 1. *eig.*, fluens; manans; vivus (*v. flumen*); *altijd v.*, perennis. — 2. *overdr.*, volubilis (*oratio*; *orator, die v. spreekt*); *een v. redevoering*, ook *oratio volubiliter fusa*; *gemakkelijke v. spreke- of schrijftal*, *taal* (*v. e. redenaar*), expedita et perfacile currens oratio; *verborum expedita ac profuens celeritas*; *oratio levis*; *facundia*; *in v. taal*, *facunde*; *a d v.*, *facile*, *commode*, *facunde*; *v. spreken*, *verba celeriter volvere*; *niet v.*, *huid volubiliter dicere*; *hij spreekt niet v.*, *infacundior est*; *die v. spreekt*, *facundus*; *een taal v. spreken*, *expedite loqui lingua alga* (Graece); *vgl. geoeiend*.

vloeiing, als *ziekteverschijnsel*, fluctio (oculorum).

vloeipapier, charta bibula.

vloeistof, liquor; *tegenover het droge*, humor.

vloek, = **vervloeking**, *z. a.*; *als goddelooze*, *godslasterlijke uiting*, dira vox; *een dag*, *waarop een v. rust*, dies religione contactus; *de v. der goden*, irae caelestes.

vloeken, = **vervloeken**, *z. a.*; = *godslasterlijke taal witslaan*, impias voces iactare; *met iets v.*, *abhorrere ab alga re*, minime convenire cum alga re.

vloekwaardig, execrandus; detestandus.

vloer, solum (*in 't alg.*; marmoreum); pavementum (*steen en v.*); contignatio, contabulatio (*laag balken, planken*).

vlok, floccus; *vv. sneeuw*, nives (*pl.*).

vlonder, poniculus.

vloot, pulex.

vloot, classis; naves (*pl.*); *een v. uitrusten*, instruere, ornare classem; *de v.*

loopt uit, classis exit, proficiscitur (*e portu*); *een kleine v.*, *z. flottielje*; *een v. bemannen*, *z. bemannen*.

vlootvoogd, *z. admiraal*.

1. **vlot** (*s u b s t.*), ratia.

2. **vlot** (*a d i.*), *een schip v. maken*, *navem deducere*; *als het op een klip geloopen is*, *navem scopulo detrudere*; *fig.*, *z. vloeiend*.

2; *a d v.*, *ook expedite*; *non interrupte* (*narrare*).

vlootten, *fig.*, succedere, procedere; *vgl. gelukken*.

vlucht, 1. = *het vliegen*, volatus; *een vogel in de v. schieten*, *avem volantem deducere*; *v.*, *hooge* (*hoogere v. der gedachten*, *van den geest*, *impetus* (*impetum sumere*); *aeror animi impetus*; *van den geest*, *de ziel*, *elatio animi*; *een* (*hoogere v. nemen*, *assurgere* (*raro a. Hesiodus, Quint.*; *nec comoedia a. in cothurnos, Quint.*); *wier greeken een hooger v. namen*, *quorum animi altius se extulerunt*; *een blijde of heuglijke v. nemen*, *laetius efflorescere* (*artes, litterae*); *zonder hoogere v.*, *humilis* (*oratio h. et abiecta*); *verheven v. der rede*, *elatio atque altitudo orationis*. — 2. = *het vluchten*, fuga; *op de v. zijn*, *in fuga esse*; *de v. nemen*, *z. vluchten*; *iemd op de v. drijven*, *jagen*, *z. jagen*, 2; *wilde v.*, *z. 1. wild*.

vluchteling, domo of patriâ profugus; extorris; *exsul* (*balling*); = *veggeloopt slaaf*, *fugitivus*; = **overlooper**, *z. a.*; *als v. in iemds rijk leven*, *exsulare in regno alies*.

vluchten, fugere (*ab, ex alqo loco*, *in alqm locum*); = *de vlucht nemen*, *inz. v. soldaten*, *fugam capere*; *fugam facere* (*wat echter ook kan zijn = maken dat iemd vlucht*); *fugae se mandare*, *se dare*; *in fugam se dare*, *se conferre*, (*ijlings*) *se concilire*; *terga vertere*, *convertere*, *dare*; *uit elkander v.*, *diffugere*; *men vluchtte allerwegen* (*de vlucht werd algemeen*); *fugam passim fieri coepit*; *voor iemd of iets v.*, *alqm*, *alqd fugere*; *tot iemd v.*, *confugere*, *profugere*, (*als overlooper*) *transfugere ad alqm*; *zij vluchtten naar de dichtstbijgelegen bergen*, *montes proximos fugâ capiunt* (*Liv.*); *met de vloot v.*, *avertere classem in fugam*; *een poging doen om te v.* (*ontvluchten*), *fugam tentare*.

vluchtig, fugax, fluxus, caducus, fragilis (*vergankelijk*); *volucers* (*onbestendig*, *b.v. fortuna, spes*); *neglegens*, *parum accuratus* (*oppervlakkig*; *opus*); *een v. blik enz.*, *z. werpen*, 1; *a d v.*, *breviter*, *leviter*, *cursim*, *strictim*, *neglegenter*, *parum diligenter*; *zich slechts v. met iets inlaten*, *bezighouden*, *alqd extremis*, *ut dictum*, *digitis attingere*; — *niet eens v.*, *alqd ne primoribus quidem labris attingere*; *iets v. vermelden*, *doorloopen* (*doorlezen*), *alqd breviter percurrere*; *vgl. oppervlakkig*.

vluchtigheid, brevitās (*korte duur*); = **oppervlakkigheid**, *z. a.*

vlug, 1. *v. jonge vogels*, *v. zijn*, *pennis uti posse*; *evolare*. — 2. = **snel**, **vaardig**, **behendig**, *z. a.* — 3. *v.*, *niet v. van begrip*, *z. begrip*, 3.

vlugheid, 1 *door omschr.* — 2. = **snel**, **vaardig**, **behendig**, *z. a.* — 3. *cele-ritas ingenii* of *perciendi*.

vlugschritt, *libellus in vulgus editus; *in het verband libellus alleen*.

1. **vocaal** (*s u b s t.*), vocalis.

2. **vocaal** (*a d i.*), *v. muziek*, *vocis cantus*; *vocum concentus*.

vocht, humor; *sucus (sap)*.

vochtig, humidus (*inwendig*), *madidus (uitwendig)*; *v. maken*, *mafacere*; *v. zijn*, *madere*.

vochtigheid, humor.

vodden, *scruta (n. pl.)*.

voddenhandelaar, *scruta vendens*; *scrutarius (Lucil.)*.

voeden, 1. *ei.*, *nutrire* alqm, *praebere* alci *victum*, (= *onderhouden*) *alere* alqm; *sustentare (onderhouden)*; *zich met iets v.*, *ali alqa re*; (*als voedingsmiddel genieten*) *vesci* alqa *re*. — 2. *fig.*, = *bevorderen*, *vermeerderen*, *alere (spem alcs)*; *honos alit artes*; *adiuvare (ignem)*; *augere (desiderium)*; *haat, liefde v. of koesteren*, *z. haat, beminnen*; *z. ook koesteren*, 2.

1. **voeder**, *-ster*, *altor*; *nutrix*; (*overdr.*) *altrix*; *door omschr.*

2. **voeder** (= *voer*), *pastus*; *cibus*; *cibaria (p l.)*; *pabulum (ook = fourage, z. a.)*

voederen, *pabulum* of *cibum* *praebere* (*bestiae*); *pascere* (*bestias, equos*); *bestiae* (*pastae sunt*); *met iets, pascere, alere alqa re*.

voedering, *pastio* of *door verba*.

voeding, *victus*; *door omschr.*

voedingsmiddel, *alimentum*; *vgl. voedsel*.

voedingssap, *sucus is, quo alimur*; *ook alleen cibus*.

voedsel, 1. *ei.*, *alimentum*; *quo alqs alitur* of *nutritur*; = *spijs, cibus*; *voor dieren*, *pabulum*; = *onderhoud, victus*. —

2. *overdr.*, *pabulum*; *v. voor den geest*, *pabulum ingenii, animi*; *pastus animi*; *v. aan iets geven*, *alere alqd*; *materiam dare alci rei (invidiae)*.

voedster, *z. 1. voeder*.

voedsterling, *-e*, *alumnus, alumna*.

voedzaam, *valens, validus, firmus*; *ap- tus ad alendum*; *in quo multum alimenti est*.

voedzaamheid, *firmitas*.

voeg, *iunctura*; *commisura*; *compages*.

voege, *in dezer (dier) voege*, *ita, sic*; *hoc, eo modo*; *haec, ea condicione of lege*; *in dier v., dat enz., z. zoo, 3, e (zoo, dat enz.)*.

voegen, 1. *trans.*, = *onderling verbinden* *committere, iungere*. — 2. *refl.*, *zich v. (schikken) naar iemd of iets, in iets*, *obsequi, obtemperare (alci, alcs voluntati)*; *morem gerere (alci)*; *se accommodare (ad alqd)*; *se conformare (ad alcs voluntatem)*; *cedere (alci, auctoritati alcs)*; *stare (eorum decreto)*; *naar den tijd, de tijdsomstandigheden, cedere of servire tempori*; *temporibus uti*; *necessati parere of servire*; *in alles, aequo animo of patienter, toleranter omnia ferre*. — 3. *intr.*, = **betamen**, *z. a.*

voegwoord, *coniunctio*.

voegzaam *enz.*, *z. betamelijk enz.*

voelbaar, *quod sentiri, sensu of sensibus percipi potest*; = *zwaar, drukkend, gravis*.

voelen, 1. = **bevoelen**, *z. a.*; *oneig.*, *iemd aan den tand v., z. tand*; *dat kan men v. en tasten*, *z. tasten*. — 2. = 1. **gevoelen**, *z. a.*

voer, = 2. **voeder**, *z. a.*; = *vracht, veches (b.v. feni, Plin.)*.

1. **voeren**, 1. = *leiden*, *ducere*; *agere*

(*in beweging brengen, drijven, b.v. agere pecus potum*); *vehere (per as of schip)*; *portare (vervoeren)*; *vgl. brengen*, 1; *een weg v. ergens heen*, *z. loopen*, 2; *dikw. moet men ter nadere bepaling der plaats, v a n w a a r, w a a r h e e n, w a a r d o o r enz., composita gebruiken, b.v. abducere, deducere, educere ex*; *adducere ad, in*; *deducere (alqm ad alqm, domum)*; *perducere ad, in (naar de plaats zijner bestemming)*; *deportare, importare, devehere in*; *exportare, evehere ex*; *met zich v.*, *secum ducere of ducere alleen (personen)*, *secum portare (zaken, ook copias in Hispaniam, op een vaartuig)*; *secum ferre (aliquantum nummorum)*; *oneig.*, *met zich v. (brengen)*, *alqd afferre, habere*; *vgl. brengen*, III (*met zich*); *tot iets v.*, *fontem esse alcs rei*; *ook alqd existit, gignitur, nascitur ex re*; *maar dit v. zou te ver (in een rede)*, *sed labor longius*; *het zou mij te ver v.*, *te enz. of wanneer enz.*, *longum est c. i n f.* — 2. = *omgaan met, hanteeren, tractare (arma)*; *uti (armis)*; *die de wapens weet te v.*, *armorum peritus*; *een oorlog, gesprek, proces v.*, *z. oorlog enz.*, *het woord v.*, *oratoris partes agere*; *loqui*; *verba facere*; *voor iemd.*, (= *iemd verdedigen*) *alcs causam defendere*; *iets in zijn schild v.*, *z. (op iets) zinnen*. — *Vgl. verder de woorden, waarmee „voeren” verbonden wordt.*

2. **voeren**, = **voederen**, *z. a.*

1. **voering**, *iemd de v. van den oorlog opdragen*, *praeficere alqm bello gerendo*.

2. **voering**, = **voedering**, *z. a.*

voerman, *auriga (wagenmenner)*; *agita- tor (de auriga der wedrennen bij de Circen- sische spelen)*; *qui iumenta agit of equos regit*; *redarius (bestuurder v. e. reda)*; *zonder v.*, *nullo regente*.

voertuig, *z. 1. wagen*.

voet, 1. *ei.*, *pes*; *te v.*, *pedibus*; *vgl. voetknecht*; *diensl te v.*, *militia pedestris*; *te v. gaan*, *z. gaan*; *iemd te v. vallen*, *ad pedes alcs accidere*; *ad pedes alcs (alci) se abicere*, *se proicere*, *se prosternere*; *ad genua alcs procumbere*; *genibus alcs accidere. advol- vi.* | *a a n iemds vv. liggen*, *alci ad pedes iacere*, *stratum esse of stratum iacere*; *met handen en vv.*, *z. hand*, II, B; *alle rechten des volks met vv. treden*, *omnia iura populi obterere*; *alle goddelijke en menschelijke*, *omnia divina humanae iura permiscere*, *ius ac fas omne delere*; *iemd v. fig.*, *alqm conculecare, fproculcare*; *iemd o p den v. volgen*, *z. voetstap*, **hiel** (*op de hh. zitten*); *v. zaken, sequi, consequi alqm, alqd*; *continentem esse alci rei*; *o p staan den v.*, *e vestigio; ilico*; *iemd o p vrije vv. stellen*, *liberare alqm, e custodia emittere*; *zich u it de vv. maken*, *aufugere*, *se proripere of se subducere*; *dilabi*; *z. bies*. | *geen v. buiten de deur zetten*, *pedem portā of limine, e domo non efferre; e domo non egredi.* — 2. *overdr.*, = *het onderste deel van iets, basis (eener zuil)*: *radices (pl., v. e. berg)*; *aan den v. van d. berg, in radicibus montis*; *in infimo monte*; *sub monte*. | *als maat, pes (ook = versvoet)*; *een v. breed*, (*unum*) *pedem latus*; *de breedte van een v.*, *latitudo pedis*; *door pes, b.v. numquam a te pedem discessi*; *pedem in Italia video nullum esse, qui non etc.* | = *toestand, wijze*.

condicio, modus, ratio, mos; *iets op den ouden v. brengen*, alqd in pristinum restituere (*Nep.*); *op den ouden v. geraken*, in pristinum statum redire; *op koninklijken v. leven*, regio more vivere; *apparatu regio uti*; regio victu atque cultu acetatum agere; *op grooten v. -*, splendide, laute vivere; *op goeden v. met iemd staan*, familiariter uti alqd, - vivere cum alqd.

voetangel, stimulus; murex (*Curt.*).

voetbad, lavatio pedum; *een v. nemen*, pedes lavare.

voetbank, scabellum.

voetbekleding, calceamentum.

voetboei, compedes (*pl.*).

voetbreed, *z. voet*, 2.

voetcevel, *z. podagra*.

voetganger, pedes; *een flink v. zijn*, pedibus valere.

voetknecht, pedes; *als v. dienen*, pedibus merere (mereri) of stipendia facere.

voetpad, semita, callis, trames.

voetreis, iter pedestre.

voetspoor, vestigium; *vgl. voetstap*.

voetstap, = *voetspoor*, vestigium; = *schrede*, gradus; *iemds vv. volgen*, sequi vestigia ales; (*fig.*) vestigiis ales insistere, ingredi; vestigia ales persequi; proficisci ab alqd.

voetstuk, basis.

voetval, *een v. doen*, humi sterni; *voor iemds v. voet*, 1 (*te v. vallen*).

voetvolk, peditatus, pedes (*pl.*), co-piae pedestres.

voetzool, planta; solum.

vogel, avis; volucris; *inz. in den hoogen stijl en in de taal der augurs*, ales; praepes; oscen.

vogelaar, auceps.

vogelkooi, cavea; = *volière*, aviarium.

vogellijm, viscum.

vogelnest, nidus.

vogeltje, avicula.

vogelvanger, -*vangst*, auceps, aucupium.

vogelvlucht, volatus avis of avium; *een teeken uit de v.*, augurium; *de plaats, waar men de v. waarneemt*, templum; *de v. waarnemen*, augurium capere, agere; *waarnemer, waarneming der v.*, auspex, auspiciu; *na of onder waarneming der v.*, auspiciu; *zonder -*, inauspicato; *uit de v. voorspellen*, ex alitis involatu augurari.

vogelvrij, proscriptus; *iemds v. verklaren*, proscribere alqm; caput ales sacrare.

vogelvrijverklaring, proscriptio.

vogelwichelaar, augur; auspex.

vogelwichelaarij, augurium, auspiciu.

vol, 1. = *gevuld met iets*, plenus c. g. e. n.; repletus, completus, oppletus alqa re; confertus, refertus alqa re (*volgestopt*, -*gepropt*); = *beplant met iets*, constitus re; = *overvloed van iets hebbende*, abundans of affluens re; = *beladen met*, onustus re; = *vervuld van iets* (*fig.*), *z. vervullen*, 1; *van vergaderingen*, frequens (senatus, theatrum); *ook door adiectiva verbalia*, *inz.* op -bundus (vooral *Liv.*), -osus, -entus, b.v. mirabundus (*v. verwondering*), furibundus, animosus, aerumnosus, caliginosus, pulverulentus, turbulentus *v. eerbied*, *z. eerbiedig*; *met oogen v. tranen*, multis cum lacrimis; lacrimans, lacrimabundus; *v. hoop zijn*, bonam

spem habere; spes magna tenet alqm (*m. a. c. c. c. i. n. f.*); in magna spe est alqs; *de handen v. hebben*, maximis occupationibus destitui; *met iets*, occupatum esse in alqa re; *een hand v.*, *z. handvol*. — 2. = *volledig*, plenus (numerus; p. annus atque integer); integer (annus, stipendium); solidus (usura, stipendia); = *geheel*, totus; = *behoorlijk*, iustus; = *hoogst*, summus (s. libertas); *van broeders of zusters*, germanus; *bij teluurw.*, admodum (*b. v. decem admodum*); *het v. getal*, plenus, integer, iustus numerus; *v. honderd jaren leven*, centum annos conficere, complere; *in v. vaart*, incitato, effuso, magno cursu; *in v. galop*, *z. galop*; *met v. zeilen*, *z. zeil*; *met v. overtuiging*, sine ulla dubitatione; *het v. gebruik van iets maken*, abuti alqa re; *ten v.*, *z. volkomen* (*Adv.*); *z. verder recht*, 2; *verstand*, maat, zin, 2.

volbloedig, multo sanguine gravis; sanguinosus.

volbloedigheid, sanguinosi hominis natura; *door omschr.*

volbrengen, conficere, perficere, efficere; exsequi, persequi (alcs mandata, imperium); patrare, perpetrare (facinus); agere, peragere, transigere (alqd).

volbrenger, confector; actor; *door omschr.*

volbrenging, confectio; *door omschr.*

voldaan enz., *z. tevreden enz.*

voldingend, cortissimus, firmissimus, gravissimus (argumentum); *vgl. aidoeend, overtuigend*.

voldoen, 1. *voldoen*, = *vullen*, *z. a.* — 2. *voldoen*, = *bevredden*, *vervullen*, 2; *beantwoorden*, 2 (*aan de verwachting*); *betalen*, 1, *z. a.*; *aan zijn plicht v.*, *z. ook plicht*, *nakomen*, 2.

voldoend, satis (*adv.*); *ook m. g. e. n.*, b. v. s. praesidii); iustus etc., *z. genoegzaam*, *bevreddigend*; *v. zijn*, *z. ook toereiken*, 2.

voldoening, *z. bevreddiging*; *vervulling*, *genoegdoening*, *betaling*.

voleinden enz., *z. voltooiën enz.*

volgeling, *z. aanhanger*, *trawant*; = *leerling*, discipulus.

volgen, 1. *ei.* sequi, (*op den voet*) insequi, subsequi; (*onmiddeltijk*) consequi; (*volhardend*) persequi; (= *begeiden*) comitari; (= *eersthalve begeiden*) prosequi (*alle c. a. c. c.*); *iemd op den voet v.*, *z. voetstap*, *hiel* (*op de hh. ziten*). — 2. = *o p iemds of iets volgen*, na iemds of iets komen (*wat volgde*, *rang*, *tijd betreft*), succedere alci, alci rei, in locum ales; *onmiddeltijk*, *terstond*, excipere alqm, alqd; *continuair* alci rei; *subsequi*, consequi alqm, alqd; *iemd het naast v.*, proximum esse alci, post alqm; *secundum* esse ab alqd; *iets laten v.* (*in rede of geschrift*), alqd addere, subicere; *op het woord de daad laten v.*, dictis facta coniungere. — 3. *uit iets v.* (*v. e. werking of gevolgtrekking*), sequi alqd; *oriri*, nasci, manare ex alqa re; *daaruit v.*, *dat enz.*, sequitur of efficitur m. ut (*of a. c. c. i. n. f.*); *ex eo cogitur m. a. c. c. c. i. n. f.*; *ex quo conficitur*, ut etc.; *daaruit v. dus*, *dat enz.*, ita fit of efficitur, ut etc.; *dan v. daaruit*, *dat enz.* (*in den nazin*), sequitur of efficitur ut; *consequens est m. a. c. c. c. i. n. f. of m. ut*; *waaruit v.*, *dat*, *ook alleen ut m. c. o. n. i.*; *wat v. daaruit?*

quid igitur? quid postea? quid tum? daaruit (uit de omstandigheid) dat *gij rijk zijt*, *v. nog volstrekt niet*, dat *gij gelukkig zijt*, non, si dives es, idcirco beatus es; non continuo, si etc., beatus es; non si etc., eodem pacto of ob eam causam, propterea, etiam b. es; *minder dikw.* non si etc., sequitur illico m. a. c. c. i. n. f. — 4. = *zich naar iem'd of iets richten*, sequi alqm, alqd; *parêre alci*, alci rei; *obtemperare alci*; *iem'd v. (d.i. iem'ds voorstelling, verhaal)*, auctorem habere alqm; *zoo hij mij v. wil*, me auctore; *iem'ds raad v.*, consilio alci uti; *zijn hoofd v.*, suo uti ingenio of consilio.

volgend, 1. in den tijd, insequens (insecutus), consequens, subsequens (consecutus, subsecutus); is qui insequitur; futurus; posterus (b.v. postero die, ook postridie; posterâ nocte; in posterum, voor d. volgenden dag); proximus (onmiddellijk v.). — 2. in de rede, hic, b.v. haec dixit; ook, met meer nadruk, inz. als hic voorraagt, ille, b.v. haec igitur simplicia, illa mixta (Cic.).

volgens, ex c. a. b. l.; secundum c. a. c. c. (in overeenstemming met); de, b.v. de sententia; v. mijn plan, de consilio meo of (= zich van mijn plan bedienen), ook v. e. ander) consilio meo usus; v. rekening, de ratione (alci mille drachmas rekene); v. de wet, lege, ex lege; permissu legis; lege iubente; per legem (b.v. licet); v. zijn verklaring, v. hem, eo auctore; is narravit m. a. c. c. i. n. f.; z. verder 1. naar, 2. overeenkomstig; 2. luid (naar l. van).

volgorde, ordo; vgl. orde, 1; rij, reeks.

volgroeid, z. volwassene.

volgzaam, oboediens, modestus; a d v., oboedienter; obsequenter (Liv.); modeste (parêre).

volgzaamheid, oboedientia; obsequium; modestia (subordinatie).

volhandig, het v. hebben, z. vol, 1; 1. druk.

volharden, durare; sustentare (inz. in den strijd, oorlog); in gevaren, in periculo constanter agere; in of bij iets v. (= blijven), manere, permanere, perseverare, perstare, persistere (in alqa re); stare (in fide; promissis); instare (c. i. n. f.).

volhardend, constans (vast v. karakter), firmus (vast bij iets blijvend), (sterker) affirmatus; is volhoudend onder alle moeilijkheden, perseverans; patiens (laboris, laborum); = hardnekkig, pertinax, pervicax; = onvermoeid, assiduus; a d v., constanter, perseveranter; door perseverare c. i. n. f.; firme, firmiter, pertinaciter; pervicacius; animo affirmato, obstinato.

volharding, = het volharden, permansio (inz. bij een meening, in alqa re; absol.); v. bij zijn meening, perpetua in sententia sua permansio; obstinatio sententiae; = standvastigheid enz. (vgl. volhardend), constantia, firmitas; obstinatio, obstinatus animus; perseverantia; pertinacia, pervicacia; assiduitas; patientia (bij iets, alci rei, laboris); labor (bij het werk; summi laboris esse).

volhouden, 1. = beweren, z. a.; strak en stijf v., firmissime asseverare. — 2. = volharden, z. a.

volière, aviarium.

volk, 1. in 't alg., = menigte, multitudo; homines (mensen, lieden); veel v., magna vis hominum; multi homines; slecht v., homines abiecti, perditii. — 2. in 't bijz., met het oog op de nationaliteit, gens; natio; tot ons v. behoorende, nostras. [als staatkundig geheel, populus; v. e. bepaald volk ook door namen, b.v. populi Romani, Romanum; rede tot het v., oratio popularis; lof, roem, bewondering bij het v., laus, gloria, admiratio popularis.] = de groote hoop, (tegenover de aanzienlijken) plebs, (tegenover de afzonderlijke personen, inz. tegenover de beschaafden) vulgus; een man uit het (mindere) v., homo plebeius, de plebe (met het oog op afkomst, stand); unus de, e multis; de taal van het (mindere) v., sermo plebeius; - spreken, ut vulgus loqui.

volkenrecht, ius gentium.

volkenrechtelijk, iuris gentium; a d v., ex iure gentium.

volkje, gens parva of exigua.

volkomen, 1. wat inhoud, getal, omvang betreft (= volledig), plenus (ook b.v. perpetua pleneque gaudia); integer; plenus atque integer; iustus; totus (praedicatief); solidus (libertas); v. blindheid van den geest, mentis ad omnia caecitas. — 2. wat hoedanigheid betreft (= volmaakt), perfectus, absolutus; = van de hoogste volkomenheid, perfectus et absolutus; expletus et perfectus; perfectissimus; summus; omnibus suis numeris perfectus et absolutus; perfectus cumulatiusque; = wezenlijk, echt, verus, germanus; een v. Stoïcijn, perfectus of germanus Stoicus; iets v. maken, z. volmaken, 2.

A d v., plene, perfecte, absolute, plane, prorsus, omnino; dikw. door een met samengesteld verbum (b.v. pernegare, perdomare) of door twee synoniemen, b.v.: v. gelijk, par atque idem; met v. gelijke rechten, aequo et pari iure; v. slaan, fundere et fugare; den oorlog v. beëindigen, bellum tollere ac sepelire; dikw. ook door een superl., b.v.: v. juist, rectissime; v. geloofwaardigheid, certa of certissima fides. — Vgl. volledig.

volkomenheid, 1. integritas. — 2. absolutio, perfectio; iets tot v. brengen, z. volmaken, 2; het -, ad perfectionem pervenire; ad summa venire. — Vgl. volledigheid.

volkplanting enz., z. kolonie enz.

volkrijk, frequens; celebrer; zeer v. zijn, multitudinè abundare; vgl. bevolkt, overbevolkt.

volksbesluit, populi scitum (inz. v. vreemde volken); populi iussum; plebiscitum (v. d. plebeiers in de concilia plebis, na 287 v. Chr. het geheele volk bindende).

volksbeweging, z. volksoploop, -op-roer.

volksdichter, scriptor carminum, quae in ore populi sunt of popularium.

volksteest, sollemnia popularia of publica; ludii (openbare spelen); mercatus (eig. jaarmarkt; inz. v. d. Olympische spelen).

volksgeest, voluntas publica.

volksgeeloot, opinio vulgi of imperitorum; opinio vulgata (onder het volk algemeen verspreid); persuasio publica, publice recepta, popularis, omnium hominum.

volksgunst, populi of vulgi favor; gratia

popularis; aura of ventus popularis (*wispelturige v.*); *jacht maken op de v.*, auram popularem captare.

volksmaat, invidia populi, civium; *geul. invidia alleen.*

volkskarakter, z. **nationaal** (*karakter*).
volksklasse, b.v. *de beschaafde v.*, plebs ingenua; *de laagste v.*, plebs infima.

volksleider, dux populi.

volkslied, carmen, quod in ore populi est; = **nationaal lied**, carmen patrium.

volksmacht, potentia of potestas populi; imperium populi; plebs opes.

volksmenigte, een v., multitudo of copia hominum; turba (*gewoel*); celebritas of frequentia hominum (*menigte der aanwezigen*); *de v.* = *de menigte of groote hoop*, multitudo, vulgus, plebs.

volksoploop, tumultus popularis, ook tumultus alleen; *een v. verwekken*, tumultum facere.

volksoproer, -**opstand**, seditio of motus plebis.

volksopruier, concitator of turbator vulgi; *als redenaar* contionator.

volkspartij, factio quae populi causam agit; populares (*pl.*).

volksredenaar, orator popularis; *als opruier*, contionator; *in den pl.* ook contionantes.

volksregeering, z. **democratie**.

volkssoeveriniteit, populi imperium.

volksstam, gens; ook genus (Numidarum; Italici generis).

volksstem, iudicium publicum; =

volksgehoor, z. a.

volksstaal, sermo populi; sermo plebeius (*taal v. d. minderen man*); *woorden uit de v.*, verba popularia; *in de v. spreken*, loqui ut vulgus.

volksstelling, recensens populi.

volkstribunaal, tribunus (plebis).

volksuitdrukking, verbum populare.

volksvergadering, contio (*om het volk toe te spreken*; „*meeting*”); concilium plebis

(vgl. **volksbesluit**); comitia (*pl.*); *tot de v. behoorende*, contionarius, contionalis;

in de v. spreken, contionari; *pro contione dicere*.

volksverhuizing, migratio gentium (sedes mutantium).

volksvermakelijkheden, voluptates populi; vgl. **volksfeest**.

volksvertegenwoordiger, *als verdediger des volks*, defensor popularis causae; patronus plebis.

volksvijand, populi potentiae inimicus; insectator plebis.

volksvriend, plebicola; popularis (homo); *een echt v.*, vir vere popularis; *zich voor een v. uitgeven*, popularem se velle.

volkswaan, error popularis; error imprudentis vulgi.

volkswil, voluntas publica.

volkswoede, furor multitudinis.

volkszaak, causa populi.

volledig, plenus; integer; solidus; totus (*praedicatief*); iustus; absolutus; completus et perfectus (verborum ambitus); summus (b.v. summis copiis contendere cum alqo, *met de v. troepenmacht*; summo discessu bonorum, *na v. verwijdering der goede burgers*); *iets v. maken*, alqd complere,

explere, supplere (legiones, exercitum); *a d v.*, plene, plane, prorsus, omnino; ad numerum (obsides ad n. miserunt); z. **vol-tallig**; = *zorgvuldig, nauwkeurig*, accurate; vgl. **volkomen**.

volledigheid, integritas, absolutio; iustus numerus, iusta magnitudo; vgl. **volkomenheid**.

volleerd, z. **geoeftend**, **doortrapt**.

vollemaan, luna plena; *de tijd der v.*, plenilunium (*Plin.*); *bij nieuwe- of v.*, quum aut inchoatur luna aut impletur (*Tac.*).

voller, fullo.

vollerij, fullonica (*werk en werkplaats*).

volmaakt enz., z. **volkomen** enz.

volmacht, potestas alqd faciendi; = *machtiging*, auctoritas (senatus, publica; legationes cum publicis auctoritatibus, *Cic.*); *onbeperkte v.*, liberum arbitrium; *iemd v. geven met betr.* tot iets, alcs arbitrio rem gerendam tradere of committere; - *onbeperkte* -, alci liberum arbitrium alcs rei permittere; v. hebben, potestatem alcs rei habere.

volmaken, 1. = *vólmaken*, z. **vullen**, **aanvullen**. — 2. = *volmáken*, = *tot hoogere volmaaktheid brengen*, excolere; expolire; emendare; = *volmaakt maken*, perfectum reddere; perpolire.

volmaker, -**maakster**, perfector, emendator; emendatrix.

volmaking, perfectio, emendatio.

volmondig, libenter, ingenue (profitari); valde, vehementer, prorsus (assentiri).

volop, abunde; affatim; v. *voorhanden of v. hebbende*, abundans; v. *voorhanden zijn*, abundare; *iets v. hebben*, abundare, affluere, circumfluere alqa re.

volproppen, farcire, effarcire, refercire (alqd alqa re); *met menschen*, stipare (*dicht en f.*; pontes caloniibus stipati, *Suet.*; stipatum tribunal, *Plin. ep.*); v. *olgepropt*, z. **vol**, 1.

vol schrijven, complere (paginam).

volslagen, summus (b.v. amentia, desperatio); z. **volkomen**; *door den s u p.*; *a d v.*, plane, prorsus, omnino; z. **volkomen** (*a d v.*).

volstoppen, z. **volproppen**.

volstrekt enz., z. **absoluut**, **onbeperkt**, **onvoorwaardelijk** enz.

voltallig, plenus; integer; iustus; v. *maken*, z. **aanvullen**.

voltalligheid, plenus of iustus numerus.

volte, z. **gedrang**, 1.

voltoeien, ad effectum adducere; absol- vere, consummare; perficere; *een gebouw*, ook exaedicare.

voltooiing, *de werken* (vestingwerken) *waren hun v. nabij*, opera in effectu erant.

voltrekken, conficere; efficere, ad effectum adducere; facere; exsequi; *een straf aan iemd v.*, poenam capere of (*de doodstraf*) supplicium sumere de alqo; *terstond*, ook repraesentare poenam.

voltrekker, exactor (supplicii).

volvoeren enz., z. **uitvoeren**, 2; **volbrengen** enz.

volwassen, adultus; adultae aetatis; adulta aetate; pubes; v. *lieden*, *volwassenen*, puberes; v. *worden*, adolescere; pubescere,

volzin, z. **periode**, 2.

vondel, ponticulus.

vondeling, infans expositus; *te v. leggen, exponere.*

vonder, ponticulus.

vondst, inventum; *een v. doen, invenire alqd.*

vonk, scintilla; *vv. schieten, verspreiden, z. vonkelen; fig., zijn oogen schieten vv., ardent elius oculi; z. vonkje.*

vonkelen, scintillas emittere (*vonken schieten, verspreiden*); *fig., z. vonkelen.*

vonkje, scintillula; *fig., een v. hoop, exigua spes extremaque; specula; geen v. moed hebben, totum iacere; fracto animo esse; ook door igniculi, quasi scintillae c. g. n.*

vonnis, sententia, iudicium; *v. vellen (in een proces), rem iudicare; een veroordeelend v. vellen, z. veroordeelen; een voorloopig v. vellen, praeiudicare (alqd., de alqra re); z. verder oordeel.*

vonnissen, *z. vonnis (vellen).*

voogd, tutor (*ook fig.*); *iemd tot v. bevoemen, aanstellen, alqm tutorem instituere, constituere of (schriftelijk in zijn testament) scribere (liberis); iemd aan iemd als v. geven, alqm alci tutorem dare of (bij testament) scribere; iemds v. zijn, alci tutorem esse; tutelum alcs gerere.*

voogdij, tutela; *onder iemds v., alqo tutore; de v. voeren, tutelum gerere, administrare; iemd onder v. stellen, alci tutorem dare; onder v. komen, in tutelum (alcs) pervenire, (alqm) tutorem accipere; onder v. staan, tutelâ alterius regi; - van iemd, in tutela alcs esse; tutelâ alcs regi.*

voogdijchap, *z. voogdij.*

1. **voor** (subst.), = **vore**, *z. a.*

2. **voor** (praep.), = **het** *Duitsche „vor“*, **A.** van plaats of tijd; *van plaats: ante (a. urbem; alqm vinctum a. se agere); in enkele verbindingen ook prae (singulos inermes p. se mittere; p. se agere argumenta; p. se ferre alqd); ob (ob oculos versari); de zaak in den rug hebbende, pro (p. castris; p. oppido); v. de deur, ante ianuam; a. ianuâ (prospicere); - binnen een zekere grens, citra (c. tertiam syllabam). | = voor het aangezicht, in tegenwoordigheid van iemd, coram alqo; praesente of inspectante alqo; v. het volk spreken, (als de redevoering tot het volk gericht is) apud populum dicere; v. een groote vergadering, magnâ stipatus coronâ; redevoering v. het gerecht, *z. redevoering*; iemd v. den rechter brengen, alqm ad iudicem adducere; v. iemd opstaan, assurgere alci; - zich veroortmoedigen, *z. deemoedigen*; v. iemd vluchten, alqm fugere. | van tijd: ante; v. den tijd, *z. tijd*; *Homerus leefde vele jaren v. Romulus, Homerus multis annis ante fuit quam Romulus v. drie jaren = drie jaren geleden, z. geleden; v. de stichting dezer stad, a. hanc urbem conditam. - B.* = vóór, boven, meer dan, praeter *c. a. c.*; ante, *b. v.* ante omnia (*Liv.*); necessitas ante (gaat v. rationem est (*Curt.*)). - **C.** waar van afwering, bescherming, verwijdering, sprake is, a (tutum esse ab alqo, ab re); *zich v. iets hoeden, cavere ab alqra re; minder dikw. adversus, contra; dikw. alleen door een c. a. s. o. b. l., b. v. alqm metuere, timere; taedet me alcs rei; metus alcs rei,**

alcs, ab alqo. — **Z.** verder de woorden, waarmee „voor“ verbonden wordt. — **II.** = **het** *Duitsche „für“*, **A.** = *in plaats van*, pro *c. a. b. l.*; *(loqui, mori pro alqo)*; = *zoo goed als*, pro, *b. v.* iemd v. dood wegdragen, alqm pro mortuo auferre; v. dood liggen, pro mortuo iacere; v. zeker houden, verklaren, pro certo habere, dicere, affirmare; ook loco *c. g. n.* | *in 't bijz., bij substantiva om een prijs, loon, waarde aan te duiden door ten g. n., b. v. mercedem laboris (loon v. zijn werk) petere; hoc erat praemium virtutis meae; bij de verba van koopen en verkoopen staat de prijsaanduiding in den a. b. l. (behalve in de vier uitdrukkingen: pluris, minoris, tanti, quanti); bij de verba van (voor iets) h. o. v. d. e. n. en dgl. wordt v. o. o. r. niet afzonderlijk uitgedrukt, maar aan de actieve verba de a. c. c., aan de passieve de n. o. m. toegevoegd, b. v. ik houd hem v. een braaf man, bonum virum eum existimo, bonus vir a me existimatur; bij het act. van habere staat pro of loco alcs, *ter vermijding van dubbelzinnigheid, b. v. habeo eum pro viro bono; ook wordt gewl. „voor niets achten“ uitgedrukt door pro nihilo habere of putare, ducere. - B.* = *ten gunste, ten voordeele van*, pro *c. a. b. l.*; *dit is niet v. maar tegen mij, hoc non est pro me, sed contra me; v. iemd spreken, pro alqo dicere; v. iemd bidden, smeeken, deprecari pro alqo; secundum (s. alqm decernere, item dare); hij bracht velerlei v. onze zaak in het midden, multa secundum causam nostram disputavit; = ten behoeve, ten nutte van, ad utilitatem alcs; in alcs usum; = ter wille van, causâ c. g. n.; in alcs gratiam; v. iemd of iets zijn, alci, alci rei favere, suffragari; probare, suadere alqd; facere cum alqo; stare cum of ab alqo, stare ab alqra re; „voor“, bij stemming over een wetsvoorstel, uti rogas; v. en tegen iets spreken, de alqra re in utramque partem disputare; noch er v. noch er tegen spreken, in neutram partem disputare; vgl. **3. voor.** | *dikw. is de enkele d. a. t. c. o. m. m. voldoende, b. v. non scholae sed vitae discimus; alci consulere, prospicere, providere. - C.* = *met betrekking tot, bij substantiva, door een casus of door een praep. alcs erga, in, adversus, b. v. liefde v. iemd, amor alcs of erga, in alqm; zorg v. u, cura vestri; een uitdrukking v. iets of iemd, appellatio of vocabulum alcs rei, alcs. | bij adiectiva alcs utilis, idoneus, aptus, accommodatus door den d. a. t. of ad; ijverig, vol ijver v. iets, studiosus alcs rei. - D.* = *naar evenredigheid, naar verhouding, pro; v. mijn deel, pro mea parte; pro multitudine hominum angustus (te enge) fines habent; „voor“ in beperkendend zin, ut, b. v. voor die tijden, ut temporibus illis, ut tum res erant; v. een Thebaan was hij geleerd, doctus erat, ut Thebanus. - E.* = *geldig, voldoende voor, in c. a. c. c., b. v. indutias in decem annos facere; ook door den g. n., b. v. dierum viginti frumentum auferre. - F.* *bijzondere wendingen: wat v. z. 1. wat, 1; man v. man, viritum; stap v. stap, z. stap, 1; ik v. mij, v. mijn persoon, equidem; ego; v. zich = alleen, solus; separatim (afzonderlijk, b. v. s. suam quisque classem administrabat).***

3. **voor** (subst.), *het v. en tegen verdedigen, uiteenzetten, in utramque partem of in*

contrarias partes disputare, disserere, dicere.

4. voor (*adv.*), *v. en na, z. soms, 1; voor op, pro* (pro tribunali).

5. voor (*concl.*), antequam, priusquam. **vooraan**, in fronte (*b.v.* octo cohortes constituere); *a. fronte*; in primo (*b.v.* equites ire iubet, *Sall.*); = *voor mij, ons, hen*, ante me, nos, eos; *geheel v. in het huis*, in prima aedium parte; *dikw. door composita met prae-, ante-, z. de samenstellingen met voor-, vooruit-*.

vooral, ante; *door een compositum met ante- of prae-*; *v. bepalen*, ante constituere; *praefinire, praestituere*; *v. bezetten*, antecapere (locum castris); *v. bedenken*, praemeditari (alqd); *v. benuttigen*, antecapere (nocem, tempus legatorum); *als v. beslist beschouwen*, pro praedictato ferre alqd; *v. opperlat*, ante of temere conceptus; *praedictatus* (opinio); *een v. opgevatte meening koesteren* (vooringenomen zijn), opinionem mente iam concepisse of comprehendisse; *z. verder de twee volgende woorden, ook de samenst. met vooruit-*.

vooraangaan, antecedere (alci rei; alci aetate paulum; *absol.*); praecedere; antegredi (causae antegressae, signis antegressis); praegredi; praecurrere (alqm aetate; certis rebus certa signa); *de opmerking laten v., dat enz.*, praefari m. acc. c. i n f.; *het v., praegressio*; praecursus; *door omschr.*

vooraangaand, prior, superior (vorig); proximus (naast v.); *het v., als werkende oorzaak* (philos.), antecedens; anteceden- tia (*pl.*); antecedens causa; antecessio; causae antegressae; *het v. (in de rede)*, priora (*pl.*); *in het v., supra*; in iis, quae supra diximus, proposuimus.

voorafrpraak, prooemium; praefatio (*in de klass. taal slechts mondelinge v. voor een godsdienstige of staatkundige handeling*); *na een korte, zonder v., pauca*, nihil praefatus; *als v. laten vooraangaan*, praefari (alqd; m. a. c. c. i n f.); *v. e. tooneelstuk, prologus* (ook = *persoon, die haar uitspreekt*).

vooral, praecipue, potissimum, maxime, imprimis, praesertim; *v. omdat*, praesertim cum, cum praesertim; *in 't algemeen ... v. echter*, cum ... tum.

voorarm, brachium.

vooravond, *b.v. van een feest*, dies proximus ante diem festum; *fig.*, op den v. van iets, alqa re imminente, instante.

voorraat, bij v., soms weer te geven door een compositum met ante- of prae-, *vgl. voorat*; *z. verder (te) voren, 2.*

voorbarig, praepropus (ingenium); = *overijld*, praepres (homo in omnibus consiliis); = *ontijdig*, immaturus, praematurus; = *onbezonnen*, temerarius; = *ondoordacht*, inconsultus, inconsideratus; *a d v.*, praepropere, inconsulte, inconsiderate, temere.

voorbarigheid, praeproprium ingeni-

um; temeritas; immaturitas.

voorbédacht *enz.*, *z. opzettelijk enz.*

voorbéde, *z. voorspraak.*

voorbéding, *z. voorwaarde, voorbe-*

houd.

voorbéeld, exemplum; *leerzaam, waar- schuwend v., documentum*; *v. ter navolging, toonbeeld, model*, exemplum, exemplar; auctor, princeps (aptae orationis p. aucto-

resque); auctoritas (*b.v.* alcs auctoritatem sequi); = *proeve, specimen*; *een v. aan iemd, aan iets nemen*, exemplum sibi petere ab alqo, alcs rei; (*inz. een waarschuwend v.*) sümere sibi exemplum ex alqo, capere exemplum de alqo; *iemds v. volgen*, imitari, sequi alqm; *exemplo alcs alqd facere*; *een v. geven, edere, proferre, praebere exem- plum*, (*door iets*) alqd facere bono of malo exemplo; (= *aanhalen*) exemplum afferre proferre, ponere, nominare; *z. onder, B*; *een slecht v. geven*, perniciosum, turpe exemplum proferre; *exemplo nocere*; *aan iemd* -, alci exempla nequitiae praebere; *aan anderen* -, mali (pessimi) exempli esse; *volgens uw v.*, tuo exemplo, te auctore. — *In 't bijz.*, **A.** = *exemplaire straf*, exemplum; *een v. stellen*, exemplum edere (*in iemd*, in alqm); *om een v. te stellen*, exempli prodendi causā. — **B.** *bij v.*, *door ut, ook sicut, als het voorbeeld met het algemeene geval in één zin verbonden is*: ook de goden hadden hunne oorlogen, *bijv. met de giganten*, diētiām, ut cum gigantibus, sua propria bella gesserunt; *wanneer een willekeurig gekozen afzonderlijk geval als v. aangevoerd wordt*, verbi causā of gratiā; = *bij wijze van v.*, om als v. te dienen, exempli causā, gratiā (*in klass. Latijn slechts in een volledigen zin, inz. in verbinding met verba als afferre, proferre, ponere, nominare; op dergelijke wijze ut exemplum afferam, ut hoc afferam*); *ook door quidem (bij nom. propria, als men iemds meening als v. aanvoert en doet uit- komen)*; *zoo bijv. al dadelijk, velut; zoo bijv. indien, wanneer bijv., ut si.*

voorbéeldeloos, unicus, singularis; novus et inauditus; *a d v.*, sine exemplo, novo exemplo, unice.

voorbéeldig, egregius, eximius, praestantissimus, singularis, unicus, summus ac perfectus; *een v. gedrag*, summa morum probitas; vitae sanctitas; *a d v.*, egregie, optime; *zich v. gedragen*, aliis exemplo esse; *v. straf, z. exemplair.*

voorbéeldigheid, van gedrag, summa morum probitas; morum sanctitas.

voorbéhoedmiddel, *z. voorzorgsmaat- regelen*; *een v. tegen vergif nemen*, se praemunire medicamento venenorum metu.

voorbéhoud, condicio; exceptio (*be- perkende voorwaarde*); *met of onder v. van het recht, salvo iure*; *met of onder het v., dat enz.*, hac lege of condicione, cum hac excep- tione ut etc., ook alleen ita, sic ut etc.; *zonder v.*, nulla exceptione; simpliciter.

voorbéhouden, *zich iets v.*, excipere alqd, (*bij een verkoop*) sibi recipere alqd; *voor een andere maal*, alqd in aliud tempus re- servare of differre; *het was of bleef Aeschylus v.*, *te enz.*, Aeschylus demum is fuit, qui m. c. o. n. i.; - *aan de aristocratische tirannie* -, perfectum demum est optimatium domi- natione, ut etc.

voorbériden, praeparare, parare, ap- parare alqd; instruere alqd (*behoorlijk in- richten*); *zich op iets v.*, se parare, se praepa- rare ad alqd; *animus componere ad alqd* (*in een stemming brengen*); (*ante*) meditari, praemeditari alqd (*iets vooraf overdenken, bestudeeren*); commentari alqd (*een voor- dracht*); *zich tot den oorlog v.*, *z. toerusten*; *iemd op iets v.*, alqm praemonere de alqa re;

alcs animum componere of praeparare ad alqd; op iets v. *zijn*, (animo) ad alqd paratum esse; contra alqd armatum et paratum esse; alqd alci non imparato accidit; rem venientem longe ante videre; *voorbereid tot de (gerechtelijke) verhandeling komen*, instructum venire ad agendum.

voorbereiding, praeparatio; door *na-denken*, meditatio, commentatio (op den dood, mortis); = *toerusting*, apparatus (belli); *gedurende deze v.*, dum haec parantur; *na voorafgaande v.*, paratus et meditatus.

voorbereidselen, z. **toebereidselen**.

voorberecht, z. **voorrede**.

voorbekijken, = *vooraf bepalen*, z. **vooral**; als *theol. term*, praedestinare.

voorbekijking, als *theol. term*, praedestinatio.

voorbidden, praere verba (terwijl de anderen hetzelfde nazeggen).

voorbij, praeter, (nog verder) ultra alqm, alqd; door composita met praeter- of trans-

voorbijdragen, praeterferre (praeter alqd).

voorbijdrijven, agere praeter alqm locum.

voorbijgaan, 1. *in t r.*, praeterire; praeferrī (praeter c. a. c. c.). | *overdr.*, v. d. *tijd*, z. **verloopen**, 3; *deze dag ging aldus v.*, hic dies hoc modo abiit; *uren, dagen, maanden jaren g. v.*, horae cedunt et dies, menses et anni; *geen tijd, geen dag laten v.*, nullum diem intermittere (ook m. quin etc.); *ongebruikt laten v.*, z. **ongebruikt (laten)**; = *ophouden, verdwijnen, abire*. | *het v.*, transitus alcs rei; *door de verba*; *in het v.*, transitus; praeteriens (ook *fig.*, quasi praeteriens); = *vluchtig, opperlakkig, strictim*.

— 2. *trans.*, praeterire, praetergredi (alqd); | *oneig.*, iets of iemand bij het spreken of schrijven v., met opzet, praeterire, transire alqd silentio, ook alleen praeterire; relinquere (alqm, alqd), mittere (alqd, de alqa re, ook m. quod); missum facere (alqd); omittere (alqd, de alqa re; alqm, de alqo); *zonder opzet*, praetermittere (alqd; m. a. c. c. i. n. f.); *iemand bij de bezetting v. e. ambt v.*, praeterire alqm; v. *worden*, praeteriri; repulsam ferre, accipere (*échee tijden*); *het v.*, praetermissio (alcs rei, alcs).

voorbijgaand, (slechts) v., ad tempus (societas luncta); = *vluchtig, vergankelijk, fugax, caducus*.

voorbijganger, door verba, b. v. qui praetereunt, praeterites (de *voorbijgangers*).

voorbijgaan, z. **voorbijsnellen**.

voorbijkomen, z. **voorbijgaan**.

voorbijlaten, praetermittere (alqm); *iemand niet v.*, alqm transitu prohibere.

voorbijloopen, transcurrere (praeter alqd); praeferrī (praeter alqd; alqd); v. *schepen, water*, z. **voorbijvaren**, -**vloeien**.

voorbijreizen, praetergredi, praetervehi (locum; absol.).

voorbijrennen, transcurrere, praeferrī (praeter alqd; alqd).

voorbijrijden, 1. = *iets voorbij (iemand) r. transverheer alqd*. — 2. = *zelf v.*, praeter-equitare (Liv.); (equo, equis) praetervehi (alqm locum; absol.); transvehi.

voorbijsnellen, praeferrī (praeter alqd; alqd); praetervolare.

voorbijstreven, z. **overtreffen**.

voorbijstroomen, z. **voorbijvloeien**.

voorbijtrekken, praeterire (alqm locum); v. e. *veldheer*, exercitum ducere of *alleen ducere praeter etc.*; *rijdend, varend*, z. **voorbijrijden**, -**varen**.

voorbijvaren, praetervehi (locum, absol., v. *schepen en schepelingen*); praetervehi navi, classe (locum, absol., v. *schepelingen*); praeternavigare (locum; absol.); *snel*, transcurrere (absol.).

voorbijvliegen, praetervolare (alqd; absol.; ook *fig.*, b. v. occasionis opportunitas p.);

voorbijvloeien, praeterfluere, praefluere (alqd; absol.); *dicht langs iets v.* = *iets bespoelen*, alluere (gevl. c. a. c. c.).

voorbijvoeren, traducere (copias praeter castra); z. **voorbijrijden**, 1.

voorbijzeilen, z. **voorbijvaren**.

voorbijzien, non videre (alqd).

voorbijzwemmen, praenatare.

voorbijzijn, (ook v. d. *tijd*) praeterisse, transisse; (v. d. *tijd*) abisse, effluxisse; *de nacht was nog niet v.*, aliquantum superat noctis; = *gedaan, voltoerd zijn*, actum esse.

voorbode, praenuntius (-a, -um); signum; v. *van iets zijn*, alcs rei esse praenuntium, alqd praenuntiare; portendere alqd (*voorspellen*).

voordacht enz., z. **opzettelijk enz.**

voordansen, cho eam ducere (*dicht.*).

voordanser, praesul; praesultator; qui choream ducit (*dicht.*).

voordat, priusquam, antequam.

voordeel, = *wat te stade komt*, commodum; emolumentum; utilitas; = *winst, gewin*, lucrum; quaestus; = *vrucht, opbrengst van iets*, fructus; v. *uit iets trekken*, fructum (et utilitatem) capere, percipere ex alqa re; *het is mij tot v.*, in *mijn v.*, e re mea est; mihi utilitati est; *tot v. zijn*, v. *brenge*, z. **voordeelig (zijn)**; *tot v., ten v. van*, ook door den enkelen dat. c. o. m. m.; op *zijn eigen v. bedacht zijn*, privatus commodum servire; intus canere omnia; *het v. (in den oorlog) was aan de zijde der Romeinen*, res Romana superior erat; *tot zijn v.*, commodum of emolumento suo (eius); *in iemds v.*, pro alqo, b. v. *loca (het gunstige terrein) pro hoste erant*; secundum alqm (iudicare, decernere).

voordeelig, utilis, commodus; = *winstgevend*, quaestuosus; = *gunstig (van plaats en tijd)*, opportunus; v. *ligging eener plaats*, loci opportunitas; v. *omstandigheden*, res prosperae of secundae; v. *zijn*, emolumento esse; *usu of ex usu esse*; prodesse; utilitatem afferre of habere; conducere; expedire; *het is v.*, conducit (alci, alci rei, ad alqd); expedit (alci); - *voor mij of iemand om of te of dat enz.*, mea of alcs interest c. i. n. f., m. a. c. c. i. n. f.

voordeur, ianua, ostium (quae, quod in priore parte aedium est).

voordezen, z. **eertijds**.

voordienen, z. **opdiene**.

voordoën, 1. a. c. t., iemds iets v. (om na te doen), praemonstrare alci alqd. — 2. r. e. f. l., v. *personen*, zich v. = *den schijn van iets aannemen enz.*, z. **schijn**, 2; *de wijze, waarop iemand zich v.*, z. **manier**, 2. | v. e.

gelegenheid en dgl., z. **gelegenheid**, (zich) **opdoen**, 4.

voordracht, 1. = wijze van voordragen, genus dicendi; dictio; v. filosofen, disputandi genus; v. leeraren, docendi genus; in 't bijz., pronuntiatio (met het oog op uitspraak en declamatie); actio (met het oog op declamatie en gesticulatie; ook v. van een tooneelspeler); een goede, mooie v. hebben, bene, commodum, ornatu dicere; van leeraars, bene, commodum docere; een levendige v., z. **levendig**, 1. — 2. = het voordragene, oratio; declamatio; een wetenschappelijke v., schola; een openbare v., ook acroasis; = **voorlezing**, z. a.; een v. houden, orationem habere; declamare (als oefening in de rhetorenscholen); scholam habere; acroasin facere; (over iets) dicere, agere, orationem habere de alga re. — 3. = **voorstel**, z. a.

voordragen, 1. = declameeren, pronuntiare (versus); (oefeningshalve) declamare; = uitspreken, formuleeren, peragere (postulata); tradere alqd (mededeelen). — 2. = **voorstellen**, 1, z. a.

vooreerst, ad tempus (voor eenigen tijd, voor 't oogenblik); vgl. **voorloopig**; bij opsommingen, z. 2. **eerst**, 1.

voorgaan, antere (alci; ook absol.); praere (absol.; ook fig., natura ipsa praecunte, Cic.); ga voor, ik zal volgen, i praee, sequar (Plaut.); oneig., in of bij iets v. principem esse alcs rei of ad alqd; vgl. **vooraf**, **voortgaan**, 1.

voorgaand, z. **voorafgaand**.

voorganger, = de reedenaar voor mij, qui ante me dixit; in een ambt, decessor; hij is mijn v., succedo ei; elk zijner vv. (der vroegere koningen), quilibet superiorum regum; onder de regering van zijn v., quum proximus ante eum regnum teneret; als de v. reeds met name genoemd is, alleen ille; in 't bijz., = voorbeeld, exemplum, auctor, dux.

voorgebergte, promunturium of promontorium.

voorgemeld, = bovengenoemd, z. **boven**, II, A.

voorgerecht, promulsus.

voorgevel, frons (aedium).

voorgeven, = beweren, asseverare, praedicare; (valschelijk) simulare; ementiri m. a c c. c. i n f.; zij gaven voor op de jacht te willen gaan en gingen de poort uit, per speciem venandi urbe egressi sunt; vgl. **voorwenden**.

voorgevoel, praesensio; (minder vaak) praesagatio; animus praesagens (b.v.icipionis de fine belli); augurium; een v. van iets hebben, alqd praesagire, praesentire, divinare; animus praesagit (alqd mali; illum peritum esse); in het v. van iets, praesagens animo alqd.

voorgoochelen, iemd iets, praestigis fallere alqm.

voorgroond, pars antica; van het tooneel, proscenium; iets op den v. stellen, alqd primo loco ponere of collocare, b.v. in de rede; insigne facere alqd (in de rede); op den v. treden of staan (op een schilderdij of in de rede), exstare atque eminare, Cic.; eminare.

voorhanden, paratus, promptus; (uit voorzorg) provisus; (in menigte) congestus; v. zijn, ook suppetere (in voldoende hoeveelheid); = **bestaan**, z. a.

voorhangen, praetendere (alqd alci rei).

voorhangsel, velum; aulaeum (een groot, prachtig v.); het v. (van het tooneel) optrekken (= sluiten), aulaeum tollere: neerlaten (= openen), -mittere, -premere.

voorhebben, 1. = van voren bekleed zijn met iets, praecinctum esse alga re. — 2. = van plan zijn, (in) mente, (in) animo agitare (alqd); cogitare c. i n f.; moliri (iets gewichtigs), parare alqd. — 3. iets boven een ander v., door praecipuus, b.v. hoe praecipuum eius fuit; nec quidquam in exercitu suo praecipui praeter honorem atque imperium habebat (Liv.); niets, eodem loco (iure) esse quo alius est.

voorheen, olim, quondam, antehac, antea.

voorhoede, primum agmen; primi agminis hortas; prima signa; de v. vormen, agmen antecedere; (met de ruitertij) cum equitatu antecedere.

voorhof, vestibulum (omheinde plaats tusschen den ingang van het huis en de straat; ook templi, curiae); porticus (zuilengang, gaanderij); in den v., ook in propatulo (aedium, Liv.).

voorhoofd, frons; pars prior capitis.

voorhouden, 1. eig., obicere (alqd alci rei); opponere (manus oculis, ante oculos, Ov.; manum ad oculos, Suet.). — 2. fig., iemd iets v., (vermanend) monere (alqd de alga re of m. a c c. c. i n f.); (verwijtend) obicere, exprobrare alci alqd.

voorhuis, pars prior of prima domus of aedium.

voorin, b.v. = voor in een huis, in prima aedium parte.

vooringenomen, non integer (iudex); v. zijn, alqd praedicatui afferre; opinione praedicata duci; voor iemd, alci praecipue indulgere; vgl. **vooraf** (opgevatte meening), **bevangen**.

vooringenomenheid, iudicium non integrum; z. **vooroordeel**, **vooraf** (opgevatte meening).

voorjaar enz., z. **lente** enz.

voorkamer, procoeton (Plin. ep.); in de v. (antichambre) van een vorst, ante cubiculum principis.

voorkant, z. **voorzijde**.

voorkauwen, praemandere (fig., Gell.).

voorkennis, met iemds v., alqo sciente; alqo conscio; zonder -, alqo inscio of insciente.

voorkeur, de v. geven, antepondere, praefere, anteferre (alqm alci, alqd alci rei); praepare (alqm; alqd alci rei); potioem habere (alga re); aan iemd als zagsman, alqm potissimum auctorem probare; = liever willen, z. **willen**; bij v., praecipue; potissimum; praeter ceteros; praeter cetera (nihil egregie p. c. studere, Ter.); vgl. **voorrang**.

1. **voorkomen** (v e r b.), 1. **voorkomen** = voorgelaten worden, admitti, aditum obtinere; bij iemd, ab alqo admitti, audiri (op audiëntie ontvangen worden); = verschijnen (voor het gerecht), z. 2. **gerecht**. | = **gebeuren**, z. a. | = **gevonden**, **gelezen** worden (v. voorbeelden, plaatsen), reperiri, inveniri; legi, exstare; esse, scriptum esse; v. toestanden, veel of vaak v., versari in, b.v. in foro, in hominum vita fortunaeque; =

*zich (gezocht of ongezocht) aanbieden, occur-
rere. | = schijnen, videri; het k. mij voor,
alsof (- dat), videri m. n o m. c. i n f.; - alsof
ik, videor mihi of alleen videor c. i n f.; het
kwam mij zeer vreemd v., dat, permirum
videbatur mihi m. a c c. c. i n f. | iem d v.,
antecedere alqm. — 2. voorkomen, praeve-
nire (alqm, alqd); anteveneri (alqd, Sall.);
antevertere (absol., iem d vóór zijn); prae-
vertere (alqd); praecoccupare (alqm); occu-
pare (id facere occupavi, ik voorkwam hem
daarin); = verhinderen, z. a.*

2. voorkomen (s u b s t.), z. 2. **uiterlijk.**
voorkomend, officiosus (in alqm); fa-
cilis (in alqm, in alqa re); commodus; een
zeer v. mensch, homo summo officio praedi-
tus; homo observantissimus ales; a d v.,
officiose, ultro (offerre alqd).

voorkomendheid, officiosa voluntas;
mores facillimi; observantia; met v., z.
voorkomend (a d v.).

voorlaatsl, de v., proximus a postremo;
proximus extremo, postremo, ultimo; als
gramm. term, paenultimus (syllaba); wat
gij den laatsten en den v. nacht gedaan hebt,
quid proximā, quid superiore nocte egeris.

voorlang, pridem, iam pridem.

voorlaten, iem d v. (= toegang verleenen),
admittere alqm; niet v., ook excludere alqm;
v. worden, z. 1. **voorkomen, 1**; niet -, non
admitti; excludi.

voorleggen, 1. eig., apponere (alci alqd).

— 2. *fig., ter beantwoording, onderzoeking,
proponere* (alci quaestionem); om er over
te beraadslagen of zijn oordeel uit te spreken,
referre, deferre alqd ad alqm; (ter beslissing)
ales arbitrio permittere alqd.

voorlezen, legere alqd, alqd alei; reci-
tare (litteras in senatu); praecire (alci legen-
ti, opdat hij het naleze).

**voorlezer, anagnostos; lector; recita-
tor; om de lechoorders te onderhouden, inz.
aan tafel, acroasma.**

**voorlezing, lectio; recitatio; een v.
houden, alqd recitare; acroasin facere**;
legere (alqd); scholam (een voordracht)
habere de alqa re; iem d v. bijwonen,
alqm (disputantem) audire; alcs schollis
interesse; dagelijks, quotidie ad alqmauden-
dum ventitare; vlijtig, ijverig, alqm frequen-
tare.

**voorlichten, praelucere; iem d met een
licht, alci lumen praeferre; ook fig., b.v.
clarissimum lumen praetulistis menti meae**;
suam vitam ut legem praeferre civibus
(met zijn leven enz., Cic.).

**voorliefde, studium et amor; ook alleen
amor; gratia, favor (begunstiging); = te
grootte ijver, nimium studium ales rei**;
= partijdigheid, amor et cupiditas: v. voor
iem d of iets hebben, alqm praeter ceteros
amare; alcs favere; alcs, ales rei studiosum
of studiosissimum esse; alci rei praeter
cetera studere; alqd amplecti (ius civile
vehementissime), amplexari.

voorliegen, iem d iets v., verba dare alci;
mendacium alci proloqui (Com.); iem d v.,
dat enz., mentiri apud alqm m. a c c. c. i n f.

**voorliggen, obiacere, praeiacere, ob-
iectum esse alci rei.**

voorloopen, praecurrere (ante omnes).

**voorlooper, praecursor; fig., praenun-
tius ales rei.**

**voorloopig, b.v. een v. oordeel of vonnis,
praeiudicium; een v. wapenstildand sluiten,
ad tempus indutias facere; a d v., ad tempus
(voor eenigen tijd); interim (misdelerwyl);
v. melding van iets maken, mentionem ales
rei inchoare.**

voormaals, z. eertijds.

voormalig, pristinus; vgl. gewezen.

voorman, iem d v., proximus ante alqm;
in den pl., de vv., primores.

voormeld, z. boven, II, A.

voormiddag, tempus antemeridianum;
horae antemeridianae; 's voormiddags, ante
meridiem; tempore antemeridiano; horis
antemeridianis; een 's v. ontvangen schrij-
ven, litterae antemeridianae.

**voormiddag-, in samenst., antemeridia-
nus.**

voormuur, propugnaculum (ook fig.);
pl. ook muri (fig., lex Aelia Fufia propugna-
cula murique tranquillatis).

1. voornaam (s u b s t.), praenomen.

2. voornaam (a d i.), nobilis, honestus,
amplus; nobili loco natus; honesto loco
ortus; genere clarus of illustris, insignis;
generis dignitate conspicuus; generosus
(edel van geboorte); de vv. in den staat,
optimates, proceres, primores; voornaam-
ste, primus; princeps (ook subst.); pri-
marius; het voornaamste, het v. punt, caput;
dat is het v., hoc caput of primum of maxi-
mum est; vgl. ook de samenstellingen met
hoofd-.

voornaamwoord, pronomem.

voornamelijk, z. vooral.

1. voornemen (verb.), zich v., (sibi)
proponere (propositum est mihi facere;
mihi proposui, ut; iter, quod proposuerat);
alqd animo proponere; decernere c. i n f.,
m. ut; cogitare c. i n f.; zich vast v., te enz.,
destinare (m. of z. animo, in animo) c. i n f.;
zich vast v. hebben, ook alci destinatum est
in animo c. i n f.; stat alci sententia (Lic.),
stat alci (Nep.) c. i n f.

2. voornemen (s u b s t.), propositum
(vgl. plan, 2); consilium (alqd faciendi);
een v. opvatten, z. besluiten, 2; **1. voor-
nemen; het is mijn v., ik ben voornemens
te enz., est of habeo in animo, propositum
mihi est c. i n f.; statui, decrevi c. i n f.**
of m. ut etc.

**voornoemd, z. boven, II, A; noemen,
2.**

**vooronderstellen enz., z. veronder-
stellen enz.**

**vooroordeel, opinio praeiudicata; alqd
praeiudicati; = verkeerde meening, opinio
falsa, opinionis commentum (herschenschim),
dikw. alleen opinio; in den pl ook errores**
met een v. beschouwen, praecupato animo
intueri, aspicere; een v. vreden, z. voor-
ingenomen (zijn).

voorop, z. vooraan.

**voorouders, maiores, patres; vgl. voor-
vader.**

voorover, v. hangend, getogen, pronus.

voorplaats, z. voorhof.

voorplaatsen, iets voor iets, opponere,
obicere, obdere, obmoliri alqd alci rei.

voorplein, z. voorhof.

voorpoortaal, vestibulum. z. voorhof.

**voorpost, statio prima of alleen statio,
praesidium.**

voorproef, gustus (ad hunc gustum totum librum promitto, *Plin. ep.*).

voorproeven, praegustare; gustu experare.

voorproever, praegustator.

voorraad, copia alci rei: facultas (de voorhanden middelen); van spijzen, penus; van levensmiddelen voor een leger, commeatus; een grooten of rijken v. van iets hebben, abundare alga re.

voorraadkamer, cella promptuaria of penaria; apotheca (inz. voor wijn).

voorraadschuur, z. graanschuur.

voorrang, principatus; = de eerste rol, priores partes; den v. hebben, principatum tenere, obtinere; boven iem'd of iets, loco, dignitate priorem esse alqo; antecellere alci; alci rei praeferrī, anteferrī; boven iem'd in iets, praestare, antecellere alci alga re; antecedere, anticipe alqm (alci) alga re; iem'd of iets den v. toekennen, principatum, primas, palmam, priores partes deferre alci, alci rei; iem'd in iets, alci primas deferre of tribuere alci rei (eloquentiae); iem'd den v. betwisten, contendere cum alqo de principatu of de palma; vgl. **voorkenr.**

voorrecht, z. privilege.

voorrede, prooemium of praefatio (libri); (in de klass. taal is praefatio slechts = voorafpraak vóór een godsdienstige of staatkundige handeling).

voorrijden, = vooruit rijden, equo praevehi.

voorrijder, praecursor.

voorroepen, = oproepen, ontbieden, citare.

voorschieten, suppeditare, subministrare: mutuum dare (leenen).

voorschijn, te v. pro- (slechts in samenst. met verba); te v. brengen, van zaken, proferre, promere; van personen, producere: te v. komen, prodire, procedere, exsistere, evadere, (= opduiken) emergere ex: = te v. groeien, ontstaan, enasci, nasci: = zichtbaar worden, apparere; v. sterren en plaatsen, aperiri, se aperire; plotseling te v. komen, (subito) erumpere, prorumpere; van personen ook procurrere, provolare; -uil de hinderlaag consurgere ex insidiis: (van al'e kanten) uit het bosch, ex omnibus silvae partibus evolare; ex silvis se eicere; te v. roepen, provocare; evocare (ook oneig.); excitare (alqm ab inferis); te v. treden, procedere, prodire (ex alqo loco), progredi (ex domo); egredi (porta, domo, e curia) (uit een huis) foras procedere, progredi, prodire, egredi.

voorschot, b. v. iets als v. iem'd een v. geven, z. **voorschieten**; renteloos v., z. **renteloos**.

voorschrijf, praescriptio (naturae, rationis): praescriptum (agere ad p.: haec p. servare; legum imperio et p.): praeceptum (medicorum praecepta); = bevel. iussum: = wetten v., lex: in den pl. iussa legis; = formaliteiten legitima (n. pl.); het v. van Apollo, dat enz., praecceptum Apollinis, quo monet, ut etc.: vv. omtrent iets geven. praeccepta dare of tradere alci rei, de alga re; volgens, overeenkomstig het v., legitimus; als a d v., ad praescriptum (omnia agere); ut praescriptum of praecceptum est; legitime (wettig, op wettige wijze); vgl. **bevel**, 1.

voorschrijven, 1. om na te schrijven, praeformare (alci litteras). — 2. = verordnen, praescribere, praecipere: iubere (lex i. aut vetat); praefinire (vaststellen, bepalen); vgl. **bevelen**.

voorschuiven, obicere, opponere, obdere (pessulum ostio).

voorhands, z. voorloopig.

voorslaan, 1. = voor iets slaan, bevestigen, praefigere (alqd alci rei). — 2. = een voorstel doen, z. **voorstel**.

voorslag, z. **voorstel**.

voorsmaak, z. **voorproef**.

voorsnijden, secare; (in frusta) scindere; carpere (*Petr.*).

voorsnijder, scissor; carptor.

voorspannen, praetendere (foribus vela,) obtendere (ante faciem sudarium) voor den wagen, z. **inspannen**, 1.

voorspel, prooemium (citharoedi): prologus (v. e. toemestuk); praelusio (schermtelling vóór een ernstigen strijd; ook fig.); het v. van iets zijn (fig.), alci rei antecedere.

voorspelen, = voor iem'd iets spelen, canere alci alqd; praecinere (epulis magistratum): = iem'd de melodie v. om er zich naar te richten, praefere alci modulos.

voorspellen, als ziener. vaticinari (alqd of m. a c c. c. i n f.; absol.); divinare (alqd. de alga re, m. a c c. c. i n f.; absol.); daar orakelspreuken in verzen gebracht werden, canere (alqd, m. a c c. c. i n f.); en zoo praecinere (magnum aliquid deos populo Romano praemonstrare et p.); hariolari (v. gevone waarzeggers): = voorzeggen in 't alg., praedicere alqd; augurari (na waarneming der vogels; alci ex altis involatu, ex passerum numero belli Troiani annos; ook in 't alg., alci mortem); ominari (uit zekere teekenen, b. v. alci consulatum in proximum annum, *Plin. ep.*; felix faustumque imperium); voorspellende vogel, z. **vogel**; vgl. **profeeteeren**, **profetisch**.

voorspeller enz., z. **profeet**, **waarzegger** enz.

voorspelling, 1. = het voorspellen, vaticinatio; divinatio; (zelden), auguratio (ex passeribus annorum, *Cic.*); in 't alg., praedictio. — 2. = het voorspelde, vaticinium; oraculum (orakelspreuk); vgl. **profetie**.

voorspiegelen, ostentare alci alqd (pecuniam; spem); iem'd iets v., ook verba dare alci; vana spe fallere alqm; falso promittere alqd of m. a c c. c. i n f.; alqm falso sperare iubere.

voorspiegeling, = het voorgespiegelde, spes vana.

voorspoed, prosperitas; res secundae of prosperae; fortuna secunda of prospera; z. **verder geluk**.

voorspoedig, prosperus, secundus (v. zaken); felix, fortunatus (v. personen en zaken); z. **verder gelukkig**.

voorspraak, deprecatio; preces (pl.); op iem'ds v., precibus alci; deprecante of deprecatore alqo; = iem'd vergeven, precibus alci alqm condonare; = de persoon zelf, deprecator; iem'ds v. zijn, deprecari pro alqo; bij iem'd, deprecari alqm ab alqo.

voorstaan, 1. = begunstigen, verdedigen, favere (alci, alci rebus of partibus, alci rei); studere (alci, alci rebus); studiosum esse (alci, alci rei); defendere (sententiam;

haec a Stoicis defenduntur); propugnare (pro alqa re). — **2.** *zich op iets laten v.*, *z. (zich op iets) beroemen.*

voorstad, suburbium; in de v. gelegen, der v., suburbanus.

voorstander, fautor, studiosus (alcs, alcs rei); propugnator, patronus (inz. alcs rei).

voorste, **1.** de v., primus; van twee, prior. — **2.** *het v.*, pars prior.

voorsteken, praefigere (alqd alci rei, alci loco).

voorstel, condicio; *bij den senaat*, relatio; = *voorstel bij het volk*, rogatio, lex; = *raad*, consilium; = *meening*, sententia; *een v. doen*, condicionem ferre; *iemd een v. doen (hem aansprekende)*, appellare alqm (de alqa re. b.v. de proditione; m. ut); alci consilii auctorem esse; *een v. doen aan het volk*, rogationem of legem ad populum ferre; *legem rogare of ferre*; *rogare populum of agere cum populo*; *ook rogare, ferre alleen*; *een v. over iets doen aan den senaat*, de alqa re referre ad senatum, (om hem te laten beslissen) alqd deferre ad senatum; *een v. aannemen, tot een v. toetreden*, condicionem of legem accipere; ad condicionem accedere of (na zich lang bedacht te hebben) descendere; (in den senaat) in alcs sententiam ire, concedere; *een v. verwerpen*, condicionem of sententiam aspernari; *condicionem recusare*, respuere, repudiare; (v. e. wetsvoorstel) rogationem of legem antiquare; *iemds v. gaat door*, sententia alcs valet; *op iemds v.*, auctore alqo; - *aan het volk*, rogante of ferente of auctore alqo; in den senaat, referente of auctore alqo.

voorstellen, **1.** = *een voorstel doen*, proponere (alqd); *suadere*, commendare (alqd alci, aanbevelen); *iemd v. of voordragen (ter verkiezing in de comitiën)*, rogare alqm (consules; ook populum of plebem rogare alqm); *vgl. voorstel, wet, 1.* — **2.** *iemd iets v.*, = *voorhouden*, *waarschuwend herinneren*, alqm de alqa re monere; *iemd het nut van iets v.*, alqm docere, quanta sit alcs rei utilitas. — **3.** *iemd aan iemd v.*, alqm introducere apud alqm (in senatum); *perducere ad alqm*; *alqm alci commendare (aanbevelen)*. — **4.** *v. beeldende kunstenaars*, pingere, depingere (v. schilders; ook v. redenaars, schrijvers); *fingeren*, effingere (v. beeldhouwers; ook v. redenaars, schrijvers); *facere (v. beeldhouwers, schilders; ook multo maiora et acerbiora verbis facere)*; v. d. *tooneelspeler*, agere; *een persoon v.*, alcs partes agere, **z. rol**, **4.**; *schrijftelijk of mondeling v.* = *beschrijven*, **2.**, **z. a.**; *iemd als knaap, jongling v. (v. e. beeldhouwer)*, alcs simulacrum puerili of iuvenili aetate fingere; *iemd als den bewerker v. d. oorlog v.*, velle alqm auctorem belli esse; *als schuldig*, dicere of fingere alqm culpae affinem esse; *als straatroover*, alci speciem latronis inducere; *als straatroover en sluipmoordenaar*, alqm latronem ac sicarium describere; *van een slechte zijde v.*, deformare alqm, alqd. — **5.** *zich iets v.*, cogitare alqd; *cogitatione fingere*, completi, comprehendere, percipere, (levendig) depingere, ook alleen fingere alqd; *animo of mente concipere alqd*; *vooraf*, animo of cogitatione praecipere alqd; *zich iets zelfs niet kunnen v. (niet kunnen*

vermoeden), alqd ne suspicione quidem posse attingere; = *gelooven*, credere; = *hopen*, sperare; *ik kan het mij niet v.*, hoc credere non possum; *zich de zaak zoo v.*, rem talem esse existimare of putare; *zich iets als mogelijk v.*, alqd fore putare; *stel u voor, dat enz.*, finge of fac m. a c. c. i n. f.; *zich iemd nog kunnen v.*, alqm meminisse.

voorsteller, **1.** v. e. wet, rogator, lator, auctor (legis). — **2.** *op het tooneel*, actor (primarium, secundarium partium; alienae personae).

voorstelling, **1.** *op het tooneel*, ludicrium; actus (fabularum); = *tooneelstuk*, fabula; **z. 1. stuk**, **2.** = *beschrijving, schildering, descriptio, explicatio, narratio*; (in ontbreken, schets) adumbratio; *vgl. beschrijven*, **2.** — **2.** = *begrip, informatio (van God, dei)*; *notio*; **z. idee**; *zich een v. van iets maken, vormen*, alqd animo, cogitatione fingere, animo effingere; *cogitatione percipere, completi alqd*; *zich een behoorlijke, juiste v. van iets vormen*, capere alqd (b.v. veram speciem Romani senatus); *reete sentire de alqa re*; - *een valsche, onjuiste v.*, prava sentire de alqa re; *een aanschouwelijke v. van iets geven*, ponere alqd quasi in conspectu animi; *een v. van iets hebben*, ratione alqd cognitum habere; *vgl. (zich) voorstellen*, **5.**

voorstellingsvermogen, cogitatio.

voorstemmen, **1.** = *het eerst stemmen*, **z. stem**, **2.** *de voorstemmende centurie, tribus, centuria, tribus praerogativa*. — **2.** = *voor iemd of iets stemmen*, **z. stemmen**, **2.**

voorsteven, prora.

voort, **1.** = *dadelijk, onverwijld*, **z. a.** — **2.** = *2. of 3. weg (a d v. i n t e r i.)*, **z. a.** — **3.** = *verder*, protrinus; *vgl. voorwaarts*; *en zoo v.*, **z. voorts**.

voortaan, in posterum, posthac; v. niet meer, non amplius.

NB. Waar voort- in de samenst. met verba de kracht heeft van weg-, zie men de composita met weg-.

voortarbeiden, **z. voortwerken**.

voortbestaan, manere, permanere; *het langdurig v.*, diuturnitas.

voortbewegen, promovere; loco movere. **voortbrengen**, creare, procreare; *gignere*, generare (verwekken); *efficiere* (ager cum octavo, cum decimo, *het acht-, tienvoud*; ook quiddid arte efficitur); v. e. *akker*, ook ferre, efferre (ook fig., haec aetas oratorem perfectum tulit; aetates singula genera diendi efferunt); (rijkelijk, in overvloed) fundere, effundere, (dit laatste ook fig., b.v. haec aetas hanc copiam oratorum effudit); alere (b.v. India alit formicas); tonen v., sonos emitte, edere, (op een instrument) elicere; *vgl. verwekken*.

voortbrenger, -ster, **z. verwekker**, -ster.

voortbrenging, **z. verwekking**.

voortbrengsel, quod ex alqa re gignitur, nascitur; opus (v. d. geest); res (b.v. res transmarinae, overzeesche producten); de vv. der aarde, quae terra gignit of parit; ea quae gignuntur e terra; terrae fruges; id quod agri efferunt; de vv. der industrie en kunst, opera et artificia; *moge dit een v. der natuur of der kunst zijn, sive est naturae hoc sive artis*.

voortdragen, proferre.

voortdrijven, propellere, agere; porro agere; *overdr.*, propellere; urgere; *z. verder aandrijven*, 1.

voortduren, manere, permanere; continuari, non remittere (*b.v. van regen*); tenere (*aanhouden*); *doen v., z. verlengen*, 2.

voortdurend, *z. bestendig, eeuwig*.

voortduur, perpetuitas; continuatio (imbrium).

voortduwen, promovere, protrudere.

voorteeken, omen; *z. verder teeken*, op het einde; iets als een *v. beschouwen*, alqd in omen accipere; ik beschouw dit als een goed *v.*, omen accipio; omen placet.

voorteekenen, praeformare (infantibus litteras, Quint.).

voortellen, numerare (alci alqd).

voortgaan, 1. *eig.*, procedere, progredi; = *zijn weg vervolgen*, pergere iter of ire, ook alleen pergere; *verder*, ulterius progredi; pergere porro of proptinus. — 2. *overdr.*, met iets *v.* = iets voortzetten, *z. voortzetten*: ga zoo *v.*, perge ut instituti of ut coepisti; blijft soms onvertaald, *b.v.* me ut amas ama (= ga voort mij lief te hebben, gelijk enz.); ut interea non cessabis nosque diliges (en zult *v. enz.*); = voortgezet worden, voortduren, procedere.

voortgang, progressus (ook *p.l.*, stellarum); *overdr.*, progressio, progressus; onafgebroken *v.*, tenor, perpetuitas; de zaak heeft geen *v.*, res omittitur, abicitur; tijdelijk geen *v. hebben*, intermitti.

voorthelpen, *iemd bij het gaan*, alci manus dare; adminiculo corporis sui alqm excipere; op de vlucht, dare alci facultatem fugae; fugam alcs adiuvaré; in den nood, succurrere, subvenire, optulari alci; om in de wereld vooruit te komen, consulere of prospicere rebus alcs.

voortijd, antiquitas (ook *v. d. menschen*); vetustas; vetus of veterum, prior aetas; *v. d. menschen*, priores, veteres, homines antiquissimi; = *voorvaderen*, maiores; = de vervlogen eeuwen, praeterita saecula.

voortijlen, provolare.

voortkomen, 1. *eig.*, progredi, procedere. — 2. *overdr.*, = vorderingen maken, proficere; progressus facere; met iets niet kunnen *v.*, haerere, haesitare in re. | = 1. *ontstaan*, *ontspruiten*, *z. a.*

voortkruipen, propere.

voortkunnen, met iets niet *v.*, *z. voortkomen*, 2.

voortleven, pergere vivere, in het verband vivere alleen; na den dood *v.*, post mortem remanere, non interire; de herinnering aan hem zal altijd *v.*, memoriam eius nulla unquam delebit obliquo; hij zal steeds in dankbare herinnering *v.*, numquam gratus simul sermo de eo conticescet; het *v.*, door vitae superstitem esse; het *v. der dooden* in de herinnering der menschen, vita mortuorum.

voortlezen, pergere legere.

voortloopen, procurare.

voortmaken, festinare; *maak voort!*

age, move te oculus!

voortplanten, propagare, *b.v. genus; fig.*, *zich v.*, per manus tradi; ali (*b.v. error*).

voortplanting, propagatio; *door verba*.

voortreden, = voor iemand of iets treden,

v. personen, obsistere (alci); *v. zaken*, opponi (alci rei).

voortreffelijk, egregius, eximius, excellens, praecellens; praestans, praestabilis; divinus; praecclarus; *a d. s.*, egregie, eximie, excellenter; divine, divinitus; praecclare.

voortreffelijkheid, excellentia, praestantia; bonitas; divinitas.

voortregenen, *b.v. het regende den geheelen nacht v.*, imber continens tenuit per totam noctem.

voortreizen, ire non intermittere; continenter ire; continuare iter.

voortrekken, 1. *eig.*, tot verdediging of als belemmering, obicere (alqd alci rei); obmoliri (alqd) = *voorspannen*, obtendere, praetendere (alqd alci rei). — 2. *iemd v.*, alci praeter ceteros favere.

voortrijden, equo of curru provehi.

voortroeien, 1. *trans.*, remis incitare of propellere (navem). — 2. *intr.*, porro incumbere remis.

voortrollen, 1. *trans.*, provolvere. — 2. *intr.*, provoli.

voortrukken, 1. *trans.*, *z. voortbewegen*, -slepen. — 2. *intr.*, procedere, progredi; proficisci; Antiochus rukte niet verder *v.*, Antiochus nihil promovit signa (in); met het leger *v.*, het leger laten *v.*, castra movere, promovere; cum exercitu proficisci; castra proferre; het *v.*, processio, progressus; *door de verba*.

voorts, tum, deinde, porro; *z. verder bovendien*, overigens; en zoo *v.* (enz.), et quae sunt reliqua, ook alleen cetera; (et) id genus alia; et quae sunt eiusdem generis; dapperheid, matigheid, rechtvaardigheid enz., fortitudo, temperantia, iustitia, ceterae virtutes.

voortschuiven, promovere (alqd).

voortslapen, e somno non expersci.

voortslapen, -sleuren, trahere (ook *b.v. corpus fessum*); protrahere; rapere; tot de plaats zijner bestemming, pertrahere; mede *v.*, *z. medeslepen*, -sleuren.

voortspruiten, *z. ontspruiten*, 1. *ontstaan*.

voortstappen, procedere, progredi; *vgl. voortgaan*.

voortstooten, protrudere.

voortstrijden, perseverare in pugna, in bello.

voortstroomen, profluere, ferri.

voorttrekken, 1. *trans.*, trahere, protrahere; *vgl. voortslapen*. — 2. *intr.*, *z. voortrukken*, 2.

voortvaren, = *verder varen*, provehi; = *voortgaan* (met iets), *z. voortzetten*.

voortvarend, properus; strenuus; *adv.*, propere, strenue.

voortvarendheid, properantia, prope-ratio.

voortvloeien, 1. = *verder vloeien*, pergere fluere; *fig.*, de rede *v. zonder stooten* (haperen) voort, proclivi currit oratio. — 2. *v. uit enz.*, manare, emanare; nasci, oriri ex etc.; *z. verder gevolg*, 2 (het gevolg zijn van enz.).

voortvluchtig, profugus (gewl. met *prae p. of a bl. van plaats*, domo, patria, ex Peloponneso); *z. verder vluchteling*.

voortwerken, opus non omittere; opus continuare.

voortwoekeren, (obscure) serpere.

voortzeilen, provehi.

voortzetten, iets, pergere facere alqd.; persequi (door alle stadia), exsequi (ten einde toe) alqd.; zonder af te breken, continuare alqd.; = volharden bij iets, perseverare (in bello, bellare); permanere in alga re (in eadem consuetudine amicitiae); non intermittere (consuetudinem alcs; studia litterarum); zijn levenswijze v., institutum suum tenere; iets tot een zeker tijdstip v., perducere alqd. ad. in etc. (altercationem in serum).

voortzetting, (zonder ophouden) continuatio; v. e. verhaal. z. vervolg, 2.

vooruut, z. **vooraf**, **voorwaarts** en verder de hier volgende samenstellingen; als **vooruut** de kracht heeft van v o o r t, zie men de samenstellingen met **voort**.

vooruitbetalen, ante tempus, ante diem diem solvere alqd.; = contant betalen, repraesentare (pecuniam).

vooruitbetaling, repraesentatio; = het vooruitbetaalde geld, pecunia, quae ante diem, ante tempus solvitur.

vooruitdragen, praeferre (alqd, alci alqd); anteferre (alqd).

vooruitgaan, 1. eig., = voor... uitgaan, antere (alci; absol.); antecedere (alqm; absol.); antegredi (stella Veneris solem; absol.); praere (z. **voorgaan**); praecedere, praegredi (c. a. c. c.; absol.); laten v., praemittere; ante se mittere. — 2. overdr., z. **voordering**, 2 (vv. maken).

vooruitgang, z. **voordering**, 2.

vooruitgeven, ante tempus of diem dare.

vooruithelpen, z. **voorthelpen**.

vooruitlijen, z. **vooruitloopen**.

vooruitkomen, overdr., z. **voordering**, 2 (vv. maken).

vooruitloopen, praecurrere (alqm; absol., ad alqm, ante omnes); antevertere (alqm); fig., op iets v., praecipere alqd. (b. v. animo victoriam).

vooruitmarcheeren, z. **vooruittrekken**.

vooruitreizen, praecurrere, antevertere (alqm; absol.).

vooruitrennen, citato equo praevehi; praecurrere.

vooruitrijden, praevehi (equo); equo antere, praegredi; snel, praecurrere; per as, vehiculo antere.

vooruitsnellen, z. **vooruitloopen**.

vooruitsreven, z. 1. streven.

vooruittrekken, praefere; antecedere (ook = vooruitkomen; alqm, legiones); agmen ducere (als aanvoerder); primum ire (v. e. legerafdeeling).

vooruitvaren, praevehi; laten v., praemittere.

vooruitvliegen, praevolare.

vooruitzeilen, z. **vooruitvaren**.

voorzenden, ante se mittere; praemittere.

voorzicht, spes, expectatio (alcs rei); goed v., bona spes; goede vv., spes rerum secundarum; - hebben, bene sperare; slechte vv. hebben, nihil boni sperare posse; het v. op iets openen, iets in het v. stellen, ostendere, ostentare (alci) alqd.; spem facere alci alcs rei; alci spem ostendere m. a. c. c. c. i n f.; met zulke beloningen in het v.,

talibus praemiis propositis; ieml het v. op iets benemen, van enz. berooven, alqm delcere de alga re. alga re (b. v. praetura; de honore).

vooruitzien, iets v., providere of prospicere alqd. (ook m. animo); praesentare alqd.; (animo) praecipere, b. v. semper talem exitum vitae suae; divinare (alqd, futura); de toekomst v., futura praevidere; quae sint futura, prospicere of providere; iets lang v., multo ante videre of praesentare alqd.; het v., provisio; praesensio (rerum futurarum); divinatio.

voorvader, proavus; de vv., maiores; patres; ten tijde der vv., maiorum, patrum memoria; ook apud maiores, apud patres; van de vv. afkomstig, avitus.

voorvaderlijk, avitus; patrius (b. v. mos); vgl. **ouderwetsch**.

voorval, acta res; res; casus; na dit v., quo facto; z. verder **gebeurtenis**.

voorvallen, accidere, evenire; fieri; geri; incidere; z. verder **gebeuren**.

voorvechter, inter primos pugnas; fig., propugnator (senatus, patrimonii).

voorwaar, z. **waarlijk**, **zeker**.

voorwaarde, condicio; lex; adiunctio (beperkend toevoegsel); exceptio (beperking); een v. (vv.) aanbieden, voorstaan, stellen, ferre, ponere condicionem (condiciones); de wet stelt de vv., dat enz., lex excipit, ut etc.; in de verdragen is de v. gesteld, dat niet enz., in foederibus exceptum est, ne etc.; (slechts) onder de v., dat enz., ea condicione, ut (ne) etc.; ea lege, ut etc.; ook ita ut of si; (minder vaak) cum eo, ut (ne) etc.; de vrede kwam op de volgende v. tot stand, pax in has condiciones convenit; z. ook **voorstel**.

voorwaardelijk, b. v. v. noodzakelijkheden, quaedam cum adiunctione necessitudines; v. vrijheid, libertas quodam modo circumscripta; a d v., condicione; cum quibusdam condicionibus; (cum) certā condicione of lege; cum adiunctione; cum exceptione.

voorwaarts, protinus (pergere); v. streven, z. 1. streven; v. i perge! pergit! met elken stap v., z. **stap**, 1; voor v o o r w a a r t s in verbinding met werkw. zie men de samenstellingen met **voort**.

voorwenden, causari (alqd, m. a. c. c. c. i n f.); minder vaak praetexere (alqd); interponere (alqd); valschelijk v., simulare (alqd, m. a. c. c. c. i n f.); als verontschuldiging, excusare (alqd, valetudinem); excusatione uti (alcs rei, valetudinis); afferre (aetatem, Cic.); iets bij iets v., praetendere alqd alci rei.

voorwendsel, causa (alcs rei, tot iets); simulatio (alcs rei); nomen, titulus (valsche-lijk aan iets gegeven naam); als verontschuldi- gung, excusatio; als vergoelijking, species; een bedriegelijk v., species simulationis; onder het v. van iets, per simulationem, simu- latione alcs rei; nomine, per causam, specie of per speciem alcs rei; onder het een of ander v., causā interposita; onder het v., dat, alsof, simulans of causatus, causam interponens of interserens m. a. c. c. c. i n f.; onder al- lertel v., varia praetendens of praetexens; een v. gebruiken, causam interponere of interserere; iets als v. gebruiken, opgeven. z. **voorwenden**; ieml elk v. tot weigering ont-

nemen, adimere alci omnem recusationem (Cic.).

voorwerp, in 't alg. = zaak, ding, res; vgl. **object**: dikw. niet afzonderlijk uitgedrukt of op een of andere manier omschreven, b.v. een v. van vromen eerbied of schroom, religio; van iemds liefde, haat, amor, odium alcs; van vrees, metus; van spot, z. **spot**; voor iemd een v. van zorg, haat, verachting zijn, alci curae, odio esse, in odio apud alqm esse, alci contemptui, despiciatui esse; een v. van iemds liefde, esse in amore et deliciis alci; amari, diligere ab alqo; dit is een v. mijner innige bewondering, hoe vehementer admiror; een v. van groote bewondering zijn, in magna admiratione esse: iets is eenzeer een v. van bewondering, alqd admirationis habet non minus (Cic.); dit is tusschen hen het v. van een edelen wedstrijd, haec inter eos honesta certatio of (sterker) concentratio est: iets is het v. mijner wenschen, z. **wensch**, 1; hij is een v. der algemeene opmerksaamheid, in eum omnium oculi conversi sunt; het v. van iets worden, b.v. hij werd het v. van zijn haat, ille ei in odio of in visus esse coepit; in eius odium of invidiam venit, pervenit; een v. van spot worden z. **spot**; tot een v. van iets maken, b.v. tot een v. van nijd, alqm in invidiam adducere.

voorwerpen, obicere (alqd alci); fig. z. **verwijten**.

voorweten, z. **voorkennis**.

voorzaal, atrium.

voorzaat, z. **voorvader**.

voorzanger, praecantor.

voorzeggen, 1. **voórzeggen**; iemd iets v., opdat hij het nazegt, voce praere alci alqd; opdat hij het naschrijft, dictere alci alqd; iemd iets dikwijls v., alci alqd decantare (tot vervelen toe), inculcare (om het in zijn geheugen te prenten). — 2. **voorzéggén**, = **voorspellen**, z. a.

voorzegging, z. **voorspelling**.

voorzeker, z. **zeker**, **waarlijk**.

voorzetsel, praepositio.

voorzetten, = **vooraanzetten**, ante collocare; praepondere; = **voor**...**zetten**, opponere, obicere (alqd alci rei); van spijs, apponere, ponere (alci cibum).

voorzichtig, providus, cautus, circumspectus (iudicium, Quint.); prudens; = **bedachtzaam**, consideratus, tectus; a d.v., provide, caute; prudenter; considerate; v. zijn of te werk gaan bij iets, z. **voorzichtigheid**.

voorzichtigheid, cautio (het op zijn hoede zijn); circumspectio (omsichtigheid); prudentia (als gevolg van levenservaring, wijsheid); v. gebruiken, met v. te werk gaan, circumspicere (ut etc.); bij iets, cautionem adhibere alci rei, vigilare in re; met alle mogelijke v., omne cautionis genus adhibere in re.

voorzien, 1. = **voorzien**, z. a. — 2. in iets v. = **voor iets zorgen**, z. **zorgen**; van n. iets v., instruere, ornare, exornare (alqm alqa re); **heimelijk**, subornare (alqm alqa re); van iets, dat iemd juist noodig heeft, suppeditare (alci alqd); tot bescherming, armare (alqm alqa re); **rijklijk**, augere, replere (alqm alqa re); **het leger van graan v.**, providere frumentum exercitui; **zich van iets v.**, comparare sibi alqd; providere alqd

(ligna in hiemem); armare se alqa re: **voorzien van iets**, instructus, ornatus, exornatus alqa re; armatus (**gewapend**) alqa re; praeditus (**begaafd**) alqa re; **rijklijk van iets v. zijn**, instructissimum of repletum esse of abundare alqa re; alqd alci largissime suppetit; **goed v. zijn van ruijterij**, firmum esse ab equitatu.

voorzienigheid, de Goddelijke v., providentia (divina); mens divina; de v. loochenen, deum agere rerum humanarum curam negare.

voorzijde, pars prior; = **front**, **façade**, frons (aedium, parietum); **een wond in de v. van het lichaam**, vulnus adverso corpore acceptum.

voorzingen, canere alci alqd; opdat hij het nazinge, praere alci carmen.

voorzitten enz., z. **presideeren enz.**

voorzitterschap, iemd het v. bij iets opdragen, alqm praeficere alci rei.

voorzorg, providentia; cura; vgl. **zorg**, 1; **zorgen**.

voorzorgsmaatregelen, provisio (tegen iets, alcs rei); v. nemen, treffen, cavere, praecavere; providere ante et praecavere; ook alleen providere; alle mogelijke v. bij iets -, omne cautionis genus adhibere in alqa re.

voorzvemmen, praenatare.

vorderen, 1. **trans.**, poscere, postulare; = **vereischen**, quaerere (repens bellum dictatoriam potestatem), requirere (magnam res diligentiam); = **wenschelijk maken**, desiderare (haec longiore orationem); esse m. gen. v. e. subst. en a d.v., b.v. iets v. geen geringe inspanning, alqd non medioctis contentiois est; de **waardigheid vorderde**, te enz., fuit gravitatis c. i n f.; als de omstandigheden het v., si res of tempus postulatur, (dringend) si res cogit; **gelijk zijn waardigheid het v.**, pro eius dignitate; g. worden, opus esse, requiri; z. **verder eischen**. — 2. **intr.**, = **vorderingen maken**, z. **vordering**, 2.

vordering, 1. z. **eisch**. — 2. progressus, processus; v. maken, procedere, proficere, progredi, progressus facere, processus efficere (in iets, in alqa re).

vore, sulcus; een v. trekken, maken, sulcum ducere, facere, (v. d. ploeg) imprimere.

voren, 1. van v. = **vooraan**, z. a.; = **door de voordeur**, ianuā, per ianuam; = **op of in de borst**, in pectore; = **naar ons toegewend**, adversus (vulnus, cicatrices, in adversum os vulnerari; van v. in 'het gezicht); **den vijand van v. aanvallen**, in adversum hostes impetum facere; in hostium frontem pugnare; van v. en van achteren aangevallen worden, ancipiti proelio opprimi; van v. afbreken, praefringere. — 2. van v. af aan = van het begin af aan, a principio, ab initio; a primo (epistolas lego); = **opnieuw**, de integro; denuo; **den oorlog geheel van v. af aan beginnen**, novum de integro bellum instaurare; vgl. **hernieuwen**, 2. — 3. te v., ante of antea; antehac; prius; kort te v., paulo ante; lang te v., z. **geleden** daags te v., pridie; **die een jaar te v. consul geweest was**, superioris anni consul; vgl. **vorig**.

vorig, z. **vooraigend**; = **voormalig**

pristinus; = oud, vetus; den v. dag, pridie; het v. jaar, priore of superiore of proximo anno; anno ante; van het v. jaar, priories (superioris, proximi) anni; annotinus (naves, Caes.).

vork, furca.

vorm, 1. = gedaante, forma (ook model, leest); figura; species; aan iets een doelmatigen, gepasten v. geven, apte formare, conformare alqd. — 2. = wijze, manier, modus; ratio (vitae publicae, privatae); gebruikelijke v., consuetudo, mos (ales rei); iets geschiedt in den g. v., fit alqd moribus; = taal, lingua; oratio; in den zachtsten v., lenissimis et amantissimis verbis utens; in poëtischen v., in poëticos numeros redactus; in den v. van een lied, carmine conceptus; in den v. van een lied, carmine conceptus; in den v. van een getuigenis, pro testimonio; - van een verwijt, increpando; - van een beschuldiging of v. e. weerlegging, aut arguendo aut refellendo; ook in met den enkelen a b l., b.v. in den v. van een systeem, in arte (b.v. tradi); - van een gesprek, in disputatione ac dialogo (librum scribere de alqa re); (slechts) voor den (uittwendigen) v., dicis causā; consuetudinis causā.

vormeloos, sine forma; figurā carens; sine ulla specie; deformis (Op.).

vormen, 1. eig., fingere, effingere, formare; formam ales rei facere (van een massa in een bepaalden vorm brengen). — Vd. A. = maken, facere (homines, van Prometheus), efficere (b.v. ex his cohortibus legionem efficit); fabricari (kunstig uit harde stoffen vervaardigen, timmeren, smeden, b.v. signa, gladium, alqd ex alqa re); instituere (b.v. quartam aciem sex cohortium numero), constituere (tres legiones, rem publicam); condere (novas civitates); woorden v., verba fabricari, formare, fingere; (nieuwe woorden) verba novare; een woord van een ander v., verbum derivare. — B. in ruïneren zin, b.v. de grens van iets v., definire, terminare (b.v. locus, quem oleae terminabant); de ruiterij vormde den rechter vleugel, dextrum cornu tenebat eques; een vierhoek v., formā quadratā esse; een rechte lijn of front v. (van militairen), aequare frontem (frontes) of aciem. — II. overdr., conformare, informare, fingere, excolere; instituere, erudire; fōrmare; een redenaar v., efficere, instituere, fingere oratorem; iem'd tot redenaar, tot tooneelspeler v., instituere alqm ad dicendum, ad scenam; zich tot redenaar v., oratorem fieri; se conferre ad dicendum; zich een meening v., opinionem mente comprehendere; - een voorstelling -, z. voorstelling, 2.

vormer, 1. eig., fīctor; fabricator. — 2. overdr., van den geest, qui mores, ingenium ales of ingenia hominum excolit, fingit, conformat.

vorming, 1. eig., door omschr.; harmonische v., conformatio. — 2. overdr., van geest en hart, institutio (door onderwijs in een bepaald vak); educatio, disciplina (door opvoeding en onderwijs); v. in de school, disciplina; aan iem'ds v. arbeiden, operam collocare in ales animo of ingenio excolendo, in alquo erudiendo; wetenschappelijke v., eruditio et doctrina (praeclarā eruditione et doctrinā ornatus); zonder wetenschappe-

lijke v. zijn, nescire litteras; omnis eruditiois expertem et ignarum esse.

voorschen, naar iets, quaerere alqd, de alqa re; exquirere, requirere alqd; inquire in alqd; seiscitari, perscrutari alqd; vgl. na-, uitvoorschen, inlichting (ii. inwinnen).

1. **vorst**, princeps; rex (koning); regulus, tetrarches (kleine koning, vorst); een geboren v., genitus ut regnet; vgl. troonopvolger; Homerus, de v. der dichters, Homerus, princeps poetarum.

2. **vorst**, gelu (slechts in den a b l. s i n g.); frigora (p.l., vriezēd weer).

vorstelijk, door den g. n. principis of principum; regius, regalis of door den g. n. regis, regum; de v. familie, domus principis of regia; = tot het v. hof behoorende, aulicus of door den g. n. aulae; = een vorst waardig, betamend, principe of rege dignus; quod deceat principem of regem.

vorsten-, door de uitdrukkingen onder vorstelijk.

vorstendom, terra (terrae) principis imperio subiecta (subiectae).

vorstenhuis, z. dynastie.

vorstin, princeps femina (vorstelijke persoon); conlux of uxor principis; in het verband princeps (f.) alleen; regina.

vos, vulpes; overdr., van een mensch, vulpes; een sluwe, looze v., homo versutus, callidus; een oude v., veterator.

vosje, vulpecula.

vosse(n)-, vulpinus.

vouw, van een kled, ruga; sinus (groo-tere v., vooral of de borst, als zak dienende).

vouwen, complicare (epistolam); de handen v., digitos inter se pectinatum implectere, (bij het bidden) manus in supplicem habitum conformare.

vraag, interrogatio (om iem'ds antwoord of meening te vernemen); quaestio (abstr. = het vragen of onderzoeken; of concr. = punt van onderzoek, kwestie); percontatio (navraag); disceptatio (twistvraag); consultatio (raadpleging; inz. v. e. rechtsgeleerde); dubitatio (nog onbesliste vraag); principieele v., z. principieel; een v. tot iem'd richten, z. vragen, 1; op een v. antwoorden, een v. beantwoorden, ad interrogata respondere; op deze v. antwoorden, (in het verband) ad ea respondere; iem'd op zijn v. antwoorden, interroganti of quaerenti alci respondere; een v. opwerpen, stellen, z. opwerpen, 4; een algemeene v., z. algemeen, 1, A; een v. oplossen, z. oplossen, 2; hier doet zich de v. voor, hoe loco quaeritur, - existit quaestio; - de eenigszins moeilijke v., of enz., existit hoe loco quaestio subdificilis, num etc.; het is (niet) de v., het kan de v. (niet) zijn, quaeritur, quaerendum est, quaeri potest, non quaeritur, non quaerendum est (of enz., num etc.); de v., of enz., gaat mij niets aan, ea quaestio, num etc., ad me non pertinet; het is zeer de v., of enz., vehementer quaeritur, num etc.; = verzoek, z. a.

vraagpunt, quaestio; id, de quo quaeritur; locus quaerendi of quaestionis; vgl. vraag.

vraagteeken, *signum interrogationis of interrogandi.

vraat enz., z. gulzigaard enz.

vraacht, 1. = lading, last, onus; vehes

(voer; feni): merces plastro of navi impostae, in het verband merces alleen. — 2. = vrachtlloon, vectura; = veergeld, portorium. vrachtschip, navis oneraria; corbita. vrachtwagen, plastrum.

vragen, 1. eig., iemd, iemd naar iets v., rogare, interrogare (alqm, alqm hoc); quaerere, exquirere, requirere (alqd ex, ab alqo); percontari (alqm; alqd ab, ex alqo; alqm de alqo re); sciscitari (de alqo, alqd ex alqo); naar iemd v., quaerere, requirere alqm; naar iets v., rogare alqd (vasa, viam), exquirere alqd (iter); iemd om raad v., z. raadplegen; zonder mij te v. (of ik het er mee eens ben), sine mea sententia; non exquisitā alics sententiā; (= buiten weten van iemd) ignorante alqo; zoo v. ik en dgl. (in den nazin), soms in 't geheel niet uitgedrukt, b.v. nisi id faceret (philosophia), cur Plato Aegyptum peragravit? (Cic.). — 2. oneig., naar iemd of iets niet v., alqm, alqd nihil curare; alqm, alqd neglegere, contemnere of despiciere; alqm, alqd non desiderare (niet verlangen); weinig naar iets v., non magnopere laborare de alqo re; hij v. er niet naar, of het ... of enz., eius nihil interest, sitne ... an etc. — Het v., rogatio; interrogatio; percontatio; door sciscitari. — 3. v. = verzaeken, z. a.

vrede, pax; otium; concordia (eendracht), v. stichten, sluiten, pacem facere (cum alqo), conficere, componere, constituere, conciliare (cum alqo, inter alqos); den v. voorstellen, de pace agere; pacis auctorem of suasorem existere; pacem petere; iemd, den vijand den v. voorslaan of aanbieden, alci ultro pacis condiciones ferre; pacem hostibus deferre; den v. aannemen, pacem accipere; in v. leven, in pace of in otio esse, vivere; pacem agitare (Sall.); met iemd v., pacem servare cum alqo, concorditer vivere cum alqo; met de bureu v., cum finitimis pacem colere; iemd met v. laten, alqm non interpellare, non turbare; - in v. laten gaan, cum pace dimittere alqm; in oorlog en v., z. oorlog; in v. (vredestijd), in pace; pacis temporibus; ook door togatus (wie in v. leeft, - een ambt bekleedt, b.v. qui togati rei publicae praefuerunt); verstoring van den v., pax turbata; onderhandelbaar over den v., z. 2. parlementair; = rust, tranquillitas; (in het binnenste van den mensch) animi tranquillitas.

vrededeode, nuntius pacis.

vredereuk, publica violatio fidei; perfidia (trouweloosheid); pax violata; fides pacis non servata; er is een v. te duchten, verendum est, ne pax frangatur.

vrededeest, supplicatio et gratulatio.

vredelievend, pacis amans, pacis cupidus; placidus (mores); placabilis (licht te verzoenen); concors (eendrachtig); minime litigiosus.

vredelievendheid, pacis amor; animus a quietis consiliis non abhorrens.

vredesartikel, lex pacis.

vredesbericht, nuntius pacis.

vredesonderhandeling, actio de pace, of door omschr., b.v. de vv. begonnen, de pace agi coeptum est; de vv., afbreken, infecta pace dimittere legatos; actionem de pace tollere; pacis condiciones of pacis inter-

nuntium dimittere; gedurende de vv., inter condiciones pacis (Liv.).

vredestaf, caduceus.

vredestichter, -stichtster, pacificator pacis auctor, arbiter of reconciliator; pacis conciliatrix of auctor.

vredestichting, pacis arbitrium; pacificatio.

vredestijd, pacis tempus; in v., z. vrede.

vredesverdrag, pacis foedus, in het verband foedus alleen; de oorkonde van het v. tabulae foederis, pacis; het v. onderteekenen, tabulas foederis signare; = bekrachtigen, foederis fidem firmare.

vredesvoorstel, pacis condicio; p l., z. vredesvoorwaarden.

vredesvoorwaarden, pacis condiciones, leges; vv. stellen, pacis condiciones ferre; - voorschrijven, - dicere (alci); men wordt het eens over de vv., pacis condiciones conveniunt.

vredesverstoorder, pacis turbator.

vredig, vreedzaam enz., z. vredelievend enz.; kalm enz.; = tot rust gebracht, niet meer vijandig, pacatus (provincia).

vreemd, 1. = buitenlandsch, z. a.; een v. taal, lingua peregrina, sermo externus. | overdr., v. (= een vreemdeling) in iets zijn, z. vreemdeling; = ongewoon, in 't oog valend, insolitus, insolens; novus; mirus. — 2. = iemd niet toebehoorend, alienus; begerig naar v. goed, alieni appetens; in v. handen (in het bezit van vreemden) brengen, alienare (alqd). | overdr., iemd of iets v. zijn of blijven, maxime disunctum esse ab alqo re; alienum esse of abhorreere ab alqo, ab alqo re; de vrees, dat enz., is iemd geheel v., alqs nihil minus quam veretur, ne etc. (Liv.).

vreemde, 1. = vreemdeling, z. a. — 2. = vreemde landen, volken, terrae externae of remotiores, longinquoires; gentes externae of externae; in of uit den v., naardenv., peregre (habitare, redire, abire); uit den v. ingevoerd, afkomstig, adventicius; zich in den v. ophouden, peregrinari; de dood in den v., mors peregrina; nieuwe woonplaatsen in den v. zoeken, nova et externa domicilia quaerere.

vreemdeling, z. buitenlander; overdr. een v. zijn in iets, in alqo re peregrinum, hospitium of rudem, non versatum esse; een v. (= vreemd) in deze stad, ignarus huius urbis.

vreemdheid, insolentia, novitas.

vrees, timor, metus (vgl. vreezen); (sterker) horror, pavor, formido, trepidatio; v. voor iemd of iets, metus, timor alics, ab alqo, alics rei, ab alqo re; - voor den vijand, ook metus hostilis; v. (= bezorgdheid) voor iemd, metus propter alqm, de alqo; v. = lafheid, timiditas; eerbiedige (heilige) v. of schroom, religio; v., dat, dat niet, timor, metus ne, ut, ne non etc.; uit v. dat, ook timens ne, of enkel ne; iemd v. aanjagen, alci metum, terrorem incutere, incutere; alqm timore afficere; geen v. hebben, z. onbevreesd.

vreesachtig, -heid, z. bevreesd, -heid; = laf, -heid, ignavus, ignavia.

vreeselijk, terribilis; horribilis, formidolosus (huiveringwekkend); trux (om te zien of te hooren); atrox (afgrujselijk,

gruwelijk; immanis (*ontzettend*); ingens (*geweldig*); *zoo'n v. ongeluk*, tantum malum.
vreeselijkheid, atrocitas; immanitas; door *a d i*.

vreezen, timere (*als gemoedsaandoening*), metuere (*uit voorzichtigheid, wijsheid*); vereri (*duchten*); *iemd of iets*, -alqm of alqd; (*sterker*) extimescere, pertimescere, formidare, reformidare, pavere, horrere (alqd); in timore esse (*ook = gevreesd worden*); voor *iemd of iets v. (van bezorgdheid)*, metuere, timere alci, alci rei, de alqo, de alqa re; extimescere de alqa re; *ik v., dat, dat niet enz.*, timeo, metuo ne, ne non, ut etc.; *beginnen te v. (bevreesd worden)*, ad timorem se convertere; timor alqm incessit of occupat; in timorem pervenire; *niets te v. hebben*, tutum esse (ab alqo, ab alqa re); *iemd of iets niet v.*, satis animi habere adversus alqd; contemnere alqm, alqd (*b. v. mortem*); *hij maakte zich zoo gevreesd, dat enz.*, tantum sui timorem iniecit, ut etc.; *God v.*, vereri (de colere) deum.

vrek enz., z. gierigaard enz.

1. vreten (*verb.*), **1. trans.**, vesci, pasci (alqa re); devorare (*verslinden*). — **2. intr.**, edere, cibum capere; pastum capessere.

2. vreten (*subst.*), **1. abstr.**, door *verba*. — **2. concr.**, cibus; pabulum, pastus.

vreugde, gaudium (*innerlijke v.*); laetitia (*zich uitende v.*); hilaritas (*opgevekktheid*); *uitgelaten v.*, laetitia exsultans of gestiens, elata, effusa; exsultatio; *dronken van v.*, laetitia gestiens of elatus; laetus omnibus laetitiis; - *zijn*, prae gaudio vix sui esse compotem; *v. smaken door, scheppen in enz.*, laetitia of gaudio affici, laetitiam capere of percipere (ex re); gaudere (alqa re); laetari (alqa re, de alqa re); delectari (alqa re, alqo).

vreugdebetoen, gratulatio; laetitia; = **bijval**, *z. a.*

vreugdefeest, dies laeti; gratulatio.

vreugdegejuubel, -**gejuich**, clamor laetus; clamor et gaudium; acclamatio secunda, acclamatio; conclamatio; *in het verband ook alleen* clamor, clamores (*pl.*); *een v. aanheffen*, conclamare, (*bij iets*) ad alqd gaudio conclamare.

vreugdegeroep, -**kreet**, *z. het voorgaande*.

vreugdeloos, voluptate carens; voluptatis expers.

vreugdetranen, *vv. weenen, storten*, gaudio lacrimare of lacrimas effundere; gaudio of laetitia lacrimae alci manant.

vreugdevol, laetus; laetitia, voluptatis of iucunditatis plenus; iucundus.

viend, **1. eig.**, amicus (alci, alces); socialis, necessarius; *vertrouwd v.*, familiaris; *mijn goede v.*, amicus meus; *mijn beste v.*, amicissimus meus of mihi; *een zeer vertrouwd v. van iemd*, homo of amicus intimus alces; familiarissimus, perfamiliaris alces; (*mijn*) goede, beste *v.*, *als men iemd jorjaal aanspreekt*, (o) bone! (*Hor.*); *onze v. Furnius*, Furnius noster; *uw vv.*, ook vestri; *wij zijn oude vv.*, vetus est of intercedit inter nos amicitia; *dit zijn allen oude vv. van mij*, veteres mihi necessitudines cum his omnibus intercedunt; *iemd tot zijn v.*

maken, alqm sibi facere of reddere amicum; alces amicitiam sibi comparare, conciliare; *iemd tot v. hebben*, alqm amicum habere; alqo familiariter uti; *vgl. vriendschap* (*v. sluiten; in v. leven*); *iemds staatkundige vr.*, qui faciunt cum alqo; qui stant ab of cum alqo; *v. en vijand*, *vv. en vijanden*, aequi atque iniqui; cives hostesque, hostes et cives; socii atque hostes. — **2. = iets of iemd liefhebbende**, studiosus of amans alces, alces rei; amicus (veritatis); diligens alces rei (veritatis); cultor (veritatis, bonorum); *vv. der bestaande orde v. zaken*, boni; *een v. van iets zijn*, alces rei esse studiosum, amantem, amatorem; alqa re gaudere, delectari; *geen v. van iets of iemd zijn*, ook inimicum esse alci rei, alci; abhorrere, alienum esse ab alqa re; displicet alci alqd.

viendelijk, comis, humanus, liberalis, benignus, affabilis, amabilis; *ook amans* (nihil potuit fieri amantius, *Cic.*); *v. gezicht*, vultus hilaris; *a d v.*, humane of humaniter, comiter, liberaliter, benigne (alqm salutem, invitare); *amanter*; *iemd v. toespreken*, *ook hilari vultu appellare alqm*; *indien gij zoo v. wilt zijn*, si videtur of si videbitur.

viendelijkheid, comitas, humanitas, benignitas, affabilitas; *v. in het gesprek*, comitas affabilitasque sermonis; = *wel-daad*, beneficium.

viendin, amica (*gewl. = beminde*); puella familiaris; *v. van iets*, alces rei, alci rei amica; alces rei consuetatrix, diligens.

viendje, amiculus.

viendschap, amicitia; necessitudo; = *omgang*, usus, consuetudo; *vertrouwde, innige v.*, familiaris of intima amicitia; familiaritas; coniunctio; *v. met iemd sluiten*, amicitiam cum alqo iungere, facere, contrahere, instituere; ad amicitiam alces se conferre, se adiungere; in alces familiaritatem intrare, venire, se dare; amicitia alqm sibi coniungere; alqm in familiaritatem recipere; *v. onderhouden*, amicitiam colere, gerere; *in v. met iemd leven*, esse in amicitia cum alqo; est of intercedit mihi amicitia cum alqo; *in vertrouwde, innige v.*, familiariter vivere cum alqo; artissimio amicitiae vinculo of summa familiaritate cum alqo coniunctum esse; intercedit alci cum alqo summa familiaritas; familiarissime of intime uti alqo; *iemds v. ververven*, in amicitiam alces recipi; *bewijzen van v. officia*; *iemd bewijst mij veel v.*, multa beneficia ab alqo in me proficiuntur; *iets uit v. voor iemd bestaan of doen, dare, concedere*, largiri alci alqd.

viendschappelijk, amicus, familiaris; *een v. raad*, consilium fidele; *v. gesprek*, sermo familiaris; *v. uitmoediging*, invitatio benigna; *v. brief*, litterae officii et amoris plenae; *v. omgang, verhouding*, *z. omgang*, **2**; **viendschap**; *a d v.*, amice, amanter, familiariter.

viendschapsband, vinculum amicitiae of amoris; *ook amicitia alleen*.

viendschapsbetuiging, significatio amicitiae.

viendschapsverbond, foedus amicitiae, *ook amicitia alleen*; amicitia et societas (*tusschen volken en vorsten*).

vriezen, gelare (*non ante demetuntur quam gelaverit, Plin.*).

vrij, 1. in 't alg., = *ongehinderd, onbeperkt*, liber, solutus, liber et solutus; v. wil, voluntas of potestas libera; arbitrium; zijn v. wil kunnen volgen, zijn eigen meester zijn, sui arbitri esse; in alles zijn eigen v. wil volgen, omnia ad suum arbitrium referre; = *vrĳsvrĳheid, zedelijke vrĳheid*, animi libertas; v. keuze, optio; v. verder **keus, 2**; aan iets den v. loop laten, v. loop, **2**; v. geleide, z. **vrĳgeleide**; de handen v. hebben, houden, laten, z. **hand, II, A**; den rug v. hebben, a tergo tutum esse; ik heb tot iets v. toegang, patet mihi alqd of aditus alcs rei; tot iem'd -, patet mihi aditus ad alqm; zoo v. zijn (iets te doen), audere, sibi sumere. | *burgerlijk of staatkundig v.*, liber; = *vrĳgebornen*, ingenuus; de v. kunsten (d. w. z. die den vrĳgebornen waardig zijn), artes liberales, ingenuae; v. (zijn eigen heer) zijn, sui iuris of suae potestatis esse; in sua potestate esse; niet v. zijn, ex alterius potestate pendere. | = *open (v. e. plaats)*, patens, apertus, purus (campus); in het v. veld, z. **veld, 1.** | = *kosteloos, gratuitus*; v. woning gratis hebben, habitare. — **2.** v. van iets, liber, liberatus, vacuus alqa re, at alqa re; experts alcs rei; v. van de banden des lichaams, liberatus vinculis corporis, laxatus corpore; v. van belastingen, immunis; v. zijn van krĳgdsdienst, militiae vacationem habere; v. van bezigheden, z. **bezigheld**; v. zijn of blijven van iets, vacationem, immunitatem habere alcs rei; vacare (ab) alqa re; carere alqa re; abesse at alqa re (b.v. a culpa, a reprehensione); abhorreere ab alqa re (b.v. a suspicione); z. **verschoonen, 2.**

A d v., z. **vrĳuit, tamelijk.**
vrĳlieden, z. **vrĳ, 2.**
vrĳbĳief, litterae beneficii of privilegii alcs concessi testes; diploma (bewĳs v. vrĳgeleide).

vrĳbuit, als zeeroover, pirata; praedo maritimus, in het verband praedo alleen; als soldaat, praedator; = roover in 't alg., latro.

vrĳbuitertĳ, piratica (op zee); latrocinium; praedatio.

vrĳdenker, z. **vrĳgeest.**

vrĳdom, (van belastingen) immunitas; vacatio (militiae).

vrĳdelĳk, z. **vrĳuit.**

vrĳer, procus; een oude v., qui ad senectutem caelebs pervenit.

vrĳgebornen, ingenuus.

vrĳgeest, contemptor dei of religionum; qui res divinas deridet.

vrĳgelatene, met het oog op den vroegeren heer, libertus, liberta; met het oog op den stand, libertinus, libertina.

vrĳgeleide, fides; (v. staatswege) fides publica; onder v., fide accepta; interposita fide publica; = *gewapend geleide*, praesidium.

vrĳgevig enz., z. **mild** enz.

vrĳgezel, caelebs (ongehuwd); qui abhorret of abhorruit ab uxore ducenda; qui omni matrimonio se abstinet of abstinit; het leven van een v., vita caelebs.

vrĳheid, 1. = het vrĳ zijn van iets, vacuitas (doloris); van bezigheden, otium; van straf, impunitas; = **vrĳdom**, z. a. — **2.** = *onafhankelijkheid*, libertas; iem'd in v.

stellen, de v. geven, vindicare alqm in libertatem, (een gevangene) captivum liberum dimittere, e vinculis emittere, (een slaaf) alqm manumittere; een (onderworpen) staad de v. teruggeven, urbem in libertatem restituere; v. van gedachte, z. **gedachte** (tegen het einde); iem'd volledige v. geven, om enz., alci integrum dare c. i n f.; den soldaten te veel v. laten, milites laxiore imperio habere. — **3.** in 't bĳz., zedelijke v., v. van wil, libertas, arbitrium, potestas; = vrĳe keuze, optio; dichtertĳke v., licentia poetarum. | = *recht, voorrecht*, ius; ius praecipuum. | = *onbeperkte vrĳheid, teugelloosheid*, licentia (b.v. pueris non omnem ludendi licentiam damus); ook licentia libertasque, (algemeener) libertas alleen; te groote v. = **vrĳpostigheid**, z. a.; de v. nemen te enz., sibi sumere, audere, non vere-ri c. i n f.

vrĳheidlievend, libertatis amans; impatientis alieni arbitrii.

vrĳheidliefe, z. **vrĳheidszin.**

vrĳheidsoorlog, bellum ad libertatem tuendam of recuperandam susceptum.

vrĳheidszin, libertatis studium; libertatis recuperandae cupiditas; ook alleen libertas, b.v. innata.

vrĳhouden, iem'd v., solvere pro alqo.

vrĳkomen, = *loskomen, losgelaten worden*, z. **loskomen, loslaten**; *oneig.*, = (er) **alkomen, 2**, z. a.

vrĳkopen enz., z. **loskopen** enz.

vrĳlaten, = *loslaten*, in vrĳheid stellen, z. **loslaten, vrĳheid, 2**; *oneig.*, iem'd (met betr. tot iets) v., optionem, liberum arbitrium, liberam potestatem alci dare; libertatem concedere, potestatem alcs rei facere, permittere alci; non coercere alqm; men laat u vrĳ, of gĳ... dan wel of gĳ enz., optio vobis datur, utrum... an etc.

vrĳlating, = *loslating*, missio, (v. e. slaaf) manumissio; ook door manumittere, liberare.

vrĳmaken enz., z. **bevĳdden** enz.

vrĳmoedig, liber, ingenuus; fortis (onverschrokken); a d v., libere, ingenue, fortiter.

vrĳmoedigheid, libertas; animus liber; ingeni libertas; in het spreken, libertas loquendi; lingua libera.

vrĳplaats, asylum (in godsdienstig en staatkundig opzicht); = *toevluchtsoord*, z. **toevlucht, 2.**

vrĳpostig, procax, audax, protervus; arrogans (aanmatigend); a d v., procaciter, audacter, proterve, arroganter.

vrĳpostigheid, procacitas, audacia, protervitas; arrogantia (aanmatiging).

vrĳspraak, liberatio; absolutio (alcs; van iets, alcs rei); ook door liberare, absolvere.

vrĳspreken, absolvere, liberare alqm alqa re (culpa, crimine); iem'd wordt v., ook alqs liberatus discedit.

vrĳstaan, het s. v., liberum est, licet alci (c. i n f.); - *nog v.*, integrum est (alci, m. ut of i n f.); res mihi integra est; de deelneming aan iets s. allen v., alqd in promiscuo est.

vrĳstaat enz., z. **republiek** enz.

vrĳstellen, solvere (alqm legibus); liberare (alqm voti, van de vervulling van

enz.; *Lib.*) ; vacationem, immunitatem dare etc., *z. ontheffen.*

vrijstelling, z. vrijdom.

vrijuit, v. spreken, libere dicere, loqui; libero ore loqui; vgl. ronduit.

vrijwaren, iemd. tutum reddere alqm (ab alga re); *door voorzorgsmaatregelen, cavere alci (inz. van rechtsgeleerden, alci de alga re); tutari (alqd ab alga re); vindicare (alqd, alqm ab alga re); zich v., cavere (alqd; ab alga re); (zelden) tutari (praesentem inopiam).*

vrijwaring, z. zekerheid (op het einde). **vrijwillig, voluntarius;** non coactus; non invitus; *a d v., (meê etc.) sponte; voluntate (mea, tua etc.); ultro; geheel v. (uit eigen beweging), sponte et ultro.*

vrijwilliger, milles voluntarius; p. l. ook voluntarii; een leger van vv., exercitus voluntarius; uitgedienden als vv., evocati.

vrijzinnig, libere sentiens de alga re, b. v. een v. republikein, libere sentiens de re publica.

vroedvrouw, obstetrix.

vroeg, 1. = van of in den morgen, matutinus; *a d v., mane; matutino tempore; van morgen v., hodie mane; morgen v., cras mane; zeer v. in den morgen, prima luce, primo diluculo. — 2. = vroegtijdig (inz. met betr. tot het jaargetijde), maturus; *een v. dood, mors immatura (ontijdige), praematura (voor den gewonnen tijd); a d v., mature; ante tempus; iets te v. doen, maturare c. inf.; v. beginnend, tempestivus (convivium). — 3. vroeger, = vroegtijdiger, maturior; a d v., maturus, citius. | = eerder, ouder, prior, superior; pristinus; vetustus; mannen uit v. tijden, homines vetustes; a d v., prius; antea; ongeveer om 11 uur of niet veel v., horâ fere undecimâ ant non multo secus (Cic.); als die zaak v. plaats vindt dan deze, si huic rei illa antecedit; veel v., multo ante. — 4. vroegste, ultimus, vetustissimus.**

vroegrijp, praecox (van vruchten, die vroeger rijp zijn dan andere van dezelfde soort; ook oneig., ingeniorum praecox genus, Quint.); praematurus (van vruchten, die voor den gewonnen tijd rijp zijn).

vroegrijpheid, maturitas praecox; in afkeurenden zin, maturitas festinata.

vroegte, de v., tempus matutinum, antelucanum; mane; in de v., mane; prima luce; zeer in de v., bene of multo mane.

vroegtijdig, z. vroeg.

vroelijk, hilaris of hilaris (als eigenschap); laetus (als tijdelijke toestand); alacer (levendig, opgeruimd); iemd v. maken, hilarum facere alqm; exillare alqm; zich over iemd., illudere, deridere, irridere alqm; a d v., hilare, laete; animo laeto of hilari.

vroelijkheid, hilaritas; animus laetus of hilaris; laetitia; alacritas, animus alacer (opgewektheid).

vroom, pius (erga of in deum); religiosus; met het oog op de uitwendige godsverering, religionum colens; diligens religionum cultor; in 't alg. = deugdzaam, vlekkeloos, sanctus; a d v., pie; sancte.

vroomheid, pietas (erga deum); religio; sanctitas (vlekkeloze levenswandel).

vrouw, 1. = vrouwelijk persoon, femina

(met betr. tot het geslacht), mulier (volwassen); een kleine of lichtzinnige v., muliercula; een oude v., anus; (verachtelijk) vetula; als een v., als vv., muliebriter (lamentis se dare); als een oude v., als oude vv., aniliter; vv. en kinderen, mulieres puerique. — 2. = echtgenoot, uxor; coniu; v. en kind. vv. en kinderen, coniu; uxor alq liber; coniu; uxor alq liber; iemd als of tot v. nemen, ducere alqm uxorem of in matrimonium; = huisvrouw, materfamilias; = meesteres, domina; = eerbare, delijge v., matrona.

vrouwelijk, muliebris of door den g. n. mulierum; femineus; a d v., muliebriter.

vrouwelijkheid, ingenium muliebre of mulierum; de v. afleggen, uitschudden, feminam exuere.

vrouwen-, in samenst., dikw. door muliebris of door den g. n. mulierum, feminarum.

vrouwenhaat, = haat tegen de vrouwen, odium in mulieres; feminei sexus odium.

vrouwenhater, osor mulierum (Plaut.); a re uxoria abhorrens (afkeerig van het huwelijk); een v. zijn, mulieres odisse; a re uxoria abhorrere.

vrouwenmanier, modus muliebris; mos mulierum; op v., muliebrem in modum; muliebriter.

vrouwenregeering, over een rijk, imperium feminae; de Meden hebben een v., Medis imperat muliebris sexus.

vrouwenverblijf, -vertrek, gynaeceum; gynaeconitis.

vrouwlui, mulieres, feminae.

vrouwensch, vrouwspersoon, muliercula.

vrouwte, muliercula ('t zij gehuwd of ongehuwd); oud v., ancila.

vrouwvolk, mulieres, feminae.

vrucht, 1. eig., in 't alg., fructus; in 't bijz., = veldvruchten, fruges (pl.); = lichaamsvrucht, fetus; v. der boomen, pomum, ook baccæ (pl.) tegenover fruges terrae; v. dragen, fructus ferre, reddere. — 2. oneig., = nut, voordeel, fructus; utilitas, commodum, bonum; ook merces (loon); pretium (beloofing); de v. of de vv. van iets genieten, oogsten, plukken, fructum of fructus capere, percipere ex re, ales rei; v. der deugd, ook a virtute profectum (Cic.); in 't alg. = gevolg, b. v. iets is de v. van iets, nascitur, oritur, manat, gignitur, efflorescit alqd ex re, efficitur re. | in slechten zin, = ongelukken, rampen, mala; = nadeelen, incommoda; = straf, loon, poena, merces.

vruchtbaar, 1. eig., van de aarde, fertilis, ferax, uber; gewl. van menschen en dieren, fecundus; = werkelijk vrucht dragend (niet alleen dragen kunmend), fructuosus; frugifer (inz. van den grond); v. zijn, fructum ferre of edere; een v. jaar, annus fertilis; v. grond, v. land, solum uber; ager bonus, ferax; v. in of aan iets, ferax, fertilis ales rei. — 2. overdr., uber; fecundus; ferax; geen tijd was vruchtbaarder aan groote mannen, haud ulla aetas virtutum feracior fuit; een v. schrijver, multorum librorum scriptor; qui multos libros (multum) scripsitavit; een veer v. verbeeldingskracht, mira ingenii ubertas. | = de vruchtbaarheid bevorderend, fecundus; v. weer, caelum frugibus bonum.

vruchtbaarheid, 1. eig., fertilitas; fecunditas (v. menschen en dieren); ubertas (agrorum); de v. der streek aan iets, natura regionis ferax alcos rei. — 2. overdr., ubertas (ingenii).

vruchtboom, arbor fructifera, frugifera; = ooftboom, arbor pomifera.

vruchtdragend, frugifer, fructuosus (ook overdr.); fructifer; pomifer (dicht., = ooftdragend); vgl. **vruchtbaar**.

vruchteloos, inutilis; = vergeefs, z. a.

vruchteloosheid, inanitas; vanitas; hij overtuigde hem van de v. zijner bemoeiingen, ostendit ei frustra ab eo operam insumi; - zijner gebeden, - irritas esse preces eius.

vruchtgebruik, usus et fructus, usus fructus; ook usus alleen (usu regni contentus, l.v.); usura (pecuniae); iets in v. krijgen, alqd utendum accipere; het v. van iets hebben, frui alqa re.

vuig enz., z. laaghartig enz.

1. **vuil** (subst.), sordes (meest pl.); squalor; illuvies; situs (meest dicht., door lang onverzorgd liggen veroorzaakt, schimmel, roest enz.); paedor (stinkend v.); = slijk, modder, caenum, lutum.

2. **vuil** (adj.), 1. eig., sordidus; squalidus; immundus (onrein); = stijkerig, lutosus; v. zijn, sordere, squalere; v. worden, sordescere; v. vlek, macula. — 2. overdr., obscenus; lutulentus (homo, vita); v. verzen, taal, versus obsceni, verba obscena; a d v., obscene; vgl. **onrein**.

vuilheid, 1. = onreinheid, 1, z. a. — 2. = 1. vuil, z. a.

vuilnis, z. 1. vuil.

vuist, pugnus; in 't alg. = hand, manus; met het zwaard in de v., stricto gladio; voor de v., subito of ex tempore (dicere); een rede v., oratio subita; - dichtlen, z. improviseren.

vuistgevecht, pugillatio; = pugillatus.

vuistje, pugillus; in zijn v. lachen, in sinu gaudere; vgl. **stille**.

vuistrecht, ius quide in armis est; hier geldt het v., is het v. van kracht, omnia vi aguntur, non legum auctoritate; ius, omne ius in armis est.

vuistslag, ictus pugn; iem een v. geven, pugnam alci impingere (in os); pugno alqm ferire, caedere.

vuistvechter, pugil.

vulkaan, mons flammam eructans of evomens of ex culis vertice ignes erumpunt.

vulkanisch, flammam eructans of evomens (mons).

vullen, complere, implere, explere, replere (alqd alqa re); = volstoppen, farcire, effarcire (alqd alqa re).

vuuzig, -heid, putidus, putor.

virig, 1. eig., igneus. — 2. overdr., = hartstoechelijk, ardens (oratio, actio; orator); fervidus (ingenia, oratio); incensus (orator); acer (ingenium, animus); vehemens (orator, oratio); v. phantasie, vis animi; een v. ros, equus alacer; v. hiefde, ardor amoris; accensa in alqm studia (pl.); - voor iem koesteren, amore alcs ardere, flagrare; een v. patriot, civis acerrimus; v. welsprekendheid, faces dicendi; een v. redenaar zijn, acrem esse in dicendo; v.

ijver, z. **ijver**; adv. ardentier, acriter, vehementer.

virigheid, z. **vuur**, 2.

vuur, 1. eig., ignis; flamma (opvlammend v.); v. slaan, ignem elicere conflictu lapidum; v. vatten, ignem concipere, comprehendere; v. aanleggen, tegen iets aanleggen, z. **aanleggen**, 1, A; te v. en te zwaard, ferro ignique; spreekw., *busschen twee v. geraken*, anceps malum urget; poni inter duo pericula. — 2. overdr., = het fonkelen, schitteren, ardor, ignis, b.v. der oogen, - oculorum; ook vigor in vultu, = hevigheid, drift, ardor (cupiditatum, animi; militum); door het v. der hiefde verteerd worden, amoris flammâ conflagrare; - der hartstoechten, flagrare cupiditatibus; = levendigheid, opgewektheid, vigor; vis; animi fervor of impetus; het v. is uitgedoofd, consedit animi ardor; het v. van den redenaar, de rede, vis of impetus oratoris, orationis; het v. des dichters, spiritus divinus of poeticus; in v. geraken (van den dichter), assurgere; de kracht en het v. van den redenaar verdoofd, illa vis et quasi flamma oratoris exstinguitur; zonder v., languidus; frigidus; v. en vlam zijn, ardere; v. van hevig toorn, iracundiâ inflammatus esse, exarsisse; v. en vlam worden, iracundiâ inflammari, exardescere; iem in v. en vlam zetten, vehementius incendere animum alcs (Ter.), (door zijn woorden) verborum quasi quasdam faces admoveere alci; de toch al opgevonden gemoederen in v. en vlam zetten, animos iam commotos vehementius incendere.

vuurdood, mors igne of flammâ alci illata; den v. ondergaan, sterven, igne cremari, necari; rogem ascendere; flammis circumventum exanimari; den v. doen sterven, igne necare.

vuurgloed, flammarum ardor.

vuurhaard, focus, (kleine) focolus.

vuurproef, obrussa (van het goud); de v. doorslaan hebbende (fig.), igne spectatus.

1. **vuurrood** (adj.), igneo colore (in 't alg.); rubicundus (hoogrood); v. worden, z. 1. rood.

2. **vuurrood** (subst.), color igneus.

vuursignaal, praenuntii ignes; een v. geven, igne significationem facere.

vuurspuwend, flammam evomens; door de uitbarsting van de v. Aetna, eruptione Aetnaeorum ignium; een v. berg, z. **vulkaan**.

vuursteen, silex.

vuurtoren, pharus; turris, ex qua (ut ex pharo) noctibus ad regendos navium cursus ignes emicant; turris nocturnis ignibus cursum navium regens.

vuurzee, = groote brand, vastum incendium.

W.

waaghals, homo audax of summae, proruptae audaciae; homo temerarius.

waaghalzerij, summa of prompta audacia; temeritas.

waagschaal, z. weegschaal; fig., in de v. stellen, z. 2. wagen, 1.

waagstuk, res periculosa; facinus of

inceptum, consilium audax; periculum (gevaar); conatum (onderneming); een kolossaal w. ondernemen, rem ingentem audere.

waaien, flare (ventus); de wind w. uit het noorden, ventus a septentrionibus oritur; het w., flatus; vgl. **wind**.

waaiër, flabellum.

waak, = tijdsuimte gedurende welke men waakte, vigilia (prima, secunda, tertia, quarta).

waakster, custos.

waakzaam, vigilans; vigil (meest dicht.); = opmerkzaam, attentus; w. zijn, z. **waken**, 2; een w. oog op iem'd of iets houden, diligenter custodire alqm, alqd; oculos ab alqo nusquam deicere; intentis oculis in-tueri alqd; er een w. oog op houden, dat niet enz., cavere, ne etc.; a d v., vigilantier.

waakzaamheid, vigilantia; = zorgvuldigheid, voorzichtigheid, diligentia, cautio.

waan, opinio; opinio falsa; error (dwaaling); vana spes (ijdele hoop); een zoete w., error gratissimus; een vrome w., superstitio; het is geen ijdele w., dat er goden zijn, non vana fides est deos esse; in den w. verkeeren, in opinione esse, opinionem habere, tenet alqm opinio, opinione duci; opinari; in den w., dat enz., opinans m. a c c. e. i n f.; ook velut si, velut, b. v. in den w., dat de vijand reeds voor de poorten was, velut si iam ad portas hostis esset; iem'd in den w. brengen, dat. adducere alqm in eam opinionem ut putet enz.; om u niet langer in een valschen w. te laten, ne vos falsa opinio teneat.

waanwijs enz., z. **laatdunkend** enz.

waanzin, mens alienata, mentis alienatio; vecordia, vesania, insanla, furor, amentia, dementia, deliratio.

waanzinuig, mente captus; insanus, vesanus, vecors, amens, demens, delirus; w. zijn, mente captum of alienatum esse; insanire, delirare, in furore esse; w. worden, mentis errore affici, mente alienari, in insaniam incidere, furere incipere; a d v., insane, dementer.

waanzinuigheid, z. **waanzin**.

1. **waar** (subst.), merx (meest pl.).

2. **waar** (a d i.), verus; = onbedorven, echt, sincerus, germanus; certus (b. v. amicus); solidus (utilitas, gloria, laus); een w. redenaar, verus, perfectus orator; een w. Christen, vere Christianus; de w. wijze, vere sapiens; de w. deugd, vera virtus; er is geen woord van w., tota res ficta est; het is w., verum est; res ita se habet; (om iets toe te geven) non nego; concedo, fateor; bij een concessieven voorzin, door vooropplaatsing van het verbum m. quidem, sane quidem, b. v. 't is w., er zijn ten allen tijde geleerden geweest, die enz., exstiterunt (sane) quidem omnibus temporibus viri docti, qui etc.; dat is zeker (wel) w., maar enz., sunt ista, sed etc.; het is niet w., falsum est; de huizen der particulieren waren w. paleizen, privatas aedes regias diceres; a d v., vere, ad veritatem, sincere; niet w. ? nonne ? ain' tu ? ook opinor, ut opinor; zoo w. (als) ik leef, ik heb u lief, ita vivam, ut te amo; zoo w. (als) ik leef, ik weet het niet, ne vivam, si scio. | w e l i s w., quidem; w. i. w. (ongetwijfeld) ... maar, omnino ... sed tamen of alleen sed (b. v. pugnas omnino, sed cum adversario facili); etsi of quamquam of quum ...

tamen (ofschoon ... toch); ut of scilicet ... ita of sic; ita ... ut of ut tamen; w. i. w. ... maar niet, etsi ... non tamen; ita ... ut non of ne (tamen), ut ne; w. i. w. niet ... maar toch, non quidem ... sed tamen; non tam ... quam (niet zoozeer ... als); ita non ... ut tamen.

3. **waar** (a d v.), 1. **vragend**, ubi ? ubi-nam ? quo loco ? w. ter wereld, z. **wereld**, 2; v a n w. ? unde ? ex quo loco ? cuius (adi., uit welk land ?); **oneig** = **vanwaar**, 1, z. a. — 2. **relatief**, ubi, quo loco, quā; w. slechts, w. maar, alwaar ubicumque; quacumque in parte; ubivis; ubiubi; v a n w., unde, a of ex quo loco; v a n w. ook, - slechts, - maar, undecumque; undeunde; **oneig** = **vanwaar**, 2, z. a.

waaraan, w. ligt het ? quae est causa ? quid est causae ? (v. e. beletsel of hinderpaal) quidnam impedit of obstat of impedimento est ?

waarachtig, = **waar**, verus etc., z. 2. **waar**; verax (de waarheid sprekend, oraculum); a d v., vere; = **inderdaad**, profecto, sane, certe quidem, certe; vero; vgl. **waarlijk**.

waarachtigheid, veritas; = **geloofwaar-digheid**, fides.

waarborg, z. **zekerheid** (op het einde). **waarborgen**, cavere m. ut, ne, z. **vrijwaren**, **zekerheid** (op het einde).

1. **waard** (subst.), caupo, dominus cautionae.

2. **waard** (a d i.), 1. = een bepaalde waarde hebbende, van een bepaalden prijs, b. v. hoeveel is deze zaak w. ? quanti haec res constat ? veel w. zijn, magni pretii esse; (van innerlijke waarde) magna est alcs rei, alcs praestantia, dignitas, vis, virtus; niet veel, niets w. zijn, parvi pretii, vitem, nullius pretii esse; (= zonder innerlijke waarde zijn), parvi, levem, vitem esse; (= een nul zijn) nihil esse. — 2. iets w., w. dat enz., z. **waardig**, 1; het is de moeite w., z. **moeite**.

waarde, 1. = prijs, pretium; w. hebben, pretium habere, in pretio esse; **hooge**, geringe, geen w. hebben, z. 2. **waard**, 1; een zaak van w., res cara of pretiosa. — 2. = innerlijke w., virtus (alcs rei, alcs); vis, dignitas, praestantia; **aan iets of iem'd w. hechten**, toekennen, alqm, alqd magni facere of magni aestimare; **alci rei alqd of multum tribuere**; vgl. **achten**, 1; de w. eener zaak, ook quanti res est of aestimatur; iem'd of iets naar zijn innerlijke w. schatten, pendere alqm ex virtute; alqd ex re aestimare; in iem'ds oogen **hooge w. bezitten**, ab alqo magni aestimari; admodum probari alci; geen w., ab alqo contemni; het leven heeft zonder iets geen w. voor iem'd, sine alqa re alqs vitam nullam esse putat of ducit; **iets heeft w. door iets**, alqd valet alqa re; - **krijgt w. door iets**, accedit alci rei dignitas of auctoritas alqa re; **iets verleent aan iets uitnemende w.**, alqd praeclari inest in alqa re per alqd. | = **waardigheid**, **verdiensde**, dignitas, meritum; naar w., pro dignitate, digne, pro merito.

waardeeren, z. **achten**, 1; prijs, 1 (op p. stellen).

waardeering, z. **schatting**.

waardeloos, nullius pretii; vilis; inanis. **waardeloosheid**, pretium nullum; villitas; inanitas.

waardig, 1. iets w., dignus (alga re); *w. dat, te enz., dignus qui m. conit.; hij is lof w., w. geprezen te worden, dignus est laude of qui laudetur; laudandus est; zich iets w. maken, alga re dignum esse; alqd merere of mereri; w. achten, dignum habere of ducere, iudicare; tdnari (bij Cic. slechts m. pass. beteekenis); iemd, iets geen blik w. keuren, alqm ne aspicere quidem, alqd ne visendum quidem existimare; iets nauwelijks het aanhooren w. achten, alqd vix auribus admittere. — 2. = vol waardigheid, plenus dignitatis, auctoritatis; amplius; gravis; augustus; praeclarus; het waardige, waardige houding, taal, gravitas; a d v., graver; cum dignitate (agere); vgl. eerwaardig.*

waardigheid, 1. in 't alg., dignitas; gravitas; amplitudo; van den staat of den heerscher, maiestas (ook m. matronarum; loci; quanta in oratione m.). — 2. in 't bijz., ambtelijke w., dignitas; = eeraamt, honos, gradus honoris; = w. van overheidspersoon, magistratus; militaire en burgerlijke waardigheden, Imperia magistratusque; hooge w., amplius honor, altus dignitatis gradus.

waardin, caupona; copa; cauponam exercens; domina cauponae of tabernae.

waardoor, = op welke wijze? qua ratione? qua via? quo pacto?

waarheen, 1. vragend, quo? quem in locum? in quam partem? — 2. relatief, quo; quem in locum, quam in partem; w. ter wereld, quo terrarum of gentium; w. ook, slechts, maar, quoquo; quocumque; quovis, quolibet.

waarheid, = het waar zijn, veritas; = het ware, verum, vera (pl.); = betrouwbareheid, fides; aan de w. van iets gelooven, credere alqd verum esse; de w. liefshebben, zich bejveeren de w. te zeggen, veritatis studiosum of diligentem esse, (altijd) studiosissimum esse veritatis; de w. zeggen, verum of vera of quod res est, dicere; iemd (in zijn gezicht), z. gezicht; = uitvaren tegen iemd, obiurgare, exagitare, perstringere alqm, (openhartig) ex animi sententia monere alqm; (terdege) non parcere alci; het is een uitgemeente w., pro vero constat; - dat enz., (inter omnes) constat m. a. c. c. i. n. f.; iets als een u. w. aannemen, bevernen, alqd pro certo ponere; als wij de w. willen of moeten zeggen, om de w. te zeggen, verum si loqui volumus; si verum fateri volumus; si verum quaerimus; verum si scire vis; ook alleen si quaeris, quaeritis; ut vere dicam; ne mentiar; historische w., fides historiae, fides rerum; in w., z. inderdaad; over eenkomstig de w., der w. getrouw, vero of veritati, cum vero of cum veritate congruens, conveniens; verus; a d v., vero of veritati, cum vero of cum veritate congruent, convenienter; ex vero; vere; geheel of streng v., verissime; het is meer v. verius est; zooveel mogelijk v., quam verissime; in strijd met de w., vero of veritati contrarius; falsus; a d v., contra verum of veritatem; falso; halve ww., quae non satis explorate percepta et cognita sunt; wetenschappelijke ww., ook rationes; ik houd vast aan de w., aan de beide ww., dat enz., hoc, illud, haec duo teneo m. a. c. c. i. n. f.

waarheidlievend, veritatis amans of diligens; verax.

waarheidsliefde, veritatis amor of studium; ook alleen veritas.

waarheidszin, veritas; vgl. het vorige.

waarlangs, qua (sc. via of parte).

waarlijk, profecto, sane; vero; ne (slechts vóór pronomina); me hercule; hercule sane.

waarmaken enz., z. bewijzen, 2; sta-

ven enz.

waarna, quo facto; = na welke woorden, quibus dictis, b. v. ablit.

waarneembaar, quod sensibus percipi potest of aspectu sentitur of sub sensum, sub oculos, sub aspectum, in conspectum cadit; zinnelijk w. zijn, sensibus percipi posse etc.; door zinnelijke aanschouwing niet w. voorwerpen, res ab aspectus iudicio remotae.

waarnemen, 1. eig., oculis of sensibus percipere; videre; animadvertere; observare (motus stellarum); servare (de caelo, ortum sideris); = beschouwen, spectare (sidera), contemplari, considerare; ijverig, observare (traiectiones motusque stellarum, Cic.). — 2. oneig., een ambt, zijn plicht w., z. ambt, plicht; een gelegenheid w., z. benuttigen.

waarnemer, observator (bij late schrijvers); animadversor (vitiatorum); = beschouwer, spectator (caeli siderumque); een ijverig w. der natuur, speculator venatorque naturae; een rijn w., homo acutus of sagax, perspicax; een streng of getrouw w., observantissimus (officiorum).

waarneming, 1. eig., = het waarnemen, observatio (siderum); animadversio, notatio (naturae); door sensus, b. v. animum avocare a sensibus (van de zinnelijke w.); res sensibus subiectae. | = hetgeen men waarneemt, quod alqs animadvertit, observat. — 2. oneig., van een ambt, plicht enz., z. ambts-waarneming, plichtsbetrachting, benuttigen.

waarom, 1. direct vragend, cur? quare? quamobrem? qua de causa? quid est quod of cur etc. ? (m. con.).; quid est causae cur etc. ? (m. con.).; w. niet? cur non? verwonderd, = natuurlijk wel, quidni? (m. con.).; uitnoodigend, quin m. i. n. d. i. c. e., b. v. quin consensimus equos? — 2. indirect vragend, cur, quare, quamobrem, qua de re; gij hebt geen reden, w. of om enz., non est quod of cur m. c. o. n. i.; zonder te weten w. bij iemd geroepen worden, ignarum causae accessi ad alqm.

waarschijnlijk, veri similis; = aannemelijk, probabilis (causa, coniectura); waarschijnlijk, ook vero propior; w. zijn, ook a vero non abhorrere; ad veritatem accedere; zeer, proxime ad verum accedere, vero proximum esse; het is w., dat enz., veri simile est m. a. c. c. i. n. f.; iets w. maken, probabilitatem conciliare of fidem facere alci rei; probabiliter exponere alqd; probare of demonstrare, ostendere studere m. a. c. c. i. n. f.; ook veri similem facere alqm rem; iemd iets v., probare alci alqd; en dit komt mij waarschijnlijk voor, quod quidem magis credo; het komt mij w.-er voor, dat enz., magis adducor ut credam m. a. c. c. i. n. f.; iets maakt het w.-er, dat enz., alqd similis of propior vero facit m. a. c. c. i. n. f.; a d v., door omschr. met veri simile est m.

a c c. c. i n f. of videri c. i n f.: ook door haud scio of nescio an, vereor ne, *b.v. het is w. een leugen*, vereor ne mendacium sit; *w. omdat*, credo quod etc.; *hoogst w.*, haud dubie.

waarschijnlijkheid, veri similitudo; probabilitas (*aannemelijkheid*); *met w.*, probabiliter (*b.v. defensere*); *naar alle w.*, haud dubie; *z. verder waarschijnlijklik* (*adv.*).

waarschuwen, iemd, monere of praemonere alqm, ut caveat; *voor iets*, monere of praemonere de alqa re (de periculo); *monere*, admonere, ne etc.; *monere*, ut alqs vitet alqd; *een waarschuwend voorbeeld*, documentum, exemplum.

waarschuwer, monitor.

waarschuwing, monitio, admonitio (*het waarschuwen*); monitum; momentis verba; documentum, exemplum (*waarschuwend voorbeeld*); *op iemds w.*, monitu alcs; *naar iemds w. luisteren*, audire momentem; momenti obsequi; - *niet luisteren*, momentem neglegere of spernere; *iemd tot w. dienen of strekken*, alci documento esse.

waartoe, quo? quorsum? ad quid? *doch w. doe ik deze vragen*, sed quid ego haec interrogo? *w. deze omhaal?* quin mittimus ambages?

-waarts, versus (*b.v. in forum v.*; *ad mare v.*).

waaruut, ook unde? *b.v. unde hoe colligis?* *relat.*: fines, unde erant profecti.

waarzegggen enz., *z. voorspellen enz.*

waarzegger, vates, divinus; hariolus (*in verachtelijken zin*); *van de lotgevallen der menschen*, fatidicus; *uit de vlucht der vogels*, augur; *uit de ingevanden der offerdieren*, haruspex; *uit spreuken en verzen*, sortilegus.

waarzegggersstaf, lituus (*v. e. augur*). **waarzegster**, vates; mulier of anus fatidica; divina (*Petr.*); saga (*wijze vrouw*).

1. wacht (*v.r.*), **1.** = *het waken*, custodia; excubiae; statio (*het op post staan*, *b.v. stationibus tempus terere*); (*bij nacht*) vigiliae; *de w. houden of hebben*, *op w. staan*, *v. soldaten*, excubare; excubias agere; (*bij nacht*) vigilias agere; = *op post staan*, in statione esse; stationem agere, habere; *de w. waarnemen*, munus vigiliarium obire; *anderen betrekken de w.*, alii succedunt in stationem. — **2.** = *de op wacht staande personen*, custodidae, custodes; excubiae; (*bij nacht*) vigiliae, vigiles; *een zwakke w.*, pauci custodes; *de w. trekt op*, excubiae in stationem procedunt; *milites in stationes succedunt*; *ww. uitzetten*, custodias of vigilias, stationes disponere; *de w. inspecteeren*, circumire vigilias. — **3.** = *wachthuis*, gevangenis, custodia; *in de w. zitten*, in custodia teneri, asservari; *in de w. brengen*, in custodiam dare of tradere.

2. wacht (*m.*), *z. wachter*.

wachten, **1.** manere; opperiri; *op iemd of iets w.*, manere, opperiri alqm, alqd of m. dum c. c. o n t.; praetolari (*opwachten*); *alci*; *alcs adventum*); **2.** afwachten; *op een gelegenheid w.*, expectare of captare occasionem; *met iets w.*, differre alqd; *iemd laten w.*, morari, remorari alqm; *moram facere alci*; *iemds straf laat niet op zich w.*, poena non remoratur alqm; *wacht maar!* (*dreigend*), hoc non impune feres! *iemd te*

w. staan, manere alqm; *imminere*, impendere alci; *het w.*, expectatio; *het vergeefsche w. moede zijn*, nequiquam expectandum defatigatum esse. — **2.** *zich w.*, = *zich hoeden*, *z. hoeden*, **2.**

wachter, custos; (*bij nacht*) vigil (nocturnus); *in de legerplaats*, excubitor.

wachtpost, custodia; statio; praesidium; *vgl. 1. wacht*, **2.**

wachtschip, navis, quae ad portum excubat; *de haven met ww. bezetten*, portum tenere custoditis navium.

wachtstoren, specula; turris speculatoria.

wachtvuur, ignis; *ww.*, ignes (*pl.*).

wachtwoord, tessera; *in het verband ook signum*.

wad, vadum.

waden, door iets, vado transire c. a c c.

1. wagen (*subst.*), *in 't alg.*, currus, vehiculum; plastrum, carrus (*vrachtwagen*); reda, cisium, petorritum (*reitswagen*); carpentum, pilentum (*staatsiewagen*); tensa (*processiewagen voor de godenbeelden*); esse-dum (*strijdwagen*); covinus (*zeisewagen als strijdswagen*); *op of in een w.*, curru vectus, in curru sedens.

2. wagen (*verb.*), **1. trans.**, audere (*m. i n f.*; ook: ultima); conari (*beproeven*, *b.v. magnum opus*); periculum facere (*de proef met iets nemen*; *alcs rei*); *een slag w.*, fortunam pugnae experiri; rem proelio committere; *in discrimen proelii descendere*; *een beslissenden slag*, summis capis cum hoste contendere audere; *sprekw.*, *z. frisch* (*op het einde*); *g e w a g d*, audax (*consilium*); temerarius; *het is g.*, *te g. om te of te enz.*, anceps est c. i n f. | = *op het spel zetten*, *b.v. zijn leven w.*, vitae of capitis periculum adire, subire; capitis periculo se offerre; vitam suam in discrimen offerre; manifesto periculo corpus obicere; (*noor iemd*) pro alcs salute se in periculum capitis ac vitae inferre; *gij w. er niets bij*, nihil periculi in hac re est. — **2.** *r e f l.*, *zich ergens in w.*, se committere (*in alqm locum*; ook *se in populi Romani conspectum*; *se urbi*; *se theatro populoque Romano*, *in het theater voor de oogen van enz.*); *se inferre* (*in periculum*); penetrare (ad urbes); *in templa*; *intra vallum*; *zich binnen w.*, audere intrare; *zich aan iemd w.* (*aanvallend*), alqm aggredi audere; *zich te onvoorzichtig onder den muur w.*, murum incautius subire; *zich op iets w.*, in alqm locum ascendere audere; *over iets*, transire of transgredi, traicere audere alqd; *uit iets of naar buiten*, *z. hui- ten*, **1**; *zich niet ver van een plaats vandaan w.*, se longius ab alqo loco committere non audere.

Het w., periculum; *door omschr.*

wagenmennen, qui equos regit of iumenta agit; auriga (*in den strijd of bij wedrennen*); agitator (*bij wedrennen*); redarius (*bestuurder v. e. reda*; *z. wagen*).

wagenspoor, orbita.

waggelen enz., *z. wankelen*, **1** enz.

wake, *z. waak*.

waken, **1.** fig., vigilare; = *blijven w.*, ook pervigilare (*in armis*, totam noctem); *den nacht wakende doorbrengen*, noctem pervigilare; = *de wacht houden*, *z. 1. wacht*, **1**. — **2.** *overdr.*, vigilare (*pro alqo*, ad salu-

tem rei publicae); excubare (*waakzaam, vol zorg zijn, pro alqo; sapiens semper animo, consilio, labore*); voor iets *w.*, tueri alqd; ook consulare alci rei, providere of videre ut, ne etc.

Het *w.*, vigiliae; pervigilatio (*het wakker blijven*).

waker, z. wachter.

wakker, 1. eig., vigilans; *w. zijn*, vigilare; *‘s nachts w. blijven*, pervigilare (in armis; totam noctem); *w. maken, worden, z. wekken, ontwaken*. — **2. overdr.**, vigilans; strenuus; fortis; fortis ac strenuus; navus; alacer; vegetus (*frisch*); *a d v.*, vigilantier; strenue; fortiter; alacriter.

wakkerheid, vigilantia; *zelden* strenuitas (*voorkl. en bij dichters*); fortitudo; alacritas.

wal, 1. = aarden wal, agger; *met palissaden*, vallum of vallus. — **2.** = oever, *z. a.*; *van w. steken, z. afvaren, zee.*

walg, z. walging.

walgelijk, fastidium creans, afferens; foedus (odor, aspectus, adulatio); odiosus (*ergernis wekkend*); *a d v.*, foede, odiose.

walgelijkheid, foeditas; *door omschr.*

walgen, 1. = een walging hebben, *z. walging*. — **2.** = walging verwekken, fastidium creare; taedium of satietatem afferre (alci).

walging, fastidium, satietas (*van of voor iets, alcs rei*); taedium; *w. gevoelen*, nauseare; *van of voor iets*, fastidire alqd; res est mihi fastidio of taedio; taedium of satietas alcs rei me capit; taedet me alcs rei.

walm, fumus (rook); vapor (*damp*); nidor (*vetdamp, braadgeur*).

walnoot, z. 2. noot.

walvisch, -vangst, balaena, captura balaenarum.

wan, vannus.

wanbetaling, b.v. in geval van w., si non solverit (alqs).

wand, paries.

wandaad, z. misdaad.

wandel, z. levenswandel.

wandelaar, -ster, ambulans; qui, quae ambulat; *die wandelen als vaste gewoonte heeft*, ambulator, ambulatorix.

wandelen, spatari; ambulare, deambulare, inambulare (in alqo loco); *voor of langs een plaats op en neer w.*, obambulare alci loco; *gaan w.*, ire of abire ambulatum of deambulatium.

wandeling, ambulatio; deambulatio; spatium (*b.v. duobus spatii factis*); een *w. maken*, delectationis causā ambulare; *z. wandelen*.

wandelplaats, spatium; ambulatio; ambulacrum (*Plaut.*); xystus (*terras*).

wandels tok, baculum.

wandluis, cimex.

wanen, = in den waan verkeeren, z. waan.

wang, gena (gewl. in den pl.: genae); bucca (*in de omgangstaal*).

wangedrag, door mores of vita met een gepast adl., b.v. pravus, turpis.

wangedrocht, z. gedrocht.

wangunst enz., z. afgunst, nijd enz.

wanhoop, desperatio (aan iets, alcs rei);

uit of in w., vol w., z. wanhopig; *in de grootste w.*, rebus desperatis; *tot w. brengen*, ad desperationem adducere.

wanhopen, aan iets w., desperare alqd, de alqa re, *zelden* aci rei; *m. a c c. c. i n f.*; = versagen, *z. a.*

wanhopig, = met betr. waartoe niets meer gehoopt wordt, desperatus (*v. zaken en personen*; d. homines = verlopen menschen); = *niets meer hopen*d, spe carens, spe orbatu s delectus, ad desperationem adductus (*v. personen*); desperatio nis plenus (*ook v. zaken*); = *gevaarvol, discriminis plenus (v. zaken)*; *w. toestand*, desperatio rerum, rerum omnium; *in w. toestand*, rebus desperatis.

wankelen, 1. eig., vacillare (*inz. met betr. tot het bovenlichaam*); titubare (*met betr. tot de voeten, b.v. van dronken personen*); labare (*inz. v. zaken = beginnen te zakken*); *de stagorde w.*, acies labat of inclinator, inclinat; *wijken noch w.*, loco suo non cedere; *het w.*, vacillatio of door omschr. met vacillare, titubare; *aan het w. brengen*, labefactare, labefacere. — **2. overdr.**, labare (meum consilium; animi; fortuna populi Romani; fides sociorum); vacillare (iustitia); *aan het w. brengen*, labefactare (alcs fidem pretio, rem publicam, amicitiam, leges ac iura); *movere (alcs sententiam)*; *minder vaak* labefacere (alqm); *iemds krediet*, fidem moliri (Liv.); *iemd aan het w. trachten te brengen*, sollicitare alqm; *z. verder ook weifelen.*

wankelend, vacillans etc.; *vgl. weifelen (weifelend).*

wankeling, vacillatio of door omschr. met vacillare, titubare; *vgl. weifeling.*

wankelmoedig, inconstans; mobilis; infirmus; levis; varius; *w. zijn*, animo of ingenio mobili, vario esse; sibi non constare; *z. wankelen, 2.*

wankelmoedigheid, inconstantia, levitas (animi), infirmitas, mobilitas, varietas. **wanklank, vox absona, dissona**; sonus qui ineptum quiddam et asperum sonat. **wanluident, absonus**; absurdus; dissonus (*disharmonisch*); *adv. absurde.*

wanneer, 1. temporeel, quum of cum; quo tempore; ubi; (*zelden*) quando; = *zoodra als, ut (primum)*; ubi (primum); = *zoo dikwijls als, quoties*; ubi; *dikw. door een part. c.*, b.v. Iove tonante; *v. ook, quandocumque*; *wanneer dan ook (= altijd)*, quovis tempore. | *veragend, quando?* (*ook indirect, b.v. non intellegitur, quando obrepit senectus*); *quo tempore? w. zal de strijd een einde nemen?* qui finis erit certaminis? — **II. voorwaardelijk, = indien, si**; *ook door part. c., als er geen onduidelijkheid door ontstaat*; *door i n f.* of a c c. c. i n f., b.v. het zou te wijdoopig zijn, w., longum est c. i n f.; soms door samentrekking van twee zinnen, b.v. hij heeft gelijk, w. hij zegt, recte dicit; *door cum c. a b l.*; b.v. quis ullam rei publicae partem cum sua minima invidia (*v. daarmee enz. verbonden geweest was*) anderet attingere? — *In 't bijz., A. w. niet, nisi*; ni; si non; *over het verschil zie men de gramm.*; *ook sine c. a b l.*, b.v. vanam sine viribus (*w. hij krachteloos was*) iram esse, Liv.; = *zoo niet, in het tegenovergestelde geval, si minus*;

sin minus; sin aliter; z. **anders**, II; *ik moet niet... w. niet*, non... nisi; aut non of aut m. *negatief verbum... aut* (aut egore non militare mignoro... aut, *Liv.*); *w. echter, maar w.*, si autem, si vero; quod si; (als een andere voorwaardelijke zin voorafgaat) sin, sin autem; w. *dus*, -bijgevolg, -nu, -dan, -derhalve, ook quod si; w. *niet soms*, nisi forte. — **B.** w. *maar*, w. *slechts*, z. **mits**. — **C.** w. *misschien*, si forte. — **D.** w. *iemd. w. iets*, si quis, si quid; w. *ooit*, si quando; w. *ergens*, scilicet in w. *ergens vandaan*, sicunde. — **E.** *zelfs w.*, etiamsi, ook alleen si; *maar zelfs w.*, ook alleen quod si; ook w. *nog zoo*, quamvis; si m. *sup.*; ook w. = gesteld, toegeven dat, ut c. *con.*

wanorde, perturbatio ordinis; van of in een zaak, perturbatio alcs rei; confusio (haec temporum; suffragiorum); neglegentia (alcs rei; in het huishouden, rei familiaris); w. in den staat, turbac; tumultus; seditio; seditioes (pl.); in w. brengen, turbare, (geheel) perturbare; confundere; permiscere; in w. geraken, turbare etc.; geheel in w. (v. soldaten), inordinati atque incompositi; inconditi sine ordine.

wanordelijk, z. **ordeloos**.

wanschappen enz., z. **mismaakt** enz.

wansmaak enz., z. **smakeloosheid**, 2 enz.

wanstaltig enz., z. **mismaakt** enz.

1. **want** (subst.), armamenta (pl.).

2. **want** (con.), nam; namque; etenim; enim (na het eerste woord v. d. zin); w. *deze*, w. *hij*, dikw. door het enkele pron. *relat.*

1. **wantrouwen** (verb.), diffidere (alci, voluntati alcs, viribus suis); iemd w., ook non credere alci; de fide alcs dubitare.

2. **wantrouwen** (subst.), diffidentia; = argwaan, suspicio.

wantrouwig, diffidens; = argwanend, suspiciosus; w. zijn, suspiciosus esse; (in een enkel geval) diffidere (alci, alci rei); met w. blikken beschouwd worden, suspectum haberi; a d v., diffidenter, suspiciose.

wapen, 1. in 't alg., telum (ook fig.); w a p e n e n, arma (verdedigingswapenen, ook fig.); tela (aanvalswapenen); de wv. dragen, voeren, armageren; roemvol, armis gloriose uti; tegen iemd, arma contra alqm ferre; onder de wv. zijn, staan, in armis esse; armatum esse; den nacht onder de wv. blijven, in armis excubare; de wv. opnemen, naar de wv. grijpen, onder de wv. komen, ad arma ire; ad arma concurrere, discurrere; arma capere, sumere (contra alqm); ook (bij de Rom.) sagum of (v. velen) saga sumere, ad saga ire; = zijn toevlucht tot de wv. nemen, ad vim atque ad arma descendere; het op een beslissing door de wv. laten aankomen, z. **aankomen**, II, A; de wv. neerleggen, z. **nederleggen**; 2; te w. roepen, z. **roepen**, 2; met de wv. in de hand, z. **wapenen**; iemd de wv. in handen geven (fig.), armare (alqm in se); zonder wv., inermis of inermis; (= van de wv. beroofd) armis exutus; geweld van wv., vis atque arma, ook arma alleen; vis armata; stilstand van wv. = rust, vrede, quies ab armis; otium; = **wapenstilstand**, z. a. — 2. = wapensoort, armorum genus; militum genus (soort van sol-

daten); armatura (soort van wapening, ook = soort van soldaten); soldaten van alle wv., omnis generis milites; een phalanx van hetzelfde of eenlei w., phalanx unius generis. — 3. = kenteeken, insigne.

wapenbroeder, armorum of belli socius; commilito.

wapendans, pyrrhicha; saltatio armata; tripudium (w. der Salische priesters).

wapendanser, pyrrhicharius.

wapendrager, armiger.

wapenen, armare (ook fig., quibus rebus accusatorem; alqm ad omnia); zich w., se armare (ook fig., eloquentia); armari; arma capere; een gewapende bende, een bende gewapenden, armati; iemd gewapenderhand, met de wv. in de hand aanvallen, ferro aggreddi alqm.

wapenfabriek, armorum officina; aan het hoofd daarvan staan, praeesse armis faciendis.

wapenfeit, z. **krijgsdaad**.

wapengekletter, armorum of pugnantium strepitus; armorum crepitus, sonus; er werd w. gehoord, concrepuere arma.

wapenhandel, in den v. bedreen, armorum peritus; de soldaten in den v. oefenen, milites arma docere.

wapenoefening, exercitium.

wapenroem, z. **krijgsroem**.

wapenrok, vestis militaris; sagum.

wapenrusting, = bewapening, armatura; arma (pl.); buitgemaakte w. van een gevallen vijand, exuviae; spolia (pl.); na tweegevecht tusschen de beide veldheeren, spolia opima; = harnas, z. a.

wapenschouwing, z. **moastering**.

wapensmederij, armorum fabrica.

wapensmid, faber armorum; gladiatorum armorumque artifex.

wapenstilstand, indutiae; een w. sluiten, facere of pacisci indutias; een w. hebben, esse in indutiis; -verlangen, postulare, ut sint indutiae.

wapperen, fluitare.

war, in de v. brengen, z. **verwarren** enz.; uit de w. maken, z. **ontwarren**.

warm, 1. eig., calidus; tepidus (lauw); fervidus (ziedend heet); = warm houdend (v. kleederen), spissus (tunica); w. zijn, calere, calidum esse; het is w. (van het weer), aër calet; w. worden, calefieri, calelescere, incallescere. — 2. fig., een w. vereerder van iemd, studiosissimus alcs; met w. genegenheid, amant; een w. gevoel voor iets, fervidum alcs rei studium; een w. vriend, w. vriendschap, intimus amicus, intima amicitia; een w. patriot, homo patriae amantissimus; iemd zijn warmsten dank betuigen, alci ex animo gratias agere; iemd het hoofd (met iets) w. maken, calefacere, exercere alqm; alqm fatigare alqa re (precibus); sollicitare (b.v. multa me sollicitant). — Vgl. heet.

warmen, calefacere; zich w., corpus calefacere; z. **koesteren**.

warmoezenier, olitor.

warmte, calor; tepor (lauwe w.); fervor (ziedende w.); = warmtekracht, vis caloris; de natuurlijke w., calor vitalis; oneig., de w. van den spreker, calor; met w., acriter, vehementer; met dezelfde w. liefhebben, pari caritate diligere.

warmtegraad, caloris mensura; calor (major, minor, maximus, minimus).

was, z. **afkeering**.

wartaal, verba inania.

was, cera.

wasafdruk, van iets, imago alces rei in cera expressa.

wasch, 1. = het wasschen, lavatio. — 2. = linnengoed, lintea (n. pl.).

wasdom, z. **groei**.

wasem, vapor; z. **damp**.

wasfakkel, -kaars, cereus.

wasschen, lavare; abluere (afwasschen); de vlekken uit een kleed w., maculas vestis eluere; zich w., lavari; ablui; over het geheele lichaam, totum lavari.

wassching, lavatio (bad, badwater).

1. **wassen** (a d i.), cereus; e cerā fictus; w. beeld, imago of effigies cerea; w. beelden, ook expressi cerā vultus; (inz. der voorouders) imagines; w. tafeltje, tabula cerata.

2. **wassen** (v e r b.), z. **groeien**, 1; **stijgen**, 2; v. d. maan, crescere; het w., accretio (a. et deminutio luminis, v. h. maanlicht, Cic.).

1. **wat** (p r o n.), 1. **pron. interrog.**, quid? w. zegt gij? quid als? w. gij zegt! (bij verwondering), ain' tu? w. voor een mensch is dat? quid hoc hominis est? w. voor een? qualis? — 2. **pron. relat.**, quod, quae; qualis (b.v. ut facillime, quales simus, tales esse videamur); datgene, w. gij mij geschreven hebt, ea, quae mihi scripsisti; alles, w. maar, quodcumque (quaecumque), quidquid; alles, w., omnia, quae; omne, quod; neemt, w. van beide u belieft, utrum placet, sumite; = zooveel, b.v. hij loopt, w. hij kan, quantum potest, currit. — 3. **p r o n. i n d e f.**, z. **iets**.

2. **wat** (a d v.), z. **eenigermate**.

water, aqua; stilstaand w., stagnum; stroomend w., aqua profluens of viva; w. halen, aquam petere; van soldaten in het veld, aquari; het w. halen, aquatio; hoog w. (bij een overstroming), magnae aquae; aan of in het w. levend, groeiend, aquatilis; onder w. zetten = overstroomen, inundare; w. bevatten, continere aquam (humorem); te w. en te land, terrā marique; oorlog te w., bellum maritimum of navale; arm aan w., inops aquae of aquarum; gebrek aan w., penuria aquarum; inopia aquae; -hebben, aquae inopia affectum esse; spreekw., stille ww. hebben diepe gronden, altissima quaeque flumina minimo sono labuntur (Curt.); de kruik gaat zoolang te w. enz., z. **kruik**.

waterachtig, z. **waterig**.

waterdier, bestia aquatilis.

waterdrager, -haler, aquator.

wateren, mingere.

watergebrek, z. **water**.

waterhoen, fulica.

waterig, 1. eig., = als water, aquae similis; = water bevattende, vochtig, aquaticus. — 2. overdr., = laf, gesteloos, ieiunus; tenuis.

waterleiding, aquaeductio; aquae inductio; aquaeductus; in het verband ook aqua alleen.

waterlelie, lotus (Plin.).

waterloos, siccus; w. woestenijen, deserta ob siccitatem loca.

waterman (gesternte), aquarius.

watermassa, aquae; een groote w., aquarum multitudo; een zoo groote w., tantum aquarum, tantae aquae.

watermimf, Nais, Naias (dicht.).

waterorgel, hydraulus; machina hydraulica; organum hydraulicum.

waterpas, libratu; aequilibris; aequus (effen, gelijk); directus (recht, zooveel = horizontaal, als = loodrecht); a d v., ad libram, ad libellam.

waterrijk, aquosus; fontibus abundans (rijk aan bronnen).

waterslang, hydra; hydrus.

watersnood, aquarum intemperies.

waterstand, aquarum altitudo; hoogte w., aquarum of fluminum magnitudo; aquae magnae.

waterlanden, iem'd doen w., salivam alci movere.

wateruurwerk, clepsydra.

waterval, delectus aquae; aquae cadentes of ex edito desilientes; cataracta (Sen.); w. van den Nijl, Nilus cadens.

watervlakte, summa aqua; superficies aquae; (dicht.) aequor fluminis, maris.

watervloed, z. **overstroming**.

watervogel, avis aquatilis of quae in aqua degit of assueta aquis.

waterzucht, aqua intercus; hydrops; de w. krigen, aquae intercutis morbo implicari.

waterzuchtig, aquae intercutis morbo implicatus; hydropicus.

wed, z. **drenkplaats**.

wedden, sponsonem facere; pignore contendere of certare cum alquo; w. waarom men wil, quovis pignore certare; met iem'd, in quodvis pignus vocare alqm; om iets w., alqd in pignus dare.

weddenschap, sponsio; een w. aangaan, sponsonem facere; iem'd tot een w. uitdagen, sponzione lacessere, provocare alqm; de w. winnen, sponsione of (van den tot een w. uitgedaagde) sponsonem vincere; -verliezen, (sponsione) vinci.

1. **weder** (s u b s t.), tempestas; caelum; goed, heerlijk w., bona, egregia tempestas, in het verband ook tempestas alleen (tempestatem praetermittere nolle); gezond w., salubritas (tegenover pestilentialia); bar w., caeli asperitas; z. verder de a d i., b.v. **droog**, 1; **helder**, 1; **slecht**, 1; **stormachtig**, 1; w. en wind, z. **wind**.

2. **weder** (a d v.), 1. = bij herhaling, rursus (rursum); = voor de tweede maal, iterum; = opnieuw, denuo; = van voren af aan, de integro; iets w. worden, iterum fieri (consulem); refici (tribunum); z. de samenstellingen met **weder**; steeds w., identidem; etiam atque etiam; iterum et (ac) saepius; ook door f r e q u e n t a t i v a, b.v. steeds w. verdedigen, defensitare (causas, eius sententiam). — 2. = van den anderen kant, op mijn enz. beurt, vicissim; invicem; contra (daarentegen, integendeel); ook idem; hij w., idem, idem ipse; w. anderen zeggen, neque desunt, qui dicant.

NB. Als men iets niet onder de hier volgende samenstellingen vindt, vergelijkte men die met her-, terug-, tegen-.

wederaanmaken, een vuur, ignem extinctum suscitare.

wederaantrekken, een kleeft, vestem resumere.

wederaanvallen, impetum redintegrare of repetere.

wederbeginnen, 1. *trans.*, z. **her-nieuwen**, 2. — 2. *intr.*, renasci; recrudesce (v. pijn, strijd).

wederbemachtigen, recipere, recuperare (alqd).

wederbezetten, een post, alium praeficere muneri; een plaats, novum praesidium alci loco imponere; (= weer in zijn macht krijgen) locum recipere of recuperare.

wederbezoeken, revisere.

wederdienst, officium mutuum; vicissitudo (alci debetur); in het verband, alleen munus; iets door een w. vergelden, vicissim reddere alqd; „tot w. bereid!”, mutuum operam libenter tibi praestabo.

wederga enz., z. **weerga enz.**

wedergalmen, z. **weerklinken**.

wedergehoorte, door renasci; in theologischen zin regeneratio (Augustinus).

wedergroet, salus reddita; vgl. **teruggroeten**.

wederhouden, z. **weehouden**.

wederinslapen, somnum repetere; niet weder kunnen i., somnum interruptum recuperare non posse.

wederinvoeren, repetere (consuetudinem); referre (maiorum consuetudinem; caerimonias); revocare (priscae mores).

wederkaatsen enz., z. **weerkaatsen enz.**

wederkeerig, mutuus; z. **onderling**.

wederkeurigheid, vicissitudo; ook door mutuus (amor); de vriendschap berust op w. der diensten, amicitia paribus officiis continetur; door w. der diensten, dandis recipiendisque meritis.

wederleggen, refellere; redarguere (lo-genstraffen); confutare (doodslaan, offe-nstief); refutare (alqd; defensief); revincere; grondig w., redarguere et repellere; een beschuldiging w., z. **ontzenuwen**.

wederlegging, refutatio, confutatio; door de verba.

wederliefde, amor mutuus; liefde of w. koesteren, vel amare vel, ut ita dicam, redamare (Cic.); iemd w. bewijzen, w. koesteren voor iemd, contra amare of diligere; amori alcs respondere; w. vinden, contra of ab altero (altera) amari, diligere; niet eens het gevoel van liefde en w., ne amare quidem aut amari (Cic.).

wedermin enz., z. **wederliefde** enz.

wedernoodigen, = nogmaals noodigen, iterum ad eam vocare (alqm); = iemds uitnoodiging beantwoorden, revocare (alqm).

wederom, z. 2. **weder**.

wederopenscheuren, refricare (vulnus, cicatricem; fig., obductam iam rei publicae cicatricem; dolore oratione); w. worden (eig. en fig., v. wonden), recrudesce.

wederopnemen, 1. iemd in een gemeenschap, restituere; bij zich, iterum of denuo recipere. — 2. = **wederopvatten**, z. a.

wederoprichten, sublevare (alqm); reponere (columnas); een neerslachtige, afflictum, animum alcs abiectione of laceratione excitare; animum alcs afflictum recreare; animum alcs oppressum erigere; alqm erigere of excitare, confirmare; adjuvare;

zich w., se sublevare, se in pedes excipere; fig., e malis emergere; exsurgere.

wederopstaan, resurgere; uit de dooden, z.

opstaan, 1.

wederopvatten, de oude plannen, vetera consilia repetere; den draad v. h. verhaal, z. **draad**.

wederopzegging, tot w. toe, precario (Tac.).

wederrechtelijk, iniurius (in alqm); iniurius (quia sit iniurius); iniustus; illicitus (ongeorloofd); immeritus (onverdiend); w. gedrag, w. handelwijze, iniustitia; a d v., iniuriā; iniuriose; iniuste; praeter ius; contra ius fasque; per iniuriam; zich w. het bezit van iets aanmatigten, involare in possessionem alcs rei; vgl. **onwettig**.

wederrechtelijkheid, iniuria, iniuria; iniustitia.

wederspanning enz., z. **weerspanning enz.**

wederstaan, z. (zich) **verzetten**, 2; se defendere; iemds gebeden w., preces alcs reicere of repudiare; precibus alcs deesse, -locum non relinquere; -niet kunnen w., preces alcs sustinere non posse; iemds tranen en gebeden w., lacrimis ac precibus alcs resistere.

wederstand, z. **tegenstand**.

wederuitbarsten, iterum erumpere of prorumpere (ook fig.); denuo ignes vomere (v. vulkanen); fig., recrudesce (pugna, seditio); denuo exardescere (v. strijd, oorlog, aandoeningen); de integro exoriri.

wederuitbarsting, b.v. de w. van den oorlog veroorzaken, vreezen, facere ut, timere ne bellum denuo exardescat of de integro exoriat; na de w. der vijandelijkheden, postquam arma denuo sumpta sunt.

1. **wedervaren** (v. b.), z. **overkomen**, 2; iemd gerechtigheid laten w., z. **gerechtigheid**.

2. **wedervaren** (subst.), id, quod alci accidit.

wedervergelden, par pari referre (Ter.); parem gratiam referre alci; beide ook in ongunstigen zin.

wedervergelding, par gratia; praemium (belooning); merces (loon, ook in ongunstigen zin); als juridische term, talio; w., het recht van w. uitoefenen, par pari referre.

wederverschijnen, in conspectum redire; niet w., non apparere, non comparere.

wederverzamelen, recolligere.

wederwaardigheid, res adversae; casus adversus; adversa fortuna; incommo-dum; malum.

wederwraak, z. **wraak**.

wederzien, iemd w., alqm videre; alqm revisere (wederbezoeken); in alcs conspectum redire (iemd weer onder de oogen komen); alqm reperire (weder vinden); iemd niet w., alqm posthac non videre; het w., door reditus.

wederzijdsch, mutuus; z. **onderling**.

wederzin, z. **weezin**.

wedijver, certamen (honestum; honoris et gloriae; eloquentiae inter iuvenes); aemulatio; studium.

wedijveren, certare (cum alqo alqa re, de alqa re); contendere (cum alqo; inter se de principatu); aemulari (alqm; alqd; alqd alcs).

wedloop, cursus certamen; *een w. houden*, cursu certare.

wedlooper, cursor.

wedren, cursus eorum; c. equester.

wedstrijd, certamen; contentio; certatio, concertatio; aemulatio; v. *dichters of redenaars*, commissio; *een w. met iem'd houden*, certare cum alqo (op de fluit, tibia-rum cantu); *een edele w.*, honesta certatio of concertatio; rerum honestarum certamen; *in edelen w.*, certatim; *een onedele w.*, certamen pravum.

weduwe, vidua; *van iem'd*, viduata morte alcs; quae alcs ante matrimonium experta est, of *eenvoudig* quae uxor alcs fuit; *ww. en weezen*, orbi orbaeque.

weduwenaar, viduus; v. *worden*, uxorem amittere.

weduwenschap, -staat, viduitas.

1. **wee** (s u b s t.), = ongeluk, malum of p l. mala; res adversae; v. *over iem'd roepen*, afsmeecken, execrari alqm; tdiras alci imprecari; = smart, dolor; *wel en w.*, z. 3. **wel**.

2. **wee** (i n t e r i.), vae! (b.v. vae victis!); malum (b.v. malum militibus meis, nisi quelyerint): *ach en w. roepen over enz.*, z. **ach!**

weefgetouw, tela; *dwaarsbalk boven aan het w.*, iugum.

weefsel, tela; textum; *een w. weder uitrafelen*, telam retexere; *fig.*, z. **samen-weefsel**.

weefster, texitrix.

weegschaal, = het geheele toestel, libra; trutina; statera; = de schaal zelf, librae lanx, *in het verband alleen lanx*; *iets op de w. leggen*, alqd in lance ponere, in lancem impo-
nere (ook *fig.*); *iets tegen iets (fig.)*, alqd comparare cum re; *pensare* (goed maken; veteribus benefactis nova maleficia).

1. **week** (a u b s t.), septem dies; *hebdomas, *septimana; *hwee ww.*, quindecim dies; *elke w.*, alle *ww.*, octavo quoque die; = de werkdagen, z. **werkdag**.

2. **week** (a d i.), mollis (eig. en *fig.*); v. *maken*, mollire, emollire; *spijzen door koken*, mitigare; *iem'd*, commovere alqm of animu alcs; a d v., molliter; z. *verder zacht*, 1; **weekelijk**.

weekelijk, mollis; effeminatus; mollis et effeminatus; delicatus; a d v., molliter, effeminate.

weekelijkheid, mollities of mollitia (naturae); vita delicata.

weekeling, homo mollis, mollis et effeminatus; homo delicatus; *als een w. leven*, molliter vivere.

weeken, mollire (frigida aqua); macerare (in azijn, aceto).

weekhartig, mollis; = medelijdend, misericors; v. *zijn*, molliore esse animo; facile commoveri; a d v., molli animo.

weekhartigheid, mollitia of mollities animi.

weekheid, mollitia; *als blijvende eigenschap*, mollitudo.

weeklaagster, praefica (voor begrafenissen *gehuurd*).

weklacht, -klagen, z. **klacht**, 1; **klagen**, 1.

weekmarkt, nundinae.

weelde, luxuria; luxus; cultus effusior

(verkwisting aan kleeding en huisraad); cultus delicatus, cultus deliciae (met betr. tot fijne kleeding); *wet op de w.*, lex sumptuaria of quae modum sumptibus facit.

weeldeartikelen, res ad luxuriam pertinentes; luxuriae instrumenta; = *galanteriewaren*, merces delicatae; res delicatioris usus.

weelderig, luxuriosus (homo, domus, otium; ook vitis, frumenta); delicatus (vertroeteld, verwend); mollis (weeklijk); sumptuosus (veel uitgevend; ook kostbaar); v. *groei*, z. **groei**; a d v., luxuriose; delicate; molliter; delicate ac molliter (vivere); zeer v. *leven*, luxuria diffuere.

weelderigheid, luxuria (als neiging); luxus (als toestand); vgl. **weelde**.

weemoed, dolor; maestitia; maeror; *tranen van w.*, fletus maerens; *met w.*, cum dolore quodam; animo dolenti.

weemoedig. 1. = weemoed gevoeld, dolens; maestus; v. *zijn*, worden, dolore quodam affectum esse, affici. — 2. = weemoed verradend, klagend, jammerend, flebilis, miserabilis; a d v., dolenter, flebiliter, miserabiliter.

weenen, in 't alg. lacrimare; *van smart*, in den regel ook hoorbaar, flere; *met luid misbaar*, plorare; deplorare (lamentabili voce); *eiulare*; v. *kleine kinderen*, vagire; = weeklagen, lamentari; *hevig w.*, uberius flere; *vim lacrimarum profundere*; *zich bijna blind w.*, lacrimis confici; *met weenende oogen*, oculis lacrimantibus; lacrimans; *over, om iets of iem'd w.*, flere de alqa re; illacrimare alci rei; lacrimas in alcs acerbitatibus effundere; deplorare alqd, de alqa re, alqm; *daarover*, id lacrimare; *over zichzelf*, deplorare casus suos; *iem'd doen w.*, *aan het w. brengen*, lacrimas alci elicere (Plaut.), -excutere (Ter.), fletum alci movere; ad fletum adducere alqm; *w e e n e n d*, lacrimans, flens, cum fletu; flebilis (vox, sonus); lamentabilis (vox); a d v., flebiliter; *het w.*, fletus, ploratus, eiulatus; vagitus; lamentatio.

1. **weer**, = verdediging, b.v. *zich te w. stellen* (zich weren), defendere; se defendere (ab alqo); resistere (alci); *vim vi propulsare*; repugnare (fortiter); = *wederkeurig slagen uitdeelen*, contra ferire; *voor iets*, niti pro alqa re.

2. **weer** (het), z. 1. **weder**.

3. **weer** (adv.), z. 2. **weder**.

weerbaar, 1. = gewapend, armatus; *iem'd w. maken*, arma dare alci; armis instruere alqm. — 2. = geschikt voor den krijgstdienst, z. **dienst**, 1; v. *leettijd*, aetas militaris.

weerbaarheid, over de w. van ieder afzonderlijk beslissen, de singulis statuere, sintne ad militiam faciendum idonei.

weerbarstig enz., z. **weerspannig**, stijfhoofdig enz.

weerga, door par, similis; *gij hebt uw w. niet*, parem habes neminem; *loop naar de w.!* abi in malam rem!

weergalmen enz., z. **weerklinken** enz.

weergaloos, z. **onvergelijkelijk**, 2; **voorbeeldeloos**.

weerhaak, uncus; *van ww. voorzien*, uncinatus.

weerhouden, continere; *zich w.*, se te

nerē, se continere, se cohibere; *zich niet (kunnen) w. te enz.*, teneri of se tenere non posse, quin etc.; sibi non temperare, quin etc.; non posse sibi temperare, quominus etc.; *zich nauwelijks kunnen w. te enz.*, vix se continere, quin etc.; vix temperare sibi of animo, quin etc.; *z. verder af-, in-, tegen-, terughouden.*

weerkaatsen, repercutere; *w. worden, repercuti; v. h. licht, ook relucere.*

weerkaatsing, repercussus, repercusio.

weerklank, *z. echo; fig., w. (instemming) vinden bij iemd, probari alci.*

weerklinken, resonare (*v. geschreeuw, clamorē*); vocem reddere, voci respondere.

weerkunde *enz., z. meteorologie enz.*

weerlicht, fulgur.

weerlichten, fulgurare; *het w., fulguratio; fulgura (n. pl.).*

weerloos, inermis of inermus; = *van wapenen beroofd, armis exutus; = onwilerust, imparatus.*

weerloosheid, *b.v. bij de w. der soldaten, quum militis inermes essent.*

weersom, *z. 2. weder, terug.*

weerschijn, repercussus (solis); imago repercussa; *w. der vlam, flamma relucens; een w. geven, z. weerschijn.*

weerschijnen, relucere, refulgere.

weersgesteldheid, *z. 1. weder.*

weerskanten, -zijden, *aan, van w. = aan, van beide zijden, z. zijde, 2.*

weerspannig, contumax; *a d v.*, contumaciter; = **ongehoorzaam**, *z. a.*

weerspannigheid, contumacia; = **ongehoorzaamheid**, *z. a.*

weerwil, *in w. van = niettegenstaande, ten spijt, tegen den wil van enz., z. niettegenstaande.*

weerraak, *z. wedervergelding, wraak.*

weezin, odium (*voor iemd, iets, alcs, alcs rei*); animus alienus (ab alqs, ab alqs rei); = *walging, taedium, fastidium (alcs rei)*; *w. opwekken, odium concitare; met w., invitus; animo invito of iniquo; met den grootsten w., invitissimus; animo iniquissimo.*

wees, orbus, orba; *pl. orbi et orbae; als onmondige, pupillus, pupilla; halve w., orbus (orba) patre, matre; w. worden, orbari parentibus; het w. zijn, orbitas.*

weeshuis, orphanotrophœum.

weeskind, *z. wees.*

weetgierig, cognitiois et scientiae cupidus; curiosus (homo); = *begeerig om te leeren, te hooren, discendi, audiendi cupidus, (in een enkel geval) scire, audire cupiens; w. zijn, discendi studio incensum esse; scire of audire cupere.*

weetgierigheid, cognitiois et scientiae cupiditas of amor; *zelden curiositas (Cic.)*; *stechts uit w.*, tantum cognoscendi studio adductus; = *leergierigheid, discendi cupiditas of studium; = lust om te hooren, audiendi cupiditas; = zucht naar waarheid, veri videndi of rependi cupiditas.*

weezenstaat, orbitas.

1. weg (*s u b s t.*), via (*ook fig.*); *iter (vooral weg, dien men aflegt; reis, tocht); iemds gangen en ww., z. gang, 1; = 1. pad, z. a.; een w. aanleggen, viam munire; - door het*

*bosch, silvam munire; het banen, de aanleg of het onderhoud van ww., viam munitio; communitio (fig., Cic.); de goden der ww., lares viales (Plaut.); = toegang, aditus; = koers, richting, cursus; = 1. middel, 1, z. a.; voor iemd staat een w. tot ontvuchting open, effugium patet alci; op w., z. onderweg; langs den w. van enz., per, b. v. per vim, per scelus, per condiciones; ook door den enkelen a b l., lege, iure, conditionibus; een w. door de vlakke, iter campestre; van den w. afgaan, uit den w. gaan, viâ excedere; voor iemd, de via decedere alci; viam dare alci; fig., alcs congressum vitare, fugere; alcs aditum sermonemque defugere; *zich op w. begeven, se in viam dare; viam of iter ingredi, inire; een w. afleggen, viam of (= een reis doen) iter facere, conficere; den w. heen en terug afleggen, ire et redire; een w. gaan, viâ ire; kromme, rechte ww. (fig.), consilia prava, recta; langs of in een rechte w., rectâ viâ of rectâ alleen; recto itinere; langs den rechten w. (fig.), viâ verâ; aperte; langs kromme ww., furtim; fraude; fallaciis; langs rechte of kromme ww., per aequa per iniqua; langs geoorloofden, ongeoorloofden w., honesta ratione; turpiter, malis artibus; den rechten w. gaan (fig.), sincera fide agere; van den rechten w. (der waarheid, der deugd, van den plicht) afwijken, declinare, decedere de viâ; iemd op den w. der deugd, den rechten, goeden w. terugbrengen, z. terugbrengen, 2; op den rechten w. terugkeeren, (eig. en fig.) in viam redire; (fig.) ad bonam frugem se recipere; op slechte ww. geraken (fig.), ad nequitiam abducere; corrumperen; iemd op den goeden w. brengen (verbeteren), alqm, alcs mores emendare, corrigere; de w. loopt, leidt of voert ergens heen, z. loopen, 2; den w. ergens heen nemen, inslaan, iter of cursum suum alqo dirigere; tendere ad etc.; den w. naar Brundisium inslaan, iter Brundisium versus conferre; den w. van Vibo naar B. over land nemen, iter a Vibone Brundisium terrâ petere; een w. inslaan, betreden, bewandelen, viam inire, ingredi (eig. of on-eig.); rationem inire (oneig.); den w. van rechten inslaan, experiri, lege agere cum alqo; een anderen w. inslaan, eig., ook iter avertere, mutare; verschillende ww. inslaan, volgen, diversos discedere, abire; fig., non idem sequi; diversam inire rationem; mijn ww. zijn niet uw ww., mea ratio longe discrepat a vestris institutis; Gods ww. zijn wonderbaar, mirae sunt dei rationes; zijn w. vervolgen, z. vervolgen, 2; uit den w. ruimen, z. ruimen; iemd in den w. komen, treden, obsistere alci; - loopen, obviam se ferre alci; - staan, ob stare, impedimento esse alci; wat staat uw geluk in den w.? quid obstat, quominus sis beatus? = het uitzicht benemen, officere luminibus alcs; iemd hindernissen in den w. leggen, impedimentum afferre, impedimento esse alci; ob stare alci; ik leg u niets in den w., nulla tibi per me mora est; van den w. af liggen, devium esse; die den w. baant tot iets, princeps ad alqd; dikwijls vinden zijn brieven van anderen den w. tot ons, crebro illius litterae ab aliis ad nos comitant; den w. tot iemds hart vinden, z. ingang (vinden).**

2. weg (*a d v.*), *b.v. weg zijn, z. wegzijn; ver w., z. 2. ver.*

3. **weg** (*interi.*), *w. met enz.*!, tolle, tollite, aufer, auferite (illum, illud)! *w. met haar hier vandaan!* haec hinc facessat! (*Ter.*); *pak je w.*! abi! abi hinc! apage te! amove te hinc! *w. met die dwaasheden!* pellantur istae ineptiae!

NB. Als men onder de volgende samenstellingen iets niet vindt, vergelijk men die met *af-*.

wegbergen, z. opbergen.

wegblijven, = *niet komen*, non venire; = *niet terugkomen*, non redire; = *weggelaten worden*, omitti; *het w.*, absentia; *voor het gerecht*, vadimonium deserere, ad vadimonium non venire; non respondere (*v. beklagden*); *v. soldaten op het appél*; *het w.*, *voor het gerecht*, vadimonium desertum; *door de verba.*

wegbrengen, amovere, remove, loco movere; avehere, abducere, asportare, deportare; tollere, auferre; *iets zwaars of met geweld*, amoliri; *het w.*, asportatio (*Cic.*); *door verba.*

wegdenken, tollere.

wegdoen, amovere, remove; *verbergend*, abdere, abscondere.

wegdooien, liquescere; solvi, dissolvi.

wegdragen, auferre, asportare, deportare; *naar een andere plaats*, transferre; *het w.*, asportatio; *fig.*, *z. behalen, verwerven.*

wegdrijven, 1. *trans.*, abigere, depellere; (= rooven) agere; *z. verder verdrijven.* — 2. *intr.*, undis auferri.

wegdringen, moliri; loco suo movere; *van een plaats w.*, demovere de algo loco; depellere ab algo loco.

wegduiken, z. onderduiken.

wegduwen, amovere, remove, (*met moeite of geweld*) amoliri.

wegen, 1. *trans.*, *z. afwegen.* — 2. *intr.*, = *een zeker gewicht hebben*, pendere (*b.v. drachmas decem; viginti pondo*); valere (*b.v. libram pondo*); *zwaar, licht w.*, magnum, parvum pondus habere; magni, parvi ponderis esse.

wegens, propter (*p. eam ipsam causam*; *p. frigora*); ob (*obillaminiuriam*; *ob eam causam*, *ob eam rem*); de (*hac, qua, eadem de causa*; multis, quibusdam de causis; gravi, leviori de causa; flere de alga re); causā, gratiā *c. gen.* (*ter wille van*); nomine *c. gen.* of *m. hoc*, eo (*n. sceleris coniurationis*); que damnati; *n. negligentiae suspectus*; hoc, eo *n. vituperare*, reprehendere); per, *b.v. per anni tempus fieri non potuit*; = *van*, prae (*z. 1. van, op het einde*); *v. e. drieffeer*, oorzaak door den *ab l.*, *g. w.* in verbinding met een geschikt *partic.*, als motus, ductus adductus, inductus, commotus; impulsus, incensus, inflammatus, captus; *soms door den enkelen gen. of een adi.*, *b.v. crimem (beschuldiging)* alces rei; *crimen Parium (w. Paros)*; *z. aanklagen, veroordeelen*, veroordeelen, *z. aanklagen, veroordeelen*; ook kan „wegens” soms weggelaten, *b.v. gij zijt w. uw vrouw te prijzen, laudanda est fides tua*; *iemd w. zijn jeugd vergeven*, ignore scere adolescentiae alces; *ik pleeg hem te bewonderen w. zijn rechtvaardigheid en wijsheid*, admirari soleo eius iustitiam et sapientiam.

weggaan, z. vertrekken, z. 1. verlaten, 1; (zich) verwijderen, 1.

weggieten, profundere, effundere.

weggooien, z. wegwerpen.

weghalen, abducere alqm; auferre, asportare, deportare, avehere; *iemd van den ploeg w.*, alqm ab aratro abducere of arcessere; *het w.*, asportatio.

weghelpen, = *ondersteunen in de vlucht*, *z. voorthelpen.*

weghijlen, se proripere, se abripere; avolare; = *wegvluchten*, *z. a.*

wegjiagen, abigere (alqm, muscas); pellere, expellere, propellere (alqm); proturbare (*in verwarring*, hostes telis, nostros de vallo); proterere (hostes); *iemd uit zijn huis, uit de stad*, eicere alqm domo, ex urbe; alqm ex domo, ex urbe emittere; *het w.*, expulsio; *door verba: vgl. verjagen.*

wegkapen, praeripere (*iets voor iemds neus*, alci alqd); surripere (*heimelijk*); interceptare (agrum ab alqo; *inz. = onderscheppen*).

wegkomen, abire, discedere; = *ontsnappen*, evadere, elabi.

wegkoopen, coemere.

wegkrabben, abrader.

wegkrijgen, z. wegschuiven.

wegkruipen, se abdere in occultum; ergens *w.*, corripere, se abdere in alqd; se compingere (*in Apuliam*); delitescere in of sub *c. a. b. l.*, inter *c. a. c. c.*; se occultare in *c. a. b. l.*; *voor iemd*, alos conspectum fugere.

wegkunnen, egressu of exitu non prohiberi; *niet w.*, haerere; abire non posse; (*ab alqo*) detineri, retineri, egressu of exitu prohiberi.

wegkwijnen, tabescere (*maerore*, luctu, dolore); *het w.*, tabes.

weglaten, = *laten heengaan*, mittere, dimittere; *niet w.*, detinere; egressu of exitu prohibere; = *wiltaten, onvermeld laten*, omittere; = *voorbijgaan*, praetermittere, praeterire.

wegleggen, ponere (librum); deponere (librum de manibus); = *ter zijde leggen* (*voor een of ander doel*), seponere.

wegleiden, abducere, deducere.

weglokken, avocare; devocare.

wegloopen, z. vluchten, ont-, wegvluchten; zijlins, z. weghijlen, -rennen; v. water, z. wegvloeien.

wegmoeten, 1. ik moet weg, abeundum of proficiscendum mihi est. — 2. = *gedeldg moeten worden*, delendum of tollendum esse.

wegnemen, auferre (*ook fig.*, *b.v. hi ludi quindecim dies*); demere (alqd de alga re, alci alqd); adimere, detrahare (*afnemen*, alci alqd); tollere (*wegruimen*); abripere, eripere (*met geweld*); surripere (*heimelijk*).

wegneming, ademptio; detractio; ereptio.

wegopzichter, viarum curator.

wegpakken, = wegkapen, z. a.; zich w. = *zich uit de voeten maken, z. voet, 1; pak u weg!* *z. 3. weg.*

wegraken, amitti.

wegrennen, cursu, citato gradu se proripere; (*hals over kop*) praecipitem se proripere; citato cursu auferri; *te paard*, citato equo avolare.

wegrijden, avehi; proficisci; curru, equo vectum abire; snel, avolare (*citato equo*); *iets w.*, *z. wegvoerer.*

wegrollen, provolvere; (*iets zwaars*) amoliri.

wegrooven, abripere, rapere.

wegrollen enz., **z. verrotten enz.**

wegruimen, amovere; tollere (frumentum de area; mensam); discutere (nivem); *met moeite of geweld*, amoliri; *het puin w.*, rudera purgare.

wegrukken, abripere; avellere (*losrukken*); abstrahere (*wegsleepen*); abscondere (*afscheuren*, tunicam a pectore); *iemd of iets w.*, deripere alqm, alqd de re; *iemd uit iemds armen w.*, alqm, ab, ex alcos complexu abripere; alqm de complexu alcos abstrahere, avellere; *v. ziekte, honger, veldslag*, absumere, consumere; alci vitam auferre of mortem auferre (*v. e. omstandigheid*); *de dood rukte hem weg*, mors eum absumpsit; *door een ziekte w. worden*, morbo exstingui, absumi; *door den dood -*, fato eripi of eripi alleen.

wegscheiding, compitum; trivium (*driesprong*); divortium itinerum.

wegschenken, donare; dono, muneri dare alci alqd; *aan velen*, dilargiri alqd; *het w.*, condonatio (bonorum possessionumque, Cic.); *door verba*.

wegscheren, **z. afscheren**, **scheren**; *zich w.*, **z. voet**, **1** (*zich uit de vv. maken*); *scheer je weg!* **z. 3. weg**.

wegscheuren, **z. wegrukken**.

wegschrapen, abrader.

wegschuilen, **z. (zich) verbergen**.

wegschuiven, amovere, removere; *met moeite of geweld*, amoliri; *van zijn plaats*, sede sua commovere.

wegsleepen, abstrahere (alqm in servitutum of alleen trahere; vi abducere; rapere; abripere (alqd; alqm in vincula); egerere (praedam ex tectis); *heimelijk*, subtrahere (impedimenta), furto subducere (obsides).

wegsleepend, omnium animos permovens; *zijn zoo w. welsprekendheid*, tanta eius eloquentia; *met zulk een w. welsprekendheid*, tanta vi eloquentiae; *w. kracht der rede*, vis et incitatio orationis.

wegslingeren, proicere; emittere (iacula).

wegsluipen, clam se subducere (de circulo); furtim digredi (per aversam domus partem); clam egredi (domo posticâ).

wegsmelten, liquescere; solvi, dissolvi; *in tranen w.*, **z. traan**.

wegsmijten, **z. wegwerpen**.

wegsnellen, **z. wegijlen**, **-rennen**.

wegspoelen, **1. trans.**, proluere, abluer. — **2. intr.**, prolui, ablui.

wegstelen, **z. onistelen**.

wegsterven, emori (laus eorum); in-termori (reliquiae coniurationis).

wegstoppen, **z. verbergen**.

wegstormen, se proripere (ex curiâ; portâ foras).

wegstroomen, **z. wegvloeien**.

wegsturen, **z. wegzen**.

wegtrekken, **1. trans.**, abstrahere. — **2. intr.**, abire, discedere; *v. soldaten*, proficisci; castra movere, promovere; exercitum abducere (*v. d. veldheer*) = *verhuizen*, migrare, emigrare (de, ex); = *w. uit de stad bij staatkundige geschillen*, secedere (in locum); *het w.*, abitus, discessio,

profectio, migratio, (= *uittocht der plebejers bij geschillen met de patriciërs*) secessio.

wegvallen, = *weggelaten* worden, omitti etc., **z. weglaten**; non fieri.

wegvangen, intercipere; excipere.

wegvaren, avehi, provehi, proficisci; *navi vectum abire*; **z. afvaren**.

wegvegen, evertere; = *weg -*, *afwisschen*, abstergere, detergere.

wegvlieden, **z. wegvluichten**.

wegvloeien, avolare.

wegvloecien, effluere, profluere.

wegvluchten, aufugere, effugere, profugere; *in fugam se dare* of conicere.

wegvoeren, abducere (alqm); deducere (alqm ex, de etc.; *v. vijanden*, navem ex navalibus); *per wagen of schip*, avehere, devehere, asportare; = *wegdrijven*, abigere; *met geweld*, vi abducere, abstrahere; *rapere*; abripere; *heimelijk*, subducere (alqm).

wegwaaien, **1. trans.**, auferre, rapere. — **2. intr.**, *door de passiva*.

wegwasschen, abluer.

wegwenschen, abominari.

wegwentelen, amoliri.

wegwerpen, abicere, proicere; *oneig.*, *het geld w.*, pecuniam profundere, abicere.

wegwijzer, = *gids*, **z. a.**; *als paal*, tabula posita, quae indicet, quia via ducit.

wegwillen, abire velle; abiturum, profecturum esse; de abitu cogitare.

wegwischen, abstergere, detergere.

wegzakken, considere, desiderare (b.v. *van den grond*).

wegzeilen, **z. wegvaren**.

wegzen, *iemd w.*, mittere, dimittere, (= *verwijderen*) amovere alqm; = *afdamken* (*v. e. soldaat*), missum facere (alqm); *om van hem af te zijn*, ablegare alqm; *met het denkbeeld van verachting en misnoegen*, amandare (in ultimas terras); *v. zaken*, mittere; *een brief aan iemd*, litteras mittere of dare ad alqm.

wegzending, missio, dimissio; ablegatio, amandatio; *door verba*.

wegzetten, seponere, deponere, ponere.

wegzijn, abisse; = *niet meer aanwezig zijn*, abesse; *v. e. onmacht*, *bezwijming*, animus alqm reliquit.

wegzinken, **z. zinken**.

wegzwemmen, nantem abire.

wei, serum (*Verg.*).

weide, locus of ager pascuus; pascua (*pl.*); = *weiland*, pratum; = *bergweide*, saltus; *gemeenschappelijke w.*, ager compascuus; *naar de w. gaan*, pastum ire; *-drijven*, pastum agere of (*uit een plaats*) propellere.

weidegald, scriptura.

weiden, *trans.*, pascere (suos, gregem); *intr.*, pasci; *het w.*, pastio (*het laten grazen*); *fig.*, *zijn oogden laten w.*, pascere oculos (*in*) alqa re; oculis fructum capere ex alqa re; voluptatem ex alqa re oculis percipere.

weidsch, **z. luisterrijk**.

weifelen, incertum esse; dubitare; (*sterker*) dubitatione aestuare; haesitare; fluctuare; fluctuari (*Liv.*; inter spem metumque); pendere (*dikw.* m. animi, animo; *van velen*, m. animis); nutare (*in zijn meening*, *zienswijze*, Democritus; Epicurus in eo); *tusschen tegenovergestelde meningen w.*, in contrariis sententiis distrahî; versare se mente in utramque partem; *weifelend*,

incertus, dubius; inconstans (*onstandvastig*).
weifeling, fluctuatio animorum; titubatio; dubitatio; animus dubius, incertus, suspensus; inconstantia.

weigeren, recusare (alqd, de alqa re; c. i n f.; m. ne; ook m. quin, quominus *bij voorafgaande negatie*); = *zich aan iets onttrekken*, detrectare (militiam; iemd gehoorzaamheid, imperium ales); *door venken*, abnuere, renuere alqd; = *afslaan*, negare, denegare, (*standvastig, hardnekkig*) pernegare alqd.

weigering, recusatio, detrectatio; repulsa (*weigerend antwoord*).

weiland, z. **weide**.

weinig, pauci (p.l.; ook = *stechts ww.*, *eeninge ww.*); *zeer w.*, perpauci; perquam pauci; paucissimi; ook minima pars; minimum; *in of met w. woorden*, paucis (verbis); brevis; = *onaanzienlijk, klein, exiguus*; parvus; *w. geld, w. troepen*, parva pecunia; parvae of exiguae copiae (*niet paucae*); = *niet veel*, non multum (c. g. n.); paulum, paululum (c. g. n.).

— *In 't bijz.*, **A.** zoo w., tantulum, tantum; tantulus, tantus (*adjective*); adeo non, usque eo non, ita non (*adverbiaal*); zoo w. *begeerte heb ik*, ita non sum cupidus; zoo ww., tam pauci; even(zoo) w., even(zoo) w. als, z. **evenmin**; zoo w., dat enz., adeo nihil of adeo non, ut etc.; tantum abest, ut... ut etc.; *hoe w.*, hoe w. ook, z. **hoe**, 1; *te, al te w.*, parum; minus; *iemd of iets heeft iets te w.*, alqd alci, alci rei deest; *er is van iets te w.*, alqd deest, (= *schiet te kort*) deficit. — **B.** een w., *stechts (een) w.*, paulum, paululum (*respirare*); aliquantum (*progreddi*); *met het oog op de qualiteit*, modice (ales minae me tangunt), leviter (*inflexus*; saucius); mediocriter (*versatum esse in re*); ook non magnopere (*timere*), non multum (*differre*); *bij comparatieven, of verba*, die een comparatief begrip bevatten, paulo, paululo, aliquantum; *een w. boersch, subagrestis*; - *boos, subiratus*; - *wantrouwen*, subdiffidere; = *een poosje*, z. a.; ook (*zelfs*) *niet een w.*, ne paululum quidem; ne tantillum quidem; ne minimum quidem. — **C.** *niet w.*, non mediocris; non modicus; non parvus; non exiguus; (*a d v.*) valde, vehementer, magnopere; non minimum, non mediocriter, non modice.

weinigje, z. **weinig**, beetje, 2; zoo'n w., tantulum.

weinigte, paucitas; exiguitas (copiam, temporis).

welt, z. **tarwe**.

wekelijksch, b. v. w. loon, *merces, quae in singulas hebdomadas habetur; a d v., *w e k e l i j k s*, *singulis hebdomadibus; octavo quoque die.

wekken, exsuscitare; (e) somno excitare; suscitare; z. **opwekken**, **verwekken**.

1. **wel** (a d v.), bene; recte; diligenter; etiam atque etiam (cogitare, reputare); probe (meminisse, dicere, scire, intellegere); alqd curare; hoc p. stabilito et fixo; *zeer w.*, optime; praeclare (memini); *het is mij w. bekend, ik weet w.*, z. 1. **weten**, 1. — *In 't bijz.*, **A.** w. zijn, *zich w. gevoelen*, bene of recte valere; satis commodum valere (*liv.*); ook valere et saluum esse; saluum esse

recte; bona of prospera valetudine uti; bene of belle se habere; *zeer w. zijn*, optime valere; plane belle se habere; *niet w. zijn*, male se habere; incommoda valetudine esse; aegrotare; *niet recht w. zijn*, minus valere; minus commodum of minus belle se habere; parum corpore valere; leviter aegrotare; *ik gevoel mij nog niet recht w.*, nondum satis firmo sum corpore; *alles is toch w. bij u?* rectene omnia? *equid omnia in tua domo recte?* *ik bevind mij w. bij iets*, alqd mihi salubre est; (*finantieel*) alqd mihi quaestuosum est, quaestum facio ex re; - *bij uw raad*, tuis consiliis paruisse optimum mihi fuit; *w. bekomme het u!* bene vertat tibi! *ik ben w. te moede*, bono animo sum; bonam spem habeo; *vaar w.!* vale!

— **B.** *als teken van bijval* z. 1. **goed** (*Adv.*); *heel w.!* jave! (*als antwoord*), recte vero! *maar w.*, z. 1. **maar** (*In 't bijz.* 1). — **C.** *in vragen*, door quaeso (*als men bescheiden vraagt*) of tandem (*met nadruk*), b. v. quis, quaeso, tam stultus est? *quis tandem credere potest?* *of in 't geheel niet uitgedrukt*: *wie zou w. gelooven?* *quis credat of crediderit?* *ziet gij w.?* *videsne?* *ironisch in vragen* ook en umquam, b. v. *hebt gij w. ooit gehoord*, dat enz., en umquam fando audistis m. a c c. c. i n f.; *w. niet (in rhetorische vragen)*, non; *soms overtaald*, b. v. *wat zouden ze wel niet gedaan hebben?* *quid eos facturos fuisset arbitramur?* — **D.** *om het waarschijnlijkste uit te drukken*, fortasse; *als bescheiden bewering*, nescio of haud scio an; *door videri; ingeschoven* ut opinor; opinor; credo; misfallor; *ik zou w. eens willen weten*, scire velim. — **E.** = *wel is waar*, quidem; z. verder 2. **waar**, *op het einde*. — **F.** *w. te verstaan*, dico (*ik wil zeggen, ik meen of bedoel*); scilicet (*te weten*); *w. te v. zoo*, dat enz. = *met dien verstande*, dat enz., z. **mits**; **zoo**, 3. e. — **G.** *hij kon het niet, ik wel*, ille non potuit, ego potui.

2. **wel** (i n t e r i.), w. mij! w. u! o me, o te felicem! *wel, wel!* hem!

3. **wel** (s u b s t.), = *welzijn, voordeel*, salus, incolumitas, utilitas, commodum, bonum; *w. en vee met iemd deelen enz.*, z. **deelen**.

4. **wel** (s u b s t.), z. **bron**, 1.
welaan! age! agendum! age sis! agite! agitedum!

welbedacht, satis consideratus.

welbehagen enz., z. **welgevallen enz.**

welbekend, bene notus; = *allen bekend*, omnibus notus; notus atque apud omnes pervagatus; *iemd is mij w.*, alqm bene novi.

welbespraakt, z. welsprekend.

welbespraaktheid, linguae of verborum volubilitas, z. **welsprekendheid**.

weldaad, beneficium; *iets als een w. verzoeken enz.*, z. **gunst**, 2; - *als een groote w. verkrijgen*, alqd in summo beneficio impetrare; *iemd ww. bewijzen*, z. **bewijzen**, 1; *vele ww. van iemd genieten*, multis beneficiis ab alquo affici; *iets is voor iemd een w.*, alqd alci salutis of salutis est; *de ww. van den vrede*, bona pacis.

weldadig, 1. eig., beneficus; = *milddadig*, munificus, benignus, liberalis; *zich w. toonen jegens iemd*, beneficium of benignum se praebere alci; *beneficia in alqm con-*

ferre; beneficiis alqm officere, augere of ornare; *a d v.*, munific, benigne, liberaliter; *vgl. mild.* — **2.** = *goed doende, heilzaam enz.*, salubris, utilis, gratus, dulcis; *w. zijn*, *z. weldoen*: *een w. inrichting*, utilitas, *ook in den plur.*; utilitates; *een w. invoeld hebben*, *z. invloed*, **2.**

weldadigheid, 1. beneficentia; munificentia, benignitas, liberalitas; = *neiging tot w.*, benefica voluntas; *vgl. mildheid.* — **2.** salubritas; utilitas.

weldadigheidszin, animus ad beneficia propensus.

1. weldoen (*v e r b.*), 1. *iemd w.*, bene of benigne facere alci; beneficia conferre in alqm; beneficiis officere, augere, ornare alqm; *gaarne w.*, ad beneficia propensum esse. — **2.** = *goed, gepast handelen*, bene of prudenter facere; *ik weet niet, of ik er wel aan gedaan heb, hem een brief toe te vertrouwen*, nescio rectene ei litteras commiserim.

2. weldoen (*s u b s t.*), beneficentia; *neiging tot w.*, benefica voluntas.

weldoend, z. weldadig.

weldoener, beneficii auctor; qui beneficia in alqm contulit; = *weldadig mensch*, homo beneficus; *hij is mijn groote w.*, ei plurima beneficia debeo; *- mijn grootste w.*, nemini plura debeo quam ei; nullius plura aut maiora in me beneficia sunt quam eius; *een groot w. der menschheid zijn*, optime of praeclare, egregie de genere humano meritum esse.

weldoordacht, satis consideratus.

weldoervoed, bene pastus; nitidus (imental).

weldoervoedheid, tobesitas.

weldra, = *in korten tijd*, brevi; brevi tempore; mox (= *spoedig daarop*); iam, *versterkt*, iamiamque (*van hetgeen elk oogentblik gebeuren kan*); propediem (*eerstdaags*).

weler, olim, quondam, antea.

welgaan, *het g. mij w.*, bene est mihi; *z. verder 1. wel, A*; = *gelukken*, *z. a.*

welgeaard, bene moratus.

welgebouwd, *v. gebouwen*, bene aedificatus; *v. personen*, pulchrâ formâ; formosus.

welgedaan enz., *z. gezet*, 1 *enz.*

welgemaakt, formosus; pulchrâ formâ.

welgemaaktheid, forma; formositas.

welgemeend, *enz.*, *z. beschaafd* *enz.*

welgemeend, ab optima fide et optimo animo profectus; fidelis (consilium); plenus amoris.

welgemoed, *z. opgeruimd, getroost.*

welgeordend, bene ordinatus; compositus; *a d v.*, compositus.

welgesteld, fortunatus; beatus; modice locuples; satis dives; = *veel geld hebbend*, pecuniosus; bene nummatus; copiosus, opulentus (*rijk aan middelen*); *zeer*, perdives, praedivus; *w. worden*, fortunatus augeri; fortunam amplificare; *door iets*, rem familiarem augere alqa re.

welgesteldheid, copiae rei familiaris of rerum; opulenta; vita bonis abundans.

1. welgevallen (*s u b s t.*), 1. = *genoe-gen*, voluptas; *w. in iets of temd hebben*, voluptatem capere ex re; delectari re; alqd, alqs me delectat; gaudere re; probare alqd; *geen w. in iets hebben*, alqd mihi ingratum est, displicet; *met w.*, cum voluptate,

libenter. — **2.** = *goeddunken*, *b.v. naar zijn w.*, ad arbitrium suum; ad libidinem; suo arbitratu (vivere).

2. welgevallen (*v e r b.*), *zich iets laten w.*, pati, ferre alqd; subire alqd; non recusare alqd; *gaarne*, ook aequi bonique facere alqd; *z. verdragen.*

welgevallig, gratus, acceptus (alci); iucundus, blandus; *w. zijn*, ook gratum acceptum esse, placere, arridere, probari (alci); *a d v.*, iucunde, blande, non sine voluptate.

welgevormd enz., *z. welgemaakt* *enz.*

welgezet *enz.*, *z. welgesteld* *enz.*

welgezind, 1. *een w. burger*, bonus civis; *de w. in den staat*, boni; optimates; *een w. en trouw dienaar*, bonae ac fidae voluntatis minister. — **2.** = *welwillend*, *z. a.*

welhaast, *z. weldra.*

welig, luxuriosus; *w. groei*, *z. groei*; *w. voorhoekeren*, luxuriare; nimium fundi.

weligheid, luxuries.

weliswaar, quidem; *z. 2. waar*, *op het einde.*

welk, welke, welk, 1. *relatief*, qui, quae, quod; *w. van beide(n)*, uter; *w. ook*, quisquis (*subst.*), quicumque (*adi. of subst.*); uterumque (*v. twee*); *van w. hoedanigheid of soort ook*, qualicumque; *op w. plaats ook*, quocumque in loco; ubicumque; *op w. plaats het ook zij*, ubivis; *op w. tijd ook*, quandocumque; quovis tempore; *v. echter (midden in een periode)*, *z. maar* *op het einde*; *z. die*, **2.** — **2. interrogatief**, quis? (*van twee*) uter? — **3.** *in uitroepen*, *v. een*, qui; qualis; quam (*bij a d i.*); *v. een groote*, quantus; *welk een groot man!* o magnum hominem!

welken, z. vervelken.

welkom, acceptus; gratus; exoptatus; expectatus (litterae); *iemd w. heeten*, alqm salvere lubere; *vriendelijk*, alqm benigne excipere; *v.!* *vees w.!* salve! (*vees*) *hartelijk w.!* plurimum te salvere lubeo!

welkomst, salutatio.

wellen, z. opwellen.

wellevend enz., *z. beleefd*, *beschaafd* *enz.*

wellicht, z. misschien.

welluidend, bene sonans; *een w. stem*, vox canora, dulcis; suavis vocis sonus; *v. rede*, *en redenaar*, numerosus; *v. d. rede*, ook numeroze cadens; *een w. slot*, quaedam ad numerum conclusio; *w. zijn*, bene sonare; *v. d. rede*, numeroze cadere.

welluidendheid, sonus dulcis of suavis, elegans; *der rede*, numerus; sonus; *met w. en spraakgebruik rekening houden*, *z. spraakgebruik.*

wellust, voluptas; voluptates (*pl.*); *als begeerte*, libido, libidines (*pl.*); *vleeschelijke*, res veneriae; *w. bij iets smaken*, summam voluptatem ex alqa re capere, percipere.

wellusteling, homo libidinosus, plenus libidinum; homo rebus veneris deditus.

wellustig, libidinosus; voluptatibus of rebus veneris deditus; libidinum plenus; = *ontuchtig*, impudicus (*ook v. zaken*); = *verveekelijkt*, delicatus (homo, sermo, verus); *in minder ongunstigen zin*, voluptarius (possessio, homo, disciplina); *a d v.*, libidi? nose, delicate.

welmeenend, benevolus; amicus; fidelis; *iemd een w. raad geven*, fidele consilium alci dare; *a d v.* benevole, amice.

welmeenendheid, benevolentia, voluntas.

welnemen, b.v. met uw w., z. **verlof**, 1. **welnu**, z. nu, 2.

welopgevoed, bene of ingenue, liberaliter educatus; bene moratus.

weloverlegd, (bene) consideratus; prudens (consilium).

welp, catulus.

welriekend, bene olens; odoratus (*dicht.*); *w. zijn*, bene olere.

welsmakend, suavis of grati saporis; suavis.

welsprekend, disertus, eloquens, facundus; copiosus (*rijk aan woorden en gedachten*); *zeer w.*, ook pereloquens; *w. zijn*, ook dicendo valere, multum eloquentiā valere; *a d v.* disertie, eloquenter, facunde.

welsprekendheid, 1. eloquentia; ratio dicendi; copia dicendi, orationis (*rijkdom van taal*); = *vaardigheid in het spreken, de gave der w.*, facultas dicendi; oratio (satis in eo fuit orationis); *krachtige w.*, vis dicendi; *facundia*; *door w. uitmunten*, multum valere of posse dicendo. — 2. = **redekunde**, z. a.; *zich op de w. gaan toelleggen*, ad dicendum se conferre.

welstaan, decere alqm; decorum esse.

welstand, 1. = **welvaart**, z. a. — 2. = **gezondheid**, z. a.

welvaart, res secundae of prosperae of florentis; = *financiële welstand*, copiae (rei familiaris); z. **welgesteldheid**; *algemeene w.*, salus communis; omnium felicitas; *iemds w. bevorderen*, alqm augere; *de w. der boeren schokken*, aratores labefactare (b.v. annus superior a. labefactarat).

welverend, 1. = **welgesteld**, z. a.; *zeer w. zijn*, copis affluere; omnibus copis abundare; omnium rerum abundantia, omnibus copis florere of florere alleen. — 2. = **gezond**, 1, z. a.

welven, concamerare; *zich w.*, concamerari; *de hemel w. zich boven ons*, caelum super nos panditur, extenditur.

welving, camera; concameratio; *w. des hemels*, caelum convexum.

welvoeglijk enz., z. **betamelijk enz.**

welvoorziën, b.v. een w. tafel, mensa epulis exstructa.

welwater, z. **bronwater**.

welwillend, benevolus; amicus; *een w. brief*, epistola benevole scripta; *een w. gezindheid jegens iemd koesteren*, w. jegens iemd gezind zijn, benevolentiam habere erga alqm; benevolus of benigno animo esse in alqm; inclinatione voluntatis propendere in alqm; *hij toont zich zeer w. jegens mij*, est perbenevolus nobis; *iemd in w. herinnering houden*, praestare alci memoriam benevolentiamque; *adv.* benevole; *amice*; *iemd w. aanhooren*, benigne of bona (cum) venia audire alqm.

welwillendheid, benevolentia; favor; voluntas; studium; *onbaatzuchtige w.*, benevolentiae caritas; *iemd w. betoonen*, benevolentiam alci praestare of in alqm conferre; benevolentia alqm prosequi.

welzijn, 1. = **welvaart**, **geluk**, **voorspoed** enz., salus, incolumitas, felicitas, utilitas,

commodum, bonum; *het w. van den staat, openbaar w.*, z. **best**, 2. — 2. = *goede gezondheid*, salus; bona valetudo, in het verband valetudo alleen; sanitas; *iemds w. wenschen*, salvum esse velle alqm; *iemds w. ligt mij na aan het hart*, alqm salvum volo; *op uw w. l* op iemds w. drinken, z. **gezondheid**.

wemelen, van iets, plenum esse c. g. e. n.; refertum esse c. g. e. n. of a b l.; redundare alqa re; *wemelend*, plenus c. g. e. n. (portus p. navium), refertus (mare r. praedonum, insula r. divitis).

wenden, 1. = *richten*, vertere (milites arma in hostem); convertere (naves in eam partem, navem ad puppim); dirigere (navem alqo); *het oog enz. naar iets w.*, z. **richten**, 2; *zich w.*, se vertere of convertere; verti; vertere; *zich met het gelaat naar iets w.*, spectare alqd; *zich ergens heen w.*, alqm locum petere; *zich weder* -, -repetere; *zich (aanvallenderwijze) tegen den linkerleugel w.*, signa in laevum cornu conferre; *zich van een land naar enz. w.*, averso ab alqa terra itinere contendere in etc.; *zich tot iemd w.*, se convertere of se conferre ad alqm; *met een verzoek, om raad*, adire, appellare, convenire alqm; *vgl. verzoek*; *om bescherming*, confugere ad alqm; *tot het orakel, de Sibyllijnsche boeken, de bronnen*, adire oraculum, libros (Sibyllinos), fontes; *zich tot iemd w. bij of in een zaak, referre* ad alqm de alqa re; *zich met zijn beden van de menschen tot de goden w.*, preces ab hominibus ad deos avertere. — 2. = *omdraaien*, -keeren, vertere, convertere; circumagere; *heen en weer w.*, versare.

wending, 1. eig., conversio; = *buiging, uitwijking*, declinatio (corporis); = *kromming*, flexus. — 2. *oeverd.*, commutatio (fortuna; voluntatis); conversio (tanta c. subsecuta est, in de meeningen of gevoelens, *Plin. ep.*); = *uitslag, uitkomst, exitus, eventus*; *w. der (in de) omstandigheden*, commutatio of conversio rerum; inclinatio temporis, temporum; *een plotselinge w. nemen*, subito converti; *een andere* -, aliter cadere of cedere; *een betere* -, in melius vertere; *in mellorem statum converti*; *alles neemt een slechtere w.*, omnia in peiorem partem vertuntur; - *een gelukkige, ongelukkige w. voor ons*, omnia nobis secunda, adversa accidit; *de zaak neemt een ongunstige w.*, res male vertit; - *een onverwachte w.*, res praeter opinionem cadit; *w. der fortuin*, fortunae motus; *bij deze allernadeeligste w. van den oorlog*, in hac gravissima belli offensione; *aan iets een w. geven*, rem vertere, convertere; - *een ongunstige* -, totam rem inclinare; - *een andere* -, rem alio vertere, convertere; statum rei mutare. [*w. in rede of geschrift*, verborum, sententiarum conformatio; in den p l., ook figurae (orationis).

wenk, nutus (ad nutum praesto esse); *op iemds w. iets doen*, ad nutum alcs alqd facere; *door een w. doen zwijgen*, manu silentium facere; *het kost mij maar een w.*, z. **kosten**, 2; *iemd een w. geven*, alci innuere; signum dare nutu; capite nutare (*Plant.*); manu significare, ut etc.; (= *knipooien*) nictare (*Plant.*); *fig.*, monere, admonere alqm de alqa re of m. ut, ne etc.; *op of volgens een w. van iemd*, admonitus ab alqo; *w. van iemd*, verba monentis.

wenkbrauw, supercilium.

wenken, innuere, (*toestemmend*) annuere, (*weigerend*) abnuere, renuere (alci); *v. om naderbij te komen*, nutu et significatione advocare (alqm); *elkander met de hand w.*, manu significare inter se; *met het hoofd, de oogen, z. wenk* (geven); *v. om te zwijgen*, manu poscere silentium; *het w.*, nutus.

wennen, *z. gewennen*.

wensch, 1. = *verlangen*, *begeerte*, voluntas, desiderium; desideratio; = *het gewenschte*, optatum; votum (*met een gelofte gemaakte w.*); omen (*uitgesproken v. als goed voortteeken*; *gelukwensch*); *mijn w.*, id quod cupio, volo, concupisco, expeto; *mijn vurigste w.*, id quod maxime volo of opto; *dat is mijn w.*, ita cupio; ita volo; *welken w. wij allen koesteren*, quod omnes optamus; *hij verzocht hem*, zoo hij een w. had, dien uit te spreken, eum rogavit, si quid vellet, ut diceret; *geen hooger of vuriger w. hebben dan enz.*, nihil malle quam c. i. n. f. of m. a. c. c. i. n. f.; *iets is het voorwerp mijner vurigste w.*, alqd omnibus votis expeto; *iemds ww. vervullen*, facere quae alqs optat of vult; *alcs voluntati satisfacere of obsequi*; alqm voti compotem facere; (*v. h. geluk*) optatis alcs respondere; (*nog voor hij er om vraagt*) locum non relinquere precibus; *iemds lang gekoesterden w. ten volle beervullen*, explere omnem expectationem diuturni desiderii alcs; *mijn w. wordt vervuld*, optatum impetro; *ea quae concupivi consequor*; ad ea, quae cupio, pervenio; *voti compos fio*; quod volo, ab alqo impetro; *met betr. tot iets*, impetrare de alqra re; *de hemel vervulle ww. w.*! deus tibi det, quae optes! deus det, quae velis! *mijn ww. zijn vervuld*, quae volui, mihi obtigerunt; *dit overtreft mijn stoutste ww.*, hoc ne optare quidem ausus sum; *hij kan den w. niet onderdrukken*, teneri of se tenere non potest, quominus velit of cupiat etc.; *naar w.*, ex optato, ook optato alleen; *ex sententia*; *ex voto*; *naar iemds w.*, ad alcs voluntatem; *iets gaat mij naar w.*, alqd ex sententia succedit of procedit; alqd optabilem exitum habet; *alles*, nihil mihi accidit, quod nolim; *fortuna in omnibus rebus respondet optatis meis*; *tot nu toe is alles mij naar w. gegaan*, nihil adhuc mihi praeter voluntatem accidit; *tegen mijn w.*, praeter optatum meum. — 2. = *het wenschen*, optatio (tres optationes alci dare, *toestaan*); precatio (*het bidden*); *vgl. wenschen*.

wenschelijk, optabilis, optandus, desiderabilis, expetendus; *iets w. vinden*, *z. wenschen*.

wenschen, 1. = *een wensch koesteren*, cupere; (*vurig*) concupiscere (alqd, c. i. n. f.); *velle*; = *naar iets smachten*, desiderare alqd; *ik wenschte (wel)*, velim, optem, optaverim (*v. iets mogelijks*); *vellem*, voluissim (*v. iets onvervulbaars*); *vurig w.*, (votis) expetere alqd; *den dood w.*, mori of exire de vita velle; *meer dan eens, overlaten*, nihil relinquere; *een schoonzoon, gelijk ge hem slechts w. kunt*, gener, quo melior fingi ne voto quidem potest. | = *geloften doen met den w.*, dat enz., vota facere, ut etc.; = *een wensch voor zich of anderen witen*, optare, exoptare. — 2. *in 't bijz.*, iemds iets w., op-

tare, exoptare alci alqd; (= *afbidden*) alci alqd precari; *alle goeds*, bona omnia alci optare; *bene of laeta alci precari*; *op de reis*, votis omnibus alqm prosequi; *alle kwaads*, alci male of mala of multa mala precari; *geluk w.*, *z. gelukwenschen*.

wentelen, 1. eig., *volvère*; *met moeite*, moliri; *zich w.*, ook volutari. — 2. *omega*, *de schuld op iemds w.*, *z. schuld*, 2; *het hettelijke van iets op iemds w.*, invidiam alcs rei in alqm reicere; *de lasten van de schouders der armen op die der rijken w.*, onera in divites a pauperibus inclinare; *iemds w. 't ware een steen van het hart w.*, *z. steen*, 2.

wenteling, volutatio (*het wentelen*); conversio (caeli); *door verba*.

wereld, 1. = *alles omvattend geheel*, mundus; rerum natura; natura; res (pl.); = **heleal**, *z. a.*; *óór de schepping der w.*, ante mundi of rerum originem of ortum; *sedert of na de schepping der w.*, *z. schepping*, 1; *van den aanvang der w.*, inde a primordiis rerum; *de geheele zichtbare w.*, *z. zichtbaar*; *de andere w.*, vita quae post mortem futura est; *in de andere w.*, in gene w., illic (*bij de ouden ook apud inferos*); *naar de andere w. verhuizen*, illic abire in communem locum of quo priores abierunt of ad deos; *iemds naar de andere w. zenden*, *z. zenden*. — 2. = *de aarde*, orbis terrae; (*met de bevolking*) orbis terrarum; haec terra; terrae omnes; terrae (*de neeren der w.*, terrarum principes, v. c. volk, inz. v. d. Romeinen); gentes omnes of universae, ook *alleen gentes* (*de volken*); *het tooneel der w.*, *z. tooneel*, 2; *ter w. komen*, *z. levenslicht*; *ter w. brengen*, parère; edere (partum); *iets mee ter w. brengen*, nascitur alqd cum ipso homine; *de oude w.*, *orbis terrarum antiquus; *de nieuwe w.*, *orbis terrarum recentiore tempore cognitus; *terrae Americanae; *geen m. ter wereld*, nemo; *er is geen m. ter wereld*, die enz., nemo est omnium qui etc.; *niets ter w.*, nihil omnium; *waar ter w.?* ubi gentium? ubi terrarum? *ik bid u om alles ter w.*, obsecro atque obtestor te. — 3. = *de levenden*, homines; cives (*medeburgers*); *voor de geheele w.*, voor het oog der w., in publico; populo teste; *-gebeuren*, plaats hebben, in oculis omnium geri; *aan de geheele w. bekend*, notissimus, pervulgatus; *de geleerde w.*, homines docti of litterati of litteris ac studiis doctrinae dediti; *eenigen naam hebben in de geleerde w.*, nomen aliquod habere in litteris; *de (grootte) w.*, = *de adel*, nobles; = *het openbare leven*, res publica; *zich uit de (grootte) w. in de eenzaamheid terugtrekken*, e coetu hominum frequentiaque se in solitudinem recipere; = *de aanzienlijke, beschaaft, elegante w.*, (homines) lautissimi, homines urbani of politiore, elegantiores, politiore humanitate of elegantia insignes; *de hedendaagsche w.*, homines qui nunc sunt of huius aetatis; *hoc saeculum*; *de nieuwere, moderne w.*, recentiores homines; *recentior aetas*; *de oude w.*, antiquitas; *aetas vetus*; *veteres*; *zoo is de w.*, sic sunt homines, sic est vulgus; *een boek de w. inzenden*, *z. uitgeven*, 1; *z. ook mensch*. — 4. = *het menschelijk leven*, de menschelijke aangelegenheden, res humanae, ook *alleen res*; *zoo gaat het in de w.*, sic vivitur; *sic vita hominum*

est; *zich in de w. schicken*, accommodare se ingenii of moribus hominum; *met eere door de w. komen*, honeste vivere; *verachting der w.*, rerum humanarum of externarum contemptio of desipientia. — **5.** = *fijne manieren enz.*, mores elegantiores; humanitas, urbanitas; *die zijn w. niet kent*, imperitus morum; vitae communis ignarus; *iemd die zijn w. kent*, een man van de w., homo urbanus, lautus; *een fijn beschaafd*, vir omni vita et victu excultus atque expositus (Cic.); *homo ad unguem factus* (Hor.).

wereldbedwinger, victor omnium of universarum gentium; domitor gentium.

wereldbeheerscher, -es, terrarum dominus; terrarum domina (v. Rome); v. d. godheid, dominus omnium.

wereldberoemd, clarissimus, nobilissimus, cuius nomen longe lateque versatur; v. zaken, omnibus notus.

wereldbeschrijving, descriptio mundi; = geographie, geographia.

wereldbol, = aardbol als planeet, terrae globus; z. **wereld**, 2.

wereldburger, mundanus.

werelddeel, orbis terrarum pars; terrarum pars.

wereldgericht, *ultimum iudicium (kerk.).

wereldgeschiedenis, totius orbis terrarum historiae; = de wereldgebeurtenissen, omnium saeculorum, regum, nationum populorumque res gestae.

wereldhandel, terrarum of totius orbis commercium.

wereldheerschappij, imperium omnium gentium; *naar de w. streven*, orbem terrarum affectare (Liv.).

wereldjaar, annus magnus.

wereldkaart, orbis terrae in tabula depictus.

wereldkennis, notitia hominum, rerum, temporum; *een man van groote w.*, homo plurimo rerum usu; *een jongeling zonder w.*, adolescens imperitus rerum of imprudens.

wereldkundig, notus et pervulgatus; v. *maken*, divulgare.

wereldlijk, profanus (niet heilig, niet gewijd; locus); laicus, saecularis (kerk.); vgl. **wereldsch**.

wereldsch, 1. = aardsch, humanus; = ijdel, vanus. — 2. = wereldsgezind, voluptarius; voluptatibus deditus; *werelds leven*, voluptatibus indulgere of servire.

wereldstreek, mundi pars; = **hemelstreek**, z. a.

wereldtaal, omnium hominum communis sermo.

wereldtooneel, z. **tooneel**.

wereldvrede, pax humana; pax gentium; (v. Romeinsch standpunt) pax terrarumque parta (zoo ook: *stichting van den v.*, terrarum marisque pacator; *den v. tot stand brengen*, terras mareque pacare).

wereldzee, Oceanus.

weren, 1. z. **afwenden**, **tegengaan**. — 2. *zich w. = zich te weer stellen*, z. 1. **weer**. **werf**, navalla (pl.).

werk, 1. = *het werken*, opera (moete, arbeid, die aan iets besteed wordt); opus (werkzaamheid, verrichting, ook v. dieren); occupatio (bezigheid); *met het begrip van*

inspanning, labor (inlucundus, gravis, molestus); opera et labor; negotium (afzonderlijke bezigheid, zaak, staatszaak); munus, (zelden) pensum (taak); v. *aan iets besteden*, z. **vlijt**; v. *verischen*, operam exigere; *aan het w. gaan*, tijgen, accedere ad opus faciendum; *ad opus aggredi*; *aan het w. zijn*, in opere esse; z. **moelte**. — 2. = *het geverkte*, in 't alg. opus (in 't bijz. v. kunstwerken); *met moelte uitgevoerd*, labor (multorum mensium); = *daad*, factum; = *gedenkteken*, monumentum; = *kunstige machine*, machina; = *gebouw*, aedificium; = **geschrift**, z. a.; *als geheel*, v. e. *samenhangend werk*, corpus; *de laatste ww. van deze soort*, quae novissima tempora ex hoc genere tulerunt; *een begonnen w.*, ook coeptum; *goede ww.*, recte of honeste facta, (in Christelijken zin) bona opera; *steele ww.*, male facta; *ww. der liefde*, officia, beneficia; *een goed w. aan iemd verrichten*, benefacere alci; beneficium in alqm conferre; *dat hij leeft, is mijn w.*, mea opera vivit; *iets is het w. van iets*, alqd fit alqa re (fatto, casu); *alqd naschiet of oritit ex alqa re*, proficiscitur ab alqa re; *dat het zijn w. was*, dat enz., se fecisse of suā opera factum esse, ut etc.; *wat Pythagoras een w. der hoogste wijsheid scheen*, quod summae sapientiae Pythagorae visum est; *dat is mijn w. niet*, hoc non a me profectum est; = *dat is mijn schuld niet*, hoc non mea culpa of meo vitio factum est; *het is w. van een dwaas*, stultum of stultitiae est; *te w. gaan*, agere; *met list, geweld*, consilio, vi grassari (Liv.); *met voorzichtigheid*, z. **voorzichtigheid**; *een w. onder handen hebben*, opus habere in manibus.

werkdag, dies profestus; dies negotiorum (tegenover dies sacer).

werkelijk, verus (amicus, gloria); germanus (vol, b.v. frater; vand. = waar, echt, b.v. Stoicus, patria); *door den g e n. naturae* (b.v. opinionis, non naturae malum); solidus (solida quaedam res, iets werkelijks); v. *personen en zaken voorstellen*, in hominum rerumque veritate versari; *het w. leven*, veritas vitae, veritas; *mensen*, die het w. leven niet kennen, homines expertes veritatis; *een w. geleerde*, vir vere doctus; *soms niet vertaald*, b.v. de w. of de gevreesde oorlog, bellum aut belli suspicio; a d. v., vere (waarachtig); re vera, reapse, re (inderdaad); certe, sane, profecto, nimirum, w. ? itane vero ? (ironisch); ain' tu ? (als uitdrukking van verwondering); *niet w. bestaande*, z. **werkelijkheid**; *dikw. in 't geheel niet vertaald*, als het begrip uit de tegenstelling van zelf volgt, b.v. *wat w. bestaat of bestaan kan*, quod est aut esse potest; *wat ook w. gebeurde*, id quod accidit; *quod factum est*; *gelijk hij ook w. is*, ut of sicut est; *het is w. belachelijk*, est ridiculum; *het is w. zoo*, gelijk hij zegt, est, ut dicit; *en w. ook of en ook w.*, dikw. *door het enkele et*, b.v. et interfecisset, nisi etc.; *wanneer w. iemd*, iets, si aliquis, si aliquid.

werkelijkheid, veritas (abstr.); natura of rerum natura; *een som gelds*, die in w. niet bestaat, pecunia, quae in rerum natura non est of non reperitur; (concr.) quod est, res verae, verum, res; = *het werkelijk plaats grijpen*, eventus (harum omnium

rerum); in (de) w., z. **werkelijk** (adv.); in de w., ook in rerum natura (in de werkelijke wereld); in de v. bestaan, in re esse; -voorkomen, usu venire; evenire; *gelijk het in de w. is, id quod res habet; zich aan de w. houden, rebus stare; bij de w. achterblijven, z. achterblijven, 2.*

werkeeloos, sine opere; non occupatus; opere vacuus; negotiis vacans; sine negotiis; otiosus; feriatu (vacantie houdend); quietus (zich rustig houdend, niets uitvoerend); in afkeurenden zin, uit traagheid enz., segnis, ignavus, iners, deses; v. zijn of blijven, nihil agere; otiosum esse; uit traagheid, cessare (per hibernorum tempus); domi desidem of compressis, quod aiunt, manibus sedere, ook sedere alleen; a d.v., segniter, ignave; v. bij iets toezien, iets w. mede aanzien, otiosum se spectatorem praebere (als rei); videre.

werkeeloosheid, nullum negotium; otium; quies (rust, hesterna); silentium (vitam silentio transire, s. otiumque); = geen verdienste, quaestus nullus; quaestus inopia; in afkeurenden zin, uit traagheid enz., segnitia, ignavia, inertia, desidia, otium, cessatio.

werken, 1. = arbeiden, opus facere; in opere faciendi occupatum esse; agere alqd; ingespannen, laborare, in labore esse; contendere, eniti (zijn best doen); des nachts, tot in den nacht, lucubrare; den geheelen nacht door, ad laborem nullam partem noctis intermittere; vergeefs, inanam laborem suscipere; operam perdere of frustra consumere; aan iets w., operam ponere in alqa re of dare alci rei; occupatum esse in alqa re; elaborare, laborare, contendere, niti in of pro alqa re, ad alqd, ut alqd fiat; incumbere in, ad alqd (ad salutem rei publicae); moliri alqd, de alqa re (b.v. pernicious, de occupando regno); machinari alqd (aan iets slechts); aan een boek w., librum in manibus habere; aan een rede, in oratione scribenda occupatum esse; vergeefs aan iets w., frustra laborem alci rei suscipere; zich door iets heen w., eluctari alqd (nives, locorum difficultates, Tac.); voor iets w., servire alci rei (b.v. posteritati); consulere (zorgen, b.v. alci commodis, utilitati; rei publicae). — 2. = een uitwerking hebben, vim habere; van geneesmiddelen, proficere; voordeelig w., prodessere; schadelijk w., nocere; - op iets, ook corrumpere alqd; snel werkend (v. geneesmiddelen), praesens; langzaam, zacht w., tardus, lentus; lenis; op vroolijkend w., afferre hilaritatem; op iets w., efficacem esse ad alqd; sterk, magnam vim habere in, ad alqd; op iem'd w., alqm of alcs animum movere, commovere; (= iem'd aanzetten) alqm impellere; door allerlei middelen v. overreding op het vrouwelijk hart trachten te w., versare in omnes partes muliebrem animum; iets w. verschillend op mij, alqd varie me movet; varie afficior alqa re; zeer opwekkend, alqd mihi alacritatem summam affert; zeer troostend, alqd magnum mihi affert solatium; iets w. verslappend op de gemoederen, alqd languorem affert animis; door zijn rede op iem'ds stemmings w., oratione moderari alqm.

werkhuis, ergastulum.

werking, effectus; vis; appulsus (deo-

rum appulsu somnare homines; nimii et frigoris et caloris app.); = afloop, resultaat, eventus; snelle, langzame w., celeritas, tarditas (veneni, medicinae); geneeskragtige w., salubritas; in w. treden, valere incipere; z. verder uitwerking, 2.

werkje, opusculum; libellus (klein geschrift).

werkkamer, v. e. geleerde, museum.

werkkraacht, labor (homo magni l. summaeque industriae).

werkkring, negotia (dat behoort niet tot mijn w., hoc non pertinet ad negotia mea); provincia (aangewezen ambtelijke w.); munus (ambt, b.v. het behoort tot mijn w., est mei m.); officii partes; officium; munia (pl.; plichtmatige ambtsbezigheden; slechts in n.o.m. en a.c.c.); procuratio (sua cuique p. auctoritasque est restituta); campus (arbeidsveld; magnus in re publica c.); een ambt met een grooten w., munus amplum; een grooten, kleinen (ambtelijken) w. hebben, late patet alcs munus; angustis finibus continentur muneris delati officia; een grooteren w. krijgen, ampliori muneris praefici; ad ampliorem provinciam vocari; dit behoort niet tot mijn w., hoc meum munus non est; hae non sunt meae partes; dat behoort tot den w. van den censor, opus hoc censorium est.

werkdloon, z. arbeidsloon.

werklust, amor laboris, ook labor alleen, b.v. homo magni laboris; industria.

werkmán, in 't alg. = arbeider, qui opus facit; = handwerksman, operarius (in den pl. ook operae), opifex, faber; vgl. arbeider.

werkplaats, officina (ook fig.); fabrica; als winkel, taberna.

werkster, z. arbeidster.

werktuig, instrumentum; een groot of kunstig w., machina, machinatio, machinamentum; een ijzeren w., ferramentum; ww. voor het belegeren van steden, oppugnandarium urbium apparatus (sing.; ook pl.); fig., iem'ds helpers en ww., alcs socii minitricue; iem'd als w. dienen tot iets, alci operam suam commodare ad alqd; iem'd als w. bezigen, alcs operâ uti, (tot iets) operâ als alqd efficiere.

werktuigelijk, overdr., quod sine consilio et mente fit; adv. sine mente ac ratione.

werktuigkunde enz., z. mechanica enz.

werkvolk, z. werkmán.

werkwoord, verbum.

werkzaam, 1. = werkend, aan het werk, actuosus (doch slechts te gebruiken in verbinding met animus, vita); w. zijn, agere alqd; voor iem'd of iets w. zijn, niti pro alqo; tendere ad alqd; aan iets een w. aandeel nemen, alcs rei adiutorem esse; z. ook bezig.

— 2. = vlĳtig, industrius, navus, assiduus (onafgebroken w.), impiger, strenuus, laboriosus, operosus; acer (energiek); zeer w. (v. personen), ook summi laboris, insignis industriae; vgl. ijverig, vlĳtig.

werkzaamheid, 1. = het werkzaam zijn, opera; actio; den goden alle w. onzeggen, deos omni actione spoliare; ambtelijke w., z. ambtelijk; gedurende mijn politieke w., in administranda re publica; z. verder 1. politiek, 1; wanneer ik door mijn openbare w. mijn medeburgers van eenig nut

ben geweest, si occupati profuimus alqd civibus nostris (*Cic.*); *letterkundige w.*, scribendi studium (*b.v.* se ad s. s. contulit); = *het door iemd geschreevene*, litterae alcs; *v. van den geest*, mentis agitatio of motus; **2.** ook **bezigheid**. — **2.** = *vlijt*, industria; assiduitas (*onafgebroken w.*); navitas, sedulitas (*bedrijvigheid*); *ingespannen w.*, labor; industria et labor; *de meest ingespannen w.*, summa industria; *iemd tot w. aansporen*, alqm ad studium et laborem incitare; *iemds w. verhoogen*, iemd tot verhoogde w. opwekken, industriam alcs augere; *aciure alqm* (alqm otium et solitudo); *vgl. ijver, vlijt*.

werpen, **1.** *trans.*, iacere (lapides); iactare (*herhaaldelijk*); iaculari (*slingeren*); mittere (*afzenden, -schieten*); conicere (tela); pila in alqm; ook c. milites in locum; *het anker w.*, z. **anker**; *iemd in de gevangenis w.*, z. **gevangenis**; *een schip op de rotsen of klippen w.*, navem affligere, allidere ad scopulos; *op de kust g. worden*, in terram deferri; *iemd uit zijn huis w.*, z. **huis**; *iemd op de straat w.*, alqm in viam extrudere et eicere; *het schild op den rug w.* (*om dien te dekken*), scutum reicere; *iemd met iets, iets naar iemd w.*, petere alqm alqa re; *iemd iets naar het hoofd w.*, in caput alcs alqd mittere of iaculari; *geld onder de menschen w.*, nummos spargere populo, in plectem; *de kleederen van zich af w.*, vestimenta abicere, proicere; *een last -*, onus abicere, deponere; *van zijn wagen g. worden*, curru excuti; *een blik op iets w.*, oculum adicere alci rei; *begeerige blikken op iets w.*, oculos cupiditatis ad alqd adicere (*Cic.*); *slechts of nauwelijks een (vluchtigen) blik*, tantummodo of vix aspicere alqd; *in het voorbijgaan een vluchtigen blik*, praeteritum quasi per transennam strictim aspicere alqd; *de schuld, verdenking op iemd w.*, z. **schuld**, **2.** *verdenking*; *schaduw w.*, z. **schaduw**, **1.**; *jongen w.*, pullos parere, fetum procreare; *het w.*, iactus; coniectio (telorum); *door verba*. — **2.** *refl.*, zich in het gras w., in herba se abicere; *op zijn paard*, insilire in equum; *zich in iemds armen w.*, z. **2. arm**, **1. B.**; *zich in of op iets, op iemd w.* (*v. e. plotselinge wending*), se conicere in alqm locum, in alqm, in alqd; se inferre in alqd; inferri (in medios ignes); = *indringen*, impressionem facere in alqm, in alqd; *invadere alqm*; se convertere ad alqm; *zich op de wetenschappen, de Grieksche literatuur w.*, studium litterarum, litteras Graecas (avide) arripere; *zich ernstig, met alle macht op het dichten w.*, conicere se mente ac voluntate in versum.

werpmachine, tormentum, ballista, catapultula.

werpschicht, telum; *pl.* ook missilia; = *werpspies*, hasta, iaculum; pilum (*Romeinsche*); lancea (*oorspr. Spaansche*); verutum (*met korte schacht en lange spits*); *een uit een werpmachine gescingerde w.*, tormentum; - *brandende w.* (*om een vesting enz. in brand te schieten*), malleolus, falarica.

werpschijf, discus.

werpspies, -tuig, z. **werpschicht**.

wervelwind, turbo.

werven enz., z. **aanwerven**; **2. lichten**, **3. enz.**

werwaarts, z. **waarheen**.

weshalve, z. **waarom**.

wesp, vespa.

wespennest, nidus vesparum; *spreekw.*, zich in een w. steken, crabrones irritare (*Plaut.*).

westelijk, ad occidentem of ad occasum solis vergens, spectans; occidentalis; *a d.v.*, in occidentem; ad occidentem versus; *ab occidente (van of in het westen)*; in occidente (*in het westen*); *w. liggen*, ad occidentem (solem) vergere; *ad of in occidentem (solem) spectare*; *w. wonen*, ad regionem occidentis colere.

westen, occidens (sol); occasus solis; = *de westelijk gelegen landen*, obeuntis solis partes; *de bewoners van het w.*, ad occasum solis habitantes; *zich van het oosten naar het w. bewegende*, ab ortu ad occasum commens (sidus, *Cic.*); *naar of tegen het w.*, z. **westelijk**.

westenwind, favonius; zephyrus.

westering, z. **westen**.

westwaarts, z. **westelijk**.

westzijde, ea pars quae ad of in occidentem (solem) spectat; *meer naar de w.*, propius solis occasum.

wet, **1.** *lex*; *een w. voorstellen, indienen*, legem ferre of rogare; *auctorem legis esse*; *een w. geven, aannemen*, legem iubere; - *afschaffen, opheffen, verwerpen*, z. **afschaffen**, **2.**; **opheffen**, **2.** *voorstel*; *een w. over iets geven*, legem iubere of sciscere de alqa re (*v. h. volk*); *legem of lege sancire de alqa re (v. volk of senaat)*; *de (een) w. geven*, *dat of dat niet, door een w. gebieden of verbieden*, *dat enz.*, ferre legem of lege sancire, ut, ne etc.; *sciscere et iubere*, ut, ne etc. (*v. h. volk*); *ww. maken, geven*, leges scribere, dare, dicere, constituere, imponere (*alci*); *iets tot w. verheffen*, sub legis vincula conicere alqd; *de bestaande ww.*, leges et instituta; *een w. tegen de giftmengerij*, lex quae venena coërcet; *kraft van w. hebben*, pro lege valere; *de bij de w. bepaalde straf*, poena legis; *het is bij de w. bepaald*, lex iubet; *lege cautum est*; *aan geen w. gebonden*, exlex; *legibus solutus*. — **2.** *in 't alg.*, = *regel, voorschrift*, lex (naturae, vitae, vivendi); *Demosthenes paene lex orandi fuit*; *norma, regula (alleen in den s i n g.)*; *alcs, alcs rei*; ook *norma et regula*; *praeceptum*; *het is overeenkomstig goddelijke en menschelijke ww.*, est ius fasque; *het is strijdig met enz.*, non est fas; *de w. der menschelijkheid*, humanitas; - *der schoonheid, elegantia*; *alle ww. der welvoelgijkheid overtreden*, quidquid decorum est, negligere ac pervertere.

wetboek, leges (scriptae); ook *codex of corpus iuris*.

1. weten (verb.), **1.** = *kennis van iets hebben*, scire (alqd); *m. acc. c. inf.*; *m. indirect vragenden zin*; *nosse, cognovisse* alqd; *cognitum habere*; = *met zekerheid vernomen hebben*, comperisse, compertum habere; *non nescire*, *non ignorare*; *alcs rei non ignarum esse*; *me non fugit of praeterit*; = *begrijpen, inzien*, tenere, intelligere, videre; *habere (b.v. habes omnia)*; = *kunnen*, posse; = *kunnen aanwijzen*, dicere posse, *b.v. unus in hac civitate, quem quidem ego possum dicere*; *ik w. niet*,

nescio; non of hand scio; ignoro; me fugit of praeterit; incertum sum; *hij wist niet recht, of hij . . . of, dubitavit, utrum . . . an etc.; men w. niet, of . . . of (parenthetisch), incertum . . . an; voorzover ik w., quantum scio of quod sciam; ik w. niet, wat ik schrijven moet (zal), nescio, quid scribam; nihil habeo, quod scribam; weet, weet dit, gij moet weten, scito, scitote (niet sci, scite); sic habeto, sic habetote; scire licet m. a. c. c. i. n. f.; ik w. niet of = **misschien**, z. a.; wie w., of het zoo niet beter is? quid, si hoc melius? ik w. wel, zeer goed, bene (probe) scio of intellego; non me fugit of praeterit; dat enz., bene scio, non ignoro, non sum ignarus of nescius m. a. c. c. i. n. f.; - wat ik zeg, intellego, quid loquar; - wat ik hierop te antwoorden heb, certum est, quid respondeam; men vroeg aan hen, die het w. konden, quaesitum est a peritis etc.; ik w. niet wie, Joost mag w. wie, nescio quis. — 2. in 't bijz., (mede) van iets w., alcs rei conscium esse; van iets w., scire de alqa re; van iemand w. = ten opzichte van iemand w., de alqo scire; - dat, scire alqm m. i. n. f.; ook video, videmus m. a. c. c. i. n. f. (van hetgeen men uit de geschiedenis enz. weet, zoodat video eig. is = ik lees); = door iemand vernomen hebben, ex of de alqo scire; ex alqo comperisse, audivisse; van iets of iemand niets w., alqd ignorare, alcs rei ignarum, rudem atque ignarum esse; alqm ignorare; van iets niet willen w., abnuere of recusare alqd, de alqo re; = iets verachten, versmaden, alqd contemnere, spernere, aspernari, repudiare; = van iets afkeerig zijn, abhorrere ab alqo re; = iets niet willen gelooven, non placet alci m. a. c. c. i. n. f.; van iemand niet willen w., alcs admodum sermonemque defugere; alqm non agnoscere (filium); aspernari, repudiare. | doen of laten w., alqm certiore facere alcs rei, de alqo re; indicare alci alqd, de alqo re; facere ut alqs sciat alqd; mittere qui dicat; dit heb ik u willen doen w., id te scire volui; laat mij w., fac sciam; facito ut sciam. | geen raad w., z. raad, 3; dank w., z. dank, 1. | te w. komen, accipere, audire, discere, comperire; willen w., wenschen te w., volo of cupio scire of discere, videre, audire; ik zou wel eens willen w., waarom enz., miror, quare etc.; = naar iets vragen, sciscitari, quaerere; | iets doen zonder het te w., imprudentem alqd facere. — 3. onvertaald blijft „weten” als phraseologisch verbum, b.v. ik w. mij niet te herinneren, non memini; hij wist zijn waardigheid goed te handhaven, auctoritatem suam bene tuebatur; zich met weinig w. te vergenoegen, parvo contentum esse; ik w. mij zelf te troosten, me ipse consolor; ook wordt „weet”, „moet ge weten” als nazin niet vertaald, wanneer een finale of voorwaardelijke zin voorgaakt.*

2. **weten** (s u b s t.), abstr. scientia, notitia; bij mijn w., quantum scio; quod sciam; met mijn w., me sciente; buiten mijn w. deed hij het, me inscio fecit; - deed ik het, inscius feci; volgens mijn beste w., optima fide; ex animi sententia.

wetens, willens en w., (prudens et) sciens; z. opzettelijk.
wetenschap, 1. subjectief, = kennis, 1, 2, z. a.; z. ook wetenschappelijk. — 2.

objectief, doctrina; disciplina; ratio, ars (wetenschappelijke methode, w. systeem); p. l., doctrinae, disciplinae, litterae, litterarum studia; mannen der w., homines litterarum studiosi; homines docti; tak of takken van w., z. tak, 2.

wetenschappelijk, qui (quae, quod) ad litteras of ad studia litterarum pertinet of in artibus versatur; dikw. door den g. n. scientiae, artis, doctrinae of artium, litterarum, disciplinarum; w. leven, litterarum studia (p. l.); w. kennis, z. kennis, 2; w. vorming, z. vorming, 2; w. bezigheid of werkzaamheid, litterarum of doctrinae studium; litterarum tractatio; scribendi studium (letterkundige werkzaamheid); zonder w. bezigheid bijna niet kunnen leven, fere aetatem agere in litteris; w. onderzoek, (scientiae) pervestigatio; w. onderhoud, gesprek, sermo de artium studiis atque doctrinae habitus; disputatio; w. toelichting, disputatio; w. voordrachten houden, ook alleen disputare; w. gevormd, doctrina excultus; doctus; litteratus; met een w. doel, litterarum causa; een w. reis maken, litterarum causa iter facere; het eerste w. onderricht ontvangen, primis litterarum elementis imbui; litterarum initia percipere; iets in een w. vorm brengen, w. ordenen, alqd ad artem et praecepta revocare; alqd arte concludere; w. te werk gaan, viâ ac ratione procedere; veel tijd voor w. studiën hebben, otio studioque abundare.

wetenschappelijkheid, studium doctrinae.

wetenswaardig, cognitione dignus.

wetgeleerde, legum peritus.

wetgeleerdheid, legumscientia of peritia.
wetgevend, w. macht, ius legum scribendarum; w. commissie uit tien leden bestaande, decemviri legibus scribendis.

wetgever, legis of (van meer dan één wet) legum lator (als indiener v. h. wetsvoorstel bij het volk); legis of legum auctor (als indiener of als ondersteuner en aanbeveler); (in een bepaald geval) qui legis of legum auctor est (fuit); als opsteller, legis of legum inventor, conditor, scriptor; qui legem, leges condit (condidit), scribit (scripsit), componit (composuit); van iemand, die een staat door wetgeving geordend heeft, b.v. Grieksche ww., qui Graeciae formam rerum publicarum dederunt; Lycurgus, de w. der Lacedaemoniers, Lycurgus, a quo est disciplina Lacedaemoniorum astricta legibus; Solon was de w. der Atheners, Solon Atheniensibus leges scripsit.

wetgeving, legis of legum latio; leges; leges et disciplina (b.v. Lycurgi); 10 jaren na de w. van Lycurgus, decem annis post leges a Lycurgo scriptas of postquam Lycurgus leges scripsit; zich met de w. bezig houden, legibus condendis operam dare.

wetsvoorstel, lex; rogatio; z. voorstel.
wettelijk enz., z. wettig enz.

wetteloos, lege carens; sine legibus.
wetteloosheid, leges nullae; effrenata licentia, ook licentia alleen.

wetten, acuere, exacuerē (alqd).

wettenverzameling, corpus legum of iuris.

wettig, = overeenkomstig de wet, legitimus (imperium, poena, nuptiae); legibus

constitutus; ex lege factus; *kinderen uit een w. huwelijk*, liberi legitimi of certi; *in w. vorm*, iure; *vóór den w. tijd*, ante suum tempus; *ante tempus*; = *rechtmatig*, iustus (nuptiae, creditum); *a d v.*, lege, legibus; *ex lege*, ex legibus; iure.

wettigen, = *wettig maken*, ratum facere (alqd); = *rechtvaardigen*, *z. a.*; *gewet-tigd* = *gegrond*, *z. a.*

wettigheid, door omschr., *b.v.* ik ontken de *w.* van zulk een handelwijze, nego legibus illud fieri posse of pousse.

weven, texere; *iets in i's*, intexere alqd alci rei; *geweven goed*, textile; *het w.*, tex-trinum (weefkunst, Suet.); door omschr.

wever, textor.

weverij, weverswerkplaats, textrinum, textoris officina.

weversboom, iugum.

weverskam, pecten.

weversspoel, radius.

wezel, mustela.

1. wezen (subst.), **1.** = *natuurlijke, innerlijke hoedanigheid*, natura; vis; vis et natura (eloquentiae); *in het philos. spraakgebruik* essentia, substantia (Quint.); door res ipsa (*b.v.* rem ipsam spectare, *het wezen eener zaak*); *iemd naar het w. of de hoedanigheid Gods vragen*, rogare alqm, quid aut quale dicit deus; *het w. der dingen door-zien*, quale quidque sit perspicere; *wanneer wij naar het ware w. der dingen vragen*, si veram naturam quaerimus; *tot het w.* van iem'd of iets behooren, alcs, alcs rei proprium esse; *het w. van iets uitmaken*, door conti-neri (*b.v.* honestas his virtutibus c.). — **2.** = *zelfstandige zaak*, res; *in het philos. spraakgebruik* ens (Quint.); *een levend w.*, animal of animans; *verstandig*, denkend w., mens; *animal ratione praeditum*; *een eeuwig, onsterfelijk w.*, natura aeterna, im-mortalis; *het goddelijke, hoogste w.*, deus; vis divina; divinitas; vis ac natura dei; *een hooger w.*, superior quaedam natura.

2. wezen (verb.), *z. zijn*.

wezenlijk, verus (waar, werkelijk); pri-mus, praecipuus (hoofdzakelijk, *b.v.* causa, condicio, ius); proprius (eigen); in alcs rei natura positus, ad rem ipsam of ad rei naturam pertinens, cum re ipsa of cum rei natura coniunctus (tot het wezen eener zaak behoorende); *de w. eigenschappen*, het wezen-lijke, *z. 1. wezen*, **1**; *a d v.*, vere; *w. ver-schillen*, (ipsa rei) natura differre; *w. op iets berusten*, *w. uit of in iets bestaan*, alqa re contineri; *w. tot iets bijdragen*, plurimum con-ferre ad alqd.

wezenloos, inanis, vanus; geheel w., inanis et vanus; *een w. schaduwbeeld*, res adumbrata; *van den roem*, adumbrata imago gloriae; *w.*, v. personen, stupidus, stupefactus.

wichelaar enz., *z. waarzegger enz.*

wicht, = *klein kind*, infans etc.; *z. kind*, *in het begin*.

wie, **1. pron. interrog.**, quis? (*v. twee*) uter? *met nadruk omschreven in ne-gatieven zin*; *w. weet niet* quis est, qui nesciat etc. *z. w. toch*? quisnam? *z. w. daar?* quis homo est? quis tu? — **2. pron. rel.** at, qui; *w. maar*, w. ook, quicumque, quisquis. — **N.B.** wat zie men op zijn alphabetische plaats.

wieden, *z. uitwieden*.

wieg, cunae; cunabula (pl.); incunabula (pl.); ook oneig., *b.v.* 1. doctrinae; *van de w. af*, a primis cunabulis inde ab incunabulis.

wiegen, movere; *een kind in slaap w.*, infantem cunis motis sopire.

wiek, *z. vleugel*, **1**; *spreekw.*, op eigen w. drijven, mare sine cortice (Hor.).

wiel, rota.

wier, alga.

wierook, tus; *van w.*, tureus.

wierookdamp, turis odores; tura (n. pl.).

wierookdragend, turifer.

wierookgeuren, *z. wierookdamp*.

wierookkastje, acerra.

wierookkorrel, turis granum; *in den p l.* ook alleen tura (n. pl.).

wierookvat, turibulum.

wierookvulkan, *z. wierookdamp*.

wig, cuneus (ook als slagorde).

wigje, cuneolus.

wigvormig, cuneatus (*a d v.*, cuneatim); *een w. slagorde*, cuneus; *de w. zeteltijen in het theater*, cunei; *een slagorde w. opstellen*, cuneum facere; *zoo een aanval doen*, cuneo impressionem facere.

wij, nos; *als er geen nadruk op valt door den 1sten persoon p l.* van het verbum.

wijd, latus (niet nauw); amplus (ruim); latus (campus); patens (zich ver uitstrek-kend); *de w. zee*, mare apertum; *de w. wereld ingaan*, peregre abire; *in longinquis terras proficisci*; = **breed**, *z. a.*; *a d v.*, *w. en tijd*, longe lateque; = **2. ver**, *z. a.*

wijdberoemd, clarissimus.

wijden, **1. eig.**, consecrare (Iovi aedem, templum); dicare (Iovi aram; cuncti Apol-lini dicati); dedicare (templum alci; delu-brum, simulacrum alci of ales); inaugurare (locum, flaminem, regem sacrificum, augu-rem); *g e w i j d*, sacer; consecratus; religio-sus (onagtaastbaar); *gewijde plaats*, tem-plum. — **2. oerdr.**, dicare (studium suum alcs laudi; totum diem alci; se alci); im-pertire, tribuere, dare (besteden; tempus alci rei); conferre alqd in, ad alqd; *z i c h aan iets w.*, alci rei operam dare, se dedere of tradere; se conferre ad alqd (ad studium scribendi; ad studia litterarum; ad histo-riam); se applicare ad alqd (ad eloquentiam); se dare (ad dicendum); *zijn tijd aan iets w.*, otium consumere in alqa re; *al zijn zorgen*, al zijn lichamelijke en geestelijke krachten den staat w., omnes suas curas in rem publi-cam conferre; totum et animo et corpore in salutem rei publicae se conferre; *zich aan de staatszaken w.*, *z. staatszaak*; *zich aan den dienst van het vaderland*, van den staat w., patriae se dedere; rei publicae se tradere; *zich geheel aan den dienst der go-den w.*, totum se vertere in cultum deorum; *zijn geheele leven aan de filosofie w.*, in una philosophia quasi tabernaculum vitae suae collocare; *zich, zijn leven aan een zaak w.*, totum se dedere alci rei; *zich ten doode w.*, ad mortem se offerre; *zich aan de onderaard-sche goden w.*, se devovere (pro algo). *1 een dolk tot den moord w.*, devovere sicam; *iemd. iets een dankbare herinnering w.*, alqm, alqd gratā memoriā prosequi; *iemds roem een eeuwig aandenken w.*, gloriam alcs immor-talitatē memoriā prosequi; *iemds dood tranen (een traan) w.*, morti alcs illacrima-

re of illacrimari; iets aan de onsterfelijkheid w., immortalitati commendare alqd; iemand ten verderve w., alqm exitio tradere; - aan de onderwereld w., alqm orco mactare; iemand een boek w., librum ad alqm mittere; flibrum alci dedicare.

wijders, z. bovendien, overigens, verder, 2.

wijding, consecratio (in 't alg.); dedicatio (templi; aan een bepaalde godheid); de w. ontvangen, consecrari; = in een geheimen eeredienst ingewijd worden, initiari (sacris); de w. ontvangen hebben, consecratum of initiatum esse.

wijdloopig, latus (oratio, disputatio); longus, longior (oratio, epistola); infinitus; verbosus (woordenrijk, ook v. personen); uberior (rijk van inhoud, litterae); pluribus verbis scriptus (epistola); diffusus (uitgebreedt, ius civile); w. zijn, longum esse; (in iets) multum esse in alqa re; het zou te w. zijn, te enz., longum est c. i n t.; om niet te w. te zijn, ne multus of longior sim; ne longum sit; ne longum faciam; ne plura dicam; ik wil niet te w. zijn, nolo esse longus; w., te w. worden, longius provehi; a d v., late, longe, verbose of verbosius, pluribus verbis, fuse; waarover zij w. uitweiden, de quibus multa ab illis habetur oratio; w. uiteenzetten, omschrijven, dilatate (omni copia dicendi, quid esset maiestatem minuere).

wijdloopigheid, ambages (pl.); anfractus; dicendi mora.

wijde, latitudo (breedte); laxitas (in alle dimensies); amplitudo (grootte omvang).

wijdvermaard, clarissimus.

wijf, muliercula (liederlijk w.); oud w., anus; vetula; vgl. vrouw.

wijfe, muliercula ('t zij gehuwd of niet); v. dieren, femina.

wijgeschenk, donum.

1. **wijk**, de w. nemen, z. uitwijken; 1. **wijken**; ergens heen, confugere (ad, in etc., c. a c c. van stedennamen).

2. **wijk**, v. e. stad, vicus; pars urbis.

1. **wijken** (v e r b.), cedere, loco cedere; recedere; se recipere; pedem referre; = weggaan, heengaan, cedere (patriâ, e patria; Italiâ; de oppidis), decedere (ex Italia, de colle); discedere (e Galliâ; Capuâ; ab loco); niet uit het gelid w. (in het gelid blijven), ordine non egredi; ordines servare of observare; w. noch wankelen, loco suo non cedere; de vijand week, inclinatae sunt hostium copiae; geen voet breed w., pedem non referre; voor iemand w., cedere alci; concedere alci (voor de overmacht); de nacht w. voor den dag, noctem dies excipit.

2. **wijken** (s u b s t.), recessus; een vijand aan het w. brengen, hostem gradu of statu movere, loco depellere.

wijkmeester, magister vici.
wijkplaats, = toeluchtsoord, z. toelucht, 2.

1. **wijf of wijle** (s u b s t.), z. poos, poosje; bij ww. = somtijds, nu en dan, z. soms, 1.

2. **wijl** (c o n j.), quia; quod; quoniam, quando of quandoquidem (w. immers); betrekking hebbende op een voorafgaand nomen, qui, quippe qui; dikw. ook door partic., b.v. hostes metuens quievit; Romani veteres regnari volebant libertatis

dulcedine nondum expertâ; bij s u b s t. soms eenvoudig door appositie, b.v. ipse haud vanus praesens (wijl enz.) monitor.

wijlen, qui (quae) est mortuus (mortua); defunctus, defuncta.

wijn, vinum; bij of onder den w., in vino; inter scyphos; - welsprekend zijn, ad vinum disertum esse; w. verbouwen, vitem colere.

wijnazijn, acetum.

wijnberg, vinea; vinetum.

wijnbezie, acinus.

wijnblad, vitis folium; van ww., pampineus,

wijnbouw, vitium cultura.

wijndragend, vitifer (wijnstokken dragend).

wijngaard, z. wijnberg.

wijngaardenier, vinitor.

wijngod, deus vini; Bacchus; Liber.

wijnhandelaar, vinarius.

wijnkelder, cella vinaria (pers- en gistkamer); horreum vini of apotheca (bewaarpplaats); = wijnvoorraad, copia vini.

wijnlezer, vindemiator.

wijnlezing, vindemia; het feest der w., vindemiarum feriae; w. houden, vindemiam facere of metere.

wijnloof, pampinus of pl. pampini; van w. pampineus.

wijnmaand, (mensis) Octobor.

wijnmoer, faex.

wijnoogst, z. wijnlezing.

wijnpers, torcular; prelum; met de w. uitpersen, prelo premere.

wijnrank, pampinus; clavicula (hecht-rankje).

wijnrijk, vitium ferax.

wijnsort, vini genus of species; vini nota (merk); ww., ook vina (pl.).

wijnstok, vitis; ww. planten, vites ponere, conserere.

1. **wijs of wijze** (s u b s t.), 1. = manier, modus; genus; ratio (handelswijze); institutum (instelling, gewoonte); mos, consuetudo (gebruik, gewoonte); ook door een verbaal s u b s t. op -io, b.v. w. van opvoeding, onderricht, educatio, institutio; van behandel-ling, tractatio; de w. van inneming van Syracuse door M. Marcellus, quemadmodum captae sint a M. Marcello Syracusae; op de w. van enz., modo (servorum, oratoris, delphinum); in modum (fugientium); ritu (ferarum ritum); op deze w., hac ratione; hoc, tali modo; ad hunc modum; op elke (mogelijke) w., omni modo of ratione; omnibus modis of rationibus; omnibus rebus; op welke w.? quo modo? qua ratione? quo pacto? quibus modis (id q. m. assequeretur, door welke middelen); op geen (enkele) w., nullo modo; nulla ratione; nullo pacto; op velerlei w., op vele ww., non uno modo; multiplici ratione; multis rebus; op dezelfde w., eodem modo; eadem ratione; op die w., dat enz., ita, ut etc. of doordien abl. gerund., b.v. op die w., dat hij de patriciâ aantastte, insectandis patribus (tribunatum gessit); op de w. der vaderen, more of more instituto-que maiorum; op de oude w., antiqua consuetudine; op eerlijke w., bona ratione; dikw. door a d v. of door in modum, b.v. op andere w., aliter; op dwaze, onbezonnen w.,

stulte, imprudenter; op ontelbare ww., innumerabiliter; op wonderlijke, vijandige w., mirum, hostilem in modum; op de w. der vrouwen, muliebrit; muliebrem in modum; op een w., dat men zich soms moet schamen, quod interdum pudeat (Cic.). — 2. = melodie, modi; moduli; overdr., van de w. raken, brengen, z. 1. **stuk**, 3.

2. **wijs** (a d i.), sapiens; sapientiā prae-ditus; prudens (verstandig, ondervinding hebbende); de w i j z e, homo of vir sapiens, ook sapiens alleen; de zeven ww. (van Griekenland), septem illi; septem; (de zoogenaamde) qui septem appellantur; de grootste w., omnium sapientissimus; te laat w. worden, sero sapere; met schade en schande w., ipsa re corrigi; calamitate doceri; door anderer schade, ex aliis sibi sumere exemplum; uit iets of iem d n i j w. kunnen worden, non intelligere alqm, alqd; het is niet w. te enz., prudentis non est c. i n f.; (goed) w. = bij zijn verstand, sanus, b.v. zijt gij wel (goed) w. ? satin' sanus ? niet (goed) w., male sanus; niet (goed) w. zijn, insanire, desipere; a d v., sapienter; prudenter.

wijsbegeerte enz., z. **philosophie** enz.

wijselijk, sapienter; prudenter.

wijsheid, sapientia; goddelijke w., ook divinitas (d. culusdam esse); prudentia (door ondervinding verworven); met w., z. 2. **wijs** (a d v.).

wijsmaken, iem d wat w., alci fucum facere, verba dare; alci imponere; iem d alles kunnen w., quidvis probare of persuadere posse alci.

wijsvinger, digitus index, in het verband index alleen.

wijzen. vgl. **last**, 1 (ten l. leggen), **beschuldigen** (op het einde).

wijwater, aqua lustralis.

wijze, z. **wijs**.

wijzen, 1. eig., = toonen, monstrare, (naauwkeurig, duidelijk) commonstrare; ostendere (voorhoudend, toestekend); met den vinger naar iets of iem d w., alqd, alqm digito monstrare of demonstrare. — 2. **oneig.**, iem d deur w., domo eicere alqm; iubere alqm abire, discedere. | van zich, van de hand w., z. **afslaan**, 3; **afwijzen**, **versmadden**, **weigeren**. | vonnis w., z. **vonnis** (vellen). | iem d op iets w., z. **opmerkzaam** (maken).

wijzer, gnōmon (v. e. zonnewijzer).

wijzigen, iets in iets, immutare alqd de alqa re (de institutis priorum); al die redevoeringen worden naar de zaken en tijdsomstandigheden gewijzigd, omnes illae orationes causarum et temporum sunt.

wijziging, mutatio.

wikkelen, in iets w., involvere, obvolvare alqa re; = met iets omhullen, amicare alqa re; = iets om iets binden, circumligare alqd alqa re (= iets met iets omwikkelen); z. **omwikkelen**; zich om iets w., circumvolvare of circumvolvi alci rei; circumplicare alqd; sevolvare circa alqd; uit iets w., evolvere, explicare, expedire ex etc.; zich uit iets w., expedire of explicare se ex re (eig. en fig.).

wil, 1. eig., voluntas; sententia (meening); arbitrium (goedvinden, willekeur); auctoritas (dien men doet gelden, illius sententia atque a.); de Goddelijke w., iussa (pl.),

divinae legis; auctoritas divina (spernere a. divinam); zijn w. vermog veel (legt veel gewicht in de schaad), auctoritas eius multum valet; laatste w., z. **testament**; dit is mijn w., hoc (fieri) volo; ita mihi placet; het was Gods w., divinitus accidit; ita fata tulerunt.

— 2. **oneig.**, = wensch, neiging, voluntas; animus; appetitus; iem d w. doen, iem d te w. zijn, alci, alci voluntati obsequi of morem gerere; alci morigerari (Ter.); indulgere (uit zwakheid of goedheid toegeven); alci; alci desiderio, precibus; veniam dare (alci, alci petenti); wees mij daarin te w., hanc da mihi veniam; tegen iem d w., contra voluntatem alci; alqo invito; hij deed het tegen zijn w., invitus fecit; tegen den w. van den senaat, ook adverso senatu; adversā patrum voluntate (Liv.); tegen mijn w., me invito, me nolente. | in 't bijz., vrije w., z. **vrij**, 1; goede w., voluntas; animus libens; animus promptus et alacer; = welwillendheid, benevolentia; bij iets op den goeden w. letten, alqd voluntate metiri; ter w. van, z. 1. **om**, III. **D**.

1. **wild** (a d i.), 1. = in de wildernis gevonden wordende, zich ophoudende, ferus; agrestis, silvestris (in 't wild groeiend, v. planten); = onbebouwd, woest, z. **woest**, 1; een w. dier, (bestia) fera; w. maken, efferrare (ook = woedend maken); een w. paard, equus ferus; = een ongetemd, woest paard, equus indomitus, ferox; een w. gevonden paard, equus efferratus; een w. ezel, onager; een w. zwijn, aper. — 2. een w. vlucht, effusa of praecipit fuga; in w. haast naar de wapenen grijpen, consternari ad arma. — 3. = onbeschaafd, ruw, incultus, ferus, agrestis, barbarus, rudis. — 4. w. vleesch, caro supercrescens (Cels.).

2. **wild** (s u b s t.), het w., (bestiae) ferae; een stuk w., bestia fera of fera alleen; venatio (het op de jacht buitgemaakte w.).

3. **wild** (s u b s t.), in het w. groeien, sua sponte nasci; sine cultu adolescere; vgl.

1. **wild**, 1.

wildbraad, caro ferina of ferina alleen.

wilde, homo ferus incultusque; in den p l., gentium ferocissimarum homines.

wildernis, vasta solitudo; een land in een w. veranderen, vastas solitudines facere ex alqa terra.

wildheid, feritas; = ruwheid, barbaria.

wildrijk, plenus ferarum.

wildvreemd, w. menschen, alienissimi; alienigenae homines.

wilg, **wilgeboom**, salix.

wilgen, saligneus.

wilgenbosch, salictum.

wilgenhout, van w., saligneus.

wilgenrijs, **wilgeteen**, virga saligneae, vimen saligneum, in het verband virga, vimen alleen.

willekeur, arbitrium; arbitratus (in den klass. tijd slechts in den a b l. met een g e n. of p r o n. p o s s.); libido (huim, lust); licentia (vrijheid, die men neemt); naar w., ad arbitrium; ad libidinem; ex libidine; prout libet.

willekeurig, arbitrio of ex libidine, ad libidinem factus; door den g e n. arbitrii, libidinis, licentiae; = overmoedig, insolens; superbus (multa s. et crudelia facinora); w. zijn, ex arbitrio of libidine pendere;

a d v., ad arbitrium; ad libidinem; ex libidine; ad voluntatem; ex voluntate; insolenter.

willen, velle (v. doortastend, weloverwogen willen); ik wilde wel, velim (v. e. vervulbaren wensch); vellem (v. e. onvervulbaren of onvervulden wensch); *hij mag w. of niet, sive vult sive non vult; velit nolit (of hij wil of niet; evenzoo velim nolim, velis nolis etc.); liever w., malle; praeoptare (c. i n f.); ook alqd alci rei; dit w. ik liever gelooven, id magis credere libet; id magis credo; het toeval wilde, dat enz., z. toeval, 1. = wenschen, gaarne w., cupere; = er over denken, van zins zijn, cogitare, parare, est mihi in animo c. i n f.; id agere, ut etc.; juist w. = op het punt staan om enz., parare c. i n f.; in eo est, ut etc.; door part. c. ful. act. (b.v. profecturus sum); v. h. verleden soms door het enkele i m p e r f., b.v. num dubitas id me imperante facere, quod iam diu faciebas? = willen hebben, verlangen dat enz., ook petere, poscere, ut etc.; iubere m. a c c. c. i n f. (niet w.), nolle, vetare m. a c c. c. i n f.; door een verb. d e s i d., b.v. w. koopen, empturire (Varr.); w. eten, esurire; = believeen, goedvinden, placet, videtur (ook c. i n f.); zoo gij w., si vis; si placet (zonder tibi); si videtur (m. of z. tibi); zooals gij w., ut libet. — In 't bijz., A. ik w. niet zeggen, z. zeggen, 1. e; wat w. gij toch? quid tibi vis? wat w. gij van mij? quid est quod me velis? quid me vis facere? w. gij iets van mij? num quid me vis? hij weet zelf niet, wat hij w., nihil certi habet; ik w. het zoo hebben, hoc ita fieri volo. — B. ergens heen w., tendere (ad, in castra, ad alqm, Venusiam; quo tendis?); alqo pervenire velle; alqm, alqm locum visere velle (iemd., een plaats w. bezoeken). — C. in verbinding met w i e, w a t, h o e, w a n n e e r (zoo dikwijls), z o o v e e l, door het suffix -cumque of op dergelijke wijze, b.v. kome, wie er w., quicumque veniet; het zij, wat het w., quodcumque est; hij zij, gelijk hij w., qualiscumque est, ook qualiscumque alleen; dit zij (het zij hiermee) gelijk het w., utcumque res se habet; quidquid est; het gebeure zooals het w., quomodocumque fit; het gebeure wanneer (zoo vaak als) het w., quotiescumque est; hij mag zooveel daartegen zeggen, als hij w., dicat quam multa volet adversus hoc; ieder die w., quilibet; een van beiden, het zij wie het w., utervis. — D. in ongeduldige vragen, quin, etiam, b.v. willen wij gaan? quin imus? wilt gij wel eens dadelijk zwijgen? etiam taces? — E. onvertaald als phraseologisch verbum, b.v. ik w. niet hopen, non spero; - niet ontkennen, non infitiri; - niet bewerpen, non dico; als wij de waarheid w. zeggen, z. waarheid; ik w. slechts dit eene zeggen, hoc unum dico; tantum dico. — Zie verder de woorden, waarmee „willen” verbonden wordt.*

willens, w. en wetens, z. opzettelijk (a d v.).

willig enz., z. gewillig enz.

wilsvrijheid, animi libertas.

wind, 1. eig., ventus; de w. is van achteren, ventus tergum afflat; weer en w., venti tempestatesque; gunstige w. (voor de vaart), ventus secundus; gunstigen w. hebben, secundos of prosperos ventos habere; se-

cundo vento cursum tenere; - verkrijgen, idoneum ventum nancisci; op gunstigen w. wachten, ventum expectare; ongunstigen w., den w. tegen hebben, adversis ventis uti; adverso vento navigare; tegen den w. in sturen, in adversum ventum tendere; de w. neemt in kracht of hevigheid toe, ventus increbrescit; - gaat liggen, - cadit, remittit; fig., zoo snel als de w., velocissimus; vento velocior; a d v., velocissime. — 2. onetig, iets in den w. slaan, alqd neglegere contemnere; de h. naar den w. hangen, z. huik. | = holle woorden, verba vana of inania; ook alleen verba (v. istaec sunt); = w., dien iemd. laat, flatus; crepitus.

windas, trochlea.

windhuil, homo vanus of vaniloquus; nebulo; nugator; de grootste ww., ook maximae nugae.

winden, = wikkelen, z. a.: = tot een kluwen vormen, glomerare; in de hoogte w., trochlea (windas) tollere of elevare.

winderig, ventosus; Gallië is zeer w., Gallia assiduus ventis fatigatur.

windgod, deus venti; bij de Romeinen, Aeolus.

windmaker, z. windhuil.

windsel, fascia; ww. van een klein kind, incunabula (pl.; Plaut.).

windstil, tranquillitas; het is w., venti silent.

windstille, malacia, tranquillitas; er treedt w. in (op de vaart), ventus alqm destituit; toen tegen middernacht w. ingetreden was, male circiter nocte vento intermisso; vgl. zeestille.

windvlaag, impetus of ictus venti; procella.

wingewest enz., z. provincie enz.

winkel, winkelier, taberna; tabernarius.

winnen, 1. = als winst behalen, lucrari of lucrī facere (magnam pecuniam); veel w., multum lucrī auferre; magnam lucrum of quaestum facere; spreekw., zoo gewonnen, zoo geronnen, male parta male dilabuntur; = toenemen, crescere, augeri alia re; de rede w. aan nadruk en schoonheid, gravior et splendor fit oratio; hij won aan moed, alacrior ad rem gerendam factus est; aan kracht w., z. kracht; de wetenschappen, kunsten w. bij of door iets, incrementum afferunt litteris, adiuvantur litterae alia re; alqd pertinet ad litteras augendas, amplificandas; = iets uitrichten, proficere (alqd; nihil); tijd w., tempus lucrari. — 2. in 't bijz., graan w., exarare (decem medimna ex iugero; tantum frumenti.) | een proces, strijd, spel, weddenschap w., z. proces enz., den prijs w., praemium auferre. | iemd. (voor zich) w., conciliare sibi alqm of anumum alcs; gratiam alcs consequi; - trachten te w., tentare alqm of anumum alcs; alqm aggregi (arte, pecuniā); zes tribunen voor de intercessie w., sex tribunos ad intercessionem comparare; de harten w. z. hart, 2. iemd. voor zijn gevoelen, voor zich w., alqm ad of in sententiam suam, ad suam voluntatem perducere; iemd. door geschenken w., capere alqm muneribus; iemd. geheel voor zich w., alqm totum ad se convertere et rapere.

winner, victor.

winst, lucrum (door iemd. zelden verdiend)

of ook toevallig verworven); quaestus (bij het zaken doen of v. e. bedrijf); compendium (door besparing); commodum, emolumentum (voordeel); fructus (vrucht, opbrengst, van iets); praeda (buit, ook winst als buit beschouwd); w. behalen, maken, trekken, lucrum of quaestum facere; - bij, van iets, quaestui habere alqd; fructum capere of percipere ex re; geen w. -, nullum quaestum facere in re; w. aanbrengen, lucrum ferre; pecuniam afferre; iem'd., alci quaestui esse; iets w. achten, als v. beschouwen, in lucro ponere alqd.

winstbejag, z. winzucht.

winstgevend, qui (quae, quod) lucro of quaestui est (alci); quaestuosus, fructuosus; utilis.

winstgierig enz., z. **winzuchtig** enz.

winstje, lucellum; aliquid lucelli; paulum lucrī; quaesticulus.

winter, hiems; tempus hibernum; tempus hiemale; als de tijd der kortste dagen, bruma; tempus brumale; een strenge, zachte w., z. **streng, 1; zacht, 1**; het begin van den w., ook bruma (de kortste dag); den w. ergens doorbrengen, hiemare alqo loco; v. soldaten, z. **winterkwartieren**; in den w., des winters, winter-, z. **wintersch.**

winterachtig, hiemalis, brumalis.

winterdag, dies hibernus of hiemalis (vgl. **wintersch.**).

winterhalffjaar, semestris tempus hibernum; hiems.

winterkwartieren, (castra) hiberna; hibernacula; de wv. betrekken, in hibernacula concedere; - laten betrekken, in hiberna deducere of dimittere, dividere; in hibernis collocare; per hiberna distribuere (milites); componere in hibernaculis (exercitum); ergens, in alqo loco hiemandi causā collocare; in de wv. liggen, in hibernis esse; hiemare; hibernare; hiberna agere.

wintersch., = in of van den winter, hibernus; (ook = als in den winter) hiemalis, brumalis.

winterslaap, v. dieren, somnus in hieme pro cibo provisus; quies hiberna (winterrust); torpor hibernus (verstijving in den winter).

wintertijd, z. winter.

winterveldtocht, bellum hieme gestum of gerendum; een w. doen, bellum hieme gerere; den oorlog in een w. voortzetten, bellum hiemando continuare.

winzucht, lucrī of quaestus studium of cupiditas; ook alleen cupiditas, aviditas; = hebzucht, avaritia.

winzuchtig, lucrī of quaestus cupidus; = hebzuchtig, avarus, sordidus; (zachter) quaestuosus.

wip, = wiplank, tolleno; = ooggenblik, z. a.

wipneus, nares resimae.

wis enz., z. **zeker, 1** enz.

wiskunde enz., z. **mathesis** enz.

wispelturig enz., z. **onbestendig, veranderinglijk** enz.

wisschen, z. **afwisschen.**

wissel, syngrapha; geld door een w. overmaken, (pecuniam) permutare; aan iem'd. perscribere alci pecuniam; - zich door iem'd. laten overmaken, permutare, permutatio-nem facere cum alqo; geld door een w. op

iem'd. betalen, pecuniam ab alqo repraesentare.

wisselaar, z. bankier.

wisselbank, mensa; = bankierszaak, z. a.

wisselbrief, z. wissel.

wisselen, 1. trans., = ruilen, z. a.; van iets, mutare (vestem, equum); brieven w., litteras dare et accipere; met iem'd. per litteras cum alqo agere of colloqui; woorden met iem'd. w., colloqui cum alqo; sermonem conferre cum alqo; = geschil hebben, altercari cum alqo; geen woord met iem'd. w., unum verbum non commutare cum alqo (Ter.); het w., mutatio (vestis; equorum); z. **wisseling**; collybus (v. geld tegen agto).

— 2. intr., mutari; variare; alles w. op de wereld, nihil semper (in) suo statu manet; wisselend, varius; de steeds w. graanprijzen, varietates annonae.

wisseling, 1. = ruil, z. a. — 2. = afwisseling, b.v. zij werden geroerd door deze w. der menschelijke lotgevallen, commoti sunt vice fortunarum humanarum; = regelmatige afwisseling, vicissitudo (temporum); dikw. pl. (dierum nocturnaque; anniversariae, der jaargetijden); varietas (veelvuldige, bonte w., temporum, rerum mearum); = verandering, mutatio (equorum; rerum humanarum); commutatio (rerum); w. van regeering, regni of principis mutatio; = wisselvalligheid, 2, z. a.

wisselkantoor, z. bankierskantoor.

wisselvallig, mobilis, vagus, instabilis, volubilis (fortuna), anceps, dubius.

wisselvalligheid, 1. als eigenschap, mobilitas (fortuna). — 2. als feit, anceps of dubius casus; de wv. van den oorlog, eventus of vicissitudines belli; alle wv. van het leven, van het lot, omnes casus vitae; ook alleen omnes casus; omnes motus fortunae mutationesque rerum et temporum; aan vele wv. onderworpen, blootgesteld zijn, sub multis casibus esse (Liv.).

1. wit (a d i.), 1. eig., albus (in 't alg.); candidus (blinkend w.); canus (lichtgrijs); niveus, lacteus (dicht.); w. zijn, albere; canere (dicht.) of canum esse (v. lichtgrijze kleur); candere (blinkend w. zijn; meest dicht.); w. worden, albescere; w. maken, dealbare; een w. bord, waarop iets geschreven werd voor het publiek, album. — 2. = onbeschreven, purus (charta).

2. wit (s u b s t.), 1. = het witte, de witte kleur, de witheid, album; candor (blinkend w.); in het w. gekleed, albus, (v. dingen naar eerambten) candidatus; zwart op w., z. 1. **zwart, 1**; van zwart w. maken (fig. = bedriegen), nigrum in candida vertere. — 2. = het wit (v. h. oog, v. e. ei), album (oculi, ovi). | = doel, z. a.

witachtig, subalbus; subcandidus,

witheid, z. 2. **wit.**

wittebrood, panis albus of triticeus.

witten, dealbare; albo polire; het w., expollio.

witter, dealbator.

woede, furor (razernij); rabies (eig. = dolheid, als ziekte; overdr. = woede, razernij); saevitia (hevige uitbarsting van toorn, vreedheid); ira, iracundia (toorn, gramschap); in w., z. **woedend**; met razende of dolle w., omni impetu furoris; rabide; iem'd in w.

doen ontsteken, in *w.* geraken, *z.* **woedend**; = *sterkte, hevigheid van iets, vis* (flammae, tempestatis, morbi).

woeden, furere; saevire (in alqm, in se ipsum, in alqd; ook mare ventis, ventus); grassari (woedend optreden, te keer gaan, in alqm); *de oorlog w. in een land, terra bello ardet of flagrat*; - *w. allerwegen, omnia bello flagrant*; *overal woedde de strijd, pugnatum est omnibus locis*; *de ziekte w. onder het mindere volk, vis morbi vagatur per ignota capita*; *het w., z. woede*.

woedend, furens, furibundus, furiosus (door hevigen hartstocht meegesleept); rabidus, rabiosus (razend, dol, van of als dieren); *v. toorn, saevus*; saevitiae plenus; ira incensus; furenter iratus (in woedenden toorn, in woede ontstoken); *iemd w. maken, furem alci inciere*; alqm in furem agere; (*v. toorn*) animus alces exasperare; *w. worden, furem incendi* of inflammari; ira incendi of exardescere; *w. zijn, furere*; furenter iratum esse (alci); *w. hongere, z. geuuwhonger*; *w. toorn, ira acerbissima*; *w. haat, odium inflammatum, execrabile*; *w. begeerte, insana cupiditas*; *een w. aanval, inflammatus impetus*; *de w. aanval der menigte, ira et impetus multitudinis*; *w. partijen, factionum insaniam ac furor*; *adv., furiose*; rabide; furenter (irasci).

woeker, = *het woekeren, feneratio* (met staatsgelden, pecuniae publicae); = *woekerwinst, fenus* (iniquum); *w. drijven, fenerari*; pecuniam grandi fenore occupare; *met graan, ex annonae caritate lucrari*; *den w. betreffende, woeker -*, fenebris (lex).

woekeraar, fenerator, tocullo; *ex annonae caritate lucrans*.

woekeren, 1. *v. planten, z. welig*. — 2. = *woeker drijven, z. woeker*.

woekerinterest, fenus iniquissimum.

woekerwet, lex fenebris.

woekerwinst, *z. woeker*.

woelen, fodere; *vgl. opwoelen*; (*b. v. in bed*) huc et illuc se vertere.

woelgeest, homo seditiosus; rerum novarum molitor; *als redenaar in de volksvergadering, contionator*; *de oude w., conationalis senex*.

woelig, tumultuosus, turbulentus; *z. onrustig*.

woeling, staatkundige *ww., z. onlust, 2.*

woelziek, seditiosus.

woerd, anas mas.

woest, 1. *van den bodem*, vastus, deserta; incultus (onbebouwd); geheel, vastus ab natura et humano cultu (mons); nulla ex parte cultus (ager); *w. laten (liggen)*, deserere; incultum relinquere; *w. blijven (liggen)*, incultum relinqui; *w. liggen, sine cultu hominum esse*. — 2. *van het uiterlijk, v. oogen of blik, trux*; *er w. uitzien, horrida of inculta specie esse*; *truci cultu esse*; *een w. uiterlijk geven, speciem oris of vultum effrare*. — 3. *van aard, karakter*, = onbeschaafd, ruw, *z. 1. wild, 3*; = ongetemd, bandeloos enz., ferox, saevus, immanis; *een w. paard, z. 1. wild, 1*; *een w. geschreeuw, inconditus clamor*; *zich aan een w. vreugde overgeven, laetitiam efferi*; *gaudio exsultare*; *toonem, hoe w. het in den oorlog toegaat, asperitatem belli ostendere* (Sall.).

woesteni, woestijn, solitudo; regio

deserta; loca deserta (pl.); *een streek in een w. veranderen, regioni vastitatem inferre, regionem vastare*.

woestheid, 1. *van den bodem, vastitas*. — 2. *van aard, karakter*, = onbeschaafdheid, *z. wildheid*; = ontembaarheid, ruwheid, ferocia; ingenium of animus ferox; asperitas (van het karakter, naturae); atrocitas (animi); immanitas.

wol, lana; *van w., zacht als w., laneus*; *met w. bekleed, lanatus*.

wolbereiding flanicium.

woldragend, lanatus (*v. dieren*); lanam ferens (*v. boomen*).

wolf, lupus; *sprekw., men moet huilen met de ww. in het bosch, ut homines sunt, ita morem gerat*; *den w. in de schaapsskooi sluiten, ovem lupo committere*; *den w. bij de ooren houden, lupum auribus tenere*.

wolfs-, lupinus.

wolk, nubes (ook oneig. = zwerm).

wolkbreuk, nimborum vis effusa.

wolkig, nubibus obductus of gravis.

wolkje, nubecula.

wollen, laneus; *w. kleeren dragen, lanis vestiri*; *met een w. band omwikkelen, lanâ obvolvere*.

wollig, lanæ similis; lanosus (met veel wol; Col.); lanuginosus (*v. planten*; Plin.); mollis (zacht).

wolspinnen, lanam facere; *het w., flanicium*.

wolvin, lupa.

wond, 1. eig., vulnus; *door slag of stoot veroorzaakt, plaga*; *iemd een w. toebrengen* (eig.), vulnus alci inferre, infligere; alqm vulnerare; *een w. bekomen, krijgen, vulnus accipere*; *vulnerari*; *een zware, doodelijke w., gravi vulnere affici*; *mortiferum vulnus accipere*; *aan een w. sterven, ex vulnere mori*; *in den strijd, mortifero vulnere ictum cadere*; *met ww. bedekt worden, vulneribus onerari, confici*. — 2. oneig., vulnus, plaga; *iemd een w. slaan, vulnus alci infligere*; alqm vulnerare; *den staat ww. slaan, vulnera rei publicae imponere of inurere*; - *een doodelijke w. slaan, plagam mortiferam imponere rei publicae*; *ww., die ww hebzucht u geslagen heeft, avaritiae vulnera*; *het lot heeft mij een w. geslagen, vulnus a fortuna accipit*.

wondarts, *z. chirurg*.

wonde, *z. wond*.

wonden, vulnerare; sauciare; *zelden ulcerare* (nondum ulcerato Philocteta morsu serpentis); *op verschillende plaatsen, zwaar w., alci multa vulnera, grave vulnus infligere*; *zwaar, doodelijk g. worden, gravi vulnere affici*; *mortiferum vulnus accipere*; *ge w o n d, vulneratus*; saucius; *fig., vulnerare* (alqm voce; virorum animos; verbis vulnerari); *iemd door zijn strengheid, door zijn woorden diep w., aculeos severitatis emittere in alqm*; *aculeos orationis relinquere in animo alces*.

1. **wonder** (subst.), miraculum; *res mira*; = bovennatuurlijk verschijnsel, prodigium; portentum; ostentum; monstrum; = **wonderwerk**, *z. a.*; *het is geen w., non mirum est*; *non est quod miremur*; *wat w.? geen w.! quid mirum?* ook quippe, scilicet; *het is door een w. geschied, het is een w., divinitus accidit*; *een w. van een*

mensch, homo mirificus; wij hebben ww. gedaan, mirabilia quaedam effecimus; w. van dapperheid verrichten, admirabili virtute pugnare; een w. van deugd, homo mira virtute.

2. wonder (a d. i.), z. wonderlijk.

wonderbaar, 1. = bewonderingswaardig, mirus; mirificus; mirabilis; mirandus; het w. van iets, miraculum alces rei (victoriae; van de uitvinding der letters, litterarum); w. hoedanigheden, ook alleen admirabilis; w. dingen (wonderdingen), res mirae; mira (p. l.); mirabilia (p. l.); miracula (p. l.); op w. wijze, w. (a d. v.), mirabiliter; mirum (of mirandum) in modum. — 2. = wonderlijk, vreemd, z. wonderlijk.

wonderbaarheid, 1. admirabilitas. — 2.

z. wonderlijkheid.

wonderbaarlijk enz., z. wonderbaar enz.

wonderdier, portentum, prodigium; van iets zeer zeldzaams, alba avis (Cic.).

wonderdoener, miracula edens; miraculorum auctor.

wondergelooft, *fides miraculis habita, tributa of quae miraculis habetur, tribuitur.

wonderkind, puer mirabilis of admirabilis.

wonderland, miraculorum ferax terra; dat oude w. Aegypte, prisca illa miraculis insignis Aegyptus.

wonderlijk, mirus, mirabilis, mirificus; novus; w. meeningen, verdictselen (der filosofen, dichters, schilders), portenta et miracula philosophorum; poëtarum et pictorum portenta; mirabilia; = in 't oog valend, insignis; a d. v., mire; mirum in modum; mirabiliter; mirifice; nescio quo pacto of quomodo; = wonderbaar, z. a.

wonderlijkheid, van iets, novitas alces rei.

wonderschoon, supra humanum modum insignis pulchritudine; omnibus simulacris emendatior (Petr.); = zeer schoon, door den sup. der uitdrukkingen onder

schoon; mirus; a d. v., mire; divinitus (haec a te dicta; quae tractas).

wonderteeken, z. 1. wonder.

wondervol, mirus, mirabilis, admirabilis, admirandus; divinus.

wonderwerk, opus mirabile; miraculum; de zeven ww. der wereld, septem miracula; septem (omnium terrarum) spectacula.

wondheeler enz., z. chirurg enz.

wonen, 1. eig., habitare (Romae; e regione; bene, laxe et magnifice, contractius); op of in een plaats w., colere (terrass, urbem); incolere (Galliam; trans Rhenum); domicilium, sedem ac domicilium habere in alquo loco (Romae, Carthagine); in de nabijheid van, aan, bij een plaats, accollere locum (vlam, Macedoniam); accollam esse alces loci; bij iemand w., habitare apud alqm of in domo alces; als gast, z. logeeren, 1; in hun land en in hun steden blijven w., suis finibus atque oppidis uti. — 2. oneig., inesse, esse in alqua rei, in alquo (admirabilis sapientia); de God, die in ons w., deus, qui intus est.

woning, domicilium; aedes (-ium); aedificium; = woonplaats, sedes; habitatio (huisvesting).

woon, zich ergens met der w. vestigen, z. (zich) nederzetten, 2.

woonachtig, ergens w., qui incolit alqm locum; ergens w. zijn, z. wonen, 1.

woonhuis, z. huis, 1; woning.

woonkamer, cubiculum (met sofa of bed).

woonplaats, -stede, sedes; domicilium; sedes ac domicilium; iemand een (vaste) w. aanwijzen, dare alci locum ad habitandum; alqm algo loco constituere; aan een volk vaste ww. -, genti locum ac sedes parare; aan een volksmenigte -, multitudinem in agris collocare; een plaats als w. kiezen, locum domicilio deligere.

woonvertrek, z. woonkamer.

woord, 1. eig., als deel der taal en met betr. tot de beteekenis, verbum; voor zoover het gesproken en gehoord wordt, inz. als uitdrukking van het gevoel, vox (b. v. nefaria); als deel der taal, vocabulum; als benaming van een begrip, inz. v. eigennamen, nomen; = uiting, spreuk, dictum (leniter, dure, acerbè of lene, durum, acerbum dictum; prudentè ac commode dictum); sententia; = spreekwoord, proverbium; arm aan ww., inops verborum, in het verband ook inops alleen; = karig met ww. (van iemand, die weinig spreekt), inops sermonis; - zijn, parce uti verbis; armoede aan ww., inopia verborum; = karijheid met ww. (in het gesprek), inopia sermonis; een w. op zijn pas, tempestivum dictum; het geschreven w., scriptura; bijna om het andere w., alternis paene verbis; alles komt op een strijd om een enkel w. neer, omnis contentio in verbi controversia posita est; door een enkel w., verbo; in een w., z. kort (a d. v.), kortom; geen w. meer! tace! iemand's ww., alces dicta; ea quae alqs dicit of dixit; slechts een paar ww.! paucis te volo! (Ter.); met de ww., quum diceret; eenige ww., zeggen over enz., pauca dicere de etc., (v. e. redenaar) pauca verba facere de etc.; geen w. zeggen, nullum omnino verbum facere; hij heeft mij daarvan geen w. gezegd, non mihi verbum fecit; geen w. hiervan zeggen, haec secum habere; (voor iemand) het w. voeren, z. 1. voeren, 2; zich een w. laten ontvallen, z. ontvallen; zonder een w. te zeggen, tacitus; daarvoor hebben wij (in onze taal) geen w., hunc rei deest apud nos vocabulum; ik kan geen ww. genoeg vinden om u daarvoor te danken, quibus verbis tibi gratias agam, non reperio; waar zijn ww. te vinden, die zijn dapperheid evenaren (naar waarde beschrijven)? quae oratio par virtuti eius inveniri potest? quid satis dici potest de etc.? ww. zijn niet voldoende om de ongelooftelijke weelde te schilderen, incredibile dictu est of verbis exprimi non potest, quanta fuerit luxuria; geen w. schrijven enz., z. letter; dat zijn maar ww., verba istaec sunt; zinnelijke ww. uiten, met ww. schermen, inanes voces fundere; het w. nemen, ordiri, exordiri; ook door inquit; = een voordracht houden, verba facere; - na iemand, alqm excipere; post alqm verba facere; aan het w. komen, dicendi potestatem habere; niet aan het w. kunnen komen, loqui non posse; iemand het w. geven, potestatem dicendi facere alci; het w. vragen, dicendi potestatem petere; het w. doen, (solum) loqui; het laatste w. behouden, ad extremum obloqui; ww. wisse-

en, z. wisselen, 1; *iemd met goede ww. tot 'ets bepraten*, verbiis benignis alqm pellicere ad alqd; *kwade noch goede ww. hielpen (richten iets uit) om enz.*, nec male nec bene dicta profuerunt ad etc.; *zijn w. geldt veel bij iemd*, vox of voluntas, auctoritas eius plurimum valet apud alqm. **In 't bijz.**, **A. van w. tot w.**, w. voor w., **z. woordelijk.** — **B.** *of met andere ww.*, vel, sive (seu); *dat wil met andere ww. zeggen*, vox komt het aangehaalde woord dikw. in den g e n., b.v. d i t w. g e n o e g e n, haec vox voluptatis; *het w. v r i e n d s c h a p*, nomen amicitiae; *zelfs het w. ontbering*, nomen ipsum carenti; *daarentegen, dit ww w. ik protesteer*, vox ista v e t o (Liv.); *soms wordt eenvoudig het aangehaalde w. verbogen*, b.v. het w. „I u n o” komt, naar ik geloof van het w. „i u v a r e”, I u n o n e m a i u v a n d o c r e d o n o m i n a t a m; quibus in verbis eae primae litterae sunt, quae in sapiente atque felice; *soms ook blijft het aangehaalde woord onveranderd*, b.v. indoctus dicimus brevi prima littera, inanus producta; postremae duae litterae, quae sunt in o p t i m u s. — **D.** *in het verband door het enkele n. van een p r o n., b.v. dat (schoone) w. van Plato*, illud Platonis, praeclarum illud Platonis; *treffend is het w. van Cato*, dat enz., scitum est illud Catonis, m. a c c. c. i n f. — **E.** Gods W., **z. bijbel.** — **II.** = *belofte, fides*; *zijn w. (op iets) geven*, fidem dare; *fidem suam in alqd interpone*; *zijn w. en hand.*, dextram fidemque dare; *zijn w. houden*, fidem praestare, servare, conservare, tenere; *met betr. tot iets*, in aliqua fides alcs constat; *van beide zijden hield men w.*, fides utrimque constitit; *hij hield wat zijn dreigementen betrof w.*, haud irritae accidere minae eius; *houd w.!* cave aliter facias! *zijn w. breken*, niet houden, violare; *fidem fallere*, mutare, frangere, violare; *op mijn w.*, mea fide; *aan zijn w. houden, z. houden, 1, 2*; *een man van zijn w. zijn*, bonae fidei esse; *zoo gij een man van uw w. zijn wilt*, si vis homo esse; *zijn w. brekende, ontrouw aan het gegeven w.*, perfidus, infidels.

woordafleiding, z. etymologie.

woordbreuk, perfidia, infidelitas.

woordelijk, ad verbum of omnibus verbis expressus; *w. afgeschreven*, ad verbum descriptus; *een w. afschrift*, exemplum; *a d v.*, ad verbum (ediscere, accipere alqd); *een plaats w. aanhalen*, verbiis ipsis, quae scripta sunt, uti; *w. vertalen*, weergeven, verbum e verbo exprimere; *verbum pro verbo reddere*; *alqd ad verbum of totidem verbis transferre*; *ad verbum exprimere* (fabellas latinas de graecis); *een rede van iemd is w. zoo geschreven*, als zij gehouden werd, oratio alcs totidem, quot dixit, scripta est verbiis; *iemd bestrijden door al zijn vereringen w. en letterlijk op te vatten*, ad verborum angustias et ad omnes litterarum angulos revocare alqm (Cic.); **z. letterlijk.**

woordenboek enz., z. lexicon enz.

woordenken, smaakvolle, juiste w., iudicium electioque verborum; elegans verborum delectus; elegantia verborum, orationis; *te angstvallig in zijn w.*, in cura verborum nimius.

woordenpraal, verborum magnificentia; pompa (rhetorum); *met veel w.*, multis verbis.

woordenrijk, verbosus (veel woorden gebruikend of bevattend); copiosus (welsprekend, van rede of redenaar; ook v. e. taal, lingua); *a d v.*, verbose, copiose.

woordenrijkheid, in goeden zin, verborum copia of ubertas; *met groote w.*, copiose et abundanter (dicere, loqui).

woordenschat, supellex verborum.

woordensmeder, verborum opifex; verborum novorum inventor.

woordenstrijd, -twist, **1.** *over een woord of woorden*, verbi of nominis controversia; *verborum discordia*; *een w. hebben of voeren*, de verbo of de verbis certare (cum alqo). — **2.** *met woorden*, verborum concertatio of contentio; disceptatio; = **woordenswissing, z. a.**

woordenvloed, turba verborum; *zinnledige w.*, inanis quaedam profusula loquendi (Cic.); *turba of flumen inanum verborum*.

woordenswissing, altercatio, iurgium, rixa; *zich in een w. begeven*, altercari incipere (cum alqo); *een w. met iemd hebben*, altercari cum alqo (de alqa re).

woordenzifter enz., z. letterknecht enz. **woordje**, vocula; *een enkel w.!* paucis te volo! *ik heb hierin ook een w. mee te spreken*, et mea est aliqua auctoritas hac in re.

woordregister, index verborum.

woordschikking, z. woordvoeging.

woordspeling, *lusus verborum; *als rhet. figuur*, anominatio (παρρηγοισία).

woordverdraaiing, verba in peius detorqueus.

woordverdraaiing, malitiosa verborum interpretatio.

woordverklaarder, interpretes verborum.

woordverklaring, interpretatio of explicatio verborum; definitio nominis (als begripsbepaling).

woordverplaatsing, traectio verborum.

woordvoeging, verborum ordo of constructio of structura; *juiste w.*, verborum conformatio; = syntaxis, syntaxis.

woordvoerder, princeps (legationis; consilii publici); orator; auctor (suae civitatis, maximarum civitatum); *de w. zijn voor iemd*, verba facere pro alqo; - *van zijn stam*, pro gente loqui (Liv.).

woorden, fieri (Cicero consul factus est; sponsorem f. pro alqo; ex mendico divitem); *esse incipere* (b.v. ver esse coepit); *(door eigen moeite) evadere* (= zich toonen) exsistere; *door facere*, b.v. alqm minorem aut maiorem imperatorem triumphus non faciet; = ontstaan, ontspringen, nasci, oriri; *het enkele esse*, b.v. imprudens suus ipse accusator fuit; *(tot een gewoonte, een tweede natuur, een spreekwoord w.)*, **z. gewoonte**; **natuur, 1**; **spreekwoord**; *oud, een grijsaard w.*, senem esse incipere; *senem fieri*; *door verba op - escere*, b.v. oud w., senescere; *warm w.*, calescere; *door andere verba en vindingen*, b.v. trotsch w., superbire; *duidelijk w.*, apparere; *hij is een groot geleerde geworden*, maximam doctrinam asscutus est of sibi comparavit; *het w. zomer*, aestas appetit; - *nacht*, nox immi-

net; - dag, z. **dagen**, 1; *wat zal of moet er van mij w. ? quid de me fiet ?*

wording, in w., nascens (Athenae); in w. *zijn*, nasci.

worgen, suffocare, strangulare (alqm); gulam laqueo frangere (alci); laqueo interimere (alqm).

worging, suffocatio; strangulatio; *door verba*.

worm, vermis; lumbricus (*regenworm*); tinea (*hout-, boekenworm*); *vol ww.*, verminosus; *fig.*, er *knaagt een w. aan zijn hart*, aegritudo exest eius animum.

wormpje, vermiculus.

worp, iactus; *naar één punt*, coniectus; *voor zoover hij treft en wondt*, ictus; *met één w.*, uno ictu; *uno vulnere*; *een w. doen met iets*, iacere alqd; *naar iem'd of iets*, alqd in alqm, in alqd mittere, conicere. | *w. met dobbelsteenen*, iactus talorum of tesserarum; *een gelukkige w.*, prosperus etc.; *de beste, gelukkigste w.*, Venerius; *de slechtste w.*, canis; (iactus) vulturius; *een w. doen*, talos (tesseras) iacere of iactare, mittere.

worst, farcimen, botulus; tomaculum (*braadworst*).

worstelaar, luctator; athleta.

worstelen, 1. *eig.*, luctari; *het w.*, luctatio; *zich in het w. oefenen*, luctando exerceri. — 2. *overdr.*, contendere, entii, niti of laborare m. ut etc.; *het w. om een doel te bereiken*, contentio. | *met gebrek, rampspoed w.*, conflictari inopia, miseria. | *met den dood w.*, animam agere; *het w. met den dood*, z. **doodssrijd**.

worsteling, z. **worstelen**.

worstelperk, -school, palaestra.

worsthandelaar, -maker, botularius.

wortel, *eig.*, radix; *fig.*, stirps (omnium malorum), fons, causa; *met w. en al*, *met w. en tak* (*eig. en fig.*), radicatus, stirpitus; *iets met w. en tak uitroeien* (*fig.*), stirpitus extrahere (hunc errorem, quasi radicem omnium malorum), radicatus extrahere (religionem ex animis hominum; cupiditas radicatus tollenda est atque extrahenda); radicatus excutere (hanc opinionem mihi met); funditus tollere (amicitiam e vita); exstirpare (ex ales animo humanitatem; vitia); *w. schieten*, *eig.*, radices agere, capere; *fig.*, radices agere; *vast, diep w. schieten*, coalescere (*eig. en fig.*); confirmari (*fig.*, opinio ales); altius descendere in pectus ales (*fig.*), *vgl.* **wortelen**; *iets is de w. van iets*, ook alqd ex alqa re nascitur, gignitur, existit; proficiscitur alqd ab alqa re; *gierigheid is de w. van alle kwaad*, ex avaritia omnia scelera et maleficia gignuntur; avaritia omnia vitia habet. | *w.*, = *peen*, carota.

wortelen, in iets w., inhaerere alci rei; *al deze meeningen w. in valsche voorstellingen*, sunt omnia ista ex errorum ortu radicibus (Cic.); *vast, diep g. zijn*, z. **inwortelen**.

wortelwoord, vocabulum primitivum.

woud enz., z. **bosch enz.**

woudezel, onager.

woudgebergte, saltus.

wouw, miluus.

wraak, ultio; vindicta († en dicht.); *als begeerte om zich te wreken*, ultionis cupiditas; ira, iracundia; *als straf*, poena; *wit w.*, ulciscendae of persequendae iniuriae causa; ultionis of ulciscendi cupiditate incensus;

dolore incensus; iracundia inflammatus; *w. nemen*, z. **wreken**; *zijn w. opgeven*, laten varen, iram omittere; - *ter wille van den staat*, iracundiam rei publicae remittere.

wraakbaar, z. **verwerpelijk**.

wraakgevoel, in het verband dolor.

wraakgierig enz., z. **wraakzuchtig enz.**

wraakgodinnen, furiae.

wraakneming, -oefening, z. **wraak**.

wraakzucht, ulciscendi of ultionis cupiditas; ira; iracundia; *zijn w. onderdrukken*, iram omittere.

wraakzuchtig, ulciscendi cupidus; poenae cupidus.

1. **wrak** (*subst.*), navis fracta; reliquiae navis of navigi; naufragium (*meestl fig.*).

2. **wrak** (*adi.*), debilis; *v. e. gebouw*, ruinosus.

wraken enz., z. **verwerpen enz.**

wrang, acerbus (uva); austerus (vinum, sapor), asper (vinum); *de beide laatste in klass. Lat. slechts overdr.*

wrangheid, acerbitas (*ook fig.*); austeritas (vini), asperitas (vini, aceti); *de beide laatste niet in klass. Lat.*

wrat, verruca; *vol ww.*, verrucosus.

wreed, crudelis, saevus, ferus, immanis; *w. smart*, dolor acerbissimus; *a d v.*, crudeliter, dure.

wreeddaard, homo crudelis etc.

wreeddaardig enz., z. **wreed enz.**

wreedheid, crudelitas, saevitia, feritas, immanitas; dritas.

wreekster, ultrix.

wreken, iemd, *zich of iets*, ulcisci alqm, se, alqd; = *wrekend straffen*, *zich w. wegens iemd of iets* persequi (iniurias); mortem; ius legationis laesum); vindicare alqd; poenas capere pro alqo, poenas ales rei expetere; ulcisci, punire alqd; *zich w. op iemd*, ulcisci alqm; poenas expetere ab alqo; vindicare in alqm; *zich op iemd w. wegens iemd of iets*, ulcisci alqm pro alqo, pro alqare; poenas ales rei petere of repetere ab alqo; *zich niet w.*, iniurias acceptas non persequi; iniuriam inultam et impunitam dimittere.

wreker, ultor; = *straffer*, vindex (ales rei).

wrevel, indignatio; indignitas; ira; stomachus; *in of met w.*, animo irato, iniquo; indignabundus (Liv.).

wrevelig, indignabundus (Liv.); iniquus, iratus *w. op iemd zijn*, alci stomachari, succensere, iratum esse; *w. woorden*, irasci, (eenigszins) subtrasci; *over iets*, indignari alqd, de alqa re; iniquo animo of moleste, aegre, graviter ferre alqd; stomachari alqa re; *over de vermoedenissen van den marsch*, labore itineris permoveri; *er w. over worden*, dat enz., indignari quod m. a c c. c. i n f.

wreveligheid, z. **wrevel**.

wrijven, terere; = *krabben*, fricare, (sterker) perfricare (dentes, caput); *stuk w.*, atterere; *fijn w.*, conterere; *iets tot stof w.*, alqd in pulverem conterere; *fig.*, iemd iets *onder den neus w.*, exprobrare alci alqd.

wrijving, tritus, attritus, frictio, fricatio *of door omschr.*; *fig.*, = *strijd*, contentio.

wringen, torquere; *de handen w.*, manus torquere; (*fig.*) afflictari; *iem'd iets uit de handen w.*, alqd alci de of e manibus extorquere; *sprekw.*, ieder weet het best, *waan hem de schoen w.*, z. **schoen**.

wroeging, *z. gewetenswroeging*.
wroeten, *in de grond w.*, effodere terram : *in het geld w.*, contrectare pecuniam ; *z. omwoelen*.

wrok, odium occultum ; simultas ; *ook alleen odium ; dolor (ten gevolge van krenking)*.

wrokken, succensere (alci) ; odium occultum gerere (adversus alqm).

wrong, *v. h. haar*, nodus.

wuft enz., *z. lichtzinnig enz.*

wulpsch enz., *z. dartel*, wellustig enz.

wurgen enz., *z. worgen enz.*

wurm, *z. worm ; fig.*, de arme *wv.* (van kinderen), infantes miserrimi.

Z.

Zaad, *1. eig.*, semen ; = *het gezaaide*, seges. — *2. fig.*, semen ; stirps ; *het z. der tweedracht (onder de burgers)* strooien, civiles discordias serere, causas discordiarum serere.

zaadkorrel, semen (terrae mandare).

zaag, -vormig, serra, serratus.

zaaien, *1. trans.*, seminare ; serere ; *fig.*, tweedracht onder de burgers *z.*, *z. zaad ; het z.*, satio ; satus ; sementis. — *2. intr.*, seminare, serere ; semen spargere ; sementem facere ; *spreukw.*, *zoals gij z.*, *zult gij ook maaien*, ut sementem feceris, ita metes ; *oogsten*, *waar men niet g. heeft*, sub arbore, quam alius consevit, legere fructum ; *wilten oogsten enz.*, messes expectare semente non facta.

zaaier, sator.

zaailing, = *het zaaien*, *z. zaaien*, *1.*

zaaisel, semen ; seges.

zaaitijd, tempus sationis.

zaak, *1.* = *ding*, voorwerp, res ; *dikw.* wordt „zaak” eenvoudig door het *n.* van een *a. d. i.* of *pron.* uitgedrukt, b.v. turpitudinis peius est quam dolor ; bonum liberi, miserum orbitas. — *In 't bijz.*, **A.** = *onderwerp van spreken of handelen*, res ; propositum (thema) ; *dat heeft niets met de z. te maken*, hoc nihil ad rem ; *maar nu ter z. !* iam ad instituta pergamus ; *na een uitweiding*, sed ad propositum revertar, revertamur ; *doch om weer op de z. terug te komen*, *z. draad*. — **B.** = *gebeurtenis*, res ; res gesta ; *de geheele toedracht der z. verhalen*, *z. toedracht*. — **C.** = *aangelegenheid*, res, negotium ; *causa (punt in quaestie) ; hoe staat het met de z. ?* quo loco res est ? *zijn z. staat beter dan de uwe*, is meliorem causam habet quam tu ; *res eius meliore loco sunt quam tuae* ; *maar zoals de z. nu staat*, sic vero ; *tegen de z. zijn*, *niet tegen den persoon*, causam, non homines odisse ; *het is hem slechts om de z. te doen*, rei agenda causa loquitur ; *gemeene z. met iemd maken*, causam suam of consilia cum alqo communicare ; *het is iemds. mijn*, *uw z.*, *te enz.*, alcs, meum, tuum est of officium est, ook alcs, eius proprium est *c. i n f.* ; *dat is mijn z. niet*, hae non sunt meae partes ; *hoo non ad me pertinet ; naar gelang van zz.*, pro re nata. — **II.** = *proces*, *z. a.*

zaakgelastigde, negotiorum curator ; procurator ; *iemds z. zijn*, alcs rem of nego-

tium gerere, agere ; res alcs curare ; alcs rationes negotiaque procurare ; *vgl. advocaat*.

zaakje, recula (Com.).

zaakkennis, rerum doctrina ; rerum scientia of cognitio ; *met z.*, prudenter.

zaakregister, index rerum.

zaakwaarnemer, *z. zaakgelastigde*.

zaakwaarneming, procuratio.

zaal, oecus ; atrium (*de groote voorhal in het Rom. huis*) ; exedra (*gezelschapszaal*).

zacht, *1. v. zaken*, = *niet scherp*, *niet hard voor smaak of gevoel*, mitis, mollis, lenis, dulcis ; *een z. stem*, vox lenis ; *een z. wind*, ventus lenis, ook remissus (remissiore vento ; *zoo ook van koude*, remissioribus frigoribus) ; *een z. winter*, hiems mitis ; *een z. straf*, levis poena ; = *vreedzaam*, rustig, placidus (somnus, mors) ; *een z. uitdrukking voor iets gebruiken*, molli nomine appellare alqd ; *aan iets een zachteren naam geven*, lenius nomen imponere alci rei ; *iets in een zachter licht doen verschijnen*, een *z. l.* op iets laten vallen, *z. l. licht*, *1. B.* — *2. v. personen*, *v. hun karakter*, taal enz., mitis, lenis ; mollis ; clemens (genadig ; *zoo ook castigatio*) ; mansuetus (homo, animus) ; misericors (medelijdend), facilis (meegaand, handelbaar), indulgens (toegevend) ; benignus (goedaardig, vriendelijk) ; = *kalm*, *zonder hartstocht*, remissus (homo ; in ulciscendo remissior) ; sedatus (homo ; animus sedatio). — *A d v.*, leniter, molliter, placide, clementer, mansuete, remisse, benigne ; *een z. glooiende heuvel*, collis leniter acclivis of leniter editus ; *een z. werkend vergif*, lene venenum.

zachtvaardig enz., *z. zachtmoeedig enz.*

zachtheid, *1. v. zaken*, mollities. — *2. v. personen en hun karakter*, lenitas ; animus lenis ; ingenium lene, mite ; clementia, mansuetudo, misericordia, facilitas, indulgentia, benignitas ; *z. in den omgang*, mansuetudo morum.

zachtjes, *z. zacht (a d v.)*.

zachtmoeedig, placidus, lenis, mitis ; *a d v.*, placide, leniter ; *z. zacht*, *2.*

zachtmoeedigheid, lenitas (animi) ; animus lenis, mitis ; mens placida ; mores placidi ; mansuetudo morum ; *hij is de z. zelve*, nihil potest illo fieri mitius ; *met z.*, leniter, placide, placate.

zachtzinnig enz., *z. zachtmoeedig enz.*

zadel, ephippium ; sella ; = *pakzadel*, clitellae ; *iemd uit het z. lichten*, de equo deicere, praecipitare ; (*v. h. paard*) excutere, effundere alqm ; *fig.*, de gradu deicere, depellere alqm.

zadelen, sternere equum ; equo sellam imponere ; *gezadeld paarden*, instrati equi.

zadelvast, qui haeret in equo.

zagen, *1. intr.*, serram ducere. — *2. trans.*, serrā secare of dissecare (alqd). **zak**, saccus ; leeren *z.*, follis, cullens (groot), uter (*b.v. vini*) ; *kleine z.*, sacculus ; folliculus ; *z.*, als deel van een kleedingstuk om iets in te bewaren, sinus (de ouden gebruikten daarvoor de plooï v. hun kleed op de borst) ; *als er van 't bewaren van geld sprake is*, ook marsupium, sacciperium, crumena ; = *reiszak*, pera ; *uit zijn eigen z.*, *z. beurs* ; *iets in zijn z. steken*, alqd in sinum ingerere ; *fig.*, alqd avertere, domum suam convertere

(ontvreemden): alqd lucrari, lucri facere (als winst); alqd auferre.

zakdoek, sudarium.

zakelijk, quod rem spectat; ook door den g. n. rerum.

zakje, sacculus.

zakken, 1. eig., sidere (nebula campo sederat, Liv.); considere (inzakken, terra); desidere (naar beneden zakken, terrae); deprimi (lanx); = neerglijden, labi (moribundum ex equo); delabi (sinus ab humero); de manibus; ex equo); defluere (moribundus ad terram, sc. equo, Liv.); corpus ex equo in terram, Curt.); submitti (Tiberis aestate; vgl. vallen, 2); laten z., demittere (alqd, caput; subicis in terram demissis); immittere (tigna machinationibus in flumen); iets uit de handen laten z., alqd de manibus demittere, (onwillekeurig) alqd alci delabitur de manibus; een doode in het graf laten z., corpus ales in sepulcro condere; de fascies voor temd laten z., fascies alci submittere; de stem laten z., vocem submittere; het z., lapsus; het z., laten z. der stem, remissio of submissio vocis. — 2. overdr., de moed z. of zinkt, den moed laten z. of zinken, z. moed, 2.

zakkenrager, balulus.

zakkenroller, sector zonarius (Plaut.); sacularius.

zalf, unguentum; handel drijven in z., tabernam unguentariam exercere; als men de z. zelf bereidt, unguentariam facere; handelaar, -ster in z., unguentarius, unguentaria.

zalfwinkel, taberna unguentaria; een z. hebben, z. zalf.

zalgig, beatus; felix; ook iucundissimus (gevoel, sensus); z. maken, beatum reddere (alqm); zaliger, qui iam vitā excessit; qui non iam in vita est; mijn vriend zaliger, ille mihi, dum vivus fuit, amicissimus; de zz. = de gestorven vromen, pii; de velden der zz., piorum sedes ac locus; z. worden, de velden der zz. betreden, piorum sedem ac locum of immortalitatem consequi; z. zijn, beatum aeo sempiterno frui; piorum sedem ac locum consecutum esse; z. willen worden, in caelum migrare velle; iemd z. verklaren, *beatorum numero addere, *beatorum ordinibus ascribere alqm.

zaligheid, aeterna of summa felicitas; beatitas, beatitudo (in het philos. spraakgebruik); = onsterfelijkheid, immortalitas vitae.

zalmgemaakt, z. geloof, z. geloof, 3.

zalm, salmo.

zalven, ungere; unguentis oblinere; zich z., ungi; het z., unctio; unctura.

zalver, unctor.

zalving, = het zalven, z. zalven.

zamen, te z., z. tegelijk.

zand, arena; (kiezelzand) glareaa, sabulum; (als ballast) saburra; zeer fijn z., pulvis; spreekw., iemd z. in de oogen strooien, fucum facere alci; iets op z. bouwen, als rei fundamenta tamquam in aqua ponere.

zandbank, syrtis.

zandgroeve, arenaria.

zandgrond, solum arenosum; een stuk z., ook arena; onvruchtbare z. (van een land), steriles arenae.

zandig, arenosus.

zandkorrel, -korreltje, granum arenae.

zandveld, -vlakke, campus arenosus, ook alleen arena; zz., arenae.

zandwoestijn, arenae; loca arenosa of arenaosa et deserta (pl.); een onmetelijke z., arenarum inculta vastitas; het land is grootendeels een z., magnam partem eius terrae steriles arenae tenent.

zang, z. gezang.

zanger, cantor; (tevens citherspeler) citharoedus; (door de fluit begeleid) auloedus; er waren belooningen voor de beste zz. uitgeleefd, praemia proposita erant iis, qui optime cecinissent; = dichter, poeta.

zangerig, canorus (vox).

zangodin, z. Muze.

zangkoor, chorus of caterva canentium.

zangkunst, ars canendi.

zangster, cantrix; = dichteres, poetria.

zangvogel, avis cantrix of (als zangerig) canora.

zangwijze, modus; modi.

zat, 1. eig., satur; satius (cibo, potu); zich z. eten, drinken, famem, sitim explere; = beschenken, z. a. — 2. oneig., iemd of iets z. zijn = moede zijn, zijn bekomst hebben van, z. moede, 2; bekomst; het leven z., z. levensmoe; zich niet z. kunnen zien, non satiari videndo of aspectu; satiari delectatione non posse; in het verband ook alleen satiari non posse; aan iets, etiam atque etiam considerare alqd.

zatheld, satietas (eig. en oneig.).

zede, 1. = gebruik, 2; gewoonte, z. a. — 2. z. e. d. n. = moreel gedrag, mores; z. zedelijk, opzicht over de zz., praefectura morum; eervoud van zz., morum simplicitas; reinheid van zz., morum probitas, integritas; castimonia; verval der zz., z. zedenbederf.

zedelijk, 1. = de zeden betreffende, ethisch, ad mores pertinens; moralls (philosophiae pars, Cic.); z. voorschriften, praecepta morum, virtutis; iemds z. begrippen, quae alqs de bono maloque of de rebus bonis malisque sentit; trots het z. gewicht der zaak, quamquam res ad virtutem gravissima est; onze geheele z. natuur volmaken, omnem honestatem perficere et absolvere; het z. schoon (philos.), decus; z. vrijheid, libertas animi; -der menschen, motus animorum voluntarius; iets uit een z. gezichtspunt beschouwen, alqd ad mores referre; z. dwang, z. noodzaak, officii necessitas; a d. v., het z. goede, honestum; z. slecht, v. e. mensch, improbus, male moratus (tegenover probus, bene moratus); v. zaken, turpis; z. verdorven, perditus; gij zijt z. verplicht te enz., tuum est of debes c. i. n. f.; iemd z. verbeteren, mores alcs corrigere; emendare alqm; z. genoodzaak, gedwongen zijn, officio cogi. — 2. = deugzaam, fatsoenlijk, honestus, probus; het z. van een daad loochenen, negare alqd honeste factum esse; a d. v., honeste.

zedelijkheid, 1. in 't alg., mores. — 2. = deugzaamheid, mores recti of boni; honestas; honestum; virtus; probitas; sanctitas; mannen van beproefde z., viri quorum vita in rebus honestis perspecta est.

zedeloos, inhonestus, turpis; malis of corruptis moribus; impurus; z. gedrag, zie

zedeloosheid; *a d v.*, inhoneste, turpiter.
zedeloosheid, mores corrupti of perditii;
 vita vitii flagitiosae omnibus dedita; nihil
 sancti.

zedenbederf, mores corrupti of perditii;
 morum corruptio; *bij zoo groot z.*, tam per-
 ditis moribus; *het z. der eeuw*, prolapsi in
 vitia saeculi prava consuetudo; *het z. neemt
 hand over hand toe*, mores magis magisque
 labuntur.

zedenbedervend, mores corrumpens;
 moribus nocens; *z. zijn*, mores corrumpere;
 moribus nocere.

zedenbederver, morum corruptor; *van
 de jeugd*, corruptor iuventutis.

zedenkunde, doctrina de moribus,
 descriptio expetendarum fugiendarumque
 rerum; ratio rectae honestaeque vitae;
 doctrina of ratio bene vivendi; ars vitae;
 (= *moraalphilosophie*) philosophiae pars
 moralis (*Cic.*); philosophia, in qua de homi-
 num vita et moribus disputatur of quae
 est de vita et de moribus; ethice (*Quint.*).

zedenkundig, ad mores pertinens; mo-
 ralis; *vgl. zedelijk*, 1.

zedenkundige, *z. zedenleeraar*.

zedenleer, *z. zedenkunde*.

zedenleeraar, magister virtutis of mor-
 rum, officii, recte vivendi; *als bestrijder
 der ondeugd*, vitiorum insectator; = *moraalphilosoof*, philosophus qui de hominum
 vita et moribus disputat of in virtutis et
 officii ratione explicanda versatur.

zedenles, praeceptum.

zedenmeester, praefectus morum; ma-
 gister morum of disciplinae; censor; *den
 z. spelen*, *z. moraliseeren*.

zedenprediker, morum praeceptor; *vgl.
 zedenmeester*.

zedenpreuk, sententia sapiens; *rijk
 zijn aan z.*, sententis abundare.

zedenverbastering, mores lapsi ad
 mollitiem; morum perversitas of labes.

zedenwet, lex veri rectique.

zedig, verecundus, modestus, pudicus,
 castus; *a d v.*, verecunde, modeste, verecun-
 de ac modeste, pudice, caste; *z., ingetogen
 leven*, caste of sancte vivere.

zedigheid, verecundia, modestia, pudici-
 tia, castitas; *hij verraadt geen spoor van
 schaamte en z.*, *z. 2. spoor*, 2.

zee, mare; = *wereldzee*, Oceanus; mare
 Oceanus; *de ruime, hooge of volle z.*, altum;
 salum (*open, golvende z.*); *de hooggende,
 holstaande z.*, mare fluctibus exasperatum;
te land en ter z., *z. water*; *zich in z. bevindende*,
 tot de z. behoorende, marinus; *zich aan z.
 bevindende of op z. plaats hebbende*, maritimus;
aan gene zijde der z., transmarinus;
*een van over z. gekomen gezantschap, geleerd-
 heid, legatio, doctrina transmarina; op z.
 zijn*, mari navigare; - *strijden, vechten*,
 classe pugnare; *navibus rem gerere; op z.
 gaan*, mare ingredi navigationi se commit-
 tere; *in z. steken, z. alvaren*; = *de volle
 zee, het ruime sop kiezen*, altum petere; *in
 altum proveli; met de vloot in z. steken*, in
 mare educere classem e portu; *een schip
 in z. brengen*, navem deducere; *windstille
 op z.*, *z. zee-*, *windstille*; *diepte der z.*,
 altitudo maris; *peillooze*, mare profun-
 dum; *profunda maris altitudo; door de z.
 omspeld*, mari of fluctibus undique cinctus;

de heerschappij ter z., imperium maritimum
 of maris; imperii maritimi principatus (*als
 hegemonie*); - *hebben*, mari imperare; *het
 opperbevel ter z.*, imperium maritimum;
manoeuvres op z., *z. manoeuvre*, 2; *reiziger
 op z.*, is qui navigat of navigavit; *overwin-
 ning ter z.*, victoria navalis.

zeearm, aestuarium.

zeebad, een z. nemen, in mari natare.

zeeboezem, sinus maritimus of maris,
 in het verband sinus alleen.

zeediens, officium maritimum; nautica
 ministeria (*pl.*; *matrozedienst*); = *krijgs-
 dienst ter zee*, militia navalis.

zeedier, animal maris of marinum;
groot z., belua marina,

zeefngte, fretum; fauces (*pl.*); euripus.

zeef, cribrum.

zeegevecht, *z. zeslag*, *zeemanoeu-
 vre*.

zeegod, deus maris of marinus; *der Ro-
 meinen*, Neptunus.

zeegodin, dea maris of marina.

zeegolf, *z. golf*.

zeegras, alga.

zeegroen, caeruleus.

zeehandel, negotiatio maritima.

zeehaven, portus maritimus.

zeehond, phoca; *jonge z.*, *zeekalf*, vitu-
 lus marinus.

zeekant, *z. zeezijde*.

zeekapitein, *z. scheepskapitein*.

zeekleurig, caeruleus; colore marino of
 maris.

zeekust, ora maris of maritima; *ook
 ora alleen*.

zeelieden, *zeelui*, nautae; nautici (ho-
 mines); = *matrozen*, socii navales; = *zee-
 soldaten*, classarii.

zeelucht, aer maritimus; aura maris.

zeemacht, 1. = *krijgsmacht ter zee*, copi-
 ae navales; naves; *een groote z.- en land-
 macht*, magni navales terrestresque exerci-
 tus; *een groote z. bezitten*, multum mari pol-
 lere; plurimum valere classe maritimisque
 rebus. — 2. = **zeemogendheid**, *z. a.*

zeeman, nauta.

zeemans-, nauticus (verbum; scientia
 rerum nauticarum, *zeemanskunst*); navalis
 (disciplina, laus); *door den g e n.* nautarum
 (mos).

zeemleer, aluta.

zeemogendheid, civitas maritima; =
ter zee machtige staat, civitas, gens multum
 mari pollens, navibus of classe permultum
 valens; classe potens populus; *als land- en
 z. van beleekenis*, terra marique potens.

zeemonster, monstrum marinum.

zeeoever, *z. zeekust*.

zeeoorlog, bellum maritimum of navale.

zeep, sapo.

zeepplaats, *z. zeestad*.

1. **zeer** (*a d i.*), aeger; laesus (*gekwetst*);
z. (= ontstoken) oogen, oculi lippi; *met z.
 oogen*, lippus.

2. **zeer** (*s u b s t.*), dolor; *z. doen* = *pijn
 veroorzaken*, dolorem facere, efficere (*aan
 het lichaam, v. zaken*); *mordere* (*smartelijk
 treffen*, valde me momorderunt epistolae
 tuae); *z. beginnen te doen*, condolescere
 (pes; *latus ei dicenti*); *iets doet mij z.*, dolet
 mihi alqd (*lichamelijk*); *doleo alqd, alqa re*,
de re, dolorem mihi affert alqd (*geestelijk*);

pungit of mordet me, fodicat me of animum alqd (treft mij smartelijk).

3. **zeer** (a d v.), 1. door den sup. der a d i. of a d v., b. v. z. wijs, prudentissimus, prudentissime. — 2. bij a d i., a d v. en v e r b a nadrukkelijker of om ontbrekende superlatieven te vervangen, door maxime, summe; admodum, valde; perquam; vehementer; magno opere; maximo of summo opere; eximie (diligere; ornatum templum); oppido (inz. in de omgangstaal); impense (slechts bij verba); de viribus (iratus, egrotare); mire, mirifice, mirum quantum; bene (b. magna caterva, litterae b. longae, b. mane etc.); egregie (falli, errare); longe (diversus, superare); niet z., juist niet z., (voor a d i. en a d v.) non ita, haud ita, non satis; zoo z., zie **zoozeer**: (al) te z., nimis, nimium; praeter modum; hoe z., zie **hoe**, 2 en 3. | door een samenst. met per- of prae-, b. v. perfacilis; perraro; praepropere. door synoniemen, b. v. z. moeilijk, difficilis et arduus; z. bemind worden, amari et diligi.

zeereis, navigatio; cursus maritimus; voor een verblijf in overzeesche landen, peregrinatio transmarina; een z. ondernemen, zie **zee** (op z. gaan).

zeeroob, z. **zeehond**.

zeeroof, piratica; latrocinium (of pl. latrocinia) maris of maritimum (-a); in het verband latrocinium of latrocinia alleen; z. plegen, van z. leven, piraticam facere; latrocinari; latrocinio maris vitam tolerare.

zeeroover, pirata; praedo maritimus, in het verband praedo alleen.

zeerooverij, z. **zeeroof**.

zeeroovers-, piraticus (b. v. bellum).

zeerooverschip, z. **kaperschip**.

zeeschip, navis maritima.

zeeschuimer enz., z. **zeeroover** enz.

zeeslag, proelium navale, pugna navalis;

in een z. overvinnen, ook classe vincere (alqm).

zeesoldaat, miles nauticus of classicus; in den pl. ook classarii; = **zeetropen**, z. a.; een goed z., peritus belli navalis.

zeestad, urbs of civitas maritima; als stapelplaats voor waren, emporium (maritimum); een bloeiende z., urbs emporio florentissima.

zeestille, tranquillitas maris, ook alleen tranquillitas; volkomen z., malacia.

zeestorm, tempestas maritima, in het verband tempestas alleen.

zeestrand, ora; litus; acta.

zeetocht, z. **zeereis**.

zeetropen, copiae navales of maritimae.

zeevaarder, nauta; in den pl., ook navigantes.

zeevaart, navigatio; cursus maritimus, in het verband, ook cursus alleen; door omschr. met navigare.

zeevaartkunde, als vak, disciplina navalis; als kennis, scientia rerum nauticarum.

zeevisch, piscis marinus; groote z., cetus (n. / pl. cete).

zeevogel, avis marina.

zeevolk, z. **zeelieden**, -soldaten, -troepen.

zeewater, aqua marina.

zeewezen, res maritimae of nauticae.

Ned. Lat. Woordenboek.

zeewier, alga.

zeewind, ventus a mari exoriens of veniens; = **zeelucht**, z. a.

zeeziek, nauseans; op de vaart niet z. worden, navigare sine nausea; z. zijn, nauseare.

zeeziekte, nausea; van de z. nog niet geheel hersteld zijn, ab lactatione maritima nondum refectum esse (Liv.).

zeezijde, pars, quae ad mare spectat; pars, quae praebet prospectum ad mare; van de z., a mari; van de land- en z., z. landzijde.

zeezout, sal marinus.

zege, z. **overwinning**, **triomf**. 2; **zegepalm**.

zegefeest, dies festi victoriae of victoriis celebrati; sollemnia (pl.) triumphi; als dankfeest voor een overwinning, supplicatio (supplicationem decernere, habere).

zegekar, currus triumphalis.

zegekrans, corona laurea of laurea alleen; v. e. triomfeerende, corona triumphalis.

zegekreten, clamor victorum; zz. aanheffen, ook victoriam conclamare.

zegel, signum; sigillum; signum cerae of alleen cera (z. in was); = **zegelring**, z. a.; een z. in was afdrukken, sigillum in cera anulo imprimere; een z. op iets drukken, aan iets hechten, signum of anulum alci rei imprimere; signo consignare alqd; signare, obsignare alqd; het z. ergens afnemen, verbreken, signum remove; fig., het z. op iets drukken, sancire alqd; iemds iets onder het z. der geheimhouding toevertrouwen, taciturnitati et fidei alci alqd clam concredere; dat zeg ik u onder het z. der geheimhouding, hoc tibi soli dictum puta; haec tu tecum habeto; hoc tibi soli in aurem dixerim; hoc silebis.

zegelafdruk, sigillum in cera anulo impressum.

zegelen, signare (libellum); sicut erat signata epistola; consignare (decretum); tabulas signis; obsignare (verzegelen, epistolam, lagenas; tabulas testamenti, testamentum).

zegelied, epinicion.

zegelring, anulus signatorius, gewl. anulus alleen.

zegen, 1. eig., = goede wenschen, die men uitspreekt, bona omnia (pl.); benedictio (kerk.); den z. uitspreken, geven, bene precari; over iemds, bonis omnibus alqm prosequi; z. **zegenen**, 1; onder aller z., omnibus laeta precantibus. — 2. oneig., = gunst, welslagen, geluk, favor (de Goddelijke, dei); prosperitas (vitae); emolumentum; salus; tot z. strekken, emolumentum of usui esse; iemds., alci emolumentum esse, salutem afferre, salutarem of salutem esse; niet -, alci nocere; iets brengt een volk op den duur geen z., alqd ales populi rebus diuturnam salutem non affert; tot z. strekkend, z. aanbrenghend, salutaris (res, oratio, civis); het moge beiden tot z. zijn, quod utrique bene vertat; tot z. voor den staat, bono publico (Plaut.); fbono rei publicae; God, de hemel geve zijn z., z. **god**; zijn z. op iets geven, (v. God) fortunare, iuvare, adjuvare, (= goedkeuren) approbare alqd; de goden schenken hun z. op iemds ondernemingen, dii alci in rebus gerendis adsunt.

— i. onvertaald blijft „zeggen” in enkele verbindings als de volgende : en dít z. ik, wíjl, door het enkele quoniam; wat ik (hierom) z., opdat niet, door ne; maar, z. gij, zou men kunnen z., hoor ik u z., door at; at enim; at vero; of laat ik z., vel potius; ench dat ik mocht kunnen z., z. kon, door utinam, in zinnen als: habetis sermonem bene longum hominis, utinam non impudentis (Cic.).

II. in engeren zin, a. = bevelen, voorschrijven, dicere (m. ut of ne), praecipere (alci alqd; ut of ne); iubere (alqm facere alqd; alqd fieri); over iemd te z. hebben, imperium habere in alqm; veel, niets te z. hebben, z. boven, I; z., dat iets niet (gebeuren) mag, vetare (alqd fieri; alqm abire) = vermanen, monere m. ut. — b. = te verstaan geven, aanduiden, ostendere, significare; = leeren, docere (alqd of m. a. c. c. i. n. f.); mijn gevoel z. mij, dat enz., animus me monet m. a. c. c. i. n. f.; het verstand z. niet duidelijk genoeg, dat enz., ratio parum praecipit m. a. c. c. i. n. f.

2. zeggen (s u b s t.), dictio (zijner meening, sententiae); sermo; verba (pl.); oratio; door omschr.; = gezegde, z. a.; = gerucht, z. a.

zegsman, auctor; testis (getuige); een z. voor iets hebben, auctorem alcs rei habere; iemd als z. hebben of volgen, auctore alqo uti, auctoritatem alcs sequi.

zegswijze, z. spreekwijze, 1.

zeil, eig., velum; de zz. spannen, hijschen, vela pandere; armaementa tollere; (ook fig.) vela facere; - inhalen, strijken, vela contrahere (ook fig.); vrela subducere; onder z. gaan, z. uitzeylen; met volle zz., passis velis; - varen, plenissimis velis navigare; oneig., = schip, navis (classis triginta navium).

zeilen, navigare; ergens heen z., vela of cursum dirigere ad locum alqm; petere locum alqm; met vollen wind z., plenis velis ferri, plenissimis velis navigare; langs de kust z., oram legere; het z., navigatio.

zeiler, een snel, goed z., z. snelzeiler.

zeilree, -vaardig, ad navigandum paratus; paratus instructusque (remigio); een schip z. maken, navem ad cursum aptare; navem armare; een z. en bemande ploot van 40 schepen, quadraginta navium classis instructa ornatatque.

zeis, falx.

zeisenmaker, -smid, (faber) falcarius.

zeisenwagen, cursum falcatus; met vier paarden bespannen, quadrigae falcatae; der Belgen en Britanniërs, covinus.

zeker, 1. = gevis, betrouwbaar, vast enz., certus; firmus of fidus (b. v. amicus); exploratus (ontwifelbaar, spes, victoria); = vastgesteld, vast, status; in de z. hoop leven, spem non dubiam habere; certo sperare; iets z. weten, alqd certo scire; alqd exploratum habere, ook m. a. c. c. i. n. f.; alqd compertum habere; exploratum est alci m. a. c. c. i. n. f.; alqd compertum est alci; alles betreffende iets., omnia explorata habere de alqa re; z. van iets zijn, alqd exploratum habere; van de overwinning reeds z. zijn, certam victoriam videre; victoriam iam animo praecipere; z. van zijn zaak zijn, confidere; iets voor z. houden, pro explorato habere m. a. c. c. i. n. f.; certum, pro

certo of pro re comperta habere; het werd mij als z. bericht, non dubie mihi nuntiabatur; zijn leven niet z. zijn, in vitae periculo versari; = veilig, z. a.; a d v., certe, certo; = ontwifelbaar, haud dubie; sine dubio; ook door certum habeo m. a. c. c. i. n. f.; non dubito quin; = voorwaar, voorzeker, profecto, sane, vero; = zonder bedenken, sine ulla dubitatione, liquido (dicere, affirmare); = natuurlijk (gevl. ironisch), scilicet, videlicet, nimirum, credo, vgl. natuurlijk, op het einde; niet z. kunnen zeggen, affirmare non posse; hij zal het z. doen, non dubium est, quin facturus sit; z. gaan, sibi prospicere; bij iets, caute agere in alqa re. — 2. = een zekere, quidam; certus; nescio quis; in z. male, in z. zin, z. 1. maat, I. B.

zekerheid, = vastheid, firmitas, stabilitas; = geloofwaardigheid, fides; veritas (waarheid); met z., certo; iets voor z. uitgeven, pro certo affirmare alqd; in plaats van z. een valsche hoop mee naar huis brengen, pro re certa falsam spem domum referre; voor de z. van een bericht opkomen, contendere vera esse, quae narrata sunt; z. hebben, (alqd) exploratum, compertum, certum habere; certo scire alqd; volkomen, mihi plane constat; exploratissimum mihi est; iemd z., ontrent iets verschaffen, certiorum facere alqm de alqa re, alcs rel, m. a. c. c. i. n. f. (z. verkrijgen, certiorum fieri); = veiligheid, z. a.; = vrijzwaar, waarborg, cautio; fides (door zijn woord te geven); satisfactio; z. geven, cautie stellen met betr. tot iets, cavere (praedibus et praediis populo); obsidibus de pecunia; obsidibus inter se; ne quid eis noceatur, a Caesare cavetur; satisfare (alci damni infecti, in geval er schade ontstaan mocht); = instaan voor enz., praestare alqm, alqd, de alqa re, m. a. c. c. i. n. f.; zich door iemd z. laten geven, cautie laten stellen, cavere ab alqo; iemd z. beloven van staatswege, fidem publicam dare alci; z. van staatswege vorderen, fidem publicam postulare.

zekerheidshalve, securitatis causā.

zekerheidstelling, cautio.

zekerlijk, z. zeker (a d v.).

zelden, raro; zeer z., perraro, rarissime.

zeldzaam, = zelden voorkomende, rarus; difficilis inventu; = uitnemend, bijzonder, eximius, singularis; het is iets zeldzaams, dat enz., raro fit, ut etc.; = 1. zonderling, z. a. zeldzaamheid, als eigenschap, raritas; (= zonderlingheid) novitas. | = zeldzame zaak, res rara; res difficilis inventu; res visenda; het letterschrift was in die tijden een z., rarae per ea tempora litterae erant; het is een z., dat enz., z. zeldzaam.

zeli, ipse; bij de persoonlijke voornaamwoorden ook door het achtervoegsel -met (egomet, memet); ook z., ipse quoque, ipse; hij z., is ipse; van z., uit zich z., = zonder toedoen van anderen, meā, tuā, suā sponte, of door ipse, b. v. valvae se ipsae aperuerunt; = uit eigen beweging, ultro; z., op zich z. = zonder vreemde hulp, per se; sine magistro; hij is de vriendelijkheid z., nihil est eo humanius; weer tot zich z. komen, ad se redire.

zelfbedrog, error; fraus animi; fraus animi ac temeritas; ook alleen fraus (incidere, delabi in fraudem); zoo het geen z. is, nisi ani musme fallit.

zelfbehaaglijk, valde sibi placens; immodicus sui aestimator.

zelfbehagen, nimia of immodica sui aestimatio; veel *z. bezitten*, valde sibi placere.

zelfbeheersching, temperantia; moderatio (animi); modestia; continentia; *z. bezitten*, sibi met ipsi temperare; se habere in potestate; *mannen van strenge zedelijkheid en z.*, homines moderatissimi et continentissimi; *gebrek aan z.*, impotentia animi; *het getuigt van gebrek aan z.*, hominis est sui impotentis etc; *het heeft mij veel z. gekost*, te enz., vix ab animo meo impetrare potui, ut etc.; *het kost temd z. te enz.*, ook door grave est, b.v. grave est homini pudenti *c. i n f.*

zelfbehoud, tuitio sui; sui of corporis sui tutela; *op z. bedacht zijn*, habere rationem salutis; *elk scheepsel is de zucht tot z. aangeboren*, generi animantium omni est a natura tributum, ut se, vitam, corpus tueatur; omne animal solum ortum est, id agit ut se conservet; natura omnibus ingenuit animalibus conservandi sui custodiam; *de natuurlijke z. t. z.*, appetitus homini ad vitam tuendam a natura datus.

zelfbewust, *z. trotsch*, zelfvertrouwen (*vol z.*).

zelfbewustheid, *z. 1. trots*, zelfvertrouwen, zelfgevoel.

zelfbewustzijn, b.v. *de ziel heeft z.*, animus se esse scit.

zelfde, *z. dezelfde*; = **1. gelijk**, *z. a. zelfgevoel*, virtutis suae sensus of conscientia; *z. hebben*, virtutis suae sibi concium esse; se non contemnere; *een verkeer d.*, vana de se persuasio; *een man met veel z.*, ingentis spiritus vir; *iemds z. verhoogen*, alqm, ales animum extollere.

zefkennis, notitia sui; recta sui aestimatio; *z. is zeldzaam en moeilijk*, minime sibi quisque notus est et difficillime de se quisque sentit; *gebrek aan z.*, ignoratio sui; *z. verkerigen*, noscere se ipsum; *z. bezitten*, se ipsum nosse; *tot z. vermanen*, *z. verlangen*, monere, ut se quisque noscat; iubere noscere nosmet ipsos.

zefkweller, ipse se puniens.

zeflmoord, mors voluntaria; nex voluntaria; mors quam sibi alqs consciscit; *z. plegen*, (voluntariam) mortem, necem sibi consciscere; manus sibi afferre, inferre; vim afferre vitae suae; alqs ipse se vitā privat; alqs ipse se interficit, interimit, occidit.

zeflmoordenaar, qui mortem sibi consciscit of conscivit; *z. zijn*, worden, *z. zeflmoord* (*plegen*).

zeflopoffering, devotio vitae, capitis; vaderlandlievende *z.*, door vitam pro patria profundere.

zefloverschatting, nimia aestimatio sui; uit *z. en eigenliefde*, de se bene existimans seseque diligens (*Cic.*).

zefls, etiam; vel; ipse (ipsa virtus contemnitur); *z. zij niet*, ne tu quidem; *en, ja z.*, zie **en. 1, c.**; **ja. 2.**; *z. indien of wanneer, zie wanneer, II, E.*

zeflstanding, **1.** in geestelijk, zedelijk opzicht, qui ex se ipso totus aptus est; cui ex se ipso apta sunt omnia; sui iudicii of arbitrii; ook proprius et suus (natura);

meus, tuus, suus; *een z. begrip zijn*, propria vi suā esse; *met z. oordeel*, iudicio arbitrioque (meo, tuo, suo nostro); *een man met een z. oordeel*, homo sui iudicii; *een z. oordeel hebben*, suo iudicio uti; *geen z. iudicio nihil valere*; nihil iudicare posse. — **2.** in staatkundig of burgerlijk opzicht, nullius indigens; liber; sui iuris; suae potestatis; = *geen voogd voor het gerecht behoevend*, suae tutelae; *volken, die z. zijn of het trachten te worden*, populi, qui aut habent libertatem aut assequi student; *wij zijn weer een z. volk geworden*, populi nostri libertatem recuperaverimus; *een z. heerscher zijn*, suo iure imperare.

A d v. 1. suā sponte (facere); voluntate; ad arbitrium suum (agere); suo nomine (praeesse exercitui, Caes.); *z. handelen*, ook suo iudicio stare; suo consilio of iudicio uti; = *op zich zelf, zonder anderen, op eigen hand*, per se; ipse of solus per se; meo (tuo, suo, nostro, vestro), ut dicitur, Marte (ook zonder ut dicitur); suapte ingenio; *z. en onafhankelijk*, per se nullius vel auctoritate vel auctoritate (progre)di; *z. de waarheid navorschen*, omissis auctoritatibus ipsa re et ratione veritatem exquirere; *z. oorlog voeren*, suā sponte of propriis viribus consiliisque bellum gerere. — **2.** suo iure (imperare).

zeflstandingheid, **1.** in geestelijk, zedelijk opzicht, liberum arbitrium; libera voluntas; animi constantia; gravitas; *z. bezitten*, sui iudicii of arbitrii esse. — **2.** in staatkundig, burgerlijk opzicht, libertas; libertas et immunitas; meum, tuum, suum ius; *z. bezitten*, sui iuris of suae potestatis esse; *een volk z. geven*, populum libertate donare.

zeflverachting, contemptio sui.

zeflverdediging, tutela sui; defensio salutis suae; defensio contra vim; *als of tot z.*, sui defendendi causa.

zeflverheffing, superbia; animus elatus of inflatus; vana de se praedicatio.

zeflverlaging, humilitas; animus abiectus, humilis; humiles blanditiae (*lage vleierij*).

zeflverloochening, dolorum et laborum contemptio; rerum humanarum contemptio ac despicentia; = **zeflbeheersching**, *z. a.*

zeflvernedering, humilitas; animus submissus (*ootmoed*).

zeflvertrouwen, fiducia mei, tui, sui, in het verband fiducia alleen; confidentia (voornamelijk in ongunstigen zin: *driestheid, brutaliteit*); *z. hebben*, fiduciam in se collocare; sibi (ipsum) confidere; *een grooter z.*, certius sibi fidere; *een zeer groot z.*, plurimum sibi confidere; *vol z.*, alacer et fiduciae plenus; *confidens (ook in ongunstigen zin = dries, brutaal)*; (*als adv.*) confidenter (*ook in ongunstigen zin*); *ook animose*; *zonder z.*, nullā fiduciā sui of ingenii sui; *met te weinig z.*, *z. neerslachtig*; *met te veel z.*, sibi praefidens; = *kloekmoedigheid, moed*, animus.

zeflzicht, cupiditas sui; amor sui of rerum suarum; = **baatzucht**, *z. a.*

zeflzichtig, cupidus; qui sua cupiditate, non utilitate communi impellitur; callidus (liberalitas); = **baatzuchtig**, *z. a.*; *met z. bedoeking*, *z. (adv.)*, utilitatis causa; ambitiose; cupide (agere), inhumane (facere).

zemelen, furfur, *geul. pl. furfures; van z.*, fufureus.

zendbrief, epistola.

zenden, mittere (alqd alci, ad alqm; Delphos misit consulatum of qui consule- rent); *in publieke aangelegenheden*, legare (alqm); *in private*, allegare (alqm); *heime- lijk z.*, submittere (alqd alci, ad alqm; ook = *ter hulp z.*, alqm alci); *iemd ergens heen z.*, om van hem af te zijn, ablegare, b.v. alqm venatum; *naar verschillende kanten*, dimit- tere (nuntios in omnes partes); = *aan iemd laten bezorgen*, alqd perferendum of afferendum curare alci of ad alqm; *om iemd z.*, accire of arcessere, evocare, excire alqm; *om hulp z.*, mittere, qui auxilium pec- tant; *auxilium petere; iemd naar de andere wereld z.*, alqm (e medio) tollere; alqm interimere.

zending, 1. = *het zenden*, missio; v. e. gezant, ook legatio; *de oorzaak der z. was*, causa mittendi erat; = *het gezonden zijn*, iemds goddelijke z. erkennen, z. **goddelijk**. — 2. = *het gezondene*, b.v. een z. waren, merx missa of allata; een z. boeken krijgen, libros ad se missos accipere; afferuntur ad alqm libri ab alqo missi.

zengen enz., z. **verschroeiën**, verbran- den enz.

zenuw, nervus (ook fig., b.v. vectigalia nervos esse rei publicae).

zenuwachtig, = *onrustig*, trepidus; = *bang*, timidus; *in het algem.*, z. zijn, ex ner- vis laborare.

zes, 1. *num. er.*, sex; *elk of telkens z.*, seni; *een tijdruimte van z. jaren*, sexennium; *van zes maanden*, semestire tempus. — 2. *s u b s t.*, de z., *het getal z.*, numerus senarius; (*op dobbelsteenen*) senio.

zesdaagsch, sex dierum.

zesde, sextus; *voor de z. maal*, sextum; *ten z.*, sexto; *als s u b s t.* = *zesde deel*, sexta pars.

zesdeelig, sex partibus constans.

zesdubbel, z. **zesvoudig**.

zesduizend, sex milia; *elk of telkens z.*, sena milia.

zesduizendmaal, sexies milies.

zesduizendste, sexies millesimus.

zeshonderd, sescenti; *elk of telkens z.*, sescenti.

zeshonderdmaal, sescenties.

zeshonderdste, sescentesimus.

zesjarig, sex annorum; = *zes jaren oud*, ook sex annos natus; z. *knapen*, pueri senum annorum; een z. *tijdruimte*, sexenni- um.

zesmaal, sexies; z. *meer dan enz.*, sexies tantum, quam quantum etc.

zesmaandsch, semestris; *sex mensium*, *zesriemig*, z. *galei*, hexëris.

zestal, z. **zes**, 1.

zestien, sedecim; decem et sex; *elk of telkens z.*, seni deni.

zestiende, sextus decimus; *voor de z. maal*, sextum decimum; *als s u b s t.* = *zestiende deel*, sexta decima pars.

zestienhonderd, mille et sescenti; sedecies centum.

zestienjarig, sedecim annorum; = *zes- tien jaren oud*, ook sedecim annos natus; z. *knapen*, pueri senum denum annorum.

zestienmaal, sexies decies; sedecies.

zestig, sexaginta; *elk of telkens z.*, sexa- geni.

zestigduizend, sexaginta milia.

zestigduizendmaal, sexagies milies.

zestigduizendste, sexagies millesimus.

zestigjarig, sexaginta annorum; = *zes- tig jaren oud*, ook sexagenarius; sexaginta annos natus.

zestigmaal, sexagies.

zestigste, sexagesimus; *voor de z. maal*, sexagesimum; *als subst.* = z. *deel*, pars sexagesima.

zesvoetig, sex pedibus; sex pedes ha- bens; sex pedum; z. *vers*, (versus) sena- rius; = *hexameter*, (versus) hexameter.

zesvoud, sexies tantum.

zesvoudig, sexies partitus.

zetel, 1. = *stoel*, sella, sedile; = *verheven z.*, troon, solium. — 2. = *verblijf*, woonplaats, sedes, domicilium (ook fig.); *zijn z. ergens opslaan*, sedem constituere of domicilium collocare alqo loco; *de z. der ziel*, sedes et locus animi; ubi animus est.

zetelen, z. **zitten**, 1; *oneig.*, habitare, sedem habere alqo loco.

zetten, 1. *ponere* (*in 't alg.*), collocare, constituere (*op zijn behoortlike*, *beaalde plaats*); = *maken*, *dat iets staat*, statuere alqd; = *planten*, serere, b.v. arbores. — 2. *in 't bijz.*, *iets a n n o f b i j*, *n a a s t iets z.*, apponere alqd ad ignem, moenibus; *ad- movere alqd alci rei* (*ergens heen bewegen*, *brengen*, igni, moenibus, labris); *iets op zijn plaats z.*, alqd suo loco ponere; *aan land z.*, z. **ontschepen**; *iemd naast of bij iemd z.*, alqm iuxta alqm assidere iubere. | *iemd of iets o p iets z.*, alqm, alqd imponere, inferre in alqd (b.v. imponere in plastrum; *op een paard*, z. **paard**); *collocare alqd*, alqm, in alqa re; = *doen passen op*, accom- modare (sibi coronam ad caput); = *op of in iets schrijven*, z. 1. **schrijven**, 1; *iemd op den troon z.*, z. **troon**; *iemd op de lijst der vogelvrjverklaarden z.*, z. **lijst**, 2; *iets op het spel z.*, z. **spel**, 4. | *iemd of iets i n iets z.*, alqm, alqd imponere in alqd (pedem in navem), alqd inferre in alqd (of alci rei, b.v. corpus mortui tumulo); *iemd in de gevangenis z.*, z. **gevangenis**. | *over iets z.*, z. **overzetten**; *geen voet over den drempel (buiten de deur) z.*, z. **voet**. | *iets o n d e r iets z.*, supponere, subicere alqd alci rei; *voor iets z.*, z. **voorzetten**; *ergens anders z.*, in alium locum transferre; *tweemaal z.*, iterare (verba); *onmiddellijk na elkander z.*, duplicare (verba). | *z i c h z.* = *gaan zitten*, z. **zitten**, 1; *zich aan tafel z.*, cenare inpec- tre; (*bij de Romeinen*) accumbere; *zich in beweging z.*, se movere; moveri. | *z.*, *in het damspel*, calculum dare.

zetter, *typotheta.

zeug, sus; sus femina; porca (*een jonge tamme z.*); scrofa (Varr.); vgl. **varken**.

1. **zeven** (*num. er.*, *s u b s t.*), 1. *num. er.*, septem; *elk of telkens z.*, septeni; *z. jaren durend*, oud, z. **zevenjarig**. — 2. *s u b s t.*, de z., *het getal z.*, numerus septena- rius.

2. **zeven** (*verb.*), cribrare; cribro cer- nere.

zevendagsch, septem dierum.

zevende, septimus; *voor de z. maal*, septimum; *op den z. dag der maand vallend*,

septimanus (nonae; Varr.); als subst. = zevende deel, pars septima.
zevendeelig, septem partibus (constans).
zevend(e)half, sex cum dimidio.
zevendubbel, z. **zevenvoudig**.
zevenduizend, septem milia; elk of telkens z., septena milia.
zevenduizendmaal, septies milies.
zevenduizendste, septies millesimus.
zevenhonderd, septingenti; elk of telkens z., septingeni.
zevenhonderdmaal, septingenties.
zevenhonderdste, septingentesimus; voor de z. maal, septingentesimum.
zevenjarig, septem annorum; = zeven jaren oud, ook septem annos natus.
zevenmaal, septies.
zevenmaandsch, septem mensium; de stad werd na een z. belegering ingenomen, urbs septimo mense quam oppugnari coepta est, capta est.
zevenriemig, septiremis.
zevental, z. **1. zeven**, **1.**
zeventen, decem et septem; septendecim; elk of telkens z., septeni deni.
zeventiende, septimus decimus; voor de z. maal, septimum decimum.
zeventienjarig, decem et septem annorum; = zeventien jaren oud, ook decem et septem annos natus.
zeventienmaal, septies decies.
zeventig, septuaginta; elk of telkens z., septuageni.
zeventigmaal, septuagies.
zeventigste, septuagesimus; voor de z. maal, septuagesimum.
zevenvoetig, **1.** = met zeven voeten, septem pedibus; septem pedes habens. — **2.** = van zeven voet, septem pedum; = zeven voet lang, hoog, septem pedes longus, altus.
zevenvoud, septies tantum; septuplum.
zevenvoudig, septemplex; hier is een z. echo, hoe loco septies eadem vox redditur; a d v., septies.
zich, **1.** door sui, sibi, se of sese. — **2.** reflexieve verbale uitdrukkingen met „zich” worden behalve door het act. met se, nog weergegeven: door het p a s s., wanneer het subject aan de werking van een ander subject onderworpen wordt gedacht, b. v. z. oefenen, se exercere; exerceri; z. kwellen, se cruciare of excruciare; cruciari, excruciari; z. ver- maken, se delectare of oblectare; delectari, oblectari; z. vergissen, se fallere of decipere; falli, decipi. | door een d e p o n e n s (vaak = p a s s.) of door tot intransitiva geworden transitieve verba, b. v. z. baden, lavari, lavare; z. buigen of neigen, inclinari, inclinare; z. van iets bedienen, uti alqa re; z. afstorten, effundere, effundi. | nauwkeuriger door een bijzonderlijk object, waarop de handeling eigenlijk betrekking heeft, b. v. z. baden, corpus (corpora) abluer aqua; de jongelingen moesten z. versterken door arbeid, corpora juvenum firmari labore voluerunt; z. ontspannen, se of animum relaxare; Hasdrubal en Syphax vereenigden z., H. et S. copias suas iunxerunt; z. tegen de invallen der vijanden beschutten, fines suos ab incursionibus hostium tueri.
zicht, in z. komen, videri, conspici; z. **zichtbaar** (woorden); op z. zenden, ad inspicendum mittere.

zichtbaar, quod cerni potest of sub oculos, sub aspectum cadit; aspectabilis; *duidelijk* z., conspectus (tumulus, tumulus hosti, agmina inter se satis); conspicius; oculis subiectus; expressus (vestigia, indicia); evidens, apertus, manifestus (*klaarblijkelijk*); z. *zijn*, oculis cerni; cadere sub oculos, sub aspectum; aspectu sentiri; ante oculos positum esse; conspici, conspiciuum esse, in conspectu esse; in promptu esse; apertum esse; apparere; eminere (desperatio in vultu alcs); *volkomen*, manifestum, expressum esse; *niet meer z. zijn*, cerni of conspici desiisse; occultari; z. *worden*, in conspectum dari; sub aspectum venire; cerni; oculis subici; apparere; *van sterren*, se aperire; aperiri; *duidelijk*, *volkomen*, apparere ac cerni; z. *maken*, *doen worden*, in conspectum dare; oculis subicere; *aperire*; *adaperire* (quae velanda sunt); *sporen zijn nog z.*, vestigia remanent; *de z. wereld*, mundus, quem cernimus; haec omnia, quae videmus; ea, quae sunt quaeque videmus omnia; *ook alleen haec*; a d v., manifesto; aperte; ita ut facile appareat; *apparet m. a c c. c. i n f.*, ook videri c. i n f.

zichtbaarheid, door omschr.

ziedaar, en (b. v. en accipit); z. **zien**, **1. C. zieden**, i n t r., fervere; aestuare; *het z.*, fervor.

ziek, aeger (gewl. met de ziekte of het lichaamsdeel, waaraan men lijdt, in den a b t.); aegrotus; z. *zijn*, aegrotare; morbo laborare of affectum esse; aegro corpore, infirma atque aegra valetudine esse; *het z. zijn*, aegrotatio; z. *liggen*, lecto teneri; aegrotare; *zwaar z. zijn*, graviter aegrotare; *graverter iacere*; gravi morbo conflictari; z. *worden*, in morbum incidere; morbo tentari of corripri; morbum nancisci; z. *zijn aan of ten gevolge van iets*, aegrum esse alqa re; laborare (morbo); ex renibus).

ziekbed, lectus aegrotantis; in het ziekbed geworpen worden, in morbum implicari; morbo affligi; op het z. *liggen*, cubare ex morbo; *aan iemds z. zitten*, alci assidere.

zieke, z. **patient**.

ziekeliijk, in valldus, infirmus, imbecillus; aeger (pars rei publicae; animus); morbo similis (op ziekte gelijkend); z. *zijn*, valetudine minus commoda of non firma uti; z. *toestand*, z. **ziekeliijkheid**; z. *toestand der ziel*, mentis aegrotatio, insanitas; p l., aegrotationes of aegritudines animi.

ziekeliijkheid, valetudo infirma, incommoda, minus commoda, tenuis, in het verband valetudo alleen; corporis imbecillitas of infirmitas; ad aegrotandum proclivitas; aegrotatio.

ziekenbezoek, een z. brengen, aegrotum visere, visitare.

ziekenhuis, valetudinarium.

ziekenopasser, -es, aegri of aegrorum, minister, ministra; in het hospitaal, nosocomus; *ziekenopassers en verplegers*, assidentes curantesque; *iemds z. zijn*, bij iemds als z. *fungeeren*, alci of alcs valetudini assidere; v. e. slaaf, alci aegro ministrare.

ziekenverpleger enz., z. *het vorige*.

ziekte, morbus; valetudo adversa, infirma, aegra, in het verband valetudo alleen; aegrotatio (*het ziek zijn*); *aanval van een z.*, z. **aanval**, **2.**

ziektestof, *causa morbi*; = *schadelijke stof*, id quod nocet.

zieketoeestand, *z. ziekelijkheid*.

ziel, 1. *eig.*, animus; als beginsel of voorwaarde van het dierlijk leven, anima; als denkend en oordeelend wezen, mens; iets doet mij tot in de *z. leed*, valde doleo, gravissime fero alqd. — 2. *oneig.*, = de leidende persoon of kracht bij een onderneming, princeps (conjuratio; rei agenda); auctor, dux alcs rei; *vroomheid is de z. aller deugden*, pietas est fons of fundamentum omnium virtutum. | = *individu*, persoon (bij opgave v. e. cijfer), caput; geen levende *z.* = geen mensch, nemo; nullus of nemo homo; haud quisquam hominum; nemo mortalis of mortalium; = *geen levend wezen*, haud ullum animal.

zielegrootheid, animi magnitudo of altitudo; animi fortitudo (*zielskracht*).

zieleheil, *animi salus.

zielenadel, animi excellentia et magnitudo; animi altitudo.

zielental, numerus omnis multitudinis of omnium incolarum; omnes incolae, ook incolae alleen.

zielsmart, magna molestia; hevige, groote *z.*, animi cruciatus.

zielspijs, pabulum animi.

zielevrede, pax animi, mentis; *z. schenken*, pacem animo of animis afferre.

zielloos, animo vacans; = **ontzield**, *z. a.*

zielsangst, animi angor; animi metus of timor.

zielskracht, vis animi; animi fortitudo; animus fortis; animi robur; animus robustus; animi constantia.

zielskwellend, *z. zielsmart*, **zielsverdriet**.

zielsrust, animi tranquillitas; *zijn z. verliezen*, animo frangi.

zielsverdriet, animi aegritudo; *z. ook zieksmart*.

zielsverhuizing, animorum post mortem ab aliis ad alios transitio; animi in alias atque alias formas transeuntis; *Pythagoras leerde de z.*, Pythagorus docuit animos non interire, sed post mortem ab aliis ad alios transire.

zielsziekte, animi morbus; *aan een z. lijdende*, aeger animi of animo.

zieltogen, animam agere.

zielverkooper, plagiarus.

1. **zien** (*verb.*), *i. n. t. r.*, videre, (oculis) cernere; *niet (kunnen) z.*, caecum esse (*v. nature of door verlies van het gezicht*); oculis of luminibus captum esse, luminibus orbatum esse (*door verl. v. h. gez.*); goed, *scherp z.*, bene, acriter videre; *met één oog niet goed z.*, oculo minus uti (*Plaut.*); *met het rechter oog z.*, dextero oculo non bene uti; *z. ik goed z.*, satin' ego oculis cerno? satin' ego oculis plane video? *zoo ik goed z.*, si satis cerno; (*aan vrees*) *noch goed z.*, noch goed hooren, neque oculis neque auribus satis competere (*Tac.*); *zoo ver men z. kan*, quā visus est; quo longissime oculi conspectum ferunt; *verder z.*, longius videre; *fig.*, plus videre (*in een enkel geval*); plus sapere (*in 't alg.*); *zijn verder ziende vrienden*, amici eius, qui plus viderunt; prudentes amici eius (*Liv.*); *welaan! laat ons nu verder z.*, *z. 2. ver*, op het einde; *iemd kan weer z.*, alqs

caecitate liberatur; alci visus restituitur of oculi restituuntur; *door een toeval, een wonder*, alqs oculus of lumen recipit. — *In 't bijz.*, *A. van verre (in de verte) z.*, prospicere (*naar iets*, in alqd); *fig.*, *in de (verre) toekomst z.*, videre in futurum (*Liv.*); *longe prospicere futuros casus.* — *B. naar iets z.*, oculos in alqd conciere; alqd spectare, intueri; despicere ad, in alqd (*van boven neer*); *naar iemd of iets z.*, omzien, gaan zien, videre, visere, invisere alqm, alqd; *omhoog, naar boven z.*, suspicere; oculos tollere; *omlaag, naar beneden*, despicere; *achterom*, respicere; *niet in de zon kunnen z.*, solem adversum intueri nequire; *de rechters in het gelaat z.*, ora iudicum aspicere; *op d. grond, z.*, despicere ad, in terram; oculos in terram demittere; terram intueri; *om zich heen z.*, circumspicere. — *C. zie eens, vide*; *zie daar, zie daar is*, ecce (*doelende op iets*, dat plotseling of onverwachts verschijnt); *en (inz. met ironie of weerzin)*; *z. daar is (komt) uw brief*, ecce litterae tuae; *z. daar is hij*, en hic est ille; *zie, ook vide (zie toe)*, aspice (*aanschouw*). — *D. ik zal z.*, wat te doen staat, videbo, quid faciendum sit; *laat ons nu z.*, wat dezen daartegen plegen in te brengen, nunc ea videamus, quae contra ab his disputari solent; *zie (wel)*, wat gij doet, vide, quid agas; *z. of, z. beproeven*; *om te z. (te beproeven)*, of wordt in het verband niet zelden uitgedrukt door het enkele si forte, si m. c. n. t. i., b.v. Hannibal rukte naar Africa, om te z., of enz., Hannibal ad African accessit, si forte etc. — *H. trans.* *A. eig.*, videre, cernere; aspicere, conspiciere, conspiciari; spectare. — *B. fig.*, videre, intellegere (alqd; *m. a. c. c. i. n. t. i.*); iudicare (*m. a. c. c. i. n. t. i.*); recte); *spreekw.*, dat kan zelfs een blinde z., apparet id etiam caeco; caecis hoc, ut aiunt, satis clarum est; *iets uit iets z.*, cognoscere, intellegere alqd ex alqa re; iudicare ex alqa re de alqa re; *iets of iemd in iets of iemd z.*, alqd referre ad alqd; alqd interpretari m. praedicaats-acc.; alqm iudicare m. praedicaats-acc.; *in iemd een mensch z.*, alqm in hominum numero putare; *in de Aetoliërs de toekomstige tirannen van Griekenland z.*, Aetolos habendos Graeciae dominos cernere; *ook door animo (animis) destinare*, b.v. animo (animis) alqm destinare auctorem caedis (*in iemd enz. zien*), *Liv.*; *dat z. ik aan mij zelven*, de me experior; *voor zoo ver ik z. kan*, quantum (ego, equidem) intellego, video; *iets of iemd gaarne z.*, ook gaudere, delectari alqa re (alcs rei of alcs aspectu); = *iemd genegen zijn*, alci cupere of bene velle; *iemd niet gaarne z.* (= *niet genegen zijn*), alci male velle, alci nolle; *door iemd gaarne g. worden*, gratiosum esse alci, apud alqm; *gaarne z.*, dat enz., cupere, velle m. a. c. c. i. n. t. i. — *In 't bijz.*, elkander *z.* = *samenkomen*, b.v. inter nos convenimus. | *iets late n. z.*, alqd ostendere, monstrare; alqd oculis subicere; *hetgeen bedekt was*, aperire; *zich laten z.*, v. pers., se ostendere; *venire*; in publicum prodire; v. pers. *en zaken*, conspici; conspicium esse; in conspectum venire; *videri*; *zich niet laten z.*, *z. onzichtbaar*. | als phraseologisch verbum niet vertaald, b.v. ik z. mij gedwongen, cogor; non possum non c. i. n. t. i.; invitus facio,

ut etc.; faciendum mihi puto, ut etc.; *zich gerangen z. (fig.), teneri; dat wenschke ik begrepen te z., hoc intellegi velim; het vaderland vernietigt wenschen te z., patriam extinctam cupere; ik z. mij in mijn hoop bedrogen of teleurgesteld, z. bedriegen, teleurstellen.*

2. zien (s u b s t.), visus (het vermogen om te zien); conspectus (aanzicht); spectatio (aanschouwing, bezichtiging); vgl. **ge-zichtsvermogen.**

ziener, vates; divinus.

zieneres, vates.

zienersblik, divinatio quaedam futurorum; divinatio animi praesagientis; praesagatio divina; animus divinans of praesagiens.

zienersgave, divinatio.

zienersoog, z. **zienersblik.**

zienswijze, z. **meening.**

zier, een z., z. 2. **haar**, 2; **niets.**

ziften, 1. **eig.**, z. 2. **zeven.** — 2. **fig.**, z. **vitten.**

1. **zij** (p r o n. p e r s.), z. **hij**, **zij**, **het.**

2. **zij** (s u b s t.), z. 1. en 2. **zijde.**

1. **zijde**, 1. **eig.**, = een der vlakken van een lichaam tusschen voor- en achtervlak, latus; pijn in de z., dolor lateris of laterum; *iemd een stoot in de z. geven (om hem op iets opmerkzaam te maken), alcs latus fodere, fodicare; van ter z., ex of ab latere; ex obliquo; ex transverso; aan beide zz., ab utroque latere; iemd van ter z. aanzien, alqm limis (oculis) aspicere (Com.); den vijand van ter z. aanvallen, den vijand in de flank vallen, hostem a latere aggredi, invadere; hostem ex transverso adoriri; latus hostium of transversam hostium aciem invadere; aan iemds z. zitten, sedere ad latus alcs; assidere alci; - liggen, accubare alci; - gaan, a latere alcs incedere; niet van iemds z. gaan of wijken, numquam ab alcs latere of ab alqo discedere; ab alqo non digredi; alci affixum esse (tamquam magistro); iemd aan iemds z. stellen, alqm lateri alcs adiungere; als hulp ter z. stellen, alqm alci ministrum adiungere; aan iemds z. staan, ad latus alcs stare; ab latere alcs esse; fig., iemd ter z. staan, alci adesse, alci adiutorem esse (in alqa re); iemd aan zijn z. hebben, alqs mihi a latere est; alqs ad latus meum sedet of stat; iets -, alqd secum, iuxta se habere; fig., z. **begunstigen**; ter z., secreto (agere cum alqo); ter z. gaan, treden, secedere; de via decedere; recedere de medio; viam, locum dare (plaats maken.); iemd ter z. voeren, nemen, alqm in secretum abducere; alqm seducere (waarbij als s u b s t.: seductio, b.v. testium); - roepen, alqm sevocare; iets ter z. leggen, alqd seponere, reponere; fig., iets ter z. leggen, stellen, veronachtzamen, alqd omittre (voor eenigen tijd, intermittere), relinquere, derelinquere, deserere, neglegere; = versmaden, repudiare; het ter z. stellen, z. **terzijdestelling**; iemd ter z. doen gaan of treden, alqm submovere, removere. — 2. in ruimeren zin, = kant in 't alg., pars; van (aan) deze z., hinc; van (aan) gene z., illinc; van (aan) alle zz., ab omnibus partibus, undique; naar alle zz., in omnes partes; quoquoversus; van (aan) beide zz., utrimque; uitro citroque (heen en weer, over en weer); ab utroque latere (vlae);*

ab utraque parte; aan elk van beide zz., utrobique; van beide of van twee tegenovergestelde zz. (gevoeren, komend), anceps (tela, proelium, periculum); naar beide zz., in utramque partem, utroque; van deze... van gene z., hinc... illinc; aan alle zz., ook ubique; naar verschillende, naar tegenovergestelde zz., in diversas of contrarias partes; naar welke z. men wil, quocumque; aan deze z. van enz., cis, citra c. a c c. (citra ook a d v. = aan deze z.); aan deze z. van den Rijn wonend, gelegen, Cisrhenanus; qui est of incolit cis Rhenum; cis Rhenum situs (situs van plaatsen, † soms v. personen); aan deze z. der Alpen gelegen of wonend, Cisalpinus; aan deze z. der bergen zich bevindend, wonend, cismontanus (Plin.); aan deze z. gelegen, citerior; aan gene z. van enz., z. **gene**; van of aan de eene z. ... van of aan de andere z. en dgl., z. 1. **kant**; het recht aan zijn z. hebben, causâ superiorum esse.

In 't bijz., **A. van de zijde van iemd**, ab alqo (levior est plaga ab amico quam a debitore); alcs nomine, alcs verbis (in iemds naam, b.v. senatus populique Romani verbis nuntiare); van de z. mijns broeders hebben wij niets te vrezen, a fratre meo nihil est, quod timeamus; van mijn z. (mijner zijds) zal niets in den weg gelegd worden, a me nulla mora erit; alle beloften van mijn z., omnia promissa mea; van vaders z. met iemd vervant zijn, paterno genere contingere alcs domum, familiam. — **B. v. e. partij**, b.v. aan iemds z. staan, z. **partij**, 1; aan gene z. staan, illac facere (Cic.); iemd op zijn z. brengen, tot enz. overhalen, in suas partes of ad suam voluntatem perducere, ad suam sententiam traducere alqm; iemds z. kiezen, in alcs partes transire; ad causam alcs se adiungere; - in naam (schijn), niet inderdaad, verbis consistere cum alqo, re dissidere. — **C. v. d. wijze**, waarop men iets beoordeelt of voorstelt, of waarop iets zich voordoet, pars, b.v. in bonam, in optimam partem accipere, in meliorem partem interpretari alqd; iets van de slechtste z. voorstellen, abicere, extenuare; affligere vituperando; van de beste z., augere, amplificare, exaggerare; de zaak heeft twee zz., res anceps est; van deze z. beschouwd, si rem ita spectas; iets van alle zz. nauwkeurig beschouwen, ex omni parte diligentissime considerare; die z. van het Romeinsche karakter leeren kennen, illud Romanorum esse proprium cognoscere; iemds goede, slechte zz., virtutes, vitia alcs; iemds zwakke z., z. **zwak**, 2, **C.**

2. **zijde**, bombyx; = zijden stoffen, kleederen, bombycina, serica (n. pl.).

zijdelings, = van ter zijde, z. 1. **zijde**,

1; fig., = niet rechtstreks, z. **indirect.**

zijdelingsch, obliquus; een z. **blik** op iemd of iets werpen, (oculis) limis aspicere (Com.); fig., = niet rechtstreksch, z. **indirect.**

zijden, bombycinus, sericus; z. **stoffen** enz., z. 2. **zijde.**

zijderups, -worm, bombyx.

zijegebouw, aedificium alteri astructum.

1. **zigen** (t r a n s.), percolare.

2. **zigen** (i n t r.), z. **nederzigen**, **be-zwijken.**

zijlinie, een verwant in de z., als jur. term,

cognatus ex lateribus; verwantschap in de z., cognatio ex lateribus.

1. **zijn** (pron. p o s s.), 1. als het op het s u b j. van denzelfden zin of van den hoofdzin betr. heeft, suus, anders eius, illius; ieder het z. geven, suum culque tribuere; de zz., sui; het zal te zijner plaatse gezegd worden, dicitur certo loco; te zijner tijd = te rechter tijd, suo tempore; Cato, ongeveer de oudste man van z. tijd, Cato quo nemo fere senior illis temporibus; Plato in illo libro, qui inscribitur Meno; iemds lot tot het z. maken, fortunam ales cum sua fortuna coniungere; een meening tot de z. maken, sententiam sequi, arripere. — 2. valt er geen nadruk op „zijn“, dan blijft het gewl. onvertaald, als de zin van zelf duidelijke is, b.v. z. ouders eeren, parentes colere; Plato zegt in z. Timaeus, in z. Wetten, Plato in Timaeo, in legum libris of in legibus dicit.

2. **zijn** (v e r b.), esse; = voorhanden zijn, bestaan, exstare; = gevonden worden, inveniri, reperiri; = zich ergens ophouden, versari, commorari in loco alqo. In 't bijz., a. het is zoo, res ista est, ita of sic se habet; wat mag dat z. ? wat is dat? quid hoc sibi vult? hoe is het met u? quomodo valet? quomodo te habes? hoe zou het z., als ik eens schreef? quid si scribam? — b. het is mij, alsof hij enz., videtur c. i n f.; het is mij, alsof ik enz., videor mihi c. i n f.; het was hun alsof zij de woorden van een vader hoorden (als hoorden zij enz.), has velut parentis voces audiebant. — c. het zij dan, dat, nisi forte, nisi vero (iron.), nisi m. i n d i c.; hij zij, wie hij wil, quisquis est; het (dit) zij, gelijk het wil, hoe het (dit) zij, quidquid id est (Verg.), utut est (Com.); ook alleen ceterum; sed; dat zou al te trotsch zijn, id quidem superbum est; het zou billijk geweest zijn, aequum, par erat. — d. het is dwaas, lichtzinnig te enz., stultitia, dementiae of stulti, dementis, levitatis of levis animi est c. i n f.; minder vaak stultitia etc. est c. i n f.

3. **zijn** (s u b s t.), het z., door esse; het niet z., door non esse, mors, interitus.

zijnent, ten of te z., domi suae of domi eius, illius.

zijnenthalve, -wege, = om zijnentwil, suâ of eius, illius causâ; propter se, eum, illum; = zijnerzijds, z. a.

zijnentwille, om z., z. het vorige.

zijnerzijds, b.v. z. is het geoorloofd, per eum licet; ook z., ipse quoque.

zijpad, z. zijweg.

zijrivier, een z. van enz., flumen quod influit in etc.

zijstraat, semita (een nauwe straat in de stad, tegenover v.); angiportum (zij-of dwarsstraatje, steeje).

zijtak, z. tak, 2.

zijwaarts, in obliquum; vgl. 1. zijde, 1. zijwaartsch, obliquus (motus).

zijweg, deverticulum (waarmee men van den grooten weg afzwenkt); iter devium (van den rechten weg afvoerende); iter avium (op een afstand van den grooten weg); trames (binnenweg, dwarsweg); iter transversum, via transversa (dwars snijdend; in dwarse richting).

zilt, salsus; het z. nat, vada salsa (pl.).

zilver, argentum; met z. beslagen, ar-

genteus; soldaten, wier schilden met z. beslagen zijn, milites argentati of argentei.

zilver-, door argenteus of den gen. argenti.

zilveren, argenteus.

zilvergeld, nummi argentei; argentum signatum of argentum alleen.

zilvergoed, = zilveren voorwerpen, gerei, argentum of argentum factum; supellex argentea.

zilverkleurig, z. zilverwit.

zilvermijn, als zilverbevattende plaats, metallum argentarium of argenti; als schacht, argentaria (f.); argenti fodina.

zilvermund, (nummus) argenteus.

zilversmid, faber argentarius; vascularius.

zilverwerk, z. zilvergoed.

zilverwit, colore argenteo; coloris argentei; argenteus; z. haar, capillus canus; cani (pl.).

zin, 1. = zintuig, sensus; van het gezicht, gehoor enz., z. gezicht, 1; gehoor, 1 enz.; onder het bereik der z. vallen, sensibus subiectum esse; sub sensus cadere. — 2. **oneig.**, niet goed bij zijn zz. zijn en dgl., z. verstand. | = gedachte, mens, b.v. iets komt iemds in den zin (de gedachten), in mentem venit alci alcs rei, alqd (hoc en dgl.; ook multa, veel), c. i n f., m. a c c. c. i n f., m. ut; = voornemen, wil, mens, voluntas; dat is mij nooit in den zin gekomen, hoc numquam volui of intendi; zijn zz. op iets zetten, z. richten, 2; iets van zins zijn, in animo habere, alci in animo est c. i n f.; cogitare alqd of c. i n t.; z. ook zinnen (op iets); één van z. zijn, idem sentire; zijn z. krijgen, iemds z. doen, tegen zijn z., z. wensch, wil, 2; het allen naar den z. maken, omnibus probari of satisfacere; het gaat niet naar mijn z., res non credit ex sententia mea; res praeter voluntatem accidit; zijn z. volgen, uti animo suo; spreekw., zooveel hoofden, zooveel zinnen, z. hoofd, II, C; = lust, z. a. | = begrip, beteekenis, sententia, vis, notio; in dien, in dezen z., in eam, in hanc sententiam (b.v. loqui, epistolam scribere); aan een woord een z. toekennen, geven, sub voce sententiam subicere; met den z. van het gedicht in strijd zijn, a sententia carminis discrepare; den z. dezer uitdrukking begripen zij niet, hoc verbum quid valeat, non videt; de letterlijke z., z. letterlijk; een woord in een onjuisten z. gebruiken, voci alci vim quam non habet, subicere; vriendschap in den waren en vollen z. des woords, vera et perfecta amicitia in den volsten z. des woords, plane; in den strengen z. des woords, proprie vereque; z. 1. **nauw** (adv.), **nauwkeurig**; „aemulatio“ wordt in dubbel, in goeden en in slechten zin, gebruikt, aemulatio dupliciter dicitur, ut et in laude et in vitio nomen sit; een woord heeft een ruimen z., vocabuli alos notio late patet; ik begreep niet, welken zin de wet of deze woorden hadden, non satis intellexi, quid lex aut verba ista vellent; welken z. heeft zijn verzekering, dat enz.? quid erat quod confirmabat m. a c c. c. i n f.? geen z. hebben, absurdum esse (ook c. i n f.); in zekeren z. = in zekere mate, in zeker opzicht, z. 1. **maat**, I, B; **opzicht**, 2. | = volzin, z. periode, 2.

zimbouw, *z. periodenbouw.*

zindelijk, purus (*v. zaken*); mandus (ook *v. personen* = van zindelijkheid houdend).

zindelijkheid, munditia.

zingen, canere (*bij de fluit*, ad tibicinem; ad tibiam clarorum virorum laudes atque virtutes; *zonder begeleiding*, voce); cantare; = (*in geestvervoering*) dichten, als bezielde zanger verkondigen, vaticinari, scribere, fingere *m. a. c. c. i. n. f.*; het *z.*, cantus; ars canendi (*zangkunst*).

zingenot, voluptas of voluptates (*pl.*) corporis; ook alleen voluptas, voluptates; laag, grof *z.*, abominis voluptates.

zinken, 1. *eig.*, mergi, demergi, submergi (*in alqd.*, in alqa re); hauriri (aqua); *doen z.*, *z. onderdompelen*; ook deprimere (*navem*); *in iemds armen z.*, *z. 2. arm*, 1. **A.** — 2. *overdr.*, in slaap *z.*, *z. 1. slaap*; - *gezonden*, somno captus of oppressus; *zedelijke diep z.*, in omnia flagitia se ingurgitare; - *gezonden zijn*, vitilis of flagitiis omnibus deditum esse; *ik heb het gezonden vaderland opgeheven*, demersam patriam extuli. — *Z. verder zakken*.

zinledig, inanis (elocutio, nomen, verborum sonitus); *vgl. nietsbeteekenend*; een *z. woord*, vox inanis; verbum inane of cui nulla sententia subiecta est; *vgl. woord*, 1; *zonder waarheid is de vriendschap een z. woord*, sine veritate nomen amicitiae valere non potest.

zinledigheid, *v. e. woord*, vocis of verbi inanitas; door inanis, *b.v.* propter inanes illas litteras.

zinloos enz., *z. zinledig enz.*

zinnebeeld, imago, signum, index, momentum; *symbolum.

zinnebeeldig, *tectus quidam et operatus; *symbolicus; *a d v.*, *tecte et operte; per ambages; symbolice (Gell.).

zinnelijk, 1. *onder het bereik der zinnen vallende*, sensus subiectus; quod sensibus percipitur; *z. waarneembaar zijn*, *z. waarneembaar*; *de z. wereld*, quae oculis cernimus; res externae; zie **indruk**; *van z. indrukken afhankelijk zijn*, sensu moveri. — 2. = *het zingenot betreffende*, ad corpus pertinens; *vaker door den g. n. corporis* (voluptas, voluptates); *z. begeerten*, libidines; *aan z. genietigen*, *z. genot verslaafd*, libidinosus; ad voluptates propensus; delicatus (adolescens); libidinosus et d. iuvenus; = *de z. liefde betreffende*, venerius (voluptates; res); *aan z. liefde verslaafd*, *van een zeer z. natuur*, effusus in venerem; *z. zijn*, omnia ad corporis voluptatem of ad corpus referre; omnia voluptate of sensibus metiri; voluptatibus plurimum tribuere.

zinnelijkheid, voluptas of *pl. voluptates* (corporis).

zinneeloos, 1. = *berooft van zinnen*, sensu carens; sensibus orbatus of alienatus; *ten gevolge van schrik of verbazing*, attonitus, stupens; *a d v.*, sine sensu. — 2. = *van het verstand beroofd, omwils*, amens, demens, insanus (homo, contio, cupiditas); furiosus (orator, mulier; cupiditas); impotens (cupiditas); *z. uitspattingen*, insanitia libidinum; *z. gedrag*, insanitia; *z. pracht*, verkwisting, insanitia (villarum, vestium); *z. zijn*, ook frurere, insanire; = *ongertijmd*, absurdus

(lacrimae); *a d v.*, dementer, insane, furiose; absurde.

zinneeloosheid, amentia, dementia, insanitia, furor.

zinnen, op iets *z.*, cogitare, meditari alqd of *c. i. n. f.*; (*op iets groots en moeilijks*) moliri alqd; agitare (*in animo bellum*; rem in mente, mente, secum; rem cum animo, animo, animis); *op iets slechts z.*, iets in zijn schild voeren, machinari (alqd; perniciem alci); male cogitare; dolum of malas artes comminisci; concipere (flagitium, scelus, malum).

zinnenwereld, res, quas cernimus; res oculis subiectae; res aspectabiles; *zieh in de z. bevindend, daartoe behoorend*, quod est in naturis rerum.

zinnrijk, callidus (eius inventum; artificium naturae callidissimum); sollers; argutus (sententiae, dicta); *a d v.*, sollertier, argute.

zinsbedrog, -begoocheling, sensuum mendacium, in het verband ook mendacium alleen; = optisch bedrog, *z. optisch*.

zinscheiding, *z. interpunctie*.

zinspelen, op iem of iets *z.*, significare alqm of alqd, de alqa re; designare alqm; describere alqm; iocari in alqd (scherpsend op iets *z.*).

zinspeling, significatio; *fijnere z.*, facitius significata; een *duistere z.* op iem, aenigma alcs.

zinspreuk, sententia; dictum; *als korte zin*, vox, verbum.

zinsverbijstering, mens alienata; alienatio mentis.

zinsverrukkung, -vervoering, *z. ver-rukkung*, bezieling.

zintuig, sensus; *vgl. zin*, 1.

zinverwant, similis; = *gelijkbeteekenend*, *z. a.*

zitbank, *z. bank*, 1; *in theater*, circus, senaat, gerechtshoven, *z. zitplaats*.

zitdag, dies (*v. d. senaat*, senatūs).

zitplaats, sedes; sessio (*inz. in de open lucht*); = stoel, sella; solium (verheven zetel); *zz. in het theater*, spectacula; - *in theater of circus*, fori; - *in den senaat of de gerechtshoven*, subsella; *iemd een z. naast zich aanbieden*, geven, talci consessum offerre; alqm iuxta se locare; *bij zich (v. meerderen)*, alqm sessum recipere.

zitten, 1. *eig.*, sedere; *aan tafel z.*, cenare; cenare sedentem; *naast of bij iets of iem z.*, assidere (alci agro); sedere ad alqd; propter alqm consedis; *op iets z.*, sedere in alqa re, insidere alci rei; *supersedere alci rei*; *v. h. broeden van dieren*, incubare (ovis); *aan iets (vast) z.*, haerere in alqa re (*in vado*); *aan iets*, adhaerere (alci rei); *fig., aan het roer van staat z.*, *z. roer*; *te paard z.*, equo vehi, equo insidere; *in de gevangenis z.*, in custodia esse of servari; custodia teneri; *voortdurend in de boeken z.*, haerere in libris; quasi helluari libris; *ledig z.*, desidem sedere; *aan iemds voeten z.*, ad pedes alcs sedere; *het z.*, sessio; consessus (*het bijeenzitten van velen*). — 2. *in 't bijz.*, het kleed *z. goed*, vestis bene sedet; *de schoenen z. goed*, calcei ad pedes apti sunt of apte conveniunt; *fig., de smart z. diep bij iem*, dolor insidet in alqo, infixus animo haeret; *de argwaan*, suspicio penitus in:

haesit animo ales; *g a a n z.*, considere (in prato, humi); assidere; subdidere (*neerhurken*); een plaats zoeken om te gaan *z.*, ire sessum; aan tafel gaan *z.*, *z. tafel, 2*; *b l i j v e n z.*, non surgere (*v. personen*); haerere in vado (*v. schepen*); aan iets (*v. zaken*), *z. hangen, 1*; *fig.*, iem d l a t e n *z.*, alqm deserere, alci deesse; *iets niet op zich laten z.*, alqd amoliri (eriminationem); alqd non impunitum dimittere (iniuriam); non ferre alqd (ignominiam); *dat laat ik niet op mij z.*, hoc non impune feres.

zittend, een handwerksman, die een *z.* leven leidt, sellularius; sedentarius (sutor, *Plaut.*); een met een *z.* leven verbonden kostwinning, sellularius quaestus (*Gell.*).

zitting, consessus (het samenzitten van meer dan een); sessio (om te disputeeren; nostra postmeridiana); *z. van den senaat*, senatus; van een beraadslagend lichaam, consilium; *z. houden*, sedere, considere; *ergens*, in alqo loco considere; *de senaat houdt z.*, senatus habetur; *z. en stem hebben in den raad van een vorst*, interesse consilii principis.

zode, caespes.

zoeken, 1. = trachten te vinden, opzoeken, quaerere; = na-, opsporen, investigare, indagare. — **2.** = trachten te verkrijgen, quaerere (victum, alci honores); petere (auxilium; salutem ab alqo; salutem fugā); appetere (amicitiam, societatem ales); iemds gunst *z.*, gratiam ales captare; buit, voordeel *z.*, praedam, commodum secari; consectari (opes aut potentiam, ales benevolentiam); *iets in iets z.*, alqd quaerere ex re (honestum ex animo excelso); *de gelukzaligheid in iets z.*, felicitatem positam esse in alqa re arbitrari; *den grond van iets in iets z.*, causam ales rei repetere ab re; *z. te enz.*, *z. trachten.* — Het *z.*, investigatio, indagatio; door omschr.

zoel, tepidus, tepens.

zoelheid, tepor.

1. zoen, z. kus.

2. zoen, expiatio (verzoening); procuratio (afwending v. e. ongunstig voorteeiken); placulum (zoenoffer); vgl. verzoening.

1. zoenen, z. 1. kussen.

2. zoenen, explare (seelus); procurare (prodigium); vgl. verzoenen.

zoenmiddel, placulum (zoenoffer); placamen (caelestis irae, *Liv.*); placamentum; ongunstige voorteeiken door *zz.* afwenden, procurare prodigia.

zoenoffer, placulum; sacrificium placulare.

zoet, 1. eig., dulcis; tamelijk *z.*, dulciculus (potio); *a d v.*, *z. smaken*, dulci sapore esse. — **2. in ruimeren zin**, = aangenaam, dulcis, suavis, iucundus; blandus (bekorend, vleisend); *z. woorden*, blanditiae, blanda verba, blanda oratio; *iemd met z. woorden vangen*, verborum illecebris irretire alqm; *a d v.*, dulciter, suaviter, iucunde, blande.

zoetachtig, dulciculus, subdulcis; *a d v.*, *z. smaken*, dulciculo sapore esse.

zoetelaar, lixa.

zoethed, dulcedo, suavitatis (ook *fig.*); = het zoete, de zoetheiden, dulcia (*n. pl.*).

zog, = moedermelk, lact maternum; *z. van een schip*, sulcus (dicht.).

zolder, tabulatum (planken verdieping).

zoldering, z. plafond,
zolderkamertje, cenaculum.

zomer, aestas; tempora aestiva; *het begin van den z.*, aestatis initium of principium; aestas prima; solstitium (zomerzonnestilstand).

zomerdag, dies aestivus; warme *zz.*, ook alleen calores.

zomerhaljaar, semestre temous aestivum.

zomerhitte, calor aestatis; calores aestivi; aestivi solis ardor; *in de grootste z.*, ardentissimo aestatis tempore; medius caloribus.

zomerkwartieren, aestiva (*pl.*).

zomermaand, Iunius (mensis).

zomersch, aestivus.

zomerverblijf, locus aestivus; secessus aestivus (plaats, waar men zich in den zomer terugtrekt).

zon, sol; *in de z. zetten*, leggen, aan de *z.* blootstellen, in sole ponere, soli of solibus exponere; *zich in de z. koesteren*, apricari; *het z.*, apricatio; *fig.*, de *z. der dichtkunst en welsprekendheid bestraalde Athene*, quasi luce poësis et eloquentiae collustrabantur Athenae; *deze stad Rome, de z. der wereld*, haec urbs, lux orbis terrarum (*Cic.*).

zondaar, qui peccavit of deliquit; homo improbus, impius of flagitiosus; (homo) nocens (een misdadiger, boosdoener); peccator (*kerk.*); alle menschen zijn *zz.*, omnes homines peccaverunt; nemo mortalium culpā vacat; *de berouwhebbende z. wordt begenadigd, z. berouwhebbend.*

zondares, quae peccavit of deliquit; mulier (virgo, puella) improba, impii of flagitiosa, nocens; peccatrix (*kerk.*).

zonde, peccatum, delictum, scelus, flagitium, dedecus; nefas (onnatuurlijke, goddelooze daad); religio (*z. tegen het heilige*); een *z. begaan*, zondigen, peccare, delinquere; peccatum of delictum of nefas admittere; delictum committere; vele *zz.*, multa improbe facere; een *z. tegen iemd begaan*, peccare in alqm; iniuriam facere alci; vele *zz. tegen de goden*, multa in deos impii committere; voor *z. houden*, nefas ducere; voor groote *z.*, grande nefas esse credere; *het is z.*, te enz., nefas of scelus est *c. i n f.*

zondeloos, peccatis of culpa et peccato carens; sine peccatis; *z. zijn*, peccatis of culpa et peccato carere.

zonder, I. Praep., sine *c. a b l.* Dikwijls echter is „zonder” ook te vertalen: **A.** door nullus in den *a b l.* met een *subst.*, b.v. nullo ordine, n. periculo; nullā meā culpā (*z. mijn schuld*); n. meo merito *z.*, *z. bagage, z. begeleiding*, nullis impedimentis, nullis comitibus. — **B.** door *a d i i.*, b.v. experts ales rei (eruditionis); carens alqa re (civitas *c. legibus*); nudus alqa re, ab etc. (ontbloom van iets, urbs n. defensioribus; res publica n. a magistratibus); inops ales rei (consilii; ook inops ab amicis); *z. kinderen, z. kinderloos*; inz. door *a d i i.* en *a d v.*, waarin het begrip van „zonder” met een *subst.* ligt, b.v. *z. kleederen*, nudus; *z. moeite*, facilis, (*a d v.*) facile of nullo negotio; *z. testament*, intestatus; *z. schaamte*, impudens; *z. uitnoodiging*, invocatus; *z. overleg handelen*, temere of inconsiderate agere. — **C.** door een negatie met een *p a r t i c.* of ook

door een *partic.*, waarin een negatie ligt, b.v. *z. voorbereiding*, non paratus; *hij deed het z. blozen*, non erubescens fecit; *z. bepaling van een termijn*, nullā praestitutā die; *z. pantser en helm*, superiore corporis parte nudata; *wat kan het leven voor aantrekkelijks hebben z. vriendschap?* quae potest esse vitae iucunditas sublati amicitia; *als een romp z. hoofd*, velut truncum corpus dempto capite. — **D.** door nisi of nī... fuisset, b.v. *de brug zou bijna den vijanden den weg gebaand hebben, z. één man*, Horatius Cocles, pons paene iter hostibus dedit, nī unus vir fuisset, Horatius Cocles; *z. dezen (de ouden) zouden er in 't geheel geen staten geweest zijn*, qui (senes) si nulli fuissent, nullae omnino civitates fuissent (Cic.); *niet (niets, nooit)...*, non (nihil, numquam)... nisi, si non *m. partic.* of *verb. finit.*, b.v. *leer en wetenschap baten niets z. medeverking der natuur*, nihil praecipua atque artes valent nisi adiuvante natura of *nisi adjuvat natura*; *z. zijn geschiedenis zou zijn naam niet meer bestaan*, si historiam non scripsisset, nomen eius non exstaret (Cic.). — **E.** *z. iets zijn, iets moeten missen*, alqa re carere; *niet z. iets kunnen*, alqa re carere non posse; *sine alqa re omnino esse non posse*. — **II. A d v.** *z. te of z. dat*, **A.** door een negatie met een *partic.* of door een voorw. *z. n. nisi*, si non of door ontkennende *a d i t.*, b.v. *dit zeg ik z. iemds berisping te vreezen*, hoc dico nullius reprehensionem verens; *z. den brief gelezen te hebben*, epistolā non lectā; *ik heb niets gedaan z. er lang over gedacht te hebben*, nihil feci non diu consideratum; *dit kan niet beoordeeld worden, z. dat wij de zaak vooraf onderzocht hebben*, haec diiudicari non possunt, nisi ante causam cognoverimus of *nisi causā ante cognitā*; *het zou mij niet ingevallen zijn, z. dat ik er aan herinnerd was*, non mihi nisi admonito of *nisi admonito non mihi in mentem venisset*; *z. het te weten*, insciens, inscius, nesciens, ignarus; *hij kwam daar, z. dat iemd het wist*, omnibus insciis eo venit; *z. het te vermoeden*, nec opinans; *z. uitgenoodigd te zijn*, invocatus. — **B.** = *zoo of met dien verstande*, dat niet, (ita, sic) ut non of (na een negatieve zin) quin, qui non, b.v. *hij wij liever voor een braaf man gehouden worden z. het te zijn*, dan het zijn zonder er voor gehouden te worden, mavult existimari bonus vir, ut non sit, quam esse, ut non putetur; *ik kom nooit bij u, z. dat ik wijzer wegga of z. wijzer weg te gaan (= of ik ga enz.)*, numquam accedo, quin doctior abs te abeam; *om uit te drukken, dat iets niet anders dan te gelijk met iets anders bestaan of gebeuren kan*, gebruikt men non... et non, b.v. *zijn aderen kloppen niet zoo, z. dat hij koorts heeft*, non ei venae sic moventur et is febrim non habet; *om uit te drukken, dat van een en dezelfde zaak iets niet gezegd kan worden, z. haar tevens een ander praedicaat toe te kennen*, gebruikt men qui non idem na negatieve zinnen, b.v. *niets is edel, z. tevens rechtvaardig te zijn*, nihil est liberale, quod non idem iustum (sit). — **C.** door sine met den *a b l. v. e. s. u b s t.*, b.v. *z. te klagen*, sine querela; *z. te prijzen*, sine laudatione; *z. losgeld ontvangen te hebben*, sine pretio; *z. zich te vermaken*,

sine delectatione; *z. het te voelen*, sine sensu; *z. zich te bedroeven*, sine dolore. — **D.** (wel is waar)... (maar) *z. dat of z. te enz., z. daarom, z. tevens, z. evenwel, z. nochtans te enz.*, ita... ut non; ita... ne (ne tamen), b.v. *ita vobiscum amicitiam institui par est*, ne qua vetustior amicitia ac societas violetur (Liv.); *ita admissos esse*, ne tamen senatus iis daretur (Liv.); *hij berispt hem, z. evenwel of daarom zijn deugden te miskennen*, ita eum reprehendit, ut (tamen) virtutes eius agnoscat. | ook nec (neque), b.v. *vele prijzen de rede-naars en dichters, z. (z. tevens, z. evenwel) te weten waarom*, multi probant oratores et poetas, neque intellegunt, qua re commoti probent; *soms beter quum non, b.v. zij trotsseeren elk gevaar, z. daarvoor een ander loon te verwachten dan enz.*, omne periculum subeunt, quum non aliam sperent mercedem quam etc.; ook quum... m. *ontkenning in den nazin*, b.v. *hij leert datgene, wat hij voortreffelijk geleerd kan hebben, z. nochtans (z. daarom) iets te weten*, discit ea, quae quum praecleara didicerit, nihil sciat; ook kan men soms een *relatieve verbinding* gebruiken, b.v. *posteritatem ipsam, cuius sensum habiturus non sit (ook z. enz.)*, ad se putat pertinere.

1. zonderling (a d i.), mirus; mirabilis; novus; insolitus; monstruosus (on-, tegen-natuurlijk); *hoe z. is mijn lot, dat enz.*, quoniam meo fato fieri dicam, ut etc. ? (Cic.); *dat klinkt z.*, hoc nescio quomodo dicatur; *z. hoe dictu est*, difficilis; *het komt mij zeer z. voor*, permirum mihi videtur; *eenigen hebben z. meeningen (begripen)*, quibusdam mirabilia quaedam placuerunt; *het is z.*, *z. genoeg (als tusschenzin)*, nescio quomodo of quod pacto; *z. i. mira narras of memoras*; *a d v.*, mire, mirabiliter, mirum in modum.

2. zonderling (s u b s t.), homo ineptus; *moris recepti contemptor; *den z. withangen*, omnia alio modo facere; *(voor zoover iemd zich aan den omgang onttrekt)* consuetudine hominum se excerpere (Sen.).

zonderlingheid, van iets, novitas alcs rei.

zondig, pravis cupiditatibus deditus (homo); improbus (homo); factum, testamentum, lex; flagitiosus (slecht, schandelijk, homo, vita); implius (goddeloos, homo, bellum); *voor z. houden*, nefas esse ducere; *dat is z.* improbum factum *a d v.*, improbe, flagitiose, impie.

zondigen, z. zonde (begaan).

zondigheid, consuetudo peccandi; improbitas, impietas.

zondvloed, diluvium (Vulg.; Sen.).

zone, zona; *in zuiver Lat.* cingulus; = *hemelstreek*, regio, ora of *plaga caeli*; *de hede z.*, zona usta of torrida; *partes terrae*, quae uruntur calore; *de koude z.*, zona frigida; *partes caelae*, quae rigent frigore; *plaga glacialis mundi* (Plin.); *de gematigde z.*, zona of caeli regio temperata; *in de heete z. wonen*, vicinum esse soli; *niet ver van enz.*, agitare haud procul ab ardoribus; *in - liggen*, solis ardore torrerī.

zonnebaan, solis orbita.

zonneglans, solis candor, fulgor of nit-tor.

zonnegloed, calor solis; ook *p l.* (nimii) calores.

zonnegod, *deus solis; *bij de Rom.*, Sol.

zonnehitte, *z. zonnegloed.*

zonnejaar, annus, qui solstitiali circumagitur orbe.

zonneklaar, *iets is z.*, alqd luce clarius est.

zonneschijf, orbis solis.

zonneschijn, sol; sol calidus; *in den z.*, *bij helderen z.*, in sole.

zonnesteeck, solis ictus; *in het verband ook alleen sol; als ziekte*, sirlasis (*Plin.*).

zonnestilstand, *bij het begin van den zomer*, solstitium; *van den winter*, bruma; *ten tijde van den z.*, solstitiali, brumali die.

zonnestraal, radius solis; *p l.* ook soles; *de brandende z.*, ictus solis.

zonnewarmte, *z. zonnegloed*; *aan de zachte z.* bloodgesteld, daardoor gekoesterd, apricus (hortus, locus).

zonnewijzer, (horologium) solarium; *de stift daarvan*, gnomon.

zonnig, apricus; soli of solibus expositus.

zonsondergang, solis occasus; sol occidens.

zonsopgang, solis ortus, sol oriens; *vóór z.*, ante lucem of prius quam sol oriatur; *bij z.*, sole oriente; *direct met z.*, ubi primum illuxit; *prima luce*; *na z.*, sole orto.

zonsverduistering, defectio solis; *de z. treedt in*, sol deficit of obscuratur; *er treedt een parteele of totale z. in*, sol aut parte sui aut totus delitescit.

1. **zoo** (*a d v.*), 1. = *op deze wijze*, *onder zulke omstandigheden*, ita; sic (*ook „z. bij voorbeeld” door het enkele ita*, sic); *hoo modo* (*op deze wijze*); *ea re, eo* (*daardoor*); = *derhalve*, *vandaar*, quo factum est, ut etc. (*letterlijk = daardoor geschiedde het, dat enz.*); = *bijgevolg* (*bij een gevolgtrekking*), ita fit, ut etc.; *noch een Campaniër zijn*, *noch z. genoemd mogen worden*, neque esse Campanum, neque dici debere. — 2. = *tot dien graad*, *in die mate*, zozeer, tam (*bij a d i i. en a d v v.*; *zelden bij verba*); adeo, usque adeo, usque eo (*bij a d i i.*, *a d v v. en v e r b a*); *wanneer „zoo” alleen ter versterking staat bij een a d i. of a d v. in den posit.*, gebruikt men in het Latijn den superl., *b.v. de z. schoone staat verwoeste hij*, urbem pulcherrimam vastavit. — 3. *in 't bijz.*, a. z. ? (*om verwondering uit te drukken*), itane ? itane vero ? siccine ? — b. z. *e v e n*, z. *e v e n*, 2. — c. z. . . . *m o g e l i j k*, z. *m o g e l i j k*, C. — d. z. *goed als*, z. *zoo goed*. — e. z., *d a t = onder deze voorwaarde*, *dat enz.*, ita, ut etc. (*b.v. pax ita convenit, ut etc.*); = *met deze beperking*, *stechts in zoverre*, *in dien zin*, *in hier voege*, *met dien verstande*, *dat enz.*, ita, ut etc. (*b.v. ita vos irae indulgere oportet, ut potlorem irā salutem habeatis*); sic, ut etc. (*b.v. recordatione nostrae amicitiae sic fruor, ut etc.*); *ook in eam partem*, *ut (in dit opzicht, in dien zin, in hier voege, in die mate dat enz.)*, *b.v. dit alles maakt indruk op mij, maar z. dat enz.*, *moove* his rebus omnibus, sed in eam partem, ut etc.; *zons bondig en kort ad*, *b.v. nadat wij de smart z. verlicht hebben*, *dat hij te dragen is*, dolore ad patiendum levato (*Cic.*); = *zoozeer*, *dat*, tam, ut (*b.v. non se tam imperitum*

esse, ut nesciret); adeo, ut (*b.v. adeoque perterruerunt, ut etc.*); sic, ut (*b.v. eum sic semper dilexi, ut etc.*); z. *boven 2. in het begin*. — f. *niet z. geheel* (*bij a d i i. of a d v v.*), non of haud ita; *niet z. geheel . . . dat niet*, non adeo . . . ut non etc. — g. *om z. te zeggen*, ut ita dicam; quasi quidam; quasi. — h. z. *iets*, tale alqd, tale quid; z. *e e n*, z. *zulk*. — i. z. *wa ar* (*bij bezweeringen*), z. 2. *waar*. — j. (*o o k*) *n o g z.*, quamvis m. *posit.*; *ook door licet m. c o n i. v. esse en superl.*, *b.v. homines licet ditissimi sint*; (*o o k*) *n o g z. groot*, quantuslibet.

2. **zoo** (*c o n i.*), 1. *om den nazin in te leiden*, *wordt het in 't Latijn meestal niet verlaagd*; *alleen bij sterken nadruk gebruikt men tum, tum vero*. — 2. *bij opwekkingen, aansporingen*, age, agite. — 3. *gevolgtrekken*, ergo; itaque (*z. . . dan*). — 4. = *indien*, z. *wanneer*, II. — 5. = *gelijk*, *naar*, z. 2. *naar*.

zooals, ut, sicut; quemadmodum; z. *bij voorbeeld*, z. *voorbeeld*, B; z. . . . *zoo*, ut . . . ita of sic; quemadmodum . . . eodem modo of sic; z. *zij gekomen zijn*, *gaan zij weer heen*, idem abeunt, qui venerunt; *niet z.*, contra quam; z. (*over het geheel*) . . . *zoo*, cum . . . tum.

zoodanig, z. *zulk*.

zoodat, ita of sic ut; ook alleen ut; vgl.

1. **zoo**.

zoodoende, z. 1. **zoo**, 1.

zoodra, z. of z. *als*, ut (quam, ubi) primum; simul ac (atque); ook alleen ut, ubi; z. *mogelijk*, quam primum; quam primum fieri potest; quam maturime (*zoo vroeg mogelijk*); primo quoque tempore.

zooeven, modo, proxime, dudum.

zooegroeder, quem eadem nutrix alebat.

zoogdier, animal nutrien lacte, quos generat; animal, quod educat mammis fetum.

zoogen, iemd z., alci mammam dare of praebere; v. *dieren*, alqm uberibus alere, alqm ad ubera admittere.

zoogenaamd, -genoemd, -gezegd, qui (quae, quod) dicitur of vocatur, nominatur; quem (quam, quod) dicunt of vocant (*achter het s u b s t.*, *waarbij het behoort*).

zoogkind, z. *zuigeling*.

zoogood, z. *als*, fere; paene; prope; tamquam; quasi; z. (*als*) *ik kan*, ut potero, ut possum; *ieder z. (als) hij kan*, quisque pro facultate; pro se quisque; z. *mogelijk verdragen*, utcumque tolerare; z. *mogelijk, z. het gaat*, quoad eius fieri poterit; ut tempus locuseque patitur; z. *als niets*, geen, admodum nihil, nihil admodum, nullus admodum; *de ruiterij kwam z. als in 't geheel niet in het gevecht*, equestris pugna nulla admodum fuit.

zoogster, nutrix.

zoogzuster, quam eadem nutrix alebat.

zool, v. d. *voet*, planta; v. d. *schoen*, solea.

zoolang, 1. *demonstratief*, tamdiu (*absol.*; z. *als*, t. *quamdiu*, quoad, dum of quam; ook usque adeo . . . quoad); *tantisper* (*gewl. met volgend dum, tot; absol. = onderusschen, gedurende dien tijd*). — 2. *relatief*, = *zoolang als*, quamdiu; *om den*

grens aan te duiden tot hoelang iets duurt, quoad, donec, dum; z. de wereld staat (gestaan heeft), post hominum memoriam; post homines natos.

zoölogie, *zoölogia; descriptio animalium; een z. schrijven, animantium omnium ortus, victus, figuras persequi.

zoom, limbus (v. e. kleed); verder margo (b.v. agri), ora (b.v. silvae).

zoomin, z. evenmin.

zoon, filius; de z. eener slavin, ook natus servā; met betr. tot het geslacht, puer; = mannelijke spruit of nakomeling, stirps virilis; iemds z. zijn, natum esse alqo; een z. krijgen, (v. d. vader) filio augeri, (v. d. moeder) filium parere; Rome's zz., homines Romani; als goed z., pie.

zootje, filiosus; filius parvus of parvulus.

zooveel, 1. numer., (a.d.i.) tam multus; tantus (b.v. t. pecunia); tantum (subst., ook c. gen.); in den pl. als a.d.i., tot; tam multi; zz. als maar, quotumque (a.d.i.); z. als maar, quantumcumque (subst.); z. als, tantum, quantum; zz. als, tot; . . . quot; een leger, dat z. dienstaren telde als hij zelf, exercitus aequalis stipendiis suis; z. en zoo machtige steden, tot tam valida oppida; z. . . . z., quot . . . tot, b.v. quot homines, tot sententiae; even z., tantundem (subst. c. gen.); even zz., totidem; (nog) eens z. (als), z. **tweemaal**; z. = slechts z., tantum, b.v. (slechts) z. zeg ik, tantum dico; = dit in elk geval, b.v. z. is zeker, hoc, id certum est; slechts z. als tantum quod; z. meer, tanto plus. — 2. a.d.v., tantum; z. te = des te, bij c.o.m.p., hoc, eo; z. te meer, vijl, eo magis, quod.

zoover, 1. demonstratief, eo, eo usque (b.v. de verbittering ging z., dat enz., eo ira processit, ut etc.); het z. in iets brengen, tantum procedere (honoribus, philosophiā); het is met zijn stoutmoedigheid z. gekomen, dat enz., ad tantam audaciam progressus est, ut etc.; het is z. gekomen, dat enz., res eo of in eum locum deducta est of rem eo of in eum locum adduximus, ut etc.; res eo venit, pervenit, ut etc.; het kwam dikwijls z., dat enz., saepe in eum locum ventum est, ut etc.; is het daarmee z. gekomen, dat enz.? hucine omnia reciderunt, ut etc. ? voor het z. kwam, id priusquam fieret; het niet z. laten komen, dat enz., non committere, ut etc.; = zooveel, zozeer, tantum; z. (slechts) z., dat enz., tantum, ut etc.; (en) in z. = derhalve, itaque; slechts in (voor) z. . . . als of dat (niet) enz., ita ut of ut tamen; ita . . . si; ita . . . ut non; ita . . . ne (tamen); nog eens z. marcheeren, loopen, duplicare iter, cursum. — 2. relatief, z. (als), quo, quoad; z. het oog reikt, z. **oog**, 1; z. het terrein het toestaat, quoad loca patiuntur; z. ik terugdenken kan, quoad mens mea longissime respicere potest; (slechts) z., als enz., tantum, quantum etc.; zij brachten het daarin slechts z., als enz., tantum consequentur, quantum etc.; z. de grenzen der heerschappij van het Rom. volk reiken, z. **reiken**, 2; even z. als enz., tantundem, quantum etc.; het is er z. vandaan, dat enz. . . . dat integendeel enz., tantum abest, ut . . . ut etc.; in of voor z. als, quatenus, quoad; = op die wijze, dat, sic of ita . . . ut;

ook quod, b.v. voor z. het zonder nadeel voor u geschieden kan, quod commodo tuo fiat; een kunst slechts beoefenen voor z. zij niet aanbrengt, artis modum utilitate terminare; voor z. ik weet, quod sciam of quantum scio; voor z. ik hoor, ut quidem ego audio; - gehoord heb, quod quidem nos audierimus; de geschiedschrijving der Romeinen, voor z. wij ze kennen, historia Romanorum, quam quidem novimus; in (voor) z. = indien, si. **zoowel**, z. . . . als ook, et . . . et; cum . . . tum.

zozeer, tam valde; tam vehementer; tantum; tantopere (in zulk een graad); tanto (zooveel) bij verba als praestare etc.; voor verba, a.d.i. of a.d.v. usque eo, usque adeo, adeo, ita, sic, b.v. z. roerde hij de soldaten, adeo animos militum commovit; z. . . . als, tantopere . . . quantopere; z. als, quantopere; niet z. . . . als, non tam . . . quam; non magis . . . quam; de Romeinen hebben verscheidene oorlogen niet z. gelukkig als wel dapper gevoerd, Romani bella quaedam fortius quam felicius of magis fortiter quam feliciter gesserunt.

zorg, 1. z. voor iets, cura; = het zorgen voor, waarnemen van iets, curatio alcs rei; met nauwkeurigheid, omzichtigheid verbonden, diligentia; z. dragen voor iets, z. **zorgen**; zijn gedachten en zz. op iets richten, z. **richten**, 2; de z. voor iets op zich nemen, curatio-nem rei suscipere; - aan iemd opdragen, dare alci curacionem rei. — 2. z., bezorgdheid wegens iets, cura; (angstige) sollicitudo; een bron, oorzaak of voorwerp van z. voor iemd zijn, iemd z. veroorzaken, sollicitare alqm; curam of sollicitudinem afferre alci; curā of sollicitudine afficere alqm; sollicitum habere alqm; deze nieuwe bron of dit nieuwe voorwerp van z., nova haec cura (Liv.); alle zz. van zich afzetten, omnes curas abicere; door zz. gedrukt, sollicitus; cura et sollicitudine affectus; last der zz., curarum moles; van zz. vrij, curis vacuus; curis liber solutusque; securus (zorgeloos); liber (tempus); van alle zz. vrij, vacuus ab omni cura; omnis curae expers; - bevrijd, omni cura liberatus.

zorgeloos, securus (van iemd, die zich veilig acht); = van zorgen vrij, z. **zorg** op het einde; in afkeurenden zin, socors, neglegens, imprudens; a.d.v., sine cura; secure; neglegenter.

zorgeloosheid, securitas; = vrijheid van zorgen, animus omni cura vacuus; vgl. **zorgeloos**; in afkeurenden zin, socordia; incuria (bij een zoo gewichtige zaak, tantae rei); imprudentia, negligentia.

zorgen, voor iets, curare alqd of m. ut, ook m. enkelen c.o.n.i.; curam habere alcs rei; alqd alci curae est; consulere, prospicere, providere alci rei of m. ut; servire of inservire alci rei (zich aan iets wijden); viderere alqd (negotia alcs); cavere ut of ne (op zijn hoede zijn, dat, dat niet); voor iets z. (dat het er komt), prospicere, providere, videre (alqd; alci alqd); voor iemd z., prospicere of consulere alci, rebus of rationibus of saluti alcs; colere alqm; voor iemd of iemds welzijn niet z., alcs saluti deesse; daarvoor zal ik z., hoc mihi curae erit; daarvoor mag hij, moogt gij z., hoc ipse viderit, tu videris; daarvoor is gezorgd

(dat is verhoed), huc rei cautum of provisum est; iemd voor iets laten z., curam alcs rei permitttere alci.

zorglijk, sollicitudinis plenus.

zorgvuldig, v. personen, diligens; curiosus (in alca re); v. zaken, accuratus, ook diligens (scriptum); a d v., diligenter, accurate, cum cura, curiose.

zorgvuldigheid, cura; diligentia (nauwkeurigheid, omzichtigheid); met z., z. **zorgvuldig**; met groote z. en opletlendheid schrijven, magna cum cura atque diligentia scribere.

zorgzaam enz., z. **zorgvuldig** enz.

zot enz., z. **dwaas**, **gek** enz.

zout (s u b s t.), sal; fig., Attisch z., Attici sales.

2. zout (a d i.), salsus; z. **smaken**, salsi esse saporis.

zoutbelasting, vectigal salis of ex sale.

zouteloos, insulsus etc., z. **flauw**.

zouteloosheid, z. **flauwheid**.

zouten, salire; sale conspergere of aspergere; saltem aspergere (alci rei); sale condire; terdege z., sale obstruere.

zoutevisch, salsamenta (pl.).

zouthandel, b. v. den z. vrijstellen, commercium salis dare.

zoutmeer, lacus of stagnum salsae aquae.

zoutmijn, salis fodina; salinae.

zoutvat, -**vaatje**, salinum, salillum.

zoutvijver, salinae (inz. bij Ostia aan zee, bassin, waarin het zeewater verdampde); een z. aanleggen, salinas facere.

zoutwater, aqua salsa.

1. zucht, = **verzuchting**, gemitus; suspirium; een z., zz. slaken, suspirare; ingemiscere; (dicht.) suspiria trahere, ducere, repetere; een diepen, een luiden z. slaken, congemere.

2. zucht, = **begeerte**, studium, cupiditas, aviditas (alcs rei of m. g. n. g. e. r. u. n. d.); de aanstekelijke z., contagio (belli imitandi); ziekelijke z., morbus; z. om te behagen, z. **behaagzucht**.

zuchten, gemere; ingemiscere, suspirare; over iets z., ingemiscere alci rei, in alca re; onder den last of druk van iets z., alca re oppressum esse of oppr. teneri; het z., gemitus, suspiritus; vgl. **1. zucht**.

zuidelijk, meridianus; in, ad meridiem spectans of vergens; australis; a d v., in, ad meridiem (b. v. spectare, vergere); a meridie (b. v. oriri).

zuiden, **1. als hemelstreek**, merides; regio australis of meridiana. — **2. als landstreek**, regio meridiana of in meridiem spectans, vergens; vgl. **morgenland**; het z. van Gallië, Gallia, quā ad meridiem vergit of spectat; = **zuidelijk gedeelte der aarde**, **zuidelijk halfrond**, meridiana terrae pars; regiones meridianae.

zuidenwind, auster.

zuidoostelijk, ad ortum brumalem spectans; a d v., ad ortum brumalem.

zuidoosten, regio ad ortum brumalem spectans.

zuidoostenwind, Vulturnus ventus; eurus.

zuidpool, polus meridianus of australis.

zuidwaarts, in, ad meridiem.

zuidwestelijk, ad occasum brumalem spectans; a d v., ad occasum brumalem.

zuidwesten, regio ad occasum brumalem spectans.

zuidwestenwind, Africus.

zuidzijde, ea pars quae ad meridiem spectat.

zuigeling, (infans) lactens; *Romulus als z.*, Romulus parvus et lactens; *als z. sterven*, in cunis occidere.

zuigen, **1. trans.**, sugere (agni matris mammam; animalia alia sugunt, alia carpunt); *in zich z.*, ducere (sucum ex floribus, v. *bijen*); bibere (spongia aquam b.). — **2. intr.**, sugere mammam matris; *zuigend*, lactens; *laten z.*, z. **zoogen**.

zuil, **1. eig.**, columna; *schacht eener z.*, scapus; *ruimte tusschen twee zz.*, intercolumnium. — **2. fig.**, = steun, columnen (rei publicae); z. *verder grondpijler*, -**pilaar**.

zuilengang, porticus.

zuilenorde, genus columnarum.

zuinig, parvus; a d v., parce (v. benefici tribuere); z. *met iets omgaan*, parcere alci rei; parce uti alca re; *hij gaat zeer z. met den tijd om*, magna est eius parsimonia temporis; vgl. **huishoudelijk**, **spaarzaam**.

zuinigheid, parsimonia (alcs rei, ten opzichte van iets); vgl. **spaarzaamheid**.

zuipen, potare; se obstruere alca re (vino); een *geheelen nacht door z.*, perpotare totam noctem; *geheele dagen z.*, totos dies perpotare; *dag en nacht z.*, diem noctemque continuare potando; *het z.*, potatio; perpotatio (*geruimen tijd aanhoudend*).

zuiper, potator, potor; = aan den drank verslaafd, homo ebriosus.

zuiver, **1. eig.**, purus (vrij van elke bemenging; aqua, aurum); = schoon, zindelijk, mundus; = onvermengd, sincerus; merus (vinum); = klaar, doorzichtig, liquidus (aqua); a d v., pure, munde. — **2. overdr.**, = zonder fouten, gebreken, v. *stijl en rede*, purus, incorruptus, elegans; een z. *uitspraak*, locutio emendata; a d v., pure, emendate (loqui); *elegant* (doqui, scribere); een z. *genot*, voluptas liquida. | *in zedelijk opzicht*, **2. rein**, **2**; een z. *geweten*, z. *geweten*; de z. *bedoelingen van den man*, integritas hominis. | = louter, merus (nugae, mendacia); sincerus (equestre proelium, alleen v. ruiters), ook ipse; het z. *ideaal der deugd*, species ipsa virtutis; *uit z. hiefde tot de wetenschap*, ipsa cognitione et scientia captus; = echt, puur, germanus (g. ironia); een *Stoicijn van het zuiverste water*, germanissimus Stoicus; de z. *waarheid*, veritas simplex, veritas ipsa; dat is de z. *waarheid*, hoc quidem verissimum est; ik *zeide z.*, nihil dixi nisi verum of vera; nihil falsi dixi; een z. *geestelijk wezen*, mens ab omni concretionē mortali segregata.

zuiveren, **1. eig.**, z. **reinigen**; de zee van *zeeroovers z.*, maritimos praedones consecando mare tutum reddere; *Italië van vijanden z.*, hostes totā Italiā depellere. — **2. overdr.**, emendare (b. v. mores, leges; de taal z., sermonem usitatum emendare); purgare; zich van een *schuld z.*, noxam of se purgare; van een *beschuldiging*, crimen amoliri, (= de nietigheid ervan bewijzen) diluere; van *verdenking*, z. **verdenking**; van *fouten*, vitia ponere.

zuiverheid, **1. eig.**, = reinheid, zinde-

lijkheid, munditia; = *helderheid*, b.v. *van de stem*, claritas vocis. — **2.** *overdr.*, *van de taal*, wijze van uitdrukking, sermo purus; incorrupta sermonis integritas; pura et incorrupta consuetudo. | *in zedelijk opzicht*, z., **reinheid**, **2.**

• **zuivering**, z. **reiniging**; *overdr.*, emendatio; door verba; van een beschuldiging, defensio criminis.

zulk, z. z. een, talis; eiusmodi; eius generis; ook is, b.v. ea celeritate atque eo impetu milites ierunt, ut etc.; hic, iste, ille; *de deugd* z. een plaats aanwijzen, dat enz., virtutem ita locare, ut etc.

zullen, z. **die**, dat, **1.**

zullen, als hulpwerkwoord ter vorming van het fut. door het enkele fut.; ook in eo est, ut etc. (i m p e r s.); = op het punt staan, b.v. quum iam in eo esset, ut comprehenderis, toen gij zoudt geangegengenomen worden; = beoogd worden, id agi, ut etc. (b.v. certiores eum fecit, id agi, ut pons... dissolveretur); in het verband ook door het enkele i m p e r f., b.v. lex, quae abrogabatur; = volgens iemds meening of wil zullen of moeten geschieden, door putare, velle en dgl.; = naar den wil van het noodlot moeten geschieden, b.v. hij z o u s t e r n e n, fatum fuit eum mori; moriturus erat; hij z a l zien, merken, dat enz., efficiam, ut videat, sentiat m. a c c. c. i n f.; om een mogelijkheid of onzekerheid uit te drukken, door den c o n t., b.v. quid faciam? vix aliquis credat of crediderit; in levendige of hartstochtelijke vragen door ut m. c o n t., b.v. te ut ulla res frangat? als phraseologisch verbum niet vertaald, b.v. het zal noodig zijn, opoort; opus est; - u niet onbekend zijn, non te fugit; dat zal u niet minste wel niet onbekend zijn, quod quidem tu minime ignoras; in elk geval zult gij u herinneren, meministi profecto; dat zal ieder erkennen, illud quidem nemo est quin fateatur; het zou te wijdoopig zijn, longum est c. i n f.; zullen wij niet gaan? quin imus? zult gij terstond zwijgen? etiam taces?

zusje, sororcula.

zuster, soror.

zusterlijk, door den g e n. sororis, sororum; ook sororius.

zustermoord, caedes of parricidium sororis, in het verband parricidium alleen; ook door soror interfecta.

zustermoordenaar, sororis suae parricida, in het verband parricida alleen; sororicida (Cic.).

zustersdochter, sororis filia.

zustersman, sororis vir.

zusterszoon, sororis filius.

zuur, **1.** eig., acidus; acer (scherp, bijtend z.); acerbus (wrang, inz. van onrijp ooft); z. worden, acescere, (door en door) coacescere; z. smaken, acidi saporis esse; z. maken, zuren, acidum facere (alqd.). — **2.** *overdr.*, = moeijlijk, zwaar, molestus, gravis; laboriosus; iemd het leven z. maken, exercere alqm; exhibere alci negotium of molestiam, (door iets) alqa re miserum habere alqm. | = knorrig, morosus.

zuurachtig, subacidus.

zuurdeeg, fermentum.

zuurheid, acor; acidus sapor; acerbitas (wrantheid, inz. van onrijp ooft).

zwaaien, vibrare, torquere (hastam); iactare (ramos oleae); rotare (in een kring rondzwaaien).

zwaan, cygnus; olor († en dicht.); tot een z. behoorende, van een z., cygneus; olorinus (dicht.).

zwaar, **1.** eig., gravis; magni ponderis; vijf pond z., quinque librarum pondus habens; quinque pondo; hoe z., quanti ponderis; zoo z., tanti ponderis; a d v., graviter; z. beladen, gravis oneribus; cum ingentibus sarcinis, (met iets) gravis of onustus alqa re; z. gewapend, z. **zwaargewapend**; z. **be-pakt**, impeditus. — **2.** oneig., gravis (vinum, cibus); = hevig, aanzienlijk, gravis (poena; morbus, vulnus); magnus (poena; iactura; z. kosten, magni sumptus); z. belastingen, vectigalia iniqua; a d v., graviter (b.v. aegrotare, se vulnerare); = moeijlijk, een z. adembaling, spiritus angustior; - hebben, z. ademhalen, aegre spiritum ducere; z. **verder moeijlijk**.

zwaard, gladius; mucro (eig. de punt van het z.; mucro gladii; vand. ook zwaard); ferrum; ensis; een slag, steek met een z., ictus gladii; een slag (aan steek) met een z. krigen, gladio caesim (punctim) vulnerari; voor het z. der soldaten sidderen, mucrones militum tremere; te vuur en te z., ferro ignique; door het z. der vijanden omkomen, hostium gladio of manibus interire; door het z. der vijanden of door gebrek, vel hostium ferro vel inopia; naar het z. grijpen (fig.), arma capere; als laatste verdedigingsmiddel, ad gladios redire; iemd met het z. in de vuist ten onder brengen, alqm manu superare; het z. voeren voor (de verdediging van) het vaderland, pro patria arma ferre; het z. trekken, z. **trekken**, **1.** A; iets door het z. beslissen en dgl., z. **beslissen**.

zwaardvechter, gladiator.

zwaardveger, z. **wapensmid**.

zwaargewapend, gravis armaturae; gravis armis; ook staturius (miles, Liv.); met achterlating van alle zz., relicto omni graviore armatu.

zwaarheid, z. **zwaarte**.

zwaarlijvig enz., z. **gezet**, **1** enz.

zwaarmoedig, tristis; maestus; aeger animi of animo (krank v. ziel); tetricus (somber); melancholicus; v. tonen, pressus ac flebilis; z. zijn, ook angli; confici angoribus.

zwaarmoedigheid, aegritudo animi; maestitia; angores (pl.); als ziekte, atra bilis; melancholia.

zwaarte, gravitas; pondus (gewicht); onus (last).

zwaartekracht, vis et gravitas, nutus ac pondus alcs rei; ook alleen nutus.

zwaarwichtig enz., z. **gewichtig** enz.

zwachtel, fascia; fomentum (warme z. met pap); zz. van een kind in de wieg, incubula (pl.).

zwachtelen, fasciis vincire of involvere; fasciare (Mart.); = pappen, fovere (membra), fomenta adhibere of admovere (alci rei); vgl. **verband**, **1.**

zwadder, virus (serpentinis; ook fig., b.v. evomere apud alqm virus acerbitatis suae); sanies (dicht.).

zwager, **1.** in 't alg., affinis. — **2.** in 't bijz., levir (mansbroeder); frater uxoris; maritus of vir sororis.

zwagerin, 1. in 't alg., affinis. — 2. in 't bijz., glos (manszuster); soror uxoris; uxor fratris.

zwagerschap, affinitas.

zwak, 1. = *dum, fijn, schraal, tenuis* (filum, sonus); = *tenger, schraal, gracilis*; = *niet sterk, exilis (vox), tegenover plenus*; = *klein, gering, parvus, exiguus* (exercitus, copiae, spes); een voor de verdediging van Nola te z. bezetting, parum ad tuendam Nola praesidium; *zwakker* wat troepen betreft, inferior copijs; = *onbeteekenend, levis* (bezetting, praesidium; bewijs, argument, suspicio); = *niet talrijk, infrequens* (stationes). — 2. = *niet krachtig, kracheloos, infirmus* (niet sterk of stevig); imbecillus (zonder lichaamelijke of geestelijke kracht, b.v. stomachus, vox, ingenium, homo); invalidus (militie, venenum); debilis (gebrekkelig, senex, corpus); affectus (eig. = *aangestast, vand. = verzwaakt, geschokt* en dgl., aetas; fides, krediet); confectus (geheel verzwaakt, uitgeput, corpore et animo); enervatus (ontzenuwd, verslapt); = *weekhartig, mollis*; van zintuigen, van het geheugen, hebes (oculi, aures, memoria); Iners (waarvan geen kracht uitgaat, vruchteloos, b.v. senectus, querela); ook door de m i n., b.v. homunculus (z. vergeleken met den goden), muliercula (z. vergeleken met den man); z. van lichaam, van gezondheid, zwakkelijk, infirmus, parum firmus, imbecillus; z. gezondheid, valetudo infirma, valetudinis infirmitas of imbecillitas; een z. gezondheid hebben, imbecilliorum esse valetudine; een zeer -, tenuissima valetudine esse. — In 't bijz., a. een z. strooming, flumen tenui fluens aqua. — b. het z. (vrouwelijke) geslacht, sexus naturā invalidus; z. van verstand, z. van geest, imbecilli consilii, imbecillo animo (met weinig oordeel, verstand); mente captus (met z. geestvermogens); z. door oordomd, z. afgeleed; iemds z. zijde, quod in alqo imbecillum est; alcs imbecillitas; de sterke en z. zijden van den vijand, bona malaque hostium; vele z. zijden of punten hebben, multis vitiis laborare. — c. z. zijn, infirmum esse viribus; z. worden, vires me deficient; debilitari et frangi; deficere; te z. zijn, parum habere virium; v. e. leger, minus multitudinis militum pro hostium numero valere; (voor iets) non sustinere alqd; zich te z. gevoelen (aan strijdkrachten), diffidere paucitati suorum of cohortium. — d. z. in iets zijn (= weinig kennis van iets bezitten), vix imbutum esse alqa re; parum peritum esse alcs rel.

zwakheid, 1. = *dunheid, fijnheid, schraalheid, tenuitas*; gracilitas (tengerheid); exilitas (vocis). — 2. = *kracheloosheid, infirmitas, imbecillitas, debilitas* (z. zwak); defectio (aetatis); = *uitputting, languor* (corporis); = *zwak lichaam, zwakke gezondheid, zwakkelijkheid*, (corporis of valetudinis) infirmitas, imbecillitas; valetudo infirma; = *weekhartigheid, mollities* (animi); animus mollis; = *gebrek, fout, vitium, error*; de z. hebben te enz., hoc vitio laborare, quod etc.; z. van geest, van verstand, animi imbecillitas, debilitas; animi acies obtusa; daaraan lijden, animo parum valere; mente captum esse; z. van een rijk, staat, regnum

imbecillum; civitas infirma; opes civitatis attritae, fractae, afflictae; = *zwakke zijde*, z. zwak, 2, b; zijn z. gevoelen, minimum in se esse arbitrari; diffidere ingenio suo; confiteri multa se ignorare; (aan strijdkrachten) z. zwak, 2, c.

zwakhoofd, homo imbecillus, imbecilli ingenii; homo obtusa animi acie; homo tardus; een z. in den ergsten graad is hij die enz., extremi ingenii est, qui etc.

zwakhoudig, imbecilli ingenii; obtusa animi acie; tardus.

zwakkelijk, = van een zwakke gezondheid, z. zwak, 2.

zwakkelijkheid, = *zwakke gezondheid*, z. zwakheid, 2.

zwakkeling, homo imbecillus of infirmus; zz. van soldaten, milites minimi roboris.

zwakte, z. zwakheid.

zwalken, iactari (b.v. adversa tempestate in alto); errare.

zwaluw, hirundo.

zwam, fungus.

zwanenzang, fig., tamquam cyneia vox et oratio.

zwang, in z. komen, z. opkomen, 2 (= in gebruik komen); meer in z. komen, usitatioem esse incipere; in z. zijn, florere, vigere; obtineri (lex, quae in Graecorum conviviis obtinebatur); vgl. verder gebruik, 2; gebruikelijk, gewoonte, mode.

zwanger, 1. eig., grvida (v. menschen), praegnans (v. menschen en dieren), feta (slechts v. dieren). — 2. oneig., van iets z. gaan, moliri alqd.

zwangerschap, graviditas; gedurende haar z., dum praegnans of grvida est.

zwarigheid, difficultas; = *moeilijke zaak*, negotium; de zaak heeft groote z., res habet multum difficultatis of magnam difficultatem; dat heeft geen z., hoc of istud quidem nullam difficultatem habet; nihil negotii est; zonder z., zonder eenige of de minste z., nullo negotio, sine negotio; facile, facillime; z. veroorzaken, difficultatem afferre (b.v. magnam haec res Caesari difficultatem ad consilium capiendum afferbat); zz. maken, cunctari (dralen); tergiversari (wiltvluchten zoeken); gravari (ongaarne tot iets overgaan, absol. of c. i n f.); ik zal geen zz. maken, nihil in me morae erit; zz. zoeken, waar er geen zijn (spijkers op laag water zoeken), nodum in scirpo quaerere.

1. zwart (a d i.), 1. eig., niger (donker z., glanzend z.); ater (dof z., van donkere kleur); pullus (vuil z., inz. v. rouwkleederen); in het z. gekleed, atratus; z. op wit, scriptus of perscriptus; - hebben, litterarum fidem habere; - meenen te hebben, litteris confidere. — 2. overdr., = *rampzalig, atrox*; = *snood, scelestus, secleratus* (animus); iemds karakter met de zwartste kleuren schilderen, *mores alcs atro colore pingere, depingere. | de z. kunst, artes magicae.

2. zwart (s u b s t.), color niger; als zwarte kleurstof, atramentum; van z. wit maken, z. 2. wit, 1.

zwartachtig, subniger.

zwartgallig, melancholicus; z. zwaarmoedig.

zwartheid, color niger.

zwartmaken, nigro colore inficere.

zwartoogig, nigris oculis.

zwavel, sulphur.

zwavelachtig, sulphureus.

zwavelen, sulphure inficere.

zweem, similitudo; (alqa) species alces rei (alqa species consularis exercitus); *geen z. van iem of iets hebben*, dissimillimum esse c. g. n., c. d. a. t.; *z. ook schijn*, 2 (een s. van iets).

zweemen, *z. gelijken*.

zweep, lora (p. l., knoet); flagrum, flagellum (geesl); *met de z. slaan*, verberare; *loris of flagris*, flagello caedere.

zweepen, = *met de zweep slaan*, *z. zweep*; *overdr.*, door wind en regen g. worden, vento et imbre verberari.

zweepslagen, verbera.

zweer, ulcus; vomica; abscessus (abces, Cels.); apostema, nome (Plin.).

zweet, sudor; *in het z. raken*, het z. doen uitbreken, *z. zweeten*; *oneig.*, sudor, labor; *in het z. zijns aanschijns*, cum sudore; *iets kost (veel) z.*, *z. kosten*, 2.

zweetbad, (de inrichting) Laconicum, sudatorium; (= *het nemen van een z.*) sudatio.

zweetdoek, sudarium.

zweeten, 1. *intr.*, sudare (ook fig.); sudorem emittere; *gaan z.*, sudare incipere; *doen z.*, aan het z. brengen, sudorem excutere (Nep.); *het z.*, sudatio; fig., *bij iets z.*, desudare in alqa re. — 2. *trans.*, sudare (sanguinem, sanguine).

zwelgen, helluari (zich aan zwelgerij overgeven).

zwelger, helluo; gurgus; asotus (Cic.); nepos (van een jong mensch).

zwelgerij, helluatio.

zwellen, tumescere, turgescere; crescere, accrescere, augeri; *gezwollen*, tumidus, turgidus; *g. zijn*, tumere, turgere; *een g. rivier*, amnis inflatus (aquis); *door regen*, imbris auctus; *z. v. zeilen (door den wind)*, impleri (dicht.); *doen z.*, augere; implere (ventus vela); *het z.*, tumor; auctus (tfluminum); fig., *mijn hart z. van vreugde*, animus gaudio perfunditur; laetitiae of gaudio exsulto.

zwemkunst, ars nandi; = *het kunnen zweemen*, (alces) ars of scientia natandi.

zwemmen, 1. *eig.*, nare, natare; *kunnen z. (de zwemkunst verstaan)*, nandi peritum esse; *habere scientiam natandi*; *in of op iets z.*, innare alci rei; *aan land z.*, enare in terram; *door of over iets z.*, **door- overzwemmen**; *het z.*, natatio; = **zwemkunst**, *z. a.*; *natandi usus*, natandi labor; *zich door z. redden*, enare (aan land, in terram). — 2. *oneig.*, *in tranen*, *in het bloed der vijanden z.*, *z. baden*; *in tranen zwemend*, ook plenus lacrimarum; *van iets z.*, b. v. pavementum natat vino; *van bloed z.*, sanguine redundare; *in vreugde z.*, deliciis diffuere.

zwemmer, natator; *qui nat of natat*; *een zeer ijverig z.*, studiosissimus homo natandi; *een geoeftend, goed z.*, nandi peritus.

zwemvogel, avis natans of quae natat, quae natandi scientiam habet.

zwengel, tolleno.

zwenken, *z. met enz.*, circumagere (equum), flectere (equum) de foro in Capitolium currum, circumducere (exercitum,

agmen); *v. soldaten*, circumagi, circumduci¹ signa convertere.

zwenking, flexus; *v. soldaten*, signa conversa; *een z. maken*, *z. zwenken*.

1. **zweren**, (*intr. en trans.*) iurare; iusiurandum iurare of dare; *v. soldaten*, sacramentum of sacramento dicere; *de waarheid z.*, verum iusiurandum of vere iurare; *vals*, falsum iurare; *een meened*, peierare; *volgens een formule z.*, in certa verba of ut praecceptum est iurare; *bij hoog en bij laag*, *bij al wat heilig is z.*, sancte adiurare; *religiosissimis verbis iurare*; *iem laten z.*, *z. eed*; *iem is door den eed*, dien hij den vijanden gezworen heeft, gebonden, alqs iureiurando hostium tenetur; *voor het altaar laten z.*, altaribus admotum iureiurando adigere alqm; *zich laten z.*, dat enz., iusiurandum accipere m. a. c. c. i. n. f. (b. v. iureiurando accepto nihil iis nocituros hostes, se Otacilio dediderunt); *alqm iureiurando of (ad) iusiurandum adigere m. a. c. c. i. n. f.*; *daarenboven z.*, adiurare (alqd praeter commune iusiurandum; *vaker* = *daarbij z.*, aan iets den eed toevoegen, dat enz.); *bij iem of iets z.*, iurare per (per Iovem; per caput suum); *die g. heeft*, iuratus; *- niet*, iniuratus; *iem den dood z.*, mortem alci minitari; *een gezworen vijand*, inimicus of hostis acerrimus of capitalis; *op iets z.*, = *het door een eed bevestigen*, iureiurando alqd firmare (affirmare); *vgl. bezweren*, 1; *trouw aan het vaandel z.*, *laten z.*, *z. vaandel*; *bij iemds woorden*, *bij iem z.*, in alcs verba iurare; *deditum esse alci*; *die bij bepaalde vastgestelde meningen z.*, qui certis quibusdam destinatisque sententiis quasi addicti et consecrati sunt (Cic.); *z.*, dat men ziek is, iurare morbum; *de vorst gehoorzaamheid en trouw z.*, iurare in verba of in nomen principis.

2. **zweren** (v. e. wond), suppurare; *het z.*, suppuratio.

zwerftocht, error.

zwerf, examen (apium, vesparum, ook servorum); = *ordelooze menigte*, turba; = *grootte, dichte menigte*, vis (b. v. telorum; confertissima hostium; ingens hominum); caterva (schare; iuvenum).

zwerfmen, de vijen z. (= *vliegen uit*), examen apium exit.

zwerfen enz., *z. rondzwerfen* enz.; *door iets*, *z. doorzwerfen*.

zwerfer, homo vagus etc., *z. rondzwerfend*, *landlooper*; *die 's nachts langs den weg zwerft (straatroover enz.)*, grassator.

zwetzen enz., *z. opsnijden*, *groot-spraak* enz.

zweven, 1., *eig.*, pendere (hangen); suspensum esse; *boven iem of iets z. (= hangen)*, impendere, imminere alci, alci rei. — 2. *oneig.*, *iemd voor de oogen z.* of *staan*, ante oculos versari alci (v. personen; ook v. mihi ante oculos aspectus Cethegi, Cic.); *v. zaken*, obversari ante oculos alci of alcs in oculis, ob oculos versari alci; *voor den geest*, obversari animo alcs; *voor de oogen en den geest*, in oculis animoque versari alci; *iets z. iem als doel voor oogen*, alqd propositum est alci; *op de lippen z.*, *z. lip*; *boven iemds hoofd z.*, impendere (in

me terrores; omnibus terror); imminere alci. | *in gevaar z., verkeerren, z. gevaar*; *tusschen hoop en vrees z., inter spem metumque suspensum esse*; *spe metuque pendere*; *inter spem et metum fluctuari*.

zwevend, pendens; pensilis (thorti); suspensus; *een z. gang hebben*, suspensio gradu ire; *z. onzeker*.

zwichten, cedere, concedere (alci, alci rei); succumbere (alci, alci rei).

zwieren, = *ronddraaien*, circumagi; *langs de straat na een drinkgelag*, commissari; *die dit doet*, commissator; *het z., commissatio*.

zwierig, *z. elegant*.

1. zwijgen (*verb.*), **1. in 't alg.**, tacere (*niet spreken*), silere (*geen geluid geven*); reticere (*op een vraag het stilzwijgen bewaren*); *o ver of van iets z.*, tacere alqd, de alqa re; reticere alqd, de alqa re (*verzwijgen*); celare alqd (*verhelen*); silentio praeterire alqd; mittere alqd (*niet van iets willen spreken*); *bij iets z. (het z. bewaren)*, tacitum ferre alqd: *ik kan niet z. bij wat gij daar zegt*, istud a me tacitum non feres; *niet kunnen z.*, silentium sibi imperare non posse. — **2.** = *ophouden met spreken*, conticescere, obmutescere (*ook fig.*).

2. zwijgen (*subst.*), silentium (*stilzwijgen*); taciturnitas (*b.v. testium*); *van iemand die placht te schrijven*, litterarum intermissio; *bescheiden z., in het verband door het enkele modestia*; *hardnekkig z.*, obstinatio taciturna; *iemand tot z. brengen*, alqm ad silentium compellere; *alqm elinguem redere (doen verstommen)*; *alcs linguam retundere (ook linguas hominum r., de booze tongen der menschen)*; = *volkomen weerleggen*, refutare; *iemds bewijzen* -, *alcs argumenta confutare*; *iemds klachten, geweten* -, *alcs querelas opprimere*, conscientiam animi comprimere; *zijn hartstochten het z. opleggen*, cupiditatibus imperare.

zwijgend, tacitus (*ook b.v. assensio*); *vgl. 1. zwijgen*; *lang zag men elkander z. aan*, diu silentium aliorum alios intuentium fuit.

zwijn, *z. onmacht*, **2.**

zwijn, aper (*wild z.*); *vgl. varken enz.*

zwoegen, = **hijgen**, *z. a.*; = *hard werken*, laborare, sudare.

zwoel, aestuosus, fervidus; *het is z., sol fervet of aestuat*.

zwoelheid, aestus, fervor; vapor.

zwoerd, cutis porcina; callum (aprunum; *Plaut.*).

LIJST VAN EIGENNAMEN

(VOOR DE ADIECTIVA ENZ. AFGELEID VAN IN DE OUDHEID GEBRUIKELIJKE
NAMEN ZIE MEN OOK HET LAT.-NEDERL. WOORDENBOEK)

A.

Academie, Acadēmia (de *A. te Athene*, de *Academische sekte in de filosofie*); lid eener *A. van wetenschappen*, *Academiae sodalis; vgl. **universiteit**; *a d i.*, *A c a d e m i s c h*, Academicus; *aanhanger der A.* (Platonische) philosophie, Academicus philosophus, Academiae sectae philosophus; *p l.* ook alleen Academici.

Acre, z. **St. Jean d'Acre**.

Adriatische Zee, mare Hadriaticum; mare Superum.

Afrika, *Africa; *a d i.*, *Africanus; *i n w.*, *Afri.

Aix, in *Provence*, Aquae Sextiae.

Aken, Aquae.

Aleppo, Beroea.

Algiers, *Algeria.

Alkmaar, *Alcmaria.

Alpen, Alpes; *op de A. gevonden worden de, wonend, Alpen-*, Alpinus; *aan deze, aan gene zijde der A. gelegen, wonend*, Cisalpinus, Transalpinus; *Alpenbewoners*, Alpini; Alpici.

Amazone, Amazon; *a d i.*, *A m a z o n i s c h*, Amazonicus.

Amerika, *America; *terrae Americanae; vgl. **wereld**, 2; *a d i.*, *Americanus; *i n w.*, *Americani.

Amiens, Samarobriva; *Peter van A.*, Petrus Amblanus (vgl. *Caes. b. G.* 2, 4, 9).

Amsterdam, *Amstelodamum; *a d i.*, *Amstelodamensis; *i n w.*, Amstelodamenses.

Antoon, Antonius.

Antwerpen, *Antverpia; *a d i.*, *Antverpiensis; *i n w.*, Antverplenses.

Apennijnen, montes Apennini; Apeninus.

April, (mensis) Aprilis.

Ardennen, Ardennenwoud, Arduenna.

Arezzo, Arretium.

Argusooogen, oculi Lyncei; - hebben, oculis Lynceis uti.

Arnhem, *Arnhemia.

Arno, Arnus.

Athene, Athenae.

Atlantische Oceaan, mare Atlanticum; Oceanus.

Augsburg, Augusta Vindelicorum; vgl. **geloofsbelijdenis**.

August, Augustus.

Augustus (de maand), (mensis) Sextilis, mensis Augustus.

Australië, *Australia.

Avignon, Avenio.

Azië, Asia.

Azot, zee van *A*, palus Maeotis.

B.

Babel, Babylon.

Bacchante, z. **bacchante**.

Bacchus, Bacchus, *in zuiver Lat.* Liber; - feest, Bacchanalia (-ium of -orum).

Baireuth, *Baruthum.

Balearische Eilanden, insulae Baleares.

Balkan, gebergte, Haemus.

Barcelona, Barcino.

Bataafsch, Batavier, Batāvus.

Bazel, *Basilea.

Beieren, *Bavaria; *a d i.*, *Bavaricus; *i n w.*, *Bavari.

België, Belgica; *a d i.*, Belgicus; *i n w.* Belgae.

Belgrado, *Belgradum.

Berlijn, *Berolinum; *a d i.*, Bero.inensis; *i n w.*, Berollinenses.

Bern, *Berna.

Bethlehem, Bethlehemum of Bethleh-em.

Bodensee, lacus Brigantinus.

Bohemen, *Bohemia; *a d i.*, *Bohemi-cus; *i n w.*, *Bohemi.

Bologna, Bononia.

Bonn, Bonna.

Bordeaux, Burdigala.

Brabant, *Brabantia.

Breda, *Breda.

Bremen, *Brema.

Brescia, Brixia.

Breslau, *Vratislavia.

Bretagne, Britannia (Minor).

Brindisi, Brundisium.

Brunswijk, *Brunsviga; *a d i.*, *Brunsvigensis; *i n w.*, *Brunsvigenses.

Brussel, *Bruxellae.

C.

Cadix, Gades (-ium); *a d i.*, Gaditanus; *i n w.*, Gaditani.

Calais, *Caletum; *a d i.*, *Caletanus; *i n w.*, Caletani; *N a u w v a n C.*, fretum Gallicum.

Cambridge, *Cantabrigia.

Canarische Eilanden, insulae fortunatae (?); *insulae Canariae.

Candia, Creta.

Capri, Capreae.

Cartagena, Carthago Nova.

Cevennes, mons Cevenna.

Ceylon, Taprobane.

Chalons, *sur Marne*, Catalaunum; *sur Saône*, Cabillonum.

Chariten, Charites; Gratiae.

Chemnitz, *Chemnium.

China, *Sina; *a d i.*, Sinensis; *i n w.*, Sinenses.

Christelijk, Christianus of door den gen. Christianorum; = *overeenkomstig de leer van Christus*, Christo of Christiano dignus; = *vroom in 't alg.*, pius; *Ch. liefde*, pietas Christiana; *in het verband ook alleen* pietas; *a d v.*, Christiane; ut decet Christianum of Christianos; *pie*; *de Ch. godsdienst*, *z. Christendom*; *dien belijden (in een enkel geval)* Christianum se esse dicere of (*voor den rechter*) confiteri; (*in het alg.*) Christianum esse; Christianae legis studiosum esse; Christiano cultui adhaerere.

Christen, (homo) Christianus; Christianae doctrinae of legis studiosus; *een waar Ch.*, (homo) vere Christianus; *vervolger der Ch.*, Christianorum vexator; (*bij kerk. schrijvers*) persecutor Christianorum of persecutor *alleen*; Christianae religionis insectator; *vervolgung der Ch.*, vexatio Christianorum; (*bij kerk. schrijvers*) persecutio Christianorum; *door vexare*, persequi Christianos.

Christendom, religio Christiana; doctrina Christi of Christiana (*als leer*); Christiana lex (*de voorschriften der Christelijke religie*); ritus Christianus (*het Christelijk kerkgebruik*); cultus Christianus, sacra Christiana (*Christelijke gods-, eeredienst*); *vgl. Christelijk*.

Christenheid, Christiani; populus Christianus; universi Christiani, nomen Christianum (*de gezamenlijke Christenen*); *ecclesia Christianorum.

Christenkind, parentibus Christianis natus.

Christenzin, pietas Christiana, *in het verband* pietas *alleen*.

Christoffel, *Christophorus.

Coblentz, Confluentes (*pl.*).

Constantijn, Constantinus.

Constantinopel, Constantinopolis.

Constanx, *Constantia; *meer van C.*, *z. Bodensee*.

Corfu, Corcyra (*stad en eiland*).

D.

Dantzig, *Gedanum.

Dardanellen, *straat der D.*, Hellespontus.

Darmstadt, *Darmstadium.

December, (mensis) December.

Delft, *Delphi (Batavorum).

Denemarken, *Dania; *a d i.*, *Danicus; *i n w.*, Dani.

Deventer, *Daventria.

Dinsdag, *dies Martis.

Dnieper, Borysthenes.

Dniester, Tyras.

Doesburg, *Drusoburgum.

Don, Tanais.

Donau, Danubius; Ister (*Beneden-Donau*).

Donderdag, *dies Iovis.

Doode Zee, Asphaltites lacus, *ook alleen* Asphaltites.

Dordrecht, *Dordracum.

Douro, *z. Duero*.

Dresden, *Dresda.

Druide, Druida of Druides.

Duero, Duris.

Duitschland, Germania; *a d i.*, Germanicus (*a d v.*, Germanice, Germanico more); *i n w.*, Germanus.

Düna, *Duna.

Durazzo, Dyrrhachium.

Dwina, *z. Düna*.

E.

Ebro, Iberus.

Eems, Amisia (*m.*).

Eider, *Eldora.

Eisenach, *Isenacum.

Eisleben, *Islebia.

Elba, Ilva.

Elbe, Albis.

Elzas, *Alsatia; *a d i.*, *Alsaticus; *i n w.*, *Alsatae.

Emil, Aemilius.

Emir, phylarchus Arabum.

Ems, *Amisium.

Engeland, Britannia (†Anglia); *a d i.*, Britannicus; *i n w.*, Britannus (†Anglus)

Erfurt, *Erfordia.

Erlangen, *Erlanga.

Esthland, *Esthonia.

Etsch, Athesis.

Euphraat, Euphrates.

F.

Februari, Februarius (mensis).

Finland, *Finnia; *i n w.*, *Finni.

Florence, Florentia; *a d i.*, Florentinus; *i n w.*, Florentini.

Franken, *het volk der F.*, Franci; *het land der F.*, Francia; *a d i.*, Francus of Francicus.

Frankfort, *Francofurtum (*a d. Main*, ad Moenum; *a d. Oder*, ad Viadrum).

Frankrijk, Gallia, *Francogallia; *a d i.*, Gallicus, *Francogallicus (*adv.*, Gallice, *Francogallice); *i n w.*, Gallus, *Francogallus.

Frederik, *Fridericus.

Freiberg, *Friberga.

Freiburg, *Friburgum.

Friesland, *Frisia; *a d i.*, Frisius; *i n w.*, Frisii.

G.

Gaëta, Caieta.
Garda Meer, lacus Benacus.
Garonne, Garumna.
Gelderland, *Gelria.
Genevè, Geneva; *Meer van G.*, lacus Lemannus.
Gent, *Gandavum.
Genua, Genua; *in w.*, Genuates of Genuenses.
Gibraltar, *de stad*, *Gibraltar; *het voorgebergte*, Calpe; *de straat*, fretum Gaditanum; ostium Oceani.
Giessen, *Gissa.
Gorinchem, *Goricomium.
Gottfried, *Godefredus.
Göttingen, *Göttinga.
Gouda, *Gouda.
Gratie, Gratia.
Gratz, *Graza.
's-Gravenhage, *Haga Comititis; *a d i.*, *Haganus; *in w.*, *Hagani.
Griek, Graecus; *verachtelijk*, Graeculus; homo Graecus; *een niet-Griek*, barbarus.
Griekenland, Graecia.
Griekin, Graeca.
Griekje, Graeculus (*verachtelijk van Grieksche filosofen en rhetoren te Rome*).
Grieksch, Graecus; *het G.*, litterae Graecae; sermo Graecus; lingua Graeca; *uit het G. in het Lat. vertalen*, z. **Latijn**; *a d v.*, Graece; *slecht G.*, parum of minus Graecus; barbarus; - *spreken*, male Graece loqui; *barbare loqui*.
Groningen, *Groninga.
Guadalquivir, Baetis.
Guadiana, Anas.

H.

Haarlem, *Harlemum.
Halle, Halae (Saxōnum).
Hamburg, *Hamburgum.
Hannover, *Hannovera; *a d i.*, *Hannoveranus; *in w.*, *Hannoverani.
Harderwijk, *Harderovicum.
Harz, mons Melibocus (?).
Heidelberg, *Heidelberga.
Heiland, *van Christus*, *het best weer te geven door Salvator*.
Hendrik, Henricus.
Henegouwen, *Hannonia.
Hermesbeeld, -zuil, Hermes (Herma).
's-Hertogenbosch, *Silva Ducis.
Hessen, terra Chatterum, *Hassia; *in w.*, Chatti, *Hassi.
Holland, *Batavia, *Hollandia; *a d i.*, Batāvus; *in w.*, Batavi.
Holstein, *Holsatia; *a d i.*, *Holsatensis; *in w.*, *Holsatienses.
Hongarije, *Hungaria; *a d i.*, *Hungaricus; *in w.*, *Hungari.
Hoorn, *Horna.

I.

Ierland, Hibernia; *in w.*, *Hiberni.
IJssel, Isala.
Illyrië, Illyricum.
Ipp, Aennus

Innsbruck, *Aeni pons.
Isère, Isara.
Italië, Italia.

J.

Januari, Ianuarius (mensis).
Japan, *Iaponia; *a d i.*, *Iaponicus; *in w.*, *Iapones.
Jeruzalem, Hierosolyma (*n. pl.*).
Johan, Johannes, Ioannes.
Jordaan, Iordanes of Iordanis.
Juli, Quintilis (mensis), *ten tijde der republiek*; later Iulius mensis.
Juni, Iunius (mensis).
Jutland, *Iutia.

K.

(Zoo men iets hier niet vindt, zie men onder C.)

Kaapstad, *Castrum bonae spei.
Kalief, *Chalifus; *in het verband ook rex*; *Kalifaat*, *Chalifat; *in het verband ook regnum*.
Kampen, *Campenia.
Kanaal, Oceanus Britannicus.
Karel, *Carolus.
Karinthië, Carinthia; *a d i.*, Carnicus (Alpes); *in w.*, *Carinthii.
Karlsbad, *aquae Carolinae.
Karlsruhe, *Caroloruha.
Kaspische Zee, mare Caspium.
Katholicisme, *fides catholica of *doctrina catholica.
Katholiek, 1. *a d i.*, (*kerk.*) catholicus; *K. worden*, doctrinam catholicam amplecti; -*zijn*, -sequi; *a d v.*, catholice. — 2. *subst.* (*kerk.*) homo catholicus *in den pl.* ook alleen catholici.
Kattegat, *Scagensis of Danicus sinus.
Kerstmis, *dies natalis of sollemnia natalicia (*pl.*) Iesu Christi; *Nativitas Domini.
Keulen, Colonia Agrippina.
Kiel, *Kilonia.
Kieuw, *Klevia.
Klein-Azie, Asia (minor); Asia quae cis Taurum est montem (*Ltv.*).
Koerland, *Curonia; *in w.*, *Curones.
Königgrätz, *Reginae Gradecium.
Konigsbergen, *Regiomontium.
Kopenhagen, *Hafnia.
Koran, *Coranus.
Krain, Carniola; *in w.*, Carni.
Krim, Chersonesus Taurica.

L.

Lago Maggiore, lacus Verbanus.
Lancaster, *Lancastria.
Landshut, *Landeshutum.
Lapland, *Lapponia; *a d i.*, *Lapponicus; *in w.*, *Lappones.

Latijn, sermo Latinus; lingua Latina. oratio Latina; = *Latijnsche literatuur*, litterae Latinae; *in het L. vertalen*, in Latinum convertere, Latine reddere; *uit het Grieksch in het Latijn*, ex Graeco in Latinum vertere, convertere of transferre; *goed L.*, sermo Latinus; *Latinitas*; *slecht L.*, sermo parum Latinus; *L. verstaan*, Latine scire; Latinae linguae peritum esse; doctum esse Latinis litteris; *L. kunnen spreken*, Latine loqui didicisse; *L. leeren*, Latine discere; *iemand*, alqm Latine docere; *slecht L. schrijven*, *spreeken*, male, iniquate (Latine) scribere, loqui; *barbare loqui*; *goed (correct)* -, Latine scribere, loqui; pure et Latine scribere, loqui; bene lingua Latina uti; *het L. schrijven*, Latine scribendi facultas of consuetudo.

Latijnsch, Latinus; *a d v.*, Latine.

Latijnist, Latinis litteris of Latine doctus; linguae Latinae peritus; *een goed L.*, bene Latine doctus of sciens, loquens; bonus Latinitatis auctor (*v. e. auteur*); *hij is een goed L.*, in eo est sermo Latinus; *de nieuwere Latijnisten*, qui nunc of hodie Latine scribunt of loquuntur.

Lausitz, *Lusatia; *i n w.*, *Lusati.

Lech, Licus.

Leeuwarden, *Leovardia.

Leiden, Lugdunum Batavorum.

Leipzig, *Lipsia; *a d i.*, *Lipsiensis; *i n w.*, *Lipsiensis.

Leningrad, *z. Petrograd*.

Lepanto, Naupactus.

Leuven, *Leovania; *Luvanium.

Levant, oriens; terrae orientales.

Libanon, Libanus.

Lifland, *Livonia.

Lissabon, Olsippo (Olyssippo, Ulyssippo).

Lithauen, *Lithuania.

Livorno, *Liburnicus portus.

Lodewijk, *Ludovicus.

Lodi, Laus Pompela.

Loire, Liger (*acc.* Ligerim).

Lombardije, *Longobardia of *Lombardia.

Londen, Londinium; *a d i.*, *Londinien-sis; *i n w.*, *Londinienses.

Lotharingen, *Lotharingia.

Louise, *Ludovica.

Lübeck, *Lubecum.

Luca, Luca.

Luik, *Leodium.

Luneville, *Lunaris villa.

Lützen, *Lucena.

Luxemburg, *Luciburgum.

Lyön, Lugdunum.

M.

Maagdenburg, *Magdeburgum.

Maandag, *dies lunae.

Maart, Martius (mensis).

Maas, Mosa (*m.*).

Maastricht, *Traiectum ad Mosam.

Madrid, *Matritum.

Main, Moenus.

Mainz, Moguntiacum (Magontiacum, Mogontiacum).

Majorca, Balearis maior.

Malaga, Malaca.

Malta, Melita of Melite.

Manchester, Mancunium.

Mannheim, *Manhernium.

Marburg, *Marburgum.

Marengo, *Marengum.

Marmora, *Zee van M.*, Propontis.

Marne, Matrôna.

Marokko, Mauretania Tingitana; *Marochium.

Mars, Mars; stella Martis.

Marseille, Massilia.

Marsveld, campus Martius, *in het verband campus alleen*; *het M. betreffende*, daar gevonden, gehouden wordende, campester.

Maurits, *Mauricius.

Mechelen, *Mechlinia.

Mecklenburg, *Megalopolis; *adi.*, *Megalopolitanus; *i n w.*, *Megalopolitani.

Mei, (mensis) Maius.

Meiningen, *Meininga.

Mekka, Macoraba; *Mecha.

Mercurius, Mercurius; stella Mercurii.

Merida, Emerita Augusta.

Mersburg, *Martisburgum.

Messias, *z. Heiland*.

Messina, Messana.

Metz, Divodurum; *later Mettis*.

Middelburg, *Medioburgum.

Middellandsche Zee, mare internum (*bij late schrijvers* mare mediterraneum).

Milaan, Mediolanum.

Minorca, Balearis minor.

Modena, Mutina.

Moezel, Mosella.

Moravië, *Moravia; *i n w.*, *Moravi.

Morea, Peloponnesus.

Morgengodin, Aurora.

Moskou, *Moscovia.

München, *Monachium.

Munster, *Monasterium.

Muze, Musa; *viend, vijand der M.*, Musis amicus, homo aversus a Musis; *Muzen zoon*, poeta; litterarum of doctrinae alcs studiosus.

N.

Namen, *Namureum.

Nantes, Nannetes (*gen. -tum*).

Narbonne, Narbo.

Nassau, *Nassovia.

Nazareth, Nazareth; *a d i.*, Nazarenus; *i n w.*, Nazareni.

Napels, Neapolis.

Neckar, Nicer (-cri).

Nederland, *z. Holland*; *de Nederlanden*, Belgium; *a d i.*, Belgicus; *i n w.*, Belgae.

Neger, Nigrita; Aethiops; *het land der N.*, Nigritania; *Negervolk*, *gens Nigritana.

Negroponte, Euboea.

Neurenberg, *Norimberga.

Niemen, *Nemenus.

Nijl, Nilus.

Nijmegen, Noviomagus (Batavorum).

Nîmes, Nemausus (*of -us*).

Nizza, Nicaea; *Nicia.

Noord-Amerika, *America ad septentriones spectans.

Noordpool, polus aquilonaris,

Noordzee, Oceanus Germanicus.
Noorwegen, *Norvegia.
Normandië, Armorica; *Normannia.
November, (mensis) November.

O.

Oceaan, Oceanus; *de Atlantische O.*, mare Atlanticum.
October, (mensis) October.
Oder, Viadua; *Viadrus.
Ofen, *Buda.
Olmütz, *Olmucium.
Olympiade, Olympias; *de rekening volgens Oo.*, *Olympiadum ratio; *die volgen.*, *annos ex Olympiadum ratione numerare.
Oostenrijk, *Austria; *a di.*, *Austriacus; *in w.*, *Austri.
Oost-Indië, India orientalis.
Oostzee, mare Balticum.
Oranje (**Orange**), Arausio; *a di.*, *Arausiacus.
Orleans, Genabum; *later* civitas Aurelianorum; *van, uit O.*, Genabensis; Aurelianensis.
Oslo, Christiania.
Osnabrück, *Osnabruga.
Overijssel, *Transisalania.
Oxford, *Oxonia.

P.

Pacha, satrapes.
Padua, Patavium.
Palermo, Panormus.
Palladium, *eig.*, Palladium; *oneig.*, *tamquam Palladium; *ook* columnen; *het P. der vrijheid*, arx libertatis.
Panisch, *P. schrik, z. schrik.*
Parijs, Lutetia (Parisiorum); *a di.*, *Parisiensis; *in w.*, *Parisienses.
Paschen, dies festi paschae (*kerk.*).
Pas de Calais, fretum Gallicum.
Passau, *Passavia.
Pavia, Ticinum.
Petrograd, *Petropolis; *a di.*, *Petro-politanus; *in w.*, *Petropolitani.
Pinksteren, pentecoste (*kerk.*); *dies festi* pentecostes.
Pisa, *in Italië*, Pisae (*pl.*).
Platonisch, Platonicus; Academicus;
P. wijsgeer, philosophus Platonicus of Academicus; *pl. ook alleen* Platonici.
Po, Padus.
Polen, *Polōnia; *a di.*, *Polōnicus; *n w.*, *Polōni.
Pommeren, *Pomerania; *a di.*, *Pomeranus; *in w.*, *Pomerani.
Portugal, Lusitania; *a di.*, Lusitanus; *in w.*, Lusitani.
Posen, *Posnia.
Potsdam, *Potisdamia.
Praag, *Praga.
Provence, Provincia.
Pruisen, *Borussia; *a di.*, *Borussicus; *in w.*, *Borussi.
Puniër, Poenus; *P. unisch*, Punicus; *de P. veldheer*, dux Poenorum, *in het verband alleen* Poenus.
Pyreneeën, montes Pyrenaci; saltus Pyrenaeus, *ook alleen* Pyrenaeus; *a di.*, Pyrenaeus.

R.

Regensburg, Regina Castra (*pl.*); *Ratisbona.
Reggio, *in N. Italië*, Regium; *in Z. Italië*, Rhegium.
Reuzengebergte, montes Asciburgii.
Rheims, Remi.
Rhône, Rhodanus.
Richard, *Ricardus.
Rijn, Rhenus; *Beneden*, Boven-, inferior, superior pars fluminis Rheni.
Rimini, Ariminum.
Romein, homo of (*als burger*) civis Romanus; *de Romeinen*, Romani; *een echt R.*, vir vere Romanus; *in 't geheel geen R.*, minime Romani ingenii homo; *Romeinsche*, mulier of civis Romana; *een echte R.*, mulier vere Romana.
Romeinsch, Romanus; *de R. literatuur*, taal, Romanorum litterae, lingua; *a d v.*, Romane; *zij zijn goed R. gezind*, his animi Romani sunt; *mente animoque cum Romanis of (als een Romein spreekt) nobiscum* agunt.
Rostock, *Rostochium.
Rotterdam, *Roterodamum; *a di.*, *Roterodamensis; *in w.*, *Roterodamenses.
Rouaan, Rotomagus.
Rudolstadt, *Rudolstadium.
Rügen, *Rugia; *de bewoners*, Rugii.
Rusland, *Russia; *a di.*, *Russicus; *in w.*, *Russi.

S.

Saale, *Sala.
Sabbat, *als feest*, sabbata (*n. pl.*); = *Zaterdag*, *dies* Saturni.
Saksen, Saxonia; *a di.*, Saxonicus; *in w.*, Saxōnes.
Saloniki, Thessalonice.
Salzburg, *Salisburgum.
Saône, Arar of Araris; *later* Sauconna.
Saragossa, Caesaraugusta.
Sau, Savus.
Schaffhausen, *Scaphusa.
Schelde, Scaldis.
Schiedam, *Scidamum.
Schotland, Scotia; *a di.*, Scoticus; *in w.*, Scoti.
Schwaben, Suebia; *a di.*, Suebicus; *in w.*, Suebi.
Schwerin, *Suerinum.
Seine, Sequāna.
September, (mensis) September.
Sevilla, Hispalis.
Sicilië, Sicilia; *a di.*, Siciliensis; *in w.*, Siculi.
Silezië, *Silesia; *a di.*, *Silesiacus; *in w.*, *Silesiaci.
Sirene, Siren; *Sirenenzang*, cantus Sirenium; *oneig.*, illecebrae (voluptatis).
Sirocco, Atabulus.
Sleeswijk, *Schlesvigia; *a di.*, *Schlesvicensis; *in w.*, *Schlesvicenses.
Spanje, Hispania; *a di.*, Hispanus, Hispanicus; Hispaniensis (*van datgene, wat zich van Romeinsche zijde in S. bevindt of ermee in verband staat*, legatus; casus, de

afloop van den oorlog in Spanje; iter, naar Spanje); een in S. gevestigd vreemdeling, Hispaniensis; Spanjaard, Hispanus.

Spiera, *Spira; Noviomagus (Nemetum).
Stettin, *Sedunum.
Stiermarken, *Stiria.
St. Jean d'Acre, Ptolemais.
Stockholm, *Holmia.
Straatsburg, Argentoratum.
Stuttgart, *Stuttgartia.
Sultan, *imperator Turcicus of Turcarum.

T.

Taag, Tagus.
Teplitz, *Teplicium.
Tessino, Ticinus.
Teutoburgerwoud, Teutoburgiensiis sal-tus.

Teutoon, Teutonius; *p. l.*, Teutoni;
† Teutones.

Theems, Tamesis.
Thüringen, *Thuringia; *in w.*, *Thuringi.
Tiber, Tiberis.
Tiger, Tigris.
Tirol, *Tirolis; *Teriolensis ager; *in w.*, *Terioli.

Tivoli, Tibur.
Toscane, Tuscia; Etruria; *adi.*, Tuscus;
in w., Tusci.

Toulouse, Tolosa.
Trente, Tridentum; *adi.*, *Tridentinus.

Trier, Augusta Trevirorum.

Triest, Tergeste of Tergestum.

Tübingen, *Tubinga.

Tunis, Tunes (*gen.* Tunētis).

Turiin, Augusta Taurinorum.

Turkije, *Turcia; *adi.*, *Turcius;
in w., *Turcae.

Tyrol, *z.* Tirol.

U.

Utrecht, Traiectum ad Rhenum; *Ul-traiectum; *adi.*, *Traiectinus.

V.

Venetie, *Venetiae; *adi.*, *Venētus;
in w., *Veneti.

Verdun, *Verodunum.

Versailles, *Versalliae

Vestaalsch, *V. maagd*, (virgo) Vestalis;
de oudste -, virgo maxima; *een V. maagd*
kiezen, virginem capere.

Vogesen, *Vosēgus.

Vrijdag, *dies Veneris.

W.

Waal, Vacalus (*Caes.*), Vahalus (*Tac.*).

Wageningen, *Vada.

Walcheren, *Valacria.

Wales, *Vallia.

Warschau, *Varsovia.

Weenen, Vindobona; *adi.*, *Vindobo-nensis; *in w.*, Vindobonenses.

Weichsel, Vistula.

Weimar, *Vimaria of *Vinaria.

Wenden, *de W.*, Venedi (*Plin.*), Veneti (*Tac.*).

Wesel, *Vesalia.

Weser, Visurgis.

Wiesbaden, Aquae Mattiacae.

Wijk bij Duurstede, *Durostadium;
Batavodurum(?)

Willem, *Vilhelmus of *Vilelmus.

Woensdag, *dies Mercurii.

Wolffenbüttel, *Guelpherbytum; *adi.*, *Guelpherbytanus; *in w.*, Guelpherbytani.

Worms, *Vormatia.

Wurtemberg, *Vurtemberga.

Würzburg, *Vurceburgum; *Herbipolis.

Y.

York, Eboracum.

Z.

Zante, Zacynthus.

Zaterdag, *dies Saturni.

Zeeland, *Zelandia.

Zeffier, Zephyrus.

Zevenbergen, *Transsilvania.

Zevengesternte, sidus Vergiliarum;
Vergiliae.

Zierikzee, *Siricaea.

Zondag, *dies solis; *bij kerk. schrijvers*
dies dominicus.

Zuid-Amerika, *America ad meridiem
spectans.

Zürich, *Tigurum; *adi.*, Tigurinus;
het kanton Z., pagus Tigurinus; *het meer*
van Z., lacus Tigurinus.

Zutphen, *Zutphania.

Zwaben, *z.* Schwaben.

Zwarte Zee, Pontus Euxinus, ook *alleen*
Pontus.

Zweden, *Suecia; *adi.*, *Suecicus;
in w., *Sueci.

Zweibrücken, *Bipontum; *adi.*, *Bi-pontinus.

Zwitserland, *Helvetia; *adi.*, Helve-tius of Helvetii; *in w.*, Helvetii.

Zwolle, *Suolli (-orum).

AANHANGSEL

Over de vertaling van moderne begrippen

Om een modern begrip in het Latijn uit te drukken, kan men verschillende methoden volgen.

I. Vooreerst kan men in sommige gevallen een klassieke uitdrukking gebruiken, waarvan door het zinsverband voldoende blijkt, dat ze op deze plaats niet haar oude, klassieke beteekenis heeft, maar een daaraan verwante moderne idee weergeeft.

Zoo kan men onze Eerste Kamer der Staten Generaal *senatus* noemen; zoo kan men *centurio* gebruiken voor: officier; (*nummus*) *sestertius* voor: dubbeltje; *fasciculus* voor: aflevering (van een tijdschrift); *antenna* voor: antenne; *statio* (of *statio ferroviaria*) voor: station; *prelum* voor: drukpers; *fumare* voor: rooken. Met *nausea* (zeeziekte) kan men gevoegelijk ook de luchtziekte aanduiden. Bij een voetbalmatch (in het verband: *certamen*; competitie: *certaminum series*) liggen woorden als *arbiter* voor: scheidsrechter en *dux* of *ductor* voor: captain voor de hand.

Veel dergelijke Latijnsche (ook Grieksche) woorden hebben zelfs in het Nederlandsch burgerrecht gekregen en kunnen in den regel ongewijzigd worden overgenomen. Zoo bijv.: *gymnasium*, *rector*, *praeses*, *doctor*, *professor*, *circus*, *catalogus*, *thesis*; verder woorden als: *scepticus*, *practicus*, *theoreticus* (*criticus*, *mathematicus*, *musicus* komen ook bij Cicero als substantieven voor)

II. Veel Nederlandsche woorden hebben weliswaar geen zuiver Latijnschen of Griekschen vorm, maar zijn toch ofwel van Latijnsche of Grieksche woorden afgeleid, of althans uit Latijnsche of Grieksche bestanddeelen samengesteld en laten zich zodoende gemakkelijk tot Latijnsche woorden vormen.

Zoo kan men socialist vertalen door: *socialista*; socialisme door: *socialismus*; socialistisch door: *socialisticus* (of door den gen. *socialistarum* of *socialismi*); eveneens communist enz. door: *communista* enz.; anarchist enz. door: *anarchista* enz.; seminarie door: *seminarium*; meteorologisch instituut door: *institutum meteorologicum*; bioscoop door: *bioscopium* (of: *theatrum bioscopicum*); televisie door: *televisio*; telegraaf, telegrafist, telegrafisch, telegram door: *telegraphum*, *telegraphista* (of: *telegraphi administrator*), *telegraphicus*, *telegramma* (gen. : *-atis*); evenzoo kan men vormen: *telephōnum*

(of : *instrumentum telephonicum*) ; *xylophonum*, *microphonum*, *grammophonum*, *saxophonum*¹ enz. : *electricitas* ; *electricus* (adi. ; elektrische tram door : *currus electricus*) ; *locomotivum* (of : *tractor vaporarius*) ; *barometrum* ; *thermometrum* enz.

Automobiël kan men weergeven door : *currus* (of *reda*) *automobilis* of eenvoudig door : *automobilium*, ook door *currus* of *reda*, zooals wij „wagen” zeggen ; fiets door : *bicycletum* (Fransch : bicyclette) ; vliegtuig (*aëroplaan*) door : *aëroplānum* ; luchtschipper door : *aëronauta* (Fr. : *aéronaute*) ; piano door : *clavichordium* (naar het Fr. : *clavichorde*).

Men kan voor sommige begrippen ook geheel nieuwe Latijnsche woorden (vooral samenstellingen) vormen, waarbij dan natuurlijk een vereischte is, dat de beteekenis zonder veel moeite kan worden achterhaald. Zoo is voor : schrijfmachine (typewriter) zeer geschikt : *typoscriptorium* (ook wel : *machina scriptoria*) ; voor kurketrekker kan men gebruiken : *extraculum* ; voor fiets is : *birōta* (tweewieler) wel te verkiezen boven het langere en stijvere : *bicycletum* ; motor (fiets) kan men dan weergeven door : *birota motoria*.

Aan eigennamen van personen (die men ook onveranderd kan laten) geeft men dikwijls een Latijnschen vorm. Voornamen als Jan (Johan, Hans) en Piet krijgen dan hun volledigen vorm : *Johannes* en *Petrus* ; zoo wordt Klaas : *Nicolaüs* ; Maurits : *Mauritius* ; Gerard : *Gerardus* ; Andries : *Andreas* ; Kees : *Cornelius* ; Marie : *Maria* ; Cathrien : *Catharina* ; Lies : *Elisabeth* (indeel. ; Hebreeuwsche naam) ; afgekorte meisjesnamen als : Cisca en Anna (voor : Francisca en Johanna) kan men natuurlijk overnemen en verbuigen : *Ciscae* enz. Familienamen kan men een Latijnschen uitgang geven (gewoonlijk : *-ius*), bijv. Smit : *Smitius* ; (Jan Smit : *Johannes Smitius* ; Anna Smit : *Anna Smitivi filia*) ; Jansen : *Jansenius* ; Mussolini : *Mussolinus* ; Budé : *Budaeus* ; Hemsterhuis : *Hemsterhusius* ; men kan ze soms ook geheel latiniseeren, bijv. Smit : *Faber* ; in den tijd van het Humanisme was deze methode zeer geliefd, bijv. : *Agricola* (Huysman) ; *a Lapide* (van den Steen) ; *Melanchton* (vergriekscht uit : Schwarzerd) ; *Desiderius Erasmus* (deels Latijn, deels Grieks uit : Gerhard Gerhards ; vgl. : begeeren).

III. In een enkel geval kan men zich verder redden door een omschrijving als : *qui dicitur, quod vulgo dicitur, quem vocamus, quod Hollandice audit* enz., bijv. : *vestis illa quam Britannice „smoking” vocamus ; ludus hodie pervulgatus qui lingua vernacula audit „voetbal”* of eenvoudig : *ludus qui dicitur „voetbal”*.²

IV. De meest verdienstelijke vertaling van een modern begrip verkrijgt men niet zelden door ontleding of omschrijving van dat begrip : men vraagt zich dan nl. af, wat het Nederlandsche woord eigenlijk beteekent en drukt dit zoo goed mogelijk in het Latijn uit.

¹ Naar den uitvinder A. Sax.

² Deze wijze van vertalen kan echter slechts bij uitzondering gebruikt worden : want een zin als : „voor een dubbeltje brengt de tram ons van het stadhuis naar het station” kan men natuurlijk niet vertalen door : *solutio nummo illo vulgari qui dicitur „dubbeltje” vehiculum quod „tram” audit ab aedificio illo quod lingua vernacula dicimus „stadhuis” vehimur ad „stationem” quam vocant.*

Zoo kan men het begrip „radio” vertalen door : *diffusio aetheria* of door : *(soni) per aethera transmissio* ; luchtschip door : *navis aëria* ; pantserschip door : *navis loricata* ; spoorweg door : *via ferrata* ; luidspreker door : *machina qua sonus augetur* ; telegrafeeren door : *filo aëneo nuntiare* ; voetballen door : *folle* (of *folliculo*) *ludere* ; tram of omnibus door : *currus publicus* ; aangeteekende brief door : *epistola commendata* ; biljarten door : *sphaeris eburneis ludere* ; biljart in het verband door : *mensa* (anders : *mensa in qua sphaeris eburneis luditur*) ; stenografeeren door : *per notas scribere* ; pyama door : *tunica nocturna*.

Niet zelden ook kan men een zin, waarin moderne woorden voorkomen, gemakkelijk vertalen door dezelfde gedachte eenigszins anders uit te drukken, bijv. : gisteren zijn we per vliegtuig van Amsterdam naar Utrecht gereisd ; piloot was N., *heri Amstelodamo volavimus Ultrarectum N. machinam gubernante*.

Aanmerking. Men lette er op, dat ook moderne woorden vaak meerdere beteekenissen hebben, die niet alle door dezelfde Latijnsche uitdrukking kunnen worden weergegeven.

Zoo kan men fotografie vertalen door : *ars photographica* (of eenvoudig : *photographia*), als het beteekent : de kunst, de uitvinding van het fotografieeren ; maar *photographie* in de beteekenis van portret is : *effigies photographica* (of eenvoudig : *photographum*). (Vocaal kwartet, als compositie kan men vertalen door : *carmen quattuor vocibus concinendum* ; beteekent het echter : de uitvoering van een kwartet, dan gebruike men : *quattuor vocum concentus* ; en duidt men er de vier zangers mee aan, dan zou men kunnen gebruiken : *quattuor cantores una canentes* of, als het een vaste combinatie van vier bepaalde zangers geldt : *quattuor cantores qui una canere solent* ; vaak zal *quattuor cantores* alleen reeds voldoende duidelijk zijn. Radio als uitvinding kan men vertalen door *aetheria soni diffusio* ; maar als men vraagt : hebt gij thuis ook (een) radio ? moet men dit natuurlijk anders vertalen ; men zou kunnen gebruiken : *radiophonium* of : *instrumentum radiophonicum* ; en „per radio” kan men weergeven door : *radiophonice*.
